

NORDISKA RÅDET

7:e SESSIONEN

1 9 5 9

STOCKHOLM

STOCKHOLM 1960

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Tryggve Byström

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	11
Saklista	21
Sakernas fördelning på utskott	29
Översikt över sessionen	35
Protokoll	37
Saker m. m.	215
Medlemsförslag (A-saker)	217
Regeringsförslag (B-saker)	1134
Berättelser (C-saker)	1174
Meddelanden (D-saker)	1274
Dokument utanför saklistan	1851
Utskottsförslag m. m.	1893
Riktlinjer för utskottsarbetet	1895
Juridiska utskottet	1897
Kulturutskottet	1924
Socialpolitiska utskottet	1947
Trafikutskottet	1973
Ekonomiska utskottet	1992
Beslut	2009
Rekommendationer	2011
Övriga beslut (utom val)	2060
Val	2067
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2069
Register	2075
Översikt över sakernas behandling	2077
Personregister	2090
Ämnesregister	2096
Plan över sessionssalen	

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets sjunde session, får presidiet härmed jämlikt § 1 arbetsordningen meddela, att rådets sjunde session kommer att äga rum i Stockholm med början den 1 november 1959. Sammanträdena kommer att hållas i Riksdagshuset.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 1 september 1959 och meddelanden och berättelser senast den 1 oktober 1959.

Såsom presidiet i sin skrivelse till regeringarna den 10 juni 1959 anført, är det önskvärt, att meddelanden och berättelser icke avlämnas senare än den 15 september 1959.

Kungälv den 10 juli 1959

För Nordiska rådets presidium

Bertil Ohlin

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 1 november 1959 med ändringar beslutade vid mötena den 2 november, 5 november, 6 november och 7 november 1959)

Lista godkänd den 1 november 1959:

Regeringsrepresentanter

<i>Bergersen, Birger</i> , Norge [närv. 1/11—2/11]	<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige [närv. 2/11—7/11]
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark [närv. 1/11—4/11]	<i>Lange, Halvard</i> , Norge [närv. 5/11—7/11]
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark [närv. 1/11—5/11]	<i>Lindell, Ingvar</i> , Sverige
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige	<i>Lindström, Ulla</i> , Sverige [närv. 4/11—7/11]
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge [närv. 1/11—6/11]
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge [närv. 1/11—6/11]	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige [närv. 2/11—7/11]
<i>Hannikainen, Antti</i> , Finland	<i>Nilsson, Torsten</i> , Sverige
<i>Hansen, H. C.</i> , Danmark [närv. 1/11—4/11]	<i>Skaug, Arne</i> , Norge [närv. 2/11—5/11]
<i>Harlem, Gudmund</i> , Norge [närv. 1/11—6/11]	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige [närv. 2/11—7/11]
<i>Haugland, Jens</i> , Norge [närv. 1/11—5/11]	<i>Starcke, Viggo</i> , Danmark [närv. 1/11—6/11]
<i>Hosia, Heikki</i> , Finland [närv. 2/11—7/11]	<i>Sträng, Gunnar</i> , Sverige
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark [närv. 1/11—5/11]	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland [närv. 1/11—3/11, 6/11—7/11]
<i>Johansson, Rune</i> , Sverige [närv. 2/11—7/11]	<i>Törngren, Ralf</i> , Finland [närv. 1/11—4/11, 6/11]
<i>Kampmann, Viggo</i> , Danmark [närv. 5/11—7/11]	<i>Undén, Östen</i> , Sverige
<i>Karjalainen, Ahti</i> , Finland [närv. 1/11—2/11, 6/11]	<i>Varmann, Kolbjørn</i> , Norge [närv. 1/11—7/11]

Valda medlemmar

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Borten, Per</i> , Norge

Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland.

Ändring den 2 november 1959:

Bland de valda medlemmarna ersattes John Ericsson, Sverige, av *Arvid Andersson*, Sverige.

Ändring den 5 november 1959:

Bland de valda medlemmarna ersattes Olov Rylander, Sverige, av *Folke Nihlfors*, Sverige.

Ändringar den 6 november 1959:

Bland de valda medlemmarna ersattes Martin Skoglund, Sverige, av *Jean Braconier*, Sverige, och Georg Pettersson, Sverige, av *Dagmar Ranmark*, Sverige, samt återtog *Olov Rylander*, Sverige, sin plats i rådet.

Ändringar den 7 november 1959:

Bland de valda medlemmarna ersattes Knut Ewerlöf, Sverige, av *Ebon Andersson*, Sverige, Anselm Gilström, Sverige, av *Emil Ahlkvist*, Sverige, och Sigfrid Jonsson, Sverige, av *Stig Alemyr*, Sverige.

**Regeringsrepresentanter och valda medlemmar
jämfte suppleanter efter länder och partier**
(Vid sessionens början)

Danmark

Regeringen

(Representanterna utsedda den 13 oktober 1959)

<i>Hansen, H. C.</i>, f. 06. Statsminister, København. (S) <i>Kampmann, Viggo</i>, f. 10. Finansminister, København. (S) <i>Starcke, Viggo</i>, f. 95. Minister uden portefølje, Lyngby. (DR)	<i>Dahlgaard, Bertel</i>, f. 87. Økonomiminister, Gentofte. (RV) <i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Justitsminister, Frederiksberg. (S) <i>Bundvad, Kaj</i>, f. 04. Arbejds- og boligminister, Roskilde. (S)

Folketinget

(Val den 7 oktober 1959 för tiden intill nästa val)

Socialdemokratiet (S)

Delegerede

- Einer-Jensen, O. E.*, f. 89. Forbundsformand, Frederiksberg.
- Andersen, Nina*, f. 00. Sekretær, København.
- Eriksen, Holger*, f. 94. Redaktør, Århus.
- Gram, Victor*, f. 10. Forretningsfører, København.
- Hækkerup, Per*, f. 15. Redaktør, Allerød.
- Pedersen, Gustav*, f. 93. Folketingets formand, København.

Stedfortrædere

- Knudsen, Hans R.*, f. 03. Redaktør, Nykøbing Mors.
- Hansen, Poul*, f. 97. Forretningsfører, København.
- Olsen, Lars M.*, f. 05. Forlagsboghandler, København.
- Horn, Svend*, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.
- Andresen, Kaj*, f. 07. Overlærer, Horsens.
- Rasmussen, Hans*, f. 02. Forbundsformand, København.

Stedfortrædere

Christiansen, Chr., f. 95. Fhv. minister, København.

(*Stedfortræder for Niels Andersen, se under Danmarks retsforbund*)

Venstre (V)

Delegerede

Eriksen, Erik, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.

Buhl, Marius, f. 90. Fhv. realskolebestyrer, Tørring.

Kristensen, Thorkil, f. 99. Fhv. minister, Birkerød.

Poulsen, Johan, f. 90. Lagtingsmedlem, førstelærer, Strænder, Færøerne.

Stedfortrædere

Damsgard, K., f. 03. Konsulent, Vester Skerninge.

Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.

Christensen, N. Chr., f. 96. Chefredaktør, Horsens.

Nielsen, Harald, f. 96. Partisekretær, Frederiksberg.

Det konservative folkeparti (KF)

Delegerede

Kraft, Ole Bjørn, f. 93. Fhv. minister, København.

Toft, H. C., f. 14. Gårdejer, Uglev.

Thestrup, Knud, f. 00. Dommer, Herning.

Stedfortrædere

Sørensen, Poul, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.

Weikop, O., f. 97. Fhv. minister, København.

Lowzow, Marie Antoinette von, f. 99. Korpschef, Kirke Eskilstrup.

Det radikale venstre (RV)

Delegerede

Normann, A. C., f. 04. Direktør, Charlottenlund.

(*Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av Kirsten Gloerfelt-Tarp, se under Stedfortrædere*)

Larsen, Helge, f. 15. Adjunkt, Nykøbing F.

Stedfortrædere

Gloerfelt-Tarp, Kirsten, f. 89. Fhv. kontorchef, Hellerup.

(*Delegeret vid 7:e sessionen*)

Kirkegaard, J., f. 01. Gårdejer, Holstebro.

Danmarks retsforbund (DR)

Delegeret

Andersen, Niels, f. 17. Disponent, Silkeborg.

Stedfortræder

(*Se under Socialdemokratiet: Chr. Christiansen*)

Finland

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 16 oktober 1959*)

<i>Sukselainen, V. J.</i> , f. 06. Statsminister, Esbo. (MI)	<i>Karjalainen, Ahti</i> , f. 23. Handels- och industriminister, Helsingfors. (MI)
<i>Törnqren, Ralf</i> , f. 99. Statsministerns ställföreträdare och minister för utrikesärendena, Helsingfors. (Sv)	<i>Hannikainen, Antti</i> , f. 10. Justitieminister, Helsingfors. (MI)
	<i>Hosia, Heikki</i> , f. 07. Undervisningsminister, Orivesi. (MI)

Riksdagen

(*Val den 13 februari 1959 för tiden intill nästa val*)

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

Ombud

- Enne, Yrjö*, f. 98. Ingenjör, Helsingfors.
Kilpi, Eino, f. 89. Redaktör, Helsingfors.
Kuusinen, Hertta, f. 04. Redaktör, Helsingfors.
Rosenberg, Gösta, f. 11. Redaktör, Helsingfors.

Suppleanter

- Tiekso, Anna-Liisa*, f. 29. Studerande, Kemi.
Torvi, Irma, f. 13. Studiesekreterare, Uleåborg.
Nederström-Lundén, Judit, f. 98. Bokförlare, Åbo.
Backlund, Georg, f. 05. Redaktör, Helsingfors.

Maalaisliitto (Agrarförbundet) (MI)

Ombud

- Kähönen, Urho*, f. 10. Generaldirektör, Karjalohja.
Rantamaa, Antti J., f. 04. Pastor, Joroinen.
Saalasti, Kerttu, f. 07. Agronom, Nilvala.
Virolainen, Johannes, f. 14. Agronomie och forstdoktor, Lojo.

Suppleanter

- Pentti, Arvo*, f. 15. Lantbrukare, Hämeenkyrö.
Savela, Veikko, f. 19. Agronom, Lappajärvi.
Niskala, Markus, f. 90. Lantbrukare, Karunki.
Rönkkö, Tahvo, f. 05. Lantbrukstekniker, Sonkajärvi.

Sosialidemokraattinen puolue — Socialdemokratiska partiet (Sd)

Ombud

Fagerholm, Karl-August, f. 01. Generaldirektör, Helsingfors.
Leskinen, Väinö, f. 17. Verkställande direktör, Helsingfors.
Pitsinki, Kaarlo, f. 23. Partisekretär, Helsingfors.

Suppleanter

Henriksson, Gunnar, f. 05. Chefredaktör, Helsingfors.
Lindblom, Olavi, f. 11. Generaldirektör, Esbo.
Lehto, Lempi, f. 96. Funktionär, Helsingfors.

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Ombud

Pohjala, Kyllikki, f. 94. Kommunalråd, Nakkila.
(Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av Margit Borg-Sundman, se under Suppleanter)
Leikola, Erkki, f. 00. Professor, Helsingfors.

Suppleanter

Borg-Sundman, Margit, f. 02. Fil. mag., Helsingfors.
(Ombud vid 7:e sessionen)
Junnila, Tuure, f. 10. Fil. dr., Helsingfors.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Ombud

Österholm, John, f. 82. Skolråd, Helsingfors.

Suppleant

Meinander, Nils, f. 10. Professor, Helsingfors.

Sosialidemokraattinen oppositio — Socialdemokratiska oppositionen (Sd opp.)

Ombud

Salmela-Järvinen, Martta, f. 92. Verksamhetsledare, Helsingfors.

Suppleant

Hult, Mikko, f. 15. Småbrukare, Rautilampi.

Suomen kansanpuolue (Finlands folkparti) (Kp)

Ombud

Kyttä, Harras, f. 12. Hovrättsråd, Abo.

Suppleant

Tenhiälä, Juho, f. 12. Lektor, Helsingfors.

Island

Regeringen

(Inga representanter utsedda)

Alþingi (Altinget)

(Val den 13 maj 1959 för tiden intill nästa val)

(Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N)

Sjálfstæðisflokkurinn (Självständighetspartiet) (Sj)

Fulltrúar (Ombud)

Bjarnason, Sigurður, f. 15. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. E.

Varafultrúar (Suppleanter)

Þórðarson, Friðjón, f. 23. Sýslumaður (häradsövding), Búðardalur. E.

Benediktsson, Bjarni, f. 08. Fyrrv. ráðherra (f. d. minister), Reykjavík. N.

(Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av *Magnús Jónsson*, se under *Varafultrúar*)

Jónsson, Magnús, f. 19. Lögfræðingur (jur. kand.), Reykjavík. N.
(Ombud vid 7:e sessionen)

Framsóknarflokkurinn (Framstegspartiet) (F)

Fulltrúi (Ombud)

Stefánsson, Bernharð, f. 89. Forseti efri deildar, bankaútibússtjóri (talmän i övre avdelningen, bankfilialföreståndare), Akureyri. E.

Varafultrúi (Suppleant)

Zóphóniasson, Páll, f. 86, Fyrrv. búnaðarmálastjóri (f. d. lantbruksdirektör), Reykjavík. E.

Alþýðuflokkurinn (Folkpartiet) (A)

Fulltrúi (Ombud)

Jónsson, Emil, f. 02. Forsätisráðherra (statsminister), Hafnarfjörður. N.

(Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av *Sigurður Ingimundarson*, se under *Varafultrúar*)

Varafultrúar (Suppleanter)

Gíslason, Gylfi T., f. 17. Menntamálaráðherra (undervisningsminister), Reykjavík. N.

Ingimundarson, Sigurður, f. 13. Efnafræðingur (kemist), Reykjavík.¹

(Ombud vid 7:e sessionen)

¹ Utsedd av partigruppen till suppleant för tiden för 7:e sessionen.

Alþýðubandalagið (Folkförbundet) (Ab)

Fulltrúi (Ombud)

Olgeirsson, Einar, f. 02. Forseti neðri deildar, ritstjóri (talman i nedre avdelningen, redaktör), Reykjavík. N.

(Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av *Hannibal Valdimarsson*, se under *Varafultrúi*)

Varafultrúi (Suppleant)

Valdimarsson, Hannibal, f. 03. Fyrirv. ráðherra, ritstjóri (f. d. minister, redaktör), Reykjavík. N.

(Ombud vid 7:e sessionen)

Norge

Regeringen

(Representanterna utsedda den 23 oktober 1959)

<i>Gerhardsen, Einar</i> , f. 97. Statsminister, Oslo. (A)	sjef for samferdselsdepartementet, Tysfjord. (A)
<i>Lange, Halvard</i> , f. 02. Utenriksminister, Oslo. (A)	<i>Harlem, Gudmund</i> , f. 17. Statsråd, sjef for sosialdepartementet, Oslo. (A)
<i>Bergersen, Birger</i> , f. 91. Statsråd, sjef for kirke- og undervisningsdepartementet, Kvæfjord. (A)	<i>Haugland, Jens</i> , f. 10. Statsråd, sjef for justis- og politidepartementet, Kristiansand. (A)
<i>Skaug, Arne</i> , f. 06. Statsråd, sjef for departementet for handel og skipsfart, Oslo. (A)	<i>Løbak, Harald</i> , f. 04. Statsråd, sjef for landbruksdepartementet, Oslo. (A)
<i>Varmann, Kolbjørn</i> , f. 04. Statsråd,	

Stortinget

(Val den 12 december 1958 för tiden den 1 januari 1959 till och med den 31 december 1959)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Representanter

Hegna, Trond, f. 98. Redaktör, Stavanger. O.
Hønsvald, Nils, f. 99. Visepresident i Stortinget, fhv. statsråd, Sarpsborg. O.
Moe, Finn, f. 02. Fhv. ambassadör, Oslo. O.
Seweriin, Rakel, f. 06. Fhv. statsråd, Oslo. O.

Varamenn

Hagelia, Magnhild, f. 04. Revisor, Øyestad. L.
Jaklin, Ingvald, f. 96. Redaktör, Tromsø. L.
Svendsen, Hartvig, f. 02. Bygnings-snekker, Ski. O.
Remseth, Jakob, f. 97. Fabrikkarbeider, Sauda. O.

Representanter

Johnsen, Håkon, f. 14. Lagerarbeider, Trondheim. O.
Klippenvåg, Harry, f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.
Strøm, Arne, f. 01. Visepresident i Lagtinget, Lillestrøm. L.
Langhelle, Nils, f. 07. President i Stortinget, Oslo. L.

Varamenn

Engelstad, Gunvald, f. 00. Smed, Veran. O.
Flatabø, Isak, f. 96. Gårdbruker, Kvarn. O.
Kalrasten, Gunnar, f. 05. Skogsarbeider, Biri. O.
Reinsnes, Peter O., f. 04. Gårdbruker, Sortland. O.

H ø i r e (H)

Representanter

Lyng, John, f. 05. Lagmann, Skien. O.
Holm, Chr. L., f. 92. Forvalter, Kvinnerad. O.
Olsen, Claudia, f. 96. Kasserer, Tønsberg. O.

Varamenn

Petersen, Erling, f. 06. Professor, Bærum. O.
Warmedal, Johan Møller, f. 14. Lærer, Nøtterøy. O.
Willoch, Kåre Isaachsen, f. 28. Konsulent, Oslo. O.

V e n s t r e (V)

Representanter

Røiseland, Bent, f. 02. Gårdbruker, Holum. L.
Seip, Helge, f. 19. Redaktør, Bærum. O.

Varamenn

Benum, Olav, f. 97. Fylkesagronom, Vemundvik. O.
Vindenes, Erling, f. 00. Gårdbruker, Nordfold. O.

S e n t e r p a r t i e t (Sp)

Representanter

Leirfall, Jon, f. 99. Gårdbruker, Hegra. O.
Borten, Per, f. 13. Fylkesagronom, Flå. O.

Varamenn

Sandberg, Ole Rømer, f. 00. Gårdbruker, Furnes. O.
Leiro, Lars, f. 14. Gårdbruker, Voss. O.

K r i s t e l i g f o l k e p a r t i (Kf)

Representant

Wikborg, Erling, f. 94. Høyesterettsadvokat, Oslo. L.

Varamann

Bondevik, Kjell, f. 01. Redaktør, Sauda. O.

Sverige**Regeringen***(Representanterna utsedda den 30 oktober 1959)*

- Erlander, Tage*, f. 01. Statsminister, Stockholm. (s)
- Undén, Östen*, f. 86. Minister för utrikes ärendena, Stockholm. (s)
- Nilsson, Torsten*, f. 05. Statsråd och chef för socialdepartementet, Stockholm. (s)
- Sträng, Gunnar*, f. 06. Statsråd och chef för finansdepartementet, Stockholm. (s)
- Lindell, Ingvar*, f. 04. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm. (s)
- Lindström, Ulla*, f. 09. Konsultativt statsråd, Stockholm. (s)
- Lange, Gunnar*, f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Stockholm. (s)
- Skoglund, Gösta*, f. 03. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Umeå. (s)
- Edenman, Ragnar*, f. 14. Statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet, Uppsala. (s)
- Netzén, Gösta*, f. 08. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Malmö. (s)
- Johansson, Rune*, f. 15. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Ljungby. (s)

Riksdagen*(Val den 15—16 januari 1959 för tiden intill nästa val)**(Första kammaren = F; andra kammaren = A)***Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)****Medlemmar**

- Sandler, Richard*, f. 84. Förutv. statsminister, Stockholm F.
(Förfall vid 7:e sessionen; ersatt av Georg Pettersson och Dagmar Ranmark, se under Suppleanter)
- Andersson, Birger*, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.
- Strand, Axel*, f. 93. Förste vice talman, Stockholm. F.
- Gillström, Anselm*, f. 99. Chefredaktör, Skönsberg. F.
(Förfall vid 7:e sessionen 7/11); ersatt av Emil Ahlkvist, se under Suppleanter)

Suppleanter

- Ahlkvist, Emil*, f. 99. F. d. cementgjutare, Jordholmen. F.
(Medlem vid 7:e sessionen 7/11)
- Pettersson, Georg*, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.
(Medlem vid 7:e sessionen 1/11—6/11)
- Ranmark, Dagmar*, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.
(Medlem vid 7:e sessionen 6/11—7/11)
- Geijer, Arne*, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.

- Jonsson, Sigfrid*, f. 10. Skogsarbetare, Strömsund. A.
(Förfall vid 7:e sessionen 7/11; ersatt av Stig Alemyr, se under Suppleanter)
- Ericsson, John*, f. 07. Förutv. statsråd, direktör, Kinna. A.
(Förfall vid 7:e sessionen 2/11—7/11; ersatt av Arvid Andersson, se under Suppleanter)
- Ekendahl, Sigrid*, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.
- Gustafsson, Hans*, f. 12. Metallarbetare, Stockholm. A.
- Andersson, Arvid*, f. 00. Småbrukare, Ryggestad, Gunnarskog. A.
(Medlem vid 7:e sessionen 2/11—7/11)
- Thapper, Fridolf*, f. 99. Metallarbetare, Finspång. A.
- Mellqvist, Sven*, f. 12. Förste kontorist, Falun. A.
- Alemyr, Stig*, f. 24. Rektor, Vimmerby. A.
(Med em vid 7:e sessionen 7/11)

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

- Osvald, Hugo*, f. 92. Professor, Uppsala. F.
- Ohlin, Bertil*, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

Suppleanter

- Andersson, Axel*, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

- Rylander, Olov*, f. 00. Landshövding, Uppsala. A.
(Förfall vid 7:e sessionen 5/11—6/11; ersatt av Folke Nihlfors, se under Suppleanter)
- Sandström, Ragnhild*, f. 01. Folkskollärare, Teg. A.

- Helén, Gunnar*, f. 18. Docent, Saltjö-Duvnäs. A.
- Nihlfors, Folke*, f. 10. Förste byråsekreterare, Stockholm. A.
(Medlem vid 7:e sessionen 5/11—6/11)

Högern (h)

Medlemmar

- Ewertlöf, Knut*, f. 90. Förutv. statsråd, f. d. direktör, Stockholm. F.
(Förfall vid 7:e sessionen 7/11; ersatt av Ebon Andersson, se under Suppleanter)

Suppleanter

- Andersson, Ebon*, f. 96. Bibliotekarie, Stockholm. F.
(Medlem vid 7:e sessionen 7/11)

- Skoglund, Martin*, f. 92. Förste vice talman, Doverstorp. A.
(Förfall vid 7:e sessionen 6/11—7/11; ersatt av Jean Braconier, se under Suppleanter)

- Braconier, Jean*, f. 07. Redaktör, Malmö. A.
(Medlem vid 7:e sessionen 6/11—7/11)

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Eliasson, Lars, f. 14. Förutv. statsråd, lantbrukare, Korsnäs. A.

Pettersson, Anders, f. 88. Lantbrukare, Dahl, Vessigebro. A.

Suppleanter

Pålson, Olof, f. 93. Häradssdomare, Lit. F.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbrukare, Kårby, Österstad. A.

Saklista

(Fastställd enligt § 9 arbetsordningen vid mötet den 1 november 1959)

Medlemsförslag

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter.
- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning.
- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning.
- A 4. Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige samt
    Ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige
    (väckt av Ragnhild Sandström).
- A 5. Uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan.
- A 6. Uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete.
- A 7. Medlemsförslag om television och reklam (väckt av Niels Andersen, Nina Andersen, Erik Eriksen, Håkon Johnsen, Ole Bjørn Kraft, Harras Kyttä, Helge Larsen och Poul Møller).
- A 8. Medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (väckt av Folke Nihlfors och Hugo Osvald).
- A 9. Medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja (väckt av Holger Eriksen och Ragnhild Sandström).
- A 10. Medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning (väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen, Hugo Osvald och Johannes Virolainen).
- A 11. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena (väckt av Anselm Gillström, Trond Hegna, Gunnar Helén, Eino Kilpi, Helge Larsen och John Österholm).
- A 12. Medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning (väckt av Harras Kyttä, Poul Møller, Olov Rylander och Knud Thestrup).
- A 13. Medlemsförslag om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall (väckt av Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen och Erling Wikborg).
- A 14. Medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna (väckt av Finn Moe, Olov Rylander, Knud Thestrup och Johannes Virolainen).
- A 15. Medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna (väckt av Nina Andersen och Kyllikki Pohjala).

- A 16. Medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning (väckt av Sigrid Ekendahl och Kerttu Saalasti).
- A 17. Medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den inter-nordiska flygtrafiken (väckt av Väinö Leskinen, Claudia Olsen och Ragnhild Sandström).
- A 18. Medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkar-konsten (väckt av Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson och Anders Pettersson).
- A 19. Medlemsförslag om samverkan beträffande standardisering av ex-portdokument (väckt av Niels Andersen, Erkki Leikola, A. C. Nor-mann och Erling Wikborg).
- A 20. Medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomst-beskattnig (väckt av Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Jon Leirfall, Olov Rylander och Knud Thestrup).
- A 21. Medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteförhållanden (väckt av Jean Braconier, Harras Kyttä och Helge Seip).
- A 22. Medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (väckt av Ole Bjørn Kraft och Axel Strand) samt
 Ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samar-betet (väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin).¹
- A 23. Medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten (väckt av Ragnhild Sandström och Erling Wikborg).
- A 24. Medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (väckt av Johannes Virolainen).
- A 25. Medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning (väckt av Helge Larsen, Finn Moe, Hugo Osvald, Kaarlo Pitsinki och Helge Seip).

Regeringsförslag

- B 1. Uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sve-rige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen.
- B 2. Uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning.
- B 3. Regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade (väckt av Danmarks regering).

Berättelser

- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Sveriges regering) samt
 Tilläggförslag om formerna för lagstiftningssamarbete (väckt av Olov Rylander och Knud Thestrup).
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Sve-riges regering) samt

¹ Ändringsförslaget väcktes först den 2 november.

Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut (väckt av Helge Seip och Erling Wikborg).

- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Sveriges regering).
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (överlämnad av Sveriges regering) samt
Tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område (väckt av Ragnhild Sandström).
- C 5. Berättelse om ekonomiskt samarbete (överlämnad av Sveriges regering).
- C 6. Berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna (överlämnad av Sveriges regering).
- C 7. Berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna (överlämnad av Sveriges regering).
- C 8. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
- C 9. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnad av Norges regering).
- C 10. Berättelse om samarbete i atomenergifrågor (överlämnad av Danmarks regering).
- C 11. Berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet (överlämnad av Sveriges regering).

Meddelanden

- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 4. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige (väckt av Claudia Olsen).
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 12. Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnat av Norges regering).
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 15. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 16. Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (väckt av Håkon Johnsen och Helge Larsen).
- D 18. Meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (överlämnat av Sveriges regering).
- D 19. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (överlämnat av Sveriges regering).
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 21. Meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnat av Sveriges regering).

- D 22. Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnat av Finlands regering).
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad (väckt av Birger Andersson).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (väckt av Håkon Johnsen och Helge Larsen).
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).

- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 2/1958 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 10/1958 angående statsunderstöd till studieturbytesresor mellan nordiska skolor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 15/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 16/1958 angående gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 17/1958 angående gemensam arbetsmarknad för barnmorskor (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turist-samarbetet i norra Skandinavien (väckt av Ragnhild Sandström).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om ombildande av Nordiska vattenkraftkommit-tén till en nordisk elkraftkommitté (väckt av Niels Andersen och Kaarlo Pitsinki).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik (överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar).

- D 62. Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- D 63. Meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (överlämnat av Sveriges regering).
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (överlämnade av Islands och Norges regeringar).
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område (överlämnade av Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullned-sättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

Utanför saklistan förelades följande dokument för rådet:

- 1. Rapport från Nordiska rådets presidium.*
- 2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.*
- 3. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté.*
- 4. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter.
- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning.
- A 5. Uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan.
- A 6. Uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete.
- A 9. Medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja.
- A 12. Medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning.
- A 13. Medlemsförslag om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall.
- A 20. Medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning.
- B 2. Uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning.
- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område samt
Tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete.
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land.
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring.
- D 18. Meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området.
- D 19. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet.
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område.
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter.
- D 62. Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.

Kulturutskottet

- A 7. Medlemsförslag om television och reklam.
- A 10. Medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning.

- A 11. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena.
- A 16. Medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning.
- A 24. Medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna.
- A 25. Medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen samt
Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut.
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig.
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete samt
Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete.
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område.
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, såvitt avser kulturutbytet, samt
Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete.
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor.
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område.
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst.

Socialpolitiska utskottet

- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning.
- A 8. Medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor.
- A 15. Medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna.
- A 18. Medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkar-konsten.
- B 3. Regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén.
- C 7. Berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna.
- C 8. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet.
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet samt

Tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige.

- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område.
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskesfartyg.
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare samt
Tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad.
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler.
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning.
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer.
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedläggning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra.

Trafikutskottet

- A 4. Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige samt
Ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.
- A 17. Medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken.
- A 23. Medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten.
- B 1. Uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen.
- C 4. Berättelse från nordiska samfärdselkommittén samt
Tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område.
- C 6. Berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna.
- C 9. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén).
- C 11. Berättelse om samarbetet mellan cheferna för televäsendet.
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, såvitt avser trafik- och turistväsendet.
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön.

- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten.
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser.
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten samt
Tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turist-samarbetet i norra Skandinavien.
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten.
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik.

Ekonomiska utskottet

- A 14. Medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna.
- A 19. Medlemsförslag om samverkan beträffande standardisering av exportdokument.
- A 21. Medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteförhållanden.
- A 22. Medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet samt
Ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet.
- C 5. Berättelse om ekonomiskt samarbete.
- C 10. Berättelse om samarbete i atomenergifrågor.
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullättnader vid tillfällig införsel av an äggningsmaskiner m. m.
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift.
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor.
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna samt
Tilläggsförslag om ombildande av Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté.
- D 63. Meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete.
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde.

Följande saker avgjordes av rådet utan utskottsbehandling:

- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund.*
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående inter-nordiska flyttningsbetyg.*
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 7/1954 angående icke-rafificerade ILO-konventioner.*
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående sam-arbete i fråga om läkemedel.*
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nor-disk folkakademi m. m.*
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nor-diska patent.*
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation.*
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen.*
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samar-bete beträffande trafiklagstiftningen.*
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående fören-hetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet.*
- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samar-bete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem.*
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående över-sättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk.*
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående för-enkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land.*
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående till-godogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension.*
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrät-tande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.*
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. .*
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nor-diskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.*
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående änd-rade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg.*

- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart.*
- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 2/1958 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet.*
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.*
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.*
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 10/1958 angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor.*
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.*
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.*
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 15/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor.*
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 16/1958 angående gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar.*
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 17/1958 angående gemensam arbetsmarknad för barnmorskor.*
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster.*
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter.*
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.*

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i första kammarens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av den sist i sessionshandlingarna intagna planen. För utskottens, delegationernas och presidiets möten, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Söndagen den 1 november kl. 13—13.40 och kl. 16.00—19.00
 Måndagen den 2 november kl. 10.00—12.40 och 15.00—15.34
 Onsdagen den 4 november kl. 15.00—17.40
 Torsdagen den 5 november kl. 15.00—17.35
 Fredagen den 6 november kl. 10.00—12.23 och 15.00—16.40
 Lördagen den 7 november kl. 10.00—11.00

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Söndagen den 1 november kl. 13.50—13.55
 Måndagen den 2 november kl. 15.35—17.20
 Tisdagen den 3 november kl. 10.10—12.00 och 15.00—15.45
 Onsdagen den 4 november kl. 10.00—11.20
 Torsdagen den 5 november kl. 10.00—10.30

Kulturutskottet

Söndagen den 1 november kl. 13.45—13.55
 Måndagen den 2 november kl. 15.35—17.30
 Tisdagen den 3 november kl. 10.00—12.00 och 15.00—17.30
 Onsdagen den 4 november kl. 10.00—11.50
 Torsdagen den 5 november kl. 10.00—11.00

Socialpolitiska utskottet

Söndagen den 1 november kl. 13.45—13.55
 Måndagen den 2 november kl. 15.40—17.00
 Tisdagen den 3 november kl. 10.00—13.00 och 15.40—17.00
 Onsdagen den 4 november kl. 10.00—12.40
 Torsdagen den 5 november kl. 10.00—10.40

Trafikutskottet

Söndagen den 1 november 13.45—13.55

Måndagen den 2 november kl. 15.35—17.20

Tisdagen den 3 november kl. 10.00—12.30 och 15.00—16.30

Onsdagen den 4 november kl. 10.00—11.30

Torsdagen den 5 november kl. 10.00—10.15

Ekonomiska utskottet

Söndagen den 1 november kl. 13.45—13.55

Måndagen den 2 november kl. 15.45—18.10

Tisdagen den 3 november kl. 10.00—11.50 och 16.00—17.20

Onsdagen den 4 november kl. 10.00—12.00 och 17.45—18.00

Torsdagen den 5 november kl. 10.00—11.10

Fredagen den 6 november kl. 9.30—9.45

Särskilda arrangemang

Söndagen den 1 november: Lunch i Riksdagshusets restaurang (värd: Sveriges riksdag).

Måndagen den 2 november: Supé i Stadshuset (värd: Stockholms stad).

Tisdagen den 3 november: Lunch i hotell Gillets festvåning (anordnare: de nordiska föreningarna i Stockholm).
Sammankomster i riksdagspartiernas regi.

Onsdagen den 4 november: Supé (värdar: de nordiska ländernas ambassadörer).

Torsdagen den 5 november: Middag i rikssalen å Uppsala slott (värd: Sveriges regering).

Fredagen den 6 november: Föreställning å Dramatiska teaterns lilla scen (čechovs »Tre systrar«).

Supé i utrikesdepartementets representationsvåning (värd: Nordiska rådets svenska delegation).

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Söndagen den 1 november 1959 kl. 13.00

Presidenter: Hønsvald (1—3) och Ohlin (4—8)

Dagordning:

1. Öppningsanförande av president Hønsvald
2. Namnupprop; godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Anförande av den nyvalde presidenten
5. Meddelande av tillåtelse att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen
6. Fastställande av saklista
7. Tillsättande av utskott
8. Val av medlemmar i utskotten
9. Rapport från Nordiska rådets presidium
10. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
11. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
12. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
13. Sak D 35: meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg
- 14—43. Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling
- 44—121. Hänvisande till utskott av återstående saker

1

Öppningsanförande av president Hønsvald

Presidenten: På presidiets vegne har jeg den ære å ønske velkommen til Nordisk Råds sjuende sesjon. Jeg retter en takk til rådets svenske delegasjon for at den har påtatt seg besværet med å arrangere møtene og til Sveriges Riksdag, ved dets talmenn, for at den har stillet lokaler til vår disposisjon. Det volder atskillig avbrekk i Riksdagens arbeid å ha oss gående her, men vi får prøve å innrette oss slik at forstyrrelsene blir minst mulige.

Før vi begynner vårt arbeid, vil vi minnes to av dem som hadde verv i Nordisk Råd og som har gått bort siden forrige rådsmøte.

Riksdagsmann Mauri Ryömä ble bare 47 år gammel. Han kom som ung mann med i den sosialistiske bevegelsen og fikk straks en lang rekke tillitsverv, bl. a. i studentorganisasjonene, i Arbetarsparbanken i Helsingfors, i Elanto og i Förbundet för fred och vänskap mellan Finland och Sovjetunionen. Han var også redaktør for det blad som utgis av Samfundet Finland—Sovjetunionen. Ryömä var medlem av Finnlands kommunistiske partis sentralkomitè og i en årrekke sjefredaktør for partiets hovedorgan »Työkansan Sanomat». Han deltok også aktivt i det kommunalpolitiske arbeid. Han ble riksdagsman i 1936 og fra 1945 til sin død.

Ryömä var utdannet som lege og praktiserte også som avdelingslege ved et sykehus, men hans hovedinteresse var politisk arbeid, og der gjorde han også sin største innsats. Det går fram av det jeg har sagt om hans tillitsverv at han ikke sparte seg selv.

Ryömä ble medlem av Nordisk Råd ved Finnlands innmeldelse og var med på rådsmøtene siden. Vi lærte å kjenne ham som en elskverdig mann med stor interesse for rådets arbeid, og vi beklager dypt hans alt for tidlige bortgang.

Stortingsmann Hartvig Caspar Christie ble 66 år gammel. Han var ved sin død sokneprest i Bærum ved Oslo og deltok hele sitt liv aktivt i kristelig organisasjonsliv, hvor han satte dype spor etter seg. I hele 14 år, fra 1925 til 1939, var han formann i Norges kristelige studentbevegelse, og i en årrekke var han medlem av sentralstyret i Den norske kirkes presteforening. Han var redaktør av »Norsk kirkeblad» i mange år, studerte kirkeliv i flere europeiske land og deltok i mange økonomiske møter.

Christie ble innvalgt i Stortinget i 1949, etter å ha vært varamann en periode. Han var suppleant til Nordisk Råd helt fra dets opprettelse, men det falt seg aldri slik at han kom til å delta i rådsmøtene. Men vi vet at han fulgte vårt arbeid med stor interesse.

Vi lyser fred over Ryömäs og Christies minne.

Det foreligger også på dette årsmøte en stor og omfattende dagsorden, men den tekniske rasjonalisering som presidiet har søkt å gjennomføre gjør det lettere å håndtere saksmengden. Det gjelder særlig meddelelsene fra regjeringene, hvorav om lag 30 ikke behøver å gi anledning til noen forføyning. Disse meldingene har fylt godt opp på rådets og komitéenes dagsordener tidligere og bidratt til en økt papirsirkulasjon. Nå blir det hele mer oversiktlig.

Tallet på relativt store og vanskelige saker øker, og det har gjort det nødvendig å la flere av rådets komitéer holde møter mellom sesjonene. Det foreligger fra dem tildels omfattende utredninger og innstillinger, og vi håper at dette grundige forarbeid vil gjøre arbeidet lettere for de faste rådskomiteer og for rådets

medlemmer. Denne arbeidsformen synes å være den beste så lenge store saker fortsetter å strømme inn, og rådet skal senere ta standpunkt til hvilke komitéer som skal kalles inn mellom sesjonene.

Ifjor måtte rådsmøtet utsettes i mange måneder i påvente av resultatet fra frihandelsforhandlingene i Paris. De ga som kjent et negativt resultat, og frihandelsproblemen måtte angripes på et nytt grunnlag. I disse dager slutføres forhandlingene om en konvensjon om et frihandelsforbund for de såkalte ytre sju, og i morgen formiddag vil Sveriges handelsminister Gunnar Lange, gi rådet en orientering om situasjonen. Det har foregått en nærmest skjebnessvanger utvikling på dette område. Våre nasjonalforsamlinger må i nær fremtid ta standpunkt til ratifikasjon av frihandelskonvensjonen, og det kan være nyttig at vi utveksler meninger i et nordisk parlamentarisk forum som Nordisk Råd er.

Rådets økonomiske komité skal i løpet av uken behandle flere saker om økonomisk og handelspolitisk samarbeid. Under Sak D 64 er det gitt melding om forhandlingene om opprettelse av et europeisk frihandelsområde, det foreligger et medlemsforslag om videre utvikling av det økonomiske samarbeidet, en beretning fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg, en melding om det økonomiske samarbeid på Nordkalotten og et brev fra samarbeidsministrene om opprettelse av et nordisk ministerråd og et samarbeidsutvalg for økonomisk samarbeid.

I betraktning av sakenes viktighet vil presidiet foreslå at det under komitéens behandling av disse spørsmålene blir gitt adgang til å utvide komitéen med en representant for hvert av de partiene som ikke er representert i komitéen. Innstillingen vil dog bli avgitt av de valgte medlemmer alene.

Det blir sikkert arbeidsfylte dager for oss her i Stockholm, og jeg håper at de resultater vi kommer fram til, vil bety nye landvinninger for det nordiske samarbeid og gi hvert enkelt av de nordiske land en sterkere posisjon i den vanskelige og noe innviklede situasjon som Europa synes å stå overfor.

2

Namnupprop; godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Bergersen, Birger, Norge
 Bundvad, Kaj, Danmark
 Dahlgård, Bertel, Danmark
 Edenman, Ragnar, Sverige
 Erlander, Tage, Sverige
 Gerhardsen, Einar, Norge¹
 Hannikainen, Antti, Finland
 Hansen, H. C., Danmark
 Harlem, Gudmund, Norge
 Haugland, Jens, Norge
 Hosia, Heikki, Finland¹
 Hækkerup, Hans, Danmark¹
 Johansson, Rune, Sverige¹
 Kampmann, Viggo, Danmark¹
 Karjalainen, Ahti, Finland
 Lange, Gunnar, Sverige¹
 Lange, Halvard, Norge¹
 Lindell, Ingvar, Sverige
 Lindström, Ulla, Sverige¹
 Løbak, Harald, Norge
 Netzén, Gösta, Sverige¹
 Nilsson, Torsten, Sverige
 Skaug, Arne, Norge¹
 Skoglund, Gösta, Sverige¹
 Starcke, Viggo, Danmark
 Sträng, Gunnar, Sverige
 Sukselainen, V. J., Finland
 Törngren, Ralf, Finland
 Undén, Östen, Sverige¹
 Varmann, Kolbjørn, Norge

Valda medlemmar

Andersen, Niels, Danmark
 Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Borg-Sundman, Margit, Finland
 Borten, Per, Norge
 Buhl, Marius, Danmark
 Einer-Jensen, O. E., Danmark
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Eliasson, Lars, Sverige
 Enne, Yrjö, Finland
 Ericsson, John, Sverige

Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark
 Ewerlöf, Knut, Sverige
 Fagerholm, Karl-August, Finland
 Gillström, Anselm, Sverige
 Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
 Gram, Victor, Danmark
 Gustafsson, Hans, Sverige
 Hegna, Trond, Norge
 Holm, Chr. L., Norge
 Hækkerup, Per, Danmark
 Hønsvald, Nils, Norge
 Ingimundarson, Sigurður, Island
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Magnús, Island
 Jonsson, Sigfrid, Sverige
 Kilpi, Eino, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kraft, Ole Bjørn, Danmark
 Kristensen, Thorkil, Danmark
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kytä, Harras, Finland
 Kähönen, Urho, Finland
 Langhelle, Nils, Norge
 Larsen, Helge, Danmark
 Leikola, Erkki, Finland
 Leirfall, Jon, Norge
 Leskinen, Väinö, Finland
 Lyng, John, Norge
 Moe, Finn, Norge
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Olsen, Claudia, Norge
 Osvald, Hugo, Sverige
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Pettersson, Anders, Sverige
 Pettersson, Georg, Sverige
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Poulsen, Johan, Danmark
 Rantamaa, Antti J., Finland
 Rosenberg, Gösta, Finland
 Rylander, Olov, Sverige
 Røiseland, Bent, Norge
 Saalasti, Kerttu, Finland
 Salmela-Järvinen, Martta, Finland
 Sandström, Ragnhild, Sverige¹
 Seip, Helge, Norge
 Seweriin, Rakel, Norge
 Skoglund, Martin, Sverige
 Stefánsson, Bernharð, Island
 Strand, Axel, Sverige
 Strøm, Arne, Norge
 Thestrup, Knud, Danmark
 Toft, H. C., Danmark
 Valdimarsson, Hannibal, Island

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Virolainen, Johannes, Finland
 Wikborg, Erling, Norge
 Österholm, John, Finland

Medlemslistan godkändes.

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Bertil Ohlin, Sverige, och till vicepresident Erik Eriksen, Danmark, Karl-August Fagerholm, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, och Nils Hønsvald, Norge.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: På vicepresidenternas och egna vägnar tackar jag för förtroendet, som vi skall göra vårt bästa att söka motsvara.

Till er alla, som kommer från de andra nordiska länderna till Sverige, framför jag den svenska delegationens hjärtliga välkomsthälsning. Visst är november en grå månad och Stockholm inte särskilt till sin fördel just nu, men något av dess skönhet tränger igenom regndis, dimmor och höstdunkel. Och den värme, med vilken vi svenskar tar emot er alla, hoppas jag ni skall känna.

Nordiska rådet börjar nu en arbets-session efter ett för de nordiska länderna händelserikt år. Vi gör det i ett läge av ovisshet rörande vårt samarbets framtida villkor och bärkraft. Runt omkring oss ser vi andra stater sluta sig samman till nära politisk och ekonomisk samverkan. De saknar de historiska band, den språkliga frändskap och den kulturella samhörighet, som förenar våra folk. Men de handlar likväl — liksom gripna av känslan av historisk nödvändighet. Det är, som om man överallt anade, att de små, helt oberoende staternas tid är förbi. Den stora, världsomspän-

nande organisationens handlingsmöjligheter är begränsade. De regionala grupp-bildningarnas tid är inne.

Skall de nordiska folken i denna tid stå kvar vid den utformning och begränsning av den nordiska tanken, som var mellankrigstidens? Eller skall vi göra alla de insatser, som ryms inom de yttre världspolitiska förutsättningarna, och därmed ge ökat reellt innehåll åt begreppet Norden? Det är den stora frågan!

Sommarens händelser, som här senare i dag kommer att avhandlas, stämmer knappast till optimism. Man måste fråga: Finns det politisk vilja hos Nordens folk att stå samman? I så fall får vi visa något av den beslutsamhet att övervinna hindren på vår väg, som andra folk kunnat mobilisera. Finns inte denna vilja, då har den nordiska tanken mist mycket av sin bärkraft och får aldrig central betydelse i våra folks liv. Kanske sugs vi åt olika håll i de stora och starka strömmar, som nu framträder i världen.

När Hans Hedtoft — den nordiska idéns oförläpliche apostel — talade vid Nordiska rådets första möte, sade han med adress till dess medlemmar: »En större uppgift har aldrig givits nordiska politiker.» Hur skulle han — om han levat — ha bedömt läget i dag? Kan vi undgå att känna, att han skulle varit en smula besviken — och inte utan skäl?

Min tro är, att de nordiska folken har möjligheter till samverkan, som vi inte har råd eller rätt att försitta. Därför hoppas jag, att det inte om denna session skall efteråt kunna sägas, att det viktigaste var det, som icke skedde — att den avslutade en era av förhoppningar och spred dimmor för att dölja reträtten. Jag säger reträtt, ty för oss vore stillastående förvisso tillbakagång.

Det har sagts, att smärre saker skall Nordiska rådet inte befatta sig med och stora saker finns det inga politiska förutsättningar för. Är detta riktigt — men jag vägrar att tro det — då blir Nordiska rådet en sällskaps- och reseklubb för politiker och ämbetsmän, eller på sin höjd en beredskapskår, som väntar och väntar, att någon gång i framtiden kallelsen till utryckning skall komma.

Sanningen är den, att förutsättningarna för handling skapas av oss själva — av Nordens folk, vilkas talesmän det är vår uppgift att vara. Vi har under denna session en chans att inte bara handlägga ett antal frågor av begränsad räckvidd utan att tillsammans lägga fast ramarna för en verklig framryckning. Frågan är bara, om vi vill eller inte vill. Ty finns viljan, skall vi nog finna nya och praktiska former.

Jag önskar er alla — regeringsledamöter, parlamentariker, experter och pressmän — välkomna till samvaro och arbete, till gemensamma ansträngningar att finna en nordisk väg framåt.

5

Meddelande av tillåtelse att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

Presidiet hade förslagit, att tillåtelse måtte meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

6

Fastställande av saklista

Radet beslöt fastställa saklista i enlighet med föreliggande förslag [se s. 21—28].

7

Tillsättande av utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

8

Val av medlemmar i utskotten

Arbetsutskotten hade till medlemmar i utskotten föreslagit:

Juridiska utskottet

Danmark: Holger Eriksen (S)¹
Gustav Pedersen (S)
Knud Thestrup (KF)
Finland: Harras Kyttä (Kp)
Gösta Rosenberg (Skdl)
Johannes Virolainen (MI)
Island: Magnús Jónsson (Sj)
Norge: Nils Hønsvald (A)
John Lyng (H)
Erling Wikborg (KF)
Sverige: John Ericsson (s)
Georg Pettersson (s)
Olov Rylander (fp)

Kulturutskottet

Danmark: Marius Buhl (V)
Helge Larsen (RV)
H. C. Toft (KF)
Finland: Eino Kilpi (Skdl)
Martta Salmela-Järvinen (Sd opp.)
John Österholm (Sv)
Island: Sigurður Bjarnason (Sj)
Norge: Håkon Johnsen (A)
Nils Langhelle (A)
Helge Seip (V)
Sverige: Anselm Gillström (s)
Sigfrid Jonsson (s)
Hugo Osvald (fp)

Socialpolitiska utskottet

Danmark: Nina Andersen (S)
O. E. Einer-Jensen (S)
Johan Poulsen (V)
Finland: Margit Borg-Sundman (Kok)
Karl-August Fagerholm (Sd)
Hertta Kuusinen (Skdl)
Island: Hannibal Valdimarsson (Ab)
Norge: Per Borten (Sp)
Claudia Olsen (H)
Rakel Seweriin (A)
Sverige: Birger Andersson (s)
Sigrid Ekendahl (s)
Anders Pettersson (cp)

¹ För förklaring av partibeteckningarna se s. 11—20.

Trafikutskottet

- Danmark: Niels Andersen (DR)
Thorkil Kristensen (V)
Victor Gram (S)
- Finland: Väinö Leskinen (Sd)
Antti J. Rantamaa (MI)
Kerttu Saalasti (MI)
- Island: Bernharð Stefánsson (F)
- Norge: Harry Klippenvåg (A)
Jon Leirfall (Sp)
Arne Strøm (A)
- Sverige: Hans Gustafsson (s)
Ragnhild Sandström (fp)
Martin Skoglund (h)

Ekonomiska utskottet

- Danmark: Erik Eriksen (V)
Kirsten Gloerfelt-Tarp (RV)
Per Hækkerup (S)
Ole Bjørn Kraft (KF)
- Finland: Yrjö Enne (Skdl)
Urho Kähönen (MI)
Erkki Leikola (Kok)
Kaarlo Pitsinki (Sd)
- Island: Sigurður Ingimundarson (A)
- Norge: Trond Hegna (A)
Chr. L. Holm (H)
Finn Moe (A)
Bent Røiseland (V)
- Sverige: Lars Eliasson (cp)
Knut Ewerlöf (h)
Bertil Ohlin (fp)
Axel Strand (s)

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Meddelanden

Presidenten: Följande telegram har ankommit från borgmästare Gunnar Thoroddsen, Reykjavik:

Hjärtligt tack för eder vänliga inbjudan att övervara öppningsmötet. Beklagat att inte kunna närvara denna gång och sänder Eder mina varmaste hälsningar.

Presidiet har med stöd av § 8 rådets arbetsordning till sekreterare i utskotten förordat: i juridiska utskottet fuldmächtig Poul Eefsen, i kulturutskottet förste-sekretær Helene Andersen och amanuensen Hadar Cars, i socialpolitiska utskottet byråchefen Sven-Hugo Ryman och byråsekreteraren Ings Wille-Åvall, i tra-

fikutskottet hovrättsassessorn Torsten Löwbeer samt i ekonomiska utskottet sekreteraren Hugo Holmquist.

Utskotten ombedes samlas i sina möteslokaler omedelbart efter detta plenarmötes slut för konstituering m. m. I enlighet med praxis uppmanas den bland de valda utskottsmedlemmarna, vars namn kommer först i alfabetisk ordningsföljd, att, till dess ordförandeval skett, föra ordet i utskottet, nämligen: i juridiska utskottet John Ericsson, i kulturutskottet Sigurður Bjarnason, i socialpolitiska utskottet Nina Andersen, i trafikutskottet Niels Andersen och i ekonomiska utskottet Lars Eliasson.

För dessa utskottsmöten finnes en dagordning intagen i de riktlinjer för utskottsarbetet, som godkänts av de samlade arbetsutskotten vid deras möte i går och som utdelats i utskottslokalerna.

Arbetsutskotten har på förslag av presidiet uttalat sig för att vid denna session de av rådets medlemmar, som deltagit i det förberedande arbetet inom ekonomiska utskottet såsom adjungerade medlemmar, skall få i ekonomiska utskottet närvara vid och delta i behandlingen av marknadsfrågorna. Beslut i sådan riktning kan antagas komma att fattas av ekonomiska utskottet.

Beträffande arbetsformerna vill jag upplysa att maskinell omröstning vid denna session kommer att tillämpas i stället för omröstning medelst namnupprop.

Under punkt 9, som kommer upp som första punkt efter lunch, är den s. k. generaldebatten avsedd att äga rum. Talare till denna punkt behagade anteckna sig såvitt möjligt under lunchpausen. Redan nu har ett tiotal talare antecknat sig. Inga särskilda begränsningar gäller för debattens ämnesområde. I den mån debatten icke hinner slutföras i eftermiddag — presidiets mening är att avbryta plenarmötet omkring kl. 19.00 — kommer den att fortsättas i morgon förmiddag.

Enligt § 12 arbetsordningen har rådet möjlighet att avgöra saker utan utskottsbehandling, när rådet enhälligt det beslutar. Presidiet föreslår, att de å s. 27 —29 i det gula häftet med liten stil upp-

förda meddelandena skall behandlas på detta sätt. Med undantag av Sak D 35, som kommer att behandlas för sig, kommer övriga saker att avgöras i klump. Därest någon medlem av rådet önskar yttra sig beträffande någon av dessa saker eller om någon önskar påkalla utskottsbehandling av någon av dem, bör han anmäla sig som talare på denna punkt senast vid plenarmötets början i morgon förmiddag.

Presidiet ämnar också vid remiss av sakerna till utskott begagna sig av ett förenklat förfarande, som kräver, att presidenten i förväg känner till, vid vilka saker inlägg är att vänta. Jag får därför också uppmana dem, som önskar tagna till orda vid remissen till utskott av någon sak, att om möjligt före början av morgondagens plenarmöte anmäla sig hos sekretariatet. Sak A 22 torde kom-

ma att sättas först på morgondagens dagordning — omedelbart efter presidierapporten — om generaldebatten icke slutföres i dag, för att möjliggöra en anknytning mellan generaldebatten och debatten vid remiss av nämnda sak.

Som förste talare under Sak A 22 torde statsrådet Gunnar Lange anmäla sig, som då ger en bild av förhandlingsläget i Saltsjöbaden beträffande ett europeiskt frihandelsområde.

I lilla partilokalen kommer måndag eftermiddag efter utskottssammanträdenas slut vid tid, som senare kommer att meddelas, att visas två filmer om TV-reklam, den ena återgivande en utsändning av TV-reklam i Finland och den andra en motsvarande utsändning från Västtyskland.

Förhandlingarna avbröts kl. 13.40.

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Söndagen den 1 november 1959 kl. 16.00

President: Erik Eriksen

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Meddelande

Det meddelades, att statsminister Einar Gerhardsen, Norge, och ministern för utrikes ärendena Östen Undén, Sverige, samt Ragnhild Sandström, Sverige, intagit sina platser i rådet.

9

Rapport från Nordiska rådets presidium

Presidenten: Den første sag, vi skal behandle, er rapport fra Nordisk Råds presidium, og jeg må måske gøre den bemærkning, at jeg har til hensigt, for at muliggøre en mere livlig debat, med rådets tilslutning at give tilladelse til korte replikker ind imellem talerlisten. Der- som ingen har nogen bemærkning at gøre hertil, betragter jeg det som vedtaget.

Fagerholm, Finland: Herr president! Av den rapport presidiet lämnat framgår, att det nordiska samarbetet under året som gått forflöpt normalt och gjort betydande framsteg på en hel del områden. De åtgärder, som har vidtagits, och de undersökningar som igångsatts är förvisso alla av betydelse och främjar alla på sitt sätt förverkligandet av den idé, som Nordiska rådet bygger på. Några egentliga anmärkningar kan knap-

past riktas mot rådet och dess organ. Också sekretariatet har — tycker jag — arbetat tillfredsställande.

Men ändå har många av oss — och till dem hör också jag — med en känsla av olust motsett denna rådssession här i Stockholm. Här hjälper inga sköna omskrivningar: man måste konstatera, att Nordiska rådets stora tanke — tullunionen — avlivades i Kungälv senaste sommar utan att rådet gavs tillfälle att ens försöka ingripa för att rädda tanken. Det var regeringarna, som mer eller mindre entusiastiskt skötte om avrättningen. Rådet ställdes på sidan. Nu får Nordiska rådets visserligen vara med om den högtidliga begravningen — och det är ju alltid något.

Tullunionen var avsedd att bli det mest synliga och ekonomiskt mest betydelsefulla resultatet av vårt nordiska samarbete. Men våra nordiska grannar kom till det resultatet, att den nordiska tullunionen måste vika till förmån för ett vidare ekonomiskt samarbete. Det europeiska frihandelsförbundet har fått första platsen i de ekonomiska integrationsplanerna, och framför oss ligger nu den nordiska tullunionens testamente i form av förslag till ett ministerråd, avsett att utgöra en ynkelig men dock tröst för de sörjande.

För dem, som under årtionden drömt om och arbetat för ett utvidgat nordiskt samarbete på alla områden, känns det som inträffat på något sätt tragiskt.

Många håller på att mista tron på Nordiska rådet. Det var ju inte meningen, att Nordiska rådet bara skulle syssla med petitesser. Därtill är denna apparat för omfattande och kostbar. Vi har ett ansvar, mina damer och herrar, vi har att se till, att den stora tanke, som ligger bakom Nordiska rådet, inte fuskas bort. Vi har inte råd att ordna sådana fiaskon som detta med det ekonomiska samarbetet.

Handelsminister Kjeld Philip uttalade häromdagen, enligt en finsk tidning, att idén om en gemensam nordisk marknad kvävdes i tusensidiga betänkanden. Detta kan knappast vara riktigt. Det är väl snarast så, att de vidlyftiga betänkandena bara ger vid handen, hur omfattande undersökningar ett ekonomiskt samarbete kräver, innan det kan realiseras.

Säkert kräver en anslutning till det vidsträcktare ekonomiska samarbetet också ett omfattande undersökningsarbete, låt vara att det förefaller, som om man skulle sträva till ett snabbt resultat genom att uppgöra och underteckna ett avtal, som ställer det egentliga undersökningsarbetet på framtiden. Denna skyndsamhet är beklaglig och inte ägnad att öka planens popularitet bland dem som fruktar, att den skall skapa svårigheter. I Finland är tanken på ett vidsträcktare frihandelsområde relativt ny, och trots att många arbetar för anslutning, är det många, som ställer sig skeptiska, många direkt avvisande. Det hade varit önskvärt, att mera tid hade reserverats för frågans beredning, men den hastiga takten hänger synbarligen samman med strävandena att så snart som möjligt komma fram till ett allmäneuropeiskt frihandelsområde. Detta mål förefaller att vara svårt att nå, och till det ansluter sig dessutom politiskt ömtåliga frågor, som jag inte i detta sammanhang har orsak beröra. Det hade ur alla synpunkter varit lyckligt och önskvärt, att den nordiska tullunionen först hade genomförts.

Den nordiska tullunionsplanen var i många avseenden mera klar och fullständig än frihandelsförbundet någonsin torde komma att bli. Det sistnämnda sak-

nar den starka grund, som en gemensam lagstiftning skänker och vidare den geografiska självklarhet, som den nordiska tullunionen haft. Österrike och Schweiz har gemensam gräns bara sinsemellan, Portugal är helt ensamt. Det är tvivelaktigt om EFTA kan erbjuda sina medlemmar möjligheter till tillräckligt omfattande internationellt samarbete. De nordiska länderna hade, även om de utgör en liten grupp, kunnat vara varandra till större nytta.

Nåväl, förslaget om ministerrådet, som vi välvilligt fått till påseende, syftar till detta. Enligt stadgeförslaget kan ministerrådet ta till behandling alla till det ekonomiska samarbetet hörande frågor. Inrättandet av detta ministerråd utan tullunionen är ett försök att rädda vad som räddas kan av den nordiska tullunionens idé. Naturligtvis beror ministerrådets arbetsresultat av dess sammansättning, alltså de personer, som kommer att arbeta där, men då tullunionens automatiska tvång saknas kan dess betydelse bli tvivelaktig. Och dessutom kan man lätt få en känsla av att avsikten är att ta bort de ekonomiska samarbetsfrågorna från Nordiska rådet och flytta över dem till ett ekonomiskt samarbetsutskott av ämbetsmän. Jag har, herr president, självfallet en enorm respekt för regeringar och ämbetsmän, men ändå tror jag, att det nordiska samarbetet inte främjas, om vi parlamentariker ställes åt sidan.

Herr president — vad jag kort och gott velat framhålla är, att resultaten av bergets födslovändor inte är direkt imponerande.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag tror, att det varit allmänt erkänt under de senaste åren, att den stora frågan i det nordiska samarbetet, trots att många andra spörsmål, som vi har haft till behandling i rådet, ingalunda kan fränkännas ett betydande intresse, har varit strävandena att skapa en gemensam nordisk marknad.

Varför har denna fråga kommit att dominera och anses som den i särklass mest betydelsefulla? Ja, måhända därför, att den i och för sig är en stor sak,

men också därför, att en lösning av detta spörsmål skulle dra med sig så mycket av gemensamma nordiska institutioner, så mycket av samarbete mellan enskilda företag, så mycket av samverkan mellan olika organisationer i våra länder både på arbetsmarknaden och av andra slag. Om vi kunnat lösa denna uppgift, tror jag vi skulle ha kommit att stå varandra så nära i det dagliga arbetet, att full förståelse av övriga nordiska språk i tal och skrift skulle blivit en självklar nödvändighet för praktiskt taget envar medborgare i våra länder. Vi skulle ha pressats till en närmare kulturell kontakt, en kontakt av långt större intensitet än den, vi hittills trots avsevärda framsteg har kunnat åstadkomma. Jag tror därför, att det har varit riktigt att lägga tyngdpunkten där den har legat i debatt och arbete under de senaste åren.

Nordiska rådet uttalade för fem år sedan en önskan, att regeringarna skulle utreda detta spörsmål om en nordisk gemensam marknad och att arbetet skulle bedrivas i kontakt med Nordiska rådets organ. I maj månad detta år var arbetet praktiskt taget slutfört. När samlingsministrarna träffades i Helsingfors, hade Nordiska rådets presidium ett tillfälle att ta kontakt med dem och överlägga med dem, låt vara under former, som antydde, att önskemålen om sammanträffande måhända var något starkare på den ena sidan än på den andra. Vid detta tillfälle visade emellertid samlingsministrarna en lika glädjande som klart uttalad optimism: det återstod endast litet att göra, man hade goda förhoppningar att på några veckor i huvudsaklig enighet klara det som återstod, och sedan skulle man rapportera i första rummet till regeringarna. Man var vid gott mod.

Jag ber rådets ledamöter lägga märke till, att detta var vid en tidpunkt, då planerna på Sveriges, Norges och Danmarks inträdande i ett sjuakts-samarbete hade utvecklats ganska långt och man alltså räknade med och hoppades, att det skulle bli ett samarbete i främsta rummet mellan dessa sju stater, vilket sedan skulle kunna på olika vägar

utvidgas till att omfatta 17 stater eller fler. Trots att man alltså hade full klarhet om dessa vidare marknadsplaner, rådde bland samlingsministrarna, i den mån detta meddelades till Nordiska rådets presidium, en klart optimistisk inställning.

Två månader senare hade Nordiska rådets presidium tillfälle att sammanträffa med samlingsministrarna, även denna gång måhända mera på initiativ från rådet än från regeringshåll. Det var mycket svårt att få något grepp om situationen denna dag i Kungälv. Å ena sidan meddelade regeringarnas talesmän ingenting direkt nedslående officiellt, å andra sidan lämnades heller inga bestämda upplysningar av positiv art. Självfallet gjordes en hänvisning till de pågående förhandlingarna rörande sju-statssamarbetet. Nordiska rådets presidium värdade i ett offentligt uttalande till regeringarna att försöka trygga de nordiska ländernas handlingsfrihet i fråga om planerna på en nordisk marknad vid de förhandlingar, som fördes i Salt-sjöbaden med Storbritannien och övriga medlemmar av sjustatsgruppen.

När Finlands regeringsrepresentanter nästa dag kom till Kungälv med en officiell försäkran, att Finland för sin del var berett att inträda i en nordisk gemensam marknad, upplystes det tydligen, att planen på en nordisk gemensam marknad inte längre var aktuell.

Vad var det som hade skett? Samarbetsministrarna — även Finlands samlingsminister — hade deltagit i arbetet på slutförande av denna nordiska marknadsplan ännu sista veckan, men nu hade tydligen — utan att Finlands regering var medveten om det och utan att Nordiska rådet, som regeringarna tidigare visat sig villiga att hålla kontakt med, på något sätt hade informerats — en helt ny situation uppkommit.

Herr president! Jag är övertygad om att regeringarnas talesmän senare i dag eller i morgon kommer att lämna närmare upplysningar om vad som hade skett. Vi kan väl, oberoende av åsiktskillnaden i övrigt, vara överens om en sak: ökad klarhet rörande vad som här skett är en nödvändighet.

Får jag tillåta mig en liten mer personlig reflexion, skulle det vara, att vid denna tidpunkt, alltså ungefär den 10 juni, då det ännu återstod halvannen vecka, tills förhandlingarna i Saltsjöbaden med de sju skulle börja, hade Danmarks regering större handlingsfrihet i fråga om åtskilliga åtgärder på det nordiska planet än som kunde anses föreligga, så länge planerna på ett eventuellt inträde i sexmaktsunionen söderut ännu hölls som en möjlighet. Men i och med att Danmarks inträde i sexmaktsunionen hade avskrivits, förelåg det väl större möjligheter för Danmarks regering att handla så som man eventuellt kunde önska handla beträffande det nordiska. Sveriges regering har inte dolt, att man för sin del anser sig hela tiden intagit en positiv hållning till att det mesta möjliga borde ske på det nordiska fältet, och Norges regering har också hela tiden framhåvt — på ett sätt som jag för min del mottar med största glädje — sitt varma intresse för att någonting väsentligt skulle kunna ske i fråga om de nordiska marknadsplanerna.

Ingen kunde ju i alla fall vänta, trots att Finlands regering hade lämnat ett bestämt besked, att i Kungälv skulle i all hast ett mer definitivt beslut fattas rörande de nordiska marknadsplanerna. Den reflexion, som jag inte här kan underlåta att göra, är: hade det inte varit tänkbart att så mycket av consensus, av samförstånd i positiv riktning hade kunnat uppnås, att de tre nordiska staternas attityd vid förhandlingarna i Saltsjöbaden skulle ha inneburit ett mera bestämt hävdande av vår vilja att ha fullständig handlingsfrihet i fråga om den nordiska marknaden?

Mycket av vad som skett eller inte skett kan man givetvis diskutera och ha olika meningar om, men jag tror ändå, att det är ganska klart, att en hänvisning till de övriga medlemmarna inom sjustatsgruppen inte på något sätt räcker som en förklaring till vad som skedde eller, rättare sagt, inte skedde i Kungälv och de närmaste veckorna därefter. För det första kände man redan i maj månad mycket väl till sjustatsplanerna, och då var samarbetsministrarna av en

helt annan mening än i juni. För det andra var för den brittiska regeringen ett positivt resultat av sjustatsförhandlingarna efter misslyckandet i Paris i fråga om de sjutton en ytterst angelägen sak, inte minst med tanke på det kommande valet. Risker för att den brittiska regeringen skulle ha sprängt dessa förhandlingar, därest vi hade hävdat vårt intresse av en större bestämd handlingsfrihet, måste vara utomordentligt ringa. Låt oss inte glömma, att den brittiska regeringen hävdar sin rätt till särbehandling genom den brittiska preferenspolitiken, vilket väl i detta sammanhang är en omständighet av betydelse.

Nordiska rådets ekonomiska utskotts presidium hade som sagt väddjat till regeringarna, att de i Saltsjöbaden skulle försöka hävda den nordiska handlingsfriheten. Utrikesminister Krag avgav en förklaring, som vi alla har studerat — säkerligen har vi läst den många gånger för att söka förstå vad den kunde innebära; om man läst den bara en eller två gånger, vore ju detta uteslutet. Förklaringen är mångtydig — och jag kritiserar inte det; i diplomatiska förhandlingar finns det tillfällen, då man kan behöva vara en liten smula mångtydig. Men förklaringen synes vara mångtydig på det sättet, att den kan betyda bl. a. nästan ingenting alls. Och i så fall är det ju allvarligt. Då har kravet på nordisk handlingsfrihet sannerligen inte uppfyllts. Naturligtvis skulle det vara synnerligen värdefullt, därest under rådets överläggningar auktoritativa uttalanden kunde göras om vad utrikesminister Krag's förklaring å de tre staternas vägnar faktiskt innebar.

Herr president! Vad jag kort sagt velet efterlysa är närmare upplysningar om varför planerna på denna nordiska gemensamma marknad plötsligt lades på hyllan. Det är möjligt, att ett historiskt tillfälle därmed gick förlorat. Jag hänvisar till vad herr Fagerholm nyss uttalade — han bedömde det tydligen såsom något av en begravning. I varje fall var det en allvarlig händelse.

Sex veckor senare, den 22 augusti, sammanträdde det förstärkta ekonomiska utskottet i Danmark i närvaro av de

norska och danska samarbetsministrarna. Ekonomiska utskottet gjorde vid det tillfället ett uttalande, där man frågade regeringarna, huruvida de ville ge rådet upplysningar om »hur regeringarna har för avsikt att konkret utforma det framtida nordiska ekonomiska samarbetet mot bakgrund av de hittills utarbetade värdefulla betänkanterna rörande en gemensam nordisk marknad och med hänsyn tagen till det planlagda frihandelsområdet mellan de sju länderna». Utskottet önskade alltså en upplysning om hur regeringarna tänkte konkret utforma detta samarbete mot bakgrund av de aktuella marknadsplanerna. Man avsåg inte, att regeringarna kanske skulle tala endast om andra saker, utan man riktade en fråga med speciell betoning av en sida av spörsmålet.

Jag måste bekänna, herr president, att jag inte heller efter läsningen av samarbetsministrarnas förklaring, som översänts till Nordiska rådet, känner mig ha fått tillräckliga upplysningar rörande detta stora spörsmål. Rådet har för övrigt inte fått denna förklaring till behandling, utan, som herr Fagerholm sade, till välvilligt påseende — detta är ju en distinktion av rätt stor betydelse. I meddelandet till rådet sägs:

Något politiskt beslut om genomförandet av no disk tullunion har hittills ej fattats. Frågan om en särskild gemensam nordisk marknad kan emellertid aktualiseras vid en ändrad handelspolitisk situation i Europa liksom om de allmänna förutsättningarna eljest skulle förändras. Det är därför av vikt att i fortsättningen noggrant följa denna utveckling och hå vid bevakning möjliggöra och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad i lämplig form.

Ja, detta är ju ett allmänt uttalande. Jag är glad, att det har blivit så pass positivt som fallet är. Givetvis skulle jag vara ännu gladare, därest vi kunde få några upplysningar om hur regeringarna mera konkret bedömer arbetsmöjligheterna i fråga om marknadsplanerna, vilka realiteter man lägger in i detta mer allmänna tal. Herr Fagerholm är väl inte ensam om det intryck, man preliminärt får, att de nordiska marknadsplanerna tills vidare är lagda på hyllan,

ehuru väl tonfallen i uttalandet är mera positiva. Jag hoppas i det längsta, att vi skall kunna få konkreta upplysningar om vad det är som motiverar dessa tonfall just i fråga om marknadsplanerna.

Förslaget i samma skrivelse om ett nordiskt ministerråd och ett samarbetsutskott av experter har ju överlämnats till rådet för information, men det är väl ändå meningen, att vi här skall kunna diskutera detsamma. Jag nöjer mig med att säga, att förslaget att ge de nordiska samarbetsministrarnas möten en mera fast organisation ju ändå inte är någon större reform. Jag tycker, att samarbetsministrarna under senare år har visat stort intresse för att verkligen främja detta samarbete, och jag vill ge dem ett erkännande för vad de gjort. De har kommit samman, och de har även anlitat framstående experter, som gjort ett utomordentligt arbete. Om fel begåtts, så är det inte där — och begångna fel kan inte avhjälpas genom att samarbetsministrarna blir ålagda att komma samman så och så ofta. Jag litat på att de skulle komma tillsammans i alla fall, i den mån det behövs. Den föreslagna fastare organisationen kan antagligen ha både fördelar och nackdelar, men någon stor reform innebär den knappast.

Herr president! Till sist får jag kanske säga några få ord om det spörsmål, som jag hoppas att regeringarna särskilt skall kommentera ur sina synpunkter — de vet ju så mycket mer än jag. Vad kan göras, när det gäller nordiska marknadsplaner under de allra närmaste åren? Ja, det är naturligtvis möjligt för oss för det första att sikta på en gemensam tulltaxa utåt gentemot utanförstående stater. Om vi börjar t. ex. med ungefär samma grupp, som användes i det betänkande, som expertutredningen avlämnade år 1957 och alltså beslöt att ta 70 eller 80 procent av varuområdena, så bör kanske en sådan strävan att få till stånd en gemensam tulltaxa inte te sig som alltför verklighetsfrämmande. Det är mycket möjligt, ifall det skall bli allvar av samarbetet mellan de sju och den kontinentala sexmaktsunionen, att detta samarbete måste innebära radikala steg

i riktning mot en västeuropeisk tullunion. Att här bara komma med de upprepede brittiska förslag, som Frankrike har förkastat, torde knappast löna mödan. I så fall kan det — även ur denna synpunkt — vara mycket lämpligt, att vi här uppe i Norden i tid förbereder vår del av denna uppgift. Jag fruktar att om vi inte får i gång den i tid, så kan det hända, att vi kommer för sent i den meningen, att vi inte kan till fullo försvara våra intressen.

För det andra finns det väl utsikter till att vi inom detta varuområde skulle kunna genomföra tullfrihet inåt snabbare än vad som sker i de större internationella sammanhangen. Min förhoppning är givetvis då, att Finlands regering i detta läge skall ha samma inställning som tidigare i år. Spörsmålet, herr president, är väl, om de nordiska staternas representanter — regeringar och partier i övrigt — vill vara med om en sådan utveckling i tillräcklig grad. I så fall kunde man göra upp en plan ganska snabbt. Regeringarna bör väl också då omedelbart meddela de övriga medlemmarna av sjustatsgruppen, med vilka förhandlingar pågår, att vi har sådana bestämda avsikter. Om det inte ges något meddelande till de övriga parterna av sjustatsgruppen, innan förhandlingarna avslutas och avtal ratificeras, blir det givetvis betydligt svårare att erhålla deras samtycke.

För det tredje kan vi väl skapa permanenta handelspolitiska organ för en samordning av den yttre handelspolitiken. Det blir givetvis mera realitet i detta, om det stödes på de båda övriga ting, som jag här nyss har vidrört.

I fall nu någon ville säga, att varje tanke på en nordisk marknad inom ramen för de sju är egendomlig, eftersom de sju ju inte är något så stort område i och för sig, vill jag påpeka, att samarbetet mellan de sju dock endast är avsett att vara inledningen till ett samarbete mellan sju-tton eller flera stater i Europa. Så pass långsamt som vi bedriver politik här uppe i Norden tror jag, att det är bra, om vi redan nu börjar ställa in oss på en situation, som kan föreligga längre fram, när de sju — så-

som jag hoppas — uppnått positiva resultat vid förhandlingarna med de sex.

Beträffande för det fjärde de frågor, som samarbetsministrarna berör i sin nyssnämnda skrivelse, skall jag inte närmare diskutera dem här. Måhända förefaller mig det konjunkturpolitiska samarbetet där vare det viktigaste, men jag vill för att inte förlänga debatten för min del överlämna åt andra talare att diskutera dessa spörsmål.

Herr president! Jag är väl medveten om att de kan finnas som tycker, att det efter de misslyckanden, som väl i viss mån föreligger, är orealistiskt att komma med förslag av liknande innebörd, låt vara litet mindre långtgående och i någon mån annorlunda tillrättalagda. Ja, det kan hända! Det beror väl på vad man vill eller inte vill. Men det är tänkbart, att förhållandena på det handelspolitiska området i Västeuropa under de allra närmaste åren — och kanske redan nästa år — kommer att bli flytande, så att vi alla kommer att ha en större handelsfrihet än vi kanske i dag kan räkna med. Det kan också hända, att framgången för de västeuropeiska strävandena inte blir så stor som vi hoppats. Denna möjlighet är ytterligare ett skäl för oss att åter tänka på våra egna nordiska planer.

Jag tror för min del, att ett någorlunda radikalt grepp på frågan om en nordisk marknad är det enda, som kan tänkas bli en tändande gnista till en radikalt ökad intensitet i det nordiska samarbetet över huvud taget. Det synes också vara det enda, som skulle kunna ge en kraftig stöt framåt till nära samverkan mellan snart sagt alla folkgrupper i våra länder. — Jag hoppas att även Island, som jag här inte särskilt har nämnt, skall kunna till fullo vara med i detta samarbete. På detta sätt skulle man, som jag redan förut antytt, kunna lägga grunden till en utvidgad och intensifierad kulturell kontakt.

Det är därför, herr president, som jag för min del med detta anförande framför allt har velat rikta en vädjan till regeringarna. Jag är mycket litet intresserad av vad som har varit — med undantag för de upplysningar, som jag här

specielt efterlyste. Jag är däremot vida mer intresserad av att få veta, om de nordiska regeringarna kan vara villiga att ta ett nytt och någorlunda kraftigt tag på detta nordiska marknadsspörsmål. Om de är villiga till detta, så tror jag också, att det skulle vara möjligt att klara den anpassning av samarbetsformerna, som är nödvändig, för att vi i det nya läget skall kunna uppnå positiva resultat.

Kraft, Danmark: Hr. formand! Det har allerede været nævnt, at det utvidede økonomiske udvalg inden for rådet siden den sidste session har været samlet to gange og drøftet spørgsmålet om, hvorledes et nordisk økonomisk samarbejde kunne virkeliggøres. Møderne har været holdt, som man ved, i Kungälv og Fredensborg, og jeg finder det rimeligt, at jeg, der er formand for dette udvalg, i tilslutning til det, der allerede er sagt af hr. Fagerholm og hr. Ohlin, gør nogle betragtninger gældende om forløbet av disse møder og af denne sag.

Mødet i Kungälv resulterede, som et har været nævnt, i en indtrængende henstilling til regeringerne om under forhandlingerne om dannelsen af et frihandelsområde inden for de syv at bevare handlefriheden, og så stod der udtrykkeligt i den vedtagelse, vi fremsendte til samarbejdsministrene: med dannelsen af et nordisk fællesmarked inden for de syv for øje. Nordisk Råds økonomiske udvalg, og i dette tilfælde altså repræsentanten for rådet, søgte her at bevare forbindelsen mellem ministrene, men også at bevare rådets synspunkter præsent i ministrenes bevidsthed, når de skulle gå til møderne i Saltsjöbaden. Og det er ikke nogen hemmelighed, at for dem, der deltog i denne drøftelse og i denne henstilling, var det et stærkt håb, at ministrene under forhandlingerne med de andre partnere inden for de syv ville sætte deres vilje ind på denne sag, og vilje betyder jo, at man stiller betingelser for tilslutning til en plan, betingelser, uden hvilke man ikke øjeblikkelig vil tiltræde den.

Men det skete ikke ved det senere ministermøde i Saltsjöbaden. Her mødte

tanken om en særlig nordisk toldunion inden for de syv modstand fra engelsk og fra svejtsisk side, man erklærede, at det ville volde ulemper at gennemføre denne tanke. Og jeg har forstået, at man af ængstelse for at få et blankt nej fra vore regeringers side afstod fra at foretage yderligere i sagen.

Det ville volde ulemper, sagde man fra de andre partners side. Men kunne man ikke have lov til at spørge, når vi nu er i disse internationale drøftelser, om ikke den engelske landbrugsprotektionisme over for Danmark til trods for de lempelser, der er indført, stadig er og fremtidig vil være en ulempe, som vi må bøje os for for at få tilvejebragt frihandelsområdet. Man har måske også lov til at spørge, om ikke den engelske fiskeriproduktions protektionisme over for Norge er en ulempe.

Men under forhandlingerne i Saltsjöbaden gav man op. Man kan altid være bagklog, og det vil man måske også sige over for mine bemærkninger — jeg deltog ikke selv i forhandlingerne, men vi har jo vore regeringsrepræsentanter iblandt os, og de kan jo retlede et menigt medlem, hvis han tager fejl.

Men det er min opfattelse, at England, der allerede havde lidt et stort nederlag under forhandlingerne om det store frihandelsområde, ikke kunne have tålt et nederlag med hensyn til de syv, og at vi derfor i virkeligheden havde en stærk forhandlingsposition, men at vi ikke benyttede den.

Jeg betragter dette som en sørgelig begivenhed i vor historie, for når man nu har besluttet sig for de syv, så ville det have været en overordentlig styrkelse af de nordiske landes økonomiske stillinger, hvis de havde fået ret til at gennemføre — og havde vilje til det — en nordisk toldunion. Det ville, er jeg overbevist om, have styrket vor konkurrenceevne over for det angreb, som den stærke engelske industrieksport bereder sig på at sætte ind imod vort land, og det ville have gjort vore lande, vore nationer og vore regeringer til stærkere forhandlingspartnere, når vi på denne måde havde tilvejebragt en økonomisk enhed imellem os.

Men dertil kommer jo det hensyn, som allerede har været nævnt, og som måtte — og man kan måske også sige burde — have været meget tungtvejende, nemlig hensynet til Finland. Der er jo ingen i de nordiske lande, der ikke ønsker, at Finland kan få den nøjeste tilknytning til os og til et økonomisk samarbejde. Men ønsker gør det jo ikke alene. Vi nærer alle det håb, at det vil være muligt for Finland — til trods for at den mulighed, der forelå for at indgå i et nært økonomisk samarbejde i en toldunion, altså nu i det mindste for en uoverskuelig tid er sat tilside — at det nu vil lykkes for Finland på anden måde at få tilknytning til de syv. For vi kan jo ikke nægte, at for Finland vil dannelsen af de syvs frihandelsområde uden et nordisk fællesmarked betyde en meget vanskelig økonomisk situation. Finland vil da i endnu højere grad, end det allerede er tilfældet, være henvist til at handle med sin nabo mod øst. Det er aldrig godt for et land at være afhængigt af et enkelt marked eller af en enkelt stat og i særdeleshed ikke, når denne stat har et andet syn på de almindelige handelspolitiske forhold end dem, der hersker i vore lande.

Da vi mødtes igen i Fredensborg, var vi stillet over for en fuldbragt kendsgerning. Jeg kan ikke se andet, end at man ikke havde fundet tiden belejlig til at bruge den politiske indflydelse, man kunne have haft, og vi måtte derfor i Fredensborg fra det økonomiske udvalgte side nøjes med en henstilling om, at regeringerne nu konkret ville udforme, hvorledes de tænkte sig at det fremtidige nordiske samarbejde skulle finde sted.

Det er det svar, der nu foreligger, og der er grund til at takke for, at regeringerne til denne session har udarbejdet et sådant svar. Hr. Ohlin har allerede citeret nogle sætninger fra det svar, som indeholdes i regeringernes memorandum til os. Jeg vil gerne gentage, hvad hr. Ohlin citerede: at der foreligger ikke nogen politisk beslutning om gennemførelse af en nordisk toldunion. Ja, det tør man nok sige, det er dog vist at udtrykke tingene mildt. Og derefter

går man over til at sige: at nu kan man følge udviklingen og overvåge mulighederne for forudsætningerne for gennemførelsen af et fælles nordisk marked.

Jeg deler ethvert håb, der er blevet udtalt, og hr. Ohlin var optimistisk nok til at udtale håb om, at der kunne komme en flydende situation, hvor man eventuelt kunne tage spørgsmålet op igen, men ellers er en erklæring af den art, at man vil følge udviklingen og overvåge mulighederne, en begravelsestale og ikke nogen videre modig begravelsestale. For når man en gang har fået afvist dannelsen af en nordisk toldunion inden for de syv, og man derefter uden at reservere sig stærkere, end det hidtil er sket, går til dannelsen af de syv, er det meget betydelige ændringer, der skal finde sted i den handelspolitiske udvikling i Europa, for at der skal være blot den ringeste realitet og virkelighed i den sætning, jeg her har citeret.

Vi har i virkeligheden opgivet tanken om et nordisk fællesmarked, da der forelå en mulighed for det, og jeg ville ærlig talt have foretrukket, at man havde sagt rent ud, at man ikke ville sætte sin politiske vilje ind på det og ikke var enige om at gøre det — hvem det så var, der spændte ben for det.

Så vil man måske sige, at det var slet ikke muligt, at det ville være ganske urimeligt, om de nordiske lande fik en sådan fortrinsstilling. Det mener jeg ikke er rigtigt. Portugal har inden for de syv en ganske særlig stilling, som er anerkendt og vil blive anerkendt af de andre lande af bestemte grunde, som jeg ikke skal gå nærmere ind på. Og hvis vi ser på en meget snævrere sammenslutning som de seks' fællesmarked, er kendsgerningen den, at Benelux-landene har sin toldunion. Fornylig har regeringerne inden for Benelux-landene over for deres parlamenter afgivet en rapport, i hvilken de siger, at det er deres hensigt at gennemføre denne toldunion i et hastigere tempo end den almindelige toldunion med de seks. Man siger udtrykkeligt i denne rapport, at hensigten med den politik, man fører, er, og jeg vil gerne citere det, at Benelux-landene skal kunne give hinanden

en mere fordelagtig behandling end den, de giver deres andre partnere i det kontinentale fællesmarked. Anderledes ser man ikke på denne situation, end at sådan noget skulle være muligt, når små stater er stillet over for samarbejde med større stater, og vi kan ikke være blinde for, at vi i de syv vil være nogle små stater over for en meget stærk og stor partner. Denne udtalelse af Beneluxlandene viser os, at hvor der er vilje, er der en vej, men hvor der ingen vilje er, får de andre deres vilje, og det er det, der er sket.

Nu skal vi altså i det økonomiske udvalg behandle det memorandum, der foreligger fra regeringens side, og jeg skal derfor ikke omtale det, inden vi har haft denne drøftelse i det økonomiske udvalg. Men jeg har altså gerne her i dag villet sige, at et slag er tabt, og vi må hellere se det i øjnene. Vore bestræbelser må nu gå ud på at redde ud af forliset, hvad vi kan. Jeg kan ikke gøre det uden bitterhed, for det er altid bittert, synes jeg, at måtte opgive en tanke, ikke fordi den er umulig at gennemføre — det tror jeg ikke den havde været — men fordi man ikke var tilstrækkeligt enige og ikke havde tilstrækkelig politisk vilje og ikke værdsatte tanken så højt, at man ville løbe en risiko for den. Men hvis det bliver den samlede nordiske politik i fremtiden, at man ikke tør løbe nogen risiko, så snart man er sammen med sine større partnere, vil jeg rigtignok sige, at så bliver vor fremtid ringere, end den behøvede at blive.

Vi venter alle med interesse på den redegørelse, vi regner med at få i løbet af denne debat vedrørende forhandlingerne om dannelsen af de syvs frihandelsområde. Det er gang på gang sagt fra vore regeringers side, at man vil tilstræbe, at det store marked bliver skabt. Da er det, jeg synes, vi har lov til at spørge: hvorledes vil man tilstræbe det? Er det blot noget, man siger — ja, man mener det utvivlsomt, men man kan ikke nøjes med at sige det. Har man en plan om, hvad man vil gøre fra de nordiske lande, eller vil man bare afvente, at enten de seks eller de syv tager et ini-

tiativ? Heldigvis og lykkeligvis er Nordisk Råd sådan opbygget, at vi har regeringsrepræsentaterne iblandt os, og hvis Nordisk Råd skal være andet end et sted, hvor vi fremsætter smukke udtalelser eller kritik og lufter vore drømme og den slags ting, må det, særlig nu, da vi er blevet partnere i et stort fællesskab og har fælles interesser i Norden at varetage, blive det sted, hvor vore ansvarlige regeringer vejleder os og den nordiske offentlighed om fremtiden, hvorledes de rent konkret og ansvarligt tænker sig at ville handle. Det skal de gøre i deres hjemlige parlamenter, men når det drejer sig om et fælles spørgsmål som det, vi her drøfter, ville det være rimeligt, at det også fandt sted her, og jeg nærer store forventninger til den redegørelse, vi vil få. Jeg beder om, at det må blive en politisk redegørelse, således som den ville være blevet fremsat i hver af vore rigsdage. Men naturligvis har også vi menige medlemmer en pligt til over for regeringen at fremføre vore tanker, og jeg vil gerne henlede både rådets og regeringernes opmærksomhed på vedtagelsen i Europarådets rådgivende forsamling i september i Strasbourg, hvori der foreslås regeringerne en konkret fremgangsmåde til at virkeliggøre det store marked.

Hr. formand, jeg vil også i denne forbindelse minde om, at da vi sidste gang var samlet i Nordisk Råd, sendte vi her fra rådet en indtrængende appel til forhandlerne, der på det tidspunkt var samlet i Paris og endnu drøftede mulighederne for det store frihandelsområde, om at sætte alle kræfter ind på at virkeliggøre det, og vi gav i denne telegrafiske henvendelse, som minister Skaug overbragte, forstår jeg, forhandlerne et stærkt indtryk af den ængstelse, vi ville nære, hvis resultatet ville blive dannelse af to handelsblokke i Europa. Også her brast vore forventninger, og vore regeringer har nu besluttet at gå ind i de syv. Det vil jo være en realitet inden for et vist spænd af tid. Men målet må formentlig blive fastholdt, og her er det, at Europarådets rådgivende forsamling med et aldeles overvældende flertal med politiske repræsentanter på-

de for de syv og for de seks har vedtaget en henstilling til regeringerne om, hvorledes man kunne begynde at virkeliggøre tanken om det store marked. Forslaget går ud på, at de enkelte regeringer skal vedtage en deklaration inden den 31. marts 1960 om deres hensigt at tilstræbe dannelsen af fællesmarked og få den vedtaget i de enkelte parlamenter. De skal i denne deklaration angive principperne for, hvorledes de tænker sig en sådan overenskomst virkeliggjort, ligesom de skal redegøre for, hvorledes handelsforholdet skal være, indtil det store marked kan træde i virksomhed. De skal også i denne deklaration tage hensyn til og stræbe efter at koordinere handelspolitikken og den almindelige økonomiske og sociale politik, når fællesskabet skal virkeliggøres.

Her er altså givet en anvisning, og det er sket i form af en henstilling til de regeringer, der er medlemmer af Europarådet, og altså også en henstilling til de nordiske regeringer. Jeg vil da gerne herfra — jeg har til hensigt, hvis det kan blive tilladt mig, at forelægge dette spørgsmål til nærmere drøftelse også i det økonomiske udvalg — opfordre de nordiske regeringer til at følge denne henstilling og forelægge en sådan deklaration inden den 31. marts 1960 for vore nationale rigsdage. Jeg vil også rette den henstilling til dem, at de opfordrer deres partnere i de syv til at gøre det samme, og det kan vel forme sig sådan, at denne henstilling kan komme til at foreligge samtidig med, at de nordiske rigsdage kommer til at drøfte gennemførelsen af traktaten om de syv.

Jeg er sikker på, at hvis de nordiske lande her tager et initiativ og virkelig søger at føre denne tanke ud i livet, vil de have politisk støtte i hele Europa til at gøre det. De vil måske sætte det i gang, som vi i øjeblikket savner, og de ville også deri kunne finde en anledning til at berøre spørgsmålet om den nordiske toldunion, som vi foreløbig har måttet lade ligge. Jeg opfordrer regeringerne til det, fordi jeg er meget for uroligt over den vej, vi er inde på. Ingen kan jo være blind for, at de seks er i færd med at udvikle deres fællesskab

i hurtigere takt og i stærkere form, end mange sikkert havde ventet, og at der således i løbet af kort tid vil være tilvejebragt et »lille Europa« med en meget stærk produktionsmagt og en stor tiltrækningsevne også for markeder i andre kontinenter, og jo længere man kommer frem, desto uvilligere vil de seks være til at opgive noget af det, de har vundet gennem deres fællesskab.

Heroverfor står de syvs frihandelsområde. Jeg kender ikke detaljerne, men jeg formoder, at det efter Englands almindelige indstilling er meget løsere opbygget end de seks, og at der vil komme situationer, hvor vi sikkert bliver nødt til at ændre det meget hurtigt for ikke at blive skubbet til side, og altså situationer, hvor et nordisk samarbejde også vil være meget nyttigt. Derfor tror jeg ikke, man skal sidde og vente på begivenhederne, for det kan godt blive meget vanskelige forhold for vore lande. Men jeg tror også, at hvis de nordiske lande nu beslutter sig til virkelig at handle i fællesskab og på den udviklingslinje, vi alle kan se, vil vi komme i en bedre stilling til at forsvare vore interesser, og vi vil også have mulighed for at få nogen indflydelse. Men man får ikke indflydelse, hvis man venter på, hvad andre gør, og derfor har jeg vovet mig frem til at sige dette — og opfordre vore regeringer til at tage et initiativ.

Vore folk og stater kommer nu til at leve under den nye udvikling, hvilket vil sige de store områders lov, og det betyder for os en virkelig nyorientering, som også rent folkeligt og psykologisk kan blive vanskelig nok at gennemføre.

Men hvis vi mindre stater under denne udvikling, som er uundgåelig, skal kunne forsvare både vore økonomiske og vore andre interesser — for vi kan ikke være blinde for, at en sådan udvikling naturligvis indebærer visse farer for de små lande — vil det være en stor hjælp — og efter min mening en nødvendighed — hvis de små lande, som i dette tilfælde de nordiske, inden for deres sammenslutning virkelig står sammen og ikke gør det blot formelt og løst med nogle deklarationer, men virkelig søger i denne situation med den

styrke, som dette giver, at føre en fælles politik — og i dette tilfælde begyndte med det ved at følge henstillingen fra den rådgivende forsamling i Strasbourg.

Meddelande

Det meddelades, att justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, intagit sin plats i rådet.

Moe, Norge: Jeg skal ikke som de foregående talere beskjefte meg så meget med fortiden. For mitt rent personlige vedkommende er jeg av den oppfatning at det ville vært en fordel om de nordiske land kunne gått inn i frihandelsforhandlingene som en nordisk tollunion. Men når dette ikke skjedde, tror jeg ikke man kommer noen vei ved i første rekke å bebreide regjeringene. Jeg tror man må søke etter dypere årsaker. Jeg vil iallfall si at slik som situasjonen lå an i Norge — med de betenkeligheter som der gjorde seg gjeldende på så mange hold — er det helt forklarlig at de norske myndigheter ikke kunne stille seg så positivt til planen som mange av oss rent personlig kunne ha ønsket.

Men dette er fortiden. I og med de forhandlinger som har foregått ikke så langt fra Stockholm i de siste ukene, og som nå nærmer seg sin avslutning, kan man vel trygt si at en nordisk tollunion er ute av bildet. Derfor tror jeg det vil være en stor fordel om man lar spørsmålet om en tollunion ligge. Og her må jeg få lov til å be om å bli trodd, selv om det bare er mine egne ord: Når vi nå går inn for økonomisk samarbeid i Norden, mener vi ikke dermed å vende tilbake til tollunionen. Det er et åpenbart skille mellom tollunion og økonomisk samarbeid. Det er helt riktig at det ville være meget lettere å få i stand et intimt økonomisk samarbeid om det hadde skjedd innenfor en tollunions ramme. Men likevel er ikke en tollunion avgjørende og ikke absolutt nødvendig for økonomisk samarbeid.

Jeg vil gjerne beskjefte meg litt med forholdet mellom de seks og de syv. Fra nordisk synspunkt har det jo hele tiden

vært et vesentlig formål med frihandelsområdet å få til en ordning mellom de syv. Man kan vel på mange måter si at dette var utgangspunktet. Når man ser på handelsstatistikken, er dette lett forståelig, — og la meg få lov å nevne dette, for jeg tror det er nokså vesentlig.

Når man ser på de syvs eksport i 1958, viser det seg at Sverige hadde 37 pst. av sin eksportverdi til de ytre syv, 34 pst. til fellesmarkedet, d. v. s. de 6, Danmark hadde 41 pst. til de ytre syv, 32 pst. til de seks, og for Norges vedkommende gikk 40 pst. av eksportverdien til de ytre syv, 29 pst. til fellesmarkedet, til de seks. I denne forbindelse vet man jo at for Danmarks vedkommende spilte forholdet til fellesmarkedet en så pass stor rolle at det var vide politiske krefter i Danmark som gikk inn for en tilslutning til fellesmarkedet. Og det viser seg her at vår eksport til de seks kommer nær opp til eksporten til de syv. Derfor er det fra vårt synspunkt av ganske vesentlig økonomisk betydning at en ordning mellom de seks og de syv kommer i stand. Derfor er jeg helt enig med og vil gjerne støtte min kollega, hr. Ole Bjørn Kraft, når han i sitt innlegg gikk så sterkt inn for at de nordiske regjeringer tar et initiativ, når det gjelder den »declaration of intention» — erklæring om hensikten — som Europarådets rådgivende forsamling har foreslått. Det er en fordel. Selv om de seks senere skulle gjøre vanskeligheter med å underskrive denne »declaration of intention», er det en fordel at vi for de syvs vedkommende klart og tydelig definerer hva som er vårt mål, hva som er vår hensikt. Jeg vil gjerne støtte at de nordiske regjeringer tar et initiativ under de nåværende forhandlinger.

Men når det er sagt, må jeg dessverre si at jeg tror det er meget små utsikter til at vi vil få til noen ordning mellom de seks og de syv i nær fremtid. Vi kan nok gjøre regning med visse økonomiske lettelser — tollreduksjoner og kvotereduksjoner — men vi får neppe til noe forbund eller en »association», som ordet noe mer uttrykksfullt lyder på engelsk og fransk.

Jeg tror at vi kan regne med to perspektiver for de nærmeste år. Enten får vi til et forbund — men da tror jeg det er ganske klart at frihandelslandene må være villige til å gi betydelige konsesjoner til fellesmarkedets synspunkter. Jeg tror, for bare å nevne det, at man må gå med på en viss harmonisering av de ytre tollsatser, og man må gå med på en viss overnasjonal myndighet, ting som vi hittil fra våre lands side har satt oss imot. Jeg tror at et slikt forbund mellom de syv og de seks vil få ganske sterkt preg av et fellesmarked, og ikke være noe rent frihandelsområde.

Det andre perspektivet er at vi ikke får til noe forbund, men at fellesmarkedet gjennomfører en toll- og kvotereduksjon, men da på et langt videre område enn bare for de syv. Da blir den også gjennomført for De forente stater, sannsynligvis for Sør-Amerika og kanskje også for andre land. Under slike forhold tror jeg at det motsetningsforhold som er tilstede mellom på den ene side fellesmarkedets land og på den annen side Storbritannia, vil gjøre seg sterkt gjeldende.

Jeg skal ikke gå noe nærmere inn på dette motsetningsforhold her, men jeg tror at det er langt alvorligere enn de fleste tror. Og de som trøster seg med at her vil nok økonomiske interesser gjøre at det ene land etter det annet sier, at vi vil ha forbindelse med de syv, de glemmer at her gjør det seg også overordentlig store politiske momenter gjeldende, som motveier de økonomiske interesser. De nordiske land vil da komme i den situasjon at vi har på den ene side et sterkt konkurransedyktig fellesmarked som er av en meget stor betydning for vår eksport, og på den annen side Storbritannia med sine interesser — som ivaretar sine interesser — og hvis handelspolitikk i høy grad vil være bestemt av samveldets interesser.

I frontaledebatten i det norske Storting reiste jeg det spørsmål om hvordan Norges stilling ville bli under disse sannsynlige perspektiver. I denne forsamling tror jeg at jeg kan utvide spørsmålet og si: Hvordan vil de nordiske lands

stilling bli? La meg da få lov til å minne om — som den forrige taler her gjorde — og si, at det var vel ikke uten grunn at denne forsamling på sin forrige sesjon uttrykte engstelse for at vi skulle få to handelsblokker i Europa. Men hvis vi nå får to handelsblokker? Ja, da inntreffer det som vi har engstet oss for. Jeg tror ikke at det da blir så lett, og jeg tror ikke at vi da uten videre vil være tilfreds med å stå enkeltvis svake. Jeg tror at vi da vil bli mer klar over enn vi er i dag, at enkeltvis har vi ikke så stor styrke. Men forholdet er da det — det kan enhver se som vil se på de økonomiske tall for utenriks-handelen — at samlet er vi en ganske betydelig gruppering i Europa og i verden.

La meg bare si, for å gjøre det helt klart, at jeg har aldri — og jeg tror ikke det er tilfelle med andre medlemmer, sett det nordiske samarbeid som noe alternativ til det videre europeiske samarbeid, men vi har trodd, og jeg tror at innenfor dette videre europeiske samarbeid vil vi stå sterkere om vi står samlet.

For å illustrere dette, iallfall for å gi en noe å tenke på, så la meg nevne at under frihandelsforhandlingene i fjor, altså de som førte til brudd i desember, var det en kjent sak at fellesmarkedet med Frankrike i spissen tilbød Storbritannia en tosidig avtale om en ordning med fellesmarkedet. Storbritannia sa nei til en slik avtale, ennskjønt det er høyst sannsynlig at denne avtale ville vært fordelaktigere for Storbritannia enn en avtale gjennom frihandelsområdet, så Storbritannia fortjener honnør for at det sa nei til en sådan tosidig avtale. Men sett at Storbritannia hadde sluttet en slik tosidig avtale med fellesmarkedet! Hvor hadde de nordiske land stått da? Hvilken forhandlingsposisjon hadde vi da hatt overfor fellesmarkedet?

Jeg er enig med hr. Bertil Ohlin når han sa i sin tale her i dag: »Det är, som om man överallt anade, att de små, helt oberoende staternas tid är förbi.» La meg tilføye at dette kanskje er å gå litt vel langt. Men når han sa: »Den stora, världsomspännande organisationens handlings-

möjligheter är begränsade. De regionala gruppbildningarnas tid är inne», må jeg si at jeg er helt enig med ham, og jeg tror det må bli avgjørende for vår stilling til det nordiske samarbeid om denne tendens som hr. Ohlin beskriver, er tendensen i verden i dag eller ikke. Hvis man vil benekte at dette mer eller mindre er tendensen, benekte at utviklingen går i den retning, er det klart at da behøver vi ikke noe nordisk samarbeid. Men jeg tror det skal være litt vanskelig å benekte at der er iallfall en viss utvikling i denne retning i vår verden i dag; for det er jo den som forklarer dannelsen av fellesmarkedet, den som forklarer Benelux, og det ligger jo en økonomisk nødvendighet bak denne tendens.

Min konklusjon er at om vi ikke kan arbeide videre med en tollunion, og det kan vi altså ikke, så må vi søke andre former for økonomisk samarbeid. Det kan være produksjonssamarbeid, hvor selvsagt næringslivet selv i stor utstrekning må ta initiativet. Det kan være handelspolitisk samarbeid, det kan være samarbeid om investering i forbindelse med produksjonssamarbeid, det kan være spørsmål om kraftforsyning, hvor det jo allerede foregår et ganske utstrakt samarbeid, men som kan utbygges, og det kan være samarbeid om kommunikasjonene.

Selv om en tollunion er død, kunne man jo undersøke spørsmålet om en viss harmonisering av de nordiske lands ytre tollsatser overfor tredje land, altså utenfor frihandelsområdet, og hvilken virkning den ville ha. Det ville jo iallfall ha den fordel at det avskaffet hele vanskeligheten med opprinnelsesbestemmelsene innenfor de nordiske land.

Jeg er enig med hr. Ohlin i at det er ikke nok å opprette organer. Det er iallfall en feil, tror jeg, å opprette et organ og gi det oppgaver; organer skal opprettes for å løse bestemte oppgaver. Derfor tror jeg det er en fordel i denne sesjonen å gi det ministerråd og det samarbeidsutvalg, som er foreslått opprettet, konkrete oppgaver å arbeide med og legge fram forslag om så hurtig som mulig. Men det er en forutsetning. Det

er at da må vi ville det; vi må ville det nordiske samarbeid. Og her vil jeg gjerne gi min tilslutning til det som hr. Ohlin også sa om den politiske vilje til samarbeid. Det er i grunnen ganske betegnende og ganske lærerrikt at når det omsider er blitt et fellesmarked ute i Europa i dag, så er det fordi de ikke gikk veien fra eksperter til politisk beslutning, men de gikk den omvendte veien. De sa: Vi vil ha et fellesmarked. — Så sa de til ekspertene: Det er utgangspunktet, så får dere løse problemet.

Jeg skulle også tro at hensynet til Finnland veier tungt. La meg bare si at Finnland hjelpes jo ikke stort av sympatierklæringer, men vesentlig av gjerninger.

Jeg tror at den tiden vi nå gjennomlever, da vi må anse en tollunion som begravet, er en ganske kritisk tid for hele tanken om et nordisk samarbeid. Vi kan ikke i det lange løp fortsette bare å snakke om dette samarbeid; vi trenger noen gjerninger, og noen gjerninger av de dimensjoner at de setter merker. Ellers tror jeg nok man kan forutsi med stor trygghet at offentligheten vil tape sin interesse for det nordiske samarbeid. Den vil tape sin interesse for det i en tid som samtidig — det er jeg overbevist om — vil vise oss at utviklingen ute i verden mer og mer tvinger landene, og i særdeleshet de små land, til å stå sammen. Det er derfor jeg tror at nettop i denne kritiske tid må vi alle, hvis vi mener noe alvorlig med det nordiske samarbeid, også finne fram til former og muligheter for å sette dette samarbeid ut i praksis og gjøre det til en levende realitet.

Statsminister H. C. Hansen, Danmark:
Hr. præsident! Jeg forstår, at der i morgen af handelsminister Lange skal gives en aktuel redegørelse for forhandlingerne omkring dannelsen af de syv, og så vidt jeg har forstået den i dag indledede debats stemning og tone, må det vel være meningen, at man på forskellige felter vil føre debatten fra i dag videre efter den redegørelse, der skal finde sted

i morgen. Jeg vil derfor nøjes med nogle bemærkninger mere i almindelighed om de problemer, som må optage os alle, som er her til stede.

Der er givet udtryk for her i dag, at det ikke blot er med blandede følelser, men også med skuffelse, man tager ordet her under Nordisk Råds generaldebat. Det kan jo ikke skjules, at den udvikling, der har fundet sted for det nordiske økonomiske samarbejde, har været en skuffelse for mange, også en skuffelse for store kredse i det danske folk. Dette, at det ikke lykkedes, medens tid var, at få skabt den nordiske toldunion, vi havde arbejdet på i så mange år, har været en skuffelse.

Men når det er sagt, må jeg også have lov at sige, at det er dog vist at springe for let hen over kendsgerningerne, når man nu her i debatten indledningsvis skyder på regeringerne som ansvarlige for, at vi er blevet indhentet af den europæiske udvikling. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg både med interesse og med en vis undren hørte hr. Krafts indlæg her. Hr. Kraft har indtil dette øjeblik hjemme i vort eget land ikke tilkendegivet noget standpunkt til de seks eller de syv. Hr. Kraft ved lige så godt som jeg, at spørgsmålet om de syv på sit foreløbige stadium i Danmark er blevet afgjort af regeringspartierne alene, og at han selv og hans parti og det andet store oppositionsparti har forholdt sig passive indtil dette øjeblik. Hr. Kraft ved også udmærket, som vi allesammen ved det, at de indre forhold, der har været, den diskussion, der har fundet sted om Danmarks store handelspolitiske interesser, de livsvigtige anliggender, der er knyttet til vore afgørelser om de seks eller de syv, har gjort også tilhængerne af det nordiske økonomiske samarbejde lamme, så længe denne diskussion overhovedet har stået på; denne lammelse har i den hjemlige debat præget såvel hr. Kraft som alle de øvrige i hans parti. Heri er ingen urimelig polemik, men simpelt hen en konstatering af et faktum, som det nu engang har været, og det vil hr. Kraft sikkert også uden videre erkende over for mig. Hvis vi derfor i Danmark

f. eks. havde ført det nordiske spørgsmål frem til en afgørelse på et tidspunkt, hvor der ikke i det danske folketing var taget standpunkt til de europæiske markedsanliggender, ville end ikke hr. Kraft, så vidt jeg kan vurdere det, have været i stand til at tage noget standpunkt.

Når det er forholdet — og dette er som sagt ikke bemærket for at skabe en indre politisk polemik her i Nordisk Råd, men for ligesom at konstatere et faktum — skal vi vist være varsomme med i vor gensidige skuffelse over en udvikling, der har gjort det nordiske til et anliggende, der ligesom er gået bag ved det fælleseuropæiske, at lægge skylden herfor på parter, som vi holder os selv udenfor, for vi kan vistnok i fællesskab konstatere, at den europæiske udvikling løb fra os i vort arbejde for at tilvejebringe det nordiske fællesskab, og jeg røber vel ikke nogen hemmelighed, når jeg siger, at for de kredse, hvortil jeg selv hører i Danmark, der tog positivt, principielt standpunkt for de syv, var det en afgørelse, som vi vidste måtte indebære konsekvenser for det nordiske, og som vi ikke tog med let hjerte, men tog ud fra vor betragtning af, hvad der var en nødvendighed i den givne situation.

Er det rigtigt af os, at vi her i dag udelukkende fæster os ved det, som for så mange repræsenterer en skuffelse? Det, som ligger bag ved skuffelsens udtryk her i dag, er vel en konstatering af en glædelig vilje til nordisk samarbejde, der slår os i møde fra alle grupper i de nordiske lande i denne nye situation. Selv grupper, som før har forholdt sig mere køligt over for det nordiske økonomiske samarbejde, kan nu, da vi står ansigt til ansigt med en skarpere konkurrence fra verden uden om os, i højere grad end tidligere indse værdien af det nærest mulige sammenhold mellem vore små stater.

Jeg forstår godt, at de af mine lands mænd, som anså en tilslutning til de seks for at være den lykkeligste løsning for Danmark, ikke imedens kunne arbejde for en nordisk toldunion, for de har jo udmærket vidst, som de ved i

dag, at en nordisk toldunion ville virke som en spærreblok på vejen til de seks. Men det er på den anden side en ting, som vi nok har lov til at notere som en glædelig kendsgerning, også fordi den var bærende i den grundbetragtning, som prægede hr. Krafts indlæg her i dag, at netop disse samme kredse under forudsætning af Danmarks deltagelse i det nye frihandelsområde, det vesteuropæiske frihandelskommenslutningsområde, giver udtryk for deres bestemte vilje til på enhver måde at søge det nordiske samarbejde styrket inden for rammerne af denne nyordning.

Jeg synes imidlertid også, vi har lov til at sige, at samarbejdet inden for de syv i sig selv vil befordre en udvikling i og mellem vore lande, der følger linjen fra vore nordiske forhandlinger op. Selv om vi ville have stået stærkere i flere henseender — og det mener jeg vi ville — hvis vi allerede havde haft etableret det intime nordiske økonomiske samarbejde, ja, så må vi erkende, at forberedelsen af dette nære økonomiske samarbejde måtte foregå under andre vilkår, end vi sædvanlig har haft gældende for vore nordiske drøftelser. Det karakteristiske har jo tidligere været, at problemerne er blevet løst skridt for skridt. Var opgaven for stor, blev den delt op, og man søgte den løst stykkevis. Sådan har vi båret os ad inden for det socialpolitiske område, hvor vi efterhånden har nået det resultat, som er udtrykt i den vidtspændende konvention om nordisk social tryghed, og det er den samme fremgangsmåde, vi benytter under bestræbelserne på fuldt at virkeliggøre det fælles arbejdsmarked i Norden.

Men således kunne vi jo ikke bære os ad i det store økonomiske anliggende. GATT-konventionens krav om, at fællesmarkedet fra første færd skulle omfatte mindst 80 pct. af samhandelen, måtte kræve så langvarige undersøgelser og drøftelser, at vi vel må sige, som jeg bemærkede indledningsvis, at vi blev indhentet af den europæiske udvikling, før vi havde arbejdet os frem til et nordisk resultat, der kunne vinde fornøden tilslutning i alle landene.

Jeg ved ikke, hvilket initiativ de nordiske regeringer på nuværende tidspunkt er i stand til at tage. Jeg synes, det vil være af overordentlig interesse, at alle sider af denne sag bliver grundigt behandlet i det udvalgsarbejde, der skal finde sted her i de kommende dage, og jeg kan ikke forestille mig andet, end at regeringerne vil være åbne og lydhøre over for de betragtninger, som kommer frem, så længe disse betragtninger har realistisk forbindelse med den faktiske situation, hvori vi europæisk, samarbejds-mæssigt og handelsmæssigt nu engang befinder os.

Jeg synes, at det, som gør, at vi i dag ikke kan nøjes med blot at koncentrere os om en pessimistisk vurdering af en opgave, der er indhentet af en særlig tidsudvikling, det, som gør, at vi i dag må se med fortrøstning og sympati på det nordiske arbejdes fremtid, det er ikke blot de udtryk herfor, som er fremkommet hos vore befolkninger, men det er også de mangfoldige konkrete arbejdsopgaver, der ligger og venter, og som ligefrem kalder på os.

Jeg synes i og for sig, det ville være noget urimeligt, om denne generaldebat som sit eneste karaktertræk havde et mismod over det, som er mislykkedes, men ikke havde en fremhævelse, netop i generaldebatten, af de opgaver, som er vigtige og væsentlige fremefter.

Der ligger jo på det økonomiske og tekniske felt meget betydelige opgaver for Nordisk Råd og for det nordiske økonomiske samarbejde. Hr. Finn Moe har allerede været inde herpå i de bemærkninger, han fremsatte heroppefra. En lang række af disse arbejdsopgaver er skitseret i den plan til et nordisk økonomiske samvirke, som samarbejdsministrene har forelagt rådet. Jeg skal ikke komme nærmere ind på dem, fordi det jo er hensigten at behandle dem mere i enkeltheder under rådets fortsatte arbejdsperiode. Jeg vil fremhæve denne side og hertil føje, at der ved siden af disse økonomiske og tekniske opgaver melder sig en lang række andre over hele fronten af det nordiske samarbejde.

Trafikproblemerne vil blive en rygrad i det nordiske næringsliv, for det er af

central betydning, at vore erhverv får let adgang til de europæiske markeder.

Også inden for socialpolitikken, hvor så meget er præsteret, bliver der nyt at gøre. Allerede nu er man stort set borte i hele Norden i socialpolitisk henseende, uanset i hvilket land man er statsborger. Den næste opgave, vi så småt er gået i gang med, bliver at skabe større ensartethed i de forskellige sociale goder fra land til land.

Gennem to menneskealdre har der været arbejde på at skabe ensartede love i Norden, og store resultater er nået. Men det stadig snævrere økonomiske samkvem og den uafsladeligt voksende strøm af mennesker over grænserne gør det nødvendigt, at man går videre både med gennemførelsen af fælles love og med et intimere og mere direkte samarbejde mellem myndighederne uden hensyn til landegrænserne.

Den dybeste forudsætning for alt det praktiske samarbejde, som allerede foregår, eller som forberedes, er dog kulturfællesskabet, forstået i ordets videste betydning og udtrykt stærkest gennem sprogfællesskabet, dette klenodie i nordisk samarbejde.

Jo mere vi nærmer os hinanden, og jo mere vi samvirker økonomisk på det materielle felt inden for socialpolitikken, lovgivningen og samfærdslen, jo vigtigere bliver det, at vi udbygger kulturfællesskabet, lærer hinanden mere at kende og øger vor indbyrdes forståelse. Skolen, pressen, radioen og ikke mindst televisionen vil nok være vore bedste hjælpemidler hertil.

På et særligt område har vort kulturfællesskab også en afgørende praktisk betydning. Jeg tænker på det samarbejde, som allerede på så mange felter er i gang inden for forskning, videnskab og videregående uddannelse. I den store betænkning fra 1957 om det nordiske økonomiske samarbejde findes et værdifuldt kapitel om den tekniske forsknings og undervisnings betydning for det moderne næringsliv. Det siges her med klare ord, at det land, som ikke formår at opretholde en forskningsvirksomhed eller en specialiseret fagkundskab, som er på niveau med konkurrenternes,

er dømt til at blive økonomisk distanceret, og samtidig dokumenteres det, at de nordiske lande er bagefter de førende industristater på dette felt, ikke blot absolut, men også relativt. Disse andre stater, fastslår betænkningen, anvender i dag mellem dobbelt så meget og fire gange så meget af deres nationalprodukt til forskning og uddannelse, som vi gør her i Norden.

Skal de nordiske lande have nogen som helst mulighed for at følge tåleligt med i dette kapløb, er det af afgørende betydning, at vi udnytter vore midler, vore forskere, vore laboratorier og vore højere læreanstalter så effektivt som muligt. I forvejen har vi knaphed på dem alle, og dertil kommer, at det ofte kun er så få, der studerer hvert enkelt speciale, at det vil blive urimelig dyrt at indrette laboratorier og skaffe professorer til dem i hvert af landene.

Hvert enkelt land må som hidtil selv tage sig af den mere almene uddannelse, både på det lavere og det højere plan, men hvor det drejer sig om den videregående forskning og den mest specialiserede uddannelse, må der iværksættes en systematisk nordisk arbejdsdeling kombineret med et vidtgående nordisk samarbejde.

Man sagde i sidste århundrede, at de britiske sejre var forberedt på Englands sportspladser og de tyske erobringer grundlagt i de preussiske skolestuer. Jeg tror, at i den tid, der kommer, vil de nordiske folks mulighed for at hævde sig i konkurrencen på verdensmarkederne i høj grad afhænge af det arbejde, som kan præsteres i vore forskningsinstitutter og på vore laboratorier.

At skabe det fornødne grundlag herfor bliver en central opgave for statsmagternes nordiske samarbejde. Nordisk Råd har allerede i gerning vist, at det til fulde forstår, hvad her bør gøres, ved at tage initiativet til det nordiske atominstitut og det nordiske marinbiologiske samarbejde. På en lang række andre forskningsområder har det anbefalet skabelsen af fællesinstitutter eller tilvejebringelsen af koordinerende organer. Det har opfordret til samarbejde mellem de enkelte landes forskningsråd og til

oprettelsen af nye forskningsråd for at lette samarbejdet. På saglisten for denne session står en række forslag om samvirke inden for jordbrugs- og husdyrvidenskaberne og en detaljeret plan for samarbejde mellem de tekniske højskoler. Desuden har rådet lagt vægt på at skabe de praktiske forudsætninger for det videnskabelige samarbejde ved at anbefale gennemførelsen af stipendieordninger for de studerende og dveksling af professorer i forbindelse med etableringen af en omfattende eksamensgyldighed inden for hele Norden.

Hvad jeg her har sagt om Nordisk Råds aktive indsats for at fremme løsningen af de store videnskabelige og tekniske opgaver, som i de kommende år må stå i centrum for vore nordiske bestræbelser, danner en naturlig overgang til et par korte afsluttende bemærkninger, som jeg gerne vil gøre om Nordisk Råds plads i det fremtidige samarbejde i Norden.

Så sandt som vi i den kommende tid vil opleve et stadig mere intensiveret nordisk samarbejde på alle områder, må Nordisk Råd — så langt fra at tabe i indflydelse — få voksende indflydelse og betydning. Thi det er ikke alene det eneste nordiske samvirkeorgan, som spænder over alle samarbejdets felter. Det har også gennem sine snart 7 års levetid vist et stadig stærkere initiativ og har forstået at udbygge og forbedre sine arbejdsformer.

I de senere år har rådet i stigende grad interesseret sig for udformningen af samarbejdet med regeringerne og i det hele taget for det nordiske samarbejdes metodik. Jeg tror, at rådet her er inde på et meget frugtbart og betydningsfuldt felt, som i fremtiden fortjener at blive genstand for stigende opmærksomhed.

Hvis man accepterer eller går ind for oprettelsen af et permanent nordisk ministerråd og et permanent embedsmandsudvalg til at inspirere og koordinere det økonomiske samarbejde i videste forstand, selv om det spænder over flere forskellige fagministeriers ressort, vil det naturligvis rejse nye problemer også for Nordisk Råd. Det står mig ikke fuld-

stændig klart, hvorvidt der i alle afgørende kredse her råder den opfattelse, at tanken om det permanente nordiske ministerråd med embedsmandsudvalget dertil er en lykkelig tanke, men det kan jo drøftes, og vi ved i hvert fald, at uanset om dette råd etableres eller ej, vil det i sig selv stille også Nordisk Råd i samvirket hermed over for nye opgaver og problemer.

Det kommende nordiske samarbejde vil i det hele taget komme til at sætte både vort politiske og vort administrative maskineri på interessante prøver. Arbejdet med disse organisatoriske spørgsmål vil løbe jævnsides med løsningen af de mangfoldige saglige opgaver og med den vældige omstillings- og nydannelsesproces, der finder sted inden for næringslivet i de europæiske markedsdannelsers spor.

Jeg advarer imod at lade denne session blive præget af den pessimisme, der er kommet til orde her i indledningen i dag. Den nyvalgte præsident var så venlig i sin indledningstale — og det er vi taknemlige for — at mindes Hans Hedtoft og hans inspiration og interesse i forhold til det nordiske arbejde. Da vi i sin tid — og det er noget, vel de fleste af os, der er samlet her, erindrer — stod over for sammenbruddet af de nordiske forsvarsforhandlinger, sammenbruddet på dette meget vigtige felt, der kom til at betyde afgørende beslutninger for vore lande her i Norden, betød det ikke, at man opgav det nordiske samarbejde, men at man kastede sig over nye felter, og det var vel i sig selv selve udgangspunktet for dannelsen af Nordisk Råd. Lad mig minde herom!

Jeg tror, der venter os spændende og interessante arbejdsår fulde af nye, store og inspirerende opgaver i det nordiske samvirkes tjeneste. Jeg ved, at den danske regering med forventning ser frem til et frugtbart samarbejde i Nordisk Råd om løsningen af de store opgaver, der ligger for.

Jeg udtaler ønsket om, at Nordisk Råd i sine videre forhandlinger vil lægge mindre vægt på pessimismen over noget, der mislykkedes, end på viljen til at klare fremtiden på en måde, der tjener

det nordiske samarbejde, vi er sat til at vogte.

Presidenten: Jeg skal bede følgende talere fatte sig i korthed.

Österholm, Finland: Herr president, jag kommer att beakta den vädjan presidiet har gjort om en önskvärd tidsbegränsning och skall i motsats till en del föregående talare därför fatta mig kort.

Nordiska rådets sjunde session har föregåtts av ett rätt omfattande arbete under tiden sedan senaste session i Oslo. Detta arbete, som belyses i presidiets rapport, har avsett att förbereda den session, som nu har inletts, och underlätta förhandlingarnas gång. Rådets juridiska niomannakommitté har utarbetat ett förslag till ändring av rådets arbetsformer i avsikt att avlägsna de drag av omständlighet, som från början har präglat dem. Vissa formaliteter har avskaffats och möjlighet beretts att göra utskottsarbetet intensivare och påskynda sakernas behandling, och det blir kanske på det sättet möjligt att någon gång förkorta sessionens längd. Dessa strävanden till förenkling och snabbare expedition är av betydelse också ur den synpunkten, att det måhända kan bidra till att göra slut på den inte sällan hörda uppfattningen, att Nordiska rådet borde inskränka sig till att hålla sina sessioner vartannat år. För mig ter sig Nordiska rådet och dess verksamhet som en så värdefull tillgång för det nordiska samarbetet, att jag inte vill tänka mig en sådan begränsning. Den skulle utan tvivel inverka skadligt på effekten av rådets arbete och utöva ett menligt inflytande på Nordiska rådets ställning i det allmänna medvetandet. I min egenskap av representant för Finland hyser jag obetingat den uppfattningen, att vårt lands delaktighet i det nordiska parlamentariska samarbetet är en förmån av högsta värde och den nordiska gemenskapen överhuvud en tillgång, som kan vara av avgörande betydelse, om det en gång på allvar blir fråga om i vilken utsträckning Finland har vuxit in i det nordiska sammanhanget.

I likhet med min landsman herr Fagerholm känner jag glädjen över att åter mötas i Nordiska rådets hägn grumlas av det öde, som har drabbat de nordiska samarbetsplanerna. Vi har hemma i Finland varit fullt medvetna om de svårigheter, som hade uppkommit, då det skulle ha gällt att inordna vårt lands produktion och handel i den nordiska tullunionens system, men vi var fast beslutna att övervinna dem och efter bästa förmåga göra rätt för oss som en part i det ekonomiska samarbetet. Det var också klart för oss, vad den gemensamma nordiska marknaden hade betytt för att vidga och utveckla gemenskapen mellan Nordens länder och folk. Ingenting, som hittills har skett i det nordiska samarbetet på det praktiska livets område, skulle ha kunnat jämföras med det faktum, att Norden hade blivit en ekonomisk enhet. Den sidan av saken kan vi inte se bort ifrån, när vi nu blickar tillbaka och tänker på det som har hänt. När planerna på den nordiska tullunionen lades åt sidan, fick vika för intresset för ett större frihandelsområde och betraktades som ett passerat stadium, fick den nordiska gemenskapen en stöt, som kändes särskilt smärtsam i Finland. Det är inte första gången, den nordiska sammanhållningen har brutits, men det är ingen tröst att nu tänka på de motgångar, som inträffat i en gången tid. Tvärtom gör de saken ännu mera beklämmande.

Den nordiska tullunionens fall är självfallet en ledsam sak för Nordiska rådet, i vars hägn tanken uppstått och förts vidare och där den länge har varit det stora debattämnet. Det kan inte dölas, att Nordiska rådet som institution har lidit en prestigeförlust till följd av det som skett. Men i sanningens och rättvisans namn bör det understrykas, att det inte är rådet, som har misslyckats, utan de nordiska ländernas regeringar, åt vilka rådet har anförtrott uppgiften att förverkliga den nordiska samarbetstanken. Regeringarna har väglets av ekonomiska intressen och realiteter, inför vilka ett sådant ändamål som den nordiska gemenskapen inte har varit obetingat förpliktande utan måhända har

tett sig som en övervägande sentimental bevekelsegrund. Helt utan betänkligheter tycks det dock inte ha skett. Man märker, att ställningen efter den nordiska tullunionens fall har varit besvärlig, eftersom beslut har fattats att tillsätta ett ministerråd för att rädda några spillror av det som var avsett.

Ekonomiska samarbetsutskottet har uppåddat alla sina resurser av fantasi och sakkunskap för att bevara åt Finlands samarbetsminister en uppgift, så att han kan vara med på ett hörn också i fortsättningen. Vi har nyss hört statsminister Hansen tala varmt om det som fortfarande återstår av det nordiska ekonomiska samarbetet. Men vi kan inte undvika att i alla fall ställa oss rätt skeptiska. Det som på denna väg planeras är ingen ersättning för det som har gått förlorat utan i det stora hela endast en mager tröst främst avsedd för Finland, som har råkat i ett ovisst och ödsligt handelspolitiskt läge, medan andra har sitt på det torra.

Nu i det nya läget, då blickarna är riktade på den stora marknadsplanen i vardande, de yttre sju, har vi hemma i Finland delade meningar om vår regerings ståndpunkt eller brist på ståndpunkt, då den står tvekande och motiverar sin avvaktande hållning med nödvändigheten att invänta utformningen av överenskommelsen mellan de yttre sju, innan den anser, att tiden är inne att bestämma sig. Det är emellertid en sak, som vi måste göra upp där hemma i vår egen krets. Men här inför Nordiska rådet, där debatten befattar sig med det som hänt efter det vi möttes senast, bör det anses rätt och tillbörligt att ge uttryck åt besvikelsen över att den nordiska gemenskapen lidit en motgång och konstatera, att utvecklingen har försatt Finland i ett läge, som inte kunde förutses, då tanken på det nordiska ekonomiska samarbetet väcktes och sedan fördes vidare under jämförelsevis vänligt blinkande stjärnor.

Statsministern Sukselainen, Finland: Herr president! Det synes mig, att Nordiska rådets session denna gång kom-

mer att vara särskilt betydelsefull. Den syn, vi här anlägger på föreliggande angelägenheter, kan i mycket hög grad bli bestämmande för andan i det nordiska samarbetet under de närmaste åren och för det sätt, varpå våra gemensamma angelägenheter kommer att skötas.

Det kan inte förnekas, att det efter Oslo-mötet inte har lyckats oss att infria de förhoppningar, som då uttalades beträffande det ekonomiska samarbetet. Då regeringscheferna under sommaren sammankom i Kungälv, nödgades man konstatera, att planerna på nordiskt ekonomiskt samarbete stannat i skuggan av de vidlyftigare interuropeiska planerna på ekonomiskt samarbete, åtminstone hittills och kanhända för t. o. m. mycket lång tid. Vi finner beklagade detta lika mycket som helt säkert alla andra. Vi meddelade för vår del, att Finlands regering var redo att förelägga riksdagen nödiga propositioner till förverkligande av den gemensamma nordiska marknaden, då den ansåg sig kunna godkänna resultaten av utredningarna och underhandlingarna dittills. Detta meddelande förblev det enda.

Under de senare åren har ett oerhört stort arbete utförts till fromma för det nordiska ekonomiska samarbetet, ett arbete, som har varit det centrala draget i det praktiska förverkligandet av den nordiska tanken. Om tanken på den gemensamma nordiska marknaden nu får förfalla, föreligger fara för en kraftigare och mera omfattande reaktion, som kanhända avspeglar en undervärdering av samarbetet de nordiska länderna emellan och kan leda till missnöje med Nordiska rådets arbete.

Med beaktande av de många värdefulla banden mellan våra länder är det icke skäl att övervärdera denna fara, men vi kan inte sluta ögonen för den. Och det bästa svaret på den känsla av besvikelse, som helt säkert har gripit många av den nordiska tankens anhängare, är otvivelaktigt att betrakta situationen modigt och realistiskt och draga konsekvenserna därav.

Situationen är enligt min mening denna: På ett mycket centralt område har vi inte i vårt samarbete uppnått den

institutionella form, som vi har strävat till. Detta är ett misslyckande, som det inte lönar sig att förneka. Men å andra sidan har vi kvar hela den andliga och materiella grund, på vilken vi byggt upp vårt samarbete. Den är orubbad, och vi får inte låta den rubbas. Det finns fortfarande många stora och viktiga frågor, för vilkas lösning samarbete är nödvändigt och nyttigt. Sådana finns på saklistan också för denna session. Under årens lopp har ett stort antal värdefulla resultat redan uppnåtts. Ingenting hindrar, att denna gynnsamma utveckling fortgår, om vi griper oss verket an i en realistisk anda utan att hänge oss åt minnet av krossade drömmar.

Hur det ekonomiska samarbetet i Europa än må vara uppbyggt, har vi här i Norden alltid vissa gemensamma intressen att bevaka. De kan såväl hänföra sig till handelspolitiken som i allmänhet gälla ett så effektivt utnyttjande av existerande andliga och materiella resurser som möjligt. Man bör enligt mitt förmenande inte släppa tanken på en nordisk investeringsbank, som skulle kunna vara till stort gagn, t. ex. då det gäller att få utländskt kapital till Norden. Samarbetet inom forsknings- och utbildningsverksamheten samt utvecklandet av trafikförbindelserna mellan grannländerna är viktiga och konkreta angelägenheter att ta fasta på. Må det tillåtas mig att i detta sammanhang i korthet nämna, att Finlands regering bl. a. o. ena höst förelagt riksdagen en proposition angående byggande av Kauliranta—Kolari-banan i Torne älvdal. Denna angelägenhet har dryftats också i Nordiska rådet, och vi tror, att projektet åtminstone i ett senare skede kommer att ha betydelse också för det s. k. nordkalott-samarbetet. Detta samfälliga utnyttjande av naturtillgångarna i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste delar är för övrigt en av de verkligt stora frågor, där vi kan få något till stånd. Jag vill blott erinra om sådana frågor som fabriks- och frihamnsprojektet i Kirkenes, samarbetet inom kraftushållningen och utforskningen av de arktiska områdena. Denna höst inleddes arbetet vid världens nordligaste universitet, universite-

tet i Uleåborg, och den i samband med universitetet planerade arktiska forskningsanstalten torde kunna bli en härd för en form av samarbete. Då vi ytterligare räknar upp utlänningslagstiftningen, den radioaktiva strålningen, isbrytarsamarbetet, de meteorologiska långtidsprognoserna, kulturfonden o. s. v., för att blott nämna några exempel, finner vi, att vi i våra samsamarbeten står på säker saklig grund.

Det bästa Nordiska rådet kan göra vid denna session är enligt mitt förmenande att utifrån en realistisk och illusionsfri syn ånyo framhäva det nordiska samsamarbetets konkreta värde. Detta kan bättre än retoriska utläggningar och eufemistiska förklaringar stimulera våra länders medborgare och gjuta nytt liv i de män, som i sin dagliga ämbetsutövning bär det tyngsta ansvaret för de praktiska förberedelserna för det nordiska samarbetet och dess slutliga förverkligande.

Statsminister Gerhardsen, Norge: Spørsmålet om et nordisk fellesmarked har vært den sentrale saken på flere av møtene i Nordisk Råd. Det er også, merkelig nok, den eneste saken som ved et par anledninger har skapt litt spenning omkring rådets møter, og det høres ut til at det enda er krutt igjen i den saken og spenning igjen i den, slik som vi allerede har kunnet merke det under dette møte i dag, enda vi nå er kommet i den situasjon at når den utredningen som ble satt igang på initiativ av Nordisk Råd, omsider ble helt ferdig, så var det inntrådt en ny situasjon, som gjør at rådet ikke tar rapporten opp til realitetsbehandling.

Det er mange som beklager at utredningsarbeidet kom til å ta så lang tid. Norge må vel ta sin del av ansvaret for det. Alle kjenner grunnen til Norges holdning. Vi har ment at vi ville stå overfor større vanskeligheter i et nordisk fellesmarked enn de andre land, og blant annet av den grunn var det i Norge mere tvil og større motstand mot fellesmarkedet.

I Norge er det i dag noen som er glade for at det ikke ble noe av det nor-

diske fellesmarkedet, mens det er andre som mener at Norden som helhet ville ha stått langt gunstigere under forhandlingene om samarbeidet med andre europeiske land hvis vi på et tidligere tidspunkt hadde fått fellesmarkedet istand. Nå kan vi imidlertid, slik som jeg bedømmer det, ikke lenger gjøre noe særlig fra eller til med det. Vi får bare prøve å gjøre det best mulige ut av den situasjon som vi nå står i.

Hr. Ohlin spurte om hva det var som var skjedd. Om jeg skal si noe om det for Norges vedkommende — jeg oppfattet det som om hr. Ohlin tenkte på situasjonen i tidspunktet omkring Kungälv-møtet — må jeg si at på det tidspunkt var det i Norge fremdeles uenighet og motstand mot tanken om et fellesmarked. Det var tvil og motstand i våre næringsorganisasjoner, og også de politiske opposisjonspartiene var fremdeles — det er et svakt uttrykk å si sterkt i tvil — helst: fremdeles motstandere av tanken. Og endelig var på det tidspunkt arbeidet med et europeisk frihandelsforbund kommet så langt at det så ut til å bli en realitet, og det var et opplegg som i Norge fikk alminnelig tilslutning både fra næringsorganisasjonene og fra de politiske partiene.

For mitt vedkommende vil jeg gjerne si at jeg synes det er beklagelig at vi ikke på et tidligere tidspunkt kunne ha nådd fram til enighet om et nordisk fellesmarked. Men jeg kan på den annen side ikke være enig med dem som nå tegner et så mørkt og dystert bilde av hele situasjonen. Vi har jo, som flere talere allerede har vært inne på, adskillige muligheter for samarbeid på det økonomiske felt også om vi ikke får en tollunion.

I likhet med hr. Ohlin vil jeg gjerne få lov å rette en takk til samarbeidsministrene og til de embetsmenn som nå gjennom flere år har arbeidet med å utrede spørsmålet om et nærmere økonomisk samarbeid i Norden. De har gjort et stort og fortjenstfullt arbeid, og fra alle sider er det vist mye god vilje for å nå fram til et resultat som kunne bli akseptert av alle parter. Det kan være grunn til å spørre om dette store og om-

fattende arbeid er helt bortkastet. Etter min mening er det ikke det. Ethvert slikt utredningsarbeid vil alltid ha sin selvstendige verdi. Dertil kommer at det arbeid som er gjort på nordisk plan, har kommet til nytte når delvis de samme folkene har tatt del i forhandlingene, først om et samarbeid omfattende alle OEEC-landene, og senere under arbeidet med frihandelsforbundet mellom de syv. Men framfør alt vil arbeidet ha betydning for det framtidige økonomiske samarbeid i Norden, uansett de former det kommer til å ta.

Det første spørsmålet vi i denne sammenhengen stilles overfor, er forslaget om opprettelsen av et nordisk ministerråd for økonomisk samarbeid og et nordisk økonomisk samarbeidsutvalg. I virkeligheten er dette ikke noe nytt. Vi har hatt begge disse organene nå gjennom flere år. Hittil har de hatt en midlertidig karakter og en konkret utredningsoppgave. Etter det foreliggende regjeringsforslaget skal de nå bli permanente, og de skal ha i oppdrag å arbeide med de forskjellige oppgaver som er nevnt i innstillingen. Jeg for mitt vedkommende tror det er av betydning å få slike permanente samarbeidsorganer. Det kan gi noe mer fasthet i det økonomiske samarbeid som vi alle gjerne vil ha på ulike områder. Vi har behov for et slikt samarbeid innenfor et europeisk frihandelsområde, og vi har behov for dette når det gjelder de konkrete saker, de praktiske samarbeidsoppgaver som melder seg, f. eks. de samarbeidsoppgaver som Finn Moe og andre allerede har nevnt.

Jeg for mitt vedkommende vil tro at det vil være riktig å legge opp dette organ så enkelt som mulig: ingen ny organisasjon, ikke noe nytt sekretariat. Det må iallfall i første omgang kunne ordnes slik at én embetsmann i hvert land står for dette arbeid ved siden av det arbeid han ellers har. Så må en til enhver tid kunne trekke inn i arbeidet de sakkyn-dige som bør komme med under behandlingen av de konkrete sakene.

Det er blitt spurt om Nordisk Råds plass i dette samarbeid. Som statsminister H. C. Hansen sa, går også jeg ut

fra at en under dette møte, i det økonomiske utvalg og i det rådsmøte, der saken kommer opp, må kunne drøfte det spørsmålet nærmere. Jeg kan ikke se at regjeringene skulle ha noe å innvende mot at en her finner fram til en praktisk ordning for samarbeidet, slik at en under dette samarbeidet til enhver tid kan nyte godt av det som Nordisk Råd kan bidra med til å nå de best mulige resultater.

Ellers går også jeg ut fra — som statsminister H. C. Hansen nevnte — at vi etter statsråd Gunnar Langes foredrag og utredning imorgen vil kunne få en debatt, der en kan komme nærmere inn på de forskjellige konkrete sider av de spørsmålene som en her står overfor.

Tidligere var det de norske representantene som i debatten om disse sakene kom til å stå mot hverandre i Nordisk Råd. Nå ser det ut til at det er blitt vår tur til å være tilhørere til visse motsetninger innenfor andre lands delegasjoner. Ikke at vi gleder oss over det, men det er underlig i blandt å se hvordan situasjonen kan komme til å endre seg.

Statsminister Sukselainen var inne på Finnlands stilling, som hr. Fagerholm var det i det første innlegg som ble holdt her i dag. Jeg tror det i alle de andre nordiske land gjør seg gjeldende den oppfatning at en gjerne ville ha funnet fram til en løsning av disse spørsmålene som også hadde falt sammen med det som var Finnlands mening og i Finnlands interesse. På den annen side viser det seg, tror jeg, at det må være saklig grunn til å bedømme situasjonen som statsminister Sukselainen gjorde. Etter min mening ga han en realistisk bedømmelse av situasjonen. Så vidt jeg vet, har den finske regjering vært med på forslaget om å få opprettet permanente samarbeidsorganer, og i det ligger det vel da at en fra finsk side har ment å være med både i ministerrådet og i samarbeidsutvalget. Statsminister Sukselainen nevnte selv en hel rekke eksempler på økonomiske samarbeidsoppgaver som Finland og et eller flere av de andre nordiske land var interessert i å ta opp til bearbeidning og løsning.

Jeg må også si at jeg vanskelig kan

forstå dem som betrakter dette møte med en så pessimistisk instilling som hr. Fagerholm startet opp med. Det er skapt en ny situasjon. Jeg kan ikke se at det er grunn til på noe vis å betrakte det som noe nederlag for den nordiske samarbeidstanken. Men en kan si at nå skal samarbeidstanken i Norden for alvor settes på prøve. Vi har oppgaver nok innenfor vårt eget område og Norden i forhold til den øvrige verden. Det spørres bare om vi i fellesskap vil gripe tingene an på riktig måte og prøve å nytte dem ut så realistisk som forholdene til enhver tid gjør det mulig.

Leikola, Finland: Herr president! Frågan om den gemensamma nordiska marknaden har varit ett av huvudtemata vid Nordiska rådets senaste sessioner. Den har varit föremål för dryftning i positiv anda både inom Nordiska rådets egna organ och mellan de nordiska samlarbetsministrarna och regeringarna. Omfattande forskningar har utförts på olika områden av det ekonomiska livet i varje land, och grundliga betänkanden har uppgjorts rörande den ekonomiska marknads tekniska genomförande, jämte omständliga och detaljerade förslag för underlättande av en övergång till gemensamma tulltariffer.

Trots att i många av Europas länder likartade samlarbetsgrupperingar samtidigt dryftades, tycktes detta inte verka störande på underhandlingarna mellan de nordiska länderna. Då de nordiska samlarministrarna i juli samlades i Kungälv, framgick det emellertid, att underhandlingarna i mellersta Europa medfört oroväckande följder vad de nordiska samlarbetsplanerna beträffar. Från finska regjeringens sida tillkännagavs, att den är redo att förelägga riksdagen ett förslag om anslutning till den nordiska ekonomiska gemenskapen. På de andra nordiska ländernas håll ansåg man samlarbetsmöjligheterna inte mera aktuella, enär underhandlingar pågick om ett större gemensamt marknadsområde, de så kallade sjustaterna. Man måste med beklagande konstatera, att vårt land sålunda ännu en gång lämnades ensamt.

Det är klart, att det åligger varje lands regering att i första rummet sörja för sitt eget lands behov och framgång. Den nordiska tanken har emellertid redan trängt så djupt in i det allmänna medvetandet, att man gärna skulle se de nordiska ländernas gemensamma intresse i främsta rummet under alla förhållanden förverkligat.

Den ekonomiska politiken är ett allvarligt vapen i handen på den, som använder det. Med dess hjälp kan man bygga upp men också ruinera. Det är svårt för ett litet land att reda sig i konkurrens med stora länder, i synnerhet om det lilla landets ekonomiska liv av omständigheternas tvång har blivit ensidigt. Det lilla landet är då helt och hållet beroende av solidaritet från de storas sida. Ju mer utvecklat, vidsträckt och mångsidigt landets ekonomiska liv är, desto säkrare tål det även tunga ekonomiska slag. Detta var målet för tanken på den gemensamma nordiska marknaden.

Är den nordiska tanken nu alltså på detta verksamhetsområde verkligen död? Det kan vi inte tro på. Trots att man inte har givit några officiella uppgifter om sjustaternas avtalsunderhandlingar, åtminstone inte utanför underhandlarestaterna, så har vi den uppfattningen, att medlemsstaterna i detta planerade frihandelsområde får ordna sina ekonomiska relationer till de utomstående var och en på sitt sätt. Om det är så, skulle det inte finnas några hinder för att Sverige, Danmark och Norge — trots att de hör till sjustaterna — samtidigt kunde bilda ett gemensamt marknadsområde med Finland. Tyvärr vet vi inte, om något sådant ens har påtänkts.

Nordiska rådet är inte det forum, där man kunde behandla medlemsländernas enskilda relationer till de utomstående. Av denna anledning skulle det inte finnas något skäl att beröra frågan om sjustaterna, om den inte skulle äventyra möjligheterna till nordiskt samarbete. Då sjustatsplanen nu synes träda i stället för tanken på gemensam nordisk marknad, måste man djupt beklaga, att Finland inte ens fått komma med i underhandlingarna om dessa planer. Det

är nödvändigt för Finland, att dess östhandel (exporten 1958 25,9 %) inte tar någon skada av de ekonomiska grupperingar, som skall bildas i Europa, men det är minst lika viktigt, att vår handel i väster (exporten till sexstaterna 1958 26,8 % och till sjustaterna 30,3 %) skall förbli livskraftig.

Vår exportindustri anser fria handelsvägar till ett så vidsträckt marknadsområde som möjligt vara nödvändiga, och vår hemmamarknadsindustri ser också i marknadens frigörelse och utvidgning en sund utvecklingsriktning, som man måste eftersträva.

Det finns i Finland vida kretsar, som anser det beklagligt, att det ingenting blev av den nordiska gemensamma marknaden, liksom också, att de så kallade sjustaterna har för avsikt att inleda sin verksamhet utan Finland. Det vore därför önskvärt, att den ursprungliga planen på en gemensam marknad för de nordiska länderna inte skulle leda till splittring utan till en mera vidsträckt samverkan än hittills, vari även Finland kunde vara med. Det är ytterligare skäl att hoppas, att avtalet mellan sjustaterna blir sådant, att också Finland kan ansluta sig till detsamma samt att Finland erbjuds möjlighet härtill.

Holm, Norge: Statsminister Gerhardsen ga uttrykk for at en var kommet i en ny og litt eiendommelig situasjon, da det ikke lenger var en opposisjon i Norge, en borgerlig opposisjon, som skapte en spennende debatt her i Nordisk Råd. Han ga uttrykk for at det var ikke noe å glede seg over. Men jeg personlig kan ikke holde tilbake min glede over at det denne gang ikke bare er vi i opposisjonen i Norge som skaper litt spennende debatt omkring de økonomiske forhold.

Jeg gleder meg også over at jeg denne gang kan si at jeg er enig med statsminister Gerhardsen i hans syn, når han har tatt den stilling han har gjort i forbindelse med forhandlingene om de ytre syv.

Da jeg hørte hr. Ole Bjørn Kraft og likedan hr. Fagerholm, fikk jeg det inntrykk at de nærmest mente det både i

Nordisk Råd og i de nordiske parlamenter var fattet vedtak om å opprette en nordisk tollunion. De var ikke klar over den motstand som har vært mot dette, og de så det kanskje ut fra sine lands interesser og synspunkter slik at tollunionen var en klar sak, og at det nærmest var på grunn av sommel og etterlatenhet fra regjeringenes side at man ikke hadde gått hardere på. Det er en misforståelse; det er ikke fattet noe vedtak i Nordisk Råd om å gjennomføre en tollunion.

Hva mitt land angår, har det ikke bare vært en sterk politisk opposisjon mot å danne en nordisk tollunion; det har også vært en overmåte sterk opposisjon innen det norske næringsliv, som ikke uten videre kan settes til side. Vi har kanskje hatt et særnorsk syn på disse tingene, men det må også respekteres.

Jeg hørte med glede at hr. Finn Moe ga uttrykk for at vi nå var ferdige med planene om nordisk tollunion, og at vi måtte til å arbeide alvorlig på det som nå var aktuelt — som for øvrig den borgerlige front i Norge har framholdt hele tiden — et utvidet økonomisk samarbeid. Når det gjelder praktisk, økonomisk samarbeid er jeg meget positivt innstillet.

Det er meget mulig det er riktig at det samarbeid som hittil har gått for seg på et mer tilfeldig plan, bringes over i ordnede, faste og mer kontinuerlige former. Det har vært nevnt at vi ikke har så mange oppgaver utenom de økonomiske. Det er naturligvis feil. Nordisk Råd har en rekke oppgaver, som vi vil være enige om, og som vi lett og godt kan løse i fellesskap. Om de økonomiske spørsmål kommer ut av bildet — vi får håpe de snart kan bli løst — har vi en rekke oppgaver foran oss, som vi bør løse i fellesskap.

Statsministern Erlander, Sverige: Herr president! Vi har väl alla med stort interesse lyssnat till de deklarasjoner om det nordiska samarbetets vikt, som representanterna för Finlands riksdag och Finlands regering har avgivit från denna

talarstol. Vi gläder oss åt att alla de fyra finländska talare, som hittills tagit till orda, givit uttryck åt ett så starkt intresse för det nordiska samarbetet. Vi förestår också uttrycken av besvikelse för att det nordiska samarbetet i de former, som man förut har planerat har blivit uppskjutet och planerna modifierade. Denna inställning kommer säkerligen i varje fall i Sverige att mötas med förståelse.

Å andra sidan vinner man, såsom statsminister Sukselainen påpekade, ingenting med att söka förenkla problemen så som någon av de svenska talarna gjorde, som om det hade varit relativt lätt att genomföra både det nordiska samarbetet och det samarbete mellan de yttre sju, som vi alla högt värderar.

Jag vill inte alls bestrida, att det kan ligga mycket i herr Ohlins påpekande, att ett närmare ekonomiskt samarbete inom Norden skulle ha undanröjt en del av de psykologiska hindren för det utomordentligt viktiga samarbete, som den danske statsministern nyss skildrade så lockande för oss. Jag vill inte bestrida, att det hade varit en fördel även för det kulturella, tekniska och vetenskapliga samarbetet, som enligt min mening också erbjuder så utomordentligt viktiga arbetsuppgifter för oss alla, om tullhindren hade minskats och på vissa områden raserats.

Vi vinner som sagt ingenting på att tala om vad som vore det ur våra synpunkter mest önskvärda, utan vi måste försöka bygga vår bedömning på vad som är möjligt att nå. Då vill jag erinra om att skälen för det nordiska ekonomiska samarbetet egentligen var två. Huvudmotivet var, att den större marknaden skulle ge varje land möjlighet att utveckla sina produktionsresurser på ett bättre sätt än de små marknaderna möjliggör. Det andra motivet var, att de nordiska länderna, framför allt när det började bli bekvämsamt ute i Europa, borde kunna uppträda gemensamt, med den ökade tyngd, som ett gemensamt uppträdande för med sig.

Den svenska regeringen beklagar — och i det avseendet tror jag jag kan tala å praktiskt taget hela vårt folks vägnar

— att vi, som var anhängare av ett närmare ekonomiskt samarbete, icke under de många år, vi arbetade med saken, lyckades mobilisera tillräckligt slående och övertygande argument för att även tvivlarna — de fanns ju, såsom statsminister Gerhardsen sade, framför allt hos det norska näringslivet och inom de norska oppositionspartierna men också på andra håll — skulle bli övertygade om att det vore till gagn för näringslivet i alla de nordiska länderna, om ett sådant samarbete komme till stånd.

Å andra sidan tror jag, att vi under Oslo-sejouren och därefter fick ett intryck av att alla å ömse sidor, både anhängare och motståndare, började lyssna på och analysera skälen för och emot på ett helt annat och mer allvarligt sätt än tidigare. Nog förefaller det också, som om denna analys skapat en vilja att förstå varandra bättre än förut, så att det kanske ändå skulle vara möjligt att förvandla drömmen om det nordiska ekonomiska samarbetet till en politisk realitet. Det är emellertid klart, att ingen var så överoptimistisk, att han inte förutsåg, att vi hade besvärliga förhandlingsuppgifter framför oss. Fisket och jordbruket — man behöver bara nämna dessa rubriker för att inse, att det inte förelåg någon fullständig klarhet, när vi reste från Oslo, även om jag för min del tyckte mig kunna konstatera något av en ökad förståelse.

Innan denna ömsesidiga process hade avslutats, hände det emellertid stora ting på den europeiska handelspolitikens område. Det hade givetvis i denna situation varit en fördel, om det funnits en gemensam nordisk marknad. Men å andra sidan innebär det en kraftig underskattning av Nordiska rådets förhandlingar och diskussioner, om man inte erkänner, att just genom dem hade öppnats möjligheter för oss att finna vägar till ett gemensamt uppträdande vid förhandlingsbordet, när de för hela Europa och därmed också för oss själva betydelsefulla resonemangen om ett handelspolitiskt samarbete i Europa skulle ta vid. Jag tror därför, att min vän Fagerholm gör sig skyldig till en underskattning, när han skildrar Nordiska rådets förhand-

lingar såsom ett sysslände med petites-ser. Till bilden av Nordiska rådets verksamhet hör, att om vi inte hade haft detta forum för diskussionen, hade det varit svårare för oss att skapa en enhetlig förhandlingsbas, när vi gick att förhandla både om den europeiska marknaden och om samarbetet mellan de sju.

Men vi måste återigen se till vad som är den verkliga situationen. Det hände någonting på den europeiska handelspolitikens område, och det gällde att med utgångspunkt därifrån hastigt ta ställning. Man kunde inte lugnt låta åren rulla vidare, ty då hade någonting enligt vår mening ödesdigert kunnat inträffa. Om vi under de korta månader, som sålunda stod till buds, hade gett oss på uppgiften att försöka genomföra det, som vi under ett tiotal år misslyckats med, nämligen att hastigt övertyga de tveksamma om fördelarna av en nordisk marknad, då tror jag, att vi hade tagit på oss en mycket svår uppgift — en uppgift, som skulle ha splittrat våra krafter på ett för oss själva i Norden och kanske också för Europa ödesdigert sätt. Det skulle ha varit en riskabel politisk manöver, som vi då i ett forcerat slutskede skulle ha kastat oss in i.

För det andra, herr president, har de nordiska samarbetsplanerna aldrig varit tänkta såsom en isolationistisk sak, där Norden skulle »være seg selv nok». När möjlighet uppstod att skapa en större marknad än Norden, måste vi säga oss: Vi vill gärna ha den nordiska marknaden, men den större marknaden skulle det med hänsyn till hela den inställning, som diskussionen tagit, vara lättsinnigt att riskera!

Detta är ingen ny uppläggning. Den har präglat Nordiska rådets diskussioner om den ekonomiska politiken vid flera tillfällen, framför allt under Oslo-sessionen. Vi sade, att det är uppenbart, att det nordiska samarbetet måste ta intryck av hur de europeiska samarbetsplanerna ser ut. När de sedan sprack, är det lika självklart, att vi måste ta intryck av att vi nu har att tillse, att en större marknad — sjustatsmarknaden — inte på samma sätt får gå sönder. Och dessutom öppnade ju de sju automatiskt

en möjlighet för ett närmare samarbete i Norden.

Vad är då skillnaden? Jo, skillnaden sätter in på två punkter. För det första trodde vi, att det nordiska skulle gå fortare — det var en mycket optimistisk tro mot bakgrunden av de många årens förhandlingar, men vi trodde i alla fall, att det nordiska skulle gå fortare och att vi för huvudparten av varorna snabbt skulle få en gemensam marknad.

För det andra var det också en mycket fin sak, att vi skulle ha en möjlighet att i den nordiska marknaden ansluta till den större marknaden. Jag tillåter mig att påpeka, att den senare vinsten har vi ju vunnit. Då uppstår frågan, om den ökade snabbheten i tullsänkningarna skulle vara värd de risker för en splittning av krafterna inom de sju, som enligt vårt bedömande lätt kunde inträffa. Man skall med andra ord inte överdriva skillnaderna. Den nordiska marknaden vinnes ju innanför de yttre sju.

Med andra ord, herr president: vad vi enligt kritikernas mening först borde ha gjort hade varit att skapa enighet här i Norden, en enighet, som vi i somras icke kunde annat än skönja. Vi tyckte, att läget hade blivit bättre, men enigheten fanns inte — den saken har ju vitsordats av flera talare i debatten. Sedan den enigheten vunnits, skulle vi ha tagit itu med arbetet att förmå de övriga sjustatsmakterna att acceptera ett arrangemang, som ur deras synpunkt otvivelaktigt måste te sig som en improvisation, framtvungen av sexmaktstaternas handlingar.

Jag är övertygad om att vi genom att föra en sådan handelspolitik skulle ha bäddat för ett allvarligt politiskt misslyckande, ett misslyckande, som näringslivet i alla de nordiska länderna hade fått bära följderna av. Vi får ju tillfälle att mer ingående resonera om dessa ting efter handelsminister Gunnar Langes redogörelse i morgon, men jag har redan nu velat säga, att den svenska regeringen inte ville ta ansvaret för ett sådant politiskt misslyckande med dess konsekvenser.

Men å andra sidan: drömmen om ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden

rymmer så mycket av värde, att vi inte vill uppges den. Vad våra överläggningar i fortsättningen skall kretsa kring, det är hur vi bör handla i en annan handelspolitisk situation än den, som vi kunde räkna med för ett och ett halvt år sedan. Och det är självklart att man vid dessa överläggningar — för Sveriges del står den saken utom diskussion, och jag hoppas, att detsamma gäller övriga nordiska länder — kommer att noggrant överväga de synpunkter på Finlands situation, som i så stor utsträckning präglade denna debatt.

Enne, Finland: I den rapport, som Nordiska rådets presidium lämnat över sin verksamhet under tiden mellan den sjätte och sjunde sessionen, behandlas bl. a. frågan om grundande av ett permanent nordiskt ministerråd. I samband härmed får jag framföra folkdemokraternas inställning till denna fråga.

Nordiska rådet har förelagts frågan om att grunda ett permanent ministerråd. Detta skulle ha till uppgift att behandla frågor, som gäller sammanjämbningen av de nordiska ländernas ställningstagande i de organ, som kommer att upprättas i de sju ländernas frihandelsområde och ett gemensamt uppräddande gentemot sexstatsmarknaden samt rörande tredje land i frågor, som ansluter sig till övervakning av varuursprung. Å andra sidan skulle det handlägga frågor, som rör utvecklingen av de nordiska ländernas inbördes ekonomiska samarbete. Då man överväger Finlands ställningstagande till det förelagda förslaget, bör det granskas i förhållande till ministerrådets olika uppgifter. Vad först beträffar ministerrådets uppgifter i fråga om de sju och i förhållande till sexstatsmarknaden, bör det konstateras, att Finland inte aktivt har deltagit i diskussionerna om grundandet av detta sjustats-frihandelsområde och att det icke heller har kunnat delta, emedan Finland icke är medlem av OEEC. Redan på denna grund är frågan om Finlands ställningstagande till ministerrådet en annan än de andra nordiska ländernas. Ställningstagandet i föreliggande ärende påverkas av frågan om de sjuas karaktär.

Förhandlingarna om de sju ländernas frihandelsområde kommer sig därav, att frihandelsförhandlingarna inom OEEC hade misslyckats på grund av intressekonflikter mellan stormakterna. Vidare har det framgått, att grundandet av de yttre sju syftar till att underlätta förhandlingarna med länder inom den gemensamma europeiska marknaden och med det stora frihandelsområdet eller åtminstone att skapa en motvikt till den europeiska gemensamma marknaden. Härav måste man draga den slutsatsen, att projektet de yttre sju är en följd av stormakternas intressekonflikter och ett uttryck för en tillspetsning av dessa konflikter. Också upprättandet av slika marknadsområden anses allmänt leda till en diskriminering av handeln med utomstående länder och handelskrig. Allt detta är ägnat att varna ett litet land som Finland för anslutning till de yttre sju, och dessutom finns det en annan synpunkt, som är av väsentlig betydelse för Finland. Jag avser den reservation, som Finland gjorde, då det anslöt sig till Nordiska rådet. I regeringens proposition till riksdagen härom heter et:

Om man mot tidigare praxis inom rådet till behandling upptar sådana frågor, som är militärpolitiska eller skulle leda till ställningstaganden i avseende å intressekonflikter mellan stormakterna, bör Finlands representanter icke delta i behandling av dessa frågor.

I ett uttalande i samband med behandlingen i riksdagen av denna fråga tolkade riksdagsman Österholm det ovan nämnda på följande sätt:

Regeringen har ansett påkallat att göra reservation om att Finland icke önskar delta i behandlingen av militärpolitiska angelägenheter eller vara med om ställningstaganden i intressekonflikter mellan stormakterna.

Att observera i närvarande läge är också det som riksdagsman Österholm i sitt nyssnämnda uttalande sade om Nordiska rådet. Han yttrade:

Ända från början har det stått klart, att Nordiska rådets fortsatta existens beror av att rådet håller sig på sidan om saker och problem, som är ägnade att väcka stridiga meningar, splittring och särgående.

Den finländska delegationen har följt den nyssnämnda av riksdagen uttalade reservationen. Under Nordiska rådets föregående session i Oslo deltog Finlands delegation icke i behandlingen av frågan om det europeiska frihandelsområdet. Samma princip bör enligt min mening följas också nu, i den mån som ministerrådet skulle befatta sig med ärenden, som rör de sex eller de sju. Vad beträffar att ministerrådet skulle ha som uppgift att utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna, bör det först och främst konstateras, att ministerrådet icke blir ett organ i anslutning till Nordiska rådet. När man som minister Sukselainen konstaterar, att drömmen om tullunionen krossats, så måste man fråga sig: Föreligger det ett klart behov att grunda ett sådant organ med tanke på att Nordiska rådet och dess utskott har vederbörande staters ämbetsmaskineri och experter till sitt förfogande. Sålunda säkerställer de redan existerande organens verksamhet också utvecklingen av det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna. Vi har i olika sammanhang noterat de många framgångar, som vunnits som resultat av Nordiska rådets arbete. Genom en viss rationalisering av rådets arbete kunde dessa resultat ytterligare ökas. Om behandlingen av sådana stora ekonomiska frågor som produktionssamarbete, finans- och valutasamarbete, forsknings- och utbildningssamarbete skulle överföras på organ, som står utanför Nordiska rådet, t. ex. ministerrådet, får man fråga sig, vilka uppgifter Nordiska rådet skulle ha kvar. Skulle icke detta leda till att endast mycket obetydliga frågor skulle kvarstå att behandlas inom Nordiska rådet? Ingenting hindrar, att ministrarna sammanträder, då det föreligger behov att dryfta de nordiska ländernas gemensamma intressen. För det ändamålet behövs det inget ministerråd. Om det däremot, som i olika sammanhang faktiskt har sagts och som indirekt framgår av förslagets motivering, är meningen att fortsätta arbetet för den gemensamma nordiska ekonomiska marknaden genom att först bilda särskilda organ och där-

efter skapa marknaden, då ställer vi oss negativa.

Ministerrådet skulle alltså behandla dylika vidlyftiga frågor och i dess uppgifter skulle sålunda ingå att följa med genomförandet av de ekonomiska samsarbetsåtgärder, som beslutes av regeringarna. I sak innebär detta kontroll. Allt detta gör, att man allt allvarligare frågar sig, om inte ministerrådet skulle bli ett delvis överstatligt organ. Ehuru Nordiska rådet bör anses ha rätt att rekommendera upprättandet av ett sådant organ, torde man dock, innan man fattar beslut om en sådan rekommendation, grundligt utreda, vilka följder ministerrådets verksamhet skulle leda till. I detta sammanhang vore det riktigt att exakt utreda, vilka fullmakter och vilken ställning ett sådant råd i verkligheten skulle

få. Det som sagts i förslagets motivering och i olika sammanhang ger fullt skäl att antaga, att det för Finlands del är fråga om att småningom införliva landet i det slutna marknadsområde, som planeras och tydligen kommer att grundas. På grund av allt detta anser vi, att förslaget till den del, som angår de sju staternas frihandelsområde och ett gemensamt uppträdande i fråga om sexmaktsblocket överlåtes åt regeringarna i de länder, vilka ansluter sig till de sju staternas frihandelsområde, att lösas på annan väg.

Vad beträffar utvecklingen av det ekonomiska samarbetet de nordiska länderna emellan kunde Nordiska rådet rekommendera en noggrann utredning i saken.

Mötet avslutades kl. 19.00.

Protokoll

2:a mötet (1:a avd.)

Måndagen den 2 november 1959 kl. 10.00

President: Hønsvald

Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

2. Hänvisande till utskott av Sak A 22: medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet

3. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

4. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

5. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

6. Sak D 35: meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskerfartyg

7—36. Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling

37—43. Hänvisande till utskott av Sak A 1 — A 7

44. Hänvisande till utskott av Sak A 8: medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor

45—63. Hänvisande till utskott av Sak A 9 — A 25 samt B 1 — B 2

64. Hänvisande till utskott av Sak B 3: regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade

65—73. Hänvisande till utskott av Sak C 1 — C 9

74. Hänvisande till utskott av Sak C 10: berättelse om samarbete i atomenergifrågor

75—114. Hänvisande till utskott av återstående saker

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Rune Johansson, Sverige, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, och statsrådet Gösta Netzén, Sverige, intagit sina platser i rådet.

Vidare meddelades, att utskotten hade konstituerat sig och till förmän och vice förmän valt

i juridiska utskottet:

förman: Harras Kyttä, Finland

vice förman: Magnús Jónsson, Island

i kulturutskottet:

förman: Sigurður Bjarnason, Island

vice förman: Marius Buhl, Danmark

i socialpolitiska utskottet:

förman: Claudia Olsen, Norge

vice förman: Hertta Kuusinen, Finland

i trafikutskottet:

förman: Martin Skoglund, Sverige

vice förman: Jon Leirfall, Norge

i ekonomiska utskottet:

förman: Ole Bjørn Kraft, Danmark

vice förman: Axel Strand, Sverige

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att John Ericsson, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Arvid Andersson, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

1

**Rapport från Nordiska rådets presidium
(fortsatt behandling)**

Helge Larsen, Danmark: Hr. præsident! Som man vil have set af beretningen fra Nordisk kulturkommission, og som det i øvrigt er kendt, er fra 1. oktober samarbejdet mellem de nordiske landes televisioner trådt i kraft, og jeg har ønsket her at understrege dette, fordi det forekommer mig, at der derigennem er skabt et nyt og langt mere effektivt middel til på det kulturelle område at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande, end vi hidtil har kendt det.

Det er vist ikke for meget at sige, at der ikke har været synderligt meget samarbejde mellem de nordiske landes radiofonier, og det er vel ganske naturligt, fordi de sproglige vanskeligheder har hindret en udnyttelse af dette middel, men med nordvisionen, hvor man bliver i stand til at knytte billede til lyd, tror jeg, at mulighederne for at udnytte dette meddelelsesmiddel i det nordiske samarbejde er blevet meget bedre. Det gælder vel ikke mindst inden for undervisningsområdet, og det er min opfattelse, at i spørgsmålet om at udbrede kendskabet til de andre nordiske landes sprog har man i skolerne hidtil enten gjort for lidt ud af det eller gjort alt for meget ud af det. I alle tilfælde tænker jeg specielt på den tendens, der — det ved jeg i hvert fald er tilfældet i Danmark — har været til at drive undervisningen i nordiske sprog som et rent filologisk studium, hvor det egentlige formål dog vel blot må være at give eleverne sådanne kundskaber, at de er i stand til at forstå de nordiske

sprog i store træk, ikke at sætte dem i stand til at tale sproget.

Jeg tror, at man med nordvisionen og med televisionen har fået muligheder for at effektivisere denne undervisning mere, end man har gjort det hidtil. Man har vel også fået mulighed for bedre end hidtil at drage Finland og finsktalende egne med ind i dette samarbejde, og jeg har derfor ønsket, hr. præsident, ganske kort her fra Nordisk Råd at understrege betydningen af det, der er sket med indvielsen af nordvisionen, og derigennem forhåbentlig også at bidrage til, at man i højere grad vil udnytte denne mulighed i fremtiden.

Statsrådet Lange, Sverige: Handelsminister Skaug lämnade vid Nordiska rådets sjätte session i Oslo förra året en redogörelse dels för de utredningar, som dittills utförts av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet beträffande ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, dels för förhandlingsläget, när det gällde det västeuropeiska ekonomiska samarbetet. Min avsikt är att försöka lämna en liknande redogörelse för läget i dag.

Vid sin förra session rekommenderade Nordiska rådet regeringarna att på grundval av den plan för en nordisk marknad, som Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet hade framlagt i sina tidigare rapporter, ta upp förhandlingar om formerna för det nordiska ekonomiska samarbetet, med sikte på att saken skulle kunna föreläggas parlamenten, »när förutsättningar för ett beslut föreligger», såsom det hette.

Med anledning av denna rekommendation hölls ett nordiskt regeringsmöte i Oslo den 24—25 januari. Därvid utarbetades riktlinjer till de nordiska samarbetsministrarna, fiskeriministrarna i de fyra länderna och samarbetsutskottet angående vissa ändringar och kompletteringar av den tidigare framlagda planen för det nordiska ekonomiska samarbetet. Avsikten var, att man skulle undersöka möjligheterna för ett mera gradvis genomförande av den gemensamma marknaden med hänsyn till de över-

gångssvårigheter, som man särskilt på finsk och norsk sida fruktade att marknadens upprättande skulle komma att medföra.

På regeringsmötet i Kungälv den 11—12 juli lade samarbetsutskottet fram resultatet av sina undersökningar. De ändringar, som där föreslogs, berörde inte grundelementen i den tidigare framlagda planen. Det centrala i den nordiska planen skulle fortfarande vara upprättandet av en tullunion kompletterad med ett nära samarbete beträffande produktion, investeringar och övriga finansiella frågor, forskning och utbildning, handelspolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt. Önskemålet att mildra de övergångssvårigheter, som man inom vissa delar av det nordiska näringslivet fruktade att den tidigare framlagda nordiska marknadsplanen skulle komma att innebära, tillgodosågs dels genom en generell förlängning och en viss utökning av antalet tidigare överenskomna interna och externa övergångsanordningar, dels genom vissa modifikationer i förslaget till en gemensam nordisk tulltaxa. De ändringar, som föreslogs i den nordiska tulltaxan, ändrade inte dess karaktär av en tulltaxa med i allmänhet låga eller moderata tullsatser. De föreslagna nya övergångsanordningarna ändrade inte heller den nordiska planens karaktär i det avscendet, att den nordiska marknaden skulle kunna genomföras omedelbart för ett varuområde, som svarar för ungefär 90 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna.

Vid Kungälv-mötet stod det klart, att planerna på ett intimare nordiskt ekonomiskt samarbete måste ses mot bakgrunden av de förhandlingar om ett frihandelsområde mellan de sju, som just pågick som bäst. De danska, finska, norska och svenska regeringarna var överens om att planerna på frihandelsområdet mellan de sju och de konsekvenser, de kan medföra, skapat en ny situation, men man betonade samtidigt betydelsen i detta läge av ett intimt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna av den art, som samarbetsutskottet föreslagit. Man enades om att inom de olika regeringarna överväga att inrätta ett perma-

nent nordiskt ministerråd såsom ansvarigt för detta samarbete och vid sidan därav ett samarbetsorgan bestående av ämbetsmän från de olika länderna.

Vid sitt möte i Fredensborg den 22—23 augusti översände Nordiska rådets ekonomiska utskott till samarbetsministrarna en skrivelse, där man framhöll, att man fann det värdefullt, om de nordiska regeringarna hade tillfälle att till denna session mot bakgrund av de nordiska marknadsundersökningarna och under hänsynstagande till det planerade frihandelsområdet mellan de sju lämna upplysningar om hur regeringarna avser att konkret utforma det framtida nordiska ekonomiska samarbetet.

Samarbetsministrarna har med skrivelse den 17 oktober till Nordiska rådet överlämnat ett förslag till hur man anser att regeringarna i fortsättningen på bästa sätt skall kunna tillvarata alla möjligheter till ett intimt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Detta förslag har i enlighet med skrivelsen från Nordiska rådets ekonomiska utskott utarbetats mot bakgrund av samarbetsutskottets utredningar rörande en gemensam nordisk marknad och under hänsynstagande till det planerade frihandelsområdet mellan de sju.

Rent tekniskt är det naturligtvis möjligt att förverkliga en nordisk tullunion inom ett större frihandelsområde. Det har ju framgått av samarbetsutskottets omfattande utredningar. Utskottet kom också till den slutsatsen, att en gemensam nordisk marknad skulle ha sin självständiga betydelse, även om ett frihandelsområde omfattande samtliga OEEC-länder upprättades.

Det utslagsgivande för möjligheterna att skapa en nordisk tullunion inom ramen för ett större frihandelsområde är naturligtvis å ena sidan de nordiska ländernas egen vilja att upprätta en tullunion inom ett sådant frihandelsområde med snabbare avvecklingstider för tullarna inom Norden och med en gemensam yttre tullmur, å andra sidan de icke-nordiska ländernas inställning till sådana eventuella önskemål.

De nordiska länderna skulle naturligtvis ha varit i en ojämförligt bättre posi-

tion, när det gäller att inom det större frihandelsområdet få upprätthålla en sådan diskriminering gentemot icke-nordiska länder, som en nordisk tullunion skulle innebära, om denna tullunion redan hade varit ett faktum eller om åtminstone ett politiskt beslut fattats om genomförandet av tullunionen, innan förhandlingarna om frihandelsområdet påbörjades. Av kända skäl fanns inte något sådant beslut, när förhandlingarna inleddes mellan de sju. Det var därför ganska förklarligt, att de icke-nordiska länderna redan på ett tidigt stadium av förhandlingarna mellan de sju ställde sig avvisande till tanken, att inom ramen för de sju en nordisk tullunion skulle upprättas. De riktade sig väl inte i första hand mot tanken, att vi här i Norden skulle kunna samordna våra yttre tullar. Däremot vände man sig bestämt emot att vi skulle försöka följa ett annat och snabbare avvecklingsschema, då det gäller våra interna tullar. De nordiska delegationerna har emellertid vid förhandlingarna förbehållit sig möjligheten att ta upp denna fråga. Vid ministermötet mellan de sju i Saltsjöbaden den 20—21 juli gjorde utrikesminister Krag på de danska, norska och svenska delegationernas vägnar ett uttalande, där han framhöll, att förhandlingarna om en gemensam nordisk marknad befinner sig i ett långt framskridet stadium. Han pekade vidare på att det kommer att uppstå frågor rörande förhållandet mellan den nordiska marknaden och frihandelsområdet för de sju, till vilka de nordiska länderna skulle återkomma. De nordiska delegationerna har sålunda förbehållit sig sin handelsfrihet i denna fråga.

Det är väl ingen hemlighet i denna församling — jag tror för övrigt det berördes under diskussionen i går — att det är främst i Norge, som de politiska förutsättningarna tidigare icke förefunnits för genomförande av en nordisk tullunion. Mötet med Nordiska rådets ekonomiska utskott i Fredensborg i augusti gav närmast vid handen, att politisk bakgrund nu ej heller finns i Norge, kanske heller inte i Danmark för att genomföra den nordiska tullunionen inom ramen för frihandelsområdet för de sju.

Denna session bör kunna ge klart besked, om denna bedömning är riktig. Om så är fallet, skulle sålunda förutsättningar för att driva den nordiska tullunionen inom ramen för de sju ej föreligga.

Det är mot denna bakgrund, man får se den skrivning, som samarbetsministrarna gjort beträffande den nordiska tullunionen i sitt förslag till den framtida organisationen av det nordiska ekonomiska samarbetet. Där framhålles, att frågan om en särskild gemensam nordisk marknad kan aktualiseras vid en ändrad handelspolitisk situation i Europa, t. ex. om ett frihandelsområde omfattande alla 18 OEEC-länderna såsom många hoppas åter blir aktuellt, liksom om de allmänna förutsättningarna eljest skulle förändras. Om resultatet av de strävanden, som nu kommer till uttryck i förhandlingarna i Saltsjöbaden, inte motsvarar vad vi väntar, skulle jag personligen föreställa mig, att det finns anledning att på nytt ta upp frågan om en gemensam nordisk marknad. Med hänsyn härtill är det naturligtvis av den största betydelse, att utvecklingen i fortsättningen följes så noggrant som möjligt och att möjligheterna och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad bevakas. Det är ju inte nödvändigt, att en sådan gemensam nordisk marknad får exakt den utformning, som samarbetsutskottet föreslagit. Formen får naturligtvis anpassas till den aktuella situationen.

Man kan ur många synpunkter beklaga, att den nordiska marknaden nu inte har den aktualitet, som många hade hoppats på, kanske främst med hänsyn till Finlands läge. Finland är ju inte medlem av OEEC och har inte formellt eller reellt deltagit i de pågående frihandelsförhandlingarna. Statsminister Sukselainen gjorde emellertid i Kungälv en deklARATION, att därest försöken att skapa ett frihandelsområde inte hade något politiskt syfte utan höll sig till handels-samarbetet, hade Finland icke ett mindre intresse än de övriga nordiska länderna för dessa försök. Jag tillåter mig därför uttrycka den förhoppningen, att det skall bli möjligt för Finland att snart inträda helst som fullständig medlem i

en yttre frihandelsassociation. Skulle det inte vara möjligt, lär det säkert finnas förutsättningar för en diskussion av andra former för en friare association mellan Finland och sjustatsgruppen, men inte minst med tanke på ovissheten om Finlands framtida ställning är det såsom jag ser saken nödvändigt att fasta former skapas för det ekonomiska samarbetet i Norden.

De permanenta organ, som samlagsministrarna föreslagit för det nordiska ekonomiska samarbetet, det nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samlagsutskottet, innebär inte tillskapandet av några nya organ. Det är närmast frågan om en fastare organisering av de institutioner, som funnits sedan utredningsarbetet startade efter Harpsund-beslutet 1954. Till ministerrådet skall var och en av regeringarna utse en samlagsminister som fast medlem. Det förutsättes, att andra ministrar skall kunna delta i rådets arbete, då frågornas art gör det önskvärt. Det nordiska ekonomiska samlagsutskottet skall biträda ministerrådet, och till detta utskott utser var och en av regeringarna tre medlemmar. Främsta syftet med dessa organ är att effektivisera det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna. Det är sålunda inte på något sätt avsikten att inkräkta på det samarbete, som redan nu etablerats inom ramen för förefintliga nordiska samlagsorgan. Det samarbete, som redan organiserats på ett effektivt sätt och som löper naturligt, bör självfallet fortgå på samma sätt som tidigare. Jag tänker här exempelvis på det samarbete, som äger rum på det socialpolitiska området eller på atomområdet.

I en särskild punkt i mandatet för de föreslagna organen framhålls, att det nordiska ekonomiska samarbetet skall bedrivas i nära kontakt med näringslivets och arbetsmarknadens organisationer. Jag tror inte, att jag i denna församling behöver närmare utveckla betydelsen av en intim kontakt mellan statsmakterna, näringslivet och arbetslivet vid utvecklingen av det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

En av de viktigaste arbetsuppgifterna

för ministerrådet och samlagsutskottet blir att noggrant följa utvecklingen av de europeiska integrationsförhandlingarna och bevaka möjligheterna och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad i lämplig form. Även om flera av de övriga uppgifter, som samlagsutskottet behandlat i sina digra utredningar, är nära knutna till förslaget beträffande en nordisk tullunion och skulle lättare kunna genomföras vid ett snabbt avskaffande av tullar och restriktioner länderna emellan, så finns det oberoende härav på många områden goda förutsättningar för ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna. I den motivering, som är knuten till förslaget om inrättandet av de nordiska samlagsorganen, pekas på det handelspolitiska samarbetet, produktionssamarbetet, det finansiella och valutamässiga samarbetet, samordningen av den ekonomiska politiken, samarbetet på forskningens och utbildningens område förutom statistiskt och tulltekniskt samarbete. Låt mig bara knyta några kommentarer till det samarbete, som kan tänkas på detta vida fält.

I olika avseenden har vi redan ett visst handelspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Det är väl emellertid ingen tvekan om att den handelspolitiska situation, som kan uppstå i Europa med å ena sidan sexstatsmarknaden och å andra sidan ett frihandelsområde mellan ett antal av de utanför de sex stående länderna, kräver, att de nordiska länderna samarbetar för att på bästa möjliga sätt kunna hävda sina gemensamma intressen. Sexstatsmarknaden kan komma att ställa oss inför problem, som löses bäst genom en samverkan mellan de nordiska länderna. Förhandlingarna mellan de sju har redan visat betydelsen av att de nordiska länderna i möjligaste mån stöder varandras intressen, och här kommer naturligtvis i framtiden en samordning av ståndpunkterna att bli ännu väsentligare inom de organ, som kan komma att upprättas inom detta frihandelsområde. Det är också möjligt, att en samordning av vissa tekniska problem kan komma att underlätta anpassningen till ett större

frihandelsområde för de nordiska länderna.

Ett effektivt produktionssamarbete förutsätter i många fall, att tullar och andra handelshinder avlägsnats mellan de berörda länderna. Men det finns naturligtvis områden, där tullar och restriktioner inte lägger hinder i vägen för ett fruktbarande produktionssamarbete mellan länderna. Som exempel kan man bara nämna det omfattande samarbete, som redan finns på elkraftförsörjningens och transportväsendets område. Mycket kan emellertid göras för att underlätta ett produktionssamarbete även på andra områden. I första hand blir det naturligtvis näringslivet självt, som får och bör ta initiativet till att driva fram detta produktionssamarbete. De planerade samarbetsorganens uppgift blir närmast att i sådana fall försöka i möjligaste mån lägga förhållandena till rätta för samarbetet. Men det kan naturligtvis också bli aktuellt, att dessa organ tar initiativ till ett samarbete mellan företag i två eller flera av de nordiska länderna. När det gäller samråd beträffande planläggningen av produktion och investeringar på områden, som är av väsentlig betydelse för flera av de nordiska länderna, kan också dessa organ få en viktig uppgift att fylla. I ett sådant intimare samarbete på produktions- och investeringsområdet är i många fall förutsättningen, att man får till stånd ett kapitalsamarbete för finansieringen av gemensamma projekt. De gemensamma organen är i sådana fall ett naturligt forum för diskussion också av finansieringsmöjligheterna.

Samarbetsutskottet föreslog inte i sin plan för ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete någon mera omfattande samordning av de olika ländernas ekonomiska politik. Det som utskottet på detta område föreslog bör kunna realiseras inom ramen för de föreslagna organen. Det är sålunda naturligt, att dessa diskuterar behovet av och möjligheterna till att genomföra en viss samordning av den ekonomiska politiken i syfte att begränsa verkningarna av internationella konjunkturväxlingar.

Ett område, där det redan förekommer

ett omfattande samarbete och där det redan finns nordiska organ i verksamhet, är forskning och utbildning. Det är här särskilt ett delområde, som intimt hör samman med de ekonomiska samarbetsuppgifterna i övrigt, och det är sådan forskning — såväl inom allmänna institutioner som kanske särskilt inom industrin — som är direkt inriktad på att öka och effektivisera produktionen. Det är naturligt, att de ekonomiska samarbetsorganen inom detta fält tar de initiativ, som kan befinnas lämpliga med hänsyn till de ekonomiska samarbetsuppgifterna i övrigt, bl. a. i samband med produktionsarbetet.

Det är väl ganska klart, att det under den hastiga utvecklingen inom handelspolitiken både i Europa och i andra delar av världen och under de raskt skiftande förhållandena i övrigt lätt uppstår situationer, som kan göra det önskvärt för de nordiska länderna att samarbeta också på andra ekonomiska områden än dem, som samarbetsministrarna särskilt pekat på. Jag tror det är lika klart, att det ligger i alla de nordiska ländernas intresse, att detta samarbete organiseras så effektivt som möjligt. Att så sker, tror jag är av särskilt stor betydelse i den situation, som uppstår vid genomförandet av ett mera omfattande frihandelsområde i Västeuropa.

Utvecklingen av diskussionerna om det västeuropeiska samarbetet har gått i banor, som inte kunde förutses vid Nordiska rådets förra session i Oslo. Denna session präglades i stor utsträckning av att förhandlingarna om ett frihandelsområde för samtliga OEEC-länder gick sin upplösning till mötes. Efter sammanbrottet av dessa förhandlingar var naturligtvis frågan bland alla de utanför sextatsmarknaden stående länderna, hur man skulle agera. På sina håll menade man, att man gjorde klokast i att vänta och tills vidare inte ta några initiativ för ett återupptagande av förhandlingarna. Å andra sidan fanns det de som ansåg, att det inte kunde vara riktigt att även i fortsättningen vänta och se, eftersom den taktiken dittills knappast lyckats. Man ansåg, att ett bättre förhandlingsresultat skulle kunna uppnås om de länder,

som stod utanför sexstatsmarknaden, hölle ihop och uppträdde gemensamt.

Redan innan Paris-förhandlingarna definitivt avbrutits, visade det sig, att de sju länder, för vilka det nu färdigställts ett konventionsutkast till ett frihandelsområde, i många frågor hade samma uppfattning. Det ledde redan under Paris-förhandlingarna till att man uppträdde gemensamt. Det var naturligt, att man undersökte, om denna sammanhållning kunde sträcka sig längre. De sju länderna enades så småningom om att undersöka möjligheterna för att sinsemellan skapa ett frihandelsområde. Denna association skulle om möjligt utgöra ett första steg mot fri handel mellan alla västeuropeiska länder. Avsikten var sålunda inte att skapa ett nytt handelspolitiskt block och fördjupa motsättningarna. Syftet var tvärtom — jag är angelägen att understryka det — att få till stånd ett multilateralt samarbete omfattande så många länder som möjligt och underlätta förhandlingar med sexstatsmarknaden och utanför denna stående länder.

Diskussionerna på expertplanet utvecklades snabbt. I mitten på juni förelåg ett utkast till en principöverenskommelse om ett frihandelsområde mellan de sju länderna. Denna principöverenskommelse godkändes på ministermötet i Saltsjöbaden den 20—21 juli. Ministrarna gav då experterna i uppdrag att med utgångspunkt från principöverenskommelsen utarbeta en konventionstext, som skulle vara klar i slutet av oktober eller början av november. Detta arbete har pågått sedan början av september och beräknas vara avslutat inom den allra närmaste tiden. Eftersom emellertid förhandlingar ännu pågår och resultatet därefter skall redovisas för regeringarna, måste jag här ålägga mig en viss återhållsamhet i redogörelsen.

Planen för frihandelsområdet för de sju är i stort sett uppgjord efter de riktlinjer, som dessa länder följde vid frihandelsförhandlingarna i Paris. Man har inriktat sig på så enkla och liberala regler som möjligt.

Sjustatsplanens syfte att åter få i gång förhandlingarna om ett frihandelsområ-

de för hela Västeuropa har kommit till uttryck i planens tidsschema för handelshindrens avveckling. Avsikten är sålunda att börja med en 20-procentig tullsänkning den 1 juli 1960 för hela industriområdet, d. v. s. vid den tidpunkt, då de sex enligt Rom-avtalet gör sin andra tioprocentiga sänkning. Man skulle därmed ha kommit ifatt de sex. I fortsättningen skall man sedan genomföra tioprocentiga tullsänkningar i nära anslutning till sexstatsmarknadens regler, så att tullavvecklingen är slutförd senast den 1 januari 1970. En snabbare avveckling kan naturligtvis komma att aktualiseras, därest de sex — som ju vissa rykten låter förmäla — överväger att påskynda sin egen process.

Om på så sätt inom de båda områdena tullavvecklingen sker i samma takt, underlättas en framtida förening mellan dessa. I den mån det inte blir fallet, uppkommer en diskriminering mellan de båda blocken. Detta kan emellertid inte betraktas som någon stridsåtgärd från de sju, som endast känt samma behov som de sex att skapa en större marknad och få del av alla de fördelar en sådan medför. De sju »klubb» — det vill jag också understryka — står för övrigt öppen för alla utan några politiska bindningar.

Importregleringarna mellan medlemsländerna i de sju skall också avskaffas fram till övergångstidens slut. Den 1 juli 1960 skall medlemsstaterna öka kvoterna för alla de varor, som är föremål för importreglering, med minst 20 procent. Samtliga kontingenter skall därefter ökas med 20 procent per år. Bestämmelserna om de kvantitativa importregleringarna har utarbetats mot bakgrunden av medlemsländernas internationella åtaganden och den utveckling, som ägt rum och kan väntas på detta område, bl. a. inom GATT. Det bör för övrigt understrykas, att det inte är avsikten att inom de sju använda de kvantitativa restriktionerna för att skapa ett preferenssystem mellan medlemsstaterna. Övergången till konvertibilitet har alltså helt ändrat läget i jämförelse med den situation, vi hade för ett år sedan.

I vissa fall kan medlemsländerna vid

svårigheter falla tillbaka på undantagsklausuler. Om sålunda ett lands betalningsbalans hastigt försämras och därigenom förorsakar en allvarlig situation, har landet ifråga möjlighet att få vidtaga skyddsåtgärder. Vid svårigheter inom viss bransch skall medlemsland likaså ha rätt att under vissa förhållanden vidtaga skyddsåtgärder.

Eftersom sjustatsmarknaden kommer att få formen av ett frihandelsområde är det av väsentlig betydelse, att de problem, som sammanhänger med varornas ursprung och som vi känner igen från de senaste årens Paris-förhandlingar, får en tillfredsställande lösning. Avsikten är, att snedvridningsriskerna för handeln i första hand skall mötas med en procentregel. Den innebär, att en vara till minst 50 procent av sitt värde skall härstamma från ett områdesland för att betraktas som frihandelsvara, berättigad till tullnedsättning och slutligen full tullfrihet. Det behöver inte gälla samma land, det kan vara vilket land som helst inom området. Procentregeln är komplicerad att tillämpa, det erkänner man villigt, men det finns på de flesta områden möjlighet att i stället falla tillbaka på vissa särskilt angivna tillverkningsprocesser, som, när de äger rum inom ett medlemsland, förvandlar en utifrån kommen utgångsprodukt till en frihandelsvara, vilken sålunda får åtnjuta en sådan varas alla fördelar.

Avsikten är vidare, att medlemsländerna inte skall få vidtaga åtgärder, som förhindrar de goda verkningarna av att handelshindren skall försvinna. Statliga exportsubventioner, exportregleringar och exportavgifter skall avskaffas. Karteller och andra konkurrensbegränsande åtgärder anses oförenliga med frihandelsområdet, i den mån de omintetgör de fördelar, som man väntar av handelshindrens avskaffande. Statliga företag och monopol får inte drivas på ett sätt, som medför protektionistiska verkningar mot annat medlemsland. Frågan om restriktioner, när det gäller den fria etableringsrätten, skall också behandlas i konventionen.

Den gränsdragning, som man gjort

mellan vad som skall räknas som jordbruksprodukter och industriprodukter, följer i stort sett gränsdragningen enligt sextstatsavtalet. I motsats till detta kommer emellertid bl. a. bröd och vissa mjölprodukter i sjustatsavtalet att hänföras till jordbruksprodukter. De produkter, som klassificerats som jordbruksprodukter, skall i sjustatsavtalet inte följa de regler för avveckling av handelshindren, som gäller för industriprodukterna och som jag redogjort för i stora drag i det föregående. För att tillgodose berättigade önskemål från de jordbruksproducerande länderna har mellan vissa av medlemsländerna bilaterala avtal slutits. Konsultationer rörande utvecklingen av handeln med jordbruksprodukter inom frihandelsområdet skall vidare årligen hållas mellan medlemsländerna.

Även på fiskområdet har gränsdragningsproblemet stor betydelse för vissa av medlemsländerna. Önskemål har framförts om en gränsdragning, som skulle innebära bl. a., att fiskkonserver och frysta fiskfiléer behandlas på samma sätt som industriprodukter. För fisk och fiskprodukter, som ej hänförts till industriprodukter, hoppas man särskilt på norsk sida kunna åvägbringa särskilda bestämmelser, som skulle innebära, att nuvarande handelshinder inte får utökas och att före den 1 januari 1962 överenskommelse skall ha träffats om vilka handelsregler som skall gälla för dessa produkter. Diskussionerna kring dessa spörsmål har emellertid ännu inte slutförts på expertplanet.

Man har vidare varit överens om att de institutionella bestämmelserna bör vara så enkla som möjligt. Högsta beslutande instans skall vara ett ministerråd med ställföreträdare. Besluten skall i allmänhet fattas enhälligt, men i vissa fall — jag vågar säga undantagsfall — när det gäller undantagsregler eller klagomål, skall majoritetsbeslut kunna förekomma.

Med denna hastiga exposé över planerna hos de sju har jag endast i stora drag kunnat ange innebörden i dessa planer. De i förhandlingarna deltagan-

de länderna har velat ge överenskommelsen en så liberal och utåtriktad karaktär som möjligt. Detta är naturligt mot bakgrunden av att dessa sju länder i hög grad — och i ännu högre grad än sexmaktsunionen — som helhet är beroende av handeln även med länder utom området. De har därför ett gemensamt intresse av att främja en fortsatt utveckling av världshandeln.

Stort intresse knyter sig nu till möjligheterna att åter få i gång förhandlingarna om en fri handel för hela Västeuropa. Vid ministermötet i Saltsjöbaden i juli fick experterna i uppdrag, förutom att utarbeta ett konventionsutkast, även att utreda denna fråga. När nu konventionsutkastet är färdigt, kommer experterna att gripa sig an med denna andra uppgift. Det är naturligt, att så ej kunnat ske tidigare.

När förhandlingar kommer att återupptas om en frihandelsassociation för hela Västeuropa, är ännu omöjligt att förutse, men när så sker, är det av avgörande betydelse, att alla parter kommer till förhandlingarna med möjligheter till flexibelt uppträdande och en ärlig vilja att uppnå resultat, även om det måste ske till priset av kompromisser. De sju deklarerade redan vid Saltsjöbads-mötet i juli sin avsikt att försöka på allt sätt underlätta ett snabbt igångsättande av förhandlingar, som skulle syfta till att avskaffa handelsbarriärerna och upprätta en multilateral association mellan alla OEEC-länder. Vi väntar på en liknande deklARATION från de sex.

Frihandelsområdet mellan de sju avses, som jag tidigare nämnde, bli en öppen klubb, till vilken vem som helst kan ansluta sig, som är villig och som kan påta sig förpliktelserna. Dess frihandelsvänliga karaktär framgår bl. a. därav, att några tullhöjningar gentemot utanförstående länder inte övervägs som ett led i samarbetet mellan medlemmarna. Dessa har f. ö. som gemensamt drag, att de är frihandelsvänliga och följer en traditionellt liberal handelspolitik. Frihandelsförbundet utgör inte något politiskt förbund. Det innefattar inget överstatligt moment. Institutionerna kommer att vara mycket enkla och nära ansluta

sig till vad som tillämpats inom OEEC. Dessa principer måste, som jag personligen ser det, också bli grundläggande för det vidare samarbete i Europa, som vi intensivt hoppas skall komma till stånd inom en inte alltför avlägsen framtid.

Ett mera universellt samarbete för handelns frigörelse förutsätter givetvis smidiga regler, som kan anpassas efter lägets skiftande krav. Det bör emellertid vara möjligt att åstadkomma ett sådant samarbete utan att det behöver inbegripa några politiska bindningar eller begränsa de enskilda ländernas rätt att själva utforma utrikespolitiken, socialpolitiken eller den ekonomiska politiken i allmänhet. Ett sådant samarbete bör också naturligt kunna samordnas med en mera långtgående samverkan mellan de nordiska länderna.

Wikborg, Norge: Under rådets forrige møte i Oslo kom det frem forskjellige ønskemål med hensyn til å endre vår arbeidsordning, slik at vi kunne spares for endel unødig bortkastet tid. Det fremkom adskillige tanker og forslag i den anledning, og presidiet og den juridiske nimannskomite har med prisverdig raskhet og energi tatt seg av disse spørsmålene, og det har resultert i de forslag til ordninger eller de beslutninger om nyordninger som er inntatt i presidiets rapport. Jeg vil gjerne komplimentere presidiet og nimannskomiteen for dette udmerkede arbeid. Jeg er sikker på at det skal lette rådets arbeid, og at det skal gjøre det mulig for oss å tilendebringe våre forhandlinger raske enn vi hittil har maktet.

I den forbindelse vil jeg også gjerne nevne, at det bør unngås at vi starter et stort arbeidsmøte som det vi hadde igår, på en søndag. Det skulle være mulig nå med den nye fremgangsmåte å kunne tilendebringe våre forhandlinger i løpet av 6 arbeidsdager. Vi hadde kunnet gjøre det denne gang også, for til kommende lørdag er det jo bare berammet et møte, nemlig kl. 10. Vi hadde altså også hatt ettermiddagen til disposisjon om vi så hadde ønsket, og ville

ha kunnet gjennomføre det hele i løpet av 6 arbeidsdager. Når nå tollunionsspørsmålet faller bort, og de økonomiske spørsmål kommer mer i bakgrunnen, hvis vi da går til opprettelse av det nordiske ministerråd for økonomiske anliggender, vil også derved mange saker falle bort som har tatt lang tid under rådets forhandlinger. Jeg regner derfor med som sikkert at vi for fremtiden vil kunne tilendebringe våre forhandlinger i løpet av 6 arbeidsdager.

Da man hørte de første innleggene igår, fikk man en beklemmende følelse av at man stod ikke bare ved tollunionens begravelse, men også ved Nordisk Råds begravelse — ja, at det var fare på ferde også for den nordiske tanke. Men den nordiske tanke er dypere forankret enn som så. Den har overlevet store motgangener i tidligere år. Jeg minner bare om studenterskandinavismen, det som hendte i 1864, de dype skuffelser som man den gang opplevet. Jeg minner om våre forskjellige skjebner under siste krig. Jeg minner om at det ikke lykkedes oss å komme frem til noen enighet om en felles forsvarsunion i Norden. Vi har gjennom disse mange årene sett at våre folk har vært høyt oppe, løftet på store følelser, og så er de ofte falt ned igjen når man kom til virkelighetens verden. Slik er det også denne gang.

I mange kretser har det vært stillet store forventninger og forhåpninger til en nordisk tollunion. Denne har ikke latt seg realisere, og så går man i skuffelse hen og kaster barnet ut med badevannet.

Vi har det samme kulturgrunnlag. Vi har de felles interesser i samkvem og samvær som tidligere. Vi har en mengde oppgaver som vi skal løse i fellesskap også i tiden fremover. Vi skal også sikkert ha et sterkt og intimt samarbeid om økonomiske spørsmål, så der vil være oppgaver nok for oss i tiden fremover. Om der er så mange oppgaver at det er nødvendig å la Nordisk Råd møtes hvert år, det er en sak for seg. Vi har tidligere ved rådsmøter vært inne på tanken om å samles annet hvert år. Kanskje den tanke nå vil få mer vind i

seilene enn den har hatt tidligere. Det får vi da se.

Et hovedpunkt i debatten igår var da spørsmålet om det ble gjort det som gjøres kan for å redde en tollunion over i syvmaktsområdet. Det ble sagt at det var ikke noen alvorlig vilje til å gjøre dette. Det ble sagt at der det er vilje, er der vei, men savnes viljen, så kommer man ikke noe steds hen. Det forekommer meg at dette er en helt urealistisk måte å vurdere situasjonen på. Hvordan forelå saken i sommer? Man fikk igår inntrykk av at man var kommet så langt at det bare var å trykke på knappen, så var den nordiske tollunion etablert, og så kunne man under det merke gå inn i forhandlingene med de andre i syvmaktsområdet. Det var på ingen måte tilfelle. Det har også vært påvist av en rekke talere før meg, ikke minst av statsminister Erlander, og nå også av handelsminister Lange.

Situasjonen var realistisk sett ganske enkelt den i Norge i sommer, at der sto en sterk opposisjon mot tollunionen. Vi trodde nemlig ikke at den var til vårt lands fordel, vi trodde den ville ha større skadevirkninger enn fordeler for oss. Det norske næringsliv var overveiende imot tollunion, de norske opposisjonspartier var imot den.

I Danmark var situasjonen den at man nødvendigvis måtte vente med å ta et prinsippstandpunkt inntil man hadde sett hvordan det gikk med de seks og — som naturlig var — også resultatet av forhandlingene med England om landbruksprodukter. Hverken landbruksproduktene eller fiskeriproduktene var med i den planlagte nordiske tollunion. Det er ganske naturlig at man fra dansk side stillet seg meget tvilende til å gå innom en nordisk tollunion hvor landbruket hadde fått en svak stilling, en union som kunne danne mønster for et langt videre økonomisk samarbeide i Europa.

I Sverige hørte vi at det svenske høyre ga uttrykk for at de ikke ville være med på å gjennomføre en tollunion som støtte på sterk motstand i nabolandene. Svensk industri hadde også visse problemer. Og dette var altså den »vilje i Norden» som

skulle stå bak en innordning av en nordisk tollunion i syvmaktsområdet. Der var ikke noen slik samlet vilje. Og i slike spørsmål kan en regjering ikke handle med en splittet vilje i sitt eget land. Som forholdene lå an, kunne det ikke gå annerledes enn det gikk.

Hvis man med vold og makt hadde gjennomført en nordisk tollunion i vår, slik at man skulle stå beredt til å gå inn i et syvmaktsområde, ville det satt dype sår, ikke minst i mitt land, sår som det kanskje ville tatt meget lang tid å læge.

Det er klart at det såreste problem i alt dette er Finnlands stilling. Men her deler jeg fullt ut de forhåpninger som handelsminister Lange nettopp ga uttrykk for, at det må — selv om ikke Finland til slutt finner å kunne gå inn i syvmaktsområdet — kunne finnes veier og former for et samarbeide på friere grunnlag, både på multilateralt og bilateralt grunnlag, et samarbeide som vil gjøre det mulig å bevare det handelspolitiske forhold til Finland på en slik måte, at det ikke blir noen finsk isolasjon.

Det vil senere bli anledning til å komme inn på mange av de ting som for så vidt kan gjøres. Jeg kan bare gi uttrykk for at sterke krefter — jeg skulle tro enstemmige krefter — i Norge vil gjøre hva gjøres kan, for at vi i så fullt monn som mulig kan opprettholde våre forbindelser med Finland, slik at det ikke skal bli noe skår i Nordens enhet.

Jeg kunne også ha nevnt — når det gjelder spørsmålet om den felles vilje til å la tollunionen gå inn i frihandelsområdet — at det er ganske betegnende at da rådets presidium og det økonomiske utvalgs presidium sendte en felleshenvendelse til ministermøtet i sommer, undertegnet ikke den danske representant i presidiet denne henvendelsen. Grunnen er ikke oppgitt, men jeg skulle tro at han simpelthen ikke var enig i henvendelsen. Det kan også settes et spørsmålstegn ved hvorvidt presidiet bør rette en henvendelse av denne art. Ganske visst bad det bare om at spørsmålet må holdes åpent; men presidiet måtte jo vite at det var ikke noen enstemmighet innenfor Nor-

disk Råd med hensyn til tollunionen. Det riktigste ville da kanskje være at presidiet i slike tilfelle ikke rettet henvendelser som kunne tas til inntekt for et bestemt syn som det ikke var enstemmig dekning for i rådet selv.

Det spørsmål som nå ligger foran oss, er ikke å se tilbake og grave opp igjen gammel misstemning. Vi må ikke la rådet bli som Lots hustru, som så seg tilbake og aldri kom videre. Vi får minnes det gamle norske ord om at »ei døde hefter på livets reise». Nå skal vi videre, nå skal vi se fremover, og jeg håper da inderlig at tonen i de videre forhandlinger her i rådet må by på vilje til å komme et stykke videre frem i de forskjellige former for samarbeid i Norden.

Under dette blir det da spørsmål bl. a. om ministerrådet. Det skal vi også senere komme nærmere inn på. Hvorvidt man bør opprette et ministerråd eller ei, vet jeg ikke i øyeblikket hva jeg skal mene om. Jeg tror at også vi i den norske opposisjon møter med et helt åpent sinn når det gjelder debatten om det spørsmål. Jeg tror det er riktig når det er gitt uttrykk for at det ikke er meningen å gjennomføre noe nytt, det er bare å trekke en strammere ramme omkring en ordning som allerede eksisterer. Det er på ingen måte slik, som det ble gitt uttrykk for i går, at man her muligens står overfor et forsøk på å få en overnasjonal institusjon. Det er slett ikke tilfellet. Det har aldri vært meningen hos noen av dem som har fremsatt tanken, og det vil aldri bli tilfellet heller.

Jeg vet ikke hvordan en eventuell opprettelse av dette ministerråd vil komme til å virke på Nordisk Råd.

Det blir vel nærmest til at de økonomiske spørsmål mer og mer kommer til å forsvinne fra vår dagsorden og blir behandlet av ministerrådet. Jeg kunne tenke meg at hvis jeg en gang i fremtiden hadde et økonomisk spørsmål jeg gjerne ville se fremmet på nordisk basis, ville det være naturlig å gå til ministerrådet, som et hurtigere arbeidende og lettere instrument til å gjennomføre det enn Nordisk Råds tungroddede apparat er.

Jeg hørte med stor glede statsminister Gerhardsen uttrykke ønske om at man måtte gjøre apparatet så enkelt som mulig, at der ikke måtte bli et sekretariat for det nordiske ministerråd. Vi er redde for papirmøller; vi er redde for resolusjoner; vi er redde for deklarasjoner; vi er redde for endeløse ekspertundersøkelser, som ikke resulterer i noe nevneverdig. Vi ville gjerne få noe som var mer handlekraftig.

Det kunne være grunn til å etterlyse hva som er grodd fram i Norden de økonomiske tiltak som skyldes initiativ tatt av Nordisk Råd. Jeg tror det blir heller smått. Vi har talt så meget om økonomisk samarbeid, om produksjons-samarbeid, om kapitalsamarbeid. Men hva er resultatet blitt hittil? Har det vært mulig f. eks. å komme til et produksjonssamarbeid mellom de to statseide jernverk, det ene i Sverige, det annet i Norge? Det er nedsatt utvalg, og det skrives en masse, men er det skjedd noe i virkeligheten? Jeg tror det våre folk venter å se, er konkrete handlinger, konkrete resultater av vårt arbeid. Jeg tror våre folk er trette av resolusjoner og av papir og av utredninger.

Hr. Ole Kraft nevnte muligheten av at vi skulle slutte oss til Europarådets deklarasjon om et nærmere samarbeid mellom de seks og de syv. Ja, jeg er ikke noe særlig begeistret for deklarasjoner, men kan et slikt prinsippvedtak i våre forskjellige nasjonalforsamlinger hjelpe på den tendensen, skal jeg være med på det, for det er ganske innlysende at det er vår overveldende interesse at det blir et samarbeid mellom de seks og de syv. Jeg tror bare at det bakom splittelsen mellom dem står jernharde kontinentale egoistiske interesser, som vel neppe vil påvirkes nevneverdig av aldri så gode deklarasjoner av oss som står utenfor.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråd Arne Skaug, Norge, och statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, intagit sina platser i rådet.

Handels- och industriministern **Karjalainen**, Finland: Ehuru i gårdagens diskussioner den nordiska tullunionsplanen och den nu aktuella sjustatsmarknaden har behandlats av många talare, torde det vara påkallat att ännu något beröra båda dessa integrationsplaner ur finsk synpunkt.

Finland har sedan sommaren 1956 aktivt deltagit i det utredningsarbete beträffande utvidgandet av det nordiska ekonomiska samarbetet, som bedrivits inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. De digra rapporter, som samarbetsutskottet offentliggjort, såsom även tankeutbytet på regeringsplanet och diskussionerna inom detta forum har ådagalagts, att förutsättningar existerar för talrika ekonomiska samarbetsformer, vilka otvivelaktigt vore till gagn för samtliga nordiska länder.

Vid det nordiska statsministermötet i Kungälv 11—12 juli förklarade sålunda den finska regeringen, att den var villig att framlägga de nordiska samarbetsplanerna inklusive den nordiska marknadsplanen för riksdagen för ett politiskt avgörande. Lösningen av de frågor, som i juli fortfarande var öppna i marknadsplanen, ansågs ej förändra den finska regeringens principiella inställning till det planerade samarbetet.

Planen på ett frihandelsområde med de sju hade emellertid vid den tidpunkten redan nått ett långt framskridet stadium och sålunda skapat en ny handelspolitisk situation också i Nordeuropa. Denna utveckling ansågs i den mån ha förändrat de yttre förutsättningarna för ett intimt ekonomiskt samarbete på ett rent nordiskt plan, att den nordiska marknadsplanen blev skrinlagd.

Från finskt håll kan vi blott beklaga denna utveckling. Vi anser likväl, att det fortfarande existerar en bas för ekonomisk samverkan våra länder emellan och att vi ej bör och ej får avskriva själva tanken på ett intimare samarbete men att de yttre omständigheterna numera förändrats. Däremot torde det vara naturligt, att vi försöker anpassa formerna för vårt ekonomiska samarbete efter de nya förhållandena.

Med tanke på detta kan den finska

regeringen utan betänkligheter stödja förslaget om inrättande av ett permanent nordiskt ministerråd, som skulle vara ansvarigt för vidare utvecklande av detta samarbete. Samtidigt anser vi, att det i dagens läge är till fördel att utforma mandatet för det föreslagna permanenta samarbetsorganet på så sätt, att ministerrådet kan arbeta under olika förhållanden, detta främst därför att vi lever i en dynamisk värld, där nya spørsmål snabbt kan aktualiseras samt därför att den allmänna handelspolitiska situationen på våra viktigaste exportmarknader är synnerligen labil. Det är sålunda viktigt, att vi vid behov snabbt och smidigt skulle kunna anpassa det nordiska samarbetet bl. a. till förändringar av mellanfolkliga ekonomiska relationer på en ännu bredare basis.

Man kan på finsk sida instämma i vad som i tidigare sammanhang framhävts från våra nordiska kollegers sida, att de nordiska länderna under alla omständigheter har gemensamma intressen att bevaka i världshandeln och överhuvudtaget i världsekonomin. Detta gäller bl. a. säkerställandet av villkoren för marknadsförändringar för träförädlingsprodukter, anskaffande av investeringskapital, motarbetande av skadliga verkningar av internationella kartellers försäljningspolitik o. s. v.

När det gäller Finlands förhållande till det påtänkta frihandelsområdet med de sju har man från de övriga nordiska ländernas sida visat oss stor förståelse, och vi är tacksamma, att vi som ett bland de nordiska länderna har kunnat här i Stockholm följa med och också påverka förhandlingarna med sjustatsdelegaterna. När det beaktas, att omkring en tredjedel av vår handel faller på sjustatsområdet mot en dryg fjärdedel på sexstatsområdet och likaså en fjärdedel på bilaterala länder, är det naturligt, att vi med tanke på exportintressena hyser ett livligt handelspolitiskt intresse i de pågående förhandlingarna. Våra reservationer beträffande mellanfolkligt samarbete torde vara kända för de ärade närvarande representanterna från våra nordiska broderländer. Vi kan väl träffa sådana avtal beträffande tullar och övriga

villkor för handeln, som är förenliga med vår neutralitetspolitik, våra gällande internationella avtal och våra handelspolitiska förpliktelser, däri inbegripet traditionella handelsförbindelser på bilateral basis.

Den finska regeringen har denna linje och kan icke avvika från den linjen. Några definitiva slutsatser beträffande sjustatsmarknaden har ej ännu kunnat dragas i Finland. Detta har ju kanske ej heller varit fallet för de i förhandlingarna deltagande länderna. Det är dock naturligt, att vi även fortsättningsvis noggrant kommer att följa med de pågående frihandelsdiskussionerna för att, när tiden är mogen och ett avgörande skall fattas, kunna dra våra slutsatser på ett så objektivt grundlag som möjligt. Därvid utgår vi ifrån medvetandet, att vårt lands svårigheter även i dessa frågor bemöts med förståelse från alla håll.

Kraft, Danmark: Hr. formand! Jeg har bedt om ordet igen for at kunne gøre nogle, som jeg håber, korte bemærkninger i anledning af de udtalelser, som den danske statsminister, hr. H. C. Hansen, fremsatte over for mig i går på grundlag af den tale, jeg havde holdt. Statsminister H. C. Hansen benyttede her anledningen til at understrege, at mit parti og jeg selv ligesom venstrepartiet ikke havde taget stilling ved behandlingen af de syv, og hele den skildring, statsminister H. C. Hansen gav, var i enhver henseende naturligvis rigtig.

Det er fuldstændig rigtigt, at vi ikke stemte for beslutningen om i Saltsjöbaden at kunne tiltræde de syv, og at vi har forbeholdt os vor stilling og stadig forbeholder os vor stilling til det tidspunkt, hvor den endelige beslutning vedrørende de syv skal træffes. Vor stilling vil blandt andet afhænge af traktatudkastet, og det er fuldstændig naturligt. Men jeg har ærlig talt lidt vanskeligt ved at forstå, hvilken forbindelse det har med den tale, jeg holdt. Statsministeren talte efter min mening om noget helt andet end det, jeg havde talt om, og gav altså et svar, der ikke havde megen tilslutning til de udtalelser,

jeg havde fremsat, for det jeg beskæftigede mig med, var den situation, der var opstået, når man havde taget beslutningen om de syv, og de forhandlinger, som derefter foregik, dels i det økonomiske udvalgs præsidium, dels i Nordisk Råds præsidium, om det, og der ville det efter min opfattelse have været ganske unaturligt, når beslutningen var truffet, at man ikke deltog i drøftelserne af, hvad konsekvenserne på en række områder ville blive, og ydede sit bidrag dertil.

I stedet for at fremføre disse udtalelser synes jeg, at statsminister H. C. Hansen skulle have været tilfreds med, at vi gik ind i dette arbejde. Statsministeren har jo selv opfordret vore partier til at deltage og ikke holde os uden for disse afgørelser; det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der er medlem af præsidiet, deltog ligesom jeg i henstillingen til de nordiske ministre, der skulle forhandle i Saltsjöbaden, og det har for så vidt ikke noget at gøre med den stilling, vi har indtaget principielt i forhold til de syv. Jeg tror, at statsministeren gjorde rigtigt i at ønske, at vi skal deltage i et sådant arbejde; det vil jo også fremme samarbejdet fremover med hensyn til stillingen til de syv.

Det, jeg kritiserede var, at til trods for at der havde foreligget denne alvorlige henstilling fra Nordisk Råds præsidium og præsidiet for det økonomiske udvalg — bortset fra hr. Einer-Jensen, der ikke deltog i denne henstilling — gjorde man fra ministrenes side i realiteten ikke noget alvorligt forsøg på at få handlefriheden med hensyn til skabelsen af en toldunion sikret. Jeg kan godt forstå, at hr. Erling Wikborg, der er modstander af toldunionen, ikke synes, det er forkert — eller måske tværtimod ville have syntes, det var forkert, hvis ministrene havde gjort det. Men forudsætningen måtte naturligvis være, at der i landene var tilstrækkelig tilslutning til at gennemføre toldunionen; det var jo baggrunden for vor henvendelse, at vi gik ud fra, at en sådan tilslutning ville være til stede, og så vidt jeg har forstået, var flertallet i Norge da også indstillet på det.

Det, jeg synes er alvorligt, er dette, at man i denne sag ikke har vist den politiske vilje, som det er nødvendigt at landene viser i de internationale forhandlinger. Jeg håber, at det vil blive et enestående eksempel, og at man, når man går ind i sådanne drøftelser, også vil være villig til at løbe en risiko for at få sin vilje ført igennem; ellers vil vi altid blive underlegne i disse drøftelser.

Når jeg fremdrog sagen, var det dels af denne rent principielle grund, men først og fremmest, som enhver kunne forstå, fordi jeg beklager, at tanken om den nordiske toldunion inden for de syv ikke kan virkeliggøres nu af hensyn til Finland. Vi taler så ofte med varme ord om vort ønske om Finlands tilslutning til Norden, og der er ingen tvivl om, at enhver, der udtaler disse varme ord, også mener dem, og at det virkelig er af den største betydning både for Finland, men også for hele Nordens fremtid, hvordan Finlands mulighed for tilknytning i økonomisk henseende til Norden kan virkeliggøres. Her var en situation, hvor vejen for Finlands økonomiske samarbejde med det øvrige Norden kunne være blevet banet, og hvor det havde været lettere for Finland — det ved alle, sådan som stillingen er — at komme til at deltage i det økonomiske samarbejde i Norden på basis af en nordisk toldunion. Efter at denne tanke har måttet opgives, fordi det ikke har været muligt at få den gennemført, er stillingen for Finland, forstår jeg, blevet meget vanskeligere, end den ellers ville være blevet. Det kan ikke nytte, at man taler om pessimisme eller ikke pessimisme, man må tale om de realiteter, som foreligger og man må ikke blive fornærmet, fordi nogen tillader sig at påpege dem, og sige, at så opgiver vi straks de nordiske tanker og har ikke tilstrækkelig interesse for sagen.

Finland er i handelspolitisk henseende vanskeligst stillet, og det må være de nordiske landes opgave — det håber jeg da — når nu den nordiske toldunion i det mindste midlertidigt er lagt til side, at samles om at hjælpe Finland til at få

tilknytning til de andre nordiske lande i økonomisk henseende, således at Finland ikke på grund af, at disse muligheder går tabt, ensidigt skal være henvist til et handelspolitisk forhold til Sovjetunionen. Det kan jo ikke være anderledes, det er ganske klart, end at hvis Finland henvises til ensidig handelsafhængighed af Sovjetunionen, vil Finlands handlefrihed ikke blive så stor, som den burde være. Når man er afhængig af et enkelt marked, og når dette er af den karakter, som vi ved at Sovjetunionen er, vil det betyde en hæmning for Finlands handlefrihed. Det kan jo ikke nytte at skjule denne kendsgerning, det er de nøgne fakta, og derfor må vi overveje — jeg er glad for at have hørt også af de udtalelser, som er fremsat af handelsminister Lange, at det er man enig i — hvorledes vi på anden måde kan åbne for Finlands økonomiske tilslutning til Norden.

Jeg vil gerne her understrege, fordi vi jo lever i en verden, hvor man gang på gang oplever, at de udtalelser man fremsætter, fra forskellig side bliver misfortolket og udlagt i en ondsindet hensigt, at det, jeg taler om, er økonomisk tilknytning til Norden og ikke nogen politisk afhængighed af stater uden for Finland. Jeg vil med den største glæde se Finlands tilknytning til de syv blive en aktuel mulighed, og jeg håber, at alle vore regeringer vil betragte det som en stor opgave at søge at bane vej for denne tilknytning under den ene eller den anden form, hvad enten det nu skal være gennem bilaterale eller multilaterale aftaler eller man skal give Finland en særstilling inden for de syv, hvilket der dog skulle være en mulighed for. Portugal har jo opnået en særstilling inden for de syv. Jeg mener, at vi må sætte en politisk vilje ind for at virkeliggøre det og ikke blot afvente, at andre kommer med forslag, eller se på, hvordan udviklingen vil forme sig.

Må jeg slutte med at sige, at statsministeren sagde, at jeg havde holdt en pessimistisk tale, og at også hr. Ohlin og hr. Fagerholm havde holdt pessimistiske taler. Ja, det gjorde vi med hensyn til toldunionen. Statsministeren vil jo

ikke benægte, at muligheden med hensyn til toldunion for tiden er blevet meget stærkt begrænset, og jeg har ærligt talt vanskeligt ved at se, hvordan man kan tro, at den skal kunne blive taget op igen. At tale om, at man senere skulle kunne opnå, hvad man ikke har kunnet opnå i starten, tror jeg ikke er realistisk. Men at man understreger en udvikling, der ikke er gået, sådan som vi alle havde ønsket det, betyder ikke, at man derfor ser pessimistisk på det nordiske samarbejde eller ikke mener, at der er store opgaver at løse for det nordiske samarbejde, eller at man ikke skal yde sin fulde indsats for dette nordiske samarbejde.

Jeg vil altid være glad for, at jeg sammen med minister Dahlgaard og Hans Hedtoft rejste tanken om Nordisk Råd i Danmark og har været med til at virkeliggøre det. Statsministeren kan være ganske sikker på, at jeg på alle de nordiske områder stadig nærer det samme brændende håb om et nordisk samarbejde, som jeg har haft hele mit liv fra min tidligste ungdom. Det kan ikke være sådan, at fordi man kritiserer en regerings handling eller understreger, at et nederlag er blevet lidt på et område, så skal det se ud, som om man ikke har lyst til at deltage i arbejdet fremover.

Jeg har gerne villet gøre disse bemærkninger, for at min opfattelse kan være klar, og jeg vil gerne takke hr. Moe og hr. Wikborg for deres tilslutning til det forslag, jeg stillede i går om, at de nordiske lande inden for de syv skal tage initiativ til at følge Europarådets lovgivende forsamlings henstilling om udstedelse af en deklaration om hensigten med det videregående europæiske samarbejde. Jeg håber, at det under de forhandlinger, som fortsat skal føres i det økonomiske udvalg og også senere, kan blive klart, at der i de nordiske lande er tilslutning til denne tanke.

Økonomiminister Dahlgaard, Danmark: Da jeg i går påhørte den diskussion, der her førtes om det nordiske fællesmarked og om de skuffelser, forhandlingerne herom har bragt, fik jeg en følelse af, at der hos adskillige herskede

en trang til, hvad vi i Danmark kalder selvransagelse, det vil sige en trang til at fordybe sig i, hvor årsagerne nu måtte findes til, at man ikke har nået de mål, man havde sat sig.

En sådan selvransagelse er utvivlsomt sund og ofte meget nyttig, men forudsætningen er rigtignok, at man er meget nøgtern i sin analyse af begivenhedernes forløb. Der er måske derfor grund til at knytte nogle få bemærkninger til enkelte af de i går fremsatte synspunkter.

Det er tidligere sagt her i Nordisk Råd, at eksemplet fra Benelux skulle være fulgt her i Norden: først beslutning om toldunionens oprettelse — derefter eksperternes udarbejdelse af de tekniske enkeltheder.

Hr. Finn Moe sagde i går noget lignende om fremgangsmåden vedrørende oprettelsen af det ydre frihandelsområde: først tog man beslutningen, og derefter overgav man beslutningen til eksperterne.

Det er sikkert rigtigt, men alle her ved, at da en sådan beslutning skulle tages i det specielt nordiske spørgsmål, var de politiske muligheder ikke til stede i alle landene. Derfor måtte man gennem årene møjsommeligt begynde med at bygge op og sammenføje alle enkelthederne vedrørende toldunionen. Dette arbejde blev gjort, og med enestående dygtighed, af højststående embedsmænd fra de fire lande. Ved indgangen til 1957 var man nået så langt, at et fællesmarked omfattende 80 pct. af den nordiske samhandel var i sigte. Da syntes vi at stå nær ved målet.

Jeg må måske her, hr. præsident, have lov til at citere nogle få ord, jeg i den anledning udtalte i det danske folketing i slutningen af 1956. Jeg sagde:

Vi bør nu samle os om i løbet af de næste halvandet år at skabe de politiske forudsætninger i Norden for virkeliggørelsen af det nordiske fællesmarked. Mulighederne har aldrig været gunstigere end i øjeblikket for en virkeliggørelse af tanken om et økonomisk samvirke i Norden. Lad os da ikke forfalde til gustent overlæg, men gribe chancen.

Jeg mener også i dag, at denne udtalelse på det tidspunkt ramte det centrale i det nordiske økonomiske samarbejdsproblem. Havde man i perioden

mellem 1956 og 1958 kunnet skabe den politiske enighed om at gribe chancen og truffet en principiel beslutning om dannelsen af det nordiske fællesmarked, da ville Nordens lande i 1956 have stået med en samlet styrke, som kunne være udnyttet til alle landenes gavn. Men de politiske muligheder viste sig heller ikke da at være til stede i alle landene, og så tonede i den nærmest følgende tid de europæiske fællesmarkedsplaner frem.

Medens der i Danmark hidtil havde været næsten fuld samstemmighed om det nordiske fællesmarked, splittedes nu stemningen i Danmark, idet dele af landbruget sammen med partiet venstre tog standpunkt for Danmarks tilslutning til Rom-traktaten, samtidig med at det konservative folkeparti vaklede. En sådan tilslutning — det ligger klart for alle — ville have udelukket tilslutning til en nordisk toldunion. Disse nye standpunkter førtes i Danmark frem med adskillig lidenskab, så de, der stadig arbejdede for det nordiske fællesmarked, ofte blev betegnet som virkelighedsfjerne drømmere.

Jeg tror ikke, hr. Ole Bjørn Kraft vil tage mig det ilde op, når jeg her siger, at jeg mærkede i den periode mindre til hr. Krafts entusiasme for den nordiske toldunion, og det er i mindet om denne periode, at jeg i går var en lille smule forundret over de stærke bebrejdelser — for det var jo ikke blide ord, hr. Kraft rettede mod andre.

Nu havde imidlertid samarbejdsministrene en pligt, pålagt dem af Nordisk Råd, til at fortsætte udredningsarbejdet, og det lykkedes i en sådan grad, at der faktisk i Helsingfors i år nåedes enighed om hele det industrielle område, og forhandlingerne om landbrugsområdet var ført langt frem.

Kort tid efter afholdtes som bekendt mødet i Kungälv, hvor begivenhederne omkring det ydre frihandelsområde indhentede os.

Den påstand, der nu i går er fremsat af hr. Ole Bjørn Kraft, er, at såfremt det i Kungälv var besluttet af de nordiske regeringer, at de i Saltsjöbaden ville stille som en ufravigelig betingelse, at de nordiske lande kun ville deltage

i det ydre frihandelsområde, såfremt England og de øvrige lande på forhånd ville godkende de nordiske landes handelsfrihed med hensyn til oprettelsen af en nordisk toldunion inden for frihandelsområdet, da ville — mente hr. Kraft — en sådan godkendelse være givet.

Jeg ved ikke, på hvilket grundlag hr. Kraft mener at kunne udtale sig så sikkert herom. Andre ganske kyndige mente, sikkert med større grund, at måtte tvivle derom, og jeg vil selv gerne sige — også med henblik på hr. Ohlins udtalelser — at det dog vist i ethvert tilfælde må kunne slås fast, at hvis de nordiske lande med en sådan styrke havde insistet derpå, da måtte det være ud fra en forvisning om, at så måtte også alle de nordiske lande være enige om og rede til at danne den nordiske toldunion.

Men var stillingen en sådan? Hertil må der svares nej. Det forekommer mig, at udtalelser, der er faldet her i går bl. a. fra statsminister Gerhardsen, bekræfter denne min opfattelse. Der er her i dag faldet udtalelser, der viser det samme, bl. a. fra hr. Wikborg, som med en vis grund kan sige, at det er ham og ligesindede, der hidtil har været sejrherre i det spørgsmål, det her drejer sig om, desværre.

Det betød imidlertid ikke, som hr. Kraft sagde, at så afstod man fra at foretage sig yderligere i sagen, så gav man op. Nej, de skandinaviske regeringer afgav den fælleserklæring i Saltsjöbaden, som statsråd Lange har talt om her i dag, om, at de nordiske lande, herunder Finland, er besluttet på at fortsætte deres arbejde vedrørende et økonomisk samarbejde og dettes tilpassning til de nye omstændigheder; det vil altså sige et forbehold om, at man under de skiftende vilkår, der måtte opstå, vil udnytte de muligheder for nordisk økonomisk samarbejde, som måtte komme til at foreligge.

Jeg tror, jeg tør sige, at under de forhandlinger, der gik forud for denne erklæring, spillede tanken om Finland en betydelig rolle, og jeg kan godt sige til vore finske venner, at når skuffelserne, der er lidt på disse områder, drøftes i Danmark, spørger man næsten altid om,

hvorledes den nye situation kan tilrettelægges bedst muligt for Finland.

Hr. Ohlin henviste i sin tale her i går til de uforudselige situationer, der kan tænkes at opstå med hensyn til den handelspolitiske udvikling i Europa, og nævnedes mulighederne for måske helt flydende handelsforhold i Vesteuropa, og at ingen i dag kan vide, under hvilke omstændigheder den associering mellem de seks og de syv, som vi alle håber på, vil fremstå. Det forekommer mig, at hr. Ohlin netop dermed understregede hensigten med og betydningen af den i Saltsjöbaden afgivne erklæring.

Hvad nu angår den af samarbejdsministrene afgivne redegørelse til Nordisk Råd om de fremtidige økonomiske samarbejdsmuligheder, tror jeg, det vil være realistisk at erkende, hvilket også har fundet udtryk i redegørelsen, at de samarbejdsopgaver, eksperterne har omtalt i deres betænkninger, utvivlsomt langt lettere kunne være løst i forbindelse med en toldunion og i forbindelse med fjernelsen af restriktionerne landene imellem. Men at der også uden for en egentlig toldunion foreligger mange muligheder for økonomisk samarbejde af stor betydning for landene, må dog betragtes som givet. Forudsætningen for virkeliggørelsen af disse muligheder er imidlertid, som hr. Finn Moe så stærkt understregede det i går, at man i alle landene har den politiske vilje. Vil man, eller vil man ikke?

Når jeg i de sidste år har iagttaget drøftelserne omkring det økonomiske samarbejde, har jeg meget ofte haft et stærkt indtryk af, hvilken grad de vanskeligheder, man har set på kort sigt, har sejret atter og atter over de fordele, der var at opnå for landene på lang sigt.

Må jeg for resten sige, at når man taler om alle de spildte anstrengelser, eksperternes store arbejde betegner, vil jeg dog gerne fremhæve, at det materiale, der her er tilvejebragt, på mangfoldige områder vil være til nytte under et eventuelt kommende samarbejde og også på mangfoldige andre områder. Jeg kan nævne, hvorledes dette materiale i Danmark allerede har haft stor værdi under den udarbejdelse af ny toldlov, som vi

står midt i, set i relation til de andre nordiske landes toldlovgivning.

Jeg håber meget, at der nu i det økonomiske udvalg vil finde en frugtbar forhandling sted om de muligheder for økonomisk samarbejde, der foreligger, en forhandling, der fordomsfrit klarlægger, i hvilken grad den politiske vilje er til stede i alle landene. Konstateres det, at denne vilje findes, vil jeg håbe, at der kan blive bred enighed om oprettelse af det nordiske ministerråd. Hvis den ikke findes, vil et sådant ministerråd også bringe skuffelser.

Jeg vil dog endnu gerne tilføje, at når hr. Fagerholm i går antydede, at det foreslåede ministerråd ville flytte initiativ og myndighed fra Nordisk Råd, må jeg bestemt være uenig heri. Der kan for mig ikke herske tvivl om, at ministerrådet tvært imod i det praktiske samarbejde med Nordisk Råd vil betyde en effektivisering og en rationalisering af Nordisk Råds arbejde, og det er måske ikke helt upåkrævet. Men det er indlysende, at Finlands bedømmelse af spørgsmålet om oprettelse af et ministerråd må have betydning under de kommende forhandlinger. Jeg havde hidtil forstået, at Finland var positivt indstillet, og jeg er meget glad over at høre, at handelsminister Karjalainen nu bekræftede dette.

Jeg skal slutte med at sige, at hr. Kraft omtalte den af Europarådet vedtagne henstilling til regeringerne om, at de enkelte regeringer skulle vedtage en deklaration om at tilstræbe dannelsen af det store fællesmarked og søge den vedtaget i parlamenterne. Jeg kan sige til hr. Kraft, at Europarådets generalsekretær i en skrivelse til den danske regering har opfordret denne til at støtte denne henstilling. Fra dansk side er vi i svaret til generalsekretæren gået ind for planen, der svarer til de bestræbelser, regeringen har gjort sig for at tilvejebringe det store europæiske marked.

Ohlin, Sverige: Herr president! Får jag först betona, för att undvika varje möjlighet till missförstånd, att de meningskiljaktigheter, som här kommit till uttryck och de kritiska synpunkter, som

anförts bl. a. av mig, gäller regeringarnas sätt att handlägga denna fråga och inte i minsta mån får tolkas som något bestridande av att de nordiska regeringarna säkerligen hyser ett mycket varmt och äkta intresse för en närmare nordisk samverkan. Jag tror, att vi därvidlag allesamman med glädje kan konstatera, att enigheten i fråga om den allmänt positiva inställningen är lika stor i dag som tidigare. Men man kan ju ändå gott ha olika meningar om vad som hade varit och kan komma att vara en klok politik.

För det andra vill jag gärna konstatera, att Nordiska rådet näppeligen har till uppgift att avkräva regeringarna ett ansvar för deras fögderi på samma sätt som ett enskilt lands parlament i förhållande till detta lands regering. Det skulle väl vara att något överanstränga Nordiska rådet, om vi mera betonade tankegångar av sådant slag. Å andra sidan har naturligtvis Nordiska rådet ett ansvar för att allmänna opinionen får en ordentlig redovisning av vad som skett och icke skett, när det gäller centrala nordiska samarbetspörsmål. Och det var från den utgångspunkten, som jag för min del i går efterlyste, att regeringarnas representanter skulle skingra några av de dimridåer, som man hade spritt rörande vad som faktiskt skett.

Nu vill jag tacka statsminister Gerhardsen, och även övriga statsministrar, för att de i alla fall givit betydligt klarare besked än tidigare; att beskedet blivit nedslående är en sak för sig. Under den tid, som nu är aktuell, har regeringarna tydligen avskrivit planerna på en nordisk gemensam marknad — herr Gerhardsen var mest expressiv av statsministrarna och gav inte på hand några förhoppningar eller möjligheter till att läget i en nära framtid skulle bli annorlunda. Mot den bakgrunden var, såvitt jag förstår, herr Fagerholms inledande karakteristik, låt vara skarpt formulerad, sådan att den täcker en realitet.

Vidare har vi fått besked om att regeringarna tydligen redan före Kungälvsmötet — med undantag, tycks det, för Finlands regering — de facto hade beslutat avskriva planen på en nordisk ge-

mensam marknad. Det är fortfarande ett mysterium, varför kontakten med Finlands regering har varit så pass, låt mig säga, ofullkomlig, men det står alldeles klart, att de andra ländernas statsministrar inte kom till Kungälv med hela frågan oavgjord utan att saken i realiteten var klar dessförinnan.

Efter Kungälv-mötet meddelades inte något av detta till offentligheten, och inte heller Nordiska rådets presidium fick kännedom om det. Jag vet inte vad man ansåg sig vinna med att på detta sätt avskrivna planen i tysthet. Tyvärr blir intrycket, att samarbetsministrarnas förklaring rörande den nordiska gemensamma marknaden närmast är tänkt som ett slags fortsatt dimridå och inte täcker någon bestämd avsikt att under en nära framtid handla i den riktning förklaringen utpekar; jag hänvisar än en gång till statsministrarnas uttalanden i går.

Här har sagts, bl. a. av statsminister H. C. Hansen, att man inte skall visa pessimism; när planerna på den skandinaviska försvarsunionen skrinlades för tio år sedan, uppgav man inte därför tanken att åstadkomma ett växande nordiskt samarbete. Nej, detta är riktigt, och det är ett glädjande faktum. Men vi skall väl ändå inte inbilla oss, att vi tål hur många och hur stora misslyckanden som helst utan att de i längden måste få mycket allvarliga återverkningar. Därför vill jag sluta mig till dem som säger — närmast tänker jag på herr Ole Bjørn Kraft — att bättre än utpräglad pessimism eller utpräglad optimism är i dagens läge realism; med den inställningen tror jag, att man kommer längst i framtiden. För min del anser jag inte, att samarbetsministrarnas råd kan bli en ersättning för någonting av det, som just nu har förlorats, men rådet kan måhända ändå vara en nyttig inrättning.

Här har talats mycket om Finlands speciella problem. Får jag säga endast en sak: Det framstår för mig såsom ett danskt, norskt och svenskt intresse av betydande räckvidd, att Finland får alla möjligheter att delta i samarbetet här uppe i Norden. Det är alltså inte bara fråga om en vilja i våra länder att ta

vissa hänsyn till Finland, utan det är ett allmänt nordiskt intresse, ett intresse som sträcker sig vida längre än blott en sådan vilja att visa hänsyn. På den punkten tror jag säkert, herr president, att vi alla är överens.

Handelsminister Lange säger, att de nordiska länderna har förbehållit sig handlingsfrihet. Tyvärr är det omöjligt att instämma. Utrikesminister Krag's förklaring innebär ju bara, att man så att säga har anmält, att man vid en senare tidpunkt möjligen kan komma att an hålla om handlingsfrihet. Jag vill inte bestrida, att det kan vara bra att ha gjort ett sådant litet förhandsmeddelande, men det är ju inte samma sak som handlingsfrihet. Min mening är, att vi utan dröjsmål skall försöka i viss utsträckning erhålla sådan handlingsfrihet, även om vi inte har den i dag.

Herr Lange sade också, att det i dag skulle visa sig, om hans bedömning av Norges och Danmarks position varit riktig eller inte. Nu hade handelsministern inte hört statsminister Erlander tala här i går. Jag kanske därför kan göra det lilla tillägget, att statsminister Erlander då gjorde fullt klart, att även den svenska regeringens inställning innebar, att den motsatte sig tanken att bilda en nordisk gemensam marknad under 1959 — alltså under den period, som vi nu befinner oss i.

Jag säger detta endast för att liksom lägga det hela till rätta, så att det inte skall uppstå någon känsla av att man inom det ena landet skulle lägga huvudförklaringen till vad som skett i andra länder. Även om synpunkterna har varit olika i de olika länderna, har det tydligen rätt en betydande enighet emellan regeringarna om vad som icke skulle ske sommaren 1959.

Eftersom så många talare här har gjort gällande, att det skulle ha varit bra, om vi haft en nordisk gemensam marknad nu, så måste man fråga, om det inte kan finnas några utsikter, att vi kan hjälpas åt — regeringarna är dock i viss mån beroende av de andra partierna och av opinionen i övrigt — att göra samarbetsministrarnas förklaring rörande den nordiska marknadsplanen till

mera av en realitet än den är i dag. Frågan skulle alltså vara att inte definitivt avskrika dessa marknadsplaner. Skulle vi inte kunna undersöka, vilka möjligheter det finns att på vissa bestämda punkter snabbare avveckla tullarna inom Norden? Med beaktande av att vi bör förhandla med de övriga sju och i viss mån även med Amerika — skulle vi vidare inte kunna undersöka, på vad sätt vi kan fortsätta arbetet med en viss harmonisering av den yttre tullnivån i våra länder? Man har dock här uppnått icke helt ringa resultat under senare år.

Jag vill för min del ogärna avskrika tanken på alla möjligheter att på detta sätt genom fortsatt konkret och praktiskt handlande så att säga hålla liv i själva frågeställningen, så att om det läget inträder, att hela den västeuropeiska handelspolitiken och handelssituationen om ett eller två år radikalt ändras, närmast i samband med förhandlingar mellan de sex och de sju, vi skall stå beredda att utnyttja situationens möjligheter till en närmare nordisk samverkan.

Ibland är det, herr president, så, att man kan utnyttja ett bakslag på ett område och den känsla, som då delas av alla, att man i alla fall gärna vill uppnå så mycket som möjligt, till att ge ökad kraft åt arbetet på andra områden. Jag tillåter mig därför att här resa den frågan: Skulle det vara möjligt, att Nordiska rådet och framför allt de nordiska staternas regeringar kunde vara villiga att under de allra närmaste åren ta ett mera radikalt grepp på kulturpolitiken i ett försök att utnyttja och intensifiera de kulturella kontakterna? Jag tänker på sådant som en radikal utvidgning av undervisningen i de nordiska ländernas språk, åtgärder, som verkligen effektivt bidrar till att sprida nordisk litteratur på originalspråken och andra sådana ting. Jag hoppas, att undervisningsministrarna här skall kunna visa samma goda vilja som — jag upprepar det än en gång — det är min bestämda uppfattning, att samarbetsministrarna i och för sig har visat den under de senaste årens arbete.

Till sist, herr president, vill jag fästa uppmärksamheten på att i ett förslag,

som kommer från presidietts medlemmar och som rådet får till behandling, framkastas tanken, att vi möjligen på det nordiska planet — om jag nu översätter det till mitt språk, för vilket ingen annan svarar — kunde vara mindre intensiva med att utreda och återigen utreda i alla detaljer, innan vi för upp frågor till politiskt avgörande. Man reser frågan, om det inte möjligen skulle kunna gå för sig att redan vid ett något tidigare stadium av en utredning göra det politiska ställningstagandet och sedan uppdraga åt utredarna att närmare utforma detaljerna. Det finns en risk, att man är så omsorgsfull med sina utredningar, att man utreder problemen till döds eller i varje fall försitter det gyllene tillfället att handla.

Jag tror inte, att det skall saknas exempel, om vi vill leta efter dem, där vi borde kunna komma till ett politiskt ställningstagande på ett relativt tidigt stadium och därmed också i en relativt nära framtid kunna uppvisa nya positiva resultat. Och detta är dock det enda, som kan förta intrycket av det allvarliga bakslag vi i dag diskuterat.

Statsministern **Erlander**, Sverige: Herr president! Jag vill gärna göra ett tillrättaläggande, för att det inte skall kvarstå några möjligheter till missförstånd om innebörden av mitt yttrande i går. Det fanns även flera andra saker i herr Ohlins anförande, som jag skulle vilja ta upp till diskussion, men jag får kanske senare tillfälle att återkomma därtill.

Vad jag sade i går var ungefär följande. För att det skulle ha funnits en möjlighet att i Kungälv och sedermera driva tullunionstanken krävdes det vissa förutsättningar, som inte förelåg. För det första skulle det ha funnits en gemensam politisk vilja hos de nordiska länderna. Någon sådan fanns inte. Den norska regeringen har här deklarerat sin uppfattning om situationen, och den danska opinionen var väl inte heller så enhetlig, som man nu efteråt vill föreställa sig. I varje fall fanns det inte någon sådan enhetlighet i fråga om den

nordiska opinionen vid den tidpunkt, då vi hade att ta ställning till frågan om sjustatsgruppen.

Jag betonar än en gång, att om en sådan enhetlighet hade funnits eller, ännu hellre, om den redan vid en tidigare tidpunkt hade lett till positiva resultat, så skulle givetvis vårt förhandlingsläge ha varit väsentligt mycket bättre.

För det andra bedömdes det mot bakgrunden av splittringen i Norden såsom en ganska riskabel affär att försöka utverka av de utanför Norden liggande sjustatsländerna, framför allt England och Schweiz, någonting som de otvivelaktigt skulle betrakta som en diskriminering. Vi kunde därför i detta läge inte gå längre för att försöka få till stånd en rörelsefrihet.

Herr Ohlin sade i går, att han var övertygad om att vårt förhandlingsläge var så starkt, att vi otvivelaktigt skulle ha kunnat pressa England och Schweiz hårt, men även om nu herr Ohlin är för optimistisk om möjligheterna därvidlag — ett sådant förhandlingsläge hade vi ju inte — är det väl inte säkert, att England och Schweiz hade givit vika.

Herr Ohlin skildrade det i går så, att den engelske premiärministern Macmillan på grund av det förestående valet var rädd för ett misslyckande och att vårt förhandlingsläge skulle vara mycket starkare före det engelska valet än efter. Ja, det är länge sedan herr Ohlin tillhörde en regering, och herr Ohlin överdriver regeringarnas känslighet inför val.

Det förhåller sig inte så, att man kan pressa en regering ens i en farlig situation till eftergifter, som den ogillar och tror vara skadliga för landet. Vi hemlighöll ingenting i Kungälv. Däremot tillåter jag mig säga, att vi just för att kunna bevara rörelsefriheten inte hade någon som helst anledning att i Kungälv utåt annonsera, att tullunionstanken avskrevs — det skulle ju ha varit att slå sönder våra chanser i förhandlingarna med framför allt våra engelska vänner.

Det var dessa erinringar, som jag ville göra, herr president. Det är möjligt,

att några av de övriga frågor, herr Ohlin tog upp, kunde föranleda kommentarer, men jag vill inte missbruka den generositet, som herr presidenten visat mig genom att ge mig tillfälle till en extra replik.

Lyng, Norge: Det forekommer meg at statsminister Erlander ikke bare rettet en misforståelse, men også la fram et nokså langt og sterkt innlegg mot hr. Ohlin. Statsminister Erlander har da for så vidt tatt atskillige av mine argumenter fra meg, allerede før jeg hadde sjanse til å fremlegge dem.

Hr. Ohlin begynte med å si — han sluttet for øvrig også med det — at han ikke var i tvil om at våre forskjellige statsråder nærer en varm og ekte interesse for de spørsmål vi behandler, men at det nok kunne være ulik mening om det som var gjennomført, var klok politikk. Ja, det er naturligvis den grunnleggende problemstilling som opposisjonen alltid bygger på. Ingen av oss er i tvil om at våre statsråder i alt de foretar seg av stort eller smått, viser en varm og ekte interesse for det de holder på med. Men problemet er nettop om de enkelte tiltak kan sies å representere klok politikk.

Jeg vil for mitt vedkommende — i likhet med andre av den norske opposisjons talsmenn her — si at jeg, selv på bakgrunn av en nokså nøye analyse, ikke kan skjønne at den norske regjerings disposisjoner, fra det tidspunkt da vi holdt vårt siste møte i Nordisk Råd, kan karakteriseres som uklok politikk. En annen side ved saken er at jeg vil gjøre en viss reservasjon når det gjelder andre sider ved disse frihandelsforhandlingene, men det vil jeg komme tilbake til til rette tid og på rette sted. Når det imidlertid gjelder regjeringens standpunkt fra situasjon til situasjon angående den nordiske tollunion, kan jeg ikke skjønne at den norske opposisjon kan ha noen kritikk å rette mot regjeringen. Jeg synes det er riktig å si det rett ut, så det ikke skal være noen tvil på det punkt.

Statsråd Dahlgaard antydet at det jo

var nokså lett for den norske opposisjon å ta det standpunkt, fordi den linje regjeringen følger nå, alltid har vært den norske opposisjons linje. Ja, det kan så være. Men når man skal vurdere regjeringens innstilling, så tror jeg ikke man skal legge altfor stor vekt på hva den politiske opposisjon har hevdet. Vi har ikke noen illusjoner om at det er akkurat respekten for våre politiske argumenter som her har vært avgjørende for regjeringen. Men man skal jo være oppmerksom på at hele det samlede norske næringsliv, de organisasjoner som har stått som talsmenn for det norske næringsliv, har ment at en nordisk tollunion ikke var noe mål i seg selv for norsk næringspolitikk. De samme organisasjoner har også ment at en nordisk tollunion heller ikke har vært fordelaktig som en overgangsplattform fram til friere og videre handelsområder. Og jeg tror også jeg tør si at de samme talsmenn for det norske næringsliv heller ikke er tilhengere av tanken om en nordisk tollunion som en løsning innenfor en videre løsning. Forsåvidt angår dette, er jeg for øvrig enig med statsråd Gunnar Lange; det er et spørsmål som kan kanskje bli aktuelt under helt spesielle kombinasjoner og i spesielle situasjoner. Men den norske opinion er ikke i dag innstilt på dette, selv som en løsning innenfor en videre løsning. Og jeg mener at det som her er skjedd, det er skjedd som en logisk utvikling fra den ene begivenhet til den annen begivenhet. Jeg vil si meg enig med statsminister Gerhardsen. Det er for så vidt kanskje litt av en lettelse for norsk næringspolitikk i dag at den norske regjering og den norske opposisjon ser på den fremtidige situasjon med samme øyne.

Ellers er det kanskje ikke sikkert at denne debatt om den nordiske tollunion og dens forhistorie har gjort så forferdelig stor nytte. Men det er en konsekvens man kan trekke av det som er skjedd. Jeg tror ikke hr. Ohlin var tilstede på det første møte i Nordisk Råd, da man behandlet selve målsetningen, vedtektene osv. osv. Hr. Ole Bjørn Kraft var derimot tilstede, men da i den noe fjernere, opphøyede egenskap av den ut-

merkede utenriksminister han den gang var, så han tok ikke sådan direkte aktiv del i forberedelsene. Men det var ingen hemmelighet at det også da Nordisk Råd ble stiftet, var en ganske sterk opposisjon og en ganske sterk betenkelighet fra norsk side. Jeg vil gjerne at man forstår dette, og jeg vil gjerne at man ved vurderingen av alle disse spørsmål er oppmerksom på at uansett hvor ekte og hvor varm vår interesse for det nordiske samarbeid er, så har den historiske utvikling i de senere år og årtier til dels knyttet vår skjebne enda fastere til andre lands skjebne enn til de nordiske lands skjebne. Det kan hende at man deri kan finne atskillig av forklaringen til det noe avvikende syn på disse spørsmål. Under drøftelsene på det første Nordiske Råds møte ble det understreket gang på gang at man skulle ikke stille for store forventninger til dette nye instrument for nordisk samarbeid. Man skulle først og fremst ikke stille for store forventninger, ikke sette for stor lit, til rent generelle formuleringer og til forenklete formler og målsettinger. Man skulle heller være innstilt på at utviklingen måtte gjennomføres skritt for skritt ved behandlingen av konkrete, reelle saker. Når det nå er blitt slik at disse planer om en nordisk tollunion, i hvert fall inntil det skjer noe helt nytt, vel må anses som lagt til side, kan jeg ikke skjønne at det i og for seg skulle kunne gi grunn til noen pessimisme, eller at man skulle se det som noe så alvorlig tilbakeslag. Jeg forstår at det er mange som har stilt langt større forventninger til disse planer enn f. eks. vi som tilhører opposisjonen i Norge. Men jeg tror det er minst like megen grunn til å se optimistisk på Nordisk Råds praktiske arbeidsmuligheter i dag som da rådet ble startet i 1953. For så vidt må jeg si meg enig i den optimistiske tone som kanskje særlig sterkt ble aksentuert av den danske statsminister i hans inlegg i går.

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsministern Heikki Hosia, Finland, intagit sin plats i rådet.

Ohlin, Sverige: Herr president! Herr Lyng ställde sig bakom herr Erlanders analys, och detta gör, att jag, som annars inte tänkte komma med någon replik — bl. a. därför att jag tycker att man skall undvika allt som får tendens av munhuggande mellan olika partirepresentanter från samma land — i alla fall måste säga några ord om den, såsom jag ser det, egendomliga uppfattning om förhandlingsläget inom de sju, vilken här kommit till uttryck.

Statsministern sade, att man inte kan pressa ett land att gå med på sådant, som vederbörande tycker är »skadligt». Vad tjänar då alla förhandlingar till? Jag trodde, att syftet med förhandlingar just var, att man skulle försöka uppnå vissa saker, som man själv betraktade såsom viktiga och som för andra innebar en liten nackdel men som uppväges av att de erhåller andra fördelar.

Frågan är då, hur stort intresse England hade av att hindra en nordisk tullunion. Ja, de undersökningar som jag har gjort — jag har ju inte samma möjligheter som regeringen i detta avseende, men jag har talat med flera inflytelserika män inom engelsk politik — har gett mig ett bestämt intryck av att det inte förelåg något primärt eller centralt intresse för Englands del att förhindra en nordisk tullunion. Jag tror därför, att det härvidlag är fråga om en felbedömning från statsminister Erlanders och herr Lyngs sida.

Statsminister Erlander nekar sig inte nöjet säga, att jag överdriver den uppmärksamhet, regeringarna ägnar ett förestående val. Det är möjligt, att statsministern har rätt, men min uppfattning har naturligtvis rätt mycket kommit att präglas av det beteendemönster, jag kunnat konstatera hos den regering, som i viss mening — dock inte i alla meningar — står mig närmast.

Det allra mest sensationella meddelandet, som statsministern här lämnade, var att man inte kunde låta det komma ut, att planerna på en nordisk gemensam marknad hade avskrivits. Man kunde inte göra det av hänsyn till förhandlingsläget inom sjustatsgruppen. Man skulle alltså av hänsyn till förhandlingsläget

inom denna grupp hemlighålla för Nordens folk vad som skett och det inte bara under några dagar utan under månader. Och detta meddelas av herr Erlander efter det att vi fått veta, att man inte ville ta upp en verklig förhandling med de sju på grundval av planerna på en nordisk tullunion.

Det hela blir alltmer mystiskt. Vi har alltså kommit i det läget, att Nordiska rådet i november måste avpressa regeringarna ett klart besked om vad som har skett eller inte skett. Jag kan inte finna, att denna del av regeringarnas uppträdande är uttryck för någon särskild statsmannavisdom.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Jag instämmer helt och hållet i vad statsminister Erlander här framhållit beträffande olämpligheten av att använda Nordiska rådet såsom forum för inrikespolitiskt käbbel mellan olika partier. Men detta är en sak för sig. Jag kan inte låta den historieskrivning, som herr Ohlin här givit, stå oemotsagd. Den har nämligen ingenting med verkligheten att göra.

Det förhåller sig på det sättet, att länge räknade många av oss, som hela tiden haft ett positivt intresse för en nordisk tullunion, vilket samarbete som än kom till stånd ute i Europa, med att vi borde hålla dessa möjligheter öppna. Herr Ohlin vet mer än väl — eller kanske hans minne sviker honom — att vid ett sammanträde, som ägde rum i Helsingfors mellan Nordiska rådets, som jag tror, förstärkta presidium och samarbetsministrarna, gav samarbetsministrarna uttryck åt den uppfattningen, att vi alljämt borde hålla levande tanken på en nordisk gemensam marknad och en nordisk tullunion. Vi kom också, herr Ohlin, till Kungälv med den uppfattningen, att inför de förestående förhandlingarna om ett sjustatsavtal måste vi bestämma oss, huruvida vi kunde gemensamt begära handlingsfrihet för Norden, begära rätt för oss att inom ramen för ett sjustatsområde bilda ett nordiskt preferensområde.

Herr Ohlin vet lika väl som jag —

fortfarande såvida inte hans minne sviker honom — att det vid diskussionerna, som ägde rum i Kungälv, visade sig, att dessa förutsättningar inte var för handen. Det var med hänsyn till detta, som vi måste säga oss, att någon möjlighet för oss att pressa engelsmän och andra att acceptera en undantagsklausul för Norden inte förelåg.

Herr Ohlin sade, att det ända skulle ha gått att få ett medgivande från engelsmännens sida. Ja, det är hans uppfattning. Jag vill bara säga, att de av de härvarande ministrarna, som deltagit i dessa förhandlingar, har en annan uppfattning. Längre lär vi inte komma. Det är möjligt, att herr Ohlin har rätt — jag vill inte helt utesluta det — men några möjligheter att ta reda på, hur det verkligen var, föreligger inte, eftersom vi inte kunde uppnå en nordisk enighet om att i det läget begära ett uttryckligt undantag för bildande av en nordisk tullunion.

Medan jag ändå har ordet, vill jag säga, utan att illa löna den generositet, som presidenten visat mig genom att ge mig ordet för replik, att det är beklämmande, att herr Ohlin har fått det intrycket, att samarbetsministrarna närmast vill åstadkomma en dimbildning med sin rapport. Jag förstår, att det egentligen är herr Ohlins önskan, att det här skall slås fast, att ekonomiskt samarbete i framtiden inte har någon aktualitet. När jag såg i den folder, som Nordiska rådet så generöst försett även de deltagande regeringsmedlemmarna med, och fann en bild av Riksdagshuset, där det förekom en flaggstång med flaggan på halv stång, undrade jag, om det var uttryck för en tanke, som herr Ohlin hyser — den är i varje fall inte min.

Om herr Ohlin studerar det aktstycke, vi sänt ut, och läser den presentation, vi här har givit det, tror jag han skall finna så mycket konkret material för ett framtida samarbete, att han sannoligen inte kan säga, att de ekonomiska samarbetsfrågorna avförts från dagordningen, även om en tullunion nu inte har någon aktualitet.

Jag är dock den förste att betona — och jag tror det framgick av det an-

förande, jag höll här — att jag väl kan tänka mig, att de nordiska länderna såsom ett led i förberedelserna för ett vidare samarbete i anslutning till och inom den västeuropeiska frihandels-sammanslutningen bör kunna verka för att mellan sig förenkla ursprungsregler och ursprungskontroll och därför bör uppriktigt och allvarligt i fortsättningen ta vara på de möjligheter, som kan föreligga att mellan sig harmonisera tullarna. Det är ingen ny tanke, och jag är glad att herr Ohlin också ansluter sig till den. Jag vill dock än en gång säga, att jag tycker det är beklämmande, att herr Ohlin trots det material, som här har utsänts, och trots den presentation, som har givits det, inte vill ta våra avsikter riktigt på allvar.

Ohlin, Sverige: Herr handelsministern var inte med under debatten i går och har naturligtvis därför lätt för att missförstå. Om han varit här i går, skulle han ha vetat, att jag inte hänvisade till samarbetsministrarnas rapport som sådan, utan till en mening i samarbetsministrarnas rapport, nämligen den mening, som gäller just det nuvarande läget i fråga om den gemensamma nordiska marknaden. Därmed faller samtliga herr Langes senare reflexioner till marken.

Hækkerup, Danmark: Hr. præsident! Man fristes næsten efter den ordveksling, der just har været, til at sige, at berømmelsen er kort. I går tog en af de norske talere anledning til at sige, at han ligesom overleverede en tradition, idet det var en dansk replikveksling, der havde præget en del af mødet. Jeg er bange for, at vi i dag næsten er i den situation, at vi må sige, at vi giver denne tradition videre til vore svenske venner.

Jeg vil dog forsøge at leve op til en enkelt side af den diskussion, der har været omkring det historiske, men forinden vil jeg gerne gøre en enkelt bemærkning til de udtalelser, der er faldet om den resolution, som er blevet vedtaget i Europarådet, hvori man hen-

stillede til regeringerne at søge udarbejdet en, skal vi kalde det principklæring eller erklæring om hensigter. Hr. Ole Bjørn Kraft refererede til den og sagde, at han håbede, at de enkelte regeringer ville forelægge forslag i de enkelte parlamenter om vedtagelse af en sådan principklæring eller erklæring om hensigter.

Det mener jeg nu ikke kan være den rigtige fremgangsmåde. Den resolution, som Europarådet vedtog, byggede jo netop ikke på, at der her skulle være tale om ensidige erklæringer fra de enkelte landes side, men at det, der skulle tilstræbes, var, at regeringerne kom sammen og vedtog en principklæring, og at man i denne principklæring opstillede de almindelige formål, man ønskede at virkeliggøre ved en sådan større europæisk associering. Og jeg forstår på den danske økonomiminister, at den danske regering har meddelt Europarådets generalsekretær, at den danske regering for sit vedkommende er parat til at deltage i sådanne forhandlinger og overlægninger.

Jeg tror også man har lov til at sige, ligesom statsråd Lange sagde det, at det er det almindelige standpunkt inden for de syv, der jo netop har pointeret, at et af hovedformålene med de syv landes aftale er derigennem at berede vejen for mere omfattende europæiske forhandlinger. Hr. Ole Bjørn Kraft siger videre, at det, der må tilstræbes her under forhandlingerne i det økonomiske udvalg, er, at vi søger at overbevise de nordiske regeringer om, at de skal tage et initiativ i denne sag. Jeg tror, at spørgsmålet om at tage et initiativ må overlades til en almindelig vurdering af, hvorvidt tidspunktet er velegnet eller ikke velegnet.

Jeg minder om, at medens man inden for de syv har vedtaget, kan man sige, en tilkendegivelse af den art, som Europarådet har begæret, har man ikke gjort det samme inden for de seks, og før der fra de seks foreligger en sådan deklareret hensigt, er det et spørgsmål, om der er grundlag for at tage et initiativ. I hvert fald mener jeg, at efter tilkendegivelsen af ønsket fra vore landes side om at få sådanne forhandlinger i gang må

det overlades til den konkrete undersøgelse af de aktuelle forhandlingsmuligheder, som jeg går ud fra at regeringerne til stadighed foretager, at afgøre, på hvilket tidspunkt et initiativ mest hensigtsmæssigt kan tages.

Må jeg dernæst vende mig med en enkelt bemærkning til den historiske diskussion, der har været ført om, hvorfor det er gået, som det er, med planerne om den nordiske toldunion. Jeg skal ikke gå ind i denne debat i almindelighed, det har jeg ingen forudsætninger for, men jeg vil gerne pege på, at det i hvert fald for Danmarks vedkommende jo har været således, at vi hele tiden, lige indtil forhandlingerne om det store frihandelsområde brød definitivt sammen i december måned 1958, har sagt, at vi ønskede at holde alle muligheder åbne: vi ønskede at holde muligheden åben for en tilslutning til de seks; vi ønskede og tilstræbte vel dannelsen af det store frihandelsområde og så helst, at der inden for dette dannedes en nordisk toldunion, men nogen binding havde vi ikke foretaget. Når nu hr. Kraft siger, at det er regeringernes ansvar, at denne nordiske toldunion ikke er blevet til noget, må jeg måske have lov til at erindre om, at det dog ikke er mere end et år siden, at hr. Krafts partifælle og politiske ordfører under det, vi kalder den storpolitiske debat i det danske folketings, praktisk talt gjorde det til en betingelse, at den danske regering ikke gennem en stillingtagen til den nordiske toldunion, havde præjudiceret Danmarks stillingtagen til de seks. Når dette er tilfældet, forekommer det mig at være temmelig hårtrukket at ville placere ansvaret for, at en europæisk udvikling er løbet foran den nordiske udvikling på regeringen, når man netop selv har bidraget til at binde regeringens handlefrihed i dette meget vigtige og centrale spørgsmål.

Må jeg dernæst sige, at jeg forstår ikke helt den megen tale om betydningen eller vurderingen af, at planen om en nordisk toldunion ikke er blevet realiseret. Der tales i det aktstykke, vi har fået fra samarbejdsministrene om forslaget om et nyt ministerråd, gentagne gange om et fælles nordisk marked. Jeg

erkender, at Finland fortsat står i en uafklaret stilling, men det gælder dog, at med dannelsen af de syv får vi i væsentlig grad et fælles nordisk marked. De indre handelsbarrierer i form af toldsatser og importrestriktioner forsvinder jo. At de også forsvinder i forhold til de andre lande, der tilslutter sig de syv, formindsker ikke betydningen af, at de forsvinder indadtil i Norden.

Det, der altså ikke i øjeblikket lader sig realisere i planen om et nordisk marked, som man har talt om det her i debatten, er forslaget om at gøre de ydre toldsatser ensartede. Det er for mig at se et spørgsmål af mindre betydning for dannelsen af det fælles nordiske marked og også af mindre betydning i forhold til samhandelen med omverdenen. Det gælder vel nok ikke mindst for Danmarks velkommende, hvor vi jo står over for en ændring af vor nationale toldtarif, der, så vidt jeg kan forstå, vil betyde, at den i væsentlig grad bringes i niveau med de toldsatser, der i øvrigt gælder inden for de nordiske lande.

For mig er altså spørgsmålet om den fælles ydre nordiske toldtarif ikke noget centralt og betydningsfuldt. Det centrale, betydningsfulde og afgørende er, at de indre handelsbarrierer falder væk, og det sker.

I den forbindelse vil jeg også sige, at den omstændighed, at man ikke kan få gennemført det træk, der hedder ydre nordiske toldsatser, efter min mening ikke berettiger til uden videre at tale om, at hermed begravnes det fælles nordiske marked. Det gør det ingenlunde, og jeg vil pege på, at efter min opfattelse har samarbejdsministrene udtrykt deres vurdering af nødvendigheden og muligheden af et økonomisk samarbejde på andre områder på en meget beskeden måde. Det fastslås i det aktstykke, der er tillæg til Sak A 22, at det øvrige økonomiske samarbejde var nært knyttet til toldunionen, og det er vel nok rigtigt, at sådan som det var udformet, var det udformet på grundlag af, at toldunionen ville blive realiseret. Men ser man på de enkelte områder af det økonomiske samarbejde, som er omtalt i de meget omfattende rapporter, vi har fået,

kan jeg ikke se, at der praktisk talt på noget felt skulle være en nødvendig binding til gennemførelsen af ensartede ydre nordiske toldsatser, således at den omstændighed, at vi ikke får det, ikke betyder, at forudsætningerne for et nordisk økonomisk samarbejde på de andre områder væsentligt er forskuddt. Jeg vil tværtimod for mit vedkommende sige, at den omstændighed, at det fælles marked, vi får, ikke bare bliver imellem de nordiske lande indbyrdes, men bliver et betydeligt, geografisk og befolkningsmæssigt større fælles marked, må efter min opfattelse gøre behovet for et nordisk samarbejde på de øvrige økonomiske felter sa meget desto større. En række af samarbejdsforanstaltningerne på de øvrige områder sigtede jo på at tilrettelægge konkurrencevilkårene inden for det nordiske marked på den bedst mulige og den mest lige måde og sigtede på at stille de nordiske lande stærkest muligt i et konkurrenceforhold til omverdenen, og når vi nu går ind i et større marked, bliver behovet for styrkelse af den nordiske konkurrenceevne ikke mindre, men snarere større. Derfor mener jeg, at man i stedet for at lægge denne stærke vægt på, at vi ikke får de ydre nordiske toldsatser fuldstændig harmoniseret, bør lægge vægten på, at med dannelsen af det større marked, de syvs marked, bliver behovet for, bliver presset i retning af at virkeliggøre de øvrige dele af det nordiske økonomiske samarbejde så meget større.

Jeg mener altså ligesom andre talere, at såfremt den politiske vilje er til stede, skulle den økonomiske nødvendighed i endnu større udstrækning end tidligere gøre det muligt, at den politiske vilje finder vejen til at skabe løsningerne.

Jeg skal ikke komme ind på de enkelte områder af dette økonomiske samarbejde, men jeg vil gerne have lov at gøre en enkelt bemærkning vedrørende det finansielle og det valutamæssige samarbejde.

I den formulering, som tillægget til Sak A 22 har fået fra samarbejdsministrene, er spørgsmålet om den nordiske investeringsbank gledet i baggrunden i temmelig stor udstrækning. Der tales vel

om, at der fortsat vil være et vist behov for bestræbelser for at skaffe kapital til investeringer af så stort et omfang, at det kan være vanskeligt for de enkelte lande at klare kapitalforsyningen, men jeg finder det i hvert fald meget beklageligt, hvis formuleringen her skal betyde, at man har opgivet tanken om at skabe en fælles nordisk investeringsbank. Jeg tror, at den både for kapitaltilgangen til Norden udefra og for evnen til at ophjælpe det private initiativ gåen i gang med store opgaver vil kunne blive et værdifuldt led. Jeg håber derfor, at vi i de efterfølgende drøftelser i det økonomiske udvalg vil kunne enes om at

lægge en noget større vægt på spørgsmålet om kapitalforsyningen, end det forekommer mig det er sket i den udformning, samarbejdsministrene har givet her, og da det jo bliver en drøftelse af de arbejdsopgaver, der skal foreligge for den foreslåede ministerkomité, som jeg håber vi bliver enige om at etablere, har det betydning, at vi får den bedst mulige formulering og den klareste mulige erkendelse af, på hvilken måde dette samarbejde mest effektivt bliver befordret.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.40.

Protokoll

2:a mötet (2:a avd.)

Måndagen den 2 november kl. 15.00

Presidenter: Hønsvald (1—73) och Erik Eriksen (74—114)

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

Meddelande

Presidenten: Det er blitt meddelt at det skulle være en filmframvisning om televisionsreklame i ettermiddag. Denne filmframvisning som skal foregå i det lille partilokalet, er utsatt til imorgen kl. 14.20.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

Margit Borg-Sundman, Finland: I sitt öppningstal sade professor Ohlin bl. a.: »Det har sagts, att smärre saker skall Nordiska Rådet inte befatta sig med och för stora saker finns det inga politiska förutsättningar.» Liksom professor Ohlin, hoppas även jag, att detta inte är riktigt. Det får ej vara så. En av de stora gemensamma frågorna just nu är det ekonomiska samarbetet i Norden och i Europa.

Vi förutsätter i Finland, att de s. k. yttre sju blir en ekonomisk sammanslutning. Att stanna utanför denna ekonomiska sammanslutning skulle enligt min mening vara ödesdigert för vårt land redan ur sysselsättningsynpunkt, i synnerhet med tanke på de s. k. stora årsklasserna, som snart söker sig till ar-

betsplatserna. Det finns i vida kretsar i Finland — det må nämnas här — en positiv inställning till anslutning till denna sorts frihandelsområde. Och i vida kretsar i vårt land har man också hoppats, att landet kunde ta aktivt del redan i de förberedande förhandlingarna. Det är naturligt, att vi då hoppas, att det nordiska samarbetet fortsättes även inom dessa ramar.

Man har även sagt här, att vi måste i det nordiska samarbetet vara illusionsfria realister. Alldeles riktigt. Naturligtvis skall vi vara realister. Men man må akta sig att kalla sig realist, om man ger vika inför dagens svårigheter i stället för att se i tillräckligt vida framtidsperspektiv och tillräckligt djupt in i det, som sker bakom det som synes ske. I realismens namn får man ej heller ta itu endast med de lätta detaljerna i stället för det livsviktiga kärnproblemet. Det är klokt att fråga sig vad som kan göras. Men det vore ännu klokare att fråga sig vad som bör göras. Det ekonomiska samarbetet inom hela Norden hör till de senare. Endast ett enigt Norden kan vara ett kraftigt Norden.

Kraft, Danmark: Hr. præsident! Jeg beder undskyldte, at jeg for tredje gang tager ordet under denne debat — der har jo været fremsat en række bemærkninger direkte til mig. Jeg skal gøre det meget kort.

Det er blevet sagt om denne debat, at den var et indre norsk opgør, et indre svensk opgør og et indre dansk opgør. Jeg kan ikke tiltræde denne anskuelse. Det, der er foregået, er et indre nordisk opgør imellem forskellige anskuelser med hensyn til, hvordan en fælles nordisk sag, nemlig spørgsmålet om det økonomiske samarbejde og den nordiske toldunion, burde have været behandlet, og her har meningerne været delte.

Jeg vil gerne spørge: hvor i alverden skulle man mere naturligt drøfte dette spørgsmål, der angår os alle, end her i Nordisk Råd? Jeg tror, vi må indstille os på, at hvis Nordisk Råd skal blive fulgt med interesse af vore landes offentlige mening, så må vi tale rent ud om disse ting og diskutere dem åbent på demokratisk vis og sæt, og derved sker jo ikke noget ondt. Der bør ikke være nogen anden hensigt bag det end at klargøre, hvorledes indstillingen er til disse spørgsmål.

Jeg vil dog gerne sige, at jeg tror ikke, den danske regering har lidt noget skår, fordi f. eks. jeg eller andre her har ment, at de, som har deltaget i Saltsjöbaden, skulle have handlet på en anden måde. Det er et fuldstændig nordisk ansvar, der her er tale om.

Jeg tror også, debatten har været værdifuld i den henseende, at der nu virkelig — som professor Ohlin har sagt det — er blevet skabt klarhed over, hvad motiveringerne var for handlingen i Saltsjöbaden, og at det også er blevet klart, at vi egentlig har beskæftiget os med en kimære, at der åbenbart aldrig — hvilket er en nyhed for mig — på noget tidspunkt har været fællesskab om at gennemføre den nordiske toldunion, selv om der har været et flertal for det i landene.

Jeg gik ud fra efter Kungälv, at når denne henstilling blev afgivet og modtaget, var det, fordi landenes regeringer var besluttet på at ville gennemføre noget, selv om der var en opposition i de enkelte lande. For naturligvis er det rigtigt, at det ville være uhyre vanskeligt at forhandle den sag med englænderne, hvis man ikke mente, man havde nogen

mulighed for at gennemføre toldunionen straks eller senere.

Og jeg tror, debatten har været værdifuld, ikke mindst gennem det, økonomiminister Dahlgaard sagde som motivering, nemlig dette simpelt hen, at den norske opinion mod arbejderpartiets regering ikke vil være med til toldunion, og derfor turde man ikke føre den frem. Hvis dette er tilfældet, så ligger det jo helt klart, også dette at nogen større mulighed for at tage denne sag op igen er der ikke, i det mindste ikke i en overskuelig fremtid.

Jeg synes, at dette burde måske have været gjort klarere for os alle på et noget tidligere tidspunkt, men nu ved man altså, hvordan stillingen er.

Jeg har et par enkelte bemærkninger til hr. Per Hækkerup. Hr. Hækkerup sagde, at jeg og mit parti, så længe det var uafgjort, om Danmark ville tilslutte sig de seks eller de syv, ikke talte for toldunionen, og statsministeren var inde på noget tilsvarende. Det er fuldstændig rigtigt. Det var ganske klart, at så længe dette forelå uafgjort, så kunne man ikke og så burde man ikke tage en mere definitiv stilling, men i det øjeblik det var besluttet med de syv, så måtte vi foretrække en nordisk toldunion inden for de syv som den bedste løsning, der under de givne vilkår kunne træffes.

Jeg vil gerne give hr. Hækkerup medhold, det var rigtigt, han rettede mig: de enkelte lande kan naturligvis ikke udstede en deklaration, det må være i fællesskab. Men jeg vil gerne konkretisere min tanke derhen, at det behøver ikke at være alle 13 lande, der gør det i fællesskab, og det, som bør være vor interesse i denne forbindelse, er fra nordisk side at tage et initiativ til, at de syv lande, med hvem vi er enig om, under hvilke betingelser det større fællesskab skal tilvejebringes, derefter kan forelægge denne deklaration i de enkelte parlamenter.

Det er naturligvis altid rigtigt at afvente det psykologiske øjeblik, men på den anden side skal man også passe på, at man ikke venter så længe, at det psykologiske øjeblik er faret forbi én, fordi

man ikke har forberedt sagen i tide og været tilstrækkeligt årvågen — det tror jeg også hr. Hækkerup vil give mig tilslutning til.

Statsminister H. C. Hansen, Danmark: Jeg havde besluttet mig til ikke at deltage yderligere i den mere indrepolitisk prægede diskussion, men efter den sidste bemærkning har jeg lyst til at spørge hr. Ole Bjørn Kraft, hvordan det egentlig går til, hvad motiveringen er for, at hans parti eller de partier, der samarbejder med hans parti, ikke på noget tidspunkt har givet udtryk for det synspunkt, der pludselig nu dukker op her i Nordisk Råd.

Kraft, Danmark: Af den simple grund, hr. statsminister, at jeg finder, Nordisk Råd er det rette sted at diskutere disse spørgsmål.

Økonomiminister Dahlgaard, Danmark: Jer er i den mærkelige situation, at jeg nærmest føler trang til at svare hr. Ole Bjørn Kraft ved at stille et ganske konkret spørgsmål. Jeg spørger: er det virkelig noget nyt for hr. Kraft, at der ikke på noget tidspunkt har været givet fuld politisk tilslutning fra alle de nordiske lande til en nordisk toldunion? Der har været enighed om at føre ekspertforhandlingerne til ende, så man kunne nå det tidspunkt, da ekspertforhandlingernes resultat kunne forelægges til afgørelse i de nordiske parlamenter. Jeg kan ikke tænke mig, at hr. Kraft ikke har fulgt med i disse ting. Han ved, at således ligger forholdene.

Statsminister H. C. Hansen, Danmark: Jer er ganske enig med hr. Ole Bjørn Kraft i, at Nordisk Råd er et vigtigt og interessant forum, men vi diskuterer ikke som enkeltpersoner, bare fordi vi synes, det er morsomt med en diskussion. Vi diskuterer som repræsentanter for store befolkningsgrupper og store partier, og jeg ønsker i hvert fald — da jeg forstår, at hr. Ole Bjørn Kraft lægger megen vægt på det historiske — at få

understreget her, at i vort land, i vort parlament, i vor diskussion er de synspunkter, som hr. Kraft her fremfører, ikke tidligere fremført. Det beviser bedst deres værdi.

Kraft, Danmark: Nu er statsministeren ved at komme lidt langt ud. Forholdet er simpelt hen det, at det danske folketing — for nu at bruge vor egen betegnelse — først er trådt sammen for ganske nylig, og vi har kun haft én debat, siden disse ting har fundet deres afklaring. Hele sommeren igennem har det danske folketing ikke siddet, og når statsministeren spørger mig, hvorfor jeg ikke har nævnt dette i det danske folketing, vil jeg svare, at det ville have været ganske urimeligt, når Nordisk Råd skulle have møde ganske kort tid efter og jeg ikke var mit partis politiske ordfører i den storpoltiske debat, der drejede sig om andre ting.

Jeg kan ikke forlange, at statsministeren læser alle aviser og følger med i alle udtalelser, der fremsættes, men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at for 3 uger siden har jeg i et møde i foreningen Nordens frederiksbergiske afdeling over for en dansk offentlighed givet udtryk for nøjagtig de samme synspunkter, som jeg her har givet udtryk for.

Til økonomiminister Bertel Dahlgaard vil jeg sige, at jeg selvfølgelig er ganske klar over alle disse ting, men jeg troede, at der mellem regeringerne, der har flertal i alle de nordiske lande, var enighed om at ville gennemføre en toldunion. Den norske oppositions stilling har jo hele tiden været ganske kendt.

Statsminister H. C. Hansen, Danmark: Jeg synes stadig væk, at hr. Ole Bjørn Krafts synspunkter er af interesse, ikke mindst som led i den diskussion, der finder sted her, men jeg vil dog understrege på ny, at der hverken fra hans parti eller fra det parti, med hvilket hans parti samarbejder, det andet større oppositionsparti i Danmark, hidtil er fremkommet synspunkter af den karakter, som hr. Kraft her repræsenterer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga rapporten till handlingarna.*

2

Hänvisande till utskott av Sak A 22: medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet

I saken hade väckts ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin.

Rådet beslöt hänvisa saken till ekonomiska utskottet.

Följande tre punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

3

Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

4

Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

5

Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Rådet beslöt lägga rapporterna till handlingarna.

6

Sak D 35: meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till bygande av fiskerfartyg

Rådet beslöt utan utskottsbehandling lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

7—36

Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling

Rådet beslöt utan utskottsbehandling lägga sakerna till handlingarna enligt föreliggande förslag [se s. 33—34] i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till en senare session.

37—43

Hänvisande till utskott av Sak A 1 — A 7

Rådet beslöt hänvisa sakerna till utskott enligt föreliggande förslag [se s. 29—32].

44

Hänvisande till utskott av Sak A 8: medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor

Rådet beslöt hänvisa saken till socialpolitiska utskottet.

45—63

Hänvisande till utskott av Sak A 25 samt B 1 — B 2

Rådet beslöt hänvisa sakerna till utskott enligt föreliggande förslag [se s. 29—32].

64

Hänvisande till utskott av Sak B 3: regeeringsförslag om utbyte om informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade

Rådet beslöt hänvisa saken till socialpolitiska utskottet.

65—73

Hänvisande till utskott av Sak C 1 — C 9

Rådet beslöt hänvisa sakerna till utskott enligt föreliggande förslag [se s. 29—32].

Erik Eriksen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

74

Hänvisande till utskott av Sak C 10: berättelse om samarbete i atomenergifrågor

Hønsvald, Norge: Til Nordisk Råds fjerde sesjon i 1956 i København avga den norske regjeringen en beretning om samarbeidet mellom de nordiske land angående bruken av atomenergi til fredelige formål. I anledning av denne beretningen ble det fra 3 medlemmer reist et tilleggsforslag om oppnevning av et samarbeidsutvalg for planlegging av en samordning angående atomenergispørsmålene. Rådet avga en rekommandasjon, nr. 21/1956, angående økt samarbeid vedrørende atomforskning og atomkraftens bruk til fredelige formål, og den ledet til at regjeringene nedsatte en blandet regjerings- og parlamentarisk komité, som avga en utredning om nordisk samarbeid. Det er Sak D 60/1957. På grunn av denne utredning rekommanderte rådet regjeringene dels å grunnlegge et atominstitut for teoretisk atomfysikk i København, dels å opprette et felles atomkontaktorgan for atomenergispørsmål med den oppgave nøyte å følge planleggingen av virksomheten på atomenergiområdet, samt å befordre de muligheter for nordisk samarbeid som derved fremkommer. Det er rekommandasjon nr. 10/1957.

Dette kontaktorgan, som består av embetsmenn fra de forskjellige land, begynte sitt arbeid sommeren 1957, og avga på presidiets anmodning en beretning om sin virksomhet til rådets sjette sesjon i Oslo 1958 (Sak C 7/1958).

I sin skrivelse av 10. juni 1959 til regjeringene angående forberedelser til sesjonen gikk presidiet ut fra at regjeringene i overensstemmelse med hittil tillempet praksis var villige til å tilstille rådet beretning angående alle viktige permanente nordiske samarbeidsorganers virksomhet. Blant disse oppregnes også Nordiska kontaktorganet for atomenergifrågor.

I en beretning til årets sesjon — det er Sak C 10 — meddeles det at kontaktutvalget den 10. september 1959 besluttet »at det ikke var anledning til å utferdige

egentlig beretning om arbeidet i det forløpne år». Det sies bare at arbeidet har forløpet på en utmerket måte, og at man især har hatt utbytte av felles drøftelser vedrørende de nordiske lands stilling til enkeltsaker som har vært til behandling i OEEC og Den internasjonale atomenergiorganisasjon.

Jeg er ikke sikker på hva det ligger i uttrykket at det »ikke var anledning til å utferdige egentlig beretning om arbeidet».

Det kan forstås derhen at kontaktutvalget ikke har noe av interesse å berette om, og isåfall kan vi bare ta det til etterretning. Men hvis det er slik å forstå at kontaktutvalget mener å stå i en annen stilling enn de andre permanente nordiske samarbeidsorganer, så foreligger det sannsynligvis en misforståelse. Etter gjeldende praksis skal Nordisk Råd få rapporter om virksomheten i alle viktige samarbeidsorganer, og kontaktutvalget for atomenergispørsmål står ikke i noen særstilling. Det er opprettet på foranledning av Nordisk Råd, og jeg håper at vi neste år får beretning om virksomheten også fra dette kontaktutvalg.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr forman! Förra året noterade Nordiska rådet, såsom den norske presidenten framhållit, ett meddelande från regeringarna om inrättande av ett kontaktorgan för atomenergifrågor och beslöt för sin del att att betrakta ärendet som slutbehandlat. Bakgrunden var följande. Det rådde en allmän förfäran över den stigande pappersfloden i rådet, och denna pappersflod berodde bl. a. på att en fråga, som en gång väckts i rådet, sedan kom tillbaka år efter år. När det ekonomiska utskottet ville bryta denna cirkel, tog det den föreliggande frågan som exempel. Man sade, att detta är en fråga, där initiativet kommit från rådet, det hade gjorts en utredning som resulterat i förslag om ett kontaktorgan, och detta förslag hade vunnit allmän anslutning och rekommanderats till genomförande. Regeringarna tillsatte organet, och vid Nordiska rådets session föregående år kunde det rapporteras att arbetet kom-

mit i gång. I Nordiska rådet sade man då att det var bra; man behövde egentligen inte höra mer om det.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor trodde sig handla helt i enlighet med Nordiska rådets önskan, när det nu inte kom med en berättelse — det respekterade rådets önskan, att denna sak inte vidare skulle stå på rådets föredragningslista. Det är möjligt, att det har missförstått intentionerna. Om Nordiska rådet önskar, såsom herr Hønsvald närmast antydde, att år efter år få en berättelse, är jag övertygad om att kontaktorganet är berett att lämna en redogörelse, men om det endast är någon ung man i sekretariatet, som är intresserad och insisterar på att få ett papper, eftersom det fanns ett papper förra året, förefaller saken skäligen meningslös.

Hønsvald, Norge: Jeg er helt enig med statsråd Gunnar Lange i at alle tiltak som kan begrense papirmengden i Nordisk Råd, er prisverdige, og det er helt riktig at spørsmålet om opprettelse av et slikt kontaktorgan er sluttbehandlet fra Nordisk Råds side, fordi kontaktorganet er opprettet. Men det funksjonerer da som et nordisk samarbeidsorgan i likhet med de andre nordiske samarbeidsorganer. Nordisk Råd, som altså har stått fadder ved dette organs opprettelse, er naturligvis interessert i å følge virksomheten. Vi har i dag 30 — er det vel — meldinger fra regjeringene og fra organisasjoner, som vi har, forhåpentlig iallfall, lest med interesse, men som vi ikke vil oppta til noen be-

handling her. Men vi er interessert i å få disse beretningene, for at vi kan følge virksomheten i de nordiske samarbeidsutvalg som er opprettet. Jeg tror derfor det ville være nyttig om dette kontaktutvalget også var villig til å sende oss en forutsetningsvis kort beretning om sin virksomhet.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr formand! Jag har redan sagt till herr Hønsvald, att det inte kommer att möta några svårigheter att få fortlöpande rapporter från atomenergiorganet till Nordiska rådet, men om Nordiska rådet är intresserat av att begränsa den mängd av papper, som strömmar över deltagarna, skulle här finnas en möjlighet att betrakta ärendet som avfört från Nordiska rådets dagordning, och det är det jag velat framhålla. Den möjligheten vill man tydligen inte utnyttja, och vi finner oss faktiskt till rätta även med det, fastän ett påpekande inte torde vara ur vägen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet hänvisa saken till ekonomiska utskottet.*

75—111

Hänvisande till utskott av återstående saker

Rådet beslöt hänvisa sakerna till utskott enligt föreliggande förslag [se s. 29—32].

Mötet avslutades kl. 15.34.

Protokoll

3:e mötet

Onsdagen den 4 november 1959 kl. 15.00

Presidenter: Fagerholm (1—10) och Erik Eriksen (11—14)

Dagordning

1. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
2. Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Sak D 49)
3. Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 8)
4. Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)
5. Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för utplockning av farvatten (Sak A 23)
6. Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén jämte tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område (Sak C 4)
7. Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (Sak D 20) samt berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna (Sak C 6)
8. Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet (Sak C 11)
9. Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (Sak A 6) samt meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (Sak D 18)
10. Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja (Sak A 9)
11. Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (Sak A 1) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 23)
12. Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade (Sak B 3)
13. Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (Sak A 3)
14. Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om re-

kommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 43)

Angående dagordningen

Rådet beslöt, att de punkter på dagordningen, där utskottsförslag inkommit först föregående dag, likväl finge upptagas till behandling vid detta möte.

1

Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

De nationella delegationerna hade till medlemmar i redaktionskommittén föreslagit: från Danmark Per Hækkerup och Ole Bjørn Kraft, från Finland: Martta Salmela-Järvinen och John Österholm, från Island ambassadrådet Haraldur Kröyer, från Norge stortingsrepresentant Erling Fredriksfryd och Trond Hegna samt från Sverige Gunnar Helén och riksdagsmannen Ossian Sehlstedt.

Delegationernas förslag bifölls.

2

Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Sak D 49)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kilpi, Finland (utskottets talesman): De ekonomiska och handelspolitiska sakerna har dominerat vid Nordiska rådets session i år i så hög grad, att övriga saker alldeles har kommit i skymundan. Just nu kan man också anse det på sitt sätt naturligt, men vid sidan av dessa saker bör dock alljämt det kulturella samarbetets värde och betydelse understrykas. Det är dock måhända skäl att erinra oss, att speciellt det kulturella samarbetet och de vyer, det har öppnat, egentligen skapat hela begreppet Norden, långt förrän man visste någonting

om de nuvarande formerna för det praktiska samarbetet. De härtill hörande frågorna bildar både känslomässigt och realistiskt sett en grund för hela det övriga samarbetet. På detta arbetsfält förefaller det att finnas större möjligheter att nå resultat än vad fallet synes vara exempelvis på handelsområdet. Arbetet bör således sträckas allt djupare på kulturlivets alla områden, något som de talrika ärendena vid denna session för sin del också är bevis för. Till detta hör också alldeles särskilt, att samarbetet mellan Nordens universitet och högskolor bedrivs i mera omfattande utsträckning än hittills.

Vid Nordiska rådets session i Oslo för ett år sedan godkände vi enhälligt en till regeringarna i alla nordiska länder riktad rekommendation om samarbete vid grundande eller planerande av nya universitet, högskolor och vetenskapliga forskningsanstalter. I rekommendation sades:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å foreta regelmessige og ingående undersøkelser om samarbeidsmulighetene ved utbyggingen av universiteter og høyskoler, med utgangspunkt i departementenes behandling av disse institusjoners budsjetter, og med støtte av utredningsarbeid utført av Nordisk kulturkommissjons vitenskaplige seksjon.

Alla nordiska länders regeringar har intagit en positiv hållning till saken, även om den, som följt med saken, i vissa fall har kommit att tänka på det gamla ordstävets om den högra handen och den vänstra. Det gick också så — för att ta ett exempel från mitt hemland — att när man i Finland grundade ett nytt, i och för sig nödvändigt universitet i Uleåborg — världens nordligaste universitet, såsom det kunnat konstateras — så anslöts till detsamma även en medicinsk fakultet. Samtidigt skyndade sig Sverige att grunda en egen medicinsk högskola relativt nära, nämligen i Umeå. Ätminstone för en lekman har det förefallit, som om en gemensam lösning på det medicinska området i detta fall hade kunnat planeras. Detta redan av den orsaken, att man vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1957 enhälligt godkänt en rekommenda-

tion till de nordiska regeringarna om att de samfällt måtte låta utreda frågan om upprättande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.

Utan att desto längre dröja vid denna händelse vill jag genast tillägga, att alla nordiska länders regeringar har intagit en positiv ställning till samverkan i dessa saker, såsom av handlingarna framgår. En alldeles särskild betydelse bör också i detta sammanhang tillmätas Nordiska institutet för teoretisk atomfysik i Köpenhamn. Danmark är i detta avseende förtjänt av desto större erkänsla, som det ensamt svarat för grundläggingskostnaderna, medan de övriga nordiska länderna blott deltagit i de årliga omkostnaderna. Detta institut har kunnat erbjuda studiemöjligheter även åt unga finländska forskare på atomfysikens område och sålunda på ett betydelsefullt sätt underlättat jämväl vederbörandes framtida möjligheter. Bland de till denna session överlämnade utredningarna har vi också det mycket angenäma meddelandet från Danmarks regering, att man där för närvarande prövar, huru man ändamålsenligast kunde anskaffa lokaliteter för institutets alltmer växande behov i samband med institutet för teoretisk fysik vid Köpenhamns universitet.

Sakens andra sida bör vi dock ej heller glömma bort. En dylik samverkan torde trots god vilja icke ens de nordiska länderna emellan försiggå helt obehindrat — vissa förhållanden skapar begränsningar också för denna tankes förverkligande. Redan vid sessionen i Oslo nödgades vi konstatera, att t. ex. vissa lantbruksfrågor i de olika nordiska länderna inte helt och hållet kan utredas alldeles på samma sätt ens vetenskapligt, detta redan till följd av deras olikartade geografiska läge. Likaså kan det av olika skäl visa sig erforderligt eller nödvändigt att i de olika länderna grunda egna vetenskapliga forskningsanstalter, även om de egentliga studierna kunde försiggå i ett annat nordiskt land.

Kulturutskottet har emellertid inte i detta skede haft några anmärkningar

att göra i saken. Därför föreslår det blott en hemställan, att de nordiska ländernas gemensamma behov skulle beaktas vid grundandet och planläggandet av universitet och forskningsanstalter. Man torde väl därför kunna förmoda, att kulturutskottets enhälliga förslag också vid plenum skall enhälligt godkännas i detta skede.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

3

Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Hertta Kuusinen, Finland (utskottets talesman): Herr talman! Då Nordiska arbetsmarknadsutskottets berättelse nu lägges till handlingarna i förväntan på nya meddelanden, önskar jag med tillfredsställelse nämna om det lugnande beskedet genom en officiell svensk förklaring hösten 1958, då arbetslösheten i mitt hemland var mest hotande. För många av de tiotusentals finländska, och säkert även norska medborgare, som av nöden tvingats att söka arbete i Sverige, var det av vikt, att de då kunde stanna kvar här.

Men problemet är tyvärr inte löst på detta sätt. Allt ännu finns det här i Sverige över 40 000 finländare, av vilka största delen säkert helst skulle önska bo och arbeta i hemlandet. För många av dem har ju familjerna blivit splittrade, talrika småbrukare har nödgats lämna sina hem tomma, och hela byar ligger öde.

Den enda rätta vägen att lösa denna svåra fråga är att trygga arbete och utkomst för våra medborgare i det egna landet. Det är även av vikt, att den sociala lagstiftningen i våra länder utvecklas till större enhetlighet sålunda, att inte flyttning till ett annat land eller tillbaka till det egna landet innebär någon försämring i vederbörandes förhål-

landen. På detta gebit har Nordiska rådet ännu ett omfattande arbete att utföra.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

4

Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

5

Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten (Sak A 23)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av reglerna för utprickning av farvatten.

Ragnhild Sandström, Sverige (utskottets talesman): Herr vice president! Det ärende, som nu är uppe till behandling och som jag här skall i största korthet presentera, gäller uppnåendet av enhetliga — eller jag kanske skall nöja mig med att säga enhetligare — regler för utprickning i de nordiska farvattnen.

Egentligen är det ju i och för sig ganska märkligt, att inom ett så internationellt område som sjöfarten tillämpas olika regler för utprickningen av farvattnen i olika länder; reglerna är olika också inom Norden. Under mellankrigstiden gjordes försök till en internationell lösning, d. v. s. ett mer enhetligt internationellt utprickningssystem, men sedan kom kriget och frågan förföll. Det är emellertid bland annat ur sjösäkerhetssynpunkt av intresse att få större enhetlighet. Det förefaller vara onödigt, om jag får använda ett så enkelt ord, att vi i våra ganska trånga nordiska farvatten — jag tänker då närmast på Östersjön

på remiss, och det är med stort intresse, och Bottenhavet — skall ha helt olika sjömärken för företeelser av samma slag.

Det medlemsförslag i denna fråga, som inlämnats till årets session, har varit ute man tar del av remissinstansernas yttranden. Organisationer, som omfattar folk i praktiskt arbete inom sjöfarten, är helt positiva till förslaget. Det framgår också, att frågan om enhetligare regler för utprickning varit föremål för överläggningar vid olika tillfällen. Den svenska sjöfartsstyrelsen har förklarat sig för sin del beredd att medverka vid en undersökning av hur frågan kan lösas för Nordens del. Å andra sidan finns det också negativa yttranden från andra myndigheter, t. ex. i Norge.

Vad trafikutskottet vid sin behandling av ärendet kommit fram till är att föreslå rådet en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar. Den går ut på en begäran om att föranstalta en utredning om förutsättningarna för åstadkommande av mera enhetliga regler för utprickning i farvatten. Jag ber att för min del få tillstyrka att rådet antar den föreslagna rekommendationen.

Wikborg, Norge: Som den foregående taler sa, er det beklagelig at vi ennå ikke har fått ensartede internasjonale regler om oppmerking av farvann. Det siste forsøk, som ble gjort i 1936 gjennom Nasjonenes Forbund, har ikke ført frem, men det er grunn til å tro at samme spørsmål vil komme opp innenfor De Forente Nasjoner og i hvert fall innenfor De Forente Nasjoners organisasjon for skipsfart. Det vil nok derfor komme nye fremstøt for å få internasjonale regler. Vi har jo internasjonale regler om kollisjon mellom fartøyer, vi har internasjonale seilingsregler, vi har internasjonale regler om lanterneføring på skip, og det vil være et nyttig og nødvendig supplement at vi etter hvert også får faste regler om oppmerking av farvann.

Det skritt som vi i dag innbys til å ta, er bare å få spørsmålet videre utredet. Det er mulig at det vil støte på så store økonomiske vanskeligheter at man ikke kan gjennomføre ensartet opp-

merking. Det får vi da se. Problemet er av stor betydning for oss i Norge med vår utstrakte kyst og våre tusen på tusen av sjømerker. Men det samme problem melder seg jo også i de andre nordiske land. Det vil ha stor betydning, tror jeg, å ha ensartede oppmerkingsregler for det man kan kalle den lille kysttrafikk, for de små fraktfartøyer, som i stigende utstrekning også vil komme til å drive lokal trafikk på internordisk basis. Vi får jo etter hvert fjernet de forskjellige hindringer som har gjort seg gjeldende der, og man må regne med stadig økende internordisk trafikk med småbåter, som ofte ikke kommer til å bruke los.

Dessuten er det en side av saken man ikke skal lukke øynene for. Det er så at vi står overfor en utvikling med lystfartøyer, med motorbåter og mindre seilbåter, som sikkert kommer til å ta samme fart i våre nordiske land som den har tatt så mange andre steder. Med den stigende velstandsutvikling blir ofte motorbåten familiens bil nr. 2, som det har vært sagt. Vi kommer sannsynligvis til å oppleve en utvikling på dette område som har en viss parallellitet i det vi har opplevd med biltrafikken mellom våre land. Den er jo kolossalt stigende. Jeg tror at når folk får bedre økonomi og får øynene opp for hva det vil bety å kunne besøke fremmede land også pr. båt, skal vi få se en rivende utvikling også på det område.

Vel kan man si at det er ikke et så avgjørende stort område, men det er noe som betyr en del også for internordisk samkvem at vi lærer hverandre enda bedre å kjenne, noe som det skulle være i høy grad i Nordisk Råds interesse å fremme. Jeg tror derfor det er riktig at vi nå tar dette første lille skritt i retning av å få ensartede regler om sjøoppmerking og jeg anbefaler derfor sterkt vedtagelsen av den foreslåtte rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst omröstningsapparat:

För utskottets förslag röstade:
Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid

Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hønsvald, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thor-kil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Lyng, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Borten, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Moe, Ohlin och Hannibal Valdimarsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

6

Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén jämte tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område
(Sak C 4)

Utskottet hade föreslagit.

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att inga en överenskommelse om samverkan vid isbrytning i huvudsaklig överensstämmelse med det utkast till sådan överenskommelse, som bifogats Nordiska samfärdselkommitténs berättelse till rådets sjunde session (Sak C 4/1959).

Niels Andersen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Nordisk Samfærdsekskomité har i sin beretning givet en redegørelse for udviklingen af en lang række aktuelle samfærdels-sager af fællesnordisk interesse. Man har, synes jeg, igennem forelæggelsen for Nordisk Råd af beretningerne fra de permanente samarbejdsorganer fundet en praktisk form, idet rådets medlemmer derved også får en oversigt over udviklingen i spørgsmål, som ikke er selvstændigt optaget på rådets dagsorden.

En af de sager, som Nordisk Samfærdsekskomité har beskæftiget sig med, er isbrydersamarbejdet, og sammen med beretningen har komiteen på begæring af det finske fagministerium oversendt regeringerne udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om isbrydersamarbejde.

I et tillæggsforslag til beretningen henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til de 4 regeringer om at indgå en sådan overenskomst. Der var i trafikudvalget enighed om det hensigtsmæssige i et samarbejde på isbrydningens område. Jeg skal derfor på trafikudvalgets vegne indstille, at rådet vedtager den af udvalget foreslående rekommandation.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifølls utskottets förslag, punkt I.*

Votering medelst omröstningsapparat skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hønsvald, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Lyng, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Ranta-

maa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Raket Sewerriin, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Moe, Ohlin och Osvald.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

7

Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (Sak D 20) samt berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna (Sak C 6)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålets slutbehandlade del till en senare session;

II. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): Spørsmålet om tollkontroll ved felles stasjoner ble forelagt rådet i fjor for så vidt angår grensen mellom Norge og Sverige. Arbeidet var da kommet så godt i gang at rådet fant å kunne anse saken ferdigbehandlet fra rådets side. Det er imidlertid til årets sesjon kommet nye meldinger om det foresatte arbeidet, og dette er årsaken til at saken også i år forelegges for rådet.

Det fremgår av meldingene at den foresøksvise ordningen vi har hatt en tid mellom Norge og Sverige, vil bli avløst av en fast ordning. En overenskomst er avsluttet mellom de to regeringene den 28. oktober i år i Oslo. Etter denne overenskomst kommer flere svenske og norske tollstasjoner langs grensen til å bli avvirket, slik at tollkontroll som regel skal

skje bare ved én tollstasjon, svensk eller norsk. Tollstasjonenes personale utfører på den måten tolltjeneste både for norsk og svensk regning. Langs grensen vil det på hver side bli opprettet en såkalt »kontrollson» på maksimum 15 kilometer. Tollbestemmelsene i hvert land bør kunne tillempes innenfor sonen på det annet lands territorium, idet tolltjenesten utøves i det land hvor bestemmelsene er utferdiget.

Dette vil etter hva det er blitt opplyst, bety en forenkling, slik at 120 stillinger innen tolletaten vil kunne nedlegges. Men det viktigste er naturligvis at trafikkanterne vil få lettelse ved ordningen.

Proposisjon om de nødvendige lovforandringer som skal gi det juridiske grunnlag for en slik ordning, er lagt frem i Norge og vil i Sverige bli lagt frem en av de første dager.

Likeledes er det et forsøk i gang eller under forberedelse på grensen mellom Finland og Norge og mellom Finland og Sverige.

Alt i alt ser det ut til at saken er så godt i gang at Nordisk Råd ikke behøver befatte seg med den mer. Men jeg vil også i år som jeg gjorde i fjor, få takke administrasjonen for den interesse den har vist for saken, og for at den har hatt et så godt grep på den.

Den andre delen av saken gjelder lettelse i tollbehandling for innskrevet reisegods. Også denne saken er i god gjenge. For så vidt det spørsmålet angår, foreslår trafikktutvalget at sluttbehandlingen utstår i påvente av nye meldinger.

Seip, Norge: Jeg har intet å bemerke til selve innstillingen, slik den er avgitt, men jeg har lyst til å stille det spørsmål om utvalget nærmere har overveiet de konsekvenser som den påtenkte frihandelsordning vil få for tollkontrollen. I hvilken grad kan man regne med at et frihandelssystem vil komme til å influere på transitt og transport i det hele, slik at en må ha det for øye under den oppbygging som nå finner sted av et felles kontrollsystem ved grensen?

Leirfall, Norge: Som svar på hr. Seips spørsmål kan jeg bare opplyse at tra-

fikkutvalget er fullt oppmerksom på den side av saken, og vi vil naturligvis komme til å drøfte den. Men ennå foreligger det jo ikke så meget materiale at vi har kunnet ta det spørsmålet opp ved forhandlingene i år.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölls utskottets förslag.*

8

Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet (Sak C 11)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Gram, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Der foreligger en meget kort beretning om samarbejdet mellem cheferne for televæsenet. Men selv om det er en meget kort beretning, giver den alligevel udtryk for, at arbejdet på en række felter synes at være i tilfredsstillende gænge, og jeg kan anbefale udvalgets forslag om, at rådet lægger beretningen til handlingerne.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölls utskottets förslag.*

9

Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (Sak A 6) samt meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (Sak D 18)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd samt att anvisa de medel, som erfordras för administrationen av en sådan inrättning;

II. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kyttä, Finland (utskottets talesman): Herr president! Vid Nordiska rådets fjärde session 1956 framlade svenska regeringen för rådets yttrande förslag om nordiskt kriminologiskt samarbete. På förslag av juridiska utskottet hemställde rådet i rekommendation nr 4/1956 till regeringarna att i samråd med vederbörande vetenskapsmän och vetenskapliga institutioner närmare undersöka möjligheterna för ett ökat nordiskt samarbete på det kriminologiska området.

Frågan dryftades sedermera vid de nordiska justitieministrarnas och Nordiska rådets niomannakommittés gemensamma möte i Helsingfors den 11 oktober 1956. Den svenske justitieministern åtog sig därvid att anordna en nordisk konferens i ämnet såsom underlag för den fortsatta utredning, som kunde påkallas. Konferensen ägde rum den 13—14 december 1956, och den 21 december samma år förordnade svenska regeringen till utredningsman professorn vid universitetet i Oslo Johs. Andenæs. Betänkandet med titeln »Om formene for øket nordisk kriminologisk samarbeid» avgavs av honom i juni 1958.

Enligt utredningsmannen bör i första hand en effektiv utbyggnad av de redan förefintliga nationella kriminologiska forskningsinstituterna komma till stånd. Man bör därvid särskilt sörja för ett gott samarbete dem emellan. Därutöver bör enligt förslaget det nordiska samarbetet på detta område ytterligare stärkas genom upprättandet av ett samnordiskt kriminologiskt forskningsråd.

Professor Andenæs redogör för tre olika alternativ beträffande utformningen av ett sådant forskningsråd. Enligt ett alternativ — som Andenæs kallar för minimalalternativet — skulle forskningsrådet vara ett rent samarbetsorgan med i huvudsak informativa uppgifter. Enligt det andra alternativet (mellanalternativet) skulle rådet vara ett anslagsbeviljande organ, vars kompetens emellertid skulle begränsas till att avse forskningsuppgifter med nordiska aspekter. Maximalalternativet återigen skulle avse ett forskningsråd med den generella uppgiften att stödja allt slags kriminologisk forskning, oberoende av om de kon-

kreta forskningsuppgifterna avser nordiska förhållanden eller ej. För egen del rekommenderar Andenæs mellanalternativet.

Kostnaderna för förverkligandet av ett dylikt forskningsråd har av Andenæs beräknats till 50 000 svenska kronor per år i administrationskostnader för forskningsrådet och dess sekretariat jämte avhållande av ett årligt seminarium samt till 100 000 kronor för komparativa undersökningar.

Över förslaget har inhämtats åtskilliga yttranden i de skandinaviska länderna. Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker att samarbetet organiseras i form av ett forskningsråd med befogenhet att bevilja anslag till nordiska forskningsuppgifter. Det av utredningsmannen skisserade maximalalternativet har icke förordats av någon remissinstans, under det att minimalalternativets genomförande tillstyrkts endast av några remissinstanser.

Berörda frågor behandlades vid nordiska justitieministermötet i Stockholm den 8—9 juni 1959. Efter överläggningar med juridiska niomannakommittén enades ministrarna därom att låta anstå med ett ställningstagande från deras sida, till dess Nordiska rådet haft tillfälle att vid sin instundande sjunde session yttra sig i saken.

Nordiska rådets juridiska niomannakommitté hade för sin del ansett det vara mest ändamålsenligt om ett gemensamt forskningsinstitut kunnat inrättas på det kriminologiska området, som med tillräckliga resurser kunnat gripa sig an de trängande forskningsuppgifter, som väntar på detta fält. Av den utredning, som Andenæs verkställt, och av de över denna avgivna yttrandena får emellertid anses framgå, att praktiska förutsättningar för närvarande saknas för upprättandet av ett sådant institut. Under dessa förhållanden har kommittén stannat vid att förordna inrättandet av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd.

I likhet med niomannakommittén anser rådets juridiska utskott, att det varit mest ändamålsenligt, om ett gemensamt forskningsinstitut kunnat inrättas

på det kriminologiska området med tillräckliga resurser att upptaga de stora forskningsuppgifter, som föreligger på detta fält. Liksom niomannakommittén finner emellertid utskottet, att det icke torde vara praktiskt möjligt att i närvarande läge realisera denna tanke.

Under sådana omständigheter ansluter sig utskottet till kommitténs förslag att börja samarbetet på detta område i en relativt blygsam omfattning. Utskottet tillstyrker därför en rekommendation till regeringarna av innehåll, att ett kriminologiskt forskningsråd skall inrättas samt att erforderliga medel skall anvisas för administrationen av en sådan inrättning. Juridiska utskottet framhåller även önskvärdheten av att ett sådant forskningsråd icke gives en alltför svag organisatorisk utformning utan att möjligheter öppnas att anpassa denna efter de olika forskningsuppgifter, som kan möta. Enligt utskottets mening bör ett forskningsråd av föreslagna art vara oförhindrat att arbeta såväl med mera teoretiskt vetenskapligt inriktade forskningsuppgifter som med mera praktiskt lagda undersökningar, som mera direkt syftar till att nå fram till åtgärder i brottsbekämpande syfte. Var tyngdpunkten i forskningsrådets uppgifter kommer att ligga, torde i stor utsträckning få bli beroende av de villkor, som knytes till beviljandet av de medel, som i de olika länderna står till förfogande för kriminologiska undersökningar.

Jag ber med dessa ord, herr president, att få tillstyrka antagandet av juridiska utskottets hemställan.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ulla Lindström, Sverige, intagit sin plats i rådet.

Rylander, Sverige: Herr president! Behovet av en intensifierad kriminologisk forskning har i en mangfald länder blivit allt starkare till följd av det senaste artiondets vittgående reformarbete på strafflagstiftningens och straffverkställighetens område.

Inom vissa länder, bl. a. Sverige, har brottsligheten särskilt i de yngre årsklasserna ökat avsevärt och till sin natur blivit mer brutal än förr. När det gäller att rada bot för detta, måste man ständigt i alla de rådslag som hålles fastslå, att vi vet för litet och att det för ett framgångsrikt ingripande mot brottsligheten fordras långt större kunskaper om dess allmänna orsaker än vi nu har.

Vi har visserligen dunkla begrepp om att dess orsaker sammanhänger med den genomgripande omvandling, som de västerländska samhällena har genomgått efter det andra världskriget, med den ökade frestelsemängden, den tilltagande urbaniseringen och industrialiseringen och med försvagningen av hemmens förmåga att uppfostra barnen, men det är också allt — de olika proportionerna vet vi mycket litet om. I själva verket famlar vi i mörker, när vi föreslår och vidtar åtgärder i det kriminalpolitiska reformarbetet, och våra göranden måste byggas på förmodanden och antaganden, som inte sällan är rena gissningar.

Empirisk kriminologisk forskning är den enda säkra grundvalen för en effektiv kamp mot brottsligheten, och det är ett trängande samhällsintresse, att statsmakterna i de olika länderna skapar behövliga förutsättningar för sådan forskning. Ätminstone i Sverige har detta ännu inte skett, och vi har enligt min mening ännu inte satsat tillräckligt mycket på att finna roten till det onda, så att vi kan förekomma det. I varje fall tycker jag inte, att vi intar den ställning såsom storebror i den här familjen, som vi rätteligen borde göra. Däremot gör vi aktningvärdva ansträngningar att komma till rätta med detta onda, när det väl kommit i dagen, utan att vi egentligen vet hur.

I svenska remissyttranden över den av professor Andenæs verkställda utredningen framhålles, att ett vidgat nordiskt samarbete på den kriminologiska forskningens område nödvändigt måste för vår del förutsätta, att det i Sverige tillskapas en eller ett par akademiska institutioner på kriminalvetenskapernas område för att tjäna som basorganisation för det samnordiska arbetet. Jag

tror også, att det förhåller sig på det sättet. Jag vet emellertid, att det är trångt på utgiftssidan i vår budget, och jag skall därför inte ge uttryck för någon kverulans över att man från svensk sida inte just nu satsat mera på dessa saker. Därest jag skulle ha önskat, att det beslutats någonting, som medförde en stor ökning av utgifterna på detta område, hade det väl ålegat mig att påvisa, att någon annan utgiftspost med säkerhet skulle kunna ganska snart påtagligt minskas, och det är jag inte i stånd till, beroende på att jag inte har tillräcklig erfarenhet av hur det hela skulle komma att te sig i fortsättningen. Det kan man för övrigt aldrig ha, när det gäller uppgifter, beträffande vilka man anser, att empirisk forskning har betydelse. Men säkert är ett nordiskt samarbete av värde, redan då en utbyggnad av den kriminologiska forskningen planeras och genomföres, och jag vill för min del hoppas, att det samarbete, som nu skall komma till stånd, skall påskynda och stimulera våra egna nationella insatser på området.

Självfallet hade jag gärna sett, att man kunnat gå något längre och föreslå inrättandet av ett samnordiskt institut. Då det emellertid som sagt allmänt anses, att de praktiska förutsättningarna för upprättandet av ett sådant institut för närvarande saknas, skall jag inte anmäla någon avvikande mening. Min förhoppning är, att man skall kunna ta steg för steg och därigenom komma allt närmare en fullt tillfredsställande lösning av frågan. Jag tror, att det här rör sig om ett område, som är särskilt väl ägnat för gemensamma ansträngningar från de nordiska ländernas sida.

Statsråd Haugland, Norge: Dette er et spørsmål som interesserer mange, og jeg vil gjerne ha sagt følgende: Kriminaliteten koster hvert år store summer, til politi, domstoler, fengsler og andre anstalter, tilsynsarbeid med domfelte osv. Til dette kommer de direkte skader som kriminelle handlinger fører med seg. Tilsammen blir kostnadene ved kriminaliteten i de nordiske land hundrevis av millioner kroner pr. år. Og i tillegg

kommer de tap som ikke kan måles i penger. Det er under disse omstendigheter naturlig å kreve at kampen mot kriminaliteten ikke skjer på slump eller etter gammel vane, men at den så langt som mulig skal skje ut fra eksakt kunnskap. En må f. eks. vite mest mulig om hva slags mennesker som begår straffbare handlinger, og hvordan de forskjellige reaksjonsformer virker. På dette område er det i dag mange spørsmål som står ubesvart, og følgen blir da at det kriminalpolitiske reformarbeid for en stor del må bygges på formodninger og undertiden på rene gjetninger.

I de senere år er det særlig den økte ungdomskriminalitet som er kommet i søkelyset, og som også er blitt drøftet i våre nasjonalforsamlinger. I Norge er det stadig stilt spørsmål og reist interpellasjoner i Stortinget, og regjeringen er blitt pålagt å utarbeide en melding til Stortinget om årsakene til ungdomskriminaliteten, og hvilke reformer som bør komme på tale.

En økt innsats i kriminologisk forskning vil etter hvert kunne gi oss fastere grunn å stå på i dette arbeid. Men det er et langsiktig arbeid, og da samfunnsforholdene i vår tid ustanselig forandrer seg, er kontinuerlig forskning nødvendig. Det er i de nordiske land utført atskillig kriminologisk forskningsarbeid, men det er ennå mye som er ugjort, og det er ingen tvil om at det er gode betingelser for et fruktbart nordisk samarbeid på dette feltet. Dette skyldes den store likhet både med hensyn til samfunnsstrukturen i sin alminnelighet og med hensyn til kriminalpolitikken i særdeleshet.

I tillegg til den historikk og den generelle oversikt som er gitt tidligere her i dag av hr. Kyttä, vil jeg gjerne summere opp utviklingen i denne saken slik: Spørsmålet om økt nordisk samarbeid på det kriminalpolitiske område ble tatt opp i 1956 på 4. sesjon i Nordisk Råd. Sverige ble valgt som koordinerende land for dette spørsmål, og den svenske regjering ga den norske professor Andenæs, som også bestyrer kriminologisk institutt hos oss, i oppdrag å skrive en utredning om emnet. Professor Andenæs

stiller der, som også hr. Kyttä har nevnt, opp tre alternativer for dette arbeid:

Etter det første alternativet — det såkalte minimumsalternativet — skulle det opprettes et nordisk kriminologisk samarbeidsråd med sekretariat. Hovedoppgaven skulle være å tjene som informasjonssentral, å følge utviklingen på dette område, å samordne forskningsoppgaver m. v. Etter denne løsningen skulle altså rådet vesentlig ha en planleggende og rådgivende funksjon.

Etter det annet alternativ — den såkalte mellomløsningen — skulle rådet i tillegg til de oppgaver som jeg alt har nevnt, også disponere et visst beløp til sammenlignende undersøkelser av kriminalitet og kriminalpolitikk i de nordiske land.

Etter det tredje alternativ — det som er kalt maksimumsalternativet — skulle rådet også ta opp nasjonale oppgaver og disponere midler til dette formål.

Professor Andenæs og de fleste som har gitt uttalelser i saken, har anbefalt mellomløsningen.

Nordisk Råds juridiske nimannskomiteé og med den det juridiske utvalg har uttalt at det ville ha vært det beste om man hadde kunne opprette et virkelig felles nordisk forskningsinstitutt med så store ressurser at instituttet kunne overta de store forskningsoppgaver som nå foreligger på dette felt. Men av grunner som professor Andenæs har gjort rede for — vesentlig at det nasjonale forskningsarbeid i de enkelte land ikke er tilstrekkelig utbygd — er komitéen og utvalget enig i at dette for tiden ikke er realisabelt. Under disse omstendigheter anbefaler nimannskomiteéen og det juridiske utvalg at en foreløpig bare går til opprettelse av et nordisk kriminologisk forskningsråd med sekretariat, uten at rådet kan disponere midler til forskningsoppgaver, heller ikke nordiske forskningsoppgaver. Den rekommendasjon som nå foreligger, svarer altså nærmest til minimumsalternativet hos professor Andenæs.

Jeg vil gjerne til slutt ha nevnt at det norske justisdepartement for sitt vedkommende var innstilt på at en burde gå litt lenger enn det som nå rekomm-

deres, at vi burde gått til det såkalte mellomalternativet, den såkalte mellomløsningen, men opprettelsen av det forskningsråd som det juridiske utvalg har foreslått, vil sikkert bringe den kriminologiske forskning fremover. Rådets arbeid vil også få stor betydning i kampen mot kriminaliteten i de nordiske land. Det er iallfall mitt håp. Riktignok kan den kriminologiske vitenskap ikke gi ferdige løsninger på kriminalpolitiske spørsmål. Men det er meget nær sammenheng mellom kriminologien og kriminalpolitikken, og en økt forskning vil avgjort bidra til at vi får fastere grunn å stå på når vi skal utforme vår kriminalpolitikk hver for oss i de nordiske land.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Puhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Moe, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Skoglund, Strand, Ström, Thestrup, Toft, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Borten, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Kilpi, Lyng, Bernharð Stefánsson och Hannibal Valdimarsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

10

Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja (Sak A 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne

1. i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 til de stater, der indtil nu ikke har ratificeret konventionen samt

2. at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersø-området.

Holger Eriksen, Danmark (utskottets talesman): Det er utvivlsomt store værdier, der mellem år og dag ødelægges gennem skibenes hensynsløse udpumpning af spildolie i rum sø, selv om de fleste af disse værdier naturligvis ikke direkte kan gøres op i kroner og øre.

Der er først massedrabene på søfuglene og tilmed drab på den mest pinagtige måde, fordi de fugle, der får deres fjer smurt ind i olien, er henvist til sultedøden. Og det er jo ikke således, at fuglene undgår oliefladerne. Tværtimod synes de at opfatte disse flader uden bølgegang som øer, hvor de med forkærlighed slår sig ned, og så er det sket med dem. Når oliepletterne befinder sig så nær ved land, at man derfra kan følge dyrenes lidelser, bliver offentligheden som regel opskræmt. Sker tragedien længere ude på vandet, er det kun fiskerne, der får kendskab til den, men den bliver ikke mindre af den grund.

Dernæst hævdes det, at spildolien også anretter skade på fiskene, og givet er det i hvert fald, at den anretter stor skade på fiskernes fangstredskaber, som undertiden bliver helt ødelagt.

Videre har man så forureningen af badestrandene, som dels medfører store udgifter til rensning, dels ødelægger ferien for mange mennesker.

Der er altså god grund til at gøre alt, hvad gøres kan, for at undgå olieplagen, og her finder jeg anledning til at på-

pege, at det er et problem, som ikke blot angår Østersøen, men også Kattegat og Nordsøen; både den jyske og den norske vestkyst har lidt under invasion af de såkaldte olieøer.

Når man særlig har nævnt Østersøen, skyldes det to forhold. For det første at den olieskadekonvention, som blev oprettet i 1954, ikke er blevet ratificeret af Polen og Sovjetunionen, og da disse landes skibe jo i høj grad besejler Østersøen, er det naturligt at mistænke dem for at have et medansvar for olieforureningen. For det andet er der den omstændighed, at der efter konventionens almindelige regler, der forbyder olieudtømning i 50 miles' afstand fra kysterne, alligevel bliver to områder tilbage i Østersøen, hvor forurening er tilladt, og olien derfra kan føres ind til kysterne. Dette kan undgås ved at udvide de 50 miles til 100 miles, hvilket konventionen tillader, men kun under samtlige signatarmagters godkendelse.

Det fremsatte forslag har fået almindelig tilslutning fra alle sider, bortset fra rederne, der gør gældende, at det i praksis er uigennemførligt, i hvert fald så længe der ikke i havnene findes tilstrækkeligt med spildolienmodtageranlæg. Dette synspunkt er blevet kraftigt bestridt af de tekniske sagkyndige, der har assisteret det juridiske udvalg, bl. a. under henvisning til, at der allerede findes sådanne anlæg. I øvrigt må man gå ud fra, at disse anlæg kommer i tilstrækkeligt omfang, i det øjeblik den fri olieudpumpning er forbudt.

Nimandskomiteen og det juridiske udvalg har imidlertid været klar over, at det ville være urimeligt at rette en ensidig henvendelse til Polen og Sovjetunionen om at ratificere konventionen, al den stund kun 12 af de 32 lande, der har tiltrådt den nævnte konvention, har ratificeret, og man i henhold til folkeretten intet kan foretage over for skibe fra de lande, som ikke har ratificeret.

Indstillingen går derfor ud på, at de skandinaviske regeringer skal rette en indtrængende henstilling ikke til 2, men til 20 lande om at vedstå deres tiltrædelse af konventionen gennem en ratifikation, og samtidig dermed rejser man

spørsmållet om at udvide grænserne for Østersøens vedkommende til de 100 miles. Desuden peges der på nødvendigheden af at rejste spørsmållet over for Den mellemstatslige rådgivende Søfartsorganisation.

Jeg anbefaler på det juridiske udvalgs vegne at tiltræde rekommandationen.

Georg Pettersson, Sverige: Herr president! Det finns all anledning att vara glad över att detta förslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja blivit väckt. Ännu större blir glädjen, då man konstaterar den välvilja, med vilken förslaget hittills motagits.

Juridiska utskottets nu föreliggande förslag innebär en utvidgning av det ursprungliga medlemsförslaget. Motionärerna hade tänkt sig, att de nordiska regeringarna gemensamt skulle rikta en hänvändelse beträffande ratifikation av 1954 års oljeskadekonvention till de stater, som ännu inte ratificerat konventionen. Nu föreslår utskottet utöver bifall till motionärernas förslag, att man skall upptaga spørsmållet om en revision av konventionen, så att oljeuttömning blir förbjuden i hela Östersjö-området. Skall man verkligen komma till rätta med dessa problem, torde det också utan tvekan bli nödvändigt med ett totalförbud för hela Östersjön. Mycket stora skador på grund av oljeutsläpp har drabbat fågellivet i Östersjö-området, och framför allt har dessa skador kommit till synes vid Gotlands ostkust. Den sista stora fågeldöden förekom i januari månad innevarande år, då tusentals alfågel ljöt en plågsam död på grund av de oljeutsläpp, som ägt rum utanför Gotlands kuster. Det var den fjärde stora oljekatastrofen sedan krigsslutet, och man räknar med att under kort tid minst 100 000 alfågel ljutit den plågsamma oljedöden. Härtill kommer dödade fåglar av andra arter, ejder och liknande.

Som väl alla vet, finns vid Gotlands västkust två öar, som är omistliga för fågellivet, nämligen Stora och Lilla Karlsö. Tordmulen och sillgrisslan häckar där i mycket stora mängder, och

man har gång efter annan hyst allvarliga bekymmer för vad som skulle inträffa, om oljan nådde dessa fågelberg. Som framgår av handlingarna i detta ärende förelåg så sent som i juli månad innevarande år en situation, då man hade siktat en oljefläck av cirka 3 km längd och 1 km bredd 1,5 mil söder om Gotland. Därest detta oljeområde hade nått Karlsöarna, skulle oersättliga värden ha gått förlorade.

Det är för övrigt ett faktum, att oljan redan har medfört nära nog obotliga skador för vissa fågelarter i Östersjö-området. Vidtas inga åtgärder för ett totalförbud mot oljeutsläpp, torde skadorna bli av sådan omfattning, att det kanske aldrig går att finna någon bot.

Men det är inte bara fågellivet, som är hotat genom oljeutsläppen. Även fisket befinner sig i farozonen. Som bekant har Östersjöfisket under det senaste decenniet ändrat karaktär. Tidigare var det i första hand ett kustfiske, som bedrevs. Nu har man övergått till allt större båtar, och fiske bedrivs över hela Östersjö-området. Detta har medfört, att vi under en relativt stor del av året har fiskebåtar såväl från Finland som från Danmark liggande i de gotländska farvatten, där de bedriver både lax- och strömmingsfiske.

För fisket innebär oljeutsläpp alltid ett allvarligt avbräck. Om detta har jag bett en såsom jag tror mycket sakkunnig person på området, nämligen fiskerikonserulenten nere på Gotland, att säga mig vad han har för uppfattning. Han har i ett brev omtalat, att det vid det nyssnämnda oljeutsläppet i januari månad var en hel del fiskebåtar, som fick laxgarnens övertelnar nedsmetade av spillolja. De fick också beläggningar på flötena. Han meddelar, att sådana skador på drivgarnen har rapporterats vid ett flertal tillfällen. Praktiskt har också fiskarna gjort den erfarenheten, att om man med laxgarnen råkar in i ett område, där olja i större mängder finns avlagrad på vattenytan, erhåller man ett mycket klen fiskeresultat.

Han sammanfattar vad han säger så, att det skulle vara av synnerligen stort

värde för fisket, om en effektivare kontroll och ett förbud mot oljeutsläppen kan överenskommas mellan länderna kring Östersjön, innefattande totalförbud mot allt tonnage avseende tankrengöring o. dyl. Spillolja i större omfattning orsakar skador på alla flytande fiskredskap, på vakare och i viss mån även på fiskebåtarna.

Under hänvisning till vad jag här har anfört och till vad utskottet uttalat ber jag, herr president, att få yrka bifall till utskottets rekommendation. Tillåt mig också, herr president, att få uttala den förhoppningen, att rekommendationen snart skall bli föremål för behandling och att resultatet skall bli sådant, att fågellivet och fisket i Östersjöns farvatten blir fredat från oljeutsläppens fruktansvärda, ja katastrofala verkningar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Borten, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Langhelle, Lyng, Moe, Ohlin och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Erik Eriksen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

11

Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (Sak A 1) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 23)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bland annat det genom rådets medverkan frambragta materialet (Sak A 7/1958 och A 1/1959) gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden;

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Hønsvald, Norge: Samene utgjør en relativt liten del av befolkningen i de nordligste deler av Finnland, Sverige og Norge. Vi pleier å kalle disse landsdelene for Nordkalotten. Hele befolkningsgruppen er anslått til 32 500 personer. Omlag 20 000 av dem bor i Norge, omlag 10 000 i Sverige og omlag 2 500 i Finnland.

Bare en mindre del av samene lever av reindrift, og er altså det vi kaller flyttsamer. Det antas at det gjelder 5 400 personer eller 17 prosent av den samiske befolkningen. De andre er fiskere, jordbrukere eller tilhører andre yrker. Tallet på flyttsamer er gått relativt tilbake, og det antas at reindriften nå har nådd sitt metningspunkt. Den gir ikke livsmuligheter for stort flere enn nå, selv om det sikkert kan gjøres mye for å bedre lønnsomheten både for den en-

kelte reineier og for flyttsamene i sin helhet. Det er gjort en del på dette område, blant annet ved opprettelse av slakterier og fryserier, for å bedre kjøttets kvalitet og dermed øke prisen. Men ved bedre kommunikasjoner kan fraktomkostningene reduseres, og ved rasjonalisering, forskning og forsøksvirksomhet vil det være mulig å få til en bedre utnyttelse av de foreliggende muligheter for å bedre det økonomiske utbytte av reindriften. Særskilte komiteer i hvert av landene arbeider for tiden med dette spørsmål. Det er også slått til lyd for at det skal opprettes et nordisk organ til behandling av de felles spørsmål som de tre land har på dette område, og det foreligger et positivt svar fra den finske og den norske regjering, mens den svenske regjering later til å være noe mer tilbakeholdende. I sin innstilling til rådet ber den juridiske komiteen Sverige om å ta dette spørsmål opp til ny overveielse.

Det som har fått Nordisk Råd til å ta opp sameproblemer, er i første rekke den industrielle utviklingen, som nå synes å ha nådd Nordkalotten. En rekke vassdrag er utbygd eller planlagt utbygd, muligheten for økt gruvedrift undersøkes, det blir veier og kraftledninger over ødemarken, og langs kysten vokser det opp industriarealer. En ny tid er under utvikling i landsdelen.

Til Nordisk Råds sesjon i fjor leverte Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen og Ragnhild Sandström et forslag om at rådet skulle anbefale regjeringene å søke å skape ensartede regler vedrørende den samiske befolknings rettigheter med henblikk på naturressursenes utnyttelse. Dette forslaget ble utsatt til dette råds-møtet for at den juridiske nimannskomiteen i mellomtiden kunne utrede saken og trekke opp retningslinjene for problemenes løsning.

Nimannskomiteen har samlet inn et omfattende materiale til sakens belysning. Det er utarbeidet en sammenstilling av den gjeldende lovgivning i de tre land når det gjelder samenes rettigheter. Det viser seg at lovgivningen utelukkende tar hensyn til reindriften og dens forhold til andre næringer.

Alla sameorganisasjonene har fått anledning til å uttale seg og gjøre rede for sine problemer, og det er holdt et par samekonferanser, med foredrag og diskusjoner om de spørsmål som er reist i forbindelse med samenes rettigheter, deres kulturelle utvikling og deres økonomiske kår.

I det hele har nimannskomiteen søkt å kartlegge problemene, så godt som det har vært mulig i den korte tiden som har gått til disposisjon. I sin innstilling til rådet sier komiteen at samene har rett til å reise krav om å få del i den samme omsorg i materiell og kulturell henseende som den øvrige befolkningen. Det har de hittil ikke fått.

Komiteen går inn for prinsippet om at samene får erstatning for alle innskrenkninger i deres næringsmuligheter som følge av den industrielle og tekniske utviklingen, og at de får reelle muligheter for kulturelt og økonomisk å kunne leve på samme nivå som den øvrige befolkningen, samtidig som de skal kunne bevare sin egenart. Det siste gjelder ikke minst i språklig henseende. Samene har sitt eget språk. De har et rimelig krav på at det blir bevart, ved at deres barn får undervisning i samisk i folkeskolen og i de høyere skoler i deres distrikt.

Under behandlingen av disse problemene er det nødvendig å få en mer eksakt definisjon av hvem som er samer. I lovgivningen er begrepet vesentlig knyttet til reindriften. Nordisk sameråd vil legge språket til grunn, og det foreslår følgende definisjon: »Som same anses den person hvis foreldre eller far- eller morforeldre» — altså det vi i Norge kaller »besteforeldre» — »eller en av disse som hjemmemål taler eller har talt samisk».

Ved denne definisjon skulle gruppen samer etter samerådets oppfatning bli avgrenset og registrerbar. Den vil omfatte alle samer, altså ikke bare rein-eiere. Samerådet går inn for at de som kommer inn under denne definisjonen, selv skal bestemme om de vil bli registrert som same eller ikke.

Samene er Nordkalottens urbefolkning, og det synes naturlig at de ved

alders bruk av visse naturressurser har ervervet en særlig rett til dem. Denne er de da også tilkjent når det gjelder reindriften i Sverige og i Norge. I Finland derimot er reindriften fri næring i det området som er forbeholdt reindrift. Samerådet mener at det er nødvendig med en ny lovgivning basert på folkerettslig og rettsfilosofisk vurdering. Denne lovgivning bør i prinsippet bli ensartet for Norden og baseres på en klar definisjon av den samiske folkegruppen samt på en avgrensning av det området der denne folkegruppen som urbefolkning har spesielle rettigheter. Dette siste punkt blir det kanskje vanskelig å få gjennomført i Finnland, hvor samene ikke har særretter.

Samerådet mener at samene må få skadeserstatninger, hvis det blir tale om tekniske og industrielle eksploateringer av naturressursene i større omfang. Denne erstatningen bør etter samerådets mening i tilfelle forvaltes og anvendes kollektivt for hele samebefolkningen i vedkommende land, fram for alt til yrkes- og fagutdannelse og til kulturelle formål.

Det innsamlede materiale fyller hele 140 trykksider. Jeg kan derfor ikke her gå nærmere inn på det. Jeg må nøye meg med å si at rådets juridiske komité helt ut slutter seg til det forslag til retningslinjer som nimannskomiteén har trukket opp for det videre arbeide med saken. Sameorganisasjonene har for øvrig erklært seg tilfreds med disse retningslinjene. Den juridiske komitéen foreslår at rådet anbefaler regjeringene på grunnlag av det materiale som er skaffet til veie, nærmere å undersøke samebefolkningens problemer, i den hensikt å bringe på det rene hvilke tiltak som må settes i gang for å få utviklet denne befolkningsgruppes kultur og forbedret dens leveforhold.

Jeg anbefaler dette forslag vedtatt av rådet.

Justitieministern **Hannikainen**, Finland: Den ordalydelse, som Nordiska rådets juridiska utskott föreslår till rekommendation, motsvarar Finlands ståndpunkt i saken. Från Finlands sida är

man beredd att delta i de undersökningar, som har till syfte att utreda, vilka åtgärder som borde vidtagas för att utveckla den samiska befolkningsgruppens kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden. Åtminstone för Finlands vidkommande är samefrågan till sin natur närmast en kulturell och ekonomisk fråga. Då det i de delar av Finland, där samisk befolkning är bosatt, även finnes annan befolkning, som idkar samma näringar som samerna, kan den samiska befolkningen rättsligt inte försättas i en annan ställning än dessa andra medborgare i Finland. Däremot föreligger det ej hinder för att deras kulturella strävanden stödes och för att deras under vissa förhållanden förlorade förmåner, exempelvis de förlorade betesmöjligheterna för renarna, blir ersatta även i sådana fall, då renbetet icke har grundat sig på en vederbörande tillkommande rätt. För Finlands del kan vi således understöda den lydelse rekommendationsförslaget erhållit.

Klippenvåg, Norge: På mange måter er det spørsmålet som den juridiske nimannskomiteén her har tatt for seg, ikke bare et rent praktisk-politisk spørsmål, men også en sak av stor prinsipiell rekkevidde. Det er nemlig en plikt for de nordiske demokratiene å sørge for at en liten minoritet får de samme mulighetene som den øvrige del av befolkningen. Derfor hilser jeg opplegget fra nimannskomiteén med glede.

Det er helt åpenbart at mange av de samiske bosetningsområdene er blitt liggende tilbake i den økonomiske utviklingen. Ikke minst i indre Finnmark, hvor vi finner en nesten ren samisk befolkning, har mulighetene for å utvikle næringslivet og for å skape et mer variert næringsliv vært små, av grunner som ingen har herredømme over. Rent næringspolitisk støtter vi her på rene »fjellbygdproblemer», som også er kjent fra andre deler av Skandinavia. Men nettop fordi vi i disse områdene har å gjøre med en minoritetsbefolkning, er det viktig og nødvendig for oss å gjøre det som er mulig for å skape grunnlaget for en høyere levestandard, både rent

økonomisk og sosialt. Derfor støtter jeg for min del også varmt de hovedlinjene som nimannskomiteén har trukket opp på dette område. Vi må gjøre alt for å rasjonalisere og modernisere den gamle samiske næringen, nemlig reindriften. Etter min mening er det ingen tvil om at en på dette område kan gjøre mye som ikke bare vil hjelpe reindriftssamene, men som også rent nasjonaløkonomisk vil være fornuftig og forsvarlig. Også ellers bør en legge forholdene slik til rette at urbefolkningen — som hr. Hønsvald sa — i de samiske bosetningsområdene kan få mulighet til å utnytte naturressursene på Nordkalotten på en tidsmessig og fornuftig måte, og gjennom det få del i den alminnelige velstandsutviklingen i våre nordiske land.

I denne sammenheng kommer utdanningsspørsmålene sentralt inn i bildet. Uten spesielle støtteformer vil ikke den samiske ungdommen få mulighet til en utdanning som kan svare til de krav som den moderne tekniske utviklingen krever. I Norge er det alt gjort en god del på dette område, og en stor offentlig komité, nedsatt av kirke- og undervisningsdepartementet, vil i nær fremtid legge fram en omfattende innstilling som vil peke ut nye framstøt på skole- og utdanningsfronten i de samiske områdene. Ved siden av arbeidet med å legge det rent økonomiske og næringsmessige grunnlaget til rette, er utdanningsspørsmålet etter min mening noe av det mest sentrale på dette område.

Til slutt vil jeg gi uttrykk for min glede over at nimannskomiteén gjennom sitt omfattende og gode arbeid også har understreket at samene, i den grad de selv ønsker det, skal få mulighet til å dyrke sin gamle kultur. Jeg tror det vil være en berikelse for alle parter at det som er levedyktig i samekulturen, kan få mulighet til å blomstre videre i et nytt og moderne samfunn, som også samene nå er på full fart imot. I denne sammenheng tror jeg det er en fornuftig tanke å drøfte opprettelsen av et nordisk samefond, som kan knyttes til en spesiell kulturell institusjon.

På hele dette feltet ligger mulighetene godt til rette for et intimt nordisk sam-

arbeid, og jeg håper at regjeringene senere kan gi oss her i rådet en positiv rapport om gjennomførte tiltak.

Rylander, Sverige: Herr president! Etter de foregående talarnas anföranden har jag inte mycket att säga om denna sak, men jag vill gärna betyga det stora intresse på svensk sida, som knyter sig till den rekommendation, som här ifrågasättes.

Det är här fråga om en liten grupp, av vilken den väsentliga delen nu lämnat de traditionella sysselsättningarna och ofta nog även sökt sig till andra områden än de där de tidigare hört hemma. Det är alldeles självfallet, att detta måste medföra stora problem på arbetsmarknaden, när det gäller ekonomin, och på det kulturella området.

Jag skall inte närmare beröra dessa svårigheter — niomannakommittén har ju lagt en god grund för en blivande utredning. Jag vill emellertid understryka, att renskötseln är en näring av sådan beskaffenhet, att nyttigheten, renbetena, inte kan alls tillgodogöras annat än genom rennärningen. De renlavar och vad det nu är som renarna äter ute på de ödsliga fjällvidderna kommer ju inte att tillvaratas, om ingen ägnar sig åt renskötsel. Det är därför angeläget, att man gör allt vad man kan för att rationalisera denna näring, och en hel del är redan prövat härvidlag. Utövarna av näringen har ju börjat använda inte bara fasta bostäder utan även bilar och i någon mån flygmaskiner under sin yrkesutövning.

Det är självfallet av stor betydelse här liksom på de andra områden, som kommer i fråga, om vi kan få till stånd ett nordiskt samarbete, och det har varit glädjande att erfaras, att de samiska organisationerna har godtagit det förslag till lösning, som niomannakommittén här har lagt fram.

Jag tillstyrker rekommendationen.

Statsrådet Netzén, Sverige: Herr president! Jag har tagit mig friheten att blanda mig i den här debatten egentligen bara för att ange ett par synpunkter, som

måhända kan bidra till att korrigerera det intryck, som Nordiska rådets medlemmar till äventyrs kan erhålla av en del av de formuleringar, som har insmugit sig i juridiska utskottets förslag. Utskottets talesman herr Hønsvald sade, att under det att finska och norska regeringarna intagit en positiv hållning till rekommendationen om samverkan på renskötselns område, syntes det, som om man på svensk sida inte skulle vara lika positivt inställd. Det är för att klara ut den detaljen, som jag har tagit till orda i debatten.

Jag vill då först erinra om att den svenska regeringen absolut inte vare sig i rapporten till 1958 års session eller nu har ställt sig avvisande till tanken sådan den är framförd i det finska ursprungliga medlemsförslaget, men den svenska regeringen har ansett sig böra hänvisa till de pågående utredningarna inom just de områden, för vilka förslaget avser att skapa ett nytt nordiskt kontaktorgan.

Jag vill i första hand erinra om att det för närvarande arbetar två väsentliga utredningar, som direkt sysslar med frågan om renskötsel och därmed sammanhängande frågor, och vi hade hoppats, att dessa utredningar skulle vara färdiga med sitt arbete redan under detta år. I den svenska regeringens meddelande till Nordiska rådet år 1958 sades bl. a., att det pågående utredningsarbetet »torde ge erfarenheter, då det gäller att bedöma, hur ett kontaktorgan rörande dessa spörsmål bör vara anordnat. Kommittéerna, vilka står i kontakt med vederbörande finska och norska institutioner, lär också tillsammans med svenska sektionen av Nordiska samerådet i stort sett tills vidare fylla de uppgifter som tillämnats det föreslagna kontaktorganets svenska medlemmar.» Den svenska regeringen ansåg sig just därför böra rapportera, att man ville avvakta resultatet av kommittéernas arbete, och det är under hänvisning till precis samma ståndpunkt, som regeringen har lämnat sitt kortfattade meddelande till årets session.

De två utredningar, som jag alltså främst tänker på, avser dels frågan om

renprodukternas tillvaratagande och avsättning. I utredningen om denna sak är engagerade såväl renägare som företrädare för det veterinära området och för de olika led av handel, som kan vara berörda. Man har hållit sammanträden i praktiskt taget samtliga svenska lappbyar, och dessutom har man haft kontakt med motsvarande intressegrupperingar i Finland. Utredningen — som arbetar under landshövding Totties ledning — beräknas inom kort kunna framlägga sitt betänkande. Det utredningsarbete, som mera direkt har med renskötselns och angränsande problem att skaffa, arbetar under ledning av landshövding Näslund i Norrbotten. Jag bör kanske också tillägga, att det pågår en ytterligare utredning, som berör nomadskolverksamheten.

I samtliga dessa tre utredningar har alltifrån starten skett ett mycket intimt och nära samarbete över gränserna, då det gäller motsvarande undersökningar i såväl Norge som Finland.

Jag har velat erinra om detta i förhoppning, att det skall göra det förstäeligt, att man från svensk sida inte har ansett sig böra i princip ta ställning till själva frågan, förrän man genom de pågående utredningarna fått ett säkrare underlag för detta ståndpunktstagande. Jag vill också i detta sammanhang särskilt understryka, att det inte är tillräckligt att skapa nya kontaktorgan utan att det också måste ske med sådana ambitioner, att det även kan leda till avsedda resultat. Det finns redan nu ett kontaktorgan, Nordiska samerådet, och detta arbetar över gränserna med ganska näraliggande problem. Jag kan inte heller underlåta erinra om att i det besked, som från norska regeringens sida gavs till 1958 års session, anfördes ungefär samma betänkligheter som vi mot att förhastat sig.

Med det sagda har jag velat korrigerat det eventuella intrycket, att vi från svensk sida inte skulle vara positivt inställda till de samarbetsformer, som kan åstadkommas, då det gäller här ifrågasvarande grupp. Men jag tror, att det ur saksynpunkt är värdefullt, att man noga överväger de grunder, varpå ett nytt

kontaktorgan på dette område skall bygga sitt arbete.

Leirfall, Norge: Spørsmålet om sameenes rettigheter og sameens stilling i de nordiske folks samfunnsliv er uhyre komplisert, og en kan ikke vente gjennom Nordisk Råds arbeide å finne konkrete løsninger på alle de problemer som reiser seg. Rådets oppgave må først og fremst bli av opinionsdannende art både overfor publikum og overfor administrasjonen i de enkelte land. Dessuten kan rådet i den utstrekning det er mulig, søke å koordinere tiltakene. Og så blir rådet naturligvis det rette forum når det gjelder å forberede gjennomførelsen av tiltak som går over landegrensene. Nettopp dette med landegrensene spiller en vesentlig større rolle for sameene enn for oss andre. Deres urgamle naturlig avgrensede interesseområde er i forholdsvis sen tid blitt oppdelt ved landegrensene som ikke tar hensyn til naturlige forhold. Gamle handelsveier er blitt brutt av, naturlige utnyttelsesområder er blitt delt opp og isolert fra hverandre, og selve det samiske folk er blitt underlagt forskjellige lands administrasjon. Sameenes særstilling illustreres jo også ganske godt av det forhold at de langt ned i tiden betalte skatt til to eller tre land. Alt dette gjør at mange spørsmål om sameenes rettigheter ikke kan løses uten på felles nordisk plan.

Jeg tror det kan sies at allerede nå har rådet gjort en bra innsats i denne sak. Når sameproblemet er kommet så frem i lyset og inn i folks bevissthet som det er, kan det i ganske stor utstrekning tilskrives at saken er tatt opp i rådet. Den interesse som det er blitt omkring Nordkalotten i det hele tatt gjennom Nordisk Råds arbeide, har også bidradd til å vekke interesse for de spesielle samespørsmål.

Det er fremdeles mange som har den oppfatning at samespørsmålet er ensbetydende med de spørsmål som berører reindriften. Hr. Hønsvald var inne på det, og, som han sa, det er jo feilaktig. Så langt tilbake vi kan følge historien, har en del av samefolket ernært seg som

fiskere og bønder, og i dag er det den største del. Det er altså ikke noen omskoleringsprosess av mennesker som det ikke lenger er plass for i reindriften, som er aktuell. Det som det gjelder, er å overvinne de spesielle vanskeligheter som sameene har når de skal kvalifisere seg for de forskjellige yrker, vanskeligheter som ligger i tilpassing til et annet miljø, i språket, o. s. v. Og det som opptar sameene, er hvordan denne tilpassing kan skje uten at de samtidig må oppgi sin spesielle kultur med alt det verdifulle den inneholder, sine tradisjoner og sitt språk, med andre ord om det skal lykkes dem å opprettholde et samisk kulturmiljø samtidig som de blir helt ut fullverdige deltakere i sine respektive lands kulturelle og økonomiske utvikling. Det er ikke slik at sameene fra naturens side er skapt til å være reindriftsfolk, men egner seg mindre godt til andre yrker. Her vil jeg bare peke på den voldsomme utvikling som jordbruket har hatt i de rene samebygder i indre Finnmark. Det er som et eventyr hvordan jordbruket f. eks. i Karasjok i løpet av noen få etterkrigsår har utviklet seg fra primitivt naturjordbruk til et moderne mekanisert handelsjordbruk. Etter norsk målestokk er nå flere av sameene i Karasjok storbønder, og jordbruket deres kan fullt ut måle seg med jordbruket i mange av våre bedre jordbruksbygder. Når en så tar i betraktning de vanskeligheter de har hatt med å gjøre seg delaktige i faglitteratur, fagskoleopplæring, o. s. v. — eldre samer må jo f. eks. hente faglig opplysning om jordbruket i det vesle som foreligger på samisk — er det helt enkelt imponerende, og gir gode løfter for samefolkets deltakelse i moderne yrkesliv.

Sameenes krav om å få del i erstatningene ved kraftverksutbygninger og lignende er etter norsk sedvanerett godt begrunnet, og bør finne en løsning etter linjer som passer for de spesielle forhold. Dette er et spørsmål som har mest betydning for reindriftssameene. Et annet spørsmål er om en prioritert til utnyttelsen av det naturlige ernæringsgrunn-

lag i samebygdene, f. eks. bærplukking, jakt og fiske. Her faller samenes interesser og krav sammen med de interesser og krav som vi har i norske fjellbygder og utkanthbygder forøvrig. Det skulle også her være mulig å finne løsninger uten at turistnæringen og befolkningen ellers blir skadelidende.

Når det gjelder samenes adgang til å få del i høyere utdanning, bør det på grunn av de særegne forhold bli en romsligere stipendieordning. På grunn av beliggenheten, langt fra læreanstalter, er behovet for stipendier tilstede, og en lånekasseordning som den vi har i vårt land for den studerende ungdom, er heller ikke nok, dels fordi mange av samene har en i og for seg prisverdig motvilje mot å stifte lånegjeld.

Tilslutt vil jeg peke på at utbygging av veinettet for Nordkalotten også har en stor betydning for reindriften og for de folk som skal leve av den.

Hovedsaken på dette stadium av sakens gang er at det blir et godt samarbeide mellom samenes organer og Nordisk Råds organer, og her tror jeg at det er gjort en god begynnelse.

Statsråd Løbak, Norge: Jeg synes det er gledelig at Nordisk Råd har tatt opp samens problemer til behandling så grundig som det har gjort i 1958 og likeledes i år. Likeså synes jeg det er tilfredsstillende at samene selv gjennom konferansene i Stockholm og Enare i år så inngående har drøftet sine egne problemer.

Den rekommendasjon som det juridiske utskott nå foreslår rådet å vedta, er jeg helt ut enig i. Må jeg få lov å komme med noen bemerkninger til reindriften, som jo samler stor, og kanskje størst, interesse i de aktuelle spørsmål som vi her diskuterer. I de dokumenter som følger denne sak, finner man alle de opplysninger som man trenger omkring sameproblemet i Finnland, Norge og Sverige. Disse opplysninger bekrefter at det er påkrevet med tiltak for å sikre den samiske befolknings eksistensgrunnlag i de tre land.

Samenes reindrift i Norge er regulert ved lov av 21. mai 1933. Denne lov setter et tydelig skille mellom to grupper av samer, nemlig flyttsamer og bofaste samer. Flyttsamene utgjør bare 9 % av den samiske befolkning i Norge. Flyttsamene har enerett til å drive reindrift i de fem nordligste fylker i Norge. Denne retten er for øvrig nøye regulert. Bl. a. er det i loven fastsatt detaljerte bestemmelser om f. eks. erstatning for skade voldt av rein og om myndighetenes adgang til å inndelegge fylkene i reinbeitedistrikter, fordele beitemarkene i sommer-, høst-, vinter- og vårbeiter osv. Retten omfatter også vederlagsfri grunn til kojer og gammer, rett til å drive jakt, fangst og fiske i statens almenninger m. v. på like fot med den stedlige befolkning. Flyttsamene er fritatt for å løse jaktkort og for å betale avgift til viltpundet.

Mellom Sverige og Norge og mellom Finnland og Norge eksisterer reinbeitekonvensjoner. Etter den svensk-norske konvensjon har norske flyttsamer rett til å utøve beite på avgrensede områder i Sverige, og svenske samer har samme rett i Norge. De svenske samers rett omfatter også noenlunde de rettigheter jeg nevnte tidligere for de norske flyttsamer.

Den gjeldende konvensjon mellom Finnland og Norge hjemler ikke noen lignende gjensidig rett til beiteutøvelse som det er fastsatt for svenske og norske flyttsamer. Det gjerde som ifølge konvensjonen mellom Finnland og Norge er oppført mellom disse to land, skal hindre overgang og norske eller finske rein på det annet lands område.

Det er nå forhandlinger i gang mellom Sverige og Norge om eventuell revisjon av den gjeldende konvensjon. Det er å håpe at man under disse forhandlinger kan komme fram til løsninger som kan bety gjensidig framgang for samenes næringsøkonomiske interesser i de to land.

Samenes problemer kan ikke og bør ikke løses isolert fra det enkelte lands øvrige kulturelle og næringsøkonomiske problemer. Når det gjelder næringslivets utvikling i de områder hvor samene driver sin hovednæring, reindriften, må man i det framtidige arbeid ta mer om-

syn til samenes interesser enn tidligere. Skog- og jordbruksinteressene, industriforetak, vassdragsreguleringer m. v. må samordnes med samenes krav om adgang til tilstrekkelig beite for sine rein til alle årets tider.

Den norske reinbeitelov er nå tatt opp til revisjon. I dette arbeid må også inngå samordning med andre lover som jordlov, skogvernlov, jaktlov, lov om innlandsfiske og vassdragslovgivning. Mye av samenes næringsøkonomiske vanskeligheter i Norge kan sikkert lettere løses ved et langt bedre samarbeid mellom de ulike offentlige organer på næringslivets område.

Blant de spesielle oppgaver jeg vil nevne, er undersøkelsene om sjukdom på rein. I Norge har disse undersøkelser pågått i lengre tid, og det er meningen å få en egen konsulent eller inspektør som skal ha slike undersøkelser som hovedoppgave. Her mener jeg man uten særlig vanskelighet må kunne etablere et samarbeid mellom de tre interesserte land. Jeg vil i denne forbindelse særlig nevne tiltaket med slakterier i Kautokeino og Karasjok. Kvalitetsvare av reinkjøtt er et lett omsettelig produkt, og det vil sikkert være rimelig at man ordner det slik at ikke landegrensene stenger for et samarbeid for å fram slike kvalitetsvarer fra de distrikter hvor virksomheten foregår, til forbrukerne i de enkelte land. Det er således behov for et nærmere samarbeid mellom Finland, Sverige og Norge på dette felt. Jeg mener det er riktig at det blir opprettet et felles organ, slik som det juridiske utskott foreslår. Jeg vil anbefale det.

Som jeg sa til å begynne med: Jeg synes det er maktpåliggende at samene selv blir trukket aktivt med i dette arbeid. Det er jo samenes sak det her gjelder. Vi må fortsatt være lydhøre overfor de berettigede krav samene stiller; men samarbeidet mellom disse tre land er da også i første rekke avhengig av om samene selv, særlig når det gjelder reindriftnæringen, blir enige om hvilke tiltak som kan treffes over landegrensene. Det er ikke ubegrensede muligheter i noen av våre land. De er begrenset både i seg selv og overfor andre næringer. Det blir

til sjuende og sist et fordelingsproblemmål både i det enkelte land og mellom de tre land det her gjelder.

Thestrup, Danmark: Hr. præsident! I denne sag har Danmark jo ingen direkte interesse, vi skal ikke afholde nogen udgifter, og vi får ikke overladt nogen opgave at udføre. Da jeg i nemandskomiteen har været med til at behandle sagen og derunder også deltaget i samekongressen i Enarc, vil jeg imidlertid gerne sige et par ord.

Jeg vil — så stærkt som jeg kan — anbefale, at man stemmer for den foreslåede rekommandation. Jeg kan helt tilslutte mig den redegørelse, som de foregående talere har givet, men jeg vil gerne tilføje, at jeg tror, det har betydning, at vi her i Nordisk Råd går ind for, at en folkelig minoritet — uanset af den er fåtallig — har krav på, ikke blot i materiel, men også i kulturel henseende at nyde den samme omsorg fra statens side som den øvrige befolkning, således forstået, at dens sprog og særegne kultur også har ret til statens støtte til bevaring og udvikling.

Det 20. århundredes teknik trænger nu frem også over Nordkalotten af Skandinavien og truer med at omforme livet for de mennesker, der lever deroppe. Det betyder for de fleste af dem ændringer i deres almindelige materielle tilværelse. Det er — for mig at se — rigtigt, at disse ændringer sker på en så forsigtig måde som muligt, og at der herved tages hensyn til, at det jo er samerne, der har førstefødselsretten til landet.

Men det er endnu vigtigere, at man yder en indsats for, at deres sprog og kultur bevares, og at der gives dette sprog og denne kultur en adgang til videre udvikling. Ingen af os er i stand til at måle den ene kulturs eller det ene sprogs værdi over for andre, men ét er sikkert: at hver gang et sprog dør ud eller en kultur går under, bliver den samlede menneskehed fattigere. Også tanken om, at ved afgørelsen af, hvem der skal regnes for samer, skal de pågældendes eget ønske tages i betragtning, kan jeg helt gå ind for.

Det er ud fra disse betragtninger, som

jeg såre gerne så ført videre andre steder, at jeg beder rådets medlemmer om at stemme for rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Gram, Hegna, Holm, Hækerup, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Kyttä, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Lyng, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Einer-Jensen, Enne, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hans Gustafsson, Hønsvald, Magnús Jónsson, Kilpi, Thor kil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kähönen, Leskinen, Moe, Ohlin, Osvald, Pit sinki, Rakel Seweriin, Skoglund och Bernharð Stefánsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

12

Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade (Sak B 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga erforderliga åtgär-

der för att få till stånd ett närmare samarbete i fråga om utbyte av informationsmaterial och upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade.

Margit Borg-Sundman, Finland (utskottets talesman): Herr president! Till socialpolitiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade, väckt av Danmarks regering. I förslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande av ett avtal om utbyte av sådana upplysningar.

Förmedling av upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade förekommer redan i alla de nordiska länderna. Eftersom utvandringen från Danmark, Finland, Norge och Sverige går till samma främmande länder, är det naturligt, att det skulle förenkla arbetet i varje nordiskt land, om utbyte av informationsmaterial, så också av erfarenheter av informationsverksamheten, i större utsträckning än förr skulle ske mellan de nordiska länderna.

Detta material kan bestå av tryckta vägledningar angående invandringslandet eller duplicerade upplysningar om dess lönenivå, levnadsförhållandena o. s. v. Det anses vidare viktigt, att utbytet av detta informationsmaterial inte skulle omfatta endast transoceana länder utan även sådana europeiska länder, dit nordiska medborgare kan emigrera eller där de kan ta anställning även för en begränsad tid eller dit de utsänts i allmänt eller enskilt uppdrag. Likaså behöver ungdom, som i samband med studier söker arbete, riktiga upplysningar. Utbytet av informationsmaterial skulle sålunda vara ett viktigt led i arbetet för att hjälpa människorna att snabbare och bättre finna sig till rätta i ett främmande land. Jag förutsätter då, att det ses till, att informationsmaterialet är en realistisk och objektiv skildring av förhållandena i det planerade nya landet och icke propagandafyllda locktoner.

I uppgifter, som kommit till Nordiska rådet från de nordiska ländernas rege-

ringar samt vederbörande medborgarorganisationer, har man i allmänhet ansett det föreslagna informationsutbytet önskvärt. Vidare har man föreslagit, att Nordiska arbetsmarknadsutskottet skulle vara det naturligaste organet för ordnandet och övervakandet av detta informationsutbyte.

Socialutskottet finner det önskvärt, att ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna fås till stånd på detta område och anser, att det borde överlämnas till regeringarna att träffa överenskommelse om formerna för detta samarbete.

Sålunda föreslår utskottet, att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga erforderliga åtgärder för att få till stånd ett närmare samarbete i fråga om utbyte av informationsmaterial och upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade.

Arbets- och bolidminister **Bundvad**, Danmark: Hr. formand! Jeg vil gerne takke det socialpolitiske udvalg for dets indstilling om vedtagelse af det danske regeringsforslag.

Så kort kunne jeg måske gøre min anbefaling. Men udvalgets ordfører kom med en bemærkning, som jeg synes jeg lige må kommentere, idet ordføreren sagde, at man forudsatte i udvalget, at de oplysninger, som blev indhentet til fordel for de udvandringsinteresserede, var realistiske og objektive, og at der ikke var tale om lokketoner. Dette giver mig anledning til at sige, at det har jo altid været et princip i de nordiske lande, at man ikke opfordrede folk til at udvandre; det var op til folk selv at bestemme, om de ville udvandre eller ej. Men det, vi skulle gøre, var at skaffe en baggrund for deres beslutning om at udvandre eller lade være, det vil sige, at vi skulle skaffe oplysninger om, hvordan forholdene var i disse andre lande, som de tænkte sig måske at rejse til, og det siger sig selv, at det ikke skal være lokketoner, men det skal være objektive oplysninger om de faktiske forhold i de pågældende lande.

5—591652. Nordiska rådet.

Vi har fra den danske regerings side ment, at dem skaffede vi netop bedst ved et nordisk samarbejde, ved at vi forenede vore muligheder for at skaffe oplysninger, eller også at vi delte dem. Det kunne måske komme dertil, at vi kunne sige til det ene land om at skaffe oplysninger om et bestemt lands forhold, medens vi i det andet land tog en anden opgave på os. Vi kan skaffe disse objektive oplysninger, vi kan forenkle vore bestræbelser, vi kan måske endog spare penge, samtidig med at de, der måtte ønske at udvandre fra vore lande, får så objektive og realistiske oplysninger, som vi overhovedet kan skaffe.

Jeg anbefaler meget, at man stemmer for forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Sigrid Eken-dahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Gram, Hegna, Holm, Hækkerup, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kraft, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Leikola, Leskinen, Lyng, Ohlin, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen och Österholm.

Mot utskottets förslag röstade:

Helge Larsen.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Borten, Einer-Jensen, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hans Gustafsson, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Leirfall, Moe, Osvald, Skoglund, Bernharð Stefánsson och Wikborg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 1.

13

Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (Sak A 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att medverka till uppbyggnaden av planmässig trafiksäkerhetsforskning och i samband härmed föranstalta om organiserat samarbete på detta område.

Claudia Olsen, Norge (utskottets talesman): Denne sak, om trafikksikkerhetsforskning, ble første gang reist som medlemsforslag i 1956, og ble behandlet i Nordisk Råd under sesjonen 1957. Den ble igjen behandlet i 1958, men da foreslo komitéen saken utsatt til neste sesjon, fordi Sverige hadde opplyst at de ville kalle inn myndighetene i de øvrige nordiske land til et møte for å behandle de for Norden felles problemer på trafikkskedeforskningens område.

Jeg finner det riktig ved denne anledning å understreke at den sosialpolitiske komité uttalte sin store tilfredshet med den undersøkelse som var utført av Nordisk kirurgisk forening, og komitéen fremhevet nødvendigheten av et videre nordisk samarbeid.

Samtlige nordiske land har nå sine komitéer — offentlige eller halvoffentlige komitéer — som skal ta seg av trafikkskadeundersøkelser og trafikksikkerhetsforskning.

Av de opplysninger som foreligger fra Sverige, og som vi finner i sakens dokumenter får vi, la meg si et grelt bilde av de mange trafikkuulykker i samtlige nordiske land, og ulykker med døden som følge.

Hvor viktig en slik forskning vil være, kan man ane når det fra Sverige opplyses at trafikkuulykkene i året 1958 kostet landet ca. 1 milliard svenske kroner. Det er et stort beløp, og jeg tror det vil være riktig om de nordiske lands myndigheter satser noe på denne sak for snarest

å kunne få ulykkestallet ned. Forutsetningen er at forskningsarbeidet skal omfatte trafikksikkerhet, trafikkuulykker, de ulike ulykkestyper o. s. v.

Den sosialpolitiske nimannskomité behandlet denne sak i sitt møte 1. oktober i år, og uttaler der enstemmig:

Det skulle efter komitéens mening være av stor verdi om Nordisk Råd vil gi et klart uttrykk for sin oppfatning om betydningen av et intimt samarbeid i Norden på trafikksikkerhetsforskningens område.

Og det sosialpolitiske utvalg henstiller i dag at rådet rekommenderer regjeringene å medvirke til oppbyggingen av en planmessig forskning og et organisert samarbeid i Norden på dette område.

Jeg tillater meg å anbefale det forslag som foreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Sigríð Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Gram, Hegna, Holm, Hækkerrup, Hønsvald, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Leikola, Leskinen, Lyng, Ohlin, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Ryländer, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Skoglund, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Borten, Einer-Jensen, Fagerholm, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hans Gustafsson, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Thorkil Kristensen, Helge Larsen, Leirfall, Moe, Osvald, Bernharð Stefánsson och Hannibal Valdimarsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

14

Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 43)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Denna fråga behandlades ju vid rådets förra session i Oslo. Av de meddelanden, som vi fått in, sedan rådet då beslutade hemställa till regeringarna att undersöka frågan om sommartid, framgår, att man i Danmark inte för närvarande är villig att införa sommartid, att man i Finland på vissa områden ännu undersöker frågan och att man i Sverige har uppdragit åt järnvägsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen att i samråd undersöka förutsättningarna för införande av sommartid. Sammansättningen av de myndigheter, som i Sverige skall handlägga frågan, talar väl för att alla intressen blir beaktade, som här kan ifrågakomma — jordbruket, de hälsosynpunkter, som var vägledande för resonemanget föregående år, och även kommunikationssynpunkterna.

Under dessa förhållanden, herr president, när frågan är under utredning i ett eller två av de anslutna länderna, har utskottet funnit det riktigt att föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session. Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Statsråd Harlem, Norge: Blant de nordiske land har Island gjennom mange år hatt sommertid, og Norge innførte nå siste sommer 1 times sommertid fra midten av mars til midten av september. Jeg antar at det vil være av interesse for de land som nå overveier å innføre sommertid, at jeg ganske kort rede-

gjør for de erfaringer Norge har høstet denne sommeren.

Vårt motiv for å innføre sommertid var først og fremst knyttet til de helsemessige fordeler som vi mente lå i at dagslyset varte lenger etter arbeidstidens slutt, med de muligheter det ga for mere turer og friluftsliv også på hverdager, og dermed mere sol og frisk luft. Noe vitenskapelig bevis for at dette har betydning for folks helse har vi ikke. Den særpregede sommeren som vi har bak oss, har ikke gitt oss nye erfaringer på det punkt. Men jeg tror at de fleste ut fra sin egen direkte erfaring vil godta at sol, frisk luft og friluftsliv er verdifulle, positive helsefaktorer som vi skal legge stor vekt på, særlig i land med vår lange mørke vinter.

Betenkelighetene overfor ordningen kom særlig fra jordbrukshold, og knyttet seg særlig til de vanskene morgendugg ville gi for innhøstningsarbeidet. Det synes som om erfaringene har vist at disse vanskene ikke har vært så store i praksis som en teoretisk hadde ventet at de ville bli. Det er så mange faktorer som virker inn på driften i jordbruket, og driften er så sammensatt at disse momentene, selv om de virker i negativ retning, ikke er avgjørende. Dette gjenspeiles på interessant vis i Gallup-tall, som jeg gjerne vil få komme tilbake til.

For skogbruket er erfaringene positive — det gode arbeidslys varer lenger om ettermiddagen.

I samferdselssektoren har også erfaringene vært oppmuntrende. Turistnæringen er takknemlig for ordningen, som gir en utvidelse av den ellers så korte sommersesongen. Kommunikasjonssystemet klarte tidomstillingen godt. Samferdselsminister Varmann uttrykte det slik: Dette har gått fint. Det har ikke skapt noen virkelige problemer, og det har gitt viktige fordeler.

For meteorologene har det derimot skapt visse problemer. De får sine observasjoner noe senere, og har altså mindre tid til rådighet før de skal gi sine varsler.

Det som kanskje allikevel er den mest slående erfaringen, er i hvor høy grad

sommertiden er blitt populær. Den har gitt lange lyse ettermiddager og sommerkvelder, og dermed glede og større livsutfoldelse, særlig for dem som har sitt arbeid innendørs, i bedrifter, butikker, kontorer.

Dette gjenspeiles da i resultatene av en del Gallup-undersøkelser som er foretatt i Norge, — opinionsundersøkelser på vanlig måte. Den første skriver seg fra 1947. Vi hadde da gjennom krigsårene hatt sommertid, men ordningen var forlatt etter krigen. Resultatet var i 1947 at 61 pst. uttalte seg for sommertid, 22 pst. uttalte seg imot, mens spørsmålet for resten av de spurte var likegyldig.

I 1957 — etter at det var gått vel 10 år uten at vi hadde hatt denne ordningen, slik at mange hadde glemt hvordan sommertiden egentlig virket — var bildet blitt noe forandret. Det var nå bare 48 pst. som ønsket sommertid, mens det var hele 33 pst. som gikk imot ordningen.

I september dette året — etter at vi hadde erfaringene fra én sommers sommertid — fikk vi disse resultatene for hele landet: 66 pst. var for, bare 15 pst. var imot sommertid.

Kanskje det mest interessante kom frem ved den spaltning som ble gjort på yrkesgrupper. Det viste seg at for yrkesgruppen jordbruk, gartneri og skogbruk var fallet 50 pst. for sommertid og 33 pst. imot. Dette var jo nesten oppsiktsvekkende tall, fordi en ikke egentlig kunne vente at ordningen ville bety så meget for dem som arbeider ute, slik folk i denne yrkesgruppen gjør, samtidig som det jo er klart at sommertid for jordbruket medfører visse problemer som må overvinnnes.

Alt i alt: en må kunne si at erfaringene om sommertiden i Norge har vært gode. Den har så å si gitt oss mere sommer. Eiendommelig nok, det er trivselen og gleden ved de lange lyse ettermiddagene og kveldene som indirekte har skapt det kanskje største problemet. Folk nyter lyset og sommeren, slik at de ikke har lyst til å legge seg til å sove i rimelig tid. Dette problemet er kanskje delvis et resultat av den særlige solsummeren som vi har hatt. Men i alle fall er det et pro-

blem som den enkelte selv både kan og bør kunne håndtere, slik befolkningen i de nordlige delene av Norden alltid har gjort.

Anders Pettersson, Sverige: Herr president! Vid sessionen i Oslo förra året hade vi en stor debatt om sommertid, och meningarna för och emot bröt sig tämligen starkt. I den utredning, som hade lagts fram, redovisades olika åsikter, och det framgick inte riktigt säkert, hurvida fördelarna med att ändra klockan en timme kunde väga över nackdelarna, men rådet ville inte gå helt emot förslaget och rekommenderade därför regeringarna att närmare undersöka förutsättningarna för införande av sommertid i de nordiska länderna efter enhetliga regler.

Med anledning av statsrådet Harlems anförande vill jag säga, att vi, som röstade emot förslaget förra året, inte gjorde det därför, att vi ville hindra folk att lapa sol och utnyttja sommaren så mycket som möjligt, men såsom statsrådet själv sade, medför sommertid otvivelaktigt nackdelar. Jag erkänner, att det är en intressant utredning, som Norges regering har framlagt, men det är inte säkert, att den måste leda till ett positivt ställningstagande för sommertid; där redovisas nämligen också åtskilliga nackdelar. Som statsrådet själv framhöll har sommaren i år varit annorlunda än somrarna brukar vara, och erfarenheterna från i år kan knappast ge ett riktigt utslag för hur sommertiden skulle verka. Om man läser redogörelsen för alla konsekvenser, som sommertiden fört med sig, tror jag inte heller, att man riktigt kan hålla med statsrådet om att erfarenheterna har varit goda.

Såsom utskottets talesman här framhållit anser sig inte Danmarks regering kunna — åtminstone inte nu — rösta för införandet av sommertid, och från finsk sida ställer man sig tveksam. I Sverige har det igångsatts en utredning om saken, och det finns all anledning tro, att denna utredning kommer att bli mycket fullständig. Såsom fru Ekendahl sade kommer den att omfatta både hälsosynpunkter, lantbrukets problem och annat.

Statistiken över hur det gjorda försöket med sommartid utfallit kan som sagt inte bli tillförlitlig, eftersom vi haft en sommar med mycket lite regn och dagg. Å andra sidan har det inte funnits någonting, som hindrat människorna att njuta av solen och sommaren utan lagstiftning. Såsom jag sade vid rådets förra session förstår jag inte, varför man skall behöva i lag bestämma, när människorna skall börja och sluta sin dag. Den

saken kan vi nog ordna själva. Åtminstone här i Sverige har en hel del institutioner och företag frivilligt infört sommartid, och det har gått alldeles utmärkt.

Herr president! Jag har bara velat anföra dessa korta synpunkter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 17.40.

Protokoll

4:e mötet

Torsdagen den 5 november 1959 kl. 15.00

Presidenter: Hønsvald (1—16, 19) och Ohlin (17—18)

Dagordning

1. Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (Sak D 57)

2. Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift (Sak D 41)

3. Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor (Sak D 42)

4. Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna (Sak A 14)

5. Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av berättelse om samarbete i atomenergifrågor (Sak C 10)

6. Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska

medborgares rättsställning i annat nordiskt land (Sak D 2)

7. Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 2)

8. Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 10)

9. Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om i annat nordiskt land än hemlandet bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall (Sak A 13)

10. Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (Sak D 68)

11. Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)

12. Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut (Sak C 2)

13. Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna (Sak C 7)

14. Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare jämte tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad (Sak D 26)

15. Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna (Sak A 15)

16. Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken (Sak A 17)

17. Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om television och reklam (Sak A 7)

18. Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (Sak D 27)

19. Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet jämte ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (Sak A 22), berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5), meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63) samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64)

20. Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8)

21. Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sve-

rige jämte ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (Sak A 4) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 60)

22. Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 28)

23. Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten jämte tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien (Sak D 58)

Meddelande

Det meddelades, att finansminister Viggo Kampmann, Danmark, och statsråd Halvard Lange, Norge, intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Olov Rylander, Sverige, tills vidare lämnat sessionen och ersatts av Folke Nihlfors, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Angående dagordningen

Rådet beslöt, att de punkter på dagordningen, där utskottsförslag inkommit först föregående dag, likväl finge upptagas till behandling vid detta möte.

1

Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (Sak D 57)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kraft, Danmark: Det økonomiske udvalg har modtaget de oplysninger, vi havde udbedt os i sidste session om samhandelen med Sovjetunionen og de folkedemokratiske lande, og efter at have gennemgået disse dokumenter indstiller udvalget, at rådet betragter denne sag som afsluttet.

Rosenberg, Finland: Herr president! De nordiska regeringarnas meddelanden om handeln med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna ger uttryck för en positiv inställning till Nordiska rådets år 1958 godkända rekommendation. I meddelandena konstateras, att handeln ökats och att man samtidigt övergått till ramavtal på längre sikt, inom vilka överenskommelser om de årliga varulistorna träffats.

Om denna utveckling får fortgå ostört, kommer den säkert att ha en mycket fördelaktig inverkan på våra länders ekonomi, att främja sysselsättningen och sålunda höja folkets levnadsstandard.

Å andra sidan är de flera år omfattande handelsavtalen ägnade att underlätta planläggningen av produktionen och investeringarna på lång sikt och att bidra till en utjämning av konjunkturväxlingarna.

I olika sammanhang har man från Finlands sida påvisat, huru livsviktig östhandeln är för vårt land och huru nödvändigt det är, att den ytterligare utvecklas. Detta faktum kan vi inte förbigå, när vi planlägger vår handelspolitik. I enlighet med vårt lands intressen bör vi bedriva en handelspolitik, som inte ska-

dar våra handelsrelationer till Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna. Det bör beaktas, att det av oss nyligen ingångna femårs handelsavtalet med Sovjetunionen förutsätter ett handelsutbyte för ca 500 miljarder mark och att det allmänt konstaterats vara fördelaktigt för vårt land.

De i regeringarnas meddelanden anförda intressanta uppgifterna om ökad östhandel för alla länders vidkommande ger vid handen, att också andra länder än Finland haft positiva erfarenheter av östhandeln. Den starka ekonomiska utvecklingen i Sovjetunionen och speciellt uppfyllandet och överskridandet av sjuårsplanen ger de nordiska länderna större möjligheter än hittills för handeln med detta land.

Till sist vill jag, herr president, med tillfredsställelse konstatera det positiva innehållet i regeringarnas meddelanden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

2

Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift (Sak D 41)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Hækkerup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det økonomiske udvalg har behandlet forslaget, og uden at der er tale om nogen særlig entusiasme, tror jeg, det er rigtigt at sige, at rådet i alt fald er enig i, at man forsøger at udrede spørsmålet, således som det er foreslået i den norske regerings indstilling. Jeg skal på udvalgets vegne anbefale, at rådet vedtager dette.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

3

Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor (Sak D 42)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

4

Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna (Sak A 14)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att i förekommande fall samverka beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter.

Moe, Norge (utskottets talesman): Der var i utskottet enighet om at en slik ordning som her er foreslått, nok kunne være ønskelig, men at saken på den andre siden bød på mange vanskeligheter, og det eneste vi rekommenderer, er derfor at regjeringene skal undersøke mulighetene for en slik ordning. Det er klart at det i første rekke gjelder det man kan kalle tekniske attasjéer, muligens sosialattasjéer. Det gjelder ikke landbruks- eller fiskeriattasjéer, hvor de nordiske land kan ha divergerende økonomiske interesser.

Utvalget var enig om å understreke at tanken er ikke å utnevne egne spesielle nordiske attasjéer, men at man skal foreta en viss arbeidsdeling, slik at — la oss si — Sverige har en attasjé et sted som stiller sitt materiale til disposisjon for de andre nordiske land, og vice versa. Det kan jo også tenkes at man kan finne fram til en ordning om samarbeid mellom utenriksdepartemen-

tene, slik at rent tekniske rapporter også blir stilt til disposisjon for andre nordiske land. Dette er jo en sak som meget passende kunne tas opp på et av de regelmessige nordiske utenriksministermøter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Arvid Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Lyng, Moe, Ohlin, Osvald, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Sewerriin, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Hannibal Valdimarsson och Wikborg.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersen, Borten, Lars Eliasson, Hans Gustafsson, Håkon Johnsen, Thor kil Kristensen, Nihlfors, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Toft, Virolainen och Österholm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

5

Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av berättelse om samarbete i atomenergifrågor (Sak C 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Strand, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Till det ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete i atomenergifrågor, överlämnad av Danmarks regering. I berättelsen sä-

ges ingenting annat än att det inte finns någonting att meddela i saken. Sedan utskottet noterat detta, har det föreslagit rådet att lägga berättelsen till handlingarna.

Emellertid har vi inom rådet tagit fasta på det uttalande, som gjordes av handelsminister Lange i generaldebatten, nämligen att regeringarna självfallet inte hade någonting emot att lämna rådet en berättelse över verksamheten, så snart någonting av värde fanns att meddela. Med understrykande av detta hemställer jag nu om bifall till ekonomiska utskottets förslag, att berättelsen lägges till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

6

Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (Sak D 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålets ej slutbehandlade del till en senare session, såvitt avser rätt att ge offentlig föreställning, rätt att inneha statstjänst och biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land samt anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat, såvitt avser inregistrering av och trafik med luftfartyg och internordisk giltighet för flygcertifikat.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Af de spørgsmål, som vi under denne rekommendation har beskæftiget os med, er der tilbage følgende: indregistrering og trafik med luftfartøjer, internordisk gyldighed for flyvecertifikater, ret til at give offentlige forestillinger, ret til at beklæde statsligt embede og bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af myndigheder i andet nordisk land.

Af de meddelelser, der foreligger for os, fremgår det, at der ikke for tiden vil kunne opnås noget med hensyn til de to første, og at der derfor kun er de tre sidste tilbage. Udvalget henstiller, at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser, for så vidt angår de tre sidste sager, altså ret til at give offentlige forestillinger, ret til at beklæde statsligt embede og bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af myndigheder i andet nordisk land.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

7

Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av regeringsförslaget.

Rosenberg, Finland (utskottets talesman): Herr president! Det föreliggande ärendet om en likartad djurskyddslagstiftning i de nordiska länderna blev insänt av den norska regeringen till rådets sjätte session. Saken blev inte då slutbehandlad, utan den hänsköts till den juridiska niomannakommittén.

Kommittén har bedrivit ett grundligt utredningsarbete och har inbegärt utlåtanden från olika administrativa myndigheter, från djurskydds- och andra organisationer i de nordiska länderna.

Då förslaget främst syftar till en likartad lagstiftning beträffande offentlig förevisning av djur, är det naturligt, att de inbegärda utlåtandena huvudsakligast rör sig om denna fråga.

Jag skall inte uppta rådets tid med att redogöra för innehållet i det insamlade materialet utan endast nämna, att kommittén kom till den uppfattningen, att en närmare undersökning av saken på en nordisk gemensam basis knappast skulle bana väg för en mera likartad lagstiftning på ifrågavarande område och att

man därför inte vill föreslå, att saken upptas till behandling av regeringarna. Under frågans behandling i juridiska utskottet var man allmänt av den uppfattningen, att man vid framtida lagändringar på detta område bör låta sig ledas av humanitära principer och synpunkter. Detta var utskottets alla medlemmar ense om. Utskottet anser dock, att det i sakens nuvarande skede icke är möjligt att komma till mera likartade regler i denna sak, varför utskottet hemställer, att rådet inte företar sig något i anledning av regeringsförslaget.

Wikborg, Norge: Som sakens ordförere nevnte, har utvalget måttet innstille på at saken henlegges, at det ikke gjøres noe mer med den. Jeg synes ikke vi skal begrave saken uten at det iallfall blir uttalt beklagelse over at det virkelig er slik, at vi ikke kan bli enige på et område som det det her gjelder.

Det norske regjeringsforslag gikk ut på at man skulle få ens regler for dressur og fremvisning av ville dyr. Det gjelder områder hvor det råder ganske sterk opinion, iallfall i Norge. Forslaget tok altså sikte på at vi skulle få ensartede regler på dette område. Her bygges det på etiske prinsipper som i og for seg skulle gjelde i alle våre nordiske land. Det uttrykkes sympati for tanken, men man vil ikke gjøre noe mer med den.

Det foreligger uttalelser fra en rekke dyrebeskyttelsesforeninger og fra museer som går i retning av at det kunne være ønskelig å ha strengere regler. Nordiska museet i Stockholm har blant annet gitt uttrykk for at med felles lovregler vil Norden kunne danne en samlet front ved internasjonale dyrebeskyttelseskonferanser. Og hadde vi kunnet stå sammen, ville det ha betydning at vi på dette ganske visst lille område, men dog et område som spiller en stor rolle for mange, ville kunne være med på å forme opinionen og utviklingen også i andre land.

Det har altså ikke vært mulig. Vi har her et eksempel på at selv vi her i Norden, som har et felles etisk grunnlag å bygge på, ikke kan bli enige i et tilfelle

som det vi her har for oss. Jeg synes det er beklagelig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

8

Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Af de oplysninger, der foreligger for udvalget, fremgår det, at den ved rekommendationen tilsigtede liberalisering af praksis i vidt omfang er gennemført. Vi anser det nu for mest hensigtsmæssigt, at man foreløbig afventer resultaterne af den undersøgelse, som regeringerne vil lade føretage, en undersøgelse, der muligvis kan føre til resultater på en hel række områder. Et af de vigtige områder er således spørgsmålet om udlændinges adgang til at være bestyrelsesmedlemmer, direktører m. v. i aktieselskaber.

Det fremgår endvidere af de oplysninger, der foreligger for os, at komiteen har påbegyndt en undersøgelse af spørgsmålet om nordiske statsborgeres ligestilling med hensyn til adgangen til at drive mere specielle næringer.

Vi har således konstateret, at den ligestilling af nordiske statsborgere, som rekommendationen tager sigte på, i vidt omfang er gennemført, samt at komiteen har påbegyndt en undersøgelse af spørgsmålet om ligestilling inden for mere specielle næringsgrene. Og da udvalget i det hele kan tilslutte sig komiteens udtalelse i sagen, indstiller udvalget, at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til en senere session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

9

Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall (Sak A 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Wikborg, Norge (utskottets talesman): Dette forslag tar sikte på å lette de økonomiske forhold for nabolands menigheter i nordiske land. Det er jo så at en hel del av borgerne i de nordiske land har bosatt seg i naboland. Det er en ting som vi allesammen gjerne skulle være med å fremme. Det er i pakt med alle de tanker som også ligger bak Nordisk Råd og tanken om samhörighet i Norden. Meget ofte har disse grupper av nabolandsborgere opprettet egen menighet og egen kirke, og tildels har institusjoner i vedkommende borgeres hjemland opprettet f. eks. sjømanskirker i nabolandene. Forslagsstillerne mener at det i disse tilfelle ville være rimelig om i ethvert fall endel av den kirkeskatt som de i vedkommende land bosatte nabolandsborgere må betale, går til deres egen kirke. Ellers blir jo situasjonen den for disse at de både betaler kirkeskatt og dessuten som regel må være med og bære omkostningene ved sin egen kirke.

Forslaget har vunnet sympati og bifall på alle hold. Det dreier seg om endel kirker og menigheter som vi nå har oversikt over: den norske sjømannskirke i København og den norske sjømannskirke i Göteborg, den svenske sjømannskirke i Narvik og den svenske menigheten i Oslo. Og der eksisterer i virkeligheten også en norsk menighet i Stockholm.

Det ser ut til at hele problemet kan løses av administrasjonen i de forskjellige land. Det er en udmerket løsning og det skulle da ikke være nødvendig for rådet å avfatte en rekommandasjon. Jeg håper at det må lykkes administrasjonen å komme frem til ensartede regler som alle de nordiske land aksepterer, og at man kommer frem til regler

hvor man fastsetter de felles prinsipper som skal gjelde med hensyn til den pro-sentsats av kirkeskatten som i tilfelle skal gå til vedkommende menighets kirke, og hvilke krav der må stilles til menighetslemmenes tilknytning til vedkommende kirke. Det skulle være en relativt enkel sak for administrasjonen i våre land å finne frem til ensartede regler, som så kan praktiseres i alle de tilfelle vi har av den art som det her gjelder.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölles utskottets förslag.*

10

Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (Sak D 68)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölles.

11

Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Seip, Norge (utskottets talesman): Jeg vil bare gjerne knytte et par merknader til innstillingen om beretningen fra Nordisk kulturkommisjon. Det jeg særlig vil peke på, er den betydning som kulturkommisjonen nå har lagt i arbeidet for en samordning av innsats på forskningens område, og når det gjelder utdannelsesproblemene. Det er ganske klart at med de nye oppgaver som forskningen i Norden nå er stillet overfor, har man et behov både for fellesnordiske forskningsinstitutter og for å koordinere virksomheten innenfor de institusjoner som eksisterer i Norden, slik at en får den

størst mulig samlede effekt av den innsats som vi er i stand til å gjøre.

Begge disse sider av spørsmålene har vært behandlet inngående. På en rekke felter har man nådd fram til betydningsfulle resultater. Det har også lyktes å få i stand et samarbeid mellom bibliotekene for å sikre den størst mulige tilgang på faglitteratur på sentrale områder, slik at forskere i Norden til enhver tid skal ha så god tilgang på faglitteratur som mulig. I samme retning går også de bestrebelser som nå gjøres med sikte på å skape et bredest mulig utdannelsesmiljø for dem som søker akademisk og annen videregående utdanning i de nordiske land.

Man er kommet ganske langt når det gjelder studentutveksling. Man har på en rekke områder fått fastsatt regler om felles nordisk tentamensgyldighet, det er ordnet med utveksling av lærere ved universiteter og høyskoler og ellers ved forskjellige læreanstalter. Endelig har det — delvis under kulturkommisjonens regi — også vært tatt opp spørsmål om videreutdanning f. eks. for lærere. Det siste punkt tror jeg det vil ha betydning å se nærmere på også for andre faggrupper.

Det er vel kjent at på en del områder foregår det nå et samarbeid mellom de nordiske land med sikte på å fremme videreutdannelsen av dem som for lengst har fullført sin universitetsutdanning eller høyskoleeksamen, men som senere trenger å bli holdt ajour med alle nye landevinninger innen sitt fag. Det har bl. a. innen medisinen vært et meget brukbart samarbeid, som også har gått så langt som til å gjelde fellesnordisk opptreden og deltakelse i de store internasjonale kongresser, der de enkelte nordiske land bare kan være representert med et beskjedent antall medlemmer. Jeg vil særlig understreke behovet for at en nå også tar hensyn til de problemer som videreutdannelsen stiller for oss alle, at en søker å utvide det arbeidsfeltet i samarbeid med dem som har gått inn for videreutdannesspørsmålet, og søker å finne de rette former for å bringe de nye landevinninger i vitenskap og forskning fram til dem som skal

sette disse landevinninger om i praktiske resultater.

Det foreligger også i innstillingen denne gang fra kulturkommisjonen en omtale av et spesielt forslag om et nordisk sjørettsinstitutt, — det kommer som neste sak på dagordenen — og jeg går ut fra at hr. Wikborg som sammen med meg har vært forslagsstiller i den saken, vil si noe nærmere om den.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

12

Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörettsinstitut (Sak C 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt til å opprette et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo etter de retningslinjer som er trukket opp av en Nordisk kulturkommisjon anordnet spesialistkonferanse (Sak C 2/1959, Tilläggsförslag).

Wikborg, Norge: Jeg vil gjerne få lov til å uttrykke min tilfredshet med og glede over at kulturutvalget godtar det forslag som er fremsatt av hr. Seip og meg, og som går ut på at det blir opprettet et nordisk sjørettsinstitutt.

De nordiske land har en handelsflåte som samlet når opp i en størrelse som gir den verdensformat. Vi har på sjørettens område hatt felles lovgivning i mer enn 60 år, vi har en felles nordisk dømsamling som også snart er 60 år gammel, hvor nordiske sjørettsdommer inntas, vi har hatt et samarbeide i internasjonale sjørettsorganisasjoner gjennom mange, mange år, — det er i det hele tatt et av de områder hvor samarbeidet mellom de nordiske land ikke kunne vært bedre.

Det rettsfelt som skal dekkes her, er uhyre omfattende, blant annet på grunn av de store problemer som den internasjonale sjørett reiser, med de forskjellige artede rettssystemer som man finner rundt om i de forskjellige land. Samtidig

er faget av den art at det er forholdsvis få jurister som berøres av det. Derfor er det dobbelt betydningsfullt at vi får et nordisk sentrum, et nordisk miljø, både for forskningen og for undervisningen. Det vil være uhyre nyttig for alle som i fremtiden vil studere sjørett, å kunne ta et semester ved dette sjørettsinstitutt, som jeg forstår vil bli opprettet i Oslo, der vi allerede har grunnstammen til det. Jeg tror også at et slikt forskningsinstitutt med alle de medarbeidere som etter hvert vil komme dit fra de nordiske land, vil danne en utmerket forutsetning for at vi skal kunne hevde de nordiske lands interesser i de internasjonale konferanser som til stadighet holdes på sjørettens område.

Jeg anbefaler derfor på det beste vedtagelsen av denne rekommandasjon.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hegna, Holm, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Kraft, Kytta, Kähönen, Helge Larsen, Leirfall, Moc, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Røiseland, Kerittu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Toft, Hannibal Valdimarsson, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Margit Borg-Sundman, Borten, Einer-Jensen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Hækkerup, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Langhelle, Leikola, Leskinen, Lyng, Nihlfors, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Pitsinki, Rantamaa, Rosenberg, Rakel Seweriin, Thestrup, och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster.

13

Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna (Sak C 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

14

Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare jämte tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad (Sak D 26)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till en senare session.

Rakel Seweriin, Norge (utskottets talesman): Jeg vil gjerne benytte anledningen til å gjøre oppmerksom på at et spørsmål som ble reist innenfor Nordisk Råd, og som fikk sitt uttrykk gjennom en rekommandasjon i 1957, hvor rådet ba regjeringene om å undersøke mulighetene for et felles arbeidsmarked for medisinsk personell, begynner å vise resultater. Regjeringene oppnevnte straks et utvalg som skulle utrede spørsmålet for legers vedkommende, og det er nå kommet en innstilling fra dette utvalget. Men denne innstillingen er bare 3—4 uker gammel, og den inneholder en mengde detaljspørsmål som de respektive regjeringer ennå ikke har fått anledning til å ta standpunkt til, og hvor de ikke har hatt anledning til å vurdere om det er mulig for de enkelte land å følge de anvisninger som er kommet.

Men siden denne komitéinnstillingen også inneholder forslag til overenskomst mellom de fire nordiske land om felles arbeidsmarked for leger, har vi godt håp

om at vi der så snart som mulig skal komme fram til et resultat. Det at innstillingen fra dette ekspertutvalget er kommet så sent, er altså komitéens grunn til at vi denne gangen ikke har kunnet følge det medlemsforslag som er kommet inn, og at vi vil utsette saken til en senere leilighet, da de respektive regjeringer har hatt anledning til å uttale seg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

15

Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna (Sak A 15)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt åvägabrinda en ordning, varigenom den nuvarande karenstiden i fråga om rätt till ålderspension i annat nordiskt land än hemlandet reduceras samtidigt som möjlighet ges för den, som i ett nordiskt land fått ålderspension, att bibehålla denna vid flyttning till annat nordiskt land, intill dess han där erhåller motsvarande förman.

Birger Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Lagstiftningen i de nordiska länderna beträffande folkpensioneringen är ju rätt olikartad, då det gäller pensionsålder och pensionsbelopp, men bestämmelserna i de olika länderna står i rätt nära anslutning till varandra, när det blir fråga om den tid, en pensionstagare får vistas utanför det egna landet utan att gå förlustig pensionen. I regel får inte någon medborgare i dessa länder, vilken uppstår folkpension, vistas utanför landet längre tid än ett år utan att förlora rätten att uppbära pension. Detta har för många människor, som är tvungna att leva på pensionen, varit till stort besvär och har förorsakat en hel del irritation.

Vid årets session föreligger ett medlemsförslag, syftande till en sådan änd-

ring, att vederbörande folkpensionärer skulle under en längre tid få uppbära sin pension, trots att de bor i annat nordiskt land. Med den fria arbetsmarknad, som vi nu har, inträffar det ju ofta, att människor flyttar över gränserna, och det kan t. ex. hända, att föräldrar vill söka sig till sina barn, som kommit att bli bofasta i ett annat nordiskt land. Med nuvarande bestämmelser angående folkpensionen är detta en svårighet.

Nu gäller en karenstid på fem år för rätt att uppbära pension i ett annat nordiskt land. Denna karenstid har vid flera tillfällen varit föremål för debatt, då man ansett, att tiden varit för lång, men någon ändring har inte kommit till stånd. Det föreliggande medlemsförslaget syftar även till en uppmjukning av karensbestämmelserna.

Socialpolitiska niomannakommittén har ingående prövat detta förslag och kommit till den uppfattningen, att en ändring bör ske. Om en pensionär får föra med sig pensionen till ett annat nordiskt land, kan även karenstiden ändras utan svårighet — de risker för missbruk, som man förut talat om, skulle därmed elimineras. Socialpolitiska utskottet anser, att förslaget bör av rent humanitära skäl tas under prövning och om möjligt genomföras såsom en hjälp åt det fåtal pensionärer, som eventuellt kommer att flytta från ett nordiskt land till ett annat.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till det rekommendationsförslag som föreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hegna, Holm, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Leirfall, Lyng, Moe, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pe-

dersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Rantamaa, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Einer-Jensen, Enne, Fagerholm, Hans Gustafsson, Hækkerup, Kilpi, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Langhelle, Leikola, Leskinen, Nihlfors, Pitsinki, Rosenberg och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

16

Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken (Sak A 17)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samråd med vederbörande lufttrafikföretag söka uppnå ett förenklat system för upptagande av passageraravgiften.

Ragnhild Sandström, Sverige: Herr president! Det här förslaget innehåller en begäran om att man i Danmark, Norge och Sverige skall vidta sådana ändringar i nuvarande regler, att passagerarna i den internordiska flygtrafiken befrias från skyldighet att erlägga passageraravgifter — sådana tas inte upp i Finland.

Utskottet har vid sin behandling funnit, att det är svårt att rekommendera regeringarna att slopa passageraravgifterna, men då det har visat sig att det sätt, varpå passageraravgifterna tas upp, har varit det mest irriterande, har nu utskottet enat sig om att rekommendera regeringarna ett system, som innebär att detta irritationsmoment faller bort. Om passagerarna får erlägga avgiften på ett eller annat sätt i samband med biljett-

köpet, kommer man bort från det nuvarande systemet, som enligt vad alla är överens om är mycket irriterande och besvärande för resenärerna.

Jag hemställer, att rådet måtte anta den rekommendation, som utskottet har föreslagit.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Buhl, Sigrid Eken Dahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hegna, Holm, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kähönen, Helge Larsen, Leirfall, Lyng, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Rantamaa, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Wikborg och Österholm.

Hønsvald och Seip *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Niels Andersen, Borten, Einer-Jensen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Hækkerup, Kilpi, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Langhelle, Leikola, Leskinen, Moe, Nihlfors, Pitsinki, Rosenberg och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

Presidenten: Da televisjonen har bedt om adgang til å sende ut behandlingen av den neste saken og utsendelsen begynner kl. 16, foreslår presidenten at vi nå tar en pause til kl. 16, altså ca. 5 minutter.

Förhandlingarna avbröts kl. 15.55 och återupptogs kl. 16.

Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna

17

Kulturutskottets forslag nr 2 i anledning av medlemsforslag om television og reklam (Sak A 7)

Utskottet hade foreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

I till förslaget fogad reservation hade Eino Kilpi, Hugo Osvald, Maritta Salmela-Järvinen och John Österholm foreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å la spørsmålet om TV-reklame utrede i fellesskap og deretter avgjøre saken i samråd med hverandre.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman): For en gangs skyld skal rådet ta for seg en sak der et av utvalgene har delt seg i et flertall og et mindretall. Jeg skal få lov å si noen ord om flertallets standpunkt, og hvorfor vi er kommet fram til den innstilling som vi nå legger fram for rådet.

Det eneste land i Norden som i dag har funnet at det delvis må finansiere sitt fjernsyn ved hjelp av inntekter fra reklame, er Finland. I Sverige er situasjonen den at Riksdagen har tatt standpunkt mot reklame i fjernsynet. I den danske radiolov står det at de fornødne midler tilveiebringes gjennom årlige avgifter for benyttelse av radio- og fjernsynsapparater. En antydning om kommersielt fjernsyn fikk så sent som i juni i år liten eller ingen tilslutning i det danske Folketinget.

I Norge er situasjonen den at Stortinget ikke har tatt standpunkt til reklamen i fjernsynet. Det har gjort et vedtak om at vi skal innføre fjernsyn i Norge, og vi har nå prøveutsendinger. Men sammen med en del andre spørsmål ble spørsmålet om reklame i fjernsynet gått forbi, fordi man mente at i Norge kunne man avgjøre saken uten å ta standpunkt til om det var mulig å finansiere fjernsynet i Norge uten inntekter fra reklamevirksomhet. Det er imidlertid ingen grunn til å anta at Stortinget vil ta noe annet

standpunkt til denne saken enn den svenske Riksdagen og det danske Folketinget.

Vi har i Norge ikke hatt reklame i kringkastingen etter krigen, og bortsett fra reklameorganisasjonene er det ingen som har reist krav om kommersielt fjernsyn i Norge.

Når saken ble fremmet for Nordisk Råd som et medlemsforslag, var det ikke fordi forslagsstillerne hadde noe ønske om reklame i fjernsynet. Det vi som forslagsstillere, ønsket, var en utredning for å få klarhet over hvordan dette spørsmål vurderes i de enkelte nordiske land.

Kulturutvalget har behandlet saken i møter i København den 5. oktober og i flere møter nå under denne sesjon. Til utvalget er det kommet inn et P.M. om fjernsynreklame i visse europeiske land og et P.M. om televisjonen i USA. Dessuten har omlag 50 organisasjoner og institusjoner uttalt seg for eller mot reklame i fjernsynet. Rådets medlemmer har dessuten hatt høve til å se film om tysk og finsk fjernsynreklame, og jeg vil gjerne bemerke at disse filmfremvisningene i hvert fall ikke hos meg har ført til noen særlig begeistring for reklame i fjernsynet.

På grunnlag av alle de dokumenter som nå er forelagt for rådet og for kulturutvalget, er utvalgets flertall kommet til at det ikke er nødvendig med noen ytterligere utredning. De dokumenter som foreligger for rådet, er tilstrekkelig til at det kan ta standpunkt nå, og det er neppe trolig at noen samnordisk komité kan legge fram mer materiale for vurderingen av dette spørsmål enn det som alt foreligger for rådet.

Det er klart at i det forslaget til vedtak om ingen utredning som flertallet har lagt fram, ligger det også en standpunkttagen mot reklame i televisjonen. Jeg skal ikke gå inn på alle de grunner som flertallet har bygd på. Jeg viser til den summering av standpunktene som går fram av innstillingen. Men det har vel vært slik for resten av komitéflertallet som det har vært for meg: Jo mer vi har arbeidet med dette spørsmål, jo mer vi har spekulert på det, dess mer er vi blitt

overbevist om at, alle hensyn tatt i betraktning, er våre land best tjent med en reklamefri radio og televisjon.

Det er også klart at flertallet er av den oppfatning at denne situasjon kan endres. Som det står i det danske Radioråds uttalelse, er det klart at lyd- og billedbølger ikke stanser ved landegrensene, og i tilfelle presset på Danmark, Sverige og Norge fra et annet land som har reklame, blir for stort, og det skulle føre til at disse land endrer sitt standpunkt, har flertallet sagt i sin innstilling at da må det komme til konferanser mellom de land som i dag ikke vil ha reklame i fjernsynet. Med det gode og intime samarbeid som i dag hersker mellom de nordiske lands radioselskaper, er jo dette for resten noe av en selvfølge.

Jeg anbefaler derfor flertallets innstilling, som konkluderer med at rådet ikke foretar seg noe mer i denne sak.

Osvald, Sverige: Herr president! Olika oppfatninger har länge gjort sig gällande beträffande frågan om reklam i television. Å ena sidan har bl. a. näringslivets organisationer uttalat, att handeln har behov av att få utnyttja det effektiva reklammedium, som televisionen är. Å andra sidan har man inom vida kretsar av principiella skäl bestämt hävdad, att televisionen bör hållas fri från reklam.

Jag skall inte ingå på skälen för och emot reklam i TV, eftersom det ju inte här gäller att ta ställning till den frågan — vad vi nu skall ta ståndpunkt till är frågan om en utredning — men jag vill fästa uppmärksamheten på att läget inte längre är så enkelt som många menar. Även i de länder, som inte tillåter reklam från egna sändare, kan stora delar av befolkningen nås av reklam, som sänds från andra länder, från fartyg på internationellt vatten och från flygplan på stor höjd. Det torde ligga i öppen dag, att dylik reklam, som har möjlighet att nå miljontals människor, kan bli till förfång för näringslivet i det land, som inte tillåter reklam i TV från egna sändare. Man kan då komma i det läget, att motåtgärder blir nödvändiga mot dylika s. k. piratsändare; åtminstone delvis blir

man måhända nödsakad att göra avkall på principen om reklamfri television. Under sådana omständigheter måste det vara värdefullt, att man är beredd och har gjort klart för sig, vilken kontroll reklamen bör vara underkastad, vilka former av reklam som kan tillåtas, hur man bäst skall kunna undvika de olägenheter, som kan vara förknippade med reklam i TV, o. s. v.

Att de nordiska länderna i ett sådant läge bör handla efter gemensamt uppdragna riktlinjer, synes mig vara självklart. Det var därför många, som med glädje hälsade det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om en förutsättningslös prövning av hela frågan. Förslaget har ju också tillstyrkts av ett mycket stort antal remissinstanser, även — och det vill jag särskilt understryka — av myndigheter och organisationer, som av principiella skäl motsätter sig reklam i televisionen. Bland dem som tillstyrkt finner vi sålunda Undervisningsministeriet och Radiorådet i Danmark, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland, Kirke- och undervisningsdepartementet i Norge, telestyrelsen i Sverige och Sveriges radio ab.

När kulturutskottet behandlade saken, visade det sig, att de två av förslagsställarna, som är medlemmar av utskottet, sprang ifrån sitt eget förslag och yrkade, att det inte borde föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida. Medlemsförslaget klara uttalande, »att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att gemensamt utreda och där efter samfällt avgöra frågan om reklam i televisionssändningar», ersattes av utskottet med yrkandet, »at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget». Därjämte gjorde utskottet det meningslösa uttalandet, att om något av de nordiska länderna skulle ändra sin inställning, bör de andra medlemsländerna underrättas härom.

Låt mig till sist ännu en gång understryka, att det som begärts i medlemsförslaget och som nu begärs i reservationen, är en förutsättningslös utredning. Syftet är alltså inte, som man på en del håll tycks föreställa sig, att få reklam

införd utan att pröva hela problemkomplexet med utgångspunkt från nu eller i en nära framtid rådande förutsättningar.

Jag tillåter mig därför, herr president, att yrka bifall till den reservation, som är fogad till kulturutskottets förslag nr 2.

Gillström, Sverige: Herr president! Jag kan ansluta mig till den redogörelse för utskottets behandling av ärendet, som herr Håkon Johnsen redan har lämnat. Därutöver har jag anledning att redovisa några synpunkter på frågan ur svensk synvinkel, inte minst för att markera, att herr Osvald inte representerar någon allmän svensk opinion, när det gäller reklam i TV.

För min egen del tycker jag nog, att detta problem inte är av den art, att det bör föranleda Nordiska rådets inblandning. Varje land för sig kan ha den ordning man behagar utan att något annat land behöver känna sig i minsta mån berört därav. Jag tror för min del inte, att man i Finland, även om de finska representanterna i utskottet har reserverat sig, har något som helst intresse av hur vi i Sverige ordnar denna sak. Och jag kan försäkra våra vänner finnarna, att vi i Sverige inte det minsta intresserar oss för om de vill fortsätta att ha reklam i TV eller inte. I det fallet tror jag man kan säga, att frågan inte är så samnordisk som motionärerna ursprungligen tänkte sig.

Jag tycker nog också att detta sätt att, vid sidan av den svenska riksdagens och det danska Folketingets uttalanden, genom Nordiska rådet försöka åstadkomma ändring av förhållandena i de reklamfria länderna, är något av en bakväg, som Nordiska rådet helst inte borde inlåta sig på.

Svenska riksdagen har, som Håkon Johnsen sade, vid ett par tillfällen tagit bestämd ställning i frågan och angivit, hur televisionen skall utvecklas och finansieras. Herr Osvald har självklart rätt att hysa sin egen mening, men jag tycker nog, att reklam i TV eller inte är något som vi i vårt land själva bör få råda över och som i varje fall inte Nordiska rådet bör lägga sig i.

Nu pekar reservanterna på ett enda

motiv, varför man skulle igångsätta en utredning, som numera kallas förutsättningslös. Detta enda skäl är, att det kan tänkas att något land, som inte har reklam i TV, kan få se reklam i TV från andra länder eller i annan ordning. Jag vill påminna om att samma möjlighet finns också, när det gäller ljudradion — här i Sverige lyssnar många människor till Luxemburg och kanske ännu mera till Ibra — men det har ännu inte påståtts, att detta i och för sig vore ett skäl att släppa reklamen fri i den svenska ljudradion.

För övrigt gäller beträffande de radiosändningar och de TV-sändningar med reklam, som pågår från nordvästtyska stationer, att de sker på tyska och att de enligt en undersökning avlyssnas endast av ungefär var tionde dansk lyssnare eller tittare i de berörda områdena. Vidare gäller det, att en eventuell sändare på Åland för finsk räkning skulle komma att sända till övervägande del på finska språket. Jag föreställer mig, att det i så fall inte är många svenskar, som har möjlighet att tillgodogöra sig dessa utsändningar.

Det skäl, som anföres i reservationen, är alltså enligt min mening tämligen svagt och knappast övertygande.

Det finns emellertid många skäl, varför man redan i det nuvarande stadiet gärna vill förhindra, att reklam-TV vinner insteg. De flesta av dem är kända, och jag skall nu ingalunda gå in på dem alla. Jag skall bara understryka ett par av dem.

Först har vi det skäl, som hänvisar till programnivån. I kulturutskottet förevisades häromdagen några avsnitt av reklam-TV från Tyskland och Finland. Dessa avsnitt var, såvitt jag förstår, tämligen goda i förhållande till en mängd reklamavsnitt i annan utländsk TV, som jag har sett. Det fanns emellertid en liten sponsorhistoria vid den där visningen, en historia om den mycket kloka hunden Rin-Tin-Tin, som varit hjälte i många kortfilmer, och han fick nu förekomma i en film, som efter mitt bedömande var den sämsta film, man kan få se denna »filmhjalte» i. Jag tycker, att det är betecknande, att just denna

den sämsta Rin-Tin-Tin-filmen måste användas, när dylik film skall visas i samband med reklam. Det säger någonting om vilka risiker programnivån kommer att löpa, om man övergår till TV-reklam. Erfarenheterna från andra länder har också bekräftat, att programnivåsänkningen är uppenbar. De allra senaste underrättelserna från Amerika kan ju knappast heller entusiasmera någon för att ge sig in på ett sådant äventyr.

Nivåsänkningen inom reklamen var alltså det första av de skäl, som jag här tänkte nämna. Det andra skälet är det, som finns omnämnt i vissa remissuttalanden och som innebär, att de stora reklamföretagen här skulle ges en extra chans i konkurrensen. Till de stora företagen hör kanske framför allt de utländska koncerner, som förfogar över sådana ekonomiska resurser, som krävs för den form av reklam, det här gäller. Enligt min mening är det ett skäl, som gör, att man bör tänka sig särskilt noga för. Det är värt att i sammanhanget påminna om att talet om att reklam-TV skulle på något sätt öka friheten är riktigt, endast om man menar den form av frihet, som man kan köpa för pengar.

Det tredje och sista av de skäl, som jag här vill peka på, är att reklam-TV i överväldigande mån gäller s. k. umbärliga varor, sådana varor, som man måste konsumera mindre av om man vill spara mera. Här i Sverige bedriver vi så långt möjligt en intensiv propaganda för ett ökat sparande. En extra chans åt propagandan för köp av s. k. umbärliga varor skulle stå, såsom jag ser saken, i direkt strid emot denna officiella svenska propaganda. Det vore inte lyckligt för sparandet självt.

Kort och godt, herr president, menar jag, att Nordiska rådet inte bör befatta sig med detta ärende i någon mån, och jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag, som innebär, att ärendet omedelbart skall avföras från dagordningen.

Seip, Norge: Talsmannen for mindretallfraksjonen i kulturkomiteén var snild og forutsetningsløs i sitt inlegg nå. Men etter mitt syn vil det å slutte seg til utredningen i realiteten innebære at man

kapitulerer i prinsippet, og det vil bli oppfattet slik at Nordiske Råd har kapitulert i en prinsippsak. Til støtte for den oppfatningen vil jeg også få sitere det hr. Osvald selv sier til »Expressen» i ettermiddag. Her står det:

Hr. Osvald anser, att den reklamfria TV:n blir ohållbar, nu när reklamen redan börjar nå Norden från utlandet. Det gäller att utreda, hur reklamen på ett lämpligt sätt skall infogas i programmen.

Hr. Osvald fruktar ingen sänkning av programmets nivå genom nyheten. Personligen lär han inte anse det över huvud möjligt att komma nämnvärt lägre i programnivå.

Det var jo en programerklæring av en kanskje noe annen karakter enn den hr. Osvald som mindretallets talsmann kom med for Nordisk Råd. Men jeg tror at folk flest vil oppfatte et vedtak i positiv retning fra rådet i dag mer slik som hr. Osvald har gitt uttrykk for det overfor »Expressen», enn slik som det kom til uttrykk i forsamlingen her. Og det spørsmål jeg har lyst til å stille her, er dette: Trenger vi overhodet likeartede regler mellom landene i en slik sak? Jeg mener at så lenge det dreier seg om sendinger på andre språk, kan det ikke foreligge noe slikt behov. Om en danske titter på tysk TV, eller om noen som forstår finsk, ser telesendinger på finsk, betyr det ingen ting i det store bildet når det gjelder reklamen i våre land ellers i Norden. Det som kan gjøre det hele vanskeligere, er hvis det legges stasjoner med sending like langs grensen, og sendinger på et språk som ligger så nær nabolandets, at det blir en helt alminnelig ting å ta opp utsendingene, og at det brukes ord og varebetegnelser som er så å si de samme som i nabolandet. Da kan det oppstå problemer. Og for at en skal kunne gardere seg i en slik situasjon, er det at flertallet har gått inn for det syn, at i slike tilfelle bør det eller de televisjons-selskap som ønsker å revidere sin nåværende holdning, gi beskjed i god tid, slik at en i de andre land har høve til å overveie situasjonen og hva de skal gjøre. Men etter vårt syn må det være en nasjonal sak for det enkelte land å bestemme om man vil bygge sin televisjon på det prinsipp som iallfall jeg for min del hittil har ment måtte være det rik-

tige for Norges vedkommende, nemlig en televisjon finansiert gjennom lisensavgifter på samme måten som vi finansierer lydradioen gjennom lisensavgifter, eller om man, slik som det har vært gjort i Finland, ønsker å bringe inn en televisjon som finansieres ved reklamesendinger, som vi for vår del tror vil være en uheldig løsning i Norge.

Jeg er også enig med hr. Gillström i at når man har et forhold med lydradio — som det lyttes på i atskillig utstrekning i de nordiske land — som bruker reklamesendinger, men som allikevel ikke spiller noen nevneverdig rolle for reklame og vareutbredelse i de nordiske land, er det et ytterligere argument for at man godt kan basere sin nasjonale telesending på en ordning uten å slippe til reklamen.

Jeg vil si for Norges del at de erfaringer vi hadde med reklame i lydradio før krigen, oppfordrer ikke til etterfølgelse. Jeg må også si som leilighetsvis titter på amerikanske teleprogrammer med reklame, at de oppfordrer heller ikke til at vi skulle slå inn på en liknende vei i de nordiske land. Og jeg skulle ha lyst til å vite om hr. Osvald før han kom med sin uttalelse til »Expressen» idag, har sett på amerikanske reklamesendinger. På meg virker det som et bilde til skrekk og advarsel. Jeg vil anbefale at man her følger flertallstilrådingen.

Osvald, Sverige: Bara en kort replik, herr president! Med anledning av vad de båda senaste talarna har sagt skulle jag först vilja framhålla, att jag aldrig har stuckit under stol med att jag tillhör dem som menar, att TV bör kunna tillåta reklam. Emellertid vill jag fästa uppmärksamheten på att det icke var från personer med min uppfattning, som förslaget om utredning först framställdes, utan det har framlagts av motståndare till reklam i televisionen. Nu verkar det dock, som om dessa motståndare till reklam-TV skulle vara rädda för att låta TV-tittarna själva avgöra, vilket som kan passa dem bäst. För min del tycker jag, att motståndarna till reklam inte borde

vara rädda för att få saken ordentligt och förutsättningslöst prövad.

Seip, Norge: Jeg kjenner ikke til at det foreligger noe forslag om at titterne skal selv avgjøre denne sak. Det spørsmålet gjelder, er om man skal ha en utredning utover det materiale som er skaffet frem i forbindelse med det foreliggende forslag for Nordisk Råd. Det er kommet uttalelser fra omkring 50 forskjellige institusjoner og organisasjoner. På det grunnlaget har et flertall på 9 av 13 medlemmer i kulturutvalget gått inn for den tilråding som er flertallstilrådingen her. Vi finner at det materiale som foreligger, er tilstrekkelig til å ta det standpunkt som er tatt på det nåværende tidspunkt. Noen alminnelig publikumsgallup har overhodet ikke vært på tale.

Österholm, Finland: Herr president! Jag har anslutit mig till reservationen till utskottsbetänkandet, därför att Finland ju redan har kommersiell reklam i television, och det dessutom finns tydliga tecken på andra håll, att reklamen håller på att skaffa sig ökat utrymme. Det är då bättre, att det företas en utredning, som beaktar de synpunkter, som nämns i reservationen, än att händelserna får ha sin gång utan att någon samfäll uppmärksamhet ägnas åt saken i de nordiska länderna.

För min del vill jag säga, att jag inte är någon förespråkare för kommersiell reklam i TV, och jag hade önskat, att den inte fått fotfäste i Finland. Den kom in där av nödtvång för att överhuvudtaget skaffa medel att få TV i gång. Det väckte nämligen protester från radiolyssnarna, då deras licensavgifter togs i anspråk av vårt statliga radiobolag för att finansiera TV. Därför släpptes den kommersiella reklamen in. Jag tror, det blir mycket svårt att driva ut den igen. Det är ett särskilt reklambolag, som sköter hela denna sida av saken, köper sändningstider och användningen av tekniska resurser av radion. Reklamverksamheten bygger på ett tidsbegränsat kontrakt, som teoretiskt kan sägas upp men som väl ändå kommer att bestå, om jag känner saken rätt.

Frågan om reklam i TV har många aspekter, för vilka har redovisats i den omfattande utredningen. Det avgörande är, på vilken nivå reklamsändningarna med sina underhållningsprogram befinner sig. Hittills har anmärkningar och klagomål inte förekommit i Finland. Det är också tillsett genom särskilda anordningar, att det klargörs för tittarna vad som är reklam och vad som hör till det egentliga TV-programmet.

Ett par detaljproblem förtjänar uppmärksamhet. TV-reklamen är dyr och faran ligger därför nära till hands, att de mindre och små företagen — så påpekade redan herr Gillström — kan bli nedtryckta i konkurrensen. Men det gäller ju också om deras ställning i reklamen i övrigt i text och bild, i tidningar och på biograf.

Ett särskilt intresse knyter sig till frågan om TV-reklamens inflytande på tidningarnas annonsintäkter. Det ligger nära till hands att säga, att de företag, som bekostar reklam i TV, anstränger sitt reklamkonto i så hög grad, att de inte annonserar i samma utsträckning som förr i tidningarna. Jag har försökt få ett svar på frågan, huru det förhåller sig med den saken i Finland. Såvitt jag kunnat se, har en minskning i annonsintäkterna till följd av TV-reklamen inte konstaterats, men därmed är det inte sagt, att förhållandena inte kan förändra sig i fortsättningen, om TV-reklamen blir allt mer populär och breder ut sig.

Om man ser på utvecklingen ute i världen, får man intrycket, att TV-reklamen gör landvinningar och kommer att utöva ett växande tryck också på de nordiska länderna. Det tycks också kulturutskottet har varit medvetet om, då det i betänkandet framhåller, att ifall något medlemsland inom Nordiska rådet vidtar åtgärder för att ändra sin nuvarande inställning till reklam i TV, bör de andra medlemsländerna i förväg underrättas om vad som förestår. Jag tror, att det finns all anledning att vara uppmärksam på utvecklingens gång. När en televisionssändare inom kort inrättas på Åland, kommer tittarna i mellan-svenska nejder att se reklamsändningarna från Finland. Deras betydelse i den

mening vi nu diskuterar saken, minskas av att sändningarna till största delen är finskspråkiga. Det lär finnas tekniska medel att avskärma TV-sändningar helt eller delvis. Man kan därför tänka sig, att herr Gillström och de svenska TV-tittarna överhuvud har utsikter att kunna bli oberörda av de finländska reklamprogrammets effekt. Men någon elegant lösning av problemet tycker jag det inte är. Det är klart, att reklamen i TV är något som man måste se upp för. Den bör först och främst hållas kort, så att den inte inkräktar på den ordinarie sändningstiden, och så måste dess värde och kulturella nivå vara föremål för en oavlåten skarp kontroll.

Det är på grund av denna uppfattning jag ansluter mig till reservationen. Det är bättre att redan i detta skede ta tjuren vid hornen och undersöka frågan än att sitta med händerna i kors och låta händelserna ha sin gång. Jag ber därför att till den verkan det hava kan få anbefalla reservationen till rådets beaktande.

Nina Andersen, Danmark: Hr. præsident! Tillad mig nogle få ord i anledning af, at jeg er medunderskriver af den rekommandation, som udvalget nu ikke har indstillet til vedtagelse.

Jeg vil først understrege, at jeg tror, intentionerne fra dem, der stillede rekommandationen, var forskellige under hensyn til det standpunkt, de indtog med hensyn til reklamen. Jeg tror, jeg tør sige, at vi to medlemmer af det danske radiatoråd, som underskrev den, stod fuldt ved skrivelsen af 13. januar fra radiatorådet, hvori vi udtalte taknemlighed over, at lovgivningsmagten hidtil havde sikret opretholdelse af princippet om annoncefri radio og fjernsyn. Vi stillede imidlertid ikke noget mål op for undersøgelsen, intet om, hvad den skulle nå hen til. Vor intention var alene den at få oplysninger frem.

Siden dette forslag blev stillet i april 1959, er en række oplysninger kommet frem. Dette hæfte på 72 sider indeholder væsentlige oplysninger; af disse er ca. 2/3 fremkommet, efter at forslaget er stillet. Altså ligger der i dag et betydeligt større materiale til stillingta-

gen, end der gjorde, da forslaget blev stillet. Derfor kan jeg forstå, at udvalget mener, at der er indhentet oplysninger, efter hvilke der kan tages stilling. Jeg har lidt sværere ved at forstå, at man ikke går ind for, at der skal træffes en fælles afgørelse af spørgsmålet, men jeg forstår, at suverænitetsspørgsmålet kommer ind her, og det er jo selv imellem brødre og søstre noget vanskeligt at røre ved. Jeg er dog tilfreds med en bemærkning i forslaget, som et andet medlem af dette kollegium kaldte »menlös», hvad jeg ikke mener den er, nemlig forslaget om, at det land, som agter at ændre i den nuværende status, i god tid giver besked til de andre landes televisioner, idet jeg går ud fra, at i god tid betyder, at en overlægning kan finde sted imellem disse landes televisioner om hensigtsmæssigheden i indførelsen af reklame i televisionen.

Det er fra denne talerstol blevet nævnt, hvor lidt betydning reklamen har, f. eks. imellem Sverige og Finland. Dette gælder slet ikke, når vi går ned til Sveriges sydgrænse, hvor det er helt naturligt, at man både tager dansk og svensk television. Går man i Nordsjællands byer eller i København, vil man se, at der i mange tilfælde er to antenner, en til Sverige og en til Danmark. I dette område er i alt fald indførelse af reklame ikke blot et nationalt spørgsmål; det rækker også ud over grænserne til det land, som ligger på den anden side. Det var en af årsagerne til, at jeg ville finde det fornuftigt, om man her var blevet enig om en fælles afgørelse. Nu ligger det imidlertid sådan, at en afgørelse alligevel kan træffes, ikke i Nordisk Råds regie, men i radio- og televisionmyndighedernes regie.

Hvis nogen skulle spørge mig, hvorfor jeg ikke kan stemme for rekommandationen, så skyldes det argumentationen for den og for øvrigt også den indre modsætning, der er i den. Det siges her, at man ønsker at begynde en forudsætningsløs udredning for at klarlægge, på hvilke betingelser reklame kan blive tilladt i television i de nordiske lande. Jeg kan ikke se, at det er forud-

sætningsløst at stille et bestemt mål op for, hvad undersøgelsen skal nå frem til. Alene af den grund kan jeg ikke stemme for den.

Videre siger man deri, at en sådan udredning også bør kunne foreslå tiltak med hensyn til at reducere ulemper forbundet med reklameudsendelser. Må jeg sige her, at det er jeg også absolut modstander af. Lad reklamerne i fjernsyn — om det endelig skal være — fremstå i deres absolutte nøgenhed, ligesom vi så det heroppe forleden dag. Lad cigarettene marchere til tonerne af Kwai-marchen, lad pigerne klæde sig af, lad alle de fjollede ting ske. Jeg synes afgjort ikke, at man skal tilstræbe at tilsløre, hvad reklamen i fjernsynet og radioen er, men tværtimod lade den fremstå, som den er.

Osvald, Sverige: Herr president! Jag vill erinra den sista ärade talaren om att jag framhöll, att en utredning skulle kunna ta upp inte bara frågan om vilka kontrollåtgärder som kan tänkas utan också frågan om huruvida det finns möjlighet att vidta motåtgärder för den händelse man inte vill gå så långt, att man ger upp principerna. Det är alltså klart och tydligt angivet, att det skall vara en förutsättningslös utredning.

Nina Andersen, Danmark: Om dette står der intet i det papir, der ligger foran os, og det, man skal stemme om, er det papir, der ligger foran os med de trykte argumenter.

Martta Salmela-Järvinen, Finland: Herr president! Kulturutskottets majoritet stannade i sitt betänkande vid att föreslå, att Nordiska rådet icke skulle företaga några åtgärder angående medlemsförslaget. Jag hör till reservanterna, enligt vilkas åsikt saken borde gemensamt undersökas och därefter överenskommelse träffas angående ett gemensamt förfarande. Min ståndpunkt påverkades åtminstone inte av den omständigheten, att jag skulle vara anhängare av televisionsreklam, ty det är jag ingalunda, utan jag finner, att det kommer att leda till mycket stora miss-

förhållanden, om man inte i tid ingriper i saken. Vi konstaterade i Finland, att ehuru motsatta åsikter fanns, televisionsreklam infördes och detta huvudsakligen av ekonomiska skäl, men även affärsvärldens och företagens påtryckning inverkad säkert på opinionsbildningen. Hitills har vi i vårt land kunnat lägga märke till, att televisionsreklamen hållit sig inom gränserna för vad god sed och moralbegrepp kräver, men det är skäl att vara försiktig med tanke på framtiden. Vi har läst i tidningarna, att bland annat i Amerika den kommersiella televisionen har nått en nivå, som både förskräcker och varnar. I de nordiska länderna hör vi allvarligt tänka på vad vi kan göra, för att en sådan inriktning åt orätt håll skall kunna förhindras i tid. Saken bör undersökas, och jag ber därför att få rekommendera reservationens godkännande.

Lars Eliasson, Sverige: Herr president! Jag har begärt ordet närmast för att ställa en fråga.

Här i Sverige finns det inget behov av att införa reklam för att finansiera televisionens utbyggnad — den kan vi klara utan intäkter av TV-reklam. Frågan får i stället bedömas från andra synpunkter: vi har att ta hänsyn till om reklam skall anses önskvärd och i viss utsträckning till det svenska näringslivets behov av TV-sändningar här hemma för att fördela kostnaderna, när man vill tävla på utlandsmarknaden.

För egen del önskar jag att vi icke skall få reklam i TV. Jag tycker, det är angeläget ur många synpunkter, att vi kan freda hemmen från reklam i radio och TV — om vi kan undgå det, betraktar jag det som lyckligt.

Å andra sidan, herr president, finns det vissa förhållanden, som kunde motivera en förutsättningslös utredning av hela det här problemet. Jag tänker då närmast på den snabba tekniska utvecklingen på televisionsområdet och de vidgade kontakter, som också vi kan få med televisionen i andra länder. Jag är emellertid inte beredd att rösta för reservationen, dels därför att jag tycker, att utformningen inte är helt tillfredsställan-

de och dels — det tycker jag är ett starkt skäl — därför att det, om man skall tolka uttalandet av utskottets majoritet, inte föreligger någon nordisk enighet om en sådan här förutsättningslös utredning, i varje fall icke för närvarande.

Det är närmast planerna på dessa piratsändare, vilka anlitar fartyg och flyg på stor höjd över internationellt vatten, som gör att jag för min del anser, att man kanske behövde överväga något initiativ. Det har livligt diskuterats i pressen, huruvida dessa piratsändare kommer att ha någon framgång, men det är mycket ovisst och i varje fall för en lekman helt omöjligt att avgöra, om så blir förhållandet. Det är emellertid motiverat, att någonting göres, ifall sändarna skulle ha framgång, och jag skulle, herr president, vilja fråga närmast kulturutskottets talesman — jag föreställer mig nämligen, att man inom utskottet har diskuterat saken — om man har tänkt sig att i ett sådant läge försöka få till stånd en nordisk konvention eller andra åtgärder för att hindra piratsändarna att fortsätta med sin verksamhet.

Frågan om huruvida det i framtiden skall bli reklam i televisionen eller icke är åtminstone enligt min uppfattning en mycket viktig fråga, men avgörandet får icke influeras av att det på något håll planeras s. k. piratsändare, utan denna fråga måste bedömas ur andra och vidare aspekter.

Håkon Johnsen, Norge: Når det gjelder det som den siste taler tok opp, har vi i og for seg ikke drøftet det noe særlig inngående i kulturutskottet. Jeg for min del har liten tro på at det er mulig med noen regelmessige sendinger fra båter utenfor territorialgrensen og fra fly i stor høyde. Vær og vind vil vel virke inn på disse tingene, slik at iallfall regelmessige reklamesendinger vil det vel ikke bli.

Ellers er det vel slik at det på dette område som på en rekke andre områder er mulig å ta opp forhandlinger og komme fram til internasjonale overenskomster mellom landene, så man unngår den slags virksomhet som den siste taler

nevnte. Det kan ikke være verre på dette område enn på en rekke andre områder, hvor det kanskje ofte er vanskeligere å komme til overenskomst.

Ellers forlangte jeg ordet bare for å komme med en liten replikk til hr. Osvald. Han prøvde i sitt første innlegg å gjøre et lite nummer av at to av forslagsstillerne hadde sprunget fra sitt forslag da det kom til behandling i kulturutskottet. Jeg har allerede gitt grunnen til dette i mitt første innlegg. La meg bare føye til at hverken hr. Helge Larsen eller jeg er så ortodokse at vi holder på et forslag når vi har oppnådd det vi ville, under forberedelsen av saken. At vi har latt oss overbevise av argumenter, skulle vel for øvrig tale til vår fordel, selv om det ikke er hr. Osvalds argumenter som veide sterkest for oss.

Osvald, Sverige: I anledning av herr Håkon Johnsens anførende vill jeg bara säga, att om han menar, att de yttranden, som avgivits med anledning av medlemsförslaget, skulle kunna motsvara en utredning, så har han verkligen mycket blygsamma krav på en dylik.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Einer-Jensen, Sigrid Eken-dahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Langhelle, Helge Larsen, Lyng, Moe, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Røiseland, Seip, Rakel Seweriin, Strand, Strøm, Thestrup, Toft och Wikborg.

Mot utskottets förslag och därmed för reservationen röstade:

Margit Borg-Sundman, Enne, Ewerlöf, Fagerholm, Leikola, Leirfall, Nihlfors, Ohlin, Osvald, Pitsinki, Rantamaa, Rosenberg, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-

Järvinen, Bernharð Stefánsson, Virolainen och Österholm.

Lars Eliasson, Kraft, Hertta Kuusinen och Kähönen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Borten, Buhl, Hans Gustafsson, Kilpi, Thorkil Kristensen, Kyttä, Leskinen, Ragnhild Sandström, Skoglund och Hannibal Valdimarsson.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits med 38 röster mot 17.

18

Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (Sak D 27)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna, såvitt avser trafik- och turistväsendet, i avvaktan på nya meddelanden i denna del av spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sigurður Bjarnason, Island: Hr præsident! Jeg håber, det er mig tilladt i forbindelse med denne sag at fremsætte nogle almindelige betragtninger og at komme ind på enkelte sager, som særligt angår Island og Islands deltagelse i det nordiske samarbejde.

Efter den sidste verdenskrig lagde man ofte mærke til i de øvrige nordiske lande, at folk var ængstelige for, at den mindste nordiske nation, som bor så langt nordpå i Atlanten, havde fjernet sig fra sine frænder og fra sin oprindelse i Norden.

Hjemme i Island mærkede man også en vis ængstelse i så henseende. Men erfaringerne har dog vist det modsatte. Island har ikke fjernet sig fra de nordiske lande og vil ikke gøre det i fremtiden. Vi har selvfølgelig som andre nationer, små og store, søgt støtte i forskelligt internationalt samarbejde og sammenslutninger, og det har alle de andre nordiske nationer også gjort. Dette har dog ikke formindsket forståelsen

af og troen på betydningen af det nordiske samarbejde. Tværtimod er det blevet endnu klarere for os end før, at i den store verden, som farten, tekniken og rumrejserne i stigende grad præger, må små og nærbeslægtede nationer styrke deres venskabsbånd og samarbejde mere end nogensinde før. Det er en kulturel nødvendighed, som man ikke kan forsømme uden at risikere at lide skade på sin sjæl. Til trods for troen på teknikkens magt i henseende til fremskridt og udvikling på det materielle område må mennesket ikke glemme sin sjæl og sine åndelige udviklingsmuligheder. Og det er netop på det kulturelle område og på basis af en fælles kulturarv, at de nordiske lande har opnået det største resultat i deres samarbejde. Der har vi vundet store sejre og vil fortsætte med at vinde nye. Dette må vi ikke glemme, selv om man på dette møde mærker en skuffelse over, at det økonomiske samarbejde er stødt på forskellige vanskeligheder.

Jeg skal ikke blande mig i diskussionen om det økonomiske samarbejde — Island har her stået udenfor og set tiden an. Men islændingene er klar over, at før eller senere må de blive deltagere i de europæiske landes samarbejde på dette felt.

I forbindelse med det økonomiske samarbejde kan jeg dog ikke undlade i korthed at omtale det vigtigste moment i kampen for vor økonomiske selvstændighed, det vil sige beskyttelsen af fiskebankerne ved landets kyster. De er vor største naturrigdom, den fattige mands eneste lam, men udenlandske trawleres rovdrift i de sidste årtier har truet dem i den grad, at der var fare for, at de ville blive ødelagt.

Dette har vi forsøgt at hindre med udvidelsen af vore fiskerigrænser. I 1952 lukkede vi bugter og fjorde og fastlagde en 4 miles fiskerigrænse fra en basislinje, som blev trukket op tværs ud for deres munding. Denne foranstaltning blev straks erkendt de facto af alle stater, selv om visse parter protesterede mod den. Resultatet af den blev en forøget fiskemængde og en større beskyttelse for fiskebestanden, hvilket gavned alle

nationer, som fisker på de islandske fiskebanker.

Den 1. september 1958 udvidede islændingene så deres fiskerigrænser til 12 mil. Også denne foranstaltning respekterede alle nationer de facto, undtagen englænderne; de har ladet deres trawlere fiske i over et år under beskyttelse af krigsskibe og kanoner og har således gjort sig skyldig i brutal aggression mod det våbenløse islandske folk. Dette er en sørgelig kendsgerning i midten af det 20ende århundrede, som i større grad end alle andre epoker har bygget sit håb om fred, retfærdighed og sikkerhed i verden på internationalt samarbejde.

Det er en historisk kendsgerning, at udvidelsen af fiskerigrænser næsten altid har bygget på de respektive kystlandes ensidige foranstaltninger. Islændingene har derfor ikke overtrådt nogen folkeretlige regler eller bestemmelser med udvidelsen af fiskerigrænsen til 12 mil. Vi har tværtimod bygget på den anskuelse, som fik majoritet på Genèvekonferencen i foråret 1958, og endvidere på De Forenede Nationers lovkomité's betænkning.

Vi venter ikke, at dette møde i Nordisk Råd vil kunne give os en direkte støtte i denne for den islandske nation store økonomiske sag, men vi vil endnu engang benytte lejligheden til her at gøre rede for vort standpunkt og gøre det klart for vore venner i de nordiske lande og andre steder, at vi kæmper i denne sag for vort liv og for vor økonomiske sikkerhed. Fiskebankernes beskyttelse og en fornuftig anvendelse af dem er vort hovedmål med 12 miles fiskerigrænsen, idet en fortsat rovdrift på bankerne ikke skulle være nogen til gavn. En bedre forståelse af dette blandt verdens nationer er ikke blot af betydning for det islandske folks fremtid, men også for alle andre nationer. Den enorme forøgelse af verdens befolkning kræver en større produktion af levnedsmidler, ikke mindst fiskeprodukter. I mange dele af verden kæmper menneskeheden en hård kamp mod fattigdom og sult. Beskyttelsen af fiskebestanden er derfor en international nødvendighed.

Af sager, som angår Island og dets samkvem med de andre brødrefolk i Norden, ønsker jeg blot ved denne lejlighed at nævne udlevering af de islandske håndskrifter og bedre muligheder for islændingene til at opretholde luftfartsforbindelser med de nordiske lande.

Om håndskrifterne må vi først og fremmest tale med vort forhenværende forbundsfolk. Vi ved, at der i Danmark er en voksende forståelse for vore ønsker om at få disse nationale klenodier hjem til Island, og vi stoler på ledende danske politikeres vidsyn og forståelse og nærer forhåbning om, at det ikke kommer til at vare længe, inden de bringes hjem til det land, som skabte dem.

I den forbindelse tillader jeg mig at citere en udtalelse af den danske politiker Alsing Andersen, forhenværende minister og nuværende folketingsmand. Han udtalte for nylig i tidsskriftet »Verdens Gang» om håndskrifterne:

Disse håndskrifter er skrevet i Island, af islændinge, på islandsk, for islændinge. Derfor er håndskrifterne islændingenes og ingen andres nationale arv.

Vi takker for denne udtalelse og mange andre lignende og ser tiden an i fuld forhåbning om, at denne sag vil blive løst i det nordiske broderskabs og den gensidige forståelses ånd.

Angående luftfartsforbindelserne vil jeg blot nævne, at den næsten daglige flyvetrafik, som de to islandske flyveselskaber opretholder mellem Island og Danmark, Norge og Sverige, væsentligt har bidraget til at føre os nærmere til disse lande, og dem til os. Luftfarten udgør i dag en vigtig del af det islandske folks erhvervsliv, og ingen forhindringer må komme i vejen for endnu bedre luftfartsforbindelser mellem de nordiske lande.

Til slut vil jeg, hr. præsident, på den islandske delegations vegne udtrykke håbet og ønsket om, at Nordisk Råd må have held til at fortsætte sit arbejde med at virkeliggøre tanken om nordisk samarbejde på så mange områder som muligt, de nordiske nationer til gavn og fremme.

Sedan diskussionen förklarades avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Hønsvald övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

19

Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet jämte ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (Sak A 22), berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5), meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63) samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utveckla det ekonomiska samarbetet och att skapa i detta sammanhang erforderliga arbetsformer;

II. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

III. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 26/1958 till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat;

IV. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 27/1958 till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat;

V. att rådet måtte besluta inom utskottet tillsätta en arbetsgrupp om nio medlemmar jämte suppleanter.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det förslag, som ekonomiska utskottet framlägger, stöds i stort sett av hela utskottet, ehuru en delegat från Finland och möjligen ytterligare någon torde på vissa punkter anmäla en avvikande mening.

Vad är då det väsentliga i rekommendationen? Jo, en fast beslutsamhet, att

vi inte skall låta tullunionsplanens misslyckande hindra en fortsatt energisk utbyggnad av den nordiska samverkan på det ekonomiska området.

I anslutning till föreliggande motioner och samarbetsministrarnas rapport understryker utskottet, att det är av väsentlig vikt, att de nordiska staterna samarbetar så effektivt som möjligt och att samarbetet är av särskild betydelse, då det gäller strävandena för en friare handel. Handels- och tullpolitiken skall alltså enligt utskottet allt framgent utgöra ett viktigt fält för nordisk samverkan. Den närmare innebörden därav får naturligtvis bli beroende av de yttre och inre förhållandena i framtiden. Det kan bli stora förändringar i de yttre förutsättningarna, t. ex. om och när förhandlingar upptas mellan sexstatsunionen och sjustatsgruppen.

Men det finns många andra områden, där en betydelsefull samverkan är möjlig. Såväl i samarbetsministrarnas rapport som i presidiets motion anges några sådana. Låt mig nämna som exempel produktionssamarbetet mellan enskilda och offentliga företag i olika nordiska länder, samverkan beträffande kraftförsörjningen, friare kapitalrörelser och mycket annat. På kommunikationernas område kan man söka ordna så, att riksgrensarna inte längre utgör hinder för trafiken. Konjunkturpolitisk samverkan för en hög och stabil sysselsättning kan bli betydelsefull. Standardiseringsarbetet kan utbyggas. Utskottet har självklart inte kunnat närmare uttala sig om dessa och andra viktiga spørsmål, som först måste ytterligare utredas, men utskottet betonar en positiv inställning till en energisk samarbetspolitik av det slag, som illustreras t. ex. i ministrarnas rapport.

Det i denna rapport framlagda förslaget om en fastare organisation av samarbetsministrarnas verksamhet vill utskottet understödja. En regelbundet sammanträdande permanent ministerkommitté, som är ansvarig för det nordiska ekonomiska samarbetet, tillstyrkes. Helt naturligt bör den förses med ett elastiskt och tillräckligt sekretariat utan att

för den skull något nordiskt ämbetsverk eller dylikt behöver uppsättas.

Samarbetet bör som hittills ske i kontakt med Nordiska rådets presidium och dess ekonomiska utskott.

För att underlätta och effektivisera rådets arbete föreslås nu, att en arbetsgrupp på nio ledamöter tillsättes inom utskottet, som vid behov kan sammanträda mellan sessionerna. Detta är en rationaliseringsåtgärd, som i vissa fall kan göra arbetet mindre tungrott. Man kan emellertid enligt min mening utgå ifrån att såsom hittills, när det finns särskild anledning därtill och när det gäller frågor av större betydelse, hela utskottet, eventuellt det förstärkta utskottet, sammankallas även mellan sessionerna.

Herr president! Jag betonade nyss vikten av att Nordiska rådet nu som jag hoppas deklarerar sin fasta vilja att stödja en fortgående utbyggnad av samverkan på det ekonomiska området. Måhända är jag inte ensam om att tidigare ha underskattat, i vilken grad tillkomsten av sexmaktunionen och sjustatsgruppen kommer att öka behovet av nordiskt samgående, även om ingen nordisk tullunion kommer till stånd. De sex staternas sammanslutning nere på kontinenten med rader av gemensamma institutioner kommer troligen att resa betydelsefulla preferensbehandlingsproblem och andra spørsmål, som ur de nordiska ländernas synvinkel ter sig likartade. Om vi uppträder gemensamt, ökas våra möjligheter att tillvarata våra intressen. Även inom sjustatsgruppen och GATT blir problematiken säker ofta närbesläktad och motiverar också ett närmare samgående mellan de nordiska länderna.

Vi är i Nordiska rådet inte alla eniga om vad den nordiska tullunionsplanens avförande betyder. Men om ekonomiska utskottets rapport antas, markerar vi därigenom en enighet i stort om att åtminstone en rad andra väsentliga möjligheter till samverkan öppnar sig.

Låt oss, herr president, se framåt och inte tillbaka! Låt oss visa en fast beslutsamhet att i det nya läget åstadkomma praktiska resultat! Och låt oss därför

vara snara till handling, när förutsättningar därför inträder. Om denna inställning får prägla vårt arbete, kan 1959 års session bli utgångspunkten för en ny nordisk framryckning.

Økonomiminister Dahlgard, Danmark: Hr. præsident! Vi er i den danske regering meget tilfredse med, at den økonomiske komité har kunnet nå til fuld enighed om den her foreliggende rekommandation, som på det grundlag, der var foreslået af samarbejdsministrene, fastslår, at det nordiske økonomiske samarbejde skal fremmes så effektivt som muligt. Her, hvor dette nu bekræftes af et enigt Nordisk Råd, har det karakteren af et løfte om i samdrægtighed at støtte hinanden, hvor nordiske interesser skulle komme under uberegtiget tryk udefra, og et løfte om at tilstræbe øget produktiv kraft ved samarbejde landene imellem.

Det nordiske fællesmarked var den store tanke, der automatisk ville have draget økonomisk samarbejde over en bred front efter sig.

Vi går nu ind i en tid, hvor initiativet i højere grad må tages fra sag til sag. Men vi går også ind i en tid, hvor de skandinaviske landes deltagelse i det ydre frihandelsområde gradvis for Norge, Sverige og Danmark vil virkeliggøre en meget væsentlig del af idéen om det nordiske fællesmarked. Allerede fra 1. juli 1960 nedsættes todsatserne mellem de 3 lande med 20 pct., og for hvert efterfølgende år fortsættes med nedsættelser på 10 pct.

Det vil betyde gradvis øget interskandinavisk konkurrence, men det vil også for hvert år, der går, i stedse højere grad påkalde et praktisk samarbejde inden for produktionen til styrkelse af de nordiske landes konkurrenceevne over for den øvrige verden.

I det hele taget bør vi nok i den kommende tid under de nye vilkår, vi stilles overfor, regne mere og mere med det praktiske erhvervs livs initiativ og deltagelse i det nordiske økonomiske samarbejde.

Meget ligger jo i dette øjeblik uafklaret med hensyn til den fremtidige udvik-

ling, men jeg vil gerne udtrykke håbet om, at denne udvikling vil give stadig større muligheder for Finlands deltagelse i de øvrige nordiske landes økonomiske samarbejde under dets forskellige former.

Vi står da over for et nyt afsnit i det nordiske økonomiske samarbejde med skuffelser bag os, men med muligheder foran os.

Det er disse muligheder, Nordisk Råd med vedtagelsen af denne rekommandation sætter sin lid til.

Det er ofte sagt, at trods alle skuffelser kan den nordiske tanke aldrig dø. Jeg har altid bekendt mig til denne tro. Men det er jo ikke nok, at den ikke kan dø, den må også leve, og spørgsmålet, vi stilles overfor, er da, om den nordiske tanke skal udfolde sig stærkt og varmt, eller om den skal hutle sig frem gennem gustent overlæg.

Det er atter spørgsmålet, om der i den kommende tid er vilje til at anskue den nordiske tanke i det lange perspektiv.

Vi nordboere, hr. præsident, har jo før været stillet over for ordene:

Det er viljen, som det gælder,
viljen frigør eller fælder.

Enne, Finland: Herr president! När ekonomiska utskottet behandlade frågan om formerna för det nordiska ekonomiska samarbetet, intog jag en annan ståndpunkt än utskottets övriga medlemmar. Jag vill därför i korthet motivera mitt ståndpunktstagande i utskottet. Utskottets förslag till rådet är såtillvida av speciell natur, att punkt I i utskottets förslag till uttalande, om vilken det närmast är fråga, givits en avrundad form och sålunda förutsätter blott ett närmare utvecklande av det nordiska ekonomiska samarbetet och skapandet av erforderliga arbetsmetoder. Mot detta finns enligt min åsikt ingenting att anmärka. Saken blir dock en annan, när en detaljerad utformning av dessa arbetsformer anges i motiveringen sålunda: »Detta kan lämpligen ske genom inrättande av en permanent ministerkommitté, bestående av en minister från varje land såsom ansvarig för samarbetet». Vilka uppgifter den permanenta ministerkommitté-

tén kommer att ha, framgår av det till rådet överlämnade förslaget om grundande av det nordiska ministerrådet. Det sägs bl. a.:

Som exempel på samarbetsoppgifter mellan de nordiska länderna på handelspolitikens område, som kan bli aktuella och av väsentlig betydelse under den närmaste framtiden, kan nämnas en samordning av ståndpunkterna inom de organ, som kan komma att upprättas inom frihandelsområdet mellan de sju, ett samarbete i uppträdandet gentemot sexstatsmarknaden, ett samarbete utåt, när det gäller problemen i samband med kontroll av varors ursprung

Som vi ser, är det inte fråga om endast rent nordiska problem, utan om mera omfattande saker, som berör sju-staterna och sexstaterna. Här ligger sakens kärna, som har tvungit mig att inta en annan hållning än de andra medlemmarna i utskottet. Varför motsätter vi oss, vi kommunister och folkdemokrater från Finland, att vårt land blandar sig i angelägenheter, som rör ekonomiska block omfattande de sju, de sex och även det större OEEC. Därför att vi inte vill dra in Finland i uppgörelserna om tvistefrågor stormakterna emellan. Den innersta orsaken till bildandet av ekonomiska block är en kamp om världsmarknaden, som stora karteller och monopol utkämpar. Om någon tror, att dessa karteller och monopol nu plötsligt har blivit de bästa vänner sinsemellan, bör han gratuleras till att han har bevarat sin barnatro på jultomten. Vår uppfattning är den, att handelskriget i Europa blir häftigare på ett bekymrande sätt, och vi försöker hindra Finland från att bli indraget i detta handelskrig, där Finland inte kan reda sig, även om det skulle få hjälp av de andra nordiska länderna. Å andra sidan är handeln enligt vår uppfattning inte oberoende av politiken, utan de hör samman. Finlands utrikespolitiska linje är utstakad genom internationella avtal, och när vi följer den, har vi anledning att beakta den gamla sanningen, att det är bättre att se upp i tid än att sedan behöva ångra sig. Vi kan anklagas för överdriven försiktighet, men man bör alltid komma

ihåg, att ett hus kan ha två trappor, paradtrappan och kökstrappan. Nu när det är svårt att få in Finland i handelsblocken längs paradtrappan, försöker en del föra oss in längs kökstrappan. Detta ger oss orsak att vara försiktiga.

Om ekonomiska utskottets motivering hade varit utformad i enlighet med förslaget till beslutet, så hade vi omfattat utskottets förslag. Men då så inte är fallet och då rådet enligt vad jag kan se inte är berett att ändra motiveringen, är jag, herr president, tvungen att föreslå, att ekonomiska utskottets förslag förkastas.

Røiseland, Norge: Økonomisk samarbeid i Norden har vært den store sak på programmet for Nordisk Råd helt fra den første tiden da rådet så dagens lys. Som vi vet, har det vært delte meninger om hvordan denne saken skulle ordnes. Men jeg synes nok at generaldebatten ved begynnelsen av denne sesjonen har vist at det var blitt enighet om en vesentlig ting: Alle synes å være enige om at nordisk tollunion i dag ikke er aktuell. Det var ulike meninger om hvorvidt dette var en uheldig eller heldig utvikling, og det var jo noe en måtte vente. Men det var som sagt enighet om den ting at i dag er den ikke aktuell. Vel, jeg synes det er et utgangspunkt for den videre utvikling.

Så blir spørsmålet: Er det da grunnlag for noe videre økonomisk samarbeid i Norden? Vi skal innrømme at mange spørsmål ligger i tåken. Men jeg synes likevel, slik som også hr. Ohlin nevnte, at allting tyder på at det vil bli naturlig, det vil bli ønskelig, det vil bli nødvendig å føre et økonomisk samarbeid i Norden.

Vi ser alt nå nokså tydelig konturene av en del av oppgavene. Og flere oppgaver vil ganske sikkert melde seg etter hvert. Vi har nemlig fått en helt ny situasjon på to vesentlige punkter sammenliknet med slik som situasjonen var før. Det ene er at vi får frihandelsrådet, det andre er forholdet til de seks. Frihandelsområdet vil føre med seg nye

muligheter, og det kan være at vi først og fremst bør være oppmerksom på disse muligheter. Og skal vi utnytte mulighetene, må det vel være naturlig at vi får et investerings- og produksjonssamarbeid i Norden.

Frihandelsområdet vil også stille oss overfor tilpasningsvansker, vi skal ikke lukke øynene for det, vi skal ikke lukke øynene for at en del av vår sysselsetting kan komme i fare, fordi vi må føre folk over fra den ene arbeidsplassen til den andre.

Så har vi det forhold som de seks skaper for oss. Dersom det ikke kommer istand en tilfredsstillende avtale mellom frihandelsområdet og de seks, er det klart at en vesentlig del av vår eksportnæring kommer i en nokså vanskelig situasjon. På den annen side vet vi jo at idag er Norden samlet Tysklands beste kunde, og da vil jo situasjonen ganske naturlig bli den at vi får et helt strukturelt skifte i vår handel om vi ikke får fram til en tilfredsstillende avtale mellom de syv og de seks.

Det er denne situasjon som foreligger. Og da synes jeg det må være naturlig at vi prøver et nordisk samarbeid. Det tvinger seg antagelig fram selv. Det må ikke være diskriminerende mot våre partnere innen syvmaktsområdet. Ingen har vel heller tenkt seg at det skal være det. Vi må ta sikte på å fremme den arbeidsdeling som er selve utgangspunktet for samarbeidstanken i Europa. Men det skal hjelpe oss til å nytte mulighetene, det skal hjelpe oss til å greie vanskene, det skal trygge vår sysselsetting, som også er en viktig del av selve siktemålet for arbeidsdelingen i Vest-Europa.

Regjeringene har pekt på visse samarbeidsoppgaver. Foruten de to som jeg nevnte — produksjonssamarbeid og investeringsamarbeid — nevner regjeringene en rekke andre. Presidiet for rådet har jo også pekt på slike oppgaver, og det er ikke utenkelig at vi vil få nokså store vansker rent praktisk med selve administrasjonen av frihandelsområdet. Tenk bare på en ting som å kontrollere opprinnelsen for de forskjellige varer.

Det er nevnt som et moment her nå at det er spørsmål om en harmonisering av tollsatser. Vel, det er sikkert vanskelig å løse. Det er sikkert ikke lett å løse i en situasjon der en på den ene siden har GATT og på den andre siden et seksmaktsområde som diskriminerer mot vår eksport, for det er klart at på de områder, hvor der er et enkelt land som setter ned sine tollsatser utover, må det bli vanskelig på grunn av diskriminering utenfra. Men vel, vi får se på alt dette. Jeg synes det nå også skulle bli lettere å føre dette samarbeid siden tollene i Norden nå vil falle bort fordi den faller bort i syvmaktsområdet.

Så er det spørsmål om samarbeid. En god del av samarbeidet må, som sagt, drives i privat regi. Staten må legge opp næringslivet slik at det blir naturlige vilkår for at det kan drive samarbeid. Men det er jo også en del ting som må løses helt på det politiske plan.

Det kan være delte meninger om hvordan det skal ordnes i praksis. Men nå har rådet blitt stående ved stort sett den ordning som regjeringene har foreslått. Vi får nå ministerkomiteén. Vi har der før hatt samarbeidsministrene. Deres mandat er jo praktisk talt opphørt nå, og det kan vel være naturlig i den nye situasjon at vi får en noe mer permanent ordning. Det må også være klart at samarbeidsministrene ikke kan drive forhandling med hver enkelt næringsorganisasjon, de må ha sine folk til det. Derfor er det klart at de må få høve til å ordne seg med sine eksperter, sine sekretærer, sine folk i det hele.

Jeg går ut fra som en opplagt ting at statsrådene ikke vil lage et urimelig stort apparat, og jeg skulle gjerne tenke meg at flere av dem har visse bekymringer når det gjelder budsjettet, så de ikke er så særlig lystne på å legge opp for stort. Ellers må det vel også bli en sak som må ordnes mellom regjeringene i de respektive land og nasjonalforsamlingene i landene hvordan dette skal ordnes. Jeg kan også tenke meg at det må tilpasses situasjonen til enhver tid. Det kan bli bruk for et større apparat om tre år enn det er i dag, det kan bli bruk for et

større apparat om et år enn det er i samarbeid i Norden skal fortsette; det dag. må fortsette, det er nødvendig at det fortsetter.

Jeg slutter meg til det som hr. Ohlin sa, at komitéen har nå slått fast med stort flertall at den ønsker at det økonomiske

Mötet avslutades kl. 17.35.

Protokoll

5:e mötet (1:a avd.)

Fredagen den 6 november 1959 kl. 10.00

Presidenter: Hønsvald (1) och Sigurður Bjarnason (2—4)

Dagordning

1. Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet jämte ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (Sak A 22), berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5), meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63) samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64) (fortsatt behandling)

2. Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8)

3. Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige jämte ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (Sak A 4) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 60)

4. Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 28)

5. Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten jämte tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien (Sak D 58)

6. Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (Sak D 14)

7. Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område jämte tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete (Sak C 1)

8. Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (Sak A 2)

9. Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om sam-

ordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak A 20)

10. Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning (Sak A 12)

11. Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena (Sak A 11)

12. Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning (Sak A 25)

13. Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning (Sak A 16)

14. Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (Sak D 25)

15. Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning (Sak A 10), meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 33) samt meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område (Sak D 65)

16. Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkarkonsten (Sak A 18)

17. Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (Sak D 69)

18. Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående

nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (Sak D 9)

19. Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 56)

20. Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra (Sak D 70)

21. Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Torne-dalen (Sak B 1)

22. Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (Sak D 45)

23. Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 37)

24. Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik (Sak D 61)

25. Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser (Sak D 46)

26. Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 9)

27. Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak

D 19) samt meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 62)

28. Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 5)

29. Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 38)

30. Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 13)

31. Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak A 24)

32. Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 17) samt meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 27)

33. Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning (Sak D 50)

34. Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (Sak D 7)

35. Socialpolitiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet jämte tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige (Sak D 5)

Ändring i medlemslistan

Det meddelades, att Martin Skoglund, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Jean Braconier, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Angående dagordningen

Rådet beslöt, att de punkter på dagordningen, där utskottsförslag inkommit först föregående dag, likväl finge upp- tagas till behandling vid detta möte.

1

Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet jämte ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (Sak A 22), berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5), meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63) samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64) (fortsatt behandling)

Moe, Norge: Jeg tror det er av meget stor betydning for det nordiske samarbeid at vi nå får en permanent ministerkomité, og at utvalget er kommet fram til den løsning at ministrene selv får avgjøre hvordan de vil ordne seg med medarbeidere og eksperter. Det blir alt-

så ikke noe stort sekretariat, og den som leser regjeringenes forslag nøye, vil lett oppdage at det har ikke vært meningen heller.

Det understrekes i det økonomiske utvalgs premisser at et samarbeid mellom de nordiske land har særskilt betydning i forbindelse med dannelsen av frihandelsområdet og mot bakgrunnen av den raske økonomiske utvikling som foregår.

Jeg tror man skal være klar over at den handelspolitiske situasjon i Europa står i endringens tegn, som en følge av den økonomiske integrasjonsprosessen som pågår, og som i høy grad karakteriserer utviklingen i dag. I sitt innlegg i går sa hr. Enne at han betraktet denne tendens mot større økonomiske områder som utslag av en vilje til handelskrig og som et forsøk fra kartellenes side på å dominere landenes økonomi. Jeg vil ikke benekte at følgen av dannelsen av slike områder kan bli en tendens til handelskrig, og at de også innebærer faren for kartellisering. Derfor er det også i avtalen om frihandelsområdet truffet spesielle bestemmelser med sikte på å hindre kartellisering. Men det er jo innlysende at årsaken til denne tendensen mot økonomisk integrasjon og større økonomiske områder er nødvendigheten av større markeder for å kunne drive lønnsom produksjon, og lønnsom produksjon er masseproduksjon og sericproduksjon. Integrasjonen er en økonomisk nødvendighet hvis de små land skal kunne følge med ved siden av stormaktene. Det er for så vidt betegnende at det er gjennomført en ganske vidtrekkende økonomisk integrasjon og arbeidsdeling innenfor den såkalte øst-blokken.

Som jeg nevnte i mitt innlegg i generaldebatten, tror jeg ikke at situasjonen innbyr til for stor optimisme når det gjelder å nå fram til en tilfredsstillende ordning mellom de seks og de syv. Tvertom risikerer vi vel heller til å begynne med et ganske spent forhold mellom frihandelsområdet på den ene siden og fellesmarkedet på den andre. I denne situasjon er det påkrevet at de nordiske land står sammen i den utstrekning som det overhodet er mulig.

Etter hele arbeidet med tollunionsspørsmålet kjenner vi bedre våre felles interesser og også våre divergerende interesser, som vi må legge stor vekt på å utjevne.

Med tanke på hele den handelspolitiske situasjon som vi står overfor, tror jeg det er av meget stor betydning at våre land manifesterer sin vilje til å stå sammen og nettopp gjør dette gjennom etableringen av en fast ministerkomité. Det økonomiske utvalg peker ikke på noen spesielle oppgaver for ministerkomitéen. Det er ministrene selv som må ta initiativet og finne fram til samarbeidsprosjekter. Da tror jeg at de i stor utstrekning kan bygge på embetsmannsutvalgets utredning om det nordiske fellesmarked.

Når tollunionen ikke er aktuell lenger, vil jeg gjerne fra denne talerstol uttale en takk og gi honnør for det arbeid som her er utført, og peke på den store betydning som det har hatt. Takket være utredningen om et nordisk fellesmarked kjenner vi nå bedre våre lands økonomier i deres forhold til hverandre. Vi vet hvor mulighetene for samarbeid ligger, og vi vet hvor vi støter på vanskeligheter. Jeg tror vi ikke skal overse at på dette område er det skapt visse samarbeidsvaner som har den største betydning for samarbeidet. Det gjelder ikke bare de embetsmenn som har utført dette store utredningsarbeid, og regjeringene, men gjennom rådslagningene med næringslivets organisasjoner i industri, jordbruk og fiskeri i de forskjellige land er kjennskapet til de nordiske lands økonomiske struktur, de nordiske lands felles interesser og de nordiske lands særinteresser blitt spredt i vide kretser, i første rekke i næringslivet. Det tror jeg er av den største betydning, og dette at vi kjenner hverandre, er den første forutsetning for et fruktbart samarbeid. Nettopp i denne situasjon, hvor mange kunne komme på den tanken at hele utredningsarbeidet omkring tollunionen har vært spilt, har vært for-gjeves, og nettopp nå fordi det har vært en viss motstand mot tanken om et embetsmannsutvalg, vil jeg gjerne her rette en takk til embetsmennene for den inn-

sats som de har gjort for nordisk samarbeid.

Det skulle etter min oppfatning være store muligheter for et produksjonssamarbeid, kanskje i første rekke på nye områder av økonomien, når det gjelder nyetableringer hvor de nordiske land kan gå sammen. Som et lysende eksempel på hva man kan nå gjennom produksjonssamarbeid, vil jeg gjerne nevne SAS. Når SAS i dag er et av verdens ledende flyselskaper, og når man i alle hovedsteder, også i asiatiske hovedsteder, kan se ordet »Scandinavian» og de tre lands våpen ved siden av hverandre, så er dette bare blitt mulig fordi vi forstod at enkeltvis og isolert ville vi ikke komme noen vei, mens vi sammen har vist at vi kunne ta opp konkurransen med stormaktenes flyselskaper. Jeg tror derfor at erfaringen med SAS skulle incitere oss til et lignende samarbeid på andre felter når det gjelder nyetableringer, og hvor de nordiske land kan gå sammen.

La meg til slutt bare si et par ord om kontakten mellom regjeringene og rådet. Jeg vil gjerne understreke betydningen av at ministerkomitéen holder så nær kontakt som mulig med rådets presidium og det økonomiske utvalg. For min egen part vil jeg gjerne føye til at denne kontakt bør holdes med hele det økonomiske utvalg, selv om det nå opprettes et nimannsutvalg. Det ble betonet under det økonomiske utvalgs behandling av denne sak at det nimannsutvalget som opprettes, når det gjelder kontakten mellom rådet og regjeringene, ikke skal tre i stedet for det økonomiske utvalg.

Kontakten kan jo ikke bare gå den ene veien. Når det her har vært uttalt frykt for at rådet ville bli satt utenfor, og at nå ville det bare bli regjeringene som stelte med det økonomiske samarbeid, kan det jo være grunn til å peke på at det er like meget rådets som regjeringenes oppgave å fremme det økonomiske samarbeid. Dette å komme med forslag til økonomisk samarbeid innenfor Norden, er noe som det økonomiske utvalg og også nimannsutvalget kunne ta for seg. Det er først ved å være ak-

tivt i så henseende at rådet vil kunne fylle sin oppgave.

Lars Eliasson, Sverige: Herr president! Det har oppstått en ny situation på dette område genom att planerna på en nordisk tullunion har, om inte skrinlagts, så i varje fall lagts på is. Vi får bara nyktert konstatera, att förutsättningar för en nordisk tullunion i varje fall ännu inte föreligger — därtill är tveksamheten för stor och även motståndet på sina håll.

Det har riktats kritik mot regeringarna för att den nordiska tullunionen inte är förverkligad, men i den mån denna kritik riktar sig mot att de inte genomför beslut, som inte har tillräckligt bred anslutning i folkopinionen, kan jag inte instämma i den. Jag anser det viktigt, att ett beslut av denna räckvidd har bred förankring inom de politiska partierna och inte minst inom näringslivet, eftersom ju näringslivet får brottas med en hel del omställnings- och anpassningsproblem.

De nordiska länderna har vid Salt-sjöbadsförhandlingarna förbehållit sig en viss handlingsfrihet rörande det fortsatta ekonomiska samarbetet, och jag för min del anser det ytterst angeläget, att man begagnar den handlingsfriheten, i den mån det yppar sig möjligheter till ett vidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Jag anser det vara viktigt att utåt markera detta, eftersom vi ju inte vet, hur den handelspolitiska utvecklingen kan se ut. Jag är inte pessimist, men vi får inte bortse från att det kan hända, att utvecklingen inom sjustatsmarknaden och relationerna i framtiden mellan de sex och de sju gör att tanken på ett intimare ekonomiskt samarbete i Norden blir väsentligt mera angeläget än den kanske framstår för många i dag.

I ekonomiska utskottet har vi haft att ta ställning bl. a. till regeringarnas förslag om upprättande av ett permanent organ på ministernivå. Vi har varit ense om att detta är värdefullt, men när ekonomiska utskottet har använt beteckningen ministerkommitté, så ligger där bakom, att man vill ha markerat —

framför allt utåt — att det inte är fråga om något överstatligt organ. Detta har inte varit meningen, och det är angeläget, att det inte uppstår något missförstånd på den punkten.

Jag har här närmast begärt ordet för att något beröra frågan om relationerna mellan denna ministerkommitté och Nordiska rådet, men jag har blivit förkommen av herr Finn Moe, med vilken jag kan väsentligen instämma. Jag har vid behandlingen av ärendet inom ekonomiska utskottet varit tveksam om huruvida det kan vara klokt att tillsätta en niomannakommitté. Det finns ju ändå tillfälle för presidiet i utskottet att samråda, därest man inte anser, att man bör kalla in hela utskottet. Jag vill också i detta sammanhang erinra om Parkisons lag: när man inom ett stort organ tillsätter ett arbetsutskott, är det alltid risk för att de övriga ledamöterna förlorar sina möjligheter till kontakt och insyn.

För min del har jag den uppfattningen, att allt som rör det fortsatta ekonomiska samarbetet i Norden är av sådan vikt, att det är angeläget, att alla politiska partier kan få kontakt med dessa problem även mellan sessionerna. Jag tänker då inte bara på att de bör bli delaktiga av informationer rörande ministerkommitténs arbete, utan också därpå att de bör få tillfälle att framföra sina synpunkter på hur arbetet skall läggas upp. Men jag utgår ifrån att mina farhågor på den här punkten inte skall beannas, utan att det skall såsom utskottet understryker, även i fortsättningen upprätthållas en kontakt mellan Nordiska rådet och regeringarna.

Med detta vill jag, herr president, tillstyrka utskottets förslag.

Holm, Norge: Gjennom de år hvor vi har snakket om en nordisk tollunion for intimere nordisk samarbeid, et fellesmarked, har jeg hatt anledning til å fremheve, sammen med en rekke av mine kollegaer fra Norge, at når vi skal gå til et slikt samarbeid av den økonomiske rekkevidde det her gjelder, er det vår plikt før vi tar vår beslutning å undersøke nøye de konsekvenser som felles-

marked eller tollunion vil føre med seg. Denne vår holdning førte også til at vi i det såkalte Harpsund-møte fikk beslutning om at sakene skulle utredes nærmere. Vi fikk beslutning om å søke kontakt med næringslivets menn, vi fikk ekspertutvalg, og vi fikk ministersamarbeid, hvor man gjennom flere år har utredet alle spørsmål vedkommende en tollunion i Norden. Nå er situasjonen en annen. Men de samarbeidende ministre har gjort et godt arbeid, ekspertene har gjort et godt arbeid, og det som idag foreligger av utredninger, er ikke på noen måte bortkastet. Det har skapt interesse, det har gjennomlyst og analysert de problemer som vi kan si er tilstede når det gjelder økonomisk samarbeid i Norden.

Jeg vil derfor, i likhet med hr. Finn Moe, takke for det arbeid som er fremlagt. De herrer kan ikke noe for at tiden er løpt fra dem, at vi har fått et helt nytt problem å løse.

Når vi idag står overfor det problem å skape et frihandelsområde og å gå inn i de såkalte ytre syv, vil jeg si det samme som jeg har sagt tidligere: La oss undersøke problemene nøye. Og i forbindelse med de ytre syvs samarbeid er vi forpliktet til, og vil ha meget stor interesse av at det blir i høy grad en økonomisk kontakt i Norden. Jeg hører derfor til dem som gjerne ser at vi oppretter de organer som må til for et økonomisk samarbeid i Norden. Det er for meg for så vidt ikke noe avgjørende hvorvidt man kaller det et ministerråd eller en ministerkomité. Det jeg ønsker, er et organisert samarbeid, med krefter som driver det og foretar de nødvendige undersøkelser.

Når det gjelder opprettelsen av et embetsmannsutvalg, er det heller ikke avgjørende for meg i hvilket omfang slikt blir opprettet. Jeg hørte med glede at statsminister Gerhardsen pekte på at det skulle være enkelt. Det vil naturligvis jeg også meget gjerne. Men det som jeg i første rekke legger vekt på, er at ministerkomitéen søker den sakkyndige assistanse som den til enhver tid må ha for å gjøre godt arbeid, og da får den selv avgjøre i hvilken ut-

strekning den må trekke til seg eksperter. Det er vanskelig for rådet å blande seg bort i ministerkomitéens arbeidsformer. Jeg vil heller ikke peke på noen spesielle samarbeidsoppgaver. Spørsmålet om i hvilken utstrekning man skal søke samarbeide om de økonomiske spørsmål, vil for det første melde seg etter hvert som samarbeidet innen de ytre syv blir tatt opp, og for det annet vil dette spørsmål til en viss grad være avhengig av hvilken stilling de syv land innen frihandelsområdet kommer til å stå i til hinannen.

Når det gjelder det nimanntutvalget som det økonomiske utvalg har henstillet til rådet å oppnevne, mener jeg at dette bør være et praktisk arbeidsutvalg, som kan holde kontakten mellom ministerkomitéen og Nordisk Råds økonomiske utvalg. Det er altså en rent praktisk foranstaltning for å få gjort hele apparatet enklere. Kanskje vil det også i praksis vise seg å bli billigere, fordi ministerkomitéen da ikke behøver å ta direkte kontakt med de økonomiske utvalg i sin helhet.

Det har av et par talere her vært snakket om nyetableringers rett og om hvordan det økonomiske samarbeide i sin alminnelighet bør foregå. Jeg vil da gjerne få peke på at jeg mener samarbeidsministrene ikke i for høy grad bør være opptatt av hva det kan samarbeides om på statlig nivå. Det som er om å gjøre, er at forholdene blir lagt til rette på en slik måte at det private næringsliv i de nordiske land kan få arbeide fritt og godt, at det f. eks. kan gå til nyetableringer, at man kan gå til felles forskning innenfor de forskjellige næringsgrener på privat basis. Jeg mener ikke at det skal tilsiktes at staten yter skattelettelse og avgiftslettelse, slik at det kan bli mulig for det private næringsliv i de nordiske land å oppta en sunn og god konkurranse med de stater som vi skal ta opp samarbeid med. Jeg forutsetter at vilkårene blir tilrettelagt slik at de nordiske stater ikke på grunn av ulikhet når det gjelder skatter og avgifter, kommer i et skjevt forhold til hinannen, men kan drive en sunn og reell konkurranse på like vilkår.

Margit Borg-Sundman, Finland: Herr president! För att man inte skall tro, att det i allmänhet i Finland tänks om handelsfrågor och det europeiska ekonomiska samarbetet som min kollega i Finlands riksdag, herr Enne, sade, vill jag betona vad jag tidigare sagt, att det i vida kretsar i Finland finns en positiv inställning till anslutning till nordiskt och europeiskt ekonomiskt samarbete. Vi anser, att det skulle vara ödesdigert att bli utanför detta samarbete. Jag ville också klart säga emot herr Ennes åsikt om att det här skulle vara fråga om en politisk och inte ekonomisk sammanslutning. Personligen ville jag tillägga, att vi må lära oss att äntligen se även den ideologiska faktorn och icke endast profitfrågor i det ekonomiska samarbetet.

Hegna, Norge: Jeg tror man kan si at ved behandlingen av denne sak har debatten her i plenum fått en særskilt betydning, som har sammenheng med utviklingen av saken i de dagene vi nå har vært samlet her under Nordisk Råds møte.

Når det gjelder det nordiske økonomiske samarbeid, var det jo dette spørsmål som i høyere grad enn noe annet spørsmål opptok talerne under generaldebatten. Og man kan ikke nekte at behandlingen av spørsmålet fikk en noe særegen karakter under generaldebatten. Det ble da sagt av noen at når det ble talt om det nordiske økonomiske samarbeid, hadde man inntrykk av at man hadde å gjøre med tildels ganske tilspissede indrepolitiske kontroverser innenfor de forskjellige land. Dette synspunkt ble benektet fra annet hold, og det ble argumentert omkring det. Argumentasjonen kunne kanskje virke overbevisende et kort øyeblikk, men den var ikke varig overbevisende. Når vi erindrer avslutningen av den debatten, hvor fremtredende politikere fra parlamentene og fra regjeringene trådte opp i tur og orden med korte, men ofte ganske sprekstoffrike replikker, så var det meget vanskelig å bli overbevist om at det ikke var noen indrepolitisk debatt.

Forholdet var derfor da disse saker

gikk til den økonomiske komité, at det fremstillet seg som en hovedoppgave ved behandlingen i komitéen å frigjøre hele dette spørsmål, når det skulle til plenum, for alt det som måtte være av indrepolitisk sprengstoff i den forutgående behandling, i dokumenter eller på annen måte.

Jeg tror man kan si at det har lyktes. Men det har hatt visse følger. Man kan si at etterhvert som man har plukket dette sprengstoff vekk, blir det mindre og mindre igjen. Og man kan vel også si at arbeidet med dette opptok komitéen slik at da den var ferdig med det, var — jeg vil ikke si dens krefter uttømt, men dens tid uttømt, slik at man i den innstilling som foreligger her, ikke i tilstrekkelig grad fikk utformet det sterke positive standpunkt i forbindelse med dette spørsmål som jeg er ganske sikker på hadde tilslutning i hele komitéen og i rådet. Og det er på dette punkt jeg mener at debatten her har vært av meget stor betydning, for jeg synes at det som komitéen ikke fikk frem tilstrekkelig sterkt i innstillingen, er kommet frem i debatten. I innlegg her fra hr. Ohlin, fra hr. Finn Moe, fra hr. Holm, fra hr. Elisson for å nevne noen av dem som har hatt ordet her, er det kommet frem så sterkt og klart at jeg tror det er berettiget å si, at når man går herfra etter behandlingen av dette spørsmål, vil stillingen være den at Nordisk Råd aldri har hatt en så klar og enhetlig linje når det gjelder arbeidet på dette felt, som det vil ha etter avslutningen av dette møte.

Jeg vil da ikke utvikle disse sider av saken nærmere, bortsett fra den tilslutning som jeg har gitt til endel av de foregående talere. Jeg vil understreke at uttalelsen, slik som den er blitt fortolket her, innebærer en sterk positiv tilslutning til utfoldelse i videst mulig utstrekning av nordisk økonomisk samarbeid under de forhold som man nå går inn i, og vår tilslutning til at man i denne sammenheng finner frem til de former som er mest effektive. Forholdet er jo at det organ, eller den sektor av offentlig myndighet, som har vært mest aktiv når det gjelder dette samarbeid,

er regjeringene — samarbeidsministrene — og det er jo dem som har lagt frem en utredning for oss som gir det mest konkrete og mest gjennomarbeidede uttrykk for hvordan man kan tenke seg at arbeidet videre skal føres fra regjeringshold. Det finnes ingenting i uttalelsen fra det økonomiske utvalg som på dette felt innebærer at det for sitt vedkommende vil ta noen reservasjon i forhold til denne plan for arbeidet.

Man kan feste seg ved denne endringen av betegnelsen ministerråd til ministerkomité. Tidligere talere, blant annet hr. Eliasson, har gjort oppmerksom på hva det innebærer, og mer er det egentlig ikke å si om det. Når det gjelder spørsmålet om å tilknytte seg eksperter, er det i forbindelse med regjeringsmedlemmers arbeid i en slik forbindelse, deres sak å finne de former som kan være mest hensiktsmessige.

I uttalelsen fra det økonomiske utvalg ligger det ikke noe mer enn at det vil være full forståelse i Nordisk Råd for de praktiske former for dette som man finner nødvendig, og videre at regjeringene fra Nordisk Råd får oppfordring til å drive dette arbeidet, utvikle det, organisere det så langt som regjeringenes beføyelser ifølge de respektive lands forfatninger går.

Det har under debattene ved forskjellige anledninger, så å si helt fra Nordisk Råds første tid, vært gitt uttrykk for en viss frykt for at man her skulle få et byråkrati, og frykt for at det ville bli meget bruk av papir. Det er vel så at det er en følelse og et synspunkt som deles av de fleste. Det vil si helt absolutt kan denne frykten for papir ikke være. Det ville være overraskende om den var det i land som er så papirproduserende og papireksporterende som flere av de nordiske land. Absolutt kan derfor frykten ikke være. Vi vil gjerne slippe dårlige papirer, men når det gjelder gode papirer, vil vi gjerne ha så mange av dem som mulig. Det tror jeg også gjelder det man kan se i forbindelse med det ekspertarbeidet som vel vil bli utført.

Jeg er helt enig i det som er uttalt av Finn Moe og av Holm, om det arbeid

som er utført av ekspertene i forbindelse med forberedelsen av den nordiske tollunion, det nordiske fellesmarked. Det kan ut fra en overfladisk betraktning se ut som dette er en veldig masse overflødig papir, og hvis man bare betrakter det utenpå, ser på bindene, ligger en slik vurdering nær. Men jeg tror at enhver som heretter kommer til å beskjefte seg med økonomiske spørsmål i Norden, også med frihandelsområdet — også sett i relasjon til andre økonomiske områder ute i verden — enhver som vil studere disse forhold, vil ha veldig stor nytte av det arbeid som her foreligger fra ekspertkomitéen, under det forberedende arbeid som har vært gjort tidligere.

Jeg vil gjerne til slutt få si et par ord om det som under generaldebatten ble benevnt en bedrøvelig stemning i forbindelse med den nordiske tollunion og fellesmarkedet. Vel, vi skal være realister, vi skal være klar over at ved utviklingen er spørsmålet om en nordisk tollunion falt bort. Noen har i denne forbindelse brukt uttrykket »begravelse» og har spunnet en del på spørsmålet om i hvilken form begravelsesseremonien skulle foregå og hvem som skulle delta i den.

Jeg vil gjerne få lov å minne om visse ting i sammenheng med dette spørsmålet. Når man i Norge har hatt en motstand mot en tollunion, har det vært ut fra en viss engstelse for at norsk økonomi skulle komme til å bli stengt inne innenfor et altfor trangt område, mens vår økonomi jo i meget høy grad er avhengig av en utfoldelse på et meget stort område langt, langt utenfor Norden. Og man kan uten videre si at dette er en engstelse som ikke bare har vært uttrykt og følt av opposisjonen. Den har vært følt av enhver som i det hele har beskjefte seg med spørsmålet om nordisk økonomisk samarbeide.

Det som nå skjer, er jo at en rekke av de hindringer som tidligere sto i veien for nordisk økonomisk samarbeid, vil bli ryddet vekk etter hvert som tollsatsene mellom de nordiske land blir avvirket. Etter planen for frihandelsområdet vil de bli ryddet vekk. Når det

gjelder den positive side av saken, oppnår vi det samme som vi ville oppnådd gjennom en nordisk tollunion. Vi får fellesmarkedet selv om vi ikke får tollunionen. Og på det grunnlag vil det ganske sikkert bli mulig å utvikle former for økonomisk samarbeid, nettopp av den art som vi tidligere tenkte oss skulle være mulig å fremkalle gjennom opprettelsen av tollunionen.

Men det er klart at det gjelder å komme i gang så fort som mulig med tilretteleggelsen av betingelsene og å få utviklet mulighetene. Og med det synes jeg regjeringene har vært raske. De har lagt fram en plan; den er sikkert ingen sluttplan, den er et opplegg. Jeg ser behandlingen her i Nordisk Råd som uttrykk for at Nordisk Råd gir full og hel tilslutning til at dette arbeid tas opp, at det utvikles i en form som er praktisk, effektiv og virksom for de meget store oppgaver som foreligger for oss.

Kähönen, Finland: Från den finska delegationens ledning sida har man redan vid sessionens öppnande uttalat ett beklagande av att de nu mognande planerna på en europeisk gemensam marknad har undergrävt grunden för den samnordiska marknaden och att detta har skett vid en tidpunkt, när Finland efter lång prövning var redo att komma med i den nordiska marknaden.

Likaså har det sagts och antecknats till protokollet, vilken Finlands regerings nuvarande ståndpunkt till den skisserade europeiska marknaden är. Då det därefter här från våra delegationsmedlemmars sida även hållits andra tal om huru Finland borde ställa sig till den nu förevarande frågan, och särskilt som en medlem av vår delegation har föreslagit, att ekonomiska utskottets förslag skall förkastas, vill jag redan i detta sammanhang meddela, att det enligt min åsikt vore lätsinnigt att omfatta detta avböjande förslag. Ett godkännande eller förkastande av den föreliggande rekommendationen innebär ännu inte ett ställningstagande till de europeiska marknadsplanerna, varför ett avböjande av ekonomiska utskottets betänkande är desto mindre motiverat. Å andra sidan

bör det dock konstateras, att i fråga om den nya marknaden för Europa situationen redan är så långt utvecklad, att inga beklaganden längre hjälper, utan vi måste även i Finland inom kort avgöra vår ståndpunkt till frågan om huruvida vi helt skall stanna utanför eller om vi skall försöka komma med samt vilka lätnader vi kan vänta oss av de andra länderna i sjustatsblocket, om vi inträder. Våra ekonomiska kretsars ståndpunkt synes tydligt vara den, att ett uteblivande innebure en återvändsgränd för vår exportindustri. Ungefär samma uppfattning kan också utläsas ur det uttalande, som här gavs från Finlands regerings sida. Då vi måste anta, att en anslutning på ett eller annat sätt till de sju inte kan eller får för oss eller för de övriga nordiska broderländerna innebära några utrikespolitiska förpliktelser, borde ett positivt ställningstagande vara klart för vem som helst av medlemmarna i vår delegation.

Jag vill här i minnet återkalla, att när vi för ett år sedan i Oslo behandlade frågan om den samnordiska marknaden, det från en del håll påstods, att man längs denna väg ville dra in Finland i NATO. Nu kan vi konstatera, att dessa påståenden har saknat saklig grund. Då man nu i Stockholm vill påstå, att man genom att dra in Finland i de sju har för avsikt att därigenom köksvägen få oss in i dunkla politiska sammanhang, hoppas och tror vi, att inte heller dessa antydningar och skrämskott är sakligt motiverade. Ståndpunktstagandet i denna stora fråga avgör vi dessutom själva enligt våra egna ekonomisk-politiska intressen och med beaktande av den specialställning, som vi har, samt de förpliktelser, som vi förbundet oss till. Och vi tror, att i den samnordiska andans namn våra brödrarfolk förstår vår ställning och medverkar till att vår eventuella anslutning kan ske på det sätt, vi från Finlands sida önskar.

Wikborg, Norge: Jeg kan også slutte meg til det som har vært sagt om nytten av de utredninger som har funnet sted, og som har vært overordentlig omfangsrike. Jeg skulle tro at de utredninger

vi der har fått, har vært til ganske stor nytte under forhandlingene om frihandelsområdet, som nå nærmer seg sin slutt. Ved å gjennomarbeide hele problemet med handelen oss imellom har vi fått et bilde av situasjonen, som jeg tror har vært av den største betydning, og også vil være det videre fremover.

Det forekommer meg at den innstilling fra utskottet som vi nå behandler, er kommet frem til en lykkelig løsning, en smidig ordning som gjør det mulig for regjeringene å velge det apparat, den fremgangsmåte, som i det enkelte konkrete tilfelle måtte være best — ikke noe stivt system, ikke noe byråkratisk oppbygd system, men nettopp en ordning som skulle svare til de oppgaver som nå etter hvert vil foreligge for regjeringene.

Det er en stor tilfredsstillelse for oss i Nordisk Råd og kjempe mot en plan, nå som gang etter gang har måttet stå opp å kunne gå helhjertet inn for en ny plan. Det er aldri tilfredsstillende å være på det som fortoner seg som den negative side, selv om det for oss har vært kamp for et positivt mål hele tiden. Men det er en befrielse å kunne begrave alt det der og gå sammen inn i en ny fremtid hvor vi står enige alle sammen.

Jeg hørte med stor interesse og glede hr. Hegna tale om at de betenkeligheter vi i den norske opposisjon så sterkt har gjort gjeldende, også har vært følt av dem som sto på den andre siden hjemme. Nå, det har vi ikke alltid hatt noe sterkt inntrykk av hjemme; men det er godt å høre det her. Det har jo hele tiden vært det som har stått for oss, at en nordisk tollunion var et for lite område for vår utadvendte eksportindustri, som ville ha små sjanser i nabolandene, og det har vært det at vi skulle redusere våre tollsatser overfor tredje land — det har alt sammen vært en svekkelse av vår økonomi som vi ikke våget å gå med på.

Nå skal vi da få lov til i fellesskap og i samdrøktighet å arbeide for et nærmere økonomisk fellesskap mellom oss her i Norden. Nå har vi trukket opp retningslinjene, vi har sagt oss enige i prinsippet. Så står det til regjeringene

å omsette dette i konkret handling, og nå er det handling og konkrete resultater våre folk i Norden venter å få se. Jeg tror det har gått slik med mange av oss i disse årene, da vi har tumlet med disse store problemene, at vi er begynt å bli allergiske overfor uttrykk som utvalg, komitéer, kommisjoner og utredninger. Nå lengter vi etter å se virkelig handling, vi venter å få se positive resultater av et økonomisk samarbeid i form av produksjonssamarbeid, hvor vi kan gå sammen om store oppgaver som hver enkelt av oss er for små for, slik som i fellesskap å utnytte våre grensevassdrag og mer; det er en vrimmel av oppgaver som vi venter skal løses. Og nå, med et enig Norden skulle det også være store muligheter for om ikke så lenge å se omsatt i praktisk handling de store prinsipper som vi nå har bekjent oss enige i.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Kähkönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Leskinen, Lyng, Moe, Nihlfors, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rantamaa, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Mot utskottets förslag röstade:

Enne, Kilpi, Hertta Kuusinen och Rosenberg.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Braconier, Sigurður

Ingimundarson, Håkon Johnsen, Thor-kil Kristensen, Kyttä och Hannibal Valdimarsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 4.

Utskottets förslag, punkt II—V, bifölls.

Sigurður Bjarnason övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

2

Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Nina Andersen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det socialpolitiske udvalg har haft til behandling Sak A 8, som er et medlemsforslag, hvori der henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at ratificere Den internationale Arbejdsorganisations konvention nr. 100 om lige løn for mænd og kvinder for arbejde af lige værdi.

Det er utvivlsomt, at denne konvention omfattes med megen interesse. Ikke mindst de mange arbejdstagende kvinder, som føler sig forfordelt ved lønfastsættelsen, ønsker stærkt en ratificering, fordi de går ud fra, at psykologiske og praktiske virkninger heraf vil føre til en retfærdigere lønfastsættelse.

Et stort antal lande har da også allerede ratificeret. I dette som i andre tilfælde, hvor et spørgsmål, som er sat til debat i et internationalt forum, her får en betydelig tilslutning, virker en sådan vedtagelse også ud over de grænser, hvor ratifikation har fundet sted. Vi har da også set, at der ikke på noget tidligere tidspunkt har været en sådan drøftelse af kvindens lønforhold, forudsætningerne for lige løn, som i de senere år.

Der er altså, tør vi sige, en betydelig bevægelse i den rigtige retning. Det fremgår også af de dokumenter, som har foreligget for udvalget, og det er værø

at bemærke sig, at der ikke i disse dokumenter findes én udtalelse, som fraråder gennemførelse af princippet om lige løn for arbejde af lige værdi. Jeg må understrege, at der endog findes en række meget positive udtalelser herom.

Ser vi på forholdene i øvrigt hvad angår ratifikation, ligger det således, at Island ratificerede i 1958, Norge i 1959, og at Danmark antagelig vil ratificere i folketingsssamlingen 1959—60, idet regeringen har givet udtryk for, at det er dens hensigt at forelægge konventionen til ratifikation. Derimod har ratifikation ikke fundet sted i Finland og i Sverige, men også i disse lande arbejdes der med at skabe forudsætninger for, at dette kan ske. I Finland er en ligelønskomité, som har arbejdet i nogle år, ved at afslutte sit arbejde, og som det fremgår af forslag nr. 9 fra socialpolitisk udvalg, mener man inden for denne finske komité, at det er nødvendigt at fortsætte de undersøgelser af visse praktiske problemer, som måtte opstå i forbindelse med en ratifikation, samt om de for ratifikationen nødvendige forholdsregler.

Også i Sverige arbejdes der med problemet, bl. a. foregår der inden for den faglige landsorganisation i Sverige en undersøgelse, som beskæftiger sig med forskellige forhold og problemer, der har forbindelse med ligelønsspørgsmålet.

I udvalgets betænkning har man fremhævet, at ratificering af konventionen er et naturligt led i bestræbelserne for at nå frem til ligelønnsens gennemførelse, men det er sikkert sådan, at dette led først kommer på sin rette plads, når visse forudsætninger er gennemført. Da der i de to lande, som ikke har ratificeret eller anmeldt ratifikation inden for en nær fremtid, netop arbejdes med problemerne, har udvalget sluttelig fundet — og lad mig sige, at man er ikke nået frem til denne enighed uden store debatter — at det i den nuværende situation vil være rigtigt, at man giver de pågældende lande, deres regeringer og arbejdsmarkedets parter tid og ro til at føre det påbegyndte arbejde videre.

Men lad mig, inden jeg slutter, understrege, hvad der står i udvalgets betænkning. Efter at man har fastslået, at

der stor! set er almindelig enighed i de nordiske lande om, at man bør tilstræbe en lønfastsættelse for udført arbejdspræstation uden hensyn til kønnet hos den person, der udfører arbejdspræstationen, siger man — og det er det, jeg gerne vil have man skal være klar over er udvalgets opfattelse — at udvalget vil for sin del udtale sig til fordel for, at ligelønsspørgsmålet i overensstemmelse med denne målsætning bringes nærmere til sin løsning i de nordiske lande. Jeg ville gerne, at de myndigheder i Finland og Sverige, som har at gøre med dette arbejde, skriver sig bag øret, at sådan er den almindelige opfattelse i Nordisk Råds socialpolitiske udvalg.

Hermed vil jeg anbefale, at man tilslutter sig udvalgets forslag, som går ud på, at rådet udsætter den videre behandling af medlemsforslaget til en senere session.

Nihlfors, Sverige: Herr president! Som en av förslagsställarna i denna sak skulle jag här vilja säga några ord.

Jag är först och främst mycket glad över att den utredning, som har verkställts med anledning av förslaget, klart visar, hurusom övervägande delen av de instanser, som fått tillfälle att yttra sig, är positivt inställda till en ratificering av likalönskonventionen. Jag är också mycket tillfredsställd med stora delar av det utlåtande, som föreligger från vederbörande utskott här inom Nordiska rådet.

Vad jag däremot knappast kan vara tillfredsställd med är den hemställan, som utskottet för sin del velat förorda, då det säger, att den vidare behandlingen av detta förslag måtte uppskjutas till en senare session. Ty innehållet i motiveringen till utskottets utlåtande borde lika väl ha kunnat mynna ut i en hemställan om bifall till medlemsförslaget, vilket innebär, att rådet måtte rekommendera de nordiska regeringar, som ännu inte tagit ställning till ratificering på ett positivt sätt, att göra detta.

Jag får det intrycket, att man inom utskottet har ansett sig vara i behov av

en synnerligen »positiv skrivning», som vi säger här i Sverige, på grund av den överväldigande opinionen i själva sakfrågan men att utskottet av skäl, som det skulle kunna vara av intresse att här debattera rent principiellt, ansett att man borde skjuta på den vidare behandlingen. För min del är jag mycket tveksam inför vad som synes ha blivit Nordiska rådets inställning, när rådet stöter på frågor, där en eller annan i den nordiska broder- eller systerkretsen ännu inte nått fram till samma position som de andra vid lösandet av en viktig fråga utan så att säga kommit att släpa efter. Man synes då från rådets sida känna tveksamhet inför ett ställningstagande även i en fråga sådan som denna, som rimligtvis — det kan jag dock utgå ifrån — inte borde medföra, att de stater, som fick denna rekommendation på sig, skulle kunna känna sig förfördelade i sin nationella prestige.

Jag hoppas verkligen, att just sådana synpunkter inte ligger bakom det uppskjutande, som här föreslås, ehuru jag är rädd för att man på sina håll i Sverige, där ju opinionen är delad, kommer att kunna ta det föreliggande förslaget såsom intäkt för att Nordiska rådet för all del gärna tar ställning till frågor, där alla stater mycket väl utan Nordiska rådets tillvaro skulle kunna komma överens ganska snabbt, medan rådet däremot så snart det stöter på frågor, som är kontroversiella, viker undan. Därmed försätter man rådet i en position, som inte är lycklig och som måste uppfattas såsom mindre lyckad särskilt för dem, som vill främja rådets fortsatta verksamhet. De menar, att rådet också skall kunna ta på sig ansvaret för ställningstaganden, som är mera besvärliga än sådana ställningstaganden, där man lätt kan nå enighet — helt enkelt därför att frågorna inte på något sätt är märkliga eller svåra att uppnå enighet om.

Herr president! Med dessa korta ord vill jag för min del yrka bifall till det föreliggande medlemsförslaget, som innebär, att rådet måtte rekommendera regeringarna att ratificera likalönskonventionen.

Hertta Kuusinen, Finland: Herr president! Den fråga, som nu är före vid Nordiska rådet och som kommit fram genom ett medlemsförslag av två manliga medlemmar av rådet, är en fråga, som väcker stort intresse i alla nordiska länder men isynnerhet i Finland och främst då bland kvinnorna där.

Sedan frågan senast var före vid Nordiska rådets möte, har Island och Norge ratificerat konventionen och Danmarks regering har gett ett meddelande, varav framgår, att regeringen har för avsikt att till Folketinget inlämna ett förslag i frågan. En positiv utveckling kan därför skönjas.

Den kommitté, som i Norge handhaft frågan om lika lön, har handlat raskt och nått resultat, avgett utlåtande och förslag, på basen av vilka norska Stortinget i juni i år enhälligt beslöt ratificera nämnda konvention och rekommendation samt tillsätta ett likalönsråd, som skall avgöra de många praktiska frågor, som hänger samman med likalönsprincipen, samt bedriva upplysnings- och klarläggningsverksamhet i frågan.

Vi gläder oss åt de beslut, som fattats i Norge och dessförinnan på Island. Saken ligger inte så väl till i vårt land. Den kommitté, som valdes hos oss 1954, har ännu inte fått arbetet färdigt. Vissa uppgifter har dock sipprat ut om att arbetet på senaste tid börjat löpa in i en något mera positiv riktning. Är det möjligen Islands och Norges exempel som verkar?

Av den totala arbetskraften i Finland utgör kvinnorna för närvarande över 40 %. Under innevarande års första kvartal var de kvinnliga medeltimplönerna utan åtskiljande av dyrorstilläggen inom de olika grenarna av industrin i medeltal 30 % lägre än männens löner. Då män och kvinnor utför fullständigt likvärdigt arbete såsom i livsmedels-, beklädnads- och affärsbranschen, erhåller kvinnorna ca 15—20 % lägre lön än männen. Huru orättvisa kvinnornas löner kan vara, framgår av ett par exempel. Inom gummiindustrin tillverkade en manlig arbetare 130 stycken av en viss artikel och fick 180 mark i timmen. Någon tid efteråt sattes en kvinna att

utföra samma arbete, och hon gjorde också 130 stycken på samma tid som mannen. Hon fick 130 mark i timmen. Arbetsgivaren förtjänade 400 mark om dagen på kvinnoarbetet.

Ett annat lika belysande exempel. En man och en kvinna utförde tillsammans likadant arbete. De samlade byggnadsavfall på en bår, kvinnan på ena änden, mannen på andra änden av båren. Mannen fick 160 mark och kvinnan 140 mark i timmen.

I bagerier hamnar män och kvinnor ofta sida vid sida att baka bröd eller grädda det vid samma bakugnar. Men kvinnans lön är betydligt lägre än mannens. På grund härav måste kvinnliga arbetare anstränga sig till det yttersta för att få inkomster som kan anses skäligen. En följd härav har blivit, att arbetstakten uppdrivits ända därhän, att det leder till skada för hälsan och nedsätter de kvinnliga arbetarnas andliga och fysiska arbetsförmåga. Finlands livsmedelsarbetarförbund har försökt avskaffa denna orättvisa i samband med de årliga avtalsförhandlingarna, men då inte ens principen har godkänts, har detta naturligtvis försvårat dessa strävanden.

Finlands kvinnor har med stort intresse tagit del av föreliggande ratificeringsförslag. De är övertygade om att ett beslut i positiv riktning skulle hjälpa dem att få vad som med rätt tillkommer dem. För att påskynda en positiv lösning har representanter för olika fack- och kvinnoorganisationer vänt sig till likalönskommittén och också Nordiska rådets finlandsdelegation för att skynda på detta arbete. Önskemål har också framförts för att påminna om frågans vikt och att den brådskar samt att Finland inte bör bromsa en utveckling i rätt riktning. Samma mening har kommit fram också från svenskt håll, fast den inte fått tillräckligt understöd hos de svenska medlemmarna i Nordiska rådets socialpolitiska utskott.

Av de medföljande handlingarna framgår, att Finlands fackföreningars centralförbund uttalat sig positivt för ratificering, likaså har Tjänstemannaförbundets och socialministeriets uttalanden en

positiv inställning till saken. Vad beträffar de akademiska organisationernas centralorgan Akavas uttalande, så väcker den oklara hållning, som där intas, förvåning, då likalönsprincipen är mest genomförd i de kretsar, som är anslutna till Akava. Man skulle ju tycka, att de, som redan fått ifrågakvarande rättigheter, skulle vilja verka för att även andra får dem. Arbetsgivarförbundets inställning kan man ju förstå med tanke på de exempel, som här gavs. I varje fall bör väl Internationella arbetskonferensens konvention och rekommendation förstås så, att ratificering av dem i främsta rummet rör godkännande av likalönsprincipen. I konventionens artikel 2 ges några skäligen och godtagbara förslag till praktiskt förverkligande av frågan.

Finlands kvinno- och fackorganisationer har under tiotals år kämpat mot den orätt, som begås i fråga om avlöningen av kvinnoarbete. Förra gången, då frågan var före vid Nordiska rådets möte, underströk jag, att ett avgörande i saken inte borde fördröjas genom att sändas från ett bord till ett annat. Frågan borde få en snar och enhetlig lösning. I den rekommendation, som åtföljer konventionen, heter det, att ingenting får underlåtas för att införa den allmänna opinionen klagöra skälen för att principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde bör genomföras.

Socialpolitiska utskottet eller rättare sagt dess majoritet var inte redo att föreslå en rekommendation utan önskade uppskjuta saken och vänta på nya meddelanden. Också denna slutsats kan anses så till vida positiv, att utskottet i sin helhet omfattar likalönsprincipen och förutsätter åtgärder i enlighet härmed av de två länder, som blivit efter i fråga om ratificeringen. Det återstår att se, om det blir kvinnorna i Finland eller i Sverige, som tillsammans med rättsinnade män först kan få till stånd officiell bekräftelse på att den tusentals år gamla orättvisan mot kvinnorna också på det ekonomiska området bör avskaffas.

Claudia Olsen, Norge: Sakens ordfører, Nina Andersen, har lagt denne saken frem og gitt et så klart uttrykk for den enstemmige innstilling fra utvalget at det i grunnen er unødvendig for meg å ta ordet. Men det er nevnt her at Norge har ratifisert konvensjonen, og det er helt riktig. Den blev ratifisert i Norge i år. Det kunne da tenkes at jeg også i utvalget skulle ha gått sterkt inn for en ratifisering og skulle foreslått en rekommandasjon idag. Når jeg ikke har gjort det, skyldes det de opplysninger som foreligger, om at det er et utredningsarbeid i gang både i Finland og i Sverige.

Island har jo, i likhet med Norge, ratifisert den. Danmark har opplyst at det der formodentlig vil bli lagt frem forslag om ratifisering allerede i sesjonen 1959/1960.

Det er en viktig sak, men jeg forstår godt de land som mener at spørsmålet må utredes. En slik utredning tar sin tid, men når den først foreligger, har man også lov å regne med at man er kommet et godt stykke på vei.

Likelønnskonsensjonen ble lagt frem i Norges Storting for første gang i 1952, men sosialdepartementet kunne den gang ikke anbefale at Stortinget ratifiserte konvensjonen, og Stortingets sosialkomité var enstemmig om at heller ikke den som komité kunne foreslå for Stortinget å ratifisere den. Og når saken ble utsatt, var det nettopp for å få hele spørsmålet utredet.

Likelønnskomitéen blev opnevnt i 1949. Den avga sin innstilling i 1958. Det gikk altså 9 år. Jeg vil inderlig håpe for de to lands vedkommende som nå arbeider med disse spørsmål, at det må gå betydelig hurtigere.

Prinsippet om lik lønn for likt arbeid eller for arbeid av samme verd, som det heter i konvensjonen, er vi vel alle enige om å gjennomføre. Det hersker ikke tvil om det i vår komité, hvor vi behandlet dette igår. Jeg føler meg forpliktet til å si dette, fordi jeg også er programforpliktet til å gå inn for lik lønn for likt arbeid for kvinner og menn. Men jeg vil understreke betydningen av at man får et godt utredningsarbeid, noe som

kan godkjennes av de organisasjoner som skal stelle med det. Jeg anbefaler det forslag som er kommet fra det sosialpolitiske utvalget.

Sigrid Ekendahl, Sverige: Herr president! Likalönefrågan, eller jag kanske hellre skulle vilja kalla den kvinnolönefrågan, har ju under många år stått i brännpunkten för intresset i de nordiska länderna och även i övriga länder, inte minst med anledning av den aktivitet och de krav, som utvecklats från de fackliga kvinnorna och deras organisationer. Trots det stora intresse som visats har ännu intet av de nordiska länderna lyckats helt lösa kvinnolönefrågan. Detta säger ju en hel del om att den inte är någon lätt fråga. Alla vi, som arbetat med den, har också ganska klart för oss, att den inte är helt utan komplikationer.

Inom Landsorganisationen i Sverige har kvinnolönefrågan stått i förgrunden under hela efterkrigstiden. Organisationerna har gjort utredningar gemensamt och var för sig. Riktlinjer för hur vi borde bedriva arbetet bland och för kvinnorna har uppdragits. Ett omfattande upplysningsarbete bland företagare och arbetare, i syfte att liksom jämna vägen för rättvisare kvinnolöner, har bedrivits i LO:s regi. Några stora framgångar kan vi trots detta inte uppvisa på den privata arbetsmarknaden; på den statliga, som jag här inte går in på, är läget ett helt annat — där kan man i dag säga, att likalönsprincipen är genomförd.

Men vår erfarenhet både av fackligt och av politiskt arbete säger oss, att stora och betydelsefulla frågor kräver tid för sin lösning. Och när det gäller kvinnolönefrågan, har invanda föreställningar om kvinnornas roll i samhället, arbetslivet och på arbetsmarknaden funnits med i debatten och ställningstagandena både här i Norden och i andra länder. Jag tror, att den inställningen har försvårat frågans lösning.

Jag tror inte, att någon inom Nordiska rådet eller inom de nordiska länderna vill ifrågasätta den fackliga rörelsens vilja att lösa kvinnolönefrågan. De un-

dersökningar, som pågår inom LO och till vilka hänvisas i utlåtandet, talar ju sitt tydliga språk om att man är inställd på att försöka konkret lösa frågan. Jag vill gärna, herr president, till Nordiska rådets protokoll läsa in det förslag, som LO i höstens avtalsrörelse framlägger för arbetsgivarna i speciellt kvinnolönefrågan. Förslaget har tidigare varit publicerat och är sålunda inte någon hemlighet. I detta avtalsförslag, där vi bl. a. givetvis begär löneökning och andra saker, säger vi beträffande kvinnolönerna:

Nuvarande i kollektivavtalen angivna speciella lönesatser för kvinnor utgår. I stället tillämpas samma lönesatser som för manliga arbetare. Där kvinnor utför samma arbete som män, skall samma tidlöner utgå och ackorden beräknas efter samma grunder som för manliga arbetare.

Detta förslag bär väl klart vittnesbörd om att man syftar till att konkret söka lösa kvinnofrågan. Det är vår förhoppning, att den andra parten på arbetsmarknaden, arbetsgivarna, också skall visa intresse för frågans konkreta lösning — och får jag kanske be herrar Nihlfors och Osvald, som jag skulle tro står arbetsgivarna närmare i politiskt avseende än jag gör, att de också via den vägen påverkar frågans lösning.

Jag tror, att vi alla i Nordiska rådet är överens om att vi vill lösa rättvisefrågan, och det sätt, varpå socialpolitiska utskottet nu har behandlat ärendet, utgör inte någon nyhet inom Nordiska rådet. Jag påminner om det förslag angående införande av sommartid, som vi behandlade häromdagen. Det är naturligtvis en liten fråga jämfört med denna, men i varje fall framhöll utskottet, att eftersom frågan om sommartid för närvarande är föremål för utredning inom två av medlemsstaterna, så bör inte Nordiska rådet över huvudet på dem fatta något beslut.

Det är så som vi i socialpolitiska utskottet sett på saken, när vi hemställer, att rådet måtte besluta att till en kommande session uppskjuta frågan om en ratificering, och jag ber att få yrka bifall till utskottets enhälliga förslag.

Nihlfors, Sverige: Herr president! Fru Ekendahl trodde, att herr Osvald och jag hade så goda förbindelser med arbetsgivarna, att vi bättre än fru Ekendahl borde kunna komma överens med dem. Låt mig för min egen del tillbakavisa detta. Min kontakt med arbetsgivarsidan i min fackliga verksamhet vid sidan om riksdagsmannaskapet har inte tytt på att jag har någon god kontakt med den statliga arbetsgivaren, som är min motståndare i det sammanhanget.

Låt mig också i all korthet påpeka, att bland remissinstanserna både Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige har gått emot en ratificering.

Sigrid Ekendahl, Sverige: Jag tror inte, att herr Nihlfors ett ögonblick vill insinuera, att Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen är överens om att kvinnolönefrågan inte skall lösas. Det är klart, att löntagarna och arbetsgivarna har olika uppfattning i detta fall. Vill man lösa frågan — och jag betvivlar inte herr Nihlfors' goda vilja — bör man försöka påverka den part, som i det här fallet behöver påverkas och som enligt min erfarenhet såsom förhandlare är motståndare till att frågan löses. Herr Nihlfors vill ändå inte påstå vare sig i Nordiska rådet eller någon annanstans, att Landsorganisationen och jag är motståndare till det.

Rakel Seweriin, Norge: Jeg vil gjerne si et par ord til de betraktninger som hr. Nihlfors kom med i sitt første innlegg. Han sa at komitéens innstilling syntes å være positiv, og han var meget tilfreds med det som komitéen hadde skrevet, men noe utilfreds med den konklusjon at man her skal utsette spørsmålet til en senere sesjon. Det så ut, sa han, som om vi hadde villet skrive positivt, men at vi søkte å unngå et spørsmål som kanskje var besværlig og innebar kontroverser. Jeg tror ikke det har vært komitéens mening. Sikkerlig har det vært komitéens mening å gi en meget positiv uttalelse i spørsmålet og si-

den vi representanter fra Norge jo var i den heldige situasjon at Norge har ratifisert konvensjonen, ville det ikke by på store betenkeligheter fra norsk side om vi hadde sagt at allerede i denne sesjon bør Nordisk Råd henstille til regjeringene å ratifisere denne konvensjon.

Når jeg ikke gjorde det, og når jeg tror at den konklusjon komitéen har kommet fram til, er den beste i øyeblikket, er det ikke minst med tanke på den utvikling vi har hatt i Norge. Spørsmålet om å ratifisere konvensjonen var jo der også oppe på et tidligere tidspunkt, og det som skjedde i sin tid, i 1953, var at et enstemmig Storting ga sin tilslutning til det synspunkt at Norge kunne ikke ratifisere, men like enstemmig ga sin tilslutning til en henstilling til regjeringen om å støtte og fremme alle muligheter for, og legge forholdene til rette for at Norge kunne ratifisere, og jeg tror at det bl. a. var på grunn av en slik enstemmig henstilling at arbeidet med saken gikk forholdsvis fort i Norge, at man der kom fram til å opprette et likelønnsråd som skal ha den positive oppgave å drive utredningsarbeid om lønnsutviklingen for menn og kvinner, drive opplysningsarbeid om likelønns-spørsmålet og utrede hvordan misforholdet i lønns-spørsmålet kan utjevnes og fjernes. Likelønnsrådet er nettopp oppnevnt, og selv om Norge har ratifisert konvensjonen, trer den ikke i kraft på en stund ennå for Norges vedkommende.

Det som vi alle er klare over, er at å ratifisere et papir betyr ikke noe i dette spørsmål. Det å fjerne gapet mellom mannlønninger og kvinnelønninger er noe som må ta tid, og det tjener ikke til noe å dekke over disse vanskeligheter ved å kreve at man skal skrive under et papir. Det er et møysommelig arbeid som må gjøres. Selvfølgelig skulle ikke jeg som sosialdemokrat søke å redusere regjeringens innflytelse på en sak som denne, aller minst i land hvor man har sosialdemokratiske regjeringer; men allikevel vil jeg si at en henstilling til regjeringene om å ratifisere denne overenskomst bringer oss ikke langt, hvis

det ikke samtidig er mulig gjennom arbeidsmarkedets parter å bringe spørsmålet nærmere sin løsning. Det er der spørsmålet må løses i praksis. Det går også tydelig fram av de dokumenter vi har fått, at her er det arbeidsgiverne som, av naturlige grunner kan man si — selv om ikke alle argumenter føles overbevisende — henger igjen, det er de som det er vanskeligst å få positivt innstilt til spørsmålet. Ingen vil påstå at norske arbeidsgivere var særlig begeistret under arbeidet med saken; men man fant en løsning som jeg tror ut fra alle parters synspunkt allikevel ble den beste og mest positive.

Det er bl. a. ut fra en slik utvikling i Norge at jeg tror det beste Nordisk Råd kan gjøre ved denne anledning, er å avvente utviklingen. Vi har nemlig fått opplysning om at det arbeides med saken, og vi har også, om jeg må få lov til å si det, et visst inntrykk av at det kanskje arbeides noe raskere med den, fordi man vet at Nordisk Råd har saken og vil komme tilbake til den i løpet av forholdsvis kort tid.

Jeg tolker ikke utsettelsesforslaget slik at dette er en stilling vi tar fordi vi ønsker å skyve saken fra oss. Det er et forslag som i virkeligheten innebærer en tidsfrist. Nordisk Råd vil komme tilbake til saken, og da vil det være meget vanskeligere ikke bare for medlemmene av Nordisk Råd, men også for partene og for regjeringene, som skal uttale seg i saken, å unngå selve hovedspørsmålet, om en ratifikasjon av konvensjonen kan bidra til å få spørsmålet om lik lønn for likt arbeid ført ut i praksis. Jeg ser det slik at det beste Nordisk Råd kan gjøre i dag, er å gi sin positive tilslutning på en slik måte at partene arbeider med å legge forholdene til rette så man kan ratifisere, og at regjeringene i den utstrekning det er mulig, bidrar til at det kan skje.

Nihlfors, Sverige: Herr president! Fru Seweriin sade ett par ord, som uppkallar mig till replik.

Av fru Seweriins anförande verkade det, som om en ratificering endast innebar, att man skrev på ett papper — det

betydde inte så mycket för sakfrågan. Det kan jag hålla med om; det väsentliga är, att arbetsmarknadens parter, framför allt på den privata sidan, driver frågan framåt. Socialpolitiska utskottet har dock förklarat, herr president, att en ratifikation av likalönskonventionen utgör ett naturligt led i strävandena att lösa likalönsfrågan, och jag tycker, att en rekommendation till de regeringar, som ännu inte tagit ställning, också skulle vara ett naturligt led i dessa strävanden. Med tanke på den skrivning från utskottet som föreligger skulle det vara ganska ologiskt att skjuta på frågan. Jag tror inte, att en rekommendation i och för sig skulle skapa besvärligheter för frågans lösning, utan jag tror, att en rekommendation från rådet skulle utgöra ett kraftigare stöd än ett meddelande, att rådet genom att skjuta saken på framtiden springer ifrån sitt ställningstagande.

Rakel Seweriin, Norge: Jeg vil gjerne i den anledning få lov å gjøre oppmerksom på at Norge i 1953 fant ikke å kunne ratifisere. Da vi ratifiserte i 1959, var det i mellomtiden skjedd noe ganske vesentlig, og det er det samme vi håper på skal skje i de land som ennå ikke har ratifisert. Det var skjedd det vesentlige at det var blitt oppnevnt et offentlig organ som skulle arbeide positivt med saken. Det vi gjør nå, er å overlate til de respektive land å finne måter hvorpå man kan fremme selve saken og sette spørsmålet i en slik situasjon at en ratifikasjon betyr noe. Om man ratifiserer etter å ha tenkt seg nøye og vel om og ha trukket fram alle betenkeligheter gjennom 6—7 år, endrer ikke sakens natur. Men hvis det i de respektive land som ikke har ratifisert, virkelig skjer noe som viser at nå beveger saken seg i riktig retning — jeg har sett det slik at det er sosialutvalgets mening — mener vi at da kan situasjonen legges til rette for en henstilling til regjeringene om å foreta en ratifikasjon.

Sigrid Ekendahl, Sverige: Herr president! Herr Nihlfors är säkert medveten om att jag i mitt anförande inte sade

ett ord om konventionen. Eftersom det här tenderat att bli en svensk diskussion, vill jag emellertid ta tillfället i akt att ställa en direkt fråga till herr Nihlfors: Tror herr Nihlfors, att en ratificering av konventionen skulle göra arbetsgivarna vänligare stämde till likalöneprincipen?

Själv har jag alltså fortfarande inte tagit ställning i ratifikationsfrågan.

Nihlfors, Sverige: Herr president! Jag ber om ursäkt, att jag ånyo begär ordet, men jag måste svara på den direkta fråga, som här ställdes till mig. Jag kan då kort och gott säga, att jag tydligen är mer optimistisk än fru Ekendahl. Jag tror, att en ratificering av konventionen skall kunna få betydelse för exempelvis de stora grupper av kvinnor, som fru Ekendahl representerar.

Sigrid Ekendahl, Sverige: Herr president! Det märks, att herr Nihlfors såsom motpart har en annan kategori av arbetsgivare än vi inom Landsorganisationen i Sverige, nämligen staten.

Margit Borg-Sundman, Finland: Herr ordförande! Med stora förhoppningar hade man, inte minst på kvinnohåll, motsett behandlingen av medlemsförslaget om en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 om lika lön för män och kvinnor för arbete av tika värde. Allt klarare har man ju i det allmänna medvetandet börjat inse, att lönen skall betalas för arbetet oberoende av om den, som utför detta arbete, är man eller kvinna. Det hinder för likalönen, som ofta betonats, nämligen att den manlige arbetaren är familjeförsörjare, har ju fallit bort i dessa tider med barnbidrag, familjebidrag och skattelättnader för familjer. Dessutom har vi ju änkor och andra kvinnor med försörjningsskyldigheter. Lönen betalas ju för arbetet och inte för något annat. Det är ej fråga om kvinnorättigheter. Det är en fråga om mänskiorättigheter.

Genomförandet av likalönsprincipen är naturligtvis en stor och svår ekono-

misk fråga för varje land. Men Norge och Island har ändå kunnat ratificera likalönskonventionen. Sverige och Finland håller på att avsluta sina utredningar i saken. Det må här påpekas, att konventionen närmast talar om främjandet av principen om likalön. Det må även påpekas, att punkt 2 C i konventionens artikel II tydligen avlägsnar farhågorna för att ratificeringen skulle stå i strid med principen om arbetsmarknadsorganisationernas frihet, som gäller i de nordiska länderna. Där står det ju tydligt, att likalönsprincipen kan genomföras antingen genom lagstiftning eller genom avtal mellan arbetsmarknadsparterna.

När Nordiska rådets socialpolitiska utskott här behandlade frågan om sin inställning till det förslag till rekommendation, som jag tidigare omtalade, blev bl. a. två saker klara. För det första kunde utskottet konstatera, att om själva grundtanken i likalönskonventionen råder enighet i de nordiska länderna. För det andra klargjordes det i utskottet, att eftersom utredningarna ännu inte hade slutförts men man är på god väg att nå en positiv lösning, saken bäst skulle främjas, om man uppskjuter medlemsförslagets behandling i avvaktan på resultatet av utredningarna. Fastän jag hade hoppats, att vi skulle ha kunnat enhälligt godkänna en direkt rekommendation av konventionens ratificering, förstår jag, att det av utskottet föreslagna sättet kan bli ett realistiskt sätt att främja saken.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Utskottets enhälliga förslag är undertecknat bl. a. av inte mindre än sex kvinnor. Vi har åtta kvinnor i Nordiska rådet, av vilka sex är placerade i det socialpolitiska utskottet, och dessa sex har jämte de sju männen i utskottet enats om ett förslag att uppskjuta behandlingen av denna fråga. Ingen kan väl beskylla kvinnorna i utskottet för att vara ointresserade av vad fru Eken-dahl kallar kvinnolönerna. Vi har samtliga samma intresse av att få likalönsfrågan löst, men vi har inte ansett det som en rekommendation i dag. Om man ser till saken, är det heller inte nöd-

vändigt, att denna rekommendation blir till; i och med att ILO har godtagit konventionen och sänt ut den för ratificering föreligger redan en rekommendation. Det finns alltså frågor, där vi inte nödvändigtvis måste koppla in Nordiska rådet.

Nu har herr Nihlfors sagt, att rådet viker undan, om det följer utskottets förslag, och att rådets ställning försämras, om vi inte tar ståndpunkt nu. Ja, det har väl hänt många gånger under Nordiska rådets sju sessioner, att rådet enligt herr Nihlfors' språkbruk har vikit undan och ansett det lämpligast att avvakta ett annat tillfälle att avge en rekommendation. Om jag förstod herr Nihlfors rätt, ville han rent av göra gällande, att ett bifall till socialpolitiska utskottets förslag skulle av opinionen uppfattas, som om det fanns en splittning i fråga om kvinnolönerna. Det är ju inte alls förhållandet. Utskottet har för sin del enhälligt kommit fram till en viss uppfattning. Splittningen sker först i och med att herr Nihlfors kommer med ett avvikande förslag och tydligen ämnar begära votering angående detta, varigenom vi nödgas dela upp oss på olika linjer.

Jag tror, att vi åstadkommer bästa möjliga resultat för själva saken — och det är det som alla vill — om vi följer socialpolitiska utskottet. Då har vi dels visat ett positivt intresse för likalönsprincipen, även om vi inte anser att konventionsfrågan just nu är mogen för ett avgörande här i rådet, dels sagt, att man bör söka driva saken vidare, där detta är praktiskt möjligt, såsom här i Sverige skett vid de fackliga förhandlingarna.

Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets enhälliga förslag.

Martta Salmela-Järvinen, Finland: Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 och rekommendation nr 90 angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, innehåller och erkänner en princip, vilken säkert omfattas av alla rättänkande människor. Det har sannerligen varit synnerligen snedvridet, att två människors an-

nars likvärdiga arbetsprestationer ersättes med olika lön på grund därav, av vilket kön arbetaren är. En skribent i gårdagens »Stockholms-Tidningen» påstår att kvinnan i vissa avseenden fortfarande är en »neger», som kämpar för fulla rättigheter. Jag måste medgiva, att jag har samma åsikt om nutidens samhälle. Man skulle tro, att likalönsfrågan skulle i högsta grad intressera även mannen, ty undervärderingen av kvinnolönerna återspeglas i männens löner. Man har kunnat konstatera, att även männens löner har hållits lägre inom de så kallade kvinnodominerade arbetsområdena än vad som för motsvarande arbetsuppgifter betalas dem i de s. k. manligt dominerade arbetsområdena.

I likalönsfrågan bör man speciellt fästa uppmärksamheten vid kvinnornas lönenivå och värdesättningen av kvinnoarbetet. Man kan nämligen säga, att kvinnolönerna inom somliga produktionsområden är låga, just därför att majoriteten av arbetskraften består av kvinnorna. Ofta har man erfarit, att då någon arbetsuppgift av en eller annan orsak överförs till män, så sker samtidigt även en löneförhöjning. Definieringen i arbetskonferensens konvention »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» borde enligt min mening uppfattas så, att man här avser värdesättning av kvinnoarbetet överhuvudtaget och inte enbart den relativt mindre grupp av kvinnor, för vilkas del man faktiskt kan säga, att de utför exakt samma arbete som män.

Vad själva sakens behandling i Finland beträffar var frågan hösten 1953 före i riksdagen, när arbetskonferensens konvention och därtill hörande rekommendation framställdes för ratificering. Man kom i detta sammanhang till den slutsatsen, att det inte då förelåg möjligheter till en ratificering av konventionen, då frågan inte annars var förberedd. På grund härav kom man till det resultatet, att frågan först skulle utredas och att man på grund av utredningen sedan skulle besluta om vidare åtgärder. Man bör även uppmärksamma det som framgår av de för Nordiska rådet framlagda

handlingarna, att sakernas gång i själva ärendet varit ungefär detsamma i alla nordiska länder. Kommittéerna har arbetat på frågan i syfte att skapa grund för fortsatta åtgärder, och det synes även, som om kommittéerna varit lika grundliga och lika långsamma.

Hos oss i Finland tillsattes kommittén i början av år 1954, och kommittén har inte ännu färdigställt sitt betänkande men har i frågan fattat en ståndpunkt i positiv riktning.

Man har hos oss på fackföreningshåll likalönsprincipen genomförd åtminstone i ett par av kollektivavtalen, och enligt min uppfattning är det så, att fastän arbetskonferensens konvention och rekommendation godtages, så kan likalönsprincipen förverkligas endast genom kollektivavtalen arbetsmarknadsparterna emellan liksom andra lönejusteringar. Men naturligtvis stöder en ratificering av konventionen redan som principiellt ståndpunktstagande och naturligtvis i ännu större utsträckning, om och när ratificeringen åtföljes även av vissa lagstadgade åtgärder. Den fackliga landsorganisationen i Finland kräver ratificering av arbetskonferensens konvention. Finlands socialdemokratiska kvinnor, vilka samlades i Helsingfors till representantmöte ett par veckor tillbaka, framhöll enhälligt, att likalönsprincipen äntligen bör förverkligas. Jag anser, att Nordiska rådets rekommendation om den av Internationella arbetskonferensen antagna konventionens ratificering i alla nordiska länder vore ett framsteg i riktningen att påskynda behandlingen av själva frågan och förverkligandet av den även i vårt land och hoppas därför, att det kommer att ske redan vid rådets nästa session.

Nina Andersen, Danmark: Tillad mig, hr. præsident, at sige et par ord ved afslutningen af denne debat.

Jeg finder ingen anledning til at gå nærmere ind på de synspunkter, som er blevet fremsat fra forskellig side, idet der har fundet en belysning af problemerne sted, som jeg ikke kan ønske mig

bedre. Jeg vil blot til slut understrege, at der i den socialpolitiske komité har været en enig opfattelse af, at ligelønnen var en menneskeret, som burde gennemføres. Der har ligeledes været en enig opfattelse af, at den respekt, man har for virkeliggørelsen af en konventions indhold i de nordiske lande, også må tages med ind i billedet. Der findes lande, for hvem dette at ratificere er en demonstration, som aldrig fører til realiteter, og der er andre lande, og til dem hører de nordiske, der ønsker fuldt ud at lægge tingene sådan til rette, at en ratifikation bliver en slutsten på en udvikling, som har fundet sted.

Man kan vælge mellem disse synspunkter. Denne komité har valgt at give de lande, det her drejer sig om, mulighed for at lægge til rette, inden man sætter det sidste led ind i kæden, og derfor har vi fundet, at det vil fremme sagens realitet — bedre lønninger og retfærdigere lønninger til kvinder — bedst, om man godtager det, som det socialpolitiske udvalg har foreslået, at man udsætter sagen til en kommende session i Nordisk Råd.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade 45 medlemmar.

Mot utskottets förslag och därmed för att spörsmålet skulle avgöras vid denna session röstade 13 medlemmar.

1 medlem *avstod från att rösta.*

Frånvarande var 10 medlemmar.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades, att Olov Rylander, Sverige, återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

3

Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige jämte ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (Sak A 4) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 60)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslagets ej slutbehandlade del och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att pröva möjligheterna att inom en nära framtid utbygga en av de vägförbindelser mellan Nordland fylke och Sverige, som behandlas i de verkställda utredningarna (Sak A 4/1959);

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): På Nordisk Råds sesjon i Oslo i 1958 ble det vedtatt en rekommendasjon til regjeringene om å ta særlig hensyn til behovet for utbygging av veiforbindelser i de nordlige områder og undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske veier på budsjettene. Vi var alle klar over at vanlige rentabilitetsberegninger ikke ville bevirke noen prioritering av de veier det her er tale om, i de tynt befolkede strøk her oppe, og vi mente at en burde forsøke å løsrive byggingen av disse veiene, slik at de vanlige økonomiske betraktninger og prioritetslister ikke her skulle gjelde.

Budsjettekniske vansker i de enkelte land har gjort at man ikke har kunnet få særskilte budsjettposter for en utbygging av veinettet i nord. Men samtidig har det vært fremhevet fra alle de land det gjelder, at utbyggingen av veinettet der oppe ikke skal sinkes av mangel på penger. I mellomtiden har man også fått en klarere avtegning av

hvilke veier eller hvilke områder som må bli gitt prioritet. Det kan gi håp om at visse prosjekter på Nordkalotten nå kan bli realisert uten nye drøftelser her i rådet.

Først og fremst kan jeg nevne veien fra Kautokeino til Enontekiö, som nå på norsk side er ført ganske nær grensen, og hvor man på finsk side er klar til å utføre det arbeid som skal gjøres på finsk side.

Det kan sikkert sies at Nordisk Råds interesse for Nordkalotten i det hele tatt og for disse veispørsmålene i særdeleshet har bragt løsningen av dette veiprojektet et godt stykke fremover. Ved denne veien vil man få en ny forbindelse av stor betydning for den lokale befolkning, ikke minst for samene. Men man får også et nytt ledd i et veinett på Nordkalotten, som kan danne grunnlag for videre næringsutvikling i området. Her er det særlig grunn til å nevne turistnæringen.

Spørsmålet om den annen nye finsk-norske veiforbindelse — gjennom Enare-Pasvik-området — er knyttet sammen med prosjektet om en treforedlingsbedrift ved Kirkenes, basert på utnyttelsen av Enare-traktens skoger. Også fra et kommunikasjonssynspunkt må en kunne nære håp om at det snart vil gå endelig i orden med det prosjektet.

Den tredje veien som vil være et naturligt og nødvendig ledd i veinettet på Nordkalotten, er veien Kautokeino—Karasjok. Men denne veien er et norsk anliggende, og løsningen av prosjektet må skje ved norsk initiativ. Men jeg vil understreke at også denne veien — som altså går utelukkende over norsk område — i sin karakter er en mellomriksvei, og at den har stor internordisk betydning. Den vil korte av veien fra Nord-Sverige til det midtre av Finnmark, og den vil bli den korteste veien mellom de finske bygdene øverst i Tornedalen og i Enare-området.

Jeg vil bare peke på dette. Jeg mener det kan fastslås at det vil minske avstanden og skape enda bedre kontakt mellom de finske samene i Tornedalen og de finske samene i Enare-området.

Så har vi området lenger syd, hvor

det nå synes helt klart at det må komme en helårs veiforbindelse mellom Nordland fylke i Norge og Västerbotten-Norrbottn i Sverige.

På sesjonen i Oslo manglet ennå de utredninger som var nødvendige for å fastslå vegenes trafikkmessige og næringsmessige betydning og de forskjellige alternativens relative betydning. Disse utredninger foreligger nå for denne sesjon i Sak A 4. Som man ser, er det meget omfattende utredninger — en svensk og en norsk. Det er utført et meget grundig og godt arbeid når det gjelder å få klarlagt det transportøkonomiske grunnlag for de forskjellige prosjekter. Men jeg vil gjerne peke på at utredningene ikke behandler de spesielle forhold av ikke-økonomisk art som må tas med i vurderingen når det gjelder utbedring av kommunikasjonene i de nordlige områder, et hensyn som Nordisk Råd tidligere har understreket så sterkt.

Det er behandlet ialt 7 alternativer til mellomriksveger i Nordland fylke og Västerbotten eller Norrbotten i Sverige. Vi kan si at de har i grunnen samlet seg om to alternativer, et syd for Saltfjellet og et nord for Saltfjellet. Nord for Saltfjellet er det spørsmål om å bygge helt ny veg, sør for Saltfjellet er det om utbedring av allerede eksisterende vegar slik at det kan bli helårsveger. Det må jo her bli en samlet norsk-svensk bedømmelse av prioritetsrekkefølgen.

I Sverige har man ikke fått inn alle uttalelser enda som er ønsket, og man har derfor ikke villet ta endelig standpunkt til de foreliggende alternativer. Men vegen sør for Saltfjellet over til Västerbotten er foreløpig tenkt på som et alternativ. I Norge har saken ikke vært forelagt for de interesserte distrikter, og Nordisk samferdselskomité, som har arbeidet endel med saken, og som har vært på befaring der oppe, har heller ikke fått anledning til å uttale seg om noen prioritering av linjevalg. Ut fra dette har utvalget ikke tatt noe standpunkt til prioriteringen av disse vegar, men bare i et forslag til rekommendasjon gitt uttrykk for at regjeringene i

Norge og Sverige bør prøve mulighetene for innen en nær fremtid å få utbygget en av de i utredningene behandlede vegforbindelser mellom Nordland fylke og Sverige. Jeg vil anbefale denne rekommendasjon.

Ragnhild Sandström, Sverige: Herr president! Om det här förslaget till rekommendation i fråga om vägförbindelserna i norr mellan Sverige och Norge behöver det kanske inte ordas mera — herr Leirfall har såsom utskottets talesman presenterat det i stora drag och uttalat sin mening om det. Vad jag emellertid här skulle vilja ge uttryck åt — och därvid är jag kanske inte riktigt enig med herr Leirfall — är tillfredsställelse och tacksamhet över det sätt, varpå en tidigare rekommendation med begäran om utredning nu har verkställts.

Vad som begärts är en allsidig utredning med hänsynstagande inte bara till trafiktekniska faktorer utan också befolkningspolitiska och näringsgeografiska omständigheter. Det utredningsmaterial, som nu är färdigställt och kommit Nordiska rådet till handa, är så omfattande och uttömmande som man enligt min mening över huvud taget kan begära, och en utredning av detta slag torde därför ha betydelse inte bara för frågan om de lämpligaste vägförbindelserna över gränsen i norr utan säkert också vara till nytta även i andra sammanhang. För detta omfattande arbete är det, tycker jag, på sin plats att framföra ett tack till respektive regeringar och de myndigheter, som låtit utföra arbetet.

Vad sedan beträffar det praktiska utförandet av detta förslag föreligger alltså nu en rekommendation till regeringarna att snarast möjligt låta igångsätta byggandet av en av de föreslagna vägsträckningarna. Utskottet har inte tagit ställning till vilken av de föreslagna vägarna som skall byggas, men i den frågan har nu regeringarna det omfattande utredningsmaterialet att gå efter.

Vad den ekonomiska sidan av saken beträffar, har önskemålet om särskilda anslag för mellanriksvägarna inte kun-

nat tillgodoses. Men det spelar ju i och för sig ingen roll, på vilket sätt budgetfrågorna behandlas — det väsentliga är, att medel kan anslås på ett eller annat vis. Och den redogörelse, som den svenske kommunikationsministern lämnade inför trafikutskottet, ger gott hopp om att även den sidan av saken skall kunna ordnas.

När nu allt detta har kunnat konstateras, är det bara att tillägga, att frågan om nya och goda vägförbindelser tvärs över gränsen i norr synes ha kommit så långt, som man för närvarande kan begära.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Braconier, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Hækkerup, Hønsvald, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jönsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Heritta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leirfall, Leskinen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Pitsinki, Johan Poulsen, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Strand, Strøm, Thestrup, Tof^t Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Borten, Einer-Jensen, Kisten Gloerfelt-Tarp, Holm, Sigurður Ingimundarson, Leikola, Lyng, Moe, Ohlin, Claudia Olsen, Rantamaa och Bernharð Stefánsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 28)

Utskottet hade föreslagit att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Pitsinki, Finland (utskottets talesman): Ekonomiska utskottet har behandlat det ekonomiska samarbetet inom Nordkalotten i fråga om fyra olika spörsmål. Dessa frågor är: gemensamt utnyttjande av vattenkrafttillgångarna i norr, förädling av skogstillgångarna i Enareområdet, Finlands transitorätt genom Kirkenes-området samt byggandet av en väg från Ivalo via Virtaniemi till Kirkenes.

Samarbetet på krafthushållningens område har fortsatt enligt rekommendationen. Undersökningarna om utbyggandet av vattenkraften i Torne och Kalix älvar har för Finlands vidkommande givits i uppdrag åt Imatran voima oy (Imatra kraft ab), som skall utföra det i samarbete med Sveriges kungl. vattenfallsstyrelse och Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen samt tillsammans med Finlands representanter i Nordiska vattenfallskommittén. Denna undersökning pågår alltjämt. Behandlingen av de administrativa och juridiska frågorna rörande anläggningar, som eventuellt skall byggas i samverkan, samt även undersökning av nödvändigheten av vattenrättsliga avtal kommer man att inleda, när planerna på byggandet av anläggningarna har fortskridit tillräckligt långt.

Som ett betydande resultat av samarbetet på krafthushållningens område måste man anse den omständigheten vara, att sammanbindningslinjen mellan Sveriges och Finlands kraftledningsnät blev färdig i april 1959, varefter denna linje har fungerat framgångsrikt till nytta för de båda ländernas krafthushållning.

Den blandkommitté, som undersökt förädlingen av skogstillgångarna samt Finlands transitorätt och vägförbindelser, har utfört sitt arbete och inlämnat sitt betänkande till Norges och Finlands regeringar. Kommittén föreslår, att på Kirkenes-området en kraftpappersfabrik grundas, vars årliga produktion är ca 60 000 ton. Kapitalbehovet är ca 190 miljoner n. kr. Kommittén föreslår, att ca hälften av kapitalbehovet täckes med aktiekapital, av vilket Norge och Finland vardera tecknar 50 procent. Resten av kapitalbehovet skall täckas med ett lån, som det blivande aktiebolaget skall upptaga.

Då fabriken blir färdig, erbjuder den arbetsplatser vid anskaffandet av råvaror för 900, vid transporten för 100 och i fabriken för 250 personer.

Om fabriksprojektet förverkligas, bygges en ändamålsenlig väg från Ivalo via Virtaniemi till fabriksområdet. Enligt kommitténs förslag skulle Norge härvid bevilja de finländska exportörerna och importörerna rättighet att fritt transportera varor via Kirkenes eller någon annan hamn på detta område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Förhandlingarna avbröts kl. 12.23.

Protokoll

5:e mötet (2:a avd.)

Fredagen den 6 november 1959 kl. 15.00

President: Ohlin

5

Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten jämte tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien (Sak D 58)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att — efter de närmare överväganden, som synes böra ifrågakomma — i den mån det så visar sig möjligt, söka genomföra eller verka för det förslag till flygförbindelsernas utbyggnad inom Nordkalotten, som framlagts av Nordkalottkommittén i dess den 31 augusti 1959 dagtecknade utredning (Sak D 58/1959) samt

2. att samverka med varandra för utbyggande av turisttrafiken i norra Skandinavien.

Klippenvåg, Norge (utskottets talesmann): På grundlag av et tilleggsfor-

slag om sammenknytting av flyforbindelsene på Nordkalotten som et ledd i det økonomiske samarbeid i nord vedtok Nordisk Råd på sin sesjon i Oslo i 1958 en rekommendasjon til regjeringene i Finland, Norge og Sverige om å undersøke mulighetene for en ytterligere utvikling av luftfartsforbindelsene i nord.

De tre regjeringer har senere gitt luftfartsmyndighetene i oppdrag å gi en utredning i saken, og en komité av luftfartsdirektørene og andre eksperter har senere fremlagt en slik utredning.

Som det fremgår av sakens dokumenter, anbefaler nevnte komité i fire av de fem punkter i sin konklusjon at forholdene legges til rette fra de enkelte lands side for å utstrekke flynettet i nord. Det trenges blant annet en utbygging av flyplassen i Kirkenes, en viss forbedring av telekommunikasjonene, innretting av visse flyveier og tilrettelegging fra tollmyndighetenes side. I det femte punkt anbefales igangsatt den planlagte forsøkstrafikk Kemi—Luleå fra 1. april 1960.

Rådets trafikkutvalg har funnet å kunne slutte seg til de anbefalinger som er gitt, og jeg er glad for at det er foregått et så hurtig utredningsarbeid.

Det kan være enda en ting å understreke i denne forbindelse, nemlig at Norge nå kan gi et vesentlig bidrag til

utbygging av kommunikasjonene i nord, særlig ved å la utbygge flyplassen ved Kirkenes og senere, forhåpentlig etter ikke for lang ventetid, å bygge ut Banak i Porsanger og likeså Tromsø. Alle disse flyplassene vil ha meget stor betydning for dette området i nord, men de vil også for Norges vedkommende ha stor betydning på en annen måte, i og med at de vil knytte sammen flynettet for de nordlige og de sydlige områder i Norge helt til Kirkenes. I dag har vi bare en sjøflyrute, som går alene om sommeren. Helårsforbindelsen går bare til Bardufoss. En sammenknytning av de norske flyruter og det finske luftfartsselskaps Aeros ruter på Kirkenes og ellers andre steder hvor det vil være ønskelig og nødvendig, vil få overmåte stor betydning for turisttrafikken i de tre lands nordligste områder. Turisttrafikken med fly er i sterk utvikling i sin alminnelighet, og for turisttrafikken i Nord-Norge i særdeleshet vil flyrutene bety langt lettere adkomst, ikke minst fra kontinentet og fra oversjøiske land.

Det er for så vidt ikke merkelig at det er kommet tilleggsforslag om flyforbindelse på Nordkalotten og turistsamarbeid i Nord-Skandinavia, hvor disse spørsmål skal ses i sammenheng.

Trafikkutvalget har, som man ser, foreslått å anbefale et samarbeid mellom regjeringene i de tre berørte land om utbygging av turisttrafikken i Nord-Skandinavia. Det kan sikkert på dette området utføres atskillig arbeid med tilrettelegging av de forskjellige forhold. Det gjelder ikke bare å bygge ut kommunikasjonene, men også slike ting som å få en felles turistrekklame, støtte til undersøkelser blant annet om behovet for hotellutbygging, slikt som vi allerede i dag har flere eksempler på. Da vil nok etter hvert de muligheter som ellers skapes, bli utnyttet. Man skal merke seg at den påtenkte flyrute Luleå—Kemi, som nå ventes igangsatt fra våren 1960, i dette området også vil knytte sammen svensk og finsk luftfart og faktisk gi et nytt grunnlag for en trafikk i luften, som ventes å finne vei nordover til flyplassen ved Kirkenes og de andre flyplasser i Nordkalotten for øvrig.

Jeg tror for mitt vedkommende at man ikke skal være redd for at de forhåpninger som man stiller til disse sakene, ikke fullt ut skal oppfylles. Jeg tror at alt dette har veldig meget for seg, i første rekke når man ser på hele Nordkalotten med dens forskjellige turistattraksjoner.

Jeg vil derfor bare få anbefale det enstemmige forslag som foreligger fra trafikkutvalget til rekommendasjon i denne sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Votering medelst omröstningsapparat skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Bräconier, Einer-Jensen, Lars Eliasson, Enne, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hans Gustafsson, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thor kil Kristensen, Kyttä, Kähkönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Ohlin, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen och Wikborg.

Mot utskottets förslag röstade:

Claudia Olsen.

Buhl avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Borten, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gram, Hegna, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Hertta Kuusinen, Leskinen, Pitsinki, Ragnhild Sandström, Seip och Österholm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

6

Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tulllättnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (Sak D 14)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

7

Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område jämte tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete (Sak C 1)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till en senare session.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Om lovsamarbejdet foreligger der en beretning, hvoraf fremgår, at der er udført en del arbejde i tiden siden sidste møde, men endvidere at det såkaldte NUL-udvalg er ophørt at fungere, og at dets virksomhed er overtaget af de pågældende justitsministerier.

Der er af udvalget blevet behandlet tillæggsforslag fremsat af hr. Rylander og mig om en nærmere undersøgelse af, hvorledes det nordiske lovsamarbejde mest effektivt kan organiseres. Anledningen til dette forslag er de nye markedsdannelse og den dermed følgende forøgede forbindelse mellem de til grupperne hørende lande, der vel må give sig udslag i, at der bliver en hel del mere lovsamarbejde at udføre, end der tidligere har været. Udvalget har fra justitsministrene fået en erklæring om, at man i ministerierne vil undersøge spørgsmålet om metoden for lovsamar-

bejdet inden næste møde, og udvalget foreslår derfor, at man tager meddelelserne om lovsamarbejdet til efterretning og udsætter medlemsforslagets behandling til næste møde.

Rylander, Sverige: Herr president! Det har kanske inte så stor betydelse, om rådet i denna fråga avlåter en rekommendation eller inte. Jag anser, att den framstöt, som herr Thestrup och jag har gjort, i alla fall har varit av värde genom att sätta fart på det arbete, som måste föregå nya och mer betryggande former för lagstiftningssamarbetet här i Norden.

Vid detta samarbete blir det numera fråga om uppgifter av delvis alldeles nytt slag, i och med att man har kommit in på helt andra fält av lagstiftningen än tidigare. Förut rörde sig det internordiska lagstiftningsarbetet till mycket stor del på det civilrättsliga fältet. Nu kommer man mera in på andra områden, som berör den ekonomiska lagstiftningen och där det finns mycket större möjligheter till kontraversiella ställningstaganden. Att de nuvarande samarbetsformerna inte är helt tillfredsställande, har också kommit till synes i olika sammanhang. Den rekommendation, som en gång antogs av rådet, har inte kunnat hindra, att olika lagstiftningsfrågor har behandlats utan tillbörlig kontakt mellan de nordiska länderna. Det senaste och kanske mest observerade exemplet var varumärkeslagstiftningen. I detta fall räckte samarbetsformerna inte alls till.

Jag är emellertid glad över, att justitieministrarna har förklarat sig ämna med det snaraste uppta dessa metodfrågor till övervägande. De har då ganska lång tid på sig till nästa session, och jag hoppas, att de till dess eller tidigare skall ha kommit fram till en bra lösning. Om inte så blir fallet, lovar jag att återkomma vid den sessionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

8

Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (Sak A 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

9

Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak A 20)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): I denne sag er det forberedende arbejde i nimanndskomiteen endnu ikke afsluttet, og udvalget henstiller derfor, at sagen udsættes til næste session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

10

Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning (Sak A 12)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en konvention om, at der ved flytning fra et nordisk land til et andet ikke i tilflytningslandet skal erlægges omsætningsafgift af medbragt flyttegods med større beløb end forskellen mellem den omsætningsafgift, der i tilflytningslandet ellers ville være pålagt vedkommende vare, og den omsætningsafgift, der i fraflytningslandet er betalt af varen.

Georg Pettersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det här föreliggande medlemsförslaget, som är tillstyrkt av samtliga, som blivit hörda, in-

nebär i korthet, att vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat skall det flyttegods som medföres inte beläggas med högre omsättningsskatt än mellanskillnaden mellan vad som erlagts i inflyttningslandet och vad som betalats i avflyttningslandet. För att uppnå detta syfte föreslås, att rådet skall rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna av att ingå en konvention för undvikande av dubbel indirekt beskattning. Till innehållet i denna konvention har utskottet inte velat ta ställning, utan man föreslår, att det överlätes till regeringarna att försöka lösa detta spörsmål.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Buhl, Einer-Jensen, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jónsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Lyng, Moe, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Georg Pettersson, Johan Poulsen, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen och Wikborg.

Braconier avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Borten, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Hegna, Sigurður Ingimundarson, Hertta Kuusinen, Kyttä, Leirfall, Leskinen, Pitsinki, Seip och Österholm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades, att Georg Pettersson, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Dagmar Ranmark, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

11

Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena (Sak A 11)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana kompetenskrav och andra hinder, vilka kan stå i vägen för medborgare i annat nordiskt land att vinna anställning i respektive land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits.

Votering medelst omröstningsapparat skedde.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Bracoinier, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Eken-dahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hækkerup, Hønsvald, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kytta, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Lyng, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Dagmar Ranmark, Rantamaa, Rosenberg, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Mot utskottets förslag röstade:

Moe.

Frånvarande var:

Borten, Fagerholm, Hegna, Holm, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Kilpi, Hertta Kuusinen, Leirfall, Leskinen, Pitsinki, Rylander, Ragnhild Sandström och Seip.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

12

Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning (Sak A 25)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å legge forholdene best mulig til rette for å støtte og utvikle det allerede etablerte samarbeid mellom de institusjoner som har ansvaret for spørsmål om beskyttelse mot radioaktiv stråling.

Osvald, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Som bekant har de under senare år utförda kärnvapenproven medfört, att stora mängder radioaktivt stoff förekommer i atmosfären. Variationerna kan vara rätt stora, och under hösten 1958 ökade mängden radioaktivt stoff i atmosfären högst betydligt beroende på de kärnvapenprov, som då av ryssarna utfördes i Norra ishavet.

Det kan måhända inte skada, att jag ger en kort redogörelse för den sakliga bakgrunden till det nu föreliggande förslaget.

Den radioaktivitet, som man här talar om, är knuten till mycket små partiklar, som svävar i atmosfären och endast mycket långsamt faller till marken. Det kan vara ämnen av många olika slag och med stor variation i fråga om den radioaktiva strålningens varaktighet. Man brukar karakterisera varaktigheten genom att ange den tidrymd, inom vilken de radioaktiva ämnena halveras, d. v. s. den tid, under vilken en viss kvantitet sönderfaller till hälften. Bland de viktigaste ämnen det här gäller är strontium 90 och cesium 137, som båda har en halveringstid av 30 år och

sålunda har kvar sin radioaktiva strålning under en mycket lång tid.

Med nederbörden kan emellertid nedfallet till jordytan bli ganska avsevärt under relativt kort tid, och regnvatten och ytvatten kan därför understundom vara starkt kontaminerat med radioaktiva ämnen. Från vattnet och jorden förs sedan de radioaktiva ämnena in i växterna, t. ex. i betesgräs, och kommer så in i mjölken. Med andra kulturväxter kommer de radioaktiva ämnena in i andra födoämnen av olika slag och kan på det sättet påverka den mänskliga organismen. De kan verka på många olika organ, t. ex. de blodbildande eller de delar av organ, som är ärftlighetsbärande, de s. k. generna.

I alla Nordens länder finns det sakkunniga, som har ägnat sig åt att kontrollera den radioaktiva strålningen och att uppmäta dess variationer. Eftersom förhållandena i Nordens länder är mycket likartade, har det fallit sig naturligt att inleda ett samarbete rörande dessa strålningsmätningar och diskutera olika former av skydd mot skadlig strålning.

Till följd av den starka stegringen av radioaktiviteten under hösten 1958 och vintern 1959 sammankallades i juni 1959 en konferens i Oslo mellan vetenskapsmän från Danmark, Norge och Sverige. Den närmaste anledningen var, att det visat sig stark radioaktivitet i regnvatten. Konferensen konstaterade en stark ökning av det radioaktiva nedfallet och beräknade, att strålningsaktiviteten, om den skulle fortsätta att stiga i samma takt som från hösten 1958, inom kort skulle nå den nivå, där den radioaktiva strålningen måste anses vara hälsovadlig.

Man diskuterade vid denna konferens olika metoder för mätning och kontroll av strålningen. Man kom även överens om att skaderiskerna borde bedömas efter enhetliga, ensartade normer. Konferensen framlade därför ett förslag, som gick ut på att de strålskyddsakkunniga skulle mötas regelbundet, åtminstone en gång om året, för att diskutera det radioaktiva nedfallet och olika metoder för strålskyddsåtgärder. Vidare enades man om att det var angeläget att

med regelbundna mellanrum, t. ex. en gång varje halvår, publicera meddelanden för allmänheten, så att den skulle kunna bli delaktig av de kunskaper man vunnit.

Det är förslaget från denna konferens, som tagits upp i ett medlemsförslag, vilket nu behandlas av kulturutskottet. Vid utskottets sammanträde häromdagen var professor Sievert närvarande som sakkunnig och redogjorde för en del senare utförda arbeten. Genom de mätningar, som utförts helt nyligen, har man kommit till det resultatet, att den radioaktiva strålningen nu har minskat högst avsevärt. Jag har här ett diagram, som visar variationen i den radioaktiva strålningen i olika delar av Sverige. Ett sammanfattande diagram visar, att strålningen i maj 1959 var utomordentligt stark. Den mätes i en enhet som tecknas $\mu\mu\text{C/liter}$, d. v. s. millimillicurie per liter. Från maj, då radioaktiviteten var närmare $3\mu\mu\text{C/liter}$, har värdena sjunkit mycket kraftigt, och för september anges betydligt under en halv millimillicurie. Jag talade med professor Sievert om detta, och han sade, att en av anledningarna till att radioaktiviteten gått ned så kraftigt måhända är den torra sommaren. Det radioaktiva stoffet har under den torra sommaren förts till andra delar av världen. Hade vi däremot haft mycket regnigt väder i sommar, skulle vi kanske ha fått en betydande del av det radioaktiva nedfallet över Skandinavien. Mätningarna har också visat, att det radioaktiva stoffet antagligen når jordytan från atmosfärens övre lager på en tid av 6—8 månader i stället för flera år, som man tidigare har räknat med.

Det är givetvis fortfarande av den allra största betydelse, att det nordiska samarbetet rörande dessa frågor fortsättes, intensifieras och ytterligare fördjupas. Ett samarbete pågår som sagt, och frågan här gäller alltså ett stärkande av samarbetet. Det gäller också att ge de organ, som sysslar med denna forskning, större möjligheter att arbeta och eventuellt även ta upp nya problem som kan ha samband med skyddet mot den hälsovådliga strålningen.

Jag ber därför, herr president, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Bracónier, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hækkerup, Hønsvald, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kraft, Thorkil Kristensen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Dagmar Ranmark, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen och Österholm.

Mot utskottets förslag röstade:

Kilpi.

Frånvarande var:

Borten, Einer-Jensen, Fagerholm, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Leirfall, Leskinen, Lyng, Moe, Pitsinki, Seip och Wikborg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

13

Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning (Sak A 16)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

14

Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (Sak D 25)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Osvald, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I fråga om näringsforskningen har ingenting blivit gjort under de senaste åren.

I februari 1957 utsågs emellertid Sverige till koordinerande land, och därmed skulle det ju ha varit Sveriges, eller svenska regeringens, skyldighet att sätta i gång det samarbete, som Nordiska rådet hade begärt i syfte att få en utredning om hur näringsforskningen skall organiseras; det var bl. a. fråga om en nämnd. Men svenska regeringen gjorde ingenting. Nu har det meddelats, att man i Norge redan 1957 utsåg medlemmar av den samarbetsnämnd, som skulle ha tillsatts av den koordinerande regeringen, men tiden gick och de norska medlemmarna av kommittén fick sitta och vänta. Vid 1959 års riksdag här i Sverige begärdes en utredning om hur behovet av näringsforskning lämpligen skulle tillgodoses — man får väl betrakta den motion, som låg till grund för riksdagens beslut, såsom en påminnelse om att någonting borde göras av det, som Nordiska rådet hade tagit initiativ till.

Nu har Sveriges regering endast meddelat, att den överväger frågan. Regeringen säger, att om Nordiska rådets rekommendation följes, skulle man föregripa den av Sveriges riksdag begärda utredningen. Någon åtgärd har därför inte vidtagits, meddelar den svenska regeringen.

Jag skulle till detta bara vilja knyta den personliga reflexionen, att det inte gärna kan få fortsätta på det sättet, att Nordiska rådet begär en utredning och utser en koordinerande regering men att

frågan sedan bara lägges till handlingarna och ingenting blir gjort.

Inte ingenting blir gjort — det är just situationen i denna fråga, herr president.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

15

Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning (Sak A 10), meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 33) samt meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område (Sak D 65).

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefalar regeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 21/1957 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session;

III. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 28/1958 till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

I till förslaget fogad reservation hade Hugo Osvald föreslagit,

I. att den mening i utskottets förslag, som börjar »På den annen side omfatter forslaget bare et av flere verdifulle samarbeidsprosjekter» måtte utgå;

II. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa de medel till förfogande, som erfordras för genomförandet av det av föreningens kulturtekniska

sektions kommitté för vattenvårdsfrågor uppställda forskningsprogrammet.

Helge Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Kulturudvalget har behandlet to meldinger om rekommandation nr. 21/1957 og rekommandation nr. 28/1958 begge vedrørende jordbruksforskning, og det fremgår af meldingerne, at begge rekommandationer befinder sig på regeringsplan.

Udvalget indstiller, at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 28 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende, medens derimod rådet for rekommandation nr. 21's vedkommende vedrørende forbedret samarbejde inden for jordbruksforskningen imødeser nye meddelelser om sagen.

I tilknytning til disse to meldinger har kulturudvalget behandlet et medlemsforslag om støtte til et planlagt forskningsarbejde vedrørende »vattenvård» udarbejdet af den kulturtekniske sektion inden for Nordiske Jordbruksforskere Forening.

Jeg tillader mig i det følgende, selv om jeg taler på dansk, at anvende udtrykket »vattenvård», idet det danske sprog desværre er så fattigt, at det ikke har et så rammende udtryk. Skulle vi bruge danske betegnelser, måtte vi anvende en hel række ord, og jeg foretrækker derfor at anvende ordet »vattenvård».

Der har i udvalget været enighed om værdien af et forskningsarbejde vedrørende alle disse problemer, men udvalgets flertal, d. v. s. udvalgets medlemmer med undtagelse af hr. Osvald, har ikke kunnet tiltræde rekommandationen i den form, den har fået i medlemsforlaget. Forslaget omfatter kun ét af flere værdifulde samarbejdsprojekter, og der foreligger ikke nogen prioritering af de forskellige forskningsopgaver. Vi finder derfor, at en rekommandation i den foreslåede form muligt kan komme til at gribe forstyrrende ind i det igangværende forskningsarbejde i de forskellige lande, og flertallet foreslår derfor følgende affattelse af rekommandationen:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at være opmærksomme på betydningen af et fælles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighed for dette.

Osvald, Sverige: Herr president! Sedan flera år tillbaka pågår det i Norden ett intimt samarbete mellan nordiska jordbruksforskare inom en förening, som heter Nordiska jordbruksforskarens förening. Det arbete, som denna förening bedriver, ligger såvitt jag förstår helt i linje med de uppgifter, som Nordiska rådet skall arbeta med och om möjligt främja. Det är därför, menar jag, i mycket hög grad nedslående, att Nordiska rådet inte vill lämna något stöd åt det nordiska samarbete som bedrivs i Nordiska jordbruksforskarens förenings regi. I all synnerhet gäller detta om det förslag, som har utarbetats av den kulturtekniska sektionen inom föreningen om en vattenvårdsforskning rörande sådana vattenvårdsproblem, som särskilt har med jordbruket att skaffa.

Det förslag, som upptagits i ett medlemsförslag till Nordiska rådet, har tillstyrkts, kan jag gott säga, av alla de instanser, som verkligen är sakkunniga på detta område och som också satt sig in i vad det här gäller. Alla är överens om att vattenvårdsforskningen för närvarande är en synnerligen angelägen uppgift.

Ändock har kulturutskottet nu icke velat tillstyrka en rekommendation till regeringarna att ekonomiskt stödja det forskningsprogram, som sålunda är uppgjort. Då frågan behandlades i utskottet, sades det bland annat, att det kunde vara ett farligt prejudikat att rekommendera ekonomiskt stöd åt ett projekt om nordiskt samarbete speciellt inom vattenvårdsforskningen, ty vi skulle kunna bli översvämmade med framställningar om stöd åt nordiskt samarbete i än den ena och än den andra formen — precis som om det skulle innebära någon farlig utveckling, att vi skulle få granska även andra förslag till nordiskt samarbete!

Det var alltså skälet till att utskottet

enade sig om följande till intet förpliktande uttalande:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles nordisk forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette.

För min del tror jag inte, att det är nödvändigt att göra regeringarna uppmärksamma på betydelsen av ett dylikt forskningsprogram. Däremot hade det varit viktigt att hemställa hos regeringarna att lämna ekonomiskt stöd till det forskningsprogram, som redan har utarbetats.

Det säges också i utskottets utlåtande, att programmet bara omfattar en del av de värdefulla samarbetsprojekt, som faller inom Nordiska jordbruksforskarens förenings intresseområde, och detta framställs såsom en kritik emot det framlagda förslaget. Emellertid kan man väl inte gärna begära, att Nordiska jordbruksforskarens förening skulle ha lagt fram ett projekt för forskning i alla de frågor, som omfattas av föreningen. Det skulle ha fått inrymmas i flera volymer.

Om man menar, att ett nordiskt samarbete är önskvärt, varför vill man då inte stödja ett väl utarbetat förslag, som har framlagts inför rådet? Jag skulle vilja göra det påståendet, att nordiskt samarbete kräver handling och inte bara vackra fraser om behovet av samarbete. I all synnerhet skulle jag vilja påstå, att sedan förslaget om en nordisk tullunion lidit skeppsbrott, vore det angelägnare än någonsin att med stor intensitet försöka främja forskningen och andra former av kulturell verksamhet, gemensam för de nordiska länderna. Såvitt jag förstår, dömer rådet sig självt till overksamhet genom att på det sätt, som här sker, behandla förslaget om ett värdefullt nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen.

Jag ber därför, herr president, att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen, vilken upptar den slutkläm, som innefattas i medlemsförslaget, och vidare innebär, att den punkt i motiveringen, som börjar med orden »På den annen side omfatter forslaget

bare et av flere verdifulle samarbeidsprosjekter», helt måtte strykas.

Holm, Norge: Jeg skal ikke forlenge debatten ytterligere, jeg vil bare få lov å erklære meg helt enig i det som er uttalt av hr. Osvald.

Det er sørgelig at kulturkomiteén ikke er kommet lenger i sin innstilling enn den har gjort. De foreliggende spørsmål om vattenvård er av den aller største interesse. Økende industri, forurensing av vannet på mange måter, ensilering av for med avfall og vann fra siloer, luting av halm og en rekke ting gjør det i et moderne samfunn overmåte nødvendig at vi tar oss av spørsmålet om forurensing av grunnvannet og det drikkevann vi skal ha for våre familier.

Helge Larsen, Danmark: Hr. Osvald fortalte, at det var nedslående, at Nordisk Råd ikke ville yde støtte til Nordiske Jordbruksforskeres Forenings arbeid.

Jeg må i den forbindelse minde om, at der i tidligere rekommandationer netop er blevet anbefalet økonomisk støtte til det arbejde, der udføres af nordiske jordbruksforskere. Der ligger ikke i det ændringsforslag, som flertallet i udvalget har stillet, nogen som helst underkendelse af det arbejde, der udføres af Nordiske Jordbruksforskeres Forening. Der ligger i ændringsforslaget dette, at udvalget ikke har ment sig kompetent til på grund af de oplysninger og det materiale, der var tilgængeligt, at fastslå, hvilken rækkefølge disse forskningsopgaver skulle løses i, at fastlægge direkte, hvilke forskningsopgaver der skulle tages op, blandt andet ud fra den betragtning, at forskningsopgaver er sat i gang i de forskellige lande på forskellige af disse områder. Derfor har man foretrukket at give rekommandationen den form, at man opfordrer til opmærksomhed over for forskningsarbejdets værdi og til at yde den støtte, som er nødvendig.

Jeg anbefaler, at man stemmer for denne rekommandation.

Osvald, Sverige: Herr president! Det som har hänt inom jordbruket under de senaste åren och som nyss här har omnämnts av herr Holm, t. ex. införandet av halmlutning och byggandet av fodersilon, har sådant inflytande på vattnets beskaffenhet, att forskningen härom måste för envar, som över huvud taget har sysslat med vattenvårdsproblem, framstå såsom så trängande, att den borde stödjas snarast möjligt. Detta är av betydelse inte bara för jordbruket utan också för vattenförsörjningen i tätorter ute på landsbygden. Det kan i vissa fall också ha betydelse för större tätorter, som tar sitt vatten från områden, som kan tänkas bli förorenade av olika slag av anläggningar vid jordbruket. Detta är bara ett par exempel på forskningsuppgifter, som här skulle tas upp.

Jag vågar påstå, att alla de forskningsuppgifter, som här är nämnda i fråga om vattenvården, under de senaste åren fått en sådan aktualitet, att var och en borde ha kunnat inse, att detta är ett arbete, som borde stödjas — och stödjas med det allra snaraste.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I, såvitt avser rekommandationen.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Sigrid Ekendahl, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Hækkerup, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Langhelle, Helge Larsen, Leikola, Ohlin, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Dagmar Ranmark, Rantamaa, Rosenberg, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Mot utskottets förslag och därmed för reservationen röstade:

Lars Eliasson, Holm, Kähönen, Moe, Osvald, Rylander, Røiseland och Hannibal Valdimarsson.

Braconier och Ragnhild Sandström *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Margit Borg-Sundman, Borten, Einer-Jensen, Fagerholm, Hegna, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Kyttä, Leirfall, Leskinen, Lyng, Pitsinki och Seip.

Rekommendationen hade sålunda antagits enligt utskottets förslag med 46 röster mot 8.¹

Votering medelst omröstningsapparat skedde beträffande utskottets förslag, punkt I, såvitt avser motiveringen.

För utskottets förslag röstade 43 medlemmar.

Mot utskottets förslag och därmed för reservationen röstade 9 medlemmar.

4 medlemmar *avstod från att rösta.*

Frånvarande var 13 medlemmar.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits i denna del.

Utskottets förslag, punkt II—III, bifölls.

16

Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkarkonsten (Sak A 18)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation,

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för att få till stånd en mera likartad lagstiftning i fråga om behörighet att utöva läkarkonsten.

Anders Pettersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Alltsedan Nordiska rådet började sitt arbete, har liknande frågor som denna varit föremål för rådets behandling. Det har gällt

¹ Av förbiseende skedde ej slutlig votering beträffande utskottets förslag ensamt.

medicinsk personal, sköterskor, läkare och veterinärer, beträffande vilka man har försökt åstadkomma en likvärdig utbildning, likvärdiga legitimationsbestämmelser och en gemensam arbetsmarknad. Däremot har under denna tid inte alls frågan om de lekmän, som utövar läkekonsten, s. k. kvacksalvare, blivit föremål för uppmärksamhet. Detta har nu observerats i ett medlemsförslag. Förslaget har varit ute på remiss, och samtliga myndigheter har därvid tillstyrkt, att likvärdiga bestämmelser åstadkommes även i detta fall.

Man kan säga, att det varit en skönhetsfläck, som vidlådit bestämmelserna på detta område genom att dessa inte omfattat även s. k. kvacksalvare, och det är angeläget, att denna skönhetsfläck nu avlägsnas.

Jag vill, herr president, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Niels Andersen, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Braconier, Buhl, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Gram, Hans Gustafsson, Holm, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Thor kil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kähönen, Helge Larsen, Leikola, Moe, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Dagmar Ranmark, Rantamaa, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Toft, Hannibal Valdimarsson, Virolainen och Österholm.

Frånvarande var:

Borten, Einer-Jensen, Hegna, Hønsvald, Håkon Johnsen, Kyttä, Langhelle, Leirfall, Leskinen, Lyng, Pitsinki, Seip och Wikborg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

17

Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

(Sak D 69)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

18

Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg

(Sak D 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Johan Poulsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Da det er første gang, en færing giver møde her i Nordisk Råd, er det således set en historisk begivenhed for os færingere. Jeg vil derfor først udtrykke min tilfredshed med, at mit parti i det danske folketing, partiet venstre, har vist os færingere det hensyn at vælge mig sammen med andre som repræsentant i Nordisk Råd og således skabe mulighed for, at vi færingere kan blande vor stemme i det samlede kor fra brødrefolkene i de andre nordiske lande. Det er for mig en personlig nødvendighed at give udtryk for glæden over samværet med repræsentanterne for de andre nordiske brødrefolk her i Nordisk Råd.

Efter denne mere personlige indledning skal jeg fremsætte nogle bemærkninger om den foreliggende sag.

I de modtagne meddelelser om rekommendation nr. 25 fra 1954 er der redegjort for de problemer, spørsmålet om ligestilling af søfolk fra de nordiske

lande rejser, dels for så vidt angår skibsofficerer eller »befäl», dels for så vidt angår mandskabet.

Med hensyn til officererne konstateres det, at der er tale om sådanne begrænsninger, både hvad angår nationalitetskrav og certifikatpligt, at der næppe vil være mulighed for en generel ligestilling på dette område. Derimod skulle der være mulighed for inden for begrænsede områder at nå frem til et resultat ved bilaterale overenskomster.

For mandskabets vedkommende er forholdet det, at kun norsk og svensk lovgivning opstiller særlige begrænsninger. Hertil kommer imidlertid, at der bl. a. i Danmark følges en sådan fremgangsmåde ved anvisning af mandskab, at i realiteten kun danske søfolk kommer i betragtning. Ligestilling med hensyn til mandskab støder derfor på vanskeligheder både af lovgivningsmæssig og af praktisk art.

På grundlag af de tilvejebragte oplysninger må man således konstatere, at generel ligestilling på de områder, der dækkes af rekommendationen, næppe vil være mulig. Der henstår imidlertid spørsmål, som tiltrænger en yderligere afklaring, og en meddelelse om sagen bør derfor afventes til en senere session. I tilslutning hertil kan der blive tale om ændringsforslag til revidering af rekommendationen.

På udvalgets vegne skal jeg anbefale den foreliggende indstilling til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifölls utskottets förslag.*

19

Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Sak D 56)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

20

Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedläggning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra (Sak D 70)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (Sak B 1)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av regeringsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

22

Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (Sak D 45)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Ragnhild Sandström, Sverige: Herr president! Frågan om Nordens förbindelser med kontinenten togs upp vid föregående session i ett medlemsförslag. Den ansågs vid sessionen vara ett verkligt betydelsefullt spörsmål. Den rekommendation i ämnet, som rådet beslöt vid detta tillfälle, grundade sig på ett ganska omfattande utredningsmaterial, där de olika problemställningarna redovisades. Rekommendationen tog sikte på att regeringarna skulle undersöka möjligheter och riktlinjer för en koordination vid

utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten. Vidare ville rådet, att regeringarna skulle framlägga förslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna samt redovisa erforderligt material för dessa spörsmåls belysande.

Det talas ibland om att rådet skall koncentrera sig på de verkligt stora sakerna, och här är det otvivelaktigt fråga om ett spörsmål, som man har rätt att kalla stort. Det gäller på lång sikt investeringar för miljarder. Enbart en av länkarna — öresundsförbindelsen — i det förbindelsenät, som det är fråga om, kommer att kräva kostnader, som räknas i hundratals miljoner. Frågan om kontinentförbindelserna är inte begränsad till problemet om öresundsförbindelsen; saken har mycket vidare perspektiv. Här uppkommer sådana spörsmål som i vad mån den vägburna trafiken från Norge skall gå direkt till Danmark över vattnet eller om den skall gå över Sverige och i så fall via Europaväg 3 över Göteborg och Jylland eller över Europaväg 4 över Öresund och vidare den s. k. fågelvägsleden.

Våra resurser räcker antagligen inte till motorvägar på flera alternativa sträckningar, utan man får tänka sig att i första hand koncentrera sig på någon led. Vid nästa session kan rådet vänta sig att få ta del av rapporterna från öresundsdelegationernas arbete. Om rådet skall kunna behandla denna sak, måste det ha fått närmare upplysningar om hur regeringarna ser också på kommunikationsproblemen i stort i våra länder. Det förefaller under sådana omständigheter vara litet oroväckande, då, av regeringsmeddelandena att döma, man i ministerierna inte ännu tycks vara helt på det klara med hur arbetet i denna sak skall ordnas.

Rådet kan knappast undandra sig att verka pådrivande i denna sak, men om rådet skall bli i stånd att inom överskådlig tid skaffa sig en uppfattning om hur dessa mycket vittgående frågor skall lösas, måste det ha tillgång till nödigt material. Det blir kanske därför nödvändigt att något öka tempot i handläggningen av denna sak. Vi står här inför

en både stor och krävande uppgift i det nordiska samarbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

23

Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 37)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24

Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik (Sak D 61)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

25

Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser (Sak D 46)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

26

Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Härefter upptogs punkt 35 på dagordningen till behandling.

35

Socialpolitiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet jämte tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige (Sak D 5)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra åtgärder, som har föreslagits i betänkandet från den nordiska kommittén för medicinskt gränssamarbete (Sak D 5/1959).

Claudia Olsen, Norge (utskottets talesman): Jeg takker for at jeg får lov å ta opp denne saken nå. Den står forresten på dagsordenen for i ettermiddag, men da jeg skal reise i dag, ville jeg gjerne få være til stede ved sakens behandling.

Det var i 1954, ved Nordisk Råds 3. sesjon, at rådet vedtok en rekommendasjon om felles nordisk samarbeid vedrørende sykehusbehandling. Samme år nedsatte de nordiske lands medisinaldirektører et embetsmannsutvalg med representanter fra Finnland, Sverige og Norge til å utrede spørsmålet om et medisinsk samarbeid i finsk-svensk-norske grenseområder. Dette utvalg avga sin innstilling i desember 1958.

Jeg tror jeg har lov til å si at det er en god og saklig innstilling, og de tiltak som foreslås der, bør helst gjennomføres så snart det er mulig. På grunn av den spredte bebyggelse det er i grensestrøkene, og de store avstander er det ofte vanskelig å kunne gjennomføre en utbygging i disse områder hvor det er behov for den. Den medisinske tjeneste

for befolkningen i disse strøk har man vel ikke lov til å si er helt tilfredsstillende.

Utvalget sier i sin innstilling at det har sett det som sin oppgave å legge en plan for et videst mulig samarbeid mellom landene på det medisinske område. Når man er litt kjent med den mangel det er på medisinsk personale — det være seg leger, tannleger, sykepleiere eller helsesøstre m. v. — vil man forstå at det vil ha stor betydning for disse tre land med et samarbeid over landegrensene. Jeg tror det vil bety noe vesentlig for de personer det gjelder, å kunne bli innlagt på nærmeste sykehus eller sykestue, f. eks. når det dreier seg om øyeblikkelig hjelp. Utvalget har som prinsipielt utgangspunkt betraktet som grensestrøk de legedistrikter som ligger inntil riksgrensen i de tre land.

Jeg tillater meg å anbefale det forslag som er lagt fram.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, bifölls utskottets förslag, punkt I.

Votering medelst omröstningsapparat skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Braconier, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Ewerlöf, Fagerholm, Gillström, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Hertta Kuusinen, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Gustav Pedersen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Dagmar Rammark, Rosenberg, Rylander, Røiseland, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Strand, Strøm, Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Virolainen, Wikborg och Österholm.

Mot utskottets förslag röstade:
Leirfall.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Sigurður Bjarnason, Borten, Holger Eriksen, Kirsten Gloer-

felt-Tarp, Gram, Hækkerup, Håkon Johnsen, Thorkil Kristensen, Kyttä, Leikola, Leskinen, Lyng, Moe, Pitsinki, Rantamaa, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Seip, Bernharð Stefánsson och Toft.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 1.

Härefter skedde återgång till dagordningens punktföljd.

27

Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 19) samt meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 62)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 5/1956 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session;

II. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 25/1958 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Rylander, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Här föreslås ju ingen rekommendation, och det finns därför inte anledning att utbreda sig så mycket över ämnet. Jag vill emellertid begagna tillfället att framhålla, att utredningsarbetet på detta vidsträckta område synes ha kommit väl i gång, något som ju alltid är glädjande. Samtidigt är det ett faktum, att mycket återstår att göra.

Vad angår frågan om verkställighet av straff, ådömt i annat land än domslandet, är det uppenbart, att man bör söka ordna så, att en lagakraftvunnen dom skall utan egentlig omprövning kunna verkställas i annat nordiskt land än det, där domen meddelats. Ett avsevärt steg framåt tas i det nordiska straffrättsliga lagstiftningssamarbetet, då regler av sådant innehåll kan sättas i kraft. Det har ännu inte skett.

I detta sammanhang vill jag också erinra om att, såvitt angår verkställighet av bötesstraff, det nordiska samarbetet ännu inte är fullständigt. Visserligen föreligger en konvention mellan Danmark, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar i brottmål, som i främsta rummet avser ekonomiska förpliktelser såsom böter, men vi förstår alla, att det är ganska viktigt, att denna konvention utvidgas att avse också de övriga nordiska länderna.

Beträffande det polisiära samarbetet kan konstateras, att ett mycket nära sådant samarbete redan försiggår mellan de ansvariga myndigheterna. Det hela bör naturligtvis göras så praktiskt som möjligt, men å andra sidan är det nödvändigt, att man förr eller senare når fram till en fastare, legal grundval. Vad som skedde på utlämningsområdet visar, att man inte hur länge som helst kan klara sig genom att gå en praktisk väg — det var ju ett länge tillämpat förfarande, som plötsligt påtalades av den svenske justitieombudsmannen, vilket föranledde, att man måste gripa sig an med lagstiftning på området. Företrädare för regeringarna är också redan sysselsatta med utredningsarbetet i detta avseende.

På åklagarplanet torde den mest angelägna samarbetsuppgiften vara att genomföra en ordning, som innebär skyldighet för ettvarit nordiskt land att delge stämningar i brottmål, som är utfärdade i annat nordiskt land. Enligt nuvarande regler torde det inte föreligga någon sådan skyldighet, och det är mycket angeläget, att sådana regler kommer fram.

Emellertid räcker det inte med att få stämningar delgivna i brottmål; man måste också försöka komma till en sådan ordning, att man har något tvångsmedel emot en person, som blivit på detta sätt stämd men som vägrar att inställa sig inför det andra landets domstol. Detta problem har fått stor aktualitet framför allt genom den numera mycket flitiga samtrafiken mellan länderna. Envar måste förstå, att bara den stora biltrafiken föranleder en rad av förseelser, som skall påtalas i det land, där en förseelse har förekommit, först sedan bilföraren har kört tillbaka till det egna landet. I vissa fall har man handlagt sådana mål i vederbörandes hemland, men detta är inte någon lämplig metod — den ger just inte någon bevisomedelbarhet eller någon rättsomedelbarhet, beroende på att man då helt får lita till den polisutredning, som kan föreligga. Man kan inte gärna skicka vittnena över gränsen till domstolen i det andra landet.

Vad slutligen beträffar utlämningslagstiftningen, som jag nyss omnämnde, är det glädjande, att den har kommit så långt som den faktiskt har gjort. I Sverige är lagförslaget redan antaget, i Danmark och Finland är det framlagt och i Norge kommer det att framläggas om någon vecka, efter vad som upplysts här under sessionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 16.40.

12. Val av medlemmar i socialpolitiska niomannakommittén

13. Val av medlemmar i ekonomiska niomannakommittén

14. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

15. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

16. Tid och plats för nästa ordinarie session.

17. Sessionens avslutning

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades, att Knut Ewerlöf, Sverige, Anselm Gillström, Sverige och Sigfrid Jonsson, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av respektive Ebon Andersson, Sverige, Emil Ahlkvist, Sverige, och Stig Alemyr, Sverige.

Rådet beslöt godkänna de härav föranledda ändringarna i medlemslistan.

Angående dagordningen

Rådet beslöt, att de punkter på dagordningen, där utskottsförslag inkommit först föregående dag, likväl finge upp- tagas till behandling vid detta möte.

1

Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 5)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

2

Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 38)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

3

Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Helge Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! På sessionen i 1955 blev der vedtaget en rekommendation om at søge opført en fælles nordisk udstillingsbygning på Biennalen i Venedig.

Spørsmålet er nu så langt fremme, at der er udarbejdet tegninger till en fælles udstillingsbygning beliggende ved siden af den i 1930 opførte danske pavillon, og det kan forventes, at bygningen vil blive færdig til Biennalen i 1962.

Kulturudvalget har med tilfredshed konstateret dette resultat, men ønsker dog, at rådet tager meddelelserne til efterretning og imødeser nye meddelelser i spørsmålet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

4

Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak A 24)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringene å påskynde og sikre gennemføring av de foreliggende forslag om samarbeid vedrørende den høyere tekniske utdanning (Sak A 24/1959).

Buhl, Danmark (utskottets talesman): Allerede ved Nordisk Råds 5. session i 1957 anmodede man gennem en rekom-

mandation regeringerne om at lade udrede mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende uddannelse af teknisk personel. Det nordiske undervisningsministermøde i 1957 gav kulturkommissionen denne udredningsopgave. Kulturkommissionen nedsatte så et ekspertudvalg, der bl. a. skulle undersøge følgende: 1) de studerendes muligheder for at studere ved andre nordiske landes tekniske højskoler, 2) hjemlandets godkendelse af de ved andre nordiske landes højskoler beståede eksamener, 3) udveksling af videregående studerende (licentiatstuderende), 4) udveksling af faghøjskolelærere og 5) videre uddannelse af ingeniører.

Det var ikke de eneste opgaver, kulturkommissionen fik, der var også en række andre, men det er de opgaver, kulturkommissionen nu har afgivet betænkning om. Denne betænkning er afgivet for en måneds tid siden, den er meget udførlig, og man kan kort sige: i enhver henseende positiv. Alle ved, at behovet for teknikere er meget stort og stadig voksende, og at dette behov kun kan tilfredsstilles ved udbygning af de enkelte landes tekniske højskoler. Men betænkningen anviser bl. a. mulighed for intensiv udnyttelse af alle nordiske tekniske højskolars fulde kapacitet. Den peger tillige på mulighederne for fælles uddannelse inden for specielle områder — områder, inden for hvilke de studerendes antal vil være så fåtalligt, at man vanskeligt vil kunne etablere en lærestol for dem i hvert enkelt land, hvorimod de bekvemt vil kunne henvises til lærestole, der er fælles for de nordiske lande.

Det kulturelle udvalg har derfor i fuld enighed vedtaget at rekommandere, at Nordisk Råd henstiller til de nordiske regeringer at påskynde og sikre gennemførelse af de i den nævnte betænkning fremsatte forslag om samarbejde vedrørende den højere tekniske uddannelse. Jeg anbefaler vedtagelsen af denne rekommandation.

Sedan diskussionen forklarats afsluttet, skedde votering medelst omrøstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Alemyr, Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Ebon Andersson, Sigurður Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigríð Ekendahl, Lars Eliasson, Enne, Erik Eriksen, Fagerholm, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Hans Gustafsson, Hegna, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Kilpi, Klippenvåg, Kraft, Hertta Kuusinen, Kytta, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Leskinen, Lyng, Moe, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Dagmar Ranmark, Rantamaa, Rosenberg, Røise-land, Kerttu Saalasti, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Rakel Sewerriin, Strand, Strøm, Toft, Hannibal Valdimarsson, Wikborg och Österholm.

Frånvarande var:

Niels Andersen, Braconier, Holger Eriksen, Gram, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Thorkil Kristensen, Leikola, Leirfall, Ohlin, Claudia Olsen, Osvald, Anders Pettersson, Rylander, Seip, Bernharð Stefánsson, Thestrup och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

5

Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 17) samt meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 27)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 3/1956 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 9/1957 till handlingarna, såvitt avser kulturutbytet, och anse denna del av spörsmålet för rådets del slutbehandlad;

Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (Sak D 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Einer-Jensen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Ved sessionen i Oslo i 1954 vedtog rådet en rekommendation angående samarbejde om forskning og laboratorieundersøgelser m. m. på sundheds- og sygeplejens område. En del af denne rekommendation tog udtrykkelig sigte på materialeprøvning inden for det odontologiske område. Det blev overdraget den danske regering at være koordinerende for rekommendationen.

Netop spörsmålet om den odontologiske materialeprøvning viste sig at have særlig interesse, og både fra norsk og svensk side gav man udtryk for, at der her var et område, hvor en fælles nordisk løsning af problemet ville være i høj grad værdifuld. Først i oktober 1958, 4 år efter vedtagelsen af rekommendationen, lykkedes det at få sammenkaldt til et møde i København med repræsentanter for de myndigheder i Danmark, Finland, Norge og Sverige, under hvem denne sag sorterer. Redegørelsen fra mødet forelå imidlertid på så sent et tidspunkt, at den ikke kunne komme til behandling på rådssessionen i Oslo i fjor. Der henvises dog til den i den danskes regerings meddelelse til indeværende session.

Redegørelsen fra de 4 landes sundhedsmyndigheder giver et stærkt indtryk af, at det her drejer sig om en sag af stor praktisk rækkevidde. Det fastslås, at der i intet af de nordiske lande hidtil har været taget effektive skridt for at sikre, at de dentalmaterialer, som finder anvendelse ved behandling hos tandlæger, opfylder sundhedsmæssige mindstekrav. At en sådan kontrol ikke

er overflødig, fremgår deraf, at det ifølge redegørelsen har vist sig, at opståede tand- og mundlidelser i vidt omfang kan føres tilbage til den omstændighed, at de anvendte materialer ikke har været af tilstrækkelig god kvalitet.

Derfor udtalte deltagerne i det af den danske regering sammenkaldte møde, at hensynet til befolkningens sundhed taler stærkt for, at man gennemfører en ordning, som kan sikre, at de materialer, som anvendes af tandlægerne, i enhver henseende kan betegnes som tilfredsstillende. Endvidere var mødedeltagerne enige om, at et intimt nordisk samarbejde på dette område må være særdeles ønskeligt.

For at understrege den betydning, som man fra udvalgets side tillægger dette spörsmål, er der under den indeværende session stillet et særligt til lægsforslag, som henstiller til regeringerne at træffe de nødvendige foranstaltninger for at tilvejebringe et samarbejde mellem de nordiske lande om odontologisk materialeprøvning og om forskning i forbindelse hermed. Da forslaget først blev rejst under denne session, kan det dog først komme til behandling på den næste ordinære session.

Hvad angår meddelelserne om rekommendationen, indstiller udvalget, at man tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste session.

Rakel Seweriin, Norge: Jeg merket meg at sakens ordfører, hr. Einer-Jensen, sa at det etter 4—5 år var lykket å sammenkalle det utvalget som skulle arbeide med saken. I dette tilfelle har det altså ikke gått særlig fort. Det skulle ha vært mulig for den koordinerende regjering i dette tilfelle å ha fått utvalget sammen noe tidligere. Men det som jeg tror er det viktigste ved denne sak, er at oppgaven er ganske omfattende. Det har nå vist seg at det er et særlig påtrengende behov for materialprøvning innenfor odontologien. Det skriver seg fra at det er tatt i bruk en hel rekke nye materialer, og, så vidt vi forstår, svært ofte med tvilsomt resultat. Her er behov for et forsknings- og materialprøvningsarbeid,

som bør komme istand så snart som mulig.

Dette er grunnen til at medlemmene av den sosialpolitiske komité har tatt ut akkurat dette område innenfor denne saken. Når jeg forlangte ordet, var det fordi jeg ønsker å henstille til regjeringene å være så vennlige å handle noe raskere når det gjelder akkurat denne materialprøvning innenfor odontologien, enn det åpenbart har vært gjort med rekommendasjonen fra 1954.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

8

Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna jämte tilläggsförslag om ombildande av Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté (Sak D 59)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till en senare session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att företaga en förutsättningslös utredning angående ett utvidgat nordiskt samarbete beträffande produktion och utbyte av elkraft.

Hegna, Norge (utskottets talesman): Som rådets medlemmer vil vite, har rådet under flere punkter på dagsordenene behandlet samarbeidet for den såkalte Nordkalotten. Man kan da si at hele det samarbeid på forskjellige felter er tillagt meget stor betydning, og jeg tror det er med full rett.

En meget viktig del av dette samarbeid er det som knytter seg til planlegging for og utbygging av vannkraft innenfor dette område. Og for å sam-

ordne arbeidet med dette, har man på et tidligere tidspunkt opprettet Nordiska vattenkraftkommittén med representanter fra Finland, Sverige og Norge. I forbindelse med denne sak er det reist mosisjon om spørsmålet om å utvide vattenkraftkomitéens arbeidsfelt utover de oppgaver som knytter seg til begrepet Nordkalotten, til samarbeid når det gjelder vannkraftutbygging og elektrisitetsforsyning til hele det område som man i denne sammenheng kunne kalle Norden, og da som en naturlig konsekvens utvide komitéens sammensetning med representanter også for Danmark.

Hvis man leser innstillingen fra det økonomiske utvalg, vil man se at det der er uttrykt en viss reservasjon overfor det forslag som er fremmet av Niels Andersen og Kaarlo Pitsinki. Det kunne kanskje oppfattes slik at det var en reservasjon overfor tanken i forslaget i det hele, men jeg tror ikke man bør oppfatte det slik. Reservasjonen ligger på det punkt at man her har å gjøre med en komité som har et bestemt arbeidsoppdrag, og hvor det ennå står adskillig igjen å gjøre, slik at det da kanskje vil være mindre hensiktsmessig å pålegge denne komitéen arbeid utover dette området og i en større sammensetning.

Men jeg vil gjerne få understreke selve tanken om et slikt utvidet samarbeid i forbindelse med elektrisitetsforsyning. Den har fått tilslutning ikke bare av forslagsstillerne, men av flere av de myndigheter som har uttalt seg om saken.

Den økonomiske komité konkluderer da med en rekommendasjon om at dette spørsmålet blir utredet på forutsetningsløs basis. Det er altså det som nå foreligger her for rådet til avgjørelse.

Jeg vil for mitt eget vedkommende si at jeg tror det vil være riktig å se saken slik, at når arbeidet med planlegging på dette felt for Nordkalottens vedkommende blir fullført, vil det være rimelig at man tar opp de tanker som er lagt fram i det forslag som er fremmet av hr. Andersen og hr. Pitsinki. Hvilke praktiske former man skal finne for dette arbeidet, vil den utredning som

och Rakel Seweriin samt från Sverige Birger Andersson och Anders Pettersson.

Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Delegationernas förslag bifölls.

13

Val av medlemmar i ekonomiska niomannakommittén

De nationella delegationerna hade till medlemmar i ekonomiska niomannakommittén föreslagit: från Danmark Per Hækkerup med A. C. Normann som suppleant och Ole Bjørn Kraft med Erik Eriksen som suppleant, från Finland Urho Kähkönen och Kaarlo Pitsinki med Yrjö Enne och Erkki Leikola som suppleanter, från Island Emil Jónsson med Sigurður Ingimundarson som suppleant, från Norge Finn Moe och Bent Røiseland med Trond Hegna och Chr. L. Holm som suppleanter, från Sverige Knut Ewerlöf och Axel Strand med Lars Eliasson som suppleant.

Delegationernas förslag bifölls.

14

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Presidiet hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» föreslagit: Birger Andersson, Sverige, och Anders Pettersson, Sverige.

Presidiets förslag bifölls.

15

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att förbereda spörsmålens behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vars medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölls.

16

Tid och plats för nästa ordinarie session

Sigurður Bjarnason, Island: Hr. præsident! Nordisk Råds syvende session er nu kommet til slut. Jeg er sikker på, at jeg taler på samtlige delegaters vegne, når jeg udtrykker håbet og ønsket om, at dets arbejde og dets beslutninger vil blive til gavn for vore folk og til styrkelse af rådets handleevne i fremtiden. Formålet med alle vore nordiske møder er jo at yde bidrag til vore folks velfærd på de flest mulige områder i deres kamp for tilværelsen og for et lykkeligere og indholdsrigere liv.

Det er mig, som den islandske delegations formand, selvsagt et stort privilegium at få lejlighed til at fremføre en hjertelig tak på rådsmedlemmernes vegne, først til den svenske Riksdag, som har stillet sin smukke og ærværdige bygning til vor rådighed i en hel uge. Vi er også blevet godt behandlet her af Riksdagens personale i disse dage, og vi rejser herfra med lyse minder om broderligt og søsterligt kammeratskab mellem rådets medlemmer og deres medarbejdere.

Dernæst vil jeg takke den svenske regering for storslået og hjertelig gæstfrihed og for værdifuld ledelse af forberedelserne til mødet, og Stockholms stad vil jeg takke for hele det fornøjelige ophold inden for dens gamle og sagnrige porte.

Jeg takker til slut sekretariatet og den svenske delegation samt dens dygtige generalsekretær, docent Gustaf Petrén, for den udmærkede organisation af hele mødet.

Til vor præsident, professor Bertil Ohlin, ikke mindst, retter jeg en varm tak for hans store bidrag til at få hele arbejdet til at glide og nå det resultat, som nu ligger bag dette møde.

Vi er også glade for den interesse, som pressen og radioen har vist Nordisk Råds arbejde under denne session; vi

ved, at den er af stor værdi for rådets fremtid.

Ifølge det traditionelle cirkulationsprincip skulle rådet for nogle år siden have holdt møde i Island, men det har ikke været anset for muligt på grund af forskellige vanskeligheder derhjemme. Nu håber vi imidlertid at kunne have den fornøjelse, at næste session finder sted i vort land.

Det er mig og den islandske delegation en stor glæde at foreslå, at den ottende session af Nordisk Råd træder sammen i Reykjavik i midten af næste sommer, i slutningen af juli eller begyndelsen af august. Dette tidspunkt er blevet drøftet i rådets præsidium, og man har dér regnet med at kunne gennemføre mødet på omtrent den tid. Tidspunktet for mødet bliver ellers som sædvanlig endeligt fastsat af rådets præsidium.

Jeg tillader mig derfor, hr. præsident, at ønske alle rådets medlemmer og andre deltagere i dets ottende session hjertelig velkommen til Reykjavik næste år!

Præsidenten: Jag ber att få tacka herr Bjarnason för hans vänliga ord och inte minst för inbjudan till rådet att förlägga nästa session till Island.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Reykjavik i slutet av juli eller början av augusti 1960 och bemyndiga presidiet att bestämma den närmare tidpunkten.

17

Sessionens avslutning

Præsidenten: Jag har privilegiet att få tacka alla ledamöter av rådet för ett gott och intresserat samarbete, och inte minst vill jag tacka regeringsrepresentanterna, som på ett utomordentligt effektivt sätt genom sin närvaro här och sitt deltagande i arbetet har bidragit till att göra resultatet gott. Jag tror jag kan säga, att

Nordiska rådet arbetar i vissa avseenden effektivare än en annan liknande sammanslutning, nämligen Europarådet, och att en av orsakerna härtill är den bättre kontakten mellan regeringsrepresentanter och parlamentariker i vår församling.

Det tillkommer inte mig att skriva denna sessions historia. Att arbetsordningen numera har visat sig vara relativt effektiv, kan man emellertid konstatera. Vi har antagit 24 nya rekommendationer i en rad viktiga spörsmål och har avslutat behandlingen av 14 ärenden, som tidigare behandlats. Jag tror därför, att det kommer att kunna sägas, att denna session har löst sina uppgifter på ett rimligt sätt. Vi har inte gått förbi den känsliga punkt, som avförandet av det stora, skickligt utformade förslaget till nordisk gemensam marknad innebar, men rådets ledamöter har samlats i en bestämd vilja att se framåt och arbeta vidare. Det skulle ha varit fel av oss att i strindbergsk anda stryka över och gå vidare. Det är bra, att vi har fått tala ut om det som har varit, när vi nu faktiskt har kommit till ett vägskaal. Men det är väsentligt, att sessionen slutar i ett ackord av enighet och beslutsamhet att energiskt verka för lösningen av de många nordiska uppgifter, som tiden erbjuder.

Allt beror nu på om vi kan kompensera det bakslag, som det nordiska samarbetet på en viktig punkt har lidit, med en ökad energi och samverkan i fråga om andra punkter, ekonomiska lika väl som övriga. Jag har fått det intrycket, att det i rådet finns en bestämd vilja att göra detta, och det är däri, jag ser denna sessions karakteristiska drag. Rådets framtid blir beroende av om det nordiska samarbetet under de närmaste åren kan bedrivas i denna anda, ty rådet är en alltför stor apparat för att kunna hållas gående, därest så inte sker. Situationen utgör därför en maning till oss alla att nu mellan sessionerna verka för att de nordiska folken på en rad viktiga konkreta punkter föres närmare varandra.

SAKER M. M.

**Uppskjutet medlemsförslag
om gemensamma regler rörande samernas rättigheter**

Se Sak A 7/1958 och jur. utsk. 1/1958 (6. sesj., s. 302, 1655; behandl. s. 113).

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska samerådet:

Ved utformningen av nedenstående uttalelse forelå ennå ikke alle uttalelsene fra de eksisterende lokale og nasjonale sameorganisasjoner. Fra Finland forelå uttalelse fra Samii litto og Paliskuntain yhdistys (fellesforeningen for Finnlands reinbeitedistrikter), fra Norge en uttalelse fra formannen i Norges reindriftssamers landsforening, fra Sverige »protokollsanteckningar» fra Svenska samernas riksförbunds (SSR:s) »landsmöte» i Arjeplog den 17.—19. februar 1959.

Samerådet vil først uttrykke sin takk til Nordisk Råd for at rådet gjennom den foreliggende lovsammenstilling har tatt opp spørsmålet om sameenes rettigheter. Av lovsammenstillingen går det fram at lovgivningen vedrørende samene utelukkende tar hensyn til reindriften og dens forhold til andre næringer. Men også innenfor denne snevre ramme foreligger visse mangler som beror på at næringer og eksploateringer av naturressursene i sameområder er oppstått etter at lovene er utarbeidet. Man tenker her i første rekke på grubeindustrien, utbyggingen av vannkraft og den moderne skogsdrift i stor stil, samt på kommunikasjonenes utvikling som grunnlag for turistnæringen, og spesielt på jakt og fiske som befolkningen i tettbyggelsene driver som fritidsbeskjeftigelse.

Av forskjellige årsaker er imidlertid den gruppen av sameer som lovgivningen hittil særskilt har tatt i betraktning, nemlig reineierne, tallmessig i stadig tilbakegang, og den utgjør nå bare en liten del av samebefolkningen. Oppstillingen nedenfor gir i avrundede tall et bilde av hvor stor del reineiergruppen utgjør av hele samebefolkningen.

	Hele same- befolkningen	Reineiere
Finnland	2 500	1 100
Norge	20 000	1 600
Sverige	10 000	2 700
	32 500	5 400 (d. v. s. 17 %)

Etter samerådets oppfatning er den største mangel ved den lovgivning som nå gjelder, at det i den tas hensyn bare til en liten gruppe av samebefolkningen. Derfor mener samerådet at drøftingene på det kommende møte i

Stockholm bør ta sikte på å klarlegge hele den samiske urbefolkningens rettigheter til naturressursene på sitt område. Det er åpenbart at utnyttingen nå av naturressursene — med unntak av reinbeitene — har et sterkt anstrøk av kolonialisme. Med kolonialisme menes her at et områdes naturressurser konsekvent utnyttes helt eller delvis til fordel for et annet område.

For å få et fast utgangspunkt for klarleggingen av hele problemet, har samerådet ansett det nødvendig å få en for hele Norden felles definisjon av begrepet same. Samerådet er blitt enig om følgende definisjon: som same anses den person hvis foreldre eller far- eller morforeldre (besteforeldre) eller en av disse som hjemmemål taler eller har talt samisk.

Denne definisjon må sees i relasjon til dem som er anvendt i den svenske »lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige» samt »lag om renmärken» av 18. juli 1928, § 1 punkt 1, og — mindre tydelig presisert — i den norske lov om reindriften av 12. mai 1933, § 1. I disse lover er naturlig nok yrkesutøvelsen vilkåret for personens tilhørighet til samegruppen. Den definisjon som samerådet nå foreslår er en parallell til den definisjon som er brukt i fremlegget fra en statlig komité til utredning av samespørsmål i Finnland 1951, der språket er avgjørende for en persons tilhørighet til samegruppen, men bare én generasjon tilbake. Motivet for at samerådet går tilbake til nestforegående generasjon er, at man derved gir større rett til samisk avstamning, og gir et fast utgangspunkt for en mer generøs kulturpolitikk overfor samene, samt gir mulighet til å rette på tidligere forsømmelser på dette område. Samerådet mener at en av de viktigste årsakene til at samene nå ikke er i stand til å konkurrere om mulighetene som skapes ved utnytting av naturressursene i deres områder, er utilstrekkelig opplysning og utdanning.

Ved denne definisjon skulle gruppen same bli avgrenset og registrerbar. Den vil omfatte same av alle yrker og altså ikke bare reineiere. Her melder seg imidlertid et prinsipp som en bør være merksam på, nemlig valgfrihet i å ville tilhøre en gruppe eller ikke. Samerådet slutter seg helt til frivillighetsprinsippet. Således bør det ved registrering av personer som kommer inn under definisjonen, være anledning for hver enkelt til sjøl å avgjøre om han eller hun skal registreres som same.

Etter en godkjent avgrensing av den samiske folkegruppen melder seg spørsmålet om avgrensing av det område hvor denne gruppe i egenskap av urbefolkning bør tilkjennes særskilt rett til naturressursene. Samerådet har på nåværende tidspunkt ikke sett seg i stand til å legge fram noe forslag om avgrensing av et slikt område, men vil peke på at reineiergruppen både i Sverige og Norge er tilkjent særlige rettigheter i visse mer og mindre klart avgrensede områder, og at for Finnlands vedkommende foreligger forslag om et slikt område. Som sådant område ansees i Sverige traktene ovenfor »odlingsgränsen» i Norrbottens og Västerbottens len, samt »renbetesfjällen» i Jämtlands len, som i følge lov i prinsipp er avsatt »till lapparnas uteslutande begagnande». Om yrkesgruppen reineieres særlige rettigheter i Norge viser

man til Nordisk Råds juridiske 9-mannskomités lovsammenstilling (Sak A 7/1958¹).

Av det som er nevnt foran, går det fram at samenes — d. v. s. yrkesgruppen reineieres — rett til et visst område allerede til en viss grad er iaktatt i svensk lovgivning, i noen monn også i norsk. I Finland hvor reindriften er en fri næring, og ikke på noen måte forbeholdt samene, finnes også et særskilt reindriftsområde. Uttrykket i Sveriges reindrifftslov »till lapparnas uteslutande begagnande» kan her tjene som utgangspunkt for prinsipielle drøftelser. I Nordisk Råds juridiske 9-mannskomités lovsammenstilling er gjengitt en del av en uttalelse av vattenrättsdomaren F. Löwing til Vattenöverdomstolen den 17. mars 1958². Der sies bl. a.: »Onekligen kan med fog göras gällande att de vidsträckta ingrepp, som tvångsvis kunna ifrågakomma enligt vattenlagen, mindre väl låta sig förena med principen att lapparna ha vissa områden till sitt uteslutande begagnande». At omfattende inngrep ovenfor »odlingsgränsen» i Sverige har kunnet finne sted uten at reindrifftsloven kunne hindre det, beror etter samerådets mening på at grunnlaget for lovgivningen er uklart. Samenes rett til området er åpenbart av kollektiv art, hvilket mest beror på at reindriften og dens støttenæringer fangst og fiske, er ekstensive i sin natur, de er etter alminnelig antatt mening ødemarksnæringer. De inntrengende næringer, særlig jordbruket og grube-driften fører til privat eiendomsrett. Også eksploateringer av vannkraften har skjedd i privat regi, selv om den statlige virksomheten nå er dominerende. Innenfor ett og samme område gjør således to ulike prinsipper om økonomisk rett seg gjeldende. Dette har virket ufordelaktig for samene både som enkeltpersoner og som folkegruppe. Hittil har det således ved utredning av skadeserstatninger for tapte reinbeiter ved vassdragsreguleringer, ikke kunnet tilkjennes erstatning til de enkelte samer. Det urettferdige i dette trer så meget tydeligere fram når man tar i betraktning at det bare er som reinvoktere og brukere av reinbeitene Sveriges samer har særrett til områdene ovenfor »odlingsgränsen». Da utviklingen i Sverige hvor denne samegrup-pens rett dog i høy grad er iaktatt i lovgivningen, likevel har ført til så åpenbare urimeligheter for samene, tør det være innlysende at det er nød-vendig å tillempe en ny lovgivning basert på folkerettslig og rettsfilosofisk vurdering. Denne nye lovgivning bør i prinsipp bli ensartet for Norden og baseres på en klar definisjon av den samiske folkegruppen samt en avgrensning av et område der denne folkegruppen har spesielle rettigheter som ur-befolkning. Lovgivningen bør i prinsipp følge de samme linjer som den svenske reindrifftsloven, men må utgjøre en utvidelse slik at den omfatter hele samebefolkningen og samtlige naturressurser. Den skulle således ikke gjelde bare reineiere, resp. reinbeitene.

Utvidelsen av rettighetene skulle også innebære at samenes rett ikke er innskrenket til bare å få skadeserstatninger ved inngrep, men også har rett til en viss rimelig del av utbyttet spesielt ved tekniske og industrielle eks-ploateringer av naturressursene i større omfang, såsom ved grubedrift, skog-

¹ 6. sesj., s. 312.

² 6. sesj., s. 331.

drift i større stil, og utnyttning av vannkraft. De midler som derved vil komme inn, har samerådet i første rekke tenkt skulle forvaltes og anvendes kollektivt for hele samebefolkningen i hvert av landene for seg, muligens også til en viss grad samnordisk, framfor alt til yrkes- og fagutdannelse og til kulturelle formål. Samenes nåværende situasjon tatt i betraktning og med tanke på samenes framtid er en intensiv virksomhet på dette felt nødvendig. Det gjelder både folkeopplysning, yrkes- og fagutdannelse, kulturvern og forskning. Som en konsekvens av dette bør man også overveie likeartede regler for undervisningen blant samene, framfor alt i spørsmålet om det samiske språkets stilling i skoler på alle skoletrinn. I samsvar med den definisjonen som er gitt foran, er språket det integrerende kriterium på samenes identitet.

Vadsø, 21. mars 1959

På vegne av Nordisk sameråd etter fullmakt

Hans J. Henriksen

Formann i Norges seksjon

Finland

Samii litto — Saamelaisten yhdistys (Samernas förbund)¹:

Beträffande sameangelägenheternas skötsel i framtiden är Samii litto — Saamelaisten yhdistys r. y. i princip av den mening, att dessa ärenden för Finlands vidkommande i stora drag borde handhavas enligt kommitténs för sameangelägenheter betänkande av den 5 maj 1951. Förbundet vill därför blott konstatera, att följande punkter i första hand borde realiseras:

1. För samerna i Finland borde stiftas en särskild lag, som skulle gälla inom det sameområde i Finland, vars gränser nämnes i kommittébetänkandet, och som skulle trygga deras näringar och samiska nationalitet.

2. Största delen av samerna lever enbart på fiske och jakt, vilka näringar således har en mycket stor betydelse. Fiskstammens och villebrådets avtagande iakttages med bekymmer. Om detta får fortsätta, är det sannolikt snart omöjligt för samerna att skaffa sitt uppehälle från dessa näringar. Snabba åtgärder på fisk- och viltvårdens område är av nöden. Nedgången är i första hand en följd av att sportfiskare och -jägare sommar och höst i stort antal kommer till Lappland. De lägger så omsorgsfullt beslag på fiskeplatser och jaktområden, att samerna kommer att stå som åskådare. I lag borde sportfiskarna och -jägarna förbjudas att idka denna sport på samernas område, så att samerna ofredade finge utöva sin näring, som för dem ingalunda är någon sport eller fritidssysselsättning utan ett livsvillkor.

3. Renskötseln har också stor betydelse för samerna, och man kan säga,

¹ Yttrandet översatt från finska.

att den hör till sameområdets mest inbringande näringar. Det område, där samerna idkar denna näring, är med tanke på framtiden otillräckligt. Dock minskar området oavlättligt. Vattenkraftens utbyggnad inom sameområdet kommer möjligen i framtiden att erfordra bassänger, varvid vidsträckta områden går under vatten. Så kommer att ske redan de närmaste åren i sameområdets sydliga del inom Lappi renbeteslag i Sodankylä, där ett stort, för renskötseln synnerligen viktigt område blir en konstgjord sjö. Samerna borde ersättas för förlusten av ett sådant område genom att en bestämd del av elkraftverkens årliga inkomst överföres till en av staten förvaltnad samefond. Med dessa medel kunde staten i framtiden ordna näringsmöjligheter åt de samer, som förlorat sitt renskötselområde.

4. För skötseln av sameärendena borde en tillräckligt stor, av staten förvaltnad fond grundas, vars inkomstkällor bleve en del av de inkomster, som i framtiden härflyter ur Lapplands naturtillgångar, såsom skogshushållning, gruvdrift och vattenkraft.

5. Då samiska språkets praktiska bruk har en stor betydelse för det frivilliga folkupplysningsarbetet, borde dess användning i radion ökas så, att förutom nyheter också föredrag av sakkunniga på olika områden utsändes på samiska. För att få samiska program från sameområdet borde en studio upprättas i Enare eller programupptagning på band anordnas där.

6. För samerna borde stiftas en särskild skollag, vari stadgas, att i sameområdets skolor undervisning bör ges jämväl på samiska. Enligt föreningens åsikt är samiskans bevarande eller utplånande beroende av huru mycket samiska som läses närmast i folkskolorna. Som exempel på huru onaturliga förhållandena är kan nämnas, att samebarnen efter att ha avslutat sjuårig skolgång till största delen dock är varken läs- eller skrivkunniga på samiska. Orsaken härtill är, att de under hela skoltiden ej fått undervisning i samiska. För att en förbättring skall åstadkommas borde i folkskollagen införas som kompetensvillkor för folkskollärare inom sameområdet nöjaktig läs- och skrivfärdighet i samiska. För folkskolorna finns ej heller nödiga läroböcker, varför med statsmedel ett tillräckligt antal läroböcker för de högre klasserna borde utges.

7. Förbundet konstaterar, att ärendena som berör samerna även i framtiden kommer att vara mångskiftande och att det därför vore synnerligen viktigt att i anslutning till något ministerium en byrå grundas för sameangelägenheter och denna får sköta alla dessa ärenden.

Enare den 23 februari 1959

Ordförande *J. E. Jomppanen*

Sekreterare *Johan Nuorgam*

Lapin sivistysseura (Föreningen för samisk kulturvård)¹:

Såsom känt, ansåg andra nordiska samekonferensen i Karasjok 16.—18. 8. 1956 det vara nödvändigt att en officiell utredning verkställes beträffande

1. utnyttjandet av naturtillgångarna och bedrivandet av näringsverksamhet inom samernas bosättningsområde i de nordiska länderna,
2. omfattningen av samernas rättigheter till desamma samt
3. möjligheterna att bevara och utvidga samernas intressen i och rättigheter till dessa tillgångar och denna näringsverksamhet.

Detta uttalande avsåg en kartläggning av den nuvarande situationen samt även de lege ferenda uppgörandet av förslag till behövliga lagändringar. Detta har nu delvis skett medelst den av jur. kand. Pär Kettis förtjänstfullt utarbetade lagsammanställningen.² Såsom Kettis framhåller i sin inledning är sammanställningen icke något fullständigt sammandrag av gällande rätt på detta område utan begränsad huvudsakligen till renbeteslagstiftningen. En viktig fråga på det ekonomiska området och även för samernas existensmöjligheter är dock lagstiftningen om näringsverksamhet, t. ex. gränshandeln. Beträffande denna lagstiftning hade det varit rätt nyttigt att ha ett sammandrag. Förutom skriven lag torde det även finnas gamla sedvanerättsliga bruk, som tillämpats av samerna i samband med deras renskötsel. Ur några gränsfördrag och -regleringar torde kunna fås stöd för rättigheter av detta slag.

Då det är fråga om för Norden gemensamma regler angående samerna och deras rättigheter till naturtillgångarna, kommer man närmast att tänka på två kardinalfrågor:

1. Förenhetligandet av tolkningen av begreppet »same». Såsom saken nu står är de tre ländernas befolkningssiffror för samerna ej sinsemellan jämförbara.

2. En enhetlig princip för avgränsandet av ett område, där samerna som urbefolkning har speciella rättigheter till naturtillgångarna.

En synnerligen viktig fråga för Finlands vidkommande är, huruvida den s. k. lappgränsen verkligen gällt i Finland, vilket Isak Fellman gör gällande på grund av tingsprotokoll (1678, 1687, 1732). En statskommitté för sameangelägenheter i Finland har år 1951 föreslagit att nordligaste Finland ungefär till 68 breddgraden skulle uppfattas som ett sameområde, där samerna skulle ha särskilda rättigheter.

Bevarandet och utvidgandet av samernas rättigheter inom deras bosättningsområde (i Finland alltså i Utsjoki, Enare och Enontekiö socknar samt vissa byar i Kittilä och Sodankylä socknar) förutsätter självklart ändringar och kompletteringar i resp. lagar och förordningar. T. ex. beträffande renskötseln har kommittén för sameangelägenheter år 1951 uppgjort ett förslag till lagändringar. Undertecknad förening vill dock icke närmare ingå på dessa frågor, då de sannolikt kommer att behandlas vid ett förestående

¹ Yttrandet översatt från finska.

² 6. sesj., s. 304.

möte av sakkunniga i Stockholm den 20 april 1959. Dock önskar vi i detta sammanhang hänvisa till ett lagförslag, som 1958 uppgjorts av en statskommitté beträffande statens rätt att reglera Kemi älvs vattendrag. Kommittén har föreslagit i sitt betänkande även helt nya ersättningsprinciper (ersättning i vissa fall i form av realvärden för skador, som åsamkas bl. a. renskötsel), vilket här må med tillfredsställelse noteras. Likaså ingår liknande nya principer i det nya förslaget till vattenlag, som är under behandling i statsrådet.

Enär till vår kännedom kommit, att andra organisationer kommer att uttala sig beträffande de med hänsyn till samernas rättigheter och intressen synnerligen viktiga frågorna om gruvdrift och utbyggnad av vattenkraften inom sameområdet, har vi icke anledning att här ingå på dessa frågor, som dessutom antagligen kommer att ingående behandlas på nämnda möte i Stockholm.

Beträffande samernas rätt till näringsverksamhet önskar vi framhålla, att samerna borde ha företrädesrätt till idkande av vissa reglementerade näringar inom sitt bosättningsområde. En sådan lämplig näringsgren vore enligt vårt förmenande rätten till yrkesmässig motorfordonstrafik med person- och lastbilar, som omtalas i gällande lag angående rättighet att idka näring. Likaså borde samerna ha åtminstone företrädesrätt inom sitt bosättningsområde att på sjöar och älvar bedriva yrkesmässig motorbåtstrafik och roddarverksamhet för turisterna. Denna näringsgren ingår icke som reglementerad näring i sagda lag, och här skulle således en lagändring krävas.

I medlemsförslaget har vi observerat konstaterandet, att samebefolkningens ställning »i samtliga tre länder är rättsligen reglerad». Beträffande Finland föreligger här ett misstag, ty samebefolkningens ställning och rätt till naturtillgångarna, förutom renbetet, inom sitt bosättningsområde är alltså oreglerad, trots att utförliga och väl motiverade förslag beträffande dessa frågor framstälts 1951 i kommitténs för sameangelägenheter betänkande. Dessa förslag torde fortfarande vara obehandlade i statsrådet.

Vi konstaterar, att den nuvarande lagstiftningen i Finland tyvärr ej tillerkänner den samiska urbefolkningen någon särställning på dess bosättningsområde. Därför understöder vi oförbehållsamt förslaget, att regeringarna i Finland, Norge och Sverige söker förenhetliga den samiska befolkningens rättigheter till utnyttjandet av naturtillgångarna på sitt bosättningsområde.

Helsingfors den 5 april 1959

Föreningen för samisk kulturvård

Erkki Itkonen
Ordförande

Uno Dahl
Viceordförande

Paliskuntain yhdistys (Renbeteslagens förening)¹:

Paliskuntain yhdistys har studerat Nordiska rådets juridiska niomannakommittés utlåtande. Därav framgår att lagstiftningen i de skilda nordiska länderna företer märkbara olikheter beträffande samernas förmåner och näringar. Paliskuntain yhdistys har redan för tre år sedan vidtagit åtgärder för klarläggande av renskötelsens rättsliga ställning i vårt land, för att samerna såväl som andra renägare skulle kunna känna sig säkra beträffande näringens fortbestånd och för att, om t. ex. renbetesland komme att upplåtas för annat ändamål, upplåtelserna måtte ersättas. I detta avseende kan lagstiftningen i de tre nordiska länderna, Finland, Sverige och Norge, ske enligt enahanda linjer.

Renskötselns rättsliga ställning kränkes ej enbart genom att renbetesmarker upplåtes för annat ändamål. Även den ständigt växande biltrafiken förorsakar renägarna stora förluster i av bilar överkörda renar. På denna punkt är ersättningslagstiftningen mycket bristfällig — helt enkelt ofintlig.

Forststyrelsen uraktlåter att i tillräcklig mån beakta renskötelsens rätt vid verkställandet av skogsvårdsåtgärder. På grund av kalhuggningar förstörs ofta de bästa beteslanden. Med god vilja kunde man här komma till för båda parterna tillfredsställande resultat. Måhända finns också på detta område bristfälligheter i lagstiftningen.

Inom det egentliga renskötselområdet, där samebosättningen är stor, finns på grund av gamla nyttjande- och arvsrättigheter naturängar långt borta från brukarens hem. På grund av att dessa ängar i några och till och med mycket talrika fall utnyttjas till att beskatta renskötelsen har de blivit en tung belastning för näringen. Höet från uselt växande kärrängar bärgas avsiktligt, för att renarna skall trampa ned det och äta det och renbeteslaget på detta sätt göras skyldigt till stora ersättningar. T. ex. i Näkkälä renbeteslag i Enontekiö, där huvudparten av renarna ägs av samer, betalas årligen i ersättning för sådana höskador 1 500 000—1 700 000 mark. Det är en alltför tung skatt för området samer. Denna orättvisa borde övervinnas genom ägobyten med staten och kompenserande röjning av mark nära hemgården.

Renkonventionerna såväl mellan Finland och Sverige som mellan Finland och Norge är ett resultat av utvecklingen i våra nordliga gränstrakter. Huru dessa medelst nya konventioner mellan länderna borde revideras till att motsvara vår tids krav, erfordrar forskning och ett grundligt fördjupande i saken, varför vi ej i detta sammanhang kan gå in på frågan.

Ett viktigt moment i förbättrandet av samernas ekonomiska villkor är höjandet av renskötarnas sociala nivå. Om man i detta avseende på lagstiftningsväg kan nå positiva resultat, är också en fråga som borde utredas.

Förutom vad ovan nämnts har vi till Nordiska rådets prövning framfört följande frågor från renskötelsens område²:

¹ Yttrandet översatt från finska.

² 5:e sess., s. 1439.

1. Begränsning av antalet betningsdagar för renar som uppehåller sig i annat land eller anordnande av motsvarig betning mellan länderna.
2. Tillsättande av en nordisk kommitté för samarbete inom försäljningen av renprodukter.
3. Byte av avelsdjur med tanke på renstammens förädling.
4. Samarbete för erhållande och förädling av en ren renhundsras.
5. Forskning och förädling av renbetena och betesväxterna.
6. Utveckling av renskötselmetoderna.
7. Forskning och försöksverksamhet beträffande åtgärder för hindrande av renarnas skadegörelse på odlingar. Grundande av lockodlingar.

Det är oss obekant, huru dessa frågor och av oss till dem gjord motive-ring blivit behandlade av Nordiska rådet. Forskning och organisation på detta område innebär enligt vår uppfattning ett värdefullt arbete jämväl till fromma för samerna.

Rovaniemi den 16 februari 1959

Yrjö Alaruikka

N o r g e

Sámi sær'vi — Samisk selskap:

Sámi sær'vi — Samisk selskap vil uten videre kunne tiltre det som Nordisk sameråd har fremholdt. Man vil også understreke at selv om rettsforholdene i de tre land er svært ulike på dette felt, bør man søke å få — i hvertfall i prinsippet — mest mulig ensartede regler.

Rent generelt vil man for øvrig bemerke, at alle de ulike slags måter å utnytte naturherlighetene på i de samiske områder, ofte blir betraktet av samene som inngrep i deres rettigheter. Det er nemlig et faktum — enten man vil ta hensyn til det eller ikke — at samene ofte betrakter seg som eiere eller i hvertfall som de som har førsteretten til disse naturherligheter.

Til de enkelte punkter vil man ellers bemerke:

ad forholdet til jordbruket

Etter hvert har jordbruket trengt seg lenger og lenger inn i reinens gamle og tradisjonelle områder. Oppmuntret og med sterk økonomisk støtte fra myndighetene — både til rydding, nydyrking, redskaper, driftsbygninger, drift m.v. — eter jordbruket seg stadig lenger inn i reinbeitemarkene. Samtidig betrakter staten seg som eier av mesteparten av jorda i reinbeitedistriktene og som eier har den ansett seg berettiget til å disponere fritt over den, uten å ta særlig hensyn til reindriftnæringen og dens tradisjonelle rettigheter. Dette har bl. a. ført med seg at staten gjennom tidene har solgt, og fremdeles selger, jord som fra gammelt er reinbeiteland. På

denne måten blir reinbeitemarkene innsnevret, driften vanskliggjort og flyttsamene dessuten fratatt beitesmarkene uten noen som helst slags kompensasjon eller erstatning. Videre blir områdene rundt omkring utlagt til bufebeite. Enn videre blir flyttsamene erstatningspliktige dersom rein skulle gjøre skade på den jord som på denne måte er fratatt dem.

Man er oppmerksom på at § 1, litra a, i Lov om Afhændelse af Statens Jord og Grund i Finmarkens amts landdistrikt av 22/5 1902 har en bestemmelse om at salg til private ikke må finne sted »naar Strækningen af det offentlige ansees nødvendig til Sommerhavn for de fastboendes eller for Fjeldfinnernes Dyr».

Likeså er man oppmerksom på at det offentlige med større eller mindre hell har søkt å begrense hyttebyggingen av hensyn til reindriften, og at det er nedsatt konsultative utvalg i fire av de nordligste fylkene til å ta seg av interessekollisjoner mellom reindrift og sauedrift. De nevnte bestemmelser eller tiltak har imidlertid, etter samenes oppfatning, ikke vært tilfredsstillende. Særlig ved salg eller bortleie av statsjord har det ikke vært praksis å forelegge saken for flyttsamene eller for reindriftsmyndighetene. Til og med livsviktige flytteveger har det ofte vært vanskelig for flyttsamene å få beholde. Det er i fleste tilfelle også selgeren — d. v. s. staten som avgjør om vedkommende område er nødvendig for reindriften eller ikke.

For å trygge flyttsamenes rettigheter er det således nødvendig med klarere regler når det gjelder salg og bortforpaktning av statsjord i de samiske områder.

ad forholdet til jakt og fiske

I alle tider har jakt og fiske spilt en stor rolle i samenes næringsliv og selv i dag utgjør disse inntektskilder en ikke uvesentlig del av eksistensgrunnlaget. Som grunneier mener imidlertid staten også å ha eneretten til jakt og fiske i de samiske områder og bortsett fra enkelte steder hvor det har dannet seg spesielle rettsforhold, særlig når det gjelder fiske av laks, er gjeldende rett at jakt og fiske i de typiske samiske områder er fritt for enhver norsk borger. Dette har ført med seg at etter hvert som jakt- og fiskemulighetene har gått tilbake i de øvrige land og kommunikasjonsnettet er blitt utbygd, har et stadig økende antall sportsfiskere og jegere tatt til å søke til de tidligere avsidesliggende samiske områder for å drive jakt og fiske. Følgen av dette er at fremmede sportsfiskere og jegere som driver jakt og fiske som fritidsbeskjeftigelse og hobby, beskatter en stadig større del av viltet og fisken som skulle ha gitt den lokale samiske befolkning et bedre eksistensgrunnlag.

Det hjelper lite at flyttsamene under visse betingelser er fritatt for å betale viltrygdavgift og å løse jaktkort og at de er forbeholdt rett til fiske med stang og håndsnøre i de fleste vassdrag som er bortforpaktet.

Inntektene som jakt og fiske skaffer staten, kommer bare i liten utstrekning den lokale samiske befolkning til gode.

Så lenge næringslivet er så svakt utbygd i de fleste samiske områder er det derfor nødvendig å beskytte vilt- og fiskeforekomstene i disse områder mot for stor beskatning fra fremmede jegere og fiskere. Vilt og fisk bør først og fremst forbeholdes den lokale befolkning. Inntekter av jakt og fiskekort bør disponeres slik at de mere kommer distriktets næringsliv og den lokale befolkning til gode.

ad forholdet til vassdragsreguleringer

Som grunneier har staten ansett seg berettiget til å forføye over alle slags naturherligheter i de samiske områder (dette gjelder selvsagt også andre som har skaffet seg eiendomsrett til grunn i disse områder). Kraftverker bygges, vassdrag reguleres og større eller mindre områder ødelegges uten at de som fra gammelt av har hentet sitt levebrød fra og nyttiggjort seg naturherlighetene i områdene får noen slags erstatning eller kompensasjon for tap av beitemarker, jakt- og fiskemuligheter m.v. Det er bare flytt-samene som har fått anerkjent en begrenset rett til visse goder, men disse rettigheter er stort sett blitt betraktet som »allemannsrettigheter», og individuell erstatning for skader og ulemper på disse er derfor hittil ikke tilkjent. Erstatning er i slike tilfelle tilkjent distriktets reindrift og pengene er gått inn i de såkalte reindriftsfond. For skader for spesielle reindriftsanlegg er det derimot ytet individuell erstatning på vanlig måte.

Også i forholdet til vassdragsreguleringer synes det således å være nødvendig med spesielle regler og klarere retningslinjer.

ad forholdet til grubedrift og industri

Man kan i denne forbindelse stort sett vise til det som er anført om forholdet til vassdragsreguleringer.

Dessuten vil man peke på at det synes ubillig at den lokale samiske befolkning ikke får noen del i det utbytte som grubedrift og annen industri, som grunner seg på områdets naturherligheter, kaster av seg, særlig når slike tiltak går ut over eller skader andre naturherligheter som danner grunnlaget for samenes næringsliv.

Ved slike anlegg eller tiltak bør det søkes sikret den lokale samiske befolkning fortrinnsrett til arbeide under ellers like vilkår, eventuelt muligens med plikt å hjelpe den til noen utstrekning å skaffe seg fag- eller yrkesopplæring. Dette bør til en viss grad også gjelde ved vassdragsreguleringsarbeider.

ad forholdet til skogbruket

Det oppstår av og til forskjellige slags motsetningsforhold mellom reindrift og skogbruk. Fra skogbrukshold blir det f.eks. hevdet at reinen gjør skade på ungskog, foryngelsesområder og beplantninger. Videre vekker det misnøye når staten som grunneier freder skogstrekninger — som kan være viktige reinbeitemarker — mot reindrift, uten at reindriftnæringens folk får noen form for erstatning eller kompensasjon. Slike inngrep føles desto

mer uberettiget som samene fra gammelt av ofte mener å ha en viss rett til å nyttiggjøre seg skogen utover den rett som er tillagt flyttsamene etter reindrifftslovgivningen.

Også på dette område synes det således å være behov for klarere retningslinjer, ikke minst for å sikre flyttsamene innflytelse når det gjelder spørsmål om skogsfredninger.

ad dannelse av fond

Man er også enig med Nordisk sameråd i at en del av de inntekter som kommer inn ved utnyttelse av naturherlighetene i de samiske områder bør gå inn i et fond som skal nyttes til å skaffe samene utdanning og opplæring, til samisk kulturarbeide og ikke minst til å styrke næringslivet i de samiske områder. Et slikt fond bør administreres av samiske organer.

Oslo, 4. april 1959

For Sámi sár'vi — Samisk selskap

Gutorm Gjessing

Formann

Samisk råd for Finnmark:

Av avisreferatene fra Nordisk sameråds møte i Kautokeino den 8.—9. mars i år går det fram at samerådet bl. a. har behandlet spørsmålet om definisjon av begrepet same. Samisk råd for Finnmark slutter seg til Nordisk sameråds vedtak forsåvidt definisjonen angår.

En er videre kjent med at Nordisk sameråd ikke har funnet å kunne uttale seg om eventuell avgrensning av et område som samene — qua urbefolkning — kunne påberope seg rettigheter innenfor, men viser til de rettigheter som gruppen reineiere (svensk: »renskötare») allerede har fått anerkjent — rettigheter som i det vesentlige er basert på den såkalte lapp-kodisillen (Strömstad-overenskomsten av 1751). Samisk råd for Finnmark tar i betraktning utviklingen siden Strömstad-overenskomsten, og må konstatere at tilflytningen av ikke-samer til områder som tidligere var befolket av bare samer, idag har fått et omfang som — i alle fall for Norges vedkommende — gjør det utenkelig å avgrense et spesielt samisk område der samene bør tilkjennes rettigheter som urbefolkning. Enten en ser det ut fra kulturelt eller økonomisk synspunkt vil en slik avgrensning ikke ha noen hensikt, men tvert om virke hemmende på den utvikling som samene i Norge ønsker.

Ikke desto mindre vil Samisk råd for Finnmark understreke at samene må anerkjennes som urbefolkning av meget store områder i Norge. Imidlertid har innflytning av ikke-samer bevirket at samene har tapt økonomiske posisjoner — dels ved direkte tvang som moderlandet ut fra hensynet til suvereniteten anså nødvendig, dels ved at de innflyttede ut fra sine tradisjo-

ner og sine samfunnsmessige posisjoner som »rette nordmenn», bedre enn samene evnet å underlegge seg områdenes økonomiske muligheter. Særlig var det statsmaktens bevisste suverenitetspolitikk (som eksempel kan nevnes bl. a. at samene i sin tid ble jaget vekk fra stedene langs skipsleia) som fratok samene enhver mulighet for den kapitalskapning som kunne dannet grunnlag for en selvstendig kulturutvikling. Den tilsidesettelse av samene — områdenes opprinnelige befolkning — som det her foran er pekt på er imidlertid senere fulgt opp med at ikke-samene, overalt hvor de har trengt inn i rene samedistrikter, naturlig nok har kunnet innta de økonomisk dominerende posisjoner. Om en ser bort fra den brutale språklige undertrykkelse som i Norge er kommet til uttrykk bl. a. i skolepolitikken så er det denne økonomiske utviklingen, altså en villet utvikling basert på hensynet til suvereniteten som er den viktigste årsak til at samene idag utgjør et økonomisk underskikt i det norske samfunn, og til at de, som en følge av dette, også kulturelt er i så sterkt forfall at moderlandets myndigheter har all grunn til å besinne seg og forsøke å rette opp den urett som er begått mot en fredelig og lojal gruppe av landets rettmessige og i prinsipp likestilte borgere.

Samisk råd for Finnmark vil, etter å ha konstatert ovenstående, peke på at Norges samepolitikk i dag offisielt er meget samevennlig. I praksis har den imidlertid ennå ikke rukket å gjøre seg nevneverdig merkbar, og er på langt nær tilstrekkelig tilpasset forholdene til at den kunne rette opp de skader samene tidligere er påført opplysningsmessig og kulturelt.

Ut fra dette er det nødvendig at moderlandet erkjenner at samene, som resultat av den ovennevnte samfunnsutvikling i deres områder har tapt mulighetene for å skape seg en økonomisk basis for sin kulturelle utvikling, og derigjennom også mulighetene til kulturelt å kunne hevde seg som egen folkegruppe. Videre må moderlandet erkjenne at denne skjevhet må rettes opp dersom samene ikke helt skal utslettes. Samisk råd for Finnmark vil derfor kreve at den norske stat avsetter årlig tilstrekkelige midler til same-nes disposisjon som danner grunnlag for høyning av samene åndelig og kulturelt. Selvfølgelig gjelder dette også effektivt folkeopplysningsarbeid blant dem.

Vadsø, 28. mars 1959

Per Fokstad

Formann

Norges reindriftssamers landsforening:

Reindriftssamer som har valgt eller vil velge å drive reindrift som næring, må vi si har en privilegert rett til å drive næringen innen visse områder i de fem nordligste fylker. Denne rett er sedvanemessig ervervet gjen-

nom generasjoner i langt tidsrom og i samsvar med dette lovfestet i forskjellige former ned gjennom årene. Det som særpreger denne sedvaneretten i samisk reindrift, er at reindriften kan drives vederlagsfritt på annen manns grunn.

Det er ikke bare retten til å utnytte beite for reinen, men også andre rettigheter, f. eks. rett til flyttinger med dyrene, rett til å ta brensel, sette opp gjerder på annen manns grunn, rett til jakt og fiske m. v.

Samtidig med den stadig økende utvikling, som er skjedd i de siste årtier i vårt lands jord- og husdyrbruk, i industrielle tiltak o. s. v. er rådighets- og rettighetsdisposisjoner i grunneiers bruk av sin eiendom etterhvert blitt skjerpet. Den sedvanerett som reindriftsnæringen har til å nytte ut verdier på annen manns grunn næringsmessig, blir dessverre ofte av grunneier i de fleste tilfeller betraktet som uberettiget inntrengen i hans rådighetsrett over sin eiendom. I mange tilfeller hevdes det at sedvanerett i reindriftsnæring ikke lenger er aktuelt i landets samfunns- og næringsliv og bør gå ut som virkelig næringsrett.

I lov om reindrift av 12/5 1933 står der ikke noe om erstatning til reindriftssamer som blir påført skader og ulemper på deres drift ved at store områder beiteland blir lagt under vann ved kraftverksutbygging. Av samme grunn blir flytningsveier frarøvet dem. Det økede jordbruks- og bufehold fører med seg at fjellområder blir tatt mer og mer til beite for store saueflokker, til fortrengsel for reinbeite. Skogsområder blir lagt ut som fredso- og forsøksfelter, og den intense store skogsplanting av gran og furu helt opp til løvtreskoggrensen fratar mye skogsbeiting for reinen. Flyplasser nær reinbeiteområder har den fare at militærøvelsesfly ved flyvning i lav høide, kan skremme reinen ut for skrent og berg. I alle slike tilfeller har ikke reinsamer noe lovhjemmel som kan sikre dem erstatning for tap og ulemper, i hvert tilfelle blir det da skjønnt og takst og rettsøksmål og som regel blir det den sterkeste som rår gangen.

Reindriftssamer har innsett at reindriftsloven i den nåværende form er mangelfull. Loven om denne næringsdrift er snart 30 år, og det sier seg selv at det i disse årene er skjedd en kolossal stor utvikling på de forskjellige områder, nye ting og momenter har dukket opp som ikke var aktuelt dengang loven ble til. Reindriftssamer krever derfor at reindriftsloven snarlig tas opp til revisjon, vi har da også tatt den som sak på førstkommende landsmøte. Som det nå er har derfor ikke reinsamer beskyttelse i lovs form for alt det nye som kommer ifølge utviklingen for reindriftsnæringen. Majoritetsbefolkningens interessehavere øver så sterkt trykk på reindriftsområdene at reindriftsnæringens driftsmuligheter kommer til å bli innskrenket og hemmet i sitt driftsforhold så at næringen tilsist må opphøre.

Jeg mener at vårt land har enda fjellområder som hvis disse ble tilgjengelig for reinbeitning, kunde gi sysselsetting og arbeidsmuligheter for mange interesserte reinsameungdom. Kommer det heretter større innskrenkninger på reinbeiteområder i landet fra de andre interessehaveres side, da kommer »flukten fra fjellet» til å bli en realitet for reinsamer. Jeg mener at ser man

fra den samfunnsmessige og nasjonaløkonomiske side av saken, så har rein-driften enda sin berettigelse som næringsveg i landet. Reinen som beitedyr utnytter beiter som ellers ikke ligger tilrette for nytting med annen næring enn reindrift. Arbeidsløshetsstatistikken i landet opererer nå med store tall. Gis der muligheter for reindrift på forsvarlig måte på våre vidder, så blir der iallefall fortsatt arbeid for endel av landets borgere, som fra sine barnsben er innlevet og vant med den slags næringsdrift.

Sagfjordbotn, 16. februar 1959

Johan Johnsen

Ft. formann i Norges reindriftssamers landsforening

Sverige

Svenska samernas riksförbund:

Lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige av den 18 juli 1928, den s. k. renbeteslagen (nedan förkortad Rbl), vars huvudsakliga innehåll anges å s. 6 och 7 i Kettis' PM¹, samt övrig lagstiftning, som rör samerna och deras rätt, böra betraktas ur följande synpunkter, nämligen i vilken mån de reglera resp. icke reglera 1) renskötelsen som sådan, 2) lappars och icke-lappars jakt och fiske å områden, där renskötande lappar äga att uppehålla sig med sina renar, 3) renskötelsen i förhållande till jordbruket, 4) renskötelsen i förhållande till skogsbruket, 5) renskötelsen i förhållande till kommunikationerna, 6) renskötelsen i förhållande till gruvdriften, 7) renskötelsen i förhållande till vattenkraftens utbyggnad samt 8) frågan om fondbildning.

1. Renskötelsen som sådan

Bestämmelserna om lappbyn och i sammanhang därmed byordningarna äro föråldrade. Frågan om lappbyns och renskötelsns organisation har emellertid tagits upp till behandling av renutredningen och förslag till omorganisation och ändrad lagstiftning på denna punkt torde sålunda vara att förvänta. Inom Svenska samernas riksförbund (SSR) anse vi, att bestämmelserna böra underlätta uppkomsten av en mera självständig och på yrkesutövarna själva vilande organisation och därmed leda till större oberoende av tjänstemannaadministrationen. Ordningssmannen, som väljs av lappbyn och tillsättes av KB, har nu ej någon egentlig befogenhet att leda renskötelsen och företräda lappbyn som dess förtroendeman, se Kettis' PM, s. 16². Frågan om tillhörighet till lappby har tid efter annan förorsakat irritation mellan olika grupper av samer, och klarare regler häruti böra utarbetas. För att

¹ 6. sesj., s. 306.

² 6. sesj., s. 317.

få driva rensköttsel och i sammanhang därmed jaga och fiska måste man tillhöra lappby. För dem som av olika anledningar blivit utan renar spela jakt och fiske en avgörande roll för livsuppehållet. Hur och när en medlem i lappby skall uteslutas, bör i detalj regleras. Indirekt sammanhänger härmed frågan, i vilken mån lappby är juridisk person, vilket ju också är av största vikt, då det gäller att hävda rensköttselns intressen vid vattenmål och i övrigt, då det är fråga om intrång på samernas rättigheter.

2. Jakt och fiske

De renskötande lapparna ha tillförsäkrats särskilda rättigheter i fråga om jakt och fiske. Bestämmelserna i fråga om fisket äro i stort sett tillfredsställande. Trycket från den växande befolkningen i de lappländska tätorterna ökar dock ständigt, och överträdelser av bestämmelserna höra ej till ovanligheterna. Inom SSR har man velat öka de renskötande lapparnas verkliga vetorätt, då det är fråga om jakt- och fiskerättsupplåtelser ovan odlingsgränsen. Jakt med hund har ofta varit en källa till irritation mellan rensköttselns utövare och fritidsjaktens företrädare. Rbl 38 § förbjuder i praktiken användande av hund vid jakt å trakt och tid, varest resp. när lappar ha rätt att föra renar på bete. I de allmänna bestämmelserna rörande jakten torde detta förhållande ha förbigåtts. De områden, det i särskild grad gäller, äro skogslapparnas områden samt lågfjällen ovan odlingsgränsen. Ripjakt med hund i lågfjällen sker under tid, då renarna huvudsakligen uppehålla sig just där, vilket stör renskötseln. Generellt vilja vi särskilt peka på det förhållandet, att icke-lappars jakt och fiske å tid och trakt, där renar må föras på bete, äro fritidssysselsättningar, låt vara i sin art helt legitima mänskliga intressen och rättigheter, medan samernas jakt och fiske äro en viktig del av livets nödtorft, icke minst för dem, som ej kunna helt livnära sig på vad renskötseln ger.

3. Renskötseln och jordbruket

Rbl ger synnerligen detaljerade föreskrifter i fråga om förhållandet mellan renskötseln och jordbruket. Konflikter mellan de båda näringarna äro numera sällsynta, beroende dels på att jordbruket i lappmarkerna nästan helt upphört att använda de s. k. ströängarna och dels på en nedläggning i viss omfattning av brukningsdelar.

I skogstrakterna förekommer, att nyodlingar upptas på visst avstånd från gårdarna utan att inhägnas, vilket föranlett konflikter.

Rbl 3 § 3 mom., där det stadgas, att område nedom odlingsgränsen kan undantagas renskötseln, om denna befines i synnerlig mån betungande för den jordbrukande befolkningen eller hinderlig för fjällrenskötseln, betraktas av skogslapparna som en faktisk orättvisa, och motioner ha upprepade gånger väckts inom SSR att verka för en revision av denna bestämmelse.

Vid pågående laga skifte (det aktuella fallet är Lannavaara by i Norrbottens län) befara vi, att rensköttselns intressen åsidosättas. Frågan är öppen, hurvida det föreligger bristande överensstämmelse mellan Rbl och lagar och förordningar rörande laga skifte på renbeteslanden.

Beträffande jordförvärv ovan odlingsgränsen är det så, att lapp i egenskap av rennomad ej kan bli ägare till jord (en princip som vi för övrigt tro vara riktig), medan däremot utomstående faktiskt skaffat sig äganderätt till mark. Detta är enligt vår mening en sida av den process, varigenom samer i så stor utsträckning blivit utträngda från och förlorat rätten till sina fäders land. Det synes här vara fråga om samma slags företeelse, som då nybyggare ovan lappmarksgränsen snabbt blevo hemmansägare, varigenom deras rätt till stora markområden i lapparnas gamla land övergick till enskild äganderätt, allt medan samernas rätt förblev vid nyttjanderätt, som dessutom försvagades genom att övergå från enskild till kollektiv genom lappskatteländinstitutets upphörande. Här synes det vara fråga om invecklade juridiska sammanhang, där vi dock skönja en genom tiderna fortgående utveckling till nackdel för den lapska urbefolkningen.

4. Renskötseln och skogen

I Rbl ges detaljerade regler rörande de renskötande lapparnas skogsfång. Bl. a. har renskötande lapp rätt att för eget behov i viss utsträckning taga skog, där han får uppehålla sig med sina renar (jfr Kettis, s. 22¹). Under senare år ha i samband med den genomgående förändringen i renskötselns struktur (jfr nedan under punkt 5) även de renskötande samerna blivit mera bofasta, vilket bl. a. resulterat i att man börjat uppföra fasta bostäder på vinterlandet. Tveksamhet har uppstått, huruvida de renskötande lapparnas rätt till skogsfång omfattar virke och vedbrand även för sådan bostad. På denna punkt torde således klarare regler behövas.

Inkomsterna från skogarna inom renbetesfjällen i Jämtlands län gå till statens lappfond. Inom SSR ha gång efter annan röster höjts för att liknande skogsområden att användas till samernas bästa avskiljas även inom Västerbottens och Norrbottens län ovan odlingsgränsen för en »breddning» av grundvalen för statens lappfond. Vi anse, att samerna missgynnats i förhållande till bönderna, vilka förutom egna skogar äga del i värdefulla skogsallmänningar. Vi ha även varit inne på tanken att ersättningar för intrång borde ske av produktiv skogsmark.

Bestämmelser om ersättning för intrång genom skogsvårdsåtgärder böra övervägas.

5. Renskötseln och kommunikationerna

Det är till stor del tack vare de moderna kommunikationernas utveckling, som en omläggning av renskötseln skett från naturhushållning till en alltmer utpräglad penninghushållning, varvid användningen av renen såsom mjölkdjur och transportdjur starkt minskat eller helt upphört, medan renen såsom slaktdjur för avsalu ökat i betydelse. Kommunikationslederna torde därför numera vara mera till nytta än till skada för renskötseln. Visserligen upptagas i en del fall värdefull renbetesmark av landsvägar och järnvägar, men möjligheter till ersättning torde finnas.

¹ 6. sesj., s. 323.

Ersättningar för tåg- och bildödade renar ha dryftats inom SSR. Problemet ligger i att i varje särskilt fall ersättning ej går till rätte ägaren till följd av att renarna ofta massakreras, så att örnmärken förstöras. En del skadade renar springa bort och dö utan att återfinnas och gå på så sätt förlorade för ägaren. Svårigheter förefinnas också att få full ersättning för avelsvärdet. I stort äro dock överkörningar av renar lika mycket en djurskydds- som en ekonomisk fråga.

På sistone ha trafikförordningar tillkommit, som i viss mån fördyra renskötseln. I mörker äro renskötare numera skyldiga att ha trafikljus både i täteten och i kön, då en renhjord framföres på allmän landsväg, och det är ej alltid möjligt att uppfylla denna fordran av brist på manskap vid de aktuella tillfällena.

6. Renskötseln och gruvdriften

Gruvdriften har genom sin lokalisering till relativt små områden övat relativt litet intrång på renbetesmarkerna, om man nämligen bortser från det förhållandet, att befolkningen i gruvsamhällena bedriver jakt och fiske på fritid på lapparnas renbetesland. Vi finna det dock inte rättvist, att den lapska urbefolkningen som sådan helt ställs utanför, då det gäller den direkta delaktigheten i de enorma inkomsterna av gruvföretag ovan odlingsgränsen. I gruvlagen bör samernas rätt beaktas.

7. Renskötseln och vattenregleringarna

På s. 29—32 har Kettis utförligt behandlat intrång genom vattenregleringarna.¹ Redogörelsen är så vitt vi kunnat finna fullständig. Vi konstatera, att samernas rätt vid vattenmål i synnerhet vid Norrbygdens vattendomstol tillerkänts hänsyn, så långt det är möjligt enligt gällande lagstiftning. Vattenlagen är under revidering. SSR har påtalat, att samerna ej äro nämnda i vattenlagen, och vi ha yrkat, att den bör ändras, så att samernas rätt klart kommer till uttryck. Vi förvåna oss över att den utredning, som haft att inkomma med förslag till ny vattenlagstiftning, icke har tagit kontakt med samernas intressen. Kettis har citerat vissa partier ur vattenrättsdomare Folke Löwings yttrande till vattenöverdomstolen den 17 mars 1958. Vi vilja särskilt understryka det citat på s. 30, som börjar: »Onekligen kan med fog göras gällande — — —» och slutar »— — — utan också såsom tillåtlighetsfrågor».² Och vi tillåta oss här med gillande anföra ytterligare ett citat ur samma yttrande:

Jag kan tillstyrka, att andra stycket i 3 § i 2 kap. vattenlagen ändras så, att här klart kommer till uttryck, att hänsyn även till rensamernas intressen bör tas i det hänseendet, att laga hinder mot företaget anses möta, när såväl rennäringen lider väsentligt förfång som ock när väsentligt minskad trevnad uppkommer för rensamer, som ha stadigvarande visten eller bostäder i närheten av vattendrag, som är föremål för ingrepp vid vattenbyggnad. Jag tillstyrker också, att sökandens skyldighet att uppge av före-

¹ 6. sesj., s. 330.

² 6. sesj., s. 331.

tag berörda sakägare i 11 kap. 27 § vattenlagen uttryckligen utsträckes att avse även samer, när företaget kan menligt inverka på samernas intressen, antingen samerna enskilt tillhöriga anläggningar eller rennärigen eller samernas fiske eller i annat hänseende.

Vad ersättningsproblemen angår, så har SSR velat hävda, att även när det gäller intrång på renbeten, hänsyn bör tagas icke endast till lappväsendet i sin helhet utan även till mindre samfälligheter, d. v. s. lappbyar, samt till enskilda. Både enskilda, renskötargrupper och samerna som folk böra kompenseras, och compensationen bör ske icke endast i form av direkta skadeersättningar utan även i form av del i utbytet av företagen. Vi motivera detta med omfattningen av företagen och den inverkan de komma att få på hela det naturlandskap, som sedan urminnes tider varit samernas hem. Därmed äro vi inne på frågan om fondbildning.

8. Frågan om fondbildning

Under rubriken »förvarande av ersättningar» har Kettis redogjort för statens lappfond.¹ Under punkt 4 ovan ha vi förordat, att skogsallmänningar avskiljas åt samerna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län. Genom avsättande av inkomsterna från skogarna å renbetesfjällen i Jämtlands län har staten vidkänts en princip, som innebär ett erkännande av samernas rätt till en del av utbytet även från andra naturtillgångar än renbetena och villebråds- och fiskebestånden i lapparnas bosättningsområde. Denna princip bör rättvisligen utsträckas att gälla icke endast skogen i ovan antydd omfattning utan även en viss rimlig del av utbytet från malmfyndigheterna och vattenkraften i varje fall ovan odlingsgränsen och å renbetesfjällen. Vi anse detta vara samernas rätt i egenskap av urbefolkning i lappmarkerna.

Ur denna synpunkt är det nödvändigt med delvis andra villkor för tillhörighet till lappbefolkningen i Sverige än den som anges i Rbl. Vi anse, att den bör bero av följande villkor:

1. Att man eller kvinna är av lapsk härkomst, vilket i sin tur skall bestämmas av följande omständigheter:

- a) att en själv eller ens fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom stadigvarande yrke drivit rensköttsel eller biträtt däri;
- b) att en själv eller ens fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom hemspråk talat eller talar lapska.

2. Att Kungl. Maj:t på särskild ansökan och på särskilda skäl (som skola ha sammanhang med villkoren under 1 a och b) bestämmer, att svensk medborgare skall tillhöra lappbefolkningen.

Fondens avkastning skulle användas till den så definierade folkgruppens bästa, bl. a. 1) för en katastrofförsäkring av renhjordarna, 2) för omfattande fiskevårds- och fiskodlingsåtgärder i fjällvattnen, 3) för yrkesutbildning för renskötelnärigen, 4) för en yrkesomskolning av sådana, som ej längre kunna få sin utkomst av renskötelnärigen, 5) för forsk-

¹ 6. sesj., s. 334.

ningar rörande renskötelsen, renen och dess landskap samt 6) för uppbyggnad av en central kulturinstitution med anknytningar till folkundervisningen, folkbildningen, kulturvården och samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Det gäller här en rad viktiga problem, som höra ihop med samernas aktiva anpassning till det moderna samhället.

Uppsala den 11 april 1959

Gust. Park

Ordf. i styrelsen för Svenska samernas riksförbund

Israel Ruong

Vice ordf. i styrelsen för Svenska samernas riksförbund

Same-ättnam, sällskapet lapska odlingens framtid:

Det torde föreligga skäl att undersöka, om de gällande laga bestämmelserna om samernas rättigheter i de tre länderna böra och kunna i viss utsträckning förenhetligas.

Om ett sådant förenhetligande kommer till stånd, får det under inga omständigheter innebära, att de enligt svenska renbeteslagen samerna tillkommande rättigheterna försvagas eller beskäras. Dessa böra tvärtom ytterligare klargöras och stärkas, eftersom utvecklingen med avseende på naturtillgångarnas utnyttjande fortskridit på ett sätt, som säkerligen ingen vid lagens tillkomst kunde förutse och som i verkligheten försvagat dessa rättigheter.

Det synes även skäligt, att samerna icke blott — såsom lagen nu föreskriver — tillerkännas gottgörelse för intrång i renskötelsen utan också att en viss garanterad del av de värden, som uttagas genom naturexploateringen i renbetesområdena, begagnas för syften, som tjäna att bevara och i skilda avseenden stärka den samiska folkminoriteten i vårt land.

Jokkmokk den 6 april 1959

A Same-ättnams vägnar

Bengt Jonzon

Ordf.

Astrid Israelsson

Sekr.

BILAGA 2

Nordiska samerådets konferens rörande samernas ställning med avseende på rätten till naturtillgångarna, hållen i Riksdagshuset i Stockholm den 20—21 april 1959

I n l e d n i n g

I ett medlemsförslag till Nordiska rådet år 1958 av Harry Klippenvåg, Norge, Väinö Leskinen, Finland, och Ragnhild Sandström, Sverige, (Sak A 7/1958) föreslås, att rådet rekommenderar regeringarna att söka förenhetliga de i Finland, Norge och Sverige gällande reglerna rörande den samiska befolkningens rättigheter med avseende på naturresursernas utnyttjande. Som ett första steg lät Nordiska rådets juridiska niomannakommitté utarbeta en sammanställning av dessa regler, vilken tillsammans med övrigt material i saken överlämnades till Nordiska samerådet, som anmodades inkomma med eget yttrande samt införskaffa uttalanden från övriga sameorganisationer. Kommittén avsåg att på detta sätt erhålla preciserade önskemål beträffande hur samerna själva ansåg att ett förenhetligande av den nu gällande lagstiftningen bör ske.

Från samiskt håll hade framförts önskemål om att, sedan detta material inkommit, en konferens skulle anordnas för att närmare genomgå och diskutera de framlagda önskemålen. Nordiska rådets juridiska niomannakommitté hade anslutit sig till denna uppfattning. I anledning härav inbjöd Nordiska samerådet i samarbete med Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till en konferens i Stockholm den 20—21 april 1959.

K o n f e r e n s d e l t a g a r e

Danmark

Poul Eefsen, fuldmægtig
Frantz Wendt, generalsekretær

Nordiska rådets danska sekretariat
Nordiska rådets danska sekretariat

Finland

Arvi Aaltonen, forstråd
Teini Ahava, kanslichef
Göran v. Bonsdorff, professor

Forststyrelsen
Justitieministeriet

Uno Dahl, v. häradshövding
 Eiler Hultin, justitiesekreterare
 Eero Korvenkontio, v. häradshövding
 Harras Kyttä, hovrättsråd

Tauno V. Mäki, byråchef
 Karl Nickul, ingenjör
 Samuli Porsanger, socionom
 Juha Rihtniemi, generalsekreterare

Eino Seppänen, dipl. ing.

Lapin sivistysseura
 Nordiska rådets sekretariat i Finland
 Vattenkraftskommissionen
 Riksdagen
 Nordiska rådets juridiska niomannakom-
 mitté
 Lantbruksministeriet
 Nordiska samerådet
 Lapin sivistysseura
 Riksdagen
 Nordiska rådets juridiska niomannakom-
 mitté
 Vattenkraftskommissionen

Norge

Artur Bartholsen, fylkeslandbrukssjef
 Arvid Dahl, lensmann
 Knut Eitrheim, avdelingssjef
 Arthur Gjermundsen, skoledirektør
 Gutorm Gjessing, professor
 Hans Guttorm, sekretær
 Peder Hagen, lappefoged
 Hans J. Henriksen, konsulent

Nils Hønsvald, visepresident i Stortinget

Karl Ingvaldsen, direktør
 Harry Klippenvåg, forretningsfører

Asbjørn Nesheim, dr. phil.

Henry Nærstad, ekspedisjonssjef
 Hjalmar Pavel, sekretær

Herman Pedersen, sekretær
 Bjarne Sletbak, jordsalgformann

Finnmark landbruksselskap
 Direktoratet for statens skoger
 Sámi sær'vi — Samisk selskap
 Fylkesmannen i Finnmark fylke
 Fylkesmannen i Nordland fylke
 Nordiska samerådet
 Samisk råd for Finnmark
 Stortinget
 Nordiska rådets juridiska niomannakom-
 mitté
 Kautokeino kommune
 Stortinget
 Nordiska rådets juridiska niomannakom-
 mitté
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk folkemuseum
 Landbruksdepartementet
 Landbruksdepartementet
 Nordiska samerådet
 Nordiska rådets norske sekretariat
 Finnmark jordsalgskommisjon

Sverige

Holger Ahreson, byråchef
 Jan Otto Alrutz, advokat
 Ragnar Bergh, f. d. folkskoleinspektör
 Inge Bergström, byråchef
 Olle Blind, renägare
 Åke Bohman, kammarråd
 G. A. Bouveng, överdirektör
 Carl-David Bredberg, kraftverksdirektör
 Erik Bylund, docent
 Mauritz Bäärnhjelm, assessor

Kommunikationsdepartementet
 Svenska vattenkraftföreningen
 Riksdagens första kammare
 Vattenfallsstyrelsen
 Kammarkollegium
 Veterinärstyrelsen
 Svenska vattenkraftföreningen
 Riksdagens tredje lagutskott

Lars Calleberg, förste länsnotarie	Länsstyrelsen i Norrbottens län Renforskningsutredningen Kammarkollegium
Rolf Dahlgren, generaldirektör	Justitiedepartementet
Karl-Hampus Dahlstedt, docent	Länsstyrelsen i Jämtlands län
Gösta Dyrssen, assessor	Svenska jägareförbundet
Bror Ejdemo, lappfogde	Vattenfallsstyrelsen
Carl Emsing, jaktvårdskonsulent	Svenska naturskyddsföreningen
E. T. Engström, ingenjör	Svenska samernas riksförbund
Lars-Erik Esping, naturskyddsintendent	Svenska turistföreningen
P. J. Fjällström, renägare	Jordbruksdepartementet (observatör)
Nils Fröling, förste intendent	Svenska jägareförbundet
H. P. Gullstrand, kansliråd	Vattenfallsstyrelsen
Harry Hamilton, riksjaktvårdskonsulent	Fiskeristyrelsen med statens vattenin- spektion
Erik Hedbäck, lappfogde	Jordbruksdepartementet (observatör)
Allan Hedman, ingenjör	Domänstyrelsen
N. E. J. Hult, överdirektör	Nordiska samerådet
Sven Härdén, kansliråd	Nordiska samerådet
Erik Höjer, generaldirektör	Tärna kommun
Per Idivuoma, renägare	Same-ätnam, sällskapet lapska odlingens framtid
Carl Johansson, tillsyningslärare	Nordiska rådets svenska sekretariat
Ernst Johansson, kommunalnämndsord- förande	Jordbruksdepartementet (observatör)
Bengt Jonzon, f. d. biskop	Riksdagens andra kammare
Edvin Kangas, lappfogde	Nordiska rådets svenska sekretariat
Pär Kettis, jur. kand.	Vattenfallsstyrelsen
Andreas Labba, renägare	Länsstyrelsen i Jämtlands län
Sören Lane, expeditionschef	Svenska vattenkraftföreningen
Ragnar Lassinantti, förste kriminalassi- stent	Länsstyrelsen i Jämtlands län
Leif Leifland, andre sekreterare	Svenska naturskyddsföreningen
Torvald Lif, ingenjör	Riksdagens andra kammare
Åke Lindberg, förste länsassessor	Skolöverstyrelsen
Sven Olof Lindqvist, ingenjör	Luossavaara-Kiirunavaara ab
Iwan Lundberg, t. f. lappfogde	Svenska jägareförbundet
Olof Lundgren, f. d. länsarkitekt	Vattenfallsstyrelsen
Gunnar Lundmark, jordbruksinstruktör	1957 års nomadskolutredning
Karin Lundström, undervisningsråd	Domänstyrelsen
Folke Löwing, vattenrättsdomare	Svenska samernas riksförbund
Erik Malmström, lappfogde	Riksdagens tredje lagutskott
Erik Mattsson, fiskerikonsulent	Nordiska rådets svenska sekretariat
Hans Nordmark, direktör	Riksdagens andra kammare
Magnus Nordquist, civiljägmästare	Riksdagens jordbruksutskott
J. V. Norrby, överingenjör	Svenska vattenkraftföreningen
Bo Ollén, lektor	
Hans Olsson, byråchef	
Gustaf Park, f. d. kyrkoherde	
Aslak Partapuoli, renägare	
Lennart Persson, assessor	
Gustaf Petré, docent	
Anders Pettersson, riksgäldsfullmäktig	
Uno Rasmuson, ombudsman	
Hilding Ritzén, lappfogde	

Israel Ruong, docent	Nordiska samerådet
Olov Rylander, borgmästare	Riksdagens andra kammare
	Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
Ragnhild Sandström, folkskollärare	Riksdagens andra kammare
Carl Sjöblom, ingenjör	Svenska vattenkraftföreningen
Folke Skuncke, jägmästare	
E. R. Sollander, förste advokatfiskal	Kammarkollegium
Bengt Sterne, f. d. vattenrättsingenjör	Svenska vattenkraftföreningen
Lennart Strahl, ingenjör	Vattenfallsstyrelsen
Sven Sundius, civilingenjör	Svenska naturskyddsföreningen
Sören Sörensen, fiskeriintendent	
Erik Thomasson, häradsförvaldare	Norrlands naturvärn
Sven Thorselius, budgetsekreterare	Riksdagens jordbruksutskott
Gunnar Tornberg, byrådirektör	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Gunnar Wesslén, agronom	Svenska vattenkraftföreningen
Bo Wickman, docent	
Harald Wik, överdirektör	Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen
	Vattenfallsstyrelsen
Åke Wikman, konsulent	
Roland Zetterberg, komminister	
Anders Åhrén, renägare	Nordiska samerådet

Konferensens program

Måndagen den 20 april

Kl. 10.00

1. Konferensen öppnas av statsrådet Gösta Netzén
2. Val av ordförande och vice ordförande för konferensen
3. Hälsningsanförande med redogörelse för bakgrunden till konferensen (ingenjören Karl Nickul, Helsingfors, ordförande i Nordiska samerådets finlandssektion)
4. Vem är same? Förslag till en definition (docenten Israel Ruong, Uppsala, ordförande i Nordiska samerådets svenska sektion)
5. Norska samernas syn på sin ställning i samhället (sekreterär Hjalmar Pavel, Oslo, medlem av Nordiska samerådets norska sektion)
6. De ledande principerna i betänkande avgivet den 5 maj 1951 av kommittén för sameärenden i Finland (professorn Göran v. Bonsdorff, Helsingfors)
7. Diskussion

Kl. 14.00

1. Referat av PM rörande samernas rättigheter i Finland, Norge och Sverige (jur. kand. Pär Kettis, Stockholm)
2. Redogörelse för inkomna remissyttranden över ovannämnda promemoria (jur. kand. Pär Kettis)

3. Samernas rättsställning beträffande jakt och fiske samt i förhållande till jordbrukets intressen (jordsalgsformann Bjarne Sletbak, Vadsø)
4. Samernas rättsställning och skogsbrukets intressen (jägmästaren Folke Skuncke, Stockholm)
5. Diskussion

Tisdagen den 21 april

Kl. 10.00

1. Samernas rättsställning i förhållande till gruvdriftens och industriens intressen (lappfogden Erik Hedbäck, Luleå)
2. Samernas rätt vid kraftutbyggnad i övre Norrland (vattenrättsdomaren Folke Löwing, Umeå)
3. Samernas intressen vid vattenregleringar i Finland (v. häradshövdingen Uno Dahl, Helsingfors)
4. Diskussion

Kl. 14.00

1. Generell och sammanfattande diskussion
2. Sammanfattning av konferensens resultat
3. Konferensens avslutning

Konferensens förhandlingar

Måndagen den 20 april kl. 10.00

1. Konferensen öppnas av statsrådet Gösta Netzén

På Nordiska samerådets vägnar inbjöd docenten Israel Ruong statsrådet Gösta Netzén att öppna konferensen.

Netzén, Sverige: Då jag av Nordiska samerådet ombetts att öppna denna konferens, faller det sig naturligt för mig att till en början säga några ord om samerådet och samernas organisationer över huvud taget.

I dagens samhälle har det blivit allt vanligare, att människor sluter sig samman för att tillgodose gemensamma intressen. Närmast till hands ligger det väl för mig att härvidlag peka på förhållandena inom exempelvis det svenska jordbruket med dess starka ekonomiska och fackliga föreningsrörelse.

Ursprungligen torde väl organisationssträvandena främst ha byggt på ambitionen att gå i kamp mot andra folkgrupper. Alltmer har emellertid den realistiska uppfattningen vunnit insteg, att organisationerna fyller en viktig samhällsfunktion också därigenom, att de underlättar samarbetet mellan olika intressen.

Problem som dessförinnan syntts olösliga har genom förmedling av sakkunskapen inom olika sammanslutningar — ideella eller fackliga — ofta bragts till en för olika parter bättre lösning.

Vad nu sagts gäller givetvis också sameorganisationer och sameproblem. Få människor inom Norden torde emellertid möta sådana svårigheter i förningsarbetet som just samerna. Att de — trots att de icke uppgår till mer

än några tiotusentals människor — är spridda inom väldiga områden utgör en sådan svårighet.

Att deras arbete ofta kräver, att de är borta från sina bostäder i veckor och månader utgör en annan svårighet.

Mot bakgrunden härav är det klart, att jag med tillfredsställelse ser tecken på en fastare organisationsbildning hos samerna. Det är också därför som jag med glädje konstaterar, att Nordiska samerådet — som visserligen innesluter även icke-samer — har fått sådan fasthet, att det kunnat inbjuda till denna konferens.

I sammanhanget vill jag också fästa uppmärksamheten på betydelsen av våra nationella sameorganisationer. Jag tänker då främst på Svenska samernas riksförbund och Norges reindriftssamers landsforening. Jag hälsar samtliga närvarande representanter för samerna välkomna.

Sedan gammalt har de nordiska ländernas invånare färdats tämligen fritt inom Norden. Sällan har överstigligen hinder av dessa länders myndigheter ställts upp för utkomst i grannlandet.

Att obehindrat driva sin näring har varit livsviktigt för de samer, vilka under hela den tid, våra historiska urkunder överspänner, följt renen från det ena riket till det andra.

För de icke-renskötande samerna har främst andra omständigheter, såsom släktförbindelser och kultursamband men också språkgemenskap, talat för kontakt över nationsgränserna. Den nordiska samarbetstanken har därför varit naturlig i fråga om samerna.

Medlemsförslag rörande sameproblem har också väckts av riksdagsledamöter och stortingsmän inom Nordiska rådet. Ett av dessa förslag ligger också som bekant till grund för den rådsrekommendation, som är den närmaste anledningen till denna konferens. Konferensen har därför ordnats i samförstånd med den kommitté inom Nordiska rådet — juridiska niomanakommittén — som sysslat med rekommendationen.

Jag vill hälsa ledamöterna av kommittén samt dem som tillhör Nordiska rådets sekretariat välkomna. Till samtliga deltagare från våra nordiska grannländer riktar jag en särskild välkomsthälsning.

Konferensen skall behandla samernas ställning med avseende på rätten till naturtillgångarna. Det torde väl för de flesta vara känt, att renskötseln i vissa avseenden inte riktigt förmått hålla jämna steg med andra näringar och att försörjningsläget för vissa renskötande samer försämrats.

Renbetesmarkerna och renstammarna utsättes för ingrepp genom företag, som hur angelägna dessa än må bedömas i andra avseenden — till gagn för renskötseln är de inte.

Vattenregleringar, vägbyggnader, tätbebyggelse m. m. inverkar på sina håll på samernas möjligheter att fortsätta med renskötseln. Det ligger emellertid utanför mina möjligheter att bedöma, huruvida nu gällande rättsregler i fråga om samernas rättigheter till naturtillgångar är utformade på det lämpligaste och mest rättvisa sättet.

En sak vill jag dock understryka. Vid exploateringen av de naturtillgångar, varom här är fråga, måste förvisso även samernas intressen beaktas. Och om lagreglerna är otillfredsställande i detta hänseende, utgör väl redan det anledning till sådant tankeutbyte mellan framstående jurister, som ställts i utsikt vid sammankallandet av denna konferens.

Till konferensen har kallats såväl företrädare för intressen som anses motsatta samernas som också företrädare för lappväsendet m. fl. representanter för sameintressena, ävensom riksdagsmän samt andra tjänstemän och enskilda än jag tidigare nämnt. Jag hälsar även dessa konferensdeltagare välkomna.

Till sist: om i väntan på atomkraftens fulla utnyttjande som energikälla de ännu outnyttjade vattenkrafttillgångarna i norrlandsfjällen måste tas i anspråk, torde statsmakterna få överväga en sakkunnig utredning av samernas problem.

Vid denna konferens i dag och i morgon kommer förvisso problem att dryftas av synnerlig vikt för samebefolkningen. Jag hoppas, att konferensen genom sina överläggningar skall kunna bidra till att samerna inte misströstar om sin framtid.

Med dessa ord förklarar jag konferensen öppnad.

2. Val av ordförande och vice ordförande för konferensen

Till konferensens ordförande valdes visepresident i Stortinget Nils Hønsvald och till dess vice ordförande borgmästaren Olov Rylander.

Konferensen fastställde deltagarlista [*se s. 238*] och ordningsregler.

3. Hälsningsanförande med redogörelse för bakgrunden till konferensen

Nickul, Finland: Jag ber att få ge uttryck åt Nordiska samerådets tillfredsställelse över att detta möte, tack vare Nordiska rådets välvilja, har kommit till stånd. Nordiska rådet har ända från samerådets begynnelse ställt sig förstående till samerådets intentioner. Vi vill särskilt tacka Sveriges delegation av Nordiska rådet och dess sekreterare, docenten Gustaf Petré, för osparad möda vid förberedelserna för denna konferens. Vi är också djupt tacksamma för att Nordiska rådet genom dess juridiska niomannakommitté har åstadkommit den lagsammanställning om samerna, som jur. kand. Pär Kettis gjort. Den är mycket värdefull, och den ger en utgångspunkt för våra förhandlingar beträffande gemensamma regler angående samerna.

En anpassning till varje enskilt lands ekonomiska och kulturella förhållanden kan i många avseenden fjärma samerna från varandra. Ur samerådets synpunkt är det därför ett stort framsteg, att samernas ärenden här kan behandlas enhetligt, nordiskt. Så naturligt detta än kan förefalla, hade det väl ej kunnat ske utan Nordiska rådets bistånd. Samerna är en levande, mänsklig gemenskap mellan våra länder. Det är något mer än skogstillgångar och vattenkraft.

Av samerådet har jag i uppdrag att ge en generell bild av läget, så som vi ser det i samerådet. Det kan anses förfelat, att en icke-same talar för samerådet, men det får vara ett tecken på att rådet ej är en exklusiv samisk församling och att det ej har separatistiska strävanden. Då vi är samlade här i Stockholm, den stad, där samernas angelägenheter också tidigare dryftats med allvar och resultat, har vi att framför allt betänka majoritetsbefolkningens ansvar för den samiska minoriteten. Detta får vara min ursäkt för att jag framför några synpunkter på samerådets vägnar.

Den på Nordiska rådets föranstaltande gjorda lagsammanställningen visar, att utvecklingen i de tre länderna fört till mycket olika regler. Det blir nog en svår uppgift att förenhetliga dem. Redan naturförhållandena varierar så betydligt inom samernas bosättningsområde, att det kan ifrågasättas, om det gagnar något att förenhetliga detaljbestämmelserna. Då det är fråga om gemensamma regler rörande samernas rättigheter, förefaller det, som om man vore tvungen att hålla sig till högst allmänna principer. Problemet är att utan att våldföra sig på samernas kultur göra det möjligt för samerna att leva trygga i dessa länder, där majoritetsbefolkningens kultur har en annan historisk bakgrund. Här intresserar oss en bestämd aspekt av denna fråga, nämligen: hur bör staten förhålla sig?

De existerande lagarna sysslar mest med renskötelsen, som i Skandinavien uppfattas som en specifikt samisk näringsgren; i Finland frågar man där- emot inte efter näringsidkarens härstamning. Då området är en grundläggande förutsättning för renskötelsen, leder regleringen av näringen med nödvändighet till frågan om samernas rätt till sitt områdes naturtillgångar, rätten till renbetet. Det är skäl att framhålla, att samernas traditionella syn på området är en annan än majoritetsbefolkningens. Samernas renskötarkultur har utvecklats ur en jägar- och fiskarkultur och är alltså i högsta grad naturbunden. För samerna har utnyttjandet av villebråd, fisk och vegetation varit lika naturligt, som det för oss är att andas luft; man frågar ej, vems det kan vara. Hos skolterna i de inre delarna av Petsamoområdet kunde man ännu på 1930-talet iakttä tydliga spår av en sådan inställning, av en till ödemarkens förhållanden anpassad samhällsordning.

På skolternas område hade vildrensjakten ända till slutet av 1800-talet varit en viktig näringsgren, om än insjöfisket hade ännu större betydelse. Skolterna valde själva en bystämma. Den delade området mellan familjerna enligt behov: om någon familj behövde mer än den tidigare haft, utvidgades dess område utan ersättning, och en mindre behövande fick avstå en del av sitt. Området var stort, och en del kunde temporärt avstås till grannsamhället, vanligen mot vissa tjänster. På grund av sin isolering, på grund av att andra ej hade intressen i området, uppvisade samhället drag, som för flera århundraden sedan försvunnit ur de västligare samernas samhällen. Man kan kalla skolternas samhälle primitivt, men det var funktionsdugligt, och den, som besvärade sig att sätta sig in i förhållandena, kunde ej undgå övertygelsen, att det hade varit en rättskränkning att utan vidare ömstöpa samhället efter regler, som utarbetats med tanke på alldeles olika förhållanden.

Det är dock detta, som i allmänhet skett beträffande samernas områden i våra länder. Då staterna utsträckte sin suveränitet till samernas land, tvingade de samernas samhällen i fåror, som var gängse i varje land. Samerna kristnades och civiliserades på ett sätt, som avbröt kontinuiteten i utvecklingen. Det nationella stämplades som hedniskt, och civilisationen kunde ej bli ett verktyg för nationell utveckling, blott ett medel till anpassning. Som en följd av denna psykologiskt oriktiga attityd finner man social efterblivenhet och inaktivitet bland samerna.

Om vi går 200 år tillbaka, till tiden för fördraget i Strömstad, har man intrycket, att staterna, då de genom gränsdragning fastställde områdena för sin suveränitet, hade en tydlig känsla av att de sinsemellan delade samernas domäner och att de därför — för att lätta sitt samvete — till fördraget fogade den kodicill, enligt vilken samernas näringsliv i stora drag kunde fortsätta på hävdvunnet sätt oberoende av statsgränserna. På tsarens bud upphävdes visserligen kodicillen 100 år senare beträffande gränsen mellan Norge och Finland, men för samerna i Skandinavien gäller dess principer allt ännu, dock blott för de renskötande. Det intressanta aktstycket hade väl knappast kommit till, om samerna år 1751 hade varit fast bosatta. Samernas ställning som områdets urbefolkning hade man kanske i så fall ej alls tagit hänsyn till. Man utgick ifrån att de skulle förbli nomader. Kodicillen innebar ett skydd för näringen, för renskötarkulturen, men den öppnade ej dörrarna för en samisk utveckling på bred front.

Majoritetsbefolkningen sammanknyter även nu samerna alltför ensidigt med renskötelsen, som om samernas kultur vore stel, som om de ej som andra folk skulle ha möjligheter på alla mänskliga områden. Man kan förstå, att en sådan uppfattning under tidigare århundraden gjort sig gällande, men den motsvarar ej vår tids krav och i Norden erkända demokratiska

principer. Till och med i Sverige, som dock beaktat samerna ojämförligt mycket omsorgsfullare än grannländerna, framlades ännu för 1917 års riksdag en proposition, som ville klavbinda samerna vid primitiva sociala förhållanden i syfte att därigenom kantänka göra dem till dugliga renskötare. Förhållandena har ju väsentligt förändrats sedan dess, men allt ännu är det för många en främmande tanke, att samerna utan att uppge sin samiskhet kunde lika naturligt som andra medborgare anpassa sig till förändrade förhållanden och begagna sig av vår tids sociala och tekniska utveckling. Det naturliga vore väl att uppfatta samerna som ett nordiskt folk, gemensamt för alla våra länder, och att tillerkänna det som sitt områdes urbefolkning rätten till ett nationellt liv. Detta behöver ingalunda vara just sådant som majoritetsbefolkningen i sin omedvetna eller medvetna etnocentrism vant sig vid att förknippa med begreppet samisk. Under trycket av majoriteten, som uppträder med självtagen auktoritet, har samernas egen uppfattning ej ens kunnat utkristallisera sig. Men då den utformas, kommer det sannolikt att visa sig, att samerna ej skiljer sig mera från de andra nordiska folken än dessa sinsemellan men att de själva är måna om vissa särdrag på samma sätt som de andra.

Man får ej förebrå samerna, om de låter sig uppsugas i majoritetsbefolkningen, men vi må se till, att omständigheterna ej tvungar dem därtill. Den politik, som hittills tillämpats på samerna, har ej varit ägnad att egga dem till social aktivitet. Den har tvärtom avtrubbat tron på den egna stammens framtid. För en liten minoritet gäller det i alla händelser att anpassa sig till det större samhälle, varav dess grupp utgör blott en del, men man får ej av samerna fordra anpassning i övermått, självförnekelse. Det gäller för samerna att hävda sin rätt som urbefolkning men att samtidigt ta med i räkningen en större enhets nationalekonomiska krav, en enhets, som samerna i många avseenden drar nytta av.

Enligt Nordiska samerådets uppfattning kan man ej snävt binda samernas framtid vid ett bestämt yrke. Samtidigt som samerna ökar i antal, minskar den för renskötsel disponibla arealen. Redan detta är en vägande orsak att öppna kanaler för samisk aktivitet på nya områden, men det är dessutom ur allmän human synpunkt för samernas fortbestånd nödvändigt, att de har möjlighet att ägna sig åt olika verksamhetsområden och ändå kunna känna sig som samer. Vi menar därför, att samerna, oberoende av yrket, bör tillerkännas en särställning som urbefolkning på sitt område. De har en historiskt fast förankrad hemortsrätt i Norden. På deras eget område bör deras intressen gå framom andras.

De huvudfrågor, som ur samerådets synpunkt borde diskuteras av denna lärda och av samernas framtid intresserade församling, är:

1. en för Norden enhetlig definition på vem som skall anses vara same,
2. vilken rättslig innebörd begreppet urbefolkning skall ges och
3. hur det område skall definieras, till vars naturtillgångar samerna bör ha en viss rätt och hurudan denna rätt skall vara.

Till slut några ord om Finland. Redan ett flyktigt ögnande i lagsammansättningen visar, att samerna i Finland av staten försumrats. De har inga särskilda rättigheter, och deras område översvämmas av finsk befolkning, mot vilken samerna inte kan hävda sig på ett naturligt sätt. En speciallagstiftning är i och för sig inte något eftersträfvansvärt, ty de, som berörs därav, kan få en känsla av att vara under förmyndare. Olikheter i kulturell och historisk bakgrund motiverar dock ett visst skydd för minoriteten. En statskommitté i Finland har utarbetat förslag för trygghand av samernas framtid. Dagens program upptar en redogörelse av professor Göran von Bonsdorff för dessa förslag ur minoritetsskyddssynpunkt.

4. Vem är same? Förslag till en definition

Ruong, Sverige: Samerådets konferens heter det i programmet. Det är nu inte hela sanningen. Utan Nordiska rådets medverkan, dess sekretariats, i synnerhet docenten Gustaf Petréns medverkan hade denna konferens inte kommit till stånd, i varje fall inte just nu.

I samerådets stadgar — 9 § — förutsättes det, att rådet skall verka för att frågor rörande samerna i Norden blir allmänt diskuterade och kända.

När rådet velat få denna konferens till stånd, så har det varit med den förhoppningen, att den skall bidra till att klarlägga arten och räckvidden av samernas rätt till sitt område i egenskap av urbefolkningen i detta område. Ett sådant klarläggande skulle helt visst öka möjligheterna för samerna att växa in i de nordiska ländernas demokratiska samhällsordning. Att denna konferens hålls just här i en av Nordens parlamentsbyggnader kan inte verka annat än inspirerande på samerådet, som ännu famlande och osäkert om de riktiga vägarna vill arbeta för det lapska folkets framtid.

När det talas om rätt och rättigheter, finns det någon eller några, som rätten och rättigheterna hänföres till. När det gäller renskötselrätten i Sverige, definieras den folkgrupp, som är bärare av denna rätt, i första paragrafen i renbeteslagen. Där heter det: »Rätt till renskötsel, varom i denna lag sägs, tillkommer den, som är av lapsk härkomst, såframt hans fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom stadigvarande yrke drivit renskötsel eller biträtt däri — — —». I Norge, där samerna, flyttlapparna liksom i Sverige har särskilda rättigheter i fråga om renskötseln, heter det: »Som flyttlapp (fjellsame, fjellfinn) anses i denne lov enhver person av lappisk (samisk) avstamning, hvis hovednæring er reindrift och som i regelen selv følger og gjæter sine rein».

Både i Norge och Sverige spelar alltså härstamningen en avgörande roll för renskötselrätten. I Finland, där ju renskötseln är en fri näring, har i ett betänkande från en statlig kommitté föreslagits — det var 1951 — att ett särskilt område — väl efter svenskt mönster — skulle avgränsas, där samerna såsom urbefolkning skulle äga särskilda rättigheter samt att samegruppen skulle definieras med utgångspunkt från språket. De ledande principerna i detta betänkande skall ju refereras här i ett annat anförande.

Det förefaller mig, att vid begrundandet av den nuvarande respektive den eventuellt kommande lagstiftningen om samerna är det tre begrepp eller storheter, som man måste ställa i relation till varandra nämligen

1. folkgruppen,
2. området med dess naturtillgångar samt
3. arten och räckvidden av folkgruppens rätt till detta område.

Jag upprepar det på ett annat sätt:

1. vem äger rätten?
2. var gäller rätten?
3. vad gäller rätten?

I svenska renbeteslagen, bl. a. 56 §, talas det om områden, som blivit till lapparnas uteslutande begagnande anvisade. Den lapska folkgruppen har definierats i 1 § denna lag. Området utgöres av trakterna ovan odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län samt renbetesfjällen i Jämtlands län. Rätten gäller uteslutande begagnande. Inför allt, som sker och skett i fråga om exploatering av naturtillgångarna ovan odlingsgränsen, vill man naturligtvis ha klarhet i begreppet »uteslutande begagnande» eller med andra ord om arten och räckvidden av samernas rätt. Att inte bara lekmän som jag utan även yrkesjurister står frågande, framgår av vattenrättsdomaren Löwings yttrande till övervattendomstolen (citerad i Kettis' lagsamman-

ställning). Nå, rätten gäller ju i praktiken renbetena och skogsfång samt jakt och fiske i samband med utövande av renskötelnäringen.

Men låt oss nu se på utvecklingen, som alltmer synes så att säga upphäva tyngden av renbetslagen. Den naturtillgång, som tillförsäkrats samerna, renbetena, är starkt begränsad, och den kan ej uppbära mer än ett visst antal renar, som räcker till för allt färre och färre näringsutövare, dels på grund av intrång av olika slag och dels till följd av ökade fordringar i fråga om levnadsstandard hos samerna. Man behöver ett större antal renar att leva på än förr. I samma mån som renskötargruppen, den grupp av samer, som beagnar sig av de i renbeteslagen givna rättigheterna, minskar i antal, samtidigt som de övriga näringsidkarna i lappmarkerna ökar, så minskar naturligtvis i konsekvens därmed så att säga särslagstiftningen för samerna i betydelse. Den naturtillgång, som avsatts åt samerna inom ett visst område, får relativt sett i våra dagar allt mindre betydelse. Utvecklingen hotar samernas existens som folk trots renbeteslagen. Det förefaller mig, att vi nu står inför ett antingen — eller. Antingen skall vi samer eller icke-samer med oss säga ja till utvecklingen, låta det vara som det är eller på nytt begrunda själva utgångspunkten för lagstiftningen; det gäller gruppen, området, arten och vid den av de tillerkända rättigheterna. Det är farligt, anser jag, för det lapska folkets framtid — såsom redan har framkommit i Nickuls anförande — att i särslagstiftningen ensidigt ta hänsyn endast till näringen och förbigå kultursidan. I särslagstiftningen finns ingenting sagt om t. ex. språket i Sverige och inte i Norge heller, såvitt jag känner till. Framhävandet av kultursidan gäller Sverige och i ännu högre grad Norge. I Norge är ju renskötargruppen en ännu mindre del av den lapska folkgruppen än i Sverige. Därför har också samerådet funnit, att kultursidan bör komma till sin rätt redan i definitionen. Samerådet — från början är det fråga om ett förslag från den norska sektionen — har föreslagit en definition med utgångspunkt från språket. Jag skall be att få läsa upp ifrågakavande avsnitt i samerådets yttrande på svenska.

För att få en fast utgångspunkt för en penetrering av problemet har samerådet ansett det nödvändigt att få en för hela Norden gemensam definition av begreppet same. Samerådet har enats om följande definition. Som same anses den person, vars föräldrar eller far- eller morföräldrar eller en av dessa som hemspråk talat eller talar samiska. Denna definition kan ses i relation till den som förekommer i den svenska lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige samt i lagen om renmärken och något mindre tydligt preciserat i den norska »lov om rein-driften» av den 12 maj 1933. I dessa lagar är naturligt nog näringsutövningen villkoret för personens tillhörighet till samegruppen. Den av samerådet nu föreslagna definitionen är en parallell till den, som ingår i den finländska kommitténs för sameärenden betänkande från år 1951, där språket är avgörande för en persons tillhörighet till samegruppen, dock blott en generation tillbaka. Motivet för att samerådet går tillbaka till nästföregående generation är, att man därvid gör större rätt åt samisk härstamning och ger en fast utgångspunkt för en mera generös kulturpolitik beträffande samerna samt ger möjlighet att rätta till tidigare försummelse härutinnan. Samerådet anser, att en av de viktigaste orsakerna till att samerna nu icke förmår konkurrera om de möjligheter, som skapas genom utnyttjande av naturtillgångarna i deras områden, är otillräcklig upplysning och utbildning. Genom denna definition skulle samegruppen vara avgränsad och registrerbar. Den skulle i sig insluta samer av alla yrken och således ej endast renskötarna. Här an-

måler sig emellertid en princip, som bör beaktas, nämligen valfrihet att tillhöra en grupp eller icke. Samerådet ansluter sig helt till frivillighetsprincipen, och således skulle vid den enligt definitionen företagna registreringen envar själv få avgöra, huruvida han eller hon skall registreras som same.

Detta ur samerådets synpunkt, alltså ur nordisk synpunkt.

Men nu skulle jag vilja också anföra något utav vad Svenska samernas riksförbund (SSR) har anfört i slutet av sitt yttrande. SSR har nämligen också i fråga om definition tagit hänsyn till språket. Förslaget innebär en utvidgning av villkoren för tillhörighet i lagens mening till den lapska folkgruppen, och det innebär en utvidgning också av rättigheterna till att gälla en viss, visserligen ringa del även av andra naturtillgångar än renbetena, en väg, som enligt min mening beträtts, då de jämtländska renbetesfjällens fond skapades, då avkastningen av skogarna inom renbetesfjällen skulle fonderas för samerna. Det var inte bara fråga om en skogsfond, som samerna har rätt till såsom renskötare. Man gick i princip längre. En statlig utredning på 1930-talet (SOU 1936:23) föreslog skogsallmänningar i Norrbotten till stöd för kolonat för samer, som tvingats att lämna renskötelsen.

Ur SSR:s yttrande ber jag att få läsa följande:

Vad ersättningsproblemen angår — — — det moderna samhället [se s. 236—237].

5. Norska samernas syn på sin ställning i samhället

Pavel, Norge: Først må jeg takke for at jeg har fått den ære å holde foredrag i den på alle måter så sakkyndige og representative forsamling. Og for det andre finner jeg å måtte understreke, at det jeg sier her, kun står for min egen regning og at jeg på ingen måte taler på vegne av norske myndigheter.

Foredraget er i programmet kalt »Norska samernas syn på sin ställning i samhället», men et foredrag med slik ramme er vel nærmest en umulighet. Selv etter de mest omfattende undersøkelser ville det bare ha vært mulig å gi en svakt tilnærmet fremstilling av de norske samers syn på sin stilling i samfunnet. Det er nok å peke på at de cirka 20 eller kanskje 25 tusen samer som bor i Norge representerer de mest ulike næringer og yrker, til dels med motstridende interesser, og at det selv innen de enkelte næringer og yrkesgrupper gjør seg ulike oppfatninger og syn gjeldende. Når det kommer til stykket finnes det kanskje ikke to samer som har samme syn på disse ting. Skulle man således ha dekning for foredragets titel måtte man faktisk ha spurt hver eneste same om hva han mente.

Foredraget, som nærmest er spredte bemerkninger om de norske samers stilling når det gjelder utnyttelse av naturherlighetene, pretenderer ikke på noen måte å være en uttømmende utredning om emnet. Det bygger da heller ikke på noen spesielle undersøkelser og slett ikke på vitenskapelige sådanne, men mest på personlig kjennskap til forholdene, en del rettsavgjørelser og ikke minst gjeldende norsk lov og rettspraksis.

Norges samer bor temmelig spredt fra Hedmark og Sør-Trøndelag fylker i sør til Finnmark fylke i nord. Godt og vel halvparten av dem bor i Finnmark. Bare omkring 1800, d. v. s. c:a 8—9 % av samene, er flyttsamer og lever av reindrift, mens størsteparten av de andre er småbønder og fiskere. Resten er lærere og kjøpmenn, funksjonærer i både offentlig forvaltning og privat næringsliv, industriarbeidere o. s. v. Den senere tids sterke forhøyning av levestandarden og de følger den økte industrialisering og automatisering har hatt, har heller ikke gått sporeløst over den samiske befolkning, enten det nå gjelder flyttsamer, jordbrukere, fiskere eller andre. Kravene som blir

satt fram i denne forbindelse er de samme som overalt ellers hvor den såkalte maskinalderen rykker fram. Folk vil ha større andel i samfunnsgodene, bedre utkomme, mere igjen for sitt arbeide, lettere arbeidsvilkår, bedre boligforhold, lettere adgang til utdanning og opplæring og sist men ikke minst — de vil bo mere sentralt. Samtidig svikter en rekke av de gamle tradisjonelle næringer som jakt, fangst og fiske. Midt i alt dette kommer den endelige overgang fra naturhusholdning til full pengehusholdning og en voldsom økning av befolkningen i de mest typiske samedistriktene.

Jeg skal ikke komme nærmere inn på de spørsmål som reiser seg som følge av denne utvikling, men nøye meg med å si noen ord om de ulike grupperes samfunnsmessige og økonomiske bakgrunn og rettslige stilling, og de ønskemål og besværinger som fra samisk side er satt fram.

Som nevnt utgjør samene i Norge ikke noen ensartet gruppe nærings- eller yrkesmessig sett. Særlig må man skjelve skarpt mellom flyttsamer og andre samer. Som en del av det norske folk har samene nemlig ingen spesielle rettigheter, men det har derimot flyttsamene. Deres rettigheter som imidlertid er av spesiell art, er nærmere regulert i lov om reindriften av 12. mai 1933. Ifølge denne lov har flyttsamene enerett til å drive tamreindrift i de fem nordligste fylkene, Finnmark, Troms, Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag fylke og dessuten i en del av Hedmark fylke. I Finnmark har dog også andre norske statsborgere som er bosatt i fylket rett til å ha reindrift som binæring.

Denne eneretten til tamreindrift omfatter ikke bare offentlig, d. v. s. stats-eiendom, men også privat eiendom, og omfatter i første rekke rett til gratis beite. Denne retten er ellers nøye opptrukket — ikke ved grenser opptrukket i terrenget men ved detaljerte erstatningsregler for skader på dyrket jord, forskjellig slags eng, slåtter, skog, bufebeite o. s. v. o. s. v. Utviklingen og forholdene har gjort at erstatningsreglene i de forskjellige landsdeler er noe ulike. Reindriftsloven gir ellers myndighetene adgang til å inndele fylkene i reinbeitedistrikter og reinsogn, og til å fordele beitemarkene i sommer-, høst-, vinter- og vårbeiter o. s. v. Hensikten er å verne om beitene, sikre orden innen reindriften og ikke minst å forhindre gnissinger og uoverensstemmelser mellom de enkelte reineiere og reinbyer. Retten til å drive tamreindrift omfatter ikke bare rett til å eie rein og til å nyttiggjøre seg beitemarker, men den omfatter også rett til gratis å nyttiggjøre seg visse naturherligheter, som f. eks. å ta trevirke til brensel, redskaper, løvsøre, bohøve, teltstenger, kjoer og under visse betingelser også til gjerder. For ferske løvtrær skal det likevel på forlangende erlegges betaling. Enn videre har flyttsamene ifølge reindriftsloven rett til å sette opp kjoer, gammer, oppbevaringsboder m. m. og til å drive jakt, fangst og fiske i statens almenninger, umatrikulerte skoger og høgfjellstrekninger på like fot med den i vedkommende herred eller bygd fast bosittende befolkning. Til retten til jakt, fangst og fiske hører også med at flyttsamene er fritatt for å betale viltrygdavgift og for å løse jakt- og fiskekort. Denne bestemmelse er dog tolket slik at retten bare omfatter den tid vedkommende flyttsame lovlig oppholder seg i distriktet med sin reinhjord. Flyttsamenes bruk av landområdene med tilliggende naturherligheter innen sitt bosetningsområde har fra gammelt av vært mye mere omfattende enn de rettigheter som er tilstått dem etter reindriftsloven. De lover som etter hvert har vært gitt om disse forhold har nemlig gradvis innskrenket og begrenset denne bruken. På tross av at samene antagelig var de første som tok den så kalte Fennoskandia med alle dens da utnyttbare naturherligheter i besiddelse og utnyttet disse — først sannsynligvis som jegere, fiskere og fangstfolk, for seinere også å begynne med tamreindrift — har deres bruk av områdene aldri blitt anerkjent som

stort annet enn en »allemannsrett», som man ved lov kunne begrense og beskjære uten erstatning eller kompensasjon til dem som ble berørt eller skadelidende.

De fleste av de mange komiteer og kommisjoner som i tidens løp har hatt til oppgave å undersøke disse forhold har da også i stor utstrekning vært opptatt med å finne utveger til å innskrenke samenes bruk av naturherlighetene. Det er klart at utviklingen etter hvert gjorde det nødvendig med visse regulerende bestemmelser, men både næringsøkonomiske, humane og til dels kanskje også rettslige grunner burde ha mant til større varsomhet, selvom man ikke var villig til å anerkjenne reindriften som en berettiget næring. Noen form for erstatning eller kompensasjon til dem som ble berørt av innskrenkningene kan ikke ses å ha vært på tale noen gang. En del uttalelser i de avgitte innstillinger karakteriserer ganske godt det gjengse syn på reindriften. Det tales f. eks. om »Udstrækningen af den Ret der bør tilstaaes Lapperne til Landets Benyttelse» og retten karakteriseres som »Lappernes Nyttes- og Brugsret til fremmed Ejendom» eller som »en uskadelig Nyttes- og Brugsret, der ikke paafører Ejeren af Udmarken noget positivt Tab». Man behøver forresten ikke gå lenger enn til forarbeidene til den nå gjeldende reindrifftslov av 1913 for å finne liknende synspunkter. I sitt lovutkast uttaler riksadvokat Kjerschow bl. a. følgende:

Det prinsipp, lovgivningen efter kommisjonens mening derfor har å befølge ved reguleringen av heromhandlede næringsvei, er: Under avgjørende hensyntagen til landsbonæringens interesser og berettigede krav på videre utvikling og idetheletat til de pågjeldende landsdeles fortsatte bebyggelse og opdyrkning å søke grensene for lappenes rendrift i vort land optrukne således, at denne kan inntil videre bestå som næringsvei, men med minst mulig adgang til å virke som hemsko på jordbruket.

Det som ofte i siste instans synes å ha avholdt myndighetene fra å forby tamreindriften helt, har vært, at man har regnet med at samfunnet ikke dermed ble kvitt flyttsamene og at disse da i tilfelle ville falle samfunnet til byrde.

Når staten så betraktet all jord med tilliggende herligheter i de typisk samiske områder som sin eiendom og med den sterkeste rett rådet over disse nærmest etter forgodtbefinnende, ofte til skade for samene og til beste for den norske befolkning som ble oppmuntret til å flytte inn i de samiske områder, kalte man denne politikk »utviklingens ubønnhørlige lov». I en eldre innstilling heter det også at »kulturlivets fremadskriden med tilbaketrengen av det gamle naturlivs former har historisk berettigelse». En enkelt kommisjon — en som ble nedsatt i 1859, d. v. s. akkurat for 100 år siden — var oppmerksom på at det her var grunn til å fare varsomt fram. Kommisjonen framhever spesielt som det heter i dens innstilling »den Planløshed, hvormed man gaaed frem ved Afstaaelse af Statens Grund». Den foreslo også at det offentlige skulle bevilge penger til innløsning av private eiendommer som hadde slik beliggenhet at de skapte vansker for reindriften. Utviklingen senere viser at det ikke ble tatt særlig hensyn til denne kommisjons innstilling.

Dette gjelder flyttsamene. For andre samer er forholdet noe anderledes. De har riktignok også fra gammelt av — i likhet med flyttsamene — gjort seg bruk av landområdene med alle utnyttbare tilliggende herligheter, men heller ikke denne bruk er blitt anerkjent som noen virkelig bruksrett, men bare som en »allemannsrett» eller en form for en »uskyldig nyttesrett», og de har følgelig ingen spesielle rettigheter på noe felt innen sitt bosetningsom-

råde. Stillingen er også på mange andre måter mere innfloklet for disse samer, for det første fordi de ikke utgjør noen ensartet gruppe hverken næringsmessig, yrkesmessig eller på andre måter, og for det annet fordi de ikke er konsentrert i bestemte områder, men bor spredd over store landområder hvor de dessuten ofte bor i større eller mindre tettbebyggelser og i bygdelag sammen med landets øvrige befolkning. Hertil kommer at man selvsagt også innen det samiske samfunn har den samme sosiale rangforskjellen som i alle andre samfunn. Dessuten har vi alle de motsetninger som er så alminnelige mellom de ulike næringer. Alt dette har gjort og gjør det fremdeles vanskelig for disse samer å opptre samlet for å hevde sine interesser.

De landområdene flesteparten av samene bor i er som nevnt statseiendom og er stort sett — når man ser bort fra noen spesielle rettsdannelser for de viktigste lakseelver — åpne for alle norske borgere når det gjelder jakt, fangst og fiske. Den samiske småbruker, fisker eller reineier som kanskje har jakt, fangst og fiske som en viktig binæring, har ingen større rett til viltet eller fisken innen sitt bosetningsområde enn rikmannen fra Oslo som driver jakt og fiske som hobby og fritidsbeskjeftigelse. Både disse og alle andre herligheter som følger med eiendomsretten til grunnen, betrakter staten seg som eier av.

Mange vil til dette si at samene med andre ord er likt stilt med landets øvrige borgere og at de som landets borgere ikke har krav på å bli stilt anderledes. Ved første øyekast synes dette resonnement å være både innlysende og riktig, men ser man nærmere på spørsmålet vil man oppdage at saken likevel ikke er så opplagt. For det første må man huske at samene antakelig var de første som tok landet med dets herligheter i de typisk samiske områder i besiddelse eller i hvert fall i bruk, og at de ofte betrakter disse områder mere eller mindre som sin eiendom eller i hvertfall som noe som først og fremst de har bruksretten til. For det annet må man ha i erindring at de norske myndigheter og den norsktalende befolkning, som på en måte har vært samenes »motspillere» ikke anerkjenner og aldri har anerkjent andre »spilleregler» enn sine egne. Den norske stat har som nevnt betraktet seg som eier av all jord med tilliggende herligheter, alt er blitt bedømt og ordnet etter norske verdinormer, lover og regler, og av norske myndigheter og norske institusjoner. Det er jo klart at samene som lite eller slett ikke kjente til disse »spilleregler» og som dessuten som oftest ikke forsto språket, måtte bli dårlig stilt. Dessuten var de i sørgelig mindretall og uten faste sosiale eller samfunnsmessige organer eller institusjoner som kunne ivareta deres interesser. Enn videre har i hvert fall flyttsamenes næringsveg — reindriften — til sine tider vært et torn i øyet på myndighetene. Nevnes bør kanskje i denne forbindelse også den nedvurdering som samene har vært gjenstand for, særlig tidligere. Hvis man er klar over hvilke konsekvenser alt dette har hatt og fremdeles har og hva dette innebærer, vil man måtte innse at det i virkeligheten ikke er så mye likestilling på dette felt.

Jeg skulle tro at mange vil være enig med meg i, at når det gjelder den samisk talende del av den norske befolkning foreligger det således virkelig spesielle forhold som gjør spesiell bevåkenhet og også spesielle tiltak nødvendig. Det forhindrer selvsagt ikke at de norske samer betrakter seg som like gode nordmenn som alle andre, hva de selvfølgelig også er. Under krigen viste de seg som de beste nordmenn og nasjonalfølelsen deres bestod prøven med glans. Det er på bakgrunn av det som jeg hittil har nevnt at man må se og vurdere de ønskemål og besværinger som enkelte samer og samiske organisasjoner har satt fram. Jeg skal kort nevne noen av de viktigste.

For det første har flyttsamene satt fram ønske om å få revidert reindriftsloven. Jeg kan i denne forbindelse nevne at saken alt er under behandling

i departementet. Straks nemlig departementet ble kjent med dette ba departementet Norges reindriftssamers landsforening om å komme med nærmere uttalelse om hvilke bestemmelser man var utilfreds med og som man ønsket å få revidert. Slik uttalelse har departementet ennå ikke fått men man er kjent med at Norges reindriftssamers landsforening har satt ned et utvalg til å arbeide med saken. Det er visstnok særlig erstatningsreglene og dermed også forholdet til jordbruket man er misfornøyd med.

Videre har jeg fra mange flyttsamer hørt klager over myndighetenes jordbrukspolitikk i de samiske områder. Staten tar for lite hensyn til reindriften ved salg av statsjord i reinbeitedistriktene, hevdes det. Oppmuntret og med sterk økonomisk støtte fra det offentlige, både til rydding, nydyrking, redskaper, driftsbygninger, drift o. s. v., eter jordbruket seg stadig lenger inn i reinens gamle og tradisjonelle områder. Som grunneier selger staten områder som er reinbeiteland, uten å ta tilstrekkelig hensyn til reindriften. Beitemarkene blir derfor innsnevret, driften vanskeliggjort og flyttsamene fratatt land uten kompensasjon eller erstatning. Områdene rundt jord som blir solgt som dyrkingsjord, blir utlagt til bufebeite og av reindriftslovens bestemmelser følger så at flyttsamene blir erstatningspliktige dersom reinen skulle gjøre skade på disse. De flyttsamer jeg har snakket med anser det derfor ønskelig at de får mere innflytelse når det gjelder spørsmål om salg eller bortforpaktning av statsjord i reinbeitedistriktene.

Videre har flyttsamene klaget over at kjøtt av bufe har vært tildels sterkt subsidiert, uten at reinkjøtt har fått tilsvarende støtte. De har også klaget over at myndighetene har tillatt import av reinkjøtt og særlig finsk reinkjøtt som visstnok skal være subsidiert.

Et annet aktuelt problem i de samiske områder er jakten og fisket. I alle tider har disse næringer spilt en stor rolle i samenes næringsliv og selv i dag utgjør disse inntektskilder en ikke uvesentlig del av eksistensgrunnlaget. Som tidligere antydnet er jakt og fiske i de samiske områder stort sett fritt for en hver norsk statsborger. Dette har ført med seg at etter hvert som jakt- og fiskemulighetene har gått tilbake i det øvrige land og kommunikasjonsnettet er blitt utbygd, har et stadig økende antall sportsfiskere og jegere tatt til å søke til de tidligere avsidesliggende samiske områder for å drive jakt og fiske. Følgen av dette er at fremmede sportsfiskere og jegere som driver jakt og sportsfiske som hobby og fritidsbeskjeftigelse, beskatter en stadig større del av viltet og fisken som skulle ha gitt den lokale samiske befolkning et bedre eksistensgrunnlag. Inntektene som jakt og fiske skaffer staten kommer så å si i det hele tatt ikke den lokale samiske befolkning til gode. Man har derfor hevdet at så lenge næringslivet er så svakt utbygd i de samiske områder er det nødvendig å beskytte vilt- og fiskeforekomstene i disse områder mot for stor beskatning fra fremmede jegere og fiskere og i stedet sørge for at viltet og fisken først og fremst forbeholdes den lokale befolkning. Videre har man ansett det ønskelig at inntekter av jakt og fiskekort ble disponert slik at de i større utstrekning kom distriktets næringsliv og den lokale befolkning til gode.

Den moderne tid har også ført med seg at man etter hvert har fått forskjellige slags industritiltak, grubedrift og vassdragsreguleringer inn i de samiske områder. Fra samisk hold er det blitt hevdet at de som har hentet sitt levebrød fra og nyttiggjort seg naturherlighetene i de områder som nå blir ødelagt ved slike tiltak har følgelig også krav på en viss kompensasjon eller del i utbyttet.

Flyttsamene har også klaget over at deres rett til reinbeite bare betraktes som en »Allemannsrett» og at de følgelig ikke får individuell erstatning for tap av reinbeitemarken.

Enn videre har flyttsamene besværet seg over at staten som grunneier freder skogstrekninger — som kan være livsviktige beitemarker — mot reindrift, uten at næringens folk får noen som helst slags form for erstatning eller kompensasjon, og uten at de i det hele tatt blir tatt med på råd eller blir spurt.

Nevnes bør i denne forbindelse også Nordisk sameråds forslag om at en del av de inntekter som kommer inn ved utnyttelse av naturressursene i de samiske områder bør gå inn i et fond som skal nyttes til å skaffe samene utdanning og opplæring, til samisk kulturarbeide og ikke minst til å styrke næringslivet i de samiske områder. Endelig vil jeg nevne samenes bestrebelser for å skaffe seg et talerør — et organ som kan tale deres sak og ta seg av deres spesielle problemer. Etter mange samers oppfatning er dette en av de viktigste sakene for samene i dag.

Til de nevnte ønskemål og besværinger vil jeg ellers bemerke, at jeg ikke vil innlate meg på å forsøke å vurdere eller ta standpunkt til dem nå, da jeg ikke har hatt anledning til å foreta de nødvendige undersøkelser. Det er nemlig så at også disse saker kan ses fra to sider.

Tilslutt er bare å si at de norske samer er i den heldige stilling at de i dag står overfor myndigheter som er mere lydhøre overfor deres ønskemål og krav enn det som var tilfelle i tidligere tider. Er ønskemålene saklig begrunnet, realistiske og gjennomførbare i praksis, kan man i dag som oftest også rekne med at de blir imøtekommet eller i det minste overveid. Jeg kan bare vise til at det offentlige etter krigen har bevilget millionbeløp til bygging av reinslakterier, sperregjerder og som tilskott til flyttsamer til innkjøp av livdyr o. s. v. Ganske nylig ble det også over statsbudsjettet bevilget en halv million kroner til hjelp for flyttsamer i Kautokeino og Karasjok til å skaffe seg skikkelige hus på vinterbostedene.

Noe som kanskje gleder mange samer mere enn omleggingen av det vi kan kalle den »økonomiske» politikken, er omvurderingen av skole- og kulturpolitikken. Også når det gjelder kultur- og skole spørsmål har det nemlig funnet sted en fullstendig nyorientering, men disse spørsmål hører imidlertid ikke med i denne sammenheng, og jeg vil derfor ikke komme nærmere inn på dem nå.

Det som etter min mening er et av de store problem for de norske samer — det gjelder både flyttsamer og andre samer — er å bli klar over hva de vil og bli enige seg i mellom. Og det kan bli vanskelig nok. Dertil er de blant annet enda for lite »organisasjonsminded». Det er tilstrekkelig å vise til hvor uenige de er i språk- og skole spørsmålene.

6. De ledande principerna i betänkande avgivet den 5 maj 1951 av kommittén för sameärenden i Finland

v. Bonsdorff, Finland: Såsom i programmet för denna konferens har nämnts, är det undertecknads uppgift att här i korthet anlägga några synpunkter på de ledande principerna i det betänkande som 1951 avgavs av kommittén för sameärenden i Finland och som ännu inte slutbehandlats av statsrådet. Då det emellertid är cirka åtta år sedan betänkandet publicerades och en del sedan dess hunnit ske på detta område, kommer jag också i någon mån att beakta den senare diskussionen, särskilt med hänsyn till den färskaste av de handlingar som tillställts konferensdeltagarna, Nordiska samerådets yttrande i början av mars detta år.

I det nämnda kommittébetänkandet av år 1951 har den samiska befolkningen i Finland uppfattats som en grupp av medborgare, karakteriserade av vissa särdrag i fråga om språk, kultur, näringsfång och bosättningsområde. Det rör sig således om en minoritet, även om det av betänkandet inte klart fram-

går, huruvida samerna bör betraktas som en nationell minoritet, en språklig minoritet eller eventuellt som en folkgrupp med vissa särdrag i berörda avseenden. Då samerna emellertid ur historisk synpunkt utgör en folkstam eller snarare flera folkstammar, vilka småningom trängts norrut av den finska befolkningen, ursprungligen finska folkstammar, torde det kunna anses motiverat att vid bedömningen av utformningen av deras rättsliga ställning utgå från de allmänna principerna för fastställandet av nationella minoriteters rättigheter, principer som givetvis allt efter behov och med hänsyn till rådande förhållanden kan tillämpas i mer eller mindre begränsad utsträckning.

Ett sammanfattande uttryck för nationella minoriteters rättigheter inom en stat är begreppet minoritetsskydd, ofta i form av autonomi, självstyrelse. Med autonomi förstår man med andra ord de rättigheter, en minoritet tilldelas för att kompensera de olägenheter, som direkt följer av dess egenskap av minoritet. Man kunde också uttrycka saken så, att minoritetsskyddet förvandlar det formella likaberättigandet inom en stat till ett faktiskt likaberättigande, däremot är det ej fråga om beviljande av någon sorts privilegier åt minoriteten. Autonomi måste givetvis utformas på ett sådant sätt, att den inte åtminstone i någon nämnvärd utsträckning läderar majoritetsbefolkningens rätt och förvandlar majoriteten till i vissa avseenden andra klassens medborgare. Utformningen av de rättigheter, som hänför sig till begreppet autonomi, är därför en ytterst vanskelig och i ordets egentliga bemärkelse ömtålig uppgift, men jag vill bestämt understryka, att tillgodoseendet av minoritetens rätt inte enbart är ett intresse för minoriteten själv utan också för helheten och därmed indirekt även för majoriteten.

I fråga om den samiska befolkningen kan rättigheter, som hänför sig till begreppet minoritetsskydd, tillämpas på två sätt: antingen inom ramen för kulturautonomi eller inom ramen för territorialautonomi, alltså med anknytning till språk och kultur eller med anknytning till näring och bosättningsområde. En tillämpning av vardera av dessa former förutsätter en strikt och hållbar definition av vad man menar med den samiska befolkningen. Begreppet kan definieras antingen på basen av objektiva eller subjektiva kriterier, alltså enligt principen »han, respektive hon är same» eller enligt principen »jag är same». 1951 års kommittébetänkande innehåller en kombination av dessa två grupper av kriterier, något som jag för egen del anser helt riktigt, för att inte säga ofrånkomligt. I definitionen säges, att såsom same betraktas en person, om dennes föräldrar eller en av dessa har eller haft samiska som hemspråk och om denne, försåvitt det inte rör sig om ett litet barn eller en stum person, också själv tillfredsställande behärskar samiska. I kommitténs lagförslag tillägges ytterligare, att ett särskilt register bör upprättas över samerna.

För egen del betraktar jag de i denna definition ingående objektiva kriterierna såsom i huvudsak tillfredsställande, även om jag vore benägen att göra vissa rättelser och tillägg. Så t. ex. tror jag, det vore ändamålsenligt att utbyta begreppet same mot »person tillhörande den samiska folkgruppen». Därigenom undgår man att fatta ställning till det intrikata problemet om samernas karaktär av nationell eller språklig minoritet, ett problem som är mycket svårt att på ett tillfredsställande sätt lösa. Dessutom skulle jag önska, att det subjektiva kriteriet klarare understrykes i själva lagen, med andra ord att det i samband med registret över samerna klart sägs ut, att en person med de i lagen nämnda objektiva förutsättningarna enligt egen önskan kan upptagas i detta register. Registret bör i och för sig uppfattas som en åtgärd avseende minoritetsskydd, eftersom motsvarande register inte förs över den finsk- och svensktalande befolkningen i Finland; det räcker

med att modersmålet antecknas i samband med mantalsskrivningen. Då ett dylikt register inte åsamkar några större kostnader och inte kan skada någon, torde knappast några invändningar kunna riktas mot dess upprättande.

Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att beröra det förslag till definition som framlagts av Nordiska samerådet och som berördes av docenten Ruong och enligt vilken som same anses en person, om dennes föräldrar eller far- eller morföräldrar eller en av dessa som hemspråk talar eller talat samiska. Här är alltså kraven både på härstamning och språkkunskaper nedskurna till ett sådant minimum — det förutsättes alltså inte ens, att vederbörande själv kan samiska — att det uppenbarligen varken kan vara fråga om en nationell eller en språklig minoritet, trots att man samtidigt egendomligt nog betecknar språket som det »integrerande kriteriet» för samernas identitet, ett dunkelt uttryck enligt min uppfattning. Definitionens syftemål är uppenbarligen att befordra något slags »renationalisering» av tidigare »denationaliserade» samiska grupper, men för egen del ser jag mig nog tvungen att beteckna den som föga realistisk och användbar, och framför allt, det är ju någonting helt annat än vad som föreslås i det kommittébetänkande, som har uppgjorts i Finland.

Vad sedan de rättigheter beträffar, som kan hänföras under den allmänna rubriken »kulturautonomi», så är ju uppenbarligen skolproblemet det centrala. Genom att samiskan i motsats till finskan och svenskan inte är ett officiellt språk i Finland är samerna utan tvivel försatta i ogynnsam ställning i förhållande till landets huvudbefolkning, varför det kan anses skäligt att vidtaga särskilda åtgärder för att skydda deras spåk och kultur. I 1951 års kommittébetänkande framhålles behovet av särskilda samiska skolor, som skulle bygga på det samiska språkets och den samiska kulturens grund. Undervisningen i dessa skolor bör i de lägsta klasserna försiggå på samiska språket för att i de högre övergå till finska med samiskan bibehållen som ett särskilt läroämne. Samtidigt betonas nödvändigheten för eleverna att inhämta en så fullständig kännedom som möjligt om det finska språket och hela det läroämnesstoff, som inhämtas i landets övriga folkskolor. Även en mellanskola inom sameområdet med samiskan som läroämne anses av behovet påkallad. För att understödja dessa strävanden borde särskilda stipendier ges av staten för utbildning av unga samer till lärare, varjämte skolstyrelsen skulle ges i särskilt uppdrag att ordna samernas undervisningsförhållanden i samråd med de myndigheter, som handlägger samerna berörande ärenden och med representanter för den samiska befolkningen.

Alla dessa åtgärder är möjliga att förverkliga inom ramen för gällande lagstiftning i Finland — det finns ju förutom finska och svenska också t. ex. tysk- och ryskspråkiga skolor sedan gammalt i Finland — och det är väl egentligen bara kravet på aktivitet från skolstyrelsens sida och det ekonomiska understödet för utbildning av lärare, som har en anstrykning av särskilt minoritetsskydd. Men detta minoritetsskydd torde kunna anses vara av relativt ringa omfattning och är närmast att betrakta som en strävan att skänka samerna samma kulturnivå som landets huvudbefolkning — landets tysk- eller ryskspråkiga minoriteter befinner sig inte i detta avseende i någon särställning. En annan av kommittén föreslagen åtgärd kräver däremot lagändring, nämligen förslaget om att staten skulle bekosta de läroböcker, som behövs för de samiskspråkiga barnens folkundervisning. Denna bestämmelse har motiverats med att intet förslag kan påtaga sig en så litet lönande uppgift som att trycka böcker på samiska, och den torde kunna anses motiverad med hänsyn till de bland den samiska befolkningen rådande ekonomiska förhållandena, även om den möjliga kun-

de ges en något mindre kategorisk form. Såvitt jag vet har det redan utgivits någon lärobok på samiska språket på statens bekostnad.

Går vi så över till de punkter i betänkandet, som anknyter till begreppet territorialautonomi, blir den viktigaste givetvis fastställandet av ett särskilt samiskt område. Förrän det existerar ett dylikt, är det omöjligt att utforma några territoriella rättigheter för urbefolkningen, och särskilt ett begrepp som »kolonialism», vilket tycks förekomma på någon punkt i samerådets uttalande, faller åtminstone för Finlands del på sin orimlighet, då ingen kan säga, vilket område det egentligen är som utnyttjas av ett annat lika obestämt områdes befolkning. Till samiskt område har man avskilt några socknar i Finlands nordligaste del med övervägande samisk befolkning men utan naturliga gränser. Inom detta område har den samiska befolkningen tilldelats rätt vidsträckt rättigheter beträffande bibehållandet av jord i samisk ägo och inlösen av staten tillhörig mark. Avsikten synes särskilt vara att förhindra en ökning av den icke-samiska bofasta befolkningen på området i fråga. Likaså begränsas den icke-samiska befolkningens rättigheter beträffande utövandet av renskötsel bland annat sålunda, att icke-same har rätt härtill, blott om han utövat denna näring före den föreslagna lagens ikraftträdande.

Den begränsade form av territorialautonomi, som här föreslagits, har i Finland faktiskt en viss motsvarighet i förhållandena på landskapet Åland, där en inskränkt form av medborgarrätt, s. k. hembygdsrätt, införts, vilken tillämpas i fråga om jordförvärv av icke-ålänningar, i fråga om vilka en inlösningsrätt från landskapets inbyggares sida föreligger. Det kan emellertid i fråga om Åland framhållas, att det rör sig om en geografiskt avgränsad ögrupp, där befolkningen, som överstiger 20 000 personer — medan samerna är blott mellan 2 000 och 3 000 — är påfallande homogen och den finskspråkiga minoriteten helt obetydlig. Jorden ägs till övervägande del av bönder eller fiskare, som står på en ekonomiskt och kulturellt sett relativt hög nivå. I jämförelse härmed består svårigheterna vid utformningen av sameområdet i avsaknaden av naturliga gränser, förekomsten av en delvis rätt betydande finsk minoritet, samernas ringa antal och en viss ensidighet i fråga om deras sociala struktur. Det föreligger med andra ord ett visst behov att skapa ett minoritetsskydd också för den finska befolkning, som förblir bofast inom området med samisk majoritet. Härtill kommer statens intresse av att utveckla områdets resurser på ett för helheten mest ändamålsenligt sätt och att inom området befordra utvecklingen av en för vår tid anpassad befolkningsstruktur. Det är kanske särskilt skäl att understryka, att helhetens intresse också är samernas intresse, då den samiska befolkningen utan tvivel utgör en del av Finlands folk. Lösningen kan alltså icke bestå i att uppamma något slags separatism, något som varken avsetts med den åländska eller den föreslagna samiska lagstiftningen, utan i att tillgripa vissa åtgärder i avsikt att beakta en i en särställning varande folkgrupps behov och därmed också stärka denna grups relationer till majoriteten, något som kan betraktas som ett riksintresse. Min personliga uppfattning är, att de föreslagna, till territoriala rättigheter anknutna principerna kunde tjäna som en viss bas för en allmän lagstiftning, även om de kunde kompletteras på vissa punkter, bland annat för undvikande av missförstånd.

Slutligen föreslås i 1951 års kommittébetänkande, att för ordnandet av angelägenheter rörande samerna grundas en särskild byrå vid statsrådet med en föredragande för sameärenden som chef och en av samerna för tre år vald person som medhjälpare. Dessutom skulle inom själva sameområdet i varje kommun de där bosatta medlemmarna av den samiska

folkgruppen välja särskilda fullmäktige, vilkas uppgift bleve att framställa förslag och initiativ berörande samefrågor samt avgiva utlåtanden rörande samernas näringar, jordinnehav, skolfrågor och andra den samiska befolkningen berörande angelägenheter. Samernas representant i samebyrån skulle väljas vid gemensamt möte av de olika kommunernas samefullmäktige.

Man kan väl säga, att den strävan till koordinering av sameangelägenheter, som ineligger i dessa förslag, ter sig rätt naturlig, ifall samernas angelägenheter i övrigt ordnas enligt de principer, som ovan skisserats. Ett visst prejudikat föreligger ju också för Finlands del i form av den åländska — dock i mycket annorlunda utformade och vidsträcktare — självstyrelsen, ålandsdelegationen och föredraganden för åländska ärenden i statsrådet. Här kan åter påpekas, att den samiska befolkningen är mycket mindre än den åländska, men å andra sidan har den ingen möjlighet att i likhet med ålänningarna välja en egen riksdagsman, som kan företräda deras intressen. Behovet av något slags byrå med därtill anknutna sakkunniga personer i rikshuvudstaden ter sig under dessa förhållanden desto större. Det kan ännu tilläggas, att till samebyråns uppgifter bland annat skulle höra att enligt beslut av statsrådet handha inlösningen av fastigheter på sameområdet, vartill medel skulle tagas ur en genom särskild lag upprättad samefond.

Det torde vara en allmänt erkänd sak, att i vår tid med dess ökade internationella kontakter och snabbt växande mellanfolkliga organisationer av olika art, större uppmärksamhet än tidigare måste ägnas att stärka också inom staterna befintliga särpräglade folkgruppers ställning, dock med den reservationen, att detta kan ske endast inom ramen för helhetens och därmed även majoritetsbefolkningens bästa. Lösningen av härmed sammanhängande frågor är emellertid alltid ett komplicerat problem, och även om de principer, jag här i någon mån försökt belysa, i det stora hela kunde anses ändamålsenliga i Finland, är det naturligtvis därmed inte sagt, att de utan vissa, mer eller mindre starka reservationer kan accepteras i våra grannländer. Idén om att i mån av möjlighet utveckla en lagstiftning enligt gemensamma riktlinjer tror jag emellertid opinionen i Finland rätt allmänt omfattar, och den bör ju också vara ägnad att i lika grad befördra den samiska befolkningens och våra länders övriga befolknings berättigade intressen.

7. Diskussion

Bengt Jonzon, Sverige: Ett par ord i anledning av det kortfattade yttrande, som sällskapet Same-ättnam har avgivit. Jag skall läsa upp en mening, som gäller frågan om förenhetligande av de laga bestämmelserna om samernas rättigheter i de nordiska länderna. Där står: »Om ett sådant förenhetligande kommer till stånd, får det under inga omständigheter innebära, att de enligt svenska renbeteslagen samerna tillkommande rättigheterna försvagas eller beskäras.» Bakom dessa enkla ord låg många timmars diskussion, i vilken vi hade glädjen och förmånen att ha docenten Ruong med. Han klagade, vad meningen är med den föreslagna definitionen av vem som är same. Denna definition i och för sig har vi ingenting emot. Men det måste beaktas, att om den utan vidare lägges till grund för samernas rättigheter, kommer en del av de svenska renskötarna i en farlig belägenhet. Det finns nämligen i de södra lappmarkerna en del familjer, som vet, att de är samer, känner sig som samer, bedriver renskötsel och vill fortsätta därmed men som har lagt av språket, vissa familjer kanske redan för en generation sedan. Den föreslagna definitionen skulle kunna medföra, att deras barn eller barnbarn

mister sin rätt till renskötsel, mister sitt yrke och mer eller mindre mister sin lapska kulturgemenskap. Detta kan inte få ske. Det är därför som vi har framhållit, att den svenska renbeteslagens bestämmelser om vilka som har renskötselrätt — endast samer har i Sverige renskötselrätt — inte får rivas upp på ett sådant sätt, att några svenska samer berövas denna rätt. Om språket lägges till grund för vissa rättigheter för samerna, någonting som vi i Same-ättnam ingalunda har någonting emot och varför tvärtom starka skäl talar, måste rätten till renskötsel i Sverige alltfört bestå på i huvudsak samma grund som hittills. Jag ser att Svenska samernas riksförbund också har observerat saken i sitt utlåtande, vilket inte var tillgängligt för oss, när vi hade vår diskussion.

Jag tror, att den föreslagna definitionen är önskvärd under förutsättning, att den icke tillåtes rubba några samers renskötselrätt. Det är nämligen av vikt, att vi betraktar samerna icke, såsom den svenska lagstiftningen i stort sett nog gör, främst såsom en yrkesgrupp utan främst såsom en ras- och kulturgrupp, en minoritetsgrupp, ordet minoritet använt blott för att beteckna ett faktum, utan någon emotionell biton av något slag. Samerna — renskötande och andra — skall anses såsom en folkminoritet, gentemot vilken vårt land har ett historiskt och moraliskt ansvar. Denna befolknings ställning skulle säkerligen kunna stärkas genom att man på föreslaget sätt utvidgar och definierar samebegreppet utöver vad som sker i vår lagstiftning. Denna tänker på härkomsten och på renskötelnäringen men tar ringa hänsyn till folkgruppen såsom en säregen kulturgrupp i vårt folk.

Same-ättnam påpekar också i sitt yttrande, att samernas rättigheter behöver klargöras och stärkas. Sällskapet tänker därvid särskilt på naturingreppen. Dessa har nog fått en helt annan omfattning och karaktär, än någon tänkte sig, när renbeteslagen skrevs, varför en ny situation har inträtt. Man har, kanske utan att riktigt veta vad man gör, handlat emot renbeteslagens bokstav eller åtminstone emot dess anda. En omarbetning av gällande lag på grundval av en helt ny studering på djupet av dessa frågor är nödvändig. Vi måste få fram laga bestämmelser, som verkligen skyddar den samiska folkminoriteten, jag tänker då på hela den samiska befolkningsgruppen.

Wickman, Sverige: Jag vill säga några ord i anslutning till en punkt i det yttrande från Svenska samernas riksförbund, som docent Ruong redogjorde för i sitt föredrag, nämligen den punkt, som gäller uppbyggandet av en central kulturinstitution för samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning m. m. med stöd av den föreslagna fonden. Att naturvetenskaplig forskning rörande rensköteln är behövlig, anser jag vara självklart, men det jag nu vill framhäva är den humanistiska forskningens betydelse. Kulturforskningen har naturligtvis inte samma direkta ekonomiska betydelse, och många kanske kan tycka, att den är en bisak, som visserligen kan vara trevlig att ha men som också kan undvaras. Jag vill emellertid hävda, att även rent humanistisk forskning — om samernas språk, historia, etnologi, folkminnen och liknande — kan ha stor betydelse för samefolket självt, även om de enskilda individerna ute i markerna inte så ofta tänker på den eller lägger märke till den. Själva det förhållandet, att sådan forskning bedrivs med iver och anses betydelsefull, kan stimulera samernas självkänsla såsom medlemmar av en särskild folkgrupp och deras känsla av samhörighet med denna grupp och dess speciella kulturformer.

Vi hoppas, att man inom kort skall inrätta en humanistisk fakultet i Umeå, och det skulle enligt min mening vara lämpligt att anknyta det föreslagna lapska forskningsinstitutet till den humanistiska fakulteten vid uni-

versitet i Umeå. Den forskning, som skall bedrivas vid ett sådant institut, kommer att beröra ett flertal olika vetenskapsgrenar — det blir fråga om utpräglad interdisciplinär forskning — och vid det tilltänkta universitetet i Umeå skulle sameforskningen ha tillgång till ett vetenskapligt bibliotek och till specialister på olika vetenskapsområden.

Gjessing, Norge: La meg først i tilslutning til sekretær Pavel få peke på det fundamentale at like rettigheter ikke betyr identiske rettigheter, men at det bør bety like rettigheter til å utvikle sin egen kulturform. Og da er det også meget vesentlig at vi ikke bare tar sikte på å »beskytte» samene, men at vi tar sikte på å skape initiativ, skape en egen aktivitet hos samene. Nå er det jo et kjent fenomen i all sosiologi at ingen folk kan leve et normalt og — jeg vil også si et moralsk — liv hvis de ikke lever i trygghet. De moralske oppløsningstendensene som en mange steder kan se hos samene idag, de skyldes, i hvert fall i Norge — jeg vil bare uttale meg om mitt eget land — at staten ikke har gjort noe virkelig for å skape en samisk trygghet. Og da er naturligvis, i Norge i hvert fall, det første som må gjøres, å oppheve de jordsalgsbestemmelser som fremdeles er gjeldende, fra 1902 er det vel, som sier at statens jord i Finnmark ikke må avhendes til andre enn de som skriver og taler norsk og bruker norsk som sitt hjemmespråk. Fra 1500-årene av har kronen og senere staten gjort hva de har kunnet for å stimulere innvandring av nordmenn i de samiske strøkene. Det har vært oppfordret til innvandring, og har vært sendt nordover forbrytere, særlig da sedelighetsforbrytere og horer som myndighetene i Finnmark anmodet om å få, for der skulle nok de harde livsvilkårene temme dem! Jordsalgsbestemmelsene må, så vidt jeg kan skjønne, revideres sterkt, her må det være mulig å innføre konsesjonsvilkår for folk utenfra distriktet, da særlig folk sørfra, naturligvis. Dette kan jeg ikke skjønne det skulle være noen juridiske hindringer for, ordningen må naturligvis bygge på en status quo — at ingen som bor i området blir fratatt sin eiendomsrett det er jo klart, men at det innføres en konsesjonsordning hvor konsesjon som regel bare blir gitt til samer. Konsesjon kan da enten gjelde eiendomsrett, leierett f. eks. på 99 år eller en bruksrett. Så er det et annet fenomen og det er som jo i fremtiden kanskje blir det mest relevante, nemlig vassdragsreguleringer og industrireisning, som en jo har vært inne på i flere innlegg. Men det forekommer meg i hvert fall ut fra den norske situasjonen som om en i altfor høy grad konsentrerer seg utelukkende om reindriften som også er viktig, men i fremtiden vil industrireisning og vassdragsreguleringer bli overordentlig viktige og der gjelder det ikke bare å skape dette samefondet som vel alle som stiller med samiske saker er enige om bør komme istand også i andre land enn Sverige, og vel å merke, et fond som bør administreres helt og holdent av samer og ikke direkte av statsmyndighetene. Vi har jo allerede et nordisk sameråd med nasjonale råd i de respektive land. Disse nasjonale rådene kunne tenkes å bli bygd ut noe, og overta administrasjonen av de nasjonale samefondene. Men, i sammenheng med industrireisningen, må det etter mitt skjønn allerede nå treffes tiltak til å skape en samisk intellektuell mellomklasse slik at samene kan overta en hel del i hvert fall av den offentlige administrasjon, og slik at de også kan komme inn i industrireisningen og de bør under ellers like vilkår ha fortrinsrett, ikke bare som industriarbeidere, men også i administrasjonen av de nye industriltak. Det må skapes ingeniører, det må skapes jurister, noe som ikke er minst viktig fordi rettsvesenet er bygd opp fra et norsk verdigrunnlag og praktisert av norsktalende jurister, uten evnen til å leve seg inn i et samisk verdisystem og et samisk rettsyn.

Dahl, Finland: Som ett bidrag till frågan om en definition av begreppet »same» vill jag beröra ett par omständigheter. Ur rättshistorisk synpunkt kan nämnas, att även i Finland funnits en lapprättighet, men den har fallit i glömska och veterligen aldrig blivit formellt upphävd. Ett rättsfall omtalar denna rätt i ett mål angående olaga bäverfångst vid Kittilä ting i finska lappmarken för länge sedan — det var år 1733. En man åtalades, vars far och farmor var av lappsläkt och som själv var gift med en »av pur lappföräldrar födder kvinna», som det heter i domstolsprotokollet. Han hade fått ett nybygge eller boställe, som det då kallades, men hade bedrivit bäverfångst, vilken jakt, som känt, tillkom lapparna. Häradsrätten ansåg, att den icke kunde utdöma denne man från hans lag och kungliga förordningar likmä-tiga lapprättighet fördenskull, att han innehade ett boställe, utan blev han med hustru och barn »vid sin rätt, så länge han inom lappsläktet förblivande varder». Här fastslås med andra ord, att lapprättigheten var en förvärvad rättighet.

En annan fråga är inregistrering av samerna, vilken fråga omnämndes i det nordiska samerådets yttrande. Där har samerådet föreslagit, att var och en har valfrihet i denna sak, men det borde också bestämmas en viss tid för utöandet av denna optionsrätt. Härvid uppstår frågan, huruvida en inregistrerad same finge avstå från denna sin registrerade rätt, vilket samens självklart bör få, och huruvida en same ännu därefter kan återförvärva denna samerätt. Dessa är nog detaljfrågor, men de har mångahanda konsekvenser, som här av en talare omnämnts.

Vid bedömandet av frågan, vilken rätt samerna har till sitt bosättningsområde, närmast med hänsyn till renbetesrätten, måste man självklart se på saken juridiskt. Därvid måste beaktas ett par omständigheter. En rättighet skall ju ha ett subjekt och ett objekt, det är väl alla ense om. Subjektet är för samernas vidkommande kollektivt. Det är väl närmast att anse som sådant, och det har Nordiska samerådet också fastslagit. Men objektet är ganska obestämt, enär det ej kan preciseras till sina geografiska gränser. Vi i Finland kunde tänka oss att taga till utgångspunkt renbeteslagets område. Men, som de flesta här torde känna till, hör till renbeteslaget i Finland också andra än samer; på grund av dessa andra intressenter giver inte heller renbeteslaget någon utgångspunkt. Det är denna senare fråga, om objektet för denna rättighet, som enligt mitt förmenande gör saken komplicerad och svårlöst.

Zetterberg, Sverige: Som biskop Ljungbergs kontaktman med samerna i Stockholm har jag i uppdrag att å deras vägnar säga Er alla ett särskilt välkommen till denna stad — och till detta välkommen vill jag foga en fråga.

Men väcker jag förvåning: finns det samer i Stockholm? En dagsaktuell siffra kan jag inte förete, men 120—140 samer och sameättlingar är en väl bestyrkt siffra. Ett 40-tal »renägande familjer» är representerade.

Varför kommer samens till Stockholm? Två typexempel: fjällappen bryter benet på fjället och kommer till karolinska sjukhuset — och kommer därmed att kämpa med medicinska svårigheter, »rehabiliteringsproblem» och annat, mycket annat. Kan någon av oss fatta, vad det innebär, att icke vara livsduglig längre på fjället, men väl i staden.

Det andra typexemplet är helt enkelt, att han (eller hon) kommer därför, att han är ung och söker utbildning för att verkligen bilda denna mellanklass, som här talas om. Kanske gäller om båda: han söker en ny gemenskapsform i stadens miljö. I den tror han, att han skall bli lycklig. I själva verket blir han ensamare än han någonsin trodde vara möjligt.

Den fråga vi ställs inför, den fråga jag ville ställa till Er är denna: hur

skall vi ta emot honom? Kan byalaget flyttas ut i naturen och bli en stadigvarande reträttpunkt, då har det visat sig befrämja initiativ och gemenskap. När Stockholms stad låtit utarrendera mark till ett friluftersreservat för samerna, har därmed för icke så få skapats en fast punkt, som dock icke är så bunden till denna jorden, att det icke finns någon himmel.

För att kunna ta emot, för att kalla och hålla kontakt, för att stå presen till tjänst är klipparkiv, bibliotek och andra enkla kulturanordningar, till vilka man kunde hänvisa, en angelägenhet av vikt. Det bör finnas pengar till detta, storstadssamen gör i själva verket ett slags värnplikt för sitt folk — är dess representation.

Kan vi komma ifrån, att denna utveckling måste fortsätta? Kan vi då i detta byalag eller någon annan gemenskapsform finna något, som kan hjälpa och rädda, genom att finnas till och ta emot.

När kommer den tiden? För oss är den inne. Men eftersom här är tillfälle att ta upp spørsmålet, har jag vågat ta ordet här.

Carl Johansson, Sverige: Med anledning av docent Ruongs redogörelse och biskop Jonzons yttrande i samma sak, vill jag framhålla, att samerådets mening nog inte var — så långt jag är underrättad — att på något sätt försvaga 1 § i vår svenska lapplag — lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige av den 18 juli 1928 — då definitionen om vem som är same diskuterades av samerådet i Kautokeino. Denna lagparagraf ansågs ha en så stark ställning för samerna i Sverige, och då den dessutom icke ansågs beröras av definitionen på vem som är same med utgångspunkt från språket, har nämnda 1 § i den svenska lapplagen på något sätt icke kommit med i samerådets protokoll från Kautokeino 8—9 mars 1959.

I övrigt är denna paragraf i den gällande svenska lapplagen det dyrbaraste, de svenska samerna har i lagväg och som de med skärpa slår vakt om. Jag är därför mycket glad över att Svenska samernas riksförbund (SSR) under punkt 8 i sitt yttrande till Nordiska rådet över medlemsförslaget föreslagit, att definitionen på vem som är same skall fastställas dels med utgångspunkt från 1 § i den gällande svenska lapplagen och dels med utgångspunkt från samespråket. I detta sammanhang må påpekas, att den av SSR föreslagna definitionen på vem som är same inte är något nytt i Sverige, ty samma princip var vägledande för statistiska centralbyrån vid räkningen av lappbefolkningen i Sverige den 31 december 1945. Man utgick nämligen dels från § 1 i den svenska lapplagen och dels från samiskan som hemspråk vid denna folkräkning. I varje församling hade man ett ombud, som i samarbete med pastorsämbetet räknade lappbefolkningen med utgångspunkt från språket, och lappfogden bestämde, vilka som hade renskötselrätt med utgångspunkt från 1 § i lapplagen. Själv fungerade jag som ett av ombuden i Gällivare församling. Jag anser därför, att den av SSR föreslagna definitionen bör kunna bli utgångspunkt vid diskussionerna om vem som är same och icke.

Ernst Johansson, Sverige: Vad jag fäst mig vid i det här sammanhanget är just den språkliga definitionen för att fastställa begreppet same. Vi har i dagens läge ganska betydelsefulla bestämmelser, som just hänsyftar på lapparna och bygger på begreppet same. Det gäller bostadsförbättringar i främst fjällbygderna. I direktiven till förmedlingsorganen heter det att 10 000 kronor kan utfås i förbättringsbidrag i vissa fall, nämligen till same och zigenare. Då uppstår spørsmålet: vem är same? Vi kommunalmän i Tärna har haft bekymmer att just fastslå detta. Hur ställer sig de här spörsmålen

i det praktiska livet? Skall vi säga, att det är språket om avgör, om man är same? Eller är det antalet renar, han äger, som skall avgöra, om han är same i den förteckning, som här efterlyses? Hur blir då tillämpningen och rättsförhållandena?

Antag att två bröder har bedrivit renskötsel, den ene har haft tur och den andre otur. Den, som haft otur, förlorar sina renar i stor utsträckning och har så få kvar, att han inte kan bedriva renskötsel i den utsträckning, som vi kallar för normal, med andra ord sagt som nomadlapp åtföljande sina renar. Då må han heta same eller vad annat som helst. Han har kommit på ekonomiskt obestånd och behöver ett förbättringsbidrag, och hans lapska härkomst berättigar honom till högre bidrag. Men man glömmet nästan, att han haft renar — han har några få skötesrenar, kanske hos brodern, som är i välsituerad ställning — och även att han är same. Skall man nu fastslå begreppet så, att han skall vara renskötande same samt att han skall kunna språket? Vi har många, som driver renskötsel däruppe och inte använder lapska språket. Inte heller deras barn kan tala det enligt de uppgifter, jag har fått. Då kommer vi i den situationen, att den, som har renar och är välsituerad, får vara same. Den, som är utan renar och kommit på ekonomiskt obestånd och inte har möjlighet att få en bostad, han får inte mer än 4 000 kronor i bidrag, och den, som är välsituerad, får 10 000. Det är direktiven från statsmakterna i dag.

Det är därför, som vi reagerar mot att man skall särskilja efter det här mönstret. Jag värdesätter biskop Jonzons mening om ras och kulturgrupp som en definition. Vi har ansett, att personer och familjer av lapsk härkomst bör kunna välsignas, höll jag på att säga, med begreppet same. Vi har också det här språkfenomenet, att från norr till söder förstår inte lapparna varandra, så lappspråk det är. Vi diskuterade vid ett skolsammanträde i Tärna också, hur det skulle gå till att få lärare, som kan undervisa barnen i språket. Jag för min ringa del sade, att mamma, medan barnet sitter i knä, kan lära barnet lapska, för eljest har vi ej lärare, som kan lära barn språket från längst i norr till längst i söder. Kanske vid universitetet i Umeå kan man få fram ett språk gemensamt åtminstone för Västerbottens och Jämtlands län. Därmed vore mycket vunnet. Men då måste de lära om allihop.

Det är därför jag för min del tycker, att språket i sig själv inte kan vara det, som är avgörande, utan jag ansluter mig till biskop Jonzons mening här, och det gör även Tärna kommun och för övrigt lappmarken också. Ras och kulturgrupp bör vara avgörande och den lapska härkomsten. Man kan inte, tycker jag, särskilja denna grupp människor på det sätt, som man har gjort. Det kan bli ett lika stort misslyckande som i fråga om befrämjandet av renskötseln, som jag förut har talat om. Jag tror, vi bör följa en naturlig utveckling och inte på konstlad väg få till stånd en normgivande bestämning, som kanske är mer till skada än till gagn.

Lassinantti, Sverige: Jag har inte begärt ordet för att på något sätt tolka samernas uppfattning om de föreliggande problemen, därför att samerna ju har möjlighet att göra det själva eller genom befullmäktigade ombud i sina organisationer. Likväl har jag ansett, att jag borde säga några ord med anledning av den allmänna diskussion, som förs kring dessa frågor. Vi svenskar har ju varit ganska hetsiga många gånger, när vi diskuterat sameproblemen, kanske inte för att söka svar på frågan vem som är same utan på frågan vem som är samevän och vem som har rätt att vara samevän. Det är någon som har sagt, att samerna inte längre har tid att valla sina renar,

därför att det är så många, som vill valla samerna. Jag vill inte påstå, att detta är riktigt, men det ligger säkert en gnutta av sanning i det.

Mot denna bakgrund var det utomordentligt välgörande att höra det inlägg, som ingenjör Nickul höll och som senare kompletterades av professor Gjessings anförande. Den, som fått syssla med näringsfrågorna på Nordkalotten, har ju kommit till den uppfattningen, att vi där lever i en överbefolkad glesbygd. Det finns inte så många människor, men det finns ändå alldeles för många, för att de skulle kunna få sin utkomst där. Detta gäller ju framför allt den bofasta befolkningen. I detta läge skall samerna anpassa sig på arbetsmarknaden. Man brukar ibland säga, att det finns siffror som talar, och i Nordisk sameråds yttrande finns det enligt mitt sätt att se verkligen siffror som talar. Jag syftar då på den statistik över samebefolkningen, som redovisas där. Vi ser, att antalet renägare inte är mer än 17 procent av den samiska befolkningen. Och jag tror, att man här måste göra en central fråga av den punkt, som professor Gjessing var inne på, nämligen tryggheten. Jag tror, att den sociala tryggheten, möjligheten att skaffa sig utkomst måste vara ett mycket centralt problem också för bedömningen av andra problem, exempelvis rent kulturella problem.

Vi har ju erfarenheter från Nordkalotten, hur kulturgränser har utplånats många gånger. Om vi tänker exempelvis på den kvänska invandringen till Finnmark, så finner vi, att det finska språket undanträngdes på stora områden, därför att det samiska språket var starkare. Vi har redan på 16- och 1700-talen haft gruvsamhällen i Norrbotten med en inflyttad svensk-talande befolkning. Denna befolkningsgrupp gick under språkligt sett, därför att det finska trycket var starkare. Likväl har ju det samiska liksom det finska enligt mitt sätt att se en stor betydelse, när det gäller den nordiska kulturgemenskapen. Exempelvis i Karasjok är samiskan förbindelsespråket mellan Finland och Norge på samma sätt som finskan i norr är en kulturbygga i betydande utsträckning mellan Sverige och Finland.

Jag är alltså inte alls blind för de kulturella värdena, och jag förstår, att för samerna måste vakthållningen kring den samiska kulturregenarten vara en väsentlig uppgift. Jag vill alltså inte på något sätt polemisera mot den uppfattningen, men jag vill ändå peka på att om man inte sörjer för den sociala tryggheten, så är det, tror jag, en ganska fåfång möda att söka konservera den samiska kulturen. Jag tror, att just genom att göra samerna socialt aktiva på det sätt, som många inledare har varit inne på, har man möjligheter att främja även den kulturella målsättningen. Vad jag ser som en mycket stor fara, inte bara för den samiska minoriteten utan för minoriteterna över huvud taget, är risken, att kulturgränsen blir en social barriär — vi har ju längst uppe i norr, när det gäller den finskspråkiga minoriteten, varit utomordentligt rädda för att så skulle bli fallet. En sådan barriär skulle bli något av en slumgräns, och det vore enligt mitt sätt att se mycket olyckligt. Jag tror alltså, att det är väldigt viktigt, att man angriper de här problemen ur sociala och ekonomiska aspekter.

Det var en same uppe i Karesuando som berättade för mig, att under naturhushållningen kunde en familj klara sig med ungefär 200 renar, fick en hygglig levnadsstandard på det. Nu har samerna kommit i samma situation som vi andra. De är beroende av kontanter ifrån vaggan till graven, och för att skaffa nödiga inkomster i denna nya situation måste, så har det sagts mig från samiskt håll, en familj ha 400 renar, alltså en fördubbling. Och längst uppe i norr, där inte vattenregleringarna har satt in ännu på något sätt, där märker man också överbefolkningen. Samerna har inte möjlighet att öka renstammen på det sätt, som de skulle behöva för att

kunna ha en hygglig levnadsstandard. Och detta gör ju, att det är ofrånkomligt, att en hel del människor lämnar renskötseln, och då måste det enligt mitt sätt att se vara väldigt viktigt, att de, som lämnar renskötseln, får en så god utbildning, att de verkligen kan konkurrera med de bofasta även om kvalificerade yrken. Jag har precis samma uppfattning som professor Gjessing framförde här för en stund sedan. Skulle samhällena eftersätta sitt ansvar på denna punkt, då tror jag, att man i historisk belysning skulle göra den samiska folkgruppen en utomordentlig orättvisa.

Jag skulle sedan återkomma till ett gammalt problem, som har diskuterats även i annat sammanhang, nämligen kulturens föränderlighet. Jag har läst professor Gjessings utomordentliga arbete om kulturkontakter i Karasjok. Och sysslar man med de här minoritetsgränserna längst uppe i norr, finner man, att det mången gång rör sig om vikande fronter. Jag hävdade vid ett tillfälle, att det finns ingen en gång för alla given samekultur liksom det inte finns en för alla tider given de bofastas kultur. Detta har tolkats på många håll, som om jag skulle önska död åt samekulturen. Så är nu ingalunda fallet. Men vad är den samiska kulturen? När Olaus Magnus var på sin nordiska resa 1518—1519 för att sälja avlatsbrev, kom han inte längre än till Pello, ungefär tolv mil norr om Torneå. Där blev hedendomen så kompakt, att han inte längre kunde vinna avsättning för avlatsbreven. Detta säger mig, att den gamla samiska kulturen var hednisk. Men jag kan inte med bästa vilja i världen säga, att det skulle vara bra, om samerna hade stått kvar i denna ursprungliga kulturmiljö och fortsatt att vara hedningar. Tvärtom har jag den största förståelse för de tre samepojkar som byggde den första kyrkan i Karesuando, i Rounala, till den nye gudens ära. Detta har betytt så mycket inte bara för samerna, utan för hela bygden. Som polisman måste jag säga — jag är inte här som talesman för någon religiös riktning — att kristendomen längst uppe i norr har varit en mäktig moralisk hävstång för samerna och skyddat dem ifrån mycket ont. Detta gör, att jag inte kan säga, att det var en olycka som skedde, när samerna fick lämna hedendomen. Det var ändå bra, när ärkebiskopen besökte Torneå på 1300-talet och fångade — om det var med lasso eller på annat sätt — ett tjugotal samer, som tvångsdöptes till kristendomen.

Det var heller ingen obetydlig revolution, exempelvis när samerna accepterade det moderna samhällets kommunikationsmedel. Det vore en stor orättvisa, om man skulle förbjuda samerna att använda bilar och motorcyklar. Jag besökte en gång i Idivuoma en mycket bemärkt same, och han sade, att han hade stupat i den här striden i samhället, därför att han hade dragit in elektriskt lyse i sin stuga, elektrisk värme och en elektrisk bakugn. Då måste han ju förstå, att även andra har behov av dessa ting.

I den svenska samedebatten tycker jag, att två parter har blivit miss-handlade. För det första samerna, som man har i många sammanhang skjutit fram som en minoritet, när det har gällt att få till stånd en debatt om besvärliga förhållanden i samhället, exempelvis vattenregleringarna. Vattenregleringarna bildar ju ett stort svenskt samhälleligt dilemma. Jag tycker inte, man skall skjuta en liten minoritet framför sig utan att man skall försöka utreda de obehagliga verkningarna av vattenregleringarna för samernas vidkommande liksom för sig. Det vore ganska olyckligt, om en minoritet så att säga ställdes som en spjutpets mot det nationella svenska samhället. Jag tror, att den andra parten är vattenfallsstyrelsen. Kritiken skall riktas mot de svenska statsmakterna, mot regeringen och riksdagen, som i minsta detalj har bestämt, hur vattenregleringarna skall

företagas och som har lämnat tillstånd och anslag härtill. Man skulle kunna tänka sig ett envig mellan statsmakterna och vederbörande intresseorganisationer. Jag tror, att det skulle på ett lyckligt sätt främja samernas smidiga och, enligt doktor Ruongs utomordentligt lyckade formulering, aktiva anpassning i samhället, enär man då kunde renodla den kontroversiella problematiken så, att statsmakterna och alla de stora intresseorganisationerna, som stått mot varandra, skulle liksom slåss för sig. Samernas problem fick man försöka på ett rättvist sätt lösa liksom vid sidan om. Jag tror, att om man kunde komma till det resultatet, skulle man komma ifrån den sterilitet, som enligt mitt sätt att se i ganska stor utsträckning präglar skeendet på det här området.

Artur Bartholsen, Norge: Jeg vil først takke for at jeg fikk lov å være med her. Som leder av landbruksnæringa i Finnmark fylke er jeg den etter de opplysninger som er gitt her tidligere idag som har samarbeide med de fleste samer — og et meget godt samarbeide. Det er opplyst at de fleste samer bor i Finnmark, cirka 12 000, og av disse er cirka 10 % reindriftssamer. De øvrige er i alt vesentlig å finne beskjeftiget i jordbruk og fiske, de fleste i jordbruksnæringen. Reindriften i Finnmark er en meget viktig del av fylkets næringsvei, men det beskjeftiger som sagt bare vel 300 familier eller 1 200 mennesker og utgjør cirka 10 % av bruttoavkastningen i jordbruksnæringen i fylket. Jeg forutsetter at det er tillatt å regne reindriften som en del av landbruksnæringen. Reindyrnæringen er en viktig del, men det har vært flere taler her i dag hvor reindyrnæringen og spørsmålet om samene er knyttet noe sterkt sammen. Det er bare en liten del av samene som er beskjeftiget der og det utgjør som tidligere sagt 10 % av bruttoavkastningen av fylkets jordbruksnæring. De som er uheldige i reindyrnæringen kommer over i første rekke til jordbruket. Jeg ser det slik at reindyrnæringen må bygges ut, men ikke først og fremst i økning av reingtallet. Det er så stort idag i Finnmark som det vel neppe noen gang har vært. Næringen må bygges ut ved, som det står i dette skriftet her, en »yrkesutbildning» for reindyrnæringen. Det må legges vekt på en rettlednings-tjeneste i reindyrnæring. Den rent juridiske administrasjon kan ikke makte dette helt ut, det må komme inn yrkesrettledning i den næring som i alle andre. Næringen kan ikke drives som den har vært drevet i flere hundre år tilbake. Den kan ikke drives bare på tradisjoner. Det må komme forskning igang og der er vi kommet et stykke på vei i Norge nå i det siste ved at Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd har tatt opp dette spørsmål. Yrkesrettledningen og forskningen må gå hand i hand og vil kunne medføre at næringen moderniseres og at det blir større utbytte per dyr og på den måten et bedre økonomisk utbytte for de næringsutøvende.

Jeg vil advare mot at det blir konstruert opp for stort motsetningsforhold mellom reindyrnæringen og jordbruket. I vårt fylke er de aller fleste av jordbrukets menn samer. Skal det bli et motsetningsforhold så blir det å gå ut over de fastboende samer, og det er ofte de som har dårligst økonomi. I jordbruksnæringen ser vi det slik at vi må bygge ut omsetningsapparatet, vi må bygge ut kommunikasjonsapparatet, vi må bygge ut rettlednings-tjenesten i næringer og der er vi kommet et godt stykke på vei som det er, men vi har mye igjen og vi arbeider for å få det bedre. Vi ser det som det viktigste å bygge ut det økonomiske grunnlag for befolkningen, både den samiske og de andre folkegrupper i fylket. Ved å få et bedre økonomisk grunnlag vil de andre ting komme etter. Det er som en same sa ganske nylig: »Vi må ha penger på lomma når vi skal gå i teater».

Måndagen den 20 april kl. 14.00

1. *Referat av »PM rörande samernas rättigheter i Finland, Norge och Sverige»*¹

Kettis, Sverige: Promemorian om samernas rättigheter utarbetades förra sommaren på grundval främst av författningstexter, förarbeten till dessa och i en del fall även kommentarer. Detta material är nu av ganska gammalt datum, medan utvecklingen gått snabbt framåt, särskilt inom de tidigare mycket otillgängliga trakter, som det här är fråga om. Det hade naturligtvis varit av stort intresse att också studera rättsläget sådant det är i dag, men något material för en sådan redogörelse stod ej till mitt förfogande, utom i ett avseende. Vattenrättsdomaren Folke Löwing, som vi får nöjet att höra i morgon, har skrivit en hel del om ersättningar i samband med vattenregleringar. Promemorian har alltså med hänsyn till materialets begränsning måst inskränkas till att söka klargöra, hur lagstiftarna i de tre länderna vid lagarnas tillkomst tänkte sig, att samernas förhållanden skulle vara ordnade. De avvikelser, som eventuellt uppstått sedan dess, hoppas jag vi skall få redovisade på denna konferens. Den finska lagen är från 1948, i mycket är dock dragen hämtade från den tidigare av 1932, den norska från 1933 och den svenska från 1928. De tankegångar och uppfattningar, dessa lagar ger uttryck för, är alltså nu ungefär 30 år gamla.

De områden, där utvecklingen främst satt sina spår, är i renskötselns förhållande till den framträngande industriella verksamheten inom samernas traditionella bosättningsområde, däri inbegripet det expanderande jord- och skogsbruket. En annan omständighet är de förändrade och extensifierade renskötselmetoderna. Beträffande den industriella utvecklingen inom sameområdet kan man vänta sig att finna, att åtskilliga problem ej förutsetts av lagstiftaren och lämnats oreglerade, eller också att de regler som meddelats ej visat sig vara tillräckliga för att bemästra svårigheterna, som den moderna tiden gjort mer komplicerade än de var för tre decennier sedan. Beträffande renskötselmetoderna kan man vänta sig att finna organisationsformerna och den allmänna uppläggningsen otidsenliga.

När man talar om renskötsel i de nordiska länderna, gäller det att hålla i minnet den grundläggande skillnad, som finns mellan Norge och Sverige å ena sidan och Finland å den andra. I Norge och Sverige är renskötsel och vad därtill hör ett samernas privilegium. Där har samerna på grund av sin originära och i långa tider obestridda ockupation av lappmarkerna tillerkänts en särskild och privilegierad nyttjanderätt till marken, som de bebor, dock ej äganderätt. I Finland var förhållandena ursprungligen desamma som i Norge och Sverige, men utvecklingen har senare kommit att gå i andra spår. De finländska nybyggarna har trängt undan samerna norrut, och till slut har samerna uppgått bland den övriga befolkningen och fått dela renskötseln med denna. Nu är var och en finländsk medborgare, som bor inom renskötselområdet, berättigad att äga renar och driva renskötsel.

I Norge får den driva renskötsel, som är av samisk härstamning och har renskötsel till huvudsaklig sysselsättning. I Sverige kräves samisk härstamning och att någon av föräldrarna bedrivit renskötsel. Man anknyter alltså till yrkesutövningen. I Sverige måste lappen dessutom tillhöra en lappby för att få alla renskötselprivilegiets förmåner. Det finns nämligen en kategori lappar, icke-renskötande lappar, vilkas enda privilegium är att de äger hålla ett visst antal renar hos sina fränder.

Den renskötande lappen i Sverige, som alltså tillhör en lappby, och hans

¹ 6. sesj., s. 304.

norska motsvarighet, flyttlappen, är de enda som fullt ut åtnjuter lappri-
vilegiets rättigheter, såsom rätten att på annans mark driva renar på bete,
ta bränsle och virke i skogarna, fiska och jaga, bygga kåtor, kojor och hus,
och inte att förglömma, få ersättningar för intrång. Alla dessa rättigheter
är strängt personliga; de kan ej överlåtas, såsom t. ex. rätten till fiske, och
en överlåtelse trots förbudet är ogiltig och bestraffas. (Den, som betalar en
same för att få fiska i hans ställe, blir straffad för olovligt fiske, medan
samen får böta enligt lapplagstiftningen.)

Jag övergår nu till att tala om renskötseområdet. Omfattningen av detta
område fastslås i Finland och Sverige genom lapplagstiftningen. I Norge
sker det genom administrativt beslut. Allmänt kan sägas, att renskötse-
området omfattar de trakter, där lapparna sedan gammalt uppehållit sig
med sina renar. Det kallas också ofta sedvaneområdet. Betydelsen av att
fastställa renskötseområdet ligger i att inom detta gäller den särskilda
lagstiftningen angående renskötsel; renskötseln har här en privilegierad
ställning. Naturligtvis får renskötsel också drivas utanför renskötseområ-
det, men då är den inte längre privilegierad, utan den allmänt gällande
ägofredslagstiftningen blir tillämplig med strängare regler för t. ex. intrång
och ersättning av skador på andras ägor.

Vidare är det endast inom renskötseområdet, samerna kan göra gällan-
de sina särskilda rättigheter utöver det grundläggande privilegiet att driva
renskötsel, d. v. s. de rättigheter, som jag alldeles nyss räknade upp, skogs-
fång, jakt osv.

Ett oeftergivligt krav för en rationell renskötsel är att stora och såvitt
möjligt sammanhängande betesmarker finns tillgängliga. Ett förbud mot
beträdande av viss mark inom ett område skulle utgöra ett avsevärt hinder.
Det är inte heller möjligt att helt undvika, att renarna går in på sådan för-
bjuden mark, medförande skadeståndsansvar för renägaren enligt ägo-
fredslagstiftningen.

Kravet på sammanhängande betesmarker i förening med den historiska
utgångspunkten — lapparnas ursprungliga ensamrätt till lappmarkerna —
utgör grunden till den renskötande befolkningens på sedvana grundade
rätt att utan avgift utnyttja all slags mark — både allmän och enskild, icke
odlad och odlad — inom sitt bosättningsområde för renarnas och i viss mån
även för sina egna behov. Detta uttryckes i den svenska lagstiftningen så,
att den renskötande lappen har rätt att begagna sig av land och vatten till
underhåll för sig och sina renar. Det förtjänar särskilt påpekas, att denna
princip gäller lika för alla tre länderna, Finland, Norge och Sverige.

Denna rätt att begagna land och vatten innebär dock inte, att den odlade
jorden inom renskötseområdet skulle vara helt utlämnad till förstörelse
av renarnas betning och tramp. Till skydd för odlingar och föryngrings-
skogar gäller skadeståndsbestämmelser; renägarna är under vissa förhål-
landen skyldiga att ersätta de skador, som renarna orsakar. Vidare kan
renskötsel inom ett område inställas av myndigheterna för längre eller kort-
are tid, om utövandet skulle vara alltför betungande för växtligheten eller
för den jordbrukande befolkningen.

Genom att skadeståndsskyldighetens omfattning bestämmas med hän-
syn till om jorden är uppodlad kommer den framväxande bebyggelsen och
den fortgående uppodlingen att orsaka en minskning av betesmarkerna
och också framkalla en splittring av dem. Därför har man i Finland reser-
verat viss kronomark inom renskötseområdet, och denna kallas i författ-
ningstexten »sammanhängande område för renskötseln». Innebörden av det-
ta är, att överlåtelse eller utarrendering av mark på sådana områden får ske
endast under förbehåll, att ersättningsrätt för renskador ej skall finnas.

Enligt uppgift är så go:t som hela samernas nuvarande bosättningsområde sammanhängande område för renskötseln.

I Sverige har odlingsgränsen en motsvarande betydelse. Odlingsgränsen är en i administrativ ordning fastställd linje, som skiljer de utpräglade lappmarkerna från jordbruksbygderna. För att riktigt utmärka den har man gjort en upphuggning i terrängen. Alla kronomarker ovanför denna gräns är förbehållna lapparna för, som det heter i lagtexten, deras uteslutande begagnande. Samma gäller också renbetesfjällen i Jämtland. Innebörden av detta är, att lapparnas rätt till vissa nyttigheter, såsom skogsfång, jakt och fiske är starkare därigenom, att rättigheterna ej skall behöva delas med andra och att markupplåtelser från det allmänna normalt inte skall äga rum. Upplåtes kronomark ovanför odlingsgränsen, har lappväsendet under vissa förhållanden rätt till ersättning, men det återkommer jag till senare vid behandlingen av intrång i lapparnas rättigheter och ersättning för sådant intrång.

I Norge finns, såvitt jag kunnat finna, ingen motsvarighet till Finlands sammanhängande område för renskötseln eller till Sveriges odlingsgräns.

Renskötselns organisation i de tre länderna uppvisar avsevärda skillnader. I Finland är renskötselområdet indelat i renbeteslag under ledning av en vall ordförande, som är delägarnas förtroendeman och har stor befogenhet att handla å renbeteslagets vägnar. Renskötseln bedrivs inom denna, jag vill närmast kalla den förening, kollektivt. Som topporganisation fungerar renbeteslagföreningen, och enligt uppgift därifrån har denna organisationsform slagit väl ut.

I Norge indelas renskötselområdet i »reinbeitedistrikt» och för dessa utfärdas en »vedlekt». Representativt organ för lapparna är ett »reindriftsstyre». I Sverige är lapparna indelade i lappbyar, där en ordningsman med halv-officiell ställning skall övervaka att renskötsellagstiftningen och den fastställda hyrdningen efterlevs. I Norge och Sverige skulle man kunna karakterisera ordningen som mer byråkratisk, medan Finland har något som närmast liknar en ekonomisk förening.

I promemorian finns upptagna redogörelser för ytterligare samerättigheter såsom rätten till skogsfång, kåtor, stängsel, odlingar m. m. Även om omfattningen av dessa rättigheter är olika i de tre länderna, finns inga mer principiella motsättningar.

Jag övergår till den centrala och ytterst komplicerade frågan om intrång i samernas rättigheter och den ersättning, som skall lämnas för sådana intrång. Denna fråga har i våra dagar fått en alltmer brännande aktualitet, då den berör något så vitalt som renskötselns framtida möjligheter som ett av de viktigaste näringsfången för samerna och därigenom också existensen av den samiska kulturen och livsformen.

Det första och utan tvekan svåraste att ta ställning till är vad samernas rättigheter skall anses omfatta. Att problemet är svårlöst, därom vittnar t. ex. de statliga lapputredningarnas tystnad i detta avseende. Men jag skall ändå ge mig på att försöka redovisa några av de tankegångar, som ligger bakom renskötselns utformning och som bär upp samernas i vissa avseenden privilegierade ställning.

Grunden kan uttryckas som den svenska lagen om renskötsel gör: samerna har befogenhet att begagna land och vatten till underhåll för sig själva och renarna. Även ur historisk synpunkt torde samernas rätt ha haft denna karaktär, varken mer eller mindre omfattande, och om äganderätt har aldrig varit fråga. Man lägger särskilt märke till den starka anknytningen till renskötseln: det är för renskötselns behov först och främst som rätten till marken finns. Men av detta starka samband bör man inte dra

dens slutsatsen, att samerna inte skulle ha någon rätt till sitt gamla bosättningsområde annat än i sammanhang med renskötseln.

Den generella formulering av samerättigheten, som jag nu angivit, får sitt närmare innehåll genom en beskrivning av de olika nyttigheter, samerna får tillgodogöra sig: bete, skogsfång, jakt o. s. v. Om på något sätt samerna hindras i detta utnyttjande, står vi inför ett intrång i rättigheterna.

För samernas rättsställning är det då för det första väsentligt att erhålla ett svar på frågan: när är sådana intrång tillåtna? Eller för att hämta ett uttryck från vattenrätten: hur sker tillåtlighetsprövningen?

I Finland och Norge finns inga speciella regler för denna prövning. Den får där ske enligt de allmänna bestämmelserna i vattenlagstiftning, gruvlagstiftning, lagstiftningen om vägar och expropriationslagstiftning.

I den svenska renbeteslagen finns en särskild bestämmelse: om ett visst område befines oundgängligen erforderligt för särskilt ändamål av större betydelse kan Kungl. Maj:t förordna, att området skall undantagas från lapparnas begagnande. Detta stadgande verkar dock inte ha kommit till användning i någon större utsträckning. Har man kunnat stödja sig på någon annan lag, som t. ex. vattenlagen, har man föredragit att göra så. Endast om den möjligheten inte har stått till buds, har renbeteslagens stadgande gripits till. Nackdelarna för samerna av ett sådant förfaringsätt blir uppenbara, när man vet, att dessa andra lagar inte innehåller några speciella regler till skydd för renskötseln och samernas intressen.

Min första fråga gällde tillåtligheten av ett intrång. Den andra gäller: om intrånget är tillåtligt, när äger samerna och renskötseln få ersättning för intrånget? Det är nämligen inte utan vidare klart, att allt intrång berättigar den förfördelade till ersättning. Som exempel på ett fall, där ersättning ej kommer i fråga, kan jag nämna nyodling, som minskar renbetesmarkerna. I Finland och Norge tillämpas den allmänna lagstiftningens ersättningsregler i överensstämmelse med vad fallet är beträffande tillåtligheten. I Sverige åter innehåller renbeteslagen ett stadgande, som korresponderar med det jag nyss redogjorde för. Avser Kungl. Maj:ts förordnande undantagande av ett område ovanför odlingsgränsen, skall skälig gottgörelse lämnas. Nedanför denna gräns räknar alltså lagen inte med någon ersättning för intrång alls. Den ersättning, som skall utbetalas, fastställes vidare av Kungl. Maj:t. Men även i fråga om ersättningar tillämpas detta stadgande mera sällan, och det normala är, särskilt vid större företag, att den allmänna lagstiftningen åberopas.

Man kan alltså konstatera, att i fråga om intrång och intrångsersättningar samernas intressen i de allra flesta fall kommer att bedömas inom ramen för den i allmänhet gällande lagstiftningen och i konkurrens med övriga intressen, utan att man därvid klargjort vad samernas intressen, sett i ett större sammanhang, skall anses innefatta.

Om jag till slut skulle våga några sammanfattande omdömen på grundval av mina intryck under arbetet med den här lagstiftningen, skulle det bli följande tre synpunkter.

Den första gäller det förhållandet, att den hittillsvarande lagstiftningen om samefrågorna så gott som uteslutande tager hänsyn enbart till renägarernas förhållanden, fastän majoriteten av samerna är icke-renskötande. En utvidgning av lagstiftningen att omfatta också dessa grupper aktualiserar emellertid frågan om vilka rättigheter de icke-renskötande skall anses ha.

För det andra, när det ursprungliga medlemsförslaget talar om att »de stadganden, som gäller i fråga om samebefolkningens rätt att i sin näringsutövning tillgodogöra sig naturresurserna i de tre länderna — — är till sitt innehåll ganska olikartade», är det endast till en viss del, jag håller med

förslagsställarna. Det är riktigt, att detaljutformningen i många avseenden är olika, men djupare sett överväger ändå likheterna och lösningarna går efter i stort samma linjer.

Min sista iakttagelse hänger intimt samman med den andra punkten. Om den lagstiftning, som redan finns, i mycket uppvisar likheter, är det å andra sidan många väsentliga problem, som står utanför den lagliga regleringen och inte heller fått sin lösning på annat sätt. Det är således inte i första hand ett förenhetligande, som är angeläget och borde uppställas som mål, utan den större uppgiften att överhuvudtaget få en reglering av de mest angelägna önskemålen till stånd.

2. Redogörelse för inkomna remissyttranden över ovannämnda promemoria [se Bilaga 1]

---

3. Samernas rättsställning beträffande jakt och fiske samt i förhållande till jordbrukets intressen

Sletbak, Norge: Jeg kommer i mitt foredrag til å holde meg til Finnmark som forsåvidt har over 50 % av de norske samer, og jeg kommer til å behandle en del lovregler og litt om praksis vedkommende statens jordsalg. Jeg kommer meget kort til å omtale ferskvannsfisket i Finnmark, og jeg kommer også litt inn på de regler og bestemmelser som har vært gitt vedrørende reindrift. Men jeg skal få forutbeskikke den opplysning at jeg er ikke jurist.

Helt fra de aller eldste tider har Finnmark vært betraktet som statens eiendom. Om det har vært velbegrunnet, skal ikke jeg komme inn på her. I den tiden Norge var knyttet sammen med Danmark lå Finnmark under Kongens personlige rådighet. Først i 1775 ble det åpnet adgang til å erverve jord i Finnmark. Det ble dette året, i 1775, gitt en kongelig resolusjon om utvisning og skyldsetting av såkalte boplasser. Kongen sendte da landmålere oppover som foretok en slags utmåling av jordplassene. Målingen var det imidlertid så som så med. Det var nærmest bare en påvisning av hvor plassen lå og grensene ble ofte angitt bare på slump — ja mer på slump enn etter måling. Det ble ofte angitt noen alen hit og noen alen dit, men noen eksakte grensemerker ble det ikke satt. Jordplassene skulle så skyldsettes i forhold til det antall kuer og sauer som de kunne fø. Skyldenheten ble derfor fastsatt i kuer og sauer og den skyldenheten er fremdeles beholdt i Finnmark. I landet forøvrig er jo skyldenheten nå mark og øre. De utmålte boplasser ble altså registrert. De fikk sitt navn og de fikk sitt nummer. Det var det første grunnlaget til eiendomsmatriklen i Finnmark. Det ble så tillagt amtmannen, fylkesmannen, å utferdige hjemmelspapir, såkalt amtseddel, på disse boplasser. Det er altså ennå ikke 200 år siden de første eiendommer ble registrert i Finnmark. Jeg ser da bort fra en del av en større øy, Sørøya, hvor omtrent halvparten ble solgt i en jafs tidligere, men det gikk senere tilbake til staten.

Den eldste utmåling av boplasser skjedde ved sjøen, inne i fjordene, inne i de luneste vikene og gjerne ved elveosene. Nettopp her var det altså at den første faste bosetting hadde funnet sted, og det var jo naturlig nok for fisket utgjorde da som også senere en dominerende del av næringsgrunnlaget. Den meget upresise oppmåling og beskrivelse av grensene og av de gamle eiendommer i det hele, det er noe alle vi som lever og bor i Finnmark kjenner til, og følgene av dette sliter vi med den dag i dag. Det er verst hva an-

går de aller eldste eiendommer, men også i den senere tid etter at utmålingen ble overtatt av foged, sorenskriver, lensmenn o. s. v. har utmålingene foregått nokså summarisk — altfor summarisk — og sikkert uten den aktpågivenhet, innsikt, kontroll og presisjon som det kunne være ønskelig. Det var nemlig før jord nok å ta av i Finnmark. En kolliderte ikke med interessene så lett som man gjør idag.

De aller eldste utmålinger av boplasser hadde liten utstrekning. Men det ble svært ofte tillagt boplassene slåtter, såkalte utslåtter, utover i marka og omegnen. En amtseddel på en boplass inneholdt derfor ofte først en liten beskrivelse av selve boplassen, men så var det dertil oppregna en hel del slåtter som lå spredt utover. De kunne ofte ligge milevis fra selve bostedet og disse slåttene var ikke målt i det hele tatt, bare nevnt ved navn og det sted hvor de lå. Men da det ble utstedt skjøter, eiendomsdokumenter, på disse plassene fikk de også med disse utslåtter under ett og samme nummer.

I 1863 kom den første lov om avhendelse eller salg og en tilleggslov ble gitt i 1869. Fra nå av kunne foregå direkte salg av jord, men det foregikk fremdeles på den måten at det først ble utferdiget amtsedler og så ble det inntatt en bestemmelse om at når jorda var tatt under ordentlig dyrkning, som det het, så kunne det utstedes eiendomsskjøte på grunnen. Fra nå av fikk vi de såkalte amtskjøter eller fylkesskjøter, og det var nå utover fra 1863 at utmålingene ble foretatt av fogeden eller sorenskriveren og lagrettemenn og lensmennene. Utmåling ved de danske landmålerne sluttet naturligvis etter 1814.

Men for å si det kort: en kom da likevel omsider fram til at det burde opprettes et eget organ til å ta seg av utparselleringa og avhendelse av statens jord i Finnmark og i 1902 fikk vi jordsalgsloven med reglement hvorved Finnmark jordsalgskommisjon ble etablert. Denne kommisjon er sammensatt med en formann for hele fylket og så er det en lokal kommisjon i hvert herred, i hver landkommune. Det er tillagt formannen å avslutte kontrakter under forbehold av fylkesmannens approbasjon. Denne loven og reglementet av 1902 gjelder den dag i dag, og all statens grunneiendom, men ikke barskogen, disponeres av jordsalgskommisjonen. Før måtte skjøtene sendes til landbruksdepartementet for approbasjon, men det ble det slutt på først i 30-åra da en fant at det var for tungvint.

Når det gjelder bortleie av fiskeretten i lakselvene og når det gjelder bortleie av vassdrag for kraftutbygning, så opprettes også disse kontrakter ved jordsalgskommisjonen, men disse kontrakter er underlagt sentraladministrasjonens godkjenning. Det samme gjelder bortleie av større strekninger til forskjellige spesielle formål.

Fra 1902 og til idag har da jordsalgskommisjonen foretatt utparselleringene. Hvor mange utparselleringer som er foretatt alt i alt og hvor mange til jordbruk det har jeg ikke nøyaktig tall på da jordsalgskommisjonens kontor og arkivet delvis ble ødelagt under krigen. Og årsmeldingene som var sendt til landbruksdepartementet ble også for en del ødelagt. Men jeg har oppgaver fra de aller fleste år og jeg skulle anta at alt i alt er det på disse 57 år foretatt litt over 12 000 utmålinger av statens jord i Finnmark. Det blir cirka 220 utmålinger pr. år. De siste ti år er det foretatt omlag 3 300 utmålinger som fordeler seg med 1 700 på jordbruk og 1 600 på tomter. Når det er så stort antall på tomter så skyldes jo det den omfattende reguleringa som måtte foretas etter krigen. Storparten av Finnmark var jo krigsherja, husa var brent, og mange måtte flytte til nye tomter. Arealet av disse 3 300 utmålinger har kanskje interesse — det utgjør cirka 70 000 dekar. Av dette areal på 70 000 dekar har jordbruket fått cirka 68 000

dekar, halvparten av dette som tilleggsjord til disse altfor små bruka og den øvrige halvpart som nye sjølstendige bruk.

Jeg har kort nevnt de lover som har vært gitt vedkommende statens jordsalg. Vi skal så se litt på de bestemmelser i disse lovene som har tilknytning til samer og reindrift. Loven av 1863 foreskrev at jord ikke måtte avstås til privat eiendom når den »utfordres til Sommerhavn for de Fastboendes eller for Fjeldfinnernes Dyr». Dette er altså de første direkte bestemmelser i jordsalgslovgivningen vedrørende samenes reindrift, og denne bestemmelse har vi også i den nåværende lov av 1902. I tilknytning til loven ble det gitt i alt tre reglement, nemlig i 1864, 1876 og i 1895. I reglementet av 1864 var det blant annet sagt at utslåtter kunne bortforpaktet på fem år om gangen. Det samme ble foreskrevet i reglement av 1876, men nå er denne bestemmelse gitt et meget betydningsfullt tillegg som vi skal merke oss. Det heter nemlig:

Ved Bortforpagtning af Utslaatter og Sæterpladse i Strøg, hvor Renhjordene færdes, betinges Fjeldfinnerne Ansvarsfrihed, om de bortforpantede Strækninger beskadiges af deres Dyr, dog at saadan Frihed bortfalder, forsaavidt Skade sker paa Strækning, som er indhegnet med 1 1/2 Alen høit Hegn.

Det ser altså ut til at utslåttene har vært årsak til atskillige friksjoner. Friksjoner som myndighetene har forsøkt å eliminere ved den sistnevnte bestemmelse. Vi ser at myndighetene i 1876 fant at samene, fjellfinnene, som de sier, skulle være fri for ansvar ifall utslåttene ikke var inngjerdet, men ble det forvoldt skade på inngjerdet strekning så skulle de være erstatningspliktig. Denne bestemmelse går ordlydende igjen både i reglementet av 1895 og 1902. Mange skjøter har klausuler om erstatningsansvar. Det gjelder så og si alle som er utferdiget mellom 1902 og 1956. Etter 1956 gis skjøtene og forpaktningkontraktene en slik form at reindriftslovens bestemmelser om ansvar gjelder uavkortet. Høyden på gjerdet ble i jordsalgsreglementet av 1876 fastsatt til 1 1/2 alen, det svarer omtrent til 94 cm, og reglementet av 1895 og 1902 foreskriver 1 m høyt gjerde. Til sammenligning kan jeg opp'yse at det reingjerdet som nå er oppført mellom Norge og Finland er 180 cm høyt. Men det kan være interessant å merke seg at den norske gjerdelov (Lov om Jords Fredning) av 1860 ikke har noen direkte bestemmelse med data for hvor høyt et gjerde skal være for at det skal frede mot rein og jeg hørte idag ved lunch-pausen at noen sånn bestemmelse vel heller ikke finnes i Sverige. Gjerdeloven foreskriver imidlertid 110 cm høyde på lovlige gjerder som skal frede mot hest, ku og sau. Det er nokså pussig, 110 cm for å frede mot ku og sau og hest, men bare 1 m for å frede mot rein! Men det var kanskje mere doven rein i det forrige århundret.

I jordsalgsloven av 1902 som også fremdeles gjelder, kom en ny bestemmelse igjen. Den tar sikte på å verne samenes flyttveier. Loven sier at statens jord ikke må avhendes til private når den brukes som vei ved fjellfinnens flytninger eller kan forutsees å ville trenge til slikt bruk. Og i tilslutning til denne lovbestemmelse foreskriver reglementet at reinsamene skal være u'en ansvar om reinen gjør skade på jord som utvises i nærheten av ferdseisveier ifall jorden ikke holdes forsvarlig innhegnet med mindre forsetlighet eller grov uaktsomhet kan legges vedkommende reineier til last. I Finnmark er det så at noen flyttveier på sine steder fører tett forbi gårdklynger og det har opp gjennom tidene forårsaket en del kollisjoner med jordbruksinteressene. Jeg kan nevne at for noen år siden fikk vi omlagt og oppmerket en gammel flyttevei, flyttet den til et nytt sted, fordi at det

ofte var friksjoner og kollisjoner på dette stedet. Denne veiflyttingen foregikk altså i samarbeide med reindriftssamene og med jordbruksinteresser på stedet. Og lappfogeden var med. Jeg har hørt senere at alle, såvel reindriftssamene som de som har jordbruk i nærheten, er vel fornøyde med omlegginga.

Det har allerede før idag vært en mann her, professor Gjessing, som har talt litt om språket i forbindelse med jordsalgslovgivningen for Finnmark. Og det har tidligere vært talt og det har vært skrevet mye om dette kapitel. Jeg for min del tror ikke at kravet om kunnskap i bruken av det norske språk var gitt for å hindre samene i å kjøpe jord. Dette er da ganske innlysende og en kan lese adskillig om dette i forarbeidene til lov og reglement. Nei, vi må huske på at Finnmark i forrige århundre — bare kort tid før at det pågikk dette arbeidet med å få utarbeide jordsalgslov og reglement — utgjorde en stor del av et felles distrikt som hadde adskillig innflytting og påvirkning både fra Russland, ifra Finland og ifra Sverige. Og etter min mening var det dette forhold som gjorde at det kom inn en bestemmelse om at de som skulle ha utmålt jord måtte kunne tale, skrive og lese det norske språk. De norske myndigheter var den gang innstillet på å få disse områder kolonisert, få dem oppdyrket. Men vi har da sett at samene hele tiden jo har fått utmålt jord. Denne her bestemmelse har så vidt jeg vet ikke vært til noe hinder for at samene har fått utmålt sin jord når de har søkt om det til tross for at det ofte har fremgått av søknadsskjemaene at de slett ikke har mestra det norske språk. Så denne bestemmelsen om å kunne tale, lese og skrive det norske språk har ikke vært tatt høytidelig overfor samene, såvidt jeg vet. Bestemmelsen er forøvrig nå borttatt. Og en ting til mens vi snakker om språket: det gjelder også jordsalgsreglementet. »Udmaalt Jordeiendom gives særskilt norsk Navn.» Det er tydelig at denne bestemmelse ikke har vært fulgt den heller. Eiendomsmatriklen for Finnmark viser tydelig det. Praksis er, og jeg mener at det også tidligere har vært slik, at de som får jord utmålt, de får selv foreslå navn på sin eiendom. Slik er det idag. Men som regel er det jo også slik at når vi sender papirene til vedkommende same og ber ham om å gi forslag til navn, så kommer det gjerne forslag på et norsk navn. Og jeg har lagt merke til at navn med »sol» det går igjen svært mye. Hvor mange »Solbakken» f. eks. har vi ikke i Finnmark? Og »Solstrand» og »Solstad» — »det er sol ute og sol inne, sol i hjertet og sol i sinne». Personlig ser jeg gjerne samiske navn brukt som eiendomsnavn i tilfelle de har tilknytning til terrenget.

Jeg skal ikke gå noe nærmere inn på nåværende reglement vedrørende jordsalget — jeg skal bare få opplyse at både loven og reglementet er under arbeide for revisjon. Sentralmyndighetene har lovet å ta dette arbeidet så fort som mulig.

Jeg skal si noen ord om det emnet lensmann Dahl skulle ha — om ferskvannsfiske. Den generelle regel er at ferskvannsfiske i Finnmark er fritt for alle norske borgere. Det er inntatt bestemmelse om det i loven for laks- og sjørrettfiske. For fire vassdrag, fire store vassdrag i Finnmark, er det gitt særskilt lov om fiske eller særskilte bestemmelser. Men det er også gitt bestemmelser om at statens fiskerett såvel i lakselver som i ferskvann kan bortforpaktet, og i den senere tid er dette gjort i meget stor utstrekning når det gjelder lakselvene. Det frie fiske for alle har nemlig ført til at lakselvene har blitt alt for hardt beskattet og det har gått tilbake med fiskebestanden. Bestanden var en stund etter krigen, først i 50-åra, meget redusert, så redusert at fagfolkene — både fiskerikonsulenten for Nord-Norge og fiskeriinspektøren inne i landbruksdepartementet — uttalte at det var virkelig fare for laksebestanden i flere vassdrag på Finnmark. Og det er dette

som har gjort at vi i så stor utstrekning i den senere tid har måttet gå til å leie bort elvene. Det blir da gjort på den måten at statens fiskerett blir bortforpaktet til jeger- og fiskerforeninger, ikke til private, og det blir oppsatt strenge kontrakter. Foreningene pålegges plikt til å utføre kulturarbeide i elvene og i det hele tatt arbeide for å få opp igjen fiskebestanden. I disse kontrakter for bortleie av elvene blir det også inntatt bestemmelse om at flyttsamene har rett til å fiske uten å erlegge avgift. Når foreningene får leie elvene kan de selge fiskekort til andre, men vi fastsetter prisen de har lov å ta. Men flyttsamene har ifølge reindriftsloven rett til gratis fiske og det blir altså tatt inn bestemmelse om det i kontraktene. Det forekommer også at reindriftssamer får bruke garn selv om dette ellers er forbudt for andre. Som opplysning kan jeg si at hele 28 elver, små og store, idag er bortforpaktet til jeger- og fiskeforeninger.

Når det gjelder fiske i vannene så er forholdet at mange vann, særlig de som ligger nær veiene — riksvei 50 går jo gjennom Finnmark — blir utfisket, de er så og si fisketomme. De har hatt altfor hard beskatning. Men på mange steder behøver en slett ikke å gå langt innover vidda før en finner den rake motsetning. En kan finne vann der som er sterkt overbefolket.

Lakselvene og vannene i Finnmark representerer en stor rikdom og med riktig skjøtsel vil den sikkert kunne økes, kanskje til det doble, ja tredoble. Det er angitt at laksefisket i Finnmark idag representerer noe sånt som 3—5 mill. kr. Jeg regner da med sjøfisket hvor det vel taes 70—80 % av fangsten. Jeg kan også nevne at loven om laks- og sjøørretfisket er under revisjon. Det er mulig at enkelte elver burde reserveres helt for reindriftssamer.

Ialt er ti vassdrag i Finnmark nå blitt utbygd for kraftforsyning, men noen større regulering med neddemning av store arealer det er ikke foretatt i noe vassdrag. De forholdsvis beskjedne arealer som er neddemt ligger på statens grunn og jeg tror ikke at disse neddemninger kan ha spilt noen som helst rolle med hensyn til reinbeitene. Imidlertid står nå Pasvik-vassdraget for tur, og blir alle de fire projekterte kraftverk der bygget vil vi her få betydelig neddemning. Ialt vil 70 jordbruk bli berørt av neddemning i Pasvik, foruten statens grunn som det går hardest ut over. Det er i disse trakter, i Pasvikdalen, stor, delvis gammel furuskog. Men noe særlig reinbeite blir neppe neddemmet. Det er forøvrig forbud mot å beite med rein i Pasvikdalen om sommeren. Skjønn, et ekspropriasjonsskjønn vedkommende neddemningen i Pasvikdalen skal begynne nå på forsommeren, 1. juni.

Finnmark er stort, hele 48 000 km², men det er ikke så godt utnyttet som det kunne. Og tiltross for at landsdelen er stor så vil det likevel være noen rivninger mellom reindrift og jordbruk om beitestrekninger. Jordbruket har imidlertid i den siste tid hatt en rivende utvikling i Finnmark. Det kommer vel av at jorda har blitt dyrket mye bedre enn før. Ja, en kan si at det er først nå i de senere år at virkelig dyrking av jord har begynt for alvor. Og avlingene øker. Det produseres idag langt, langt større og verdifullere avlinger per arealenhet enn tidligere, og avkastningen per ku f. eks. har stadig øket i de siste år. Men kravet om mere beite for storfe er idag ikke å få utlagt store viddar i utmarka, kravet idag er kulturbeiter, forholdsvis små områder som kan gi en høg produksjon. En må mer og mer gå over til å dyrke beiter, og dette kan til en viss grad erstatte den beiterett som jordbrukerne ifølge sine hjemmelpapirer er tillagt i utmarka. Det samme er tilfelle med utmarksslåttene. Storparten av disse er allerede forlatt som en foreldet driftsform. Av jordsalgskommisjonens forpaktingsprotokoller ser jeg at i 1937, 20 år tilbake, var det over 800 utslåtter bortforpaktet, men i 1957 har tallet kommet ned i 200, og tallet synker fort vekk. Jeg kan også

her nevne at det tidligere på sine steder var brukt mye reinlav til husdyrsfor og på grunn av det lå også store områder fredet for beiting med rein fordi at de fastboende jordbrukerne hadde disse områdene til å hente reinmose til sine krøtter. Nå er bruken av mose til husdyra meget innskrenket, ja nesten bortkommet, og de fredete områder bør kunne frigis helt eller delvis til reinbeite.

Slik som jeg ser forholdet i Finnmark idag er det kort sagt på tre punkter det er konfliktårsaker. Det er: 1. reinbeitinga på innmarka til gårdbrukerne på forsommeren, 2. saubeitene og 3. sperregjerdene. Det sies, og det er sikkert noe i det, at reinen blir ikke så godt passa idag av voktere som tidligere. Dette har nok ført til at reinen har lett for å komme inn på innmarka på forsommeren når det er lite mat ennå oppå vidda. Når samene kommer med flokkene utover mot kysten — der ligger boplassene, der ligger gårdene — så har reinen lett for å søke ned til innmarka for å ta sin mat der. Dermed har vi konflikten med jordbrukerne. — Det var den ene årsak. Den andre er at jordbrukerne idag vil — og synes at de må — gå over til organisert saudrift med beiter inne på vidda. Tidligere var saudriften eller sauholdet i Finnmark drevet på den måten at sauene gikk som de ville rundt husene. Folkene torde ikke ha sauene til fjells — på vidda — for ulven. Idag er det annerledes. Jordbrukets talsmenn sier at en må få sauene på fjellvidda om sommeren for å få et lønnsomt sauhold. Men det er ofte at reindriftssamene motsetter seg dette, og her er det at jordbrukerne og reinbruksnæringens folk i det siste har tørnet hardest sammen. Men vi har også i den senere tid fått mange konflikter på grunn av alle de sperregjerdene som i siste tid er bygd for rein. Jeg nevnte at reinen blir ikke voktet i den grad idag som tidligere, men til gjengjeld så vil reindriftsnæringens folk ha gjerder, og ofte kommer disse i konflikt med jordbruksinteresser. Min mening er likevel den at disse konfliktene vil finne sin løsning.

For cirka et og et halvt år tilbake ble det oppnevnt et samarbeidsutvalg til å ta seg av slike saker. I det samarbeidsutvalget sitter det både reindriftssamer, lappefogeden og representanter for jordbruksnæringen. Formannen i jordsalgskommisjonen er formann i utvalget. Dette utvalget er altså bare ungt ennå. Vi har holdt to møter, men vi har behandlet i det hele 30 saker. Halvparten av disse sakene fant sin løsning i disse to møtene og den øvrige halvpart av sakene er under videre behandling. Det er tydelig at reineierne tar sikte på å få avløst en del slitsamt vokterarbeide ved å bygge sperregjerder. Og det er også mulig at dette er en riktig utvikling — en kan ikke si annet. Hvis det er så, da må jordbrukerne tale en del slike gjerder. Men det det gjelder om er å få lagt gjerdene slik at samtidig som de er til størst mulig hjelp for samene så må de være til minst mulig byrde og bry for jordbrukets folk. (Og jordbrukets folk i Finnmark er for en stor part samer.) En skal bare huske på at sperregjerder ikke helt kan avlaste gjetning av rein.

Det er satt igang en storstilt beitegranskning rundt i Finnmark. Den blir ledet av fagkonsulenter, av beiteskonsulenter. Resultatet av dette tiltaket vil sikkert få meget stor betydning når det gjelder å avgjøre hva slags dyr og hvor mange som kan beite på de forskjellige strekninger.

Skal jeg så til slutt si noen ord: Jeg sa at i de siste ti år er det utmålt til private 70 000 dekar av statens jord, i vesentlighet til jordbruket. Det er mulig at dette arealet i og for seg betyr litt innskrenkning i reindriftssamenes gamle rettigheter, men til gjengjeld er altså en rekke utslåtter forlatt. Den største ekspansjon i jordbruket har skjedd ved mere intensiv drift og dette bør og må fortsette etter min mening. Finnmarks jordbruk har sikkert ennå sin største jordreserv i de gamle boplasser som ennå ikke er tatt under ordentlig dyrking, men dertil så regner vi med at det finnes ennå omlag

300 000 dekar jord som er godt egnet for oppdyrking. Jeg ser det slik at det fremdeles må være god plass for en utvidelse av jordbruksnæringa uten at en dermed behøver å skade reindriften. En skal være merksam på at en meget stor del av jordbruksbefolkningen i Finnmark er samer. Og jordbruksnæringen kombinert med ferskvannsfiske synes å være et forholdsvis naturlig yrke for dem.

4. Samernas rättsställning och skogsbrukets intressen

Skuncke, Sverige: Den förelagda ämnesrubriken skall jag med benäget medgivande tillåta mig tolka så, att det här lilla inledningsföredraget skall avse endast de svenska samer, som bedriver rennärning. Och jag kommer här inte att befatta mig med judiciella eller administrativa synpunkter och inte heller med privilegier och rättigheter. Det faller sig naturligt, att jag håller mig till biologiska förutsättningar, och från dem kan envar initierad sedan dra behövliga näringsekonomiska slutsatser. Men en sak bör kanske redan från början sägas. Skogsland och i viss mån också fjällvidder, som de renskötande sedan länge fått disponera, har i dag avsevärt högre värden för hela vårt land än tidigare.

Då renbetesområdena nu har börjat krympa allt hastigare, ökas de kvarvarandes värden och därmed svårastigheten för rensamerna i allt snabbare takt. Detta gäller särskilt vinterbeteslanden. Detta faktum bör lämpligen ligga som bakgrund vid bedömningen också av förhållandet renskötsel—skogsbruk. Ordnat renskötsel har som känt bedrivits mycket länge i vårt land. Om ett ordnat skogsbruk kan man inte precis ha motsvarande mening. Men sedan ett sådant kommit i gång, har de två näringarna kunnat drivas sida vid sida utan egentliga svårigheter ända till för 15—20 år sedan. Då sattes en rationalisering in av det norrländska skogsbruket, varom mer strax skall ordas. Och när så renskötseln ungefär samtidigt kom att i viss mån modifieras, under påverkan bl. a. av sociala förändringar också i samernas livsföring, låg det i sakens natur, att anledningar till konflikter mellan de båda näringarna skulle kunna uppkomma. Glädjande nog har förhållandena här blivit betydligt bättre under de senaste fem åren.

Före 1940-talet tillämpade vi i skogsbruket vår vällovlige sparsamhet med virkeskapitalet så, att vi snålsparade genom att plocka ut bara de sämsta träden i skogsbestånden. Vi hade inte tillstånd att göra annorlunda. Resultatet blev, att vi bara ytterligare trasade sönder våra gammelskogar.

Redan 1916 hade emellertid Henrik Hesselman bevisat, att vi använde felaktiga metoder vid föryngringshuggningar. Men det tog 30 år, innan det rationella skogsbruket tilläts slå igenom.

Hur i all världen skall nu renägarna och renskötarna, konservativa liksom vi andra, myndiga, ansvarsmedvetna och självsäkra liksom vi skogsförvare, hur skall de kunna förstå, varför vi plötsligt, på 40-talet, lägger om det skogsbruk, som de har lärt känna — först under tusen år av Vår Herres herravälde och sen under knappa hundra år av skogsvårdsarbete? Det är om det vi skall upplysa renskötseln män. Vi skall visa dem, varför vi måste kalhugga och ofta till och med bränna, varför vi måste få ha den nya plantskogen något så när i fred, tills den nått över »renklövsgränsen», varför renarna inte är välkomna in i senvinterns avverkningstrakter. Det är egentligen bara de tre sakerna, vi behöver tala med dem om.

Renskötarna har ögonen med sig i skogen, och de har sett, att skogens skötselmetoder medför nackdelar för dem: till exempel att renlaven, renens vinterföda, bränns ihjäl och försvinner vid en hyggesbränning. Men inte många av dem har fått se renlaven komma igen, där den brunnit bort,

helt enkelt därför att hyggesbränningen i stort sett ännu knappast har fått pågå i 20 år, d. v. s. den tid det tar för renlav att komma igen, då det går som snabbast. Ofta tar regenerationen 40 år eller mer; efter en skogsbrand tar den mycket, mycket längre tid.

Det är emellertid endast granskogar av bärristyp och barrblandskogar av liknande ristyp, som måste underkastas, förutom kalhuggning, också löpbränning. Det har inte alla rensamer fått veta.

Nu nödgas jag tyvärr komma in på en del facksaker, som kanske inte kan intressera andra än parterna här, skogsskötselns och rennäringens män.

Det kan inträffa, att gamla glesa bärrisblandskogar har luckor och glesheter bevuxna med renlavar. Den vanligen nödvändiga löpbränningen här dödar naturligtvis renlavarna, och det är i regel inte önskligt, att också den nya skog, som skall komma därefter, blir så gles, att den kan hårbärgera renlavar. Här försämrar skogsvården således vinterbetesmöjligheterna för renen.

De rena granskogarna av bärristyp innehåller praktiskt taget aldrig renlavar och renarna brukar inte besöka granskogar för ordinär vinterbetning. Här försämrar således inte vinterbetet genom kalhuggning och löpbränning.

Snart sagt alla rensamer har klart för sig, att en kalhuggning, även om den inte åtföljs av hyggesbränning, för med sig en plötslig, ibland nästan chockartad snabb förbättring av sommar- och höstbetet därigenom, att de korta glesa sterila stråna av kruståtel ersätts av eller går upp i tätslutna bestånd av fertila exemplar. Hyggets s. k. sia-fas (ett par decennier med kruståtel) tar vid.

Skogstyper av bärrisrik gammal, gles skog, på fackspråket råhumusgranskogar eller råhumus-barrblandskogar, växer oftast på näringsrika marker. De ger inte på långa vägar det ekonomiska utbyte som motsvarar markens produktionsförmåga och måste därför snarast ge plats för växtligare skog. Och för att över huvud taget få upp denna nya skog på de granmarker, vi nu talar om, är en snabb markomvandling nödvändig. Endast kalhuggning jämte hyggesbränning ger förutsättningar härför. Skogsvårdaren har inget annat alternativ.

Inte alla rensamer har ännu fått klart för sig, att skogsvårdaren inte bränner och inte bör få bränna typiska lavmarker — vi övergår till dem nu — som också kan kallas tallmarker. De glesa gamla tallskogarna (tallhedarna) på de torraste, »skarpa» markerna måste kalhuggas, om man skall få upp nöjaktig plantskog i gammelskogens ställe. Lav- och mossrika tallskogar, som tillika är rika på bärris och växer på vanlig »torr» skogsmark, behöver man däremot i regel inte kalhugga. De kan föryngras under skärm- eller fröträäd.

I båda de här sistnämnda tallskogstyperna (lavhedar, respektive lav- och mossrika tallskogar) växer renlavar genom skogens hela omloppstid. Den metod för föryngringshuggning, som här bör användas, försämrar således inte vinterbetet för renen. Inte heller påverkar den nämnvärt sommarbetet.

När kalhyggen, obrända eller brända, kommit att omfatta stora sammanhängande områden, får man ibland höra rensamerna klaga över att snön på hyggena blir hårt packad och därför svårgrävd för renarna. Iakttagelsen är riktig. Skogsbruket bör i många fall ha möjlighet att jämka på hyggesförläggningarna. Å andra sidan vet man, att kalhyggen — särskilt sådana i vissa lägen — på senvintern blir snöfria långt tidigare än skog-beväxta marker och myrar. Och detta inträffar just den tid, som brukar vara svårast för renarna. Förhållandet har kunnat iakttas under de senaste tre till fyra veckorna i stora delar av Jokkmokks, Arvidsjaurs och Arje-

plogs skogstrakter. Renarna förstår genast att utnyttja sådana där barfläckar, och renägarna gläder sig.

Att skogens folk vill ha den nya plantskogen i fred för rentramp och dylikt under vintern, är självklart. Om ungskogsfälten är mycket stora, skulle de visserligen kunna inhägnas. Prov med att hänga ut avskräckande luktmedel pågår. Förbättrad vakthållning kring renflockarna från samernas sida är dess svårare att anordna, ju större kalhyggena och därmed plantskogsfälten görs.

Att skogsbruket inte gläder sig åt invasionen av renar i vinterns avverkningstrakter, är också klart. Djuren kan hårdtrampa snön och försvåra eller försena drivningsarbetet. De kan också bli dödade genom påfällning, då de ibland rusar fram för att börja beta skägglav på fallande eller nyfällda träd. De här invasionerna förekommer egentligen endast under vintarrar, huvudsakligen senvintrar, dåflen eller skarbildning gör det omöjligt för djuren att komma åt markens lavar. De skägglavar, de då vill åt för att stilla sin hunger, är ingen lämplig ersättning för renlavarna, utan endast ett nödfoder, som inte bör få tillgripas mer än några dagar.

Men hur skall nu en skogsman kunna veta, att renskötaren ofta inte har någon annan utväg än att släppa renarna ur hand, som det heter, då de inte längre kan gräva fram renlav, och då skare också gör det möjligt för dem att skena till andra trakter för att stilla hungern? Här arbetar renforskningen sedan några år på att få fram ett hjälpfoder att sättas in, då så krävs.

Jag skall inte ta flera detaljer. Förhållandet mellan skogsbrukets åtgärder och renskötseln skulle sammanfattningsvis kunna uttryckas ungefär så här.

För renskötseln råder det sällan brist på sommarbete i skogslandet. Då betar fjällrenarna i fjället och skogsrenarna huvudsakligen i myrarna. Det är vinterbetet och oftast också vårbetet, som mest påverkas av skogliga åtgärder. När skogsvårdaren kalhugger och bränner en gammal, tidigare trasshuggen bärrisrik granskog, utrotas de i somliga luckor växande renlavarna och får i de flesta fall aldrig mer möjlighet att komma in igen. När skogsvårdaren behöver skydda den nya plantskog, som man lyckats få in genom självsådd, kanske genom skogsodling — antingen efter trakhuggning med skärmträd eller fröträd eller efter kalhuggning med eller utan bränning — kan renarna anställa tramp- eller andra skador på plantor, som ännu inte nått — låt oss säga — sju, åtta, nio decimeters höjd.

Skogsvårdarens skadegörelse på rensens vinterbete kan mildras genom inskränkning av hyggesarealerna, som jag nyss sade, dock medförande förseening av arbetsprogrammet att omföra trasskogarna till växtligare sådana. I vissa fall kan den möjligen lindras också genom anordnande av hjälputfodring.

Renarnas skadegörelse på plantskog kan, ehuru inte med säkerhet, undvikas eller mildras genom att man hägnar in plantskogen, vidare genom ökad vakthållning från renskötselns sida — dock inte heller detta sistnämnda med säkert resultat. Att här generellt väga för och emot är svårt.

För några år sedan bestämde domänstyrelsen, att åtgärder i skogsvårdande syfte — således även s. k. föryngringshuggningar — tills vidare inte skall förekomma i skogar, som ligger ovan en viss höjd över havet, s. k. höjdläges-skogar. Domänstyrelsen har därför på papperet dragit upp en tillfällig s. k. skogsodlingsgräns, ovan vilken skogarna under ungefär de närmaste två decennierna skall lämnas orörda av såg och yxa.

Här har rennäringsen att anteckna en omständighet av stor positiv betydelse, även om beslutet om skogsodlingsgränsen kanske först och främst tillkom av skogsekonomiska skäl. Om nu denna skogsodlingsgräns överallt kunde dras så, att lappbyarna får tillräckliga betesland för sina renar ovan-

för gränsen, medan de för rennäringen ogynnsamma följderna av vissa stora skogsåtgärder nedan denna gräns hinner dämpas eller försvinna, skulle mycket vinnas.

Rennäringen har det svårt just nu, då också stora förluster väntas genom vattenregleringar. Alla ansträngningar bör göras för att hjälpa den. Här kommer begreppen upplysning och forskning in i bilden. Något är gjort här, mer finns att uträtta.

I fråga om upplysning kan följande sägas. För att dels söka bringa reda i begreppen för den nybegynta renforskningen, som skulle syssla bl. a. med problem av den här arten, dels låta företrädarna för rennäring och skogsbruk lägga fram sina synpunkter och krav, var det angeläget att ordna några regelrätta kurser. Diskussionerna mellan skogsfolk och renskötare kan sägas ha gett åsyftat resultat, även om de i många ögon blev lite långtråkiga.

Samtidigt med och till och med ett par år före den första kursen av det nu nämnda slaget prövades utvägen att nå ungdomen vid nomadskolornas högsta klass och vid samernas folkhögskola med upplysning om de enklaste grunderna för norrländskt skogsbruk. Åtgärden avsågs verka mer på lång sikt. Små praktiska kurser, inne eller mest ute i fältet, ges nu årligen i nomadskolornas högsta klass, varvid en särskilt utprovad kursplan följs. Nomadbarnen har visat sig både vilja och kunna tillgodogöra sig denna undervisning utmärkt väl.

Efter mångårigt samråd först och främst med nomadskolinpektören och nomadlärarna, därjämte med lappfogde samt flera jägmästare i de norrländska reviren, tvekar jag inte att inför detta forum nu framföra ett önskemål nummer ett: att få till stånd ett litet årligt klarläggande inför norrländska skogsskolors lärare och elever av de biologiska och näringsekonomiska betingelserna för nutidens renskötsel. En liten enkel kursplan kommer snart, och jag kan inte tänka mig annat än att förslaget kommer att antas, kanske modifierat, av domänstyrelsen.

Bakom skympar genast ett önskemål nummer två: att få anvisning på en yngre jägmästare, som kan läras upp till att behärska inte endast skog utan också en del om renar och beten, innan den gamle, som hittills hållit i skaffet, faller. Jag tors kanske också nämna, att förslag har kommit, nu senast från två nordsvenska revirförvaltare, till och med om någon liten undervisning vid skogshögskolan i de här sakerna.

Man stöds i sin gamla vilja att påyrka ömsesidig, kontinuerlig undervisning, då man just får yttranden över det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget, där yrkanden reses från flera håll både utomlands och inomlands om upplysning — jag förmodar, att yrkandena avser upplysning också för renskötare och inte bara för ungdom. Där möter vi också kravet om medel till forskning. Då det gäller forskning, skall jag nöja mig med att peka på två forskningsuppgifter — det finns naturligtvis många fler. Dessa två berör och måste, såvitt jag förstår, intressera både skogsbruket och renskötseln.

En undersökning av snöförhållandena för praktiska ändamål lär aldrig vara utförd i våra nordiska länder, just där den skulle ha betydelse — särskilt för att lära känna det reciproka förhållandet mellan renlavarna och snön — och där den är billig att utföra. I mars 1958 satte renforskningen i gång med ett antal snöprovtytor, inom vilka snön mättes, undersöktes och beskrevs med bestämda intervall genom vintrarna. Samarbete hade dessförinnan sökts med Abisko naturvetenskapliga institution, med nomadskoleväsendet och med samernas folkhögskola samt med Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Revisionerna har — efter vederbörliga instruktio-

ner och inspektioner i fältet — gjorts kostnadsfritt av personal respektive elever vid de nämnda institutionerna. Tanken är att till hösten göra de hittills försöksvis utförda arbetena till ordinarie uppgifter och då söka få motsvarande arbete utfört vid norrländska skogsskolor. Det beräknas behöva pågå ungefär tio år.

En i princip motsvarande långtidsundersökning av renlavarnas tillväxt och regeneration samt deras beroende av klimat och snöförhållanden samt — som jag nyss nämnde — av marktyp, rentramp, renbete och skogsbruksåtgärder har renforskningen likaledes planerat och igångsatt. Samarbete är också här säkrat med Abisko naturvetenskapliga institution. Här behövs många och tämligen stora provtytor och dessa måste inhägnas. Revisionerna måste göras av lackmän, men de behöver kanske inte förnyas mer än vartannat eller vart tredje år, ungefär 10 till 15 år framåt i tiden.

Av resultaten från dessa snö- och lavundersökningar kan mycket bli att hämta för att möjliggöra den rationalisering av renskötseln, som talats om i Nordiska rådet.

Det alltmer pockande tvånget att hushålla med renens vinterbetesmarker — som redan i och för sig är för små, när renlavarnas regenerationstid är så lång och när lavarna kan bli oåtkomliga genom flen och andra förhållanden av klimatisk natur — har också aktualiserat kravet på att nedbringa omloppstiden i renskötseln. Det kommer inom kort en liten publikation härom från renforskningen.

Sedan nu också Kungl. Maj:t för några månader sedan sagt, att domänverket bör ta skälig hänsyn till renskötseln, då dess skogsvårdsåtgärder planläggs och utförs och sedan man under årens lopp har sett goda bevis på att så gjorts ute i fältet, har jag för min del inga farhågor för att rensamerna skall råka i några större svårigheter i sitt förhållande till skogsbruket. Härvid har jag, tror jag, också goda skäl att förutsätta, att också förvaltningarna vid de stora skogsbolagen och allmänningarna kommer att tillämpa domänverkets metoder.

5. Diskussion

Hans Olsson, Sverige: Jag skulle vilja ta upp den här frågan om skogsbruk och renskötsel kanske från en något annan ända än vad jägmästare Skuncke gjorde. Det är ju så, att inom ganska stora områden bedrivs renskötsel och skogsbruk på samma marker. Det kan inte undgås, att det blir störningar då. Som jägmästare Skuncke närmare har utvecklat, kan renskötseln göra vissa skador på skogen, och skogsbrukets åtgärder kan åtminstone temporärt göra en hel del ohägn för renskötseln på vissa ställen. Man kan alltså säga, att åtminstone på kort sikt kan bägge näringarna skada varandra. Under sådana förhållanden måste man göra en avvägning av intressena. Vid den avvägningen brukar hävdas från rennäringens förespråkare, dels att renskötselns intressen bör ges företräde av historiska skäl och dels att renskötseln som den svagare och för störningar känsligare näringen måste kräva stor hänsyn. Från skogsbrukets sida kan man säga, att den nationalekonomiska betydelsen av att skogsmarkens virkesproduktion höjes och virkets tillvaratagande sker på ett ändamålsenligt sätt är så stor, att man måste kräva hänsyn för de synpunkterna. Bestämmelser, som inskränker skogsmännens handlingsfrihet på ett sådant sätt, att ett rationellt skogsbruk inom vissa områden omöjliggöres eller avsevärt försvåras och fördyras, vilket kan ske exempelvis genom generella förbud emot vissa skogsvårdsåtgärder, kan i värsta fall medföra en minskad virkesproduktion, sämre ekonomiskt utbyte av skogsbruket och sämre utbyte av skogsindustrien också.

Därmed minskade exportmöjligheter för hela landet och inte minst försämrade försörjningsmöjligheter för befolkningen i skogsbygderna.

Det är sant, att en ganska stor del av de områden, där det bedrivs både renskötsel och skogsbruk, ligger i så pass dåliga avsättningslägen, att skogens rotvärde hur som helst är lågt. Det kan väl kanske tyckas, att förlusten inte skulle bli så stor, om det där låga rotvärdet ytterligare sänktes eller helt försvann. I själva verket är det snarare tvärtom. Just i de trakter, där skogsbruket arbetar med mycket små marginaler, är näringen särskilt känslig och därmed också bygdens försörjningsunderlag känsligt. Så länge skogsbruket går ihop, kan också befolkningen få arbete, även om skogsägarens vinst blir obetydlig. Men skulle rotvärdet sjunka ytterligare ner emot noll, så att ett ekonomiskt skogsbruk blir omöjliggjort, då blir också befolkningen, som i de här trakterna i regel är helt beroende av tillgången till arbete i skogen, utan försörjningsmöjligheter. Det måste därför vara angeläget att hänsyn för renskötselns intressen inte får drivas så långt, att skogsbrukets förutsättningar allvarligt försämrats.

Om man undersöker hur bestämmelserna i de olika länderna har utformats för att reglera mellanhavandena mellan de här båda näringarna, finner man, att det i Finland och även i Norge utfärdats föreskrifter för att skydda skogens känsliga föryngringsområden mot renskador. Sådana föreskrifter har vi inte — åtminstone inte i den utsträckningen — i Sverige. Vi har inte heller några direkta lagbestämmelser, som verkar i andra riktningen, d. v. s. hindrar skogsmännen att vidta åtgärder, som kan medföra svårigheter för renskötseln. Jägmästare Skuncke sade, att han inte hade några större farhågor för de svårigheter, som kunde möta renägarna att få förståelse för sina synpunkter i det här fallet ifrån skogen. Från skogens sida har vi nog inte nu längre kanske så stora farhågor för att det skall gå åt andra hållet heller, d. v. s. att det skall kunna komma bestämmelser, som allvarligt försvårar skogsbruket. Det har dock inte saknats tidigare framstötter, bl. a. om att det skulle direkt utfärdas förbud för hyggesbränningar på ganska stora områden. Likaså har förbud mot kalhuggning över huvud taget inom vissa trakter påyrkats. Emellertid kan vi säga, att under 1950-talet har relationerna mellan parterna förbättrats ganska bra.

Jägmästare Skuncke talade en hel del om det samarbete, vi har i gång och som jag tror man kan säga, han har ganska stor ära utav. Det har varit flera kurser med informationer och diskussioner, där vederbörande från ömse sidor har lärt sig en hel del om den andra näringen. Och domänstyrelsen har ställt personal till förfogande, som biträder vid undervisningen i nomadskolorna. Frågan om motsvarande undervisning i renfrågorna vid skogsskolorna har vi också preliminärt haft uppe. Jag tror inte, att det kommer att bli svårt att komma överens om det heller.

Beträffande de krav, som kan ställas från renskötselns sida, har jägmästare Skuncke i en nyligen utkommen bok bl. a. sagt, att det egentligen är två krav, som renskötseln med fog kan resa, två principkrav vill jag säga. Det kan ju vara detaljer sen också. Det ena är en maximering av stubbhöjden vid röjning och hyggesrensning, och det andra är en hyggesförläggning så beskaffad, att inte flera stora årshyggen i följd slås upp intill varann. Sådana krav finner vi inom domänverket vara mycket rimliga, och dem skall vi söka tillmötesgå. Jag tror inte heller, att det svenska storskogsbruket i övrigt har mycket att erinra mot sådana krav.

En speciell sak är en, vi kan säga, rationaliseringsåtgärd, som inom det svenska skogsbruket på sista åren har lagts ned mycket arbete på, nämligen markbyten mellan olika skogsägare i syfte att sammanföra varje ägares skogsinnehav till ett mindre antal stora och väl arronderade enheter. I Norr-

land har genomförts flera sådana byten av ganska betydande omfattning mellan domänverket å ena sidan och de olika skogsbolagen å den andra sidan och likaså skogsbolagen sinsemellan. Dessa byten medför väsentligt förbättrade möjligheter att genomföra en del rationaliseringsåtgärder och är av stor betydelse för det samlade skogsbrukets ekonomi. Här kommer renskötselns intressen in i bilden, när domänverket engagerar sig i ett byte av den här sorten inom renbetesområdena. I den svenska renbeteslagen görs ju nämligen på vissa punkter skillnad i fråga om renägarnas rättigheter på kronans mark och på mark i enskild ägo. Om domänverket byter till sig en del nya marker och avhänder sig andra, kommer alltså renägarna att få sina rättigheter utvidgade i viss mån på de nya kronoparkerna men samtidigt förminskade på de kronoparker, som övergår till annan ägare. Man kan kanske säga, att för renskötseln i stort skall väl fördelar och nackdelar av en sådan sak uppväga varandra. Men det är klart, att enskilda renägare kan få en försämring genom ett sådant här markbyte. Vid en del av dessa byten har därför träffats överenskommelser om att de renskötande lapparna skall tillerkännas vissa rättigheter, som motsvarar dem, som de har på kronans mark, även på de marker, som genom bytena har gått ifrån kronan och kommit i bolagens händer. Det har alltså visat sig, att det också i sådana fall går bra att komma överens, även om uppgörelsen kanske kommit att medföra en viss extrakostnad för skogens del. Det är dock inte alltid det går så bra. Just nu är det ett aktuellt byte, kanske ej så omfattande men ändå angeläget, där en lappby har krävt, att det bolag, som genom bytet kommer att förvärva kronomark, skall förbinda sig att inte utföra några hyggesbränningar på det området. Det är inte färdigdiskuterat än, vi hoppas väl, att vi skall kunna komma överens där också, men det kravet var litet häftigt ifrån skogsbrukets synpunkt sett. Sammanfattningsvis vill jag säga, att vi inom domänverket och, jag tror jag tors påstå, inom det svenska storskogsbruket i övrigt är inställda på att visa förståelse för alla rimliga önskemål från rennäringens sida, och vi vill sträva efter att lösa våra gemensamma problem i samförstånd utan att det skall behövas några nya lagföreskrifter eller dylikt.

Ruong, Sverige: Jag är överens med inledaren och den föregående talaren, att konflikterna mellan renskötseln och skogsbruket numera har minskat tack vare upplysningsverksamheten å ömse håll. I SSR:s yttrande till Nordiska rådet säges dock bl. a.: »Bestämmelser om ersättning för intrång genom skogsvårdsåtgärder böra övervägas.» Man kan nämligen inte komma ifrån att vissa skogsvårdsåtgärder medför, i varje fall lokalt, en fördyring av renskötseln. Om renskötarna skall avhålla renarna från kalhyggen och skogsodlingar, innebär det en fördyring av renskötseln, som bör ersättas.

En annan sak, kanske av vittgående principiell betydelse: man efterlyser en ekonomisk-geografisk grundforskning i fråga om lönsamhetsförhållandet mellan olika näringar. Var går den gräns, där renskötseln är den mest lönande i förhållande till skogsbruket. Det finns ju en skogsodlingsgräns, ovanför vilken skogsvårdsåtgärder för närvarande icke anses löna sig. Ovanför den gränsen har renskötseln större svängrum gentemot skogsbruket. När det gäller kalhuggningar och hyggesbränningar, kan en lekman inte låta bli att tvivla på det ekonomiskt berättigade i en del av dem. När man far med buss från Arvidsjaur till Arjeplog, ser man väldiga kalhyggen ganska nära barrskogsgränsen. Man frågar sig: har verkligen skogsforskningen kommit till entydiga resultat i fråga om kalhuggningarna? Har skogens folk verkligen gått till grunden här? Lönar det sig att kalhugga så nära trädgränsen. Finns det inte olika meningar härom

bland fackmän? Jägmästare Skuncke nämnde här nyss, att renskötarna är förvånade över plötsliga omsvängningar i fråga om skogsvårdsåtgärder. Det är sant. Jag har hört från skogshåll, att meningarna verkligen är delade i fråga om olika skogsvårdsåtgärder. Man gör inte längre så stora kalhyggen.

Det är samerna som renskötare som lider intrång genom dessa åtgärder, vilka kanske icke är fast grundade genom forskning. De blir förskräckta. Samerna är nog beredda att lämna plats, där det verkligen gäller väl grundade åtgärder i fråga om skogen liksom också annars. Men man har nog rätt att kräva, att de åtgärder som vidtas är grundade i verkligheten.

Höjer, Sverige: Bara ett ord med anledning av det sista anförandet. Det talades om skogsodlingsgränsen, som domänverket drog upp 1951—1953. Denna är nog i viss mån missuppfattad. Det var en gräns som vi drog upp, därför att uppgifterna att åstadkomma föryngring inom de väldiga områden, som avverkades i samband med slutexploateringen av de stora urskogstillgångarna — uppvuxna under tre, fyra hundra år — under ett fåtal decennier krävde väldiga insatser. Man måste ta det i den ordningen, att man först föryngrar de bästa boniteterna, där det lönar sig bäst. Det är som en arbetsplan för skogsvårdsarbeten, att man tills vidare har lagt de områden, som ger den minsta produktionen på lång sikt, utanför.

Skogsodlingsgränsen har också haft andra motiv. Det är riktigt, att — som doktor Ruong mycket riktigt sade — man inte är på det klara med på vad sätt man skall kunna för framtiden få en god och bra avkastning genom skogarna. Skogsforskningen är inte färdig på det området riktigt ännu. Det är ju också sant, att man kan ha olika meningar om föryngringsmetoderna. Domänverket har gjort sig stort besvär med att försöka få alla sakkunniga med i de här övervägandena. När vi drog upp gränsen, hade vi med oss skogsforskare upp i fjällbandet, och vi har följt hela tiden den diskussion, som har förts inom och utom verket och som i sommar fortsattes tillsammans med forskare i samband med fjällskogssresor. Vi samlar nog upp allt vad man kan av skoglig sakkunskap på det här området, innan vi gör någonting. Det är därför inte riktigt, att det är en ekonomisk gräns som är dragen. I många fall kan mycket virke med stor ekonomisk avans hämtas ifrån områden ovanför gränsen, men vi har låtit det vara, därför att vi inte är riktigt säkra på hur man bäst skall få upp den nya skogen och därför att vi har koncentrerat oss på bättre områden till att börja med.

Vad sedan beträffar frågan om att dessa områden, eventuellt med vissa utvidgningar, skulle kunna avsättas för rennäringen, under det att skogsnäringen skulle hålla sig längre ner, har jag ju svårt att tro, att det är möjligt att på vetenskapliga grunder dra upp någon bestämd gräns mellan skogsskötseln och renskötseln. Redan för skogsbrukets del är det utomordentligt svårt. Vi måste laborera med avkastningskalkyler på upp till 150 år, och då vet ju herrarna väl, vad räntan betyder, när man skall räkna fram avkastningen. Vi måste nog i stor utsträckning nöja oss med att vi vet, att det kommer att bli skog, som vi ungefärligen kan bedöma till utseendet, och räkna med att den kommer att bli väl använd. Jag erinrar om vad byråchefen Olsson sade för en stund sedan, att det är utav en utomordentlig betydelse för hela den övre norrländska bygden, att man får en ordentlig råvarubas ifrån skogarna. Jag tror för min del, att man inte kan dra upp en sådan gräns, och det skulle vara märkvärdigt, om det verkligen blir behövt. Jag är rätt övertygad om att skogsnäringen och rennäringen kan samsas på samma marker. Vad som har hänt under det sista decenniet tyder närmast på att det finns mycket goda möjligheter att

förena dessa båda näringar. Då skall man väl inte dra upp en gräns, som förmodligen är både konstlad och oriktig.

Vi på skogssidan tror att det är möjligt för oss att ta en sådan hänsyn till rennäringens problem, att både skogsnäringen och rennäringen kan leva sida vid sida. Det anser jag är en praktisk linje att arbeta efter.

Carl Johansson, Sverige: Med utgångspunkt från jägmästare Skunckes anförande, där han nämnde, att nomadskolorna har företagit skogsexkursioner med sina elever, så kanske jag som kompletterande upplysning här skulle nämna, att det var med bl. a. min klass, den centraliserade sjuan vid Gällivare nomadskola, med barn från Jokkmokk, Arjeplogs och Gällivare nomadskolor, som dessa exkursioner ägde rum. Organisatoriskt har detta varit möjligt tack vare att det är en sjunde klass med A-form, bestående enbart av 14-åringar. Jag var med i Jokkmokk hösten 1958, och nu planeras en liknande tvådagarskurs också till hösten. Kursen i Jokkmokk var förlagd till Pärälvens revir och leddes av revirförvaltaren, jägmästare Sparre, och chefen för renforskningen, jägmästare Skuncke. Barnen fick sedan i uppsatsform och i arbetsböcker redögöra för dessa exkursioner. Av barnens redogörelser att döma var denna tvådagarskurs i Jokkmokk mycket bra upplagd, ty uppsatserna visar, att eleverna fått en hel del värdefull kunskap. Det visar ju, att bara dessa kurser läggs upp riktigt, så är de till stor praktisk nytta.

Vi hade en exkursion i Gällivare för inte så länge sedan med revirförvaltaren i Gällivare revir och hans assistent, jägmästare Skuncke samt nomadskolinspektören. Nu planlägges en liknande kurs till hösten i Gällivare. Med den uppläggning och ledning dessa kurser hittills haft tvivlar jag inte på att det skall bli resultat av dem. Vi får bara hoppas, att vi skall kunna fortsätta med detta. Jag vill framför allt peka på, att när det organisatoriskt är ordnat så, att man har en A-form med samebarn och renskötarbarn med ensartade intressen, så går det säkert bättre att ordna sådana kurser.

Nordquist, Sverige: Docenten Ruong satte fingret på en öm punkt, när han ställde en fråga, som närmast var riktad till skogsmännen angående rättmätigheten och riktigheten av stora hyggen, som han hade sett vid sina resor i inre Norrland. Och jag kan förstå honom, om han blir förvånad vid åsynen av dessa stora kalläggningsar. Han ställde frågan så, att han undrade om skogsforskningen var entydig i sin rekommendation, när det gällde dessa hyggen. Jag skulle vilja svara honom, att såvitt jag kunnat bedöma saken — jag har visserligen inte så stor erfarenhet av inre Norrland men väl från övre Dalarna med ungefär motsvarande förhållanden, vi har ju som bekant renar även i Idre socken, en ingalunda liten kommun — är skogsforskningen nog alldeles på det klara med att själva kalläggningsar av marken är det enda riktiga för att få fram ungsogor. Den vägen anvisades ju redan 1916 av professor Hesselman, som det nämndes här av någon av talarna.

Meningarna bryter sig kanske mera, när det gäller storleken av hyggerna. Där tror jag inte, att skogsforskningen ännu har sagt sista ordet. Och jag för min del vill ansluta mig till dem, som anser, att en viss försiktighet bör iakttagas, då det gäller hyggernas storlek, i varje fall i närheten av trädgränsen. Vi hörde ju också, att jägmästare Skuncke var inne på rekommendationen, att hyggerna skulle begränsas och att det i varje fall inte skulle läggas ut hyggen år efter år bredvid varandra, vilket naturligtvis kan leda till stora hyggen i den mån som inte de först upptagna blivit föryngrade.

En annan sak, som också diskuteras rätt mycket inom skogsforskarkretsar och där man väl också har litet delade meningar, är frågan om brän-

ning eller inte bränning på dessa hyggen. Bränning är ju en metod att åstadkomma en hastig omvandling av marken, men om man tar det litet lugnare, så kan ju sol och vind göra ungefär samma sak. Det tar emellertid längre tid, och det är ju så nu för tiden, att det är brådska med allting. Därför kan man väl säga, att bränningen för närvarande kanske har det övervägande antalet förespråkare inom modernt storskogsbruk, i vad gäller den önskvärda föryngringen av främst råhumusmarkerna efter avvecklingen av rest- och trasbestånden på dessa.

Ruong, Sverige: Det gäller inte bara hyggenas storlek utan också deras läge i förhållande till trädgränsen, alltså hur nära trädgränsen det kan vara lönsamt att kalhugga. Jag tror, att trädgränsen kan flyttas ned genom kalhuggningar, för en tid i varje fall, om man nämligen kalhugger intill den. Samerna har ibland kalhuggit omkring sina visten — det gäller björkskog — och då har trädgränsen flyttats ned.

Tidigare har jag nämnt lönsamhetsförhållandet mellan skogsbruket och renskötseln. Men samma gäller t. ex. jordbruket och renskötseln. Det finns kommuner uppe vid trädgränsen, där man bör fråga sig, vilken av de båda näringarna som är nationalekonomiskt viktigast. Jag tänker på vår nordligaste kommun, Karesuando. Jordbruket där lever genom konstgjord andning, medan renskötseln står på egna fötter, som den alltid har gjort där. Men hur långt nedanför Karesuando blir jordbruket den lönsammare näringen? Gränsen mellan regioner, där renskötseln är mest lönsam, och sådana, där jordbruket är det, är naturligtvis inte skarp. Men ekonomisk-geografisk forskning borde syssla med dessa frågor.

Jag ville också passa på tillfället att tacka domänstyrelsen för den hjälp, den genom sina tjänstemän lämnat nomadskolorna att lära känna skogs- och vårdssåtgärdernas mål och mening.

Tisdagen den 21 april kl. 10.00

1. Samernas rättsställning i förhållande till gruvdriftens och industriens intressen

Hedbäck, Sverige: Det här ämnet kunde nog förenklas, därför att industri egentligen inte finns i de trakter, där renskötsel bedrivs, annat än i form av gruvdrift. Vi vet, hur svårt det är att få industri till våra trakter i Norrland, och att få den långt från kustlandet upp i lappmarken motsvarar inte ett realistiskt tänkesätt. Alltså: den fråga, jag skall behandla, gäller mötet mellan gruvdrift och renskötsel i samernas land. De största gruvorna i Sverige, vårt lands stolthet, Kiruna-gruvorna, har jag i mitt lappfogdedistrikt, och det är fördenskull jag har blivit anmodad att i dag ge en liten orientering i ämnet.

Först vill jag kanske göra en liten sammanfattning av vad vår gruvlag innehåller. Gruvlagen är av den 3 juni 1938 och har trätt i kraft den 1 januari 1940, med vissa tillägg senare år. När det gäller inmutning, som är det första skedet, när en mineralfyndighet blir föremål för uppmärksamhet, så finns det inget hinder härför. Inmutningen ger rätt att undersöka en mineralfyndighet både på allmän och enskild mark. Inmutningsrätten gäller alltså all mark. De undantag, som finns förtecknade i 5 § i gruvlagen, gäller en del olika saker, men för vår del är främst nationalparkerna av intresse. På nationalpark kan inmutning i princip inte beviljas, men om synnerliga skäl förekommer, kan Kungl. Maj:t besluta om inmutningsrätt också på sådan mark. Vi har förmodligen anledning anta, att om mycket betydelsefulla

malmfyndigheter skulle finnas på nationalparksområde, så är det troligt, att mark också där skulle undantagas till förmån för gruvdriften.

Inmutningen ger alltså rätt att undersöka en mineralfyndighet, vilket innebär att schakta, mäta och råbryta. Man råbryter för anrikningsändamål, naturligtvis bara i liten skala; en inmutning innebär inte något större intrång i marken. Och markägarens intressen tillgodoses genom att den som inmutar är skyldig att lämna pant och borgen för ersättning till markägaren i form av årliga avgifter och full ersättning för skada eller intrång, som han genom sin verksamhet å det inmutade området kan åsamka markägaren. I allmänhet visar det sig, när det är fråga om enskilda marker, att det går ganska bra att komma överens om sådana saker. Avgifter behöver ofta inte ens erläggas, ty markägaren är ju intresserad av att det på hans mark skall finnas värdefulla mineral, och en inmutning väcker hans livliga intresse och förhoppningar. Markägaren kan alltså inte hindra inmutning, och han kan inte ens överklaga bergmästarämbetets beslut om inmutningsrätt. Inmutningen gäller tre år. Om besvärigheter har förekommit vid undersökningarna, kan bergmästaren förlänga inmutningen med två år. Sedan kan kommerskollegium som högre instans ytterligare förlänga en inmutningsrätt i tre år, om synnerliga skäl föreligger.

Nästa skede i fråga om mineralfyndighetens bearbetning eller tagande i anspråk är utmålsläggningen. Då har det visat sig att en fyndighet, som har inmutats, är brytbar; den är av beskaffenhet att kunna ge upphov till en gruvindustri.

Bergmästarämbetet håller utmålsförrättning, och genom den tillförsäkras alltså finnaren, utmålsökaren, rätt att börja bryta sin fyndighet. Vid utmålsförrättningen läggs fyndigheten ut enligt gällande regler, och sökanden får lösa mark för sitt industriella behov. Själva utmålet lägges över fyndigheten efter innehavarens önskan, alltså så som hans mineralfyndighet ligger. Dessutom får han rätt att vid utmålsförrättningen tillförsäkra sig områden utanför fyndigheten, alltså sådan mark, som han behöver för byggnader, för vägar och anläggningar, för att lägga upp lager och allt vad som utanför själva brytningen behövs för ändamålet. Vid utmålsförrättningen bestämmes lösensumman. Bergmästaren har att med sina godemän bestämma härom. Därvid fastställs markens avkastningsvärde; markägaren skall få fulla värdet för marken plus hälften av detta värde.

Försvarsavgifter betalas för alla utmål. De är för närvarande i Sverige 10 kronor per hektar, av vilka staten tar hälften och markägaren får andra hälften. Om det t. ex. gäller utmål ovanför odlingsgränsen och på statens marker, så tar staten bägge hälfterna, dock så, att den ena upphäres av domänenverket. Försvarsavgifter erläggs även av markägaren själv. De kan uppgå till rätt höga belopp. Jag kan nämna, att just i Kiruna-gruvorna, som jag talat om, betalar utmålsägaren 5 080 kronor om året, av vilka domänstyrelsen får 2 540 kronor årligen. Försvarsavgifterna erläggs till bergmästarämbetet, och jag kan nämna, att norra bergmästarämbetet i Luleå för närvarande årligen uppbär i försvarsavgifter 80 000 kronor. Försvarsavgifter betalar man ju som bekant ofta också för gruvor, som inte alls är i användning. Man försvarar sin rätt att börja bryta dem, när konjunkturen blir lämplig, ty man mister rätten till sitt utmål, om man »sönar», som det heter, d. v. s. om man försummar att betala in sin försvarsavgift.

I fråga om avgifter och ersättningar enligt gruvlagen återstår att nämna avgäld till markägare. Om en fyndighet görs på låt oss säga privat mark, så skall markägaren få en procent av bruttovärdet på det uttagna mineralet men högst 5 000 kronor om året och i högst 20 år. Det innebär alltså, att en person, låt oss säga en privat jordägare, på vilkens mark en gruvfyndighet

har upptäckts och bearbetats, kan räkna med 100 000 kronor i avgäld härför. Detta är ju en ersättning enligt den senaste gruvlagen i stället för som tidigare markägarrätt. Då var markägaren under förutsättning, att han var med och bekostade verksamheten, ägare till hälften av företaget. Enligt ett utarbetat förslag till ny gruvlag är det meningen att höja avgälden åt markägaren till 10 000 kronor om året i 20 år, vilket innebär att han kan räkna med att få ända upp till 200 000 kronor i avgäld för en gruvfyndighet på hans mark.

Detta är nu i huvudsak vad som gäller enligt gruvlagen. Jag har velat redogöra för det här om avgifter och ersättningar, därför att det är aktuellt med vissa förslag om att sådana medel, när det gäller nyttjanderättigheter i trakterna ovan odlingsgränsen, skall tillföras lappfonden och alltså användas till förmån för samerna och renskötseln.

En särskild sak som har tillkommit på senare tid är uranfyndigheter; vi har börjat få ansökningar om koncessioner att söka uran också i Lappland. Det är ju en så pass ny sak, att man hittills liksom inte varit beredd på den. Ärenden om uranfyndigheter handläggs nu enligt stenkolslagen, som ju annars inte har intresse i det sammanhang, som vi håller på med. Stenkol finns inte uppe i Norrland och inte heller skiffrar och leror och liknande fyndigheter, som i andra delar av riket har visst industriellt intresse. Enligt det nya förslaget till uranlag skall en procent av värdet av det framtagna materialet tillfalla markägaren utan insats i brytningen.

Alltså — i gruvlagen finns ingenting särskilt omnämnt om renskötseln och intrång på rennäringens intressen. Inmutningar och utmål läggs ut var som helst i riket. Riket är intresserat av att fyndigheter kommer i dagen, bryts och ökar vår nationalförmögenhet. Skyddet för renskötseln i sådana här fall ligger ju däri, att vid utmålsförrättning marken skall ersättas till fulla värdet plus 50 procent. Vid utmålsförrättning skall alltså renskötselns företrädare göra anspråk på ersättning för de värden de förlorar. Vid de utmålsförrättningar, som har ägt rum på senare tid, går det också till så. Lappfogden företräder vanligen det allmänna och gör anspråk på vederlag åt renskötseln för de förluster, den kan lida.

Sedan har vi 5 § i renbeteslagen, som över huvud taget tillförsäkrar rennäringen vederlag för intrång på dess intressen. Om Kungl. Maj:t förordnar, att ett område ovan odlingsgränsen skall undantagas från renskötsel för särskilt ändamål av större allmän betydelse, så skall vederlag utgå till lapparna för förlust i deras näring. Denna paragraf i renbeteslagen är synnerligen betydelsefull. I den uttryckes ju principen, att rennäringen skall ha kompensation, där mark undantages från renbetning och där annan olägenhet åsamkas lapparna. Den har inte funnits i de tidigare renbeteslagarna. 1898 års lag innehöll ingenting klart utsagt av det slaget, men omfattade liksom också tidigare lagar bestämmelser om att avgifter, som inflöt genom upplåtelser på de exklusiva renbetesmarkerna, alltså landet ovanför odlingsgränsen, skulle tillföras lapparna och användas till förmån för dem och deras näring.

1919 års lappkommitté avgav år 1922 yttrande i anledning av ett ärende om nyttigheter på kronans marker, som hade upplåtits på skiftande sätt och enligt länsstyrelsens i Norrbottens län mening delvis på helt oriktigt sätt, i det att upplåtelser hade ägt rum utan att lapparna fått något vederlag. Lappkommittén uttalade, att beträffande marken ovan odlingsgränsen bör vid alla dispositioner, varigenom antingen land framtages lapparna eller intrång eljest beredes dem, skälig kompensation erläggas. Samtidigt uttalade kommittén, att Kungl. Maj:t och riksdagen hade i överensstämmelse med renbeteslagens anda vid upplåtelser för gruvdrift i Kiruna bort

bereda lapparna vederlag på så sätt, att köpeskillingen till lämplig del hade tillförts lappfonden. Enligt den tolkning, som 1919 års lappkommitté gjorde av den då gällande renbeteslagen, alltså 1898 års lag, borde dessa vederlag ha utgått, trots att uttrycklig bestämmelse därom inte fanns i lagen. Hela lagens anda och alla bestämmelser talade i den riktningen, att vederlag borde utgå till den folkgrupp, som fått sig dessa landområden anvisade till uteslutande begagnande. Kommittén pekade bland annat på att 28 § i 1898 års renbeteslag innehöll en bestämmelse om att mark skulle anvisas för rennäringen på annat håll, om viss betesmark genom beslut av Konungen undantogs från lapparnas begagnande.

Kiruna och malmbanan uppmärksammades alltså, när de här frågorna undersöktes av 1919 års kommitté, som påpekade, att vid dessa stora undantaganden ovanför odlingsgränsen rennäringen hade bortglömts. Det var också fördensskull departementschefen i en remiss till lagrådet 1924 uttalade, att när det gällt stora företag, såsom riksgränshanan eller gruvindustrin i Kiruna, hade lapparna fått finna sig i att bli avhända betydliga arealer betesmark eller att eljest vidkännas avsevärda hinder och svårigheter i sin näring utan att på något sätt erhålla kompensation härför. Han sade vidare, att det skulle bli av betydelse, att uttryckligt stadgande infördes om att de renskötande lapparna skulle få vederlag för sådant intrång.

När sedan 1928 års renbeteslag förelades riksdagen, väcktes en motion, f. ö. av bergmästaren Asplund, nr 279 i första kammaren, i vilken hemställdes, att såväl för det intrång, som genom ett områdes undantagande orsakades för renskötseln som även för olägenheter, vilka åsamkades renskötseln inom angränsande områden, skulle beredas skälig ersättning. Första lagutskottet uttalade härom, att i den mån skada låter sig beräkna vid områdets undantagande, skall den givetvis ersättas, alltså även dess verkningar utanför det område, som direkt undantages från renskötsel, vilka dock inte är lätta att uppskatta.

Länsstyrelsen i Norrbottens län gjorde år 1937 en framställning till Konungen om att vederlag till lapparna skulle utbetalas i efterskott för hela den tid, som Kiruna-gruvorna hade använts och för tiden efter malmbanans anläggande. Länsstyrelsen gjorde efter vissa beräkningar anspråk på en miljon kronor i runt tal i retroaktivt vederlag för dessa upplätelser. Men menade, att den princip, som numera är fastslagen genom 5 § i 1928 års renbeteslag, i själva verket hade bort följas också dessförinnan. Den hade haft åtminstone moralisk giltighet alltifrån den tid, då det lagstiftats i vårt land angående renbetesrätten. Generaldirektör Lennart Berglöf, som hade särskilt uppdrag som sakkunnig i jordbruksdepartementet i lappfrågor, företog utredning i ärendet men kom till den slutsatsen, att retroaktivt vederlag ej borde erläggas. Det var en stor besvikelse för oss i Norrbottens län, att det inte ansågs lämpligt att anskaffa dessa retroaktiva ersättningsmedel. Men vi hoppas, att vi ändå skall av statsmakterna få de medel, vilka vi nu så starkt behöver för att väl hävda renskötseln, utbygga den, rationalisera den och stärka dess konkurrenskraft för framtiden.

I fråga om Finland och Norge gäller inte några speciella regler angående ersättning för skador, som industri och gruvdrift åsamkar renskötseln. Sådana skador ersätts på grundval av allmänna lagbestämmelser om vederlag för intrång och skadegörelse. Överhuvudtaget finns i Finland, såvitt jag känner till, knappast någon industri eller gruvdrift inom renskötselområdet. Dock lär i Kolari-området i övre Tornedalen förefinnas planer på ganska stora gruvföretag. I Norge finns i Sulitjelma en stor gruva med tillhörande verk mitt i renbeteslandet men i övrigt inte någon industri av bety-

delse. Nu är planer å bane också i Norge, på Finnmarksvidda i Kautokeino, att öppna nyfunna mineraltillgångar. Må man få uttala en förhoppning med tanke på detta landskaps oerhörda värde för renskötself. Det kanske är hädiskt att säga så, men vi i renskötself hoppas, att dessa fyndigheter inte är av den storleksordning, att de ger anledning till att bryta friden på Finnmarksvidda. Vi skulle önska, att man i Norge gör motsvarande värdefulla mineralfynd på andra områden än just på Finnmarksvidda. Här har vi ju det riktiga »Same-ätnam», det är samernas eget land. Man skulle önska, att det fick ligga kvar i sin tidlösa ro och ge rum åt en ostörd renskötself i lång tid framöver.

Verkningarna av själva gruvdriften på renskötself har egentligen inte så stor betydelse. Den tar inte i anspråk vidsträckt markområden. Det uttalas av Svenska samernas riksförbund till det här mötet om gruvdriften, att den inte har så stora verkningar. Men följdverkningar uppträder alltid. Lapparna och rendriften störs genom att stora samhällen kommer till uppe i fjällvärlden, som tidigare har varit lapparnas eget land. Det var just det jag åsyftade i fråga om Kautokeino för en stund sedan. I Kiruna har vi sannerligen stor erfarenhet av detta. Kiruna är ett samhälle, som för sina byggnader och sina anläggningar behöver omkring tusen hektar mark och som har närmare 20 000 invånare. För detta samhälle behövs fritidsområden av betydande utsträckning. De, som bor i fjället, blir fjällsinnade, de vill vandra i fjället, fiska i fjället, jaga i fjället. Och det vill förresten många andra också.

Kirunas befolkning har på många sätt stört renskötself och samernas tillvaro. Ofta har vi i länsstyrelsen frågor att behandla om detta, om jakt och fiske, om fritidsstugor, om anläggningar för rekreation, för turismen, för fjällfärder, och kirunabornas vistelse ute i skog och mark omkring samhället. Det kan inte undgås, att det uppstår friktioner på många olika sätt. Och därvidlag är det svårt att göra värderingar och att på ett för alla parter tillfredsställande sätt reglera de här sakerna. Från samernas sida framhålls ständigt och jämt, att det är för mycket »stadsbor» ute i markerna. De kommer med sina hundar på det olämpligaste sätt, de skingrar hjordarna, när de har samlats.

Kirunaborna är rikt folk, de har många privata flygplan, de far omkring på fjällen, besöker sjöar, som de tidigare aldrig nått, de stör ödemarkens lugn och brukar dess nyttigheter på ett hänsynslöst sätt. Länsstyrelsen underlåter inte att försöka dämpa denna iver och fritidsenergi, men svårigheterna är stora. Vi kan inte behärska dem så som vi kanske borde. Bevakning är svår på de stora områden, det här gäller, och över huvud taget har vi inte resurser att kontrollera allt vad som händer.

Jag vill uttala, att kirunaborna, trots att många missförhållanden kan påvisas, i stort sett är lojala medborgare, som söker rätta sig efter våra önskemål. På det hela taget kan det nog ändå gå bra att avvåga de olika parternas intressen. Men bland ett så stort antal invånare finns det alltid en del, som inte bryr sig om regler och föreskrifter utan handlar olovligt och oklokt och för samernas intressen skadligt. Det är alltså sådant, som ligger utanför de upplåtelse, som länsstyrelsen har meddelat, utanför lagens rämärken. Ödemarken är stor och vidsträckt. Mycket kan där göras, som aldrig blir upptäckt. Här är vi i ett dilemma, som det kanske inte är så lätt att komma ur. Jag vill bara försäkra, att vi ifrån lappväsendets och länsstyrelsens sida gör allt vad som är möjligt för att föra till rätta och se till att allmänheten inte stör lapparnas intressen.

I björkskogsslutningen söder om Kiruna kyrka står minnesstenen över Kirunas förste disponent, Hjalmar Lundbohm. Det syns mig lämpligt att här till slut återge den text, som vi kan läsa på Lundbohms sten. Där står:

Till minnet av / Hjalmar Lundbohm / mannen av medborgardygd / människovännen, skönhetsälskaren / Till fosterlandets båtnad / blottade han bergets skatter / och skapade staden.

Strid råder inte därom, att Kiruna gruvor måste öppnas och att en stad fördenskull måste skapas. Väl har samernas gamla renskötarliv därigenom på många sätt störts och bragts ur jämvikt. Men till nytta för det gemensamma fosterlandet måste dessa stora tillgångar tas fram ur bergets innandömen. Av dem har Sverige haft omätlig nytta. Där längst uppe i norr har vi fått ett rikt landskap, i vilket många medborgare får väl tillmätt dagligt bröd. Också samerna har tillförts värden, som annars hade varit svåråtkomliga.

Men vi har rätt att för samerna, den ursprungliga befolkningen, ställa anspråk på sådan del i de stora rikedomar, som man nu utvinner i t. ex. Kiruna gruvor, att de får fullt vederlag för alla inskränkningar och svårigheter, som åsamkats deras näring genom det nya, som trängt in i deras land. Renskötelsen måste få verksamt stöd till rationalisering och uppbyggnad för framtiden. Det bör frikostigt anvisas medel härtill. Ty väldiga värden utvinnes nu mitt i deras gamla renbetesland. De har rätt att av samhället få del av dessa värden för att trygga sin gamla närings bestånd och sin egen kulturinsats.

2. Samernas rätt vid kraftutbyggnad i övre Norrland

Löwing, Sverige: I debatten om samernas problem sägs ibland, att samerna skulle vara mer eller mindre rättslösa. Ett närmare studium av de rättsfall, som hittills förekommit vid Norrbygdens vattendomstol, tror jag dock inte bekräftar dessa farhågor, inte ens om man går tillbaka till de allra första större kraftutbyggnadsmål, som behandlades enligt vattenlagen. Onekligen är det riktigt, att åtskillig kritik kan framföras mot en del gamla domar, bl. a. rörande den första och andra Suorva-regleringen i Stora Lule älvs vattensystem, medgivna enligt utslag 1927 och 1939, och det kan möjligen se ut, som om vattendomstolen under senare tid ändrat sin inställning till frågan om samernas rättsskydd. Man har dock större skäl att påstå, att vattendomstolen såväl under senare tid som tidigare, ja ända från begynnelsen, haft ungefär samma principiella inställning härvidlag. De stundom mycket stora olikheterna i bedömningsresultaten förr och nu bero på något helt annat, nämligen att man tidigare — såväl å partsidan, alltså även bland samerna själva, som inom vattendomstolen — underskattat olägenheterna av kraftutbyggnadsföretag, medan man numera i denna del kommit fram till en mera realistisk uppfattning. Att skador av kraftutbyggnadsföretag i gamla domar blivit föremål för en alltför optimistisk bedömning, är en fatalitet, som ingalunda enbart drabbat samerna. Nästan alla sakägargrupper har nog råkat ut för detsamma. Skadebedömningen avseende t. ex. skogsutdrivning, fiske och i allmänhet intressen nedströms dämmnings- och regleringsmagasin var ännu under första hälften av 1940-talet ofta mycket ofullkomlig, beroende på att man då ännu ej haft tillfälle att i större utsträckning tillgodogöra sig erfarenheterna av redan genomförda, större kraftutbyggnadsföretag. Under 1920- och 1930-talen hade man, naturligt nog, ännu mindre erfarenhet inom detta område.

Samernas rättigheter finns angivna i 1928 års renbeteslag. Däremot är lappväsendet och samerna inte uttryckligen nämnda i vattenlagen. Detta är dock i och för sig knappast något märkligt. I allmänhet är det nämligen så, att vattenlagens regler gäller för alla medborgargrupper, ingen nämnd och ingen glömd. I fråga om tillåtighetsreglerna anges visserligen i 2 kap. 3 §

andra stycket vattenlagen vissa persongrupper, vars intressen kan sägas få ett speciellt skydd. Där talas bl. a. om avsevärt antal bofasta personer, som berövas sina bostäder, eller odlad jord i betydande omfattning, som skadas, eller fiskerinäring av större betydelse eller väsentligt minskad trevnad för närboende.

Ätminstone då det gäller fiskerinäring och närboendes trevnad, torde dessa bestämmelser kunna tillämpas även i fråga om samer. Så har skett i samband med vattendomstolens beslut i augusti 1957, då tillåtligheten av tillfälligt medgivna regleringar i Suorva-sjöarna underställdes Kungl. Maj:t. I den mån samer har fast bostad, torde även sådana bostäder kunna beaktas vid tillämpning av skyddsbestämmelsen för bofasta personers bostäder. Det skydd i tillåtlichthänseende, som dessa intressegrupper åtnjuter, är dock inte ovillkorligt, utan dispens kan medges av Kungl. Maj:t efter hemställan av vattendomstolen.

När man vid prövning av den ekonomiska tillåtligheten av ett vattenbyggnadsföretag uppskattar skadorna för att — enligt 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen — jämföra skadebeloppen med nyttan av företaget, skall, om man strängt håller sig till ordalydelsen i detta lagrum, allenast beaktas skadan å »annan tillhörig egendom». Det innebär en begränsning.

I fråga om tredje man tillkommande s. k. begränsade sakrätter i egendom, som beröres av företaget, synes man vid den ekonomiska kalkylen ha att förfara så, att dylika särrättigheter icke toges i beräkning i denna sin egenkap men att man i stället betraktar de berörda egendomsobjekten såsom vart för sig utgörande en helhet, innefattande jämväl de förefintliga särrättigheterna. Det kan vara tveksamt, hur man enligt lagens ordalydelse bör förfara i fråga om skada och intrång å de rättigheter, som tillkommer samerna enligt renbeteslagen. Formellt synes väl uttrycket »annan tillhörig egendom» knappast kunna avse mark, som tillhör kronan, i de fall, då staten genom vattenfallsstyrelsen är sökande till kraftutbyggnadsföretaget. Om det anses vara meningen, att skada och intrång å rättigheter enligt renbeteslagen icke bör värderas för sig utan, vid tillåtlichthetsprövning, skall ingå i egendomsobjektet till en helhet, skulle skadan och intrånget i dessa fall hänföras till den byggande tillhörig egendom och därmed ingå i byggnadskostnaden. I rättspraxis torde man dock vara obenägen att utföra den ekonomiska tillåtlichthetsberäkningen på detta sätt. Man synes i stället bruka redovisa en från nationalekonomisk synpunkt mera hållbar och riktig uppskattning av skadorna. I t. ex. målen om Porsi kraftverk och Messaure kraftverk i Stora Lule älv har, vid den ekonomiska tillåtlichthetskalkylen, skador och intrång i samernas rättigheter enligt renbeteslagen jämförts med skador å annans egendom. Ett stöd för denna ståndpunkt har man i 14 kap. 2 § vattenlagen.

I 2 kap. 12 § vattenlagen stadgas: »Ej må så byggas i vatten, att — — — allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas.» Man har då att fråga sig, huruvida lappväsendet är att anse såsom ett allmänt intresse.

I Kungl. Maj:ts proposition den 17 februari 1928 med förslag till lag om de svenska samernas rätt till renbete i Sverige m. m. framhöll departementschefen bl. a., att även för staten måste det, ur såväl social som nationalekonomisk synpunkt, vara angeläget, att renskötseln vidmakthålles och ytterligare främjas i de trakter, där förutsättningar i sådant hänseende finnes.

Enligt en kungl. kungörelse den 23 december 1918 angående bevakande av det allmänna talan i vattenmål gäller, att där det enligt vattenlagen tillkommer myndighet, som Kungl. Maj:t därtill utser, att föra talan för tillvaratagande av viss bygds intressen eller för bevakande av det allmänna rätt, åligger det kammarkollegiet att bevaka dylik talan. I större kraftut-

byggnadsmål har det städse varit vanligt, att kammarkollegiet genom sin advokatfiskal bevakat lappväsendets intressen.

Enligt 1 § i lagen 1917 om expropriation mom. 14 (infört i samband med antagandet av 1928 års renbeteslag) föreligger expropriationsrätt för tillgodoseende av fjällrenskötselns behov. För de i expropriationslagen angivna expropriationsändamålen kan det anses karakteristiskt, att de avser »allmänt gagn».

I målen om Suorva-sjöarnas reglering åberopade vattenfallsstyrelsen ett yttrande den 6 mars 1947 av generaldirektören Lennart Berglöf, som hade olika uppdrag av Kungl. Maj:t såsom utredningsman i frågor beträffande samerna. Han uttalade bl. a.:

Kronan ansvarar för att samerna i största utsträckning bibehållas vid de rättigheter, de sedan urminnes tider ägt. Kronan har genom lagstiftning garanterat samernas bibehållande vid renskötselnäringen. Där-
est ett område inom de av dem nyttjade markerna undandrages dem, får kronan i första hand tillse, om annat land kan bjudas samerna eller vad som eljest må kunna göras för att övervinna följderna av den inträffade skadan. Kronan har att härutinnan bevaka även kommande samegenerationers intressen.

När det är fråga om tillämpningen av 12 § i 2 kap. vattenlagen, måste man observera, att här torde meningen vara, att man skall betrakta lappväsendet i hela landet såsom en enhet. 12 § torde icke innebära, att den enskilde samnen inte skulle vara skyldig att finna sig i diverse olägenheter av kraftutbyggnadsföretag, men den torde få anses innebära, att förbud råder mot sådant byggande i vatten, som i avsevärd mån skulle förnärma rikets lappväsende.

Genom att Konungen har friare händer än vattendomstolarna att sörja för erforderlig kompensation åt allmänna intressen, vidgas möjligheterna att undvika, att allmänna intressen förnärmas av kraftutbyggnadsföretag. Rättskyddet enligt 12 § i 2 kap. går längre än efter 3 § andra stycket, i det att någon dispensmöjlighet inte står öppen, då det är frågan om skydd enligt 12 §.

I målen om Porsi kraftverk och Messaure kraftverk har 12 § tillmätts viss betydelse i samband med tillåtlighetsprövningen. Vattendomstolen synes i dessa mål icke ha ansett sig på förhand kunna med säkerhet utgå från att avsevärt förnärmande av lappväsendets intressen kunde undvikas, med mindre Kungl. Maj:t föreskrev särskilda villkor. Ätminstone vissa särskilda villkor blev också av Kungl. Maj:t föreskrivna.

Att vattenlagen, då det gäller ersättningar eller skadeförebyggande åtgärder, inte särskilt nämner samerna, innebär — såsom redan antytts — ingalunda, att samerna skulle vara förvägrade rättsskydd för sina rättigheter. Vattenlagens ersättningsregler i 9 kap. 1 och 7 §§ innebär i stället i princip, att all skada och förlust, som förorsakas av vattenbyggnadsföretag, skall ersättas.

Tillämpningen av dessa regler har vållat tvekan så till vida, att åtminstone i äldre skadeståndsrätt den uppfattningen varit vanlig, att ersättning för skada förutsätter intrång i en rättighet. Såväl i utländsk rätt som i vårt land har framträtt en tendens att även vid åtskilliga intrång i enbart rent faktiska förmåner medge individuella ersättningar. Denna tendens har numera även fått uttryck i avgöranden i högsta instans (Nytt juridiskt arkiv, avd. 1, 1958, s. 215).

Eftersom samerna enligt renbeteslagen har vidsträckta rättigheter inom de områden, som närmare anges i renbeteslagen 2 och 3 §§, synes det klart, att samerna är att anse såsom rättighetshavare och att de skador och in-

frång, som drabbar samerna, är att anse såsom intrång i lagstadgade rättigheter, som i huvudsak är förbehållna samerna eller som utövas av samerna tillsammans med vederbörande markägare.

Generaldirektören Berglöf uttalar också i sin promemoria, att de av ett utbyggnadsföretag berörda lappbyarna och de enskilda samerna i byarna har ställning såsom nyttjanderättshavare till marken. Det synes böra understrykas, att denna s. k. »nyttjanderätt» är grundad på lagstadganden och oinskränkt till tiden. Den synes därför bättre böra betecknas som en permanent legal förfoganderätt, fullt jämförbar med den åborätt och vissa därmed likställda rättigheter, som anges i 14 kap. 2 § vattenlagen och som i vattenlagen är likställda med äganderätt.

Enligt 5 § i 1928 års renbeteslag äger Konungen undanta »visst område» å trakt, där samerna äger uppehålla sig, från samernas begagnande. Lagrummet synes innebära, att i sådant fall gottgörelse skall lämnas för intrånget, om området är beläget ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen, men att ingen gottgörelse utgår, där området ligger nedanför odlingsgränsen eller nedanför renbetesfjällen.

När det gäller motsättningar mellan fjällsamer och den jordbrukande befolkningen, äger Konungen enligt 2 § tredje punkten i renbeteslagen, om utövandet av fjällsamernas rätt å visst område skulle vara i synnerlig mån betungande för den jordbrukande befolkningen, förordna, att området ej vidare må begagnas för fjällrenskötsel. I sådant fall skall dock — enligt lagrummet — annat lämpligt område anvisas samerna.

Det torde inte ha varit lagstiftarens avsikt, att 5 § i renbeteslagen skulle få tillämpas på det sättet, att intrång, som är så allvarliga, att de äventyrar rennäringen i dess helhet, skulle kunna tillåtas, vare sig å områden, som anvisats samerna till uteslutande begagnande, eller å andra områden, i varje fall inte såvitt avser fjällrenskötseln. Det kan uppenbarligen inte ha varit meningen, att 5 § skulle erbjuda en möjlighet för Konungen att spoliera det vidsträckta rättsskydd, som samernas näring, såsom helhet betraktad, blivit tillförsäkrad i renbeteslagen. Här må, på nytt, erinras om Berglöfs uttalanden, att kronan måste anses ha garanterat samernas bibehållande vid renskötselnäringen.

I »PM rörande samernas rättigheter i Finland, Norge och Sverige», upprättad av jur. kand. Pär Kettis¹, uttalas, att den svenska renbeteslagens begränsning av ersättningsskyldigheten att endast omfatta den mark, som är avsatt till samernas uteslutande begagnande, d. v. s. ovanför odlingsgränsen eller å renbetesfjällen, torde gälla även undantagande av mark från samernas begagnande med stöd av vattenlagen. Till detta uttalande kan jag ej ansluta mig. (Se även Erik Malmström, Lappar och bönder (1947), s. 13.) Visserligen torde det vara sant, att om Konungen enligt 5 § renbeteslagen undantar visst område nedan odlingsgränsen eller nedanför renbetesfjällen, blir det ingen ersättning, oaktat att undantagandet må ha skett till fördel för ett kraftutbyggnadsföretag. Men om Konungen inte meddelat beslut om visst områdes undantagande, måste företagaren åberopa vattenlagen såsom grund för sina ingrepp. I sådant fall blir vattenlagens ersättningsregler tillämpliga. All skada skall då ersättas.

Samernas rätt att begagna sig av land och vatten till underhåll för sig och renarna är — ehuru vissa modifikationer gäller nedom odlingsgränsen och nedanför renbetesfjällen — väsentligen av samma slag, vare sig det gäller område, som är avsett för deras uteslutande begagnande, eller mark, där de allenast får uppehålla sig under vinterperioden oktober—april. Av hänsyn till klimatförhållanden kan samerna mångenstädes inte utnyttja

¹ 6. sesj., s. 304.

trakterna ovan odlingsgränsen och renbetesfjällen under hela vinterperioden. Avvägningen av den tid, som samerna äger uppehålla sig nedanför dessa gränser, synes väsentligen ha skett med hänsynstagande till samernas behov vid rationell renskötsel. Det är uppenbart, att samernas rättigheter enligt renbeteslagen nedom odlingsgränsen och nedanför renbetesfjällen går vida längre än vanlig allemansrätt.

För renbete utnyttjade lavar kräver i allmänhet lång tid för regeneration. Det ligger därför i sakens natur, att ett och samma lavområde ej kan utnyttjas annat än med långa uppehåll. I den mån det blir fråga om områden, som kanske aldrig hittills har utnyttjats av samerna nedanför odlingsgränsen och nedanför renbetesfjällen, kan en sådan situation föreligga, att något nämnvärt intrång i samernas rättigheter icke anses föreligga.

De rättigheter, som renbeteslagen tillförsäkrar samerna, är i många avseenden goda. Jag vill dock rikta uppmärksamheten på en brist.

Om en same stadigvarande övergår till annat yrke, förlorar han rättigheterna enligt renbeteslagen, alltså rätt till renskötsel, till fiske m. m.

Svenska staten »hjälp» samer, som haft otur och förlorat mycket reinar, oftast i den formen, att samnen får en s. k. fjällägenhet upplåten till sig på arrende. Fjällägenheten ligger vanligen ovan odlingsgränsen, och i många fall erbjuder den kanske inte några mera gynnsamma jordbruksmöjligheter. Fjällägenheten utrustas med rätt till fiske. Lägenhetsinnehavaren är i realiteten beroende av fisket för sin försörjning. Fisket är huvudsaken. Jordbruket blir det på sina håll ej mycket av.

Att samnen övergår från renskötsel till enbart fiske, innebär ej att han övergår till främmande sysselsättning. Om samnen, som vill bli bofast, nöjer sig med att få en s. k. bostadslägenhet upplåten åt sig, bibehåller han sina samerättigheter. Men skriver han på ett s. k. fjällägenhetskontrakt, anses han bli något slags »jordbrukare» och förlorar samerättigheterna.

Denna högst formella olikhet i bostadsupplåtelse kan få stor betydelse — såväl för samnen som för hans barn — om fisket skadas vid t. ex. sjöregleringar. Värderingsnormerna kan bli ofördelaktigare och barnen eventuellt rättslösa, annat att förtiga. För samernas trygghet är det viktigt, att rättigheten att utöva deras speciella näringsfång ej — alltför lätt — kan gå till spillo.

När det gäller skador och intrång på den bofasta befolkningens fastigheter, är det fråga om ett ämne, som domstolarna under lång tid haft tillfälle att syssla med. I vattenlagen har också en hel del anvisningar kunnat lämnas för reglering av sådana ersättningsfrågor. Ersättningsproblem rörande skador och intrång å lappväsendet och rörande samer har före vattenlagens tillkomst och efteråt, hitintills, prövats i mycket begränsad omfattning. Med hänsyn till samernas särpräglade levnadsförhållanden blir ersättningsproblemen här ofta betydligt svårare att lösa, särskilt då det gäller olägenheter, som består för framtiden. Att lagstiftaren inte från början haft några patntlösningar färdiga härvidlag, torde knappast vara någon större förlust. Med den ringa erfarenhet, man före vattenlagens tillkomst och under lång tid därefter haft av kraftutbyggnadsföretags verkningar i fråga om samerna, torde utsikterna varit små, att lagstiftaren med framgång kunnat lösa dessa uppgifter, om han gett sig in på en detaljreglering av problemen. Från rättsskyddssynpunkt är det i och för sig fullt tillräckligt, att lagstiftaren slagit fast, att all skada skall ersättas. Hur detta skall gå till, är en fråga, där rättsskipningen fått ganska fria händer.

En speciell svårighet i fråga om kompensationer avseende lappväsendet är: i vilken form skall ersättning utgå och till vem skall ersättningen be-

talas? Ätminstone om parterna är ense om kompensationsformen, kan kompensation ske genom nyttiga åtgärder till de berörda samernas fromma eller eventuellt genom att samerna tillgodoföres andra realvärden. I fråga om skadeersättningar kan man tänka sig, att de erlægges antingen till statens lappfond, eventuellt för bokföring under särskild titel för användning uteslutande inom t. ex. vissa socknar, eller till någon annan särskild fond eller till vederbörande lappbys byakassa eller till berörda samehushåll eller till enskilda samer.

I fråga om ersättningar för överdämda renbetesland har jag i ett yttrande till vattenöverdomstolen i mars 1958 anfört, att de kompletterande ersättningsyrkandena i de tidigare målen om Suorva-regleringarna då ännu icke var prövade samt att i en del andra mål vid vattendomstolen, där det varit fråga om obetydliga strandrensor, ersättningen för renbeteslanden tillagts lappfonden. Vid tiden för yttrandet fanns ej flera beslut av Norrbygdens vattendomstol att referera. Men den 15 oktober 1958 utdömde vattendomstolen ersättningar för förluster av stora landområden genom Suorva-regleringarna allt tillfalla statens lappfond och där bokföras under särskild titel för användning uteslutande inom Gällivare och Jokkmokks socknar. Kammarkollegiet har hos vattenöverdomstolen överklagat detta beslut och vill, att ersättningarna skall gå till lappfonden utan föreskrift om särskild bokföring och användning. Uppgifterna om nuvarande rättspraxis inom detta område i Kettis' PM behöver sålunda kompletteras.

Generaldirektören Berglöf uttalar sig i sin PM om vem som bör tilldelas ersättningar avseende lappväsendet för Suorva-regleringarna. Han upptar i främsta rummet kronan såsom jordägare och ansvarig för att samerna i största utsträckning bibehålles vid sina urgamla rättigheter. Berglöf anför:

Även om nuvarande samernas renantal ej påverkas av regleringen, må kunna tänkas, att genom den begränsning av betesområdet, som sker genom uppdämningarna, det rationellt beräknade renantalet inom de närmast berörda byarna icke kan nå samma siffra, som skulle varit möjligt före dämningarna, och att sålunda icke ett utökat antal samer här kan finna sin utkomst. Den skada, som härigenom må uppkomma, drabbar icke de enskilda samer, som för närvarande vistas därstädes. Förlusten faller å kronan, som äger markerna och begränsas i sin möjlighet att tillgodogöra desamma för det ändamål, vartill de för närvarande av Kronan disponeras.

Detta resonemang synes leda till, att ersättningar för förlust av renbetesland i och för sig — bortsett från speciella intrång — bör tillfalla lappfonden. Berglöf fortsätter:

Lappbys gemensamma medel pläga ofta användas till anläggningar, som äro till nytta för byn i dess helhet eller för vissa grupper inom densamma. Skulle skada ske å anläggningar, som helt eller delvis bekostats av byakassans medel, eller åtgärder rubbas, som samerna i byn eljest vidtagit till gemensamt gagn, bör lappbyn vara berättigad till ersättning för den förlust, som sålunda må uppkomma.

Berglöf anför åtskilliga fall, då han anser, att enskilda samer drabbas av skador och olägenheter, som bör ersättas dem personligen:

Bortgå goda renbetesmarker, kan inträffa, att de återstående markerna i byn ej kunna bära samma renbeläggning som tidigare. Skulle en beskärning av renbetesmarkerna påkalla en minskning av det nuvarande renantalet i lappbyarna, kunna vissa svårigheter uppkomma för samerna. Om åtgärd för reducering av byns renantal går ut över skötesre-

narna i byn, kan den same, som haft renarna under sin vård, vållas olägenhet. Vid hänvisning till annan lappby torde ersättningen i allmänhet kunna ifrågakomma endast för besvär och kostnader förenade med själva flyttningen samt för personligt lidande genom att mot sin vilja flyttas bort från sin gamla by. Måste nedslaktning eller försäljning av renar eller andra dylika medel tillgripas, kan lätt uppstå skada och framtida förlust genom inskränkningen i den drabbade samens näring. En förlust av mera betydande areal av byns område kan, på grund av bristande betestillgång, även omöjliggöra för en strävsam same att — såsom han avsett — utöka sitt renantal och därmed sitt välstånd. Samerna kunna vidare äga enskilda anläggningar, vilka genom dämningarna blivit förstörda eller oanvändbara. I den mån en trakt blir överdämd, kunna större besvär och tidsförlust uppstå för samerna att tillgodose sitt behov av skogs fångst, särskilt beträffande bränsle och kåta-byggnader. Den omläggning av flyttningssvägarna, som må nödvändiggöras, kan föranleda större omgång och svårigheter vid flyttningssfärderna. Skulle en försämring av fisket inträffa, kan även den enskilde samnen tillfogas skada med avseende å sina försörjningsmöjligheter. Genom markförluster och anordningar å gamla renbetesmarker kan en rubbning inträda för samerna i deras vanor. Ske upprepade ingripanden, må därav tillika kunna framkallas oro hos samerna över ovissheten i deras ställning.

Berglöf slutar:

Nu ha angivits olika avseenden, vari en vattenreglering kan ha förorsakat den enskilde samnen skada. Givetvis må flera anledningar till ersättnings utdömande kunna framträda. Såsom ersättningsgrund lär emellertid inte kunna upptagas varje obetydlig olägenhet, som må uppstå för samnen. Om sålunda denne ej längre kan plocka hjortron eller taga skohö på sedvanliga ställen, som törhända genom överdämning gjorts oanvändbara, torde ersättning härför knappast kunna utgå, såframt andra bärmarker och platser för skohö äro att tillgå på annat håll, även om dessas användande kan bereda någon tidsförlust.

Man kan knappast tolka Berglöfs yttrande i detta hänseende på annat sätt, än att om bärplockning och skohötäkt i fortsättningen kommer att ske med mera avsevärd tidsförlust, Berglöf anser, att ersättningsgill skada föreligger.

Den första reglering efter vattenlagens tillkomst, som mera ingripande berörde samernas intressen, var regleringen av Suorva-sjöarna och Stora Lulevatten i Stora Lule älvs vattensystem. Vattenfallsstyrelsens ansökan inkom till vattendomstolen 1919. Den avsåg från början reglering av Suorvasjöarna till höjden + 110 m i visst höjdsystem. Ansökan handlades från början och under en följd av år av dåvarande vattenrättsdomaren Gärde. I juni 1926 efterträddes han i detta mål av vattenrättsdomaren Quennerstedt. Jag skall litet närmare beröra det målets behandling för att visa, att domstolen på den tiden ingalunda — såsom man ibland synes tro — tog alltför lätt på samernas problem.

Redan i ansökan lämnade vattenfallsstyrelsen en hel del uppgifter om företagets inverkan å samernas intressen. Kammarkollegiet förde talan till bevakande av det allmännas rätt i detta vattenmål genom kammaradvokatfiskalen.

Vattendomstolen höll sitt första sammanträde i målet i augusti 1919 i Porjus, som är väl beläget med tanke på samernas möjlighet att komma till-

städes. Kammaradvokatfiskalen berörde då i en promemoria samernas problem, flyttningsvägar och betesland.

Vattendomstolen företog efter sammanträdet en färd upp till Suorva. Vid Suorvajares utlopp träffade man en same, som uppgav, att samerna ställde sig avoga till företaget framför allt på grund av farhågan, att de genom det stora antalet arbetare, som skulle sammandragas här, skulle komma att störas och känna vantrevnad. Särskilt uttalade de sin oro över att hundar skulle medföras.

Kammarkollegiet vände sig i skrivelse 1919 till den s. k. lappkommittén, en statlig utredning, och begärde yttrande. Lappkommittén avgav 1920 ett mycket långt yttrande till kammarkollegiet. Lappkommittén lämnade en summarisk men ändå ganska ingående beskrivning av de områden, som skulle komma att röna inverkan av anläggningen. Vidare lämnades en redogörelse för antal familjer, familjemedlemmar, antal renar, som utnyttjade de berörda renbetesmarkerna, samt om flyttningsförhållandena och en redogörelse för samernas flyttningsvanor m. m. Lappkommittén hemställde, att vattenfallsstyrelsen måtte åläggas att utföra diverse skadeförebyggande åtgärder, bl. a. avseende flyttningsvägar, båtlänningar och landningsplatser. Vidare tillstyrktes stränga bestämmelser om förbud för företagspersonalen att inneha hund samt skyldighet för vattenfallsstyrelsen att under byggnadstiden hålla och avlöna polisbevakning m. m. Slutligen ansåg kommittén tillbörlig hänsyn till lappstammen i gemen fordra, att den bereddes skäligt vederlag för det intrång å bete, jakt och fiske samt det ohägn i övrigt i dess uråldriga rättigheter, som ovillkorligen följde av företagets utförande. Kommittén hemställde, att såsom villkor föreskrevs, att till Norrbottens läns lappfond av vattenfallsstyrelsen skulle erläggas ett belopp, i ett för allt, av 100 000 kronor att i likhet med övriga till fonden hörande medel användas till förmån för lappallmogen.

Vattendomstolen höll nytt sammanträde i juli 1920 i Boden. I ett särskilt avsnitt under handläggningen behandlades utförligt regleringarnas inverkan å samernas intressen.

Vattendomstolen yttrade då i beslut:

För utredande av regleringens inverkan å strandområdet vid Suorvasjöarna och med detta område förknippade intressen anser vattendomstolen undersökning genom sakkunnig böra äga rum. Denna undersökning bör innefatta dels kartläggning av de strandområden, som påverkas av uppdamningen, dels ock tillhörande beskrivning. Beskrivningen skall — såvitt det låter sig göras utan avsevärd tidsutdräkt och utan oskäligen kostnader — innehålla alla de upplysningar, som kunna vara av betydelse för bedömande av företagets inverkan å samernas intressen. Redogörelse bör sålunda lämnas för de renbeställningar, som genom regleringen gå förlorade, samt förlustens inverkan å renbeståndet och renkötseln ävensom för intrång och skada på visten, flyttvägar, kåtplatser m. m., varjämte förslag bör uppgöras till åtgärder, ägnade att såvitt möjligt förebygga de för samerna menliga verkningarna av företaget, ävensom å de ersättningsbelopp, som böra tillerkännas särskilda samer för skada å enskild egendom. Utredning bör ske av den betydelse fisket uti ifrågavarande sjöområde må äga för samernas uppehälle. Till undersökningsförrättare förordnas vederbörande lappfogdar, Holm och Österberg, var och en inom sitt distrikt. Det kartografiska arbetet utföres av särskilda sakkunniga. Att biträda vid förrättningen må av undersökningsförrättaren tillkallas en eller flera lappmän, varjämte lappallmogen må lämnas tillfälle att vid särskilt sammanträde i sammanhang med undersökningen yttra sig i frågan.

Vattenrättsdomaren förordnade senare två lantmätare att verkställa det kartografiska arbetet. I juni 1921 förordnade vattenrättsdomaren en fiskerintendent, fil. dr Olofsson, att i samband med lappfogdarnas undersökning verkställa utredning angående företagets inverkan å fisket i ifrågavarande vattenområden.

Vattendomstolen höll nytt sammanträde i augusti 1921 i Porjus. Lappfogdarna upplyste, att markinventeringen tagit sin början och skedde med biträde av två samer från vardera av de båda berörda lappbyarna. Det upplystes också, att sammanträden med samerna under vinterns lopp komme att anordnas av lappfogdarna.

Vattendomstolen företog efter sammanträdet ånyo syn på stränderna kring det för indämning avsedda sjöområdet. Vid synen i Suorva var de lappmän, som biträdde med markinventeringen, närvarande. Frågan om renbetenas olika beskaffenhet och deras betydelse för renens uppehälle m. m. blev nu föremål för en utförlig behandling. Färd företogs efter sjöområdets stränder, och lappfogdarna lämnade ingående uppgifter om vad dämningen kom att medföra för följder för renskötseln.

I ett beslut vid synen godkände vattendomstolen vissa vid Suorvajaures utlopp redan verkställda arbeten m. m. på villkor, som i flera hänseenden avsåg att lämna samerna skydd. Vattenfallsstyrelsen ålades, bl. a., att vidtaga åtgärder för transport — vid samernas uppflyttning — av renkalvar över simstället vid Vuojatätno. Vattenfallsstyrelsen skulle med båt eller färja ombestyrta överfarten samt därvid tillhandahålla manskap till biträde med kalvarnas fasttagande och ombordförande. — Detta må gälla som ett exempel på långt gående omsorg i fråga om rättsskydd.

Till vattendomstolen inkom senare ett utförligt yttrande av fiskerintendenten om regleringens inverkan på fiskeriförhållandena i Suorva-sjöarna. Utredningen omfattade inte mindre än 28 sidor i stort format (folio). Här fanns utförliga uppgifter om samernas fiske. Olofsson trodde ej på möjligheten att genom fiskodling uppehålla fisket i Suorva-sjöarna. Även om odling kunde ordnas, kvarstod i alla fall svårigheten att efter regleringen fånga fisken. Olofsson tänkte sig, utom annat, att vattenfallsstyrelsen borde åläggas att upprätta en fond, från vilken behövande samer kunde få tilldelning av pengar till inköp av renar. Olofsson utgick från att skada å fiske borde ersättas genom att samerna i stället fick ökat antal renar.

1922 inkom från lappfogdarna Holm och Österberg ett långt utlåtande angående regleringens inverkan på renskötselförhållandena m. m. inom Gällivare och Jokkmokk. Österberg behandlade förslag till åtgärder, som var nödvändiga till förebyggande av de för Sirkas-samerna menliga inverkningarna av företaget och förslag till ersättningar. Österberg frågade: »På vad sätt skall nu den enskilde samen, lappbyn och renskötseln i allmänhet kompenseras för betenas förlust, för annat intrång och för svårigheter, som äro den direkta eller indirekta följderna av anläggningen i fjälltrakterna?» Österberg fortsatte:

Bestämmelserna om regleringsavgift, nyttjanderätt och ideell skada i vattenlagen synas mig närmast lämna anvisning, huru samerna skola kunna få ersättning för dessa intrång och svårigheter. Då det här är fråga om ersättning för svårigheter, som beröra ej blott enskilda samer utan även lappbyn och renskötseln i allmänhet, får jag hemställa, att avgifterna i fråga tilläggas Norrbottens läns lappfond. I likhet med fiskerintendenten anser jag, att ersättning till vissa samer borde få form av en under förvaltning av länsstyrelsen stående fond, ur vilken lappfogden efter behov skulle äga rekvirera medel för utökande av vissa samers renantal.

Vilken summa skulle då vara erforderlig härtill, frågade Österberg. Han fann, att i runt tal 30 000 kronor borde fonderas för detta ändamål (gällde främst Sirkas lappby). I fråga om en del enskilda samer tillhöriga kåtor och andra byggnader borde vederbörande ägare beredas ersättning. — Lappfogden Holm lämnade för Sörkaitums lappby motsvarande uppgifter. Holm framhöll, bl. a.:

Efterfrågan på hjälp ur lappfonden blir större, allt efter det att samernas möjligheter till bärgning blir mindre. Lappfonden, som i dylika fall skall vara deras hjälp, bör därför ha årliga inkomster, som efter de grunder Konungen bestämmer skola användas till samernas bästa. Härmed torde bestämmelserna om regleringsavgift kunna jämföras.

Holm hemställde, att vattenfallsstyrelsen måtte åläggas att till Norrbottens läns lappfond utbetala en viss avgift, antingen med en större summa på en gång eller ännu hellre enligt vattenlagen 4 kap. 14 § en viss årlig avgift att utgå med visst belopp för varje turbinhästkraft, varmed genom regleringen den uttagbara vattenkraften blivit ökad, och att vid bestämmandet av detta belopp största möjliga hänsyn borde tas icke blott till ekonomiska utan också till andra skador, som träffade samerna.

Lappkommittén avgav 1923, på begäran av vattenrättsdomaren, nytt yttrande. Kommittén anförde:

Den utredning, som numera förekommit, synes ge vid handen, att det intrång, som företaget kommer att medföra för renskötseln i trakten ävensom för fisket, är mera betydande än kommittén från början föreställt sig. Kommittén har därför all anledning att vidhålla sin uppfattning, att vederlag bör lämnas. Därest med hänsyn till innehållet i 4 kap. 14 § vattenlagen det skulle anses lämpligare, att vederlaget — i stället för att utgå med ett belopp i ett för allt — bestämmes att utgå med en årlig avgift, hemställer kommittén, att denna avgift fastställles enligt denna grund. Det lägsta belopp, vartill enligt gällande lag den årliga avgiften kan fastställas, är 10 öre per turbinhästkraft. För samernas vidkommande synes någon höjning av detta minimibelopp icke behöva ifrågakomma. Kommittén är nämligen av den uppfattningen, att den skada, som genom företaget uppkommer för samernas näringsfång, skäligen täckes genom ett årligt vederlag av omkring 10 000 kronor.

Observera, att lappkommittén här synes ha räknat med dämning till + 110 m i Suorva-sjöarna. Kommittén tillade:

Den förändring, särskilt i avseende å betestillgången, som företaget medför för den kringliggande bygden, är dock icke enbart av lokal beskaffenhet utan inverkar på vida större områden. Medlen synes böra få användas även utanför den bygd, som närmast beröres av företaget. På grund härav synes det kommittén rättast, att avgiften ingår till Norrbottens läns lappfond, att i likhet med övriga till fonden hörande medel användas till fromma för länets samer, med företräde för dem bland dessa samer, vilka såsom en direkt följd av företaget kunna komma i trångmål.

Senare framhöll kammaradvokatfiskalen (i mars 1925) med skärpa, att företaget medförde en väsentlig inskränkning i samernas förvärvsmöjligheter. Advokatfiskalen förordade en särskild ersättning såsom vederlag för den genom företaget vållade skadan, vid sidan av regleringsavgifterna. Den särskilda ersättningen syntes icke böra sättas lägre än 10 000 kronor att

utgå årligen. Beloppet torde stå under Kungl. Maj:ts disposition till förmån för den av företaget berörda orten och dess bebyggare.

Vattendomstolen beslöt i mars 1925 skrivelse till Kungl. Maj:t, vari vattendomstolen underställde frågan om de särskilda villkoren för företaget Kungl. Maj:ts prövning. Vattendomstolen berörde däri den i viss mån förändrade ståndpunkten till frågan om företagets fullföljande, som sökanden låmra intagit. Tidigare hade det varit fråga om dämning till höjden + 110 m medelst Suorva-dammarna. Den nu i första hand avsedda utbyggnaden avsåg normalt dämning till + 104 m. Kungl. Maj:t meddelade beslut i augusti 1926 och fastställde därvid som dämmningsgräns + 104 m.

Vattendomstolen meddelade utslag den 27 juni 1927. Vattendomstolen lämnade nu tillstånd till dämning i Suorva-sjöarna till + 104 m och avtappning av vattnet till + 95,5 m ävensom viss reglering av Stora Lulevatten. Domstolen fann, att företaget komme att tillfoga samerna intrång i deras lagligen skyddade näringsfång i främsta rummet på betesmarker samt på fisket i sjöarna. För detta intrång skulle gottgörelse ske. På grund av bestämmelserna i 4 kap. 14 och 15 §§ vattenlagen ålades deltagarna i regleringsföretaget att utgiva betydande årliga avgifter avsedda att i första hand användas till förebyggande eller minskande av skada och olägenhet, som vållades genom företaget, ävensom till gottgörelse för sådan skada eller olägenhet. Då redan de regleringsavgifter, sökanden hade att erlægga, lämnade full tillgång till gäldande av ifrågavarande intressen, fann vattendomstolen det icke böra åläggas sökanden ytterligare ersättningskyldighet i avseende å betesmarker och fisket i sjöområdet.

Vattendomstolen lämnade föreskrifter om åtskilliga åtgärder till förebyggande av olägenheter.

I ersättning för samer tillhöriga kåtor, getstall m. m., som genom dämningen förstördes eller måste flyttas, ålades sökanden utgiva vissa ersättningsbelopp till ett flertal angivna samer.

Slutligen ålades sökanden att utgiva regleringsavgifter. Regleringsavgiften för samtliga strömfall med undantag av strömfällen vid Porjus och Harsprånget fastställdes till 25 öre för varje turbinhästkraft. I fråga om strömfällen vid Porjus och Harsprånget bestämdes regleringsavgiften till respektive 50 och 35 öre för varje turbinhästkraft. Avgifterna för kronan ostridigt tillhörande strömfall beräknades till sammanlagt 20 860 kronor.

Utslaget överklagades endast av vattenfallsstyrelsen, men det blev ingen ändring vare sig i vattenöverdomstolen eller hos högsta domstolen.

Utgången 1927 måste ses mot bakgrunden av de yrkanden, som framställdes i målet. De mera allmänna ersättningsyrkandena avsåg dämning i Suorva-sjöarna till + 110 m, men dämmningsgränsen blev blott + 104 m. När vattenfallsstyrelsen tio år senare ville höja dämmningsgränsen i Suorva-sjöarna till + 110,8 m, utdömde vattendomstolen 1939 ytterligare regleringsavgifter med 23 360 kronor per år. Tillsammans utgick alltså över 44 000 kronor per år. Såväl parterna som domstolen trodde såväl 1927 som 1939, att det ej fanns andra skadelidande sakägare än samerna.

Man bör i allmänhet inte förutsätta, att man vid en domstol får väsentligt mer än man framställt yrkande om. I vattenmål kan detta dock inträffa, och det förefaller, som om vattendomstolen 1927, liksom 1939, inte bara har — om man ser till realiteterna — i stort sett tillmötesgått alla framställda kompensationskrav utan också gått längre. Att man ej bestämt ett särskilt årsbelopp på 10 000 kronor direkt till lappväsendet — såsom advokatfiskalsämbetet yrkade — har väl ringa betydelse, då man ansett sig kunna utgå från att samerna i allt fall vid full dämning skulle få disponera mer än 44 000 kronor per år, alltså mer än dubbelt mot vad advokatfiskalsäm-

betet yrkat och fyrdubbelt mot vad lappkommittén och lappfogdarna begärt.

Under en lång följd av år har också dessa medel helt kunnat disponeras till samernas bästa. Det dröjde ganska länge, innan anspråk började framställas på användning av avgifterna för första Suorva-regleringen för andra ändamål. I större omfattning började sådana anspråk inkomma först år 1946.

Under 1940-talet blev det fråga om att i olika etapper höja dämmningsgränsen i Suorva-sjöarna till + 113,88 m. Det skedde, medan andra världskriget pågick. Samerna motsatte sig ej utökningen av regleringsmagasinet i och för sig. Vattendomstolen utsatte nu, första gången 1944, sammanträden, som i stor omfattning bevistades av samerna själva. Genom sådana sammanträden samt syner och undersökningar vid olika årstider fick vattendomstolen en mera omedelbar insikt i samernas problem. Det framkom nu en stor mängd nya synpunkter och nya yrkanden. Samerna började också nu framställa allmänna ersättningsyrkanden för egen räkning. Sådana yrkanden började komma i större omfattning först 1947 och senare men var då mycket ofullständiga och ej tillräckligt genomarbetade. Vid ett senare sammanträde 1957 höjdes och ändrades dessa yrkanden högst avsevärt. I samband med de under 1940-talet nytillkomna Suorva-regleringarna behandlades också oförutsedda skador av den andra Suorva-regleringen m. m. Denna handläggning ledde fram till den omfattande deldom, som vattendomstolen i oktober 1958 meddelade i Suorva-målet angående lappväsendet.

Det är uppenbart, att den skadereglering avseende lappväsendet, som skedde i Suorva-målen genom utslagen 1927 och 1939, numera ter sig helt otillfredsställande. Men ansvaret för att det blev så, måste i hög grad läggas också på talesmännen för lappväsendet och på samerna själva. Vad de själva yrkade, kunde omöjligt leda till ett bättre resultat. Detta ger anledning till eftertanke.

Att vattenlagen i princip erbjuder samerna ett gott rättsskydd, innebär ej, att läget för samerna är fritt från bekymmer. Det är inte nog, att man på papperet har en god eller åtminstone nöjaktig lag. Den måste också tillämpas i anda och sanning. Här riktas uppmärksamheten på angelägenheten av att rättskipningen ligger i händerna på väl kvalificerade domstolar och att domstolsledamöterna intar en fri och oberoende ställning i förhållande till regeringsmakten och till de statliga kraftutbyggnadsorganen. Olika vattendomstolar, olika domstolsledamöter och olika instanser har självfallet mycket varierande erfarenheter av skadereglering avseende lappväsendet.

Det kan i detta sammanhang kanske vara av intresse, att det aktuella förslaget att inrätta ny vattendomstol för Norrbottens län föranlett vissa erinringar från vattendomstolens sida, dels därutinnan, att svårigheter anses möta att på föreslagna villkor rekrytera den nya domstolen med tillräckligt erfaren personal, dels i fråga om olägenheter av en alltför utbredd tillämpning av det s. k. passagesystemet.

För att samernas intressen skall få ett effektivt rättsskydd fordras, att samerna själva bevakar sina intressen i vattenmålen. Man måste besinna, att det i främsta rummet är samerna själva, som sitter inne med de verkliga erfarenheterna av kraftutbyggnadsföretagens skadeverkningar avseende lappväsendet. I vår värld kan man inte lita på att man får någonting av sig självt, inte ens rättvisa. Rättvisa är något, som man måste vara beredd att kämpa för, åtminstone att offra tid och möda för. Gör man inte det, är det risk att rättvisan går förlorad.

Det sades i går, att när samerna för många hundra år sedan — mot sin

vilja — döptes, var det signalen till en ny och bättre tid, även för samerna. Jag håller med om att den vattenmängd, som samerna den gången välsignades med, enbart var till nytta.

Men det blir fråga om mycket mera vatten, när man dämmer upp fjällsjöar, där samerna har sina visten och betesland, så där 10 eller 20 meter. Vill man se detta symboliskt, blir det väl inte så mycket fråga om förnyelsens dop. Det blir för mycket smuts i vattnet och efter stränderna, för att det skall bli tal om reningens bad. Man tänker snarare på massförstörelse och begravninng.

Enligt vår vattenlag skall skadelidande inte bara ha full ersättning för all skada, i vissa fall till och med med förhöjning, utan dessutom — åtminstone vid vattenregleringar — en del i vinsten på företaget. Man kan därför med fog påstå, att lagen ger löften om att skadegörande företag också skall kunna medföra förbättringar och framsteg. Men vi måste också ha klart för oss, att rättskipning mellan, å ena sidan, en liten grupp människor med små resurser, och, å andra sidan, intressen med starkt dominerande ekonomisk och politisk makt är förenad med många svårigheter. Vad samerna hitintills uppnått i fråga om rättsskydd har stundom vunnits först efter starkt och segt motstånd. Men sanning och rättvisa är ting, som har en förunderlig slagkraft. Även om många prövningar skulle förestå samerna, vågar jag därför tro och hoppas, att samerna har anledning att hysa tillförsikt för framtiden.

3. Samernas intressen vid vattenregleringar i Finland

Dahl, Finland: För att giva en bild av den storleksordning, som de pågående och planerade regleringarna av vattenkraftsresurserna representerar i dagens Finland, bör här först i största korthet lämnas några allmänna uppgifter, vilka kanske icke är bekanta för alla närvarande.

Finlands utbyggbara vattenkraftsresurser uppskattas till sammanlagt 17 miljarder kilowattimmar per år, varav tills vidare cirka 7 miljarder utbyggt. Landets största, ännu icke utbyggda vattenkraftskällor befinner sig i Uleåborgs och Lapplands län. Den i Lappland upprinnande Kemi älv med sina biflöder och tillflöden, är landets största vattenkraftskälla. Detta vattendrags regnområde täcker nämligen största delen av Lapplands län. Vattenkraften, som kan utvinnas ur Kemi älv, d. v. s. hela vattendraget, uppskattas till 5 miljarder kilowattimmar om året, alltså närmare 1/3 av landets totala vattenkraftsresurser. Huvudälven Kemi älv utan biflöden representerar 4 miljarder kilowattimmar årligen. Fackmännen anser, att utnyttjandet av detta vattendrag nu utgör nästan den enda möjligheten för tillfredsställandet av vattenkraftbehovet i behövlig utsträckning.

För att kraftenergin vid Kemi älv skall kunna ekonomiskt utnyttjas, gör den tekniska sakkunskapen gällande, att emedan vattenmängden på grund av vårens översvämningar och vinterns knappa vattentillgång mycket varierar, i synnerhet därför att det i detta vattendrag finnes relativt få sjöar, bör man skapa ungefär ett halvt dussin stora konstgjorda sjöar eller reservoarer av Nordfinlands vidsträckta kärrmossar (t. ex. Posoaapa, den största, torde ha en areal av cirka 12 000 ha), ävensom utnyttja några naturliga sjöar som reservoarer för inalles 3 miljarder m³ vatten och dessutom Kemi träsk för upplagring för ungefär två års tid. Men dessa jättesjöar kommer att placeras långt uppe i norr vid vattendragens källor eller källflöden, alltså mitt i Lappland. Genom regleringar av dessa vattendrag kan erhållas över 20 kraftverk, av vilka redan två stora är färdiga och resten, för det mesta mindre, så småningom skall uppföras. Häri ingår icke de planerade 20 kraftverken i Ounasjoki samt kraftverken i Torne älv.

Detta är nu, så att säga, den krafttekniska sidan av saken i stora drag, mot vilken även samernas intressen och rättigheter skall ses och bedömas. Det är uppenbart, att dessa vattenregleringar och nämnda konstgjorda stora sjöar kommer att vålla befolkningen och i synnerhet samerna betydande skador och intrång av olika slag.

Efter dessa i hög grad imponerande siffror kan en lekman på det tekniska området blott fråga sig, huruvida dessa väldiga vattenregleringar — de konstgjorda sjöarnas areal är ju cirka 1 200 km² — är tillräckligt ingående och mångsidigt undersökta för att motsvara de planerade stora omvälvningarna och de jättelika kostnaderna med motsvarande finansieringsbekymmer, allt detta i atomkraftens tider. Utvecklingen har naturligtvis sin gång, men här står på spel stora värden och livsviktiga intressen även för samerna.

I jur. kand. Kettis' så förtjänstfulla utredning omtalas vattenregleringsfrågan i Finland blott med en hänvisning. Därför kan det vara på sin plats att här i korthet omnämna de viktigaste nu gällande föreskrifterna. Dessa ingår i lagen om vattenrätten av år 1902, som är föråldrad trots några senare ändringar, samt i lagens tillämpningsförfordning, som jämväl ändrats, ävensom i lagen angående handläggning av vissa brådskande vattenrättsärenden av år 1934. Dessutom finnes tvenne speciallagar angående handläggning av särskilda vattenrättsliga ärenden av år 1940 samt angående åtgärder för underlättande av ibruktage av vattenkraft av år 1941.

I den gamla lagen om vattenrätt uttalas bl. a. principen, att ej må någon vidtaga sådan åtgärd, att annan genom förändringar i vattendragets djup eller läge eller av vattenståndet lider men å sitt vattenområde eller fiske, jord eller annan egendom. Utan hinder av vad sålunda stadgats vare dock tillåtet att, såvitt ske kan utan att men å strömfall av värde eller utan att eljest nämnvärd skada någon tillskyndas, för tillgodogörande och ökande av vattenkraften i strömfall vidtaga uppdamning och utgrävning i vattendrag eller förflyttning, ändring eller minskning av kungsådra, om därav icke uppstår större olägenhet vid dess begagnande, eller stänga kungsådra med fast damm, där betydlig samfärdsel icke förekommer. Men det föreskrives, att för förlust av förmån samt för skada och olägenhet i övrigt gives ersättning efter fulla värdet och hälften därutöver men fulla värdet beträffande skador å fisket.

Ägare av strömfall och den som utnyttjar dess vattenkraft kan, under förenämnda förutsättningar, få tillstånd att för ökande eller utjämnande av vattentillgången i strömfall reglera vattnets avrinning i vattendrag eller vattenstråk och utföra för ändamålet nödiga förändringar och anläggningar i vattnet.

Staten har dock rätt att utföra reglering av vattenföringen i vattendrag, även om därvid uppstår olägenhet å strömfall av värde eller skada för en enskild person, ifall utnyttjandet av vattenkraften i strömfall medför nytta, vars värde är minst dubbelt större än värdet av skadan och olägenheten. Dessa föreskrifter utgör kardinalstadgandena i nu föreliggande fall enligt lagen av år 1902.

Trots att 1902 års lag något kompletterats, har det under årens förlopp framgått, att denna lag icke mera motsvarar sitt ändamål, och därför har olika statskommittéer uppgjort förslag till ny vattenlagstiftning. Men dessa förslag har ej lett till resultat. Därför tillkom år 1934 en lag om handläggning av vissa brådskande vattenrättsärenden, bl. a. reglering av vattendrag, därest vägande skäl förelåg för ärendets brådskande behandling. Genom denna lag tillkom de facto en specialdomstol, nämligen vattendragskommissionen, och i lagen gavs föreskrifter för handläggningen av dessa ären-

den. Utan att ingå i detaljer må här dock nämnas, att vattendragskommissionen kan, redan förrän slutligt utslag gives, då synnerliga skäl föreligger, avgöra ett ärende till viss del och även giva staten tillstånd till påbörjande av vissa arbeten. Statsrådet, alltså regeringen, avgör vilka frågor hänskjuts till kommissionen.

På grund av en speciallag av år 1940 har vattendragskommissionen, under däri nämnda förutsättningar, rätt att, ifall ett allmänt behov sådant kräver, giva interimistiskt tillstånd att, innan alla formaliteter iakttagits, vidtaga regleringsåtgärder för att effektivisera utnyttjandet av vattenkraften i redan befintliga kraftverk, alltså icke uppförande av nya sådana; förutsättning är bl. a., att den erhållna nyttan är åtminstone lika stor som den därvid uppstående skadan; i 1902 års lag fordras dubbel nytta. Säkerhet bör ställas för skada och olägenhet, men staten som företagare behöver dock icke ställa någon säkerhet och erhåller tillståndet omedelbart.

En annan speciallag av år 1941 var gällande blott till utgången av år 1950 och avsåg att ytterligare påskynda proceduren, i synnerhet för uppförandet av nya kraftverk; dess giltighet blev dock förlängd till utgången av år 1960.

Dessa tvenne speciallagar är typiska undantagslagar, som tillkom under krigstid och var avsedda att legalisera åtgärder, som myndigheterna ansåg sig böra vidtaga under då rådande undantagsförhållanden för att snabbt öka rikets krafttillgångar.

Enär nu gällande vattenrättslagstiftning varit bristfällig och efter sin tid och då en, sedan decennier under beredning varande ny vattenlags ikraftträdande synbarligen ännu dröjer, har en statskommitté i år uppgjort förslag till ännu en speciallag beträffande statens rätt att reglera vattendraget i Kemi älv; detta lagförslag är ännu under behandling i regeringen, som rätt snart torde överlämna ett lagförslag till riksdagen. Men då detta förslag just gäller vattenregleringen i Lappland och snart torde bli lag, må här beröras några principiella stadganden däri, särskilt beträffande ersättningsfrågor.

Såsom allmän förutsättning för regleringen stadgas, att ett allmänt behov bör föreligga och att den erhållna nyttan är väsentligen större än den uppkomna skadan, olägenheten och förlusten av annan förmån samt att regleringen icke är skadlig för klimatet eller det allmänna hälsotillståndet och ej försäkras annan allmän fara. Denna sista passus kunde dock anses utgöra något skydd för renskötseln. — Regleringsåtgärd utgör även bildandet av nya regleringsbassänger och vattnets ledande från en gren till en annan.

Kommittén uttalar i sitt betänkande principen, att den, som förlorar ägor, skall få andra ägor i stället och att en penningersättning icke är nog i alla förekommande fall, ty den skadelidande skall beredas möjlighet att fortsätta sin näringsverksamhet på ett sådant sätt, att däri icke uppstår större uppehåll.

I lagförslaget stadgas, att som skada anses bl. a. förlust av särskild förmån och förhindrande eller försvårande av dess utnyttjande samt försvårande och förhindrande av renskötseln; detta säges uttryckligen. Skada, olägenhet eller förlust av förmån skall ersättas efter fulla värdet och hälften därutöver men beträffande fisket efter fulla värdet, och ersättningen erlägges på sätt, expropriationslagen föreskriver. Ersättning och expropriationslösen kan i speciella fall erläggas delvis till och med som förskott, redan innan arbetet påbörjats.

Därest en privatperson tillhörigt område exproprieras eller lägges under vatten, får denne, om så önskas och om det är möjligt, av staten som er-

sättning ny jord eller tilläggsområde eller andel i sådant; i sådant fall innehålles högst 2/3 av ersättningsbeloppet. Här fastslås alltså en helt ny ersättningsprincip, d. v. s. erhållande av realvärde, vilket må med stor tillfredsställelse konstateras. — Kemi älv-kommitténs förslag är ju för samerna rätt positiva, som vi sett, men mycket beror ju på huru allt verkställles, d. v. s. huru föreskrifterna tillämpas i praktiken, och på att därvid fås nödiga garantier för samernas speciella intressen.

En annan kommitté åter har fått i uppdrag att uppgöra ett förslag till en ny allmän vattenlag; detta förslag torde i dessa dagar bli färdigt och kan komma under riksdagsbehandling ännu i år. Ur kommitténs digra betänkande må här blott nämnas, att i samband med en vattendragsreglering kan vederbörande företagare, staten blott under vissa förutsättningar, åläggas att till länsstyrelsen erlägga en årlig regleringsavgift för vederbörande kommuns räkning för att avhjälpa följderna av märkbarare skador och olägenheter i följd av respektive vattenreglering eller för att befordra de ekonomiska och sociala förhållandena på vederbörande ort, bl. a. undervisning eller annan därmed jämförlig verksamhet. Länsstyrelsen, som på ansökan av vederbörande kommun beviljar anslag ur dessa medel, bör bestämma även ändamålet för medlens användning.

Ersättningsprinciperna i förslaget är utförliga. Bl. a. ersättes servituts- eller nyttjanderätt, fiskerätt och annan därmed jämförlig särskild rättighet, som går förlorad eller vars utövning försvåras eller förhindras. Att märka är dock att i detta kommittéförslag till allmän vattenlag, som ännu torde justeras, renskötseln icke uttryckligen omnämnas, vilket däremot sker i speciallagen beträffande Kemi älv. Ersättning efter fulla värdet föreskrives i dessa fall men dessutom hälften därutöver, ifall annan tillhörig jord inlöses eller tages i ständig besittning eller sättes under vatten. I vissa fall kan en jordägare, vars andel i strömfall tages i bruk, erhålla gratis elektrisk ström för sitt hushåll och lantbruk, men då minskas ersättningsbeloppet i motsvarande grad.

Enligt detta lagförslag inrättas skilda vattendomstolar och en vattenöverdomstol.

Från det egentliga Lappland föreligger i Finland veterligen hittills blott ett fall av vattenreglering, som redan 1946 fastställdes av vattendragskommissionen på basen av den gamla lagen av år 1902 med beaktande av 1934 års lag beträffande handläggning av vissa brådskande vattenrättsärenden. Detta fall gällde reglering av Enare träsk och vattenkraften i Pasviks älv, vars ena strand tillhörde Finland, då ärendet anhängiggjordes 1942. I sitt utslag uttalar kommissionen, att denna reglering icke förorsakade, åtminstone beträffande de naturliga vattenförhållandena vid Pasviks älv, sådana skadliga förändringar som på förhand kunde beaktas, samt att regleringen, ehuru den komme att förorsaka högre upp i vattendraget märkbar skada för enskilda personer, medförde vid utnyttjandet av vattenkraften i Pasviks älv sådan nytta, vars värde var minst dubbelt större än värdet av skadan och olägenheten. Skadorna skulle ersättas efter fulla värdet, och de utdömda ersättningarna steg till sammanlagt närmare 74 miljoner mark; dessa skulle erläggas, innan regleringsarbetena finge vidtaga.

Här har nu berörts det tekniska kraftbehovet och de viktigaste föreskrifterna beträffande vattenregleringar och därvid uppkommande ersättningsfrågor i Finland. För att komplettera konferenshandlingarna må det förstås, att redogörelsen blivit utförligare än meningen var från början.

Ersättningar berör rättigheter, och nu frågas, vilken rätt samerna har till de marker, där de vistas med sina renar, t. ex. till marker, som vid vattenregleringen sättes under vatten.

Sedan urminnes tider, ifrån far till son, har samerna bedrivit renskötsel; enligt protokoll från samerådets 3:e session, 8/3 59, yttrades bl. a., att samerna uppfattar sitt bosättningsområde som sin arvedel. Samernas rätt är av säregen beskaffenhet, en särrätt, som bör anses vara mera än en vanlig nyttjanderätt, såsom även vattenrättsdomaren F. Löwing sagt i ett uttalande i Kettis' PM, men denna rätt är dock juridiskt svårdefinierbar. Föremålet för denna rättighet är dessutom geografiskt svårt att fixera, ty rättigheten är ej bunden vid ett visst område. Att taga t. ex. renbeteslagens gränser till utgångspunkt går ej i Finland, ty där är även andra än samer berättigade till renskötsel och sålunda intressenter i renbeteslaget. Denna rättighet är jämförbar med nomadfolkens rätt till sina jakt- och betesmarker. Någon slags ärftlig, kollektiv eller samnyttjanderätt är kanske den benämning, som närmast kunde komma i fråga, men en sådan definition kan diskuteras. Denna rättighet borde i alla fall särskilt utredas men bör dock giva samerna åtminstone det skydd, som hör till en nyttjanderätt, och en rätt till skadeersättning, om denna rätt läderas.

Om man betraktar samerna som innehavare av en samnyttjanderätt, borde t. ex. ersättningar m. m. tillfalla samerna kollektivt och gemensamt förvaltas och användas men icke tillfalla de enskilda samerna. I Finland finns ju, i motsats till Sverige, icke någon lappfond, men i den finska sameskommitténs betänkande av år 1951 ingår ett lagförslag om stiftande av en sådan fond. — I detta sammanhang må ännu nämnas att i förenämnda lagförslag angående reglering av Kemi älv, kommer möjligen att stipuleras, att ersättningarna skall tillfalla kollektivt det ifrågakvarande renbeteslaget men icke respektive enskilda personer. Samerna anser, att åtminstone i vissa fall bör ersättningarna tillfalla enskilda personer.

Till slut ville jag påminna, såsom de närvarande torde veta, att samerna i Finland är likställda med den övriga befolkningen. Därför tillämpas t. ex. allmänna ersättningsprinciper beträffande skador och olägenheter eller intrång, som drabbar samerna och deras rättigheter.

Att härutinnan numera i Finland försöka få till stånd en ändring till samernas förmån, d. v. s. att skapa särrättigheter för dem, är en fråga för sig och ett svårt och komplicerat spörsmål.

4. Diskussion

Ejdemo, Sverige: Eftersom inget av inledningsanförandena har berört förhållandena i renskötseln, som ju är det centrala i den här diskussionen, utan bara rört sig omkring dem, skall jag be att få berätta något om hur det ligger till där, då jag i mitt dagliga arbete sysslar med dessa frågor. Om man ser på den renskötande befolkningen, observerar man en företeelse i befolkningsrörelsen, som är ganska framträdande under 1900-talet. Vi har haft en betydande avtappning av folk från renskötseln till andra sysselsättningar. För väl femtio år sedan var det över 4 000 personer, som här i landet levde av renskötsel, men i dagens läge är det endast något mer än 2 500, som denna näringsgren ger försörjning åt. Den här utflyttningen har särskilt hårt drabbat gruppen arbetare. Denna har nämligen minskat till omkring hälften och utgör i dagens läge något mer än 1 000. Under samma tid har det uthålliga medelrentalet förändrats mycket litet. Det har bara minskat med cirka 20 000 och är i dagens läge omkring 240 000 här i landet. Det verkliga rentalet varierar dock ganska betydligt från tid till annan.

Ser man på renskötselns inre förhållanden, så har också där ganska betydande förändringar ägt rum. Driftsformerna har förändrats åtskilligt. Man kan spåra en övergång till något, som man skulle kunna kalla större driftsenheter. Man har börjat sköta renarna långa tider av året i mycket stora

enheter. Varuframställningen eller produktionen har samtidigt minskat något, inte bara på så sätt, att renantalet på längre sikt har gått ned utan även genom att man numera inte lika allsidigt tillvaratar renskötselns produkter som man tidigare gjort.

Detta är alltså det utgångsläge vi har. Om vi då skulle se något på vilka utvecklingsmöjligheter renskötseln har, så förefaller det mig, som om en bättre organisation av själva renskötselarbetet vore möjlig. En sådan skulle måhända kunna åstadkommas genom att man tillskapade organisationer, som hade ansvaret för att ordna arbetet på ett rationellt och bra sätt. Man kan också hjälpa till genom att anställa särskilda rådgivare, en sorts konsulenter, som hjälper de enskilda företagarna att komma till rätta med svår-
bemästrade problem. På längre sikt måste man kanske inrikta sig på att lära renskötarna att mera allmänt uppmärksamma sådana här förhållanden. Man borde kunna återvinna åtskilligt av den minskade produktionen genom att mera allsidigt tillvarata de produkter, som renskötseln ger, och också genom att förädla renstammen på olika sätt och i övrigt lära sig att bruka den rationellt. Det torde finnas mycket goda möjligheter att totalt höja produktionen som jag ser det.

Man kan också förbättra lönsamheten genom att rationalisera själva renskötselarbetet. Det skulle innebära, att man åter får för mycket folk i renskötseln, och därav skulle framkallas en viss ökad utflyttning eller i varje fall en fortsatt utflyttning. Det förefaller mig, som om man borde inrikta sig på just detta, att utveckla renskötseln och upplysa den renskötande befolkningen om förhållandena för att nå det mål, som man här har uppställt, nämligen att finna vägen för ett bättre utnyttjande av de områden, som står till förfogande för renskötseln.

Jag tror inte, att man i nämnvärd mån genom lagstiftning kan hjälpa till att bevara renskötseln, därest den inte själv är livskraftig och konkurrenskraftig och kan bevara befolkningen hos sig. Det synes vidare vara så, att man i dagens läge har det bästa ekonomiska läget bland renskötarna i de bygder, där kontakten med det övriga samhället har varit riklig, där det finns gott om vägar och där bebyggelsen ligger relativt nära, medan man hittar de sämsta lägena försörjningsmässigt sett på de trakter, där man saknar vägar och där bebyggelsen ligger långt bort och där kontakten med det övriga samhället har varit av liten omfattning.

Tornberg, Sverige: Det är från en särskild utgångspunkt, som jag bett att få ta till orda här i dag, ehuru jag inte haft tillfälle att närvara vid de tidigare förhandlingarna och följaktligen inte vet, hur ärendet kan inplaceras inom föredragningslistans ram. Problemkomplexet avser kollision mellan motorfordon och ren.

Vid Svenska samernas riksförbunds landsmöte i mars månad 1957 förelåg en motion av Anders Persson-Blind, Semisjaur-Njarg, om renvarningar på vägarna. Motionären konstaterade, att det märke, som för närvarande användes enligt vägmärkeskungörelsen — för viltstråk — med symbol av en älg, var olämpligt, därför att man icke förstod, att renar åsyftades, vilka i egentlig mening icke kan hänföras till vilt. — Landsmötet beslöt uppdraga åt styrelsen och arbetsutskottet att göra framställning till vägförvaltningarna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län om ett nytt varningsmärke, med symbol av ren.

Landsmötets sekreterare, Lars Rensund, Jäkkvik, tillskrev i enlighet med landsmötets beslut bland andra vägförvaltningen i Norrbottens län. Vägförvaltningen vände sig i sin tur till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har att utfärda enhetliga bestämmelser om vägmärken m. m. inom ramen för gäl-

lande svenska författningar. Vägförvaltningen underströk i sin skrivelse, att problemet hade en praktisk och reell innebörd, som i och för sig icke sammanhänge med frågan om älg- eller renfigur såsom symbol på varningsmärkena. Frågan torde i stället vara: vilken nytta har man över huvud taget av varningsmärken med hänsyn till trafiksäkerheten och därvid även till såväl renägarnas kapitalförluster som fordonsägarnas. Med vägväsendets begränsade personalstyrka finnes ingen möjlighet för väghållaren att placera ut varningsmärken just där renarna befinner sig för tillfället. När varningsmärken uppsattes, tvingas man till att genom tilläggstavlor låta varningarna avse långa vägsträckor. Sålunda går länsväg 381 Harads—Jokkmokk på en sträcka av 87 km genom vinterbeteslandet för Sirkas lappby, uppdelad på fyra grupper med tillsammans 60 renägare och sammanlagt omkring 17 000 renar. Länsväg 343 går på delen Käbdalis—Jokkmokk, en sträcka på 65 km, genom vinterbeteslanden för Jåkkåkaska och Tourpons lappbyar, uppdelade på fyra olika grupper med 47 renägare och sammanlagt omkring 15 000 renar. Vanligtvis torde en fordonsförare jämförelsevis snart glömma vad som stod på varningsmärket, om han över huvud taget observerat detsamma. För trafikanter vana vid lappmarksförhållandena finnes möjlighet att observera eventuell närvaro av renhjordar i närheten med ledning av på snöruskor uppsatta pappersstycken, anbringade av rensköterna i syfte att få renarna, som skyggar inför pappersstyckena, att lämna vägen även vid djupsnö, liksom med ledning av förekomsten av renspillning på körbanan; härigenom kan körningen inrättas så, att föraren undviker att köra in i en renhjord.

Även vägförvaltningen i Jämtlands län hade fått motsvarande framställning efter landsförbundets möte. Här ansågs problemet synbarligen vara av mindre svårighetsgrad. Antalet vägar som berördes utgjorde omkring tio, och maximala behovet av varningsmärken uppgick till omkring 30. Några olägenheter av att varningsmärket för viltstråk — med älgsymbolen — och därunder anbragta tilläggstavlor, angivande betande renar samt uppgift i kilometer om berörda vägsträcka, användes hade icke förmärkts. Då ökad trafiksäkerhet icke syntes kunna ernås genom användande av varningsmärke med symbol av ren i stället för det nu använda, avstyrktes det föreslagna nya varningsmärket.

I april 1958 tillskrev Magnus Holmgren i Slagnäs landshövdingen i Norrbottens län med hemställan om åtgärder för reglering av ersättningsfrågan för bildödade renar på vägar. Holmgren ansåg det i första hand vara vägväsendets plikt att uppsätta renvarningsmärken samt uttalade, att det egentligen borde åligga vägväsendet att svara för ersättning för dödade renar; vägväsendet kunde emellertid lösa frågan försäkringsvägen. Anmälningsskyldighet borde alltid föreligga från fordonsförarnas sida, då ren skadats eller förolyckats. Vidare borde renmärkeskännare förordnas inom varje lappbyområde, vilka kunde medverka vid kontroll av äganderätten till dödade renar. — Landshövdingen remitterade framställningen till vägdirektören i Norrbottens län, som återkom till vad vägförvaltningen tidigare hade uttalat angående tveksamhet beträffande ökning av antalet varningsmärken; i ersättningsfrågan förmodade vägdirektören, att förslaget, att vägväsendet skulle svara för utbetalning av ersättning för dödade renar, inte var allvarligt menat. Renägarna torde i flertalet fall ha möjlighet att, även om fråga vore om skador genom oförsäkrade eller okända fordon, från trafikförsäkringsföreningen få ersättning. I själva verket torde, förmodade vägdirektören, fordonsägarna göra de största förlusterna, i den mån fordonen icke vore vagnskadeförsäkrade.

I ärendet begärdes yttrande även från landsfogden i länet, som underströk, att med tilltagande motorism och utbyggnad av länets vägnät samt med den

mer extensiva renskötseln, varigenom renarna i betydande utsträckning lämnas utan fortlöpande tillsyn, påkörning av renar blivit ett från trafiksäkerhetssynpunkt icke obetydligt problem. Enbart inom Norrbottens län hade man ett räknat med att årligen åtminstone 200—300 kollisioner mellan ren och motorfordon förekommer. Dessbättre hade hittills icke något fall med mera avsevärd personskada inträffat. Landsfogden var av den uppfattningen, att det från trafiksäkerhetssynpunkt knappast var möjligt att i fortsättningen låta renarna på sätt som nu sker uppehålla sig på eller omedelbart invid vägarna. Det kunde inte heller anses riktigt, att fordonsägarna årligen skulle åsamkas skador för högst avsevärda belopp. Det syntes honom allvarligt böra övervägas, om icke på något sätt ersättning från lappfond eller motsvarande borde utbetalas till skadelidande motorfordonsförare. I regel skedde påkörning av ren på sådant sätt, att fordonsförarna icke kunde lastas därför.

Som inledningsvis nämnts, regleras frågan om varningsmärken genom 1951 års vägmärkeskungörelse. Denna baseras i sin tur på 1949 års internationella vägmärkesprotokoll. Protokollet har endast två märken, som avser varning för djur, det ena avsett att användas, då vederbörande myndighet anser det nödvändigt att utmärka infarten till visst område, inom vilket bilisten kan möta lösa kreatur — vilket bär en symbol av en ko — och det andra — med symbol i form av ett rådjur — då motorföraren kan möta »large game». Det är medgivet att göra viss modifikation i fråga om symbolerna — Sverige har där som sagt endast fastställt älgsymbolen och detta med hänsyn till de nordiska förhållandena. Härutöver finns i vårt land viss möjlighet att, där hemdjur passerar över väg, efter överenskommelse med vägförvaltningen anbringa en varningsanordning med symbol av en ko och texten »Kör sakta» på rektangulär tavla; medgivande lämnas endast, där sikten är begränsad, och anordningen får endast visas, då kreaturen leds över vägen.

Jag vet inte, hur aktuellt det av mig här ganska utförligt redovisade problemet är i Finland eller Norge; efter samråd med sekreteraren i Nordiska rådets svenska delegation har jag satt värde på att få framföra de olika synpunkterna, trots att ämnet som antytts måhända inte helt faller inom ramen för konferensens dagordning. Problemställningarna synes mig nämligen, åtminstone delvis, vara kontrapositionella — trafiksäkerhetsaspekten i och för sig, omöjligheten eller svårigheten att flexibelt meddela varningar för aktuella, korta sträckor kontra uppmärksamhetsvärdet på varningsmärken, avseende längre sträckor, frågan om författningssenligt varningsmärke med älgsymbol, eventuellt med tilläggstavla, att här är fråga icke om viltstråk utan om renar, tillhörande gruppen halvtama djur respektive frågan om introducera av märke med rensymbol liksom de ekonomiska konsekvenserna såväl för renägarna som för fordonsägarna. Jag tillåter mig därför föreslå, herr ordförande, att konferensen ville till diskussion taga upp förslaget att ge den rekommendationen, att även de av mig berörda spörsmålen utredes i samband med den väntade allmänna översynen av lagstiftningen på området, så att ett allsidigare bedömande kommer till stånd än vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ensam utifrån vägtrafiksäkerhetssynpunkter kan tänkas åstadkomma.

Erik Thomasson, Sverige: Vattenrättsdomaren Löwing har i sitt föredrag visat, hur, när yttre förhållanden ändras, svensk rättsskipning väsentligt kan anpassa den gällande lagstiftningen, inte bara efter ordalagen utan, vad som är viktigare, i anda och sanning efter de ändrade förhållandena, så att man kan komma till rimliga resultat. Jag går inte närmare in på det, men man kan därav dra den slutsatsen, att vi inte skall försöka att här få en lagstift-

ning, som in i detalj går in på allting; den lagstiftningen måste ju anpassa sig efter de för närvarande rådande förhållandena och möjligen efter de förhållanden, som med visshet kan överskådas. Men vad vet vi om hur vattenbyggnaden sker om 20 år. Det är ingen kritik mot de nuvarande teknikererna, att de inte vet det. Det kan bli lika stora förändringar på nästa 20 år som det varit på de sista 20 med denna stora sjöreglering, dessa kraftverk av helt annan storlek än tidigare.

Dock tror jag, att det finns ett och annat, som det vore önskvärt om man kunde få lagstiftning om. För det första är det de utredningar, som föregår ansökningarna. Där tror jag, att det skulle vara lyckligt med någon förordning som säkerställde, att dessa utredningar icke liksom hittills blev så ensidigt gjorda från kraftintressenternas sida. Detta är inte så mycket kritik mot dem, därför att de är inriktade på det, det är deras uppgift, men det är olyckligt, att utredningarna har blivit så ensidiga. Vi tar samerna t. ex. och den s. k. regionplanen för Tärna och dennas uttalande om att detta inte blir till någon egentlig skada för samerna; jag tror, att alla samer skulle skratta åt det, om det inte var en så högst allvarlig sak. Det är därför med djupt beklagande vi skulle se, om det nu verkligen blir enbart en vattenfallsutredning om Nordkalotten. Det behöver vara en mycket, mycket allsidig utredning, där man från början kan väga alla intressen mot varandra, innan man har bundit sig för en viss lösning. Jag tror för övrigt, att kraftintressena binder ris för egen rygg genom att själva vilja ta hand om detta. Det vore nog mera tidsbesparande och därför mer ekonomiskt, om man fick med de motstående intressena, inte bara, som det har sagts i vattenfallsstyrelsens svar på interpellationen nyligen i riksdagen, i egenskap av tillkallade experter utan såsom verkliga deltagare i utredningen. Det gäller icke minst samerna.

Lagstiftningen om samerna företer säregna drag. Vi har här att göra med ovanliga ting. När det för en stund sedan talades om att samerna genom vattenreglering fick svårighet att skaffa sig skohö, såg jag rätt många här le. Jag tyckte mig i leendena se en uppfattning om att skohö ej var någon stor sak. Frånsett att beredande av skohö är ett förnämligt hantverk, så är skohö något för samerna viktigt. Skohö gör det lättare och behagligare att vistas i fjällen. Låt oss göra en jämförelse med nylonstrumpor för damer. Jag har respekt för damernas naturliga strävan att se prydliga ut, men om statsmakterna vidtog åtgärder, så att alla statsverkets kvinnliga sekreterare och maskinskriverskor hindrades från att använda nylonstrumpor, skulle detta dock icke vara något som inskränkte dessa sekreterare och maskinskriverskor från att skaffa sig och behålla anställningar. Ty när verken anställer damer, går det ju inte efter om de äro klädda i prydliga strumpor eller inte. Men intet politiskt parti skulle våga sig på att föreslå åtgärder, som berövade damerna nylonstrumporna. Vattenbyggnad, som hindrar skohötäkt, det är man däremot icke rädd för att tillåta.

I allmänhet kan den, vars egendom exproprieras, för ersättningen skaffa sig något annat, som ger honom möjlighet att leva vidare under ungefärligen samma förhållanden som tidigare. Om vid den stora regleringen av Norrmalm här i Stockholm en hantverkare eller en liten handlare drives från de lokaler, där han och kanske även hans far och farfar skaffat sig sitt livsuppehälle, kan detta säkert kännas bittert. Men han kan dock taga upp samma verksamhet i samma stad, och han kan fortfarande träffa sina gamla vänner. Om en renägare på grund av vattenbyggnaden tvingas att flytta från Arjeplog till Härjedalen, då kommer han från sina vänner till en ny omgivning. Och finns det inte kvar några outnyttjade renbetesmarker, tvingas han över till en helt annan sysselsättning, till något arbete, som helt skil-

jer sig från det, för vilket han har fått sin utbildning och i vilket han trivs. Det är oftast svårt för en fjällbo att bli fabriksarbetare.

Därmed kommer vi också in på att vi ej har ett förfarande, som gör det möjligt att bedöma saker och ting för hela landet på en gång. Vattenbyggnaden har redan medfört stort intrång på renskötelsen. Den vattenbyggnad, som kraftintressenterna har begärt eller sagt sig ämnat begära, skulle medföra ännu mycket större intrång. Då skadorna aldrig har sammanställts mot de icke helt utnyttjade renbetesmarkerna, är det svårt att ge allmänna omdömen. Men jag skulle tro, att de redan genomförda företagen ej har varit värre än att renskötelsen, såsom helhet betraktad, kan tåla skadorna. Om all den planerade vattenbyggnaden genomföres, blir det däremot säkert mer än vad renskötelsen kan tåla. Det rättsliga avgörandet bör därför icke få träffas för varje företag för sig.

Det är alldeles riktigt, att till samernas nytta åtskilliga skadekompenserande åtgärder har föreskrivits genom kraftintressenternas åtaganden. E huru ersättning in natura i stort sett icke förutsattes i vattenlagen, har förhandlingar mellan sakägare och kraftintressenter kunnat leda till dessa tacknämliga resultat. Vattenfallsmän kan ibland ärligen förtjäna beröm på den punkten. Men det är uppenbart, att renskötelsns företrädare — dessa må vara lappfogdar eller renägarnas egna ombud — skulle vid förhandlingarna ha en starkare ställning, om de kunde säga: »Kommer vi ej överens, får kammarkollegium och renägarna vid vattendomstolen yrka, att de av oss begärda åtgärderna blir föreskrivna mot kraftintressenternas bestridande.

Vattenlagen behöver i vissa hänseenden förtydligas, så att samerna kan känna trygghet.

Svenska naturskyddsföreningen ingav för länge sedan ett förslag till ändringar i vattenlagen. Förslaget tillgodosåg en del av samernas intressen. Lagtexten var skriven av en f. d. statssekreterare i justitiedepartementet, och bland dem, som stod under förslaget, var en mycket inflytelserik riksdagsman, dåvarande chefredaktören Netzén. Förslaget fick välvilliga remissvar, men sedan blev det liggande. Det sades, att behandlingen skulle anstå i avbidan på norrländska kraftutredningens förslag. Detta kom, men blott ett avsnitt har lagts fram, och naturskyddsföreningens förslag ligger fortfarande på en hylla i kanslihuset.

Denna senfärdighet hänger ihop med att staten vid dessa lagstiftningsfrågor har att bevaka två vitt skilda ting. Det ena är rikets primära plikt att vara ett rättssamhälle, som skyddar även de svagas rätt. Det andra är statsverkets behov av att tjäna så mycket pengar som möjligt. Dessa två sidor kommer i konflikt, och den konflikten har den svenska regeringen icke förmått eller icke velat lösa. Det är faktiskt så, att rättssynpunkterna och hänsynen till de av vattenbyggnaden berörda bygderna haft lättare att få gehör i svenska riksdagen än hos regeringen. Riksdagen har flera gånger skrivit och begärt ändringar, men regeringen har legat på frågorna.

När det nu gäller denna minoritet, måste rättssynpunkterna avgöra. Prövningen av en begäran om tillstånd till vattenbyggnad skall kunna leda till ett nej, just därför att renskötelsen skulle bli för hårt åtgången. Vi har inte råd att bedriva vattenbyggnaden på sådant sätt, att samerna går under. Om vi förlorar denna folkgrupp, har Sverige blivit fattigare. Och om den går under genom att vi icke stiftar och tillämpar lag på ett rättvist sätt, är Sverige ej längre ett rättssamhälle.

Hans J. Henriksen, Norge: Vi har nå i halvannen dag hørt om, snakket om, samenes rettigheter. Samer betraktes som »renskötare». Jeg har ikke med min beste vilje kunnet finne noen sammenheng mellom rein og samer

biologisk sett. Derfor forekommer det meg nokså merkelig at når samenes rettigheter skal drøftes så snakker man alltid om rein. For Norge især er dette temmelig åpenbart skjevt fordi jo bare 10 % av Norges samer er reindriftsamer. Hvis man sikrer reindriftssamenes interesser — hva så med 90 % av Norges samer? Vi kan derfor fra norsk side ikke være tilfreds med at denne konferansen avsluttes på den måten som den hittil har gått — snakke om reindriftsinteresser kontra skogbruk, kontra vassdragsreguleringer, kontra industri o. s. v. Vi må håpe det at Nordisk Råds juridiske nimannskomité fester seg også ved spørsmålet om rettigheter til den overveiende del samer i Norge, i Sverige også forresten, og i Finland. Skal samenes rettigheter overhode drøftes, så må jo det være utgangspunktet, ikke reindriften. Jeg kan ikke skjønne at det er riktig å snakke om bare reindrift.

Vel, det er forståelig, for såvidt, at reindriften kommer så sterkt frem, det beror jo på at den yrkesgruppen av samer som driver med reindrift har fått visse rettigheter fastslått. Og når man da har snakket om reindriftssamenes rettigheter så må det bare være et utgangspunkt til å drøfte hovedemnet — samenes rettigheter til naturressursene. Vi ville svært gjerne — i Norge i alle fall de fleste samer — utvikle jordbruket. Vi ville svært gjerne kunne bli dyktige nok til å ta ombud og stillinger i kommuner hvor flertallet er samer og i fylker hvor samer utgjør en stor del av befolkningen. Hittil har vi ikke klart det. Hvis det er ombud og stillinger i samekommuner, Karasjok, Kautokeino og Polmak, som krever litt dyktighet og kjennskap til f. eks. kommuneadministrasjon, så er det ofte slik at vi må hente folk utenfra. Vi misunner ikke disse tjenestemenn som kommer utenfra. De er dyktige folk og de gjør sitt beste for kommunen — det er ikke det — men vi har overskudd av arbeidskraft blant samene i disse kommuner og vi skulle ønske at overskuddsarbeidskraften kunne plasseres i stillinger som oppstår etter hvert som samfunnet utvikles, som oppstår i disse kommuner, som oppstår i disse fylker. Idag er Norges myndigheter kommet så langt at de er enige i dette ønsket hos samene.

Slik har det ikke vært tidligere. Myndighetene ønsker at samene skal få denne utvikling, men på samme tid lider Norges samer under de følger som en tidligere skolepolitikk i Norge førte med seg, at samene ikke fikk de samme utviklingsmuligheter som landets hovedbefolkning fikk. Samebarna ble i stor utstrekning drept i starten i sin utvikling fordi de måtte i syvårsalderen begynne å lære et fremmed språk. Når det gjelder svensktalende barn og norsktalende barn så drøfter skolemyndighetene på ramme alvor om barna er modne i 13—14-års alderen til å begynne å lære engelsk, men det har aldri falt dem inn tidligere å tenke på at et samebarn er da for all del ikke moden til å begynne å lære et fremmed språk i syvårsalderen. Det har vært et brudd på et pedagogisk prinsipp som gjelder for hele verden: barnets rett til å begynne med det kjente.

Dette er ikke samenes rettighet til naturressurser, vi er oppmerksom på det. Men jeg må komme inn på disse ting fordi at utnyttningen av naturressursene beror på folkets evne og dyktighet til å kunne få del i de muligheter som skapes under industrialisering og under teknisk utvikling. Og der har det sviktet.

Finnmarks sameråd hvor jeg arbeider har pekt på at man er ikke i stand til i Norge å utpeke et område som kan avgrenses og sies være samisk område. Dertil har utviklingen kommet så langt, innblandingen av norsktalende og finsktalende befolkning i samedistriktene er så stor nå at å skille ut et bestemt samisk område, det lar seg ikke gjøre. Jeg er helt enig med Finnmarks sameråd i det syn.

På samme tid fastslår Finnmarks sameråd at de mener samene har ret-

tigheter som urbefolkning innenfor store områder av Norge. Hvor store disse områdene er det kan historikerne fortelle oss. Det står forresten mye om det i tidsskrifter og vitenskapelige avhandlinger som er kommet. Jeg behøver ikke å finne frem til det — det kan sikkert den juridiske nimannskomite finne fram til. Det som er spørsmålet her etter min mening, er om Nordisk Råds juridiske nimannskomite kan gi en rekommandasjon til våre moderlands regjeringer om å få fastslått og få anerkjent samenes rett som urbefolkning i visse områder av landene. Dersom det kunne la seg gjøre så kommer spørsmålet — hvor lang tilbakevirkende kraft skal en slik rett ha?

Når lærde folk snakker så har de så gode uttrykk. Jeg tenker på f. eks. professor v. Bonsdorff som snakket her igår og nevnte økonomisk autonomi og kulturell autonomi. Det økonomiske autonomi svever kanskje i tankene når man snakker om reindriftssamenes rettigheter til visse områder, men det kulturelle autonomi er det egentlig samenes beståen som samer er avhengig av. Samenes selvstendighet til å ta vare på sin kultur og sitt språk og forsåvidt egenart — dersom ikke alle mennester er like. Tradisjoner, verdifulle tradisjoner. — Det er selvfølgelig en hel del tradisjoner blant samene også som etter tidens utvikling er avlegse, men det kan være tradisjoner som er gode å ta vare på og som vil berike den nordiske kultur. Det kunne være fristende for meg å si mye mer her, men jeg vet at taletiden er innskrenket til fem minutter. Hvis jeg får to minutter til så skal jeg være ferdig.

Det jeg ønsker å si er at vi samer ønsker få skapt et økonomisk grunnlag for et kulturelt autonomi. Det er etter min mening kjernen i saken som vi behandler her. Det økonomiske får vi avfinne oss med at det blir avpasset etter moderlandets behov. Selvfølgelig under hensyntagen til at så lenge reindrift har berettigelse, økonomisk berettigelse i samfundshusholdningen, så skal dens rettigheter beskyttes. Men hvis det f. eks. på Kautokeino-vidda oppstår en grubeindustri som kan brødfø 2—3 000 mennesker, så skal vi gjerne avstå reindriften på Kautokeino-vidda som ikke kan brødfø mer enn 4—500 mennesker. Det er så helt klart. Men på samme tid, hvis slike muligheter oppstår på Kautokeino-vidda så ber samene der oppe og Samisk råd for Finnmark, at samfunnsmyndigheter treffer tiltak som kan bevare samene hvis de selv ønsker det, som samer, så de ikke går under i et industrisamfunn som sikkert vil revolusjonere hele samenes livsgrunnlag. Det er slike ting det gjelder. Og til mine frender i Sverige vil jeg si: betenk dere vel før dere driver reindriftssamenes interesse så langt at dere ødelegger samefolkets interesser. Takk!

Idivuoma, Sverige: Det som föranleder mig stiga upp här är två saker, som Svenska samernas riksförbund har tagit upp i sitt utlåtande. Det finns under rubriken »renskötseln och jordbruket». Vi har ett speciellt fall i Norrbotten i Lannavaara, där jag bor. Frågan gäller laga skiften ovan odlingsgränsen och vi har frågat, huruvida bestämmelserna överensstämmer med renbeteslagen.

Man frågar sig, om dessa projekt gör intrång i renskötseln. Det kan nog inte förnekas, att delta är fallet. För det första är det så, att så snart de laga skiftena är klara, gynnas skogsägarna med höga statsbidrag till modern skogsvård i de enskilda, privata enheterna. För det andra ger man höga statsbidrag till skogsägarna för byggande av skogsvägar, som kommer att skära kors och tvärs genom renbetesmarkerna. Då måste samerna och renskötseln bli den skadelidande parten. Här frågar man sig: vem är det som skall ersätta skadan, eller skall renskötarna finna sig i denna utan någon

som helst ersättning? Den frågan ställer jag till juridiska niomannakommittén.

Den andra frågan vi har tagit upp är sista punkten under rubriken »renskötseln och kommunikationerna». De nya förordningarna beträffande trafik å de allmänna landsvägarna gäller lika över hela riket. Man har förbiset rent skötselintresset, och ansett att trafiken är densamma i södra Sverige som högst uppe i Lappland, mitt uppe i renskötseltrakterna. Det är en viss punkt i trafikreglerna, som har gett upphov till tre domstolsutslag, såvitt vi hittills känner till. Vi känner inte lagstiftningen och förordningens innehåll, men om jag har uppfattat rätt, är innebörden: en renskock på 1 000 renar jämställs med en häst och en vagn. En renskock på 1 000 renar — det är tusen enheter — kan på en trafikerad väg lätt råka i panik på grund av mötande bilar, den ena framför och den andra bakom. Detta är en situation, som renägaren icke kan bemästra, då en renskock på 1 000 renar råkar i full panik. Det sista utav de tre fallen, som handlagts av domstol, hände i Karesuando, och det var just i en sådan situation, att en renskock på 400 djur flydde i panik till en bakomvarande bil. Följden blev att renägarna fick betala skadestånd, närmare 1 000 kronor. Här frågar man sig: har icke renskötarna genom en sådan lagstiftning tvingats bort från sina områden? Det blir helt omöjligt vandra på landsvägarna efter mörkrets inbrott.

Renskötseln är redan nu en näring, som har mycket svag ekonomisk bärkraft på grund av den industriella utvecklingen. Renskötseln befinner sig i en övergångsperiod. Här har man lastat ytterligare kostnader på denna näring, som den tyvärr inte kan bära. Denna trafikförordning har orsakat stora bekymmer, vilket jag nu i sammanfattningen vill framhålla. Har man för övrigt frågat renskötarna eller haft renskötseln i tankarna vid utarbetandet av förordningen?

Guttorm, Norge: Når en nå har sittet og hørt på debattene og inleggene her, så får en nesten det inntrykk at det er først og fremst de som driver reindrift, at det er de som regnes for å være samer. I likhet med konsulent Henriksen vil jeg gjerne peke på at av Norges 20 000 samer er det bare 1 600 som lever av reindrift og de andre er da sysselsatt med andre yrker, jordbruk, fiske o. s. v. Men man kan vel nesten få lov til å si det slik at den moderne teknikken har på mange måter rent samene overende. De har ikke maktet å følge med utviklingen på den måten som vi gjerne ville ha sett og da er det vel først og fremst språket som gjør at de ikke har maktet å ta opp konkurransen med den øvrige befolkning.

Folketallet blant samene har økt i langt større grad enn hva tilfellet har vært blant de norsktalende og samtidig så har det som mange av samene har levd av, fiske og vilt, tynnet ut og da er det ganske naturlig at vi gjerne ser at man finner andre næringsveier som samene kan leve av. Det forbauset meg her idag at en pekte på og advarte mot at man gikk igang med grubedrift i Kautokeino. Jeg tror at for oss samer så vil det bety enormt mye at en slik grubedrift kom igang. Selvfølgelig må man ta hensyn til de særinteresser som flyttsamene har, men det er vel ikke større problemer her enn at man kan løse dem på en skikkelig måte.

Jeg er enig med det som Henriksen sa at det gjelder å skaffe arbeid for samene. Arbeid som kan gi levedyktige forhold, og jeg er glad for, på sameenes vegne, at den norske stat har gjort store løft for å bedre forholdene blant samene, men det er mye som står igjen og jeg er sikker på at en kan løse tingene på en forholdsvis skikkelig måte slik at sameenes særinteresser kan tilgodesees. Når man snakker så mye om reindrift her i Sverige, så er det klart at også vi i Norge er enige i at reindriftnæringen skal tilgodesees i

den grad det lar seg gjøre. Men man skal ikke gå dithen at man ensidig tilgodeser reindriftsnæringen og gir fanden i vold de andre samene.

Carl Johansson, Sverige: Som skolman tog jag med stort interesse del av lappfogde Ejdemos anförande före lunchen, där han gjorde jämförelser mellan flykten av arbetskraft från renskogen och det förhållandet att renhjordarna icke minskats i samma proportion, och vidare hans funderingar om att rationalisera rendriften för att göra den mera lönsam och genom upplysningsverksamhet återvinna den förlorade arbetskraften. Jag tänker då naturligtvis i första hand på skolan, där upplysningsverksamheten skall bedrivas. Jag erinrar mig från en av våra samesändningar i radio förra året, att en annan lappfogde — han är för övrigt sekreterare i renmärkesutredningen — nämnde, att därest utredningens förslag till ny renmärkeslag antogs av statsmakterna, skulle skolan i första hand få ansvaret för att genom upplysningsverksamhet bland de blivande renägarna förklara innebörden av de nya renmärkesbestämmelserna.

Vi var ju i går också inne på skogens område, där just skolan genom sin upplysningsverksamhet bland blivande renskötsetutövare har försökt få bättre och smidigare kontakt mellan skogsnäringen och rennäringen. I början på mars det här året gjorde jag ett intressant besök på renslakteriet i Kautokeino och fick utomordentligt intressanta upplysningar utav föreståndaren. Inte långt därifrån håller just nu norrmännen på att bygga en yrkesskola för samerna, och föreståndaren upplyste mig om att redan året förut hade han haft elever från denna yrkesskola som praktikanter på renslakteriet. De hade fått hjälpa till i slakteriet och på det sättet fått lära sig nya metoder för renslakt. Jag anser, att det finns utomordentliga möjligheter att inom skolan genom undervisning och upplysningsverksamhet anpassa och förbereda de blivande rennäringsutövarna i vårt land till en ny tid och nya metoder, vilket bör, tycker jag, även övervägas av den kommitté, som sysslar med dessa saker, nämligen 1957 års nomadskolutredning.

Åhrén, Sverige: Som aktiv renskötare fäste jag mig särskilt vid några ord i vattenrättsdomare Folke Löwings anförande, som av åhörarna togs mera på ett skämtsamt sätt. Han nämnde bl. a., att i det berglöfska förslaget fanns en ersättningsform och det var för oro. Det kanske verkade litet löjligt, när det nämndes i det sammanhanget, men tänker man närmare på saken, är det inte verkligen så för den, som aktivt deltar i renskötaryrket. På grund av de skogsvårdande åtgärderna som vidtas och vattenregleringarna har yrket nu ryckts loss i sina grundvalar. Man har icke samma trygghet, som man tidigare har haft. Jag tillhör den lappby, som berörs just utav vattenregleringen, och till ett kommande år är jag alldeles oviss, om jag faktiskt kan komma med min renhjord ned till vinterbeteslandet. Det är öppna kanaler, tvärkanaler, som skiljer våra flyttningvägar nedåt, och det blir då svårt att komma ner med en renhjord, vilket inte sker bara för att man skall ner utan är en betesfråga. Hur skall en renhjord dessutom kunna livnära sig på dessa flyttningar? När man då är oviss, om dessa flyttningvägar stänges, så att man inte kan komma ned, är det inte underligt, om renskötaren är orolig. Den oron täcks inte med en ersättning på någon hundrakrona, det försäkrar jag. Utan vad vi först och främst vill ha, det är trygghet för yrket. I andra yrkesgrupper är detta något helt naturligt, men om en renägare är orolig, då fattar man det på ett helt annat sätt. Jag menar, att vad samerna först och främst i dag vill ha, det är trygghet för sitt yrke.

Hans J. Henriksen, Norge: Jeg ville gjerne føye til et par ord når det gjelder mulighetene for å skaffe midler til samisk selvstendig kulturell aktivitet.

Jeg skjønner jo det så meget godt at her i Sverige hvor det er svær grubeindustri som gir muligheter for ved avgiftsordning å skaffe penger til et lappfond at det ligger nær å tenke på. I Norge, derimot, når vi nå ser bort ifra chansene på Kautokeino-vidda, er det allerede slik at ved en avgiftsordning kan vi knapt komme frem til et lappfond som vil ha noen større betydning for samenes selvstendige kulturelle aktivitet.

Derfor ville jeg gjerne sitere noe som en rendriftssame fra Finnland sa, som trues av disse vattendemninger i Kemi älv-vassdraget:

Samerna oppfattar sitt bosättningsområde som sin arvedel, som i vår tid ej mera borde beskäras till fördel för allmänna intressen. Om omständigheterna tvingar därtill, bör landet i sin helhet svara för de försakade skadorna.

Dette er absolutt på linje med det som Samisk råd for Finnmark har fremholdt i sitt uttalende — at staten har både muligheter og også skyldighet til å skaffe tilveie de midler som norske samer trenger til sitt kulturelle autonomi.

Vi er ikke imot de tankene som er her i Sverige om å skaffe midler ved en avgiftsordning og kan det samme skje i Finnland så er det meget godt, men jeg tviler sterkt på at vi i Norge på samme vei kan skaffe de midler som trengs. Derfor kan det være aktuelt i Norge å skaffe de midlene på en annen måte ved en første gangs statlig grunnbevilgning til et fond og senere årlige tilskudd til et sånt fond for at samene skal kunne ha midler. Det var bare det jeg ville nevne, takk.

Wickman, Sverige: Det är säkerligen en mycket viktig sak som herrarna Henriksen och Guttorm har tagit upp här, nämligen frågan om hur det skall gå för samefolket som helhet utan speciell hänsyn till renägarna. Jag vill dock säga, att det inte alls förefaller mig onaturligt, att det här mest har talats om renskötelsens problem. Det har ju varit fråga om samernas rättigheter med avseende på naturtillgångarna, och det har framhållits, att det som i det ekonomiska livet särpräglar samerna till åtskillnad från andra människor i vårt samhälle är just renskötelsen. De samer, som inte ägnar sig åt renskötelse utan åt samma yrken som annat folk i ifrågavarande trakter, får väl betraktas som jämställda med dessa andra, när det gäller ekonomiska frågor.

Dock bör vi för dessa frågor inte glömma bort det, som herr Henriksen tog upp, frågan om samernas kulturella egenart och dess bevarande, även bortsett från renskötelsen. Jag instämmer med det som herr Ruong sade i går, då han framhöll, att det väsentliga härvidlag är det lapska språket. Om man bortser från renskötaryrket finns det, så vitt jag kan se, ingenting annat än just språket, som konstituerar den lapska befolkningsgruppen. Det har här några gånger talats om »rasen», »härstamningen» och »kulturen». Ras är i sådana här sammanhang ett diffust begrepp, som man inte kan bygga någonting på, och också de båda andra blir diffusa och intetsägande, om man inte anknyter dem till något konkret i nutidens verklighet. En person, vars förfäder en gång varit samer men som inte själv har någon kontakt vare sig med renskötelsen eller med det lapska språket, kan knappast sägas vara same, lika litet som en svensk, vars förfäder en gång flyttat hit från Frankrike, kan sägas vara fransman. Jag anser, att det lapska språket är det viktigaste kännetecknet på samefolket som helhet, och det gäller att se till att språket får möjlighet att fortleva, och härvid spelar skolundervisningen och en aktivt främjad litteratur på lapska en väsentlig roll.

Tisdagen den 21 april kl. 14.00

1. Generell och sammanfattande diskussion

Zetterberg, Sverige: Riksdagsman Lassinantti yttrade i går, att han inte fann det alldeles sympatiskt, när minoritetsfråga om samerna sätts fram som en spjutspets för också andra intressen. Han hävdade, att rikets intressen måste gå före eller vara samtidigt. När vi talar om samernas rättigheter, skall vi vara på det klara med att den första rättigheten är att vara medborgare och det är att ha skyldigheter. Detta gäller också samerna: lagfäst frihet. Det får inte bli en samisk mindervärdeskänsla, som yttrar sig i att man skall ha understöd på det ena eller andra sättet mer än vad som gäller för övriga människor. Jag tror ingen här menar, att vi i Sverige skall göra Lappland eller någon annan landsdel till ett nytt jättelikt Skansen med samer som turistinslag. Allra minst kan samerna själva ha intresse av ett sådant betraktelsesätt.

Det är både fascinerande och tragiskt, att man ska behöva diskutera, vem som är same. Med utgångspunkt från de funderingar, som framförts här, vill jag i all ojuridiskhet fråga: Är icke same en nordisk medborgare av samisk härkomst med svensk, norsk eller finländsk nationalitet? I så fall, om detta erkändes, så skulle samerna få gå i spetsen för det utav många av oss innerligt önskade nordiska medborgarskapet. De, som enligt gällande lag är skyddade som samer, skulle givetvis också i fortsättningen vara det. Men hur går det med dem, som under gynnsamma konjunkturen återvänder till fjället? Det är en alldeles icke oviktig fråga, till vilken givetvis fogar sig en tredje, i vad mån svenska medborgare, som tar upp t. ex. en speciellt lönande renskötsel, skall ha rättsskydd som same — utan att vara det till börden. Men jag har kommit hit för att ge denna definition, i all enkelhet: en same är en nordisk medborgare av samisk härkomst med finsk, norsk eller svensk nationalitet.

Bylund, Sverige: Det egentliga diskussionsämnet på den här konferensen är ju, såvitt jag har fattat det rätt, renskötselnäringens och samernas rättsliga relationer till andra näringar och folkgrupper. Emellertid har tidigare under den här debatten förts på tal behovet av vetenskaplig grundforskning beträffande samernas problem, och därför vågar jag, med risk för att avlägsna mig en smula från diskussionens verkliga tema, att i korthet ta upp något av den vetenskapliga problematiken.

Jag utgår ifrån följande fråga: hur skall man kunna göra samerna fullt delaktiga i den levnadsstandardsökning, som andra näringsutövare i vårt land har blivit delaktiga av? Frågan är motiverad av att samerna uppenbarligen inte har följt med riktigt i välbefindandes utvecklingen. Det är otvivelaktigt fråga om en eftersläpning för den folkgruppen. När man frågar sig vad orsakerna kan vara, finner jag det i första hand naturligt att söka den primära orsaken hos renskötselnäringen själv och kanske inte så mycket, och i varje fall först i andra hand, i konkurrensförhållandet mellan renskötseln och andra näringar. Frågan gäller egentligen renskötselns lönsamhet och vad som kan göras för att höja denna.

I mitt följande resonemang utgår jag från förutsättningen, att det är nödvändigt med en rationalisering och därmed kanske en omläggning i större eller mindre utsträckning av renskötselns driftsformer. Tyvärr är det ju så, att man vet alltför litet om renskötselns ekonomi. Man har tydligen därför inte heller kunnat komma på någon egentlig patentlösning, och detta bland annat därför, att grundforskning i ämnet saknas, vars resultat skulle kunna ge en fast position att utgå ifrån, då det gäller att försöka bedöma, vilka vä-

gar man skall välja för framtiden. Hur skall nu ett forskningsprogram läggas upp, som inte bara syftar till att ta reda på hur saker och ting förhåller sig just nu — det är ju i och för sig naturligtvis mycket viktigt att man gör det — men jag avser ett forskningsprogram, som skulle kunna lämna sådana data och informationer, som man kunde bygga på i prognostiskt syfte för vidtagande av direkt lämpliga åtgärder för att höja lönsamheten?

Jag utgår som sagt ifrån rationaliseringens nödvändighet. Ett forskningsprogram bör enligt min mening läggas upp på det viset, att man på så realistiska grunder som möjligt försöker katalogisera och överhuvudtaget ta reda på de alternativa åtgärder som finns, som man skulle kunna tänkas använda, och att man sedan på mer eller mindre experimentell väg försöker pröva dessa olika alternativa åtgärders effekt. I allra första hand gäller det att undersöka effekten på renen själv som biologisk varelse. Vi måste således ta reda på renens möjligheter att anpassa sig efter olika rationaliseringsåtgärder. Därvid kommer man naturligtvis in på ett stort problemkomplex, och det gäller vid uppläggningsen av ett sådant forskningsprogram, att man verkligen engagerar den främsta expertisen inom en mängd skilda ämnesområden, eftersom man ju måste vara beredd på en hel rad tillstötande problem, problem som kanske faller inom djur- och näringsfysiologi, genetik, avel, utfodrings- och växtodlingslära o. s. v. Har man sedan på grundval av sådan, som jag här kallar, primär biologisk forskning kunnat bilda sig en, i varje fall något så när, säker uppfattning om olika åtgärders effekt på avkastningen av renskötseln, alltså själva produktionsvolymen, t. ex. med anlitande av olika utfodringsmetoder — ersättningsfoder kan väl tänkas i någon utsträckning — då är det främst ekonomernas tur att träda in i bilden för att analysera kostnaderna för vidtagna åtgärder och naturligtvis vinsten. Det gäller sålunda t. ex. att beräkna gränskostnaderna och marginalvinsterna vid viss produktionsnivå, vid ökande och vid minskande produktion. Det gäller med andra ord att kunna skaffa sig en noggrann företagsekonomisk analys av hur de ekonomiska förhållandena varierar vid olika produktion. Därvid kommer bl. a. sådana saker som särskilda analyser av transportkostnader och marknadsfrågor att bli alldeles nödvändiga.

Docent Ruong var i går egentligen inne på de här frågorna, när han tog upp problemet om att försöka avväga skogsbruket inom ett område gentemot renskötseln och utgick ifrån den tanken, att man skulle kunna tänka sig ett visst område, där renskötseln i själva verket var mera lönande än skogsbruket. Resonemanget är naturligtvis ganska riktigt, ty ur nationalekonomisk synvinkel är det alldeles givet mycket angeläget, att man i ett visst område producerar den produkt, som företagsekonomiskt lönar sig bäst att producera just där. Det är givetvis inte särskilt ekonomiskt att t. ex. subventionera en mindre lönsam näring på en mer lönsam närings bekostnad. Man skulle alltså som en målsättning kunna diskutera möjligheterna att i princip regionalt differentiera produktionen på så sätt, att det uppstod optimal vinst inom de respektive regionerna. Jag understryker, att jag här talar rent teoretiskt om dessa saker. Det är praktiskt sett naturligtvis utomordentligt komplicerade frågor, som griper in i varandra, men man bör i alla fall i någon mån ha en sådan målsättning. Vad som är alldeles nödvändigt, det är att skaffa sig kunskap om, vad jag skulle vilja kalla, marginalekonomien inom de olika näringarna. Och nu är det ju så, att vi praktiskt taget helt saknar den kunskapen i fråga om renskötseln. Här måste alltså en ekonomisk forskning sätta in. Det är såvitt jag förstår alldeles ofrånkomligt. En hjälp för forskningen skulle det vara, om samerna ville organisera sig i en ekonomisk föreningsrörelse, genom vilken vetenskapsmannen fick möjlighet att få insyn i rena bokföringsförhållanden och sådana saker.

Först var det alltså den biologiska aspekten, som jag ville betona, och sedan förde jag in den ekonomiska i resonemanget. Nu vill jag anlägga ytterligare en tredje aspekt på problemet, som egentligen hänger samman rätt intimt med den ekonomiska, och det är effekten på arbetskraften, som också måste utforskas. En rationalisering av en näring som renskötseln kommer obönhörligen, såvitt jag kan förstå, att få till följd ett överskott av arbetskraft, som måste kanaliseras bort. Om vi anser, att en lönsamhetsförbättring är ett grundönskemål, får vi räkna med att det är fråga om en lönsamhetsförbättring för det mindre antal samer, som stannar kvar i renskötseln; för dem bör det bli en klar lönsamhetsförbättring. Men hur går det då med »de andra»? »De andra» har ju förts på tal här nyligen. Och jag vill då understryka, att det gäller att sätta in forskning och upplysningsverksamhet på så sätt, att goda utkomstmöjligheter skaffas fram för dem, som måste ge sig iväg från renskötseln. De måste få samma förutsättningar som svenska arbetare i kampen om arbetstillfällena. Jag vill understryka, att vi här har ett problem, som inte är ett isolerat samiskt problem, utan att vi kommer in på hela det stora ekonomiska problemet om sysselsättning och företagsekonomi i Norrland. Vi vet ju, att sysselsättningsläget i Norrland är oroande med arbetslöshet m. m. För en företagsekonomisk forskning gäller det alltså att peka på de eventuella möjligheter som finns — även om de inte är ljusa — att utvidga företagsamheten inom Norrland, så att arbetskraft ifrån renskötseln kan sugas upp där. Om man inte helt enkelt menar, att samerna får flytta hit ner till Mellansverige som flertalet andra och på så sätt söka lösningen på sitt sysselsättningsproblem. Under alla förhållanden tillstöter mycket besvärliga problem, som har att göra med omskolningen och utbildningen och inte minst med anpassningen, alltså samernas möjligheter att anpassa sig till för dem nya näringar. För en sociologisk forskning skulle det bl. a. gälla att ta reda på om det verkligen finns en etnisk diskriminering, som ställer samerna i viss mån utanför i konkurrensen om arbetstillfällena. — Här har således en sociologisk, en företagsekonomisk och även en demografisk-geografisk forskning mycket att göra.

Jag vill nu också erkänna, att det är mycket i den här vägen, som redan är i görningen. Det är olika statliga kommittéer, som har anledning att ta upp sådana här problem. Vi hörde i går litet grand av jägmästare Skuncke, hur renforskningen i Gällivare arbetar, och jag kan ju också påminna om den försöksverksamhet i Serri, som är igångsatt och som jag för min del finner mycket värdefull, under förutsättning att där verkligen sätts in resurser, så att det blir ett vetenskapligt hållbart resultat av ansträngningarna. Det är alltså redan i gång forskning på olika håll. Men jag skulle här vilja understryka vikten av att det åstadkommes en samordning av den forskning, som sker och som jag hoppas skall starta. Det måste nämligen, tycker jag, vara en gemensam målsättning, så att inte en forskare arbetar för sig och en annan för sig utan att de har något samarbete med varandra. Det bör istället läggas upp ett forskningsprogram med en gemensam praktisk målsättning, där såväl biologiska synpunkter som ekonomiska och demografisk-geografiska och sociologiska synpunkter får komma till tals. Det är naturligtvis ett arbete på lång sikt tyvärr; det är svårt att organisera en sådan här sak; men det bör ske så fort som möjligt. Det är nödvändigt, att vi med det snaraste skaffar oss de kunskaper, som vi faktiskt saknar. Jag finner t. ex. en tanke på ett särskilt renforsknings- och lappforskningsinstitut vara mycket väl motiverad. Andra näringar har sina forskningsinstitut. Skogen har sitt statliga skogsforskningsinstitut, industrien har sitt forskningsinstitut, jordbruket har sitt o. s. v. Skulle man kunna tänka sig att på något vis inarbete planerna på en särskild lappforskning med enhetlig målsättning i

ett blivande universitet i Umeå? Att i varje fall även renskötseln bör få sina forskningsresurser, den saken är objektivt sett alldeles nödvändig.

Ruong, Sverige: I en sammanfattande diskussion kan man anknyta till vilken som helst av de föregående talarna, t. ex. till lappfogde Hedbäcks föredrag om Kiruna-området och hans synpunkter på delaktighet för samerna i vinsterna där och till vattenrättsdomare Löwings föredrag, som var mycket upplysande. Kanske har jag tidigare i fråga om samerna kontra vattenregleringarna slagit in öppna dörrar. Jag tänker på ersättningsfrågan. Det förefaller mig nu, att Kungl. Maj:t redan nu utan lagändringar hade möjlighet att föreskriva särskilda villkor för vattenbyggnaderna, där man toge hänsyn till det program som SSR framlagt i slutet av sitt yttrande, med hänsyn särskilt till behovet av yrkesutbildning för renskötarna och omskolning av dem som måste lämna renskötseln.

I går talade riksdagsman Lassinantti om enheten och helheten. Andra har också talat härom. Men vilken enhet gäller det? Det finns olika slag av enheter, som ingår i större enheter. För att hålla oss till samerna så har vi familjen, renskötargruppen, lappbyn, kommunen, länet, landet, hela Norden och till slut hela världen. — När jag rest i Finland och Norge, har det slagit mig, att vissa sysselsättningar, som inte lönar sig här i Sverige, under i övrigt likartade förhållanden tycks löna sig där. Det sammanhänger säkert med de politiska gränserna mellan de nordiska länderna. Sverige har utan tvekan den högsta levnadsstandarden i Norden. I ett område, där levnadsstandarden är hög och där det finns näringar av hög lönsamhet, där blir renskötseln lätt relativt mindre lönande. Och jordbruket i Finnmarken, kan det löna sig? Ja, det lönar sig. Då jag med renrajd for från Karesuando över finska armen till Kautokeino och var inne i gårdarna, både finska och lapska, så var det tydligt, att den hushållning, en kombination av rensköttsel och jordbruk, som fanns där, lönade sig. Det var i Finland. Men låt oss göra det tankeexperimentet, att Norden vore en ekonomisk enhet, där de politiska gränserna inte spelade någon roll. Hur skulle det inverka på lönsamheten i fråga om renskötseln och jordbruket i nordligaste delarna av Sverige. Jag vet inte.

Frågan om renskötselns relativa lönsamhet är viktig för sammanhanget. Det är renskötselnaeringen, som utgjort grunden för det lapska folkets enhet, erkänd också i lagstiftningen, framför allt i definitionen i 1 § i renbeteslagen. Visar det sig, att renskötselns relativa lönsamhet avtager, ger det, av hänsyn till den lapska enhetens framtid, anledning att ompröva definitionen och ta med även andra kriterier än enbart renskötartraditionen och renskötaryrket. Kriterierna på den lapska enheten är enligt min mening förutom renskötaryrket, härstamningen och språket.

Gränsen mellan den lapska folkgruppen och övriga befolkningsgrupper i Norden blir i våra dagar allt obestämdare. Därom är intet att säga. Man bör ej uppehålla gränser för deras egen skull. Men är det fråga om den lapska urbefolkningens rätt, måste vi göra klart för oss efter vilka grunder denna befolkning skall bestämmas.

Ett av de viktigaste föredragen vid den första nordiska samekonferensen — det var i Jokkmokk 1953 — hölls av dr Knut Kolsrud, Norge. Han sade bl. a.:

Reinnæringen kommer da til å bære viktige elementer av samekulturen i framtida, men som yrkeskultur. Men yrkeskulturen er en partiell kultur og kan ikke bli den samlende livsform for samene som folk. En folkekultur kan bare eksistere når den gir rom for ulike erverv, når

folk kan velge hva de vil gjøre her i livet, og når deres sosiale mål realiseres ved at de kan arbeide sig opp og fram innenfor sin egen livsform.

Först genom en sådan differentiering skapas det möjligheter för den lapska folkgruppen att smälta, omkristallisera och sublimeras inflytelser utifrån och så bli i stånd att göra en egen insats inom de nationella, d. v. s. finska, norska och svenska enheterna och inom den nordiska enheten. För individens trygghet är det enligt min mening nödvändigt med en differentierad lapsk samhällsstruktur, som kan omställas och anpassas till de nordiska samhällsformerna. Det bör inte bli så, att generationer går förlorade genom att den lapska enheten slås sönder. I stället bör enheten utvecklas, icke genom att ensidigt binda samerna vid renskötelsen, utan genom att stärka andra band, som sammanhåller de lapska grupperna.

Kontakten mellan samerna och de starkt expanderande lappländska samhällena är ofta abrupt. I all synnerhet gäller det malmfälten i Norrbottens län. Den svagare parten blir helt naturligt lidande härpå. Det saknas kanaler för en god kännedom om samernas förhållanden hos de kommunala organen. Goda kanaler överhuvudtaget är sådana finnar, norrmän och svenskar, som studerar samernas språk, kultur, sociala förhållanden och näringsliv. Men det behövs också, att många samer sätter sig in i kontaktproblemen. Därför är det viktigt att satsa på utbildning av unga samer. Det är naturligt, att kostnaderna härför tas direkt från den vinst, som uppkommer av exploateringen av naturtillgångarna i samernas land. Den hjälpen bleve till självhjälp att leva vidare.

Definitionen av den lapska enheten är ej för dess egen skull. Den syftar ej till att skilja samerna från övriga grupper utan till att göra dem till en aktiv del i den nordiska folkgemenskapen.

Bengt Jonzon, Sverige: En tendens i de överläggningar, som här har förts, gav docenten Ruong nyss uttryck åt, nämligen angelägenheten av att få ett klart begrepp om den samiska folkgruppen, om vilka som skall anses höra dit. Jag tror, att detta är en viktig angelägenhet. Jag tror också, att hur man än definierar begreppet, definitionen bör göras vid, generös, så att alla, som har samisk härkomst och samiskt sammanhang och vill bevara det, kan göra det. I Sverige torde det vara nödvändigt att enligt samernas riksförbunds förslag räkna både med språket och med renskötelsen såsom grund för sametillhörighet. Huru som helst, bestämmelserna bör bli generösa.

Såsom från flera håll, bl. a. av vår ordförande, har framhållits, vilar den samiska kulturen såsom sådan — i varje fall i Sverige — väsentligen på renskötelsen. Om renskötelsen skulle försvinna, torde det vara föga utsikter, att en samisk folkgrupp och en samisk kultur någon längre tid skulle kunna bestå. Vi har här i Sverige ett lappprivilegium. Jag undrar, om inte det är det enda privilegium av någon saklig betydelse, som numera existerar i vårt land. Varför har vi detta privilegium? — Ett privilegium, som knyter sig till ras, till härkomst, är ju en anomali i ett modernt samhälle. — Är inte lappprivilegiet ett tyst erkännande ifrån den svenska statens och det svenska samhällets sida, att vi har ett särskilt ansvar för och en särskild skuld gentemot den lapska urbefolkningen i vårt land? Det är därför som detta privilegium har stadgats, det är därför som i Sverige inga andra än samer får sköta renar. Jag menar, att detta är riktigt. Vi står i skuld — det är en lång och ömtålig historia, som jag inte nu skall röra vid — vi står i en skuld, som aldrig kan betalas. Men den kan förvärras. Ingreppen emot renskötelsen genom den nutida tekniken och industrien är ett hot. Och ingen synes riktigt

veta, var gränsen för verkningarna går. Jag är själv i högsta grad lekman i dessa frågor. Men jag har haft tillfälle att diskutera dem med åtskilliga, som anses vara och är initierade; klämmer man hårt, så medgives — från deras sida, som kämpar för samernas intressen och från deras, som kämpar för vattenbyggenas — att ingen till sist riktigt vet, vad man gör. Man vet inte nog om renbetenas beskaffenhet och omfång och om renskötselns villkor och vet därför icke heller, hurudana verkningarna till sist kommer att bli. Detta betyder, att den svenska staten, som här ytterst bestämmer, handlar i blindo. Slikt finge väl gå för sig, om det blott gällde materiella intressen. Men nu gäller det en egenartad tusenårig folkgrupps existens. Skulle det, som man låter ske, medföra dess försvinnande, kan det aldrig gottgöras. — Under dessa förhållanden menar jag, att vad man nu främst med all energi skall begära av den svenska staten är, att det göres en grundlig utredning om renskötselns betingelser med hjälp av tillräcklig forskning och helt oberoende av alla ekonomiska intressen från ena eller andra sidan. Man måste veta, vad man gör. Det är inte värdigt en kulturnation att handla i blindo med en befolknings framtid och öde. Det gäller inte bara en yrkesgrupp. En yrkesgrupp kan i nödfall omskolas och överföras till andra yrken eller man kan flytta en nybyggare och ge honom en gård på annat ställe, låt vara att också detta under alla omständigheter är ett mycket allvarligt ingrepp. Men det är något helt annat, om det gäller livsbetingelserna för en näring, som ytterst bär upp en särpräglad stams och folkminoritetets hela kultur och självmedvetande.

Så ett ord i skolfrågan. Vi har i vårt land nomadskolor, inrättade för nomadernas, renskötarnas barn. Även dessa skolor har sista tiden varit i diskussionens brännpunkt. Skolorna har kommit till främst för att bevara samerna vid renskötseln och därmed bevara dem som folk- och kulturgrupp. Vill man, att samekulturen skall försvinna, då skall man avskaffa nomadskolorna. Vill man, att den skall bestå, då skall man behålla och utveckla dessa skolor. Härvidlag tror jag, att man skulle yrka på en sak, som tar sikte på hela den samiska befolkningen. I dessa skolor borde alla samer, som så önskar, ha rätt att sätta sina barn, så att dessa får del av den inriktning på den lapska kulturen, som nomadskolorna ger. För närvarande är det så, att skogssamerna kan få sätta sina barn där, om det finns utrymme. De har alltså ingen rätt därtill, annat än i mån av utrymme. Deras barn går också allmänt i de vanliga svenska skolorna med en påföljd, som skogssamer har berättat om, nämligen att barnen efter en termin vägrar att tala sina föräldrars språk, detta på grund av de obehag, de blir utsatta för från sina svenska kamraters sida. — Om alla samiska föräldrar finge rätt att skicka sina barn till nomadskolorna, är det väl troligt, att till en början icke många utanför renskötarnas krets skulle begagna sig av denna rätt. Men man vet aldrig. Det försiggår småningom ett uppvaknande ibland samerna själva till en ny tro på, en ny kärlek till och en ny medvetenhet om deras egenart och kultur. Det förekommer faktiskt, att skogssamer, som har glömt fädernas språk, begär att få lära sig det igen och anstränger sig att ta upp det. Ett språk, som har varit dött i 2 000 år, är nu ett levande språk, som talas av småbarnen i Israel. Så man vet aldrig vad som kan hända.

Samerna är svenska medborgare med samma rättigheter och plikter som andra medborgare och delaktiga i den svenska kulturen och har nog nu för tiden i stort sett samma allmänna bildning som vanligt svenskt folk. Men de har på samma gång ett annat arv, som på ett särskilt sätt är deras eget, ett historiskt, språkligt, kulturellt och konstnärligt arv. Bäggedera skall vårdas, och samhället och staten skall ta hänsyn till bäggedera och erkänna dem i sin lagstiftning och sitt handhavande. Jag tror, att man i lagstiftningen tänkt ytterst litet på de icke-renskötande samerna. Kunde vi få en lagstift-

ning och ett samhällshandlande, som räknade med hela den samiska folkgruppen för att verksamt stödja den i dess strävan att hävda sin egenart och att vårda och förkovra sitt historiska arv, vore detta en god och riktig sak. Det är ett riksintresse. Det är ett kulturintresse. Det är ett mänskligt intresse.

Idivuoma, Sverige: Det sades av en mycket intelligent riksdagsman från Norrbotten i går, att det är först och främst samernas trygghetskänsla som bör stärkas. Detta är nog både viktigt och riktigt. Men jag kan inte förstå, hur trygghetskänslan kan stärkas av att det från samtliga håll göres ingrepp på samernas betesland. Den ena vattenregleringen sker efter den andra, och den ena sjön efter den andra tas undan från samernas betesland till förmån för landets elkraftsbehov och levnadsstandardhöjning. Om jag inte läst fel i tidningarna, har den svenska regeringen gett sitt samtycke till en utredning beträffande en vattenreglering i de orörda betesmarker, som ännu finns kvar i vårt land. Det gäller Torne och Kalix älvar. Här finns den betesmark, som sjöregleringen ännu inte nått. Stärker detta trygghetskänslan för samerna? Nej, det gör det nog inte. Det gör otryggheten värre! Som jag ser saken, verkar det nu inte att finnas någon annan möjlighet att skapa trygghet än att kräva, att staten pensionerar hela samebefolkningen för all framtid. Huruvida samerna kan och vill anpassa sig till en sådan lösning, kan jag förstås inte uttala mig om.

Frågan är, vilka skadeverkningar de ingrepp, som kommer att göras där, får. Jag vill här uppmana statsmakterna och särskilt vattenfallsfolket, att samerna i de trakter som beröres inte görs rättslösa. Man kunde tänka sig, att dessa människor blir garanterade ett stadigvarande arbete i vattenfallsverket och att de utbildas till arbetare där. Detta vore kanske en lyckad lösning.

Man ser an en ganska otryggad framtid med den exploatering, som nu pågår i våra lappmarker. Ibland sägs det, att vi samer är osakligt reaktionära. Men det är vi nog inte. Vi kämpar för våra barns framtid, vi vill behålla renskötselns för våra kommande generationer.

Gjessing, Norge: Först må jeg beklage at jeg er redd jeg igår ikke uttalte meg tilstrekkelig klart når det gjaldt den norske kolonisasjonen av Finnmark, at jeg ikke gjorde tilstrekkelig klart oppmerksom på at når »sedelighetsforbrytere og horer» ble innført til Finnmark — det ligger svært langt tilbake i tiden. Jeg tenkte ikke på at noen kunne føle seg såret fordi jeg har vært i den situasjonen selv der oppe, bodd der oppe, og min mors familie ble forvist til Norge fra Danmark!

Men tilbake til tryggheten som jo ikke bare vil si økonomisk trygghet, men den tryggheten som gjør at en kan vokse opp uten for store personlige konflikter. Skal det kunne skje, må situasjonen bli lagt slik an at samene ikke lenger har sin plass nederst i det sosiale hierarkiet. Og dette må foregå ved at en skaper muligheter for å bedre samenes økonomi. Nordiska samerådet har, i likhet med ikke minst konsulent Henriksen, pekt på at flyttsamene idag i stadig sterkere grad blir en mindre og mindre minoritet og at mvndighetene i stadig sterkere grad vil bli nødt til å ta hensyn til de fastboende samene også. Samene kan etter mitt skjønn ikke få sin status som folkegruppe bedret dersom de blir henvist til et bestemt yrke. Reindriften er for lenge siden kommet til sitt metningspunkt og de som ikke kan finne plass der må skaffes muligheter for å gå inn i andre yrker på en rimelig sosial basis. Og skal samene få det som er nødvendig for å skape en sosial trygghet da må de også få anledning til å velge sine yrker selv, etter sine interes-

ser, etter sin egen legning. Det er med andre ord nødvendig at det blir skapt, som Ruong siterte fra dr. Kolsruds foredrag på Jokkmokk-møtet, en differensiert yrkesstruktur også for samene. Dette er hvorfor jeg presiserte igår at allerede nå bør det treffes ganske bestemte forskrifter for at samene under industrialiseringen under ellers like vilkår får, ikke bare fortrinsrett til arbeide, men også til ledende stillinger innenfor industrien. Idag kan jo ikke samene fylle de ledende stillingene. Det ligger i hele den noe dystre forhistorie som våre statsmaktens politikk overfor samene i tidligere tider har hatt. Men bare det at det ligger en mulighet i fremtiden vil være en stimulans for samene til å skaffe seg den utdanning som er nødvendig.

Reindriften skal støttes og styrkes, men jeg tror fremtiden for samene og for samisk kultur ligger på andre felt. En kunne nesten si at ifølge den annen termodynamiske lov, som jo sier at en organisme ikke kan eksistere i jammvekt uten å få tilført energi utenfra — at etter den loven vil samisk kultur dø hvis den blir ensidig henvist til reindriften. Reinnomadismen er jo ikke så gammel i samisk kultur at man kan si at samisk kultur er vokst opp av reindriften slik det sterkt er blitt hevdet her. For reinnomadismen er jo ikke eldre enn 1500-årene. Den tamrein som samene holdt før det, var bare brukt som lokkedyr under jakten og som trekkdyr, men noen egentlig reinnomadisme vokste ikke frem før i 1500-, 1600- og 1700-årene.

Det som etter mitt skjønn holder en kultur oppe er ikke en bestemt næring, likegyldig hvilken næring det er, men det er at denne kulturen blir akseptert som likeverdig og dens status heves ut av det pittoreske og romantiske. Samene må få mulighet til å utfolde seg i pakt med sin personlighet og her er det utvilsomt av overlag stor betydning at språkets prestisje blir hevet. Forskningen er også meget viktig, men da må jeg si at etnologisk forskning blant samene har forsømt seg ganske sterkt ved ikke i tilstrekkelig grad å ta opp de virkelige relevante problemer. Det er nå endelig kommet en del arbeider, som behandler viktige, aktuelle spørsmål med Robert Pehrsons avhandling, med Ian Whitakers, med Robert Paines fra Vest-Finnmark, med Harald Eidheims fra Polmak, selv har jeg også gjort litt i mer sosiologisk betont etnografi. Og der må det settes meget inn.

Nickul, Finland: Den definition på same som samerådet föreslagit, kan naturligtvis ännu diskuteras. Och godtas den, kanske i modifierad form, så är detta i alla händelser en förutsättning för samernas fortbestånd som folkgrupp, att kulturpolitiken intensifieras.

Man måste hoppas, att vad här diskuterats verkligen ger Nordiska rådets juridiska niomannakommitté material för behandlingen av frågan om samernas rätt till bosättningsområdets naturtillgångar. Då dessa frågor nu har behandlats av sameorganisationerna i våra länder och gemensamt på samerådets möte i Kautokeino i mars samt på denna konferens, kommer den ytterligare att föreläggas för den nordiska samekonferensen i Enare den 10—12 augusti. Vi tror, att vi då får många samer till Finland från hela Norden och att samerna i Enare säger sin egen mening i dessa frågor. På Finlands sektionens av Nordiska samerådet vägnar önskar jag hela denna församling välkommen till Enare i augusti.

Labba, Sverige: Det är ju så, att vi här diskuterar vattenfallsproblem och kraftverksanläggningar. Om inte vattenfallsstyrelsen hinner förstöra allt för oss, då kommer kommunens egna män och inkräkter genom sina vattenregleringar. Det förvånar mig högeligen, att kommunens egna måste göra så. Är inte kommunens män valda för att tillvarata kommunens människors egna problem. Inom Gällivare socken, där det är planer på att kommunen och

Kiruna stad skall bygga en kraftverksanläggning i Kaitum-sjöarna, är man väldigt orolig på grund av denna förskräckliga åtgärd, som just förberedes. Jag är inte så hemma i dessa saker, men vi har diskuterat dem och anser, att vattenregleringen inom Gällivare socken betyder kolossalt mycket. Vi räknar med att om dessa regleringsåtgärder kommer till stånd, torde det inom tre år bli ungefär 30 procents minskning av renantalet. Det är ganska stora siffror, som jag kommer med, men jag tror, att just våra bästa värrenbetesmarker kommer att dränkas under vatten. På våren är kalven späd och modern behöver då riklig föda för att kunna ge näring åt avkomman, som sedan har att uthärda sommarens heta dagar i höga fjäll. Det är givet, att för den, som inte har sysslat med renskötsel eller inte är insatt i den, verkar kanske den siffra jag nämnt stor, men den är ingen överdrift. Nu har jag pratat litet grand om dessa problem, vattenregleringsproblemen, och jag skall inte upphålla mig längre vid dem.

Men vi har ett annat hot, som är överhängande för rennäringen just nu: turismen. Jag är mycket rädd för att den skall översvämma alla våra renbetesmarker. Den är ett direkt hot för rennäringen. Nu sågs det på många håll, att turismen ekonomiskt stöder sammen, så att lappen eller renägaren har ekonomisk vinning av turismen. Jag skulle tro, att ingen renägare än så länge blivit stenrik på turismen. Nu när turismen mer och mer för varje år översvämmar våra fjällområden, kommer våra renbetesmarker att snart förvandlas till turistbetesmarker. Jag är mycket orolig för detta. Jag känner till turister, och jag har själv varit med dem och vandrat i fjällen. Med turistströmmen följer också en annan fara. Turismen tar bort all vår matfisk. Våra fiskevatten behöver vi verkligen själva för att förstärka våra hushåll.

Det har sagts, att det blir ekonomisk vinning av turismen. Jag tror inte, att det är så förfärligt stor ekonomisk vinning, jag vet inte ens om turiststationerna serverar renkött åt sina turister. Inte i någon större omfattning i alla fall, efter vad jag vet. Sedan har vi det mycket besvärligt också på grund av sportjakten. Lappfogde Erik Hedbäck sade redan i morse här, att fritidsmänniskorna vill komma åt våra renbetesmarker. Det är alldeles riktigt. Jag vet inte, hur det skall kunna gå att bromsa detta. Sportjägarna kommer redan den 1 september och skall skjuta så många ripor som möjligt. Ripfågeln är då ännu så liten, att han inte kan flyga, utan nått och jämnt lyfta sina vingar ovanför marken, förrän turistens skott smäller. Detta är väldigt besvärligt för renskötseln. De stora turistgubbarna kommer med sina lass med ammunition och stora hundar till våra renbetesmarker. Snart är hela det fjällområde, där jakten skall pågå, fritt från ren. Jag har själv sett detta många gånger. Man kommer efter det turisterna varit där och jagat, och det finns inte en ren att se med förstoringsglas på två mils avstånd. När vi nu får prata så här och jag blivit litet informerad, hur det egentligen går till, så skulle jag vilja ge också turismen ett gott recept. Turismen har jag som sagt ingenting emot men låt turismen gå de vägar, som turismen redan har. Förstärk dessa vägar, så att turismen kan nå längre, göra bättre vandringar, så att turismen inte sprids alltför mycket inom våra renbetesmarker och så — som jag redan sagt — att inte våra renbetesmarker förvandlas till turistbetesmarker. Tack!

Bergh, Sverige: Som en röd tråd genom flera av inläggen har gått en oro, som man speciellt ifrån renskötarhåll känner inför vattenregleringarna med deras ofta ganska våldsamma ingrepp i levnadsbetingelserna för dem, som bygger och bor i de berörda trakterna. Alldeles speciellt har jag tyckt mig märka, att det planerade gigantiska projekt, som avser en betydande förändring av vattenföringen i Kalix och Torne älvar i samarbete mellan Sverige,

Norge och Finland och innebär ett mycket radikalt ingripande i naturen däruppe, väckt särskild oro.

Jag vill utan vidare deklarerera, att jag delar den oron och att jag beklagar, att den svenska vattenfallsstyrelsen har fått i uppdrag att göra en teknisk och ekonomisk undersökning av projektet, innan man i mindre skala har försökt att bilda sig en föreställning om vad det egentligen kommer att innebära. Som vi vet, innebär ju den mest vittgående planen på svensk sida, att en hel del av vattenflödet i både Torne älv och Kalix älv skall få en ändrad riktning och föras till ett kraftverk bortom Torne träsk av hittills okända mått i vårt land. Det är alldeles uppenbart, att ett sådant ingrepp måste få våldsamma inverknings på både klimat och mycket annat. Jag har flera år väntat, att man inom vattenfallsstyrelsen, där man uppenbarligen visar starkt intresse att bota så mycket som möjligt av de skador, man åstadkommer, skall ha gjort mera noggranna undersökningar om hur bl. a. klimatet i älvdalarna förändras av kraftverksarbetena. Att ett så våldsamt ingrepp, som det nu är fråga om, inte kan bli utan mycket betydande verkningar även i det fallet, måste man väl betrakta som alldeles uppenbart. Och därtill kommer, som jag redan har sagt, verkningarna, som de väldiga ingreppen skulle medföra i fråga om befolkningens levnadsbetingelser och därmed också renskötarebefolkningens. Jag tycker nog, att de rätt kritiska synpunkter, som länsstyrelsen i Norrbottens län anlagt, har fog för sig.

Nu har emellertid vår vattenfallsstyrelse fått sitt uppdrag av Kungl. Maj:t härom dagen. Jag vet inte, hur många miljoner utredningen kommer att kosta. Säkert blir det många miljoner, den saken är alldeles självklar. Av de miljonbelopp, man nu står i beråd att lägga ut, borde man nog använt en del till att låta undersöka i mindre skala vad egentligen detta gigantiska projekt kommer att betyda.

Det här projektet tycks ha fått sin upprinnelse i Nordiska rådet. Det är ju inte säkert, att det kommer att förverkligas. Jag vill redan nu som min mening säga, att jag anser det orimligt, att man skulle känna sig så bunden av de tekniska och ekonomiska undersökningar, man nu gör, att de skall leda till, att detta projekt utan vidare förverkligas. Det är min personliga uppfattning om saken, och jag har velat ge uttryck åt den med tanke på att frågorna varit uppe i ett flertal inlägg i dag.

Jag kan här knyta an till ett annat problem, som också har skyntat fram i ett flertal inlägg. Man har talat om att samerna liksom andra svenska medborgare behöver trygghet. Jag tror, vi skulle bidra till en olycklig form av trygghet, ifall vi skulle bringa denna folkgrupp i det läget, att den skulle behöva söka den genom att stå som supplikant hos statsmakterna. Jag tror, att även här är den riktiga politiken, att vi förhjälper samerna till trygghet på det sättet, att vi inte fördärvar deras levnadsbetingelser utan i möjligaste mån med hänsyn till det allmänna bästa ser till att tryggheten skapas genom att även de står på egna ben.

Ruong, Sverige: En kort komplettering i anknytning till vattenrättsdomare Löwings föredrag, som innehåller många detaljer. Vattenmålen är tydligen mycket svåröverskådliga. Herr Löwing yttrade i slutet av sitt föredrag ungefär så här: »Rättvisa är något, man måste kämpa för, gör man inte det är det risk, att rättvisan går förlorad.» Men kampen är komplicerad och svår att överblicka och planlägga. Det är en av orsakerna till att jag ivrar för en utbildning, en differentiering bland samerna själva, så att det finns några, som kan och har tid och ekonomisk möjlighet att sätta sig in i de juridiska problemen. Men innan detta kan bli möjlighet, hemställer jag till

regeringens representanter här att taga under övervägande den framställning, som SSR tidigare har gjort om ett juridiskt ombud för samerna.

Fröling, Sverige: Med anledning av vad min gode vän Andreas Labba nyss sade skall jag be att få säga ett par ord.

Nära en sjundedel av Sveriges landareal, inemot 60 000 kvadratkilometer, upptas av mark ovanför trädgränsen. Det är norra Europas största ödemarksområde, och det vore väl synd, om det inte också skulle få nyttjas av turisterna. Det är inte stor del av denna väldiga areal, som upptas av turistanläggningar, och jag hoppas att turisterna inte skall beta allt för mycket, ta alltför mycket av renarnas bete däruppe!

Svenska turistföreningen ställs ju ibland till ansvar för vad enskilda turister har för sig uppe i fjällen, och naturligtvis känner vi inom turistföreningen ett stort ansvar, men vi kan ju rimligtvis inte påverka var och en, som söker sig till fjälls. Och det är nog inte bara turister — om man med sådana menar långväga resande — som far fram så, som Andreas Labba skildrade det däruppe, utan jag tror, att det till stor del också är ortsbor, som ger sig ut på sådana eskapader. Många, som söker sig till fjälls, är dåligt informerade och vet inte hur de skall bete sig. Därför försöker vi inom Svenska turistföreningen att informera dem, berätta för dem, hur de skall uppföra sig. Det sker genom att vi i vår årsskrift, i våra resehandböcker och turböcker och i »STF:s tidning» försöker sprida kännedom bl. a. om samekulturen och om sättet att umgås med lapparna. Vi har ofta artiklar från fjälltrakterna, och genom val av författare och redigering söker vi att ge uttryck för en ansvarsmedveten syn på fjällen och dess människor. Vi har medvetet sökt kontakt med framstående kännare, som kan förmedla kunskap om fjällfolket och dess förhållanden. Tidigare har vi t. ex. haft professor K. B. Wiklund som medarbetare, och i senaste upplagan av »Fjälltur i norra Lappland», som kom ut 1954, har vi dels en artikel om lapparna i Norrbottens län av intendenten Ernst Manker, dels också ett kortare avsnitt om turisterna och lapparna. Och Manker har ju också i turistföreningens serie av fjällhandböcker utgett ett sammanfattande arbete om de svenska fjälllapparna. Och rektor Lennart Wallmark vid samernas folkhögskola i Jokkmokk har i turistföreningens senaste resehandbok »Norra Norrland» en artikel om lapparna. Flera av turistföreningens tjänstemän håller också årligen många föredrag om resor i Sverige, och i mycket hög grad blir det då fråga om fjälltrakterna, varvid man nästan undantagslöst kommer in på frågan om kontakten med fjällfolket.

Varje år ordnar turistföreningen en eller två kurser för blivande färdledare, sådana som skall ta hand om sällskapsresor i fjällen, och det är klart, att de får en noggrann information om hur man skall uppträda uppe i fjällen, också i förhållande till lapparna. Vi inom turistföreningen finner det ganska självklart, att vi skall göra på det här sättet med hänsyn till turistföreningens allmänna inriktning och målsättning och jag vill genom den här uppräknigen ge uttryck för hur tankarna på de här problemen alltid är mycket levande för oss.

Om det är så, att det inte serveras så mycket renkött på turiststationerna, beror det på att den maten är dyrare än annat kött, som står till buds.

Jag vill gå så långt, att jag påstår att turistföreningen och lapparna har en viss nytta av varandra. I det praktiska arbetet har turistföreningen ofta hjälp av samerna, som i många fall är de allra bästa medhjälpare, vi kan ha. Det gäller arbeten med transporter, tillsyn av anläggningar o. s. v., och särskilt tidigare har det också varit mycket vanligt, att lappar har fått tjänstgöra som förare åt oerfarna turister, som har kommit nerifrån landet.

Nu börjar emellertid de flesta turister att bli så avancerade, att de tar sig fram på egen hand. Ett av de bästa bidragen till kontakten mellan turister och lappar har ju varit lapparna själva, när de har kommit i förbindelse med främlingarna.

Det finns ett intressant exempel på hur utvecklingen kan gå däruppe. I Nikkaluokta i Kalix älvdal har turistföreningen sedan många, många år tillbaka upprätthållit regelbunden motorbåtstrafik på Kalix älvs sjösystem. Det har nu gått därhän, att den nya generationen i Nikkaluokta har ansett, att den själv skulle vilja ta hand om denna trafik, och då har Svenska turistföreningen avstått, sålt sina båtar och sin utrustning till dessa lapppojkar i Nikkaluokta, för att de själva skall få sköta trafiken. Och vi har gjort det, därför att vi tror på dem och räknar med att de skall kunna gå i land med det hela. Jag anser det vara en utveckling i rätt riktning, att samerna själva får ta hand om anordningar för turismen, som de kan gå i land med.

Jag tror också, att turistföreningens anläggningar ibland kan vara till nytta för lapparna. Och naturligtvis har turisterna ibland också glädje av lapparnas kåtor. Lapparnas kåtor och stugor är ofta markerade på den s. k. svenska fjällkartan, som i första hand utges för turisternas skull. Men det finns vissa anläggningar, som lapparna inte vill ha markerade på fjällkartan, och då respekterar vi naturligtvis detta önskemål.

Inom turistföreningen säljer vi också lappslöjd och bidrar på det sättet i viss grad till lapparnas försörjning. Jag kan försäkra, att så mycket god lappslöjd, som vi skulle kunna sälja på våra fjällstationer, så mycket lappslöjd tillverkas inte. Vi kan praktiskt taget sälja hur mycket som helst av den varan, bara vi får goda produkter.

Jag kan också tillägga, att turistföreningen i mån av sin förmåga hjälper till att ordna studieresor för lappbarn i fjällen. Det brukar vara barn från nomadskolorna i Gällivare och Jokkmokk, som får göra en tur på turistföreningarnas båtar på sjöfartsleden och nyttja föreningens anläggningar.

Landets fjälltrakter är så vidsträckta, att jag uttrycker den förhoppningen, att de skall räcka till även i framtiden för både lappar och för de turister som vill komma dit upp. Jag vill också passa på tillfället att vitsorda det mycket goda samarbete, som vi inom turistföreningen har haft med lapparna, med deras representanter och med lappväsendet.

Partapuoli, Sverige: Den nuvarande renforskningen är föga fältmässig, den ger inte de praktiska rön, som man borde få. Man borde utse en vetenskaplig elitgrupp på området. En nordisk elitgrupp, som i sin tur kunde kontakta världseliten på samma område för att få reda på hur man arbetar i andra länder, där renskötsel bedrivs. För att kunna göra en grundlig plan måste världssamarbete ordnas.

De samer, som måste lämna renskötseln på grund av dåliga betesmarker eller intrång, bör ha möjlighet att flytta till länder, som har mycket mera renbetesmarker än här. På det viset kan dessa fortsätta sin näring som renskötare. Det gör väl ingenting, att man flyttar till andra länder, bara man får arbeta med den näring, som man trivs med.

Skulle det inte vara på sin plats, att man vid en sådan här sammankomst mera ingående diskuterade vad man redan utarbetat men inte kunnat ge ut offentligt — vetande om djurens förhållanden, betesmöjligheter m. m. Jag ville bara yttra det lilla, som jag hade tänkt — jag började med forskning redan 1947, och jag fick anslag från landstinget i Umeå för ändamålet. Det var det som var början på renforskningen.

2. *Sammanfattning av konferensens resultat*

Konferensen upprättade följande förteckning över viktigare förslag, som framkommit vid konferensen, varvid framhölls, att denna icke hade karaktär av någon meningsyttring från konferensens sida utan endast utgjorde en sammanfattning av vad enskilda konferensdeltagare föreslagit.

1. *Allmänt.* Allmän utredning om åtgärder för bevarande av samerna som en egen folkgrupp, därvid behandlas frågor om definitionen av samebegreppet, om innebörden av »samerätten», om den geografiska utsträckning av ett eventuellt sameområde och instiftande av särskilda samerättigheter.

2. *Renskötseln.* Rationalisering av renskötselmetoderna. Ny organisation av renskötselns och lappväsendets administration med ökat inflytande för samerna.

3. *Jordbruk.* Ökat inflytande i Finland och Norge för samerna vid försäljning och utarrendering av statsägd mark.

4. *Skogsbruk.* Ökad ömsesidig upplysning av företrädare för skogsbruket och renskötselnäringen (i nomadundervisningen, vid norrländska skogsskolor och vid tillfälliga kurser). Undersökning av det berättigade i de stora kalhyggerna och dessas belägenhet i förhållande till trädgränsen. Inskränkning av användandet av hyggesbränningen med hänsyn till förstörelsen å renlavbeståndet. Avsättning av skogsområden i Västerbottens och Norrbottens län för samernas räkning.

5. *Fiske.* I Norge och Finland förbehålles i större utsträckning än nu fisket i vissa sjöar och älvar för samer respektive ortsbefolkning. Förbättrade fiskevårdsåtgärder i Norrland.

6. *Jakt.* Jakten inom vissa områden förbehålles för samerna. Effektiva åtgärder mot lösa hundar i fjällen. Överväganden om hur jakten med hund skall kunna begränsas i renbetestrakterna.

7. *Gruvdrift.* Andel i gruvornas avkastning till samerna. Viss prioritet för samerna till anställning vid gruvorna i olika befattningar.

8. *Industri.* Andel i avkastningen från sådan industri, som grundar sig på utnyttjande av naturtillgångarna, till samerna. Prioritet för samerna till anställning i sådan industri. Samiska som administrationspråk i sådan industri.

9. *Vattenregleringar.* Förbättrad rättshjälp åt samerna. Ökad andel i avkastningen från kraftutbyggnaden för samerna. Samerna bör delta i den utredning, som föregår prövningen av vattenmål. Utredning om vattenbyggnadernas inverkan på renskötseln i dess helhet. Vägande av de sammantagna skadorna för renskötseln mot vattenbyggarens vinst.

10. *Trafikfrågor.* Åtgärder till förhindrande av sammanstötningar mellan motortrafikanter, renar och renhundar. Ersättning för trafikskadade renar och hundar, respektive skador på fordon. Fördyrande bestämmelser i trafikförordningarna upphäves.

11. *Turismen.* Åtgärder mot de skador, turisttrafiken föranleder i renbetesområdena.

12. *Forskning.* Forskning beträffande betesmöjligheterna samt förädling

av renstammen och renhundraser. Inrättande av ett samiskt institut vid den blivande humanistiska fakulteten vid universitetet i Umeå. Inrättande av klipparkiv m. m. rörande samiska förhållanden i Stockholm och på andra orter.

13. *Utbildning.* Förbättrad yrkesutbildning för renskötarna. Omskolning och yrkesutbildning för de samer, som tvingas lämna renskötsel. Inrättande av samiskt bibliotek.

14. *Fondspörmål.* Instiftande av en samefond i Finland. Revision av lappfondslagstiftningen i Sverige i syfte att möjliggöra bokföring av inkomster med anvisning till särskilda ändamål. Lappfondernas förvaltning under samernas medverkan. Eventuellt instiftande av en samisk kulturfond.

3. Konferensens avslutning

Kyttä, Finland: På de finska deltagarnas vägnar ber jag att få frambära till våra svenska värdar vårt djupt kända tack för den storartade gästfrihet, som i så rikt mått kommit oss till del under dessa två dagar konferensen pågått. Speciellt riktas vår tack till Nordiska samerådet, Nordiska rådets svenska delegation och dess sekretariat, som ju stått för de perfekta arrangemangen. Då man ögnar igenom deltagarförteckningen, finner man att deltagarna med lätthet kan uppdelas i fyra grupper. Här finns flera representanter för den infödda befolkningen i Lappland. En del av oss utgöres av personer, som av intresse för den samiska kulturens särart och med stor sympati för samerna anslutit sig till strävandena att trygga denna kulturforms existens och förbättra samernas ekonomiska villkor. Vidare finns det bland oss personer, vilka i sin tjänsteutövning kommer i kontakt med samebefolkningen. Till sist är vi ju flera, vars direkta kontakt med samerna kanske begränsar sig till någon turistfärd i Lappland men som i olika offentliga befattningar tagit ställning till lagstiftningsfrågor i anknytning till samiska problem. Då jag personligen tillhör sistnämnda grupp och saknar djupare insikter i frågor rörande Lappland, kan jag försäkra, att denna konferens i högsta grad berikat mina kunskaper om samernas levnadsvillkor och om de problem, som för samernas del väntar på avgörande.

Med tanke på den enighet som kommit till uttryck i diskussionerna om de centrala problemen vågar jag hoppas, att denna konferens på ett avgörande sätt främjat samernas sak. Stor betydelse i detta sammanhang har ju den publicitet, de vid konferensen behandlade frågorna erhållit i den nordiska pressen. Jag begagnar även tillfället att tacka pressens representanter för att de så påpassligt följt med konferensens förlopp. Till slut vill jag även fästa uppmärksamheten på en omständighet, som speciellt karakteriserar denna konferens. Vi vet ju alla, att de utrikespolitiska frågorna ute i världen löses så gott som enbart på basen av nyttoavvägningar och att den råa styrkan ofta dikterar avgörandena, då olika länders representanter mötes vid konferensborden. Vi alla här har nu på sätt och vis deltagit i en utrikespolitisk konferens, då ju frågorna som diskuterats gäller tre olika länder, låt så vara att det är frågor om broderfolk. Men hur olika har ej frågorna behandlats här jämfört med internationella konferenser i allmänhet. Samtliga referat och inlägg har kännetecknats av en strävan att hjälpa en folkgrupp, vars egna krafter ej förslår till att bibehålla dess särart. Jag är övertygad om att just denna tendens att skydda den svagare parten och förmågan att inse vikten av en fråga, som i yttre hänseende för somliga kan förefalla obetydlig, utgör den starkaste garantien för att samerna skall vederfaras rättvisa.

Nesheim, Norge: Jeg vil på vegne av de norske deltakere få takke for disse dager her i Stockholm. Jeg vil få takke våre svenske verter for den verdige ramme de har gitt møtet og for all gjestfrihet. Det er en stor begivenhet at samiske rettsproblemer nå er blitt tatt opp i nordisk sammenheng, og at disse problemer er sett i sammenheng ikke bare med næringer, men med hele den samiske kulturen. Omsider, kan vi si, har vi andre skandinaver begynt å få øynene opp for at de samiske spørsmål danner en helhet. Vi har også begynt å innse at samene har rett til en særbehandling, om jeg kan bruke dette uttrykk, og at de har krav på at deres problemer blir virkelig studert. Man må, som det er blitt sagt her under forhandlingene, komme samene i møte på basis av like rettigheter, men ikke identiske rettigheter.

Hvis jeg ellers, for min egen del, skulle fremheve ting som er sagt her som særlig viktige, så er det dette at vi må hjelpe samene til å bli en mer yrkesdifferensiert samfunnsgruppe, som kan møte oss andre på like fot og gi positiv respons på de forskjellige impulser de mottar.

Det er forøvrig et meget gledelig tegn at samene selv har opptrådt på møtet og til dels har levert utmerkede innlegg. Jeg håper at vi i fremtiden, som resultat nettopp av møter som dette, vil få en sterkere samisk representasjon, en bredere samisk elite som kan hevde sin gruppes ønsker og rettigheter.

Samene er som bekjent de virkelige skandinaver, og kan tjene som et forbilde for hvordan vi andre her i Skandinavia skal se tvers over alle politiske grenser, og samarbeide i en verden som er problemfylt og full av tendenser til å bruke makt.

Så vil jeg gjerne på de norske deltakeres vegne takke stortingspresident Hønsvald for at han har hjulpet oss så storartet. Det forberedende arbeid for møtet har budt på sine problemer, og det har vært en stor styrke for oss at han har villet påta seg ordførervervet. Endelig vil jeg gjenta takken til våre svenske verter for den enestående måte hele møtet er blitt arrangert på. Hjertelig takk!

Hønsvald, Norge: Før jeg overlater plassen til det svenske medlem av samerådets arbeidsutskott, docent Ruong, så vil også jeg gjerne gi uttrykk for at denne konferansen etter min mening har vært meget nyttig. Gjennom ti foredrag og diskusjoner etterpå har vi fått en samlet oversikt over samenes problemer av den største betydning for deres løsning. En lang rekke sakkyndige på de forskjellige områder har stilt til vår disposisjon sin viten om samedistriktenes næringspolitiske og kulturelle problemer og dermed øket vesentlig det materiale som det er nødvendig å fremskaffe for å kunne foreta en riktig vurdering av hvilke tiltak som kan komme på tale for å trygge samenes tilværelse, levestandard og dermed også deres kultur.

På en slik konferanse kan det naturligvis ikke gjøres konkrete vedtak. Den er av en orienterende art og har bare hatt den oppgave å kartlegge problemene. At disse problemene er av stor interesse, viser den store tilslutning konferansen har fått og la meg få tilføye at jeg sjelden har deltatt i et møte hvor deltagerne med så stor ro og utholdenhet har deltatt i eller påhørt forhandlingene. Det er vel ikke så helt lette emner som har vært behandlet og ti foredrag på to dager det er drøy kost, men oppmerksomheten har hele tiden vært på topp og jeg gir konferansens deltagere min kompliment for det.

Det materialet som nå foreligger vil bli behandlet av Nordisk Råds juridiske nimannskomité. Den skal holde møte i morgen, men det blir ikke mulig å ta noen standpunkter før på et senere tidspunkt. Komitéen vil imidlertid utarbeide forslag eller rapport i god tid før Nordisk Råds sesjon i slutten av oktober her i Stockholm. Der blir det anledning til å vite hvordan politi-

kerne stiller seg til samenes ønskemål og de problemer som er reist. Hvis politikerne er enige vil så Nordisk Råd vedta en rekommandasjon til regjeringene i de tre land om på hvilken måte problemene kan tenkes løst og så blir det regjeringenes sak i felleskap eller hver for seg å foreta den videre behandlingen, men det betyr ikke å Nordisk Råd slipper saken. Regjeringene skal etter vanlig praksis avlegge rapport hvert år om hva de har gjort eller ikke gjort og saken blir først strøket fra Nordisk Råds dagsorden når den kan avskrives som løst så langt som det er mulig å løse den.

Ruong, Sverige: Betydelsen av detta möte har betygats från många håll, och det skulle ligga nära till hands att nu använda högtidliga och högtravande ord. Men jag tror, det är bättre att använda hjärtliga ord. Jag vill då här först tala som representant för samerna i Sverige, Norge och Finland, i hela Norden, och betyga samernas hjärtliga tacksamhet för att det här mötet har kommit till stånd och att vi här har kunnat dryfta samernas problem på saklig grund. Det har, såsom mötets dirigent sade, blivit en kartläggning av dem. Den fortsatta behandlingen av resultatet via Nordiska rådets juridiska niomannakommitté och Nordiska rådet inger oss samer stora förhoppningar. Vi gläder oss redan på förhand, något kommer av det, det är vi övertygade om. Vi började med en definition av den lapska folkgruppen, och det kanske uppfattades som ett försök att dra skarpa och vattentäta gränser emellan samerna och övriga Norden. Det är såsom jag sade i början inte meningen. Jag behöver inte upprepa vad jag sade då. Det gäller i stället kontakter, som kan bli goda kanaler emellan samerna och majoriteten av befolkningen i Norden. Sådana här konferenser, där samernas problem blir behandlade, bidrager till att göra dem kända och jag ber å samernas vägnar få tacka er alla, som har kommit hit, ingen nämnd och ingen glömd.

Så vill jag säga några ord som ordförande i den svenska sektionen av Nordiska samerådet. Jag vill rikta ett tack till medlemmarna, till kamraterna i rådet för det goda samarbetet. Att våra små famlande ansträngningar har lett till denna konferens, det får vi verkligen vara tacksamma för. Jag ber att få tacka er, kamrater, för ett gott samarbete och jag hoppas att detta arbete skall fortsätta. Nästa gång möts vi den 10—12 augusti i Enare, och vår förhoppning är, att niomannakommittén låter sig representeras och att representanter för Nordiska rådet och regeringarna kommer dit.

Och till sist ber jag att på samerådets vägnar ännu en gång få tacka Nordiska rådet och dess sekretariat för den hjälp, som de har lämnat oss. Särskilt ber jag att få buga mig för docent Petré, som har hållit i trådarna. Allra sist ber jag att få rikta ett tack till den, som har lett konferensen, stortingspresidenten Hønsvald. Det har varit en glädje att sitta här under hans ordförandeskap. Han har spritt trevnad omkring sig. Han har inte sagt mycket, men det han har sagt, det har gjort verkan på så sätt, att vi har fått säga vårt. Därmed får jag förklara denna konferens avslutad.

BILAGA 3**Tredje nordiska samekonferensen i Enare den 10—12 augusti 1959***(Berättelse avgiven av Nordiska samerådets arbetsutskott)*

1. Nordiska samerådet, som grundats på den andra nordiska samekonferensen i Karasjok den 16—18 augusti 1956 (Nordiska rådet, 5:e sess., s. 718), anordnade enligt på konferensen i Karasjok antagna stadgar en tredje nordisk samekonferens i Enare i Finland den 10—12 augusti 1959. Inbjudan hade sänts till sameorganisationerna i Finland, Norge och Sverige, till Nordiska rådet, till myndigheter och institutioner, som behandlar same-spörsmål, till kommuner med samisk befolkning och till andra intresserade. Konferensen hölls på folkskolan i Enare kyrkoby och besöktes av ungefär 250 personer, varav 69 röstberättigade. De sistnämnda bildade var sitt lands delegation.

Finlands delegation bestod av 18 medlemmar, utsedda av Samii litto — Saamelainen yhdistys (9), Lapin sivistysseura (7) och Paliskuntain yhdistys (2):

Elli Aikio, fru
 Jouni Aikio, renägare
 Yrjö Alaruikka, ekonomiråd
 Uno Dahl, vicehäradshövding
 Samuel Guttorm, hemmansägare
 Jouni Fr. Helander, kommunförmän
 Aslak Högman, hemmansägare
 Erkki Itkonen, professor
 Tuomo Itkonen, prost

Piera Jomppanen, renägare
 Eila Kivekäs, ekonom
 Laura Lehtola, lärarinna
 Johan Nuorgam, redaktör
 Johan Henrik Näkkäljärvi, renägare
 Oula Näkkäljärvi, jur. stud.
 Isakki Paadar, renägare
 Paavo Ravila, professor
 Artto Sverloff, renägare

Norges delegation bestod av 30 medlemmar, utsedda av Norges reindriftsamers landsforening (10), Sámi sær'vi — Samisk selskap (10) och Samisk råd for Finnmark (10):

Thorleif Berg, lærer
 John Bjørkmo, småbruker
 Harald Eidheim, magister
 John Fagerli, småbruker
 Per Fokstad, lærer
 Ivar Fosshaug, lappfoged
 Thor Frette, programsekretær
 Hans Guttorm, maskintekniker
 Ivar Guttorm, arbeider
 John Helander, samvirkelagsstyrer
 Alfred Henriksen, småbruker
 Albert Johansen, lærer
 Johan Johansen, reineier
 Kathrine Johnsen, programsekretær
 Iver Jåks, sløydlærer

Gustav Kappfjell, reineier
 Lauri Keskitalo, landskonsulent
 Karen Anna Logje, reineier
 Aslak Luuso, stud. odont.
 Daniel Mortensen, reineier
 Asbjørn Nesheim, professor
 Hans A. Opstad, kommuneordfører
 Isak Oskal, reineier
 Arne Pleyrn, lappfoged
 Kirsten Porsanger, lærerskole-elev
 Per A. Sara, reineier
 Anders Siri, reineier
 Marit Stordal, kafévert
 Nils A. Pedersen Varsi, småbruker
 Bjørn Aarseth, undervisningsleder

Sveriges delegation bestod av 21 medlemmar, utsedda av Svenska samernas riksförbund (17) och Same-ätnam, sällskapet lapska odlingens framtid (4):

Anders Persson Blind, renägare
 Björn Collinder, professor
 Lorenz Fjällberg, ordningsman
 Torsten Fjällgren, renägare
 Johan Gaup, renägare
 Johan O. Jannok, renägare
 Lars Johansson, renägare
 Lars Kitti, renägare
 Nils Kuhmunen, ordningsman
 Ibb-Kajsa Kuoljok, fru
 Petter Erik Kuoljok, renägare

Axel Larsson, renägare
 Per N. Omma, ordningsman
 Sixten Persson, renägare
 Valter Sarri, nybyggare
 Lars H:n Simma, nomadlärare
 Aldor Stenvall, renägare
 Per Utsi, renägare
 Lennart Wallmark, rektor
 Stina Vesterlund, nomadlärare
 Gustaf Åhrén, renägare

Närvarande var även Nordiska samerådets medlemmar och suppleanter, alla från Finlands sektion och de flesta från Norges och Sveriges sektioner. Dessa hade ej rösträtt vid delegationernas förhandlingar.

Konferensen hade äran att motta besök 12. 8. av medlemmar av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.

2. Konferensen öppnades av landshövdingen i Lapplands län Martti Miettunen med följande tal på finska. Talet återgavs på samiska och svenska:

På denna konferens kommer mångahanda frågor att behandlas, bland andra den ur samisk synpunkt viktiga och långt siktande frågan om samernas rätt till sitt områdes naturtillgångar, en fråga, som har intresse också för Nordiska rådet på grund av att den berör det ekonomiska samarbetet mellan dess medlemsstater. Vidare upptar konferensens program samernas sociala frågor och den av samerådet utarbetade planen för utvecklandet av samernas undervisning.

Utan att alls känna till de tankar och planer, som varit rådande i Nordiska samerådet vid dess förberedande av ärendena på denna konferens, är det vågat av en, som själv ej är same, att yttra någon mening om samerådets och dessa konferensers karaktär eller om de frågor, som här skall behandlas. Jag tillåter mig dock att framföra några privata tankar närmast ur finsk synpunkt och med beaktande av förhållandena hos oss.

Då vi vet, hur olika samernas förhållanden gestaltat sig i dessa tre nordiska länder, torde man ej misstaga sig mycket, om man antar, att samerådets och dess konferensers uppgift närmast är att i varje land befordra och utveckla samernas betingelser på ett sunt sätt. Det torde knappast vara ändamålsenligt att ens försöka tvinga utvecklingen i gemensamma trånga fåror. Men oberoende härav kan ett sådant samarbete, som tar lärdom av andras erfarenheter, leda till värdefulla praktiska resultat för behandlingen av sameärendena i varje land. Dessutom är detta samarbete ägnat att i varje land fästa allmänhetens uppmärksamhet vid samefrågorna och den vägen åstadkomma och stöda sådana beslut, som ökar samernas trygghetskänsla samt tillförsikt med avseende på framtiden.

Jag förmodar, att ernåendet av goda resultat i Finland skulle betydligt underlättas, om vi förutom samerådet skulle få en av de lokala administrationsorganens och samernas representanter bildad kommitté, som skulle förbereda sameärenden och sköta praktiska frågor.

I Finland, där 700 samiska renägare bildar en knapp tjugonedel av hela antalet renägare och där samerna äger drygt en femtedel av landets renslam, kan man naturligtvis ej begränsa renskötseln till att utövas enbart av samer. De nämnda siffrorna visar dock, att renskötseln för samefamiljerna har en anmärkningsvärt större ekonomisk betydelse än för de övriga renägarna inom Finlands vidsträckt renskötselområde. Då den samiska bosättningen i Finland koncentrerats främst i de tre nordliga socknarna. Enontekis, Enare och Utsjoki, bildar dessa ett område, där renskötseln på grund av naturförhållandena alltid kommer att bibehålla sin plats och även i framtiden kanske kommer att utgöra det viktigaste ekonomiska underlaget. Det borde därför undersökas, huru samernas renskötsel på detta deras eget område bäst kan befordras och huru detta område kunde för framtiden tryggas för samerna, så att hit ej mera skulle komma nya icke-samiska renägare och kanske ej heller till nuvarande statsmark nya icke-samiska jordägare.

Medels speciella stadganden om röjningspremier och medels förhöjda premier borde röjning av ängsmark som kompensation för naturängar intensifieras framför allt på samernas bosättningsområde. Härigenom skulle de renskötseln betungande ersättningarna för höskador undvikas, och på grund av erfarenheterna på sameområdet kunde man överväga en möjlig utvidgning av denna verksamhet till andra delar av renskötselområdet. Medels lån och bidrag borde anskaffandet av avelsrenar underlättas och en sakligt planerad vetenskaplig renforskning fås till stånd.

Förutom dessa arbetsuppgifter med tanke särskilt på Finlands sameområde förmodar jag, att det beträffande utvecklandet av samernas undervisning i de nordiska länderna med samisk bosättning finns rikligt av sinsemellan liknande spörsmål. Ur samernas egen krets borde man få lärare och tjänstemän, som med naturlig självkänsla och aktning för den egna kulturen skulle arbeta för dess tryggande och utveckling på egen grund.

Samernas språk och nationella klädsel bör respekteras. Särskilt bör ungdomen läras att varmt värda och älska det egna språket och den egna dräkten.

Enligt min uppfattning borde samerna i arbetet på höjandet av sin kultur ej blott stanna vid värden av nomadkulturen och dess traditioner. De borde tvärtom på sitt eget område utveckla och befordra allt, som med anpassning till vår tid höjer deras ekonomi och skapar förutsättningar för bevarandet och utvecklandet av den egna kulturen som en levande del av det moderna samhället.

Man bör sträva att bevara möjligheterna att utnyttja områdets naturtillgångar, så att förutsättningarna för en välbärgad tillvaro bäst tryggas. För ernående av goda resultat behövs i all verksamhet majoritetsbefolkningens varma stöd och medkänsla.

Samtidigt som jag förklarar denna tredje samekonferens öppnad vill jag på det hjärtligaste önska konferensen framgång. Framgång i den mening, att det skall lyckas att här göra konstruktiva förslag, som förverkligade skulle befordra samebosättningens välfärd och utveckling i alla avseenden och på så sätt ge samerna ny tro och tillit till en trygg, framgångsrik och ljus framtid.

3. På förslag av ordföranden i Finlands sektion av samerådet, ingenjören Karl Nickul, valdes till ordförande för konferensen professorn Paavo Ravila från Finland samt ordförandena i Norges och Sveriges sektioner av samerådet konsulent Hans J. Henriksen och docenten Israel Ruong.

Ravila kallade till konferensens generalsekreterare Nickul samt till att bistå honom kommunalsekreteraren Samuli Porsanger från Finland, magister Harald Eidheim och undervisningsledare Bjørn Aarseth från Norge samt nomadläraren Lars Simma och rektorn Lennart Wallmark från Sverige.

En resolutionskommitté bildades av presidiet jämte kommunalfullmäktigordföranden J. E. Jomppanen och Nickul från Finland, professor Asbjørn Nesheim från Norge samt Wallmark från Sverige.

Anförandena på konferensen upptogs på band. De gjordes på samiska, finska, norska och svenska. Som tolkar fungerade landskonsulenten Lauri Keskitalo och Nickul, men flera talare refererade själv sina anföranden på ett, två eller tre språk.

---

5. Konferensens program var uppdelat så, att kvällarna första och andra dagen reserverats för delegationernas möten. Delegationerna hade att ta ställning till alla frågor, som behandlades på konferensen, främst till samerådets rapport över sin verksamhet sedan konferensen i Karasjok och över samernas situation i de tre länderna, till av samerådet gjort förslag till arbetsordning för rådet, för dess sektioner och för samekonferenserna, till av samerådet gjord plan för nordiskt samiskt folkupplysningsarbete samt till olika motioner, som förelagts konferensen. Efter beredning inom delegationerna behandlades dessa ärenden vid allmänt möte följande dag på morgonen. Vid konferensens middagsmöten hölls följande föredrag: prosten Tuomo Itkonen om Enare och dess befolkning, docenten Israel Ruong om samerna som nomader och bofasta samt konsulenten Hans J. Henriksen om erfarenheter på det sociala området inom Samisk råds för Finnmark verksamhet. Därjämte gav vicehäradshövdingen Uno Dahl en redogörelse för Nordiska samerådets konferens i Stockholm den 20—21 april 1959. Föredragen och de av delegationerna förberedda ärendena gav anledning till livliga diskussioner, varvid kravet på ökad användning av samiskan som konferensspråk framhövdes av många talare.

---

6. Med anledning av samerådets verksamhetsrapport [*se Bihang 1*] uttalade konferensen sin tillfredsställelse över samerådets arbete och samarbetet med Nordiska rådet. Finlands delegation framhöll betydelsen av samiskan som undervisningsämne i folkskolan och uppmanade rådet att göra en ny vädjan i denna sak. Med hänvisning till en av Utsjoki kommun gjord motion borde frågan om laxfisket i Tana älv ånyo tas upp i samerådet. Norges delegation fäste rådets uppmärksamhet vid de fastboende samernas problem. Sådana viktiga binärningar som bärplockning och insjöfiske vore särskilt i Finnmark i färd med att undandras ortsbefolkningen.

7. Konferensen fastställde arbetsordning för samerådet och de nordiska samekonferenserna [*se Bihang 2*].

8. Konferensen godkände plan för skol- och folkupplysningsverksamhet bland samerna [*se Bihang 3*]. Under diskussionen framhöll Norges delega-

tion, att biblioteksverksamheten i samedistrikten ej vore på tillfredsställande nivå. Bl. a. saknades audio-visuella hjälpmedel.

9. Konferensen gjorde ett tillägg till 5 § i samerådets stadgar, där första satsen skall lyda:

Rådsmedlemmarna i varje land bildar en sektion av rådet och väljer ordförande, sekreterare och skattmästare.

Utsjoki kommun hade i skrivelse till konferensen anhållit, att frågan om laxfisket i Tana älv skulle upptas till behandling. Efter beredning i Finlands delegation gav konferensen samerådet i uppdrag att vidta åtgärder i nämnda fråga (se resolutionen i avsnitt 11). Lapin sivistysseura hade motionerat om åstadkommande av en läro- eller läsebok om samernas historia och kultur för skolbruk. Ärendet överlämnades till rådets prövning. Samii litto hade fäst konferensens uppmärksamhet vid medborgarskolans förverkligande i sameområdet i Finland. Konferensens beslut framgår av resolutionen. Vid behandlingen av denna fråga i Finlands delegation föreslogs, att renskötseln skulle införas som undervisningsämne i jordbrukskolorna i Lapplands län. Som ombud för Rautasvuoma och Kaalasvuoma lappbyar inom Kiruna stads område motionerade renägarna Nils Petter A:son Huuva och Johan Kuhmunen beträffande vederlag för de intrång på samernas rättigheter, som gruvsamhället, järnvägen, turismen och flygfält innebär samt beträffande rekryteringen ur den samiska befolkningen till tjänster, som direkt angår denna. Konferensens beslut ingår i resolutionen.

10. Delegationerna utsåg följande medlemmar och suppleanter i samerådet för 3-årsperioden 1960—1962 (sektionernas ordförande nämnes först):

- Finlands sektion: 1. Karl Nickul, ingenjör, Helsingfors
2. Oula Aikio, renägare, Vuotso
3. J. E. Jomppanen, kommunalfullmäktigordförande, Inari

Suppleanter:

1. Oula Näkkäljärvi, jur. stud., Inari
2. Hans Aslak Guttorm, lärare, Outakoski
3. Jouni Fr. Helander, kommunförförman, Utsjoki

- Norges sektion: 1. Hans J. Henriksen, konsulent, Vadsø
2. Edel Hetta Eriksen, lärarinne, Kautokeino
3. Nils Peder Logje, reineier, Kautokeino
4. Daniel Mortensen, reineier, Elgå
5. Hans A. Opstad, kommuneordförer, Lakselv

Suppleanter:

1. Thor Frette, programsekretær, Vadsø
2. Kathrine Johnsen, programsekretær, Vadsø
3. Per A. Sara, reineier, Karasjok
4. John Vesterfjell, reineier, Øvre Høyland
5. Ottar Bondevik, generalsekretær, Trondheim

- Sveriges sektion: 1. Israel Ruong, docent, Uppsala
2. Per Idivuoma, renägare, Karesuando
3. Carl Johansson, tillsynslärare, Gällivare
4. Anders Åhrén, renägare, Frostviken

Suppleanter:

1. Lennart Wallmark, rektor, Jokkmokk
2. Sixten Persson, renägare, Arjeplog
3. Lars Simma, nomadlärare, Jukkasjärvi
4. P. J. Fjällström, renägare, Gardvik.

11. Konferensen antog följande resolution:

Under hänvisning till uttalandena vid Nordiska samerådets konferens i Stockholm den 20—21 april 1959, sammanställda av konferensens sekretariat [*se s. 330*], får tredje nordiska samekonferensen i Enare den 10—12 augusti 1959 göra följande uttalande:

Konferensen understöder de önskemål, som nämns i sammanställningen och rekommenderar med anledning av nedan angivna punkter:

1. En noggrann demografisk undersökning av den samiska befolkningen i Norden, med utgångspunkt från yrkes- och språktillhörigheten.

2. Att samerådet och vederbörande myndigheter arbetar för att en rationell (praktisk och lönsam) renskötsel i gränstrakterna underlättas,

3 och 4. Att den i samedistrikten i Finland och Norge ännu disponibla odlingsbara jorden jämte behövlig skogsareal på statsägd mark måtte förbehållas den samiska urbefolkningen.

5 och 6. Bättre skydd med avseende å jakt och fiske på renbetesmarkerna. Som exempel på bristande skydd anföres förhållandena inom Kiruna stad.

Med anledning av Utsjoki kommuns framställning om revidering av fiskeristadgan för Tana älv ger konferensen samerådet i uppdrag att efter behandling av saken vidtaga nödiga åtgärder.

8. Uttalandet om samiska som administrationsspråk inom industrin anser konferensen verklighetsfrämmande. I övriga avseenden understöder konferensen punkt 8.

Slutligen vill konferensen särskilt understryka uttalandena på stockholmskonferensen på följande punkter:

2. Ökat inflytande för samerna i fråga om renskötselns organisation och administration.

14. Instiftande av en samefond i Finland. Förvaltningen av samefonderna skall ske med samernas medverkan.

Den svenska delegationen vill framhålla med anledning av punkt 6, att önskemålen beträffande jakt och fiske i lag är tillgodosedda i Sverige.

Konferensen hemställer till myndigheterna i de nordiska länderna att söka förverkliga samerådets plan för skol- och folkbildningsarbete, som konferensen antagit.

Beträffande förverkligandet av medborgarskolan på sameområdet i Finland rekommenderas för ernående av det avsedda ändamålet, att skolan förläggas så, att alla Finlands samiska elever kan dra nytta därav.

Konferensen har med tillfredsställelse noterat att Norges Storting beviljat ett anseeligt anslag till förbättring av flyttsamernas bostäder. Konferensen hemställer till myndigheterna i de andra nordiska länderna att följa detta exempel.

12. I anslutning till konferensen hade samerådet anordnat ett nordiskt samiskt ungdomsläger i Enare 13—16 augusti.

BIHANG 1

Nordiska samerådets rapport om sin verksamhet och om samernas situation för tiden mellan nordiska samekonferenserna i Karasjok 1956 och Enare 1959

Vid den andra nordiska samekonferensen i Karasjok 16—18. 8. 1956 grundades Nordiska samerådet. För att främja samhörigheten mellan olika grupper av samer och för att göra samespörsmålen kända skall rådet anordna öppna nordiska konferenser vart tredje år (9 § i stadgarna). Rådet svarar inför konferenserna för sin verksamhet. Med anledning härav får rådet avge rapport för den gångna 3-årsperioden.

Nordiska samerådets verksamhet

Samerådets sessioner har hållits i Enare 15—17. 4. 1957, i Kiruna 7—8. 3. 1958 och i Kautokeino 8—9. 3. 1959. Det av ordförandena i landssektionerna bestående arbetsutskottet har haft möten i Östersund 4—7. 12. 1956, i Helsingfors 25—28. 11. 1957, i Uppsala 30. 11.—1. 12. 1958, i Kautokeino 10. 3. 1959 samt i Uppsala 22—23. 4. 1959. Mellan dessa möten har landssektionerna sammanträtt, och en livlig korrespondens mellan rådsmedlemmarna har ägt rum.

Samerådet har uppfattat Karasjok-konferensens resolutioner som ett rättesnöre för sin verksamhet. En ingående redogörelse för konferensen i Karasjok har utkommit i tryck tack vare Nordiska rådets beredvillighet att införa redogörelsen i Nordiska rådets handlingar (5. sess., s. 718), varav ett särtryck kunnat tagas. På detta sätt har Karasjok-resolutionerna fått en stor spridning. Den första, som handlar om samernas undervisning, har dessutom av samerådet tillställts undervisningsmyndigheterna i varje land. Samerådet har senare ännu en gång vänt sig till undervisningsmyndigheterna beträffande samiskans ställning som undervisningsspråk. Som en konkret åtgärd inom det samiska bildningsarbetet bör den av samerådet anordnade nordiska kursen i samiska, samernas historia och kultur anses. Kursen hölls i Samernas folkhögskola i Jokkmokk 11—23. 8. 1958. Redogörelse för kursen bifogas denna rapport [*se Bihangstillägg*]. För den nordiska samiska folkbildningsverksamheten har samerådet utarbetat en plan, som förelägges konferensen i Enare [*se Bihang 3*].

Den andra resolutionen på konferensen i Karasjok berörde den viktiga frågan om samernas rättigheter på sitt bosättningsområde och rätten till

naturtillgångarna. Ett principiellt uttalande i denna fråga hade redan gjorts i resolutionen på första nordiska samekonferensen i Jokkmokk 1953. Ärendet har aktualiserats på grund av de omfattande delvis planerade, delvis redan realiserade vattenregleringarna i sammanhang med kraftverken i samernas område. Med anledning av ett inom Nordiska rådet gjort medlemsförslag om nordiskt ekonomiskt samarbete vid utnyttjande av Nordkalottens naturtillgångar har samerådet fäst Nordiska rådets uppmärksamhet vid att den samiska urbefolkningens rätt till naturtillgångarna i sameområdena ej är tillräckligt skyddad i gällande lagar och att särskild varsamhet därför måste iakttagas vid planeringen samt att samerna och deras organisationer redan på ett tidigt stadium bör beredas tillfälle att framföra sina synpunkter. På Nordiska rådets session i Oslo i november 1958 förelåg också ett medlemsförslag (Sak A 7) angående gemensamma regler rörande samernas rättigheter. I medlemsförslaget säges bl. a. att det är uppenbart, »att i det nydaningsarbete, som pågår inom detta område, även samebefolkningens intressen hör tillgodoses». På Nordiska rådets juridiska niomannakommittés försorg har en sammanställning av i Finland, Norge och Sverige gällande lagstiftning angående samerna¹ utarbetats och genom samerådets förmedling sänts till sameorganisationerna för att bereda dessa tillfälle att närmare precisera de lagändringar, de ur sina synpunkter finner önskvärda. Organisationernas yttranden jämte samerådets eget yttrande har inlämnats till Nordiska rådet på vårvintern 1959 [se Bilaga 1]. Med välvilligt bistånd av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté och särskilt rådets svenska sekretariat arrangerade samerådet 20—21. 4. 1959 i Riksdagshuset i Stockholm en konferens, där samerådet för Nordiska rådets juridiska niomannakommitté framlade sin syn på sameproblemen. Samerådet ansåg det nödvändigt att få en för Norden gemensam definition på begreppet »same», att samerna på ett bestämt område tillerkänns sär rättigheter som urbefolkning samt att en del av utbytet av naturtillgångarna på detta område tillkommer samerna. Detta skulle leda till ny lagstiftning.

Konferensen i Stockholm var synnerligen auktoritativ. Konferensen öppnades av statsrådet Gösta Netzen och som ordförande fungerade stortingspresidenten Nils Hønsvald. Förutom flere medlemmar i den juridiska niomannakommittén, sekreterarna i Finlands och Sveriges delegationer av Nordiska rådet, framstående jurister och representanter för administrationen och sameorganisationerna, hade många institutioner sändt observatörer och pressen var väl representerad, i allt mycket över 100 personer. En av konferensens sekretariat gjord förteckning över viktigare förslag, som framkom på konferensen, bifogas denna rapport [se s. 330].

Bland ärenden, som samerådet behandlat enligt dess uppgift att tillvarataga samernas intressen, skall först nämnas de, som angår renskötelsen. Till Nordiska rådet har arbetsutskottet förmedlat ett principiellt yttrande om att riksgrensarna försvårar betesmarkernas rationella utnyttjande. Finlands sektion av samerådet har på uppmaning av lantbruksministeriet ytt-

¹ G. sesj., s. 304.

rat sig om önskvärldheten av nordiskt samarbete på renskötselns område. På samerådets sessioner har den vetenskapliga renforskningens utveckling refererats. Denna har hunnit längst i Sverige. Den svenska renforskningen står i intim kontakt med motsvarande år 1957 påbörjad forskning i Norge, och även representanter från Finland har varit med. Samerådet har också ansett det vara i dess intresse att följa med de förberedelser, som i Norge och Sverige vidtages för förnyandet av den mellan dessa länder gällande renbeteskonventionen. I sin nuvarande form utgår konventionens giltighet år 1962, men dess förnyande bör ske redan 1959.

Med tanke på att samernas framtid i allt högre grad blir avhängig av de bokligt bildade samernas inställning till samiska kultur- och näringsfrågor har samerådet särskilt intresserat sig för de samer, som går i lärdomsskolor och högre fackskolor. Redan på konferensen i Jokkmokk 1953 framlade professorn Erkki Itkonen ett förslag om berikandet av samiskans ordförråd med ord för kulturbegrepp, som ligger utanför den traditionella samiska vokabulären men som behövs i modernt språk. Detta arbete för skapandet av nya samiska kulturord har fått ett ekonomiskt underlag sedan respektive regeringar på samerådets initiativ och tack vare Nordiska kulturkommissionens rekommendation år 1957 beviljade 2 000 n. kr. var för ändamålet. På kursen i Jokkmokk 1958 dryftade lärarna det ordmaterial, som redan samlats, och en förteckning gjordes över ca 3 000 kulturbegrepp, för vilka samiska motsvarigheter är ett aktuellt behov.

Beträffande vägförbindelserna i samernas område har samerådet 1956 givit ett yttrande till Nordiska rådet och särskilt fäst uppmärksamhet vid önskvärldheten av en vägförbindelse Kautokeino—Hetta.¹ Till kommunikationsdepartementen i Finland och Norge har senare ytterligare inlämnats en skrivelse beträffande denna vägförbindelse.²

Med anledning av ett inom Nordiska rådet väckt initiativ om ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien har samerådet till Nordiska rådet avlåtit en skrivelse framhållande det föreslagna institutets betydelse för folkhälsan bland samerna.³ Samerådet har också i andra sammanhang haft hälsovårdsfrågan på sitt program.

Då turisternas laxfiske i Tana älv är ett avsevärt intrång på den samiska ortsbefolkningens inkomstmöjligheter, har samerådet i skrivelse till lantbruksdepartementen i Finland och Norge föreslagit en begränsning av turisternas laxfiske till tiden från medlet av juli till slutet av augusti.

Ovan har redan nämnts, att en redogörelse för nordiska samekonferensen i Karasjok utkommit som ett särtryck ur Nordiska rådets handlingar. Särtrycket är på svenska. En mycket förkortad redogörelse för spörsmål av samiskt intresse vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1957 har också utkommit på finska. Föredragen på nordiska samekonferensen i Jokkmokk 1953 har utgivits 1958 på svenska, norska och finska i ett band under ti-

¹ 5:e sess., s. 907.

² 6. sesj., s. 496.

³ 6. sesj., s. 1538.

teln »Samiid dilit». På samiska har deltagarnas från Norge föredrag i Jokkmokk utgivits på norska statens bekostnad, deltagarnas från Finland på Lapin sivistysseuras bekostnad. »Spörsmål av samiskt intresse vid Nordiska rådets 6:e session 1958» har utkommit som särtryck ur sessionens handlingar. Samerådet har ingått överenskommelse med Centre d'études arctiques vid École des hautes études i Sorbonne om fortgående publicering i institutets serie av samekonferensernas föredrag och diskussioner. Som första volym utkommer en redogörelse för konferenserna i Jokkmokk och Karasjok på engelska under tiden »The Lapps today», redaktör Rowland G. P. Hill.

Samernas situation

Finland

Några nämnvärda officiella åtgärder till fromma för samerna kan ej antecknas från 3-årsperioden. Statskommitténs för sameangelägenheter betänkande från år 1951 har ej tills vidare lett till någon regeringsproposition, men konferensen i Stockholm har givit betänkandet aktualitet. Vattenregleringarna för elkraftverken har verkat därhän, att renskötselns rättsliga ställning kommit under debatt, och renskötseln har beaktats i en nyligen avlämnad regeringsproposition om rätt för staten att reglera Kemi älvs vattendrag. Ett kommittébetänkande om ny vattenlag har blivit färdigt, och i dess lagförslag torde renskötselns intressen beaktas.

Föreningsverksamheten har aktiviserats. Samii litto har i sitt yttrande till Nordiska rådet krävt en särskild lagstiftning, som skulle trygga samernas nationalitet och deras näringar. Lapin sivistysseura har bl. a. föreslagit företrädesrätt för samerna till viss reglerad näringsverksamhet på deras boplatssområde, t. ex. till yrkesmässig person- och lastbilstrafik samt motorbåtstrafik. Renbeteslagens förening har tagit initiativ till en undersökning av renskötselns rättsliga ställning. Undersökningen utförs av länsassessorn U. V. Halonen. Föreningen har även fäst uppmärksamhet på de för renägarna betungande ersättningsarna för skador på naturängarna och krävt, att dessa bör övervinnas genom ägobyten med staten och kompensering av mark nära hemmanena. Lapin sivistysseura firade sin 25-åriga verksamhet i november 1957 med en fest på universitetet i Helsingfors i närvaro av Republikens president, Norges ambassadör och skandinaviska gäster. Våren 1959 fyllde den för föreningen och Samii litto gemensamma tidskriften »Sabmelaš» 25 år. Av denna anledning har med understöd av undervisningsministeriet och Suomen kulttuurirahasto en liten samisk bok, »Tavggai vuoldi», utgivits. Lapin sivistysseuras publikationsserie omfattar nu 24 skrifter, av dem 9 samiska.

Bland samerna förmärkes ett stegrat intresse för boklig bildning. Lärdomsskolorna i Ivalo, Kittilä, Muonio, Rovaniemi och Sodankylä samt folkskollärarseminarierna i Kemijärvi och Torneå har flere samiska elever. År 1957 tog två samer studentexamen, likaså 1959. Folkskollagen av år 1957 och den därtill hörande förordningen från 1958 tillfredsställer ej samiska

krav, men de ger dock möjlighet till samernas undervisning på modersmålet. Under senaste läsåret har prosten Tuomo Itkonen givit lektioner i samiska i mellanskolan i Ivalo.

De efter kriget i Enare placerade Petsamo-skolternas förhållanden har utvecklat positivt. Renantalet närmar sig vad det var före världskriget. Renantalet har överhuvudtaget ökat i Finland.

Norge

De samiske organer Samisk selskap, Norges reindriftssamers landsforening og Samisk råd for Finnmark har arbeidet etter samme retningslinjer som tidligere. De har behandlet og lagt fram en rekke viktige spørsmål for myndighetene. I svært mange tilfelle har myndighetene imøtekommet henstillingene. Komitéen til å utrede samespørsmål som kirke- og undervisningsdepartementet oppnevnte i 1956, holdt sitt avsluttende møte i mars 1959 og har levert sin utredning til departementet. Utredningen og eventuelle innstillinger fra komitéen er ikke offentliggjort ennå. Mens denne komitéen var i arbeid, har regjeringsdepartementene naturlig nok ikke villet treffe avgjørelser i mere prinsipielle samespørsmål. Og komitéen har av den grunn virket utsettende på avgjørelsen i en del viktige saker som foran nevnte organer har tatt opp.

Ikke så rent få skrifter på samisk er utgitt i 3-års perioden etter 1956, og flere skrifter er under arbeid. Kirke- og undervisningsdepartementet har til skolebruk gitt ut katekisme og bibelhistorie med samisk-norsk tekst. Lesebok for folkeskolen som skal ha samisk og norsk tekst foreligger utarbeidet på norsk i del I og II, og del I er oversatt til samisk og går snart i trykken. Også en lærebok i norsk for samebarn er utarbeidet og levert til trykking. Etter oppdrag fra samme departement har professor Knut Bergsland under utarbeiding trykkmanuskript til en enkel elementær lærebok i samisk. Sosialdepartementet ved helsedirektoratet vil bekoste utgitt et lyd-båndkurs i samisk beregnet for leger og annet helsepersonell. Kurset redigeres av fylkeslegen i Finnmark Ø. Jonassen. Leger som har praktisert blant samene bistår ham med tilrettelegging av stoffet.

Kirkedepartementet har gitt ut 5 opplysningsskrifter for samene i serien »Samiske småskrifter». Et av disse skrifter, tittel »Mat og helse», er bekostet av helsedirektoratet, Landbrukets sentralforbund og Finnmark fylke. Helsedirektoratet og Finnmark fylke har gitt ut et opplysningsskrift om spebarnernæringen og et om ekinokk-sykdom. Flere av nevnte opplysningsskrifter har både samisk og norsk tekst og er illustrert. I et halvt år i 1957 utkom en tospråklig, samisk-norsk, ukeavis i Vadsø, tittel »Sågat — avis for samene». Utgivelsen betinget en redaktør i full stilling. Det ble kostbart. Største vansken var imidlertid å finne en redaktør som behersket både samisk og norsk i nødvendig utstrekning og som hadde anledning til å binde seg for oppgaven. Fra slutten av 1958 lyktes det å komme igang med en månedlig publikasjon i tidsskriftformat, tittel »Sågat», som intil videre har bare samisk tekst. Til ukeavisens og det månedlige tidsskrifts utgivelse har

en fått tilskott fra kirkedepartementet, landbruksdepartementet, Finnmark fylke, de fleste kommuner i Finnmark og av Kåfjord kommune i Troms fylke. For utgivelsen står et andelslag, Samisk avis A/L.

Utvalget for ny samisk salmebok, nedsatt av kirkedepartementet, er ferdig med revisjon av salmene i den tidligere samiske salmeboken og gjenomgåelsen av nye salmer som er oversatt til samisk. Den nye salmeboken vil meget snart foreligge og inneholder over 500 salmer. Samme departement nedsatte i 1959 et utvalg som skal utarbeide en sangbok, særlig beregnet på barn og ungdom. Den skal ha samisk-norsk tekst.

Samisk språk har også ellers fått en naturligere plass. Det er vedtatt en ny skolelov i Norge, i denne bestemmes i § 37, p. 8 at »etter departementets avgjørelse kan det nyttes samisk til undervisningsspråk i skolen». Fra 1. juli 1959 er det ved Oslo universitet opprettet et ekstraordinært professorat i samisk språk, historie og kultur. Man kan derfor regne med at det er åpnet mulighet for at det kan tas eksamen i samisk språk som teller ved språklig-historisk embetseksamen.

Gjenoppbyggingen av de under krigen raserte deler av Nord-Norge ansees fullført. Staten har dessuten ved særlige tilskott fremmet sanering av gamle ubrukelige bolighus som rasingen ikke hadde rammet eller som var ført opp siden. Denne tilskottsordning har hatt særskilt stor betydning for fastboende samer i innlandet og ved kysten. I 1959 har staten ekstraordinært bevilget kr. 500.000,— som skal nyttes til tilskott ved bygging av familieboliger for reindriftssamene i vinterlandet, særlig i Kautokeino-området. Ellers har reisning av ny industri og utbygging av yrkesskoler i Nord-Norge hatt sterk framgang de siste årene, og det medfører mange gode muligheter for størstedelen av Norges samer.

Slakte- og fryserianleggene i Kautokeino og Karasjok som begge har særlig betydning for reindriften, er kommet godt i gang. Disse får stadig større tilslutning hos reineiere som leverandører av slakt. Reinantallet i Norge har stadig økt. Meste reinen eies av samer. Økningen skyldes mye de betydelige tilskott som staten har gitt til innkjøp av livrein for samefamilier som hadde for få rein til å kunne leve av. Staten har støttet bygging av sperregjerder på sommerbeitene og bygging av skille- og slaktegjerder i vinterlandet. Ved disse nye skillegjerder er det blitt mulig å innføre en ny skillemetode som er langt fordelaktigere enn den tidligere tilvante.

Omsetningssentralen for samisk husflid i Karasjok har i løpet av 3—4 år hatt stadig økende omsetning. I regnskapsåret 1958—59 er omsetningen ca kr. 125 000,—. Hverken i Kautokeino eller Polmak har det lyktes å drive omsetningssentraler for samisk husflid. Man regner med at Heimeyrkeskolen for samer i Kautokeino kan komme i gang i 1959. Undervisningsbygget og elevinternatet blir ferdige i løpet av august måned.

Flere samer har tatt artium i den forløpne 3-års perioden, mange har tatt lærerskoleeksamen og flere går på lærerskoler. Noen har tatt videre teknisk utdanning og et par samer studerer ved Oslo universitet. Stadig flere samer søker yrkesskoler. Mange samer går ungdomsskoler og interes-

sen for realskole har særlig økt meget i den senere tid. I Finnmark har man nå begynt en omlegning av folke- og framholdsskolen til niårig linjedelt ungdomsskole. Tana, Polmak og Nesseby kommuner har gått sammen om en felles niårig linjedelt skole, den kom igang 1957 på Seida statsinternat. I Karasjok kommune kom niårig linjedelt skole igang fra høsten 1958. For Kistrand kommune er planene for samme skoleordning godkjent og bygging av lokaler er begynt. Og flere kommuner i Finnmark planlegger gjennomføring av denne nye skoleordning. Det vil ha særlig stor betydning — og meget snart — i »rene» samekommuner og språkblandede kommuner, det vil sterkt øke mulighetene for evnerik samisk ungdom å få den nødvendige forberedende opplæring før videre utdanning.

Alt i alt er det stor framgang i levevilkårene sosialt, opplysningsmessig og næringsmessig. Kulturelt betyr alt dette for Norges samer at den enkelte har mere muligheter for å leve opp til det fjerde bud.

Sverige

Näringsunderlaget. Renskötseln har haft goda år, med undantag av det sista, som decimerat renantalet kraftigt. Renskötseln befinner sig i en lönsamhetskris, som många faktorer medverkar till. Den visar sig bl. a. däri, att familjebildning på basis av renskötseln avtagit i frekvens och på sina håll helt avstannat. Och när äktenskap ingås, så händer det ofta, att man lämnar renskötseln och söker sig till ett mera lönsamt yrke. Så är särskilt fallet i Kiruna- och Gällivare-områdena. Det har beräknats, att medelinkomsten för rensköterna är hälften av riksmedelinkomsten. Företeelsen måste ses mot bakgrunden av näringslivets våldsamma expansion i Sverige överhuvudtaget och i Lappland isynnerhet under de senaste decennierna, vilket höjt medelinkomsten i riket, allt medan renskötseln nästan helt och hållet stannat vid de gamla arbetskrävande och föga lönsamma formerna. Dessa har i sin mest typiska form kvarlevat längst i norr i trakterna norr om Torneträsk. Samtidigt har här giftermålsfrekvensen varit hög ända till allra senaste tid. Men känningarna av det moderna samhällets expansion har nått även hit, icke minst genom vattenfallsstyrelsens planeringsarbeten för Torneträsk-projektet. Utvecklingen av Kiruna stad och dess gruvindustri har givetvis också gjort sig starkt kännbar. Man torde ha rätt att tala om stora anpassningssvårigheter för samerna här i samband med en befolkningskris. Många unga måste lämna renskötseln och söka sig till nya yrken, som de ej alltid är rustade för.

Krisen visar sig också däri, att samerna här bosätter sig i bondbyar i mera moderna bostäder, ofta på stort avstånd från barmarkstidens betesområden, därtill förhjälpna av Kiruna kommun. En liknande utveckling sker i Jokkmokk, där ett stort antal familjer bosatt sig i kyrkstaden. I en del andra områden synes renskötseln ha nått en viss grad av stabiliserad anpassning till modern företagsekonomi. Det gäller framförallt Rautasvuoma lappby inom Jukkasjärvi socken (Kiruna stad).

Yrkesdifferentieringen i de s. k. storvistena har fortsatt. Vid definitiv övergång till andra yrken flyttar man från vistet och ur lappbyn. Därvid går man miste om de s. k. lapprättigheterna i fråga om jakt och fiske. Såväl från de utflyttades och renskötarnas håll har det framkommit starka önskemål om mindre rigorösa bestämmelser, när det gäller villkoren för lapprättigheternas bibehållande. Det framhålls, att de nuvarande bestämmelserna verkar uppspaltande på lappbefolkningen i två motsatta intressegrupper. Man finner det också mindre tillfredsställande, att gruvbefolkningen genom sina starka organisationer alltmer skaffar sig starkt fotfäste på samernas gamla jaktmarker och i deras fiskesjöar, medan den grupp av samer, som lämnat renskötseln, så att säga hänger i luften.

Den sociala sektorn. Sedan den gamla patriarkaliska ordningen genom den moderna samhällsutvecklingen kommit i efterhand, har skillnaden mellan rika och fattiga starkt trätt i förgrunden. Alldeles särskilt gäller detta fördelningen av arbetsbördan ifråga om tillsynen av hjordarna. På de mindre renägarna faller en oproportionerligt stor del av arbetsbördan. I skogslappsdistrikten i Arvidsjaur, Malå och Arjeplog har man sökt komma tillrätta med missförhållandena genom att bilda renskötarföreningar efter mönster av det finska »paliskunta»-systemet. Det har visat sig ha god inverkan på skogsrenskötselns utveckling.

Bostadsfrågan är på sina håll brännande. Torvgammarna måste utbytas mot mera tidsenliga bostäder. Bostadsfrågans lösning försvåras av att förhållandena på de flesta håll tvingar renskötaren till flervistessystem med flyttningar för familjen mellan två å tre visten och med en bostad i varje viste. Det allmänna har numera uppmärksammat bostadsfrågan såväl på det kommunala som det statliga planet. Svenska samernas riksförbund har diskuterat densamma och gjort framställning härom hos Kungl. Maj:t.

Omskolning av de unga för nya yrken blir ett alltmer trängande behov.

Skola och kulturliv. Sjunkande barnantal i de sydligaste distrikten har föranlett nedläggning av en nomadskola. Nomadskolans anpassning till den pågående skolreformen med den nioåriga enhetsskolan som mål är under utredning. I den allmänna diskussionen i pressen har meningarna gått starkt isär ifråga om nomadskolans vara eller icke vara såsom särskild skolform. Det torde dock vara klart, att en speciell linje i någon form måste tillgodose renskötselnäringens behov och att kultursidan också måste vårdas i den nya skolan. Vården om det lapska modersmålet framstår alltmera såsom oundgänglig, om samerna överhuvudtaget skall bestå. Nordiskt samarbete bör här kunna vara till stort gagn. Det visade sig t. ex. vid den samnordiska kurs, som hölls i Jokkmokk sommaren 1958, varom redogörelse finnes på annan plats [*se Bihangstillägg*].

Folkbildningsarbetet har fortsatt som förut, dels i Same-ättnams och dels i ABF:s regi. Samernas folkhögskola, dess rektor och lärare har därvid gått i spetsen. En mycket viktig kurs hölls den 1—6 juni i år på denna skola, varvid lappbyn, den gamla, den nuvarande och framtidens, var ämnet.

Lappbyn måste omorganiseras för att bättre kunna fylla sin uppgift. Därvid bör den bli mera självständig gentemot lappadministrationen än vad nu är fallet. På kursen uppgjordes planer för den kommande ännu mera intensifierade kursverksamheten. Man kom överens om en »uppsökande verksamhet» med enmanskurser av mindre format på de olika vistena.

Samerna och staten. Tre statliga utredningar har varit i gång under den senaste treårsperioden. En av dem, renmärkesutredningen, kom ut med sitt betänkande i vintras. De övriga två, renutredningen och nomadskolutredningen torde förväntas vara klara under hösten och vintern. En brännande och högaktuell fråga är vattenkraftutbyggnaden i samernas gamla område. Svenska samernas riksförbund och framförallt dess ordförande kyrkoherde Gustaf Park har med envishet och kraft sökt hävda samernas intressen. Naturskyddsintressena har stött samernas krav på hänsyn. Ett resultat av strävandena har bl. a. blivit, att vattenfallsstyrelsen har anställt en särskild konsulent i frågor, som har konfliktkaraktär, när det gäller samerna. Därvid är ersättningsfrågan en av de viktigaste. Ersättning i form av försök med farmrenskötsel, den s. k. Serri-verksamheten, skall sättas i gång, och vetenskaplig expertis kommer att engageras för densamma. Personliga ersättningar till samer vid Storlules sjökedja har utdömts till mycket betydande belopp. Vattenfallsstyrelsen har emellertid överklagat domen. Från lapskt håll hävdas ifråga om vattenkraftutbyggnaden och naturexploateringen överhuvudtaget i samernas område, att icke endast skadeersättning utan även en del av utbytet skall utgå i form av personliga ersättningar, ersättningar till berörda grupper samt fonder för hela det samiska folket. jfr Stockholms-konferensen. Därest planerna på utbyggnaden av vattenkraften kommer till utförande i full utsträckning, kommer enligt initierade samers mening värdefulla höst- och vårbetesmarker att lida stort avbräck till obotlig skada för renskötseln. Renskötselns anpassning till det nya landskapet blir påträngande nödvändig, om den skall överleva. Renforskningen med centrum i renforskningsstationen i Kuolpak i Gällivare, ledd av jägmästare Folke Skuncke och med veterinären Magnus Nordqvist som medarbetare, ter sig bl. a. därför såsom alltmera viktig och betydelsefull. Därvid måste de renskötande samernas egen medvetna inverkan komma med i bilden, om forskningens arbete skall nå resultat i tid och resultatet bli kända och insatta såsom led i produktionsförloppet.

På Nordiska samerådets vägnar

Hans J. Henriksen

K. Nickul

Israel Ruong

PM rörande den nordiska kursen i samiska, samernas historia och kultur i Jokkmokk 1948

(Av konsulent Hans J. Henriksen och docenten Israel Ruong)

Med hänvisning till den vid nordiska samekonferensen i Karasjok 1956 antagna resolutionen i samiska skolfrågor, punkt 6, har det varit en uppgift för Nordiska samerådet att föranstalta en samisk kurs för deltagare från Finland, Norge och Sverige.

En sådan kurs arrangerades i augusti 1958 med allmänna medel. Kursen begynte i Karasjok 4—9 augusti med deltagare endast från Norge och fortsatte som en gemensam kurs för deltagare från Finland, Norge och Sverige i Jokkmokk 11—23 augusti. Programmet omfattade skrivövningar i det för Norge och Sverige gemensamma samiska skriftspråket, övningar i översättning till samiska samt föreläsningar om samiskan och dess ställning bland besläktade språk. Dessutom gavs föreläsningar i samernas historia och kultur, av dessa 3 på samiska.

Som lärare deltog från Finland professorn Erkki Itkonen, från Norge dr. philos. Asbjørn Nesheim och konsulent Hans J. Henriksen, från Sverige professorn Björn Collinder och docenten Israel Ruong. Dessutom hölls föredrag av programsekretær Thor Frette, Vadsø, och mag. Robert Paine, Tromsø. Sammankomster med förevisning av ljusbilder om skolterna i Finland (programsekretær Kathrine Johnsen) och från Grönland (Ruong) förekom. Ett värdefullt inslag var Lapska djurskyddsföreningens film »Boc'cu jakki» (på svenska kallad »Fjällrenen»), vilken torde vara den första samiska ljudfilmen.

Kursens lärare dryftade också professor Itkonens och programsekretær Frettes material av samiska kulturord, och en förteckning gjordes över finska och svenska kulturord, för vilka samiska motsvarigheter är ett aktuellt behov. Arbetet med kulturorden fortsätter efter den plan, som skisserades på nordiska samekonferensen i Jokkmokk 1953.

I kursen i Jokkmokk deltog från Finland 4, från Norge 7 och från Sverige 13 (dessutom deltog 2 från Norge endast i Karasjok). Av dessa 24 hade 16 samiska som modersmål, de övriga behärskade språket mer eller mindre. Av dem, som hade samiskt modersmål, var från Finland 2 studenter, från Norge 2 utbildade lärare och 2 lärarskoleelever och från Sverige 8 utexaminerade lärare, av vilka 5 har tjänst vid nomadskolorna. En av de deltagande nomadlärarna från Sverige har ej samiska som modersmål men behärskar språket mycket bra. En av lärarna från Norge med samiskt modersmål har en räkka av år varit lärare vid Den samiske ungdomsskolen i Karasjok och en av lärarna från Sverige med samiskt modersmål har tjänst som lärare vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk.

Några av deltagarna arbetade så aktivt och resultatrikt, att en del av deras skriftliga arbeten kommer att användas i en läsebok för skolbruk i sa-

miska. Efter Nordiska samerådets arbetsutskotts möte i Uppsala 30. 11.—1. 12. 1958 fortsatte Henriksen och Ruong redigeringen av stoff till läseboken för barn, som skall utges i Sverige. Resultatet av Jokkmokk-kursen genomgicks också därvid.

Den nordiska kursen i Jokkmokk bör anses särskilt värdefull ur följande synpunkter:

1. Många i sameskolorna aktivt verksamma lärare har förkovrat sina möjligheter att undervisa i samiska.

2. Kursen betecknar en faktisk start på det nordiska samarbetets område för utvecklingen av samiskan och dess användning i folkundervisningen och kulturarbetet för övrigt.

3. För första gången kunde samiska studenter och barnalärare samt aktiva forskare inom samisk kultur samlas kring en praktisk, konkret uppgift.

Vårt intryck är, att denna nordisk-samiska kurs i alla avseenden var resultatrik. Den hör närmast till det slag av folkupplysningskurser, som i Sverige betecknas som universitetscirklar. Vår bestämda uppfattning är, att det påbörjade arbetet bör fortsätta.

Uppsala den 5 december 1958

BIHANG 2

Arbetsordning för Nordiska samerådet och dess sektionersamt de nordiska samekonferenserna

(Fastställd av tredje nordiska samekonferensen)

Samerådet

1 §.

Rådets ordinarie rådsmöte (3 § stadgarna) hålles på tid och plats som rådets presidium bestämmer, helst under första hälften av kalenderåret. Extra rådsmöte skall hållas, om minst två av sektionerna det fordrar.

2 §.

Kallelse till rådsmötena sändes till sektionernas medlemmar av ordförandena minst en månad före rådsmötets början. Kallelse till extra rådsmöte kan dock utgå med kortare tidsfrist. Till kallelsen bifogas av presidiet uppgjord föredragningslista. Rådsmedlemmarna bör snarast göra sina tilläggs- och ändringsförslag till föredragningslistan. Den slutliga föredragningslistan fastställs vid rådsmötets början.

Kallelse till rådsmötena sändes jämväl till de ordinarie medlemmarnas suppleanter för kännedom. Om ordinarie medlem är förhindrad att närvara, bör han eller hon i god tid därom anmäla till sin suppleant och till ordföranden i sektionen.

3 §.

Mellan rådsmötena fungerar presidiet som rådets arbetsutskott.

4 §.

Protokoll över rådsmötena och arbetsutskottets möten sändes till rådets alla medlemmar och deras suppleanter. Dessa protokoll tillställas alltid Nordiska rådets sekretariat i alla tre länderna.

5 §.

Rådets skrivelser till myndigheter och olika instanser i varje land undertecknas och frambefordras av ordföranden i respektive lands sektion av rådet. Meddelande om sådana hänvändelser bör sändas även till Nordiska rådets sekretariat i det land, där rådsmötet eller arbetsutskottets möte hållits.

Sektionerna

6 §.

Sektionen sammanträder på ordförandens kallelse. Ordföranden bör sammankalla sektion till möte om minst två av medlemmarna det fordrar.

7 §.

Protokoll över sektionens möte bör delges de andra ländernas sektioner.

8 §.

Rådets gemensamma utgifter (10 § stadgarna) bestrides av sektionerna i proportion till antalet rådsmedlemmar. Sektionerna svarar var för sig för sin ekonomi. Envar delegation utser före avslutningen av en allmän konferens för sin sektion 2 revisorer jämte suppleanter för nästa 3-årsperiod. Dock är kalenderåret sektionernas räkenskapsår.

Nordiska samekonferenserna

9 §.

Rådet bestämmer tid och plats för nordiska samekonferenser. De stadgenliga konferenserna (9 § stadgarna) med tre års mellanrum förlägges i tur och ordning till Finland, Norge och Sverige.

10 §.

Inbjudan till nordisk samekonferens sändes inom varje land av dess sektion av rådet. Förslag till konferensen bör göras i god tid före dess början, om möjligt på samiska och ett annat nordiskt språk.

11 §.

På konferensens första möte väljes från varje land ordförande och vice ordförande för konferensen, likaså en sekreterare jämte suppleant från varje land. Sekreterare från det land, där konferensen hålles, ansvarar för sekretariatets arbete. På konferensens första möte utses också en resolutionskommitté, där alla länderna är representerade, och ett tillräckligt antal tolkar.

12 §.

På sådan nordisk samekonferens, som stadgenligt (9 § stadgarna) hålles vart tredje år, har rösträtt högst 18 deltagare från Finland, 30 från Norge och 24 från Sverige, envar en röst. Varje lands röstberättigade bildar landets delegation på konferensen. Efter val av delegationens funktionärer

beslutar delegationen, huruvida sektionens medlemmar skall delta i delegationens förhandlingar. Vid val av medlemmar i rådet får dock det fungerande rådets medlemmar ej närvara.

13 §.

Delegationerna har att fatta ståndpunkt till alla frågor, som förekommer på konferensen, bl. a. till rådets rapport för den senaste 3-årsperioden. Varje lands delegation utser medlemmarna och suppleanterna i sitt lands sektion av rådet för de följande 3 kalenderåren. Delegationerna bör uttala önskemål om hur delegaterna till nästa konferens skall utses.

14 §.

Sektionerna av det nyvalda samerådet konstituerar sig på konferensen.

BIHANG 3

Plan för skol- och folkupplysningsarbete bland samerna

(Godkänd av tredje nordiska samekonferensen)

I. Den obligatoriska skolan

1. Genom tillräcklig beviljning av medel bör möjlighet att samverka beredas dem, som har i uppdrag att utarbeta läro- och läseböcker. En samsarbetskommitté med konkreta uppgifter på skolans område bör tillsättas.

2. Kurser bör anordnas för lärare i de samiska ämnena i likhet med kursen i Jokkmokk 1958. Sådana kortare kurser bör anordnas minst varannan sommar.

3. För en grundligare utbildning av lärare i de speciellt samiska ämnena såsom hembygds kunskap, samiska, samisk kulturhistoria och yrkeskunskap (jämför yrkeslinjen i den framväxande 9-åriga skolan) bör längre kurser anordnas vid något av de nordiska universiteten. Sådana kurser skulle också ge tillfälle för kursledarna att samarbeta i fråga om läro- och läseböcker.

II. Det fria folkbildningsarbetet

Målet för det fria folkbildningsarbetet är åsiktsbildning på saklig grund till gagn för samernas ekonomiska, sociala och kulturella framåtskridande.

1. Folkbildningskurser bör anordnas kring aktuella problem. Sådana kurser har i Sverige under flera år anordnats i fråga om förhållandet mellan renskötseln och skogsbruket, om problem kring vattenregleringarna och om renskötselns organisation. Dessa kurser har visat sig mycket värdefulla för saklig opinionsbildning. De underlättar samernas möjligheter att själva i större utsträckning ta del i planeringsarbetet för framtiden. På liknande sätt bör i alla tre länder anordnas folkbildningskurser för att belysa de planer beträffande Nordkalottens exploatering, vilka diskuteras inom Nordiska rådet. En utgångspunkt härför är Nordiska rådets särtryck »Spörsmål av samiskt intresse vid Nordiska rådets 6:e session 1958». Ytterligare stoff

kommer att föreligga i protokollet från Nordiska samerådets konferens i april 1959 i Stockholm. Material för kurser finns också i samerådets protokoll. Synnerligen viktigt för den sakliga opinionsbildningen är, att stater- nas officiella utredningar (kommittébetänkanden, »innstillinger»), som be- rör samerna, göres allmänt kända genom folkbildningsverksamheten. Som exempel kan nämnas den finska kommitténs för sameangelägenheter av år 1949 betänkande samt »innstillingen» av den norske Komitéen til å ut- rede samespørsmål av 1956. Härunder kommer frågorna om hur folkunder- visningen överhuvudtaget skall ordnas i samedistriktena.

2. Nordiska folkbildningskurser för sameungdom bör anordnas på härför lämpliga platser. På dylika kurser kan behandlas frågor av större betydelse för framtiden, ekonomiska frågor, organisations-, skol-, folkbildnings- och utbildningsfrågor samt kontakt och samverkan över gränserna. Varje land bör svara för deltagarnas kostnader. De samiska folkhögskolorna bör om möjligt utnyttjas för dylik kursverksamhet.

3. Folkbildningsarbetet bör också bedrivas genom väl planlagda föreläs- ningsserier. Dessa kunde anordnas så, att en föreläsare från Finland, Norge och Sverige besöker samtliga nyckelorter i alla tre länders sameområden: Enare, Utsjoki, Karasjok, Kautokeino, Tana, Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och möjligen flera. Därvid bör man eftersträva att göra samerna i de olika länderna bekanta med förhållandena på hela sameområdet: fjällsamer och skogssamer, sjösamer, skolter, gårdsbrukare, fiskare, industriarbetare o. s. v. Föreläsningsverksamheten bör i möjligaste mån söka anknytning till de samiska folkhögskolorna i alla tre länder.

4. För att styrka gemenskapskänslan bland samisk ungdom bör nordiska samiska ungdomsläger anordnas turvis med de under 1—2 nämnda kurserna eller i samband med de nordiska samekonferenserna såsom 1959 i Enare.

5. Utgivandet av samisk litteratur bör intensifieras också genom översätt- ning av finsk, norsk och svensk litteratur. Klassiska samiska verk såsom Johan Turis och Pedar Jalvis bör utgivas på nytt. Författande av ny samisk litteratur bör på allt sätt uppmuntras.

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlems- förslaget

1. Samerna i Finland, Norge och Sverige har, så långt historien känner, intagit en särställning i samhällslivet, präglad främst av en nomadiseran- de tillvaro i senare tid i de nordligaste och ensligaste delarna av dessa länder; de är etniskt sett en speciell folkgrupp, som i vartdera landet ut- gör en relativt fåtalig minoritet. Bl. a. på grund av dessa omständigheter har samerna i mycket kommit att stå tillbaka i den allmänna utveckling, som ägt rum. De kan med fog göra anspråk på att komma i åtnjutande av samma omsorger i materiellt och kulturellt avseende som den

övriga befolkningen. Genom statsmakternas hittillsvarande insatser för främjande av samernas intressen har dessa icke kunnat tillförsäkras levnadsvillkor i paritet med den övriga befolkningen. Icke heller har statsmakterna alltid visat de speciellt samiska problemen tillräcklig hänsyn. Samernas egna organisationer och även den i Stockholm i april 1959 avhållna samekonferensen har med styrka ådagalagt behovet och önskvärdheten av att dessa problem nu närmare undersökes och att lämpliga lösningar snarast utarbetas på grundval bl. a. av det digra material, som framkom vid nämnda konferens.

Större delen av samebefolkningen har numera lämnat den traditionella renskötelnäringen för att ägna sig åt andra sysselsättningar, såsom jordbruk, jakt, fiske och industri; i den mån sådan verksamhet bedrivs inom lappmarkerna, finns där två grupper av samer, de renskötande och övriga. Man måste därför särskilt hålla frågan om hela samebefolkningens ställning från de särskilda problem, som är knutna till renskötelsen. I detta sammanhang är att märka, att i Finland största delen av renägarna utgöres av icke-samer.

2. I fråga om renskötarna torde man kunna bygga vidare på den för denna grupp gällande ordningen. Redan nu undersöks genom särskilda kommittéer i de olika länderna vad som kan göras för att förbättra det ekonomiska utbytet av renskötelsen. I första rummet gäller det att bevara möjligheterna för denna närings fortsatta utövning. Renskötelsen är i flera avseenden hotad. Undan för undan har de områden, där renskötsel kan bedrivas, minskat till förmån för annan expanderande verksamhet, främst vattenregleringar, skogsbruk, jordbruk, industri, ökande trafik, jakt och fiske som fritidssysselsättning samt turism. För att finna en lösning på längre sikt måste de olika konkurrerande intressena vägas mot varandra; resultatet av denna avvägning får bli avgörande för planläggningen av lappmarksområdenas utnyttjande. Man bör så vitt möjligt eftersträva lösningar, som tillåter ett gemensamt utnyttjande av marken.

Det allmännas förutnämnda ansvar för att samerna får lika gynnsamma levnadsvillkor som befolkningen i övrigt gäller även med avseende på renskötelnäringen. I den mån nuvarande ordning inte erbjuder denna näring ett tillfredsställande skydd i förhållande till övriga näringar, bör åtgärder vidtagas för att skapa ett sådant skydd. Principen om full ersättning för förlorade förmåner bör fastslås. Renskötelsens produktivitet bör ökas genom rationalisering av driftmetoderna, därvid renskötarna bör få ökat inflytande. Man bör undersöka möjligheterna för att ytterligare områden, vilka visat sig mindre väl ägnade att utnyttjas på annat sätt men som lämpar sig för renskötsel, disponeras som renskötelsmarker. Vidare bör betydelsen av förbättrade kommunikationer uppmärksammas.

3. För hela samebefolkningen bör de reella möjligheterna vidgas att ekonomiskt och kulturellt leva på samma nivå som den övriga befolkningen under bevarande av den samiska särarten. För att nå detta mål behövs främst ekonomiskt stöd åt folkundervisning, åt utbildning till olika yrken och för högre studier. Målsättningen bör vara högre än att den icke-renskötande samer hjälps till ett fjällhemman, som inte stort mer än föder

sin man. Samerna bör fastmer utbildas för att deltaga i ett tidsenligt utnyttjande av Nordkalottens resurser — som yrkesarbetare, ingenjörer, lärare och administratörer. I kulturellt avseende är frågan om språkets ställning av central betydelse. Viktigt är därför, hur skolväsendet ordnas; en kulturell institution med anknytning till folkundervisning, folkbildning, kulturvård och forskning skulle spela en stor roll.

I samband härmed aktualiseras bestämningen av samebegreppet, vilket kan behöva utvidgas. Det är för närvarande knutet till renskötselnäringen. I och med att flertalet samer finner sysselsättning inom sådana yrken, som i huvudsak utövas av personer tillhörande majoritetsbefolkningen, blir — om icke särskilda åtgärder vidtages för det samiska språkets och den samiska kulturens skydd — risken överhängande för att dessa samer efter någon generation helt uppgått i den övriga befolkningen. För att skyddsåtgärder skall kunna vidtagas måste emellertid klarläggas, vilka som är samer. Man bör i detta sammanhang pröva, om de redan nu gällande bestämmelserna om ekonomiskt och annat stöd till bosättning inom lappmarkerna är tillräckligt generösa och lämpligt utformade.

4. Det ekonomiska underlaget, varigenom en ny giv för samerna skulle kunna bekostas, skulle kunna bildas dels genom viss del av avkastningen från naturtillgångarna inom de för samernas uteslutande begagnade avsatta områdena, dels genom ersättningar för förlorade renbetesområden, dels ock genom direkta tillskott från staten. Upprättandet av en gemensam nordisk samefond i anslutning till en kulturell institution bör övervägas. Samerna bör ges inflytande över förvaltningen av en sådan fond.

5. Kommittén har tagit del av de olika förslag, som i skilda sammanhang framkommit till förbättrande av samernas ställning, bl. a. vid den tredje samekonferensen i Enare den 10—12 augusti 1959, men finner för närvarande ej anledning att taga ställning till enskildheterna i dessa i vidare mån än här skett. Kommittén anser, att regeringarna på lämpligt sätt bör taga upp de i samband med det föreliggande medlemsförslaget aktualiserade frågorna till närmare utredning i syfte att nå fram till lämpliga åtgärder. Kommittén utgår från att detta utredningsarbete, i den mån det är möjligt och lämpligt, bedrivs på gemensam nordisk basis.

Av vad nu anförts följer, att kommittén anser, att problemen bör behandlas något bredare än som skett i det uppskjutna medlemsförslaget. Kommittén vill därför föreslå rådet att antaga följande rekommendation:

Rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bl. a. det genom rådets medverkan frambragta materialet gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att bevara denna befolkningsgrupp och för att förbättra dess levnadsförhållanden.

Hammerfest den 13 augusti 1959

Emil Ahlkvist

Holger Eriksen

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Juha Rihniemi

Olov Rylander

Knud Thestrup

Förman

**Uppskjutet medlemsförslag
om likartad associationsrättslig lagstiftning**

Se Sak A 29/1958 och jur. utsk. 7/1958 (6. sesj., s. 771, 1667; behandl. s. 135).

BILAGA 1

PM rörande nordisk rättslikhet inom associationsrättens område

(Av rektorn vid Stockholms högskola, professorn Håkan Nial)

1. Aktiebolagslagstiftningen

Av de nordiska ländernas aktiebolagslagar är den finska lagen av 1895 äldst. På enskilda punkter har den emellertid ändrats genom senare lagstiftning, som delvis ansluter sig till den svenska lagstiftningen. I Danmark gäller »lov om aktieselskaber» av år 1930. Den svenska aktiebolagslagen, tillkommen efter långa förarbeten, delvis i samråd med de övriga nordiska länderna — ett samråd som avbröts av det andra världskriget — bär årtalet 1944. Den senaste av de nordiska aktiebolagslagarna är den norska av 1957.

I Finland pågår visst förberedande arbete på reformering av aktiebolagslagen. Även i Danmark, där redan 1942 framlades ett på det nordiska samarbetet grundat förslag till ny aktiebolagslag, vilket förslag emellertid ej ledde till proposition, bedrivs för närvarande förberedelser för ny aktiebolagslagstiftning. I Sverige har nyligen framlagts ett förslag till förenkling av vissa delar av aktiebolagslagen. Det må redan här anmärkas, att detta förslag icke kan anses prejudicera ett eventuellt nordiskt samarbete på aktiebolagslagstiftningens område. Det svenska förslaget är till syfte och räckvidd begränsat till att — i huvudsak — utan större ändringar i sak nedskära de publicitets- och formalitetsföreskrifter i lagen som ansetts onödigt långtgående och invecklade. Förslagets antagande skulle ställa den svenska lagen på mera lika fot med de övriga nordiska ländernas och därmed kunna skapa en gynnsammare utgångspunkt för ett nordiskt samarbete.

Med hänsyn till den synnerligen viktiga roll aktiebolagslagen spelar i affärslivet, inte minst när det rör internationella handelsförbindelser, är det naturligt, att ett försök att åstadkomma nordisk likformighet inom associationsrätten i första hand inriktas på aktiebolagsrätten. En enhetlig nordisk aktiebolagslag skulle utan tvivel i sin mån kunna befärja en nordisk ekonomisk marknad genom att ställa en enhetligt reglerad företagsform till förfogande för verksamheten på denna marknad. För den nordiska rättskulturen och det nordiska samarbetet över huvud skulle det naturligtvis vara en betydande vinning, om på detta viktiga område kunde åstadkommas en gemensam lagstiftning, vilken skulle komplettera den tidigare gemensamma nordiska lagstiftningen i synnerhet beträffande avtal och köp.

Å andra sidan skall det säkerligen visa sig vara förenat med mycket stora svårigheter att inom den närmaste framtiden få till stånd en enhetlig nor-

disk aktiebolagslag. Visserligen uppvisar de nordiska aktiebolagslagarna likheter i fråga om aktiebolagens grundstruktur, som för övrigt i viktiga stycken är likartad för den västerländska aktiebolagsrätten över huvud. Men i övrigt har lagstiftningen i de nordiska länderna inte endast beträffande en mångfald detaljer utan även beträffande mycket betydelsefulla delar av aktiebolagsrätten utvecklats utan organiserad inbördes samverkan efter skiljaktiga linjer. Redan aktiebolagslagstiftningens form och omfång uppvisar mycket stora skiljaktigheter de nordiska länderna emellan. Den finska lagen är helt kortfattad, och även den danska är av jämförelsevis ringa omfattning. Den nya norska lagen är betydligt större, och den svenska lagen kan betecknas som synnerligen omfångsrik. Men även de sakliga olikheterna är stora. Bakom många av aktiebolagslagstiftningens regler ligger en avvägning mellan starka med varandra konkurrerande intressen, en avvägning grundad på dessa intressens relativa politiska inflytande i samhället och på där rådande socialpolitiska och nationalekonomiska värderingar. Det är givet, att på sådana grunder vilande regleringar i ett land, vilka i stor utsträckning får formen av tvingande lagbestämmelser, icke kan till förmån för en gemensam nordisk lagstiftning uppges tillnärmelsevis lika lätt som när det gäller exempelvis den ganska genomgående dispositiva köprätten. Erfarenheter från olika länder visar för övrigt, att det är ett svårt och tidsödande arbete att åstadkomma en rent intern aktiebolagsreform. Även om man av nu antydda skäl knappast torde kunna räkna med möjligheten att inom den närmaste framtiden åstadkomma en enhetlig nordisk aktiebolagslag, är det angeläget att pröva, huruvida icke en mer begränsad rättslikhet på området kan vinnas. Frågan synes lämpligast kunna angripas så, att man undersöker, huruvida en utjämning av olikheterna kan åstadkommas på sådana punkter av aktiebolagsrätten, där en rättslikhet vore ur praktiska synpunkter särskilt önskvärd. Men därutöver synes det påkallat, att i samband med lagstiftningsarbetet i Danmark och Finland frågan om rättslikhet i andra delar av aktiebolagslagstiftningen uppmärksammas. Denna uppgift kunde förslagsvis anförtros en kommitté med en ledamot från vart och ett av de nordiska länderna, av vilka Danmarks och Finlands representanter borde väljas ur de kommittéer, som i dessa länder handhar lagstiftningsarbetet. Även om ett sådant samarbete icke i någon större utsträckning skulle leda till verklig rättslikhet, kunde det dock ha sitt värde genom att möjliggöra uthyle av erfarenheter och synpunkter på ett sätt, som kan befrukta det aktuella lagstiftningsarbetet och kanske påverka rättsuppfattningen och den framtida rättsutvecklingen i Norden.

I det följande anges några aktiebolagsrättsliga regler, beträffande vilka en unifisering av de nordiska ländernas rätt synes särskilt önskvärd och möjlig.

Först och främst vore för affärslivet i Norden en enhetlig reglering av ställföreträdarskap för aktiebolag vid avtal och andra rättshandlingar av värde. Därigenom skulle vinnas en naturlig och värdefull komplettering av den nordiska rättslikhet, som redan föreligger beträffande vanlig fullmakt

liksom beträffande kommission, handelsagentur och handelsresande. Själva huvudgrunderna för aktiebolagens representation är likartade i de nordiska ländernas aktiebolagsrätt, men dels är den detaljreglering som ges olika utformad och till sin omfattning olika, och dels finns vissa sakliga differenser. Vid ett försök att nå en likartad reglering i dessa avseenden torde framför allt böra uppmärksammas frågan, vilket eller vilka organ som kan representera bolaget (styrelse, verkställande direktör eller firmatecknare), vilken omfattning deras kompetens har, i vilken mån kompetensen kan inskränkas genom bestämmelser i bolagsordningen eller genom instruktioner av bolagsstämman eller annat bolagsorgan, vidare vilken verkan god tro hos medkontrahent har i fall av överträdelse av kompetensgränserna etc. En viktig men förmodligen ganska svårlöst fråga vid en nordisk reglering är den, vilken verkan sådana begränsningar i kompetensen har, som införts i vederbörligt register i ett land, när det gäller rättshandlingar i annat nordiskt land. Här reser sig frågan, om över huvud den aktiebolagsrättsliga publiciteten i de särskilda länderna kan i större eller mindre utsträckning utvidgas till ett nordiskt publicitetssystem (nordiskt aktiebolagsregister). Ytterligare borde beaktas reglerna om formen för tecknande av bolagets firma och verkan av brister däri.

För den som träder i affärsförbindelse med aktiebolag, är det naturligtvis viktigt, ej blott att bolaget representeras av behöriga ställföreträdare, utan även att bolaget har sådan ekonomisk ställning, att det kan fullgöra sina förpliktelser. Det är därför av praktiskt intresse för den nordiska marknaden, att de olika ländernas lagstiftning innehåller lämpliga regler avsedda att upprätthålla bolagens soliditet. Detta syfte präglar emellertid en stor del av aktiebolagslagstiftningens regler (såsom bestämmelserna om aktiebolags bildande, om aktiekapitalet, dess ökning och minskning, om reservfond, skuldregleringsfond och utdelning, om tillgångsvärdering och avskrivning, om redovisning, revision m. m.), och en enhetlig nordisk reglering därutinnan skulle betyda vidsträckt rättslikhet på aktiebolagsrättens område. Av härövan antydda skäl torde målet för ett nordiskt samarbete på området för närvarande knappast kunna med utsikt till framgång ställas så högt, utan man lär få begränsa sig till att i samband med pågående lagstiftningsarbete i ett par av länderna beakta möjligheten att i viss utsträckning vinna ökad rättslikhet. Härvid kunde man möjligen särskilt undersöka, huruvida icke reglerna om värdering av tillgångar och avskrivning därå liksom om årsredovisning kunde åtminstone i huvudsak göras likartade.¹ Därmed skulle den fördelen vinnas, att möjligheterna att på likartade grunder bedöma företagens soliditet och kreditvärdighet ökades till förmån för säkerheten och tilliten i det nordiska affärslivet. Härvidlag är att märka att icke blott den svenska utan även den nya norska aktiebolagslagen innehåller utförliga och i betydande utsträckning likartade regler rörande aktiebolagens årsredovisning. Den danska lagens regler om årsredovisning är däremot

¹ Svårigheter kan härvid möjligen uppstå på grund av ifrågavarande reglers sammanhang med aktiebolagsbeskattningen.

mycket knapphändiga. För Finlands del finns bestämmelser om årsredovisning i bokföringslagen av 1945, som beträffande kravet på årsredovisningens utförlighet och specifikation synes inta en mellanställning mellan å ena sidan svensk och norsk samt å andra sidan dansk lags regler.

När det gäller en unifisering av reglerna rörande aktieägarnas ställning i bolaget, möter man svårigheter, som bottnar i den ganska restriktiva inställningen från de nordiska ländernas lagstiftnings sida gentemot utländsk kapitalinvestering och av utlänningar driven näringsverksamhet inom lagstiftningslandet. Frågan, huruvida denna restriktiva hållning kan i de olika länderna uppmjukas om icke över huvud så åtminstone i förhållandet mellan de nordiska länderna, är mycket betydelsefull. Om den anses kunna upptagas i förevarande sammanhang, borde undersökas, huruvida icke gällande regler om såväl aktieägarnas som stiftarnas, styrelseledamöternas, revisorernas och andra bolagsorgans nationalitet och bosättning kunde ändras i liberaliserande riktning åtminstone med avseende på personer av nordisk nationalitet, bosatta i Norden. Vid en eventuell sådan ändring till förmån för personer, som tillhör och är bosatta i annat nordiskt land, måste man beakta, att kontrollen över bulvanförhållanden kan försvåras. Det torde kunna bli svårt att avslöja, om t. ex. en svensk medborgare, vilken står såsom aktieägare i ett norskt bolag, är bulvan för medborgare i ett icke nordiskt land.

I den mån kapitalinvestering m. m. av medborgare i ett nordiskt land i bolag tillhörande annat nordiskt land är — eller blir — tillåten, skulle rättslikhet beträffande de aktiebolagsrättsliga reglerna rörande aktieägarnas ställning i bolaget vara praktiskt värdefull. En sådan rättslikhet skulle icke endast vara uttryck för en allmänordisk samförståndssträvan inom lagstiftningsarbetet utan även kunna befrämja ekonomisk integration över gränserna inom Norden. Emellertid är det här fråga om det väsentliga innehållet i aktiebolagslagstiftningen, innefattande regler rörande aktiebolagets bildande, organisation, inre verksamhet och upplösning. Att på förhand utpeka några av dessa regler såsom särskilt ägnade för nordisk rättslikhet är knappast möjligt. Här kan därför endast rekommenderas att frågan på ovan antytt sätt beaktas vid det i ett par av de nordiska länderna pågående lagstiftningsarbetet.

(Endast rent exempelvis må här nämnas några regler, där uppnåendet av rättslikhet synes ligga inom möjligheternas gränser. Reglerna rörande aktiebrevs karaktär av negociabla värdepapper och därav följande rättsverklningar till förmån för förvärvare i god tro, vilka regler är av intresse för handeln med aktier, är redan i betydande utsträckning likartade, i det att de bygger på grundval av den internordiska skuldebrevsrätten. Man bör undersöka möjligheten av en utvidgning i detta avseende, omfattande även reglerna om andra aktiebolagsrättsliga dokument såsom interimbevis, delbevis etc. Beträffande fondering och vinstutdelning föreligger stora olikheter mellan de skilda nordiska ländernas lagstiftning, men åtminstone sådana regler av allmän civilrättslig karaktär, som bestämmer verkan av att vinst-

utdelning skett i strid mot gällande föreskrifter, varvid mottagaren varit i god tro, borde kunna få en enhetlig nordisk reglering. Beträffande bestämmelserna om bolagsstämma och om talan mot bolagsstämmobeslut borde en internordisk diskussion kunna ge om icke mera avsevärd rättslikhet så dock fruktbarande synpunkter. Bolagsorganens skadeståndsskyldighet, särskilt frågan om ersättningskyldighetens nedsättning vid ringa vårdslöshet, är av allmän civilrättslig karaktär och borde lämpa sig för gemensam nordisk reglering.)

2. Ekonomiska föreningar

Inom de olika länderna spelar ekonomiska föreningar en mycket betydande roll. Det gäller särskilt de kooperativa produktionsföreningarna (framför allt på jordbrukets område) samt konsumtionsföreningarna. Även om de ekonomiska föreningarna icke i den internationella samfärdseln har samma betydelse som aktiebolagen, vore en nordisk rättslikhet på detta område utan tvivel till viss nytta för den nordiska marknaden.

Beträffande lagstiftningen rörande ekonomiska föreningar föreligger såtillvida en betydelsefull rättslikhet, att den svenska lagen om ekonomiska föreningar av 1951 och den finska lagen om andelslag av 1954 tillkommit efter samarbete mellan de båda länderna och i stor utsträckning är överensstämmande med varandra. Däremot saknas lagstiftning rörande ekonomiska föreningar i Danmark och Norge. Det torde knappast vara en framkomlig väg att allenast försöka åstadkomma nordisk enhetlighet beträffande vissa regler av särskilt stort praktiskt intresse för det internordiska samarbetet, t. ex. reglerna rörande ställföreträdarskap för förening vid avtal och andra rättshandlingar. Det synes icke sannolikt, att Danmark och Norge skulle vilja genom lagstiftning införa sådana regler annat än i samband med en fullständig lagstiftning rörande ekonomiska föreningar. En sådan fullständig lagstiftning torde i varje fall för Norges del icke vara aktuell.

3. Andra associationsformer

Det synes knappast vara ändamålsenligt eller tillrådligt att eftersträva en enhetlig nordisk lagstiftning rörande andra associationsformer (handelsbolag, kommanditbolag, enkla bolag), innan man gjort vad som över huvud kan göras för att vinna rättslikhet i fråga om de för det internationella affärslivet så mycket viktigare företagsformerna aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Stockholm den 21 mars 1959

BILAGA 2**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

— — — skal man, efter at spørgsmålet har været forelagt den af handelsministeriet den 7. september 1957 nedsatte aktielovkommission, meddele, at den nævnte kommission under sine overvejelser om eventuelle ændringer i den danske aktieselskabslovgivning inddrager de erfaringer på selskabsrettens område, som i andre nordiske lande har nedfældet sig i nyere lovgivning om aktieselskaber, ligesom kommissionen — på baggrund af det aktuelle reformarbejde i Finland og Danmark — har været opmærksom på det ønskelige i ved drøftelser med repræsentanter for de andre nordiske lande at udveksle synspunkter af gensidig interesse, herunder om mulighederne for at tilvejebringe en ensartet lovgivning på visse områder inden for aktieselskabslovgivningen.

Under uformelle samtaler med repræsentanter for interesserede kredse i Finland og Island har man fra kommissionens side allerede givet udtryk for sin interesse i sådanne drøftelser, og det er hensigten til sin tid påny at tage spørgsmålet op med disse og andre interesserede nordiske lande, når den danske kommission har afsluttet den indledende undersøgelse af de problemer, som rejser sig i forbindelse med en revision af den gældende danske aktieselskabslovgivning.

Forsåvidt angår det samtidig rejste spørgsmål om en ensartet lovgivning om andre selskabsformer, skal man meddele, at kommissoriet for den nedsatte kommission alene omfatter aktieselskabslovgivningen, og at der ikke for tiden er overvejelser i gang fra dansk side om indførelse af en lovgivning om andelsforeninger eller andre selskabsformer.

København, den 10. juni 1959

P. m. v.

(sign.)

Industrirådet:

— — — tillader man sig at udtale, at Industrirådet principielt ser med velvilje på bestræbelser for at etablere ensartet nordisk lovgivning på erhvervslivets område.

Den danske aktieselskabslov, der har fungeret tilfredsstillende, adskiller sig imidlertid væsentligt fra de tilsvarende love i de andre nordiske lande,

og et forslag om ensartet lovgivning vil formentlig blive præget af den svenske og den norske lov. Man må derfor stille sig skeptisk over for de resultater, som kan fremkomme af et sådant arbejde.

En isoleret drøftelse af mulighederne for at liberalisere aktieselskabslovenes bestemmelser om stifteres og bestyrelsesmedlemmers, revisorers m. fl.'s nationalitet og bopæl som foreslået i professor Håkan Nials memorandum — — — vil man intel have at indvende imod.

København, den 4. juni 1959

P. r. v.

E. b.

Ernst Klæbel

Håndværksrådet:

Rådet er enig i, at den omstændighed, at aktieselskabslovgivningen i de nordiske lande er af helt eller forholdsvis ny dato, sandsynligvis vil vanskeliggøre, at spørgsmålet om en ny aktieselskabslovgivning tages op til fornyet behandling netop nu, hvortil kommer, at der formentlig næppe kan påvises særlige forhold, der gør en fællesnordisk aktieselskabslovgivning aktuel for tiden. Rådet finder det imidlertid rimeligt, at Nordisk Råd ved nedsættelse af en internordisk komité søger de spørgsmål, der har interesse indenfor aktieselskabslovgivningen, belyst, for derigennem at bidrage til opnåelse af ensartethed i den fremtidige retsudvikling i Norden.

Hvad angår fællesnordisk lovgivning vedrørende oprettelse af økonomiske foreninger er Håndværksrådet af den opfattelse, at der for tiden formentlig næppe fra dansk side er ønske om en lovgivning på dette område.

Rådet benytter lejligheden til påny at henlede Nordisk Råds opmærksomhed på det af Nordisk Håndværksråd gentagne gange behandlede spørgsmål om gensidig lige adgang for de nordiske landes statsborgere til at drive næring i et andet nordisk land. Rådet er helt enig i det af professor Håkan Nial i sit P.M. anførte, at det er af praktisk interesse for det nordiske marked, at de forskellige landes lovgivning indeholder hensigtsmæssige regler med hensyn til opretholdelse af aktieselskabets soliditet. Efter rådets opfattelse må den frie næringsret for nordiske statsborgere inden for de nordiske lande være af endnu større betydning for et eventuelt nordisk marked end de ensartede, mere specielle aktieselskabsregler.

København, den 23. maj 1959

P. r. v.

Poul Persson

Erik Hansen

Søfartsrådet:

— — — kan rådet meddele, at uagtet man i princippet nærer stor sympati for bestræbelserne for at fremme den nordiske retsenhed, må man dog mene, at det med hensyn til aktieselskabslovgivningen vil frembyde meget store vanskeligheder at nå frem til en sådan enhed, således som det også fremgår af det af professor Håkan Nial udarbejdede P.M.

For Danmarks vedkommende er forholdet det, at den danske aktieselskabslov af 1930 efter Søfartsrådets opfattelse har vist sig at gøre udmærket fyldest, idet den samtidig med at varetage berettigede offentlige interesser ikke har virket unødigt hemmende på de meget væsentlige erhvervsinteresser, der benytter aktieselskabsformen. Større ændringer i loven af 1930 er efter Søfartsrådets opfattelse derfor ikke påkrævet; de misbrug af aktieselskabsformen, der i enkelte tilfælde har fundet sted, vil næppe ved nok så omfattende lovbestemmelser helt kunne undgås.

Aktieselskabslovgivningen i Norge, Sverige og Finland hviler til dels på principper, der er væsentligt forskellige fra dem, der er givet udtryk for i den danske lov af 1930, og som Søfartsrådet ikke mener at kunne anbefale bliver optaget i en eventuel ny dansk aktieselskabslov. Dette forhindrer dog naturligvis ikke, at man på enkelte områder inden for aktieselskabslovgivningen undersøger og tager op til overvejelse spørgsmålet om fællesnordiske retsregler således f.eks. med hensyn til fuldmagtsreglerne, jfr. professor Nials P.M.

Specielt hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt reglerne om aktieejeres, bestyrelsesmedlemmers etc. nationalitet bør ændres, ønsker Søfartsrådet at fremhæve, at man fra rederierhvervets side må fraråde, at de gældende danske regler ændres på en sådan måde, at der åbnes øget mulighed for udenlandske kapitalinteresser til at opnå indflydelse på, eventuelt til at overtage danske erhvervsvirksomheder.

København, den 2. juni 1959

Søfartsrådet

J. Chr. Aschengren

Wenzell

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — kan meddeles, at fællesrepræsentationen for ikke at komplicere og forsinke det arbejde, der for tiden foregår i den danske kommission til revision af aktieselskabsloven, må fraråde, at man allerede nu går ind i et arbejde for større nordisk retsenhed på dette område, men må henstille, at bestræbelser i denne retning venter, indtil der er bragt større klarhed ved-

rørende planerne om nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande.

København, den 10. juni 1959

P. f. v.

C. V. Jernert

B. Høegh-Guldberg

De samvirkende danske Andelsselskaber har i skrivelse den 31 juli 1959 meddelat, att de för närvarande ej har något att erinra vid förslaget.

Danske Bankers Fællesrepræsentation har i skrivelse den 2 juni 1959 meddelat, att den ansluter sig till förslagets syfte.

Assurandør-Societetet:

— — — skal man udtale, at der ved lov nr. 147 af 13. maj 1959 er skabt et nyt og fuldt ud tidssvarende og tilfredsstillende selskabsretligt grundlag for forsikringsselskabernes virksomhed, og at der derfor ikke for forsikringsvirksomhedens vedkommende er noget behov for, at der påbegyndes et nordisk lovsamarbejde på selskabsretlige områder.

København, den 26. juni 1959

P. k. v.

Knud Christensen

M. Bojesen-Koefoed

Advokatrådet:

— — — sagen har været behandlet i et møde i Advokatrådet, hvor der var enighed om at henholde sig til vedlagte udtalelse af 3. ds. fra højesterets-sagfører Niels Klerk [*se nedan*], der er rådets repræsentant i den siddende aktieselskabslovkommission.

København, den 20. juni 1959

P. r. v.

Detlef Thomsen

Yttrande av höjesteretssagfører Niels Klerk

Forslaget til lov om aktieselskaber af 1942 udtaler i sin indledning, pag. 1, at den i 1934 nedsatte fælles-nordiske komité til udarbejdelse af fælles-nordisk aktieselskabslovgivning kom til det resultat, at det på forhånd måtte anses for at ligge uden for mulighedernes grænse at samle de gældende aktieretlige regler i fælles normer, efter at lovgivningen på dette område i hvert af landene havde udviklet sig gennem mange år efter nationale behov.

Denne betragtning må formentlig efter det lovgivningsarbejde, der senere, navnlig i Norge og Sverige, har fundet sted, antages at være endnu stærkere. Jeg skal her særlig pege på, at den norske aktielov, således som også den norske trustlov, er præget af et syn på aktieselskaber, som ikke falder sammen med det i Danmark i alt fald for tiden herskende. Den svenske lov er efter sit omfang, 228 omfattende paragraffer, så vanskelig håndterlig, at man fra dansk side næppe vil finde den egnet som eksempel til efterfølgelse. På den anden side kan man næppe heller forvente, at de to lande vil opgive deres synspunkter til fordel for den linie, der er lagt i den danske aktielov, og som det er mit håb fremdeles vil blive fulgt i den siddende aktielovkommissions forslag.

Professor Håkan Nial har da også kun peget på ganske bestemte områder som egnet til »unifisering». For det første nævner han reglerne om tegningsret for selskaber. Den gældende danske aktielov træder meget varsomt på dette område, idet dens regler om signatur og prokura jo må suppleres med de almindelige formueretlige regler om fuldmagter af enhver art, ligesom mulighederne for at begrænse kompetencen gennem anmeldelse til aktieselskabsregisteret eller dertil sigtende bestemmelser i vedtægterne er meget beskedne.

Det er min opfattelse, at dette system har virket godt, og at det vil være et tilbageskridt, hvis den frihed, der nu hersker på området, skal afløses af komplicerede detaljebestemmelser.

Professor Nial peger for det andet på det ønskelige i, at regnskabsreglerne bliver ensartede, således at selskabernes soliditet og kreditværdighed mere ensartet kan bedømmes inden for Norden. Han nævner dog selv, omend kun i en note, den vanskelighed, der efter min opfattelse inden for overskuelig fremtid gør ensartethed næsten umulig, nemlig de forskellige beskatningsregler. Det er, såvidt min erfaring rækker, sædvanligt, at et dansk selskab, der er led i en nordisk koncern, ofte og navnlig til brug for Sverige må omarbejde sit årsregnskab. Det ville naturligvis være rart, hvis dette kunne undgås, men jeg ser ikke hvordan, så længe beskatningsreglerne er så uensartede.

Det er endvidere min personlige opfattelse, at både de norske og svenske regler om specifikation af årsregnskabet er for specificerede og katalogagtige. Hvor specificerede de end er, kan de dog aldrig blive udtømmende og lægger højst forskellige virksomheder fast i et skema, der ikke passer dem alle.

Sluttelig fremhæver professor Nial det ønskelige i at lette adgangen for

nordiske statsborgere til at blive aktionærer, stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører og revisorer i andre nordiske lande. En sådan udvikling er i og for sig værdifuld, og Danmark har også bundet sig hertil gennem en beslutning i Nordisk Råd; men jeg vil dog nævne, at en liberalisering her kan gøre det vanskeligt at modstå en tilsvarende liberalisering over for tilsvarende ønsker fra ikke nordiske lande, hvilket kan frembyde en fare for dansk erhvervsliv. I Schweiz er man således stærkt bekymret over den integration, der foregår fra såvel Vest-Tyskland som amerikansk side.

Forsåvidt angår økonomiske forretninger og andre associationsformer er situationen i Danmark den, at en andelslov nu og tidligere næppe har muligheder for at aftvinge folketingsflertallet interesse. Derimod er der en stigende fornemmelse af, at det er betænkeligt, at der efter dansk ret er mulighed for udenom aktieselskabs-registerets registrering og den deraf følgende kontrol og offentliggørelse og udenom aktielovens materielle regler til beskyttelse af kreditorer, aktionær-mindretal o. l. ganske formløst og ved en lidet oplysende anmeldelse til handelsregisteret at stifte selvejende institutioner.

København, den 3. juni 1959

Foreningen af statsautoriserede Revisorer:

Spørgsmålet om fremme af det nordiske samarbejde på lovgivningens og erhvervslivets områder har altid ligget de danske revisorer stærkt på sinde. I Det nordiske Revisorforbund mødes hvert år delegerede fra de 5 nordiske landes foreninger af autoriserede revisorer — herunder F.S.R. — for at drøfte fælles anliggender og udveksle oplysninger om ny lovgivning og andre forhold af interesse for revisorhvervet. Man har således for nogle år siden drøftet mulighederne for at nå frem til en ensartet lovgivning om autoriserede revisorer og deres virksomhed, og i et konkret forslag om ændring af loven om statsautoriserede revisorer i Danmark, som F.S.R. i 1958 har indgivet til handelsministeriet, har man forsøgt at indsætte bestemmelser om udvidet adgang til at praktisere som statsautoriseret revisor indenfor alle de nordiske lande.

Et så indgribende spørgsmål som ændring af aktieselskabslovgivningen med henblik på opnåelse af større ensartethed har man dog ikke beskæftiget sig med, da dette spørgsmål i så væsentlig grad er af juridisk natur, at det ikke kan anses som et specielt revisoranliggende.

Som professor Nial gør opmærksom på, udføres der imidlertid for tiden et kommissionsarbejde i Danmark med henblik på en modernisering af vor 29 år gamle aktielov, og i den af handelsministeriet nedsatte kommission har undertegnede, statsautoriseret revisor Carl Duun, sæde med den særlige opgave at yde bidrag til forbedring af aktielovens kapitler om regnskabsafklæggelse og revision.

Den danske revisorstands syn på, hvilke retningslinier der bør følges ved en eventuel reformering af den danske aktielov på dette område, er følgende:

Ved udarbejdelsen bør man i vidt omfang som udgangspunkt tage det af afdøde overregistrator Krenchel i 1942 udarbejdede aktielovsforslag, der var resultatet af et fællesnordisk udvalgsarbejde, hvoraf også den svenske aktielov af 1944 fremgik, og herved opnå overensstemmelse for så vidt angår reglerne om ledelsens pligt til at aflægge regnskab over for generalforsamlingen og om ansvaret for regnskabet, om pligten til at afgive en årsberetning og om aflæggelsen af koncernregnskab (koncernbalance, eventuelt også koncernberetning).

Med hensyn til regnskabets opstilling bør man gå samme vej som norsk og svensk AL og alene fastslå hvilke regnskabsposter der altid bør fremgå særskilt af driftsregnskabet, og hvilke aktiver og passiver, der bør specificeres i status, uden at stille krav om anvendelsen af noget bestemt opstillingsskema. Principperne for vurdering af aktiver og passiver foreslår man i det store og hele fastsat som i svensk AL 100 § og norsk AL §§ 78—80, dog med noget lempeligere regler for værdiansættelsen af varebeholdninger.

Efter dette vil den af professor Nial ønskede ensartethed med hensyn til vurdering af aktiver og afskrivning derpå, samt med hensyn til den årlige regnskabsaflæggelse i det store og hele være gennemført for de 3 nævnte landes vedkommende, selvom der stadig kan påvises forskelle i detaljer og i reglernes formelle opstilling.

Hvad angår bestemmelserne om regnskabets revision finder vi en gennemgribende modernisering og udvidelse af den danske aktielovs regler stærkt påkrævet, og der vil efter vor opfattelse ved en sådan modernisering let kunne tilvejebringes ensartethed med hensyn til reglerne om valg af revisorer, om disses antal og kvalifikationer, om habilitetsbetingelser og om revisorerens retlige stilling over for selskabsledelsen. Går man videre til reglerne om revisorerens arbejde og pligter og om revisionspåtegningens formelle og materielle indhold, møder man dog visse vanskeligheder i den norske aktielovs meget detaljerede og strenge bestemmelser, der må ses i sammenhæng med et foreliggende norsk forslag til lov om revision og revisorer med tilsluttende særbestemmelser om aktieselskabsrevisorers virksomhed og pligter. Disse forslag vil næppe finde tilslutning fra den danske revisorstand, hvorimod svensk aktielovs bestemmelser i det store og hele stemmer med vore ønsker.

Der er i det foranstående alene talt om de dele af aktielovgivningen, som specielt vender mod revisorerne og deres virke, idet man finder, at de mere juridisk prægede afsnit bør overlades til behandling af andre. Dog skal jeg tillade mig at nævne eet spørgsmål, som er dels juridisk, dels regnskabsmæssigt, og som efter vor opfattelse bør finde en rationel løsning i dansk ret.

Det er efter nugældende dansk aktielov tilladt at erhverve og eje egne aktier, ligesom der intet forbud findes mod, at datterselskaber erhverver aktier i moderselskabet og opfører dem i deres status som aktiver. Sådanne forhold bør efter revisorerens opfattelse generelt forbydes, — hvorved den

danske aktielovgivning på dette punkt ville komme på linie med den norske og svenske.

Hvad spørgsmålet om lovgivningen vedrørende andre selskabsformer angår, er man enig med professor Nial i, at dette spørgsmål er af underordnet betydning i forhold til løsningen af spørgsmålet om ensartet aktielovgivning, og det kan hertil føjes, at der på disse områder ikke forekommer os at være den samme trang til legale særbestemmelser om revision, som når talen er om aktieselskaber. Her må gælde de almindelige normer for revisionsvirksomhed, og disse normer er, — bl. a. i Det nordiske Revisorforbund og ved nordiske revisorkongresser, — genstand for løbende drøftelser mellem de autoriserede revisorer i de nordiske lande med henblik på at tilvejebringe den størst mulige ensartethed i revisorerens arbejde.

Den 1. juni 1959

Carl Duun

Formand

Finland

Handels- och industriministeriet:

Den i Finland tillsatta kommitté, som hade fått i uppdrag att revidera lagstiftningen angående aktiebolag, indrogs våren 1958. Någon ny kommitté har därefter icke utsetts. Då lagstiftningen om aktiebolag hör till det lagstiftningsgebit, som justitieministeriet handhar, känner handels- och industriministeriet icke till, när en ny kommitté eventuellt blir tillsatt. Ministeriet anser dock, att revisionen av vår föråldrade aktiebolagslag är en synnerligen nödvändig och brådskande sak. När en ny kommitté tillsättes, vore det önskvärt, att densamma därjämte skulle ges möjlighet att samarbeta med experter i de andra nordiska länderna på det i professor Nials promemoria föreslagna sättet. Även om strävandena att förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning ges en framträdande plats vid utvecklandet av vår egen aktiebolagslagstiftning, synes det, som om det icke — såsom även professor Nial framhåller — skulle finnas möjligheter att skapa en enhetlig aktiebolagslagstiftning, men ministeriet anser det likväl vara av vikt, att man vid revision av vår lag om aktiebolag vid gemensamma konferenser prövar de frågor, för vilka redogöres på s. 3—6 [s. 358—361].

Ministeriet meddelar samtidigt, att det omfattar de under punkterna 2 och 3 i promemorian anförda åsikterna. Statsrådet har år 1956 tillsatt en kommitté, som fått i uppdrag att revidera stadgandena rörande öppna och kommanditbolag. Kommittén vars ordförande är professor Huugo Raninen, har även gjort sig förtrogen med den i övriga nordiska länder gällande lagstiftningen, men arbetet inskränker sig naturligtvis enbart till utvecklande av vår egen lagstiftning.

Helsingfors den 5 maj 1959

Handels- och industriminister *Ahti Karjalainen*

Äldre regeringssekreterare *Klas Bäckström*

Suomen teollisuusliitto — Finlands industriförbund:

Finlands industriförbund finner det synnerligen önskvärt, att en gemensam nordisk lagstiftning åstadkommes på detta så viktiga rättsområde. Såsom professor Nial påpekar, torde det vara svårt att uppnå en fullständig enhetlighet, men redan en begränsad rättslikhet vore av stor betydelse. Finlands industriförbund ansluter sig även till den framförda åsikten om att början borde göras med aktiebolagslagstiftningen och att samarbetet först senare skulle utsträckas till övriga associationsformer — ekonomiska föreningar (andelslag), öppna bolag och kommanditbolag. Ett återupplivande av den för någon tid sedan indragna finländska aktiebolagslagskommittén vore sålunda synnerligen påkallat.

Såsom professor Nial anför, utgör speciellt bestämmelserna beträffande ställföreträdarskap för aktiebolag vid avtal och andra rättshandlingar det närmast till hands liggande delområdet, där en enhetlig reglering borde åstadkommas. Även de bestämmelser, som avse att upprätthålla bolagens soliditet, kunde göras till föremål för undersökning — Finland saknar nu helt bestämmelser om reservfond eller annan obligatorisk fondering. Huruvida man i fråga om bestämmelserna om årsredovisning och i samband därmed värdering av tillgångar och avskrivningsbestämmelser kan uppnå någon högre grad av överensstämmelse, synes däremot mera osäkert — dels inverka här skiljaktigheter i skattelagarna, dels ingå bestämmelserna om tillgångars värdering i Finland även för aktiebolagens del i en särskild lag, bokföringslagen.

Helsingfors den 3 juni 1959

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Käsi- ja pienteollisuuden keskusliitto — Centralförbundet för hantverk och småindustri¹:

Grundvalen i vår lagstiftning om samfälligheter utgörs av stadgandena om öppet bolag i handelsbalkens 15 kap., förordningen 24. 11. 1864 om tysta eller kommanditbolag, lagen 2. 5. 1895 om aktiebolag, lagen 4. 1. 1919 om föreningar, lagen 5. 2. 1926 om bostadsaktiebolag, lagen 5. 4. 1930 om stiftelser och lagen 28. 5. 1954 om andelslag. Dessa lagar kompletteras av ett flertal speciallagar, såsom banklagarna, försäkringsbolagslagen, pensionsstiftelselagen och förordningen om handelsregister samt om firma och prokura. Allmänt kan det konstateras, att denna betydelsefulla samt för industrin och handeln centrala lagstiftning är mycket föråldrad.

Vi konstaterar, att begäran om utlåtande gäller närmast aktiebolagsrätten och de ekonomiska föreningarna.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I. Aktiebolagsrätten. Med beaktande av den enorma utveckling, som ägt rum inom näringslivet efter det vår nu gällande aktiebolagslag stiftades, är det naturligt, att lagen icke längre förmår uppfylla de krav, som i detta nu ställes på den. Lagen har närmast haft sin förebild i motsvarande tyska lagstiftning och doktrin. Då kännetecknande för den dåtida tyska lagstiftningen var skyddandet av aktieägarna mot s. k. »Gründer»-företeelser, har man i vår lag i överensstämmelse med förebilden fäst särskild uppmärksamhet vid aktiebolags bildande, aktiekapitalets integritet osv. Däremot har många andra centrala frågor beaktats endast i ringa mån eller lämnats helt obeaktade. Lagen har visserligen i flera revideringar ändrats och kompletterats (närmast i fråga om det s. k. minoritetsskyddet), men icke heller genom dessa åtgärder har ett tillfredsställande resultat uppnåtts. Statsmakten har redan under flera decennier insett, att vår aktiebolagslagstiftning är bristfällig och föråldrad. Vårt vinterkrig avbröt tyvärr det redan inledda nordiska samarbetet. Von Fieandts regering indrog den kommitté, som senast undersökt frågan om en totalrevision av vår aktiebolagslagstiftning. För revision av bostadsaktiebolagslagstiftningen tillsattes 16. 2. 1956 en kommitté, som fick sitt betänkande färdigt 29. 12. 1958. I sitt betänkande konstaterar kommittén bl. a., att på bostadsaktiebolag skall tillämpas förutom stadgandena i den för dessa bolag gällande speciallagen även för aktiebolag allmänt gällande stadganden, försåvitt de icke står i strid med den förstnämnda lagen. På grund därav och då lagen om aktiebolag enligt kommitténs uppfattning är i behov av skyndsamt revision, föreslår kommittén, att det vore ändamålsenligt att uppskjuta totalrevisionen av bostadsaktiebolagslagen till tidpunkten för revisionen av aktiebolagslagen.

Av det ovan anförda framgår, att åtgärderna för revision av aktiebolagslagstiftningen i vårt land i detta nu avstannat. Vid sådant förhållande är det synnerligen betydelsefullt, att vårt land aktivt tager del i det planerade lagstiftningsarbetet mellan de nordiska länderna. Med omfattande av professor Nials uppfattning kan det konstateras, att det icke torde förefinnas möjligheter att i alla de nordiska länderna åstadkomma en enhetlig lagstiftning. Men även om underhandlingarna skulle sluta helt utan resultat skulle de dock säkert medföra den fördelen, att våra lagstiftningsorgan effektivt skulle slutföra totalrevisionen av vår aktiebolagslagstiftning.

Professor Nial har i sin promemoria utvalt fyra sådana sakgrupper, för vilkas vidkommande han ansett, att åstadkommandet av enhetliga stadganden är möjligt eller önskvärt. Vi skall i det följande behandla dem envar för sig.

1. Det av professor Nial framställda första förslaget anser vi vara det allra viktigaste. I vår aktiebolagslag förekommer mycket sparsamt stadganden om styrelsens förhållande till tertius och bolaget samt om dess kompetens. Dessa centrala frågor bör ovillkorligen lösas i lagstiftningsväg. Visserligen har vår doktrin och rättspraxis utvecklat bestämda regler, men i avsaknad av uttryckliga lagstadganden blir domstolarnas ställningstaganden beroende av prövning in casu. Som ett exempel kan nämnas, att enligt den

inom doktrinen allmänt vedertagna uppfattningen bolagets styrelse icke kan betraktas som fullmäktig i ordets egentliga betydelse. Det oaktat har man i rättspraxis på bolagsstyrelse tillämpat stadgandena om ombud i handelsbalkens 18 kap. 10 §. Även den betydelse, som tillmäts god tro, har avsevärt ökat sedan aktiebolagslagens stiftande. Angående dess inverkan borde ett uttryckligt stadgande fås i lagen. Det av professor Nial framställda förslaget om att det skulle inrättas ett slags gemensamt aktiebolagsregister för de nordiska länderna finner vi icke befogat. Registreringsåtgärderna bör vara så smidiga som möjligt. Upprätthållandet av ett gemensamt register skulle gestalta sig synnerligen besvärligt och dessutom dyrt. Därjämte bör beaktas, att i handelsregistret införes många andra uppgifter (de öppna bolagen, andelslagen m. m.). Försåvitt det nuvarande systemet anses otillfredsställande särskilt med tanke på den samnordiska marknaden, kunde saken exempelvis ordnas så, att respektive lands registermyndigheter å ämbetets vägnar skulle begära utlåtande av annat lands registermyndigheter. Detta system vore märkbart smidigare och lika säkert som ett enhetligt register. Utöver vad professor Nial i detta sammanhang anfört vore det enligt vår åsikt skäl att de lege ferenda ägna bolagsstämman och styrelsemedlemmarnas ansvarighet uppmärksamhet. Vår nya andelslagstiftning innehåller synnerligen detaljerade stadganden om dessa, men vår aktiebolagslags stadganden är även i detta hänseende mycket bristfälliga. Härmed avser vi icke, att stadgandena i aktiebolagslagen och lagen om andelslag borde vara analoga, ty de nämnda samfälligheterna avviker i fråga om sin grundläggande karaktär märkbart från varandra.

2. Med anledning av professor Nials andra förslag ägnar vi revisionen och de s. k. dolda reserverna särskild uppmärksamhet. Angående den förstnämnda kunde för hantverks- och småindustrins vidkommande måhända anföras, att då bolagen inom denna i allmänhet är s. k. enmansbolag och familjebolag, revisionen icke har någon synnerligen stor betydelse för dem. Man bör emellertid beakta tertius' åsikt vid hans bedömning av bolagets ekonomiska ställning. Enligt vår åsikt skulle lagens om andelslag stadganden rörande revisorer och revision väl lämpa sig även för aktiebolagen. Den svenska aktiebolagslagens invecklade stadganden däremot gör hela revisionsinstitutet alltför ovigt. Vad sedan vidkommer de dolda reserveringarna konstaterar vi, att inställningen till dem hör till de svåraste bolagsrättsliga frågorna. Något enhetligt stadgande härom kommer knappast att åstadkommas. Det bör erkännas, att dolda reserver i en viss mening utgör ett begrepp, som strider mot grundtankarna för ett aktiebolag. Som ett exempel må nämnas, att ett bolags styrelse eller en person, som innehar aktiemajoriteten, med tillhjälp av dolda reserver kan förhindra dividendutdelning.

Å andra sidan är det likväl skäl att minnas, att aktiebolaget är en kapital-sammanslutning, där den eller de, som har gjort de största investeringarna i bolaget, inom vissa gränser måste ha bestämmanderätt. Viktigast är naturligtvis dock beskattningssynpunkterna. Även i skattelagarna har principen om s. k. köpmannamässig försiktighet godkänts, vars tillämpande slut-

ligen är mycket viktigare även för tertius än kännedom om dolda reserver. Ett i vissa länder gällande stadgande, enligt vilket storleken av de dolda reserverna såvitt möjligt borde framgå av balanserna, motsvarar enligt vår åsikt icke sitt ändamål med tanke på konkurrenssynpunkter.

3. Till frågan om rätt för utlänningar att äga aktier och vara medlemmar och revisorer i finländska aktiebolag ställer vi oss mycket negativt. Enligt vår åsikt förutsätter ej heller genomförandet av den gemensamma marknaden på något sätt, att äganderätten till aktier i de nordiska länderna skulle liberaliseras. Äganderätten borde i mån av möjlighet bibehållas som en inhemsk rättighet, huru fritt handeln än må bedrivas. Även professor Nial förefaller att intaga en reserverad hållning till systemet, särskilt med tanke på de s. k. bulvanförhållandena. Vår nuvarande lagstiftning ställer sig ganska negativ till utlänningars rättigheter i detta hänseende. (Se lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier 28. 7. 1939, lag om bulvanförhållande i fråga om aktier 28. 7. 1939 och 34 § lagen om aktiebolag. Enligt handels- och industriministeriets praxis får utlänningar alls icke äga aktier i vissa bolag (t. ex. rederi- och trävarubolag).)

4. Professor Nial uppräknar till sist vissa allmänna exempel på frågor, som enligt hans uppfattning borde behandlas vid förhandlingarna. Alla dessa har en mycket stor betydelse, varför man reservationslöst har skäl att omfatta professors Nials förslag.

Beträffande aktiebolag betonar vi slutligen, att man internationellt sett i allmänhet talar om den tyska, den franska och den engelsk-amerikanska skolan. Mellan dem föreligger avsevärda skiljaktigheter. Allmänt kan det konstateras, att de nordiska aktiebolagslagarna närmast torde höra till den förstnämnda gruppen. Då det i Västtyskland pågår ett livligt lagstiftningsarbete i fråga om aktiebolagen, vore det skäl att allvarligt beakta de där nådda undersökningsresultaten, som närmast gäller koncerner, relationerna mellan olika organ och dolda reserver.

II. Ekonomiska föreningar. Såsom i början nämndes, saknar vi en lagstiftning om ekonomiska föreningar. Jämlikt 1 § 2 mom. föreningslagen gäller denna lag icke sammanslutningar för sådan verksamhet, som åsyftar att förskaffa deltagarna vinst eller annan omedelbar ekonomisk nytta eller som i övrigt är huvudsakligen av ekonomisk natur. I frågan om de ekonomiska föreningarnas behövlighet har skiljaktiga åsikter uttalats. Redan 1926 års riksdag ansåg föreningslagen i detta hänseende vara bristfällig och uttalade, att den fann det vara av vikt, att vederbörlig lagstiftning härutinnan skulle åvägbringas. På 1930-talet föll saken i glömska. År 1955 tillsatte statsrådet en kommitté för att undersöka frågan. I betänkandet intog kommitténs flertal den ståndpunkten, att en lagstiftning icke är erforderlig. Då emellertid främst på handels- och industrins område talrika s. k. ekonomiska föreningar verkar i landet, vilkas rättsliga ställning är mycket obestämd — en del har registrerats såsom ideella föreningar, en del som andelslag, medan några icke alls registrerats — finner vi det vara av nöden, att den ifrågavarande lag-

stiftningen kommer till stånd. Även Finlands advokatförbund har i ett utlåtande till handels- och industriministeriet 2. 3. 1959 tillstyrkt stiftandet av en sådan lag, som visserligen icke skulle gå mycket i detalj, men som dock skulle innehålla stadganden angående allmänna frågor beträffande de ekonomiska föreningarna. Bland dem kan nämnas exempelvis frågan därom, vem som svarar för icke inregistrerad förenings förbindelser, minoritetens tryggnad osv. Det vore sålunda önskvärt, att saken skulle tagas upp vid Nordiska rådet, även om möjligheterna att lyckas förefaller att vara mycket ringa.

Helsingfors den 29 maj 1959

Centralförbundet för hantverk och småindustri r.f.

Verkställande direktör *Klaus V. Vartiovaara*

Keskuskaupakamari — Centralhandelskammaren¹:

Statsrådet tillsatte på föredragning av justitieministeriet i maj 1950 en kommitté med uppgift att undersöka reformeringen av aktiebolagslagen i Finland. Denna kommitté upplöstes dock i februari 1958. Däremot har den för partiell omarbetning av lagen om bostadsaktiebolag i februari 1956 tillsatta kommittén numera färdigställt sitt omarbetsförslag.

Ehuru den egentliga beredningen av aktiebolagslagens reformering varit avbruten, har dock basmaterial för det kommande reformarbetet införskaffats. För detta ändamål har utlåtanden under innevarande år inbegärts bl. a. av landets handelskamrar om vilka ändringsförslag de anser vara viktiga eller önskvärda i den gällande lagstiftningen. Handelskamrarna har i allmänhet intagit den ståndpunkten, att en totalreform av aktiebolagslagen i Finland icke föranledes av något oundgängligt behov. En sådan reformering skulle kräva lång utredningstid och skulle till en avlägsen framtid uppskjuta de förbättringar, som nu är önskvärda i lagen. Handelskamrarna har i stället föreslagit talrika ändringsförslag till den nuvarande lagen, vilka är av behovet påkallade. Centralhandelskammaren har översänt handelskamrarnas utlåtanden till handels- och industriministeriet samt uttryckt förhoppningen, att en kommitté snarligen måtte tillsättas med uppgift att förbereda ändringsförslagen till den gällande aktiebolagslagen.

Med tanke på det nordiska ekonomiska samarbetet vore det otvivelaktigt till stor nytta, om samtliga nordiska länder hade en så enhetlig aktiebolagslag som möjligt. Professor Nial framhåller i sitt memorandum, att det torde bereda synnerligen stora svårigheter att åtminstone inom den närmaste framtiden få till stånd en enhetlig nordisk lag. Denna observation torde äga sin fulla riktighet. Centralhandelskammaren anser, att det dock vore skäl att un-

¹ Yttrandet översatt från finska.

dersöka, huruvida de nordiska aktiebolagslagarna kunde i vissa punkter förenhetligas och speciellt vilka lagstadganden det med tanke på det nordiska ekonomiska samarbetet vore av vikt att göra likartade. Då det är att hoppas, att en kommitté snarligen skall tillsättas för att utarbeta ändringsförslagen till Finlands aktiebolagslag, borde saken i detta sammanhang undersökas i samarbete med de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 7 juni 1959

För Centralhandelskammaren

Matti Virkkunen

Ordförande

Sakari Yrjönen

Bitr. ombudsman

Suomen asianajajaliitto — Finlands advokatförbund:

För de internationella handelsrelationerna är det till fördel, att stadgandena angående de viktigare ekonomiska företagsformerna är i huvudsak enahanda. De nordiska ländernas aktiebolagslagstiftning är till ålder och struktur i avsevärd grad från varandra avvikande. Vid sådant förhållande är det begripligt, att då på senaste tid diskussion väckts om främjande av det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna, fråga uppstått även om åstadkommande av enhetlighet på aktiebolagsrättens område. Denna omständighet framhålls även i promemorian.

Såsom i promemorian anföres, är det knappast troligt, att man kunde tänka sig åvägabringande av en fullt enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning. Även om de olika ländernas lagar till sina huvudgrunder är i många avseenden likadana, skiljer de sig i talrika detaljer och i många även viktiga frågor avsevärt från varandra. Men detta torde ej utgöra hinder för en sådan reform, vid vilken man försöker eftersträva enhetlighet blott i de praktiska frågor, i vilka en enhetlig reglering skulle uppenbarast medföra gagn.

I detta syfte har prof. Nial föreslagit utredning av följande frågor:

1. Representerandet av aktiebolag och tecknandet av firma samt därtill anslutna registreringsfrågor;
2. stadganden som tryggar bolagets solvens (stiftandet, aktiekapitalet, dess förhöjning och nedsättning, reservfonder, vinstutdelning, värderingen av tillgångar och avskrivningar, bokföringen och revisionen);
3. aktieägarnas ställning i bolaget och frågor om revision av stadganden angående begränsning av utlånings näringsrätt till förmån för personer från de övriga nordiska länderna;
4. frågor angående bolagsrättsliga dokument.

I ovan under 1 och 4 punkterna nämnda frågor torde det vara möjligt att jämförelsevis lätt finna enhetliga lösningar. Stadgandena angående representation över huvud är redan av gammalt i de nordiska länderna i huvudsak enahanda, och även för övrigt är uppfattningssättet i frågor angående representation rätt enhetligt. I anseende till att på en del områden av värdepappersrätten, nämligen inom skuldsedelsrätten samt växel- och checkrätten, redan nu råder en legislativ enhetlighet, torde det finnas grundad anledning anta, att även beträffande värdepapper av aktiebolagsrättslig natur en enhetlig reglering skall ernås.

Däremot torde man nödgas anse de under 2—3 punkterna nämnda frågorna vara sådana, i vilka det är svårare att nå resultat. För Finlands vidkommande torde likväl förefinnas särskild anledning att ta del i ett eventuellt igångsatt utredningsarbete även i dessa punkter, emedan arbetet kunde ge uppslag i varje fall för utvecklandet av vår egen aktiebolagslag och måhända leda till en modernisering av denna lag.

I anseende till att stadgandena inom aktiebolagsrätten otvivelaktigt ur nordisk och internationell synpunkt har den största betydelsen, är det skäl att koncentrera sig till området för aktiebolagsrätten och ägna den övriga samfunds-rätten mindre uppmärksamhet.

Helsingfors den 26 juni 1959

Finlands advokatförbund r. f.

Mauri Hakapää

Matti Ylöstalo

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Den nye norske aksjelov av 6. juli 1957 trådte som kjent i kraft 1. januar d.å. Man antar imidlertid at denne omstendighet ikke bør være til hinder for et begrenset nordisk lovsamarbeid om aksjeretten etter de retningslinjer som er trukket opp i ovennevnte utredning [*se Bilaga 1*]. Man er enig i utredningens forutsetning om at den foreslåtte nordiske komité konsentrerer seg om slike spørsmål innen aksjeretten hvor på den ene side nordisk rettsenhet må anses særlig ønskelig fra et praktisk synspunkt og hvor på den annen side mulighetene må anses tilstede for at tilnærming kan gjennomføres.

For så vidt angår spørsmålet om lovsamarbeid angående rettsreglene om kooperative sammenslutninger, nevner man at komitéinnstillingene fra 1925 og 1937 om en alminnelig lov for alle kooperative sammenslutninger med forretningsmessig virksomhet som kjent ikke ledet til noen lovgivningstiltak. Fra 1957 foreligger det en komitéinnstilling som konkluderer med at det ikke er behov for en særlig lov om forbrukerkooperasjonen, jfr. St. meld.

nr. 25 (1959). Under disse omstendigheter antar man at det for Norges vedkommende for tiden neppe er aktuelt å ta opp igjen arbeidet med lovregulering av kooperasjonen.

9. mai 1959

Etter fullmakt:

Carl Stabel

Arne Christiansen

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Kollegium har i ärendet inhämtat yttranden från Kooperativa förbundet samt från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle. Överlämnande dessa yttranden [*se nedan*] får kollegium anföra följande.

I likhet med de hörda organisationerna finner kollegium, att en mera enhetlig associationslagstiftning inom de nordiska länderna skulle vara till fördel för det ekonomiska samarbetet mellan dessa länder. Bl. a. på grund av aktiebolagslagstiftningens centrala betydelse bör rättslikhet eftersträvas i första hand inom detta område. Uppenbart är dock, att en i alla väsentliga delar enhetlig sådan lagstiftning icke kan vinnas inom den närmaste framtiden. Det gemensamma arbetet bör därför nu närmast inriktas på att åstadkomma större rättslikhet beträffande de delar av denna lagstiftning, där en enhetlig reglering ur näringslivets synpunkter framstår såsom mest angelägen och där möjligheten att nå praktiska resultat bedömes vara störst. Det synes kollegium lämpligt, att arbetet sker efter i huvudsak de riktlinjer härför, som angivits i professor Nials promemoria och att sålunda i första hand behandlas frågan om ställföreträdarskap för aktiebolag vid avtal och andra rättshandlingar av värde.

Kollegium vill såsom skett i promemorian understryka, att ett nordiskt samarbete i dessa frågor, även om det icke skulle leda till verklig rättslikhet, dock kan bli av stort värde för rättsutvecklingen i de nordiska länderna.

Stockholm den 9 juni 1959

Nils Malmfors

Anders Lindstedt

Alli Johanson

Patent- och registreringsverket:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget, varom promemorian handlar, torde, åtminstone i vad gäller rättsregler rörande aktiebolag, få hälsas med tillfredsställelse. Säkerligen skulle det vara av stor betydelse för näringslivet, om likformiga regler kunde erhållas i de nordiska länderna på detta rättsområde; och betydelsen härav måste anses tilltaga, ju mera det ekonomiska samarbetet mellan staterna ökar. I första hand synes böra igångsättas en inventering av i vilka avseenden en utjämning av de nuvarande olikheterna i rättsreglerna är mest angelägen och praktiskt möjlig att genomföra, och det fortsatta arbetet bör sedermera inriktas på försök att ernå så likartade rättsregler som möjligt rörande dessa speciella frågor. Nials promemoria torde i detta avseende vara väl ägnad att läggas till grund för arbetet med en preliminär kartläggning av frågekomplexet. Härvid torde möjligen även det arbete, som utförts vid det tidigare nordiska samarbetet rörande frågor inom aktiebolagslagstiftningens område, kunna användas som grundval.

Bland de frågor, som beröras i promemorian och som ämbetsverket har viss praktisk erfarenhet av, äro reglerna i vår aktiebolagslag rörande utländsk medborgares möjlighet att som stiftare medverka vid bildande av svenska aktiebolag samt att eljest vara verksam som styrelseledamot, firma-tecknare, verkställande direktör eller revisor. Dessa regler få anses stränga och torde någon gång förorsaka onödig irritation och svårigheter i övrigt. Att åstadkomma en uppmjukning av reglerna, åtminstone beträffande medborgare i de nordiska länderna, torde därför under nuvarande förhållanden få betraktas som en viktig uppgift. Det bör framhållas, att den norska aktiebolagslagens bestämmelser på denna punkt äro avsevärt mindre restriktiva. Ämbetsverket tillåter sig i förevarande sammanhang anföra följande passus i verkets utlåtande över det uti remisshandlingarna omförmälda förslaget till förenklingar i vissa delar av den svenska aktiebolagslagen:

På åtskilliga ställen innehåller AL bestämmelser, vilka uppställa svenskt medborgarskap som förutsättning för rätten att utöva vissa funktioner vid bildande eller drivande av aktiebolag (4, 79, 88, 107 och 149 §§). I samtliga fall, utom såvitt gäller stiftare (4 §), kan dock dispenseras från dylikt villkor: i vissa fall må emellertid dispens meddelas endast i begränsad omfattning. Någon generell dispensmöjlighet, t. ex. beträffande medborgare eller grupper av medborgare från visst land, finnes däremot icke, utan särskild framställning måste göras och prövas för varje enskilt fall.

Patent- och registreringsverket har sig bekant, att hithörande bestämmelser vållat vissa svårigheter vid förhandlingar med främmande makter angående s. k. etableringsfördrag, exempelvis inom Europarådet och inom OEEC vid arbetet med förberedelse av ett europeiskt frihandelsområde. Vid översynen av aktiebolagslagen synes böra övervägas, i vad mån restriktionerna mot utlänningar över huvud taget äro erforderliga och, till den del så finnes vara fallet, huruvida icke dispenser i vidare omfattning än nu böra kunna meddelas. I sistnämnda avseende synes även böra prövas, huruvida ej Kungl. Maj:t bör få befogenhet att medge generell dispens från villkoret om svenskt medborgarskap såvitt gäller medborgare från viss eller vissa stater eller såvitt gäller bolag inom viss eller vissa näringsgrenar.

Ett spørsmål, som ej direkt avhandlas i Nials promemoria, är, huruvida det nu kan vara anledning att i nordisk rätt införa en enklare bolagsform, motsvarande det tyska »Gesellschaft mit beschränkter Haftung». En dylik bolagsform avvisades visserligen av lagberedningen i dess förslag till lag om aktiebolag m. m. (se SOU 1941: 9, s. 29 ff.), men frågan därom ansågs, om så skulle visa sig erforderligt, lämpligen kunna upptagas till förnyat övertvägande, sedan ytterligare erfarenhet av bolagsformen vunnits utomlands (betänkandet, s. 35). Om nordiskt samarbete på associationsrättens område nu kommer till stånd, bör enligt patentverkets mening även denna fråga upptagas till prövning.

Ämbetsverket vill till sist erinra om att visst nordiskt samarbete redan upptagits på ett viktigt område med anknytning till associationsrätten, nämligen inom firmarätten. Detta arbete bedrivs från svensk sida av varumärkes- och firmautredningen — — —. I vilka former samarbetet i de andra nordiska länderna är avsett att fortsättas, torde för närvarande vara under prövning.

Av det nu anförda framgår, att patent- och registreringsverket för sin del i huvudsak ansluter sig till de i promemorian angivna riktklinjerna rörande ett förenhetligande av de nordiska ländernas associationsrättsliga lagstiftning i vad angår aktiebolagsrätten. Detta rättsområde är det utan jämförelse viktigaste inom associationsrätten, och det förefaller därför naturligt, att det praktiska arbetet i första hand inriktas på detta område. Det bör emellertid understrykas, att genomförandet av en nordisk rättslikhet, även om arbetet härmed bedrivs på lång sikt och begränsas till allenast vissa speciella frågor inom aktiebolagsrätten, torde komma att möta betydande svårigheter.

Stockholm den 29 maj 1959

Ake v. Zweigbergk

Mac Bergman-Paul

Sveriges industriförbund:

Förbundet anser, att en ökad rättslikhet mellan de nordiska ländernas associationsrätt — särskilt aktiebolagsrätt — i och för sig skulle vara till gagn för det nordiska samarbetet. Som emellertid påpekas i professor Nials undersökning, är det säkerligen förenat med mycket stora svårigheter att inom den närmaste framtiden få till stånd en enhetlig nordisk aktiebolagsrätt. Aktiebolagsrätten har nämligen beträffande mycket betydelsefulla delar utvecklats efter skilda linjer i de olika länderna.

Industriförbundet anser, att ett förenhetligande av associationsrätten i vart fall i vissa väsentliga delar vore önskvärt och tillstyrker därför den föreslagna utredningen.

Stockholm den 25 maj 1959

Sveriges industriförbund
K. Söderberg

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation:

Inledningsvis påpekas, att enligt uppskattning åtta procent av organisationens 35 000 medlemmar bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Intresset för denna företagsform har under senare år stigit även inom hantverket och den mindre industrin, men utvecklingen mot bolagsbildning har hittills motverkats bl. a. av de komplicerade regler, som gäller inom svensk aktiebolagslagstiftning.

Det nyligen framlagda betänkandet med förslag till förenkling av vissa delar av aktiebolagslagen har med hänsyn härtill tillstyrkts av organisationen, enär aktiebolagsformen förtjänar en mera allmän spridning bland de mindre företagen.

En samordning av lagstiftningen inom de nordiska länderna på bolagsrättens område vore enligt organisationens mening önskvärd av de skäl, som anförts i promemorian, varvid samtidigt bör beaktas, att reglerna utformas på ett enkelt och lättfattligt sätt. Därigenom kan även de mindre företagen, som icke har samma möjligheter som större företag att anlita juridisk expertis, utnyttja bolagsformen i större utsträckning.

Genomförandet av en nordisk marknad medför även, att småindustrin får livligare affärsförbindelser med övriga nordiska länder, vilket ytterligare motiverar en unifiering av aktiebolagslagstiftningen.

Ifråga om de i promemorian behandlade detaljfrågorna har organisationen intet väsentligt att tillägga.

Beträffande andra associationsformer än aktiebolag, exempelvis handelsbolag och kommanditbolag, vilka företagsformer tillämpas av ett stort antal medlemsföretag, vill organisationen emellertid ifrågasätta, om man icke även ifråga om denna lagstiftning borde eftersträva en viss samordning mellan de nordiska länderna. Organisationens är väl medveten om de svårigheter, som är förknippade med en sådan samordning, men vill samtidigt understryka, att alla åtgärder i detta avseende skulle vara välmotiverade med hänsyn till att relativt många företag av icke oväsentlig storleksordning bedrivs såsom handelsbolag och kommanditbolag. Flera sådana företag torde även ha livliga affärsförbindelser med de nordiska länderna.

Stockholm den 6 juni 1959

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation
Ingemar Essén

Gunnar Björnesjö

Sveriges lantbruksförbund:

— — — förbundet endast berör frågan, i vad den gäller lagstiftningen om ekonomiska föreningar.

Enligt förslaget skulle det med hänsyn till »det närmare ekonomiska samarbete, som med all sannolikhet torde komma till stånd i någon form under den närmaste tiden» vara till stort gagn för näringslivet, om rådande olikheter kunde minskas. Förbundet vill i anslutning härtill uttala som sin uppfattning, att rättsreglerna bör göras likartade i den mån, de kan ha inflytande på föreningarnas konkurrensförmåga på en nordisk liberaliserad marknad. Förbundet avser därmed främst sådana regler, som berör kapitalbildning, vinstutdelning och beskattning. När det gäller föreningarna inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse vill förbundet framhålla, att kapitalbildningen och vinstutdelningen framför allt är bundna till medlemmarnas produktion. Eventuella kapitalrörelser över de nordiska gränserna i form av lån — den enda form, som kan få betydelse — torde dock knappast få ökad omfattning genom enhetlig lagstiftning för de ekonomiska föreningarna.

För dessa föreningars vidkommande synes därför inte något behov föreligga för en likartad lagstiftning. De skäl, som kan tala för en enhetlighet, är främst av ideell natur.

Beträffande möjligheten av att få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning är det förbundets uppfattning, att sådan möjlighet icke för närvarande torde förefinnas.

Stockholm den 4 maj 1959

Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a.

C. W. Curtman

Dag Persson

Kooperativa förbundet:

Styrelsen har vid flera tillfällen påtalat olägenheterna av den splittring, som råder i fråga om associationsrätten i de nordiska länderna, och styrelsen har också förordat, att statsmakterna i dessa länder borde söka åstadkomma enhetliga riktlinjer länderna emellan för denna lagstiftning. Alldeles särskilt betydelsefullt har styrelsen ansett det vara att söka genomföra sådan internordisk lagstiftning, att en association i ett nordiskt land skall kunna få sitt domicil utsträckt så, att det omfattar alla de fyra nordiska länderna och alltså icke endast det land, där associationen har sitt säte. Eventuellt borde, enligt styrelsens mening, sådana internordiska associationer beredas tillfälle till särskild registrering. Styrelsen har bl. a. i ett den 21 september 1953 till Kungl. Maj:t (handelsdepartementet) avgivet remissyttrande över en den

30 juni 1953 avgiven promemoria angående rätt för utländska juridiska personer att här i riket driva näring m. m. anfört följande:

I detta sammanhang önskar styrelsen framföra ett önskemål, som väl icke direkt berör nu förevarande lagstiftningsfrågor men som enligt styrelsens mening är av stort allmänt intresse. Styrelsen syftar här på det från konsumentkooperationens sida förut flera gånger framförda förslaget, att möjlighet bör öppnas för skapandet av internordiska ekonomiska föreningar och aktiebolag. Enligt styrelsens mening bör detta ske genom en internordisk lagstiftning, som kan läggas efter olika alternativ. Man kan sålunda tänka sig, att en i ett nordiskt land domicilierad förening kan få sitt domicil utsträckt till att omfatta även de övriga nordiska länderna. Man kan också gå den vägen, att särskild registrering sker för sådana associationer, som önskar förskaffa sig internordiskt domicil. Det synes styrelsen uppenbart, att bildande av sådana internordiska förelag måste verka befrämjande för det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska folken.

Styrelsen önskar här påpeka, att det redan finnes en förening av internordisk typ. Sålunda har de konsumentkooperativa centralorganisationerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige gått tillsammans och bildat en ekonomisk förening benämnd Nordisk Andelsförbund. Denna förening har till uppgift att åt sina medlemmar, d. v. s. de kooperativa centralorganisationerna, anskaffa varor, företrädesvis sådana som importeras till de nordiska länderna, såsom kaffe, kryddor, frukt m. m., och den hade år 1952 en omsättning av cirka 240 millioner danska kronor. Denna ekonomiska förening är bildad enligt dansk rättsordning och styrelsen har sitt säte i Köpenhamn. Föreningen är alltså nu domicilierad enbart i Danmark, men det skulle vara till stor fördel för det internordiska kooperativa samarbetet, om denna förening kunde erhålla domicil i samtliga nordiska länder.

De ovan citerade önskemål styrelsen framförde i detta yttrande är enligt styrelsens mening i dag, tack vare strävandena att genomföra den gemensamma nordiska marknaden, synnerligen aktuella och av den beskaffenheten, att de kräva en snar lösning. Styrelsen konstaterar därför med stor tillfredsställelse, att frågorna om gemensam nordisk lagstiftning på detta rättsområde kommit till utredning genom åtgärder från Nordiska rådets sida.

Vidkommande frågan om möjligheten av att genomföra den gemensamma nordiska associationsrättsliga lagstiftningen vill styrelsen ge sin anslutning till den av Nial föreslagna arbetsplanen, innebärande att man till en början söker åstadkomma lagstiftning på vissa vitala punkter för att därefter så småningom kunna komma fram till en mer generell lagstiftning. Denna metod bör tillämpas icke endast i fråga om aktiebolagslagstiftningen utan även i vad det gäller lagstiftningen beträffande de ekonomiska föreningarna, vilka säkerligen också kommer att spela en mycket betydelsefull roll i den — som man får hoppas — blivande gemensamma nordiska marknaden.

Stockholm den 25 maj 1959

Kooperativa förbundet

Styrelsen

Carl Albert Anderson

Harry Hjalmarson

Mauritz Bonow

J. Schönning

Handelskamrarnas nämnd:

Såväl Handelskamrarnas nämnd som rikets handelskamrar ha tidigare i skilda sammanhang uttalat sin positiva inställning till strävandena att på olika områden uppnå en nordisk rättslikhet. Icke minst med hänsyn till möjligheterna av ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete är det enligt nämndens uppfattning angeläget, att förutsättningarna för en utjämning av olikheterna inom de nordiska ländernas lagsliftning på det associationsrättsliga området göras till föremål för utredning.

Stockholm den 3 juni 1959

Handelskamrarnas nämnd
Olof Leffler

Lars C. G. Samzelius

Stockholms handelskammare:

Enligt handelskammarens mening är en större nordisk rättslikhet på associationsrättens område önskvärd, icke minst med hänsyn till möjligheterna av ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. I första hand böra strävandena att uppnå en sådan rättslikhet inriktas på aktiebolagslagstiftningen i de skilda länderna. Såsom Nial framhållit i den förberedande undersökningen i ärendet, torde det emellertid vara förenat med stora svårigheter att inom den närmaste tiden få till stånd en enhetlig nordisk aktiebolagslag. Handelskammaren delar därför den av Nial framförda uppfattningen, att i första hand bör undersökas, huruvida en utjämning av olikheterna kan åstadkommas på sådana punkter av aktiebolagsrätten, där en rättslikhet vore ur praktiska synpunkter särskilt önskvärd. I främsta rummet synas därvid reglerna om ställföreträdarskap för aktiebolag böra tagas upp till behandling.

Handelskammaren får sålunda tillstyrka, att — såsom Nial föreslagit — åt en kommitté med ledamöter från vart och ett av de nordiska länderna uppdrages att företaga en undersökning av möjligheterna att uppnå en nordisk rättslikhet på området. Det synes enligt handelskammarens mening lämpligt, att kommitténs arbete bedrivs enligt de riktlinjer, som uppdragits i Nials undersökning. Önskvärt vore, att jämväl företrädare för näringslivet bereddes tillfälle att redan på ett tidigt stadium delta i kommitténs arbete.

Stockholm den 3 juni 1959

Stockholms handelskammare
Olof Leffler

Lars C. G. Samzelius

Skånes handelskammare:

Någon mera genomgripande samordnad reform av de nordiska ländernas lagstiftning om aktiebolag och andra juridiska personer torde visserligen f. n. knappast kunna genomföras. Däremot är det möjligt, att man i en del hänseenden genom tämligen enkla ändringar kan sammanjämka de olika ländernas rättsregler och borttaga onödiga olikheter. Även begränsade resultat kan här vara av värde. Handelskammaren ansluter sig därför till tanken på att man i syfte att åstadkomma en större rättslig likhet på associationsrättens område i de nordiska länderna igångsätter en inventering av de punkter, i vilka en sammanjämkning är lämplig och praktisk genomförbar.

En fråga, som kanske ligger något vid sidan av vad förslagsställarna syftat på men som dock har sin betydelse i sammanhanget, rör förutsättningarna för ett bolag i ett nordiskt land att driva näring i ett annat nordiskt land. Handelskammaren har då och då ställts inför den i samband med remissbehandling av ansökningar från danska bolag att driva rörelse genom avdelningskontor med självständig förvaltning i Sverige. Sökandena i dessa ärenden brukar hävda, att dylika ansökningar bedömes mer liberalt i Danmark än i Sverige. Samma uppfattning brukar f. ö. också hävdas av enskilda danska näringsidkare, som önskar få tillstånd att driva rörelse i Sverige utan att själva bosätta sig här eller utan att ha varit bosatta här den tid, som enligt praxis kräves för att dylikt tillstånd skall meddelas. Enligt handelskammarens mening, som handelskammaren tidigare framfört i yttranden över sådana ansökningar, är det önskvärt, att de nordiska länderna tillämpar ensartade regler för bedömningen av dessa ärenden. En undersökning av förhållanden på detta område och av möjligheterna att få till stånd enhetliga bedömningsgrunder synes handelskammaren böra inrymmas i kommitténs uppdrag. Likaså finner handelskammaren det önskvärt, att man utreder möjligheterna att uppmjuka restriktionerna i fråga om aktieägares samt styrelseledamöters och andra bolagsorgans nationalitet och bosättning i förhållandet de nordiska länderna emellan.

I övrigt ansluter sig handelskammaren i det väsentliga till de synpunkter, som framförts i den remitterade promemorian. Särskilt vill handelskammaren understryka önskvärdheten av att man undersöker möjligheterna att få till stånd enhetliga regler om värdering av tillgångar och om redovisning i aktiebolagsrätten.

Malmö den 30 maj 1959

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

E. Beskow

Ingemar Rehnberg

Handelskammaren i Göteborg:

Även om det föreliggande förslaget ter sig tämligen periferiskt i förhållande till den angelägna centrala frågan om den gemensamma nordiska marknaden, på vars förverkligande alla tillgängliga krafter i första hand böra sättas in, anser kammaren i likhet med förslagsställaren inom Nordiska rådet, att en mera enhetlig nordisk lagstiftning på det berörda området skulle vara av betydande värde för näringslivet. En fullständig unifiering av lagbestämmelserna torde emellertid icke kunna åstadkommas inom överskådlig tid. Handelskammaren finner det därför klokt och lämpligt, att — såsom professor Nial föreslagit — försök att få till stånd likformighet inom associationsrätten främst inriktas på aktiebolagsrätten och då speciellt på sådana punkter av denna, där en rättslikhet vore ur praktiska synpunkter särskilt önskvärd. Enhetliga bestämmelser om vem som äger representera ett aktiebolag vid avtal och andra rättshandlingar förefaller därvid vara det mål, som närmast bör eftersträvas. Den enligt handelskammarens uppfattning närmast viktigaste frågan är en likartad utformning av nationalitets- och bosättningsreglerna för aktieägare, styrelseledamöter och andra bolagsorgan. Kunde man under arbetet härmed jämväl, såsom professor Nial ifrågasatt, liberalisera dessa regler även i den svenska lagstiftningen, skulle detta innebära ett incitament till en friare kapitalmarknad inom Norden. Det kan betecknas som ett betydande näringslivets intresse, att en sådan marknad kommer till stånd.

På grund av vad som sålunda anförts får handelskammaren för sin del vitsorda önskvärdenheten av ett förenhetligande av de nordiska ländernas associationsrättsliga lagstiftning.

Göteborg den 1 juni 1959

För Handelskammaren i Göteborg:

T. O. Söderberg

Ake Segge

Handelskammaren i Gävle:

I likhet med den av Nordiska rådet anlitate specielle experten är handelskammaren av den uppfattningen, att det torde komma att visa sig mycket svårt att genomföra en internordisk lagstiftning rörande bolags- och föreningsrättens mer väsentliga grunder. Däremot synes en unifiering av lagstiftningen relativt lätt kunna åstadkommas i fråga om behörigheten att

företräda associationerna. Det torde även vara på detta område, som behovet och värdet av en samordnad lagstiftning är mest påtagligt.

Även i fråga om nordiska medborgares delägarskap i associationer i annat nordiskt land synes enligt handelskammarens förmenande en gemensam lösning efter hand kunna vinnas; inom övriga hithörande områden torde däremot överenskommelser svårigen kunna träffas inom överskådlig tid.

Det som härvid särskilt kommer att lägga hinder i vägen för en gemensam lagstiftning synes handelskammaren vara skattefrågorna. Beskattningsväsendet är, såvitt kammaren kan bedöma väsensskilt i de olika länderna såväl vad beträffar grunddragen som den praktiska tillämpningen. Då ett aktiebolags årsredovisning och aktiebolagsbeskattningen är så intimt sammankopplade, att årsredovisningen numera i allmänhet upprättas med avgörande hänsynstagande till skattelagstiftningens bestämmelser, finner handelskammaren det ogörligt att komma till enhetliga regler för årsredovisningen utan att först den nordiska skattelagstiftningen uniformerats.

En dylik enhetlig skattelagstiftning i de nordiska länderna skulle emellertid vara mycket svår att genomföra och vore enligt handelskammarens uppfattning ej heller eftersträvansvärd.

I detta sammanhang finner handelskammaren skäl framhålla, att det enligt kammarens uppfattning synes tveksamt, om den svenska aktiebolagslagens mycket utförliga bestämmelser om årsredovisning haft avsedd verkan.

Behovet av en enhetlig lagstiftning på associationsrättens område är, som den sakkunnige framhåller, väsentligt mindre än exempelvis beträffande köp-, växel- och checkrätt m. m. Vad Nordiska rådet nu velat utreda är ju dock endast frågan om behovet av en eventuell utredning. En sådan synes handelskammaren äga en uppenbar betydelse, främst kanske såsom grundmaterial vid kommande ändringar i de nordiska ländernas aktiebolagslagstiftning.

Handelskammaren förordar därför, att en utredning genom förslagsvis den s. k. niomannakommittén skall komma till stånd.

Gävle den 25 maj 1959

Handelskammaren i Gefle
för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna

Gösta Hall

Birger Bellander

Sveriges advokatsamfund:

Något påtagligt behov av en unifiering av de nordiska ländernas lagstiftning på ifrågavarande område föreligger enligt styrelsens erfarenhet icke.

Det väsentliga är, att reglerna är så väl avpassade som möjligt efter det praktiska livets krav inom de skilda länderna. Om med beaktande härav reglerna i vissa avseenden är olika är i allmänhet av mindre betydelse.

Emellertid är, såsom styrelsen i annat sammanhang framhållit, den svenska aktiebolagslagen även efter genomförandet av de senast föreslagna ändringarna (SOU 1958: 27) i behov av en allmän översyn. Det är icke utslutet, att det kan vara en fördel, att arbetet med en sådan översyn sker i samband med överläggningar med representanter för övriga nordiska länder. Vid sådana överläggningar kan framkomma synpunkter av värde för lagstiftningsarbetet, och kan man dessutom uppnå en likartad reglering i vissa hänseenden i de skilda länderna, är detta uppenbarligen av godo.

I den mån arbetet inriktar sig på en unifiering av lagstiftningarna finner styrelsen, att de frågor, som professor Nial angivit, väl lämpar sig för sådan behandling.

Stockholm den 22 maj 1959

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

Gunnar Lindh

Holger Wiklund

Föreningen auktoriserade revisorer har i skrivelse den 4 juni 1959 meddelat, att den ansluter sig till förslaget syfte.

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Spørgsmålet om en ensartet associationsretlig lovgivning blev rejst som medlemsforslag til 6. session (Sak A 29, 6. sesj., s. 771).

I en foreløbig udtalelse om sagen (6. sesj., s. 773) gav komiteen udtryk for den opfattelse, at spørgsmålet om en ensartet lovgivning på det omhandlede område burde tages op bl. a. under hensyn til de foreliggende planer om nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande og under hensyn til det i Danmark og Finland iværksatte kommissionsarbejde vedrørende aktieselskabslovgivningen.

På forslag af juridisk udvalg (6. sesj., s. 1667) blev den videre behandling af medlemsforslaget udsat til 7. session, således at den nødvendige forberedende udredning skulle foretages af niemandskomiteen.

I skrivelse af 10. februar 1959 anmodede komiteen herefter rektor ved Stockholms högskola, professor Håkan Nial, om at ville foretage en præli-

minær undersøgelse af, hvilke bestemmelser i de nordiske landes associationslovgivning, der i første række kom på tale under de fortsatte undersøgelser af spørgsmålet om en ensartet lovgivning på det pågældende område. På det således tilvejebragte grundlag indhentes udtalelser fra forskellige erhvervsorganisationer m. fl. i de respektive lande.

I en enkelt af disse udtalelser — fra Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation — frarådes det, at man på nuværende tidspunkt går ind i et arbejde for større nordisk retsenhed på dette område. I enkelte udtalelser — det gælder således udtalelserne fra Assurandør-Societetet i Danmark og Sveriges advokatsamfund — gives der udtryk for, at der ikke er noget behov for en mere ensartet lovgivning på det her omhandlede område, og i andre udtalelser — f.eks. fra Advokatrådet, Industrirådet og Søfartsrådet i Danmark — ses der med skepsis på mulighederne for en gennemførelse af en mere ensartet lovgivning på området. Imidlertid gives der i de allerfleste udtalelser udtryk for, at der foreligger et med det stigende økonomiske samkvem øget praktisk behov for en mere ensartet lovgivning vedrørende aktieselskaber og at der er mulighed for at gennemføre en sådan lovgivning, i hvert fald på begrænsede områder, og da navnlig på de af professor Nial fremdragne: 1) repræsentationsretten, 2) aktieselskabers soliditet og 3) aktieejeres stilling.

Kun en del af de afgivne udtalelser kommer ind på andre associationsformer end aktieselskaber, og det fremgår af disse erklæringer, at et lovgivningsarbejde på andre områder inden for associationsretten end vedrørende aktieselskaber ikke er aktuelt. I enkelte udtalelser — således fra Sveriges hantverks- og småindustriorganisation, det svenske Kooperativa förbundet og Centralförbundet för hantverk och småindustri i Finland — rejses dog spørgsmål om en samordning også vedrørende andre associationsformer.

Efter komiteens opfattelse er der ikke på nuværende tidspunkt tilstrækkelig anledning til at gå videre med spørgsmålet om en ensartet lovgivning vedrørende andre associationsformer end aktieselskaber. Komiteen kan derimod ganske tilslutte sig det synspunkt, at der er praktisk trang til en mere ensartet nordisk lovgivning vedrørende aktieselskaber, og at det praktiske behov er stigende med det stigende økonomiske samarbejde.

Den foreliggende sag har været gjort til genstand for drøftelse mellem komiteen og de nordiske justitsministre på justitsministermødet i Stockholm den 10. juni 1959. På mødet blev det oplyst, at justitsministrene havde vedtaget at lade en komité bestående af en repræsentant for hvert land foretage en udredning med henblik på ensartet lovgivning på de af professor Nial nævnte punkter.

Da et lovgivningssamarbejde på det heromhandlede område således allerede er under forberedelse, finder komiteen det ikke fornødent, at der på indeværende tidspunkt afgives nogen rekommandation i sagen. Komiteen forventer, at Nordisk Råd gøres bekendt med de foranstaltninger, der af regeringerne træffes vedrørende dette lovgivningssamarbejde og skal her-

efter indstille, at rådet udsætter den videre behandling af sagen til næste ordinære session.

Ivalo, den 11. august 1959

<i>Emil Ahlkvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

**Uppskjutet tilläggsförslag
om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning**

Se Sak D 49/1958, Tilläggsförslag och soc. utsk. 20/1958 (6. sesj., s. 1411, 1765; behandl. s. 162).

BILAGA 1**Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
över tilläggsförslaget**

Sedan Nordiska rådet vid femte sessionen antagit rekommendationen nr 6/1957, vari rådet hemställde till regeringarna att anslå erforderliga medel för genomförande av en av Nordisk kirurgisk förening igångsatt undersökning rörande trafikskador från medicinska och socialmedicinska synpunkter, samt medel ställts till föreningens förfogande för undersökningen i enlighet med rekommendationen, väcktes vid rådets sjätte session 1958 (Sak D 49) ett tilläggsförslag, att rådet på sin dagordning ville upptaga frågan om nordiskt samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskningen samt därvid närmare undersöka, huru detta samarbete borde organiseras. Under sakens behandling vid rådets sjätte session inhämtade socialpolitiska utskottet, dit saken hänvisats, att statens trafiksäkerhetsråd i Sverige hade för avsikt att senare under år 1958 kalla vederbörande myndigheter i övriga nordiska länder till ett möte för att behandla för Norden gemensamma problem på trafikforskningens område, och utskottet fann det därför lämpligt att i avvaktan på resultatet av det förestående samarbetet sakens vidare behandling uppskötes till rådets sjunde session i syfte att närmare utröna, huruvida detta skulle tillgodose medlemsförslagets syfte (se utskottets förslag nr 20; 6 sesj., s. 1766). På förslag av utskottet beslöt rådet uppskjuta tilläggsförslagets vidare behandling till rådets nästa ordinarie session.

Kommittén har haft tillfälle bliva orienterad om det svenska trafiksäkerhetsrådets sammansättning och hittillsvarande verksamhet samt har därvid erfarit, att trafiksäkerhetsrådet från och med den 1 juli 1959 utbyggs att omfatta representanter för samtliga de vetenskapliga discipliner, som erfordras för trafiksäkerhetsforskningens bedrivande. Under tiden 1/7 1958—30/6 1959 bedrevs med hjälp av medel, som ställts till rådets förfogande — av statsmedel anvisades 100 000 kronor under nämnda budgetår — trafiksäkerhetsforskning i Sverige i följande hänseenden, nämligen tillämpad forskning inom trafiksäkerhetsrådets arbetsgrupp (TRAG), undersökning om utbildning och bedömning av körkortsaspiranter, forskning rörande skydd vid kollisioner, forskning om människans iakttagelseförmåga, undersökning om bländningsproblemet, undersökning om fordons bromsar och undersökningar vid sjukhus av trafikskador (se härom *Bihang 1*). Enligt vad kommittén inhämtat är avsikten, att de nämnda undersökningarna skall fortsätta även under perioden 1/7 1959—30/6 1960, för vilket budgetår statsanslaget till trafiksäkerhetsforskning höjts till 450 000 kronor. Bland de nya forskningsprojekt, som är aktuella, kan här nämnas ex-

perimentell undersökning om trafiksäkerhetspropagandans effekt i fråga om säkerhetsseklar, samhällsplanering från trafiksäkerhetssynpunkter samt ljudsignaleringsens effekt i motortrafiken och därmed sammanhängande problem samt personlighetspsykologisk inventering av rattfylleriklientelet.

Till belysning av det trängande behovet av åtgärder i trafiksäkerhetsfrämjande syfte har svenska trafiksäkerhetsrådet till kommittén överlämnat dels en sammanställning rörande utvecklingen i Sverige av trafikolyckorna under åren 1949—1958, dels ett diagram, som visar den procentuella fördelningen av antalet olyckor på tolv i trafiken förekommande olyckstyper, uppdelade på storstäder, andra tätbebyggda områden och icke-tätbebyggda områden. Sammanställningen, omredigerad och kompletterad med motsvarande siffror för Danmark, Finland och Norge, samt diagrammet närslutes såsom bilag till detta utlåtande [*se Bihang 2—3*]. Ur diagrammet utläses, att olyckorna, vari endast ett ensamt motorfordon är berört, uppgår till 32 % (1/3) av samtliga olyckor på landsbygden. Motsvarande siffra för mötesolyckor på landsbygden är 24 %. Dessa två olyckstyper svarar alltså för mer än hälften av samtliga olyckor på landsbygden. Omkörningsolyckorna och olyckor i samband med utfart på huvudled, som tar stor plats i den allmänna debatten och som antages vara mycket ofta förekommande, utgör endast 4 resp. 2 % av olyckorna på landsbygden. De skador, som följer av dessa senare båda slag av olyckor, har visat sig inte vara av högre svårighetsgrad än skador, som uppstår till följd av andra slag av olyckor.

Kostnaderna för trafikolyckorna i Sverige år 1958 har beräknats till cirka en miljard svenska kronor. Rådets forskningsarbete torde redan ha lämnat värdefulla resultat till belysning av trafikproblemet från säkerhetssynpunkter. Härvidlag tillmätas särskild betydelse trafiksäkerhetsrådets studier rörande de olika olyckstyperna i vägtrafiken och dessa typerns inbördes frekvens.

Vad därefter det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsforskningens område beträffar har kommittén erfarit, att den svenska regeringen på förslag av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. uppdragit åt svenska trafiksäkerhetsrådet att träda i kontakt med vederbörande danska, finländska och norska myndigheter för att undersöka möjligheterna till en samordning av den forskning, som rådet och dessa myndigheter bedriver eller avser att genomföra.

Trafiksäkerhetsrådet har på grund av detta uppdrag hållit ett möte i Stockholm den 30—31 oktober 1958 med representanter för de berörda länderna. Danmark företrädde därvid av Transportforskningsudvalget, vilket organ bildades i juni 1958 med uppgift att bedriva vetenskaplig forskning inom hela transportväsendet, medan Finland och Norge vid denna tidpunkt saknade särskilda organ för trafiksäkerhetsforskning. Dessa båda länder representerades vid mötet av de där verksamma privata organisationerna för trafiksäkerhetsupplysning och trafiksäkerhetspropaganda, Finland av Olycksfallsskyddet r. f. (TALJA) och Norge av Landsforeningen til fremme av trygg trafikk (numera Landsrådet for trygg trafikk).

Resultatet av förhandlingarna vid detta möte framgår av följande uttalande, varom de närvarande representanterna enades vid mötets avslutande.

Under mötet orienterades deltagarna om den forsknings- och undersökningsverksamhet, som i Sverige utförts eller utföres på trafiksäkerhetsfältet inom väg- och fordonsteknik, medicin och kirurgi, psykologi-fysiologi, psykiatri och statistik med operationsanalys.

I de andra nordiska länderna har en systematisk och mera omfattande forskning på de nämnda områdena ännu inte igångsatts. Åtskilliga vetenskapliga institutioner i dessa länder har emellertid tagit upp vissa trafiksäkerhetsspörsmål till studium. Deltagarna i mötet har fått ett klart intryck av att forskning rörande trafikolyckorna och deras förebyggande är nödvändig i vart och ett av de nordiska länderna, men deltagarna är också övertygade om att resultaten av undersökningar och forskning i ett land rörande åtskilliga av hithörande spörsmål kan användas i övriga nordiska länder och att forskningsverksamhet på trafiksäkerhetens område i ett land kan stimulera intresset för motsvarande forskning i de andra nordiska länderna och jämväl vara till gagn vid planering av och metodval vid sådan forskning.

Med hänsyn härtill anser deltagarna önskvärt, att kontakt etableras mellan de organ i de nordiska länderna, som föranstaltar om eller själv bedriver vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning, i syfte att uppnå enighet om målsättningen och formerna för en koordinering av sådan forskning.

Deltagarna i mötet beslöt därjämte att informera varandra om hittills vunna resultat inom trafiksäkerhetsforskningen samt om pågående sådan och annan forskningsverksamhet, vars resultat skulle kunna få betydelse för trafiksäkerheten.

I detta sammanhang må framhållas, att de skilda organen i de nordiska länderna för upplysning och propaganda på trafiksäkerhetens område i Danmark Rådet for større Færdselssikkerhed, i Finland det förutnämnda Olycksfallsskyddet, i Norge den förutnämnda Landsforeningen til fremme av trygg trafikk och i Sverige Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, år 1956 i Stockholm bildat ett nordiskt samarbetsorgan, benämnt Nordiska trafiksäkerhetskommittén. Denna kommitté behandlade vid ett sammanträde i Stockholm i maj 1959 frågan om nordisk samverkan på trafiksäkerhetsforskningens område och beslöt därvid, under hänvisning till att statens trafiksäkerhetsråd i Sverige sysslade med utredningen av denna fråga, att tills vidare endast uttala önskvärdheten av att en samordning av trafiksäkerhetsforskningen inom Norden kom till stånd snarast möjligt.

Kommittén finner det uppenbarligen vara angeläget att få till stånd en tryggare vägtrafik i Norden. Allmän enighet synes också råda därom, att forskning rörande trafikolyckorna och deras orsaker är ett nödvändigt led i trafiksäkerhetsarbetet. Under senare år har forskning av detta slag kommit i gång i de nordiska länderna, och härvidlag vill kommittén särskilt erinra om de goda resultat, som framkommit genom det av Nordiska rådet understödda arbete, som utförts av Nordisk kirurgisk förening. Särskilda organ för trafiksäkerhetsforskning är också numera etablerade i Danmark, Finland, Norge och Sverige, varjämte överläggningar om samordning av trafiksäkerhetsforskningen i Norden inletts.

Enligt kommitténs mening är det nu synnerligen angeläget att få till stånd

ett fastare nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område. För att detta skall få behövt underlag erfordras en utbyggnad av trafiksäkerhetsforskningen inom vart land för sig. De organ, som redan bildats i detta syfte, torde lämpligen kunna utgöra grundval för ett nordiskt samarbete på detta område, vid vilket det närmast gäller att fördela forskningsuppgifterna mellan de skilda länderna och möjliggöra jämförande undersökningar. En sådan fördelning är av stor betydelse från ekonomiska synpunkter, då därigenom avsevärda besparingar kan göras i fråga om denna betydelsefulla och förhållandevis kostnadskrävande forskningsverksamhet.

Det skulle enligt kommitténs mening vara av stort värde, om Nordiska rådet i nuvarande läge ville ge ett klart uttryck för sin uppfattning om betydelsen av ett intimt samarbete i Norden på trafiksäkerhetsforskningens område. Kommittén får därför förorda, att rådet rekommenderar regeringarna att medverka till uppbyggnaden av en planmässig trafiksäkerhetsforskning i alla nordiska länder och i samband härmed föranstalta om ett organiserat samarbete i Norden på detta område.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Claudia Olsen

Anders Pettersson

Rakel Seweriin

Förman

BIHANG 1

PM rörande pågående forskning inom statens trafiksäkerhetsråd i Sverige

1. *Tillämpad forskning inom trafiksäkerhetsrådets arbetsgrupp TRAG* i syfte dels att få synpunkter på utvecklingen och organiserandet av det praktiska trafiksäkerhetsarbetet i dess olika funktioner och dels att få vederhäftig information om på vilka områden grundforskning skall sättas in och i vilken ordning, de olika problemen skall angripas.

2. *Undersökning om utbildning och bedömning av körkortsaspiranter.* Det har visat sig angeläget att pröva möjligheten att få fram nya former för körkortstilldelning. Utförda undersökningar har nämligen visat, att slumpen i mycket stor utsträckning bestämmer, om en körkortsaspirant skall godkännas eller underkännas.

3. *Forskning rörande skydd vid kollisioner.* Hit hör experiment med säkerhetsseklar, störhjälmar, nackstöd, förbättrade lastbilshytter m. m.

4. *Forskning om människans iakttagelseförmåga.* Undersökningar om människans iakttagelseförmåga har stor betydelse för frågan om förarurvalet men även då det gäller trafiksignalers och vägmärkens beskaffenhet och placering m. m.

5. *Undersökning om bländningsproblemet.*

6. *Undersökning om fordons bromsar.* Erfarenheten visar, att många for-

donsbromsar är defekta eller, även i bästa tillstånd, saknar den effektivitet, den moderna trafiken kräver.

7. *Undersökning vid sjukhus av trafikskador.* Ett väsentligt syfte är att få fram en trafiksäkrare utformning av motorfordonen. Vidare kan undersökningarna leda till förbättrade metoder vid behandling av trafikskadade.

BIHANG 2

Antal vägtrafikolyckor i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt vid sådana olyckor dödade och eljest skadade personer 1949—1958

Antal olyckor

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1949	17 994	7 190	6 514	17 161
1950	20 105	8 491	7 145	21 580
1951	21 724	9 747	7 998	25 417
1952	22 850	13 369	10 346	30 259
1953	26 240	13 389	11 514	32 706
1954	31 979	15 151	12 738	42 392
1955	33 272	18 066	14 007	46 754
1956	31 897	18 513	14 777	49 936
1957	33 012	18 360	12 628 ²	52 480
1958	15 417 ¹	—	—	56 629 ³

Antal dödade personer

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1949	399	330	136	517
1950	363	375	130	595
1951	453	373	166	708
1952	480	373	157	750
1953	488	424	163	921
1954	636	442	177	942
1955	605	498	213	902
1956	617	556	289	889
1957	645	559	294	946
1958	620	—	—	907 ³

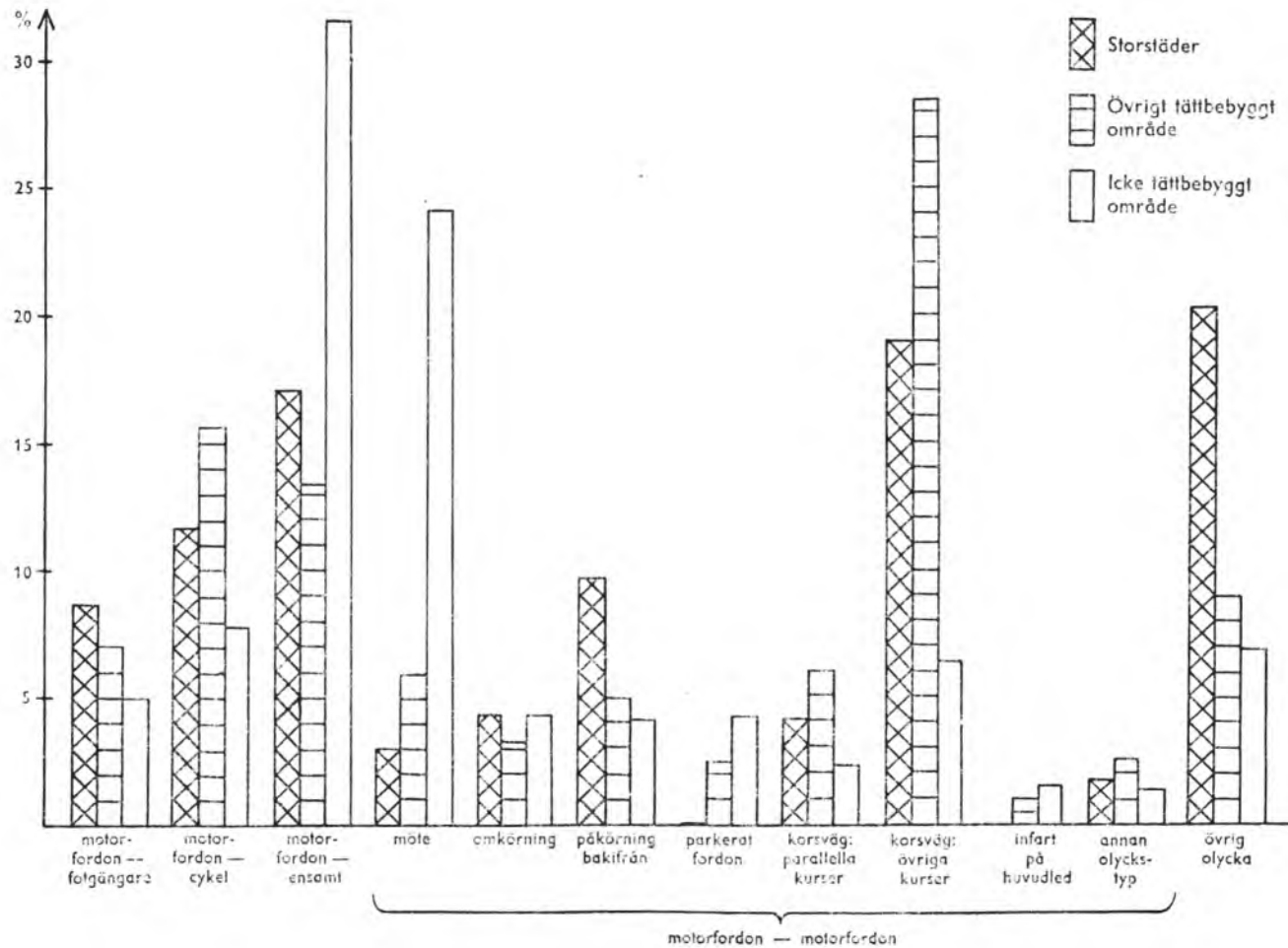
Antal eljest skadade personer

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1949	9 236	2 803	2 722	8 978
1950	10 017	3 224	2 752	10 583
1951	10 945	3 407	2 849	11 240
1952	11 462	4 201	3 161	12 846
1953	13 495	5 101	3 590	15 033
1954	16 582	5 553	4 211	16 963
1955	17 161	6 185	4 815	18 050
1956	16 986	6 737	4 941	19 220
1957	18 401	7 136	4 937	19 934
1958	17 788	—	—	19 985 ³

¹ Endast olyckor med personskada.

² Skyldigheten att anmäla trafikolyckor har starkt inskränkts fr. o. m. 1/6 1957. Preliminära uppgifter.

Procentuell fördelning av antalet vägtrafikolyckor i Sverige på olyckstyper för varje bebyggelseslag

*BILAGA 2***PM rörande trafiksäkerhetsforskningens organisation i Danmark, Finland och Norge**

För närvarande är arbetet med trafiksäkerhetsforskningen i Danmark, Finland och Norge organiserat på följande sätt.

I Danmark bedriver Transportforskningsudvalget, som är ett statligt organ, vetenskaplig forskning inom hela transportväsendet. Till dess verksamhetsområde hör också trafiksäkerhetsforskningen. Eftersom utskottets arbete ännu befinner sig på ett förberedande stadium, kan icke nu angivas, i vilken utsträckning utskottet kommer att upptaga trafiksäkerhetsforskningsfrågor på sitt program.

På initiativ av den i Finland verksamma enskilda sammanslutningen Olycksfallsskyddet r. f. (TALJA) har i detta land numera bildats en kommitté för trafiksäkerhetsforskning, vilken består av representanter för TALJA, vägmyndigheterna, Institutet för arbetshygien, rikspolischefen och tekniska högskolan. Inom kommittén, som har en inofficiell karaktär och som ej har tillgång till särskilda medel, har man beslutat genomföra ett antal aktuella detaljundersökningar på trafiksäkerhetsforskningens område med begränsad målsättning. Vid tekniska högskolan utföres vissa forskningsarbeten avseende trafiksäkerhetsproblem.

I Norge har på föranstaltande av Forskningsrådenes fellesutvalg i dagarna inrättats ett koordinerande forskningsorgan, Fellesutvalgets komité for trafikksikkerhetsundersøkelser, vilket är av halvofficiell natur. Kommittén avser att påbörja sin verksamhet under innevarande oktober månad.

Oktober 1959

**Uppskjutet tilläggsförslag
om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige**

Se Sak C 7/1957, Tilläggsförslag och traf. utsk. 15/1957 samt Sak A 3/1958 och traf. utsk. 21/1958 (5:e sess., s. 928, 1628; behandl. s. 193. — 6. sesj., s. 269, 1809; behandl. s. 163).

Förslaget är slutbehandlat utom såvitt avser vägförbindelserna över Umbukta och Graddis.

BILAGA 1**Utredning angående vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge¹**

(Angiven av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige)

Utredningsuppdraget

Genom kungl. brev den 29 juni 1956 uppdrogs — i anledning av förhandlingar, som förts mellan det svenska kommunikationsdepartementet och det norska Samferdselsdepartementet rörande vägförbindelserna mellan de nordliga delarna i de båda länderna — åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att efter samråd med berörda myndigheter verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge samt att därvid, i den mån sådana vägförbindelser prövades erforderliga, särskilt utreda spörsmålen om deras lämpliga utsträckning och erforderliga standard samt deras inbördes angelägenhetsordning. I anslutning härtill bemyndigades vidare väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att träda i kontakt med den norska statliga vägmyndigheten för att undersöka möjligheterna till en samordning av de svenska och norska intressena i dessa frågor. Det skulle åligga styrelsen att till kommunikationsdepartementet i sinom tid inkomma med redogörelse för resultatet av utredningen samt att i övrigt framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Slutligen överlämnades till styrelsen vissa handlingar rörande förslag till mellanriksväg från Sädvaluspen till Storjord i Norge för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningsuppdraget.

I anledning av Kungl. Maj:ts sålunda meddelade uppdrag får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härigenom överlämna den numera färdigställda utredningen.

Utredningens huvuddel — en ekonomisk-geografisk redovisning av befolknings- och övrigt trafikunderlag i berörda delar av landet — har utarbetats av fil. kand. Lars Kritz. Arbetet härmed, som påbörjades i juni 1957, slutfördes under oktober 1958. Under arbetets gång har kontakter tagits med närmast berörda myndigheter, bland annat länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län. Då stor vikt lagts vid de skogliga förhållandena, har samarbete ägt rum med skogsvårdsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län. På uppdrag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har vidare statens skogsforskningsinstitut utfört vissa beräkningar rörande virkesför-

¹ Karta se Bilaga 3.

råd och möjlig avverkning inom delar av Norrbottens och Västerbottens län.

På norsk sida har en analog undersökning utförts parallellt med den här föreliggande [se *Bilaga 2*]. Representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Statens vegvesen har vid ett flertal tillfällen haft samråd i frågor rörande de diskuterade vägförbindelserna. Ett direkt samarbete har därjämte skett mellan de särskilda utredningsmännen. Mera omfattande diskussioner mellan svenska och norska representanter har ägt rum i Stockholm i december 1956, i Bodø i juli 1957, i Oslo i december 1957, i Stockholm i april 1958 samt i Oslo i oktober 1958.

Genom föreskrift i kungl. brev av den 6 juni 1957 utökades ovannämnda uppdrag till att jämväl omfatta vägförbindelserna mellan Sverige och Finland. Denna del av utredningsuppdraget kommer att redovisas i annat sammanhang.

Nuvarande vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge

Från Västerbottens län finns för närvarande två vägförbindelser till Norge. Båda dessa utgår från Tärna kommun.

Länsväg 361, som går ungefär mitt igenom Västerbottens län från Umeå över Lycksele—Storuman—Tärnaby, passerar riksgränsen vid Umbukta. Avståndet till riksgränsen vid Umbukta är från Umeå 445 km och från Tärnaby 79 km. Från Umbukta går vägen på norska sidan över Umskaret och når den norska riksväg 50 vid Mo i Rana. Avståndet riksgränsen—Mo i Rana är 40 km.

Alltsedan den första fasta bosättningen ägde rum i Tärna, i början av 1800-talet, har befolkningen haft handelsförbindelser med Norge och då främst med Mo i Rana. I syfte att främja dessa handelsförbindelser började norrmännen på 1800-talet att förbättra vägförbindelserna mellan Mo i Rana och Umbukta. År 1892 blev denna vägdel färdig. Den i dag befintliga vägen följer till allra största delen den gamla sträckningen. Beroende på de besvärliga snöförhållandena på norsk sida kan förbindelsen icke hållas öppen för trafik vintertid. På svensk sida slutar plogningen vid Bredviken, 8 km från gränsen.

Nuvarande länsväg 361 mellan Storuman och riksgränsen vid Umbukta består av i huvudsak fyra olika vägdelar, byggda under skilda perioder. Vägdelens Tärna gamla kyrka—Umfors är den äldsta och öppnades för trafik år 1903. Vägdelens Tärna gamla kyrka—Slussfors utgjorde nästa etapp, byggd åren 1910—15, och kom till stånd för att förbättra bygdens kommunikationer med det egna landet. Arbetet med inlandsbanan pågick vid denna tid, och intresset för förbättrade förbindelser med Storuman ökade efter hand som byggandet närmade sig denna plats. Den gamla ödebygdsvägen Slussfors—Storuman, som bröts åren 1914—1918, omlades och förbättrades åren 1927—1935. Därmed hade det inre av Västerbottens lappmarker fått förbindelse

med hela landets landsvägs- och järnvägsnät. Befolkningens krav på goda handelsförbindelser med Norge fanns emellertid fortfarande kvar. Vägdelen Umfors—Strimasunds fjällstuga fullbordades år 1927 och den återstående sträckan fram till norska gränsen år 1939. Den 13 augusti sistnämnda år öppnades och invigdes den nuvarande mellanriksvägen Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana för trafik.

Något söder om den nu nämnda vägen finns den andra mellanriksvägen från Västerbottens län till Norge. Från Västansjö, 10 km väster om Tärnaby, vid länsväg 361 går väg 1116 över Joesjö till Krutvatn, där anslutning nås med den norska riksväg 760, som leder till Hattfjelldal. Avståndet från Västansjö till riksgränsen vid Krutvatn är 31 km och avståndet från gränsen till Hattfjelldal i Norge 38 km. Vid Trofors (34 km från Hattfjelldal) förenas riksväg 760 med riksväg 50.

Vägen Västansjö—Joesjö byggdes under åren 1924—27. Den intogs till allmänt underhåll år 1928. Den återstående sträckan från Joesjö till gränsen började byggas år 1938. Arbetet avstannade under krigsåren men återupptogs år 1947. Hösten 1949 intogs sträckan som allmän väg.

Denna väg över gränsen har tidigare ej varit öppen för trafik vintertid. Under vintern 1957—58 har den dock på försök hållits öppen genom plogning även på norsk sida.

Inom Norrbottens län finns för närvarande ingen landsvägsförbindelse med Norge. Den enda transportleden utgöres av järnvägen Luleå—Kiruna—Narvik.

Diskuterade vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge.

Redovisning av de olika vägförslagen

Upprepade framställningar har gjorts om förbättrade vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge. Framställningarna har gällt såväl nyanläggning av väg som förbättring av de befintliga vägarna, så att de kan trafikeras hela året. En av utgångspunkterna för föreliggande undersökning är också, att en ny väg i möjligaste mån måste kunna trafikeras även vintertid.

Frågan om en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge (med sträckningen Kiruna—norr om Torneträsk—Inset—Bardu, vid riksväg 50) har vid flera tillfällen varit föremål för diskussion. Bortsett från turisttrafiken synes en sådan vägförbindelse få liten betydelse för näringslivet inom berörda delar av Sverige och Norge. Då en eventuell vägförbindelse dessutom är olämplig ur militär synpunkt, har detta projekt icke upptagits till närmare prövning i denna utredning.

En annan vägförbindelse mellan Nordsverige och Nordnorge, som också tagits upp till diskussion i vissa sammanhang, är sträckningen (Karesuando—)Enontekiö—Kautokeino. Inte heller denna vägförbindelse kommer här

att närmare behandlas, då den del, som avser nybyggnad, helt faller inom Finland och Norge.

I det följande presenteras de förslag till mellanriksvägar från Norrbottens och Västerbottens län till Norge, som under senare år förts fram i diskussionen och som närmare kommer att behandlas i föreliggande utredning. De uppgifter, som därvid lämnas om kostnaderna för nybyggnad eller förbättring av väg, grundar sig som regel på överslagsberäkningar och är preliminära.

På norsk sida är kostnaderna beräknade efter norska vägväsendets normalstandard II b och III a med 6,0 respektive 3,5 körbana och erforderliga mötesplatser. På svensk sida har man som regel utgått från minimistandarden 6,0 m körbana och 8 tons axeltryck. Kostnadskalkyl avseende körbanebredd 3,5 m på vissa sträckor finns dock också. På svensk sida anges kostnaderna i svenska kronor och avser väg såväl med som utan beläggning. Kostnaderna på norsk sida anges i norska kronor och avser icke belagd väg.

Alt. 1. Arvidsjaur—Arjeplog—Sädvaluspen—Graddis—Rognan

För närvarande finns väg från Arvidsjaur över Arjeplog och Jäckvik till Sädvaluspen (154 km). Delen Arvidsjaur—Arjeplog utgör del av länsväg 371, vilken här är ca 5,5 m bred och i plan och profil har en relativt god standard. Vägen mellan Arjeplog och Sädvaluspen (väg 622) har en bredd av 3,5—4,0 m förutom på en del kortare sträckor, vilka utförts i samband med ombyggnad av broar eller trummor och som därvid givits en bredd av 6,0 m. Delen Arjeplog—Östansjö (16 km) är av relativt god standard beträffande plan och profil, medan däremot delen Östansjö—Ringsele har betydligt lägre standard, särskilt sträckan Jäckvik—Ringsele. Delen Ringsele—Sädvaluspen har ombyggt med 3,5 m vägbredd i samband med reglering av sjön Sädvaure och har därför relativt god standard. Å vissa av nu berörda vägdelar pågår för närvarande beredskapsarbeten, varjämte i gällande flerårsplan för byggande av ödebygdsvägar inom länet medel beräknats för ytterligare arbeten å desamma.

Arbetsplan för mellanriksvägen Sädvaluspen—Graddis upprättades redan år 1869 av distriktschefen J. F. Cornell. Ett nytt vägförslag upprättades år 1890 av distriktschefen G. Lindeqvist. Sedan 1899 års riksdag ställt medel till förfogande för ändamålet, beslutade Kungl. Maj:t samma år, att mellanriksvägen skulle utbyggas på statens bekostnad mot villkor bl. a., att de väghållningsskyldiga för framtiden skulle underhålla vägen. Projektet förföll dock genom att Arjeplogs kommun icke ansåg sig kunna svara för underhållet av vägen.

Ytterligare ett vägförslag utarbetades under åren 1939—42 av vägingenjör A. Wolff. Detta förslag upptog två alternativa sträckningar, den ena genom Sildutdalen (alt. 1 a) och den andra genom Merkenesdalen (alt. 1 b). Väg-längden Sädvaluspen—norska gränsen skulle bli 71 respektive 65 km.

Anslutning till det norska vägnätet nås genom en väg från riksgränsen

genom Junkerdalen till Storjord vid riksväg 50 — en sträcka på 25 km. Från Storjord är avståndet till Rognan och Bodø 36 respektive 133 km. För närvarande går en mindre väg från Storjord till Graddis, varifrån det är 5 km till riksgränsen. Den nedre delen, från Storjord till Solvågli (5,7 km), är under ombyggnad och i huvudsak färdigställd under år 1958. Den byggs med 3,5 m körbana och mötesplatser.

För att få till stånd en mellanriksväg erfordras på norsk sida utbyggnad av väg på sträckan Solvågli—riksgränsen (20 km). Kostnaden för detta vägbygge har av norrmännen beräknats uppgå till 7,0 mkr vid 3,5 m vägbredd och 9,5 mkr vid 6,0 m bredd.

I den kostnadskalkyl, som från svensk sida gjorts, ingår dels en upprustning av nuvarande väg 371 Julträsk (Arvidsjaur)—Arjeplog till 6,0 m bredd och väg 622 Arjeplog—Sädvaluspen till 3,5 respektive 6,0 m bredd och dels en nyanläggning av väg Sädvaluspen—riksgränsen till nyssnämnda alternativa vägbredder.

I. Ombyggnad av väg 371

Vägförvaltningen har icke ansett några omedelbara åtgärder nödvändiga å denna del i samband med byggande av en mellanriksväg. Vid ökad trafik erfordras emellertid för beläggning av vägen breddning och förstärkning på hela sträckan (77 km). Kostnaden för förbättringsarbetena kan beräknas komma att uppgå till ca 5,0 mkr. Därtill kommer kostnader för beläggning m. m., ca 4 mkr.

II. Ombyggnad av väg 622

Vägförvaltningen har bedömt följande arbeten erforderliga för upprustning av nuvarande väg 622 i samband med byggande av en mellanriksväg.

a) Vid 3,5 m vägbredd. Delen Arjeplog—Östansjö: ombyggnad av tre mindre broar till trummor, kostnad 0,1 mkr. Tillfarter jämte mindre justeringsarbeten, 0,2 mkr.

Delen Östansjö—Ringsele: total ombyggnad av sträckan Jäckvik—Ringsele, kostnad 1,5 mkr. Större justeringsarbeten å sträckan Östansjö—Jäckvik jämte ny bro över Ringseleforsen, 0,7 mkr.

Delen Ringsele—Sädvaluspen: inga särskilda arbeten.

Total kostnad: 2,5 mkr.

b) Vid 6,0 m vägbredd. Frånsett tidigare utförda omläggningar på kortare sträckor erfordras i stort total ombyggnad för återstående delar. Ombyggnaden kan dock tänkas ske i två etapper. Två tredjedelar behöver omedelbart ombyggas till en kostnad av ca 9 mkr, varav konstarbeten 0,4 mkr. Vid en bibehållen vägbredd av 3,5—4,0 m å återstående delar och med en mindre upprustning skulle ombyggnaden kunna anstå till ett senare skede. Dessa kostnader uppskattas till ca 1,5 mkr.

Total kostnad: ca 10,5 mkr.

III. Nyanläggning av väg Sädvaluspen—riksgränsen

Som tidigare nämnts är alternativa sträckningar undersökta genom dels Sildutdalen (alt. 1 a) och dels Merkenesdalen (alt. 1 b). Väglängderna är 71 respektive 65 km. Då en väg genom Sildutdalen synes medgiva bättre lutningsförhållanden och även torde vara att föredraga ur snöröjningssynpunkt, bedömer vägförvaltningen detta alternativ som det lämpligaste.

a) Vid 3,5 m vägbredd. Kostnaderna uppskattas enligt alt. 1 a till ca 9,5 mkr, varav för konstarbeten 0,8 mkr. Enligt alt. 1 b beräknas kostnaderna till ca 8,5 mkr, varav för konstarbeten 0,8 mkr.

b) Vid 6,0 m vägbredd. Enligt alt. 1 a uppskattas kostnaderna till ca 15,0 mkr, varav konstarbeten 1,3 mkr. Alt. 1 b har kostnadsberäknats till ca 14 mkr, varav för konstarbeten 1,2 mkr.

För hela vägföretaget erfordras sammanlagt enligt ovan vid 3,5 m vägbredd (utan beläggning):

för alt. 1 a: $2,5 + 9,5 = 12,0$ mkr,

för alt. 1 b: $2,5 + 8,5 = 11,0$ mkr.

Motsvarande kostnader för 6,0 m vägbredd (utan beläggning) blir:

för alt. 1 a: $5,0 + 10,5 + 15,0 = 31$ mkr (avrundat),

för alt. 1 b: $5,0 + 10,5 + 14,0 = 30$ mkr (avrundat).

Med beläggning ökas sistnämnda summor till 45 respektive 44 mkr.

Alt. 2. Storuman—Tärnaby—Umfors—Umbukta—Umskaret—Mo i Rana

Detta alternativ har samma sträckning som den nu existerande nordligaste mellanriksvägen, d. v. s. länsväg 361 och dess fortsättning, väg 722, på norsk sida. Avståndet Tärnaby—Mo i Rana är 120 km. Denna väg, som öppnades för mellanrikstrafik år 1939, följer en gammal kommunikationsled mellan Sverige och Norge. Så kan t. ex. nämnas, att redan år 1871 dåvarande distriktschefen R. Schougt ingav förslag till anläggning av fullständig och sammanhängande sommarväg från Stensele kyrka till riksgränsen vid Umbukta. Förslaget föranledde emellertid ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Däremot godkändes år 1881 ett förslag till vinterväg från Tärna kyrka till riksgränsen. I och med att år 1889 vintervägsförbindelse också mellan Tärna kyrka och Stensele kom till stånd, hade det första steget tagits till en mer eller mindre fast förbindelse mellan här berörda delar av Sverige och Norge.

Den nu befintliga landsvägen mellan Tärnaby och Mo i Rana har på sträckan Tärnaby—riksgränsen vid Umbukta en vägbredd av 3,5—4,0 m samt mötesplatser. På vintern hålls vägen öppen till Bredviken, 8 km från gränsen. Från Umbukta till Mo i Rana går en gammal väg med ca 2,5 m körbana. Speciellt över Umskaret, där vägen når en högsta höjd av ca 650 m ö. h., är snöförhållandena besvärliga, varför vägen såsom tidigare nämnts inte kan hållas öppen vintertid. Den är heller inte avsedd för motortrafik

på vintern utan närmast byggd som slädväg med sådant läge i terrängen, att snön skall samla sig på vägen och ligga kvar där så länge som möjligt.

Framställningar har under senare år gjorts med begäran, att denna väg genom förbättringsarbeten skulle byggas ut till helårsväg. Tekniskt sett torde det vara möjligt att bygga om den gamla sträckningen till en väg med goda stignings- och kurvförhållanden, som med hjälp av skärmar och snögallerier skulle kunna hållas öppen även på vintern.

Kostnaderna för ombyggnad av alternativ 2 har för delen riksgränsen vid Umbukta—Mo i Rana av norrmännen uppskattats till ca 4,4 mkr vid 3,5 m vägbredd och 8,0 mkr vid 6,0 m bredd.

Om länsväg 361 får karaktären av mellanriksväg erfordras på svensk sida en del ombyggnader och förstärkningar på delen Storuman—riksgränsen vid Umbukta. Vid förutsättande av en vägbredd av 6,0 m å sträckan Storuman—Hemavan (vägskälet väg 1118) och 3,5 m å återstående del (57 km), uppskattas ombyggnadskostnaderna av vägförvaltningen preliminärt till ca 30 mkr. Därest hela sträckan Storuman—riksgränsen (210 km) ges en körbanebredd av 6,0 m, beräknas kostnaderna (utan beläggning) till ca 36 mkr. Läggas därtill kostnaderna för beläggning, ca 12 mkr, erhålles en total kostnad av ca 48 mkr.

Alt. 3. Storuman—Tärnaby—Umfors—Umbukta—Dalselv—Mo i Rana

På svensk sida sammanfaller detta förslag med ovannämnda alt. 2. På norsk sida erfordras nyanläggning av väg från Umbukta västerut genom Dalselvas dalgång ned till orten Dalselv, som ligger vid riksväg 50, 11 km söder om Mo i Rana. Avståndet Dalselv—gränsen vid Umbukta är 35 km.

Genom att draga en väg rakt västerut från Umbukta skulle man komma ifrån den ur snösynpunkt besvärliga fjällövergången vid Umskaret och de stora nivåskillnaderna vid Illgrubli.

Från riksväg 50 till Fagermoen, ca 4 km, finns en smal bygdeväg längs älven. En ny väg skulle här följa denna sträckning. Från Fagermoen skulle den nya vägen ligga växelvis på båda sidor om Dalselva fram till Lille Akersvatn. Terrängen består i huvudsak av småkuperad fjällterräng med enstaka fjällpartier. Ca 1,5 km längs Lille Akersvatn utgöres av ren fjällterräng liksom ca 2 km fram till Store Akersvatn. Vid de planerade vattenkraftsutbyggnaderna kommer Akersvatn att regleras och höjas 8—15 m över nuvarande vattenståndsnivå. Detta medför att vägen måste läggas ganska högt i terrängen. Från östra ändan av Akersvatn och fram till Umbukta skulle vägen i stort sett komma att ligga i skogsterräng.

Kostnaderna för nybyggnad av väg Umbukta—Dalselv har enligt norska beräkningar uppskattats till 4,3 mkr vid 3,5 m vägbredd och 9,8 mkr vid 6,0 m. Beträffande kostnaderna på svensk sida, hänvisas till vad ovan under alt. 2 angivits, då ju alt. 3 här är identiskt med detta.

*Alt. 4. Storuman—Tärnaby—Hemavan—Tängvattnet—Røssvassbukt—
Finneidfjord—Mo i Rana*

På svensk sida går för närvarande från länsväg 361 vid Hemavan (22 km norr om Tärnaby) väg nr 1118 över Tängvattnet till Rönäs. Denna byggdes som ödebygdsväg och blev färdig år 1936. Sträckan Hemavan—Rönäs är 18 km, och avståndet från Rönäs till riksgränsen är 5 km.

Tängvattendalen erbjuder ett öppet pass, som från Tängvattnet i Sverige sträcker sig till Røssvatn i Norge. Högsta punkten ligger på samma höjd som Överuman, 520 m ö. h. Den nuvarande vägen från Hemavan till Rönäs ligger på sin högsta punkt vid Tängvattnet ungefär på samma höjd som den högsta punkten i passet. Vägen torde i hela sin sträckning kunna läggas i björkskogsbandet.

På norsk sida finns väg från Røssvassbukt över Bleikvassli till Korgen där anslutning till riksväg 50 nås. Avståndet Røssvassbukt—Korgen och Korgen—Finneidfjord vid norska kusten är 42 respektive 15 km. På grund av igångsatta gruvarbeten i Bleikvassli och kraftverksarbeten kring Røssvatn pågår vägförbättringar och nyanläggningar i detta område. Vägen Bleikvassli—Finneidfjord har god bärighet, beroende på att den är avsedd för malmtransporter. Från Røssvassbukt till riksgränsen är avståndet 27 km.

Kostnaderna för nybyggnad av väg Røssvassbukt—riksgränsen har av norrmännen uppskattats till 3,5 mkr vid 3,5 m vägbredd och 7,0 mkr vid 6,0 m.

På svensk sida erfordras, som tidigare nämnts under alt. 2 och 3, förstärkningsarbeten å väg 361 från Storuman. Om man beräknar kostnaderna efter en vägbredd av 6,0 m å delen Storuman—Rönäs-vägskälet (153 km) och 3,5 m å återstående del till riksgränsen (26 km), kan dessa preliminärt uppskattas till ca 26 mkr. För en vägbredd av 6,0 m å hela sträckan Storuman—riksgränsen vid Rönäs (179 km) kan kostnaderna (utan beläggning) beräknas till ca 30 mkr. Kostnaderna för beläggning beräknas till ca 11 mkr. Totalkostnaden blir alltså ca 41 mkr.

*Alt. 5. Storuman—Tärnaby—Västansjö—Joesjö—Krutvatn—
Hattfjelldal—Mosjøen*

Liksom alt. 2 bygger detta förslag på en utbyggnad av en redan befintlig väg till helårsväg. Från Västansjö till länsväg 361 är avståndet utefter väg nr 1116 till riksgränsen 31 km. Därifrån till Hattfjelldal (en sträcka på 30 km) finns en väg med 3—3,5 m bredd. Den har tidigare ej varit öppen för trafik vintertid. Numera har emellertid snögallerier och snöskärmar byggts och vägdelen på försök plogats (vintern 1957/58). Från Hattfjelldal till Trofors vid riksväg 50 är avståndet 34 km. Närmaste hamn är Mosjøen vid riksväg 50. Avståndet från riksgränsen till Mosjøen är 117 km.

Mellan Hattfjelldal och riksgränsen erfordras en del förbättringsarbeten, och vägen måste här delvis läggas om. Utbyggnadskostnaderna har för dessa arbeten på norsk sida beräknats uppgå till 3,3 mkr vid 3,5 m vägbredd och 8,0 mkr vid 6,0 m.

Kostnaderna på svensk sida har med 6,0 m körbanebredd å sträckan Storuman—Västansjö (141 km) och med 3,5 m vägbredd å den återstående delen till riksgränsen vid Krutvatn (31 km) preliminärt beräknats till ca 25 mkr. Om hela sträckan Storuman—Västansjö—riksgränsen vid Krutvatn (172 km) får en körbanebredd av 6,0 m, kan kostnaderna (utan beläggning) här för uppskattas till ca 29 mkr. Inklusive beläggning (ca 11 mkr) blir kostnaderna ca 40 mkr.

Alt. 6. Vilhelmina—Dikanäs—Fättjaur—Skalmodal—Hattfjelldal—Mosjøen

Till Fättjaur, 153 km från Vilhelmina, finns för närvarande allmän väg, nr 1088. Anslag har beviljats för byggande av enskild utfartsväg i kommunens regi från Fättjaur till Tärna kommungräns vid Boitiken vid Vapstensälven med bro över denna älv. Denna väg har grovbrutits till Vapstensälven och grusats fram till Gielas.

Den planerade mellanriksvägen skulle följa denna enskilda vägs huvudsträckning till Boitiken och sedan fortsätta västerut till riksgränsen vid Skalmodal. Hela sträckan Fättjaur—Skalmodal är 44 km.

Skalmodals by ligger på en höjd av 358 m. ö. h. Vägen från Fättjaur skulle utefter hela sin sträckning komma att ligga nedanför trädgränsen.

På norsk sida finns en mindre väg från Hattfjelldal till Sandåring vid Unkervatn (22 km). Helt ny väg skulle behöva anläggas mellan Unkervatn och Skalmodal, d. v. s. en sträcka av 19 km.

Utbyggnadskostnaderna för alternativ 6 beräknas på norsk sida uppgå till 3,0 mkr vid 3,5 m vägbredd och 7,5 mkr vid 6,0 m.

Väg 1088 behöver förstärkas på vissa delar, om en mellanriksväg över Skalmodal kommer till stånd. För förbättring av delen Vojmån—Dikanäs—Fättjaur (117 km) har kostnaderna uppskattats till ca 7,5 mkr. För förbättring av den nuvarande enskilda vägen Fättjaur—Gielas—Boitiken har kostnaderna, med 3,5 m körbana, beräknats uppgå till ca 1 mkr. Nyanläggning av sträckan Boitiken—Skalmodal (3,5 m vägbredd) beräknas draga en kostnad av ca 2,5 mkr. Totalt kan alltså utbyggnadskostnaderna vid 3,5 m vägbredd för alternativ 6 på svensk sida preliminärt beräknas uppgå till ca 11 mkr. Kostnaderna för vägförbindelsens utbyggnad till en vägbredd av 6,0 m kan uppskattningsvis anges till ca 17 mkr utan beläggning och till ca 27 mkr med beläggning.

Sammanställning av längduppgifter

Alternativ	totalt	Avstånd i km		
		därav ny väg		
		totalt	i Sverige	i Norge
1 a. Arvidsjaur—Graddis—Rognan	287	91	71	20
1 b. » — » — »	281	85	65	20
2. Storuman—Tärnaby—Umbukta— Mo i Rana	250	—	—	—
3. Storuman—Tärnaby—Umbukta— Dalselv—Mo i Rana	256	35	—	35
4. Storuman—Tärnaby—Tängvattnet— Røssvatn—Finneidfjord—Mo i Rana	286	32	5	27
5. Storuman—Tärnaby—Joesjö— Krutvatn—Mosjøen	299	—	—	—
6. Vilhelmina—Dikanäs—Fättjaur— Mosjøen	312	63	44	19

Sammanställning av kostnadsuppgifter

(Kostnaderna är preliminära och grundar sig på överslagsberäkningar. Kostnaderna på norsk sida anges i norska kronor (mkr.).)

Alt.	På norsk sida			På svensk sida			
	vägbredd (utan beläggning)		3,5 m vägbredd (utan beläggning)	6,0 m vägbredd			
	3,5 m	6,0 m		utan beläggning		med beläggning	
				totalt	i en första etapp	totalt	i en första etapp
1 a	7,0	9,5	12	31	22	45	30
1 b	7,0	9,5	11	30	22	44	30
2	4,4	8,0	30 ¹	36	10	48	13
3	4,3	9,8	30 ¹	36	10	48	13
4	3,5	7,0	26 ¹	30	6	41	8
5	3,3	8,0	25 ²	29	7	40	9
6	3,0	7,5	11	17	15	27	20

De kostnader, som i tabellen anges vid 3,5 m vägbredd för alt. 2—5, avser, såsom framgår av anmärkningarna, denna lägre standard endast på de sista delarna fram till gränsen. Därav följer att differensen mellan 3,5 och 6,0 m väg är liten vid dessa alternativ.

Av visst intresse torde vara de belopp, som i en första etapp måste investeras för att i de olika alternativen åstadkomma en under hela året om möjligt framkomlig förbindelse. Ett överslag av dessa kostnader har gjorts, och resultatet har införts i tabellen. Det bör emellertid framhållas, att dessa kostnader kan vara missvisande, då redan vid en relativt obetydlig ökning av trafiken ytterligare investeringar måste ske för att öka vägens bärighet.

¹ Kostnaderna är beräknade efter standarden 3,5 m på sträckan riksgränsen—vägskälet till väg 1118. I övrigt 6,0 m körbanebredd.

² Kostnaderna är beräknade efter standarden 3,5 m på sträckan riksgränsen—Västansjö. I övrigt 6,0 m körbanebredd.

Vilket vägalternativ synes fördelaktigast med hänsyn till näringslivets transporter och befolkningens resor? En transportekonomisk och investeringsmässig bedömning

Att förutsäga den nytta, som en förbättring av vägsystemet medför, ställer sig oftast svårt. I kap. 2 i den ekonomisk-geografiska utredningen har poängterats, att i begreppet »nytta» ligger en mängd omätbara faktorer av social och kulturell art, vilka i och för sig kan utgöra starka motiv för en väginvestering. Föreliggande utredning har närmast varit inriktad på att söka bedöma den »ekonomiska nyttan» av förbättrade vägförbindelser med Norge från Norrbottens och Västerbottens län. Undersökningen har varit avsedd att ur ekonomisk-geografisk synpunkt behandla de aktuella vägfrågorna, d. v. s. belysa de befolkningsmässiga och näringsekonomiska förhållandena inom berörda delar av landet samt därvid söka bedöma, vilka eventuella vinster och utvecklingsmöjligheter i olika avseenden en förbättring av vägförbindelserna med Norge kan ge befolkning och näringsliv.

I kap. 12 i den ekonomisk-geografiska utredningen har behandlats, vilka förändringar eventuellt nya mellanriksvägar synes medföra för befolkning och näringsliv. Sammanfattningsvis kan följande anföras om den turordning, i vilken de diskuterade vägförslagen skulle komma, om hänsyn togs till fördelarna i olika avseenden.

Befolkningsunderlaget

Befolkningsunderlaget på svensk sida vid de olika vägalternativen har behandlats i kap. 7 i utredningen. Beräkningar har gjorts över hur stor folkmängd som inom olika kilometeravstånd från respektive norska huvudorter direkt kan sägas betjänas av de olika vägförslagen. Länsväg 361 och dess fortsättning på norsk sida synes utifrån denna utgångspunkt utgöra den lämpligaste sträckningen av en mellanriksväg. Inom ett avstånd av 300 km från Mo i Rana finns totalt en folkmängd på ca 19 000 å 20 000 personer. Befolkningsunderlaget för Graddis-vägen (alt. 1) och Skalmodals-vägen (alt. 6) uppgår till ca 13 000 å 14 000 personer. Alt. 4 och 5 får det lägsta befolkningsunderlaget, ca 11 000 personer. Det bör framhållas att alt. 2 och 3 får det högsta befolkningsunderlaget, även då avståndsgränsen sätts lägre än 300 km.

Befolkningsunderlaget på norsk sida är av sådan storlek, att även här alt. 2 och 3 kommer i främsta rummet. Inom ett avstånd av 150 km från riksgränsen fanns år 1950 ett befolkningsunderlag på ca 29 000 å 30 000 personer. För alt. 1 (Graddis-vägen) var befolkningsunderlaget ca 27 000 personer. I denna siffra ingår även folkmängden i Mo med förorter. Då vägen över Saltfjellet är spärrad av snö en stor del av året, kan det diskuteras, om det inte finns skäl att utesluta Mo med förorter i siffran för alt. 1. Alt. 4 hade år 1950 ett befolkningsunderlag på ca 25 000 personer och alt. 5 och 6 ca 12 000 personer. Efter nämnda år hade vissa förändringar skett i befolk-

ningsfördelningen. Sammanfattningsvis kan sägas, att genom befolkningsutvecklingen sedan år 1950 inom berörda områden i Norge alt. 2 och 3 stärkts i förhållande till de övriga vägförslagen.

Skogstransporterna

De diskuterade vägförslagens nyttoverkan för skogsnäringen har ingående diskuterats i kap. 8. De kvantitativa uppgifter, som lämnas om skogsmarksarealens omfattning samt uttagbara kvantiteter inom de olika båtadsområdena, måste givetvis tolkas med stor försiktighet. Av naturliga skäl måste de mer eller mindre få karaktären av överslagsberäkningar, som dock ger vissa begrepp om storleksordningen av de faktorer man undersöker. Även om vissa svårigheter uppstår vid uppskattningen av kvantiteterna uttagbart virke inom respektive vägförslags båtadsområden, kan man dock med tillräcklig noggrannhet bestämma läget av transportkostnadsgränserna mellan å ena sidan de områden, som får billigare transporter till svensk avsättnings- eller exportort, och å andra sidan de områden, som ligger bäst till för transporter till Norge. Det är därför angeläget att här understryka nödvändigheten av att de angivna kvantiteterna inte bör betraktas som isolerade tal utan måste sättas i samband med transportkostnadsgränsernas lägen i de olika kalkylerna.

Vad gäller kalkylerna för rundvirket kan sammanfattningsvis följande sägas. Möjligheterna till billig flottning av barrvirket reducerar båtadsområdenas omfattning i hög grad. Av de i kap. 8 redovisade beräkningarna framgår, att alt. 2—5 får ungefär lika stora båtadsområden. Skillnaderna synes inte vara av den storleksordningen, att de kan sägas vara av någon större praktisk betydelse. I jämförelse med dessa alternativ synes den diskuterade Graddis-vägen (alt. 1) och Skalmodals-vägen (alt. 6) få båtadsområden av betydligt mindre omfattning.

De beräkningar, som utförts beträffande möjligheterna till transporter av sågade trävaror till Norge, torde vara av större intresse än rundvirkeskalkylerna. Som framgår av sammanfattningen i avsnitt 8: 362 synes samtliga vägalternativ, som utgår från Västerbottens län, få ett avsevärt större båtadsområde än Graddis-vägen från Norrbottens län. Enligt de redovisade beräkningarna torde skogsmarksarealen inom båtadsområdet (avseende sågade trävaror) för alt. 2 uppgå till ca 150 000 ha. Av i stort sett samma storlek är båtadsområdet för alt. 3. Alt. 4—6 torde få en båtadsareal av ca 125 000 ha. Den maximala båtadsarealen för den diskuterade Graddis-vägen är av betydligt mindre omfattning, ca 40 000 ha.

Den möjliga årliga avverkningen torde vid alt. 2 och 3 uppgå till ca 300 000 m³ sk, vid alt. 4—6 till ca 270 000 m³ sk och vid alt. 1 till ca 50 000 m³ sk. De angivna talen avser barrvirket och lövvirket sammantaget. Då barrvirket i detta sammanhang synes vara det värdefullaste virket och i första hand kan bli föremål för avsättning västerut, bör alltså de angivna kvantiteterna reduceras något, för att man skall kunna få en mer realistisk

bild av hur stora kvantiteter, som kan exporteras via respektive vägalternativ. Det bör i detta sammanhang observeras, att ju längre västerut man kommer inom respektive vägars båtnadsområden, desto större är björkskogens relativa andel av skogsmarksarealen.

Transitotrafiken

Mellanriksvägarnas betydelse som transportleder för transitotrafik över norska hamnar har diskuterats i kap. 12. Att här göra en prioritetsbedömning de olika vägförslagen emellan utifrån denna utgångspunkt, synes mycket vanskligt. En viktig faktor i detta sammanhang kan dock hamnförhållandena på norsk sida utgöra. Bodø, Mo i Rana och Mosjøen synes i stort sett ha lika goda förutsättningar som export- eller importhamnar för varor i transitotrafik till eller från Sverige, kanske dock med någon övervikt för Bodø och Mo. Hamnen i Rognan har däremot mindre kapacitet. Saltstraumen sätter här en gräns för hur stora båtar som kan gå in i fjorden. Både Graddis-vägen och vägförslagen från Västerbottens län ger alltså möjligheter att från svensk sida komma till isfri hamn i Norge med tillfredsställande kapacitet.

Beträffande avstånden från några större svenska orter till respektive norska hamnar hänvisas till de sammanställningar, som gjorts i kap. 5 i den ekonomisk-geografiska utredningen.

Utbyggnadskostnaderna

Av de ovan lämnade kostnadsuppgifterna framgår att alt. 2 och 3 (som på svensk sida är identiska) totalt sett medför de högsta utbyggnadskostnaderna. För en vägbredd av 6,0 m har utbyggnadskostnaderna (utan beläggning) å sträckan Storuman—riksgränsen vid Umbukta överslagsmässigt beräknats till ca 36 mkr. En utbyggnad av alt. 4 och 5, som vad sträckningen beträffar till största delen sammanfaller med alt. 2 och 3, kostar på grund av kortare väglängd något mindre, nämligen ca 30 mkr. Graddis-vägens utbyggnad har uppskattats draga en kostnad av ca 30 mkr., ävenledes räknat utan beläggning. Lägsta utbyggnadskostnaden redovisas för vägalternativ 6 med ca 17 mkr (sträckan Vojmån—riksgränsen vid Skalmodal).

Utfallet av kostnadsberäkningarna beror givetvis till stor del på hur lång sträcka av den befintliga vägen som det kan anses nödvändigt att rusta upp och förstärka.

Den relativt sett låga utbyggnadskostnaden för Skalmodals-vägen kan till största delen förklaras sålunda. Den angivna kostnaden avser här arbeten å väg 1088 från Vojmån. Om alt. 6 skulle få karaktären av mellanriksväg och kunna fungera som sådan, erfordras betydande ombyggnads- och förstärkningsarbeten på anslutande vägar, vilka för närvarande har låg standard, och därmed skulle de totala kostnaderna stiga avsevärt. Därtill kommer, som förut nämnts, att Skalmodals-vägen ur befolkningssynpunkt utgör ett mindre lämpligt alternativ.

Bl. a. på grund av anförda förhållanden framgår, att en rättvisande jämförelse mellan de olika alternativens utbyggnadskostnader är svår att åstadkomma. Mycket beror på i hur hög grad de till mellanriksvägarna anslutande vägförbindelserna erfordrar upprustning. Under sådana omständigheter synes beräkningarna rörande de kostnader, som man i en första etapp måste lägga ned för att få till stånd en vägförbindelse till Norge av någorlunda god standard, vara av stort intresse.

Som framgår av kostnadssammanställningen medför alt. 2—5, d. v. s. de vägförslag, som har länsväg 361 som »huvudväg», de lägsta kostnaderna under en första utbyggnadsetapp. Huvuddelen av sträckan Tärnaby—riksgränsen erfordrar här omedelbar ombyggnad, bl. a. med hänsyn till bärighetsstandard. Kostnadsskillnaden mellan å ena sidan alt. 2 och 3 och å andra sidan alt. 4 och 5 betingas av de olika väglängderna. Att alt. 1 och 6 medför betydligt högre kostnader i en första etapp än de övriga vägförslagen, sammanhänger ju med att det här måste bli fråga om nybyggnad av väg avsevärda sträckor (för Graddis-vägen 65 eller 71 km och för Skalmodals-vägen 44 km), för att man överhuvudtaget skall få till stånd en vägförbindelse.

I flerårsplanerna för byggande av länsvägar åren 1958—1962 finns bl. a. upptagna förbättringsarbeten på länsväg 361 å sträckan Tärnaby—Umfors till en kostnad av 2 mkr. Näst riksväg 13 satsar man i Västerbottens län främst på en upprustning av länsväg 361. Av kap. 8 i den ekonomisk-geografiska utredningen framgår, att bl. a. de planerade reglerings- och kraftstationsföretagen i övre Umeälven erfordrar betydande förstärkningsarbeten på denna väg. Genom överdämningar m. m. blir det fråga om nyanläggning på flera sträckor. Det måste anses angeläget, att den planerade och erforderliga upprustningen av länsväg 361 uppmärksammas vid diskussionerna om möjligheterna att skapa en mellanriksväg av god standard. Oberoende av om denna väg får karaktären av mellanriksväg eller ej, kommer alltså här enligt planerna att ske en etappvis utbyggnad av vägen till god bärighet och standard.

Sammanfattning

Vid behandlingen av vägplanen i årets statsverksproposition har bl. a. framhållits, att det för närvarande gäller att framför allt koncentrera våra krafter på en upprustning av de sektorer av vägarna, där eftersläpningen av vägarnas standard är mest besvärande. Våra relativt begränsade investeringsresurser bör därvid främst sättas in på väg- och gatunätet kring och i tätorterna, där biltrafiken av markerad nyttokaraktär utsätts för svåra stockningar. Det är vidare angeläget att söka tillgodose de kommersiella vägtrafikbehov, som nu och framdeles måste lita till biltransport. En upprustning av de delar av vägnätet, som vår produktion har starkt behov av, träder därvid i förgrunden.

Med bl. a. dessa utgångspunkter för bedömningen av föreliggande eko-

nomisk-geografiska utredning rörande vägförbindelser mellan de nordligare delarna av Sverige och Norge är det icke möjligt att i dagens läge tillräckligt motivera de investeringar, som krävs för att genomföra något av de diskuterade förslagen.

Ser man däremot frågan på längre sikt, så kan förutom vissa i utredningen anförda skäl även åberopas skäl av social och kulturell art, betydelsen av vägförbindelser för att bryta dessa trakters isolering och skapa förutsättningar för ökad turisttrafik m. m., som tillsammans utgör motiv för utbyggnad successivt av en vägförbindelse från Västerbottens län och en vägförbindelse från Norrbottens län till Norge.

Utredningen visar, att förbindelsen i Västerbottens län medför de största fördelarna ur befolkningsmässig och näringsekonomisk synpunkt. Icke enbart en bedömning av fördelarna i olika avseenden för befolkning och näringsliv utan även de för vägväsendet allmänna investeringsmässiga förutsättningarna synes tala för att en utbyggnad av denna förbindelse (länsväg 361) i första hand kommer till stånd. Därvid bör beaktas, att de delar av länsväg 361, som ligger söder om Storuman ned mot Umeå, ur trafiksynpunkt är avgjort viktigare än den här diskuterade Norge-förbindelsen från Storuman till Umbukta. Kostnaden för en upprustning av sträckan Umeå—Storuman är av storleksordningen 40 mkr, varav endast ca 14 mkr beräknas kunna genomföras i gällande flerårsplan för åren 1958—62. Härtill kommer ett medelsbehov av ca 35 mkr för en framtida omläggning av väg 361 i ny sträckning mellan Umeå och Vilan.

I princip samma resonemang gäller i fråga om de diskuterade vägförbindelserna i Norrbottens län. Innan ny väg bygges från Sädvaluspen till Graddis bör, förutom de i utredningen redovisade väginvesteringarna mellan Sädvaluspen och Arvidsjaur, även beaktas de avsevärda investeringar, som erfordras för att upprusta vägnätet söder om Arvidsjaur, bl. a. länsvägarna 371 och 373.

Styrelsen vill i detta sammanhang även erinra om den för trafik nyligen öppnade mellanriksvägen i Jämtlands län mellan Storlien och Enafors. För upprustning och istandsättande av denna vägs fortsättning från Enafors förbi Östersund till Sundsvall kommer i de närmaste flerårsplanerna att behöva investeras ca 30 mkr i Jämtlands län och ca 50 mkr i Västernorrlands län.

Av det anförda torde framgå, att redan på det befintliga vägnätet i samband med mellanriksvägarna under de närmaste åren erfordras investeringar av betydande omfattning.

Med hänsyn härtill och under beaktande jämväl av vad i det föregående nämnts rörande de i statsverkspropositionen gjorda uttalandena angående riktlinjerna för den fortsatta vägupprustningen saknas enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning bärande motiv för särskilt anslag till utbyggnad av de i utredningen diskuterade mellanriksvägarna. Styrelsen anser därför att frågan om deras realiserande bör lösas i den för vägbygg-

nadsärenden stadgade ordningen, d. v. s. i flerårsplanerna, samt inom ramen för de resurser, som kan komma att ställas till vägväsendets förfogande.

Den av den särskilde utredningsmannen framlagda redovisningen av befolknings- och övrigt trafikunderlag i berörda delar av landet har som bilaga 1 fogats till denna skrivelse [*se Bihang 1*]. Som bilaga 2 ingår ett gemensamt yttrande av representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Statens vegvesen angående de av respektive länders utredningar behandlade vägfrågorna [*se Bihang 2*].

I detta ärendes slutliga handläggning har, förutom undertecknade, deltagit överdirektören Hall och överingenjören Klingberg samt byråchefen Jägerbäck. Dessutom har som näringsgeografisk expert deltagit docenten S. Godlund.

Stockholm den 30 april 1959

Gust. Vahlberg

Harald Ekström

S.-O. Runesten

BIHANG 1

Mellanriksvägar till Norge från Norrbottens och Västerbottens län

(*Ekonomisk-geografisk utredning verkställd åren 1957—58
av fil. kand. Lars Kritz*)

I n n e h å l l

Kap. 1. Utredningsuppdraget	415
Kap. 2. Utredningens syftemål och uppläggning	415
Kap. 3. Nuvarande vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge	417
Kap. 4. Diskuterade vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge	418
Kap. 5. Befolknings- och näringslivsförhållanden i och kring vägarnas norska ändpunkter	418
Kap. 6. Områdesavgränsning	418
Kap. 7. Befolkningen	420
7: 1. Befolkningens fördelning	420
7: 2. Folkmängdsutvecklingen åren 1950—56, en översikt	427
7: 3. Befolkningsrörelsen åren 1947—56	429

Kap. 8. Näringslivet och dess transporter	433
8: 1. Näringslivets allmänna drag	433
8: 2. Jordbruket	437
8: 3. Skogsbruket	440
8: 4. Malmfyndigheter och malmbrytning	480
8: 5. Industri och hantverk	483
8: 6. Vattenkraftsutbyggnaderna	489
8: 7. Turismen	495
Kap. 9. Handeln mellan Sverige och Norge	500
9: 1. Totala handeln	500
9: 2. Varutrafiken mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge	501
Kap. 10. Trafikens färdvägar och sammansättning på de nuvarande mellanriksvägarna	502
10: 1. Trafikundersökningen sommaren 1957	503
10: 2. Trafikundersökningen hösten 1957	517
10: 3. Trafikuppgifter från tullstationerna	520
Kap. 11. Motorfordonsutvecklingen i Västerbottens och Norrbottens län	522
11: 1. Den hittillsvarande utvecklingen	522
11: 2. Den framtida utvecklingen	525
Kap. 12. Förändringar för befolkning och näringsliv vid tillkomsten av en ny mellanriksväg. Sammanfattning av utredningen	528
12: 1. Nya vägar — lokala vägproblem löses	528
12: 2. Nya avståndsrelationer — hur påverkas transportkostnaderna?	530
12: 3. Medför en ny mellanriksväg några förändringar med avseende på de faktorer, som påverkar industrins lokalisering?	534
12: 4. Transitotrafiken	536
12: 5. Hur påverkas turismen av de nya vägarna?	537
12: 6. Vilket vägalternativ synes fördelaktigast med hänsyn till näringslivets transporter och befolkningens resor?	538

Kap. 1. Utredningsuppdraget

Se väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förestående skrivelse

Kap. 2. Utredningens syftemål och upplägning

När man beräknar den nytta, som en förbättring av vägsystemet ger, utgår man i allmänhet från »vägfararens vinster och förluster», varvid man tar hänsyn till sådana faktorer som minskade transportkostnader, tidsvinster och ökad säkerhet samt därtill också ökningen eller minskningen av underhållskostnaderna. Den »ekonomiska nytta», man på så sätt kalkylerar fram, sätts i relation till kostnaderna och kan bilda underlaget för en bedömning av väginvesteringens räntabilitet.

Det torde vara fullt klart, att det ej alltid är möjligt att få en mångsidig bild av nyttan och lönsamheten av ett vägbygge enbart genom att beräkna vinsten för trafikanterna. I begreppet »nytta» ligger också en mängd omätbara faktorer av social och kulturell art, som ibland kan utgöra starka mo-

tiv för en väginvestering. Man kan därtill kanske också lägga finansiella aspekter på problemet om en väginvesteringens lönsamhet och t. ex. i stället för förhållandet kostnad/nytta för trafikanterna sätta förhållandet kostnad/nytta för samhället i sin helhet.

Föreliggande utredning har att ta ställning till ett antal förslag till ny eller förbättrad sträckning av mellanriksväg mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge och därvid undersöka, vilket alternativ som utgör den lämpligaste sträckningen och medför den »största nyttan». Det vore naturligtvis önskvärt, att i detta sammanhang alla de tidigare nämnda aspekterna kunde läggas på problemet. Den här presenterade undersökningen är emellertid avsedd att ur ekonomisk-geografisk synpunkt behandla de aktuella vägfrågorna, d. v. s. belysa de befolkningsmässiga och näringsekonomiska förhållandena inom de berörda delarna av landet samt därvid särskilt penetrera frågan om vilka eventuella vinster och utvecklingsmöjligheter i olika avseenden förbättrade vägförbindelser med Norge kan ge befolkning och näringsliv.

Det blir här i stor utsträckning fråga om en framtidsbedömning, i vilken många obekanta faktorer måste anses ingå. Vad man har att utgå ifrån är de faktiska förhållandena beträffande befolkningens och näringslivets hittillsvarande utveckling samt dess struktur och lokalisering i dagens läge. Mot bakgrunden av den bild, man då får, kan man sedan söka belysa, vilken effekt förändrade kommunikations- och transportförhållanden medför i respektive alternativ. Därefter kan en bedömning ske, huruvida de nya vägförbindelserna måste anses erforderliga och motiverade ur kostnadssynpunkt och vilket vägalternativ som därvid bör ges prioritet.

Denna undersökning är i princip upplagd efter ovannämnda huvudlinjer. I kap. 3 lämnas först en översikt över de nuvarande vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge samt i kap. 4 en redogörelse för de alternativa vägförslag, som denna utredning har att utgå ifrån och ta ställning till. I anslutning härtill ges i kap. 5¹ en summarisk redogörelse för befolknings- och näringslivsförhållandena i och kring vägarnas norska ändpunkter. Då en utredning av motsvarande karaktär som denna även göres på norsk sida, hänvisas för mer detaljerade uppgifter till den norska utredningen [*se Bilaga 2*].

En grundläggande fråga får denna anses vara: hur ser den aktuella befolkningsfördelningen ut inom berörda områden, d. v. s. var bor människorna och hur stor folkmängd får nytta av respektive vägförslag? I kap. 7 om befolkningen behandlas den frågan, och där ges en bild av nuläget mot bakgrunden av de senaste årens demografiska utveckling.

I kap. 8 ges först en kort översikt över befolkningens yrkessammansättning och utvecklingen av huvudförvärvskällornas inbördes relativa betydelse, där huvudvikten är lagd vid sysselsättningsförhållandena inom näringslivets olika sektorer. Huvuddelen av kap. 8, som har rubriken »näringslivet och dess transporter» ger en bild av näringslivet av i dag, och där behandlas

¹ Här ej tryckt.

t. ex. jordbruket, skogsbruket och industrin och dess faktiska och förväntade transportbehov. Särskild vikt har därvid lagts vid frågan om de diskuterade vägarnas betydelse ur skoglig synpunkt.

Med hänsyn till vattenkraftsutbyggnadernas betydelse ägnas ett speciellt avsnitt åt dessa. Även turismen behandlas som en särskild del av näringslivet.

Sveriges handel med Norge har det ansetts angeläget att ge en översikt över, och i kap. 9 ges en sammanställning över denna, varvid varutrafiken över gränsen i Västerbottens län utförligt behandlas.

Speciellt för denna utredning har under sommaren och hösten 1957 omfattande undersökningar gjorts om trafikens färdvägar och sammansättning på de befintliga mellanriksvägarna från Västerbottens län. En redogörelse för dessa undersökningar lämnas i kap. 10, och där redovisas också trafikuppgifter från tullstationerna.

En översikt över bilbeståndets utveckling inom Västerbottens och Norrbottens län lämnas i kap. 11, och vissa bedömningar göres också rörande det framtida antalet motorfordon.

Inom den ram, som ovan skisserats, får man en översiktlig bild av befolknings- och näringslivsförhållandena av i dag mot bakgrunden av den tidigare utvecklingen. Vilka grundläggande förändringar kan nu tänkas ske i och med tillkomsten av förbättrade vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge?

I första hand medför förändringarna nya tids- och avståndsrelationer. Detta kan påverka näringslivet genom att transportkostnaderna förändras, vilket i sin tur kan medföra, att relationerna mellan de faktorer, som inverkat på näringslivets nuvarande lokalisering, undergår förändringar.

Vad betyder detta för näringslivets framtida struktur? Hur påverkas t. ex. skogsbruket och skogsindustrin därav? Vad innebär det ändrade transportläget för industrins övriga grenar? Vilken betydelse har de olika vägförslagen för turismen? Kan en omfattande transitohandel över norsk hamn komma till stånd?

Allt detta är exempel på viktigare frågeställningar, som med ledning av vad som tidigare konstaterats beträffande näringslivet och dess transportbehov utredningens senare del (kap. 12) skall försöka ge ett sammanfattande svar på. Där jämföres sedan de olika vägförslagen utifrån ovannämnda utgångspunkter, och avsikten är att söka bedöma, vilket vägalternativ som i olika avseenden medför de största fördelarna för befolkning och näringsliv. Tillsammans med den motsvarande norska utredningen torde de här framlagda resultaten kunna ge vissa hållpunkter vid värderingen av vägprojektens berättigande ur ekonomisk synpunkt.

Kap. 3. Nuvarande vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge

Se väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förestående skrivelse.

Kap. 4. Diskuterade vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge

Se väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förestående skrivelse.

Kap. 5. Befolknings- och näringslivsförhållanden i och kring vägarnas norska ändpunkter [se Bilaga 2]

Kap. 6. Områdesavgränsning

Avgränsningen av »områden», regioner, omland etc. sker med utgångspunkt från vissa kriterier. Ändamålet med avgränsningen får bestämma efter vilka principer den skall ske och vilka kriterier som skall ligga till grund. Man kan tala dels om »homogena» områden, d. v. s. sådana som är lika med avseende på ett eller flera kännetecken, dels om »funktionella» områden, och därmed menas sådana, där de enskilda delarna är inbördes beroende av varandra och sammanknutna på ett eller annat sätt. Exempel på den förstnämnda gruppen är Sveriges indelning i jordbruksområden och på den sistnämnda de s. k. handelsomlanden.¹

I detta sammanhang gäller att avgränsa ett område, för vilket förbättrade vägförbindelser mellan Sverige och Norge kan tänkas få betydelse, och så knyta an en beskrivning, kartläggning och analys av näringsliv och befolkningsförhållanden till detta. I princip är det alltså fråga om en avgränsning ur »funktionell» synpunkt med vägen som den primära utgångspunkten. Att i praktiken göra en sådan fullt genomförd avgränsning torde emellertid bli förenat med mycket omfattande undersökningar rörande »vägomland», »trafikområden» etc. En sådan områdesindelning, som baserar sig på de faktiska förhållandena i ett nuläge, kan heller inte utan modifikationer anses relevant i ett senare skede, då eventuellt nya kommunikationsleder tillkommit.

Med hänsyn till de svårigheter och problem, som här möter, är det inte möjligt att göra en »ideal» avgränsning. Med det ändamål, som ovan angivits, torde också en mer schematisk avgränsning vara fullt tillfredsställande. Vid denna får vägnätets utformning, terrängförhållandena och bebyggelsens utbredning bilda utgångspunkten. Mellan dessa faktorer finns ju ett inbördes beroende, och en klar åtskillnad dem emellan är svår att ange. Ett annat problem, som möter vid en »funktionell» avgränsning, är att man vid behandlingen av näringsliv och befolkning svårigen kan frångå de administrativa indelningarna, beroende på det sätt, de statistiska uppgifterna redovisas på.

---

¹ Jfr Statistiske meldinger, 1956: 11, s. 4.

Den följande översiktliga kartläggningen och analysen av näringslivet och befolkningsförhållandena kommer att ske i anslutning till två huvudområden, varvid det ena får den s. k. Graddis-vägen i Norrbottens län som utgångspunkt och det andra länsväg 361 i Västerbottens län.

Länsgränsen mellan Norrbotten och Västerbotten är i det här sammanhanget en tämligen god gränslinje mellan de två huvudområdena. Den följer i stort sett vattendelaren mellan Vindelälvens och Skellefteälvens flodområden från norska gränsen till Slagnäs, där sedan Skellefteälven bildar länsgränsen. Bebyggelsen följer Vindelälven upp till Ammarnäs (Övre Gautsträsk) samt är grupperad utefter sjösystemen kring Arjeplog-Laisvallområdet. Vägarna följer i huvudsak dalgångarna, och vägförbindelse över vattendelaren finns inte.

Det torde vara fullt klart, att Graddis-vägen (alt. 1) inte kan anses få direkt betydelse för de inre delarna av Västerbottens län liksom inte heller alt. 2—6 kan utgöra en fullgod lösning på problemet om förbättrade mellanriksvägsförbindelser för Norrbottens län. Riktigheten i detta påstående minskar emellertid ju längre från norska gränsen man kommer, i och med att vägnätet blir finmaskigare och tvärförbindelser finns. Svårigheten är att avgöra, hur pass långt österut som man kan tala om ett dominansområde för Graddis-vägen respektive de vägförslag, som har länsväg 361 som utgångspunkt. Detta kan man emellertid blott avgöra vid en konkret transportsituation, varvid man kostnadsmässigt kan kalkylera fram respektive vägomland i det aktuella fallet. Detta kommer också längre fram att göras och ges exempel på i anslutning till vissa avsnitt om de olika näringsgrenarna och deras möjligheter att utnyttja respektive vägförslag för sina transporter. För den översiktliga framställningen här får ur praktisk synpunkt Graddis-vägens direkta influensområde utgöras av kommunerna Arjeplog och Arvidsjaur.

Förhållandena på norsk sida har också sin betydelse i det här sammanhanget. Då riksväg 50 på sträckan Mo i Rana—Rauske är spärrad av snö en stor del av året, finns ingen helårsväg, som förbinder inre Helgeland med inre Salten-området. Det är alltså inte bara med utgångspunkt från de svenska förhållandena, som man kan tala om ett speciellt avgränsat område för Graddis-vägens del, utan även det faktum, att motsvarande område på norsk sida också bildar ett relativt naturligt avgränsat område, talar för detta.

Det andra huvudområdet utgöres av lappmarksdelen av Västerbottens län. Länsväg 361 bildar här utgångspunkten, beroende på denna vägs centrala läge i länet med sin sträckning från Umeå till riksgränsen vid Umbukta. Alt. 2—5 bildar gemensamt på svensk sida en enhet med länsväg 361 som stomme. Det är först väster och norr om Tärnaby, som det blir fråga om alternativa sträckningar: a) att följa länsväg 361 till Umbukta (alt. 2 och 3), b) att gå med en sträckning genom Tängvattendalen (alt. 4), c) att följa väg nr 1116 över Joesjö—Krutvatn (alt. 5). Eventuella differenser mellan dessa olika alternativs utbyggnadsvärde torde betingas dels av rent vägbyggnadstekniska synpunkter, dels av respektive alternativa norska änd-

punkter. Till det sistnämnda finns anledning att återkomma längre fram, medan däremot de tekniska frågorna inte närmare kommer att diskuteras i denna utredning.

Det s. k. Skalmodals-projektet (alt. 6) ansluter inte direkt till länsväg 361 utan har främst anknytning till delar av Vilhelmina kommun. Alt. 6 knyts dock delvis samman med Tärnavägarna genom tvärförbindelsen över Dikanäs—Umnäs och genom länsväg 343 och kommer vid den översiktliga redogörelsen för näringsliv och befolkningsförhållanden att räknas in under samma huvudområde som alt. 2—5. Ett detaljstudium av det område, som respektive alternativ kan anses betjäna, kommer längre fram att klargöra ur vilka synpunkter differenser förefinns.

Liksom vid den schematiska avgränsningen av Graddis-vägens område har även för det andra huvudområdet förhållandena på norsk sida sin betydelse. För alt. 2 och 3 är Mo i Rana den naturliga ändpunkten på norsk sida. Även vid alt. 4 kan Mo sägas få denna funktion, och man kan knappast betrakta Hamnen Finneidfjord (25 km söder om Mo i Rana) som ändpunkten för en mellanrikförbindelse. Vägen över Joesjö—Krutvatn (alt. 5) får Mosjøen som samlande centrum på norsk sida, och detta gäller även för Skalmodalsvägen (alt. 6), som ansluter till alt. 5 vid Hattfjelldal i Norge.

För förslagen till mellanriksväg från Västerbottens län gäller alltså dels att de i vissa fall har en gemensam ändpunkt på norsk sida, dels att de olika ändpunkterna i samtliga fall är belägna på relativt kort avstånd från varandra inom Helgeland-området, som bildar en enhet gentemot Salten-området norr därom.

Till det andra huvudområdet har räknats lappmarksdelen av Västerbottens län. Vissa sydliga och östliga delar av området kan möjligen sägas falla utanför det område, som har direkt beröring med de här föreliggande vägfrågorna, men på grund av svårigheterna att frånga de administrativa indelningarna har dock dessa delar medtagits i detta sammanhang.

Kap. 7. Befolkningen

7:1. Befolkningens fördelning

7:11. Befolkningens rumsliga fördelning inom mellersta och södra Lappland åskådliggöres genom en s. k. befolkningsprickkarta (bilaga C [*se Bihangstillägg*]). Den här redovisade kartan grundar sig på 1957 års mantalslängder och avser alltså befolkningens fördelning den 1/11 år 1956.¹

¹ De, som i mantalslängderna finns upptagna under »å kommunen skrivna», har ej utlagts på kartan, liksom ej heller lappbefolkningen, såvida ej fast bostadsadress finns angiven och man kan tala om en mer permanent bosättning. Totalt innebär dessa ej medtagna grupper mycket obetydliga tal, varför de ej på något sätt kan sägas påverka helhetsbilden. För de administrativa tätorterna är folkmängden den 31/12 1956 angiven på kartan, för övriga tätorter enligt mantalslängderna.

Bebyggelsens nuvarande utbredning är resultatet av en lång utvecklingsprocess, där under skilda perioder de för bebyggelsens utbredning grundläggande orsaksfaktorerna växlat i betydelse. Vid lappmarkernas kolonisation har många faktorer spelat in. Det allmänna ekonomiska läget i landet har inverkat på kolonisationens intensitet och riktning, och statliga direktiv och förordningar har ibland verkat styrande på utvecklingen. I sista hand har naturligtvis bosättningen betingats och begränsats av naturförhållandena.¹

Som framgår av befolkningsprickkartan är bebyggelsen främst lokaliserad till älvdalar, sjöar och andra vattendrag, d. v. s. de områden, som bäst kunnat utnyttjas till jordbruk och fiske. Möjligheterna att finna god, odlingsbar jord för att kunna bedriva jordbruk har haft betydelse för bosättningen i dalgångarna. De naturliga slätterängarna har vidare utgjort en viktig lokaliseringfaktor för den äldre bebyggelsens utbredning i stort. För jordbruksbebyggelsens detaljlokalisering har i lappmarkerna frostländigheten spelat en stor roll.² Utskjutande uddar, halvöar och i vissa fall även öar har i allmänhet utgjort frostfria lägen för åkrarna, och bebyggelsen har lokaliserats därefter. Exempel därpå är bl. a. Gargnäs i Sorsele och Lomträsk i Arvidsjaur. Den s. k. lid- eller höjdbebyggelsen har också betingats av mindre risk för frost vid ett sådant åkerläge. Dessutom har i dessa fall jordmånen spelat en stor roll genom att höjderna i allmänhet på sluttningarna har finkornigare morän än på lägre nivåer.

På bilaga C [*se Bihangstillägg*] finns det befintliga vägnätet utlagt. Beroende på den tidiga bebyggelsens anknäytning till dalgångarna och landskaps lägre partier har de ursprungligaste landsvägarna följt i stort sett samma sträckningar som de större vattenvägarna. I den mån som bebyggelsen växte, utvecklades dessa landsvägar till huvudstråk i det nu förgrenade vägnät, som så småningom vuxit fram. Man kan också konstatera, hur förgreningarna till denna ursprungliga stomme mera sporadiskt ansluter sig till terrängens lägre partier. Detta »sekundära» vägnät är i första hand betingat av behovet av förbindelser mellan lågpartiernas ursprungliga tätbebyggelse.

De sista decennierna har stora strukturförändringar skett inom näringslivet och resulterat i omfattande befolkningsomflyttningar. Vi kan å ena sidan se en stark tendens till en koncentration av befolkningen. Tätorterna har hastigt vuxit och fått ökad betydelse, främst som servicecentra i vidaste mening. Å andra sidan har en viss nybyggarverksamhet och egnahemsbildning stimulerats genom bostadsbidrag och egnahemslån, ehuru detta under 1950-talet dock fått avtagande betydelse för bebyggelsens utbredning.

Den bild, kartan ger av befolkningsfördelningen av idag, är alltså resultatet av samspelet mellan många under olika perioder inverkan faktorer. Rent allmänt kan sägas, att på grund av »kvarliggnings-» eller »tröghetsfaktorn» sker inga hastigare förändringar i den aktuella fördelningen.

¹ Rudberg, Ödemarkerna och den perifera bebyggelsen i inre Nord-Sverige (1957), s. 7—14.

² Bylund—Sundborg, Lokalklimatets inverkan på bebyggelsens läge i Arvidsjaurns socken (1952).

Vad beträffar bebyggelsens utbredning i de omedelbara gränstrakterna ger kartan en klar bild av differenserna mellan mellersta och södra Lappland. I Tärna kommun har bosättningen följt Umans dalgång och dess utlöpare Tängvattendalen och Jovattendalen praktiskt taget ända upp till gränsen. Utefter Vojmån finns bebyggelse upp till Fättjaur och Gielas, och i Vapstaldalen norr därom ligger några mindre gårdar nära norska gränsen. Inom Arjeplogs kommun däremot är bebyggelsen betydligt glesare i de inre fjälldalarna. Utefter Laisälven finns några mindre bebyggelseenheter liksom längs vägen Arjeplog—Sädvaluspen. I Arjeplog är större delen av bebyggelsen i de centrala delarna av socknen koncentrerad till stränderna av de stora sjöarna Storavan, Uddjaur och Hornavan. Inom skogskommunerna Arvidsjaur och Malå är bebyggelsen relativt jämnt fördelad över kommunen men dock oftast lokaliserad till sjöar och andra vattendrag.

Inom Västerbottens län kan man urskilja ungefär i nordvästlig—sydostlig riktning löpande stråk med mer koncentrerad bosättning. Det är här de större älvarnas huvuddalar som framträder, och till dessa ansluter ofta väl befolkade bidalar. Umeälvens dalgång är den tätast befolkade, speciellt den sträcka, som faller inom Lycksele kommun, men även utefter Umeälvens sjösystem inom Stensele kommun finns tätbefolkade områden.

Inom Vilhelmina kommun är huvuddelen av befolkningen koncentrerad kring stränderna av sjöarna Volgsjön och Malgomaj. Ett utmärkande drag i bebyggelsen inom denna och Lycksele kommun är storbyarna, exempelvis Nästansjö, Latikberg och Malgovik i Vilhelmina och Vägsele, Knaften och Vinliden i Lycksele.

7 : 12. De större tätorterna är ungefär jämnt fördelade över området. Utefter inlandsbanan, som i stort sett följer sträckningen av länsväg 343 inom området, ligger på ungefär lika avstånd från varandra tätorterna Dorotea (1 197 inv.), Vilhelmina köping (2 255 inv.), Storuman (2 130 inv.), Sorsele (1 187 inv.) och Arvidsjaur (2 684 inv.). Dessa orter har genom sitt utmärkta kommunikationsläge fått stor betydelse som centra för omgivande bygder. Samma sak gäller för Åsele (1 870 inv.) och Malåträsk (1 115 inv.). Lycksele stad är den största tätorten i denna del av Lappland och hade den 31 december 1956 4 508 inv.

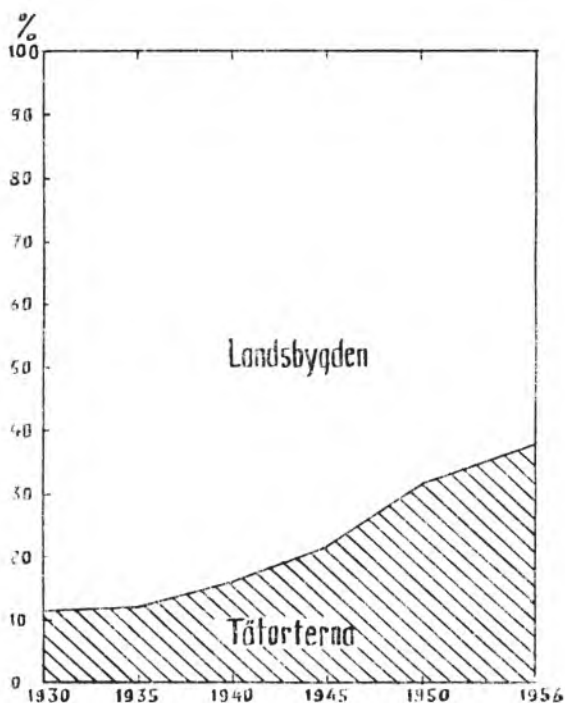
I 1950 års folkräkning redovisas för det här behandlade området 33 tätorter med mer än 200 invånare. Dessa hade sammanlagt en folkmängd av 29 546 inv., vilket motsvarar 32 % av folkmängden inom hela området.¹

Sedan år 1930 har den relativa fördelningen av befolkningen mellan tätorter och landsbygd undergått avsevärda förändringar. Fig. 7: 1 visar tätorternas relativa andel av folkmängden år 1930—56, och i tabell 7: 1 ges för varje tätort motsvarande absoluta tal.

¹ Enligt 1950 års folkräkning var 66,2 % av Sveriges befolkning bosatt i tätorter med minst 200 inv. Både Västerbottens och Norrbottens län har en lägre »urbaniseringsgrad» än riket i genomsnitt. Motsvarande procenttal för hela Västerbottens län var 45,8 % och för Norrbottens län 53,3 %.

Tätorternas relativa andel av folkmängden
inom mellersta och södra Lappland åren
1930 - 56

Fig. 7:1

Tätorternas totala folkmängd i absoluta tal:

1930	7 249
1940	11 500
1950	24 194
1956	29 546

År 1930 redovisades i den officiella statistiken endast nio tätorter med mer än 200 inv., och dessa hade sammanlagt endast 11 % av totalfolkmängden. Under slutet av 1930-talet började tätortsexpansionen inom här berörda område. Det var bl. a. vid den tiden som några av gruvorterna växte fram, t. ex. Kristineberg och Malåträsk. Orter av liknande karaktär, men som grundats senare, är Adakgruvan och Laisvall.

För de tätorter, som upptas i 1950 års folkräkning, har folkmängden år 1956 angivits i tabell 7:1. År 1956 hade tätorternas relativa andel av totalbefolkningen ökat till 38 %. Den torde i själva verket vara något högre, då med stor säkerhet flera agglomerationer sedan år 1950 uppnått folkräkningens tätortskriterier.

Tätorternas fördelning efter storlek åren 1950 och 1956 framgår av följande sammanställning:

Invånarantal	200—499	500—999	1000—1499	1500—1999	2000 <
antal orter 1950	18	7	4	2	2
» » 1956	16	7	5	1	4

Som synes ligger de flesta tätorterna i den lägsta storleksklassen. Hit hör t. ex. sådana orter som Tärnaby, Dikanäs, Gargnäs, Skarvsjö, Björksele, Abborrträsk och Lauker, samtliga med större delen av befolkningen sysselsatt inom handel och samfärdsel eller inom gruppen jordbruk med binärningar. Av ovanstående tablå framgår, att sedan år 1950 en förskjutning skett uppåt i storleksordningen.

Tabell 7: 1. Folkmängdsutvecklingen åren 1930—56 inom tätorterna i mellersta och södra Lappland

Ort	1930	1935	1940	1945	1950	1956
Abborrträsk	—	—	—	—	234	258
Adak	—	—	—	—	558	582
Adakgruvan	—	—	—	—	320	313
Arjeplog	409	640	657	830	1 222	1 377
Arvidsjaur	862	1 226	1 340	1 699	2 482	2 684 ¹
Auktsjaur	—	—	—	—	255	228
Blattnicksele	—	—	—	—	249	275
Dikanäs	—	—	—	278	331	365
Dorotea	580	616	797	847	1 052	1 197 ¹
Fredrika	—	—	439	254	308	525
Furuviik	—	—	—	—	241	437
Gargnäs	—	—	—	—	482	466
Glommerträsk	—	—	—	662	593	776
Gunnarn	—	—	—	—	564	599
Knaften	—	—	—	—	285	249
Kristineberg	—	—	442	925	1 089	1 112
Laisvall	—	—	—	217	574	904
Lauker	—	—	—	—	225	265
Lycksele	1 726	1 800	1 947	2 855	3 461	4 508 ¹
Malåträsk	—	—	610	729	873	1 115
Moskosel	—	—	318	434	491	647
Pauträsk	—	—	—	—	274	279
Rusksele	—	—	—	—	307	355
Slagnäs	—	—	—	—	198	296
Skarvsjö	—	—	—	—	316	326
Sorsele	520	670	686	789	966	1 187
Stensele	396	419	457	551	593	748 ¹
Storuman	639	688	680	862	1 081	2 130
Tärnaby	—	—	238	325	341	396
Vilhelmina	1 020	1 022	1 070	1 320	1 982	2 255 ¹
Åsele	1 097	1 126	1 393	1 509	1 619	1 870 ¹
Örträsk	—	—	—	255	276	475
summa	7 249	8 207	11 500	15 738	24 194	29 546

Källa: Åren 1930—50: SOS. Folkräkningen respektive år.

År 1956: SOS. Folkmängden inom administrativa områden; mantalslängderna.

¹ Källa: SOS. Folkmängden inom administrativa områden.

7:13. Befolkningsunderlaget på svensk sida inom olika kilometeravstånd från vägalternativens norska ändpunkter har beräknats med ledning av befolkningsprickkartan (bilaga C [*se Bihangstillägg*]) och väglängdstabeller. Med utgångspunkt från Rognan respektive Mo i Rana och Mosjøen har på kartan isodromer med 50 kilometers ekvidistans utlagts upp till och med avståndet 300 kilometer. Vid beräkningarna har inte enbart det idag befintliga vägnätet legat till grund utan även de nya vägar som enligt flerårsplanerna 1958—62 kommer till stånd. Inom varje 50-kilometerzon har antalet prickar summerats, och på detta sätt får man ett mått på hur stor folkmängd som inom olika kilometeravstånd från de nämnda orterna vid norska kusten direkt kan sägas betjänas av respektive vägalternativ.

Alt. 1. Rognan är här utgångspunkten och ändpunkten på norsk sida. Från denna plats till riksgränsen vid Graddis är avståndet 61 km. På svensk sida är bebyggelsen mycket gles ända från gränsen till Arjeplog. 200-kilometerisodromen skär väg 622 10 km väster om Arjeplog. Inom detta avstånd blir befolkningsunderlaget endast ca 400 personer. Inom ett avstånd av 250 km från Rognan faller större delen av Arjeplogs kommun. Endast de nordöstra och sydöstra delarna av kommunen ligger utanför denna gränslinje. Befolkningsunderlaget blir ca 4 300 personer. Det är först inom 250—300 kilometerzonen som mer tätbefolkade områden kommer med. Tätorterna Moskosel, Arvidsjaur, Slagnäs och Sorsele ligger samtliga inom 300 km avstånd från Rognan. 250—300 kilometerzonen har ett befolkningsunderlag av ca 8 800 personer.

Totalt blir alltså befolkningsunderlaget för alt. 1 inom ett avstånd av 300 km från Rognan ca 13 100 personer.

Alt. 2. Här har avstånden räknats från Mo i Rana, som ligger 40 km från riksgränsen vid Umbukta. 100-kilometerisodromen skär länsväg 361 vid Hemavan, och den för 200 km går någon kilometer väster om Gardsjöbäcken samt utefter väg 1093 några kilometer norr om Dikanäs. Inom ett avstånd av 200 km från Mo i Rana finns en folkmängd på ca 2 600 invånare. Gränsen för 250 km går utefter länsväg 361 vid Storuman och ligger på väg 1132 ungefär 15 km väster om Sorsele. I och med att vägen Dikanäs—Stalon blir färdig, kommer 250-kilometerisodromen att gå ganska långt söderut i Vilhelmina, närmare bestämt strax söder om Stalon. Befolkningsunderlaget inom ett avstånd av 250 km från Mo i Rana blir ca 8 200 personer. Inom 250—300-kilometerzonen ligger de tätbefolkade områdena kring länsväg 343. Således kommer Slagnäs och Sorsele att falla inom avståndet 300 km från Mo, och vidare Åskilje, Gunnarn, Pauträsk och de stora byarna kring Malgomajsjön ned till Laxbäcken. Inom denna zon finns en folkmängd på ca 11 700 personer.

Totalt blir befolkningsunderlaget inom avståndet 300 km från Mo i Rana ca 19 900 personer.

Alt. 3. Detta innebär i jämförelse med alt. 2 en vägförlängning från Mo

i Rana räknat med 6 km. Isodromerna förskjuts alltså 6 km västerut. Detta påverkar inte storleken av befolkningsunderlaget i någon högre grad. Inom 250 km från Mo i Rana finns enligt alt. 3 ett befolkningsunderlag på ca 5 750 personer och inom 250—300-kilometerzonen ca 13 250 personer.

Totalt blir befolkningsunderlaget inom avståndet 300 km från Mo i Rana vid detta alternativ ca 19 000, alltså endast ca 900 personer mindre än alt. 2.

Alt. 4. Kilometeravstånden är också här räknade från Mo i Rana, som ligger på ett avstånd av 110 km från riksgränsen vid Rönäs. Nästan hela Tärna kommun faller inom 200-kilometergränsen från Mo i Rana räknat, och inom detta avstånd finns en folkmängd på ca 1 900 personer. Några km sydost om Strömsund övertväras 250-kilometerisodromen länsväg 361, och i söder går den strax söder om Dikanäs. Väg 1132 delas av 250-kilometergränsen något öster om Akka. Befolkningsunderlaget inom ett avstånd av 250 km från Mo i Rana blir ca 3 600 personer. Gränsen för 300 km skär länsväg 361 mellan Forsvik och Barsele. Inom 250—300-kilometerzonen finns ett befolkningsunderlag av ca 7 800 personer.

Totalt blir befolkningsunderlaget inom avståndet 300 km från Mo i Rana ca 11 300 personer.

Alt. 5. Mosjøen är utgångspunkten på norsk sida och avståndet Mosjøen—riksgränsen vid Krutvatn är 117 km. Nästan hela Tärna kommun faller inom avståndet 200 km från Mosjøen, och befolkningsunderlaget blir inom detta avstånd ca 1 850 personer. Gränsen för 250 km ligger strax söder om Dikanäs samt ungefär vid Strömsund utefter länsväg 361. Inom 250 km från Mosjøen finns en folkmängd på ca 3 450 personer. 300-kilometerisodromen skär länsväg 361 vid Forsvik, sydost om Storuman samt länsväg 343 ungefär vid Skarvsjö. Genom förbindelsen Flakaträsk—Akka kommer även Sorsele att falla inom 300-kilometerzonen. Befolkningsunderlaget inom 250—300-kilometerzonen blir dock ganska litet, ca 7 050 personer.

Totalt befolkningsunderlag inom avståndet 300 km från Mosjøen: ca 10 500 personer.

Alt. 6. Mosjøen är här utgångspunkten och ändpunkten på norsk sida, och avståndet därifrån till riksgränsen vid Skalmodal är 115 km. Befolkningsunderlaget upp till ett avstånd av 200 km är mycket lågt, endast ca 325 personer. Gränsen för detta avstånd ligger strax väster om Dikanäs. Även inom nästa zon, 200—250 km, är folkmängdssiffran låg, ca 2 300 personer. Det är först inom den yttersta zonen, 250—300 km, som mer tätbefolkade områden beröres. Utefter länsväg 361 skär 300-kilometerisodromen vägen något öster om Barsele. I norr kommer man inte ända fram till Sorsele med avståndet 300 km som gräns, och i söder faller också Vilhelmina köping strax utanför området. Befolkningsunderlaget inom ytterzonen, 250—300 km blir ca 11 400 personer.

Totalt blir befolkningsunderlaget vid alt. 6 inom ett avstånd av 300 km från Mosjøen ca 14 100 personer.

Sammanfattning: I tabell 7: 2, nedan, ges en översikt över befolkningsunderlaget inom olika kilometeravstånd vid respektive vägförslag. Vid alt. 1 är alltså alla avstånd räknade från Rognan, vid alt. 2—4 från Mo i Rana och vid alt. 5—6 från Mosjøen.

Tabell 7: 2. Befolkningsunderlaget på svensk sida vid de olika vägalternativen

Kilometer- avstånd från respektive huvudorter i Norge	Befolkningsunderlaget vid alternativen					
	1	2	3	4	5	6
0—100	—	325	250	—	—	—
100—150	50	1 525	1 550	550	275	25
150—200	350	750	750	1 350	1 575	300
0—200	400	2 600	2 550	1 900	1 850	325
200—250	3 900	5 575	3 200	1 725	1 600	2 325
250—300	8 800	11 725	13 250	7 775	7 050	11 450
Totalt	13 100	19 900	19 000	11 400	10 500	14 100

Som framgår av tabellen ovan kan man efter befolkningsunderlagets storlek dela upp de sex olika alternativa förslagen till mellanriksväg i tre huvudgrupper. Alt. 2 och 3 får det största befolkningsunderlaget med ca 19 000 å 20 000 personer inom 300 km avstånd från Mo i Rana. Alt. 1 (Graddisvägen) och 6 (Skalmodals-vägen) kommer i nästa huvudgrupp med ca 13 000 å 14 000 personer inom avståndet 300 km från Rognan respektive Mosjøen. Alt. 4 och 5 får det lägsta befolkningsunderlaget, ca 11 000 personer totalt inom 300-kilometergränsen. Vid alt. 4 är Mo i Rana ändpunkten på norsk sida, och alt. 5 utgöres av vägen över Krutvatn—Hattfjelldal till Mosjøen.

Om man ser till befolkningens fördelning inom berörda delar av Sverige, utgör alltså av här föreliggande förslag länsväg 361 och dess fortsättning på norsk sida den lämpligaste sträckningen av en mellanriksväg.

7: 2. Folkmängdsutvecklingen åren 1930—56, en översikt

I detta avsnitt behandlas folkmängdsutvecklingen endast översiktligt. För de mer detaljerade uppgifterna hänvisas till bilaga A¹, där man för de minsta administrativa enheterna (kommunerna och kyrkobokföringsdistriktet) kan följa folkmängdsförändringarna under perioden 1930—56.

År 1930 hade Västerbottens län en något större folkmängd än Norrbottens län, men fr. o. m. år 1945 har förhållandena varit omkastade. Vid slutet av år 1956 fanns i Västerbotten 239 465 inv. och i Norrbotten 253 303 inv. Hur utvecklingen varit under åren 1930—56 framgår av tabell 7: 3, som också ger jämförelsetal för hela riket.

¹ Här ej tryckt.

Mätt i såväl absoluta som relativa tal har folkmängden ökat betydligt kraftigare i Norrbottens län än i Västerbottens. Mellan åren 1930 och 1956 visar Norrbotten en ökning på 26,8 % mot 17,4 % för Västerbotten. I Västerbottens län har ökningen i relativa tal varit något mindre än för hela riket. I tabellen kan man vidare lägga märke till att sedan år 1945 har folkökningen relativt sett varit svagare i Västerbottens län än i hela riket.

Tabell 7: 3. *Folkmängdsutvecklingen åren 1930—56 i Västerbottens och Norrbottens län samt i hela riket*

År	Västerbottens län		Norrbottens län		Hela riket	
	abs.	index	abs.	index	abs.	index
1930	204 031	100,0	199 826	100,0	6 142 191	100,0
1935	215 011	105,4	207 694	103,9	6 250 506	101,8
1940	219 939	107,8	216 005	108,1	6 371 432	103,7
1945	228 135	111,8	229 568	114,9	6 673 749	108,7
1950	231 836	113,6	241 496	120,9	7 044 039	114,7
1956	239 465	117,4	253 303	126,8	7 315 617	119,1

Källa: 1930—50: SOS. Folkräkningen respektive år.
1956: SOS. Folkmängden inom administrativa områden.

Inom Västerbottens län brukar till lappmarkskommunerna räknas följande kommuner: Sorsele, Tärna, Stensele, Malå, Lycksele stad och landskommun, Vilhelmina köping och landskommun, Dorotea, Åsele, Fredrika och Örträsk.

I runt tal omfattar lappmarkskommunerna 2/3 av länets areal, men dessa kommuner har endast ungefär 1/3 av länets folkmängd. Vid slutet av år 1956 hade lappmarkskommunerna en folkmängd av 62 446 inv.

Relativt sett har folkmängden ökat kraftigare i Västerbottens lappmarker än i länet i övrigt. År 1956 var folkmängden 19,8 % högre än år 1930 inom lappmarksdelen, medan den övriga delen av länet redovisar en ökning på 16,5 %. Nedanstående tabell ger en översikt över utvecklingen under perioden 1930—56.

Tabell 7: 4. *Folkmängdsutvecklingen åren 1930—56 i Västerbottens läns lappmarker och länet i övrigt*

År	Lappmarkerna		Länet i övrigt	Hela länet
	abs.	index	index	index
1930	52 145	100,0	100,0	100,0
1935	54 909	105,3	105,4	105,4
1940	58 064	111,4	106,6	107,8
1945	60 637	116,3	110,3	111,8
1950	60 201	115,4	113,0	113,6
1956	62 446	119,8	116,5	117,4

Källa: 1930—50: SOS. Folkräkningen respektive år.
1956: SOS. Folkmängden inom administrativa områden.

Inom Norrbottens södra lappmarker (hit har räknats kommunerna Arvidsjaur och Arjeplog) har folkmängdsutvecklingen relativt sett varit kraftigare än inom motsvarande områden i Västerbotten. Under åren 1930—56 ökade ovannämnda kommuner sin folkmängd med 28,9 %. Under 1950-talet har folkmängden minskat obetydligt. Index för år 1956 är 128,3, då 1930 är basår. Den starkaste ökningen av folkmängden skedde inom dessa kommuner under 1940-talet.

Liksom fallet var inom Västerbottens län, har även i Norrbottens län lappmarkskommunerna ökat sin folkmängd relativt sett mer än länet i övrigt. Speciellt gäller detta för tiden fram till år 1950. Tabell 7: 5 ger en översikt över utvecklingen under åren 1930—56.

Tabell 7: 5. Folkmängdsutvecklingen åren 1930—56 i Arjeplog och Arvidsjaur samt i Norrbottens län i övrigt

År	Arjeplog + Arvidsjaur abs.	index	Länet i övrigt index	Hela länet index
1930	12 745	100,0	100,0	100,0
1935	13 759	108,0	100,0	103,9
1940	14 281	112,1	107,8	108,1
1945	15 627	122,6	114,4	114,9
1950	16 432	128,9	120,4	120,9
1956	16 356	128,3	126,7	126,8

Källa: 1930.—50: SOS Folkräkningen respektive år.
1956: SOS. Folkmängden inom administrativa områden.

Inom de större områden, för vilka uppgifter här lämnats, finns naturligtvis betydande regionala skillnader i utvecklingen. Så t. ex. hade fjällkommunerna Tärna och Sorsele sin maximala folkmängd omkring år 1945 men har sedan dess kontinuerligt avfolkats. I Arvidsjaur och Dorotea inträffade maximum något senare, efter omkring år 1950, men under 50-talet har också dessa kommuner stagnerat i utvecklingen och börjat gå tillbaka.

I motsats till de ovan nämnda kommunerna finns andra, som även under senare år kraftigt ökat i folkmängd. Hit hör bl. a. Stensele, Malå och Arjeplog. I Stensele är det vattenkraftsutbyggnaderna, som under de senaste åren gjort att en stagnerande kurva förbytts i en snabbt och kraftigt uppåtstående. Vad de två övriga kommunerna beträffar, betingas där uppgången främst av expansionen i malmbrytningen.

För de lokala utvecklingsförloppen i övrigt hänvisas till bilaga A.¹

7: 3. Befolkningsrörelsen åren 1947—56

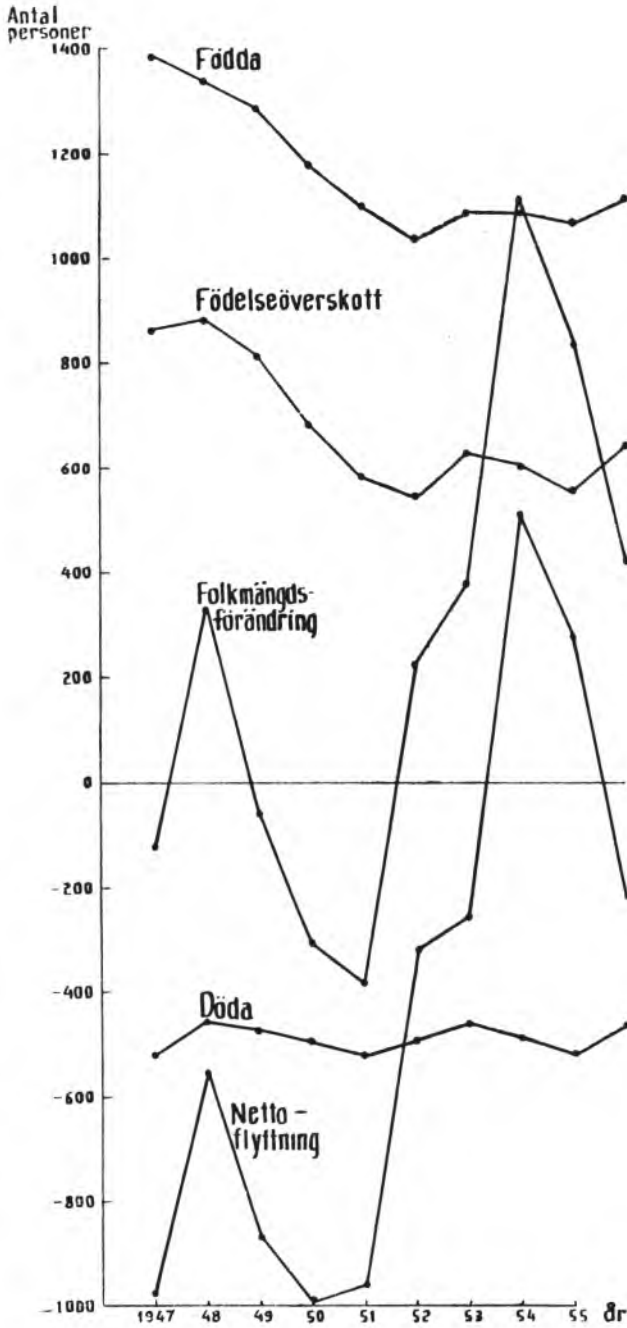
De faktorer, som omedelbart påverkar befolkningsutvecklingen, är födelser, dödsfall och nettoflyttning. Med nettoflyttningen menas antalet inflyttade minus antalet utflyttade, och denna kan vara antingen positiv eller

¹Här ej tryckt.

Befolkningsrörelsen 1947-56

Vasterbottens lappmarker

Fig. 7:2

negativ. Dessa i befolkningsrörelsen ingående faktorer har närmare studerats för åren 1947—56 på grundval av de summariska folkmängdsredogörelser, som årligen inlämnas till statistiska centralbyrån från pastorsämbetena.

En sammanställning över befolkningsrörelsen i de två huvudområdena ges i tabell 7: 6 (relativa tal) samt i fig. 7: 2—3 (absoluta tal).

Vad man i tabell 7: 6 bl. a. kan fästa uppmärksamheten på är den likhet, som präglar utvecklingen beträffande antalet födda och döda samt födelseöverskottet i såväl Västerbottens lappmarker som i Arjeplog och Arvidsjaur.

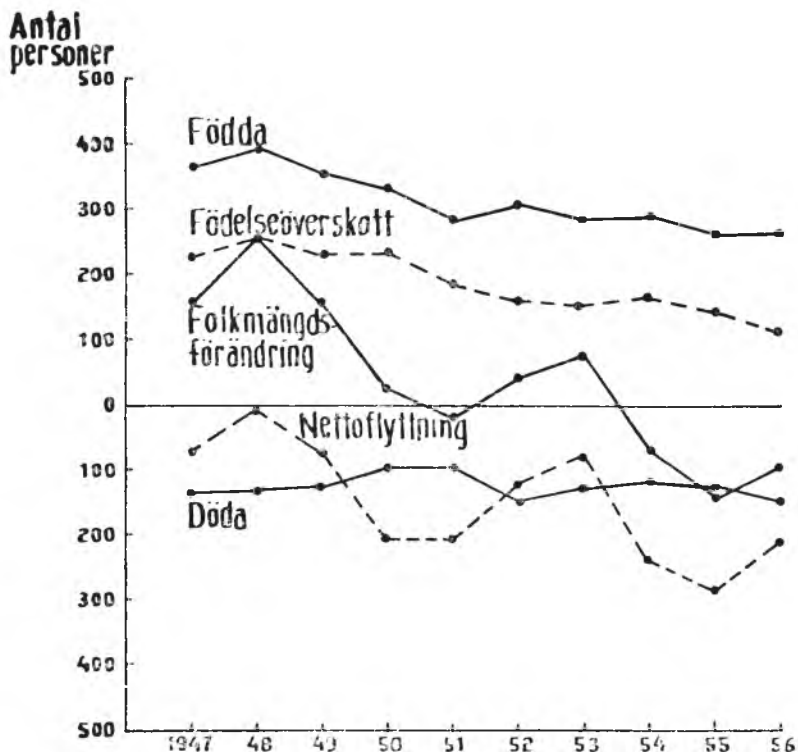
Nativiteten har sedan år 1947 avsevärt gått ned. Födelseantalet låg år 1947 på en ungefärlig nivå av 22 å 23 ‰ men var tio år senare nere i 16 å 17 ‰. I jämförelse med hela riket ligger födelseantalet i de här behandlade delarna av Norrlands inland högre.

Eftersom dödstalet håller sig relativt konstant varierar födelseöverskottet i stort sett parallellt med födelseantalet (se fig. 7: 2). De senaste fem åren har lappmarksdelen av Västerbotten samt Arjeplog och Arvidsjaur i genomsnitt haft ett födelseöverskott av ca 10 ‰ per år.

Befolkningsrörelsen 1947 - 56

Fig. 7:3

Arjeplog + Arvidsjaur

Vad beträffar nettoflyttningen, bör man först lägga märke till den betydelsefulla inverkan denna haft på befolkningsförändringarna. I de båda diagrammen på fig. 7: 2 och 7: 3 visar kurvorna över nettoflyttningen och folkmängdsförändringen mycket god samvariation. En förändring i nettoflyttningsskurvan har direkt givit utslag i den över folkmängdsförändringen.

I tabell 7: 6 kan man konstatera vissa differenser mellan de två redovisade huvudområdena vad gäller nettoflyttningens betydelse för folkmängdsutvecklingen. Under femårsperioden 1947—51 hade Västerbottens lappmarker en negativ nettoflyttning, som var större än den naturliga folkökningen, och detta medförde alltså totalt sett en folkminskning. I Arjeplog och Arvidsjaur däremot bidrog det stora födelseöverskottet under samma tid till att folkmängden ökade. Under den senaste femårsperioden har emellertid den negativa nettoflyttningen inom detta område dominerat över födelseöverskottet och fått en folkminskning som följd. De här anförda uppgifterna torde tyda på att Arjeplog och Arvidsjaur börjat beröras av de moderna flyttningsrörelserna något senare än Västerbottens inland.

Tabell 7: 6. Befolkningsrörelsen åren 1947—56, i relativa tal (per 1 000 av medelfolkmängden)

a) Västerbottens lappmarker

År	Födda	Döda	Födelseöverskott	Nettoflyttning	Folkmängdsförändring
1947	23,0	8,6	14,4	— 16,4	— 2,0
1948	22,0	7,5	14,7	— 9,2	+ 5,5
1949	21,3	7,8	13,5	— 14,4	— 0,9
1950	19,6	8,2	11,4	— 16,5	— 5,1
1951	18,4	8,7	9,7	— 16,1	— 6,4
1952	17,3	8,2	9,1	— 5,3	+ 3,4
1953	18,1	7,7	10,4	— 4,2	+ 6,2
1954	17,9	8,0	9,9	+ 8,3	+ 18,2
1955	17,4	8,4	9,0	+ 4,6	+ 13,6
1956	17,8	7,4	10,4	— 3,6	+ 6,8
medeltal per år					
1947—51	20,9	8,2	12,7	— 14,5	— 1,8
1952—56	17,7	7,9	9,8	± 0,0	+ 9,8

b) Arjeplog och Arvidsjaur

1947	22,8	8,4	14,4	— 4,5	+ 9,9
1948	24,2	8,2	16,0	± 0,0	+ 15,9
1949	21,6	7,5	14,1	— 4,4	+ 9,7
1950	20,2	6,0	14,2	— 12,7	+ 1,5
1951	17,4	6,0	11,4	— 12,4	— 1,0
1952	18,8	9,1	9,7	— 7,2	+ 2,5
1953	17,1	7,8	9,3	— 4,6	+ 4,7
1954	17,4	7,2	10,2	— 14,5	— 4,3
1955	16,0	7,4	8,6	— 17,2	— 8,6
1956	16,1	9,1	7,0	— 12,3	— 5,8
medeltal per år					
1947—51	21,2	7,2	14,0	— 6,8	+ 7,2
1952—56	17,1	8,1	9,0	— 11,2	— 2,2

Under den senaste femårsperioden har in- och utflyttningen totalt för lappmarkskommunerna i Västerbotten vägt jämnt. Tabell 7: 6 ger emellertid en skenbild av den faktiska utvecklingen, om man går ned på mindre områden. Den positiva nettoflyttning vi kan konstatera för åren 1954—55 hänför sig nämligen så gott som uteslutande till Stensele och Malå kommuner, där den i den förstnämnda kommunen betingats av kraftverksbyggnad och i den sistnämnda av gruvbrytningens expansion. För praktiskt taget samtliga övriga kommuner har de tidigare gällande tendenserna också utmärkt den sista femårsperioden 1952—56, d. v. s. födelseöverskottet har inte räckt till att balansera den negativa nettoflyttningen.

Kap. 8. Näringslivet och dess transporter

8: 1. Näringslivets allmänna drag

I ett föregående avsnitt har påvisats tätorternas inte bara absoluta utan även relativa expansion under de senaste decennierna. Vad som ligger bakom denna omfördelning av befolkningen mellan tätorter och landsbygd är de allmänna ekonomiska och sociala förändringarna i vårt samhälle, som tagit sig uttryck i sysselsättningsförskjutningar mellan olika näringsgrenar. I detta kapitel ges först en översikt över näringslivets struktur inom undersökningsområdet med den större enhet, Västerbottens och Norrbottens län, i vilket det ingår, som bakgrund. Därefter behandlas utförligare de olika näringsgrenarna var för sig.

Under de senaste decennierna har jordbruket med binärningar fått avtagande betydelse som försörjningskälla till förmån för industrin och service-näringarna. »Urbaniseringen» och »flykten från landsbygden» är kända begrepp i det här sammanhanget. Flyttningsströmmarna från landsbygden har riktats mot städer och andra tätorter, och, som framgår av tabell 8: 1 nedan, har de s. k. stadsnäringarna starkt expanderat. Dessa har i Västerbottens lappmarker i runt tal fördubblats relativt sett under åren 1930—50. I absoluta tal har ökningen varit ännu större för dessa grupper. Utvecklingen har i huvuddrag varit likartad inom kommunerna Arjeplog och Arvidsjaur.

I tabell 8: 2 ges en översikt över den förvärvsarbetande befolkningen år 1950 fördelad på olika näringsgrenar.

Jordbruket med binärningar är den främsta förvärvskällan, och i Västerbottens lappmarker var år 1950 dess andel 57 % av den förvärvsarbetande befolkningen och i Arjeplog—Arvidsjaur-området 54,3 %. Dessa procenttal ligger avsevärt högre än länens genomsnittssiffror. Man bör lägga märke till den stora betydelse skogsbruket har. Detta sysselsätter 19 % av de förvärvsarbetande i Västerbottens lappmarker och 21,9 % i Arjeplog och Arvidsjaur. Av dem, som räknas till gruppen jordbruk, finns dessutom många, som under en stor del av året får sin utkomst av skogen, varför skogens och skogsbrukets betydelse ur sysselsättningssynpunkt torde vara större än vad ovan nämnda procenttal anger.

Grupperna gruvbrytning och industri samt hantverk ger i mellersta och södra Lappland i jämförelse med hela länen försörjning åt en relativt liten del av befolkningen. De två här redovisade huvudområdena hade båda ca 14 % av de förvärvsarbetande i dessa grupper mot ca 25 % för länen i genomsnitt. Inom gruppen industri har byggnadsverksamheten genomgående det största antalet sysselsatta och svarar för ungefär hälften av denna grupps andel. Därnäst i betydelse i Västerbottens lappmarker kommer gruvbrytning, träindustri, metallindustri samt livsmedelsindustri, i nu nämnd ordning. Inom Arjeplog—Arvidsjaur-området är rangordningen mellan industrigrupperna densamma.

De s. k. servicenäringarna (samfärdsel, handel och off. tjänster) svarar i Västerbottens lappmarker för 20,7 % av de förvärvsarbetande, alltså en större andel än industrins, och i Arjeplog och Arvidsjaur för 23,5 %. Motsvarande procenttal för servicenäringarna, vad gäller länen som helhet, var 27 % resp. 33,2 %. Speciellt Arjeplog—Arvidsjaur-området har alltså i förhållande till länet låg andel av serviceverksamhet.

Tabell 8: 1. Folkmängden fördelad efter huvudgrupper av näringsgrenar åren 1930—50, relativa tal¹

a) Västerbottens lappmarker

År	Jordbruk med binärningar	Industri och hantverk	Service- närningar	Summa
1930	82,3	9,3	8,4	100
1940	78,8	9,6	11,6	100
1945	72,6	13,6	13,8	100
1950	64,1	18,4	17,5	100

b) Arjeplog och Arvidsjaur

År	Jordbruk med binärningar	Industri och hantverk	Service- närningar	Summa
1930	77,6	13,6	8,8	100
1940	78,0	7,9	14,1	100
1945	71,2	11,7	17,1	100
1950	60,1	19,1	20,8	100

Källa: SOS. Folkräkningen respektive år.

¹ Principerna för den officiella yrkesstatistikens uppställning har varierat, och uppgifter från olika folkräkningsår är inte alltid direkt jämförbara. Med ledning av förklaringarna i resp. folkräkningar har här gjorts en omräkning till enhetliga huvudgrupper, så att jämförelser mellan olika år kan göras. Grupperna »husligt arbete», »f. d. yrkesverksamma och övriga» samt »spec. verksamhet» har utproportionerats på de övriga grupperna. I tabellens »servicenärningar» ingår samfärdsel, handel och off. tjänster.

Tabell 8: 2. Förvärsarbetande befolkning efter näringsgrenar år 1950, relativa tal

Näringsgren	Västerbottens lappmarker	Hela Väster- bottens län	Arjeplog och Arvidsjaur	Hela Norr- bottens län
1. jordbruk	38,0	32,8	31,8	21,6
skogsbruk	19,0	8,3	21,9	10,8
fiske	—	0,3	0,6	0,6
	57,0	41,4	54,3	33,0
2. gruvbrytning	2,9	1,7	4,0	4,5
3. metallindustri	1,4	4,5	1,0	4,7
jord- o. stenindustri	0,3	0,6	0,2	0,5
träindustri	1,4	4,1	3,0	3,9
pappers- o. grafisk industri	0,2	3,1	0,1	1,5
livsmedelsindustri	1,4	2,2	0,9	1,7
textil- o. sömn.-industri	0,9	1,4	0,7	1,1
läder-, hår- o. gummi- industri	0,4	0,9	0,4	0,8
kemisk-tekn.-industri	0,1	0,1	—	—
byggnadsverksamhet	7,3	7,5	7,2	10,1
el-, gas- o. vattenverk ej spec.	1,1	0,9	0,4	1,1
	0,1	0,3	0,1	0,1
4. samfärdsel	6,4	7,6	8,8	10,3
5. varuhandel	5,6	7,9	5,9	8,0
övr. inom handel	1,6	2,1	1,3	2,2
	7,2	10,0	7,2	10,2
6. hälso- o. sjukvård	1,5	2,9	1,8	3,2
undervisning m. m.	3,2	2,9	3,1	3,8
övr. inom off. tjänster	2,4	3,6	2,6	5,7
	7,1	9,4	7,5	12,7
7. husligt arbete	3,5	3,2	2,8	2,8
ospec. verksamhet	1,3	1,1	1,3	1,0
summa	100,0	100,0	100,0	100,0
summa i abs. tal	23 186	90 566	6 397	91 984

Källa: SOS. Folkräkningen 1950, del 4.

Inom de två huvudområdena finns naturligtvis differenser de olika kommunerna emellan, vad gäller näringsstrukturen, kanske främst betingade av naturförhållandena. Tabell 8: 3 upptar den förvärsarbetande befolkningen kommunvis år 1950 med relativ fördelning på huvudgrupper av näringsgrenar.

Jordbruket sysselsätter minst 1/3 av de förvärsarbetande i samtliga kommuner. Speciellt hög andel har Vilhelmina landskommun med över 50 % sysselsatta inom gruppen jordbruk och Tärna kommun med 65 %.

Tabell 8: 3. Förvärvsarbetande befolkning efter näringsgrenar år 1950, kommunvis och relativa tal

Kommun	Jordbruk	Skogsbruk	Gruvbrytning	Industri och hantverk	Samfärdsel	Handel	Off. tjänster	Husl. arbete	Samtliga näringsgrenar	
									%	abs. tal
Arjeplog	34,5	16,0	11,3	12,5	7,3	6,1	7,4	2,2	100	2 097
Arvidsjaur	30,5	24,7	0,5	14,8	9,5	7,7	7,7	3,1	100	4 300
Dorotea	34,4	23,9	0,5	17,0	5,1	7,2	6,8	4,4	100	2 351
Fredrika	39,2	26,0	—	16,7	4,0	3,6	4,8	4,3	100	645
Lycksele lk.	43,2	20,7	9,8	9,7	4,6	4,7	4,4	2,7	100	3 991
Lycksele st.	1,4	9,4	—	35,1	12,6	20,2	15,2	3,3	100	1 464
Malå	34,3	19,9	14,1	12,5	4,3	4,7	5,5	3,9	100	1 946
Stensele	35,6	19,0	—	14,7	10,6	7,1	8,1	3,4	100	2 673
Sorsele	42,6	18,4	—	13,8	6,6	8,0	6,8	3,1	100	2 436
Tärna	65,0	1,8	—	10,2	4,6	4,2	9,3	2,7	100	875
Vilhelmina lk.	54,7	16,9	—	10,3	4,3	3,6	4,7	3,9	100	3 276
Vilhelmina k.	2,1	5,6	—	31,3	14,5	21,2	18,0	4,8	100	839
Åsele	33,8	28,3	—	12,6	5,5	7,0	7,5	3,6	100	2 255
Örträsk	46,2	26,4	—	10,1	3,4	4,4	3,4	3,7	100	435

Källa: SOS. Folkräkningen 1950, del 4.

Ju längre från fjällområdet man kommer, desto större betydelse får skogsbruket som förvärvskälla. Detta är ju fullt naturligt med hänsyn till skogstillgångarnas läge och kvalitet, vilket gör att skogsbrukets lönsamhet blir större i sådana kommuner som t. ex. Arvidsjaur, Åsele, Fredrika och Örträsk i jämförelse med t. ex. Arjeplogs och Tärna kommuner.

Gruvbrytningen betingas av förekomsten av brytvärda mineral. Sådana förekommer i större omfattning i Arjeplogs, Lycksele och Malå kommuner, och gruvbrytningen sysselsätter i dessa kommuner ungefär lika stor del av de förvärvsarbetande som gruppen industri och hantverk. Vad gäller den sistnämnda gruppen förefinnes inga markanta differenser mellan de olika kommunerna. Ungefär 10—15 % sysselsättes inom den näringsgrenen, och det är endast Vilhelmina köping och Lycksele stad, som har en högre andel, ca 1/3. Totalt sett har dock servicenäringarna betydligt större betydelse i dessa två orter och sysselsätter i Vilhelmina köping 53,7 % och i Lycksele stad 48 % av den förvärvsarbetande befolkningen.

De här presenterade uppgifterna bygger på 1950 års folkräkning. Sedan detta år kan man emellertid antaga, att vissa förskjutningar skett mellan de olika näringsgrenarna. Ett källmaterial jämförbart med 1950 års folkräkning finns dock ej för en senare tidpunkt, varför det bereder svårigheter att ge absoluta mått på förändringarna. Rent allmänt kan sägas, att jordbruket torde ha minskat i betydelse såväl absolut som relativt. Vidare har de områden, som de senaste åren berörts av kraftverksutbyggnader, fått sin näringsstruktur ändrad. För en stor del av befolkningen har nya sysselsättningsmög-

ligheter skapats dels genom de direkta anläggningsarbetena, dels indirekt inom servicesektorn. Framför allt gäller detta för Stensele kommun, där under de senaste åren arbeten pågått vid Storuman och Grundfors.

I det följande kommer de ur transportsynpunkt viktigare näringsgrenarna att närmare behandlas. I vissa fall har det då varit möjligt att följa utvecklingen inom dessa fram till år 1957.

8: 2. Jordbruket

Jordbruk med binäringar har alltsedan de första kolonisationsepokerna i lappmarkerna varit den helt dominerande utkomstkällan för befolkningen. Jordbruket har emellertid starkt förändrats under tidernas lopp, och framför allt har binäringarna växlat till art och karaktär liksom i fråga om relativ betydelse. Den första tiden var det jakten och fisket, som spelade huvudrollen vid sidan om ett relativt primitivt jordbruk. Skogen hade tidigt sin betydelse som binäring och utnyttjades bl. a. till tjärbränning och pottaske-tillverkning. I och med skogsindustrins framväxt till en näring av betydelse har skogen fått så pass stor dominans inom näringslivet, att det många gånger kan vara svårt att avgöra om jordbruket eller skogsbruket är huvudförvärvskällan.¹ Särskilt gäller detta södra Norrbottens lappmarker men även lappmarkskommunerna i Västerbotten.

Inom jordbruket har boskapsskötseln utgjort grunden för befolkningens utkomst. De naturliga förutsättningarna var där tidigare myrmarkernas slätterängar. Under senare år har emellertid ängsbruket fått ge vika för vallodlingen, kommunikationerna har förbättrats och därmed har grunden lagts för mejerihanteringen.²

8 : 2 1. Åkerarealens omfattning i hektar enligt jordbruksräkningarna åren 1944, 1951 och 1956 framgår av följande tablå.

År	Västerbottens inland	Arjeplog och Arvidsjaur
1944	21 625	5 171
1951	23 119	5 641
1956	22 930	6 075

Mellan åren 1944 och 1951 ökade åkerarealen i Västerbottens inland med ca 7 % men har sedan dess gått tillbaka något. Inom Arjeplog och Arvidsjaur har åkerarealen ökat ganska avsevärt, ca 17 % sedan år 1944.

Medan åkerarealen ökat, har emellertid antalet brukningsenheter minskat. Tabell 8:4 visar antalet brukningsenheter fördelade på olika storleksgrupper åren 1944, 1951 och 1956.

I Västerbottens inland har antalet brukningsenheter minskat med ca 12 % mellan åren 1944 och 1956 och i området norr därom med ca 6 %. Dessa uppgifter kan jämföras med dem i tabell 8: 1, som visar hur folkmängden inom gruppen jordbruk med binäringar minskat under senare år.

¹ Jfr föregående avsnitt om folkmängden efter näringsgrenar.

² Bylund, Norrbottniska näringsfrågor, ett diskussionsinlägg (i: Geografdagarna 1955 (1957)).

Tabell 8: 4. Antalet brukningsenheter i Västerbottens inland och kommunerna Arjeplog och Arvidsjaur, fördelade på storleksgrupper åren 1944, 1951 och 1956

a) Västerbottens inland

Storleksgrupp (i hektar)	1944		1951		1956	
	antal	%	antal	%	antal	%
0,26—1	1 658	20,3	1 195	15,2	927 ¹	12,9
1—2	2 294	28,0	2 030	25,8	1 652 ¹	22,9
2—5	3 650	44,6	3 888	49,5	3 715	51,6
5—10	559	6,8	712	9,1	858	11,9
10—	23	0,3	37	0,4	52	0,7
samtliga	8 186	100,0	7 862	100,0	7 204	100,0

b) Arjeplog och Arvidsjaur

0,26—1	398	21,1	309	16,6	236 ¹	13,4
1—2	500	26,6	462	24,8	378 ¹	21,5
2—5	800	42,6	875	46,9	875	49,7
5—10	175	9,3	208	11,2	256	14,5
10—	10	0,5	11	0,5	17	0,9
samtliga	1 883	100,0	1 865	100,0	1 762	100,0

Källa: SOS. Jordbruksräkningen respektive år.

Genom sammanslagning och/eller nedläggande av särskilt de minsta brukningsenheterna på upp till 2 ha åker har enheterna inom jordbruket genomgående blivit större. Den dominerande storleksklassen i båda huvudområdena har en åkerareal av 2—5 ha åker, och dessa omfattar ungefär hälften av samtliga brukningsenheter.

8 : 2 2. Vad gäller åkerjordens användning är som tidigare nämnts vallodlingen helt dominerande. I Västerbottens inland omfattar arealen vall till hö enligt jordbruksräkningen år 1951 i genomsnitt ca 80 % av den totala åkerarealen, något mer i fjällbygden och något mindre i skogslandet. Arealen grönfoder av säd utgjorde nämnda år ca 10 % och potatisodlingen ca 5 %.

8 : 2 3. Binäringarnas betydelse för jordbruksbefolkningen är svår att siffermässigt ange men förtjänar inte desto mindre att betonas. Fisket ger ofta goda biinkomster genom försäljning av fisk, men husbehovsfisket har dock den största betydelsen.

Det är, som nämnts tidigare, skogen, som vid sidan av och samtidigt med jordbruket varit och fortfarande är av utomordentlig vikt som komplement till jordbruket. Förhållandena varierar inom olika kommuner och bygder beroende på naturförhållandena, men som exempel kan anges en undersökning i Arvidsjaur kommun för åren 1947 och 1949—52, som visade att sko-

¹ Då 1956 års jordbruksräkning är begränsad till att omfatta endast brukningsenheter med mer än 2 ha åker har uppgifterna om enheterna med högst 2 ha åker hämtats från RLF:s jordbruksregister, där dessa dock redovisas med begränsning till sådana enheter, som taxerats som jordbruk. Då 1951 års allmänna jordbruksräkning även omfattade såsom »annan fastighet» taxerade jordbruk föreligger ej full jämförbarhet mellan de båda räkningarna i fråga om de två lägsta storleksgrupperna.

gens andel av totalinkomsten för jordbrukarna varierade i genomsnitt mellan 47 och 55 %.¹ Då redan de regionala skillnaderna inom denna kommun är stora, är naturligtvis de regionala differenserna inom ett så stort område som t. ex. Västerbottens inland avsevärda. De här angivna siffrorna får dock tjäna till att fästa uppmärksamheten på betydelsen av det två- eller flernäringsssystem, som är det typiska för större delen av denna landsända.

8:24. Jordbrukets vägtransporter inom de här behandlade delarna av landet torde knappast med någorlunda säkerhet kunna kvantitativt bestämmas. Transportbehovet hänför sig till frakter av dels de varor som produceras, dels de förnödenheter, som behövs för jordbrukets drift. På produktsidan torde intransporten av mjölk till mejerierna och returtransporterna av skummjölk m. m. svara för den största transportvolymen.

Det har i skilda sammanhang anförts, att förbättrade vägförbindelser med Norge skulle kunna underlätta och förbilliga transporterna av konstgödsel (kalksalpeter) från Norsk hydros fabriker i Glomfjord till förbrukarna i Västerbottens och södra Norrbottens län. För närvarande sker transporterna nästan uteslutande per båt till bl. a. hamnarna i Nordmaling, Umeå, Skelleftehamn, Kåge och Piteå. Från dessa platser transporteras konstgödseln per bil eller järnväg direkt till förbrukarna.

Möjligheterna till direkta lastbilstransporter från Glomfjord till Sverige har diskuterats med Norsk hydros svenska försäljnings ab. Enligt bolagets mening² synes det inte vara realistiskt att räkna med transporter av kalksalpeter på någon av de diskuterade mellanriksvägarna. Glomfjord har för närvarande ingen landsvägsförbindelse med Mo i Rana eller Rognan, varför det måste bli fråga om båttransport till någon av dessa orter och sedan omlastning till bil. Vidare har man för närvarande en försäljningsorganisation, som är så uppbyggd, att all konstgödseldistribution sker från nederlagsplatserna vid kusten, vilka är upplagsplatser inte bara för kalksalpetern från Norge utan även för andra gödselmedel som superfosfat, kalkkväve, chilesalpeter och kalialter. Även om man i en framtid får landsvägsförbindelse mellan Glomfjord och Mo eller Rognan torde på grund av de långa transportavstånden biltransporter på de diskuterade mellanriksvägarna knappast kunna konkurrera med de billiga båtfrakterna till svenska kusten. I de inre delarna av Västerbottens och södra Norrbottens inland torde dessutom behovet av kalksalpeter relativt sett vara av liten omfattning, varför eventuella landsvägstransporter synes komma att omfatta begränsade kvantiteter konstgödsel.

8:25. Import av fisk från Norge via den befintliga mellanriksvägen Krutvatn—Joesjö har förekommit under åren 1955—56, däremot ej under år 1957. Kvantiteterna har dock varit av mycket blygsam omfattning, sålunda endast ca 13 ton sammanlagt under år 1956 (se kap. 9:2).

¹ Bylund—Lövgren, Befolkning och näringsliv i Arvidsjaur (duplic. 1953).

² De här refererade uppgifterna har lämnats av direktören Schröder.

En helårsväg till Norge synes ge förutsättningar för utvidgad import av fisk och fiskprodukter från Helgeland eller Salten-området. Den utveckling, som skett på kylteknikens område, torde ge möjligheter till transporter med bil på relativt långa avstånd. Att kvantitativt bestämma storleken av en eventuell fiskimport via något av de diskuterade vägförslagen synes dock inte möjligt.

8 : 26. De diskuterade vägförbindelsernas betydelse för lapparna. Angående Graddis-vägen har lappfogden i Norrbottens södra distrikt anfört, att vägen synes få stor betydelse för traktens lappar. Den diskuterade vägen kommer att gå genom vår-, sommar- och höstbetesmarkerna i Semisjaur-Njargs lappby. Bristen på kommunikationer in i höstbetesområdet gör, att lapparna för närvarande icke i större skala kan företaga slakt och försäljning av renar under hösten, då djuren har den största slaktvikten och följaktligen betingar de högsta priserna. Vägförbindelsen synes avlägsna detta hinder, och det skulle bli möjligt att avyttra köttet antingen i Sverige eller Norge, beroende på var prisläget är bäst.

Beträffande förslagen till mellanriksvägar från Västerbottens län till Norge har lappfogden i Västerbottens län bl. a. meddelat följande: Under senaste åren har priser på renprodukter varit lägre i Norge än i Sverige, och eftersom efterfrågan på renkött under senaste åren ökat i Sverige, är det ej sannolikt, att ifrågakvarande vägförbindelser kan bli till fördel för renskötselutövarna, när det gäller avsättningsmöjligheter. Under de former, renskötsel nu bedrivs, är det vanligt, att renar strövar över riksgränsen i båda riktningarna. För arbetspersonalens resor synes då vägarna bli till nytta. Trafiken på vägar och den ökning av fjällvandrare, dessa ofta medför, kan emellertid vålla olägenheter för renskötselutövarna. Särskilt alt. 6 går på sträckan Fättjaur—Gränssjö genom för renskötseln viktiga betesmarker och då särskilt den del, som ligger mellan sjön Fättjaur och Vapstälvens dalgång. Alt. 2—5 berör svensk renskötsel så obetydligt, att de ej kan tänkas vålla skada för svenska intressen. Däremot kan möjligen norska renskötselintressen beröras av alt. 3.

8: 3. Skogsbruket

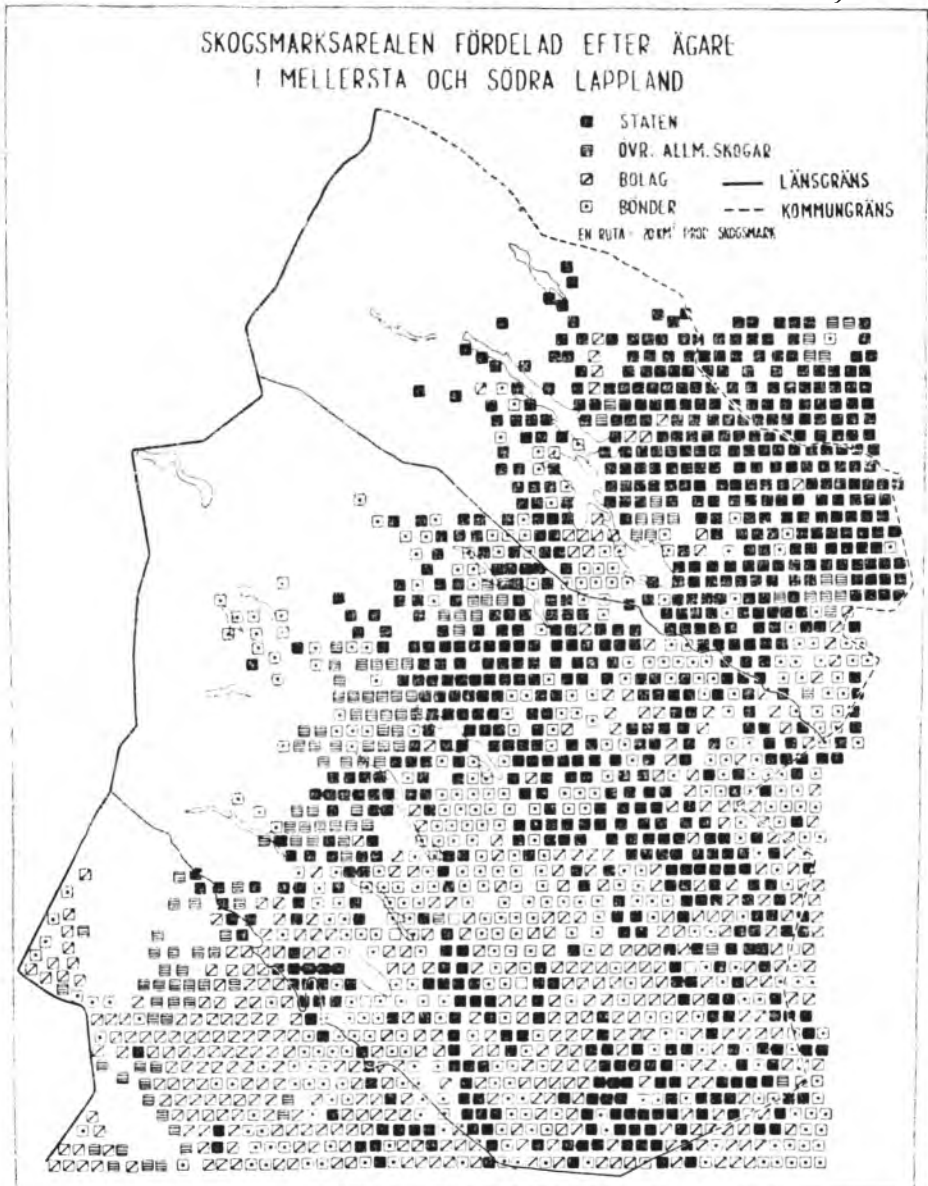
8 : 3 1. Skogsmarksarealen omfattade enligt 1956 års jordbruksräkning i Västerbottens inland 1 928 613 ha (motsvarande 51,5 % av landarealen) och i kommunerna Arjeplog och Arvidsjaur 734 252 ha (motsvarande 39,4 % av landarealen).¹ Riksskogstaxeringen ger i allmänhet något högre arealuppgifter än fastighetstaxeringen, vilken sistnämnda bygger på jordbruksräkningens uppgifter. Så t. ex. underskattades arealen skogsmark i Arjeplogs kommun vid 1952 års fastighetstaxering med ca 15 % i jämförelse med riksskogstaxeringen. Att ibland stora variationer föreligger beträffande arealuppgifterna, kan till väsentlig del förklaras av svårigheterna

¹ Resultaten av 1956 års jordbruksräkning har ännu inte publicerats. De här lämnade uppgifterna har erhållits direkt från statistiska centralbyrån, avdelningen för jordbruksstatistik.

att avgränsa den skogsproduktiva marken från olika slag av impediment. Den dåliga överensstämmelsen för vissa områden, som t. ex. för Arjeplog ovan, torde delvis ha sin förklaring i redovisningen av de s. k. otaxerade kronomarkerna. Vissa kronan tillhöriga skogar har vid domänverkets skogsindelning ej ansetts taxeringsvärdiga och därför ej räknats till skogsmark vid fastighetstaxeringen.

I tabell 8:5 nedan lämnas uppgifter om skogsmarksarealen kommunvis dels enligt jordbruksräkningen 1956, dels enligt riksskogstaxeringen.

Fig. 8:1

8 : 3 2. Skogsmarksarealen fördelade sig efter ägarkategorier på följande sätt enligt jordbruksräkningen:

Ägarekategori	Västerbottens inland	Norrbottens inland
staten	42,7 %	62,0 %
andra samfälligheter	6,6 %	8,6 %
aktiebolag	20,7 %	8,4 %
enskilda ägare	29,9 %	20,9 %

Det bör observeras i tablån ovan till höger, att de lämnade uppgifterna gäller hela Norrbottens inland, alltså inte enbart kommunerna Arjeplog och Arvidsjaur, beroende på att uppgifter ej finns redovisade kommunvis i jordbruksräkningen.

Fig. 8: 1 visar på ett bättre sätt än sammanställningen ovan ägarefördelningen i mellersta och södra Lappland, genom att de regionala skillnaderna kan iakttagas.¹ Varje kvadratruta på kartan motsvarar 20 km² produktiv skogsmark enligt riksskogstaxeringen. På grund av att en viss felmarginal finns i de enskilda rutornas lokalisering, bör inte kartan användas vid alltför detaljgående analyser. Den är främst avsedd att ge en översiktsbild över skogsmarksarealen efter ägare och torde i detta avseende ge en god bild av förhållandena.

Tabell 8: 5. Skogsmarksarealen kommunvis i mellersta och södra Lappland

Kommun	Arealen skogsmark		
	enligt jordbruks- räkningen 1956 i ha	i % av landytan	enligt riks- skogstaxe- ringen i ha
Arjeplog	321 489	24,8	390 000
Arvidsjaur	412 763	72,3	
summa	734 252	—	830 000
Sorsele	276 928	36,9	607 600
Stensele	285 951	71,3	
Tärna	30 658	8,8	
Lycksele landskommun	363 510	71,4	490 000
Lycksele stad	2 315	71,9	
Malå	105 403	64,4	522 200
Vilhemina landskommun	343 015	42,5	
Vilhemina köping	2 932	63,9	
Dorotea	166 977	59,6	356 700
Fredrika	81 142	71,7	
Åsele	234 901	73,7	
Örträsk	34 881	74,6	
summa	1 928 613	—	1 976 500
samtliga kommuner	2 662 865	—	2 806 500

Källa: SOS. Jordbruksräkningen 1956; Anvisningar för 1957 års fastighetstaxering, Norrbottens län och Västerbottens län.

¹ Denna karta har sammanställts av primärmaterial till en karta över skogsmarkens ägarefördelning i Sverige, vilken kommer att publiceras i Atlas över Sverige. Detta primärmaterial bygger på riksskogstaxeringen och har välvilligt ställts till utredningens förfogande genom fil. dr. Magnus Lundqvist.

Inom större delen av Arjeplogs och Arvidsjaur's kommuner dominerar staten som skogsägare. Bonde- och bolagsskogarna är i Arjeplogs kommun främst belägna väster om sjöarna Storavan och Uddjaur. Totalt omfattar dessa ägarekategorier ungefär 1/4 av skogsmarksarealen inom Arjeplogs kommun. I Arvidsjaur finns, som framgår av fig. 8: 1, ett större område med enskilda skogsägare i den sydöstligaste delen av kommunen.

Inom Västerbottens län är domänverkets skogar framför allt belägna i de norra och mellersta delarna. Längst upp mot fjällen i väster finns en del bondeskogar, och där ligger också ungefär i nordostlig—sydvästlig riktning ett stråk med kommunala skogar. Det är främst i de sydliga och sydvästliga delarna av lappmarkerna i detta län, som bolagen innehar större skogsmarker, och tillsammans med bönderna innehar de här huvudparten av skogen.

8 : 33. Virkesförrådet. Beräkningarna över virkestillgångarna grundar sig på de avverkningskalkyler, som statens skogsforskningsinstitut med ledning av resultaten från den senaste riksskogstaxeringen upprättat för södra Sveriges skogsindustriutredning (SOU 1956: 33). I den utredningen har avverkningens storlek och sammansättning beräknats dels för Norrbottens lappmarker, dels för Norrbottens kustland jämte Västerbottens län. Kvantiteterna för enbart Norrbottens kustland har dessutom publicerats i »Jorden, skogen, malmen och vattenkraften i morgondagens Norrbotten».¹

Avverkningskalkylerna bygger på vid riksskogstaxeringens provstämplingar utfallande kvantiteter, som fördelats på olika huggningsklasser.

Den tredje och senaste riksskogstaxeringen utföres inte som de två tidigare i form av länstaxeringar, utan hela riket övergår med en lågprocentig taxering, vilken varje år omfattar 1/10 av den vid den andra riksskogstaxeringen taxerade arealen. Den tredje riksskogstaxeringen påbörjades år 1953, och slutresultatet finns hittills för tre års taxeringar. För större redovisningsenheter torde de nu föreliggande resultaten vara av god nogrannhetsgrad, men ju mindre områden som särredovisas, desto osäkrare är resultaten.

I ovannämnda avverkningskalkyl, som statens skogsforskningsinstitut på Kungl. Maj:ts uppdrag utförde, har för vardera av de nämnda områdena kalkylerats med två alternativ, benämnda a och b. Alt. a innebär ett lägre årligt uttag än alt. b.

Virkestillgångarna i Norrbottens län framgår i huvuddrag av följande sammanställning, som anger den årliga avverkningen i milj. m³ sk.

	Tall	Gran	Summa barr	Löv	Samtliga
alt. a					
lappmarkerna	1,10	0,61	1,71	(0,49)	2,20
kustlandet	1,03	0,74	1,77	(1,11)	2,88
summa	2,13	1,35	3,48	(1,60)	5,08
alt. b					
lappmarkerna	1,25	0,64	1,89	(0,49)	2,38
kustlandet	1,08	0,80	1,88	(1,16)	3,04
summa	2,33	1,44	3,77	(1,65)	5,42

¹ Utgiven av Föreningen Norrbottens främjande (1956).

Virkestillgångarna i Västerbottens län är enligt samma redovisningsmetoder följande (för detta län medger dock inte materialet särredovisning för lappmarkerna respektive kustlandet):

	Tall	Gran	Summa barr	Löv	Samtliga
alt. a	2,16	2,43	4,59	(1,36)	5,95
alt. b	2,30	2,63	4,93	(1,40)	6.33

För den s. k. norrlandskommitténs räkning utfördes med ledning av 1938—41 års riksskogstaxering beräkningar rörande de årliga avverkningsmöjligheterna. Med ledning av 1953—55 års riksskogstaxeringar har statens skogsforskningsinstitut funnit, att för hela övre och mellersta Norrland (alltså inte enbart Norrbottens och Västerbottens län) de årliga avverkningsmöjligheterna för barrskogen numera är ca 14 % större än vad som framgick av den tidigare beräkningen.¹ I jämförelse med de under åren 1952/53—1954/55 uttagna virkeskvantiteterna i Norrbottens län innebär det här redovisade alt. b i avverkningskalkylen ca 17 % större avverkning.²

Vid bedömandet av de för denna utredning aktuella vägarnas betydelse ur skoglig synpunkt framstod det som i hög grad önskvärt att kunna få en uppfattning om virkestillgångarnas storlek inom just de områden, som mer direkt beröres av de diskuterade mellanriksvägarna. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppdrog i december 1957 åt statens skogsforskningsinstitut att verkställa beräkningar över hur stor del av den för Norrbottens lappmarker och Västerbottens län kalkylerade avverkningen, som faller inom de delar av mellersta och södra Lappland, vilka närmast beröres av frågan om mellanriksvägarna.

Omfattningen av de områden, för vilka skogsforskningsinstitutet utfört dessa särskilda beräkningar, framgår av fig. 8: 2. Två huvudområden särskiljes, ett nordligt och ett sydligt. Områdesavgränsningen m. m. motiveras längre fram i utredningen (avsnitt 8: 36).

Skogsforskningsinstitutets PM redovisas i sin helhet i bilaga B.³ Här nedan lämnas endast en översiktlig sammanställning av virkesförrådet som jämförelse till de ovan redovisade länssiffrorna. Beräkningen av de utfallande kvantiteterna grundar sig på avverkningskalkylen enligt alt. b för Norrbottens lappmark och alt. a för Västerbottens län.

Område	tall	gran	1000-tal m ³ sk summa barrträd	lövträd	samtliga
nordliga området (556 000 ha)	328	238	566	105	671
sydliga området (1 235 000 ha)	641	1 118	1 759	645	2 404
summa	969	1 356	2 325	750	3 075

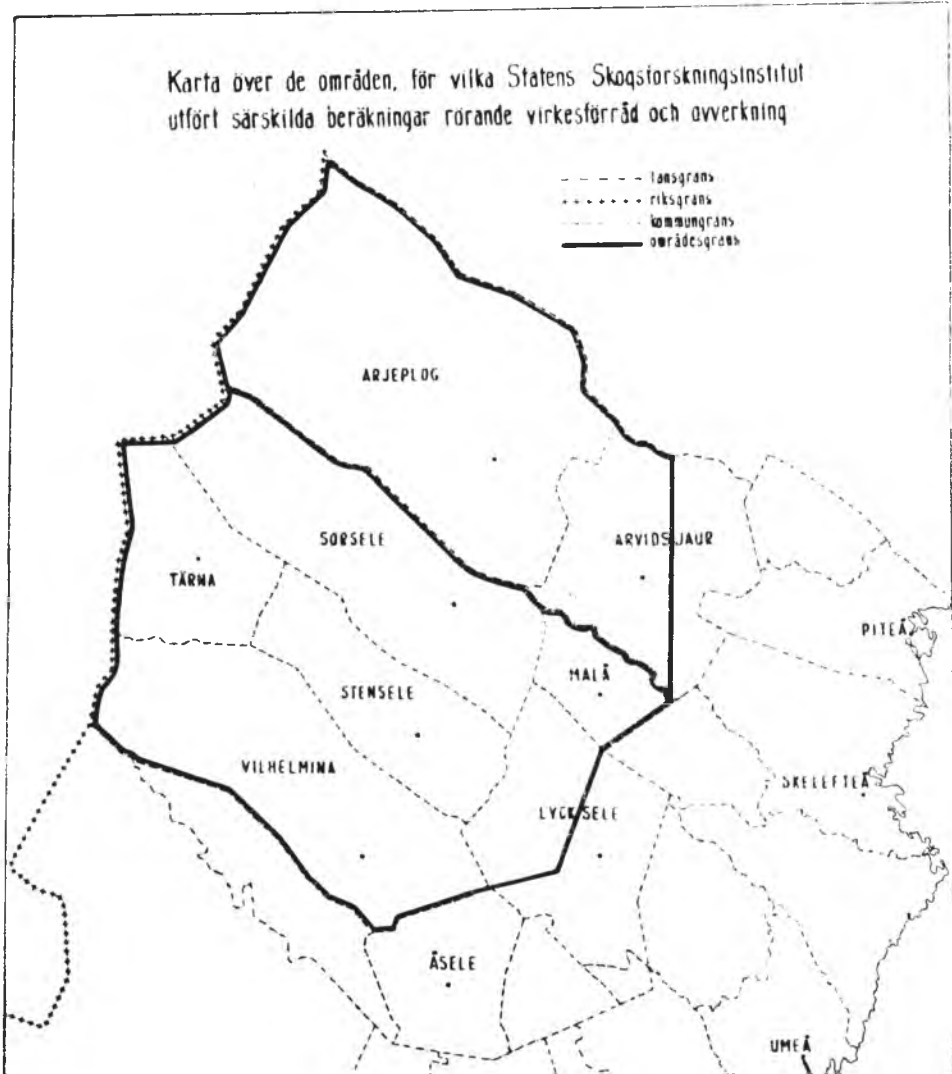
¹ SOU 1956: 33, s. 13.

² Jorden, skogen, malmen och vattenkraften i morgondagens Norrbotten (1956), s. 86.

³ Här ej tryckt.

0 10 20 40 60 km

Fig. 8:2

Inom hela det område, som ligger i direkt anslutning till samtliga vägalternativ, redovisas alltså ett totalt virkesförråd, som medger en årlig avverkning av 3,08 milj. m³ sk, varav 2,33 milj. m³ sk barrvirke. Hur stor del av dessa kvantiteter, som vid respektive vägalternativ med ekonomiskt utbyte är uttagbara för avsättning västerut, direkt eller i förädlad form, kommer att behandlas längre fram i utredningen, där försök göres att bestämma de olika vägförslagens direkta båtudsområden ur skoglig synpunkt.

8 : 3 4. A v v e r k n i n g e n. Här har ovan redovisats uppgifter om virkesförrådet med ledning av de kalkyler, som gjorts beträffande de kvantite-

ter, vilka årligen är möjliga att avverka. Det är av stort intresse att jämföra dessa siffror med vad som för närvarande uttages ur skogarna.

Det årliga virkesuttaget har beräknats av skogsforskningsinstitutet med stöd av de sedan år 1953 verkställda stubbinventeringarna. Dessa utföres i samband med riksskogstaxeringarna och möjliggör en årlig redovisning av avverkningsgraden i samma måttenhet (m³ sk) som för virkesförråd och tillväxt.

Uppgifterna för de enskilda åren är emellertid behäftade med ett tämligen stort medelfel. En beräkning baserad på uppgifter för flera år har bl. a. med hänsyn till detta förhållande syntts lämplig. Vidare är det inte lämpligt att ge en redovisning för mindre områden, eftersom också då siffrorna blir i hög grad osäkra.

Enligt uppgifter, som lämnats från skogsforskningsinstitutet, var det genomsnittliga årliga uttaget enligt stubbinventeringen avverkningsåsongerna 1952/53—1956/57 för de nordligaste länen följande:

	Norrbottens län	Västerbottens län
barrvirke	3,2 milj. m ³ sk	3,7 milj. m ³ sk
löv	0,4 »	0,6 »
summa	3,6 »	4,3 »

Även om man tar hänsyn till osäkerheten i uppgifterna, framgår dock vid en jämförelse med uppgifterna om virkesförrådet, att det årliga uttaget varit inte oväsentligt lägre än de redovisade tillgångarna enligt avverkningskal-ylen.

8 : 35. Skogsbrukets transporter. Det har för utredningen syntts angeläget att göra en total kartläggning av skogsbrukets transporter i Västerbottens och södra Norrbottens län för att visa, dels hur stora kvantiteter som biltransporteras respektive flottas, dels på vilka vägar respektive vattendrag som transporterarna sker. Kostnadsjämförelser kommer även att göras mellan dessa transportsätt. Totalbilden av det faktiska nuläget beträffande skogsbrukets transportförhållanden måste anses vara en viktig utgångspunkt vid bedömningen av hur eventuellt nya mellanriksförbindelser kommer att påverka transporterarnas riktning och omfattning.

Som undersökningsår har valts 1956, beroende på att detta är det enda år, för vilket detaljerade uppgifter om skogsbrukets biltransporter finns att få. Detta år utförde skogsbrukets transportutredning en hela Norrland omfattande undersökning rörande skogsbrukets biltransporter, och genom tillmötesgående från lokalkommittéerna i Umeå, Skellefteå och Piteå har primärmaterial i form av kartor och tabeller ställts till utredningens förfogande och legat till grund för de sammanställningar, som här gjorts.

Skogsbrukets biltransporter. Biltransport av virke har i vårt land kraftigt ökat under senare år. Statistiken är dock ofullständig, och en klar bild av utvecklingen kan inte ges. Men utvecklingen av t. ex. lastbilsbeståndet (se kap. 11) ger dock i viss mån en antydning om de transporttekniska förändringar, som ägt rum och alltså pågår. Delegationen för översiktlig väg-

planering har redovisat vissa beräkningar angående biltransporterna av skogsprodukter. Enligt »Vägplan för Sverige», del 2 (SOU 1958: 2) biltransporterades i landet avverkningsåret 1953/54 en total rundvirkesmängd av ca 20 milj. ton, varav direkt till industri ca 14 milj. ton.¹ Under perioden 1949—53 beräknas skogsbrukets och skogsindustrins lastbilstransporter ha ökat med inte mindre än i genomsnitt ca 12 % per år, och år 1953 svarade dessa transporter för ca 20 % av det totala godstransportarbetet i landet.²

Lastbilstransporternas ökning beror dels på en övergång från flottning till biltransport, dels på ökad avverkning och detta framför allt i mellersta och södra Sverige. Omställningen från flottning till biltransport har framför allt gällt bivattenflödena, där flottningskostnaderna som regel ställer sig dyra.

Fig. 8: 3 redovisar de på det allmänna vägnätet i Västerbottens och södra Norrbottens län med motorfordon transporterade kvantiteterna under år 1956.³ Huvudparten av transportererna gäller rundvirke (sågtimmer, sulfit- och sulfatved, lövmassaved), men på de vägenheter, där transport av sågad vara, massa och bakar förekommit, är även dessa kvantiteter inräknade i de angivna tontalen.

Avnämarna av rundvirket är i första hand sågverken och massafabriker-na. Med hänsyn till deras traditionella läge vid kusten är det naturligt att huvudparten av rundvirkestransporter-na till sin riktning går mot de stora råvaruförbrukarna utefter norrlandskusten.

På fig. 8: 3 kan man för det här behandlade området urskilja tre större mottagarcentra för det biltransporterade virket: Piteå-distriktet, Skellefteå-distriktet samt Umeå-området med Hörnefors och Nordmaling.

På den norra infarten till Piteå-distriktet belastade år 1956 virkestransporter-na vägen med en kvantitet av över 150 tusen ton, och västerifrån gick en kvantitet på nära 120 tusen ton. Till Skellefteå-distriktet kom huvudparten av det biltransporterade virket närmast på riksväg 13, ca 80 tusen ton norrifrån och ca 50 tusen ton söderifrån. På länsväg 370 vid infarten till Skellefteå gick nära 60 tusen ton. Vad man på fig. 8: 3 bl. a. kan lägga märke till är, att riksväg 13 mellan Skellefteå och Umeå på större delen av sträckan har relativt små kvantiteter virkestransporter.

Nästan samtliga tillfartsvägar till Umeå-distriktet belastas med avsevärda kvantiteter skogsprodukter. Således gick t. ex. på länsväg 361 mellan Vännäs och Umeå ca 60—70 tusen ton och på länsväg 363 mellan Vindeln och Umeå 70—80 tusen ton under år 1956. På vägen mellan Umeå och Holmsund var transportkvantiteten ca 80 tusen ton. Riksväg 13 hade 1956 på delen Umeå—länsgränsen mot Västernorrlands län ganska stora transporter av skogsprodukter, mellan 35 och 75 tusen ton. Hörnefors och Nordmaling utgör här de viktigaste råvaruförbrukarna.

¹ Dessa uppgifter är hämtade från Fredén, Skogsbrukets biltransporter, del 1 (duplic. 1957), s. 38.

² Godlund, Data över gods- och persontransporter, särskilt på landsväg (i: SOU 1958: 2), s. 26.

³ Kartan har sammanställts av primärmaterial från skogsbrukets transportutredning, lokal-kommittéerna i Umeå, Skellefteå och Piteå.

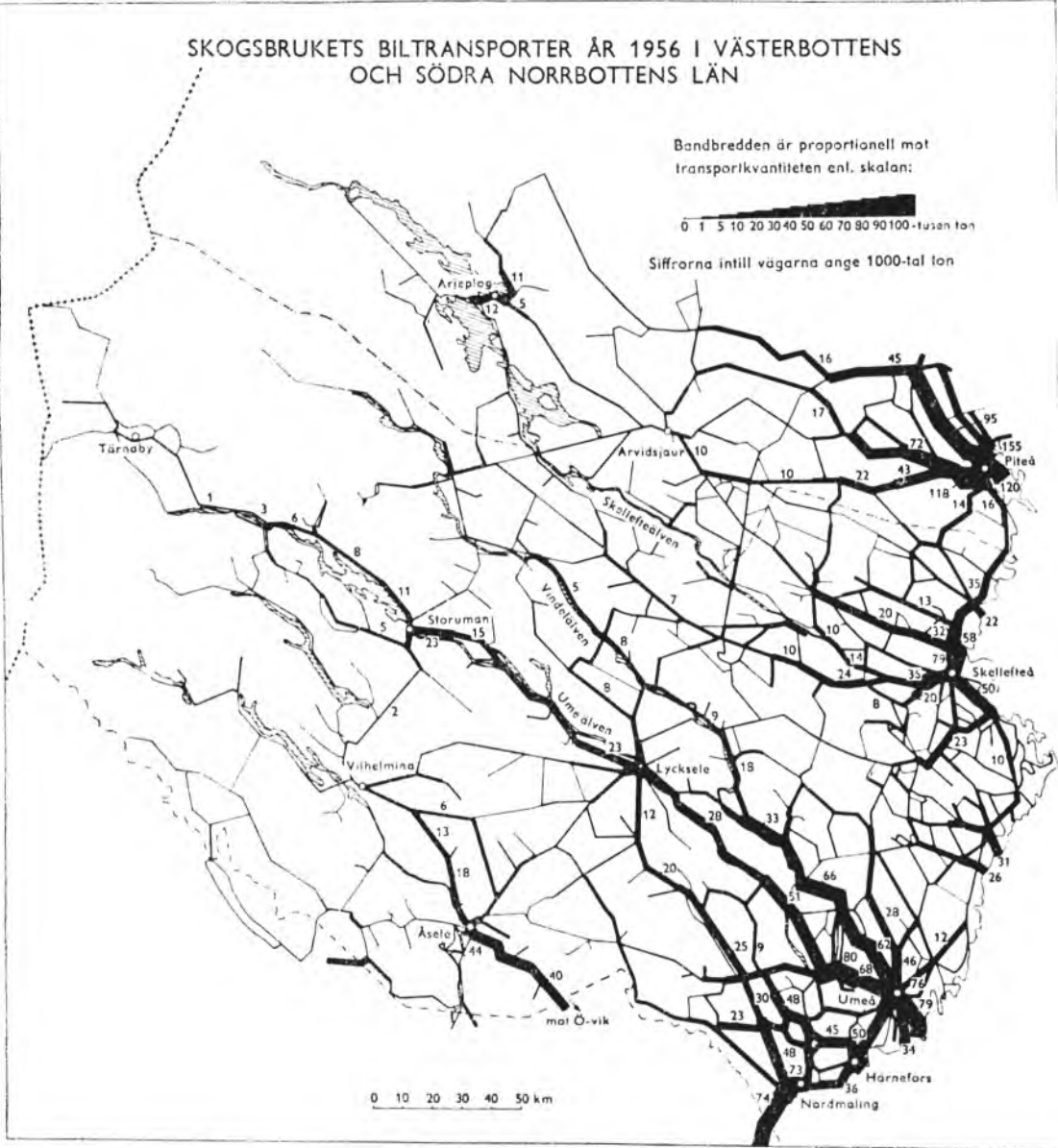
Fig. 8:3

SKOGSBRUKETS BILTRANSPORTER ÅR 1956 I VÄSTERBOTTENS OCH SÖDRA NORRBOTTENS LÄN

Bandbredden är proportionell mot transportkvantiteten enl. skalan:

Siffrorna intill vägarna ange 1000-tal ton

Den sydöstliga delen av länet dominerar avgjort över övriga delar, vad gäller skogsbrukets utnyttjande av det allmänna vägnätet för transporter av rundvirke och sågad vara. I jämförelse med transportererna här, är de kvantiteter, som belastar vägarna i de mellersta och inre delarna av länet, av blygsam omfattning. Detta gäller även för den del av Norrbottens län, som här redovisas.

Man bör kanske i det här sammanhanget ha i minnet att transportflödeskartan gäller för ett enstaka år, 1956. Detta betyder för de delar av vägnätet, för vilka små kvantiteter redovisas, att det inte är säkert, att transporter förekommer varje år. Om det varit möjligt att låta ett annat år ligga till grund för redovisningen, kanske i stället andra, ej här medtagna vägdelar hade att redovisa skogstransporter, beroende på att avverkning skett i anslutning till dessa vägar.

I det inre av Västerbottens län har länsväg 361 de största transportkvantiteterna. Sträckan Storuman—Lycksele har en relativt jämn belastning med kvantiteter varierande mellan ca 15 och 25 tusen ton år 1956.

Lastbilstransportererna av rundvirke kan uppdelas på två slag: dels transport till flottled, dels transport direkt till industri, järnväg eller annan leveransplats än flottled. Vid Slussfors t. ex. och i Storuman—Barsele-området flottlägges en stor del av det biltransporterade virket. Andra platser, vid vilka det av kartan framgår, att det biltransporterade virket flottlägges, är t. ex. vid Skeut, väster om Arjeplog, vid Hornavans utlopp i Uddjaur, och vid Sorsele, i övre Vindelälven. Till Skellefteälven väster om Arjeplog kördes under år 1956 ca 12 tusen ton rundvirke för flottläggning. Utefter Skellefteälven mynnar också på flera andra ställen transportbanden ut i älven, d. v. s. biltransporten går till flottled. Av det virke, som går mot Lycksele, förbrukas en del på platsen, men en stor del flottlägges också.

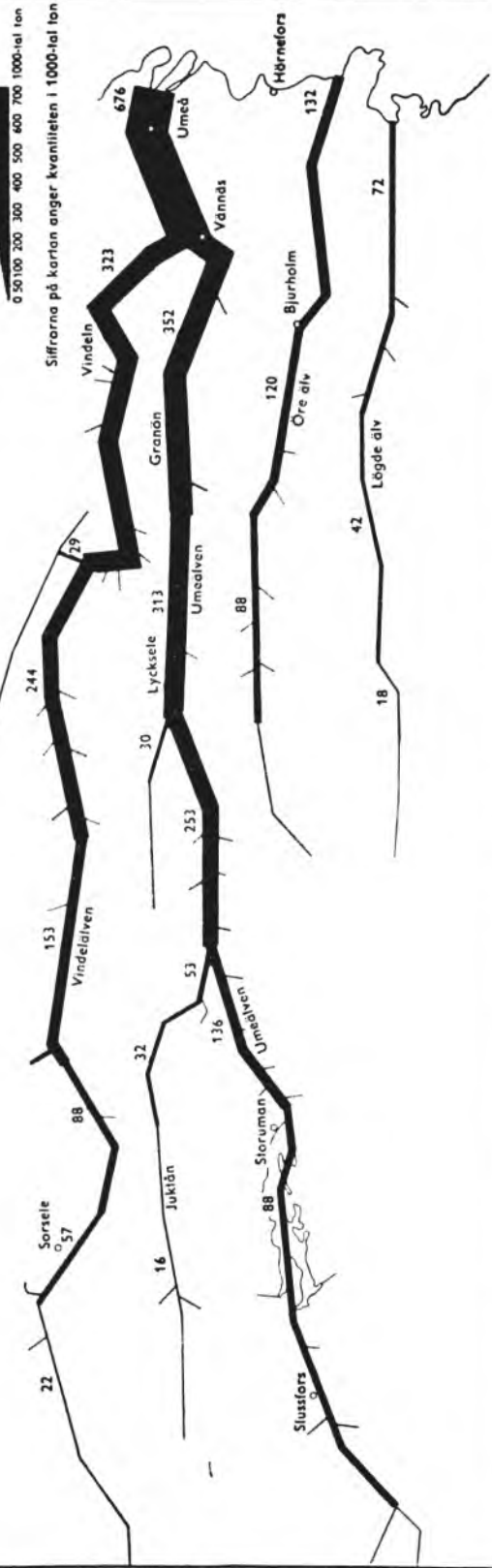
Både utefter Umeälven och Vindelälven biltransporteras en del virke parallellt med flottleden. I de övre delarna av älvsystemen är det, som nämnts, närmast fråga om transport till lämplig flottläggningsplats. I de nedre delarna av älvarna är det däremot fråga om biltransport direkt till industrierna vid kusten, och som framgår av kartan är det i de sydöstliga delarna av länet avsevärda virkeskvantiteter, som körs direkt till förbrukarna.

Av transportererna direkt till industri utgör sågtimmeret huvudparten, medan däremot massaveden relativt sett flottas i högre grad. Lövmassaveden, som dock omfattar relativt små kvantiteter, går uteslutande på lastbil. De på kartan redovisade rundvirkestransportererna med bil utefter mellersta och övre Umeälven utgöres till större delen av transport av sågtimmer.

Flottningen. På fig. 8: 4 redovisas flottningen i Vindelälven, Umeälven samt Öre och Lögde älvar under år 1956. Kartan grundar sig på uppgifter ur flottningföreningarnas årsberättelser. Den genomflottade kvantiteten anges där för varje flottningsdistrikt i f^3 tr. För att kunna göra jämförelser med biltransporterna har här företagits en omräkning till ton, varvid 1 f^3 tr antagits väga 25 kg. Bivattenflödena har, vad beträffar sträckningen, på fig. 8: 4 endast schematiskt antyttis vid inloppet i huvudälven. De kvantiteter, som skalan anger för dem, är dock exakta.

Fig. 8.4 FLOTTNINGEN ÅR 1956
I UME, ÖRE OCH LÖGDE ÄLVAR MED BIFLÖDEN

Genomflottad kvantitet distriktvis enl. skalan

Vid en jämförelse mellan fig. 8: 3 och 8: 4 visar det sig att flottningen svarar för en många gånger större transportvolym än biltransporterna. Det är i huvudälvarna, som den stora flottgodsmängden går fram, biflödena har mycket små kvantiteter — ett förhållande, som är ekonomiskt betingat och som längre fram här skall tas upp till närmare diskussion.

I huvudälvarna ökar flottgodsmängden successivt från de övre delarna av älven ned till kusten. I Vindelns sjätte distrikt, d. v. s. förbi Sorsele, flottades år 1956 ca 2,3 milj. f³ tr rundvirke eller ca 55—60 tusen ton. Flottgodsmängden ökar sedan för varje distrikt nedför älven avsevärt, och före inloppet i Umeälven vid Vännäsby genomflottades ca 12,2 milj. f³ tr eller ca 325 tusen ton. Att direkt jämföra ett flottningsdistrikt med en viss vägdel är inte fullt korrekt, men i det här sammanhanget kan dock till viss jämförelse nämnas, att den biltransporterade kvantiteten på länsväg 363 på delen Vindelns—Umeå utgjorde ca 70—80 tusen ton. För Umeälvens tredje distrikt (som slutar vid Pengfors magasinsbom) redovisas en genomflottad kvantitet av ca 14 milj. f³ tr eller ca 350 tusen ton. Vid Umeå stad passerade år 1956 ca 27 milj. f³ tr eller ca 675 tusen ton. Som jämförelse kan nämnas, att den under år 1956 biltransporterade kvantiteten på samtliga infartsvägar till Umeå stad uppgick till ca 275 tusen ton.

Som nämnts ovan i avsnittet om biltransporterna, körs i de inre delarna av landet huvudparten av det biltransporterade rundvirket till flottled. På vägarna kring övre Umeälven t. ex. förekommer inga biltransporter av rundvirke på längre avstånd med undantag av vissa kvantiteter sågtimmer och i jämförelse med flottgodsmängden är biltransportkvantiteten av liten omfattning. I Umeälven mellan Storuman och Åskilje t. ex. flottades år 1956 ca 5,4 milj. f³ tr eller ca 135 tusen ton. På länsväg 361, som här går parallellt med älven, utgjorde den biltransporterade kvantiteten ca 15—20 tusen ton.

Konkurrensförhållandet biltransport—flottning. Problemet biltransport—flottning har under senare år ofta blivit föremål för diskussion inom skogsnäringen. Som en sammanfattning på vad som ovan sagts om skogsbrukets transporter i Västerbottens och södra Norrbottens län och som en inledning till det följande avsnittet om de aktuella vägprojektens betydelse ur skoglig synpunkt skall här i korthet nämnas några synpunkter på förhållandet mellan de båda transportmetoderna. Med hänsyn till den komplicerade fråga det gäller är det i detta sammanhang inte möjligt att på något sätt ge en uttömmande analys av problemet.

I nedanstående tablå ges en sammanställning av undervägskostnaderna för olika transporter inom skogsbruket, avseende år 1952.¹

---

¹ Uppgifterna hämtade ur Sundberg, Studier i skogsbrukets transporter (1952).

Transportmetod	Öre per tonkm
hästkörning	
lunning	500—700
kortvägskörning	200—300
lunning och basvägskörning	60—80
lastbilskörning	
5 km	12—14
30 »	12—14
50 »	12—14
bandtraktor	
släpkörning, 300—1 000 m	300—400
basvägskörning, 5—8 km	40—60
hjultraktor, 4—20 km	20—25
flottning	
huvudflottled	0,2—0,5
bivatten: större	0,5—3,0
» mindre	2—(10)

Under virkets väg från stubben till fabriken, sågverket etc. är det, som synes av ovanstående uppgifter, de tidigare stadierna i transportkedjan, som relativt sett är synnerligen dyrbara. Trots den stora differensen mellan lastbilskörning och flottning, vad undervägskostnaden beträffar, kan dock biltransport i vissa sammanhang vara fördelaktigare än flottning. Det är framför allt i två delar av flottledssträckan, som bilen visat stor konkurrenskraft gentemot vattendragen, dels i de perifera, dels de i de nedre delarna. I biflödena med dess små flottgodsmängder är i allmänhet flottning, vad gäller undervägskostnaderna, dyrare än biltransport. Under senare år har här i landet flottningen lagts ned i många biflöden, och utvecklingen kommer sannolikt, enligt uttalanden från skogsbrukets sida, att gå vidare på den linjen.

I de nedre delarna av flottledssystemen kan bland fördelarna med direkttransport per bil inräknas eliminerad sjunkning, minskade lagrings-skador på virket, minskade råvarulager med lägre kapitalkostnader som följd samt billigare barkning. På minussidan måste man dock ibland räkna med vissa kostnader föranledda av en omställning av mottagarapparaten från flottat virke till bilburet.

För en enskild företagare kan en övergång från flottning till biltransport vara ekonomiskt motiverad. Man bör emellertid ha i minnet, att om man ser skogsbruket som helhet som ett stort företag, är det inte alltid som en kostnadskalkyl ger ett likadant utslag. I och med att vissa kvantiteter virke dras bort från flottleden ökar kostnaderna för det kvarvarande, vilket i sin tur kan bidra till att ytterligare kvantiteter undantages flottning med ytterligare stegring av flottningskostnaderna som följd. Det torde vara av största intresse för skogsbruket, att en samordning av transportmetoderna kommer till stånd, så att kostnaderna, inte bara för en enskild företagare eller för grupper av enskilda företagare utan även totalt sett, blir de lägsta möjliga.

8:36. Översiktlig beräkning av båtnadsområden ur skoglig synpunkt. Det har i flera sammanhang anförts, att nya och/eller förbättrade vägförbindelser västerut skulle för det inre av mellersta och södra Lappland medföra ekonomiska vinster för skogsbruket. För att få ett så aktuellt underlag som möjligt vid bedömandet av de olika vägförslagens nytta ur skoglig synpunkt uppdrog, som tidigare nämnts (avsnitt 8:33), väg- och vattenbyggnadsstyrelsen åt statens skogsforskningsinstitut att med utgångspunkt från de senaste årens riksskogstaxeringar verkställa beräkningar rörande virkesförråd och avverkning i de delar av mellersta och södra Lappland, som berörs av frågan om mellanriksvägar.

Skogsforskningsinstitutets rapport redovisas i sin helhet i bilaga B.¹

De olika vägförslagens nytta ur skoglig synpunkt avgöres genom båtnadsområdenas storlek och karaktär. De lämpligaste metoderna att komma fram till båtnadsområden har ingående diskuterats med representanter för skogsforskningsinstitutet och skogsvårdsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län. Följande tillvägagångssätt är resultatet av de samråd, som ägt rum beträffande den lämpligaste och ändamålsenligaste metodiken.

Det stod från början klart, att det inte gick att med utgångspunkt från transportkostnaderna först avgränsa ett i direkt anknytning till vägen liggande båtnadsområde och därefter, sedan detta arealbestämts, med ledning av riksskogstaxeringen beräkna virkesförrådet och avverkningarna inom detta egentliga båtnadsområde. Man skulle då få en alltför detaljerad områdesavgränsning, som inte skulle kunna utgöra underlaget vid en redovisning av riksskogstaxeringens material. Den senaste riksskogstaxeringens resultat föreligger endast för tre år, och materialet tillåter inte, med hänsyn till det relativt sett ringa antalet trakter och provytor, beräkningar för alltför små områden, förrän hela taxeringsomdrevet är fullbordat, d. v. s. efter tio år.

En annan metod har här i stället valts. Med utgångspunkt från de två tidigare presenterade huvudalternativen i denna utredning — Graddis-vägen respektive vägförbindelse från Västerbottens län till Norge — har en grov avgränsning gjorts av två huvudområden. För dessa två områden var för sig redovisas skogsforskningsinstitutets beräkningar. Därmed får man fram betydligt tillförlitligare uppgifter om de skogliga förhållandena, än om man tillämpat den här först nämnda metoden. Medelfelen blir inte så stora, och tillfälliga felaktigheter från enstaka trakter och provytor utjämnas.

Nästa steg i arbetet har varit att inom dessa större områden för varje vägförslag för sig utföra beräkningar över respektive vägars direkta båtnadsområden, och på detta stadium kommer transportkostnaderna in som en faktor. För metodiken vid dessa beräkningar redogöres längre fram.

Avgränsningen av de två huvudområdena, som visas på fig. 8:2, är relativt schematisk. Problemet har varit att avgränsa ett »rimligt» område, som å ena sidan inte får vara för litet, beroende på att i så fall för få trakter och

¹ Här ej tryckt.

provytor ur riksskogstaxeringen kommer med, men som å andra sidan inte heller får vara för stort, så att t. ex. medeltalen blir för höga genom att man kommer för långt ned mot kusten med dessa områdens högre bonitet i jämförelse med inlandet.

Det nordliga huvudområdet, som avser den planerade Graddis-vägen, omfattar hela Arjeplogs kommun samt Arvidsjaurs kommun med undantag av de delar, som ligger öster om linjen Varjisträsk—Abborrträsk—Skellefteälven. Den totala skogsmarksarealen inom detta område utgör 556 000 ha.

Det sydliga huvudområdet, som bildar utgångspunkten vid beräkningarna för samtliga vägförslag från Västerbottens län, begränsas i norr av länsgränsen mellan Norrbottens och Västerbottens län, i söder av kommungränsen Dorotea—Vilhelmina samt gränsen Vilhelmina—Åsele till Lycksele kommungräns och vidare en bit in i denna kommun. I öster följer begränsningslinjen kommungränsen Malå—Norsjö, delar sedan Lycksele kommun ungefär på mitten och böjer av mot sydväst för att möta kommungränsen Åsele—Vilhelmina. Detta sydliga område omfattar totalt en skogsmarksareal av 1 235 000 ha.

Länsgränsen mellan Norrbottens och Västerbottens län är en tämligen god gränslinje mellan de två huvudområdena. Den är en naturlig gräns i det avseendet att den i stort sett följer vattendelaren mellan Vindelälvens och Skellefteälvens flodområden från norska gränsen till Slagnäs, där sedan Skellefteälven utgör länsgränsen vidare i sydostlig riktning.

Tillkomsten av en större genomgående transportled kan för skogsbruket innebära kontakter med nya avsättningsorter. Skogen öppnas för vidgad konkurrens om virket, bättre försäljningspriser kan nås. Vill man kalkylera värdet av dessa nya förutsättningar och deras inverkan på skogsbrukets ekonomi, krävs en analys inriktad främst på två faktorer: dels transportkostnadernas variation vid olika avsättningsorter, dels virkets varierande värde vid dessa platser.

I det följande kommer de olika vägförslagens nytta ur skoglig synpunkt att belysas dels för rundvirke, dels för sågade trävaror. Förfaringssättet vid bestämmande av båtnadsområdena är i princip lika för såväl rundvirket som de sågade trävarorna. De beräkningar, som nedan redovisas, avser två olika kalkyler (i det följande kallade A respektive B), som var för sig bygger på något olika antaganden och förutsättningar.

8: 361. Rundvirket

Kalkyl A

För den långsiktiga transportkalkylen utgör det naturliga utforslingsområdet den enda korrekta grundvalen för beräkningarna.¹ Aktuella förhållanden i vad avser vägnätets nuvarande utseende, utnyttjandet av befintliga flottleder, skogsodlingsgränsens belägenhet m. m. är irrelevanta faktorer. I denna kalkyl tas det fullt utbyggda transportsystemet inom de na-

¹ Jfr Janlöv, Angående skogsbrukets transportnät (duplic. 1954).

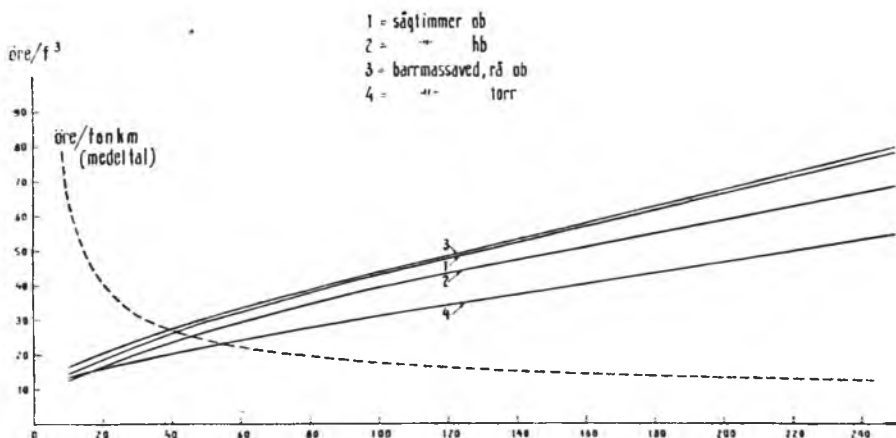
turliga transportområdena till utgångspunkt vid beräkningarna över båt-
nadsområdenas storlek.

Med ledning av generalstabskartbladen i skala 1 : 200 000 har en bestämning av de naturliga transportområdena skett. En granskning av kartan inriktad på vattenstråken och topografin har företagits. Genom markering av vattendelarna har en begränsning av vissa naturliga utforslingsområden skett. Kartstudiet har syftat till att ge en överblick över de arealer, som hör samman och är beroende av gemensam utforslingsled. Storleken av det område, från vilket transporter till Norge kan beräknas ske, kommer sedan att bestämmas av den transportkostnadsgräns, som industribelägenheten anger.

Fig. 8: 5

BILTRANSPORTKOSTNADER ÅR 1957

AC (södra) enl. uppgifter från skogsbrukets motortransportkommitté¹

I fig. 8: 5 redovisas en sammanställning av biltransportkostnaderna för rundvirke år 1957. Uppgifterna har införskaffats från Skogsbrukets motortransportkommitté¹ och avser taxeöverenskommelser i södra Västerbottens län. De taxor, som redovisats för norra Västerbotten samt Norrbottens län, skiljer sig obetydligt — endast på tiondels ören — från de här presenterade. Lokala avvikelser kan dock förekomma, såväl uppåt som nedåt, beroende på transporternas karaktär samt på vissa specialavtal och kontrakt. De här angivna taxorna kommer att ligga till grund för beräkningarna vid samtliga vägalternativ. För en rättvisande jämförelse mellan de olika vägförslagens nytta ur skoglig synpunkt bör kalkylen i det följande grundas på samma taxetabeller.

Vägalternativ 1.² Som alternativa avsättningsorter för virket räknas Piteå eller Skellefteå i Sverige och Rognan eller Bodø i Norge.

¹ Uppgifterna har lämnats av ombudsmannen, överstelöjtnant von Samson-Himmelstjerna.

² De kalkyler, som här och i det följande redovisas för alt. 1, har utförts i samarbete med länsjägmästare S. Lindroth och jägmästare O. Larsson, skogsvårdsstyrelsen i Luleå.

För vilka områden är det, om man ser enbart till transportkostnaderna, fördelaktigare att transportera rundvirke till avsättningsorterna i Norge än till dem vid svenska kusten?

Som ovan nämnts, har en bestämning gjorts av det naturliga transportområdet, varvid förutsatts, att transport över huvudvattendelare normalt ej bör ske. Båtnadsområdet begränsas då i norr och söder av huvudvattendelaren mellan Skellefte älv och Laisälven.

Mittavståndet på sträckan Piteå—Rognan ligger i Arjeplogs samhälle. Avståndet härifrån till Rognan respektive Piteå är 210 km. Räknas Skellefteå som alternativ avsättningsort till Rognan, ligger mittpunkten 10 km öster om Arjeplog, och avståndet till respektive orter blir då 220 km. Behövde man i transportkalkylen inte ta hänsyn till flottledernas inverkan utan endast räkna med biltransport av virket, skulle således båtnadsområdets östra gräns utgöras av en linje genom Arjeplogs samhälle respektive genom punkten 10 km öster om Arjeplog.

Kostnaderna för biltransport av rundvirke från Arjeplog till Rognan blir enligt fig. 8: 5 68 öre/f³ för obarkat sågtimmer och 69,5 öre/f³ för barrmassaved, rå obarkad. Flottningen kostar för närvarande på Skellefteälven fr. o. m. Uddjaur t. o. m. sorteringen i Bergsbyn 26,3 öre/f³ för obarkat virke. Även om det inte är fullt korrekt att i en total kalkyl direkt jämföra medelkostnaderna för biltransport respektive flottning, framgår dock av ovanstående, att flottning av rundvirke med nuvarande kostnadsrelationer ställer sig avgjort billigare än biltransport på de långa avstånd det här blir fråga om.¹

Om biltransportalternativen är bilfrakt till Skellefteå eller bilfrakt till Rognan, ligger som ovan nämnts transportkostnadsgränsen mellan dessa två orter 10 km öster om Arjeplog. Eftersom flottning på Skellefteälven i jämförelse med biltransport är betydligt billigare, kommer flottlederna att inverka på båtnadsområdets östra gräns och förskjuta denna åtskilligt mot väster från mittpunkten räknat.

Flottningsföreningen i Skellefteå har anfört, att flottningen på alla biflöden till Hornavan i en snar framtid kommer att läggas ned liksom även med all sannolikhet flottningen på själva Hornavan. Däremot torde flottningen i huvudälven komma att bibehållas. Kostnaden fr. o. m. Hornavan t. o. m. sorteringen är för närvarande 38 öre/f³. Flottningen i Jutisälven (för närvarande 36,7 öre/f³) kommer troligen också att läggas ned. Sådana virkeskvantiteter, som tidigare flottats på ovannämnda vattendrag, kommer i framtiden att biltransporteras till Skeut (vid Hornavans utlopp i Uddjaur, strax väster om Arjeplog), där flottning sedan vidtager. Som framgår av fig. 8: 3, biltransporteras redan ganska stora kvantiteter rundvirke till Skeut för flottläggning.

Om man i transportkalkylen tar hänsyn till flottledernas inverkan, kommer den östra gränsen för det naturliga båtnadsområdet att skära den punkt på sträckan Skellefteå—Rognan, där kostnaderna för direkt biltransport

¹ Om det flottade virket skall till Piteå, tillkommer vissa kostnader för transporten från sorteringen till Piteå. Dessa kostnader är inte inräknade i denna kalkyl.

till Rognan är lika med kostnaderna för biltransport till Skeut plus flottning därifrån på Skellefteälven.

Om man antar oförändrad flottgodsmängd i älven, kan man i kalkylen utgå från de nuvarande redovisade medelkostnaderna/ f^3 vid flottning. Vid Skeut ligger kostnaderna för flottning på ett belopp av ca 27 öre/ f^3 . Kostnadssammanställningen ger då följande resultat:

Lastbilskörning till Skeut 50 km	
plus flottning på Skellefteälven	30 + 27 = 57 öre/ f^3
Lastbilskörning till Rognan 160 km	» » »

Härav följer, att det naturliga transportområdets östra gräns ligger ca 60 km nordväst om Arjeplog, d. v. s. går genom den punkt på den diskuterade mellanriksvägen, där biltransport till Rognan ur kostnadssynpunkt är lika fördelaktig som först biltransport till Skeut och sedan flottning till Bottenviken. Denna punkt ligger ca 160 km från Rognan, d. v. s. något söder om Jäckvik.

Det båtnadsområde, som här kalkylerats fram på grundval av transportkostnaderna, har en areal av ca 16 000 à 17 000 ha produktiv skogsmark, varav ca 8 000 à 9 000 ha björkskog och ca 8 000 ha barrskog. Björkskogen finns främst kring Sädvajaure och Sildutjokk, varav den i Sildutdalen är av något bättre kvalitet än den kring Sädvajaure. Barrskogen är främst belägen kring nordvästra delen av Hornavan. Inom detta båtnadsområde kan man, enligt de beräkningar som gjorts, räkna med ett årligt gagnvirkesutfall av ca 20 000 m³ sk,¹ varav ca 10 000 à 12 000 m³ sk barrvirke.

I denna översiktskalkyl har Rognan räknats som avsättningsorten i Norge. Virkesbehovet i Rognan och den omedelbara trakten däromkring torde emellertid inte vara av någon avsevärd omfattning. Finneid—Fauske-området ca 30 km norr om Rognan är mer fättbefolkat, men den främsta avsättningsorten inom Salten-området torde Bodø vara. Bodø jämte grannkommunen Bodin har ca 45 % av den totala folkmängden i Salten-området. Avståndet mellan Rognan och Bodø är 94 km. Mittpunkten på sträckan Bodø—Skellefteå ligger 46 km nordväst om Arjeplog, och därifrån är avståndet till respektive ändpunkter 266 km.

Om man antar Bodø vara avsättningsorten på norsk sida, medför de nya avståndsrelationerna, att transportkostnadsgränsen kommer att förskjutas avsevärt mot väser. Enligt de beräkningar, som med förutnämnda antaganden utförts, kommer kostnadsgränsen mellan å ena sidan biltransport direkt till Bodø och å andra sidan biltransport till Skeut och sedan flottning på

¹ Båtnadsarealen har beräknats i samråd med jägmästare O. Larsson, skogsvårdsstyrelsen i Luleå, och länsskogvaktare A. Östman, Piteå. Dessa har anfört bl. a. följande: I björkskogsområdet torde virkesförrådet i genomsnitt utgöra ca 40 m³ sk/ha och i barrskogsområdet ca 55 m³ sk/ha. Den årliga tillväxten kan beräknas till ca 0,8 m³ sk/ha. Medelboniteten kan sättas till 1,5 à 2,0 m³ sk. Med den svaga tillväxt och det ringa virkesförråd, det här är fråga om, är det inte rimligt att räkna med boniteten som en årlig avverkningsbar kvantitet. Medeltalet mellan bonitet och tillväxt är 1,4 m³ sk. Om gagnvirkesutfallet är ca 75 % därav, fås ett årligt uttag av ca 1 m³/ha.

älven att ligga 90 à 100 km nordväst om Arjeplog vid en punkt ca 205 km från Bodø. Kostnadsrelationerna blir då följande:

Lastbilskörning till Skeut 90 km	
plus flottning på Skellefteälven	$40 + 27 = 67$ öre/f ³
Lastbilskörning till Bodø 205 km	» »

Härav följer, att det naturliga transportområdets östra gräns kommer att ligga ca 20 km ovanför Sädvaluspen utefter den diskuterade vägen, d. v. s. långt ovan barrskogsgränsen. Ovan Sädvaluspen finns praktiskt taget ingen skog att räkna med, endast mindre arealer björkskog i Sildutdalen.

Om Bodø räknas som alternativ avsättningsort för virket, synes alltså en mellanriksväg över Graddis knappast kunna utnyttjas för transporter av virke till denna ort.

I fig. 8:6 redovisas med skisser de avståndsrelationer och de transportkostnadsgränser, som här kalkylerats fram med olika antaganden om avsättningsorter och transportsätt.

Vägalternativ 2. Transportkalkylen bygger på följande antagande: som alternativa avsättningsorter räknas Mo i Rana och Holmsund.

Mittpunkten på sträckan Mo i Rana—Holmsund ligger i Storumans samhälle, på länsväg 361, och avståndet till respektive ändpunkter är här 250 km.

Det naturliga transportområdet begränsas i norr av huvudvattendelaren mellan Vindelälven och Juktån samt av vattendelaren mellan Juktån och Umeälven. I söder begränsas det naturliga utforslingsområdet av huvudvattendelaren mellan Umeälven och Vojmån.

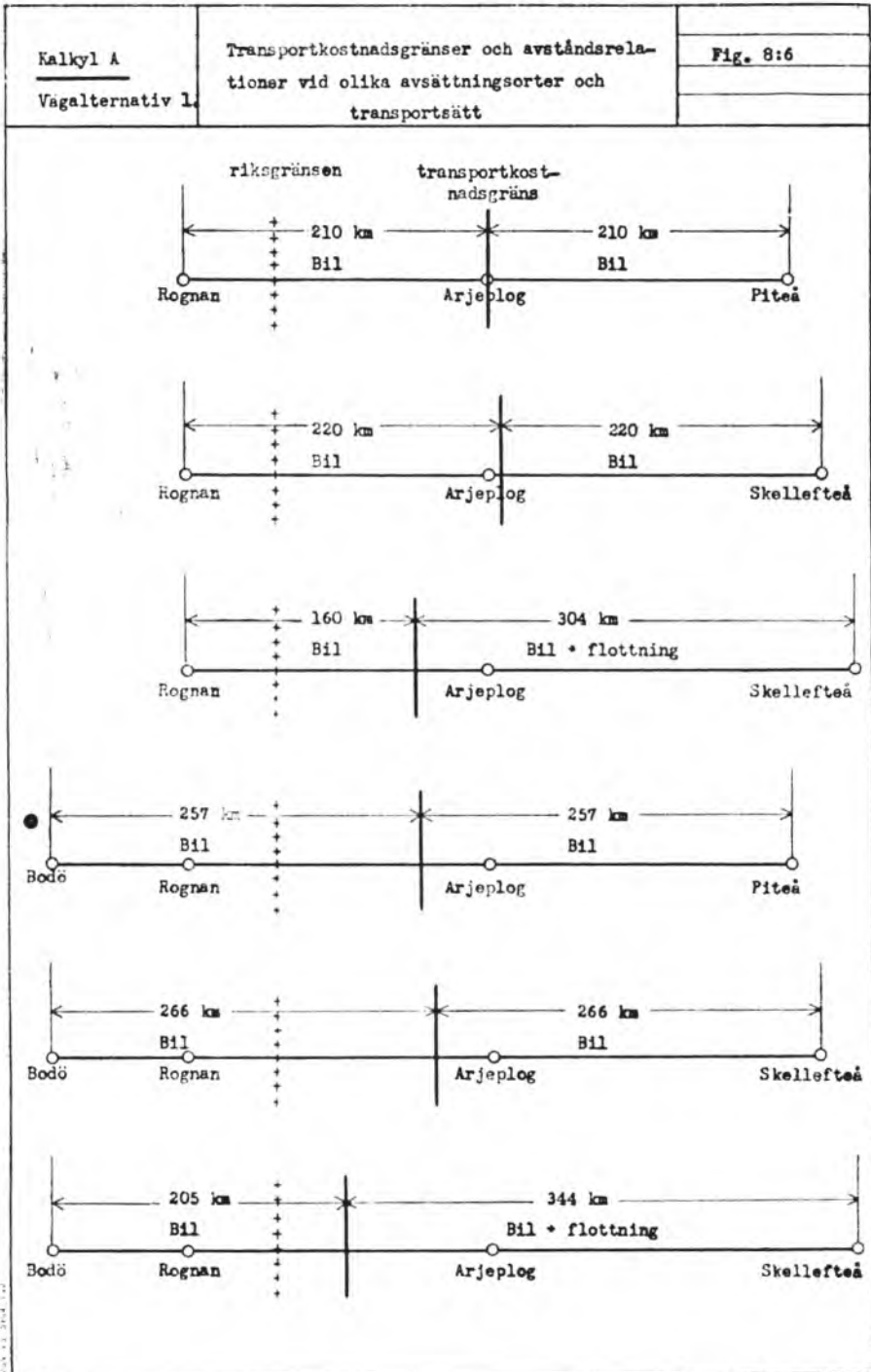
Kostnaderna för biltransport av virke från mittpunkten mellan Holmsund och Mo i Rana till dessa orter (250 km) uppgår till 77 öre/f³ för obarkat sågtimmer. Om man endast hade att räkna med lastbilstransporter av virket, skulle alltså vägens båtnadsområde i öster begränsas av en linje genom ovannämnda punkt.

Liksom vid alt. 1 måste man dock ta hänsyn till den i förhållande till biltransport billigare flottningen. Medelflottningskostnaderna fr. o. m. Umans sjunde distrikt (d. v. s. fr. o. m. Gardsjön, Storuman och Luspsjön) t. o. m. sorteringen uppgår för närvarande till 25,7 öre/f³, och fr. o. m. Umans sjätte distrikt (d. v. s. från landsvägsbron över Umeälven å vägen Stensele—Långvattnet) t. o. m. sorteringen till 20,1 öre/f³.

Om man låter flottningen komma in i bilden, förskjuts alltså det naturliga transportområdets östra gräns mot väster från mittpunkten Storuman. Under antagande av att det virke, som avverkas ovanför Storuman och som har Holmsund som destinationsort, i framtiden kommer att flottas först nedanför Storuman,¹ kommer transportkostnadsgränsen att ligga i den punkt

¹ Detta antagande är med avseende på biltransporterna till Norge det mest gynnsamma. Om trots kraftverksbyggandet och regleringsföretagen i berörda trakter flottningen i framtiden kommer att bibehållas på sjön Storuman, medför detta, att biltransporterna till Mo i Rana kan konkurrera med flottning till Holmsund inom ett mindre område än det, som här redovisas.

på sträckan Holmsund—Mo i Rana, där kostnaderna för biltransport av virket till Mo i Rana är lika med kostnaden för biltransport till Storuman plus kostnaden för flottning på Umeälven ned till Bottenviken. Liksom vid kalkylen för Graddis-vägen ovan antages, att flottgodsmängden i framtiden blir oförändrad i Umeälven, varför man kan använda den redovisade medelkostnaden/f³ vid jämförelsen med lastbilsfrakterna. Ytterligare en förutsättning härför är, att kostnadsrelationerna biltransport—flottning förblir oförändrade. Flottningen från Storuman antages alltså kosta 20 öre/f³.

En kostnadsjämförelse mellan å ena sidan biltransport till Mo i Rana och å andra sidan biltransport plus flottning till Holmsund ger följande resultat:

Lastbilskörning till Storuman 85 km	
plus flottning till Holmsund	39 + 20 = 59 öre/f ³
Lastbilskörning 165 km till Mo i Rana	58 »

Härav följer, att transportkostnadsgränsen kommer att ligga på ett avstånd av ca 165 km från Mo i Rana, vilket betyder, att båtomsområdet sträcker sig från riksgränsen till ungefär 5 km öster om kommungränsen Tärna—Stensele (ungefär till byn Forsmark). Vid denna punkt är det alltså lika fördelaktigt att transportera virket per bil till Mo i Rana som att först transportera det per bil till Storuman och sedan flotta det till Holmsund.

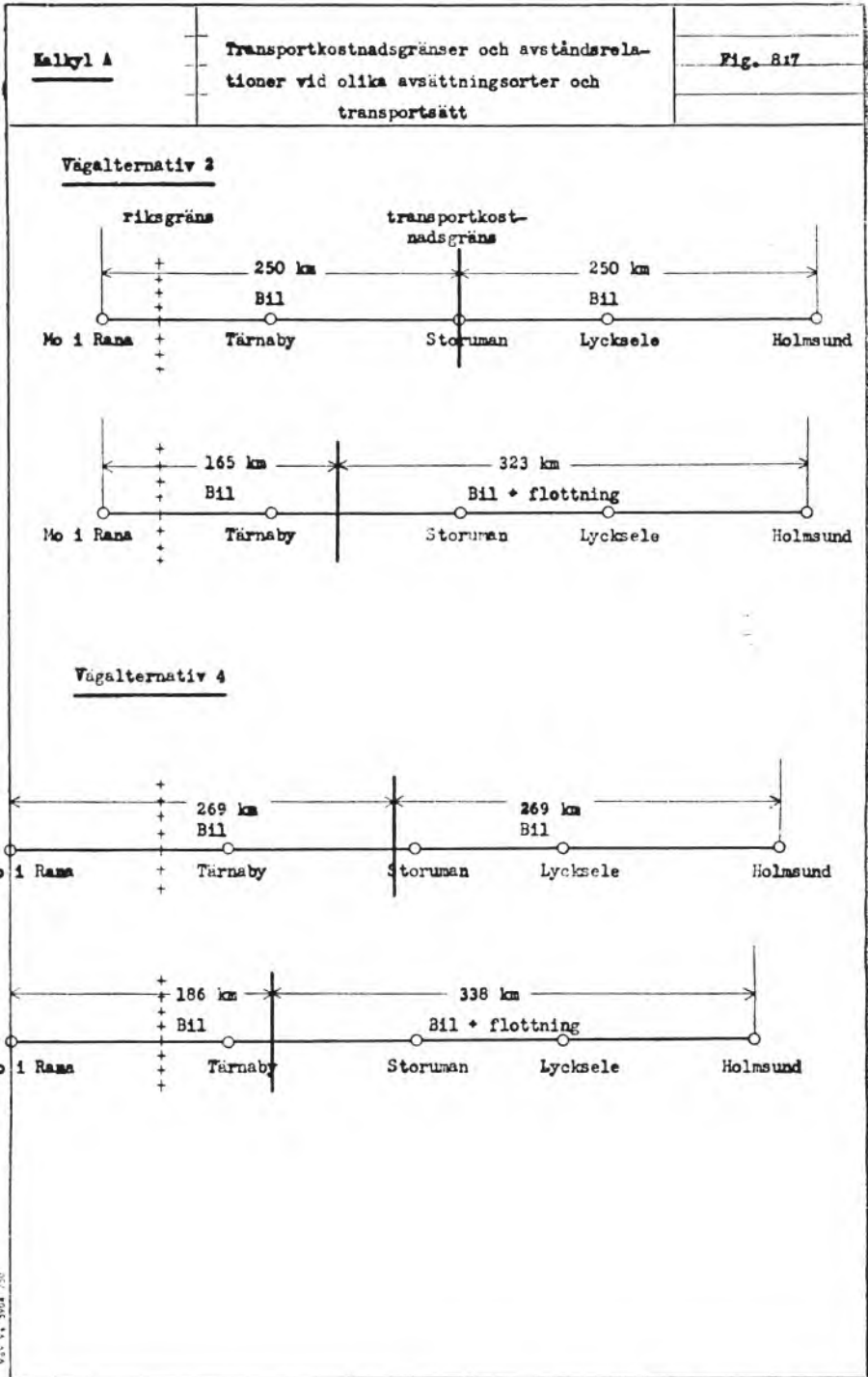
Det naturliga utforslingsområde, som hålls samman av alt. 2 och Umeälven och vars östra gräns skär vägen vid ovannämnda punkt, har totalt en skogsmarksareal av ca 29 000 ha.

Denna areal, som det naturliga transportområdet således omfattar, utgör ca 2,6 % av det s. k. sydliga vägområdet, för vilket statens skogsforskningsinstitut utfört beräkningar rörande virkesförråd och årlig avverkning (se bilaga B¹). Den möjliga årliga avverkningen, som man kan räkna fram med ledning av skogsforskningsinstitutets rapport, utgör ca 62 000 m³ sk. Eftersom det område, det här är fråga om, är beläget närmast fjällen och alltså vad gäller bonitet och tillväxt har att uppvisa lägre siffror än genomsnittet för det sydliga huvudområdet i fig. 8: 2, torde ovanstående uppgift rörande den årliga avverkningsbara kvantiteten behöva reduceras något. Efter studium av fastighetstaxeringens bonitetsangivelser för olika områden och efter samråd med skogsforskningsinstitutet har det syntts lämpligt att reducera kvantitetsuppgifterna med 10 å 15 %. Totalt synes man då enligt kalkyl A vid alt. 2 kunna räkna med en maximal årlig avverkning inom det naturliga transportområdet av ca 52 000 å 55 000 m³ sk, varav ca 35 000 m³ sk barrvirke.

I fig. 8: 7 redovisas på samma sätt som vid alt. 1 (fig. 8: 6) avståndsrelationer och transportkostnadsgränser vid olika antaganden om transportsättet.

Vägalternativ 3. På svensk sida sammanfaller detta vägförslag helt och

¹ Här ej tryckt.

hållet med alt. 2. På norsk sida innebär förslaget en ny sträckning av vägen från Umbukta till Mo i Rana, som medför en vägförlängning av 6 km. Mo i Rana räknas dock som vägens ändpunkt på norsk sida.

Då alt. 3 i jämförelse med alt. 2 endast medför som skillnad en vägförlängning av 6 km, blir kalkylen och det därvid framräknade båtnadsområdet praktiskt taget identiskt med det för alt. 2. På grund härav göres ingen särskild beräkning för detta vägförslags båtnadsområde ur skoglig synpunkt.

Vägalternativ 4. Som alternativa avsättningsorter räknas Mo i Rana och Holmsund. Finneidfjord är visserligen den första orten vid norska kusten, man kommer till utefter den vägsträckning, som gäller för alt. 4. Med hänsyn till att Finneidfjord inte kan räknas som någon betydande avsättningsort och inte lämpar sig som exporthamn samt det faktum, att Mo är ett naturligt centrum i Rana-distriktet, har den sistnämnda orten här räknats som alternativ avsättningsort till Holmsund.

Mittpunkten å sträckan Holmsund—Mo i Rana ligger på ett avstånd av 269 km från respektive ändpunkter, och denna punkt är belägen ungefär mellan byarna Laisbäck och Ersmark på länsväg 361.

Det naturliga transportområdet begränsas i norr av huvudvattendelaren mellan Vindelälven och Juktån samt av vattendelaren mellan Juktån och Umeälven. I söder begränsas det naturliga utforslingsområdet av huvudvattendelaren mellan Umeälven och Vojmån.

Biltransportkostnaderna för rundvirke från mittpunkten mellan Holmsund och Mo i Rana till dessa orter belöper sig på 81,5 öre/f³ för obarkat sågtimmer (269 km). Om alla virkestransporter uteslutande måste ske per bil, skulle alltså mellanriksvägens båtnadsområde i öster begränsas av en linje genom ovannämnda punkt på vägen.

Liksom vid alt. 2 medför ett hänsynstagande till den i förhållande till biltransport billigare flottningen på Umeälven, att det naturliga transportområdets östra gräns flyttas västerut från mittpunktsavståndet räknat. Med samma antagande som under alt. 2, d. v. s. att flottning vidtager i Umeälven fr. o. m. nuvarande flottningsdistriktet 7 A, kommer alltså transportkostnadsgränsen att skära den punkt på sträckan Holmsund—Mo i Rana över Tängvattendalen, där kostnaderna för biltransport av virket till Mo i Rana är lika med kostnaden för biltransport till Storuman plus kostnaden för flottningen på Umeälven.

Medelflottningskostnaden fr. o. m. distriktet 7 A t. o. m. sorteringen uppgår till 20 öre/f³. Kostnadsjämförelsen de olika transportsätten emellan ger följande resultat:

Bilfrakt av virket till Storuman 100 km	
plus flottning till Holmsund	43 + 20 = 63 öre/f ³
Bilfrakt 186 km till Mo i Rana	» »

Transportkostnadsgränsen kommer således att ligga på ett avstånd av 185 å 190 km från Mo i Rana och ca 100 km från Storuman, d. v. s. ungefär vid

byn Stålfjäll på länsväg 361 mellan Storuman och Tärnaby. I denna punkt är det alltså lika fördelaktigt att transportera virket per bil till Mo i Rana på den planerade mellanriksvägen genom Tängvattendalen som att först transportera det per bil till Storuman och sedan flotta det på Umeälven till Holmsund.

Skogsmarksarealen inom båtnadsområdet vid alt. 4 omfattar ca 24 000 ha, vilket motsvarar 2,2 % av arealen inom det s. k. sydliga vägområdet, för vilket statens skogsforskningsinstitut redovisat beräkningar rörande virkesförråd och avverkning.

Den möjliga årliga avverkningen inom båtnadsområdet utgör ca 53 000 m³ sk. Denna siffra måste liksom vid alt. 2 reduceras något med hänsyn till den lägre boniteten och den mindre tillväxten inom båtnadsområdet i jämförelse med genomsnittet för hela det s. k. sydliga vägområdet. Totalt synes man efter vidtagna reduktioner vid alt. 4 kunna räkna med en maximal årlig avverkning inom båtnadsområdet av ca 45 000 à 48 000 m³ sk, varav ca 30 000 m³ sk barrvirke.

Transportkostnadsgränsens läge vid användandet av olika transportsätt redovisas med skisser i fig. 8: 7.

Vägalternativ 5. Transportkalkylen bygger på det antagandet att Mosjøen och Holmsund utgör alternativa avsättningsorter för virket.

Mittpunkten på sträckan Mosjøen—Holmsund är belägen på ett avstånd av 270 km från respektive ändpunkter, och denna punkt ligger på länsväg 361 ungefär mellan byarna Laisbäck och Ersmark på sträckan Storuman—Tärnaby.

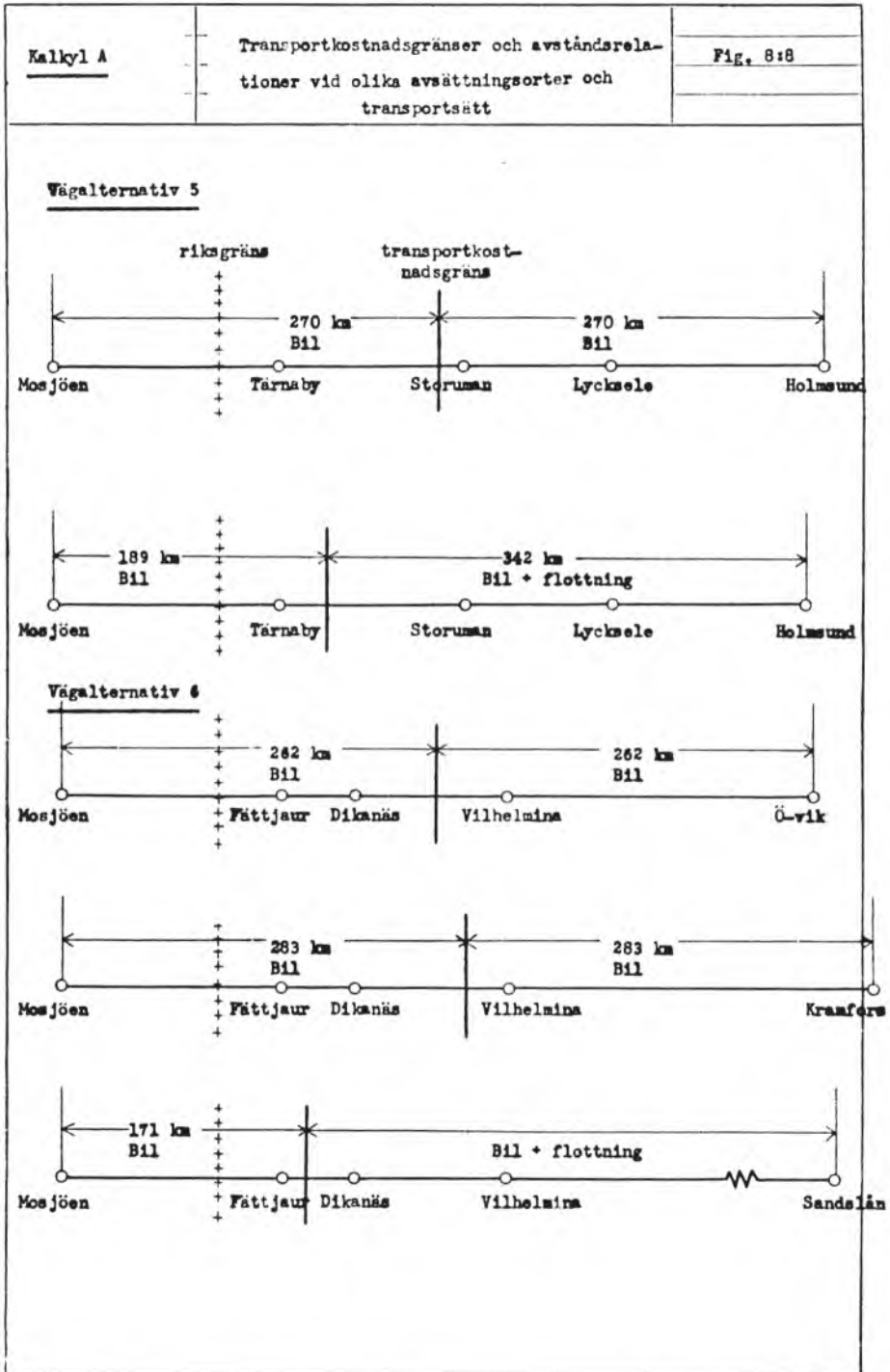
Vid alt. 4 var mittpunktsavståndet beläget 269 km från respektive avsättningsorter för virket (Mo i Rana och Holmsund). En kalkyl för båtnadsområdet vid alternativ 5 kommer alltså att praktiskt taget helt sammanfalla med kalkylen för alt. 4. Skillnaden är endast den, att i ena fallet har Mosjøen antagits bli avsättningsorten i Norge och i andra fallet Mo i Rana.

Avståndsrelationerna och transportkostnadsgränsens läge vid alt. 5 redovisas i fig. 8: 8. Angående kostnader för biltransport och flottning, skogsmarksarealens och de avverkningsbara kvantiteternas storlek hänvisas till de i samband med alt. 4 gjorda beräkningarna.

Vägalternativ 6. Den norska ändpunkten för en mellanriksförbindelse enligt alt. 6 är Mosjøen, och denna ort antages i detta sammanhang vara avsättningsorten i Norge för virket.

Som den alternativa avsättningsorten i Sverige kan flera platser komma i fråga. Det flottade virket går till de stora skogsindustrierna vid Ängermanälvens mynning. Samma destination har en stor del av det biltransporterade virket, men Örnsköldsviks-området och Nordmaling finns det också anledning att räkna med som mottagarorter av virke.

Landsvägsavståndet	Mosjøen—Örnsköldsvik	525 km
»	» —Nordmaling	536 »
»	» —Kramfors	567 »
»	» —Holmsund	530 »

Som synes ovan är det alltså inga större skillnader i avstånd mellan Mosjøen och de för det biltransporterade virket ifrågakommande avsättningsorterna i Sverige. Detta medför, att transportkalkylen för biltransport till Mosjøen alternativt biltransport till svenska kusten inte i någon nämnvärd grad påverkas av valet av avsättningsort i Sverige.

Mittpunkten på sträckan Mosjøen—Örnsköldsvik är belägen 15 km väster om Storsele utefter väg 1088 (58 km sydost om Dikanäs). Avståndet till respektive ändpunkter är här 262 km. Mittpunkten på sträckan Mosjøen—Nordmaling sammanfaller praktiskt taget med ovannämnda punkt. Utefter länsväg 343, 29 km norr om Vilhelmina, är mittpunkten på sträckan Mosjøen—Kramfors belägen, och avståndet till ändpunkterna är 283 km. I fig. 8: 8 redovisas med skisser dessa avståndsrelationer.

Det naturliga transportområdet i anslutning till Skalmodals-vägen begränsas i norr av huvudvattendelaren mellan Umeälven och Vojmån och i söder av vattendelaren mellan Vojmån och Kultsjön—Malgomaj—Ångermanälven.

Om man räknade enbart med biltransport av det averkade virket, skulle det naturliga transportområdet österut begränsas av en linje genom ovan nämnda mittpunkter mellan de alternativa avsättningsorterna. Denna linje utgör då transportkostnadsgränsen mellan det område, för vilket transport till Norge ställer sig fördelaktigare än transport till Bottenviken, och det område, för vilket transport till svenska kusten är billigare än transport till Norge.

Liksom vid alla de tidigare här behandlade förslagen till mellanriksväg måste man också vid beräkningarna av båtnadsområdet för alt. 6 taga hänsyn till den i förhållande till biltransport billigare flottningen. Från mittpunkten på sträckan Mosjøen—Kramfors kostar biltransporten av rundvirke till Kramfors (262 km) 80 öre/f³. Flottningen av virke från Vojmsjön till skiljet vid Sandslån kostar för närvarande 20 öre/f³. Läger man därtill sorteringskostnaderna (6 öre/f³) är man uppe i en total flottningskostnad av 26 öre/f³. För såväl bilfrakten som flottningen gäller priserna obarkat virke.

De låga flottningskostnaderna på Ångermanälven kommer alltså att i avsevärt hög grad inverka på transportkostnadsgränsens läge. Om man antar, att flottning sker fr. o. m. distriktet Vojmsjön, kommer transportkostnadsgränsen för mellanriksvägens båtnadsområde att ligga i den punkt, där biltransport till Mosjøen kostar lika mycket som först biltransport till Vojmsjön och sedan flottning på Ångermanälven. En kostnadsjämförelse mellan dessa olika transportsätt för virket ger följande resultat:

Biltransport 171 km till Mosjøen	59 öre/f ³
Biltransport till Vojmsjön 63 km plus flottning	
fr. o. m. distriktet t. o. m. sorteringen	33 + 26 = * *

Det naturliga transportområdets östra gräns kommer således att ligga 170 à 180 km från Mosjøen räknat, d. v. s. 20 à 30 km väster om Dikanäs

utefter väg 1088 (se fig. 8: 8). Flottläggningen har då här antagits ske i mitten på distriktet Vojmsjön.

Det båtadsområde, som här kalkylerats fram genom en analys av de naturliga utforslingsområdena i relation till transportkostnaderna, har totalt en skogsmarksareal av ca 30 000 ha, eller ungefär lika stor areal som båtadsområdet vid alt. 2 och 3. Inom detta område synes man vid maximal avverkning årligen kunna uttagas ca 52 000 å 55 000 m³ sk, varav ca 35 000 m³ sk barrvirke.

Vid ett studium av de båtadskalkyler, vilka här redovisats för de olika vägförslagen, är det nödvändigt att ha i minnet de antaganden och de förutsättningar, som ligger till grund för beräkningarna. I den mån som någon eller några av de förutsättningar kalkylen bygger på ändras, undergår givetvis också slutresultaten förändringar.

Ett av antagandena ovan är exempelvis, att flottgodsmängden i huvudälvarna förblir konstant, samt att nuvarande relationer mellan biltransport- och flottningskostnader bibehålles, varför man vid beräkningarna kan utgå ifrån de redovisade medelkostnaderna. Men om flottgodsmängden ökar, t. ex. genom ökade avverkningar, torde flottningskostnaderna per enhet minska. Om å andra sidan tillsläppningen till distriktet blir mindre, exempelvis genom ökade lastbilstransporter av virket, stiger flottningskostnaderna i motsvarande grad. Det bör emellertid observeras, att kalkylerna för de olika vägförslagen gjorts utifrån i princip samma utgångspunkter och antaganden, och detta gör, att huvudändamålet med utredningen — att söka prioriteratsbedöma de olika vägförslagen — synes vara uppfyllt.

De kvantitativa uppgifter, som lämnas om skogsmarksareal och uttagbara kvantiteter inom de olika båtadsområdena, måste givetvis tolkas med stor försiktighet. De måste av naturliga skäl mer eller mindre få karaktären av överslagsberäkningar, som dock ger vissa begrepp om storleksordningen hos de storheter man undersöker. Resultaten av beräkningarna rörande de uttagbara kvantiteterna torde ha en ganska vid felmarginal. Man bör bl. a. observera, att barrvirket och lövvirket redovisas sammantaget. En särredovisning, grundad på skogsforskningsinstitutets rapport, synes för de små områden, det arealmässigt här gäller, knappast lämplig att genomföra. Man torde emellertid på goda grunder kunna antaga, att av skogsmarksarealen inom de här redovisade båtadsområdena utgör lövskogen 30 å 45 %. Då barrvirket får anses vara det värdefullaste virket och närmast kan komma i fråga vid export till Norge eller över norsk hamn, bör alltså de redovisade virkeskvantiteterna avsevärt reduceras, om man skall få en någorlunda realistisk bild av hur mycket som lönsamhetsmässigt kan tagas ut ur skogarna.

Den kalkyl, som här presenteras, bygger ju bland annat på den förutsättningen, att man har ett idealt transportnät att tillgå, på vilket virket utforslas den billigaste vägen. De naturliga transportområdena bildar ramen för det hela. För den långsiktiga transportkalkylen måste denna metod anses vara den enda korrekta. Ser man på förhållandena av i dag inom berörda

områden, synes emellertid av många orsaker verkligheten i relativt liten grad svara mot detta ideala transportsystem. Det har därför syntts angeläget att komplettera den översiktliga beräkningen av respektive vägförslags båtnadsområden ur skoglig synpunkt med en kalkyl, som kanske i något högre grad än den långsiktiga transportkalkylen tar hänsyn till nuläget. Det är dessa beräkningar, som i det följande redovisas under »kalkyl B».

Kalkyl B

Kalkylen bygger på följande antaganden och förutsättningar:

1) De alternativa avsättningsorterna för virket antages vara desamma som i kalkyl A.

2) Virket transporteras till den avsättningsort, som medför de lägsta transportkostnaderna.

3) Liksom i kalkyl A tas därvid inte hänsyn till kostnaderna för transporten av virket till »huvudtransportleden».

4) I motsats till i kalkyl A förutsättes inte ett fullt utbyggt transportsystem inom naturliga transportområden, utan här antages, att endast befintliga allmänna och enskilda vägar samt permanenta skogsbilvägar och bilbasvägar kan tjäna som utforslingsleder för virket.

5) Till »huvudtransportleden» eller till övriga allmänna och enskilda vägar jämte permanenta skogsbilvägar och bilbasvägar kan virket terrängköras (lunning, skotning etc.) en sträcka av 3 km, men kostnaderna för denna transport isoleras som kostnadsfaktor räknat.

I de fall, man har att göra med en homogen skogsmarksyta, kommer således båtnadsområdet att ta formen av »band» med 6 km bredd kring de vägar, på vilka lastbilstransporter av virke kan ske. Beroende på terrängformationerna kommer ofta dessa »band» i verkligheten att få en mindre bredd.

Av naturliga skäl kommer transportkostnadsgränsen mellan det område, från vilket med olika antaganden om transportsätt och avsättningsort de fördelaktigaste transporterna sker till Norge, och det område, från vilket de fördelaktigaste transporterna sker till svenska kusten, att vara belägen i samma punkter, som anges i kalkyl A och som redovisas i fig. 8: 6—8: 8.

Med hänvisning till ovanstående antaganden och förutsättningar redovisas i det följande resultatet av beräkningarna rörande skogsmarksarealens omfattning och årligen uttagbara kvantiteter. Någon redogörelse för transportkostnadernas storlek och transportkostnadsgränsernas läge vid olika transportsätt och destinationsorter lämnas inte här ånyo. För uppgifter i detta avseende hänvisas till vad som finns angivet i kalkyl A med tillhörande skisser.

Vägalternativ 1. a) Rognan antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Båtnadsområdet begränsas till delar av den diskuterade vägen Arjeplog—Rognan. Utefter en vägsträcka av 45 km beräknas skogsmarksarealen ingå med 45 % inom ett bälte av 3 km på ömse sidor om vägen. Skogsmarks-

arealen inom detta båtnadsområde omfattar ca 12 000 ha. Beräknad årlig uttagbar kvantitet: ca 15 000 m³ sk, varav ungefär hälften björk.

b) Bodö antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Endast mindre arealer björkskog, främst i Sildutdalen, finns inom den diskuterade vägens båtnadsområde.

Vägalternativ 2. Mo i Rana antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Båtnadsområdet begränsas till samtliga vägar inom Tärna kommun. Skogsmarksarealen har beräknats omfatta ca 20 000 ha, eller något mindre än vad som anges i kalkyl A. Beräknad årlig avverkning (barrvirke plus lövvirke) inom båtnadsområdet: ca 40 000 å 45 000 m³ sk.

Vägalternativ 3. Som tidigare anförts, innebär detta alternativ i förhållande till alt. 2 en vägförlängning av 6 km till Mo i Rana. Båtnadsområdet blir alltså, liksom i kalkyl A, praktiskt taget identiskt med det i alt. 2 beräknade.

Vägalternativ 4. Mo i Rana antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Båtnadsområdet har beräknats omfatta ca 18 000 ha skogsmark, vilket är en något mindre areal än motsvarande i kalkyl A. Beräknad årlig avverkning (barrvirke + lövvirke) inom båtnadsområdet: ca 35 000 å 40 000 m³ sk.

Vägalternativ 5. Mosjøen antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Då transportkostnadsgränsen skär vägarna i ungefär exakt samma punkter som vid alt. 4, blir båtnadsområdet också lika med det för alt. 4 ovan beräknade.

Vägalternativ 6. Mosjøen antages vara avsättnings- eller exportorten i Norge. Båtnadsområdet omfattar ett bälte av 3 km på ömse sidor av en sträcka på 65 km längs den diskuterade vägen Skalmodal—Fättjaur—Dikanäs. Skogsmarksarealen inom detta båtnadsområde har beräknats omfatta ca 15 000 ha. Beräknad årlig avverkning (barrvirke plus lövvirke) ca 30 000 å 35 000 m³ sk.

Av naturliga skäl blir båtnadsarealen för samtliga vägalternativ genomgående mindre i kalkyl B än i kalkyl A.

Av de ovan redovisade beräkningarna framgår att alt. 2—5 får ungefär lika stort båtnadsområde. Skillnaderna är inte av den storleksordningen, att de kan sägas vara av någon större praktisk betydelse. I jämförelse med alt. 2—5 synes den diskuterade Graddis-vägen (alt. 1) och Skalmodals-vägen (alt. 6) få betydligt mindre betydelse ur skoglig synpunkt. Det är emellertid angeläget att här ytterligare poängtera, att uppgifterna rörande båtnadsarealernas storlek och den möjliga årliga avverkningen är att betrakta som överslagsberäkningar, vars resultat av naturliga skäl är behäftade med en viss felmarginal. Med största sannolikhet ligger resultaten av beräkningarna något i överkant.

8: 362. Sågade trävaror

Som framgår av avsnitten 8: 5 och 9: 2 i denna utredning sker för närvarande en viss export av sågade trävaror från det inre av Norrland till Norge. Totalt sett rör det sig om relativt små kvantiteter. På järnväg till Narvik gick under femårsperioden 1952—56 sammanlagt ca 400 standards per år (= ca 1 120 ton) från tio större sågverk inom Arvidsjaur och Arjeplogs kommuner. På bil fraktades under år 1956 ca 465 m³ (= ca 280 ton) och under år 1957 ca 750 m³ (= ca 450 ton) sågat virke på den nuvarande mellanriksvägen över Strimasund till Mo i Rana. Varutrafiken från hamnarna Piteå, Skellefteå, Umeå, Mo och Hörnefors har undersökts för år 1956, vad beträffar varuslag och destination. Under detta år fraktades ingen båtlast med trävaror från dessa hamnar till Norge.¹

Om något av de diskuterade förslagen till mellanriksväg realiseras, vilken betydelse får då detta för exporten av sågade trävaror från det inre av Norrland?

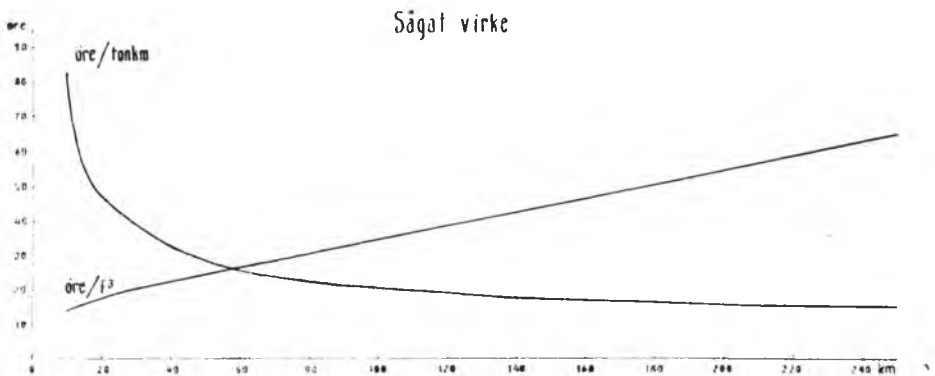
Frageställningen är i princip densamma som för rundvirket ovan, och också här kommer problemet att belysas ur fraktkostnadssynpunkt. Vägens båtadsområde med avseende på det sågade virket kommer således att omfatta de områden, från vilka biltransport på mellanriksvägen till Norge ställer sig ekonomiskt fördelaktigare än bil- eller järnvägstransport till någon av de svenska utskeppningshamnarna eller järnvägstransport till Norge.

Biltransportkostnaderna för sågade trävaror redovisas i fig. 8: 9.

Fig. 8: 9

BILTRANSPORTKOSTNADER ÅR 1957

enl uppgifter från skogsbrukets motortransportkommitté

¹ Uppgifterna har inhämtats från kommerskollegium, statistiska byrån. Vissa brister finns i primärmaterialet, vilket redovisas tulldistriktvis eller per tullanstalt. En viss utskeppning kan ha förekommit, men i så fall av helt obetydlig omfattning.

I det följande kommer de olika fraktkostnadsrelationerna att på samma sätt som för rundvirket belysas för varje vägalternativ för sig.

Vägalternativ 1. Liksom i transportkalkylen för rundvirket kan man inte enbart räkna med Rognan som avsättnings- eller exportorten på norsk sida. Det lokala virkesbehovet i denna ort med kringliggande område torde vara av relativt begränsad omfattning. En betydligt viktigare avsättningsmarknad synes Bodø utgöra. Likaså är Lofoten med huvudorten Svolveer ett stort underskottsområde vad gäller trävaror.

Vid beräkningarna rörande den diskuterade vägens betydelse som transportled för sågat virke från Sverige synes det alltså nödvändigt att i kalkylen utgå från flera alternativa avsättningsorter i Norge. I det följande kommer beräkningar att göras för transportkostnaderna med olika transportmedel till orterna Rognan, Bodø, Narvik och Svolveer. Med ledning av dessa uppgifter kan man sedan få ett begrepp om till vilka områden i det inre av Norrland som direkta biltransporter på den diskuterade vägen kan konkurrera med andra transportmedel. Givetvis måste man också härvid taga hänsyn till vad kostnaderna blir för transport av virket till avsättnings- eller exportorterna vid svenska kusten.

1) Rognan och Skelleftehamn antages utgöra alternativa avsättnings- eller utskeppningsorter för trävarorna.

Om alla transporter till dessa orter sker per bil (Graddis-vägen tänkes utbyggd), kommer transportkostnadsgränsen mellan de två orterna att ligga i en punkt ca 10 km öster om Arjeplogs samhälle. Från denna punkt till Rognan eller Skelleftehamn uppgår fraktkostnaderna för sågat virke, skeppningstortt, till 60 öre/f³. Om man antar att 1 f³ (fast mått) sågat virke väger ca 17 kg, blir kostnaden per ton på de angivna sträckorna 35: 28 kr.

Till Skelleftehamn finns det också möjlighet att frakta trävarorna per järnväg från Slagnäs eller Arvidsjaur. Järnvägsfraktkostnaderna är följande:¹

Slagnäs—Skelleftehamn	20: 10 kr/ton = 34,2 öre/f ³
Arvidsjaur—Skelleftehamn	17: 30 » = 29,4 »

På sträckan Arjeplog—Arvidsjaur kostar bilfrakten av sågat virke 32,0 öre/f³ och på sträckan Arjeplog—Slagnäs 26,5 öre/f³. Om trävarorna från Arjeplog fraktas på järnväg från Slagnäs eller Arvidsjaur, tillkommer kostnaden för inlastning i järnvägsvagn, vilken uppgår till ca 7 öre/f³. Totalt uppgår alltså kostnaderna för bil plus järnväg från Arjeplog till Skelleftehamn till ca 68 öre/f³, eller ca 4 öre mer/f³ än direkt bilfrakt till Skelleftehamn.

Vid transporter från Arjeplog till Skelleftehamn lönar det sig alltså inte att lasta om trävarorna på järnväg i Slagnäs eller Arvidsjaur, utan direkt biltransport blir billigare. Från Arvidsjaur till Skelleftehamn däremot är

¹ Liksom för bilfraktkostnaderna är det de nu (april 1958) gällande fraktsatserna, som ligger till grund för kostnadsberäkningarna. Uppgifter om järnvägsfraktsatserna har lämnats av järnvägsstyrelsen, kommersiella byrån.

järnvägsfrakt fördelaktigare än bilfrakt. Biltransportkostnaderna på denna sträcka uppgår till 46,5 öre/f³, medan järnvägsfrakten belöper sig på 29,4 öre/f³.

Från Arvidsjaur finns det för närvarande möjlighet att transportera virket per järnväg och båt till Rognan över Narvik. Fraktkostnaderna är följande:

Järnvägsfrakt Arvidsjaur—Narvik	65,1 öre/f ³
Omlastningskostnad	10 "
Båtfrakt ¹ Narvik—Rognan	62,6 "

Totala fraktkostnaden Arvidsjaur—Rognan över Narvik blir således 137,7 öre/f³. Denna fraktkostnad kan jämföras med den för direkt bilfrakt Arvidsjaur—Rognan på den diskuterade mellanriksvägen, som uppgår till 73,5 öre/f³. För de virkeskvantiteter från Arvidsjaur, som har Rognan som destinationsort, skulle alltså den diskuterade Graddis-vägen medföra en transportkostnadsvinst på ca 64 öre/f³. Man bör emellertid i detta sammanhang observera, att från Arvidsjaur är transporten per järnväg till Skelleftehamn endast ungefär hälften så dyr som transporten till Rognan per bil.

Med ledning av de fraktkostnadsrelationer, som ovan anförts, kan sammanfattningsvis följande sägas: Om Rognan antages vara avsättnings- eller utskeppningsorten på norsk sida, synes den diskuterade mellanriksvägen över Graddis medföra transportkostnadsvinster inom ett område, som från riksgränsen sträcker sig till en punkt ca 10 km öster om Arjeplog. Från detta område är det fördelaktigare att transportera virket per bil till Rognan än per bil eller bil plus järnväg till svenska kusten eller att transportera trävarorna över Narvik för vidare befordran till Rognan per båt. Om sågat virke skall transporteras från Arvidsjaur till Rognan, blir fraktkostnaden betydligt lägre på den diskuterade mellanriksvägen än på järnväg plus båt över Narvik. Man bör emellertid observera, att man till ett belopp motsvarande ungefär hälften av fraktkostnaden per bil från Arvidsjaur till Rognan kan frakta virket per järnväg till svenska kusten. Det synes därför, med undantag av att enstaka transporter kan förekomma, knappast realistiskt att inräkna Arvidsjaur-trakten i båtnadsområdet för Graddis-vägen.

I enlighet med de principer, som redovisats i kalkyl B för rundvirket, får här båtnadsområdet utgöras av en räjong av 3 km på vardera sidan om samtliga ifrågakommande vägar från riksgränsen vid Graddis till ca 10 km öster om Arjeplog. Skogsmarken beräknas ingå med 45 % av båtnadsområdets totala areal, vilket ger en beräknad skogsmarksareal inom vägens båtnadsområde av ca 40 000 à 45 000 ha. Den möjliga årliga avverkningen (barrvirke plus lövvirke) kan beräknas uppgå till ca 50 000 à 55 000 m³ sk.

2) Bodø antages vara destinationsorten på norsk sida för virket.

Mittpunkten på sträckan Bodø—Skelleftehamn ligger ca 45 km nordväst

¹ Kostnaderna för båtfrakten i Norge är beräknade efter Fraktregulativ for befordring av gods med lokalrutene i Nord-Norge, juli 1957, samt efter Fraktregulativ for transport av gods med kystrutene, juni 1957.

om Arjeplogs samhälle. Lastbilsfrakten för sågade trävaror från denna punkt till Bodø eller Skelleftehamn belöper sig på 67 öre/f³.

Från Arvidsjaur kan virket för närvarande transporteras per järnväg till Narvik och sedan per båt till Bodø. Fraktkostnaderna på denna transportväg är följande:

Järnväg Arvidsjaur—Narvik	65,1 öre/f ³
Omlastning	10 »
Båt Narvik—Bodø	53,5 »

Totala fraktkostnaden Arvidsjaur—Bodø över Narvik uppgår således till 128,6 öre/f³. Kostnaden för direkt biltransport Arvidsjaur—Bodø på den diskuterade mellanriksvägen uppgår till 92,0 öre/f³, varför således fraktkostnadsvinsten vid transporter av sågade trävaror från Arvidsjaur till Bodø uppgår till ca 36 öre/f³, om direkt bilfrakt kan komma till stånd. Om Arjeplog är avsändningsorten, blir transportkostnadsvinsten avsevärt högre, eller ca 75 öre/f³, vid en kostnadsjämförelse mellan å ena sidan direkt biltransport till Bodø och å andra sidan den nuvarande transportvägen via Narvik.

Man bör observera, att den ovan nämnda transportkostnadsvinsten för trävarorna från Arvidsjaur och Arjeplog endast kan komma i fråga, då Bodø är avsättningsorten på norsk sida. Bilfraktkostnaden på sträckan Arvidsjaur—Bodø och Arjeplog—Bodø bör också sättas i relation till kostnaden för transport av virket till svenska kusten. Fraktkostnaderna på de olika sträckorna är följande:

Bil Arvidsjaur—Bodø	92,0 öre/f ³
Järnväg Arvidsjaur—Skelleftehamn	29,4 »
Bil Arjeplog—Bodø	75,0 »
Bil Arjeplog—Skelleftehamn	63,5 »

Ur fraktkostnadssynpunkt är det således synnerligen ofördelaktigt att transportera sågade trävaror per bil från Arvidsjaur till Bodø, då fraktkostnaden till svenska kusten uppgår endast till knappt 1/3 av fraktkostnaden till Bodø. Även från Arjeplog är det billigare att frakta virket till Skelleftehamn än till Bodø, men skillnaden är inte här så stor som beträffande Arvidsjaur.

I det fall, då Bodø antages vara avsättningsorten i Norge, är det således endast inom ett mycket begränsat område, som den diskuterade Graddisvägen medför billigare fraktkostnader till avsättnings- eller utskeppningsort. Båtnadsområdet sträcker sig från riksgränsen utefter den diskuterade vägförbindelsen till en punkt ca 45 km nordväst om Arjeplogs samhälle. Från detta område är det fördelaktigare med transporter till Bodø direkt per bil än per järnväg och båt via Narvik, och inte heller kan inom detta område Skelleftehamn ur fraktkostnadssynpunkt konkurrera som mottagarort för virket.

Skogsmarksarealen inom vägens båtnadsområde kan beräknas uppgå till ca 5 000 ha i det fall, då Bodø utgör den alternativa avsättningsorten i Nor-

ge. Ca 40 % av denna areal torde utgöras av björkskog. Den möjliga årliga avverkningen (barrvirke plus lövvirke) kan beräknas uppgå till ca 5 000 å 6 000 m³ sk.

3) Om Narvik utgör avsättnings- eller exportorten på norsk sida, blir fraktkostnadsrelationerna följande, då Arvidsjaur respektive Arjeplog är avsändningsort för virket:

Bil Arvidsjaur—Rognan	73,5	öre/f ³
Omlastning	10,0	»
Båt Rognan—Narvik	62,6	»
Summa	146,1	»
Järnväg Arvidsjaur—Narvik	65,1	öre/f ³
Bil Arjeplog—Rognan	56,5	»
Omlastning	10,0	»
Båt Rognan—Narvik	62,6	»
Summa	129,1	»
Bil Arjeplog—Arvidsjaur	32,0	öre/f ³
Omlastning	7,0	»
Järnväg Arvidsjaur—Narvik	65,1	»
Summa	101,1	»

Som framgår av ovanstående fraktkostnadssiffror medför inte den diskuterade mellanriksvägen över Graddis, att fraktkostnaderna förbilligas för det virke, som skall transporteras från Arvidsjaur eller Arjeplog till Narvik.

4) Svolvær i Lofoten antages vara avsättningsorten för trävarorna. Om Arvidsjaur är exportorten i Sverige, kan virket transporteras två vägar till Svolvær: antingen per järnväg till Narvik och sedan per båt eller också per bil till Rognan och därifrån per båt. För respektive transportvägar blir kostnaderna följande:

Järnväg Arvidsjaur—Narvik	65,1	öre/f ³
Omlastning	10,0	»
Båt Narvik—Svolvær	35,9	»
Summa	111,0	»
Bil Arvidsjaur—Rognan	73,5	öre/f ³
Omlastning	10,0	»
Båt Rognan—Svolvær	53,5	»
Summa	137,0	»

Från Arvidsjaur är det alltså ca 26 öre billigare/f³ att transportera virket per järnväg till Narvik och sedan per båt till Svolvær än att låta transporten gå på den diskuterade mellanriksvägen till Rognan och därifrån per båt till Lofoten.

Om Arjeplog är exportorten på svensk sida, blir kostnadsrelationerna följande mellan de två transportvägarna:

Bil Arjeplog—Arvidsjaur	32,0	öre/f ³
Omlastning	7,0	»
Järnväg Arvidsjaur—Narvik	65,1	»
Omlastning	10,0	»
Båt Narvik—Svolvær	35,9	»
Summa	150,0	»

Bil Arjeplog—Rognan	56,5 öre/f ³
Omlastning	10,0 »
Båt Rognan—Svolvær	53,5 »
Summa	120,0 »

Från Arjeplog ställer det sig således billigare att frakta virket över Rognan till Svolvær än över Narvik. Kostnadsskillnaden uppgår till ca 30 öre/f³.

Mellan Arjeplog och Arvidsjaur ligger alltså transportkostnadsgränsen mellan å ena sidan transport på mellanriksvägen till Rognan jämte båtfrakt till Lofoten och å andra sidan transport per järnväg och båt via Narvik till Lofoten. Enligt de kalkyler som utförts är denna gräns belägen ca 15 km väster om Arvidsjaur på vägen mot Arjeplog. Från denna punkt uppgår fraktkostnaderna till 134,0 öre/f³ oavsett vilken transportväg som väljes för frakten av sågat virke till Lofoten. Som jämförelse kan nämnas att från ovan angivna punkt, 15 km väster om Arvidsjaur, uppgår fraktkostnaden vid direkt biltransport till Skelleftehamn till endast 50 öre/f³.

Sammanfattning: Vid export av trävaror från Arvidsjaur och Arjeplogs kommuner till Nordland fylke i Norge är man för närvarande hänvisad till järnvägsfrakt till Narvik och sedan båtfrakt till den aktuella avsättningsorten. Genom en direkt landsvägsförbindelse över Graddis till Norge kan i vissa fall fraktkostnaderna förbilligas. Detta beror emellertid helt och hållet på till vilken del av Nordland fylke som virket skall transporteras. Om Rognan räknas som avnämningarorten på norsk sida, kommer enligt de beräkningar, som ovan redovisats, den diskuterade mellanriksvägens båtnadsområde att sträcka sig från riksgränsen till en punkt ca 10 km öster om Arjeplogs samhälle, och inom detta område kan den möjliga årliga avverkningen beräknas uppgå till ca 50 000 à 55 000 m³ sk. Ju längre från riksgränsen vid Graddis som den norska avsättningsorten är belägen, desto mindre blir båtnadsarealen på svensk sida. I det fall, då Bodø antages vara avsättningsorten, sträcker sig båtnadsområdet inte längre från riksgränsen än till ca 45 km nordväst om Arjeplogs samhälle, d. v. s. endast obetydligt nedanför barrskogsgrensens. Från ovan nämnda båtnadsområde ställer sig direkt biltransport till Rognan och Bodø eller mellanliggande orter fördelaktigare än järnvägstransport plus båtfrakt via Narvik eller transport till svenska kusten.

Om sågade trävaror skall exporteras till Narvik, synes en mellanriksväg över Graddis icke komma att medföra förbilligade transporter.

Exporten av sågat virke till Lofoten (med Svolvær som huvudort) kan, enligt de här utförda beräkningarna, förbilligas genom biltransport till Rognan inom ett område, som sträcker sig från riksgränsen till Graddis till ca 15 km väster om Arvidsjaur. Från Arvidsjaur däremot är det fördelaktigare med transport över Narvik. Man bör emellertid observera, att fraktkostnaden till Svolvær från ovannämnda punkt, ca 15 km väster om Arvidsjaur, är mer än 2 1/2 gånger så hög som kostnaden för direkt biltransport till Skelleftehamn. Någon export till Lofoten från de aktuella trakterna synes det under sådana förhållanden knappast vara realistiskt att räkna med,

då Lofoten sannolikt kan täcka sitt trävarubehov genom billigare frakter från de norska överskottsområdena i Helgeland och Trøndelag.

Vägalternativ 2. 1) Mo i Rana och Holmsund antages vara alternativa avsättnings- eller exportorter för sågat virke. Mittpunkten på sträckan Mo i Rana—Holmsund ligger 250 km från respektive orter, d. v. s. i Storuman. Kostnaderna för direkt lastbilstransport av sågat virke från Storuman till Mo eller Holmsund uppgår till 64,5 öre/f³.

Järnvägsfrakten för sågat virke på sträckan Storuman—Holmsund uppgår till 36,7 öre/f³. Från Storuman till Holmsund är det således billigare att frakta virket per järnväg än per bil. Transportkostnadsgränsen mellan å ena sidan bilfrakt till Mo och å andra sidan bilfrakt till Storuman plus järnväg därifrån till Holmsund är belägen ca 18 km nordväst om Storuman på länsväg 361. Kostnaderna för de alternativa transporterna är följande:

Bilfrakt 18 km till Storuman	17,0 öre/f ³
Inlastning i järnvägsvagn	7,0 »
Järnvägsfrakt Storuman—Holmsund	36,7 »
	Summa 60,7 »
Bilfrakt 232 km till Mo i Rana	61,0 »

Båtnadsområdet antages omfatta en räjong av 3 km på vardera sidan om berörda vägar, d. v. s. i första hand länsväg 361 från riksgränsen vid Umbukta till en punkt ca 18 km nordväst om Storuman, samt vidare anslutande vägar till motsvarande gränspunkt. Utefter en sammanlagd väglängd av ca 570 km beräknas skogsmarken ingå med 45 % av totala arealen inom 6-kilometersbandet. Totalt uppgår skogsmarksarealen inom den diskuterade vägens båtnadsområde till ca 150 000 å 155 000 ha. Båtnadsarealen utgör 13 å 14 % av totala skogsmarksarealen inom det s. k. sydliga vägområdet, för vilket skogsforskningsinstitutet utfört särskilda beräkningar rörande virkesförråd och avverkning (se bilaga B¹). Den möjliga årliga avverkningen, som man kan räkna fram med ledning av bilaga B¹, uppgår inom båtnadsområdet till 312 000 å 336 000 m³ sk. Med hänsyn till att en del av båtnadsområdet är belägen relativt högt upp mot fjällen bör ovannämnda kvantitet reduceras något, då boniteten och tillväxten är något lägre här än i genomsnitt för hela området. Den möjliga årliga avverkningen (barrvirke plus lövvirke) inom vägens båtnadsområde torde uppgå till ca 290 000 å 310 000 m³ sk.

2) Om Bodø antages vara avsättningsorten på norsk sida blir fraktkostnaderna för transport via Mo följande:

Bil Storuman—Mo i Rana	64,5 öre/f ³
Omlastning	10,0 »
Båt Mo i Rana—Bodø	35,9 »
	Summa 110,4 »

¹ Här ej tryckt.

Som jämförelse kan nämnas att fraktkostnaden för bilfrakt Arvidsjaur—Bodø på den diskuterade mellanriksvägen över Graddis beräknas uppgå till 92,0 öre/f³.

Vägalternativ 3. På svensk sida sammanfaller detta vägförslag helt med alt. 2. På norsk sida innebär förslaget en ny sträckning av vägen från Umbukta till Mo i Rana, vilket medför en vägförlängning av 6 km till Mo i Rana. Båtnadsområdet blir praktiskt taget identiskt med det för alt. 2, varför ingen särskild beräkning göres.

Vägalternativ 4. Mo i Rana och Holmsund antages vara alternativa avsättnings- eller exportorter för virket. Mittpunkten på sträckan Mo i Rana—Holmsund via Tängvattendalen är belägen ca 269 km från respektive orter (ungefär mellan byarna Laisbäck och Ersmark på länsväg 361). Kostnaderna för biltransport av sågat virke från denna punkt till respektive avsättningsorter uppgår till 68,0 öre/f³. Från Storuman till Mo i Rana kostar bilfrakten 72,0 öre/f³, medan järnvägsfrakten Storuman—Holmsund uppgår till 36,7 öre/f³. För samma kostnad som bilfrakten direkt till Mo i Rana uppgår till kan således virket biltransporteras en viss sträcka till Storuman för vidare transport till Holmsund per järnväg. Transportkostnadsgränsen mellan de två avsättnings- eller exportorterna är belägen ca 35 km nordväst om Storuman på länsväg 361 (något sydost om byn Strömsund). Vid denna punkt är fraktkostnadsrelationerna följande:

Bil 35 km till Storuman	21,5 öre/f ³
Inlastning i järnvägsvagn	7,0 "
Järnväg Storuman—Holmsund	36,7 "
	Summa 65,2 "
Bil 253 km till Mo i Rana	65,0 "

Båtnadsarealens storlek har beräknats utifrån i princip samma utgångspunkter som vid de tidigare nämnda vägalternativen. Resultatet av de utförda beräkningarna visar att skogsmarksarealen inom den diskuterade vägens båtnadsområde uppgår till 125 000 å 130 000 ha. Inom detta område synes man maximalt kunna uttaga ca 260 000 å 275 000 m³ sk årligen.

Vägalternativ 5. Mosjøen och Holmsund antages vara alternativa avsättnings- eller exportorter för virket.

Då transportkostnadsgränsen mellan dessa orter (se fig. 8:7 och 8:8) skär vägarna i ungefär samma punkter som vid alt. 4, blir båtnadsområdet och transportkostnaderna på olika sträckor också lika med de för alt. 4 ovan beräknade.

Vägalternativ 6. Mosjøen räknas som avsättnings- eller exportorten på norsk sida. På svensk sida kan Kramfors antagas utgöra exporthamnen vid järnvägstransport av sågade trävaror från Vilhelmina-bygden och Örnsköldsvik vid biltransport.

Från Vilhelmina köping till Mosjøen (312 km) kostar bilfrakten av sågat virke 77,0 öre/f³ och till Örnsköldsvik 58,0 öre/f³. Järnvägsfrakten å sträckan Vilhelmina—Kramfors uppgår till 39,1 öre/f³.

Om Mosjøen och Örnsköldsvik utgör alternativa avsättnings- eller utskeppningsorter, ligger transportkostnadsgränsen mellan dessa två orter ca 47 km nordväst om Vilhelmina köping. Kostnaden för bilfrakt av virket till de nämnda orterna (265 km) uppgår vid denna punkt till 67,5 öre/f³.

Transportkostnadsgränsen mellan Mosjøen och Kramfors är belägen ca 40 km nordväst om Vilhelmina köping. Fraktkostnadsrelationerna vid denna punkt är följande:

Bil 40 km till Vilhelmina	22,5 öre/f ³
Inlastning i järnvägsvagn	7,0 »
Järnväg Vilhelmina—Kramfors	39,1 »
	Summa 68,6 »
Bil 272 km till Mosjøen	69,0 »

Från Vilhelmina köping och dess omedelbara närhet är det således fördelaktigare att transportera sågat virke till svensk utskeppningshamn än till norsk. Av de ovan anförda kostnadsuppgifterna för olika transportalternativ framgår, att gränsen mellan å ena sidan det område, från vilket transport till svenska kusten är fördelaktigast, och å andra sidan det område, från vilket transport till Mosjøen ställer sig billigast, är belägen ca 47 km nordväst om Vilhelmina köping (ca 10 km väster om Storsele på väg 1088).

Den diskuterade vägens båtnadsområde, som längs väg 1088 således sträcker sig från riksgränsen vid Skalmodal till ovannämnda punkt ca 10 km väster om Storsele och längs anslutande vägar till motsvarande gränspunkt, omfattar en totalareal av ca 285 000 ha. Skogsmarken beräknas ingå med 45 %, varför skogsmarksarealen totalt uppgår till ca 128 000 ha. Den möjliga årliga avverkningen (barrvirke plus lövvirke) inom detta båtnadsområde kan med ledning av skogsforskningsinstitutets PM (bilaga B¹) antagas uppgå till ca 260 000 å 275 000 m³ sk eller ungefär lika mycket som redovisats för alt. 4 och 5.

Sammanfattning: De kvantitativa uppgifter, som här lämnats om skogsmarksarealens storlek och om den möjliga årliga avverkningen inom de diskuterade vägarnas båtnadsområden, grundar sig på överslagsberäkningar, vars resultat av naturliga skäl måste ha en viss felmarginal. Rent allmänt kan sägas, att de anförda siffrorna snarare torde vara för höga än för låga. De redovisade kalkylerna anger således respektive båtnadsområdets maximala omfattning och virkesförråd.

Av de diskuterade förslagen till mellanriksväg synes samtliga vägalternativ, som utgår från Västerbottens län, få ett avsevärt större båtnadsområde än Graddis-vägen från Norrbottens län. Enligt de ovan redovisade beräkningarna torde alt. 2 (med sträckningen Storuman—Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana) få det största båtnadsområdet, där skogsmarken ingår med en areal av ca 150 000 å 155 000 ha. Av i stort sett samma storlek är båtnadsområdet för alt. 3. Alt. 4—6 torde få en båtnadsareal av ca 125 000 å 130 000

¹ Här ej tryckt.

ha skog. Den maximala båtnadsarealen för den diskuterade Graddis-vägen är av betydligt mindre omfattning, ca 40 000 à 45 000 ha.

Den möjliga årliga avverkningen torde vid alt. 2 och 3 kunna uppgå till ca 290 000 à 310 000 m³ sk, vid alt. 4—6 till ca 260 000 à 275 000 m³ sk och vid alt. 1 till ca 50 000 à 55 000 m³ sk. Det bör observeras, att de angivna talen avser barrvirket och lövvirket sammantaget. Då barrvirket är det värdefullaste virket och i första hand kan få avsättning, bör man reducera uppgifterna om avverkningsbara kvantiteter något för att få en mer verklighetstrogen bild av hur stora kvantiteter man egentligen kan räkna med för transport västerut.

Vid en diskussion om respektive vägförslags nytta ur skoglig synpunkt bör man ta hänsyn till trävarubehovet inom angränsande norska områden. I kap. 5¹ har anförts, att de delar av Nordland fylke, som är belägna norr om Saltfjellet, har en mycket liten areal produktiv skogsmark och utgör ett underskottsområde med avseende på trävaror. I vissa delar av Søndre Nordland däremot är skogsbruket av icke så liten betydelse. Den årliga avverkningen ligger i allmänhet betydligt under den beräknade tillväxten, och en viss outnyttjad reserv av barrträvirke föreligger i områdena söder om Saltfjellet.

Enligt inhämtade uppgifter skulle trävarubehovet inom berörda norska områden uppgå till ca 1 m³ f timmer per invånare och år. 1 kap. 5¹ (tabell 5: 1) finns folkmängdsuppgifter redovisade för handelsdistrikten inom de två handelsområdena Søndre Nordland och Vestfjorden, d. v. s. de delar av Norge, som beröres av de aktuella vägfrågorna.

I Søndre Nordlands handelsområde utgör folkmängden i distrikten Mo, Mosjøen och Sandnessjøen ca 57 000 inv. Som ovan nämnts, finns i dessa delar av Norge ett visst överskott av virke. Man synes därför knappast kunna räkna med att några större kvantiteter trävaror, med undantag av vissa specialsortiment, kan avsättas inom dessa delar av Norge via alt. 2—6.

Inom Vestfjordens handelsområde, med distrikten Bodø, Indre och Ytre Salten samt Svolvær finns däremot ett stort behov av trävarutillförsel. För närvarande täcks behovet framför allt genom tillförsel från de norska överskottsområdena i Søndre Nordland samt Trøndelag men också genom en viss import från Sverige via Narvik eller Trondheim.

Vestfjordens handelsområde har för närvarande en folkmängd av ca 94 000 inv., och virkesbehovet skulle således utgöra ca 94 000 m³ f eller ca 114 000 m³ sk per år.

Under förutsättning, att Rognan är centrum i det norska avsättningsområdet, synes man inom Graddis-vägens båtnadsområde kunna räkna med en möjlig årlig avverkning av ca 50 000 à 55 000 m³ sk (barrvirke plus lövvirke). Ju längre från Rognan från svensk synpunkt sett som avsättningsorten i Norge är belägen, desto mindre blir båtnadsarealen. I det fall, då

---

¹ Här ej tryckt; se Bilaga 2.

transporten skall ske till Bodø, kommer mycket obetydliga kvantiteter skog att ligga inom vägens båtnadsområde.

I handelsdistrikten Indre Salten och Bodø uppgår folkmängden till ca 57 000 inv. Om dessa områden endast tillföres mindre kvantiteter trävaror från de inhemska överskottsområdena, synes alltså allt virke inom Graddisvägens båtnadsområde (ca 30 000 å 35 000 m³ sk barrvirke) kunna avsättas på norsk sida.

Om man antager, att 1 m³ sk i genomsnitt motsvarar 14 f³ sågat virke, skulle således en kvantitet av ca 420 000 å 490 000 f³ sågat virke (= 2 550 å 3 000 stds) årligen kunna avsättas i Norge via den diskuterade mellanriksvägen över Graddis. Detta motsvarar ca 7 100 å 8 400 ton per år. Om en lastbil lastar 10 ton, skulle alltså de ovan nämnda skogstransporterna till Norge via Graddis uppgå till ca 800 billaster per år eller ungefär 3 billaster per dag.

De orter i Norge, som vid respektive vägalternativ räknats som avsättningsorter för virket, kan också utgöra exporthamnar för trävaror från Sverige. I jämförelse med hamnarna vid Bottenvikens kust har de den fördelen att praktiskt taget ständigt vara isfria. Skeppning kan alltså pågå året runt.

I de kalkyler, som utförts för att beräkna respektive vägförslags båtnadsområde, har en av utgångspunkterna varit, att virket transporteras till den avsättnings- eller exportort (i Sverige eller Norge) som med tillgängliga transportmedel medför de lägsta transportkostnaderna.

Av de diskuterade förslagen till mellanriksväg får, som tidigare nämnts, alt. 2 och 3 det största båtnadsområdet. Den möjliga årliga avverkningen av barrvirke inom båtnadsområdet synes uppgå till ca 200 000 å 220 000 m³ sk. Med hänsyn till att angränsande norska områden har ett visst överskott av skog synes det, som tidigare anförts, föga sannolikt, att några mer betydande kvantiteter virke från den diskuterade vägens båtnadsområde kan vinna lokal avsättning inom Norge. Man synes däremot kunna räkna med export över norsk hamn för dessa virkeskvantiteter, då detta ur fraktkostnadssynpunkt är fördelaktigare än transport till svensk utskeppningshamn.

Om man antager, att 1 m³ sk i genomsnitt motsvarar 14 f³ sågat virke, skulle således en kvantitet av ca 17 000 å 18 700 stds årligen kunna exporteras över norsk hamn (Mo i Rana). Detta motsvarar i total räknat ca 48 000 å 52 000 ton per år.

För alt. 4—6 synes den möjliga årliga avverkningen av barrvirke kunna uppgå till ca 182 000 å 193 000 m³ sk. Detta motsvarar i sågat virke en kvantitet av ca 15 400 å 16 400 stds (= ca 43 000 å 46 000 ton) per år, som således skulle kunna exporteras via Mo i Rana (alt. 4) eller Mosjøen (alt. 5 och 6).

För skogsindustrierna vid svenska kusten synes inte transporter via de diskuterade mellanriksvägarna till isfri hamn i Norge vara ekonomiskt lönsamma. På de långa transportavstånd, det här blir fråga om, ställer sig biltransporter mycket dyra.

Bilfraktkostnaden Piteå—Rognan uppgår till ca 100 öre/f³ för sågat virke.

Som jämförelse kan nämnas, att kostnaderna för järnvägsfrakt av sågade trävaror från Piteå till Göteborg uppgår till 101,5 öre/f³ (15-tonstariffen), från Piteå till Stockholms frihamn till 85,9 öre/f³ och från Piteå till Narvik till 53,3 öre/f³.

Under de delar av året, som hamnarna vid Bottniska viken är stängda av is, blir således export via Narvik betydligt billigare än export via Graddisvägen och Rognan. Export via Göteborg ställer sig heller inte dyrare än export via Rognan eller Bodø.

För skogsindustrierna i Umeå- och Örnsköldsviks-distriktet är de transportekonomiska förutsättningarna för export via norsk hamn i princip lika som i exemplet med Piteå ovan. Bilfrakt till Mo i Rana eller Mosjøen och vidare export därifrån synes ur ekonomisk synpunkt inte vara fördelaktigare än export via Trondheim eller Göteborg.

8: 4. Malmfyndigheter och malmbrytning¹

Genom de systematiska malmetningar, som sedan flera decennier pågått i Västerbotten, har en mängd malmfyndigheter av olika slag påträffats. De för närvarande kända förekomsterna och anledningarna i mellersta och södra Lappland redovisas på fig. 8: 10. Av dessa förekomster har flera visat sig brytvärda. Kriterierna på att en fyndighet skall vara brytvärd är många, såsom t. ex. halten av olika mineral, malmkvantiteten och de tekniska möjligheterna att bryta och bearbeta. Inte minst betydelsefulla är de tekniska och ekonomiska möjligheterna att transportera produkterna, liksom också världsmarknadspriserna.

De mineralfyndigheter, som i Västerbottens lappmarker hittills varit av ekonomisk betydelse, räknas till det s. k. Skelleftefältet. Därmed menas det på sulfidmalm rika området i Västerbottens urberg, som sträcker sig från Boliden-området i öster till Rävliidenfältet i väster. Malmerna utgöres i huvudsak av kismalmer innehållande varierande halter av svavel, koppar, zink, bly, silver, guld och andra metaller.

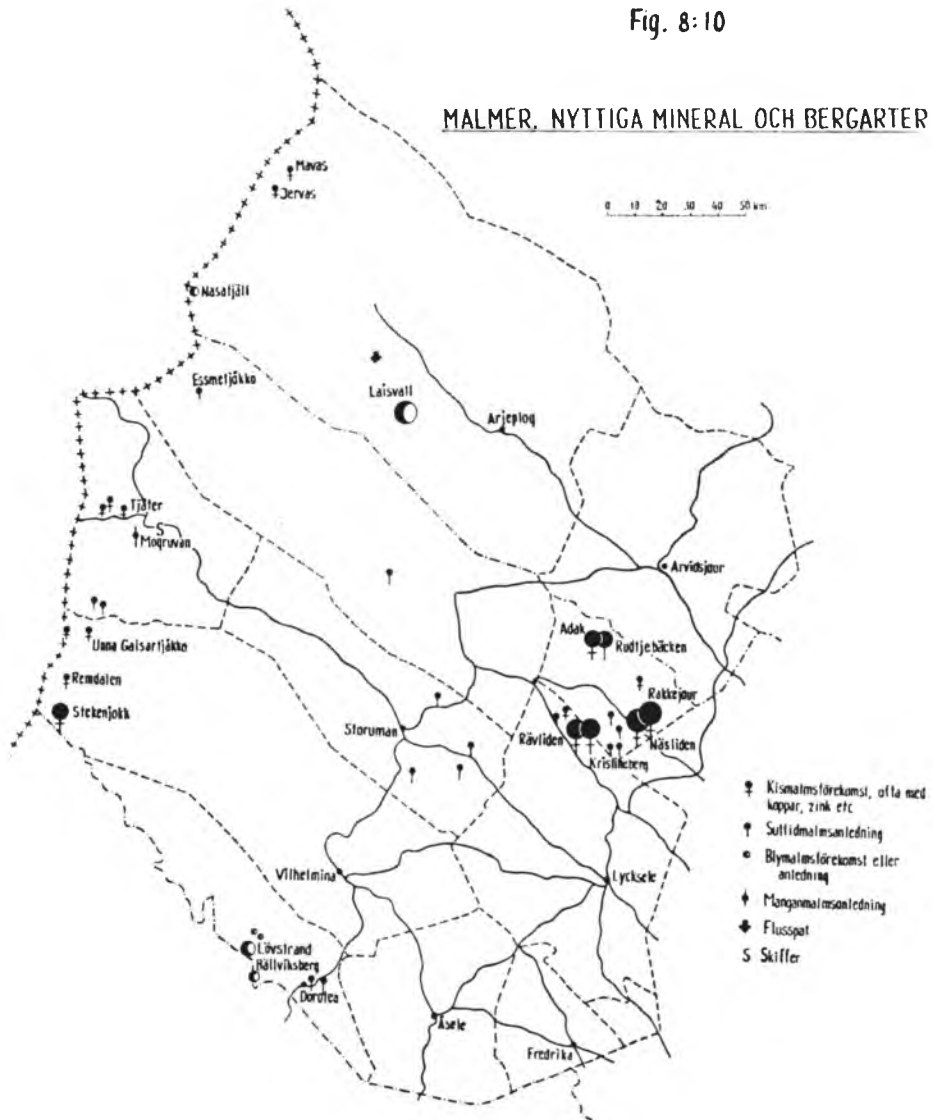
Inom Västerbottens lappmarker bedriver bolidenbolaget malmbrytning i Kristineberg, Rävliiden, Rudtjebäcken och Adak. På de förstnämnda platserna utvinnes ur en komplex sulfidmalm koppar, zink och svavel. I Adakfältet bryts kopparmalm. De uppfordrade malmkvantiteterna i ton vid dessa gruvor åren 1955—57 framgår av nedanstående tablå²:

	1955	1956	1957
Kristineberg	294 066	276 422	240 376
Rävliidenfältet	106 286	178 029	185 271
Rudtjebäcken	157 128	198 562	242 024
Adak	162 982	164 633	170 493

¹ Den här lämnade redogörelsen bygger på uppgifter ur följande källor: Atlas över Sverige, blad 11—12 (1955); Berggrundskarta över Västerbottens län jämte beskrivning (1955); Magnusson, Malmgeologi (1952). Dessutom har de aktuella uppgifterna erhållits direkt från Sveriges geologiska undersökning, och diskussioner har förts med statsgeologerna T. Eriksson och O. Kulling.

² Uppgifterna, som rör bolidenbolaget, har inhämtats direkt från företaget, genom dess verkställande direktör, Bertil Norén.

Fig. 8:10

Totalt sysselsätter bolidenbolaget på dessa platser ca 800 personer.

Också inom fjällkedjan uppträder sulfidmalmer. Vid Laisvall, 50 km nordväst om Arjeplog, har blymalmsfyndigheter av sådan storleksordning och halt påträffats, att de visat sig brytvärda.

Fyndigheterna vid Laisvall började bearbetas under början av andra världskriget. De uppfordrade malmkvantiteterna har kraftigt ökat de sista åren, vilket framgår av följande siffror:

	1955	1956	1957
Ton	381 515	416 387	535 483

I Laisvall anrikas malmen, och den producerade blysligen transporteras till smältverket i Rönnskär. De senaste åren har följande kvantiteter blyslig producerats (ton våtvikt):

	1955	1956	1957
Ton våtvikt	20 850	22 500	26 800

Praktiskt taget all blyslig har hittills transporterats med lastbil från Laisvall till Slagnäs, en sträcka på 93 km, och därifrån med järnväg till Rönnskär. Enligt uppgifter från företaget var kostnaderna år 1957 för bilfrakt Laisvall—Slagnäs, inklusive lastning och lossning, 12,50 kr per ton våtvikt, och järnvägsfrakten Slagnäs—Rönnskär 17,40 kr per ton våtvikt. Det är icke otänkbart, att direkta biltransporter till Rönnskär kommer till stånd i framtiden, när dessa enligt uppgift ställer sig förmånliga. Avståndet Laisvall—Skellefteå är 285 km.

Med en mellanriksväg över Sädvaluspen till Bodø blir landsvägssträckan från Laisvall till exporthamnen ca 310 km. Bolidenbolaget har uppgivit, att under förutsättning, att denna väg från början ges en bärighet av 8 tons axeltryck och hålles öppen hela året, är det tänkbart, att sådana kvantiteter Laisvalls-slig, som icke skall behandlas i Rönnskär, kan exporteras via Bodø. En ytterligare förutsättning är dock, att hamnförhållandena därvid är acceptabla.

Tidvis ganska omfattande prospektering har sedan år 1917 pågått i Västerbottens fjälltrakter. Det är framför allt svavelkisförekomster med varierande halter av främst koppar och zink, som påträffats. Inga större fyndigheter har påträffats med undantag av Stekenjokks malmtrakt, väster om Kultsjön i Vilhelmina. Den beräknas innehålla minst 3—4 milj. ton svavelkismalm med främst zink och koppar. Provbörningar pågår för närvarande, och det kan antas, att malmkroppen är av betydligt större omfattning än man för närvarande med säkerhet känner till.

Det bör dock observeras, att fyndigheterna vid Stekenjokk inte ligger i direkt anslutning till något av de vägprojekt, som denna utredning närmast behandlar. Stekenjokks vägfråga torde närmast böra lösas genom en vidare utbyggnad av den allmänna vägen Lövliden—Stalon—Saxnäs—Stornäs (väg nr 1067).

Norr om Stekenjokk finns kismalmer vid Remdalen och Unna Gaisartjåkko. Remdalen antas innehålla ca 300 000 ton kismalm och är alltså av mindre omfattning liksom Unna Gaisartjåkko. Detsamma gäller Tjåters svavelkisfyndighet, norr om Jovattendalen, som antas innehålla en kvantitet av ca 500 000 ton, d. v. s. ungefär lika stor malmkvantitet, som man för närvarande uppfordrar i Kristineberg under två år. Tjåter innehåller främst rika zinkmalmer. Zinkmalm har också påträffats vid Essmetjåkko nordväst om Ammarfjället i nordligaste Västerbotten. Även denna fyndighet torde vara av mindre omfattning. Inom Arjeplogs kommun har en svavelkisfyndighet påträffats i Jervas, norr om Sildutdalen, samt guldförande bergarter strax norr därom vid Mavasjaure.

För närvarande har man i allmänhet alltför liten kännedom om dessa fyndigheters omfattning och malmhalt för att med säkerhet kunna säga något om huruvida i framtiden brytning kan tänkas komma till stånd. De tekniska och ekonomiska möjligheterna att transportera produkterna är dessutom av avgörande betydelse, och med hänsyn till ovannämnda fyndigheters ogynnsamma läge torde dessa faktorer spela en viktig roll vid bedömningen av huruvida fyndigheterna kan bearbetas med ekonomiskt utbyte. Man får vidare inte glömma den betydelse världsmarknadspriserna på de aktuella metallerna har och hur de inverkar på frågan, huruvida brytning är ekonomiskt möjlig.

Inom hela fjällkedjan finns rikliga förekomster av kalksten. Hittills har emellertid ingen brytning förekommit. Det oförmånliga läget ur transportsynpunkt — långa transportavstånd — gör, att brytning inte heller i framtiden torde bli aktuell.

8: 5. Industri och hantverk

Vid en undersökning och kartläggning av industrin kan flera utgångspunkter användas. Man kan t. ex. utgå ifrån antalet arbetsställen, saluttillverkningsvärdet eller den producerade kvantiteten. För den följande redogörelsen har emellertid sysselsättningen, mätt i antalet anställda, använts som den viktigaste måttstocken på industrin och hantverket. Vid sidan därav lämnas dock i vissa fall uppgifter om antalet arbetsställen och producerad kvantitet — det sistnämnda i anslutning till industrins transportbehov.

Gränsen mellan industrier i egentlig mening och småföretag av hantverksmässig karaktär är svår att i praktiken draga. I vissa fall låter man antalet sysselsatta vara bestämmande för till vilken grupp ett företag skall räknas och hänför t. ex. vid en redovisning alla arbetsställen med mindre än fem anställda till hantverksföretagen. Detta är emellertid en skönsmässig gränsdragning, som inte tar hänsyn till sådant som t. ex. graden av mekanisering och rationalisering inom ett företag. Många gånger kan ett företag med få anställda driva en i hög grad mekaniserad produktion med högt förädlingsvärde, där begreppet »hantverksmässig» produktion knappast är relevant. Med hänsyn till ovannämnda gränsdragningsproblem och det faktum, att de små företagen är rikligt företrädade inom de här behandlade områdena, har i denna framställning industrin och hantverket behandlats som en grupp.

Som tidigare visats i tabell 8: 2 sysselsätter industrin och hantverket i mellersta och södra Lappland en relativt liten del av befolkningen. År 1950 hörde till denna grupp ca 14 % av de förvärvsarbetande. Därav svarade byggnadsverksamheten för ungefär hälften, varför för den stationära industrin samt hantverkets del kommer endast ca 7 %.¹

För den mer detaljerade redovisning, som här lämnas om industrin och hantverket, har uppgifter hämtats dels från kommerskollegii företagsräk-

¹ Gruvbrytningen har inte inräknats i dessa procenttal, då den behandlats för sig i föregående avsnitt. Den sysselsätter 3 à 4 % av de förvärvsarbetande.

ning år 1951 (kommuntabellerna), dels från företagarföreningarnas i Västerbottens och Norrbottens län företagsinventering år 1956 respektive år 1957. Observeras bör, att uppgifterna från dessa olika källor inte är direkt jämförbara med varandra, då bl. a. skilda indelningsgrunder bildat utgångspunkten för redovisningen.

Kommerskollegii företagsräkning år 1951. Antalet företag och anställda inom olika branscher områdesvis framgår av tabell 8: 6. Som synes dominerar här byggnads- och anläggningsverksamheten med ca 43 % av sysselsättningen totalt i mellersta och södra Lappland. Den egentliga eller stationära industrin samt hantverket visar en föga differentierad bild. Två branscher svarar för huvudparten av sysselsättningen, nämligen träindustrin och livsmedelsindustrin. Företagen är i allmänhet små, och medelstorleken inom dessa två branscher är ca fem anställda per företag (arbetsställe).

Tabell 8: 6. Antal företag (arbetsställen) och anställda inom olika industribranscher områdesvis år 1951

Industribransch	Västerbottens lappmarker		Arjeplog och Arvidsjaur		Summa	
	F	A	F	A	F	A
järn-, metall- o. verkstadsindustri	90	235	17	37	107	272
jord- o. stenindustri	27	102	4	18	31	120
träindustri	105	334	41	347	146	681
massa- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—
grafisk industri	10	25	1	3	11	28
livsmedelsindustri	71	358	16	80	87	438
dryckesvaru- o. tobaksindustri	2	7	1	4	3	11
textil- o. sömnadsindustri	65	91	11	14	76	105
läder-, hår- o. gummivaruindustri	41	54	8	12	49	66
kemisk-teknisk industri	—	—	2	2	2	2
el-, gas- o. vattenverk	38	108	3	25	41	133
byggnads- o. anläggningsverksamhet	231	1 118	62	266	293	1 384
samtliga	680	2 432	166	808	846	3 240

F = antal företag, A = antal anställda.

Källa: SOS. 1951 års företagsräkning.

Företagarföreningarnas inventering år 1956. Antalet sysselsatta inom industri och hantverk enligt företagarföreningens uppgifter åren 1941—56 i Västerbottens lappmarker framgår av följande sammanställning:

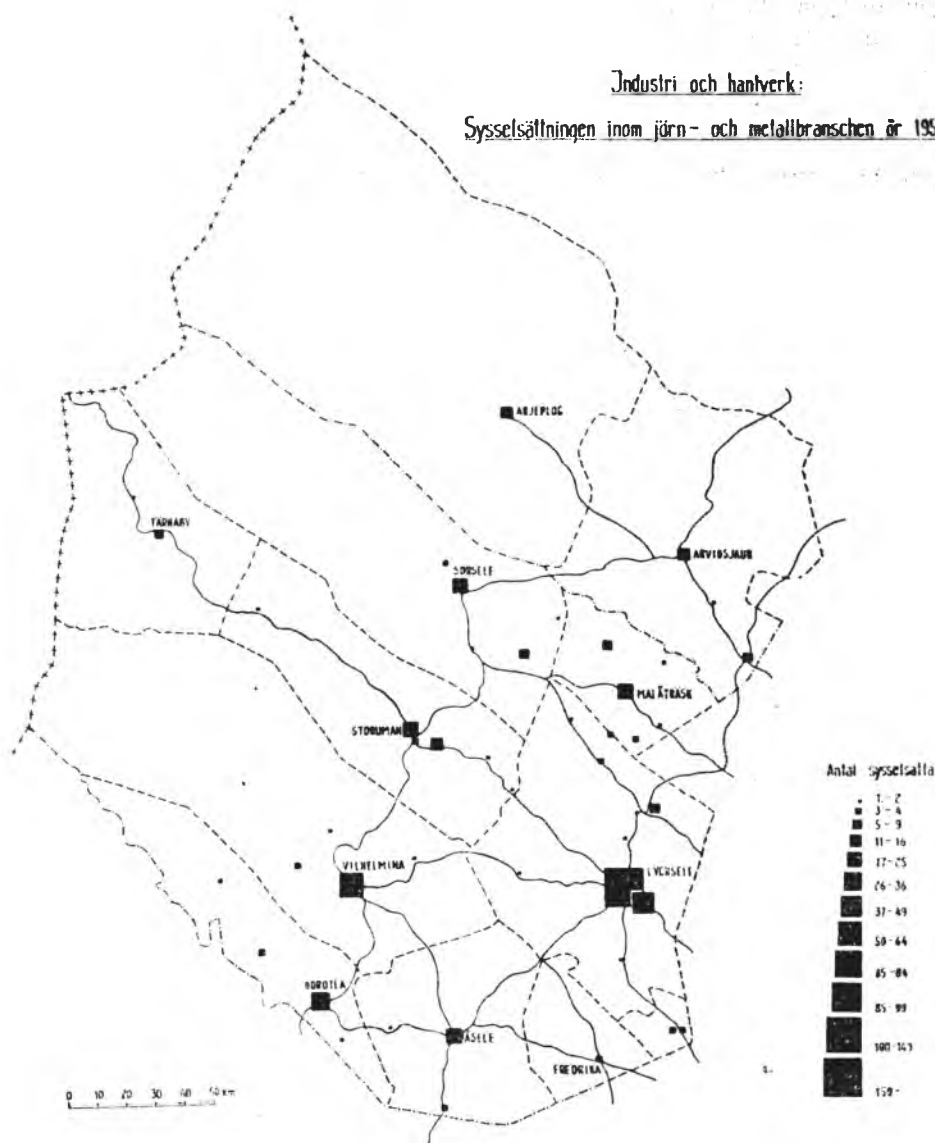
År	Antal sysselsatta
1941	1 443
1946	1 905
1951	2 448
1956	3 042

I ovanstående siffror är också gruvindustrin inräknad. Trots den låga industrialiseringsgraden visar jämförande företagsräkningar ungefär en fördubbling av antalet sysselsatta under den senaste 15-årsperioden. Bortser man från gruvindustrins andel i ovanstående siffror, är det i huvudsak mind-

Fig. 8:11. Industri och hantverk:

Industri och hantverk:

Sysselsättningen inom järn- och metallbranschen år 1956

re företag, som åstadkommit sysselsättningsökningen. Oftast är det företag med drag av servicefunktioner såsom t. ex. bilverkstäder och andra reparationsverkstäder, som vuxit fram i och med bilismens och motoriseringens expansion, eller också företag inom byggnads- och anläggningsverksamheten.

Fig. 8: 11—13 visar lokaliseringen av företagen inom de viktigaste branscherna, nämligen metallbranschen, träbranschen och livsmedelsbranschen.

Inom järn- och metallbranschen dominerar helt de servicebetonade företagen av typen bilverkstäder, cykelverkstäder och reparationsverkstäder av annat slag. Ur lokaliseringssynpunkt blir dessa företag starkt marknadsorienterade. Framför allt gäller detta bil- och cykelreparationsverkstäderna. Som framgår av fig. 8:11 är denna bransch koncentrerad till de större tätorterna, och sysselsättningen är nästan direkt proportionell mot folkmängden i dessa, vilket antyder företagens marknadsbundna karaktär.

Fig. 8:12

Industri och hantverk:
 Sysselsättningen inom livsmedelsbranschen år 1956

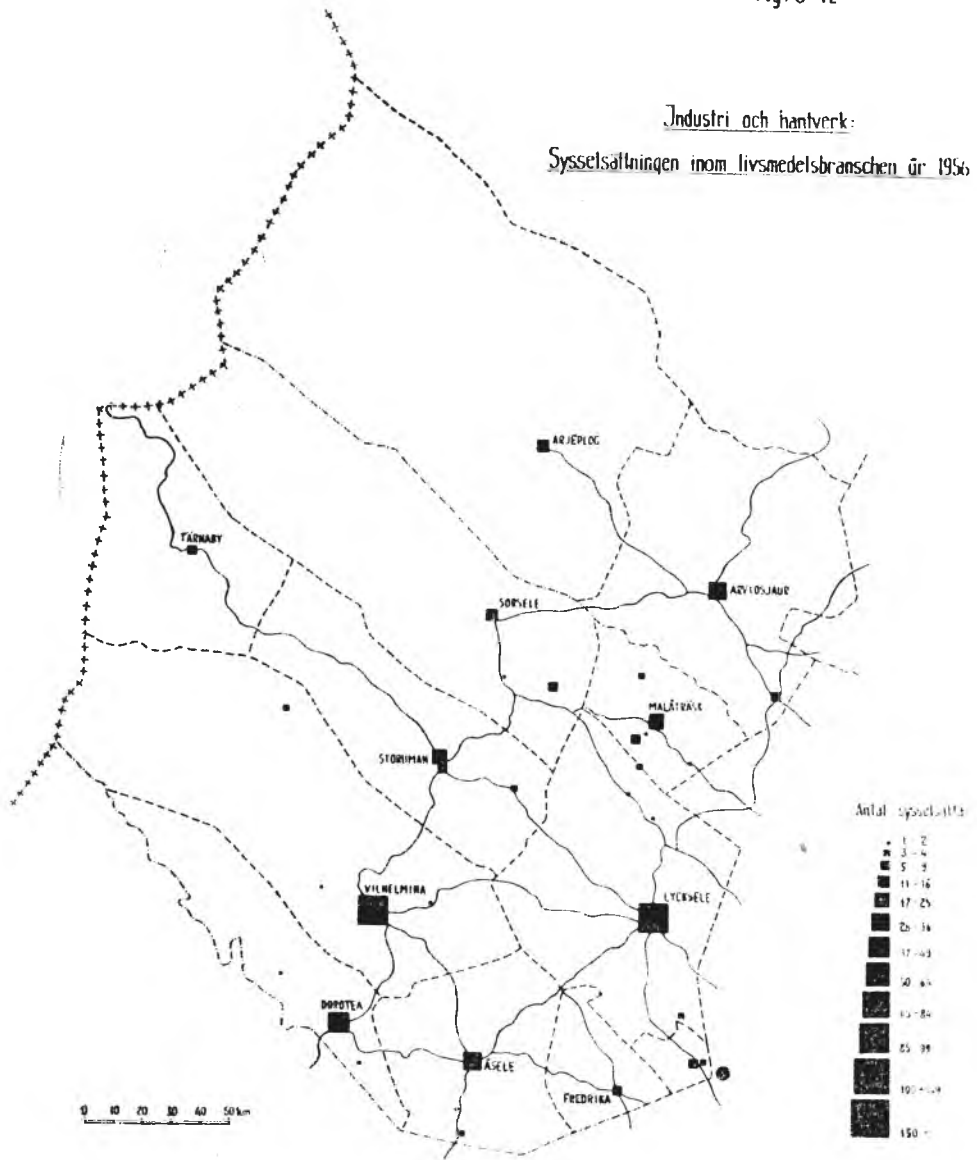
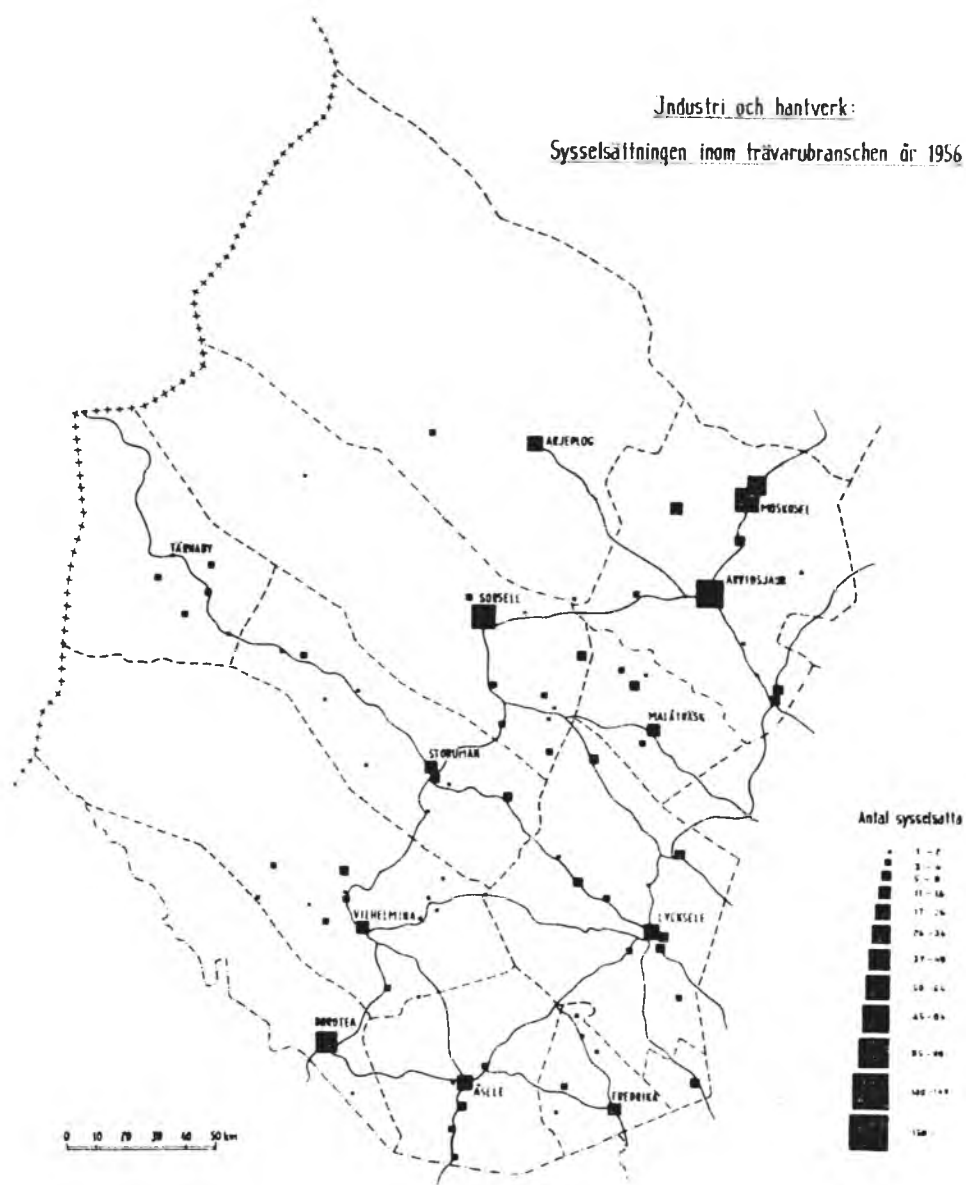

Fig. 8:13

En ännu starkare konsumtionsbetingad lokalisering visar *livsmedelsbranschen* (fig. 8:12). De vanligast förekommande företagen inom denna bransch är bagerier, charkuterier, konditorier och mejerier. De varor som produceras, t. ex. mjukt bröd, konditorivaror, charkuterivaror, måste i allmänhet levereras färska, och företagens konsumtionsorienterade läge betingas främst av distributionstekniska skäl.

I jämförelse med de två ovannämnda branscherna visar *träbranschen* en divergerande spridningsbild. Av fig. 8: 13 framgår, att företagen här är mer utspridda och inte visar samma påtagliga koncentration som i fråga om livsmedelsbranschen eller järn- och metallbranschen. Närheten till råvaran, skogen, har främst varit förutsättningen för sågverkens lokalisering. I allmänhet är sågverksföretagen små och lokalt bundna, vad gäller råvaruanskaffningen och produktionen. Vanligen sysselsättes mindre än fem arbetare per företag. Större företag inom träbranschen finns dock bl. a. i Arvidsjaur, Moskosel, Sorsele och Dorotea. För att bättre kunna utnyttja råvaran drives sågverken ibland i kombination med snickerifabrik.

Från tio sågverk belägna inom Arvidsjaur och Arjeplogs kommuner, vilka sammanlagt sysselsätter ca 160 arbetare, har uppgifter stått att få rörande produktion och försäljning.¹ Produktionen under åren 1952—56 var för dessa sågverk följande:

1952	6 340 stds
1953	6 190 »
1954	6 560 »
1955	6 330 »
1956	5 460 »
	30 880 »
Medeltal per år	6 176 »

Denna produktion på ca 31 000 stds (= 86 500 ton) under fem år avsattes på olika marknader ungefär enligt följande fördelning:

Inom orten	10 600 stds	(29 700 ton)	34,3 %
Övriga Sverige	5 600 »	(15 700 »)	18,1 %
England	6 800 »	(19 000 »)	22,0 %
Tyskland	5 500 »	(15 400 »)	17,8 %
Norge	1 950 »	(5 500 »)	6,3 %
Övriga länder	430 »	(1 200 »)	1,4 %
Summa	30 880 »	(86 500 »)	100,0 %

Som synes dominerar avsättningen inom orten helt. Vad gäller de exporterade kvantiteterna, skedde transporten till England och till Tyskland huvudsakligen per båt från Skelleftehamn eller Piteå, i mindre omfattning från Holmsund. Till dessa hamnar gick transporten till större delen på järnväg, dock under senare år i allt större utsträckning per bil även från sågverk belägna vid järnväg.

De produkter, som avsattes inom orten, levererades uteslutande per bil. Av försäljningen på »övriga Sverige» beräknas ungefär 1/4 ha transporterats per bil, främst till norra Lappland.

Till Norge skedde transporten så gott som hundra procentigt per järnväg, dels över Narvik, dels över Storlien. En viss transitotrafik till England över Trondheim har även förekommit.

¹ Uppgifterna insamlade genom G. Grahn, Arvidsjaur.

8: 6. Vattenkraftsutbyggnaderna

Tyngdpunkten i den statliga utbyggnadsverksamheten på vattenkraftsbyggandets område är för närvarande belägen i Umeälven. I utbyggnadsprogrammet fram till år 1963 ingår följande företag¹:

Stornorrfors	2 200	MkWh/år
Tuggen	420	»
Rusforsen	180	»
Grundfors	440	»
Stensele	230	»
Umluspen	380	»
Gardforsen	275	»
	4 125	»

Dessutom förekommer enskilda utbyggnader. Pengfors är redan utbyggt, och för närvarande pågår arbeten vid Harrsele och Bålforsen.

Ett kraftstationsbygge i större skala betyder under byggnadstiden ökade arbetstillfällen och ett allmänt ekonomiskt uppsving för den bygd som berörs. Exempel kan tas från Stensele kommun, där för närvarande arbeten pågår vid Grundfors, Umluspen och Stensele.

I fig. 8: 14 kan man jämföra folkmängdsutvecklingen inom två delar av Stensele kommun, varvid den ena delen, Umnäs kyrkobokföringsdistrikt, hittills inte direkt berörts av kraftverksutbyggnader, vilket däremot varit fallet med Stensele kyrkobokföringsdistrikt. Åren 1952—53 påbörjades anläggningsarbetena, och hur framför allt Storumans municipalsamhälle expanderat under de sista åren, framgår av det nedre diagrammet på fig. 8: 14. Mellan åren 1951 och 1956 har Storumans folkmängd i runt tal fördubblats.

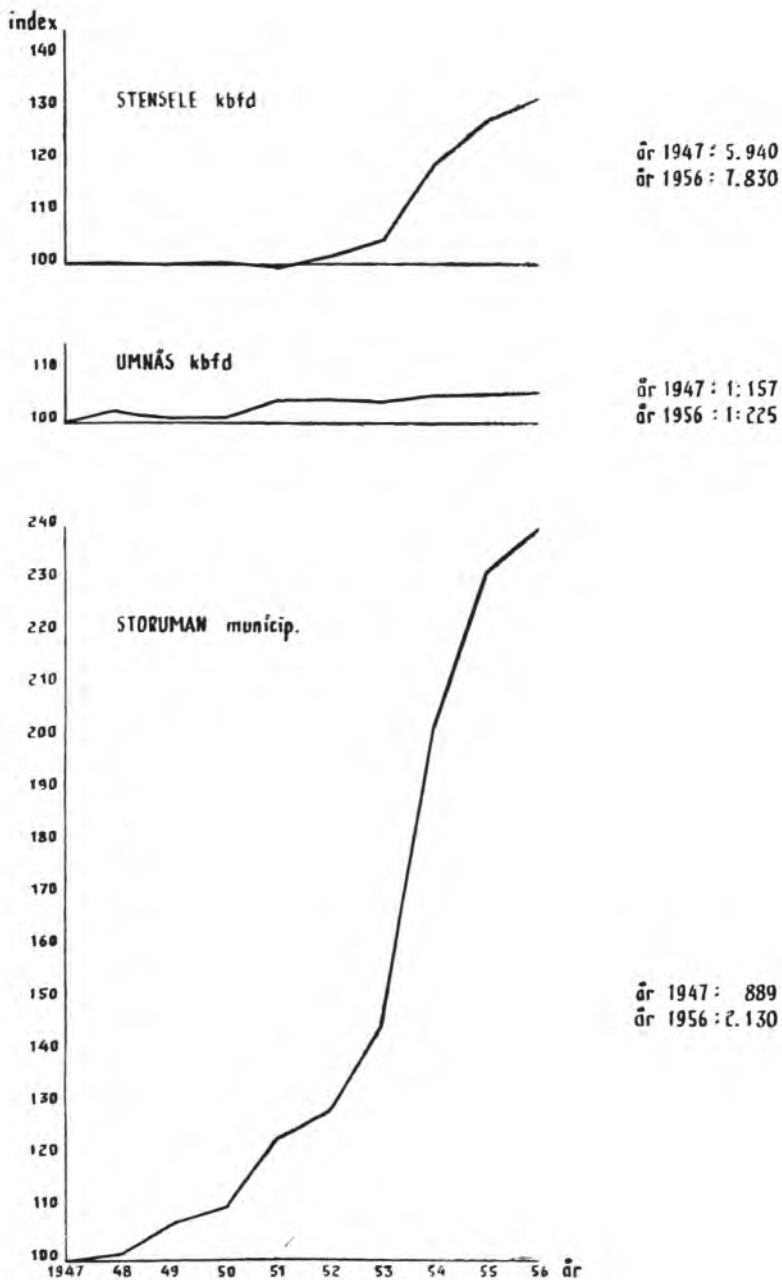
Vad man speciellt i det här sammanhanget bör fästa uppmärksamheten på är de ökade gods- och persontransporter, som blir följden av dessa anläggningsarbeten. Vattenkraftsutbyggnaderna medför under byggnadstiden väsentligt ökad trafik på det befintliga vägnätet. Dessutom krävs ibland viss nybyggnad av väg, dels på grund av överdämningar vid sjöregleringar, dels för att kunna komma fram till arbetsplatserna. Då i vattenfallsstyrelsens utbyggnadsprogram ingår betydande reglerings- och kraftstationsföretag i de övre delarna av Umeälven och dessa i hög grad berör de delar av vägnätet, som är aktuella i samband med de diskuterade mellanriksvägarna, har det ansetts nödvändigt att ge en kort översikt över de planerade vattenkraftsutbyggnaderna inom området.

Inom sjöområdet i övre Umeälven finns betydande reglerings- och kraftstationsobjekt. I februari 1956 framlade vattenfallsstyrelsen en regionplan

¹ Enligt PM från vattenfallsstyrelsen, vattenbyggnadstekniska byrån, april 1957.

Folkmängdsutvecklingen åren 1947 - 56 inom
Stensele och Umnäs kbfd samt Storumans
municip.

Fig. 8:14

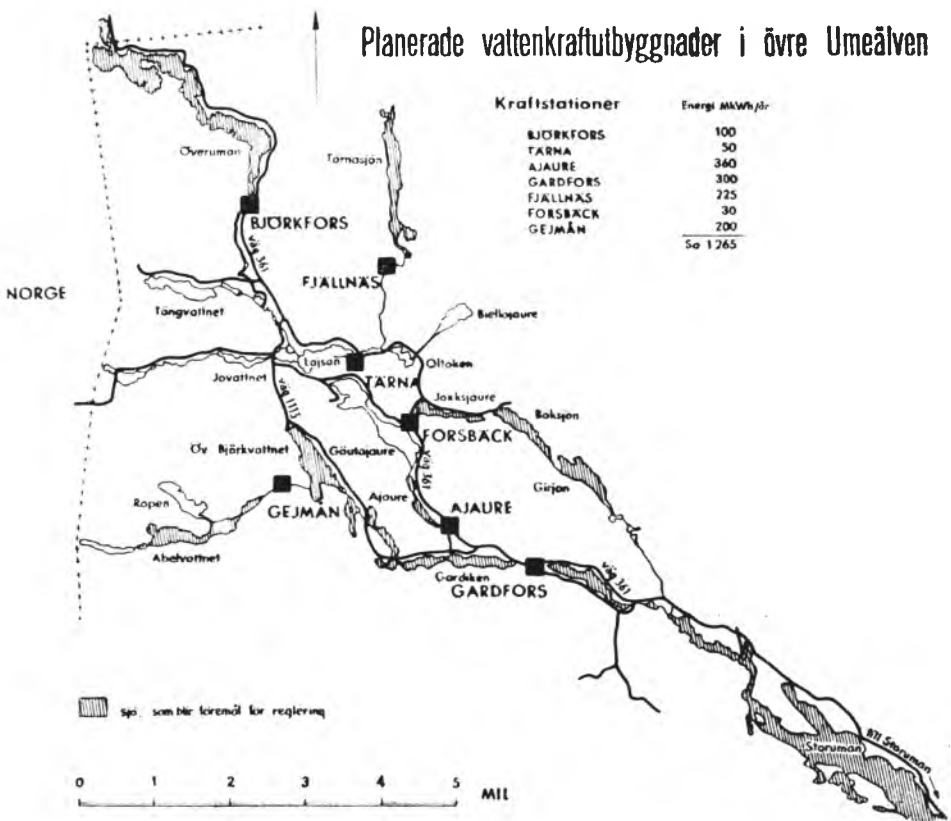

för detta område, och där beräknas följande kraftstationer komma till utförande (se fig. 8:15):

Björkfors	100 Mk Wh/år
Tärna	50)
Ajaure	360)
Gardfors	300)
Forsbäck	30)
Fjällnäs	225)
Gejman	200)
	<hr/>
	1 265)

Fig. 8:15

Närmast i tur efter Storumans reglering står Gardikens och i anslutning därtill Gardfors kraftstation. Därefter planeras Ajaure kraftstation och reglering, Överumans reglering, Abelvattnets reglering och i anslutning därtill Gejmans kraftstation. Tidsprogrammet för dessa utbyggnader kan

inte med säkerhet angivas. Gardfors påbörjas under år 1958, och det torde inte vara uteslutet, att samtliga de övriga kommer att utföras under 1960-talet.

I skrivelse den 2 juli 1957 till länsstyrelsen i Västerbottens län anför vattenfallsstyrelsen bl. a. följande:

För anläggningsarbeten erforderliga vägar

Gejmdåns kraftstation och Abelvattnets reglering

Byggnadsarbetena planeras att påbörjas under år 1963. Nybyggnad av väg från väg 1113 erfordras. Vattenfallsstyrelsens förslag är, att vagen drages från väg 1113 från en punkt 4 km nordväst Björknäs kapell över Björkvattenån och därefter på lämpligt sätt till utloppet av Abelvattnet med sträckning norr om Bleriken.

Gardikens reglering och Gardfors kraftstation

Byggnadsarbetena planeras att påbörjas under år 1958. I samband därmed erfordras förstärkningar och omläggningar av väg 361 i enlighet med vägförvaltningen delgivna planer. Vägen skall tåla tung transport på sträckan Sturuman—Forsmark.

Ajaure kraftstation

Byggnadsarbetena planeras att påbörjas under år 1961. För tung transport mellan Sturuman och Ajaure blivande kraftstationer fordras förstärkning av vägen Forsmark—Ajaure. På grund av Gardikens reglering erfordras dessutom omläggning av vissa delar av denna vägsträcka till år 1961.

Vägar, som avses komma till utförande i skadeförebyggande syfte vid Gardikens reglering

Under vissa förutsättningar avses enskild utfartsväg Tärnamo—Vallenäs, Tärna vägnämndsområde, och tung skogsbilväg Ö. Björkvattnets utlopp—Björkås, Tärna vägnämndsområde, färdigställas senast sommaren 1960. De i trafikleden ingående broarna har dimensionerats för en trafiklast av 15 ton.

Väg 1113 planeras att höjas och läggas om enligt vägförvaltningen delgivna planer. — — — I omläggningen ingår anläggande av provisorisk bro över Ume älv vid Spångele. Efter tillkomsten av Ajaure kraftstation planeras vägförbindelsen slutligen framdragas över kraftstationsdammen [se fig. 8: 16].

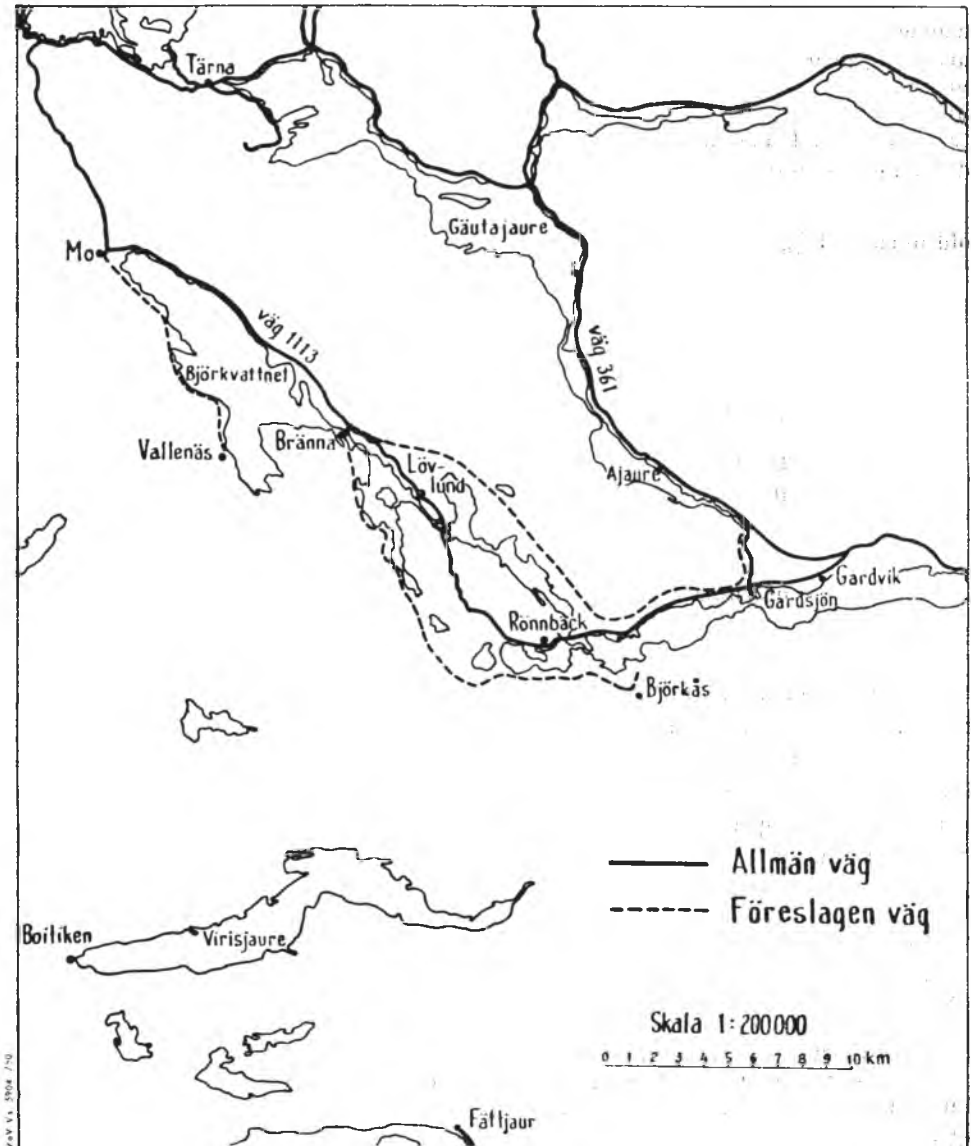
Delar av väg 361 beröres även av denna reglering.

Överumans reglering

Enligt till vägförvaltningen i länet meddelade planer erfordras på väg 361 vid Överuman vissa omläggningar och höjningar.

De planerade regleringarna av Sturuman, Gardiken, Gäutajaure—Ajaure och Överuman innebär, att länsväg 361 kommer att dämmas över eller skadas på en sammanlagd vägsträcka av ca 20 km, varvid ca 4 km vid Sturuman, ca 4 km vid Gardiken, ca 9 km vid Ajaure och ca 3 km vid Överuman. Vägomläggning torde bli nödvändig på större delen av de skadade sträckorna.

Fig. 8:16. Nya vägsträckningar inom Tärna kommun enligt Vattenfallsstyrelsens planer.

Vattenfallsstyrelsen har också sökt uppskatta den transportvolym, som kommer att bli erforderlig för de nämnda byggnadsförelagen.¹ Följande sammanställning har gjorts (Umluspen, Stensele och Grundfors kraftstationer ej medtagna, då dessa kan beräknas vara färdiga, då eventuell ombyggnad av vägen kan tänkas vara genomförd):

1. Materialtransporter

Varuslag	Mängd	Medeltransportsträcka km	Transportvolym milj. tonkm
cement	30 000	110	3,3
armeringsjärn	7 000	110	0,8
virke	26 000	60	1,6
husdelar	11 000	100	1,1
förrådsmaterial och maskiner	80 000	105	8,4
grus, jord o. dyl.	200 000	15	3,0
	350 000	52	18,2
oförutsett 10 %			1,8
			summa 20,0 milj. tonkm

2. Persontransporter

Biltyp	Körsträcka km
person-, skåp-, paketbilar samt privat bil i tjänst	2 300 000
bussar, 50 platser	1 000 000
privata personbilar	10 000 000
» lastbilar	2 000 000
	15 300 000
oförutsett 10 %	1 700 000
	summa 17 000 000 = 17 milj. km

Av naturliga skäl är det till stor del fråga om grova uppskattningar av kvantiteterna, vilka baserar sig på de beräknade anläggningskostnaderna.

Transportkostnaderna är bl. a. beroende av vägarnas bärighet. Ju tyngre last man kan ta, desto billigare ställer sig i allmänhet transporten per tonkm. För de tyngre transporterna anför vattenfallsstyrelsen i ovannämnda PM följande:

Vid maskinförflyttningar bör man sträva till, att maskiner upp till 25 tons vikt kan flyttas hela överallt med hjälp av en 5 tons trailer. Dessa transporter kan beräknas förekomma 2—5 gånger per månad och arbetsplats. Vid varje byggnadsföretag får man vidare räkna med 5—10 transporter av maskiner vägande 50—80 ton, och det är önskvärt, att sådana till stor del kan göras, utan att maskinerna behöver demonteras. På grund av höga montage- och demontagekostnader för de stora grävskoporna — 3 m³ (maskinen väger 200 ton) och 6 m³ (maskinen väger 600 ton) — är det även önskvärt, att dessa kan transporteras i så stora enheter som möjligt.

¹ Enligt PM från vattenfallsstyrelsen, vattenbyggnadstekniska byrån, den 29 augusti 1956.

Länsväg 361 är för närvarande på många ställen för svag för att tåla de transporter, som anses nödvändiga för byggena. Man har att räkna med förstärkningsarbeten på flera punkter. För sträckan Storuman—Slussfors har de förstärkningsarbeten, som i första hand erfordras, av vägförvaltningen¹ uppskattats draga en kostnad av ca 5 milj. kr och för förbättring av den del av väg 361, som faller inom Storumans municipalsamhälle, ca 0,8 milj. kr.

Ett vägprojekt, som kan ha en viss beröringspunkt med upprustningen av länsväg 361 och samtidigt med frågan om mellanriksvägar, är förslaget om nyanläggning av väg söder om sjön Storuman mellan Storumans municipalsamhälle via Kaskeloukt till Porten. Stensele kommun och länsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t som villkor för regleringen av Storuman föreskriver sökandena att anlägga denna vägförbindelse. Enligt beslut den 29 juli 1957 har av Konungen uppdragits åt vattendomstolen att föranstalta om erforderlig utredning beträffande förutsättningarna för anläggande av denna väg på sjön Storumans södra sida. Förutom att vägen skulle lösa rent lokala vägproblem har den motiverats utifrån skoglig synpunkt.

Av den tidigare framställningen har framgått, att de planerade reglerings- och kraftstationsföretagen kommer att fordra betydande förstärkningsarbeten på i främsta rummet länsväg 361. Genom överdämningar och andra skador blir det fråga om nyanläggning på flera sträckor. I skadeförebyggande syfte är det dessutom möjligt, att nya vägar tillkommer.

Det måste anses angeläget, att den planerade och erforderliga upprustningen av länsväg 361 uppmärksammas vid diskussionen om möjligheterna att skapa en mellanriksväg av god standard. Oberoende av om länsväg 361 får karaktären av mellanriksväg eller ej, kommer alltså här enligt planerna att ske en etappvis utbyggnad av vägen till god bärighet och standard.

8: 7. Turismen

Turismen i Lappland betingas främst av de särpräglade natur- och i viss mån även kulturförhållanden som erbjuds. De viktigaste turistmålen och turistattraktionerna ligger i fjälltrakterna, medan däremot inlandet och skogsbygden med älvdalarna i huvudsak har karaktären av genomfartsleder. Den svenska fjällvärlden i kombination med Norges fjordlandskap är ett vanligt förekommande turistmål.

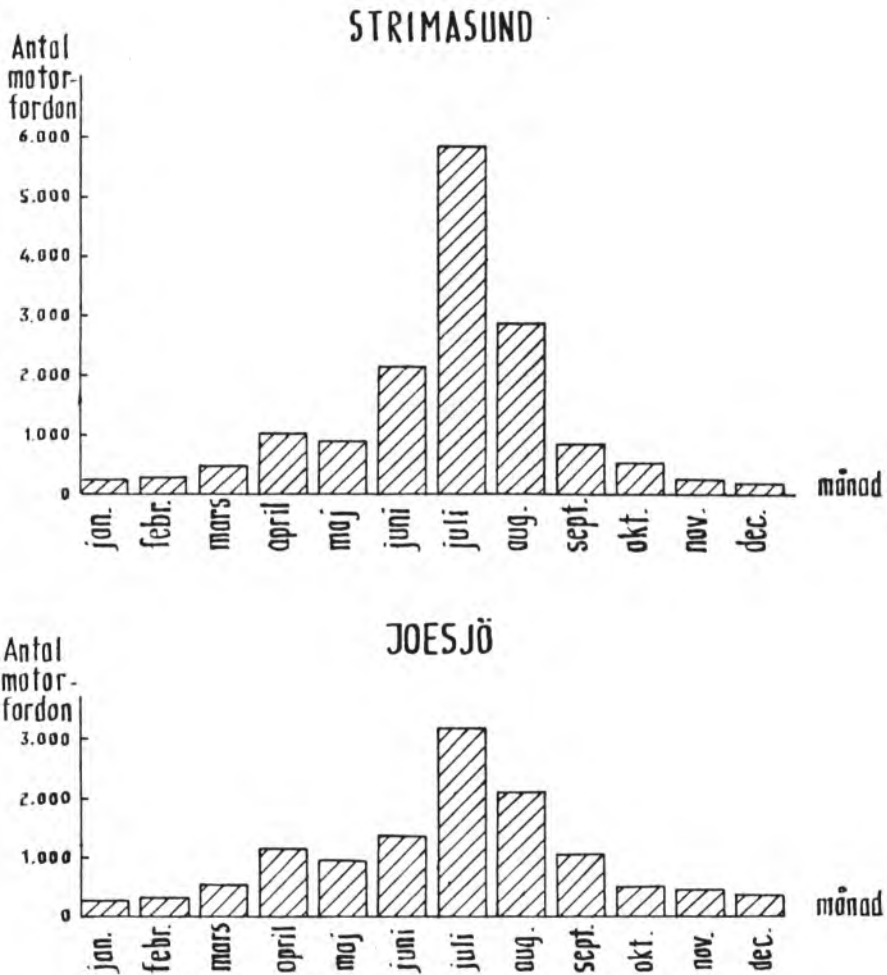
Turistfrekvensen är högst under sommarmånaderna juni, juli och augusti med en markerad topp under juli månad. En andra turistsäsong, dock med avsevärt lägre besöksfrekvens, har under senare år börjat framträda på eftervintern, i april månad. Detta framgår bl. a. av de trafikuppgifter, som inhämtats från tullstationerna vid Strimasund och Joesjö. Fig. 8: 17 visar in- och utgående trafiken månadsvis under år 1957 vid dessa tullstationer. Som framgår av figuren, svarade sommarmånaderna för ca 70 %

Skrivelse den 14 mars 1957.

In- och utgående trafik vid tullstationerna i Strimasund och Joesjö under år 1957

Fig. 8:17

av årstrafiken vid Strimasund och ca 55 % vid Joesjö. Då Strimasund har större trafik än Joesjö, torde differensen mellan de två tullstationerna betyda, att väg 361 över Strimasund i högre grad är en turistled än väg 1116 över Joesjö.

Beträffande turistfrekvensen i Västerbottens och södra Norrbottens fjälltrakter är det svårt att ge absoluta mått. En viss ledning kan dock upp-

gifter om inkvarteringsmöjligheterna ge. Vidare ger tullstatistiken ett visst kvantitativt mått på semesterbilisternas antal, liksom också resultaten av de trafikräkningar, som utfördes under sommaren 1957.

Västerbottens läns turistförening har lämnat följande uppgifter om de fasta inkvarteringsmöjligheterna i Tärna och Vilhelmina kommuner:

Tärna kommun

Ort	Slag av inkv.ställe	Ant. inkv.ställen	Ant. bäddar
Tärnaby	hotell o. pensionat	4	94
Hemavan	»	2	82
Klippen	»	1	18
Umfors	»	1	20
Laisaliden	»	1	36

Vilhelmina kommun

Ort	Slag av inkv.ställe	Ant. inkv.ställen	Ant. bäddar
Vilhelmina köping	hotell o. pensionat	5	63
Henriksfjäll	»	1	26
Kittelfjäll	»	2	90
Dikanäs	»	2	39
Saxnäs	»	1	45
Marsliden	»	2	56

Vid exceptionella toppar i turisttillströmningen kan utöver det här redovisade bäddantalet ytterligare inkvarteringsmöjligheter ordnas. Det är t. ex. mycket vanligt, att man i privata gårdar har bäddar stående till förfogande och regelbundet hyr ut rum.

En stor mängd turister använder sig ju också av de campingplatser, som upplåtes av kommuner eller enskilda personer.

Norrbottnens turistförening har lämnat följande upplysningar om inkvarteringsmöjligheterna i Arjeplogs och Arvidsjaur's kommuner:

Arjeplogs kommun

Ort	Slag av inkv.ställe	Ant. inkv.ställen	Ant. bäddar
Arjeplog	hotell o. pensionat	4	58
»	skolhem (under sommaren)	1	30
Slagnäs	pensionat	2	19
Laisvall	hotell	1	13

I Arjeplog är dessutom en anläggning med 40 bäddar under uppförande. Möjligheter till inkvartering förefinns förutom på ovanstående orter bl. a. Jäckvik, Vuoggatjålme, Merkenes, Lillviken, Ballasviken, Adolfsström och Västerfjäll. På dessa platser plus ytterligare några till kan totalt ca 300 bäddar ställas till förfogande. I privata gårdar hyr man också regelbundet ut rum.

Ordföranden i Arjeplogs turistnämnd har anfört att under turistsäsongen 1/3—1/9 motsvarar inte tillgången på bäddar efterfrågan.

Arvidsjaur kommun

Ort	Slag av inkv.ställe	Ant. inkv.ställen	Ant. bäddar
Arvidsjaur	hotell	5	153
Moskosel	resanderum o. pensionat	2	20
Glommersträsk	» o. hotell	2	42

Liksom för de tidigare omnämnda kommunerna gäller för Arvidsjaur, att ett mycket stort antal rum hyrs ut i privata gårdar under turistsäsongen.

Svenska turistföreningens vandrarhemsavdelning har lämnat följande uppgifter angående besök och logi vid vissa vandrarhem under år 1957.

Vandrarhem	Besök	Logi	Färd sätt vid besöken			övriga
			bil	buss	mc o. moped	
Vilhelmina	728	786	588	—	16	124
Storuman	661	685	570	14	5	72
Umfors	274	373	252	2	11	9
Arvidsjaur	578	598	331	—	5	242
Arjeplog	57	74	49	1	3	4

Som framgår av ovanstående uppgifter är bilen det helt dominerande färdmedlet. Bilismens snabba expansion de senaste åren har medfört ett mycket kraftigt ökat turistantal. I fig. 8: 18 redovisas den totala gränstrafiken vid de tidigare nämnda tullstationerna Strimasund och Joesjö under åren 1950—57.

Åren 1950—51 hade Joesjö ett större antal gränspassager än Strimasund, medan däremot de följande åren trafiken över Strimasund varit den livligaste. Från ca 2 300 in- och utgående motorfordon år 1950 vid Strimasund har antalet ökat till ca 15 600 år 1957. Antalet personer ökade under samma period från ca 8 600 till ca 48 300. In- och utgående trafiken vid Joesjö visar en nästan lika stark expansion: ca 3 200 motorfordon år 1950 och ca 12 300 år 1957. Antalet personer motsvarande år vid Joesjö var ca 14 500 resp. 36 500. Denna mycket kraftiga stegring i antalet redovisade motorfordon och personer vid tullstationerna får i huvudsak tillskrivas den ökade turistfrekvensen under 1950-talet.

Som framgår av fig. 8: 18 har den kraftigaste ökningen skett under perioden fram t. o. m. år 1955, särskilt för Strimasunds del. Under de senaste åren har en viss avmattning i ökningen ägt rum. Tillväxten i trafiken förbi tullstationerna har under de senaste åren varit mellan 4,5 och 5,5 % per år.

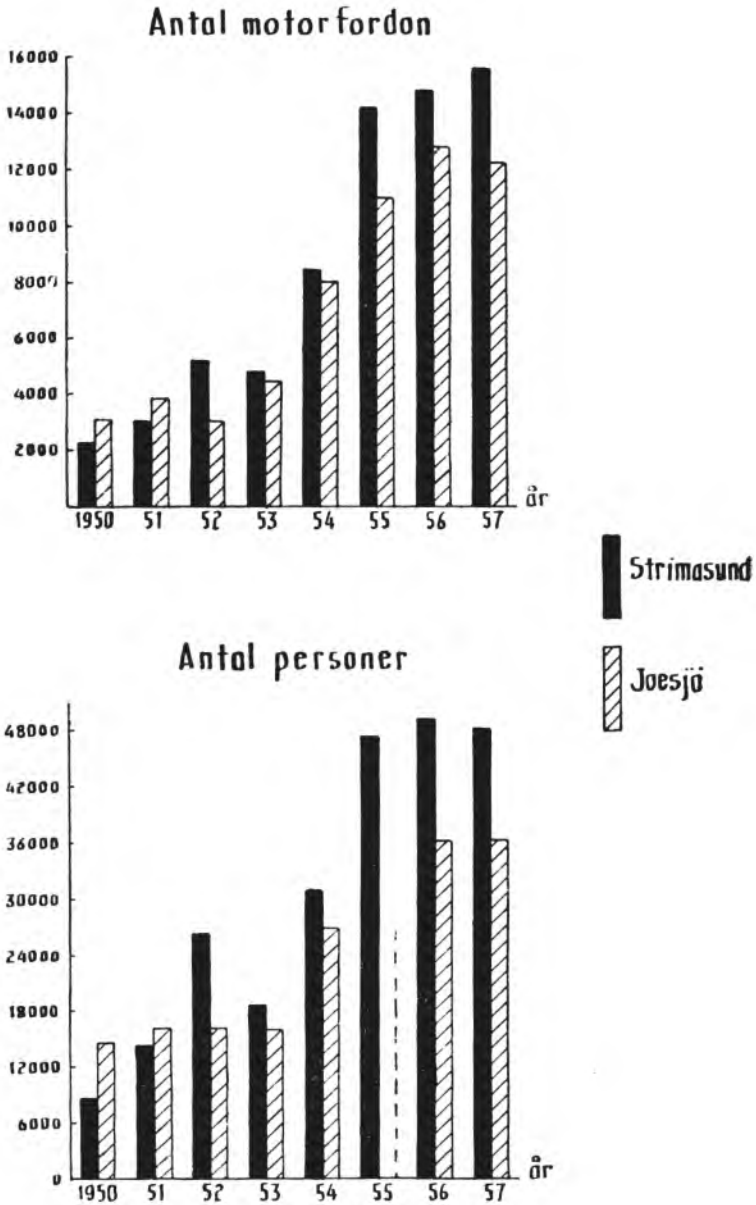
Om under de kommande åren den årliga tillväxten blir av samma storleksordning som under de senaste åren, kan man för Strimasund år 1960 räkna med totalt ca 18 000 in- och utgående motorfordon och år 1965 ca 21 000. Motsvarande totala antal för Joesjös del blir för år 1960 ca 14 000 motorfordon och år 1965 ca 17 000.

Bilismen har i viss mån förändrat resenärernas semesteruppläggning. Man stannar i allmänhet inte någon längre tid på de olika platser, som passeras under resan. Stort behov finns oftast av billiga inkvarteringsmöjligheter och matställen. De ursprungs- och destinationsundersökningar av trafiken,

In och utgående trafik vid tullstationerna i Strimasund och Joesjö under år 1950 - 57

Fig. 8:18

som gjordes vid Storuman, Tärnaby, Strimasund och Joesjö under sommaren 1957 gav vissa data om semesterbilisternas resvanor. För en redogörelse om detta hänvisas till kap. 10.

Turistväsendet har i Sverige under senare år blivit en betydelsefull faktor i näringslivet. För många utgör turismen en viktig inkomstkälla, och inte minst för de här berörda delarna av landet ger den ett värdefullt tillskott till inkomsten. Att kvantitativt uppskatta turismens ekonomiska betydelse torde dock inte vara möjligt. Men man bör dock observera, att turisterna ger bygden ett ekonomiskt tillskott inte bara direkt, genom de fasta turistanläggningarna, utan även indirekt, genom att de bidrar till ökad omsättning för diverse serviceföretag, affärer m. m.

Kap. 9. Handeln mellan Sverige och Norge

9: 1. Totala handeln

I tabell 9: 1, nedan, ges en sammanställning av handelsutbytet med Norge. Värdet av exporten till Norge har de senaste åren varit i runt tal dubbelt så högt som importen därifrån. På exportsidan dominerar fartyg och maskiner m. m., och dessa varuslag svarade år 1956 för ca 56 % av exportvärdet. Järn och stål, andra metaller och arbeten därav utgör också viktiga varuslag i exporten. Av skogsprodukter exporterade Sverige år 1956 varor till ett värde av ca 55 milj. kr. Trävarorna dominerar helt bland skogsprodukterna.

Tabell 9: 1. Sveriges handel med Norge åren 1954—56 (värde i milj. kr av in- och utförda varor)

Varuslag	Införsel			Utförsel		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956
livsmedel m. m.	63,8	55,6	66,0	18,9	18,4	12,1
mineraliska o. fossila ämnen	26,7	30,4	32,1	6,8	8,1	14,0
kemiska produkter m. m.	92,8	81,3	86,1	15,7	18,0	18,9
hudar, skinn, pälsverk m. m.	4,3	3,8	4,2	—	—	—
kautschuk m. m.	2,0	2,5	2,2	—	—	—
trävaror m. m.	20,0	21,3	—	43,1	61,5	38,4
pappersmassa	} 1,7	} 1,4	22,8	14,8	19,2	12,8
papp o. papper m. m.			—	7,0	6,5	5,8
spånadsämnen o. arb. därav	14,8	11,3	14,6	26,9	27,4	31,6
järn o. stål o. arb. därav	11,2	11,4	15,1	58,3	67,0	87,7
andra metaller o. arb. därav	61,7	69,3	112,1	49,8	60,8	64,8
maskiner m. m.	14,8	20,6	29,6	128,4	133,0	143,9
bilar m. m.	0,2	0,2	0,2	31,5	27,7	28,6
fartyg	8,5	9,9	29,3	368,0	396,0	322,4
instrument m. m.	1,2	1,1	1,7	9,4	7,4	9,8
övriga varuslag	7,6	6,6	6,3	26,3	28,7	30,5
summa	331,3	326,7	422,3	804,9	879,7	821,3

Källa: SOS. Månadsstatistik över handeln.

De senaste åren har emellertid Sverige också haft import av trävaror från Norge till ett värde av drygt 20 milj. kr per år. De viktigaste importvarorna värdemässigt sett utgör varuslagen andra metaller än järn och stål och arbeten därav, kemiska produkter samt livsmedel. Sveriges import av livsmedel är större än exporten. År 1956 importerade vi livsmedel m. m. till ett värde av 66 milj. kr, medan exportvärdet av samma varuslag var 12 milj. kr.

9: 2. Varutrafiken mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge

För åren 1955—57 har uppgifter inhämtats över varutrafiken på de befintliga mellanriksvägarna från Västerbottens län. Vid tullstationerna registreras all varutrafik, och från kopiorna till blanketterna över »in- och utgående varuanmälan» har uppgifter om varuslag, kvantitet och värde samt avsändnings- och destinationsort excerperats.

Varutrafiken över Strimasund. Det viktigaste varuslaget i utförelsen från Sverige utgör här trävarorna (plank, bräder m. m.). Kvantiteten och värdet av dessa var åren 1955—57 följande:

År	m ³	kr
1955	272,0	65 000
1956	465,7	96 000
1957	746,5	173 000

Som synes har en betydande ökning skett de sista åren, men relativt sett är det dock fråga om ganska blygsamma kvantiteter. Räkna man med att en lastbil tar en last av i genomsnitt 15 m³ (ungefär = 10 ton) betyder det, att under år 1957 ca 50 lastbilslaster gick på väg 361 över gränsen vid Strimasund. Vägen var öppen för trafik ca 5 månader, vilket i genomsnitt gör två virkeslass per vecka.

Samtliga trävarulass hade Mo i Rana som destinationsort.

Avsändningsorterna för trävarorna var under 1957 följande:

Ort	m ³	km till Mo i Rana
Storuman	264,8	250
Laisvall	119,7	420
Sorsele	362,0	323

År 1956 transporterades, förutom från ovannämnda orter, också några virkeslass från Gargnäs och Latikberg.

Som framgår av tablån ovan har det varit fråga om påfallande långa transporter, ända upp till över 40 mil i vissa fall.

Förutom trävaror har under åren 1955—57 över Strimasund utförts endast 3,7 ton tegel samt en lastbil.

I införelse till Sverige över Strimasund har under åren 1955—57 endast två varuslag förekommit, nämligen margarin och roddbåtar. År 1956 infördes 15 st. roddbåtar och år 1957 136 st., de sistnämnda till ett sammanlagt värde av 31 000 kronor. Det största antalet roddbåtar transporterades

till Arjeplog, samt vidare till Storuman, Östersund, Laisvall, Hemavan och Skellefteå.

År 1956 infördes 5 000 kg margarin, år 1957 50 000 kg. Margarinet kördes uteslutande till Skellefteå.

Varutrafiken över Joesjö. Denna är i jämförelse med varutrafiken över Strimasund ytterst obetydlig. Under år 1955 utfördes sammanlagt endast 30 m³ trävaror till ett värde av 6 000 kr. Avsändningsorten var Arjeplog. Under åren 1956—57 förekom ingen utförelse av vare sig trävaror eller andra varuslag.

På införselsidan kan man för år 1955 notera 5,8 ton fisk och fiskprodukter och för år 1956 12,9 ton, däremot inget under år 1957. Dessutom har förekommit import av 4—6 hästar per år.

Kap. 10. Trafikens färdvägar och sammansättning på de nuvarande mellanriksvägarna¹

Speciellt för denna utredning utfördes under sommaren och hösten 1957 omfattande undersökningar av trafiken på de befintliga mellanriksvägarna från Västerbottens län. Avsikten med undersökningarna var att på vissa räknepunkter få en uppfattning om trafikens storlek, ursprung och mål för resorna, d. v. s. trafikens färdvägar, mellan »frånort» och »tillort» samt ändamålet med resorna. Inte minst betydelsefullt var att få ett begrepp om semestertrafikens omfattning och karaktär.

Undersökningarna utfördes i form av »vägkantsintervjuer» med trafikanterna och omfattade personbilar, lastbilar och motorcyklar. Intervjuerna gjordes efter fastställt frågeformulär, och den intervjuades svar antecknades på särskilda blanketter. Svaren från varje intervju överfördes från klartext till en kod, som sedan stansades på hålkort IBM, och därefter har en bearbetning av materialet skett.

Sommarundersökningen genomfördes i form av en totalundersökning, d. v. s. intervjuer gjordes dygnet om med förare av samtliga personbilar, lastbilar och motorcyklar, som passerade räknepunkterna under en viss tidsperiod.

Höstundersökningen var av mer begränsad omfattning, och trafiken undersöktes vissa dygn mellan klockan 06.00 och 20.00 vid tre av sommarens räknepunkter.

Trafikundersökningarna ägde rum på följande tider och platser:

Räknepunkt	Tid	Sommarundersökningen		
		vard.	lörd.	sönd.
01 Storuman	10/7 kl. 19.00—15/7 kl. 19.00	3	1	1
21 Tärnaby, södra	16/7 kl. 20.00—19/7 kl. 20.00	3	—	—
22 » , norra	25/7 kl. 21.00—28/7 kl. 21.00	1	1	1
23 Strimasund	21/7 kl. 22.00—28/7 kl. 22.00	5	1	1
24 Joesjö	16/7 kl. 21.00—23/7 kl. 21.00	5	1	1

¹ Vid utarbetandet av vissa avsnitt i detta kap. har fil. mag. B. Ahlfort, Uppsala, medverkat.

		Höstundersökningen	
	Räknepunkt	Tid	
01	Storuman	21/10 kl. 16.30—kl. 20.00	
01	»	22/10 kl. 06.00—kl. 16.30	
21	Tärnaby, södra	23/10 kl. 14.00—kl. 20.00	
21	» , »	24/10—26/10 kl. 14.00—kl. 20.00	
21	» , »	27/10 kl. 09.00—kl. 20.00	
22	» , norra	samma tider som Tärnaby södra, ovan.	

Räknepunkternas läge framgår av fig. 10: 1.

10: 1. Trafikundersökningen sommaren 1957

10: 11. Trafikens storlek. Trafikundersökningen under sommaren 1957 omfattade sammanlagt ca 7 900 personbilar, lastbilar och motorcyklar, fördelade på fem räknepunkter (se tabell 10: 1). Vid de mest trafiksvaga räknepunkterna — 23 Strimasund och 24 Joesjö — omfattade trafikundersökningen sju dygn, medan undersökningsperioden vid de övriga räknepunkterna varade fem respektive tre dygn. För alla räknepunkter utom 21 Tärnaby, södra finns värden rörande trafiken för de tre olika veckodagstyperna vardag (utom lördag, här i fortsättningen kallad vardag), lördag och söndag.

Tabell 10: 1. Antal intervjuer vid sommarundersökningen 1957 fördelade på räknepunkter och veckodagstyper

Räknepunkt		Antal intervjuer			summa
		vardag	lördag	söndag	
01	Storuman	1 442	630	520	2 592
21	Tärnaby, södra	1 738	—	—	1 738
22	» , norra	497	448	371	1 316
23	Strimasund	951	153	173	1 277
24	Joesjö	671	143	155	969
summa		5 299	1 374	1 219	7 892

För att möjliggöra en jämförelse mellan olika räknepunkter, har medelvardagsvärden beräknats i de fall, undersökningen vid någon räknepunkt omfattat mer än en vardag. Ju fler dagar av samma veckodagstyp som ligger bakom medelvärdena, desto mer representativa är dessa värden för genomsnittstrafiken under räkneperioden vid en räknepunkt. Därav följer, att de värden, som gäller lördags- och söndagstrafiken, måste tagas med en viss reservation, eftersom de ej är medelvärden utan representerar trafiken under enstaka dagar, då väderleksförhållanden, tillfälliga nöjesarrangemang m. m. i okänd grad kan ha påverkat trafikens storlek, sammansättning och riktning.

Fig. 10:1

FÄRDVÄGSUNDERSÖKNINGAR 1957

Intervjustationernas läge

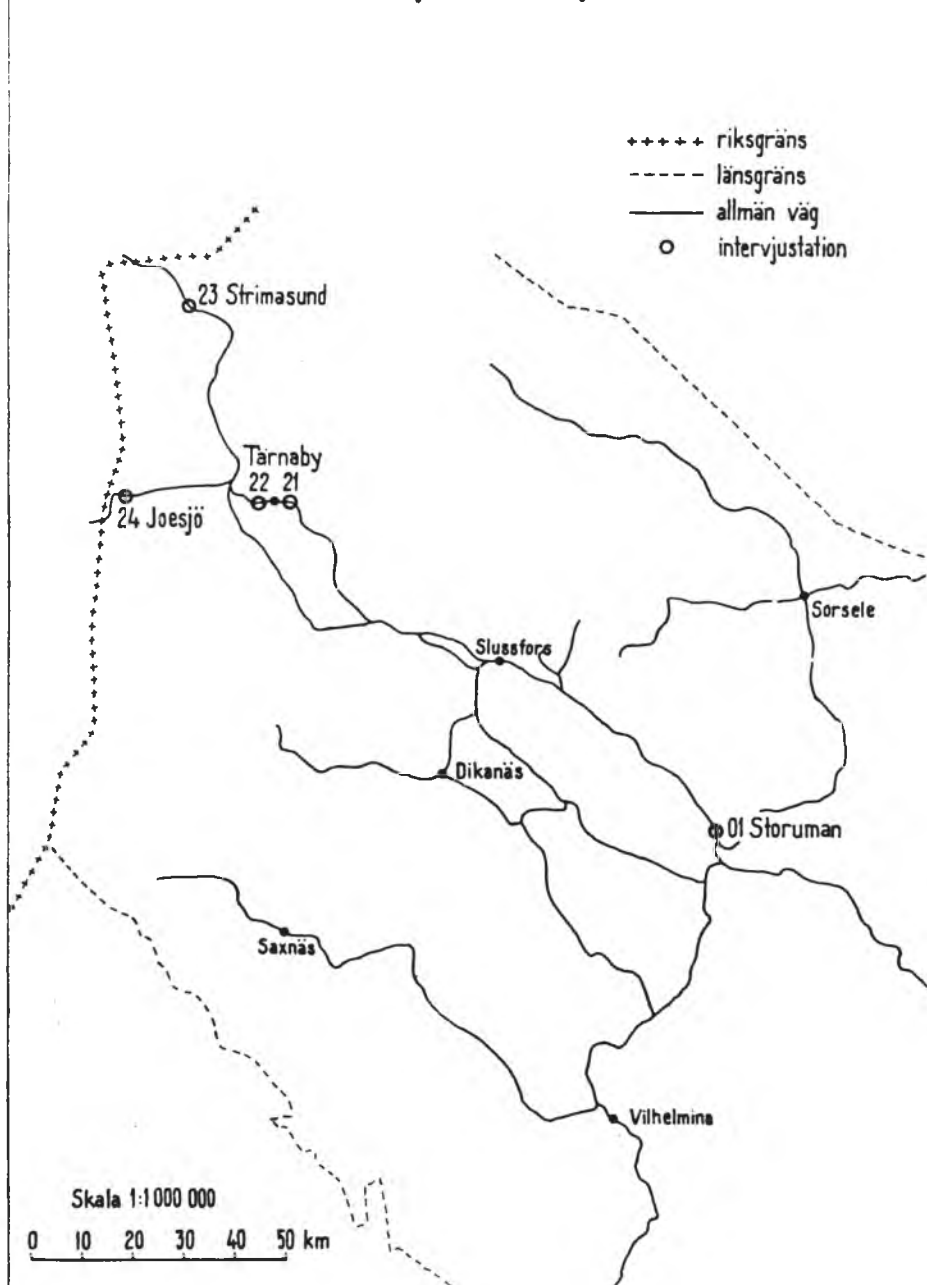
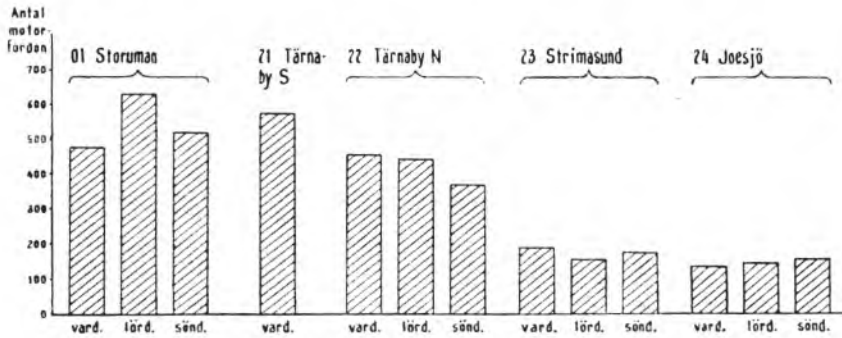

Fig. 10: 2

Medeldygnstrafikens storlek under skilda
veckodagstyper vid olika räknepunkter.

Medeldygnstrafikens storlek under skilda veckodagstyper vid sommarundersökningen redovisas i tabell 10: 2 och fig. 10: 2. Relationerna mellan vardags-, lördags- och söndagstrafikens storlek är olika från räknepunkt till räknepunkt. Vid Storuman är lördagstrafiken större än vardags- och söndagstrafiken, beroende på det stora antalet inköps- och nöjesresor, som kan sägas vara typiska för lördagstrafiken till och från en ort med vidsträckt servicefunktioner. Såsom framgår av tabell 10: 2 är lördags- och söndagstrafiken mindre än medelvardagstrafiken vid Tärnaby, norra och Strimasund. Detta kan ha sin förklaring i de varierande väderleksförhållandena under undersökningsperioden vid dessa räknepunkter.

Tabell 10: 2. Medeldygnstrafiken efter veckodagstyp samt medelveckodygnstrafiken vid de olika räknepunkterna under sommarundersökningen 1957

Räknepunkt	Medeldygnstrafik			Medelveckodygnstrafik
	vardag	lördag	söndag	
01 Storuman	476	630	520	504
21 Tärnaby, södra	574	—	—	—
22 » , norra	456	448	371	443
23 Strimasund	190	153	173	182
24 Joesjö	134	143	155	138

10:12. Trafikens fördelning på olika fordonsslag. Som framgår av tabell 10: 3 består trafikflödet (personbilar, lastbilar, motorcyklar) vid samtliga räknepunkter under medelvardagsdygn till ca 90 % av personbilar. Procentuella andelen lastbilar är betydligt mindre vid gränsorterna Strimasund och Joesjö än vid övriga räknepunkter. För samtliga räknepunkter är motorcyklarnas andel i trafikflödet 4 à 5 %. För lördags- och söndagsdygnen gäller beträffande samtliga räknepunkter en i jämförelse med vardagstrafiken minskad andel lastbilar samt en något ökad andel personbilar och motorcyklar. Joesjö visar dock en mycket speciell förändring

av trafikflödets sammansättning under lördag—söndag, då procentuella andelen personbilar minskar till ca 80—85 %, medan andelen motorcyklar i stället ökar från ca 6 % under vardagsdygnen till 14—20 % över lördag—söndag.

Tabell 10: 3. Trafikens procentuella fördelning efter fordonslag och räknepunkt, sommarundersökningen 1957

	Räknepunkt	Personbilar	Lastbilar	Motorcyklar	Summa
01	Storuman	89,7	6,2	4,0	99,9
21	Tärnaby, södra	90,8	4,7	4,5	100,0
22	» , norra	89,3	6,2	4,4	99,9
23	Strimasund	93,9	1,5	4,6	100,0
24	Joesjö	93,1	1,2	5,7	100,0

10:13. Trafikens fördelning på semester- och icke-semestertrafik. Trafiken vid räknepunkterna har indelats i två huvudgrupper, nämligen semestertrafik och icke semestertrafik. Semestertrafikens relativa andel av totala personbils- och motorcykeltrafiken vid de olika räknepunkterna framgår av tabell 10: 4.

Tabell 10: 4. Semestertrafikens procentuella andel av personbilstrafiken vid olika räknepunkter och veckodagstyper (sommarundersökningen 1957)

	Räknepunkt	Veckodagstyp		
		vardag	lördag	söndag
01	Storuman	52,8	49,5	59,7
21	Tärnaby, södra	70,9	—	—
22	» , norra	66,7	60,9	60,4
23	Strimasund	88,2	82,4	79,3
24	Joesjö	86,9	80,4	60,6

Vid samtliga räknepunkter utgör semestertrafiken huvuddelen av vardagstrafiken. Minsta andelen semestertrafik har Storuman med 53 %, medan tullstationerna Strimasund och Joesjö visar den största andelen med 88 % resp. 87 % semestertrafik. Av undersökningen framgår även, att semestertrafikens relativa andel vid de flesta räknepunkter är större under vardagsdygn än under lördags- och söndagsdygn. Den ökade andelen icke-semestertrafik under lördag—söndag beror antagligen på att ortsbefolkningen då företagit kortare utflykts- och rekreationsresor.

Tabell 10: 5. Antal personbilar och motorcyklar i semestertrafik per medelvardag vid olika räknepunkter (sommarundersökningen 1957)

	Räknepunkt	Antal	
		personbilar	motorcyklar sammanlagt
01	Storuman	225	9
21	Tärnaby, södra	396	17
22	» , norra	279	9
23	Strimasund	158	8
24	Joesjö	109	4

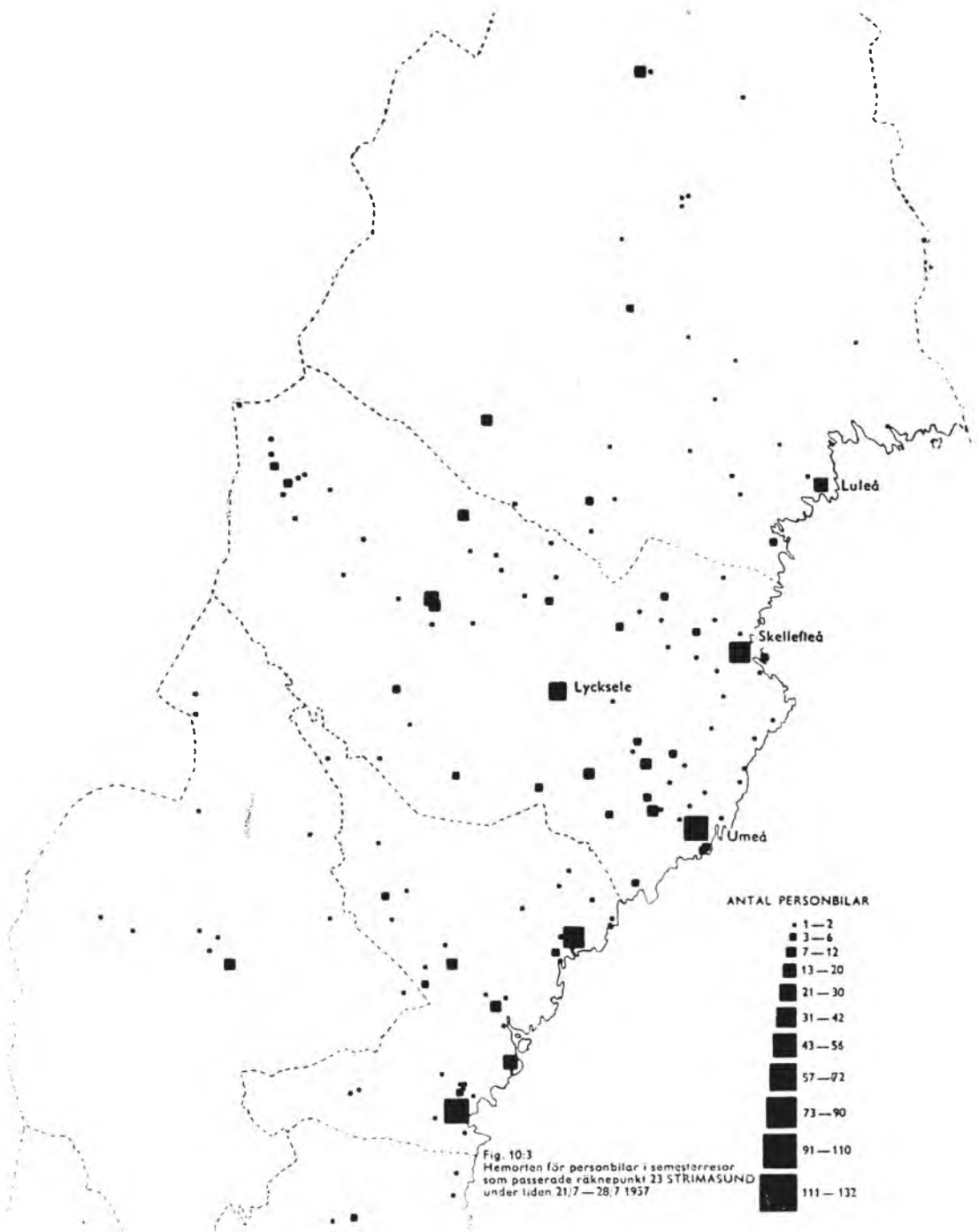

Fig. 10:3
Hemorten för personbilar i semestorresor
som passerade räknepunkt 23 STRIMASUND
under tiden 21,7 — 28,7 1957

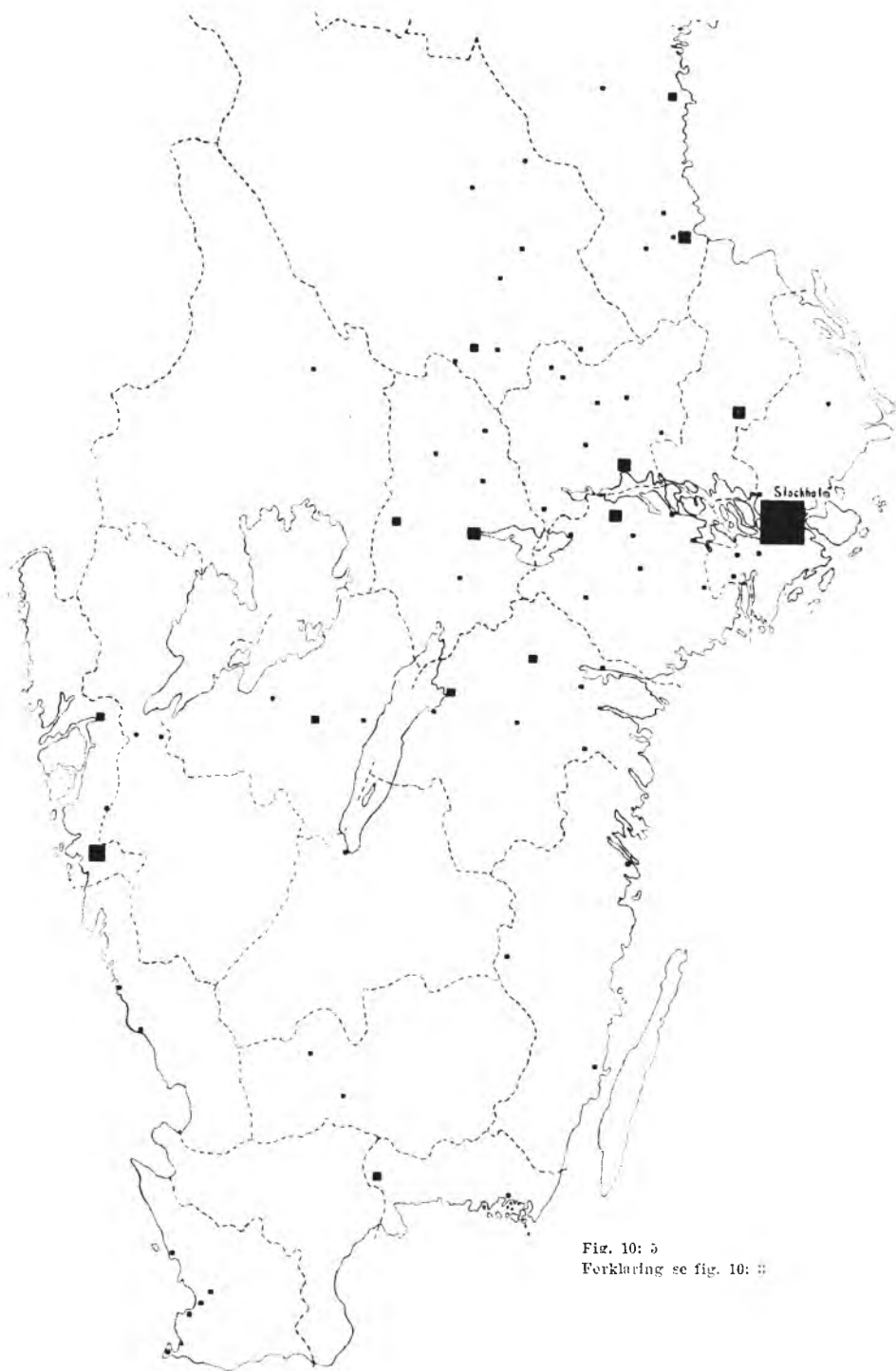

Fig. 10: 5
Förklaring se fig. 10: 2

I tabell 10: 5 redovisas det absoluta antalet personbilar och motorcyklar i semestertrafik vid de olika räknepunkterna. Av denna tabell framgår bl. a., att vid räknepunkten 21 Tärnaby, södra passerade ett förhållandevis stort antal semesterfordon per medelvardag. Detta torde förklaras av dels att denna räknepunkt har den största trafikmängden av de undersökta räknepunkterna, dels att många har semesterbostäder i trakten av Tärnaby och reser in till denna ort för att handla etc.

Fig. 10: 3—4 visar hemorternas lägen för de semestertrafikanter, som passerade räknepunkt 23 Strimasund under tiden 21/7—28/7 år 1957. Totala antalet passerade personbilar i semestertrafik var 1 035. Därav utgjorde personbilarna från utlandet 185 stycken samt de med okänd hemort 10 stycken. Totalt finns alltså 840 personbilar redovisade på fig. 10: 3—4.

Som framgår av kartbilden kommer det övervägande antalet semestertrafikanter från norrlandslänen. Västerbottens län kommer helt naturligt i främsta rummet med 35,6 % av totala antalet svenska semesterbilister. Motsvarande siffror för Västernorrlands län är 18,3 % och för Norrbottens län 8,6 %. Tillsammans svarade således dessa tre län för ca 2/3 av totala antalet svenska semesterbilister, som passerade Strimasund.

I fig. 10: 5—6 redovisas motsvarande uppgifter för räknepunkt 24 Joesjö. Totalt passerade här 713 personbilar i semestertrafik under tiden 16/7—23/7 år 1957. Antalet personbilar med utländsk hemort var 74 stycken och med okänd hemort 16 stycken. På fig. 10: 5—6 är alltså totalt 623 fordon redovisade.

Spridningsbilden är i stort sett densamma som beträffande räknepunkt 23. Från Västerbottens län kom 36 % av de svenska semesterbilisterna, från Norrbottens län 5,6 % och från Västernorrlands län 11,6 %.

10 : 14. Ä n d a m å l s f ö r d e l n i n g e n. I syftet med trafikundersökningen ingick även att i någon mån söka belysa, vilka transportbehov i vidaste mening som förorsakat den trafik, som registrerades vid räknepunkterna. Genom att låta fordonsföraren besvara frågor angående sitt ärende i »frånort» och »tillort» har man kunnat visa, vilka slags ärenden och kombinationer av ärenden som förekommer, och därigenom erhålla vissa upplysningar om ändamålet med resorna.

Personbils- och motorcykeltrafikanternas ärenden eller resändamål har indelats i nio grupper gällande icke-semester- och/eller semesterresor. Dessa grupper är följande:

- B = bostad; den plats, där den intervjuade bor eller — om färden sker i samband med besök — annans bostad.
- F = fast arbetsställe; d. v. s. den plats, där den intervjuade stadigvarande arbetar, exempelvis fabrik, kontor etc.
- T = tillfälligt arbetsställe; gäller för t. ex. murare, målare, byggnadsarbetare, försäkringsinspektörer, handelsresande m. fl.
- SH = servicehämtning; varmed avses färd för »hämtning av service» (i form av varor eller tjänster) från någon serviceinrättning, med undantag av sådan, som kan hänföras till bostad, arbetsplats eller nöje (exempel: besök i butik, bank, sjukstuga, hos läkare eller präst).

- SL = serviceleverans; d. v. s. resor, som innebär »leverans av service» i någon form, t. ex. varudistribution. Färder med taxibilar har dessutom förts till denna grupp.
- N = nöje; innefattar endast resor till eller från nöjeslokaler, som t. ex. biograf, idrottsplats.
- U = utflykt; till denna grupp räknas endast resor, som påbörjas och avslutas inom ett dygn, som exempelvis »rundturer», fisketurer och andra utflyktsresor.
- Ö = övernattnig; gäller endast semesterbilister, som övernattar en å två nätter på samma plats och sedan fortsätter resan.
- SB = semesterbostad; egen eller förhyrd stuga (bostad), som bebos minst tre nätter i samband med semester.

I tabell 10: 6 redovisas för de olika räknepunkterna den totala personbils- och motorcykeltrafikens procentuella fördelning på skilda ärendekombinationer.

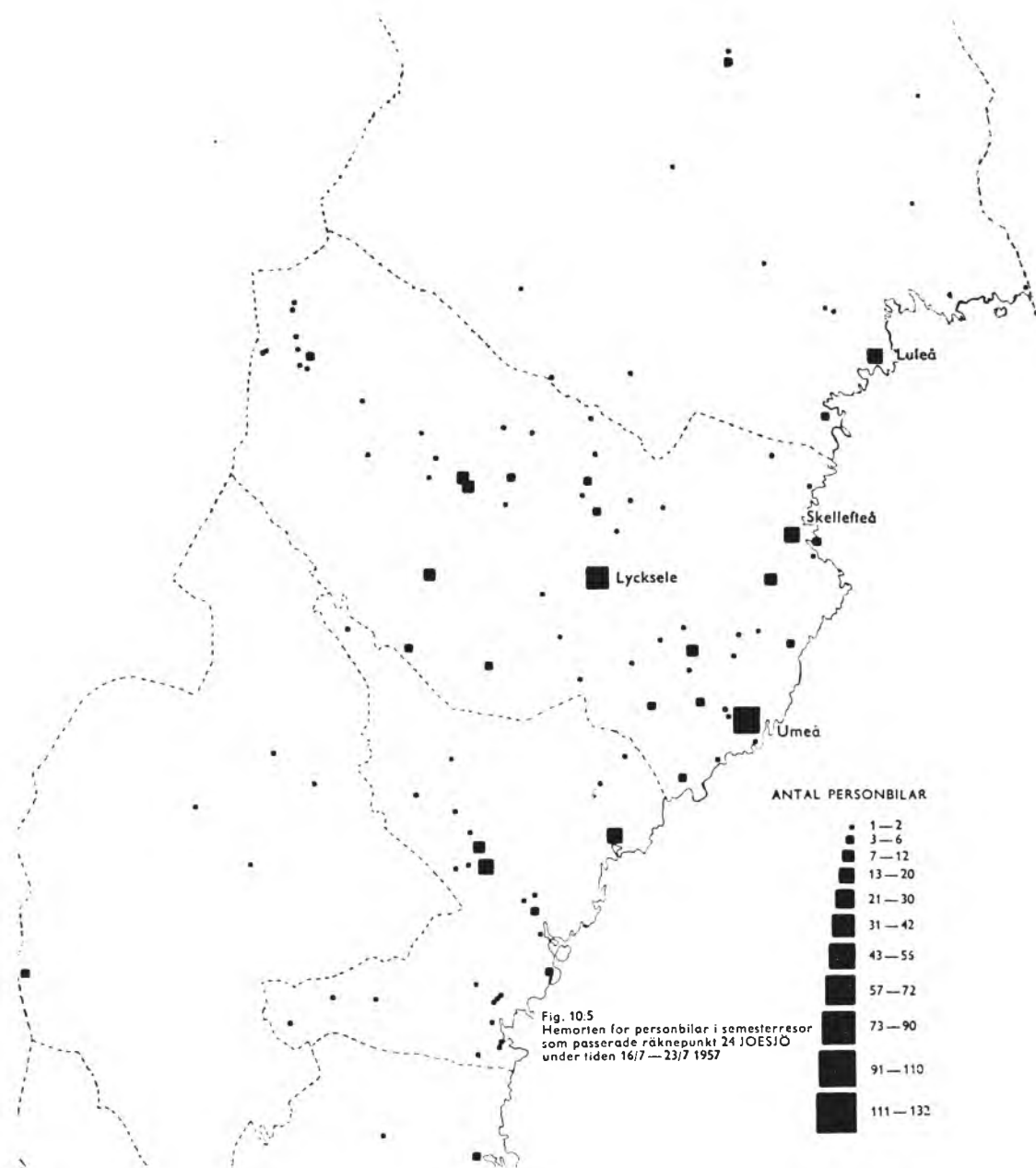
Eftersom semestertrafiken vid samtliga räknepunkter utgjorde den väsentligaste delen av den totala trafiken, är det naturligt, att »semesterärendena» genomgående är dominerande. Sålunda är resor från övernattnig till övernattnig (Ö—Ö) den vanligaste ärendekombinationen vid samtliga räknepunkter under sommarundersökningen och utgör exempelvis vid räknepunkterna 23 Strimasund och 24 Joesjö ca hälften av samtliga resor.

Tabell 10: 6. Den totala personbils- och motorcykeltrafikens procentuella fördelning på skilda ärendekombinationer (sommarundersökningen 1957)

Ärendekombination	R ä k n e p u n k t				
	01	21	22	23	24
B—Ö och Ö—B	10,9	8,6	9,2	11,1	11,0
Ö—Ö	32,5	35,4	28,5	49,6	45,6
SB—a ¹ och a ¹ —SB	3,6	15,2	15,5	8,4	17,5
	47,0	59,2	53,2	70,1	74,1
B—B	5,6	2,2	3,2	0,6	0,8
E—F och F—B	3,8	2,8	3,4	0,1	0,2
B—T och T—B	9,7	5,0	4,9	2,5	1,4
B—SH och SH—B	6,7	5,8	8,8	—	3,0
B—SL och SL—B	2,4	1,1	2,1	0,5	1,8
B—N och N—B	1,1	0,9	1,7	0,5	0,3
B—U och U—B	13,4	7,3	5,8	6,9	5,7
	42,7	25,1	29,9	11,1	13,2
övriga kombinationer	10,3	15,7	16,9	18,8	12,7
summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vid räknepunkten 01 Storuman utgjorde kombinationen Ö—Ö ca 1/3 av samtliga resor. De här redovisade resultaten understryker vad som tidigare

¹ a = andra ärenden än SB.

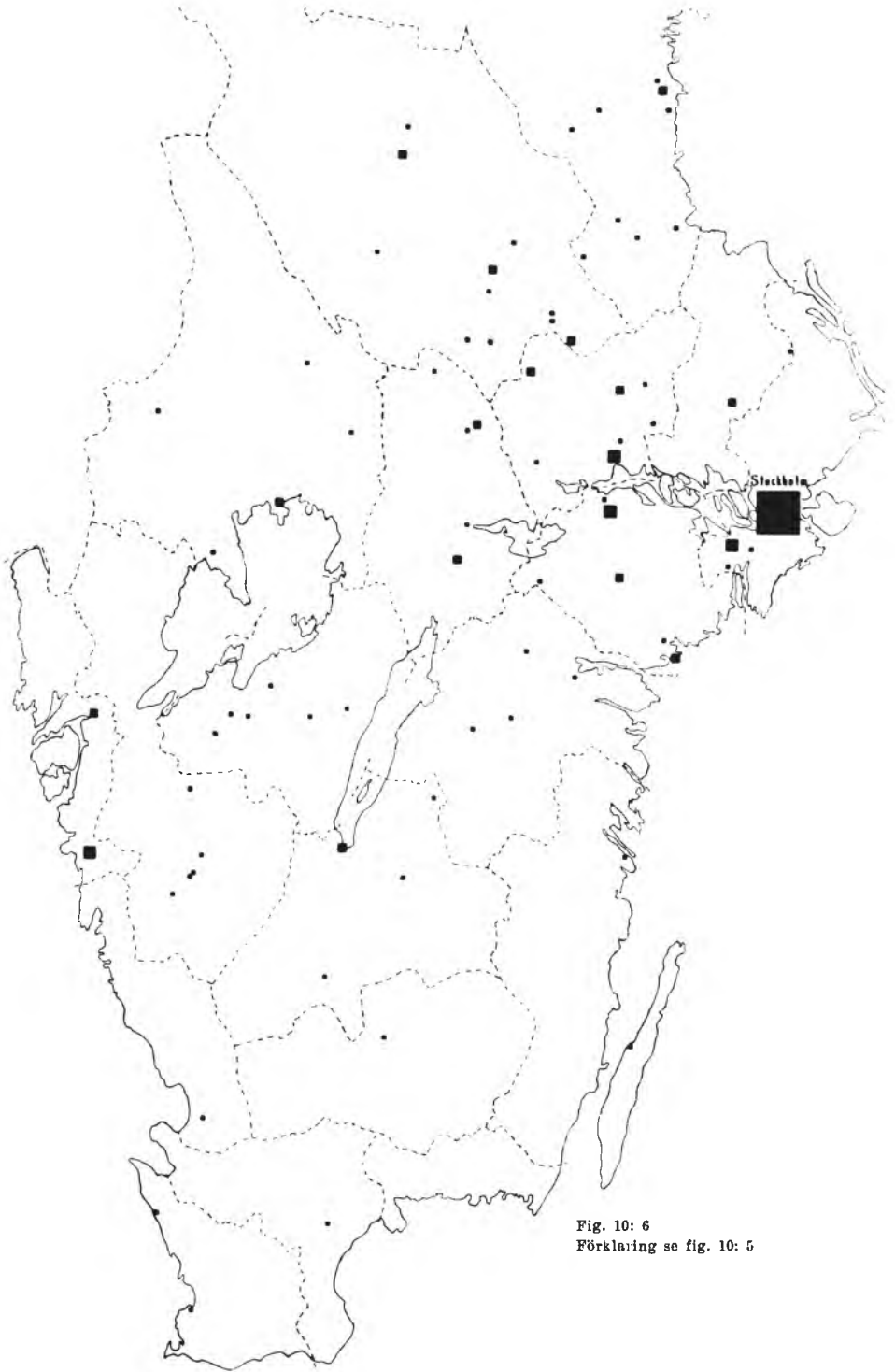
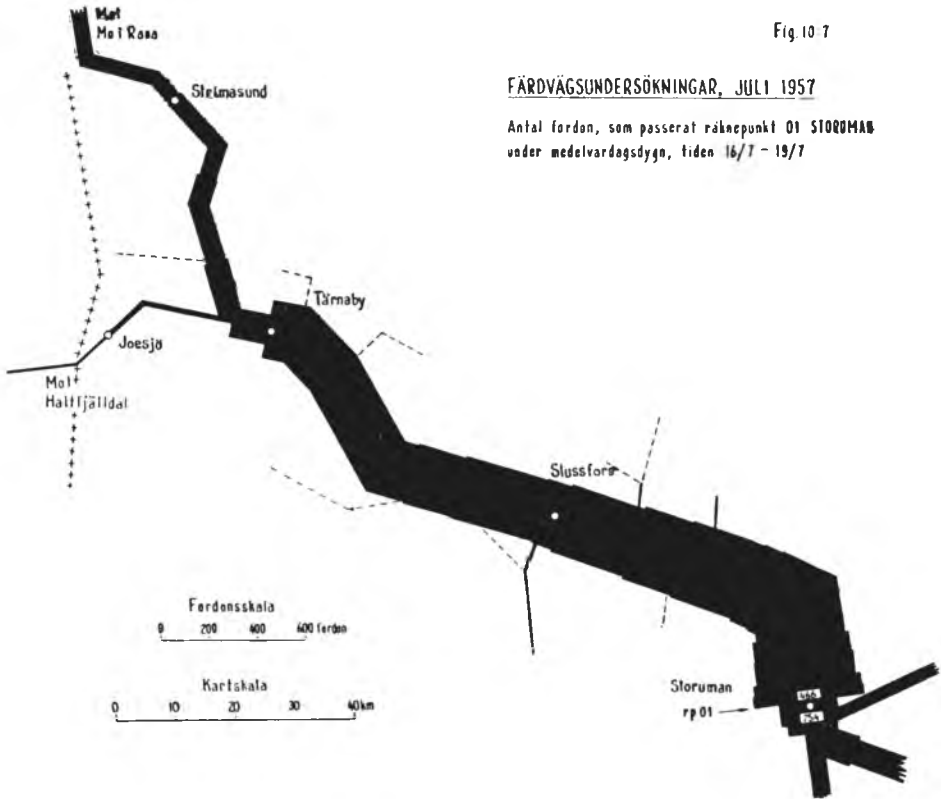

Fig. 10: 6
Förklaring se fig. 10: 5

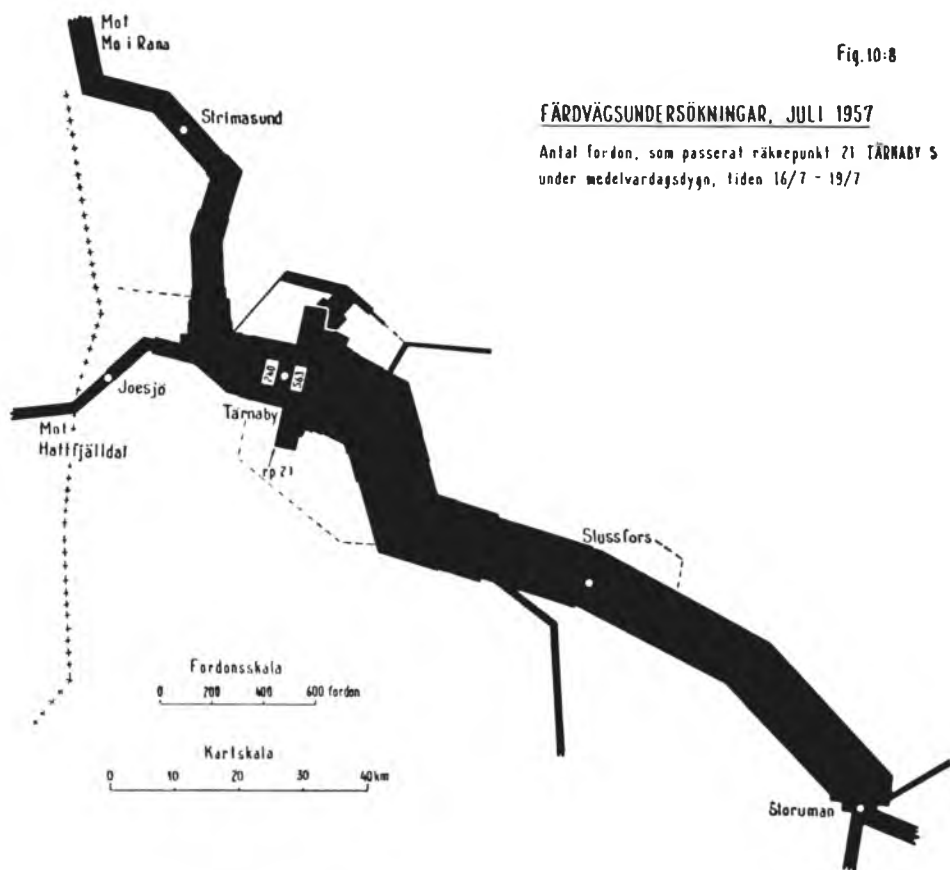
sagts i kap. 8: 7, nämligen att semestertrafikanterna i allmänhet inte stannar någon längre tid på de olika platser, som passeras under resan.

Färder med semesterbostad (SB) som utgångspunkt eller mål utgör ca 15 % av trafiken vid Tärnaby och ca 17 % vid Joesjö, d. v. s. de räknepunkter, i vars närhet sommarstugebebyggelse eller liknande relativt sett är vanligt förekommande.

Att resor till och från arbetsställen (B—F och F—B samt B—T och T—B) förekommer i betydligt större omfattning vid räknepunkterna 01, 21 och 22 än vid räknepunkterna 23 och 24 är helt naturligt, då i det förra fallet räknepunkterna var belägna intill en tätort (Storuman respektive Tärnaby).

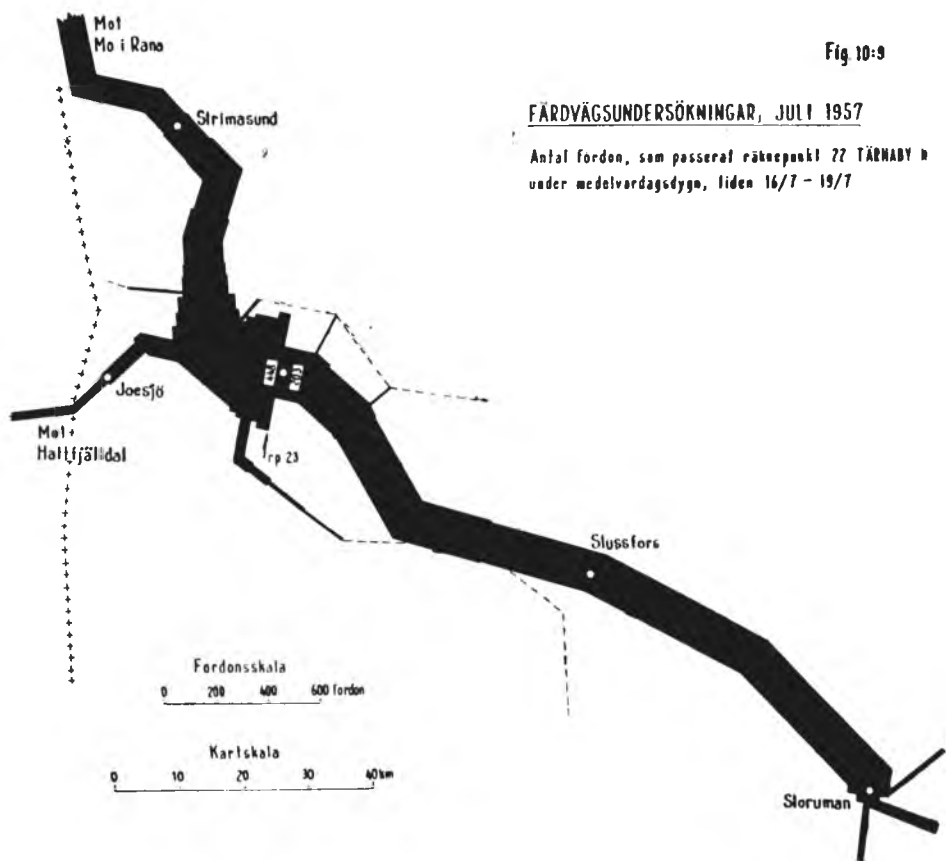
10: 15. Trafikflödet vid de olika räknepunkterna återges i fig. 10: 7—11. De redovisade skisserna hänför sig till medelvardagsdygnstrafiken under respektive räkneprioriter. I tabellen nedan lämnas några kompletterande data till flödesskisserna.

Tabell 10: 7. Trafikflödet under medelvardagsdygn vid de olika räknepunkterna (sommarundersökningen 1957)

Räknepunkt		Antal fordon enligt flödes- skisser	Därav i lokaltrafik antal	%
01	Storuman			
	trafik till räkneorten			
	söderifrån	254	—	—
	» » »			
	norrifrån	466	208	44,7
21	Tärnaby, södra			
	trafik till räkneorten			
	söderifrån	563	326	57,8
	» » »			
	norrifrån	240	—	—
22	Tärnaby, norra			
	trafik till räkneorten			
	söderifrån	203	—	—
	» » »			
	norrifrån	448	241	—
23	Strimasund			
	trafik till räkneorten			
	söderifrån	184	5	2,6
	» » »			
	norrifrån	183	—	—
24	Joesjö			
	trafik till räkneorten			
	österifrån	132	—	—
	» » »			
	västerifrån	133	—	—

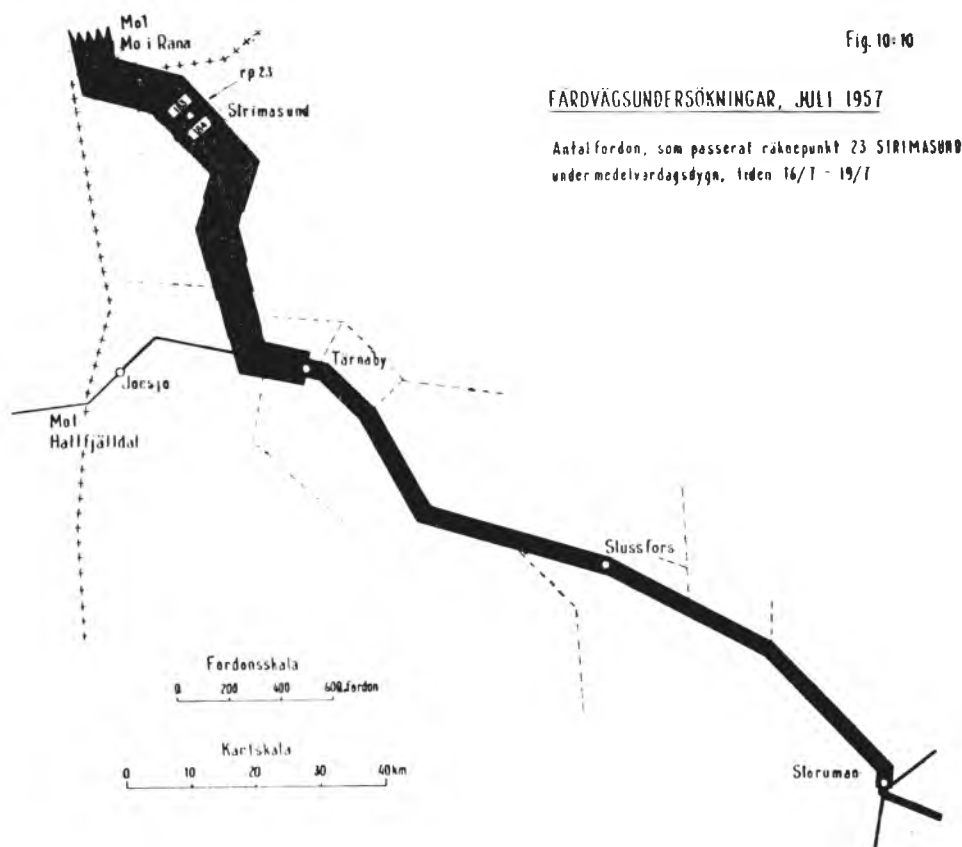

Det bör observeras, att fig. 10: 7—11 inte ger ett mått på den totala belastningen på de redovisade vägarna utan endast anger de vid respektive räknepunkter passerade fordonens färdvägar. Som framgår av skisserna är trafiken i påfallande hög grad av långdistansart. Detta sammanhänger med den höga andelen semestertrafikanter, då dessa bilister ofta kör långa dagsetapper.

Med »lokaltrafik» menas den trafik, som har start- eller målpunkten i räkneorten. Som framgår av tabell 10: 7 utgjorde lokaltrafiken ca 45 % av totala flödet vid räknepunkt 01 Storuman. Den relativa andelen var något högre vid Tärnaby, ca 58 % vid 21 Tärnaby, södra och ca 54 % vid 22 Tärnaby, norra.

10: 16. Trafiken till och från Norge vid de olika räknepunkterna redovisas i tabell 10:8. Med hänsyn till undersökningsperiodens olika längd vid de skilda räknepunkterna medger inte materialet alltför detaljgående analyser.

Som framgår av tabellen, synes inga större skillnader förefinnas med avseende på trafikens storlek under olika veckodagar. Det enda markanta undantaget utgör söndagen för räknepunkt 01 Storuman, vilken visar ett betydligt större antal fordon till och från Norge än övriga veckodagar.

Både vid räknepunkt 23 Strimasund och 24 Joesjö omfattade räkneperioden sju dygn. Under denna tid passerade vid Strimasund ca 1 000 fordon och vid Joesjö ca 700 fordon på väg till eller från Norge. Den relativa andelen lastbilar utgjorde vid båda dessa räknepunkter endast ca 1,0 å 1,5 %. Av de i tabell 10: 8 redovisade uppgifterna framgår alltså, att trafiken till och från Norge är något större över Strimasund—Umbukta än över Joesjö—Krutvatn.

Tabell 10: 8. Trafiken till och från Norge vid de olika räknepunkterna (sommarundersökningen 1957)

Räknepunkt	Antal person- och lastbilar samt motorcyklar under räkneperioden per medelvardag			Summa fordon under räkneperioden (antal räknade dygn inom parentes)
	lördag	söndag		
01 Storuman	73	81	117	418 (5)
21 Tärnaby, södra	132	— ¹	— ¹	400 (3)
22 » , norra	121	122	119	369 (3)
23 Strimasund	153	115	125	1 004 (7)
24 Joesjö	99	101	98	694 (7)

¹ Uppgift saknas.

Ursprungs- eller destinationsorten i Norge för trafiken redovisas i tabell 10: 9. Därmed avses den ort, som fordonsförarna vid intervjuerna angett som »frånort» eller »tillort» i Norge. Tabellen visar räknepunktvis den relativa fördelningen på ursprungs- och/eller destinationsort i Norge för samtliga fordonsslag under hela räkneperioden.

Sammanställningen i tabell 10: 9 visar tydligt den stora roll, som Mo i Rana spelar som ursprungs- och/eller destinationsort för Norge-trafiken vid samtliga räknepunkter utom vid 24 Joesjö. Närmast i betydelse efter Mo i Rana kommer Hattfjelldal, Krutvatn och Mosjøen.

Tabell 10: 9. Den totala trafikens fördelning på ursprungs- och/eller destinationsort i Norge vid de olika räknepunkterna (sommarundersökningen 1957)

Ursprung/destination i Norge	Räknepunkt				
	01	21	22	23	24
Mo i Rana	71,1	59,0	59,1	78,1	11,7
Hattfjelldal	6,9	27,3	21,4	—	24,6
Krutvatn	10,3	4,3	4,3	—	15,6
Majavatn	—	—	2,2	—	17,1
Mosjøen	2,6	2,0	5,1	2,1	10,2
Bodø	1,7	1,3	1,1	3,9	—
Grubben	1,4	—	—	—	3,7
Trondheim	—	—	—	—	3,5
Umbukta	1,4	—	—	3,2	—
Fellingsfors	—	—	—	—	3,3
Fauske	—	—	1,1	2,1	—
	95,4	93,9	94,3	89,4	89,7
andra orter i Norge	4,6	6,1	5,7	10,6	10,3
summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

10: 2. Trafikundersökningen hösten 1957

Som inledningsvis nämnts i detta kapitel var höstundersökningen av mer begränsad omfattning än sommarundersökningen. Trafiken undersöktes vissa dygn mellan kl. 06.00 och 20.00 vid tre av sommarens räknepunkter, nämligen 01 Storuman, 21 Tärnaby, södra och 22 Tärnaby, norra. Vid räknepunkterna 21 och 22 utfördes undersökningen under samma tidsperiod, som omfattade tre vardagar (utom lördag), en lördag och en söndag. Vid räknepunkt 01 räknades trafiken endast ett vardagsdygn.

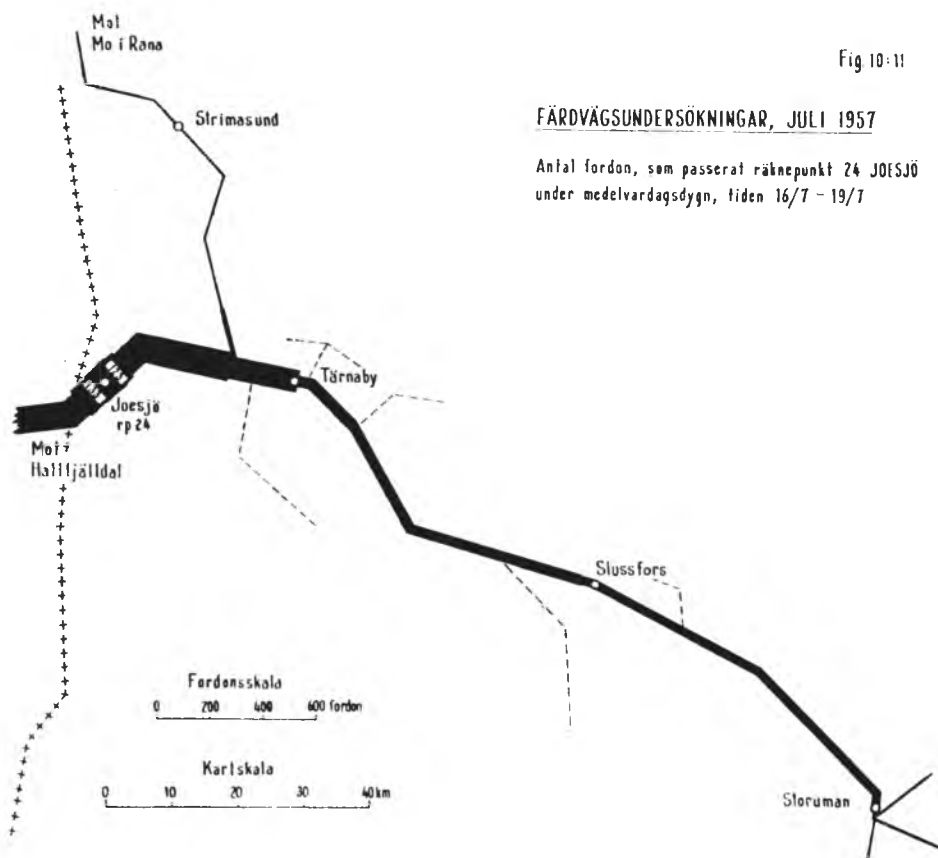
Man bör observera, att de dygnsvärden rörande trafikens storlek etc., som redovisas för höstundersökningen, avser tiden 06.00—20.00, medan motsvarande värden för sommarundersökningen avser tiden 00.00—24.00. Då nattrafiken (kl. 20.00—06.00) var av ytterst obetydlig storlek under hösten, är det möjligt att göra rättvisande jämförelser mellan resultaten av sommar- och höstundersökningen.

19: 21. Trafikens storlek. Trafikundersökningen under hösten 1957 omfattade sammanlagt ca 1 100 intervjuer. Dessa fördelade sig efter veckodagstyper och räknepunkter på sätt som framgår av tabell 10:10.

Fig 10:11

FÄRDVÄGSUNDERSÖKNINGAR, JULI 1957

Antal fordon, som passerat räknepunkt 24 JOESJÖ
under medelvardagsdygn, tiden 16/7 - 19/7

Tabell 10: 10. Antal intervjuer vid höstundersökningen 1957, fördelade på räknepunkter och veckodagstyper

Räknepunkt	Antal intervjuer			summa
	vardag	lördag	söndag	
01 Storuman	124	—	—	124
21 Tärnaby, södra	300	99	62	461
22 Tärnaby, norra	291	119	77	487
summa	715	218	139	1 072

Medeldygnstrafikens storlek under skilda veckodagstyper redovisas i tabell 10: 11. För räknepunkt 01 föreligger värden endast för vardagstrafiken. De tre redovisade räknepunkterna har ungefär lika stor trafik per medelvardagsdygn under räkneperioden. Mellan räknepunkterna 21 och 22 föreligger inte heller några större skillnader beträffande lördags- och söndagstrafikens storlek. Vad man bl. a. kan lägga märke till i tabell 10: 11 är, att söndagstrafiken har betydligt mindre omfattning än trafiken övriga veckodagar.

Tabell 10: 11. Medeldygnstrafiken efter veckodagstyp samt medelveckodygnstrafiken vid de olika räknepunkterna under höstundersökningen 1957

Räknepunkt	Medeldygnstrafik			Medelveckodygnstrafik
	vardag	lördag	söndag	
01 Storuman	124	—	—	—
21 Tärnaby, södra	117	99	62	107
22 Tärnaby, norra	117	119	77	112

Vid en jämförelse mellan tabell 10: 2 och tabell 10: 11 framgår att medelveckodygnstrafiken vid räknepunkt 22 var ca fyra gånger större under sommarundersökningen än under höstundersökningen.

10: 22. Trafikens fördelning på olika fordonsslag. Trafikens relativa fördelning på fordonsslag redovisas i tabell 10:12. Liksom i tabell 10: 3 (sommarundersökningen) hänför sig de angivna talen till medelvardagsdygn. Under hösten svarade lastbilarna för en procentuellt sett mycket större del av trafiken än under sommaren. Man bör emellertid observera, att mätt i absoluta tal var lastbilstrafiken något större vid sommarundersökningen för räknepunkterna 01 och 22.

Tabell 10: 12. Trafikens fördelning efter fordonsslag och räknepunkt, höstundersökningen 1957. Relativa tal

Räknepunkt	Personbilar	Lastbilar	Motorcyklar	Summa
01 Storuman	80,6	17,7	1,6	100,0
21 Tärnaby, södra	70,3	27,3	2,3	100,0
22 Tärnaby, norra	84,5	14,8	0,7	100,0

10: 23. Trafikens fördelning på semester- och icke-semestertrafik. Av de ca 1100 intervjuade bilisterna under höstundersökningen var endast två semestertrafikanter.

10: 24. Ändamålsfördelningen. För uppgifter rörande principerna för ändamålsindelningen hänvisas till avsnitt 10: 14.

I tabell 10: 13 redovisas för de olika räknepunkterna, hur den totala personbils- och motorcykeltrafiken procentuellt fördelade sig på skilda ärende- eller ändamålskombinationer.

Vid sommarundersökningen var »semesterärendena» de vanligast förekommande. Som framgår av tabell 10: 13 var däremot vid höstundersökningen resor till eller från fast eller tillfälligt arbetsställe (B—F och F—B samt B—T och T—B) den största gruppen. Dessa resor svarade vid höstundersökningen för ca 45 % av totala antalet resor med personbil eller motorcykel, som registrerades vid de olika räknepunkterna. Resor mellan bostad och serviceinrättning eller vice versa (B—SH och SH—B) svarade närmast för den största delen, ca 20 % vid räknepunkten 01 Storuman, ca 13 % vid 21 Tärnaby, södra och 21 % vid 22 Tärnaby, norra.

Tabell 10: 13. Den totala personbils- och motorcykeltrafikens procentuella fördelning på skilda ärendekombinationer (höstundersökningen 1957)

Ärendekombination	Räknepunkt		
	01	21	22
B—B	7,8	4,6	3,6
B—F och F—B	15,7	11,5	17,3
B—T och T—B	30,4	32,1	28,6
B—SH och SH—B	19,6	13,3	21,0
B—SL och SL—B	5,9	3,2	4,0
B—N och N—B	—	1,4	5,3
B—U och U—B	6,9	2,3	3,6
	86,3	68,4	83,4
övriga kombinationer	13,7	31,6	16,6
summa	100,0	100,0	100,0

10:25. Trafiken till och från Norge var under höstundersökningen av mycket obetydlig omfattning. Totalt under hela räkneperioden finns endast 20 fordon att redovisa sammanlagt för alla räknepunkter. Av dessa passerade 16 räknepunkten 22 Tärnaby, norra. Ursprung/destination i Norge var för 16 av de 20 fordonen orterna Krutvatn eller Hattfjelldal.

10: 3. Trafikuppgifter från tullstationerna

I kap. 8: 7 har redovisats vissa uppgifter om trafiken vid tullstationerna Strimasund och Joesjö. Dessa uppgifter bygger på tullverkets redovisningar.

Fig. 8: 17 visar trafikens storlek månadsvis under år 1957, och fig. 8: 18 ger en bild av trafikutvecklingen under åren 1950—57. Utöver vad som redovisats i kap. 8: 7 skall här helt kortfattat endast några kompletterande uppgifter lämnas.

I tabell 10: 10 nedan redovisas den in- och utgående trafikens storlek (antal motorfordon) under åren 1955—57. Som synes har Strimasund de senaste åren haft 2 000 å 3 000 fordon mer per år än Joesjö. Mellan åren 1955 och 1957 ökade den totala trafiken med ca 1 400 fordon vid Strimasund och mellan åren 1955 och 1956 med ca 1 700 vid Joesjö. 1957 års totalsiffra var emellertid lägre än 1956 års för Joesjös del. Som framgår av fig. 8: 18 är de sista årens ökning relativt liten i förhållande till ökningen under första hälften av 50-talet.

Tullstationerna Strimasund och Joesjö har i förhållande till några längre söderut i landet belägna tullstationer mycket liten trafik. Detta framgår närmare, om man jämför tabell 10: 10 med tabell 10: 11, där antalet inkomna motorfordon vid tullstationerna Eda, Skalstugan och Malmagen åren 1950 och 1955—57 redovisas. Det bör observeras, att tabell 10: 11 endast upptar den inkommande trafiken, medan tabell 10: 10 redovisar både in- och utgående trafik. Då den utgående trafiken är av ungefär samma storlek som den inkommande, bör alltså vid jämförelser de i tabell 10: 11 angivna

talen fördubblas. Skalstugan har således i runt tal dubbelt så stor trafik som Strimasund, Malmagen har ungefär tre gånger så stor trafik som Joesjö, och i Eda är antalet in- och utgående motorfordon ca 13 gånger större än i Strimasund.

Tabell 10: 10. In- och utgående trafikens storlek vid tullstationerna Strimasund och Joesjö, månadsvis, under åren 1955—57

Månad	Strimasund			Joesjö		
	1955	1956	1957	1955	1956	1957
januari	97	116	234	264	371	264
februari	103	224	270	373	375	304
mars	133	460	497	334	605	527
april	447	704	1 014	496	851	1 133
maj	491	642	908	748	1 396	934
juni	816	1 337	2 146	1 131	1 175	1 382
juli	6 101	5 940	5 848	2 832	3 017	3 162
augusti	3 836	3 109	2 870	1 915	1 811	2 198
september	1 332	904	842	896	2 261	1 032
oktober	402	728	535	721	789	499
november	355	477	260	629	626	457
december	122	238	198	740	454	375
summa	14 235	14 879	15 622	11 079	12 842	12 267

Tabell 10: 11. Antal inkomna motorfordon vid tullstationerna Eda, Skalstugan och Malmagen under 1950 och 1955—57

År	Eda	Skalstugan	Malmagen
1950	13 665	3 535	2 863
1955	99 434	13 600	13 954
1956	98 240	16 421	18 929
1957	94 646	15 467	18 987

Källa: Uppgifter från generaltullstyrelsen, statistiska avdelningen.

Som framgår av fig. 8:17 och tabell 10:10 svarar sommarmånaderna juni, juli och augusti för större delen av totala årstrafiken både vid Strimasund och Joesjö. Semestertrafiken framträder här på ett mycket markant sätt i statistiken med en speciell topp under juli månad.

I tabell 10:12, nedan, redovisas trafiken under juli månad åren 1954—57 vid Strimasund med fördelning på svenska, nordiska samt övriga utländska motorfordon. De senaste åren har de svenska fordonen svarat för ca 78 å 85 % av den totala trafiken under juli månad vid Strimasund. De utländska fordonen har ökat något såväl absolut som relativt under den redovisade perioden.

Tabell 10: 12. In- och utgående trafikens storlek vid Strimasunds tullstation under juli månad åren 1954—57 med fördelning på svenska, nordiska och övriga utländska motorfordon

År	svenska	Antal motorfordon		summa
		nordiska	övriga utländska	
1954	3 420	228	84	3 733
1955	5 340	695	66	6 101
1956	4 922	925	93	5 940
1957	4 770	972	106	5 848

Strimasunds tullstation är belägen 21 km och Joesjö tullstation 8 km från riksgränsen. Detta medför, att en stor del av den trafik, som passerar respektive tullstationer och där registreras, inte går in i Norge utan stannar före gränsen. En jämförelse med uppgifterna om den registrerade trafiken vid motsvarande norska tullstationer bekräftar, att så är fallet, då trafikmängden där är avsevärt lägre än vid de svenska tullstationerna. Endast de tidigare behandlade trafikundersökningarna (avsnitt 10:1 och 10:2) ger ett absolut mått på hur många fordon som passerar in i Norge över riksgränsen vid Umbukta respektive Krutvatn.

Kap. 11. Motorfordonsutvecklingen i Västerbottens och Norrbottens län

11: 1. Den hittillsvarande utvecklingen

Trafikutvecklingen och fordonsantalets utveckling står i ett visst förhållande till varandra. Så långt man kunnat bedöma, följer trafikutvecklingen ungefärligen fordonsutvecklingen.¹ För att kunna göra vissa antaganden om den framtida trafikvolymen är det alltså av vikt att kunna ge en prognos avseende fordonsutvecklingen. En av utgångspunkterna vid bedömningen av trafikens framtida storlek på de vägar, som denna utredning närmast behandlar, är att beräkna bilbeståndets utveckling inom de områden av landet, för vilka de aktuella vägförslagen i första hand får betydelse. Som grund för en prognos måste den hittillsvarande utvecklingen ligga. I detta kapitel kommer först att lämnas uppgifter om den faktiska utvecklingen av bilantalet inom de nordligaste länen mot bakgrunden av utvecklingen i hela landet, och därefter göres vissa beräkningar rörande det framtida fordonsantalet.

Sverige är i dag Europas mest motoriserade land. Ännu år 1950 hade vi 1 bil per 20 invånare, men i dag är siffran 1 bil per 8 invånare. Utvecklingen av antalet motorfordon i landet sedan krigsslutet framgår av tabell 11: 1 nedan.

¹ Se Vägplan för Sverige, del 1—2 (SOU 1958: 1—2).

Tabell 11: 1. Antalet inregistrerade bilar vid slutet av åren 1946—56

År	Personbilar	Bussar	Lastbilar	Summa bilar	Förändring från föregående år i %	Antal invånare per bil
1946	138 500	4 800	59 400	202 700	+ 111	33
1947	161 200	5 600	71 300	238 100	+ 17	29
1948	179 600	6 500	76 400	262 400	+ 10	26
1949	194 500	7 000	79 500	281 000	+ 7	25
1950	252 500	7 500	84 900	345 000	+ 23	20
1951	313 100	7 800	89 500	410 400	+ 19	17
1952	360 600	8 100	97 100	465 800	+ 14	15
1953	431 100	8 300	103 000	542 300	+ 16	13
1954	535 900	8 400	108 100	652 300	+ 20	11
1955	636 500	8 300	110 000	754 900	+ 16	10
1956	734 500	8 300	112 300	855 100	+ 13	9

Källa: Vägplan för Sverige, del 1 (SOU 1958: 1), s. 58.

Under 1930-talet varierade antalet invånare per bil avsevärt de olika länen emellan. Norrlandslänet hade i genomsnitt låg biltäthet i jämförelse med de mellan- och sydsvenska länen. Eftersläpningen har emellertid successivt inhämtats. Utvecklingen framgår närmare av fig. 11: 1, och där kan man konstatera, att antalet invånare per bil för närvarande i stort sett ligger i nivå med de övriga länen. Vid slutet av år 1956 hade Norrbottens län 10,6 och Västerbottens län 9,4 invånare per bil. Bilantalets utveckling de senaste åren i de båda nordligaste länen framgår av tabell 11: 2 nedan.

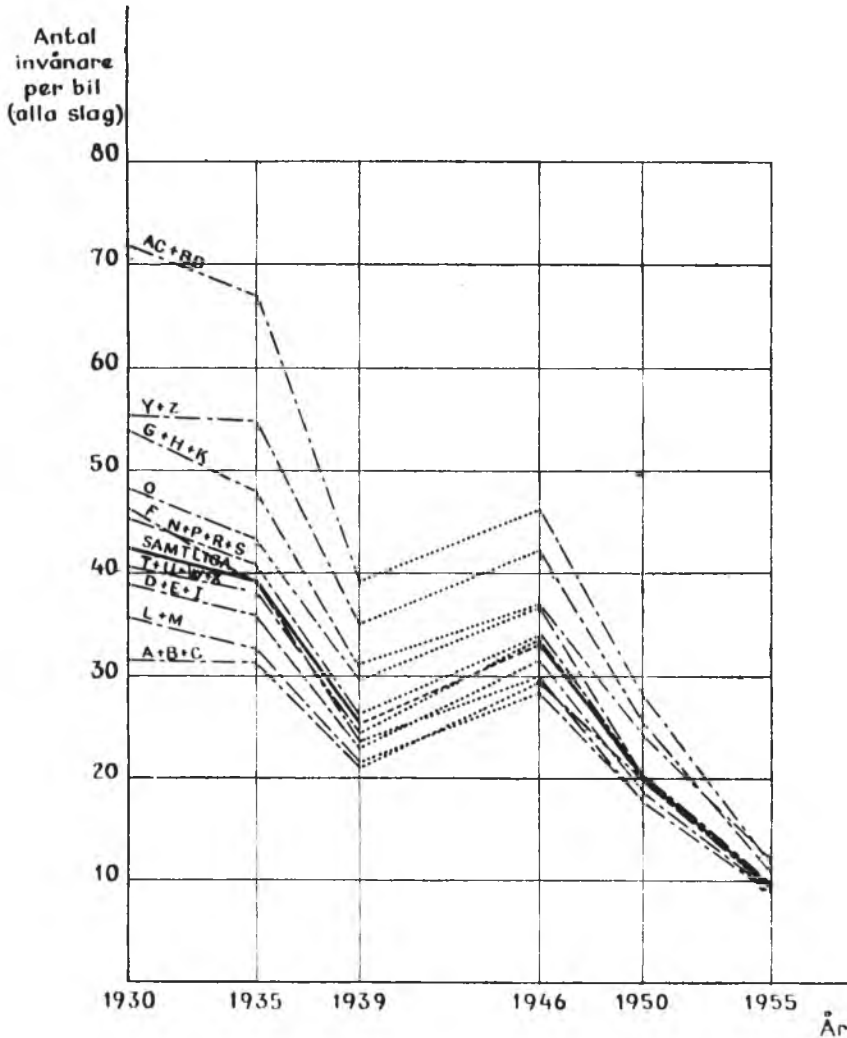
Tabell 11: 2. Antalet inregistrerade bilar i Västerbottens län och Norrbottens län vid slutet av åren 1951—56

År	Personbilar	Bussar	Lastbilar	Summa bilar	Förändring från föregående år i %	Antal invånare per bil
Västerbottens län						
1951	7 366	393	2 279	10 038		23,1
1952	8 938	418	2 538	11 894	18	19,6
1953	11 443	417	2 798	14 658	23	16,0
1954	14 972	419	2 909	18 300	25	12,9
1955	18 650	429	2 976	21 954	20	10,9
1956	22 007	420	2 970	25 497	15	9,4
Norrbottnens län						
1951	6 825	404	2 522	9 751		25,0
1952	8 229	425	2 924	11 578	19	21,3
1953	10 697	423	3 250	14 370	24	17,4
1954	13 902	422	3 363	17 687	23	14,2
1955	16 931	425	3 413	20 769	17	12,1
1956	20 090	423	3 498	24 011	16	10,6

Källa: Centrala automobilregistret.

Fig. 11:1

Biltäthetens förändring under åren
1930 - 1955 i de svenska länen sam-
manförda i vissa grupper.

I tabell 11: 3 kan man se de regionala skillnaderna i motoriseringsgraden inom de nordligaste länen. Där redovisas för åren 1954—56 bilantalet och biltätheten inom några av kommunerna. Man bör vid studiet av dessa siffror ha i minnet, att vissa brister finns i primärmaterialet, varför man inte får ta de angivna talen som fullt exakta.

Som väntat har städer och övriga tätorter den högsta biltätheten, men undantar man dessa, är det påfallande i hur hög grad biltätheten är lika inom de här redovisade olika delarna av länen.

Tabell 11: 3. Bilantal och biltäthet inom vissa kommuner i Västerbottens och Norrbottens län

Kommun	1954		1955		1956	
	antal bilar	antal inv./bil	antal bilar	antal inv./bil	antal bilar	antal inv./bil
Umeå stad	2 436	7,6	3 004	6,4	3 407	5,8
Skellefteå stad	2 470	8,4	2 905	7,2	3 337	6,4
Piteå stad	886	7,0	1 026	6,3	1 193	5,6
Luleå stad	2 972	9,2	3 403	8,2	3 920	7,3
Lycksele stad	870	4,6	1 175	3,7	1 376	3,3
Arjeplog	383	13,0	469	12,2	594	9,6
Arvidsjaur	907	12,7	1 054	10,2	1 182	9,0
Jokkmokk	855	11,5	912	10,2	1 044	9,2
Sorsele	496	12,1	584	10,2	646	9,2
Stensele	725	11,5	970	9,1	1 139	8,0
Tärna	111	18,2	131	15,5	190	10,6
Malå	358	15,0	443	12,1	493	10,8
Lycksele landskommun	716	14,1	873	11,8	967	10,7
Örträsk	67	18,5	91	13,4	99	12,3
Fredrika	94	18,0	125	13,4	149	11,1
Vilhelmina landskommun	376	22,9	448	19,0	533	16,1
Vilhelmina köping	253	8,8	345	6,5	459	4,9
Dorotea	307	18,7	382	15,0	460	12,4
Åsele	477	12,4	561	10,5	639	9,1

Källa: Centrala automobilregistret.

Städerna ligger samtliga på en biltäthet av högst 7 invånare per bil. Inom landskommunerna varierar med något undantag biltätheten mellan ungefär 9 och 12 invånare per motorfordon.

Totalt fanns i Västerbottens inland vid slutet av år 1956 7 150 motorfordon, vilket gör en motoriseringsgrad av i genomsnitt 9 invånare per bil. Inlandet skiljer sig alltså på intet sätt från länet i övrigt vad beträffar innehavet av motorfordon.

11: 2. Den framtida utvecklingen

Inom Industriens utredningsinstitut har i en undersökning rörande den privata konsumtionen i Sverige 1931—65 bl. a. redovisats ett försök till en prognos för personbilsutvecklingen fram till år 1965. Denna prognos har legat till grund för de bedömanden angående det framtida personbilsantalet, som delegationen för översiktlig vägplanering redovisat i »Vägplan för Sverige», del 1.¹ Man har här räknat med två alternativ, varvid alt. 1 förutsätter en årlig ökning av realinkomsten med 3 % och alt. 2 en 2 %-ig

¹ SOU 1958: 1, s. 66.

årlig ökning. Enligt de allmänna grundförutsättningarna för prognosen, för vilken inte här närmare redogöres, innebär alt. 1 en årlig ökning av personbilsbeståndet med omkring 9 % och alt. 2 en ökning med omkring 7 % per år. Om dessa ökningstal tillämpas på de två nordligaste länen, skulle detta innebära ungefär följande personbilsantal år 1965.

	Alt. 1	Alt. 2
Västerbottens län	48 000	40 000
Norrbottnens län	44 000	37 000

Med hänsyn till att befolkningsökningen i de båda nordligaste länen, särskilt i Norrbottens län, i framtiden torde bli större än i genomsnitt för hela riket, synes de ovan beräknade talen böra höjas något. Om man liksom »Vägplan för Sverige» räknar med en biltäthet av ungefär 1 personbil per 5 invånare år 1965, innebär detta för Norrbottens län ett personbilsantal på 50 000 å 55 000 år 1965 och för Västerbottens län i runt tal 50 000.

I jämförelse med 1956 års personbilsantal, som redovisas i tabell 11: 2, betyder detta mer än en fördubbling av personbilsbeståndet antalsmässigt fram till år 1965.

I den ovan omnämnda »Vägplan för Sverige», del 1, har beräkningar också gjorts över det framtida antalet lastbilar.¹ Prognosen baserar sig på vissa antaganden rörande den framtida årliga ökningen av lastbilarnas transportarbete samt därjämte på vissa antaganden rörande dels den framtida relativa fördelningen på olika lastklasser, dels det transportarbete, som lastbilar i skilda lastklasser kan väntas utföra. Om de ökningstal, som man inom delegationen för översiktlig vägplanering kommit fram till, appliceras på de nordligaste länen, innebär detta, att man år 1965 kan räkna med ett lastbilsbestånd av 3 700 å 4 500 fordon i Västerbottens län och 4 400 å 5 300 fordon i Norrbottens län.

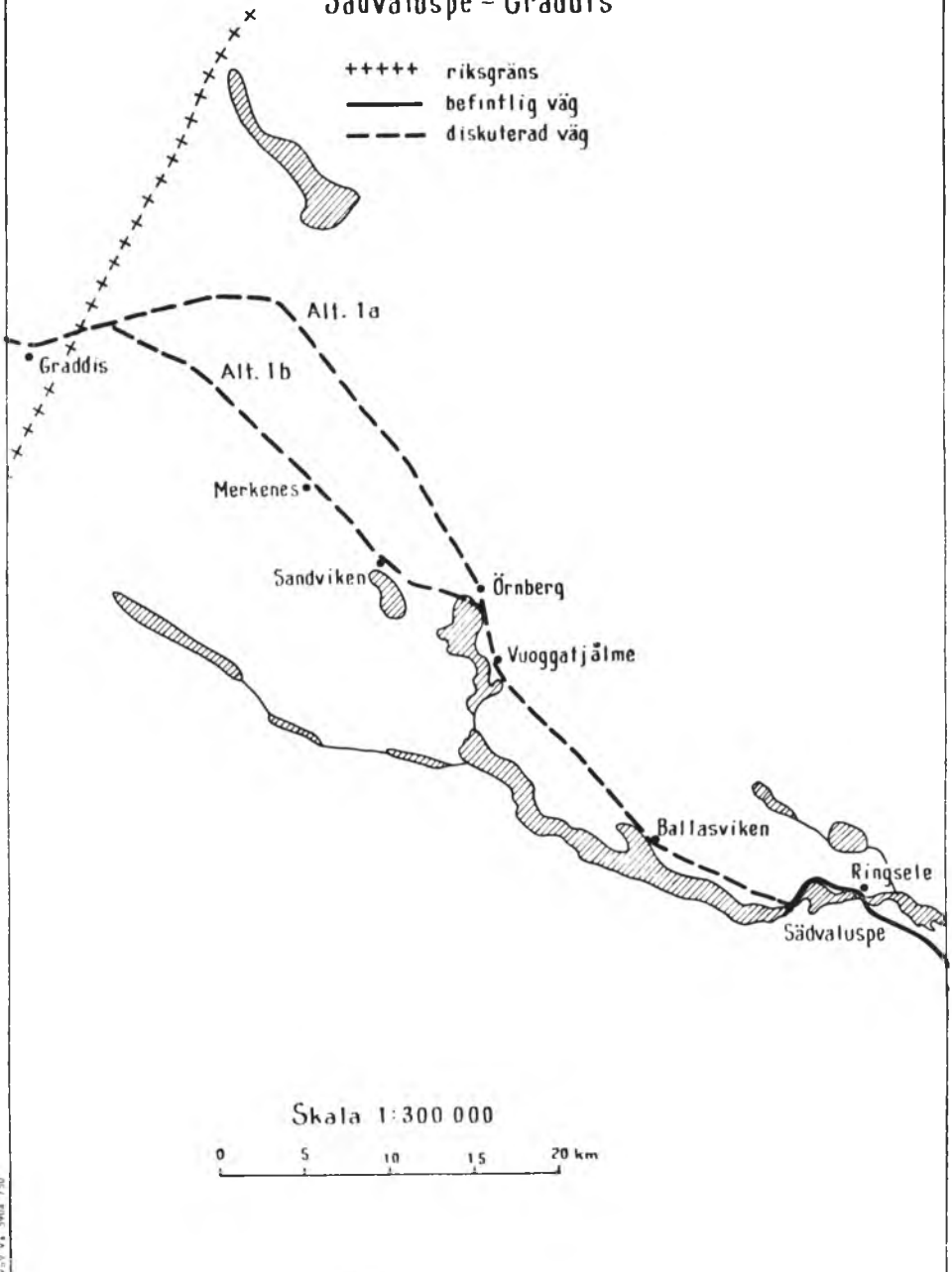
Antalet bussar har under senare år förhållit sig relativt konstant. Buss-trafiken på landsbygden har i allmänhet minskat under senare tid, medan den i städerna visat en viss ökning. En uppskattning av det framtida bussantalet innebär stor osäkerhet, men de senaste årens tendenser vad beträffar antalsutvecklingen torde för framtiden medföra, att man i Västerbottens och Norrbottens län inte har att räkna med några större förändringar antalsmässigt sett.

Med hänvisning till vad som ovan anförts beträffande de olika fordonslagen torde man år 1965 ha att räkna med ett totalt motorfordonsantal (personbilar, lastbilar och bussar) av 52 000 å 56 000 i Västerbottens län och 55 000 å 60 000 i Norrbottens län. I jämförelse med 1956 års siffror innebär detta något mer än en fördubbling av antalet motorfordon fram till år 1965.

¹ SOU 1958: 1, s. 60.

Fig.12:1

Sträckningen av den diskuterade vägen Sädvaluspe - Graddis

Kap. 12. Förändringar för befolkning och näringsliv vid tillkomsten av en ny mellanriksväg. Sammanfattning av utredningen

12: 1. Nya vägar — lokala vägproblem löses

Av de föreliggande förslagen till mellanriksväg är det endast Graddisvägen (alt. 1) och Skalmodalsvägen (alt. 6), som medför nybyggnad av väg någon längre sträcka. Längs de planerade vägsträckningarna finns för närvarande en del bebyggelse, som inte har tillgång till vare sig allmän eller enskild väg.

Alt. 1 a. Den diskuterade vägsträckningen från Sädvaluspen via Siidutdalen till Graddis berör följande bebyggelse (se fig. 12: 1):

Plats	Antal	
	gårdar	personer
Ballasviken	2	7
Lillviken	2	7
Vuoggatjälme	1	4
Örnberg	1	1
summa	6	19

Alt. 1 b. Längs den planerade vägen genom Merkenesdalen finns förutom ovan under alt. 1 a nämnda gårdar en gård i Sandviken med 6 personer och en gård i Merkenes med 4 personer.

Summa: 8 gårdar med sammanlagt 29 personer.

Alt. 6. Vägen berör dels bebyggelse utefter den nuvarande enskilda vägen mellan Fättjaur och Boitiken, dels bebyggelse på sträckan Boitiken—Skalmodal (se fig. 12: 2).

Plats	Antal	
	gårdar	personer
Bergsund	1	3
Guortabäcken	1	2
Gielas	2	8
Boitiken	1	3
Vapstensvattnet	2	7
Skalmodal	7	25
summa	14	48

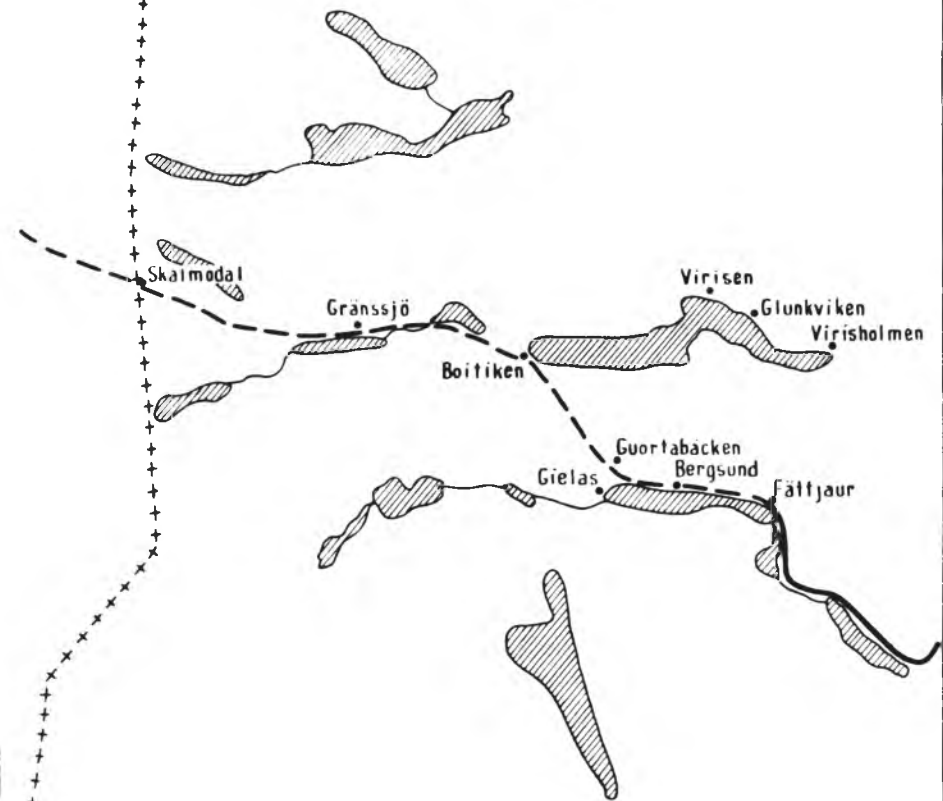
Norr och väster om sjön Virisjaure finns fem bebodda gårdar i Virisen, Glunkviken och Virisholmen. Folkmängden uppgår till sammanlagt 24 personer. För denna bebyggelse, som helt saknar utfartsväg, torde dock den diskuterade vägen icke bli egentlig utfartsväg, även om den kan bli till viss nytta. Befolkningen i dessa gårdar har nämligen sina närmaste kontakter med allmän väg och central bebyggelse i nordlig riktning mot Tärnaby.

Hur stor folkmängd som i övrigt mer eller mindre direkt kan draga nytta av de diskuterade vägförbindelserna, har redovisats i kap. 7: 13.

Fig. 12:2

Sträckningen av den diskuterade vägen
Fättjaur - Skalmodal

- +++++ riksgrens
 — befintlig väg
 - - - diskuterad väg

Skala 1:300 000

0 5 10 15 20 km

12: 2. Nya avståndsrelationer — hur påverkas transportkostnaderna?

En av utgångspunkterna för denna utredning är, att en mellanriksväg till Norge från de här aktuella delarna av landet i möjligaste mån måste kunna trafikeras även vintertid. Därigenom skulle således transporter till eller från Norge kunna försiggå under hela året. De nu befintliga mellanriksvägarna från Västerbottens län kan, som tidigare nämnts, normalt endast trafikeras vissa tider på året, ehuru vägen över Joesjö—Krutvatn på försök plogats vintern 1957—58.

Huruvida en helårsförbindelse från det inre av Västerbottens eller södra Norrbottens län till Norge medför förbilligade transporter, kan inte *generellt* avgöras utan bestäms bl. a. av vilket varuslag transporten gäller, varifrån varorna kommer och destinationsorten för transporten. Marknadsförhållandena bildar grunden för produktionen och bestämmer därigenom transportvägarna.

I kap. 8 har näringslivet och dess transporter behandlats, dels med avseende på de aktuella förhållandena, d. v. s. nuläget, dels med hänsyn till hur de diskuterade vägförslagen synes påverka transporternas riktning och omfattning. Här skall sammanfattningsvis sägas något om hur de diskuterade mellanriksvägarna kan inverka på kostnaderna för transporterna av de viktigaste varuslagen.

Jordbruket synes inte i någon högre grad påverkas av de diskuterade vägförbindelserna. Produktionen inom berörda delar av landet är framför allt inriktad på lokal avsättning. En helårsförbindelse till Norge synes inte medföra, att marknaden vidgas för jordbruksprodukterna från Västerbottens och södra Norrbottens lappmarker. Angränsande norska områden är självförsörjande med avseende på de flesta jordbruksprodukter. Enligt uppgifter från norsk sida föreligger numera ett visst underskott endast vad beträffar fläsk och ägg.

I de framställningar, som inkommit rörande en förbättring av vägförbindelserna med Norge, har anförts, att de diskuterade vägförslagen skulle medföra förbilligade transporter av kalksalpeter från Norsk hydros fabriker i Glomfjord. I kap. 8: 34 har denna fråga tidigare behandlats. Glomfjord har för närvarande ingen landsvägsförbindelse med Mo eller Rognan, varför transporterna till dessa orter måste ske per båt för vidare omlastning till bil. Vidare har man att ta hänsyn till att försäljningsorganisationen är så uppbyggd, att all konstgödseldistribution inom berörda delar av Sverige sker från nederlagsplatserna vid svenska kusten. Med hänsyn till att jordbruket dessutom främst bedrivs i kusttrakterna synes inte bilfrakten på de diskuterade vägförbindelserna från Norge till någon väsentlig del kunna medföra lägre transportkostnader än nuvarande båtfrakter jämte detaljdistribution per järnväg och bil.

Skogsbrukets transporter kan, som framgått av kap. 8: 3, från vissa områden och under vissa betingelser förbilligas genom direkta landsvägsförbindelser med norska avsättningsområden eller norska hamnar. De rent transportekonomiska förutsättningarna för transporter på de diskuterade

mellanriksvägarna klargöres, vad beträffar rundvirket, i avsnitt 8: 361 (se särskilt fig. 8: 6—8: 8) och för de sågade trävarorna i avsnitt 8: 362.

För rundvirkets del synes genom förbättrade vägförbindelser västerut obetydliga skogsmarksarealer komma i ett bättre transportkostnadsläge än för närvarande. De låga flottningskostnaderna för barrvirket medför, att transportkostnadsgränsen mellan å ena sidan avsättningsorten i Sverige och å andra sidan avsättningsorten i Norge är belägen långt västerut inom berörda delar av Sverige (se fig. 8: 6—8: 8).

I jämförelse med transportkalkylen för rundvirket blir den för de sågade trävarorna något gynnsammare från skogsbrukets synpunkt sett. Genom en direkt landsvägsförbindelse med Norge kan i vissa fall fraktkostnaderna förbilligas. Detta beror emellertid helt på till vilken ort i Norge virket avses att transporteras. Ju närmare riksgränsen den norska avsättningsorten är belägen, desto längre österut i Sverige kan transportererna via de diskuterade mellanriksvägarna ur fraktkostnadssynpunkt konkurrera med transporter till Bottniska vikens hamnar.

För alt. 1 (Graddis-vägen) är transporter till Rognan mest gynnsamma ur kostnadssynpunkt. Den diskuterade vägförbindelsen medför därvid förbilligade transporter av sågade trävaror inom ett område längs vägen från riksgränsen till en punkt ca 10 km öster om Arjeplogs samhälle (se vidare avsnitt 8: 362). Om däremot Bodø antages vara avsättningsorten på norsk sida, blir transportavståndet så långt, att i jämförelse med transporter till svenska kusten transporter till Bodø medför lägre fraktkostnader endast inom ett mindre område från riksgränsen till ca 45 km nordväst om Arjeplogs samhälle. Från Arjeplogs och Arvidsjauras kommuner synes det således ur fraktkostnadssynpunkt inte lönsamt att via den diskuterade mellanriksvägen exportera sågat virke till orter i Norge, som ligger på ett längre avstånd från riksgränsen vid Graddis än Bodø.

Aven för delar av Västerbottens inland kan förbättrade vägförbindelser västerut medföra gynnsammare avsättningsmöjligheter för sågat virke. Transportkostnaderna till utskeppningshamn blir i vissa fall lägre än för närvarande. De delar av inlandet, som direkt berörs av de sänkta transportkostnaderna, är vid alt. 2—5 belägna på ett avstånd av högst ca 230 à 250 km från Mo i Rana resp. Mosjøen, d. v. s. transportkostnadsgränsen ligger på länsväg 361 ca 20 à 35 km nordväst om Storuman.

Skalmodals-vägen (alt. 6) synes komma att medföra sänkta transportkostnader inom ett område, som ligger på ett avstånd av högst ca 270 km från Mosjøen. Inom Vilhelmina kommun sträcker sig den diskuterade vägens båtnadsområde från riksgränsen vid Skalmodal längs väg 1088 till en punkt ca 10 km väster om Storsele.

De transportkostnadsgränser, som ovan angivits, avser de transportekonomiska förutsättningarna för frakt av sågat virke antingen till svensk eller till norsk avsättnings- eller exportort. För det virke, som är ämnat att gå på export till andra länder än Norge vid Nordsjö- och Atlantkusten, kan en vägförbindelse till norsk hamn under vissa omständigheter medföra

ytterligare vinster ut fraktkostnadssynpunkt. De norska hamnarna har den fördelen gentemot de svenska, att de är isfria praktiskt taget hela året.

Om skeppning kan försiggå året runt bortfaller en del av lagringskostnaderna, vilket medför, att de totala omkostnaderna för exporten av trävaror minskar.

Hamnarna vid övre Bottenviken ligger tillfrusna under ca fyra månader av året. För de industrier, som måste lagra sitt virke under motsvarande tid, uppstår ränteförluster genom att lagren utgör ett visst bundet kapital. Förhållandena är desamma, vad gäller skogsindustrins importvaror som bränslen m. m. Ränteförluster uppstår även genom flottningen, vilken medför, att virke, som avverkas under vintermånaderna, ej kan exporteras förrän i juni månad året därpå. En vägförbindelse till isfri hamn kan givetvis åstadkomma en över året jämnare fördelning av virkesexporten. Att kvantitativt uppskatta de totala kostnadsbesparingar, som eventuellt kan ernås, synes emellertid i detta sammanhang icke vara möjligt att göra.

Båtfrakterna från de aktuella norska hamnarna till exempelvis Storbrittannien är något billigare än motsvarande frakter från hamnarna vid Bottniska viken. Den exakta fraktkostnadsskillnaden är svår att ange och varierar med bl. a. fartygsstorleken och möjligheterna till returfrakter. Enligt inhämtade uppgifter synes båtfrakterna från de norska hamnarna till Västeuropa ligga ca 10 à 15 % lägre än frakterna från t. ex. Piteå eller Holmsund. Ett hänsynstagande till denna kostnadsskillnad medför, att de diskuterade mellanriksvägarnas båtadsområden förskjutes något österut i förhållande till de tidigare angivna transportkostnadsgränserna.

Enligt företagna beräkningar skulle ett förbilligande av båtfrakterna med 15 % innebära, att transportkostnadsgränserna, i förhållande till de tidigare angivna lägena, förskjutes omkring 30 km i östlig riktning. Då resultaten av de kalkyler, som tidigare redovisats, snarare ligger i överkant än i underkant, synes ett hänsynstagande till de förbilligade båtfraktkostnaderna inte i någon högre grad inverka på de redovisade uppgifterna om uttagbara kvantiteter inom respektive vägförslags båtadsområde.

Det har i skilda sammanhang anförts, att en helårsväg till Norge skulle medföra, att industrierna vid den svenska kusten skulle kunna exportera exempelvis sågade trävaror via de isfria hamnarna Rognan, Bodø, Mo i Rana eller Mosjøen. Som tidigare visats i sammanfattningsdelen av kap. 8: 362 synes inte biltransporter från kust till kust via de diskuterade mellanriksvägarna vara ekonomiskt lönsamma, om man jämför med vad det kostar att transportera varorna per järnväg till Narvik, Trondheim eller t. o. m. Göteborg. Som exempel kan nämnas, att järnvägsfraktkostnaderna Piteå—Narvik uppgår till endast 50 à 55 % av biltransportkostnaderna Piteå—Rognan.

Av fig. 8: 3 framgår, hur för närvarande den helt dominerande delen av skogsbrukets biltransporter försiggår i kustområdena. I de inre delarna av landet är det jämförelsevis små kvantiteter virke som biltransporteras. De kvantiteter, som kan bli föremål för transport på de diskuterade mel-

lanriksvägarna, synes, som framgått av den föregående framställningen, bli av relativt begränsad omfattning jämfört med de faktiska och förväntade transportmängderna i kustområdena. Detta bör beaktas vid den investeringsmässiga bedömningen av i hur hög grad man genom de diskuterade mellanriksvägarna kan förbättra transportförhållandena och därmed lönsamheten för skogsbruket i Norrland som helhet.

De för närvarande kända förekomsterna och anledningarna av *malmfyndigheter* i mellersta och södra Lappland har redovisats på fig. 8: 10. Som framgår av redogörelsen i kap. 8: 4, finns, så långt man nu kan bedöma, inga större fyndigheter belägna i direkt anslutning till något av de vägprojekt, som denna utredning behandlar. Inget av de nu föreliggande förslagen till mellanriksväg medför därför möjligheter till brytning och bearbetning av hittills oexploaterade malmfyndigheter.

Industrin och hantverket sysselsätter i Västerbottens och södra Norrbottens län en relativt liten del av befolkningen, ca 14 % av de förvärvsarbete (se kap. 8: 5). Byggnadsverksamheten svarar härav för ungefär hälften, varför för den stationära industrins och hantverkets del kommer endast ca 7 %. Därför sysselsätter gruvbrytningen 3 à 4 % av de förvärvsarbete.

Bortsett från företagen inom gruvinindustrin är den övervägande delen av industri- och hantverksföretagen till sin lokalisering starkt marknadsbundna (se fig. 8: 11—8: 13). Den sysselsättningsökning, som industristatistiken visar för de senaste 10 à 15 åren, har till största delen skett dels genom att företag med drag av servicefunktioner, som t. ex. bilverkstäder och andra reparationsverkstäder, vuxit fram, dels genom att byggnads- och anläggningsverksamheten, t. ex. genom kraftstationsbyggandet, expanderat.

De landsvägstransporter, som denna typ av företag har behov av, är till största delen av kortdistant art, beroende på den konsumtions- och marknadsbetingade lokaliseringen. Samma förhållande gäller för företagen inom livsmedelsbranschen. Med hänsyn härtill synes de industri- och hantverksföretag, som finns inom de närmast berörda delarna av de nordligaste länen, inte i någon större utsträckning ha ett direkt behov av vägförbindelser med Norge för att därigenom få snabbare och billigare transporter till eller från avsättnings- eller råvaruorter. (De industrier, som är baserade på skogen som råvara, avses inte här, då de behandlats i samband med skogsbruket.)

För övrigt kan tilläggas, att de transportkostnadsgränser, som i fig. 8: 6—8: 8 angivits för biltransporter av virke till respektive huvudorter vid norska och svenska kusten, naturligtvis också äger giltighet vid andra varutransporter per bil. Genom ett studium av dessa skisser och de där angivna avståndsrelationerna kan man få ett begrepp om vilka områden som respektive förslag till mellanriksvägar i vissa sammanhang kan medföra förbilligade transporter.

Beträffande kustindustriernas möjligheter att utnyttja de diskuterade vägförbindelserna för transporter under den tid på året, då isförhållandena lägger hinder i vägen för export från svenska kusten, hänvisas till vad som ovan

anförts i samband med skogsbrukets transporter. Det finns emellertid anledning att ytterligare poängtera järnvägstransporternas konkurrenskraft gentemot biltransporterna vid de långa transportavstånd, som det här måste bli fråga om.

12: 3. Medför en mellanriksväg några förändringar med avseende på de faktorer, som påverkar industrins lokalisering?

Då man saknar säker kännedom om samspelet mellan tillkomsten av nya eller förbättring av gamla kommunikationsleder och industrins lokalisering, måste framställningen inskränkas till en översikt över positiva och hämmande faktorer.¹

De faktorer, som bestämmer lokaliseringen av enskilda företag, kan indelas i dels ekonomiska, dels utomekonomiska.² Till de viktigaste ekonomiska faktorerna brukar räknas råvarutillgångar, avsättningsmarknad, arbetskraft, markpriser samt transportförhållanden. De ekonomiska faktorerna blir givetvis inte alltid avgörande vid en lokaliseringsbedömning. De utomekonomiska faktorerna torde spela en betydande roll, och härvid inverkar personliga förhållanden och motiv i hög grad. Företag, som startas och drivs i liten skala, förläggas t. ex. ofta till företagarens bostadsort.³ Av de nämnda faktorerna är det enbart transportförhållandena, som direkt kan förändras genom de diskuterade vägförbindelserna med Norge.

De råvaruförädlade industrierna har i främsta rummet sin anknytning till skogen och malmen. Här har redan tidigare talats om de diskuterade vägar- nas inverkan på möjligheten att bearbeta oexploaterade malmfyndigheter i inlandet, varför framställningen här koncentreras till de skogsförädlade industrierna.

Som framgår av fig. 8: 13, är företagen inom träbranschen ganska vitt spridda inom det inre av Västerbottens och södra Norrbottens län, dock med en markerad koncentration till tätorterna. Sågverksföretagen är i allmänhet små och lokalt bundna, vad gäller såväl råvaruanskaffning som avsättning. Från de större företagen förekommer dock en hel del export (se kap. 8: 5).

Av framställningen i kap. 8: 33 framgår, att avverkningen i skogarna kan ökas.⁴ En viktig förutsättning för ett program med ökad avverkning och intensifierad skogsvård med förnygrings- och beståndsvårdande arbeten är, att den skogsindustriella verksamheten utvidgas.

Möjligheterna att till inlandet förlägga förädlingsindustrier, baserade på skogen som råvara, har ofta diskuterats i såväl Västerbottens som Norrbottens län.⁵ Förutom att möjligheter till ökad avverkning föreligger har man

¹ Godlund, Vägplanering i teori och praktik (i: Plan, 1956: 4/5).

² Holm, De lokaliseringsbestämmande faktorerna (i: SOU 1951: 6).

³ Dahmén, Svensk industriell företagungsverksamhet (1950), s. 352—356.

⁴ Jfr Jordan, skogen, malmen och vattenkrafter i morgondagens Norrbotten, s. 63—88.

⁵ Här kan som exempel nämnas, att allmäningsstyrelsen för Tärna-Stensele allmännings-skog företagit vissa preliminära utredningar rörande möjligheterna att förlägga en träförädlings-industri (träsliperi) till Storuman-trakten (se vidare skrivelse till länsstyrelsen av den 5 nov. 1957). Vidare har inom Västerbottens läns företagareförening diskuterats att starta en spån-plattefabrik inom samma område (se vidare PM av den 20 april 1958).

hänvisat till sysselsättningsförhållandena på arbetsmarknaden, som anger ett visst — i en del områden stort — arbetskraftsöverskott.

I vad mån de diskuterade vägförbindelserna till Norge kan utgöra en positiv faktor för nylokalisering av industriföretag med skogen som råvara, framgår delvis av vad som sagts rörande transportkostnadsfaktorn i föregående avsnitt (12: 2). När man bedömer förutsättningarna för uppkomsten av nya företag inom de här berörda delarna av landet, måste man bl. a. utgå från avsättningsförhållandena och marknadens belägenhet. Om produktionen av t. ex. sågade trävaror är avsedd att exporteras, har i kap. 8: 362 och 12: 2 anförts inom vilka områden som de diskuterade vägförbindelserna synes medföra lägre transportkostnader jämförda med motsvarande kostnader på de nu befintliga exportvägarna.

Beträffande Graddis-vägen (alt. 1) sträcker sig dennas »influens» i detta sammanhang ungefär till en punkt ca 15 å 20 km väster om Arvidsjaur, förutsett att Rognan utgör exportorten. Om exporten måste ske över hamnen i Bodø, blir den nya kommunikationsledens betydelse betydligt mindre. Transporten till Bodø innebär i jämförelse med transporten till Rognan en vägförlängning av 94 km.

Vad gäller Västerbottens inland synes en helårsväg till Mo i Rana medföra lägre transportkostnader inom ett område, som österut sträcker sig ungefär till Storuman—Stensele-området. Man bör dock observera, att de tider på året, då isförhållandena inte lägger hinder i vägen för skeppning från Holmsund, ställer sig järnvägstransport till denna ort från Storuman betydligt billigare än biltransport till Mo. Den i förhållande till export från Mo dyrare båtfrakten från Holmsund uppväger inte den ovan nämnda transportkostnadsskillnaden.

Även om genom de diskuterade mellanriksvägarna en del områden av inlandet under vissa betingelser kommer i ett bättre lokaliseringsläge än för närvarande, behöver dock inte detta betyda, att dessa områden utgör det gynnsammaste alternativet vid val av förläggningsort för industrier, som kan taga vara på de goda skogstillgångarna. Ju större del av produktionen som är avsedd för avsättning inom landet, desto mer bör man beakta marknadens läge. Då större delen av Norrlands befolkning är koncentrerad till kusten och kustområdet, kan ur transportekonomisk synpunkt övervägas, om inte förädlingsindustrier av typen spånplattfabriker med minst lika stora fördelar, som ett inlandsläge innebär, kan lokaliseras till kustdistrikten. Förutom marknadsfaktorn kan de rent teknisk-ekonomiska synpunkterna, med hänsynstagande till genom större enheter sänkta produktionskostnader och möjligheter att använda de större sågverkens avfall etc., tala för att den eventuella utbyggnaden av den skogsindustriella verksamheten i första hand bör ske i kustområdena. Mindre fabriker torde dock å andra sidan med vissa fördelar kunna förläggas så nära råvaran som möjligt, bl. a. med hänsyn till att bättre förutsättningar då skapas för tillvaratagandet av klenvirket och björkskogen. En lokalisering av mindre företag till trakten av Storuman eller Arvidsjaur synes därför från dessa synpunkter sett inte otänkbar.

Vad gäller företagen inom järn- och metallbranschen samt livsmedelsbranschen har redan påpekats den marknadsbundna karaktär, som dessa har. Som framgår av kap. 11, har antalet motorfordon visat en mycket stark ökning under efterkrigstiden. Då man kan förutsätta en fortsatt expansion på detta område och därmed också en fortsatt stegring i trafikvolymen, torde detta medföra ökade sysselsättningsmöjligheter inom bilbranschen. Inlandets karaktär av turistområde gör, att trafikmängderna varierar mycket kraftigt med turistsäsongen (se kap. 10). De nya arbetstillfällena inom bilservicen synes på grund därav bli relativt starkt säsongbundna. Vad gäller lokaliseringen av dessa serviceinriktade företag, kan man förutsätta, att en fortsatt koncentration till tätorterna kommer till stånd.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de diskuterade vägförbindelserna till Norge, vars transportekonomiska fördelar här belysts, knappast synes medföra några påtagliga förändringar beträffande ny- eller omlokalisering av företag inom industrin. Även om en under hela året öppen vägförbindelse till Norge kommer till stånd, torde fortfarande det inre av Norrland liksom t. ex. sydöstra Sverige vara ett perifert beläget område med behov av utvidgad industriell verksamhet.

På grund av sociala och kulturella skäl finns det ibland anledning att genom olika åtgärder försöka stimulera industriföretag att förlägga sig till områden, som t. ex. är föremål för kraftig utflyttning. »Flykten från landsbygden» kan exempelvis medföra, att det blir svårt att få ett tillräckligt underlag för ett tillfredsställande skolväsen, för ett bibehållande av allmänna kommunikationsmedel o. s. v.¹ Här är inte platsen att taga upp alla dessa problem till diskussion. Man kan dock kanske anföra, att i de sammanhang, som sociala och kulturella aspekter läggs på lokaliseringsfrågorna, är det ofta oklart vad man konkret åsyftar. Med t. ex. målsättningen »en levande och bärkraftig bygd» menar olika individer olika saker, och framför allt är det uppenbart, att målsättningarna varierar med tiden. Dessutom kan tilläggas, att de sociala och kulturella motiven för en aktiv lokaliseringspolitik inte kan kvantitativt värderas på samma sätt som ovan skett t. ex. beträffande transportförhållandena. Av likartade orsaker kan ej heller några kvantitativa värderingar göras av de diskuterade vägförbindelsernas nytta under avspärrnings- och liknande krislägen.

12: 4. Transitotrafiken

I samband med de diskuterade vägförbindelsernas inverkan på transportkostnaderna (12: 2) har redan de transportekonomiska förutsättningarna för transitotrafik över norska hamnar beträffande skogsprodukter från Sverige behandlats. Vad som där anförts, t. ex. beträffande möjligheterna för skogsindustrierna vid svenska kusten att utnyttja mellanriksvägarna för transporter den tid på året, då sjöfarten ligger nere vid Bottniska viken, äger

¹ Wallander, Samhällsplanering och industrilokalisering (i: Plan 1956: 1).

i princip sin giltighet även för transporter av produkter från andra industrier.

Lastbilstransporter från t. ex. Piteå till hamnen i Rognan eller Bodø ställer sig synnerligen dyrbara (avståndet Piteå—Rognan är 420 km och avståndet Piteå—Bodø är 514 km). Man bör i detta sammanhang beakta, att man per järnväg kan nå den isfria hamnen i Narvik till betydligt lägre transportkostnader än genom ovan nämnda lastbilsfrakter.

Förhållandena är i princip desamma för Västerbottens län. Förutom export via Narvik finns det här även möjlighet att exportera via Trondheim. Dessutom finns möjlighet att låta transporterarna gå över Stockholms eller Göteborgs hamn. Järnvägsfrakten blir till dessa hamnar lägre än bilfrakten till Mo eller Mosjøen.

För godstransporter i andra riktningen, d. v. s. import över norska hamnar, synes inte heller förutsättningar föreligga för någon mer betydande varutrafik på de diskuterade vägarna. Massgodsvagnar av typen olja och kol lämpar sig föga för biltransporter på längre sträckor. Ingen av de ifrågakommande hamnarna på norsk sida är vad man brukar kalla oljehamnar. En eventuell oljeimport över dessa hamnar förutsätter därför en utbyggnad av mottagarapparaten. Dessutom bör man beakta, att tankbåtar i allmänhet är större fartyg, sällan på mindre än 8 000 å 10 000 br. reg. ton. Rognan kan inte taga emot större fartyg än på 3 000 å 4 000 ton. Hamnen i Bodø kan dock brukas av fartyg på upp till 8 000 ton liksom också hamnarna i Mo och Mosjøen.

12: 5. Hur påverkas turismen av de nya vägarna?

Bilismens snabba expansion de senaste åren har medfört ett mycket kraftigt ökat turistantal inom här berörda delar av landet. Som framgår av kap. 8: 7 och kap. 10, svarar under sommarmånaderna semestertrafiken för den avgjort största delen av den totala trafiken över gränsen på de befintliga mellanriksvägarna från Västerbottens län. Semestertrafikens relativa andel av den totala personbils- och motorcykeltrafiken var per medelvardagsdygn vid Strimasunds tullstation 88,4 % och vid Joesjö tullstation 85,2 % under trafikundersökningen i juli 1957 (se kap. 10: 13). I absoluta tal motsvarade detta 166 fordon per medelvardagsdygn vid Strimasund och 113 fordon vid Joesjö. Även vid Tärnaby och Storuman utgjorde semestertrafikanterna den största trafikgruppen vid ovannämnda trafikundersökning (se tabell 10: 4).

Trafiken på de nuvarande mellanriksvägarna har expanderat mycket kraftigt under 50-talet (se fig. 8: 18). Så t. ex. ökade antalet in- och utgående motorfordon vid Strimasund från ca 2 300 år 1950 till ca 15 600 år 1957. Trafiken vid Joesjö visar en nästan lika stark expansion: ca 3 200 motorfordon år 1950 och ca 12 300 år 1957. Denna mycket kraftiga stegring i antalet redovisade motorfordon vid tullstationerna får i huvudsak tillskrivas den ökade turistfrekvensen.

Det är givetvis svårt att bedöma, hur vägstandarden påverkar valet av resvägar för semestertrafikanterna. Det är uppenbart, att den dåliga standarden på delar av de befintliga mellanriksvägarna kan medföra, att trafiken blir mindre än om en väg av god standard funnes. I hur hög grad vägfaktorn inverkar, kan man dock inte med säkerhet säga något om. Man torde emellertid kunna antaga, att en standardförbättring av de nuvarande vägförbindelserna kommer att medföra en i hög grad ökad turisttrafik. Den anlagda ökningen sammanhänger givetvis med att en fortsatt expansion är att vänta vad beträffar antalet motorfordon i landet (se kap. 11).

Om under de kommande åren den årliga tillväxten av trafiken blir av samma storleksordning som under de senaste åren, kan man för Strimasund år 1960 räkna med totalt ca 18 000 in- och utgående motorfordon och år 1965 ca 21 000. Motsvarande totala antal för Joesjös del blir år 1960 ca 14 000 och år 1965 ca 17 000 (se kap. 8:7). De uppskattade talen får givetvis betraktas som minimisiffror. Om en vägförbättring kommer till stånd, är inte en avsevärt större ökning tänkbar.

Att bedöma i vilken utsträckning den diskuterade Graddis-vägen (alt. 1), vägen genom Tångvattendalen (alt. 4) eller Skalmodals-vägen (alt. 6) blir en turistled är givetvis svårt. Det finns emellertid ingen anledning att antaga, att sedan respektive vägar väl blir kända, dessa i mindre grad skulle verka lockande som turistvägar än Umbukta-vägen (alt. 2 och 3) eller Hattfjeldals-vägen (alt. 5).

12: 6. Vilket vägalternativ synes fördelaktigast med hänsyn till näringslivets transporter och befolkningens resor?

Den nytta, som en förbättring av vägsystemet medför, ställer sig oftast svårt att på förhand kvantifiera. I kap. 2 har redan poängterats, att i begreppet »nytta» också ligger en mängd omätbara faktorer av social och kulturell art och som ibland kan utgöra starka motiv för en väginvestering. Den här presenterade utredningen har närmast varit inriktad på att söka bedöma den »ekonomiska nyttan» av förbättrade vägförbindelser med Norge från Norrbottens och Västerbottens län. Undersökningen har avsett att ur ekonomisk-geografisk synpunkt behandla de aktuella vägfrågorna, d. v. s. belysa de befolkningsmässiga och näringsekonomiska förhållandena inom berörda delar av landet samt därvid söka bedöma, vilka eventuella vinster och utvecklingsmöjligheter i olika avseenden en förbättring av vägförbindelserna med Norge kan ge befolkning och näringsliv.

I de föregående avsnitten av detta kapitel har behandlats, vilka förändringar nya mellanriksvägar synes medföra för befolkning och näringsliv. Här skall sammanfattningsvis sägas något om de diskuterade vägförslagens inbördes angelägenhetsordning, d. v. s. vilket vägalternativ som i olika avseenden synes medföra de största fördelarna.

12 : 6 1. Befolkningsunderlaget på svensk sida vid de olika vägalternativen har behandlats i kap. 7: 13. Som framgår av tabell

7:2 synes länsväg 361 och dess fortsättning på norsk sida ur befolknings-synpunkt utgöra den lämpligaste sträckningen av en mellanriksväg. Inom ett avstånd av 300 km från Mo i Rana finns totalt en folkmängd på ca 19 000 å 20 000 personer. Befolkningsunderlaget för Graddis-vägen (alt. 1) och Skalmodals-vägen (alt. 6) uppgår till ca 13 000 å 14 000 personer. Alt. 4 och 5 får det lägsta befolkningsunderlaget, ca 11 000 personer. Det för-tjänar att påpekas att alt. 2 och 3 får det högsta befolkningsunderlaget, även då avståndsgränsen sätts lägre än 300 km.

12:62. Befolkningsunderlaget på norsk sida redovi-sas i tabell 5:3.¹ Av tabellen framgår, att även här kommer alt. 2 och 3 i främsta rummet. Inom ett avstånd av 150 km från riksgränsen fanns år 1950 ett befolkningsunderlag på ca 29 000 å 30 000 personer. För alt. 1 (Graddis-vägen) var befolkningsunderlaget ca 27 000 personer. I denna siff-ra ingår även folkmängden i Mo med förorter. Då vägen över Saltfjellet är spärrad av snö en stor del av året, kan diskuteras, om det inte finns skäl att utesluta Mo med förorter i siffran för alt. 1. Alt. 4 hade år 1950 ett befolk-ningsunderlag på ca 25 000 personer och alt. 5 och 6 ca 12 000 personer.

12:63. De diskuterade vägförslagens nyttoverkan för skogsnäringen har diskuterats i kap. 8:36. De kvantitativa upp-gifter, som lämnas om skogsmarksarealens omfattning och uttagbara kvan-titeter inom de olika båtnadsområdena, måste tolkas med stor försiktighet. De får av naturliga skäl mer eller mindre karaktären av överslagsberäk-ningar, som dock ger vissa begrepp om storleksordningen av de storheter man undersöker. Även om vissa svårigheter uppstår vid uppskattningen av kvantiteterna uttagbart virke inom respektive vägförslags båtnadsområden, kan man dock med tillräcklig noggrannhet bestämma läget av transportkost-nadsgränserna mellan å ena sidan de områden, som får billigare transpor-ter till svensk avsättnings- eller exportort och å andra sidan de områden, som ligger bäst till för transporter till Norge.

Vad gäller kalkylerna för rundvirket kan sammanfattningsvis följande sägas: Möjligheterna till billig flottning av barrvirket reducerar båtnadsom-rådenas omfattning i hög grad. Av de i kap. 8:361 redovisade beräkningar-na framgår, att alt. 2—5 får ungefär lika stort båtnadsområde. Skillnader-na synes inte vara av den storleksordningen, att de kan sägas vara av nå-gon större praktisk betydelse. I jämförelse med dessa alternativ synes den diskuterade Graddis-vägen (alt. 1) och Skalmodals-vägen (alt. 6) få båt-nadsområden av betydligt mindre omfattning.

De beräkningar, som utförts beträffande möjligheterna till transporter av sågade trävaror till Norge, torde vara av större intresse än rundvirkes-kalkylerna. Som framgår av kap. 8:362 synes samtliga vägalternativ, som utgår från Västerbottens län, få ett avsevärt större båtnadsområde än Grad-dis-vägen från Norrbottens län.

Den möjliga årliga avverkningen torde vid alt. 2 och 3 uppgå till ca 290 000 å 310 000 m³ sk, vid alt. 4—6 till ca 260 000 å 275 000 m³ sk och vid

¹ Här ej tryckt; se Bilaga 2.

alt. 1 till ca 50 000 à 55 000 m³ sk. De angivna talen avser barrvirket och lövvirket sammantaget. Då barrvirket i detta sammanhang synes vara det värdefullaste virket och i första hand kan bli föremål för avsättning västerut, bör alltså de angivna kvantiteterna reduceras något, för att man skall kunna få en mer realistisk bild av hur stora kvantiteter som kan exporteras via respektive vägalternativ. Det bör i detta sammanhang observeras, att ju längre västerut man kommer inom respektive vägars båtnadsområden, desto större är björkskogens relativa andel av skogsmarksarealen.

12 : 64. Mellanriksvägarnas betydelse som transportleder för transitotrafik över norska hamnar har redan diskuterats i detta kapitel. Att här göra en prioritetsbedömning de olika vägförslagen emellan utifrån denna utgångspunkt synes mycket vanskligt. En viktig faktor kan dock hamnförhållandena på norsk sida utgöra. Bodø, Mo i Rana och Mosjøen synes i stort sett ha lika goda förutsättningar som export- eller importhamnar för varor i transitotrafik till eller från Sverige, kanske dock med någon övervikt för Bodø och Mo. Hamnen i Rognan har däremot mindre kapacitet. Saltstraumen sätter här en gräns för hur stora båtar som kan gå in i fjorden. Både Graddis-vägen och vägförslagen från Västerbottens län ger alltså möjligheter att från svensk sida komma till isfri hamn i Norge med tillfredsställande kapacitet.

Beträffande avstånden från några större svenska orter till respektive norska hamnar hänvisas till de sammanställningar, som gjorts i kap. 5.¹

12 : 65. Utbyggnadskostnaderna för de diskuterade vägförbindelserna har redovisats i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t. Det är angeläget att understryka, att de uppgifter, som där lämnas, grundar sig på överslagsberäkningar och får på intet sätt betraktas som exakta. Man bör dessutom ha klart för sig, att utfallet av kostnadsberäkningarna till stor del beror på hur lång sträcka av den befintliga vägen som det kan anses nödvändigt att rusta upp och förstärka.

I detta sammanhang synes beräkningarna rörande de kostnader, som man i en första etapp måste lägga ned för att få till stånd en vägförbindelse till Norge av någorlunda god standard, vara av stort intresse. Dessa kostnader, som givetvis också är att betrakta som överslagsberäkningar, finns angivna i sammanfattningstablan i skrivelsen.

Som framgår av nämnda sammanställning medför alt. 2—5, d. v. s. de vägförslag, som har länsväg 361 som »huvudväg», de lägsta kostnaderna under en första utbyggnadsetapp. Huvuddelen av sträckan Tärnaby—Riksgränsen fordrar här omedelbar ombyggnad, bl. a. med hänsyn till bärighetsstandarden. Kostnadsskillnaden mellan å ena sidan alt. 2 och 3 och å andra sidan alt. 4 och 5 betingas av de olika väglängderna. Att alt. 1 och 6 medför betydligt högre kostnader i en första etapp än de övriga vägförslagen, sammanhänger ju med att det här måste bli fråga om nybyggnad av väg avsevärda sträckor (för Graddis-vägen 65 eller 71 km och för Skalmodals-vägen 44 km) för att man överhuvudtaget skall få till stånd en vägförbindelse.

¹ Här ej tryckt; se Bilaga 2.

Näst riksväg 13 satsar man i Västerbottens län främst på en upprustning av länsväg 361. Av kap. 8: 6 framgår, att bl. a. de planerade kraftverksutbyggnaderna i övre Umeälven fordrar betydande förstärkningsarbeten på denna väg. Genom överdämningar och andra skador blir det fråga om nyanläggning på flera sträckor. Det måste anses angeläget, att den planerade och erforderliga upprustningen av länsväg 361 uppmärksammas vid diskussionerna om möjligheterna att skapa en mellanriksväg av god standard. Oberoende av om denna väg får karaktären av mellanriksväg eller ej, kommer alltså här enligt planerna att ske en etappvis utbyggnad av vägen till god bärighet och standard.

De vinster, som kan komma befolkning och näringsliv till del genom en förbättring av vägförbindelserna med Norge bör vägas mot kostnaderna för dessa utbyggnader. De beräkningar, som här gjorts rörande de diskuterade vägförbindelsernas nyttoverkan för näringslivets olika delar, har visat, att vissa skäl talar för en utbyggnad av en vägförbindelse från Norrbottens län till Norge, andra åter för en utbyggnad från Västerbottens län. Av de utförda undersökningarna framgår dock, att en mellanriksväg från Västerbottens län till Norge synes medföra de största fördelarna ur befolkningsmässig och näringsekonomisk synpunkt. Inte enbart en bedömning av fördelarna i olika avseenden för befolkning och näringsliv utan även de för vägväsendet allmänna investeringsmässiga förutsättningarna synes tala för att en utbyggnad av länsväg 361 i första hand bör komma till stånd. Såvida inte hinder av rent vägbyggnadstekniska skäl föreligger, synes härvid alt. 2 (eller alt. 3, då dessa alternativ är identiska på svensk sida) utgöra den lämpligaste sträckningen för en vägförbindelse till Norge.

BIHANG 2

Mellanriksvägar mellan Nordland fylke och angränsande svenska områden

(Sammanfattande uttalande antaget vid möte mellan representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige och Vegdirektoratet i Norge)

Mellom Nordland fylke og tilgrensende svenske områder har en idag to vegforbindelser. Begge disse veger er av forholdsvis lav standard og først siste år har den ene vært holdt åpen for trafikk i vinterhalvåret.

Spørsmålet om en utbygging av en helårig mellomriksforbindelse har, i de siste årtier vært tatt opp gjentagne ganger, senest på Nordisk Råds 5. sesjon i februar 1957.

1. Alternativer

Diskusjonen om en utbygging har i den siste tid knyttet seg til følgende alternativer:

	Lengden av ny veg	
	på norsk side km	på svensk side km
1 a. Rognan—Graddis—Sildutdalen—Arvidsjaur	19	71
1 b. Rognan—Graddis—Merkenes—Arvidsjaur	19	65
2. Mo—Umbukta—Storuman	—	—
3. Mo—Dalselv—Umbukta—Storuman	35	—
4. Finneidfjord—Raudli—Storuman	27	5
5. Mosjøen—Krutvatn—Storuman	—	—
6. Mosjøen—Skarmodal—Vilhelmina	19	44

Alternativ 2 og 5 faller sammen med de eksisterende mellomriksveger.

2. Kostnader

Kostnadene for en utbygging er beregnet etter to forskjellige vegstandarder. På norsk side har man regnet med vegklasse IIB og IIIa med kjørebanebredde på henholdsvis 6,0 m og 3,5 m. Vegen skal være bæredyktig hele året. På svensk side er det regnet med samme kjørebanebredde.

På norsk side regner man med disse kostnader for veg uten fast dekke:

	6,0 m mill. kr.	3,5 m mill. kr.
alternativ 1	9,5	7,0
» 2	8,0	4,4
» 3	9,8	4,3
» 4	7,0	3,5
» 5	8,0	3,3
» 6	7,5	3,0

De tilsvarende kostnadsanslag for den svenske utbygging er:

	6,0 m mill. sv. kr.	3,5 m mill. sv. kr.
alternativ 1 a	31	12
» 1 b	30	11
» 2	36	30
» 3	36	30
» 4	30	26
» 5	29	25
» 6	17	11

Til disse svenske kostnader skal bemerkes at vegbredde 3,5 m bare gjelder for strekningen riksgrensen—Hemavan ved alternativ 2, 3 og 4 og for strekningen riksgrensen—Västansjö ved alternativ 5. Forøvrig refererer kostnadene her til 6,0 m kjørebanebredde.

Såvel på norsk som på svensk side omfatter kostnadsoverslagene ikke bare »ny» veg men også kostnader til utbedring og omlegging av eksisterende

veg. Herved bringes inn et moment av usikkerhet forsåvidt som det er vanskelig å avgjøre i hvilken grad denne utbedring og omlegging »nødvendigkjøres» av mellomriksvegene alene.

3. Problemstilling

Fra et økonomisk synspunkt bør veger betraktes på linje med andre produksjonsmidler og deres berettigelse avgjøres på grunnlag av en rentabilitetsbetraktning. Det er imidlertid vel kjent hvilke praktiske vansker en møter i forsøket på å stille opp selv meget forenkla rentabilitetskalkyler for veger og hvorfor avgjørelser i vid utstrekning må baseres på skjønn.

Forsåvidt angår en utbygging av mellomriksforbindelsen mellom Nordland fylke og de svenske len Västerbotten og Norrbotten, har man ved en kartlegging av områdenes bosetning og næringsliv søkt å finne et grunnlag for en vurdering av alternativenes »nytte».

Ser man bort fra den sosiale og kulturelle betydning av mellomriksforbindelsen, kan man forenklet si at en utbyggings eventuelle berettigelse ligger i at vegen gjennom en endring i avstands- og kostnadsrelasjoner: 1. forbilliger eksisterende trafikk, 2. åpner nye markeder for næringslivet, 3. åpner muligheter for transittrafikk og næringsvirksomhet i tilknytning til den og 4. imøtekommer lokale vegbehov.

4. Vurderingsbakgrunn

Kartleggingen av bosetning og næringsliv har klarlagt følgende forhold. Totalt sett er områdene tynt befolket og særlig gjelder dette de områder som ligger nærmest riksgrensen. Både på svensk og norsk side ligger tyngden av bosetning og næringsliv ved kysten. Derved får man generelt å regne med store avstander mellom »produsent» og »marked».

Befolkningsunderlaget på svensk side er avgjort størst ved alternativ 2 og 3. Deretter følger alternativ 1 og 6 og 4 og 5. På norsk side har alternativ 1 det totalt sett største befolkningsunderlag innen et område av ca. 150 km fra riksgrensen. Her er da også regnet med bosetning sør om Saltfjellet. Holder en denne bosetning utenfor alternativ 1 får alternativ 1, 2 og 3 omtrent like stort befolkningsunderlag. Alternativ 2 og 3 har imidlertid i forhold til alternativ 1 en langt større del av befolkningsunderlaget i de kortere avstander fra riksgrensen. Man må derfor slutte at m.h.t. befolkningsunderlag på norsk side er alternativ 2 og 3 minst like gunstig som alternativ 1.

Næringslivets struktur på norsk og svensk side, er på mange måter likeartet og det materielle grunnlag for vareutveksling er meget begrenset. Aktuelle »overskuddsvarer» på norsk side er i første rekke fisk, gjødning og enkelte malmer. På svensk side er det først og fremst trelast. For disse varegrupper er det bare for mindre mengder av fisk, gjødning og trelast, at det for nærværende skulle være fraktmessig lønnsomt å nytte vegtransport fremfor andre trafikkårer (jernbane over Narvik eller Storlien).

Spørsmålet om transittrafikk har vært knyttet til varegruppene kull og olje i import og treforedlingsprodukter i eksport. Den periode hvor dette

transittbehov særlig gjør seg gjeldende er begrenset til 3—4 måneder om året da havnene i Västerbotten og Norrbotten er sperret av is. På grunn av bosetningens og næringslivets lokalisering må man her regne med meget lange vegtransporter og jernbanetransport til f.eks. Narvik, Trondheim eller Göteborg skulle fraktmessig falle billigere. Man kan derfor ikke regne med nevneverdig transitt over havnen i Salten eller på Helgeland.

Trafikken over de to eksisterende mellomriksveger over Umbukta/Strimasund resp. Krutvatn/Joesjö har i de siste år gjennomsnittlig steget med ca. 25—30 pst. pr. år regnet på tall fra de norske tollstasjonene. Ved Strimasund (på vegen Tärnaby—Mo i Rana) passerte i 1957 i alt ca. 15 600 motorkjøretøyer hvorav ca. 11 000 i månedene juni, juli og august. I juli måned alene var trafikken ca. 6 000 motorkjøretøyer og man kan derfor si at trafikken helt dominertes av turisttrafikken.

Ved Joesjö (på vegen Tärnaby—Hattfjelldal) var trafiken i 1957 på i alt ca. 12 300 motorkjøretøyer. Også her var sommertoppen markant idet hele 7 000 motorkjøretøyer passerte i månedene juni, juli og august.

Såvidt en kan bedømme kommer turisttrafikken også i fremtiden til helt å dominere trafikken.

Det er bare alternativ 6, over Skarmodal, som imøtekommer et mindre lokalt vegbehov. De »nye» vegstrekningene ved de andre alternativene går gjennom praktisk talt ubebodde områder.

5. Hvilket alternativ er mest fordelaktig

På bakgrunn av de forhold som er skissert foran må man slutte at de endringer i avstands- og kostnadsrelasjonen som følger av en utbygging av mellomriksforbindelsen vil få meget begrensede virkninger på områdenes næringsliv. Den kommersielle trafikk må derfor også antas å bli rett beskjeden. Trafikkens karakter må stort sett antas å bli som over de nåværende mellomriksveger, d. v. s. i det alt vesentlige persontrafikk (turisttrafikk).

Fra norsk side synes valget av utbyggingsalternativ å måtte stå mellom, på den ene side alternativ 1 og, på den annen side alternativ 2 eller 3. Hvilke av disse alternativer som skulle medføre de største fordeler er det vanskelig å ha noen bestemt mening om. De næringsgeografiske forhold i de norske og svenske områder, og hvis hovedtrekk er skissert foran, synes dog å preferere alternativ 2 eller 3 fremfor alternativ 1. Disse alternativer (2 eller 3) medfører den korteste veg mellom svenske og norske områder. Med »korteste» alternativ menes her det alternativ som har det største befolkningsunderlaget innen bestemte avstander. Disse alternativ skulle derfor kunne komme til å yte de største trafikkjenester og generelt også kunne få størst næringsøkonomisk betydning. Dette siste både med tanke på eventuell svensk/norsk samhandel og næringsvirksomhet i tilknytning til svensk transitttrafikk.

Den trafikk man, i hvertfall i de nærmeste år, kan vente over en mellomriksveg i disse områder synes å gjøre det fullt tilstrekkelig med en utbygging til vegklasse III a (3,5 m med møtesplasser). Ved denne vegklasse er alternativ 2 og 3 å foretrekke fremfor alternativ 1 også m.h.t. utbyggingskostnader.

Dersom utbyggingen av mellomriksforbindelsene skal realiseres i nærmeste fremtid synes de forhold som her er nevnt å tilsi i første rekke en utbygging av alternativ 2 eller 3. Hvilke av disse to alternativer som bør realiseres bør avgjøres ut fra nærmere undersøkelser av mer tekniske faktorer. Det tenkes da spesielt på vintervedlikeholdet.

BILAGA 2

Mellanriksvägar mellan Nordland fylke och Västerbottens och Norrbottens län¹

(En näringsgeografisk utredning)

Innehåll

I.	Målsetting	545
II.	Nåværende mellomriksforbindelser	546
III.	Omhandlede prosjekter	547
IV.	Prosjektene norske utgangspunkter og litt om de svenske grenseområdene	548
V.	Områdeavgrensning	551
VI.	Befolkning og bosetning	552
VII.	Næringslivet	557
	1. Befolkningen etter hovednæring	557
	2. Jordbruk	557
	3. Skogbruk	559
	4. Fiskeri	559
	5. Industri og bergverk	561
	6. Handel	563
	7. Produksjon og behovsdekning	566
VIII.	Trafikken over Umbukta og Krutvatn	569
IX.	Utviklingen i bilparken	571
X.	Transportkostnader	572
XI.	Befolkning, bosetning og leveveger i de svenske områdene	575
XII.	Virkningen av en helårig mellomriksforbindelse	575
XIII.	Kommuner som omfattes av de enkelte handelsdistrikter	584

I. Målsetting

Enhver investering bør prinsipielt avgjøres på grunnlag av en investeringskalkyle hvor en trekker inn flest mulig av de faktorer som kan påvirke investeringens »rentabilitet». I stor utstrekning vil en slik kalkyle måtte bygge på prognoser, idet det vesentligste vil være hvordan forholdene stiller seg fra det tidspunkt investeringen er fullført.

¹ Karta se Bilaga 3.

Fullstendige investeringskalkyler krever i alminnelighet meget omfattende og tidkrevende undersøkelser.

Etterfølgende utredning tar ikke sikte på å belyse alle de forhold som kan være av interesse for vurderingen av en eventuell utbygging av mellomriksveger mellom Nordland fylke og de svenske len Västerbotten og Norrbotten. Den tar bare sikte på å belyse enkelte av de befolkningsmessige og næringsøkonomiske forhold som det er av interesse å kjenne for den som skal ta avjørelsene med hensyn til en eventuell utbygging.

En slik næringsøkonomisk beskrivelse av de berørte norske områder sammenholdt med en tilsvarende beskrivelse av de svenske områder, vil gi visse holdepunkter for vurderingen av vegprosjektene økonomiske berettigelse og en vil få et visst grunnlag for en prioritering av alternativene med hensyn til bestemte faktorer f. eks. med hensyn til befolkningsunderlag eller utbygningskostnader.

Videre konklusjoner, f. eks. med hensyn til mulighetene for vareutveksling, ville i alle fall måtte bli sterkt betinget, særlig når en tar hensyn til at det her gjelder en forbindelse mellom to land hvor handelspolitiske faktorer vil måtte tillegges betydelig vekt.

II. Nåværende mellomriksforbindelser

Den lange grensen mellom Nordland fylke og de svenske len Västerbotten og Norrbotten er i dag krysset av to veger som er farbare med motorkjøretøyer. Det er Rv. 760 fra Hattfjelldal over riksgrensen ved Krutvatn og Rv. 772 fra Mo over riksgrensen ved Umbukta. Begge disse veger fører inn i Tärna kommune i Sverige der de går over i lensveg 361 som går fra grensen ved Umbukta over Tärnaby, Storuman og Lycksele til Umeå. Andre veger som strekker seg inn mot grensen er: Hattfjelldal—Nerli—Kroken og Hattfjelldal—Nerli—Unkervatn. Fra Kroken til grensen er det ca. 13 km og fra Unkervatn til grensen ca. 19 km. En har videre vegen fra Korgen over Bleikvassli til Røssvassbukta, ca. 27 km fra grensen, Storjord—Solvågli ca. 19 km fra grensen og Øyjord—Bjørnefjell ca. 2 km fra grensen.

De to eksisterende mellomriksveger er av forholdsvis lav standard og fyller ikke de krav en stiller til en moderne mellomriksveg. Særlig er dette tilfelle for vegen over Umbukta. Vegen over Krutvatn er noe bedre og vil kreve forholdsvis mindre kostnader for å bli brakt opp i en tilfredsstillende standard.

Før siste år har ingen av disse veger vært holdt åpen for trafikk i vinterhalvåret. For budsjettertermin 1957/58 ble det imidlertid bevilget midler til å holde vegen over Krutådal åpen også i vintersesongen. Under de meget gunstige vær- og snøforhold voldt dette ikke særlige vanskeligheter. Under mer normale vinterforhold må en, for å kunne opprettholde sikker trafikk, nok regne med ytterligere utbygging av vegen, bl. a. med snøskjermer og overbygg.

III. Omhandlede prosjekter (alternativer)

Det område som er gjort til gjenstand for denne undersøkelse knytter seg til etternevnte utbyggingsprosjekter. De anførte kostnader er som regel skjønsmessige overslag, men antas å være tilstrekkelig pålitelige.

Tekniske forutsetninger

Overslagene refererer til vegklasse IIb og IIIa med kjørebanebredde på henholdsvis 6,0 m og 3,5 m. Vegen forutsettes å skulle tåle et akseltrykk på 10 tonn og være så solid at den skal kunne trafikkeres også under ugunstige forhold som teleløsning. Horisontalkurver skal normalt ikke ha mindre radius enn henholdsvis 200 m og 150 m og stigningen ikke overstige henholdsvis 65 ‰ og 80 ‰.

Utbyggingskostnader

Følgende tabell viser utbyggingskostnadene for de enkelte alternativer.

	Klasse II b mill. kr.	Klasse III a mill. kr.
1. Rognan—Storfjord—grensen v/Graddis	9,5	7,0
2. Mo—grensen v/Umbukta	8,0	4,4
3. Mo—Dalselv—grensen v/Umbukta	9,8	4,3
4. Finneidfjord—Røssvassbukt—grensen v/Raudli	7,0	3,5
5. Mosjøen—Hattfjelldal—grensen v/Krutvatn	8,0	3,3
6. Mosjøen—Hattfjelldal—grensen v/Skarmodal	7,5	3,0

1. Rognan—Storfjord—grensen v/Graddis

Kostnadene inkluderer også utbedring av vegen Rognan—Storfjord, henholdsvis med ca. 4 mill. kr. og ca. 3 mill. kr. Ved klasse IIb inngår også utvidelse av vegen Storfjord—Solvågli.

2. Mo—grensen v/Umbukta

Kostnadene omfatter utbedring og omlegging av den eksisterende veg. Kostnadene omfatter også snøskjermer og overbygginger for ca. 1 mill. kr.

3. Mo—Dalselv—grensen v/Umbukta

Foruten bygging av ny veg fra Dalselv til riksgrensen, inngår i klasse IIb også utbedring av Rv. 50 Mo—Dalselv med ca. 0,8 mill. kr. Snøskjermer og overbygginger inngår med ca. 0,7 mill. kr.

4. Finneidfjord—Røssvassbukt—grensen v/Raudli

I kostnadene inngår utbedring av den eksisterende veg mellom Finneidfjord og Røssvassbukt med henholdsvis 2,4 mill. kr. og ca. 0,7 mill. kr. Overbygginger og snøskjermer inngår med ca. 0,3 mill. kr.

5. Mosjøen—Hattfjelldal—grensen v/Krutvatn

Kostnadene omfatter ombygging og utbedring av eksisterende vegar — bl. a. ca. 1,9 mill. kr. på strekningen Mosjøen—Hattfjelldal ved klasse IIb. Kostnadene til snøskjermer og overbygginger utgjør ca. 0,7 mill. kr.

6. Mosjøen—Hattfjelldal—grensen v/Skarmodal

På samme måte som ved alternativ 5 inngår her utbedring av vegen Mosjøen—Hattfjelldal med ca. 1,9 mill. kr. ved klasse IIb.

De tre nordligste alternativer vil for en del av strekningen på norsk side ligge i rent høyfjellsterreng, mens de tre sørligste alternativene praktisk talt hele strekningen kommer til å ligge i skogkledd lende. Enkelte av alternativene kan nok komme til å by på betydelige snøhindringer i vinterseongen. En har ikke materiale til å dømme om hvor store disse hindringer kan bli, men det vil bli foretatt snømålinger for å bringe dette på det rene.

IV. Prosjektene norske utgangspunkter og litt om de svenske grenseområdene

Som prosjektene norske utgangspunkter har en regnet Rognan, Mo, Finneidfjord og Mosjøen. Alle disse steder ligger ved sjøen og de to hovedtrafikkårene Nordlandsbanen og Rv. 50.

Rognan er et strandsted ved bunnen av Skjerstadvjorden 15 mil nord om Mo og 9 mil fra Bodø. Tettbebyggelsen Rognan, med ca. 750 innbyggere, er sentrum i Saltdal kommune som pr. 1 januar 1957 hadde ca. 4 600 innbyggere. Rognan er handelssentrum for kommunen, og er ellers kjent for sine båtbyggerier. Havneforholdene må karakteriseres som gode, med bra lagerplass og ledig kaikapasitet. For båttrafikk på Rognan er Saltstraumen en vesentlig hindring. En kan her regulært regne med båter på 3 000—4 000 br. reg. tonn. Saltstraumen kan bare passeres en kort tid når strømmen veksler. Hvis skipene ligger ferdige, gir dette tilstrekkelig tid til at det kan passere et skip hver veg. Ventetiden kan således bli 4—5 timer.

I stedet for Rognan kunne en med like stor rett betrakte Bodø som utgangspunkt for alternativ 1. Bodø har idag ca. 10 200 innbyggere og er sentrum for fylkesadministrasjonen. Bodø er et kommunikasjons- og handelssentrum, og byen har også en del industri. I 1953 hadde byen 230 handelsbedrifter og 80 industribedrifter. Av industribedrifter må en nevne fiskefiletanlegg og sildoljefabriker. Bodø er et sentrum for fiske-omsetning.

Havneforholdene i Bodø må karakteriseres som gode, men for nærværende antas der ikke å være nevneverdig ledig kapasitet hverken av kaier eller lagerplass. Havnen har en dypvannskai for opp til 40 fots dypgående båter og har vært trafikert av skip på opp til 18 000 dw. tonn (tilsvarer ca. 12 000 br. reg. tonn). Havnen har et importanlegg for olje med en lagerkapasitet på ca. 80 000 liter. Det foreligger en plan for havneutvidelse. Planen som omfatter flere utbyggingstrinn, vil gi ialt 2 865 m kailengde, mot nå ca. 1 400 m.

Mo hadde pr. 1. januar 1957 ca. 7 700 innbyggere. Befolkningstilveksten har vært særdeles sterk i de siste år og byen antas idag å ha mellom 8 000 og 9 000 innbyggere. Byen er sentrum for de nordlige og indre strøk av Helgeland. Med veggen til Nesna har byen landverts forbindelse med kyststrøkene.

I 1953 hadde byen 120 handelsbedrifter og 43 industribedrifter. Siden den gang har det vært en betydelig vekst.

Havneforholdene i Mo antas å være gode. Den samlede kailengde er 378 m hvorav jernverket disponerer 250 m. Dybden er 6—8 meter og havnen har vært trafikert av skip på opp til 8 000 br. reg. tonn. For tiden arbeider en med å utvide kailengdene med 80 m samtidig som dybden økes til 10 m. Etter utvidelsen antar en at havnen kan trafikkeres av skip på opp til ca. 10 000 br. reg. tonn.

Finneidfjord er et strandsted med ca. 300 innbyggere. Stedet ligger ca. 6,5 mil nord for Mosjøen og ca. 2,5 mil sør for Mo. En eventuell utbygging av veggen Leirfjord—Hemnesberget vil gi stedet landverts forbindelse med Sandnessjøen over Hemnesberget.

Stedet har ingen organisert havn, men mulighetene for å bygge ut en havn her, eller i Hemnesberget, må antas å være gode. Finneidfjord er ikke et »sentrum» i samme forstand som de andre her nevnte stedene, og meget kan derfor tale for at en også for dette alternativ (alternativ 4) betrakter Mo som vegens norske utgangspunkt.

Mosjøen har ca. 4 200 innbyggere. Byen er sentrum i et område som strekker seg sørover til grensen mot Trøndelag.

Ved fullføringen av veggen Leirfjord—Drevja får en her landverts forbindelse med Sandnessjøen.

Mosjøen har vært et handelssentrum, og har etter hvert også fått en del industri. I 1953 hadde byen 105 handelsbedrifter og 41 industribedrifter.

Havneforholdene må stort sett antas å være gode. Byen har en kailengde på 445 m hvorav 210 m betongkai. Dybden ved kaiene er 7 m ved middels vannstand og havnen har vært trafikert av skip på opptil ca. 5 000 br. reg. tonn.

Elektrokemisk A/S har egen kai på 170 m og med dybde 11 m.

Ved den nåværende trafikk foreligger ikke behov for kaiutvidelser, men det er gode muligheter for utvidelser.

Mens alternativene på norsk side kan sies å ha »naturlige» utgangspunkter i Rognan (Bodø), Mo, Finneidfjord (Mo) og Mosjøen, har en ikke noe tilsvarende på svensk side.

Alternativ 1 fører inn i Norrbottens len og det antas, fra svensk side, at det vesentlig vil være av betydning for kommunene Arjeplog og Arvidsjaur med henholdsvis 5 700 og 10 650 innbyggere. De sentrale stedene er Arjeplog som ligger ca. 150 km fra grensen, og har ca. 1 380 innbyggere og Arvidsjaur som ligger ved innlandsbanen, ca. 235 km fra grensen, og har 2 490 innbyggere. Til Piteå (ca. 6 700 innbyggere) og Skellefteå (ca. 21 300 innbyggere) ved Bottenviken, er avstanden fra grensen henholdsvis ca. 360 km og 380 km.

Kommunene Arjeplog og Arvidsjaur er utpregede jordbrukskommuner hvor ca. 60 pst. av befolkningen har sitt hovedutkomme innen jordbruk med binæringer. Ca. 20 pst. av befolkningen er knyttet till industri og håndverk. De viktigste industrigrener, foruten bygge- og anleggsvirksomhet, er bergverksdrift og treindustri.

Alternativ 1 forutsetter på svensk side nybygging av veg fra Sädvaluspen til grensen ved Graddis. En har her valget mellom to linjer. 1a Sädvaluspen—Sildutdalen—Graddis 71 km og 1b Sädvaluspen—Merkenesdalen—Graddis 65 km.

Alternativene 2—6 fører alle inn i Västerbotten len og antas vesentlig å få betydning for Västerbotten lens lappmarker med ca. 62 400 innbyggere. Jordbruk med binæringer er også her den dominerende leveveg, idet ca. 64 pst. av befolkningen har sitt hovedutkomme innen denne næring. Til industri og håndverk er knyttet ca. 18 pst. av befolkningen.

Alternativene 2—5 som fører inn i Tärna kommune, får alle tilknytning til den meget sentralt beliggende lensveg 361 Umeå—Umbukta. Som ved alternativ 1 er de svenske grenseområdene også her meget tynt befolket og uten større bosetningskonsentrasjoner. Tärnaby, ca. 80 km fra grensen ved Umbukta og ca. 40 km fra grensen ved Krutvatn, har ca. 400 innbyggere. Til Storuman (2 100 innbyggere) ved innlandsbanen, er det 210 km fra grensen ved Umbukta og til Umeå ved Bottenviken (20 000 innbyggere) er avstanden ca. 465 km.

Alternativ 6 (over Skarmodal) fører inn i Vilhelmina kommune og får ikke direkte tilknytning til lensveg 361. Ved tverrforbindelsen Vilhelmina—Dikanäs—Umnäs kan en imidlertid også betrakte dette alternativ som tilknyttet lensveg 361. Vilhelmina, 197 km fra grensen ved Skarmodal, har ca. 2 300 innbyggere.

Alternativene 2, 3 og 5 faller på svensk side sammen med de nåværende mellomriksveger. Disse alternativer forutsetter derfor på svensk side bare utbedring av eksisterende veger. Alternativ 4 (over Raudli) innebærer på svensk side utbygging av 5 km ny veg og alternativ 6 (over Skarmodal) 44 km ny veg.

En oversikt over avstandene fra de norske utgangspunktene og til steder på den svenske innlandsbanen går frem av følgende oppstilling:

Alternativ	i alt	Avstand i km	
		på norsk side	på svensk side
1 a. Rognan—Graddis—Arjeplog	210	19	71
1 b. — » —	204	19	65
2. Mo—Umbukta—Storuman	250	—	—
3. Mo—Dalselv—Umbukta—Storuman	256	35	—
4. Finneidfjord—Raudli—Storuman	261	27	5
5. Mosjøen—Krutvatn—Storuman	299	—	—
6. Mosjøen—Skarmodal—Vilhelmina	312	19	44

Avstanden til noen større steder i Sverige fremgår av følgende:

Fra	Til			
	Arjeplog	Arvidsjaur	Piteå	Skellefteå
Bodø	301	386	511	531
Rognan	210	295	420	440
	Tärnaby	Storuman	Lycksele	Umeå
Mo	119	250	355	485
Mo (over Dalselv)	125	256	361	491
Finneidfjord	129	260	365	495
Mosjøen (over Krutvatn)	158	289	394	523
	Vilhelmina	Storuman	Lycksele	Umeå
Mosjøen (over Skarmodal)	312	280	385	514

Til sammenlikning kan nevnes at avstanden fra Bodø til Trondheim er 750 km, Mo—Trondheim 505 km og Mosjøen—Trondheim 411 km.

V. O m r å d e s a v g r e n s n i n g

Før en går over til den næringsøkonomiske beskrivelse, er det nødvendig å avgrense et område som en knytter beskrivelsen til.

En vegs influensområde vil variere alt etter hvilket kjenntegn en dømmer ut fra, og vil også endre seg med den fremtidige kommunikasjonsutvikling. Enhver nøyere avgrensning ville kreve omfattende undersøkelser. Her har en imidlertid funnet det tilfredsstillende å knytte beskrivelsen til de to handelsområdene Søndre Nordland og Vestfjorden.¹ Hovedkriteriene ved utarbeidelsen av »Standard for handelsområder» har vært den innenlandske vareomsetning, bosetningen og kommunikasjonsforholdene.

Hver av de to her nevnte handelsområder er delt i fire handelsdistrikter, nemlig: Brønnøysund, Mosjøen, Mo og Sandnessjøen i Søndre Nordland og Bodø, Indre Salten, Ytre Salten og Svolvær i Vestfjorden handelsområde. Grensen mellom de to områder er Saltfjellet og Røddøys grense mot Lurøy og Træna. Etter dette er det bare alternativ 1 (over Graddis) som har utgangspunkt i Vestfjorden handelsområde. Dette skille mellom de to handelsområder svarer godt til den tilsvarende svenske avgrensning hvor en går ut fra at alternativ 1 bare er av vesentlig betydning for deler av Norrbotten len, mens de sørligere alternativer bare berører deler av Västerbotten.

En må anta at det er de distrikter som ligger nærmest grensen, som vil bli sterkest influert av en utbygging. Når en likevel har tatt med de mer perifere distrikter, Brønnøysund og Sandnessjøen i Søndre Nordland og Svolvær og Ytre Salten i Vestfjorden handelsområde, er det fordi det av flere grunner har vært hensiktsmessig å følge den standardiserte inndeling i handelsområder.

¹ Hvilke kommuner som går inn i de enkelte handelsområder går frem av avsnitt XIII.

VI. Befolkning og bosetning

De områder det her gjelder har en forholdsvis lav befolkningstetthet — 4,2 personer pr. km² i Søndre Nordland handelsområde og 7,2 personer pr. km² i Vestfjorden handelsområde mot 10,6 for landet som helhet.

Tyngdepunktet i bosetningen er langs fjordene og kysten og på øyene. Denne bosetningsstruktur er historisk betinget. Fisket har vært den dominerende næringsveg og sjøen har vært den viktigste og mange steder den eneste samferdselsåre. I fjordbunnene og i enkelte daler har jordbruket vært den viktigste næringsveg, men også her har fisket vært en viktig og mange steder en nødvendig sidenæring.

Befolkningens bosetning og endringen i denne siden 1930 går frem av følgende oppstilling som viser befolkningens fordeling på handelsdistrikter i 1930, 1946, 1950 og 1957.

Handelsdistrikt	1930	1946	1950	1957	Endr. 1930—57
Brønnøysund	11 556	12 175	12 022	11 593	+ 0,3 pst.
Mosjøen	9 233	11 552	11 763	12 987	+ 40,7 »
Mo	14 260	18 683	21 410	26 320	+ 84,6 »
Sandnessjøen	16 892	18 413	18 117	18 130	+ 7,3 »
sum	51 941	60 823	63 302	69 030	+ 32,9 »
Bodø	29 745	34 511	36 629	41 203	+ 38,5 »
Indre Salten	13 779	15 647	15 969	16 182	+ 17,4 »
Ytre Salten	8 154	9 096	8 790	8 406	+ 3,1 »
Svolvær	23 212	27 412	27 747	28 379	+ 22,3 »
sum	74 890	83 696	89 135	94 170	+ 25,7 »

En ser her at befolkningstyngdepunktet i Søndre Nordland handelsområde er flyttet over til de indre distrikter Mo og Mosjøen. En ser også at i de ytre distrikter, Brønnøysund og Sandnessjøen, har det vært tilbakegang i folkemengde mellom 1946 og 1957. I Vestfjorden handelsområde har tre av distriktene hatt en forholdsvis sterk befolkningstilvekst, mens et av distriktene, Ytre Salten, bare har hatt en svak stigning.

Disse gjennomsnitt dekker over store ulikheter i utviklingen mellom de forskjellige kommuner i de forskjellige perioder. Et inntrykk av dette får en av følgende oppstilling som viser antallet kommuner med stigende folkemengde (+) eller avtagende folkemengde (−) i hver av periodene 1930—1946, 1946—1950 og 1950—1957.

Handelsdistrikt	1930—1946		1946—1950		1950—1957	
	+	−	+	−	+	−
Brønnøysund	6	—	1	5	1	5
Mosjøen	5	—	3	2	3	2
Mo	7	—	4	3	3	4
Sandnessjøen	9	—	2	7	3	6
sum	27	—	10	17	10	17

Handelsdistrikt	1930—1946		1946—1950		1950—1957	
	+	-	+	-	+	-
Bodø	10	—	4	6	5	5
Indre Salten	3	—	3	—	1	2
Ytre Salten	4	—	3	—	1	2
Svolvær	9	—	5	4	6	3
sum	26	—	13	13	12	14

Alle kommuner hadde voksende folkemengde mellom 1930 og 1946. Etter 1946 har bare 10 av 27 kommuner i Søndre Nordland økt sin folkemengde. I Vestfjorden handelsområde hadde halvparten av kommunene økende folkemengde mellom 1946 og 1950, mens 12 av 26 også hadde stigning mellom 1950 og 1957. Befolkningstilveksten er altså konsentrert om et forholdsvis lite antall kommuner. Hvilke kommuner dette er, går frem av tabell 1¹ i tabellavsnittet. Endringene i folketallet er sammensatt av fødselsoverskudd og flytteoverskudd. Disse komponenter stilte seg som følger i årene 1951—1955.

Handelsdistrikt	Fødsels- overskudd	Flytte- overskudd	Netto- endring
Brønnøysund	+ 530	— 933	— 403
Mosjøen	+ 746	— 8	+ 738
Mo	+ 2 020	+ 2 809	+ 4 829
Sandnessjøen	+ 956	— 1 189	— 233
sum	+ 4 252	+ 679	+ 4 931
Bodø	+ 2 694	+ 1 297	+ 3 991
Indre Salten	+ 797	— 705	+ 92
Ytre Salten	+ 396	— 746	— 350
Svolvær	+ 1 911	— 1 846	+ 65
sum	+ 5 798	— 2 000	+ 3 798

Det er altså bare Mo og Bodø handelsdistrikter som har hatt innflyttingsoverskudd i denne periode. De andre distriktene har hatt utflyttingsoverskudd, men bare i Brønnøysund, Sandnessjøen og Ytre Salten var utflyttingsoverskuddet større enn fødselsoverskuddet. Tallene for de enkelte kommuner går frem av tabell 2 i tabellavsnittet.¹

På grunnlag av bosetningskartet og vegkartets distanseangivelser, har en gjort overslag over den folkemengde som bor innen bestemte avstander fra der de enkelte alternativer krysser riksgrensen. En har regnet langs eksisterende veger og regnet med avstandene 50 km, 75 km, 100 km, 125 km og 150 km. Alternativ 5 og 6 får stort sett samme befolkningsunderlag, og en

¹ Här ej tryckt.

har derfor her bare tatt med alternativ 1—5. Resultatet går frem av følgende oppstilling:

Kilometer-avstand	1	2	Alternativ 3	4	5
0— 50	2 025	8 050	6 875	550	900
50— 75	2 550	3 600	7 375	825	1 250
75—100	3 975	6 125	3 125	4 150	1 075
100—125	5 400	3 525	8 675	15 550	6 500
125—150	13 400	7 575	3 600	3 700	2 100
sum	27 350	28 875	29 650	24 775	11 825

Kilometer-avstand	1	2	Alternativ 3	4	5
0— 75	4 575	11 675	14 250	1 375	2 150
0—100	8 550	17 775	17 375	5 525	3 225
0—125	13 950	21 300	26 050	21 075	9 725
0—150	27 350	28 875	29 650	24 775	11 825

Alternativ 1

50-kilometers isodromen krysser Rv. 50 like nord om Stødi og omtrent ved Drageid i Saltdalen. Folkemengden innen dette område var i 1950 ca. 2 000 personer. Ved isodrom 75 kilometer får en også med tettbebyggelsen i Rognan og befolkningen langs Rv. 50 til og med Setså. Grensen mot sør går omtrent ved Bolna stasjon i Dunderlandsdalen. Ved neste isodrom (100 km) kommer en omtrent til Dunderland i sør. Mot nord får en med tettbebyggelsen på Fauske og Finneid og en del av bosetningen langs Rv. 50 nordover fra Fauske og langs Rv. 785 Fauske—Bodø.

Ved isodrom 125 km kommer en sørover til ca. 15 km nord om Mo og en får derved med en vesentlig del av bosetningen i Dunderdalen. Mot nord får en med bosetning langs Rv. 50 til og med Røsvik og langs fylkesveg 786 til og med Evjen. Likeledes får en med bosetningen langs Rv. 785 til og med Valnesfjord. Den store økningen mellom 125 og 150 kilometers isodromen skyldes for en stor del at en i sør her får med Mo og tettbebyggelsen deromkring, omtrent til Anfiskå på Rv. 50. Nordover har en her regnet med bosetningen i Sulitjelma. Tilveksten i nord skyldes ellers i det vesentlige bosetningen langs Rv. 785 fra Valnesfjord til og med Bertnes, ca. 6 km fra Bodø. Bodø kommer altså ikke innen 150-kilometers isodromen. Etter folketallet i 1950 hadde en innen 150 km fra Graddis i alt et befolkningsunderlag på ca. 27 000 personer. En hadde altså her også regnet med befolkningen i Dunderlandsdalen til og med Mo. Det kan være spørsmål om dette er riktig når en tar hensyn til at Rv. 50 en stor del av året er sperret over Saltfjellet.

Alternativ 2

Ved 50-kilometers isodromen får en her med Mo og tettbebyggelsen deromkring til Dalselv og Røssvoll på Rv. 50 og Altermark på Rv. 775. Ved

neste isodrom (75 km), får en også med bosetningen i Finneidfjord og Bjerkka og til og med Storforshei på Rv. 50 og til og med Utskarpen på Rv. 775. Ved 100 km kommer en nordover til omtrent midt mellom Storvoll og Bolna på Rv. 50. På Rv. 775 får en med bosetningen ut til Langset, mens sørøver får med bosetningen langs Rv. 761 omtrent til Bleikvassli ca. 20 km sør om Korgen. Ved isodrom 125 km får en med hele befolkningen langs Rv. 775 til og med Nesna. En har her også regnet med de innbyggere i Nesna som bor på sørsiden av Rana. Langs Rv. 50 kommer en nordover omtrent til Stødi, sørøver omtrent til Forsmo, ca. 16 km nord om Mosjøen. Ved den siste isodromen som en her har regnet med kommer en nordover omtrent til Lønnsdal på Rv. 50. Sørøver får en med Mosjøen og bosetningen til og med ca. 9 km sør om Mosjøen. Innen denne isodrom får en også med befolkningen i Drevja og en har også regnet med befolkningen på øyene Hugla og Handnesøy i Nesna.

Alternativ 2 hadde etter folkemengden i 1950 i alt. ca. 29 000 personer i områder innen 150 km fra grensen ved Umbukta.

Alternativ 3

Alternativ 3 krysser også grensen ved Umbukta, men i forhold til alternativ 2 er isodromene flyttet sørøver og på Rv. 775 kommer en ikke så langt vest som ved alternativ 2. Den vesentligste forskjell fra alternativ 2 viser seg i at Mosjøen faller innen isodrom 125 km ved alternativ 3, mot isodrom 150 km ved alternativ 2.

Alternativ 4

Innen 50 km får en her med bare meget tynt befolkede områder. Ved 75 km får en med det meste av befolkningen langs Rv. 770. Ved 100 km får en med bosetningen i Hemnes og i Elsfjord og sørøver langs Rv. 50 omtrent til Lukt vann, 25 km nord om Mosjøen. Nordover kommer en omtrent til Dalselv. Ved 125 km får en med Mosjøen og Mo og bosetningen langs Rv. 50 nordover til Røssvoll. På Rv. 775 går grensen omtrent 10 km vest om Mo. Dette alternativ har altså særdeles meget av bosetningen mellom 100 og 125 km fra grensen. Ved 150 km kommer en sørøver omtrent til Laksfors og nordover omtrent til Dunderland på Rv. 50. På Rv. 775 får en med bosetningen ut til Utskarpen ca. 40 km fra Mo. Befolkningsunderlaget innen 150 km var, etter folkemengden i 1950, i alt. ca. 25 000 personer.

Alternativ 5

Ved 50 kilometer får en med bosetningen langs Rv. 760 fra grensen og inntil 12 km vest om Hattfjelldal. Langs Rv. 761 får en med bosetningen til og med Nerli og ved vestsiden av Unkervatn. Ved 75 km får en med hele bosetningen langs Rv. 760 og likedeles tettbebyggelsen ved Trofors på Rv. 50.

Innen dette område faller også bosetningen i Skarmodalen, Susendalen og mesteparten av bosetningen i Fiplingsdalen. Ved 100 km får en også med bosetningen langs Rv. 50 mellom Svenningvik og Ravasseng, ca. 17 km sør for Mosjøen. Først ved 125 km får en her med et noe større befolkningsunderlag, idet en får med Mosjøen og tettbebyggelsen deromkring. På Rv. 50 kommer en sørover omtrent til Smalåsen i Nord-Trøndelag. Mellom 125 og 150 km har en et relativt lite befolkningsunderlag. Sørover kommer en omtrent til Namsskogen. Nordover får en med bosetningen i Drevja og mesteparten av Elsfjord. Befolkningsunderlaget innen 150 km var, etter folkemengden i 1950, i alt ca. 12 000 personer.

Oversikten har vist at alternativ 2 og 3 har det største befolkningsunderlag. Alternativ 2 har noe større befolkningsunderlag enn alternativ 3 mellom 75 og 100 km og mellom 125 og 150 km, mens alternativ 3 har mer mellom 50 og 75 km og mellom 100 og 125 km. Etter disse følger alternativ 1 med i alt ca. 27 000 personer innen 150 km. Nærmere halvparten av befolkningen var bosatt i avstanden 125—150 kilometer fra grensen, mens bare ca. 4 000 personer bodde nærmere enn 75 km fra grensen. Deretter følger alternativ 4 med et befolkningsunderlag på i alt ca. 24 800 personer hvorav over 60 pst. bodde i avstanden 100—125 kilometer fra grensen. Bare ca. 5 500 personer bodde nærmere enn 100 km.

Det desidert svakeste befolkningsunderlaget har alternativ 5 (og 6) med bare ca. 12 000 personer innen 150 km fra grensen og hvorav bare ca. 27 pst. bodde innen 100 km fra grensen.

Tallene foran refererer, som nevnt, til bosetningen og folkemengden i 1950. De endringer som har funnet sted siden da har, for de korte avstander, vesentlig betydning for alternativ 2 og 3. Ved disse alternativer får en innen isodrom 50 km hele tilveksten i Mo med forsteder. Innen 150 km kan en anta at disse alternativer i dag har en folkemengde som er 6 000—8 000 større enn tallene foran viser.

Alternativ 1 har stort sett ikke undergått noen endring opp til 125 km, men mellom 125 og 150 km får en også her med tilveksten i Mo og Nord-Rana. Alternativ 4 får innen 75 km med tilveksten i Korgen — ca. 500 personer — og mellom 100 og 125 kilometer tilveksten i Mo og Mosjøen. Alternativ 5 har ikke endret seg vesentlig innen 100 km, men mellom 100 og 125 km får en med tilveksten i Mosjøen og Vefsn, ca. 1 000—1 500 personer.

Alt i alt må en si at befolkningsutviklingen siden 1950 har styrket alternativ 2 og 3 i forhold til de øvrige alternativer. For avstander over 100 km har også alternativ 4 styrket sin posisjon i forhold til alternativ 1, 5 og 6.

VII. Næringslivet

1. Befolkningen etter hovednærings

Den totale befolknings fordeling på hovednæringer går frem av følgende tabell etter folketellingen i 1950 (i pst.).

Handelsdistrikt	Jordbruk og skogbruk	Fiske og fangst	Industri m. v.	Forretningsvirksomhet	Samferdsel	Tjenesteyting	Annet
Brønnøysund	30,7	23,7	15,8	4,4	8,9	5,9	10,6
Mosjøen	36,9	0,5	28,9	5,9	10,6	8,1	9,1
Mo	25,6	5,0	43,8	5,8	7,6	5,8	7,4
Sandnessjøen	21,4	37,2	11,6	4,5	10,3	5,2	9,8
sum	27,4	16,6	26,5	5,2	9,2	6,1	9,0
Bodø	17,5	19,7	28,6	7,7	9,5	8,5	8,5
Indre Salten	22,9	4,0	47,5	4,1	6,5	5,9	9,1
Ytre Salten	39,7	24,1	9,9	3,7	8,2	4,1	10,3
Svolvær	16,4	31,4	20,4	9,0	8,8	5,5	8,4
sum	20,3	21,0	27,6	7,1	8,6	6,6	8,8
Hele riket	21,7	5,6	34,2	8,9	9,2	7,4	13,0

Det er, som en ser, jordbruk og fiske som er de viktigste næringsveger i de fleste distrikter. Tilsammen var 40—45 pst. av befolkningen knyttet til disse næringer. Det tilsvarende tall for hele landet var ca. 27 pst. Bare i Mo, Bodø og Indre Salten handelsdistrikter var industrien m. v. den viktigste næringsveg. Dette skyldes i første rekke den store bygge- og anleggsvirksomhet, i mindre grad stasjonær industri.

2. Jordbruk

Til en nærmere belysning av jordbruksforholdene har en oppgaver i jordbrukstillingen og i den årlige jordbruksstatistikk.

Arealene

Områdene hadde i 1949 et jordbruksareal på i alt 568 636 dekar eller ca. 5 pst. av jordbruksarealet i rikets bygder. Jordbruksarealene var praktisk talt like store i de to områdene. I Søndre Nordland handelsområde hadde distriktene Mosjøen og Mo ca. 53 pst. av jordbruksarealet og i Vestfjorden handelsområde hadde distriktene Bodø og Salten vel 60 pst. av jordbruksarealet.

Følgende oppstilling viser hvordan arealet ble nyttet samt hvilke nydyrkningsmuligheter som forelå.

	Søndre Nordland handelsområde	Vestfjorden handelsområde	Rikets bygder
dyrket areal i pst. av jordbruksareal	66,1	64,4	77,8
åker- og hageareal i pst. av jordbruksareal	9,2	8,2	26,0
åker- og hagearealets fordeling i pst. på de viktigste vekstslag			
korn	17,1	11,3	56,3
poteter	37,7	50,3	21,6
fornep	4,1	1,4	1,8
kålrot	1,0	0,5	2,7
grønnsaker	1,4	1,9	1,6
grønnfor	34,1	30,7	6,1
udyrtet, men dyrkbart, areal i pst. av jordbruksareal	64,1	54,9	31,5

Arealets anvendelse viser at husdyrbruket er den viktigste del av jordbruksnæringen i de to områder. Mens henholdsvis 66 pst. og 64 pst. av jordbruksarealet var dyrket, var bare henholdsvis 9 pst. og 8 pst. lagt ut til åker eller hage. Poteter er den viktigste rotveksten mens korndyrkningen spiller en helt underordnet rolle.

Mulighetene for nydyrkning var som en ser betydelige i begge områder. Her må en vel imidlertid kunne gå ut fra at det for en del gjelder arealer som ikke er så gode som de som allerede er dyrket og som det også vil falle kostbarere å dyrke. Hvilke endringer arealene har undergått siden 1949 vet en ikke noe sikkert om. For hele fylket har det dyrkede areal økt med ca. 4 pst. mellom 1949 og 1955. Aker- og hagearealet har gått tilbake med ca. 15 pst. Det var tilbakegang for de fleste vekstslag, men grønnsakarealet økte med ca. 23 pst. og potetarealet var stort sett uforandret.

Bruksstørrelsen

I Søndre Nordland handelsområde var jordbruksarealet fordelt på i alt 7 777 bruk og i Vestfjorden handelsområde på i alt 10 653 bruk. Brukene var gjennomgående noe større i det første området enn i det siste. I Søndre Nordland var 73 pst. av brukene på 50 dekar eller mindre. Det tilsvarende tall for Vestfjorden handelsområde var 87 pst. mot 82 pst. for alle bruk i landet.

Pr. 20. juni 1949 hadde en følgende husdyrbestand:

Handelsområde	Hest	Storfe		Sau	Geit	Svin	Høns
		i alt	melkekyr				
Søndre Nordland	3 986	34 696	19 391	45 656	2 449	2 177	46 142
pst. av riket	2,0	2,8	2,5	2,6	1,7	0,5	1,3
Vestfjorden	4 702	38 493	21 450	76 766	5 443	2 003	47 059
pst. av riket	2,4	3,1	2,8	4,4	3,7	0,5	1,3

Begge områdene hadde en forholdsvis stor del av rikets bestand av storfe og sau mens bestanden av svin og høns var forholdsvis liten. Saueholdet var særlig stort i Vestfjorden handelsområde.

Heller ikke for husdyrholdet har en oppgaver som viser endringene siden 1949 for de enkelte områder. For fylket i alt hadde en følgende husdyrbestand i 1956 når en setter bestanden i 1949 til 100.

Hest	Storfe		Sau	Geit	Svin	Høns
	i alt	melkekyr				
80	91	83	113	70	76	78

3. Skogbruk

Som selvstendig næring spiller skogbruket en helt underordnet rolle i de to områdene. I to av distriktene i Søndre Nordland, Mosjøen og Mo, er dog skogbruket av ikke liten betydning. To av handelsdistriktene, Sandnessjøen i Søndre Nordland og Svolvær i Vestfjorden handelsområde har helt ubetydelig produktivt skogareal. Følgende oppstilling viser landareal og produktivt skogsareal og gjennomsnittlig avvirkning i årene 1949—52.

	Landareal	Produktivt skogareal		Avvirkning		
	i alt 1 000 dekar	i alt 1 000 dekar	barskog 1 000 dekar	lauvskog 1 000 dekar	bartre virke m ³	lauvtre virke m ³
Søndre Nordland	14 883	2 362	1 113	1 244	67 758	11 918
Vestfjorden	12 449	2 142	233	1 900	4 361	16 357

I Søndre Nordlands handelsområde dekket barskogen ca. 47 pst. av det produktive skogareal mot bare 11 pst. i Vestfjorden handelsområde.

Tallene for avvirkning omfatter bare virke til salg eller industriell produksjon, ikke gagnvirke som nyttes på gårdene. Den årlige avvirkning ligger i alminnelighet under beregnet tilvekst. Regner vi med en årlig tilvekst på 0,116 m³ pr. dekar barskog og 0,039 m³ pr. dekar lauvskog finner vi en årlig tilvekst i områdene på henholdsvis 129 711 m³ og 26 935 m³ bartrevirke og 48 524 m³ og 74 463 m³ lauvtrevirke. Ikke hele tilveksten er nyttbar skog. Regner en at gjennomsnittlig 80 pst. av tilveksten er nyttbar, skulle en for Søndre Nordland ha en nyttbar tilvekst på ca. 104 000 m³ og i Vestfjorden handelsområde på ca. 22 000 m³. Her foreligger således en utnyttet reserve av bartrevirke.

4. Fiskeri

lilandbrakt fangst

Fisket var som det gikk frem av befolkningsoversikten, en av områdenes viktigste næringer, ved siden av jordbruket. Fiskeristatistikken foreligger ikke slik at en kan foreta den samme geografiske inndeling i handelsområ-

der som for jordbruk og skogbruk. Nordland fylke er delt i seks fiskeridistrikter og talloppgavene i det følgende refererer til disse.

I Nordland fylke ble det i femårsperioden 1950—1954 brakt i land gjennomsnittlig omkring 200 000 tonn sild og fisk pr. år utover det fiskerne brukte selv. Den prosentvise fordeling på de viktigste fiskesorter var som følger:

Skrei	Annen torsk	Sild	Sei	Uer	Brosme	Hyse	Kveite	Annen fisk
42,5	4,6	29,7	8,3	0,9	0,9	0,8	0,5	11,8

I gjennomsnitt hadde fylket 12 pst. av den fiskemengde som ble brakt i land i riket i disse år. Torskefiskeriene spiller den største rolle og herav er skreifisket langt det viktigste. Det alt vesentlige av skreien ble brakt i land i Lofoten og Vesterålen (98,2 pst.). Disse distrikter hadde også størsteparten av de andre fiskesortene unntatt sild (feitsild og småsild) hvor de største mengder ble brakt i land på Helgeland og i Steigen-Ofoten. Helgeland hadde også en stor del av den ilandbrakte mengde torsk (fjordtorsk og banktorsk), brosme og kveite. For torsk, uer og sei og delvis også sild spiller Salten-Folla en betydelig rolle. Følgende tabell viser den prosentvise fordeling av ilandbrakt mengde på de forskjellige fiskesorter innen de enkelte fiskeridistrikter.

Fiskeridistrikt	Skrei pst.	Annen torsk pst.	Sild pst.	Sei pst.	Uer pst.	Brosme pst.	Hyse pst.	Kveite pst.	Annen fisk pst.
Sør-Helgeland	0,2	14,1	67,6	3,4	1,2	2,8	1,1	1,3	8,3
Nord-Helgeland	1,4	4,3	68,2	16,4	1,1	1,1	0,7	0,5	6,3
Salten—Folla	0,2	14,8	65,6	6,0	5,0	1,0	0,6	1,5	5,3
Steigen—Ofoten	6,1	1,8	88,1	1,0	0,3	0,1	0,2	0,5	1,9
Lofoten	77,6	1,2	4,5	0,7	0,2	0,3	0,3	0,2	15,0
Vesterålen	17,0	11,2	31,8	19,6	1,9	1,4	2,2	0,6	14,3

Fiskets sesongvariasjon

Aktiviteten i fisket varierer sterkt over året. Selv om det nok for de forskjellige fiskesorter foregår fangst over hele året, så blir de store mengder i alminnelighet fanget innen en forholdsvis kort sesong.

Skreifisket foregår i perioden januar—mars/april. I denne perioden blir også det meste av hysen fanget. Seifisket foregår over hele året, men de største mengder blir fanget i perioden mai—august og oktober—januar. Sildefisket foregår i det alt vesentlige i perioden juli—desember. Uerfisket foregår jevnt over året mens det meste av kveiten blir tatt i perioden juli—oktober. I sommer- og høstmånedene blir også det meste av brosmen fanget.

Bruken av fangsten

Det er meget sparsomt med oppgaver over bruken av fangsten. Generelt kan en imidlertid si at bruken av fangsten kan variere betydelig fra år til år alt etter fangstmengde og markedsforhold.

For skrei tatt i Lofoten har en oppgaver over fangstens anvendelse. I 1951 og 1953 hadde en følgende fordeling:

Anvendelse	1951	1953
salting	54	47
henging	37	41
fersk og frysing	9	12

Fangstmengden i 1951 var over dobbelt så stor som i 1953.

Det er som en ser en forholdsvis liten del av fangsten som brukes fersk eller frosset. Av leveren går omkring 95 pst. til damptran. For småsild og feitsild har en oppgaver over bruken for hele landet under ett. Disse oppgaver viser at omkring 90 pst. av fangsten går til mel- og oljefabrikkene. For de andre fiskesortene har en ikke oppgaver over bruken. Når det gjelder kveite, uer og hyse kan en vel imidlertid gå ut fra at den overveiende del omsettes fersk eller går til filetering. Seien har trolig en mer variert anvendelse idet den, foruten fersk og til filetering, i ikke liten utstrekning også nyttes til klippfisk.

5. Industri og bergverk

Den industrielle utbygging i områdene har vært forholdsvis sterk de siste årene. Den offisielle statistikk, som jo gjerne ligger noe etter i tid, vil derfor ikke kunne gi noe helt korrekt bilde av industrien i områdene. På grunnlag av bedriftstellingen i 1953, og andre kilder, kan en likevel danne seg et inntrykk av denne næring.

Bruttoproduksjonsverdi, samt antall bedrifter og antall sysselsatte innen industri og bergverk pr. 24. april 1953 var som følger:

Handels- område	Bruttoprod. verdi 1952 1 000 kr.	Antall bedrifter	Antall sysselsatte	I pst. av riket prod. verdi	av riket bedrifter	syssel- satte
Søndre Nordland	43 690	370	1 624	0,3	1,4	0,5
Vestfjorden	187 102	596	5 836	1,3	2,2	1,6

Opgaven omfatter ikke enmannsbedrifter.

Den gjennomsnittlige bedriftsstørrelse var gjennomgående liten — målt med antall sysselsatte pr. bedrift bare henholdsvis 4,4 og 9,8 mot 13,2 for hele landet.

Hvordan bedrifter og produksjonsverdi fordeler seg på de enkelte industrigrener går frem av følgende oppstilling:

Næringsgren	Søndre Nordland		Vestfjorden	
	bedrifter	brutto prod. verdi 1 000 kr.	bedrifter	brutto prod. verdi 1 000 kr.
malmgruver	2	—	1	—
stein-, sand- og grusdrift	8	236	2	—
mineralbrudd	1	—	4	1 620
annen ekstraktiv virksomhet	3	60	1	—
næringsmiddelindustri	88	18 997	309	85 920
drikkevareindustri	3	49	3	2 575
tekstilindustri	2	169	4	914
bekledningsindustri	14	166	20	1 489
treindustri	106	6 122	18	488
møbel- og innredningsindustri	42	3 606	42	3 294
grafisk industri	11	861	17	4 264
lærindustri	2	—	2	—
gummivareindustri	2	—	3	153
kjemisk industri	4	2 585	48	41 264
jord- og steinindustri	5	883	10	2 608
primær jern- og metallindustri	—	—	4	11 971
maskinindustri	2	—	5	90
jern- og metallvareindustri	7	450	9	517
elektroteknisk industri	3	56	14	526
transportmiddelindustri	56	4 054	68	7 658
diverse industri	8	324	12	504
sum	370	43 690	596	187 102

I tabellavsnittet er tallet på bedrifter fordelt på de enkelte handelsdistrikter.

Totalt sett hadde områdene henholdsvis 1,4 pst. og 2,2 pst. av antallet bedrifter i landet. For bruttoproduksjonsverdien var andelene henholdsvis 0,3 pst. og 1,3 pst.

Målt med bruttoproduksjonsverdien var bergverksdrift av relativt stor betydning i begge områdene. Produksjonen består av kobberkonsentrat, svovelkis og kiskonsentrat, samt sink og blykonsentrat.

Næringsmiddelindustrien var områdenes viktigste industrigren både m. h. t. bedrifter, sysselsatte og bruttoproduksjonsverdi. Mange av bedriftene var såkalte fiskebruk for pakking kombinert med salting, tørring eller ising av fisk. Kapasiteten i disse bedrifter var gjennomgående liten, men har likevel ikke vært fullt utnyttet de siste årene. De viktigste produkter var torskerogn, torskeleverpostei og middagshermetikk av fisk. Ellers har områdene fem margarinfabrikker, hvorav to ligger i Finneidfjord, en i Mosjøen og to i Bodø.

Treindustrien var av relativt stor betydning i Søndre Nordland handelsområde, dvs. i Mosjøen og Mo handelsdistrikter. Råstoffene kommer i Søndre Nordland praktisk talt i sin helhet fra området egne skoger.

Produksjonen i møbel- og innredningsindustrien er vesentlig dører og vinduer og bare i mindre grad enklere møbler. Høsten 1957 kom det igang en treforedlingsbedrift i Søndre Nordland. Det er A/S Arbors sponplatefabrikk i Hattfjelldal. Bedriften har ca. 50 sysselsatte.

Den største enkeltbedrift innen den kjemiske industri er Norsk hydros fabrikk i Glomfjord for fremstilling av amoniakk, fullgjødning og salpetergjødning. Resten av denne industrigren består for det meste av sildeolje- og fiskemelfabrikk.

Som oppstillingen foran viste, var primær jern- og metallindustri av relativ liten betydning i 1953. Etter at jernverket i Mo og aluminiumsverket i Mosjøen er kommet i drift er denne industrigren imidlertid blitt en av de største i Søndre Nordland. Også jern- og metallvareindustrien i områdene har hatt en betydelig tilvekst i de senere år med en bedrift i Mosjøen for fremstilling av jernkonstruksjoner og en bedrift på Fauske i Indre Salten for fremstilling av galvaniserte artikler. Begge disse bedrifter beskjeftiger ca. 40 mann.

Transportmiddelindustrien er for størstedelen opptatt med reparasjon og bygging av mindre skip og båter, for det meste av tre. Ellers omfatter denne industrigren reparasjonsverksteder for motorkjøretøyer. Båtbyggeriene er konsentrert i det indre av Helgeland og i Indre Salten hvor det har rike tradisjoner. Båttømmeret kommer for det meste fra områdenes egne skoger, men en del spesialtømmer blir tilført fra andre fylker.

Av annen industri må en nevne jord- og steinvareindustrien hvor en har forholdsvis mange, men riktig nok små, sementvarefabrikker. Ellers har en talkgruve i Nord-Rana, Hamarfald dolomittbrudd, kalkbrudd og marmorbrudd i Indre Salten. Tekstil- og bekledningsindustrien er lite utviklet, men i 1953 kom A/S Mosjøen veveri i gang med en arbeidsstyrke på ca. 40 mann. Bedriften fremstiller vesentlig forstoffer av kunstsilke.

Maskinindustrien og den elektrotekniske industri består for det meste av reparasjonsverksteder.

6. Handel

En forholdsvis liten del av yrkesbefolkningen i områdene er beskjeftiget i varehandel.

Følgende oppstilling viser tallet på bedrifter og sysselsatte pr. 24. april 1953.

Handelsområde	Antall bedrifter	Antall sysselsatte	1 pst. av hele riket	
			bedrifter	sysselsatte
Søndre Nordland	758	1 936	1,6	1,2
Vestfjorden	1 185	3 660	2,4	2,2

Et bedre bilde av handelsnæringen får en kanskje dersom en ser bruttoomsetningen¹ i forhold til folkemengden.²

	Søndre Nordland handelsområde	Vestfjorden handelsområde	Riket
Bruttoomsetning i kr. pr. innbygger			
engros	629	1 823	3 890
detalj	1 704	2 066	2 594
Engros i pst. av detalj	37	88	150

Oppstillingen gir et inntrykk av engroshandelens beskjedne rolle i forhold til detaljomsetningen. Tallene peker på at en vesentlig del av engroshandelen i områdene trolig ivaretas av engrosbedrifter i andre (sørligere) fylker. I Søndre Nordland var Mosjøen kommune langt det største sentrum for engroshandelen, mens Bodø og Svolvær hadde den største engrosomsetning i Vestfjorden handelsområde.

Områdene har forholdsvis liten direkte handelsforbindelse med utlandet. Innførselen over områdenes tollsteder i 1955 var i alt ca. 80 mill. kroner hvorav brenselstoffer og smøreoljer samt ikke elektriske maskiner utgjorde 55 pst. Av utførselen på i alt ca. 90 mill. kroner var ca. halvparten fisk og fiskevarer og ca. 30 pst. uedle metaller og rå mineraler.

Dette er praktisk talt i sin helhet ut- og innførsel sjøvegen. En har ingen oppgaver som viser i hvilken grad varer produsert i områdene eksporteres til Sverige, eller omvendt, i hvilken grad områdenes forbruk dekkes av varer produsert i Sverige.

Av interesse i den forbindelse kan det imidlertid være å se på Norges samhandel med Sverige. Dervid vil en få et inntrykk av hvilke norske varer som allerede har et marked i Sverige og omvendt.

Følgende oppstilling viser samhandelen med Sverige i 1955, fordelt på hovedgrupper.

Varegruppe	Innførsel mill. kr.	Utførsel mill. kr.
matvarer	17,7	71,0
drikkevarer og tobakk	0,1	0,3
råvarer	123,0	64,5
brenselstoffer og smøreolje	1,7	3,1
dyre- og plantefett, olje og voks	3,5	8,6
kjemikalier	23,5	85,2
bearbeidde varer	240,0	124,5
maskiner og transportmidler	824,0	41,4
forskjellige ferdigvarer	26,4	9,9
annet	0,2	0,8
i alt	1 260,2	409,3

¹ Bruttoomsetning i 1952 ifølge Bedriftstelling i Norge 24. april 1953, h. 2 (1958).

² Folkemengden pr. 1. januar 1955.

Innførsel. Den største gruppen, maskiner og transportmidler, bestod for ca. 75 pst.'s vedkommende av skip. Av bearbejdede varer utgjorde uedle metaller og arbeider herav over halvparten. Resten av denne gruppe bestod for en stor del av garn, metervarer og ferdige tekstiler. Omkring 60 pst. av råvarene var tre og trelast, ca. 23 pst. var papirmasse og papiravfall og ca. 10 pst. malmer og metallavfall.

Utførsel. Av matvarer på i alt 71 mill. kroner utgjorde fiske og fiskevarer 47,8 mill. kroner eller nærmere 70 pst. Av de 71 mill. kroner var ca. 12 mill. kroner forstoffer (sildemel). Av råvarene var nærmere 45 pst. rå mineraler (vesentlig svovel og svovelkis). Over 18 mill. kroner (28 pst.) var malmer og metallavfall (koppermalm, kopperskjærstein, molybdenglans og avfall av kopperlegeringer). Dyre- og plantefett, olje og voks bestod for en vesentlig del av tran. Nærmere 75 pst. av kjemikalene var gjødningsstoffer, kvelstoffgjødning. Bearbejdede varer var den største hovedgruppe i utførselen til Sverige. Her utgjorde uedle metaller (for det meste aluminium, nikkell og sink) over 80 pst. av verdien. Arbeider av uedle metaller svarte for knappe 8 mill. kroner og garn- og metervarer og ferdige tekstiler for vel 8 mill. kroner. Av maskiner og transportmidler på i alt 41 mill. kroner, utgjorde skip ca. 20 pst.

Som en ser er en del av vår utførsel til Sverige slike varer som produseres og som det foreligger et »overskudd» av i de områder som vil kunne dra nytte av en ny mellomriksveg. Det gjelder først og fremst fisk og fiskevarer, forstoffer (sildemel), kvelstoffgjødning, rå mineraler, malmer og uedle metaller og — under transportmidler — småbåter.

Når det gjelder innførselen kan det være verdt å merke seg at av trelast på i alt 74 mill. kroner, var i alt 31 mill. kroner eller 42 pst. skåret last som et av områdene og hele Nord-Norge for øvrig har stort underskudd av.

Det ville i denne forbindelse ha vært av interesse å se i hvilken utstrekning det fant sted vareutveksling mellom Norge og Sverige over jernbanen ved Narvik. Dessverre har en i den offisielle statistikk ikke oppgaver over de enkelte tollsteder. Den totale ut- og innførselen over Narvik er likevel ganske opplysende. En gjengir følgende tall fra handelsstatistikken for årene 1952—1955 for ut- og innførsel over Narvik (i mill. kr.):

	1952		1953		1954		1955	
	Inn	Ut	Inn	Ut	Inn	Ut	Inn	Ut
alt	22,0	11,0	39,0	7,0	63,0	9,0	27,0	7,0
herav:								
fisk og fiske-								
varer	—	1,3	—	1,2	—	1,7	—	1,0
trevarer	9,0	—	4,9	0,5	5,6	—	3,9	—

Tallene gjelder som nevnt all norsk eksport og import over Narvik, men selv om en kanskje kan anta at all fiskeutførselen er gått til Sverige og at all trevareimporten er kommet derfra, så dreier det seg i alle fall om en meget beskjeden størrelsesorden.

I hvilken grad samhandelen eventuelt vil kunne dra nytte av en ny ferdselsåre i det område det her gjelder, er det selvsagt ikke mulig å ha noen sikker formening om selv om det er åpenbart at for enkelte varer vil en utbygd mellomriksveg kunne bety en vesentlig forkortelse av avstanden mellom produsent og marked.

En meget beskjeden vareutveksling har forekommet over de nåværende mellomriksveger. Størrelsen av denne varutveksling går frem av følgende oppstilling:

	Umbukta (kr.)					
	1955		1956		1957	
	inn	ut	inn	ut	inn	ut
trevarer	89 754	—	138 166	—	240 063	—
margarin	—	—	—	12 450	—	126 000
robåter	—	—	—	2 700	—	43 225
annet	—	—	—	375	34 085	—
sum	89 754	—	138 166	15 525	274 148	169 225

	Krutvatn					
	1955		1956		1957	
	inn	ut	inn	ut	inn	ut
hester (stk.)	—	5	—	6	—	5
fisk og fiskevarer (kg.)	—	5 840	—	12 912	—	—
trevarer (kr.)	6 223	550	—	—	—	—

En må ellers nevne at Bergverksselskapet Nord-Norge A/S i brev til aksjonskomiteén for mellomriksveg Rana—Sverige har uttalt at selskapet noenlunde regelmessig leverer 1 000 tonn kobberkonsentrat årlig til Bolidens smelteverk i Rönnskär. Forsendelsen går nå over Storlien og Östersund, men selskapet ville under forutsetning av en solid helårsveg være interessert i å bruke denne. Fra Norsk hydro har det vært uttalt at selskapet er interessert i eksport av kalksalpeter fra anleggene i Glomfjord til de nærmeste distrikter i Sverige. De oppgitte kvanta er foreløpig beskjedne: 1 000—1 500 tonn pr. år.

7. Produksjon og behovsdekning

Oversikten foran har gitt et visst bilde av produksjonsforholdene i de to områder. På denne bakgrunn skal en for enkelte varer forsøke å vurdere produksjonen i forhold til behovene for derved å få et inntrykk av i hvilken grad det foreligger »underskudd» og »overskudd».

Det er meget vanskelig å skaffe oppgaver over produksjonens størrelse for så små områder som dette, og da behovene for en bestemt vare ikke er noen fast størrelse, vil en vesentlig foreta vurderingen på grunnlag av en sammenlikning med gjennomsnittstall for hele landet.

Jordbruksprodukter

Følgende oppstilling viser arealet pr. innbygger av korn, poteter, grønnsaker og kålrot (i dekar).

	Søndre Nordland handelsområde	Vestfjorden handelsområde	Riket
korn	0,07	0,03	0,47
poteter	0,16	0,13	0,18
grønnsaker	0,006	0,005	0,01
kålrot	0,004	0,001	0,02

Korn. Områdenes egen produksjon er tydeligvis av helt underordnet betydning, og da en kan anta at en vesentlig del av den brukes til for, må en slutte at praktisk talt alt matkornet må tilføres.

Poteter. For landet som helhet er potetproduksjonen stor nok til å dekke behovet. Etter dette må derfor områdene antas å ha en produksjon nær opp til behovsdekning totalt sett, selv om den sene vekstsesong kan betinge en viss tilførsel av tidligpoteter. Regner en med en middelårsavling på 2 100 kg pr. dekar vil produksjonen i områdene ligge på henholdsvis ca. 20 700 tonn og 24 600 tonn. Potetbehovet til mat kan anslås til ca. 8 700 tonn og ca. 12 000 tonn (130 kg pr. person pr. år). En rest på ca. 12 000 tonn i begge områder står da til disposisjon til settepoteter, til for og til foredling.

Grønnsaker. For de viktigste grønnsaker regner en også at landets behov totalt sett er dekket. Da grønnsakarealet pr. innbygger i områdene bare var ca. halvparten av gjennomsnittet for landet, foreligger her tydeligvis et stort behov for tilførsler. Etter fagfolks mening har områdene store muligheter for utvidet grønnsakdyrking, og en må anta at produksjonen har steget betydelig i de siste årene. (For hele fylket økte grønnsakarealet med ca. 23 pst. mellom 1949 og 1955.)

For å angi størrelsesordenen av underskuddene har en gjort et meget grovt overslag¹ som gir et underskudd av kål og gulrøtter på henholdsvis 480 tonn og 150 tonn i Søndre Nordland handelsområde og 660 tonn og 210 tonn i Vestfjorden handelsområde.

Kålrot. Denne vekst brukes vesentlig til for, men også til mat. Etter »Husholdningsregnskaper oktober 1951—september 1952» var det et gjennomsnittsforbruk pr. person pr. år på ca. 4,4 kg. Dette svarer til et totalforbruk til mat i områdene på henholdsvis ca. 290 tonn og 400 tonn. Et grovt overslag over produksjonen i 1955 gir henholdsvis 330 tonn og 140 tonn. Etter dette tør en slutte at områdene har behov for tilførsler av kålrot, særlig når en tar hensyn til at områdene har et forholdsvis stort husdyrhold.

Andre planteprodukter. Når det gjelder stråforproduksjonen må en anta at denne er stor nok til å dekke behovet i områdene som helhet.

Områdene har meget små muligheter for frukt dyrking, hvorfor en kan

¹ På grunnlag av antatt middelårsavling i Nordland i 1955 og et behov som etter Husholdningsregnskaper oktober 1951—september 1952 (1953).

regne at all frukt må tilføres. Hagebærproduksjonen består vesentlig av rips og jordbær og er ikke stor nok til å dekke behovet.

Følgende oppstilling viser beregnet produksjon pr. innbygger av de viktigste husdyrprodukter i områdene og i hele landet.

Produksjon til mat pr. innbygger (i kg.)

	Søndre Nordland handelsområde	Vestfjorden handelsområde	Riket
kumelk	464,7	364,9	509,0
kjøtt	26,3	20,5	16,0
flesk	3,5	2,3	13,0
ull	1,2	1,4	1,0
egg	4,1	3,0	8,0

Melk. Selv om områdenes produksjon er lavere enn i gjennomsnitt for hele landet, kan en gå ut fra at produksjonen stort sett er stor nok til å dekke behovet for helmelk, smør og enkelte ostesorter.

Kjøtt og flesk. For kjøtt foreligger tydeligvis et overskudd særlig når en tar hensyn til områdenes rikelige tilgang på god fisk. Regner en 16 kg kjøtt pr. person pr. år som et normalt forbruk, er områdenes overskudd henholdsvis 690 tonn og 410 tonn pr. år. Stigningen i saueholdet de siste år har trolig øket dette overskudd.

Fleskeproduksjonen ligger langt under behovet. Regner vi her med et normalforbruk på 13 kg pr. person pr. år, kan en anslå underskuddet til henholdsvis ca. 635 tonn og 985 tonn.

Ull. Norsk ullproduksjon er større enn en kan finne anvendelse for innenlands. Områdene som har liten tekstilindustri, må derfor ha et betydelig »overskudd» av ull.

Egg. Regner en med et normalforbruk på 8 kg pr. person pr. år, kan en anslå underskuddet av egg til ca. 260 tonn i Søndre Nordland handelsområde og ca. 460 tonn i Vestfjorden handelsområde.

Skogprodukter

Avvirkningen til salg og industriell produksjon i årene 1949—52 var som nevnt 67 758 m³ bartrevirke og 11 918 lauvtrevirke i Søndre Nordland handelsområde og 4 361 m³ bartrevirke og 16 357 m³ lauvtrevirke i Vestfjorden handelsområde.

Det er vanskelig å gjøre noen sikre anslag over behovet. Under normale forhold må en gå ut fra at områdene dekker sitt behov for brenselvirke. Særlig etter den sterke elektrisitetsutbygging i de siste årene. For å få et grovt mål for behovet av tømmer kan en nevne at det i hele landet i årene 1949—52 ble omsatt gjennomsnittlig 3 890 000 m³ tømmer utenom slip- og cellulose tømmer. Dette svarer til vel 1 m³ tømmer pr. innbygger. Tar vi dette som et mål for behovet skulle behovet i Søndre Nordland være ca 67 000 m³ og behovet i Vestfjorden handelsområde ca 92 000 m³ utover det behov som

dekkes uten omsetning. I Søndre Nordland handelsområde svarer dette stort sett til den gjennomsnittlige avvirkning i de samme år mens Vestfjordens handelsområde skulle ha et udekket behov på ca. 88 000 m³.

Fisk

Oversikten foran har gitt et bilde av områdenes tilgang på de vanligste fiskesorter. Det er for så vidt klart at her foreligger et stort overskudd for foredling eller utførsel. Det kan likevel være grunn til å understreke at selv om det totalt sett er et overskudd, så gjør fiskets sesong-variasjon at ikke alle fiskesorter foreligger til hver tid i den kvantitet en måtte ønske.

Industriprodukter

Når en unntar bergverksdrift, næringsmiddelindustri, kjemisk industri og nå også primær jern- og metallindustri, spiller industrien i områdene en relativt langt mindre rolle enn i landet som helhet. De viktigste industri-grenene er råstoff- eller råstoff- og kraftorienterte industrier. Det gjelder selvsagt først og fremst de ekstraktive næringsgrener, men også den del av næringsmiddelindustrien som har fisk eller jordbruksprodukter som råstoff. Det gjelder en vesentlig del av den kjemiske industri, treindustrien og båt-byggeriene og transportmiddelindustrien. I vesentlig grad gjelder dette også primær jern- og metallindustri. Den mer markedsorienterte industri, den del av næringsmiddelindustrien som ikke bygger på fisk- eller jordbruks-produkter, drikkevareindustrien, tekstil- og bekledningsindustrien, lær- og gummivareindustrien, jern- og metallvareindustrien er derimot lite utviklet.

For industrisektoren må en derfor slutte at områdene har store behov for tilførsler av såvel konsumvarer som produksjonsmidler, mens »overskuddene» er begrenset til noen få varegrupper, hvorav en vesentlig del skipes til utlandet.

VIII. Trafikken over Umbukta og Krutvatn

Foran nevnte en at det over de to nåværende veger i området har forekommet en meget beskjeden vareutveksling. Det alt vesentlige har vært persontrafikk og denne har vært sterkt konsentrert om de tre sommermånedene juni, juli og august.

Følgende oppstilling gir en oversikt over antallet inn- og utpasserte motorkjøretøyer registrert ved Umbukta og Krutvatn tollstasjoner i 1954, 1955, 1956 og 1957.

	Umbukta	Krutvatn
1954	5 860	4 727
1955	7 485	5 641
1956	8 340	7 889
1957	10 447	8 762

Til sammenligning tar en med de tilsvarende tall for tollstasjonene ved Ådalsvollen, Vauldalen og Magnor i de samme år:

	Ådalsvollen	Vauldalen	Magnor
1954	25 493	18 732	149 349
1955	31 810	26 485	191 273
1956	32 987	35 401	191 848
1957	36 502	38 154	193 011

Tallene for Umbukta og Krutvatn er, som en ser, av beskjedne størrelse. Trafikkøkningen i de siste år har imidlertid vært sterk, henholdsvis ca. 78 pst. og ca. 87 pst. mellom 1954 og 1957.

Regner en ut den gjennomsnittlige døgntrafikk for hele året og for juli måned, får en tall som vist i følgende oppstilling:

	Umbukta		Krutvatn	
	året	juli	året	juli
1954	16,1	91,4	12,9	52,6
1955	20,4	106,0	15,5	65,3
1956	22,9	132,0	21,6	79,7
1957	28,6	156,8	22,8	88,5

Ved vurdering av disse tall må en ta hensyn til at vegene har vært stengt en del av året. Ved Umbukta har en således bare registrert trafikk i perioden mai/juni—oktober/november og ved Krutvatn i perioden april/mai—desember/januar. Ved Umbukta falt i gjennomsnitt 86 pst. av trafikken på de tre månedene juni—august, mens den tilsvarende andel ved Krutvatn var 62 pst. Den tilsvarende andel for samtlige norske grensetollstasjoner i 1956 var ca. 50 pst.

Tallene ovenfor gir ikke uttrykk for den totale trafikk på disse veger for så vidt som de kjøretøyer fra norsk side som ikke kjører helt frem til tollstasjonen, ikke blir registrert og heller ikke de kjøretøyer kommer med som nok passerer grensen fra svensk side, men som ikke kjører helt frem til de norske tollstasjonene. Et inntrykk av dette kan en få ved å sammenlikne med tallene for registrerte motorkjøretøyer ved de svenske tollstasjoner Strimasund og Joesjö som korresponderer med henholdsvis Umbukta og Krutvatn. For årene 1955, 1956 og 1957 hadde en her følgende tall:

	Strimasund	Joesjö
1955	14 235	11 079
1956	14 878	12 842
1957	15 622	12 267

Disse registreringer, som er foretatt over hele året, viser at en stor del av den trafikk som passerer de svenske tollstasjoner, ikke går så langt at den kommer til de norske tollstasjonene. Dette er også tilfelle i de typiske turistmånedene juni, juli og august.

Som nevnt foran har vegen over Krutvatn vært holdt åpen også i vinterseongen 1957/58.

Mens en i tidligere år bare har hatt mer sporadisk trafikk i perioden januar—april, var trafikken i 1958 i disse måneder 2 561 inn- og utpasserte motorkjøretøyer. Det tilsvarende tall for 1957 var 738.

Tallene for de enkelte måneder i 1957 og 1958 var:

	1957	1958
januar	122	283
februar	—	296
mars	66	400
april	550	1 582

IX. Utviklingen i bilparken

Det er en sammenheng mellom trafikkenes størrelse og antallet motorkjøretøyer. En skal derfor her ta med noen tall som viser utviklingen i antallet motorvogner i hele landet og i de områder som mest direkte blir berørt av utbygningalternativene. Følgende oppstilling viser antallet motorvogner i hele landet ved utgangen av hvert av årene 1938 og 1951—1957.

	i alt	Motorvogner for pers. transp.	for gods- transp.	Pst. økn. fra år til år av motorvogner i alt	Innb. pr. motorvogn i alt
1938	90 753	—	—	—	32,4
1951	133 899	73 215	56 072	47,5	24,7
1952	153 134	82 539	64 694	14,4	21,8
1953	172 814	94 725	70 713	12,9	19,6
1954	197 434	112 200	75 780	14,2	17,3
1955	217 005	126 441	79 904	9,9	15,9
1956	232 950	138 487	83 698	7,3	14,9
1957	257 515	157 883	89 858	10,5	13,6

Mellom 1938 og 1957 økte tallet på motorvogner i alt med 184 pst. Antallet innbyggere pr. motorvogn sank samtidig fra 32,4 til 13,6. Til sammenlikning kan nevnes at i Sverige, som er det mest motoriserte land i Europa, er det i dag ca. 8 innbyggere pr. motorvogn.

Oppstillingen foran viser at det er tallet på vogner for persontransport som har økt sterkest — 116 pst. mellom 1951 og 1957, mens godstransportvogner i samme tidsrom økte med 60 pst.

Motoriseringsgraden i Nordland fylke er meget lavere enn i gjennomsnitt for hele landet. Det går frem av følgende oppstilling hvor en også har tatt med tall for de to registreringsdistriktene Helgeland og Bodø.

	Nordland fylke			Helgeland ¹			Bodø ²		
	motor- vogner i alt	pst. økn. fra år til år	innb. pr. motor- vogn	motor- vogner i alt	pst. økn. fra år til år	innb. pr. motor- vogn	motor- vogner i alt	pst. økn. fra år til år	innb. pr. motor- vogn
1951	4 473	—	49,9	1 392	—	55,0	1 023	—	42,5
1952	5 009	12,0	45,0	1 658	19,1	46,8	1 159	13,3	37,8
1953	5 821	16,2	39,2	2 023	22,0	38,9	1 367	17,9	32,6
1954	6 637	14,0	34,6	2 314	14,4	34,4	1 562	14,3	29,3
1955	7 324	10,4	31,9	2 586	11,8	31,2	1 741	11,5	26,7
1956	7 980	9,0	29,4	2 757	6,6	29,7	1 880	8,0	25,1
1957	9 098	14,0	26,0	3 273	18,7	25,4	2 063	9,7	23,3

Oppstillingen viser at mens motoriseringsgraden i disse områder er lavere enn i gjennomsnitt for hele landet, så har utviklingen i de senere år gått i retning av en utjevning. Mellom 1951 og 1957 var tilveksten 103 pst. i hele fylket, 135 pst. i Helgeland og 102 pst. i Bodø registreringsdistrikt. I hele landet var tilveksten 92 pst.

Som i landet som helhet er det også i disse områder vogner for persontransport som har økt sterkest i antall. Mellom 1951 og 1957 var tilveksten i vogner for persontransport og for godstransport slik (i pst.):

Riket		Nordland		Helgeland		Bodø	
for pers. transp.	for gods- transp.	for pers. transp.	for gods- transp.	for pers. transp.	for gods- transp.	for pers. transp.	for gods- transp.
116	60	140	62	212	63	133	63

Særlig bemerkelsesverdig er den sterke økningen i vogner for persontransport i Helgeland registreringsdistrikt.

X. Transportkostnader

For å kunne vurdere hvorvidt en mellomriksveg vil medføre endringer i transportkostnaden, må en sammenlikne transportkostnadene over en mellomriksveg med transportkostnadene over eksisterende trafikkårer. For det område det her gjelder, er det rimelig å sammenlikne transportkostnadene med bil, over en mellomriksveg, med transportkostnadene med jernbane over Narvik eller Storlien.

Det materiale en har for en slik sammenlikning er meget ufullstendig. Kostnadene for vegtransport har en beregnet etter gjeldende maksimalprisbestemmelser for transport med lastebil, mens jernbanefraktene er oppgitt av Norges statsbaner. Sammenlikningen bygger altså på gjeldende fraktbestemmelser og gir derfor ikke uttrykk for reelle transportkostnader i høyere grad enn fraktregulativene gjør det. Sammenlikningen er foretatt for de fire varegruppene kobberkonsentrat, gjødning, fisk og trelast.

¹ Søndre Nordland handelsområde pluss Bindal, Rødøy og Meløy herreder.

² Kommunene Bodø, Bodin, Gildeskål, Beiarn, Skjerstad, Fauske, Saltdal, Sørfold, Nordfold og Kjerringøy.

Kobberkonsentrat

Kobberkonsentrat sendes fra Mo til Rönnskär ved Skellefteå. Med jernbane går transporten over Storlien og Östersund. En har her følgende jernbanefrakter pr. tonn for vognlaster av forskjellig størrelse (i kr.):

5 t.	10 t.	15 t.
151	124	122

Med lastebil fra Mo over Umbukta til Rönnskär (ca. 510 km) får en etter de nevnte prisbestemmelser følgende fraktbeløp pr. tonn for biler med forskjellig nyttelast (i kr.):

6 t.	8 t.	10 t.
142	129	117

I tillegg til dette er det ifølge prisbestemmelsene adgang til å regne tillegg for blant annet hjelpemannskap og for kost og losji. Ved en såvidt lang transport som det her gjelder, antar en det vil være nødvendig med såvel hjelpemannskap som overnatting underveis. Hvor store tillegg en skal regne for dette er det vanskelig å angi nærmere, men det må anses som sikkert at det vil mer enn overstige den fraktdifferens en f. eks. har mellom lastebil som tar 10 tonn og 10 eller 15 tonns jernbanevogner. Skulle lastebiler kunne konkurrere med jernbanen om transporten, måtte en sannsynligvis bruke vogner som kunne ta en meget stor nyttelast og sannsynligvis ville en da komme opp i en vegbelastning større enn den en utbygging forutsetter.

Gjødning

Antar en at biltransport fra Rognan, Mo eller Mosjøen er alternativ til jernbanetransport fra Mo eller Mosjøen, kan en f. eks. velge Storuman og Arvidsjaur som bestemmelsessteder på svensk side. En får her følgende jernbanefrakter (i kr.):

Fra	Til Storuman			Til Arvidsjaur		
	5 t.	10 t.	15 t.	5 t.	10 t.	15 t.
Mo	114	95	93	125	103	101
Mosjøen	107	89	87	118	97	95

Hertil kommer eventuelle avgifter for lukket vogn Mo—Storuman kr. 49 pr. vogn, Mo—Arvidsjaur kr. 52 pr. vogn, Mosjøen—Storuman kr. 44 pr. vogn og Mosjøen—Arvidsjaur kr. 40 pr. vogn.

Med lastebil får en følgende frakter (i kr.):

Fra	Til Storuman			Til Arvidsjaur		
	6 t.	8 t.	10 t.	6 t.	8 t.	10 t.
Mo (alt. 2)	73	63	60	—	—	—
Mosjøen (alt. 5)	83	76	69	—	—	—
Rognan (alt. 1)	—	—	—	85	77	70

Til disse beløp får en eventuelt også å regne de foran nevnte tillegg.

Forskjellen mellom bil- og jernbanefraktene synes i dette tilfelle så vidt stor at en må anta at det vil være lønnsomt med biltransport til de svenske områder som ligger nærmest grensen — la oss si innen et område som strekker seg noe lengere østover enn til innlandsbanen.

Trelast

Da det først og fremst er områdene nord om Saltfjellet som har behov for tilførsler, sammenlikner en her jernbanefrakter over Narvik med bilfrakter over alternativ 1. På svensk side velger en Arvidsjaur som utgangspunkt. En har følgende jernbanefrakter fra Arvidsjaur til Narvik (i kr.):

5 t.	10 t.	15 t.
82	69	67

I beløpene er inkludert kr. 14 pr. vogn i avgift for presseninger.

Regner en Bodø som bestemmelsessted, får en å gjøre et tillegg på ca. kr. 60 pr. tonn for båttransport Narvik—Bodø.

For biltransport Arvidsjaur—Bodø og Arvidsjaur—Rognan over Graddis, skulle en etter maksimalprisbestemmelsene måtte regne med henholdsvis ca. kr. 140 og ca. kr. 110 pr. tonn. Hvis en på svensk side hadde regnet fra Arjeplog istedenfor Arvidsjaur, hadde bilfraktene blitt henholdsvis ca. kr. 110 og ca. kr. 80 pr. tonn.

Etter dette kan en anta at biltransport over Graddis i en viss utstrekning vil kunne medføre en reduksjon i fraktkostnadene for trelast.

Fisk

En har her følgende jernbanefrakter pr. tonn (i kr.):

Fra	Til Storuman			Til Arvidsjaur		
	5 t.	10 t.	15 t.	5 t.	10 t.	15 t.
Narvik	105	87	78	94	79	70
Mosjøen	142	120	111	154	128	119

Hertil kommer eventuelle avgifter for lukket vogn eller for kjølevogn. Med bil fra henholdsvis Rognan (alt. 1), Mo (alt. 2) og Mosjøen (alt. 5) har en anslått følgende frakter pr. tonn (i kr.):

Fra	Til Storuman			Til Arvidsjaur		
	6 t.	8 t.	10 t.	6 t.	8 t.	10 t.
Rognan	—	—	—	85	77	70
Mo	73	65	60	—	—	—
Mosjøen	83	76	69	—	—	—

Til disse beløp får en eventuelt å regne de foran nevnte tillegg.

Som en ser er forskjellen mellom jernbane og bilfraktene relativt stor og en må gå ut fra at i hvert fall til en del av Västerbotten og Norrbotten vil en mellomriksveg medføre en reduksjon i fraktkostnadene.

XI. Befolkning, bosetning og leveveger i de svenske områdene [se *Bihang 1 till Bilaga 1*]

XII. Virkningen av en helårig mellomriksforbindelse

Det er meget vanskelig å trekke noen sikre slutninger om de virkninger en kan påregne av en helårig mellomriksveg mellom Nordland fylke og de svenske len Västerbotten og Norrbotten. På bakgrunn av det materiale som er trukket frem i avsnitt VI—XI, kan dog visse slutninger trekkes.

Lokale vegbehov

Av de 6 utbyggingsalternativene innebærer alternativ 2 og 5 bare en utbedring av eksisterende veger mens de øvrige alternativer medfører en viss nybygging av veg. Av disse er det bare ved alternativ 4 og 6 at en har bosetning langs den »nye» vegen. Ved alternativ 6 for ca. 80 innbyggere i Skarmodalen like ved riksgrensen og ved alternativ 4 for en noe mindre bosetning ved nordøstsiden av Røssvatnet. Noen større lokale vegproblemer kan en derfor ikke si at en løser ved noen av alternativene.

Det har vært hevdet at alternativ 1 (over Graddis) skulle få noen betydning for forbindelsen mellom områdene nord og sør for Saltfjellet i den tid Rv. 50 er sperret over Saltfjellet. Etter alt å dømme vil vegens betydning i denne henseende måtte bli minimal, idet den trafikk som skulle være tjent med å ta omvegen om de svenske områder antas å være av helt ubetydelig størrelsesorden. Selv om en må si at ingen av alternativene direkte imøtekommer større lokale vegbehov, skal en dog merke seg at det i kostnadsoverslagene er inkludert kostnader for utbedring av eksisterende veger. Selv om disse utbedringer i alle fall vil måtte komme, før eller senere, kan de dog ses som en del av mellomriksvegalternativene og for så vidt kan en altså si at disse imøtekommer lokale vegbehov.

Virkningen på næringslivet

Ved en helårig mellomriksveg vil en endre avstands- og transportkostnadsrelasjonene mellom de berørte områder. Hvorvidt en oppnår en reduksjon i transportkostnadene kan en bare avgjøre ut fra hvilket vareslag det gjel-

der og hvorfra og hvortil transporten skal skje. Når det gjelder avstanden mellom produksjonssted og marked får en et alminnelig inntrykk av denne i oversikten over befolkning og bosetning. Herav fremgår at de berørte områder er relativt tynt befolket. I Sverige likesom i Norge ligger tyngdepunktet av bosetningen i kyststrøkene hvorfor en får å regne med lange avstander til større markeder, eller omvendt, at de markeder som ligger i forholdsvis kort avstand fra norske, respektive svenske produksjonssentra, er små.

De næringsmessige forhold på norsk side går frem av oversikten i avsnitt VII. De næringsmessige forhold på svensk side er kort berørt i avsnitt XI.¹

Jordbruket

Jordbruket i områdene tar sikte på å dekke de lokale markeder med de viktigste husdyr- og planteprodukter, melk, kjøtt og poteter. Periodisk er det et mindre overskudd av storfekjøtt, mens det er store underskudd av korn, flesk, egg og grønnsaker. Underskuddene dekkes av produksjonen i eller import over sørligere fylker. I denne sektor har en derfor ingen produkter som ved en veg skulle kunne få et utvidet marked i de tilgrensende svenske områder. Etter de opplysninger en har, skulle heller ikke de svenske områder ha noe overskudd som skulle kunne tilføres de norske områdene.

Skogbruket

Skogbruket spiller på norsk side bare noen rolle i Helgeland-området hvor produksjonen antas å være stor nok til å dekke behovet for skogsvirke. I Vestfjorden handelsområde foreligger et meget stort underskudd. Dette dekkes nå i det alt vesentlige fra Trøndelag, men en meget beskjeden import fra de tilgrensende svenske områder har dog forekommet. De svenske områdene er meget skogrike og for så vidt skulle forholdene ligge til rette for at underskudd på norsk side kunne dekkes med svensk virke.

Fiskeri

Fiskeri er den største »eksportnæringen» i de norske områdene. Bare en liten del av fangsten anvendes fersk eller frosset, noe som henger sammen med lange avstander til større markeder.

I de svenske områdene er fisk og fiskeprodukter underskuddsvarer. Hvor stort behovet for tilførsler kan være, har en ingen anslag over, men en skal vokte seg for å overvurdere behovet for tilførsler, da en ikke ubetydelig del av de lokale markeder forsynes lokalt med ferskvannsfisk. Når det ellers gjelder mulighetene for eksport av norsk fisk skal en bemerke at import av fersk fisk (rundfisk) er underlagt kvantumsregulering i Sverige og at importlisenser i alminnelighet bare gis når svenske fiskerier ikke kan dekke markedet.

¹ Här ej tryckt; se Bilaga 1.

Industri m. v.

Industrien er, målt med sysselsettingen, en av de viktigste næringsveger såvel på norsk som på svensk side. Herav utgjør imidlertid bygge- og anleggsvirksomhet en vesentlig del, særlig på norsk side. Den stasjonære industri er derimot lite utviklet. De viktigste industrigrener, på begge sider av grensen, er råstoff- og/eller kraftorienterte, mens de mer markedsorienterte industrier (ferdigvareindustrien) er lite utviklet.

De varegrupper hvor det her kan bli tale om nevneverdig utveksling, er fra norsk side fiskeprodukter, kvelstoffgjødning samt enkelte malmer (kobberkonsentrat). Fra svensk side kan det vesentlig bli tale om trelast.

Når det gjelder mulighetene for norsk eksport av gjødning, må en bemerke den »hindring» som ligger i den gjeldende svenske omsetningsordning. Denne er nå bygd opp slik at distribusjon skjer fra sentrale lagerplasser ved kysten — Umeå, Skelleftehamn osv.

En kan selvsagt ikke se bort fra at det kan være et visst grunnlag for utveksling av andre varer. En har jo blant annet sett at det fra norske områder har vært solgt robåter og margarin til de svenske områdene. De kvanta det gjaldt var imidlertid helt ubetydelige.

En kommer altså til at de varegrupper hvor det i første rekke er næringsmessig grunnlag for vareutveksling er fisk og fiskeprodukter, kunstgjødning samt kobberkonsentrat fra de norske områdene og trelast (skogvirke) fra de svenske områdene.

Spørsmålet blir nå om en mellomriksveg, gjennom en reduksjon av transportkostnadene, kan utløse disse muligheter for varebytte. For de her nevnte varegrupper har en i avsnitt V gjort visse sammenlikninger mellom jernbanefrakter (over Narvik eller Storlien) og beregnede bilfrakter over en mellomriksveg. En fant her at visse deler av Västerbotten og Norrbotten skulle kunne dekkes billigere med bil enn med jernbanetransport for så vidt angår fisk og kunstgjødning. Noen eksakt avgrensning av dette område kan ikke gjøres, men grovt skulle en kanskje kunne regne med lappmarksdelen av Västerbotten og Arjeplog og Arvidsjaur kommune i Norrbotten. Hvor store behov det er for tilførsler innen dette område har en ingen anslag for. Et visst holdepunkt har en i befolkningstallene. Västerbottens lens lappmarker har ca. 62 000 innbyggere og Arjeplog og Arvidsjaur kommune tilsammen ca. 16 000 innbyggere. For så vidt angår fisk skal en dog, som allerede nevnt, være merksam på at det i disse områder foregår et betydelig innsjøfiske.

Når det gjelder kunstgjødning har en allerede nevnt den svenske omsetningsordning som en hindring. En skal ellers bemerke at jordbruk i disse områder i relativt stor utstrekning faktisk bare er støttenæring for skogsbruk. Tyngdpunktet i det svenske jordbruket ligger i kyststrøkene og en skal derfor vokte seg for å overvurdere de faktiske behov for tilførsler til de nærmestliggende grenseområder. Kobberkonsentrat sendes fra Mo til Rönnskär ved Skellefteå. Som vist kan en ikke anta at biltransport skulle kunne konkurrere med jernbanetransport over Storlien og Östersund. De kvanta det her dreier seg om er ellers beskjedne — ca. 1 000 tonn pr. år.

Når det gjelder mulighetene for å forsyne de norske områdene nord om Saltfjellet med svensk trelast, er det først og fremst Graddis-alternativet som kommer inn i bildet. Det synes her å være grunnlag for å anta at biltransport fra de nærmestliggende svenske områder (Arjeplog og Arvidsjaur kommuner) til områdene i Indre Salten, skulle kunne konkurrere med transport over andre transportårer. Jernbanetransport over Narvik må derimot antas å være mest fordelaktig for transport til de ytre distrikter — Ytre Salten og Svolvær handelsdistrikter.

Som en ser, synes det å være et begrenset grunnlag for vareutveksling over en utbygd mellomriksforbindelse. Hvorvidt noen vareutveksling faktisk vil komme i stand, vil bero på en lang rekke faktorer som en ikke har kunnet ta hensyn til her — blant annet priser, avgifter og andre omsetningsfaktorer. I alle fall må en gå ut fra at det trafikkgrunnlag som ligger i en mulig vareutveksling, er beskjedent og at derfor de trafikkjenester som en mellomriksveg kommer til å utføre i denne forbindelse, vil bli små.

Når det gjelder godstrafikk er det imidlertid nok en komponent som kommer inn i bildet. Det er det trafikkgrunnlag som ligger i en eventuell svensk transittandel over norsk havn.

Bak tanken om svensk transitt over norsk havn ligger først og fremst det forhold at de svenske havner i Västerbotten og Norrbotten er sperret av is 3—4 måneder hver vinter. Dette medfører blant annet økte lagerkostnader. De norske havnene er åpne for trafikk hele året og i visse tilfelle vil skipningsdistansen bli kortere fra norsk havn enn fra de svenske havnene.

Hvorvidt eller i hvilken utstrekning transittandel kan bli aktuell, vil vesentlig være betinget av svenske forhold. De varer som har vært nevnt som aktuelle transittvarer, er kull og olje i import og treforedlingsprodukter (trelast, tremasse og cellulose) i eksport. Hvilke kvanta det her kan dreie seg om, har en ingen overslag over. På norsk side er det først og fremst havneforholdene som er av betydning i denne forbindelse. Etter de opplysninger en har, synes det å være bra med kai- og lagerplass ved alle de aktuelle havner. Selv om kapasiteten i dag er fullt utnyttet enkelte steder, synes det å være gode muligheter for utvidelser. Med tanke på eventuell import av olje er det imidlertid verdt å merke at ingen av de norske havnene er oljehavner i vanlig forstand. Oljeimport vil derfor forutsette utbygging av et mottakerapparat. En ting som også er viktig i denne forbindelse er hvor store skip som kan trafikkere havnene idet oljeimport vanligvis skjer på større skip. Det kan således nevnes at import av olje til Norge meget skjelden skjer på skip under 10—12 000 br. reg. tonn. I denne henseende synes forholdene å ligge best til rette i Bodø der en har hatt trafikk av skip på opp til 12 000 br. reg. tonn. De tilsvarende tall for Mo og Mosjøen er 10 000 og 5 000—6 000 br. reg. tonn.

En nærmere vurdering av de faktiske muligheter for svensk transittandel er meget vanskelig. Når det gjelder kull og olje, antar en at det er lite sannsynlig at import over norsk havn skulle medføre økonomiske fordeler sett fra svensk side. En vil få en meget lang biltransport over til større

svenske forbrukssentra og såvel kull som olje er massevarer som ikke utpreget egner seg for biltransport. Skipningsdistansen vil, i hvert fall for oljens vedkommende, bli relativt lite forkortet. Oljen kommer jo svært ofte fra raffinerier ved Det karibiske hav eller Den engelske kanal hvorved det blir relativt liten forskjell i avstand til svensk eller norsk havn. At import over norsk havn kan skje over hele året, antar en i denne forbindelse er av liten betydning, da det ikke skal mange skipslaster til for å dekke det behov som foreligger i de svenske områder. Antar en at importen skulle skje i hele skipslaster, f. eks. skip på 15 000 dw-tonn, skulle det mottakerapparat som måtte bygges opp, få en meget stor kapasitet og en meget liten omløpshastighet, hvilket skulle medføre store lagerkostnader. Når det gjelder eksportvarene synes heller ikke muligheten for økonomisk lønnsom eksport over norsk havn å være til stede i større utstrekning. Den svenske treforedlingsindustrien ligger hovedsaklig ved kysten hvorfor en vil få å regne med en meget lang biltransport. For disse varer skulle jernbanetransport til Narvik, Trondheim eller endog Göteborg sannsynligvis falle billigere enn biltransport til havn i Salten eller på Helgeland. Etter hva en har fått opplyst vil, eksempelvis, fraktkostnadene for trelast med jernbane fra Piteå til Narvik bare utgjøre ca. 50—60 pst. av fraktkostnadene med bil fra Piteå til Rognan.

For vurderingen av mulighetene for svensk transittandel antar en at det bør legges vekt på at de svenske områdene har gode forbindelser sørover og til Trondheim, hvor en har gode havneforhold med ledig kapasitet.

Persontrafikk

En må gå ut fra at en utbygging av mellomriksforbindelsen vil ha sin største betydning for persontrafikken (turisttrafikken). Herigjennom vil en utbygging kunne virke som en stimulans for områdenes næringsliv, først og fremst for servisenæringene — handel, bilverksteder og hoteller. Det er selvsagt ikke mulig å angi størrelsen av den trafikk en kan vente ved de forskjellige alternativer og heller ikke er det mulig å si noe om den næringsøkonomiske betydning av denne trafikk. Et holdepunkt for bedømmelsen av trafikken har en i trafikk tallene for Umbukta og Krutvatn tollstasjoner. Disse tall er relativt beskjedne — tilsammen ca. 57 ut- og innpasserte motorkjøretøyer i gjennomsnitt pr. døgn i 1957. Hvor meget større trafikk en ville hatt ved en helårig veg av høyere standard, tør en ikke ha noen formening om, men en tør nok anta at den ville vært betydelig større enn den nåværende.

Selv om trafikken idag er beskjeden, så har det vært en markert stigning i de senere år — mellom 1954 og 1957 — således i gjennomsnitt ca. 25 pst. pr. år. Av flere grunner er det rimelig å vente at denne økningen vil fortsette. Av momenter for en slik antagelse må en først og fremst nevne den økte motorisering. Både i Norge og Sverige foregår en sterk vekst i bilholdet, — i Sverige til tross for en allerede »høy» motoriseringsgrad. Med en fortsatt vekst i den alminnelige velstand er dette en utvikling som en må anta vil

fortsette. Et spesielt moment kan en se i den endring som foregår i befolkningsstrukturen i retning av økt bybefolkning — en befolkningsgruppe som en vanligvis antar har større reisehyppighet enn folk knyttet til bygdenæringene. En kan ikke gjøre noe overslag over den fremtidige trafikk, men en ser at dersom en med utgangspunkt i tallene for Umbukta og Krutvatn i 1957 forutsetter en økning på i gjennomsnitt 10 pst. pr. år, vil en i løpet av en 10-års periode komme opp i en trafikk på ca. 38 000 kjøretøyer pr. år. Det er en trafikk av omtrent samme størrelse som over Ådalsvollen i 1957.

Alternativenes innbyrdes forhold

Virkingen av en utbygging vil selvsagt i noen grad avhenge av hvilket alternativ som eventuelt blir bygget ut. Hvilket alternativ som det skulle være mest fordelaktig å bygge ut, vil måtte avgjøres ved en simultan vurdering av et stort antall faktorer såvel på »nytte»- som på kostnadssiden. De foran berørte næringsgeografiske faktorer utgjør bare en del av dette faktorkompleks. Noen slik samlet vurdering av alternativene kan en ikke foreta her, men en skal i det følgende trekke frem enkelte momenter som taler mer for et alternativ enn for et annet.

Den befolkning som bor innen de områder som berøres av alternativene, er en faktor av stor betydning. Størrelsen av alternativenes befolkningsunderlag varierer selvsagt med hvor en trekker grensen for alternativenes »trafikkområde». En så foran at dersom en regnet Vestfjorden handelsområde som trafikkområde for alternativ 1, og Søndre Nordland handelsområde som trafikkområde for alternativ 2—6, så har alternativ 1 det største befolkningsunderlaget på norsk side. Det samme er tilfelle om en istedenfor hele handelsområdene bare regnet med de indre handelsdistriktene, Bodø og Indre Salten ved alternativ 1, og Mo og Mosjøen ved alternativ 2—6. Ut fra dette synspunkt skulle en altså ved en slik avgrensning av trafikkområdene måtte foretrekke alternativ 1 for alternativ 2—6.

Avgrensningen etter handelsområder er imidlertid på mange måter lite tilfredstillende. Områdene er lite homogen og kommunikasjonsmessig kan de være løst knyttet sammen. Vestfjorden handelsområde omfatter jo f. eks. både Ytre Lofoten og Indre Salten. En antar derfor at det kan være riktigere for en prioritering av alternativene ut fra befolkningsynspunkt å betrakte den befolkning som bor innen bestemte avstander fra alternativene, regnet langs eksisterende veger. Et slikt bilde av bosetningen i avstander opp til 150 km fra der alternativene krysser riksgrensen har en i en tabell i avsnittet om befolkning og bosetning. Etter denne tabell, som bygger på folkemengden og bosetningen i 1950, er det alternativ 2 og 3 som, totalt sett, har det største befolkningsunderlag. Dernest følger alternativ 1 og 4 mens alternativ 5 og 6 har det desidert minste befolkningsunderlag innen 150 km fra riksgrensen. Alternativ 2 og 3 har ikke bare det totalt sett største befolkningsunderlaget, men også relativt mer av befolkningen i de korte avstander fra grensen

Til befolkningsunderlaget for alternativ 1 er her også regnet med bosetning sør om Saltfjellet, innen 150 km fra Graddis. Når en tar hensyn til at Rv. 50 er sperret over Saltfjellet en stor del av året, er dette kanskje lite rimelig. Holder en derfor denne befolkning utenfor, vil alternativ 1 få et befolkningsunderlag på ca. 20 500 og i rekkefølge komme etter alternativ 4. Det må imidlertid bemerkes at Bodø som ligger ca. 156 km fra Graddis, ikke er tatt med i beregningene foran. Dette er av flere grunner urimelig. I 1950 hadde Bodø med nærmeste omland ca. 11 700 innbyggere. Hadde en derfor også tatt med denne bosetning, ville alternativ 1 hatt det største befolkningsunderlaget. En tilsvarende utvidelse av områdene for de andre alternativene ville ikke ha ført til større endringer for disse.

Dette er når en bygger på folkemengde og bosetning i 1950. Dessverre har en ingen nærmere oppgaver over bosetningen i dag, men en undersøkelse av befolkningsutviklingen i de enkelte kommuner, viser at alternativ 2 og 3 har økt sitt befolkningsunderlag, innen ca. 150 km, med 6 000—8 000 personer, mens alternativ 1 har hatt en økning på ca. 4 500 personer. En kommer derfor til at i dag har alternativ 1, 2 og 3 omtrent like stort befolkningsunderlag innen et område av ca. 150 km fra riksgrensen — i alt ca. 36 000—37 000 personer. Av dette befolkningsunderlag har imidlertid alternativ 2 og 3 en større andel i de korte avstander fra riksgrensen. Fra et befolkningsmessig synspunkt skulle en derfor måtte rangere alternativ 2 og 3 foran alternativ 1, dernest alternativ 4 og til slutt alternativ 5 og 6.

Hvordan forholdene i denne henseende ligger an på svensk side, går frem av tabell i avsnitt XI.¹ Den viser befolkningsunderlaget innen 300 km fra Rognan (alt. 1), Mo (alt. 2, 3 og 4) og Mosjøen (alt. 5 og 6). Alternativ 2 og 3 er også her de mest fordelaktige fra et befolkningsmessig synspunkt. Dernest følger alternativ 6, alternativ 1, alternativ 4 og alternativ 5. Forskjellen mellom alternativ 1 og 6 er meget liten, så stort sett skulle en her kunne si at rekkefølgen for de tre første alternativer er den samme som på norsk side.

Alternativenes befolkningsunderlag er viktig for en mer generell vurdering av de næringsmessige muligheter som åpner seg ved en utbygging. Befolkningsunderlaget sier jo nemlig noe om hvor store markeder en har innen bestemte avstander, eller omvendt, hvor store avstander det er til et marked av en bestemt størrelse. For å vurdere mulighetene for vareutveksling mellom områdene er dette faktorer av den største betydning og i den grad en savner andre holdepunkter for å foretrekke et alternativ for et annet, bør befolkningsfaktoren tillegges desto større vekt.

Fra de utgangspunkter en har regnet med foran betegner altså alternativ 2 og 3 de mest »markedsnære» alternativer, mens alternativ 5 både fra norsk og svensk side medfører den største markedsavstand.

En nærmere avveining av alternativene må ta utgangspunkt i de mer konkrete muligheter som foreligger for vareutveksling. Foran fant en at de varegrupper hvor de næringsgeografiske forhold ligger best til rette for sam-

¹ Här ej tryckt; se Bilaga 1.

handel, er fisk og gjødning fra de norske områder og trelast fra de svenske områder. Såvel for fisk som for gjødning får en anta at folkemengden og bosetningen på svensk side gir uttrykk for det marked en kan regne med. Fra de foran nevnte utgangspunkter henholdsvis Rognan, Mo og Mosjøen er det altså alternativ 2 og 3 som er de mest markedsnære. Ingen av disse steder er imidlertid produsenter av de varer det her gjelder, og det skulle være mer realistisk å foreta markedsbedømmelsen ut fra produksjonsstedene. For fisk, som det året rundt foregår en jevn fangst av langs hele kysten, er det mer realistisk å velge som utgangspunkt et av de større steder på kysten, f. eks. Bodø (alt. 1), Nesna (alt. 2, 3 og 4) og Sandnessjøen (alt. 5 og 6). Antar en at disse steder er »likeverdige» med tanke på eksport av fisk til de svenske områder, så vil en fremdeles finne at alternativ 2 og 3 medfører den korteste markedsavstand, mens alternativ 1 har »tapt terreng» i forhold til de øvrige alternativer. En har nemlig følgende avstander: Rognan—Bodø ca. 94 km, Nesna—Mo ca. 75 km og Sandnessjøen—Mosjøen over Leirfjord—Drevja ca. 75 km. Det kan nevnes at innen et område av ca. 300 km fra Bodø har alternativ 1 et befolkningsunderlag (marked) på bare ca. 400 personer i de svenske områdene. Tenker en seg at fisken skulle komme fra et eller annet sted i Lofoten, ville alternativ 1 fortone seg relativt gunstigere i forhold til de andre alternativene.

Når det gjelder gjødning fra fabrikkene i Glomfjord, skulle en også komme til at alternativ 2 og 3 er å foretrekke. Så lenge transporten fra Glomfjord i første hand må gå med båt, vil en se at skipningsdistansen skulle bli stort sett den samme enten en regner til Rognan, Mo eller Mosjøen.

For begge de her nevnte varegrupper skulle en altså komme til at alternativ 2 og 3 er de som er gunstigst ut fra synspunktet markedsavstand. For eksport av fisk skulle en vel også kunne anta at alternativ 1 skulle være det minst fordelaktige.

Når det gjelder trelast, er det områdene nord om Saltfjellet som har større behov for tilførsler. Markedet ligger altså i de områder som mest direkte er knyttet til alternativ 1. En realisering av de svenske planer om en treforedlingsindustri i traktene ved Storuman skulle også medføre at det først og fremst vil være traktene ved Arjeplog og Arvidsjaur at en vil ha »trelastoverskudd». Alternativ 1 vil derfor i denne sammenheng være mest fordelaktig.

Også når det gjelder spørsmålet om i hvilken grad de forskjellige alternativer ligger til rette for svensk transitthandel er avstandene (som et uttrykk for transportkostnaden) en faktor av vesentlig betydning. Generelt er det derfor også i denne forbindelse alternativ 2 og 3 som ligger best til rette. Mer spesielt vil det være tilfelle med tanke på transitteskport av treforedlingsprodukter fra fabrikkene i traktene ved Storuman. Alternativene 1 og 6 vil her være de minst fordelaktige. Når det gjelder transittimport av olje som stiller større krav til havneforholdene, kan de bedre havneforhold i Bodø føres som et argument for alternativ 1. Ulempen ved dette alternativ er imidlertid at transitt over havnen i Bodø skulle innebære en meget lang biltransport frem til det svenske marked.

Jo større usikkerhet det knytter seg til en vurdering av alternativenes »nyttesside», jo større vekt antar en at det bør legges på utbyggingens kostnadsside. Spesielt bør dette være tilfelle ved alternativ 2—6 som alle ligger innen et meget begrenset område og som dels har felles utgangspunkt på norsk side, og på svensk side løper sammen på lensveg 361.

Utbyggingskostnadene går frem av tabellen i avsnitt III. Som en ser, vil de tre nordligste alternativene kreve de største utbyggingskostnadene.

Som nevnt inkluderer kostnadstallene delvis betydelige beløp til utbedring av eksisterende veger — breddeutvidelse, utretting av kurver og styrkelse av vegdekket. Ved alternativ 1 f. eks. ca. 4 mill. kroner ved klasse IIb på strekningen Rognan—Storfjord. Disse utbedringer som er nødvendige for en mellomriksveg av standard som forutsatt, vil vel i alle fall måtte foretas, før eller senere, og det er derfor meget vanskelig å angi nærmere de kostnader som direkte kan tilskrives utbygging av mellomriksveger.

Av større interesse enn utbyggingskostnadene ville det være å kjenne de årlige vegholdskostnader ved de enkelte alternativer. Disse kostnader avhenger av en rekke faktorer, veglengden, trafikkens størrelse, tekniske forhold, nedbørsforhold m. v. Av disse faktorer er det bare lengden av »ny» veg som er kjent. Trafikkens størrelse kan en muligens si at en kan angi et omtrentlig nivå for, men det som i denne sammenheng er viktigere, er at en kan anta at det potensielle trafikkgrunnlag ved alternativene neppe er så forskjellig at det vil medføre nevneverdige forskjeller i vegholdskostnadene. Da er det mer å frykte for at tekniske faktorer og »naturfaktorene» kan bewirke forskjeller mellom alternativene. Ved alternativ 1, 2 og 3 kommer f. eks. en del av strekningen til å ligge relativt høyt i rent høyfjellsterreng, mens alternativ 6 på norsk side bare kommer opp i ca. 360 m. o. h. og hele strekningen går gjennom skogkledd lende. Alternativ 4 og 5 vil delvis ligge noe høyere, men også de vil stort sett ligge i skogkledd lende.

Hvis en kunne forutsette at vedlikeholdskostnadene er proporsjonale med lengden av »ny» veg, har en et holdepunkt for å vurdere de årlige vedlikeholdskostnader. Lengden av ny veg går frem av tabell i avsnitt IV. En ser her at alternativ 1 og 6 medfører ca. 19 km ny veg, alternativ 4 ca. 27 km og alternativ 3 ca. 35 km ny veg. Alternativ 2 og 5 medfører en utbedring og omlegging av eksisterende veger, med henholdsvis ca. 40 og ca. 38 km. For disse to siste alternativene vil vedlikeholdskostnadene ikke bli en nettobelastning da de nåværende vedlikeholdskostnader kommer til fradrag.

Til de årlige kostnader kan det også være snakk om å regne kapitalkostnader — renter og avskrivninger. Generelt kan en anta at disse kostnader står i et bestemt forhold til kapitalinnsatsen. Forutsetter en at kapitalkostnadene er proporsjonale med kapitalinnsatsen, vil det innbyrdes forhold mellom alternativene for dette kostnadselements vedkommende være som for kapitalinnsatsen.

XIII. Kommuner som omfattes av de enkelte handels-
distrikter og handelsområder

*Søndre Nordland
handelsområde*

Brønnøysund handelsdistrikt

Brønnøysund
Sømna
Velfjord
Brønnøy
Vega
Vevelstad

Mosjøen handelsdistrikt

Mosjøen
Drevja
Vefsn
Grane
Hattfjelldal

Mo handelsdistrikt

Mo
Nesna
Elsfjord
Korgen
Sør-Rana
Hemnes
Nord-Rana

Sandnessjøen handelsdistrikt

Tjøtta
Herøy
Nordvik
Alstadhaug
Sandnessjøen
Leirfjord
Dønnes
Lurøy
Træna

Vestfjorden handelsområde

Bodø handelsdistrikt

Bodø
Rødøy
Meløy
Gildeskål
Beiarn
Skjerstad
Bodin
Kjerringøy
Røst
Værøy

Indre Salten handelsdistrikt

Saltdal
Fauske
Sørfold

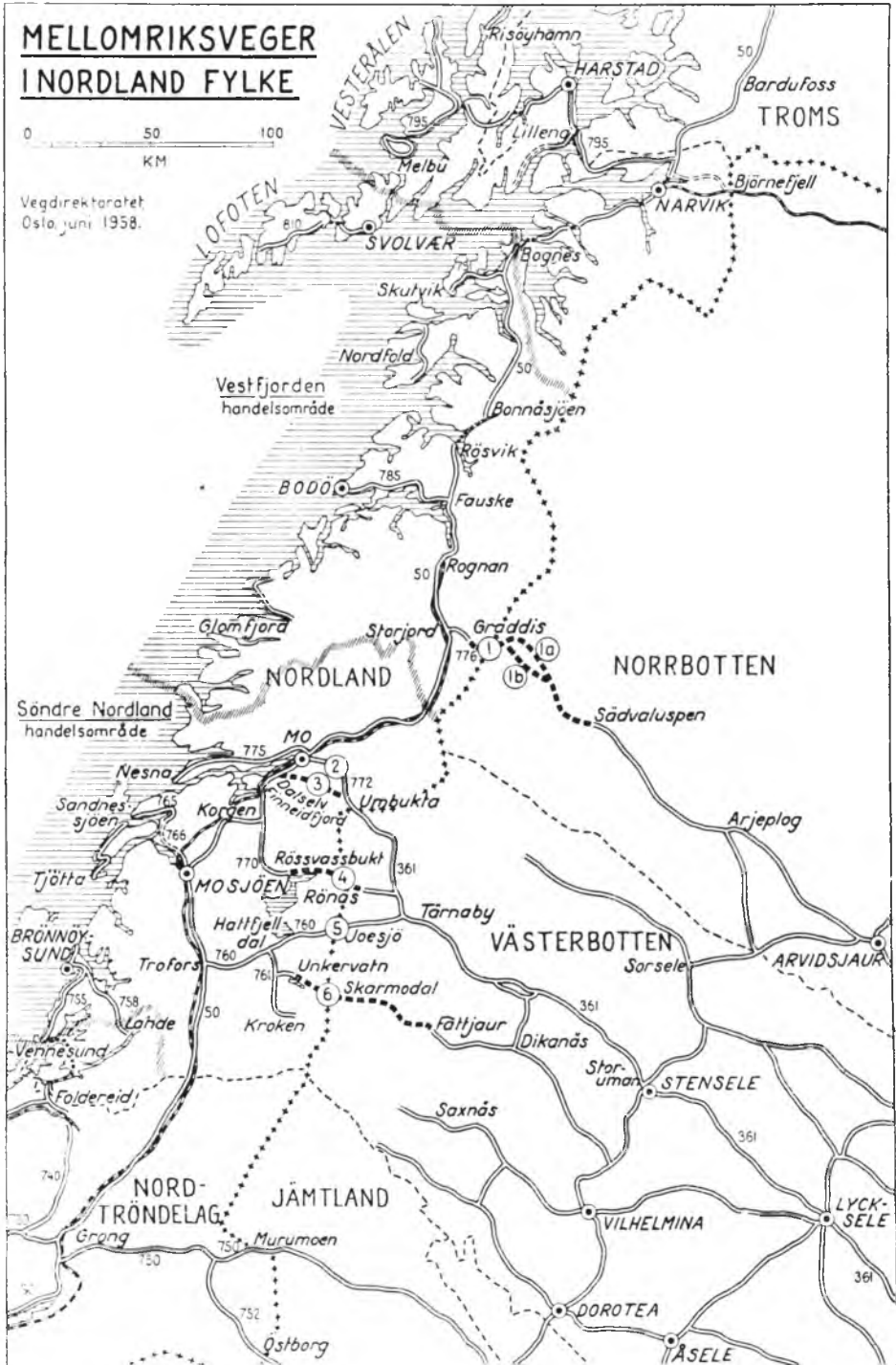
Ytre Salten handelsdistrikt

Nordfold
Leiranger
Steigen
Hamarøy

Svolvær handelsdistrikt

Svolvær
Moskenes
Flakstad
Buksnes
Hol
Borge
Valberg
Gimsøy
Vågan

BILAGA 3

*BILAGA 4***Skrivelse från Nordiska samfärdselkommittén till de centrala vägmyndigheterna i Norge och Sverige angående mellanriksvägförbindelser på Nordkalotten**

Nordiska samfärdselkommittén hade i augusti förra året tillfälle att under en resa på Nordkalotten ingående studera mellanriksvägförbindelserna i dessa områden och blev då starkt medveten om det omfattande och trängande behov, som föreligger av flera och bättre vägar över landgränserna i norr. Utbyggnaden av dessa förbindelser är en av förutsättningarna för en tillfredsställande ekonomisk utveckling av Nordkalotten. Ett dylikt ekonomiskt framåtskridande är i sin tur avgörande för att skapa bättre livsvillkor för såväl den bofasta som nomadiserande befolkningen i dessa stora områden i Norden.

Beträffande flertalet av de aktuella vägprojekten kan även noteras, att det gäller om- och nybyggnader av endast relativt korta vägsträckor, vilka skulle innebära sammanknytning av betydande partier av de olika nordiska ländernas vägsystem.

Kommittén rekommenderade efter sin resa, att intim kontakt skulle hållas mellan de berörda nordiska myndigheterna för att så snabbt som möjligt genomföra de viktigaste projekten.

Sedan kommitténs förslag framfördes har en norsk och en svensk expertutredning framlagts rörande vissa vägförbindelser mellan Nordland fylke och Västerbottens respektive Norrbottens län. Sammanfattningsvis ges i de bägge utredningarna en viss prioritet åt den s. k. Tärna-vägen i Västerbotten. Även denna vägs byggande bedömes dock såsom relativt tveksamt utifrån de ekonomisk-tekniska kriterier, som i allmänhet anläggas i vägfrågor.

Under mellantiden har även arbetet på en ny väg från Kautokeino mot Finland fortsatt på den norska sidan av gränsen.

Kommittén önskar uttala sin stora tillfredsställelse över att en så noggrann utredning verkställts av samtliga relevanta ekonomiska och näringsgeografiska faktorer vad avser Tärna- och Graddis-vägarna.

Kommittén avser, sedan utredningen blivit föremål för vederbörlig remissbehandling, avgiva sitt slutliga yttrande om de däri föreslagna vägprojekten ävensom överhuvud återkomma till frågan om den fortsatta utbyggnaden av vägarna på Nordkalotten.

Utan att på nuvarande tidpunkt således ännu vilja beröra den definitiva prioritetsföljden mellan samtliga aktuella vägprojekt på Nordkalotten anser kommittén det dock uppenbart, att en av förbindelserna mellan Nordland fylke och Sverige bör komma i första rummet. Kommittén stöder sig härvid bl. a. på den ingående utredning beträffande dessa förbindelser som föreligger. Samtidigt synes det motiverat, att byggandet av Kautokeino-vä-

gen fortsattes såväl på norsk som finsk sida. Denna väg skulle komma att innebära en anknytning av det norska vägsystemet till såväl det finska som det svenska vägnätet och därigenom även medföra öppnandet av en helt ny turistled genom Sverige och Finland till de mest besökta turistplatserna i Nord-Norge.

Kommittén finner det slutligen angeläget att redan på detta stadium av utredningsarbetet än en gång understryka, att speciella synpunkter enligt kommitténs uppfattning med styrka gör sig gällande rörande utbyggnaden av mellanriksvägar på Nordkalotten. Visserligen måste de vägprojekt, det här gäller, givetvis bedömas i första hand utifrån normala ekonomiska och näringsgeografiska kriterier. Det slutliga avgörandet synes dock böra tagas med hänsyn icke endast till sådana synpunkter utan dessutom till att det här gäller angelägna projekt av gemensamt nordiskt intresse, där särskilda hänsyn måste tagas även till den berörda befolkningens ogynnsamma livsbetingelser och isolerade bosättning.

Åre den 30 juni 1959

(sign.)

BILAGA 5

PM rörande remissyttranden över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning angående vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge

(Av andre sekreteraren Bengt Holmquist)

1. Inledning

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning om mellanriksvägar i Norrbottens och Västerbottens län lämnades den 24 juni 1959 för yttrande till följande remissinstanser:

Försvarsstaben	Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap
Arbetsmarknadsstyrelsen	Länsstyrelsen i Jämtlands län
Civilförsvarsstyrelsen	» » Västerbottens län
Vattenfallsstyrelsen	» » Norrbottens län
Domänstyrelsen	Nordiska samfärdselkommittén
Skogsstyrelsen	Svenska turisttrafikförbundet
Kommerskollegium	Sveriges industriförbund

Den 1 oktober hade remissvar inkommit från samtliga tillfrågade med undantag för länsstyrelsen i Norrbottens län.

I avsikt att erhålla större överskådlighet över de avgivna remissvaren har dessa spjälkats upp med hänsyn till några av de viktigaste synpunkter, som

gör sig gällande vid bedömande av fördelarna med en ny mellanriksväg. Det bör därvid kanske framhållas, att samtliga remissinstanser icke tagit ställning till alla dessa synpunkter, lika väl som några instanser anlagt synpunkter, som icke bedömts vara av den betydelse, att de behövt medtagas i denna sammanställning. Några har koncentrerat sig på det eller de områden, som berör instansens verksamhet.

2. Skogsbruket

Länsstyrelsen i Västerbottens län tillmäter en mellanriksväg till norsk isfri hamn betydelse för transport av och export av sågat virke. Det påpekas, att sådan transport förekommer redan i icke ringa omfattning. Sålunda försäljes sågat virke från Västerbottens lappmark till angränsande platser i Norge, främst Mo i Rana och Mosjøen. Det erinras om de existerande vägförbindelsernas låga standard samt om att de är slängda under vintertid. Om man här hade en god mellanriksväg, skulle enligt länsstyrelsen leveranserna till Norge av sågat virke avsevärt ökas. *Länsvägnämnden i Västerbottens län* har i ett yttrande till länsstyrelsen framhållit, att den av utredningen angivna transportkostnadsgränsen vid bedömningen av kostnaderna för landtransporterat virke jämfört med flottat virke icke fått det läge, som ger landtransporten av virke full rätvisa. Nämnden anser, att i kostnaden för flottningen icke medräknats vissa ur flottningssynpunkt negativa faktorer såsom förlusten genom sjunkning samt kostnader för lagring och torkning. »Transportkostnadsgränsen för virke kan därför flyttas österut, varigenom båtadsområdets storlek för skogens del kommer att ännu kraftigare påvisa de ekonomiska fördelarna av en god mellanriksväg.» Länsstyrelsen hänvisar även till skogsvårdsstyrelsens för Västerbottens län uppfattning, att det naturliga transportområdet beträffande lövvirke borde fått en större utsträckning än vad utredningen synes ha räknat med.

I *länsvägnämndens för Jämtlands län* till länsstyrelsen i länet inlämnade yttrande säges, att transporten av trävaror bedöms icke kunna bli av någon större omfattning.

I ett av kommerskollegium från *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* inhämtat yttrande framhålles, att handelskammaren anser, att kalkylvärdena i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens näringsgeografiska utredning, som utnyttjats vid de jämförande transportkalkylerna, gynnat alternativet »transport västerut».

En riktig belastning av transportalternativet österut såväl av rundvirke som sågade trävaror skulle medföra, att gränsen mellan de båda transportområdena förskjutes avsevärt västerut och därmed ytterligare reduceras eventuella motiv för en mellanriksväg. Orsaken härtill är, att man i utredningen belastat de olika transportalternativen med transporternas medelkostnader, medan det riktiga är att jämföra särkostnaderna, d. v. s. de kostnadstillskott, som de båda alternativen åsamkas, om kalkylkvantiteten transporteras österut eller västerut. Transporterna österut skall, som korrekta kalkyler visar, i huvudsak ske per flottled och järnväg, d. v. s. trans-

portmedel, som redan finns till förfogande. Dessa transportmedels särkostnader är mycket låga i förhållande till bilens, vilket innebär, att transportalternativen österut blir ekonomiskt fördelaktigare än vad den näringsgeografiska utredningen visar.

Handelskammaren anser, att denna fråga måste bedömas nationalekonomiskt: »Det är då riktigt, att i kalkylen jämföra de kostnadstillskott, de utnyttjade transportapparaterna får, om transporten sker österut eller västerut, och icke de kostnader, som befraktaren betalar för transporten». Handelskammaren slutar med att påpeka, att det ur näringslivets synpunkt saknas motiv, som ekonomiskt försvarar utbyggandet av föreslagna mellanriksvägsnät.

I ett av kommerskollegium från *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare* inhämtat yttrande säges kortfattat, att »den redovisade ringa båtnaden, en mellanriksväg skulle medföra, synes peka på att tillgängliga medel för investeringar i vägar bör användas till andra vägprojekt i Norrland».

I ett till skogsstyrelsens remissvar fogat yttrande från *skogsvårdsstyrelsen i Västerbottnens län* göres gällande, att »det naturliga transportområdet västerut beträffande lövvirke borde ha fått en större utsträckning än vad utredningen synes ha räknat med, enär kombinationen biltransport och flottning icke kan ske med lövvirke, vilket medför, att transportgränsen för lövvirke kommer att ligga längre österut än nämnda gräns för barrvirke». Skogsvårdsstyrelsen framhåller vidare, att »för stora områden i de inre delarna av länets lappmark förorsakar de höga transportkostnaderna för skogsprodukter ett så lågt netto vid avverkningarna, att i flera fall skogsmarksområden utgör s. k. O-områden ur lönsamhetssynpunkt. Tillkomsten av den aktuella mellanriksvägen skulle på ett välgörande sätt förbättra transportekonomin för berörda del av lappmarken. Härjämte skulle det bli ökade möjligheter att avsätta specialsortiment». En väg av god klass inom berörda område, menar styrelsen, skulle också medverka till att skogsvården förbättrades och därmed till att skogsproduktionen ökade.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottnens län drager i sitt yttrande till skogsstyrelsen efter föregående resonemang slutsatsen, att »det ligger nära till hands att tänka sig, att de i utredningens kalkyler använda medeltalen för virkesförråd och avverkningskvantiteter för det verkliga båtnadsområdet inom Västerbotten blivit högre än vad som svarar mot verkligheten». Beträffande transportkostnaderna påpekas, att ifråga om såväl det norra som det södra området har utredningsmannen ställt kostnaderna för biltransport till avsättningsorten i Norge i direkt relation till kostnaderna för flottning till svenska kusten. Denna beräkningsgrund anser styrelsen vara riktig beträffande det södra området, där industrier av tillräcklig kapacitet för förädling av hela den flottade virkesmängden finns i nära anslutning till flottleden. »Så är emellertid icke fallet vid Skellefteälven, där en mycket stor del av det på densamma flottade virket i verkligheten transporteras vidare från älvmynningen till industrierna i framför allt Piteå och Mo och Dom-

sjö». Styrelsen hävdar, att »om denna transportkostnad — som i utredningen endast redovisas i en not — medtagits i kalkylen, skulle det verkliga båtudsomsrådet för Graddis-vägen ökats högst betydligt». Av avsevärt större intresse anser styrelsen avsättningsmöjligheterna för sågat virke och snickeriprodukter vara. De delar av Norge, som gränsar till Västerbotten, betecknas som i stort sett självförsörjande i fråga om virke, medan de delar, som gränsar mot Norrbotten, i berörda hänseende betecknas som ett utpräglat underskottsområde. Styrelsen framhåller, att »den största koncentrationen av träindustrier inom de berörda områdena finns i Moskosel, Arvidsjaur och Sorsele». Enligt styrelsen skulle transportsträckan från Sorsele till tänkbara avsättningsområden i Norge bli avsevärt kortare över Graddis än via någon av Tärna-vägarna. Det påpekas, att »bortsett från Sorsele är träindustrin inom det egentliga båtudsomsrådet i Västerbotten av betydligt blygsammare omfattning än inom motsvarande område i Norrbotten». Skogsvårdsstyrelsen påpekar vidare, att i utredningens kalkyler borde beaktas, att endast ett litet fåtal av sågarna inom Arvidsjaur ligger i anslutning till järnväg. Biltransport till järnväg och de därmed förenade omlastningskostnaderna borde därför ingått i kalkylen. Fördelarna med exportmöjligheterna från isfri norsk hamn påpekas slutligen.

Domänstyrelsen erinrar om att de förluster, som åsamkas skogsbruk och skogsindustri av att de allmänna vägarna icke motsvarar moderna krav, är av betydande storleksordning. Domänstyrelsen anser därför, att »upprustningen av de för skogstransporterna viktiga vägarna måste vara av mycket stor ekonomisk betydelse för dessa näringsgrenar». I förhållande härtill anser styrelsen de vinster, som enligt utredningen kan uppnås genom utbyggnad av någon av de ifrågasatta vägförbindelserna till norska kusten, vara av ringa betydelse ur skoglig synpunkt.

3. *Industri och hantverk*

Länsstyrelsen i Västerbottens län upplyser i sitt remissvar, att Mellersta Västerbottens skogsägareförening för närvarande undersöker möjligheten att inom Västerbottens lappmark anlägga en halvkemisk industri, baserad på björkved. För transport till isfri hamn i Norge är en sådan industri beroende av tillkomsten av en god helårs mellanriksväg. Den lämpligaste hamnen bedömes Mo i Rana vara. Länsstyrelsen anser, att en dylik industri skulle få stor betydelse för bygden med hänsyn till svårigheterna att nu avsätta björkved i dessa trakter. För skogsägarna skulle den medföra en ökning av skogsvärdet. Dessutom skulle den bereda värdefull sysselsättning såväl i skogen som vid själva industrin. Länsstyrelsen säger sig vidare ha inhämtat, att Mellersta Västerbottens skogsägareförening har aktuella planer på att ersätta en befintlig provisorisk såg i Stensele med en modern permanent såg, varifrån export av virke med fördel skulle kunna ske via en mellanriksväg över Tärna. »Ju bättre vägnätet i länets inland bygges ut med anknytningar till länsväg nr 361, desto större region kan utnyttjas för fångst av sågtimmer, vilket i sin tur medför utvidgade möjligheter för export till Norge», tillägger länsstyrelsen.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare framhåller i sitt yttrande till kommerskollegium, att det ur nationalekonomisk synpunkt måste vara felaktigt med nyinvesteringar i inlandsindustrier. Avfallet från inlandssågar kunde sannolikt icke heller utnyttjas för cellulosaframställning, menar handelskammaren.

Efter att ha konstaterat, att länsvägen nr 361 kommer att utbyggas i samband med förverkligande av de planerade reglerings- och kraftstationsföretagen i övre Umeälven, anmäler *skogsstyrelsen*, att intresse för byggande av en träindustri i Tärna kommun finnes.

Arbetsmarknadsstyrelsen säger sig i huvudsak kunna instämma i vad som i den näringsgeografiska utredningen anförts angående inverkan av en mellanriksväg på förutsättningarna för industrins lokalisering.

Sveriges industriförbund anser, att »den näringsgeografiska utredningen ger klart belägg för att en upprustning av mellanriksvägarna skulle få begränsade återverkningar för näringslivet i övre Norrland. För jordbruket, industrin och handeln skulle ny- och utbyggnader av vägarna mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge icke medföra väsentliga fördelar.»

Nordiska samfärdselkommittén framhåller i sitt remissvar det omfattande och trängande behov, som föreligger av flera och bättre vägar över landgränserna i norr. Utbyggnaden av dessa förbindelser anser kommittén »vara en av förutsättningarna för en tillfredsställande ekonomisk utveckling av Nordkalotten. Ett dylikt ekonomiskt framåtskridande är i sin tur avgörande för att skapa bättre livsvillkor för såväl den bofasta som den nomadiserande befolkningen i dessa stora områden i Norden.»

4. Turismen

Västerbottens läns turistförening har till länsstyrelsen avgivit ett yttrande. I detta säges bl. a., att en

mellanriksväg enligt något av alternativen två eller tre skulle få oerhörd betydelse för utvecklingen av länets turistliv. En sådan väg skulle nämligen öppna stora delar av den storslagna fjällvärlden för främlingen. Vägen skulle göra det möjligt för finska medborgare att via Umeå, med vilken stad finnarna redan nu har goda sjöförbindelser, söka sig upp mot fjällområdena för att därifrån med minimal tidsförlust komma över till den nordnorska västkusten. Med en utbyggd landsväg från Tärna över till Mo i Rana på norska sidan kunde man också räkna med en betydande trafik från Norge i motsatt riktning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller i detta sammanhang, att det är en »livsbetingelse för Tärna kommuns bestånd och utveckling, att kommunen snarast får en god vägförbindelse med vägnätet vid Storuman liksom ock en fortsättning av väg 361 till norskt befolkningscentrum». Styrelsen erinrar om att »turistnäringen redan nu är mera betydande än vad som framgår av utredningen». Det påpekas, att den nya mellanriksvägen över Storlien i Jämtland medfört ett synnerligen stort uppsving för turistnäringen i detta landskap. En ökning av hotellbeläggningen i Åredalen med 300 %

sommartid skulle ha konstaterats efter därvarande mellanriksvägs tillkomst. Länsstyrelsen säger sig vara »övertygad om att Tärna-området och angränsande område i Norge kan ernå ett liknande uppsving efter tillkomsten av goda vägförbindelser». »Det är ett känt faktum», fortsätter länsstyrelsen, »att Västeuropa och även södra och mellersta Sverige under semestertid trafikeras av ett mycket stort antal turister, som formligen trängs på begränsade utrymmen. Övre Norrland betraktas av turistexperter som ett Europas fritidsområde, där det ännu finns gott om utrymme

— — —»
Kommerskollegium framhåller, att en god vägförbindelse till Norge säkerligen skulle medföra en »ej obetydlig ökning av turisttrafiken, som för närvarande, trots att trakten i och för sig har många lockande mål för turisterna, hålles tillbaka av de mindre goda och vintertid delvis obefintliga förutsättningarna för genomgångstrafik och för tillfart från norska sidan».

I *Svenska turisttrafikförbundets* yttrande säges bl. a., att »Lappland obestridligt utgör ett av vårt lands viktigaste turistområden. Med hänsyn till bilismens starka utveckling är det därför ur turistsynpunkt av största betydelse, att vägnätet inom de nordligaste länen upprustas och utbygges». Enligt turisttrafikförbundet skulle nya eller förbättrade mellanriksvägar från Västerbotten och Norrbotten till Norge i hög grad öka turisttrafiken till och inom dessa län. Turisttrafikförbundet pekar på »den stimulans, som den nya mellanriksvägen Östersund—Storlien—Trondheim inneburit för turistväsendet i Jämtland».

Länsstyrelsen i Jämtlands län bifogar till sitt remissvar ett yttrande från *Jämtlands läns vägnämnd*. Sedan vägnämnden bedömt, att transporten av trävaror på en ny nordlig mellanriksväg icke kan komma att bli av någon större betydelse, säger den, att »vägarna måhända kan få något större betydelse för turisttrafiken, vars omfattning emellertid knappast kan komma att uppgå till samma storlek, som f. n. går över de större mellanriksvägarna inom Jämtlands län».

5. Utbyggnadstakt och finansiering

Länsstyrelsen i Västerbottens län säger sig icke kunna dela utredningens uppfattning, att bärande motiv saknas för att särskilda anslag skall utgå till utbyggnaden av en nordlig mellanriksväg och att frågan om vägens realiserande bör lösas i den för vägbyggnadsärendena stadgade ordningen. Länsstyrelsen påpekar även medelsbehovet för andra vägföretag inom länet, »för att vägarna skall kunna bära den tunga trafik, som numera förekommer». Länet vägar är, enligt länsstyrelsen, icke utbyggda på sådant sätt, att de motsvarar trafikens krav. Det erinras om att omkring 41 %, motsvarande omkring 360 mil, måste avstängas för lastbilstrafiken under tjallossningsperioden 1959. Länsstyrelsen konkluderar, att »en upprustning till god standard av väg 361 Storuman—Umbukta är brådskande, med hänsyn till vattenkraftsutbyggnader, den önskade industriella utvecklingen och med hänsyn till Tärna kommuns speciella förhållanden. En mellanriksväg

är likaledes angelägen och brådskande.» Med hänsyn till nämnda förhållanden och med beaktande av internordiska och beredskapssynpunkter, anser länsstyrelsen, att starka skäl för särskilt anslag till mellanriksvägen föreligger. Länsstyrelsen bedömer, att ett extra anslag på 15 miljoner kronor att utgå med fem miljoner årligen skulle erfordras.

Arbetsmarknadsstyrelsen uttalar sig för att ur »beredskapssynpunkt förberedelser vidtages för att påbörja och bedriva arbeten på något av de föreslagna vägföretagen i den ordning, företagen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bedömes komma att upptagas i flerårsplanen. Styrelsen har därvid förutsatt, att särskilt anslag till vägarbetena ej uppföres på riksstaten.»

I *länsarbetsnämndens för Norrbottens län* yttrande till arbetsmarknadsstyrelsen påpekas, att betydelsen av en vägförbindelse västerut knappast kan överskattas. Länsarbetsnämnden förordar, att förslag till mellanriksväg projekteras så, att en utbyggnad snarast kan ske. (Länsarbetsnämnden avser emellertid här en mellanriksväg över Sädvaluspen—Graddis till skillnad från de flesta andra instanserna.)

I ett yttrande till arbetsmarknadsstyrelsen säger sig *länsarbetsnämnden i Västerbottens län* anse, »att det även i dagens läge finns tillräckligt tungt vägande skäl att motivera ett beslut om utbyggande av (i huvudsak länsväg 361 till) mellanriksväg och att medel anslås utom det ordinarie väganlaget för att påbörja denna utbyggnad».

Kommerskollegium delar väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning, att tillräckliga skäl icke finns för att genom särskilt anslag giva en mellanriksväg ett speciellt företräde framför andra inom vägväsendet föreliggande angelägna behov. Kollegium erinrar om att i samband med de kraftverksbyggen och sjöregleringar, som planeras i övre delen av Umeälven, kommer vissa delar av länsväg 361 att läggas under vatten eller skadas, så att en omläggning blir nödvändig. »Vidare krävs för kommande tunga transporter till kraftverksbyggena förstärkning av länsvägen på sträckan från Storuman åtminstone till Ajaure och sedermera väl även till Björkfors vid södra ändan av Överuman.» Kollegium påpekar, att regleringsavgifter enligt vattenlagen även kan användas för förbättringar av den berörda bygdens vägar. Kollegium anser dessutom, att kompensering av skador och olägenheter av vattenkraftens utbyggnad, som drabbar en bygd och dess befolkning i allmänhet, även bör kunna ske på så sätt, att regleringsföretaget bekostar upprustningen av vissa vägar av allmän betydelse för bygden. »Genom ändamålsenligt tillvaratagande av dylika möjligheter synes en successiv förbättring av länsvägen upp till riksgränsen kunna komma till stånd och det slutliga målet nås snabbare än om man enbart skulle lita till vägväsendets normala resurser.»

Skogsstyrelsen biträder i princip väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning, att frågan om mellanriksvägarnas realiserande bör lösas i den för vägbyggnadsväsendet stadgade ordningen, d. v. s. enligt flerårsplanen.

I årets statsverksproposition (VII ht. 1959 sid. 39) uttalar departementschefen, att vägplanen för landet i huvudsak synes vara ägnad att tjäna till

ledning för de kommande årens arbete med vägarnas upprustning, men att en viss omprövning av planen synes erforderlig genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg. Denna omprövning bedöms komma att innebära en viss ändring i planen, om och hur tillgängliga resurser lämpligen bör sättas in. I detta sammanhang vill skogsstyrelsen uttala förhoppningen att — därest anläggandet av den planerade träindustrin inom Tärna kommun kan väntas bli realiserad — en med hänsyn härtill nödvändig forcering av utbyggnadstakten kommer till stånd för länsvägen nr 361.

Övriga remissinstanser, som uttalat sig om finansieringsfrågan, anser, att byggandet av en eventuell mellanriksväg bör bekostas inom ramen för det ordinarie anslaget för vägväsendet. I denna riktning yttrar sig *länsstyrelsen i Jämtlands län, arbetsmarknadsstyrelsen, domänstyrelsen, Näringslivets trafikdelegation* i ett yttrande till Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare samt *Sveriges industriförbund*.

6. Olika vägalternativ

Länsstyrelsen i Västerbottens län förordar alternativ två eller tre, som är identiska på svenska sidan av gränsen. »Då alternativen helt sammanfaller på svenska sidan, blir det närmast beroende på ett bedömande av norska myndigheter, vilket av dessa alternativ som bör föredragas.» Länsstyrelsens förord för alternativen två och tre grundar sig bl. a. på det förhållandet, att för genomförandet av de planerade stora vattenkraftsutbyggnaderna samt utförandet av sjöregleringarna i Tärna-området måste väg 361 under alla förhållanden förstärkas, ombyggas och höjas. En fortsättning av detta väg-arbete att utmynna i en mellanriksväg ter sig därför för länsstyrelsen som den naturligaste lösningen.

Kommerskollegium anser, att »utvecklingen i varje fall bör inriktas på ett alternativ, som bygger på länsväg 361 som huvudväg». Kollegium hänvisar (som närmare utvecklats under rubriken »utbyggnadstakt och finansiering») till möjligheterna att genom begagnandet av regleringsavgifter underlätta finansieringen av en mellanriksväg, som bygger på länsväg 361.

Skogsstyrelsen förordar Västerbotten-alternativet och konstaterar, att alternativ nummer två synes ligga väl till för en omfattande upprustning enligt vägplanen för Sverige och flerårsplaneringen. Det erinras också om att länsväg 361 etappvis kommer att utbyggas till god bärighet och standard.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län förklarar i sitt yttrande till skogsstyrelsen, att den för sin del icke kan finna annat än att »Graddis-vägen ur trafikekonomisk synpunkt framför allt med hänsyn till exporten av sågat virke och snickeriprodukter, är Västerbotten-alternativet avgjort överlägset».

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap yttrar, att »med beaktande av redan befintliga vägsträckningar synes det riksnämnden lämpligast, att en upprustning sker av sträckan Storuman—Mo i Rana (alternativ 2) i förening med en omläggning på norska sidan av delen Umbukta—Dalselv (alternativ 3)».

Nordiska samfärdselkommittén vill vid nuvarande tidpunkt icke beröra den definitiva prioritetsföljden mellan de aktuella vägprojekten på Nordkalotten men anser det dock »uppenbart, att en av förbindelserna mellan Nordland fylke och Sverige bör komma i första rummet».

Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län förordar i sitt yttrande till skogsstyrelsen livligt ett utbyggande av länsväg nr 361 till mellanriksväg.

Ur *vattenfallsstyrelsens* synpunkt »är vid val mellan de alternativ, som berör Ume älvs dalgång, alternativen 2 eller 3 att föredra, eftersom denna sträckning berör fler av de föreslagna vattenkraftanläggningarna än de båda andra alternativen». Det första och sjätte alternativet saknar intresse för styrelsen.

Civildövarsstyrelsen anmäler, att »från civilförsvarets synpunkt inga bärande skäl kan anföras för en prioritering i utbyggnadshänseende av de av utredningen diskuterade mellanriksvägarna».

Arbetsmarknadsstyrelsen uttalar sig för att ur beredskapssynpunkt förberedelser vidtages för att påbörja och bedriva arbeten på något av de föreslagna vägföretagen »i den ordning, företagen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bedömes komma att upptagas i flerårsplanen».

I sitt yttrande till arbetsmarknadsstyrelsen förordar *länsarbetsnämnden i Västerbottens län*, att i huvudsak länsväg 361 utbygges till mellanriksväg».

Enligt *länsarbetsnämnden i Norrbottens län* finns »icke skäl att ställa förbindelsen över Arjeplog kontra Västerbotten-förbindelserna som absoluta alternativ till varandra. Såväl på den svenska som på den norska sidan berör Arjeplogs-förslaget ett från Västerbotten-förslagen helt skilt område — geografiskt och befolkningsmässigt.» Länsarbetsnämnden slutar sitt yttrande med att »förorda det förslag till mellanriksväg, som avser en förbindelse över Sädvaluspen—Graddis».

Näringslivets trafikdelegation biträder i ett yttrande, till vilket *Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare* ansluter sig, utredningens uppfattning, att i första hand länsväg nr 361 bör utbyggas. »Både med tanke på befolkningsfördelningen i berörda delar av Sverige och ur båtnadssynpunkt i övrigt bör alternativen 2 och 3 främst ifrågakomma vid en utbyggnad.»

Oktober 1959

*BILAGA 6***Skrivelse från Kiruna stad till Nordiska rådets trafikutskott angående mellanriksväg Kiruna—Setermoen**

Under de närmaste 10—15 åren kan en betydande expansion inom gruvbrytningen i Kiruna väntas, medförande en fortsatt kraftig folkmängdstillväxt i orten. En totalfolkmängd inom stadens nuvarande område av i runt tal 40 000 personer omkring åren 1970—75 är ingen orimlighet utan tvärtom mycket sannolik. Stadens nuvarande folkmängd är ungefär 26 000. Även i angränsande delar av Norge och därvid i första hand i Narvik kan också en betydande utveckling av näringslivet komma till stånd genom byggandet av ett nytt järnverk. Om detta tillkommer, kan man räkna med att Narvik och dess förortskommun Ankenes också kan få en totalfolkmängd av omkring 40 000 personer mot f. n. ungefär 19 000. Även i övriga större orter i berörda del av Norden kan en utveckling av näringslivet och därmed befolkningen förväntas, t. ex. i Gällivare—Malmberget, Luleå och Piteå, Mo i Rana, Tromsø och Hammerfest.

Denna förväntade kraftiga tillväxt av producenter och konsumenter kommer naturligtvis — i förening med den allmänna ekonomiska utvecklingen och bilökningen — att ställa allt större krav på vägarna. En synnerligen stark press kommer därvid med all säkerhet att ställas på ordnandet av vägförbindelser i sådana ortsrelationer, där man f. n. saknar direkt eller någorlunda direkt väg, t. ex. mellan Kiruna och norska kustbygden.

Den fortsatta omställningen till landsvägstransporter av bl. a. skogsprodukter — en omställning, som kommer att påskyndas av kraftverksutbyggnaderna — accentuerar behovet av vägar. Den starka expansionen av konsumtionsunderlaget ökar helt automatiskt livsmedelstransporterna, som ju till allt större del sker landsvägsledes.

För att närmare bidra till klarläggandet av de fakta, som kan vara av betydelse, då man skall taga ställning till en utbyggnad av mellanriksvägarna mellan Sverige och Norge har Kiruna stad under år 1959 genom docent Sven Godlund och fil. lic. Gunnar Rasmusson låtit utarbета en natur- och näringsgeografisk utredning rörande vägbehovet mellan Kiruna och norska kustbygden. Därvid har bl. a. nio olika sträckningsalternativ prövats med hänsyn till framkomlighet året runt, byggnadskostnader, framtida trafik, räntabilitet m. m.

Genom detta arbete har klarlagts, att en helårsväg i god standard och till rimliga byggnadskostnader kan åstadkommas från Kiruna C till Setermoen i Bardu kommun, ungefär 80 km norr om Narvik på riksväg 50. I denna led ingår de redan befintliga vägsträckorna Kiruna C—Kurravara resp. Sørmo—Setermoen. På svensk sida går den föreslagna vägen genom ett område med f. n. 100—200 bofasta invånare, som saknar vägförbindelse med kommunens huvudort, Kiruna C. Att anknyta denna befolkning till en väg är därför också av stort lokalt intresse.

Denna väg kan, inklusive nödvändiga förbättringar av den befintliga vägen på norsk sida, kostnadsberäknas till 28—31,5 milj. sv. kr, varav 22—25 milj. kr på svensk sida. En dylik väg kan lämpligen byggas i tre etapper under det närmaste tiotalet år. Därest de diskuterade kraftverksbyggena i området igångsättes, måste vägens byggande — som då är nödvändigt — påskyndas.

En nu nämnd väg mellan Kiruna C och Setermoen norr om Torneträsk kommer på ett avgörande sätt att förkorta färdvägarna mellan stora delar av Norrbottens län och Nordnorge. F. n. måste biltrafiken som känt taga den långa omvägen via Karesuando—Skibotn. Den föreslagna nya mellanriksvägen kan också beräknas få en betydande trafik, sannolikt väsentligt större än vad som torde komma att framgå på en rad av de övriga diskuterade nya mellanriksvägarna. Icke minst synes virkestransporterna kunna bli betydande, eftersom den nämnda vägen från Kiruna leder rakt ned till det stora underskottsområde beträffande virke, som denna del av Norge utgör. I motsatt riktning kan betydande transporter av bl. a. fisk till de stora konsumtionsorterna i Norrbottens län förväntas. Vägens räntabilitet torde bli synnerligen god och den totala samhällsnyttan av vägen stor.

Med anledning av det ovan anförda önskar Kiruna stad kraftigt framhålla vikten av att i Nordiska rådets rekommendationer rörande utbyggnad av mellanriksvägar på Nordkalotten även sträckningen från Kiruna till Setermoen i Bardu kommun beaktas.

Kiruna den 31 oktober 1959

För Kiruna stad

Ragnar Malmström

Drätselkammarens ordf.

Ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige

(Väckt av Ragnhild Sandström)

I ett till Nordiska rådets femte session år 1957 väckt tilläggsförslag angående vägförbindelserna mellan Norge och Sverige hemställdes, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att medverka till att vägförbindelserna på den norra halvdelen av gränsen mellan Norge och Sverige snabbt byggdes ut, att därvid arbetet i första hand inriktades på vägförbindelserna över Umbukta och Graddis samt att lämpliga former för ekonomisk samverkan vid vägbyggenas finansiering närmare övervägdes.

Vid sin behandling av tilläggsförslaget vid femte sessionen yttrade trafikutskottet, till vilket förslaget hänvisades (5:e sess., s. 1629), att arbetet på planeringen av vägförbindelserna mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län i Sverige och å andra sidan angränsande områden i Norge sedan en tid tillbaka bedrevs av de båda ländernas statliga vägmyndigheter i form av expertutredningar. Utskottet underströk starkt önskvärdheten av att vid utredningsarbetet och planläggningen icke endast vägtekniska och trafikekonomiska synpunkter tillmättes vikt utan att jämväl det allmänna intresset för och behovet av en utökning och förbättring av vägförbindelserna i de berörda områdena beaktades. I avvaktan på att utredningsarbetet slutfördes — utskottet uttalade i detta sammanhang ett önskemål om att arbetet bedrevs med största skyndsamhet — förordade utskottet, att behandlingen av det till sessionen väckta tilläggsförslaget uppsköts till nästkommande session. Rådet beslöt i enlighet härmed.

Då utredningsarbetet ännu icke avslutats vid tiden för rådets närmast följande session, i Oslo år 1958, beslöt rådet på förslag av trafikutskottet (förslag nr 21/1958) att ånyo uppskjuta behandlingen av tilläggsförslaget i avvaktan på slutförandet av vägmyndigheternas expertutredning. Vid samma session antog rådet emellertid en rekommendation (nr 23/1958) till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid uppgörande av budgeten för vägväsendet taga särskild hänsyn till behovet av utbyggnaden av vägförbindelserna inom Nordkalotten och att, i den utsträckning så vore möjligt, föreslå upptagandet i riksstaten av ett särskilt anslag till mellanriksvägar.

Under innevarande år har vägmyndigheternas expertutredningar angående vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge och Sverige slutförts. Sammanfattningsvis gives i de båda utredningarna en viss prioritet åt den s. k. Tärna-vägen mellan Storuman, Västerbottens län, och Mo

i Rana, Nordland fylke. Två alternativ har därvid diskuterats beträffande vägens sträckning på norskt område, antingen Umbukta—Umskaret—Mo i Rana (i expertutredningarna kallat alternativ 2) respektive Umbukta—Dalselv—Mo i Rana (alternativ 3). Även ett utbyggande i dagens läge av dessa vägförbindelser bedömes dock av vägmyndigheterna såsom relativt tveksamt utifrån de ekonomisk-tekniska kriterier, som i allmänhet anlägges i vägfrågor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför sålunda i den skrivelse av den 30 april 1959, varmed styrelsen överlämnat utredningen till svenska regeringen, att det är »icke möjligt att i dagens läge tillräckligt motivera de investeringar, som krävs för att genomföra något av de diskuterade förslagen. Ser man däremot frågan på längre sikt, så kan förutom vissa i utredningen anförda skäl även åberopas skäl av social och kulturell art, betydelsen av vägförbindelser för att bryta dessa trakters isolering och skapa förutsättningar för ökad turisttrafik m. m., som tillsammans utgör motiv för utbyggnad successivt av en vägförbindelse från Västerbottens län och en vägförbindelse från Norrbottens län till Norge.»

Nordiska samfärdselkommittén ger i en skrivelse av den 30 juni 1959 [se Sak A 4, Bilaga 4] till de centrala vägmyndigheterna uttryck för sin stora tillfredsställelse över att en noggrann undersökning verkställts beträffande vägbehovet inom Nordkalotten och uttalar samtidigt, att den — utan att på nuvarande tidpunkt vilja beröra den definitiva prioritetsföljden mellan samtliga aktuella vägprojekt inom Nordkalotten — anser det uppenbart, att »en av förbindelserna mellan Nordland fylke och Sverige bör komma i första rummet». Kommittén finner det vidare angeläget att redan på detta stadium av utredningsarbetet understryka, att speciella synpunkter gör sig gällande rörande utbyggnaden av mellanriksvägarna inom Nordkalotten.

I det yttrande, som avgivits av länsstyrelsen i Västerbottens län i anledning av vägutredningen, erinras om att vattenfallsstyrelsen och Umeälvens regleringsföretag har framlagt aktuella planer på byggande av kraftstationer och utförande av sjöregleringar i Umeälvens vattensystem ovanför sjön Storuman (»Tärna-området») för en beräknad kostnad av tillsammans 300 miljoner kronor, den s. k. Tärna-planen. I detta sammanhang anför länsstyrelsen:

Arbeten med reglering av Storuman, vilka arbeten i viss mån berör väg 361 (Tärna-vägen), pågår. Arbeten med reglering av Gardiken (Gardsjön—Övre Björkvattnet) och i samband därmed byggande av Gardfors kraftstation kommer att påbörjas innevarande höst. Reglering av sjön Ajaure och byggande av Ajaure kraftstation är under projektering. Ansökan har ingivits till vattendomstol om reglering av sjön Överuman.

För genomförande av dessa stora vattenkraftutbyggnader enligt Tärna-planen erfordras tunga transporter av betydande omfattning. Väg 361 inom därav berört område befinner sig emellertid i så svagt skick, att den måste avsevärt förstärkas, om den skall kunna bära sådana transporter som dem, varom här är fråga. På vissa sträckor måste vägen dessutom ombyggas eller höjas som en direkt följd av uppdämningar vid vattenbyggnadsföretagen.

I fråga om vägens skick kan hänvisas till att densamma å hela sträckan Tärnaby—riksgränsen varit avstängd för lastbilstrafik under tjällossningen våren 1959. Viss del har därjämte varit avstängd för all trafik.

Frågan om de norsk-svenska mellanriksförbindelserna norr om Trondheimsleden torde nu vara mogen för avgörande. I stort sett föreligger, då saken ses från svenska sidan, tre olika kostnadskrävande vägbyggnadsprojekt, till vilka hänsyn måste tagas, nämligen 1) förstärkning av tillfartsvägarna till Trondheimsleden, 2) förstärkning av vägen Tärna—Umbukta, 3) utbyggnad av Graddis-vägen. En viss prioritet mellan dessa olika mellanriksvägsprojekt måste göras. Därvid är det självfallet, att de redan påbörjade förstärkningarna av Trondheimsleden bör fortsättas. Att så sker, bör emellertid icke hindra, att därjämte förstärkningarna av Umbukta-vägen kommer till stånd.

En stor del av arbetena med sistnämnda väg måste, såsom framgår av länsstyrelsens yttrande, under alla omständigheter utföras med hänsyn till de omfattande vattenbyggnader, vilka skall få Umbukta-vägen som huvudtransportled. De kostnader, som de av sist angivna skäl företagna vägbyggena kommer att draga, torde till stor del komma att erläggas av vattenfallsstyrelsen. Under sådana omständigheter bör vägväsendet kunna ställa medel till förfogande för de förstärkningsarbeten, som erfordras beträffande även övriga delar av denna mellanriksväg. Behovet härav är desto större som Umbukta-vägen kan väntas få allt större turistisk betydelse. I och med att leden Vasa—Umeå nu bygges ut och möjligheter öppnas för övertransport av ett allt större antal motorfordon och reklam göres för färden direkt från Finland till Atlanten, kan Umbukta-vägen, som för direkt från Umeå till Norge, väntas få starkt ökad betydelse. På denna väg kan en stor del av turisttrafiken från Finland fram till Atlanten komma att gå. Motsvarande trafik i andra riktningen, d. v. s. från Norge, är också att påräkna. Det må i detta sammanhang vara befogat att peka på den utomordentligt starka ökning av turisttrafiken, som blivit följderna av öppnandet av mellanriksvägen över Storlien.

Det måste anses som ett allvarligt missförhållande, att på hela gränsen mellan Norge och Sverige från Umbukta och norrut nu icke finnes någon enda mellanriksväg. Först sedan man kommit in i Finland finns nästa förbindelse ut till Atlanten nämligen över Kilpisjärvi. Icke minst därför är det angeläget, att man så snart som möjligt får i gång även Graddis-vägen, vilken på svensk sida faller inom Norrbottens län. Även om det ekonomiska underlaget, som utredningen visar, är betydligt svagare för denna väg än för Umbukta-vägen, synes det ofrånkomligt av hänsyn till våra norgeförbindelser, att denna snarast påbörjas, även om den av ekonomiska skäl får ges något lägre prioritet än Umbukta-vägen.

Förevarande vägfrågor får icke bedömas enbart ur vanliga vägbyggnads-synpunkter. Det är nämligen viktigt att på allt sätt söka knyta dessa mera avlägsna trakter av våra länder närmare både till varandra och till grannländerna. Endast genom förbättrade kommunikationer kan de vidsträckt områden, varom här är fråga, utnyttjas på ett effektivt sätt. Det är därför rimligt, att dessa projekt gives ett visst företräde i konkurrensen med andra vägföretag, oavsett de omedelbara näringsgeografiska förhållandena. Det

gäller här icke blott en ekonomisk avvägningsfråga, utan lika mycket är fråga om att motverka den känsla av isolering, som präglar stora delar av norra Skandinavien. Att på allt sätt — ekonomiskt och i andra avseenden — skapa drägligare livsbetingelser för de här bosatta har alltmera kommit att framstå såsom en viktig uppgift för Nordiska rådet.

Det förutsättes, att man på norsk sida är beredd att vidtaga erforderliga åtgärder för att iståndsätta de vägförbindelser, som där ansluter till de här angivna vägarna. Om därvid vad angår Umbukta-vägen man väljer alternativ 2 eller 3, torde för rådets del vara av mindre betydelse, även om spörsmålet lokalt sett kan vara av intresse.

Under vidhållande av tidigare förslag får jag sålunda hemställa,

att rådet måtte besluta rekommendera norska och svenska regeringarna att låta utbygga mellanriksvägen över Umbukta och så snart ske kan påbörja anläggandet av mellanriksvägen över Graddis.

Stockholm den 20 oktober 1959

Ragnhild Sandström

**Uppskjutet medlemsförslag
om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan**

Se Sak A 14/1958 och jur. utsk. 20/1958 (6. sesj., s. 476, 1693; behandl. s. 214).

BILAGA 1**Yttrande över medlemsförslaget**

Norden, dansk Forening for nordisk Samarbejde har vid årsmöte den 30 maj 1959 uttalat, att den ansluter sig till förslaget.

BILAGA 2**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget**

Till rådets sjätte session väckte tre medlemmar förslag om att rådet skulle rekommendera regeringarna att inrätta ett rådgivande domstolsorgan med uppgift att medverka vid tolkningen inom rättstillämpningen av gemensam nordisk lagstiftning. I anledning av förslaget införskaffades genom presidiets försorg yttranden över förslaget från olika håll. Av denna utredning framgick — såsom juridiska utskottet, dit rådet hänvisade medlemsförslaget, också påpekade i sitt förslag i ämnet — att tanken på ett rådgivande domstolsorgan i det dåvarande läget icke vunnit större anklång; utskottet ansåg, att anledning saknades att närmare utreda en lösning i föreslagen riktning. I stället funno medlemmar av utskottet ett under sakens remissbehandling framfört förslag om inrättande av något slags expertråd, som skulle kunna rådfrågas i tolkningsfrågor, vara värt att närmare undersökas. I detta sammanhang uttalade utskottet, att det skulle vara önskvärt, om man klarlade, i vilken utsträckning det förekomme, att de nordiska ländernas högsta domstolsinstanser komme till olika resultat vid tolkningen av den lagstiftning, som är av gemensam natur. En sådan undersökning skulle enligt utskottet giva underlag för bedömande av behovet av ett konsultativt organ av någon art. På förslag av utskottet beslöt rådet uppskjuta förslaget till nästa ordinarie session.

Under tiden efter sjätte sessionen har rådets juridiska niomannakommitté ägnat frågan uppmärksamhet. Kommittén beslöt sålunda vid sitt sammanträde den 26 februari 1959 igångsätta en undersökning av det slag, som utskottet förordat enligt vad nyss sagts. Denna skulle utföras av vetenskapsmän från de nordiska länderna. Envar av dessa skulle erhålla i uppdrag att var och en på sitt särskilda område undersöka, huruvida praxis i de högsta nationella domstolsinstanserna vid tillämpning av lagstiftning, som tillkom-

mit efter nordiskt samarbete, varit enhetlig och, om så icke varit fallet, vilka skiljaktigheter som förekommit. På grundval av träffade överenskommelser beslöt kommittén fördela utredningsuppdragen på följande sätt:

1. Familjerätt (inklusive förmynderskapsrätt)	»	professor Carl Jacob Arnholm, Oslo
2. Avtalslag, köplag, kommissions- och skuldebrevslagar	»	Stig Jørgensen, Århus
3. Sjö rätt	»	Sjur Brækhus, Oslo
4. Auktorrätt	»	Seve Ljungman, Stockholm
5. Patent- och varumärkesrätt	»	Berndt Godenhielm, Helsingfors
6. Växel- och checkrätt	»	Henrik Hessler, Uppsala
7. Försäkringsrätt	»	Jan Hellner, Stockholm

De nämnda vetenskapsmännen ha igångsatt utredningsarbetet. Genom sekretariatens försorg har bistånd lämnats dem med anskaffande av rättsfallsmaterial, som varit tillgängligt på allenast finska eller isländska språket.

Det har icke visat sig vara möjligt att slutföra utredningsarbetet i dess helhet före rådets sjunde session. Sannolikt är emellertid, att undersökningarna skola vara färdiga i god tid före 1960 års session. Niomannakommittén får för den skull föreslå, att rådet nu beslutar uppskjuta den fortsatta behandlingen av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

København den 3 oktober 1959

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Förman

Uppskjutet tilläggsförslag

om viss utformning av kriminologiskt samarbete

Se Sak D 32/1958 (Tilläggsförslag) och jur. utsk. 15/1958 (6. sesj., s. 1339, 1683; behandl. s. 215).

BILAGA 1**Yttranden över professor Johs. Andenæs' betänkande »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid»****D a n m a r k**

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 30 december 1958 åberopat yttranden av Københavns universitet, kriminalistisk institut och Århus universitet, institut for kriminologi (se nedan).

Rigsadvokaten:

Jeg ganske kan tiltræde ønsket om oprettelsen af et nordisk kriminologisk samarbejdsråd. Da et sådant råd for at opnå den fornødne koordinering og effektivitet efter min opfattelse netop vil forudsætte, at rådet virker som et selvstændigt organ og har en forskningsleder af betydelig autoritet, kan jeg tiltræde, at man søger etableret et planlæggende og iværksættende forskningsråd (mellemløsningen).

København, den 21. november 1958

Olafsson

Straffelovkommissionen har i skrivelse den 22 november 1958 meddelat, att den kan varmt »anbefale en udbygning af det nordiske kriminologiske samarbejde efter de retningslinier, som i professor Andenæs' redegørelse er betegnet som 'mellemløsningen'».

Københavns universitet, kriminalistisk institut:

Man bør efter min opfattelse støtte det forslag, som i professor, dr. jur. Johs. Andenæs' betænkning af 28. juni 1958 er betegnet som »mellemløsningen».

Det er med rette fremhævet af professor Andenæs, at der er et stærkt behov for en koordinering af den kriminologiske forskning i de nordiske lande, og at der foreligger en række vigtige forskningsopgaver, som egner sig til at løses ved et nordisk samarbejde. Det vil være en stor fordel, at der oprettes et nordisk forskningsråd, som ikke blot i almindelighed varetager kontakten mellem kriminologerne i de nordiske lande — støttet af et permanent sekretariat —, men som også planlægger undersøgelser af fællesnordisk interesse og har mulighed for at sikre det økonomiske grundlag for disse undersøgelser. Jeg kan derfor tiltræde professor Andenæs' forslag om, at der tillægges forskningsrådet en fast årlig bevilling på ca. 100 000 svenske kroner til gennemførelsen af kriminologiske undersøgelser, hvortil kommer ca. 50 000 kroner til et permanent sekretariat m. v.

Det ville ikke være rigtigt at gå så langt som nævnt under »maks-

mumsalternativet», der er baseret på en betydelig større fast bevilling. Kriminologerne må i vidt omfang beskæftige sig med de undersøgelser, som der er trang til at iværksætte i de enkelte lande, f. eks. med udgangspunkt i bestemte sanktionsformer, institutioner, geografiske og sociale forudsætninger eller aktuelle lovgivningsopgaver, og en sådan national forskning bør i alt væsentligt planlægges og finansieres inden for de enkelte lande, ikke gennem et nordisk forskningsråd. Jeg finder, at forslaget om mellemløsningen er udtryk for en rigtig vurdering af de arbejdsopgaver, som bør henhøre under et fællesnordisk organ, og af behovet for økonomisk støtte til denne del af den kriminologiske forskning.

København, den 4. december 1958

Knud Waaben

Århus universitet, institut for kriminologi:

A. I lighed med professor Andenæs er jeg kommet til den opfattelse, at man foreløbig bør begrænse det nordiske samarbejde indenfor kriminologien til organisation af 1. et fælles nordisk sekretariat og 2. internordiske forskningsseminarer i forbindelse med demonstrationer af anstalter m. v. og 3. af nordiske komparative undersøgelser.

B. For de nævnte formål bør der oprettes et fælles nordisk forskningsråd til ledelse af de nævnte opgaver og et dertil hørende sekretariat til gennemførelse af de af rådet bestemte aktiviteter.

Rådet bør bestå af et antal personer med teoretisk indsigt i kriminalvidenskaben og praktisk erfaring i kriminologisk forskningsarbejde. Det er, som Andenæs bemærker, af vægt, at rådet får en alsidig sammensætning. Rådet bør mødes to gange årlig, deraf den ene gang i forbindelse med seminaret, når et sådant arrangeres.

Sekretariatet bør ledes af en yngre kriminolog, og stillingen som leder bør ikke være livsvarig, men begrænset til et bestemt åremål, f. eks. maksimum to treårsperioder. Det bør være sekretariatets opgave at holde kontakter dels med forskere og forskergrupper i de enkelte nordiske lande, dels mellem disse og internationale organisationer, institutioner, forskergrupper og forskere. En betydningsfuld opgave for sekretariatet er det at tilse, at Norden bliver repræsenteret ved internationale kongresser og at lade de fornødne rapporter fra de nordiske lande udfærdige til kongresserne. En anden væsentlig opgave er det at holde de nordiske forskere og institutter orienteret om planlagte og igangværende kriminologiske eksperimenter, nye betænkninger og aktuelle offentlige debatter i de nordiske lande. Sidstnævnte opgave kan løses ved et uprætentivt medlemsblad.

C. Hvis det viser sig, at rådet og sekretariatet magter disse opgaver og at de tillige fylder et fortsat behov, bør man efter nogle års forløb overveje at give rådet bemyndigelse og midler til at organisere forskning i de enkelte nordiske lande.

Århus, den 27. november 1958

Alvar Nelson

N o r g e

Justis- og politidepartementet, Helsedirektoratet och Riksadvokaten har i skrivelser resp. den 20 april 1959, den 31 oktober 1958 och den 28 oktober 1958 meddelat, att de ansluter sig till professor Johs. Andenæs' betänkande.

Den rettsmedisinske kommisjon:

Økt nordisk kriminologisk samarbeid vil også fra rettspsykiatrisk synspunkt ha den allerstørste interesse. Rettspsykiatrien er en betydningsfull del av kriminologien og det er viktig at den følger med i nye erfaringer og synsmåter på kriminogenesens og kriminalpolitikens område i de forskjellige land. På den annen side må rettspsykiatrien i prinsippet være relativt konservativ, idet synspunkter som skal danne grunnlaget for viktige rettsavgjørelser ikke må være influert av moderne, men ikke tilstrekkelig verifiserte anskuelser på kriminogenesen. I de skandinaviske land har rettspraksis, når det gjelder psykisk abnorme individer, tildels benyttet seg av forskjellige veier. Det vil utvilsomt være av betydning om det på dette område kunne komme istand et samarbeid med gjensidig utveksling av erfaringer. I denne forbindelse vil kommisjonen særlig peke på betydningen av årlige sammenkomster av eksperter, slik som det etter »minimumsalternativet» regnes med i form av kriminologisk seminar.

Kommisjonen vil også peke på betydningen av at en har et nordisk sentralorgan, som kan stimulere til løsning av bl. a. spesielle rettspsykiatriske oppgaver.

Her vil det kunne bli av betydning at de enkelte lands arkiver for rettspsykiatriske erklæringer på en eller annen måte kan gjøres disponible for spesielle oppgaver.

Kommisjonen finner ikke grunn til å ta standpunkt til hvilke av de foreslåtte alternativer som kan antas å være mest formålstjenlige. En vil dog si seg helt enig med professor Andenæs i at en hovedbetingelse for at et nordisk forskningsinstitutt skal bli av betydning, må være at de enkelte land har fått sine egne, vel organiserte og godt utstyrte kriminologiske forskningsinstitutter. Uten slike kan et felles nordisk arbeid på det kriminologiske område ikke gi noe av verdi hva komparative undersøkelser angår. Kommisjonen vil derimot gi sin fulle tilslutning til forslaget om opprettelsen av et nordisk kriminologisk samarbeidsråd. Også for rettspsykiatriens vedkommende må en kunne regne med at et slikt råd, med tilknyttet sekretariat, må kunne bli av verdi som en stimulerende faktor for forsknings tiltak i sin alminnelighet og spesielt for komparative undersøkelser.

Oslo, 4. november 1958

G. Langfeldt

A. Irgens
Sekretær

Den norske dommerforening och Den norske sakførerforening har i skrivelser den 3 december resp. den 9 december 1958 meddelat, att de anser ett ökat kriminologiskt samarbete önskvärt men avstår från att uttala sig om formerna härför.

S v e r i g e

Se Bilaga 2.

BILAGA 2

PM rörande yttranden över professor Johs. Andenæs' betänkande »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid» av myndigheter och organisationer i Sverige

(Utarbetad inom Sveriges justitiedepartement)

Efter remiss har infordrade yttranden över betänkandet avgivits av Svea hovrätt, riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statskontoret, universitetskanslersämbetet — det senare efter hörande av universitets- och högskolemyndigheter enligt ämbetets bestämmande — statens organisationsnämnd och statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd. I det yttrande som avgivits av statens organisationsnämnd har ledamoten av organisationsnämnden, t.f. generaldirektören i statskontoret Ivar Löfqvist hänvisat till statskontorets yttrande i den mån detta avviker från organisationsnämndens yttrande.

Medicinalstyrelsen har jämte eget yttrande åberopat ett av dess vetenskapliga råd i rättspsykiatri, professor Gösta Rylander, avgivet yttrande. Med eget yttrande har universitetskanslersämbetet överlämnat yttranden av envar av juridiska och medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund, av medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg, av karolinska institutets lärarkollegium och av rektorsämbetet vid Stockholms högskola, vilket senare endast överlämnat yttrande av högskolans stats- och rättsvetenskapliga fakultet. Juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala hänför sig till ett av fakultetsmedlemmen professor Ivar Strahl avgivet yttrande. Medlemmen av medicinska fakulteten i Lund professor Gunnar Ahlgren har avgivit särskilt yttrande.

Yttranden över betänkandet har därjämte efter remiss avgivits av Rättspsykiatriska föreningen, Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola genom dess föreståndare, professor Olof Kinberg, Svenska kriminalistföreningen, Sveriges juristförbund och Sveriges samhällsvetareförbund. Vice ordföranden i Rättspsykiatriska föreningen professor Rylander och styrelseledamoten i föreningen förste läkaren Yngve Holmstedt har förenat sig om särskilt yttrande samt i övrigt hänvisat till det yttrande som avgivits av ka-

rolinska institutets lärarkollegium. Sveriges förenade studentkårer, som jämväl erhållit tillfälle att yttra sig över betänkandet, har icke begagnat sig därav.

Remissinstanserna har så gott som genomgående uttalat sig för att ett ökat nordiskt samarbete kommer till stånd inom kriminologien. Flertalet remissinstanser har också tillstyrkt att samarbetet — såsom utredningsmannen föreslagit — organiseras i form av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd. Det av utredningsmannen framlagda mellanalternativet har därvid tillstyrkts eller åtminstone i princip förordats av *Svea hovrätt, riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, juridiska och medicinska fakulteterna i Uppsala, medicinska fakulteterna i Lund och Göteborg, karolinska institutets lärarkollegium, statens organisationsnämnd, Svenska kriminalisiföreningen, Sveriges juristförbund, professor Rylander och förste läkaren Holmstedt*. Flera av de nämnda remissinstanserna — bland dem *riksåklagarämbetet* med särskilt eftertryck — hävdar emellertid, att det sålunda förordade förslaget icke kan förverkligas, förrän i vårt land en upprustning skett av resurserna på kriminologins område. På några håll riktas även kritik mot detaljutformningen av förslaget. Minimalalternativet förordas — i en del fall att förverkligas åtminstone tills vidare — av *juridiska fakulteten i Lund, Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet, statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd, Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola och Sveriges samhällsvetareförbund. Professor Ahlgren* förordar att ett nordiskt kriminologiskt institut inrättas.

Statskontoret och *universitetskanslersämbetet* ställer sig positiva till det framlagda betänkandet men intager icke någon bestämd ståndpunkt till de särskilda förslagen. *Rättsspsykiatriska föreningen* intager en väsentligen kritisk hållning i samma avseenden.

Den kriminologiska forskningens ändamål och betydelse i allmänhet (betänkandet, s. 2—5¹) belyses i några yttranden. *Svea hovrätt* erinrar sålunda om att brottsligheten i Sverige under senare år företett en markant ökning, vilken är desto mera oroväckande som den kommit att i allt högre grad gälla de yngre årsklasserna i samhället. Sett mot bakgrunden härav är det av utomordentlig betydelse att fördjupad kunskap vinnes om brottslighetens orsaker, natur och omfattning samt om verkan av de åtgärder, samhällets organ vidtager till brottslighetens bekämpande. Även om sådan kunskap delvis står att vinna under samhällsorganens fortlöpande verksamhet, kan det dock — uttalar hovrätten — icke råda tvivel om den kriminologiska forskningens grundläggande betydelse såväl för bedrivandet av den brottsbekämpande verksamheten inom förefintlig ram som för reformarbetet inom tillhörande områden.

¹ 6. sesj., s. 1321.

Fångvårdsstyrelsen anför:

Behovet av intensifierad kriminologisk forskning har i en mångfald länder blivit allt starkare till följd av det senaste årtiondets vittgående reformarbete på strafflagstiftningens och straffverkställighetens område. Då reformerna i allmänhet avser dels inskränkning av anstaltsvården genom användande av någon form av villkorligt anstånd med påföljden och dels en uppjukning av reglerna om verkställigheten, ställes numera långt större anspråk än tidigare på de samhällsorgan, som har att avgöra om påföljdens art eller taga befattning med lagöverträdaren, efter det att avgörandet om påföljden har träffats; i sistnämnda hänseende torde det vara naturligt, att styrelsen särskilt fäster sig vid de kriminalvårdande uppgifter, som i Sverige åvilar tjänstemän inom skyddskonsumtorganisationen och skyddsföreningarna beträffande villkorligt dömda och villkorligt frigivna samt tjänstemännen vid anstalterna beträffande dem, som dömts till frihetens förlust. Kravet på intensifierad forskning har skärpts också av den anledningen, att inom vissa länder brottsligheten, särskilt inom yngre åldersklasser, har ökat och till sin natur blivit mera brutal än förr. Detta är förhållandet i vårt land. Det må erinras om att i de av en påtaglig oro för läget präglade uttalandena beträffande brottsligheten bland barn och unga, som gjorts av myndigheter, i riksdagen och i pressen, merendels konstaterats, att det för ett framgångsrikt ingripande mot brottsligheten fordras långt större kunskaper än vi nu har om dess allmänna orsaker. Att dessa numera till icke oväsentlig del är att söka på annat håll än där man tidigare var van att finna dem, sammanhänger med den genomgripande omvandling, som de västerländska samhällena genomgått efter andra världskriget. I Norden torde t. ex. nödkriminaliteten ha alltmer avtagit, medan urbaniseringen och försvagningen av hemmens förmåga att uppfostra barnen synes ha starkt bidragit till det nuvarande bekymmersamma läget. Härtill kommer som en sannolikt mycket betydelsefull faktor den omständigheten, att det tidigare tämligen isolerade Norden numera ligger öppet för utifrån kommande åskådningar beträffande människors samlevnad, som i väsentliga avseenden avviker från hos oss och grannfolken vedertagna normer. Den förvirring, som skapas härigenom, särskilt bland obefäst ungdom, är en kriminalitetsbefordrande faktor.

Medicinska fakulteten i Uppsala instämmer helt i utredningsmannens allmänna synpunkter på frågan om behovet av förbättrade forskningsmöjligheter inom kriminologin liksom i konstaterandet, att det kriminalpolitiska reformarbetet på grund av avsaknad av säkra kunskaper ännu i stor utsträckning måste byggas på förmodanden och antaganden, som stundom har karaktären av rena gissningar. Fakulteten vill även, utifrån de synpunkter, den har att företräda, starkt understryka den stora vetenskapliga och samhällseliga betydelsen av ökad kriminologisk forskning, en betydelse, som får sin särskilda relief mot bakgrunden av kriminalitetens och särskilt ungdomsbrottslighetens utveckling i vårt land. *Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet* anser, att utredningsmannen på ett övertygande sätt framlagt skälen för kriminologisk forskning över huvud taget och de synpunkter som talar för upptagandet av ett organiserat nordiskt samarbete på detta område. Fakulteten anför:

Utvecklingen på det kriminalvetenskapliga området, särskilt efter det senaste världskriget, har i Norden, liksom flerstädes utomlands, gått i den riktningen, att betydelsen av empirisk kriminologisk forskning såsom den enda

säkra grundvalen för en effektiv kamp mot det samhällsönda, som brottsligheten utgör, kommit att bli alltmer uppenbar. Denna insikt har lett till ett starkt ökat intresse för den kriminologiska vetenskapen och till grundandet på många håll av kriminologiska eller allmänt kriminalvetenskapliga universitetsinstitutioner, där ett effektivt forskningsarbete pågår och där unga vetenskapsidkare från skilda banor erhålla kontakt med den relativt nya vetenskap som kriminologin utgör samt värvas för forskningsarbete inom dess olika grenar. Ett tydligt inslag i bilden utgör straffrättsjuristernas samt sociologernas och i övrigt samhällsvetenskapsmännens intresse för och deltagande i det kriminologiska arbetet.

Svenska kriminalistföreningen erinrar om att de nordiska kriminalistföreningarna sedan lång tid tillbaka haft ett nära samarbete på straffrättens och kriminalpolitikens område. Föreningarna har därvid haft anledning att också uppmärksamma angelägenheten av kriminologisk forskning. Sålunda har bl. a. vid två gemensamma nordiska kriminalistmöten beslutats att i särskilda resolutioner understryka betydelsen härav. I detta sammanhang åberopar föreningen nämnda resolutioner, vilka är så lydande:

Under hänvisning till förhandlingarna på det andra nordiska kriminalistmötet i Stockholm den 17 maj 1947 om kriminologisk forskning och utbildning ha styrelserna för danska, finska, norska och svenska kriminalistföreningarna antagit följande resolution

Det måste anses vara av avgörande betydelse för en ändamålsenlig kriminalpolitik, att den kriminologiska forskningen, särskilt ett fördomsfritt, empiriskt studium av kriminalitetens reala bakgrund, främjas i största möjliga omfattning samt att undervisning och utbildning i kriminologi ingår i universitetsstudierna och i utbildningen av sådana befattningshavare, som praktiskt ha att göra med handläggningen av brottmål eller med behandlingen av lagöverträdare.

Resolution antagen vid det fjärde nordiska kriminalistmötet i Oslo den 11—13 juni 1957

Kriminalistmøtet vil sterkt understreke betydningen av et planmessig kriminologisk forskningsarbeid på bredt grunnlag. De nordiske lands innsats på detta område har hittil vært helt utilstrekkelig og står icke i rimelig forhold til de viktige samfunnsinteresser det gjelder.

Man har med tilfredshet fulgt de skritt som i de siste år er tatt ved opprettelse av universitetsinstitutter for kriminologi og ved at spørsmålet om et utvidet nordisk samarbeid er tatt opp innenfor Det Nordiske Råd.

Møtet uttaler håpet om at disse bestrebelser vil føre til at de institusjoner for kriminologisk forskning som er eller blir opprettet, blir utstyrt med de personelle og økonomiske ressurser som er nødvendige hvis denne forskning skal kunne gi resultater for det praktiske kriminalpolitiske arbeid.

Svenska kriminalistföreningen vill därför uttrycka sin tillfredsställelse över att initiativ nu tagits till en utbyggnad av den kriminologiska forskningen.

Beträffande frågan huruvida kriminologin skall betraktas som en självständig vetenskapsgren ansluter sig *karolinska institutets lärarkollegium* till den uppfattning som, enligt vad kollegiet anför, förfäktas av den kände ame-

rikanske kriminologen Torsten Sellin, nämligen att kriminologin icke utgör en självständig vetenskapsgren utan består av ett antal olika arbetsfält, såsom medicinsk kriminologi, sociologisk kriminologi, etc. *Professor Rylander* instämmer livligt i vad utredningsmannen anfört därom, att kriminologin kräver samarbete mellan representanter för ett flertal olika specialvetenskaper, såsom psykiatri, psykologi, rättsvetenskap, sociologi och socialmedicin. Var och en av dessa vetenskaper — anför *Rylander* vidare — bearbetar olika arbetsfält inom det kriminologiska forskningsområdet med tillhjälp av de grundbegrepp och den teknik, som är gängse inom dem. De är alla nödvändiga, om man skall kunna nå fram till en närmare insikt om orsakerna till det brottsliga beteendet, vilka som mänskliga beteenden över huvud taget icke kan helt förklaras med tillhjälp av en enstaka av dessa vetenskapsgrenars resurser. För sociologen ter sig exempelvis brottet som ett socialt fenomen, vilket bör utforskas med tillhjälp av inom sociologin utprövad metodik, medan rättspsykiatern ställer personlighetens struktur och reaktionsmodus i centrum för sina undersökningar. Representanterna för andra vetenskapsgrenar lämnar bidrag till den kriminologiska forskningen genom att använda sin speciella utbildning och den erfarenhetsfond de erhållit inom sina verksamhetsfält. Såsom representant för rättspsykiatrin vill *Rylander* särskilt understryka den grundläggande betydelse för de kriminologiska problemen, som en vidgad kännedom om brottslingarnas personlighet och beteende samt individuella känslighet för olika former av miljöpåverknings åger. Hur värdefulla juridiska, sociala och statistiska utredningar än kan vara inom kriminologins område, är de dock otillräckliga i ett mycket väsentligt hänseende. Genom dylika utredningar kan icke det brottsliga handlingssättet hos någon enda människa förklaras. Ingen av dessa vetenskaper sysslar nämligen med kliniska studier av den enskilda brottslingen.

Betydelsen av att det nordiska samarbetet inom kriminologin främjas (betänkandet, s. 9—13¹) utvecklas av remissinstanserna på följande sätt.

Juridiska fakulteten i Lund anför, att eftersom kriminologisk forskning i ett samnordiskt organs regi — såsom utredningsmannen med rätta starkt betonar — icke kan ersätta kriminologisk forskning i de skilda nordiska länderna, kunde man med visst fog ifrågasätta, om icke organiseringen av ett ökat nordiskt samarbete inom kriminologin borde anstå, till dess effektiva anordningar vidtagits för stärkande av den inhemska kriminologiska forskningen. Mot dessa betänkligheter kan dock anföras, att ett nordiskt kriminologiskt samarbete är av värde, redan då en utbyggnad av den kriminologiska forskningen planeras och genomföres. Rörande behovet av sådant samarbete i och för sig instämmer fakulteten i övrigt med vad utredningsmannen anfört. Fakulteten tillstyrker sålunda, att åtgärder vidtages för ökat nordiskt kriminologiskt samarbete. Även *juridiska fakulteten i Uppsala* finner det önskvärt, att ett organiserat samarbete mellan de nordiska länderna

¹ 6. sesj., s. 1325.

inledes på den kriminologiska forskningens område. De skäl, som utredningsmannen anfört härför, finner fakulteten vägande. Fakulteten påpekar, att i alla de nordiska länderna de resurser, som står till förfogande för kriminologisk forskning, är svaga i förhållande till uppgifternas omfattning. Genom samverkan bör emellertid, enligt fakultetens mening, forskningen kunna bedrivas mera effektivt. Det livliga och betydelsefulla utbyte av erfarenheter och åsikter, som äger rum mellan de nordiska länderna på kriminalpolitikens område, skulle även få ett värdefullt komplement i ett organiserat kriminologiskt samarbete. De nordiska länderna står varandra så nära i snart sagt alla hänseenden, att ett sådant samarbete måste antagas bli fruktbärande.

Rättspsykiatriska föreningen hör likaledes till de remissinstanser, som anser, att frågan om nordiskt samarbete inom kriminologin är värd all uppmuntran och att allt bör göras för att få till stånd ett sådant samarbete. Föreningen anför:

Rörande behovet, önskvärdheten och rent av nödvändigheten av internationellt och därmed också nordiskt samarbete inom de olika vetenskaperna kan väl inom den västerländska kulturkretsen knappast råda mer än en mening. Vid detta förhållande är det egendomligt, att utredningsmannen ansett sig böra lägga ned så mycken möda på att söka övertyga läsaren om det lämpliga i ökat nordiskt samarbete på detta område. Djupast sett torde denna strävan att så att säga slå in öppna dörrar sammanhänga med en viss oklarhet och glidning i begreppen kriminologi och kriminalpolitik. Visserligen deklarerar utredningsmannen, att han tar begreppet kriminologi i dess vidare — och i vetenskapliga sammanhang mest använda — betydelse av vetenskapen om brottet, dess orsaker, yttringar och omfång, å ena sidan, och studiet av samhällsåtgärderna till brottslighetens bekämpande, kriminalpolitiken, å andra sidan. Den teoretiska kriminalpolitiken utgör sålunda en del av kriminologin. Dessa båda grenar av den kriminologiska vetenskapen, vilka med termer lånade från medicinen skulle kunna betecknas som brottsetiologi och brottsymptomatologi — vartill kommer brottsstatistik — å ena sidan, brottsprofylax och brottsterapi, å andra sidan, står i mycket intimt samband med varandra.

När nu utredningsmannen söker vindicera den uppfattningen, att det med hänsyn till nyttan av koordinering av nordisk kriminologisk forskning »kommer — — — inn enkelte helt spesielle forhold som neppe gjør seg gjeldende i tilsvarende grad innen noen annen vitenskap» (s. 10¹), gör han sig säkerligen skyldig till en överdrift. Sannolikt har en samordning av det nordiska lagstiftningsarbetet till skydd mot brottsligheten föresvävat författaren, när han skrev detta, vilket dock är något annat än den vetenskapliga forskningen på området. Överhuvud synes det oförsiktigt och omotiverat att göra ett så kategoriskt uttalande om betydelsen av nordiskt samarbete på just detta enda område. Uttalandet röjer utom författarens bristande kännedom om betydelsen av nordiskt samarbete på andra vetenskapliga områden, exempelvis meteorologi, näringsgeografi, geologi o. s. v. en viss tankeklarhet rörande begreppen brottsetiologi, teoretisk kriminalpolitik och kriminalpolitiskt reformarbete.

Även i ett annat hänseende synes utredningsmannen ha skjutit över målet i sin iver att motivera betydelsen av nordiskt samarbete inom kriminolo-

¹ 6. sesj., s. 1326.

gin. Visserligen redovisar han likheterna och olikheterna mellan de nordiska länderna, när det gäller samhällsstrukturen i allmänhet och kriminalpolitiken i synnerhet, varpå han tillägger att själva föremålet för forskningen i andra vetenskaper oftast är detsamma »både ute og hjemme». »Blodets egenskaper er de samme, metallens likeså». Men inom stora delar av kriminologin är det »helt annerledes». Det må vara, att så kan vara fallet, om man jämför exempelvis brottsligheten i USA och Skandinavien, men vet verkligen utredningsmannen att lagöverträdarna i Norge och Sverige icke är »helt de samme»? Behöver icke detta kategoriska påståendes sanningshalt först undersökas, innan det används som argument i detta sammanhang? Kan överhuvud utredningsmannen stödja sitt kategoriska påstående på någon vetenskaplig undersökning utvisande att norska och svenska lagöverträdare förete olikhet i kroppsligt eller själsligt hänseende? Utredningsmannen påstår, att eftersom svenska och norska lagöverträdare är olika — i vilket hänseende? — behövs ökat nordiskt samarbete inom kriminologin. Men om svenska och norska lagöverträdare vid en vetenskaplig undersökning skulle visa sig lika, skulle väl även denna omständighet kunna anföras som ett argument för ökat nordiskt samarbete, eftersom brottsligheten, åtminstone statistiskt sett, förete olikheter. Slappheten och oklarheten i utredningsmannens tankegång kommer till pregnant uttryck i följande mening (s. 14¹): »Og man kan ikke nøye seg med å undersøke lovovertrederens fysiske og psykiske egenskaper i ett enkelt av landene og gå ut fra at resultatene har gyldighet også for de andre land». Men tidigare har ju blodets egenskaper — väl inklusive hos lagöverträdarna — sagts vara lika. Är då norska och svenska hjärnors egenskaper olika? I belysning härav framstår det som rena motsägelsen, när utredningsmannen tillägger: »Situasjonen er i så måte en helt annen enn innenfor naturvitenskapelig eller medisinsk forskning». Uttalandet är halsbrytande satt i relation till annat yttrande på samma sida²: »Kriminologien er en erfaringsvitenskap». Är icke kriminalpsykologi det också?

Den särställning utredningsmannen försöker ge den nordiska kriminologin som vetenskap existerar icke. Oavsett om norrman och svenskar är lika eller ej — en ofruktbar fråga som i varje fall saknar relevans i här aktuella sammanhang — har utredningsmannen förbisett, att det är miljön som stimulus på den mänskliga organismen som i hans resonemang skulle kunna tänkas få betydelse. Likaväl som exempelvis klimatväxlingen skapar olika levnadsbetingelser för människor, inklusive för blodets och hjärnans funktion, likaväl skapar det yttre psykologiska klimatet — till stor del en funktion av samhällets struktur med dess skrivna och oskrivna lagar — olika levnadsbetingelser eller stimuli för människorna. Det är självklart att såväl dessa ekologiska faktorer, som vi vet är olika i Sverige och Norge, som de individuella faktorerna, om vars eventuella olikhet i de båda länderna intet vetenskapligt säkert är känt, kan göras till föremål för empirisk forskning. Utredningsmannen förefaller vara alldeles främmande för empirisk vetenskaps mål och medel, när han söker göra gällande att undersökningen av lagöverträdarnas fysiska och psykiska egenskaper skulle vara något principiellt annorlunda än andra föremål för »naturvitenskapelig eller medisinsk forskning».

Vice ordföranden i föreningen, *professor Rylander*, och en styrelseledamot, *förste läkaren Holmstedt*, har, såsom inledningsvis nämnts, avgivit särskilt yttrande. I detta yttrande anføres:

¹ 6. sesj., s. 1329.

² 6. sesj., s. 1328.

I ett flertal hänsenden instämmer vi med det yttrande, som avgivits av Rättspsykiatriska föreningens styrelses majoritet — — —. Vi kan däremot icke finna, att förutsättningar skulle saknas för den begränsade form av nordiskt samarbete, som utredningsmannen föreslagit, utan anser, att fullgoda skäl föreligger till inrättandet av ett samarbetsråd enligt det alternativ, utredningsmannen förordat i sitt yttrande. Slutligen finner vi skäl taga avstånd från den polemiska tonen gentemot utredningsmannen.

Sveriges samhällsvetareförbund understryker värdet av att ett nordiskt samarbete kommer till stånd inom kriminologins område. Denna inställning är dock inte betingad av den uppfattningen, att ett gemensamt uppträdande inom detta område skulle ha större förutsättningar för ett effektivt och rationellt forskningsarbete än inom andra områden. Snarare får den ses som ett uttryck för önskemål om tillgodoseende av en ur nationalekonomisk synpunkt viktig princip nämligen att forskning, framför allt inom nya områden, så långt möjligt samordnas inom de nordiska länderna.

En modifierad uppfattning rörande värdet av nordiskt samarbete inom kriminologin kommer till uttryck i det yttrande som avgivits av *medicinska fakulteten i Uppsala*. Fakulteten ställer sig den frågan, om ett intimt nordiskt samarbete är i högre grad påkallat inom kriminologin än inom andra forskningsområden, där sådant förekommer endast i ringa grad. Fakulteten anför:

De från land till land skiftande sociologiska, ekonomiska, rättsliga och andra förhållanden, som skapar så olika förutsättningar för kriminalitetens uppkomst, former och utbredning, å ena sidan, olika metoder för dess bekämpande, å den andra, måste förläna det forskningsmaterial, kriminologin har att arbeta med, speciella nationella särmerken, som kan göra det svårt att jämföra dem. Detta till skillnad från t. ex. naturvetenskapens, medicinens eller psykologiens vetenskapliga primärmaterial, som har mera generella egenskaper. Utredningsmannen, som är väl medveten om detta förhållande, påpekar emellertid, att de olikheter i olika avseenden som föreligger — vilkas betydelse han enligt fakultetens mening dock visar en tendens att underskatta till förmån för de likheter som råder de olika nordiska staterna emellan — innebär en »variation i försöksbetingelserna», som skänker kriminologin såsom forskningsområde särskilda fördelar, när det gäller internationellt, eller, såsom här föreslås, nordiskt samarbete.

Fakulteten ansluter sig emellertid gärna till utredningsmannens mening, att de av honom nämnda exemplen på uppgifter som lämpar sig för nordisk samforskning — nämligen bilstöldernas och tjuvnadsbrottens olika frekvens i de nordiska länderna och återfallsfrekvensens olikheter — gör ett intimare nordiskt forskningsarbete särskilt önskvärt och att de är ägnade att skapa intressanta och givande försöksbetingelser och väl även stimulera till ökad kriminologisk forskning. För detta syfte skulle, enligt fakultetens mening, den mest realistiska vägen vara att bygga ut de nationella forskningsinstitutionerna och sörja för det bästa möjliga internordiska samarbete mellan dem. *Medicinska fakulteten i Göteborg* finner förslaget om nordiskt kriminologiskt samarbete vara väl värt att stödja och ansluter sig i princip till de synpunkter, som framförts av utredningsmannen.

Enligt vad flera remissinstanser uttalar är det nödvändigt att en upprustning sker av de nationella resurserna på kriminologins område (betänkandet, s. 5—8¹). Önskemål härom uttalas sålunda av *Svea hovrätt. Riksåklagarämbetet* anför för sin del:

Som bekant har sedan mer än tjugo år tillbaka förekommit ett fruktbärande vetenskapligt och praktiskt samarbete mellan de nordiska länderna på straffrättens och kriminalpolitikens område. Sålunda har gemensamma nordiska kriminalistmöten ägt rum och nära kontakter hållits mellan de olika ländernas lagstiftande och kriminalvårdande organ. Sådant samarbete har också pågått mellan de skilda nordiska kriminalistföreningarna, vilkas förhandlingar sedan mer än tjugo år tillbaka publiceras i en gemensam kriminalistisk årsbok. Nämnas må också utgivandet av en samnordisk tidskrift för kriminalvetenskap. — Under senare årtionden och särskilt efter det senaste världskriget har utvecklingen på det kriminalvetenskapliga området i Norden, liksom flerstädes utomlands, gått i den riktningen, att betydelsen av kriminologisk forskning såsom den enda säkra grundvalen för en effektiv kamp mot det samhällsönda, som brottsligheten utgör, kommit att bli alltmer uppenbar. Ämbetet har också vid flerfaldiga tillfällen, senast i anbefallt utlåtande den 15 oktober 1958 till riksdagens allmänna beredningsutskott angående åtgärder för ungdomsbrottslighetens bekämpande, framhållit, att det är i hög grad angeläget, att den kriminologiska forskningen i vårt land intensifieras och utan dröjsmål får skäligen resurser. — Mot bakgrunden av den utveckling som sålunda ägt rum på den kriminologiska vetenskapens område och den växande insikten om denna vetenskaps stora betydelse för de praktiska åtgärderna på kriminallagstiftningens och kriminalvårdens områden har man att förstå det initiativ, som tagits av den svenska regeringen, när den, efter Nordiska rådets hörande, föranstaltat om en utredning rörande formerna för ett samarbete på kriminologins område mellan de nordiska länderna.

Enligt ämbetets mening är det icke endast från det nordiska samarbetets synpunkt utan även med hänsyn till rent interna intressen nödvändigt, att den kriminologiska vetenskapen i vårt land utan dröjsmål upprustas i personellt och ekonomiskt hänseende och erhåller en sådan fast organisation, att en plattform skapas för ett bestående samarbete med forskningen i våra grannländer. Efter de livliga debatter, som sedan flera år pågått rörande en effektivisering av kampen mot brottsligheten, anser ämbetet den kriminologiska forskningens viktiga roll i detta sammanhang vara så pass allmänt erkänd, att argument för detta upprustningskrav här ej behöver återupprepas. Ämbetet säger sig också vid flera tillfällen ha uttalat, att vidare uppskov med frågans lösning ej kan godtagas. Ämbetet fortsätter:

Det är ej i första hand ämbetets uppgift att framhäva värdet och vikten av en intensifierad grundforskning inom kriminologins olika grenar, vare sig det gäller de sociologiska eller medicinskt-biologiska aspekterna på brottslighetsproblemet. Det synes emellertid också vara av största vikt för de områden av samhällets åtgärder mot brottsligheten, vilka ämbetet representerar, att en målmedveten och systematiskt bedriven kriminalpolitisk forskning med praktiskt kriminalpolitiska målsättningar kommer till stånd och utvecklas vidare i vårt land.

¹ 6. sesj., s. 1323.

Bland de kriminologiska arbetsuppgifter, som synes äga omedelbar betydelse för åklagarnas och övriga samhällsmyndigheters brottsbekämpande verksamhet, bör särskilt nämnas en så långt möjligt fullständig inventering ur olika synpunkter av brottslingsbeståndet och brottsligheten i vårt land med särskild hänsyn till de aktuella förhållandena och tendenserna — både kvantitativt och kvalitativt — på brottslighetsfronten samt läget inom kriminalvården och vissa närstående grenar av socialvården, t. ex. i fråga om anstaltsbeläggning, behandlingsmetoder och behandlingsresultat. En kriminologisk institution skulle i dessa avseenden kunna tillhandahålla de statliga utredningsorganen och de kriminalvårdande myndigheterna upplysningar av skilda slag rörande förhållanden om vilka informationer ej kan hämtas ur den officiella statistiken, även om denna såsom ovan föreslagits omedelbart förbättras.

En kriminologisk institution skulle självfallet följa utvecklingen inom den kriminologiska vetenskapen och den praktiska kriminalpolitiken, särskilt utomlands, och på grundval av kartotek, register och tidskrifter vara i stånd att lämna upplysningar om aktuell litteratur och andra källor på ifrågavarande områden. Det vittgrenade internationella samarbetet inom kriminologi, lagstiftning och kriminalvård är hart när omöjligt att överblicka för enskilda forskare och utredande myndigheter; även i detta avseende skulle en kriminologisk institution ha en viktig funktion att fylla. Till sist må nämnas den icke mindre viktiga uppgiften att insamla och tillhandahålla upplysningar om pågående primärundersökningar på olika håll inom vårt eget land samt att medverka till en koordination av dylika undersökningar. Det forskningsarbete, som bedrivs på olika vårdanstalter hos olika myndigheter och av skilda forskargrupper, är nämligen ofta icke känt för kriminologer, som på annat håll sysslar med besläktade arbetsuppgifter. Genom att informationer kan erhållas i dessa avseenden kan man undvika onödiga dubbleringar av primärarbetet inom vår kriminologiska forskning med dess starkt beskurna ekonomiska och personella resurser.

Av det anförda finner ämbetet framgå, att den kriminologiska forskningen i vårt land i första hand kräver inrättandet av ett permanent fungerande kriminologiskt institut, försett med erforderliga resurser för de ovan skisserade arbetsuppgifterna. Även om särskilda större fältarbeten och liknande undersökningar på grund av det uppbåd av experter från skilda områden och av stora penningbelopp, som kan krävas i förekommande fall, lämpligen kan utföras av särskilda forskargrupper, organiserade för ändamålet och understödda av statliga forskningsbidrag, synes det ämbetet uppenbart, att en dylik organisationsform ej lämpar sig för de informativa och andra uppgifter, som i det föregående framställts såsom särskilt angelägna med hänsyn till det aktuella kriminalpolitiska arbetet i vårt land. Personerna i ett forskarlag eller i ett forskningsråd växlar med de skilda arbetsuppgifterna. Vad som främst kräves, är emellertid enligt ämbetets bestämda uppfattning en permanent institution, som kan bedriva sitt arbete kontinuerligt och på längre sikt. Att ett kriminologiskt institut bör äga akademisk förankring synes ämbetet också uppenbart. Endast därigenom kan institutet fylla sin mycket viktiga uppgift att verka för rekryteringen av yngre forskare på det kriminologiska fältet samt att sörja för det mått av mera elementär kriminologisk undervisning, som alltmer framträder som ett behov vid studier på olika vetenskapsområden, särskilt inom de juridiska och sam-

hällsvetenskapliga ämnesgrupperna. Ämbetet erinrar slutligen om att sedan flera år ett förslag föreligger om inrättandet av en lärostol i kriminologi med tillhörande institution vid Stockholms högskola. Förslaget har varit föremål för prövning hos Kungl. Maj:t under budgetarbetet både till 1957 och till 1958 års riksdagar men ej lett till beslut i positiv riktning, uppenbarligen av statsfinansiella skäl. Ämbetet vill för sin del kraftigt understryka önskvärdheten av att detta äskande bifalles av statsmakterna. Därmed skulle ett viktigt steg ha tagits för att ge den kriminologiska vetenskapen den ställning, som den intager i de stora kulturstaterna och är på väg att förvärva i våra nordiska grannländer.

Socialstyrelsen uttalar, att från de synpunkter, styrelsen har att företräda, framför allt behovet av ökade hjälpmedel i kampen mot ungdomsbrottsligheten står i förgrunden. Med särskild hänvisning till det aktuella läget på detta område vill styrelsen starkt understryka kravet på en upprustning av den kriminologiska forskningen här i landet. Styrelsen påminner om att redan 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen i sitt år 1953 avlämnade betänkande (SOU 1953: 16) föreslog inrättandet av en professur i kriminologi vid Stockholms högskola med anknytning till det under stats- och rättsvetenskapliga fakulteten därstädes sorterande Kriminologiska institutet, och styrelsen återoppar i detta sammanhang sitt den 28 februari 1955 till riksdagens allmänna beredningsutskott avgivna yttrande över förslaget. I yttrandet förordade styrelsen, att den föreslagna professuren snarast skulle inrättas och att institutet samtidigt skulle förses med tillräckliga resurser för att bli i stånd att vidga våra kunskaper om brottsligheten genom utredningar och undersökningar grundade på en ändamålsenlig och rationell kriminalstatistik. Samtidigt underströk styrelsen, att även andra institutioner, som är verksamma på det kriminologiska fältet, borde erhålla ökat stöd från samhällets sida. Styrelsen erinrar även om att, sedan nu förevarande förslag avgivits, vid Nordiska rådets session år 1958 ett tilläggsförslag väckts av borgmästaren Olov Rylander, vari förordas bl. a., att den lokala forskningen förstärkes genom inrättande av professurer i kriminologi i samtliga nordiska länder.¹ *Medicinska fakulteten i Lund* understryker utredningsmannens påpekande av att väl utbyggda nationella forskningsinstitut är nödvändiga också för undervisningen inom landet på detta viktiga område.

Juridiska fakulteten i Lund, vilken hör till de remissinstanser, som vitsordar betydelsen av nordiskt samarbete inom kriminologin, framhåller, att frågan om sådant samarbete likväl är av sekundär betydelse i förhållande till en systematisk uppbyggnad av den svenska kriminologiska forskningen samt att denna uppbyggnad icke bör begränsas till den föreslagna professuren i kriminologi vid Stockholms högskola utan att möjligheter till kriminologisk forskning och undervisning bör skapas jämväl vid universiteten i Uppsala och Lund. *Karolinska institutets lärarkollegium* understryker starkt den moderna kriminalpolitikens från erfarenhets- och kunskapssyn-

¹ 6. sesj., s. 1339.

punkt mycket bristfälliga underlag. Kollegiet har också upprepade gånger vid framförande av förslag om ökade resurser för medicinsk-kriminologisk forskning vid karolinska institutet, bl. a. genom inrättande av en lärartjänst i medicinsk kriminologi vid rättspsykiatriska kliniken, gjort sig till talesman för synpunkter likartade dem, som utredningsmannen nu framlagt rörande behovet av upprustning av den kriminologiska forskningen. Det är enligt kollegiets mening ett trängande samhällsintresse, att statsmakterna äntligen tar ett krafttag till skapande av behövliga förutsättningar för sådan forskning i vårt land. Kollegiet anför i denna fråga vidare:

Inkomstnivån och den sociala standarden ha under de senaste årtiondena ständigt stigit i Sverige. Arbetslösheten har varit låg. De sociala välfärdsåtgärderna byggas ut i allt raskare takt. Det svenska samhället har varit förskonat från ekonomiska och sociala kriser. Kriminalpolitiken har reformerats i en riktning, som man ansett effektivt skulle kunna bidra till att minska brottsligheten. Trots allt detta har kriminaliteten på ett synnerligen oroande sätt stigit under de sista åren. Särskilt är ökningen av antalet våldsbrott och ungdomsbrottsligheten att nämna. Även egendomsbrottsligheten har kraftigt tilltagit. Strafflagberedningen har i sitt för några år sedan avgivna betänkande med förslag till skyddslag (SOU 1956: 55) endast ytligt berört frågan, vilka orsakerna här till kunna vara. Man hänvisade till förskjutning i bosättningsförhållandena från landsbygd till stad, i det under tiden 1940—1954 städernas befolkning ökat med 1 100 000 invånare, medan landsbygdens befolkning minskat med 300 000, och anförde att brottsligheten på det hela taget är större i tätorter än på den rena landsbygden. Särskilt förmögenhetsbrottsligheten är relativt stor i de största städerna, varför förskjutningen i bostadsförhållandena måste ha inverkat höjande på brottslighetstalen för åren efter andra världskriget. Vilket inflytande som den radikala förändringen av samhällets åtgärder mot brottsligheten möjligen kan ha haft, togs ej upp till någon diskussion av beredningen. Här må endast erinras om att åtalseftergift i mycket stor utsträckning använts ifråga om ungdomsbrottslingar samt att kriminalvård i frihet i form av villkorlig dom och villkorlig frigivning vunnit allt mer omfattande tillämpning. Förvisso har en mildring av de tidigare använda hårdare åtgärderna mot brottslingarna varit mycket befogad av bl. a. humanitära och psykologiska skäl, och denna mildring måste antagas haft ett gynnsamt inflytande på många av dem, som blivit föremål för det nya påföljdssystemet. Likväl tränger sig den frågan fram, om icke de avskräckande momenten i samhällsreaktionerna i så hög grad försvagats, att många individer, som tidigare måhända skulle ha avhållit sig från brott, fått sina hämningar mot ett asocialt och kriminellt beteende så reducerade, att brottsligheten därför ökat. Det ter sig måhända ej längre så farligt att bryta mot lagarna, enligt förmodanden, som särskilt framförts från åklagarhåll men även av en del domare.

Behovet av en upprustning av de inhemska resurserna för kriminologisk forskning utvecklas av *Rättspsykiatriska föreningen* på följande sätt:

Betydelsen av en vetenskapligt ledd kriminologisk institution i Sverige kan knappast överskattas. En sådan skulle bli ett oundgängligt led i samnordisk kriminologisk forskning. Å andra sidan må framhållas, att forskningsarbete uppbäres av enskilda vetenskapsmän. Villkoren för forskare på detta område i vårt land är anmärkningsvärt dåliga, trots att här finns ett nästan unikt forskningsmaterial. Det må blott erinras om de undersökningsakter, som finns hopade på landets större barnavårdsnämnder, på ungdoms-

vårdsskolor, på nykterhetsnämnder och vårdanstalter för alkoholmissbrukare, på fängelser och rättspsykiatriska undersökningsstationer, på kriminologiska centralarkivet m. m. Det är icke överdrift att påstå, att detta värdefulla material ligger dött.

Överallt är funktionärerna överhopade av det löpande arbetet. Vetenskaplig forskning låter sig numera knappast utföras på fritid. I varje fall är det omöjligt utan stark personlig förslutning. Det är därför en det allmännas angelägenhet av utomordentlig vikt, att tjänstemän — läkare, psykologer, sociologer o. s. v. — med fallenhet och håg för vetenskaplig forskning beredes tjänliga villkor härför.

Främst behöver arbetskraft frigöras, tjänstledighet för forskning med behållen lön beviljas, forsknings- och resestipendier utdelas, medel för studieuppehåll vid utländska forskningscentra och för deltagande i vetenskapliga kongresser m. m. ställas till förfogande. Som exempel på de nuvarande bristerna må omnämnas, att ingen svensk kriminolog lyckades erhålla något som helst resebidrag för deltagande i en kongress för bekämpande av alkoholism för ett par år sedan, där frågor om alkohol kriminaliteten utgjorde ett viktigt förhandlingsämne. Understödjandet av kriminologisk forskning torde även böra innefatta skattelättnader, exempelvis beviljande av avdrag vid forskningsresor, bekostade av egna medel eller av privata forskningsfonder o. s. v.

Även *professor Rylander* understryker starkt vad utredningsmannen anfört rörande det trängande behovet av upprustning inom den kriminologiska forskningen i de olika länderna, särskilt med hänsyn till de stora utgifter som brottsligheten medför samt till det bristfälliga erfarenhetsunderlaget för det intensiva kriminalpolitiska reformarbetet, vilket i stor omfattning bygger på antaganden. Han framhåller, att en ökad insats i fråga om kriminologisk forskning i efterhand kan giva en fastare grundval för kriminalpolitiken, ehuru man måste göra klart för sig, att det blir fråga om svåra och tidskrävande forskningsuppgifter och att några resultat icke kan uppnås inom kortare tidsrymder.

Sveriges juristförbund betonar starkt, att kriminologin, ehuru sammanhängande med många olika vetenskaper, har sin närmaste anknytning till de juridiska fakulteterna och att endast en professor i straffrätt rimligen kan tänkas som föreståndare för ett svenskt kriminologiskt institut (jfr Agge i Agge m. fl.: *Kriminologi* (1955), s. 28, 30 samt *Hurwitz: Kriminologi* (1948), s. 19).

Flera remissinstanser ger uttryck åt den uppfattningen att förstärkning av de nationella kriminologiska resurserna utgör en nödvändig förutsättning för ett samnordiskt arbete på området. *Riksåklagarämbetet* hävdar sålunda att förslaget om samarbete från vissa synpunkter tyvärr icke omedelbart kan förverkligas, såvitt angår Sverige. Till motivering av denna ståndpunkt anför ämbetet följande:

Ett samarbete med den skisserade uppläggningsen förutsätter oundgängligen, att den kriminologiska forskningen i vårt land liksom de övriga nordiska länderna är någorlunda tillfredsställande organiserad. Det kräves så-

lunda, att det i vart och ett av de samverkande länderna finnes en aktivt arbetande institution försedd med sådan vetenskaplig och administrativ personal, att de informativa och koordinerande uppgifterna kontinuerligt kunna ombesörjas och att de impulser till vetenskapliga forskningsuppgifter, vilka kunna mottagas från de övriga nordiska instituten, tillgodogöras av den inhemska forskningen. Utredningsmannen utgår också från att åtminstone ett dylikt aktivt arbetande institut med erforderliga resurser för nu antydda arbetsuppgifters lösande finnes i vart och ett av de nordiska länderna.

Medan nämnda grundläggande villkor för samarbetsplanens genomförande synes uppfyllt för Danmarks och Norges och i viss mån även för Finlands vidkommande, är läget ett annat och betydligt mindre gynnsamt i vårt land. Det kriminologiska institut, som finnes i Stockholm, är grundat på privat initiativ och har varit nästan helt beroende av de särskilda forskningsanslag, som dess ledare personligen kunnat utverka på statligt och enskilt håll för genomförande av hans egna — helt visst synnerligen betydelsefulla — kriminologiska forskningar. Institutet är visserligen formellt sett anknutet till Stockholms högskola men har, såvitt bekant, icke erhållit något anslag på högskolans stat, trots upprepade framställningar från högskolemyndigheternas sida under en följd av år.

Ämbetet finner sig därför ej berett att tillstyrka, att det föreslagna nordiska samarbetet på kriminologins område f. n. inledes i de avsedda formerna, enär de oundgängliga förutsättningarna för Sveriges deltagande i detsamma beklagligtvis ännu saknas. Däremot vill ämbetet uttala som sin mening, att det är i hög grad önskvärt, att de berörda hindren för ett förverkligande av ett nordiskt samarbete efter de av utredningsmannen uppdragna riktlinjerna snarast undanröjes, särskilt som det även är ett internt svenskt intresse av hög angelägenhetsgrad, att den kriminologiska forskningen i vårt land erhåller en tillfredsställande organisation. Sedan en dylik organisation kommit till stånd bör statsmakterna utan dröjsmål återkomma till frågan om det nordiska samarbetet på området. Ämbetet förmenar att det sagda äger tillämpning, även om man endast skulle överväga att genomföra det av utredningsmannen föreslagna s. k. minimalalternativet. Genomförandet av det s. k. mellanalternativet, vilket ämbetet i princip förordar, stöter på svårigheter jämväl av annat slag än de nu anförda.

Juridiska fakulteten i Uppsala understryker vikten av att kriminologisk forskning bedrivs i de särskilda länderna samt uttalar, att detta i själva verket är en förutsättning för att den föreslagna organisationen skall bli till avsedd nytta. Fakulteten fortsätter:

Organisationen måste nämligen kunna hänvända sig till organ i varje särskilt land för att erhålla sakuppgifter angående det landets förhållanden. Det måste därför i de särskilda länderna finnas permanenta organ, som samarbeta med den föreslagna organisationen.

För Sveriges vidkommande synas de, som från vårt land skola ingå i organisationens råd, kunna bilda en stomme till ett sådant organ. I detta torde emellertid även andra personer böra ingå, för att organet skall få en allsidig sammansättning. Av väsentlig betydelse är, att i enlighet med ett ofta framfört önskemål en professur i kriminologi kommer till stånd. Det bör övervägas, huruvida Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola bör på ett eller annat sätt taga del i arbetet.

Medicinska fakulteten i Lund anser, att det f. n. otvivelaktigt föreligger stora brister vad beträffar vårt vetande inom kriminologin. Fakulteten finner därför en intensifiering av forskningen inom kriminologin vara av vital betydelse och anser kostnaderna för kriminalitetens bekämpande och skadeverkningar vara så betydande, att någon njugghet med anslag till kriminologisk forskning icke får förekomma. Fakulteten förordar en snar upprustning av de nationella resurserna inom kriminologisk forskning och en utbyggnad av dessa, som möjliggör upprättandet av ett nordiskt kriminologiskt råd överensstämmande i huvudsak med det av utredningsmannen förordade mellanalternativet. *Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet* finner, att det initiativ, som i denna fråga tagits från den svenska regeringens sida, måste hälsas med tillfredsställelse ur flera synpunkter. Fakulteten framhåller emellertid med skärpa, att ett vidgat, av statsmakterna understött nordiskt samarbete på den kriminologiska forskningens område nödvändigt måste förutsätta, att i vårt land en eller flera akademiska institutioner tillskapas på kriminalvetenskapernas område för att vid sidan av de redan aktivt verksamma instituten i våra grannländer tjäna som basorganisation för det planerade samnordiska arbetet. Det på privat initiativ och under privat ledning stående kriminologiska institut, som formellt är anknutet till Stockholms högskola, saknar helt de nödvändigaste personella och ekonomiska resurserna för att fylla funktionen av en aktivt verksam universitetsinstitution av åsyftat slag. Fakulteten påpekar, att utredningsmannen uppenbarligen utgår från att forskningen i de olika länderna är hjälpligt organiserad, för att de förslag om nordiskt samarbete, som han framlägger, över huvud skall komma till stånd. För fakulteten står det dock klart, att de nationella minimibehoven i fråga om personella och ekonomiska resurser först måste fyllas, innan statsmakterna ikläder sig de ekonomiska engagemang — av mer eller mindre betydande omfattning — för det helt visst betydelsefulla nordiska samarbetet på det kriminologiska området. Fakulteten vill i detta sammanhang erinra om att i dess anslagsäskanden sedan flera år tillbaka framförts önskemålet om inrättandet vid fakulteten av en professur i kriminologi med tillhörande institution. Detta önskemål, vars angelägenhet starkt understrukits även i de petita, som hösten 1958 behandlats av statsmakterna, har erhållit ökad tyngd och aktualitet genom förslaget om nordiskt kriminologiskt samarbete. *Universitetskanslersämbetet* vill särskilt understryka, vad stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola anfört angående nödvändigheten av en snabb upprustning av den kriminologiska forskningen inom Sverige. En väsentlig förstärkning av de resurser, som för närvarande står till förfogande för detta ändamål torde, även enligt ämbetets mening, i själva verket vara en nödvändig förutsättning för att det nordiska samarbetet skall få det värde, förslaget avser.

Professor Rylander erinrar om vad utredningsmannen anfört som en förutsättning för koordinerad nordisk kriminologisk forskning i mer utvecklad form, nämligen ökade forskningsresurser inom de olika länderna. Vad

Sverige beträffar, står närmast på dagordningen frågan om en professur i kriminologi jämte förbättrade resurser inom den medicinska delen av kriminologin i form av inrättandet av den lärartjänst i medicinsk kriminologi, förenad med forskningsuppgifter, om vilken karolinska institutet senast 1958 hemställt i sina petita.

Svenska kriminalistföreningen framhåller med eftertryck, att det, om vårt land i nämnvärd omfattning skall kunna få något utbyte av det nordiska samarbetet på detta forskningsområde, fordras, att den svenska kriminologiska forskningen uppbygges och erhåller tillräckliga anslag; denna uppbyggnad måste vara en primär uppgift. Föreningen instämmer heit i utredningsmannens uttalande, att det skulle vara i hög grad olyckligt, om inrättandet av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd skulle verka som »en sovepute» för myndigheterna när det gäller utbyggnaden av de nationella forskningsinstitutionerna. *Sveriges juristförbund* uttalar att, hur beaktansvärt förslaget om ökat kriminologiskt samarbete än är, det likväl för sin existens och utbyggnad förutsätter, att den kriminologiska vetenskapen nått en något så när fast ställning inom de enskilda nordiska länderna. Förbundet framhåller, att genomförandet av ett dylikt förslag ej heller bör få leda till någon minskning av den nationella kriminologins resurser. Av denna anledning anser förbundet det vara oundgängligen nödvändigt, att den redan år 1953 av juristutbildningskommittén (SOU 1953: 15) föreslagna professuren i kriminologi vid Stockholms högskolas juridiska fakultet snart kommer till stånd. I anslutning till vad som uttalas på s. 15 i betänkan- det¹ och med hänvisning till erfarenheterna från övriga nordiska länder vill förbundet ytterligare framhålla, att det med hänsyn till den kriminologiska vetenskapens natur och arbetssätt är helt otillräckligt med enbart en professur i ämnet, eftersom även ett institut fordras som centrum för arbetet på området. Dessa båda reformer är alltså enligt förbundets åsikt nödvändiga för Sveriges del, innan man kan skrida vidare till ett nordiskt samarbete enligt förslaget.

I fråga om det föreliggande förslagets rent praktiska delar nödgas *Rättspsykiatriska föreningen*, som dock anser att frågan om nordiskt samarbete inom kriminologin är värd all uppmuntran och att allt bör göras för att få till stånd ett sådant samarbete, konstatera, att förutsättningarna för ett sådant samarbete i enlighet med förslaget praktiskt taget helt saknas för Sveriges vidkommande. Utredningsmannen har med all rätt — uttalar föreningen — fastslagit, att ett nordiskt forskningsinstitut, som icke kan stödja sig på effektiva nationella forskningsinstitut, på sätt och vis skulle komma att sväva i luften: »Et nordisk institutt må i tilfelle komme som en overbygning over en slagkraftig forskning i de enkelte land, det kan ikke erstatte denne» (s. 15¹). Föreningen påpekar, att vad utredningsmannen här sagt om ett nordiskt forskningsinstitut, självfallet eo ipso gäller även det föreslagna nordiska kriminologiska samarbetsrådet. Föreningen anför vidare:

Den kriminologiska forskningen i Sverige bärs helt upp av ett fåtal enskilda forskare, bland vilka framför andra professor Kinberg må nämnas.

¹ 6. sesj., s. 1329.

Han har också på eget initiativ grundat ett kriminologiskt institut, formellt knutet till Stockholms högskola. Trots de obestridigt värdefulla arbeten, som utgått från detta institut, har såvitt känt är, något anslag på högskolans stat icke kunnat utverkas av myndigheterna, åtminstone på senare år. Ehuru det måste anses vara ett mycket stort nationellt intresse — icke minst med hänsyn till brottslighetens utveckling i Sverige — att förskning-
en i landet kraftigt understödes, har Kriminologiska institutet för sin existens väsentligen varit hänvisad till ojämnt inflytande, tillfälliga forskningsanslag, som dess chef personligen kunnat utverka hos myndigheter och enskilda.

Föreningen understryker kraftigt nödvändigheten av starkt ökad medverkan från statsmakternas sida för att skapa erforderliga förutsättningar för kriminologisk forskning i vårt land. Brottslighetens utveckling i Sverige är så oroväckande — anför föreningen — att utforskandet av brottsorsaker samt mot dessa riktade rationella och effektiva brottsprofylaktiska och brottsterapeutiska åtgärder måste anses vara en av landets viktigaste inrikespolitiska uppgifter. Såsom föreningen närmare utvecklar i annat sammanhang, utgör en förbättring av den svenska kriminalstatistiken även en förutsättning för att resultaten av sådant forskningsarbete skall kunna bli fruktbarande för nordiskt samarbete. Vidare skulle — fortsätter föreningen — inrättandet av en lärostol i kriminologi själfvallet avsevärt stimulera den kriminologiska forskningen i Sverige. Föreningen, som anser, att frågan om skapandet av en professur i ämnet snarast bör förverkligas, hyser dock vissa betänkligheter inför det förslag i frågan, som framlagts av de akademiska instanserna. Bl. a. torde frågan om ämnets omfattning och innehåll icke vara tillräckligt utredd. Föreningen anser sig i detta sammanhang ha anledning framhålla den utomordentliga betydelsen av orsaksforskning inom kriminologin. Sådant forskning kan icke utföras utan kännedom om naturvetenskaplig, psykologisk eller/och sociologisk vetenskap. Hur fjärran från sådan forskning en företrädare för de ensidigt normativa vetenskaperna kan vara, vittnar utredningsmannens framställning om. Det torde för kriminologins framtida ställning i vårt land vara av största betydelse, att den blivande professorn dokumenterat förtrogenhet med empirisk forskning av något slag, biologisk, psykologisk, sociologisk. Föreningen anser sig i detta sammanhang också ha anledning att ta avstånd från de tendenser till ensidig s. k. behandlingsforskning, som på senare tid varit märkbar. Slagord sådana som att alla kriminella ungdomar genom behandling kan resocialiseras, att det inte finns några obotliga alkoholister etc. är utslag av socialt önsketänkande av kvacksalverityp, jämförbart med vissa religiösa sekters förkunnelse, att sjukdom och lidande icke existerar, utan endast är »ett den materiella tankens subjektiva tillstånd».

Några remissinstanser uttalar att för nordiskt samarbete inom kriminologin erfordras en förbättrad svensk kriminalstatistik (jfr betänkandet, s. 12¹). *Riksåklagarämbetet* gör sålun-

¹ 6. sesj., s. 1327.

da gällande, att genomförandet av det s. k. mellanalternativet stöter på svårigheter jämväl på grund av omständigheter sammanhängande med den svenska kriminalstatistikens otillräcklighet. Ämbetet anför härom:

Enligt mellanalternativet skulle åt det planerade samnordiska forskningsrådet anförtros uppgiften att bevilja anslag till forskning av komparativ nordisk karaktär. Att värdefulla resultat kan erhållas redan nu genom dylika undersökningar framgår av Sveris artikel »Tyvskriminaliteten i Sverige og Norge 1935—54» i NTFK, 1956, s. 319 (jämför Rängbys recension därav i Statistisk Tidskrift, 1957, s. 288). Dock gäller att forskning av denna typ försvåras genom de allvarliga brister, som vidlåder den svenska kriminalstatistiken. En utförlig redogörelse för dessa brister finnes i kriminalstatistikutredningens år 1954 avgivna betänkande (SOU 1954: 35), varför här endast ett exempel — men ett synnerligen betydelsefullt sådant — skall anföras. Ämbetet åsyftar härmed att Sverige för närvarande praktiskt taget saknar kriminalstatistik i fråga om den viktigaste åldersgruppen: brottslingar i åldern under 18 år. Visserligen redovisas de unga brottslingar som dömts av domstol på samma sätt som äldre brottslingar, men för 15—17-åringar består samhällsreaktionen i det alldeles övervägande antalet fall i en åttelseftergift enligt 1944 års lag (eventuellt förknippad med olika åtgärder från socialvårdens sida emot den brottslige). Om dessa fall kan kriminalstatistiken lämna endast ytterst knapphändiga uppgifter. Man vet ej ens i hur stor del av fallen det är fråga om brottslighet av mera allvarlig karaktär. Strafflagberedningen har visserligen i sitt slutbetänkande (SOU 1956: 55) låtit göra en undersökning av 1949 års åttelseftergifter, enligt vilken det i cirka 50 procent av fallen skulle vara fråga om straffregisterbrott, d. v. s. allvarligare brottslighet, men ingen vet, huruvida denna andel numera — tio år senare — är större eller mindre.

Så länge de förslag, som framlagts i kriminalstatistikutredningens betänkande icke genomförts, kan enligt ämbetets mening kriminologiska jämförelser mellan Sverige och övriga nordiska länder genomföras på ett verkligt fruktbringande sätt endast i begränsad omfattning. Ämbetet vill sålunda även från de utgångspunkter, som nu är i fråga, understryka vikten av att den planerade reformen av vår kriminalstatistik snarast genomföres. *Socialstyrelsen* hänvisar till kriminalstatistikutredningens betänkande och åberopar sitt yttrande däröver den 6 april 1955. I detta yttrande utvecklade styrelsen sina synpunkter på en utvidgad kriminalstatistik och framhöll i samband därmed, att kriminalstatistiken borde kompletteras med statistik avseende även asocialitet, i den mån denna kan konstateras på ett lika objektivt sätt som kriminaliteten. Styrelsen framhöll därjämte bl. a., att det för belysning av sambandet mellan asocialitet och kriminalitet vore värdefullt, om förundersökare i brottmål ålades att i samband med förundersökningar inhämta uppgifter även om åtgärder, som vidtagits av barnavårdsnämnd enligt 23 och 24 §§ barnavårdslagen. Likaså förordade styrelsen i detta sitt yttrande, att man — i syfte att belysa sambandet mellan brottslighet och alkoholism — skulle inhämta uppgifter rörande bl. a. åtgärder enligt 14, 15 och 18 §§ lagen om nykterhetsvård. Även *Rättspsykiatriska föreningen* gör, såsom nämnts, gällande, att en förbättring av den svenska kriminalstatistiken utgör en förutsättning för att resultaten av kriminologisk forskning

skall kunna bli fruktbarande för nordiskt samarbete. Föreningen finner det anmärkningsvärt, att på de två kanske mest betydande brottsfälten — nämligen ungdoms- och alkoholbrottsligheten — ingen vetenskapligt hållbar statistik finns i vårt land. Bland annat saknas siffror på de talrika åtalseftergifterna. Föreningen föreslår därför, att den planerade reformen av den svenska kriminalstatistiken måtte få ingå som ett första led i det tilltänkta nordiska samarbetet inom kriminologin. Visserligen har sådant samarbete redan ägt rum i begränsad omfattning, men det vore önskvärt att svenska kriminologer, även ur rättspsykiaternas led, finge tillfälle att diskutera dessa samnordiska frågor. Problemet är nämligen icke enbart juridisk-statistiskt. En av de första och viktigaste förutsättningarna för nordiskt samarbete inom kriminologin är självfallet — slutar föreningen — att kriminalstatistiken i de olika länderna är så uppbyggd och utformad, att rättvisande jämförelser blir möjliga. *Sveriges juristförbund* erinrar om att delegerade för de nordiska kriminalistföreningarna redan år 1939 utarbetade förslag beträffande åtgärder för avvägbringande av större enhetlighet i de nordiska ländernas kriminal- och fångvårdsstatistik. Ytterligare vill förbundet i detta sammanhang påpeka vikten av att kriminalstatistikutredningens förslag, vars genomförande hittills fördröjts av statsfinansiella skäl, snarast kommer till stånd som en förutsättning för ökad kunskap om bland annat återfallsbrottsligheten.

I några yttranden diskuteras frågan om inrättandet av ett för de nordiska länderna gemensamt kriminologiskt institut (betänkandet, s. 13—15¹). Ett dylikt institut förordas reservationslöst endast av *professor Ahlgren*. Enligt hans mening vore den riktigaste lösningen, att ett gemensamt nordiskt institut för kriminologisk forskning upprättades. Utredningsmannens argumentering för ett mellanalternativ finner Ahlgren icke bärande, och han håller för sannolikt att kostnaderna för förverkligandet av utredningsmannens förslag blir större. Fördelningen av kostnaderna för ett nordiskt kriminologiskt institut bör ske approximativt efter folkmängd; så betalar Sverige t. ex. till Nordiska farmakopénämnden 2/5 av kostnaderna, medan Danmark, Finland och Norge betalar var sin femtedel.

Statens organisationsnämnd vänder sig mot att utredningsmannen avstått från att gå in på de många organisatoriska spörsmål, som skulle uppstå vid etablerande av ett nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut. Det hade enligt nämndens mening varit önskvärt att så skett. Man kan icke räkna med att allt kriminologiskt fältarbete kan utföras på den ort, där ett kriminologiskt institut är beläget, vilket kan medföra vissa organisatoriska besvärligheter. I de fall, där fältarbete bedrivs icke blott på annan ort inom landet utan även i ett annat nordiskt land, växer dessa besvärligheter, men knappast i sådan grad, att ett gemensamt nordiskt kriminologiskt institut — utan komplettering med nationella institut — av den anledningen torde böra anses orealiserbart. Såsom i betänkandet angivits — påpekar nämnden

¹ 6. sesj., s. 1328.

— präglas kriminologin av nödvändigheten av nära samarbete mellan representanter för en rad fackområden t. ex. psykiatri, psykologi, rättsvetenskap, sociologi och socialmedicin. Detta medför, att ett fullt utbyggt och effektivt kriminologiskt institut kräver icke obetydliga personella och ekonomiska resurser. Det hade därför, enligt nämndens mening, varit av intresse att kunna jämföra kostnader och personalbehov mellan å ena sidan fyra nationella institut och å andra sidan ett gemensamt nordiskt institut, varvid det senare borde belastats med de rese-, traktaments- och andra kostnader, som betingas dels av fältarbetets spridning på alla de deltagande länderna, dels av övriga med institutets internationella karaktär förknippade omständigheter.

En negativ ståndpunkt till inrättandet av ett dylikt institut redovisas av följande remissinstanser. *Svea hovrätt* yttrar sig sålunda på detta sätt:

Ur skilda synpunkter ter sig, såsom utredningsmannen anfört, tanken på ett gemensamt nordiskt institut för kriminologisk forskning tilltalande. De betänkligheter, utredningsmannen framfört, väger emellertid tungt. Särskilt bör betonas, att de forskningsinstitutioner, som på senare år tillskapats i de särskilda länderna, ännu befinner sig i det första stadiet av sin utbyggnad och att jämväl undervisningen i ämnet är dåligt tillgodosedd. För Sveriges vidkommande må hänvisas till att frågan om inrättande av en professor i ämnet ännu står öppen — — —. Ytterligare bör nämnas, hurusom UNESCO i en år 1957 avgiven rapport rekommenderat förstärkning av medlemsländernas institutioner för forskning och undervisning i kriminologi.

Av dessa skäl finner sig hovrätten i likhet med utredningsmannen icke vilja för närvarande förorda inrättandet av ett gemensamt nordiskt institut för kriminologi utan vill ansluta sig till förslaget, att det nordiska kriminologiska samarbetet hör främjas på grundval av utvidgade forskningsmöjligheter inom de särskilda länderna och genom tillskapandet av ett gemensamt forskningsråd.

Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola delar utredningsmannens uppfattning, att tiden ännu icke är mogen för inrättandet av ett gemensamt nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut. Härom anföres:

Det skulle utan tvivel vara av betydande värde med ett stort nordiskt kriminologiskt institut, där all behövlig sakkunskap inom rättsvetenskapens, psykiatrins, sociologins, socialpsykologins, psykologins och antropologins områden kunde samarbeta på bred bas. Därigenom skulle många betydelsefulla kriminologiska problem kunna angripas på ett differentierat sätt. Detta måste emellertid betraktas som framtidsfrågor. Tills vidare är det mest angeläget att få till stånd forskningsinstitutioner i de olika länderna, som kan ta itu med olika närliggande kriminologiska forskningsuppgifter på ett realistiskt och praktiskt sätt. Endast därigenom kan skapas grundvalarna för en kriminologisk forskning, som i framtiden kan bli mäktig mera omfattande forskning på ett gemensamt nordiskt plan.

Sveriges samhällsvetareförbund uttalar, att utöver de synpunkter, som utredningsmannen anfört mot inrättandet av ett gemensamt nordiskt kriminologiskt institut, tillkommer ytterligare en synpunkt, som myndigheterna tyvärr alltför sällan tar hänsyn till. Enligt vad förbundet funnit visar det sig

nämligen ofta vid institutioner för internationellt samarbete inom forskning, vilka saknar fasta tjänster, att det efter de första årens entusiasm är ganska svårt att få frivillig personal att ens för en begränsad tidsperiod låta sig stationeras utomlands i synnerhet i dagens bostadssituation. Den, som vistats ett år på en sådan institution anser sig som regel ha »gjort sitt» och vill hem, och när alla tillgängliga forskare »gjort sitt» går det inte längre.

Beträffande de av utredningsmannen framlagda alternativa förslagen till ett nordiskt forskningsråd (minimialalternativet, maximalalternativet och mellanalternativet) samt av vägningen dem emellan (jfr betänkandet, s. 24—25¹) förekommer i yttrandena följande.

De remissinstanser — såsom inledningsvis nämnts fem till antalet — vilka förordar minimialternativet (betänkandet, s. 17—19²) uttalar sig på följande sätt. *Juridiska fakulteten i Lund* anser i likhet med utredningsmannen, att förutsättningar f. n. saknas för inrättande av ett nordiskt kriminologiskt institut. Fakulteten anser det däremot lämpligt, att ett nordiskt kriminologiskt forskningsorgan inrättas i enlighet med utredningsmannens förslag samt förordar beträffande dess arbetsuppgifter det av utredningsmannen framlagda mellanalternativet. Fakulteten kan icke stödja det av utredningsmannen själv förordade mellanalternativet, eftersom fakulteten knappast finner det vara tillräckligt motiverat att redan nu anslå 100 000 kronor årligen till ett så speciellt ändamål som komparativa kriminologiska undersökningar. Den naturliga utvecklingen synes fakulteten vara den, att man först inrättar det gemensamma forskningsorganet. När detta trätt i verksambet, kan från dess sida framläggas mera preciserade önskemål. *Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet* uttalar, att det — av skäl, som utredningsmannen själv närmare utvecklat — torde, åtminstone inom en överskådlig framtid, ej vara realistiskt att räkna med maximalalternativet. Valet måste därför stå mellan de två övriga alternativen. Enligt fakultetens mening bör i varje fall minimialternativet inom en icke alltför avlägsen framtid kunna genomföras, givetvis under den i det föregående angivna förutsättningen, att den inhemska kriminologiska forskningen i vårt land snarast erhåller en tillfredsställande organisation. Mot utformningen av minimialternativet har fakulteten intet att erinra. Vad utredningsmannen anfört om arbetsuppgifterna för och uppbyggnaden av ett forskningsråd och dess sekretariat synes väl avvägt och ägnat att på ett utmärkt sätt främja det nordiska kriminologiska samarbetet. Det föreslagna kriminologiska seminariet synes fylla en betydelsefull funktion, ej minst med hänsyn till forskarrekruteringen och skapandet av de personliga kontakter, som på andra nordiska samarbetsområden visat sig så fruktbringande, särskilt på längre sikt. Måhända kan emellertid seminariets verk-

¹ 6. sesj., s. 1335.

² 6. sesj., s. 1331.

samhet komma att draga större kostnader än utredningsmannen tänkt sig. Otvivelaktigt skulle det — fortsätter fakulteten — innebära en värdefull förstärkning av den kriminologiska vetenskapens resurser i Norden och i dess särskilda medlemsstater, om statsmakterna redan från början ginge ett steg längre och förverkligade det av utredningsmannen föreslagna mellanalternativet. Det synes emellertid klart, att en så pass stor andel av de knappt tillmätta anslagen till rättsvetenskaplig och annan samhällsvetenskaplig forskning icke bör disponeras för komparativa nordiska arbetsuppgifter på ifrågavarande specialområde, förrän den kriminologiska forskningen inom Sverige blivit organiserad på ett tillfredsställande sätt. Under sådana förhållanden vill fakulteten förorda, att det nordiska kriminologiska samarbetet, åtminstone till en början, organiseras enligt minimalalternativet. Sedan erfarenheter vunnits av verksamheten och av komparativt nordiskt forskningsarbete på området kan frågan om ekonomiskt understöd åt dylik forskning väckas efter initiativ av det föreslagna rådet. *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd* stannar för att tillstyrka inrättande av ett nordiskt kriminologiskt samarbetsorgan i överensstämmelse med huvuddragen i utredningsmannens förslag. Medel bör dock icke redan från början ställas till nämnda organs förfogande i anslagsbeviljande syfte. Forskningsrådet finner det nämligen angeläget, att i Sverige i första hand skapas en nationell grundval för internationellt samarbete på ifrågavarande område genom att inrätta den i skilda sammanhang föreslagna professuren i kriminologi samt genom att utvidga Kriminologiska institutets nuvarande verksamhet. Sedan detta väl skett, kan frågan om anslagsmedel till samarbetsorganet tagas upp till förnyad prövning. Den naturliga utvecklingen synes forskningsrådet sålunda vara den, att man till en början inrättar ett nordiskt samarbetsorgan utan några som helst anslagsbeviljande befogenheter. *Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola* tillstyrker inrättandet av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd. Institutet finner det emellertid för sin del vara mest realistiskt, att man tills vidare nöjer sig med minimalalternativet; detta torde än så länge vara fullt tillräckligt. Intet hindrar enligt institutets mening att man — såsom utredningsmannen antytt — längre fram, när det nordiska kriminologiska samarbetet på detta område vuxit sig fastare och man fått dels större erfarenheter och dels en mera rutinerad forskarstab i de olika länderna, även angriper gemensamma forskningsuppgifter på bredare bas. Institutet hemställer därför, att det av utredningsmannen framlagda minimalalternativet för nordiskt samarbete på kriminologins område vinner statsmakternas stöd. Tillkomsten av ett sådant samarbetsråd med de av utredningsmannen angivna begränsade uppgifterna skulle vara ett betydande framsteg, som med all sannolikhet skulle verka befruktande på den kriminologiska forskningen inom de nordiska länderna.

Enligt vad *Sveriges samhällsvetareförbund* anför kan en väsentlig invändning riktas mot mellanalternativet. Ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd av detta slag kan nämligen icke, i synnerhet icke med de anslag som utredningsmannen föreslår, hålla forskare kontinuerligt anställda i de olika

länderna. Rådet kan anställa endast den personal, som tillfälligt behövs för de gemensamma projekten under den begränsade tid, dessa pågår. Dagens forskare kan emellertid icke acceptera inrättandet av en sådan anordning utan måste insistera på att alla nya forskartjänster blir mer permanenta än vad som hittills har varit vanligt. I fråga om redan befintliga tjänster synes ju också utvecklingen gå åt det hållet. Amanuens- och assistentbefattningarna vid universitet och högskolor är sålunda — påpekar förbundet — numera lönegradsplacerade. Eftersom rådet enligt mellanalternativet torde få svårt att åtaga sig de ekonomiska garantierna för permanenta forskartjänster, är det enligt förbundets mening att föredraga, att rådet inrättas i enlighet med minimalalternativet.

Flertalet remissinstanser ansluter sig emellertid, såsom nämnts, till det av utredningsmannen förordade mellanalternativet (betänkandet, s. 22—24¹). Svea hovrätt tillstyrker, att utredningsmannens förslag lägges till grund för den fortsatta behandlingen av frågan om nordiskt samarbete på kriminologins område. Hovrätten delar utredningsmannens uppfattning, att till den föreslagna organisationens förfogande bör ställas medel att utdelas till anslag för forskning och att denna verksamhet i princip bör inskränkas till att avse komparativa undersökningar av samnordisk karaktär (den s. k. »mellomlösningen»). Liksom utredningsmannen förmenar hovrätten, att gränsdragningen mot sådana forskningsföretag, som angår blott ett särskilt land, icke får göras alltför snäv. I detta sammanhang vill hovrätten peka på möjligheten, att om något land skulle önska få genomfört forskningsföretag fallande utanför den sålunda angivna ramen, landet kunde lämna särskilt bidrag för ändamålet. Riksåklagarämbetet framhåller, att åtskilligt otvivelaktigt skulle stå att vinna genom att en organisation skapades, som förmedlade information och vetenskapliga kontakter mellan sådana forskningsinstitutioner och enskilda forskare, vilka i de särskilda nordiska länderna är sysselsatta med olika undersökningar på ifrågavarande mångskiftande och delvis föga bearbetade vetenskapliga fält. För de utredande och kriminalvårdande samhällsorganen skulle det säkerligen också vara av betydande värde att direkt eller indirekt kunna hålla sig à jour med forskningsresultat och forskningsprojekt, som är aktuella i våra grannländer, särskilt som de kriminalpolitiska problemen och uppfattningssätten i de nordiska länderna är i många stycken ensartade. Redan genom att organisera samarbetet inom ramen för det framlagda minimalalternativet skulle man kunna tillgodose dessa önskemål. Ämbetet anser emellertid, att det skulle vara synnerligen värdefullt, om man inte stannade härvid utan kunde få till stånd även sådana komparativa undersökningar, som skulle främjas vid ett genomförande av mellanalternativet. Ämbetet tillstyrker livligt, att man — sedan önskemålen om en professur i kriminologi med tillhörande institution samt en förbättrad kriminalstatistik förverkligats — snarast möjligt går i författning om att genomföra detta senare alternativ. Fångvårdsstyrelsen uttrycker sin stora tillfredsställelse över att frågan om förutsättningarna för ett utvidgat kri-

¹ 6. sesj., s. 1334.

minologiskt samarbete i Norden blivit föremål för en undersökning, vilken lett till ett positivt resultat, innebärande förslag till tre alternativa lösningar, av vilka envar i och för sig är godtagbar. Väl har det nära samarbete, som under senare år utvecklats bl. a. mellan de nordiska kriminalistföreningarna (gemensam årsbok, gemensam tidskrift för kriminalvetenskap, representation vid övriga förenings årsmöten och vart femte år samnordiska kriminalistmöten), i någon mån kunnat tillgodose det behov av information och koordination, som närmare utvecklas i betänkanudet. Ehuru förverkligandet av minimalalternativet skulle jämfört med nu medföra icke oväsentliga förbättringar, talar likväl enligt styrelsens mening övervägande skäl för att samarbetet ordnas enligt det s. k. mellanalternativet. Styrelsen fäster härvid särskilt avseende vid att mellanalternativet skulle öppna väg för komparativa forskningar. Behovet härav — uttalar styrelsen — gör sig alltmer påmint i diskussionerna inom den nordiska kretsen av kriminalister. Såsom exempel på hur bristfällig vår kännedom är om förhållandena i grannländerna anför styrelsen, att det i nuvarande läge icke är möjligt att göra säkra jämförelser länderna emellan beträffande brottslighetens omfattning och utvecklingstendenser. Då det i somliga fall är tydligt ådagalagt och i andra kan förmodas, att brottsligheten under vissa tidsperioder utvecklar sig på olika sätt inom de fyra länderna, skulle en utredning av dessa förhållanden ge värdefulla bidrag till frågan om de faktorer, som medverkar till att människor hemfaller till brott. Undersökningar inom den nordiska kulturkretsen underlättas av det förhållandet, att ländernas politiska och sociala struktur och befolkningens inställning till religion och moral ävensom till kriminalpolitiken visar stor överensstämmelse.

Socialstyrelsen delar utredningsmannens betänkligheter mot en utan tillräcklig nationell grund uppbyggd samnordisk forskningsverksamhet och avsluter sig till förslaget om en i blygsammare omfattning bedriven komparativ forskning. Icke minst i fråga om asocialitet och kriminalitet bland ungdom kan enligt styrelsens mening komparativa undersökningar bli av väsentligt värde. Det för dylik forskning föreslagna beloppet — 100 000 kronor — är icke heller av den storleksordningen, att det rimligen kan motverka den förordade utbyggnaden av forskningen på nationell grund. Styrelsen påpekar emellertid, att utredningsmannens olika förslag har mera karaktären av en skiss än en planering i detalj av det förordade samarbetet. Flera frågor, såsom medlemmarnas antal och fördelningen av platserna i rådet på företrädare för administrationen, domstolsväsendet och de olika vetenskapliga disciplinerna, torde kräva närmare överväganden. Styrelsen finner dock icke anledning att i detta sammanhang ingå närmare på dessa frågor. Ur de synpunkter *medicinalstyrelsen* har att företräda tillstyrker styrelsen livligt, att ökat nordiskt samarbete kommer till stånd i enlighet med mellanalternativet. Styrelsen åberopar därvid vad *professor Rylander* anfört i sitt av styrelsen ingivna yttrande. Rylander finner de skäl, som i betänkanudet anförts till förmån för ett nordiskt samarbets- och forskningsråd med begränsade tillgångar och uppgifter (mellanalternativet), vara bärande och tillstyrker, att ett sådant råd inrättas. *Juridiska fakulteten i Uppsala* anför:

Ehuru även minimalalternativet skulle innebära ett framsteg, torde den föreslagna organisationen icke nå önskvärd effektivitet, om den icke, i enlighet med mellanalternativet, kan bedriva forskning i egen regi. Möjligheten härtill kan antagas kraftigt stimulera intresset hos de personer som ingå i organisationen. Det är också tydligt, att jämförande kriminologiska undersökningar av det slag, mellanalternativet avser, endast med svårighet kunna komma till stånd, om organisationen icke själv kan låta utföra dem. Att åter giva organisationen och dess uppgifter den omfattning, som maximalalternativet förutsätter, går icke fritt från betänkligheter. Det kan befaras, att upprättandet av en organisation med så vidsträckta uppgifter skulle inkräkta på möjligheterna till kriminologisk forskning i de särskilda länderna.

Medicinska fakulteten i Uppsala är av den mening, att det samarbete som planeras bör starta under blygsammare former än maximiförslaget och ansluter sig i princip till förslaget om ett nordiskt samarbete enligt mellanalternativet. Fakulteten understryker, att vissa betydelsefulla kriminologiska forskningsuppgifter för sin lösning kräver jämförelsematerial från olika länder av någorlunda likartad social struktur och anser, att ett nordiskt samarbetsorgan med huvudsaklig uppgift att främja sådan komparativ forskning därför har en utomordentligt viktig uppgift att fylla. Såsom utredningsmannen påpekat, uppvisar detta alternativ emellertid bl. a. den svagheten, att det är nödvändigt att söka anslag i de olika länderna för planerade forskningsuppgifter och att handläggningen av dessa ansökningsärenden kan komma att taga så lång tid, att forskarpersonalen under tiden hinner bli engagerad i andra uppgifter. Fakulteten rekommenderar därför den modifikation av förslaget, att ett begränsat belopp — enligt förslaget 100 000 kronor — skulle direkt ställas till rådets förfogande för jämförande nordisk kriminologisk forskning. Därigenom skulle rådet få en avsevärd funktionsduglighet och verksamt kunna stimulera den kriminologiska forskningen. Även om en organisation av denna art i vissa avseenden kan sägas få karaktären av en halvmesyr, utgör den dock en början, som när större erfarenhet vunnits angående dess verksamhet, lätt kan byggas ut till vidare verksamhet och större befogenheter. Med denna reservation förordar fakulteten varmt, att ett nordiskt samarbetsråd för kriminologi inrättas i huvudsaklig överensstämmelse med mellanalternativet.

I valet mellan de tre av utredningsmannen föreslagna alternativen ansluter sig *karolinska institutets lärarkollegium* till utredningsmannens uppfattning och tillstyrker varmt upprättandet av ett nordiskt samarbetsråd i enlighet med mellanalternativet. Mycket goda förutsättningar föreligger även, enligt kollegiets uppfattning, att begagna samtliga nordiska länder som ett gemensamt forskningsunderlag i kriminologiskt syfte. Därtill kommer — påpekar kollegiet — att om mellanalternativet antoges, rådets forskningsområde skulle vara lättare att överskåda och avgränsa, varjämte de bidrag, som skulle krävas från de olika länderna, icke skulle te sig så svåröverkomliga. Kollegiet känner sig även övertygat om att det nordiska samarbete och den internordiska forskning, som rådet, om det disponerar vissa medel, kan

organisera och stödja, kommer att visa sig synnerligen fruktbringande för den kriminologiska forskningen. Även *statens organisationsnämnd* anser mellanalternativet för ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd vara det mest lämpliga. Om förslaget till ett sådant råd accepteras som ett första steg till vidgat nordiskt samarbete på ifrågavarande område, vore det, enligt nämndens mening, måhända lämpligt att ge rådet till uppgift att även verka för att utbyggnad av den nationella kriminologiska forskningen skedde företrädesvis på ett särskilt delområde (medicinskt, juridiskt, sociologiskt etc.) inom varje land, varigenom möjligheterna till ett senare sammanförande till ett gemensamt nordiskt institut bevarades. *Svenska kriminalistföreningen* anser, att det är värdefullt, om ett organiserat samarbete mellan de nordiska länderna inledes på ifrågavarande forskningsområde. De argument, som av utredningsmannen anförts för mellanalternativet, synes föreningen väl grundade, och föreningen vill för sin del förordas, att samarbetet organiseras i enlighet med detta förslag. *Sveriges juristförbund* finner förslagen i betänkandet väl avvägda och motiverade och ansluter sig i huvudsak till dem. På de av utredningsmannen anförda skälen biträder förbundet det av honom förordade mellanalternativet.

Viss kritik av mellanalternativet uttalas av *Kriminologiska institutet vid Stockholms högskola*. Institutet erinrar om att den viktigaste motiveringen för detta alternativ har angivits vara den, att de nordiska länderna är så likartade till sin struktur, att de har möjlighet att draga nytta av varandras erfarenheter men att samtidigt förhållandena i många avseenden är så olika, att därav kan delvis förklaras, varför kriminaliteten ändå blivit i viss mån olika utformad i de skilda länderna; den kriminologiska forskningen i de olika länderna skulle därför kunna angripa samma problem och försöka belysa dem ur olika aspekter. Institutet invänder häremot, att — även om det sagda i och för sig kan vara riktigt — det å andra sidan också kan göras gällande, att — just därför att förhållandena i de olika länderna är så likartade — det i viss utsträckning är möjligt att av en undersökning i det ena landet dra praktiska konklusioner med en viss giltighet även för de andra länderna. Det skulle därför enligt institutets mening ibland vara tillräckligt, att en undersökning utfördes endast i ett av länderna. Om olika forskningsprojekt angripes i respektive länder, så att man får till stånd en så rik och differentierad kriminologisk forskning som möjligt, skulle detta därför i viss mån komma samtliga länder till godo och vara fruktbart ur både kriminologiska och kriminalpolitiska synpunkter.

Till betänkligheterna mot maximialternativet (betänkandet s. 19—22¹) — vilket, såsom av det föregående framgår, icke tillstyrkes av någon remissinstans — hör, enligt vad *Sveriges samhällsvetareförbund* anför, även en, som utredningsmannen nämner mer i förbigående men som är mycket väsentlig i sammanhanget, nämligen svårigheten med att få internationellt samarbete att löpa tillfredsställande i längden. När det t. o. m. visat sig svårt för befintliga inhemska institutioner för forskning och utbildning att samarbeta

¹ 6. sesj., s. 1332.

tillfredsställande, måste det framstå som än svårare för institutioner i olika länder att klara av det mycket mer vittomfattande samarbete, som fordras för att driva ett gemensamt fullständigt forskningsråd. Förbundet nämner såsom ett exempel på hur svårt samarbetet kan gestalta sig det förhållandet, att Sverige bibehåller vänstertrafiken; exemplet kan synas omotiverat att ta upp i detta sammanhang, men det ger dock i viss mån upphov till en forskning, som är nära besläktad med den kriminologiska och som liksom denna är mycket försummad, nämligen trafikolycksfallsforskningen. Den här anförda invändningen — fortsätter förbundet — gäller givetvis också de båda övriga förslagen, ehuru i mindre utsträckning, eftersom det inte i något av de fallen är fråga om gemensam förvaltning och fördelning av forskningsanslag till rent inhemsk forskning i de särskilda länderna.

De remissinstanser, vilka icke själva tager bestämd ståndpunkt i valet mellan de olika alternativen — statskontoret och universitetskanslersämbetet — yttrar sig på följande sätt. *Statskontoret* finner i och för sig skäl tala för tillskapandet av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd i enlighet med utredningsmannens förslag. Emellertid kan invändas, att inrättandet av ett dylikt råd torde kunna leda till vissa konsekvenser i fråga om den svenska kriminologiska forskningen. Ärendet synes nämligen ge vid handen, att rådet skulle komma att utgöra ett komplement till forskningsorgan på området inom respektive länder. Statskontoret finner det angeläget, att dessa konsekvenser helt klargöres, innan definitiv ställning tages till utredningsmannens förslag. *Universitetskanslersämbetet* anser, att det ur flera synpunkter vore värdefullt med ett organiserat nordiskt samarbete på ifrågavarande område. Utan att själv vilja taga bestämd ställning till något av de utav utredningsmannen framförda tre alternativa förslagen till ett sådant samarbete har ämbetet emellertid funnit, att utredningsmannens förslag är väl lämpade att läggas till grund för fortsatta överväganden på hithörande område.

Den enda remissinstans, som ställer sig avvisande gentemot utredningsmannens förslag, är, såsom nämnts, *Rättspsykiatriska föreningen*. Föreningen tillstyrker livligt, att förutsättningar för nordiskt samarbete inom kriminologin snarast skapas genom att den svenska vetenskapliga forskningen på detta område kraftigt understödjes av statsmakterna, bl. a. i enlighet med de linjer, som i det föregående skisserats av föreningen. Det föreliggande förslaget är dock i sin helhet, enligt föreningens uppfattning, alltför verklighetsfrämmande med hänsyn till nu rådande svenska förhållanden för att för närvarande kunna läggas till grund för en samarbetsorganisation.

Beträffande organisationen av forskningsrådet (betänkandet, s. 25—27¹) förekommer följande uttalanden. *Svea hovrätt* finner, att mot den av utredningsmannen föreslagna organisationen icke kan riktas annan anmärkning än att antalet rådsmedlemmar möjligen är något knappt med hänsyn till att kriminologin har samband med flera andra vetenskaps-

¹ 6. sesj., s. 1335.

grenar. Å andra sidan — uttalar hovrätten — skulle ett alltför stort råd icke vara någon lämplig organisation ur effektivitetssynpunkt. Detta problem synes lämpligen kunna lösas på så sätt, att vid utseendet av rådsmedlemmar samråd äger rum mellan de olika länderna i syfte att tillförsäkra rådet största möjliga sakkunskap på olika områden. Härutöver bör rådet tillerkännas befogenhet att anlita särskilda sakkunniga. Såsom exempel på sådana kan nämnas organisations- och näringslivets experter på opinionsundersökningar och därmed sammanhängande frågor. Ytterligare kan — framhåller hovrätten — erinras om den rika fond av kunskap om samlevnadsproblem och i synnerhet ungdomsfrågor, som finnes representerad bl. a. inom svenska kyrkan, andra religiösa samfund, nykterhetsrörelsen, idrottsrörelsen och folkbildningsverksamheten.

Medicinska fakulteten i Uppsala anser, att det kan diskuteras, huruvida den sammansättning av rådet, som utredningsmannen föreslagit, är den bästa tänkbara. Fakulteten påpekar, att kriminologisk forskning efter moderna linjer kräver stora material och kontrollgrupper och bör lämpligen bedrivas som »teamwork», så att materialen blir utnyttjade ur så många aspekter som möjligt. Inom de nordiska länderna har dylik forskning hittills bedrivits med ett minimum av offentliga medel och har ofta måst utföras inom ramen för endast en av kriminologins hjälpvetenskaper. En av de viktigaste uppgifterna för ett nordiskt samarbetsorgan — anför fakulteten — är att stimulera till forskning på bredare bas än det hittills funnits förutsättningar för. Bl. a. i syfte att förverkliga detta önskemål kan det synas önskvärt, att företrädare för alla kriminologins huvudsakliga hjälpvetenskaper har säte i rådet, d. v. s. en jurist, en medicinare, en psykolog och en sociolog från varje anslutet land. Det vore troligen fördelaktigt, om bland de fyra medlemmarna från varje land utsågs en yngre forskare, som kunde vara rörlig och disponibel för att hålla permanent kontakt å sitt lands vägnar med rådets sekretariat. Utredningsmannens förslag att rådet skulle sammanträda två gånger årligen, synes fakulteten vara tilltaget i underkant, i varje fall för det första arbetsåret, medan rådet gestaltar sitt program och sina arbetsformer.

Sveriges juristförbund ansluter sig till de av utredningsmannen anförda synpunkterna på forskningsrådets organisation och sammansättning med undantag av en punkt. Enligt förbundets åsikt bör nämligen samtliga ledamöter representera den akademiska vetenskapen, medan statsförvaltningen ej bör ha någon representant i rådet. Anledningen härtill är farhågor för att från statens sida försök skulle kunna göras att utnyttja rådets verksamhet till förmån för tillfälliga kriminalpolitiska idéströmningar, mot vilka rådet bör ha möjlighet att intaga en oberoende — och om så erfordras — kritisk inställning. — Beträffande såväl de jämförande forskningarna mellan olika delar av brottsligheten i de nordiska länderna, vilka forskningsrådet enligt mellanalternativet skall organisera, som de vid de nationella instituten utförda undersökningarna betonar förbundet även starkt vikten av att dessa utföres på vederbörande forskares eller forskargrups eget ansvar och med

ständigt beaktande av den fria akademiska forskningens traditioner. När det gäller sådana undersökningar, som utföres mera direkt i statlig regi, t. ex. i samband med utarbetande av förslag till straffrättsliga reformer, kan man nämligen, enligt vad förbundet anför, stundom ej frigöra sig från intrycket att dylika undersökningar tillkommit för att styrka riktigheten av de framlagda förslagen. Som en kontrast häremot hänvisar förbundet till The Institute of Criminal Science vid universitetet i Cambridge, vilket som en oberoende forskningsinstitution i stor utsträckning anlitas av engelska inrikesdepartementet för utförande av kriminologiska undersökningar med särskilda statsanslag.

Beträffande den av utredningsmannen föreslagna valperioden för rådets medlemmar anför *Sveriges samhällsvetareförbund*:

Att så bestämt skära av möjligheterna till återval av rådsmedlemmarna efter en valperiod på fyra år, som utredningsmannen vill göra, kan emellertid ha sina betänkligheter. Det är visserligen sant, att man därigenom möjliggör en önskvärd cirkulation mellan de olika disciplinerna, när det gäller representationen i rådet, men man bör nog inte helt avskära möjligheterna att låta en skicklig kriminolog, om så befinner sig befogat, sitta kvar i rådet en längre tid. Vid eventuell tillgång till en förstklassig forskare kan det inte vara lämpligt att för att kunna följa en princip ersätta honom i rådet med andra. I varje fall bör man tillåta återval en gång.

Det lämpligaste är förmodligen — uttalar förbundet — att anpassa valsystemet för detta råd med vad som gäller för de övriga forskningsråden, d. v. s. möjlighet till återval för en treårsperiod efter en första treårsperiod.

Juridiska fakulteten i Lund anser, att termen »forskningsråd» bör undvikas som benämning på det föreslagna forskningsorganet, eftersom organet i fråga icke — även om det skulle bli anslagsbeviljande — är helt jämförligt med de svenska forskningsråden. *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd* gör samma invändning.

Det av utredningsmannen framlagda kostnadsförslaget (betänkandet, s. 27—29¹) anses av flera remissinstanser vara alltför knappt beräknat. *Svea hovrätt* understryker sålunda, att den skisserade kostnadsramen endast är preliminär. De angivna administrations- och lönekostnaderna torde sålunda komma att få justeras uppåt. Jämväl det belopp, som skulle ställas till rådets förfogande för utdelande av anslag, förefaller, enligt hovrättens uppfattning, knappt tilltaget. Men även om viss ökning i utgifterna för rådet således kan förutses måste — särskilt med beaktande av att beloppet skall bestridas av fyra länder gemensamt — utgifterna anses obetydliga ur statsfinansiell synpunkt. Även för *statskontoret* förefaller det, som om det uppskattade beloppet av kostnaderna för rådets och sekretariatets allmänna verksamhet eller sanmanlagt 50 000 kronor för år tilltagits i underkant. *Medicinska fakulteten i Uppsala* finner, att sekretariatet är det organ, som i utredningsmannens förslag fått den minst tillfredsställande utformningen. Med tanke på de utomordentligt omfattande och mångsidiga arbetsuppgif-

¹ 6. sesj., s. 1337.

ter, som enligt förslaget skulle åligga sekretariatet, är — enligt fakultetens mening — det belopp, som föreslagits för expenser, för lågt beräknat. I stället för föreslagna 5 000 kronor, som skall täcka bl. a. lokalhyra och andra kostnader för expedition och administration, torde ett tre- eller fyrdubbelt större anslag böra komma i fråga. *Karolinska institutets lärarkollegium* anser, att det föreslagna årsanslaget för sekretariatet, 36 000 kronor, är otillräckligt för såväl avlöning av en vetenskapligt kvalificerad chef i heltidsanställning och en kontorist i halvdagstjänst som omkostnader för sekretariatet jämte reseutgifter för sekreteraren. Sekreteraren får en synnerligen ansvarsfylld ställning, och på hans förmåga och skicklighet kommer den framtida verksamheten att till största delen vila. Han bör avlönas i likhet med en laborator vid svenskt universitet, d. v. s. med en årslön av 29 520 kronor. Under sådana omständigheter anser kollegiet att för denna del av rådets stat ett årsanslag av 50 000 kronor är erforderligt. Med hänsyn till vad 1955 års universitetsutredning i sitt betänkande nr 5 (SOU 1958: 32, s. 158) föreslagit beträffande de statliga forskningsråden bör, enligt kollegiets mening, nu ifrågavarande råds årsanslag utgå som ett klumpanslag å 150 000 kronor utan att delar av detta belopp bindes vid särskilda verksamhetsgrenar.

Sveriges juristförbund finner, att det är nödvändigt att räkna med de svenska akademiska lönerna, vilka torde ligga något högre än i de andra nordiska länderna, för att locka tillräckligt kvalificerade sökande även från Sverige till den synnerligen betydelsefulla sekreterartjänsten. Med tanke på den vetenskapliga och organisatoriska kompetens, som bör krävas av tjänstens innehavare, synes det förbundet att tjänsten i lönehänseende bör jämföras med preceptor (f. n. Ao 26). Lönen kommer sålunda att i ortsgrupp 5, beräknad efter 1957 års belopp, uppgå till 29 520 kronor. Som jämförelse anför förbundet, att den heltidsanställda sekreteraren i statens naturvetenskapliga forskningsråd, som är tekn. lic., synes åtnjuta lön enligt lönegraden A 25. Beträffande lönen till ett halvtidsanställt biträde anför förbundet, att vid de svenska universitetens och högskolornas vetenskapliga institutioner tjänster för ensamma biträden synes vara kanslibiträden (Ao 7). Lönen för ett halvtidsanställt kanslibiträde i ortsgrupp 5 skulle sålunda uppgå till 5 538 kronor. Av denna anledning anser förbundet, att utgifterna för sekretariatet bör beräknas till minst 40 000 kronor i stället för 36 000 kronor och hela kostnaden för rådets verksamhet till 54 000 kronor i stället för 50 000 kronor. Även *Sveriges samhällsvetareförbund* håller för sannolikt, att det av utredningsmannen beräknade beloppet för att täcka kostnaderna för sekretariatet, 36 000 kronor, icke kommer att räcka till. Förbundet anför:

En välmeriterad forskare på docentnivå skall som heltidsanställd sekreterare, som utredningsmannen mycket riktigt påpekar, ha minst samma lön som en preceptor. Då löneläget för forskartjänster ligger högre i Sverige än i övriga nordiska länder, måste lönesättningen för denna tjänst vara beräknad efter svenska förhållanden, så att den kan locka också svenska sökande, även om sekretariatet placeras i annat land. Preceptor är i Sverige f. n. placerad i lönegrad Ao 26.

Skall sekreteraren ägna en väsentlig del av sin tid åt resor mellan institutionerna fordras säkerligen ett reseanslag enbart för honom på åtminstone 6 000 kr. Därtill fordras för en halvtidstjänst för ett språkkunnigt kansli-biträde ca 6 000 kr. per år och för övriga omkostnader för kansliet lika mycket, summa 54 000 kr.

Resekostnaderna för deltagare i det kriminologiska seminariet bör rådet stå för, varvid denna kostnad stiger från utredningsmannens 5 000 kr. till ca 20 000 kr. per år.

De totala kostnaderna för rådets sekretariat och dess verksamhet enligt minimalalternativet skulle sålunda belöpa sig till:

kansli	54 000
forskarresor	12 000
rådsmöten	9 000
kriminologiskt seminarium	20 000
	Summa kr. 95 000

Om det av utredningsmannen förordade mellanalternativet skulle genomföras, tillkommer, enligt vad förbundet beräknar, utöver det nyss angivna beloppet, 95 000 kronor, anslag för den gemensamma forskningen. Förbundet anför i denna del:

Utredningsmannen nämner här 100 000 kr. såsom lämpligt belopp. Vid en delning på fyra olika länders forskning torde detta anslag vara alltför blygsamt, då 25 000 kr. inte förslår långt till forskning vid dagens kostnadsnivå. Minst den dubbla summan torde erfordras för att ge några som helst resultat. Även en forskare på licentiatnivån har ju numera, eller bör ha, er årslön av ca 25 000 kr.

Enligt vad *Sveriges samhällsvetareförbund* anför skulle för samarbetet fordras, utöver de av utredningsmannen nämnda rådsmötena och årliga seminarierna, god tillgång till reseanslag, så att täta diskussioner kan förekomma direkt mellan företrädare för de enskilda institutionerna. Resorna skulle lämpligen bekostas av gemensamma medel och torde behöva beräknas till minst 12 000 kronor årligen (= ett par personers resa varje månad).

Karolinska institutets lärarkollegium anser, att beloppet, 100 000 kronor per år, som föreslås skola ställas till rådets disposition, är i och för sig väl avvägt.

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över professor Johs. Andenæs' betänkande »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid»

Efter rekommendation av Nordiska rådet (nr 4/1956) angående ökat nordiskt samarbete på det kriminologiska området tillkallade svenska regeringen den 21 december 1956 professorn vid universitetet i Oslo Johs. Andenæs att verkställa en utredning i ämnet. Andenæs avgav den 28 juni 1958 ett betänkande med titeln »Om formene for økt nordisk kriminologisk

samarbeid». Enligt utredningsmannen bör i första hand en effektiv utbyggnad av de redan förefintliga nationella kriminologiska forskningsinstituten komma till stånd. Man bör därvid särskilt sörja för ett gott samarbete dem emellan. Därutöver bör enligt Andenæs det nordiska samarbetet på detta område ytterligare stärkas genom upprättandet av ett samnordiskt kriminologiskt forskningsråd.

Andenæs redogör för tre olika alternativ beträffande utformningen av ett sådant forskningsråd. Enligt ett alternativ — som Andenæs kallar för minimalalternativet — skulle forskningsrådet vara ett rent samarbetsorgan med i huvudsak informativa uppgifter. Enligt det andra alternativet (mellanalternativet) skulle rådet vara ett anslagsbeviljande organ, vars kompetens emellertid skulle begränsas till att avse forskningsuppgifter med nordiska aspekter. Maximialternativet återigen skulle avse ett forskningsråd med den generella uppgiften att stödja alla slags kriminologisk forskning, oberoende av om de konkreta forskningsuppgifterna avser nordiska förhållanden eller ej. För egen del rekommenderar Andenæs mellanalternativet.

Kostnaderna för förverkligandet av ett dylikt forskningsråd enligt mellanalternativet har av Andenæs beräknats till 50 000 svenska kronor per år för administrationen av rådet jämte dess sekretariat och för avhållande av ett årligt seminarium samt till 100 000 kronor för komparativa undersökningar.

Yttranden över Andenæs' förslag har inhämtats i Danmark, Norge och Sverige. Remissinstanserna har så gott som genomgående uttalat sig för att ett ökat nordiskt samarbete kommer till stånd inom kriminologien. Ett flertal remissinstanser har därvid givit uttryck åt uppfattningen, att en förstärkning av de nationella kriminologiska resurserna utgör en nödvändig förutsättning för ett samnordiskt arbete på detta område. Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker, att — såsom utredningsmannen föreslagit — samarbetet organiseras i form av ett forskningsråd med befogenhet att bevilja anslag till nordiska forskningsuppgifter. I denna riktning uttalar sig sålunda bl. a. i Danmark: Rigsadvokaten och Kriminalistisk institut vid Köpenhamns universitet; i Norge: Justis- og politidepartementet, Helseinspektøret och Riksadvokaten; samt i Sverige: Svea hovrätt, riksåklagarämbetet, fängvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, juridiska fakulteten i Uppsala, medicinska fakulteterna i Uppsala, Lund och Göteborg, Svenska kriminalistföreningen och Sveriges juristförbund. Det av utredningsmannen skisserade maximialternativet har däremot icke förordats av någon remissinstans, under det att minimalalternativets genomförande tillstyrks av några svenska remissinstanser. — Det må vidare framhållas, att det av utredningsmannen framlagda kostnadsförslaget i ett flertal remissyttranden ansetts vara alltför knappt beräknat.

Saken har behandlats vid nordiska justitieministermötet i Stockholm den 8—9 juli 1959. Efter överläggningar med juridiska niomannakommittén enades ministrarna om att ett ställningstagande från deras sida skulle anstå, till dess Nordiska rådet haft tillfälle att vid sin instundande sjunde session yttra sig i saken.

Nordiska rådets juridiska niomannakommitté anser för sin del, att det hade varit mest ändamålsenligt, om ett gemensamt forskningsinstitut kunnat inrättas på det kriminologiska området, som med tillräckliga resurser kunnat gripa sig an de trängande forskningsuppgifter, som väntar på detta fält. Av den utredning, som Andenæs verkställt, och av de över denna avgivna yttrandena får emellertid anses framgå, att praktiska förutsättningar för närvarande saknas för upprättandet av ett sådant institut.

Under dessa förhållanden har kommittén stannat vid att förorda inrättandet av ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd. Enligt kommitténs mening borde en av de huvudsakliga uppgifterna för ett sådant forskningsråd bliva att tjäna som informationscentral för den kriminologiska forskningen i de nordiska länderna. Rådet skulle sålunda följa utvecklingen på detta område, uppmärksamma aktuella forskningsuppgifter, samordna planläggningen av nationella undersökningar och tillse att icke onödigt dubbelarbete bedrivs. Bland andra uppgifter, som skulle tilldelas rådet, kan nämnas koordinering av kriminalstatistiken, utarbetandet av en bibliografi över den nordiska kriminologiska litteraturen, utväxling av stipendiater o. s. v. Kommittén kan sålunda tillstyrka det s. k. mellanalternativet i nu angivna avseenden.

Vad härefter angår frågan om forskningsanslagen har kommittén däremot funnit det icke vara ändamålsenligt, att det till forskningsrådets förfogande ställes medel att av detta fördelas för bekostande av aktuella forskningsuppgifter, vare sig dessa har nordisk karaktär eller avser helt nationella förhållanden. De nationella forskningsorganen kan förväntas få huvuddelen av tillgängliga medel, och endast mindre delar kommer att ställas till det nordiska forskningsrådets förfogande. En sådan splittring av de medel, varje land är berett skjuta till för kriminologiska forskningsuppgifter, skulle sannolikt visa sig vara mindre rationell. Det får i stället ankomma på de nationella forskningsorganen att — sedan det nordiska forskningsrådet eventuellt fördelat vissa uppgifter mellan länderna — var och en i sin stad söka anskaffa de medel, som erfordras för de ifrågavarande undersökningarna.

Kommittén, som anser det klokast att börja samarbetet i mera blygsam omfattning, vill därför föreslå rådet att rekommendera regeringarna att inrätta ett kriminologiskt forskningsråd samt att anvisa de medel, som erfordras för administrationen av en sådan inrättning.

Ivalo den 12 augusti 1959

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Förman

Medlemsförslag om television och reklam

*(Väckt av Niels Andersen, Nina Andersen, Erik Eriksen, Håkon Johnsen,
Ole Bjørn Kraft, Harras Kyttä, Helge Larsen och Poul Møller)*

Liksom på andra håll har också i de nordiska länderna televisionens utbyggnad försiggått med en snabbhet, som ännu för några år sedan icke kunde förutses. Då televisionfrågorna år 1955 för första gången togs upp i Nordiska rådet, uttalades från åtskilliga håll den uppfattningen, att det ännu vore alltför tidigt att behandla dessa spörsmål på nordisk basis. Den fortsatta utvecklingen finge avvaktas, menade man. Vid rådets femte session i Helsingfors år 1957 kunde konstateras, att ett mycket effektivt samarbete inletts mellan de nordiska ländernas organ för televisionssändningar. Med anledning av en vid denna session antagen rekommendation (nr 4/1957) lämnade regeringarna till rådets sjätte session i Oslo 1958 redogörelser för huru långt det nordiska samarbetet på detta område utvecklats under senare tid och belyste därvid även aktuella samarbetsproblem.

Det vidgade nordiska samarbetet på televisionens område, vilket för övrigt nu även inordnats i sitt europeiska sammanhang — den s. k. eurovisionen — måste ur allmän synpunkt hälsas med stor tillfredsställelse. Detta samarbete förbättrar möjligheterna till kontakt och ger de enskilda människorna helt andra förutsättningar än tidigare att lära känna förhållanden i grannländerna. Tillika skänker samarbetet ekonomiska fördelar och möjliggör besparingar. Det är därför i och för sig angeläget, att denna samverkan ytterligare befrämjas. En svårighet härvidlag skall beröras i det följande.

Ett aktuellt problem för alla televisionsföretag i hela världen är förhållandet till reklamen. På denna punkt har utvecklingen i de fyra nordiska länderna följt delvis olika linjer. I Finland har således ett visst kommersiellt inslag i televisionen tillåtits, medan i de tre övriga länderna reklamen i princip förbjudits i televisionen.

Vad angår förhållandena i Finland bör först upplysas, att televisionsverksamheten där väsentligen omhänderhas av det statliga radiobolaget, oy Yleisradio ab. Detta har den 10 juli 1957 slutit kontrakt med ett fristående bolag, Oy Mainos — TV-reklam ab, varigenom sistnämnda bolag fått ensamrätt till utnyttjande av televisionsstudion med tekniska hjälpmedel för reklamsändningar. Reklambolagets aktier har fördelats mellan reklambyråer och filmbolag och större företag. Däremot har staten inte något eko-

nomiskt intresse i bolaget. Radiobolaget står sålunda i avtalsförhållande endast till nämnda bolag och får från detta betalning för den sändningstid, som ställes till reklambolagets förfogande. Reklambolaget fördelar därpå sändningstiden mellan de olika annonsörerna. Radiobolaget har allenast förbehållit sig rätten att övervaka reklamprogrammets tekniska halt och utformning i övrigt. I princip har visst slag av reklam förbjudits. I enlighet med vad som i allmänhet är fallet överallt, där kommersiell television förefinnes, tillåtes sålunda inte partipolitisk eller religiös reklam och inte heller reklam för alkoholhaltiga drycker. Av vikt är även att reklamsändningarna är sammanhängande och sändes antingen före eller efter det ordinarie programmet, däremot icke insprängda i detta. Reklamsändningar förekommer regelbundet i samband med de ordinarie televisionssändningarna sex kvällar i veckan. Intresset för denna reklam har stadigt varit ökande, och någon negativ reaktion från allmänhetens sida uppgives icke ha försports. Den inkomst, som i Finland erhålles från dessa kommersiella sändningar, har tillsvidare dock ej spelat någon väsentlig roll vid finansieringen av den statliga televisionsverksamheten i detta land.

Förutom reklamsändningarna från den statliga televisionen förekommer TV-reklam även i samband med den televisionsverksamhet Stiftelsen för teknikens främjande bedriver under namnet TES-TV. Stiftelsen har erhållit koncession intill utgången av år 1963 i syfte att utveckla och utexperimentera televisionen, varigenom man samtidigt stöder tekniska högskolans verksamhet. Sändningarna finansieras med inkomsterna från TV-reklam. Televisionsverksamheten bedrivs med egna TV-stationer, av vilka den viktigaste ligger i Helsingfors.

I de tre övriga länderna har man, som nämnts, av principiella skäl avstått från reklamslag i televisionen. Särskilt torde de avskräckande exemplen från Förenta staterna ha medverkat till detta ställningstagande. Vidare torde radions exempel ha utövat betydande inflytande. I ljudradion har som bekant alla reklamslag från början ansetts uteslutna.

Från deras sida, som förordat införande av kommersiell television, har argumenteringen i allmänhet följt två skilda linjer. I första hand har man framhållit de möjligheter till en snabbare utbyggnad av televisionen, som skulle öppna sig, därest man hade tillgång till inkomster från reklamsändningar. Även av statsfinansiella skäl har det ansetts icke vara riktigt att underlåta att taga vara på denna inkomstkälla. På sistone har särskilt en annan synpunkt gjort sig gällande. Från näringslivet understryker man särskilt det förändrade läge, som inträder, då grannländer tillåter televisionsreklam. Denna kan då beskådas av tittarna i det egna landet, och de annonsörer, som utnyttjar detta medium, får ett övertag i förhållande till dem, som är utestängda från den egna televisionen. Stora delar av Danmark väntas sålunda inom kort komma att kunna se reklamsändningar från Tyskland; på liknande sätt kan sändningar från Finland — eventuellt via en sändare på Åland — komma att inverka på delar av Sverige. I detta nya läge kan företagen i det egna landet icke stå oberörda. Därest detta land

icke tillåter reklamsändningar i sin television, kommer företagen med all sannolikhet att köpa reklamtid hos grannlandets televisionsföretag.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden, som de framstötat skall ses, vilka nyligen gjorts för att införa kommersiella inslag i de nordiska ländernas television. I Norge har t. ex. Norges handelsstands förbund, som representerar betydande delar av näringslivet, ingivit en skrivelse till vederbörande departement med begäran om att reklam skall tillåtas i den norska televisionen. Likaså har Dansk Annoncør-Forening den 9 oktober 1958 riktat en framställning till Undervisningsministeriet om införande av reklamsändningar i dansk television. Danska Radiorådet, som hade att yttra sig bl. a. över denna framställning, gjorde den 13 januari 1959 följande uttalande:

Radiatorådet har énstemmig t vedtaget at udtale sin taknemmelighed over, at lovgivningsmagten hidtil har sikret opretholdelsen af princippet om annoncefri radio og fjernsyn, som det i øjeblikket vil være urigtigt at fravige. Alle forhold bør imidlertid underkastes en grundig undersøgelse, og udviklingen må iagttages med opmærksomhed herunder også med hensyntagen til de europæiske markedsplaner. Skal ændringer ske, bliver det i sin tid folketingets sag, men da lyd- og billedbølger ikke standser ved landegrænserne finder man det naturligt at henstille til overvejelse, om ikke Nordisk Råd burde tage sagen op til overvejelse med henblik på at sikre en fællesnordisk stillingtagen til spørgsmålet.

Även i pressen har framkommit åtskilliga uttalanden, vari vederbörande skribent anslutit sig till tanken, att frågan om reklam i televisionen borde upptagas till allmänt bedömande på nordisk bas.

De synpunkter, som enligt vad ovan anförts framkommit, synes böra föranleda, att frågan om reklam i television nu bleve föremål för samfällda övertäganden. Icke minst med hänsyn till det praktiska samarbetet synes angeläget, att de fyra länderna kommer fram till ett likartat avgörande. Det skulle vara högst otillfredsställande, om på denna punkt skiljaktiga beslut fattades i de olika länderna. För att möjliggöra ett gemensamt övertägande torde ett initiativ från Nordiska rådet böra tagas, på sätt danska Radiorådet satt i fråga. Tidpunkten torde nu vara lämplig för en förutsättningslös prövning av hela frågan. Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att gemensamt utreda och därefter samfällt avgöra frågan om reklam i televisionssändningar.

København, Oslo och Helsingfors i april 1959

Niels Andersen   Nina Andersen   Erik Eriksen   Håkon Johnsen

Ole Bjørn Kraft   Harras Kyttä   Helge Larsen   Poul Møller

BILAGA 1

PM rörande TV-reklamsändningar i vissa europeiska länder

(Av chefen för Statsradiofoniens sekretariat, cand. jur. Ejnar Jensen)

1. England

I henhold til en særlig lov af juli 1954 er der i England ved siden af B. B. C.'s fjernsynstjeneste organiseret en særlig kommerciel fjernsynstjeneste under The Independent Television Authority (ITA), der har bygget og ejer stationer og fjernsynskæder, og som sælger sendetid til en række, for tiden 8 »programme contractors», der hver indenfor sit geografiske eller tidsmæssige område sørger både for programmer og reklamesalget.

Reklamevirksomheden er reguleret gennem en række dels af staten dels af ITA udfærdigede regulativer, hvoraf bl. a. fremgår, at der kun må sendes reklame i naturlige afbrydelser i programmet og kun gennemsnitligt 6 minutter pr. time (maksimalt 8 minutter). Reklamer må ikke knyttes til visse programmer, f. eks. reportager, hvori kongehuset optræder, og der er givet en række detaljeregler for at beskytte mod påvirkningen af børn.

2. Tyskland

Ifølge meddelelser i den tyske presse arbejdes der fra visse erhvervskredse for i forbundsdagen at skabe stemning for oprettelse af et selvstændigt kommercielt fjernsynssystem i Tyskland efter det engelske mønster. Muligvis under påvirkning heraf har den bayriske selv taget reklame-udsendelserne op, og den nordtyske og den nordvesttyske radio har i princippet truffet beslutning i samme retning.

I Bayern sendes reklamer i tiden fra kl. 19.30—20.00, og disse udsendelser kommer således til at ligge mellem det lokale TV-program, der sendes fra 19.00—19.30, og det fællestyske program, der sendes fra kl. 20.00. Sendetiden er fordelt med 20 minutters program, 6 minutters reklame og 4 minutter til omstillinger.

Programmerne produceres af den bayerske radio, medens hele den kommercielle del er lagt i hænderne på et særligt selskab, der af sine reklameindtægter forlods må dække programudgifterne.

De kommercielle programmer sendes nu også over den hessiske radios TV-sender og Berlin-senderen.

3. Italien

Den italienske radio har en begrænset kommerciel virksomhed. Den begyndte med, at RAI solgte kvarteret før de ordinære aftenudsendelser til

annoncører, der selv mødte med færdige filmede programmer. Senere har man set sig nødsaget til at lægge dette reklamekvarter ind i den ordinære afiendsendetid.

4. Finland

---

5. Sverige

---

6. Schweiz

I Schweiz blev spørgsmålet om kommercielle TV-udsendelser aktuelt, da fjernsynets forsøgsperiode udløb den 31. dec. 1957 og et lovforslag om videre statsfinansiering var faldet ved en folkeafstemning.

For den tid, der ville gå, inden fjernsynet kunne klare sig med licensindtægten, skulle der skaffes 21 mill. frc. Der forelå fra et reklamekonsortium tilbud om at garantere dette beløb; men derefter fremkom der fra det schweiziske presseforbund tilbud om at skaffe enten 1,5 mill. frc. årlig i 15 år eller 2 mill. frc. årlig i 10 år, og dette sidste tilbud blev accepteret.

Den 24. november 1958

BILAGA 2

PM rörande televisionen i Amerikas förenta stater

I intet annat land har televisionen nått en sådan utbredning som i U. S. A. I januari 1958 uppskattades antalet televisionsapparater till närmare 47 miljoner, och man räknar för de närmaste åren med en ökning av detta antal med ungefär 10 % per år. Televisionsmottagarna är naturligt nog koncentrerade till storstäderna; i städer med en folkmängd överstigande 500 000 invånare har sålunda 90 % av alla hushåll en televisionsmottagare.

Det övervägande antalet televisionssändare äges av privata bolag och organisationer (särskilt tidnings- och filmföretag, radio- och TV-tillverkare samt radiobolag). Dessa företags verksamhet finansieras helt genom intäkter från reklamsändningar av olika slag. Vid sidan av dessa kommersiella televisionssändare finns ett mindre antal s. k. »educational stations», vilka

ägs och finansieras av olika delstater och vilka bedriver undervisning i olika ämnen såväl för skolorna som för privata studier.

År 1957 var antalet kommersiella televisionssändare 471. Deras inkomster från de kommersiella utsändningarna uppskattades år 1956 till 1,25 miljard dollar, svarande mot 12,6 % av samtliga reklamkostnader i landet.

Stockholm den 6 april 1959

BILAGA 3

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 11 juli 1959 meddelat, att det ansluter sig till danska Radiorådets uttalande i skrivelse den 13 januari 1959 (se s. 644).

Radiorådet har vid möte den 2 juni 1959 beslutat att vidhålla sitt uttalande i skrivelse den 13 januari 1959 (se s. 644).

Handelshøjskolen i København:

— — — skal man meddele, at højskolen ganske kan slutte sig till ønsket om, at spørgsmålet tages op til internordisk behandling, men at man ikke ser sig i stand til på indeværende tidspunkt at stille supplerende oplysninger til rådighed.

København, den 22. juni 1959

P. h. v.

Poul Winding

Dansk Annoncør-Forening:

Vi forstår, at det af Dansk Annoncør-Forening overfor undervisningsministeriet fremsatte konkrete forslag bl. a. vil danne grundlag for rådets behandling af spørgsmålet om, hvorvidt det vil være rimeligt og formålstjenligt at henstille til de nordiske landes regeringer at tage skridt til gennem-

førelse af en for nordiske forhold passende og ensartet kommerciel televisionsvirksomhed, og vi skal da tillade os at henlede opmærksomheden på, at vi i det nævnte konkrete forslag også har anført de principielle synspunkter, som efter vor opfattelse må opfordre stærkt til en tilbundsgående og fordomsfri drøftelse af problemet.

Vi skal yderligere tillade os at henvise til den under 16. juni d.å. fremsendte udtalelse fra Nordiske Annoncørforeningers Forbund [*se Bihang 1*], der giver udtryk for den fælles indstilling til spørgsmålet, som eksisterer blandt de nordiske landes annoncører, og deres vilje til at medvirke positivt for gennemførelsen af en kommerciel televisionsvirksomhed, der tager skyldigt hensyn til alle berettigede interesser og således bliver specielt afpasset efter nordiske forhold.

For yderligere at understrege denne fælles opfattelse og indstilling har repræsentanter for de 4 nordiske annoncørforeninger ved et møde i Göteborg den 9. og 10. juli d.s. udarbejdet et forslag til en række normer for gennemførelse af en eventuel praktisk ordning [*se Bihang 2*].

Disse normer, til hvis udarbejdelse repræsentanter for det finske kommercielle televisionsselskab har bidraget med baggrund i de erfaringer, der allerede er indhøstet i Finland, giver i store linier udtryk for den måde, hvorpå man fra det nordiske erhvervslivs side kunne tænke sig en kommerciel televisionsvirksomhed gennemført i relation til og som supplement til det nævnte fra dansk side foreliggende konkrete forslag.

København, den 25. juli 1959

Dansk Annoncør-Forening

Harry Larsen

Direktør

Industrirådet har i skrivelse den 22 augusti 1959 meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation kan tiltræde den af de pågældende medlemmer af Nordisk Råd fremsatte henstilling til de nordiske regeringer om nærmere at undersøge og tage stilling til spørgsmålet om reklameudsendelser i fjernsynet. Det kan tilføjes, at Den danske Handelsstands Fællesrepræsentations medlemmer — Grosserer-Societetets Komité og Provinshandelskammeret — har tilsluttet sig det af Dansk Annoncør-Forening tidligere fremsatte forslag til undervisningsministeren om adgang til at foretage reklamudsendelser i det danske fjernsyn.

København, den 19. juni 1959

P. f. v.

C. V. Jernert

B. Høegh-Guldberg

De danske Handelsforeningers Fællesorganisation:

Rådets henvendelse har været indgående behandlet i fællesorganisationen. På den givne foranledning vil vi derfor gerne udtale, at det er vor opfattelse, at de erfaringer man har fra andre lande, hvor fjernsynet er blevet åbnet for reklame, absolut ikke opfordrer til, at man gør det samme her i Danmark. Specielt vil vi gerne pege på, at det danske fjernsyn som bekendt kun har 1 program og indførelse af reklame vil derfor være ensbetydende med, at de danske seere er tvunget til at overvære de forskellige reklameudsendelser, når de vil se fjernsyn.

Vi er bekendt med, at man fra forskellig side hævder, at det er nødvendigt, at man indfører reklame i dansk fjernsyn, idet man har indført det i Tyskland. Følgelig hævder man, at de tyske virksomheder har eller vil få en konkurrencemæssig fortrinsstilling overfor de danske virksomheder, idet det efterhånden vil blive muligt at modtage det tyske fjernsyn i store dele af Danmark. Heroverfor vil vi gerne anføre, at såvidt det er os bekendt, er reklamer i tysk fjernsyn ikke forbeholdt de tyske virksomheder. Det vil altså sige, at danske virksomheder har mulighed for at købe sig udsendelser i det tyske fjernsyn og dermed i nogen grad kunne blive ligestillet med de tyske virksomheder i reklamemæssig henseende.

Vi mener, at denne mulighed indtil videre må være tilstrækkelig, idet der jo i forvejen eksisterer et rigt udvalg af reklamemedier, som man kan vælge imellem. Såfremt de danske virksomheder udnytter muligheden for at købe tider i det tyske fjernsyn, vil man efterhånden få et indtryk af, om der virkelig er behov for også at indføre reklame i det danske fjernsyn. Såfremt dette skulle vise sig at være tilfældet, kan man da tage problemet op til fornyet overvejelse på det nye grundlag. Hvis det endvidere af valutamæssige grunde vil vise sig nødvendigt at give de danske virksomheder mulighed for i stedet at placere deres fjernsynsreklamer i Danmark, vil vi imidlertid allerede nu gerne fremføre, at det da bør ske gennem et specielt kommercielt fjernsyn. Man opnår derigennem, at de danske seere får mulighed for at vælge mellem flere programmer og altså i givet fald ikke er tvunget til at overvære reklameudsendelserne, når de ønsker at se fjernsyn.

Vi vil gerne benytte lejligheden til at takke Nordisk Råd for, at man har taget dette problem op til behandling. Samtidig vil vi gerne fremhæve, at vi finder det påkrævet, at der i dette spørgsmål bliver fastsat ensartede nordiske regler.

København, den 22. juli 1959

P. f. v.
(sign.)

De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark:

Vi anerkender fuldtud, at man i en sag af denne beskaffenhed søger at finde frem til en fælles nordisk stillingtagen. Fra vor side vil vi foretrække, at radio og fjernsyn længst muligt opretholder princippet om ikke at bringe annonceudsendelser, og selvom vi erkender, at eventuelt kommende europæiske markedsplaner kan stille problemerne i et nyt lys, finder vi ikke, forholdene på nuværende tidspunkt taler for en umiddelbar ændring af det hidtil opretholdt princip.

København, den 27. juni 1959

De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark

Svend Gade

Danske Reklamebureauers Brancheforening:

Spørgsmålet om reklame i TV er blevet diskuteret ud fra mange forskellige synspunkter: økonomiske, politiske, kulturelle og flere andre. Den offentlige debat har derfor været præget af følelsesmæssige og principielle indlæg. Danske Reklamebureauers Brancheforening anser det ikke for sin opgave at bidrage til denne debat, men vil indskrænke sig til at kommentere det foreliggende medlemsforslag og i forbindelse hermed fremsætte et par synspunkter på de problemer, som reklame i TV rent faktisk har rejst.

Vi anser det for godtgjort, at annoncørerne i TV vil kunne finde et reklamemiddel af en ganske betydelig effektivitet. Dette er i dag almindeligt anerkendt. Heraf følger, at reklamebureauerne, der herhjemme varetager vel 80 %—90 % af reklamebudgetterne for al landsannoncering, må følge spørgsmålet om reklame i TV med den allerstørste interesse. Hvis TV skal åbnes for reklame, vil de priser og retningslinjer, der kommer til at gælde for det nye reklamemiddel, næppe kunne undgå at influere afgørende på de almindelige vilkår, hvorunder erhvervslivet må gennemføre sit salgs- og reklamearbejde.

Hvad angår de refererede hovedargumenter for reklame i TV er det klart, at reklameindtægternes betydning for en hurtig udvikling af TV må afhænge ikke blot af disse indtægters absolutte størrelse, men især af den andel, de vil udgøre af TV's almindelige indtægter. Nærmest til at vurdere dette argument må formentlig være de organer, der er ansvarlige for TV's økonomi og udvikling.

Det andet hovedargument er derimod af reklamefaglig art, og vi er derfor indstillet på at forsøge en vurdering deraf.

Af de nordiske lande er Danmark for tiden det eneste, hvor en udenlandsk sender kan dække et større antal TV-modtagere med reklameudsendelser. Det nordtyske reklamefjernsyn kan ved hjælp af senderen i Flens-

borg normalt modtages i et område af Sønderjylland og Sydfyn, hvor der pr. 1. maj 1959 fandtes ialt 16 800 TV-modtagere, svarende til 6 % af samtlige danske TV-modtagere. Desuden er modtagelse under gode antenneforhold mulig i et ydre område, hvor der yderligere fandtes 10 800 TV-modtagere, eller 4 % af samtlige. Alt i alt er modtagelse af tysk reklame-TV således mulig for ca. 27 600 eller ca. 10 % af samtlige danske TV-modtagere. I det samlede indre og ydre område bor der ca. 620 000 mennesker i ca. 200 000 husstande, svarende til 14 % af hele landets befolkning. Efterhånden som hele landet bliver jævnt dækket med TV-modtagere, må man altså regne med, at op til 14 % af Danmarks TV-seere under gode antenneforhold vil kunne modtage det nordtyske reklamefjernsyn.

Det er således rigtigt, at TV-bølgerne ikke standses af landegrænserne. Spørgsmålet er imidlertid, hvilke konsekvenser dette indebærer for annoncerne.

Efter Danske Reklamebureauers Brancheforening's opfattelse er det temmelig udelukket, at nogen dansk annoncør skulle være interesseret i at købe sendetid i det nordtyske reklame-TV. Dette ville nemlig indebære, at han for at kunne komme i kontakt med 27 000 danske TV-modtagere tillige måtte kontakte omkring en halv million nordtyske TV-modtagere og betale en pris, der er fastsat på grundlag af den halve million. Der ville herved blive tale om et spild og omkostninger af en størrelse, som ville gøre selv en nok så dygtigt tilrettelagt reklameudsendelse økonomisk umulig. Det er endvidere et spørgsmål, om det nordtyske reklame-TV er villig til at løbe risikoen for at irritere de 95 % af sine seere ved at bringe en dansk-sproget udsendelse beregnet på de 5 %.

Spørgsmålet om det nordtyske reklamefjernsyns konkurrencemæssige betydning for dansk erhvervsliv har derimod en anden dimension, der ikke er omtalt i medlemsforslaget til Nordisk Råd, men som formentlig i højere grad fortjener opmærksomhed. Det er følgende problem:

Er der tale om, at en vare, der forhandles under samme navn eller i samme emballage i Danmark og i Tyskland, igennem reklamering i det nordtyske TV kan opnå salgsforøgelse i Danmark på konkurrerende varers bekostning?

Der synes at være en stærk tendens til en internationalisering af varemærkerne og dermed forbruget. I betragtning heraf har vi anset det for nødvendigt at underkaste ovenstående problem en grundlig undersøgelse.

Problemet viser sig at bestå af 3 momenter, der kan undersøges hver for sig:

1. I hvor høj grad benytter danske TV-modtagere sig af muligheden for at se tysk TV, herunder især reklame-TV?

2. I hvor høj grad bliver de danskere, der ser tysk reklame-TV, påvirket af denne udenlandske reklame?

3. Hvor mange af de produkter, der annonceres i tysk reklame-TV, kan købes i Danmark under samme navn og/eller i samme emballage?

Ingen af disse 3 spørgsmål lader sig på forhånd besvare. Vi har derfor

ladet Gallup Markedsanalyse A/S foretage en undersøgelse blandt TV-seerne i Sønderjylland. Den omfatter 834 TV-hjem i landsdelen og interviewene er gennemført i løbet af 2 uger i juli måned i år. Det har været formålet at besvare spørgsmål 1 og — i det omfang det lader sig gøre gennem en opinionsundersøgelse — spørgsmål 2. Det tredje spørgsmål har vi kunnet undersøge direkte selv ved at studere oversigterne over reklameudsendelserne, som udsendes månedsvis fra tysk side.

Idet vi henviser til den som særligt bilag nr. 1¹ vedlagte rapport over Gallup-undersøgelsen samt til bilag nr. 4¹ (annoncørfortegnelse fra det tyske reklame-TV), kan vi besvare spørgsmålene således:

ad 1. Det synes klarlagt, at ialt 11 % af TV-modtagerne i Sønderjylland gennemsnitligt i løbet af en aften vil have benyttet sig af muligheden for at se tysk reklame-TV. Dette betyder, at tysk reklame-TV hver aften kan anslås at blive modtaget af ialt ca. 3 000 danske TV-modtagere, eller ca. 1 % af samtlige danske TV-modtagere.

ad 2. Halvdelen af seerne i Sønderjylland er i stand til at huske mindst 3 tyske varenavne, mens 1/4 intet husker. De 11 %, der ser tysk reklame-TV i løbet af en aften, består altså ikke af de samme personer, tværtimod må det formodes, at langt hovedparten af seerne i tidens løb har set det tyske reklame-TV en eller flere gange. Det har vist sig, at der ved interviewene er fremkommet varenavne, der ikke er blevet annonceret i tysk TV. Dette understreger en mangel ved undersøgelsen: at det ikke er muligt at isolere det tyske reklame-TV's indflydelse fra de andre tyske reklamemidlers, hvis indflydelse — nationalitetsblandingen og den livlige grænsetrafik taget i betragtning — næppe kan ignoreres. Denne usikkerhedsfaktor kan formentlig elimineres ved en særlig undersøgelse, hvis det anses for påkrævet.

ad 3. Af de 89 forskellige produkter, der blev annonceret i tysk reklame-TV i april/maj 1959, kunne de 24 købes i Danmark under samme navn eller i samme emballage. Da der er tale om visuel påvirkning, må man regne med, at den kan overføres til danske seere også i de tilfælde, hvor navnet i Tyskland og Danmark ikke er det samme, blot emballagen er tilstrækkelig karakteristisk og ensartet. 24 ud af 89 kan næppe betegnes som ubetydeligt.

Alt i alt må vi konkludere i, at spørgsmålet om det nordtyske reklame-TV's konkurrencemæssige trussel mod det danske erhvervsliv næppe på nærværende tidspunkt kan tillægges nogen afgørende betydning. Dertil er antallet af danske TV-modtagere, der benytter sig af lejligheden til at se tysk reklame-TV, for ringe.

På den anden side er det klart, at denne situation kan ændre sig og konkurrencetruslen dermed blive aktuel. Vi tænker særlig på flg.:

a. Antallet af TV-annoncerede mærkevarer, der sælges under samme navn eller emballage i Danmark og Tyskland, og som allerede i dag ikke er helt ringe, kan vokse.

---

¹ Här ej tryckt.

b. Den tekniske udvikling kan eventuelt føre med sig, at betydeligt større dele af Danmark vil kunne modtage tysk reklame-TV.

Overfor disse muligheder, hvoraf den første forekommer os sandsynlig, medens vi ikke er i stand til at vurdere den sidste, må man imidlertid holde sig for øje, at en udvidelse af den regelmæssige danske sendetid til at omfatte tidsrummet 19.30 till 20.00 vil give seerne i Sønderjylland et alternativ til det tyske reklame-TV, hvad de ikke har idag.

Endelig ønsker vi at pege på, at indførelsen af reklame i dansk TV naturligvis intet vil ændre i den kendsgerning, at tysk reklame-TV kan modtages i visse dele af Danmark, og at den fordel, som sælgerne af varer med internationale betegnelser som følge heraf har, ikke dermed uden videre er elimineret.

Med hensyn til medlemsforslagets konklusion — at Nordisk Råd bør anbefale regeringerne samstemmende at afgøre spørgsmålet om reklame i TV — kan vi helt tilslutte os denne.

Et problem tilsvarende det, som vi har undersøgt i Sønderjylland, ville ellers dukke op i forholdet mellem de nordiske lande og her uden tvivl antage betydeligt større dimensioner, end det er tilfældet i Sønderjylland.

Udover disse kommentarer til medlemsforslaget vil vi gerne henlede opmærksomheden på et bestemt forhold, der i den offentlige debat bl. a. har været fremdraget af professor ved Handelshøjskolen Max Kjær-Hansen. I sin kronik i »Politiken» den 9. 4. 1959 hævder professoren, at »en nøgtern vurdering af danske annoncørers reelle anvendelsesmuligheder for fjernsynsreklame må føre til, at den kun kan have betydning som primært reklamemiddel for godt 10 firmaer, hvoraf det overvejende antal er internationale koncerner. For alle andre landsannoncører bliver der udelukkende tale om filmlætfremvisning på indtil 1/2 minut pr. annoncør.»

Iflg. professor Max Kjær-Hansen er fjernsynsreklamen således et overordentlig kostbart reklamemiddel, der som primært reklamemiddel (d. v. s. et middel, hvormed en virksomhed »kan spille hele reklameregisteret igennem og skabe reelt kendskab til og grundlag for efterspørgsel efter sine varer. Noget sådant kræver både plads og tid.») højst kan komme i betragtning for en halv snes store annoncører, men for landsannoncører iøvrigt kun kan finde anvendelse som sekundært, d. v. s. som understøttende reklamemiddel (»hvilket betyder, at det kan benyttes til at henlede opmærksomheden på eller genkalde erindringen om primært gennemførte kampagner«).

Vi har ment, at der knytter sig en særlig og almen interesse til det af professor Max Kjær-Hansen rejste spørgsmål, thi hvis professorens vurdering holder stik, vil TV-reklamen adskille sig fra al anden reklame ikke blot ved sin høje effektivitet, men tillige ved sin pris. Den vil trods effektiviteten være for kostbar, absolut set, for en lang række landsannoncører.

I bilag nr. 2¹, hvortil henvises, har vi gjort rede for de gældende priser i

¹ Här ej tryckt.

det nordtyske reklame-TV, der er beregnet på 466 000 modtagere (1. 4. 1959), og i bilag 3¹ for fordelingen af udsendelserne på annoncører og sendetid.

Det fremgår heraf, at 482 af udsendelserne faldt på filmletgruppen (ikke over 30 sekunders sendetid) med ialt 11 585 sekunders udsendelse i løbet af april—maj måned, medens 165 udsendelser var af mindst 40 sekunders længde og beslaglagde 7 330 sekunder af sendetiden.

Det fremgår videre af bilag nr. 3¹, at ingen af annoncørerne i det tyske reklamefjernsyn kunne nøjes med een udsendelse, hvad man på forhånd også måtte vente. Det gennemsnitlige antal udsendelser pr. produkt i løbet af april—maj måned varierede lidt — fra knap 5 til 10 — indenfor de forskellige sendetidsgrupper. På grundlag af prislisten kan der beregnes følgende gennemsnit for, hvad annoncørerne har måttet betale for sendetid i det tyske reklame-TV i april—maj måned:

15 sek. udsendelser	gnsn. kr. 34 000	pr. produkt	
20 » »	» » 34 000	» »	
30 » »	» » 38 000	» »	
40 » »	» » 74 000	» »	
50 » »	» » 50 000	» »	
60 » »	» » 87 000	» »	
komb. »	» » 60 000	» »	

Disse priser er eksklusive produktionen af fjernsynsreklamen, der efter engelske erfaringer i gennemsnit beregnes at koste ca. 12 1/2 % af sendetidsprisen. I Danmark er produktionsprisen for en filmlet på ca. 15 sekunders spilletid ca. 3 000—3 500 kroner.

Man må regne med, at de fleste tyske annoncører arbejder med kampagneplaner, der vil kræve reklamudsendelser i TV i adskillige af årets måneder. Endnu foreligger der ikke statistisk materiale over 12 måneder fra det nordtyske reklame-TV, så det er i dag ikke muligt at foretage nogen nærmere opgørelse. Men ud fra de foreliggende beregninger over, hvad tyske annoncører gennemsnitligt har måttet betale for sendetiden alene i april—maj i år, synes det nærliggende at slutte, at en filmlet annoncør i det tyske reklamefjernsyn gennemsnitligt må regne med at afsætte mindst 100 000 kroner af sit årlige reklamebudget til køb af sendetid og ca. 12 000 kroner til produktion af filmletter. Til orientering anføres, at den overvejende del af danske filmletbudgetter (til biografreklame) ligger på omkring 20 000—25 000 kroner om året og at budgetter over 50 000 kroner er sjældne.

Ud fra danske og internationale erfaringer kan man skønne, at der gennemsnitligt af annoncørerne afsættes 10—12 % af det samlede reklamebudget til sekundære reklamemidler, hvortil filmletten henregnes. Selvom de tyske TV-annoncører ikke skulle anvende andre sekundære reklamemidler end TV — hvad der forekommer usandsynligt — må den gennemsnitlige størrelse af deres årlige reklamebudgetter alene i Nordtyskland være mindst 800 000—1 000 000 kroner. Rent faktisk ligger det virkelige

¹ Här ej tryckt.

gennemsnitstal utvivlsomt væsentligt højere, hvad et blik på annoncørfortegnelsen også antyder.

Tyske annoncører, der anvender TV-reklamen som primært reklamemiddel, må selvsagt afsætte beløb hertil, der bliver mange gange større end de her for filmletannoncørerne beregnede tal.

Priserne i det tyske reklame-TV er beregnet på ca. 460 000 TV-modtagere. Antallet af TV-modtagere i Danmark nærmer sig stærkt de 300 000 (283 880 pr. 23. 8. 1959) og det synes rimeligt at antage, at vi vil have nået — eller passeret — de 460 000 modtagere, inden der kan gennemføres reklame i dansk TV. Hvis dansk reklame-TV vil følge samme prispolitik som det nordtyske, lader det sig ikke bestride, at dette reklamemiddel også i Danmark vil vise sig at blive et eksklusivt redskab for en lille kreds af store annoncører, hvilket — dets effektivitet taget i betragtning — næppe vil kunne undgå at få konsekvenser for en del af vort erhvervslivs udviklingsmuligheder.

Heraf følger efter vor opfattelse, at der ved den eventuelle indførelse af reklame i dansk — og dermed formentlig samtidig nordisk — TV bør foretages en særlig undersøgelse af dette problem om mulighederne for dets løsning.

Danske Reklamebureauers Brancheforening, hvis medlemmer varetager de salgs- og reklamemæssige interesser for hovedparten af Danmarks landsannoncører, såvel små som store, er rede til at medvirke til en nærmere undersøgelse og en — så vidt det er muligt — for alle parter tilfredsstillende løsning af dette problem såvel som af de øvrige spørgsmål, som reklame-TV rejser. Vore medlemmer har af gode grunde indtil nu ingen særlige erfaringer i behandlingen af annoncørernes TV-problemer, men alligevel må en lang række reklamebureauer anses for at være veludrustede til at begynde arbejdet med TV-reklamen, idet danske reklamebureauer i et betydeligt større omfang, end det er tilfældet med de fleste andre landes bureauer, gennem mange år har arbejdet med det nærmest beslægtede reklamemiddel, filmreklamen.

På denne baggrund og reklamebureauernes formidlerstilling taget i betragtning håber vi at få lejlighed til at yde vort bidrag til løsningen af de problemer, som den kommende udvikling vil rejse.

København, den 31. august 1959

Danske Reklamebureauers Brancheforening

Leif Berg

Formand
Cand. polit.

Børge Mannov

Direktør
Cand. polit.

Dansk Salgs- og Reklameforbund:

For mig at se er fjernsynet en så umådelig vigtig faktor i konsumentoplysningen, at det må være ret og rimeligt at stille dette til rådighed i begrænset omfang også for den del af konsumentoplysningen, som drives på kommerciel basis i form af reklame.

Dette skulle være fuldt ud muligt, uden at annoncørerne fik nogen som helst indflydelse på den øvrige del af programmerne ganske analogt med forholdet i pressen, hvor annoncørerne jo ikke har nogen indflydelse på det redaktionelle indhold til trods for, at annonceindtægterne for pressens vedkommende jo både absolut og relativt er, og altid vil være, af en ganske anden størrelsesorden, end der kan blive tale om ved den begrænsede sendetid for reklame i statsfjernsynet, som vi har tænkt os.

Endelig må vi, som tidligere påpeget, huske, at en rimelig lighed i konkurrencevilkårene mellem de forskellige lande er en både økonomisk og psykologisk forudsætning for, at man skal kunne gennemføre de store markedsplaner, som man nu for tiden arbejder med. Når vi lige undtager Finland, har det nordiske næringsliv stadig ikke samme muligheder som f. eks. det engelske, hollandske eller vesttyske, når det gælder valget af reklamemidler, der kan være effektive både på hjemmemarkedet og i eksporten. Allerede idag er det nordtyske fjernsyn en faktor, der må regnes med i store dele af Danmark.

Der er imidlertid mange spørgsmål, der vil kræve en mere dybtgående udredning, inden der endeligt kan tages stilling til forslaget om indførelse af reklame i de nordiske landes fjernsyn. Dansk Salgs- og Reklameforbund, såvel som de øvrige nordiske nationale forbund og vor fælles toporganisation, er alsidigt sammensat, idet både reklamekøbere, reklamesælgere og reklameformidlere er repræsenterede. Vi skulle således være vel rustede til at bistå Nordisk Råd i en objektiv undersøgelse og drøftelse af de heraf fremkomne resultater. Da vi i vore organisationer endvidere har al ønskelig sagkundskab repræsenteret, vil jeg foreslå, at man drager os med ind i arbejdet på et relativt tidligt stadium.

København, den 2. juli 1959

P. Fabricius

Danske Dagblades Fællesrepræsentation:

Fællesrepræsentationen, der har drøftet sagen, ønsker at udtale en tilslutning til dansk radioraads udtalelse af 13. jan. d.å., hvori man fremhæver sin taknemmelighed over, at lovgivningsmagten i Danmark hidtil har sikret opretholdelsen af princippet om annoncefri radio og fjernsyn, et princip, som det i øjeblikket vil være urigtigt at fravige. Fællesrepræsentationens

tionen betragter det som et gode, at dansk radio og television er fri for reklame og for den uheldige indvirkning paa programmernes lødighed, der erfaringsmæssigt følger med annonceringen. Eksempler paa de ulemper, som udenlandske radio- og televisionsordninger, der tillader reklame, er underkastet, taler i høj grad for, at vi i Danmark maa være glade over den nuværende ordning.

Vi forstaar godt, at udviklingen i andre lande maa følges med opmærksomhed ogsaa med hensyn til de europæiske markedsplaner, men ønsker at gøre opmærksom paa, at en indførelse af reklame i radio eller television næppe vil blive nogen fordel for de talrige mindre erhvervsvirksomheder. Der kan jo ikke blive tale om nogen langvarig sendetid for reklamer, og der kommer ogsaa en naturlig begrænsning derved, at der kun kan skaffes faa kanaler til raadighed for nye fjernsynsstationer. Disse forhold bevirker, at den overvejende del af reklamerne bliver beslaglagt enten af store internationale koncerner eller af meget kapitalstærke danske virksomheder. Derved bliver der ikke mange muligheder tilovers for smaa foretagender, som kunne tænke sig ogsaa at ville gøre brug af radio og fjernsyn til reklameformaal.

Set fra et dansk synspunkt maa fællesrepræsentationen derfor fastholde, at man ikke ønsker nogen forandring i den bestaaende ordning, hvor radio og fjernsyn er fri for enhver art af reklame.

København, den 19. juni 1959

Sv. Aa. Lund

Den illustrerede Presses Udgiverforening:

— — — medlemsforslag om television og reklame har været drøftet på et møde i Den illustrerede Presses Udgiverforening. Der var almindelig enighed om, at fjernsynsreklamer ville komme til at influere på ugebladenes annoncer, men ugebladsudgiverne mente ikke, at man skulle deltage i den rejste diskussion, men forholde sig afventende.

København, den 17. august 1959

G. Boeck

Københavns Bladudgiverforening:

— — — skal hertil gerne udtale, at Københavns bladudgiverforening føler sig dækket af den i samme sag fremsatte udtalelse af 19. juni d.a. fra Danske Dagblades Fællesrepræsentation [*se oven*] — — —.

I øvrigt skal Københavns Bladudgiverforening for sit vedkommende give tilslutning til det ogsaa fra svensk side fremsatte ønske om, for så vidt der

på rådets foranledning skulle blive tale om nedsættelsen af en fælles nordisk komité vedrørende reklame i nordisk television, da at blive repræsenteret i denne på rimelig måde.

København, den 29. august 1959

Københavns Bladudgiverforening

(sign.)

Danske Husmødres Forbrugerråd:

Forbrugerrådet har med stor interesse drøftet Nordisk Råds redegørelse for problemerne omkring reklame i det danske fjernsyn.

Forbrugerrådet har ganske særligt hæftet sig ved radiorådets enstemmige taknemmelighed over, at man hidtil har undgået reklame i radio og fjernsyn. Det forekommer rigtigt, at sådanne forhold giver de bedste og roligste arbejdsbetingelser for en statslig radio.

Forbrugerrådet erkender, at spørgsmålet — selv ud fra det rene forbrugersynspunkt — kan anskues ud fra forskellige forudsætninger, bl. a. fordi forbrugerne anerkender reklamen som et nødvendigt led i den moderne vareomsætning og distribution.

Det har imidlertid altid været Forbrugerrådets idé at støtte den neutrale og informative forbrugeroplysning, og det er rådets store ønske, at dette stof må vinde stedse større indpas i radioens og fjernsynets programmer både kvalitativt og kvantitativt.

Betragter man det forbrugeroplysende stof i dagspresse, ugeblade m.v., hvor mulighederne for såvel neutral som kommerciel forbrugeroplysning står frit åbne, fremgår det klart, at det rent neutrale forbrugerstof kun udgør en ringe procentdel af det betalte reklamestof, der ensidigt har til formål at virke salgsfremmende.

Når dertil kommer, at de beløb, der står til rådighed for enhver form for neutral forbrugeroplysning, er meget små i forhold til de millionsummer, der ofres på reklame, må Forbrugerrådet se med ængstelse på, om også et så virksomt medium som fjernsynet skulle udnyttes til rent kommercielle formål.

Forbrugerrådet må derfor som sit overvejende synspunkt tage afstand fra reklame i fjernsyn og radio og udtrykke ønske om, at fjernsyn og radio længst muligt og i videst mulig udstrækning forbeholdes den neutrale og rigtige vareoplysning.

København, den 27. august 1959

Viola Nørlov

Formand

Danske Lytteres og Fjernseeres Fællesforbund:

— — — tillader Danske Lytteres og Fjernseeres Fællesforbunds bestyrelse sig herved at meddele, at den giver sin tilslutning til den af det danske radioråd den 13. januar d. å. vedtagne indstilling [se s. 644], og vi udtaler vor tilfredshed med, at lovgivningsmagten hidtil har sikret opretholdelsen af en reklamefri radio og fjernsyn.

Fællesforbundets bestyrelse udtaler sin tilfredshed med, at spørgsmålet nu er taget op til behandling i Nordisk Råd, og at der gennem rådets behandling af sagen søges tilvejebragt en ensartet fælles nordisk stillingtagen til spørgsmålet.

Bestyrelsen er indforstået med, at rådet under sine drøftelser nøje iagtager den udvikling, der måtte finde sted inden for det europæiske område.

Roskilde, den 5. august 1959

P. b. v.

M. Elmertoft

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 21 augusti 1959 meddelat, att det ansluter sig till Oy Yleisradio ab:s yttrande (se nedan).

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Post- och telegrafstyrelsen har införskaffat utlåtanden från post- och telegrafstyrelsens organisationsavdelning samt av radiobyråns byråchef E. Heino, vilka utlåtanden bifogas [se nedan]. På samma gång som post- och telegrafstyrelsen meddelar, att den omfattar det, som anförts i nämnda utlåtanden och således anser det vara önskvärt, att regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utreder och stadfäster de principer och förfaringssätt, som skall iaktas särskilt med tanke på programöverföring mellan länderna, anför post- och telegrafstyrelsen som sin åsikt, att man vid fastställandet av nämnda förfaringssätt borde beakta de i ovan hänvisade utlåtanden anförda geografiska och ekonomiska förhållandena i Finland.

Helsingfors den 18 juli 1959

Vid förfall för generaldirektören

Direktör A. Heliö

Tf. direktör H. E. Kolinen

¹ Yttrandena översatta från finska.

Organisationsavdelningens yttrande

Enligt överingenjör Heinos utlåtande är televisionsutsändningarna lokala på den grund, att radien för en stations syn- och hörvidd är endast ca 100 km. Det behövs ett rätt tätt programöverförings- och stationsnät för att förmedla sändningarna över ett vidsträckt område. På grund av detta tekniska faktum är det lätt att »vara herre över» televisionsutsändningsverksamheten, åtminstone vad som ankommer på möjligheterna att se och höra den. Alldeles annorlunda är förhållandet med ljudradioverksamheten, där någon station kan höras i en hel världsdel eller i största delen av jordklotet. I närheten av de olika ländernas gränser finns det likväl områden, till vilka radien för syn- och hörvidden från grannlandets televisionsutsändningar sträcker sig. Betydelsen av denna omständighet är däremot synnerligen liten för Finland, Sverige och Norge, vilka skiljs från varandra av havs- och bergsområden och i vilkas gränksområden bosättningen i allmänhet är gles. I Danmark är situationen kanske en annan. Till ytan är landet litet och terrängen lämplig för televisionsutsändningar. Televisionsutsändningarna från tyska och sydsvenska stationer torde täcka en stor del av landet.

Vid överföring av program från ett land till ett annat är det möjligt att kontrollera dess innehåll och kvalitet, varför reklam i televisionssändningar i något land under sådana omständigheter inte behöver bli något oövervinneligt problem. Då det gäller gemensamma program är det naturligtvis ägnat att underlätta arrangemangen, om man i olika länder följer samma principer. Ur finländsk synpunkt har saken inte så särskilt stor betydelse, emedan frågan om huru man skall förhålla sig till reklam i televisionssändningar här avgjorts och ordnats. Å andra sidan torde Finland inte ha någonting emot, att frågan om reklam i televisionssändningar göres till föremål för internationell utredning.

Med hänsyn till att den reklam, som ingått i TES-TV:s program, och den reklam i televisionsutsändningar, som sedan bedrivits av Finlands television, inte har konstaterats ha negativa verkningar och att allmänheten inte ställt sig negativt till den samt att det genom reklamprogrammen varit möjligt att anskaffa medel för finansieringen av televisionsverksamheten, som kräver stora summor, ger post- och telegrafstyrelsen sitt utlåtande under den förutsättningen, att reklam i televisionssändningar med vissa inskränkningar kommer att tillåtas och att så torde ske inom kort också i de andra nordiska länderna och att det under sådana omständigheter är önskvärt, att regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utreder och fastställer de principer och förfaringsätt, som skall iakttas vid reklam i televisionssändningar särskilt med hänsyn till programöverföring mellan länderna.

Helsingfors den 22 juni 1959

Direktör *M. Honkasalo*

Biträdande avdelningschef *Martti Mäenpää*

Radiobyråns yttrande

Det är känt, att i Europa ljudradiostationer mycket ofta hörs från ett land till ett annat. På ett par undantag när har sändning av reklamprogram i Europa inte tillåtits, och sålunda har detta icke utgjort något särskilt internationellt problem.

Såsom Nordiska rådet konstaterat vid ärendets behandling, har man däremot börjat använda reklam i televisionsutsändningar i många europeiska länder efter amerikanskt mönster. Som huvudorsaker till denna verksamhet torde man kunna anse byggandet av det synnerligen dyra stationsnätet samt bekostandet av televisionsprogrammen vara, för vilka ändamål alla länder icke har tillräckligt disponibelt kapital.

Televisionsverksamheten måste på grund av val av utsändningsfrekvens anses vara av lokal natur, d. v. s. radien för en stations syn- och hörvidd utgör 100 km. Genom att bygga tillräckligt många stationer i ett land kan man få ett sådant nät, att största delen av landets invånare kan följa med dessa program. I gränstrakter kan man inte undvika, att utsändningar från de på vardera sidan av gränsen belägna stationerna syns och hörs över gränsen på ett avstånd, som är beroende på stationernas placering.

Då i Förenta staterna många privata företag verkar på televisionsområdet, vilka äger sändarstationer, vars antal kan variera från en till flera stycken, har man följaktligen tillfälle att på vissa orter välja en station bland tio andra stationer och program. I Europa har däremot sändningsverksamheten koncentrerats antingen på ett eller högst två (England, Finland) olika företag, och åtminstone hittills har grundandet av olika privata utsändningsstationer inte tillåtits. Dessa har sålunda att sända ett eller två program, vilka förmedlas till allmänheten via flera olika avsändningsstationer.

Jag anser, att det sålunda åtminstone i de nordiska länderna finns tillräckliga möjligheter att övervaka kvaliteten och innehållet av de egna stationernas program. Sålunda kan t. ex. utsändningen av något reklamprogram tillrättaläggas så, att det berör utsändning avsedd endast för ett lands invånare.

En aktuell fråga i Finland är anslutningen till eurovisionen, vilket innebär byggandet av en televisionslänk via Åbo—Åland till den svenska kusten och Stockholm. Denna tanke borde bli verklighet 1960—62. Utom det att man härigenom kan överföra televisionsprogram från Europa till det finländska sändningsstationsnätet har man möjlighet att förmedla nordiska program på ömse sidor, således från Danmark, Norge och Sverige till Finland och tvärtom. Då programbolagen rådgör sinsemellan särskilt för varje gång om denna programförmedling, kommer man således att ha tillräckliga möjligheter att anpassa programmets innehåll så, att de kommer att exakt motsvara det, som de nordiska styrelserna sinsemellan överenskommer.

Helsingfors den 3 juni 1959

E. Heino

Oy Yleisradio ab (Finlands rundradio):

Frågan om reklam skall få förekomma i TV eller icke har, såsom i det inlämnade medlemsförslaget till Nordiska rådet framhålles, lösts på olika sätt i de fyra nordiska länderna. I Finland är ett visst kommersiellt inslag tillåtet i televisionen, medan i Skandinavien reklamen i princip förbjudits. Utgångspunkten för en samfällad nordisk bedömning av frågan måste sålunda av naturliga skäl bero på om man betraktar den ur skandinavisk eller finländsk synvinkel. Då emellertid utlåtande nu inbegärts av Finlands rundradio, är det därför kanske skäl att först redogöra för anledningen till att den i motsats till de skandinaviska ländernas radioföretag från början infört reklamsändningar i TV.

Vid tidpunkten för televisionsverksamhetens inledande existerade inom rundradios ledning icke någon klar uppfattning om huruvida reklamsändningar skulle få förekomma eller ej i TV. Man var ense om att finansieringen av TV-verksamheten skulle ske så, att radiolyssnarna stod för program-, löne- och driftskostnaderna, så länge TV inte var självbärande, medan staten skulle uppmanas att svara för investeringsutgifterna. Av det kalkylerade grundkapitalet på ca 750 milj. mk beräknades 300 milj. mk behövas för själva starten. Riksdagen beviljade emellertid endast 100 milj. mk och har tills dato icke voterat för några tilläggsanslag. I denna situation ansåg sig rundradios förvaltningsråd och direktion icke kunna underlåta att även ta de inkomster, som kunde erhållas genom reklam i TV, till hjälp vid finansieringen av utbyggnaden. Till detta beslut bidrog även, att annonsörerna från första början hade visat ett mycket stort intresse för införande av reklamsändningar i detta nya medium för massinformation.

När beslutet om att tillåta reklam i bolagets televisionsutsändningar fattades, fanns i Europa endast två länder med en från början kommersialiserad TV, nämligen de två miniatyrstaterna Monaco och Luxemburg. Senare har som bekant kommersiell television införts även i några andra länder. Egentliga erfarenheter att bygga på fanns sålunda inte, och det gällde därför för Finlands rundradio att finna en form, i vilken dessa utsändningar skulle administreras. Två alternativ ansågs möjliga. Antingen skulle radion själv bilda ett bolag, som tog hand om annonsanskaffningen, eller också skulle ett helt fristående företag grundas. Det senare alternativet befanns erbjuda större fördelar genom att man på detta sätt även kunde engagera annonsörerna i den kommersiella televisionen. Aktierna i detta reklambolag Oy Mainos—TV-reklam ab är fördelade mellan landets största annonsörer, reklambyråer och filmbolag. TV-reklambolaget har ensamrätten till utnyttjande av rundradios TV-anläggningar för reklamsändningar. Finlands rundradio får från detta bolag betalning för den utsändningstid, som ställts till annonsörernas förfogande enligt en överenskommen skala beroende bl. a. på programmens art. Det ankommer på reklambolaget att fördela sändningstiden mellan de enskilda annonsörerna och svara för programmen. Finlands rundradio bär ensam ansvaret för den tekniska sidan av utsändningarna.

Som allmän regel för de kommersiella programmen gäller också, att all form av partipolitisk och religiös reklam är förbjuden, och reklam för alkoholhaltiga drycker är inte heller tillåten. Ytterligare bör reklamprogrammen vara förenliga med gällande lagar och förordningar samt god medborgerlig sed och sunda affärsprinciper. De anvisningar rörande kommersiell reklam, som lämnas till annonsörerna, bör stå i överensstämmelse med de grundprinciper för god reklam, som rekommenderas av Internationella handelskammaren.

Exemplen från reklamtelevisionen i Förenta staterna har även gjort, att det har ansetts viktigt att tydligt skilja reklamsändningarna från rundradions TV-program. Enligt bestämmelserna skall reklamsändningarna vara sammanhängande och sändas före och/eller efter rundradions program. En särskild signaturbild inleder och avslutar likaså reklamsändningarna, som även har sin egen av TV-reklambolaget anställda anmälare, så att ingen förväxling skall ske med rundradions egna program.

Erfarenheterna av reklamsändningarna i Finlands television har i allmänhet varit goda. Både annonsörerna och TV-tittarna har visat ett uppenbart intresse för denna nya form av reklam. Detta gäller framförallt vissa sponsorerade seriefilmer och direktutsändningar av underhållande och undervisande karaktär. Reklamtelevisionen har även fått ta hand om flera större idrottsevenemang, som Finlands rundradio på grund av de höga ersättningskraven från arrangörernas sida inte har sett sig i stånd att sända ut med hänsyn till det tillsvidare begränsade licensunderlaget.

De inkomster, Finlands rundradio har erhållit av reklamutsändningarna, har visserligen tillsvidare inte varit av avgörande betydelse, men när tittarunderlaget ökar och reklameffekten blir större, kan dock även reklaminkomsterna bli av betydelse för den fortsatta utbyggnaden av televisionen i vårt land. Sin största betydelse har reklamutsändningarna för Finlands rundradio i detta nu genom att man på detta sätt har kunnat förlänga utsändningstiden i TV och bjuda tittarna på mer program än de skulle ha kunnat få endast för licensavgiften. Rätt avvägda synes sålunda förnuftigt planerade reklamprogram kunna bli en värdefull komplettering till utsändningarna genom den statskontrollerade televisionen.

Förutom den av Finlands rundradio bedrivna TV-verksamheten har som bekant även den i samband med tekniska högskolan verkande Stiftelsen för teknikens främjande av post- och telegrafstyrelsen beviljats rätt att anordna televisionsutsändningar under namnet TES-TV. Det med stiftelsen ingångna koncessionsavtalet är gällande till utgången av 1963, och sändningarna finansieras genom donationer och reklamprogram. Finland är alltså jämte England det enda europeiska land, som håller sig med tvenne konkurrerande TV-företag. I ett viktigt avseende skiljer sig dock förhållandena i de båda länderna från varandra. Den engelska rundradion British Broadcasting Corporation (BBC) har icke rätt att sända reklamprogram. Behovet av ett kommersiellt TV-företag vid sidan av den icke-kommersiella televisionsverksamheten är således ett annat i England än hos oss, där reklamprogram redan ingår i Finlands rundradios sändningar.

Erfarenheterna från England visar emellertid också, att en fri konkurrens mellan den statskontrollerade och kommersiella televisionen småningom måste leda till att hela televisionsverksamheten snedvrids. I en artikel benämnd »Television and public service», som ingår i Europeiska radiounionens (EBU) översikt nr 54 B för 1959 framhåller BBC:s generaldirektör Sir Ian Jacob att uppfattningen, att existensen av två skilda TV-företag även skulle erbjuda tittarna tvenne olika slag av program att välja emellan, är felaktig.

De två TV-näten går var sin väg och allmänheten förvägras ett verkligt alternativ. Konkurrens inom rundradioverksamheten åstadkommer oundvikligen detta resultat. Om allmänheten skall få ut det bästa av två olika kanaler måste de program, som skall gå ut över dessa planeras i förhållande till varandra. Detta är omöjligt ifall kontrollen ligger i olika händer.

Resultatet av en fri konkurrens inom radio och TV innebär alltså inte såsom ofta görs gällande ett mångsidigare urval. Detta blir ännu tydligare, om man jämför med förhållandena i Förenta staterna, där praktiskt taget all radio- och TV-verksamhet är kommersiell. För att stå sig i konkurrensen måste de olika stationerna och sändarnäten tävla med varandra om de mest publikdragande programmen, vilket i sin tur leder till att programnivån sänks och blir ensidig, och framförallt försummas televisionens uppgifter i folkbildningens tjänst.

Såsom av dessa exempel från England och Förenta staterna framgår, är följden av en fri konkurrens inom rundradio- och TV-verksamheten sålunda icke alls densamma som inom näringslivet och industrin. Vid en allsidig bedömning av frågan om kommersiell TV skall tillåtas eller icke i ett land bör därför även dessa erfarenheter från de anglosachsiska länderna beaktas.

Helsingfors den 24 juli 1959

Oy Yleisradio ab

Einar Sundström

Jussi Koskiluoma

Kaupparkeakoulu (Handelshögskolan)¹:

Frågan om förevisningen av reklam i television har många sidor, som äro av internationell eller annan politisk natur. Lärarrådet vid Kaupparkeakoulu har vid ärendets behandling förutsatt, att dessa synpunkter inte äro nödiga att beröras, utan kunde lärarrådet måhända för sakens handläggning vid Nordiska rådet framställa några omdömen, som främst beröra saken ur ekonomisk synpunkt. I detta syfte har Kaupparkeakoulu av tre vid högskolan verksamma lärare, representerande olika områden av reklamfacket, anhållit om promemorior berörande denna sak, och dessa bi-

¹ Yttrandena översatta från finska.

fogas härmed. Då ställningstagandet till ärendet i sin helhet skulle förut-sätta en noggrann forskning av områdets alla sidor samt deras värdering, är det naturligt, att lärarrådet inte fastställt en dylik inställning.

Helsingfors den 19 september 1959

Rektor vid Kauppakorkeakoulu *Kalle Kauppi*

Sekreterare vid Kauppakorkeakoulu *Olli Tarpila*

PM av professorn i företagsekonomi Huugo Raninen

Numera tillåtes radioreklam varken i Finland eller i andra nordiska länder. I Sverige, Danmark och Norge tillåtes ej heller televisionsreklam. Men i Finland idkas televisionsreklam, som i detta land redan uppnått ansenlig betydelse. Som jämförande exempel kan nämnas, att man i Finland utövar televisionsreklam ungefär i lika stor utsträckning som filmreklam. Denna reklamform har även utbredd sig till andra europeiska länder. I en del länder, som t. ex. i Västtyskland och Italien, har nämnda reklamform även innevarande år ytterligare utbredd sig och effektiviserats. Erfarenheterna om televisionsreklamen i vårt land äro i allmänhet positiva, ehuru det även förekommit kritiserande röster beträffande detaljerna i en dylik reklam.

Det kan inte förnekas, att televisionsreklamen i synnerhet på barn och ungdom kan ha en etiskt skadlig inverkan. Samma olägenhet förekommer i filmprogrammen och filmreklamen, men deras skadeverkan har kunnat elimineras genom statens gransknings- och kontrollåtgärder. Jämväl kunna televisionsprogrammen bli sådana, att de kunna minska åskådarnas intellektuella prestationsförmåga samt deras etiska nivå, ja t. o. m. försvåra deras omdömesförmåga vid ekonomiska avgöranden, ifall man inte fastställer tillräckligt noggranna föreskrifter och bestämmelser för televisionsprogrammen och ifall man inte samtidigt övervakar, att dessa föreskrifter och bestämmelser efterföljas. Det är klart, att kostnaderna för televisionsreklam äro förhållandevis stora, ökande sålunda reklamutgifterna, ehuru inte alla utgifter, som använts för dylik reklam, alltid öka reklamens totalutgifter beroende på att en effektiv televisionsreklam kan åstadkomma en minskning av andra reklamkostnader.

Å andra sidan är klart, att televisionsreklamen är en synnerligen effektiv form av modern merkantil informationsverksamhet, vars verkan ser ut att alltjämt öka. Den har redan haft och kommer även i framtiden att ha en viktig betydelse inom reklamverksamheten. Den har givit och kommer fortfarande att giva rikliga arbetsmöjligheter åt personer, vilka äro verksamma på detta område, ehuru man kan ifrågasätta, huruvida man härigenom kan uppnå bättre varukvalitet och ansenliga innovationer i den produk-

tiva verksamheten. Utan televisionsreklam och utan de inkomster, man därigenom erhållit, hade man t. ex. hos oss i Finland inte kunnat och kan man inte heller ännu utveckla televisionsverksamheten det oaktat, att en ansenlig del (ca 6 %) av rundradions lyssnaravgifter använts och fortfarande användas för finansiering av bolagets televisionsverksamhet.

Sålunda har televisionsreklamen visat sig vara ett betydande stöd för en fortsatt utveckling och förbättring av televisionsverksamheten. Jag anser det icke finnas skäl att motarbeta merkantil televisionsverksamhet i och för sig. Jag önskar blott framhålla, att för televisionsverksamheten borde fastställas tillräckligt enhetliga och detaljerade bestämmelser, vilkas övervakning vore tillräckligt effektiv. Jag önskar inte gå in på de olika möjligheter och system, vilka iakttagas eller kunna iakttagas i televisionsreklamen. Speciellt vid organiseringen av den samnordiska merkantila televisionsverksamheten kunde man ha hjälp av den metod, som vanligen iakttagits i Finland. Jag anser ej heller vara skäl för centralisering av televisionsverksamheten och -reklamen till endast ett bolag, en förening eller annan sammanslutning, utan jag förutsätter, att en fri konkurrens får råda även på detta område likväl så, att för televisionsreklamen fastställda enhetliga bestämmelser noga efterföljas och effektivt övervakas. Då televisionsreklamen är förbjuden såväl i Sverige som i Danmark och Norge, kan det vara på sin plats att fastställa en statlig kontroll av televisionsverksamheten så, att den inte riktas till ett land, där dylik reklam förbjudits.

Den 18 september 1959

PM av docenten i psykologi Kullervo Rainio

Då man avgör frågan om användningen av reklam i televisionen, borde följande socialpsykologiska och ekonomiska faktorer beaktas:

1. *Reklamens omedelbara inverkan på åskådarna.* Med televisionen följer man intensivare än t. ex. med radion. Reklamen når sålunda flere individer på orter, där televisionen blir allmännare, och möter dessa i medeltal oftare. Televisionsreklamen torde även till sin beskaffenhet vara den mest suggestiva reklamformen — åtminstone är den möjlig att utformas till en sådan. Dess appellering samtidigt till två sinnen, rytmens justering och en nästan obegränsad upprepning ger åt televisionsreklam en helt annan grad av suggestion än vad som kan åstadkommas med den klassiska reklamens former, t. ex. tidnings- och affischreklam. Ju suggestivare form reklamen får, desto större blir synbarligen även faran för reklamens missbruk, direkt vilseledande av allmänheten, och desto svårare blir en sådan reklam, som beroende på reklamens beskaffenhet grundar sig på allmänhetens omdöme och det urval, som allmänheten har gjort efter övervägande. Godkännande av televisionsreklamen skulle tydligen för allmänheten innebära en märkbar fara såtillvida, att en etiskt tvivelaktigt reklam, som grundar sig på

suggestion, skulle få fotfäste på bekostnad av en information, som vädjar till övervägande.

1: 1. Då man åberopar erfarenheter i olika länder angående televisionsreklamens inflytande på åskådarna, bör man påminna sig följande omständighet: Synbarligen kan man i olika kulturkretsar tala om en olikartad »reklamvara». Den privata reklamens effekt torde vara beroende av reklamens allmänna grad och styrkan hos de medel, som riktas från olika håll på reklamtagarna. Sålunda torde t. ex. människorna i Förenta staterna vara så »hårdkokta» beträffande reklam, att det suggestionstillägg, som televisionen erbjuder, icke mera avsevärt ökar effektmöjligheten, men annorlunda torde förhållandet vara t. ex. i Norden, där det finnes flera sådana orter, som helt undgått effektiv reklam och i vilka knappast alls förekommer sund misstro gentemot reklam, som använder suggestionsmetoder. — Naturligtvis förekommer bland barn och ungdom sådan sensibilitet, att suggestionshotet kvarstår, även om äldre människor redan ha uppnått en »hårdkokt» inställning.

2. *Reklamens indirekta inverkan på åskådarna.* Om i reklamen ingår försäljning av anmärkningsvärt långa televisionsprogramperioder för dem, som önska föra reklam (i sin ytterlighet sålunda, att man tillåter dem att äga televisionsutsändningsstationer), är den naturliga följd, att programmen planeras sålunda, att så många åskådare som möjligt tillbringa en stor del av sin tid vid televisionsapparaterna. Om det icke gives specialbestämmelser, förbigår man följande synpunkter i programmets planering, vilka uppenbarligen borde beaktas, för att minska skadeverkningarna:

a) programmets planering sålunda, att åskådarnas intellektuella prestationsförmåga och etiska nivå icke åtminstone minskas av televisionens inflytande, och

b) programmets planering så, att varje åskådargrupp använder en förhållandevis liten del av sin tid till att följa med televisionen men är — varje grupp skilt för sig — då nöjd med programmets innehåll.

3. *Inflytande på näringslivet och reklamens struktur.*

3: 1. Ovan har redan hänvisats till huru televisionsreklamen skulle försvåra allmänhetens sakliga information av nyheter och sådan reklam, vars syftemål är att enligt public-relations-verksamheten öka allmänhetens omdöme särskilt vid avgörandet av ekonomiska frågor.

3: 2. Televisionsreklamen skulle i reklamens krets medföra en förhållandevis dyr verksamhetsform: Konkurrensen på televisionsreklamens område skulle tydligen bli hård och kräva mera kostnader utan att nyttan för de konkurrerande reklamgivarna inom branschen skulle stiga — t. ex. så att produkterna skulle bli kända — jämsides (på grund av »reklamvan»). Som en följd härav vore tydligen i det skedet, då allmänheten skulle börja bli »hårdkokt» i förhållande till reklamen:

a) en hejdlös stegring av reklamkostnadernas andel i produkternas utbudskostnader och

b) småföretagarnas ytterligare försvårade ställning (och som en följd därav näringslivets ökade monopolisering eller oligopolisering).

Konkurrensen skulle synbarligen snabbt utveckla televisionsreklamens teknik, men det är tvivelaktigt, om man just på detta kulturlivets område i det moderna samhället helst skulle önska framsteg.

3: 3. Televisionsreklamen skulle knappast leda till en strävan till bättre kvalitet och betydande innovationer inom produktionslivet, emedan — såsom ovan framhållits — den närmast skulle verka i form av plötslig suggestion och inte långsamt sålunda, att den bland allmänheten skulle ge tid för övervägande och jämförelse av erfarenheter. Televisionsreklamen skulle i allmänhet tynga vågskålen på alla områden till förmån för en produktion, som strävar till stora serier och på bekostnad av den individuella produktionen och därmed göra produktionslivet ensidigare.

3: 4. Televisionsreklamen skulle inom kort bli en »trollcirkel» för dem, som för reklam, och en dyr form av reklamverksamhet, som inte en enda företagare skulle våga låta bli att utnyttja sig av men från vilken slutligen alla företagare på grund av dess kostnad gärna skulle avstå, om det kunde ske samtidigt.

3: 5. Televisionsreklamen skulle medföra avsevärda förmåner för reklam-specialisterna, isynnerhet för storföretagare på detta område, och erbjuda ökade arbetsmöjligheter inom reklambranschen.

Ovannämnda synpunkter, med undantag av en (3: 5), talar enligt min mening emot televisionsreklamen. En av dem (2) tillåter likväl televisionsreklamen i begränsad form: Reklamens inverkan på programmet kan förebyggas t. ex. genom sådan organisation, att man för reklamens behov endast skulle sälja mycket korta (t. ex. 1/2—1 min.) perioder emellan de egentliga programperioderna, samtidigt som man skulle förbjuda de privata televisionsutsändningsstationernas verksamhet (på annat sätt skulle man knappast åstadkomma en tillräcklig kontroll i det avseende, att programmet faktiskt vore oberoende av reklamgivarna). I stället för reklamperioder, som placerats emellan programnumren, kunde man dagligen även sälja en tämligen lång reklamperiod — dock med förutsättning, att reklamgivaren varje gång skulle disponera över en lika kort tid som ovan nämnts. Detta förfarande skulle bli en garanti för att det likväl vore frågan om en information av allmänheten om det, som skall reklamföras, och inte ett nöjesprogram, bestämt av reklamgivarna. — De synpunkter, vilka ovan framställts om televisionsreklamens inverkan på själva reklamens struktur, tala likväl ur reklamgivarnas (dock icke reklamspecialisternas) eget intresse för förbjudande av televisionsreklamen.

Helsingfors den 3 juni 1959

PM av lektorn i försäljnings- och reklamlära Arvo Puukari

Hittillsvarande erfarenheter om televisionsreklamen i Finland ha ådagalagt, att

1. televisionsreklamen ansenligt utvidgar och finansierar hela televisionsverksamheten;

2. televisionsreklamen inte stör de egentliga televisionsprogrammen eller berövar dem utsändningstid.

I Finland har man med hjälp av televisionsreklamen kunnat finansiera de första experimentella televisionssändningarna. År 1959 har man med hjälp av televisionsreklamen kunnat fördubbla utsändningstiderna, vilket varit särdeles värdefullt för utvecklingen av televisionsverksamheten. Redan nu finansierar televisionsreklamen avsevärt televisionsverksamheten i statens radiobolag, vars stora stöd den tydligen kommer att bli i framtiden.

Televisionsreklamen i Finland har icke hittills visat sig skadlig för programmets kvalitetsnivå. Reklamen är begränsad till korta perioder, vilka anpassat sig efter programmet utan att störa det. Mot reklamprogrammen ha icke heller offentliggjorts klagomål, vilket varit vanligt med andra radio-program.

Liknande erfarenheter om televisionsreklamen ha uppnåtts på europeiska kontinenten, bl. a. i Västtyskland och Italien, där televisionsreklamen håller på att expandera och speciellt i England, där man med hjälp av televisionsreklamen år 1955 erhållit ett synnerligen värdefullt dubbelprogram vid sidan av BBC.

Tillsvidare är televisionsreklamen i Finland kvantitativt av samma omfång som filmreklamen, vilken den även i andra avseenden påminner om. Då även annonsören med den uppnått goda resultat, är den i tilltagande, och på bekostnad av televisionsreklamen kommer man troligen om hösten 1959 att få även dagssändningar i television, vilka icke varit möjliga med andra finansieringsmedel.

Televisionsreklamens eventuella missförhållanden i framtiden, då den alltså expanderar, kunna troligen undvikas genom lämplig kontroll av staten.

I det nordiska samarbetet är det mest betydande missförhållandet det, att om de olika nordiska länderna antaga avvikande ståndpunkt i fråga om televisionsreklamen, kan man rikta televisionsreklamen från ett land till ett annat. Detta kan likväl hindras med enkla kontrollåtgärder. Sålunda utsändes televisionsreklamen i allmänhet endast på det egna landets språk. I det tvåspråkiga Finland kan man övervaka, att t. ex. genom den eventuella televisionsstationen i Mariehamn inte utsändes reklam, som är avsedd speciellt för konsumenterna i Sverige.

En övervakad televisionsreklam är således enligt mitt förmenande ett betydande medel för televisionsverksamhetens allmänna utveckling, för dess utsträckning och höjande av dess kvalitetsnivå. Ifall inte alla nordiska länder inom de närmaste åren anse televisionsreklamen nödvändig och kunna finansiera televisionsverksamhetens utveckling med andra medel, borde televisionsreklam utsändande länder, såsom Finland, med hjälp av statens kontrollåtgärder ombestyras, att från deras områden inte utsändes televisionsreklam till andra nordiska länder.

Helsingfors den 30 juni 1959

Svenska handelshögskolan (lärrådet):

Utdrag ur protokoll, fört vid Svenska handelshögskolans lärråds sammanträde den 2 september 1959 kl. 12.30

Lärrådet konstaterade, att högskolan icke hade möjligheter att nu företa en så grundlig undersökning av frågan som en allsidig belysning av densamma skulle förutsätta och ansåg för den skull, att högskolan icke kunde besvara den framställda frågan. Några ledamöter satte i fråga, huruvida högskolan över huvud av rent principiella skäl borde utlåta sig i ärenden av föreliggande slag.

Professor Henell gjorde följande tillägg till protokollet:

Det finns en omfattande forskning och utredningsverksamhet rörande olika slag av effekter, vilka kan hänföras till såväl kommersiell som icke kommersiell televisionssändning. Man kan förutsätta, att vederbörande utredningsorgan inom Nordiska rådet sammanfattar och bedömer detta material, varför det inte nu finns anledning att ta upp frågan i hela dess vidd.

Här skall endast anläggas några synpunkter, vilka inte kommer fram i medlemsförslaget och vanligen inte heller i de yttranden, som enligt presen har gjorts av organisationer, vilka från skilda utgångspunkter kan ha intresse av frågan.

För det första kan det fastslås, att man i det nordiska samhället har accepterat den typ av reklam, som bedrivs i det västerländska samhället i gemen. Det finns visserligen kritiska röster rörande främst reklamens utformning, men få samhällsgrupper i Norden vill lämna det moderna marknadssystemet, i vilket reklamen tillsammans med andra faktorer såsom produktutveckling och service ingår.

För det andra: om man accepterar det aktuella marknadssystemet, syns härav direkt följa, att man också accepterar olika slag av medel, varmed konsumenterna resp. distributörerna influeras. Det syns i princip inte vara någonling, som talar mot att televisionen används i detta syfte på samma sätt som många andra medel.

För det tredje bör framhållas, att frågan inte kan ställas i formen: är det önskvärt eller tillåtligt med reklam i TV och radio eller ej? En dylik fråga måste nödvändigtvis innehålla kvalifikationer. Allmänt kan här framhållas, att i alla länder, där TV-reklam förekommer, något offentligt organ, ofta bestående av bl. a. representanter för konsumenter och »näringsliv», kontrollerar utformningen. Någon form av kontroll förekommer i själva verket av all reklam och, det bör tilläggas, av all kommunikation utan att därför yttrandefriheten i princip beskärs. I medlemsförslaget nämns »de avskräckande exemplen från Förenta staterna». Förhåller det sig möjligen så, att den amerikanska (mass)publiken är annorlunda funtad än den nordiska? Vad inläggs i uttrycket »avskräckande»?

För det fjärde: i debatten rörande kommersiell TV-reklam eller inte brukar »samhällsnyttan» tas upp. Det har t. ex. i fråga om både TV och radio framhållits, att de bör ställas i »samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst». Indirekt syns man ifrågasätta, att reklam — sådan den nu utformas — vilken förutom att ge någon information om praktisk-funktionella egenskaper hos varor och tjänster också vädjar till socialt emotionella reaktioner, är samhällsnyttig. De emotionella reaktionerna spelar en stor och kanske avgörande roll i det sätt, varpå konsumenten reagerar för reklamen. Bör dessa reaktioner som ofta görs utan vidare betecknas som icke-samhällsnyttiga?

För det femte: som har framgått av det som nu har sagts, är problemet reklam i TV eller inte en värderingsfråga, som i sista hand måste avgöras på politisk väg. Den, som representerar studiet av företagsekonomi, har ingen anledning att ta ställning till själva värderingsfrågan men har velat ta upp några principiella synpunkter, som — tillsammans med andra synpunkter — bör läggas till grund för bedömningen av frågan.

In fidem:

Göran Westerlund

Suomen ilmoittajat — Finska annonsörer:

Under nuvarande tid, då tekniken fortsättningsvis förbättrar redan i bruk varande produkter och utvecklar nya sådana, behöver näringslivet effektiva medel, med vilkas hjälp produkterna och tjänsterna på ett ändamålsenligt sätt föras ut i marknaden. I utvecklade industriländer fäster man därför synnerligen stor uppmärksamhet vid skapandet och utvecklandet av förutsättningar för marknadsföringen. Ett bevis på detta är, att i många länder det nyaste informationsmedlet — televisionen — tagits i användning även för att tjäna näringslivets behov. I detta nu finns det kommersiell television bl. a. i USA, Japan, Australien, Kanada, i många av Sydamerikas stater samt i de europeiska staterna England, Västtyskland, Italien, Österrike, Luxemburg, Monaco, Spanien, Portugal och Finland.

I Finland har man haft enbart positiva erfarenheter av den kommersiella televisionen, vars verksamhet omhänderhas av det privata näringslivet genom Oy Mainos—TV-reklam ab och TES-TV. Fördelen med detta har ur TV-tittarnas synpunkt varit att programmen blivit mångsidigare. Man har strävat till att inrikta den kommersiella televisionen främst på s. k. »sponsored» samt upplysningsprogram, i vilka själva reklamens andel av utsändningstiden är relativt liten. Denna inriktning av reklamen har med tanke på titarna varit sund. Tack vare den kommersiella televisionen har man såsom betalade program kunnat sända icke endast många intressanta underhållningsprogram utan även många utmärkta direkta specialutsändningar från idrottstävlingar, teater- och operaföreställningar m. m. Detta har åstadkommit en sund konkurrens beträffande programmens utveckling och ytterligare förbättring.

Ur näringslivets synpunkt har televisionen också i Finland visat sig vara ett effektivt medel för marknadsföring, främst beträffande informationsverksamheten för skapandet av goodwill. Dessutom har TV visat sig vara ett ändamålsenligt medel för marknadsföring av konsumtionsvaror. Ett bevis på de positiva erfarenheter näringslivet fått är, att antalet företag, som använder sig av TV-reklam, hela tiden ökat och efter knappa två års verksamhet redan stigit till närmare 200.

Då Nordiska rådet anhöllit om ett utlåtande av vår förening beträffande den kommersiella televisionen i vårt land, hänvisar vi till det ovan sagda och

framför såsom vår åsikt, att det vore förenligt också med de övriga nordiska ländernas näringslivs och TV-tittares intressen att tillåta den kommersiella televisionen enligt Internationella handelskammarens regler för sund reklam och god köpmannased. Detta kunde förverkligas i alla nordiska länder enligt samma huvudprinciper men med beaktande av i respektive länder rådande olikheter i geografiskt, ekonomiskt och socialt hänseende samt olikheterna i lagstiftning och sedvänjor.

Helsingfors den 1 augusti 1959

Suomen ilmoittajat — Finska annonsörer r.y.

Pentti Leskinen

Ordförande

H. Bergenheim

Viceordförande

Suomen teollisuusliitto — Finlands industriförbund:

Televisionen har i detta nu obestriddigen och överraskande snabbt gjort sitt genombrott även i de nordiska länderna. Med beaktande härav är reklamens ställning i televisionsprogrammen även i dessa länder en fråga av stor vikt och aktualitet.

Televisionen är som känt ett informationsmedel av högsta klass. Dess effektivitet har också ur reklamsynpunkt konstaterats ha ett synnerligen stort värde. Appelleringen till såväl syn- som hörselsinnet är nämligen fördelaktig, inte endast för dem, som göra reklam, utan ännu mera ur konsumenternas synpunkt, emedan det ständigt ökade urvalet av varor fordrar allt tillförlitligare bruksanvisningar för konsumenterna. Televisionen erbjuder utmärkta tillfällen till just en sådan upplysningsverksamhet. Som exempel må här endast nämnas demonstrationer i bild av användningen av olika slags läkemedel, livsmedel, hushålls- o. a. maskiner, tvättmedel m. m. dyl.

I Finland har redan med framgång utövats under ca två års tid kommersiell televisionsverksamhet, vilket innebär, att vårt land på detta område intar en ställning som nordisk föregångare. De i Finland gjorda erfarenheterna äro enbart positiva. Huvudvikten har alldeles riktigt lagts på s. k. bekostade samt på upplysningsprogram, varvid den renodlade reklamen har blivit tämligen osynlig. Härigenom har man också lyckats vinna televisionspublikens reservationslösa sympatier. Samtidigt har annonsörernas antal kraftigt stigit. Också industrin har redan från början varit såväl delägare i reklambolaget som synlig medverkande i programmen.

Finlands industriförbund framför under dessa omständigheter sin stora tillfredsställelse över att det till Nordiska rådet nu inlämnade initiativet inför den kommersiella televisionsverksamheten i den sammordiska diskussionen. Enligt industriförbundets uppfattning förutsätter den i alla de nordiska länderna rådande västerländska marknadsekonomi — även med tanke på den

stora allmänhetens intressen — frihet för näringslivet att använda televisionen som reklamorgan. Denna tanke stödes även av eurovisionens utvidgning till ett också de nordiska länderna omfattande gemensamt nät.

Hänvisande till det ovan anförda framför Finlands industriförbund som sin åsikt, att kommersiell television borde tillåtas i samtliga nordiska länder.

Helsingfors den 30 juli 1959

Finlands industriförbund

Veikko Reinikainen

Vähittäiskaupan keskusliitto — Detaljhandelns centralförbund¹:

Vi förenar oss helt om förslagsställarnas åsikt därutinnan, att en utvidgning av det nordiska samarbetet på televisionens område bör hälsas med stor tillfredsställelse. I fråga om reklamsändningar har utvecklingen i de fyra nordiska länderna gått i olika riktning. I Finland har det ju bestämts, att kommersiell reklam i television är tillåten, varemot reklam i televisionen i princip är förbjuden i de tre andra länderna.

Ur detaljhandelns synpunkt är de erfarenheter, som hittills vunnits av televisionsreklam hos oss, positiva. Den relativt snabba utveckling, televisionsverksamheten uppvisat i landet, torde böra betraktas som en följd av televisionsreklamen och de inkomster, som genom denna erhållits. Med tanke på detaljhandeln bör det konstateras, att reklamen i televisionen i huvudsak är märkesvarureklam, något som naturligtvis främjar efterfrågan på dessa produkter och sålunda medför ökad försäljning i detaljhandeln. Å andra sidan bör det även konstateras, att televisionsreklamen speciellt gynnar stora företag och sålunda indirekt medverkar till att mindre företagare, vilkas tillgångar icke medger televisionsreklam i samma utsträckning, kommer i en svagare ställning på marknaden. Av detaljhandelsföretagen torde blott de största kedjeföretagen och varuhusen själva ha ekonomiska förutsättningar för televisionsreklam. Enligt vår uppfattning bör såsom en positiv sida i denna reklam ytterligare anses den omständigheten, att den är ägnad att öka konsumenternas varukännedom.

Som en oundgänglig förutsättning för sändande av reklam i television betraktar vi emellertid en vederhäftig förhandskontroll. Televisionsreklamen bör ovillkorligen vara förenlig med god köpmannased och såväl tekniskt som moraliskt fylla t. o. m. höga krav. Enligt vår åsikt är denna förhandskontroll av televisionsverksamheten hos oss i Finland väl organiserad, och vi har ej i detta hänseende anledning att framföra något klander, även om vi finner det vara av vikt att understryka betydelsen av denna sak.

¹ Yttrandet översatt från finska.

På grund av vad ovan anförts och särskilt med tanke på en eventuell nordisk marknad anser vi införandet av televisionsreklam i alla nordiska länder vara önskvärt.

Helsingfors den 8 augusti 1959

Vähittäiskaupan keskusliitto r.y. — Detaljhandelns centralförbund r.f.

P. Paaermaa

Verkställande direktör

Keskuskauppakamari — Centralhandelskammaren¹:

Näringslivets utveckling baserar sig i det moderna samhället till avsevärd del på det effektiva marknadsförandet av varor och tjänster. Den moderna massproduktionen vore knappast möjlig, om icke företagen hade tillgång till effektiva reklammedel, genom vilka nya produkter och de möjligheter dessa erbjuder snabbt kan bringas till köparnas och konsumenternas kännedom. Reklamens betydelse och användning har kännbart stegrats under de senaste åren, och det är uppenbart, att denna utveckling kommer att fortgå, då konkurrensen ytterligare stegras. Det är därvid av vikt, att näringslivet kan utnyttja de nya reklammedel, den tekniska utvecklingen ställer till förfogande. Ett av dessa är televisionen.

I de flesta länder i Europa, bl. a. i Finland, insåg man, att televisionen snabbast och mest ekonomiskt kunde förverkligas i samarbete med näringslivet. Televisionens utveckling i dessa länder har varit betydligt starkare än i länder, där verksamheten har bedrivits utan det ekonomiska stöd, reklamen erbjuder eller annan nytta, som reklamen medför. I Finland har också erfarenheterna i praktiken av den kommersiella televisionen varit positiva. Även den linje, som man från början följde, har visat sig lyckad. För de kommersiella programmen ansvarar ett enskilt bolag, vilket för sin verksamhet har utarbetat detaljerade anvisningar. Det statliga bolaget, som står för den övriga televisionsverksamheten, har däremot endast uppdragit huvudlinjerna för programmets innehåll och förbjuder vissa slag av reklamprogram. I det förslag, som underställts detta utlåtande, ingår även en redogörelse för denna sak.

I förslaget framhålles mycket riktigt, att det internationella samarbetet inom televisionen förbättrar möjligheterna till umgänge och skänker medborgarna bättre förutsättningar än förut att lära känna andra länder och förhållandena i dem. Likaså skapar samarbetet förutsättningar för vissa ekonomiska inbesparingar i det praktiska arbetet. Om den kommersiella televisionen förverkligas även i de övriga nordiska länderna, kunde det ur det ekonomiska samarbetets synpunkt vara till fördel, att det skedde enligt

¹ Yttrandet översatt från finska.

samma riktlinjer i varje land. Såsom ett alternativ kunde man överväga, huruvida det system, som redan införts i Finland och visat sig fungera väl, kunde såsom sådant eller i någon mån förändrat lämpa sig även för de övriga nordiska länderna.

Centralhandelskammaren anser det motiverat, att televisionsreklamen undersökes på det sätt, som föreslås i medlemsförslaget. Därvid är det på sin plats, att även de ovananförda synpunkterna beaktas vid undersökningen.

Helsingfors den 7 september 1959

För Centralhandelskammaren

Överombudsman *T. A. Wiherheimo*

Biträdande ombudsman *Sakari Yrjönen*

Suomen myynti- ja mainosyhdistys — Finlands försäljnings- och reklamför- ening:

Antalet televisionsåskådare har speciellt i länder med hög levnadsstandard de senaste åren i hög grad överträffat alla förhandskalkyler. Detsamma torde också vara fallet i en stor del av de länder, vilka inte kan räknas till de s. k. kapitalstarka nationerna och där förhållandet mellan invånarnas medelinkomst och landets prisnivå är långt ofördelaktigare än i de »rika» länderna. På grund härav — och då det med tanke på själva utvecklingen av TV-nätet är viktigt, att det internationella samarbetet på televisionens område blir allt intimare, vilket eurovisionen är ett konkret exempel på — är det naturligt, att frågor i samband med television har upptagits till behandling även av Nordiska rådet. Redan eurovisionens tekniska organisering och programprojektering motiverar ett möjligast fast samarbete alla de nordiska länderna emellan.

På basen av televisionens utveckling hittills kan man konstatera, att de länder, där den vunnit insteg, kan uppdelas i tvenne grupper — beroende på huruvida kommersiell television är tillåten eller inte.

Allmänt om kommersiell television. I dessa massproduktionens tider, då produktionen dessutom undergår en konstant förnyelse tack vare nya råmaterial och nya uppfinningar, kräver näringslivet verkningfulla reklammedia för effektivisering av produkternas och de olika serviceformernas marknadsföring. I långt utvecklade industriländer har synnerligen stor vikt fästs vid skapandet och utvecklandet av »marketing»-förutsättningar. Ett bevis härpå är bl. a., att det nyaste och utan tvivel effektivaste informationsmediet — televisionen — har tagits i bruk för att tjäna näringslivets intressen. Detta har inte skett enbart i Nord- och Sydamerika utan överallt i världen. Man bör vidare beakta, att den ekonomiska demokratins princip förutsätter full

frihet för kommersiell informationsverksamhet. Sålunda har man inte mera under de senaste årtiondena ifrågasatt friheten att publicera kommersiella informationer via sådana massinformationsmedia som dags- och veckopress eller filmföreställningar m. m. Det torde vara svårt att hitta på tillräckligt vägande argument för ett uteslutande av televisionen ur den normala kommersiella informationsverksamhetens och den betalda reklamens krets.

Även i Europa har man i det ena landet efter det andra under de två senaste åren observerat, att ett snabbt och ekonomiskt förverkligande av televisionsidén är möjlig endast i samarbete med näringslivet. Bland de länder, som i Europa infört kommersiell television, kan vi förutom Finland nämna England, Västtyskland, Italien, Österrike, Luxemburg, Spanien och Portugal.

I länder med kommersiell television har televisionens utveckling varit anmärkningsvärt livligare än i länder med statliga televisionsföretag. Sålunda har t. ex. televisionens utveckling i Frankrike och Schweiz varit betydligt långsammare än i andra länder. Den kommersiella televisionens ställning har månad efter månad blivit allt starkare i de länder, där den införts, vilket bl. a. bevisas av det faktum, att de till Nordiska rådet inlämnade rapporterna om televisionen i Västtyskland och Italien redan innehåller föråldrade uppgifter.

I de europeiska länderna har den kommersiella televisionsverksamheten utvecklats längs egna nationella, för respektive länder anpassade linjer. Gemensamt för de europeiska ländernas kommersiella television är endast, att statsmakten i en eller annan form bibehållit rättigheten att övervaka reklamprogrammen på samma gång som den antingen helt eller delvis förbehållit sig rätten till inkomsterna för denna verksamhet.

Överallt i Europa har TV-tittarna och den stora allmänheten accepterat den kommersiella televisionen. Gjorda undersökningar visar, att de kommersiella programmen samlar det största antalet åskådare.

TV-systemet i Finland. Finlands TV-system kan otvivelaktigt anses som en medelproportional till övriga länders (U. S. A., England och Västtyskland). Grundprincipen vid dess uppbyggande har varit, att i ett glesbefolkat land, där flera TV-stationer är nödvändiga, blir ett enda TV-riksnät, som tjänar såväl statens som privata TV-bolags intressen, den mest ekonomiska lösningen. Därtill finns i de större städerna lokala, privatägda TV-stationer. På grund av ekonomiska och programtekniska skäl kan riksnätet i många år tjäna såväl statliga som privata bolag utan att någon brist på utsändningstider uppstår. I detta nu torde man inte ens kunna beräkna, när man kan uppnå ett maximalt ekonomiskt utnyttjande av ett utsändarnät, d. v. s. ungefär 15 timmar per dygn.

Ansvaret för de kommersiella TV-programmen ligger helt i händerna på ett bolag, Oy Mainos—TV-reklam ab, som representerar praktiskt taget hela det privata näringslivet. Härvid har dock det statliga TV-bolaget dragit upp vissa huvudlinjer för programmen, som bör följas (politisk, alkohol- och religiöst betonad reklam är förbjuden). De övriga synnerligen ingående och detaljerade reglerna, som tillkommit på initiativ av det kommersiella bolaget, följer i princip dem, som stipulerats i England. Vid fastslåendet av

principerna för TV-verksamheten har en alldeles speciell uppmärksamhet fästs vid reklamen för läkemedel samt sådan reklam, som riktar sig till barn. För den kommersiella televisionen har reserverats programperioder på ca 1/2 timme under olika tider av utsändningen — allt som allt 1 1/2—2 timmar per dagsprogram. Vid behov har man dessutom fått sända längre specialprogram. För ren reklam har man reserverat 10—15 minuter av utsändningstiden per dag.

Iakttagelser beträffande den kommersiella televisionen i Finland. Erfarenheterna har genomgående varit positiva:

a) ur TV-tittarnas synpunkt (utsändningstiden har mer än fördubblats, om man sammanslår Mainos-TV:s och den av Stiftelsen för teknikens befrämjande underhållna TES-TV:s utsändningstider per vecka; betydande specialevenemang har televiserats, såsom idrottstävlingar, operaföreställningar o. s. v.; reklamprogrammets höga standard har gett upphov till en sund konkurrens i fråga om programkvalitets förbättring; rundradion har varit i stånd att förlänga utsändningstiderna tack vare via reklamen influera medel; den kommersiella televisionens initiativ till artiklar i pressen, informationsverksamhet och reklam för TV-programmen har ökat den stora allmänhetens TV-kännedom och dess förlitna på televisionens framtida möjligheter);

b) ur reklammannens synpunkt (televisionen har visat sig vara ett synnerligen effektivt försäljningsmedium, speciellt när det gäller ren goodwill-reklam samt reklam för konsumtionsartiklar; som ett ypperligt exempel på reklammannens positiva erfarenheter kan här nämnas det faktum, att antalet företag, som begagnar sig av TV-reklam, har stigit till ca 200 under de knappa två år TV-verksamheten pågått, slutförsäljningen av utsändningstiderna under vårmånaderna samt de rikliga program- och tidsbeställningarna för den kommande programperioden, som nu resulterat i att det kommersiella TV-programmet kommer att fördubblas under nästa vinterperiod);

c) ur Oy Yleisradio ab:s (rundradions) synpunkt (närmast i form av förlängda utsändningstider; å andra sidan belöpte sig inkomsterna från försäljningen av utsändningstider år 1958 till ungefär hälften av licensinkomsterna under samma år; år 1959 torde det statliga televisionsbolagets inkomster från försäljning av reklamtid komma att i det närmaste tredubblas; under beaktande av kostnaderna för själva programproduktionen torde den summa, näringslivet år 1959 investerar i kommersiell television, kunna beräknas till ca 300 milj. mark, vilken summa år 1960 ännu avsevärt kommer att ökas, såvida inlösningen av TV-licenser stegras i enlighet med förhandsberäkningarna).

Principerna för den kommersiella televisionen har i praktiken visat sig fullt tillfredsställande, vilket bl. a. bevisas av att man efter tvenne verksamhetsår inte sett någon anledning till att revidera dem på något sätt. Erfarenheterna inom Finlands kommersiella television ger också vid handen, att det kommersiella televisionssystemet i ett land bör anpassas efter landets egna geografiska, ekonomiska och sociala förhållanden likaväl som efter landets

egen lagstiftning samt i landet rådande sedvänjor och bruk. Viktigt är emellertid, att ett på såväl statligt som privat initiativ grundat bolag ges likvärdiga förutsättningar för sin verksamhet, dock så att samhällets intressen samtidigt i tillräckligt hög grad blir bevakade.

Till sist konstaterar föreningen det vara fullkomligt på sin plats, att frågan om TV-reklamen i hela dess vidd tas upp till behandling av Nordiska rådet. Så som redan påvisats i förslaget till rådet, kunde många fördelar uppnås om TV-reklamens verksamhet i de nordiska länderna kunde organiseras längs enahanda linjer. Enligt vår åsikt innebure den sundaste utvecklingen att å ena sidan TV-stationernas och TV-nätets funktioner samt å andra sidan själva programverksamheten placeras i skilda händer — så som fallet är i England.

En lämplig utgångspunkt vid övervägandet av olika alternativa förslag erbjuder, enligt föreningen, bl. a. det system, som för närvarande är i bruk i Finland.

Helsingfors den 1 augusti 1959

Finlands försäljnings- och reklamförening

Olle Herold

Ordförande

Matti Keijola

Viceordförande

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund:

Frågan om huruvida kommersiell television, d. v. s. införandet av reklam i televisionsprogrammen, skall tillåtas eller inte, har i flere västeuropeiska länder varit föremål för noggranna utredningar och offentlig debatt, allt sedan riktlinjerna för en regelbunden televisionsverksamhet utstakades.

I Finland träffades märkligt nog avgörandet i denna fråga så gott som utan all föregående prövning och utredning. När Oy Yleisradio ab i augusti 1957 begynte sina televisionssändningar, infördes även i dem reklamprogram, huvudsakligen med motiveringen, att de dryga kapitalutläggerna för televisionens igångsättande endast kunde finansieras med tillhjälp av annonsinkomster.

Tidningarnas förbund, som erhöll endast en fem dagar lång frist för avgivande av utlåtande i frågan, ställde sig bestämt avvisande till tanken på kommersiell television i sin skrivelse till Oy Yleisradio ab den 14 september 1956:

Det är principiellt orätt, att en offentlig och monopolartad inrättning uppträder som reklamorgan.

Televisionen liksom även rundradion är som en allmännyttig och kulturell inrättning av den art, att kommersiell reklam är främmande för densamma; om den inlåter sig på reklam, blir den motbudande för lyssnare och åskådare, och den blir utsatt för inflytelser och påtryckning utifrån.

Allmänheten bör själv få välja, vad den önskar lyssna till och se. Åskådaren-lyssnaren, som önskar njuta av uppbyggande och underhållande program, blir bedragen, om han mitt i allt kommer att offra sin tid för sådan utsändning, i detta fall reklam, som ej intresserar honom. Televisionen kan i detta hänseende ej jämföras med en tidning: tidningsläsaren kan lätt välja, vad han vill läsa, och han kan lämna annonserna olästa. De reklambilder, som visats på biografteatrarna, har ingalunda blivit populära, och är erfarenheten från desamma ej uppmuntrande. De måste dock bedömas annorlunda än televisionreklamen, emedan biografteatrarna är privata inrättningar. Dessutom skulle allmänheten lätt få den föreställningen, att televisionreklamen sändes på statens eller åskådarnas bekostnad.

Televisionreklamen kan i vårt glestbebodda land ej nå en tillräckligt stor mängd åskådare, för att nyttan därav för den, som gör reklam, skulle motsvara därmed förknippade kostnader, och kan dess nivå därför ej bli hög.

Med anledning av det ovan anförda är Tidningarnas förbund av den åsikt, att television ej borde finansieras med reklam.

Under de tre år, som förflutit sedan detta utlåtande gavs, har Tidningarnas förbund inte haft anledning att ändra sin principiella inställning till frågan. The International Federation of Newspaper Publishers, en sammanslutning av tidningsutgivareförbunden i 18 länder, vilkas andel i världens tidningspapperskonsumtion utgör 92 %, utsände från sin 10:e kongress i Neapel år 1957 en deklARATION, i vilken bl. a. säges:

Federationen vidhåller sin tidigare uttalade åsikt, att reklam inte bör införas i radio- och televisionssändningar, som dirigeras av staten eller statliga monopolbolag. Det är statsledningens och pressens gemensamma skyldighet att tillförsäkra tidningarna de annonsinkomster, som behövs för att tidningarna skall kunna säljas till ett för varje medborgare överkomligt pris. Dessa annonsinkomster bör inte överflyttas till televisionen, så att tidningsutgivningen i dess nuvarande form ekonomiskt äventyras, ty detta vore ägnat att minska och utgöra en fara för yttrandefriheten.

Varken Finlands eller de skandinaviska ländernas tidningsförläggare anslöt sig reservationslöst till denna deklARATION, emedan den var avfattad främst med tanke på förhållandena i Centraleuropa och Amerika. I deklARATIONEN uttalades även den för oss främmande åsikten, att tidningarna, såsom bl. a. i Sverige redan är fallet, borde beredas ekonomisk delaktighet i och viss bestämmanderätt över radio- och televisionssändningarna.

Däremot understödde de nordiska ländernas delegater kraftigt den från västtyskt håll uttalade åsikten, att en kommersiellt verksam television, som alltså arbetar med tillhjälp av annonsinkomster, inte i någon form bör åtnjuta statliga eller andra offentliga subventioner. Det är självfallet inte rättvist, att ett affärsföretag på televisionens område, vilket direkt konkurrerar med tidningspressen om inkomsterna från reklamannonser, erhåller statsunderstöd t. ex. i form av skattefrihet, medan tidningarna betungas med dryga skatter till stat och kommun. Med beaktande av televisionsprogrammens karaktär av huvudsakligen lätt underhållning borde en kommersiellt driven television förutom alla ordinarie skatter även betala nöjesskatt enligt samma principer som biografteatrarna.

Framställningen och utsändningen av televisionsreklam är förenad med så dryga kostnader, att endast verkliga storföretag kan begagna sig av detta propagandamedel. Om televisionsreklamen får fritt spelrum, måste de medelstora och små företagen i det långa loppet väntas bli lidande härav. Detta är en med televisionsreklamen förenad fara, vilken särskilt mindre länder såsom Danmark, Norge och Finland har skäl att frukta, och denna fara växer mångfaldigt, när de gemensamma marknaderna flera länder emellan, senare måhända den sameuropeiska, en gång blir verklighet.

Tidningarnas förbund anser det vara synnerligen olyckligt, att Finland i fråga om televisionsreklamen intagit en annan ståndpunkt än de övriga nordiska länderna. Tidningarnas förbund har därför för sin del intet att invända mot herr Niels Andersens m. fl. förslag om att de nordiska ländernas regeringar gemensamt skulle utreda och därefter samfällt avgöra frågan om reklam i televisionssändningar. Härvid borde såsom syftemål uppställas, att reklamsändningarna i Finland inställas, så snart vårt televisionsföretags begynnelsesvårigheter övervunnits. En lösning av problemet i den riktningen, att televisionsreklamen tillåtes i alla nordiska länder kan vi däremot inte rekommendera. Det torde inte vara lockande för någon intressegrupp i vårt land, inte heller för Oy Yleisradio ab, att följa Förenta staternas på televisionsreklamens område så starkt avskräckande exempel.

Helsingfors den 27 juli 1959

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund r.y.

Per Nyström

Allan Viranko

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet har den 15 september 1959 under hänvisning till yttrande av Norsk kringkasting (se nedan) meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

Norsk rikskringkasting:

Fjernsynsutvalget av 1950 uttalte bl. a. følgende i sin innstilling av 14. september 1951:

Utvalget finner ikke å kunne tilrå at et fjernsynanlegg i Norge — hverken helt eller delvis — stilles til disposisjon for privat reklamevirksomhet slik som tilfelle er bl. a. i USA, og ser derfor bort fra at fjernsynet kan finansieres gjennom en slik virksomhet.

Etter utvalgets mening kan det i Norge bli tale om en finansieringsform for fjernsyn i likhet med den som gjelder for vanlig kringkasting i Norge og i de fleste andre europeiske land, nemlig ved å innkreve en årlig avgift hos dem som gjør bruk av utsendingene.

Arbeidsutvalget av 1953 tok i sin innstilling av 23. august 1956 opp spørsmålet om reklame til vurdering på bred basis. Rent prinsipielt mener utvalget at det ikke er noen grunn til å sette stengsel for næringslivets kommersielle informasjonstjeneste. Heller ikke må hensynet til mulige skadevirkninger for andre reklamemidler få noen urimelig innflytelse på vurderingen. Utvalget mener spørsmålet må avgjøres ut fra helt andre forhold og har blant annet drøftet om det ut fra forbrukersynspunkt er behov for å nytte et kommunikasjonsmiddel som fjernsynet til kommersielle formål her i landet. Utvalget tror ikke det foreligger noe virkelig behov for dette.

Reklamespørsmålet er videre vurdert på bakgrunn av nærings- og omsetningslivets økonomiske bæreevne, og om det i det hele blir mulig å finne kontinuerlige avtakere til et så kostbart reklamemiddel. Det kan jo ikke her bli tale om en tilfeldig sending i ny og ne; hvis det skal bli noe effekt i reklamen, må det en viss kontinuitet til i sendingene. Med de driftsutgifter en må regne med ved starten, og med de relativt få husstander som da vil være knyttet til fjernsynnettet, antar utvalget at ytterst få annonsører vil være interessert i fjernsynreklamen. Senere, når fjernsynnettet er mer utbygd, slik at det blir et billigere reklamemiddel, vil det ikke lenger være behov for inntekter av reklame, idet lisens- og stempelavgiftene da vil dekke utgiftene ved fjernsynvirksomheten.

Arbeidsutvalget er derfor kommet til at »de grunner som kan anføres for finansiering av fjernsyn i Norge med reklame, ikke er sterke nok til at en bør fravike den linje som hittil er fulgt i norsk rikskringkasting. Denne linje gir også den største sikkerhet for en fri og selvstendig programvirksomhet og økonomisk uavhengighet», jfr. St.prp. nr. 1, tillegg nr. 6, 1957, s. 12.

Styret for norsk rikskringkasting har i sin tilråding av 6. mars 1957 uttalt følgende om saken:

Når det gjelder spørsmålet om å finansiere fjernsynet i Norge med reklame, er styret av den oppfatning at man i prinsippet ikke bør fravike den linje som hittil har vært fulgt i norsk rikskringkasting, nemlig at lisens- og stempelavgiftene er institusjonens inntektsgrunnlag. Spørsmålet om en eventuell avgrenset reklame må, om det senere skulle bli reist, gjøres til gjenstand for en nærmere vurdering. Blir spørsmålet aktuelt, er det klart at reklame bare vil bli innført etter Stortingets samtykke.

Kirke- og undervisningsdepartementet sluttet seg i proposisjonen i prinsippet til det synspunkt at lisens- og stempelavgiftene må finansiere virksomheten. »Det er», uttalte departementet, »etter departementets oppfatning klart at det økonomiske grunnlag ikke eksisterer her i landet til å drive en fjernsyntjeneste for reklameinntekter alene. Spørsmålet om et begrenset innslag av kommersiell art vil da antakelig best kunne vurderes når man tenker på kvaliteten av de kommersielle filmer som så ofte kjøres på våre kinoer. Slike filmer vil teknisk sett kunne sendes i fjernsyn også. Departementet går ut fra at spørsmålet om en eventuell avgrenset reklame må gjøres til gjenstand for en nærmere vurdering.»

Kirke- og undervisningskomitéen uttalte følgende om spørsmålet (jfr. tillegg 2 til budsjettinnstilling S nr. 167—1957, s. 3):

Når det gjelder spørsmålet om reklame i fjernsynet har komitéen mottatt en redegjørelse fra Norske annonsørers forening. Det er i komitéen gjort gjeldende sterke betenkeligheter overfor reklamespørsmålet, men komiteen finner at spørsmålet er for lite utredet til at den nå vil ta stilling til denne side av saken. Flertallet ber derfor departementet utrede spørsmålet nærmere og komme tilbake til saken i samband med neste års budsjett.

Kirke- og undervisningsdepartementets forespørsel i 1958 til en rekke organisasjoner og institusjoner om deres innstilling til spørsmålet om reklame i fjernsynet, resulterte som kjent i svar fra følgende:

Den norske ingeniørforening	Norges kooperative landsforening
Norges arbeidslederforbund	Norsk arbeidsgiverforening
Norges handelsstands forbund	Norsk produktivitetsinstitutt
Norges håndverkerforbund	Norske annonsørers forening
Norges industriforbund	Norske avisers landsforbund
Norges ingeniør- og teknikerorganisasjon	Statens teknologiske institutt

Uttalelsene fra disse organisasjoner og institusjoner — som norsk rikskringkasting har fått oversendt i fotokopi fra departementet — viser at det er delte meninger om ønskeligheten av innføring av reklame i norsk fjernsyn. De sammenslutninger som er knyttet til industri og handel — bortsett fra Norges kooperative landsforening — går stort sett inn for reklamesendinger. For de aller fleste av sammenslutningenes vedkommende har imidlertid frykten for at reklame fra utenlandske fjernsynstasjoner skal kunne mottas i Norge, vært sterkt medbestemmende for deres innstilling.

Norges kooperative landsforening regner fjernsynsreklamen som et effektivt og kraftig reklamemiddel, men er engstelig for at mindre bedrifter som ikke ser seg i stand til å benytte seg av fjernsynreklamen, i mange tilfelle vil komme opp i betydelige vanskeligheter. Forbundet uttaler videre at under et fellesmarked vil reklamen i norsk fjernsyn bety en større fare ved at utenlandske konserner på en enkel måte kan innarbeide sine produkter i Norge. Endelig uttaler forbundet at slik som forholdene ligger an, bør en se med atskillig reservasjon på mulighetene for å øke norsk produktivitet i sin alminnelighet ved å tillate reklame i fjernsynet, og forbundet mener at slik tillatelse heller ikke bør gis.

Norske avisers landsforbund tror ikke — i motsetning til en rekke av de øvrige som har uttalt seg — at fjernsynreklamen i et lite land som Norge, som ikke har de samme næringsstrukturelle og markedsøkonomiske forutsetninger for fjernsynreklame som i de store land, vil kunne yte noe bidrag i retning av lavere priser og høyere levestandard. I likhet med Norges kooperative landsforbund peker Norske avisers landsforbund på faren for at utenlandske konserner, som kan bygge sin reklame i norsk fjernsyn på sine hjemlige programmer, vil dominere reklamesendingene, slik at norske annonsører kommer til å spille statistenes rolle, med de konsekvenser for

norsk produksjon og arbeidsliv som dette må få. Forbundet mener at spørsmålet om hvorvidt norsk fjernsyn skal tas i bruk for kommersiell reklame, bør gjøres til gjenstand for en grundig forhåndsvurdering av et fåtallig ekspertutvalg, mot en samfunnsmessig bakgrunn.

De fleste av dem som går inn for reklame i fjernsynet, peker på at det vil virke uheldig og produksjonshemmende hvis reklamesendinger fra andre land kan tas inn i Norge uten at reklame tillates i norsk fjernsyn. Norsk rikskringkasting må i den forbindelse gjøre oppmerksom på at foreliggende tekniske utredninger tyder på at det bare rent sporadisk kan regnes med slik langdistansemottaking, og da vanligvis med meget slett billedkvalitet. En ser da bort fra at eventuelle reklamesendinger fra nærmeste svenske og danske fjernsynstasjoner vil kunne nå fram til enkelte områder på norsk side.

Spørsmålet om reklame i fjernsynet ble behandlet på den nordiske administrative radiokonferanse i København den 31. august og 1. september 1959. Konferansen uttalte at forholdene ligger forskjellig an i de enkelte nordiske land, og møtet var prinsipielt av den oppfatning at det ikke er aktuelt å bryte med den praksis som nå blir fulgt.

Norsk rikskringkasting mener som nevnt, at inntektene av lisens- og stempeavgiftene bør være institusjonens inntektsgrunnlag. En vil imidlertid finne det verdifullt om spørsmålet om fjernsynreklame over nordiske fjernsynstasjoner blir gjenstand for en felles nordisk utredning.

Oslo, 10. september 1959

(sign.)

Norske annonsørers forening:

Når det i avsnitt 3 i »medlemsförslag» [se s. 642] er angitt: — — — »medan i de tre övriga länderna reklamen i princip förbjudits i televisionen», er dette ikke riktig for Norges vedkommende. Som kjent vedtok Stortinget den 27. juni 1957 å innføre fjernsynet i Norge, idet spørsmålet om reklame i fjernsynet skulle utredes videre før det skulle realitetsbehandles av Stortinget.

På s. 2 [s. 643], avsnitt 6, siste setning angis: »I ljudradion har som bekant alla reklamslag från början ansetts uteslutna». Vi vil gjerne minne om at reklamesendinger i norsk rikskringkasting fant sted alle virkedager fra 18.45 til 19.00 inntil tyskerne okkuperte Norge.

Reklame er et av de primære midler til å hevde seg i den skjerpede internasjonale konkurranse, og det kan neppe være hensiktsmessig å la næ-

ringslivet i de nordiske land få en dårligere utgangsposisjon enn hva dets konkurrenter i andre land har. Vår forenings syn dekkes fullt ut av den skrivelse Nordiske annonsørforeningers forbund den 16. juni 1959 sendte til Nordisk Råd [*se Bihang 1*].

Vi tror at en kommersiell televisjon, drevet innenfor rammen av de skisserte normer, vil ta tilbørlig hensyn til alle sider i dette spørsmål.

Oslo, 24. juli 1959

(sign.)

S v e r i g e

Telestyrelsen:

Telestyrelsen har, från de synpunkter styrelsen har att företräda, intet att erinra mot att den föreslagna utredningen kommer till stånd. Om så blir fallet, är styrelsen beredd att medverka i den mån så erfordras.

Stockholm den 12 juni 1959

Kungl. telestyrelsen

Håkan Sterky

Eric Esping

Tage Rosenlund

Sveriges radio ab:

Sveriges radio ber — — — få framföra följande synpunkter, vilka härmed översändes jämte två bilagor, »PM rörande reklamfrågan i Sveriges radio» [*se Bihang 3*] samt »PM rörande reklam i europeisk television» [*se Bihang 4*].

Vid riksdagens behandling år 1956 av frågan om principerna för televisionsverksamhetens finansiering och organisation i Sverige godkändes det av svenska regeringen framlagda förslaget, att samma principer, som gällde för ljudradion, även skulle tillämpas för televisionen, innebärande att uthyrning av programtid för reklamändamål ej skulle få äga rum. Verksamheten skulle sålunda i princip baseras på inkomster från licensavgifter på televisionsmottagare.

Frågan om reklam i television berördes i statsutskottets utlåtande nr 131/1956 på följande sätt: »Möjligen kan en gång den situationen inträffa,

att det med hänsyn till önskvärdheten att hålla licensavgiften nere ter sig befogat att medgiva betalda reklaminslag i en eller annan form».

Sedermera har riksdagen 1957 och 1958 även avslagit motionsvis framförda förslag om införande av kommersiell reklam i televisionen i Sverige.

I den överenskommelse, som ingåtts mellan svenska staten och Sveriges radio ab och som gäller för fem år från och med den 1 juni 1959, har förbudet mot program finansierade genom inkomster från reklam formulerats på följande sätt: »Program eller programinslag, där mot betalning eller vederlag i annan form kommersiell reklam medgives, må icke förekomma.»

Av vad som ovan anförts framgår, att frågan om införandet av kommersiell reklam tills vidare är reglerad för Sveriges vidkommande.

Ur nordisk synpunkt torde frågan om reklam i television främst böra beaktas med tanke på det förändrade läge som uppstår, då olika former av TV-reklam förekommer i ett lands företag, vilkas sändningar utan särskilda överföringsanordningar kan tagas emot av invånare i ett grannland. Vissa delar av Danmark har sålunda nu möjligheter att se reklambudskap i tysk television. Denna situation måste, som påpekats i medlemsförslaget till Nordiska rådet, med uppmärksamhet följas. För Norden, där radiosamarbetet är synnerligen utvecklat och man har att förutse ett starkt intensifierat samarbete på televisionens område, framför allt när länkförbindelserna med Norge och Finland etableras, är det av ett väsentligt värde, att gemensamma lösningar och övervägningar principiellt kan åstadkommas.

Sveriges radio ber med hänvisning till det ovan sagda att få meddela, att bolaget i likhet med förslagsställarna i Nordiska rådet finner, att det skulle vara värdefullt, om frågan om TV-reklam inom de nordiska rundradioföretagens verksamhetsområden kunde bli föremål för en gemensam nordisk överläggning.

Stockholm den 8 juli 1959

Per Eckerberg

Ordf.

Olof Rydbeck

Radiochef

Svenska annonsörers förening:

Såsom argument för kommersiell television i vårt land har i tidigare sammanhang bl. a. anförts, att programverksamheten skulle avsevärt förbättras genom konkurrens mellan ett kommersiellt och ett icke-kommersiellt programbolag eller alternativt genom de intäkter, som reklaminslagen skulle tillföra ett monopolföretag för programdistribution. Självfallet har ifrågavarande argument fortfarande full bärkraft. För annonsörföre-

ningen framstår emellertid — mot bakgrunden av de intressen, som föreningen har att bevaka för det svenska näringslivet — andra argument såsom än mera väsentliga för avgörande av frågan, huruvida televisionen i Norden skall vara kommersiell eller icke. Föreningen åsyftar härvid främst det faktum, att den moderna reklamen — som direkt tjänar samhället bl. a. genom möjliggörandet av massproduktion och därigenom lägre framställningskostnader — icke i längden kan fungera på ett tillfredsställande sätt utan att den i samma utsträckning som annan upplysningsverksamhet får taga i anspråk det senaste århundradets tekniska landvinningar. Erfarenheterna utomlands visar med önskvärd tydlighet, att man där tillfullo insett nödvändigheten av att i televisionen upplåta programutrymme för reklambudskap.

Den ytterligare internationalisering av handeln, som är att förvänta inom en nära framtid, ger ökat eftertryck åt det svenska näringslivets krav på att i reklamsyfte få utnyttja den inhemska televisionsverksamheten. Om möjlighet härtill icke ges, kommer utländska företag att bättre kunna hävda sig i den hårdnande konkurrensen. Redan nu är det ett faktum, att delar av Skandinavien kan nås av utländska kommersiella TV-sändare. Expertis inom telekommunikationernas område meddelar dessutom, att det inom kort blir möjligt att åse längre ifrån kommande sändningar, t. o. m. amerikanska sådana. Denna utveckling torde göra det omöjligt för de skandinaviska folken att — utan att diskriminera det inhemska näringslivet — fasthålla vid ståndpunkten, att televisionen skall vara otillgänglig för reklambudskap. Vid sidan av de fasta utländska sändarna har vidare etablerats s. k. piratsändare, av vilka en avser att från flygplan över internationellt vatten sända för svensk publik tillrättalagda televisionsprogram med reklamslag. Även om de svenska annonsörerna i brist på reguljära reklam-möjligheter i TV skulle se sig nödsakade att av konkurrensskäl engagera sig i en dylik irreguljär sändarverksamhet, såge de givetvis helst, att mera betryggande och kontrollerbara reklamsändningar möjliggjordes.

I Sverige har pressen beklagligtvis intagit en negativ inställning till tanken på kommersiell television. Det huvudsakliga skälet härtill synes vara tidningsutgivarnas farhågor för att reklamsändningar i TV skulle komma att menligt inverka på tidningarnas annonsintäkter. I en till statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet den 1 december 1952 ingiven promemoria skriver sålunda Svenska tidningsutgivareföreningen bl. a. följande:

Det är vanskligt att förutsäga, vilka verkningar en televisionsreklam i Sverige skulle få på tidningsannonseringens omfattning. Erfarenheterna från Amerika ge därvidlag föga vägledning; reklamens roll inom det amerikanska näringslivet avviker allt för mycket från europeiska förhållanden för att tillåta några slutsatser. Med rätt stor sannolikhet kan dock antagas, att i Sverige de dryga kostnaderna för televisionsreklam icke utan vidare kunna tillåtas öka vederbörande företags reklamanslag utan att en icke oväsentlig minskning av anslagen till andra reklammedel måste äga rum. En dylik minskning kommer säkerligen i hög grad att gå ut över tidnings-

annonseringen. Den tendens till koncentration av exempelvis riksannonseringen för märkesvaror inom konsumtionsvaruindustrien till de största tidningarna, som under senare år karakteriserat utvecklingen på annonsmarknaden, skulle härigenom kraftigt accentueras. I ett läge, då särskilt de mindre tidningarna befinna sig i ett kritiskt ekonomiskt läge, synes det även ur allmänna synpunkter väl motiverat att icke bidra till en skärpning av denna situation genom att undandraga dem välbehövliga inkomster.

Oaktat ifrågavarande ekonomiska gruppintressen enligt föreningens förmenande icke bör vara relevanta för avgörande av frågan, huruvida televisionen får eller icke får utnyttjas för reklambudskap, må framhållas, att utvecklingen i England kommit att utvisa en annan bild än den av Svenska tidningsutgivareföreningen enligt ovan skisserade. Av en »survey of advertising», publicerad i en edition av »Financial times» i juni 1959, framgår sålunda, att tidningsannonseringen under 1958 ökat i ungefär samma grad som annan reklam i förhållande till 1957 års jämförelsetal och att den fortfarande representerar cirka hälften av totalsumman. Av en nyligen utgiven upplaga av »Statistical reviews of press advertising» framgår vidare, att tidningsannonseringen under första kvartalet 1959 uppvisar en ökning av £ 2 200 000 i förhållande till motsvarande tid 1958.

Svenska annonsörers förening, som är ansluten till Nordiska annonsörföreningars förbund, vill slutligen åberopa det till Nordiska rådet riktade uttalande, som förbundet antog vid sitt årsmöte i Köpenhamn den 16 juni 1959 och varav avskrift bifogas denna skrivelse [*se Bihang 1*]. Annonsörföreningen ansluter sig helt till de av förbundet framförda synpunkterna. Förbundet har vidare utarbetat ett förslag till normer för kommersiell televisionsverksamhet i Norden. Avskrift av förslaget, vilket har annonsörföreningens fulla stöd, bifogas likaledes [*se Bihang 2*].

Under åberopande av vad ovan anförts får Svenska annonsörers förening framhålla, att föreningen helt ansluter sig till motionärernas förslag, att frågan om reklam i television bör få likartat avgörande i de fyra nordiska länderna. Ett dylikt avgörande bör enligt föreningens uppfattning utmynna i att Nordiska rådet förordar införandet av kommersiell television i Norden.

Stockholm den 23 juli 1959

Svenska annonsörers förening

Tor Olsson

Vice ordförande

Lars Wiege

Vkst. dir.

Handelskamrarnas nämnd, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund:

Frågan om televisionen och reklamen har sedan länge varit föremål för organisationernas uppmärksamhet. Detta har bland annat tagit sig uttryck i att organisationerna jämte andra näringslivets organ redan på ett tidigt stadium framförde förslag om införande av kommersiell television i vårt land. Som skäl härför åberopades i synnerhet, att de ekonomiska resurser, som på detta sätt skulle tillföras televisionsverksamheten, skulle möjliggöra en snabbare utbyggnad av televisionsnätet och en högre standard på televisionsprogrammen. Om den kommersiella televisionen anförtroddes ett i förhållande till Sveriges radio ab fristående företag, skulle man vidare kunna räkna med en stimulerande konkurrens mellan dessa företag ifråga om televisionsprogrammets kvalitet. Härjämte har näringsorganisationerna med skärpa framhållit, att affärslivet känner ett starkt behov av att få utnyttja det effektiva reklammedium, som televisionen otvivelaktigt utgör.

Under den tid som gått, sedan regelbundna televisionssändningar infördes här i landet, har önskemål om kommersiell television ånyo vid upprepade tillfällen framförts av organisationer och företag inom näringslivet. Även i den offentliga debatten har man på åtskilliga håll gett denna ståndpunkt sin anslutning. Erinras bör ock, att en statlig utredning redan 1956 rekommenderade införande av kommersiell television. Utomlands har, såsom erinrats i det väckta förslaget, kommersiell reklam i en eller annan form på åtskilliga håll kommit till stånd. Den allt mer utbredda televisionsverksamheten på kontinenten har ur nordisk synpunkt speciellt intresse såtillvida, att kommersiella sändningar från utlandet, som kan avlyssnas i Norden, kan försätta näringslivet där i ett ogynnsamt konkurrensläge, försåvitt sådana sändningar inte är tillåtna i de nordiska länderna. Betydelsen härav kommer sannolikt att öka, i den mån den ekonomiska integrationen på kontinenten växer sig starkare och konkurrensen utifrån på de nordiska marknaderna därmed skärpes.

Enligt organisationernas bedömande har de här i landet anförda argumenten mot kommersiell television inte tillräcklig bärkraft. Om man frånser de betänkligheter mot reklam i televisionen, som vissa delar av tidningspressen uttalat och som närmast bottnar i rädslan att förlora annonsintäkter, har huvudargumentet mot den kommersiella televisionen varit farhågan, att reklamsändningar skulle leda till en sänkt programstandard. Utan att närmare ingå på denna fråga vill organisationerna emellertid uttala, att den antydda farhågan alls inte bekräftas av erfarenheten i andra europeiska länder, där kommersiell television redan införts, samt att programstandarden, förutom av annat, i hög grad kan påverkas av de former, som fastställs för den kommersiella televisionen. Organisationerna är av den uppfattningen, att sådana former utan större svårigheter bör kunna föreskrivas, som tillgodoser såväl näringslivets intresse av en effektiv och

stimulerande reklam och konsumentupplysning som det allmännas intresse av en i olika hänseenden tillfredsställande programnivå. Organisationerna vill i detta sammanhang liksom tidigare understryka, att de för sin del inte vill rekommendera en sådan uppläggnings av de kommersiella programmen, som kännetecknar det i Förenta staterna praktiserade systemet.

Ett annat i debatten ofta framfört argument mot kommersiell television innebär, att inkomsterna av sådan television skulle vara obehövliga i vårt land, när televisionen kan göras självfinansierande utan ett sådant inkomsttillskott. Även om licensinkomsterna här i landet än så länge visat en tillfredsställande stegring, är det likväl högst sannolikt, att televisionens utveckling i vart fall på längre sikt kräver avsevärt utökade ekonomiska resurser, om den skall lyckas skapa och vidmakthålla den stora allmänhetens intresse för televisionsprogrammen. En inom Industriens utredningsinstitut nyligen utförd undersökning visar, att man, om reklam-sändningar var tillåtna i Sverige under vissa som det förefaller realistiska betingelser, skulle kunna påräkna högst avsevärda reklamintäkter från annonsörerna.

Erfarenheten inte minst i Sverige har visat, att det nu gällande förbudet mot kommersiell television inte sällan föranleder komplikationer, när det gäller att draga gränsen mellan tillåtna och otillåtna programinslag. Trots den principiella motviljan mot kommersiella program har åtskilliga programpunkter förekommit, som i realiteten tvivelsutan inneburit en god reklam för företag, varor och tjänster och som fördenskull väckt irritation hos konkurrerande företag, allra helst som denna reklam under nuvarande förhållanden är kostnadsfri. Dessa företag har med det nuvarande systemet som regel saknat möjlighet att på liknande sätt komma till tals i televisionsprogrammen. Detta förhållande är ur såväl företagets som allmänhetens synpunkt föga tillfredsställande, och ju mer programtiden ökar, desto oftare kommer fall av denna art att inträffa.

Vid en utredning av det slag, som förslagsställarna påyrkat, torde även frågan om den kommersiella programverksamhetens organisation böra närmare belysas. Det har hittills på en del håll ansetts givet, att en sådan verksamhet borde anförtros Sveriges radio ab, som alltså även framgent skulle svara för alla televisions- och radioprogram i landet. Skäl kan emellertid också anföras för att den kommersiella televisionen omhändertages av ett fristående företag, låt vara i visst samarbete med nyssnämnda bolag. För en sådan lösning talar framförallt, att en kommersiellt betonad verksamhet inte utan svårighet kan förenas med den rent ideella verksamhet, som alltsedan radions tillkomst varit och alltjämt är detta bolags uteslutande uppgift. Om en viss konkurrens om lyssnarnas bevägenhet skulle bli följderna av en sådan organisationsform, torde detta i vart fall inte kunna betraktas som en olägenhet. Det synes å andra sidan klart, att även ett fristående programföretag bör underkastas sådan kontroll, som kan föranledas av omtanke om programmets standard.

Organisationerna delar alltså förslagsställarnas positiva inställning till införande av kommersiell television i de nordiska länder, där sådan nu inte förekommer, och får i anslutning härtill tillstyrka deras hemställan till Nordiska rådet om en förnyad förutsättningslös prövning av frågan. Vid den utredning, som i anledning härav må komma till stånd, är organisationerna givetvis beredda att lämna sin medverkan.

Stockholm den 10 juli 1959

Handelskamrarnas nämnd
Olof Leffler

Svenska försäljnings- och
reklamförbundet
Gösta Walldén

Sveriges industriförbund
K. Söderberg

Sveriges köpmannaförbund
Arne Skarby

Annonsbyråernas förening:

I de diskussioner, som föregick riksdagens beslut i televisionsfrågan, angavs som målsättning för svensk television, att denna skulle ställas i samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst. Uppenbarligen har man icke ansett, att en kommersiell television skulle vara förenlig med denna målsättning, och när man har diskuterat reklamsändningar i television, har man gjort detta enbart med utgångspunkt från hur mycket pengar, det svenska näringslivet skulle kunna tillföra televisionen. Man har icke fäst avseende vid den indirekta och långsiktiga effekt, som televisionsreklam kan ha för hela vårt samhälle.

Med vår högt uppdrivna teknik är produktionen av varor och nyttigheter icke längre samma dominerande faktor i vårt näringsliv som tidigare. Att rationellt sälja och distribuera vad som produceras, träder allt mer i förgrunden såsom det väsentliga problemet. Ytterst är vi alla för vår existens beroende av vad vårt näringsliv kan producera och sälja, och vår höga levnadsstandard och vår fulla sysselsättning har sin grund i vårt näringslivs konkurrensförmåga och dess försäljningsmöjligheter.

Det borde därför vara naturligt att betrakta ökade möjligheter för näringslivet till rationellare distribution som en tjänst åt samhället och hemmen. Kommersiell television är ett ytterst verksamt medel att taga i distributionens tjänst och borde därmed vara väl förenligt med den ovan angivna målsättningen för svensk television. Det finns starka skäl att ge denna målsättning en vidare tolkning och däri även innefatta sådan verksamhet, som är mera indirekt och långsiktigt värdefull för samhället. Man får i detta sammanhang heller icke glömma bort, att reklam innebär en icke oväsentlig information till allmänheten.

Enligt föreningens uppfattning finns det därför idag anledning att ompröva inställningen till kommersiell television.

Det finns i dag få frågor, som är så betydelsefulla för vårt lands ekonomi som vårt näringslivs konkurrensförmåga på en internationell marknad. De näringspolitiska diskussionerna i vårt land under senare delen av 1950-talet har i mycket hög grad präglats av arbetet på att inlemma Sverige i en större ekonomisk gemenskap. Skulle dessa strävanden lyckas, vilket idag icke verkar otänkbart, så kommer detta att medföra ökad konkurrens för vårt näringsliv men också mycket större möjligheter. Varje tillfälle att stödja vårt näringslivs konkurrensförmåga bör därvid tillvaratagas, och det gäller i dessa dagar i mycket hög grad, att man icke sätter det egna näringslivet i underläge gentemot utländska konkurrenter.

Skandinavien är idag inringat av länder, vars näringsliv har möjlighet att använda televisionen för att sälja sina varor och tjänster. Denna möjlighet ger dem en klar fördel framför de svenska industrierna, då de genom en effektiv försäljning i det egna landet kan bygga upp en hög produktion. Detta innebär i sin tur ökade möjligheter att på utländska marknader och även inom Sverige konkurrera med svenska varor.

Integrationssträvandena i Europa innebär i mycket hög grad en samordning av det ekonomiska livet, och detta bör gälla även kommersiell television. Även om det icke utan vidare är givet, att de skandinaviska länderna måste införa kommersiell television endast på grund av att sådan existerar i andra länder, finns det dock enligt föreningens mening starka skäl att överväga en samordning på denna punkt.

I likhet med förslagsställarna finner föreningen det vara en riktig tanke att söka lösa frågan om kommersiell television på nordisk basis. Föreningen tillstyrker därför förslaget, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt utreda och därefter avgöra frågan om reklam i televisionssändningar.

Föreningen vill även helt kort beröra några av de skäl, som anförts mot en kommersiell television. Man har ofta utan vidare utgått från att en kommersiell television skulle medföra sänkt programstandard och ofrihet i programvalet och därvid pekat på förhållandena i USA såsom ett avskräckande exempel. Utan att i denna skrivelse närmare motivera sitt ställningstagande vill föreningen konstatera, att det icke finns någon som helst grund för sådana farhågor.

Det måste även med skärpa understyrkas, att näringslivet eller annonsbyråerna, som producerar och förmedlar huvudparten av all reklam av rikskaraktär, icke kommer att ha något som helst inflytande över själva framställningen av televisionsprogrammen. Näringslivets och annonsbyråernas insats kommer helt att begränsas till reklamavsnittet, och detta inom ramen för de riktlinjer, som självfallet kommer att uppställas för en kommersiell television.

Man bör i detta sammanhang icke bortse från vissa negativa följdverkningar av eti förbud mot reklamsändningar i television. Detta kan skapa förutsättningar för okontrollerade, icke öppet redovisade reklamslag i de reguljära programmen samt ge anledning till »piratsändningar» från plat-

ser utanför svenskt territorium. Detta förhållande är icke ägnat att skapa god atmosfär vare sig för svensk television eller svenskt näringsliv. Det är enligt föreningens mening riktigare att acceptera televisionsreklam och därmed dels ge näringslivet möjlighet att rationellt utnyttja en legitim kommunikationsmöjlighet och dels ge samhället möjlighet att ange riktlinjer för sändningarnas utformning. Som resultat härav skulle de ovan angivna olägenheterna helt elimineras.

Det finns på detta stadium ingen anledning att närmare fördjupa sig i organisationen av en eventuell svensk kommersiell television, men föreningen vill dock stanna vid några punkter av stor betydelse.

Det är av vikt, att den kommersiella televisionen upplägges så, att den icke blir ett medium blott för ett litet antal storföretag utan att alla kategorier, som så önskar, får tillfälle att utnyttja televisionen som konkurrensmedel. Denna fråga är av stor betydelse för näringslivet och annonsbyråerna, vilka representerar de svenska reklamköparna som totalitet och vars kunder är företag av alla typer och storleksordningar. Då det ligger i byråernas arbetsvillkor att tillgodose samtliga sina kunders intressen oavsett storleksordning, har de svenska företagarna genom annonsbyråerna goda möjligheter att erhålla en någorlunda rättvis fördelning av den tillgängliga reklamtiden.

Om man skulle stanna inför lösningen att anförtro den kommersiella televisionen till ett i förhållande till Sveriges radio fristående företag, bör enligt föreningens mening detta företags enda uppgift vara att administrera försäljningen av tid för reklamavsnitten. Produktionen av dessa bör ske på öppna marknaden för att därmed garantera, att prissättningen följer marknadsnivån och att kvaliteten genom konkurrensen blir den bästa tänkbara.

Föreningen och särskilt dess medlemmar har ingående studerat den kommersiella televisionen, speciellt i England, och har redan nu skaffat sig en vid sakkunskap. Genom sitt samarbete med föreningar och deras medlemsföretag i länder, som redan infört kommersiell television, förfogar även föreningen över omfattande material av såväl ekonomisk som administrativ och teknisk art. Vid den utredning, som eventuellt skall företagas med anledning av Nordiska rådets initiativ, står föreningen och dess expertis gärna till tjänst med informationer och synpunkter.

Stockholm den 19 augusti 1959

Annonsbyråernas förening

Lennart Söderström

Ordf.

Gösta Persson

Verkst. dir.

Svenska tidningsutgivareföreningen:

1) I sitt yttrande över det av särskilda sakkunniga avgivna betänkan-
 det »Televisionen i Sverige» (SOU 1954: 32) hävdade TU, att såväl principiella
 som praktiska skäl talade mot s. k. kommersiell television, vilken utform-
 ning denna än erhöle; föreningens närmare motivering för denna upp-
 fattning framgår av i avskrift närslutna skrivelse av den 14 januari 1955
 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet — — —, vari
 inte minst de kulturpolitiska aspekterna uppmärksammats [se *Bihang 5*].

Sedan nämnda yttrande avgavs av TU, har frågan om målsättning och
 organisation för den svenska televisionen lösts inom den ram, som stats-
 makterna — efter ingående avvägning av samhälleliga och enskilda intres-
 sen och synpunkter — ansett sig böra ange och som nu senast fått ett ut-
 tryck i den översedda överenskommelsen mellan Kungl. Maj:t och AB
 Sveriges radio rörande ljudradio- och TV-verksamheten. I denna överens-
 kommelse — som gäller i 5 år fr. o. m. den 1 juni 1959 — har följande för-
 bud mot reklamfinansierade program intagits: »Program eller program-
 inslag, där mot betalning eller vederlag i annan form kommersiell reklam
 medges, må icke förekomma».

Den licensfinansierade reklamfria televisionens utveckling har i Sverige
 varit utomordentligt snabb. Även den mest optimistiska av de prognoser,
 som på sin tid framlades av televisionsutredningen, har väsentligt överträfs-
 tats av den faktiska utvecklingen. Antalet licenser torde sålunda i dag över-
 stiga 420 000, och enligt underhandsuppgifter tyder nyligen gjorda beräk-
 ningar på att siffran 1 milj. licenser kommer att ha uppnåtts vid årsskif-
 tet 1961/62. Under förutsättning att denna nya — och såvitt TU kan be-
 döma realistiska — prognos visar sig riktig, kommer den svenska televi-
 sionsverksamheten att lämna ett betydande överskott redan vid nuvarande
 licensavgift av 100: — kr. För femårsperioden 1 juli 1959 till 30 juni 1964
 har man uppskattat licensinkomsterna till 485 milj., under det att kostna-
 derna för samma tidsperiod beräknas uppgå till 400 milj. Av detta belopp
 avser 300 milj. löpande driftskostnader och resten investeringar. Mot bak-
 grunden av dessa siffror förefaller det uppenbart, att televisionsverksam-
 heten för Sveriges del inte kommer att medföra någon ekonomisk belast-
 ning för statsverket och att ett bidrag i form av annonsintäkter ur företags-
 finansiell synpunkt icke ter sig nödvändigt.

Televisionsnätet i Sverige beräknas vara fullständigt utbyggt omkring
 1962. Den takt, i vilken utbyggnaden sker, torde icke i nämnvärd mån på-
 skyndas av en eventuell reklamfinansiering. Avgörande för utbyggnadstak-
 ten torde i stället vara de tekniska och personella resurserna och angelä-
 genhetsgraden ur samhällelig synpunkt.

2) Enligt motionärerna har de intressen, som förordar kommersiell tele-
 vision, ansett det ur statsfinansiella synpunkter oriktigt att icke tillvara-
 ta en sådan inkomstkälla. TU kan för sin del icke godtaga en sådan fiska-
 lisk syn på televisionen; betraktelsesättet strider för övrigt enligt TU:s me-

ning klart mot den av statsmakterna angivna allmänkulturella målsättningen för televisionsverksamhetens bedrivande.

3) Motionärerna påpekar, att man från näringslivets sida såsom ytterligare argument till förmån för kommersiell television erinrat om det förändrade läge som inträder, när reklamsändningar från stationer i och utom Norden kommer att kunna ses i Sverige och Danmark (Finland har som bekant redan kommersiella sändningar). De svenska reklamköparna kan — menar man — i ett sådant läge se sig tvungna att köpa reklamtid från t. ex. Finland för att motverka konkurrensen från utländska företag, som har möjlighet att begagna sig av detta reklammedium. Vad man från näringslivet här anfört, kan emellertid med samma — eller ännu större — skäl användas som grund för krav om kommersiell radio. Vissa opinionsyttringar till förmån härför har väl förekommit under de snart fyra decennier, som gått sedan ljudradion startade, men har icke föranlett några åtgärder; de nordiska rundradioföretagen och statsmakterna har följt den icke-kommersiella linjen under hänvisning till främst radions samhälleliga uppgift. Därtill kommer att — ehuru olika utländska kommersiellt drivna radiostationer kan avlyssnas i de nordiska länderna — de endast i begränsad mån synes ha medfört någon mot dessa riktad annonsering, trots att de tekniska svårigheterna vid radiosändningar är betydligt mindre än vid televisionssändningar och trots att fler människor kan nås av en radiosändare än av en televisionssändare. Näringslivets intresse för reklam i ljudradio synes ha varit begränsad, och företagen har icke kunnat ge belägg för att konkurrensen från utländska annonsörer genom radioreklam medfört några påtagliga svårigheter. Det förefaller mindre troligt, att svenska eller andra annonsörer kommer att i någon nämnvärd utsträckning begagna sig av finska eller andra stationer för televisionsreklam riktad mot en publik i Sverige.

Själva det faktum, att kommersiell television sedan något år förekommer i Finland, är enligt föreningens uppfattning icke heller något hållbart motiv för att införa helt eller delvis reklamfinansierad TV i Sverige och i andra nordiska länder.

4) Det förefaller uppenbart, att endast ett mycket begränsat antal annonsörer har intresse av reklamsändningar i television. Vid en nyligen på annonsörsinitiativ gjord undersökning förklarade sig endast en minoritet av de tillfrågade vilja anlita detta reklammedel. Under det att tidningarnas och tidskrifternas annonsspalter kan utnyttjas av flertalet annonsörer, skulle — till följd av de med televisionen förbundna kostnaderna — endast en mindre grupp storannonsörer kunna anlita detta massmedium. Ett sådant förhållande är enligt TU:s mening betänkligt och inte tillfredsställande ur rättvisesynpunkt.

Antalet sändningstimmar per vecka har hittills på sina håll betecknats som otillräckligt. Genom den ovan skisserade utvecklingen torde det emellertid bli möjligt att öka sändningstiden från ca 20 timmar i veckan 1960 till 35 timmar i veckan 1963/64. Med hänsyn till att dessa timmar med all sannolikhet kommer att placeras på de för tittarna mest attraktiva tiderna,

skulle eventuella kommersiella inslag komma att placeras antingen på »sämre» tider (något som inte ligger i annonsörernas intresse) eller i form av särskilda program på andra kanaler än riksprogrammets.

5) Skulle en i Sverige bedriven reklamfinansierad televisionsverksamhet komma att medföra minskade annonsintäkter för tidningar och tidskrifter? Att döma av vissa utländska erfarenheter är det inte uteslutet, att så kan bli fallet och att därvid inte minst de många ekonomiskt svaga tidningsföretagen — däribland åtskilliga lokaltidningar — kan få sina existensvillkor ytterligare försämrade. Man kan naturligtvis ha skilda meningar om hur stora annonsintäkter som kommersiell televisionsverksamhet i Sverige skulle kunna uppnå. Får man döma av den nyligen gjorda enqueten bland 600 svenska företag, är bortåt 200 av dessa under vissa förutsättningar villiga att investera 23 milj. kr om året i TV-reklam. Ställd i relation till pressens totala (annons)intäkter kan summan synas förhållandevis liten och i jämförelse med de 600—700 milj., till vilka de totala reklamkostnaderna i Sverige uppskattas, föga betydande. Även en dylik begränsad intäktsförsämring för pressen kan dock — som ovan framhållits — få negativa verkningar för densamma.

Såsom framhållits i en ledande artikel i »Pressens tidning», nr 13/1959, låter sig även det eventuella annonsintresse, som tidningspressen alltså till äventyrs kan ha i sammanhanget, väl förena med allmänna ideella synpunkter. Pressen är i alla händelser den främsta förmedlaren av det fria ordet, det forum där åsikter och meningar friast kan bryta sig. TV och radio kan aldrig i detta hänseende ersätta pressen. Men annonserna är i vår tid en pressens legitima inkomstkälla. Pressen skulle inte — utan annonsintäkterna — kunna fullgöra sin tjänst som nyhetsförmedlare och som forum för den offentliga debatten till det pris, som dessa tjänster nu betingar. Om TV-reklamen verkligen skulle utgöra ett hot mot pressens annonsintäkter, så är ett försvar för detta annonsintresse fullt förenligt med de ideella intressen, som motiverat reklamfriheten i dansk, svensk och norsk TV och radio.

De synpunkter, TU här och i tidigare sammanhang redovisat, leder alltså fram till slutsatsen, att reklamsändningar i television inte bör accepteras. Med hänsyn till svenska förhållanden och traditioner inom detta område och med hänsyn till den inställning, statsmakterna tidigare visat, anser föreningen sig inte heller kunna tillstyrka förslaget om en gemensam nordisk kommitté för utredning av hithörande frågor.

Därest Nordiska rådet — trots vad som här anförts — skulle stanna för att rekommendera regeringarna en gemensam utredning, önskar TU redan nu såsom ett rimligt önskemål framhålla, att representanter för olika nordiska pressorganisationer — däribland TU — beredes tillfälle att medverka i utredningsarbetet.

Stockholm den 20 augusti 1959

Svenska tidningsutgivareföreningen

Ivar Hallvig

Bertil Moberg

Skrivelse från Nordiska annonsörföreningars förbund till Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget

På foranledning af Nordisk Råds henvendelse til Dansk Annoncørforening og Svenska annonsörers förening vedrørende rådets forestående behandling af spørgsmålet om indførelse af reklameudsendelser i de nordiske landes fjernsyn har Nordiske Annoncørforeningers Forbund, som er en sammenlutning af Dansk Annoncørforening, Finska annonsörer r.f., Norske annonsørers forening og Svenska annonsörers förening, drøftet spørgsmålet på sit ordinære årsmøde afholdt i København den 11. og 12. juni d.å.

De fire landes annoncørforeninger, der hver for sig repræsenterer den væsentligste part af de erhvervsvirksomheder, der kontinuerligt anvender landsomfattende reklamevirksomhed til fremme af produktion og omsætning, er fuldt og helt enige om det rigtige i, at der — som det allerede er sket i Finland — gives generel tilladelse til reklameudsendelser i fjernsynet i de nordiske lande.

I mangel af egen national fjernsynsreklame vil det være nærliggende — og i øvrigt blive befordret af den tekniske udvikling —, at udsendelser af kommercielle fjernsynsprogrammer fra pladser uden for de nordiske landes territorium, men med retning mod vore respektive lande, vil blive muliggjort og fremskyndet.

Med en sådan udvikling må man frygte, at den almindelige konkurrence inden for vore landes erhvervsliv tvinges ind i sådanne reklameudsendelser og på en måde, der med hensyn til udformning og tid vil blive helt ukontrollabel.

Forsåvidt det skulle ønskes af Nordisk Råd, vil de enkelte landes annoncørforeninger nårsomhelst være til tjeneste med alle oplysninger og tilsiger på forhånd deres positive medvirken til fastlæggelse af rammerne om en konkret praktisk ordning, således at vilkårene for en eventuel reklamevirksomhed i fjernsynet kan blive tilrettelagt på forsvarlig måde, både i forholdet overfor de almindelige samfundsinteresser og overfor den erhvervsmæssige udnyttelse af fjernsynet.

København, den 16. juni 1959

Nordiske Annoncørforeningers Forbund

H. Jessen Jensen

Præsident

Harry Larsen
Generalsekretær

Förslag till normer för kommersiell televisionsverksamhet i Norden

(Utarbetat av Nordiska annonsörföreningars förbund)

1. Den kommersiella televisionsverksamheten är att betrakta såsom en legitim yttring av den inom demokratiska samhällsformer erkända fria konkurrensen.

2. Liksom varje annan verksamhet, grundad på nyttjandet av gängse medel för masskommunikation, skall den kommersiella televisionen tillerkännas de rättigheter men också vara underkastad det ansvar, som fastslagits i lagar och förordningar och som hävdas i allmänt erkända regler och principer för god affärssed och mänsklig samlevnad i övrigt.

3. Eftersom televisionen är ett medel med stora möjligheter att nå och påverka hemmet och den enskilde, skall den kommersiella televisionsverksamhetens ansvar — utöver vad lagar, förordningar och god sedvänja i förekommande fall kan anses föreskriva — avpassas därefter. Särskilt i sändningar, som riktar sig till minderåriga, bör undvikas varje risk för skadlig verkan i emotionellt, moraliskt och — indirekt — fysiskt avseende.

4. Uppdelning och försäljning av sändningstid skall ske så, att — med hänsyn till kostnader, placering etc. — även mindre köpare beredes möjlighet att utnyttja den kommersiella televisionen som reklammedel.

5. Var och en — enskild, företag, grupp eller sammanslutning — skall äga rätt att till fastställt pris hyra tid för kommersiella sändningar, såvida icke uppenbara praktiska orsaker eller skäl enligt nedan kan åberopas som hinder.

6. Kommersiella televisionssändningar är i varje form förbjudna vad beträffar:

A. Religiösa syften.

B. Politiska syften.

C. Penningplacering utom i erkända försäkringsformer, börsnoterade obligationer och aktier, depositions- och sparkonton hos banker, sparkassor och motsvarande.

D. Varor och tjänster inom hälso- och kroppsvårdens område, i den mån de av ifrågakommande myndigheter eller institutioner är underkastade sådana restriktioner ifråga om annan reklam.

E. Institut för äktenskapsförmedling o. d.

F. Litteratur av tvivelaktig moralisk halt.

G. Begravningsbyråer o. d.

H. Preventivmedel.

Vad gäller sändningen för andra närbesläktade företag, varor, tjänster etc. och eljest i tveksamma fall, tillkommer det den enligt nedan för sändningen ansvarige att i varje särskilt fall träffa avgörande.

7. För de kommersiella sändningarnas art, innehåll och form, skall noggrant iakttas alla tillämpliga principer och anvisningar i Internationella handelskammarens grundregler för god reklam.

8. Ledningen för den kommersiella televisionsverksamheten skall utse en person med funktioner motsvarande vad som enligt lag stadgas beträffande tidnings ansvarige utgivare. Denne person skall ansvara för sändningarnas art, innehåll och form.

9. Till förfogande för den enligt ovan ansvarige personen skall för tillsyn av sändningarnas standard och för tillämpningen av föreliggande normer stå en neutral rådgivande nämnd. Denna skall bestå av allmänt kända och aktade personer, som tillsammans i vidast möjliga utsträckning företräder kulturlivets, samhällets och näringslivets intressen.

Den 10 juli 1959

BIHANG 3

PM rörande reklamfrågan i Sveriges radio

(Utarbetad inom Sveriges radio ab)

Kring överenskommelsen

Reklam kan definieras som en handling, ägnad att påverka individer att köpa en viss vara eller tjänst.

Upplysning, t. ex. konsumentupplysning, har inte till syfte att göra reklam för varor utan att ge objektiva redogörelser. I konsumentupplysningsprogram kan man dock inte helt undgå reklam i den mening, ordet här har tagits.

I den hittills gällande överenskommelsen mellan Kungl. Maj:t och Sveriges radio heter det: »Försäljning av programtid för kommersiell reklam må icke förekomma.» Tagen efter ordalydelsen har denna bestämmelse en begränsad räckvidd: bestämmelsen förbjuder blott försäljning av programtid; bestämmelsen förbjuder blott kommersiell reklam — inte annan reklam.

Försäljning av programtid innefattar ur formell synpunkt endast, att programtid upplåtes mot kontant betalning och således inte att programtid upplåtes gratis eller genom byte av något slag (t. ex. att Sveriges radio godkänner krav på att viss reklam göres, för att bolaget skall, mot ingen eller ringa kostnad, åstadkomma ett ur allmänhetens synpunkt begärligt program).

Med kommersiell reklam — i motsats till publicitet för allmännyttiga ändamål eller dylikt — avses handling, som direkt uppmanar till köp av varor eller utnyttjande av tjänster härrörande från enskilda, i förtjänstsyfte bedrivna företag.

I Sveriges radios styrelses skrivelse till kommunikationsdepartementet av den 17 december 1958 heter det, att den ovan nämnda bestämmelsen enligt styrelsens mening icke täcker helt vad statsmakterna avsett med sitt principiella avvisande av kommersiell reklam i television.

Den ifrågavarande reklamparagrafen har av hävd tolkats av Sveriges radio så, att den för rundradion genomförda finansieringsmetoden skall innebära garantier för att programverksamheten skall vara helt oberoende och följaktligen fri från intressen, som syftar till att begagna programmen för kommersiella ändamål. Enligt grunderna för överenskommelsen har man uppenbarligen avsett att förhindra även indirekta möjligheter för olika reklamintressen att göra sig gällande.

För att speciellt detta sistnämnda krav klarare skall komma till uttryck i överenskommelsen synes vederbörande paragraf behöva kompletteras.

I detta sammanhang bör erinras om följande, som står i den hittills gällande överenskommelsen och som i likartade formuleringar återkommer i förslaget till ny sådan.

Rundradioprogrammen skola vara av växlande art, skänka god underhållning och vara ägnade att vidmakthålla allmänhetens intresse för rundradio. De skola hållas på en kulturell och konstnärlig nivå och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet.

Det torde främst vara föreskriften om opartiskhet, som förhindrar Sveriges radio att tillåta sådan reklam i programmen, som icke faller under det i den särskilda reklamparagrafen stadgade förbudet.

Kravet på opartiskhet måste emellertid ses mot bakgrunden av andra krav, som i samma bestämmelse ställs på programmen, nämligen att dessa skall vara av växlande art, skänka god underhållning och vara ägnade att vidmakthålla allmänhetens intresse för rundradion.

Kravet på opartiskhet måste sålunda avvägas mot kravet på programvärde.

Eftersom en ny formulering av reklamparagrafen diskuteras, lämnas här en redogörelse, som kan ge underlag för en ny formulering.

I första hand kan reklam i program förekomma i anslutning till ett — förefintligt eller planerat — ekonomiskt mellanhavande mellan Sveriges radio och den av reklamen gynnade. Erfarenheten visar emellertid, att olika former av reklam kan förekomma även i fall, då inga sådana ekonomiska mellanhavanden förefinns eller ens har planerats av någondera parten. Även dessa senare fall bör lämpligen föras in i diskussionen.

För att allsidigt belysa rundradions reklamfrågor, bör även ett par problem tas upp, som icke torde vara av den natur, att deras reglering hör hemma i överenskommelsen mellan Kungl. Maj:t och Sveriges radio. Ett problem rör reklam, som icke sker i program utan på annat sätt, t. ex. genom annonsering i pressen, men som ändå avser att utnyttja den goodwill, som programmen kan skapa. Ett annat problem avser reklam i program för alster av Sveriges radios egen publikationsverksamhet eller därmed jämförlig verksamhet.

I det följande skall olika fall av reklam kommenteras och riktlinjer för deras behandling diskuteras under fyra huvudavdelningar:

I. Reklam i program i anslutning till ett — förefintligt eller planerat — ekonomiskt mellanhavande mellan Sveriges radio och den av reklamen gynnade.

II. Reklam i program utan anslutning till ett ekonomiskt mellanhavande mellan Sveriges radio och den av reklamen gynnade.

III. Reklam i program för alster av Sveriges radios egen publikationsverksamhet eller därmed jämförlig verksamhet.

IV. Reklam utanför program med utnyttjande av programmets goodwill.

Kommentarer och riktlinjer

Beträffande I

En grundläggande utgångspunkt för behandlingen av reklamfrågan i radio och TV är frågan om motivet för en parts framträdande. Att i varje särskilt fall avgöra, om detta motiv är en önskan att bedriva kommersiell reklam, ställer sig i många avseenden svårt för programproducenterna. Erfarenheten visar dock, att medverkande part har begagnat tillfället att i samband med program göra dylik reklam.

Det uppstår inte några särskilda svårigheter att behandla sådana fall, då en för ett programs genomförande icke nödvändig part har ett uppenbart motiv att skaffa sig reklam genom att sammankoppla sina egna intressen med ett visst program. I sådana fall är det självklart, att vederbörandes medverkan ej tas i anspråk. Propåer av detta slag har vid olika tillfällen förekommit men tillbakavisats. Ett par exempel kan nämnas.

En kaffedirektör försökte få en tillfällig medverkande i »Karusellen» att få sitt speciella kaffemärke omnämnt i samband med en helikopterfärd till »Blåkulla».

Ett varuhus gjorde en förfrågan, om man fick ställa kläder till TV-värdinnornas förfogande i »Kvitt eller dubbelt». Avsikten var inte, att detta skulle omnämnas i programmet utan annonseras i förväg i pressen.

En konferencier erbjöds en ny kostym i underhållningsprogrammet »Stora famnen». Samma annonsförfarande som i exemplet ovan skulle tillämpas.

Svårare är att behandla sådana fall, då en för programmets genomförande nödvändig eller åtminstone önskvärd part begär för sin medverkan en motprestation, som innebär reklam i någon form, eller får reklam som en konsekvens av programmets uppläggning och genomförande. Härpå finns åtskilliga exempel från Sveriges radios programverksamhet.

I underhållningsprogram — ofta av seriekaraktär — kan sändning helt eller delvis äga rum av evenemang, som helt eller delvis arrangerats av utomstående part. Sådana sändningar har ägt rum från t. ex. Kungsträdgården. Skansen, folkparker landet runt etc. I sådana fall delas kostnaderna mellan Sveriges radio och den utomstående arrangören. Därvid bör

som hittills den principen kunna tillämpas, att Sveriges radio endast belastas med de kostnader, som föranledes av att programmet sänds i radio eller TV. Följaktligen finns fall, där allmännyttiga eller offentliga institutioner eller därmed jämställda organisationer, institutioner och företag kan bekosta en del arrangemang, som de, t. ex. ur publiksynpunkt på platsen, anser nödvändiga. Dylikt — som t. ex. förekommit vid programsändningar från Skansen — bör regleras genom överenskommelser i varje särskilt fall.

Grunden för överenskommelsen bör vara att enskilda intressen inte skall ha möjlighet att göra direkt reklam avsedd för sändningstillfället i fråga. Det bör dessutom stå klart, att enskilda intressen icke får spela en sådan roll i sammanhanget, att programmets oberoende riskeras. Krav på motprestation i form av särskild reklam måste tillbakavisas men givetvis kan omtalas, varifrån sändning sker. Vid här åsyftade uppgörelser bör fastslås, att av Sveriges radio utsedd producent är ensam ansvarig för den utsända delen av programmet och äger att i sista hand bestämma programmets innehåll.

Skär sändning från revyer, kabaréer, teatrar, restauranger, nöjesetablissang eller andra miljöer i underhållningssyfte, bör först och främst Sveriges radio betala rimliga kostnader, exempelvis artistgager. Sedan överenskommelse träffats, kan lokalens namn anges. Inga hinder föreligger heller att omnämna, var kända och uppmärksammade artister, som gästspelar i radio eller TV, för tillfället uppträder, om detta bedömts vara av allmänt intresse.

Tävlingspriser skall som hittills inköpas till gängse pris av Sveriges radio, varvid man har att se till, att balans förekommer i inköpen och att firmamärken etc. icke avsiktligt visas eller omnämnes. Omnämmande kan dock i begränsad form ske, när det gäller resor, arrangerade i samarbete med sådana trafikföretag som SJ och SAS.

Organisationer och firmor, som med kommersiellt motiv överlämnar gåvor till medverkande i tävlingsprogram, kan givetvis ej förhindras göra detta. I allmänhet bör detta ske utanför programmet, men i den mån dylika gåvor undantagsvis överlämnas av programmässiga skäl i programmet, får inga firmanamn eller varumärken nämnas. Att märka är dock, att pressen ofta i reportageform omnämner, att en medverkande fått dylika gåvor. Dessutom förekommer, att firman ifråga annonserar i efterhand.

Fast anställd personal m. fl. får naturligtvis inte mottaga gåvor av dylikt slag. Därvid tillämpas tjänsterelementets bestämmelser.

Tillfällen kan ifrågakomma, där motprestation i form av reklam kan beviljas för att erhålla ett program eller programinslag, nämligen i samband med ren välgörenhet. Försiktighet är dock även här tillrådlig, så att fullgoda garantier erhålles för att organisationen är representativ och att inga ovidkommande kommersiella intressen är inblandade i välgörenhetsaktionen.

I samband med att världsbekanta artister ställer sig till förfogande ge-

nom förmedling av representativa välgörenhetsorganisationer, med vilka Sveriges radio har kontinuerligt samarbete, kan filmer, pjäser, operor etc., i vilka dessa artister uppträder, omnämnas.

I och med att Sveriges radio svarar för insamlingsaktioner, t. ex. radiohjälp, kan bidrag från enskilda och firmor accepteras och omnämnas.

Återutsändning helt eller delvis av idrottsevenemang innebär vissa risker, i och med att idrottsarrangörer eller idrottsplatsstyrelser försålt plats för skyltar för direkt reklam. Då dylik försäljning emellertid är att betrakta som en legitim inkomstkälla för dessa, är det därför svårt att undvika (vilket inte minst exempel från utlandet ger belägg för), att TV-kamerorna oavsiktligt kommer att återge reklamskyltarna.

Såväl när det gäller idrottsplatser som underhållningsestrader och dylikt, bör, i och med att Sveriges radio tecknar kontrakt med arrangör eller motsvarande, miljön fastställas för att förhindra en situation, där arrangören uteslutande för TV-sändningar säljer annonsplats. I ett dylikt fall, nämligen skandinaviska mästerskapen i bordtennis, har en sådan försäljning av annonsplats fått återgå, för att sändning skulle medges. Svårigheterna att vid alla tillfällen avgöra, huruvida reklamen anordnats uteslutande för TV, är emellertid uppenbara. Grundprincipen är dock, att Sveriges radio betalar »fullt pris» för ett evenemang och att enskilda icke får fylla i av arrangören begärt belopp. Dessa riktlinjer bör ingå i överenskommelser mellan Sveriges radio och specialförbunden inom idrotten.

I samband med idrottsöverenskommelser bör det ej vara en förutsättning, att viss reklam för speciella evenemang utlovas, såvida inte man kan peka på ett berättigat nyhetsintresse.

Anm.: Med anledning av att vissa uppgifter förekommit om att TV-sändningarna från VM i fotboll och EM i fri idrott 1958 endast kunnat komma till stånd genom ekonomisk prestation av enskild firma synes det lämpligt att här redogöra för vad som verkligen förevarit.

På uppdrag av Europeiska radiounionen (EBU) förhandlade Sveriges radio om sändningar från VM med Svenska fotbollförbundet, som i sin tur hade att få kontraktet godkänt av Internationella fotbollförbundet (FIFA). I förhandlingarna deltog juridisk expertis från EBU.

I ett ursprungligt kontraktsförslag från Svenska fotbollförbundet upptogs en summa för sändningsrätt på 1,5 milj. kr samt en garantisumma för publikbortfall. Garantin kunde ej godkännas av Sveriges radio och EBU. I summan för sändningsrätt ingick enligt Sveriges radios och EBU:s uppfattning ersättning täckande eventuellt publikbortfall. Garantin figurerade ej i det slutliga avtalet. Om Svenska fotbollförbundet och FIFA önskade försäkra sig mot publikbortfall, orsakad av t. ex. väderleksförhållanden och andra omständigheter, ansåg Sveriges radio och EBU, att detta var motpartens ensak. Nu erhöll Svenska fotbollförbundet löfte från enskild firma, att denna skulle svara för försäkringspremier, vars belopp enligt uppgift mycket väsentligt understeg det belopp på 1,5 milj. kr, som de i eurovisions-sändningarna deltagande radio- och TV-företagen förbundit sig att betala. I kontraktet ingick rätt för Sveriges radio att utan kostnad upptaga filmer på cirka tio minuter avsedda som informationsinslag i nyhetsprogram, sportjournalen etc. vid efterhandsvisning. Till det belopp, som betalades för sänd-

ningsrätt, kom alla de tekniska omkostnader, som Sveriges radio hade att svara för och som uppgick till cirka 800 000 kr. Enligt EBU:s regler har det arrangerande landets företag att svara för dylika kostnader. En del tekniska kostnader kunde dock de mottagande företagen svara för, sammanlagt 60 000 kr. I överenskommelsen med fotbollförbundet ingick rätt för Sveriges radio att förse kommersiella radioföretag inom EBU med radioreportage och film. Upptagningskostnaderna för dessa debiterades de mottagande företagen.

Vid förhandlingarna rörande EM i fri idrott konstaterades på ett tidigt stadium, att kravet på ersättning för sändningsrätt vid direktsändning i eurovisionen var för stort för att kunna accepteras. Några dylika sändningar genomfördes ej heller. Däremot krävde Sveriges radio rätt att utan kostnad få tillstånd att upptaga informationsfilm på cirka tio minuter för sändning i efterhand i nyhetsprogram, sportjournaler etc. EM-kommittén vägrade detta, varför saken fick förfalla. En protest framfördes från Sveriges radios sida på uppdrag av EBU till kommittén mot detta intrång på vedertagen rätt till fri information. På ett sent stadium meddelade EM-kommittén, att Sveriges radio kunde få rätt att upptaga den ifrågavarande informationsfilmen utan kostnad. Bakgrunden härtill var, att EM-kommittén fått ett tillskott till sin budget av enskild firma. Några ekonomiska avtal mellan Sveriges radio och firman ifråga eller annan om motprestation till firman från Sveriges radio förelåg inte. I likhet med vad fallet var för VM förhandlade Sveriges radio å EBU-företagens vägnar. De utländska företagen var ytterst angelägna om att få dessa filmer, medan Sveriges radio hade mindre intresse än de övriga beroende på att filmerna endast fick sändas dagen efter. Vid direktsändningen finaldagen, som endast utsändes över de svenska stationerna, förelåg ett kontrakt om sändningsrätt mellan EM-kommittén och Sveriges radio, enligt vilket Sveriges radio betalade 40 000 kr.

Man kan sålunda konstatera, att i inget av dessa fall ekonomisk prestation av enskild firma varit en förutsättning för att TV-sändningarna kommit till stånd.

Erfarenheter såväl från Sverige som från andra länder ger vid handen, att idrottsförhandlingar är synnerligen komplicerade just på grund av intresset från enskilda firmor att delta i finansieringen. Bakgrunden, särskilt i de relaterade fallen, kan vara, att enskilda firmor på detta sätt önskar bana väg för reklamfinansierad TV.

Anordnandet av program i samarbete med tidningar eller tidskrifter får icke äga rum, eftersom ett utnyttjande för reklamändamål alltid uppenbarligen blir följden.

Fall kan förekomma, där ur allmänhetens och programledningens synpunkt attraktiva program eller programinslag erbjuds Sveriges radio gratis eller till mycket ringa kostnad men där man har anledning att misstänka, att vederbörande siktar på en reklameffekt. Grundregel bör vara, att den rent programmässiga bedömningen är det primära. Är ett program eller programinslag ur kvalitetssynpunkt eller ur allmänna publiksynpunkter önskvärt, måste det stå Sveriges radio fritt att sända programmet oavsett den medverkandes eventuella reklammotiv. Under förutsättning att programmet betalas enligt gängse prisnormer, så att principen om oberoende kan vidmakthållas, kan sändning ske. Om det ur informationssynpunkt anses lämpligt, kan arrangörens, teaterns etc. namn omnämnas.

TV erbjuds ofta dokumentärfilmer av mycket hög kvalitet, där reklam för ett visst företag, en industri etc. är utgångspunkten men där reklamen i de flesta fall endast förmedlas i form av en upplysning, att firman producerat filmen. Är programinnehållet av sådan art, att det motiverar sändning, och reklambudskapet av informativ karaktär, bör dylika företagsfilmer kunna sändas helt eller delvis, vilket dock hittills skett endast i undantagsfall och efter viss redigering. Sådana filmer har producerats av t. ex. Sandviken, LKAB, Folksam, SAS, SAL, SJ, Caltex, Shell och BP. Sveriges radio bör i förekommande fall inköpa filmen. Redovisning av filmens producent bör kunna ske. Opartiska kvalitetskrav måste vara avgörande vid programsättningen även här.

Filmkrönikor i radio och TV bör kunna förekomma. Krönikorna i radio är mera att betrakta som efterhandsrecensioner, under det att några värdeomdömen inte förekommer i TV:s filmkrönikor. Dessa är snarare en aktuell kavalkad, som självständigt redigeras av vederbörande programpersonal. Sända filmavsnitt bör betalas. Filmtitlar och bolag skall kunna omnämnas.

Samma princip bör gälla för redovisning av materialet i kulturkrönikor i övrigt. Vid citat redovisas på samma sätt källan.

Beträffande II

Program, där ekonomiska mellanhavanden ej förekommer mellan Sveriges radio och utomstående part, behöver endast diskuteras i den mån man behöver fastställa en praxis. Ett flertal olika program, som i press, radionämnd eller på annat sätt blivit föremål för kritik, har varit program eller programinslag, där Sveriges radio inte haft några ekonomiska förbindelser med den deltagande parten. Här avses reklam i den mening, som ligger i pressens term »textreklam». Sveriges radio kan i princip ansluta sig till vad som gäller för större dagstidningar i anslutning till TU:s uttalande 1953. En linje, som är ännu striktare än pressens, måste dock följas av Sveriges radio. Generellt för samtliga program gäller, att nyhetsvärde eller andra programmässiga faktorer skall motivera utsändning.

I skrivelsen från styrelsen till kommunikationsdepartementet av den 17 december 1958 heter det bl. a.:

Det synes styrelsen uppenbart, att icke avsedda, ofrivilliga reklaminslag är oundvikliga, särskilt i dagsaktuella televisionsprogram. Att i upptagningar på gator och torg, i offentliga lokaler inomhus, vid industri- eller andra reportage o. s. v. undvika varumärken, skyltar, reklamtext, firmamn o. d. skulle leda till rena absurditeter. Det är styrelsens bestämda uppfattning, att en för långt driven skuggrädsla i dylika sammanhang är meningslös och att exempelvis ett bilmärke, etiketten på en läskedrycksflaska, namn på märkesvaror och dylikt är av ringa värde för fabrikanter och försäljare m. fl., vilkas varor eller märken kommer i blickfältet på televisionsrutan.

Nedan redovisas vissa reklamfrågor i samband med olika programtyper.

I nyhetsprogram kan varor, tjänster och firmor omnämnas och visas, om detta motiveras med att ett direkt nyhetsintresse tillgodoses. En restriktiv politik tillämpas med särskild hänsyn till balans och rimliga rättvisekrav. Omges presentationen av en nyhet med en särskild ram, presskonferens eller av PR-representant anordnade evenemang, måste givetvis endast det sakliga nyhetsinnehållet framkomma. På nyhetsområdet ställes programmedarbetarnas omdöme, erfarenhet och integritet på prov.

Reportage från industrier, teatrar, offentliga lokaler, evenemang etc. kan inte vara anonyma. Sedan programledningen fastslagit, att hithörande företag är representativa eller på annat sätt lämpliga, kan omnämnande ske.

Återutsändning eller glimtar av evenemang, som helt eller delvis bekostas av statliga, kommunala eller andra allmännyttiga organisationer och institutioner, kan ske, varvid arrangörens namn får nämnas.

I reportage i TV förekommer, att skyltar med annonser ej kan undvikas vid visning. Oavsiktlig reklam förekommer vid tillfällen, då olika sorters varor, t. ex. läskedrycker etc., förekommer som rekvisita. Här bör producenten ha sin uppmärksamhet riktad på att inte samma varor, då det gives flera märken, slentrianmässigt förekommer.

Oavsiktlig reklam — såväl i radio som TV — är omnämmandet av varor som t. ex. djungelolja och rockwool. Här rör man sig med beteckningar för enskilda fabrikanters varor, som övergått till att bli allmänna varubeteckningar och som ofta förekommer i t. ex. litterära sammanhang. Det går ej att rensa bort dylikt ur t. ex. uppläsningar. Anmärkningar från firmor, som för liknande varor, om illojal konkurrens skall i sådana sammanhang tillbakavisas under motivering, att avsiktlig reklam ej har skett.

I kulturprogram som litteraturkrönikor bör boktitel, författare och förlag omnämnas. I featureprogram kring nytkommen litteratur bör boktitel, författare och — om det tillför programmet något av sakligt värde — även förlag kunna omnämnas. Vid uppläsningar nämnes i allmänhet endast författare och översättare.

I fråga om grammofonskivor gäller samma princip. I och med att samtliga skivor inköpes av Sveriges radio i öppna handeln omnämnes i servicesyfte skivmärken och dylikt.

Konsumentupplysningsprogram förekommer i olika former. Det finns program, som i princip vänder sig till hela allmänheten, och program, som riktar sig till särskilda grupper, exempelvis i specialprogram för husmöd-rar, jordbrukare (inklusive information om maskinprovningar). Även särskilda folkbildningsprogram kan tänkas.

På detta område uppstår framför allt kontroverser med firmarepresentanter, som inte anser sig rättvist behandlade. Allmänt måste konstateras, att Sveriges radio har skyldighet att göra dylika program och att vid uppläggnings- och genomförandet stor frihet måste beredas ansvariga programinstanser, varvid dessa dock alltid har att ta hänsyn till kravet på opartiskhet. Programmen göres i samarbete med officiella provningsorgan.

Programproducenterna skall inte vara beroende av ett veto från en firma eller ekonomisk grupp vid uppläggnings- eller orienteringar. I och med att Sveriges radios egna specialister och utomstående konsumentupplysningsexperter enas om demonstration eller omnämnande av vissa varor, kan omnämnande ske av firma, typ, pris etc. Detta äger sin tillämpning även på en sådan bransch som den svenska modebranschen. Även här krävs balans och rimlig rättvisa, så att produkterna från en erkänd firma kan demonstreras eller omnämnas en gång och en annan firma en annan gång. Sveriges radio betalar extra kostnader, som tillkommer för att visa kläder, skor och pälsar i konsumentupplysande syfte.

Frågan om den negativa reklamen är givetvis relevant i konsumentupplysande sammanhang men får ej stå hindrande i vägen för en så vitt möjligt objektiv och allsidig upplysning, som kan äga rum i olika programformer inom ramen för hemkunskap. Då det är vanskligt att göra en direkt negativ bedömning, tar sig den s. k. negativa reklamen snarare uttryck i att vissa firmor omnämns och vissa firmor icke omnämns vid behandlingen av en och samma vara.

Beträffande III

Sveriges radio utger och försäljer med verksamheten sammanhängande tryckalster, grammofonskivor och liknande.

Annonsering i radio eller TV om företagets egna alster får ske, då meddelandet utgör en till allmänheten riktad upplysning, som har samband med programmen eller Sveriges radios allmänna verksamhet och som kan tjäna till att allmänheten genom att få sin uppmärksamhet fäst på dessa alster bättre kan tillgodogöra sig radio- eller TV-programmen vid utsändningen eller i efterhand för dem, som inte haft tillfälle att taga del av ett program.

Beträffande IV

Allmänt gäller för annonsering i pressen i anslutning till ett program — på förhand eller i efterhand — att Sveriges radio söker förhindra, att firmor etc. annonserar om sin direkta eller indirekta medverkan i förhand i pressen. Detta har speciellt verkan, då det gäller part, som är intresserad av fortlöpande kontakt med Sveriges radio. Program har tagits ut, då firmor uppmanat allmänheten att se eller höra på program, där deras varor skall förekomma eller demonstreras. Sker annonsering i efterhand, har Sveriges radio påpekat, att man icke önskar dylik publicitet. (Som ett särfall under denna punkt kan redovisas fall, då bokförlag och grammofonfirmor i pressen annonserar om böcker, som blir upplästa, eller grammofonskivor, som spelas i programmet. Härvidlag har den annonserande parten tagit del av programmen genom publicerade tablåer och någon kontakt har inte tagits med Sveriges radio, som inte heller gjort någon erinran mot dylik publicitet.)

Medverkande i program, speciellt tävlingar som »Kvitt eller dubbelt», kontrakteras med villkor att ej medverka i reklamsammanhang, så länge tävlingen varar.

När det gäller reklam i pressen i anslutning till radio och TV-program, bör företrädare för näringslivet kunna bidra till att en god sed utbildas och att programverksamheten ej försvåras genom onödiga komplikationer i reklamsammanhang.

Stockholm den 12 februari 1959

BIHANG 4

PM rörande reklam i europeisk television

(Av programdirektören Henrik Hahr)

TV-programmen finansieras huvudsakligen på tre sätt: genom inkomster av kommersiell reklam, genom licensavgifter samt genom en kombination av dessa betalningsmetoder.

Här upptas inte TV-program, som helt bekostas av statliga medel och inte heller den finansieringsmetod, som diskuteras i USA under benämningen »pay-TV», enligt vilken apparatägarna själva betalar för enskilda program genom att lägga ner en pollett i TV-apparaten eller kan abonnera via en telefonstation.

Betald reklam kan förekomma i TV i olika former. Enligt anglosaxisk terminologi skiljer man mellan »sponsored programme» och »broadcast advertising».

Med »sponsored programme» avses program, som produceras och betalas av annonsören. TV-företaget upplåter sändningstid och distribuerar programmet mot betalning. Själva programproduktionen har ofta utlämnats till en annonsbyrå. Annonsören svarar sålunda för programinnehållet. Annonsbudskapet kan framföras på olika sätt inom programmets ram, ibland nämnes annonsören endast i början och slutet av programmet. Annonsören framträder alltså som den, som ger programmet som en present till åskådarna.

»Broadcast advertising» innebär, att reklambudskapet inplaceras på bestämda tider och att den ordinarie programverksamheten, som då åvilar TV-företaget, är skild från reklamen. Denna reklam får vanligen formen av »spot announcement» eller »spot films», d. v. s. kortare meddelanden i ljud och bild ungefär av den typ, som förekommer i filmreklamen på svenska biografer.

Båda metoderna används i amerikansk TV men framför allt »sponsored programmes», vilket innebär, att större underhållningsprogram, teaterpjäser, idrottsevenemang och även nyhetsprogram bekostas av firmor, som inom programmets ram gör reklam för sina produkter.

De kommersiella televisionsföretagen i England har icke rätt att sända »sponsored programmes», även om deras programverksamhet är helt finansierad genom annonsintäkter. Annonserna måste placeras på särskild tid i programskarvarna eller under en naturlig paus (»natural break»). Annonserna skall vara klart åtskilda från programverksamheten som sådan. Reklamfilmerna — på grund av den erforderliga tidsprecisionen är reklamen oftast filmad — får icke överstiga 6 minuter per timme. Dock finns s. k. »advertising magazines», där flera annonsörer kan visa varor eller tjänster. Huruvida denna reklamform står i överensstämmelse med de av brittiska parlamentet fastställda reglerna, är för närvarande under diskussion.

Den reklamform, som licensfinansierade företag i Europa, t. ex. i Tyskland, Österrike och Italien, begagnar sig av, är »broadcast advertising», som till skillnad från det engelska systemet endast får förekomma på en och samma tid en gång per dag. I Tyskland är mönstret i stort sett följande. TV-programmet börjar kl. 19.30 med några minuters reklam. Därefter följer ett underhållsprogram på cirka 22—24 minuter utan reklam, varefter några minuters reklam avslutar programmet, som i sin reklamfria form och enligt svenskt mönster börjar kl. 20.00. Här förekommer alltså 6 minuters reklam inplacerad på en halvtimme före det ordinarie programmets början. Samma metod tillämpas i Österrike. I Italien förekommer en variation, såtillvida att man visar fyra reklamfilmer per dag, vardera på 2 min. 15 sek., inom ramen för ett reklammagasin på 10 minuter benämnt »Carosello», som sänds kl. 20.50 till 21.00. Den här omnämnda reklamformen anses av de beslutande myndigheterna i respektive länder vara sådan, att någon otillbörlig inblandning i programverksamheten inte kan ske. I såväl Finland, Italien, Tyskland som Österrike handhas försäljningen av reklamtid och produktionen av reklaminslag av särskilda bolag, TV-reklambolag, i vilka dock de officiella radio- och TV-företagen på olika sätt är representerade.

I samtliga fall i Europa kan reklambudskapet endast omfatta varor och tjänster, icke propaganda för idéer och åskådningar. Frågan om kontroll av reklam innehåll har lösts på olika sätt. Reklamverksamheten är vanligen först och främst baserad på vissa grundläggande principer, då det gällt att t. ex. förhindra reklam för spritdrycker, patentmediciner och dylikt. Till ledning för det praktiska arbetet har vanligen en kodex gjorts upp, som på basis av beslutade principer och förekommande lagar och regler för god reklam, kan begagnas av företagen gentemot enskilda firmor eller TV-reklambolag. För att ta det tyska exemplet har det nordtyska TV-reklambolaget skaffat sig fullmakter gentemot annonsörerna, så att bolaget kan avslå annonser, som man på grund av deras ursprung, innehåll eller tekniska form inte kan acceptera. Dessutom är såväl TV-reklambolaget som själva radio- och TV-företaget friställda från alla rättsanspråk, som i samband med reklamsändningar kan resas från utomstående part.

Principen för betalning i reklamdrivande TV-företag i England, Italien, Tyskland och Österrike går ut på att annonsörerna dels betalar fastställd

tariff till TV-företaget för rätten att disponera sändningstid, dels svarar för kostnaderna för reklamprogrammets produktion, som ofta omhänderhas av utomstående annonsbyråer eller reklamfilmproducenter. Som exempel på prissättning kan nämnas, att i den brittiska kommersiella televisionens programbolag upplåtes rätten till sändning under en minut vid bästa sändningstid för en kostnad av 2 985 £ (43 480 kr), vid sämsta sändningstid är motsvarande belopp 488 £ (7 110 kr). Prissättningen är givetvis differentierad. I italiensk TV kostar den fixerade tidsenheten på 2 min. och 15 sek. cirka 12 500 kr. I tysk TV är kostnaden för en minut 7 000 DM (8 680 kr). Till dessa kostnader kommer givetvis produktionskostnaderna för programmet.

Nedan göres en översikt över reklamtelevision i vissa länder, nämligen England, Finland, Italien, Tyskland och Österrike. Sändarna i Luxemburg och Monaco (Monte Carlo) bedriver TV-sändningar med reklam på samma sätt som i radio. Av naturliga skäl räknar man där med åskådare i grannländerna.

England

1954 godkände brittiska parlamentet genom »television act» inrättandet av Independent Television Authority (ITA), som skulle tillåtas bedriva kommersiell television vid sidan av den genom licenser finansierade TV-verksamheten inom British Broadcasting Corporation (BBC). ITA började sin verksamhet i september 1955 och är en administrativ kontrollmyndighet, som handhar distributionsfrågorna och som beslutar om vilka programbolag som under ITA:s överhöghet får bedriva programverksamhet. ITA, vars styrelseledamöter tillsätts av regeringen, har också att vaka över att riktlinjerna för programverksamheten och det kommersiella innehållet följer av parlamentet uppställda grundregler. ITA:s sändare täckte i januari 1959 85 % av Englands befolkning. Man räknar med att inom loppet av ytterligare fem år ha en täckning av 95 %. För närvarande sköts programverksamheten av följande sex bolag, som tillkommit på rent privat initiativ och i vilka en rad olika intressen, bl. a. film-, press- och teaterintressen, är representerade: Associated-Rediffusion Ltd., Associated Television Ltd., A.B.C. Television Ltd., Granada TV Network Ltd., Scottish Television Ltd. samt T.W.W. Ltd. ITA räknar med att man så småningom kommer att ha tolv programbolag. Bolagens sändningar regleras med hänsyn till regionala och tidsmässiga faktorer.

Till ITA:s förfogande ställdes 2 miljoner £ (29,14 mkr) för investeringar i sändarnät etc. Inkomsterna för ITA utgöres av betalning från de ovan nämnda programbolagen för rätten att begagna sändaranläggningarna. Programbolagen gjorde i början synnerligen stora förluster, särskilt Associated-Rediffusion. Förlusterna uppgick i början till cirka 5 000 £ om dagen (72 800 kr). Nu har emellertid programbolagens inkomster markant ökat och förlusterna reducerats eller helt eliminerats. Den brittiska reklamtelevisionen är sålunda i innevarande läge en mycket god affär efter en synnerligen

riskabel och investeringskrävande anloppsperiod. Inkomsterna för programbolagen under år 1958 belöpte sig till 48 miljoner £ (699,36 mkr). Samma år lade annonsörerna ned 103 miljoner £ (1 500,71 mkr) på pressreklam. Man räknar med att de totala inkomsterna för reklam-TV under 1959 kommer att belöpa sig till 60 miljoner £ (874,2 mkr) och att kostnaderna för pressreklamen skall komma upp till 110 miljoner £ (1 602,7 mkr). Senast 1964 hoppas ITA kunna slutamortera den statliga investeringskredit, som var nödvändig för att få igång företaget.

ITA har tillsatt ett antal rådgivande kommittéer, nämligen en kommitté för religiösa frågor, en kommitté för barnprogram samt en kommitté för reklamfrågorna. Denna senare kommitté har utarbetat en praktisk handledning i hithörande problem, som har legat till grund för ITA:s nya upplaga av »Principles for television advertising».

Programbolagen finansierar ett gemensamt bolag, som förser alla med nyheter — Independent Television News.

Finland

Sedan Finlands rundradio startade Helsingfors-sändaren 1957 har ytterligare tre sändare tillkommit, nämligen i Åbo, Lahti och Tammerfors. Vid sidan av Finlands rundradio har tekniska högskolan i Helsingfors erhållit koncession på en konkurrerande TV-verksamhet inom Helsingfors-området, finansierad uteslutande genom reklam. För Finlands rundradios vidkommande sker finansieringen dels genom licensinkomster — 6 000 finska mark per år (97,80 kr) — dels genom reklaminkomster. Ursprungligen beslöts, att reklam skulle sändas 10 minuter per dag. Enligt senaste uppgifter kan reklam och reklamfinansierade program (»sponsored programmes») äga rum mellan kl. 19.10 och 19.30 samt efter programmets slut. Reklamsändningarnas kvantitet uppgår till cirka 1 timme per dag. Annonseringen omhänderhas av ett särskilt bolag, som också har rätt att med Finlands rundradios tekniska utrustning producera reklamprogram. Priset för hyra av TV-nätet är föremål för revidering.

Italien

Reklamsändningar påbörjades inom den officiella italienska televisionen, som bedrivs av Radiotelevisione italiana (RAI), i februari 1957. Reklamen består uteslutande av film och har förlagts till kl. 20.50—21.00 varje dag. Programmet har rubriken »Carosello» och består av fyra filmer från fyra olika firmor. Varje film är 2 min. 15 sek. Filmerna skall vara nya. De visas aldrig i repris. Efter TV-visningen frigges de för biografreklamen. Reklamfilmerna produceras av ett RAI närstående företag, under det att försäljningen och fördelningen av sändningstiden åvilar ett annat företag, som sedan länge haft samma uppgifter i den italienska ljudradion. Kostnaderna för sändningstiden på 2 min. 15 sek. utgör 1,5 miljoner lire (12 525 kr). Produktionskostnaderna beräknas per film till mellan 700 000 (5 845 kr) och 1,5 miljoner lire (12 525 kr). Annonsörerna betalade 1957 för reklampro-

grammen i TV, inklusive sändnings- och produktionskostnader, cirka 3 miljarder lire (25,05 mkr). De sammanlagda reklamutgifterna för Italien utgjorde samma år 60 miljarder lire (500 mkr).

Tidningarna »Il Tempo» i Rom och »Giorno» i Milano har genom rättsligt förfarande velat ifrågasätta RAI:s sändningsmonopol och har till regeringen inkommit med krav på att få öppna ett från RAI fristående, helt kommersiellt TV-nät.

Tyskland

I Tyskland koordineras programverksamheten från sex TV-företag inom delstaterna till ett riksprogram. Företagen bedriver även regional programverksamhet. Sedan 1956 har kommersiell TV existerat inom företagen i Bayern och Berlin (Bayerischer Rundfunk och Sender freies Berlin). Reklamsändningarna har sedermera utvidgats till att också omfatta sändarna i Sydvästtyskland, Hessen och Saarområdet. Bayerischer Rundfunk har bildat ett dotterföretag, Bayerisches Werbefernsehen, med fyra styrelseledamöter från Bayerischer Rundfunk och fyra från näringslivet. Reklamprogrammet sänds mellan kl. 19.30 och 20.00 under rubriken »Zwischen halb und acht» med sex minuters reklam, fördelad på 3 minuter i början och 3 minuter i slutet. Mellan reklamfilmerna förekommer ett program av varierande innehåll. Detta program produceras av Bayerischer Rundfunk, som debiterar kostnaderna på Bayerisches Werbefernsehen.

Fr. o. m. den 1 april 1959 utsändes likartade reklamsändningar även över TV-sändarna i Nord- och Västtyskland. Programmet går parallellt med det tidigare nämnda men heter i sin nordtyska version »Sehpferdchen zeigt». Praktiskt taget hela Västtyskland, som har drygt 2 miljoner TV-licenser, nås sålunda av reklamsändningar i TV. De viktigaste konsumtions- och industriområdena har genom den senaste utbyggnaden blivit täckta med reklamsändningar. Två särskilda bolag svarar, enligt mönster från Bayerischer Rundfunk, för reklamprogrammen.

Kostnaderna för reklamslagen, som alltså på samma sätt som i Bayern omger det mellanliggande underhållningsprogrammet, beräknas enligt följande tariff för köp av sändningstid:

15 sek.	2 150 DM (2 666 kr)
20 sek.	2 750 DM (3 407 kr)
30 sek.	4 000 DM (4 960 kr)
40 sek.	4 900 DM (6 076 kr)
50 sek.	6 100 DM (7 564 kr)
60 sek.	7 000 DM (8 680 kr)

Filmproduktionskostnaderna tillkommer på vanligt sätt.

När det gäller möjligheterna att kontrollera eller välja bland annonsörerna kan följande bestämmelser citeras. De ingår i den broschyr, som Norddeutsches Werbefernsehen distribuerat till annonsörerna för de nordtyska områdenas vidkommande.

Die Norddeutsches Werbefernsehen GmbH teilt mit: Aus intern der Geschäftsführung gegebenen Richtlinien des Aufsichtsrats unserer Gesellschaft für den Betrieb des Werbefernsehens ist hervorzuheben, dass folgendes bei Werbespots zu beachten ist:

- a) Die Werbung muss den Grundsätzen der Wahrheit und Klarheit entsprechen;
- b) Preisausschreibungen und Ankündigungen von Geschenken sind als Werbemittel nicht erlaubt;
- c) Werbung für politische Zwecke jeder Art, religiöse Auffassungen, weltanschauliche Ueberzeugungen und bestimmte Organisationen ist ausgeschlossen;
- d) Die Werbung muss die gebotene Rücksicht auf Kinder und Jugendliche wahren;
- e) Es ist ausgeschlossen, dass Mitarbeiter des deutschen Fernsehens, die durch die Art ihrer Tätigkeit, den Inhalt ihrer Rolle oder die Häufigkeit ihres Auftretens bei dem Publikum zum deutschen Fernsehen in Beziehung gesetzt werden können, in Werbespots mitwirken.

Die Norddeutsches Werbefernsehen GmbH behält sich vor, einen Auftrag nach gleichen Grundsätzen anzunehmen oder abzulehnen. Auch bei rechtsverbindlich angenommenen Aufträgen behält sich die Norddeutsches Werbefernsehen GmbH vor, Werbesendungen wegen ihrer Herkunft, ihres Inhalts oder ihrer technischen Form zurückzuweisen. Die Gründe der Ablehnung werden dem Auftraggeber mitgeteilt.

Es wird vorausgesetzt, dass der Auftraggeber sämtliche zur Verwertung im Rundfunk erforderlichen Rechte, die auf den von ihm überlassenen Sendeunterlagen sowie Ton- und Bildträgern ruhen, abgelöst hat. Der Auftraggeber stellt die Gesellschaft und eventuelle weitere Auftragnehmer sowie die in Ziffer 1 genannten Rundfunkanstalten von allen Ansprüchen frei, die in diesem Zusammenhang geltend gemacht werden könnten.

Der Auftraggeber trägt allein die Verantwortung für den Inhalt und die rechtliche Zulässigkeit der von ihm zur Verfügung gestellten Manuskripte, Ton- und Bildträger. Das gleiche gilt für die werblichen Argumente, deren Ausstrahlung der Auftraggeber in von der Auftragnehmerin selbst gestalteten Werbefernsehsendungen wünscht. Der Auftraggeber stellt die Gesellschaft und eventuell weitere Auftragnehmer sowie die in Ziffer 1 genannten Rundfunkanstalten von allen Ansprüchen frei, die in diesem Zusammenhang geltend gemacht werden könnten.

Av särskilt intresse är att notera att annonsörer i Belgien, Danmark och Holland har köpt reklamtid i den nord- och västtyska reklamtelevisionen.

Österrike

Kommersiell television har införts i Österrike fr. o. m. den 1 januari 1959. Det kommersiella programmet placeras liksom i Västtyskland till tiden mellan kl. 19.30 och 20.00. Reklamen är inplacerad på olika sätt: dels i s. k. »spots», vanligtvis 15 sek., dels »sponsored programmes», dels i »Patronanz-Sendungen», varvid annonsören omnämnes i början och slutet av ett reguljärt program. Av den ovanstående halvtimmen mellan kl. 19.30 och 20.30 står 6 minuter till förfogande för ren reklam. Priset på punkt-

reklamen är för 15 sek. 700 sch. (140 kr). Österrike har för närvarande endast cirka 60 000 TV-apparater, och enligt pressuppgift anser anonsörerna, att priset för reklamen är för högt.

Övriga länder

Åtskilliga propåer har framförts i andra länder, närmast Danmark, Holland och Portugal, angående reklam i TV. Däremot har den mycket omdiskuterade frågan om reklam i fransk TV lösts genom att all publicitet av kommersiell karaktär förbjudits i den nya statuten för fransk radio och TV av den 4 april 1959.

I *Danmark* föreligger ett flertal förslag om införande av reklam i TV inom Statsradiofoniens ram. Förslagen går framför allt ut på att införa reklamprogram på tider, som ligger före och efter de ordinarie utsändningarna. I ett av förslagen har framförts tanken, att testbildsändningarna skulle ersättas av reklam. Frågan om TV-reklamen har för Danmark aktualiserats genom möjligheten för danska TV-tittare att se på tyska reklamprogram, där f. ö. danska annonsörer reklamerar. Radiorådets ordförande, Peder Nørgaard har framkastat tanken, att Nordiska rådet skulle ta upp reklamfrågan och försöka åstadkomma ett gemensamt nordiskt ställningstagande till problemet. Peder Nørgaard har också berört frågan om förhållandet mellan Danmark och Sverige i reklanhänseende på följande vis i en artikel i »Tidsskrift for Radio og Fjernsyn», nr 2—3, 1959:

Hvis imidlertid et naboland som Sverige går i gang med fjernsynsreklame, vil store dele af Sjælland kunne dækkes heraf, når Sverige får udbygget sit sendenet tilstrækkeligt. Sker dette, bliver hele reklamespørgsmålet en akut aktualitet for os. Den svenske rigsdag har imidlertid flere gange, sidst i maj 1957, forkastet at betrede reklamevejen.

I *Holland* räknar man med att införandet av reklamsändningar i Nord- och Västtyskland kommer att kunna följas av holländska TV-tittare. Det holländska näringslivet ser med farhågor på en sådan utveckling och har krävt införande av reklam-TV i någon form. Ett konsortium för TV-reklam existerar i Holland sedan några år tillbaka. Holländska regeringen har i juni 1959 fattat principbeslut om att införa reklam i TV.

I *Portugal* har ett av ITA:s programbolag, Associated-Rediffusion, i samband med en handelsmessa under tre veckor fått utsända reklamprogram över det portugisiska TV-nätet.

Stockholm den 3 april 1959

Yttrande av Svenska tidningsutgivareföreningen över betänkandet »Televisionen i Sverige» (SOU 1954: 32)

3. Finansieringen av TV

a) I en av TU den 1 december 1952 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet överlämnad »PM med vissa synpunkter på frågan om reklam i svensk television» — vilken PM överlämnats till de sakkunniga och delvis återgivits i betänkandet — har TU framhållit i huvudsak följande synpunkter:

Vid ett bedömande av frågan om förutsättningarna för finansiering av en svensk televisionsverksamhet genom försäljning av sändningstid för reklamändamål synes man böra göra klart för sig, under vilka former en svensk television över huvud kan tänkas komma till stånd. Det står då klart, att en helt fri företagsverksamhet grundad på enskilt initiativ och innebärande möjlighet till ett flertal med varandra konkurrerande TV-företag inte med hänsyn till svenska förhållanden och traditioner torde vara tänkbar. Även om man skulle vilja ge det organ, som här får hand om TV, formell oavhängighet och i praktiken största möjliga självständighet i förhållande till det allmänna, kan man utgå ifrån att verksamheten kommer att handhavas av ett enda organ, baserat på någon form av officiell auktorisation eller oktroj och därför i realiteten blir betraktad som en gren av den offentliga verksamheten.

En dylik utgångspunkt låter sig emellertid icke gärna förena med tanken att lita till enskilda reklamintressenter för verksamhetens finansiering. Till en början måste man sålunda fråga sig, hur urvalet av de reklamköpare, som anmäler sitt intresse för utnyttjande av sändningstid för reklam i TV, skall kunna verkställas av ett i realiteten offentligt organ, av vilket man i första hand måste kräva opartiskhet i förhållande till enskilda ekonomiska intressen. I detta hänseende torde den svenska opinionen vara mycket känslig. Den allmänhet, till vilken sändningarna riktar sig, kommer säkerligen att betrakta vad som framföres i TV såsom mer eller mindre sanktionerat av det allmänna. Vilka deklARATIONER man än från statligt håll må göra av innebörd, att man fritager sig från ansvar för innehållet i reklammeddelanden i TV, lär det knappast kunna undvikas, att allmänheten bibringas den uppfattningen, att varor och tjänster, för vilka beredes reklamutrymme i TV, äro offentligt sanktionerade eller underkastats någon form av offentlig kontroll. Ett sådant ansvar synes det allmänna svårligen kunna taga på sig.

Det nu sagda gäller både reklamsändningar i verklig mening och program av vanlig typ, som bekostas av en annonsör men där reklamen endast består i att annonsörens eller den annonserade varans namn kort omnämnas.

Vad den förstnämnda formen av reklam beträffar, skulle det säkerligen i hög grad strida mot den svenska allmänhetens önskemål, om sändningarna i TV med jämna mellanrum avbrötes för framförande av direkt reklam. Det komme säkerligen att visa sig svårt att upprätthålla en tillfredsställande kvalitativ standard på denna form av sändningar. Annonserernas intresse av att sända ett reklambudskap, som gör så stark verkan och når en så stor publik som möjligt, måste komma att kollidera med TV-organets ansvar gentemot allmänheten. Man kan inte utan vidare jämföra TV-reklam med tidningsannonsering. Annonserna i en tidning framträder för läsaren på ett från texten klart avgränsat sätt, och den läsare, som inte önskar taga del av annonsmaterialet, har ingen svårighet att undgå detta. Åhöraren/åskådaren i TV tvingas emellertid taga del av reklambudskapet, om han inte vill riskera att gå miste om det ordinarie programmet, och framför allt är reklambudskapet i TV av en så mycket mer påträngande karaktär än hos tidningsannonsen. Även med en hög uppskattning av reklamens samhällseliga betydelse måste man fråga sig, om det kan vara lyckligt att släppa in den direkt argumenterande reklamen i hemmen på sätt som här skulle ske.

Något annorlunda ligger frågan till, när det gäller av annonsörer bekostade program av gängse typ. Ur vissa synpunkter ter sig emellertid denna form av finansiering än mera betänkelig än den öppna reklamen. Man får ju nämligen komma ihåg, att även här är det ett enskilt ekonomiskt intresse, som ligger bakom utformningen av programmet. En annonsör, som vill göra reklam för sig själv och sin vara genom ett av honom bekostat TV-program, har självfallet i första hand intresse att åstadkomma ett program, som så många som möjligt lyssnar på och samtidigt ett program, som leder till detta mål med så ringa kostnad som möjligt. Man behöver inte underskatta publiksmaken för att inse, att man på detta sätt inte kommer att kunna främja kvalitativt högtstående program. Erfarenheterna från Amerika torde också utvisa, att dylika sändningar utmärker sig för mycket enahanda karaktär och för relativt låg intellektuell nivå. Att det skulle visa sig möjligt för det organ, som får hand om TV i Sverige, att utöva en kontroll, som undanröjde dessa olägenheter, förefaller inte sannolikt. Man kommer i så fall att möta utomordentligt svåra avvägningsspörsmål, där subjektiva värderingar spelar in och där man får svårt att hålla en konsekvent linje. TU har velat erinra om dessa tidigare av föreningen framförda synpunkter och vill i anslutning därtill framhålla de speciella svårigheter, som ofrånkomligen skulle uppstå, att draga en klar gräns mellan å ena sidan reklam för varor och tjänster samt å andra sidan reklam för exempelvis politiska idéer.

Riksdagen uttalade den 22 april 1947 i skrivelse till Konungen i anledning av propositionen om rundradion i Sverige jämte i ämnet väckta motioner, att »riksdagen är ense med departementschefen om, att försäljning av programtid för kommersiell reklam icke bör ifrågakomma». »Ehuru spörsmålet saknar aktuellt intresse» — heter det vidare — »har riksdagen lik-

väl, med hänsyn till vad i motionen II: 335 anförts, velat giva till känna denna sin uppfattning». TU anser sig ha rätt att utgå från att den kulturpolitiska målsättning, som kan sägas ligga bakom riksdagens ställningstagande ifråga om radion, kommer att gälla även för en TV-verksamhet. Icke minst den ovan åberopade utvecklingen i USA under senare år — med allt mer påkostade men ur kvalitativ synpunkt allt enklare, av annonsörsmedel bekostade TV-program — har understrukt nödvändigheten av att den hittills i Sverige accepterade målsättningen för rundradion tillämpas även för TV. Det förtjänar att uppmärksammas, att vissa stiftelser i USA under den senaste tiden sökt bygga upp särskilda TV-stationer i syfte att distribuera program av klart kulturell och fostrande karaktär för att söka motväga kvalitativt lågvärdiga, kommersiella sändningar från andra stationer. Strävandena har i själva verket kommit att få karaktären av en de kulturbärande skiktens protest mot en delvis urartad TV.

Stockholm den 14 januari 1955

Svenska tidningsutgivareföreningen

Ivar Hallvig

BILAGA 4

PM rörande yttrandena över medlemsförslaget

(Av amanuensen Hadar Cars)

1. Inledning

Medlemsförslaget om television och reklam har på sedvanligt sätt utsänts till berörda myndigheter och organisationer för yttrande. I anledning härav har ett fyrtiotal yttranden inkommit till Nordiska rådet.

Bortemot hälften av dem, som uttalat sig, uttrycker klart sin tillfredsställelse med att frågan om kommersiell television tas upp till gemensam nordisk behandling. Helt avvisande till medlemsförslaget ställer sig allenast Svenska tidningsutgivareföreningen.

Flertalet hörda myndigheter och organisationer har emellertid icke begränsat sig till medlemsförslagets hemställan utan kommer in på sakfrågan om reklam i televisionen.

Följande har därvid uttalat sig för kommersiell television:

Samnordiskt organ: Nordiska annonsörföreningars förbund

Danska organ: Dansk Annonce-Forening
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation
(Danske Reklamebureauers Brancheforening)
Dansk Salgs- og Reklameforbund

Finländska organ:	(Post- och telegrafstyrelsen) Finska annonsörer Finlands industriförbund Detaljhandelns centralförbund Centralhandelskammaren Finlands försäljnings- och reklamförening
Norskt organ:	Norske annonsørers forening
Svenska organ:	Svenska annonsörers förening Handelskamrarnas nämnd Svenska försäljnings- och reklamförbundet Sveriges industriförbund Sveriges köpmannaförbund Annonsbyråernas förening

Mot kommersiell television har följande uttalat sig:

Danska organ:	Undervisningsministeriet De danske Handelsforeningers Fællesorganisation De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark Danske Dagblades Fællesrepresentation Københavns Bladudgiverforening Danske Husmødres Forbrugerråd Danske Lytteres og Fjernseeres Fællesforbund
Norska organ:	Norsk rikskringkasting Norges kooperative landsforening Norske avisers landsforbund
Finländskt organ:	Tidningarnas förbund
Svenskt organ:	Svenska tidningsutgivareföreningen

2. Skäl för reklam i television

De främsta skäl för kommersiella inslag i TV-verksamheten, som åberopats i yttrandena, synes vara:

1. Genom intäkter av TV-reklam kunde en snabbare utbyggnad av televisionsnätet äga rum. Flera människor skulle därigenom tidigare än annars kunna ta del av televisionsprogrammen. Mot detta har dock från något håll framhållits, att TV skulle bättre gynnas av en kontinuerlig och inte alltför brådstörtad utveckling.

TV-reklam skulle också ge en ökad sändningstid. Dels kunde reklamintäkter användas för att finansiera icke-kommersiella sändningar, dels skulle annonsörerna själva bekosta program av allmänt intresse, och slutligen upptog de egentliga reklaminslagen en viss, om också mycket begränsad sändningstid. En längre sändningstid bidroge till att öka intresset för televisionen och därigenom till att allt fler personer skaffade sig TV-mottagare.

Reklaminkomster möjliggjorde också lägre licensavgifter. Om TV-innehav bleve mindre kostsamt, skulle ett större antal personer än annars ha råd att hålla sig med TV.

De summor reklamen inbringade kunde vidare användas för att höja standarden på de ordinarie programmen.

Genom reklam skulle televisionen således tillföras de medel den behöver, för att flera människor snabbare och till lägre kostnad skulle få del av televisionsprogrammen och därigenom också av de bildande och kulturella inslagen i dessa program.

Dessa skäl framföres av bl. a. Dansk Salgs- och Reklameförbund, Centralhandelskammaren och Detaljhandelns centralförbund i Finland, Finlands försäljnings- och reklamförening, Finska annonsörer, Handelskamrarnas nämnd i Sverige, Svenska annonsörers förening, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund.

2. Av statsfinansiella skäl borde man inte fransäga sig det bidrag, som reklamen kunde ge televisionsverksamheten såväl under televisionens utbyggnadstid som senare för den kontinuerliga verksamheten.

Detta skäl för kommersiell television diskuteras och tillbakavisas av Svenska tidningsutgivareföreningen.

3. Riktigt utformad reklam förutsättes alltid innehålla ett visst mått av konsumentupplysning. Genom reklam i TV kunde TV-tittarna snabbt och effektivt uppmärksammas på nya eller förbättrade varor. Detta skulle ge dem bättre möjligheter att tillgodogöra sig framsteg och förbättringar. Deras val av varor skulle snabbt ge utslag inom handel och produktion.

TV-reklam skulle öka köplusten och således ge upphov till en högre omsättning av varor. I varje fall på längre sikt skulle detta medföra en ökad produktion.

Dessa skäl återopas av Dansk Salgs- och Reklameförbund, Centralhandelskammaren och Detaljhandelns centralförbund i Finland, Finlands industriförbund, Finska annonsörer, Annonsbyråernas förening i Sverige och Svenska annonsörers förening.

4. I Norden och övriga Västeuropa söker man idag vidga det ekonomiska samarbetet genom att skapa större marknader. En av de främsta fördelarna med dessa är de ökade möjligheter till stordrift, som därigenom erbjudes. Men härtill krävs bl. a., att konsumenterna snabbt kan lära känna de varor, som förekommer på den utökade marknaden. Televisionen skulle bättre än andra medel fylla de krav, man under nya marknadsförhållanden måste ställa på konsumentupplysning och reklam.

Synpunkter av detta slag anläggs av Dansk Salgs- och Reklameförbund, Finlands försäljnings- och reklamförening, (Centralhandelskammaren i Finland) och Svenska annonsörers förening.

5. För producenter och affärsidkare i länder, som ej tillåter reklam i sina TV-program, uppstår särskilda problem, när det blir möjligt att också ta in TV-program från ett land, där reklam förekommer. Utländska varor, särskilt de stora märkesvarorna, samt de egna varor, som försäljs i båda de berörda länderna, är de, som främst kan dra fördel av denna TV-reklam. De får härigenom en gynnad ställning i förhållande till de inhemska varor, som huvudsakligen framställs för hemmamarknadens behov. Rätten till konkurrens på lika villkor återopas därför som ett skäl för att reklam i TV skall införas också i de länder, som hittills ställt sig avvisande till denna.

Då det kan inträffa, att ett företag i ett land utan TV-reklam ser sig för-anlåten att köpa reklamtid hos ett utländskt TV-bolag, har man också åberopat valutaskäl för införandet av kommersiell TV-reklam.

Skäl som dessa framförs av Dansk Salgs- og Reklameforbund, Annonnsbyråernas förening och Handelskamrarnas nämnd i Sverige, Svenska annonsörers förening, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund och Nordiska annonsörföreningars förbund.

6. Förbudet mot kommersiell television skulle ibland föranleda komplikationer, när det gällde att dra gränsen mellan tillåtna och otillåtna programinslag. Det skulle inte kunna förhindras, att det i TV-programmen förekommer inslag, som i realiteten innebär reklam för företag, varor och tjänster och som fördenskull väcker irritation hos konkurrerande företag. Dessa saknar som regel möjlighet att på liknande sätt komma till tals i televisionsprogrammen, så länge det principiella förbudet mot TV-reklam upprätthålles.

Att man bl. a. av dessa orsaker borde tillåta kommersiell television, anser Handelskamrarnas nämnd i Sverige, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund.

7. Den ekonomiska demokratins princip skulle förutsätta full frihet för kommersiell informationsverksamhet. Reklamen borde betraktas som ett nödvändigt uttrycksmedel för konkurrensen mellan företagen.

Dessa synpunkter anläggs av Dansk Annoncør-Forening, Finlands försäljnings- och reklamförening, Annonnsbyråernas förening i Sverige, Svenska annonsörers förening och Nordiska annonsörföreningars förbund.

3. Skäl mot reklam i television

Mot ovan angivna skäl för kommersiella TV-inslag har motståndarna till TV-reklam under sakens förberedande bl. a. anfört:

1. Reklam i TV skulle medföra en sänkning av programmens kulturella standard. Annonsörerna skulle främst ha intresse för en stor TV-publik och därför särskilt uppmärksamma de lättare underhållsprogrammen. Om en särskild nämnd fick till uppgift att granska reklamprogrammen och om man genom lagstiftning begränsade reklaminslagen till särskilda, väl utmärkta tidpunkter samt förhindrade, att reklam förekom i samband med politiska och religiösa frågor, kunde vådan av TV-reklam visserligen minskas men aldrig helt utplånas. Som exempel framhålles, att i England BBC's TV-program inte kunnat undgå att påverkas i negativ riktning av det kommersiella TV-bolagets (ITA) sändningar. Detta skulle bero på att man inom BBC fruktade att förlora många av sina TV-tittare, om man inte ägnade större tid åt den lättare underhållningen.

Erfarenheterna från England skulle också visa, att även då annonsörerna själva önskade använda sin köpta sändningstid till kvalitativt mycket goda program, detta sällan skulle gå att genomföra. Så hade t. ex. många programserier i den kommersiella televisionen måst uppges och utbytas mot

lättare underhållning, därför att TV-tittarna inte ägnat dem den uppmärksamhet, som ur annonsörernas synpunkt vore önskvärt.

Reklam i TV innebure således, att televisionens folkuppfostrande uppgifter skulle komma att mer eller mindre eftersättas.

Detta skäl mot kommersiell television åberopas av Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

2. Reklam i TV kunde, särskilt hos ungdomen, ge upphov till mentalhygieniska skador. Våldsscener kunde väntas bli ett inslag i reklamsändningarna, som också kunde ge upphov till vulgarisering och kulturell utarmning.

Sannolikt har de, som framhållit synpunkter av detta slag, erinrat sig inslag i den amerikanska TV-reklamen. Skälen har inte åberopats i något yttrande.

Farhågor för att TV-reklam kunde minska åskådarnas intellektuella prestationsförmåga samt sänka deras etiska nivå framföres av lärarna vid finska handelshögskolan, docenten K. Rainio och professorn H. Raninen. Noggranna föreskrifter för programmets utformning borde därför fastställas.

Docenten Rainio framhåller även, att »den privata reklamens effekt torde vara beroende av reklamens allmänna grad och styrkan av de medel, som riktas från olika håll på reklammottagarna».

3. Många TV-tittare skulle irriteras av reklaminslag. TV-tittarens uppmärksamhet är riktad mot mottagarens bildruta. Han kan därför inte hoppa över TV-reklamen på t. ex. samma sätt som man kan undvika att läsa tidningarnas annonspalter eller att uppmärksamma neonskyltar och annan gatureklam.

Detta skäl framföres av Tidningarnas förbund i Finland.

4. Reklaminslag skulle göra det svårare för TV-tittare att skilja mellan kommersiellt och ideellt syftande program. Särskilt svårt skulle det vara att hålla isär neutral konsumentupplysning och reklam. I någon mån kunde dock denna olägenhet minskas, om reklamprogrammen alltid utannonserades som sådana och ej finge förekomma insprängda i andra program.

Den neutrala konsumentupplysningen upptar tills vidare endast ett obetydligt utrymme i pressen och annorstädes jämfört med reklamen. En bättre relation mellan neutral upplysning och reklam skulle kunna erhållas, om endast upplysning finge förekomma i TV.

5. Reklam i TV skulle antingen öka de totala reklamkostnaderna i samhället eller också innebära en överflyttning av medel från andra sektorer för reklam till televisionen.

En utveckling, som kunde medföra, att reklamkostnaderna komme att ingå som en relativt större andel i varupriserna, borde inte uppmuntras. Mot detta invänder förespråkarna för reklam i TV, att reklamens roll i det ekonomiska livet ännu inte är tillräckligt belyst och att det bästa beviset för reklamens ekonomiska betydelse skulle vara dess ökade användning.

Om å andra sidan TV-reklam innebure, att andra annonsorgan, främst

tidningspressen, skulle få sina reklaminkomster minskade, skulle detta medföra särskilda olägenheter. Bl. a. kunde tidningarna tvingas att höja sina priser. Om prishöjningarna inte kunde täcka bortfallet av reklaminkomster, skulle tidningarna antingen nödgas att sänka sin standard eller helt enkelt upphöra. Ur demokratisk synpunkt vore detta att beklaga.

Svenska tidningsutgivareföreningen anger skäl av detta slag mot kommersiell television.

Det tycks ännu vara för tidigt, att från de länder, där TV-reklam förekommer, dra några mer vittgående slutsatser om dennas inverkan på de totala reklamkostnaderna i samhället eller på övriga annonsorgan.

6. Endast större företag skulle ha råd att betala det högre pris, som TV-reklamen betingar. De små och medelstora företagen skulle härigenom få sina konkurrensvillkor försämrade.

Sådana synpunkter anläggs av Danske Dagbladets Fællesrepræsentation, Tidningarnas förbund i Finland och Svenska tidningsutgivareföreningen.

Norges kooperative landsforening och Norske avisers landsforbund uttrycker farhågor för att reklamslag i norsk TV skulle komma att gagna de utländska storföretagen på de norska företagens bekostnad.

Denna kritik mot reklam i TV står i någon mån som kontrast till det skäl för TV-reklam, vari fördelarna med ökad stordrift särskilt framhölls (punkt 4 i avsnitt 2).

7. Det har slutligen framhållits, att reklam i TV skulle minska dennas frihet. Hänsyn till yttrandefriheten skulle också vara ett skäl att förbjuda kommersiell television. Dessa synpunkter har dock inte närmare utvecklats i yttrandena.

4. Nationellt betonade synpunkter

Danmark. Danmark är tills vidare det enda nordiska land, i vilket ett utländskt TV-bolag kan nå ett större antal TV-mottagare med reklamsändningar. På uppdrag av Danske Reklamebureauers Brancheforening har Gallup Markedsanalyse A/S utfört en stickprovsundersökning av hur många danska TV-tittare, som använder sig av möjligheten att se nordtysk TV och i vad mån de påverkas av reklamen i denna. Av de närmare 30 000 danska mottagare, som i maj 1959 kunde nås av tysk TV, uppskattar man att c:a 3 000 per kväll också tog in det tyska programmet. I april/maj 1959 annonserades 89 olika varor i den nordtyska televisionen. Av dessa kunde 24 köpas i Danmark under samma namn eller i samma emballage.

Skulle en dansk företagare vilja använda sig av den nordtyska TV-reklamsändaren för att komma i kontakt med danska TV-mottagare, måste han också kontakta en halv miljon tyska mottagare. Det pris, han måste betala för en reklamsändning, skulle vara grundat på den halva miljonen.

Antalet danska TV-mottagare i Syddanmark väntas efterhand öka. Om den nordtyska TV-sändaren kommer att förstärkas och därigenom få en större aktionsradie, kan ej förutsägas.

Finland. I ett land med Finlands glesa bebyggelse är kostnaderna per TV-mottagare för en utbyggnad av televisionsnätet särskilt stora. Bl. a. för att de statliga subventionerna till TV-verksamheten skulle kunna hållas nere, fann man i Finland det lämpligt att tillåta kommersiell television.

Sverige. Utländska reklamsändningar utgör tills vidare inget problem i Sverige, även om Åbo-sändaren vid lämpliga sändningsförhållanden kan uppfattas på några platser i Sverige. Förhållandet skulle dock bli radikalt ändrat, om en sändarstation anlades på Åland. Denna torde då kunna ses från Gävle till Norrköping.

Oktober 1959

BILAGA 5

Skrivelse från Oy Yleisradio ab till Nordiska rådets finlandsdelegation angående begärda upplysningar om TV-reklam i Finland

Nordiska rådets kulturutskott har vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 5 oktober beslutat att hos Oy Yleisradio ab anhålla om upplysningar rörande reklamutsändningarna i Finlands television. Sedan vi erhållit nödiga uppgifter från TV-reklambolaget, ber vi att få delge Er följande svar på de av kulturutskottet ställda frågorna:

1. *Vilka varor reklamen omfattar.* TV-reklamen i Finland omfattar så gott som alla branscher inom näringslivet. Således förekommer alla konsumtionsartiklar såsom livsmedel, tvättmedel, hushållsartiklar, läkemedel, kläder och tobaksvaror. Även dyrare artiklar såsom hushållsmaskiner, möbler, trafikmedel och lantbruksmaskiner förekommer rätt ofta. Dessutom har olika serviceföretag, såsom bankerna och försäkringsbolagen, stor andel i TV-reklamen.

2. *Vilka firmor anlitar reklamsändningarna.* Totalt har närmare 250 företag begagnat sig av TV-reklamen. Av dessa är närmare hälften sådana, som återkommer minst en gång per månad. Antalet firmor av olika typ, som regelbundet begagnat sig av TV-reklamen i år, framgår av närslutna bilaga nr 1 [se Bihang 1].

3. *Huru utsändningstiderna fördelar sig i ovannämnda grupper.* På grund av att de kommersiella TV-sändningarna i Finland består av både bekostade (sponsored) program och reklaminslag, är de av olika firmor begagnade tiderna inte jämförbara, utan jämförelsen bör ske på grund av den penningmängd, olika branscher använt för inköp av utsändningstid. Bilaga nr 2 visar fördelningen under första halvåret 1959 [se Bihang 2].

4. De under punkt 2 nämnda firmornas storlek (årsomsättning, aktiekapital etc.). På grund av det stora antalet firmor, vilka använder sig av TV-reklamen i Finland, kan ett uttömmande svar inte ges. Generellt kan man konstatera, att firmor från alla olika storlekskategorier begagnar sig av TV-reklamen.

För Eder information bifogar vi även ett exemplar av den gällande prislistan (bilaga nr 3¹) samt verksamhetsprinciperna för kommersiell television (bilaga nr 4 [se *Bihang 3*]).

Vidare har Oy Mainos — TV-reklam ab lovat ställa till delegationens förgående ett typiskt kommersiellt televisionsprogram inspelat på 16 mm film. Denna film torde bli färdig före månadens slut.

Helsingfors den 23 oktober 1959

Christoffer Schildt

Programdirektör

BIHANG 1

Antalet firmor i olika branscher, vilka regelbundet begagnar sig av TV-reklam i Finland

Industrin

Livsmedelsindustrin:	
större företag	13
mindre företag	8
Läkemedelsindustrin	7
Tvål- och teknokemiska industrin	13
Hushållsmaskin- och husgerådsindustrin	13
Klädesindustrin	9
Tobaksindustrin	5
Bensin- och oljeindustrin	4
Möbelindustrin	3
Radio- och televisionsindustrin	6
Sportartikelindustrin	2
Bilindustrin	3
Lantbruksmaskinindustrin	2
Övriga industrier	10

Serviceföretag

Banker	12
Försäkringsbolag	1
Turism	7
Övriga	6

¹ Här ej tryckt.

Centrala grosshandeln	3
Varuhus	4
Minuthandeln	
Livsmedelsaffärer	3
Klädesaffärer	6
Guldsmedsaffärer och uraffärer	3
Grammofonskivs- och instrumentaffärer	2
Foto- och filmmaterialaffärer	4
Möbelaffärer	3
Radio- och televisionsaffärer	3
Kontorsmaterialaffärer	3
Övriga	6
Publikationsverksamheten	
Bokförlag och bokhandlare	2
Publikationer	3

BIHANG 2

**Fördelningen av bruttotidsförsäljning av TV-reklam
i Finland under tiden 1. 1. — 30. 6. 1959**

		Fmk
Livs- och njutningsmedel totalt		8 594 240:—
Tobak	2 689 940:—	
Kaffe	2 068 000:—	
Övriga drycker	653 000:—	
Sötsaker	1 004 800:—	
Margarin	904 000:—	
Smör, ost och glass	645 500:—	
Övriga	629 000:—	
Läkemedel och hälsovårdsartiklar		3 760 150:—
Tvål, syntetiska tvättmedel och tandkräm		3 308 000:—
Kosmetiska varor		482 500:—
Hushållsmaskiner och husgeråd		2 804 500:—
Bankerna		2 713 375:—
Kläder och ekiperingsartiklar		1 518 500:—
Tippning		1 165 500:—
Bensin och olja		917 375:—
Foto- och filmmaterial		795 125:—
Publikationer		630 000:—
Turism och trafik		457 500:—
Kontorsmaskiner och möbler		456 000:—
Möbler		405 000:—
Grammofonskivor och instrument		368 375:—
Cyklar, mopeder och sportartiklar		343 500:—
Radio, television och antenner		319 000:—
Ur- och guldsmedsartiklar		258 000:—
Bilar		245 000:—

	Fmk
Lantbruksmaskiner	185 000: —
Pappersvaror	169 000: —
Övriga	909 125: —
	Totalt 30 804 765: —

BIHANG 3

Verksamhetsprinciper för kommersiell television i Finland

I. Allmänt

Ledande princip för televisionsreklamen är, att den till innehåll och framförande bör överensstämma med lag och förordningar samt god medborgar- och affärssed.

De i dessa verksamhetsprinciper givna bestämmelserna bör iakttagas såsom minimifordringar. Varje annonsör och reklambyrå är förpliktad att dessutom se till, att TV-reklamen överensstämmer med de godkända principerna i de av Internationella handelskammaren rekommenderade grundreglerna för god reklam.

II. Programmaterial

Med programmaterial avses i föreliggande verksamhetsprinciper alla de bild- och ljudbeståndsdelar, vilka utsänds i reklamtelevisionens bolagets program, oberoende av om de innehåller reklam eller ej. Allt programmaterial bör underkastas reklamtelevisionens bolagets godkännande.

III. Restriktioner rörande reklamprogrammets innehåll

1. Produkter och tjänster, som ej får annonseras

Reklam för följande företag, produkter och tjänster är förbjuden i de kommersiella programutsändningarna:

- a. partipolitiska organisationer och ämnen;
- b. religiösa organisationer och ämnen;
- c. reklam för spritdrycker;
- d. brevväxlingsinstitut och -annonser;
- e. begravnings- och liknande byråer;
- f. speciella avmagrings- och bystutvecklingsmedel m. m. dyl., såvida icke reklamtelevisionens bolaget erhållit medicinalstyrelsens speciella tillstånd härtill;
- g. preventivmedel samt litteratur rörande omoraliska eller sexuella ting.

2. Produkter och tjänster, för vilka reklam tillåtes endast i begränsad utsträckning

a. *Reklam för mediciner m. m. dyl.* Beträffande reklam för mediciner förutsättes, att den uppfyller för tillfället gällande bestämmelser och allmänt godkända principer.

Reklam för en produkt eller tjänst på försorg av en person, som erhållit medicinsk utbildning, eller skapandet av den uppfattningen, att en person, som i reklamsyfte framhåller förtjänsterna hos en produkt eller en tjänst, har erhållit medicinsk utbildning, är förbjudna, om icke medicinalstyrelsen i vartdera fallet har givit särskilt tillstånd.

b. *Aktiesparande och bankdepositioner.* Endast för följande former av sparande är reklam tillåten:

- obligationer;
- investeringar för börsnoterade aktier;
- depositionskonton i egentliga penninginrättningar och av erbjudna tjänster.

Reklam innehållande ekonomisk prognos rörande en ökning av aktiesparande och bankdepositioner är ej tillåten.

c. *Lotterier.* Reklam är tillåten endast för tippning och av ministeriet för inrikesärendena godkända lotterier.

d. *Avbetalningsförsäljning.* Ifall avbetalningspris nämns, bör detta göras så, att köparen icke vilsleeds ifråga om produktens slutliga pris.

e. *Undervisningsverksamhet.* I reklam för korrespondens- m. m. motsvarande kurser får ej en felaktig uppfattning rörande undervisningens effektivitet samt möjligheterna till arbete och anställningar för den, som avlagt examen, givas och ej heller »titlar», som ej allmänt godkänts, annonseras.

f. *Reklam, som riktar sig till barn,* bör bedrivas i begränsad utsträckning och under iakttagande av försiktighet.

IV. Förhandsgranskningen av reklamprogrammen

Allt programmaterial, även de detaljerade manuskripten, bör tillställas reklamtelevisionsbolaget för godkännande senast 14 dagar före utsändningen, ifall ej i undantagsfall annorlunda överenskommes. Filmmaterialet bör, ifall ej annorlunda överenskommes, underkastas statens filmgranskningsbyrås godkännande. Ifall reklamtelevisionsbolaget ej godkänner materialet eller del därav, meddelas därom omedelbart till sändaren av materialet, vilken har att tillhandahålla nytt eller förnyat material inom två dygn efter att han erhållit meddelandet. Ifall så ej sker eller ifall ej heller detta material motsvarar fordringarna, äger reklamtelevisionsbolaget rätt att förkorta programmet eller helt avstå från att visa detta utan att annonsören eller reklambyrån befrias från skyldigheten att betala för hela den reserverade utsändningstiden eller berättigas kräva ersättning för förkortandet

av föreställningen eller bortlämnandet därav. För att förhindra uppkomsten av dylika fall, bör annonsörerna och reklambyråerna i oklara fall i tillräckligt god tid taga kontakt med reklamtelevisionsbolaget.

Programmaterialet bör uppfylla de av rundradion och reklamtelevisionsbolaget uppställda tekniska fordringarna.

Ifall under utsändningstid observeras, att det material, som skall sändas ut, ej kontrollerats eller att detta avviker från det godkända manuskriptet, äger reklamtelevisionsbolaget rättighet att genom avbländning, dämpning eller klippning i direkta utsändningar eller filmer avlägsna vilken som helst programutsändning, som enligt dess uppfattning strider mot i föreliggande principer givna normer och bestämmelser. Ifall reklamtelevisionsbolaget ansett det nödvändigt att begagna sig av dessa rättigheter, befriar det ej annonsören eller reklambyrån från att erlagga full betalning.

Om ett material har levererats senare än tidigare nämnd fatalietetid, är reklamtelevisionsbolaget icke ansvarigt för tekniska fel, som eventuellt förekommer vid utsändningen.

V. Försäljningen av utsändningstid

Reklamtelevisionsbolaget säljer utsändningstid opartiskt till alla annonsörer, vilka själva eller vilkas produkter uppfyller de i dessa principer nämnda förutsättningarna.

Reservering av tid för bekostade program måste göras minst fem (5) veckor samt för reklambitar och diaskivor minst tre (3) veckor före den planerade första sändningsdagen. Vid beställningen eller senast 3 veckor före utsändningsdagen bör förutom annonsörens namn meddelas, vilken produkt eller tjänst annonseringen gäller. Ifall för två eller flera konkurrerande produkter eller tjänster reserverats utsändningstid i samma programperiod, äger reklamtelevisionsbolaget rättighet att flytta de företagsprogram, vilka sist meddelat namnet å den annonserade produkten eller tjänsten, ifall någon annonsör så fordrar. Annonsören har dock möjlighet att på den av honom reserverade programtiden annonsera någon annan produkt eller tjänst.

Bolaget förbehåller sig rätten att utan ersättningsskyldighet flytta reklamprogram eller annullera gjorda tidsreserveringar, ifall rundradion har annullerat den för bolaget reserverade tiden eller ifall andra speciella omständigheter så kräver. Annonsören eller reklambyrån bör underrättas här om omedelbart, samtidigt som bolaget försöker att i stället tillhandahålla annan utsändningstid, som motsvarar den förra.

Reklamtelevisionsbolaget försöker så tidigt som möjligt upplysa om sitt och rundradions allmänna program för varje dag men förbehåller sig rätten att utan ersättningsskyldighet ändra programmen.

Annonsören eller reklambyrån har rätt att annullera reserverad programtid. Ifall annulleringen sker på grund av skäl, över vilka reklamtelevisions-

bolaget ej råder, i fråga om bekostade program fem veckor samt beträffande diaskivor och reklambitar tre veckor före utsändningen, har reklamtelevisionbolaget rätt att debitera annonsören eller reklambyrån 20 % av priset för den annullerade programtiden för täckande av de kostnader, som åsamkats reklamtelevisionbolaget. Ifall annulleringen skett inom kortare tid än ovan nämnts, har reklamtelevisionbolaget rätt att uppbära priser för hela programtiden.

VI. Prisförbehåll

Reklamtelevisionbolaget förbehåller sig rätt att justera de kungjorda priserna. Om förändringar bör underrättas tre månader innan förhöjningarna träder i kraft, ifall ej i föreliggande principer annorlunda sagts om speciella fall.

Prishöjningarna gäller även tidsbeställningar. Annonsören eller reklambyrån har emellertid då rätt att annullera hela beställningen eller del av denna eller att förkorta tiden inom sju dagar räknat från den dag, då han skriftligen underrättats om prishöjningen. Ifall hela beställningen eller del därav annulleras, medräknas årsrabatten i det sammanräknade faktureringsvärdet för det redan utsända programmet och det program, som skall utsändas.

Ifall något reklamprogram på grund av skäl, över vilka reklamtelevisionbolaget ej råder, har råkat överflyttas till annan dag eller annan tidpunkt och denna flyttning skett enligt i föreliggande principer angivna normer, debiteras annonsören eller reklambyrån enligt prissättningsgrunderna för den nya programtiden, förutsatt att det nya priset är lägre än det tidigare överenskomna priset.

Ifall tekniska störningar förekommit vid utsändningen, överlåter reklamtelevisionbolaget den nödiga tiden för nyutsändning av reklamprogrammet eller del därav, vilken tid om möjligt skall motsvara den programtid, som gått förlorad.

VII. Betalningsvillkor

Faktureringen av reklamprogrammen sker två gånger i månaden. Betalning bör erläggas inom två (2) veckor räknat från faktureringsdagen. Bolaget förbehåller sig rätten att i undantagsfall inkräva betalningen för utsändningstid antingen helt eller delvis i förskott. Faktureringen sker på basen av den faktiska sändningstiden likväl så, att minst ett pris, som motsvarar tidsreserveringen, inkasseras. Faktureringen baserar sig på de från TV-utsändningsbolaget erhållna verifikaten å utsändningstid, som kan granskas på reklamtelevisionbolagets byrå.

För överskridande av den betalda tiden debiteras övrig ränta, varutöver underlåtande att betala en avgift kan förorsaka annullering av gjorda tidsbeställningar.

VIII. Ansvar för programaterialet

Annonsör eller reklambyrå, genom vars förmedling programtid reserverats, ansvarar för kostnaderna för anskaffningen av programmaterial och leveransen av detta till reklamtelevisionsbolaget. Annonsören eller reklambyrån ansvarar för programaterialets innehåll.

Annonsören eller reklambyrån ansvarar för ägande-, nyttjande- och framföranderätten till sitt programmaterial samt allmänt för de förpliktelser, som upphovsmannarättslagen ålägger.

Reklamtelevisionsbolaget förbinder sig att handha det programmaterial, som anförtrots det för användning, med normal försiktighet men ansvarar ej för försvinnandet av eller skadegörelse å programmaterial och ej heller å annan egendom, ifall detta ej sker genom olycka eller på grund av reklamtelevisionsbolagets funktionärers avsiktliga eller grova förhållande.

Reklamtelevisionsbolaget förbinder sig att omedelbart efter utsändningen returnera hela det programmaterial, som ställts till dess disposition.

IX. Speciella bestämmelser

Reklamtelevisionsbolaget förbinder sig att ställa alla erhållna uppgifter rörande antalet televisionmottagare till annonsörernas förfogande.

Annonsören eller reklambyrån förbinder sig att följa de prissättningsgrunder, som överenskommits i fråga om honorar för uppträdande i TV.

Reklamtelevisionsbolaget behandlar uppgifter rörande beställningar av programtid m. m. konfidentiellt.

Reklamtelevisionsbolaget förbehåller sig rätten att ändra ovan angivna principer och normer. Förändringarna träder i kraft tre månader efter det annonsören eller reklambyrån underrättats därom.

Medlemsförslag

om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor

(Väckt av Folke Nihlfors och Hugo Osvald)

Den 29 juni 1951 antog Internationella arbetsorganisationen (ILO), ett av Förenta Nationernas fackorgan, till vilket samtliga nordiska länder är anslutna, en konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt en rekommendation (nr 90) i samma ämne. Texten till konventionen och rekommendationen bilägges i svensk översättning [*se Tillägg*].

Huvudprincipen i 1951 års likalönskonvention finns uttryckt i artikel 2, enligt vilken varje medlemsstat skall, på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, med avseende å alla arbetstagare främja och — i den mån gällande principer så medgiver — trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för lika arbete. Konventionen understryker, att likalönsprincipen kan tillämpas icke endast genom lagstiftning utan även på annat sätt.

Till likalönskonventionen ansluter sig en av ILO år 1958 antagen konvention (nr 111) angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning jämte en rekommendation (nr 111) i samma ämne. Varje stat, som ratificerar sistnämnda konvention, förbinder sig att utforma och tillämpa en nationell politik, avsedd att genom metoder, anpassade efter landets förhållanden och praxis, främja likställdhet med avseende å möjligheter och behandling i fråga om anställning och yrkesutövning i syfte att avskaffa varje diskriminering i nämnda hänseende. Begreppet »diskriminering» definieras i konventionen såsom avseende varje åtskillnad, uteslutning eller företräde på grund av ras, hudfärg, kön, religion, politisk uppfattning, nationell härstamning eller socialt ursprung, som har till följd, att likställdhet med avseende å möjligheter eller behandling i fråga om anställning eller yrkesutövning omintetgöres eller beskäres.

Likalönskonventionen (nr 100) och den därtill fogade rekommendationen (nr 90) har hittills ratificerats av ett 30-tal stater (däribland av följande stater i Västeuropa: Belgien, Frankrike, Italien, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike), däremot icke av något av de nordiska länderna utom

Island. I Norge har dock nyligen Stortinget förelagts en proposition om ratifikation av såväl konvention nr 100 som konvention nr 111.

Frågan om konventionens ratificering har diskuterats vid flera tillfällen i de nordiska länderna. Allmänt torde man numera ha nått enighet om själva grundprincipen, att lika arbete skall betalas lika oavsett den arbetandes kön. Härmed har ett väsentligt framsteg gjorts. Den viktigaste invändningen mot en ratifikation som anförts, då de lagstiftande myndigheterna i de nordiska länderna hittills avvisat en sådan åtgärd, har varit av praktisk natur. En ratifikation av konventionen har sagts skola innebära ett frångående av den i de nordiska staterna allmänt godtagna principen om rätt för arbetsmarknadens parter att utan någon som helst påverkan från statsmakternas sida träffa överenskommelse om löneförhållandena genom fria avtalsförhandlingar. Därjämte har anförts, att arbetstagarernas organisationer själva vore bäst ägnade att tillgodose kvinnornas intressen i denna fråga. Vidare torde den ökning av statens kostnader, som skulle bli en konsekvens av en ratifikation av konventionen, ha verkat avskräckande.

Såsom framgår av konventionens artikel 2, kräves emellertid icke, att den stat, som antager konventionen, skall lagfästa likalönsprincipen och därmed göra denna rättsligt bindande för arbetsmarknadens parter. Konventionen öppnar full möjlighet för att genomföra principen på annat sätt, även i etapper. Ett antagande av konventionen kan därför icke på något sätt sägas stå i strid med de principer för arbetsmarknadens frihet, som är gällande i de nordiska länderna, och skulle icke heller kringskära organisationernas handlingsfrihet. Belysande är i detta avseende redogörelsen i en proposition, som nyligen underställts Stortinget om inrättande av ett likalönsråd (St. prp. nr. 29 (1959)). Det heter där (s. 3):

Konvensjonen krever ikke at likelønnsprinsippet skal lovfestes og dermed bli bindende også for partene i tarifforhandlinger der staten ikke er part. Konvensjonen nødvendiggjør ikke endring i den ordning som gjelder i de land hvor lønningene blir fastsatt gjennom frie partsforhandlinger. På dette område vil staten kunne nytte de andre metoder til gjennomføring av prinsippet om likelønn som foran er nevnt og dermed ikke bryte med den gjeldende ordning for lønnsfastsetting. Komitéen antar at disse synspunkter har gyldighet både for det private næringsliv og også for de statsbedrifter der regjeringen ikke har noe å gjøre med lønnsfastsettingen.

Det synes likaså klart, att det förhållandet, att en ratifikation skulle öka statens och kommunens utgifter för löner, icke kan åberopas såsom skäl för ett avstyrkande av ratifikation av konventionen, då fråga är om en princip, som måste anses vara av grundläggande betydelse för länder med så fasta demokratiska traditioner som våra.

Positivt skulle en ratifikation ha den betydelsen, att statsmakterna däri-genom gäve ett klart uttryck för sin villighet att stödja likalönsprincipens genomförande. Genom förslag om inrättande av ett statligt likalönsråd har man i Norge redan tagit steg i denna riktning.

Det vore önskvärt med ett gemensamt nordiskt uppträdande i denna sak.

Inför det vidgade ekonomiska samarbete mellan de nordiska länderna, som torde komma i någon form, blir det särskilt angeläget, att de nordiska länderna följer samma linje i denna fråga.

Under hänvisning till ovanstående får vi därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt vidtaga åtgärder för förverkligande av organisationens rekommendation (nr 90) i samma ämne.

Stockholm den 8 april 1959

Folke Nihlfors

Hugo Osvald

TILLÄGG

Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 och rekommendation nr 90

1. Konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde

Artikel 1.

I denna konvention

- a) innefattar uttrycket »lön» den fastställda grund- eller minimilön samt de tillägg av olika slag, som direkt eller indirekt, kontant eller in natura, av arbetsgivaren utgivas till arbetstagaren på grund av dennes anställning;
- b) hänför sig uttrycket »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» till lönesatser, som fastställts utan åtskillnad på grund av arbetstagarens kön.

Artikel 2.

1. Varje medlem skall med avseende å alla arbetstagare, på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, främja och, i den mån sagda ordning så medger, trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

2. Denna princip må kunna tillämpas genom

- a) lagstiftning;
- b) i lag fastslagen eller erkänd ordning för bestämmande av lön;
- c) kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare; eller
- d) under a)—c) angivna utvägar i förening.

Artikel 3.

1. Åtgärder skola vidtagas för att främja en objektiv värdering av arbetsuppgiften på grundval av den arbetsinsats, som uppgiften förutsätter, såframt genomförandet av konventionens bestämmelser därigenom underlättas.

2. De metoder, som böra anlitas vid sådan värdering, må kunna bestämmas av de för fastställande av lönesatser ansvariga myndigheterna eller, där lönesatserna fastställas genom kollektivavtal, av vederbörande parter.

3. Skillnader i lönesatser, vilka motsvara — utan hänsynstagande till kön — differenser, fastställda vid en sådan objektiv värdering av den arbetsuppgift, som skall utföras, må icke anses oförenliga med principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Artikel 4.

Varje medlem skall på lämpligt sätt samarbeta med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer för genomförandet av bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 5.

De officiella ratifikationerna av denna konvention skola delgivas Internationella arbetsbyråns generaldirektör och registreras av honom.

Artikel 6.

1. Denna konvention är bindande allenast för de medlemmar av Internationella arbetsorganisationen, vilkas ratifikationer registrerats av generaldirektören.

2. Den träder i kraft tolv månader efter det två medlemmars ratifikationer registrerats av generaldirektören.

3. Därefter träder denna konvention i kraft för varje medlem tolv månader efter den dag, då deras ratifikation registrerats.

Artikel 7.

1. Förklaringar, som delgivits Internationella arbetsbyråns generaldirektör i enlighet med mom. 2 av artikel 35 av Internationella arbetsorganisationens stadga, skola ange

a) de områden, med avseende å vilka vederbörande medlem förbinder sig att utan ändringar tillämpa bestämmelserna i konventionen;

b) de områden, med avseende å vilka medlemmen förbinder sig att tillämpa konventionens bestämmelser med vissa jämkningar samt innebörden av dessa jämkningar;

c) de områden, med avseende å vilka konventionen icke skall tillämpas samt skälen härför;

d) de områden, med avseende å vilka medlemmen förbehåller sig att efter ytterligare överväganden framdeles fatta beslut.

2. De i mom. 1 a) och b) av denna artikel omnämnda förbindelserna skola anses såsom en integrerande del av ratifikationen och medföra med densamma identiska verkningar.

3. Medlem må genom förnyad förklaring helt eller delvis återkalla förbehåll, som inrymts i hans ursprungliga förklaring enligt mom. 1 b), c) eller d) av denna artikel.

4. Medlem må, under den tidrymd, då förevarande konvention enligt bestämmelserna i artikel 9 kan uppsägas, tillstå generaldirektören ny förklaring, som i varje annat avseende ändrar lydelsen av tidigare avgiven förklaring och klargör läget med hänsyn till de avsedda områdena.

Artikel 8.

1. Förklaringar, som delgivits Internationella arbetsbyråns generaldirektör i enlighet med mom. 4 eller 5 av artikel 35 av Internationella arbetsor-

ganisationens stadga, skola angiva, huruvida konventionens bestämmelser skola tillämpas inom vederbörande område utan ändring eller med vissa jämkningar; därest i förklaringen angives, att konventionens bestämmelser skola tillämpas med vissa jämkningar, skall förklaringen innehålla närmare uppgifter rörande dessa.

2. Vederbörande medlem, medlemmar eller internationella myndighet må genom senare förklaring helt eller delvis avstå från rätten att åberopa varje i en tidigare förklaring angiven jämkning.

3. Vederbörande medlem, medlemmar eller internationella myndighet må, under den tidrymd, då denna konvention enligt bestämmelserna i artikel 9 kan uppsägas, tillstå Internationella arbetsbyråns generaldirektör förklaring, som i varje annat avseende ändrar lydelsen av tidigare avgiven förklaring och klargör läget med hänsyn till ifrågavarande konventions tillämpning.

Artikel 9.

1. Medlem, som ratificerat denna konvention, kan, sedan tio år förflutit från den tidpunkt, då konventionen först trädde i kraft, uppsäga densamma genom skrivelse, som delgives Internationella arbetsbyråns generaldirektör för registrering. Uppsägningen träder icke i kraft förrän ett år efter det den registrerats.

2. Medlem, som ratificerat denna konvention och icke inom ett år efter utgången av den i föregående moment nämnda tioårsperioden gör bruk av den i denna artikel stadgade uppsägningsrätten, skall vara bunden för en ny period av tio år och kan därefter, med iakttagande av de i denna artikel föreskrivna villkoren, uppsäga konventionen vid utgången av varje följande tioårsperiod.

Artikel 10.

1. Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall underrätta samtliga medlemmar av Internationella arbetsorganisationen om registreringen av alla ratifikationer, förklaringar och uppsägningar, som delgivits honom av organisationens medlemmar.

2. Då generaldirektören underrättar organisationens medlemmar om registreringen av den andra ratifikationen i ordningen, som delgivits honom, har han att fästa medlemmarnas uppmärksamhet på den dag, då konventionen träder i kraft.

Artikel 11.

Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall, för registrering jämlikt artikel 102 av Förenta Nationernas stadga, lämna Förenta Nationernas generalsekreterare fullständiga upplysningar om varje ratifikation, förklaring och uppsägning, som av honom registrerats i enlighet med bestämmelserna i föregående artiklar.

Artikel 12.

Närhelst Internationella arbetsbyråns styrelse finner det erforderligt, skall styrelsen förelägga Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens en redogörelse för konventionens tillämpning och taga under övervägande, huruvida anledning föreligger att på konferensens dagordning uppföra frågan om dess revision, helt eller delvis.

Artikel 13.

1. Därest konferensen skulle antaga en ny konvention, innebärande revision, helt eller delvis, av förevarande konvention, och den nya konventionen icke föreskriver annat,

a) skall en medlems ratifikation av den nya, reviderade konventionen, för så vitt denna trätt i kraft, ipso jure medföra omedelbar uppsägning av förevarande konvention, utan hinder av vad i artikel 9 här ovan stadgas;

b) skall från dag, då den nya, reviderade konventionen träder i kraft, förevarande konvention icke längre kunna ratificeras av medlemmarna.

2. Förevarande konvention skall likväl förbliva gällande till form och innehåll för de medlemmar, som ratificerat densamma och icke ratificera den nya, reviderade konventionen.

Artikel 14.

De engelska och franska texterna till denna konvention skola äga lika vitsord.

2. Rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde

Då konventionen angående lika lön, 1951, fastslår vissa allmänna principer rörande lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde,

då konventionen föreskriver, att tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde skall främjas eller tryggas på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser i vederbörande land,

då det är önskvärt att lämna vissa anvisningar för den successiva tillämpningen av de i konventionen fastslagna principerna,

då det vidare är önskvärt, att samtliga medlemmar vid tillämpningen av dessa principer beakta den ordning härutinnan, som med fördel tillämpats i vissa länder,

förordar konferensen, att varje medlem bör, med beaktande av konventionens artikel 2, tillämpa följande bestämmelser samt till Internationella arbetsbyrån, i enlighet med vad styrelsen därom må komma att bestämma, insända redogörelse angående de åtgärder, som vidtagits för att genomföra desamma.

1. Efter hörande av vederbörande arbetstagarorganisationer eller, där sådana saknas, vederbörande arbetstagare, böra lämpliga åtgärder vidtagas

a) för att trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde beträffande samtliga anställda inom den centrala statsförvaltningen; och

b) för att främja principens tillämpning beträffande anställda inom delstats-, provins- eller lokala myndigheter, där dessa äga bestämmanderätt över lönesättningen.

2. Efter hörande av vederbörande arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer böra lämpliga åtgärder vidtagas för att snarast möjligt trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde i fråga om alla andra verksamhetsområden än de i punkt 1 nämnda, beträffande vilka lönesättningen regleras eller kontrolleras av det allmänna, särskilt såvitt avser

a) fastställandet av minimi- eller andra lönesatser inom sådana industrier och tjänsteområden, där dylika lönesatser fastställas av offentlig myndighet;

b) industrier och företag, som drivas eller kontrolleras av det allmänna; samt

c) där så befinnes lämpligt, arbeten, som utföras enligt bestämmelser i kontrakt, däri offentlig myndighet är part.

3. 1) Därest så med gällande ordning för fastställande av lönesatser är förenligt, böra åtgärder genom lagstiftning vidtagas för en allmän tillämpning av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

2) Vederbörande offentliga myndighet bör vidtaga alla erforderliga och lämpliga åtgärder för att arbetsgivare och arbetstagare må erhålla fullständig kännedom om sådana lagbestämmelsers innebörd samt i fall av behov råd i fråga om bestämmelsernas tillämpning.

4. Därest efter hörande av vederbörande arbetstagares och arbetsgivares organisationer, där sådana finnas, ett omedelbart genomförande av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde icke befinnes möjligt, såvitt avser de i punkterna 1, 2 eller 3 angivna verksamhetsområdena, böra lämpliga anordningar snarast möjligt vidtagas eller påkallas i syfte att uppnå en successiv tillämpning av principen, exempelvis genom åtgärder som innebära

a) en minskning av skillnaden i lönesatserna för män respektive kvinnor för arbete av lika värde;

b) införandet av lika lönetillägg för män och kvinnor, vilka utföra arbete av lika värde, där ett system med lönetillägg tillämpas.

5. Där så befinnes lämpligt för att underlätta lönesättningen i enlighet med principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, bör varje medlem i samråd med vederbörande arbetsgivares och arbetstagares organisationer införa eller främja införandet av metoder för en objektiv värdering, genom arbetsanalys eller på annat sätt, av den arbetsuppgift som skall utföras, i syfte att uppnå en klassificering av arbetsanställningar utan avseende å kön; sådana metoder böra tillämpas i enlighet med bestämmelserna i artikel 2 av konventionen.

6. För att underlätta tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde böra, där så befinnes erforderligt, lämpliga åtgärder vidtagas för att höja kvinnliga arbetstagares arbetsproduktivitet; i sådant syfte

a) bör tillses, att arbetare av båda könen erhålla samma eller likvärdig tillgång till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling;

b) böra kvinnor uppmuntras att begagna förefintliga möjligheter till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling;

c) böra välfärds- och sociala åtgärder, svarande mot kvinnliga arbetstagares behov, särskilt sådana med försörjningsplikt, vidtagas och kostnaderna bestridas antingen genom anslag å statsbudgeten eller genom fonder för social trygghet eller välfärdsfonder, upprättade inom företagen genom avsättningar för arbetarnas räkning utan avseende å kön; och

d) bör likställighet mellan manliga och kvinnliga arbetstagare i fråga om tillträde till yrken eller befattningar främjas, med vederbörligt beaktande av bestämmelserna i internationella regleringar och i nationell lagstiftning angående skydd för kvinnors hälsa och välfärd.

7. Ingenting bör underlätas för att inför den allmänna opinionen klargöra skälen för att principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde bör genomföras.

8. Önskvärda utredningar för att främja principens tillämpning böra företagas.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Arbetsministeriet:**

— — — skal man meddele, at arbejdsministeren — efter forhandling med det under arbejds- og socialministerierne nedsatte faste udvalg vedrørende Den internationale Arbejdsorganisation — er sindet i næste folketingssamling at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af den nævnte konvention.

For så vidt angår den ligeledes i det omhandlede medlemsforslag omtalte henstilling nr. 90 om samme emne skal man henvise til, at tjenestemandsløvene af 1958 har gjort statstjenestemændenes løn uafhængig af forsørgerforhold, at tilsvarende regler ved overenskomst mellem staten og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund er fastsat for statens kontorfunktionærers vedkommende, og at en tilsvarende udvikling er i gang med hensyn til personer ansat under kommunerne.

København, den 25. juni 1959

Kaj Bundvad

G. R. Coln

Dansk Arbejdsgiverforening:

— — — kan vi meddele, at de to hovedorganisationer på arbejdsmarkedet, Landsorganisationen og Dansk Arbejdsgiverforening, den 6. ds. har været indkaldt til møde om dette spørgsmål i arbejds- og socialministeriets faste udvalg vedrørende Den internationale Arbejdsorganisation m.m. På dette møde har Arbejdsgiverforeningen givet udtryk for sin stilling til ratifikationsspørgsmålet, og dette standpunkt bekræftedes i en skrivelse af 11. ds. til socialministeriet [*se Bihang*].

København, den 25. maj 1959

Dansk Arbejdsgiverforening

Allan Rise

Henning Nielsen

De samvirkande Fagförbund og Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer har i skrivelser den 19 juni resp. 23 juni 1959 meddelat, att de ansluter sig till förslaget.

Danske Kvinders Nationalråd:

— — — skal man meddele, at Danske Kvinders Nationalråd, der stedse har arbejdet for ligelønsprincipets anerkendelse, meget varmt kan anbefale, at der fra dansk side tages skridt til ratifikation af konventionen, og at man kan støtte forslaget om, at Nordisk Råd træffer beslutning om at anbefale regeringerne sådan ratifikation, idet det vil være værdifuldt, om samtlige nordiske lande kunne ratificere konventionen.

Danske Kvinders Nationalråd har med den største interesse bemærket sig arbejdsminister Bundvad's erklæring i folketinget den 23. april 1959 om, at regeringen vil tage spørgsmålet om ratifikation af denne konvention op til fornyet overvejelse, og at forslag om ratifikation forhåbentlig vil kunne fremsættes i folketinget i løbet af efteråret. Uanset udfaldet af sagens behandling i Nordisk Råd mener nationalrådet, at Danmark snarest bør ratificere konventionen, idet dette vil have meget stor betydning for arbejdet for ligelønsprincipets videre anvendelse inden for de områder, hvor det endnu ikke er accepteret.

Den 8. juni 1959

Else-Merete Ross

Formand

F i n l a n d

Socialministeriet¹:

Regeringen avlät i december 1952 till riksdagen en proposition, som innehöll meddelande om bl. a. konventionen (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt om den till konventionen anslutna rekommendationen.

I propositionen uttalade regeringen, som i saken hade införskaffat yttrande av kommittén för behandling av internationella ärenden, att principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde icke kunde tillämpas omedelbart i praktiken och att även dess gradvisa tillämpning skulle kräva allsidig utredning av ärendet, vilken borde företagas med det första. Regeringen var sålunda av den åsikten, att förenämnda konvention och rekommendation icke då föranledde vidare åtgärder. Med anledning av propositionen beslöt riksdagen i september 1953, att nödig undersökning skulle företagas, innan konventionen ratificerades.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I januari 1954 tillsatte statsrådet en särskild s. k. likalönskommitté med tio medlemmar, vilken fick i uppdrag att pröva frågan om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt om möjligheterna att ratificera konventionen därom samt dessutom framlägga förslag till åtgärder, som förutsattes av konventionens ratificering.

Kommittén har meddelat, att den håller på att slutföra sitt arbete och att betänkandet i saken torde bli färdigt före Nordiska rådets nästa session.

Vid sådant förhållande har socialministeriet ännu icke tagit ställning till frågan om konventionens ratificering. Ministeriet finner för sin del önskligt, att frågan blir föremål för behandling i de nordiska länderna på sätt i medlemsförslaget avses.

Helsingfors den 18 juni 1959

Minister *Vieno Simonen*

Regeringsråd *A. Vehilä*

Suomen työnantajain keskusliitto (Arbetsgivarnas i Finland centralförbund)¹:

Undertecknade centralförbund önskar fästa uppmärksamheten vid att statsrådet har tillsatt en kommitté med uppgift att undersöka frågan om lika lön åt män och kvinnor för likvärdigt arbete samt möjligheten att ratificera ovannämnda konvention ävensom för att uppgöra förslag till åtgärder, som konventionens ratificering skulle förutsätta.

Denna kommitté, i vilken även centralförbundet är representerat, har utfört synnerligen omfattande undersökningar och har för avsikt att på basen av dem inom närmaste framtid till statsrådet framföra sin uppfattning om möjligheterna att ratificera konventionen. Enligt centralförbundets mening är det dock redan i detta sammanhang skäl att framföra den åsikten, att frågan om lika lön åt män och kvinnor för likvärdigt arbete i den mening, den internationella konventionen avser, oskiljaktigt ansluter sig till talrika andra faktorer och synpunkter, vilka bestämmer lönebildningen och vilka kunde försäkra, att ratificeringen av konventionen i praktiken skulle kunna medföra på förhand oberäkneliga svårigheter.

Av ovannämnda skäl vore det enligt undertecknade centralförbunds uppfattning icke skäl att vidtaga sådan åtgärd som — — — förslaget avser.

Helsingfors den 15 juni 1959

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Johan Nykopp

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto — Finlands fackföreningars centralförbund¹:

— — — — —
 Vid vår organisations VII ordinarie representantmöte år 1956 godkändes följande resolution i fråga om likalönsprincipen för män och kvinnor:

Fackföreningsrörelsen strävar till ett sådant förverkligande av likalönsprincipen, enligt vilket för likvärdig arbetsprestation samma lön utbetalas till män och kvinnor.

I överensstämmelse med detta principbeslut anser vår organisation det vara av särdeles stor betydelse, att nämnda, av Internationella arbetsorganisationen godkända konvention, ratificeras av vårt land.

Helsingfors den 29 maj 1959

Finlands fackföreningars centralförbund r.f.

Reino Heinonen

Uuno Hiironen

Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen keskusliitto — Tjänstemannaorganisationernas centralförbund har i skrivelse den 2 juni 1959 meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

Virkamiesliitto — Tjänstemannaförbundet¹:

— — — — —
 Tjänstemannaförbundet har vid sakens behandling konstaterat, att den i artikel 2 i konventionen nämnda avlöningsprincipen, enligt vilken för arbete av lika värde skulle erläggas lika stor lön, oberoende av arbetstagarens kön, i Finland är genomförd i statsförvaltningen. En ratifikation av denna princip skulle sålunda icke i och för sig medföra någon förbättring i det nuvarande sакläget. Vid granskning av frågan ur statstjänstemännens fackliga föreningars centralorganisations, Tjänstemannaförbundets, synpunkt har det emellertid framgått, att det vid det praktiska förverkligandet av sagda princip vore av nöden att införa sådana förtydligande bestämmelser, som ingår i Internationella arbetsorganisationens till nämnda konvention anslutna rekommendation.

Tjänstemannaförbundet uttalar högaktningsfullt såsom sin ståndpunkt, att Nordiska rådet borde godkänna — — — rådsmedlemmarnas förslag och rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention angående lika lön för män och kvinnor jämte den därtill hörande rekommendationen.

Helsingfors den 16 juni 1959

Tjänstemannaförbundet

Oso Laakso

Viceordförande

Jorma Mattila

Generalsekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Akava (Akademiska organisationernas centralorgan)¹:

I artikel 2 av nämnda avtal har understrukits iakttagandet av huvudprincipen om lika avlöning, varmed avses, att åt män och kvinnor skall erläggas lika stor lön för likvärdigt arbete. Utan avseende å de praktiska svårigheter, som uppstår vid bestämmandet av arbetets värde, anser föreningen själva principen sålunda definierad klart uttryckt och godtagbar. Tillämpningen av principen får likväl icke och kan på grund av sakens natur ej heller innebära, att man skulle avstå från den på den finländska arbetsmarknaden hävdvunna avtalsfriheten. Detta stödes av de anförda alternativen för det praktiska förverkligandet av principen. Akava anser nämnda synpunkt viktig även på den grund, att en ändring just i detta avseende skulle kunna medföra en diskriminering av det andra könet oberoende därav, om en sådan förut förekommit eller ej.

Akava konstaterar beträffande de personer med akademisk utbildning, vilka den representerar, att lika avlöning genomförd i ILO-avtalets anda icke föranleder väsentlig ändring i gällande praxis, emedan likalönsprincipen i allmänhet kan anses vara förverkligad på de akademiska gebiten.

Akava har övervägt avtalets verkningar med hänsyn jämväl till samtliga i avlönat arbete sysselsatta grupper. Därvid har den konstaterat, att en långt driven tillämpning och tolkning av avtalet lätt kan ge upphov åt sådana faktorer, vilkas verkan med tanke just på kvinnans ställning samt hela samhällets välfärd och helhetsintresse icke kan anses enbart positiv. Föreningen ber därför Nordiska rådets Finlands delegation fästa ytterligare särskild uppmärksamhet vid de samhälleliga och i synnerhet sociala verkningar, som ratificeringen av ILO-avtalet säkerligen kommer att ha bl. a. på familjemödrarnas ställning och fullgörandet av de på dem ankommande uppgifterna i hemmet och i förvärvsarbetet samt därjämte på mannens andel såsom familjens förnämsta försörjare och på bestämmandet av hans lön, regleringen och bedömningen av utbildnings- och kompetensfrågor samt på faktorer, som inverka på den totala sysselsättningen.

Helsingfors den 11 juni 1959

Akava r.f.

Styrelsens viceordförande *Kalle O. Pesonen*

Verksamhetsledare *Aulis Lintunen*

Norge

Utenriksdepartementet har i skrivelse den 22 september 1959 meddelat, att Norge har ratificerat likalönskonventionen.

¹ Yttrandet översatt från finska.

S v e r i g e**Socialstyrelsen:**

Ovannämnda konvention nr 100 samt en rekommendation i samma ämne antogs den 29 juni 1951 av ILO. Under förarbetena till denna konvention framhöll socialstyrelsen — i yttrande den 31 oktober 1950 till delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet — att likalönsprincipen i Sverige är accepterad ehuru ej i praktiken helt genomförd på statsförvaltningens område och — i fråga om de kommunala tjänstemännen — såtillvida genomförd som enhetliga löneskalor tillämpas för män och kvinnor, ehuru i praktiken avsevärda löneskillnader förekommer. Det framhölls vidare, att principen dessutom vore genomförd på några avsnitt av den kollektivavtalsreglerade arbetsmarknaden men att i övrigt stora ojämnheter förelåg i löneläget mellan manliga och kvinnliga arbetstagare. Även med beaktande av vad som åtgjorts i vårt land i riktning mot bättre anpassning till en likalönsprincip ansåg sig styrelsen knappast kunna tillråda, att Sverige skulle ge sitt förord till en internationell reglering av mera tillfredsställande slag på hithörande område. Styrelsen ansåg därför, att endast en rekommendation borde ifrågakomma för Sveriges del. Styrelsen anförde vidare:

För statsförvaltningens vidkommande torde numera riktpunkten vara ett genomförande av likalönsprincipen i största möjliga utsträckning. De i rekommendationen anbefallda åtgärderna beröra emellertid även områden, där hithörande frågor bli föremål för fria förhandlingar eller där statsmakten eljest icke äger befattning med lönesättningen. Att här lämna bindande utfästelser — låt vara i den uttunnade form, som anslutning till en rekommendation innebär — att verka för likalönsprincipens genomförande, är knappast möjligt, enär varje direkt påverkan från statsmaktens sida på de kommunala organen eller de fackliga organisationerna skulle strida mot svensk tradition. Emellertid inger det livliga intresse, som likalönsfrågan på senare tid väckt även inom arbetsmarknadens icke-statliga sektorer, grundade förhoppningar om att parterna här själva komma att driva utvecklingen i den riktning, som åsyftas i den föreslagna rekommendationen. Man bör heller icke förbise, att staten genom att på detta område följa rekommendationen för sina egna anställda har goda möjligheter att indirekt medverka härvidlag.

Sedan nämnda yttrande avgavs, har en omreglering verkställts av vissa kvinnliga tjänster i statsförvaltningen och den kommunala förvaltningen. Den bland annat ur kostnadssynpunkt särskilt svårbemästrade frågan om revision av de »kvinnliga» botten-tjänsterna är emellertid fortfarande olöst. Vad den privata sektorn beträffar torde likalönsfrågan trots beaktansvärda initiativ från arbetstagsarsidan i stort sett icke ha kommit närmare sin lösning nu än vid tiden för konventionens antagande.

I detta läge synes det motiverat att taga likalönsfrågan under förnyat övervägande. Erfarenheten visar, att åtgärder, som vidtages inom statsförvaltningen — sådana åtgärder kan givetvis genomföras successivt och på relativt lång sikt — i avsevärd utsträckning påverkar den kommunala sektorn. Sannolikt kommer dylika åtgärder att påverka utvecklingen även på den privata sektorn åtminstone på längre sikt. Detta torde vara den verkligt väsentliga

möjlighet, som står till buds att »främja och trygga tillämpningen av likalönsprincipen» på arbetsmarknaden i dess helhet med utgångspunkt från den fria lönesättning, som utgör ett fundament för denna marknad i vårt land.

Socialstyrelsen vill alltså understryka önskvärdheten av att staten såsom arbetsgivare på sitt område vidtager sådana anordningar, att likalönsprincipen till fullo förverkligas, och styrelsen har intet att erinra mot att frågan bringas närmare sin lösning även genom åtgärder, som Nordiska rådet kan finna lämpliga.

Stockholm den 12 juni 1959

Ernst Bexelius

S.-H. Ryman

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Styrelsen har i sina yttranden den 25 november 1949, den 7 november 1950 och den 16 november 1951 till delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet rörande förslag till och ratifikation av konvention om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt rekommendation i samma ämne uttalat sin principiella uppfattning, att arbetsmarknadens parter bör vara fria och av lagstiftning obundna i sitt avtalsarbete. I sitt yttrande år 1951 tillade styrelsen, att en rekommendation med allmänna riktlinjer för hur en utjämning av obefogade olikheter i lönesättningar för manlig och kvinnlig arbetskraft skall kunna uppnås kunde vara av värde icke minst ur opinionsbildande synpunkt. Vidare framhölls rekommendationens betydelse som pådrivande faktor, när det gäller att öppna vägen för kvinnorna till nya arbetsområden och vidgade utbildningsmöjligheter och därmed till ökade förutsättningar för en utjämning av löneolikheterna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft.

Styrelsen finner det fortfarande angeläget, att åtgärder vidtages i syfte att vidga kvinnornas arbetsfält. Detta torde i första hand vara en fråga om förbättrad yrkesvägledning och yrkesutbildning för flickorna, men självfallet spelar också kvinnornas egen och arbetsgivarnas inställning till frågan en viktig roll. En ratifikation av ILO-konventionen nr 100 skulle såsom styrelsen tidigare framhållit sannolikt kunna bli av betydelse såsom opinionsbildande faktor. Hänsyn måste emellertid också tagas till de tidigare angivna principiella synpunkterna på frågan om parternas rätt att fritt bestämma om lönerna. Parterna har under senare år ägnat hela detta frågekomplex en ökad uppmärksamhet. Under återopande härav har styrelsen ej funnit skäl frångå sin ovan refererade inställning.

Stockholm den 12 juni 1959

Bertil Olsson

Sven Skogh

Henning Staaf

Svenska arbetsgivareföreningen:

Arbetsmarknadskommittén, som är ett för Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige gemensamt samarbetsorgan, beslöt 1948 att frågan om kvinnoarbetet och kvinnolönerna skulle utredas av en särskild kommitté. Denna kommitté framlade i december 1950 ett principbetänkande, vilket sedermera godkändes av arbetsmarknadskommittén samt därefter av arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Detta innebar, att man å ömse sidor accepterade den princip för löneavvägningen mellan män och kvinnor, som utredningen framlagt i betänkandets slutkapitel och som innebär lika lön för likvärdig arbetsinsats. Denna princip är fortfarande gällande i förhållandet mellan föreningen och landsorganisationen. Vidare innebar beslutet, att huvudorganisationerna tillsatte en särskild nämnd för arbetsmarknadens kvinnofrågor, kallad arbetsmarknadens kvinnonämnd.

Enligt den i betänkandet godtagna principen om lika lön för likvärdig arbetsinsats skall vid löneavvägningen hänsyn tagas till alla de faktorer, som direkt eller indirekt inverka på arbetsinsatsens värde, så att de totala produktionskostnaderna bli desamma oavsett vem som sysselsättes med arbetet. En tillämpning av denna prestationslöneprincip leder, med hänsyn till bl. a. kvinnornas regelmässigt högre frånvaro, till att kvinnorna erhålla genomsnittligt lägre löner än män för samma arbetsuppgifter. Till följd av lönesystemets kollektiva karaktär kunna individuella orättvisor uppstå. Det är otvivelaktigt önskvärt att så långt möjligt genomföra starkare individuell differentiering av lönerna, så att dessa stå i bättre relation till de individuella prestationerna. Denna målsättning, som även kommit till uttryck i nyssnämnda betänkande, främjas icke av sådana generella löneutjämnningar, som konventionen synes förutsätta.

Det synes föreningen obestriddigt, att den princip om lika lön för likvärdig arbetsinsats som sålunda godtagits på den svenska arbetsmarknaden icke har samma innehåll som den i konvention nr 100 antagna principen om lika lön för lika arbetsuppgift. Redan av detta skäl anser föreningen, att det icke kan vara förenligt med de i vårt land rådande förhållandena att ratificera förenämnda konvention.

Även om denna sakliga skiljaktighet rörande principerna icke föreläge, anser föreningen, att det av andra skäl är uteslutet, att Sverige tillträder konventionen. Varje ratifikationsåtagande i en så typisk lönefråga, som här är aktuell, skulle strida mot de grundläggande principerna för avtalsfriheten på den svenska arbetsmarknaden. Att såväl arbetsgivareföreningen som landsorganisationen varit ense om att denna avtalsfrihet även skulle gälla med avseende å behandlingen av likalönefrågan har för övrigt också kommit till uttryck i åberopade betänkande. Samma ståndpunkt har intagits av riksdagen vid de olika tillfällen, då denna behandlat frågan om ratifikation av konventionen, nämligen 1952, 1956 och 1958. I juli 1958 erinrade sålunda andra lagutskottet om att riksdagen tidigare uttalat, att »en ratificering skulle innebära, att man frångick den hittills allmänt godtagna principen

om rätt för arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna genom fria avtalsförhandlingar träffa överenskommelse i lönefrågor». Utskottet anförde, att detta skäl alltså vore bärande enligt dess mening.

Det är måhända förenligt med konventionen, att statsmakterna, såvitt gäller den privata arbetsmarknaden, icke främja likalönsprincipen på ett verkligt ändamålsenligt sätt. Därest konventionen bör tolkas på nämnda sätt, skulle en ratificering dels vara olycklig även av det skälet, att dess verkliga innebörd med all sannolikhet skulle missförstås såväl inom som utom landet, dels sakna mening.

Med återopande av vad sålunda anförts avstyrker föreningen det inom Nordiska rådet väckta förslaget om ratifikation av konvention nr 100.

Stockholm den 23 juni 1959

Svenska arbetsgivareföreningen

Sven Hydén

Sven-Wilhelm Beckman

Landsorganisationen i Sverige:

LO har vid upprepade tillfällen angivit sin uppfattning i den i förslaget till Nordiska rådets 7:e session berörda frågan om svensk ratifikation av ILO:s konvention nr 100. Denna uppfattning kan sammanfattas så, att LO till fullo ansluter sig till den i konventionen och i den därtill hörande rekommendationen nr 90 fastslagna principen om lika lön för likvärdig arbetsinsats men att en svensk anslutning till denna konvention näppeligen skulle bidra till att i praktiken föra frågan om en utjämning av löneklyftorna mellan män och kvinnor närmare sin lösning. Kvinnolöneproblemet i vårt land är nämligen inte blott ett problem om lönediskriminering utan orsakas även av sämre möjligheter för kvinnorna att — bl. a. till följd av sämre yrkesutbildning och av familjeskäl framtvingade avbrott i förvärvsverksamheten — placera sig i välavlönade sysselsättningar. För fackföreningsrörelsen framstår problemet, som det formulerades vid 1956 års LO-kongress, som »ett renodlat solidaritetsproblem, som det är fackföreningsrörelsens uppgift att söka lösa med gemensamma riktlinjer och samfällida ansträngningar». Innebörden av detta uttalande torde vara, att statsmakterna inte bör engageras i kvinnolönefrågans lösning, lika litet som man enligt svensk facklig uppfattning önskar statligt engagemang i andra löneproblem.

Ingenting har hittills inträffat, som är ägnat att på ett avgörande sätt rubba denna principiella ståndpunkt. Det kan visserligen konstateras, att de fackliga strävandena att avtalsvägen tillförsäkra kvinnorna bättre anställningsvillkor på senare år lett till begränsade resultat. Det kan dock starkt ifrågasättas, huruvida det hade blivit lättare att övervinna arbetsgivarnas

motstånd på detta område, ifall Sverige hade antagit konventionen nr 100. Erfarenheterna från sådana länder, som ratificerat konventionen, ger ingalunda belägg för antagandet, att ratifikationen av sagda konvention är av praktisk betydelse för strävandena efter verklig likställighet mellan könen inom arbetslivet. LO vidhåller sin tidigare uppfattning, att målet bör vinnas i första hand genom gemensamma ansträngningar från statsmakternas och arbetsmarknadsparternas sida att skapa bättre förutsättningar för kvinnornas förvärvsverksamhet och genom en omläggning av lönesättningsmetoderna i syfte att eliminera de orättvisor mot den kvinnliga arbetskraften, som alljämt är rådande.

Med den inställning till kvinnolönefrågan, som här skisserats, anser LO, att en svensk ratificering av konventionen nr 100 inte för närvarande kan anses påkallad.

Stockholm den 15 juni 1959

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Rudolf Meidner

Tjänstemännens centralorganisation:

Frågan om ratificering av konventionen har vid flera tillfällen diskuterats. Om själva grundprincipen torde man numera vara ense, men de lagstiftande myndigheterna i de nordiska länderna har hittills avvisat en ratifikation av nämnda konvention med den motiveringen, att det ankommer på arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakternas sida träffa överenskommelse om löneförhållandena genom fria avtalsförhandlingar. I medlemsförslaget påpekas, att konventionens artikel 2 icke kräver, att den stat, som antager konventionen, skall lagfästa likalönsprincipen. Konventionen öppnar full möjlighet att genomföra principen även på annat sätt. Sålunda föreslås i nämnda artikel, att principen även må kunna tillämpas genom »i lag fastslagen eller erkänd ordning för bestämmande av lön» eller genom »kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare».

Då utvägarna är angivna som alternativa, kräver en ratifikation i och för sig icke en lagstiftning, som binder arbetsmarknadens parter. Uttrycket »erkänd ordning» torde också lämna full frihet för fria förhandlingar mellan arbetstagare och arbetsgivare.

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknas av att statsmakterna icke genom lagstiftningsåtgärder ingriper i lönesättningen. TCO fäster också stort avseende vid att denna ordning upprätthålles, då organisationen anser, att lönesättningen på arbetsmarknaden är arbetsmarknadsparternas sak. Enighet föreligger inom arbetstagarnas organisationer beträffande principen om lika

lön för män och kvinnor. En ratifikation av konventionen kan emellertid anses innebära, att statsmakterna ger ett klarare uttryck än hittills för sin önskan att stödja likalönsprincipens genomförande.

Med hänvisning till det ovan anförda vill TCO tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget med den däri framförda tolkningen, att en ratifikation ej skall behöva innebära en inskränkning i arbetsmarknadens frihet.

Stockholm den 17 juni 1959

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Britt-Marie Bystedt

Sveriges akademikers centralorganisation:

Enligt SACO:s uppfattning föreligger, då det verkligen är fråga om arbete av lika värde, ingen anledning att tillämpa skilda löner för män och kvinnor. För SACO:s medlemmar i statstjänst torde likalöneprincipen vara genomförd. När det gäller privat tjänst, kan förhållandena däremot variera. I yttrande till socialdepartementet av den 24 oktober 1958 över förslag till europeisk social stadga har SACO uttalat den uppfattningen, att Sverige borde kunna ratificera artikel 4 i förslaget om lika lön för män och kvinnor för arbete av samma värde.

En av invändningarna mot att Sverige skulle ratificera Internationella arbetskonferensens ifrågavarande ILO-konvention har varit, att konventionen skulle innebära ett ingrepp i avtalsfriheten på arbetsmarknaden. I likhet med förslagsställarna finner SACO denna invändning icke bärande med hänsyn till konventionens utformning.

En annan invändning har varit, att tillämpning av konventionen skulle innebära en ökning av statens lönekostnader. Denna uppfattning torde knyta sig till föreställningen, att löneförhållandena inom den statliga kontorsbiträdeskarriären skulle stå i strid med likalöneprincipen, en ståndpunkt som ofta framföres i agitationen kring likalönefrågorna. Enligt SACO:s uppfattning kan emellertid bestämda slutsatser angående lönesättningen inom den statliga kontorsbiträdeskarriären icke dragas av likalönekonventionen. Några automatiska konsekvenser för statsutgifterna på det nämnda området bör således icke behöva uppstå på grund av ratificering av konventionen.

Genom en ratificering av konventionen torde överhuvudtaget icke några lönefrågor bringas till sin lösning, eftersom dels avtalsfriheten på arbetsmarknaden icke trädes för när, dels de stora svårigheterna på området gäller vad som skall anses vara arbete av lika värde. Dessa tillämpningssvårigheter torde emellertid icke utgöra något skäl mot att de nordiska länderna ger uttryck för sin anslutning till likalöneprincipen. Tvärtom måste det an-

ses rimligt och motiverat med en anslutning till denna princip. SACO delar också förslagsställarnas uppfattning om önskvärdheten av ett gemensamt nordiskt uppträdande i frågan.

Med hänvisning till det anförda får SACO tillstyrka det remitterade förslaget.

Stockholm den 27 maj 1959

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

Statstjänstemännens riksförbund:

Redan i sitt yttrande den 30/4 1954 till chefen för civildepartementet över den svenska likalönskommitténs betänkande (SOU 1953: 18) uttalade SR, såsom framgår av i avskrift bifogade yttrande¹, sin anslutning till kommitténs mening, att likalönsprincipen borde fullständigt genomföras i det statliga lönesystemet. Härom torde väl också numera allmän enighet råda. Senast genom riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 158 till 1958 års riksdag har principen jämväl realiserats på ytterligare ett par avsnitt av den svenska statsförvaltningen. Någon ratifikation av ILO-konventionen har emellertid icke kommit till stånd främst av det skälet, att en sådan anses innebära ett frångående av den hittills allmänt godtagna principen om rätt för arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna genom fria avtalsförhandlingar träffa överenskommelse i lönefrågor. SR kan ej dela uppfattningen, att en ratifikation av en konvention, om vars bärande principer alla är ense, skulle innebära ett sådant frångående av rätten till fria överenskommelser. Ratifikation medför inga förpliktelser i fråga om den tid, inom vilken principen skall vara genomförd. Vidare har statsmakterna helt nyligen fattat beslut om en allmän lagfäst tilläggspensionering — en fråga, som i minst lika hög grad som likalönfrågan i så fall skulle kunna anses som en förhandlingsfråga. Åtskilliga andra exempel på lagstiftning i »avtalsfrågor» skulle kunna anföras.

Under återopande av ovanstående tillstyrker SR förslagsställarnas hemställan om en rekommendation till de nordiska regeringarna att ratificera ILO-konventionen.

Stockholm den 16 juni 1959

Statstjänstemännens riksförbund SR

Georg Nyqvist

Sture Lannefjord

¹ Här ej tryckt.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund:

Enligt förbundets uppfattning är det beklagligt, att Sverige ännu icke ratificerat ifrågavarande konvention och den därtill fogade rekommendationen, och vi vill uttala vår tillfredsställelse med förslaget om ett gemensamt nordiskt uppträdande i denna sak. Frågan om ratificering av denna konvention har flera gånger varit föremål för svenska riksdagens prövning, men riksdagen har uttalat sig emot en ratificering under uttalande av bland annat, att detta skulle innebära ett intrång i den fria förhandlingsrätten för arbetsmarknadens parter samt att arbetstagarnas egna organisationer vore bäst ägnade att tillgodose kvinnornas intressen i nu förevarande avseenden. Även hänsyn till den beräknade kostnaden för ett genomförande av likalönsprincipen synes ha inverkat negativt.

Förbundet kan inte finna de skäl, som sålunda anförts i riksdagen, övertygande utan anser att tidpunkten nu är inne att genom ratificering av konventionen ge ett officiellt erkännande åt principen om lika lön för arbete av lika värde. Givetvis måste ett genomförande av principen ske etappvis. Det framhålles också i det väckta medlemsförslaget, att en ratificering av konventionen icke innebär, att vederbörande stat i lag fastslår likalönsprincipen utan blott förpliktar landet i fråga att följa en politik, som främjar tillämpningen av principen om lika lön. Takten för förverkligandet av principen skulle bestämmas av vederbörande land enligt där gällande praxis och vara avpassad efter landets resurser.

Att man förhandlingsvägen inte lyckats genomföra lika lön eller ens att minska löneklyftan mellan manliga och kvinnliga löner, är att beklaga. De uttalanden, som vid skilda tillfällen gjorts från arbetstagarnas organisationer om att man skulle ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnornas lönefrågor och att man skulle söka verka för att utvecklingen på löne marknaden gick i en för kvinnorna gynnsam riktning, har tyvärr endast infriats i liten utsträckning. Enligt förbundets uppfattning skulle det verka befrämjande på möjligheterna att i vårt land skapa jämlikhet mellan mans- och kvinnolöner, om ifrågavarande konvention ratificerades. Flertalet av det 30-tal stater, som ratificerat konventionen, har hunnit mindre långt på vägen emot likalönsprincipens genomförande än Sverige. De allmänna principer, som konventionen innehåller, har sedan länge varit accepterade i Sverige. Enighet råder sålunda om att både staten och övriga parter på arbetsmarknaden skall söka främja en successiv övergång till likalönsprincipen.

De ekonomiska konsekvenserna av principens genomförande får icke verka avskräckande. För en stor grupp medborgare är lika lönen ett rättfärdighetskrav, och enligt förbundets uppfattning står det inte i överensstämmelse med demokratins principer att av ekonomiska skäl i längden avvisa ett sådant krav.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund vill under åberopande av vad ovan anförts tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 om lika lön för

män och kvinnor för arbete av lika värde samt vidtaga åtgärder för förverkligande av organisationens rekommendation (nr 90) i samma ämne.

Stockholm den 13 juni 1959

Yrkeskvinnors samarbetsförbund

Märta Liljegren

Ordförande

Inger Kistner

Förbundssekreterare

BIHANG

Skrivelse från Dansk Arbejdsgiverforening till Socialministeriet i Danmark angående Danmarks ratifikation av likalönskonventionen

Den 6. ds. afholdtes møde i arbejds- og socialministeriernes faste udvalg vedrørende Den internationale Arbejdsorganisation m. v., hvor man drøftede spørgsmålet om muligheden af Danmarks ratifikation af konvention nr. 100 om ligeløn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi (vedtaget af Den internationale Arbejdskonference 1951).

Dansk Arbejdsgiverforening har hidtil været af den opfattelse, at Danmark ikke kunne ratificere denne konvention — og vi har forstået, at ministeriet har haft den samme opfattelse — uden et afgørende brud med de hidtil fulgte principper for lønfastsættelsen her i landet. Vi henviser herom til vore skrivelser af 14. november 1950 og 14. juni 1955.

Til brug ved ovennævnte møde var udsendt et notat af 29. f. m. udarbejdet af arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling [*se Bilaga 2*], og det fremgår heraf, at spørgsmålet om, hvilke forpligtelser en ratifikation måtte pålægge en regering, der holder sig uden for lønfastsættelsen og overlader denne til arbejdsmarkedets organisationer, i 1956 har været behandlet såvel af en særlig ekspertkomité som af den hvert år nedsatte komité til undersøgelse af spørgsmålet om gennemførelse af konventioner og henstillinger.

Resultatet af denne undersøgelse er gengivet — — — i ovennævnte notat af 29. f. m., og Dansk Arbejdsgiverforening kan nu, således som repræsentanterne på mødet gav udtryk for, tiltræde, at Danmark kan ratificere konvention nr. 100 under forudsætning af, at der er enighed om, at en sådan ratifikation ikke medfører videregående forpligtelser end de af Den internationale Arbejdskonference i 1956 fastslåede, jfr. bemærkningerne herom i »Record of proceedings», 1956, s. 648.

København, den 11. maj 1959

Dansk arbejdsgiverforening

Allan Rise

Henning Nielsen

BILAGA 2

PM rörande Internationella arbetsorganisationens konvention angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde

(Utarbetad inom Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling i Danmark)

Med hensyn til forståelsen af, hvilke forpligtelser et ratificerende land påtager sig, udtalte den komité, der blev nedsat på arbejdskonferencen 1956 til undersøgelse af spørgsmålet om gennemførelse af konventioner og henstillinger, at de krav, konventionen stiller, varierer under hensyn til vedkommende regerings mulighed for at fastsætte lønninger. En ratificerende regerings pligt til at sikre gennemførelse af ligelønsprincippet er begrænset til områder, hvor en sådan fremgangsmåde er overensstemmende med de metoder, der benyttes ved fastsættelse af lønsatser, mens det står en regering, der holder sig udenfor lønfastsættelsen, frit for at nøjes med at fremme princippet, f. eks. ved at henlede arbejdsgiveres og arbejderes opmærksomhed på det ønskelige i at tage princippet i betragtning ved kollektive lønforhandlinger eller ved forskning særlig med hensyn til arbejdsvurdering og lønmæssig placering. Det blev nævnt, at et fællesudvalg af arbejdsgivere og arbejdere var blevet nedsat i et land for at lette gennemførelsen af ligelønskonventionen, som det netop havde ratificeret, uden at regeringen blandede sig i lønfastsættelsen. Flere medlemmer af konferencekomiteen understregede, at konventionen langt fra automatisk at sikre gennemførelsen af ligeløn snarere har til formål at fremme princippets gradvise gennemførelse i tilfælde, hvor det ligger uden for regeringens mulighed at sikre princippets øjeblikkelige gennemførelse.

Blandt de lande, der har ratificeret konventionen, er Den tyske Forbundsrepublik. I Tyskland står arbejdsmarkedets parter ligesom i Danmark principielt frit ved fastsættelse af lønninger og arbejdsbetingelser, men når Tyskland har kunnet ratificere konventionen, står det i forbindelse med, at Forbundsrepublikkens grundlov indeholder følgende bestemmelse: »Mænd og kvinder er ligeberettigede. Ingen må på grund af sit køn hverken behandles ringere eller begunstiges.»

Det er fastslået ved kendelser, afsagt af den tyske forbundsarbejdsdomstol, at denne forfatningsbestemmelse ikke blot er en programudtalelse, men en egentlig retsforordning, der ikke blot er bindende for statsmagten, men også for arbejdsmarkedets parter. En tarifbestemmelse, der generelt tillægger kvindelig arbejdskraft en vis procentdel af den tarifmæssige løn for mænd ved udførelse af et bestemt arbejde, anses for at være stridende mod lighedsgrundsætningen og derfor ugyldig. Ved enkeltstående arbejdsforhold får lighedsgrundsætningen ingen betydning, fordi det her ikke drejer sig om kollektive normeringer, men om afgørelse af et enkelttilfælde.

Ligelønsprincippet kan dog næppe anses for gennemført i Tyskland i tilfælde, hvor mænd og kvinder udfører arbejde, der er af forskellig art, men må antages at være af samme værdi. For at fremme princippet gennemførelse også på dette område er der i Tyskland nedsat et råd med repræsentanter for arbejdere og arbejdsgivere og en repræsentant for arbejdsministeren. Rådet har til opgave ved arbejdsvurdering at søge at fastslå, i hvilken udstrækning arbejde af forskellig art er af samme værdi, og at drøfte mulighederne for at fremme ligelønsprincippet virkeliggørelse.

I 1958 har Island ratificeret konventionen. I en redegørelse, som den islandske regering tidligere har afgivet til Arbejdsbureauet vedrørende lovgivning og praksis på området, hedder det, at lige løn er gennemført ved lov for statsansatte, at der i øvrigt ikke findes eller forberedes lovgivning om spørgsmålet, at gennemførelse af lige løn for arbejde af samme værdi er et af fagbevægelsens programpunkter, og at betydelige resultater i denne henseende i de senere år er blevet opnået ved kollektive overenskomster, idet det er blevet sædvanligt i overenskomsterne at fastsætte, at kvinder aflønnes efter samme satser som mænd, når de påtager sig arbejde af en art, som tidligere hovedsageligt blev udført af mænd.

For Danmarks vedkommende kan oplyses følgende vedrørende regeringens og hovedorganisationernes stilling til spørgsmålet:

I den skrivelse af 30. april 1952, hvormed arbejds- og socialministeren fremsendte beretningen om arbejdskonferencen 1951 til rigsdagen, hedder det:

De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening har haft lejlighed til at udtale sig om denne konvention, og det er påpeget, at ligelønsprincippet her i Danmark ikke kan gennemføres ad lovgivningsvej, og at en opstilling af en objektiv målestok til en vurdering af arbejdets art med henblik på fastsættelse af lige løn ikke er mulig. De samvirkende Fagforbund har dog ment, at der ikke skulle være noget til hinder for, at regeringen eller lovgivningsmagten i forbindelse med tiltræden af en konvention om lige løn kunne rette en opfordring til hovedorganisationerne om at søge princippet om lige løn gennemført.

Ligelønsprincippet er her i landet gennemført for tjenestemænd og andre i statens tjeneste ansatte personer, dog at aflønningsvilkårene for de under staten beskæftigede overenskomstlønnede arbejdere fastsættes efter samme principper som for tilsvarende arbejdere i det private erhverv. Uden for dette område er regeringen og lovgivningsmagten derimod principielt uden indflydelse på lønfastsættelsen, der sker gennem afslutningen af overenskomster mellem de pågældende organisationer. Der vil derfor ikke uden afgørende brud med de hidtil fulgte principper for lønfastsættelsen af regeringen eller lovgivningsmagten kunne tages skridt til en fastlæggelse af princippet om lige løn for mænd og kvinder for samme arbejde, ligesom der ej heller vil kunne blive tale om en almindelig lønfastsættelse på grundlag af en statslig gennemførelse af en objektiv vurdering. Konventionen vil derfor for tiden ikke kunne ratificeres af Danmark.

I 1952 nedsattes der som led i forligsmandens mæglingsforslag et udvalg mellem de 2 hovedorganisationer med den opgave at vurdere den praktiske, økonomiske og konkurrencemæssige rækkevidde af aflønning af kvinder med samme akkordsatser som mænd i tilfælde, hvor mænd og kvinder udfører samme akkordarbejde. Udvalget nåede ikke til enighed om nogen redegørelse, idet arbejdsgiverrepræsentanterne afviste ensartede akkordsatser, mens arbejderrepræsentanterne var tilhængere heraf.

I forbindelse med udvalgsarbejdet undersøgte Arbejdsgiverforeningen, i hvilket omfang mænd og kvinder var beskæftiget med samme akkordarbejde. Denne undersøgelse omfattede 78 000 arbejdere. Blandt disse udførte kun 4 102 arbejdere, nemlig 2 329 mænd og 1 773 kvinder, samme arbejde.

Af de 1 773 kvinder fik 1 172, altså 2/3, samme akkordsatser som mændene, og 515 eller 29 % fik også samme dyrtidstillæg.

Der foreligger ingen undersøgelse af, i hvilken udstrækning mænd og kvinder udfører samme tidlønnede arbejde. Arbejdsgiverforeningen har beregnet, at indførelse af samme dyrtidstillæg for mænd og kvinder ville medføre en lønstigning på ca. 75 mill. kr. inden for Arbejdsgiverforeningens område, og at indførelse af samme timefortjeneste med dyrtidstillæg for kvinder som for ufaglærte mænd ville medføre en lønstigning på ca. 200 mill. kr. for Arbejdsgiverforeningens medlemmer eller en lønstigning på 5—6 %.

I 1955 afgav international afdeling efter brevveksling med arbejdsministeriet og hovedorganisationerne en redegørelse til Det internationale Arbejdsbureau vedrørende lovgivning og praksis med hensyn til ligelønsspørgsmålet. Heri gentages de tidligere udtalelser vedrørende stats- (og kommunalt) ansatte, og det hedder iøvrigt, at det ved lønfastsættelse ved kollektive overenskomster er hovedreglen, at der gælder særlige lønsatser for henholdsvis mandlige og kvindelige arbejdere, og at der ikke findes lovbestemmelser, der skal følges ved overenskomstmæssig lønfastsættelse. Dog er der enkelte eksempler på tilnærmelser til princippet om lige løn for mænd og kvinder. Kvindelige arbejdere, der har bestået svendeprøve, aflønnes således som faglærte mandlige arbejdere, hvilket dog kun har større betydning i tobaksindustrien, der er den eneste industri, som beskæftiger et større antal faglærte kvinder. Ved lønoverenskomsterne 1954 formindskedes forskellen i dyrtidstillæg for mænd og kvinder. Endelig udtaltes det, at regeringen principielt var indforstået med at gennemføre et samarbejde med arbejdsgivernes og arbejdernes organisationer for at finde frem til metoder til en objektiv vurdering af arbejde, men fastsættelsen af lønninger havde hidtil fundet sted på grundlag af kollektive overenskomster.

Ved lønningsloven af 1958 afskaffedes forskellen i aflønningen af tjenestemænd efter deres forsørgerstilling. Denne aflønningsmåde var ganske vist ikke teoretisk i strid med ligelønspincippet, men i praksis blev de fleste mandlige tjenestemænd lønnet efter de højere satser som forsørger, hvorimod de fleste kvindelige tjenestemænd blev lønnet efter de lavere sat-

ser som ikke-forsørgere. Lønningsloven af 1958 er derfor en videreførelse i praksis af ligelønsprincippet for tjenestemænd.

Ved arbejdskonferencen 1958 vedtoges en konvention om forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv. Et medlemsland forpligter sig ved at ratificere konventionen til at udarbejde og gennemføre en politik, der tager sigte på at fremme alle personers ligestilling i muligheder og ligestilling i adgang til beskæftigelse og erhverv, og til at gennemføre en sådan lovgivning og fremme en sådan oplysningsvirksomhed, som måtte være egnet til at fremme denne politik; de forpligter sig til at ophæve lovbestemmelser og ændre sædvaner, som måtte være uforenelige hermed, og til herunder at anvende de metoder, der efter de stedlige forhold er mest egnede, og til at handle i samarbejde med arbejdsgiver- og arbejderorganisationer. De påtager sig at gennemføre denne politik ved beskæftigelse, der er underkastet umiddelbart tilsyn af en offentlig myndighed.

Begrebet forskelsbehandling bestemmes i konventionen som enhver forskel, udelukkelse eller fortrinsbehandling på grundlag af race, farve, køn, religion, politisk opfattelse, national afstamning eller social oprindelse. I det oprindelige udkast til konventionen hed det, at spørgsmålet om lige løn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi var behandlet i ligelønskonventionen af 1951 og derfor ikke behandledes i denne konvention. Konferencen vedtog imidlertid et ændringsforslag om at slette denne sidste bestemmelse med den begrundelse, at opretholdelse af forskellige lønsatser for arbejde af samme værdi udgjorde en af de mest udbredte former for forskelsbehandling.

Den 29. april 1959

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Medlemsförslaget

Den 29 juni 1951 antog Internationella arbetsorganisationen (ILO) en konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt en rekommendation (nr 90) i samma ämne. Huvudgrund-satsen i konventionen är, att varje medlemsstat skall, på sätt som är för-enligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, med avseende å alla arbetstagare främja och — i den mån nämnda ordning så medger —

trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde. Bortsett från de nordiska länderna, av vilka endast Island och Norge har ratificerat konventionen jämte den därtill fogade rekommendationen — i Norge har ratifikationen skett först efter det medlemsförslaget väcktes — har dessa dokument hittills ratificerats av ett trettiofem stater, däribland följande stater i Västeuropa nämligen Belgien, Frankrike, Italien, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike. Förslagsställarna anser, att statsmakterna i samtliga nordiska länder borde ge ett klart uttryck för sin villighet att stödja likalönsprincipens genomförande, och enligt deras uppfattning vore ett gemensamt nordiskt uppträdande i denna sak önskvärt. Medlemsförslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att ratificera likalönskonventionen jämte rekommendationen i samma ämne.

Likalönsfrågans behandling i de nordiska länderna m. m.

Kommittén har tagit del av de utlåtanden över medlemsförslaget, som efter hemställan från presidiet inkommit till rådet från berörda myndigheter och organisationer i de olika nordiska länderna, varjämte kommittén har sökt göra sig underkunnig om likalönsfrågans behandling i dessa länder genom att själv införskaffa utredning härom. På grundval av detta utredningsmaterial lämnas i det följande för vart land för sig en redogörelse för vad som där förekommit i likalönsfrågan jämte för de synpunkter, som remissorganen i huvudsak har anfört i anslutning till förslaget.

Danmark

Den 18 februari 1959 väcktes i Folketinget ett medlemsförslag, vari förslagsställarna hemställde, att Folketinget skulle ge sitt samtycke till att Danmark ratificerade likalönskonventionen jämte den därtill fogade rekommendationen. Förslaget återkallades, sedan arbetsministern i Folketinget upplyst, att regeringen övervägde att framlägga förslag om ratifikation. I skrivelse den 25 juni 1959 till Statsministeriet meddelade därefter arbetsministern, att han efter förhandlingar med det under arbets- och socialministerierna rörande ILO tillsatta fasta utskottet hade för avsikt att vid nästa folketingssession framlägga förslag till beslut av Folketinget om ratifikation av likalönskonventionen jämte rekommendation i samma ämne.

Dansk Arbejdsgiverforening, De samvirkende Fagforbund och Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer har jämte Danske Kvinders Nationalråd meddelat, att de ansluter sig till medlemsförslaget; Dansk Arbejdsgiverforening har härvid dock gjort visst förbehåll. Därutöver har Danske Kvinders Nationalråd uttalat, att Danmark, oavsett vilken utgång sakens behandling får i Nordiska rådet, snarast bör ratificera konventionen på grund av den betydelse, en ratifikation skulle få för strävandena att genomföra likalönsprincipen även på sådana områden, där denna princip ännu inte blivit accepterad.

Finland

I en i december månad 1952 till riksdagen avlåten proposition, som innebär meddelanden om bland andra konventionen nr 100, uttalade regeringen efter att ha införskaffat yttrande från kommittén för behandling av internationella ärenden, att likalönsprincipen inte kunde tillämpas i Finland omedelbart i praktiken och att även dess gradvisa tillämpning skulle kräva allsidig utredning men att en sådan utredning borde komma till stånd snarast. Med anledning av denna proposition beslöt riksdagen i september månad 1953, att nödig undersökning skulle företagas, innan konventionen ratificerades. I januari månad 1954 tillsattes en särskild likalönskommitté med uppgift bland annat att pröva frågan om möjligheten för Finland att ratificera konventionen. Denna kommitté har meddelat, att den håller på att slutföra sitt arbete och att dess betänkande i saken torde bli färdigt före Nordiska rådets sjunde session. Socialministeriet har vid sådant förhållande ännu inte tagit ställning till frågan om konventionens ratificering men har för sin del funnit det vara önskvärt, att frågan behandlas gemensamt i de nordiska länderna på sätt som avses i medlemsförslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund har ställt sig avvisande till ratifikation av konventionen och därvid framfört såsom sin åsikt, att likalönsfrågan i den mening, som konventionen avser, oskiljaktigt ansluter sig till talrika andra faktorer och synpunkter, vilka bestämmer lönebildningen och vilka kan förorsaka, att en ratifikation i praktiken skulle medföra på förhand oberäkneliga svårigheter. För ratifikation uttalar sig däremot Finlands fackföreningars centralförbund, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund och Tjänstemannaförbundet. Utan att ställa något direkt yrkande i ratifikationsfrågan fäster akademikernas organisation Akava uppmärksamheten på vissa negativa verkningar, som en ratifikation skulle föra med sig på den finländska arbetsmarknaden.

Island

Island har år 1938 ratificerat likalönskonventionen (se Sak D 6/1958).

Norge

Genom kungl. resolution den 9 december 1949 tillsattes likalönskommittén, som fick till uppgift att utreda spörsmålet om lika lön för män och kvinnor och därmed sammanhängande frågor. År 1951 utvidgades kommitténs uppdrag att omfatta även frågan om ratifikation av likalönskonventionen.

Frågan om ratifikation av likalönskonventionen lades första gången fram för Stortinget i stortingsproposition nr 87/1952, vari Sosialdepartementet emellertid på sakens dåvarande ståndpunkt inte ansåg sig kunna tillråda ratifikation. Efter det att saken behandlats i Stortinget, antog Stortinget den 13 april 1953 enhälligt en förklaring från Sosialkomitéen, vari kommittén fann det vara naturligt, att regeringen, med utgångspunkt från dess principiella uppfattning, att löner bör bestämmas utan diskriminering av

någotdera könet, noga följde utvecklingen, övervägde på vad sätt förhållandena kunde läggas till rätta och främjade åtgärder, som kunde underlätta likalönsprincipens förverkligande, så att Norge kunde bli i stånd att uppfylla konventionens krav och därmed ratificera denna.

Den 23 januari 1958 överlämnade likalönskommittén sitt betänkande. Med avseende å frågan om likalönskonventionens ratifikation tog kommittén till utgångspunkt, att en ratifikation inte förutsatte lagbestämmelser om lika lön för män och kvinnor utan att likalönsprincipen kunde genomföras antingen genom lagar och föreskrifter m. m. eller genom kollektivavtal eller genom sådana anordningar i kombination. Kommittén framhöll vidare, att det utgjorde en uttrycklig förutsättning, att konventionen inte skulle leda till intrång i principen om fria kollektivavtalsförhandlingar, men att en stat, som ratificerade konventionen, åtog sig att verka för att främja likalönsprincipen och sörja för att den genomfördes för alla, detta sistnämnda för Norges vidkommande i den utsträckning så kunde ske genom åtgärder, förenliga med där gällande ordning för fastställande av lönesatser. Sedan kommittén därefter konstaterat, att likalönsprincipen i allt väsentligt redan genomförts på den statliga sektorn av arbetsmarknaden, fann sig kommitténs flertal på anförda skäl kunna tillstyrka ratifikation, varjämte kommittén föreslog, att det upprättades ett likalönsråd i syfte att på sätt angivits främja likalönsprincipens genomförande. Likalönsrådet skulle få till uppgift, bland annat, att bedriva allmän upplysningsverksamhet om likalönsfrågan, exempelvis vid utredningar om löneutvecklingen för män och kvinnor, samt undersöka, huru likalönsprincipen praktiserades på olika områden, dryfta på vad sätt möjliga missförhållanden kunde avhjälpas och meddela berörda myndigheter, arbetsgivarföreningar och fackföreningar resultatet av sina undersökningar och överväganden.

På grund av likalönskommitténs förslag framlades i Stortinget två propositioner, nämligen stortingspropositionerna nr 29 och 41/1959, vari regeringen hemställde, i den förra på förslag av Kommunal- og arbeidsdepartementet, att Stortinget godkände inrättandet av ett likalönsråd med de uppgifter, som ovan nämnts, och i den andra på förslag av Sosialdepartementet, att Stortinget gav sitt samtycke till ratifikation dels av likalönskonventionen och den därtill fogade rekommendationen, dels av konventionen nr 111 om diskriminering i fråga om anställning och sysselsättning. Stortinget beslöt i enlighet med regeringens hemställan, och ratifikation har numera skett.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att ett i Stortinget år 1956 väckt privat grundlagsförslag om ändring av § 110 »grunnloven», vari föreslogs att rätten till lika lön för lika arbete skulle grundlagfästas, år 1958 avvisats av Stortinget.

Sverige

Likalönsfrågan var föremål för regeringens överväganden i propositionen nr 23/1959, vari hemställdes om riksdagens yttrande angående två av ILO:s

allmänna konferens år 1958 antagna konventioner och rekommendationer, däribland konventionen nr 111 angående diskriminering i fråga om anställning och sysselsättning samt den därtill anslutna rekommendationen i samma ämne. I denna proposition uttalade föredragande departementschefen följande:

Den konvention, om vilken här är fråga, ger uttryck för grundsatser, som sedan länge varit allmänt omfattade i vårt land. Något hinder för ratifikation från svensk sida skulle heller knappast föreligga, om inte konventionstexten vid den slutliga behandlingen i ett avseende fått en utformning, som för Sveriges — liksom för flera andra stater — vidkommande förorsakar svårigheter med hänsyn till den i dessa länder gällande principen om arbetsmarknadsparternas frihet att utan statlig inblandning träffa överenskommelser i lönefrågor. Såsom delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet framhåller torde nämnda princip inte låta sig förena med de förpliktelser att främja lika lön för män och kvinnor, som en ratifikation av konventionen skulle ålägga statsmakterna. Motsvarande gäller i fråga om 1951 års konvention angående lika lön, vilken på grund härav inte ratificerats av Sverige. Ehuru jag finner det mycket önskvärt, att Sverige genom att ratificera den nu förevarande konventionen kunde ge uttryck för sin fulla anslutning till de däri upptagna grundsatserna, anser jag mig av de förut anförda skälen inte kunna tillstyrka svensk ratifikation av densamma.

I enlighet härmed avstyrktes i propositionen ratificering från svensk sida av konventionen nr 111 angående diskriminering i fråga om anställning och sysselsättning, och sedan andra lagutskottets flertal anslutit sig härtill, beslöt riksdagen i enlighet härmed.

Av de myndigheter och organisationer i Sverige, som beretts tillfälle att yttra sig över medlemsförslaget, avstyrker på i huvudsak samma skäl som ovan redovisats i proposition nr 23/1959 följande ratifikation, nämligen arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige, dock att arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att en ratifikation sannolikt skulle kunna bli av betydelse såsom opinionsbildande faktor. Ratifikation tillstyrkes av Tjänstemännens centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Yrkeskvinnors samarbetsförbund, och därvid understrykes framför allt, att konventionen öppnar full möjlighet att genomföra likalönsprincipen på annat sätt än genom lagstiftning och därför följaktligen inte kräver, att stat, som antar konventionen, skall lagfästa likalönsprincipen. Socialstyrelsen, som framhäver arbetsmarknadsparternas frihet att själva bestämma i lönefrågor, understryker önskvärdheten av att staten såsom arbetsgivare på sitt område vidtar sådana anordningar, att likalönsprincipen till fullo förverkligas, och styrelsen har intet att erinra mot att frågan bringas närmare sin lösning även genom åtgärder, som Nordiska rådet kan finna lämpliga.

Kommittén har under hand erfarit, att inom Landsorganisationen numera tillsatts en särskild utredning med uppgift att i olika hänseenden närmare undersöka de med likalönsfrågan sammanhängande problemen.

Kommittén

Allmän enighet synes i de nordiska länderna i stort sett råda därom, att man bör eftersträva en lönesättning för utförda arbetsprestationer, som icke gör åtskillnad mellan könen. Om själva grundtanken i likalönskonventionen föreligger följaktligen i Norden inte några delade meningar av väsentlig betydelse, och kommittén vill för sin del uttala sig till förmån för att likalönsfrågan i enlighet med denna målsättning bringas närmare sin lösning i de nordiska länderna. En ratifikation av likalönskonventionen utgör ett naturligt led i strävandena att nå detta mål.

Konventionen har redan ratificerats av Island och Norge, medan regeringen i Danmark anmält sin avsikt att framlägga förslag om ratifikation vid folketingssessionen 1959/60.

De betänkligheter, som i Finland och Sverige framförts mot en ratifikation av likalönskonventionen, hänför sig för Sveriges vidkommande till den i de nordiska länderna rådande principen om arbetsmarknadsparternas frihet att utan statlig inblandning träffa överenskommelse i lönefrågor, medan man i Finland har framhållit de olika för samhället svåröverskådliga verkningar i ekonomiska och andra hänseenden, som likalönsprincipens förverkligande fullt ut befaras få.

På det principiella planet gäller motsättningarna framför allt frågan, huruvida en ratifiering av konventionen låter sig förena med den hävdvunna avtalsfriheten på arbetsmarknaden.

Å ena sidan finnes de, som företräder den meningen, att ratifikation på nu angiven grund inte bör ske. De synes motivera sin ståndpunkt huvudsakligen därmed, att — vare sig man väljer lagstiftningsvägen eller avtalsvägen — en statlig intervention i syfte att åvägabringa anställningsvillkorens reglering enligt de i konventionen uttalade principerna skulle betyda ett ingripande i lönesättningen i klar strid mot principen om avtalsparternas frihet att själva träffa överenskommelser i dessa frågor. Därutöver tar man avstånd från ett system, som skulle innebära, att en internationell konvention ratificerades allenast på grundval av kollektivavtal. Även om en sådan ordning godkändes, kan man därmed — framhålles det — då det gäller likalönskonventionen, inte komma ifrån statens konventionsenliga skyldigheter att öva inseende över att kollektivavtalens innehåll inte i något avseende innebär diskrimination i den mening detta begrepp enligt konventionen måste tolkas i fråga om anställningsvillkorens reglering för män och kvinnor.

De finnes å andra sidan, som framför allt understryker, att konventionen ingalunda kräver, att stat, som ratificerar denna, skall lagfästa likalönsprincipen och därmed göra denna rättsligt bindande för arbetsmarknadens parter. Konventionen öppnar enligt deras mening full möjlighet att genomföra principen på annat sätt, t. ex. kollektivavtalsvägen, även i etapper. Ett antagande av konventionen anses därför inte på något sätt stå i strid med de principer för arbetsmarknadens frihet, som är gällande i de nordiska län-

terna. För statens del torde konventionens principer i vart fall formellt vara i huvudsak genomförda.

Med avseende å de verkningar på det praktiska planet, som ett genomförande av likalönsprincipen skulle få i ekonomiska och sociala hänseenden, har å ena sidan farhågor uttalats för att de praktiska verkningarna inte osannolikt skulle bli sådana, att det bleve omöjligt att fullt ut förverkliga konventionens principer. Man har å andra sidan funnit det i angivet avseende i allt väsentligt föreligga ett problem rörande takten för likalönsprincipens genomförande, där konventionen lämnar utrymme för att man på sätt, som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, går fram i etapper.

Med det anförda har kommittén redovisat de två skilda uppfattningar, som kommit till uttryck under förda diskussioner om ratifikation av likalönskonventionen. Företrädarna för den ena har tillstyrkt ratifikation av konventionen, medan de, som förfäktat den andra uppfattningen, motsatt sig ratifikation. Under sakens behandling i kommittén har det visat sig, att båda meningsriktningarna är företrädade bland kommitténs medlemmar. Kommittén har icke för egen del sett som sin uppgift att genom omröstning få fram ett majoritetsbeslut. Kommittén har ansett det tillfyllest att för rådet presentera de båda skiljaktiga meningarna i denna sak.

Kommittén kan erinra om Nordiska rådets rekommendation nr 6/1956, vari rådet rekommenderade regeringarna i de nordiska länderna att bland annat undersöka möjligheterna för att ge en redogörelse för vilka konventioner under ILO, som ännu inte ratificerats. De meddelanden, som regeringarna i anledning av denna rekommendation fortlöpande lämnar Nordiska rådet, ger rådet möjlighet att framdeles följa frågan om ratifikation av hithörande konventioner, däribland likalönskonventionen.

Med det nu anförda anser sig kommittén ha tillhandahållit rådet det material, som erfordras för sakens avgörande vid rådets förestående sjunde session.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Claudia Olsen

Anders Pettersson

Rakel Seweriin

Förman

BILAGA 4**Skrivelse från Naisialiitto Unioni — Kvinnosaksförbundet Unionen till Nordiska rådet angående ratifikation av likalönskonventionen**

Undertecknat kvinnosaksförbund, verksamt sedan 1892 och såsom Open Door Internationals stiftande medlem 1929 numera i Finland representerande dess strävanden för kvinnans ekonomiska likställighet, vänder sig härmed åter, företrädande en omfattande finländsk kvinnoopinion till Nordiska rådets nu pågående socialpolitiska stockholmskonferens med vördsam anhållan om att Nordiska rådet vid behandling av likalönsfrågan ville förordna snarast möjliga ratificering av likalönskonventionen av 1951 i Genève n:o 100 även för vårt land.

Helsingfors den 28 oktober 1959

Naisialiitto
Unioni

Ellen Tudeer-Karvonen

Vicehäradshövding
Ordförande

Kvinnosaksförbundet
Unionen

Märta von Alfthan

Ekonom. cand.
Sekreterare

BILAGA 5**Uttalande av Folkpartiets centrala tjänstemannadelegation angående ratifikation av likalönskonventionen**

Inför Nordiska rådets session i Stockholm nästa vecka vill Folkpartiets centrala tjänstemannadelegation uttala den förhoppningen, att rådet fattar beslut om att rekommendera ett godkännande av konventionen om lika lön för män och kvinnor för samma arbete. Över tjugo länder, däribland i Norden Island och Norge, har redan godkänt denna konvention, och Danmark kommer snart att följa efter. I Sverige har samtliga tjänstemannaorganisationer uttalat sig för konventionen, medan LO intagit en negativ ståndpunkt.

Tjänstemannadelegationen konstaterar med tillfredsställelse, att de från liberalt håll gjorda framstötarna om likalönsfrågans lösning kommit att omfattas av allt vidare kretsar och givit Nordiska rådet ett tillfälle att inom ramen för sina befogenheter medverka till ett positivt resultat.

Det borde därför kunna förutsättas, att den svenska regeringen efter rådets ställningstagande inte längre kommer att bromsa utvecklingen i likalönsfrågan, som är ett rättviseproblem av största betydelse för kvinnorna på hela arbetsmarknaden.

Stockholm den 29 oktober 1959

*BILAGA 6***Skrivelse från Svenska kvinnors vänsterförbund till Nordiska rådet angående ratifikation av likalönskonventionen**

Med vetskap om att Nordiska rådets session avser att behandla ett förslag rörande de nordiska ländernas ratificering av ILO-konventionen nr 100, vill Svenska kvinnors vänsterförbund hemställa om att rådet måtte besluta att rekommendera ett antagande av konventionen om lika lön för män och kvinnor i de länder i Norden, som ännu ej godkänt densamma.

Det finns i Sverige en stark opinion för en snar lösning av likalönsfrågan. Landets kvinnoorganisationer har varit de mest pådrivande, när det gällt att skapa denna opinion. Den svenska Landsorganisationens representantskap har i dagarna lagt fram förslag om att de särskilda lönesatserna för kvinnor skall avlägsnas ur kollektivavtalen, vilket skulle innebära ett viktigt steg mot likalönsfrågans lösning. Vi vill vidare rikta uppmärksamheten på att samtliga tjänstemannaorganisationer uttalat sig för ILO-konventionen. Som ytterligare uttryck för den växande opinionen vill vi erinra om att årets riksdagsmotioner om Sveriges anslutning till likalönskonventionen samlade flera röster än vid tidigare voteringar.

En rekommendation från rådet skulle motsvara en mycket bred opinion i Sverige och kunna påverka den svenska regeringen att redan inför 1960 års riksdag positivt taga ställning för en snar och rättvis lösning av likalönsproblemet och därmed göra slut på diskrimineringen av kvinnorna på arbetsmarknaden.

Svenska kvinnors vänsterförbund, som alltsedan sitt bildande fört en energisk kamp i likalönsfrågan, vill till denna hemställan foga en fast förhoppning om att Nordiska rådet ger en klar och otvetydig rekommendation i denna för kvinnorna och demokratin så viktiga angelägenhet.

Stockholm den 3 november 1959

Svenska kvinnors vänsterförbund.

Valborg Svensson

Maja Eriksson

Birgit Jansson

Medlemsförslag

om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja

(Väckt av Holger Eriksen och Ragnhild Sandström)

Den skadegörelse, som vållas genom förorening av havsvattnet till följd av oljeutsläpp från fartyg, har länge internationellt uppmärksamrats. Det gäller här icke blott den ofta mycket omfattande skadegörelse, som oljan förorsakar å kringsimmande havsfåglar. Fisk, som lever i vatten, där oljeutsläpp skett, kan taga smak av oljan; särskilt föroreningar av bottenlagren inger de fiskevårdande myndigheterna oro och bekymmer. Vidare kan oljeförorening av detta slag, om oljan av vinden drivs mot kusterna, försvåra strändernas utnyttjande för bad och andra ändamål.

I syfte att söka åstadkomma en internationell reglering till förhindrande av dylik förorening genom olja hölls i London från den 26 april till den 12 maj 1954 en internationell konferens. Vid denna utarbetades en konvention, i vilken olika åtgärder föreskrevs i syfte att förhindra, att havsvatten förorenas genom oljeutsläpp. Denna konvention (»international convention for the prevention of pollution of the sea by oil») har sedermera biträtts av bl. a. Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en rad andra europeiska stater och har trätt i kraft den 26 juli 1958. Sovjetunionen, som på sin tid var representerad vid London-konferensen, har däremot icke ratificerat konventionen, liksom ej heller Polen. En översättning av texten till konventionen närslutes [*se Tillägg 1*].

Under senare år har stora skador anställts på sjöfågelsbeståndet i Östersjön till följd av oljeutsläpp. Enligt en promemoria, som upprättats av ordföranden i Nordiska oljeskadekommittén, ryttmästaren Berno von Bornstedt, avseende skador under vintern 1959 [*se Tillägg 2*], torde oljan i då aktuella fall ha utsläppts öster om Gotland. I en skrivelse till svenska utrikesdepartementet den 12 februari 1959 [*se Tillägg 3*] har Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund, Internationella fågel-skyddskommitténs svenska sektion och Sveriges ornitologiska förening — under hänvisning till de betydande ideella, rekreativa och ekonomiska värden, som årligen sätts på spel genom de oupphörligen återkommande oljeutsläppen i Östersjön — hemställt, att departementet måtte hos Sovjetunionen och Polen hemställa, att dessa länder ville ratificera 1954 års oljeskyddskonvention.

Då frågan om skyddandet av östersjövattnet mot förorening av detta slag berör ej blott svenska utan även danska och finländska intressen, synes det befogat, att frågan nu tas upp i Nordiska rådet till gemensam behandling. I första hand torde detta böra ske i den formen, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att göra en gemensam hänvändelse till Sovjetunionens och Polens regeringar att ratificera 1954 års konvention.

Även om så sker, är emellertid icke den föreliggande frågan därmed slutgiltigt löst. Av konventionens bestämmelser om de förbjudna zonernas utsträckning följer, att å en mindre areal i Östersjön söder om Gotland oljeutsläpp är tillåtna enligt konventionen. Starka skäl talar för att bestämmelserna i konventionens bilaga angående de för oljeutsläpp förbjudna zoner ändras därhän, att oljeutsläpp överhuvud förbjudes i Östersjön. Ett första steg i sådan riktning vore, om strandstater kring Östersjön jämte övriga nordiska länder kunde för sin del överenskomma om att förbjuda sina fartyg att släppa ut olja i Östersjön.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt hos Polens och Sovjetunionens regeringar anhålla om att dessa måtte ratificera 1954 års oljeskadekonvention samt att på lämpligt sätt undersöka möjligheterna att få till stånd överenskommelser om att hela Östersjön blir en zon, där oljeutsläpp är otillåtligt.

København och Stockholm den 15 april 1959

Holger Eriksen

Ragnhild Sandström

TILLÄGG I

Internationell konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, 1954

Artikel II

Denna konvention skall äga tillämpning å sjögående fartyg, registrerat i ett territorium, som hör under en fördragsslutande regering, med undantag för

- 1) marina hjälpfartyg, när de användas såsom sådana;
- 2) fartyg under 500 ton brutto;
- 3) valfångstfartyg, när de användas såsom sådana;
- 4) fartyg som befara Stora sjöarna i Nordamerika jämte deras förbindelseleder och tillflöden så långt öster ut som till Lachinekanalens nedre mynning vid Montreal i provinsen Quebec i Canada.

Artikel III

1. Med de begränsningar, som följa av bestämmelserna i artiklarna IV och V, är det förbjudet för tankfartyg, å vilket konventionen äger tillämpning, att inom någon av de i bilaga A angivna zonerna uttömma

a) olja,

b) oljehaltig blandning som förorenar havsytan.

Vid tillämpningen av denna bestämmelse skall oljan i en oljehaltig blandning med mindre än 100 delar olja på 1 miljon delar vätska icke anses förorena havsytan.

2. Med de begränsningar, som följa av bestämmelserna i artiklarna IV och V, skall varje uttömning i havet från ett fartyg, å vilket konventionen äger tillämpning och som icke är ett tankfartyg, av oljehaltigt ballastvatten eller tankspolvatten ske så långt från land som det är praktiskt möjligt. Efter förloppet av tre år från dagen för konventionens ikraftträdande skall vad i första stycket i denna artikel sägs angående tankfartyg äga motsvarande tillämpning beträffande andra fartyg, dock att

a) de förbjudna zoner som skola gälla för andra fartyg än tankfartyg äro de zoner som för dessa fartyg äro särskilt angivna i bilaga A; och

b) det icke skall vara förbjudet att uttömma olja eller oljehaltig blandning från sådant fartyg, då fartyget befinner sig på resa till en hamn som icke är utrustad med sådana mottagningsanordningar som omförmälas i artikel VIII.

3. Överträdelse av styckena 1 och 2 i artikel III skall vara straffbar efter lag i det territorium, där fartyget är registrerat.

Artikel IV

1. Artikel III skall icke äga tillämpning å

a) uttömning av olja eller oljehaltig blandning från ett fartyg som sker med hänsyn till fartygets säkerhet, för att förhindra skada å fartyg eller last eller för att rädda människoliv till sjöss;

b) utflöde av olja eller oljehaltig blandning föranlett av skada å fartyget eller oundvikligt läckage, om alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagits, i syfte att förebygga eller minska utflödet, sedan skadan inträffat eller läckaget upptäckts;

c) utömning av bottensats,

1) som icke kan utpumpas från lasttankar i tankfartyg på grund av dess fasta konsistens, eller

2) som utgöres av rester från rening eller klargöring av brännolja eller smörjolja,

under förutsättning att sådan uttömning sker så långt från land som det är praktiskt möjligt.

2. Sker sådan uttömning eller sådant utflöde, som omhandlats i denna artikel, skola i den i artikel IX föreskrivna oljejournalen införas uppgifter rörande orsaken och omständigheterna i övrigt.

Artikel V

Artikel III skall icke gälla beträffande uttömning från ett fartygs rännstenar

a) av oljehaltig blandning av något slag under en tidrymd av tolv månader efter den dag, då konventionen träder i kraft i förhållande till det territorium, där fartyget är registrerat;

b) efter utgången av nämnda tid av oljehaltig blandning, som icke innehåller annan olja än smörjolja.

Artikel VI

Straff, som till fullföljd av artikel III stadgas i något territorium, som tillhör en fördragsslutande regering, såsom påföljd för olaglig uttömning från fartyg av olja eller oljehaltig blandning i havet utanför territorialvattnet, må icke vara lindrigare än straff, som enligt lag i samma territorium må kunna för motsvarande förseelse utmätas inom territorialvattnet.

Artikel VII

Tolv månader efter den dag, då konventionen trätt i kraft för ett territorium tillhörande en fördragsslutande regering, skola alla fartyg, som äro registrerade i ett sådant territorium, vara försedda med anordning av beskaftenhet att hindra brännolja eller tjock dieselolja att rinna ner i rännsten, vars innehåll länsas ut i havet utan att först passera en separator för oljehaltigt vatten.

Artikel VIII

Det åligger varje fördragsslutande regering att tillse att tre år efter den dag, då konventionen trätt i kraft för ett territorium, som tillhör densamma, i varje större hamn i sådant territorium finnas anordningar till bruk för andra fartyg än tankfartyg, som möjliggöra för fartygen att utan onödigt uppehåll befria sig från sådana rester av oljehaltigt ballastvatten eller tankspolvatten som kunna vara kvar, sedan vattnet passerat en separator för oljeblandat vatten, en settlingstank eller annan anordning. Varje fördragsslutande regering skall tid efter annan bestämma, vilka hamnar som i denna artikels mening skola anses såsom större hamnar och skriftligen underrätta sekretariatet om, huruvida erforderliga anordningar för oljemottagning hava blivit inrättade i sagda hamnar.

Artikel IX

1. Å varje fartyg, som omfattas av konventionen, skall finnas en oljejournal (antingen som en del av fartygets officiella skeppsdagbok eller av annan karaktär) av den form bilaga B¹ till konventionen utvisar. Tillbörliga anteckningar skola göras i journalen, och varje journalsida, så ock anteckning, som avses i mom. 2 av artikel IV, skall undertecknas av den eller dem av befälet, som hava ansvaret för de vidtagna åtgärderna ävensom av befälhavaren. Anteckningarna i oljejournalen skola vara avfattade på det officiella språket i det territorium, där fartyget är registrerat eller på engelska eller franska.

2. Vederbörande myndigheter i varje territorium, som tillhör en fördragsslutande regering, äga rätt att, när ett fartyg befinner sig i en hamn inom territoriet, granska den oljejournal, som enligt konventionen skall finnas ombord och att taga avskrift av varje anteckning i journalen ävensom att fordra att befälhavaren bestyrker avskriftens riktighet. Varje sådan av befälhavaren till riktigheten bestyrkt avskrift skall i vilken som helst rättssak kunna åberopas som bevis för sakförhållande, varom anteckning gjorts i journalen. Åtgärd, som av myndighet vidtages med stöd av denna bestämmelse, skall äga rum så snabbt som möjligt och utan att fartyget fördröjes.

Artikel X

1. Varje fördragsslutande regering äger tillstålla den fördragsslutande regeringen i det territorium, där ifrågakommande fartyg är registrerat, skriftlig anmälan om överträdelse av konventionen, närhelst bevis föreligger för

¹ Här ej tryckt.

att någon bestämmelse däri åsidosatts av fartyget, oavsett var den påstådda överträdelsen må hava ägt rum. Där så lämpligen kan ske, skall den förstnämnda regeringens behöriga myndigheter jämväl underrätta fartygets befälhavare om den påstådda överträdelsen.

2. Den regering, som mottagit sådana upplysningar, skall undersöka saken och har rätt att anmoda den förstnämnda regeringen att inkomma med närmare upplysningar om den påstådda överträdelsen. Om regeringen i det territorium, i vilket fartyget är registrerat, anser tillräckliga skäl föreligga för ett rättsligt förfarande gentemot fartygets ägare eller befälhavare med anledning av den påstådda förseelsen, skall den föranstalta om att sådant förfarande inledes så snart som möjligt och i sinom tid underrätta den andra fördragsslutande regeringen ävensom sekretariatet om resultatet därav.

Bilaga A. Förbjudna zoner

1. Med förbehåll för bestämmelserna i mom. 3 i denna bilaga utgöras de förbjudna zonerna för tankfartyg av allt havsområde inom ett avstånd av 50 mil från land med följande undantag:

a) *Adriatiska zonerna.* I Adriatiska havet utanför den italienska och den jugoslaviska kusten, ön Vis dock undantagen, sträcka sig de förbjudna zonerna 30 mil från land. När denna konvention varit i kraft under en tid av tre år, skall bredden av zonerna ökas med ytterligare 20 mil, såvida icke de båda regeringarna enas om att uppskjuta utvidgningen. Ifall en sådan överenskommelse ingås, skola de båda regeringarna underrätta sekretariatet minst tre månader före utgången av treårsperioden, varpå sekretariatet skall underrätta alla fördragsslutande regeringar om överenskommelsen.

b) *Nordsjözonen.* Nordsjözonen sträcker sig 100 mil från kusten av följande länder:

Belgien

Danmark

Förenade konungariket Storbritannien och Norra Irland

Holland

Förbundsrepubliken Tyskland,

dock icke bortom den punkt, där gränsen för 100-milzonen utanför Jyllands västkust skär gränsen för 50-milzonen utanför den norska kusten.

c) *Atlantiska zonen.* Atlantiska zonen utgöres av det område, som befinner sig innanför en linje dragen på nedan angivet sätt från en punkt på Greenwich-meridianen 100 mil i nord-nord-ostlig riktning från Shetlandsöarna: först mot norr längs med Greenwich-meridianen till 64° nordlig bredd; därifrån mot väster längs med 64:e breddgraden till 10° västlig längd; därifrån till 60° nordlig bredd, 14° västlig längd; därifrån till 54°30' nordlig bredd, 30° västlig längd; därifrån till 44°20' nordlig bredd, 30° västlig längd; därifrån till 48° nordlig bredd, 14° västlig längd; därifrån mot öster längs med 48:e breddgraden till skärningspunkten med 50-milzonen utanför Frankrikes kust. Med avseende å resor innanför den sålunda angivna atlantiska zonen till hamnar, som icke äro utrustade med erforderliga anordningar för mottagning av oljerester, skall den atlantiska zonen anses upphöra på ett avstånd av 100 mil från land.

d) *Australiska zonen.* Australiska zonen sträcker sig 150 mil utanför Australiens kuster med undantag av det australiska fastlandets norra och västra kuster mellan en punkt mittför Torsdagsön och en punkt på västra kusten vid 20° sydlig bredd.

2. Med förbehåll för bestämmelserna i mom. 3 i denna bilaga utgöras de förbjudna zonerna för andra fartyg än tankfartyg av allt havsområde inom ett avstånd av 50 mil från land med följande undantag:

a) *Adriatiska zonerna*. I Adriatiska havet utanför den italienska och den jugoslaviska kusten, ön Vis dock undantagen, sträcka sig de förbjudna zonerna 20 mil från land. Efter utgången av en treårsperiod från införandet av de förbjudna zonerna för andra fartyg än tankfartyg i överensstämmelse med mom. 2 i artikel III skall bredden av zonerna ökas med ytterligare 30 mil, såvida icke de båda regeringarna enas om att uppskjuta utvidgningen. Ifall en sådan överenskommelse ingås, skola de båda regeringarna underätta sekretariatet minst 3 månader före utgången av treårsperioden, varpå sekretariatet skall underrätta alla fördragsslutande regeringar om överenskommelsen.

b) *Zonerna i Nordsjön och Atlanten*. Nordsjözonen och atlantiska zonen sträcka sig 100 mil från kusten av följande länder:

Belgien

Danmark

Förenade konungariket Storbritannien och Norra Irland

Holland

Irland

Förbundsrepubliken Tyskland,

dock icke bortom den punkt, där gränsen för 100-milszonen utanför Jyllands västkust skär gränsen för 50-milszonen utanför den norska kusten.

3. a) Varje fördragsslutande regering må föreslå

1) inskränkning av zon utanför kusten av något av dess territorier eller

2) utvidgning av sådan zon till högst 100 mil från sådan kust,

genom att avgiva en förklaring av sådant innehåll, varpå inskränningen eller utvidgningen träder i kraft efter utgången av en tid av sex månader efter förklaringens avgivande, för såvitt icke någon av de fördragsslutande regeringarna minst två månader före utgången av denna period avgiver en förklaring om att dess intressen trädas för när, antingen på grund av närbelägenheten av dess kuster eller på grund av att dess fartyg befara området, och att den av denna anledning icke kan godkänna inskränningen eller utvidgningen.

b) Förklaring jämlikt detta stycke skall ske skriftligen till sekretariatet, som har att underrätta samtliga fördragsslutande regeringar om mottagandet av densamma.

TILLÄGG 2

PM rörande oljeutsläpp vid Gotland i januari 1959

(Av ryttmästaren Berno von Bornstedt)

Den 9 januari i år meddelade pressen, att skador till följd av oljeutsläpp iakttagits vid Gotlands ostkust och vid Gotska Sandön i form av massdödad sjöfågel. Vid Gotska Sandön uppskattade vederbörande fyrmästare skadegörelsen till cirka tusen fåglar. Kustbevakningen har mellan Herrvik och Faludden på Gotlands ostkust iakttagit 200 nedoljade fåglar. Bedöman-

det av skadornas omfattning, vartill som vanligt kustbevakning och polismyndighet lämnat värdefull hjälp, erbjuder stora svårigheter. På stranden uppkrupna döende fåglar söker vindskydd bakom stenar och tuvor uppe på land, och ilanddrivna fåglar övertäcks fort av uppspolad tång, snö och is.

De oljeskadade men ännu kringsimmande fåglarna, mestadels alfåglar, är visserligen lätt igenkännbara genom sitt uppträdande. De ligger hopkurrade, försöker häva sig och är sysselsatta med att försöka plocka ren fjäderrarna. Till skillnad mot friska fåglar ligger de ofta uppe i själva strandvattnet. Men de driver med ström och vind och kan därigenom ligga spridda över stora områden.

För bedömandet av varifrån oljan utsläpps har just undersökts, huruvida den kunde härröra från något skadat eller strandat fartyg. Följande fall har granskats: oljeutsläpp vid Gävle, fartyget »Octavius» vid Åland, de drivande norska tankerna »Jaraconda» och »Vika II» sydost Landsort. Med hänsyn till vind, läge och tid torde ingen av dessa ha haft med oljeutsläppet att göra. Vidare har undersökts, huruvida några svenska tankfartyg har passerat i farvattnen öster om Gotland, men enligt från Svenska petroleum institutet inhämtad upplysning torde så inte varit fallet. Därmed bör svenska fartyg kunna fritagas från oljeutsläppet.

Oljedödens senaste verk kring Gotlands kuster utgör ingen enstaka händelse. Åren 1942, 1952, 1956—57 och nu januari 1959 har stora skador åstadkommits, varvid ständigt ostkusten plågats. För ett par år sedan fick såväl Smålands som Östergötlands kuster samtidigt oljeskadad fågel. Vad var anledningen? Jo, under tre veckor hade det rått ostlig vind. Av det sagda torde framgå, att oljan härrör från farvattnen öster om Gotland.

Tyvär är inte Östersjön tillfredsställande skyddad mot oljeutsläpp, eftersom flera viktiga randstater ännu inte biträtt 1954 års oljeskyddskonvention. Dessutom är ett område av Gotlands storlek och beläget 50 distansminuter söder om nämnda ö och med nordlig gräns i höjd med Ölands södra udde undantaget från skyddsbestämmelserna. Borttagandet av detta friområde, så att Östersjön i sin helhet blir oljeskyddad, torde därför vara synnerligen önskvärt för oljeskaderiskens minskande. Men härför erfordras samtycke av samtliga östersjöstater.

Med anledning härav framföres tanken, att svenska regeringen i skrivelse till Sovjetunionen, Finland och Polen hemställde, att dessa länder ville ratificera 1954 års oljeskyddskonvention och därefter biträda förslaget om Östersjöns frigörande från oljeutsläpp.

Den 30 januari 1959

TILLÄGG 3**Skrivelse från svenska natur- och djurskyddsföreningar till Sveriges utrikesdepartement**

Vintern 1959 har frågan om effektiva åtgärder om utsläpp från fartyg av oljerester i Östersjön ånyo aktualiserats. Sedan i början av januari har ny massdöd bland sjöfågel inträffat längs Gotlands ostkust och kring Gotska Sandön. I en promemoria av den 30 januari 1959, vilken bilägges [se *Tillägg 2*], redovisar ryttmästare Berno von Bornstedt, Jakobsberg, skadeverkningarna samt det resultat, till vilket han med hjälp av olika institutioner och myndigheter kommit beträffande oljans ursprung. Av utredningen att döma torde oljan härröra från utsläpp i vattnen öster om Gotland och lär icke härröra från svenskt fartyg.

Det inträffade aktualiserar ånyo frågan om en slutlig ratificering av den oljeskyddskonvention, som antogs i London 1954. För Sveriges del antogs den 6 april 1956 särskild lagstiftning om åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Samma år ratificerades oljeskyddskonventionen av vårt land. I övrigt är konventionen ratificerad av följande stater: Storbritannien, Mexico, Förbundsrepubliken Tyskland, Danmark, Canada, Norge, Irländska republiken, Belgien, Frankrike, Nederländerna och Finland. Bland de länder, som deltog i London 1954 men ännu ej ratificerat konventionen, är Sovjetunionen och Polen.

Med hänsyn till de betydande ideella, rekreativa och ekonomiska värden, som årligen sätts på spel genom de oupphörligen återkommande oljeutsläppen i Östersjön, får undertecknade organisationer anhålla, att Eders Excel-lens måtte hos Sovjetunionen och Polen hemställa, att dessa länder ville ratificera 1954 års oljeskyddskonvention.

Stockholm den 12 februari 1959

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Lars Erik Esping

Sveriges djurskyddsföreningars
riksförbund

Gustaf Smith

Bertil Funck

Internationella fågelskydds-
kommitténs svenska sektion

Sven Hörstadius

Lars Erik Esping

Sveriges ornitologiska förening

Sven Hörstadius

Bengt Girell

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska oljeskadekommittén har genom Norges jeger- og fiskerforbund i skrivelse den 9 september 1959 med hänvisning till Svenska jägareförbundets yttrande (se nedan) meddelat, att den varmt ansluter sig till förslaget.

D a n m a r k

Statsministeriet har i skrivelse den 19 augusti 1959 meddelat, att det ansluter sig till Naturfredningsrådets yttrande (se nedan).

Handelsministeriet:

— — — — —
 — — — — — skal man efter stedfunden brevveksling med rådet vedrørende foranstaltninger mod olieforurening meddele, at handelsministeriet kan tiltræde forslaget om, at der fra svensk, finsk og dansk side rettes henvendelse til regeringerne i Sovjetunionen og Polen med opfordring om, at disse lande ratificerer den i London i maj 1954 vedtagne konvention til undgåelse af forurening af havet med olie.

For så vidt angår det ligeledes i nævnte medlemsforslag rejste spørgsmål om at søge gennemført et totalt forbud mod olieudtømmning i Østersøen skal man meddele, at handelsministeriet intet finder at erindre imod, at dette spørgsmål tages op til nærmere undersøgelse, idet man dog henleder opmærksomheden på de af Danmarks Rederiforening i skrivelse af 30.f.m. [se nedan] — — — fremsatte synspunkter, hvortil et mindretal i rådet vedrørende foranstaltninger mod olieforurening har sluttet sig.

— — — — —

København, den 18. juli 1959

P. m. v.

E. b.

J. Christiansen

Naturfredningsrådet:

— — — — —
 Den i de senere år stærkt stigende olieforurening medfører ikke alene tusinder af søfugles død, men forårsager også på andre områder, ikke mindst

ved tilsvining af strandbredderne, store ulemper set fra et naturfrednings-synspunkt.

I betragtning af, at andre faktorer i de senere årtier i høj grad medvirker til decimering af søfuglebestanden, må man fra naturfredningsrådets side lægge den allerstørste vægt på, at olieforurening gennem udtømning af spildolie standses.

Man kan derfor fra rådets side meget anbefale det i Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag om, at der rettes henvendelse til Sovjetunionen og Polen om at tiltræde den internationale konvention til forhindring af havenes olieforurening.

København, den 1. juli 1959

P. m. v.

E. b.

R. Spärck

Danmarks Naturfredningsforening:

— — — tillader Danmarks Naturfredningsforening sig herved intrængende at anbefale, at der fra Nordisk Råds side udfoldes et initiativ til forhindring af Østersøens forurening ved olieudtømning.

Såvel af hensyn til fuglelivet som af fiskerimæssige hensyn og for at undgå hindring af badelivet langs Østersøens kyster anbefaler vi, at Nordisk Råd tager initiativ till forestillinger overfor Sovjetunionen og Polen om ratificering af den internationale konvention af 1954 om havenes forurening med olie samt udtaler sig til gunst for, at hele Østersøen uden undtagelse undergives konventionens regler uanset de i denne indeholdte almindelige afstands- og grænsninger.

København, den 4. august 1959

På hovedstyrelsens vegne

Vagn Jensen

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark:

— — — skal foreningen udtale, at oliekonventionen af 26. juli 1958 efter de for foreningen foreliggende oplysninger har virket godt for de danske farvandes vedkommende, men at man af hensyn til Østersø-kysterne er interesseret i, at konventionen ratificeres også af Rusland og Polen.

Den 3. juni 1959

H. Kirstein

Administrator

The International Committee for Bird Preservation, Danish Section:

— — — vedrørende Det Nordiske Råds forsøg på at få det areal i Østersøen, hvor det endnu er tilladt at udtømme olie, ophævet, skal det danske udvalg af International Council for Bird Preservation meddele, at dette forsøg har mødt den største sympati ikke alene hos det danske udvalg af International Council for Bird Preservation, men hos hele organisationen, som vil støtte det på enhver måde.

København, 27. maj 1959

Bøje Benzon

Danmarks Rederiforening:

Det ene af de to forslag drejer sig om, hvorvidt Nordisk Råd bør anbefale regeringerne i de nordiske lande at rette henvendelse til den sovjetiske og den polske regering om, at de to lande også ratificerer den internationale konvention til undgåelse af forurening af havet med olie af 12. maj 1954.

Hertil kan vi bemærke, at det må forekomme Rederiforeningen særdeles rimeligt, at også Sovjetrusland og Polen ratificerer den nævnte konvention. Forslaget om en henvendelse til de nævnte to lande herom kan vi derfor tiltræde.

Det andet spørgsmål går ud på, om der hos de lande, der grænser til Østersøen, bør foretages en undersøgelse af mulighederne for at lade hele Østersøen blive et område, hvori udpumpning af olie er forbudt.

Dette spørgsmål er af Den nordiske olieskadekomité begrundet med, at det er nærliggende at antage, at den omstændighed, at et område syd for Gotland ligger uden for 50 sømilegrænsen, har været medvirkende til, at et stort antal fugle på Gotland og Gotska Sandön har lidt oliedøden. Endvidere at der på Smålands og Östergötlands kyst er forekommet olieforurening i de senere år.

Til dette spørgsmål ønsker vi indledende at bemærke, at Østersøen foruden af sovjetrussiske skibe også befares af andre skibe, tilhørende lande der ikke har ratificeret konventionen. Det er derfor ikke utænkeligt, at de stedfundne olieforureninger stammer fra sådanne skibe, der ikke er pålagt og heller ikke — selv om Østersøen gøres til et forbudt område — vil kunne pålægges forpligtelser af nogen som helst art til hindring af olieforurening.

Det må derfor være foreningens principielle opfattelse, at forinden yderligere restriktioner tages under overvejelse, bør alle de lande, der ikke har ratificeret konventionen, kraftigt opfordres dertil. Først når det kan siges, at alle eller næsten alle skibe, der befærer Østersøen, er undergivet konventionens forpligtelser, uden at olieforurening i væsentligt omfang forhindres, er tiden inde til overvejelser i den omtalte retning.

At gøre Østersøen til et område, hvori olieforurening er totalt forbudt, vil i øvrigt for tørlastskibes vedkommende nærmest være uigennemførligt. Et totalt forbud vil derfor blive illusorisk, og dette gælder i særlig grad, så længe der ikke er oprettet modtageranlæg i alle større havne i Østersølandene, inclusive de sovjetrussiske havne. I hvilket omfang modtageranordninger er oprettet i konventionslandene foreligger der overhovedet ingen officielle oplysninger om. For tankskibe er forholdet det, at det i sagen omtalte område kan have betydning for sådanne tankskibe, der efter udlosning i en østersøhavn nord og øst for området skal til værft i Skandinavien eller i sådanne nordeuropæiske lande, hvortil skibets rejse ikke medfører passage af olieudtømningslommen i Nordsøen, og forudsat at der ved det pågældende værft eller havn ikke findes modtageranordninger.

Tankskibe i fart mellem den nord- og østlige Østersø og de europæiske raffinaderier kan der formentlig ses bort fra, idet flertallet af de europæiske raffinaderihavne vist nok må formodes at være forsynet med modtageranordninger.

Endvidere vil området have betydning som olieudpumpningsområde, såfremt de planer gennemføres, som fra sovjetrussisk side er fremme om at gøre Memel til en olieudskibningshavn. Medmindre der i denne havn oprettes modtageranordninger for olierester efter tankrensning, vil tankskibe i kortfart f. eks. mellem den nævnte havn og skandinaviske havne samt til nord-europæiske havne som oven for nævnt kun have mulighed for at skaffe sig af med det olieholdige vand i området syd for Gotland.

Under henvisning til det foranstående vil Rederiforeningen således kunne tiltræde den foreslåede henvendelse til den sovjetrussiske og den polske regering om, at disse lande ratificerer konventionen af 1954, hvorimod foreningen må finde, at det er uigennemførligt at gøre område syd for Gotland til et forbudt område, og at forslaget herom derfor ikke kan tiltrædes. Vi vil mene, at der i stedet bør sættes ind på at rette en kraftig opfordring til alle de lande, der endnu ikke har ratificeret konventionen af 1954, og dette gælder i særdeleshed de såkaldte »flag of convenience«-lande.

Den 30. juni 1959

Danmarks Rederiforening

Wenzell

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet:

I bilaga A av den i London den 12 maj 1954 undertecknade och av Finland den 30 december 1958 ratificerade internationella konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja stadgas, att det är förbju-

det för fartyg att uttömma olja och oljehaltig blandning på allt havsområde inom ett avstånd av 50 mil från land med i bilagan angivna undantag. Utanför den förbjudna zonen faller, såsom av medlemsförslaget framgår, ett mindre område söder om Gotland. Men även i Bottenhavet ungefär halvvägs mellan Mäntyluoto och Hudiksvall är ett område, som ligger utanför 50 mils zonen räknat såväl från den finska som den svenska kusten och där således uttömning av olja och oljeblandning enligt konventionen kan äga rum. Såvitt bekant har tills dato olja icke uttömts inom sagda område, men en dylik möjlighet med därav föranledda vådor bör dock tagas i betraktande. I anledning härav anser ministeriet det angeläget, att de planerade åtgärderna till förhindrande av förorening genom olja icke borde begränsas endast till själva Östersjön utan borde utvidgas att omfatta även Östersjöns vikar.

Ministeriet finner det önskvärt, att Finland skulle ansluta sig till den i medlemsförslaget gjorda framställningen om att regeringarna i Danmark, Finland och Sverige skulle gemensamt hänvända sig till Polens och Rådsunionens regeringar med en anhållan om att dessa skulle ratificera förenämnda internationella konvention. Den Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen, som i början av innevarande år vidtog med sin verksamhet, torde redan år 1961 upptaga till behandling en granskning av sagda konvention. Enligt ministeriets förmenande borde östersjöstaterna då, med åberopande av moment 3 av konventionens bilaga A, föreslå, att Östersjön med vikar skulle inrymmas i de i bilagan angivna förbjudna zonerna.

Helsingfors den 28 maj 1959

Minister *Ahti Karjalainen*

Avdelningschef *S. Sundman*

Lantbruksministeriet har i skrivelse den 28 juli 1959 meddelat, att det ansluter sig till rådgivande kommissionens för vattenskydd yttrande (se nedan).

Sjöfartsstyrelsen¹:

Vad förslagets första punkt vidkommer, anser sjöfartsstyrelsen, att ställningstagandet i fråga om Finlands inställning till det gjorda förslaget ankommer på Finlands officiella representanter i Nordiska rådet och icke på sjöfartsstyrelsen, vilken i lagen (289/57) och förordningen (290/57) om åtgärder för förhindrande av oljeskador, förorsakade av fartyg, såsom det centrala ämbetsverket för sjöfarten endast ålagts vissa övervakningsuppgifter. Det är självklart, att konventionen når sin fulla betydelse först, då alla sjöfartsnationer biträtt den.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Enligt sjöfartsstyrelsens åsikt kräves det för att få hela Östersjön till förbjuden zon en ändring i bilaga A till 1954 års oljeskadekonvention samt att alla de länder, vilkas fartyg trafikerar Östersjön, biträder konventionen. Överenskommelser mellan länderna vid Östersjön är icke till fyllest för att lösa frågan. Förklarandet av Östersjön för förbjuden zon förutsätter, att tillräckliga anordningar för mottagning av spillolja inrättas i hamnarna vid Östersjön, och detta bör, i enlighet med artikel VIII i konventionen, för varje lands vidkommande ske inom tre år från det vederbörande land biträtt konventionen.

Helsingfors den 28 juli 1959

Vid förhinder för generaldirektören

Sjöfartsråd *E. Mattila*

Chef för sjöfartsavdelningen, sjöfartsråd *Allan Relander*

Rådgivande kommissionen för vattenskydd¹:

Inom rådgivande kommissionen för vattenskydd samt inom den därförinnan verkande vattenskyddskommittén har man fäst särskild uppmärksamhet vid förskämning av havet till följd av den ur fartygen kommande oljan, vilken kan ge upphov till allvarliga skador på fisk- och fågelbeståndet inom det utsatta området samt för långa tider ödelägga stränderna, till vilka oljan driver. Till sina följder, vilka det ofta är omöjligt att avvärja, hör oljeskadorna till de svåraste fallen av vattenförskämning. I den mån transport av olja blivit allmännare har faran för dylika skador betydligt ökats. Med vinden kan den i havet utsläppta oljan såsom ett på vattenytan flytande skikt föras även långa sträckor och därigenom förorsaka skador jämväl på främmande stats territorialvatten. De på Östersjön vanliga sydvästvindarna kan föra även långt ute på öppna havet i vattnet utsläppt olja till Ålands och Åbo skärgårds vatten och motsvarande fara föreligger också i Bottniska viken och Finska viken.

Redan inom vattenskyddskommittén fäste man uppmärksamhet därvid, att det i London den 12 maj 1954 signerade generalavtalet rörande förebyggande av förorening av havet orsakad av olja ej heller för det fall, att alla stater vid Östersjö-kusten skulle förena sig om detsamma, vore tillräckligt att helt skydda Östersjö-området mot ifrågavarande skador. De i avtalets A-bilaga bestämda områdena, inom vilka det är förbjudet att utsläppa i havet olja eller sådan blandning, vari ingår olja, sträcker sig nämligen på Östersjön endast till ett avstånd av 50 sjömil från kusten, varav följer, att det både i den egentliga Östersjön och jämväl i Bottenhavet finnes områden, vilka icke beröres av nämnda förbud. I överensstämmelse

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

med samma bilaga kan emellertid en till avtalet ansluten stat göra framställning om utvidgande av skyddsområdet utanför dess kust till att omfatta högst hundra sjömil bred. För detta ändamål bör staten avgiva en förklaring rörande utvidgandet, varvid den i förklaringen avsedda regleringen under bestämda förutsättningar träder i kraft sex månader efter det förklaringen avgivits.

Vattenskyddskommittén, vars ordförande rådgjorde i saken med representanter för utrikesministeriet och havsforskningsinstitutet, ansåg för nödigt att göra ett initiativ i saken för åstadkommandet av en samtidigt av staterna Finland och Sverige avgiven förklaring avseende utvidgande av den utanför deras kuster befintliga skyddszone. Enär Finland emellertid vid slutförande av kommitténs arbete ännu icke ratificerat London-avtalet, beslöt man överföra frågans handläggning till den rådgivande kommissionen för vattenskydd, som skulle grundas.

Rådgivande kommissionen för vattenskydd har preliminärt behandlat frågan och insamlat det för ett initiativ i densamma erforderliga materialet. I den förda diskussionen har även åberopats möjligheten att hänskjuta frågan till behandling inom Nordiska rådet. Beslutet om rådgivande kommissionens åtgärder är avsett att fattas inkommande höst.

Då ifrågavarande ärende nu till följd av ett på annat håll gjort initiativ och i mera omfattande form har hänskjutits till Nordiska rådet för behandling, understryker rådgivande kommissionen för vattenskydd dess betydelse samt särskilt det, att det föreslagna fredandet av Östersjö-området för oljeskador även ur Finlands synpunkt är av första rangens vikt. Initiativet borde därför enligt rådgivande kommissionens mening kraftigt stödas i hopp om att det skall leda till ett gynnsamt resultat. Rådgivande kommissionen är beredd att vid behov ställa experter till förfogande samt att lämna Nordiska rådets Finlands delegation jämväl annan sakkunnighjälp.

I samma sammanhang önskar rådgivande kommissionen framhålla, att vid övervägande av internationella åtgärder för skyddande av Östersjön mot förskämning uppmärksamhet borde fästas utom vid olja jämväl vid andra faktorer, som ger upphov till förskämning. Speciellt borde man sträva till åstadkommandet av ett internationellt avtal, som effektivt skulle skydda Östersjö-området mot radioaktiva avfallsämnen.

Helsingfors den 11 juli 1959

Ordförande *Eero Manner*

Sekreterare *Veli-Matti Metsälampi*

Suomen luonnonsuojeluyhdistys — Naturskyddsföreningen i Finland:

Då oljan inverkar skadligt icke endast på vattnets djurvärld, främst fiskar och fåglar, vilkas skyddande tillhör naturskyddets centralaste uppgifter, utan

även på strändernas allmänna användning för rekreation, bad och andra liknande ändamål, har oljeskyddet sålunda även en allmän ekonomisk betydelse samt är av vikt vid landskapsvården. Erfarenheten hittills har visat, att Östersjöns yta, i avseende å på vattnet utsläppta och kringdrivande oljemängder, är så liten, att oljan med hjälp av vågrörelse och strömmar kan driva över t. o. m. en stor havsvik. På det att skyddet av Östersjöns vatten mot oljeförorening bleve verkligt effektivt, vore det därför synnerligen viktigt, att alla kuststater vid detta hav kunde förmås att förena sig om ovan nämnda konvention om förhindrande av förorening genom olja.

Särskilt för Finlands vidkommande skulle detta ha den största betydelse, då vårt lands kuster gränsa till sådana östersjövikar, vid vilka alla kuststater icke ha ratificerat nämnda konvention. Under dessa omständigheter understöder Naturskyddsföreningen i Finland oreserverat förslaget, att de i rådet representerade ländernas regeringar måtte uppmana de östersjöländers regeringar, vilka icke ha ratificerat 1954 års oljeskyddskonvention, att utan dröjsmål göra detta.

Helsingfors den 8 september 1959

Naturskyddsföreningen i Finland

Niilo Söyrinki

Ordförande, bitr. prof.

Erkki Kanervo

Sekreterare, fil. mag.

Suomen eläinsuojeluyhdistys — Finlands djurskyddsförening:

Innan samtliga berörda stater ratificerat ifrågavarande oljeskyddskonvention, kan ett effektivt förhindrande av vattenföroreningen i Östersjön icke anses vara slutfört. Därför vore det enligt vårt förmenande synnerligen viktigt, att även Polen och Sovjetunionen skulle ratificera sagda konvention samt att en framställning därom skulle göras hos dessa länders regeringar.

Vi hoppas förty, att den föreslagna rekommendationen skall göras samt att bestämmelserna beträffande de för oljeutsläpp förbjudna zonerna ändras därhän, att oljeutsläpp överhuvud förbjudas i Östersjön.

Helsingfors den 16 juni 1959

Finlands djurskyddsförening

Eero Corell

Suomen laivanvarustajain yhdistys (Finlands redareförening)¹:

Förslaget har motiverats med de skador, som den i Östersjön utsläppta oljan förorsakat. Emedan Östersjön trafikeras även av fartyg tillhörande sådana länder, vilka icke anslutit sig till 1954 års oljeskyddskonvention, är det synnerligen troligt, att nämnda fartyg har förorsakat oljeföroreningen.

Förhindrandet av oljeförorening förutsätter, att så gott som alla sjöfartsländer ansluter sig till konventionen, och sålunda borde den föreslagna framställningen om anslutning icke inskränka sig till att omfatta endast Sovjetunionen och Polen, utan den borde framföras till alla sjöfartsländer, vilkas fartyg trafikerar Östersjön.

Vad beträffar det andra spörsmålet i förslaget, nämligen att göra hela Östersjön till ett förbjudet område, förmodar föreningen, att detta icke berör andra fartyg än tankfartyg och att dess avsikt är att förbjuda oljeutsläpp från tankfartyg på det område inom Östersjön, som är beläget mer än 50 sjömil från närmaste kust. Ifall oljeutsläpp inom detta område förbjudes, borde oljeresterna utan särskilda kostnader och tidsförluster för fartygen kunna emottagas i hamnarna, varför borde klargöras, i vilka östersjöhamnar redan nu finnes och i vilka hamnar det är nödvändigt att upprätta oljemottagningsanordningar.

På grund av ovanstående understöder Finlands redareförening, att framställning göres till Sovjetunionen och Polen om anslutning till konventionen. Vad beträffar förslaget att göra hela Östersjön till förbjudet område, kan detta icke åstadkommas enbart genom östersjöländernas beslut, emedan beslutet enligt konventionen icke skulle binda övriga fördragsslutande regeringar. Sålunda och med beaktande av att man enligt resolution 1, som bilagts konventionen, har för avsikt att hålla en ny konferens inom tre år beträffande förhindrande av oljeförorening, understöder föreningen icke, att de vid Östersjön belägna förbjudna områdena utsträcker sig att omfatta hela Östersjön.

Helsingfors den 28 juli 1959

Finlands redareförening r. f.

T. Rosnell

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Vad till en början angår förslaget om försök att förmå Polen och Sovjetunionen att biträda oljeskyddskonventionen, får kollegium, som finner önskemålet välmotiverat, erinra om att demarscher på diplomatisk väg i så-

¹ Yttrandet översatt från finska.

dant syfte från svensk sida redan gjorts ett par gånger, senast i april månad innevarande år efter framställning av svenska natur- och djurskyddsorganisationer, hittills dock utan positivt resultat. Eftersom det för hindrande av oljeskador i Östersjön uppenbarligen är av stor betydelse, att samtliga strandägande stater äro anslutna till konventionen, kan det väl vara värt att fresta försöket att genom samfällid aktion av de nordiska staterna — kollegium kan ej se något skäl att härvid avstå från Norges medverkan — förmå de ännu utomstående östersjöländerna att ratificera konventionen. Det bör emellertid icke förbises, att tillfredsställande garanti mot oljeskador till följd av avsiktligt eller vårdslöst oljeutsläpp därmed ingalunda vunnits, alldenstund Östersjön befares även av andra fartyg än de strandägande staternas. För ändamålet erfordras uppenbarligen, att alla sjöfartsidkande stater, vilkas fartyg uppträda i dessa farvatten, biträda konventionen, och detta är ännu icke på långt när fallet. Ehuru effekten av demarscher i ärenden av denna natur alltid måste te sig tvivelaktig, kan det dock icke vara onyttigt att genom föreställningar hos dröjande eller passiva stater rikta uppmärksamheten på de svåra olägenheter, oljeförorening för med sig, ävensom på det ansvar, som i detta avseende åvilar ett vart av världens sjöfartsidkande länder. Likhgiltighet i fråga om åtgärder till förhindrande av havsvattnets förorening och kusternas nedsölning genom olja bär ett elakartat drag av hänsynslöshet och bristande solidaritet, som man på de flesta håll måhända kan vara angelägen att undvika, om det med tillräcklig energi klagöres, huru förhållandet ter sig. Den omfattande aktion, som genom den svenska utrikesrepresentationen företogs i början av år 1957 i syfte att påskynda anslutning till konventionen, lärer icke hava varit utan verkan med avseende å de därefter så småningom åvägabragta förutsättningarna för konventionens ikraftträdande i form av ratifikationer i erforderligt antal. Kommerskollegium vill för den skull föreslå, att den tilltänkta aktionen utsträcker till samtliga mera betydande sjöfartsidkande stater, som hittills icke biträtt konventionen.

Vad härefter angår frågan om utvidgning av den för oljeutsläpp förbjudna zonen i Östersjön, vilken enligt konventionen omfattar ett vattenområde av allenast 50 nautiska mil från land och därför lämnar ett mindre område i sydöstra Östersjön oskyddat, får kollegium erinra om att konventionen genom särskild bestämmelse i den till art. III anslutna bil. A, vari de s. k. förbjudna zonerna definierats, berett möjlighet för de fördragsslutande regeringarna att var för sig — och självfallet även i gemenskap med andra berörda stater — proklamera utvidgning av skyddszonerna utanför sina kuster till högst 100 nautiska mil. Om sådan förklaring lämnas utan erinran av de andra fördragsslutande regeringarna, träder utvidgningen i kraft 6 månader efter förklaringens avgivande. Denna procedur kan alltså redan under nuvarande förhållanden när som helst bringas å bane, exempelvis genom autonom åtgärd av något nordiskt land eller genom samfällid deklaration av dessa stater. Det torde vara sannolikt, att en dylik åtgärd skulle lämnas oanmärkt av övriga länder, som anslutit sig till konventionen; effekten därav

skulle dock beträffande det hittills oskyddade området icke bli större än vad som, på sätt ovan utvecklats, för närvarande är fallet i fråga om Östersjöns vatten i övrigt. Det är sålunda även i detta hänseende angeläget att söka vinna största möjliga anslutning till konventionen av världens sjöfartsidkande stater i gemen.

Stockholm den 6 juli 1959

Nils Malmfors

G. Böös

K.-H. Magnusson

Sjöfartsstyrelsen:

Vad beträffar den första delen av förslaget må till en början beaktas, att ratifikation av ytterligare några stater icke skulle innebära ett fullständigt oljeutsläppsförbud i Östersjön, då en stat icke har folkrättslig möjlighet att inom havsområden utanför dess territorialvattengränser meddela förbud mot oljeutsläpp annat än beträffande fartyg registrerade i den egna staten. Dessa farvatten trafikeras av fartyg från alla världens sjöfartsländer. Endast följande tolv stater har hittills ratificerat konventionen, nämligen Storbritannien och Nordirland, Mexico, Sverige, Förbundsrepubliken Tyskland, Danmark, Canada, Norge, Irländska republiken, Frankrike, Nederländerna och Finland. Emellertid är det uppenbarligen särskilt otillfredsställande, att icke ens alla staterna kring Östersjön, vilkas fartyg dock svarar för huvuddelen av sjötrafiken inom Östersjö-området, ännu icke ratificerat konventionen. Sjöfartsstyrelsen vill därför tillstyrka, att lämpliga åtgärder vidtagas i det i medlemsförslaget avsedda syftet.

I förevarande sammanhang vill sjöfartsstyrelsen erinra om att den nyss berörda frågan om åtgärder för att förmå fler stater att ratificera oljeskadekonventionen upptagits som första punkt på dagordningen för en på initiativ av det brittiska oljeskaderådet anordnad internationell oljeskadekonferens i Köpenhamn den 3 och 4 juli 1959.

Vad härefter gäller det andra ledet av medlemsförslaget beträffande förbud mot oljeutsläpp inom hela Östersjön må först erinras om att enligt oljeskadekonventionen de s. k. förbjudna zonerna inom Östersjö-området omfattar allt havsområde inom ett avstånd av 50 sjömil från land. Denna gränsdragning innebär, att inom Östersjön finnes ett område av grovt uppskattat 1 600 kvadratsjömil, som icke täckes av konventionens oljeutsläppsförbud. Ett motsvarande »fritt» område av omkring 450 kvadratsjömil finnes i Bottnhavet. De båda områdena har utmärkts å bifogade kartsnitt.¹ Såsom framgår av skissen, är områdena så belägna, att de ofta befaras av fartyg på väg till eller från hamn i någon av randstaterna. Ehuru sjöfartsstyrelsen icke har anledning antaga, att ifrågavarande relativt små havsom-

¹ Här ej tryckt; karta se Bilaga 4.

råden allmänt utnyttjas för sådant utsläpp av olja, som är förbjudet inom övriga delar av Östersjö-området, anser styrelsen det likväl icke vara tillfredsställande, att sådan möjlighet formellt hålles öppen. Därvid bör jämväl beaktas, att det torde vara svårt att exakt fastställa, huruvida ett oljeutsläpp skett inom tillåtet område eller förbjuden zon. Även denna fråga torde komma under diskussion vid den förutnämnda konferensen i Köpenhamn, varvid jämväl skall behandlas frågan om anordnandet av en ny oljeskadekonferens för revision av gällande konvention, vid vilken även en revision av zongränserna torde kunna föras fram till diskussion. Sjöfartsstyrelsen har för avsikt att, när en ny oljeskadekonferens skall anordnas, aktualisera frågan om en utvidgning av de förbjudna zonerna till att omfatta hela Östersjö-området.

Stockholm den 30 juni 1959

För generaldirektören:

G. Lindencrona

Erna Frodi

Fiskeristyrelsen:

Då ifrågavarande oljeutsläpp är fiskerinäringen till stor olägenhet såväl genom skador på redskap som genom förorening av havsbotten, vore det till stor fördel för näringen, om föreliggande förslag kunde förverkligas.

Göteborg den 22 maj 1959

Jöran Hult

Sven Sahlin

Statens vatteninspektion:

Den kraftigt stegrade oljeförbrukningen i vårt land i förening med påbjuden lagringsskyldighet har medfört en mycket snabb utbyggnad av våra oljeimporthamnar. Vatteninspektionen har i allt större omfattning måst behandla frågor rörande åtgärder till förebyggande av vattenförorening genom olja inom nämnda hamnområden. Som regel måste rätt långtgående krav ställas i berört avseende och betydande belopp investeras av såväl hamnförvaltningarna som de enskilda bolagen för att betryggande säkerhet mot oljeförorening i vattenområdena skall erhållas. Det måste därför i hög grad framstå som angeläget att effektivast möjliga åtgärder vidtagas för att förhindra oljeutsläpp även ute till havs, så att icke kustområdena förorenas av mot land drivande oljebälten. Ett förverkligande av föreliggande förslag medför givetvis en minskning av denna risk.

Drottningholm den 11 juni 1959

På statens vatteninspektions vägnar:

Sven Andersson

Svenska naturskyddsföreningen:

Som en följd av vår ökade import av oljor och andra petroleumprodukter har under hela 1950-talet en mängd utsläpp av olja skett längs Sveriges kuster i såväl Östersjön som Nordsjön.

Från många håll har badstränder av betydelse för stora befolkningsgrupper rapporterats oljeskadade. Det kostar betydande summor att rensa stränderna. Innan de befriats från oljan, är de ofta otjänliga för bad och andra former av friluftsliv.

Fiskarna — som yrkeskategori — har även i viss utsträckning fått vidkännas förluster och drygt arbete genom att redskapen och båtarna smetats ned av kringflytande oljerester.

Om dessa oljeutsläpp är besvärande för människorna, så är de däremot ödeläggande för sjöfågellivet. En oljefläck på en fågel behöver inte vara större än en tvåöring, för att oljan skall »borra» hål igenom det isolerande lagret av fjäder och dun och låta vattnet tränga in till huden. Även unde mindre kalla årstider är sådana skador dödligt farliga. Blir fåglarna eller deras ungar helt insmorda med olja, så är även sommartid utgången given. Oljekatastroferna i Östersjön under 1950-talet torde lågt räknat ha kostat 100 000 sjöfåglar livet. Holländska uppskattningar visar, att minst 20 000 sjöfåglar årligen lider oljedöden längs Hollands kuster.

Det är ur natur- och viltvårdssynpunkt uppenbart, att allt, som göras kan, måste göras för att bemästra spilloljeproblemet. Erfarenheten av oljeskyddskonventionen visar, att skyddet för Östersjöns del är helt illusoriskt, så länge som ej alla Östersjöstater ratificerat och skyddet utsträcks till att avse hela Östersjön. Vid oljeskyddskonferensen i Köpenhamn 3—4 juli 1959 betonades också betydelsen av att Sovjetunionen och Polen ratificerade 1954 års oljeskyddskonvention.

Föreningen får således anföra, att den finner det synnerligen önskvärt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt hos Polens och Sovjetunionens regeringar anhålla om att dessa ratificerar oljeskyddskonventionen samt att de nordiska regeringarna vidtager åtgärder för att få hela Östersjön som en zon fri från oljeutsläpp.

Stockholm den 31 juli 1959

För Svenska naturskyddsföreningen

Lars-Erik Esping

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund:

Under många år har en samverkan ägt rum mellan olika slag av sammanslutningar både i vårt land och utomlands för att förhindra havsvattnets förorening genom olja till men för fågelliv, fiske och friluftsliv m. m. Den internationella oljeskyddskonventionen, som kom till stånd i London våren 1954 och som nu ratificerats av erforderligt antal stater och trätt i kraft den 26 juli 1958 men som först samma dag 1961 i full utsträckning blir gällande, utgör en betydelsefull grund för arbetet att förebygga fortsatta skador genom oljeutsläpp till sjöss.

Vad Östersjön beträffar har erfarenheterna givit vid handen, att detta hav har för liten areal för att inom ett område söder och sydost om Gotland på mer än 50 nautiska mils avstånd från nämnda ö och fastlandskusten mottaga enligt konventionen tillåtna oljeutsläpp.

Om samtliga strandstater kring Östersjön velat ansluta sig till 1954 års internationella oljeskyddskonvention, kunde i enlighet med konventionens bestämmelser (Bilaga A, punkt 3) genom överenskommelse en utvidgning av den för oljeutsläpp förbjudna zonen till högst 100 nautiska mil från kusten komma till stånd. Härigenom skulle Östersjön bli en för oljeutsläpp helt förbjuden zon, något som är synnerligen behjärtansvärt och önskvärt för att det sjöfågelsbestånd, som alltjämt finnes i Östersjön och som särskilt vintertid uppehåller sig i farvattnen söder om Gotland, icke måtte utsättas för den avgång, som årligen i mer eller mindre stor omfattning genom oljeskador drabbar detsamma.

Upplysningsvis kan nämnas, att vid den av Co-ordinating Advisory Committee on Oil Pollution of the Sea, London, och den danska sektionen av det internationella fågelskyddsrådet anordnade internationella oljeskyddskonferensen i Köpenhamn den 3 och 4 juli 1959 betonades betydelsen av att IMCO (Inter-Governmental Maritime Consultative Organisation) verkade för att Sovjetunionen och Polen ratificerade 1954 års internationella oljeskyddskonvention, varigenom det skulle bli möjligt att förhindra oljeutömmingar i Östersjön.

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund får med stöd av vad ovan anförts därför framhålla såsom synnerligen önskvärt, att regeringarna i Danmark, Finland och Sverige gemensamt hos Polens och Sovjetunionens regeringar ville föreslå, att dessa regeringar även måtte ratificera 1954 års internationella oljeskyddskonvention samt att möjligheterna måtte undersökas att få hela Östersjön förklarad som en zon, där i överensstämmelse med oljeskyddskonventionens bestämmelser oljeutsläpp icke är medgivna.

Stockholm den 20 juli 1959

Gustaf Smith

Ordförande

Bertil Funck

Svenska jägareförbundet:

Nordiska oljeskadekommittén är ett organ inom Nordiska jägares samarbetsorganisation (Danmark, Finland, Norge och Sverige). Enligt organisationens stadgar växlar presidiet mellan länderna på så sätt, att presidiet är förlagt till det land, där nästkommande nordiska jägarkongress skall äga rum. Kongressperioden omfattar fem år. Under kongressperioden 1952—1957 var presidiet förlagt till Sverige och har nu övergått till Norge. De inom samarbetsorganisationen verksamma kommittéernas presidier växla enligt motsvarande regler, varför Nordiska oljeskadekommittén numera ledes från Norge.

Svenska jägareförbundet, som är den svenska medlemmen av samarbetsorganisationen, har bedömt remissen så, att den borde besvaras av förbundet i dess egenskap av svensk huvudman för Nordiska oljeskadekommittén. Fördenskull har förbundet uppdragit åt f. jaktvårdskonsulenten, ryttmästare Berno von Bornstedt i hans egenskap av Nordiska oljeskadekommitténs förutvarande ordförande och numera en av förbundets två representanter i kommittén att inkomma med förslag till utlåtande. Sådant förslag inkom till förbundet den 30 juli 1959.

Svenska jägareförbundet ansluter sig till de synpunkter, ryttmästare von Bornstedt anfört [*se nedan*], och får sålunda tillstyrka herr Eriksens och fru Sandströms förslag --- --- ---.

Stockholm den 4 augusti 1959

För Svenska jägareförbundet

Enligt uppdrag:

Tore G. Brodd

Förslag till yttrande av ryttmästaren Berno von Bornstedt

För att förhindra havsvattnets förorening genom olja till men för fågelliv, fiske och friluftsliv har under många år en samverkan ägt rum mellan olika slag av sammanslutningar både i vårt land och utomlands. Den internationella oljeskyddskonventionen, som nu ratificerats av erforderligt antal stater, har trätt i kraft den 26 juli 1958. Ehuru den utgör en värdefull grund för arbetet att söka förebygga oljeskador bör observeras, att först den 26 juli 1961 blir konventionen i full utsträckning gällande.

Vad Östersjön beträffar visar erfarenheten, att detta hav är för litet för det enligt konventionen tillåtna oljeutsläppet sydost Gotland. Även under den senaste tiden har olja upprepade gånger iakttagits söder om Gotland. Senast på förmiddagen den 22 juli inrapporterade flygvapnet en oljefläck

med c:a 3 km längd och 1 km bredd 15 km sydost Hoburgens fyr på Gotlands sydspets.

Med stöd av vad ovan anförts får Svenska jägareförbundet tillstyrka det gjorda förslaget, att regeringarna i Danmark, Finland och Sverige gemensamt hos Polens och Sovjetunionens regeringar ville föreslå, att dessa måtte ratificera 1954 års internationella oljeskyddskonvention samt att möjligheterna måtte undersökas att få hela Östersjön förklarad som en zon, där i överensstämmelse med oljeskyddskonventionens bestämmelser oljeutsläpp icke är medgivna.

Sveriges redareförening:

När det gäller ratificeringsfrågan, får föreningen framhålla, att det här gäller en angelägenhet, som ej endast berör de i förslaget angivna tvenne länderna. 1954 års oljeskyddskonvention, vilken undertecknades av icke mindre än 32 stater, har upp till denna dag endast ratificerats av 12. Bland de stater, som ej ratificerat konventionen, märkes ett flertal stora sjöfartsnationer, bl. a. Liberia och Panama. Fartyg, förande dessa länders flaggor, trafikera i icke ringa utsträckning de farvatten, varom nu är fråga. Det synes därför angeläget, att man icke begränsar en framställning om snar ratifikation till enbart Polen och Ryssland utan att man på lämpligt sätt söker påverka även övriga sjöfartsnationer, som ej vidtagit denna åtgärd.

Beträffande de två stater, som omnämnas i medlemsförslaget, må framhållas, att från den ryska delegationens sida vid oljeskyddskonferensen i London 1954 visades påfallande starkt intresse för att få till stånd en konvention på området. Därvid framhölls särskilt de skador för fisket, som befarades uppkomma genom ett oreglerat uttömmande av olja eller oljehaltigt vatten till sjöss. Det finnes därför anledning förvänta sig, att en gemensam nordisk framställning om snar ratifikation skulle kunna ge resultat. En rysk ratificering torde med sannolikhet komma att följas av en polsk.

När det gäller det andra spørsmålet, nämligen att göra hela Östersjön till ett förbjudet område, får föreningen anföra följande.

För närvarande finnes ett område inom Östersjön, beläget mer än 50 sjömil från närmaste kust, där oljeuttömning från tankfartyg är tillåten. Skulle fullständig stängning av Östersjön vidtagas, finge detta för tankfartygsflottan vittgående konsekvenser. Sålunda skulle exempelvis ett tankfartyg, som efter lossning i en östersjöhamn vore destinerat till varv i Skandinavien för reparation eller till hamn i nordeuropeiskt land, där passage av för oljeuttömning tillåtet område icke ägde rum, exempelvis det fria området i Nordsjön, försättas i en hart när olöslig situation, enär för närvarande någon möjlighet att bli av med de stora mängder oljehaltigt vatten, det här bleve fråga om, icke föreligga. I sådant fall måste det anses nödvändigt, att

fartyget har möjlighet att göra tankrent efter utlossningen i östersjöhamn och därefter utpumpa det oljehaltiga vattnet inom det fria området i södra Östersjön.

Vid bedömandet av denna fråga måste även beaktas, att enligt bilaga A, punkt 3 i oljeskyddskonventionen en ensidig utvidgning av en förbjuden zon ej kan ske. Det ankommer på alla av frågan berörda länder att först avgiva yttrande i saken. I betraktande härav och då det jämlikt uttalande i den till konventionstexten fogade resolution nr 1 är avsikten att efter en tidrymd av tre år efter konventionens ikraftträdande ånyo avhålla en konferens med uppgift att på nytt granska frågan om bl. a. zonernas utsträckning, anser föreningen, att för närvarande något ytterligare i denna sak ej bör åtgöras.

Däremot hyser föreningen den uppfattningen, att de olika länderna runt Östersjön snarast måste gå i författning om inrättandet av sådana anordningar i land, att fartygen till rimlig kostnad och med ringa tidsutdräkt kunna befrias från oljerester och oljehaltigt barlastvatten.

I anledning av vad sålunda anförts får Sveriges redareförening framhålla, att medan föreningen understöder förslaget om en gemensam nordisk framställning till Polens och Sovjetunionens regeringar avseende en snar ratificering av 1954 års oljeskyddskonvention, vilken framställning enligt föreningens förmenande bör utsträckas till att omfatta alla de stater, som ännu ej ratificerat densamma, motsätter sig föreningen bestämt en utsträckning av nu i Östersjön förbjudna områden till att omfatta hela detta innanhav.

Göteborg den 11 juli 1959

Sveriges redareförening

Stig Gorthon

H. F. Reuterskiöld

BILAGA 2

Resolutioner, antagna vid internationella oljeskyddskonferensen i Köbenhavn den 3—4 juli 1958

Resolution 1

Denna internationella konferens mot havets förorenande medelst olja, som tar i betraktande, att den internationella överenskommelsen till förhindrande av havets förorening medelst olja, undertecknad i London i maj 1954, ratificerats av endast tolv stater,

och som vidare tar i betraktande, att problemet om oljeföroreningen fortfarande har allvarliga ekonomiska konsekvenser och förorsakar svåra olägenheter för trivseln vid havskusterna i många delar av världen samt beträffande sjöfåglar och annat djurliv i havet,

och som även tar i betraktande den snabba utbyggnaden av världens tanktonnage

hemställer,

(I) att de länder, vilka ännu icke ratificerat 1954 års internationella konvention, snarast skola ånyo undersöka möjligheterna att ratificera konventionen;

(II) att vidare ytterligare ansträngningar skola göras i alla länder i syfte att inskräpa — för regeringar, redare, sjöofficerare och sjömän — de allvarliga konsekvenserna av utsläpp av oljeavfall i havet;

(III) att alla nödvändiga åtgärder skola vidtagas i syfte att med minsta möjliga olägenheter för sjöfarten omhändertaga oljeavfall i viktigare hamnar och lastageplatser;

(IV) att den tekniska forskningen beträffande möjligheterna att undvika sådant oljeutsläpp skall intensifieras samt resultaten därav göras allmänt kända genom Internationella rådgivande sjöfartsorganisationen; samt

(V) att, i syfte att nå fram till målet att helt undvika utsläpp av beständiga oljor i havet, alla länders regeringar och Internationella rådgivande sjöfartsorganisationen skola förbereda en ytterligare mellanstatlig konferens så snart som möjligt.

Denna resolution antogs enhälligt.

Resolution 2

Denna internationella konferens mot havets förorenande medelst olja, som vidhåller sin uppfattning, att den enda effektiva lösningen av problemet beträffande oljeföroreningar är ett fullständigt upphörande av oljeutsläpp i havet,

skulle likväl, under nuvarande omständigheter, välkomna en utvidgning av de förbjudna zoner, som för närvarande finnas inryckta i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havets förorening medelst olja, till sådana områden som Saint Lawrence-viken, New Foundlands-bankarna och Nordamerikas östkust, liksom till Östersjön och Nordsjön, varest oljeutsläppen fortfarande ha allvarliga konsekvenser för faunan samt för trivseln vid kusterna och stränderna;

och hemställer att Internationella rådgivande sjöfartsorganisationen och signatärmakterna för 1954 års konvention skola undersöka denna fråga såsom en brådskande angelägenhet.

Denna resolution antogs enhälligt, varvid representanterna för de brittiska och danska redarna avstodo från att rösta.

BILAGA 3**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget**

Som det fremgår af oplysningerne i den foreliggende sag har udtømning af olie i havet navnlig i de senere år anrettet store skader på fugle- og dyrelivet, påført fiskerierhvervet betydelige tab og iøvrigt været til væsentlig ulempe bl. a. derved, at den udtømte olie af vind og strøm er ført ind på kysterne og har tilsmudset disse til gene for bade- og friluftslivet.

Konventionen af 1954 har været et vigtigt skridt henimod undgåelse af disse skader og ulemper, men da konventionen kun er ratificeret af 12 af de 32 undertegnende stater, er den hidtil langt fra blevet effektiv.

De efter konventionen olieforbudte zoner strækker sig som hovedregel 50 sømil fra land. Dette forhold bevirker for Østersøens vedkommende, at der i den sydøstlige del af denne findes et ca 1600 kvadratsømil stort område, der er undtaget fra forbudet. I den botniske bugt findes ligeledes et område — ca 450 kvadratsømil stort — der er undtaget fra forbudet.

En ratifikation af konventionen fra Polens og Sovjetunionens side vil selvsagt betyde et vigtigt skridt i retning af at gøre Østersøen til et oliefrigt hav. Der har da også flere gange, senest i foråret 1959, fra den svenske regerings side været rettet henvendelse til Polen og Sovjetunionen angående ratifikation. Spørgsmålet er imidlertid også af betydning for Danmark og Finland, og komiteen, der er enig med forslagsstillerne i den foreliggende sags vigtighed, kan ganske tiltræde, at de pågældende nordiske landes regeringer tager et fælles initiativ i sagen med henblik på en ratifikation fra Polens og Sovjetunionens side.

Som det imidlertid med rette er påpeget i en del af de indhentede udtalelser om sagen, har en stat ikke efter folkeretten mulighed for uden for sine territorialgrænser at meddele andre skibe end sådanne, der er hjemmehørende i den pågældende stat, forbud mod olieudtømning. En ratifikation af Polen og Sovjetunionen vil derfor ikke kunne hindre, at skibe fra andre stater, der ikke har ratificeret konventionen, foretager udtømning af olie i de olieforbudte zoner i Østersøen. Når hertil kommer, at en ratifikation af alle signatarmagter selvsagt har betydning også for olieforbudte zoner uden for Østersøen, vil komiteen foreslå, at der rettes en fælles henvendelse om ratifikation ikke blot til Polen og Sovjetunionen, men også til de øvrige signatarmagter, der endnu ikke har ratificeret. I en sådan henvendelse bør efter komiteens opfattelse alle de nordiske lande deltage. Komiteen er dog opmærksom på, at Island ikke har medunderskrevet konventionen.

Med hensyn til det stillede forslag om at undersøge mulighederne for at forbyde olieudtømning i hele Østersøen inklusive den botniske bugt skal komiteen bemærke, at de foreliggende oplysninger synes at vise, at 50-sø-mils grænsen bør udvides, hvis en effektiv beskyttelse mod skader forvoldt

af olieudtømning skal opnås. En sådan udvidelse er da også foreslået i den på den internationale olieskadekonference i København den 4. juli 1959 vedtagne resolution 2. Komiteen er opmærksom på de fra rederside påpegede vanskeligheder for skibsfarten ved en udvidelse af den olieforbudte zone bestående i, at olieudtømnings- og rensningsanlæg mangler i de fleste havne. Disse skibsfartens særlige problemer må naturligvis indgå i overvejelserne angående spørgsmålet om en udvidelse; men dette spørgsmål er efter komiteens opfattelse af en sådan vigtighed, at mulighederne for en løsning ikke bør lades uforsøgt.

Komiteen har ikke nærmere overvejet, hvorledes man bør gå frem for at få konventionen udvidet som foran foreslået. Man skal dog pege på, at sekretariatsopgaverne i henhold til olieskadekonventionen varetages af den ved Genève-konventionen af 6/3 1948 oprettede Intergovernmental Maritime Consultative Organization (IMCO), der er trådt i virksomhed i begyndelsen af 1959, og komiteen kunne derfor tænke sig, at spørgsmålet ved lejlighed rejstes gennem den nævnte organisation.

Komiteen skal herefter tillade sig at indstille, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne om:

1. i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 til de stater, der indtil nu ikke har ratificeret konventionen,
2. at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersø-området.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlkvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

Medlemsförslag

om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning

(Väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen, Hugo Osvald och Johannes Virolainen)

Inom Nordiska jordbruksforskarens förening kulturtekniska sektion arbetar sedan en tid tillbaka en kommitté med för jordbruket aktuella vattenvårdsfrågor. Kommittén har vid en kartläggning av arbetsuppgifterna på detta område pekat på behovet av forskning och försöksverksamhet på följande ämnesområden:

- 1) jordbrukets vattenförsörjningsproblem (bland annat anordnandet av vattentäcker på landsbygden och möjligheterna till dricksvattenrening vid småanläggningar),
- 2) byggande av avloppsledningar inom jordbruket,
- 3) rening av avloppsvatten,
- 4) speciella vattenföreningensproblem inom jordbruket (exempelvis föreningar från gödselvårdsanläggningar, siloanläggningar och oljeupplag),
- 5) jordbrukets inverkan på samhällens vattenproblem, t. ex. genom allmän grundvattensänkning till följd av dikningar,
- 6) betydelsen för jordbrukets del av vattenföreningar från tätorterna och
- 7) vattenproblem för jordbruket närstående livsmedelsindustri.

Såsom framgår av bifogade promemoria från kommittén [*se Tillägg*], anser denna det ändamålsenligast att för den närmaste framtiden inrikta sitt arbete på vissa begränsade fält av det ovan skisserade arbetsområdet. Kommittén anser sålunda en viktig uppgift för den närmaste treårsperioden vara att följa forskningsverksamheten i de olika nordiska länderna och genom bearbetning av insamlat material låta samtliga nordiska länder tillgodogöra sig vunna erfarenheter. Vidare önskar kommittén direkt stimulera forskningen till inriktning på vissa för jordbruket aktuella centrala problem, nämligen omhändertagande av spillvatten och möjligheterna till dricksvattenrening vid småanläggningar. Kommittén beräknar de sammanlagda kostnaderna för detta begränsade program till 160 000 kronor pr år.

Det må erinras om att Nordiska rådet år 1957 antog en rekommendation (nr 21/1957), i vilken regeringarna uppmanades att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas. Det vill synas, som

om realiserandet av det forskningsprogram, som förordas i nyssnämnda promemoria, vore en naturlig samnordisk uppgift, bland annat med tanke på att de problem, som möter jordbruket på detta område, är likartade i samtliga nordiska länder. De resultat, som uppnås, kan därför komma jordbruket i samtliga länder till godo, och en kostnadskrävande parallell forskning på detta område i de nordiska länderna kan undvikas.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa de medel till förfogande, som erfordras för genomförandet av det av föreningens kulturtekniska sektionens kommitté för vattenvårdsfrågor uppställda forskningsprogrammet.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 16 april 1959

Chr. L. Holm   Urho Kähönen   Hugo Osvald   Johannes Virolainen

TILLÄGG

PM rörande den fortsatta verksamheten inom Nordiska jordbruksforskarens förenings kulturtekniska sektionens kommitté för vattenvårdsfrågor

(Av kommitténs ordförande, agr. dr Sigurd Eriksson)

Kommittén, som hade sitt andra sammanträde för året den 13 och 14 november 1958, varvid utarbetade rapporter angående vattenvårdsproblem i de nordiska länderna genomgicks, förutsätter, att dess arbete skall fortsätta och intensifieras under nästkommande treårsperiod.

Vattenvårdsproblemen hade, ansåg kommittén, under senare år blivit akuta på många håll, även i de nordiska länderna. Stor förståelse för deras lösning borde därför kunna påräknas från det allmännas sida. Att jordbruket berörande vattenvårdsproblem tages upp inom N.J.F. borde därför vara naturligt. Den olägenhet, som vattenföroreningar i olika sammanhang förorsakar, blir för varje dag alltmer uppmärksammas, varför det borde vara möjligt att få erforderliga pengar för arbete inom detta gebit. Det är då av vikt, att jordbrukets vattenvårdsproblem, som i stor utsträckning är av annan art än samhällenas, ej eftersättes. Kommittén räknar med, att N.J.F.:s ledning är kommittén behjälplig med att genom Nordiska rådet utverka erforderliga medel för ett nordiskt samarbete i dessa frågor inom N.J.F.:s ram. Pengar behövs dels för kommitténs arbete och dels för att länka forskningen till ur jordbrukets synpunkt viktiga vattenvårdsproblem.

Kommittén räknar också med att den vid N.J.F.:s kongress i Oslo 1959 får bemyndigande att förhandla i de olika länderna angående grupparbete.

Vid kommitténs senaste sammanträde enades man vidare om, att det inte var möjligt att upptaga samtliga diskuterade problem för vidare verksamhet, utan kommittén måste åtminstone tills vidare begränsa sitt arbete till vissa av de viktigare frågorna, som andra organ i varje fall för närvarande inte torde ägna erforderligt intresse och där insatser kan göras relativt snabbt. Arbetet borde för den närmaste 3-årsperioden mellan kongressen i Oslo och nästföljande i Helsingfors inriktas dels på att effektivt följa vad som göres i de olika länderna i syfte att i övriga länder nyttiggöra sig vunna resultat och dels på att direkt stimulera och inrikta forskningen på vissa för vattenvården centrala, olösta problem, som anknyter till jordbruket.

Den första uppgiften tänkes löst på så sätt, att en för samtliga länder gemensam, välkvalificerad sekreterare tillsättes för 3-årsperioden, med uppgift att i de nordiska länderna följa vad som sker samt hopsamla material och sammanställa erforderliga rapporter från de olika länderna. Det förutsättes, att denne skall tillbringa bestämd tid i vart och ett av de nordiska länderna. De uppgifter, som denne sekreterare särskilt skulle få att ägna sig åt, skulle vara föroreningsproblem genom 1) gödselanläggningar, 2) siloanläggningar, 3) odlad jord och 4) bekämpningsmedel.

Vidare skulle han ägna uppmärksamhet åt frågan om skydd mot förorening vid infiltration i jorden, speciellt åsvattnets skydd. Sekreteraren skulle också följa de frågor, som sammanhänger med jordbrukets inverkan på samhällenas vattenproblem, samt vattenproblemet för jordbruket närstående livsmedelsindustri.

Kommitténs andra arbetsuppgift, att främja och inrikta forskningen på vissa för jordbruket centrala problem, kan enligt kommittén begränsas till frågor, som har med omhändertagande av spillvatten vid småanläggningar att göra. Här bör också slamproblem vid småanläggningar i allmänhet undersökas, i första hand septic-tankens effektivitet. Även slamprodukternas användning i jordbruket synes böra bättre undersökas. För dessa ändamål beräknar kommittén, att det erfordras 65—70 000 kronor pr år under 3-årsperioden 1959—1962.

Undersökningar angående möjligheterna till dricksvattenrening vid småanläggningar bör vidare intensifieras. Forskningsverksamheten bör stimuleras, särskilt med tanke på Finland. Här blir det även fråga om upplysningsverksamhet. För ändamålet beräknar kommittén 33 000 kronor pr år under 3-årsperioden.

Den sekreterare, som kommittén förutsätter skall anställas, måste vara en mycket välkvalificerad man. Kostnaderna för denne, inkl. resekostnader, bör inte sättas lägre än till 50 000 kronor pr år.

Kommitténs eget arbete, sammanträdeskostnader, resor i samband med kommittéarbetet och kostnader för anlidade experter bedömes till 10 000 kronor pr år.

Kommitténs kostnadsförslag ser sålunda i sammandrag ut som följer:

Kostnader för sekreterare	50 000 kr.
Bidrag till forskare som arbetar enligt kommitténs intentioner	100 000 »
Kommittékostnader	10 000 »
	Summa 160 000 kr.

Detta belopp beräknas bli erforderligt pr år under vart och ett av åren 1959/60, 1960/61 och 1961/62.

Kommittén vill också uttrycka den bestämda uppfattningen, att de ovan beräknade kostnaderna för det planerade arbetet under treårsperioden är små, jämförda med de värden som står på spel, och att resultaten av den föreslagna verksamheten, om den kan realiseras, säkerligen kommer att bli de nordiska länderna till stort gagn. Genom detta planerade nordiska samarbete torde dessutom resultat kunna nås, såväl snabbare som till lägre kostnad, än om vart och ett av de nordiska länderna arbetar för sig.

Stockholm i januari 1959

*BILAGA***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska jordbruksforskarens förening:**

Jordbrukets vattenvårdsproblem, som avhandlas i det remitterade medlemsförslaget, är enligt föreningens mening av mycket stor betydelse inom de nordiska länderna, och gemensamma åtgärder för dess lösande är med hänsyn härtill motiverade. Problemet bör emellertid härvid icke betraktas såsom ett isolerat jordbruksproblem, även om större delen av detsamma har speciell anknytning till och betydelse för jordbruket. Mellan jordbruket och andra näringar råder på detta område ett nära ömsesidigt beroende. Väsentliga delar av vattenvårdsproblemet kunna därför med fördel bearbetas och lösas gemensamt för större intresseområden. Föreningen vill framhålla, att ehuru detta icke säges i den medlemsförslaget bifogade promemorian, vid undersökningens planläggning sådan samverkan förutsättes.

Samtidigt som föreningen vitsordar betydelsen av jordbrukets vattenvårdsproblem i de nordiska länderna och angelägenheten av gemensamma åtgärder för dess lösande, vill emellertid föreningen framhålla, att det inom jordbruksforskningen föreligger en mångfald andra uppgifter av icke mindre betydelse och lika väl ägnade för nordisk samverkan som vattenvårdsproblemet. I medlemsförslaget erinras om att Nordiska rådet år 1957 antog en rekommendation (nr 21/1957), i vilken regeringarna uppmanades att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst skulle främjas. Enligt föreningens mening borde i första hand de allmänna förutsättningarna för en utveckling av det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen förbättras, nämligen dels genom att möjligheterna för kontakt mellan jordbruksforskarna förbättrades, dels genom att särskilda medel anvisades för genomförande av gemensamma »nordiska» samarbetsuppgifter inom jordbruksforskningen. Beträffande riktlinjerna för ett utvidgat sådant samarbete inom jordbruksforskningen och åtgärder för främjande av ett dylikt får föreningen vidare hänvisa till sin den 3 juli 1958 hos statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet, Stockholm, gjorda framställning.¹

Om enligt antydda riktlinjer de allmänna förutsättningarna för en utveckling av det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen väsentligt förbättrades, skulle härigenom olika samarbetsuppgifter inom jordbruks-

¹ 6. sesj., s. 1565.

forskningen, bland vilka vattenvårdsforskningen intager en framskjuten plats, undan för undan med lämplig avvägning utan särskild tillskyndan kunna få sin lösning.

Stockholm och Oslo den 9 juli 1959

Nordiska jordbruksforskarens förening

Lars S. Spildo

R. Torssell

D a n m a r k

Landbruksministeriet:

— — — skal man meddele, at der nu har været ført forhandlinger med de under landbruksministeriet hørende forsknings- og forsøgsinstitutioner vedrørende de af Nordisk Råd vedtagne rekommandationer nr. 21/1957 og nr. 28/1958, der vedrører en udbygning af det nordiske samarbejde på jordbruksforskningens område og spørgsmålet om støtte til Nordiske Jordbruksforskere Forening i dennes arbejde.

Det kan herefter oplyses, at man fra dansk side vedblivende ser med velvilje på tanken om et yderligere udviklet samarbejde på jordbruksforskningens område mellem de nordiske lande og ligeledes ser med velvilje på den af Nordisk Råd vedtagne henstilling om, at Nordiske Jordbruksforskere Forening støttes i sit arbejde. Det må dog framhæves, at man har den opfattelse, at støtten til Nordiske Jordbruksforskere Forening bør bestå i, at der stilles midler til rådighed for foreningen, således at den dels kan gennemføre sit administrative arbejde, dels som hidtil sørge for etablering og udbygning af kontakter mellem forskere og forsøgsfolk i de nordiske lande ved gennemførelsen af kongresser og andre møder og ved uddeling af stipendier til udveksling af forskere og forsøgsfolk samt endelig ved udgivelse af foreningens tidsskrift.

Derimod må man fra landbruksministeriets side, i overensstemmelse med de førte forhandlinger, nære betænkelighed ved de i Nordiske Jordbruksforskere Forenings promemoria af 3. juli 1958¹ indeholdte forslag om dannelsen af et overnationalt organ vedrørende forskningen inden for jordbruksområdet og det i tilknytning hertil opstillede forslag om bevillinger til Nordiske Jordbruksforskere Forening til gennemførelse af forskningsopgaver. Det er landbruksministeriets opfattelse, som deles af de under ministeriet hørende forsknings- og forsøgsinstitutioner, at gennemførelse af forsøgs- og forskningsopgaver vedblivende bør være henlagt under de i de enkelte lande hertil nedsatte organer, og at bevillinger til forskningsopgaver vedbli-

¹ 6. sesj., s. 1565.

vende bør søges af institutionerne i de enkelte lande hos deres egne myndigheder. De her fremførte synspunkter vil blive gjort gjældende overfor Sverige som det koordinerende land under den videre behandling af rekommandationerne nr. 21/1957 og nr. 28/1958, og må efter landbrugsministeriets opfattelse også gælde det foreliggende medlemsforslag om støtte til Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings kulturtekniske sektionens komité for vandspørgsmål, hvorfor det må anses for hensigtsmæssigt, at dette forslag henvises til videre behandling i forbindelse med de allerede vedtagne ovenfor nævnte rekommandationer.

København, den 27. august 1959

P. m. v.

Indenrigsministeriet har i skrivelse den 19 augusti 1959 meddelat, att det ansluter sig till följande yttrande av dess »konsulent i vandforsyningssager» och yttrande av Sundhedsstyrelsen (se nedan) och sålunda icke kan förorda förslaget.

Yttrande av direktør M. J. Udsen

— — — at der her i landet til vandforsyning, herunder til landbrugsbedrift, praktisk talt kun benyttes grundvand, som indvindes gennem brønde og borer. De istidsdannelser, som dækker det meste af landet, og den under disse værende undergrund indeholder næsten overalt godt og tilstrækkeligt vand, hvorfor det normalt ikke her er noget større problem at fremskaffe vand til almindeligt brug. Da enhver boring efter vand i følge vandforsyningsloven skal anmeldes til Danmarks geologiske undersøgelse, i hvis store borearkiv enhver kan få oplysning om jordlag og vandstandsforhold i tidligere udførte borer, er det normalt heller ikke forbundet med større vanskeligheder at finde frem til vandet.

Grundvandet er desuden beskyttet mod forurening efter førnævnte lov og ved bestemmelser i sundhedsvedtægterne. Hvis vandforholdene i hygiejnisk henseende imidlertid ikke overalt er tilfredsstillende, skyldes dette næppe mangel på tekniske midler til at bringe en ændring i forholdene, men snarere økonomiske forhold, ukendskab o. l.

Med hensyn til dræning af jorden ved afløb til vandløb er det i medfør af § 3 i vandløbsloven tilladt enhver grundejer at sænke grundvandstanden på egen ejendom til den for dyrkningen nødvendige dybde. Denne aprioriske ret for grundejeren må vandindvinderne her i landet affinde sig med, men forholdet har i øvrigt heller ikke hidtil ført til uløselige konflikter.

Nogen egentlig forskning på omhandlede områder synes jeg ikke der er større behov her i landet, men derimod nok for oplysning og sagkyndig vejledning angående disse forhold.

København, den 8. juli 1959

Sundhedsstyrelsen:

— — — sundhedsstyrelsen kan tiltræde det af direktør M. Udsen [*se oven*]
— — — anførte.

Sundhedsstyrelsen ønsker hertil yderligere at tilføje, at der allerede på de under punkterne 1—7 nævnte områder foreligger et stort erfaringsmateriale, men at mange problemer stadigvæk er uløste. Sundhedsstyrelsen er dog tilbøjelig til at mene, at de betingelser, der foreligger for vandforsyning (overfladevand og dettes art eller grundvand og dettes yderst forskellige fremkomst efter nedsivning gennem jordlag) er så forskellige fra land til land, ja, selv inden for samme land, at man mener, at netop de problemer, som endnu er uløste, må løses af forskningen i de pågældende lande selv, og at den internordiske udveksling af erfaringer om resultaterne af sådanne undersøgelser særdeles let vil kunne etableres ved, at resultaterne offentliggøres i eksisterende tidsskrifter.

Sundhedsstyrelsen må ud fra disse betragtninger langt snarere end at anbefale det fremsatte forslag mene, at de enkelte lande burde stille et årligt beløb til rådighed for forskningen inden for landets egne grænser af de problemer, som er særligt aktuelle for hvert land, hvorimod sundhedsstyrelsen må nære afgørende betænkeligheder ved fællesnordisk arbejde på det her omhandlede område, såfremt dette måtte reducere de økonomiske muligheder for gennemførelse af her i Danmark aktuelle forskningsproblemer.

Den 11. august 1959

P. d. v.

Erik Uhl

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, hydroteknisk laboratorium:

— — — — —
Jordbrugets stilling vedrørende vandbalance, vandforsyning og vandforurening omfatter problemer, hvis løsning er særdeles aktuell for hele samfundet. Der kan kort henvises til den hyppige diskussion om, hvorvidt afvanding forringer mulighederne for vandindvinding; de voksende vanskeligheder med hensyn til at forsyne by, industri og jordbrug med den nødven-

dige vandmængde — og den stærkt tiltagende forurening af vand som følge af stigende vandforbrug ved produktionsintensivering m.v.

Undertegnede havde på forhånd kendskab til de planer, der af sektionen for kulturteknik under Nordiske Jordbrugsforskeres Forening er fremført som Sak A 10/1959 fra Nordisk Råd. Planerne var til yderligere behandling ved den af N.J.F. nyligt afholdte kongres i Oslo, som jeg deltog i.

Problemerne — og ikke mindst forureningsproblemerne — er meget betydningsfulde i alle nordiske lande. Ethvert bidrag til afklaring er betydningsfuldt og ønskeligt snarest. Det må derfor anbefales at give den ønskede og nødvendige bevilling dertil.

Den 10. juli 1959

H. C. Aslyng

Danmarks geologiske undersøgelse:

Problemerne omkring landbrugets vandforsyning er ikke mindre end for samfundet som helhed, og rationel løsning af disse problemer forudsætter rationel forskning og koordination. Ethvert skridt i denne retning må hilses med tilfredshed.

Det her fremlagte forslag sigter imidlertid — i en 3-års periode — væsentlig på spørgsmål om forureningsproblemet, hvortil D.G.U. ikke kan bidrage noget i første omgang.

Kommer man senere ind på det komplicerede problem om vandforsyning, vil det være nærliggende, at Danmarks geologiske undersøgelse stiller sin viden til rådighed.

Den 7. juli 1959

H. Ødum

Nordiske Jordbrugsforskeres Forening, den danske afdeling har i skrivelse den 28 juli 1959 meddelt, att den översänt förslaget till afdelingschef ved Det danske Hedeselskab, civilingeniør C. V. Schledermann Larsen för yttrande (se nedan).

Yttrande av civilingeniør C. V. Schledermann Larsen

Undertegnede har som dansk repræsentant i det på N.J.F.s kongres i 1956 i Stockholm nedsatte udvalg deltaget i forhandlingerne om og udarbejdelse af den redegørelse, der ligger til grund for det omhandlede medlemsforslag.

Det er gennem det af udvalget udførte arbejde fastslået, at der på området landbrug — grundvand — overfladevand ligger mange uløste problemer, samt

at mange af disse problemer må kunne løses gennem et samarbejde mellem de nordiske landes forskere, hvorved spild af kræfter kan undgås.

Jeg kan derfor på det bedste anbefale, at den danske delegation støtter det fremsatte forslag.

Viborg, den 31. juli 1959

Det danske Hedeselskab:

Hedeselskabet kan meget varmt anbefale, at forslaget støttes af den danske delegation, dels fordi det er ønskeligt at udbygge samarbejdet mellem de nordiske lande på det heromhandlede område, dels fordi man herved kan undgå, at de enkelte lande hver for sig udfører undersøgelser af det samme problem.

Hedeselskabet skal samtidig henlede opmærksomheden på, at et kommende forsknings- og forsøgsarbejde på det omhandlede område bør ske i samarbejde med allerede eksisterende forskningsorganer i de enkelte lande. Forsåvidt angår arbejdsopgave 2 i medlemsforslaget, skal man for Danmarks vedkommende specielt henlede opmærksomheden på spildevandskomiteen.

Viborg, den 28. juli 1959

Fr. Heick

Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger» og større Landbrugere i Danmark:

— — — skal vi herved tillade os at meddele, at vi gang på gang har måttet tage stilling til spørgsmål om disse problemer, og det er vort indtryk, at forholdene omkring hele dette spørgsmål volder mere og mere hovedbrud. Det vil derfor hilses med tilfredshed, hvis der gennem Nordisk Råd kunne skaffes mulighed for en videre undersøgelse og klarlægning af alle de vanskeligheder, der kan være omkring vandforsyning m. m.

København, den 28. juli 1959

»Tolvmandsforeningerne»

Karl Madsen

De samvirkende danske Landboforeninger:

De i forslaget omhandlede problemer er af stor betydning også for dansk landbrug. Dette gælder ikke mindst afløbsforhold og vandforsyning. I sidstnævnte tilfælde er problemet i høj grad også fremskaffelse af vand til kunstig vanding.

Da behovet for fersk vand er i stærk stigning såvel i som uden for landbruget, og da der derfor tillige bliver stigende mængder afløbsvand, vil de omhandlede problemer blive større år for år, og De samvirkende danske Landboforeninger må derfor varmt anbefale, at der gennem Nordisk Råd tages initiativ til en videre forskning på dette område.

København, den 28. juli 1959

For De samvirkende danske Landboforeninger

Johs. Larsen

De samvirkende danske Husmandsforeninger har i skrivelse den 20 augusti 1959 meddelat, att de ansluter sig till förslaget.

Finland**Lantbruksministeriet¹:**

I fråga om regleringen av vattenanskaffning och avlopp förefinnes på landsbygden i Finland avsevärda brister och olägenheter. På grund av den glesa bebyggelsen stiger kostnaderna för vattenvårdsanläggningar till höga belopp, varför bl. a. anskaffandet av ändamålsenliga vattenvårdsanläggningar till enskilda hushåll vållar stora ekonomiska svårigheter. Avloppsvattnen orsakar även på landsbygden sanitära olägenheter och förorening av vattendragen, då behandlingen av avfallet icke är ändamålsenligt ordnad.

Med beaktande av vattenvårdsfrågans stora sanitära, ekonomiska och sociala betydelse för landsbygdens befolkning finner lantbruksministeriet det mycket erforderligt, att forskningsarbetet inom vattenvårdsområdet understödes. Ett effektivt utnyttjande av i olika länder vunna erfarenheter och en centralisering av forskningsarbetet kunde på ett väsentligt sätt främja vattenvårdens utveckling på landsbygden i Finland.

Helsingfors den 31 juli 1959

Minister Einari Jaakkola

Biträdande byråchef *Arvo Silvola*

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

Lantbrukets forskningscentral¹:

De i förslaget nämnda frågorna inom vattenvården är betydelsefulla och blir för varje år allt betydelsefullare. Ifall forskningsarbete icke i god tid utföres inom detta område, kan det lätt leda till felaktiga lösningar, vilkas följder kan gestalta sig kostsamma. Då forskningsarbetet utan tvivel kan fås både resultatrikare och med hänsyn till resultaten billigast, om det utföres med kompetent planering och ledning, förordar forskningscentralen det väckta förslaget.

Helsingfors den 23 juli 1959

Inspektör Yrjö Iivonen

Maataloustuottajain keskusliitto (Lantbruksproducenternas centralförbund)¹:

Vattenvården på landsbygden hos oss är allmänt ännu otillfredsställande, vilket vållar kännbara olägenheter förutom i ekonomiskt även i hygieniskt och socialt hänseende. Byggandet av vattenvårdsanläggningar borde sålunda avsevärt utvecklas. Inom ramen för vår nuvarande ekonomiska bärkraft är det likväl icke möjligt att göra alltför omfattande och snabba investeringar, isynnerhet då produktivitetsens ökning genom dem icke nämnvärt kan höjas. I planerna för vattenvårdens utvecklande är det därför av betydelse, att även möjligheterna för finansiering av byggverksamheten beaktas.

Det är utan tvivel till fördel för planernas uppgörande, om detta kan ske i samråd med de övriga nordiska länderna, varvid de i dessa vunna erfarenheterna kan tillgodogöras och även vårt lands förhållanden, vilka i viss mån är avvikande i jämförelse med de övriga nordiska länderna, kan beaktas. På detta sätt kommer den inbesparing, som senare kan ernås i vårt eget undersöknings- och planeringsarbete, åtminstone i någon mån att gottgöra de utgifter, som nu erfordras för det gemensamma forskningsarbetet. Med anledning av sakens betydelse och omfattning anser Lantbruksproducenternas centralförbund det väckta förslaget om stöd åt en samnordisk vattenvårdsforskning värt understöd.

Helsingfors den 3 juli 1959

Lantbruksproducenternas centralförbund

E. J. Korpela

Aimo Kouki

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Landbruksdepartementet:**

Etter landbruksdepartementets mening er de forskningsoppgaver som knytter seg til ovennevnte sak meget viktige både for jordbruket og for andre næringer. Men oppgavene griper langt utover næringsinteressene. Løsningen av disse problem er av overmåte stor almen betydning, særlig utfra helsemessig synsvinkel.

De forskningsoppgaver som er nevnt i arbeidsprogrammet, er i første rekke av hydroteknisk karakter, men biologi, kjemi m.v. kommer også sterkt inn i billedet.

Det er igang noe forskning innen dette arbeidsfeltet på nasjonalt plan, men nettopp denne sektoren innbyr til nordisk samarbeid. Etter dette departements mening vil Nordiske jordbruksforskere forening være vel skikket for å organisere dette samarbeidet.

Idet en viser til foranstående, vil en derfor anbefale det foreliggende medlemsforslag slik at foreningen ved fornødne bevilgninger kan bli satt istand til å gjennomføre det forskningsprogram som er blitt oppstilt av foreningens kulturtekniske seksjonskomité.

Oslo, 7. oktober 1959

S v e r i g e**Lantbruksstyrelsen:**

Inom vårt land har under 1950-talet aktualiserats frågan om huru vattentäkter och vattendrag skall kunna skyddas mot den tilltagande förorening, som blir följden av ett ohämmat utsläppande av bl. a. kloak, pressaft från silos och urin från kreatursstallar.

1956 års riksdag fastställde skärpta bestämmelser i 8 kap. vattenlagen, i lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden samt lämnade ett flertal kungörelser rörande tillämpningen av bestämmelserna och om tillsynsmyndigheten.

En utbyggd och intensifierad forskning och försöksverksamhet är uppenbarligen en ofrånkomlig förutsättning för att de stora problemen på vattenvårdens område skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Inte minst för att tillämpa givna lagar och bestämmelser erfordras, att erfarenheterna vidgas speciellt i vattenhygieniskt och vattentekniskt hänseende. Det är vidare synnerligen angeläget, att resultaten av den forsknings- och försöksverksamhet, som bedrivs i de nordiska länderna, sammanställs och snabbt görs tillgänglig både för dem, som i sin tjänst har till uppgift att effektivisera renings- och skyddsåtgärderna mot den vattenförstöring som pågår, och för den till allmänheten inriktade upplysningsverksamheten.

N.J.F.:s kulturtekniska sektionens beslut att gemensamt inom de nordiska länderna upptaga den verksamhet, som Nordiska rådet i sitt förslag anger, bör därför enligt lantbruksstyrelsens mening beaktas och tillstyrkas.

Det är väl känt, att många av Sveriges vattendrag är skämda av avloppsvatten och att det är motiverat att utföra vidlyftiga och dyrbara anordningar. Då denna sanering är mycket kostnadskrävande, är det angeläget att i möjligaste mån följa den utveckling, som sker för att därigenom tillvarata de erfarenheter som vunnits.

Stockholm den 31 juli 1959

Hans Wetterhall

Martin Hägglund

Statens vatteninspektion:

Statens vatteninspektion har under senare tid ägnat stor uppmärksamhet åt jordbrukets föroreningsproblem. Vatteninspektionen har härvid i första hand upptagit den för Sveriges del viktigaste föroreningsfrågan inom jordbruksnäringen, nämligen utsläpp av pressaft från silos och av kreatursurin. I samråd med myndigheter och organisationer på jordbrukets område har vad avser dessa föroreningskällor utarbetats riktlinjer för hur dessa speciella problem bör angripas. Dessa riktlinjer, som återgives i bifogade promemoria [*se Bihang 1*], har utarbetats på grundval av inom vatteninspektionen verkställda undersökningar och avses, såsom framgår av promemorian, skola bringas i praktisk tillämpning genom samarbete mellan vatteninspektionen och lantbruksnämnderna.

Vatteninspektionen är dock medveten om att fortsatt forskning i dessa frågor är i hög grad av behovet påkallad. Sålunda är det angeläget, att billiga och enkla metoder för uppsamling och spridning av urin och pressaft utformas. Även andra i förslaget nämnda forskningsuppgifter är värda allt beaktande. Med hänsyn till de ganska likartade förhållandena i de nordiska länderna synes det vidare vara naturligt, att en viss arbetsfördelning mellan forskare i de olika länderna kommer till stånd och framför allt att forskningsresultaten kommer samtliga länder till godo.

Vatteninspektionen vill dock framhålla, att åtskilliga hithörande problem icke enbart berör jordbruket utan även andra näringsgrenar, liksom också tätorterna. Urin- och pressaftfrågorna är sålunda bara en del av det stora problemet om utsläppen av närsalter i vattendragen. Frågan om vattenförsörjningen och om skydd för grund- och ytvattentäkter mot olika slag av föroreningar, exempelvis olja, berör i lika mån glesbygderna och tätorterna.

Vatteninspektionen anser därför för sin del, att samordning även bör ske mellan vattenforskning på jordbrukets område och på andra områden. Med instämmande i förslagets syfte att stimulera och samordna vattenvårds-

forskningen inom de nordiska länderna, vill vatteninspektionen dock framhålla behovet av att särskilt vad gäller forskningens administration tillse, att denna utformas på ett ändamålsenligt sätt och att ett planmässigt samarbete även ordnas mellan olika forskarsekretariat. Sålunda bör för Sveriges del den vattenforskningsnämnd, som tillkommit på Ingeniörsvetenskapsakademiens initiativ och som av bl. a. vatteninspektionen föreslagits skola sortera under tekniska forskningsrådet vara beredningsorgan för samtliga forskningsfrågor på vattenvårdens område. Det torde därför behöva klarläggas, hur samordningen mellan denna nämnd och det föreslagna nordiska forskningssekretariatet för enbart jordbruksfrågor bör utformas.

Drottningholm den 9 oktober 1959

På statens vatteninspektions vägnar

Sven Andersson

Jordbrukets forskningsråd:

Klarläggandet av jordbrukets vattenvårdsfrågor inom de nordiska länderna skulle med säkerhet främjas genom samordning av forskningen på detta område enligt i medlemsförslaget åberopad plan, uppgjord inom Nordiska jordbruksforskarens förening. Dessa frågors vikt och betydelse gör det angeläget, att de snarast möjligt ägnas ökad uppmärksamhet och upptagas till fördjupad forskning i utvidgad omfattning. Ett uppskov i avvaktan på väntad utveckling av den allmänna vattenvårdsforskningen synes kunna medföra risk för att bearbetningen av jordbrukets vattenvårdsfrågor kommer i skymundan och onödigtvis fördröjes. Att jordbruket på här åsyftat sätt tager sin vattenvårdsforskning i egna händer, motiveras även av dessa problems särart men får givetvis å andra sidan icke innebära, att önskvärd kontakt med allmän och annan speciell vattenvårdsforskning försummas.

Med hänvisning till det anförda får rådet tillstyrka, att medel ställas till förfogande för i medlemsförslaget anförd samverkande vattenvårdsforskning på jordbruksområdet inom de nordiska länderna.

Stockholm den 7 augusti 1959

För jordbrukets forskningsråd

B. Fallenius

R. Torssell

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök (styrelsen) har i skrivelse den 9 juli 1959 meddelat, att den åberopar följande yttrande som sitt eget.

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök (lärarkollegiet):

Under senare år har vattenvårdsfrågorna alltmer kommit i förgrunden. Framför allt är den fortgående föroreningen av vattendragen ett stort och svårbemästrat problem. Lärarkollegiet finner det därför synnerligen angeläget, att vattenvårdsforskning i erforderlig omfattning kan komma till stånd. I detta sammanhang vill kollegiet nämna, att vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsöks institution för agronomisk hydroteknik sedan 1955 pågår undersökningar rörande behandling av avloppsvatten vid spridd bebyggelse, varjämte föregående år vissa undersökningar påbörjats angående infiltration av gödsel- och pressvatten, i båda fallen dock endast i förhållandevis begränsad omfattning.

Lärarkollegiet delar helt förslagsställarnas uppfattning, att nordiskt samarbete på vattenvårdsforskningens område skulle i hög grad främja densamma. Den av kommittén föreslagna sekreteraren torde i detta avseende ha en betydelsefull uppgift. Kollegiet vill emellertid understryka vikten av att samtidigt med att material genom sekreterarens försorg insamlas från de olika länderna direkt forskning på de av kommittén särskilt angivna områdena igångsättes och bedrivs med de medel, som avses skola ställas till förfogande för Nordiska jordbruksforskarens förening.

Under åberopande av vad som ovan anförts vill lärarkollegiet livligt tillstyrka det väckta förslaget.

Uppsala den 8 juni 1959

På lärarkollegiets vägnar:

G. Torstensson

Ragnar Widén

Skogs- och lantbruksakademien:

Jordbrukets vattenvårdsproblem äro enligt akademiens mening av mycket stor betydelse och förtjänta av ökad uppmärksamhet. Lösningen av dessa frågor skulle sannolikt i hög grad främjas genom nordisk samverkan enligt i medlemsförslaget antydda riktlinjer. Då nära anknytning finnes mellan ett flertal av jordbrukets vattenvårdsproblem och motsvarande problem inom andra områden, bör emellertid vid dessa uppgifters bearbetning samverkan även i det avseendet ske, att sådan etableras med allmän och annan speciell vattenvårdsforskning.

I medlemsförslaget erinras om Nordiska rådets rekommendation år 1957 (nr 21/1957) till regeringarna att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst skulle kunna främjas. Akademien anser det syn-

nerligen önskvärt, att sådana allmänna förutsättningar för nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen åstadkommas, att problem av intresse för två eller flera av de nordiska länderna kunna upptagas till gemensam bearbetning utan att härför i varje särskilt fall skall erfordras framställning till statsmakterna om anslagstilldelning.

Stockholm den 13 juli 1959

Å Skogs- och lantbruksakademiens vägnar:

Fritiof Domö

R. Torssell

Sveriges lantbruksförbund:

Förbundet vill till en början uttala, att det anser forskning inom vattenvårdsområdet synnerligen behövlig. Föreningen av vattenområdena har nämligen blivit ett allt större problem, som det är angeläget att starka krafter sätts in för att lösa. Ett nordiskt samarbete i forskningen på området synes vara mycket lämpligt, då problemen är likartade i de nordiska länderna. Mer omfattande forskning till en för de enskilda länderna lägre kostnad torde kunna åstadkommas genom ett sådant samarbete.

Vad beträffar arbetsprogrammet synes det realistiskt att till en början begränsa forskningen till vissa områden av problemkomplexet, och förbundet vill därför tillstyrka, att forskningen inom de av NJF föreslagna för jordbruket mera centrala ämnesområdena stödes. Speciellt angelägna arbetsobjekt anser förbundet vara de föreningensproblem, som uppstår genom utsläpp av kreatursurin och pressaft från siloanläggningar.

Under återopande av det ovan anförda tillstyrker Lantbruksförbundet förslaget om en rekommendation till regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa till förfogande de medel, som erfordras för att genomföra dess forskningsprogram angående vattenvården.

Stockholm den 13 augusti 1959

Sveriges lantbruksförbund

Gösta Liedberg

C. W. Curtman

Nils Jacobsson

Riksförbundet landsbygdens folk:

Inom statens vatteninspektion har frågan om jordbrukets vattenföreningensproblem varit föremål för behandling. Över en därvid upprättad pro-

memoria [*se Bihang 1*] har förbundet jämte Sveriges lantbruksförbund avgivit yttrande, dagtecknat den 1 juli 1959. Detta yttrande bilägges för kännedom [*se Bihang 2*]. Såsom därav framgår, äro de båda förbunden positivt inställda till frågan om ytterligare forskning inom hithörande områden.

Såvitt förbundet kan finna skulle ett utbyte av erfarenheter mellan de nordiska länderna vara till gagn. Med anledning därav får förbundet därför tillstyrka förslaget.

Stockholm den 13 augusti 1959

Riksförbundet landsbygdens folk (RLF)

N. A. Svensson

Sture Annevail

BIHANG 1

PM rörande jordbrukets vattenföroreningsproblem

(Utarbetad inom statens vatteninspektion i Sverige)

Från och med den 1 juli 1958 råder förbud att utsläppa pressaft från foderensilage och urin från djurstall. Viss möjlighet till dispens från detta förbud finnes. Enligt motiveringen för denna lagstiftning medför emellertid utsläpp av pressaft och kreatursurin så omfattande skadeverkningar genom syreförbrukning och närsalttillförsel, att dessa vätskor normalt bör innehållas och att dispensmöjligheten endast undantagsvis bör tillämpas.

Frågan om hur jordbrukets vattenföroreningsproblem kan lösas i praktiken utan alltför stor ekonomisk belastning på jordbruket har varit föremål för ingående överläggningar mellan de vattenvårdande myndigheterna och representanter för jordbruket. Härvid torde i huvudsak följande ha framkommit.

Teoretiskt finnes vissa möjligheter att genom åtgärder i driften innehålla urin och pressaft. Genom lösdrift av hela besättningar eller av i vart fall ungdjur på ströbädd kan således urinavgången helt reduceras eller minskas. Genom förtorkning av foder och val av lämpliga inläggningsmetoder kan vidare pressaftavgången av vallväxter reduceras. Vissa försök i fråga om foderinläggning synes också ställa i utsikt att på en gång uppnå en pressaftreduktion och en höjning av foderkvaliteten. Det torde dock icke vara realistiskt, att här antydda förfaringssätt kan inom den närmaste framtiden komma till mera allmän användning inom jordbruket. Dessa möjligheter utgör för dagen främst en arbetslinje för jordbruksforskningen.

Möjligheten att genom behandling av pressaft och kreatursurin förebygga skadeverkningar i vattendragen torde bl. a. av ekonomiska skäl vara utesluten. Vad gäller pressvattnet synes allmän enighet råda härom. I fråga om

kreatursurinen pågår vissa försök med behandling i tryckluftade bassänger före utsläppet, men det förefaller icke troligt, att en tillfredsställande lösning av problemet kan uppnås på denna väg. Under alla omständigheter kan icke genom denna metod tillförseln av närsalter till vattendragen förhindras.

Oskadliggörande av pressaft och urin delvis genom koncentrerad infiltrering och delvis genom avdunstning från gropar eller diken torde icke heller vara någon framkomlig väg. Vad beträffar infiltreringen synes det vara tvivelaktigt, om ett sådant system över huvud taget kan tänkas fungera på ett tillfredsställande sätt utom i mycket genomsläppliga jordlager. En sådan filtrering medför dessutom fara för inficiering i grundvatten och i närbelägna vattendrag. Av klimatiska skäl är effekten av avdunstning från jordgropar än mera tvivelaktig.

Den i princip bästa metoden torde utan tvekan vara att genom övergödsling sörja för nedbrytningen av den organiska substansen i pressaft och urin. En sådan process sker snabbt och effektivt och återför samtidigt näringsämnen i produktionen. Mot metoden har invänts, att spridningskostnaderna överstiger avfallsprodukternas gödselvärd. Vid sådana beräkningar bortses emellertid från de icke betydelselösa omkostnader för rensning av diken och vattendrag, som inbesparas genom reduktionen av närsaltbelastningen på recipienterna. Det synes dock vara en angelägen uppgift för jordbruksforskningen att finna tekniska lösningar, som rationaliserar och förbilligar uppsamlingen och spridningen av avfallsvätskorna.

Vid övergödsling måste avfallsprodukterna under alla förhållanden uppsamlas i behållare av ett eller annat slag. Härtill kan i första hand förefintliga gödselbrunnar utnyttjas. Det är för övrigt till fördel, att pressaft och urin blandas, i det att kväveförlusterna från urinen härigenom minskar och gödselvärdet sålunda ökar. Där gödselbrunnar icke finnes, får behållare av ett eller annat slag anläggas. Av ekonomiska skäl kan det knappast krävas annat än att dessa, om så icke anses oundgängligen nödvändigt, utföres på så enkelt sätt som möjligt. Med hänsyn till faran för grundvattenförorening torde dessa behållare dock i allmänhet icke kunna utgöras av enkla jordgropar utan torde få tätas eller hårdgöras genom spåntring, inslamning med lera eller på annat sätt. Man torde nämligen få beakta, att här ifrågavarande avfallsvätskor, även om de kan medföra olägenheter för grundvattentäkter, dock genom sin nedbrytbarhet icke alls kan jämföras med oljeinfiltration i mark. En bestämd varning måste i detta sammanhang uttalas mot ett förslag som framkastats att i syfte att undgå luktobehag täcka vätskeytan i behållarna med ett filter av olja.

Tillsynen av här berörda föroreningsfrågor kan av naturliga skäl icke ske centralt genom vatteninspektionen. Däremot synes denna verksamhet väl lämpa sig för att delegeras till lantbruksnämndernas tekniska avdelningar. Dessa bör verksamt kunna bidra till en lösning av ifrågavarande problem, varvid framför allt följande uppgifter synes vara aktuella, nämligen

1. inventering av förefintliga utsläpp av pressaft och kreatursurin i vattendrag;

2. Rådgivning till lantbrukare i fråga om erforderliga anläggningar för avfallsvätskornas innehållande med hänsyn till uppsamlingsbehållarnas förläggning, utformning etc.

Nämnderna bör årligen till berörda myndigheter redovisa förekommande missförhållanden, vidtagna åtgärder häremot samt praktiska erfarenheter av möjligheterna att lösa olika tekniska problem i sammanhanget.

1959

BIHANG 2

Yttrande av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk över en inom statens vatteninspektion i Sverige utarbetad »PM rörande jordbrukets vattenföroreningsproblem» (1959)

Till en början bör det framhållas, att det synes vara angeläget, att ytterligare undersökningar och försök rörande de i promemorian angivna problemen kommer till stånd. Det är därför glädjande, att forskning rörande dessa frågor nu aktualiserats bl. a. inom Nordiska jordbruksforskarens förening. Den forskning, som är nödvändig inom området, synes i första hand böra inriktas på att tillgodogöra sig de erfarenheter, som vunnits angående jordbrukets vattenföroreningsproblem i andra länder, i synnerhet England och USA, där ensilering i stor skala använts längre än i vårt land och möjlighet således borde finnas, att problemen tidigare undersökts.

Överväganden synes också böra göras, i vilken mån vattenföroreningsproblemen kan elimineras genom förebyggande åtgärder såsom ändrad drifts-inriktning och ändrade driftsmetoder, exempelvis genom lösdrift för nötkreatur och användning av bunkersilo i stället för tornsilo. Vad ensileringen beträffar bör även uppmärksammas, att olika ensilagegrödor medför större eller mindre olägenheter med pressaftens.

Den i promemorian rekommenderade metoden att lösa vattenföroreningsproblemen — nämligen att genom övergödning åstadkomma en nedbrytning av den organiska substansen i pressaft och urin — synes vara mycket värdefull. Forsknings- och försöksverksamhet bör här inriktas på att finna praktiska och billiga metoder för avfallsprodukternas uppsamling och spridning.

Stockholm den 1 juli 1959

Sveriges lantbruksförbund

C. W. Curtmann

Riksförbundet landsbygdens folk

Sture Annevall

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena

(Väckt av Anselm Gillström, Trond Hegna, Gunnar Helén, Eino Kilpi,
Helge Larsen och John Österholm)

Ett av de viktigaste målen för de nordiska samarbetssträvandena under senare år har varit att rasera de hinder av olika slag, som står i vägen för realiserandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad, omfattande så många yrkeskategorier som möjligt. Genom överenskommelsen den 22 maj 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad, vilken överenskommelse trädde i kraft den 1 juli samma år, upphävdes kravet på arbetstillstånd för medborgare i de fördragsslutande länderna vid anställning i annat land än hemlandet, varigenom en nordisk arbetsmarknad infördes för den övervägande delen av den privatanställda arbetskraften. Nordiska rådet har därefter haft sin uppmärksamhet riktad på de yrkesområden, som icke omfattas av 1954 års överenskommelse. I särskild ordning har rådet upptagit spörsmål rörande sådan verksamhet, som sammanhänger med rätten att driva näring. Likartade problem möter beträffande sådana i och för sig enskilda verksamhetsgrenar, vilka är underkastade offentlig-rättslig reglering av något slag. Även för dessa kategorier har rådet intresserat sig. Sålunda har rådet antagit rekommendationen om **fri arbetsmarknad** för olika slag av medicinsk personal, vars verksamhet är offentligrättsligt reglerad (se rekommendation nr 14—19/1958). När det gäller allmän tjänst, har rådet rekommenderat regeringarna att undersöka i vad mån det vanligen uppställda kravet på medborgarskap i anställningslandet som villkor för anställning kan slopas eller mildras för medborgare i annat nordiskt land. För ett fritt utbyte av betydande kategorier av offentligt anställda står emellertid ej blott krav på medborgarskap i anställningslandet hindrande i vägen; därutöver uppställs i många fall kompetensvillkor av olika slag, exempelvis i anställningslandet avlagd examen eller där utförd provtjänstgöring, vilka förhindrar eller starkt begränsar de reella möjligheterna för en medborgare i ett nordiskt land att taga sådan anställning i annat nordiskt land.

Särskild uppmärksamhet i detta sammanhang påkallar de s. k. intellektuella yrkena. Hit kan hänföras professorer och andra universitets- och högskolelärare liksom lärarpersonalen vid undervisningsanstalterna över huvud, såväl högre (läroverk och motsvarande) som lägre, vidare den högskole-

och läroverksutbildade personalen vid muséer, bibliotek, statliga och kommunala arkiv, präster i de olika statskyrkorna, kvalificerad personal i teknisk tjänst hos statliga och kommunala myndigheter, t. ex. inom väg- och vattenbyggnadsverken, m. fl. andra likartade yrkeskategorier. Såsom exempel på sådana omständigheter — andra än krav på medborgarskap i anställningslandet — vilka kan verka försvårande för medborgare i annat nordiskt land att erhålla sådan anställning, som här avses, kan nämnas, att, enligt 28 § svenska regeringsformen utländsk medborgare, för att kunna vinna anställning bl. a. som universitetslärare, måste vara av »utmärkt förtjänst», vilket i rättspraxis tolkats så, att utländsk medborgare icke blott måste vara svenska medsökande överlägsen utan även absolut sett en synnerligen framstående vetenskapsman. I stort sett samma principer som de i Sverige på detta område gällande synes tillämpas vid tillsättandet av professorer och docenter vid universiteten i Finland. I Norge gäller vid tillsättningen av tjänst som professor eller docent vid universitetet i Oslo, att alla sökanden från något nordiskt land är likställda, såvitt angår värderingen av akademiska meriter. Emellertid lämnar bestämmelserna universitetet möjlighet att vid tillsättningen därjämte taga hänsyn till särskilda norska förhållanden, som kan vara av betydelse för tjänsten. I Danmark tillämpas ett system, som ger de akademiska myndigheterna stor frihet vid valet mellan olika sökanden.

Vad beträffar lärare vid andra undervisningsanstalter än universiteten, må här, vad angår Sverige, hänvisas exempelvis till Kungl. Maj:ts kungörelse den 19 november 1954 om ändring av förnyade stadgan den 17 mars 1933 för rikets allmänna läroverk, 177 och 178 §§, vilka lagrum beträffande ordinarie tjänster vid läroverk uppställer en rad kompetensvillkor, vilka måste verka försvårande för medborgare i annat nordiskt land att komma i fråga vid tillsättandet av sådan tjänst (avlagd examen, fullgjord provtjänstgöring av visst slag m. m.). Beträffande annan lärarpersonal vid svenska skolor återfinnes i olika lagrum liknande kompetensvillkor. I Norge har däremot, när det gäller folkskollärartjänster, kravet på norsk lärarutbildning nyligen slopats (se 1959 års »lov om folkeskolen», 15 §: »Kva utdanning ein lærar skal ha, vert fastsett ved lov. Utanom utdanning i Noreg kan ein òg godta utdanning frå Danmark, Finnland, Island og Sverige.»). I propositionen (Ot. prp. nr 30 (1958)) heter det om de motiv, som förestavat detta jämställande av folkskollärarytbildningen i de fem länderna, följande:

I dei seinare åra har samarbeidet mellom dei nordiske landa vorti utbygd og det er skipa sams nordisk arbeidsmarknad. Dette har mellom anna ført til at fleire med borgarskap i grannelanda har slegi seg ned her i landet. På grunn av dette er mellom anna lova om lærarskolane endra slik at utlendingar med studenteksamen har høve til å få norsk lærarutdanning.

At folkskolelovene viser til § 92 i grunnlova, hindrar i mange tilfelle kvalifiserte utlendingar frå å få vanleg tilsetjing jamvel om norsk skole har god bruk for dei. Vegen om naturalisering er tungvint. Ut frå dette blir det no gjort framlegg om at reglane i § 92 i grunnlova ikkje skal gjelda for lærarar.

Vidare tek vi opp framlegg om at det skal vera høve til å tilsetja søkjarar som har lærarutdanning frå Danmark, Finnland, Island eller Sverige. Føreset-

naden er at slike søkjarar fyller krava om kunnskapar i skriftleg og munnleg bruk av norsk mål. Det er føresetnaden at Lærarskolerådet tek seg av arbeidet med sertifisering av utlendingar for teneste i skolen. Ei slik ordning kan tilføra skolen verdfulle lærarar, som òg kan gje pedagogiske impulser utanfrå.

Att ett behov av större rörlighet de nordiska länderna emellan på detta område föreligger, framgår t. ex. av att i Sverige i ett stort antal fall dispens meddelats medborgare i annat nordiskt land från gällande kompetensvillkor. För närvarande torde exempelvis närmare femtiotalet medborgare i annat nordiskt land ha erhållit dispens av de svenska myndigheterna att undervisa vid läroverk såsom extra lektorer, adjunkter, timplärare m. m. I andra fall har dispens meddelats i fråga om gällande bestämmelser om kompetenskrav beträffande prästerliga tjänster i svenska statskyrkan. Det torde få antagas, att i praxis medborgare i nordiskt land lättare kan erhålla dispens från kompetensvillkor av här avsett slag än medborgare i utomnordiska länder. Det får emellertid anses önskvärt, att, i den utsträckning som är möjlig, dessa kompetensvillkor helt slopas för medborgare i annat nordiskt land.

Ett genomförande av en nordisk arbetsmarknad beträffande den intellektuella arbetskraften skulle på ett naturligt sätt ansluta sig till de strävanden på detta område, som avsatt resultat i bl. a. 1954 års överenskommelse om en nordisk arbetsmarknad för den privatanställda arbetskraften. På områden, där arbetskraften är fåtalig, skulle en dylik fri arbetsmarknad leda till ett bättre utnyttjande av denna. Några större praktiska svårigheter torde den ej heller behöva medföra. Det torde exempelvis få anses, att undervisningen i de fyra länderna är så likartad och likvärdig, att, när fråga är om krav på viss i anställningslandet avlagd examen, motsvarande examen i annat nordiskt land utan särskild prövning skall kunna godtas. I mycket stor utsträckning torde samma gälla för andra kompetensvillkor.

Vad särskilt gäller akademiska examina torde det pågående arbetet för genomförande av en internordisk tentamensgiltighet böra uppmärksammas. I och med att universitetsmyndigheterna funnit den akademiska utbildningen i de nordiska grannländerna i ett visst ämne likvärdig med den egna utbildningen i samma ämne, bör i regel den behörighet till viss yrkesverksamhet, som denna utbildning skänker, kunna utsträckas att gälla samtliga berörda länder. Har t. ex. en lärare i Norge avlagt examen i engelska och därvid fullgjort kunskapsprov, som man i övriga länder accepterat såsom berättigande till erhållande av examina i dessa länder, bör även den norska examen omedelbart ge sin innehavare samma behörighet i grannländerna, som vederbörande inhemska examen skulle ha skänkt.

Den lösning, som eftersträvas, bör vara ömsesidig. Önskvärt vore, att samtliga länder medgiver lättnader på de olika områden, som här berörts.

Under hänvisning till ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana

kompetenskrav, vilka kan vara hindrande för medborgare i annat nordiskt land att vinna anställning i respektive land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits.

Stockholm, Oslo, Helsingfors och København i maj 1959

Anselm Gillström

Trond Hegna

Gunnar Helén

Eino Kilpi

Helge Larsen

John Österholm

BILAGA**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska ingenjörssamfundet:**

Frånsett vilka intellektuella yrken, det är fråga om, anse vi, att det borde vara självklart, att personer av nordisk härkomst och med likartad utbildning skola hava samma möjligheter vid sökande av tjänster i vilket nordiskt land som helst, där språksvårigheter icke lägga hinder i vägen härför. Det är vår uppfattning, att den här föreslagna gemensamma marknaden för de intellektuella yrkena kommer att få en större betydelse för det nordiska samarbetet än den gemensamma marknaden på arbetarplanet. De intellektuella yrkenas representanter hava nämligen mycket stora möjligheter att påverka inställningen till och förståelsen för de nordiska grannländerna.

När det gäller de tekniska arbetsområdena och lärartjänsterna där, skulle en gemensam nordisk marknad säkerligen leda till ett väsentligt bättre utnyttjande av tillgängliga resurser.

Att en sådan gemensam nordisk marknad, om än i blygsam omfattning, redan förefinnes, visar den svenska industrien, där formella kompetenskrav mera sällan existera. Här ha kvalificerade personer från övriga nordiska länder erhållit relativt höga anställningar. Samma förhållande gäller säkerligen även för de andra nordiska länderna.

Nordiska ingenjörsförbundet vill härmed tillstyrka Nordiska rådets medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena, övertygat om att förslaget icke blott är genomförbart utan även till gagn för de nordiska länderna.

Stockholm den 24 augusti 1959

Nordiska ingenjörssamfundet

G. E. Paasche

Manne Lindblom

D a n m a r k**Finansministeriet:**

— — — skal man meddele, at finansministeriet principielt kan anbefale, at højere uddannelse erhvervet i ét nordisk land med hensyn til adgang til ansættelse i et andet nordisk land under i øvrigt lige forhold ligestilles med tilsvarende uddannelse i dette land.

Det bemærkes dog, at det ved lov, jfr. således f. eks. statslønningslovens § 6, stk. 3 og 4, er bestemt, at ansættelse i visse tjenestemandstillinger er betinget af, at vedkommende har bestået afsluttende embedseksamen fra et af de danske universiteter eller eksamen fra anden dansk læreanstalt, samt at det ved ansættelse i visse andre stillinger naturligt må forudsættes, at uddannelsen helt eller delvis har fundet sted her i landet.

Det tilføjes, at ansættelse som tjenestemand ifølge grundlovens § 27 er betinget af dansk indfødsret, i hvilken forbindelse henvises til brevveksling angående rekommandation nr. 15/1957 vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i ét land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension.¹

København, den 20. august 1959

P. m. v.

E. b.

Bodil Andersen

Justitsministeriet:

— — — skal man udtale, at der til bestridelse af stillinger og erhverv, hvortil der kræves juridisk uddannelse, i almindelighed forudsættes et indgående kendskab til gældende danske retsregler og specielle danske samfundsforhold. Justitsministeriet må derfor anse det for tvivlsomt, om en formel ligestilling af den juridiske uddannelse i de nordiske lande vil få større praktisk betydning.

København, den 18. august 1959

P. m. v.

E. b.

Gaarden

Indenrigsministeriet:

Idet der iøvrigt henvises til indenrigsministeriets bemærkninger til rek. nr. 7/1957, 14/1958 og 11/1958 angående fælles arbejdsmarked for henholdsvis læger og tandlæger, farmaceuter og psykologer [*se Sak D 26, D 51 och D 48*], skal man udtale som indenrigsministeriets opfattelse, at indførelse af en ordning, hvorefter tjenestemandstillinger, hvis indehavere ifølge lovgivningen må have bestået juridisk embedseksamen, kan besættes med personer, der i et af de øvrige nordiske lande har aflagt en tilsvarende prøve, af hensyn til det for de omhandlede stillinger nødvendige kendskab til gældende dansk ret ikke for tiden ville være ønskelig.

København, den 21. september 1959

(sign.)

¹ 6. sesj., s. 1524.

Socialministeriet:

— — — skal man efter forhandling med arbejdsministeriet meddele, at der ikke for ansættelse af personer med højere uddannelse i arbejdsministeriet og socialministeriet samt de under disse hørende institutioner er fastsat krav ud over de ifølge tjenestemandsløven gældende.

København, den 7. august 1959

P. m. v.

E. b.

J. Ravn

Fg.

Handelsministeriet:

— — — skal man under henvisning til — — — erklæringer fra tilsynet med den tekniske undervisning og tilsynet med handelsskolerne [*se nedan*] samt til — — — en fra direktøren for maskinmesteruddannelsen indhentet erklæring [*se nedan*] meddele, at handelsministeriet for sit vedkommende vil være positivt indstillet over for en eventuel gennemførelse af det omhandlede forslag, men at man ikke på nuværende tidspunkt ser sig i stand til at udtale sig nærmere om de praktiske muligheder herfor.

København, den 25. august 1959

P. m. v.

(sign.)

Landbrugsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at landbrugsministeriet, for så vidt angår den kgl. veterinær- og landbohøjskoles område: landbrugs-, havebrugs-, skovbrugs-, veterinær-, mejeribrugs- og landinspektøruddannelsen, principielt må anse en ligestilling som den i forslaget omhandlede for ønskelig.

Man skal dog pege på, at medens den danske veterinær-, landinspektør- og skovbrugsuddannelse formentlig ikke adskiller sig væsentligt fra den, der gives i de øvrige nordiske lande, gør der sig visse forskelle gældende med hensyn til landbrugs-, havebrugs- og mejeribrugsuddannelsen, bl. a. i optagelseskravene. Hertil kommer, at navnlig de 5 sidstnævnte studieretninger knytter sig nærmere til specielt danske natur- og erhvervsforhold, end tilfældet er for universitetsstudier, tekniske studier og lign. Det må derfor bero på en nærmere forhandling med og mellem de instanser, der

ansætter personale med disse uddannelser, om der i det enkelte tilfælde vil være basis for ligestilling af kandidater fra den kgl. veterinær- og landbohøjskole og de andre nordiske landes tilsvarende læreanstalter.

København, den 11. september 1959

P. m. v.

E. b.

C. Th. Holbøll

Undervisningsministeriet:

— — — skal man udtale, at forslaget kræver en meget omfattende undersøgelse alene for undervisningsministeriets område, samt at denne undersøgelse vil være meget tidkrævende.

Medlemsforslaget vedrører også arbejdet for gensidig anerkendelse af akademiske eksaminer, og her skal man desangående henvise til Nordisk Kulturkommissions beretning om gensidig godkendelse af deleksaminer [se *Sak C 2*].

København, den 4. september 1959

P. m. v.

E. b.

P. Danneskjold-Samsøe

Handelsministeriets tilsyn med den tekniske undervisning:

Danske erhvervsvirksomheder kan ved antagelse af personale med højere teknisk uddannelse frit anlægge en selvstændig vurdering af kvalifikationerne hos samtlige ansøgere, herunder også ingeniører og teknikere fra andre nordiske lande.

For de tekniske skoler gælder ved antagelse af fast ansat personale til bestridelse af stillinger som lærere m. v. bestemmelserne i § 8 i handelsministeriets bekendtgørelse af 19. juni 1959, hvorefter der blot i almindelighed stilles krav om dokumentation af de fornødne teoretiske kundskaber og praktiske færdigheder og der således principielt ikke gives nogen fortrinsstilling for danske ansøgere. Det skal dog bemærkes, at der ikke, efter hvad der foreligger oplyst for tilsynet, tidligere er ansat ingeniører eller teknikere fra de andre nordiske lande i lærerstillinger eller lignende ved de tekniske skoler i Danmark.

Det foreliggende medlemsforslag til Nordisk Råd ses i det hele ikke at ville medføre behov for ændring af bestemmelser gældende for antagelse af personale ved de tekniske skoler, teknika og teknologiske institutter her i landet, og tilsynet har derfor for sit vedkommende intet at erindre imod en dansk tilslutning til forslaget.

København, den 31. juli 1959

Werner Rasmussen

J. V. Rasmussen

Handelsministeriets tilsyn med handelsskolerne:

— — — skal man meddele, at tilsynet kan anbefale et sådant forslags gennemførelse.

Det kan tilføjes, at der indenfor handelsskoleområdet i et vist omfang har eksisteret et fælles arbejdsmarked derved, at handelsskolelærerne fra andre nordiske lande har virket som rejselektorer på handelsskoler i et andet nordisk land. Dette har været muligt, idet disciplinerne i det væsentlige er fælles inden for Nordens handelsskoler.

København, den 8. august 1959

Erik Langsted

H. J. Lang

Direktøren for maskinmesteruddannelsen:

I medlemsforslaget er der navnlig henvist til lærere af alle kategorier. Inden for maskinmesteruddannelsen kan der her blive tale om lærere ved provinsskolerne og lærere ved Københavns maskinskole.

I provinsen foregår uddannelsen af maskinmestre ved de tekniske skoler, og lærernes ansættelse foregår her efter de for disse skoler gældende regler, hvorom der må henvises til handelsministeriets tilsyn med den tekniske undervisning.

I København foregår uddannelsen ved Københavns maskinskole. Denne skole har uddannelsen af maskinmestre som hovedformål; her ansættes lærerne af skolens direktion, men forholdene her har næppe praktisk interesse på grund af det ringe antal lærere, der beskæftiges.

København, den 3. august 1959

(sign.)

Forbundet af Lærere ved de højere Læreanstalter:

Forbundsstyrelsen står enigt om at udtale, at man gerne ser nordisk samarbejde fremmet, og at et fællesnordisk arbejdsmarked for professorer og andre universitets- og højskolelærere må være et naturligt middel til at styrke de nordiske landes videnskabelige og uddannelsesmæssige stilling.

Som det fremgår af det fremsendte »medlemsforslag«, er Danmark det nordiske land, der har den frieste adgang til ansættelse af lærere fra de andre nordiske lande, hvorfor forbundet lægger afgørende vægt på, at der i første omgang sker en tilsvarende liberalisering i de andre lande, så adgangen for

danske universitets- og højskolelærere til ansættelse dér, både formelt og reelt, kommer til at hvile på et gensidighedsprincip.

Den 27. august 1959

P. f. v.

P. Bonnevie

G. Poulsen

Den danske Præsteforening:

— — — skal man herved meddele, at Den danske Præsteforenings bestyrelse intet har at erindre mod det fremsendte forslag, der er indbragt til Nordisk Råd om fællesarbejdsmarked for de intellektuelle fag. Da det inden for vort interesseområde drejer sig om præstetjeneste, må vor udtalelse være begrænset til, 1) at det drejer sig om evangelisk-lutherske præster, 2) og at disse har bestået teologisk embedseksamen ved et af de nordiske universiteter.

Ålborg, den 10. september 1959

P. b. v.

Carl Bay

Danmarks Juristforbund:

Ligesom Juristforbundet kunne tilslutte sig de i 1958 gennemførte regler om møderet ved danske domstole for advokater fra andet nordisk land, kan forbundet tilslutte sig bestræbelser, der går ud på at ligestille ansøgere til stillinger inden for de intellektuelle erhverv i de nordiske lande, uanset i hvilket af de nordiske lande ansøgeren har statsborgerret.

Særlig praktisk er spørgsmålet ved besættelse af lærerstolene ved universiteterne; det er meget ønskeligt, at der på dette område skabes ligestilling mellem ansøgere med samme uddannelse til stillingerne, uanset i hvilket nordisk land uddannelsen er erhvervet, og i hvilket nordisk land ansøgeren har statsborgerret.

Den 16. september 1959

E. b.

Ove Madsen

Direktør

Dansk Magisterforening:

Dansk Magisterforening kan med tilfredshed hilse det tagne initiativ, idet foreningen igennem en årrække har kunnet spore en stigende interesse for et fælles nordisk arbejdsmarked blandt sine medlemmer. Det er foreningens indtryk, at der allerede rent faktisk eksisterer et fælles arbejdsmarked for

magistre fra de matematisk-naturvidenskabelige fakulteter, idet sådanne i flere tilfælde vides at have opnået beskæftigelse — for stedse eller kortere perioder — i de øvrige nordiske lande. Det samme gælder for samtlige magistre — altså også udgåede fra de humanistiske og filosofiske fakulteter — der er slået ind på en videnskabelig løbebane. Sådanne har i nogle tilfælde opnået beskæftigelse ved universiteter og videnskabelige institutioner i andre nordiske lande.

Vanskeligst stiller det sig åbenbart for magistre, der ønsker at undervise ved den højere skole. Foreningen forespurgte for et par år siden de svenske og norske gymnasielærerorganisationer om mulighederne, og svaret var nærmest negativt, idet det under alle omstændigheder måtte anses for usandsynligt, at danske magistre ville kunne opnå ansættelse ved de to landes gymnasier. Nogen direkte hindring herfor var der dog ikke.

Alt i alt gælder det vel for magistrernes arbejdsområder, at en personlig kontakt eller anbefaling i mange tilfælde åbner mulighed for beskæftigelse i Sverige, Norge og Finland, mens man uden sådanne kun kan gøre sig ringe håb om ansættelse. Det er foreningens opfattelse, at examiner ved samtlige nordiske universiteter i stort omfang forudsætter samme kundskabsgrad og modenhed. Det ville derfor være ønskeligt, om examinerne også gav adgang til beskæftigelse i alle nordiske lande. Undtages bør dog nok et fag som undervisning i landets eget sprog, men i alle øvrige fag vil et fælles arbejdsmarked efter al sandsynlighed ikke volde vanskeligheder.

Det kan til slut oplyses, at beskæftigelsessituationen for danske magistre er god. I flere fag er der en meget følt mangel på magistre, først og fremmest i matematisk-naturvidenskabelige fag, men også i flere humanistiske fag som historie, sang og tysk. Der er således ingen risiko for, at arbejdsløse, danske magistre vil oversvømme de øvrige nordiske lande. En sådan skæv forsyning af arbejdsmarkedet vil i øvrigt under alle omstændigheder kunne modarbejdes, dersom anvisningen af arbejde foregår gennem de respektive organisationer. Dansk Magisterforening er for sit vedkommende parat til at medvirke ved en sådan arbejdskraftsformidling.

København, den 21. august 1959

F. Dansk Magisterforening

Ole Karup Pedersen

Danmarks Lærerforening har i skrivelse den 24 augusti 1959 meddelat, att den icke har något att erinra vid förslaget.

Danske Økonomers Forening:

— — — skal man oplyse, at det hidtil kun har været et meget ringe antal økonomer fra Danmark, der har fundet ansættelse i de andre nordiske lande. Det drejer sig for de flestes vedkommende om økonomer, der har beklædt lærerstillinger ved svenske universiteter eller ved svenske højskoler. Hertil

kommer ganske enkelte økonomer, der er blevet ansat i stillinger i svensk erhvervsliv.

Antallet af økonomer fra de andre nordiske lande, der har fået arbejde i Danmark, er efter det for foreningen foreliggende ligeledes meget lille.

For en fuldstændighed skyld skal det bemærkes, at en del islandske statsborgere tidligere har studeret økonomi ved universiteterne i København og Århus og efter endt eksamen har fået stillinger i Island. Enkelte af disse er også efter eksamen blevet i Danmark.

Foreningen, der gerne vil medvirke til at fremme det nordiske samarbejde, er interesseret i, at der skabes de bedst mulige betingelser for et fællesnordisk arbejdsmarked for økonomer. Foreningen vil derfor gerne anbefale det fremsatte medlemsforslag.

Nærum, den 14. august 1959

P.f.v.

E.b.

Erik Hjelmar

Forretningsfører

Organisationen af videnskabeligt uddannede Tjenestemænd ved Statens Arkiver, Biblioteker og Museer:

— — — skal Organisationen af videnskabeligt uddannede Tjenestemænd ved Statens Arkiver, Biblioteker og Museer udtale, at man med sympati hilser bestræbelserne for også for de intellektuelle erhverv at skabe et fælles arbejdsmarked i Norden i lighed med det, der allerede er gennemført for de materielle.

Man er dog af en formening, at gennemførelsen af en sådan ordning for vort områdes vedkommende næppe vil få nogen større betydning, i alt fald næppe for arkiver og biblioteker, hvor den nationale uddannelse vil give landets borgere et betydeligt forspring ved besættelsen af stillinger ved de meget nationalt prægede institutioner, medens man vil mene, at der inden for museernes område formentlig vil være større mulighed for udveksling landene imellem.

Man skal med disse bemærkninger give forslaget den bedste anbefaling.

København, den 22. august 1959

P. o. v.

Aa. Rasch

Arkivarforeningen:

Det vil utvivlsomt af det store flertal af vor forenings medlemmer blive hilst med tilfredshed, hvis der i fremtiden kunne blive åbnet mulighed for

i en vis udstrækning at kunne søge arkivartjenester i de andre nordiske lande, ligesom man vil finde det fagligt af betydning, at kolleger fra de andre nordiske lande havde mulighed for at søge ansættelse ved danske statsarkiver. Der kunne herigennem knyttes yderligere bånd mellem de pågældende nordiske søsterinstitutioner til fremme af den fællesskabets ånd, som det er af betydning at få fremelsket. Hvad arkiverne angår, gælder ingen specielle regler, som hindrer nordiske kollegers ansættelse ved de danske statsarkiver, bortset fra kravet om dansk indfødsret. Man kan ikke lukke øjnene for den kendsgerning, at der vil behøves en vis mentalitetsændring, førend en reform som den planlagte kan gennemføres. Man kan vel sige, at mange inden for vor kreds har den opfattelse, at man finder det mest naturligt, at stillinger, der er så nært knyttet til studiet af Danmarkshistorien, som tilfaldet er med arkivarernes, nødvendigvis bør gives til danske, og den samme opfattelse hersker utvivlsomt også i de andre nordiske lande. Det bliver sikkert ikke let at udrydde denne opfattelse. Denne vanskelighed til trods vil Arkivarforeningen imidlertid gerne anbefale, at Nordisk Råd arbejder videre med sagen og søger også på det intellektuelle område at tilvejebringe et udvidet fællesnordisk arbejdsmarked.

Den 22. august 1959

Harald Jørgensen

Bibliotekarforeningen for Folkebibliotekerne:

— — — kan Bibliotekarforeningen for Folkebibliotekerne oplyse,

at bibliotekarer ved folkebibliotekerne med eksamen fra biblioteksskolerne i Danmark, Norge og Sverige vil kunne arbejde ved nabolandenes biblioteker som løst ansatte bibliotekarer, idet uddannelsen betragtes som jævnbyrdig kompetence,

at antageligt også den finske biblioteksskoles eksamen vil kunne anerkendes som en jævnbyrdig uddannelse, men at der så vidt vides ikke i praksis er forekommet tilfælde, hvor finske bibliotekarer har arbejdet i Danmark eller danske i Finland.

Bibliotekarforeningen er interesseret i et fælles nordisk arbejdsmarked for folkebibliotekarer, men gør opmærksom på, at de kommunale tjenestemandsvedtægter i Danmark normalt vil kræve indfødsret for fast ansættelse som tjenestemand. For statstjenestemænd gælder samme bestemmelse, der dog ikke indeholdes i tjenestemandsløven, men i grundloven.

Bibliotekarforeningen kunne ønske, at denne bestemmelse om indfødsret i de kommunale vedtægter bortfaldt, og tillader sig at foreslå Nordisk Råd at undersøge, om en tilsvarende bestemmelse findes i de øvrige nordiske landes kommunale vedtægter, og muligheden for fjernelsen af denne hindring for fælles nordisk arbejdsmarked.

Endvidere kan oplyses, at der til stadighed finder et snævert samarbejde

sted mellem de nordiske landes bibliotekarer ved regelmæssigt afholdte nordiske biblioteksmøder, fællesnordiske kurser for bibliotekarernes videreuddannelse.

København, den 8. september 1959

P. b. v.

E. b.

Leo Alster

Forretningsfører

Dansk Ingeniørforening:

For ingeniørernes vedkommende kan vi oplyse, at dette spørgsmål gennem adskillige år lejlighedsvis har været drøftet mellem de nordiske ingeniørforeninger, og at der ikke under disse drøftelser er kommet noget frem, der kunne tyde på, at der eksisterer væsentlige hindringer for, at ingeniører kan udøve deres erhverv frit inden for det nordiske område.

Vi må derfor i og for sig svare, at det forekommer os, at det gennem mange år har fungeret tilfredsstillende.

På den anden side er vi klar over, at det meget vel kan tænkes, at der inden for den offentlige sektor findes regler og bestemmelser vedrørende ansættelsesforhold, som ikke stiller de nordiske statsborgere lige, og som derfor også kan virke diskriminerende over for ingeniører, der ønsker at tage stilling i offentlig tjeneste i et af de andre nordiske lande.

Selv om vi derfor ikke har mærket nogle vanskeligheder i praksis, vil vi alligevel være taknemmelig for, om man gennem Nordisk Råd vil lade foretage en gennemarbejdning af de eksisterende love og bestemmelser for offentlig ansættelse med henblik på at stille forslag om ændringer, hvor dette kan anses for gennemførligt og ønskeligt.

København, den 6. juli 1959

Ove Guldberg

Direktør

Ingeniør-Sammenslutningen:

— — — skal vi meddele, at Ingeniør-Sammenslutningens hovedbestyrelse har drøftet det forelagte medlemsforslag og er enig om, at man fra vor forenings side i høj grad vil anbefale, at Nordisk Råd i størst mulig udstrækning arbejder for at gøre mulighederne for intellektuelt arbejde i de nordiske lande fælles.

Til oplysning for rådet kan vi meddele, at af Ingeniør-Sammenslutningens

medlemmer er ca. 75 beskæftiget i Sverige og ca. 25 i Norge, medens en 4—5 danske teknikumingeniører arbejder i Finland. Ingeniør-Sammenslutningen har ca. 15 medlemmer bosat i Island, hvoraf dog størstedelen er islandske statsborgere uddannet på teknika her i landet. Yderligere vil vi nævne, at en række norske, svenske og finske ingeniører udgået fra de til teknika sva- rende læreanstalter er ansat i danske firmaer og industrivirksomheder.

København, den 4. september 1959

J. Tvergaard

Fuldmægtig, cand. jur.

Teknisk Landsforbund:

— — — det fremsendte »medlemsforslag om gemensam arbejdsmarknad för de intellektuella yrkena» har været behandlet af forbundets forretnings- udvalg, der helt kunne tiltræde og anbefale førnævnte forslag, blandt andet ud fra den forudsætning, at mange af forbundets medlemmer på et senere tidspunkt opnår selvstændig virksomhed, og under forstudier hertil har arbejdet i de øvrige nordiske lande. Endvidere vil man meget anbefale, at mulighederne fremmes for, at selvstændig virksomhed kan etableres i et andet nordisk land.

Med hensyn til supplerende oplysninger skal fremføres, att forbundet igen- nem en del år har haft en overenskomst og samarbejdsaftale med Svenska industrimannaförbundet, og till Nordisk Råds orientering vedlægges et ek- semplar af denne.¹

København, den 13. juli 1959

P. f. v.

J. Kristiansen

Forbundssekretær

Danske Arkitekters Landsforbund:

— — — — —

Landsforbundet ser med sympati på tanken om at skabe større smidighed ved besættelsen af poster inden for de intellektuelle fag i de nordiske lande. I den forbindelse ønsker vi at nævne, at der i årene under krigen og efter krigen har fundet en ret betydelig udveksling af arkitekter sted de nordiske lande imellem; således kan vi nævne, att der for øjeblikket i Sverige be- skæftiges over 100 danske arkitekter og i Norge omkring 25. Samarbejdet mellem de nordiske arkitektforbund er styrket yderligere i disse år. Der hol- des således regelmæssige møder mellem bestyrelserne i de pågældende for-

¹ Här ej tryckt.

bund, og efter krigen er ligeledes de såkaldte nordiske arkitektkonkurrencer taget til. 2 finske arkitekter har som bekendt opført amtssygehuset i Glostrup. En anden finsk arkitekt skal bygge et kunstmuseum i Ålborg, og omvendt skal Arne Jacobsen opføre et rådhus i Landskrona.

Landsforbundet vil derfor tillægge det stor værdi, om dette samarbejde yderligere forstærkes, bl. a. ved en udveksling af lærerkræfter inden for de højere læreanstalter.

Vi håber, at forslaget må møde støtte i de nordiske lande, og vi skal gerne, om det behøves, fremskaffe yderligere oplysninger om de vilkår, hvorunder danske arkitekter virker i de øvrige skandinaviske lande.

København, den 3. september 1959

P. l. v.

Bent Røggind

Generalsekretær

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet, industriavdelningen¹:

— — — har handels- och industriministeriets industriavdelning erhållit utlåtanden i saken av tekniska högskolan samt handels- och industriministeriets avdelning för yrkesutbildning. I utlåtandena [*se nedan*] — — — redogöres för Finlands möjligheter att inom ramen för den nu gällande lagstiftningen reglera frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena, försåvitt den avser det tekniska området. Samtidigt får industriavdelningen för sin del meddela, att den förenar sig om den i avdelningens för yrkesutbildning utlåtande uttryckta tanken, att man knappast kan nå mera omfattande praktiska resultat i saken än för närvarande, förrän en detaljerad utredning verkställes rörande de i de olika nordiska länderna gällande, här ifrågakommande utbildningsförhållandena, examensfordringarna m. m. samt möjligheterna att i tillräcklig utsträckning samordna förutsättningarna för det framställda förslagets genomförande.

Helsingfors den 30 september 1959

Överdirektör *Erkki Kinnunen*

Regeringsråd *Aarne Sarkio*

Handels- och industriministeriet, avdelningen för yrkesutbildning¹:

Jämlikt 84 § regeringsformen kan med undantag för universitetet och högskolorna utländska medborgare utnämnas till lärare vid läroanstalterna

¹ Yttrandet översatt från finska.

endast såvitt fråga är om lärare i främmande språk. Handels- och industriministeriets avdelning för yrkesutbildning underställda statliga läroanstalter är tekniska läroanstalter, sjöfartsläroverk och centralyrkesskolor. Som lärare vid dessa inrättningar ifrågakommer närmast personer med teknisk utbildning, såsom högskole- och läroverksingenjörer samt tekniker. Emedan den tekniska utbildningens nivå i de nordiska länderna är jämförelsevis hög, har avdelningen för yrkesutbildning icke i princip något att anmärka mot det till Nordiska rådets sjunde session inlämnade förslaget, som avser gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena.

Förrän saken slutligt utredes, borde likväl en detaljerad undersökning verkställas angående examensfordringarna för högskole- och läroverksingenjörer samt tekniker i de olika nordiska länderna. Vid behov borde dessa fordringar förenhetligas och hela utbildningen koordineras, varvid tillsättandet av en expertkommission för detta ändamål även borde prövas.

I anslutning härtill fäster avdelningen uppmärksamhet vid den omständigheten, att det i praxis förekommit fall, då en finländsk medborgare avlagt teknisk examen i Sverige och sökt lärartjänst vid yrkesskola i Finland. Härvid kan läraren enligt gällande lagstiftning icke utnämnas till tjänsten, om ej dispens beviljas. Om den tekniska undervisningen i de nordiska länderna kan förenhetligas, kunde den här berörda frågan samtidigt lösas genom en ändring av skollagstiftningen.

Helsingfors den 26 september 1959

Matti Nuutila

Skolstyrelsen¹:

Jämlikt 84 § i Finlands regeringsform är finskt medborgarskap en förutsättning för utnämning till statstjänst. Till lärare i främmande språk kan dock utnämnas även person, som icke är finsk medborgare. Samma kompetensvillkor är jämlikt 20 § i förordningen om privata läroverk, sådan den lyder enligt förordningen den 16 november 1956 (566/56), jämförd med stadgandena i 5 § förordningen den 20 augusti 1948 om ledigansläende och ansökan av tjänster och befattningar vid statens läroverk samt om lärarnas kompetensvillkor (620/47), gällande jämväl i fråga om lärare vid privata läroverk. Enligt 56 § folkskollagen den 1 juli 1957 (247/57) kan till tjänst inom folkskolväsendet jämväl utnämnas endast finsk medborgare.

Ett ytterligare kompetensvillkor för utnämning till tjänster och befattningar inom läroverks- och folkskolväsendet är, att vederbörande fullständigt behärskar läroanstaltens undervisningsspråk. Den ojämeförlikt största delen av våra läroverk och folkskolor är finskspråkiga. Fördenskull kan man antaga, att endast få personer från de övriga nordiska länderna skulle på

¹ Yttrandet översatt från finska.

grund av språksvårigheterna söka sig hit som lärare och att ett förverkligande av förslaget skulle sålunda för Finlands vidkommande vara av mycket ringa betydelse. Vidare utgör kännedom om Finlands historiska utveckling och om landets egenartade förhållanden en nödvändig förutsättning för en framgångsrik verksamhet inom uppfostran och undervisningen i detta land. Vad åter beträffar en ändring av regeringsformen, såsom även av övriga grundlagar, är detta en sak av sådan vidd, att en dylik åtgärd borde företagas endast på grund av tvingande skäl, vilka enligt skolstyrelsens förmenande icke för närvarande föreligga. Vidare får skolstyrelsen framhålla, att även i händelse en av ifrågavarande förslag betingad ändring skulle företagas, skulle det falla sig svårt att begränsa densamma sålunda, att den enbart skulle gälla medborgare i de nordiska länderna.

Skolstyrelsen är av den åsikten, att vid besättandet av tjänster och befattningar inom läroverks- och folkskolväsendet borde alltjämt vidhållas vad i regeringsformen, folkskollagen och i förenämnda förordningar är stadgat om finskt medborgarskap och behärskande av undervisningsspråket.

Helsingfors den 8 oktober 1959

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Avdelningschef *L. I. Kaukamaa*

Lantbruksstyrelsen¹:

Såsom förslagets motivering ger vid handen, talar många skäl för införande av gemensam arbetsmarknad på det intellektuella arbetets område. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning vore saken av vikt bl. a. med tanke på möjligheterna att följa med och främja utvecklingen på olika områden, liksom även för att utjämna efterfrågan och tillgången på fackpersonal på specialgebit.

Förslagets förverkligande försvåras särskilt för Finlands vidkommande förutom av lagstiftningen även av de hinder, bristande språkkunskap uppställer. Beträffande lagstiftningen bör i detta sammanhang speciellt konstateras, att till statstjänst i Finland jämlikt 84 § regeringsformen i allmänhet blott finländsk medborgare kan anställas och att lagstiftningen angående fordringarna på tjänstemännens språkkunskaper i allmänhet förutsätter, att tjänsteman fullständigt behärskar majoritetens språk i sitt ämbetsdistrikt samt att lärare vid läroanstalt fullständigt behärskar vederbörande läroanstalts språk. Den faktiska bristen på språkkunskap försvårar även i avsevärd grad en överflyttning av intellektuella arbetstagare från de övriga nordiska länderna till Finland eller från Finland till dem.

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

Svårigheter av detta slag föreligger inte i fråga om språkkunskapen vad de lantbruksstyrelsen underställde svenskspråkiga läroanstalterna vidkommer. Till dessa hör för närvarande sammanlagt 25 läroanstalter för lantbruk, huslig ekonomi och hemslöjd.

I fråga om tjänster av teknisk natur och tjänster vid forskningsanstalter är de med språkkunskapen förknippade svårigheterna inte lika stora som fallet är beträffande egentliga administrativa tjänster eller lärartjänster vid finskspråkiga läroanstalter. Tjänster av teknisk natur eller forskartjänster finnes inom den lantbruksstyrelsen underställde administrationen främst vid lantbruksstyrelsens ingenjörsavdelning, lantbruksingenjörskretsen och lantbruksstyrelsens byrå för fiskeriundersökningar samt vid följande forsknings- och kontrollanstalter: statens lantbrukskemiska laboratorium, statens frökontrollanstalt, statens smörkontrollanstalt, forskningsanstalten för lantbruksmaskiner och statens försöksanstalt för mjölkhushållning.

Från de i regeringsformen och språklagstiftningen för statens tjänstemän uppställda fordringar, som ovan omtalats, kan dispens icke erhållas. De utgör därför ett svårare hinder än i förordningar föreskrivna kompetensfordringar, från vilka dispens kan beviljas. De i förordningsväg uppställda kompetensvillkor och den utbildning de förutsätter står inom lantbruksstyrelsens verksamhetsområde dessutom mycket nära de krav, som i Sverige ställes för motsvarande tjänster. Sålunda står elementarfackutbildningen för lärare vid lantbruksläroanstalter i de nordiska länderna i stort sett på samma nivå, även om den pedagogiska utbildningen är något mera omfattande i Finland. På den husliga ekonomins område representerar närmast hushållslärarinnorna de i förslaget avsedda yrkena. Sådana lärare utbildas i alla nordiska länder, där deras huvudsakligaste verksamhetsområde utgör undervisnings- och rådgivningsarbete inom den husliga ekonomin. Då denna i alla nordiska länder står nästan på samma nivå och då den målsättning, som ställts särskilt på undervisningen och rådgivningen i huslig ekonomi, i dessa länder är i huvudsak enahanda, bör ett utbyte av hushållslärarinnor mellan de nordiska länderna ur denna synpunkt anses möjligt. Hemslöjdsundervisningens nivå är däremot i de nordiska länderna såpass olika, att en gemensam arbetsmarknad på detta område för närvarande torde kunna tänkas blott för Finlands och Danmarks del.

Inom den lantbruksstyrelsen underställde förvaltningen representeras områdena av teknisk natur till avsevärd del av jordförbättringsarbeten, som försiggår genom utförande av vattenregleringar, älvrensningar, sjösänkningar, dikningar och invallningar. Likaså faller under lantbruksstyrelsens verksamhetsgebit finansieringsfrågorna i samband med dräneringsverksamheten och landsbygdens vattenförsörjning. På dessa områden företer lagstiftningen i de nordiska länderna avsevärda olikheter, varemot speciellt uppgifternas tekniska sida är likartad. Det vore fördenskull av vikt, att man särskilt i den högre tekniska undervisningen skulle anlita speciale experter i de olika branscherna från grannländerna. Likaledes vore det av vikt, att blivande tjänstemän på olika områden åtminstone någon tid kunde arbeta i ett annat land, där man på ifrågavarande område kommit längre.

Såsom ovan anförts, kan hindren för en gemensam arbetsmarknad för intellektuella, försåvitt fråga är om de i Finland genom förordning föreskrivna kompetensvillkoren, i enskilda fall undanröjas i dispensväg. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning kunde dylika kompetenskrav på flera områden, där förhållandena ungefärligen motsvarar varandra i de olika nordiska länderna, förenhetligas genom revision av förordningarna. Inom den lantbruksstyrelsen underställda förvaltningen finnes, såsom ovan sagts, flera specialgebit, där sakliga förutsättningar existerar för genomförande av en gemensam arbetsmarknad för intellektuella. För att målet skall nås i fråga om statsjänsterna, erfordras av ovannämnda orsaker emellertid åtminstone i Finland, att lagstiftningen revideras.

Helsingfors den 2 september 1959

På lantbruksstyrelsens vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Lagfaret lantbruksråd *Jorma Punovuori*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

Förverkligandet av det till Nordiska rådets sjunde session framställda förslaget om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena i de nordiska länderna skulle bl. a. för ingenjörs kåren öppna möjligheter att erhålla alldeles nya erfarenheter samt att göra sig förtrogen med arbetsmetoder på såväl redan existerande områden som på sådana, där till följd av brist på medel, tekniska resurser eller av andra orsaker erfarenhet hos oss icke kan vinnas. Dessa erfarenheter kunde sedan, i den mån förhållandena utvecklas, tillgodogöras här. Med hänvisning till motiveringen i medlemsförslaget till rådet finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i princip öppnandet av den ifrågakvarande arbetsmarknaden för finländska ingenjörer vara ur den tekniska utvecklingens synpunkt synnerligen betydelsefullt och förenligt med landets intressen.

Helsingfors den 26 augusti 1959

På väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vägnar:

I generaldirektörens ställe:

Överingenjör *K. J. Tolonen*

Assessor *U. I. Miesmaa*

Kyrkostyrelsen¹:

Kyrkomötet år 1958 godkände ett tillägg till kyrkolagen, enligt vilket, samtidigt som det möjliggjorts att bevilja rätt att förvalta prästämbetet till präst

¹ Yttrandet översatt från finska.

från annat trossamfund, domkapitlet under vissa förutsättningar förbehålles rätt att förklara präst från annan evangelisk-luthersk kyrka berättigad att förvalta prästämbetet i vår kyrka. Såsom av bifogade betänkande¹ från den kommitté, som berett ärendet, framgår, har med dessa »andra» kyrkor uttryckligen avsetts även de skandinaviska kyrkorna. Vad beträffar de krav, som i de till prästutbildningen hörande ämnena bör ställas på präst från annan evangelisk-luthersk kyrka, har kommittén ansett, att präst från Norges, Danmarks eller Sveriges evangelisk-lutherska kyrka äger tillräckliga kunskaper i de till prästutbildningen hörande ämnena, när han inför vederbörande lärare vid teologiska fakulteten vid någotdera av våra universitet undergått godkänt förhör i Finlands kyrkohistoria och kyrkorätt. Denna i betänkandets motivering uttryckta ståndpunkt har emellertid utelämnats från själva lagtexten.

Emedan nämnda tillägg till kyrkolagen (118 b §) nyligen stadfästs (författningssamlingen, nr 177/1959), kan därur utläsas vår kyrkas nuvarande uppfattning i den av Nordiska rådet framställda frågan. Såframt den anses vara bristfällig eller otillräcklig, bör kyrkolagen till dessa delar ändras. Detta kan tidigast ske vid 1963 års kyrkomöte.

Helsingfors den 25 augusti 1959

På kyrkostyrelsens vägnar:

Esko Kekomäki

Armo Nokkala

Riksarkivet:

Till skolningen av arkivmän i Finland hör, att de, utom att de skola göra sig förtrogna med Finlands historia och med samlingarna i Finlands arkiv, vilket uppnås dels genom universitetsstudier, dels genom arkivexamen och tjänstgöring i finska arkiv, få en allmän, grundläggande arkivskolning, som i alla nordiska länder är ungefär densamma. En person, som i något annat nordiskt land förvärvat sig kompetens till tjänst vid arkivväsendet, kan icke utan vidare anses vara kompetent till motsvarande tjänst i Finland, om han icke har kännedom om Finlands historia, om samlingarna i de finska arkiven och om organisationen av Finlands förvaltning. Endast med avseende å den till arkivmannaskolningen hörande tjänstgöringen kunde en sådan lindring tänkas, att en vid motsvarande nordiska arkiv avtjänad lika lång tid kan ersätta hälften av stadgade tjänstgöringstider. I betraktande av att i Sveriges riksarkiv uppbevaras en mycket stor del av det material, som gäller Finlands historia under det svenska väldets tid, kan en tjänstgöring där anses vara en särskild merit hos oss. Då det knappast kan ha praktisk betydelse att på ovan antytt sätt ändra gällande förordningar,

¹ Här ej tryckt.

anser riksarkivet, att i förekommande fall dem, som erhållit arkivskolning i andra nordiska länder, dispensvägen borde beredas möjlighet att söka arkivtjänst i Finland.

Helsingfors den 9 september 1959

Riksarkivarie *Yrjö Nurmio*

Arkivråd *Martti Kerkkonen*

Statens bibliotekskommission¹:

Beträffande medlemsförslaget vid Nordiska rådet om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena får statens bibliotekskommission högaktningsfullt meddela, att den i princip finner det vara önskvärt, att en sådan gemensam arbetsmarknad fås till stånd.

Kompetensfordringarna för de kommunala biblioteksfunktionärerna med grundlön vid det under statens bibliotekskommissions ledning och övervakning ställda biblioteksväsendet är följande (13 § förordningen om folkbibliotek):

1. För biblioteksföreståndare i stad över 15 000 invånare: a) filosofiekandidatexamen eller behörighet till lärarbefattning vid högre folkskola och inför vederbörande universitetslärare avlagda, filosofiekandidatexamen motsvarande examina, b) intyg över avlagd examen vid en av statens bibliotekskommission godkänd kurs för utbildande av bibliotekarier, eller över examen, vilken anordnats av kommissionen som motsvarighet till förenämnda examen och c) praktisk erfarenhet, som grundar sig på minst två års arbete inom biblioteksbranschen.

2. För biblioteksföreståndare och annan fackligt utbildad funktionär i stad, köping eller landskommun, då befattningen bör anses såsom huvudsyssla, med undantag för det fall, som nämnes i 1 punkten: a) studentexamen eller behörighet till lärarbefattning vid högre folkskola eller medelst intyg ådagalagd motsvarande allmänbildning och b) intyg över avlagd examen vid en av statens bibliotekskommission godkänd kurs för utbildande av bibliotekarier, eller över examen, vilken anordnats av kommissionen som motsvarighet till förenämnda examen.

Statens bibliotekskommission anser, att på det att samnordisk arbetsmarknad på biblioteksväsendets område skall kunna genomföras, punkt b) i de ovannämnda kompetensfordringarna eller »intyg över avlagd examen vid en av statens bibliotekskommission godkänd kurs för utbildande av bibliotekarier, eller över examen, vilken anordnats som motsvarighet till förenämnda examen», borde tolkas sålunda, att även sådan i ett annat nordiskt land genomgången bibliotekskurs eller avlagd biblioteksexamen godkännes, som i det ifrågavarande landet jämte övriga fordringar på teore-

¹ Yttrandet översatt från finska.

tisk och praktisk kompetens samt nödig språkkunskap medför kompetens för alla de bibliotekstjänster på folkbiblioteksområdet, som är huvudsysslor, och under reciprok förutsättning, att i 13 § 1 och 2 b) punkterna i ovannämnda förordning avsedd i Finland genomgången kurs eller avlagd examen anses likvärdig med motsvarande bibliotekskurs eller -examen i de andra nordiska länderna.

Helsingfors den 30 september 1959

För statens bibliotekskommission:

Bibliotekskommissionens ordförande *Paavo Kuosmanen*

Direktor för statens biblioteksbyrå *Kaarina Ranta*

Arkeologiska kommissionen:

Arkeologiska kommissionen understöder i princip tanken på en viss gemensam arbetsmarknad på det museala området. Kommissionen önskar dock framhålla, att det för närvarande är svårt att överblicka, huru en sådan gemensam arbetsmarknad kan förverkligas. Nedan skola några av de främsta svårigheterna beröras.

Arkeologiska kommissionens verksamhetsområde omspannar följande områden: arkeologi, allmogekultur och äldre konsthantverk (även medeltida konst) samt därjämte även fornminnes- och byggnadsminnesvård. Kommissionens samlingar äro sammanförda i Finlands nationalmuseum, till vilken även hör Fölisö friluftsmuseum samt Sveaborgs museum. Finland saknar, med undantag för Åland, en motsvarighet till den svenska ländsantikvarieorganisationen. Däremot finnes ett antal kommunala kulturhistoriska museer, stadsmuseer, med heltidsanställd kvalificerad arbetskraft, nämligen i Åbo, Björneborg, Borgå, Joensuu, Lahti, Tammerfors, Uleåborg och Vasa. Kompetensfordringarna för tjänstemännen vid resp. museer variera betydligt. De strängaste och mest fastlåsta äro kompetensfordringarna för befattningarna vid nationalmuseum (arkeologiska kommissionen) samt för landskapsarkeologen på Åland.

Ser man på förhållandena i de övriga nordiska länderna, kan man konstatera förekomsten av ett stort antal olika museityper och olika slag av museibefattningar. Några enhetliga kompetensfordringar förekomma icke. Redan en sådan omständighet, att några betydande museer äro anslutna till universitet (t. ex. historiska museet i Lund, Universitetets oldsaksamling i Oslo o. s. v.), visar, huru olikartade museiorganisationerna äro.

Om frågan rörande en gemensam nordisk arbetsmarknad överföres på förhållandet vid nationalmuseum (arkeologiska kommissionen) betyder detta, att personer, som studerat vid universitet utanför Finland, bör vara meriterade på sätt som förutsättes i förordningen av år 1920 angående om-

organisation av arkeologiska kommissionen. De akademiska examina böra vara likvärdiga med motsvarande vid finska universitet och överhuvudtaget äga internordisk giltighet. Därtill kommer, att personen i fråga har avlagt det i lag stadgade språkprovet. För tjänster vid de kommunala stadsmuseerna föreskrivas även akademiska examina, men för dem torde dispensmöjligheterna vara större. För flertalet av dessa tjänster är även ett språkprov obligatoriskt.

Arkeologiska kommissionen har här önskat peka på vissa svårigheter, som förefinnas för åstadkommandet av en gemensam arbetsmarknad på det verksamhetsområde, som gäller kulturhistoriska museer och fornminnes- resp. byggnadsminnesvård. För en sådan gemensam arbetsmarknad är en internordisk giltighet av akademiska examina den viktigaste förutsättningen. Praktik i nordiska museer borde utan vidare kunna jämföras. Språklagstiftningen måste naturligt nog och icke minst med hänsyn till arbetets natur efterföljas, men i sådana fall, där svensk språkkunskap erfordras, borde danska och norska kunna likställas med svenska.

Helsingfors den 30 september 1959

På arkeologiska kommissionens vägnar:

Nils Cleve

Statsarkeolog

Helsingfors universitet (kansler) har i skrivelse den 23 september 1959 meddelat, att han ansluter sig till följande yttrande.

Helsingfors universitet (konsistorium)¹:

Ifrågavarande »medlemsinitiativ» syftar till att även på det intellektuella arbetets olika områden få till stånd en gemensam arbetsmarknad för de nordiska länderna. Denna strävan bör enligt universitetets mening stödjas på alla sätt, i den utsträckning den över huvud kan förverkligas på grund av olikheter i rådande förhållanden.

Den största svårigheten för Finlands del torde härvidlag orsakas av språkskillnaderna. Det synes nämligen knappast tänkbart att i nämnvärd mån avstå från de nuvarande kraven på kunskaper i finska i de fall, då tjänste- och befattningsinnehavare kommer i beröring med det finskspråkiga folk-elementet, och kunskaperna i finska äro mycket obetydliga bland dem, som fått sin utbildning i de andra nordiska länderna. Det förefaller även, som om frågan icke så lätt kunde lösas medelst generella stadganden, vilka skulle giva medborgare i de andra nordiska länderna rätt att utan vidare

¹ Yttrandet översatt från finska.

söka tjänster av ovan antytt slag. Måhända vore det mera praktiskt att åtminstone delvis ordna saken så, att man genom utvidgade dispensbestämmelser tillåte beviljande av dispens för vissa tjänster, där behärskande av finska språket icke är oundgängligt. Man kunde tänka sig möjligheten, att personer från de andra nordiska länderna i de svenskspråkiga trakterna skulle handha t. ex. lärar- och prästtjänster och där utöva läkaryrket samt övriga liknande yrken. En detaljbehandling av frågan kräver dock på dessa punkter grundliga undersökningar och planläggningar.

Vad beträffar andra skiljaktigheter mellan de nordiska länderna än de, som hänföra sig till de språkliga kompetensfordringarna, äro de åtminstone för universitetets del av den arten, att de med god vilja och en något mer samordnad utbildning mycket väl torde kunna utjämnas. Det vore också ägnat att befrukta universitetens verksamhet, om en nära samverkan mellan de nordiska högskolorna i detta hänseende skulle fås till stånd. I synnerhet skulle deltagande av forskare från de andra nordiska länderna i de vetenskapliga forskningsinstitutens arbete vara ägnat att främja institutens verksamhet.

I allmänhet torde ej heller skillnaden i utbildning lägga något hinder i vägen för att en person, som utbildats i ett annat nordiskt land, skall kunna erhålla anställning också annorstädes än vid högskolor och forskningsinstitut. Emellertid vore det skäl att framdeles sträva till en så enhetlig utbildning som möjligt av tjänste- och befattningsinnehavare, så att utförandet av tjänsteåligganden och den erforderliga kompetensen härför skulle i de nordiska länderna bli så likartade som möjligt. Ett samordnande av tjänste- och befattningsinnehavarnas utbildning skulle samtidigt vara ägnat att underlätta överförande av privatanställd intellektuell arbetskraft från ett land till ett annat och sålunda inverka förmånligt på den allmänna utvecklingen inom de nordiska ländernas marknader för intellektuellt arbete.

Vad slutligen angår de offentlighetsrättsligt reglerade tjänsterna och befattningarna, för vilka kompetensvillkoren äro juridisk slutexamen, kunna dessa slutexamina i de nordiska länderna vanligen jämföras. De giva sålunda tillräcklig allmän kompetens för motsvarande tjänster och befattningar i de andra länderna. Det bör dock märkas, att de nordiska ländernas positiva rätter allt fortfarande märkbart avvika från varandra i enskildheter, och det är därför av vikt att äga kännedom om de stadganden, som tillämpas inom rättsväsendet i vart och ett av länderna. Av denna anledning kan man knappast utfärda generella bestämmelser, enligt vilka en juridisk examen, avlagd i ett land, skulle giva kompetens för motsvarande tjänster och befattningar i de andra nordiska länderna. Emellertid kunde tänkas, att en person, som i ett land avlagt slutexamen, genom specialstudier skulle utfylla sin kompetens, så att han vore skickad att handha en tjänst i ett av de andra länderna. Detta är möjligt i synnerhet på de verksamhetsområden, där man ej behöver tillämpa mer än ett jämförelsevis begränsat antal av stadgandena inom rättsväsendet. I dylika fall kunde frågan kanske enklast lösas genom beviljande av dispens för vissa tjänster och befattningar. Be-

viljande av dispens skulle dock måhända ej kunna komma i fråga beträffande egentliga domarämbeten.

Helsingfors den 16 september 1959

På konsistoriets vägnar:

Edwin Linkomies

Heikki Rauramo

Tekniska högskolan¹:

Såsom sitt utlåtande får tekniska högskolan högaktningfullt meddela, att jämlikt 84 § regeringsformen och 7 § lagen om tekniska högskolan (444/1952) utländska medborgare, som befunnits kompetenta, har möjlighet att antingen ordinariter eller tillfälligt förordnas till lärartjänster vid tekniska högskolan.

Helsingfors den 24 augusti 1959

Prorektor *Erkki Laurila*

Sekreterare *Martti Liesto*

Suomen kaupunkiliitto — Finlands stadsförbund:

Jämlikt 84 § regeringsformen kan i finsk statstjänst med i sagda paragraf nämnda undantag endast finsk medborgare anställas. Detta stadgande gäller endast statens tjänstemän. I 15—16 §§ kommunallagen stadgas angående kommunala förtroendemän, att dessa böra vara finska medborgare, men finnes i sagda lag icke något allmänt stadgande för de kommunala tjänsteinnehavarnas del. Reino Kuuskoski har i »Suomen kunnallisoikeus pääpiirteittäin, yleinen osa», Suomalainen lakimiesyhdistys' publikationer, serie B, nr 70, Porvoo 1955, på s. 60 uttalat, att ett allmänt kompetenskrav även för kommunala tjänster är finskt medborgarskap. Enligt stadsförbundets byrås uppfattning är ifrågavarande tolkning för snäv. Varje kommunal tjänsteinnehavare kan icke jämställas med förtroendemännen, när de sistnämnda i allmänhet, speciellt medlemmar i de lagbestämda organen, utöva offentlig makt. Bland de kommunala tjänsteinnehavarna finnes ett stort antal sådana, som icke ha något att göra med utövande av offentlig makt och vilka utföra uteslutande sådant arbete, som i allmänhet utföres i arbetsavtalsförhållande. Enligt stadsförbundets byrås uppfattning bör man

¹ Yttrandet översatt från finska.

skilja mellan kommunala tjänsteinnehavare, vilka utöva offentlig makt, och sådana, vilka äro att jämföra med i arbetsavtalsförhållande varande personer. Innebörden i den gällande lagstiftningen torde knappast för de kommunala tjänsteinnehavarnas del vara strängare än för statens tjänstemän, vilkas tjänster i högre grad hava offentlighetsrättslig karaktär och för vilkas del finnes uttryckligt stadgande i lagen. Vid uppgörandet av formuläret till städernas och köpingarnas tjänstestadga dryftades inom stadsförbundet frågan om intagande i tjänstestadgan av ett sådant i lagen icke ingående stadgande, enligt vilket till kommunal tjänst kunde väljas endast finska medborgare. Denna tanke förkastades redan i begynnelsestadiet.

Såvitt byrån erfarit finnes endast ett rättsfall, som ansluter sig till detta ärende (HFD 4.11.1955, liggare 5350), men därur torde icke, med beaktande av motiveringen, kunna dragas några mera allmänna slutsatser. Enligt vad byrån erfarit har i vissa fall till sådana städernas och köpingarnas tjänster, till vilka icke anslutes något utövande av offentlig makt, valts även utländska medborgare. Då frågan, såsom ur ovanstående framgår, är oklar och då å andra sidan även ett praktiskt behov skulle förutsätta förekomsten av ett allmänt stadgande, vore det enligt stadsförbundets byrås uppfattning måhända motiverat att justera eller förtydliga den nu gällande lagstiftningen sålunda, att till sådan kommunal tjänst, vartill icke hör utövande av offentlig makt, kunde väljas jämväl utländsk medborgare. I det fall, att ett till innebörden klart allmänt stadgande skulle innefattas i lagstiftningen, kunde städerna och köpingarna ändra de för därvid ifrågakommande tjänster i kommunala stadgar föreskrivna studie- och motsvarande kompetenskraven i enlighet med de grunder, som i förslaget omnämnas.

Helsingfors den 10 september 1959

Stadsförbundets byrå

Direktör *Sulo A. Typpö*

Gencralsekreterare *Eero Vahtera*

Maalaiskuntien liitto (Landskommunernas förbund):

Förslaget avser att sträva till att medborgarna i de olika staterna i Norden skulle beredas möjlighet att inom de intellektuella yrkena erhålla tjänst i annat nordiskt land utan att i sådant avseende föreligger onödigt begränsande kompetenskrav. Maalaiskuntien liittos byrå inskränker sitt utlåtande till, såsom uppenbarligen även förutsättes, att beröra frågan endast i den mån densamma berör kommunerna.

Kommunerna i Finland har tre olika slag av tjänsteförhållande, nämligen: förtroendemanna-, tjänste- och arbets(avtals)förhållande. Det till Nordiska rådet gjorda förslaget berör uppenbarligen endast s. k. avlönad per-

sonal, varför det i utlåtandet icke är nödigt att behandla frågan för förtroendemännens del. Vad angår tjänste- och arbetsförhållanden i kommunerna så kan för dessas del, visserligen med de oeftergivliga nedan nämnda begränsningar, en gemensam arbetsmarknad på det intellektuella området i enlighet med framställningen i princip förordas.

För anställande av främmande stats medborgare i intellektuellt arbete i arbetsförhållande i kommun föreligger veterligen ej heller i detta nu i allmänhet kompetenssvårigheter av formell art, utan eventuella svårigheter i detta avseende äro mera av saklig natur och härleda sig uppenbarligen i huvudsak av bristande språkkunskaper. Det föreligger sålunda icke t. ex. sådant generellt lagstadgande, medelst vilket kommun skulle förbjudas att i arbetsförhållande anställa medborgare i främmande stat. Såvida det inom något speciellt område av de intellektuella yrkena för övrigt kräves en sådan kompetens, som onödigt begränsar anställande av intellektuell arbetstagare från främmande stat i arbetsförhållande, så vore det skäligt att avskaffa sådana inskränkningar åtminstone inom sådana områden, på vilka det i Finland råder uppenbar brist på arbetskraft.

Då det gäller tjänsteförhållanden, är föreliggande fråga icke lika klar som då det gäller arbetsförhållanden. Svårigheterna i detta avseende ansluta sig speciellt till kravet på finskt medborgarskap. Visserligen finns det inget lagstadgande, som generellt skulle förvägra kommun att i tjänsteförhållande anställa annan än finsk medborgare, men frågan har likväl i praxis icke tolkats så, att kommunerna i detta avseende skulle ha full frihet. Till detta resultat har man tydligen kommit på grund av följande orsaker. I regeringsformen § 84 finnes ett stadgande om att till statstjänst i Finland kan, med i sagda paragraf nämnda undantag, utnämnas endast finsk medborgare. De viktigaste undantagen äro statens befattningar av teknisk natur, lärartjänster vid högskolor, lärartjänster i främmande språk vid skolor och translatortjänster vid ämbetsverk. Ehuru det icke råder något tvivel därom, att icke nämnda stadgande i regeringsformen som sådant skulle gälla endast statens tjänstemän, så synes det vara av behovet påkallat att tillämpa det, i sin helhet eller i varje fall till en del, analogt även på tjänstemän inom andra offentlighetsrättsliga samfund, i synnerhet på kommunernas tjänsteinnehavare på den grund, att enligt förvaltningsrättsläran statsförvaltningen i vidsträcktare bemärkelse även innefattar kommunalförvaltningen. Enligt denna analogitolkning skulle man till kommunal tjänst kunna utnämna endast finsk medborgare, förutom då det vore fråga om tjänster av teknisk natur, lärartjänster eller translatortjänster. Möjligtvis har man genom tolkning av stadgandet i kommunallagen § 86 mom. 2 dragit ännu längre gående slutsatser, nämligen att för varje kommunal tjänst såsom allmänt kompetensvillkor skulle gälla finskt medborgarskap (se Kuuskoski, Suomen kunnallisoikeus pääpiirteittäin, s. 60). Enligt nämnda stadgande är »även i annan kommun bosatt finsk medborgare» valbar till stadsdirektörs- och biträdande stadsdirektörstjänster. Enligt vår uppfattning har kravet på finskt medborgarskap i detta sammanhang intagits i

stadgandet i kommunallagen endast för den skull, att det enligt 16 § av samma lag, jämförd med § 15 mom. 2 punkt 1, för förtroendebefattning fordras finskt medborgarskap och att stadsdirektör och biträdande stadsdirektör undantagsvis i egenskap av tjänstemän äro medlemmar i ett förvaltningsorgan bestående av förtroendemän. På grund härav har man i lagen klart velat framhålla, att nämnda tjänstemän såsom medlemmar av ett förvaltningsorgan icke stå i en undantagsställning i avseende å kravet på medborgarskap. Av nämnda § 86 i kommunallagen kan likväl inte enligt vår uppfattning dras så långt gående slutsatser, att kravet på medborgarskap för kommunal tjänst vore strängare än vad det enligt regeringsformen är för statstjänst. Tvärtom torde det vara motiverat att såsom riktigare anse den ståndpunkten, att en analog tillämpning av 84 § regeringsformen på kommunala tjänster vore på sin plats, endast då det gäller sådana tjänster, som innefatta utövande av offentlig makt.

I ett rättsfall (HFD 1955 II, ref. 31), vilket, så vitt vi känna till, är det enda avgörande rörande denna fråga, har högsta förvaltningsdomstolen ansett, att person med svenskt medborgarskap icke ägde kompetens att handha socialsekreterartjänst i kommun i Finland. På basen av detta rättsfall kan man inte dra slutsatser, huruvida högsta förvaltningsdomstolen anser att finskt medborgarskap kräves för alla kommunala tjänster eller endast för sådana, som innefatta utövande av offentlig makt, såsom fallet är med socialsekreterartjänst.

Med beaktande av vad som ovan utretts förefaller det uppenbart, att stadgandena rörande kompetens för kommunal tjänst i Finland, såvitt det rör kravet på medborgarskap, i varje fall borde utredas. Redan av principiella skäl borde man utgå ifrån att person, som i kommunal tjänst utövar offentlig makt, borde vara finsk medborgare. Vidkommande övriga kompetensvillkor för tjänst kan det till Nordiska rådet gjorda förslaget till dessa delar i allmänhet förordas. Enär varje kommun utgör ett självständigt offentlighetsligt samfund, vore det likväl viktigt, att — såvida det icke är fråga om s. k. lagstadgade tjänster — åt samfundet skulle överlämnas att genom reglementen eller instruktioner själv reglera, i vilken mån det önskar iakttaga rekommendationen angående en gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena i avseende å särskilda kompetensvillkor för tjänst. I praktiken skulle detta betyda t. ex. det, att såvida det i en kommunal stadga för någon tjänsts vidkommande för närvarande såsom kompetenskrav bestämts vissa, särskilt uppräknade examina, skulle stadgan, för att beakta rekommendationen och egentligen även annars, kunna kompletteras genom att till ifrågavarande punkt tillägga orden »eller annan motsvarande examen», varvid den myndighet, som besätter tjänsten, skulle beredas möjlighet att enligt egen prövning och med beaktande av tjänstens art vid valet godkänna även i annat land avlagda examina. Nämnas må, att sist sagda formulering redan för närvarande i kommunala stadgor jämförelsevis allmänt tagits i bruk. Möjligheten att komplettera stadgorna på motsvarande sätt torde kunna undersökas, även då det gäller kompetenskrav för i lag stadgade tjänster.

För den händelse en gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena eventuellt skulle förverkligas, så kan även i kommunerna frågan om s. k. personalutbyte bli aktuell med därtill anslutna regleringar. I vilken mån ordnandet av denna fråga är nödvändig och ändamålsenlig ur kommunernas synpunkt, är likväl helt och hållet en annan sak än nu föreliggande plan.

Helsingfors den 5 september 1959

Maalaiskuntien liitto

Styrelsens viceordförande *Eino Sirén*

Biträdande avdelningschef *Ilpo Ahtola*

Finlands svenska landskommuners förbund:

Genom överenskommelsen av den 22 maj 1954 om gemensam arbetsmarknad skapades visserligen möjligheter för erhållande av arbete i annat nordiskt land utan särskilt arbetstillstånd. Detta gällde likväl endast en grupp arbetstagare, nämligen de, som är anställda i privat tjänst. De arbetsavtal, som slutits mellan arbetstagare från Finland och arbetsgivare i annat nordiskt land, främst Sverige, har till övervägande del varit av privat karaktär. Arbetstagare, som sålunda kunnat betjäna sig av en gemensam nordisk arbetsmarknad, har dessutom till övervägande del representerat andra yrkesgrupper än de intellektuella.

De intellektuella arbetstagarna och bland dem särskilt de, som innehaft tjänster och befattningar av offentligrättslig natur, har därför varit i ett sämre läge än övriga arbetstagare, då det gällt konkurrens på den nordiska arbetsmarknaden. Ur denna synpunkt sett vore en överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad även för de intellektuella yrkena önskvärd och ägnad att göra de intellektuella arbetstagarna delaktiga av den förmånsställning, som beviljats andra arbetstagare.

Emellertid fordras av de i offentligrättslig tjänst anställda intellektuella arbetstagarna i många fall alldeles speciella kunskaper om förhållandena i det ifrågavarande landet samt en särskild förtrogenhet med någon förvaltningsgren, som kanske icke har sin motsvarighet i ett annat nordiskt land. I sådana fall torde det inte vara möjligt att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad. Så är väl närmast fallet t. ex. inom rättsväsendet, statsförvaltningen och den egentliga kommunalförvaltningen, i varje fall då det gäller innehavare av ledande poster och uppgifter, som förutsätter ett självständigt handlande. I dylika fall kunde skapandet av en gemensam arbetsmarknad medföra, att allmänhetens förtroende för vederbörande myndigheter kunde rubbas eller ställas i tvivelsmål, vilket vore mycket beklagligt.

Med hänvisning till ovanstående anser undertecknad förbundsstyrelse

sig i princip kunna omfatta och rekommendera förslaget om en gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena. Dock borde vid utformandet av överenskommelsen noggrant uppdras de gränser, inom vilka denna bör tillämpas, samt varje särskilt offentligträttsligt samfund lämnas möjlighet att självt bestämma, huruvida samfundet vill betjäna sig av de möjligheter, den gemensamma arbetsmarknaden skulle ge.

Helsingfors den 21 september 1959

Styrelsen för Finlands svenska landskommuners förbund

Levi Jern

Gustav Grönlund

Akava (Akademiska organisationernas centralorgan):

Den 1.7.1954 trädde ett avtal om samnordisk arbetsmarknad inom vissa av det kroppsliga arbetets områden i kraft, varför det hos Nordiska rådet gjorda förslaget skulle innebära en utvidgning av den tidigare samnordiska arbetsmarknaden. Detta är också motiverat, då man beaktar de hittills vunna, i huvudsak gynnsamma erfarenheterna, till vilka bl. a. bör hänföras de utvidgade marknadernas större smidighet vid placeringen av den för tiden disponibla arbetskraften. Isynnerhet på det s. k. intellektuella arbetets gebit skulle man genom förenhetligande och utvidgande av arbetsmarknaderna uppnå fördelar med tanke på ordnandet av frågan om utbildningen liksom för kulturutvecklingen i dess helhet. På grund härav anser Akava, att man borde sträva till en gemensam arbetsmarknad i de nordiska länderna också på de intellektuella arbetsområdena, samt, för den händelse man skulle uppnå detta, att ett uteblivande för något lands vidkommande från dem skulle vara direkt skadligt. Språkliga omständigheter samt de speciella förhållandena i varje land torde likväl ge anledning till vissa begränsningar.

Föreningen anser, att man vid utvidgandet av den samnordiska arbetsmarknaden borde fästa uppmärksamhet vid samordnande av de ekonomiska intressena i de nordiska länderna, så att man kunde förebygga den skolade arbetskraftens fortsatta utflyttning från något av länderna. Å andra sidan borde den utflyttande arbetskraften garanteras möjlighet att även i framtiden i det land, till vilket den flyttat, erhålla det arbete, som dess utbildning och yrkesskicklighet förutsätter, så att den inte råkar i svårigheter till följd av ökad tillgång på inhemsk arbetskraft i vart och ett av länderna, såsom redan varit fallet t. ex. med kroppsarbetare.

Helsingfors den 28 augusti 1959

Akava r. f.

Viceordförande i styrelsen *Kalle O. Pesonen*

Ombudsman *Aulis Lintunen*

Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen keskusliitto — Tjänstemannaorganisationernas centralförbund¹:

— — — får vårt centralförbund högaktningsfullt meddela, att det i princip omfattar det framställda förslaget. Med hänsyn till det redan nu livliga umgänget de nordiska länderna emellan på alla områden i livet borde intet hinder föreligga för att medborgare i de nordiska länderna vore likställda vid ansökan om tjänst i alla sådana fall, då sökanden bör anses inneha den kompetens i fråga om utbildningen, som kräves av den, som utses till tjänsten.

Helsingfors den 4 september 1959

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Ordförande *Pentti Kalaja*

Generalsekreterare *Lauri Hyppönen*

Virkamiesliitto — Tjänstemannaförbundet¹:

Den vid Nordiska rådet väckta tanken på införande av gemensam nordisk arbetsmarknad även för intellektuella arbetstagare bör hälsas med tillfredsställelse. Ehuru sakens genomförande, särskilt vad statstjänstemännen vidkommer, komme att möta svårigheter, innebär redan frågans undersökning och de åtgärder, som föregår förverkligandet, i och för sig eftersträvningsvärda resultat i sådan utsträckning, att ett snabbt påbörjande av arbetet är önskvärt och ändamålsenligt. Även om en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle införas blott i begränsad omfattning, innebure den till följd av skärpt konkurrens höjd yrkesskicklighet och sålunda framsteg på vederbörande område, något som i sin tur icke kan undgå att återverka på yrkesområden, som tangerar detsamma.

Helsingfors den 16 september 1959

Tjänstemannaförbundet

Victor W. Heinström

Ordförande

Jorma Mattila

Generalsekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Prinsipielt er de fleste stillinger som kan henregnes til denne kategori åpne for søkere fra alle nordiske land.

I enkelte etater og i enkelte stillinger er kjennskapet til norsk språk eller norske forhold så nødvendig eller ønskelig at man vanskelig kan ansette søkere fra et annet nordisk land, dersom det melder seg norske søkere som ellers er kvalifisert for stillingen.

Dette departement vil arbeide videre med dette spørsmål og legge fram en mere detaljert oversikt over forholdene på det store og uensartede område det her gjelder.

Oslo, 3. oktober 1959

Etter fullmakt:

Leif J. Wilhelmsen

D. Wærn

S v e r i g e**Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:**

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sedan flera år avsevärda svårigheter att till verket förvärva kvalificerade tekniker inom väg- och vattenbyggnadsfacket. Av antalet ingenjörer, som anställas per år, utgöra ingenjörer med examen från teknisk högskola en mycket liten del. Med hänsyn till de statliga lönernas ringa konkurrenskraft är vidare omsättningen på detta fåtal civilingenjörer stor. Styrelsen har därför undersökt möjligheterna att, där så bedömts vara lämpligt, anställa utländska tekniker med examen från teknisk högskola. Genom de kontakter, styrelsen har med entreprenörer i Tyskland och med vissa av de nordiska länderna, samt genom annonsering i pressen har styrelsen lyckats förvärva ett antal utländska civilingenjörer. Antalet i väg- och vattenbyggnadsverket anställda utlänningar med någon form av ingenjörsexamen utgjorde den 1 juli 1959 16 st. Av dessa voro 10 examinerade från teknisk högskola, varav 2 danskar, 3 norrmän.

Ett genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena skulle med säkerhet underlätta för styrelsen att erhålla ytterligare, kvalificerade tekniker från övriga nordiska länder. Även om styrelsen vad gäller avlagd examen redan tidigare tillmäter utbildning vid andra nordiska tekniska högskolor samma värde som vid svensk dylik, skulle rekryteringen med största sannolikhet komma att underlättas, därest ett

genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle göra det möjligt för bland annat civilingenjörer från övriga nordiska länder att söka och erhålla i vart fall extra ordinarie tjänst vid verket.

Under återopande av det anförda får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del tillstyrka det ifrågakvarande förslaget.

Stockholm den 13 augusti 1959

Gösta Hall

S. W. Sandberg

Vattenfallsstyrelsen:

I rådsförslaget behandlat problem har redan varit föremål för överväganden och ställningstaganden inom vattenfallsstyrelsen beträffande den personal, som för statens vattenfallsverks del närmast kommer ifråga, nämligen den akademiskt utbildade tekniska personalen (civilingenjörer och motsvarande). Frågan aktualiserades genom en skrivelse från ett antal danska och norska civilingenjörer, anställda vid vattenfallsstyrelsen, i vilken dessa framförde önskemål om att få sin extra anställning utbytt mot den mera fasta anställningsformen extra ordinarie. I skrivelser till styrelsens byråer och lokalförvaltningar den 29 oktober 1956 och den 21 januari 1957 har vattenfallsstyrelsen erinrat om det värdefulla arbete, som teknikerna från de nordiska länderna utför inom statens vattenfallsverk, samt meddelat, att styrelsen beslutat frångå sin hittills tillämpade praxis och i fråga om extra ordinarie anställning jämställa medborgare i de nordiska länderna med svenska medborgare.

Beträffande kravet på viss formell kompetens får vattenfallsstyrelsen erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 21 mars 1958 förordnat, att vad gällande instruktion för vattenfallsstyrelsen med underlydande lokalförvaltningar vid statens vattenfallsverk innehåller om avlagd examen såsom kompetensvillkor för viss befattning skall upphöra att gälla. Några särskilda bestämmelser angående viss formell utbildning eller examen föreligger sålunda numera icke för anställning inom statens vattenfallsverk.

I den mån kunskaper motsvarande viss utbildning — t. ex. civilingenjörutbildning — anses böra krävas för fullgörande av med viss befattning förenade göromål, har vid bedömning av de sökandes kvalifikationer enligt vattenfallsstyrelsens praxis civilingenjörsexamen från något av våra nordiska grannländer ansetts jämförlig med motsvarande svensk examen.

På grund av den rådande bristen på kvalificerad teknisk personal har det icke oväsentliga tillskott av dylik arbetskraft, som erhållits från våra nordiska grannländer, varit statens vattenfallsverk till stor nytta. Beträffande

här ifrågavarande personals duglighet och insikter har vattenfallsstyrelsen endast goda erfarenheter.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får vattenfallsstyrelsen, med instämmande av de synpunkter, som i medlemsförslaget framförts, tillstyrka, att sådana åtgärder måtte vidtagas, som kan främja anställandet i vårt land av intellektuell arbetskraft från de nordiska länderna.

Stockholm den 4 augusti 1959

Kungl. vattenfallsstyrelsen

Rudolf Lundborg

O. Blomqvist

Lantbruksstyrelsen:

Kompetensvillkor av det slag, som kan verka hindrande i det hänseende här är fråga om, såsom viss examen, gäller även för viss personal i allmän tjänst med anknytning till jordbruket såsom lärare vid vissa undervisningsanstalter och vissa andra befattningshavare. För de bestämmelser i behörighetshänseende, som i huvudsak gäller för dessa yrkesområden, må här nedan i korthet redogöras.

Vad till en början angår lärarpersonal är kompetensbestämmelser för denna som regel införda i stadgan för vederbörande läroanstalt. Så innehåller exempelvis stadgan för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut (SFS nr 632/1938) en rad olika kompetensvillkor för lärare inom de skilda ämnesområden, som är representerade vid institutet, som regel viss examen eller viss annan angiven utbildning. Liknande bestämmelser finnes i stadgan för lantbruksundervisningsanstalter (SFS nr 663/1951) och stadgan för statsunderstödda trädgårds- och fruktodlingsskolor (SFS nr 665/1951). Sålunda fordras exempelvis enligt den förstnämnda stadgan agronomexamen för att kunna antagas som lärare vid lantmannaskola och lantbrukskola. Som behörighetsvillkor gäller enligt de två sistnämnda stadgarna jämväl viss tids provtjänstgöring. Det må i detta sammanhang även nämnas, att i stadgan för lantbrukshögskolan (SFS nr 492/1950) och stadgan för alnarpsinstitutet intagits föreskrifter, som hänvisar till regeringsformens stadgande angående utlännings kallelse och befordran till professor.

Bland de statliga organ, i fråga om vilka särskilda behörighetsvillkor gäller, kan till en början nämnas de institutioner, som bedriver forskning eller rådgivnings- och upplysningsverksamhet, statens maskinprovningar, frökontrollanstalten, växtskyddsanstalten och lantbrukskemiska kontrollanstalten. I instruktionerna för nämnda institutioner har särskilda kompetensvillkor föreskrivits för den kvalificerade personalen, i regel akademisk examen, och därjämte har i vissa fall uppställts krav på att sökande skall ha genom prak-

tisk verksamhet förvärvat ingående erfarenhet inom befattningens arbetsområde. För personal i olika befattningar vid hushållningssällskapen är bestämmelser i behörighetshänseende meddelade i kungörelsen nr 929/1947 om statsbidrag till avlönande av vissa befattningshavare hos hushållningssällskap, m. m. Enligt dessa bestämmelser fordras exempelvis agronomexamen för behörighet till befattning som jordbrukskonsulent och husdjurskonsulent. För personal vid lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna har behörighetsvillkor med visst undantag icke författningsmässigt föreskrivits. I instruktionen för styrelsen och nämnderna (kung. nr 553/1956) har sådana villkor föreskrivits endast för lantbruksingenjör (viss examen från tekniska högskolan och viss aspiranttjänstgöring). Med ett flertal befattningar vid lantbruksorganisationen är emellertid förenade arbetsuppgifter av den art, att det förutsättes att befattningshavaren äger högskoleutbildning av visst slag (agronom, lantmätare etc.).

Styrelsen ansluter sig för sin del till tanken på en nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena såsom ett betydelsefullt led i strävandena att på olika områden uppnå likställighet mellan medborgarna i de nordiska länderna. Möjligheterna att skapa likställighet i det hänseende, varom nu är fråga, har dock, vilket måhända kan vara onödigt att här särskilt framhålla, sin givna begränsning med hänsyn till det förhållandet bl. a., att viss examen icke innebär samma utbildning i alla nordiska länder. I det hänseendet synes för närvarande råda stor oenhelighet inom de nordiska länderna. Från ovan berörda verksamhetsområden må nämnas, att exempelvis en agronomexamen innebär en varierande kompetens i dessa länder. Även om en viss utbildning rent allmänt sett kan stå på samma nivå i det ena som andra landet, kan den likväl icke vara direkt jämförbar exempelvis därför att den tar sikte främst på de speciella förhållanden, som råder i landet i fråga.

Språket torde väl i allmänhet inte behöva medföra någon begränsning för en nordisk arbetsmarknad. Det måste dock fordras, att personer, som i sin verksamhet i tal eller skrift direkt vänder sig till allmänheten, från början är förtrogna med landets språk. Det får sålunda förutsättas, att en lärare behärskar språket i anställningslandet så väl, att undervisningen fullt ut kan tillgodogöras av eleverna. Motsvarande gäller exempelvis konsulenter och andra tjänstemän, som har till uppgift att stå allmänheten till tjänst med råd och upplysningar.

För en nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena skulle ett formellt hinder visserligen undanröjas genom ett godtagande av principen, att enahanda utbildning ger lika behörighet, men därmed torde icke ha åstadkommits någon slutgiltig lösning av frågan. Det torde sålunda återstå att undersöka, i vad mån praktiska förutsättningar finnes för en sådan arbetsmarknad med hänsyn till innebörden av kravet på enahanda utbildning. Ifråga om akademiska examina har, såsom framgår av förslaget, ett steg tagits genom nu pågående arbete för genomförande av en internordisk tentamensgiltighet. Om och i den mån arbetet därmed utsträcker till andra

utbildningsområden exempelvis högskolor och andra högre läroanstalter, synes uppmärksamhet också böra ägnas frågan, huruvida icke en nordisk arbetsmarknad även skulle kunna tillgodoses genom att inträdsvillkoren i vad avser krav på praktik m. m. göres mera enhetliga i de nordiska länderna.

Stockholm den 30 september 1959

Sam. B. Norup

Sven Dahlquist

Ärkebiskopen:

Behov av större rörlighet de nordiska länderna emellan, när det gäller anställning av präster, förefinnes otvivelaktigt. Problemet har i senare tid aktualiserats framför allt därigenom, att svenska kyrkan under en period haft prästbrist, medan den norska kyrkan samtidigt icke kunnat bereda anställning åt alla vid norska fakulteter utbildade teologer. Såsom i motiveringen till nu framställt förslag antydes, har i ett antal fall genom dispens från gällande bestämmelser om kompetenskrav präster, som vigts till ämbetet i annat nordiskt land, medgivits att såsom extra präster bli anställda för tjänstgöring inom svenska kyrkan med möjlighet att framdeles efter förvärvande av svenskt medborgarskap, erhålla tillstånd att söka ordinarie tjänst. För att norska teologer, som prästvigts i Sverige och inträtt i tjänst inom svenska kyrkan, sedermera skall kunna erhålla tjänst inom norska kyrkan, utgör det ett hinder, att för anställning såsom präst där erfordras norsk prästvigning. De anförda exemplen torde visa, att lättnader i gällande villkor erfordras för att åstadkomma en önskvärd större rörlighet. Mot ett godtagande av i annat nordiskt land avlagda, för prästvigning erforderliga teologiska examina torde ingen annan invändning kunna göras än att prästutbildningen innesluter vissa med de i varje land rådande kyrkliga förhållandena sammanhängande moment, som är av betydelse för prästämbetets utövning. För svenska kyrkans del gäller detta väsentligen ämnet praktisk teologi med kyrkorätt samt kyrkobokföring. Att helt slopa kraven på en kompletterande utbildning i detta hänseende torde vara möjligt i det fall, att vederbörande avses skola erhålla mera tillfällig anställning i ett svenskt pastorat med flera präster, men är däremot knappast tänkbart, om det gäller anställning å ordinarie prästerlig tjänst. Med detta förbehåll får jag tillstyrka en utredning i enlighet med motionens syfte.

Uppsala den 9 oktober 1959

Gunnar Hultgren

Ärkebiskop

Universitetskanslersämbetet har i skrivelse den 25 juni 1959 meddelat, att det i princip ansluter sig till förslaget.

Skolöverstyrelsen:

Överstyrelsen delar förslagsställarnas uppfattning, att förutsättningar bör skapas för att 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad i största möjliga utsträckning kan äga tillämpning även beträffande allmän tjänst inom de s. k. intellektuella yrkena. Som av medlemsförslaget framgår har för lärartjänster inom undervisningsanstalter, som lyder under överstyrelsen, dispensförfarande tillämpats i stor utsträckning. Överstyrelsen anser tiden nu vara inne att, i likhet med vad som skett i Norge, jämställa folkskolläroverstyrelsen i de fem nordiska länderna. En förutsättning måste givetvis vara, att den sökande fyller kraven att såväl i tal som skrift väl behärska språket i det land, där tjänst sökes.

För anställning vid läroverk och motsvarande läroanstalter, där akademiska examina fordras, torde det arbete, som pågår inom Nordiska kulturkommissionen för genomförande av en internordisk tentamensgillighet, skapa förutsättningar för jämställdhet länderna emellan. Den praktisk-pedagogiska utbildning, som dessutom fordras för ordinarie anställning, bör också kunna godtagas, oavsett i vilket av de nordiska länderna den erhållits.

Under hänvisning till ovanstående tillstyrker överstyrelsen medlemsförslaget om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena.

Stockholm den 24 augusti 1959

Nils Gustav Rosén

Hildur Nygren

Astrid Borelius

Riksarkivet:

I förslagställarnas syfte vill riksarkivet helhjärtat instämma. Enligt dess mening är det synnerligen önskvärt, att en gemensam nordisk arbetsmarknad skapas också för de intellektuella yrkena och att de hinder härför, som ännu finnas, så vitt möjligt avlägsnas. Även för arkivväsendet vore det värdefullt, om ett utbyte av tjänstemän mellan de nordiska länderna kunde komma till stånd. Det måste emellertid framhållas, att arkivbanan härvidlag intar en särställning, som i viss mån skiljer den t. ex. från biblioteksbanan. Av den universitetsutbildade arkivpersonalen måste nämligen under alla förhållanden krävas sådana kunskaper av historisk, förvaltningshistorisk och rättslig natur, att den kan fullgöra sitt krävande arbete i forskningens och allmänhetens tjänst. Dessa insikter äro med nödvändighet na-

tionellt betingade och kunna icke utan vidare ersättas med än så goda kunskaper beträffande ett annat lands motsvarande förhållanden. Å andra sidan kan det måhända sägas, att de nordiska länderna stå varandra så nära, att en aspirant, som bedrivit sina studier med tanke på arkivbanan i ett av dem, utan allt för stor svårighet bör kunna förvärva kunskaper, som sätta honom i stånd att utöva arkivmannens yrke i ett annat nordiskt land.

Det har visserligen förekommit, att aspiranter medgivits behörighet att söka och inneha tjänst i riksarkivet och landsarkiven, trots att de icke till fullo uppfyllt de uppställda villkoren. Men även när det gällt personer med utländsk examen (t. ex. baltiska flyktingar), har ett dylikt medgivande regelmässigt föregåtts av en sorgfällig prövning av att vederbörande haft tillräckliga kunskaper i svensk historia. För hugade aspiranter från de nordiska länderna står givetvis samma dispensförfarande öppet.

Skall därutöver generell behörighet att söka och inneha tjänster i det svenska arkivväsendet medgivas medborgare i de andra nordiska länderna med akademisk utbildning motsvarande den, som kräves av svenska aspiranter, kan detta enligt riksarkivets mening endast ske under förutsättningar, som garantera, att vederbörande förfogar över sådana kunskaper i speciellt svensk historia, förvaltningshistoria och rättsliga förhållanden, som utgöra en nödvändig förutsättning för en fullgod yrkesutövning här i landet. Riksarkivet förutsätter givetvis, att motsvarande fordringar komma att ställas på svenska aspiranter, som vilja inträda på arkivbanan i något av de andra nordiska länderna.

Det må i detta sammanhang nämnas, att frågan om i största möjliga utsträckning gemensam nordisk arkivutbildning, avseende främst arkivväsendets för de fyra länderna gemensamma sidor, ingående dryftades vid ett riksarkivariemöte i Stockholm 1950. Den då förda diskussionens utgångspunkt var följande. Den kvantitativa begränsningen av de nordiska ländernas arkivväsende omöjliggjorde för vart och ett av dessa att åstadkomma en arkivutbildning av det slag, som förekommer i de stora kulturländerna. Med gemensamma krafter skulle emellertid de nordiska länderna kunna åstadkomma ett arkivinstitut av högsta internationella standard. Tanken möttes med intresse, men de ovan berörda speciella olikheterna framhöllos under diskussionen, som främst av detta skäl icke ledde till resultat. Dessa överläggningar bestyrkte i sin mån den ovan framförda uppfattningen: önskvärdheten av gemensam arbetsmarknad och de alldeles speciella svårigheter, som i fråga om arkivväsendet möta vid genomförandet av denna tanke.

Stockholm den 11 augusti 1959

Ingvar Andersson

Olof Jägerskiöld

Folke Slemán

Riksbibliotekarien:

En utvidgning av möjligheterna att mera obehindrat än för närvarande taga tjänst i andra nordiska länder än det egna, när det gäller de intellektuella yrkena, skulle otvivelaktigt stärka det kulturella nordiska samarbetet, och i det allmänna syftet att uppnå detta mål vill jag livligt instämma. Beträffande arbetsmarknadsfrågans innebörd för forskningsbiblioteken och det vid dessa bedrivna yrkesarbetet torde följande böra framhållas.

Sedan lång tid tillbaka uppehålla forskningsbibliotek över hela världen starkt utbyggda förbindelser. Dessa avse ett högt utvecklat skriftbyte (av offentliga publikationer, akademiska avhandlingar, lärda tidskrifter etc.), en omfattande in- och utlåning av böcker och handskrifter och ett kollegialt samarbete i yrkestekniska och allmänna till bok- och biblioteksväsendet hörande frågor. Inom Norden ligger tyngdpunkten i dessa relationer i förbindelserna de nordiska biblioteken emellan; särskilt gäller detta låneförbindelserna och det kollegiala samarbetet. Den i våra dagar enormt ökade bokproduktionen och de nordiska forskningsbibliotekens relativt begränsade resurser för bokanskaffning har gjort ett gemensamt utnyttjande av broderländernas bokbestånd till en tvingande nödvändighet. Dessa förhållanden ligga också bakom en sedan några år pågående gemensam planering av en viss ämnesmässig uppdelning av inköpsverksamheten mellan de nordiska forskningsbiblioteken (naturligtvis begränsad till de fall, där detta med hänsyn till forskningens och den högre undervisningens krav överhuvud är möjligt och försvarligt att genomföra). Beträffande det kollegiala samarbetet må påpekas, att nordiskt samarbete av detta slag bedrivs sedan lång tid tillbaka, bl. a. i form av regelbundna nordiska biblioteksmöten, ett nordiskt vetenskapligt bibliotekarieförbunds verksamhet, rundabordskonferenser o. s. v. En speciell synpunkt bör i detta sammanhang framhållas. Inom vart och ett land är antalet forskningsbibliotek rätt begränsat och antalet yrkesverksamma relativt litet (i Sverige torde antalet i bibliotekariegrad vid forskningsbibliotek anställda uppgå till ett drygt 100-tal). Detta medför svårigheter, när det gäller att inom det egna landet finna objekt för yrkesstudier, att etablera samarbete kolleger emellan inom specialiteter av biblioteksverksamhet (t. ex. vid utrednings- och planläggningsarbeten). Genom att erfarenhets- och arbetskretsen utvidgas till hela Norden tillföres biblioteksverksamheten och yrkesarbetet en väsentligt bredare och rikare bas.

Det anförda gör det klart, att det existerar ett intimt samarbete mellan Nordens vetenskapliga bibliotek och att det föreligger ett naturligt behov av att de skilda bibliotekens personal äger en mycket god kännedom och insikt i grannländernas biblioteksväsen och yrkesverksamhet.

Om det alltså är ett realistiskt motiverat önskemål att skapa ökad kontakt mellan de nordiska forskningsbiblioteken och dessas personal, synes å andra sidan vägar att nå detta mål vara flera. Ur bibliotekens synpunkt framstår det som ett angeläget önskemål att skapa goda tillfällen för deras personal att genom studiebesök och framför allt genom icke alltför korta perioders

tjänstgöring stifta bekantskap med grannländernas biblioteks arbetssätt och vinna förtroget med dessas samlingar och resurser i övrigt. Då man väl finge antaga, att en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle medföra icke blott, att medborgare i ett land toge varaktig anställning i ett annat land utan också och kanske framför allt sökte sig en temporär — ett eller annat år omfattande — tjänst i ett grannland, skulle på detta sätt önskemålet om ökad personlig erfarenhet från hela den nordiska bibliotekssfären i större eller mindre utsträckning kunna tillgodoses. Samma resultat skulle också kunna vinnas genom att skapa möjligheter till utbytestjänstgöring för biblioteksmän de nordiska länderna emellan. Det vore därvid angeläget, att utbytestjänstgöringen gäves en sådan utformning, att den kunde genomföras under icke alltför korta tjänstgöringsperioder och utan ekonomisk eller meritmässig uppoffring för vederbörande. En tredje väg att befrämja ökat samarbete och ökad personlig kännedom om det samlade nordiska biblioteksväsendet vore att helt eller snarast partiellt finna former för en gemensam nordisk yrkesutbildning. Då frågan om yrkesutbildningen vid svenska bibliotek f. n. befinner sig under debatt och på olika stadier av utredning, må tanken på ett nordiskt samarbete härutinnan endast i korthet antydast i här förevarande sammanhang.

För att återgå till huvudfrågan, möjligheten av en gemensam arbetsmarknad för de vetenskapliga bibliotekens personal, så bör här uppmärksammas, att kompetensvillkoren med avseende på akademiska examina och sättet för personalens yrkesutbildning delvis rätt starkt skifta i de nordiska länderna. Medan i Sverige och Finland anställning inom amanuens — bibliotekariekarriären regelmässigt sker efter avlagd föreskriven akademisk examen (filosofie licentiatexamen) och viss provtjänstgöring, tillämpas i Danmark och Norge en med de akademiska studierna parallell utbildningsgång med tjänstgöring vid större vetenskapligt bibliotek. Fordringarna på universitetsutbildning ligga också merendels under vad man kräver i de två förstnämnda länderna. Utan att här gå närmare in på innebörden av dessa olikheter vill jag som min uppfattning framhålla, att det torde — vid ev. genomförande av underlättande åtgärder för en gemensam arbetsmarknad på de vetenskapliga bibliotekens område — vara nödvändigt att tillse, att icke genom ett kombinerat utnyttjande av »lättare» kompetens- och utbildningsvillkor genvägar skapas till förfång för dem, som gå de reguljära vägarna till tjänst vid resp. lands bibliotek. Ur svensk synpunkt torde det sålunda, i varje fall till en början, vara nödvändigt dels att begränsa möjligheten för icke-svenska medborgare att anställas vid svenskt bibliotek till sådana, som skaffat sig full föreskriven svensk kompetens eller som efter behörig utbildning vunnit anställning vid annat nordiskt vetenskapligt bibliotek och innehaft tjänst där i förslagsvis minst ett år, dels att för svenska medborgare odispensabelt upprätthålla de villkor för anställning, som de svenska författningarna föreskriva. Vid varje tjänstetillsättning måste självfallet för vederbörande bibliotek föreskrivna befordringsgrunder tillämpas.

I det här avgivna yttrandet ha förhållandena med avseende på den vid

vetenskapliga bibliotek verksamma högre tjänstemannakategorien — amanuenser, bibliotekarier och högre befattningshavare — avsetts. Beträffande annan vid biblioteken anställd personal, biblioteksassistenter, biblioteksbiträden, expeditions- och vaktmästarpersonal, teknisk och kameral personal etc., torde i korthet följande kunna sägas. Ur bibliotekens synpunkt kan även här den vidgning i erfarenhetskrets, som en gemensam arbetsmarknad skulle kunna medföra, vara av värde. Några nämnvärda svårigheter ur utbildnings- och kompetenssynpunkt torde ej vara att befara. Utbildningen av assistent- och biträdespersonal står även i de övriga nordiska länderna på en hög nivå, och skiljaktigheterna de olika länderna emellan torde vara utan betydelse härvidlag.

Stockholm den 17 september 1959

Uno Willers

Nationalmuseum:

Vad i detta avseende gäller anställande av utländska museimän får jag för nationalmusei vidkommande hänvisa till tvenne tidigare yttranden i frågan, nämligen underdånigt remissut åtande den 10 oktober 1953 och yttrande till ecklesiastikdepartementet den 5 augusti 1954, båda avgivna av min företrädare, överintendenten Otte Sköld. I dessa yttranden, vilka här bifogas i avskrift,¹ framhölls såsom mycket önskvärt, att museimän i de olika nordiska länderna gäves ökad möjlighet till tillfälligt aktivt arbete vid systerinstitutioner i något annat av de berörda länderna, lämp igen under form av tjänstebyte, något som dock huvudsakligen borde gälla amanuenspersonal och för kortare tid. Beträffande avdelningsföreståndare och andra befattningshavare i chefsställning kunde icke tillstyrkas, att medborgare i övriga nordiska länder gäves samma behörighet som svenska medborgare vid tillsättandet av befattningar vid de statliga museiinstitutionerna, och vad speciellt nationalmuseum beträffar syntes dess samlingars och dess verksamhets starka anknytning till svensk historia och svensk tradition göra det mindre lämpligt, att dylika tjänster bekläddes av icke-svenskar, vilka saknade denna anknytning. För nationalmusei del kunde det därför icke tillstyrkas, att medborgare i de övriga nordiska länderna finge samma behörighet som svenska medborgare till ordinarie eller extra ordinarie anställning vid museet.

Vad som sagts i de angivna yttrandena finner jag fortfarande äga giltighet, varför jag ber att få inskränka mig till att **understryka de framförda synpunkterna.**

Stockholm den 26 augusti 1959

Carl Nordenfalk

Överintendent och chef för nationalmuseum

Gunnar Jungmarker

¹ Här ej tryckta.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, östasiatiska samlingarna, medelhavsmuseet:

Riksantikvarieämbetet har tidigare avgivit två utlåtanden i hithörande frågor, nämligen ett den 26 september 1953 till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet rörande en av Nordiska rådet gjord rekommendation angående nordiska medborgares rättsliga ställning i Sverige. Ämbetet uttalade därvid bl. a., att det vore uppenbart, att det problemkomplex, som berördes av rådets rekommendation, förutsatte en allsidig belysning ur olika synpunkter, och ämbetet ifrågasatte med hänsyn härtill, huruvida icke ämnet borde bli föremål för utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga. I en skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet den 30 augusti 1954 utlät riksantikvarieämbetet sig vidare med anledning av ett meddelande från statsrådet och chefen för justitiedepartementet, däri framhölls, att statsrådet hade för avsikt att närmare utreda frågan om erforderliga förändringar i regeringsformen 28 §. Syftet härmed var att i anslutning till ett uttalande vid nordiska justitieministermötet i Stockholm den 11—den 12 december 1953 uppmjuka de grundlagsmässiga hindren mot att i ett nordiskt land i statstjänst anställa medborgare från annat nordiskt land.

Med överlämnande i avskrift av omförmälda utlåtanden [*se Bihang*] får ämbetet anföra att ämbetet i frågans nuvarande läge icke har något ytterligare att andraga i avbidan på att den ifrågasatta utredningen framlagt förslag i ämnet.

Stockholm den 27 augusti 1959

Bengt Thordeman

I. A. Hedenlund

Svenska stadsförbundet:

Styrelsen finner det naturligt, att strävandena att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad skall omfatta de intellektuella yrkena och avse icke blott den privatanställda arbetskraften utan också befattningshavare i offentlig tjänst. Styrelsen vill därför inledningsvis uttala sin principiellt positiva inställning till de syften, som ligger bakom förslaget.

Av den exemplifiering, förslagsställarna lämnat på s. k. intellektuella yrken — ett begrepp, som icke är alldeles entydigt — framgår, att det närmast är fråga om tjänster, för vilka krävs akademisk examen eller annan högre utbildning. Vid övervägande av vad som kan göras för att inom det kommunala området underlätta ett fritt utbyte av arbetskraft inom dessa yrkesskikt är det nödvändigt att skilja mellan, å ena sidan, sådana tjänster, för vilka behörighetsvillkoren — stundom anställningsvillkoren i sin helhet — är reg-

lerade genom statliga bestämmelser, samt, å den andra, tjänster, vars behörighetsvillkor är en rent kommunal angelägenhet och för vilka kommunen alltså äger utforma villkoren efter eget gottfinnande. För styrelsen är det främst den sistnämnda kategorien av tjänster, som här är av intresse, då styrelsen räknar med att statsmakterna, för den händelse förslaget vinner allmän anslutning bland Nordiska rådets medlemsstater, kommer att på eget initiativ pröva kompetensvillkor, som återfinns i statliga bestämmelser.

Såsom framgår av förslaget är avsikten, att berörda länder, så långt det är möjligt, skall medverka till att undanröja sådana hinder mot ett fritt utbyte av arbetskraft mellan länderna, som kan ligga däri, att kompetensvillkoren gjorts beroende av medborgarskap i anställningslandet eller utbildning vid läroanstalt i samma land.

Beträffande nu rådande förhållanden vill styrelsen framhålla, att något krav på svenskt medborgarskap såsom förutsättning för erhållande av kommunal anställning icke återfinns i det för stadsförbundets medlemskommuner gällande normaltjänstereglementet (NTR), och frågan, huruvida sådant krav bör uppställas, är något som stadsförbundet överhuvudtaget icke haft anledning att fatta ståndpunkt till. Vilken praxis kommunerna i detta avseende tillämpar, har styrelsen endast ofullständig kännedom om. Av tillgängliga uppgifter att döma förefaller det, som om medborgarskap i ett icke-nordiskt land ansetts utgöra ett absolut hinder, när det gäller att få ordinarie tjänst, under det att medborgare från de nordiska länderna synes ha behandlats välvilligare och åtminstone i vissa fall beretts ordinarie anställning. Det väsentliga är emellertid att konstatera, att kommunerna på denna punkt har full handlingsfrihet, obundna av föreskrifter om svenskt medborgarskap.

De kompetensvillkor, som kommunerna uppställer i form av krav på viss utbildning, tager naturligt nog i regel sikte på svenska utbildningsanstalter och utestänger därigenom sökande med motsvarande utbildning från annat nordiskt land. Stundom förekommande bestämmelser om att kommunerna även godtager »annan likvärdig utbildning» torde sällan ha tillkommit med tanke på sökande med examen från annat land. Kommunerna borde särskilt med tanke på den arbetskraftsbrist, som otvivelaktigt råder inom vissa tekniska yrkesgrenar, ha anledning att i större utsträckning än hittills skett uppmärksamma möjligheterna att rekrytera tjänstemän från Norden i övrigt. Under alla förhållanden måste det anses ligga i kommunernas eget intresse att vid uppställande av kompetensvillkor för en tjänst utforma dessa villkor så, att kommunen är förbehållen rätt att pröva anställningssökande från övriga nordiska länder med utgångspunkt från deras faktiska meriter, vilket förutsätter att sökandena icke, även om de har likvärdig utbildning, diskvalificeras enbart därigenom att utbildningen inhämtats utomlands. Där-est det pågående arbetet för genomförande av internordisk tentamensgiltighet i fråga om akademiska examina leder till positivt resultat, är mycket vunnit därmed, i det att kommunerna får en hittills saknad vägledning, när det gäller att bedöma värdet av och det inbördes förhållandet mellan olika examina. Det lär emellertid vara önskvärt att gå längre och att också inom

andra utbildningsområden låta undersöka, i vad mån det är möjligt att jämställa examina från de skilda nordiska länderna.

Styrelsen förklarar sig i princip beredd att, inom det område styrelsen representerar, söka medverka till att skapa ökade förutsättningar för en gemensam nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena i överensstämmelse med vad som säges i medlemsförslaget. I avvaktan på Nordiska rådets och de enskilda medlemsstaternas ställningstagande till förslaget anser sig styrelsen sakna anledning att mera detaljerat behandla, vilka åtgärder som från styrelsens sida kan bli erforderliga i anslutning till en av Nordiska rådet utfärdad rekommendation.

Stockholm den 14 september 1959

Svenska stadsförbundets styrelse

Hj. Mehr

Rolf Romson

Svenska landskommunernas förbund:

Landskommunernas förbund har på olika sätt sökt främja det internordiska samarbetet. Helt naturligt har dessa strävanden i första hand inriktat sig på kontakter emellan företrädare för landskommuner i de nordiska länderna. Erfarenheten av dessa kontakter har givit vid handen, att arbetsförhållandena i landskommunerna såväl för förtroendemännen som för tjänstemännen uppvisar stora likheter. Såväl dessa erfarenheter som en allmän bedömning av de i förslaget framförda synpunkterna har bibringat styrelsen den uppfattningen, att frågan om en gemensam arbetsmarknad även för de intellektuella yrkena förtjänar att närmare undersökas. I förbigående kan nämnas, att man på landskommunala arkitektkontor i viss utsträckning anställt även arkitekter från annat nordiskt land än Sverige. Styrelsen ansluter sig sålunda helt till tanken, att de nordiska ländernas regeringar närmare undersöker möjligheterna att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad även för personer i sådana yrken, i vilka normalt kräves vissa examina.

Stockholm den 2 september 1959

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund

Rud. Anderberg

K.-E. Tengroth

Tjänstemännens centralorganisation:

TCO ansluter sig i princip till förslaget, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana kompetenskrav, vilka kan vara hindrande för medborgare i annat nordiskt land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits. Det synes därvid angeläget, att en översyn av kompetensvillkoren sker samtidigt i de berörda länderna, så att kompetensvillkoren får en likartad utformning.

Emellertid vill TCO framhålla, att frågan om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena rätteligen först borde angripas från utbildningssynpunkt. För närvarande torde utbildningen för flertalet av de yrken, som avses i förslaget, vara i hög grad nationellt inriktad. Om ett genomförande av förslaget skall få någon praktisk betydelse, erfordras därför en sådan översyn av studieplaner m. m., som tar hänsyn till den gemensamma arbetsmarknaden.

Med hänsyn till att det obligatoriska skolväsendet torde vara det kvantitativt största område, inom vilket en gemensam arbetsmarknad kan ifrågakomma, och till att i Norge bl. a. svensk lärarutbildning godtages för tjänst i folkskolan, vill TCO särskilt framhålla följande.

I samtliga nordiska länder är den obligatoriska skolan för närvarande i stöpsleven. Reformarbetet synes ha kommit längst i vårt land. Lärarnas utbildning måste självfallet utformas med hänsyn till skolans målsättning och struktur samt de undervisningsuppgifter, lärarna avses handha. Även om lärarutbildningen för den obligatoriska skolan i de nordiska länderna visar betydande likheter — någon aktuell jämförelse i detta avseende torde dock inte föreligga — är det naturligt, att vissa skiljaktigheter finns, främst betingade av olikheter i skolans struktur samt lärarnas tjänstgöringsområden och användning. I den mån närmare överensstämmelse i fråga om lärarutbildningen i de olika nordiska länderna kan åstadkommas — något som givetvis nära sammanhänger med de skolpolitiska och skolorganisatoriska frågornas lösning i respektive länder — torde förutsättningarna för praktiskt utbyte av en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare väsentligt ökas.

En förutsättning för att lärare från annat nordiskt land i fråga om utbildning skall kunna likställas med lärare från det egna landet måste givetvis vara, att vederbörande har med hänsyn till förestående undervisningsuppgifter tillfredsställande kunskaper för muntligt och skriftligt bruk av landets språk. Någon kännedom om respektive lands skolväsende, skolorganisation och de allmänna riktlinjerna för skolverksamheten synes också erforderlig. Lärare från annat nordiskt land, som önskar vinna anställning i Sverige, bör därför styrka sitt kunnande i förenämnda avseenden och efter skolöverstyrelsens prövning kunna erhålla behörighet att likställd med svensk lärare söka och inneha lärartjänst inom det undervisningsområde,

som avlagd examen motsvarar. Här må erinras om att tjänstgöring på lågstadiet (kl. 1—3) av särskilt utbildade lärare — småskollärare — knapast förekommer mer än i Sverige.

Även om en internordisk arbetsmarknad inte inom de närmaste åren skulle komma att få någon större praktisk betydelse, om man ser till antalet personer, som söker anställning i annat nordiskt land, vil TCO erinra om att utbildningen till vissa av de i förslaget avsedda områdena — däribland läraryrkena — dimensioneras på grundval av bedömningen av det framtida arbetskraftbehovet. Det är därför angeläget, att man i samtliga nordiska länder bedriver en likartad utbildningspolitik i berört avseende, så att en överströmning av arbetskraft mellan länderna icke kommer att grundas främst på överskott av arbetskraft.

Stockholm den 1 september 1959

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Valter Åman

Per-Erik Rönquist

Sveriges akademikers centralorganisation:

SACO ställer sig positiv till strävandena att öka arbetskraftens rörlighet och har från denna utgångspunkt intet att erinra mot att Nordiska rådet avger en rekommendation till regeringarna av den utformning, som förslaget innehåller. SACO vill emellertid samtidigt framhålla, att isolerade punktåtgärder i fråga om avskaffandet av nationella kompetenskrav dels i vissa fall kan medföra icke önskvärda verkningar, om de genomföres utan att en rad därmed sammanhängande omständigheter beaktas, dels och framför allt knappast kommer att isolerade få någon nämnvärd praktisk betydelse. SACO vill något närmare utveckla dessa synpunkter.

I förslaget förutsattes, att likställigheten skall gälla områden, där utbildningen är enahanda. På vissa områden torde så f. n. vara fallet mellan de nordiska länderna, medan på andra områden relativt betydande skillnader i fråga om utbildningen föreligger. Vill man åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för intellektuella yrken, måste det därför vara riktigtast att utgå från utbildningsförhållandena och där söka åstadkomma större överensstämmelse mellan de nordiska länderna.

Men även de rent kvantitativa aspekterna på utbildningsområdet kommer in i bilden. I Sverige eftersträvar man f. n. att kvantitativt planera utbildningsväsendet med utgångspunkt från arbetsmarknadens behov, så att balansen kommer att råda mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. En i praktiken genomförd gemensam nordisk arbetsmarknad förutsätter också en gemensam utbildningsplanering, för att icke störningar i arbetsmarknadsbalansen skall uppstå.

För att den gemensamma arbetsmarknaden skall få någon praktisk betydelse förutsättes även på andra områden en relativt långtgående harmonisering. En sådan utveckling av de nordiska språken och en sådan språkpolitik, att skillnaderna mellan språken ökas i stället för att minskas, motverkar givetvis i högsta grad strävandena mot en gemensam arbetsmarknad. Sociallagstiftningen, löne- och anställningsförhållandena samt överhuvudtaget åtgärder för en ekonomisk och politisk integrering torde i och för sig vara av större betydelse för arbetskraftens rörlighet än avskaffande av nationella kompetensregler.

Ändring av formella kompetensregler kan även av ett annat skäl lätt komma att begränsa sig till ändringar på papperet utan praktisk betydelse. Arbetsmarknadsorganisationernas verksamhet torde f. n. ha väl så stor betydelse för arbetskraftsförhållandena som statliga lagstiftningsåtgärder. Vill man genomföra en nordisk arbetsmarknad, som får någon betydelse i praktiken, är det därför nödvändigt att nära samarbeta med de närmast berörda arbetsmarknadsorganisationerna.

SACO vill vidare understryka, att — som förslagsställarna också synes ha förutsatt — det är nödvändigt att vid strävandena att förverkliga förslagets syfte behandla varje yrke eller arbetsområde för sig under beaktande av de olika förhållanden, som kan råda.

I vad här anförts har frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för intellektuella yrken setts som ett problem på lång sikt. Vill man på kort sikt främja det nordiska samarbetet på de intellektuella yrkenas område och härvid verkligen uppnå praktiska resultat, synes andra åtgärder än de förslagsställarna avsett komma i fråga. Sålunda borde ett fast organiserat utbyte av befattningshavare, t. ex. på undervisningens, forskningens och förvaltningens områden, kunna komma till stånd eller utvidgas. Härigenom kan man verkligen åstadkomma ett internordiskt utbyte av yrkesutövare, något som en ändring av nationella kompetensregler i och för sig icke alls behöver medföra. Vidare vill SACO rikta uppmärksamheten på önskvärdheten av gemensamma nordiska utbildningsanstalter särskilt på sådana specialområden, där varje nordiskt land för sig icke erbjuder tillräckligt ekonomiskt eller rekryteringsmässigt underlag.

Stockholm den 2 september 1959

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

Statstjänstemännens riksförbund:

Frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena utgör allenast en del av det större problemkomplexet om en gemensam nordisk arbetsmarknad över huvud. Genom 1954 års överenskommelse mellan de nordiska länderna bragtes sistnämnda fråga till en nöjaktig lösning

för huvuddelen av den privatanställda arbetskraften. Ett undanröjande av de hinder, som föreligger för ett ömsesidigt utnyttjande av anställningshavare i offentlig förvaltning, har därefter tilldragit sig uppmärksamhet hos såväl myndigheterna som personalorganisationerna. I vissa fall har övervägandena lett till åtgärder, ägnade att underlätta rörligheten mellan de nordiska länderna på detta område. Från svensk sida torde dock exempelvis eftergift från eljest föreskrivna kompetenskrav ha ifrågakommit främst i uppkomna bristsituationer, t. ex. när det gäller medicinalpersonal.

SR anser det önskvärt, att det nordiska samarbetet på arbetsmarknadens område går längre än till eftergift från behörighetsvillkor i akuta bristsituationer eller utbyte av tjänstemän för mer eller mindre auskultantbetonad verksamhet — — —. Samtidigt står det klart att de problem av rättslig och i synnerhet intressebetonad natur, som är förknippade med en i princip fri tillgång till den offentliga sektorn av den nordiska arbetsmarknaden, delvis är tämligen svårlösta. Problemkomplexet torde vara av en sådan storlek, att endast de partiella reformernas väg lär vara framkomlig. Detta hindrar dock ej, att en kartläggning av de avsnitt inom arbetsmarknadens offentliga sektor, där hindren mot ett principiellt fritt tillträde inom de nordiska länderna ter sig föråldrade och onödiga, vore önskvärd. Därvid torde vissa avsnitt, där en fri arbetsmarknad icke är lämplig, direkt kunna avföras från dagordningen. Dit hör t. ex. de nordiska ländernas diplomatiska representation (med undantag för honorärkonsuler och s. k. lokalanställd personal) samt försvarsväsendets personal. Tveksamhet anmäler sig måhända även på exempelvis det polisadministrativa området, där det kan vara förklarligt, om ett land är obenäget att tilldela en utlänning några egentliga maktbefogenheter. Å andra sidan torde vissa sannolikt ganska omfattande avsnitt framträda, där det fria tillträdet till arbetsmarknaden nu hindras av villkor, som delvis är historiskt betingade — — — men i vår tid framstår såsom alltför snäva. Dit torde, såsom förslagsställarna anfört, kunna hänföras åtskilliga av de s. k. intellektuella yrkena men sannolikt flera andra. En gemensam arbetsmarknad inom t. ex. undervisningsväsendet förutsätter dock garantier för att befattningshavaren behärskar språket i det andra landet. Kvar torde därefter bli vissa delar av den offentliga förvaltningen, där en fri nordisk arbetsmarknad endast med svårighet låter sig förverkliga av olika anledningar, t. ex. därför att utbildningen till ifrågavarande befattningar för närvarande är så olika och en gemensam arbetsmarknad därför förutsätter djupgående ingrepp i denna. Ett exempel härpå torde vara sjöbefälsutbildningen.

Enligt SR:s uppfattning är det därför önskvärt, att den ovan antydda kartläggningen kommer till stånd i den mån så ej redan skett och att därefter en detaljgenomgång sker avsnitt för avsnitt av de behörighetsvillkor, som synes kunna undvaras eller jämkas för åstadkommande av en så långt möjligt fri nordisk arbetsmarknad. Vad beträffar svensk offentlig förvaltning föreligger en av statens arbetsmarknadskommission på sin tid utarbetad sammanställning över »Kompetensfordringar för statliga, vissa halvstatliga och kommunala tjänster samt sådana yrken och befattningar, för

vilkas utövande kräves av statlig myndighet utfärdad behörighetsförklaring eller legitimation» (SOU 1947: 19), vilken efter aktualisering torde lämpa sig såsom underlag för kartläggning. SR förutsätter, att den sålunda rekommenderade undersökningen sker i samarbete med personalorganisationerna.

Den ovannämnda kartläggningen i stort bör självfallet ej hindra att speciella avsnitt omedelbart blir föremål för närmare undersökning. Ett område, som därvid träder i förgrunden, är det i medlemsförslaget till Nordiska rådet avsedda, de s. k. intellektuella yrkena. I sitt betänkande »Om kompetenskrav» (SOU 1954: 15, s. 20) framhöll den svenska kompetensutredningen, att enligt dess mening bibehållande av formella kompetenskrav icke fick hindra, att bedömandet av olika sökandens kompetens skulle baseras på deras ådagalagda reella kompetens, oberoende av på vad sätt denna förvärvats eller hur den dokumenterats. Detta överensstämmer väl med de tankar, som synes ligga bakom medlemsförslaget till Nordiska rådet. Såsom kompetensutredningen även framhöll, finns det i detta sammanhang dock anledning erinra om vad försvarets tjänsteförteckningssakkunniga understök i sitt betänkande (SOU 1946: 94, s. 20), nämligen att eftergift från formella kompetenskrav, som finge förutsättas vara minimikrav, regelmässigt borde avse endast sättet för den för tjänstens utövande erforderliga kompetensens förvärvande men icke innefatta någon dispens från det allmänna kunskapsmått, som erfordras för att vederbörande skall kunna tillfredsställande fullgöra de med befattningen förenade arbetsuppgifterna. SR anser, att detta uttalande alltjämt lämpar sig såsom riktpunkt även vid en övergång från individuella dispenser till generellt fritt tillträde till de intellektuella yrkena för nordiska medborgare med likvärdig utbildning. SR tillstyrker därför det nu föreliggande medlemsförslaget om att kompetensvillkor såsom medborgarskap, avlagd nationell examen, fullgjord provtjänstgöring etc. så långt möjligt slopas på sådana områden, där en samordning av löne- och övriga anställningsförmåner i det närmaste redan skett och det i övrigt kan visa sig lämpligt.

Den väsentligaste förutsättningen för en gemensam nordisk arbetsmarknad är emellertid, att de problem av intressebetonad karaktär, som otvivelaktigt är förknippade med denna, får en tillfredsställande lösning. I första hand torde det få ankomma på arbetsmarknadens parter att lösa dem genom förhandlingar. Svårigheterna att samordna avlönings- och övriga anställningsvillkor är dock betydande. SR vill emellertid såsom sin mening uttala önskvärdheten av att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att medverka till undanröjande av sådana begränsningar i de ekonomiska anställningsvillkoren, som är ägnade att direkt motverka den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, t. ex. att pensionsrätten för vissa tjänstemannagrupper förutsätter medborgarskap i vederbörande land.

Stockholm den 1 september 1959

Statstjänstemännens riksförbund SR

Georg Nyqvist

Ordförande

Sture Lanneffjord

Yttranden av riksantikvarieämbetet och statens historiska museum i Sverige angående nordiska medborgares rätt att inneha svensk statstjänst

-----

Nordiskt samarbete i alla former synes förtjäna allt understöd. Likställighet i fråga om rättsställning skulle utan tvivel innebära ett stort framsteg, när det gäller närmandet av de olika nordiska länderna till varandra. Redan nu gäller på grund av föreskrift i 28 § regeringsformen, att utlänning kan kallas till vissa beställningar vid offentliga bibliotek, museer och arkiv. Med klar begränsning till de speciella förhållanden, som beröra museiväsende och kulturminnesvård, är det emellertid lätt att påpeka de praktiska svårigheter, som införandet av t. ex. bestämmelser angående lika rätt att söka och inneha tjänster skulle medföra. Även om studiet av sådana ämnen som förhistoria, medeltida konsthistoria och numismatik till stor del ha en tydlig likhet i de olika nordiska länderna, är det uppenbart, att för tjänster, knutna till dessa ämnen, det för utomsvenska nordiska sökande måste krävas en viss kunskapsnivå beträffande de speciellt svenska förhållandena. Nödvändigt för t. ex. korrespondens och direkta förhandlingar med allmänheten är även ett snabbt uppnående av kunskap i svenska, ett krav, som måhända icke gör sig lika starkt gällande vid tjänster av medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk art. En annan omständighet, som faller i ögonen och som även understrukits av institutionens personalförening, är den så vitt känt mycket olika lönenivån i de olika länderna. Sveriges väl i gemen högre lönestandard skulle måhända komma att medföra en större tillströmning av platssökande till Sverige, än vad fallet komme att bli i motsatt riktning. Indirekt skulle därför svenska medborgare få färre befodringsmöjligheter i sitt eget land än motsvarande yrkesrepresentanter i deras resp. länder.

Stockholm den 26 september 1953

K. A. Gustawsson

I. A. Hedenlund

I likhet med museichefskollegiet får riksantikvarieämbetet anföras, att ämbetet icke för närvarande är berett att tillstyrka, att medborgare i övriga nordiska länder erhålla samma behörighet som svenska medborgare vid tillsättande av museala tjänster vid statliga institutioner.

Stockholm den 30 augusti 1954

För riksantikvarien:

K. A. Gustawsson

I. A. Hedenlund

Medlemsförslag

om undvikande av dubbel indirekt beskattning

(Väckt av *Harras Kyttä, Poul Møller, Olov Rylander och Knud Thestrup*)

De nordiska länderna har inbördes avslutat en rad bilaterala dubbelbeskattningsavtal. Dessa reglerar emellertid väsentligen spörsmål, som gäller den direkta beskattningen, framför allt skatterna å inkomst och å förmögenhet. Däremot behandlas i dessa avtal icke frågor rörande olika slag av konsumtionsbeskattning.

Konsumtionsbeskattningen är regelmässigt icke så utformad, att den erbjuder några problem ur dubbelbeskattningssynpunkt. Dock har det i praktiken visat sig, att även i fråga om skatter av denna art fall av dubbelbeskattning kan uppkomma. Det finns anledning förmoda, att den indirekta beskattningen successivt kommer att få allt större betydelse i samtliga nordiska länder. Det är därför orsak att redan nu börja ägna dylika dubbelbeskattningsspörsmål vederbörlig uppmärksamhet. Med ett vidgat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna och med en ökad rörlighet hos befolkningarna kommer frågor av detta slag att i växande omfattning bliva av praktisk betydelse.

I fråga om flertalet varor, vilka är föremål för indirekt beskattning, kan några dubbelbeskattningsproblem i praktiken knappast uppkomma. Här hörses från tullarna. Beträffande dessa finns visserligen anledning tala om dubbelbeskattning, men dessa frågor har behandlats i helt annat sammanhang inom Nordiska rådet. Uppmärksamheten skall i stället riktas mot vissa former av omsättningsskatter och konsumtionsavgifter, vilka upp bäres i de nordiska länderna. I allmänhet belastas varorna av avgifter av relativt liten storleksordning, både absolut och relativt. Sedan konsumenten väl inköpt sin vara, konsumerar han i allmänhet denna, och därmed är frågan ur världen.

Spörsmål om dubbelbeskattning inställer sig egentligen blott i samband med beskattning av sådana varor, vilka är avsedda att brukas under längre tid och som är av större värde, t. ex. motorfordon, maltor, silver- och guldföremål. Dylika varor är genomgående i de nordiska länderna beskattade. Skatt utgår vanligen antingen i samband med överlåtelse av varan

inom landet i något led under dennas väg från producent till konsument eller vid införsel till landet. Den, som flyttar från ett nordiskt land till ett annat, kan under sådana omständigheter bliva ställd inför kravet att betala omsättningsskatt för varor, som han för med sig till det land, dit han flyttar, trots att han redan erlagt vederbörliga omsättningsavgifter för dessa i det land, varifrån han avflyttar.

På stora fält uppkommer denna fråga icke. Tull skall under vissa omständigheter icke erläggas för flyttgods, till vilken grupp åtskilliga av de varor, varom här kan bliva fråga, är att hänföra, då de befinner sig i enskild persons ägo. I vissa länder är vidare beträffande flyttgods stadgat, att vad som är föreskrivet om tull skall gälla även beträffande omsättningsskatt. D. v. s. skattefrihet inträder, så snart dessa varor är att beteckna som tullfritt flyttgods.

Denna grundsats är dock icke helt genomförd. Beträffande omsättningsavgift å automobiler i Danmark är sålunda föreskrivet, att sådan omsättningsavgift skall undantagslöst — även i sådana fall, då motorfordonet såsom flyttgods är tullfritt — erläggas vid fordonets inregistrering i Danmark. Den, som sålunda inköpt en bil under sin vistelse i Sverige och där erlagt omsättningsskatt vid förvärvet av bilen, blir nödsakad att vid överflyttning till Danmark betala även i Danmark utgående omsättningsavgift för samma bil.

I såväl Finland som Sverige finnes i allmänhet dispensregler, som möjliggör, att finansministeriet eller motsvarande myndigheter äger att i särskilda fall medgiva befrielse från omsättningsskatt. Dessa bestämmelser kan tänkas i enstaka fall komma i tillämpning vid mera uppenbara fall av dubbelbeskattning. Någon sådan dispensmöjlighet finns dock icke i Danmark beträffande den nämnda omsättningsavgiften å bilar.

Den föreliggande frågan skulle kunna lösas på sådant sätt, att de nordiska länderna inginge en konvention innebärande, att då någon flyttar s. k. varaktiga konsumtionsvaror, som vederbörande har i sin ägo för eget bruk och som är av beskaffenhet att kunna på ett effektivt sätt individualiseras, från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land, omsättningsskatt icke skall uttagas i det land, dit varan införes, med högre belopp än mellanskillnaden mellan den skatt, som rätteligen skall utgå, och vad han redan erlagt i skatt i det andra landet på den ifrågavarande varan.

En bestämmelse av sådan innebörd skulle icke kunna leda till missbruk. Icke heller skulle den på något sätt gynna något visst land, t. ex. det där avgifterna är lägst. Å andra sidan skulle den underlätta för människor, som önskar flytta från ett land till ett annat, att företaga en sådan omflyttning. Alla skattemässiga svårigheter för befolkningsrörelsen mellan de nordiska länderna bör om möjligt undanröjas.

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att ingå en konvention av det slag, som ovan angivits, till undvikande av dubbel indirekt beskattning.

Helsingfors, København och Stockholm i maj 1959

Harras Kyttä

Poul Møller

Olov Rylander

Knud Thestrup

*BILAGA 1***PM rörande tull- och omsättningsavgifter vid införsel till Norge av begagnade motorfordon***(Utarbetad inom Norges Finans- og tolldepartement)*

Ved innførsel av et brukt motorkjøretøy til en person som skal bosette seg varig i Norge skal det svares såvel toll som alminnelig omsetningsavgift og midlertidig avgift. Det gjelder ikke som i Danmark noe fritak for toll for motorkjøretøyer som innføres som flytlegods.

Av personbiler, stasjonsvogner og busser svares 30 % toll, mens tollen for lastebiler og varebiler er 20 %. For motorsykler er tollen 30 %. Tollverdien for brukte motorkjøretøyer fastsettes på grunnlag av tollverdien på fortollingstidspunktet av tilsvarende nye kjøretøyer med fradrag for den deri inkluderte toll, trafikkavgift, midlertidig avgift av motorkjøretøyer m. v., forhandlerfortjeneste og alminnelig omsetningsavgift. Det samlede fradrag settes til 55 pst. for kjøretøyer som det svares 30 % toll av og till 50 % for kjøretøyer som det svares 20 % toll av. I den fortollingsverdi som på denne måten fremkommer gjøres det fradrag på 20 % når kjøretøyet har vært brukt over et år, på 35 % når det har vært brukt over to år og på 50 % når det har vært brukt over tre år. For personbiler av vekt 2 000 kg. eller mer som har vært brukt i fem år eller lenger skal fradraget være 60 %.

Midlertidig avgift på motorkjøretøyer og traktorer skal — for så vidt angår personbiler og stasjonsvogner — svares med 25 % av hele avgiftsgrunnlaget med tillegg av 35 % for den del av avgiftsgrunnlaget som overstiger kr. 6 000. For andre motorkjøretøyer er avgiftssatsen 25 %. Avgiftsgrunnlaget fremkommer ved at det til tollverdien plusses toll og trafikkavgift. Verdien av dekk og slanger skal imidlertid holdes utenfor.

Den alminnelige omsetningsavgiften på 11,11 % svares på grunnlag av tollverdien med tillegg av toll, trafikkavgift og midlertidig avgift på motorkjøretøyer m. v.

Administrasjonen har fullmakt til å fritta for toll og avgifter når særlige forhold foreligger.

Oslo, 3. juni 1959

BILAGA 2**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter:**

— — — skal man meddele, at departementet efter en foreløbig undersøgelse af sagen er af den opfattelse, at den i det omhandlede forslag indeholdte ordning af det nævnte spørgsmål indebærer en række problemer, ikke mindst af teknisk karakter, men at man intet har at indvende mod — i fornødent samarbejde med de pågældende ressortmyndigheder i de øvrige nordiske lande — at undersøge mulighederne for, om disse problemer kan løses på tilfredsstillende måde.

København, den 28. juli 1959

P. m. v.

*Hans Hjort***Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:**

— — — skal Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation meddele, at det pågældende forslag, omend det er af meget begrænset betydning, må siges at indeholde en særdeles rimelig bestemmelse til modvirkning af den hårde dobbeltbeskatning ved omsætningsafgifter i tilfælde, hvor dette finder sted i øjeblikket. Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation kan derfor anbefale, at det pågældende forslag nyder fremme.

København, den 28. juli 1959

P. f. v.

*C. V. Jernert**Robert Riis***Erhvervenes Skattesekretariat:**

Forslaget omtaler indledningsvis, at de nordiske lande har sluttet en række gensidige dobbeltbeskatningsaftaler vedrørende den direkte beskatning, medens de forskellige forbrugsbeskatninger i de nordiske lande ikke omfattes af disse aftaler. Forslaget nævner videre, at forbrugsbeskatningen sædvanligvis ikke er udformet således, at den i øjeblikket frembyder noget dobbeltbeskatningsproblem, men at det dog har vist sig, at dette problem kan opstå også for forbrugsskatternes vedkommende.

I den almindelige vareomsætning mellem landene frembyder forbrugsafgifterne næppe noget problem i øjeblikket. De eksporterende lande vil i de fleste tilfælde være interesseret i, at eksportvarernes priser ikke påvirkes af omsætningsafgifter, og så længe kun begrænsede vareområder er belagt med omsætningsafgift eller afgifter kun opkræves i detailledet, vil dette næppe volde nogen vanskelighed.

Indføres mere generelle omsætningsafgifter, kan det blive vanskeligere at forhindre, at afgifterne delvis indgår i eksportpriserne, jfr. herom den i august 1958 her i landet udkomne »Betænkning om forbrugsbeskatning», s. 148. I så fald kan man ikke forvente, at importstaterne vil give afkald på en tilsvarende del af deres afgifter, idet dette i realiteten ville betyde, at det offentlige i importlandet på forhånd skulle forpligte sig til at betale en del af eksportlandets omsætningsafgift.

Der synes således næppe at være mulighed for gennem overenskomster mellem landene at få indført bestemmelser til undgåelse af dobbelt indrekte beskatning for varehandelens vedkommende, og det må derfor anses for realistisk, når Nordisk Råd i sit medlemsforslag alene vil medtage de spørgsmål, som opstår i forbindelse med flytning fra det ene nordiske land til det andet.

For Danmarks vedkommende er flyttegods fritaget for told i henhold til § 129, stk. 4, i lov nr. 1 af 28. januar 1959. Flyttegods defineres i loven som »bohøve og lignende løssøre, der bærer spor af at være brugt, og som indføres til brug for personer, der dokumenterer at have haft bopæl i udlandet i mindst 1 år, og dér har ejet og benyttet effekterne». For et motorkøretøj gælder den særlige betingelse, at det i mindst 6 måneder skal have været indregistreret i indførerens navn i udlandet, samt at det i det nævnte tidsrum har været benyttet af ham i det land, hvor han har haft bopæl. Toldfriheden bortfalder, såfremt motorkøretøjet overføres til anden ejer inden 1 år efter registreringen her i landet.

En sådan generel fritagelse som for told af flyttegods gælder ikke for de danske omsætningsafgifter. Reglerne for de fleste omsætningsafgifter er samlet i lov nr. 44 af 14. marts 1955 og i denne lovs § 24 er det bestemt, at finansministeren kan fastsætte regler om afgiftsfrihed ved indførsel af små kvanta afgiftspligtige varer som rejsegods eller lignende, ligesom finansministeren er bemyndiget til at fritage for afgift, hvor ganske særlige forhold gør sig gældende. Denne bestemmelse praktiseres således, at flyttegods anses for at være fritaget for de i loven omhandlede afgifter, såfremt det kan indføres toldfrit.

Derimod er det i loven om omsætningsafgift af motorkøretøjer (lov nr. 184 af 6. juli 1957, § 11, pkt. 3 og 5) udtrykkeligt bestemt, at omsætningsafgift også skal betales af motorkøretøjer, der indføres som flyttegods, dog med den lempelse, at der gælder særlige regler for disse køretøjers vurdering. Det er således her i landet kun for motorkøretøjers vedkommende, at det af Nordisk Råd rejste spørgsmål for øjeblikket har betydning, og det er da også det vigtigste eksempel som angives i forslaget.

Da en dobbelt omsætningsafgift af motorkøretøjer som den, der praktiseres ved tilflytning til Danmark, må forekomme urimelig, kan det tiltrædes, at Nordisk Råd har taget denne sag op til behandling. Under hensyn til, at omsætningsafgiften af motorkøretøjer er så forskellig i de nordiske lande, må det endvidere tiltrædes, at rådets forslag begrænses til at gå ud på, at der i tilfælde af flytning ikke skal kunne kræves omsætningsafgift i tilflytningslandet med et større beløb end forskellen mellem afgiften i tilflytningslandet og den afgift, som allerede er betalt i fraflytningslandet. Hvis man engang når frem til at fastsætte omsætningsafgifter af samme størrelse i de nordiske lande, vil man antagelig uden betænkelighed kunne indføre fuldstændig fritagelse for omsætningsafgifter ved flytning, såfremt betingelserne for toldfrihed er til stede.

Det tilføjes, at spørgsmålet om undgåelse af dobbeltbeskatning for tiden er til genstand for behandling i et særligt udvalg under den europæiske økonomiske samarbejdsorganisation (OEEC), og at dette udvalg for nylig har meddelt, at man senere også vil behandle problemerne om dobbeltbeskatning med hensyn til indirekte skatter.

København, den 30. juli 1959

P. s. v.

Vagn Aagesen

Industrirådet, Motororganisationernes Fælles-Repræsentation, Danmarks aktive Handelsrejsende Foreningen af 1901 och Kongelig dansk Automobil Klub har i skrivelser resp. den 29 juli, 21 juni, 31 juli och 4 augusti 1959 meddelat, att de ansluter sig till förslaget.

Forenede danske Motorejere:

Specielt for så vidt angår dobbeltbeskatningen for motorkøretøjer ønsker foreningen gerne at støtte, at de svenske afgifter, som måtte være erlagt for et motorkøretøj indkøbt i Sverige, fradrages omsætningsafgiften ved køretøjets indførsel og afgiftsberigtigelse her i landet.

F.D.M. modtager mange henvendelser fra medlemmer, som i kortere eller længere tid ønsker at tage ophold i Sverige, eller som har haft ophold i Sverige, og som ønsker oplyst reglerne for at medtage et motorkøretøj. Det er vor erfaring, at adskillige midlertidige ophold i Sverige opgives på grund af den økonomiske belastning, det vil være at skulle udrede køretøjsafgifter såvel her som i Sverige, og vi vil mene, at det vil være af værdi for det nor-

diske samarbejde, om en sådan hemsko fjernes, idet det utvivlsomt vil lette etableringen af et fælles arbejdsmarked i Norden.

København, den 11. juli 1959

F. Forenede danske Motorejere

S. Hoff

Finland

Finansministeriet:

Beträffande Finlands indirekta skatter, dvs. acciser, omsättningsskatter och tullar kan fastslås, att den i rekommendationen nämnda dubbla beskattningen kan komma i fråga beträffande omsättningsskatt i de fall, då vara som importeras såväl i adresslandet som i avsändningsstaten är underkastad omsättningsskatt samt beträffande acciser under motsvarande förutsättningar i fråga om tillverkningskatten på bilgummiringar. Dessutom förutsätter den dubbla beskattningen för sin uppkomst för Finlands del, att den vara som importeras ej i anledning av specialstadganden, vilka ingår i vår tullagstiftning, såsom avsedd för personligt bruk eller konsumtion är fri från tull och tillika omsättningsskatt.

Enligt 4 § 3 momentet i lagen angående omsättningsskatt skall omsättningsskatt icke i samband med införsel till landet erläggas för sådana varor, vilka enligt andra lagar och förordningar eller bestämmelser än lagen om tulltariff äro tullfria.

Enligt 90 § 8 punkten i tullagen skall tull icke erläggas för begagnade husgerådssaker och annat bohag, vilka införes för sådan person, som utan hemortsrätt i landet hit inflyttar eller som med hemortsrätt härstädes och efter att oavbrutet hava varit bosatt utomlands minst ett år återvänder hit. Villkor för tullfrihet är enligt TullS 111 § 8 punkten a) att tillförlitlig utredning förebringas därom, att flyttgodsets ägare oavbrutet varit bosatt utomlands minst ett år; b) att han lämnar skriftlig försäkran därom, att han inflyttar till landet för att bosätta sig här samt att han själv begagnat och för eget bruk infört godset; c) att tullanstalten prövar godset icke överflödig ägarens behov; samt d) att godset införes till tullområdet inom sex månader efter inflyttningen, tullstyrelsen likväl obetaget att, då särskilda orsaker därtill föreligga, medgiva jämväl längre tid. Tullfriheten angår likväl icke enligt TullS 111 § 8 punkten 2 momentet tullstadgan begagnade bilar, motocyklar eller motor- eller segelbåtar.

I enlighet med ovanstående skall omsättningsskatt icke erläggas under anförda förutsättningar a) för flyttgods, som omfattar begagnade husgerådssaker och annat bohag; b) för flyttgods, som innefattar varor, vilka icke äro underkastade stadgandena i 4 § lagen angående omsättningsskatt, antingen de sedan äro begagnade eller nya eller av vad slag de vara må.

Omsättningsskatt skall däremot erläggas för flyttgods, som stannar utan-

för de ovannämnda grupperna, såsom för a) motorfordon och båtar; b) nytt obegagnat flyttgods; c) personliga värdeföremål, maskiner m. fl. s.; d) maskiner, som erfordras för utövande av yrke, t. ex. tandläkarapparater.

Vad sedan beträffar den uti ifrågakvarande rekommendation framlagda tanken, att i det land, till vilket flyttning sker, icke borde uppbäras indirekta skatter till högre belopp än den skillnad som erhålles, då från de i inreselandet uppburna indirekta skatterna, närmast omsättningsskatterna, avdrages i utreselandet erlagd omsättningsskatt för ifrågakvarande varor. så kan, enligt finansministeriets uppfattning, tillämpningen i praktiken, såvida icke de nordiska omsättningsskattelagarna dessförinnan i anmärkningsvärd grad förenhetligas, medföra vissa svårigheter. Av tullmyndigheterna skulle förutsättas bl. a. en skälig kännedom om de nordiska ländernas omsättningsbeskattning. Detta missförhållande kunde visserligen avlägsnas genom att bereda utflyttare tillfälle att av utreselandets skatte- eller tullmyndigheter erhålla ett intyg av utlåtandes natur om de indirekta skatter, som där erlagts för de utförda varorna. Sagda utlåtande kunde sedan användas såsom grund för beräkning av den »skillnadsskatt», som möjligen i inreselandet påföres i samband med värderingen av varan.

Finansministeriet anser, då de indirekta skatter, som skola erläggas för flyttgods, ur statshushållningens synpunkt icke äro av större betydelse, att den av Nordiska rådet föreslagna regleringen kan förverkligas för Finlands vidkommande under förutsättning, att den reglering, som angår skatteintyg av ovannämnt slag åt utflyttande person, eller andra motsvarande praktiska arrangemang kunna genomföras. Dessutom borde det tillses, att flyttgodset åtminstone ej regelbundet i inreselandet omändras till handelsvara. Nödig kontroll kunde möjligen anordnas genom att stadga, att skattefriheten skall vara beroende därav, att såsom flyttgods till landet införda närmare specificerade föremål icke inom förloppet av vissa minimitider överlåtas vidare och genom att bereda tullmyndigheterna t. ex. möjlighet till ett förfarande, som motsvarar efterbeskattning.

Helsingfors den 25 juli 1959

Minister *Pauli Lehtosalo*

Regeringsråd *Esko Rekola*

Tullstyrelsen¹:

Då i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget rörande dubbel indirekt beskattning tullarna lämnas obeaktade, kommer frågan huvudsakligen att gälla omsättningsskatten och acciserna, vilka tullverket uppbär för varor vid deras införande i landet, varför tullstyrelsen i detta utlåtande behandlar spörsmålet endast till denna del, vilken även är den väsentligaste i

¹ Yttrandet översatt från finska.

saken. Dylika acciser uppbäres i detta nu i Finland för personbilar och motocyklar, gummiringar till motorfordon, flytande bränsle, vissa näringsfetter, tobaksprodukter, sötsaksprodukter, läskedrycker, tändstickor och ytterligare i form av stämpelskatt för spelkort.

Såsom i förslaget anföres, är omsättningsbeskattningen och konsumtionsbeskattningen i de olika nordiska länderna i allmänhet ordnad på så sätt, att de icke erbjuder några problem ur dubbelbeskattningssynpunkt, särskilt vad beträffar handelsvara. Om konsumtionsskatt underkastad vara från Finland säljes till annat land, uppbäres härför icke skatt eller återbäres för varan eventuellt redan erlagd skatt till vederbörande med iakttagande av ett speciellt kontrollförfarande. Så torde fallet även vara i de övriga nordiska länderna. Dubbelbeskattning kan nog i somliga fall komma i fråga i samband med import, i synnerhet då privatpersoner förflyttar sin egendom från ett land till ett annat, särskilt i samband med flyttning. Då återbäres i allmänhet ej i exportlandet uppburen skatt, och i Finland uppbäres skatten på nytt, försåvitt motsvarande skatt är här föreskriven. Men praktisk betydelse äger denna dubbelbeskattning endast i några enstaka fall. I omsättningsskattelagen och de flesta accislagarna ingår nämligen ett stadgande, enligt vilket ifrågavarande skatt ej uppbäres, om varan är tullfri på grundval av andra lagar, förordningar eller bestämmelser än tulltariffen. Å andra sidan beviljas i stöd av tullagen och särskilt dess 90 § under vissa villkor en synnerligen vidsträckt tullfrihet i de fall, då det är fråga om förflyttande av privatpersoner tillhöriga saker, exempelvis bröllopsgåva och hemgift, arv, egentliga normala gåvoförsändelser, av resande medförda varor och flyttgods, på grund varav för dessas vidkommande dubbelbeskattning i nämnvärd mån icke kommer i fråga. Dock beviljas icke tullfrihet, och således ej heller omsättningsskattefrihet, i stöd av tullagen för såsom flyttgods införda begagnade eller nya bilar, motorcyklar, motor- eller segelbåtar, för yrkesutövning avsedda maskiner eller anordningar eller i allmänhet för föremål, vilka ej kan betraktas som begagnad hushålls- eller annan heminredning. Vad i förslaget säges om omsättningsskatt för bil äger sin riktighet även i Finland. Beaktas bör dock, att, vad i allmänhet vidkommer omsättningsskatten, statsrådet eller, i fråga om belopp icke överstigande en halv miljon mark, finansministeriet på ansökan, då synnerligen vägande skäl talar för det, efter prövning kan nedsätta skatten eller helt befria vederbörande från dess erläggande.

I näst sista stycket på s. 2 i förslaget anföres, att den föreliggande frågan skulle kunna lösas på sådant sätt, att de nordiska länderna inginge en konvention innebärande, att då någon flyttar s. k. varaktiga konsumtionsvaror, som vederbörande har i sin ägo för eget bruk och som är av beskaffenhet att kunna på ett effektivt sätt individualiseras, från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land, omsättningsskatt icke skall uttagas i det land, dit varan införes, med högre belopp än mellanskillnaden mellan den skatt, som rätteligen skall utgå, och vad han redan erlagt i skatt i det andra landet på den ifrågavarande varan.

Enligt tullstyrelsens åsikt vore ett dylikt förfarande i princip rättvist. Dess tillämpning i praktiken kan dock erbjuda vissa svårigheter. Förfarandet skulle nämligen förutsätta ett visst kontrollsystem. Importören borde för det första kunna bevisa, att han i något annat nordiskt land för ifrågasvarande vara erlagt omsättningsskatt och med huru stort belopp samt för det andra, att den av honom tidigare erlagda omsättningsskatten icke helt eller delvis återburits. Ytterligare borde importören givetvis kunna klargöra, att varorna är avsedda för eget bruk och icke kommer att säljas till annan person. Saken skulle vara enklare, ifall omsättningsskattelagstiftningen vore likadan i alla de nordiska länderna, varvid det för importlandets myndigheter vore lättare att bedöma olika situationer, men så är ju ej fallet. Även i planerna rörande den nordiska marknaden har man utgått från förutläggningen, att varje land helt fritt får bestämma angående omsättningsskatter och acciser.

Helsingfors den 20 juli 1959

I generaldirektörens frånvaro:

Tullråd *Aimo Puolanne*

Tullinspektör *T. Vuorio*

Omsättningsskattekontoret¹:

I förslagets motivering konstateras fullt riktigt, att dubbelbeskattning i egentlig mening icke kan uppkomma beträffande den indirekta beskattningen. Export, dvs. försäljning av vara till utlandet eller försäljning till exportör, är nämligen enligt omsättningsskattelagens bestämmelser regelbundet befriad från omsättningsskatt, och varan blir föremål för omsättningsbeskattning endast i ankomstlandet, antingen vid införandet i landet eller i någon annan instans, beroende på vederbörande lands omsättningsskattelagstiftning. I Finland uppbäres omsättningsskatten för dylik skatt underkastad vara i allmänhet i samband med tullen. Företag, som innehar s. k. skatteöverföringsbeslut, importerar dock varan utan omsättningsskatt men nödgas erlagga skatten, sedan de sålt varan vidare. I samband med förtullandet uppbäres icke omsättningsskatt för sådana råvaror och halvfabrikat, vilka idkare av industriell rörelse är berättigad att anskaffa utan erläggande av omsättningsskatt för att användas vid sin tillverkningsverksamhet, men även för dessa erlägges omsättningsskatt i samband med försäljningen av den färdiga produkten.

Stadgandena i omsättningsskattelagen om skattefrihet vid export gäller endast sådana fall, då varan säljes till utlandet, dvs. då tillverkaren säljer

¹ Yttrandet översatt från finska.

varan direkt till utlandet eller säljer den till exportföretag, som efter att ha köpt varan med C-omsättningsskattelicens utan omsättningsskatt av tillverkaren exporterar den. Däremot är exempelvis enskild person, som flyttar till utlandet, icke berättigad att utan omsättningsskatt anskaffa varor med den motiveringen, att han för dem med sig till utlandet. Flyttgods, som utföres från Finland — försåvitt det är underkastat omsättningsskatt — kan sålunda vid införsel till annat nordiskt land bli föremål för dubbel omsättningsbeskattning, beroende givetvis på ifrågavarande lands omsättnings-skattelagstiftning.

I omsättningsskatt skulle enligt förslaget vid import icke uppbäras mera än den skillnad som erhålles, då från den omsättningsskatt, som skall erläggas i införsellandet, minskas den omsättningsskatt, som måhända redan för de ifrågavarande varorna erlagts i det land, från vilket varan utföres. Ett dylikt förfarande skulle uppenbarligen i praktiken vålla stora svårigheter. I detta nu är omsättningsskattesystemen olika i de nordiska länderna. I Sverige och Danmark finnes icke någon allmän omsättningsbeskattning, utan omsättningsbeskattningen gäller endast vissa varugrupper. I Sverige har en omsättningsbeskattning av lyxskattenatur föreskrivits för vissa motorfordon och i Danmark för textilvaror, beklädnadsföremål med vissa undantag, pälsvaror, lädervaror, plasticvaror, guldsmedsartiklar, maskiner, leksaker, radio- och televisionsmottagare samt skivspelare. I Norge är alla varor omsättningsbeskattade med vissa få undantag. I Finland gäller likaledes allmän omsättningsbeskattning, men antalet skattefria varor är stort. Skatteprocentsatserna är olika i de olika länderna, och skatten uppbäres i olika skeden. I Danmark uppbäres skatten i partihandelsskedet med en skatteprocent om 15 % (den allmänaste), 10 % eller 25 % beroende på varugruppen, i Norge med 10 %, som uppbäres i minuthandelsskedet, i Finland med 20 %, som uppbäres i producentskedet (i arbetsrörelse 10 %). Då läget är sådant, är det tämligen omöjligt för den, som utför varor ur landet, att utreda, huru mycket han måhända i sinom tid i omsättningsskatt bör erlägga för sina varor. Dessutom skulle det föreslagna systemet förutsätta, att tullmyndigheterna skulle äga noggrann kännedom även om omsättningsbeskattningen i de övriga nordiska länderna. Beaktas bör även den omständigheten, att då flyttgods utgör begagnad vara, dess beskattningsbara värde borde fastställas uppskattningsvis, varvid från den på basis av detta värde påförda omsättningsskatten borde avdragas den för den ifrågavarande varan på basen av dess värde som ny erlagda omsättningsskatten, varigenom någon beskattningsbar skillnad kanske icke alls uppstode. Det föreslagna stadgandet om uppbärande av omsättningsskatt i införsellandet torde icke ha nämnvärd betydelse vid flyttning från Finland till annat nordiskt land, emedan omsättningsbeskattningen är strängast i Finland. Emedan den omsättningsskatt, som i Finland skulle uppbäras för flyttgods, icke torde ha någon större betydelse för skatteintäkterna (flyttgods är redan nu delvis skattefritt), borde med beaktande av de anförda praktiska svårigheterna i

den ifrågavarande konventionen fastställas, att för flyttgods överhuvud icke skall uppbäras omsättningsskatt vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat.

Enligt planerna för den nordiska tullunionen skulle inom de nordiska länderna råda tullfrihet och i fråga om andra länder en gemensam tulltariff tillämpas. I praktiken skulle varuutbytet mellan de nordiska länderna förbyggas liksom tidigare, längs tullvägarna och via tullen, men vid förtullningen skulle den då gällande tulltariffen tillämpas, enligt vilken vara, som från ett nordiskt land föres till annat nordiskt land, vore tullfri. Då tullfriheten mellan de nordiska länderna skulle förverkligas genom en tulltariffslag, skulle härigenom icke föräntas ändringar i den nu gällande omsättningsskattelagstiftningen. Enligt den nu gällande omsättningsskattelagens 4 § 3 mom. är import av varor nämligen omsättningsskattefria, försåvitt den är tullfri i stöd av andra lagar och förordningar än tulltariffslagen. Den föreslagna konventionen om undvikande av dubbel omsättningsbeskattning skulle sålunda icke föränta andra lagstiftningsåtgärder än stiftande av en lag, genom vilken den ifrågavarande konventionen skulle bringas att träda i kraft. De i tullagen ingående bestämmelserna om flyttgods skulle oförändrade förbliva i kraft, och de skulle givetvis tillämpas på flyttgods, som införes i landet från annat land än nordiskt land.

Frågan om dubbel omsättningsbeskattning kan i praktiken bli aktuell, även då varor sändes till ett annat nordiskt land för att repareras eller framställas. Jämlikt stadgandena i den nu gällande omsättningsskattelagens 8 § 2 mom. skall för vara, som från Finland sänts till utlandet för att repareras eller framställas, vid återinförandet till landet omsättningsskatt erläggas för beloppet av reparations- eller framställningskostnaderna, ökat med tull. Med beaktande av stadgandena i tullagens 88 § kommer stadgandet i 8 § 2 mom. omsättningsskattelagen att tillämpas i de fall, då varan i samband med reparationsarbetet eller framställningen icke så märkbart förändrats, att den vore att betrakta som annan vara, och under förutsättning, att varan inom ett år efter utförandet återinföres till tullområdet. Då utländskt företag till Finland sänt varor för att repareras, har man i beskattningspraxis uppburit omsättningsskatten för arbetsprestationens del men ej för materialets del, emedan det ansetts, att det i sistnämnda hänseende varit fråga om i omsättningsskattelagen avsedd skattefria utförelse från landet. Försåvitt i de andra nordiska länderna finnes motsvarande bestämmelser beträffande reparations- och framställningsarbeten i fråga om utländska varor, kommer för dylik vara omsättningsskatt att erläggas dubbelt. Den dubbla beskattningen kan undvikas antingen så, att vid återinförandet av i utlandet reparerad eller förfärdigad vara till landet omsättningsskatt icke uppbäres, dvs. stadgandet i 8 § 2 mom. omsättningsskattelagen upphäves, eller på så sätt, att arbetsprestationer, som hänför sig till utländsk vara, genom ett i omsättningsskattelagen intaget stadgande jämnställas med utförelse av varor från landet. Nämnas må, att sistnämnda stånd-

punkt intagits av den s. k. Virkkunen-kommittén i dess förslag till revision av omsättningsskattelagstiftningen på basen av minuthandelsbeskattningssystemet.

I det föregående har omsättningsskattefrågan behandlats med tanke på undvikande av dubbelbeskattning och endast för vissa detaljfrågors vidkommande. Inom ramen för den samnordiska marknaden kommer omsättningsbeskattningen emellertid uppenbarligen att bli av betydligt vidsträcktare betydelse. Enligt omsättningsskattekontorets uppfattning borde i tid fästas tillräcklig uppmärksamhet även vid omsättningsbeskattningen. Till prövning borde upptagas, huruvida även »omsättningsskattemurarna» mellan de nordiska länderna kunde raseras, då »tullmurarna raseras». Detta torde enligt omsättningsskattekontorets uppfattning icke kunna förverkligas på annat sätt än att antingen omsättningsskattesystemet i alla de nordiska länderna bleve överensstämmande eller omsättningsskattens inverkan för konsumenten, oberoende därav, i vilket skede omsättningsskatten uppbäres, i fråga om varans pris vid försäljningen bleve densamma. Enär omsättningsskattefrågan i denna omfattning ännu icke blivit aktuell, torde saken i detta skede icke påkalla ytterligare synpunkter från omsättningsskattekontorets sida.

Helsingfors den 13 juli 1959

T. f. direktör *Toivo Ahola*

T. f. byråchef *Kalervo Saarela*

Suomen teollisuusliitto — Finlands industriförbund:

— — — får vi meddela, att vi anser, att det i förslaget angivna förfarandet, genom vilket dubbel beskattning av flyttgods kunde undvikas, uppenbarligen leder till ett rättvist resultat.

Vi fäster dock uppmärksamhet vid det faktum, att den indirekta beskattningen kan på grund av förekomsten av olika skattesystem medföra olägenheter även med avseende å varuutbytet mellan olika länder. Saken har bl. a. undersökts av en speciell kommitté inom sexstatsunionen. Det torde vara skäl att också inom Norden överväga, i vilken mån den indirekta beskattningen kunde förenhetligas.

Helsingfors den 20 juli 1959

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Medlemsforslaget A 12 har vært forelagt det kgl. finans- og tolldepartement. Finansdepartementet har innhentet følgende uttalelse fra *avgiftsdirektoratet*:

En ordning som antydnet antas fortrinnsvis å ville få betydning for de avgiftsbelagte varer som er av mer varig art, nemlig radioer, motorvogner, og i enkelte tilfelle gull-, sølv- og bijouterigjenstander, mens der for de konsumsjonspregede varesorter som sjokolade- og sukkervarer, øl og brennevin, tobakk og kosmetikk, neppe vil kunne påvises noe vesentlig behov for en ordning av denne art.

Den tekniske gjennomføring vil neppe by på særlige problemer når det gjelder radiobeskatningen. For motorvognavgiftenes vedkommende ville det oppstå spørsmål om hvilken eller hvilke av de norske avgifter som skal bringes i »motregning» med de øvrige lands respektive avgifter på dette område, og når det gjelder gull-, sølv- og bijouterigjenstander vil det også oppstå spørsmål om avgiftspliktens omfang uten at disse vil stille seg i veien for en ordning som antydnet.

Direktøren for skattevesenet har sluttet seg til denne uttalelse og meddelt at det er mulig at den skisserte ordning av kontrollmessige grunner i tilfelle bør gjennomføres på den måte at det ved innførslen svares avgift etter vanlige regler og at det for meget innbetalte blir refundert etter søknad.

Finansdepartementet har sluttet seg til de to ovennevnte uttalelser.

Oslo, 22. september 1959

(sign.)

S v e r i g e**General tullstyrelsen:**

De skatteförfattningar, som i Sverige äro tillämpliga vid införsel av här ifrågavarande slag av varor, äro förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall samt förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt, den senare avseende bl. a. vissa slag av mattor och arbeten av ädelmetall. Därjämte utgår skatt vid införsel av vissa pälsvaror enligt förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror. Från skatt undantagas enligt dessa författningar eljest skattepliktiga varor, när varorna införas under sådan omständighet, att för desamma åtnjutes tullfrihet enligt bl. a. 5 § m) tulltaxeförordningen (25 § omsättningsskatteförordningen, 28 § försäljningsskatteförordningen, 9 § pälsvaruskatteförordningen). Enligt 5 § m) tulltaxeförordningen åtnjutes tullfrihet för gamla och brukade husgeräds- eller andra lösörespessklar, som inkomma för sådan persons räkning, som inflyttar från utlandet

eller med bibehållet hemvist i Sverige oavbrutet eller endast med tillfälliga avbrott vistats utomlands en tid av minst ett år, allt dock på villkor, dels att ägaren själv begagnat samt för eget bruk och icke i handelssyfte inför persedlarna, dels ock att tullanstalten prövar dem icke överstiga ägarens behov.

De svenska bestämmelserna äro således förmånligare än vad som förutsättes i förslaget, så till vida att skatt överhuvud icke utgår för ifrågavarande föremål, om tullfrihet för desamma åtnjutes enligt sistnämnda författningsrum. Förslaget å andra sidan förutsätter icke såsom villkor för befrielse helt eller delvis från erläggande av skatt i inflyttningslandet, att varorna äro gamla, att de icke införas i handelssyfte eller att de prövas icke överstiga ägarens behov. För anslutning från svensk sida till en konvention av den föreslagna innebörden skulle därför erfordras, att ovanberörda svenska skatteförfattningar ändrades.

Enligt styrelsens uppfattning bör emellertid en eventuell konvention i ämnet givas en sådan utformning, att skattebefrielse helt eller delvis skall kunna ifrågakomma endast på sådana villkor, som enligt nyssnämnda svenska bestämmelser förutsättas för tullfrihet såsom för flyttsaker. Å andra sidan synes konventionen böra föreskriva, att skattebefrielse skall medgivas i inflyttningslandet, oaktat någon skatt icke erlagts i utflyttningslandet, därest varan förvärvats av ägaren vid sådan tidpunkt, att varan icke kunnat beläggas med skatt. Styrelsen vill slutligen fästa uppmärksamheten därå, att svårigheter kunna uppstå för den inflyttande personen att leda i bevisning, huruvida och i vad mån skatt erlagts i utflyttningslandet.

Stockholm den 2 juli 1959

Kungl. generaltullstyrelsen

Hilding Lindberg

B. M. Ericsson

Kontrollstyrelsen:

Den svenska beskattningen av varaktiga konsumtionsvaror regleras av förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt (knutna mattor, arbeten av guld, silver eller platina, pärlor och koraller, grammofonverk och grammofonskivor) samt förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror. Enligt nämnda författningar skall skatt i princip erläggas för vara, som införes till riket. I vissa fall skall dock skatt ej utgå. Således utgår skatt bl. a. icke då varan införes under sådana omständigheter, att för densamma åtnjutes tullfrihet enligt 5 § tulltaxeförordningen. Tullfrihet åtnjutes enligt 5 § m) förordningen för gamla och brukade husgeråds- eller andra lösörepersedlar, som inkommer för sådan persons räkning, som inflyttar från utlandet eller med bibehållet hem-

vist i Sverige oavbrutet eller endast med tillfälliga avbrott vistats utomlands en tid av minst ett år, allt dock på villkor, dels att ägaren själv begagnat samt för eget bruk och icke i handelssyfte infört persedlarna, dels ock att tullanstalten prövar dem icke överstiga ägarens behov. Enligt vad som under hand inhämtats från tullverket uppställes icke några mera preciserade villkor för tullfrihet vid flyttning, exempelvis att motorfordon skall ha framförts visst antal mil, utan såsom allmänt villkor gäller, att motorfordonet skall vara synbart brukat.

Ingår i flyttgodset vara, som förvärvats omedelbart före flyttningen och som alltså icke synbart brukats i det land, varifrån flyttningen sker, åtnjutes såsom ovan nämnts ej tullfrihet och därmed ej heller skattefrihet för varan. De fall, där dubbelbeskattning sålunda förekommer, torde emellertid sakna praktisk betydelse.

Av det ovan framförda framgår, att beskattning av varaktiga konsumtionsvaror i samband med flyttning till Sverige från annat nordiskt land enligt gällande bestämmelser i princip icke sker i den mån fråga är om personliga tillhörigheter avsedda att jämväl här i riket brukas av ägaren själv. Spörsmålet om dubbelbeskattning i förevarande hänseende har sålunda principiellt sett icke någon aktualitet, vad angår flyttning till Sverige från annat nordiskt land. Då emellertid andra synpunkter kan göra sig gällande, då fråga är om flyttning från Sverige, har kontrollstyrelsen intet att erinra mot det föreliggande förslaget.

Stockholm den 1 juli 1959

Elof Cardelius

E. Oldenburg

Överståthållarämbetet:

Sverige har med ett flertal främmande makter ingått allmänna avtal till undvikande av dubbelbeskattning. Samtliga dessa överenskommelser ha innefattat endast de direkta skatterna. Något avtal, vari indirekta skatter, såsom omsättnings- och varuskatter, inbegripits, har sålunda icke träffats mellan Sverige och någon annan stat. Ej heller torde, såvitt överståthållarämbetet har sig bekant, något avtal över huvud taget mellan tvenne makter ingåtts, i vilket sistnämnda slag av skatter innefattats. Den fråga, de fyra förslagsställarna väckt är således ny och av beskaffenhet, att erfarenheter i vidare mån saknas på detta område såväl inom som utom riket.

Överståthållarämbetet, som i och för sig icke har något att erinra mot en lösning av frågan efter de linjer, som antytts i det framlagda förslaget, ifrågasätter dock, huruvida icke införande av enhetliga dispensregler inom samtliga nordiska länder skulle innebära den i praktiken enklaste lösningen av det diskuterade problemet. Därest det framdeles skulle visa sig att syftet

med förslaget icke kan vinnas med hjälp av dispensregler, bör frågan om ett internordiskt avtal till undvikande av dubbel indirekt beskattning upptagas till förnyat övervägande. Ett sådant övervägande synes emellertid böra föregås av interna utredningar inom respektive länder för ett närmare klarläggande av konsekvenserna av ett sådant avtal.

Stockholm den 14 juli 1959

På överståthållarämbetets vägnar:

Arne F. Bækkevold

Hans Pehrson

Sveriges industriförbund:

Industriförbundet delar den uppfattning som ligger bakom förslaget. Anledning saknas att här närmare ingå på alla de skäl, som kan anföras för att åstadkomma lättnader vid flyttning mellan de nordiska länderna; erinras må dock om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

För att uppnå en likformig behandling är en internordisk överenskomst den lämpligaste vägen, eftersom skattelagstiftningen är underkastad snabba förändringar. Det kan anmärkas, att Benelux har gemensamma bestämmelser beträffande omsättningsskatt i fråga om flyttning mellan länderna.

Från dubbelbeskattning bör undantagas kläder och övriga personliga tillhörigheter, husgeråd, möbler, mattor, armatur, bilar, cyklar etc. för den inflyttandes eget och hans familjs bruk.

Vid inflyttning till Sverige är de för närvarande aktuella skatterna försäljningsskatten samt omsättningsskatten på bilar. Vissa lättnader medgives generellt i fråga om försäljningsskatten, där skattefrihet inträder i de fall, tullfrihet eller tullindring stadgas i tulltaxeförordningen (5, 6, 8 och 9 §§). I sammanhanget må erinras om att allmän omsättningsskatt ej uttogs under 1940-talet för flyttsaker vid inflyttning till riket (SOU 1957: 13, s. 42).

Med flyttning bör jämsställas överförande av arvegods från dödsbo till arvinge.

I förslaget har den lösningen övervägts, att indirekt skatt aldrig skall utgå med högre belopp än efter den högsta skattesatsen i utflyttnings- resp. inflyttningslandet samt att om skattesatsen är högre i inflyttningslandet det förra äger uttaga skillnaden mellan den högre skatten och vad som erlagts i skatt i utflyttningslandet. En sådan metod är opraktisk, i det att den förutsätter, att det låter sig göra att ofta lång tid efter förvärvet av de tillgångar, varom här kan bli fråga, utreda vad som erlagts i skatt i utflyttningslandet. Schablonmässiga beräkningar baserade på antaganden skulle erfordras vid tillämpningen av ett sådant system. Eftersom de skattebelopp, det här gäller,

torde sakna varje betydelse i statsfinansiella hänseenden för de nordiska länderna, saknas enligt industriförbundets uppfattning skäl att icke införa generell frihet från skatteskyldighet till indirekt skatt vid flyttning mellan de nordiska länderna.

Under åberopande av det anförda, tillstyrker industriförbundet att Nordiska rådet lämnar den i förslaget förordade rekommendationen till regeringarna i de nordiska länderna.

Stockholm den 27 juli 1959

Sveriges industriförbund

K. Söderberg

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Det foreliggende medlemsforslag må ses som udtryk for en naturlig videreførelse af de tanker, der ligger bag ønsket om indgåelse af aftaler til undgåelse af dobbelt direkte beskatning. Gennemførelse af regler til undgåelse af dobbelt indirekte beskatning er vel ikke af tilsvarende vigtighed, men som det er påpeget af forslagsstillerne, kan det forventes, at konsumtionsskatter vil få større anvendelsesområde i fremtiden, ligesom det voksende økonomiske samarbejde og gennemførelsen af det nordiske fælles arbejdsmarked vil øge spørgsmålets betydning. Allerede som forholdene er nu, giver imidlertid de nordiske landes uensartede konsumtionsbeskatningsregler med hensyn til de i forslaget nævnte varer anledning til resultater, som kan forekomme mindre rimelige og hensigtsmæssige.

Af de på komiteens foranledning indhentedede udtalelser om den foreliggende sag fremgår, at denne ikke har lige stor betydning i alle de nordiske lande. For Sveriges vedkommende er det således i udtalelserne fra Generaltullstyrelsen og Kontrollstyrelsen påpeget, at varer, der ellers er skattepligtige, fritages for skat, når de indføres under sådanne omstændigheder, at indførselen er toldfri, hvilket stort set er tilfældet, når det drejer sig om brugt løvsøre, der medtages som flyttegods af personer, der har haft ophold i udlandet mindst 1 år, under forudsætning af, at de pågældende varer medtages til eget brug. Disse regler gælder f.eks. også automobiler. Ved flytning til Sverige opstår der således i en række praktisk vigtige tilfælde ikke noget spørgsmål om dobbeltbeskatning.

For Finlands vedkommende fremgår det af Finansministeriets oplysninger, at spørgsmålet om betaling af omsætningsskat i tilfælde af flytning på tilsvarende måde som i Sverige er knyttet til spørgsmålet om betaling af told, og at toldfritagelse sker efter samme principper som i Sverige. Imidlertid er f.eks. automobiler i intet tilfælde fritaget for omsætningsskat, selv om indførselen sker toldfrit.

For Danmarks vedkommende gælder efter det for komiteen oplyste bestemmelser om toldfrihed for flyttegods efter tilsvarende principper som i Sverige og Finland, men som i Finland fritages heller ikke i Danmark automobiler for omsætningsskat, selv om indførselen sker toldfrit.

I Norge skal der, som det fremgår af det i Finans- og tolldepartementet udarbejdede P.M., erlægges told og omsætningsskat af automobiler, også hvor disse indføres som flyttegods. Administrationen kan dog dispensere, når særlige forhold foreligger.

Det fremgår endvidere af de foreliggende udtalelser om sagen, at det rejste forslag får tilslutning fra de adspurgte erhvervsorganisationer. Sveriges industriforbund vil endog gå et skridt videre og foreslår generel frihed for betaling af omsætningsskat ved flytning.

Fra skattemyndighedernes side ses der ikke at foreligge principielle indvendinger mod forslaget, omend det påpeges, at dets gennemførelse er forbundet med visse vanskeligheder af teknisk art, således med hensyn til at sikre sig bevis for, hvilken omsætningsskat der er betalt i udførselslandet, og på hvilket grundlag skatten er beregnet.

Det er efter komiteens opfattelse ønskeligt at man så vidt muligt søger at afbøde de uheldige virkninger af de gældende bestemmelser. På længere sigt måtte det foretrækkes, at varer frit kunne indføres fra et nordisk land til et andet, uden at der i den anledning krævedes omsætningsafgift betalt i indførselslandet. Da en sådan tilstand imidlertid ikke umiddelbart kan ventes gennemført, kan komiteen tilslutte sig, at man foreløbig begrænser sig til en ordning, hvorefter der ved betaling af omsætningsskat kan fradrages de beløb, der i andet nordisk land vedrørende den omhandlede vare er erlagt i skat, og at man af hensyn til faren for misbrug begrænser ordningen efter de principper, der er skitseret i forslaget.

Komiteen skal herefter anbefale, at rådet vedtager en rekommandation i overensstemmelse med det stillede forslag.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>

Formand

Medlemsförslag

om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall

(Väckt av Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen och Erling Wikborg)

Nordiske land har i flere tilfeller reist kirker i nabolandene, som for eksempel norske sjømannskirker i Göteborg og København, svenske kirker i København, Skagen, Oslo og Narvik og finsk kirke i Stockholm.

Enkelte av disse kirker er menighetskirker (sognekirker), mens sjømannskirkene foruten sin egentlige bestemmelse også fungerer som menighetskirke for mange landsmenn bosatt på vedkommende sted. De landsmenn som betrakter kirken som sin menighetskirke, bør få den på dem utlignede kirkeskatt til bostedslandet overført til egen kirke. Etter hva det er opplyst, praktiseres en slik ordning for den svenske menighet i København og for medlemmer av den finske menighet i Stockholm. Medlemmer av den tyske menighet i Stockholm får visstnok også overført kirkeskatten til sin egen kirke der. I Hamburg praktiserer de tyske myndigheter en tilsvarende ordning for derboende nordmenn som har tilkjennegitt at de betrakter den norske sjømannskirke som sin sognekirke.

Da de kirker det her gjelder tildels må søke sine utgifter dekket gjennom bidrag fra fastboende landsmenn på stedet, synes det lite rimelig at disse i tillegg til sine ytelser til den kirken de betrakter som sin egentlige sognekirke, også skal betale kirkeskatt til bostedslandet.

Under henvisning til ovenstående tillater vi oss herved å fremsette følgende forslag:

Rådet henstiller til regjeringene å søke gjennomført en ordning hvorved nabolandskirker gis rett til å oppebære kirkeskatt utlignet på fastboende skattepliktige fra annet nordisk land som tilkjennegir at de betrakter vedkommende kirke som sin sognekirke.

København, Helsingfors og Oslo i mai 1959

Ole Bjørn Kraft

Urho Kähönen

Erling Wikborg

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Kirkeministeriet:

— — — skal man meddele, at for så vidt angår Svenska gustafs församlingen i København og den norske menighed ved Kong Haakons kirke i København er forholdet det, at det her drejer sig om menigheder, der har modtaget særlig anerkendelse, således at herboende personer, der har sluttet sig til en af disse menigheder mod forevisning af dokumentation herfor over for de skatteopkrævende myndigheder kan kræve sig fritaget for påligning af kirkelige afgifter, jfr. bekendtgørelse nr. 208 af 13. juni 1955 af lov om menighedsråd § 5, stk. 3, nr. 2.

For så vidt angår den svenske sømandskirke i Skagen drejer spørgsmålet sig, som det vil fremgå af den i afskrift vedlagte fra den stedlige provst og sognepræst indhentede erklæring af 7. juli 1959¹, om kirkeskat fra 12—15 fastboende svenske statsborgere, der ikke har organiseret sig i nogen selvstændig menighed. Der er efter den danske lovgivning ikke hjemmel til at overføre den disse som medlemmer af den danske folkekirke pålignede kirkeskat til den svenske sømandskirke på stedet.

Det bemærkes herved, at medlemskabet af den danske folkekirke med den deraf følgende pligt til at svare kirkeskat til denne også indebærer retten til at benytte folkekirkens kirke og kirkegård, hvilken ret der her synes at blive gjort brug af.

Det tilføjes, at der ikke for ministeriet foreligger oplysning om, hvorvidt de pågældende svenske statsborgere på Skagen for tiden er pålagt bidrag til den svenske kirke der.

København, den 24. juli 1959

P. m. v.

Detlefsen

A. Siersted

Dansk Kirke i Udlandet:

I princippet må man finde det rigtigst, om der i de nordiske lande gennemføres en sådan ordning. For Dansk Kirke i Udlandets vedkommende,

¹ Här ej tryckt.

kan ordningen for tiden vel kun blive effektiv i Göteborg, hvor der er en fast dansk præst, og hvor den danske koloni og sømandskirke har eget kirkelokale, men en ordning som den foreslåede vil kunne lette etableringen af en forsvarlig dansk kirketjeneste andre steder i Norden, i første række Stockholm, hvor der menes at være ca. 4 000 danske, og for hvem der kun holdes danske gudstjenester 4—5 gange om året ved tilrejsende præster.

Det kan oplyses, at den danske menighed i Göteborg tidligere har ført forhandlinger med de svenske myndigheder om en ordning som den foreslåede, men uden resultat. Om disse forhandlinger skriver menighedens præst, pastor Hans Christensen, følgende til os:

Ved at gennemse kirkens arkiv, kan jeg meddele, at kirkekomiteen allerede sidst på året 1951 begyndte at undersøge mulighederne for at få de danskes kirkeskat. De ledende i kirkekomiteen dengang var disponent B. Peschardt og generalkonsul Jes Schytt. Disse to synes at have arbejdet meget energisk med sagen. Den 4.12.—1951 havde hr. Peschardt en samtale med biskop Bo Giertz. Jeg citerer nu af et brev, Peschardt derpå sendte til generalkonsulen:

Biskoppen stillede sig meget velvilligt og fandt det ganske naturligt, at herboende danske statsborgeres kirkeskat blev anvendt til et dansk kirkelegligt arbejde i Göteborg. Han viste tre veje at gå:

1) at alle herboende danske statsborgere fra den 1.1.1952 udmelder sig af Svenska statskyrkan og i fremtiden indbetaler den derved indsparede kirkeskat til kirkekomiteen;

2) at kirkekomiteen henvender sig til Kyrkofullmäktige og anholder om »anslag» for sit arbejde for et år ad gangen. En sådan henvendelse skal dog, for at komme til behandling i Kyrkofullmäktige, »förordas» af Kyrkonämnden, hvis »ordförande» er prosten Oscar Cullberg;

3) at Svenska statskyrkan selv overtager ansættelsen af en dansk præst, hvorved denne naturligvis må forpligte sig til også at prædike for danske i andre byer end Göteborg.

Videre er i brevet peget på, at mulighed 2) er den bedste. Det årlige »anslag», man vil søge om, anslås til kr. 10 000.—. Denne mulighed indebærer altså, at kirkeskatten stadig betales, men at Svenska kyrkan skulle bevilge et årligt beløb, velsagtens svarende nogenlunde til de danskes kirkeskat — og vor kirkes behov.

I en senere skrivelse fra generalkonsulen peger denne på visse vanskeligheder, jeg citerer herfra:

— — — man bör erinra om:

a) att norska och engelska kyrkorna i Göteborg ej fått något som helst bidrag från svenska staten eller svensk kommun, utan betalas från hemlandet resp. genom insamlingar.

b) att Gustafskyrkan i Köbenhavn och Margarethakyrkan i Oslo ej fått bidrag från nämnda städer eller staterna Danmark och Norge utan finansieras helt från Sverige resp. genom basarer.

c) att svenska sjömanskyrkorna runt om i världen betalas från Sverige utan bidrag från de länder, de äro uppförda i.

Generalkonsul Schytt peger også på, at de svenske kirkemyndigheder formentlig vil være bange for konsekvenserne, grundet på de ret talrige udlandskirker i Sverige.

Disse overvejelser fandt sted i december 1951, men først den 24.3.1953 blev en udførlig ansøgning sendt til Kyrkonämnden i Göteborg med ønsket

om 10 000 kr. gældende for kirkens virksomhed fra 1.5.53—30.4.54. Dette var altså i forbindelse med oprettelsen af en fast dansk kirke i Göteborg med en fast præst.

Denne ansøgning blev blankt afvist af Kyrkonämnden i skrivelse af 2.10.1953.

Angående punkterne a), b) og c) synes der at være uoverensstemmelser mellem generalkonsulens oplysninger og Nordisk Råds oplysninger, hvor der peges på, at visse udlandskirker bl. a. den svenske kirke i København får kirkeskatten overdraget. Men der kan måske have fundet en udvikling sted siden 1951, som nu bør komme også os til gode.

Det skulle glæde Dansk Kirke i Udlandet om Nordisk Råd kunne få gennemført den foreslåede ordning. Det kan i denne forbindelse oplyses, at princippet om overdragelse af kirkeskat fra anden evangelisk landskirke til dansk menighed for dennes medlemmer har været praktiseret i Berlin i tiden mellem de to verdenskrige.

København, den 23. juli 1959

Dansk Kirke i Udlandet

C. W. Noack

Præsident

Sven Nielsen

Formand

Johan Funck

Dansk Sømandskirke i fremmede Havne:

Dansk Sømandskirke er af den Mening, at en Løsning efter de i Forslaget angivne Linier vil være baade retfærdig og særdeles rimelig, hvor det drejer sig om evangeliske lutherske Landskirker, og vi kan meget varmt anbefale dets Gennemførelse.

Maaske maa det være tilladt at fremkomme med et Par supplerende Bemærkninger:

Afsnit 1, Linie 3, udvides med følgende: Dansk Koloni- og Sømandskirke i Göteborg;

Afsnit 2, Linie 10: »derboende nordmenn» udvides til »derboende Nordmænd og Danskere».

Til yderlig Oplysning tillader jeg mig at vedlægge Afskrift af den Meddelelse¹, der blev udsendt af den danske Menighed i Hamborg i Efteraaret 1929, efter der ad diplomatisk Vej var tilvejebragt en Ordning med den hamborgske Landskirke.

Undertegnede, der var dansk Sømandspræst i Hamborg under Krigen, har administreret nævnte ordning gennem syv Aar og staar gerne til Raadighed med mere detaillerede Oplysninger om dette ønskes.

Holte, den 2. Juli 1959

For Dansk Sømandskirke i fremmede Havne

Ingstrup Mikkelsen

¹ Här ej tryckt.

Den norske sjømannskirke i København har i skrivelse den 1 september 1959 meddelat, att den ansluter sig till förslaget.

Svenska gustafs församlingen i København:

Genom välvilligt tillmötesgående från skattemyndigheternas sida i Köpenhamn och närmast kringliggande kommuner upptagas på debetsedlarna för medlemmar av Svenska gustafs församlingen »kirkelige avgifter» med samma belopp, som skulle ha utgått om vederbörande tillhört Den danske folkekirke. Dessa avgifter redovisas sedan vid skatteårets utgång till gustafs församlingen, i några fall med ett mindre avdrag såsom ersättning för skattemyndigheternas arbete med saken.

Från församlingen lämnas årligen före skatteårets ingång en förteckning till resp. kommun över de medlemmar, som äro bosatta inom densamma.

Detta arrangemang, som ordnats underhand, har väckt livlig uppskattning hos församlingens medlemmar. De slippa därigenom att separat insända avgifterna till kyrkan, och de få sitt bidrag till församlingen fördelat på lika många terminer som den vanliga skatten. Också om dessa bidrag i allmänhet icke belöpa sig till några större summor, är det dock för de flesta angenämare att få dem fördelade över hela året.

Församlingens arbete med bokföring och mottagande av avgifterna har också på detta sätt väsentligt förenklats.

Köpenhamn den 31 juli 1959

För Svenska gustafs församlingen

Bengt Söderberg

Kyrkoherde

Den danske Præsteforening har i skrivelse den 6 augusti 1959 meddelat, att den ansluter sig till förslaget.

Finland

Undervisningsministeriet:

— — — meddelar undervisningsministeriet — — — att förslaget enligt ministeriets åsikt är värt att genomföras. Särskilt för Finland, varifrån en mängd personer emigrerat till de andra nordiska länderna, främst till Sverige, är spørsmålet betydelsefullt. Kanhända vore det skäl att förfara så elastiskt, som kyrkostyrelsen föreslagit, nämligen att det planerade arrangemanget kunde genomföras även i de fall, då det icke är fråga om bildande av en egentlig församling i annat land, utan emigranterna, utan att bilda

någon officiell organisation, i större mängd sammanslutit sig för att åstadkomma egen kyrklig verksamhet med egna präster och egna byggnader.

Helsingfors den 21 juli 1959

Minister *Heikki Hosia*

Regeringsråd *Arvo Salminen*

Finansministeriet har i skrivelse den 26 juni 1959 meddelat, att det icke har något att erinra vid förslaget.

Kyrkostyrelsen¹:

 Utan att i detta skede befatta sig med förslagets enskildheter är förslaget enligt kyrkostyrelsens åsikt värt att genomföra. Särskilt för Finland, varifrån ett stort antal emigranter rest till de andra nordiska länderna, speciellt till Sverige, är saken av stor betydelse. Vid förslagets genomförande borde man måhända förfara så generellt, att det åsyftade systemet kunde förverkligas även i det fall, då icke är fråga om att inrätta en egentlig församling i det främmande landet men emigranterna, utan att i egentlig mening vara organiserade, i större antal slutit sig samman i syfte att åstadkomma egen gudstjänstverksamhet med egna präster och kanske även egna byggnader.

Helsingfors den 6 juli 1959

Å kyrkostyrelsens vägnar:

Esko Kekomäki

Arvo Haapanen

N o r g e

Justis- og politidepartementet har i skrivelse den 12 augusti 1959 meddelat, att det icke har något att erinra vid förslaget.

S v e r i g e

Centrala uppborrdsnämnden:

 Nämnden har under hand från svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse inhämtat att — förutom finska församlingens kyrka i Stockholm — följande

¹ Yttrandet översatt från finska.

nordiska grannlandskyrkor finnas i Sverige, nämligen en norsk sjömanskyrka i Göteborg och en dansk sjömanskyrka likaledes i Göteborg. Vidare lär planeras en norsk sjömanskyrka i Stockholm.

Beträffande finska församlingen i Stockholm gälla sedan gammalt särskilda bestämmelser. I förevarande sammanhang torde man kunna bortse från nämnda församling.

Det kan ifrågasättas, om bidrag till de kyrkor, varom här är fråga, böra anskaffas på förslaget sätt. Skall förslaget realiseras, medför detsamma dock kostnader för det administrativa förfarandet. Dessa kostnader synas visserligen bli relativt små med hänsyn till det ringa antal skattskyldiga, det här gäller. Men det borde kanske likväl övervägas, om icke frågan kunde lösas genom att vederbörande stat direkt till ifrågavarande kyrkor lämnade anslag såsom bidrag till deras utgifter. Därigenom skulle dessa kyrkor icke vara nödsakade att räkna med bidrag från de å orten boende landsmännen.

Förslagets syfte synes eljest lämpligen kunna vinnas därigenom, att de berörda skattskyldiga erhålla skattelindring på liknande sätt som tillkommer dem, vilka utträtt ur svenska kyrkan. I realiteten synes nämligen den anmälan, som enligt förslaget skall göras av de på en viss ort bosatta skattskyldiga om att de önska tillhöra den på samma ort belägna hemlandskyrkan, innebära ett utträde ur den svenska kyrkan. Genom en sådan skattelindring skulle utrymme finnas för de berörda skattskyldiga att erlægga bidrag till sitt hemlands kyrka i orten. Arbetet för de redan nu hårt arbetstygda lokala skattemyndigheterna med den särskilda debitering, som enligt gällande bestämmelser måste ske för dem, som utträtt ur svenska kyrkan, skulle visserligen ökas, därest detsamma även skulle omfatta skattskyldiga, som beröras i förslaget, men då det här synes bli fråga om endast ett fåtal skattskyldiga, skulle förfarandet komma att innebära en relativt ringa ytterligare belastning. Genom ett tillägg till lagen den 26 oktober 1951 om viss lindring i skattskyldigheten för den, som icke tillhör svenska kyrkan, skulle i så fall kunna föreskrivas, att vad i lagen stadgas skulle gälla jämväl nu ifrågavarande skattskyldiga, försåvitt de hos den lokala skattemyndigheten genom intyg från hemlandskyrkan i bosättningsorten styrka sin tillhörighet till nämnda kyrka.

Ur administrativ synpunkt synes ett förfarande med direkt överföring av den på de skattskyldiga debiterade kyrkoskatten till vederbörande sjömanskyrka vara mera omständligt. Ett sådant system skulle förutsätta, att sjömanskyrkan till den lokala skattemyndigheten översände förteckningar å de skattskyldiga, som anmält sin tillhörighet till den egna kyrkan. För var och en av de i förteckningen upptagna, som vore bosatt och mantalsskriven i den kommun, där kyrkan är belägen, skulle myndigheten uträkna den påförda kyrkoskatten, varefter förteckningen skulle insändas till länsstyrelsen för beloppens överföring till sjömanskyrkan.

Av remisshandlingen synes framgå, att förslagsställarna avsett, att hela den kyrkoskatt, som påförts vederbörande skattskyldiga, skulle överföras till respektive sjömanskyrka. Centrala uppbornsämnden vill ifrågasätta, om

så bör ske. Skattelindringsprocenten för den, som utträtt ur svenska kyrkan, har bestämts till 40, vilket procenttal har ansetts utgöra den del av församlingarnas totala med skattemedel bestridda kostnader, som belöper å rent kyrkliga ändamål. Högre procenttal synes icke böra ifrågakomma för sådana skattskyldiga, som avses i remisshandlingen.

Stockholm den 10 juli 1959

Centrala uppbördsnämnden

Alarik Wigert

Gustaf Åhström

Ärkebiskopen:

Anmodad att avgiva yttrande över till rådet inlämnat medlemsförslag om i annat nordiskt land än hemlandet bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall får jag härmed bestyrka, att de olägenheter av gällande skattelagstiftning och tillämpad ordning, som i motiveringen till förslaget påtalas, är starkt kännbara i vissa av de svenska utlandsförsamlingarna och utgör en svårighet för finansieringen av deras kyrkliga verksamhet, varför åtgärder i enlighet med förslaget livligt tillstyrkes.

Uppsala den 9 oktober 1959

Gunnar Hultgren

Ärkebiskop

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse:

Motionärerna meddelar inledningsvis, att svenska kyrkor finns i Köpenhamn, Skagen, Oslo och Narvik. Härutöver vill sjömansvårdsstyrelsen erinra om att det även i Helsingfors och Hirtshals förekommer svensk kyrklig verksamhet.

Av de sex sålunda uppräknade kyrkorna betjänar tre, nämligen de i Köpenhamn, Oslo och Helsingfors företrädesvis bofasta landsmän, medan kyrkorna i Narvik, Skagen och Hirtshals är utpräglade sjömans- och fiskarkyrkor. De tre förstnämnda har av Kungl. Maj:t fastställda kyrkoordningar och har organiserats som församlingar, vilket icke är fallet, då det gäller Narvik, Skagen och Hirtshals.

Denna väsentliga skillnad i verksamhetens struktur och inriktning torde i det aktuella sammanhanget vara av stor betydelse. I Narvik, Skagen och Hirtshals är verksamheten så helt inriktad på de sjömän och fiskare, vilka i samband med sin yrkesutövning kommer att uppehålla sig på platsen, och inslaget av bofasta landsmän så obetydligt, att den nu aktualiserade skattefrågan på nämnda platser torde sakna praktisk betydelse.

Så mycket mera motiverat förefaller det styrelsen, att de svenska församlingsmedlemmarna i Köpenhamn, Oslo och Helsingfors beredes möjlighet att inbetala sin kyrkoskatt till den församling, där de i praktiken har sin kyrkliga hemvist. En sådan ordning skulle helt visst för dessa utlandsförsamlingar innebära ett mycket väsentligt stöd, samtidigt som skattebortfallet i respektive lokala församlingar i bosättningslandet torde bli föga kännbart.

Sjömansvårdsstyrelsen vill således varmt förorda ett avgörande i enlighet med motionärernas förslag på de platser, där ordningen är praktiskt genomförbar.

Sjömansvårdsstyrelsen bedömer detta vara fallet framför allt vid de svenska kyrkorna i Köpenhamn, Oslo och Helsingfors.

Vad gäller övriga nordiska länders verksamhet i hamnar och storstäder utanför hemlandet, har styrelsen icke ansett sig ha anledning avgiva yttrande men förutsätter, att en lösning åstadkommes, som medför likartade förmåner i alla de nordiska länderna.

Stockholm den 18 juli 1959

För svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse

Lars Carlzon

T. f. generalsekr.

Stockholms stads uppbördsverk:

Tyska och finska församlingarna äro s. k. icke-territoriella församlingar inom svenska kyrkan. Medlemmar av finska församlingen äro enligt kungl. brev den 21 dec. 1840 »i Finland eller annorstädes, af finska föräldrar födda personer, män af finsk börd och deras hustrur, om ock dessa härstamma från annan nation, än den finska; barn efter förenämnda föräldrar, så länge de tillhöra föräldrarnas hus, samt äfven därefter, om de det så åstunda; styf- och fosterbarn, utan afseende på härkomst, så länge de äro medlemmar af familjer, tillhöriga finska församlingen; varande härifrån undantagna alla de som lyda under sådana härvarande stater och kårer, hvilka utgöra särskilda församlingar». Medlemmar av tyska församlingen äro enligt kungl. brev den 1 mars 1841 »alla uti hufvudstaden bosatta, i Tyskland eller annorstädes af tyska föräldrar födda, personer av evangeliska bekännelsen; män af tysk börd, tillhörande nämnda trosbekännelse, och deras hustrur, om ock dessa härstamma från annan nation än den tyska; barn efter förenämnda föräldrar, så länge de tillhöra föräldrarnas hus, samt äfven därefter, om de det åstunda; börande allt öfrigt, som här ofvan finnes stadgadt för finska församlingen, äfven på den tyska behörigen tillämpas».

Enligt kungl. kungörelse den 30 juni 1953 (SFS nr 524) gäller vidare följande:

Sådan svensk medborgare, som enligt gällande bestämmelser om medlemskap av finska församlingen i Stockholm samt tyska församlingarna i Stock-

holm och Göteborg skall vara ansluten till nyssnämnd församling, är hädaofter icke skyldig tillhöra dylik församling. Utträde ur församlingen sker genom vederbörlig anmälan till mantalsverket i Stockholm respektive den lokala skattemyndigheten i Göteborg.

Skulle svensk medborgare, som på grund av stadgandet i föregående stycke befriats från skyldigheten att vara ansluten till här avsedd församling, önska tillhöra dylik församling, må han tills vidare äga rätt därtill.

Vid tillämpningen av vad i gällande bestämmelser om medlemskap av här avsedd församling stadgas i fråga om rätt för annan svensk medborgare än den, som är därtill skyldig, att tillhöra dylik församling, skall så anses, som om svensk medborgare, vilken frivilligt tillhör församlingen jämlikt stadgandet i näst föregående stycke, alltså vore skyldig tillhöra församlingen i fråga.

Icke-territoriell församling äger på samma sätt som annan församling utdebitera och uppbära avgift av sina medlemmar. Å andra sidan är medlem av icke-territoriell församling icke skyldig att erlägga avgift till kyrka eller prästerskap i den territoriella församling, där han är mantalsskriven. Detta sistnämnda innebär numera, sedan församlingarna icke längre ha att taga befattning med skolväsendet, att utöver avgiften till den icke-territoriella församlingen kan ifrågakomma endast avgift till bibliotekskassa i den territoriella församlingen. Endast Jakobs och Matteus församlingar uttaga sådan avgift för år 1959.

Det är självfallet tänkbart att inrätta också norska och danska församlingar i Stockholm eller på andra orter och låta dem få samma ställning som finska församlingen i Stockholm. Huruvida allmänna förutsättningar för en sådan åtgärd föreligga, kan jag icke bedöma. Ur rent uppbördsteknisk synpunkt är det emellertid icke önskvärt med flera icke-territoriella församlingar i Stockholm (utom tyska och finska församlingarna finnes hovförsamlingen och Skeppsholms församling), enär debiteringen och redovisningen av influtna medel avsevärt kompliceras genom desammas förekomst.

Stockholm den 2 juli 1959

N. Gottliebsson

Uppbördsdirektör

Svenska pastoratens riksförbund:

Till en början må erinras, att finska församlingen i Stockholm samt tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg äro församlingar inom svenska kyrkan och i den egenskapen ha samma rätt till sina medlemmars kyrkoskatt som andra kyrkans församlingar. I Sverige torde det alltså endast vara den norska sjömanskyrkan i Göteborg, som berörs av förslaget.

Medborgare i annat nordiskt land, som bosätter sig i Sverige, blir enligt

10 § religionsfrihetslagen den 26 oktober 1951 (nr 680) icke automatiskt medlem av svenska kyrkan utan måste, om han vill bli det, göra särskild ansökning därom. Den, som ej är medlem av svenska kyrkan, betalar endast 60 procent av den »kyrkoskatt», som uttaxeras av medlemmar i den församling, där vederbörande är mantalsskriven. Dessa 60 procent avse att motsvara församlingens s. k. borgerliga utgifter, för folkbokföringen, begravningsväsendet, kulturminnesvård o. d. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida dessa skattemedel böra överföras till den utländska kyrkan, vilken väl icke har utgifter av detta slag.

Blir utlänningen svensk medborgare och tillhör han icke redan svenska kyrkan, anses han enligt 9 § nämnda lag upptagen i svenska kyrkan, om han är evangelisk-luthersk trosbekännare; dock kan han genom en enkel anmälan uppnå att stå utanför svenska kyrkan. Gör han sådan anmälan, behöver han ej betala mer än de 60 procenten.

Det enda fall, som skulle kunna bli praktiskt i Sverige, är alltså, att en norrman, som bosatt sig i Sverige — vare sig han erhållit svenskt medborgarskap eller ej — vill tillhöra svenska kyrkan, samtidigt som han räknar den norska sjömanskyrkan i Göteborg som sin församlingskyrka. Styrelsen ifrågasätter, huruvida detta mycket speciella fall bör föranleda lagstiftning.

Om förhållandena i de andra nordiska länderna äger styrelsen icke någon kännedom och kan därför icke göra något uttalande därom.

Stockholm den 30 juni 1959

På styrelsens vägnar:

Israël Jonzon

G. Prawitz

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

For at kunne tage stilling til den foreliggende sag har komiteen søgt at fremskaffe oplysninger om retsstillingen for de kirker, forslaget har betydning for, og afæsket de myndigheder og organisationer, der berøres af forslaget, erklæring herom. Endnu er samtlige ønskede oplysninger og erklæring ikke modtaget, men det foreliggende materiale synes at vise, at forslaget først og fremmest har betydning for de danske og norske sømandskirker i Gøteborg. Komiteen har derefter påbegyndt en undersøgelse af, om

det foreliggende spørgsmål kunne løses uden at rådet vedtog nogen re-kommandation i sagen.

Da spørgsmålet ikke har kunnet færdigbehandles skal komiteen indstille, at sagen foreløbig udsættes til rådets næste ordinære session. Komiteen vil da kunne indhente det fornødne materiale til belysning af sagen og afslutte undersøgelserne af, om en tilfredsstillende ordning eventuelt vil kunne tilvejebringes for de nævnte kirker ved aftale med vedkommende administrative organer.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlkvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtneimi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

BILAGA 3

PM rörande »dissenterskatt» i Norge

(Utarbetad inom Norges Justis- og politidepartement)

De lovbestemmelser man har om dissenterne og kirkeskatt, finnes i dissenterloven av 27. juni 1891 §§ 4 og 24, 2. ledd, samt i landsskattelovens § 30 og byskattelovens § 25.

I henhold til dissenterlovens § 4 har medlemmer av ordnede dissentermenigheter krav på å få nedsatt sin kommuneskatt med et beløp som svarer til en forholdsvis andel av kommunens ytelser til statskirken. For å få denne skattelettelse må vedkommende ifølge skattelovens § 30, henholdsvis § 25, innen 31. januar sende inn til likningsnemnda melding om at han med hele sin husstand har tilhørt en ordnet dissentermenighet i hele foregående kalenderår.

Etter samme paragraf kan kommunestyret treffe vedtak om slikt skattefritak også for dissenterne som ikke tilhører ordnede menigheter, og for dissenterne som har husstandsmedlemmer som står i statskirken. Da den svenske menighet i Oslo ikke er registrert som ordnet dissentermenighet, har dens medlemmer således ikke krav på slikt skattefritak.

Etter dissenterlovens § 24 kan kommunestyret også treffe slikt vedtak for personer som ikke tilhører noe kristent samfunn.

Som det fremgår av foranstående, omfatter de nevnte bestemmelser om skattefritak bare skatt til kommunene, ikke statsskatt.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan disse bestemmelser blir praktisert, synes forholdet å være følgende:

I de fleste kommuner blir det ikke beregnet særskilt dissenterskatt, antagelig fordi det ikke blir forlangt. Ved likningen 1956/57 var det ifølge opplysninger fra statistisk sentralbyrå 37 by- og 140 landkommuner som hadde dissenterskattøre. Enkelte steder har man ved avtaler mellom kommunen og vedkommende menigheter ordnet seg slik at de menigheter hvis medlemmer har krav på fritagelse for skatt til statskirken, får tilskudd fra kommunen, som noenlunde antas å svare til den skattelettelse medlemmene skulle hatt.

I Oslo blir det bare gitt fradrag i skatten for dem som har krav på det, d. v. s. medlemmer av ordnede dissentermenigheter. Andre dissenterer (herunder medlemmer av den svenske menighet) og de som står utenfor ethvert kristent samfunn, må altså betale skatt til statskirken. Slik skal visstnok ordningen også være i andre kommuner som har dissenterskatt. Dette skyldes antagelig først og fremst de praktiske vansker som er forbundet med en slik særordning, og at arbeidet med å beregne dissenterskattøren ikke står i rimelig forhold til de forholdsvis beskjedne beløp det dreier seg om.

Oslo, 9. oktober 1959

Medlemsförslag

om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna

(Väckt av Finn Moe, Olov Rylander, Knud Thestrup och Johannes Virolainen)

Den statliga och kommunala förvaltningens och intresseorganisationernas ökade behov av informationer om utvecklingen utomlands på skilda samhällsområden, exempelvis inom jordbruket, beträffande den socialpolitiska lagstiftningen och i fråga om teknikens framsteg, har för de nordiska länderna — liksom för andra länder — lett till att ett antal specialattachétjänster införts vid utlandsmyndigheterna (beskickningar och konsulat). I mera betydande jordbruksländer och exportmarknader för jordbruks- och fiskeprodukter har sålunda tillsatts lantbruks- och fiskeriattachéer med uppgift att — förutom att främja avsättningen av hemlandets exportprodukter — följa prisutveckling, produktionsinriktning m. m. i anställningslandet. Enligt beslut nyligen av svenska riksdagen skall två tjänster såsom socialattachéer inrättas med uppgift att följa den arbetsmarknads- och socialpolitiska utvecklingen, en i Förenta staterna och en i Europa. I Sverige har redan diskuterats ett förslag om inrättande av en tjänst såsom teknisk attaché vid beskickningen i Moskva. Attachéns huvuduppgifter skulle vara att skapa direkta kontakter mellan institut och forskare i Sverige och i Sovjetunionen, att delta i kongresser och konferenser på det tekniska området samt att samla in informationsmaterial om sovjetisk forskning och tekniskt utvecklingsarbete för delgivning med svenska forskare.

Upprätthållandet av dessa specialattachéposter är, i synnerhet i länder med hög prisnivå, förenat med relativt betydande kostnader. Det kan exempelvis i detta sammanhang nämnas, att för de två nyinrättade svenska socialattachéposterna under budgetåret 1959/60 anslagits ett belopp om tillhoppa 230 000 svenska kronor. Av kostnadsskäl har också Norge i år beslutat indraga sin socialattachétjänst i London och sin lantbruksattachétjänst i Washington. Då sålunda å ena sidan ett behov — som kan antagas bli allt större — föreligger av dessa specialattachétjänster av olika slag och å andra sidan kostnaderna för dem uppgår till betydande belopp, aktualiseras frågan om nordisk samverkan på detta fält. Genom för de nordiska länderna gemensamma specialattachétjänster skulle en kostnadsfördelning åstadkommas och betydande besparingar kunna göras.

Vissa av de nu bestående specialattachéposterna är visserligen av den karaktär, att ett samgående de nordiska länderna emellan knappast kan komma i fråga. Hit torde exempelvis få hänföras lantbruks- och fiskeriattachéposterna. Innehavarna av dessa är nämligen i stor utsträckning sysselsatta med en verksamhet, som påminner om handelssekreterarnas, d. v. s. aktivt stöd åt hemlandets exportorganisationer vid försäljningsverksamheten i anställningslandet. En intressekollision skulle alltså lätt kunna uppstå, därest en specialattaché av hithörande kategori anställdes av flera nordiska stater gemensamt. För ett flertal av specialattachéerna gör sig emellertid synpunkter av denna art knappast gällande. Hit torde exempelvis höra socialattachéerna, vilkas verksamhet huvudsakligen är att förse hemlandets myndigheter och arbetsmarknadsorganisationer med informationer om utvecklingen i anställningslandet, respektive att sprida kännedom om förhållandena i hemlandet på dessa områden i anställningslandet. Några mera betydande svårigheter för exempelvis en svensk specialattaché att tillägna sig de kunskaper om förhållandena i de övriga nordiska länderna, vilka erfordras för att han på rätt sätt skall kunna sprida kännedom om den social- och arbetsmarknadspolitiska utvecklingen i dessa länder i anställningslandet, kan knappast föreligga med tanke på att förhållandena i de nordiska länderna på dessa områden i stor utsträckning är likartade. — De synpunkter, som här anförts beträffande socialattachéerna, torde även i stor utsträckning vara tillämpliga beträffande andra specialattachéer, exempelvis tekniska attachéer.

Såsom ovan anförts, skulle betydande fördelar i form av kostnadsbesparingar vara att vinna, därest för de nordiska länderna gemensamma specialattachéposter kunde inrättas. Ett dylikt samarbete skulle också, när det gäller dessa diplomatiska tjänster med huvudsakligen informativa uppgifter, på ett naturligt sätt gentemot omvärlden manifesteras de nordiska samhörighetssträvandena. Frågan, hur sådana poster rent administrativt lämpligen bör inordnas i de olika ländernas utrikesförvaltningar, torde icke kunna besvaras utan närmare undersökningar. Eventuellt kan frågan lösas så, att ettvar land åtager sig kostnaderna för någon attaché. Även andra möjligheter kan tänkas.

Under hänvisning till ovanstående får vi föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att i förekommande fall samverka beträffande kostnaderna för behövlige specialattachéposter.

Oslo, Stockholm, København och Helsingfors i maj 1959

Finn Moe   Olov Rylander   Knud Thestrup   Johannes Virolainen

BILAGA 1

**Sammanställning över Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges
specialattachéer**

	<i>Lantbruksattachéer</i>	<i>Fiskeriattachéer</i>	<i>Socialattachéer</i>	<i>Tekniska attachéer</i>
Danmark	Washington Rio de Janeiro Paris London Rom Bonn	New York Rio de Janeiro London Bern		New York
Finland			Stockholm	
Norge	{ Paris OEEC	London	London (indragen fr. o. m. 24/10 1959 enligt stortingsbeslut 1959)	
Sverige	Washington London Bonn KEEC	Bonn	Enligt beslut av riksdagen 1959 skall två befatt- ningar inrättas, varav en i USA och en i Europa	Washington (diskussioner pågår om ut- sändande av teknisk attaché till Moskva)

September 1959

BILAGA 2

**Skrivelse från Ingeniörsvetenskapsakademien till statens tekniska forsk-
ningsråd angående understöd till nordisk teknisk-naturvetenskaplig
dokumentationscentral i USA**

I skrivelse den 19 maj 1959 anhöll Ingeniörsvetenskapsakademien om bidrag till akademiens kontaktverksamhet i USA för budgetåret 1959/60. Det begärda beloppet uppgick till 94 000 kronor. Det meddelades samtidigt, att planer förelåg på att en gemensam dokumentationsverksamhet för de nordiska länderna planerades och möjligen skulle kunna komma igång med

ingången av år 1960. Härigenom skulle dokumentationen till stor del avlastas från akademiens kontaktverksamhet. Forskningsrådet har med anledning av denna skrivelse hos Kungl. Maj:t begärt ett belopp av 47 000 kronor för täckande av kostnaderna fram till utgången av år 1959.

Vid sammanträde med de centrala kontaktmännen i nordiska forskningsdelegationen i Helsingfors den 10 juni 1959 förelåg en PM beträffande nordisk dokumentationscentral i USA med förslag till organisation och kostnadsplan utarbetad av företrädare för de fyra nordiska ländernas beskickningar i USA. Promemorian bifogas i avskrift [*se Bihang*]. Nordiska forskningsdelegationen beslöt, att var och en i sitt land skulle verka för att dokumentationscentralen skulle kunna påbörjas med ingången av år 1960. Denna gavs arbetsnamnet Scandinavian Scientific Mission.

Från svensk sida skulle akademien direkt och genom sin kontaktman i USA leda verksamheten och i likhet med tidigare mottaga och distribuera insamlat material.

Som framgår av promemorians kostnadsplan skulle \$ 24 000 erfordras per år för dokumentationsverksamheten. Enligt uppgift har \$ 6 000 ställts till förfogande för ändamålet i Norge, och samma belopp beräknas från Danmark. Från finskt håll har emellertid anmälts svårigheter att för närvarande uppbringa medel för verksamheten, och det har därför föreslagits, att Sverige tills vidare skulle påtaga sig hela återstående kostnaden \$ 12 000.

Med hänsyn till önskvärdheten av att få igång centralen, som synes vara en mycket ändamålsenlig form av nordiskt samarbete, får akademien anhålla, att det erforderliga beloppet 31 000 kronor motsvarande \$ 6 000 för halvårsperioden 1/1—30/6 1960 ställes till förfogande att användas enligt ovan nämnda plan.

Beträffande bidrag till kontaktverksamheten i övrigt i USA under samma period ber akademien att inom kort få återkomma.

Stockholm den 4 september 1959

K.-G. Ljungdahl

Edy Velander

Gregory Ljungberg

BIHANG

P M rörande nordisk teknisk-naturvetenskaplig dokumentationscentral i USA

Centralens lokalisering

I en tidigare PM (»Anteckning från sammanträde den 21. 5. 58») har något berörts frågan om centralens lokalisering, varvid New York diskuterats som alternativ till Washington. Vägande skäl talar för Washington som lämpligaste plats, främst som den statliga forskningsdokumentationens

centrum. Det förtjänar här att erinras om den kraftiga ökningen i den federala forskningsbudgeten på senare år, en ökning som med all sannolikhet kommer att fortsätta i allt snabbare tempo. Den totala federala forskningsinvesteringen torde innevarande år komma att uppgå till omkring 6 miljarder dollar, medan siffran 1953 endast var 1,4 miljarder. Det är uppenbart, att närheten till de statliga forskningsinstitutionerna i Washington kan bli av stort värde för centralens arbete, exempelvis National Science Foundation (Office of Scientific Information), Office of Technical Services, Atomic Energy Commission, Library of Congress o. s. v.

De privata dokumentationskällorna — universitetens och industriens laboratorier, forskningsinstituterna o. s. v. — torde kunna bevakas lika effektivt från Washington som från New York.

Centralens driftskostnader torde kunna hållas något lägre i Washington än i New York, speciellt vad gäller kontorshyra och personalkostnader.

I det följande har förutsatts, att centralen kommer att förläggas till Washington, D. C.

Lokalbehov

Under det första utbyggnadsskedet beräknas två à tre kontorsrum vara tillräckligt. Om möjligt bör kontoret även disponera ett konferensrum eller bibliotek.

Tillgången på lämpliga lokaler i Washington får anses relativt god. Års- hyran beräknas uppgå till \$ 2 000 per år inkl. städning.

Personalbehov

1. *Föreståndare.* I kvalifikationerna för denne bör främst ingå en god kännedom om den amerikanska forskningsvärlden samt erfarenhet av dokumentationsverksamhet i någon form. Akademisk examen bör vara ett krav och biblioteksutbildning önskvärd. Kännedom om skandinaviska förhållanden och kunskaper i något nordiskt språk bör vara en god merit. Stort avseende bör även fästas vid personliga egenskaper, förmåga till samarbete etc.

För en kraft, som motsvarar dessa kvalifikationer, beräknas en lönekostnad av 9 000—10 000 dollar per år. Dessa siffror motsvarar någorlunda vad en statlig organisation kan erbjuda i liknande ställning.

2. *Assistent.* Det har föreslagits, att föreståndaren skulle biträdas av en eller två nordiska stipendiater.

3. *Sekreterare.* Det bör betonas, att en effektiv sekreterare bör bli en stor tillgång för verksamheten. Lönekostnaderna beräknas till ca. 5 000 dollar.

4. *Skrivbiträde.* Kunnig i bokföringsgöromål, förutom maskinskrivning. Bokföring och räkenskaper beräknas ta i anspråk en avsevärd del av denna arbetskraft. Lönekostnad ca. 3 500 dollar.

Personalens pensions- och sjukvårdsförmåner bör fastläggas i normer, som förslagsvis bör ansluta sig till vad som gäller för utrikesförvaltningens personal i motsvarande ställningar. Detsamma bör gälla skatteförhållanden och resekostnader för personal, som rekryteras från Norden.

Föreståndare bör anställas på kontrakt.

Arbetsprogram

Verksamheten bör huvudsakligen omfatta följande:

1. Anskaffning av dokumentation på direkta beställningar från hemlanden.

2. Löpande anskaffning av periodisk litteratur, konferensprogram etc. enligt särskild plan.

3. Dokumentationsbevakning på centralens eget initiativ, med uppmärksamheten huvudsakligen på den statliga forskningsinformationen (från NSF, OTS etc.), kommittétryck, utredningar o. s. v.

4. Omfattande litteraturstudier och recherches endast undantagsvis och mot avgift samt i den utsträckning, centralens kapacitet tillåter.

De direkta kostnaderna (anskaffningskostnad) för 1. och 2. uttages av rekvisenten. De allmänna omkostnaderna för centralens drift bör emellertid helt bäras av de i huvudmannskapet deltagande länderna och fördelas enligt praxis. Förmedlingsavgifter eller andra pålägg bör sålunda inte förekomma.

Kostnaderna i samband med litteraturbeställningar enl. 1. och 2. ovan uttages av resp. hemmaorganisation, oberoende av om rekvisenten vänt sig direkt till centralen eller via denna organisation. Avräkning bör göras månadsvis.

Beställningar och förfrågningar kan ibland vara av konfidentiell natur. För behandlingen av sådana arbetsuppgifter bör en procedur upprättas, som försäkrar uppdragsgivaren om en konfidentiell behandling. I centralens instruktioner bör sålunda ingå, att ett ärende av denna natur, som inkommer till centralen, omedelbart remitteras till resp. lands kontaktman. Denne har då att avgöra, hur saken skall behandlas.

Styrelse

Dokumentationscentralens lokala styrelse föreslås bestå av andelsländernas kontaktmän. Denna styrelse bör betraktas som en arbetsgrupp för den direkta ledningen av centralens arbete. Under uppbyggnadsperioden bör styrelsen sammanträda en gång per vecka, senare en gång per månad eller på särskild kallelse, när så påfordras.

Sammankallande och ersättare utses för ett halvt år i taget i tur inbördes mellan kontaktmännen.

En instruktion för lokalstyrelsen bör utarbetas med stadganden om styrelsens skyldigheter och befogenheter samt normer för centralens verksamhet.

Ekonomisk förvaltning och budget

Den ekonomiska förvaltningen bör utövas av centralens huvudman, Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationen. Räkenskaper och ekonomiska redogörelser bör kvartalsvis insändas av centralens föreståndare. Revision av centralens bokföring bör utföras av därför lämpad tjänsteman vid någon av de nordiska beskickningarna i Washington enligt särskild överenskommelse.

Förslag till budget

Personal	
Föreståndare	\$ 10 000 (inkl. pension)
Sekreterare	» 5 000
Skrivbiträde	» 3 500
Lokaler	
Hyra, städning	» 2 000
Omkostnader	
Telefon, porto, kontorsmaterial etc.	» 2 000
Kontorsmaskiner, avskrivning 1/5	» 500
Inköp av litteratur samt resor	» 1 000
	Summa » 24 000

Centralens namn

Flera tänkbara namn på centralen har diskuterats. Exempelvis Nordic Documentation Center, SCAR Documentation Center, Nordic Scientific Mission etc. Den senaste benämningen, Nordic Scientific Mission torde ha åtskilliga fördelar, även om den — åtminstone tills vidare — inte helt motsvarar centralens funktioner. För användning inom Norden föreslås Nordforsk dokumentationscentral.

Hemmaorganisation

Det är väsentligt, att hemmaorganisationen i resp. land ges tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att den på ett effektivt sätt skall kunna fungera som nationellt brohuvud för dokumentationscentralen i USA.

Washington i april 1959

Anker Hanson

Emerik Olsoni

Arne Haugland

E. S. Strandh

BILAGA 3

PM rörande behandlingen i Norges Storting och Sveriges riksdag av frågan om socialattachébefattningar

Norge

I statsverkspropositionen för budgetåret 1959/60 (St. prp. nr 1, »utenriksdepartementet og utenriksrepresentasjonen», s. 4) föreslogs indragandet av socialattachébefattningen i London från utgången av oktober månad 1959, då förordnandet för befattningens nuvarande innehavare utlöper. En del av det belopp — nämligen 27 000 kronor — som skulle kunna inbesparas genom indragandet av socialattachéposten, föreslogs samtidigt ställas till social-

ministerns förfogande att användas såsom stipendier för studier i sociala frågor i utlandet. Det förutsattes därvid, att vederbörande »skal orientere myndigheter og organisasjoner om utviklingen i vedkommende land på sentrale felter av sosialpolitikken og arbeidslivet» (St. prp. nr 1, »socialdepartementet: den alminnelige avdeling og trygdeavdelingen», s. 15).

I Utenriks- og konstitusjonskomitéens utlåtande om utrikesdepartementets och -representationens budget (budsjett-innst. S. nr 4) uttalades, att kommittén icke för tillfället önskade taga ståndpunkt till frågan om indragandet av socialattachéposten i London. Något utskottsbetänkande i denna fråga synes heller icke föreligga. Då Utenriks- og konstitusjonskomitéens utlåtande den 4 maj 1959 behandlades i Stortinget, yttrade kommitténs ordförande Finn Moe bl. a.:

Årsaken til at dette spørsmål ble utsatt, var at enkelte av komitéens medlemmer har vært i tvil — jeg kunne kanskje for noens vedkommende si sterk tvil — om hvorvidt det er riktig å sløyfe begge disse stillingene [förutom socialattachéposten i London även befattningen såsom lantbruksattaché i Washington]. Når det gjelder stillingen som socialattasjé i London, vil disse som har vært i tvil om riktigheten av å sløyfe stillingen, ikke motsette seg det under forutsetning av at halvparten av det innsparte beløp føres opp som stipend under socialdepartementets budsjett, slik som det er foreslått i kapitlet.

Det er i og for seg ganske eiendommelig at vi skal gå til å nedlegge vår siste stilling som socialattasjé i det øyeblikk den svenske regjering for sitt vedkommende har funnet ut at dette er meget nyttige spesialutsendinger, og hvis jeg ikke tar feil, oppretter tre allerede i år, eller iallfall tar sikte på å opprette tre slike sosialattasjéstillinger.

I debatten yttrade vidare utrikesminister Lange bland annat, att statsfinansiella skäl gjort en indragning av socialattachéposten motiverad. De uppgifter, som åvilat socialattachén, kunde — anförde utrikesminister Lange — på ett tillfredsställande sätt skötas av andra tjänstemän vid beskickningarna.

Vid omröstningen godkändes enhälligt förslaget om indragning av socialattachéposten i London.

Sverige

I en gemensam skrivelse den 5 mars 1957 hemställde Landsorganisationen i Sverige och Svenska arbetsgivareföreningen om inrättandet av särskilda befattningar såsom arbetsmarknadsattachéer vid vissa svenska beskickningar i utlandet. Sedan de båda arbetsmarknadsorganisationernas framställning varit föremål för remissbehandling — varvid flertalet instanser biträtt förslagsställarnas huvudtanke, att den svenska utrikesrepresentationen borde förstärkas med specialattachéer för arbetsmarknadsområdet — framlade Kungl. Maj:t med proposition den 13 mars 1959 (nr 121) förslag om anställande av två socialattachéer inom den svenska utrikesförvaltningen. I propositionen framhölls, att arbetsområdet för en socialpolitisk representation i utlandet icke borde begränsas till arbetsmarknadsfrågor; även när det gäller sociallagstiftningen och socialpolitiken i stort vore det av väsentligt intresse att

följa utvecklingen utomlands. Den utvidgning av det internationella samarbetet på det socialpolitiska fältet, som ägt rum efter det senaste världskriget, hade ökat betydelsen härav. De sammanlagda kostnaderna för arbetsmarknadsattachéerna — av vilka en förutsågs bli stationerad i Washington och en i Europa, förslagsvis London eller Bonn — beräknades i propositionen till 230 000 kr. per år, varav för avlöningar 161 000 kr.

I anledning av propositionen väcktes en rad motioner, i vilka hemställdes, att riksdagen måtte avslå propositionen resp. att riksdagen vid sin behandling av propositionen måtte uttala, att ifrågavarande tjänster måtte inrättas först sedan det statsfinansiella läget förbättrats.

Statsutskottet hemställde i sitt den 28 april 1959 dagtecknade utlåtande (nr 83) att riksdagen, med avslag å motionerna, måtte godkänna Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av två socialattachétjänster inom utrikesrepresentationen. En minoritet inom utskottet anförde emellertid i en vid utskottsutlåtandet fogad reservation, att de funne de i propositionen väckta förslagen icke vara av den angelägenhetsgrad, att de mot bakgrunden av rådande budgetläge borde bifallas och hemställer därför om avslag å propositionen.

Vid behandlingen av frågan i riksdagens andra kammare den 8 maj 1959 yttrade fröken Elmén bland annat följande:

Vidare vill jag påpeka, att vi här i Sverige inte är ensamma om att diskutera frågan om socialattachéer. Så sent som i onsdags beslöt Stortinget i Norge med stor majoritet att dra in en tjänst som socialattaché i London. Den norske utrikesministern framhöll därvid att de tjänstemän, som i övrigt fanns inom ambassaderna, borde kunna fullgöra de uppgifter, som åligger en socialattaché. Det åberopades därvid ekonomiska skäl. Man anser sig i Norge tvungen att göra besparingar, och därvid har man funnit det lämpligt att dra in en befattning som denna.

Vid omröstning biföll första kammaren statsutskottets utlåtande med 77 röster mot 61 och andra kammaren med 110 röster mot 107.

Stockholm den 16 september 1959

BILAGA 4

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

Forsåvidt angår industriattachéer, er det udenrigsministeriets opfattelse, at fællesnordiske industriattachéposter næppe vil kunne oprettes, dels fordi

der på dette område måtte befrygtes at ville opstå de samme interessekollisioner som de i medlemsforslaget for handels-, landbrugs- og fiskerisektoren nævnte, dels fordi sådanne fælles industriattachéer næppe ville være i besiddelse af et så indgående kendskab til samtlige nordiske landes industri og teknik, som en tilfredsstillende løsning af deres opgaver forudsætter.

København, den 20. juli 1959

P. m. v.

E. b.

A. Tscherning

Forsvarsministeriet:

For tiden, pr. 1/8 1959, har Danmark udsendt 7 forsvarsattachéer, der varetager tjenesten ved 9 ambassader således:

1 generalmajor, der er flyverattaché i Canada og USA.

1 kommandørkaptajn, der er marineattaché i Canada og USA.

1 oberstløjtnant, der er militærattaché i Canada og USA.

1 oberstløjtnant, der er marine- og flyverattaché i England og forsvarsattaché i Holland.

1 oberstløjtnant, der er militærattaché i England og forsvarsattaché i Frankrig og Schweiz.

1 oberstløjtnant, der er forsvarsattaché i Vesttyskland.

1 kommandørkaptajn, der er forsvarsattaché i Sverige og Finland.

De tre attachéer, som er knyttet til ambassaderne i Washington og Ottawa, tager samtidigt del i NATO-arbejdet. Den ældste af de tre attachéer er således Danmarks permanente repræsentant i militærkomiteen og dansk forbindelsesofficer til SACLANT (Supreme Allied Commander Atlantic, i hvilke egenskaber han bistås af de to andre attachéer.

Allerede på grund af Norges og Danmarks medlemsskab af NATO må forsvarsministeriet anse det for udelukket at søge gennemført en udsendelse af fælles attachéer for alle fire nordiske lande.

Selv om det på baggrund af det meget nære samarbejde Norge og Danmark imellem inden for NATO kunne forekomme overvejelse værd at søge udsendt fælles forsvarsattachéer for Norge og Danmark til visse lande, vil allerede de afgørende forskellige geografiske forhold de to lande imellem og dermed forskelligheden i arten af en række af de militære oplysninger, der ønskes indhentet, efter forsvarsministeriets opfattelse gøre det uhensigtsmæssigt at søge en fælles repræsentation gennemført.

København, den 26. august 1959

P. m. v.

C. Langseth

Lind

Socialministeriet:

— — — skal man meddele, at socialministeriet for sit vedkommende kan tilslutte sig, at spørgsmålet om udsendelse af fællesnordiske specialattachéer inddrages i overvejelserne angående udenrigstjenestens fremtidige organisation i kommissionen vedrørende udenrigstjenesten.

København, den 21. september 1959

P. m. v.

Erik Dreyer

Arne Vejlby

Fg.

Arbejdsministeriet:

— — — skal man meddele, at tanken om udsendelse af fælles-nordiske specialattachéer efter arbejdsministeriets opfattelse er værdifuld. Arbejdsministeriet kan derfor anbefale, at mulighederne herfor undersøges. Det bemærkes dog herved, at dette spørgsmål formentlig bør overvejes i en større sammenhæng, hvorfor man skal foreslå, at det optages til drøftelse i kommissionen vedrørende udenrigstjenesten.

For så vidt angår udsendelse af specialattachéer med særligt henblik på information om arbejdsmarkedsforhold m.v. er arbejdsministeriet bekendt med den for finansåret 1959/60 i Sverige indførte ordning, der har sin oprindelse i et initiativ fra arbejdsmarkedets parter. Arbejdsministeriet vil med interesse følge udviklingen af den svenske ordning og forudsætter, at der i forbindelse med en eventuel drøftelse af disse spørgsmål i kommissionen vedrørende udenrigstjenesten — på samme måde som det er sket i Sverige — indhentes erklæringer fra arbejdsmarkedets parter.

København, den 18. september 1959

Kaj Bundvad

G. R. Coln

Handelsministeriet:

Handelsministeriet er af den principielle opfattelse, at spørgsmålet om udstationering af fælles nordiske specialattachéer må ses i sammenhæng med de nordiske landes samarbejde inden for de arbejdsområder, som de pågældende attachéer skal dække. Handelsministeriet er tilbøjelig til at mene, at de nordiske landes samarbejde i handelspolitiske og afsætningsøkonomiske spørgsmål foreløbig ikke er udviklet i et sådant omfang, at der i alminde-

lighed vil være et naturligt grundlag for benyttelse af fælles nordiske handelsattachéer. Spørgsmålet vil derimod kunne blive aktuelt i det omfang, det nordiske samarbejde på nævnte områder yderligere udvikles. Inden for specielle områder, herunder eksempelvis indsamling af teknisk oplysningsmateriale, kan man dog ikke se bort fra, at der allerede på indeværende tidspunkt kan være basis for benyttelse af fælles nordiske attachéer, og handelsministeriet finder, at spørgsmålet herom bør tages op til nærmere overvejelse mellem de nordiske lande i forbindelse med det samarbejde, der iøvrigt foregår på det tekniske og forskningsmæssige område. Handelsministeriet finder iøvrigt, at spørgsmålet om benyttelse af fælles nordiske attachéer bør indgå i de kommende overvejelser om formerne for et fremtidigt nordisk økonomisk samarbejde.

København, den 28. august 1959

(sign.)

Landbrugsministeriet:

— — — skal man meddele, at landbrugsministeriet er enig med forslagsstillerne i, at der ikke bør etableres et fællesskab de nordiske lande imellem, for så vidt angår landbrugsattachéer, idet et sådant fællesskab under hensyn til de danske statskonsulenters virksomhed vil kunne medføre interessekollisioner.

København, den 13. august 1959

P. m. v.

E. b.

M. Ebbe

Eksp. sekr.

Fiskeriministeriet:

— — — skal fiskeriministeriet meddele, at man må være enig i det i medlemsforslaget af maj 1959 anførte om, at landbrugs- og fiskeriattachéer bør være undtaget fra en sådan ordning.

Iøvrigt finder fiskeriministeriet for sit vedkommende intet at indvende imod, at spørgsmålet tages op til overvejelse.

København, den 9. juli 1959

Oluf Pedersen

C. Flensborg

Eksp.

Kirkeministeriet har i skrivelse den 7 juli 1959 meddelat, att det icke har något att erinra vid förslaget.

Undervisningsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at undervisningsministeriet med interesse har gjort sig bekendt med forslaget, og at man må anse det for ønskeligt, at der foretages en undersøgelse af mulighederne for et samarbejde med hensyn til udsendelse af tekniske attachéer.

P. m. v.

E. b.

P. Danneskiold-Samsøe

Akademiet for de tekniske Videnskaber:

Det er ATV's opfattelse, at der i sådanne tilfælde, hvor konkurrencemomentet er uvæsentligt, er al mulig grund til at overveje de praktiske og økonomiske fordele, som kan opnås ved et nordisk samarbejde om løsningen af en række af de opgaver, der behandles i medlemsforslaget om fælles specialattachéer.

Et eksempel på, at man inden for de teknisk-videnskabelige forskningsråd og akademier i de nordiske lande har øje herfor, er den plan om en fælles-nordisk dokumentationscentral i Washington, som nu søges realiseret.

Ved sin behandling af sagen finder akademirådet på den anden side også, at konkurrencen inden for erhvervslivet i Norden må motivere, at man på en række områder ikke kan anse det for hensigtsmæssigt at have fælles attachéer. Eksempelvis finder man, at fælles industriattachéer ikke er ønskeligt, hvorimod et samarbejde imellem hvert enkelt lands fritstående industriattachéer vil være værdifuldt for alle parter.

Med henvisning til ovenstående vil man således kunne anbefale, at Nordisk Råd foreslår regeringerne at undersøge mulighederne for fælles-nordisk samarbejde på de specialattaché-områder, hvor der kan ses bort fra konkurrencemomenter.

København, den 22. september 1959

P. a. v.

E. b.

Bjerre Lavesen

Aka lemisekretær

Dansk Arbejdsgiverforening:

For så vidt angår specialattachéer, er det Arbejdsgiverforeningens opfattelse, at der trods alt består så store forskelligheder i de nordiske landes arbejdsmarkedsforhold og socialpolitik, at det næppe vil være muligt for en enkelt person at repræsentere samtlige nordiske lande på en for hvert enkelt land tilfredsstillende måde, og vi mener derfor ikke, at forslaget om fælles specialattachéer bør nyde fremme.

For så vidt angår tekniske attachéer, går vi ud fra, at rådet har orienteret sig hos de institutioner, der måtte være direkte interesseret i de tekniske attachéers arbejde. Vi skal dog herfra påpege, at der måske for disse attachéers vedkommende ville være mulighed for et snævrere samarbejde. Vi tænker her på indsamling af materiale fra tekniske tidsskrifter o. l., hvor det ville være særledes tidssparende, om de nordiske tekniske attachéer kunne rationalisere indsamlingen af materialet, således at ikke samtlige nordiske attachéer skal gennemgå samtlige tekniske tidsskrifter o. l.

København, den 15. september 1959

Einar Thorsen

Allan Rise

De samvirkende Fagforbund:

— — — skal meddele, at landsorganisationen principielt finder tanken tiltalende.

Det må imidlertid formentlig afhænge af nærmere overvejelser — for Danmarks vedkommende bl. a. af drøftelserne i kommissionen om den fremtidige udenrigstjeneste — i hvilken udstrækning og på hvilken måde den rejste tanke vil kunne gennemføres i praksis.

København, den 9. juli 1959

P. f. v.

Einar Nielsen

Carl P. Jensen

Landbrugets Afsætningsråd:

Spørgsmålet om danske specialattachéer er for tiden under drøftelse i et udvalg under handelsministeriet nedsat til overvejelse af ændringer i § 6 i lov nr. 307 af 6.10.1954. Oplysning om de føreløbige resultater af de stedfundne drøftelser kan formentlig indhentes hos ministeriet.

Idet det i bemærkningerne til forslaget til Nordisk Råd anføres, at fællesnordiske landbrugsattachéer næppe kan komme på tale, tillader vi os at meddele, at Landbrugets Afsætningsråd må være enig heri. Arbejdets om-

fang, de for de nordiske lande vidt forskellige regelsæt i henseende til f.eks. landbrugslovgivning, landenes modstående interesser som importør/eksportør eller som konkurrenter skal nævnes som eksempler på de betænkeligheder, der må føre til for tiden at fraråde et fællesskab på dette område.

København, den 27. oktober 1959

V. Villadsen

Finland

Socialministeriet¹:

Såsom i motiveringen till medlemsförslaget nämnes, är det av vikt för myndigheterna och ofta även för organisationer att för utvecklande av lagstiftningen och av annan verksamhet erhålla tillförlitliga uppgifter om de åtgärder, som för ordnande av någon fråga företagits eller planerats i andra länder, samt särskilt rörande därom gällande bestämmelser. Detta berör särskilt även socialministeriet, inom vars verksamhetsområde utvecklingen är snabb och åtgärderna ofta vittbärande och kostsamma.

Uppgifter om förhållandena i andra länder har under den senaste tiden införskaffats med hjälp av litteratur och tidskrifter och vid internationella möten samt genom hänvändelse direkt till myndigheter och organisationer på området. Liknande förfrågningar har även ingått till finländska myndigheter och organisationer från utlandet.

Specialattachéer skulle vara till hjälp för erhållande av noggranna och tillförlitliga informationer och å andra sidan för avgivande av sådana och för bekantgörande av våra förhållanden även i övrigt, särskilt inom socialministeriets verksamhetsområde.

Frågan, huru gemensamma nordiska specialattachéer borde avlönas och deras ställning och uppgifter ordnas, kräver dock för att lyckas grundlig prövning.

Helsingfors den 10 augusti 1959

Minister *Eeli Erkkilä*

Regeringsråd *A. Vehilä*

Statskontoret:

— — — rörande ett till Nordiska rådets sjunde session väckt förslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna, anför statskontoret som sin åsikt, att genom förmedling av ifrågavarande attaché kunde erhållas

¹ Yttrandet översatt från finska.

för statshushållningen nödvändiga informationer, vilkas anskaffande på annat sätt är besvärligt och föranleder kostnader.

Dock borde enligt statskontorets åsikt undersökas, i vilken mån ett dylikt arrangemang förorsakar ökning av personalen vid beskickningarna.

Helsingfors den 29 augusti 1959

V. Lampola

G. Walin

Lantbruksstyrelsen¹:

Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning är förslaget på de i dess motive-
ring nämnda skälen ändamålsenligt.

I förslagets motivering säges, att tillsättande av gemensamma lantbruks-
attachéer icke kan anses möjligt. Detta torde också vara fallet beträffande
sådana frågor, i vilka de olika ländernas ekonomiska intressen kan kol-
lidera. Däremot kunde en och samma person till alla nordiska länder för-
medla statistiska o. a. informationer samt utföra andra sådana uppgifter,
som inte direkt berör de olika ländernas ekonomiska specialintressen. Då
avsaknaden av lantbruksattachéer eller -ombudsmän till en del även kunde
kompenseras genom ett dylikt arrangemang, borde det enligt lantbrukssty-
relsens åsikt övervägas. Skulle de olika nordiska länderna ha egna lant-
bruksattachéer i något land, vore det väl skäl att pröva införande av arbets-
fördelning dem emellan i saker av ovan avsedd natur.

Under lantbruksstyrelsen faller vissa förvaltningsområden, där tillsättan-
det av samnordiska attachéer vid beskickningarna i alla avseenden vore
möjligt och ändamålsenligt. Detta är förhållandet bl. a. på den husliga
ekonomins område. Många frågor på detta område har småningom gestaltat
sig till gemensamma internationella angelägenheter. Sålunda sysselsätter
sådana saker som folknäringen, den husliga ekonomins tekniska utveck-
ling, lösningen av sociala problem ur den husliga ekonomins synpunkt och
hemkulturen experter i de flesta länder. Förtrogenhet med utvecklingen i
andra länder och med lösningen av motsvarande problem i dem kan t. o. m.
i mycket avsevärd grad vara till gagn för utvecklingen i det egna landet.
Till dessa frågor ansluter sig intimt jämväl undervisningen, rådgivningen
och forskningen i huslig ekonomi, då utvecklingen på den husliga eko-
nomins hela arbetsfält väsentligen är beroende av framgången härvidlag.
Då man på ifrågavarande område även annars eftersträvat fast samarbete
de nordiska länderna emellan, är det sannolikt, att en gemensam expert
vid de olika ländernas beskickningar kan arbeta framgångsrikt.

Tillsättandet av gemensamma attachéer vid beskickningarna vore ända-
målsenligt även med hänsyn till lantbrukets vattenbyggnadsarbeten och

¹ Yttrandet översatt från finska.

därtill hörande praktisk-tekniska syften. Lantbrukets vattenbyggnad, var- till hör skydd mot översvämningar, torrläggning av jord, dikning av olika slag och vattenförsörjningen på landsbygden, befinner sig för närvarande i Finland i ett viktigt utvecklingsskede. Detta skede har uppstått till följd av den tekniska och ekonomiska utvecklingen de senaste årtiondena samt de förändringar, som inträffat i jordens användning och i de sociala förhållandena. Under nuvarande omständigheter bör uppmärksamhet mera än förut jämväl ägnas möjligheterna att använda jorden och utvecklandet av dem, varvid utvecklingen i andra länder bör följas. Planläggningen och utvecklandet av lantbrukets vattenbyggnad förutsätter sålunda förtrogenhet i ett så tidigt skede som möjligt med framstegen på området i andra länder. Härvid ifrågakommer i främsta rummet geoteknisk, hydrologisk, meteorologisk och ekonomisk forskning samt till dem hörande annan teknisk forskning och dess tillämpning i praktiken. På dessa områden har alla nordiska länder mycket gemensamt, något som särskilt vore ägnat att göra tillsättandet av gemensamma attachéer vid beskickningarna på det ifrågavarande området ändamålsenligt. Dylika specialattachéers verksamhet skulle icke inskränka sig till att vara till gagn enbart för lantbrukets vattenbyggnadsarbeten, utan nyttan skulle även utsträcka sig till väg- och vattenbyggnadsförvaltningens, järnvägsförvaltningens och forstförvaltningens områden ävensom till vissa andra gebit.

Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning vore det skäl att överväga tillsättande av gemensamma attachéer vid beskickningarna även i fråga om andra specia gebit än de ovannämnda.

Helsingfors den 2 september 1959

På lantbruksstyrelsens vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Lagfaret lantbruksråd *Jorma Punovuori*

Teknillisten tieteidän akademia — Akademin för tekniska vetenskaper:

— — — akademien förhåller sig positivt till tanken om en sådan attaché på det tekniska området vid vissa av de viktigare ländernas beskickningar. Hans åligganden skulle bl. a. omfatta åvägåbringandet av direkt kontakt mellan olika forskningsanstalter och forskare i vederbörande land och de nordiska länderna ävensom insamlande och förmedlande av uppgifter betr. forskningsarbete och teknisk utveckling till forskare i de nordiska länderna.

Helsingfors den 10 september 1959

Preses *Arvo Ylinen*

Sekreterare *R. T. Hukki*

Suomen työnantajain keskusliitto — Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Centralförbundet är ense med förslagställarna beträffande önskvärdheten av ökad information om utvecklingen i andra länder på socialpolitikens område. Centralförbundet ställer sig dock tveksamt till frågan om inrättandet av gemensamma socialattachéer, vilka ur Finlands synpunkt åtminstone tills vidare knappast äro nödvändiga. Genom internationellt samarbete erbjudes för närvarande möjlighet att i stor utsträckning följa med den socialpolitiska utvecklingen i andra länder, framför allt i Skandinavien, England, Frankrike, Västtyskland och U. S. A. I detta avseende spelar även ILO:s publikationsverksamhet en beaktansvärd roll.

Samordnandet av uppdrag från olika uppdragsgivare i de nordiska länderna samt uppgörandet av en prioritetsordning skulle även sannolikt i praktiken bereda stora svårigheter för den gemensamma nordiska representanten.

Under hänvisning till ovanstående anser sålunda centralförbundet, att frågan om tillsättande av gemensamma nordiska socialattachéer icke i detta skede borde föranleda några åtgärder.

I medlemsförslaget framhålles ytterligare, att de synpunkter, som anförts beträffande socialattachéerna, även torde kunna tillämpas i fråga om t. ex. tekniska attachéer. I denna fråga önskar centralförbundet såsom sin uppfattning framhålla, att ett behov av nordiskt samarbete inom detta område otvivelaktligen föreligger. Med nuvarande resurser är det icke möjligt för Finland att i tillräcklig utsträckning följa med den tekniska litteraturen i exempelvis USA.

Helsingfors den 15 september 1959

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Johan Nykopp

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto — Finlands fackföreningars centralförbund:

Många i samhället förekommande utvecklingsdrag är ägnade att understryka både den enskilda och den offentliga verksamhetens växande behov av information. Vid vissa nordiska länders beskickningar har specialattachétjänster inrättats just av denna orsak. De i förslaget anförda kostnadsberäkningarna visar emellertid å andra sidan, att de tämligen betydande kostnader, dessa tjänster medför, utgör en olägenhet vid deras grundande.

Tar man hänsyn till denna omständighet och till de likartade förhållanden, som råder i de nordiska länderna, måste det anses vara ändamålsenligt att tillsätta gemensamma specialattachéer. Enligt vårt centralförbunds åsikt borde särskild uppmärksamhet därvid ägnas utökandet av antalet specialattachéer för arbetsmarknadsfrågor och den tekniska forskningen i attachékåren.

Med hänvisning till ovanstående ansluter sig vårt centralförbund till det till Nordiska rådet riktade förslaget, att det måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna i denna angelägenhet.

Helsingfors den 30 september 1959

Finlands fackföreningars centralförbund r.f.

Jaakko Rantanen

Uuno Hiironen

Norge

Utenriksdepartementet:

Det er innen norsk administrasjon noen ulikhet i synet på hensiktsmessigheten av en eventuell fellesfinansiering av visse spesialattaché-stillinger i utlandet, men det er enighet om at saken blir gjort til gjenstand for nærmere undersøkelse.

Oslo, 29. september 1959

(sign.)

Sverige

Statskontoret:

Statskontoret vill erinra, att ämbetsverket den 12 januari 1957 avgav yttrande till rådet rörande nordiskt samarbete beträffande byggnader till bruk för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet. Statskontoret tillstyrkte, att möjligheterna till ett nordiskt samarbete på området bleve föremål för utredning.

Nu föreliggande förslag har — på det personella planet — ett liknande syfte och synes ämbetsverket därför kunna vara förtjänt att närmare övervägas. Å andra sidan synes utrymmet för gemensamma specialattachébefattningar åtminstone för närvarande vara högst begränsat. Vidare torde svårigheterna för en attaché att tillägna sig inträngande kunskaper om förhållandena i övriga nordiska länder på det område, han skall företräda,

icke få undervärderas. Statskontoret vill likväl icke rikta erinran mot att möjligheterna till en nordisk samverkan närmare undersökas.

Stockholm den 8 juli 1959

Börje Kull

Carl W. Lindblad
Föredragande

Gunnar Zimmerman

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsens intresse för det inom Nordiska rådet framlagda förslaget anknyter sig närmast till socialattachéerna och formerna för dessas arbete.

I Sverige har statsmakterna nyligen beslutat inrätta två tjänster som socialattachéer, en i Europa och en i Förenta staterna, med uppgift att följa den arbetsmarknads- och socialpolitiska utvecklingen. Landsorganisationen och arbetsgivareföreningen hade ursprungligen föreslagit fyra sådana befattningar. Statsutskottet ansåg sig emellertid kunna tillstyrka endast två tjänster som socialattachéer. Riksdagsdebatten angående anslag till socialattachéer visade, att enighet i stort sett rådde om önskvärdheten av sådana attachéer vid vissa beskickningar men att många ledamöter av ekonomiska skäl ställde sig tveksamma till att i nuvarande läge inrätta nya befattningar. I Norge har Stortinget under våren 1959 beslutat att av besparingsskäl dra in en tjänst som socialattaché i London.

Ekonomiska synpunkter har sålunda varit avgörande för Sveriges beslut att inrätta endast två socialattachébefattningar mot föreslagna fyra liksom för Norges beslut att dra in en sådan befattning. Det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget är utan tvekan ägnat att underlätta möjligheterna för de nordiska länderna att få specialattachéer till sådana länder, där sådana anses behövliga eller önskvärda.

Enligt socialstyrelsens mening talar även andra synpunkter för förslagens genomförande i görligaste utsträckning. Sociallagstiftningen i Norden är sålunda förhållandevis enhetlig. Den nordiska konventionen om social trygghet har bidragit till en mera allmän kännedom om socialförmånerna i de olika länderna och överbryggandet av olikheter i lagstiftningen. Skulle medlemsförslaget genomföras, skulle detta enligt socialstyrelsens uppfattning, ytterligare bidra till att stärka det nordiska samarbetet på socialpolitikens område.

Den utvidgning av det internationella samarbetet på det socialpolitiska fältet, som ägt rum under framför allt det sista årtiondet, har därjämte ökat betydelsen av att följa utvecklingen inom detta område utomlands. Socialstyrelsen finner det därför angeläget, att nya vägar prövas för att på ett

effektivt men likväl icke alltför kostnadskrävande sätt följa denna utveckling.

Styrelsen ansluter sig till syftet med förslaget om samverkan mellan de nordiska länderna beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter och tillstyrker, att åtgärder vidtages för att underlätta förslagets genomförande.

Stockholm den 5 augusti 1959

Ernst Bexelius

S.-H. Ryman

Statens tekniska forskningsråd:

Tekniska forskningsrådet ser som specialattachéernas uppgift att främst inhämta och till sitt land vidarebefordra kunskap inom sina fackområden, ehuru attachéerna givetvis även skall sprida kännedom om förhållandena i det egna landet. Rådet anser därför, att en grupp nationer med likartat informationsbehov med fördel kan ha gemensamma specialattachéer i länder, där kunskap av intresse finns att tillgå.

Tekniska forskningsrådet inskränker sig i fortsättningen till att behandla frågan om gemensamma nordiska tekniska attachéer (eller tekniskt-vetenskapliga kontaktmän).

De nordiska ländernas behov av teknisk-vetenskaplig information torde i stort sett vara så ensartat, att några nämnvärda nackdelar med gemensamma tekniska attachéer inte torde förefinnas. Sådana attachéer skulle närmast kunna anses som en utvidgning av det nordiska samarbete, som pågår inom Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationen (Nordforsk).

Av de nordiska länderna har för närvarande Danmark och Sverige tekniska attachéer i USA. Dessa attachéers arbeten har dock fått i viss mån skilda inriktningar. Sålunda utgöres den danska attachéens arbete i väsentlig grad av uppdrag från industrien, under det att den svenske attachéens arbete fått en mera teknisk-vetenskaplig inriktning. Det torde därför för närvarande inte vara möjligt, att Danmark och Sverige inskränker sig till att ha en enda gemensam teknisk attaché i USA. Inom Nordforsk pågår däremot arbete med att göra den under attachéernas ledning bedrivna dokumentationstjänsten samnordisk, varigenom man hoppas kunna få en effektiv dokumentationsverksamhet till för vart och ett av de nordiska länderna måttlig kostnad. Denna samnordiska dokumentationsverksamhet beräknas kunna börja den 1 januari 1960.

I Sverige föreligger planer på att sända en teknisk attaché eller kontaktmän till Sovjetunionen och medel härför finns anvisade från olika håll för

ett första försöksår. Möjligheterna att sända en nordisk kontaktman har diskuterats inom Nordforsk, men man har av skilda skäl funnit det lämpligast att åtminstone tills vidare avstå från detta.

Tekniska forskningsrådet är angeläget att framhålla, att man beträffande de stora teknisk-vetenskapligt framstående länderna icke bör betrakta det som tillräckligt att ha en enda gemensam nordisk teknisk attaché, utan önskemålet är i stället att ha flera gemensamma attachéer. Sålunda kan man beträffande USA mycket väl tänka sig, att de nordiska länderna sänder var sin attaché men att dessas verksamhet samordnas så, att man undviker dubbelarbete och så, att största möjliga bredd erhålles i den totala verksamheten.

Slutligen ifrågasätter tekniska forskningsrådet, om en teknisk attaché vid en beskickning alltid är den lämpligaste formen för att uppnå kontakt med vederbörande lands teknisk-vetenskapliga verksamhet. Framför allt när det gäller för flera nationer gemensamma attachéer, torde formella komplikationer kunna uppstå. Ett tänkbart alternativ kan för Norden vara att låta kontaktmannaverksamheten handhavas av Nordforsk, som ju representerar berörda akademier och forskningsråd.

Stockholm den 28 augusti 1959

För statens tekniska forskningsråd

Nils Gustav Rosén

B. Ulfot

Ingeniörsvetenskapsakademien:

Akademien har samlat en viss erfarenhet på området genom att akademien alltsedan 1943 med vissa mindre av ekonomiska skäl påtvungna avbrott har haft en tjänsteman placerad i New York, numera i Washington, såsom teknisk-vetenskaplig kontaktman. Sedan ett par år har denne även hjälp av en tränad flerspråkig dokumentalist, som biträder med anskaffande av litteratur och dylikt.

Akademiens kontaktman samarbetar med beskickningen i Washington, tidigare som »scientific adviser», och sedan något år såsom vetenskaplig attaché.

Rent allmänt torde kunna sägas, att denna kontaktverksamhet varit till mycket stor nytta för landet genom den löpande information om den teknisk-vetenskapliga utvecklingen i Förenta staterna och Canada, som lämnats av kontaktmannen. Informationen distribueras genom akademiens upplysningstjänst, som via ett annat akademiorgan, forskarnas kontaktorgan, har intim och löpande kontakt med de kretsar inom vetenskap och industri, som har intresse av att följa den teknisk-vetenskapliga utvecklingen.

Kostnaden (i USA) för kontaktverksamheten har bestridits genom ett

mindre statsanslag och vissa tillfälliga anslag från 1953 års fond för teknisk forskning samt i övrigt av medel anvisade av Ingeniörsvetenskapsakademiens industriella råd. Framställning har nyligen gjorts till statens tekniska forskningsråd att åtminstone för den närmaste framtiden lämna ytterligare medel för teknisk-vetenskaplig kontaktverksamhet i utlandet. I sammanhanget må vidare erinras om en statlig utredning 1955 av förutvarande regeringsrådet Henning Fransén.

I New York finns sedan flera år en till danska generalkonsulatet knuten tjänsteman, som i viss mån även fungerar som vetenskaplig kontaktman. Norge hade under åren närmast efter kriget en vetenskaplig tjänsteman anknuten till den officiella representationen. På senare år har intresse visats från finsk sida att delta i liknande teknisk-vetenskaplig kontaktverksamhet.

På grund av den olikartade representationen från de nordiska länderna har samarbetet hittills inte kunnat taga fasta former men varit till god nytta genom erfarenhetsutbyte angående viktiga tilldragelser, gemensam anskaffning av trycksaker etc. Dessutom har den svenske kontaktmannens rapporter löpande tillställts den nordiska forskningsdelegationens centrala kontaktmän i Danmark, Finland och Norge.

Inom Nordforsk har man nyligen kommit överens om att energiskt verka för att en gemensam nordisk dokumentationscentral inrättas i Washington, utgörande en utvidgning av den svenska dokumentalistens verksamhet. Fördelarna härav är uppenbara:

Det är föga mera besvär att skaffa fyra uppsättningar av viktiga teknisk-vetenskapliga publikationer än en, och en sådan integration skulle betyda en stor arbetsbesparing, när det gäller att ta reda på material, som har stort intresse i samtliga fyra länder.

Meningen är, att den nordiska dokumentationscentralen skall finansieras av de teknisk-vetenskapliga forskningsråden i de olika länderna och administreras av Nordforsks generalsekretariat. Kostnadsfördelningen inom Nordforsk är enligt principiell överenskommelse med avseende på Danmark, Finland och Norge samt Sverige i proportionen 1 : 1 : 1 : 2 med den reservationen, att Finland tillsvidare befrias ifrån att delta i kostnaderna.

Den skisserade från diplomatiska och andra direkta statliga organisationer fristående finansierings- och administrationsformen torde ha väsentliga fördelar, som bör beaktas vid diskussioner om möjligheten att inrätta gemensamma specialattachéer. På denna punkt må framhållas, att begreppet specialattaché kan tolkas på två sätt. Man kan därmed antingen förstå en permanent tjänsteställning i viss mån anknuten till den diplomatiska karriären, såsom militär-, jordbruks- eller handelsattachéerna, eller också en specialist, som för begränsad tid utsänds för ett särskilt uppdrag och då ackrediteras vid beskickningen för att komma i åtnjutande av de privilegier, som detta innebär.

En permanent teknisk-vetenskaplig attaché har ett utomordentligt brett område att täcka. Ingeniörsvetenskapsakademien har i princip sökt begränsa

tjänstetiden till tre år och sörja för att kontaktmännen successivt väljes ur olika specialområden såsom kemi, teknisk fysik, elektricitetsförsörjning, forskningsadministration etc. Detta har visat sig synnerligen välbetänkt men är en nödlösning. Bättre vore — under förutsättning att samtliga nordiska länder hade inrättat teknisk-vetenskapliga attachéposter — att vid tillsättandet samråda, så att olika specialiteter bleve företrädda, och att etablera intimt samarbete mellan attachéerna. Här må framhållas, att samtliga teknisk-vetenskapliga attachéer enligt den godkända planen för dokumentationscentralen i Washington skall ha tillgång till dess tjänster. Vid en preliminär undersökning har det emellertid visat sig, att det möter vissa formella besvärligheter att ackreditera en och samma teknisk-vetenskapliga kontaktman vid två eller flera beskickningar.

Till belysande av huru intimt samarbetet drivs inom Nordforsk må följande anföras. Genom OEEC har nyligen vissa medel gjorts tillgängliga för att på lång sikt främja rekryteringen av teknisk-vetenskaplig arbetskraft i Västeuropa. Inom Norden har gemensamma förslag utarbetats avseende undervisningsmateriel för skolorna berörande matematik och fysik, vidareutbildning av läroverkslärare i dessa ämnen och bildandet av prioriterade s. k. »growing points» i form av ännu otillräckligt utnyttjade vetenskapliga institutioner, till vilka lovande unga specialister dirigeras på stipendievägen. Ett system av 7 »growing points» är ett gemensamt nordiskt förslag, vilket ingående bearbetats och enhälligt antagits.

Förslaget har sedermera behandlats mera officiellt av delegaterna från Danmark, Norge och Sverige i den kommitté inom OEEC:s krets, som förvaltar för ändamålet tillgängliga medel. Därefter har de olika förslagen av formella skäl framförts av endera av OEEC-delegationerna i Paris. Vid den slutliga behandlingen har övriga delegationschefer utan tvekan kunnat tillstyrka förslaget.

Experimentet visar, att man genom att organisera nordiskt samarbete på frivillig, icke officiell grund lätt kan finna utvägar att handla gemensamt utan att tyngas av de formella procedurer, som överenskommelser i dylika detaljändan mellan vederbörande utrikesdepartement skulle innebära.

För den teknisk-vetenskapliga informationstjänsten är den andra typen av specialattachéer, alltså vetenskapliga specialister på högt plan, som för kortare tid sänds ut för att studera ett visst problem och därvid ackrediteras hos någon beskickning, av mycket stor betydelse vid sidan av den löpande kontaktverksamheten och detta särskilt i vår tid, då vissa områden av ingenjörsvetenskap plötsligt kan få högsta aktualitet och måste studeras ingående. Särskilt vid organiserandet av dylika studieresor med officiellt stöd från någon beskickning synes Nordforsks teknik med stor fördel kunna tillämpas och den blivande gemensamma dokumentationscentralen utnyttjas.

Genom att ledande personer från såväl akademier som statliga forskningsråd i de nordiska länderna deltar såväl i Nordforsks plenarmöten, som brukar äga rum med 1 à 2 års mellanrum, och i sekreterarmötena, som i princip skall hållas minst 2 gånger om året, kan man inom Nordforsk

på ett smidigt sätt förbereda beviljandet av erforderliga medel för dylika gemensamma aktioner genom rekommendationer, som sedermera fastställas som beslut i de bidragsgivande organen i respektive länder. Anslagen slussas via Nordforsks generalsekretariat.

Slutsatserna av de erfarenheter, som framlagts i det föregående, torde kunna sammanfattas på följande sätt.

1) Teknisk-vetenskaplig kontaktverksamhet är av mycket stor betydelse för den vetenskapliga och industriella utvecklingen, och detta gäller för samtliga nordiska länder.

2) Stora fördelar vid utnyttjande av personella och ekonomiska resurser, som kan ställas till förfogande, kan vinnas genom intimt samarbete.

3) Ett viktigt steg i denna riktning är den gemensamma nordiska dokumentationscentralen, som man beräknar skall inrättas i Washington, D.C., fr. o. m. 1 januari 1960.

4) Den halvofficiella teknik, som utarbetats inom Nordforsk för finansiering och administration, torde med fördel kunna tillämpas inom andra gemensamma nordiska aktioner.

5) Det kan vara av stort värde, om de officiella organen, i här föreliggande fall närmast beskickningarna i Washington, när så anses önskvärt, stöder dylika aktioner, t. ex. genom att endera beskickningen åtager sig att vara talesman för samtliga.

6) Samråd vid utväljandet av permanenta teknisk-vetenskapliga attachéer vid de olika beskickningarna är av stor vikt för att undvika duplicering i fråga om vetenskapliga specialområden och i möjligaste mån sörja för att de nordiska attachéerna med sina specialkunskaper någorlunda täcker det mycket vida fält, som bör beaktas inom den teknisk-vetenskapliga informationstjänsten.

Ingenjörsvetenskapsakademien får därför varmt tillstyrka, att en undersökning göres beträffande nordisk samverkan, ej blott avseende kostnaderna för teknisk-vetenskapliga kontaktmän och attachéer i Washington utan även beträffande organiserandet enligt rationella linjer av samarbetet dem emellan och framhåller, att erfarenheterna inom nordiska forskningsdelegationen därvid bör utnyttjas ävensom de tjänster, som delegationens generalsekretariat kan tillhandahålla.

Stockholm den 28 augusti 1959

Edy Velander

Svenska arbetsgivareföreningen:

Ifrågavarande förslag har väsentligen motiverats utifrån kostnadssynpunkter. Vidare har framhållits, att ett samarbete beträffande ifrågavarande diplomatiska tjänster med huvudsakligen informativa uppgifter skulle kunna på ett naturligt sätt gentemot omvärlden manifesteras de nordiska samhörighetssträvandena.

Såvitt här gäller socialattachéposterna, varom riksdagsbeslut fattats efter framställning från landsorganisationen och arbetsgivareföreningen, anser föreningen, att tillräckliga skäl saknas för ett samgående av föreslagen art. Socialattachéerna ha enligt riksdagsbeslutet till uppgift att täcka ett utomordentligt stort och svåröverskådligt fält. Det får vidare beaktas, att förhållandena, såvitt gäller de nordiska ländernas egen gestaltning av arbetsmarknads- och socialpolitik, alltjämt företer betydande skiljaktigheter. Föreningen anser därför, att ifrågavarande förslag bör avböjas av rådet, såvitt gäller socialattachéposterna.

Beträffande de övriga specialattachébefattningar, som omnämnas i förslaget, anser föreningen icke erforderligt att här yttra sig.

Stockholm den 9 september 1959

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Landsorganisationen i Sverige:

LO delar förslagsställarnas uppfattning, att en gemensam representation för de nordiska länderna är tänkbar i fråga om vissa specialattachébefattningar. Det torde vara klart, att i den mån en dylik gemensam representation visar sig praktisk möjlig, betydande rationaliseringar och besparingar borde kunna göras, främst genom att den nuvarande dubbelrepresentationen på vissa platser kan bortfalla. Härigenom borde enligt LO:s uppfattning det vara möjligt att inom den nuvarande kostnadsramen erhålla utrymme för en utrustning av vissa grenar av specialattachéväsendet — speciellt bevakningen av arbetsmarknaden och den tekniska forskningen — så att det kan motsvara de förmodligen starkt ökade krav, som i framtiden kommer att ställas på detsamma.

LO vill därför instämma i föreliggande medlemsförslag, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en samverkan beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter.

Stockholm den 7 september 1959

Landsorganisationen i Sverige

C. Blomgren

Eric Pettersson

Sveriges lantbruksförbund:

Av redan etablerade specialattachéfattningar i den svenska utrikesrepresentationen torde väl ingen vara av den arten, att ett samgående bör komma i fråga. Dessa är nämligen sådana, som i förslaget upptages som exempel på poster, beträffande vilka samverkan icke är lämplig, d. v. s. lantbruks- och fiskerirepresentantbefattningar. Innehavarna av dessa tjänster kan i viss mån sägas ha kommersiella uppgifter. Den kommersiella inriktningen hos dessa befattningar torde vara än mer utpräglad för Danmarks vidkommande. I varje fall representerar dessa tjänster sådana områden inom näringslivet i de nordiska länderna, där konkurrenssynpunkter beträffande exporten gör sig gällande. Förbundet delar alltså förslagsställarnas uppfattning, att ett samgående i fråga om tjänster av detta slag för närvarande icke är möjligt.

Däremot torde utan olägenhet gemensamma specialattachébefattningar kunna inrättas inom sådana områden, där de nordiska länderna har sammanfallande intressen. Tjänsterna som socialattaché och teknisk attaché — därest någon sådan befattning kommer att inrättas — torde utgöra exempel på sådana tjänster, där nordisk samverkan enligt medlemsförslaget bör kunna äga rum.

Syftet med förslaget till inrättandet av gemensamma specialattachéposter har angivits i första hand vara att ernå fördelar i form av kostnadsbesparingar. Speciellt i länder med höga levnadskostnader är upprätthållandet av sådana tjänster förenat med relativt betydande kostnader. Genom fördelning av kostnaderna för gemensamma specialattachétjänster skulle för vart och ett av de nordiska länderna vissa besparingar kunna göras.

Vad beträffar rapporteringen skulle denna i fråga om sakinnehållet knappast uppvisa några större avvikelser, än om vart och ett av de nordiska länderna utsåge egna specialattachéer. I flertalet fall skulle nämligen rapporteringen komma att bygga på samma primärmaterial. En samverkan i enlighet med förslaget kommer alltså även att betyda en icke oväsentlig rationalisering av specialattachéernas verksamhet.

Med hänsyn till de kostnadsbesparingar ävensom till den rationalisering av verksamheten, som sålunda kan vinnas genom ett nordiskt samgående på detta område, får lantbruksförbundet tillstyrka, att möjligheterna att inrätta vissa gemensamma nordiska specialattachétjänster göres till föremål för närmare undersökning av regeringarna i de nordiska länderna.

Stockholm den 13 augusti 1959

Sveriges lantbruksförbund

Gösta Liedberg

C. W. Curtman

Oscar Westerlind

Medlemsförslag

om bättre samordning i fråga om folkpensionerna

(Väckt av Nina Andersen och Kyllikki Pohjala)

Det var et meget værdifuldt fremskridt, som skete på det nordiske socialpolitiske samarbejdes område, da Oslo-konventionen af 27. august 1949 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om gensidig ydelse af aldersrente gjorde det muligt for hvert af disse lande fra 1. december 1949 at yde aldersrente på de for det pågældende land gældende betingelser til borgere fra et af de andre nordiske lande efter fem års uafbrudt ophold i opholdslandet. Derved undgik man det forhold, at mennesker, der er udflyttet fra et af de andre lande i Norden og af én eller anden årsag havde bibeholdt statsborgerretten i deres fødeland og på deres gamle dage ikke kunne ernære sig selv, blev henvist til at søge fattighjælp.

Bestemmelsen overførtes til konventionen om sociale ydelser af 15. september 1955.

På grund af de ulige aldersgrænser for aldersrentens ikrafttræden i de forskellige lande stilles der fortsat krav om fem års uafbrudt ophold, før en statsborger fra et andet nordisk land kan begynde at oppebære aldersrente. Principielt er der næppe noget at indvende mod en vis karenstid, selv om måske fem år synes en vel lang periode. Derimod har erfaringen vist, at det rummer visse ulemper, at der ikke foreligger nogen mulighed for at dispensere fra dette krav.

Allerede under rådets 3. session i Stockholm i 1955 henledte medlemmerne Birger Andersson og Kaj Bundvad opmærksomheden på dette forhold (3:e sess., s. 134), og ved den følgende session i København i 1956 fremdrog det socialpolitiske udvalgs talsmand Harald Løbak og undertegnede Nina Andersen spørgsmålet i forbindelse med meddelelserne om rekommandation nr. 6 punkt b/1953 angående konvention om sociale ydelser (4. sess., s. 131).

I forbindelse med det fælles arbejdsmarked og den meget livlige inter-skandinaviske ægtesskabs-stiftelse kommer et stigende antal statsborgere fra et nordisk land til at tilbringe en væsentlig part af deres liv i et andet nordisk land. I talrige tilfælde bliver den indflyttede boende i det nye land, også når han eller hun når den alder, hvor vedkommende erhverver ret til at oppebære aldersrente.

For mange gamle mennesker sker det, at de med årene rammes af en vis ensomhedsfølelse. Deres slægt i opholdslandet har været begrænset, eller

deres nærmeste familie eller bekendtskabskreds dør, og de sidder alene tilbage i opholdslandet uden slægt og med en begrænset bekendtskabskreds. Måske tvinger forholdene dem endda til at flytte bort fra den bopæl, hvor de har tilbragt den væsentlige del af deres liv og skaffet sig en kreds af venner eller bekendte.

Under sådanne omstændigheder ville det sikkert i nogle tilfælde være en hjælp for disse mennesker såfremt de har opnået medborgerret i et andet nordisk land, at kunne vende tilbage til deres fødeland, hvor de måske har slægtninge, de kunne søge forbindelse med. Imidlertid kan man ikke flytte sin aldersrente med sig fra det ene land til det andet, og som før nævnt kræves der fem års ophold i det land, man flytter til, før man kan oppebære aldersrente eller folkepension. De mennesker, som er afhængige af deres aldersrente eller folkepension, vil derfor være stavnsbundne og ude af stand til at flytte tilbage til deres fødeland. Der opstår herved et menneskeligt problem, som fortjener at blive løst, såfremt der foreligger mulighed derfor. Spørgsmålet berører formentlig så mange personer, at det fortjener grundig overvejelse, om ikke der kan foretages lempelser i de pågældende bestemmelser, uden at dette åbner adgang til misbrug.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge muligheden for

a. at modtager af alderspension ikke mister pensionen ved flytning til andet nordisk land, førend den pågældende er berettiget til tilsvarende ydelse i dette land;

b. gennemførelse af en sådan ordning, at der i konkrete tilfælde kan dispenseres fra kravet om fem års uafbrudt ophold i andet nordisk land, førend aldersrente eller folkepension kan oppebæres, subsidiært

c. nedsættelse af ovennævnte karenperiode fra fem til tre år.

København og Helsingfors i maj 1959

Nina Andersen

Kyllikki Pohjala

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Socialministeriet har i skrivelse den 7 augusti 1959 meddelat, att det icke har något att erinra vid förslaget.

Sammenslutningen af Folkepensionister:

Efter at jeg har gennemlæst det forslag, som Nordisk Råd agter at fremføre for de nordiske landes regeringer, kan jeg på min organisations vegne, det vil sige landssammenslutningen af folke- og invaliderentemodtagere med et medlemsantal på 150 tusind, anbefale dette forslag punkt a, b, og c.

Jeg håber, det må lykkes at få forholdene lempet således som anført; som det er nu, er det jo nærmest en parodi.

Charlottenlund, den 19. august 1959

Chr. Henriksen

Landsformand

F i n l a n d**Socialministeriet¹:**

De fördragsslutande ländernas myndigheter har fäst uppmärksamhet vid denna fråga. Den var upptagen till behandling vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Helsingfors 28—29 april 1959 i samband med frågan om förenhetligande av den nordiska sociallagstiftningen. Kommittén beslöt föreslå för nordiska socialpolitiska ministermötet, som hålles i september 1959, att kommittén måtte ombetros uppdraget att vidare bereda frågan och däri framlägga slutligt förslag.

Ministeriet finner för sin del frågan angelägen och anser, att kommitténs förslag i saken är ändamålsenligt.

Helsingfors den 17 augusti 1959

Minister *Eeli Erkkilä*

Regeringsråd *A. Vehilä*

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finansministeriet har i skrivelse den 22 juli 1959 meddelat, att det icke motsätter sig förslaget.

Folkpensionsanstalten¹:

Folkpensionsanstalten anser nödigt, att konventionen nu kompletteras i ifrågavarande hänseenden. Saken var före vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Helsingfors den 28—29 senaste april månad vid behandlingen av sociallagstiftningens förenhetligande i de nordiska länderna. Därvidlag beslöt man, att för det möte, som under innevarande års september skall äga rum mellan socialministrarna i de nordiska länderna, föreslå tillsättandet av ett underutskott för att undersöka bl. a. denna fråga. Enligt folkpensionsanstaltens uppfattning är det av Nordiska socialpolitiska kommittén föreslagna tillvägagångssättet för sakens utredning ändamålsenligt.

Helsingfors den 18 juli 1959

Aku Sumu

Alpo Noponen

N o r g e

Sosialdepartementet:

Dette departement har ikke noe å bemerke til at ovennevnte sak tas opp i Nordisk Råd. En finner på det nåværende tidspunkt ikke å kunne komme inn på realitetsspørsmålet i saken, idet den for tiden er under utredning og behandling i Den nordiske sosialpolitiske komité.

Oslo, 12. september 1959

(sign.)

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

Den ändring, som här åsyftas, berör inte direkt den nordiska konventionen om social trygghet utan fastmera pensionslagstiftningen i ettvar nordiskt land, eftersom ändringen tar sikte endast på rätten att vid utflyttning bibehållas vid en redan uppburen förmån. Socialstyrelsen, som helt kan ansluta sig till de humanitära motiv, som förestavat den ifrågasatta ändringen, vill tillstyrka, att man undersöker möjligheterna att inom de nordiska länderna få till stånd generella och enhetliga regler i den av motionärerna angivna riktningen.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I fråga om karenstiden har längden av denna tidigare ingående diskuterats såväl inom som utom Nordiska rådet. Socialstyrelsen delar helt förslagsställarnas mening, att konventionens bestämmelser härom måste anses vara alltför rigorösa. Styrelsen vill till och med ifrågasätta, huruvida man inte bör gå något längre än förslagsställarna och sänka karenstiden till två år. Härigenom skulle man nämligen helt kunna avstå från dispensföreskrifter, som lätt kan leda till olikheter i rättstillämpningen och därutöver kan befaras medföra ett betungande administrativt arbete.

Stockholm den 7 augusti 1959

Ernst Bexelius

S.-H. Ryman

Pensionsstyrelsen:

För att svensk folkpension skall kunna beviljas medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge kräves, liksom beträffande svenska medborgare, att sökanden är mantalsskriven i Sverige.

För rätt till ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag fordras dessutom som regel, att vederbörande vistats här oavbrutet minst fem år omedelbart innan ansökan göres. Den som med stöd av konventionen tillerkänts invalidpension, sjukbidrag eller änkepension (änke- eller änklingsbidrag) äger emellertid vid fyllda 67 år få denna omräknad till ålderspension enligt samma regler som gäller för svensk medborgare.

Invalidpension och sjukbidrag kan under vissa förutsättningar beviljas, även om sökanden vistats här kortare tid än fem år. I sådant fall kräves dock, att han vistats här oavbrutet minst ett år före det ansökan göres och att han under denna vistelse minst ett år varit fysiskt och psykiskt i stånd att utöva normal förvärvsverksamhet.

För rätt till änkepension (änke- eller änklingsbidrag) förutsättes, att sökandens avlidne make vistats här oavbrutet minst fem år omedelbart före dödsfallet eller att han här åtnjöt invalidpension eller sjukbidrag. I båda fallen kräves därjämte, att den efterlevande maken själv vistats här i landet oavbrutet minst fem år omedelbart innan ansökan om förmån göres.

Jämlikt 14 § 2 mom. sista stycket lagen om folkpensionering skall en utgående folkpension indragas, om pensionstagaren befinnes icke längre vara mantalsskriven i riket, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

Beträffande utbetalning av svensk folkpension till person, som är bosatt i annat nordiskt land, gäller enligt pensionsstyrelsens praxis i stort sett följande regler.

Om en svensk medborgare, som är mantalsskriven i Sverige och uppbär

svensk folkpension, bosätter sig i annat nordiskt land, utbetalas pensionen till honom i vanlig ordning, så länge han alltjämt är mantalsskriven här i riket. Blir pensionstagaren på grund av bosättningen i sådant land icke längre mantalsskriven härstädes, har det i praxis i rätt stor utsträckning ansetts oskäligt att draga in folkpensionen (med undantag för kommunalt bostadstillägg, som i dylikt fall alltid indrages). Om pensionstagarens ekonomi icke är så pass god, att han anses kunna försörja sig utan hjälp av folkpension, får han nämligen i regel behålla pensionen under den tid, som behövs för att han skall bli berättigad till pension enligt vistelselandets lag jämlikt den nordiska konventionen om social trygghet.

Svensk medborgare, som efter att ha varit bosatt utomlands inflyttar till Sverige, kan, om övriga förutsättningar föreligger, erhålla svensk folkpension, så snart han blivit mantalsskriven här i riket. Han behöver alltså icke vistas här fem år för att få den svenska pensionen utan endast så lång tid, att mantalsskrivning hinner ske.

Upphör en person, som är medborgare i annat nordiskt land och åtnjuter svensk folkpension med stöd av den nordiska konventionen, att vara mantalsskriven här på grund av flyttning till sitt hemland, indrages folkpensionen i regel.

Som förut framhållits, kan en svensk medborgare, som från utlandet inflyttar till Sverige, erhålla folkpension, så snart han mantalsskrivits. Om en medborgare i annat nordiskt land vid flyttning till hemlandet på grund av särskilda bestämmelser i landets sociallagstiftning måste vistas där längre tid, innan pension enligt dess lag kan beviljas, torde detta närmast böra föranleda ändring i vederbörande lands pensionslag och ej i bestämmelserna i 1955 års konvention. Om emellertid en ändring i konventionsreglerna anses böra genomföras, kan ifrågasättas, huruvida icke sådan ändring bör avse icke endast ålderspensionärer utan även övriga grupper pensionstagare. En bestämning av innebörd, att pension utan hänsyn till mantalsskrivning skall utbetalas till person, som bosatt sig utomlands, torde kräva ändring av 14 § 2 mom. folkpensioneringslagen.

Frågan om det för rätt till ålderspension enligt den nordiska konventionen av år 1955 skall krävas så lång tids bosättning i vistelselandet som fem år kan givetvis diskuteras. Att bestämmelser om karenstid måste finnas för att förhindra missbruk, är tydligt. Om svensk folkpension skulle kunna beviljas medborgare i annat nordiskt land, så snart vederbörande mantalsskrivits här, skulle detta kunna föranleda inflyttning till Sverige omedelbart före 67 års ålder i syfte att få den svenska pensionen. Om därtill den svenska pensionen skulle utgå, även sedan pensionstagaren kanske efter något år flyttat tillbaka till hemlandet, torde detta medföra en rätt betydande ökning av antalet personer med svensk folkpension. I motionsförslaget har anförts, att man borde undersöka möjligheten att i särskilda fall dispensera från kravet på fem års vistelse. Undantag från femårsregeln skulle måhända kunna beviljas, t. ex. om någon flyttar till barn eller anhöriga bosatta i annat nordiskt land för att bo hos dem eller få hjälp av

dem. Även andra skäl för undantag kan ju tänkas. En dispensregel av ifrågavarande slag medför dock alltid vissa svårigheter vid tillämpningen. Pensionsstyrelsen har emellertid intet att erinra emot att en uppmjukning sker av nuvarande karensbestämmelser. Huruvida man härvid skall välja något av de i motionsförslaget angivna alternativen eller söka någon annan lösning av frågan, synes böra bliva föremål för ytterligare överväganden.

De kostnader, som motionsförslagets tre alternativ skulle föranleda, kan icke med någon större säkerhet beräknas utan närmare utredning. Dels inverkar nämligen på resultatet åtskilliga svårbedömbara faktorer, dels kan specialuppgifter rörande konventionsfallen ej inhämtas ur pensionsstyrelsens löpande statistik. Av vissa anteckningar rörande sådana fall kan emellertid slutas, att den årliga kostnaden för alternativ c) i motionsförslaget, som innebär en generell sänkning av karenstiden för rätt till ålderspension till tre år, sannolikt icke skulle överstiga 50 000 kronor. Kostnaden för alternativ b) kommer givetvis helt att bero på den individuella prövning, som här förutsättes skola ske, men synes lämpligen kunna uppskattas till ett belopp av samma storleksordning som beräknas för alternativ c). Vad slutligen angår alternativ a) framgår av vad förut anförts, att kostnaden härför ej skulle bli särskilt stor för Sveriges del. Det synes försvarbart att uppskatta även denna kostnad till högst 50 000 kronor om året.

Stockholm den 21 augusti 1959

Manne Parenius

Nils Asp

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Av de föreslagna ändringarna hänför sig den första till den nationella lagstiftningen om ålderspension i ettvarit land, medan den andra avser den nordiska konventionen om social trygghet den 15 september 1955.

Vad först den nationella pensionslagstiftningen beträffar gäller i Danmark, att medlemskap i sjukkassa utgör förutsättning för rätt till ålderspension. Rätten till sådan pension inträder i allmänhet vid fyllda 65 år, i fråga om ensamstående kvinna dock vid fyllda 60 år. Dansk ålderspension utges som regel inte vid vistelse utanför Danmark; efter omständigheterna kan pensionen emellertid fortsättningsvis betalas kortare tid, därest pensionären alltjämt kan anses bosatt i Danmark.

I Finland är varje där bosatt person försäkrad för ålderdom, såvida vederbörande inte inflyttat till landet efter fyllda 55 år. Försäkrad blir berättigad till ålderspension, när han fyllt 65 år. Över ett års oavbruten vistelse i utlandet avbryter utbetalningen av pension, såframt inte vistelsen är föreskriven av läkare eller annan skälig orsak därtill föreligger.

Ålderdomsförsäkringen är i Island obligatorisk liksom i övriga nordiska länder, och rätten till ålderspension inträder i allmänhet vid fyllda 67 år. Vid vistelse utanför Island utbetalas som regel inte isländsk ålderspension, dock att pensionen kan fortsätta att utgå intill 12 månader.

I Norge är åldersgränsen för rätten till ålderspension 70 år för både män och kvinnor; för äkta makar kräves dock endast, att en av dem fyllt 70 år, och änka, som har fyllt 60 år, har rätt till pension vid mannens död. Ålderspensionen upphör att utgå, om pensionären flyttar från Norge, såvida det inte är fråga om en tillfällig utlandsvistelse. I en nyligen framlagd stortingsproposition har dock föreslagits, att Sosialdepartementet, när särskilda skäl föreligger, skall kunna dispensera från villkoret om inrikes bosättning för rätt till ålderspension.

Pensionsåldern är i Sverige 67 år för såväl män som kvinnor. Svensk ålderspension utgår endast i undantagsfall, när pensionären lämnar Sverige. Vid kortare vistelse utomlands, då pensionären alltjämt är mantalsskriven i Sverige, bevaras dock pensionsrätten. Upphör mantalsskrivningen i Sverige på grund av utflyttning till annat nordiskt land, har det emellertid i praxis ofta ansetts oskäligt att dra in ålderspensionen. Om pensionärens ekonomi inte är så pass god, att han bedömes kunna försörja sig utan hjälp av pensionen, torde han som regel få behålla pensionen, intill dess han blir berättigad till motsvarande förmån i det andra nordiska landet.

Vad därefter angår den ifrågasatta ändringen av den nordiska konventionen hänför sig denna till villkoret om fem års oavbruten vistelse i annat nordiskt land än hemlandet för rätten att i vistelselandet uppbära ålderspension enligt samma förutsättningar, som gäller för medborgare i sistnämnda land. Bestämmelsen gäller generellt i alla nordiska länder, dock att det i Danmark och Island för isländska respektive danska medborgare inte uppställs krav på karenstid, om de har varit bosatta i det andra landet den 6 mars 1946 eller inom de tio sista åren före nämnda tidpunkt.

Av den lämnade redogörelsen för bestämmelserna om ålderspension i de skilda nordiska länderna framgår, att en medborgare i ett nordiskt land, som därstädes blivit berättigad till ålderspension och utflyttar till annat nordiskt land, i allmänhet får behålla pensionen endast under kortare tid, som regel i högst ett år. I Finland och Sverige kan dock under vissa förhållanden pensionsrätten bevaras under längre tid. Såsom förslagsställaren framhållit, innebär de hinder, som i Norden sålunda föreligger mot att föra med sig ålderspensionen från ett land till ett annat, för många gamla människor, som av fullt legitima skäl önskar bosätta sig i annat nordiskt land än hemlandet eller det land, där de vistats avsevärd tid och där de fått

eller kunna påräkna att få ålderspension, en betydande olägenhet. En sådan flyttning blir ofta omöjlig att genomföra för alla dem, som för sin försörjning är beroende av ålderspensionen. Kommittén, som helt kan ansluta sig till de humanitära motiv, som förestavat den ifrågasatta ändringen, vill därför varmt tillstyrka, att man undersöker möjligheterna att inom de nordiska länderna få till stånd generella och enhetliga regler i den av förslagsställaren angivna riktningen.

Vad därefter angår den i konventionen föreskrivna karenstiden har denna tidigare diskuterats såväl inom som utom Nordiska rådet, varvid man från flera håll på goda grunder gjort gällande, att fem år måste anses utgöra en alltför lång vänteperiod. Därest den i det föregående nämnda ordningen genomföres — varigenom man skulle få föra med sig sin ålderspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat — skulle tydligen motiven för en sänkning av karenstiden minska i styrka. Skillnaden mellan de olika ländernas pensionsförmåner utgör emellertid ett starkt skäl för att ålderspensionen utan större tidsutdräkt bör utgå från vistelselandet enligt där gällande pensionsbestämmelser, och på grundtanken, att pensionen skall betalas från vistelselandet, vilar också konventionen. I samma mån som karenstiden sänkes, minskar för övrigt de betänkligheter, som till äventyrs skulle kunna anföras mot en uppmjukning av de bestämmelser, som för närvarande lägger hinder i vägen för utbetalning av ålderspensioner utomlands. Omvänt skulle en liberalisering av nyssnämnda bestämmelser undanröja de från några håll uttalade farhågorna för utflyttningar i huvudsakligt syfte att ernå bättre pensionsförmåner. Kommittén vill därför tillstyrka medlemsförslaget även på denna punkt. Vid valet mellan en minskning av karenstidens längd och införande av dispensföreskrifter vill kommittén förorda det första alternativet. Enligt kommitténs mening bör karenstiden minskas så väsentligt, att man helt skulle kunna avstå från dispensföreskrifter, som lätt kan leda till olikheter i rättstillämpningen och därutöver kan befaras medföra ett betungande administrativt arbete.

I detta sammanhang vill kommittén erinra om att Nordiska socialpolitiska kommittén erhållit uppdrag bland annat att behandla frågan om harmonisering av sociallagstiftningen i de nordiska länderna och att kommittén vid sitt möte i Helsingfors den 28 och 29 april 1959 närmare berört just de spörsmål, som behandlas i det föreliggande medlemsförslaget. I fråga om ålderspensioneringen uttalade sålunda kommittén, att man borde beakta frågan om längden av den i konventionen föreskrivna väntetiden av fem år och att man om möjligt borde söka komma fram till en ordning, enligt vilken vid vistelse i annat nordiskt land pension från det egna landet får uppbäras ända till den tidpunkt kommer, då rätt till pension från vistelselandet inträder. Kommittén beslöt att överbringa sin rapport i saken till nordiska socialministermötet i år med hemställan, att socialministrarna ville godkänna de synpunkter och förslag, som upptagits i rapporten, och uppdraga åt kommittén att även i fortsättningen handha frågan om harmonisering av sociallag-

stiftningen i Norden med rätt för kommittén att tillsätta de underutskott, som erfordras för utarbetande av definitiva förslag på de olika områdena.

Vid socialministermötet i Fevik, Norge, den 7—9 september 1959 beslöt ministrarna också uppdraga åt Nordiska socialpolitiska kommittén att fortsätta arbetet på en harmonisering av sociallagstiftningen bl. a. beträffande ålderspensionerna.

Då den i förslaget väckta frågan sålunda kan väntas komma under behandling inom kort, synes det önskvärt, att Nordiska rådet tillkännager, huru enligt dess mening den förevarande frågan bör lösas, nämligen genom en avsevärd avkortning av den nuvarande femåriga karenstiden och genom ändringar i de nationella reglerna av innehåll, att den, som kommit i åtnjutande av ålderspension i ett nordiskt land, får behålla denna vid överflyttning till annat nordiskt land, tills dess pension erhålles i det nya vistelselandet.

På anförda skäl får kommittén föreslå, att rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt åvägbringa en ordning, varigenom den nuvarande karenstiden i fråga om ålderspension reduceras samtidigt som möjlighet ges för den, som i ett nordiskt land fått ålderspension, att bibehålla denna vid flyttning till annat nordiskt land, intill dess han där erhåller motsvarande förmån.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Claudia Olsen

Anders Pettersson

Rakel Seweriin

Förman

Medlemsförslag

om högre nordisk hushållsutbildning

(Väckt av Sigrid Ekendahl och Kerttu Saalasti)

Frågan om inrättandet av en nordisk hushållshögskola togs upp för nu snart tio år sedan i oktober 1949, då en första informell överläggning hölls i Göteborg. Våren 1953 tillsatte regeringarna en internordisk kommitté för att närmare utreda frågan. Denna avgav i juli 1956 sitt betänkande (Betänkning vedrørende oprettelse af en fællesnordisk husholdningshøjskole).

I betänkandet föreslogs inrättandet av ett samnordiskt institut, en hushållshögskola. Den skulle meddela undervisning för utbildning av blivande lärare vid seminarier och andra utbildningsanstalter på det husliga området. Vidare skulle vid högskolan utbildas konsulenter och andra specialister på detta område. Även livsmedelsindustriens behov av vissa specialister skulle fyllas av arbetskraft utbildad vid hushållshögskola. Vissa vetenskapliga befattningar på det husliga forskningsområdet tänktes skola besättas med personer utbildade vid hushållshögskolan. Betänkandet förutsatte en treårig utbildning, som skulle föra fram till en kandidatexamen. I betänkandet behandlades även frågor om högskolans finansiering, dess belägenhet — dock utan att någon viss ort förordades — dess organisation m. m. Kommittén lade även fram förslag till stadgar för en sådan institution.

Saken togs därefter upp vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet, som hölls i Stockholm den 13—14 juni 1957. Därvid uppdrogs åt norska Kirke- och undervisningsdepartementet att med ledning av den föreliggande utredningen utarbeta ett förslag till en gemensam nordisk högskola på det husliga området. Förslaget borde enligt ministrarnas beslut utarbetas i sådan tid, att det om möjligt kunde underställas de övriga ländernas regeringar före den 1 december 1957.

Vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet, som hölls i Oslo den 2—4 februari 1959, behandlades spørsmålet ånyo. Mötet beslöt därvid uttala sig för två huvudprinciper, nämligen dels att en gemensam nordisk hushållsutbildning borde ligga på akademisk nivå, dels ock att en sådan utbildning mest ändamålsenligt kunde ordnas genom en samordning av vid olika universitet och högskolor i de nordiska länderna redan förekommande lämplig undervisning. Därmed hade man frångått den tidigare tanken om en ny och självständig inrättning. I stället tänker man sig nu, att utbildningen skall försiggå vid redan befintliga universitet och högskolor på så

sätt, att ämnen t. ex. inom en utbildningsgren studeras vid ett lärosäte, där förutsättningarna för detta studium är särskilt gynnsamma, andra ämnen vid andra högskolor etc. Studierna avses emellertid skola resultera i en examen med nordisk giltighet.

Vid undervisningsministermötet beslöts vidare, att en ny kommitté skulle tillsättas med uppgift att arbeta vidare med frågan efter de nya riktlinjer, som anvisats vid ministermötet. Arbetet härmed pågår för närvarande i nämnda kommitté.

Nordiska rådet har med stort intresse följt arbetet med denna sak. Icke minst har de nya riktlinjerna för utbildningens anordnande, som uppgjorts vid det senaste undervisningsministermötet, tilldragit sig intresse. Det skulle för rådet vara värdefullt att få taga närmare del av de förslag, till vilka den nu arbetande kommittén kan nå fram. Det synes oss därför önskvärt, att dessa kunde föreläggas rådet.

Under åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att rådet ville rekommendera regeringarna att förelägga rådet det förslag till högre nordisk hushållsutbildning, som den nu arbetande nordiska kommittén kan komma att förelägga.

Stockholm och Helsingfors i maj 1959

Sigrid Ekendahl

Kerttu Saalasti

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordens landskvinner till Nordiska rådet angående nordisk högskola för hushållsutbildning**

På Nordens landskvinnors möte i Stockholm 29. august d. å. diskuterte en blant annet husstellopplæringen, som er en stor programpost for de 8 organisasjoner i Nordens landskvinner, som tilsammen representerer ca 1/2 million kvinner.

En har med glede notert seg at det er satt i gang arbeide for en felles nordisk høyskole i husstell. Dette mener en er en forutsetning for å kunne utdanne kvalifiserte personer til høyere lærerstillinger på de forskjellige områder innen husstellet. En viser i denne forbindelse til de forslag som er nevnt i »Betænkning vedrørende oprettelse af en fællesnordisk husholdningshøjskole» avgitt i 1956.

Nordens landskvinner vil på det mest innstendige henstille til Nordisk Råd, at det gjør fortgang med arbeidet for å realisere planene om en felles nordisk høyskole i husstell.

Oslo, 3. september 1958

Nordens landskvinner

Liv Østlie

Form.

Anne Johanne Kvale

Sekr.

*BILAGA 2***Yttranden över medlemsförslaget**

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

I overensstemmelse med indstilling fra Nordisk Kulturkommission er der med det formål at udarbejde nærmere planer om en internordisk husholdningsvidenskabelig uddannelse nedsat en komité bestående af 2 medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Komiteen, der har norsk formand, og hvis danske medlemmer er undervisningsministeriets kommitterede i skolesager, fru E. Torkild-Hansen, samt professor, dr. med. Fritz Schønheyder, Århus universitet, arbejder for tiden med planer for denne uddannelse, men det er

på indeværende tidspunkt ikke muligt at oplyse, hvornår arbejdet i komiteen vil være tilendebragt. Det må dog antages, at resultatet af komiteens arbejde vil foreligge i løbet af efterårsmånederne.

København, den 3. september 1959

(sign.)

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Som det også går fram av begrunnelsen til ovennevnte forslag har denne saken gjennom flere år vært gjenstand for grundig debatt på det nordiske plan. På det 8. nordiske undervisningsministermøte ble de nordiske land enige om hvilke prinsipper det nordiske samarbeid på dette felt skulle bygge på. Den komité som undervisningsministermøtet nedsatte, kan derfor betraktes som en teknisk komité som skal utarbeide de konkrete planer på grunnlag av vedtatte prinsipper. Komitéen vil fremme forslag til undervisningsplaner og til organisasjonsformen.

Etter kirke- og undervisningsdepartementets oppfatning er selve prinsipiene for dette samarbeidstiltaket så godt avklaret og gjennomdiskutert, at en politisk debatt om saken innenfor Nordisk Råd vil tjene få eller ingen hensikter. Derimot ville det føre til at igangsettingen av slik utdanning ytterligere ville trekke i langdrag. Kirke- og undervisningsdepartementet vil derfor fraråde at denne saken blir tatt opp i Nordisk Råd på det nåværende tidspunkt.

Oslo, 29. august 1959

(sign.)

BILAGA 3

Nordiska kommitténs för utredning av hushållsutbildningen sammansättning

Nordiska kommittén för utredning av hushållsutbildningen har följande sammansättning:

- Danmark: Kommitteret fru Estrid Torkild-Hansen
Professor Fritz Schønheyder
Suppleant: Professor O. Strange Petersen
- Finland: Professorn Paavo Roine
Professorn T. W. Wartiovaara
- Island: Hushållslärarynnan Ada Geirsdóttir
- Norge: Ekspedisjonssjef Leif Wilhelmsen
Professor Ragnar Nicolaysen
- Sverige: Överdirektören Birger Öhman
Professorn Gunnar Blix

Medlemsförslag

om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken

(Väckt av Väinö Leskinen, Claudia Olsen och Ragnhild Sandström)

År 1958 infördes i Danmark, Norge och Sverige en särskild avgift för flygpassagerare i utlandstrafiken. Denna s. k. passageraravgift uttages av samtliga i yrkesmässig luftfart till utlandet avresande passagerare, och dess storlek är i Danmark och Norge 7 danska resp. norska kronor samt i Sverige 5 svenska kronor. För passagerare i lokaltrafik mellan Köpenhamn och Malmö är avgiften dock betydligt mindre, i Danmark 2 danska kronor och i Sverige 1,50 svenska kronor. I övriga fall inverkar ej resans längd på avgiftens storlek. Transitpassagerare och passagerare under två år är befriade från avgiften. I Finland har man icke infört motsvarande avgift.

Passageraravgiften har från allmänhetens sida rönt stark kritik, vilken i synnerhet riktat sig mot att avgiften även uppbärs av passagerare i den internordiska flygtrafiken. Föreningarna Norden har mottagit många hänvändelser från sina medlemmar, och frågan togs även upp vid föreningarna Nordens delegerademöte i Helsingfors den 23—25 augusti 1958. Vid mötet godkändes följande resolution:

Delegerademötet beslöt uppmana föreningarna Nordens centralstyrelser att till de nordiska länders riksdag och regering, vars länder av passagerarna uppbär flygplatsavgift, hemställa om att passagerarna på internordiska flygresor skulle befrias från dessa avgifter enligt samma principer, som gäller för inländska resor i vederbörande länder.

Dessa hemställningar har såvitt oss är bekant dock icke tillsvidare lett till något resultat.

Införandet av passageraravgift även beträffande den internordiska flygtrafiken synes motverka de strävanden, som under senare år vunnit allmänt erkännande och vilka avse upphävandet av de hinder, som rests till förfång för samfärdseln mellan de nordiska länderna. Då Nordiska rådet allt sedan sin tillkomst arbetat med hithörande frågor, anser vi, att rådet bör taga sig an även detta spörsmål. Såvitt möjligt önskar man tillämpa likartade principer i den internordiska trafiken som beträffande trafiken inom landet. Då passageraravgift icke utgår för resande inom landet, bör följaktligen icke heller sådan avgift uttagas i den internordiska flygtrafiken.

Vid fastställandet av passageraravgiften föranledde resans längd en kraf-

tig reducering av avgiften för passagerarna mellan Köpenhamn och Malmö. Denna omständighet utvisar, att myndigheterna varit medvetna om att avgifternas införande kunde i vissa fall leda till oskäligen resultat. Vid en omprövning av frågan vore det naturligt att beakta de relativt korta avstånd, som skiljer de nordiska länderna från varandra, jämfört med de betydligt större distanser flygtrafiken med länderna utanför Norden vanligen täcker. Då man ännu beaktar, att ett flertal linjer i inrikesflygtrafiken är betydligt längre än avstånden mellan de nordiska huvudstäderna, kan ett slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken väl motiveras även ur denna synpunkt.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att vidtaga sådan ändring i nuvarande regler, att passagerarna i den internordiska flygtrafiken befrias från skyldigheten att erlägga passageraravgift.

Helsingfors, Oslo och Stockholm i maj 1959

Väinö Leskinen

Claudia Olsen

Ragnhild Sandström

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder:

Ved den i 1958 stedfundne revision af takstregulativet for offentlige lufthavne og landingspladser i Danmark indførtes fra og med den 15. april 1958 den omhandlede passagerafgift, der afkræves alle med erhvervsmæssig luftbefordring til udlandet afrejsende passagerer bortset fra transitpassagerer.

Vedtagelsen om indførelse af afgiften skete efter forudgående forhandlinger med luftfartsmyndighederne i Norge og Sverige, der fra samme tidspunkt og efter samme principper opkræver afgiften.

Baggrunden for indførelsen af afgiften var, at luftfartsmyndighederne i alle 3 lande som følge af de stigende udgifter ved lufthavnens drift og de store investeringer, der var nødvendiggjort af luftfartsselskabernes anskaffelse af jetfly, anså det for uomgængelig nødvendigt at søge lufthavnsindtægterne forøget i betydelig grad.

Valget stod da for luftfartsmyndighederne mellem at søge den fulde indtægtsforøgelse tilvejebragt gennem en forhøjelse af de gældende lufthavnsafgifter, herunder i første række landingsafgiften, eller at søge en del af forhøjelsen tilvejebragt gennem indførelse af en passagerafgift.

Det kunne imidlertid ikke anses for praktisk muligt at tilvejebringe den fulde indtægtsforøgelse gennem en forhøjelse af de gældende afgifter, idet disse i givet fald måtte forhøjes så betydeligt, at lufthavnens konkurrenceevne i forhold til udenlandske lufthavne ville blive i meget betænkelig grad forringet, hvortil kommer, at forhøjelsen ville få betydelige konsekvenser for SAS og for dette selskabs konkurrenceevne, idet der ikke for selskabet ville være mulighed for at skaffe sig dækning for de forhøjede afgifter gennem en forhøjelse af billetpriserne.

Af disse grunde og under hensyn til, at en passagerafgift ville kunne opkræves direkte hos passagererne og følgelig ikke belaste selskaberne, var der mellem luftfartsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige enighed om at søge en del af indtægtsforøgelsen tilvejebragt gennem indførelse af passagerafgiften.

For så vidt særligt angår passagerafgiften i den internordiske trafik bemærkes, at luftfartsmyndighederne ikke har anset det for muligt at undtage denne trafik for afgiften.

Ved fastsættelsen af afgiftens størrelse har man taget hensyn til den andel af de samlede indtægter fra passagerafgiften, der måtte forventes at indgå fra passagerer i den internordiske trafik. Passagerafgiften har i danske lufthavne i finansåret 1958—59 udgjort et beløb af 1 592 700 kr. En betydelig andel heraf — skønsmæssigt henimod 1/3 af dette provenue — hidrører fra passagerer i den internordiske trafik. Afskaffelse af afgiften i denne trafik ville derfor betyde et føleligt indtægtstab, som man ikke finder det muligt at søge kompenseret ved en forhøjelse af passagerafgiften eller af lufthavnsafgifterne i øvrigt.

Ministeriet for offentlige arbejder kan af de fornævnte grunde for sit vedkommende ikke tiltræde det over for Nordisk Råd fremsatte forslag om afskaffelse af passagerafgifter i den internordiske trafik.

Man skal sluttelig bemærke, at passagerafgiften som nævnt alene afkræves til udlandet afrejsende passagerer, men derimod ikke passagerer i indenlandsk trafik. I forbindelse med indførelsen af afgiften blev det overvejet, hvorvidt afgiften også burde afkræves indenlandske passagerer. Dette fandtes dog på daværende tidspunkt ikke hensigtsmæssigt, men kunne muligt senere blive påkrævet, og det er ministeriet bekendt, at de svenske myndigheder har under overvejelse at indføre afgiften også i indenrigstrafikken.

København, den 31. august 1959

P. m. v.

E. b.

(sign.)

Norden, dansk Forening for nordisk Samarbejde:

En række af foreningens medlemmer har i forskellig forbindelse overfor vor forening påpeget det helt urimelige i, at der opkrævedes disse lufthavnsafgifter.

På denne foranledning undersøgte vi sagen og kan oplyse, at det er ret enestående, at tre af de nordiske lande opkræver passagerafgifter. Foruden Danmark, Norge og Sverige er der i Europa kun Frankrig, Italien og Portugal, som i egentlig forstand opkræver afgifter. Det gøres dog også af United Kingdom, men kun i internationale destinationer.

Det kan tilføjes, at heller ikke de øst-europæiske lande kræver sådanne afgifter.

Hverken Finland eller Island opkræver passagerafgifter i lufthavnene.

Ved foreningerne Nordens delegeretmøde i Helsingfors 23.—25. august 1958 rejste den danske forening Norden hele denne sag. Delegeretmødet vedtog eenstemmigt følgende [*se s. 1*]:

Ved det næstfølgende hovedstyrelsesmøde blev bl. a. den her omhandlede vedtagelse forelagt. Foreningen Nordens hovedstyrelse understøttede varmt henstillingen, og denne blev derefter videresendt til regeringen og folketinget.

Foreningen Norden kan derfor i høj grad påny understrege det ønskelige i, at disse lufthavnsafgifter bortfalder, forsåvidt angår internordiske rejser.

I overensstemmelse med foreningernes bestræbelser for at fremme det nordiske samarbejde og i overensstemmelse med den linie, som de nordiske lande har fulgt gennem indførelse af pasfrihed (nu pasunion), fællesnordisk arbejdsmarked, ligeret på social-politikkens område og i det hele taget stærkest mulig understregning af nordiske borgeres ligeretsstilling i hele Norden, mener foreningen Norden i Danmark, at det må anses for særdeles velbegrundet at ophæve lufthavnsafgifterne for sådanne flyverejser, som foregår inden for Nordens område, og dermed helt og fuldt ligestille disse med flyverejser inden for det enkelte nordiske lands eget område.

København, den 6. august 1959

Bengt Wellejus

Foreningens direktør

Turistforeningen for Danmark:

Man vil endvidere sætte pris på, såfremt de flyvepassagerafgifter, som måtte blive bibeholdt, fremtidig bliver inkluderet i billetprisen eller i hvert fald opkræves samtidig med erlæggelse af billetprisen, således at passagererne ikke længere behøver at erlægge passagerafgiften i lufthavnen. Man har utallige tilkendegivelser om utilfredshed fra fremmede turister, som i den tro, att de ikke mere skulle bruge danske penge, har købt varer til sidste øre i lufthavnen, og som derefter er blevet stillet over for krav om betaling af 7 danske kroner, som de ikke mere var i besiddelse af, hvorefter fremmede penge måtte veksles, og en del irritation er opstået derover.

Den 9. juli 1959

Sven Acker

Finland

Aero oy:

Då vissa länder i Europa under de senaste åren börjat uppbära passageraravgift på flygfälten, har alla flygbolag enhälligt opponerat sig mot en dylik avgift, emedan flygpassagerarna därmed missgynnas jämfört med passagerare, som anlitar andra kommunikationsmedel. Av denna orsak ger Aero oy oförbehållsamt sitt stöd åt varje förslag till avskaffande, om också endast till en del, av nämnda avgift. Vidare torde intäkterna från denna

skattartade avgift ur statsekonomisk synpunkt sett ha så liten betydelse, att det enligt vår åsikt icke är någon finanspolitisk nödvändighet att uppbära avgiften i fråga.

Helsingfors den 31 juli 1959

Aero oy

B. Aulin
Tekn. direktör

Heikki Soininvaara
Ekonomichef

Suomen matkailijayhdistys — Turistföreningen i Finland:

Den ifrågavarande avgiften bromsar — trots sin relativa litenhet — den internordiska flygtrafiken och är också överhuvudtaget en faktor, som skadar den internationella turismens fria utveckling. Av denna orsak anser Turistföreningen i Finland det vara ytterst önskvärt, att den nämnda avgiften slopas.

Helsingfors den 9 september 1959

Turistföreningen i Finland r. f.

Jorma Tolonen
Verkställande direktör

Suomen matkatoimistoyhdistys — Resebyråföreningen i Finland:

— — — önskar Resebyråföreningen i Finland vördsamt meddela, att den fullt understöder nämnda förslag.

Det har konstaterats, att den passageraravgift, som uppbäres på flygplatserna, har förorsakat den resande allmänheten avsevärt omak, som enligt vår mening inverkar synnerligen störande på turisttrafiken mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 1 augusti 1959

Resebyråföreningen i Finland r. f.

Rob. Charpentier
Ordförande

K. Eklund
Sekreterare

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Passasjeravgiften ble innført i 1958 etter samråd mellom luftfartsmyndighetene i Norge, Danmark og Sverige. Formålet var å få inn større inntekter til dekning av de stigende utgifter til lufthavnene. Man antok at luftfarten burde kunne bære en noe større del av kostnadene ved de faste anlegg. Selv med den økning av de samlede avgifter som passasjeravgiften medførte, ville luftfarten betale en mindre del av utgiftene til de faste anlegg enn de andre transportmidler. Man fant foreløpig å burde begrense passasjeravgiften til utenlands-passasjerene, men det har vært forutsetningen at spørsmålet om passasjeravgift også i innenlandstrafikken skulle viderebehandles. Det synes da ikke å bli noe grunnlag for opphevelse av avgiften for nordiske flyreiser.

Når passasjeravgiften kan ha vakt noe irritasjon som det hevdes i medlemsforslaget, skyldes dette utvilsomt innkrevningsmåten. De land som idag i Vest-Europa oppkrever passasjeravgifter er Frankrike, Italia, Portugal, Spania og Storbritannia, foruten Danmark, Norge og Sverige. Spørsmålet er tatt opp internasjonalt om en forenklet innkreving ved at avgiften blir inkludert i billettprisen. Hittil har dog luftfartsselskapene (IATA) satt seg imot dette på grunn av den administrative belastning og de økede omkostninger de mener dette vil medføre. I Norge har luftfartsselskapene og reisebyråene så langt det er mulig søkt å fjerne irritasjonsmomentet ved å innkreve avgiften samtidig med billettsalget.

Spørsmålet om innkrevingsformen blir forøvrig drøftet videre mellom de tre lands luftfartsmyndigheter.

Oslo, 12. august 1959

(sign.)

S v e r i g e**Luftfartsstyrelsen:**

I underdånig skrivelse den 25 oktober 1957 med förslag till ny flygplats-taxa har luftfartsstyrelsen utförligt redogjort för den ekonomiska utveckling och de synpunkter i övrigt, som föranlett förslaget om införande av en passageraravgift. Styrelsen, som tillåter sig hänvisa till nämnda framställning [*se Bihang*], vill härutöver endast tillägga följande.

Passageraravgifterna under budgetåren 1958/60 beräknas uppgå till i runt tal 1 500 000 kronor per år; på den internordiska trafiken faller därvid drygt 500 000 kronor. Ett inkomstbortfall av denna storleksordning måste kompenseras genom ökning av andra inkomster, därvid en höjning av landningsavgifterna torde vara den enda praktiska utvägen. En dylik höjning

skulle emellertid bland annat av skäl, som berörts i förenämnda skrivelse, sannolikt medföra stora svårigheter för bland annat Scandinavian Airlines System och fordrar i varje fall en överenskommelse om motsvarande åtgärd i Danmark och Norge. Tanken att helt avstå från ifrågavarande inkomst torde i dagens statsfinansiella läge vara orealistisk.

Stockholm den 1 juli 1959

Kgl. luftfartsstyrelsen

Sven Sörenson

Erik Nylund

Scandinavian Airlines System, svenska regionen:

Under förarbetet med de nya flygplatstaxor, som trädde i kraft under våren 1958, fördes upprepade förhandlingar mellan SAS och företrädare för de danska, norska och svenska luftfartsmyndigheterna och regeringarna. SAS hävdade därvid det såväl principiellt som i det aktuella fallet oriktiga i att införa sådana statliga pålagor, som kunde hämma flygtrafikens utveckling. Särskilt framhölls den skadliga effekt, som passageraravgiften skulle få på såväl SAS' som de skandinaviska ländernas strävanden för ett utökat utbyte och en vidgad turisttrafik länderna emellan. SAS framhöll även, att det vore oriktigt att bedöma en flygplats' ekonomiska resultat enbart som en produkt av kostnaderna för anläggningar och personal och intäkterna i form av flygplatsavgifter. SAS tillbakavisade därför med skärpa myndigheternas krav på höjningar av landnings-, belysnings- och parkeringsavgifterna med ca 14,5 % och ett samtidigt införande av passageraravgifter, som skulle innebära en ytterligare ökning av flygplatsavgifterna med ca 33 %.

SAS har motsatt sig ett inbakande av passageraravgiften i biljettpriserna, då den internationella biljettavräkningen tekniskt sett icke medger ett dylikt förfarande; SAS' flygbiljetter säljs över hela världen och flygs av alla flygbolag med åtföljande proratering av biljettpriset mellan olika flygbolag varje gång, en resa företages med mer än ett bolag.

SAS har med stort intresse noterat den uppmärksamhet, som passageraravgiften rönt inom föreningarna Norden och inom Nordiska rådet, och bidrader självfallet det framlagda förslaget. SAS kan emellertid under inga förhållanden godta, att luftfartsmyndigheterna tillåtes kompensera sig för intäktsbortfallet vid ett slopande av passageraravgiften genom en höjning av landnings-, belysnings- eller parkeringsavgifterna.

Stockholm den 24 augusti 1959

Scandinavian Airlines System, svenska regionen

Arne Wickberg

Norden, svensk förening för nordiskt samarbete:

Med anledning av delegerademötets uttalande gjorde den svenska föreningen Norden den 16 oktober 1958 en framställning i saken till Kungl. Maj:t. Det betonades i framställningen bl. a., att den skillnad i villkoren för inrikesresor och internordiska resor, som uppstått genom passageraravgifternas införande, står i dålig samklang med den nyligen tillkomna nordiska passunionen, genom vilken man uppnått, att de nordiska länderna i högre grad än förut framstår som ett ur resesympunkt sammanhängande och enhetligt område. Över huvud vore det ur principiell nordisk synpunkt önskvärt, att resor från ett nordiskt land till ett annat i möjligaste mån betraktades och behandlades på samma sätt som inrikesresor. Den extraavgift, som nu i tre av länderna pålagts de internordiska resorna, stämde dåligt överens med de allmänna strävandena att skapa gynnsammare ekonomiska villkor för det folkliga reselivet i Norden. Framställningen utmynnade i en underdånig hemställan om att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder, så att internordiska flygresor likställes med inrikesresor på så sätt, att de icke belastas med passageraravgifter.

Framställningen synes hittills icke ha föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Föreningen har emellertid även i fortsättningen ägnat frågan uppmärksamhet och därvid — inte minst efter ytterligare underhandskontakt med Scandinavian Airlines System, som svarar för huvudparten av den internordiska flygtrafiken — alltmera stärkts i sin uppfattning om det angelägna i att ifrågakvarande passageraravgifter tas bort.

Att frågan nu tagits upp inom Nordiska rådet, har föreningen därför hälsat med stor tillfredsställelse. Det är dess livliga förhoppning, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige åtgärder i enlighet med det föreliggande medlemsförslaget.

Stockholm den 11 september 1959

För föreningen Nordens centralstyrelse

E. Bjelle

Vice ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

Svenska turisttrafikförbundet:

Turisttrafikförbundet har, tillsammans med Landslaget for reiselivet i Norge och Turistforeningen for Danmark, i april 1959 i skrivelse till Scandinavian Airlines System tillkännagivit sin åsikt rörande passagerareavgifterna, vilkas införande man beklagade så mycket mera som Skandinavien

vanligen representerar en liberal linje, när det gäller underlättandet av samfärdseln mellan länderna. De tre turistorganisationerna hemställde, att Scandinavian Airlines System måtte verka för att passagerareavgiften — och detta givetvis, vare sig det gäller resor inom Norden eller resor mellan nordiskt land och icke-nordiskt land — snarast måtte inarbetas i biljettpriset.

Stockholm den 26 augusti 1959

Svenska turisttrafikförbundet

Göran Hedin

BIHANG

Skrivelse från luftfartsstyrelsen i Sverige till Sveriges regering angående revision av flygplatstaxan

---

Erfarenheten har visat, att den ökade flygtrafiken ständigt nödvändiggör nya stora investeringar i flygplatser och därmed sammanhängande anläggningar. Speciellt under de närmaste åren står luftfarten inför en period av stora, språngartade utgiftsökningar för markorganisationen. Inkomsterna från den av nyinvesteringarna möjliggjorda trafikökningen inflyta först i ett senare skede. I den mån man anser sig böra räkna med en fortsatt inflatorisk prisutveckling, bör det dessutom hållas i minnet, att en penningvärdeförsämring drabbar utgiftssidan tämligen omedelbart, under det att en motsvarande kompensation på inkomstsidan av praktiska skäl ej går så snabbt att åstadkomma. Det synes därför, som om luftfartsverket vid oförändrad taxenivå skulle stå inför en period av ständigt ökande underskott. I detta läge anser luftfartsstyrelsen, att denna utvecklingstendens måste bromsas. Det är sålunda nödvändigt, att luftfartsverket tillföres ökade inkomster, bland annat i syfte att åstadkomma en rimligare kostnadsfördelning mellan det allmänna, d. v. s. ytterst skattebetalarna, och de kategorier, som använda sig av flygplatserna.

I november 1956 avhölls i ICAO:s regi en internationell konferens i flygplatsfrågor. Därvid uttalades bland annat den meningen, att de internationella flygplatserna världen runt på det hela taget fortfarande drivas med stora förluster och att flygplatsernas ekonomi icke står i rimligt förhållande till den ekonomiska situationen för trafikflyget i allmänhet.

Vid en revision av flygplatsstaxan knyter sig huvudintresset till landningsavgiften, som utgör verkets största inkomstpost. Denna avgift har sina

speciella problem ur taxesättningsynpunkt. Å ovannämnda ICAO-konferens förutsattes, att landningsavgiften i princip är avsedd att täcka de kostnader, som äro förknippade med vissa navigationsanläggningar, säkerhetstjänst, rullbanor, taxibanor och stationsplatta. Med nuvarande trafikfrekvens och kostnadsläge skulle detta för de flesta flygplatser medföra så höga landningsavgifter, att ett uttagande av desamma får bedömas som en praktisk omöjlighet. I stället får man söka avväga taxenivån med hänsyn till trafikanternas ekonomiska bärkraft. Detta äger också tillämpning på parkeringsavgiften. Belysnings- och hangaravgifterna böra däremot betraktas såsom uttryck för självständiga ekonomiska enheter, för vilka taxesättningen redan nu kan göras efter mera affärsmässiga principer med fullständig kostnadstäckning såsom gripbart mål.

För att nedbringa underskottet å luftfartsfonden åtminstone till den nivå, som var rådande vid tiden för nu gällande taxas ikraftträdande, skulle med nuvarande trafikvolym landningsavgifterna behöva höjas med c:a 50 %. En sådan generell taxehöjning skulle också ur rent administrativa synpunkter medföra de minsta olägenheterna. Härvid är att märka, att enligt en inom styrelsen verkställd beräkning rörande verkningarna av penningvärdets fall sedan tiden för förarbetena till nu gällande taxa för luftfartsverkets del ger vid handen, att denna faktor inneburit en kostnadsstegring av storleksordningen 40 %. Som tidigare nämnts ha vissa flygplatser därjämte undergått en betydande standardförbättring under senare år, vilket självfallet medfört högre kostnader.

En så kraftig avgiftshöjning som med 50 % torde emellertid av vissa praktiska skäl vara ogenomförbar. Enligt en av ICAO gjord jämförande sammanställning av landningsavgiften för en representativ flygplantyp som DC-6 å 111 internationella flygplatser, fördelade å nästan samtliga ICAO-anslutna länder, ligga de skandinaviska landningsavgifterna något över genomsnittet. Begränsar man sig till de länder och flygplatser, som beflygas av SAS, blir förhållandet ungefär detsamma. Härvid är dock att märka, att i motsats till förhållandet i flera länder de skandinaviska avgifterna i sig innefatta ersättning för praktiskt taget samtliga kostnader för bruk av respektive flygplatser. Vidare har styrelsen ansett det vara av betydelse, att det skandinaviska flygföretaget SAS svarar för c:a 70 % av samtliga landningsavgifter på svenska flygplatser men genom sitt medlemskap i International Air Transport Association (IATA) icke har större möjlighet än andra flygföretag att övervältra de ökade kostnaderna på passagerarna i form av höjda biljettpriiser. Styrelsen har därför stannat för att föreslå en höjning av landningsavgifterna begränsad till c:a 10 %. För att i övrigt tillgodose sitt ökade inkomstbehov föreslår styrelsen inrättandet av en ny avgift benämnd passageraravgift.

Generellt har man hittills strävat efter att koncentrera alla flygplatsavgifter till en avgift, nämligen landningsavgiften, och att undvika säravgifter för speciella tjänster. Enda förekommande undantagen ha hittills varit de

tidigare berörda hangar-, belysnings- och parkeringsavgifterna. De administrativa och praktiska fördelarna med en dylik det mesta omfattande avgift ha ansetts överväga de nackdelar ur rättvisesynpunkt, som ovedersägligen vidlåda en dylik relativt odifferentierad avgift. Ovannämnda ICAO-konferens underströk, att denna huvudregel om en enhetlig avgift fortfarande bör gälla. Å andra sidan har taxenivån å vissa flygplatser redan blivit eller kommer genom aviserade höjningar att bli så hög, att systemets nackdelar bli alltför framträdande. Konferensen fäste sig särskilt vid att kostnaderna för omhändertagande av passagerarna i de därför speciellt avsedda utrymmena, d. v. s. stationsbyggnaderna, tenderade att växa i sådan grad, att desamma numera särskilt på de större flygplatserna, i motsats till vad tidigare var fallet, utgöra en högst betydande del av de totala investeringarna och driftskostnaderna. Konferensen enade sig därför om att i princip godtaga införandet av en särskild passageraravgift (»passenger service charge») såsom ett alternativ och komplement till en generell höjning av landningsavgiften. En sådan anordning kan i vissa fall även medföra en rättvisare fördelning av avgifterna till fördel för den trafik, som i ingen eller ringa grad utnyttjar stationsbyggnaderna.

Passageraravgift förekommer redan sedan kortare eller längre tid tillbaka i ett flertal länder, däribland England, Frankrike och Italien samt vid vissa större flygplatser i USA. Enligt styrelsens uppfattning synes, trots de praktiska olägenheter, som införandet av en ny avgift ovedersägligen innebär, en dylik passageraravgift nu böra införas i Sverige såsom ett, enligt vad ovan anförts, i nuvarande läge bättre medel att öka luftfartsverkets inkomster än en förhållandevis stor generell höjning av landningsavgiften. Det bör härvid bemärkas, att kostnaderna för byggande, underhåll och drift av stationsbyggnaderna på våra trafikflygplatser ökat väsentligt under de senaste åren samt att luftfartsverket nu står inför realiserandet av ytterligare kostnadskrävande objekt härutinnan. En fördel för SAS med införandet av passageraravgiften framför en ytterligare generell höjning av landningsavgiften är, att företaget genom en sådan åtgärd får möjlighet att omedelbart och direkt övervältra kostnaden på passagerarna utan att vara därtill förhindrat av sin bundenhet till IATA:s överenskommelser om flygbiljettpriserna.

Om en passageraravgift införes, torde vissa kategorier av trafikanter böra undantagas från densamma. Först och främst bör därvid av praktiska och lämplighetsskäl undantagas passagerare i direkt transit; denna kategori tar dessutom ifrågavarande lokaliteter i anspråk i mycket begränsad utsträckning. Vidare är det tveksamt — i varje fall tills vidare — om inrikestrafiken bör beläggas med passageraravgift. Denna trafik befinner sig ännu i ett utvecklingsstadium, som är mindre bärkraftigt än utrikestrafiken, och i stort sett erfordras för densamma för närvarande icke så kostnadskrävande stationsanläggningar som för utrikestrafiken. Enligt luftfartsstyrelsens uppfattning bör därför tills vidare anstå med införandet av passageraravgift för inrikes trafik.

Efter mönster av flertalet i andra länder förekommande passageraravgifter bör av praktiska skäl endast avresande utrikes passagerare i yrkesmässig luftfart beläggas med avgift. Denna bör utgöra 5 kronor per passagerare, vilket ligger i paritet med genomsnittet av i andra länder förekommande avgifter. För barn under två år förutsättes ingen avgift skola utgå. Det kan i detta sammanhang ifrågasättas, om passageraravgift bör uttagas vid lokaltrafik på den extremt korta utrikeslinjen Malmö—Köpenhamn. Då det i praktiken torde vara förenat med betydande svårigheter att skilja på lokal- och genomgående trafik på denna linje, vilket kan göra hela passageraravgiften illusorisk, har styrelsen emellertid tills vidare icke ansett sig böra göra något förslag härutinnan.

För att icke i onödigt hög grad motverka de strävanden, som pågå inom andra områden av luftfarten i avsikt att åstadkomma smidiga procedurer i samband med flygplans in- och utklarering ävensom av principiella skäl anser styrelsen, att passageraravgiften i dess egenskap av flygplatsavgift skall anses som ett mellanhavande mellan luftfartsverket och flygföretagen, och att det sedan bör stå dessa fritt att på det sätt, de själva finna lämpligast, uttaga avgiften av den resande allmänheten.

I en framtid, då passageraravgiften sannolikt blivit mera allmän, är det luftfartsstyrelsens förhoppning, att flygföretagen i eget och allmänhetens intressen gå över till metoden att inkalkylera denna avgift som en kostnad bland övriga kostnader för driften att i sista hand täckas av biljettpriiset.

Stockholm den 25 oktober 1957

Henrik Winberg

Sven Sörenson

Curt Igelström

BILAGA 2

PM rörande i Sverige framlagt förslag om införande av passageraravgift i inrikes yrkesmässig luftfart

Vid överläggningar i Köpenhamn den 18 januari 1958 mellan kommunikationsministrarna i Danmark, Norge och Sverige uppnåddes enighet om att en skandinavisk kommitté skulle tillsättas för utredning rörande enhetliga priciper vid fastställande av flygplatsavgifter m. m. i de tre länderna.

Genom beslut den 21 mars 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för kommunikationsdepartementet att utse två sakkunniga att såsom svenska ledamöter ingå i en skandinavisk kommitté med uppgift att undersöka möjligheterna att åstadkomma enhetliga principer för beräkning av de kostnader, som borde åvila luftfarten för utnyttjande av de civila flygplatserna i Danmark, Norge och Sverige samt att jämväl taga upp härmed sammanhängande frågor, som kunde komma att aktualiseras under utredningsarbetets gång. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen samma dag tvenne sakkunniga att såsom ledamöter ingå i den skandinaviska kommittén. Denna har sedermera antagit benämningen Skandinaviska flygtaxekommittén. Den beräknas kunna lämna redogörelser till vederbörande kommunikationsministrar under år 1960.

I 1959 års svenska statsverksproposition (prop. 1/1959, bil. 17: luftfartsfonden, s. 14) anförde chefen för svenska kommunikationsdepartementet, att det torde få ankomma på den svenska delegationen i den skandinaviska flygtaxekommittén att verkställa en utredning, utvisande i vilken utsträckning luftfartsverkets inkomster och utgifter hänförde sig till utrikes- resp. inrikesflyget samt i anslutning härtill framlägga de förslag ifråga om luftfartsverkets ekonomi, vartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning av förenämnda uttalande av departementschefen i 1959 års statsverksproposition har de båda svenska delegerade den 5 oktober 1959 framlagt ett betänkande rörande svenska luftfartsverkets ekonomi m. m.

Enligt i betänkandet framlagda uppgifter uppgick luftfartsverkets underskott för budgetåret 1957/58, inklusive ränta på det disponerade statskapitalet, till ungefär 13 miljoner kronor. Underskottet beräknas stiga till ungefär 25 mill. kr. under budgetåret 1960/61 och till 35 mill. kr. under budgetåret 1964/65. I betänkandet framhålles, att riktpunkten bör vara, att inrikestrafiken bär de kostnader, den förorsakar luftfartsverket. Med utgångspunkt härifrån och under beaktande av dels storleken av den till inrikestrafiken hänförliga delen av luftfartsverkets underskott, dels flygföretagens ekonomiska förhållanden och marknadsläge föreslås i betänkandet införande av en passageraravgift om 5 kronor per avresande passagerare i inrikes yrkesmässig luftfart. Denna avgift beräknas för budgetåret 1960/61 inbringa ca 3 milj. kr., vilket för budgetåret 1960/61 skulle innebära en täckning av inrikesflygets särkostnader samt dessutom ett bidrag om ca 2 milj. kr. till täckande av gemensamma kostnader.

Som lämplig tidpunkt för avgiftens införande förordas den 1 april 1960 eller i samband med att flygföretagen övergår till sommartidtabellen 1960.

Till motivering för detta förslag anföres i betänkandet ytterligare:

Beträffande passageraravgiften föreligger en skillnad mellan in- och utrikes flyg, i det att ingen sådan avgift utgår i inrikestrafik, medan avgiften i utrikestrafik är 5 kr (för sträckan Malmö—Köpenhamn 1:50 kr).

Fremsta orsaken till att man vid taxerevisionen år 1958 valde att beträffande utrikestrafiken införa en passageraravgift i stället för en ytter-

ligare höjning av landningsavgiften var, att SAS genom en sådan åtgärd skulle få möjlighet att omedelbart och direkt övervältra kostnaden på passagerarna utan hinder av IATA:s överenskommelser om flygbiljettpriserna. Den kritik, som i olika sammanhang riktats mot passageraravgiften, torde i regel ej ha avsett avgiftens storlek utan mera det osmidiga sätt, på vilket den uttages. När det gäller inrikestrafiken föreligger inte några överenskommelser mellan flygföretagen om biljettpriserna, utan flygföretagen kan inkalkylera denna avgift som en kostnad bland övriga driftkostnader att i sista hand täckas av biljettpriset. Frågan om införande av en passageraravgift i inrikes luftfart reduceras därmed till ett spörsmål, om flygtrafiken kan bära en sådan avgift.

Passageraravgiften i inrikestrafik behöver icke nödvändigtvis vara av samma storlek som för utrikestrafik, även om vissa praktiska fördelar härigenom skulle vinnas. En differentiering finnes redan införd, i det att avgiften för passagerarna på den korta sträckan Malmö—Köpenhamn är fastställd till kr 1:50.

I betraktande av flygföretagens ekonomiska läge kommer införandet av en passageraravgift av 5 kr sannolikt att medföra en omedelbar genomsnittlig höjning av de inrikes biljettpriserna av samma storlek. Huruvida denna prisökning kommer att bestå, blir givetvis beroende av inrikestrafikens fortsatta utveckling och därav betingade möjligheter till eventuella prissänkningar.

Med hänsyn till att kännedomen om efterfrågans priselasticitet med avseende på flygresor är bristfällig måste en bedömning av trafikens förmåga att bära en kostnadsökning av ifrågasatt storlek bli osäker. Delegationen har dock icke funnit belägg för att en så relativt måttlig höjning som i genomsnitt med 6 à 8 % skulle leda till någon mera påtaglig ogynnsam påverkan på trafikutvecklingen. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att passageraravgiften om 5 kr på interskandinaviska linjer, vilka ifråga om längd och biljettpriser är jämförbara med en icke obetydlig grupp av inrikeslinjerna, icke synes ha utövat någon iögonenfallande sådan ogynnsam inverkan.

Då delegationen sålunda anser en passageraravgift om 5 kr för inrikes luftfart motiverad med hänsyn till luftfartsverkets kostnader för markorganisationen samt håller för sannolikt, att trafiken kan bära en kostnadsökning av denna storlek, förordar delegationen, att en sådan avgift införes. Härigenom skulle inrikesflyget komma att täcka sina särkostnader och dessutom bidra till de gemensamma kostnaderna för markorganisationen, vilket bidrag för budgetåren 1960/61 och 1964/65 skulle uppgå till ca 1,8 mkr resp. 2,2 mkr.

Den föreslagna nya avgiften bör enligt delegationens mening helst införas under lågtrafiktid och i samband med ett tidtabellsskifte. Som lämplig tidpunkt vill delegationen föreslå den 1 april 1960 eller vid flygföretagens övergång till sommartidtabell på våren 1960.

Den föreslagna passageraravgiften i inrikes luftfart beräknas kunna nedbringa luftfartsverkets totala underskott från 25 mkr till 22 mkr budgetåret 1960/61 samt från 35 mkr till 30 mkr budgetåret 1964/65.

Stockholm den 12 oktober 1959

BILAGA 3**PM rörande behandlingen inom OEEC av frågan om flygplatsavgifter**

I rekommendation nr C (56) 133 (final) den 26 oktober 1956 rekommenderade OEEC:s råd medlemsstaternas regeringar att avskaffa alla ombordstignings- och landstigningsavgifter i hamnar och på flygplatser, respektive att, om sådana åtgärder bedömdes icke kunna vidtagas, ombesörja, att avgifterna inbetalades på samma gång som eller inkluderades i priset för flygbiljetterna.

Danmark, Norge och Sverige har den 1 april 1958 infört bestämmelser om flygplatsavgifter. Inom OEEC har man uttryckt sitt beklagande över utvecklingen på detta område med hänsyn till de hinder för turismens utveckling, ett sådant system skulle kunna få.

Stockholm den 23 oktober 1959

Medlemsförslag

om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkarkonsten

(Väckt av Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson och Anders Pettersson)

Efter initiativ från Nordiska rådets sida (rekommendation nr 7/1957) utreds för närvarande förutsättningarna för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare, varigenom läkare, vilka i annat nordiskt land avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, skall äga rätt att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets rätts- och socialmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land. Den av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatta kommittén för utredning av frågan väntas i år framlägga sitt förslag.

Införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare aktualiserar emellertid frågan om skapandet av enhetliga regler även beträffande avgränsningen av området för obehörigt utövande av läkarkonsten. Den nu gällande lagstiftningen rörande kvacksalveri i de nordiska länderna uppvisar, såsom framgår av närslutna rättssammanställning [*se Tillägg*], betydande olikheter i detta hänseende. Dessa olikheter saknar icke praktisk betydelse, i det att kvacksalvare, vilkas verksamhet är kriminaliserad i ett av de nordiska länderna, överflyttat sin rörelse till ett annat nordiskt land, vars lagstiftning icke lägger hinder i vägen för den av vederbörande utövade formen av kvacksalveri.

Att en likartad lagstiftning på detta område är önskvärd, torde kunna utläsas av det förhållandet, att de norska och svenska kommittéer, som varit sysselsatta med att förbereda en revision av lagstiftningen på detta område i sina respektive länder, haft visst samarbete med varandra. I den norska Komitéens til revisjon av kvaksalverlovgivningen betänkande av år 1955 heter det, att diskussionerna mellan de båda kommittéerna visat, att »synspunktene innen de to komitéer hva realiteten angår faller sammen på de fleste punkter av større betydning, og har gjort det mulig for komitéene å finne frem til formuleringer som vil bety en sterk tilnærming mellem norsk og svensk lovgivning om kvaksalveri».

Det sålunda påbörjade samarbetet synes nu böra fullföljas och utbyggas att omfatta även övriga länder. Då nu en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare är i färd med att införas, synes det naturligt, att det verksam-

hetsområde, som är förbehållet läkarna också avgränsas på samma sätt i de nordiska länderna. Utvecklingen har sålunda understrukit angelägenheten av att vi får relativt enhetliga lagregler i de nordiska länderna beträffande obehörigt utövande av läkarkonsten.

Under hänvisning till ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga lagbestämmelserna om obehörigt utövande av läkarkonsten i de nordiska länderna.

Helsingfors och Stockholm i maj 1959

Gunnar Henriksson

Sigfrid Jonsson

Anders Pettersson

TILLÄGG

PM rörande rätten att utöva läkarkonsten i de nordiska länderna

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler, som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har uppställt beträffande rätt att utöva läkarkonsten. I fråga om de fyra förstnämnda länderna är den hämtad ur ett betänkande av den norska Komitéen til revisjon av kvaksalverlovgivningen (Utkast til lov om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk lege eller tannlege til å ta syke i kur, med motiver (1955)).

Danmark

Etter lov om utøvelsen af lægegering av 14. mars 1934, må den som vil utøve legevirksomhet i Danmark ha offentlig autorisasjon. For å få autorisasjon må man i regelen ha bestått dansk medicinsk embetseksamen. I særlige tilfelle kan dog innenriksministeren meddele autorisasjon til personer som har ervervet seg tilsvarende medisinsk utdanning i utlandet.

Etter loven er det adgang også for den som ikke er dansk lege til å ta »syke i kur», men lovens kap. VI inneholder regler som begrenser slik virksomhet:

Den som uten å ha autorisasjon som lege, betegner seg som lege, eller på annen måte som er egnet til å få folk til å tro at han har autorisasjon, straffes med bøter. På samme måte straffes den som uten å ha autorisasjon, driver reklame for sin virksomhet, bortsett fra en alminnelig meddelelse om sin adresse. Tar en person som ikke har autorisasjon som lege, syke i kur, og utsetter han derved noens helbred for påviselig fare, straffes han med bøter eller hefte.

Under skjerpene omstendigheter som hvis behandlingen har ført til vesentlig skade på legeme eller helbred, eller hvis vedkommende tidligere er

straffet etter visse av lovens bestemmelser, kan straffen stige til fengsel i inntil 1 år. Det samme gjelder hvis pasienten er sinnssyk, åndsvak, under 18 år eller umyndiggjort. Den som ikke har autorisasjon, kan ikke behandle veneriske sykdommer, tuberkulose eller andre smittsomme sykdommer. Overtrødelse straffes med bøter, hefte eller fengsel inntil 1 år. Det fritar ikke vedkommende for straff at han p. g. a. manglende legekyndighet ikke har forstått sykdommens art.

På samme måte straffes den som uten å ha autorisasjon eller annen lovlig adgang, foretar operative inngrep, iverksetter bedøvelse, yter fødselshjelp, anvender legemidler som er underlagt reseptvang, eller anvender røntgen- eller radiumbehandling eller annen elektrisk behandling som innenriksministeren har nedlagt forbud mot.

Det er forbudt for ikke-lege å ta syke i kur uten særskilt tillatelse hvis ikke vedkommende er dansk statsborger og har oppholdt seg i landet i 10 år. Overtrødelse straffes med bøter eller hefte i inntil 3 måneder. Samme straff rammer den ikke-lege som tar syke i kur under »omreisen». Personer som tidligere er dømt til frihetsstraff for visse nærmere angitte grovere former for kvaksalveri, kan dersom det ikke er hengått mer enn 5 år siden siste frihetsstraff — i dommen pålegges helt å avholde seg fra å ta syke i kur. Overtrødelse av sådant pålegg straffes med bøter eller hefte inntil 3 måneder.

Det kan også nevnes at den danske straffelovs § 189 setter straff for den som stiller til salg eller iøvrig søker utbredt som legemidler eller forebyggelsesmidler mot sykdommer ting om hvilket han vet at de er uegnete til det angitte formål og at deres benyttelse hertil utsetter menneskers liv eller sunnhet for fare. Straffen er fengsel inntil 6 år.

Finland

I Finland er det — i henhold til »lag angående utøvning av läkarkallet» av 23. januar 1925 — legemonopol. Legevirkosomhet kan bare utøves av autoriserte finske leger og utenlandske statsborgere som har fått autorisasjon eller tillatelse etter å ha vist sin kompetanse for det medisinske fakultet ved Universitetet i Helsingfors.

Etter nevnte lovs § 6 straffes yrkesmessig kvaksalveri med inntil 100 dagsbøter. Behandler en kvaksalver yrkesmessig veneriske sykdommer, tuberkulose eller smittsomme sykdommer som er underlagt det offentlige særlige forsorg, er straffen minst 25 dagsbøter eller fengsel i inntil 1 år.

Kvaksalveri — som uten å være yrkesmessig — utøves mot direkte eller indirekte godtgjørelse og som har kunnet medføre fare for den sykes liv eller helbred, kan straffes med inntil 100 dagsbøter. Det samme gjelder dersom kvaksalveren behandler venerisk sykdom, tuberkulose eller slik smittsom sykdom som nevnt ovenfor.

Har behandlingen voldt en annens død eller grov legemsbeskadigelse gjelder bestemmelsene i den alminnelige straffelov.

Island

I Island er det legemonopol for så vidt som den islandske legelov av 23. juni 1932 i § 1 bestemmer at rett til å drive legevirkosomhet og kalle seg lege har bare den som har fått ministerens tillatelse hertil. Og videre bestemmer samme lovs § 15 at kvaksalveri av ethvert slag er forbudt i Island. Lovens begrep »lege» ses imidlertid å være gitt et noe usedvanlig omfang: Alminnelig legelicens kan bare tildeles personer med medisinsk universitetsutdannelse og er ubegrenset. Derimot kan begrenset legelicens etter loven

tildeles også legfolk. Stadsfysikus i Reykjavik har imidlertid i brev av 3. november 1953 opplyst at det aldri er blitt tildelt begrenset legelicens til rene legfolk.

Lovens § 15 inneholder en legal definisjon av hva som forstås med kvaksalveri. Av denne fremgår det bl. a. at det betraktes som kvaksalveri hvis en som ikke har legelicens tilbyr seg å ta pasienter under behandling, opptar legevirksomhet som næringsvei, averterer seg eller kaller seg for lege, eller utleverer eller forordner medisin som apotekere ikke har lov til å selge uten mot resept. Det samme gjelder hvis noen med begrenset legelicens praktiserer utover det som bestemmes i lisensen eller følger av lov, hvis tannlege foretar annen behandling enn tannbehandling (herunder bedøvelse), hvis tarntekniker driver tannlegevirksomhet, hvis massør tar folk til behandling uten etter forordning fra lege eller hvis jordmødre iverksetter bedøvelse eller forordner medisin utover det de har spesiell tillatelse til.

Etter definisjonen er det bl. a. også kvaksalveri hvis en lege kaller seg spesialist uten å ha rett til det, eller hvis han selger eller forordner medisin i store kvanta i den hensikt å tjene penger på det. Det samme gjelder hvis lege foretar unødvendig legebehandling, eller utlåner sitt navn til en som ikke har legelicens og derved får folk til å tro at behandlingen står under legens kontroll og veiledning.

Den som har begrenset lisens kan ikke behandle kjønnsykdommer, tuberkulose eller andre smittsomme sykdommer, som kreft og andre svulster. Manglende legekyndighet leder ikke til frifinnelse for overtredelse av denne bestemmelse.

Straffen for overtredelse av bestemmelsene i loven er bøter fra 100 til 10.000 kr., tilbakekallelse av legelicens og i alvorlige tilfelle fengsel. Loven fratok ikke den som før lovens ikrafttreden tog syke i kur retten til å fortsette sin virksomhet. De eneste typer av kvaksalvere som i henhold hertil fremdeles driver praksis i Island er enkelte homøopater.

Norge

— — — [etter kvaksalverloven av 19. juni 1936] er det «å ta syke i kur» i prinsippet tillatt for alle og enhver, men det er oppstilt en rekke skranker for ikke-legers virksomhet med behandling av syke, — begrunnet i hensynet til å verne publikum mot farlige følger av kvaksalveriet, herunder det faremoment som ligger i at syke blir avholdt fra å søke kyndig legehjelp.

Skrankene knytter seg dels til kvaksalverens personlige forhold og egenskaper: Etter § 5 er det ubetinget forbudt å ta syke i kur for den som ikke har oppholdt seg her i landet i 10 år. Det samme gjelder omstreifere og personer som har utstått frihetstraff her eller i utlandet.

Videre har loven visse bestemmelser om de ytre former hvorunder kvaksalverne må drive sin virksomhet. Etter § 1 er det på nærmere bestemt måte forbudt å bruke legetitelen eller andre betegnelser som kan føre til forveksling med autoriserte leger. I § 2 er det regler som sterkt begrenser kvaksalvernes adgang til å reklamere for sin virksomhet. Og etter § 3 annet ledd er det forbudt for kvaksalvere etter skriftlige opplysninger eller lignende å behandle personer som de ikke selv har undersøkt.

Etter lovens § 3 er visse undersøkelses- og behandlingsmetoder forbudt for kvaksalvere. De må ikke anvende legemidler som det er apotekerne forbudt å utlevere til alle og enhver, foreta operativt inngrep, gi innsprøytinger eller iverksette fullstendig eller lokal bedøvelse. Samme bestemmelse gir Kongen en alminnelig fullmakt til å bestemme at også andre undersøkelses- og behandlingsmetoder bare skal kunne anvendes av leger og tannleger, og altså ikke av kvaksalvere. Med hjemmel i denne bestemmelse er det ved kgl.

resolusjon av 18. desember 1936 utferdiget forbud mot at andre enn leger bruker objektive undersøkelsesmetoder ved tilpassing og salg av briller, og ved kgl. resolusjon av 15. juli 1938 er det gitt bestemmelser om innskrenkning i adgangen til å anvende psykoanalyse — — —.

Den kanskje viktigste innskrenkning finnes i lovens § 4, som ubetinget forbyr kvaksalvere å behandle visse sykdommer. Det gjelder epidemiske og smittsomme sykdommer som er gjenstand for det offentliges særlige omsorg, samt tuberkuløse sykdommer og kjønns sykdommer selv om de ikke er i smittsom form og videre kreft, sukkersyke, farlige anemier og struma med sykelige tilstander. Det fritar ikke for straff at kvaksalveren på grunn av manglende legekyndighet ikke har forstått sykdommens art.

Overtredelse av lovens bestemmelser straffes etter § 6 med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

En særskilt — og meget viktig — straffebestemmelse finnes i § 7 rettet mot den kvaksalver som tar syke i kur og derved utsetter noens liv eller helse for alvorlig fare enten ved selve behandlingen eller ved at den syke unnlater å søke kyndig hjelp. Det fritar ikke for straff at vedkommende på grunn av manglende legekyndighet ikke har forstått farens eller sykdommens art. Strafferammen er den samme som etter § 6, men straffen kan gå opp til fengsel i 2 år hvis kuren har medført døden eller betydelig skade på legeme eller helbred.

Loven sonderer ikke mellom de forskjellige former for ikke-autorisert helsebredelsesvirksomhet. En kiropraktor f. eks. er i prinsippet undergitt samme regler som en »klok kone» eller »magnetisør».

Sverige

Bestämmelser om rätten att utöva läkarkonsten och föreskrifter, som in-skränker kvacksalvares verksamhet, finnes i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten. Enligt denna lag tillkommer sådan behörighet legitimerad läkare samt efter utnämning eller särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t eller förordnande av medicinalstyrelsen vissa andra personer (utländska läkare, läkarvikarierande medicine kandidater m. fl. kategorier). Legitimation kan meddelas endast svensk medborgare, som är medicine licentiat. Återkallelse av legitimation kan enligt lagen komma i fråga, då läkare av domstol fällts till ansvar för vissa brott eller då läkare på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten.

Lagen innehåller ingen bestämning av begreppet läkarkonst och ej heller något generellt förbud för andra än behöriga att utöva läkarkonsten. Vissa straffbestämmelser mot kvacksalvare finnes emellertid i lagen. Dessa riktar sig både mot kvacksalvare i egentlig mening och mot personer, som varit behöriga att utöva läkarkonsten men ej längre har sådan behörighet och det oaktat verkar såsom läkare. I fråga om de egentliga kvacksalvarna straffas dels den, som mot ersättning behandlar vissa sjukdomar (venerisk sjukdom, tuberkulos, cancersjukdomar, epidemiska sjukdomar) eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, dels envar, som yrkesmässigt utövar läkarkonsten, där behandlingen varit av beskaffenhet att medföra fara för liv eller hälsa. Endast då en läkare, som

förlorat sin behörighet, yrkesmässigt utövar sin verksamhet samt vid yrkesmässig behandling av de förbjudna sjukdomarna kan fängelsestraff följa; eljest är straffet dagsböter. I den mån verksamheten ej faller in under dessa bestämmelser, är det i princip tillåtet för lekmän att utöva läkarkonsten.

I ett av kvacksalveriutredningen framlagt betänkande (SOU 1956: 29) har föreslagits, att 1915 års lag om behörighet att utöva läkarkonsten upphäves och ersättes med en ny lag. Kvacksalveriutredningen har förordat allmänrätt — dock med åtskilliga inskränkningar — att utöva läkarkonsten och sålunda icke ansett sig böra förordad totalförbud för annan än behörig läkare. Det straffbara området för kvacksalveri föreslås av utredningen väsentligt utvidgat. Sådan verksamhet föreslås kriminaliserad, om patienten tillfogas icke ringa skada eller utsättes för fara till liv eller hälsa. De behandlingsförbjudna sjukdomarna avses skola utökas med sockersjuka, epilepsi eller sjukdom i samband med havandeskap och förlossning. Vidare föreslås, att behandling av barn i första levnadsåret och lämnande av skriftliga behandlingsråd utan personlig behandling av patienten förbjudes. Kvacksalveri under kringresande från ort till ort föreslås kriminaliserat. Dessa bestämmelser avser endast sådan verksamhet, som bedrivs yrkesmässigt eller eljest mot betalning. I motsats härtill föreslås absolut förbud för den, som icke är behörig läkare, att använda vissa farliga metoder för undersökning eller behandling av sjuka (allmän eller vissa slag av lokal bedövning, hypnos, radiologiska metoder). Ganska vittgående inskränkningar i rätten att reklamera för kvacksalveri föreslås; kvacksalvare skall icke äga för allmänheten tillkännagiva mer om sin verksamhet än titel, namn, adress, telefonnummer, mottagningstid och verksamhetens allmänna art, d. v. s. vad de praktiserande läkarna enligt praxis inskränker sig till.

Straffsatserna är i förslaget betydligt skärpta i förhållande till gällande lag. För »olaga kvacksalveri» föreslås straffet vara fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

Indenrigsministeriet har — — — indhentet en erklæring fra sundhedsstyrelsen, som i skrivelse af 10. september 1959 udtaler, at styrelsen for sit vedkommende kan tilslutte sig forslaget om, at der søges gennemført ensartet lovgivning om kvaksalveri i de nordiske lande. Også indenrigsministeriet kan for sit vedkommende tiltræde, at mulighederne for gennemførelse af en sådan ensartet lovgivning undersøges.

Med hensyn til muligheden for, at den gruppe af sygdomme, som det efter de gældende danske regler ubetinget er forbudt uautoriserede personer at behandle, udvides i overensstemmelse med de i andre nordiske lande gældende eller foreslåede regler, fremhæver sundhedsstyrelsen i sin ovennævnte erklæring, at der navnlig kan være spørgsmål om at udvide det nævnte forbud til at omfatte epilepsi og sukkersyge. Styrelsen anfører dog samtidig, at der ikke for tiden i Danmark synes at være større problemer med hensyn til kvaksalveres behandling af disse sygdomme. Efter det af styrelsen anførte er kvaksalvernes virkeområde i Danmark idag navnlig kræft og visse former af sindslidelser, hvor vedkommende ikke har ment at have fundet tilstrækkelig hjælp fra lægelig side; men styrelsen mener det næppe muligt for øjeblikket at gennemføre et almindeligt forbud mod uautoriserede personers behandling af disse sygdomme; sådan behandling vil derimod allerede efter gældende lovgivning være strafbar, hvis den udsætter patienternes helbred for påviselig fare.

København, den 19. september 1959

P. m. v.

E. b.

Wedel-Heinen

Den almindelige danske Lægeforening:

Den alm. danske Lægeforening kan tiltræde og støtte, at der overfor de respektive regeringer rejses forslag om en revidering og nyformulering af

disse lovbestemmelser, således at de skærpes og i fælles nordisk interesse nærmes hinanden så meget som muligt i de 5 lande.

I den anledning skal man fra Lægeforeningen pege på, at formålet med indskrænkning i — eller forbud mod kvaksalveri — har til hensigt at beskytte befolkningen mod indblanding i udøvelse af lægegerningen og lægekunsten af usagkyndige og uuddannede, og at dette, efter den udvikling der har fundet sted, ikke længere tjener noget fornuftigt formål — tværtimod kan der stadig påvises skadelige og uheldige følger deraf.

På et tidspunkt, da der overalt arbejdes for at bringe landenes sundhedstilstand op på et så højt niveau som muligt, og dette formål fremmes gennem meget betydelige økonomiske ofre til gavn for videnskaben og lægeuddannelsen, må det virke nedslående og middelalderligt, at der stadig bibeholdes en legal ret for ikke uddannede og ikke autoriserede til at tage syge mennesker i kur, således som tilfældet øjensynlig er i alle de 5 lande, omend i højst forskellig grad.

Den alm. danske Lægeforening har den opfattelse, at en kriminalisering af kvaksalveriet tjener befolkningens tarv og bør indføres, især som beskyttelse mod charlataneri og direkte eller indirekte legemlig eller sjælelig skade. — Vi ser helst et absolut forbud, støttet af betydelig større strafansvar.

København, den 22. august 1959

P. h. v.

H. Ehlers

V. A. Fenger

Dansk Kiropraktor-Forening:

Dansk Kiropraktor-Forening ser med stor velvilje paa en yderligere udbygning af det nordiske retsfællesskab.

Forslaget om gennemførelse af en kvaksalverilov i de nordiske lande efter ensartede principper kan vi derfor ogsaa varmt tilslutte os.

— — — bør det, efter vor formening, i en saadan lovgivning klart understreges, at uddannede og autoriserede kiropraktorer ifølge sagens natur ikke kan falde ind under begrebet kvaksalver. Tværtimod bør, i lighed med principperne i andre landes lovgivning — — — udtrykkelig fastslaas, at uddannede og autoriserede kiropraktorer maa finde deres legale anerkendelse i en efter fælles nordiske principper udarbejdet lovgivning paa dette omraade.

I det følgende tillader vi os nærmere at gennemgaa:

I. begrebet kiropraktik, II. lande med lovgivning paa dette omraade, III. uddannelse af kiropraktorer, IV. de særlige forhold her i landet.

IV. Forholdene i Danmark

Der findes fordelt over hele landet 60 uddannede og autoriserede kiropraktorer, som giver ca. 300 000 behandlinger aarligt.

A. Organisationsforhold

Kiropraktorerne er organiseret i Dansk Kiropraktor-Forening, som gennem sine love tilstræber ordnede forhold fagligt saavel som etisk.

Til at kontrollere lovenes overholdelse har foreningen et raad, Dansk Kiropraktor-Raad, der samtidig fungerer som foreningens retsinstant.

B. Autorisation

Inden paabegyndt uddannelse med senere medlemskab af foreningen for øje, kræves at vedkommende:

1. har studentereksamen eller tilsvarende kundskaber,
2. er fyldt 23 aar ved uddannelsens afslutning eller ved autorisationsbevisets udstedelse,
3. kan opnaa praksisret her i landet i henhold til lægelovens prg. 26,
4. ikke lider af legemlige eller sjælelige defekter, der gør ham uskikket til at virke som kiropraktor.

Efter afsluttet uddannelse kræver foreningen at faa forelagt eksamensbevis og straffeattest, hvorefter han optages og modtager autorisationsbevis fra Dansk Kiropraktor-Raad med ret til at betegne sig som autoriseret kiropraktor.

C. Dansk kiropraktoruddannelse

Paa grund af de dengang herskende internationale forhold, og for at afhjælpe en øjeblikkelig mangel paa kiropraktorer, blev i aarene 1948—51 15 kiropraktorer uddannet i København. Som forkundskaber krævedes studentereksamen og filosofikum.

D. Den lovmæssige ordning

I Danmark findes ingen særskilt lovgivning for kiropraktorerne. Disse maatte tidligere kun behandle patienter efter lægehenviisning.

Med vedtagelsen i 1934 af den nugældende lægelov blev dette forhold forbedret, da omtalte lovs prg. 24 tillader kiropraktorerne selvstændigt virke under ansvar overfor lægeloven.

Det maa imidlertid stærkt understreges, at det ikke kan anses betryggende for befolkningen eller tilfredsstillende for kiropraktorerne, at enhver uhindret kan kalde sig »kiropraktor» og udøve sin virksomhed under betegnelse af »kiropraktik», uanset om han har nogen uddannelse eller ej; et forhold adskillige benytter sig af.

E. Ordninger med virksomheder m.v.

Sygeforsikringer: Maribo Amts gensidige Landbosygeforsikring, Den danske Middelstands gensidige Forsikringsselskab Trio, Landboernes Andels-

Sygeforsikring, Forsikringsforeningen Jylland og Fyens Landbo-Sygeforsikring yder tilskud til røntgenundersøgelse og behandling hos kiropraktor.

Desuden har en række firmaer ordninger af forskellig art angaaende kiropraktisk behandling af medarbejdere. Her kan nævnes: A/S Aarhus Oliefabrik, Helsingør Skibsværft, A/S Vilh. Krause & Co., A/S Dansk Ilt- og Brintfabrik, A/S Kulsyre- og Tørisfabriken Union, Kolding Strømpfabrik, Mælkekondenseringsfabriken i Horsens.

Endelig yder en række idrætsforeninger kiropraktorbehandling til medlemmerne; eksempelvis kan her nævnes: Odense Boldklub, B.1913, Horsens forenede Sportsklubber, Vejle Boldklub, Esbjerg forenede Boldklubber og Viborg Idrætsforening.

Holbæk, den 5. september 1959

Paa Dansk Kiropraktor-Forenings vegne

Utdall-Hansen

Formand

Hugo Dohn

Næstformand

G. Malte Knudsen

Sekretær

Finland

Medicinalstyrelsen:

— — — framställer medicinalstyrelsen vördsamt, att enär lagstiftningen angående kvacksalveri är olika i de skilda nordiska länderna, man borde tillsätta en gemensam nordisk kommitté för att undersöka möjligheterna för en gemensam lagstiftning på området och för att, ifall man uppnådde ett positivt resultat, uppgöra ett detaljerat förslag.

För att förtydliga saken meddelar medicinalstyrelsen, att densamma å sin sida anser frågan om kvacksalveri kunna behandlas oberoende av frågan om internordiska arbetsmarknaden för läkare, enär de nordiska medicinala myndigheterna såvitt känt ha tillräckliga möjligheter att skrida till erforderliga åtgärder vid eventuell förekomst av kvacksalveri vid utövande av läkarkallet.

Helsingfors den 29 september 1959

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Turun yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta (Åbo universitets medicinska fakultet)¹:

— — — får Åbo universitets medicinska fakultet vördsamt meddela, att fakulteten icke har något att invända emot, att åtgärder vidtages för åstadkommande av enhetlig lagstiftning på ifrågavarande område. Förenhetligan-

¹ Yttrandet översatt från finska.

det av lagarna borde dock icke orsaka uppmjukning av de bestämmelser, som de nugällande lagarna och förordningarna i Finland uppställer beträffande kvacksalveriet.

Åbo den 7 juli 1959

Å medicinska fakultetens vägnar:

Eero Mustakallio

Atto Grönros

Suomen lääkäriliitto — Finlands läkarförbund har i skrivelse den 14 juli 1959 meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

N o r g e

Sosialdepartementet:

Som nevnt i medlemsforslaget avga en komité til revisjon av kvaksalverlovgivningen (oppnevnt ved kgl. resolusjon av 27. mars 1953) i 1955 sin innstilling med utkast til ny lov om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk lege eller tannlege til å ta syke i kur. De endringer som komitéen foreslår, er imidlertid ikke av så inngripende art at sosialdepartementet hittil har funnet grunn til å fremme forslag om endring av den gjeldende lov. Departementet finner også at loven stort sett har virket gunstig.

Departementet er imidlertid oppmerksom på de problemer som oppstår på grunn av at lovgivningen i de nordiske land vedrørende kvaksalverne og deres virksomhet er forskjellig. Det vises i den forbindelse særlig til hva som er nevnt i medlemsforslaget om muligheten av at kvaksalvere, hvis virksomhet er forbudt i et nordisk land, får fortsette utøvelsen herav i et annet nordisk land.

Hensett hertil finner sosialdepartementet at det kan være av interesse å få ensartede lovbestemmelser angående kvaksalveri i de nordiske land. Departementet vil imidlertid peke på at nettopp den omstendighet at lovgivningen på dette område for tiden avviker såvidt sterkt fra hverandre i de nordiske land, vil vanskeliggjøre arbeidet. Det vil av den grunn oppstå en rekke prinsipielle spørsmål. Dog slutter sosialdepartementet seg til medlemsforslaget om at saken bør bli utredet av et nordisk utvalg. Departementet foreslår at utvalget blir sammensatt av representanter for de nordiske lands administrative organer.

Oslo, 28. august 1959

(sign.)

S v e r i g e**Medicinalstyrelsen:**

Medicinalstyrelsen finner det i likhet med förslagsställarna önskvärt, att så likartad lagstiftning om kvacksalveri som möjligt genomföres. Då det av flera skäl är angeläget, att gällande svenska behörighetslag för läkare snarast revideras, bör önskemålet om enhetlig kvacksalverilagstiftning enligt medicinalstyrelsens mening dock icke få föranleda uppskov med behandlingen av föreliggande förslag till ny sådan lag.

Stockholm den 6 juli 1959

Håkan Rahm

K. Hedrén

Ove Lindberg

Karolinska mediko-kirurgiska institutet (lärarkollegiet):

I den händelse en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle komma att realiseras finner lärarkollegiet det angeläget, att så enhetliga bestämmelser som möjligt införas även beträffande kvacksalverilagstiftningen. Av till remissbehandlingen fogad PM rörande rätten att utöva läkekonsten i de nordiska länderna framgår, att mellan dessa länders kvacksalverilagstiftning rådande olikheter ej äro av principiell art utan mera gälla kvacksalverilagarnas utformning beträffande kriminalisering av olika slag av kvacksalveri, straffpåföljdens art och omfattning etc. Lärarkollegiet anser därför ej, att några större svårigheter föreligga för ett förenhetligande av kvacksalverilagstiftningen i Norden.

Stockholm den 10 september 1959

På karolinska institutets lärarkollegii vägnar:

Sten Friberg

Jan Sverne

Universitetet i Uppsala, medicinska fakulteten:

— — — en sådan enhetlig lagstiftning synes fakulteten synnerligen önskvärd, såvida den inte innebär en uppmjukning av de lagbestämmelser, som föreslagits av kvacksalveritutredningen (SOU 1956: 29), över vilka fakulteten den 5 november 1956 yttrat sig till kansler för rikets universitet.

Uppsala den 7 september 1959

På medicinska fakultetens vägnar:

Bo Vahlquist

Madeleine Hilding

Universitetet i Lund, medicinska fakulteten:

Då frågan om förutsättningarna för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare är under utredning, synes det fakulteten logiskt, att även problemet om enhetliga regler beträffande avgränsningen av området för obehörigt utövande av läkarkonsten toges upp till behandling. En närmare utredning av denna fråga synes fakulteten angelägen, enär gällande lagstiftning rörande kvacksalveri tydligt uppvisar betydande olikheter i de nordiska länderna.

Fakulteten förutsätter som självklart, att införandet av enhetlig lagstiftning om kvacksalveri icke får leda till, att kvacksalvare från de olika nordiska länderna tillåtas utöva sin verksamhet utanför det egna landet.

Såväl i Norge som i Sverige ha särskilda sakkunniga relativt nyligen framlagt förslag syftande till en revision av denna lagstiftning.

Fakulteten har i skrivelse den 11 december 1956 yttrat sig över den svenska kvacksalveritutredningens förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten (SOU 1956: 29). I sitt remissvar framhöll fakulteten bland annat, att lagförslagets terminologi borde omarbetas. Särskilt beteckningen »olaga kvacksalveri» torde vara olämplig, enär man knappast kan tala om något »laga kvacksalveri». Enär man återfinner detta uttryck även i nu översända PM rörande rätten att utöva läkekonsten i de nordiska länderna, vill fakulteten ånyo framhålla det olämpliga i att dylika uttryck användes. Det synes fakulteten synnerligen angeläget, att man begreppsmässigt skarpt avgränsar den verksamhet, som utövas ej blott av läkare och tandläkare utan även av sköterskor, barnmorskor och legitimerade sjukgymnaster, från all slags kvacksalveri.

Lund den 12 september 1959

På medicinska fakultetens vägnar:

Carl-Herman Hjortsjö

Margareta Akerström

Universitetet i Göteborg, medicinska fakulteten:

Samarbetet mellan de nordiska länderna undergår en successiv utveckling, som visar tecken på att öka. Gemensam nordisk arbetsmarknad och troligen även gemensam arbetsmarknad för läkare synes snart komma att införas. Under sådana förhållanden måste det vara ett önskemål, att bestämnelserna angående frågor rörande avgränsning av läkarverksamhet bör

vara likalydande i de nordiska länderna. Fakulteten tillstyrker därför förslaget om gemensam nordisk lagstiftning om kvacksalveri.

Göteborg den 14 september 1959

På medicinska fakultetens vägnar:

Bo E. Ingelmark

Hjördis Engelbrektsen

Sveriges läkarförbund:

Under remissbehandlingen av kvacksalveriutredningens betänkande 1957 lämnade remissinstanserna betydelsefulla påpekanden, som enligt förbundets mening lämpligen bör beaktas vid en kommande översyn av lagstiftningen på detta område. Bl. a. gjordes viktiga invändningar beträffande de terminologiska frågorna. Tillrättaläggande av dessa i en eventuell gemensam nordisk lagstiftning torde komma att stöta på långt större svårigheter än som mött kvacksalveriutredningen.

Det är uppenbart, att bestämmelser, som avser att begränsa kvacksalveri och obehörigt utövande av läkarkonsten, icke kan till sitt innehåll bestämmas utan att dessförinnan skett en klar reglering av villkoren för behörighet. Det är därför angeläget, att möjligheterna för ett samnordiskt reglerande av behörighetsbestämmelserna först prövas och de lagstiftningsåtgärder, som en sådan reglering kan komma att kräva, klargöres, innan frågan om en enhetlig lagstiftning om kvacksalveri bearbetas. Skulle det visa sig möjligt att åstadkomma en samnordisk lagstiftning beträffande behörighetsvillkoren, torde väsentligt ökade förutsättningar därmed föreligga för en enhetlig lagstiftning mot obehörigt utövande av läkarkonsten trots de gränsdragnings-svårigheter, som kan förutses.

Läkarförbundet har inte något att invända emot att dessa frågor upptagas till övervägande i anslutning till pågående utredning om ändrade behörighetsbestämmelser.

Stockholm den 30 september 1959

Sveriges läkarförbund

E. Husmark

K. V. Eriksson

Svenska homeopaternas riksförbund och Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati:

1) Riksförbundet anser icke, att en enhetlighet i den nordiska lagstiftningen beträffande den icke legitimerade läkarverksamheten i och för sig är

den primära frågan. Viktigare än enhetlighet är, att vårt land får den bästa tänkbara lagstiftningen inom detta område;

2) Riksförbundet är av den uppfattningen, att en vetenskaplig, allsidig och förutsättningslös undersökning av den homeopatiska läkemetoden bör verkställas och att någon ny lagstiftning beträffande kvacksalverifrågan under tiden icke företages. Denna undersökning bör också taga ställning till frågan, hur homeopatins framtida ställning i vårt land skall regleras;

Riksförbundet anser vidare:

3) att ambulatorisk verksamhet skall få förekomma inom vissa angivna gränser;

4) att rådgivning per brev bör få förekomma utan att särskilda bestämmelser härför fastställas;

5) att lekman skall ha rätt att behandla föreslagna förbjudna sjukdomar under förutsättning, att patienten samtidigt står under kontroll av legitimerad läkare och mottager den behandling denna föreskriver;

6) att hypnotisk behandling, behandling under allmän bedövning eller lokalbedövning, röntgen- och radiumbehandling samt injektionsterapi bör ges endast av legitimerad läkare;

7) att lekman ej skall äga rätt använda läkemedel, som ligger under recepttvång;

8) att lekman ej skall äga rätt använda beteckningen läkare eller titeln doktor;

9) att reklamen skall vara begränsad efter de riktlinjer, riksförbundet och tidningsorganisationerna utarbetat och som även 1950 års kommitté föreslagit;

10) att behandling, som varit till skada, skall betraktas som försvårande omständighet;

11) att en tilltalad ej kan undgå straff därför, att han på grund av bristfälliga kunskaper icke förstått sjukdomens art; dock bör så icke vara fallet, om en legitimerad läkare samtidigt gjort sig skyldig till samma fel;

12) att yrkesmässighet icke skall få betraktas som en försvårande omständighet;

13) att lekman skall äga rätt behandla sinnessjuka eller sinnessvaga patienter;

14) att någon patienternas åldersgräns icke skall få förekomma;

15) att något förbud för lekman att efter ådömt frihetsstraff utöva läkar-konsten icke skall få förekomma;

16) att det icke skall få förekomma någon bestämmelse, som stadgar straff för den, som ordinerar preparat, »om vilka» — såsom det heter — han vet, att de icke är ägnade för det angivna ändamålet»;

17) att samarbete mellan läkare och lekman icke skall få kriminaliseras;

18) att psykoanalytisk behandling icke skall få undandragas lekmanpraktiken;

19) att en skärpning av straffens storlek icke skall få vidtagas;

20) att frågan, varför det s. k. kvacksalveriet förekommer och tolereras, bör ägnas en särskild uppmärksamhet.

Stockholm den 12 september 1959

Svenska homeopaternas riksförbund

Herbert Kant

Ordf.

Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati instämmer till alla delar i förestående skrivelse.

Erik Swartling

Ordf.

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I Danmark, Finland, Island och Sverige finns bestämmelser om kvacksalveri upptagna i de lagar, som i dessa länder reglerar behörigheten att utöva läkarkonsten (tage syge i kur), medan i Norge gäller en särskild kvacksalvarlag. Denna lagstiftning har det gemensamt, att den i princip inte skiljer mellan olika förekommande former av icke-auktoriserad läkarverksamhet. I vissa länder finns dessutom i lagstiftning på andra områden regler, som begränsar rätten för lekmän att utöva läkaryrket.

Vid en genomgång av lagstiftningen på här ifrågavarande område inom de skilda nordiska länderna har kommittén funnit, att Island är det enda land, i vilket läkarkonstens utövande är förbehållet auktoriserade läkare, medan i de fyra övriga länderna lagstiftningen i princip utgår från att det är tillåtet för envar att utöva läkarkonsten. I detta sammanhang bortser kommittén från den begränsade auktorisation, som i Island enligt särskild bestämmelse härom kan ges åt lekmän, då bestämmelsen hittills inte tillämpats. Emellertid finns i Danmark, Finland, Norge och Sverige ett flertal regler, som i skilda hänseenden starkt begränsar eller i vissa fall t. o. m. upphäver medborgarnas allmänna rätt att utöva läkarkonsten. Enligt dessa regler, som förestavats av intresset att skydda allmänheten från farliga följder av kvacksalveri, främst från faran att vid allvarlig sjukdom underlåta att söka sakkunnig läkarhjälp, är det i allmänhet förbjudet för andra än auktoriserade läkare att behandla vissa allvarligare sjukdomar. I övrigt är dessa reg-

ler däremot ganska olika utformade och lämnar utrymme i olika grad för lekmän att utöva läkarkonsten.

Vad först yrkesmässigt kvacksalveri beträffar är sådan verksamhet över huvud taget förbjuden i Finland. I Sverige är yrkesmässigt kvacksalveri förbjudet, om behandlingen är av beskaffenhet att medföra fara för liv eller hälsa. I Danmark och Norge har i lagstiftningen inte gjorts någon distinktion mellan yrkesmässigt och annat kvacksalveri.

Kvacksalveri, som utan att vara yrkesmässigt bedrives mot ersättning, är förbjudet i Finland, om behandlingen kan medföra fara för den sjukes liv eller hälsa, och detsamma gäller oberoende av sådan fara i fråga om behandling mot ersättning av veneriska sjukdomar, tuberkulos eller vissa andra smittsamma sjukdomar. På samma sätt är i Sverige kvacksalveri mot ersättning förbjudet, om behandlingen avser venerisk sjukdom, tuberkulos, cancersjukdom eller epidemisk sjukdom eller fråga är om behandling under hypnos eller allmän bedövning.

I Danmark och Norge har lika litet som ifråga om yrkesmässigt kvacksalveri gjorts någon principiell åtskillnad mellan kvacksalveri mot ersättning och annat kvacksalveri. De i dansk och norsk rätt förefintliga reglerna om förbud för den, som icke är auktoriserad läkare, att driva reklam för sin sjukvårdande verksamhet tjänar självfallet dock syftet att inskränka yrkesmässigt utövat kvacksalveri.

Oberoende av huruvida kvacksalveri bedrives med eller utan ersättning är sådan verksamhet över huvud taget förbjuden i Danmark, om därigenom någons hälsa utsättes för påvisbar fara. Detsamma gäller i Norge, om någons liv eller hälsa utsättes för allvarlig fara antingen genom behandlingen eller genom att den sjuke underlåter att söka sakkunnig läkarhjälp. Därutöver gäller både i Danmark och Norge, att lekmän inte äger behandla veneriska sjukdomar, tuberkulos eller andra smittsamma sjukdomar och i Norge därjämte sockersjukdomar, farliga anemier och struma med sjukliga tillstånd. Såväl i Danmark som Norge är lekmän vidare förhindrade att företa operativa ingrepp, utföra bedövning och använda receptbelagda läkemedel. Därutöver gäller i Danmark förbud för lekmän mot lämnande av förlossningshjälp, röntgen- eller radium- eller viss elbehandling samt i Norge förbud för lekmän mot att företa injektioner, tillpassa glasögon efter objektiva undersökningsmetoder och begagna hypnos.

I Danmark är det dessutom förbjudet för lekmän att utöva läkarkonsten, om vederbörande är utländsk medborgare, som inte vistats tio år i landet, eller bedriver ambulerande verksamhet eller dömts till frihetsstraff för någon grov form av kvacksalveri och inom fem år gör sig skyldig till ny sådan förseelse och i domen förbjudes att ägna sig åt kvacksalveri över huvud taget. I Norge äger lekmän inte ägna sig åt utövande av läkarkonsten, om de inte vistats minst tio år i landet eller är att betrakta såsom lösdrivare eller undergått frihetsstraff.

Vidare må i Sverige radiologiskt arbete — arbete med radioaktivt ämne eller arbete, vari brukas röntgenutrustning, eller annat motsvarande arbete

— inte bedrivs utan tillstånd av medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd, och sådant tillstånd lämnas endast åt auktoriserade läkare och tandläkare.

De nuvarande bestämmelserna i fråga om obehörigt utövande av läarkonsten företer i de skilda nordiska länderna enligt kommitténs mening så stora avvikelser, att en översyn i det av förslagsställarna avsedda syftet får anses påkallad. Olikheterna torde å andra sidan icke vara så djupgående, att de lägger hinder i vägen för ett förenhetligande i viss utsträckning av här ifrågavarande lagstiftning. Samtliga i saken hörda myndigheter har också uttalat sig till förmån för förslagsställarnas hemställen om en undersökning av möjligheterna att få större enhetlighet på detta område. Kommittén vill för egen del uttala sig till förmån för att en dylik undersökning företas. I detta sammanhang vill kommittén erinra om vad som i några remissyttranden anförts därom, att ett sådant förenhetligande bör ske med utgångspunkt från att de nuvarande inskränkningarna i lekmäns rätt att utöva läarkonsten bibehålles.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen   Birger Andersson   Gunnar Henriksson
Judit Nederström-Lundén   Anders Pettersson

Reservationer

Jeg kan ikke tiltræde udvalgets udtalelse i Sak A 18, da jeg mener, at spørgsmålet er af for lille betydning til, at det bør blive genstand for en rekommandation, også selvom denne blot går ud på at henstille om en undersøgelse.

Tønsberg, den 1. oktober 1959

Harald Nielsen

Sak A 18 bør ikke behandles av rådet ved dets 7. sesjon i november 1959, men av regjeringene, respektive utvalg nedsatt av regjeringene, seg imellom.

Tønsberg, 1. oktober 1959

Claudia Olsen

Rakel Seweriin

Förman

BILAGA 3

PM med förslag till riktlinjer för en uniformering av de nordiska ländernas lagstiftning om behörigt utövande av läkarkonsten (tagande av sjuka under behandling)

(Utarbetad av Nordiska rådets svenska sekretariat)

1. I det följande bortses från Island, vars lagstiftning redan nu bygger på den uppfattningen, att i princip endast auktoriserade läkare får behandla sjuka. Så långt torde man för närvarande icke vara beredd att gå i övriga länder, där lagstiftningen allttjämt bygger på motsatt grundprincip, nämligen att det i princip står envar fritt att behandla sjuka.

Föremål för rättslig unifisering kan därför bli endast de i Danmark, Finland, Norge och Sverige gällande reglerna om inskränkningar i rätten för den, som icke är auktoriserad läkare, att behandla sjuka.

2. En huvudprincip vid ett sådant unifieringsarbete måste vara, att intet land skall behöva på någon väsentlig punkt uppmjuka de rättsregler, som för närvarande begränsar möjligheterna för den, som icke är auktoriserad läkare, att behandla sjuka. Bl. a. bör t. ex. det i Finland gällande absoluta förbudet mot yrkesmässigt kvacksalveri upprätthållas, även om övriga länder nu icke är beredda att gå så långt.

3. Varje slag av behandling av vissa angivna sjukdomar av person, som icke är auktoriserad läkare, bör förbjudas. Detta förbud bör gälla, oavsett om behandlingen sker mot ersättning eller ej. Man bör på nordisk basis kunna ena sig i fråga om vilka sjukdomar som på detta sätt bör undantagas från den behandling, som varje medborgare har rätt att företaga. Tuberkulos, kräfta, veneriska sjukdomar m. fl. torde i första hand komma i fråga. På samma sätt bör man kunna ena sig om ett absolut förbud mot vissa behandlingsformer såsom elchockbehandling, hypnos etc., vilka bör vara förbehållna auktoriserad läkare (ev. annan auktoriserad sjukvårdspersonal).

4. De speciella regler om utlänningar m. m., som finnes i dansk och norsk rätt, synes knappast böra införas i övriga länder. Den generella regeln i norsk rätt om förbud för tidigare straffad person, som icke är auktoriserad läkare, att behandla sjuka strider mot i Norden numera allmänt omfattade kriminalpolitiska principer och kan knappast efterliknas i övriga länder. Däremot synes den danska regeln om att den, som tidigare dömts till frihetsstraff för kvacksalveri och som därefter inom viss tid ånyo fälles till ansvar för sådan förseelse, kan berövas den allmänna medborgerliga rätten att behandla sjuka vara förtjänt att närmare övervägas.

5. Väsentligt vore, om man kunde enas om de under 2—3 angivna huvudprinciperna. De under 4 upptagna detaljfrågorna synes vara av mindre räckvidd och utan avgörande betydelse.

Stockholm den 20 oktober 1959

*BILAGA 4***Skrivelse från Danmarks Folkesundhed till Nordiska rådet angående
»dansk naturopati«**

Herved tillader vi os at tilskrive Nordisk Råd i anledning af, at det i dagspressen har været nævnt, at der på rådets efterårssession skal behandles et forslag om lovgivning i Danmark, Norge og Sverige, der skal forhindre, at andre end de af sundhedsmyndighederne anerkendte læger behandler syge. Danmarks Folkesundhed, der repræsenterer mere end 100 000 medlemmer i de nordiske lande, ønsker på det skarpeste at tage afstand fra alle tanker, der går ud på at skabe en sådan lovbestemmelse.

Som begrundelse herfor skal vi — foruden at henvise til vedlagte materiale — påpege følgende:

I Danmark koster sygdomme samfundet ca. 1 1/2 milliard kroner hvert år, fordi den ortodokse, anerkendte behandling af de syge udelukkende består i symptomundertrykkelse ved hjælp af forskellige syntetiske medikamenter eller behandling med aldeles ukontrollable mediciner, der ikke er helbredende på lang sigt, men helbredsnedbrydende. 3/4 af hele den danske befolkning behandles, når de er syge, efter den traditionelle linie, idet de først søger deres sygekasselæge, som efter at have ordineret forskellige midler, som ikke er i stand til at gøre patienterne raske, må lade dem gå videre til hospitaler og specialister, hvorfra de atter hjemsendes, uden at man er kommet sagen meget nærmere. En virkelig helbredelse, som er varig, ses meget sjældent. Den ortodokse lægegerning mangler totalt strategi og taktik, og det er derfor heller ikke så mærkeligt, at det mest karakteristiske ved lægernes forhold til deres patienter er den konsekvente mangel på oplysning.

Heroverfor ønsker vi at fremhæve det meget positive, der ligger i den forebyggende og helbredende virkning på længere sigt, som er en følge af de behandlingsmetoder, som Danmarks Folkesundhed hylder, og som går under betegnelsen dansk naturopati.

Denne behandlingsmetode er bygget op på gamle tyske principper samt visse mere moderne amerikanske anskuelser — altsammen gennemprøvet i mere end 40 år her i landet. Ca 100 000 danske, 7 000 svenske og 3 000 norske patienter er behandlet, og langt de fleste er enten blevet helbredt, eller deres tilstand er blevet væsentlig forbedret. For halvdelen af disse patienter gælder det, at meget udførlige sygejournaler foreligger, hvoraf det tydeligt fremgår, både hvilken håbløs behandling der har været foretaget fra almindelig lægelig side, og hvilken effektiv behandlingsproces dansk naturopati på trods heraf har været i stand til at yde.

Som eksempler herpå skal anføres, at den naturopatiske behandlingsmetode har givet særdeles gode resultater ved behandling af alle former for

cancer, og efter samme metoder er det muligt at nedkæmpe og immunisere mod den på alle hospitaler hærgende staphylococcus aureus.

Dansk naturopatis behandlingsmetoder består af:

1. En grundig grundårsagsdiagnose, hvor den almindelige lægelige forundersøgelse er suppleret med en øjendiagnose, hvorefter patienten nøjagtig bliver sat ind i forholdene og modtager skriftlig besked om sygdomsbilledet.

2. Behandling med drogemediciner, som det er muligt at opstille i mere end 6 000 receptkombinationer (den 7. kræftkongres i London omtaler netop drogemedicinens fordele i kræftbekæmpelsen).

3. En grundig fysiurgi.

4. En grundig diætetik, hvor patienternes ernæring reguleres til de mindste enkeltheder, og hvorved deres spisevaner efterhånden ændres, således at tilbagefald efter helbredelse forhindres.

5. En meget omfattende forebyggelseskur, som virkelig er i stand til at skabe varig sundhed.

Hvis det i Danmark blev muligt at behandle efter dansk naturopatis synspunkter over en bred front, ville vi være i stand til allerede det første år at nedsætte de voldsomme sygdomsudgifter til det halve.

Ud fra disse betragtninger ønsker vi ikke blot at fremsætte den nævnte protest mod, at der lægges dansk naturopati yderligere hindringer i vejen ved forslag om lovbestemmelser med henblik på at udelukke behandling af syge gennem denne behandlingsform. Vi ønsker tillige at opfordre til en forbedring af de kår, som hidtil har været dansk naturopatis. Således finder vi det forkasteligt, at dansk naturopati mere eller mindre direkte forfølges af lægerne og sundhedsmyndighederne. På samme måde ønsker vi frigivelse af de medikamenter, som nu er bundne, således at de kan sælges frit, og ikke som nu kun fra apoteker. Vi ønsker endvidere at oprette en skole, således at vore helbredelsesmetoder gennem en indgående uddannelse af læger kan nå ud til videre kredse, og endelig ønsker vi at kontrollere de helbredelsesstatistikker, som udsendes af de ortodokse læger.

Man ynder at betegne sådanne metoder, som dansk naturopati forfægter, som kvaksalveri. Efter vore anskuelser er det ikke metoderne, der skal afgøre om man skal tale om kvaksalveri, men alene resultaterne, og ud fra dette synspunkt må det stå alle klart, at den ortodokse lægelige behandling fortjener denne betegnelse. I vore nyeste kartoteker, der indeholder fuldstændige anamneser for mere end 40 000 patienter, der er blevet behandlet af dansk naturopati, fremgår det med gruppvækkende klarhed, hvorledes disse mennesker gennem hele deres kontakt med den anerkendte lægegering — praktisk talt fra fødselen — har været stillet over for en behandling, der har været præget af mangel på strategi, taktik og klar målsætning.

Når det derfor i foromtalen af det her omhandlede emnes behandling i Nordisk Råd så smukt hedder, at der bør skabes en skærpet lovgivning mod kvaksalveri, opfordrer vi Nordisk Råd til under behandlingen at overveje grundigt, hvad der er bedst for den enkelte og samfundet som helhed,

mange syge eller mange sunde mennesker, og derefter støtte de kræfter, som virkelig vil og kan hjælpe de sygdomshærgede befolkninger frem til varig och strålende sundhed.

København, den 1. november 1959

Kr. Krog-Sørensen

Formand

Erik Larsen

Næstformand

Alfred Petersen

Kasserer

Axel O. Hansen

Dr.med. et naturopathy of USA
Foreningens læge

Medlemsförslag om samverkan beträffande standardisering av exportdokument

(Väckt av Niels Andersen, Erkki Leikola, A. C. Normann och Erling Wikborg)

För några år sedan uppstod i Sverige tanken, att man — i syfte att vinna besparingar i tid, arbete och kostnader — borde undersöka möjligheterna för en rationalisering och standardisering av de viktigare exportdokumenten. Härvid avsågs en formell översyn av dessa: beträffande format, uppställning av texten, papperskvalitet o. s. v. En utredning tillsattes, innefattande representanter för såväl statliga som enskilda intressen samt bekostad av såväl allmänna som enskilda medel. Så snart det blivit klart, att förutsättningar för en samlade lösning förelåg inom Europa, togs kontakt med de nordiska grannländerna.

Den svenska utredningen resulterade i slutet av 1956 i ett betänkande, som publicerades under benämningen »Förenklad expordokumentrutin». De viktigare där föreslagna dokumentmallarna har på kort tid i betydande omfattning vunnit tillämpning i praktiken, såväl hos berörda svenska myndigheter (riksbanken, tullmyndigheterna m. fl.) som hos enskilda intressenter.

I Danmark, Finland och Norge har tillsatts utredningar analoga med den svenska. Den norska utredningen gav hösten 1958 till resultat ett förslag, som nära ansluter sig till det svenska. Även det norska förslaget har redan i betydande utsträckning vunnit tillämpning i praktiken. Ett danskt förslag väntas föreligga inom kort.

Det svenska förslaget har även presenterats på det internationella fältet, där det är föremål för behandling såväl inom Internationella handelskammaren i Paris som inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) i Genève.

Uppenbart är, att det inledda arbetet är av stort värde för utrikeshandeln och att det här är fråga om ett område väl lämpat för internationellt samarbete. Lika uppenbart är, att det för sakens vidare bedrivande på såväl det nationella som det internationella planet är av väsentlig betydelse, att full enighet vinnas inom Norden om de olika dokumentmallarnas utformning. Medverkan från myndigheternas sida är nödvändig, för att detta resultat skall kunna nås. Regeringarna skulle härvidlag kunna ge samarbetssträvandena inom näringslivet ett effektivt stöd.

Till vidare belysning av frågan bifogas den svenska expordokumentutredningens betänkande, dagtecknat den 28 november 1956, ävensom två av de från svensk sida föreslagna dokumentmallarna (utgående varuanmälan för tullgods samt konossement) [*se Tillägg*].

Under hänvisning till vad nu anförts får vi föreslå,

- att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna
- att låta de statliga expordokumenterna inom Norden er-
hålla en enhetlig utformning,
- att verka för att enighet vinnas inom Norden även beträffande övriga expordokumenttyper samt
- att i de internationella organ, som sysslar med expordokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

København, Helsingfors och Oslo i juni 1959

Niels Andersen   Erkki Leikola   A. C. Normann   Erling Wikborg

TILLÄGG

Förenklad expordokumentrutin. Betänkande avgivet av utredningen rörande rationalisering och standardisering av expordokument

Inledning

Upprinnelse

I exportföretagens kalkyler, vilka på grund av den alltmer skärpta pris-konkurrensen efter hand blivit snävare, ha administrationskostnaderna nödvunget kommit att ägnas ökad uppmärksamhet. I detta sammanhang finnes skäl att närmare granska själva expordrutinen. Uppenbart är, att denna i åtskilliga avseenden är tung och osmidig, beroende på avsaknaden av enhetliga och ändamålsenliga normer för den stora mångfalden expordokument. För en varuleverans från säljare i Sverige till köpare i annat land kräves f. n. ifyllandet av ett stort antal dokument av olika slag. Det mesta av detta arbete åvilar givetvis exportören, men även redare, banker och speditörer ävensom ett flertal myndigheter belastas i sammanhanget med tungt och tidsödande skriv- och kontrollarbete. Det är sålunda tydligt, att en rationalisering på detta område skulle möjliggöra avsevärda besparingar såväl inom företagen som hos berörda myndigheter. Några möjligheter för det enskilda företaget att på egen hand genomföra en dylik rationalisering äro knappast

för handen, enär formulären vanligen tillkommit för att tillgodose olika myndigheters, organisationers eller trafikföretags behov av uppgifter av det ena eller andra slaget.

I Sverige ägnas inom ett till Sveriges standardiseringskommission (SIS) anknutet organ, benämnt Grafiska standardiseringskommittén (GSK), stor uppmärksamhet åt frågor angående standardisering på de grafiska och konstorstekniska områdena. Man har därvid diskuterat, huruvida icke även exportrutinen — särskilt då frågan om en standardisering av exporthandlingen — skulle kunna upptagas till behandling, varvid främst skulle krävas en analys av exportrutinen samt en därpå grundad överarbetning av dokumenten. De dokument, som i detta sammanhang närmast skulle ifrågakomma, äro sådana, som erfordras i samband med skeppning och annan transport, betalning och försäkring (exempelvis exportinlagor, konossement, styrmanskviltor, försäkringspoliser och remboursavier).

När därför några större svenska exportföretag ävensom Grafiska standardiseringskommittén för ett par år sedan vände sig till Sveriges allmänna exportförening för att erhålla föreningens medverkan till att söka genomföra en dylik standardisering, framstod värdet av att en utredning igångsattes från början klart. Exportföreningen förklarade sig också beredd att låta en sådan utredning försiggå i föreningens regi.

Det må här inskjutas, att något försök att på det internationella planet genomföra en standardisering av exporthandlingen veterligen hittills icke företagits. Emellertid har Internationella handelskammaren fastställt vissa normer avsedda att påverka praxis i fråga om kommersiella dokument. Dessa normer behandlades inom GATT vid dess session hösten 1952, varvid en särskild »code of standard practises» antogs. Enligt denna skulle de olika staterna nöja sig med två handlingar för ifrågakommande myndigheters räkning, nämligen ett transportdokument samt en handelsfaktura. Något resultat av detta initiativ föreligger emellertid ännu ej, och icke heller torde för närvarande — vid sidan av förevarande svenska utredning — något arbete bedrivas på det praktiska planet, som syftar till de kommersiella dokumentens förenkling (jfr dock betr. de nordiska länderna sid. 10 [se s. 983]. Emellertid måste en svensk utredning av frågan rimligtvis bedrivas under hänsynstagande till de internationella aspekterna för att kunna bli till hjälp vid de allmänna strävandena mot en förenkling av exporthandlingen.

Utredningens finansiering

För utredningens genomförande krävdes ett betryggande ekonomiskt underlag; totalkostnaderna beräknades till ca 60 000 kr. Med tanke på att utredningen även skulle komma att tillgodose myndigheternas intresse, befanns det rimligt, att staten skulle tillskjuta hälften av utredningskostnaderna eller 30 000 kr., medan det enskilda näringslivet bidroge med den andra hälften.

Såsom resultat av en framställning om statsbidrag för en utredning i ämnet beviljades Sveriges allmänna exportförening genom kungl. brev den 25 februari 1955 bidrag med hälften av kostnaderna för en dylik, dock högst 30 000 kr., att utgå ur handels- och sjöfartsfonden. Sedermera ha även från organisationer och enskilda inom näringslivet likaledes inkommit bidrag till ett sammanlagt belopp av 30 000 kr.

Utredningens organisation

Såsom organisationsform för utredningsarbetet valdes en kommitté bestående av representanter för berörda myndigheter, de stora exportbranscherna, sjöfarten, bankerna samt speditors- och försäkringsintressena. Kommitténs ordförande har varit direktör Gunnar Ericsson, Åtvidaberg. Dess sammansättning i övrigt framgår av bil. 1¹.

Den omedelbara ledningen av utredningsarbetet har omhänderhaft av ett arbetsutskott med direktör Bengt Larnell, Eskilstuna, såsom ordförande. Utskottets sammansättning i övrigt framgår av bil. 2¹.

Till utredningen har vidare varit knuten en särskild utredningsman, vilken tillika fungerat såsom sekreterare i såväl huvudkommittén som arbetsutskottet. Denna befattning har upprätthållits av herr Nils-Arne Nilsson, Stockholm.

Utredningsarbetet har pågått under tiden den 1 april 1955—30 november 1956. Av praktiska skäl gjordes ett uppehåll under månaderna augusti och september 1956, då de preliminära förslagen till dokumentlösningar voro på remiss hos de olika intressenterna i utredningen för yttrande. Den effektiva utredningstiden har sålunda utgjort sammanlagt 18 månader. Huvudkommittén har under utredningstiden sammanträtt tre gånger samt arbetsutskottet åtta gånger.

Utredningens uppläggning

Allmänna synpunkter

När man konfronteras med den brokiga flora, som de i sammanhanget aktuella blanketterna erbjuda, inser man nödvändigheten av att en sänkning på detta område kommer till stånd. Var och en har sitt eget sätt att disponera de uppgifter, som man anser sig behöva i sina olika formulär, utan att tänka på hur andra förfara. Detta är ju heller ej att förvåna sig över, eftersom hittills inga försök gjorts att åstadkomma enhetlighet i fråga om de aktuella dokumenten. Det är här som utredningen har sin stora uppgift.

Utredningen avser en formell översyn av expordokumentet. Den syftar med andra ord till åvägabringande av enhetlighet i fråga om format, ytmässig disposition av textinnehållet samt papperskvalitet. Däremot går utredningen icke in på frågor av materiell karaktär, såsom formuleringen

¹ Här ej tryckt.

av klausuler och avtalstext. En viss ytmässig omdisposition av dylika texter föreslås emellertid i många fall.

Utredningen behandlar vidare i princip endast de externa dokumenten, d. v. s. de som ha fastställts av myndigheter, transportföretag etc. och vilka icke kunna utan vidare påverkas av det enskilda exportföretaget.

Urval av dokument

Följande dokument ha blivit föremål för översyn och bearbetning inom utredningen: tull-, transport-, försäkrings-, ursprungs-, betalnings- samt speditjonsdokument. Anledningen till att man begränsat sig till nämnda typer är, att dessa utgöra de mest frekventa.

Vad tulldokumenten beträffar äro främst de olika slagen av varuanmälningar av intresse.

Såsom exempel på transportdokument, vilka ingå i utredningsarbetet, kunna nämnas konossement, styrmanskvitto, godsanmälan, bokningsbekräftelse och avrop.

I fråga om försäkringsdokumenten strävar man efter att åvägbringa enhetlighet beträffande försäkringsbolagens poliser.

Vad betalningsdokumenten beträffar ha ju de valutakontrollerande myndigheterna fastställt vissa formulär, som måste ifyllas, exempelvis utförsel-deklaration och försäljningsanmälan. I denna grupp finna vi även remboursavin, av vilka bankerna begagna sig, när de skola underrätta en exportör om att rembours öppnats. För närvarande förekommer lika många utföranden av remboursavin som antal bankföretag. Det måste anses angeläget att här åstadkomma en förenkling på så sätt, att de olika bankerna enas om en enhetligt disponerad avi. En dylik standardisering skulle i hög grad underlätta granskningen och tolkningen av de många gånger oklara villkor och bestämmelser, som f. n. ofta förekomma i remboursavierna.

Utformningen av ursprungsintyget bestämmes av handelskamrarna. Något gemensamt formulär finnes för närvarande icke. Ett för samtliga handelskammare gemensamt formulär skulle självfallet underlätta handhavandet av detta dokument.

Licensdokumenten ha också varit föremål för utredningens uppmärksamhet. Det är då främst exportlicensansökan, som skulle kunna tänkas bli standardiserad. Efter samråd med statens handels- och industrikommission har man emellertid t. v. avstått från att taga upp detta dokument till behandling. Man ifrågasätter nämligen värdet av det arbete, som i så fall måste nedläggas härpå, eftersom man hoppas, att denna typ av dokument så småningom skall försvinna, allteftersom liberaliseringen av världshandeln fortsätter.

I fråga om speditjonsdokumenten är det önskvärt att få till stånd en enhetligt uppställd instruktion för speditören. Om exportören icke befinner sig på samma plats som utskeppningshamnen, behöver han anlita ett ombud därstädes, som kan ombesörja mottagandet av varan samt den vidare inlastningen i fartyget. För att ordentligt kunna utföra sitt uppdrag är

speditören i behov av utförliga instruktioner från exportören. Ofta förekommer det, att dessa lämnas i ett vanligt brev. Vid dikteringen av detta kan det lätt inträffa, att vissa för ombudet betydelsefulla uppgifter glömmas bort. Detta ger upphov till tidsödande telefonsamtal och diskussioner, vilka om det vill sig illa kunna försena en skeppning. Ett enhetligt utförande hos en sådan instruktion skulle säkerligen bidra till en förenkling av arbetet för såväl speditören som exportören.

Utredningens kontaktverksamhet

En utredning av här ifrågavarande slag äger en alldeles speciell karaktär. Hänsyn kan icke tagas endast till den enskilda partens intressen, utan många olika gruppers önskemål och synpunkter måste samordnas. För att erhålla en klar bild av dessa önskemål och synpunkter har det varit nödvändigt för utredningsmannen att taga kontakt med representanter för ett stort antal olika intressenter. Detta har skett genom besök hos myndigheter i Stockholm samt hos organisationer, industri- och exportföretag, rederi- och försäkringsbolag, speditörsfirmor, banker o. s. v. såväl i Stockholm som på andra håll i landet.

Under utredningsarbetets gång har vidare ett antal särskilda sammanträden hållits — s. k. expertmöten — i vilka representanter från det praktiska exportfältet deltagit (i regel skeppningskamrerare). Vid dessa sammanträden ha även representanter för myndigheter, transportföretag, försäkringsbolag o. s. v. medverkat. Härvid ha inom utredningen uppgjorda preliminära dokumentlösningar kritiskt granskats och blivit föremål för fortlöpande justeringar.

Inom Grafiska standardiseringskommittén ha fastställts vissa standardnormer på de grafiska och kontorstekniska områdena. I dessa frågor har utredningen haft ett nära samarbete med GSK, så att på området gällande normer tillämpats vid uppgörande av de här aktuella dokumentlösningarna. Såsom exempel på dylika standardnormer kunna nämnas A-format, breddmodul, höjdindelning och adressfält.

Med tanke på förevarande utrednings anknytning till internationella förhållanden har det varit nödvändigt att i vissa avseenden taga kontakt med intressenter utanför Sveriges gränser. Detta gäller framför allt spørsmål rörande transportdokumenten — ett flertal svenska rederier samsegla som bekant med utländska linjer.

Redan på ett tidigt stadium av utredningsarbetet togs kontakt med danska, finländska och norska intressen i detta sammanhang. Även i fråga om andra länder har utredningen verkat för införande av standardkonossement. En del tyska rederier bedriver exempelvis en omfattande styckegodstrafik på den svenska östkusten. En beräkning har givit vid handen, att ca 60 000 set konossement utfärdas årligen för denna trade. De inbesparingar, som införandet av ett standardkonossement i detta fall skulle medföra, äro uppenbara.

Kontaktverksamheten har föranlett, att utredningsmannen företagit åt-

skilliga resor såväl inom som utom Sverige. I det förstnämnda avseendet ha ett flertal rundresor företagits berörande Göteborg, Malmö samt ett stort antal andra städer och industricentra. De utländska resorna ha gått till Köpenhamn, Oslo, Helsingfors och Hamburg.

Beträffande planer på ett fortsatt samarbete på det internationella fältet hänvisas till sid. 10 [*se s. 983*].

Samskrivningsmetoden

Som grundprincip i utredningsarbetet gäller, att man hos de olika dokumenten skapar sådana ytmässiga dispositioner, att formulären kunna ifyllas samtidigt (samskrivning).

För närvarande gäller som regel, att det finns lika många rutiner inom företaget som det finns exporthäpplingar. Ifyllandet av tullinlagorna är en rutin för sig, utskrivandet av konossementen en annan o. s. v.

Utredningens strävan är nu att försöka få en samordning till stånd vid utskrivningen av de olika formulären. Ett sådant tillvägagångssätt förutsätter givetvis, att för dokumenten gemensamma uppgifter och ledtexter placeras på exakt samma ställe i de olika formulären. På så sätt kan man — om man exempelvis använder sig av ett hektograferingsförfarande — utnyttja texten i hektograferingsoriginalet för att få fram de olika dokumenten i ett sammanhang. Självfallet kunna icke alla uppgifter i de här aktuella formulären bli föremål för genomskrivning. Vid tillämpningen av ett samskrivningsförfarande får man räkna med att företaga kompletteringar och avskärmningar i hektograferingsoriginalet. Dylika åtgärder gå emellertid lätt att tekniskt genomföra.

Samskrivningsmetoden medför givetvis stora besparingsmöjligheter. Bl. a. kan kollationeringsarbetet reduceras till ett minimum. Det är emellertid icke endast exportörerna — även om dessa komma i åtnjutande av de övervägande fördelarna — som komma att dra nytta av ett standardutförande hos de här aktuella dokumenten, utan även myndigheter, transport-, försäkrings-, speditorsföretag o. s. v. uppnå en förenklad procedur.

Som exempel på samskrivningsförfarande har här nämnts hektograferingsmetoden. Denna metod är givetvis icke den enda, som möjliggör genomskrivning. Vilket annat samskrivningsförfarande som helst kan komma till användning, exempelvis medelst karbon eller liknande. Hektograferingsförfarandet torde emellertid på ifrågakommande område vara det mest utbredda i vårt land.

Utvecklingen inom kontorsautomationen sker snabbt. Nya tekniska förutsättningar komma sannolikt att skapas, vilka medföra en rationellare handläggning av ifrågakommande rutiner jämfört med de möjligheter som dagens hjälpmedel på detta område erbjuda.

Oavsett vilket förfarande man tillämpar vid ifyllning av blanketter, ha de emellertid alla en gemensam förutsättning, nämligen enhetligheten i fråga om den ytmässiga dispositionen.

Att uppnå en dylik enhetlighet har utgjort den främsta målsättningen i

utredningens arbete, eftersom den skapar möjligheter till ett förbättrat utskrivningsförfarande, antingen det gäller hektograferingsmetoden eller en mera mekaniserad behandling av dokumenten. Härtill kommer, att enhetlighet i fråga om förekommande ledtexter åvägbringar ökad klarhet vad beträffar innebörden och ordningsföljden hos dessa.

Systemets utbyggnad för företagens interna dokument

Vid genomförandet av en standardisering av de externa dokumenten ligger tanken nära till hands att samtidigt medtaga exportföretagens interna formulär, för att på så sätt möjliggöra en sammankoppling av de externa och interna rutinerna.

Utredningen har — såsom tidigare nämnts — icke sett det som sin uppgift att befatta sig med de interna förhållandena, men i princip har det likväl icke kunnat undvikas att göra vissa undersökningar på detta område. De undersökningsresultat, som hittills uppnåtts, ha klart givit vid handen, att här föreligga stora svårigheter, vilka variera allt efter den art av tillverkning, som varje enskilt företag bedriver. Medan det torde vara förhållandevis enkelt att genomföra en samordning i detta avseende inom vissa mindre komplicerade branscher, ställes man inför svåra problem i fråga om andra mera invecklade tillverkningar. Man bör dock icke förlora denna fråga ur sikte; jfr sid. 10 [*se s. 983*].

Utredningens resultat

Utredningen har siktat till att framlägga sitt arbetsresultat i en så konkret och praktiskt gripbar form som möjligt. Detta innebär, att resultatet materialiserats i förslag till dokumentlösningar avseende vart och ett av de inom utredningens ram behandlade dokumenten. Till varje föreslagen dokumentlösning har utarbetats en kommentar, som dels analyserar och motiverar den valda ytmässiga dispositionen, dels redogör för de synpunkter, som under arbetets gång må ha framkommit med avseende å respektive dokument.

Av praktiska skäl ha dokumentlösningarna jämte kommentarer samlats till ett särskilt bihang, betecknat bil. 3¹.

Exportdokumentutredningens huvudkommitté har vid sammanträde den 28 november 1956 godkänt de i bihanget intagna dokumentlösningarna samt rekommenderat, att dessa så snart som möjligt måtte tagas i bruk av berörda myndigheter, organisationer och enskilda företag.

Såsom tidigare anförts har utredningen skett i intimt samarbete med Grafiska standardiseringskommittén. GKS:s standardkommitté för kontorsteknik har vid sammanträde den 23 maj 1956 antagit förslag till svensk standard avseende de inom utredningen behandlade exportdokumenten. Avsikten är, att förslaget, vilket närslutes som bil. 4², skall underställas Sveriges standardiseringskommission för fastställelse.

¹ Här endast tryckt i utdrag; se Bihang till Tillägg.

² Här ej tryckt.

Sveriges allmänna exportförening kommer att med skrivelser till handelsdepartementet ävensom till enskilda bidragsgivare redogöra för utredningens resultat ävensom avgiva ekonomisk redovisning.

Fortsatta arbetsuppgifter

Uppenbart är, att arbetet på ifrågavarande område icke helt kan avslutas i och med att utredningen framlagt sitt betänkande och detta publicerats. Frågor om dokumentlösningarnas tagande i allmänt bruk samt spørsmål beträffande modifikationer och förbättringar av dessa ävensom helt nya dokumentlösningar komma att uppstå. Härtill kommer den ovan berörda frågan om en sammankoppling av den externa rutinen med företagens interna blanketter.

För att utredningens resultat skall kunna till fullo nyttiggöras blir det vidare nödvändigt att vidga kontakterna och taga nya nya initiativ på det internationella fältet. Samarbete har redan inletts med Industrirådets exportbureau i Köpenhamn, Norges eksportråd i Oslo samt Finlands utrikeshandelsförbund i Helsingfors ävensom med Verband deutscher Reeder i Hamburg. Detta samarbete måste befastas och utvidgas. Härtill kommer uppgiften att väcka intresse för en rationalisering och standardisering av exportdokument även i ett vidsträcktare internationellt sammanhang. I detta syfte vore meningen att, såsom Stockholms handelskammare i sitt remissyttrande till utredningen föreslagit, genom Internationella handelskammarens svenska nationalkommitté taga kontakt med Internationella handelskammaren i och för sakens vidare bedrivande inom dennas hägn.

I samband med exportdokumentutredningens avslutande har med arbetsutskottet som kärna bildats en särskild kommitté för rationalisering och standardisering av exportdokument (Exportdokumentkommittén). Dennas förnämsta uppgift blir att fullfölja utredningens arbete samt föra detta vidare på såväl det svenska som det internationella fältet.

Stockholm den 28 november 1956

För exportdokumentutredningen

Gunnar Ericsson

Kommitténs ordförande

Nils-Arne Nilsson

Sekreterare

Bengt Larnell

Arbetsutskottets ordförande

Dokumentlösningar jämte kommentarer

Kommentarer

Breddmodul

Vid konstruktionen av föreliggande blanketter har svensk standard SIS 73 22 03 beträffande blanketters breddindelning tillämpats. Modul för indelningen av blankettbredden är 5 cicerö (ca 22,5 mm).

Den standardiserade breddmodulen är en lämplig grund såväl för konstruktion och tillverkning av blanketter som för systematisk maskinskrivning. Den medverkar till klarhet och konsekvens i skriftens uppställning och blankettens ytmässiga disposition. Skrivarbetet underlättas väsentligt därav, att olika blanketter kunna ifyllas med samma tabulatorinställning.

Genom att modulen är ett cicerömått, uppnås anslutning till det typografiska måttssystemet.

Tryckt och skriven text anbringas så, att första tecknet i ingångsord ansluter till breddmodullinje.

Höjdindelning

Ledtexter och linjer ha placerats så, att de passa skrivmaskinens radmålning (höjdsteg $\frac{1}{6}$ tum), varigenom samma radsteg genomgående kan användas och ändock rätt ifyllnadsläge uppnås.

Adressuppgifter

Adressuppgifterna (köpare och varumottagare) ha i blanketterna genom sin placering erhållit anpassning till fönsterkuvert (jfr GSK rekommendation 73 23 11). Huvudadressen är placerad i vänsterläge (v2) och eventuell biadress i högerläge (h2).

Gemensam referens

För att underlätta handhavandet av blanketterna och därmed även kontakten mellan berörda parter har det ansetts angeläget att införa en för dokumenten gemensam referensbeteckning, »Referensnr». Det är givetvis avsikten, att företagen själva avgöra, hur denna referens skall vara beskaffad (som exempel kan nämnas skeppningsnummer, ordernummer el. dyl.). Värdet av att denna uppgift ifylles må särskilt poängteras.

Datumangivning

Datum har placerats upptill i samtliga fall enligt numera allt oftare tillämpad praxis. Uppgiften avser det datum, då respektive dokument utfärdas och icke det datum, dokumentet utskrivs. För att undvika missförstånd har därför som ledord valts uttrycket »Utfärdningsdatum» (engelska »Date of issue»). Datumuppgiften kan som regel icke bli föremål för direkt samskrivning.

Utskriften av datum sker på i respektive språk vedertaget sätt (t. ex. 28. november 1956, 28th November, 1956.).

Obligatoriska uppgifter

Utrymmet för sådana uppgifter, vars ifyllande icke är obligatoriskt, markeras med en asterisk. Om det av sekretess- eller andra skäl icke anses lämpligt att ifylla sådana uppgifter, kan avskärmning i ett hektograferingsoriginal företagas. Anledningen till att uppgifter av ifrågavarande slag ändå ifyllts i typexemplen är att utredningen velat åskådliggöra, i vilken omfattning samskrivning i själva verket kan ske.

Termlista

Önskemål om uppgörande av en termlista har framställts. Man anser, att den nuvarande starkt skiftande terminologien inom exportdokumentområdet är i starkt behov av standardisering. Genom att företaga och utgiva ett urval existerande benämningar och eventuellt även skapa nya termer, som om möjligt böra vara självförklarande, vore mycket vunnet. I än högre grad vore detta fallet, om en dylik termlista med definitioner kunde presenteras på — förutom svenska — de vanligaste främmande språken (tyska, engelska, franska och spanska).

Inom utredningen är man fullt införstådd med nyttan av en dylik termlista. Arbetet med att upprätta en sådan måste emellertid bli mycket omfattande och har icke kunnat inrymmas inom utredningens ram. Tanken på ett sådant arbete har emellertid icke släppts, och det är utredningens avsikt att i ett eventuellt senare skede taga upp saken.

Urval av blanketter

Som exempel på dokument, som inom en snar framtid kommer att tagas upp till behandling, kan nämnas den internationella tullanmälan för järnvägsgods. Ett samarbete på denna punkt har inletts med kungl. generaltullstyrelsen och kungl. järnvägsstyrelsen, och ett förslag är under utarbetande.

Det i betänkandet omnämnda förslaget till enhetlig remboursavi har icke kunnat utarbetas, delvis beroende på att Svenska bankföreningen ännu icke tagit ställning i saken. Ej heller har behandlingen av vissa hamndokument kunnat slutföras. Avsikten är emellertid att i ett senare skede taga upp nämnda dokument till behandling.

Samskrivning

Såsom framhållits i betänkandet kan en fullständig samskrivning rimligtvis ej beräknas bli genomförd i praktiken ens i de fall, då samskrivningsförfarande dock principiellt införes. Redan en partiell samskrivning medför emellertid betydande fördelar. Sålunda har en av ett större exportföretag gjord beräkning givit vid handen, att en samskrivning redan till 20 procent vore tillfredsställande. Mot bakgrunden av i en del remissvar framförda åsikter, att samskrivningsidén även skapat värdefulla incitament att närmare granska företagets interna rutiner, torde man kunna utgå ifrån att samskrivningsmetoden så småningom kommer att tillämpas i allt vidare omfattning.

Ifyllnadstext

I fråga om ifyllnadstexten i vidliggande dokumentlösningar må nämnas, att röd text avser sådana uppgifter, vilka kunna samskrivas i samtliga for-

mulär, medan blå ifyllnadstext omfattar de uppgifter, som kunna bli föremål för komplettering eller avskärmning i ett eventuellt origram.

I sammanhanget må nämnas, att utredningen ansett sig böra avstå från utarbetandet av ett förslag till hektograferingsoriginal. Anledningen härtill är, att det föreligger en mångfald skiftande möjligheter att lösa denna fråga på ett för varje företag särskilt ändamålsenligt sätt.

Tullinlagorna

Ifrågavarande blanketter ha utarbetats efter samråd med kungl. generaltullstyrelsen.

Från styrelsens sida framhåller man vissa olägenheter i fråga om formatet och språket. Tullverkets nuvarande blanketter till utgående varuanmälningar äro av format A5. Ur handläggningssynpunkt finnes intet att erinra mot en övergång till det större formatet A4, under förutsättning att endast detta format tillåtes för berörda varuanmälningar. Användningen av blanketter med olika format medför nämligen icke obetydliga olägenheter vid sortering och bindning. Ur arkiveringssynpunkt innebär det större formatet någon nackdel.

Samskrivningsförfarandet kommer att leda till att berörda varuanmälningar i stor utsträckning erhålla utländsk text, vilket i fråga om godsbeskrivningen kan innebära viss nackdel. Vad tyska och engelska språken beträffar beräknas icke några nämnvärda besvärligheter komma att uppstå, men däremot anses användningen av franska och spanska språken medföra vissa olägenheter. Tullverket måste därför tänka sig, att exportföretagen tillhandahålla förteckningar (»lathund») över sina olika exportprodukter med översättningar till franska och spanska språken.

Under förutsättning att systemet kommer att medföra betydande fördelar för exportörerna anser generaltullstyrelsen emellertid, att de påtalade olägenheterna icke utgöra tillräckliga skäl för att motsätta sig införandet av de utarbetade nya dokumenten.

För att ytterligare underlätta samskrivningsprincipens tillämpning godkänner generaltullstyrelsen vidare användandet av kollektiva godsbenämningar i inlagorna. Varje särskilt statistiskt nummer behöver sålunda icke motsvaras av särskild godsbenämning. Detta medgivande är av väsentlig betydelse vid tullinlagornas samskrivning med exempelvis konossementet, i vilket grunden för uppdelningen av de olika varuslagen är en annan (fraktsynpunkter) än den i inlagorna. — Styrelsen betonar emellertid i sammanhanget, att något generellt medgivande i nämnda hänseende icke kan lämnas, utan varje ansökan om ett sådant förenklat förfarande kommer att prövas från fall till fall.

För att underlätta kontakten mellan tullverket och den som utfärdar inlagorna komma erforderliga hänvisningsuppgifter att påföras inlagans övre vänstra hälft i form av en stämpel enligt nedanstående utformning.

Avdelning Skeppning	Handläggare A. Svenson	Tfn 721300/115
------------------------	---------------------------	-------------------

---

Konossementet

Detta dokument har utarbetats efter samråd med Sveriges redareförening och ett flertal rederier.

På samma sätt som skett i styrmanskvittot har även i konossementet en lodrätt linje insatts mellan de tvenne adressuppgifterna.

Datum anges längst upp i konossementet. Från Sveriges redareförening och Sveriges skeppsklarerare- och skeppsmäklareförening har framförts betänkligheter gentemot den valda platsen, i det man anser, att missförstånd kunna uppstå i fråga om vilket datum, som här skall ifyllas. Utredningen har därför ansett det angeläget att framhålla, att det datum, som skall angivas, icke är datum för utskrivningen av respektive dokument (eventuellt olika tider) utan datum för utfärdandet (undertecknandet) därav. Vad konossementet beträffar vilar ju ansvaret för ifyllandet av utfärdningsdatum i första hand på redaresidan, ehuru det väl i praktiken förekommer, att rätt datum är bekant även för exportören och att det därför ifylles av denne.

Sådana uppgifter, som skola ifyllas av annan än avlastaren eller dennes ombud, äro dels konossementsdatum placerat inom rutan överst på formuläret, dels de uppgifter, nederst på sidan, som avgränsats med fet linje.

För att kunna disponera freight-rutan på ett bättre sätt har rubriken »Freight» uteslutits. Beträffande texten nedtill på konossementet kan denna eventuellt slås ut över papperets hela bredd, varigenom ett i sidled ökat utrymme för fraktnoteringar vinnas.

Uppgiften om antalet utfärdade originalkonossement har ryckts ut från sin vanliga plats i texten nedtill och fått en fristående placering. Anledningen härtill är att man genom denna ändring uppnår ett rationellare ifyllningsförfarande. Något missförstånd torde icke den ändrade placeringen medföra, eftersom det av den nämnda texten tydligt framgår, var uppgiften är att söka (stated below).

Detta dokument kan användas som genomgångskonossement, om det förses med påstämpling eller tillskrift av de uppgifter, som i sådant fall bli aktuella. Av praktiska skäl föreslås för närvarande ingen standardisering på denna punkt.

---

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Udenrigsministeriet har i skrivelse den 26 augusti 1959 meddelat, att det icke har något att erinra vid förslaget.

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter:

— — — skal man meddele, at en af Industrirådet nedsat komité, hvori bl. a. departementet for told- og forbrugsafgifter er repræsenteret, netop har udsendt et forslag til rationalisering og standardisering af danske eksportdokumenter [se *Bihang 1*], blandt hvilke dokumenter også de danske udgående toldangivelser er medtaget og tænkt taget i brug omkring udgangen af 1959.

København, den 26. august 1959

P. m. v.

Bruun Hansen

Handelsministeriet har den 1 augusti 1959 upplyst om att det icke har något att anföra beträffande det danska förslaget till standardisering av exportdokument (se *Bihang 1*).

Landbrugsministeriet:

— — — skal man meddele, at sagen herfra har været forelagt *veterinærdirektoratet*, der for så vidt angår de veterinære oprindelses- og sundhedscertifikater vedrørende kød og kødprodukter har udtalt følgende:

Man er herfra betænkelig ved, at det veterinære oprindelses- og sundhedscertifikat standardiseres som foreslået, blandt andet af følgende grunde:

1. Veterinære oprindelses- og sundhedsattester forekommer af vidt forskellig formulering og vidt forskelligt indhold, alt efter de forskellige importlandes ønsker og krav.

2. De veterinære sundheds- og oprindelsesattester trykkes ved veterinærdirektoratets foranstaltning og udleveres kun til de kontrollerende dyrlæger.

3. De fleste formularer til veterinær oprindelses- og sundhedsattest er dikteret af udlandet, og man er ikke herfra herre over udformningen.

4. En enkelt af de nævnte formularer er udarbejdet herfra, men kan i det store og hele kun bruges ved påføring af tillægsattestationer, som kræver, at en meget stor del af blanketten (hele blankettens ene side) skal være blank og til rådighed for sådanne tillægsattestationer, som kræves i de enkelte tilfælde.

5. De nu benyttede attestformularer er kendt i udlandet og er i mange tilfælde godkendt af de pågældende importlande eventuelt med de specielle tillægsattestationer, som det enkelte land kræver.

6. Det forekommer veterinærdirektoratet, at veterinære sundheds- og oprindelsesattester rummer attestationer af så specielt et indhold, at disse ikke må have megen interesse ved udarbejdelsen af standardformularer til generelt brugte dokumenter som fragtbreve, ladesedler, tolldokumenter og lignende. Så vidt man fra hovedkomiteen er bekendt dermed, har da heller ikke hverken Norge eller Sverige blandt deres standardformularer medtaget nogen veterinærattest eller i det hele taget nogen formular til et så specielt dokument.

For så vidt angår de oprindelses- og sundhedscertifikater, der benyttes ved udførsel her fra landet af levende dyr, har veterinærdirektoratet udtalt, at det alene er sundhedsattesterne for avlsdyr, der anvendes i større stil, men at det er umuligt at foretage en forenkling og standardisering af disse attester, da modtagerlandenes krav er vidt forskellige og endog ofte ændres fra gang til gang.

Til de af veterinærdirektoratet således afgivne udtalelser kan landbrugsministeriet for sit vedkommende henholde sig, hvorved i øvrigt bemærkes, at veterinærattesten som et offentligt dokument ikke bør sidestilles med dokumenter af privatretlig karakter.

København, den 8. oktober 1959

P. m. v.

(sign.)

Fiskeriministeriet:

— — — skal man meddele, at fiskeriministeriet i princippet intet finder at erindre imod, at de herfra sædvanligt benyttede oprindescertifikater og sundhedscertifikater for de forskellige kategorier af fiskeriprodukter standardiseres i lighed med andre eksportdokumenter. Man gør dog i denne forbindelse opmærksom på, at der for tiden pågår forhandlinger med den på foranledning af Industrirådet nedsatte komité, Hovedkomiteen for Rationalisering og Standardisering af Eksportdokumenter, om tilpasning af de nævnte dokumenter til det af hovedkomiteen foreslåede rationaliseringssystem, som ifølge det for ministeriet foreliggende, afviger en del fra det svensk/norske standardiseringsforslag. Det tilføjes, at spørgsmålet om standardisering af de nu anvendte udførselsattester også i nær fremtid vil blive taget op til for-

handlinger med ovennævnte komité, men at man på forhånd må anse det for tvivlsomt, om disse attester lader sig tilpasse noget af de indtil nu foreliggende systemer, bl. a. fordi disse attester indeholder en del oplysninger af statistisk art.

København, den 19. august 1959

P. m. v.

(sign.)

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — man kan anbefale den foreslåede standardisering af told- og eksportdokumenter.

Da der er fremkommet et dansk standardiseringsforslag fra Hovedkomiteen for Rationalisering og Standardisering af Eksportdokumenter, anbefaler man, at de tekniske problemer henvises til nærmere drøftelse i denne komité samt i Dansk Standardiseringsråd.

København, den 7. september 1959

P. f. v.

C. V. Jernert

B. Høegh-Guldberg

Dansk Speditørforening och Landbrugets Afsætningsråd har i skrivelser den 30 juli resp. 27 oktober 1959 meddelat, att de ansluter sig till det danska förslaget till standardisering av exportdokument (se Bihang 1).

Hovedkomiteen for Rationalisering og Standardisering af Eksportdokumenter:

— — — tillader hovedkomiteen sig vedlagt at fremsende in triplo: »Rationalisering og standardisering af eksportdokumenter. En dansk løsning. Forslag til dansk standard» [se Bihang 1] — — —.

Til den danske løsning ønsker hovedkomiteen at knytte nogle bemærkninger om den særlige fladeopdeling, hvorved de danske blanketter adskiller sig principielt fra såvel de svenske som de norske, jfr. bemærkninger i den danske rapport, pag. 6 [se s. 1006—1007].

Gennem et intimt nordisk samarbejde har det alligevel været muligt at opnå, at norske, svenske og danske dokumenter uden vanskelighed kan benyttes i sammenskrivningssystemer i de 3 lande — — —.

De nu foreliggende danske blanketter er opdelt således, at alle fælles oplysninger samles på blanketfladens øverste del, medens de for de enkelte blanketter individuelle oplysninger anbringes på den nederste del.

Blanketterne er i øvrigt udarbejdet i nøje overensstemmelse med de danske ruterederiers opfattelse om, hvordan det ideelle linjekonnossement skal være, når der skal tages særligt hensyn til dets udseende og ikke mindst til dets praktiske anvendelighed i alle farter.

Man har erstattet de mange forskellige blanketformater med det metriske standardformat A 4, der med sine 210×207 mm er det mest udbredte for blanketter og brevpapir. Der er endvidere anvendt gældende standardisering for tilpasning for skrivemaskiner og forsendelse i rudekuverter.

De foreliggende rationaliserede eksportdokumenter tages nu gradvis i brug — 2 af vore store rederier har allerede indført dem — på samme måde, som det vil ske i Sverige, Norge og formodentlig også senere Finland.

Den danske løsning, der samtidigt er forslag til dansk standard, foreligger i en tilsvarende engelsk rapport, der er forelagt Det internationale Handelskammer og andre internationale organisationer samt Den internationale Standardiseringsorganisation (ISO).

Det danske forslag er iøvrigt det eneste af de 3 nu foreliggende, der indeholder bestemmelse om prøvetid.

Komiteen tillader sig at anbefale, at Nordisk Råd gennem sine svenske og norske delegerede anmoder de tilsvarende svenske og norske dokumentkomiteer om at fastsætte og offentliggøre samme prøvetid, som den danske komité, nemlig 31. december 1962, med en efterfølgende behandlingstid på eet år for de indkomne erfaringer, hvorefter eventuelle ændringer til de foreliggende eksportdokumenter kan træde i kraft den 1. januar 1964, og således at trykning af blanketoplaget kan afpasses herefter.

Efter komiteens skøn vil en henvendelse til de nordiske regeringer ikke være påkrævet, før oplysninger om praktiske erfaringer for blanketternes anvendelse er indsamlede.

Komiteen undlader ikke samtidigt at henlede rådets opmærksomhed på, at uniformeringsbestræbelserne ikke alene går ud på at ensrette de mere eller mindre officielle blanketter, men også at give dem en udformning, der gør dem velegnede til indpasning i virksomhedernes interne system samt til de eksisterende kontortekniske systemer, således at blanketterne let kan anvendes i virksomheder af ret varierende størrelse.

Fra Nordisk Råds side ville det af komiteen findes ønskeligt, om regeringerne opfordres til at analysere behovet for statslige blanketter til brug ved myndighedernes kontrol med eksporten samt at henstilling til regeringerne om i de pågældende internationale organisationer at søge optaget forhandling om afskaffelse af visse eksportdokumenter som f. eks. konsulatsfakturaen, sundhedsattester og andre lignende blanketter.

Komiteen er iøvrigt principielt enig i de som forslag angivne punkter og er rede til at fremsætte supplerende bemærkninger, såfremt det under den

kommende session skulle vise sig ønskeligt at knytte yderligere kommentarer til foranstående.

København, den 8. september 1959

P. h. v.

Povl Boëtius

Formand for arbejdskomiteen

F i n l a n d

Finansministeriet har i skrivelse den 31 augusti meddelat, att det ansluter sig till tullstyrelsens yttrande (se nedan).

Handels- och industriministeriet:

Om ärendets principiella sida ber ministeriet vördsamt som sin uppfattning få anföra, att frågan är av största vikt för utrikeshandeln och ansluter sig nära till de samarbetsplaner, vilka för närvarande äro aktuella på internationella handelsn område. Även det är av stor betydelse, att de nordiska länderna enas om koordinering av exporthandlingarna, förrän ärendet eventuellt tages fram i större internationella sammanhang.

Helsingfors den 4 september 1959

T. f. handels- och industriminister *Pauli Lehtosalo*

Biträdande byråchef *Tauno Heikonen*

Tullstyrelsen:

Frågan om standardisering av expordokument har i Finland varit föremål för undersökning sedan november månad 1958, då på initiativ av Finlands utrikeshandelsförbund tillsattes en standardiseringskommitté för expordokument, i vilken kommitté olika intressegrupper äro representerade. Vid arbetet, som för närvarande försiggår inom ett mindre arbetsutskott, har tullstyrelsen tagit aktivt del.

I utredningsarbetets nuvarande skede är det icke möjligt att uttala sig om de slutliga resultaten. Det har dock framgått, att i fråga om exporttullanmälan, som är den enda ifrågakommande tullhandling, de i medlemsförslaget ingående principerna nästan såsom sådana kunna omfattas. Ur tullverkets synpunkt är det angeläget, att de uppgifter, som äro nödvändiga för uppgörandet av handelsstatistiken, ingå i exporttullanmälan. Det svenska avgörandet fyller denna fordran genom däri ingående rikliga statistiska

uppgifter. Det bör för tydlighetens skull framhållas, att tullverket, som mottager blanketterna färdigt ifyllda, endast har ett medelbart intresse i ärendet.

Helsingfors den 28 augusti 1959

Generaldirektör *N. Saarnio*

Tullråd *Holger Sandström*

Finlands bank¹:

Till förslaget har bifogats mallar till omarbetade blanketter för utgående varuanmälan och konossement. Av dessa dokument bör enligt gällande bestämmelser endast ett exemplar av förstnämnda anmälan tillställas Finlands bank såsom valutareglementeringsmyndighet.

Beträffande den föreslagna nya blanketten för varuanmälan, vilken utarbetats så, att samskrivningsförfarande kan tillämpas vid dess ifyllande, bör framhållas, att förfarandet delvis leder till att blanketterna förses med utländsk text, vilket, isynnerhet då det är fråga t. ex. om franska eller spanska varubeteckningar, kan medföra tolkningssvårigheter.

Därest införandet av den föreslagna blanketten dock innebär en avsevärd fördel för exportörerna, kan den anförda olägenheten likväl icke anses utgöra ett tillräckligt skäl för att motsätta sig reformen.

Helsingfors den 31 augusti 1959

Finlands bank

Reino Rossi

Leo Lindström

Suomen ulkomaankauppaliitto — Finlands utrikeshandelsförbund:

På våren 1958 försökte Finlands utrikeshandelsförbund hänskjuta denna frågas utredning i Finland till Finlands standardiseringsförbund av kompetensskäl. Den 28 november 1958 sammankallade Finlands standardiseringsförbund till ett första möte i Finlands utrikeshandelsförbunds kontor. Vid mötet var man ense om att ett arbete i likhet med vad som utförts i Skandinavien med det snaraste borde utföras hos oss, varvid naturligtvis våra speciella förhållanden i nödig utsträckning skulle tagas i beaktande.

Finlands standardiseringsförbund ansåg sig icke hava möjlighet att genomföra denna sak utan statsunderstöd, varför kommittéarbetet i Finland försiggått på frivillig bas.

Vid ett nytt möte på utrikeshandelsförbundet den 20 februari 1959 tillsattes en standardiseringskommitté, som fick följande sammansättning:

Samtidigt utsågs ett arbetsutskott med sammansättning som följer:

Den 23 ds sammanträdde ovannämnda arbetsutskott till ett sista möte. Utskottets betänkande, som omfattar standardisering av endast 4 dokument (konossement, ursprungsintyg, styrmanskvitto och exportvaruanmälan) kommer inom kort att föreläggas för huvudkommittén, varefter Finlands standardiseringsförbund åtagit sig publicerandet av det slutliga kommittéförslaget.

Helsingfors den 28 september 1959

Finlands utrikeshandelsförbund

Runar Kockberg

C. G. Tollet

Finska försäkringsbolagens centralförbund — Suomen vakuutusyhtiöiden keskusliitto¹:

Enligt förslaget borde rådet rekommendera regeringarna att låta de statliga expordokumenterna inom Norden erhålla en enhetlig utformning, att verka för att enhet vinnes inom Norden även beträffande övriga expordokumenttyper samt att i de internationella organ, som sysslar med expordokumentfrågor, samverka för att främja de ideer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

Finska försäkringsbolagens centralförbund anser, att förslaget är sakligt och värt understöd. Expordokumentens brokighet har varit ägnad att skapa onödiga besvärligheter och svårigheter. Det finns inte oöverkomliga hinder härvidlag för att uppnå enhetlighet, i synnerhet då det är fråga om de typiska nordiska exportartiklarna. Enhetlighet inom försäkringsbranschen torde lämpligast fås till stånd inom ramen för de nordiska försäkringsbolagens traditionella samarbete.

Helsingfors den 10 september 1959

Finska försäkringsbolagens centralförbund

Helmer Spolander

Tauno Suontausta

Suomen laivanvarustajain yhdistys (Finlands redareförening)¹:

Informationsvis önskar vi nämna, att denna fråga för nävarande behandlas av ett arbetsutskott under Finlands utrikeshandelsförbund. Ordförande i detta arbetsutskott är sjöfartsrådet Herb. Andersson, FÅA. Man räknar med att arbetsutskottets förslag skall vara färdigt i september--

¹ Yttrandet översatt från finska.

oktober, då det inlämnas till Finlands utrikeshandelsförbund för godkännande. Av ovannämnda orsak är det oss icke möjligt att i detta yttrande beröra detaljerna i det nu framlagda medlemsförslaget. Inom nämnda arbetsutskott strävar man dock till ett resultat, som överensstämmer med det svenska, norska och danska arbetsresultatet. Redan av denna orsak och på grund av frågans obestridligt praktiska betydelse förordar föreningen behandlingen av detta ärende inom ramen för Nordiska rådets verksamhet i avsikt att ernå en enhetlig samnordisk lösning.

Helsingfors den 25 augusti 1959

Finlands redareförening r. f.

H. Hallberg

N o r g e

Departementet for handel og skipsfart:

Spørsmålet om standardisering av eksportdokumenter ble reist av Norges eksportråd som anmodet Norges standardiserings-forbund om å ta saken opp til behandling. Den 4. oktober 1956 oppnevnte Norges standardiserings-forbund en komité hvor en rekke offentlige og private institusjoner, derunder også handelsdepartementet, var representert.

Denne komités arbeide er nå avsluttet med det resultat at en rekke eksportdokumenter, herunder også handelsdepartementets utførsels- og avregningsdeklarasjon, nå er standardisert og tilpasset systemet. Deklarasjonene er trykt og tatt i bruk i februar dette år [*se Bilaga 2*].

For å arbeide videre med de problemer standardisering av eksportdokumenter medfører, er etter initiativ fra Norges eksportråd opprettet et samarbeidsutvalg. Dette utvalg deltar også i arbeidet om nordisk samarbeide angående standardisering av eksportdokumenter. Endelig innstilling om dette arbeide foreligger ennå ikke, og noen ytterligere uttalelse kan derfor på det nåværende tidspunkt ikke gis.

Oslo, 26. september 1959

(sign.)

Tolldirektoratet:

Tolldirektoratet har på grunnlag av forslaget fra komitéen for standardisering av eksportdokumenter og den vedtatte norske standard omarbeidet tollvesenets utførselangivelser. De nye blanketter ble tatt i bruk 1. juli 1958.

Direktoratet anser det fremsatte medlemsforslag om ens utforming av eksportdokumenter i Norden fordelaktig, og ser med interesse på at et samarbeide kommer i stand.

Oslo, 15. august 1959

(sign.)

Statistisk sentralbyrå:

Statistisk sentralbyrå vil støtte forslag om nordisk samarbeid for standardisering av eksportdokumenter. Som kjent foreligger det fra norsk side et godtatt forslag til standardisering. Byråets og tollvesenets blanketter er allerede omredigert i samsvar med den løsning den av Norges standardiserings-forbund nedsatte komité kom fram til. Da komitéen var ferdig med sitt arbeid, anmodet den Norges eksportråd om å oppnevne et samarbeidsutvalg for standardisering av eksportdokumenter. Dette utvalg skulle arbeide videre med de spørsmål som etter hvert ville reise seg i forbindelse med gjennomføringen av den norske standard.

En er kjent med at departementet vil få nærmere orientering fra eksportrådet om det arbeid som er gjort hittil på norsk hold og om den kontakt komitéen i sitt arbeid hadde med de øvrige nordiske land. Med nevnte orientering fra eksportrådet vil også følge de dokumenter som vedrører saken.

Når det gjelder den statistiske blankett tror en at samarbeid om utformingen vil kunne føre til et heldig resultat. Behovene for statistiske opplysninger om eksporten er stort sett de samme i alle nordiske land. I prinsippet er det også liten forskjell mellom norsk og svensk standard. Den danske løsning, synes imidlertid å være lite tilpasset de resultater som en allerede tidligere var kommet fram til i Sverige og Norge. Forøvrig har en merket seg at den blankett som danner grunnlaget for dansk eksportstatistikk (utførselattesten) ikke er tatt med i det »Forslag til dansk standard» som er utgitt i 1959.

En forutsetter at de som skal arbeide videre med saken søker nødvendig kontakt med byrådet under arbeidets gang.

Oslo, 11. september 1959

(sign.)

Norges eksportråd:

Det har også i Norge vært arbeidet med standardisering av eksportdokumentene. På grunnlag av opplysninger fra Sveriges allmänna exportförening og den svenske komités sekretær, Nils-Arne Nilsson, henledet Norges eksportråd høsten 1955 Norges standardiserings-forbunds oppmerksomhet på saken. Forbundet nedsatte deretter høsten 1956 en komité og denne offentliggjorde i oktober 1958 forslag til norsk standard nr. 287. Forslaget lå ute til kritikk på vanlig måte og det ble deretter holdt et avsluttende møte i komitéen som tilrådet at forslaget med enkelte forbedringer og et par uvesentlige forandringer ble godkjent som norsk standard.

Tidligere forelå de enkelte eksportdokumenter i meget forskjellig utførelse både for så vidt gjaldt format, papirkvalitet og opplysningenes plassering på de forskjellige dokumenter. Det er imidlertid for en stor del de

samme opplysninger som kreves. Man har derfor laget et system der hver opplysning har ens plassering på de skjemaer hvor den forekommer.

Den norske komité har imidlertid gått noe lenger, idet man har utarbeidet et samleskjema — en såkalt »master» der de forskjellige opplysninger er samlet. Ved utfylling og kontrollesning av masteren kan eksportørene sikre ensartet og riktig utfylling av samtlige blanketter ved hjelp av et enkelt samskrivningssystem som f. eks. spritduplikator. Systemet kan med enkle midler også legges opp i forbindelse med interne eksportrutiner.

Særopplysninger, som må påføres ekstra, finnes kun ved utførselsdeklarasjonen, hvilket kommer av at handelsdepartementet fant å måtte opprettholde format A 5.

De nye standardiserte dokumenter er nu for en stor del tatt i bruk.

Det norske forslag er fremkommet etter intimt samarbeide med de øvrige nordiske land, særlig med den svenske komité. Den norske standardiseringskomité hadde allerede våren 1957 utarbeidet et ferdig forslag. På et møte mellom de nordiske eksportorganisasjoner — Sveriges allmänna exportförening, Industrirådets eksportkontor, Finlands utrikeshandelsförbund og Norges eksportråd samme høst ble man imidlertid enig om å søke å oppnå størst mulig ensartethet på dette felt, idet man fant å burde legge avgjørende vekt på de praktiske fordeler ved like dokumenter.

Deretter ble saken diskutert med den norske komité som på dette grunnlag fant å burde legge det utarbeidede forslag til side. Senere samme høst ble det arrangert et samarbeidsmøte i Oslo som særlig behandlet det dokument som har størst internordisk betydning, nemlig konnossementet. Man ble der enig om følgende:

Ut fra den forutsetning at en felles nordisk standardisering av eksportdokumentene er av største betydning, praktisk såvel som økonomisk og utfyllingen av konnossementet er det vesentlige ledd i dette arbeide, henstilles til rederforbundene i de nordiske land å nedsette komitéer for å finne frem til konnossementtyper som kan tilpasses en internordisk standard for eksportdokumenter. Sekretæren i de enkelte lands komitéer for standardisering av eksportdokumenter vil kunne stå til rederkomitéens disposisjon i den utstrekning dette er ønskelig.

På dette grunnlag ble det arbeidet videre med saken og det er i dag stort sett overensstemmelse mellom det svenske og det norske standardkonnossement. På den nederste del av konnossementet er der imidlertid en viss forskjell med hensyn til plassering av fraktrubrikk og rubrikker for antall konnossementer, utferdselssted og dato. Datoen er på samtlige svenske dokumenter plasert øverst.

Det er således en mindre uoverensstemmelse mellom det svenske og det norske konnossement. Denne er imidlertid av mindre vesentlig betydning og man går ut fra at der vil kunne oppnås et kompromis i dette spørsmål.

Mulighetene for en kompromisløsning har også vært drøftet på et par internordiske møter. Man skal videre være klar over at de to konnossementer uten særlige vanskeligheter kan benyttes i de respektive systemer.

Eksportrådet har også fått tilsendt et nylig offentliggjort dansk forslag til standardisering av danske eksportdokumenter. Man har funnet det riktig å forelegge dette for den komité som arbeidet med standardiseringsarbeidet.

Man skal være oppmerksom på at de dokumenter som har utpreget internordisk betydning først og fremst er konnossementet og tollangivelsene. Hva gjelder konnossementet vises til det som er sagt ovenfor. Når det gjelder tolldokumentene er der også et meget intimt norsk-svensk samarbeide. Man går ut fra at tolldirektoratet vil uttale seg nærmere på dette punkt, men det er på det rene at både norske og svenske tollskjemaer på grunn av den store likhet som er oppnådd blir behandlet på begge lands tollstasjoner.

Det eksisterer således allerede idag et løpende samarbeide på dette felt. Det burde være både mulig og ønskelig å føre dette arbeide videre.

Hvis det blir tale om nedsettelse av en komité i sakens anledning, går vi ut fra at Norges eksportråd og Samarbeidsutvalget for eksportdokumenter blir representert.

Oslo, 9. september 1959

(sign.)

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Den utredning, som för några år sedan med statligt stöd företogs i syfte att rationalisera och standardisera de viktigaste exportdokumenten, har visat sig tillgodose ett viktigt behov. De förslag, som utredningen framlagt, hava, såvitt kollegium erfarit, i stor utsträckning tagits i bruk, och kollegium har det bestämda intrycket, att utredningens arbete varit fruktbringande. Det ligger emellertid i sakens natur, att värdet av utredningens resultat i stor utsträckning sammanhänger med möjligheterna att skapa enhetliga internationella riktlinjer på detta område. Från denna utgångspunkt synes det glädjande, att även inom åtskilliga andra länder uppmärksamheten riktats på hithörande spörsmål och att de riktlinjer, som kommit till uttryck i exportdokumentutredningen, därvid vunnit beaktande på många håll. Såsom Stockholms handelskammare framhållit, synes ett internordiskt samarbete i syfte att vinna full enighet på detta område kunna vara ägnat att föra frågan framåt såväl inom Norden som i ett vidare internationellt sammanhang. Mot denna bakgrund finnes, enligt kollegii mening, all anledning för det allmänna att stödja strävandena till ett vidgat internationellt samarbete på detta område.

Aberopande det anförda får kollegium för sin del tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om samverkan beträffande standardisering av expordokument.

Stockholm den 29 juli 1959

Nils Malmfors

G. v. Wachenfeldt

K.-H. Magnusson

Sjöfartsstyrelsen:

Sjöfartsstyrelsen, som i ärendet under hand tagit kontakt med Sveriges skeppsklarerare- och skeppsmäklareförening samt Sveriges redareförening, får, i vad avser dokument erforderliga för sjötransport av exportgods, framhålla, att det ur rationaliserings- och besparingssynpunkt synes vara av värde, om större enhetlighet kunde åstadkommas i första hand inom Norden men därutöver inom vidast möjliga krets av länder på detta område, där för närvarande dokument av en mängd olika typer och utformningar användes. För alla dem, som hos berörda myndigheter och enskilda företag är sysselsatta med utskrivning, granskning och kontroll av konossement, försäkringspoliser och andra dylika dokument, torde tillgång till enhetliga samt redigt och klart uppställda standardformulär med vidast möjliga internationella spridning innebära en önskvärd arbetsbesparing.

Det förtjänar framhållas, att standardisering av skeppningsdokument synes vara en uppgift, som väl lämpar sig för nordisk samverkan, då det med hänsyn till den samsegling, som äger rum mellan nordiska rederier, torde vara av speciellt värde, att enhetliga dokumenttyper kommer till användning.

Stockholm den 30 juli 1959

C. G. Widell

B. Sandström

Generaltullstyrelsen:

Styrelsen — som varit representerad i expordokumentutredningen och jämväl har en representant i expordokumentkommittén — vill understryka värdet av att den föreslagna standardiseringen av expordokument genomföres. För tullverkets del är det av särskilt stort intresse, att de i de nordiska länderna använda tullinlagorna erhålla en enhetlig utformning. Denna fråga har varit föremål för behandling vid ett nordiskt tullmöte samt även

under hand behandlats vid överläggningar mellan representanter för de nordiska tullstyrelserna. Därest det skulle visa sig erforderligt för genomförande av förslaget, är styrelsen beredd att vidtaga ändringar av de blanketter till exporthdokument, som nu användas i tullverket.

Stockholm den 28 juli 1959

Kungl. generaltullstyrelsen

Ivar Åberg

Börje Alpsten

Försäkringsinspektionen:

Försäkringsinspektionen finner för sin del initiativet till rationalisering och standardisering av exporthdokumenten lovvärt. De starkt automatiserade kontorsrutiner, som försäkringsbolagen i besparingssyfte övergått till i allt större omfattning, förutsätter samskrivningsförfaranden och kräver standardnormer för blanketter av skilda slag. Fortsatta strävanden till ernående av största möjliga likformighet i fråga om de olika blanketternas ytmässiga disposition bör därför uppmuntras. Ur inspektionens synpunkt framstår det som angeläget, att förslaget till blanketter för försäkringsbrev underkastas en översyn i syfte att tillgodose försäkringsgivarnas krav på varierande utrymme.

Stockholm den 28 juli 1959

Sven Jönhagen

H. F. Müller

Järnvägsstyrelsen:

I samråd med Grafiska standardiseringskommittén har förslag till ny fraktsedel för den inländska trafiken utarbetats. Därvid har man i möjligaste mån följt de normer beträffande format, adressfälts och referensers placering, som förordas av standardiseringskommittén. Förslaget kommer inom närmaste tiden att utsändas för yttrande inom verket genom styrelsens försorg och till handelskammare m. fl. genom standardiseringskommittén. Vid utarbetandet av fraktsedeln har hänsyn tagits till att samskrivning med fakturor och andra kontorsblanketter skall kunna ske. Huruvida samskrivningsförfarande även med exporthdokumenten kan ske, är beroende på om dessa dokument kan anpassas till normerna för de inländska kontorsblanketterna. Järnvägen strävar efter att i görligaste mån underlätta arbetet

även för den egna personalen och göra transporter säkrare genom att så enhetliga blanketter som möjligt användes. Det synes därför önskvärt, att samtliga kontorsblanketter såväl för inländskt bruk som för exportbruk göres så enhetliga som möjligt, varigenom möjligheter till samskrivning erhålles. Genom att de olika uppgifterna alltid placeras på samma ställe vinnas även ur arbetssynpunkt icke oväsentliga fördelar.

Den direkta trafiken med järnväg mellan de nordiska länderna är som bekant underkastad bestämmelserna i ett internationellt fördrag, som bl. a. föreskriver användning av frakthandling av bestämd typ. En nordisk järnvägskommitté framlade i maj 1957 förslag till ny internationell järnvägsfraktsedel, vilket efter förhandlingar mellan olika utländska myndigheter givit till resultat, att ny internationell fraktsedel troligen kommer i bruk den 1. 7. 60. Kommittén hade genom sin svenska representant kontakt med exportdokumentutredningen och har i sitt fraktsedelsförslag i största möjliga utsträckning försökt förverkliga några av exportdokumentutredningens intentioner.

Såväl nuvarande som den föreslagna nya art. 6 § 1 CIM fr. o. m. 1. 7. 60 ger grannländers järnvägar rätt att använda annan frakthandling. Möjligheter synes därför icke vara uteslutna att vid direkt järnvägstransport inom Norden använda särskild frakthandling. Styrelsen anser sig dock icke nu vilja gå in på frågan, huruvida det i samråd med Grafiska standardiseringskommittén utarbetade förslaget till inländsk fraktsedel kan vara lämpligt att genomföra även i trafik mellan de nordiska länderna.

På järnvägsområdet har man emellertid redan ej blott vad gäller frakthandling utan även på många andra sätt lyckats förverkliga samordningens principer.

Målet borde vara att på det område, som exportdokumentutredningens förslag avses täcka, förverkliga ett enhetliggörande inom Europa. Styrelsen hälsar därför med tillfredsställelse exportdokumentutredningens förslag och uttalar en förhoppning om framgång på det europeiska planet.

Stockholm den 31 juli 1959

Edv. Oredsson

Nils Mård

Sveriges allmänna exportförening:

Genom en rationalisering och standardisering av de viktigare exportdokumenten skulle utan tvivel stora besparingar i tid, arbete och pengar vinnas till fromma för såväl allmänna som enskilda intressen. Exportföreningen var på sin tid bland initiativtagarna till den utredning rörande rationalisering och standardisering av exportdokument, som ägde rum i Sverige 1955—1956, och har aktivt medverkat både till utredningens genomförande och

till det därpå inledda och alltjämt pågående fullföljdsarbetet, såväl inom Sverige som i nordiska och vidsträcktare internationella sammanhang. För närmare belysning av sakens utveckling får Exportföreningen hänvisa till närslutna, på föreningens förslag utgivna publikation »Förenklad exportdokumentrutin» [*se Tillägg*] ävensom till likaledes bifogade, i dagarna utarbetade supplement härtill [*se Bihang 2 till Bilaga 1*].

Såsom därav torde framgå, har tanken på en rationalisering och standardisering av exportdokumenten numera helt slagit igenom inom Norden och är även på marsch på det vidare internationella fältet. Uppenbart är, att det för exportdokumentrationaliseringens förande till ett lyckligt slut, såväl inom som utanför de nordiska länderna, är synnerligen angeläget, att man inom dessa uppnår full enighet på ifrågavarande område.

Exportföreningen, som anser, att Nordiska rådet äger utomordentliga förutsättningar för att genomföra en sådan enighet, vill för sin del helt instämma i de tankegångar, som framförts i det föreliggande medlemsförslaget. Det är sålunda föreningens livliga förhoppning, att detta kommer att leda till ett positivt beslut från rådets sida.

Stockholm den 30 juli 1959

Sveriges allmänna exportförening

P. Zethelius

Bror Ingvanson

Sjöassuradörernas förening:

Föreningen vill då först framhålla, att den visat sitt principiella intresse för en standardisering av exportdokumenten genom aktivt deltagande i den svenska utredningen, som även av föreningen erhållit ekonomiskt stöd. Föreningen har genom utsedda experter medverkat vid utformningen av ett polisformulär passande för ett samskrivningsförfarande. Enligt föreningens mening kan dock sjöförsäkringspolisen icke regelmässigt medtagas vid samskrivning. I en skrivelse till exportdokumentutredningen av den 3 september 1956 anförde föreningen härom följande:

Det nu föreliggande resultatet kan visserligen i och för sig anses fylla försäkringstekniska krav, men med hänsyn till andra formulär har utrymmet för tillskriven text strängt begränsats. Detta medför, att polisformulären i föreliggande skick icke kunna förväntas bli användbara annat än för vissa av de exportföretag, som kunna vilja begagna sig av ett samskrivningsförfarande. Anledningen härtill är att erforderliga uppgifter om resa, försäkringsbelopp, försäkringsvillkor, haveriagenter o. s. v. i hög grad variera beroende av varuslag, destinationsort, remboursvillkor o. s. v. och sålunda kräva varierande utrymme och utrymmesdisposition i formulären.

Det föreslagna polisformuläret är måhända användbart för vissa stapelvaror med fasta avsättningsmarknader, men då det blir fråga om differen-

tierade varor, router och köpare, kan formuläret icke fylla kraven på differentiering av försäkringspolisens innehåll. Föreningen kan därför icke utfärda någon generell rekommendation av det föreslagna formuläret utan vill i stället förorda, att de exportföretag, som önska begagna samskrivningsförfarandet, med sina försäkringsgivare diskutera möjligheterna av att utforma ett formulär, som fyller vederbörande exportörs behov. I de fall försäkringspolisen kräver ett större mått av tillskriven text, betvivlar föreningen, att dess infogande i samskrivningsförfarandet kan innebära någon arbetsvinst. Föreningen vill slutligen påpeka, att stora olägenheter kunna uppkomma för berörda parter, om transportförsäkringspolisen skulle brista i tydlighet.

Föreningen har hos sina medlemmar undersökt i vilken utsträckning det numera förekommer, att kunderna iordningställa försäkringspolicer genom ett samskrivningsförfarande. Det har därvid visat sig, att systemet hittills införts av endast ett fåtal företag. Detta synes tyda på att de exportföretag, som infört standardisering av vissa dokument, funnit, att det ej varit praktiskt lämpligt att medtaga försäkringspolisen vid ett samskrivningsförfarande.

I detta sammanhang vilja vi ej underlåta att nämna, att vissa större exportörer med sina försäkringsgivare träffat överenskommelse om en sådan ordning, att försäkringspolis icke utfärdas vid export till stadigvarande förbindelser. Exportörens försäkringsgivare lämnar i sådana fall köparen en generell bekräftelse på att alla godspartier från ifrågavarande exportör äro försäkrade på överenskomna villkor hos försäkringsgivaren. Därjämte anges å varje faktura hos vem och för vilket belopp partiet är försäkrat.

Stockholm den 24 juli 1959

Sjöassuradörernas förening

Torsten Henriksson

Svenska trävaruexportföreningen:

Föreningen, som varit representerad i den svenska utredningens huvudkommitté, har i skrivelse av den 21 september 1956 till utredningen bl. a. anfört, att grundprincipen, den s. k. samskrivningsmetoden, på vilken utredningsarbetet baserats, enligt samstämmiga uttalanden från våra tillfrågade medlemmar tyvärr ej kan tillämpas vid utfärdandet av de olika dokument, som komma i fråga vid trävaruexport. En rationalisering och standardisering av de förekommande formulären efter de linjer utredningen föreslagit hälsas dock med tillfredsställelse även inom vår bransch.

Beträffande det nu framlagda förslaget om samverkan hyser föreningen den uppfattningen, att det framför allt med tanke på strävandena till ökat

internationellt ekonomiskt samarbete vore önskvärt, att förslaget bifölles. Föreningen tillstyrker sålunda till alla delar det framlagda förslaget.

Stockholm den 5 augusti 1959

Svenska trävaruexportföreningen

K. Ronge

Svenska cellulosaföreningen:

I den inom ramen för Sveriges allmänna exportförenings verksamhet för några år sedan tillsatta expordokumentutredningen var vår förening representerad och det därutinnan bedrivna arbetet hade vår förenings stöd. Sedan omförmälda utredning efter fullgjort uppdrag ersatts av en kommitté för rationalisering och standardisering av expordokument, kallad expordokumentkommittén, med uppdrag att fortsätta det samarbete, som inlemts med liknande kommittéer inom de övriga nordiska länderna liksom även med västtyska motsvarande intressen, torde den i detta sammanhang bedrivna verksamheten kunna påräkna fortsatt stöd från föreningens sida.

Beträffande det nu framlagda förslaget om samverkan äro vi av den uppfattningen, att det skulle vara mycket värdefullt, om en standardisering och förenkling på expordokumentområdet kunde genomföras för samtliga de nordiska länderna, och om Nordiska rådet i sådant sammanhang kan göra sitt inflytande gällande, skulle detta av oss hälsas med stor tillfredsställelse.

Stockholm den 7 augusti 1959

Svenska cellulosaföreningen

F. af Petersens

Svenska pappersbruksföreningen har i skrivelse den 17 juli 1959 yttrat sig i samma riktning som Svenska cellulosaföreningen.

Stockholms handelskammare:

Betydelse för det internationella varuutbytet av standardiserade expordokument torde icke behöva närmare motiveras. Handelskammaren, som är representerad i den i remisshandlingarna omnämnda expordokumentkommittén, har verkat för att frågan om ett förenhetligande av expordokument tagits upp på ett internationellt plan genom bl. a. Internationella handelskammaren. Ett internordiskt samarbete i syfte att vinna full enighet på

detta område synes handelskammaren kunna vara ägnat att föra frågan framåt såväl inom Norden som i ett vidare internationellt sammanhang.

Handelskammaren får därför i princip tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 27 juli 1959

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

BIHANG 1

Rationalisering og standardisering af eksportdokumenter. En dansk løsning. Forslag til dansk standard.

Indledning

Efter forslag af Sveriges allmänna exportförening nedsattes i foråret 1955 en svensk komité med det formål kritisk at gennemgå de mange dokumenter og blanketter — trykt i alle tænkelige formater og med delvis overflødig eller usystematisk placeret tekst, som udfyldes og behandles ved ekspedition af en eksportforsendelse — og i videst muligt omfang gennemføre en rationalisering og standardisering af eksportdokumenterne.

Inspireret af dette svenske initiativ nedsattes i efteråret 1956 i Norge og i foråret 1957 i Danmark lignende komiteer med samme opgave for de tilsvarende norske og danske eksportdokumenters vedkommende og med henblik på samordning af dokumenterne. Såvel i Norge som Sverige er det tanken, at de foreslåede dokumenter skal udgives som norsk, henholdsvis svensk standard.

I Danmark blev opgaven taget op af Industrirådet, og der blev sammensat en hovedkomité med repræsentanter for handel, industri, landbrug og søfart samt med tilslutning fra departementet for told- og forbrugsafgifter, direktoratet for vareforsyning, Assurandør-Societetets Komité, Danske Bankers Fællesrepræsentation, Dansk Speditørforening, Dansk Standardiseringsråd, Københavns Frihavns-Aktieselskab og Scandinavian Airlines System.

Den stillede opgave og dens principløsning

Komiteens opgave var at finde frem til en fælles udformning af alle de ved en dansk eksportforsendelse nødvendige blanketter og dokumenter, og man fulgte den linje at anbringe fællesoplysningerne, d. v. s. alle de oplysninger, som forekommer på de fleste af eksportblanketterne, som f. eks. modtager, skibsnavn, lastehavn, lossehavn, varespecifikation m. m., således, at de på de enkelte blanketter ikke alene fremkommer i samme rækkefølge, men også på de samme pladser.

Derved skulle det muliggøres, at blanketterne kunne udfyldes ved mangfoldiggørelse i stedet for ved en lang række individuelle udskrivninger.

Fordelen herved er indlysende. Ikke alene spares udfyldningen af de enkelte blanketter, men fejlmulighederne reduceres betydeligt, idet kontrol af originalen vil være tilstrækkelig til at sikre, at alle blanketter er korrekt udfyldt og med rigtige talmæssige oplysninger.

Iøvrigt tilsigtede man at tilrettelægge arbejdet i så nøje overensstemmelse med de svenske dokumenter som muligt.

Tilpasning til moderne kontortekniske metoder

Opgaven måtte naturligvis løses under hensyn til udviklingen inden for kontorteknikken, men også således, at der ved udformningen toges et rimeligt hensyn til, at eksportvirksomheder og speditører råder over vidt forskelligt teknisk kontorudstyr.

Tilpasning til gældende standards

I 1953 fastsattes i Danmark en række standards for blanketudformning, som tog ligeligt hensyn til såvel den fremstillingsmæssige som den anvendelsesmæssige side af blanketbehandlingen. Disse standards, som i øvrigt på en række punkter er fælles for Skandinavien, er iagttaget ved den foreliggende udformning af eksportdokumenterne.

Man har erstattet de mange forskellige blanketformater med det metriske standardformat A 4, der måler 210×297 mm, det mest anvendte format for blanketter og brevpapir. Der er endvidere anvendt gældende standards for tilpasning til skrivemaskinen og forsendelse i rudekonvolutter.

Hvilke blanketter er behandlet?

Kun blanketter til ekstern anvendelse er behandlet; d. v. s. der er som udgangspunkt — med enkelte undtagelser — medtaget alle de blanketter, hvis udformning det enkelte firma normalt ingen indflydelse har på.

Konnossementet som udgangspunkt

I betragtning af dets store betydning for eksporthandel måtte konnossementet anses for det vigtigste dokument. Der blev derfor lagt særlig vægt på at udarbejde konnossementet, således at det uden at miste sit traditionelle præg som dokument kunne optræde som moderdokument eller »master» for de øvrige eksportdokumenter.

Opdelingen af blanketfladen

De nu foreliggende danske konnossementer bygger på princippet om en opdeling af blanketfladen, således at alle fællesoplysninger samles på blanketfladens øverste del, medens de for de enkelte blanketter individuelle oplysninger anbringes på dens nederste del. De er udarbejdet i nøje overensstemmelse med de danske ruterederiers opfattelse af, hvordan det ideelle linjekonnossement bør være, når der skal tages særligt hensyn til dets udseende og ikke mindst til dets praktiske anvendelighed i alle farter — men også med henblik på senere international standardisering.

I praksis vil denne opdeling utvivlsomt begrænse mulighederne for forkert udfyldning, idet rubrikker, der kræver samme oplysning, anbringes på samme plads på hver enkelt blanket. Alle blanketter kan ved samskrivning udfyldes i een operation. Blanketterne er bestemt til at cirkulere gennem mange hænder, før deres opgave er slut, og hvert af disse senere led måtte før afkontrollere oplysningerne og påse deres rette placering. For tilfredsstillende at kunne løse disse kontrolopgaver måtte der vises stor agtpågivenhed, og svigtede kontrollen, kunne følgerne af økonomisk eller anden art blive meget alvorlige. Med det ny samskrivningssystem er nødvendigheden af denne gentagne afkontrollering af de samme oplysninger bortfaldet, og dermed er mulighederne for hurtigere ekspedition med en væsentlig mindre arbejdsindsats forøget.

Internordisk samarbejde

Ved sin fladeopdeling adskiller de danske konnossementer sig imidlertid fra de svenske og norske konnossementer, men trods dette har det ved et intimt internordisk samarbejde været muligt at opnå, at de norske, svenske og danske konnossementer uden vanskelighed kan benyttes i samskrivningssystemerne i de tre lande.

Fremtidig udvikling

De foreliggende rationaliserede eksportdokumenter tages nu som forslag til dansk standard gradvis i brug, efterhånden som de gamle blanketter opbruges, på samme måde som de tilsvarende dokumenter i Norge og Sverige — og senere antagelig også i Finland —, men dokumentarbejdet bliver ikke stående ved det allerede opnåede resultat.

Fremtiden vil sikkert vise, at der også for andre end de nu udformede dokumenter i udenrigshandelens tjeneste, f. eks. importdokumenter såvel som for mange andre blanketter inden for offentlig administration og erhvervsliv, efterhånden vil blive gennemført ændringer af format, skrifttype, opstilling og udstyr i lighed med de rationaliserede eksportdokumenter.

Enhver overflødig rubrik, oplysning eller blanket ud af de flere hundrede blanketter, som i dag belaster arbejdsrutinen hos myndigheder såvel som i erhvervslivet, bør udgå.

Den stadig øgede kontakt med udlandet, konkurrencen på verdensmarkedet, kampen for at nedbringe omkostningerne, besparelse af arbejdskraft, intensiv udnyttelse af kontormaskinernes kapacitet, alle disse faktorer vil samlet begunstige den bærende idé i de bestræbelser, som her i Danmark førte til det første praktiske resultat af rationalisering af de mest betydningsfulde eksportdokumenter.

Kommentarer til dokumenterne

Konnossementer

De to viste eksemplarer er udarbejdet i samråd med D.F.D.S. og Ø.K.

De i konnossementerne indeholdte klausuler er uforandret fra de konnossementsblanketter, de to rederier hidtil har benyttet.

Et praktisk eksempel på rationalisering af et ellers så traditionsbundet dokument som et konnossement er rubrikken »Transshipment destination» i D.F.D.S.-konnossementet. Udtrykket er en nyskabelse og skal betyde det samme som »Destination of goods» eller »Final destination». Rubrikken udfyldes kun, hvis godset skal videresendes fra lossehavnen. Herved bliver konnossementet automatisk et gennemgangskonnossement (through bill of lading), og man undgår således at skulle trykke særlige gennemgangskonnossementer. I de allerfleste tilfælde, hvor et gennemgangskonnossement udstedes, er der altid beregnet en gennemgående fragt, betalbar enten af afskiberen eller modtageren. Den tidligere rubrik i konnossementet, der oplyste, for hvis regning videreforsendelsen skulle finde sted, er derfor udgået.

I Ø.K.-konnossementet¹ er bibeholdt en særlig omladningsrubrik, som er analog med den af de norske og svenske oversøiske linjer anvendte. Denne rubrik benyttes ved fortransport (precarriage), d. v. s. transport med lokalbåd fra en mindre til en større havn, hvor godset omlades i oceanskib for befordring til det oversøiske bestemmelsessted.

Sammenligner man de norske, svenske og danske konnossementer, som allerede er i brug, vil det fremgå, at fragtregningsrubrikkens størrelse er meget varierende.

Det er imidlertid interessant at se, hvorledes man på en lang række af de norske og svenske konnossementer har måttet tage hæftekanten i brug for at få tilstrækkelig plads, medens der ved den danske udformning har været fornøden plads til at anbringe fragtregningsrubrikken inden for hæftekanten.

Ganske vist kan man hertil indvende, at denne tekst jo ikke skal udfyldes på skrivemaskine, men som for alt blanketarbejde må man ved udformningen tage hensyn til alle brugere af blanketten. I dette tilfælde vil slutbrugeren være importørens regnskabsafdeling og revision, der — når konnossementet er indsat i en brevordner eller mappe — som følge af sammenhæftningen vil have vanskeligt ved at læse, hvad der står inde ved papirkanten.

København, i juli 1959

BIHANG 2

Supplement till betänkandet »Förenklad exportdokumentrutin»

Inledning

Såsom avslutningsvis omnämnts i exportdokumentutredningens betänkande av den 28 november 1956, uppdrogs på sin tid åt en särskild kom-

---

¹ Här ej tryckt.

mitté — benämnd Exportdokumentkommittén — att fullfölja utredningens arbete och föra detta vidare på såväl det svenska som det internationella fältet. Med hänsyn till det allt livligare intresse, vilket såväl inom som utom Sverige visas frågorna om en rationalisering och standardisering av exportdokument, finner kommittén tiden nu vara inne att i ett kortfattat supplement redogöra för utvecklingen under de gångna åren. För överskådlig-hets skull kommer att under särskilda rubriker redovisas dels arbetet i Sverige, dels det nordiska samarbetet, dels det internationella samarbetet.

Arbetet inom Sverige

Ett intensivt uppföljningsarbete har bedrivits i syfte att sätta de föreslagna dokumentlösningarna i bruk. Vad till en början avser de officiella dokumenten må nämnas, att utredningens förslag till olika slag av varuanmälningar äro i praktiskt bruk inom tullverket alltsedan årsskiftet 1957/58. Samma är förhållandet med riksbankens formulär, i fråga om vilka dock nu endast försäljningsanmälan återstår. (UtförseleklARATIONEN är slopad sedan någon tid tillbaka.)

I fråga om utredningens förslag till konossement kan konstateras, att praktiskt taget samtliga svenska linjerederier i dag begagna sig av detta. Om något rederi ännu icke hunnit ställa om sina konossement efter den nya mallen, kan man räkna med att så kommer att ske inom den allra närmaste framtiden.

Även förslagen till styrmanskvitto och lastningssedlar ha kommit till praktisk användning i stor utsträckning, och ett ytterligare ibruktagande kan väntas ske. Förslagen till godsanmälan, bokningsbekräftelse och avrop ha däremot icke fått samma omfattande spridning, sannolikt beroende på att ifrågavarande dokument hittills förekommit i relativt ringa utsträckning. Från redarhåll har emellertid visats ett betydande intresse för dessa dokument, vilka anses utgöra en god lösning, när det gäller ordnandet av bokningsrutinen.

Vad gäller ursprungsintrycket kan nämnas, att samtliga handelskamrar i riket numera övergått till utredningens förslag.

Ett flertal försäkringsbolag tillämpa sedan någon tid tillbaka utredningens förslag till försäkringspolis. Det kan förväntas, att ytterligare bolag börja trycka upp den nya blanketten i den takt, exportföretagen själva anmoda sina försäkringsgivare härom.

Vad beträffar i exportsammanhang relevanta bankdokument ävensom hamndokument pågå alltjämt i kommitténs regi undersökningar om möjligheterna för en rationalisering.

Slutligen må nämnas, att från svenskt företagshåll ett allt livligare intresse visas för en anpassning av företagets interna dokumentrutin till exportdokumentkommitténs förslag. Den svenske utredningsmannen har, med stöd från exportdokumentkommittén och Sveriges allmänna exportförening, i egen regi upptagit en konsultationsverksamhet på ifrågavarande område, vilken redan från början blivit mycket anlitad från företag representerande ett flertal olika branscher.

Nordiskt samarbete

Såsom angivits i expordokumentutredningens betänkande togs från svensk sida redan på ett tidigt stadium kontakt med Danmark, Finland och Norge. Med dessa länder har alltsedan dess ett nära samarbete upprätthållits, vilket lett till värdefulla konkreta resultat. I samtliga tre nämnda länder ha expordokumentutredningar motsvarande den svenska igångsatts.

I Norge offentliggjordes under hösten 1958 ett förslag till expordokumentmallar, vilket i allt väsentligt ansluter sig till det svenska. Stort intresse föreligger även där för de föreslagna dokumentens tagande i bruk. De officiella dokumenten ha liksom i Sverige börjat användas, och ett flertal såväl större som mindre norska linjerederier begagnar redan det föreslagna standardkonossementet.

I Danmark och Finland pågå expordokumentutredningar; ett danskt förslag till lösningar skall enligt uppgift inom kort publiceras.

På det praktiska planet må vidare redovisas, att ett särskilt samseglingkonossement, avsett att användas av samseglande nordiska rederier, sedan åtskillig tid är i bruk.

Frågan om en standardisering av i exportsammanhang intressanta järnvägs- och postdokument är vidare föremål för intresse inom de nordiska länderna. Tanken är härvid, att det borde bliva möjligt att i inomnordisk trafik använda post- och järnvägsdokument, som i största möjliga omfattning ansluta sig till expordokumentet, för att på så sätt kunna åvägabringa en ökad samskrivning. En internordisk utredning i ämnet pågår.

Frågan om det nordiska dokumentarbetet har på sistone blivit föremål för intresse från Nordiska rådets sida. Sålunda har ett medlemsförslag väckts, innebärande att Nordiska rådet skall rekommendera de olika regeringarna att låta de statliga expordokumentet inom Norden erhålla en enhetlig utformning, att verka för att enighet vinnes inom Norden även beträffande övriga expordokumenttyper samt att i de internationella organ, som syssla med expordokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna. Ärendet är avsett att förekomma vid Nordiska rådets möte i Stockholm i november 1959.

Internationellt samarbete

Med hänsyn till expordokumentens internationella natur har det syntts angeläget att giva den svenska expordokumentutredningen största möjliga spridning utomlands. Sålunda har utredningens betänkande översatts till flera främmande språk och, bl. a. på diplomatisk väg, distribuerats till de ledande handels- och sjöfartsländernas myndigheter samt export-, sjöfarts-, försäkrings-, speditiöns- och handelskammarsorganisationer.

För Internationella handelskammaren framlades det svenska förslaget vid kongress i maj 1957 i Neapel och har sedermera behandlats inom kammarens formalitetsutskott i Paris. En promemoria i ämnet har genom utskottets försorg utsänts till samtliga nationalkommittéer, och från många

länderns sida har stort intresse uttryckts för saken. Även Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa i Genève (ECE) har förklarat sig intresserad och torde inom kort komma att igångsätta en utredning rörande möjligheterna för en rationalisering och standardisering av exporthandlingar på det internationella planet. Andra internationella organ, för vilka den svenska utredningen presenterats, äro Internationella sjöfartskammaren i London samt International Cargo Handling Coordination Association (ICHCA), en internationell organisation med syfte att åstadkomma lättnader i samband med lastning och lossning av fartyg.

Vidare har, särskilt vad avser behandlingen av konossement, värdefull kontakt alltifrån början hållits med The Baltic and International Maritime Conference i Köpenhamn. Nämnas må, att konferensens standardkonossement »conlinebill», »conlinethroughbill» och »congenbill» anpassats till den mall, som använts inom utredningsarbetet.

Direkt kontakt hålles vidare med intresserade kretsar i de viktigaste europeiska handels- och sjöfartsländerna, framför allt Västtyskland, Nederländerna och Storbritannien. Från de diskussioner, som i detta avseende förts, bl. a. i samband med en rundresa, som kommitténs sekreterare företagit till länderna i fråga, kunna betydande resultat redovisas.

Sålunda ha de flesta västtyska rederier, som bedriva trafik på Sverige, nu övergått till det svenska standardförslaget till konossement, och ytterligare linjer ämna enligt uppgift följa exemplet, däribland även sådana, som icke ha någon trafik på svenska hamnar. Sistnämnda förhållande ter sig ju särskilt intressant, eftersom det tydligt pekar på att standardtanken håller på att vinna alltmer terräng i ett vidare internationellt sammanhang. — Den organisation i Västtyskland, som den svenska kommittén i första hand samarbetar med, är Verband deutscher Reeder i Hamburg, som visat stort intresse för saken. I dagarna har även ingått meddelande från en sammanslutning av västtyska järn- och stållexportörer, benämnd Krupp Eisenhandel, att man där påbörjat ett utredningsarbete analogt med det svenska.

Också i Nederländerna föreligger ett betydande intresse för det här aktuella standardiseringsarbetet, även om man ej kommit lika långt som i Västtyskland. Enligt uppgift har emellertid ett flertal holländska rederier börjat utarbeta förslag till ändrade konossement, baserade på det föreliggande standardkonossementet.

Även i Storbritannien har man blicken öppen för angelägenheten av en rationalisering av exporthandlingarna. Den praktiska tillämpningen härav har dock ännu ej hunnit så långt; emellertid kan noteras, att ett brittiskt rederi i sin samsegling med ett svenskt linjerederi tagit standardkonossementet i bruk.

Slutligen är att nämna, att Exporthandlingarkommitténs sekretariat löpande besvarar ett stort antal förfrågningar från hela världen. Bl. a. har ett tydligt intresse för exporthandlingarbetet manifesterats från både Nord- och Sydamerika ävensom från länder inom östgruppen.

Såsom av det ovanstående torde framgå, bedrives såväl inom som utom Sverige ett intensivt arbete på att vidareföra de tankar och syften, som ytterst härrör från den i vårt land genomförda exportdokumentutredningen. Det är kommitténs övertygelse, att dessa ansträngningar så småningom skola föra fram till det slutliga målet, nämligen internationellt godkända och tillämpade normer för de viktigare exportdokumentens formella gestaltning.

Stockholm den 30 juli 1959

För Exportdokumentkommittén

Bengt Larnell

Ordförande

P. Zethelius

Vice ordförande

N. A. Nilsson

Sekreterare

BILAGA 2

Standardisering av exportdokument. Med förslag til norsk standard

-----

Komitéen for standardisering av exportdokumenter offentliggjør herved forslag til norsk standard for exportdokumenter. Komitéen har forsøkt å fremlegge sitt arbeidsresultat i en så konkret form som mulig. Dette innebærer at resultatet foreligger som blankettløsninger slik man er kommet frem til det under arbeidets gang.

Komitéens mandat gikk ut på å standardisere blankettene utfyllingsrubrikker og deres plasing, og komitéen har strengt holdt seg til dette mandat. Teksting og alt utstyr for øvrig er således helt underlagt de organisasjoner som utgir de forskjellige blanketter. Man har dog søkt å komme frem til visse standardiserte trykningstyper når det gjelder de utfyllingsrubrikker som arbeidet har omfattet, og det ville være ønskelig om disse typer ville kunne opprettholdes, idet dette ville lede til at blankettene gjennomgående ville se mer ensartet ut.

Da komitéen begynte sitt arbeide ble følgende blanketter benyttet for eksport:

1. Eksportlisens (i 5 eksemplarer) i 3 versjoner.
2. Utførselsdeklarasjon (i 3 eksemplarer).

3. Deloppgjørsskjema.
4. Utførselsangivelse (for tollbehandling) i 4 versjoner.
5. Statistisk oppgave i 6 versjoner.
6. Konnossement (2 à 3 originaler pluss kopier).
7. Styrerskvittering.
8. Lasteseddel.
3. Assuransepolise (2 à 3 originaler pluss kopier).
10. Assuranse-sertifikat (2 à 3 originaler pluss kopier).
11. Varekrigsforsikringspolise (2 à 3 originaler pluss kopier).
12. Opprinnelsesbevis (1 à 2 originaler, eventuelt med kopier).

Man behøvde således ialt opptil 22 forskjellige blanketter, hvorav 8 til 12 var nødvendig for en enkelt skipning, og hvorav en rekke dokumenter måtte utfylles i flere eksemplarer.

I de blanketter som er nødvendige for eksport fordres det i stor utstrekning opplysninger som er ens for de fleste. Det er opplysninger om varens art, bestemmelsessted, avskibningssted, båtens navn osv. Disse opplysningers plassering varierer fra blankett til blankett. De enkelte blanketter har også sin spesielle form når det gjelder veiledende tekst, format, skrifttype og utstyr for øvrig.

Under de nåværende forhold må man av hensyn til konsekvensene foreta en nøye kontroll individuelt for hver enkelt blankett, for å unngå feil og uoverensstemmelser. Denne kontroll må foregå såvel internt hos den enkelte eksportør, som eksternt ved de offentlige og private kontrollerte. Kontrollen blir på grunn av blankettens uensartethet unødig komplisert ved at man til en viss grad må lete seg frem på de enkelte blanketter, og den stiller store krav til kontrollantens kjennskap til de enkelte blanketter (dokumenter) og deres individuelle innhold.

Komitéens mandat var å finne frem til en fremgangsmåte hvor den utfyllende tekst på alle eller flest mulig av blankettene skal kunne utfylles i en operasjon, f. eks. ved hjelp av en duplikator, med en spesiell avblending for de enkelte blanketter.

I forbindelse med dette arbeidet ble det også sett på mulighetene av en forenkling av blankettene ved å forsøke å redusere det antall opplysninger som blir forlangt. Det viste seg under arbeidets gang at det var mulig å forenkle blankettene i vesentlig grad. Man har også kunnet redusere antallet blanketter.

Med tanke på et nordisk samarbeide fant man det mest hensiktsmessig å ta utgangspunkt i konnossementet som i alle tilfelle vil være ens for alle avskibere. Dette var også naturlig på grunn av konnossementets spesielle juridiske karakter og fordi det er det viktigste av samtlige eksportdokumenter.

Blankettene er utarbeidet i overensstemmelse med de gjeldende normer på området, og fremlegges som forslag til norsk standard med 2 måneders uttalelsesfrist etter gjeldende regler.

Komitéen mener etter dette å ha oppfylt sitt mandat. Ved det fremlagte

forslag har man også oppnådd en vesentlig forenkling av blankettene. Samtidig er antall versjoner av blankettene sterkt redusert. Enkelte blanketter er bortfalt.

Som man vil se av den nedenfor oppstilte liste omfatter forslaget således 11 forskjellige blanketter mot tidligere 22 (19 eksklusiv eksportlisens) og hvorav 6 til 9 er nødvendig for en enkelt skipning mot tidligere 8 til 12.

	Komiteéns forslag	Mot tidligere benyttet
eksportlisens	0	3
utførselsdeklarasjon	1	1
deloppsgjørsskjema	0	1
utførselsangivelse	2	4
statistisk oppgave	1	6
konnossement	1	1
styrmannskvittering	1	1
lasteseddel	1	1
assuransopolise	1	1
assuransesertifikat	1	1
varekrigsforsikringspolise	1	1
opprinnelsesbevis	1	1
antall blanketter (versjoner)	11	22

Ved et intimt nordisk samarbeide har man også oppnådd at de andre nordiske lands konnossementer kan benyttes alternativt ved fellesutfyllingen.

Komiteén har også hatt de interne blanketter for øye under utarbeidelsen av forslaget, og mener det er mulig å innarbeide disse i komplekset, helt eller delvis.

Med hensyn til enkelte detaljer ved blankettene vil komiteén opplyse følgende:

7. *Konnossement*

Blanketten er utarbeidet i samarbeide med representanter for norske linjerederier og Dampskibsexpeditørernes forening. Saken har videre vært drøftet med Norges rederforbunds fraktutvalg.

Det understrekes at det kun er konnossementets utfyllingsrubrikker som har vært gjenstand for behandling og fastlagt som forslaget viser. Det enkelte rederi kan fritt bestemme klausuler og hvilket utstyr konnossementet for øvrig skal gis.

Under arbeidets gang viste det seg at det hersket divergerende krav fra de enkelte rederier når det gjaldt konnossementets fot, dvs. feltet under varebeskrivelsesrubrikken. Enkelte rederier ønsket en stor fraktavregningsrubrikk, mens derimot andre ikke hadde bruk for denne og til gjengjeld ønsket større plass for klausuler osv. Komiteén kom da til det resultat at hele feltet burde disponeres fritt av det enkelte rederi, selv om dette innebar at de data som skal utfylles på foten av konnossementet som antall ori-

ginaler, dato og eventuelt »agents or port of destination», da måtte utfylles individuelt. I alminnelighet blir dette utfyllt av rederiene. Dette vil derfor ikke medføre vanskeligheter.

Det har også vist seg at enkelte rederier/linjer har et betydelig plass-behov for sine klausuler, agentfortegnelse etc., slik at A 4 formatet i enkelte tilfeller ville bli i snaueste laget. For å tilfredsstille dette behov kan konnossementet eventuelt forlenges. Bredden må derimot ikke forandres. Den ledige plass mellom rubrikken »ocean vessel» og varebeskrivelsesfeltet kan om ønskes benyttes til rederiets påtegninger, klausuler o. l.

Oslo, i august 1958

Komitéen for standardisering av eksportdokumenter

Harald Holen

Formann

B. Kværner Svendsen

Sekretær

Medlemsförslag

om samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning

*(Väckt av Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä,
Jon Leirfall, Olov Rylander och Knud Thestrup)*

Bland de förhållanden, som påverkar utvecklingen av arbetskraftsutbytet mellan de nordiska länderna, kan utformningen av beskattningsreglerna förväntas intaga en tämligen framträdande plats. Om anställning i annat nordiskt land än hemlandet får ogynnsamma följder i beskattningshänseende, kan befaras, att arbetstagaren avhåller sig från att taga anställning i det landet. Det framstår som ett naturligt led i strävandena för en gemensam nordisk arbetsmarknad, att i den mån risk föreligger för ogynnsamma beskattningsekvanser, då en arbetstagare väljer arbetsplats i annat nordiskt land än sitt hemland, dessa risker undanröjes.

Genom de olika bilaterala dubbelbeskattningsavtal, som finnes de nordiska länderna emellan, förebygges, att en medborgare beskattas i mera än ett land för en inkomst. I fråga om utformningen av den beskattning, som skall komma till stånd i ett land, förutsätter emellertid avtalen, att bestämmanderätten skall tillkomma varje land för sig. Härvidlag har sålunda någon samordning icke tryggats.

En genomgång av de viktigaste regler, som träder i tillämpning med avseende å beskattning av inkomst av personligt arbete, giver vid handen, att dessa regler i de nordiska ländernas beskattningslagar avviker från varandra i åtskilliga avseenden. Själva inkomstbegreppet torde visserligen i stort sett sammanfalla med avseende å ifrågavarande inkomster, men skiljakigheter finnes, som hänför sig till reglerna om tillämpliga skatteskalor och om tillåtna avdrag. Av särskild betydelse är de avdragsregler, som syftar till att från inkomstbeskattning fritaga viss årlig minimiinkomst.

Vad först gäller kostnad för resa till anställningsorten och kostnad för flyttning av bohag dit, föreligger rätt till avdrag enligt de norska beskattningsreglerna men icke enligt de danska, finska eller svenska reglerna. En norsk medborgare, som tager anställning i annat nordiskt land, kan därför förväntas känna sig ofördelaktigt behandlad, då han icke liksom i hemlandet erhåller avdrag för flyttningskostnaden.

För gift skattskyldig, som tager anställning i annat nordiskt land än hemlandet men låter sin familj kvarbo i detta, uppkommer vanligtvis mer-

utgifter för kost och logi och ofta även kostnader för resor till hemlandet för att besöka familjen. Såsom förutsättning för rätt till avdrag för merutgifter för kost och logi synes för angivna fall tämligen genomgående i de nordiska ländernas skattelagar krävas, att utgifterna betingats av arbetsförhållandena. Är det blott personliga skäl, som föranlett, att familjen icke medföljt till anställningsorten, medgives avdrag i princip icke. Enligt norsk och svensk rätt medgives ej heller avdrag, då merutgifterna föranletts av att familjebostad på grund av bostadsbrist ej kunnat anskaffas å anställningsorten; detsamma gäller för Finlands del. Sistnämnda praxis torde framstå som en ogynnsam faktor för medborgare i Danmark. I fråga om kostnader för besök i hemmet medgives avdrag icke enligt dansk och finsk rätt men väl enligt norsk och svensk. Även i detta avseende förefinnes alltså olikheter, som kan framstå som ogynnsamma för arbetstagarna. Beträffande norsk rätt att märka, att personer, som är begränsat skattskyldiga, d. v. s. enligt praxis personer, som vistas kortare tid än sex månader i Norge, blott erhåller ett schablonavdrag motsvarande sex procent av löneinkomsten. Detta förhållande ter sig givetvis oförmånligt för medborgare i de övriga nordiska länderna, som överväger att arbeta tillfälligt i Norge.

Enligt samtliga nordiska länders beskattningsrätt skall i princip viss minimiinkomst vara skattefri. Principen tillgodoses emellertid på olika sätt. I dansk och finsk rätt sker det genom att skatteskalorna utformats på ett sådant sätt, att skatt icke utgår, förrän viss inkomstgräns passerats, medan i norsk och svensk rätt stadgats rätt till visst skattefritt avdrag, i svensk rätt benämnt ortsavdrag. Den väsentliga skillnaden mellan det danska och finska systemet, å ena, och det norska och svenska systemet, å andra sidan, består däri, att de skattefria avdragen tillkommer allenast den, som är obegränsat skattskyldig, medan skatteskalorna tillämpas utan avseende å om den skattskyldige är obegränsat eller blott begränsat skattskyldig. Eftersom obegränsad skattskyldighet enligt norsk och svensk rätt i regel icke inträder, med mindre vistelsen omfattar tid om minst sex månader, kan framför allt inom yrken med säsongarbete nämnda avdragsregler giva oförmånliga utslag. Att märka är även, att de norska och svenska avdragen, om en person icke är obegränsat skattskyldig för helt år, reduceras proportionellt i förhållande till den tid, för vilken den obegränsade skattskyldigheten varit för handen.

Skatten för gift skattskyldig, som försörjer sin familj, beräknas enligt dansk och finsk rätt efter den förmånligare skatteskala, som gäller för familjeförsörjare, även om familjen under den tid beskattningen avser kvarbott i hemlandet, och enligt norsk rätt bestämmes det skattefria avdraget efter det antal personer, som den skattskyldige verkligen försörjt. Enligt svensk rätt erhåller emellertid den, som ej levt tillsammans med sin make, ej ortsavdrag som gift skattskyldig utan såsom ensamstående, och skatten beräknas icke enligt den förmånligare skatteskala, som gäller för gift skattskyldig, utan enligt den skala, som gäller för ensamstående. De svenska reglerna kan giva materiellt otillfredsställande resultat, just då fråga är om

beskattning av icke svensk arbetstagare, som under en längre tidrymd skaffar sig och sin familj försörjning genom arbete i Sverige men låter familjen kvarbo i hemlandet.

En speciell fråga gäller rätt till avdrag för livförsäkringspremier. I Norge är föreskrivet, att avdrag för sådana premier medgives, endast om det ifrågavarande försäkringsbolaget har fått tillåtelse att driva försäkringsverksamhet i Norge. Medborgare från annat nordiskt land, som tar arbete i Norge och skall beskattas där, kan på grund av denna regel ofta icke erhålla avdrag för premier, som han erlägger till ett bolag i hemlandet, hos vilket han tecknat livförsäkring före överflyttningen till Norge.

Ju mera de nordiska länderna närmas varandra och ju större praktisk betydelse den gemensamma nordiska arbetsmarknaden får, desto större blir behovet av såvitt möjligt enhetliga beskattningsregler i de avseenden, som här berörts. Det synes därför angeläget, att åtgärder snarast vidtages i syfte att undanröja de ofördelaktiga beskattningskonsekvenser, som enligt vad ovan anförts kan inträffa, då en medborgare i ett nordiskt land tager arbete i ett annat.

Det är i detta sammanhang icke fråga om att taga upp ländernas beskattningssystem som sådana till behandling. De behövliga reformerna bör kunna begränsas till de ovan berörda detaljspörsmålen samt andra likartade smärre frågor, som kan få aktualitet.

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att i ovan angivna avseenden vidtaga sådana ändringar i gällande regler för beskattning av inkomst, att icke ogynnsamma följder inträder i beskattningshänseende vid utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna.

Ivalo och Hammerfest i augusti 1959

Emil Ahlqvist   Holger Eriksen   Nils Hønsvald   Harras Kyttä
Jon Leirfall   Olov Rylander   Knud Thestrup

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget**

For at få de i forslaget rejste spørgsmål nærmere belyst har komiteen søgt indhentet oplysninger fra forskellige organisationer og administrative organer, idet de pågældende vil blive anmodet om at ville afgive deres svar inden den 15. januar 1960.

Komiteen finder, at en stillingtagen fra rådets side til den foreliggende sag bør afvente disse udtalelser, og skal derfor henstille, at sagen foreløbig udsættes til næste ordinære session.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

Medlemsforslag

om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteforholdanden

(Vækt av Jean Braconier, Harras Kyttä och Helge Seip)

Den økonomiske utjanningspolitikk og det store behov for økt tilgang på arbeidskraft i akademiske yrker og annen virksomhet som forutsetter lang utdanning, har bragt skattespørsmålene for disse grupper sterkt i forgrunnen. Det blir mer og mer klart at skal samfunnet greie å skaffe den nødvendige rekruttering til disse yrker, er det ikke nok med skoler og lærestalter, høyskoler og universitet. Det er også nødvendig å ordne forholdene slik at den ungdom som har forutsetninger for de yrker som krever langvarig utdanning, får visse økonomiske motiver for å søke dem. Investering i faglig utdannet arbeidskraft vil spille en stigende rolle etter som kravene til de menneskelige ytelser i stadig større grad flyttes over fra rent fysiske arbeidsprestasjoner til arbeid som forutsetter teknisk kyndighet, faglig spesialopplæring, evne til forskning og vilje til de stadige oppofrelser som kreves for å holde seg ajour med forskingsresultater.

Det er også nødvendig å ha for øyet at de som skaffer seg en langvarig utdanning får et økonomisk handicap, som bl. a. gir seg utslag i lavere levestandard i de første ungdomsårene, herunder senere ekteskap, enn for ungdom som går mer direkte ut i arbeidslivet. Selv om årsinntekten senere i livet kan ligge noe høyere for folk med lengre utdanning vil dette ikke kompensere den tapte inntekt i ungdomsårene og de fordeler man da har gitt avkall på. Det er også åpenbart at når en sterkt progressiv beskatning får virke på den konsentrerte livsinntekt — inklusive biinntekter og »overtid» — vil det økonomiske motiv for å søke videregående utdanning bli meget svakt.

Når dertil kommer at både den primære utdanning som fører frem til de avsluttende eksamer og senere studier og den nødvendige videreutdanning for å holde seg faglig ajour er forbundet med betydelige stadig stigende utgifter som bare i begrenset utstrekning kan trekkes fra i skattepliktig inntekt, er det helt naturlig at bl. a. akademikerorganisasjonene i Norden nå har gått inn for en revisjon av skattereglene for høyere utdannet arbeidskraft.

I denne forbindelse er det nærliggende å peke på følgende prinsippspør-

mål hvor en vurdering av gjeldende bestemmelser — selv om de er noe forskjellige — kan være på sin plass i samtlige nordiske land.

1. Skatteprogresjonen må søkes modifisert for personlig arbeidsinntekt opp til adskillig høyere grenser enn i dag for å stimulere tilgangen på kvalifisert arbeidskraft og innsatsen hos dem som alt har utdanning og erfaring.

2. Det må åpnes adgang til en amortisering av studiekostnader slik at utgifter ved lang utdanning og opplæring blir fradagsberettiget ved skatteligningen etter mest mulig generelle regler.

3. Stipendier til videre utdanning bør prinsipielt være skattefrie (bortsett fra »stipendier» som i realiteten er lønn i faste stillinger).

4. Utgifter i forbindelse med vitenskapelige arbeider, doktoravhandlinger, licentiatavhandlinger, magistergradarbeider o. s. v. bør være fradagsberettiget ved skatteligningen.

I noen grad har de enkelte lands skattelover åpnet adgang til fradrag for utdannings- og studiekostnader samt for utgifter forbundet med vitenskapelig arbeid. Bestemmelsene er imidlertid sterkt begrenset i rekkevidde og virker til dels tilfeldige.

Det er derfor full grunn til å ta opp de problemer som knytter seg til skattleggingen av arbeidskraft i yrker som stiller store krav til utdanning og vedlikehold samt ervervelse av kunnskaper som muliggjør vurdering på bredt grunnlag. Skal de nordiske land holde tritt med den intellektuelle kapprusting ute i verden og ikke risikere en relativt synkende levestandard på grunn av manglende utdannet arbeidskraft, bør disse spørsmål tas opp i tide. Under et felles nordisk arbeidsmarked med bl. a. koordinering av våre forskeres innsats, bør et slikt arbeid med fordel kunne legges opp på et nordisk plan.

Under henvisning til det som er anført vil vi derfor foreslå

at Nordisk Råd vil anbefale regjeringene i de nordiske land å sette i verk en undersøkelse av reglene for skattlegging av høyere faglig utdannet arbeidskraft med henblikk på en utvidet adgang til skattemessig fradrag for utdanningskostnader, utgifter i forbindelse med vitenskapelig arbeid, herunder innføring av skattefrihet for stipendier.

Malmö, Helsingfors och Oslo i augusti 1959

Jean Braconier

Harras Kyttä

Helge Seip

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget**D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

— — — skal man herved meddele, at undervisningsministeriet ved skrivelser af 26. februar og 2. juni f. å. har nedsat et udvalg til at undersøge og fremkomme med forslag vedrørende videnskabsmænds og studerendes økonomiske vilkår, herunder deres beskatningsforhold. Repræsenteret i udvalget er universiteterne, de højere læreanstalter, finansministeriet, skattedepartementet, studenterrådene og erhvervenes skattesekretariat. Udvalget vil tidligst kunne afgive betænkning i februar 1960.

København, den 17. oktober 1959

(sign.)

De samvirkende Fagforbund:

Da forslaget alene vedrører beslutning om iværksættelse af en undersøgelse af reglerne for beskatning af højere fagligt uddannet arbejdskraft og dens adgang til særlig skattemæssig fradrag, og der således ikke foreligger noget konkret forslag om sagens realitet, kan vi ikke have indvending mod, at en sådan udredning finder sted.

23. oktober 1959

P. f. v.

Eiler Jensen

Carl P. Jensen

Danske Statsemedsmænds Samråd:

Samrådet ønsker at udtale om det fremsendte forslag, at man fra samrådets side er interesseret i, at problemerne omkring beskatningen af personer med akademisk eller anden lignende uddannelse gøres til genstand for en dyberegående undersøgelse. Dette gælder bl. a. spørgsmålet om uddan-

nelsesomkostningernes skattemæssige behandling. Det må anses for at være af væsentlig betydning, at undersøgelsen lægges op på et nordisk plan, således at der kan tilføres drøftelsen nye synspunkter og opnås større ensartethed i beskatningsreglerne. Iøvrigt ønsker man at henvise til den redegørelse vedrørende beskatning af åndsarbejdere, der af Akademikernes Samarbejdsudvalg er fremsendt til Nordisk Råds danske sekretariat.

København, den 24. oktober 1959

P. s. v.

J. Kr. Lomholt

Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer har i skrivelse den 23 oktober 1959 meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

Akademikernes Samarbejdsudvalg:

Akademikernes Samarbejdsudvalg skal i anledning heraf udtale, at spørgsmålene i forbindelse med akademikernes skatteforhold i høj grad har samarbejdsudvalgets interesse og gentagne gange har været gjort til genstand for nærmere drøftelse både på møder mellem repræsentanter for de samarbejdsudvalget tilsluttede organisationer og på fællesnordiske møder mellem repræsentanter fra akademikerorganisationerne i Finland, Norge, Sverige og Danmark. Til brug ved det senest afholdte fællesmøde, mødet i Oslo i februar 1959, havde vi bedt vor repræsentant i disse sager, højesteretssagfører Niels Alkil, om at udarbejde en oversigt over beskatningen i Danmark som grundlag for fællesnordiske drøftelser med særlige bemærkninger om skattereglernes anvendelse på åndsarbejdere samt om nyere skatterefor-forslag. En sådan redegørelse blev udarbejdet af højesteretssagføreren på grundlag af foreløbige drøftelser inden for samarbejdsudvalget og blev forelagt på det omtalte møde i Oslo. Oversigten, hvoraf vi hermed fremsender to eksemplarer,¹ har været udsendt til bestyrelserne for de samarbejdsudvalget tilsluttede organisationer og har stort set vundet tilslutning på det medlemsmøde, som samarbejdsudvalget afholdt i juni måned d. å. Vi henviser herved særlig til oversigten s. 35—41, hvori højesteretssagføreren trækker linierne op med hensyn til de krav eller ønsker, som akademikerne gerne vil se gennemført i fremtidens skattelovgivning med henblik på at give akademikerne en retfærdig og rimelig skattemæssig stilling i samfundet. Såvidt vi forstår, er der i det store og hele tale om krav og ønsker, som er fælles for alle de nordiske landes akademikere.

Som følge heraf må Akademikernes Samarbejdsudvalg anbefale, at disse spørgsmål tages op af Det Nordiske Råd, og det er en selvfølge, at Akademi-

¹ Här ej tryckt.

kernes Samarbejdsudvalg gerne vil bistå med eventuelle yderligere oplysninger og undersøgelser vedrørende de danske akademikeres skatteforhold.

For en ordens skyld vil vi gerne oplyse, at vi har bedt højesteretssagfører Alkil om at føre den hermed fremsendte skatteoversigt a jour i overensstemmelse med de seneste lovændringer og ændringer i praksis, hvorved vi specielt vil gøre opmærksom på, at den danske landsskatterets seneste praksis synes at have skærpet betingelserne for, at videnskabsmænd og andre akademikere kan foretage fradrag for udgifter til arbejdsværelse samt udgifter til studie- og kongresrejser.

København, den 24. oktober 1959

På samarbejdsudvalgets vegne:

Ove Madsen

Udvalgets sekretær

Danske Studerendes Fællesråd:

— — — skal vi herved tillade os at påpege, at der i begyndelsen af november måned d.å. vil blive afholdt et seminar over temaet skattelettelse for den studerende ungdom med deltagelse af skatteeksperter fra de nordiske studenternationalunioner. Seminaret vil formentlig finde sted i Lund under Sveriges förenade studentkårers auspicier. Vi formoder, at der bl. a. som resultat af seminaret vil komme en henvendelse til Nordisk Råd indeholdende en uddybning af de spørgsmål, som studenterorganisationerne kunne ønske belyst, efter de retningslinier og med de begrundelser, som er fremsat i Deres skrivelse. Vi vil derfor gerne afvente dette seminars afvikling, før vi giver udtryk for vor stillingtagen til Deres skrivelse.

København, den 8. oktober 1959

Danske Studerendes Fællesråd

Jens Høgel

Formand

Finland

Finansministeriet¹:

Enligt gällande stadganden angående inkomst- och förmögenhetsbeskattning beskattas inkomsten för sådana personer, som erhållit bl. a. akademisk eller annan specialutbildning, på samma sätt som övriga fysiska personers inkomst. Dock bör jämlikt 24 § 15 punkten i lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt stipendium eller reseunderstöd, som erhållits för studier eller

¹ Yttrandet översatt från finska.

forskning, eller såsom erkänsla för vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet utdelat pris icke anses såsom skattepliktig inkomst. I de undantagslagar rörande beskattningen, som årligen givits, har därtill stadgats bl. a., att såsom beskattningsbar inkomst icke bör anses

1) stipendium eller annat bidrag, som erhållits för studier eller forskningar, däri inberäknat statsstipendier, som givits enligt lagen den 3 oktober 1947 om Finlands akademi och om statsstipendier för främjande av den högsta andliga odlingen (732/47) samt bidrag, som givits för vetenskapligt arbete åt vetenskapsidkare, som verkar i vetenskaplig forskningsanstalt;

2) pris, som utdelats såsom erkänsla för vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet eller av staten given pension för likartad eller annan förtjänstfull verksamhet; och

3) lön eller arvode, som Förenta Nationerna eller någon av dess specialorganisationer erlägger för sakkunniguppdrag annorstädes än i Finland.

Från inkomst får vid beskattning avdragas kostnaderna för inkomstens förvärvande och bibehållande. Enligt 26 § lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt betraktas såsom kostnad för inkomstens förvärvande och bibehållande även skäliga kostnader, som föranletts av forskningsresor samt anskaffning av forskningsmaterial, vetenskaplig eller facklitteratur eller eljest av vetenskapligt arbete, så ock av utövning av konst, därest dessa kostnader icke erlagts med stipendium eller reseunderstöd, som erhållits för studier eller forskning och som enligt 24 § 15 punkten lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt icke betraktas såsom inkomst. Likaså får från inkomsten avdragas ränta på gäld och således även på studieskulder.

Såsom kostnader för inkomstens förvärvande anses däremot icke bl. a. levnadskostnader, ränta å eget kapital eller investeringskostnader. Kostnader för studier, som bedrivits för förvärvande av viss kompetens, ha vid beskattningen icke ansetts avdragsgilla såsom sådana.

I detta saksammanhang bör dock nämnas den i 29 § 9 mom. lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt beviljade rätten till s. k. utbildningsavdrag, enligt vilken skattskyldig, då han underhållit sitt i hans vård befintliga barn, som under skatteåret under minst sju månaders tid fått regelbunden och full undervisning i yrkesskola eller läroverk, högskola eller annan med dessa jämförlig läroanstalt, för varje barn, som uppfyller sagda förutsättningar och fyllt 17 men icke 21 år, får avdraga 30 000 mark, om barnet bor hemma och eljest 50 000 mark samt för sitt barn under 17 år, om detta bott på annan ort, 20 000 mark. Har barnets försörjare icke kunnat göra sagda avdrag, är barnet själv berättigat att från sin arbetsinkomst avdraga högst 50 000 mark.

Vad ovan är sagt om inkomst- och förmögenhetsbeskattning äger motsvarande tillämpning även vid kommunalbeskattning, fränsett utbildningsavdraget.

Sålunda kan konstateras, att kostnaderna för vetenskapligt arbete redan enligt gällande lagstiftning av personer med akademisk utbildning i en

viss omfattning kunna avdragas från inkomsten och att stipendier icke betraktas såsom beskattningsbar inkomst. Egentliga studiekostnader ha däremot icke godkänts såsom avdrag från inkomst.

Vad beträffar förslaget vid Nordiska rådets sjunde session angående utredande av grunderna för beskattning av personer med akademisk o. a. utbildning, meddelar finansministeriet, att en revision och granskning av såväl inkomst- och förmögenhetsbeskattningen som de materiellrättsliga stadgandena angående kommunalbeskattningen i hela sin omfattning som bäst behandlas hos oss i en kommitté. De i förslaget nämnda frågorna ha underkastats prövning redan i den skattelagskommitté, som föregick den nuvarande. Ministeriet finner sålunda, att skäl att från Finlands sida företaga i förslaget avsedd specialutredning icke förefinnes.

Helsingfors den 10 oktober 1959

Minister *Pauli Lehtosalo*

Regeringsråd *Erkki Rankama*

Helsingfors universitet (kansler) har i skrivelse den 5 oktober 1959 meddelat, att han ansluter sig till följande yttrande.

Helsingfors universitet (konsistorium)¹:

Konsistoriet har denna dag behandlat ärendet och finner det vara synnerligen nyttigt, att en utredning av det slag, som efterlyses i medlemsförslaget, införskaffas om akademikers skatteförhållanden och får därför förorda det framställda medlemsförslaget.

Helsingfors den 30 september 1959

På konsistoriets vägnar:

Edwin Linkomies

Heikki Rauramo

Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen keskusliitto — Tjänstemannaorganisationernas centralförbund¹:

Den i motionen nämnda utredningen av skattelagarnas stadganden om rätt till avdrag för utgifter i anledning av studier och utbildning, är uppenbarligen nödvändig. Likaledes måste det anses önskvärt, att skattelagstiftningen och även dess praktiska utformning i dessa avseenden måtte göras likformig i de nordiska länderna.

Utredningen borde givetvis göras så, att dess resultat inte må vara förutbestämda. I anslutning härtill önskar dock vårt centralförbund hänvisa till några synpunkter, som enligt vårt förmenande är befogade i detta sammanhang.

Motionärerna har inte själva begränsat sin framställning till att omfatta endast akademiska studier. De har, vad vi kan se, överhuvud taget avsett all sådan utbildning för förkovran i ett yrke, som medför såväl utgifter som en förkortad förtjänsttid. Detta är enligt vårt centralförbunds mening en riktig ståndpunkt.

I Finland har man åtminstone inte ännu, när det gäller valet av levnadsbana, fäst lika stor vikt vid de ekonomiska fördelar varje yrke ger, som i de övriga nordiska länderna. Vi har kanske i vårt land allt för många, vars håg står till den lärda banan. Att sedan studier avbryts, innan en högre vetenskaplig eller teknisk grad nåtts, kan till en betydande del bero på det, att utbudet på tjänster, t. o. m. med anspråkslösa löneförmåner, är knappt för innehavare av en högre kompetens. Därutöver är de förhållanden, under vilka t. ex. en vetenskapsman i vårt land skall arbeta, annars också ofta kännbart mera ofördelaktiga än i andra länder. En följd härav är för mången en anställning i utlandet.

De i motionen avsedda kategoriernas förtjänstnivå är otvivelaktigt för låg, i synnerhet i Finland. På detta inverkar just sådana faktorer, som även i motionen nämns: En förkortad förtjänsttid, studieskulder, de tilläggskostnader arbetet förorsakar, utgifter för förvärvandet av ökad yrkesskicklighet samt speciellt progressiviteten i beskattningen.

Det naturligaste sättet att ersätta de förluster, som för den enskilda personen uppkommer genom en förkortad förtjänsttid, är givetvis att beakta det, när lönen fastställs. Till detta skall vi i första hand sträva, och därvid borde stat, kommun och övriga offentliga samfund vara föregångare. Söker man omvägen att med skattelättnader lösa denna fråga, kan man stöta på många problem. Man kan t. ex. ställa sig frågan, om en del av lönerna för den kvalificerade arbetskraft, som behövs inom den privata sektorn, sålunda överförs till en allmän börda. I skattetekniskt hänseende skulle även uppstå svårigheter. Man kunde knappast fastställa skattelättnaderna blott enligt lärd grad och oberoende av det arbete som utförs. Utgick man igen

¹ Yttrandet översatt från finska.

från den kompetens, ifrågavarande persons arbete verkligen kräver, kunde det bli en övermäktig uppgift att uppgöra stadganden härför. Man kan dock inte enbart överlämna frågan till de lokala skattemyndigheternas prövning.

I detta sammanhang finns f. ö. skäl till anmärkningen, att hänsyn inte vid senare beskattning just tas till sådan inkomstförlust, som härleder sig av en långvarig sjukdom eller av arbetslöshet. I allmänhet kan konstateras, att skattelättnader, som redan i princip blott syftar till särskilda inkomsttagare, inte lätt kan fås att ingå i det allmänna rättsmedvetandet. Ett bevis för detta är på sitt sätt den diskussion, som under senaste tid i offentligheten förts kring några av sjömannens förmåner.

De tilläggskostnader, som arbete på hög vetenskaplig eller teknisk nivå medför, borde ovillkorligen jämföras med de i beskattningen avdragbara utgifter, som hänförs till förtjänstens förvärvande. Detsamma gäller även de utgifter som uppstår, när en nödvändig yrkesskicklighet fortlöpande skall upprätthållas och förkovras. Ur samhällets synpunkt innebär en kallsinnig och underskattande inställning till dessa problem en kortsynt politik.

Centralförbundet önskar slutligen fästa uppmärksamheten vid att de ekonomiska svårigheter för de kategorier av personer, som motionärerna avser, till stor del står att söka i inkomstskattens progressivitet. Enligt vår uppfattning är progressiviteten för skarp och den börjar för tidigt. Vårt centralförbund förenar sig reservationslöst i den uppfattning hos motionärerna, att skattens progressivitet för den personliga arbetsförtjänstens del i anmärkningsvärd grad borde lättas.

Helsingfors den 15 oktober 1959

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Pentti Kalaja

Ordförande

K. Marjomaa

Verksamhetsledare

Virkamiesliitto — Tjänstemannaförbundet¹:

Enligt Tjänstemannaförbundets uppfattning är den föreslagna utredningen påkallad av ett mycket starkt behov. Försättandet av den mera kvalificerade arbetskraftskategori, som utgöres av de akademiska yrkena och yrken, vilka överhuvud förutsätter längre utbildning, i en avlöningsmässigt

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

från andra kategorier så avvikande ställning, att alla utbildnings- m. fl. kostnader härigenom bleve ersatta, är särskilt inom den statliga förvaltningen lönepolitiskt omöjligt. Dessutom skulle det knappast ens utgöra en ändamålsenlig lösning. Den icke erhållna förtjänsten torde bäst kunna ersättas främst avlöningsmässigt, medan de egentliga kostnaderna och olägenheterna enligt sin natur bör handläggas i samband med beskattningen. I förstnämnda hänseende utgör en sänkning av skatteprogressionen ett ändamålsenligt hjälpmedel speciellt i Finland, där progressionen beroende på inflationen gestaltat sig större än avsett. Med beaktande av att beskattningsstadgandena för närvarande hos oss är föremål för revision, borde undersökningens verkställande i de övriga länderna påskyndas så, att resultatet av densamma kunde utnyttjas redan i samband med revisionsarbetet.

Vad beträffar de i förslaget berörda enskildheterna, är Tjänstemannaförbundet av den åsikten, att man genom att utreda dessa spörsmål och justera stadgandena rörande dem vid beskattningen av den ifrågavarande kategorin kan uppnå större rättvisa än för närvarande. Såsom även i motionen anföres, skulle ett dylikt resultat äga betydelse vida utöver den egna gruppens intressen.

Helsingfors den 14 oktober 1959

Virkamiesliitto — Tjänstemannaförbundet r. y.

Victor W. Heinström
Ordförande

Jaakko Vihmola
Förbundets jurist

Akava (Akademiska organisationernas centralorgan):

Den tilltagande internationella konkurrensen samt den utveckling, som samtidigt skett på teknikens och andra områden, innebär att personer, som avlagt examen vid universitet och högskola, i ökad omfattning kommer att behövas inom samhället för olika uppdrag. De krav, som ställs på en sådan utbildning, kommer på samma gång att ökas. Därför är det av vikt, att det vid sidan av intensifieringen av utbildningen skapas även oundgängliga materiella förutsättningar för erhållande av de skickligaste krafterna för dessa uppgifter. Skötseln av beskattningsfrågorna på ett rättvist sätt är därvid av en mycket central betydelse. Akava konstaterar sålunda med tillfredsställelse, att man inom Nordiska rådet fäst uppmärksamhet vid de missförhållanden, som uppkommit vid beskattningen av personer med akademisk utbildning.

Vad de i det gjorda förslaget framförda huvudprinciperna vidkommer meddelar Akava, att den redan i sin hittillsvarande verksamhet strävat efter att tillämpa dem. Sålunda har hos statsmakten gjorts framställningar bl. a. om lindrande av inkomstskatteprogressionen, godkännande av studie-

kostnader såsom avdrag med tillämpning av principen om årlig amortering samt beviljande av avdrag för skolgång åt föräldrar, som skolar sina barn, och höjande av dessa avdrag. Även skattefrihet för stipendier samt godkännande såsom avdrag vid beskattningen av kostnader, föranledda av utarbetande av akademisk avhandling m. fl. kunskapsprov liksom av andra vetenskapliga forskningar, anser föreningen vara en åtgärd, som är av behovet påkallad och överensstämmande med andan i vår nuvarande skattelagstiftning. Akava anser således ett förverkligande av det gjorda förslaget synnerligen viktigt. De nordiska akademiska centralorganisationerna har varit enhälliga i denna angelägenhet. Med beaktande av den överallt i världen pågående fortsatta utvecklingen bör de föreslagna skattereformerna anses vara en viktig fråga av första rangen för ett litet lands framtid. I detta sammanhang bör ytterligare understrykas, att den betydande ökning, som skattebördan undergått, å sin sida tvingar till att bättre än förut fästa uppmärksamhet även vid andra på skattebetalningsförmågan verkan- de faktorer än blott den nominella inkomsten, för att de negativa verkningarna av beskattningen skall kunna begränsas till det minsta möjliga.

Helsingfors den 13 oktober 1959

Akava r. f.

Styrelsens ordförande *Paavo Kajanoja*

Ombudsman *Aulis Lintunen*

Veronmaksajain keskusliitto — Skattebetalarnas centralförbund:

Till beskattningen av personer, som erhållit akademisk eller annan långvarig utbildning, anknyter sig mångahanda problem, som lika litet i Finland som veterligen i andra nordiska länder kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt. Då åtgärder för korrigerandet av ifrågavarande missförhållanden just nu förbereds i olika länder, finner Skattebetalarnas centralförbund det vara av nöden, att den av förslagsställarna rekommenderade undersökningen av ifrågavarande personers beskattning kommer till utförande, varvid uppmärksamhet bör fästas vid möjligheterna att avlägsna rådande missförhållanden.

Av de faktorer, som bidrar till att skapa dessa missförhållanden, är den centralaste skatteskalans starka progressivitet, vilken tyngst drabbar just de personer, som till följd av akademiska eller andra långa yrkesstudier har inkomster över genomsnittet. Enligt Skattebetalarnas centralförbunds uppfattning borde huvuduppmärksamheten fästas just vid möjligheterna att åstadkomma en lindring i denna progressivitet och vid möjligheterna att begränsa den blott till inkomstskalans topp.

Förslaget om att de årliga amorteringarna av studiekostnaderna borde kunna avdragas vid beskattningen äger sin motivering. I praktiken kan ett sådant förfaringsätt emellertid medföra svårigheter. Så bleve det t. ex. svårt att dra en gräns mellan de personer, som på denna grund borde erhålla avdrag. Då avdragen summariskt måste uppdelas i olika klasser och då samhällsutvecklingen går i den riktningen, att det i olika yrken behövs alltmer utbildad arbetskraft, kunde denna avdragsrätt komma att omfatta största delen av skattebetalarna; avdragens betydelse vid fördelningen av skattebördan komme därvid efter hand att inskränkas. Det vore helt säkert också svårt att avgöra, om vederbörande studerat med egna medel eller på föräldrarnas bekostnad eller kanske med hjälp av stipendier. I allmänhet kan det också konstateras, att ju längre vederbörandes studietid varit, desto mera medel har samhället fått lov att reservera för hans räkning genom att upprätthålla universitet och läroinrättningar. Såsom av det ovan sagda framgår och då ytterligare beaktas, att ett dylikt förfaringsätt komme att komplicera beskattningssystemet, borde införandet av studieamorteringsavdrag noggrant prövas och därtill hörande frågor grundligt undersökas.

Då en av beskattningens huvudprinciper gäller den beskattades skattebetalningsförmåga, borde de skattelättnader, som beviljas för studier, framför allt koncentreras till de år, då studiekostnaderna verkligen minskar vederbörandes skattebetalningsförmåga. Detta innebär, att vederbörande i fall att han har inkomster under studietiden — vilket numera ofta är fallet — borde få avdraga studieutgifterna oavkortade vid beskattningen. Om vederbörande åter studerar på föräldrarnas bekostnad, borde föräldrarna få göra avdragen. Dylika avdrag kunde verka mera stimulerande på studierna än amorteringsavdrag längre fram i tiden. Amorteringsavdragen vore visserligen större, men i beaktande av att vederbörandes ekonomiska ställning efter hand förbättrats vore deras betydelse å andra sidan då mindre. Såvida vederbörande studerar på lån, borde avdragen beviljas under de år, han erlägger låneräntorna och amorteringarna, vilka just då de facto minskar hans skattebetalningsförmåga. I Finland har vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen tillämpats utbildnings- och studieavdrag av detta slag, men de motsvarar inte studiekostnaderna; övre gränsen för deras beviljande är dessutom 21 år — en alldeles för låg gräns, åtminstone då det gäller akademiska studier. Enligt Skattebetalarnas centralförbunds uppfattning torde en lösning av ifrågakvarande personers skattefrågor stå att finna, just om man bygger vidare på denna där.

Stipendier eller reseunderstöd, som erhållits för studier eller forskningsarbete, är enligt i Finland gällande lag skattefria i såväl stats- som kommunalbeskattningen. Likaså kan hos oss avdras de av vetenskapligt arbete föranledda kostnaderna för inkomstens förvärvande och bibehållande. Vår beskattningspraxis har under de senaste åren i allmänhet följt principen att dylika kostnader — t. ex. föranledda av anskaffad facklitteratur — kan avdragas, om de avser bevarande av en redan förvärvad yrkeskunskap; om de däremot avser förvärvandet av en viss yrkeskunskap någon gång i fram-

tiden, anses de vara studiekostnader jämförbara med kostnader för uppehälle, vilka inte kan avdras. Denna praxis har lett till att kostnader för t. ex. doktorsavhandlingar inte godkännts som avdrag. Enligt Skattebetalarnas centralförbunds uppfattning borde alla av vetenskapligt arbete föranledda kostnader — såsom t. ex. kostnader för avhandlingar — i lag göras avdragbara vid beskattningen.

Helsingfors den 15 oktober 1959

Skattebetalarnas centralförbund r. f.

Iisakki Laati

Styrelsens ordförande

Antti Riikonen

Informationssekreterare

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

I Norge ble det etter krigen opprettet en statens lånekasse for studerende ungdom. Lånene er rentefri i utdannelses-tiden og tilbakebetalingen skjer ved avdrag som avpasses etter den enkeltes økonomiske forhold. Kassens virkeområde er etterhvert utvidet og det ytes nå lån ikke bare til studenter ved universiteter og høyskoler, men også til ungdom som søker annen videregående utdanning.

Ved lovendringer av 9. desember 1955 ble det bestemt at det ved inntekts-ligningen skal gis fradrag for avdrag på lån i statens lånekasse for studerende ungdom. Forslag til lovendring ble fremmet ved Ot. prp. nr. 57 for 1955.

Man legger ved avtrykk av den nevnte proposisjon [*se Bihang 1*] og viser til premissene s. 4 flg., der det bl. a. er gitt en nærmere begrunnelse for at det ikke ble foreslått en alminnelig fradragsrett for avdrag på lån til utdanning.

Dette departement er, som det vil gå fram av proposisjonen, klar over at det ville være ønskelig med en alminnelig adgang til fradrag for avdrag på slike lån. Det var kontrollvanskelighetene som gjorde at fradragsretten her i landet ble begrenset til lån i statens lånekasse for studerende ungdom.

Departementet stiller seg derimot meget skeptisk til tanken om å gi adgang til å amortisere studiene med virkning for inntektsligningen også i tilfelle hvor de nødvendige midler til opphold m. v. i utdannelsesårene er skaffet til veie på annen måte enn ved lån. Ungdom som har arbeid i utdannelsesårene vil her i landet i stor utstrekning kunne regne med lempninger i skatten på arbeidsinntektene. Er det foreldrene som bekoster utdannelsen har disse krav på klassefradrag inntil barnet har fylt 25 år. Selv om barnet er eldre vil det i praksis oftest bli innrømmet klassefradrag så lenge utdannelsen pågår.

Ved at det på denne måten blir gitt lempninger i skatt på arbeidsinntekt i utdannelsesårene og ved at foreldrene får klassefradrag så lenge utdannelsen og forsørgelsen varer, vil skattelettelsen komme samtidig med den økonomiske belastning som utdannelsen medfører. En adgang til etterfølgende skattemessig amortisasjon av studiekostnadene, også i tilfelle hvor studiene ikke har foranlediget låneopptak, ville ikke ha en aktuell særbelastning som grunnlag.

Dette departement har ikke nærmere kjennskap til de tiltak som myndighetene i de andre nordiske land har truffet for å lette adgangen til utdanning for ubemidlet ungdom og kan derfor ikke gi noen uttalelse om behovet for en undersøkelse som foreslått.

Når det gjelder utgifter til videreutdanning innenfor det yrke som skattyteren utøver, er det noe tvilsomt hvor langt fradragsretten går etter gjeldende norske regler (jfr. bl. a. Kvisli, Skatterett. Hovedreglene om inntektsansettelsen, s. 175 flg. og samme i Rt. 1954, s. 325 flg.). Så vidt dette departement kjenner til godtas slike utgifter til fradrag i større utstrekning her i landet enn i de andre nordiske land.

Etter tilleggslover av 4. juli 1958 kan det her i landet kreves fradrag ved inntektsligningen for utgifter til framlegging av trykt vitenskapelig arbeid som godkjennes til å forsvares for doktor- eller licentiatgrad ved norsk universitet eller høyskole, og likeså for eventuelle reiseutgifter i samband med doktor- eller licentiatprøve og andre påviselige utgifter som har direkte sammenheng med vedkommende arbeid, jfr. vedlagte avtrykk av Ot. prp. nr. 28 for 1958, s. 3 flg. [*se Bihang 2*]. Denne bestemmelsen er så ny at man foreløpig ikke har noen oversikt over hvordan den virker i praksis.

Man finner det tvilsomt om det er tilstrekkelig grunn til å overveie utvidet skattefritagelse for stipendier. Disse blir her i landet bare inntektsbeskattet når de må regnes som fordel, vunnet ved arbeid eller virksomhet. Hvis det er forutsetningen at stipendiet helt eller delvis skal nyttes til dekning av bestemte utgifter, f. eks. til en reise, er det i ethvert tilfelle bare et mulig overskudd som skatlegges som inntekt.

Ved tilleggslover av 4. juli 1958 er det uttrykkelig fastslått, at vitenskapelige hedersgaver og belønninger, utdelt gjennom universiteter, høyskoler, vitenskapelige fond o. l., ikke skal skatlegges som inntekt.

Oslo, 7. oktober 1959

(sign.)

Kirke- og undervisningsdepartementet har i skrivelse den 11 oktober 1959 hänvisat till Finans- og tolldepartementets yttrande.

S v e r i g e**Statskontoret:**

Statskontoret får erinra, att för Sveriges vidkommande särskilda sakkunniga — 1950 års skattelagssakkunniga — erhållit i uppdrag att undersöka behandlingen i beskattningshänseende av studiekostnad m. m. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat kommer resultatet av nyssnämnda utredningsarbete att framläggas inom den närmaste tiden. Reformen av i huvudsak åsyftad art kunna således för Sveriges del komma under Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning på grundval av sagda utredning. Under sådana omständigheter kan statskontoret för sin del knappast finna, att några internordiska åtgärder äro påkallade, i vart fall ej för närvarande. Ämbetsverket anser sig därför icke kunna understödja förevarande medlemsförslag

---

Stockholm den 2 oktober 1959

Ivar Löfqvist

P.-O. Nyrén

Föredragande

Gunborg Hansén

Kammarrätten:

Enligt 7 kapitlet föräldrabalken äro föräldrar skyldiga att vidkännas kostnader för deras barns uppehälle och utbildning, om barnet ej har egna tillgångar. Denna underhållsskyldighet upphör ej, förrän barnet erhållit den utbildning, som med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig, och icke i något fall, förrän barnet fyllt 16 år.

Under senare år ha i vårt land från samhällets sida i allt mer ökad omfattning vidtagits åtgärder för att främja den högre utbildningen och minska ungdomens studiekostnader. Här må endast nämnas det stöd, som det allmänna ger i form av studielån, stipendier och studiebidrag till ungdom, som åtnjuter undervisning vid läroverk, folkhögskolor eller anstalter för yrkesundervisning, samt till studerande vid universitet och högskolor.

Följande bestämmelser om skatteplikt och avdragsrätt vid inkomsttaxeringen äro av intresse vid bedömningen av förevarande beskattningsfrågor ur svensk synpunkt.

Enligt 19 § kommunalskattelagen hänföras till icke-skattepliktig inkomst stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest avsedda för mottagarens utbildning. Lagen innehåller emellertid icke några närmare föreskrifter om vilka bidrag, som skola anses inbegripna under uttrycket stipendier. I detta sammanhang må nämnas, att i proposition nr 153 till

innevarande års riksdag föreslagits sådan ändring av anvisningarna till 19 § kommunalskattelagen, att bidrag, som utgå av allmänna medel till arbetslösa och partiellt arbetsföra med flera i samband med utbildning eller omskolning, skola hänföras till icke-skattepliktig inkomst. Såsom skattepliktig inkomst räknas heller icke enligt 19 § kommunalskattelagen periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därför givaren jämlikt bestämmelserna i 20 § samma lag icke är berättigad till avdrag. I sistnämnda lagrum föreskrives, att vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla avdrag icke må ske bland annat för vad skattskyldig utgivit såsom periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till annans undervisning eller uppfostran (avdragsrätt föreligger dock i fråga om utbetalning, som utgör skadestånd eller utgår på grund av förutvarande anställning i förvärvskälla). 46 § 2 mom. kommunalskattelagen innehåller en liknande föreskrift beträffande allmänna avdrag. Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skola vidare enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid icke ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter eller för kapitalavbetalning å skuld. På grund härav har i rättspraxis avdrag för studiekostnader i egentlig mening icke ansetts kunna medgivas. Avdrag för amortering av studieskulder kan enligt nuvarande bestämmelser heller icke medgivas. Slutligen torde böra nämnas, att jämlikt 39 § 1 mom. kommunalskattelagen från bruttointäkt av kapital avdrag får göras för gäldränta, som icke skall avdragas i annan förvärvskälla. Detta gäller oavsett för vilket ändamål lånet upptagits. Rätt till avdrag föreligger således bland annat för ränta å studieskuld. Förenämnda bestämmelser om skatteplikt och avdragsrätt äro enligt bestämmelserna i 2 § och 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt jämväl tillämpliga vid den statliga inkomstbeskattningen.

I ett den 20 december 1956 avgivet betänkande ha skattelagssakkunniga framlagt förslag till bestämmelser om avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd samt om avdragsrätt för studieunderstöd med mera. De sakkunniga ha därvid bland annat föreslagit, att fader och moder samt under vissa förutsättningar släktingar i rätt uppstigande led, vilka lämnat studerande barn respektive släkting i rätt nedstigande led understöd utan återbetalningsskyldighet för studier vid undervisningsanstalt i Sverige, Danmark, Finland eller Norge, skola äga åtnjuta avdrag därför vid taxeringen, i den mån barnet respektive släktingen enligt närmare angivna bedömningsgrunder får anses ha varit i behov av understöd. Avdragsrätten föreslås dock begränsad till vissa maximibelopp, vilka bestämts med hänsyn till arten av studierna och de förhållanden, under vilka dessa bedrivits. Studieunderstöden skola enligt förslaget icke utgöra skattepliktig inkomst för mottagaren. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling men har hittills icke föranlett lagstiftningsåtgärder. Enligt vad kammarrätten erfarit ha skattelagssakkunniga för avsikt att inom kort framlägga förslag

bland annat om rätt att vid taxeringen åtnjuta avdrag för amortering av studieskulder.

De i medlemsförslaget till Nordiska rådet behandlade skatterättsliga frågorna ha i vårt land under senare år jämväl varit föremål för uppmärksamhet inom såväl riksdagen som olika intresseorganisationer, och upprepade framställningar ha gjorts till statsmakterna om en reformering av beskattningsreglerna rörande periodiska understöd, studiekostnader och amortering av studieskulder.

Enligt gällande bestämmelser och rättspraxis ha kostnader för studier i egentlig mening hänförs till levnadskostnader och därför i princip ansetts utgöra icke-avdragsgilla omkostnader vid beskattningen. Att avdragsrätt för studiekostnader hittills icke införts i den svenska skattelagstiftningen torde emellertid i främsta rummet bero på, att en sådan avdragsrätt icke ansetts motiverad ur rättvisesynpunkt. I den allmänna debatten har ofta hävdats, att samhällets stöd till ungdomens utbildning icke bör ske i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom stipendier eller andra direkta bidrag från statens sida.

Den snabba tekniska utvecklingen, tendenserna till vidgat internationellt ekonomiskt samarbete och den hårdnande konkurrensen inom näringslivet ha redan medfört stort behov av kvalificerad arbetskraft. Sannolikt kommer inom en icke alltför avlägsen framtid i än högre grad än hittills efterfrågan på sådan arbetskraft att öka icke endast inom de akademiskt utbildade yrkena utan även inom andra yrkesgrupper. I medlemsförslaget till Nordiska rådet har såsom en utväg att stimulera ungdomen till fortsatt utbildning bland annat antytts möjligheten av en lindring av skatteprogressionen beträffande »personlig arbetsinkomst». Det kan icke bestridas, att en mera avsevärd minskning av progressionen skulle få en sådan effekt. Denna motverkas dock i avsevärd mån genom den fortgående inkomstutjämnningen olika yrkeskategorier emellan. Vidare förutsätter en mera betydande minskning av statsinkomsterna genom lindring av skatteprogressionen antingen en radikal förändring av statens dominerande inflytande i samhället eller ett frångående av principen om skatt efter förmåga och en övergång direkt till indirekt beskattning i större utsträckning än för närvarande. Enligt kammarrättens mening är det därför icke realistiskt att i nuvarande läge för vårt lands vidkommande räkna med att enbart genom lindring av skatteprogressionen uppnå det med förslaget avsedda syftet. Det torde heller icke kunna förväntas, att statliga stipendier i fortsättningen skola stå till de studerandes förfogande annat än i tämligen begränsad omfattning. Till övervägande del komma därför sannolikt ungdomens utbildningskostnader liksom hittills att bestridas genom bidrag från föräldrar och anhöriga eller genom de studerandes egna arbetsinkomster eller genom lån.

Emellertid är det såsom kammarrätten framhållit i sitt remissutlåtande över förenämnda, av skattelagssakkunniga den 20 december 1956 avgivna betänkande ett allmänt samhällsintresse av synnerlig vikt, att strävandena mot en bättre utbildning underlättas så långt det är möjligt. Kammar-

rätten har för sin del icke något att erinra mot att så sker även genom införande av skattefrihet för utbildningsbidrag samt avdragsrätt för studieunderstöd och studiekostnader vid inkomsttaxeringen.

Stockholm den 15 oktober 1959

På Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätts vägnar:

N. Quensel

John Hanson

Riksskattenämnden¹:

Under de senare åren ha i Sverige framlagts flera förslag till lösande av olika problem beträffande studiekostnadernas skattemässiga behandling. Sålunda framlades år 1951 av 1944 års allmänna skattekommitté betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende (Statens offentliga utredningar 1951: 13). Härvid förordades i princip, att skattskyldig, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen och som för att bestrida kostnaderna för dylik examen ådragit sig skuld, skulle äga rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för amortering av sådan skuld med högst 2 500 kronor per studieår och för högst det antal år, som ansågs utgöra normal studietid för att avlägga den examen, varom fråga vore. Vidare avlämnade skattelagssakkunniga i december 1956 ett (stencilerat) betänkande med förslag till bestämmelser om avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd samt om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m. Härvid föreslogs bland annat rätt för föräldrar till avdrag med vissa belopp — 150 till 300 kronor per studiemånad och barn — för studieunderstöd till barn utan att därav skulle följa skatteplikt för mottagaren. Avdragsrätt skulle föreligga beträffande studerande barn i åldern 16—26 år under förutsättning bland annat, att understödet icke förknippats med återbetalningsskyldighet, att barnet varit i behov av understödet samt att studierna bedrivits vid undervisningsanstalt i Danmark, Finland, Norge eller Sverige.

I yttrande över sistnämnda betänkande anförde riksskattenämnden i skrivelse den 8 februari 1957 bland annat följande:

Det principiellt och ekonomiskt viktigaste avsnittet av betänkandet är förslaget om införande av avdrag för studiebidrag. Denna fråga är i första hand beroende av om föräldrars utgifter för barns studier skola anses såsom närbesläktade med de kostnader, för vilka det allmännas skatteanspråk bör vika och till vilka hänsyn tagits genom ortsavdragen och möjligheten till avdrag för periodiskt understöd. Att så är fallet till den del, laglig skyldighet att lämna studiebidrag föreligger enligt föräldrabalken, måste anses ovedersägligt. Men även därutöver förefinnes en moralisk förpliktelse för

¹ Yttrandet inkom för sent för att kunna beaktas vid spörsmålets behandling vid 7:e sessionen.

föräldrar att i mån av förmåga bidra till sina barns utbildning. Från samhällets synpunkt synes det vara av vikt, att föräldrarnas strävan härutinnan icke motverkas av skattelagstiftningen. Skillnaden i ekonomisk standard mellan familjer med barn, som efter slutad skolgång omedelbart skaffa sig inkomster, och familjer, vilkas barn under flera år ägna sig åt studier, har under senare år blivit alltmera påtaglig. Den alltjämt fortgående inkomstutjämnningen har gjort, att allt vidare samhällslager fått möjlighet att — om än med betydande ekonomiska uppoffringar — bidra till att giva barnen en högre utbildning. Likväl är efterfrågan på arbetskraft med sådan utbildning mycket stor och tenderar att stiga för lång tid framåt. Beskattningen bör av dessa skäl taga hänsyn till den nedsättning av skatteförmågan, som bestridandet av kostnader för barns studier innebär. Det kan för övrigt betraktas såsom en egendomlig oformlighet och orättvisa, att just det förhållandet, att ett bidrag lämnats till en persons utbildning, skall beröva givaren möjligheten till den skattelindring i form av avdrag för periodiskt understöd, som eljest stått till buds.

Den främsta invändningen mot införandet av studieavdrag är, att detta innebär en större skattelättnad för större inkomsttagare än för lägre och att man därför i stället bör inrikta sig på en utbyggnad av stipendieväsendet. Härvid bör emellertid beaktas, att i familjer med stora inkomster barnen ofta hava förmögenhet, vars avkastning gör studiebidrag från föräldrarna onödiga, varför dessa icke kunna komma i åtnjutande av avdrag för dylika bidrag. Avdrag för studiebidrag är på grund härav främst en fråga, som gäller skattskyldiga med medelstora och mindre inkomster.

Riksskattenämnden kan icke finna annat än att de skäl, som tala för införandet av rätt till avdrag för studiekostnader, äro synnerligen starka och helt överväga de invändningar, som kunna resas. Nämnden tillstyrker därför i princip, att sådan rätt införes.

Enligt berättelsen till 1959 års riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit avse skattelagssakkunniga att »inom den närmaste tiden» avlämna förslag rörande behandlingen i beskattningshänseende av studiekostnad m. m. Så har dock ännu icke skett.

De enligt ovanstående framlagda sakkunnigförslagen ha icke föranlett proposition till riksdagen.

I föreliggande inom Nordiska rådet väckta förslag beröras särskilt fyra principfrågor av väsentlig betydelse för beskattningen av akademiskt utbildad arbetskraft, nämligen

1. progressionen i den statliga inkomstskatten, i vad angår intäkt genom personligt arbete,
2. rätten till avdrag för amortering av studiekostnader,
3. skattefrihet för stipendier och
4. avdragsrätt beträffande kostnader för vetenskapligt arbete, doktorsavhandlingar m. m.

Riksskattenämnden är alltjämt — i överensstämmelse med vad ovan återgivits ur nämndens yttrande över skattelagssakkunnigas betänkande — av den uppfattningen, att en lösning av frågan om studiekostnadernas skattemässiga behandling är angelägen. Med hänsyn till det allt livligare utbytet av arbetskraft mellan de nordiska länderna framstå vidare enhetliga regler härom i de nationella skattelagarna som ett önskemål.

Beträffande de ovan återgivna fyra punkterna vill riksskattenämnden särskilt framhålla följande.

1) En minskning av skatteprogressionen i de inkomstlägen, i vilka högre utbildad arbetskraft i allmänhet befinner sig, kan givetvis tänkas uppmuntra därtill lämpade personer att genom högre studier vinna kompetens för värdefulla insatser i nordiskt arbetsliv. Riksskattenämnden vill dock understryka, att frågan om utformningen av inkomstskatteskalorna i respektive land är avhängig av så många nationellt betingade faktorer — såsom avvägningen mellan direkta och indirekta skatter, mellan skattefinansiering och finansiering genom avgifter av olika slag, mellan statliga och kommunala samhällsfunktioner o. s. v. — att avvägningen av skatteprogressionen icke lämpar sig för samordnad nordisk lagstiftning.

2) I fråga om rätt till avdrag för amortering av studiekostnader får riksskattenämnden hänvisa till vad inledningsvis anförts. Härtill må fogas det påpekandet, att ett eventuellt införande av rätt till avdrag för studieunderstöd omedelbart torde aktualisera frågan om rätt till avdrag för amortering av studiekostnadsskuld. De hithörande frågorna äro emellertid ingalunda av lättlost natur.

3) I den mån fråga är om verkliga stipendier och sålunda icke om löneförmåner för utfört arbete räknas stipendier, jämlikt 19 § kommunalskattelagen, till icke-skattepliktig inkomst. Tillgodoseende av förslaget förutsätter därför i denna del icke någon ändring i svensk skattelagstiftning.

4) Kostnader för licentiat- och doktorsavhandlingar och dylikt utgöra i allmänhet en del — många gånger en betydande del — av de totala studiekostnaderna. Enligt riksskattenämndens mening saknas fog för att skattemässigt behandla dylika kostnader på annat sätt än övriga studiekostnader. Härav följer, att denna fråga knappast bör lösas isolerad från övriga delar av det problemkomplex, studiekostnaders skattemässiga behandling utgör.

Stockholm den 11 november 1959

Rolf Dahlgren

Bengt Bohman

Universitetskanslersämbetet:

De i det remitterade förslaget berörda skattefrågorna stå enligt min mening i ett nära samband med spörsmålet om lönesättningen för akademiker m. fl. Jag finner det tveksamt, om skattefrågor av här ifrågavarande art lämpligen böra bli föremål för en samordnad nordisk utredning.

Stockholm den 22 oktober 1959

Harald Cramér

Torsten Arén

Landsorganisationen i Sverige:

I medlemsförslaget framhålles vikten av att de nordiska länderna håller jämna steg i den intellektuella kapprustningen i världen och inte genom brist på utbildad arbetskraft ådrager sig risken att se sin levnadsstandard sjunka i förhållande till andra länders. LO instämmer helt i denna synpunkt men är tveksam om lämpligheten av de metoder, som undertecknarna anvisar. LO har senast i yttrande år 1957 över skattelagssakkunnigas förslag till avdragsrätt för studieunderstöd framhållit som sin mening, att statens stöd för att möjliggöra ungdomens undervisning i första hand bör ges genom direkta anslag över budgeten. Detta bör gälla även för den högre undervisningen. Därmed synes man kunna uppnå den i medlemsförslaget angivna målsättningen om att ge större ekonomisk stimulans för dem, som underkastar sig utbildning.

Undertecknarna av medlemsförslaget har pekat på att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som bl. a. anses böra medföra en samordning av forskningsarbete, gör frågan om akademikers m. fl. skatteförhållanden lämplig att utredas på det nordiska planet. LO vill inte motsätta sig, att en utredning kommer till stånd. En sådan bör dock inte ensidigt inrikta sig på skatteförhållandena utan jämväl omfatta åtgärder av den typ, som LO ovan angett. Vad dessutom gäller frågan om skatteprogressiviteten för vissa grupper synes en utredning därav svårligen kunna genomföras på det nordiska planet med hänsyn till de olikheter i skattesystemens utformning, som föreligger de nordiska länderna emellan.

Stockholm den 19 oktober 1959

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Sven F. Bengtson

Tjänstemännens centralorganisation:

I det remitterade förslaget föreslås, att en samnordisk undersökning av reglerna för beskattning av högre utbildad arbetskraft skall verkställas med sikte på att få till stånd skattebestämmelser om avdrag för utbildningskostnader och vissa utgifter för vetenskapligt arbete samt rörande skattefrihet för stipendier. TCO har i olika sammanhang med skärpa givit uttryck för sin uppfattning, att det är nödvändigt med vissa förändringar i den svenska skattelagstiftningen rörande beskattning av periodiskt understöd till studerande samt avdragsrätt för amortering av studiekostnader. I andra sammanhang har TCO även varit inne på frågan om beskattningens verkningar för arbetskraft med högre utbildning, exempelvis i fråga om

sambeskattningsreglerna. TCO finner emellertid, att dessa allmänna skattepolitiska spörsmål knappast lämpar sig för samnordisk utredning. Vid en sådan samnordisk utredning skulle säkerligen krävas ingående undersökningar av hela skattesystemet i respektive länder.

TCO vill emellertid peka på att det synes vara av stort värde, om vissa enhetliga regler skulle kunna fastställas för de i punkt 3 av medlemsförslaget upptagna frågorna om behandlingen av stipendier ur skattesynpunkt. Det borde vara möjligt att här relativt lätt få fram likartade regler. Frågan är visserligen av mera begränsad räckvidd men är av stor betydelse för dem, som beröres därav. Huruvida frågan om avdragsrätt för utgifter i förening med vetenskapliga arbeten, såsom doktorsavhandlingar etc., kan upptas till mera fristående behandling, undandrar sig TCO:s bedömande, men även denna fråga synes ligga bättre till för samnordiska undersökningar än de tidigare nämnda problemen.

Stockholm den 15 oktober 1959

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Valter Åman

Otto Nordenskiöld

Sveriges akademikers centralorganisation:

SACO kan helt instämma i vad som i motionen anföres rörande den ogynnsamma skattemässiga behandling, som skattskyldiga med högre utbildning är utsatta för i vårt land liksom — i varierande utsträckning — i övriga nordiska länder. Bl. a. av de av motionärerna anförda skälen är det angeläget, att åtgärder vidtas för att uppnå en mera rättvis beskattning av ifrågavarande medborgarkategori.

Det ställer sig dock mera tveksamt i vad mån på ett nordiskt plan vidtagna åtgärder kan underlätta uppnåendet av detta syfte. Vilka konkreta åtgärder som motionsförslaget innebär, ter sig också något oklart.

Vad först beträffar frågan om avdragsrätt för studiekostnader bör erinras om att partiella lösningar genomförts i Norge och i någon mån även i Danmark. Även de finska bestämmelserna om barnkostnadernas beaktande vid beskattningen innebär, att man i mindre utsträckning än i Sverige skattemässigt diskriminerat utbildningskostnaderna. Vad Sverige beträffar har ett omfattande offentligt utredningsarbete ägt rum i denna fråga, och slutbetänkandet väntas inom den allra närmaste tiden bli avlämnat av skatte- lagssakkunniga. Även i Danmark pågår f. n. en utredning av dessa frågor. Med hänsyn härtill föreligger f. n. icke någon anledning att på ett nordiskt plan ytterligare utreda frågan om skatteavdrag för studiekostnader. Vad som erfordras är icke ytterligare utredningar utan åtgärder på grundval av vidtagna eller pågående utredningar. SACO kan således icke finna, att denna fråga lämpar sig för samnordisk utredning.

Vad gäller de under punkt 3 och 4 upptagna frågorna om skattefrihet för stipendier samt avdragsrätt för utgifter för vetenskapliga arbeten m. m. är det mera tänkbart, att gemensamma nordiska undersökningar kan vara av värde.

Sammanfattningsvis vill SACO uttala, att det är önskvärt, att Nordiska rådet genom ett uttalande stimulerar och påskyndar ett bättre beaktande av akademikernas speciella skatteproblem. Ett gemensamt nordiskt utredningsarbete synes däremot f. n. endast kunna komma i fråga i de under punkt 3 och 4 upptagna spörsmålen.

Stockholm den 28 oktober 1959

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

Statstjänstemännens riksförbund:

SR vill — efter hörande av ett antal medlemsorganisationer, representerande såväl akademiker som tjänstemän med annan utbildning men i motsvarande inkomstlagen — tillstyrka, att den föreslagna utredningen kommer till stånd. Den bör emellertid icke begränsas till endast akademiker utan avse också andra jämförbara grupper.

Beträffande de i medlemsförslaget (s. 2 [*se s. 1021*]) åberopade särskilda punkterna får SR andra följande.

Punkt 1. En modifiering av skatteprogressionen i Sverige — vilket ingalunda är ett speciellt akademikerproblem, ehuru progressionen för dessa verkat särskilt ogynnsamt genom att den insätter så gott som omedelbart efter avslutad utbildning — har länge framstått såsom synnerligen angelägen. Utvecklingen i Sverige under efterkrigstiden har som bekant varit sådan, att särskilt de högre tjänstemännen i ovanligt hög utsträckning blivit föremål för en skärpt beskattning. SR vill därför understryka betydelsen av att en lindring av skatteprogressionen kommer till stånd. Det torde nämligen vara obestriddigt, att den nuvarande skatteprogressionen här i landet har ogynnsamma verkningar på både produktion och skattemoral.

Punkt 2. SR har vid upprepade tillfällen, bl. a. i ett gemensamt uttalande i mars 1958 jämte Sveriges akademikers centralorganisation SACO, Sveriges förenade studentkårer SFS och Tjänstemännens centralorganisation TCO, som bifogas [*se Bihang 3*], krävt en reformering av skattelagstiftningen beträffande avdragsrätt för amorteringar av studieskulder. Argumenteringen torde vara välkänd. Det förtjänar emellertid uppmärksammas, att nuvarande skattelagstiftning i Sverige innebär en särskilt orättvis behandling av dem, som ej kan erhålla statsstipendier, vilka f. n. är behovsprövade. Den son eller dotter, vars föräldrar har en sådan inkomst, att statsstipendium ej kan

erhållas, kommer nämligen under studietiden ofta i ett betydligt sämre läge än den stipendieberättigade och får många gånger dragas med större skulder än denne. Skatteavdrag bör därför i princip medgivas för alla studiekostnader, oavsett arten av yrkesutbildning. Orimligheten av nuvarande skattelagstiftning torde framgå av följande exempel. Om en gift person, vars hustru saknar inkomst, efter avslutad utbildning har en studieskuld å 10 000 kr., som skall amorteras på 10 år, samt erhåller en begynnelselöne å 20 000 kr., som stiger med 1 000 kr. om året, måste vederbörande erlægga sammanlagt 7 500 kr. i skatt på denna amortering under 10-årsperioden.

Punkt 3. I den mån stipendier är avsedda för mottagarens utbildning och är av benefik natur, är de enligt gällande svensk skatterätt ej hänförliga till skattepliktig inkomst. Detsamma gäller resestipendier. Någon skillnad bör härvid ej ifrågakomma mellan stipendier för grundläggande utbildning och för vidareutbildning.

Punkt 4. SR delar uppfattningen, att utgifterna för vetenskapligt eller annat arbete, teoretiskt eller praktiskt, bör vara avdragsgilla vid beskattningen, i den mån arbetet utgör led i en yrkesutbildning och ej kan hänföras under punkt 2 ovan.

Slutligen vill SR påpeka nödvändigheten av att frågan om resultatutjämnning för de av utredningen omfattade kategorierna upptages till ingående övervägande.

Stockholm den 22 oktober 1959

Statstjänstemännens riksförbund SR

Georg Nyqvist

Ordförande

Sture Lannefjord

Sveriges förenade studentkårer:

SFS vill helt instämma i de motiv, som föranlett väckandet av föreliggande förslag.

I den mån en gemensam nordisk utredning om akademikers behandling i skattehänseende i de olika länderna kan påskynda en utveckling mot en reformverksamhet på detta område, är en sådan utredning enligt SFS:s uppfattning väl motiverad. Det bör dock starkt understrykas, att ett arbete på en samordning av skattereglerna för beskattning av akademisk arbetskraft icke får förhindra eller försena dellösningar i de olika länderna. Det förtjänar att nämnas, att frågan om avdragsrätt för amortering av studieskulder nyligen är till stor del genomförd i Norge. I Sverige väntas, att ett förslag om sådan avdragsrätt skall läggas fram inom kort. Verksamheten bör därför inriktas på att stimulera den utveckling mot reformer som på-

går. Endast under sådana förhållanden vill SFS tillstyrka, att en utredning i enlighet med de av förslagsställarna uppdragna riktlinjerna görs.

Stockholm den 22 oktober 1959

Sveriges förenade studentkårer

Lennart Bodström

Ordförande

Alf Högström

Ombudsman

Skattebetalarnas förening:

En i alla avseenden likformig och rättvis beskattning av medborgarna kan av olika rent praktiska skäl inte uppnås. Olägenheterna härav ökar med stigande skattetryck och blir särskilt påtagliga, när beskattningen ges en starkt progressiv utformning.

I de flesta skattesystem bedöms medborgarnas skatteförmåga med utgångspunkt från deras årsinkomst. Vid en progressiv beskattning leder detta till att inkomsttagare med starkt varierande inkomster mellan olika år blir hårdare beskattade än andra. För att i någon mån mildra denna effekt har t. ex. i det svenska skattesystemet införts regler om beskattningen av s. k. ackumulerad inkomst, som möjliggör en progressionslindring i särskilda fall. Till följd av den långa utbildningen uppstår för akademikererna liknande skatteproblem, som sammanhänger med beskattningens progressivitet. Akademikererna inträder i förvärvslivet vid en förhållandevis sen ålder och får därmed sin yrkesverksamma tid koncentrerad till ett färre antal år än vad som vanligen gäller för andra inkomsttagare. Detta leder till, att deras »livsinkomst» blir hårdare beskattad än en motsvarande »livsinkomst», som fördelar sig på ett större antal yrkesverksamma år. Orsaken härför är dels inkomstskatteskalans progressivitet och dels att akademikererna under sina studieår ej kan utnyttja de skattefria ortsavdragen. Det framstår som angeläget att söka finna en praktisk lösning av detta för akademikerinkomster typiska skatteproblem, som under senare år har starkt accentuerats av den skärpta progressiviteten i inkomstbeskattningen. Om en samnordisk utredning kan väntas påskynda eller främja frågans lösning är en sak, som Skattebetalarnas förening inte anser sig kunna uttala någon grundad åsikt om; vi har endast velat precisera vad vi anser vara det specifika akademikerproblemet i beskattningen. Här skall heller icke behandlas de övriga avsnitt av medlemsförslaget, som gäller hur beskattningen skall vara inbördes avvägd mellan olika grupper av medborgare, utan endast de frågor, som mera allmänt sammanhänger med skattenivåns höjd.

Det ekonomiska utbytet av utbildning är givetvis en av de faktorer, som bestämmer rekryteringen till högskolor och universitet, såväl kvantitativt som kvalitativt. Några tecken på att intresset för akademiska studier skulle

vara otillfredsställande synes emellertid inte föreligga. Tvärtom har utbildningsväsendet svårt att möta den efterfrågan på högre utbildning som finns. Andra faktorer har verkat starkt stimulerande på utbildningsviljan, och dessa har uppvägt beskattningens negativa effekt i detta avseende.

De farhågor, som framförs i medlemsförslaget, att intresset för högre utbildning blir hämmat av nuvarande beskattning, skall dock ej nonchaleras. Det är här frågan om långsiktiga verkningar av skattepolitiken, som endast kan väntas göra sig gällande successivt. Det förhåller sig sannolikt på det sättet, att många har en något förgylld föreställning om utbildningens lönsamhet, som de hämtat från äldre generationers erfarenheter. Att beskattningen numera gör det ur strikt ekonomisk synpunkt ganska diskutabelt, om det är lönsamt att lägga ned pengar på en lång utbildning är en efterkrigsföreteelse, som ännu inte kommit till allmän kännedom och än mindre fått några påtagliga praktiska konsekvenser.

Det föreligger en egendomlig motsättning mellan å ena sidan de olika åtgärder, som vidtagits för att stimulera den begåvade ungdomen till högre studier, och å andra sidan den höga inkomstbeskattning, som träffar akademikerna, när de som färdiga ingenjörer, läkare, lärare, advokater etc. kommer ut i förvärvslivet. De skattehöjningar, som ägt rum under de senaste decennierna, har i grunden ändrat de ekonomiska betingelser, under vilka den kvalificerade utbildningen bedrivs. Den merinkomst, som utbildningen ger upphov till, blir numera så hårt beskuren genom beskattningens kraftigt progressiva utformning, att det ekonomiska utbytet av utbildningen ofta blir mycket obetydligt. Följande tabell belyser storleksordningen av de förändringar i inkomstskatteförhållandena, som skett i Sverige sedan 1930.

Inkomstskatt till stat och kommun i Sverige 1930, 1939 och 1959

(Alla uppgifter angivna i dagens penningvärde)

Inkomst kr	Skatt, kr			Marginalskatt, %		
	1930	1939	1959	1930	1939	1959
10 000	820	970	1 410	12,3	14,9	23,5
20 000	2 090	2 550	4 360	12,9	15,9	37,2
30 000	3 380	4 300	8 470	13,5	18,8	45,8
40 000	4 820	6 350	13 110	14,8	20,6	51,0
50 000	6 380	8 620	18 210	15,9	24,2	51,0
75 000	10 560	14 880	32 070	17,2	27,8	60,4
100 000	14 950	22 330	47 180	17,2	27,8	60,4

Beräkningarna avser familj utan barn. Ortsgrupp V. Den kommunala utdebiteringen har år 1930 antagits vara 8,30 % jämte kommunal progressivskatt, 1939 10 % och år 1959 14 %.

En allmän lindring av inkomstbeskattningens höjd och progressivitet är enligt Skattebetalarnas förenings uppfattning den viktigaste åtgärden, när det gäller att komma till rätta med den kvalificerat utbildade arbetskraftens skatteförhållanden. Akademikernas skatteproblem är i allt väsentligt en avspiegling av skattetryckets successiva skärpning under senare år. Denna

skatteskärpning har haft en negativ effekt på drivkrafterna till kvalificerade inkomstskapande insatser alldeles oberoende av om dessa har en akademisk utbildning till bakgrund eller ej. Det synes därför lämpligt, att de frågor, som hänger samman med inkomstbeskattningens höjd och progressivitet, blir belyst i ett större sammanhang och inte uteslutande som ett akademikerproblem.

Skattebetalarnas förening vill gärna förorda, att en utredning kommer till stånd i syfte att belysa inkomstbeskattningens höjd i olika länder med särskilt avseende på progressiviteten. En sådan utredning bör inte endast gälla förhållandena i de nordiska länderna utan även i andra länder, med vilka Norden har intima ekonomiska relationer. Utvecklingen i många övriga länder har på senare år gått mot en lindring av inkomstbeskattningen, och det skattetryck, som upprätthålls i t. ex. Sverige och Norge, framstår därför som alltmera unikt. Nackdelarna för de länder, som har den relativt sett hårdaste inkomstskatten, kommer givetvis att bli större, ju mer integrerad den västerländska ekonomin blir, och sannolikt kommer förr eller senare en viss harmonisering av skattetrycket att framstå som nödvändig. För Nordens länder bör det vara av vikt att skaffa sig kännedom om föreliggande skillnader, så att en anpassning till de bättre ställda ländernas skatteförhållanden kan förberedas i tid.

Skillnaderna i skattetryck mellan några europeiska länder har belysts i en nyligen företagen utredning inom Skattebetalarnas förening, vars resultat framgår av den bilagda publikationen »Skatterna i Sverige, England, Schweiz och Västtyskland».¹

Stockholm den 21 oktober 1959

Skattebetalarnas förening

Wallenberg

Sven Ivar Ivarsson

BILAGA 1

Norges regerings proposition till Odelstinget nr 57/1955 om ändringar i skattelagarna för landet och för städerna m. m.

3. Fradrag i inntekten for betalte avdrag på lån i statens lånekasse for studerende ungdom

Når utøveren av et yrke som krever langvarig spesialutdannelse betaler avdrag på studiegjeld, er det nær tilknytning mellom inntektsvervet og av-

¹ Här ej tryckt.

dragsbetalingen. Har skattyteren ikke hatt noen mulighet for å finansiere spesialutdannelsen på annen måte enn ved låneopptak, er avdragsbetalingen en byrde som han har måttet påta seg for å oppnå de inntekter yrket gir. Etter innledningsordene i landskattelovens § 44, byskattelovens § 38, skal alle utgifter som »skjønnnes å være pådratt til inntektens ervervelse, sikrelse og vedlikeholdelse» komme til fradrag ved ligningen. Loven har likevel alltid vært fortolket slik at avdrag på gjeld ikke i noe tilfelle kan kreves fratrukket i inntekten. Det er ikke tvilsomt at der er nødvendig med særskilte bestemmelser hvis det skal åpnes adgang til å oppnå fradrag i inntekten for avdrag på studiegjeld eller for amortisering av den investering i immaterielle verdier som studieutgiftene representerer.

I tidligere tider var det forholdsvis få akademikere som måtte ta opp lån for å kunne gjennomføre studiene. Etter hvert som søkningen til de akademiske yrker er blitt mer jevnt fordelt på alle grupper av befolkningen, har forholdet endret seg slik at det nå er et stort flertall av de ferdige akademikere som har måttet ta opp lån. Spørsmålet om adgang til å amortisere studiekostnadene mot inntektsfradrag ved ligningen har derfor nå fått øket aktualitet. Også den skjerpede beskatning og den utjevning av inntektsforholdene som har funnet sted, særlig i etterkrigsårene, virker inn.

Den påpekte tilknytning mellom avdragsbetaling på gjeld og den skattepliktiges inntektserverv foreligger i ethvert tilfelle hvor den skattepliktige utøver et yrke som krever spesialutdanning, og hvor gjeldsstiftelsen har vært en forutsetning for at vedkommende skulle kunne skaffe seg denne spesialutdannelsen. Skal det gjennomføres en fradragsrett for avdrag på utdannelsesgjeld, burde adgangen til fradrag stå åpen i alle tilfelle hvor en tilknytning som nevnt foreligger. Det måtte imidlertid i så fall føres kontroll, for det første med at den skattepliktige har nyttet lånet til spesialutdannelsen. Dessuten måtte ligningsmyndighetene vurdere om det har vært nødvendig for den skattepliktige å ta spesialutdannelsen, om han ikke har hatt muligheter for å dekke utgiftene på annen måte enn ved låneopptak og om lånebeløpet ligger innenfor rammen av det som må regnes som nødvendige kostnader ved utdannelsen. Kontrollen ville bli vanskeliggjort ved at skattytere som har skaffet seg spesialutdanning ofte får arbeid utenom det distrikt hvor de har vært hjemmehørende i utdannelsesstiden.

En alminnelig adgang til etter slike retningslinjer å kreve fradrag i inntekten for avdrag på lån som det har vært nødvendig for den skattepliktige å ta opp i utdannelsesøyemed, ville derfor påføre ligningsmyndighetene et meget stort merarbeid. Hvorvidt vilkårene for fradrag forelå, ville ofte måtte avgjøres på et rent skjønnsmessig grunnlag. Særlig ville det ofte falle vanskelig å si om skattyteren, hensett bl. a. til forsørgerens økonomiske forhold, har hatt muligheter for å finansiere utdannelsen på annen måte enn ved lån. En må regne med at praksis rundt om i distriktene ville bli svært forskjellig. [Finans- og toll]departementet antar at det icke bør bli spørsmål om å utferdige slike alminnelige regler om fradragsrett ved inntektsligningen for avdrag på lån til utdanning.

Studentsambandets og akademikersambandets forslag går ut på at bare avdrag på lån i statens lånekasse for studerende ungdom skal kvalifisere for fradrag. Som nevnt i forslaget, og som likeledes påpekt i departementets brev til kirkedepartementet av 9. februar 1954, vil de kontrollmessige hensyn da være tilgodesett, idet lånekassen foretar behovsprøving før lånene ytes, likesom ingen får lån ut over det som er strengt nødvendig til gjennomføring av utdannelsen. Ligningsmyndighetene vil i tilfelle bare behøve å kontrollere at avdrag er betalt og her kan det kreves at kvittering fra lånekassen blir vedlagt selvangivelsen.

Det kan innvendes at en særordning for avdrag på lån i en enkelt låneinnretning vil lede til at like tilfelle ikke alltid vil bli behandlet likt. En del studenter og elever ved andre skoler som ligger innenfor lånekassens virkeområde, vil ha lån i andre låneinnretninger, eventuelt som tilleggs lån til det vedkommende har fått i lånekassen. Og den som har fått utdanning ved en skole som ligger utenfor lånekassens virkeområde kan i enkelte tilfelle ha utdanningsgjeld som, iallfall relativt sett, virker like tyngende som et gjennomsnitts lånebeløp i lånekassen.

Det kan også innvendes at en adgang til skattelettelse som foreslått kan lede til misbruk ved pågang på lånekassen fra lånsøkere som ellers ikke ville ha søkt om og etter sin økonomiske stilling ikke trenger slikt lån. Hensett til de begrensede midler som står til lånekassens rådighet og til den kontroll som øves ved prøvningen av søkerens økonomiske stilling og lånebehov, kan dog faren for misbruk ikke antas å være så stor at den bør tillegges avgjørende vekt.

Tross de invendinger som kan reises, finner departementet å kunne fremme forslag om en lovendring i den retning studentsambandet og akademikersambandet ønsker. En legger da vekt på at statens lånekasse for studerende ungdom nå yter lån til elever ved en lang rekke skoler utenom universiteter og høyskoler — — —. Det må forutsettes at kassens virksomhetsområde vil bli ytterligere utvidet i årene fremover. Det er videre grunn til å fremheve at studenter og annen ungdom som kan oppnå lån i lånekassen, i de aller fleste tilfelle har flere års skolegang etter folkeskolen før det blir spørsmål om lån som nevnt. Gjennomsnittlig sett vil antakelig allerede omkostningene ved denne forutgående skolegangen fullt ut oppveie de totale omkostninger ved utdanning som ikke gir muligheter for lån i statens lånekasse.

Når en, som departementet har gjort, tar utgangspunkt i den nære tilknytning som foreligger mellom låneopptaket og det senere inntektsservy, kunne det være naturlig å sette som vilkår for fradrag at den skattepliktige har fullført utdannelsen og at han utøver det yrke han er utdannet for. En slik begrensning ville dog ofte kunne virke urimelig i praksis, og departementet har ikke funnet grunn til å ta den med. Det kunne også være spørsmål om å nekte fradrag i tilfelle hvor den skattepliktige har mottatt arv eller på annen måte har fått sin formuesstilling så sterkt forbedret, at avdragene ikke lenger nødvendigvis må dekkes av oppspart inntekt. Da av-

dragsbetalingen skal begynne kort tid etter at utdannelsen er avsluttet, vil slike tilfelle bare forekomme unntaksvis, og en særregel er ikke funnet nødvendig.

I lånekassens brev av 10. mars 1954 er nevnt at det rent unntaksvis forekommer at en låntaker på grunn av spesielt vanskelige økonomiske forhold og stor forsørgelsesbyrde får tildelt lån som dekker mer enn de egentlige utdannelseskostnadene. Det siktes her særlig til gifte studenter med forsørgelsesbyrde og tilsvarende øket lånebehov. Etter hva lånekassen underhånden har opplyst blir dog lånenes størrelse også i disse tilfelle som regel holdt innen rammen av de beregnede studiekostnader. Det er ytterst sjelden at det innvilges lån ut over denne ramme, og når det unntaksvis forekommer dreier det seg bare om minimale beløp. Departementet finner derfor ikke tilstrekkelig grunn til å foreslå noen særregel for disse unntakstilfelle.

BIHANG 2

**Norges regerings proposition till Odelstinget nr 28/
1958 om ändringar i skattelagarna för landet och
för städerna**

---

4. Fradrag i inntekten for utgifter til doktorgradarbeider

Etter de gjeldende skattelover kan utgifter til oppnåelse av doktorgrad i alminnelighet ikke kreves fratrukket i inntekten. Landskatteloven § 44, byskatteloven § 38, første ledd, bestemmer riktignok at »alle utgifter som skjønnes å være pådratt til inntektens ervervelse og vedlikeholdelse» skal komme til fradrag ved ligningen. Denne bestemmelse kan imidlertid ikke tolkes så vidt at den omfatter også utgifter til oppnåelse av doktorgrad, idet den nødvendige sammenheng mellom utgiftene og inntektens ervervelse i alminnelighet ikke vil være til stede. En ser her bort fra tilfelle hvor doktorarbeidet måtte bringe inntekt ved salg og likeledes fra tilfelle hvor doktoranden får stipendium eller annet bidrag til utførelse og utgivelse av doktorarbeidet. Skal utgifter til oppnåelse av doktorgrad ellers kunne komme til fradrag, må det derfor særskilt lovbestemmelse til.

Som nevnt av akademikersambandet kan utgiftene til oppnåelse av doktorgrad løpe opp i betydelige beløp. Utgiftene kan være av ulike slag og variere sterkt. Foruten trykningsutgifter — som sambandet spesielt fremhever — kan det bli utgifter til omsetting til et utenlandsk språk i tilfelle hvor avhandlingen ikke legges fram på norsk. Selv om det i de senere år i betydelig utstrekning har vært gitt bidrag eller støtte av Norges almenvitenskapelige forskningsråd og andre institusjoner, har utgiftene til trykkingen m. v.

for de enkelte ofte dreiet seg om meget betydelige beløp. Videre vil det i enkelte tilfelle kunne påløpe reise- og oppholdsutgifter til de to prøveforelesninger som kandidaten må holde og til det etterfølgende forsvar ved offentlig disputas. Det kan i mange tilfelle også påløpe en rekke andre til dels meget betydelige utgifter i samband med doktorarbeider f. eks. til assistenthjelp, faglitteratur og andre hjelpemidler, eksperimenter, undersøkelser i utlandet m. v.

[Finans- og toll]departementet er enig med akademikersambandet i at utgiftene til oppnåelse av doktorgraden ofte vil kunne bli uforholdsmessig trykkende for doktoranden, og at det ut fra et samfunnmessig synspunkt er ønskelig å oppmuntre unge vitenskapsmenn til en slik vitenskapelig innsats ved å åpne en viss adgang til fradrag for utgiftene ved ligningen. Skattetapet for stat og kommune ved å innrømme slikt fradrag vil også være minimalt.

Så sterkt varierende som utgiftene kan være, vil dog en alminnelig adgang til fradrag for enhver utgift i samband med doktorarbeider etter departementets mening føre for langt. Det er her også å merke at utdannelsesutgifter i alminnelighet ikke er fradragsberettiget og at utgifter til doktorprøve, ihvertfall delvis, til en viss grad må likestilles med utgifter til videregående utdanning. Departementet er derfor kommet til at det i tilfelle bør foretas en nærmere begrensning av de utgifter som skal kunne komme til fradrag. En begrensning på den måte at det overlates til vedkommende universitet eller høgskole å kontrollere hvilke utgifter som skal kunne komme til fradrag i det enkelte tilfelle — slik som antydnet i brevet fra universitetet i Bergen — finner departementet ikke å kunne tilrå. Det bør etter departementets mening fremgå direkte av loven hvilke utgifter som etter sin art skal komme til fradrag, og utgiftene må på vanlig måte legitimeres og undergis ligningsmyndighetenes prøvelse.

Departementet har under disse omstendigheter funnet at fradragsadgangen bør begrenses til å gjelde utgifter ved selve fremleggingen av doktorarbeidet og eventuelle reiseutgifter i samband med doktorgradprøvene. Det er som fremholdt av akademikersambandet særlig trykkingsutgiftene som virker tyngende for doktoranden og som sambandets henvendelse først og fremst tar sikte på. Disse utgifter er også typiske og står i en særlig stilling når det gjelder spørsmål om fradrag fordi det er et vilkår for å oppnå doktorgraden at doktoravhandlingen foreligger i trykt stand. Likt med trykkingsutgifter bør regnes utgifter til maskinskriving og til omsetting i tilfelle doktoravhandlingen ikke legges fram på norsk. Likeledes bør fradrag innrømmes for eventuelle reiseutgifter til prøveforelesningene og den offentlige disputas.

Departementet finner videre at fradragsadgangen bør begrenses til doktorarbeider som er blitt godkjent til å forsvares for doktorgraden.

Departementet er enig med Norges tekniske høgskole i at licentiatarbeider i denne forbindelse bør likestilles med doktorarbeider.

Gemensamt uttalande av svenska akademiker- och tjänstemannaorganisationer angående skatteavdrag för studieunderstöd

Med anledning av att finansministern i riksdagen meddelat, att proposition rörande skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande icke kommer att föreläggas årets riksdag, vill Sveriges förenade studentkårer (SFS), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Statstjänstemännens riksförbund (SR) gemensamt uttala, att lösningen av denna angelägna fråga icke ytterligare får förhalas. Gentemot finansministerns hänvisning till det statsfinansiella läget vill organisationerna hävda, att en åtgärd, som syftar till att skapa rättvisa i skattehänseende, icke med en sådan motivering kan ställas på framtiden. Med anledning av finansministerns uppgift, att ett genomförande av skatteavdrag för studieunderstöd skulle medföra ett skattebortfall om 57 milj. kronor per år vill organisationerna påpeka, att införandet av icke-behovsprövade grundstipendier för studerande mellan 16 och 18 års ålder leder till att avdragsgränsen enligt skattelagssakkunnigas förslag skall gälla först från 18 års ålder. I så fall blir skattebortfallet väsentligt mindre än vad finansministern angivit.

Vidare uttalar organisationerna sitt allvarliga beklagande av att skatte-sakkunnigas arbete så försenats, att förslag i fråga om den skatterättsliga behandlingen av bl. a. amorteringar av studieskulder icke kan framläggas förrän till sommaren, varigenom ej heller i denna fråga proposition skulle kunna föreläggas årets riksdag.

Organisationerna vill betona, att nuvarande skattelagstiftning på området icke tar hänsyn till den reella skatteförmågan hos dem, som lämnar bidrag till sina barns studier eller har att erlægga dryga amorteringar av studieskulder. Dessa har tveklöst en lägre skatteförmåga än andra personer i samma inkomstskikt, och med hänsyn till kostnadernas art måste detta beaktas i skattelagstiftningen.

Organisationerna vill erinra om att flera utredningsförslag tidigare framlagts och att riksdagen upprepade gånger begärt proposition i ärendet. Det bör vidare framhållas, att statsutskottet i sitt utlåtande nr 180 år 1957 utan erinran från riksdagens sida gjort ett uttalande av innebörd, att frågan om studiekostnadernas skattemässiga ställning icke bör behandlas av den föreslagna utredningen om studiesociala stödåtgärder utan i särskild ordning. Organisationerna vill i anslutning härtill framhålla, att lösningen av skattefrågorna och lösningen av de studiesociala frågorna i övrigt icke kan ses som konkurrerande åtgärder. Hur de studiesociala frågorna än löses, måste skatterättsvisa skapas på detta område.

En utbredd opinion tolkar den nuvarande skattelagstiftningen såsom stridande mot rättvisekraven. Organisationerna hemställer därför slutligen, att regeringen upptager denna fråga till prövning.

Mars 1958

Medlemsförslag
om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet
(Väckt av Ole Bjørn Kraft och Axel Strand)

I anledning av rådets rekommendationer nr 22/1954 och 26/1958 har regeringarna genom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet låtit utreda förutsättningarna för att uppgöra förslag till en nordisk gemensam marknad. Redan vid rådets sjätte session 1958 förelåg samarbetsutskottets huvudrapport av 1957 samt dess tilläggsrapport av 1958. Genom skrivelse den 7 augusti 1959 har Sveriges statsminister å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar till rådet överlämnat samarbetsutskottets tilläggsrapport 2. Därmed har regeringarna i huvudsak uppfyllt de av rådet framställda utredningsönskemålen.

Under utarbetandet av tilläggsrapport 2 har förutsättningarna för upprättandet av en nordisk marknad väsentligt förändrats, i det att vid ett möte i Saltsjöbaden den 20—21 juli 1959 regeringarna i Danmark, Norge och Sverige anslutit sig till en preliminär överenskommelse om bildandet av en frihandelsassociation mellan sju västeuropeiska länder.

I det sålunda uppkomna läget ankommer det på Nordiska rådet att taga ställning till det erhållna utredningsmaterialet och att söka ange riktlinjer för hur det framtida nordiska ekonomiska samarbetet bör utformas. På grund av att bl. a. förhandlingarna om frihandelsassociationen ännu pågår, är det i närvarande stund emellertid icke möjligt att i detalj precisera innehåll och former för detta samarbete. Med hänsyn vidare till att utkast till konvention om de sju ländernas frihandelsassociation kan antagas komma att föreligga vid tidpunkten för rådets session är det vår förhoppning, att det då skall bli möjligt för rådet att lämna anvisningar om hur enligt rådets mening de ovan omförmälda riktlinjerna för det nordiska ekonomiska samarbetet bör uppdragas. Vi förväntar även, att regeringarna till sessionen kommer att tillhandahålla rådet material, som underlättar dess ställningstagande till hithörande spörsmål.

Under angivna förhållanden anser vi oss nu böra begränsa oss till att hemställa,

att rådet ville rekommendera regeringarna att närmare utveckla det nordiska ekonomiska samarbetet och att tillskapa den i detta sammanhang erforderliga organisationen.

Fredensborg den 23 augusti 1959

Ole Bjørn Kraft

Axel Strand

BILAGA**Skrivelse från Sveriges samarbetsminister till Nordiska rådet angående förslag till inrättande av organ för ekonomiskt samarbete**

I skrivelse till de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna den 23 augusti 1959 har Nordiska rådets ekonomiska utskott framhållit, att utskottet funnit det värdefullt om de nordiska regeringarna hade tillfälle att till Nordiska rådets förestående sjunde session lämna rådet upplysningar om hur regeringarna avser att konkret utforma det framtida nordiska ekonomiska samarbetet. Mot bakgrunden härav översändes härmed på de nordiska ekonomiska samarbetsministrarnas vägnar ett förslag till inrättandet av ett nordiskt ministerråd för ekonomiskt samarbete och ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott [*se Bihang*].

Stockholm den 17 oktober 1959

Gunnar Lange

BIHANG

Förslag till inrättande av ett nordiskt ministerråd för ekonomiskt samarbete och ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets förslag till ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete och dess förhållande till planen på det västeuropeiska frihandelsförbundet mellan de sju behandlades på det nordiska statsministermötet i Kungälv den 11—12 juli 1959.

I kommunikén från mötet framhölls bl. a.:

På regeringsmötet framlades en rapport med resultaten av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets förhandlingar sedan föregående regeringsmöte i Oslo den 24—25 januari 1959. Samarbetsutskottets arbete har, under de förutsättningar det hittills bedrivits, i och med den nu avlämnade rapporten slutförts. Utskottet har i sina rapporter framlagt förslag till upprättande av en gemensam nordisk marknad i form av en tullunion ävensom till ett utvidgat samarbete beträffande bl. a. handelspolitik, produktion och investeringar, kraftutbyggnad, finansierings- och valutafrågor samt forskning och utbildning.

Planerna på ett frihandelsområde mellan de sju och de konsekvenser, detta kan medföra, har skapat en ny situation. Mötet underströk betydelsen i detta läge av ett intimt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna av den art, som samarbetsutskottet föreslagit.

Statsministrarna enades om att i sina regeringar ta upp ett förslag om att inrätta ett permanent nordiskt ministerråd, som skall vara ansvarigt för detta samarbete. Vid sidan härav skall tillsättas ett samarbetsorgan bestående av ämbetsmän från de olika länderna.

Vid det ministermöte mellan de sju, som hölls i Saltsjöbaden den 20—21 juli, gjorde den danske utrikesministern på de danska, norska och svenska delegationernas vägnar följande uttalande¹:

Förhandlingarna om en gemensam nordisk marknad, i vilka även Finland deltagit, är i ett långt framskridet stadium. Det kommer att uppstå frågor rörande förhållandet mellan den nordiska marknaden och frihandelsområdet för de yttre sju, till vilka vi får återkomma.

Förhandlingarna mellan de nordiska länderna har resulterat i ett förslag om nordiskt ekonomiskt samarbete innefattande en nordisk gemensam marknad. Detta förslag överlämnades till de danska, finska, norska och svenska regeringsdelegationerna, som möttes i Kungälv den 11 och 12 juli. Delegationerna var av den uppfattningen, att planerna på ett nordiskt ekonomiskt samarbete borde anpassas till det föreslagna europeiska frihandelsområdet mellan de sju. De nordiska länderna har beslutat fortsätta arbetet på ett inbördes ekonomiskt samarbete och dess anpassning till de nya förhållandena.

De nordiska delegationerna kommer att hålla de andra länderna informerade om den fortsatta utvecklingen av sina planer på ett ekonomiskt samarbete. De är beredda att med övriga medlemmar av frihandelsområdet diskutera alla problem av ömsesidigt intresse, som uppkommer med anledning av de nordiska planerna.

Till mötet i Saltsjöbaden hade den finske handelsministern inbjudits för att göra ett uttalande angående den finska inställningen till planen på ett frihandelsområde mellan de sju. Den finske handelsministern hänvisade där till Finlands deltagande i de nordiska planerna på ett nära ekonomiskt samarbete och framhöll också det planerade frihandelsrådets ekonomiska betydelse för Finland. Han påpekade emellertid, att Finland i detta sammanhang endast kan träffa avtal angående tullar och handel på ett sätt, som överensstämmer med landets deklarerade utrikespolitik baserad på föreliggande internationella avtal och med dess traditionella handelsförbindelser, däri inbegripet handel enligt bilaterala avtal.

Det nordiska ekonomiska samarbetet och dess förhållande till ett frihandelsområde mellan de sju behandlades senare av Nordiska rådets ekonomiska utskott på ett möte i Fredensborg den 22—23 augusti 1959. Från det ekonomiska utskottet översändes en skrivelse till de nordiska samarbetsministrarna, vari det bl. a. heter:

Utskottet fann det värdefullt, om de nordiska regeringarna hade tillfälle att till Nordiska rådets förestående sjunde session, som tager sin början den 1 november 1959 i Stockholm, lämna rådet upplysningar om hur regeringarna avse att konkret utforma det framtida nordiska ekonomiska samarbetet mot bakgrund av de hittills företagna värdefulla utredningarna rörande en gemensam nordisk marknad och under hänsynstagande till det planerade frihandelsområdet mellan de sju länderna.

¹ Uttalandet gjordes på engelska; beträffande översättningen jfr s. 1802.

Frågan om en nordisk tullunion har kommit i ett nytt läge genom upptagandet av förhandlingar om ett frihandelsområde mellan de sju. Förhandlingarna och utredningarna i samband med utformningen av konventionen för detta frihandelsområde är ännu ej avslutade. I dagens läge kan sålunda inte det planerade sjustatsavtalets innebörd till alla delar bedömas. Ett av syftena med frihandelsområdet mellan de sju är att få till stånd förhandlingar om en fri handel mellan samtliga västeuropeiska länder. Hur och när detta kommer att ske, är ännu en öppen fråga.

Något politiskt beslut om genomförandet av en nordisk tullunion har hittills ej fattats. Frågan om en särskild gemensam nordisk marknad kan emellertid aktualiseras vid en ändrad handelspolitisk situation i Europa liksom om de allmänna förutsättningarna eljest skulle förändras. Det är därför av vikt att i fortsättningen noggrant följa denna utveckling och härvid bevaka möjligheterna och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad i lämplig form.

I samarbetsutskottets förslag till ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete ingår förutom planen för en nordisk tullunion även förslag till ett utvidgat samarbete på vissa andra områden. De flesta av dessa samarbetsuppgifter är i samarbetsutskottets förslag nära knutna till tullunionen och skulle otvivelaktigt åtskilligt lättare kunna genomföras vid ett snabbt avskaffande av tullar och restriktioner länderna emellan. Även i dagens läge föreligger det emellertid på många områden goda förutsättningar för ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna.

1. Handelspolitiskt samarbete

Sedan lång tid tillbaka förekommer ett visst handelspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Detta samarbete har tagit olika former. På regeringsplanet diskuteras med vissa mellanrum frågor om de nordiska ländernas inställning till viktigare spörsmål, vilka kommer upp till behandling i internationella ekonomiska organisationer och konferenser. Utbyte av synpunkter och upplysningar rörande handelspolitiska spörsmål sker i olika sammanhang främst vid ofta återkommande möten mellan cheferna för de handelspolitiska avdelningarna i de fyra ländernas utrikesdepartement. I samband med internationella ekonomiska konferenser och vid möten med internationella organisationer — i första hand OEEC, GATT, FN, ECE, IMF och IBRD — sker ett informellt utbyte av synpunkter och en diskussion av uppkomna problem mellan de nordiska delegationerna och berörda myndigheter i de olika länderna. Speciellt har det omfattande västeuropeiska samarbetet inom OEEC sedan 1948 medfört ett intimt samarbete mellan de skandinaviska OEEC-delegationerna i Paris, bl. a. i samband med de senare årens förhandlingar om ett västeuropeiskt frihandelsområde. I de pågående förhandlingarna och utredningarna om ett frihandelsområde mellan de sju hålles regelbundna samordnade konferenser mellan de nordiska ländernas delegationer. Vid GATT:s möten råder en intim kontakt mellan de nordiska ländernas delegationer, och i en rad frå-

gor har dessa, efter förut träffade överenskommelser, stött varandra eller framlagt likartade synpunkter. Samma praxis existerar med avseende på sammanträden med de av FN:s olika organ, som sysslar med ekonomiska och handelspolitiska frågor. De nordiska länderna betraktas inom internationella ekonomiska organisationer som ett geografiskt område, som bör vara representerat i de olika kommittéerna och arbetsutskotten, och mellan de nordiska länderna träffas överenskommelser angående fördelningen av sådana poster samt angående turordningen mellan de nordiska länderna på dessa poster.

Upprättandet av sexstatsmarknaden och planerna på ett frihandelsområde mellan de sju har medfört ett nytt läge på handelspolitikens område. Även om hänsyn togs till att de berörda nordiska länderna som medlemmar i frihandelsområdet mellan de sju kommer att få påtaga sig vissa förpliktelser, kommer det för att hävda de nordiska ländernas intressen såväl inom ett frihandelsområde som gentemot utanförstående länder att i denna situation på vissa fält vara motiverat med ett intimare samarbete mellan de nordiska länderna. Som exempel på samarbetsuppgifter mellan de nordiska länderna på handelspolitikens område, som kan bli aktuella och av väsentlig betydelse under den närmaste framtiden, kan nämnas en samordning av ståndpunkterna inom de organ, som kan komma att upprättas inom frihandelsområdet mellan de sju, ett samarbete i uppträdandet gentemot sexstatsmarknaden, ett samarbete utåt, när det gäller problemen i samband med kontroll av varors ursprung, ett eventuellt genomförande av gemensamma yttre tullsatser på vissa områden, ett samarbete vid tull- och handelsförhandlingar etc.

2. Produktionssamarbete

Samarbetsutskottets förslag till ett utvidgat produktionssamarbete mellan de nordiska länderna bygger väsentligen på förutsättningen om ett raskt genomförande av en gemensam nordisk marknad. I de flesta fall torde det vara en viktig förutsättning för att få ett produktionssamarbete till stånd, att tullskydd och andra handelshinder mellan de deltagande länderna avlägsnas. En nordisk marknad är vidare indirekt av betydelse, då den skapar nya och utvidgade ekonomiska förbindelser mellan företagen i de nordiska länderna.

På de områden, där tullar och restriktioner ej har lagt hinder i vägen, har man sedan lång tid tillbaka haft ett samarbete mellan de nordiska länderna, som bl. a. bestått i utväxling av informationer, samarbete om tekniska uppgifter eller direkt produktionssamarbete. Det bör på åtskilliga områden finnas förutsättningar för att utvidga detta samarbete. Det kan bl. a. bestå i diskussioner beträffande planlagda investeringar samt samarbete i sådana fall, där industrierna var för sig är för små för lösandet av en produktionsuppgift och där ett samgående i form av skapandet av en gemensam produktion kan synes naturligt. På de områden, där tullar och restriktioner hittills lagt hinder i vägen, skulle genomförandet av ett frihan-

delsområde så småningom allt efter som handelshindren avskaffas mellan länderna skapa gynnsammare förutsättningar för ett direkt produktions-samarbete mellan företag i de olika nordiska länderna. Dessa bättre förut-sättningar skulle framför allt komma att göra sig gällande i förhållande till länder utanför frihandelsområdet.

Ett område, som uppvisar många exempel på hur en samverkan mellan de nordiska länderna kan ge resultat, som gagnar länderna ömsesidigt, är elkraftsförsörjningen. Atskilligt är gjort inom detta fält, flera omfattande projekt är aktuella, men framtiden öppnar här möjligheter för ett betydligt utvidgat samarbete. Liksom elförsörjningen är transportväsendet av särskilt stor betydelse för den allmänna ekonomiska expansionen. Också när det gäller transporterens ordnande har gemensamma nordiska problem sedan länge bearbetats. Även här finns aktuella projekt och möjligheter för framtida fruktbarande samarbete.

Elförsörjningen och transportväsendet är exempel på produktionsområden, där staten själv är företagare eller där statens inflytande på produktionsplanläggningen är direkt och starkt och där det är självklart, att myndigheterna ständigt överväger möjligheterna för ett produktions-samarbete inom Norden. Myndigheternas åtgärder kan även ta formen av initiativ till konkreta samarbetsuppgifter för näringslivet. I samarbetsutskottets rapporter har exempel lämnats på olika varuområden, bl. a. järn- och stålområdet samt kemikalieområdet, där naturliga förutsättningar finns för ett konkret produktions-samarbete.

Vid avlämnandet av samarbetsutskottets tilläggsrapport II hade förhandlingarna om jordbruksvarornas inpassning i en nordisk marknad och ett närmare jordbrukspolitiskt samarbete icke avslutats. Förhandlingarna visade emellertid, att det även på detta område finns grundval för ett samarbete som ett komplement till det samarbete, som redan förekommer, och till det samarbete, som kan väntas bli genomfört inom ramen för frihandelsområdet mellan de sju.

Exempel på mera speciella områden, där en nordisk samverkan kan få avsevärd ekonomisk betydelse, utgör samarbetet beträffande standardiseringsbestämmelser, bl. a. inom byggnadsområdet, kvalitetsföreskrifter, utarbetandet av gemensamma materielkontrollbestämmelser m. m.

Det är angeläget, att ett produktions-samarbete av ovan berört slag främjas och att utvecklingen nära följes från det allmännas sida. Förhållandena bör i möjligaste mån läggas till rätta för ett direkt samarbete mellan företag i två eller flera av de nordiska länderna. De olika länderna bör samråda, när det gäller planläggningen av produktion och investeringar på områden, som är av väsentlig betydelse för flera av de nordiska länderna.

3. *Finansiellt och valutamässigt samarbete*

Samarbetsutskottets förslag beträffande upprättande av en nordisk investeringsbank och förslag om kortfristiga centralbankskrediter är nära knutna till planen för en gemensam nordisk marknad. Bakgrunden till för-

slaget beträffande en nordisk investeringsbank var den grundläggande betydelse, som kapitaltillgången ansågs komma att få för genomförandet av produktionsprojekt av sådan karaktär eller storleksordning, att de icke kunde lösas av ett enskilt land. Speciellt gäller detta områden, där utbyggnaden kommer att vara av stor betydelse för den allmänna ekonomiska expansionen. I särskilda fall skulle investeringsbanken också kunna bidra till en lösning av de övergångssvårigheter, som genomförandet av en gemensam marknad kan väntas medföra för vissa branscher, bl. a. när det gäller sysselsättningen.

Det har ännu icke fattats något beslut om i vilken utsträckning eller i vilka institutionella former ett speciellt nordiskt finansiellt och valutamässigt samarbete i framtiden bör bedrivas. Ett intimt samarbete på produktions- och investeringsområdet förutsätter i många fall ett kapitalsamarbete för finansieringen av gemensamma projekt. Det synes ändamålsenligt, att frågor av denna art blir föremål för fortsatt diskussion mellan de nordiska länderna.

4. Samordning av den ekonomiska politiken

Planen för ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete innehåller inte förslag till någon mera vittgående samordning av den ekonomiska politiken mellan medlemsländerna, och detta kommer inte heller, enligt vad som nu kan bedömas, att bli fallet med planen för ett frihandelsområde mellan de sju.

Det kommer emellertid att vara naturligt, att de nordiska länderna som ett led i det ekonomiska samarbetet sinsemellan diskuterar behovet av och möjligheterna till att genomföra en viss samordning i syfte att begränsa verkningarna av internationella konjunkturväxlingar.

Det nordiska samarbetet om konjunkturstabilisering måste helt naturligt få ett begränsat omfång. Samarbetet kan bestå dels i gemensamt uppträdande i internationella organisationer för att säkra en hög och stabil internationell aktivitetsnivå, dels i gemensamma åtgärder för att dämpa verkningarna av internationella konjunkturväxlingar i den utsträckning, sådana gör sig gällande trots samarbetet på ett vidare internationellt plan.

Det nordiska samarbetet på detta fält bör i praktiken utformas genom diskussioner mot bakgrunden av det ekonomiska läge, som föreligger vid tillfället. Det enskilda landet kommer att stå fritt vid bedömningen av hur långt det kan vara ändamålsenligt att gå i detta samarbete, men samtliga länders intresse av att säkra stabila ekonomiska förhållanden kommer att kunna utgöra en grundval för lösningar, som kan bidra till att motverka ogynnsamma verkningar av konjunkturväxlingarna.

5. Samarbete på forsknings och utbildnings område

I samarbetsutskottets rapporter har framhållits den stora betydelse, som den tekniska utvecklingen har för produktions- och välförhållanden. De ledande industriländerna använder betydande belopp för forskning och

utbildning av forskningspersonal. Små länder, sådana som de nordiska, kan möta de växande kraven och på ett rationellt sätt inordna forskningen som en central produktionsfaktor endast genom att utnyttja sina tillgångar på ett mera målmedvetet sätt.

I samtliga nordiska länder står man i dag inför stora problem i samband med det effektiva utnyttjandet av den tekniska forskningens vinningar. Såväl den enskilda som den offentliga forskningsapparaten är i behov av modernisering och utvidgning. Utvecklingen har också aktualiserat många problem rörande den tekniska utbildningen och utnyttjandet av den redan existerande och ständigt växande tekniska kunskapen, icke minst de förefintliga och nytillkommande forskningsresultaten.

Forskningen och den tekniska utbildningsverksamheten kan anses vara särskilt väl ägnade för samverkan mellan de nordiska länderna. Språkgemenskapen är härvidlag en väsentlig faktor liksom de i många andra avseenden likartade förhållanden, som råder inom Nordens länder.

Samarbete mellan de nordiska länderna på forskningens och utbildningsområden förekommer redan i betydande omfattning och det finns i dag nordiska organ, som arbetar med hithörande frågor. Det är emellertid av stor betydelse, att det inledda samarbetet ytterligare främjas och utvecklas. Särskild vikt bör härvid läggas vid samarbete om sådan forskning såväl inom allmänna institutioner som inom industrin, som syftar till att öka produktionen eller att i övrigt utveckla och stärka det ekonomiska samarbetet.

6. Statistiskt och tulltekniskt samarbete

Under de senaste åren har det inom samarbetsutskottet utförts ett betydande arbete i syfte att få till stånd en jämförbar näringsstatistik i de nordiska länderna. Samarbetsutskottet har ansett det nödvändigt att vid upprättandet av en nordisk tullunion ha tillgång till en fullt jämförbar statistik på detta område. Om den nordiska tullunionen inte skulle komma till stånd, torde det sannolikt inte vara lika nödvändigt att genomföra de föreslagna ändringarna i den ekonomiska statistiken. En jämförbar statistik kommer emellertid oberoende av tullunionen att vara av stort intresse. Det är av väsentlig betydelse, att den samordning av näringsstatistiken, som föreslagits i samarbetsutskottets utkast till konvention mellan de nordiska länderna, kommer till stånd oberoende av tullunionens genomförande.

På det tulltekniska området har det i samband med tullunionsplanerna utförts ett betydande arbete. Även här skulle ett fortsatt samarbete i syfte att åstadkomma gemensamma regler och en koordinering av de tulladministrativa bestämmelserna innebära fördelar såväl för näringslivet som för tullmyndigheterna i de nordiska länderna.

7. Behandlingen av Nordiska rådets ärenden

Nordiska rådet behandlar en rad ärenden på det ekonomiska området, som förutsätter närmare utredning i alla de nordiska länderna mellan rå-

dets sessioner. Det synes vara av betydelse för rådets behandling av dessa ärenden vid de korta årliga sessionerna, att de förberetts på bästa möjliga sätt och i god tid före varje session. En samordning av myndigheternas arbete i de olika länderna skulle sannolikt väsentligt underlätta och effektivisera detta förberedande arbete. På samma sätt är det av stor betydelse att gemensamt följa upp genomförandet av Nordiska rådets rekommendationer till regeringarna på det ekonomiska området och att arbetet med regeringarnas förslag och uttalanden till rådets sessioner härvid organiseras på effektivaste sätt. Den här avsedda samordningen bör givetvis endast omfatta sådana ärenden på det ekonomiska området, där en förberedande behandling är nödvändig.

8. Förslag till inrättande av nordiska samarbetsorgan

Som av det föregående framgått är det på åtskilliga områden av väsentlig betydelse, att ett intimare ekonomiskt samarbete kommer till stånd mellan de nordiska länderna. För att detta samarbete skall bli så effektivt som möjligt, fordras en fastare organisation och mera permanenta samarbetsformer än de hittillsvarande. I den situation, som uppstår vid genomförandet av ett mera omfattande frihandelsområde i Västeuropa, kommer ett organiserat samarbete mellan de nordiska länderna, varigenom åtgärder av gemensamt nordiskt intresse skulle kunna intensifieras, att ha särskilt stor betydelse. Det kommer också under den hastiga utveckling, som pågår i handelspolitiken både inom Europa och i andra delar av världen, och under hastigt skiftande politiska förhållanden att uppstå situationer och förhållanden, som kan göra det önskvärt för de nordiska länderna att samarbeta också på andra ekonomiska fält än de, som har nämnts i det föregående.

För att följa upp och bevaka dessa arbetsuppgifter erfordras vissa permanenta nordiska samarbetsorgan. Mot denna bakgrund föreslås, att ett nordiskt ministerråd inrättas, som skall vara ansvarigt för detta samarbete. Vidare föreslås, att vid sidan härav tillsättes ett gemensamt nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott bestående av ämbetsmän från de olika länderna.

Ministerrådet föreslås sammansatt av en minister från varje land som fast medlem. Det förutsättes, att andra ministrar skall kunna delta i ministerrådets arbete, då frågornas art gör det önskvärt.

Tillskapandet av de föreslagna organen syftar främst till en effektivisering av det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna och avser självfallet ej att inkräkta på det samarbete, som redan nu etablerats inom ramen för förefintliga gemensamma samarbetsorgan. Det är naturligt, att detta samarbete fortgår på samma sätt som tidigare.

Arbetet inom de föreslagna nordiska samarbetsorganen förutsättes komma att bedrivas i nära kontakt med näringslivets och arbetsmarknadens organisationer.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts framlägges följande förslag till överenskommelse om inrättande av ett nordiskt ministerråd för ekonomiskt samarbete och ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott.

Förslag till överenskommelse om inrättande av ett nordiskt ministerråd för ekonomiskt samarbete och ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har mot bakgrunden av

att ett nära ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna kommer att vara av väsentlig betydelse för utnyttjandet av ländernas produktionsresurser och därigenom för folkens levnadsstandard,

att förutsättningarna för ett sådant samarbete är särskilt gynnsamma med hänsyn till de nordiska ländernas geografiska, historiska, kulturella, språkliga och sociala samhörighet,

att utvecklingen mot en bredare ekonomisk integration i Europa kommer att orsaka ekonomiska problem, vilka till fördel för de fyra länderna bör kunna behandlas gemensamt,

att formerna för ett nordiskt ekonomiskt samarbete under skiftande förhållanden snabbt måste kunna anpassas till utvecklingen i marknadsförhållandena speciellt i Europa, och

att ett nordiskt ekonomiskt samarbete kommer att vara av betydelse för stärkandet av samhörighetskänslan mellan de nordiska länderna och därigenom kommer att öka ländernas möjligheter att stärka Nordens anseende och inflytande som företrädare för en värdefull ekonomisk, social, kulturell och mellanfolklig målsättning

beslutat följande:

1.

Det upprättas ett nordiskt ministerråd för ekonomiskt samarbete. Var och en av regeringarna utser en samarbetsminister som fast medlem i rådet.

2.

Ministerrådets uppgift är att främja det nordiska ekonomiska samarbetet och följa genomförandet av ekonomiska samarbetsåtgärder, som beslutas av regeringarna.

Ministerrådet skall ta initiativ till ekonomiska samarbetsuppgifter, som är av intresse ur nordisk synpunkt.

Ministerrådet skall även behandla och yttra sig över ekonomiska ärenden, som överlämnas från Nordiska rådet eller från en eller flera av de nordiska regeringarna.

3.

För att biträda ministerrådet upprättas ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott. Var och en av regeringarna utser tre medlemmar samt en sekreterare.

4.

Samarbetsutskottet har till uppgift att sörja för genomförandet av de uppdrag, som det mottar från ministerrådet, eventuellt med biträde av särskilda utskott, och att på eget initiativ framlägga förslag för ministerrådet om åtgärder för främjande av det ekonomiska samarbetet.

5.

Det nordiska ekonomiska samarbetet skall bedrivas i nära kontakt med näringslivets och arbetsmarknadens organisationer.

Ändringsförslag

om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm,
Nils Hønsvald och Bertil Ohlin)

Det står numera klart, att den plan på en nordisk tullunion, på vilken man arbetat under åtskilliga år och som regeringarna överlämnat till årets session i Nordiska rådet (*se Sak D 63, Tillägg*), icke kan realiseras på det sätt, som ursprungligen tänkts. I detta läge ankommer det, såsom också framhålles i medlemsförslaget av herrar Kraft och Strand, på Nordiska rådet, som 1954 uppmanade regeringarna att utreda frågan om en gemensam marknad, att överväga vad som kan göras. Man får därvid utgå från att — hur än det europeiska ekonomiska samarbetet kommer att utformas — det kommer att finnas utrymme för ett nära nordiskt samgående med avseende å marknadsorganisation och handelspolitik.

I det följande skall i några huvudpunkter angivas, vilka spörsmål som i första hand komma i fråga.

I det av samlarbetsministrarna utarbetade förslaget rörande det framtida nordiska ekonomiska samarbetet [*se Sak A 22, Bilaga*], av vilket rådet fått del, sägs det, att frågan om en särskild gemensam nordisk marknad kan aktualiseras vid en ändrad handelspolitisk situation i Europa liksom om de allmänna förutsättningarna eljest skulle förändras. Det finns emellertid anledning att därutöver framhålla, att, även om den nuvarande konstellationen skulle fortsätta en avsevärd tid framöver, allt tullpolitiskt samarbete för den skull icke behöver uppges. Tullhindren mellan Danmark, Norge och Sverige inbördes kommer ju att avvecklas, om den tilltänkta sjustatsplanen följes. Frågan torde närmast bli att undersöka, vilka möjligheter som finnes att avveckla dem i snabbare takt än denna plan förutser. Vidare finns anledning att fortsätta arbetet på en viss harmonisering av den yttre tullnivån. Att tillse att det skapas förutsättningar för Finland att till fullo deltaga i en samverkan av denna art är en framträdande uppgift för den nordiska politiken i närvarande stund.

I samlarbetsministrarnas förslag behandlas åtskilliga andra fält, inom vilka nordiskt samgående kan tänkas.

Beträffande handelspolitiken kan här särskilt framhållas önskvärdheten av samråd i fråga om uppläggnngen av de nordiska ländernas handelsför-

handlingar. Målet är i första hand att i möjligaste mån utjämna de motsättningar på det handelspolitiska fältet, som onekligen finns mellan länderna. Ett fortgående meningsutbyte mellan dem, som företräder våra länder, skulle säkerligen vara ägnat att förbättra samarbetet på längre sikt.

Då det gäller det s. k. produktionssamarbetet, ankommer det givetvis först och främst på näringslivet självt att finna fram till för olika branscher och grupper rationella lösningar. Den viktigaste medverkan härvidlag, som från statsmakternas sida kan ges, är självfallet tullhindrens undanröjande. Dessa omöjliggör eller försvårar i dagens läge en rad olika samarbetsprojekt, som eljest skulle ha vidtagits.

För ett effektivt produktionssamarbete är det vidare av grundläggande vikt, att de olika produktionsfaktorerna får största möjliga rörelsefrihet inom Norden. Sådan rörelsefrihet har hittills tillförsäkrats endast arbetskraften. Tiden synes nu vara inne att söka genomföra också en internordisk etableringsfrihet med större frihet även för företagsledningarna m. fl. Nuvarande regler har i ett flertal fall hindrat ett önskvärt produktionssamarbete.

På kraftförsörjningens område synes ett nära samarbete vara att påräkna. Ett särskilt förslag har framlagts till denna session om bildande av en nordisk elkraftkommitté.

Av stor vikt är att ökad rörelsefrihet åstadkommes för kapital- och penningrörelser. Att de statliga centralbankerna här bör upprätthålla ett nära samarbete är uppenbart. Ökad frihet på kapitalmarknaden förutsätter dock ett ömsesidigt hänsynstagande vid den nationella penningpolitikens utformning. Här uppkommer svårbemästrade frågor, som förtjänar närmare utredas.

I Nordiska rådet har tidigare behandlats vissa andra frågor, som kan upptagas i det mera allmänna sammanhang, varom nu är fråga. Här kan erinras om spörsmålen om kommunikationernas utbyggnad. Dessa frågor bör självfallet lösas under hänsynstagande till bl. a. näringslivets behov och med utgångspunkt från att riksgränserna icke längre bör utgöra ekonomiska barriärer.

Vidare kan nämnas de rekommendationer om gränshandelsfrågornas behandling (*Sak D 42*) och om statistiskt samarbete (*Sak D 41*) som rådet beslöt antaga vid sin föregående session och som ännu icke hunnit slutbehandlas. Det kan även erinras om en framställning om vissa standardiseringsregler, som ingivits till rådets presidium.

Av samarbetsministrarnas förslag framgår, att enligt deras mening hit hörande spörsmål bör upptagas till mera ingående överväganden. Att därvid nära samråd upprätthålles med Nordiska rådet och dess organ, synes oss naturligt.

Det kan enligt vår mening vidare ifrågasättas, om vi icke nu är mogna för att något jämka på de metoder, vilka hittills tillämpats vid nordiskt ekonomiskt samarbete. Diskuteras kan, om man icke skulle kunna fatta politiska beslut på något tidigare stadium än förut och till efterföljande utred-

ningar överlåta detaljutformningen att företagas i överensstämmelse med beslutade riktlinjer.

Man skulle kunna tänka sig, att de nordiska länderna så snart som möjligt inginge en formlig överenskommelse, i vilken länderna förbunde sig att arbeta för vissa bestämda mål, av vilka några har antytts i det föregående. Tillika kunde i en sådan överenskommelse upptagas föreskrifter om de institutioner, som erfordras för samarbetets genomförande.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att Nordiska rådet ville beakta ovan anförda synpunkter vid behandling av medlemsförslag Sak A 22.

Stockholm den 2 november 1959

Sigurður Bjarnason

Erik Eriksen

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Bertil Ohlin

Medlemsförslag

om enhetliga regler för utprickning av farvatten

(Väckt av Ragnhild Sandström och Erling Wikborg)

För utprickning av farvattnen kring de nordiska staternas kuster använder envar av dessa för närvarande olika system. I Finland, Norge och Sverige utprickas farvatten enligt det s. k. väderstreckssystemet, enligt vilket prickar av skild färg och utformning enligt vissa regler placeras i olika väderstreck i förhållande till grund eller farleder. I Danmark användes däremot det s. k. sidosystemet, enligt vilket prickar av skild färg och utformning placeras på ömse sidor om en farled i förhållande till en viss bestämd rörelseriktning.

De länder, som använder väderstreckssystemet, alltså Finland, Norge och Sverige, har i sin tur olika regler för prickarnas utseende och färg för utmärkning av exempelvis grund. I Finland utprickas sålunda grund med stora prickar, s. k. remmare, enligt följande principer:

- nord om grund: vit stång med svart bälte jämte svart korg med uppåtvänd spets
- ost om grund: röd-vit stång med två röda korgar, vilka vänder spetsarna mot varandra
- syd om grund: röd stång med röd korg med nedåtvänd spets
- väst om grund: vit och svart stång med två svarta korgar med spetsarna riktade från varandra

För utmärkning av fritt liggande grund i Norge gäller följande regler:

- nord och väst om grund: svarta prickar
- syd och ost om grund: röda prickar

Enligt de för Sverige gällande reglerna återigen utmärks i öppen sjö belägna grund enligt följande:

- nord om grund: svarta slät- eller ballongprickar
- ost om grund: svarta slät- eller ballongprickar med ett vitt bälte på mitten
- syd om grund: röda kvast- eller ballongprickar med uppåtvända kvastar
- väst om grund: röda kvast- eller ballongprickar med nedåtvända kvastar

Den omständigheten, att i samma farvatten olika regler tillämpas av olika länder, när det gäller utprickning av farleder, måste vålla besvär och olägenheter för sjöfarten. Icke minst är detta fallet, då, såsom framgår av ovanstående exempel, varandra liknande sjömärken har olika innebörd i olika länder. Det är under sådana omständigheter naturligt, att beträffande geografiskt begränsade farvatten ett visst samarbete kommit till stånd i syfte

att genomföra ett enhetligt utprickningssystem. Detta gäller bland annat för nordsjöfarten. Storbritannien, Frankrike, Belgien och i viss utsträckning även Nederländerna använder jämlikt en mellan dessa länder träffad överenskommelse i Nordsjön ett utprickningssystem, som bygger på det s. k. sidosystemet.

Med hänsyn till nu anmärkta förhållanden synes det kunna ifrågasättas, om icke de i de nordiska staterna för närvarande gällande skiljaktiga reglerna beträffande utprickning skulle kunna förenhetligas. Häremot kan invändas, att en sådan reform skulle draga vissa icke oväsentliga kostnader. Olägenheterna med det nuvarande systemet ligger emellertid i öppen dag. En avvägning av olika intressen måste därvid ske. Med hänsyn till vad nu sagts torde det vara lämpligt att till en början icke gå vidare än att företaga en utredning i syfte att fastställa, under vilka förutsättningar ett närmande av de olika ländernas regler på förevarande område kan äga rum. Det synes naturligt, att man därvid beaktar de synpunkter och erfarenheter, som den internationella överenskommelsen om ett enhetligt utprickningssystem för nordsjöfarten kan ge.

Under hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att utreda förutsättningarna för ett för-
enhetligande av ländernas regler för utprickning av far-
vatten.

Stockholm och Oslo den 27 augusti 1959

Ragnhild Sandström

Erling Wikborg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Forsvarsministeriet:**

— — — skal forsvarsministeriet herved meddele, at fyrdirektoratet i sagens anledning har udtalt følgende:

Som det vil være bekendt, har der i de senere år været bestræbelser i gang for at tilvejebringe en vis ensartethed i de forskellige landes søafmærkning.

Således er der på søsikkerhedskonferencen i London ved rekommandation nr. 21 i »international konvention om sikkerhed for menneskeliv på søen» (London 10/6 1948) henstillet, at der tages skridt til tilvejebringelse af sådan ensartethed.

I 1953 indførte USSR et for alle russiske farvande ensartet afmærkningssystem, der har adskillige lighedspunkter med det af Folkeforbundet i sin tid foreslåede (jfr. Report on unification of maritime buoyage systems by the USSR laid down for inspection at the international conference on lighthouses and other aids to navigation, Scheveningen Mai—June 1955).

Det må endvidere antages, at østersøstaterne Polen og Østtyskland under russisk indflydelse har tillempet deres afmærkning efter de russiske principper.

I 1954 ændrede den vesttyske forbundsrepublik sit søafmærkningssystem således, at det — i hvert fald i princippet — »internationaliseredes» (jfr. Grundsätze für die Bezeichnung der deutschen Küstengewässer, udgivet af Der Bundesminister für Verkehr 1954).

Denne vesttyske ændring medførte, at Danmark måtte ændre sin afmærkning på Flensborg Fjord for at undgå fejltagelser der.

Det danske system er i princippet et såkaldt sideafmærkningssystem, hvilket vil sige, at sømærkenes farve, form og eventuelle topbetegnelse angiver på hvilken side af farvandet, i forhold til en bestemt bevægelsesretning »for indgående» de er beliggende.

I dagafmærkningen anvendes således »for ingående» rød farve, spids form og opadvendte koste om styrbord og hvid farve, stump form og nedadvendte koste om bagbord.

For natafmærkningens vedkommende gælder, at man »for indgående» har hvidt lys om styrbord og rødt lys eller hvidt 2-blink om bagbord.

Begrebet »for indgående» i de danske farvande er klart fastlagt og anskueliggjort på en i søkortene indtegnede planche.

I betragtning af det ovenfor anførte, og idet såvel den vesttyske forbundsrepublik som Sovjetunionen og formentlig andre østersølande har ændret deres afmærkninger hen imod et mere ensartet søafmærkningssystem — som principielt er et kompassystem, og i nærværende sag er benævnt »væderstreckssystemet» — har fyrdirektoratet allerede i nogen tid arbejdet på et

udkast til sådanne ændringer i den danske søafmærkning, som må anses for rimelige og naturlige med henblik på en passende tillem্পning af afmærkningen i de danske gennemsejlingsfarvande.

Da det nævnte udkast endnu ikke er udarbejdet i sin endelige form, vil det næppe være formålstjenligt på nuværende tidspunkt at fremkomme med detaljer vedrørende de påtænkte ændringer af det danske søafmærkningssystem.

Det skal dog anføres, at fyrdirektoratet for sit vedkommende ikke finder, at man her bør gå til en så radikal ændring som en overgang til kompassystemet vil være; men at man ønsker principielt at bibeholde sideafmærkningssystemet. Dette system forekommer enkelt i sin opbygning og vel egnet for de danske gennemsejlingsfarvande med hovedretning N. — S. samt også for de tværgående forbindelser nord og syd om de danske øer og på de relativt lange østjydske fjorde.

Systemet har — som tidligere nævnt — nødvendiggjort nok så detaljeret fastlæggelse af retningen »for indgående«, således at styrbords og bagbords side af farvandet er entydig bestemt.

De påtænkte ændringer vil herefter i det væsentlige blive, at den røde farve forbeholdes for bagbord afmærkning, mens styrbord afmærkning bliver hvid med sort underdel, ligesom der kan blive tale om en ændring af det nuværende system for anvendelse af topbetegnelser og lyskarakterer.

Med hensyn til et mere ensartet søafmærkningssystem de nordiske lande imellem samt en passende tillem্পning af dette til de af USSR samt Øst- og Vest-Tyskland anvendte systemer vil fyrdirektoratet gerne medvirke hertil ved udveksling af synspunkter med de øvrige nordiske lande samt eventuelt mundtlige drøftelser af de foreliggende problemer.

Fyrdirektoratet mener dog, at ensartethed mellem de nordiske landes søafmærkning kun bør tilstræbes, for så vidt angår hovedretningslinierne, idet farvandenens karakter er så afvigende, at der også i afmærkningsmateriellets karakter og anbringelse nødvendigvis må blive tale om forskelle landene imellem.

Fyrdirektoratet er endvidere af den opfattelse, at søsikkerhedskonventionens rekommandation må have prioritet fremfor ønsket om ensartet skandinavisk afmærkning, hvilket i praksis vil sige, at Danmark for sit vedkommende bør tillempe søafmærkningen efter det af Vest-Tyskland anvendte system, som nu stort set anvendes i hele østersøområdet, og at ensartethed for de nordiske landes vedkommende derfor må betyde en lignende tillem্পning til det vesttyske system, som påtænkes af Danmark.

Det bemærkes i denne forbindelse, at Kungl. sjöfartsstyrelsen i Stockholm ved fyrdirektoratets skrivelse af 29. januar 1957 er orienteret om fyrdirektoratets betragtninger vedrørende den da påtænkte tillem্পning af afmærkningen i de danske gennemsejlingsfarvande.

Forsvarsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til direktoratets ovenstående udtalelser.

København, den 3. oktober 1959

P. m. v.
S. Iversen
Afdelingschef

Verner Christiansen

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at det omhandlede spørgsmål falder udenfor handelsministeriets forretningsområde, men at man intet har at erindre imod, at der de nordiske lande imellem indledes forhandlinger med henblik på undersøgelse af mulighederne for en samordning af de gældende regler om farvandsafmærkning.

Efter den anledning sagen dertil giver, skal man dog henlede opmærksomheden på, at der i den internationale konvention om sikkerhed for menneskeliv på søen, 1948, er optaget en rekommandation (nr. 21) om ensartet farvandsafmærkning, regional eller verdensomfattende, hvori det anbefales, at spørgsmålet tages op til behandling i IMCO's Maritime Safety Committee.

København, den 30. september 1959

P. m. v.

(sign.)

Fiskeriministeriet:

— — — skal man meddele, at fiskeriministeriet har forelagt spørgsmålet for såvel Vestjysk Fiskeriforening som Dansk Fiskeriforening, der begge har anbefalet, at en undersøgelse som foreslået gennemføres.

Fiskeriministeriet kan for sit vedkommende slutte sig hertil.

København, den 9. oktober 1959

(sign.)

Danmarks Rederiforening:

Vi — — — kan indledende nævne, at fyr- og vagervæsenet, i medfør af rekommandation nr. 21 indeholdt i den internationale konvention om sikkerhed for menneskeliv på søen udfærdiget i London den 10. juni 1948, allerede gennem længere tid har beskæftiget sig med spørgsmålet om et ensartet afmærkningssystem.

Vi kan dernæst udtale, at Danmarks Rederiforening i princippet kan tiltræde, at der tilvejebringes ensartethed i de bestående afmærkningssystemer, men at vi finder det rigtigst at forbeholde vor endelige stilling, indtil de nærmere forudsætninger er udarbejdet, og sagen har været behandlet i Søfartsrådet.

København, den 14. september 1959

Danmarks Rederiforening

P. d. v.

K. W. Linnemann

Rederiforeningen af 1895:

— — — kan vi i princippet tiltræde ensartethed i afmærkningssystemet, men finder det rigtigt, at spørgsmålet drøftes i Søfartsrådet, hvis stillingtagen sikkert vil blive Dem senere meddelt.

København, den 6. oktober 1959

Rederiforeningen af 1895

Peter Grube

Rederiforeningen for mindre Skibe hänvisar i skrivelse den 24 september 1959 till Søfartsrådets kommande behandling av förslaget.

Danmarks Skibsførerforening:

Denne sag har været til behandling inden for De nordiske Navigatørkongresser [*se Bilaga 2*], og man enedes der om, at en fælles afmærkning ville være endog særdeles gavnlig og virke til forøgelse af sikkerheden til søs.

De nordiske Navigatørkongresser er et organ, der består af repræsentanter fra samtlige navigatørorganisationer i Norden, og der afholdes møde to gange om året til drøftelse af problemer af fælles interesse for de nordiske navigatører. Det kan vel således siges at være en kompetent navigatørforsamling, der her er tale om.

København, den 24. september 1959

Danmarks Skibsførerforening

J. Kastrup Olsen

Formand

Dansk Styrmandsforening:

— — — skal vi udtale, at vi vil betragte det som et stort gode for skibsfarten, om man kunne få indført ensartede afmærkninger for farvandene omkring de nordiske lande.

Spørgsmålet har tidligere været drøftet inden for De nordiske Navigatørkongresser, og man enedes om, at en ensartet afmærkning ville være ønskelig og sikkert i det lange løb virke til forøgelse af sikkerheden til søs under sejlads i disse farvande.

København, den 29. september 1959

Dansk Styrmandsforening

E. Gentz

Sammenslutningen af danske Havne:

— — — — skal man meddele, at havnesammenslutningen på nuværende tidspunkt intet har at erindre imod den foreslåede undersøgelse af mulighederne for ensretning af de nordiske landes regler på dette område, men at man gerne til sin tid ønsker resultatet af en sådan undersøgelse forelagt med henblik på bedømmelsen af bl. a. de økonomiske virkninger for havnene af en eventuel nyordning.

København, den 1. oktober 1959

P. h. v.

S. Hjarsø

Dansk Sejlunion:

Hver sommer tager et stort antal danske sejlere på langtur med egen båd til fremmede farvande, og langt de fleste ture går til vore nordiske nabolande, især er skærgårdene langs den svenske vestkyst og Sørlandet i Norge meget yndede mål.

Det kan ikke nægtes, at de af forslagsstilleren belyste forskelle mellem systemerne for afmærkningen i de nordiske farvande stiller ret indgående krav med hensyn til grundig forberedelse samt udvisning af den største omhu med navigeringen, og selv når disse krav opfyldes, ofte volder sejlerne vanskeligheder.

Skønt sejlerne som amatører må og bør være indstillet på, at vanskelighederne er til for at overvindes, vil man fra sejlsportens side hilse bestræbelserne for at opnå en ensartet afmærkning med den største sympati og interesse.

Man har imidlertid gjort sig klart, at en så gennemgribende reform vil blive yderst bekostelig, og da trafikken af lystfartøjer sammenlignet med erhvervs- trafikken kun er af beskedent omfang, finder man, at der først og fremmest bør lægges vægt på erhvervsskibsfartens indstilling til forslaget.

København, den 9. oktober 1959

P. u. v.

Niels Basse

Sekretær

F i n l a n d**Handels- och industriministeriet:**

Det nuvarande utprickningssystemet, som används vid Finlands kuster och som grundar sig på den s. k. kardinalprincipen, härleder sig från år 1895. Samma utprickningssystem användes inom Östersjön vid Rådunionens kuster. Frågan om ett förenhetligande av utprickningssystemen har varit föremål för diskussioner vid ett flertal internationella konferenser. Sålunda uppgjordes av Nationernas Förbunds permanenta trafikkommitté år 1936 ett utkast till konvention, benämnd »agreement for a uniform system of maritime buoyage». Finland godkände i princip nämnda utkast dock med villkor, att samtliga östersjöstater och även Norge skulle ansluta sig till konventionen. Det andra världskriget avbröt dock alla strävanden att förverkliga utkastet. Trots att frågan om ett allmänt förenhetligande av utprickningssystemen i detta nu icke är aktuell, vore det säkerligen till gagn, om vid samma hav belägna och till varandra gränsande kuststater kunde sinsemellan komma överens om utnyttjandet av ett gemensamt system. Det är sannolikt, att en dylik åtgärd skulle medföra rätt ansenliga merkostnader.

På grund av det ovan anförda och med omnämnande av att mellan de nordiska länderna för närvarande dryftas även andra frågor beträffande trygghandet av sjöfarten, anser sig handels- och industriministeriet kunna förorda, att en utredning av förutsättningarna för det i medlemsförslaget angivna förenhetligandet av utprickningssystemen måtte utföras.

Helsingfors den 5 oktober 1959

Minister Pauli Lehtosalo

Avdelningschef S. Sundman

Staben för sjöstridskrafterna¹:

— — — kan jag meddela, att ett förenhetligande av utprickningen av farvatten i Norden ur militär synpunkt icke möter några hinder. Ifall Nordiska rådet godkänner förslaget, anhåller jag om att få utföra en mera detaljerad utredning av spörsmålet.

Helsingfors den 19 september 1959

Kommendör för sjöstridskrafterna: *O. Koivisto*

Konteramiral

Stabschef: *O. Lennes*

Kommodor

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen laivanvarustajain yhdistys (Finlands redareförening)¹:

Enligt föreningens uppfattning utgör olikheten i utprickningssystemen av farvatten icke förfång för sjöfarten. Ett förenhetligande av de olika systemen skulle sålunda icke enligt vår uppfattning ha stor praktisk betydelse, isynnerhet som fartygen icke enbart trafikerar nordiska territorialvatten.

Föreningen är av den uppfattningen, att Finland under inga omständigheter bör ändra på sitt vedertagna och klara system. Ett obligatoriskt användande av nationell lots är ägnat att eliminera eventuella faromoment i detta avseende.

Föreningen anser således, att förslaget icke ger anledning till åtgärder från Finlands sida. Däremot har föreningen ingenting att invända emot att de övriga nordiska länderna övergår till det finländska systemet.

Helsingfors den 22 september 1959

Finlands redareförening r. f.

H. Hallberg

H. Österberg

Finlands skeppsbefälsförbund:

Frågan väcktes av undertecknat förbund år 1957 vid Nordisk fartygsbefälskongress' styrelsemöte i Helsingfors och har behandlats även senare. Deltagarna i nämnda möte representerar skeppsbefälet i Danmark, Norge, Sverige och Finland. Man var enhälligt av den åsikten, att såvida ett förenhetligande kan genomföras, vore detta ägnat att på ett avgörande sätt minska navigeringssvårigheterna i de nordiska ländernas farliga vatten. En större sjösäkerhet och trygghet skulle därmed ernås.

I vintertrafiken gives ömsesidig isbrytarassistans, konvojerna är beroende av de växlande isförhållandena och därmed hänvisade till de nordiska ländernas territorialvatten och även farvatten inomskärs. Olägenheterna med nuvarande system är stora i detta samarbete mellan de olika ländernas isbrytare. Liknande svårigheter har handelsfartygen.

Undertecknat förbund förordar därför planen såsom synnerligen ändamålsenlig. De ekonomiska problemen torde dock bli svårlösta, men kunde förenhetligandet eventuellt ske etappvis, så bör förslaget icke vara oekonomförbart. Sovjet och Finland har såsom känt redan nu ett likartat, enkelt, billigt och ändamålsenligt remmarsystem.

Helsingfors den 23 oktober 1959

Finlands skeppsbefälsförbund r. f.

Yngve Fyhrquist

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen purjehtijaliitto — Finlands seglarförbund:

— — — får förbundet meddela, att förbundet i allo omfattar förslaget om förenhetligandet av utprickningen i synnerhet i fråga om utprickningen av grund i öppen sjö.

Utan att i detta nu vilja närmare ingå på denna vidlyftiga fråga få vi dock framhålla, att den i Sverige tillämpade utprickningen i öppen sjö är förtjänstfull, medan utprickningen i Finland av skärgårdsfarleder enligt vårt förmenande är långt bättre än t. ex. motsvarande svenska utprickning.

Ifall ett preciserat förslag utarbetas, vilja vi gärna uttala vår åsikt om det samma.

Helsingfors den 24 september 1959

Suomen purjehtijaliitto — Finlands seglarförbund r. f.

H. Dittmar

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Medlemsforslag A 23 har vært forelagt det kgl. forsvarsdepartement og det kgl. fiskeridepartement til foreløpig uttalelse.

Forsvarsdepartementet uttaler i brev av 25. september d. å.:

Saken har vært forelagt *marinens overkommando* som i skriv hertil av 21. september 1959, uttaler:

Marinens overkommando har studert det svenske medlemsforslag om avmerking av farvann.

Det er klart at en ensartet oppmerking av farvann innen de nordiske land vil medføre en forenkling i navigering innenskjærs for de fartøyer som seiler mellom disse landene. For marinens vedkommende vil dette ha betydning for de av marinens fartøyer som deltar i samøvelser i danske farvann. Det er meget sjelden norske marinefartøyer seiler innenfor svensk territorialfarvann og en felles merking med Sverige vil være av mindre betydning.

MOK vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at en gjennomføring av felles avmerking av farvann innen Norden vil medføre betydelige omkostninger.

Forsvarsdepartementet henholder seg til dette og har for sin del ingen ytterligere merknader.

Fiskeridepartementet har forelagt medlemsforslaget for *fyrdirektøren*, som i brev av 21. september d. å. uttaler:

Etter å ha drøftet spørsmålet ved mange anledninger med loser og andre navigatører, sitter fyrdirektøren igjen med inntrykket av at fordelene ved en internasjonal ensartet oppmerking av farvann er sterkt overvurdert. Blant argumenter, som taler for dette er at handelsfartøyer av noen betydning i fremmed indre farvann må nytte los, fordi dette i alminnelighet er

påbudt. Uten å komme nærmere inn på betydningen av problemet er det tenkelig at »navigering» uten bruk av kart med lystbåter ville være lettere med ensartet oppmerking. Men fyrdirektøren er av den mening at den slags navigering ikke bør oppmuntres da den innebærer for stor risiko for mennesker og materiell.

Da forslagsstilleren, uten noen spesiell begrunnelse, uttaler at »manglene ved det nåværende system (ikke ensartet oppmerking) ligger åpent i dagen» er det ikke helt enkelt å legge frem noen motargumenter, men en vil vise til hva det ble uttalt i brev av 22.10-1958 herfra til sjøfartskontoret i forbindelse med revisjon av den internasjonale overenskomst om sikkerhet for menneskelig til sjøs, London 1948, hvor det bl. a. heter:

Spørsmålet om en internasjonal, ensartet farvannsoppmerking har vært oppe til behandling på en rekke konferanser i årenes løp. Forslag til en slik alminnelig avtale ble første gang fremlagt på en internasjonal sjøfartskonferanse i Washington i 1889. Siden har en rekke nye forslag sett dagens lys, det siste var utkast til »avtale om ensartet oppmerking av kysten, Genève 13. mai 1936» utarbeidet av en av Folkeforbundet nedsatt komité, »The Advisory Committee for Communications and Transits». Ingen av disse bestrebelse har imidlertid ført til det tilskittede resultat, nemlig et system for fyrbelysning og oppmerking som alle parter kunne godta.

Fra norsk side har innvendingene i første rekke kommet til å dreie seg om det faktum at de foreslåtte systemer bare i mindre utstrekning passer våre forhold, med de problemer som følger av vår kysts ganske særlige beskaffenhet. Det norske syn har derfor munnet ut i den konklusjon at »under våre forhold er de merkeregler vi har bedre, og at vi ikke må ofre hva som passer oss bare for å komme med i en internasjonal eller regional avtale med regler som passer andre land. Noen forandring i dette syn er ikke inntrådt og kan ikke påregnes.» (Fyrdirektørens skriv av 6/5-1939 til handelsdepartementet vedr. »avtale om oppmerking av kysten, Genève 13. mai 1936».)

Under henvisning til foranstående er fyrdirektøren av den oppfatning at det for tiden ikke er tilstrekkelig grunnlag for at det fra norsk side bør støttes opp om et forslag som går ut på at Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer å utrede forutsetningene for felles-regler for oppmerking av farvann.

Fiskeridepartementet har støttet opp om ovennevnte uttalelse.

Oslo, 3. oktober 1959

(sign.)

S v e r i g e

Sjøfartsstyrelsen:

I mediemsförslaget nämnes det samarbete i fråga om ett enhetligt uttryckningssystem, som kommit till stånd mellan länderna kring Nordsjön. Härmed torde åsyftas det internationella avtal den 13 maj 1936, som för Sveriges del behandlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 25 till 1938 års riksdag. Avtalet

godkändes av riksdagen enligt skrivelse nr 150/1938 under den förutsättningen, att det skulle träda i kraft för Sveriges del, endast om det komme att träda i tillämpning jämväl för de andra länder, vilka Kungl. Maj:t efter prövning av omständigheterna kunde finna skäligt särskilt angiva. Avtalet har, på grund av omständigheter, som sammanhänge med andra världskrigets utbrott år 1939, ännu icke trätt i kraft för Sveriges del.

Kommerskollegium och lotsstyrelsen framhöllo i gemensamt utlåtande över förenämnda avtal, att ämbetsverken visserligen ur sjöfartssäkerhetens synpunkt ej ansågo behov föreligga till ändring av i Sverige tillämpade utpricknings- och fyrbelysningsssystem. Ämbetsverken funno sig likväl med hänsyn till de internationella förbindelserna icke böra avstyrka biträdande för Sveriges del av avtalet, förutsatt att det biträdde jämväl av vissa andra länder. Beträffande detaljerna i avtalet, vilket utmynnat i ett, såvitt då kunde bedömas, redigt och smidigt utprickningssystem, hade ämbetsverken ej något att erinra. Kostnaden för den ändring av dåvarande säkerhetsanstalter — inberäknat sådana, som underhölls av enskilda och av andra förvaltningar än statens — vilken påkallades av avtalet, kunde uppskattas till i runt tal 50 000 kronor.

Vid det sammanträffande, som i början av denna månad ägde rum i Helsingfors mellan representanter för de nordiska ländernas sjöfartsmyndigheter rörande en nordisk överenskommelse om samverkan vid isbrytning, diskuterades även ett nordiskt samgående i vissa andra frågor på sjöfartens område, i första hand vad gäller säkerhetsåtgärderna. Till dessa kan även utprickning av farvatten hänföras. Därvid underströks, att frågan om närmare samarbete i dylika angelägenheter borde bliva föremål för överläggningar vid kommande sammanträden.

Sjöfartsstyrelsen är för sin del beredd medverka till en undersökning i saken i det syfte motionären föreslår, lämpligen på sätt som i det föregående berörts. Ett genomförande av förslaget kommer säkerligen att medföra kostnader väsentligt överstigande dem, man ansåg sig kunna räkna med år 1938. De fördelar, som stå att vinna, anses dock så betydande, att man bör underkasta sig dessa kostnader.

Stockholm den 23 september 1959

C. G. Widell

J. Nyman

Sten O. Krook

Chefen för marinen:

Det har sedan länge varit ett önskemål, att utprickningen inom olika staters territorialvatten bleve enhetlig. Kontakt mellan de nordiska länderna togs i denna fråga år 1925. En utredning gjordes, som överlämnades till Nationernas Förbunds sjöfartstekniska kommitté, vilken utarbetade ett förslag

till överenskommelse angående ett internationellt utprickningssystem. Kostnadsfrågor har varit det avgörande för att de olika länderna icke kunnat enas.

I den första rapporten till sjöfartstekniska kommittén utsades bl. a., att åstadkommandet inom olika områden av en viss enhetlighet i utprickning och fyrbelysning är ett gammalt önskemål, vars goda syfte ingalunda må underkännas. Dock må icke förbises, att tillgången på och det rätta studiet av sjökort, seglingsbeskrivningar och fyrlistor befordrar en säker navigering.

Chefen för marinen, som biträder denna uppfattning, vill därför framhålla, att ur marinens synpunkt olika system för utprickning icke medföra några större svårigheter navigatoriskt sett.

Då det emellertid är ett önskemål, att de i de nordiska staterna f. n. gällande skiljaktiga reglerna beträffande utprickning förenhetligas, anser chefen för marinen, att den i Nordiska rådet föreslagna utredningen bör komma tillstånd.

Stockholm den 6 oktober 1959

På uppdrag av chefen för marinen

Sven Forsberg

Tj C 1 MS

M. Falkenberg

Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening och Svenska sjöfolksförbundet:

Reglerna för undvikande av ombordläggning äro gemensamma för alla länder. Lika självfallet synes det den nautiska expertisen i hela världen, att reglerna för undvikande av kollision med stationära objekt — grund, vrak o. dyl. — borde vara enhetliga.

Efter ett flertal internationella konferenser med denna fråga på dagordningen fastställdes slutligen år 1936 av Nationernas Förbund i Genève ett internationellt utprickningssystem, till vilket numera något tiotal länder med eller utan modifikationer anslutit sig. Från svensk sida har konventionen undertecknats men ej ratificerats.

En allmän anslutning skulle givetvis ur sjöfartens synpunkt vara att förordas, men såsom ett led i denna strävan borde en undersökning av möjligheterna att reglera förhållandena i Norden vara av värde.

Ur nautisk synpunkt skulle ett gemensamt utprickningssystem för de nordiska länderna vara önskvärt bland annat genom den ökande trafiken med snabbgående fartyg. Navigatören försattes ofta i svåra situationer genom omkastningen från ett utprickningssystem till ett annat vid fart inom de nordiska ländernas farvatten. En omläggning av utprickningen torde för övrigt bliva en ren kostnadsfråga — några svårare problem av teknisk art

synas ej behöva uppstå. De undersökningar i ärendet, som verkställt av organisationerna, ha visat, att stort intresse föreligger för frågans lösning, men det har också framkommit, att meningarna dela sig i avseende å det system — det laterala eller cardinala — som bör tillämpas i Norden.

Undertecknade organisationer anse ärendet vara av så stor vikt, att en utredning snarast bör verkställas, och tillstyrka därför det inom Nordiska rådet härom väckta förslaget.

Göteborg och Stockholm den 12 oktober 1959

Sveriges redareförening

Stig Gorthon

H. F. Reuterskiöld

Sveriges fartygsbefälsförening

N.-H. Åkesson

Svenska sjöfolksförbundet

Gunnar Carlsson

Rederiföreningen för mindre fartyg:

Som nämnts i förslaget använder man sig i de nordiska länderna av olika system för utprickningen. Medan man i Danmark använder sig av ett s. k. sidosystem, använder man sig i de tre övriga nordiska länderna av ett väderstreckssystem, där sjömärkena placeras i ett visst väderstreck i förhållande till det grund, farled eller vrak, som skall utmärkas. Men även om man i Sverige, Norge och Finland använder sig av samma system för utmärkningen av fritt liggande grund samt i Sverige och Norge ett modifierat väderstreckssystem med utprickningen i förhållande till farledens huvudriktning, har de i respektive länderna använda märkena olika betydelse.

Då man mellan flera nordeuropeiska länder har kunnat träffa överenskommelse om i stort sett enhetliga regler för utprickningen, borde givetvis i de nordiska länderna undersökas möjligheterna till ett i huvudsak enhetligt utprickningssystem, då olägenheterna av att ha olika utmärkning i närgränsande farvatten ligger i öppen dag.

Med hänsyn till de svenska skärgårdarnas stora utsträckning med sina slingrande och i olika riktningar varandra korsande farleder ifrågasätter emellertid föreningen lämpligheten av att i Sverige överge det tillämpade väderstreckssystemet för övergång till det i flera länder tillämpade sidosystemet, som, på grund av farvattnens beskaffenhet och farledernas dragning, med all säkerhet är väl lämpat för dessa länders förhållande. Detta är emellertid problem, som lämpligast bör dryftas vid en utredning i ärendet, där berörda parter får möjlighet framlägga sina synpunkter på för- och nackdelar med de olika utprickningssystemen.

Med anledning härav vill Rederiföreningen för mindre fartyg föreslå, att en undersökning om möjligheterna till genomförande av enhetliga regler för utprickning kommer till stånd.

Hälsingborg den 3 oktober 1959

Rederiföreningen för mindre fartyg

K. J. Wikström

Svenska hamnförbundet har i skrivelse den 30 september 1959 meddelat, att det ansluter sig till förslaget.

Kungl. svenska segel sällskapet:

Av självklara skäl skulle ett ensartat förfaringsätt underlätta navigering och framförande av fartyg i de olika områdena, men kanske dock icke i så hög grad, som man skulle föreställa sig. Vid navigering inom sjöterritorier och skärgårdar — svenska eller utländska — där man ej är synnerligen förtrogen med förhållandena, plägar man som regel genom noggrant studium av sjökortet övertyga sig om sjömärkets läge i förhållande till grund eller led och därefter lägga sin kurs för fartygets framförande. Prickens eller märkets utseende, karaktär eller generella riktning enligt bestämmelserna i förhållande till grund eller led spelar under sådana omständigheter icke en utslagsgivande roll, m. a. o. man funderar icke över vad föreskrifter i det ena eller andra fallet utsäger utan handlar och manövrerar med kortet som ledning.

En omläggning av utprickningssystemen och deras ordnande efter ensartade föreskrifter skulle kräva betydande kostnader, och man frågar sig, om de fördelar man vinner äro värda sådana utgifter, när man vet, att resurserna äro begränsade och viktigare förbättringar inom lots-, fyr- och sjömättningsväsendet väntar på sin lösning.

Stockholm den 2 oktober 1959

Kungl. svenska segel sällskapet

K. G. Hamilton

Ordförande

BILAGA 2

Protokoll förda vid Nordisk fartygsbefälskongress' styrelsemöten**1. Helsingfors den 2—3 september 1957***Närvarande:*

- Från Danmarks Skibsførerforening: Skibskaptajn J. Kastrup-Olsen
- » Dansk Styrmandsforening: Bestyrer H. J. Christiansen
  - » Finlands skeppbefälsförbund: Sjökaptenerna Yngve Fyhrquist och Alf Heinrichsén
  - » Norges skibsførerforbund: Skibskaptein Henry Bjønness
  - » Norsk styrmandsforening: Bestyrer Nils Nilsen
  - » Sveriges fartygsbefälsforening: Sjökaptenerna N.-H. Åkesson och K.-E. Fraenkel
-

§ 8.

Enhetlig nordisk farledsutprickning

Hr Fyhrquist öppnade diskussionen i denna fråga med att framhålla att problemet blivit allt mer aktuellt genom den ökade trafiken på Östersjön med relativt snabbgående mindre fartyg. Fartygsbefålet sättes oupphörligen i svåra situationer genom den snabba omkastningen från ett utpricknings-system till ett annat vid fart på de nordiska länderna. Finnarna hade på grund av isförhållandena tvingats till ett mindre kostsamt system än t. ex. det svenska med många fyrskepp och ljud- och lysbojar. Det hade visat sig betydligt billigare och tillräckligt effektivt med det enklare finska systemet med prickar, i synnerhet sedan dessa mer och mer försetts med radarreflektorer. Med den ökade samtrafiken har medlemmarna framställt krav på att initiativ tages för att samla experter för dryftande av denna fråga.

Hr ordföranden framhöll, att frågan är väl värd att ta upp till diskussion. Kostnadsfrågan torde dock vara mycket stor, men det skulle givetvis vara till gagn, om man kunde få myndigheterna att tillsätta en kommitté.

Hr Christiansen instämde häri och framhöll, att danskarna haft frågan uppe.

Hr Kastrup-Olsen ville nog instämma i att det kommer att kosta mycket pengar, men han för sin del var dock beredd att ta en direkt kontakt med fyrdirektören med en begäran, att denne skulle låta undersöka frågan.

Hr Fyhrquist framhöll, att han inte avsett annat än att vi i första hand skulle ge myndigheterna en påstötning, och han ansåg härvid att var och en organisation skulle gå den väg, som syntes dem framkomligast.

Sedan hr ordföranden sammanfattat diskussionen och framhållit, att organisationerna inte hade anledning att beröra de ekonomiska aspekterna, beslöt sammanträdet, dels i enlighet med hr Fyhrquist att var och en organisation skulle förbereda frågan, dels att densamma skulle tas upp vid senare tillfälle.

---

2. København den 2—4 september 1958

Tilstede:

Kaptajn J. Kastrup-Olsen	Danmarks Skibsførerforening
Kaptajn E. Gentz	Dansk Styrmandsforening
Kapten Yngve Fyhrquist	Finlands skeppsbefälsförbund
Kapteinene N.-H. Åkesson og K.-E. Fraenkel og redaktör Hj. Bååw	Sveriges fartygsbefälsförening
Kaptein Henry Bjønness	Norges skibsførerforbund
Bestyrer N. Nilsen	Norsk styrmandsforening

Sak 8. Ensartede sjømerker i de nordiske land

Kapt. Fyhrquist uttalte at han hadde forstått det slik at organisasjonene skulle undersøke spørsmålet i sine respektive land og at man deretter skulle komme tilbake til saken.

Kapt. Bjønness hadde hatt en samtale med fyrdirektøren som anså det håpløst å få forslaget igjennom. Det ville bli for dyrt. De større nasjoner var også helt imot forslaget.

Kapt. Åkesson: Fra svensk side har vi ikke så bestemte uttalelser å henvise til. Fyrdirektøren var enig i tanken, men trodde det kunne bli vanskelig å få den finansiert. Det så altså ut til å strande på det økonomiske. I hvert fall var det en langsiktig affære, men vi burde ha spørsmålet i erindring.

Kapt. Kastrup-Olsen: Den danske direktør var også interessert og henviste til at det nu på det nærmeste var etablert ensartede merker i danske og tyske farvann.

BILAGA 3

**PM rörande det internationella avtalet den 18 maj 1936 angående
enhetligt system för utprickning av farleder**

Inom Nationernas Förbunds rådgivande och tekniska kommission för samfärdsel- och transitfrågor tillsattes år 1924 en teknisk kommitté med uppdrag att verkställa utredning om och framlägga förslag till en internationell överenskommelse rörande ett enhetligt system för utprickning av farleder. Sedan kommittén år 1929 framlagt ett första utkast i ämnet, utarbetade en av rådgivande och tekniska kommissionen tillsatt expertkommitté vid möte i London den 17—22 juli 1933 ett förslag till konventions-text (Société des nations/C. 465. M. 238. 1933. VIII).

Enligt förslaget hade de fördragsslutande staterna möjlighet att utpricka sina farleder antingen enligt väderlekssystemet eller enligt sidosystemet, de olika systemen förutsattes även kunna komma till användning i ett och samma land, under förutsättning dock att gränserna för deras användningsområden tydligt angåves på sjökortet och andra nautiska urkunder, vid behov även genom lämpliga märken.

Det av expertkommittén utarbetade förslaget underställdes genom förmedling av Nationernas Förbunds generalsekreterare medlemsländerna för yttrande.

I det av Danmarks regering med anledning härav avgivna svaret heter det, att det danska marinministeriet i princip icke ansåg någon anledning föreligga att ändra det gällande systemet för utprickning av farleder, vilket ansågs lämpligt och särdeles väl avpassat för danska förhållanden. Kostnaderna för övergång till ett nytt system skulle bli oproportionerligt höga i förhållande till de praktiska fördelar, man skulle kunna nå genom införande av ett enhetligt system. Det gällande systemet hade icke förorsakat några olägenheter; däremot kunde man, därest ett nytt system infördes, vänta betydande svårigheter för sjöfarten under ett övergångsskede. Icke desto mindre komme Danmark, hette det avslutningsvis, troligen icke att vägra att ansluta sig till avtalet, under förutsättning att detta antogs av andra stater — inklusive angränsande stater kring Nordsjön och Östersjön -- med resultat, att ett europeiskt system för utprickning av farvatten komme till stånd.

Finlands regering svarade för sin del bl. a.:

[Finlands regering] är helt medveten om de olägenheter, som skapas av att, trots upprepade reformförslag, det icke visat sig möjligt att förenhetliga reglerna om utprickning av farvatten genom en allmän överenskommelse mellan berörda stater. Enbart i Östersjön exempelvis användes sex olika system för utprickning. Det är sålunda naturligen mycket önskvärt, att en överenskommelse om en förenkling av de nu gällande utprickningssystemen kan uppnås, om så blott i Europa.

Även om ett realiserande av det av expertkommittén förordade systemet skulle medföra en rad ändringar av det i Finland gällande systemet, förklarade sig den finländska regeringen redo att underteckna en överenskommelse om ett förenhetligande av utprickningsreglerna enligt det utarbetade avtalsutkastet. En avgörande förutsättning härför vore emellertid, att särskilt Östersjöns strandstater samt Norge komme att ansluta sig till överenskommelsen.

Islands regering anförde i en av danska regeringen överlämnad skrivelse, att antalet prickar i de isländska farvattnen för tillfället icke vore stort. En utbyggnad av det isländska utprickningssystemet skulle emellertid kunna ske utan större olägenheter enligt det av expertkommittén förordade förslaget. Även för en isländsk anslutning till överenskommelsen vore det emellertid en väsentlig förutsättning, att särskilt de nationer, med vilka Island hade intima förbindelser på sjöfartens område, också anslöte sig till konventionen.

I det av Norges regering avgivna svaret anföres, att det system, som förordats i det av expertkommittén framlagda betänkandet, i flera avseenden skilde sig från det för de norska farvattnen gällande systemet och att det delvis vore omöjligt att företaga en ändring i riktning mot det föreslagna systemet. Den norska regeringen vore därför beklagligtvis icke i stånd att underteckna en överenskommelse enligt det framlagda utkastet. Om emellertid konventionen skulle komma att undertecknas av flertalet stater i Europa — och särskilt Norges grannländer — komme de norska myndigheterna att gradvis försöka anpassa de gällande reglerna efter det i utkastet framlagda förslaget.

Sveriges regering framförde i sitt svar, att den vore beredd att avsluta en överenskommelse enligt det framlagda förslaget under förutsättning, att även Tyskland, Belgien, Förenta staterna, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Lettland, Norge och Nederländerna samtidigt anslöte sig till överenskommelsen.

Vid sammanträde i London i februari 1936 utarbetades en konventions-text, varvid vissa av de synpunkter, som framförts i de avgivna yttrandena, beaktades.

Enligt konventionen, vilket liksom det i London år 1933 utarbetade utkastet gav signatärmakterna valfrihet beträffande införande av väderleks- eller sidosystemet, skulle, vid användande av väderlekssystemet, grund utmärkas på följande sätt:

Nordkvadranten (NV—NO)

Form eller typ: konisk eller spirformig

Topptecken (i förekommande fall): kon med uppåtvänd spets

Färg: svart med ett brett, vitt band på mitten

Sydkvadranten (SO—SV)

Form eller typ: cylindrisk eller spirformig

Topptecken (i förekommande fall): kon med nedåtvänd spets

Färg: röd med ett brett, vitt band på mitten

Ostkvadranten (NO—SO)

Form eller typ: spetsbågig eller spirformig

Topptecken (i förekommande fall): två koner med baserna vända mot varandra

Färg: övre delen röd, nedre delen vit

Västkvadranten (SV—NV)

Form eller typ: spelformig eller spirformig

Topptecken (i förekommande fall): två koner med spetsarna vända mot varandra

Färg: övre delen svart, nedre delen vit

Enligt sidosystemet skulle märkenas placering i princip bestämmas av den huvudriktning, den sjöfarande följer, då han från öppen sjö närmar sig hamn, flodmynning eller annan vattenväg; placeringen förutsattes emellertid även kunna bestämmas med hänsyn till riktningen av tidvattnets huvudström. Tillämpningen av reglerna skulle i mån av behov närmare angivas i sjökort och andra nautiska dokument.

Märkena å ömse sidor om en farled skulle enligt konventionen ha följande kännetecken:

Märken å styrbords sida

Form eller typ: konisk eller spirformig

Färg: svart eller, i fråga om koniska märken i åtskillnadssyfte, svart- och vitrutig eller, i fråga om spirformiga märken i åtskillnadssyfte eller för vinnande av ökad synlighet, svart med övre delen vit

Topptecken (i förekommande fall): kon med uppåtvänd spets till färgen svart eller, i åtskillnadssyfte, dock ej vid farleds början, dubbelkon; på spirformiga märken må användas en kvast, som har utseende av kon med uppåtvänd spets

Märken å babords sida

Form eller typ: cylindrisk eller spirformig

Färg: röd eller, i fråga om cylindriska märken i åtskillnadssyfte, röd- och vitrutig

Topptecken (i förekommande fall): röd cylinder eller, i åtskillnadssyfte, dock ej vid farleds början, ett »T»; på spirformiga märken må anbringas en kvast, som har utseende av kon med nedåtvänd spets

Erforderliga verkställighetsåtgärder för införande av de i konventionen godkända typerna av märken förutsattes i konventionen skola ske »snarast möjligt och under alla förhållanden före utgången av en period av tio år räknat från detta avtals ikraftträdande för vederbörande område». Konventionen skulle träda i kraft 90 dagar, efter det att den ratificerats av tio stater.

Enligt beslut av Nationernas Förbunds råd den 13 maj 1936 öppnades avtalet för undertecknande. Avtalet undertecknades med förbehåll för de parlamentariska instansernas ratifikation av bland andra Finland och Sverige; för Sveriges del gjordes därvid förbehåll av innebörd, att Sveriges ratifikation vore beroende av dettas godtagande eller tillämpning jämväl av bl. a. Danmark, Estland, Finland, Lettland, Norge och Tyskland. Danmark, Island och Norge undertecknade icke konventionen.

Med proposition den 4 januari 1938 (nr 25) hemställde svenska regeringen om riksdagens godkännande av överenskommelsen. Föredragande departementschefen anförde därvid bl. a. följande:

Ur den internationella sjöfartens synpunkt lär en enligt sakens natur genomförandet av ett enhetligt utprickningssystem medföra påtagliga fördelar och i sin mån bidra till ökad sjöfartssäkerhet. Det torde följaktligen få anses utgöra ett gemensamt intresse för alla sjöfartsidkande nationer, icke minst för Sverige med hänsyn till våra egna internationella sjöfartsförbindelser, att främja det föreliggande avtalets syfte.

För Sveriges del skulle de verkställighetsåtgärder, som föranledas av avtalet, medföra vissa kostnader, vilka dock i jämförelse med utgifterna för sjöfartssäkerheten i dess helhet äro av förhållandevis ringa omfattning. För lotsstyrelsens och sjökartverkets vidkommande hava dessa kostnader, såsom nämnts, beräknats till sammanlagt högst 120 000 kronor.

I utrikesutskottets den 22 mars 1938 dagtecknade utlåtande över propositionen (nr 4) heter det, att utskottet vid sin granskning av konventionen icke funnit anledning till erinran. Utskottet ville emellertid — med hänsyn till vikten därav, att ett enhetligt system tillämpades inom ett samman-

hängande större sjöfartsområde — understryka den förutsättning för Sveriges ratifikation av avtalet, som angivits i propositionen, nämligen att avtalets ikraftträdande gjordes beroende av att det trädde i tillämpning jämväl för de andra länder, vilka Kungl. Maj:t efter prövning av omständigheterna kunde finna skäligt, särskilt angiva. — Sverige har sedermera icke ratificerat avtalet.

Konventionen har icke trätt i kraft, då den icke undertecknats av stipulerat antal stater.

Stockholm den 12 oktober 1959

Medlemsförslag

om samarbete mellan de tekniska högskolorna

(Väckt av Johannes Virolainen)

Nordiska rådet godkände vid sin 5:e session 1957 en rekommendation, enligt vilken regeringarna uppmanades låta utreda möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal (nr 17/1957). Vid nordiska undervisningsministermötet i juni 1957 fick Nordiska kulturkommissionen i uppdrag att åvägabringa en närmare utredning i saken. Kulturkommissionen tillsatte två expertutskott, därav ett med representanter för den högre tekniska utbildningen i de nordiska länderna med uppgift att behandla samarbetet mellan de tekniska högskolorna i utbildningsfrågor.

Expertutskottets mandat (se härom 6. sesj., s. 1034) innefattade under punkt A bland annat de flesta tänkbara former för ett samarbete på det berörda området, såsom samarbete och arbetsfördelning mellan de tekniska högskolorna i syfte att uppnå ett mera fullständigt utnyttjande av deras undervisningskapacitet vid upprättande av nya utbildningslinjer och utbyggning av undervisningen inom specialområden. Viktiga utredningsområden har utgjorts av frågorna om de studerandes möjligheter att studera vid andra tekniska högskolor, godkännande av härvid vunna examina, utväxling av licentiatstuderande, utväxling av fackhögskolelärare och efterutbildning av ingenjörer både vid högskolorna och inom andra organ. Under punkt B i mandatet anmodades utskottet utreda vissa mera långsiktiga spörsmål.

I expertutskottets delbetänkande avseende frågorna under mandatets punkt A, vilket förelåg färdigt i augusti 1959 och som bifogas [*se Tillägg*], föreslår utskottet i tio punkter ett antal konkreta åtgärder i syfte att genomföra ett intensifierat nordiskt samarbete inom den högre tekniska utbildningens område. Nordiska kulturkommissionens sektion I omfattade betänkandet vid sitt sammanträde den 29 augusti 1959 och beslöt föreslå, att kommissionen skulle hänvända sig i saken till respektive regeringar.

Då sålunda förslagens behandling inom kulturkommissionen nu synes vara i huvudsak avslutad, får tidpunkten anses lämplig att åter upptaga denna fråga i Nordiska rådet. De av kommissionens sektion I omfattade förslagen från expertutskottet synes nämligen böra genomföras så snart som möjligt. En väg att påskynda realiserandet av förslagen är, att rådet ger

dem sitt stöd. Denna möjlighet bör utnyttjas. För att icke någon tid skall förspillas torde det vara mest ändamålsenligt, att förslagen upptages till behandling i rådet redan vid den nu förestående rådssessionen. Därest så icke sker, föreligger fara för att saken fördröjes.

Med hänsyn till att det tekniska området är stätt i en fortgående, utomordentligt stark och snabb utveckling är det av stor betydelse, att man inom de nordiska länderna, så långt det är möjligt, försöker förenhetliga sina strävanden inom den högre tekniska utbildningen och så rationellt och effektivt som möjligt söker utnyttja de förefintliga resurserna. Kontakt mellan högskolorna är därvid värdefull. Men därutöver fordras en planläggning av utbyggandet av de vetenskapliga institutionerna och det fortsatta samarbetet på högsta politiska och administrativa nivå. En rekommendation från rådet till regeringarna i denna sak skulle understryka vikten av här anförda synpunkter.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknad hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att påskynda och säkra genomförandet av de i ovannämnda betänkande framställda förslagen om samarbete beträffande den högre tekniska utbildningen.

Helsingfors den 31 augusti 1959

Johannes Virolainen

TILLÄGG

Innstilling fra utvalg for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden: mandatets punkt A

I n n h o l d

I.	Oppnevning og mandat	1088
II.	Utvalgets arbeid	1090
III.	Alminnelige betraktninger	1091
	1. Det regulære høyskolestudiet	1093
	2. Utdannelse etter gjennomført regulært høyskolestudium	1095
	3. Øvrig samarbeid	1097
IV.	Utvalgets anbefalinger	1097
V.	Det ordinære sivilingeniørstudiet	1099
	1. Utnyttning av utdanningskapasiteten	1099
	2. Opptaksvilkår	1101
	3. Gjennomføring av kvoteordning	1101

4. Etablering av rapportsystem	1102
5. Utvekslingsordning for studenter	1103
6. Mulighetene for undervisningsmessig oppgavedeling mellom høgskolene	1103
7. Mulighetene for å følge undervisningen i spesialfag	1105
8. Mulighetene for godkjenning av deleksamener	1106
VI. Utdannelse etter fullført regulært høgskolestudium	1107
1. Mulighetene for fri utveksling av studenter som arbeider med sin licentiatgrad	1107
2. Mulighetene for utvidet nordisk samarbeid om etterutdannelsen	1108
VII. Praktiske samarbeidstiltak	1109
1. Mulighetene for utvidet utveksling av høgskolelærere	1109
2. Møter mellom høgskolens faglærere	1110
3. Samarbeid om utarbeiding av lærebøker	1111
4. Opplysningsvirksomhet	1111
5. Vurdering av søknader	1111

I. Oppnevning og mandat

Spørsmålet om et nærmere samarbeid mellom de tekniske høgskolene i Norden ble tatt opp av Nordisk Råd sommeren 1957. Etter oppfordring av rådet ba det nordiske undervisningsministermøtet høsten 1957 om Nordisk kulturkommisjon skulle ta initiativet til å få undersøkt mulighetene for et nærmere samarbeid mellom de tekniske høgskolene. Kulturkommisjonen vedtok deretter å oppnevne et ekspertutvalg for å utrede spørsmålet og vurdere saken.

Utvalget ble satt sammen av en representant fra hver av de tekniske høgskolene i Norden og dessuten en representant fra hvert land som skulle oppnevnes i samarbeid mellom ingeniørforeningene for forskningsrådene i de enkelte land. Utvalget fikk følgende sammensetning:

- Danmark: Rektor, professor, dr. techn. Anker Engelund
Danmarks tekniske højskole
Direktør, cand. polyt. et jur. Ove Guldborg
Dansk Ingeniørforening
Suppleant: Civilingeniør P. L. Hansen
- Finland: Rektor, professor Jaakko Rahola
Tekniska högskolan, Helsingfors
Dipl.ing. Aulis Junttila
Helsingfors
Professor Jarl Salin
Åbo akademi
- Island: Professor Ólafur Björnsson (kontaktmann)
- Norge: Rektor, professor S. P. Andersen
Norges tekniske højskole

Teknisk rådmann, sivilingeniør Karl Olsen
Den norske ingeniørforening

(Toralf Hernes, Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd, var opprinnelig oppnevnt som medlem, men gikk ut av utvalget da han ble valgt til sekretær)

Sverige: Rektor, professor Ragnar Woxén
Kungl. tekniska högskolan, Stockholm
Professor Gustav Hössjer
Chalmers tekniska högskola, Göteborg
Direktör Anders Lindén
AB Götaverken, Göteborg

Utvalgets mandat ble formulert slik (henvisninger til utvalgets rapport er satt i parentes):

A. Utvalget skal med frist til 30/6 1959 utrede følgende spørsmål:

1. Eventuelle muligheter for gjennom et samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden å oppnå en mer fullstendig utnyttning av den samlede utdanningskapasitet (avsnitt V, pkt. 1—8)

a) ved at studenter fra et land med for liten kapasitet får adgang til å henlegge sitt studium til høyskoler i andre nordiske land (avsnitt V, pkt. 2—4);

b) ved at adgang til å studere ved høyskoler i andre nordiske land åpnes når det gjelder bestemte linjer eller spesialfag som representerer særlige kapasitetsmessige »flaskehalsar» ved studiet i hjemlandet (avsnitt V, pkt. 6—7);

c) ved en rask og forholdsvis billig utbygging av en eller flere av de bestående institusjoner (avsnitt V, pkt. 6—7).

2. Mulighetene for avtalt undervisningsmessig spesialisering mellom høyskolene i Norden, med sikte på

a) at visse utdanningslinjer (avdelinger) bare finnes ved en eller et fåtall av høyskolene, og at disse linjer står åpne for studenter fra alle nordiske land (avsnitt V, pkt. 6);

b) at undervisningen i visse spesialfag konsentreres ved en eller et fåtall av høyskolene, og at alle nordiske studenter som har disse fag i sin studieplan, får adgang til undervisning i slike spesialfag ved vedkommende høyskole(r) som et ordinært ledd i studiet i hjemlandet (avsnitt V, pkt. 6—7).

3. Mulighetene for å godkjenne som ledd i studiet i hjemlandet deksamener som en student på eget initiativ har avlagt ved høyskole i annet nordisk land, og for å legge forholdene best mulig til rette for en slik studentutveksling (avsnitt V, pkt. 7—8).

4. Mulighetene for fri utveksling av studenter som arbeider med sin licentiatgrad, slik at disse kan legge både licentiatstudiet og licentiateksamenen til en annen høyskole enn den resten av studiet har vært gjennomført ved (avsnitt VI, pkt. 9).

5. Mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid om etterutdanning av ingeniører både ved høgskolene og gjennom andre organer (avsnitt VI, pkt. 10).

6. Mulighetene for en utvidet utveksling av høgskolelærere for lengere perioder med sikte på samarbeid om utnyttning av de beste krefter på undervisningsområde ved de tekniske høgskoler i Norden, samt formene for organisering av en eventuell utvidet utveksling (avsnitt VII, pkt. 11).

7. Mulighetene for andre former for samarbeid mellom de tekniske høgskoler med sikte på styrking av Nordens samlede kvantitative og kvalitative utdanningskapasitet på dette område (avsnitt VII, pkt. 12—14).

B. Utvalget skal videre drøfte følgende spørsmål av noe mer langsiktig karakter:

1. Mulighetene for arbeidsdeling mellom de tekniske høgskoler når det gjelder opprettelse av nye utdanningslinjer og utbygging av undervisning på nye spesialområder (avsnitt V, pkt. 6).

2. Mulighetene for at nye institusjoner for teknisk undervisning på høgskoleplanet som i dag planlegges i de ulike land, skal helt eller delvis bygges ut som nordiske institusjoner.

3. Andre mulige samarbeidsformer som kan bli aktuelle på noe lenger sikt (avsnitt VII, pkt. 12—14).

Om det ansees ønskelig vil fristen for utvalgets arbeid med den siste del av mandatet (punkt B) kunne forlenges.

II. Utvalgets arbeid

Utvalget har hatt 4 møter hvor de forskjellige samarbeidsmuligheter har vært drøftet. Møtene er vanligvis lagt til de forskjellige høgskolene slik at medlemmene samtidig har fått det best mulige kjennskap til arbeidsforholdene og til de ønsker og behov som finnes for å utvide samarbeidet mellom høgskolene.

På utvalgets første møte ble rektor, professor S. P. Andersen valgt til utvalgets formann og sivilingeniør, cand.jur. Toralf Hernes til sekretær. Sekretæren trådte da ut av utvalget, og rådmann, sivilingeniør Karl Olsen ble oppnevnt som ny norsk representant.

Dipl.ing. Aulis Junttila som var oppnevnt som finsk representant, og professor Ólafur Björnsson som har vært islandsk kontaktperson, har ikke hatt anledning til å delta i utvalgets møter. De er begge holdt løpende orientert om arbeidet i utvalget.

Etter at utvalget i flere møter hadde drøftet de forskjellige samarbeidsproblemer som var reist i mandatet, fant utvalget at det i sin rapport burde behandle de forskjellige problemer i en noe annen rekkefølge enn angitt i mandatet. Uten en slik omredigering av stoffet ville det vært vanskelig å

unngå dobbeltbehandling og gjentagelser. Utvalget har imidlertid såvidt mulig forsøkt å dekke de spørsmål som var reist i mandatet.

I mandatets punkt A (1 a) reises spørsmålet om adgang til høgskolestudiet i et annet nordisk land. Sett fra spesielle synsvinkler har utvalget behandlet dette spørsmål i vedlagte rapport. Spørsmålet om en prinsipiell likestilling for studenter i alle de nordiske land til å søke opptak ved hvilken som helst nordisk høgskole, har vært drøftet i utvalget, men utvalgets flertall har funnet at dette spørsmål må utsettes til drøftingene angående mandatets punkt B.

Når det gjelder det ordinære høgskolestudiet har utvalgets flertall ansett det viktig i første omgang å konsentrere seg om konkrete samarbeidstiltak som kan settes i verk på kort varsel, og som alle høgskolene kan gå positivt inn for.

Et mindretal (Guldberg) er ikke enig heri, men ønsker, at utvalget bør »udarbejde sine forslag på grundlag af en prinsipiell beslutning om likestilling for studenter i de nordiske lande».

Mindretallet mener, at »de forslag, udvalget kan fremsætte om konkret samarbejde på kort sigt, må afhænge af, om der tilsigtes en sådan prinsipiell ligestilling eller ej».

Utvalget legger med dette fram sin rapport over mandatets punkt A, og berører også i noen foreløpige merknader problemer som er reist i mandatets punkt B. Det er forutsetningen at utvalget skal fortsette sitt arbeid for å komme fram til konkrete forslag angående nye samarbeidsformer i tilknytning til mandatets punkt B. Mange av disse spørsmål vil nødvendigvis kreve lengre tid for å bearbeides, og enkelte saker må tas opp på nasjonal basis til vurdering før utvalget kan ta stilling til konkrete samarbeidstiltak.

III. Alminnelige betraktninger

I de nordiske land finnes det nå 5 tekniske høgskoler, nemlig: Chalmers tekniska högskola, Göteborg, Danmarks tekniske højskole, København, Kungl. tekniska högskolan, Stockholm, Norges tekniske høgskole, Trondheim og Tekniska högskolan, Helsingfors.

I denne rapport behandles også Kemisk-tekniska fakulteten ved Åbo akademi på samme linje som høgskolene, da fakultetet innen sitt fagområde gir en undervisning på tilsvarende nivå. Rapportens anbefalinger vil også kunne tilpasses nye tekniske høgskoler eller tekniske fakulteter som måtte bli opprettet ved nordiske universiteter, og som vil gi tilsvarende undervisning.

De tekniske høgskolene er bygget opp etter noenlunde samme mønster i alle de nordiske land. Målsettingen for studiet og den samlede tyngde av lærestoffet er stort sett ens, og det er full enighet om at det faglige nivå som nåes er likeverdig ved alle høgskolene. Studieplanene ved tilsvarende avdelinger ved de forskjellige høgskolene er stort sett like, og det blir overalt lagt avgjørende vekt på å gi en solid utdanning i de grunnleggende fag.

Ved alle høgskolene studerer storparten av studentene ved de vanlige tekniske avdelingene, nemlig: bygningsavdeling, kjemiavdeling, elektroteknisk avdeling og maskinavdeling. Disse avdelingene finnes ved alle høgskolene, mens Åbo akademi bare har en teknisk avdeling, nemlig Kemisk-tekniska fakulteten. Ved siden av disse avdelingene har høgskolene ut fra næringslivets behov i det enkelte land og den enkelte høgskoles historiske utvikling bygget ut ytterligere avdelinger, således at det samlede avdelingsopplegg varierer noe fra høgskole til høgskole.

Alle høgskoler er nødt til å fastlegge en ramme for sin virksomhet, og det vil sjelden være mulig for en enkelt høgskole å by høyverdig utdanning innen alle spesialfelter av teknikken. I de store industriland foregår det derfor en mer eller mindre planfast oppgavedeling mellom de forskjellige undervisningsanstaltene innen landet, slik at hver enkelt kan bygge ut spesialundervisning innen fagområder hvor de har spesielle forutsetninger for å by en høyverdig undervisning.

I de nordiske land ville rammen for høgskoleutbyggingen sprenges dersom hver enkelt høgskole skulle forsøke å dekke behovet for spesialundervisning på alle fagområder. Det synes derfor naturlig å søke og utnytte de fordeler som et samarbeid om undervisningen innen den større nordiske kulturkrets byr på. Med det sterke fellesskap som råer mellom de nordiske land når det gjelder språk, sosiale forhold og levevilkår, ligger det nær å ta opp spørsmålet om en felles utnyttelse av undervisningskapasiteten ved de tekniske høgskolene kan gi en bedre dekning av det samlede undervisningsbehov enn det som kan oppnåes på rent nasjonalt grunnlag. Det er også naturlig å ta opp til vurdering om det vil by på fordeler at de planer som legges for den fremtidige utbygging av høgskolene i noen grad samordnes og at høgskolene blir enig om en viss oppgavedeling når det gjelder undervisningen i tekniske spesialiteter.

For å lette behandlingen av stoffet har utvalget funnet det hensiktsmessig å dele høgskolenes undervisningsfunksjoner inn i to grupper:

a) Det regulære høgskolestudium:

Studiet representeres ved den regulære undervisning som i løpet av 4—5 år fører studenten fram til en sivilingeniør- eller arkitekteksamen.

b) Utdannelse etter gjennomført regulært høgskolestudium. Denne kan igjen deles opp i:

1. Etterutdannelsen, som tar sikte på å gi ingeniører en alminnelig profesjonell innføring i anvendelse av ingeniørkunnskaper i praksis og sikre at ingeniørene stadig får ajourført sine kunnskaper.

2. Den videregående utdanning, med sikte på å føre sivilingeniører fram til høyere akademiske grader. Studiet er særlig karakterisert ved skolering i vitenskapelig metodikk, og gjennomføring av et selvstendig vitenskapelig arbeid som munner ut i en avhandling.

Utvidet høgskolestudium vil gi studentene anledning til en dypere innarbeidelse på et noe bredere område enn det regulære høgskolestudiet gir anledning til. Utdannelsen vil kunne legges opp som »graduate»-kurser.

1. *Det regulære høgskolestudiet*

Utvalget er enig om at alle høgskolene må bygge ut den undervisning som fører fram til den regulære sivilingeniør- og arkitekteksamen, slik at de kan gi en solid og grunnleggende utdanning innen de fagavdelinger som er etablert. Størsteparten av studentene uteksamineres fra avdelingene for bygg, elektro, kjemi og maskin-ingeniørfag. De enkelte høgskoler har imidlertid også etablert undervisning innen fagområder hvor de andre høgskolene ikke kan by tilsvarende studiemuligheter, som f. eks. flyavdelingene ved høgskolene i Stockholm og Helsingfors, undervisningen i grafiske fag i København og kjemiteknikk i Trondheim.

Utvalget er av den mening at et utstrakt samarbeid mellom høgskolene i Norden om en mer differensiert undervisning vil kunne by på store fordeler, da det samlede nordiske behov for slik undervisning vil gi grunnlag for å bygge ut undervisning innen fagområder som det ikke ville være forsvarlig å bygge ut på nasjonalt grunnlag. Det mer differensierte utvalg av studiemuligheter som på denne måten kan etableres vil, innen det regulære høgskolestudiet, stille studentene friere i å velge et studium som dekker deres spesielle faglige interesser. Samarbeidet vil dessuten gi studentene større muligheter for å velge og studere i et miljø som de av kulturelle, sosiale eller andre grunner er interessert i å ha som ramme om sitt studium, og på den måten legge forholdene til rette for at studentene kan oppnå et maksimalt utbytte av studietiden. Utvalget anbefaler at det holdes god kontakt mellom høgskolene, slik at det ved utbyggingen av nye avdelinger kan tas hensyn til det totale nordiske behov, hvor dette finnes hensiktsmessig.

Det er enighet i utvalget om at den totale utdanningskapasitet i Norden i størst mulig grad bør utnyttes til å dekke det samlede utdanningsbehov. I den grad det er mulig for høgskolene å akseptere studenter fra andre nordiske land uten å fortrenge vel kvalifiserte søkere fra sitt eget land, vil derfor utvalget sterkt anbefale at studenter fra de nordiske land gis adgang til det regulære høgskolestudiet ved alle høgskoler. Når studenter blir opptatt til regulært studium ved høgskole i et annet nordisk land, vil utvalget anbefale at de både formelt og reelt får samme status, studie- og eksamensrettigheter som landets egne studenter.

Ved alle høgskolene og ved praktisk talt alle utdanningslinjer har det i lang tid vært stor mangel på studieplasser. Selv om høgskolene har blitt sterkt bygget ut i de senere år, har et meget stort antall godt kvalifiserte søkere måttet bli avvist på grunn av plassmangel. I de nærmeste år vil ungdomskullenes størrelse øke meget sterkt i alle de nordiske land, og samtidig ser det i enkelte land ut til at ungdommens interesse for å studere tekniske fag øker, slik at en større prosentandel av ungdomskullene vil søke opptak ved de tekniske høgskolene. Antall kvalifiserte søkere vil derfor sannsynligvis bli så stort at det vil kreve meget store økonomiske løft å bygge ut høgskolene slik at alle innenlandske studenter som ønsker det kan få adgang til å studere ved de tekniske høgskolene. På denne bakgrunn vil utvalgets flertall understreke betydningen av at hvert enkelt land vurderer sitt

behov og bygger ut sine høyskoler til en størrelse som ut fra landets egen vurdering finnes tilstrekkelig.

De store fordelene ved samarbeidet innen det regulære sivilingeniørstudiet vil ligge i at det blir etablert et bredere faglig miljø som gir studentene større muligheter for å legge opp studiet i samsvar med sine interesser. Utvalget anser en slik utvidelse av det faglige miljø som en stor fordel selv om det bare kommer en liten del av studentene direkte til gode. Det store flertall av studenter vil fortsatt studere ved de avdelingene som er felles for alle høyskoler. Alle høyskolene legger fortsatt vekt på å gi en solid grunnleggende utdanning, og studieoppleggene innen disse avdelinger er stort sett like ved de forskjellige høyskolene. Ut fra rent faglige hensyn synes det derfor å være liten grunn til å oppmuntre til studium i et annet nordisk land. Utvalget mener at det for den alminnelige student som regel vil by på fordeler å gjennomføre det regulære høyskolestudium i sitt eget hjemland, både fordi studentene under studiet vil skaffe seg et godt kjennskap til sitt eget lands lovverk, industri og næringsliv, og gjennom de kontakter som knyttes og som vil være til stor nytte i kandidatenes senere arbeid. Utvalget er imidlertid klar over at det kan være andre grunner som gjør det ønskelig for studentene å gjennomføre studiet ved en annen høyskole, og det vil legge fram en rekke anbefalinger for å legge forholdene til rette for at de muligheter som finnes kan utnyttes på beste måte.

Innen forskjellige spesialområder hvor enkelte høyskoler allerede har etablert høgverdig undervisning, mener utvalget at det allerede nå med enkle tiltak er mulig å dra full nytte av et utstrakt samarbeid. Ved at disse avdelinger i noen grad åpnes for studenter fra andre nordiske land, vil den større bredde i undervisningsmiljøet straks kunne utnyttes. Det vil ikke ved hver enkelt av disse avdelingene bli spørsmål om noe stort antall studenter fra andre land, men på grunn av den spesialutdanning som kan tilbys, vil samarbeidet by på meget betydelige fordeler. Utvalget mener derfor at disse studiemuligheter må gjøres kjent for studentene i alle nordiske land og studentene bør stimuleres til å utnytte de muligheter som tilbys.

Et mindretall i utvalget er som tidligere nevnt »af den opfattelse, at man først bør ændre optagelsesbestemmelserne ved de nordiske høyskoler, således at der principielt gives lige adgang for studerende fra alle de nordiske lande. Dette kan gøres ved, at der indføres en bestemmelse i høyskolernes optagelsesregler af følgende ordlyd:»

Adgang til at blive optaget på højskolen har endvidere ansøgere fra de andre nordiske lande, såfremt de opfylder betingelserne for optagelse på en teknisk højskole i deres eget land. I tilfælde af, at højskolen på grund af pladsmangel ikke kan optage alle kvalificerede ansøgere, kan den give fortrinsret til ansøgere fra sit eget land.

»En sådan bestemmelse medfører efter mindretallets opfattelse, at flertallets anbefalinger under kapitel IV, pkt. 1—3, får et andet indhold.

Anbefaling pkt. 1 bør efter mindretallets opfattelse være: De tekniske høyskoler i Norden bør udbygges under hensyn til det samlede uddannelsesbehov i Norden.

Anbefaling pkt. 2: Ud over at højskolerne åbner adgang for studenter fra de andre nordiske lande, bør de som hidtil have mulighed for at optage et begrænset antal udenlandske studenter også fra andre lande end de nordiske lande.

Mindretallet mener, at anbefaling pkt. 3 vedrørende rapportordning vil være overflødiggjort af den ovenstående principielle beslutning, og at en sådan rapportordning ikke er meget hensigtsmæssig, så længe det drejer sig om en efterfølgende orientering om ledige studiepladser inden for et område, hvor man forventer stadig at have pladsmangel i en længere periode.

Det er mindretallets opfattelse, at den eksisterende pladsmangel uden en bestemmelse som foreslået ovenfor gennem en længere årrække forhindrer, at der udvikler sig en naturlig arbejdsdeling mellem højskolerne, og at man kan udnytte særlig gode uddannelsesmuligheder i de enkelte nordiske lande.

Det er rimeligt, at højskolerne — i hvert tilfælde i en overgangsperiode — har ret til at foretrække ansøgere fra deres eget land, når pladsforholdene gør det nødvendigt, men hvis studenterne ikke får adgang til at søge ved de andre højskoler og gennem studievejledninger blive bekendt med mulighederne herfor, vil udbygningen i de enkelte lande ske på grundlag af en bedømmelse af landenes behov hver for sig i stedet for på grundlag af et fællesnordisk behov.

Mindretallet ønsker i denne forbindelse at pege på, at den pladsmæssige fordeling mellem de forskellige studieretninger og specialer ved de forskellige højskoler er fremkommet ved en ret tilfældig historisk udvikling, hvor tilgangen til de forskellige uddannelser i nogen grad har tilpasset sig uddannelsesmulighederne. Med hensyn til de bevillingsmæssige spørgsmål, der kan opstå landene imellem under en sådan ordning, mener mindretallet ikke, at disse byder på uoverstigelige vanskeligheder. Hvis der ikke er pladsmangel, bevirker ordningen den bedst mulige udnyttelse af kapaciteten. Hvis der er pladsmangel, vil der gennem antallet af forgæves ansøgere fra et land til en studieretning i et andet land blive det fornødne grundlag for, at de pågældende landes bevillingsmyndigheder kan tage stilling til, om spørgsmålet skal løses ved en udbygning af uddannelsesmulighederne i det ene eller i det andet land. Specialisering mellem de nordiske højskoler kan altså fremmes i det tempo, man ønsker det. Vedrørende spørgsmålet om bedømmelse af kvalifikationerne hos ansøgere fra et andet land henvises til udvalgets anbefaling pkt. 10.»

2. Utdannelse etter gjennomført regulært høgskolestudium

I alle de nordiske land er det et økende behov for folk som har tatt en videregående utdanning, og det er i de senere år ved alle høgskolene truffet tiltak for å bygge ut en undervisning som fører til et høgere nivå enn den vanlige arkitekt- eller sivilingeniøreksamen. Denne utdanning har ved de nordiske høgskolene ført til etablering av licentiatstudiet. Licentiatstudiet betinger vanligvis 2 års studier ut over sivilingeniøreksamen, og fører fram til en vitenskapelig grad, licentiatgraden. Ved de tekniske høgskolene er det

også truffet forberedelser og tiltak for å etablere en regulær utdanning i spesialfag eller grupper av fag. Utvalget vil sterkt understreke at det betraktes samarbeidet om undervisningen på dette område som meget betydningsfullt, og at alle de nordiske land vil ha store fordeler av at samarbeidet kommer igang i fullt monn så snart som mulig. Et samarbeid for å oppnå en full utnyttelse av disse studiemuligheter byr på store fordeler, og de praktiske forutsetninger for straks å realisere samarbeidet i fullt omfang er etter utvalgets mening tilstede. Det faglige utbyttet som studentene kan oppnå vil være meget stort, og utgiftene vil i første omgang være forholdsvis rimelige.

De kandidater som tar fatt på et videregående studium vil som regel velge å spesialisere seg innen et snevert fagområde. Studentene vil ha forutsetninger for å nyttiggjøre seg et godt vitenskapelig miljø, og det er meget vesentlig for deres utvikling at de gjennomfører studiet der hvor forholdene ligger best mulig til rette. Det er ikke tilstrekkelig at studentene får det laboratoriestyr og opplegg som er nødvendig for sine eksperimenter, men langt viktigere er det at de får studere under høgkvalifiserte lærere som er særlig interessert i det spesialfelt studentene ønsker å arbeide på.

Den enkelte høgskole vil ikke ha noen mulighet for å dekke alle aktuelle fagområder med undervisning på dette nivå. Det synes derfor naturlig at det blir samarbeidet om en oppgavedeling mellom høgskolene slik at hver enkelt høgskole bygger ut de disipliner som den har spesielle forutsetninger for å dekke, enten på grunn av dens naturlige betingelser eller på grunn av det vitenskapelige personales spesielle interesser og kvalifikasjoner.

Ofte er en spesialisering innen et forskningsområde betinget av den historiske utvikling ved en høgskole. Det kan ha vært fremstående forskere som har dannet skole som har utviklet et spesielt forsker-miljø, eller det kan være tatt spesielle tiltak for å utvikle forskningen innen bestemte områder. Det har derfor allerede utkrystallisert seg en viss oppgavedeling mellom høgskolene innen enkelte forskningsområder. Spørsmålet om oppgavedeling er også tatt opp av Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationen gjennom etablering av enkelte »growing points». Utvalget vil ta initiativet til en drøfting av mulighetene for en videre oppgavedeling når det gjelder undervisningen både under det regulære og videregående studiet, og vil komme tilbake til dette spørsmål under behandlingen av mandatets punkt B.

Etter utvalgets mening er det av overordentlig stor betydning at studenter som tar fatt på et videregående studium står så fritt som mulig når det gjelder valg av studiested for sin spesialutdanning. For å lette mulighetene for en fri utveksling, anbefaler utvalget at avgangseksamen fra en nordisk høgskole blir godtatt som grunnlag for licentiatstudiet ved de andre høgskoler. Studentene bør følge studieopplegget ved den høgskole hvor han studerer og få adgang til å avlegge licentiatgrad der på samme vilkår som landets egne studenter. For at samarbeidet skal bli så smidig som mulig, bør licentiatgraden fortsatt søkes holdt på det samme faglige nivå ved alle de tekniske høgskolene i Norden.

Det viser seg også at næringslivet har et økende behov for fagfolk som behersker felter eller fagkombinasjoner innen teknikken som ikke uten videre dekkes innen rammen av de ordinære studieplaner. I mange tilfelle vil det være hensiktsmessig å la disse få en tilleggsutdannelse på »graduate»-nivå sammensatt av kurser som allerede finnes ved høgskolene, men som er knyttet til andre avdelinger enn den kandidaten har tatt sin eksamen ved. Denne utdannelse vil være representert ved det som i denne rapport er kalt det utvidede høgskolestudium.

Det er også et stort behov for etterutdannelse av ingeniører for å gi en innføring i nye tekniske framskritt og å holde ingeniørene ajour med utviklingen. Denne etterutdannelse skjer enten i bedriftene selv eller gjennom den kursvirksomhet som nå drives av ingeniørforeningene i samarbeid med høgskolene.

Utvalget er av den oppfatning at et nært samarbeid om disse former for utdannelse byr på meget store fordeler både for studentene og høgskolene, og at det er på dette felt de største resultater av et samarbeid mellom høgskolene kan nås. Utvalget vil derfor understreke at tiltak som kan fremme en slik utvikling bør stimuleres.

Utvalget har i sin rapport bare drøftet samarbeidet mellom de tekniske høgskolene i Norden, men vil allikevel peke på mulighetene for å trekke også universitetene og de forskjellige forskningsinstitutter inn i samarbeidet. Spesielt for den videregående spesialutdannelse vil et utbygget samarbeid med disse institusjoner by på nye muligheter.

3. Øvrig samarbeid

For å kunne dra full nytte av de samarbeidsmuligheter som finnes, er det nødvendig med en omfattende informasjonsvirksomhet, og utvalget legger fram enkelte konkrete forslag for å gjøre studentene kjent med de muligheter som bys.

Det er av avgjørende betydning for et godt samarbeid mellom høgskolene at de enkelte fagprofessorer har muligheter for å holde kontakt med sine kolleger ved andre nordiske tekniske høgskoler. Bare når fagprofessoren er ajour med studiemulighetene og de forskningsfelter som bearbeides ved andre tekniske høgskoler kan han gi de opplysninger og impulser som er nødvendige for utvekslingen av studenter.

Utvalget vil derfor sterkt anbefale at kontaktmulighetene mellom fagprofessorene blir bygget videre ut, både ved en utvidelse av mulighetene for kortere faglige møter, og spesielt gjennom videre utbygging av det utvekslingsprogram for professorer som tidligere er etablert.

IV. Utvalgets anbefalinger

1. Utvalgets flertall vil understreke nødvendigheten av at de tekniske høgskolene i Norden snarest mulig øker sin kapasitet under hensyntagen til det nasjonale utdannelsesbehov. (Avsnitt V, pkt. 1).

2. De fleste høgskolene har åpnet adgang for et begrenset antall utlendinger til å studere ved høgskolen. Utvalgets flertall vil anbefale at denne ordning bygges videre ut slik at alle de nordiske høgskoler får anledning til å akseptere et antall utenlandske studenter. Ved opptak av utenlandske studenter bør høgskolene ta spesielt hensyn til de nordiske lands behov. Særlig bør høgskolene tilgodese nordiske studenter som ønsker å studere ved fagavdelinger som ikke eksisterer eller som er svakt representert ved hjemlandets høgskole. (Avsnitt V, pkt. 3).

3. Utvalgets flertall anbefaler at det etableres en rapportordning mellom høgskolene slik at høgskoler som venter å få ledige studieplasser sender ut uforbindelig melding om dette til de andre tekniske høgskolene i Norden så tidlig som mulig, og senest innen utgangen av august måned. (Avsnitt V, pkt. 4).

Utvalgets mindretall viser for pkt. 1—3 til sine uttalelser i avsnitt III, pkt. 1.

4. Det anbefales etablert en utvekslingsordning mellom de nordiske høgskolene, slik at studenter som i kortere eller lengre tid ønsker å studere ved en annen høgskole kan få anledning til å bytte studiested. Forutsetningen for denne type utveksling er at flere studenter er interessert i gjensidig utveksling. Bytte av studiested må godkjennes av de respektive høgskoler. (Avsnitt V, pkt. 5).

5. Det etableres en ordning slik at en enkelt høgskole alltid er ansvarlig for den enkelte students studieopplegg og tilhørende eksamensfordringer. Dersom en student ønsker å ta en større eller mindre del av undervisningen ved en annen høgskole, og dette er forenlig med høgskolenes krav til en fullstendig utdanning, må det i hvert enkelt tilfelle avtales mellom høgskolene hvem som skal ha ansvaret for det samlede studieopplegg og tilsvarende eksamen. Utvalget anbefaler at de tekniske høgskolene, etter eventuelle nødvendige kompletteringer, vanligvis godkjenner 1. dels eksamen fra en annen høgskole i Norden som grunnlag for fortsatte studier til eksamens 2. del innen tilsvarende avdeling. (Avsnitt V, pkt. 7).

6. Utvalget anbefaler at kandidater fra de tekniske høgskolene i Norden i prinsippet blir stillet likt ved adgang til et licentiatstudium. Det anbefales at høgskolene gjennomfører de endringer i sitt licentiatreglement som er nødvendige for å etablere en slik likestilling. (Avsnitt VI, pkt. 9).

7. Det anbefales at høgskolene oppretter et rådgivende utvalg som får til oppgave å følge utviklingen vedrørende licentiatstudiet ved de forskjellige høgskolene og ta stilling til prinsipielle spørsmål som måtte komme opp. Det anbefales at licentiatstudiet fortsatt gis samme innhold og vanskelighetsgrad ved alle høgskolene slik at licentiatgradens faglige nivå blir mest mulig ensartet. (Avsnitt VI, pkt. 9).

8. Utvalget anbefaler at de utvekslingsordninger som allerede er etablert mellom høgskolene for professorer og andre høgt kvalifiserte faglærere blir bygget videre ut, og at høgskolene utnytter disse muligheter. Utvalget ser en slik utveksling og personlig kontakt mellom faglærerne som det vik-

tigste middel til å effektivisere samarbeidet og som grunnlaget for en effektiv utveksling av licentiatstudenter. Utvalget anbefaler sterkt at tilstrekkelige midler til å bygge ut denne form for samarbeid blir stillet til disposisjon på en slik måte at høgskolene får anledning til å utnytte mulighetene på beste måte. (Avsnitt VII, pkt. 11).

9. Det anbefales at det i alle de nordiske land blir gitt tydelig orientering om studiemulighetene i andre nordiske land og om samarbeidet mellom høgskolene. Såvel i studenthåndbøker og andre orienteringer til gymnasiastene som i høgskolens studiekataloger bør studentene finne tilstrekkelig orientering om studiemulighetene i andre nordiske land. (Avsnitt VIII pkt. 14).

10. Det anbefales å etablere samarbeid mellom høgskolene om vurdering av søknader fra studenter fra andre nordiske land. Etter anmodning fra en høgskole bør hjemlandets høgskole være behjelpelig både med å vurdere om søkere fra vedkommende land er kvalifisert for et høgskolestudium, og i tilfelle i hvilken rekkefølge de bør tas opp. (Avsnitt VII, pkt. 15).

V. Det ordinære sivilingeniørstudiet

1. Utnytting av utdanningskapasiteten

I utvalgets mandat er det lagt stor vekt på å få utredet spørsmålene om mulighetene for en mer fullstendig utnyttning av høgskolenes samlede undervisningskapasitet, og utvalget er enig om at alle tiltak som kan tjene dette formål bør stimuleres. Så lenge den samlede utdanningskapasitet i Norden er mindre enn utdanningsbehovet synes det naturlig å søke effektive og fleksible samarbeidsformer slik at alle de studiemuligheter som står til disposisjon kan utnyttes på beste måte.

Når det gjelder de vanlige avdelingene er kapasiteten allerede nå meget godt utnyttet, og som regel er det i alle land langt flere søkere til disse avdelinger enn det er studieplasser. Allikevel vil det fra tid til annen forekomme at plassene ikke er fullt belagt av landets egne studenter, og det vil da være viktig å ha etablert et apparat som gir studenter fra andre land muligheter for å utnytte de ledige plasser. Slik situasjonen er i dag mener imidlertid utvalget at det antall studenter som på denne måte blir skaffet studiemuligheter vil bli forholdsvis lite.

Ved enkelte avdelinger er det allerede på det nåværende tidspunkt muligheter for å akseptere flere studenter, og med forholdsvis enkle tiltak vil det ved flere avdelinger være mulig å øke studiekapasiteten ut over det nasjonale behov. En slik utnyttelse av enkelte avdelinger på felles nordisk basis vil ikke bety så meget tallmessig, men med de spesielle studiemuligheter som kan tilbys, vil ordningen allikevel by på store fordeler. Utvalget vil særlig peke på de muligheter som finnes ved avdelinger som bygger på 1. avdelings eksamen fra en annen avdeling, og hvor derfor opptak av studenter fra andre nordiske land ikke nødvendigvis vil belaste høgskolens 1. avdeling.

For å få en bakgrunn for å vurdere mulighetene for en bedre utnyttelse

av studiekapasiteten har utvalget undersøkt søknadstall og antall opptatte studenter i de senere år, og det viser seg at det samlede antall søkere ved høyskolene langt overstiger høyskolenes kapasitet.

Gjennomsnittstall søkere ved nordiske tekniske høyskoler for årene 1956—1958

	Søkere	Opptatte	Avviste
Chalmers tekniska högskola	} 1600	1000	600
Kungl. tekniska högskolan			
Danmarks tekniske højskole	—	—	—
Norges tekniske høyskole	700	351	349
Tekniska högskolan (Helsingfors)	789	392	397

Selv om de fleste høyskolene er inne i en rask utbyggingsperiode, er det lite rimelig at situasjonen vil bedre seg i de nærmeste år. Med den sterke økning i ungdomskullenes størrelse som vi nå har, må det antas at antall avviste kandidater vil komme til å øke. Økningen i ungdomskullene vil gi seg følgende utslag:

Antall 21-åringer i Danmark, Norge og Sverige

	1958	1967
Danmark	ca. 60 600	ca. 90 100
Norge	» 40 100	» 67 500
Sverige	» 90 488	» 127 000

Det er imidlertid fare for at presset mot høyskolene kan bli enda større enn økningen i ungdomskullenes størrelse skulle tilsi. Det viser seg nemlig at samtidig som kullenes størrelse øker, går også i enkelte land den prosentandel av ungdomskullene som søker høgere utdanning opp. Etter de prognoser som er utarbeidet, synes det som om antall studenteksamina øker vesentlig sterkere enn ungdomskullene.

Antall studenteksamina i Danmark, Norge og Sverige

	1958	1966
Danmark	3 370	5 710
Norge	4 847	9 905
Sverige	ca. 8 000	ca. 12 000

Det synes å være liten grunn til å anta at interessen for ingeniørstudiet skal gå vesentlig tilbake i de nærmeste år. Utvalget regner derfor med at alle de tekniske høyskolene vil få store vansker med å kunne akseptere en rimelig andel av de kvalifiserte søkerne fra sitt eget land. Dette vil føre til meget alvorlige vanskeligheter for den ungdom som i årene fremover skal søke å skaffe seg en utdanning. Også for samfunnet vil den situasjon som nå imøtesees by på meget alvorlige konsekvenser, dersom det ikke kan finnes effektive botemidler. Alle behovsanalyser viser at behovet for høgt kvalifisert teknisk personell øker så raskt at det vil bli vansker med å dekke behovet med den utdanningskapasitet som vi kan regne med. Det vil også være samfunnsmessig uheldig om en uforholdsmessig liten prosent-

andel av de store ungdomskullene får sjansen til å skaffe seg en høgere utdannelse.

På denne bakgrunn vil utvalget understreke nødvendigheten av å bygge ut høyskolenes kapasitet til å kunne dekke et rimelig behov. Når det gjelder de store hovedavdelingene må disse stort sett bygges ut på nasjonalt grunnlag, men når det gjelder spesialavdelingene vil et nordisk samarbeid by på store fordeler. (Anbefaling 1).

Mindretallet henviser til sine bemerkninger i avsnitt III, pkt 1.

2. Opptaksvilkår

Utvalget ser det som et mål å arbeide fram mot at studenter fra alle de nordiske land, i rimelig utstrekning, selv kan velge ved hvilken høyskole de ønsker å gjennomføre sitt studium. Utvalget har i den forbindelse drøftet spørsmålet om å anbefale at høyskolene innfører opptaksregler som i prinsippet gir studenter fra alle de nordiske land samme muligheter for å bli tatt opp som studenter ved de forskjellige høyskolene. De opptaksregler som nå gjelder ved de forskjellige høyskoler har en noe forskjellig utforming. De bygger imidlertid alle på omtrent det samme kvalitetskrav, nemlig en vurdering av søkerens studenteksamen. Enkelte høyskoler arrangerer opptakingsprøver som også er basert på noenlunde samme kunnskapsnivå. En fullstendig oversikt over opptaksreglene er gitt i bilag II.¹ Utvalgets flertall har imidlertid funnet det naturlig at spørsmålet om felles opptaksregler utsettes og tas opp til vurdering under behandlingen av mandatets punkt B.

Utvalget finner at det vil by på store fordeler både for høyskolene og for de enkelte studenter at det finnes en del utenlandske studenter ved høyskolene. Utvalget mener derfor at høyskolene bør ha anledning til å ta opp en del utenlandske studenter, uansett den plassmangel som er tilstede. De studenter som reiser ut har nemlig ofte bestemte studiemål og interesser som både gjør dem særlig verdifulle for det land de skal vende tilbake til, og samtidig verdifulle for den høyskole hvor de studerer og det studentmiljø som finnes der. Utvalget legger derfor fram en del konkrete forslag som kan stimulere utvekslingen av studenter, og som er av en slik art at de straks kan gjennomføres uansett den kapasitetsmangel som nå eksisterer.

3. Gjennomføring av kvoteordning

Det viser seg at alle høyskolene allerede har etablert ordninger slik at de kan ta opp et visst antall utlendinger utenom den strenge konkurranse med landets egne søkere, og for øyeblikket har høyskolene anledning til å stille følgende antall studieplasser til disposisjon pr. årskurs:

Chalmers tekniska högskola	25
Danmarks tekniske højskole	ubestemt
Norges tekniske høyskole	10
Kungl. tekniska högskolan	30—50
Tekniska högskolan (Helsingfors)	5
Åbo akademi	ubestemt

¹ Här ej tryckt.

Utvalget finner det viktig å stimulere denne utvikling, og anbefaler at de høgskoler som for tiden har forholdsvis få utenlandske studenter åpner adgang til at et rimelig antall utlendinger kan tilgodeses med studieplasser.

Utvalget finner det nødvendig at de enkelte høgskoler står fritt i å disponere de studieplasser som kan tilbys utlendinger. Høgskolene bør kunne ta hensyn til aktuelle ønsker som måtte komme fra andre land, og vil derfor ikke anbefale at nordiske studenter får noen absolutt fortrinnsrett til studieplassene innen denne gruppe. I denne forbindelse må det pekes på den verdi studenter fra andre språklige og kulturelle forhold vil ha for studiemiljøet, og også den verdi slike studenter kan ha som representanter for fremtidige »kundeland».

Selv om utvalget ikke vil foreslå noen absolutt fortrinnsrett for nordiske studenter, anses det ønskelig at det så langt det er rimelig tas spesielt hensyn til de nordiske lands behov. Særlig må høgskolene søke å tilgode studenter som ønsker å studere ved fagavdelinger som ikke eksisterer eller er svakt representert ved hjemlandets høgskole. For nordiske studenter vil det være mest alminnelig å ta første avdeling i hjemlandet, og annen avdeling ved en spesialavdeling i et annet nordisk land, men et fullstendig 4-års studium kan også være aktuelt.

Det må være en forutsetning for at en høgskole skal ta opp utlendinger som regulære studenter at disse er fullt kvalifisert til å følge undervisningen, og at de er rimelig kvalifisert i forhold til de øvrige studenter som skal tas opp, og for nordiske studenter må hjemlandets høgskole være behjelpelig med å vurdere søkerne i tilfelle den blir anmodet om det. (Anbefaling 2).

»Mindretallet er enig i bemerkningene om, at et antal pladser bør reserveres utlændinge, hvis der dermed forstås studerende, der kommer fra andre land end de nordiske, og hvis den af mindretallet foreslåede ordning vedrørende optagelsesreglerne er gennemført.»

4. Etablering av rapportsystem for å utnytte eventuell ledig kapasitet ved høgskolene eller enkelte avdelinger

Selv om ingen av de tekniske høgskolene i dag har en undervisningskapasitet som er tilstrekkelig for å dekke det enkelte lands behov for sivilingeniører, vil det alltid være tilfeldige variasjoner i tilgangen på studenter til de forskjellige fagavdelinger. Fra tid til annen vil det derfor finnes enkelte avdelinger ved en høgskole som ikke har tilstrekkelig søkere til å fylle kapasiteten med kvalifiserte studenter. Det kan samtidig være mulig at andre høgskoler må avvise godt kvalifiserte søkere til tilsvarende avdelinger på grunn av mangel på plass. Utvalgets flertall mener det her er muligheter for å etablere en rapportordning mellom høgskolene, slik at plassene kan fylles med interesserte kandidater som har søkt til andre høgskoler.

Det enkleste ville være om det hadde vært tilstrekkelig å sende slik rapport om ledig kapasitet når opptakingen ved høgskolen var avsluttet, og

det forelå nøyaktig oversikt over de ledige plasser. På grunn av at høgskolene tar til med studieåret til noe forskjellig tid, og at det alltid foregår justeringer med hensyn til opptak helt til undervisningen har kommet i gang, vil en slik rapportordning ikke føre fram. De studenter som eventuelt kunne overføres fra andre høgskolers søknadsmasse, ville få beskjed så sent at det ikke ville være mulig å komme i gang med studiet på en tilfredsstillende måte.

De enkelte høgskoler vil imidlertid på et forholdsvis tidlig tidspunkt ha en viss føling med om det er utsikt til å få ledig kapasitet ved enkelte avdelinger. Dette vil noenlunde kunne vurderes etter at de mottatte søknader er gjennomgått. Utvalget vil derfor foreslå at de høgskoler som venter å få ledig kapasitet innen spesielle avdelinger, sender ut en uforbindtlig melding om dette til de andre tekniske høgskolene så snart som mulig og senest innen 15. august hvert år. Andre høgskoler med stor tilgang på søkere innen samme fagområde vil da kunne sende over søknader fra kvalifiserte kandidater, slik at disse kan ha mulighet for å bli opptatt og påbegynne studiet ved semestrets begynnelse. Det må da være en forutsetning at høgskolen bare sender over søknader fra kandidater som ville være kvalifisert til opptak ved egen høgskole. (Anbefaling 3).

5. Utvekslingsordning for studenter

Det forekommer fra tid til annen at studenter som er opptatt ved en teknisk høgskole har spesiell interesse av å studere en kortere eller lengre tid ved en annen teknisk høgskole i Norden. Som regel vil det dreie seg om studenter som på grunnlag av sosiale eller kulturelle interesser har lyst til å tilbringe en kortere del av studietiden ved et annet lands høgskole, men det kan også i enkelte tilfelle være studenter som helt fra begynnelsen av studiet ønsker å gjennomføre et fullstendig høgskolestudium i et annet land.

Med de nåværende plassforhold er det vanskelig for høgskolene å ta imot slike studenter i tillegg til den vanlige studiemasse. I tilfelle flere studenter gjensidig ønsker å bytte studiested for kortere eller lengre tid, skulle det være mulig å etablere en direkte utveksling mellom disse uten noen ekstra belastning på høgskolenes undervisningsopplegg. Utvalget anbefaler derfor at det etableres en clearingordning for direkte utveksling av interesserte studenter som ønsker å studere ved en av de andre tekniske høgskolene i Norden. (Anbefaling 4).

Ved slik utveksling av studiested vil fremdeles hjemlandet høgskole stå ansvarlig for studieopplegget. Dette spørsmål og spørsmålet om godkjenning av eksamen behandles i punkt 7.

6. Mulighetene for undervisningsmessig oppgavedeling mellom høgskolene

I bilag III [se *Bihang*] er det gitt en oversikt over de fagavdelinger som nå finnes ved de forskjellige høgskolene i Norden. Det går fram av oversikten at alle høgskolene bortsett fra Åbo akademi har etablert undervis-

ning innen de forskjellige hovedretninger av ingeniørfagene, og utvalget finner det riktig og nødvendig at alle land fortsatt bygger ut sin undervisningskapasitet innen disse områder slik at den noenlunde svarer til behovet i hvert enkelt land. Når det gjelder rene spesialavdelinger hvor det samlede utdannelsesbehov i Norden er relativt lite, mener derimot utvalget at forholdene ligger vel til rette for oppgavedeling mellom høgskolene. Grunnlaget for en slik oppgavedeling er allerede tilstede idet enkelte av høgskolene har etablert visse avdelinger hvor de andre høgskolene ikke kan by tilsvarende utdannelsesmuligheter. Utvalget har undersøkt hvilke spesialavdelinger det finnes, og har festet oppmerksomheten på enkelte som det mener med fordel kan bygges videre ut slik at de dekker det samlede nordiske utdannelsesbehov. Enkelte av disse fagavdelingene eksisterer bare ved en enkelt høgskole, mens andre finnes ved flere av høgskolene. Utvalget har i første rekke festet seg ved følgende fagavdelinger:

Fagavdelinger som omfatter hele 4-års studiet

Avdeling for treforedling	Tekniska högskolan (Helsingfors)
Bergavdeling	Norges tekniske høgskole Kungl. tekniska högskolan Tekniska högskolan (Helsingfors)
Flyavdeling	Kungl. tekniska högskolan Tekniska högskolan (Helsingfors)

Fagavdelinger som bygger på avlagt 1. avdeling ved en av de ordinære fagavdelinger

Biokjemi	Norges tekniske høgskole
Treforedlingskjemi	» » »
Grafiske fag	Danmarks tekniske høgskole
Kjemiteknikk	Norges tekniske høgskole
Landbruksingeniørfag	Kungl. tekniska högskolan
Teknisk cellulosekjemi	Chalmers tekniska högskola
Tekstilteknikk	Tekniska högskolan (Helsingfors)
Vattenbyggnad inom lantbruket	» » »

Ved alle disse avdelinger er grunnlaget lagt for en oppgavedeling mellom høgskolene, og for enkelte avdelingens vedkommende kan det allerede nå sies at det er muligheter for en rimelig utbygging slik at undervisningsbehovet for Norden kan dekkes.

Det kan foreløpig anføres at følgende linjer etter en meget enkel utbygging synes å ha muligheter for å ta imot en del nordiske studenter:

Bergavdeling	Norges tekniske høgskole Kungl. tekniska högskolan
Flyavdeling	» » »
Skipsavdeling	Chalmers tekniska högskola
Treforedlingslinje	Tekniska högskolan (Helsingfors)
Linje for grafiske fag	Danmarks tekniske høgskole
Dessuten planlegges:	
Tekstillinje	Chalmers tekniska högskola

Utvalget har ikke i denne forbindelse tatt opp spørsmålet om finansiering av utbyggingen av slike spesialavdelinger til nærmere utredning. Når det gjelder mindre modifiseringer i opplegget, synes det imidlertid enklest at utgiftene blir dekket av det land som skal bygge ut avdelingen.

Utvalget vil arbeide videre for om mulig å finne fram til andre fagområder hvor det er rimelig at høgskolene samarbeider om en deling av undervisningsoppgavene, og vil komme tilbake til dette spørsmål under utredningen av mandatets punkt B.

7. Mulighetene for å følge undervisningen i spesialfag

Ved alle de tekniske høgskolene i Norden er undervisningen lagt opp etter et meget fast mønster. Studieplanene forutsetter at studentene samtidig følger undervisningen i en rekke forskjellige fag og utfører tegne- og laboratoriearbeider etter et fastlagt tidsskjema. Til tross for at studiet som helhet er lagt opp etter samme plan, er det en del forskjell i disponeringen av studietermene, og det er også forskjell i de enkelte fags omfang og innhold. Det har sine fordeler at høgskolene i Norden ikke er bundet til nøyaktig samme undervisningsplan. Den enkelte høgskole har derved større frihet til å sette i verk endringer i studieplanene og muligheter for å forbedre undervisningen. Det er derfor enighet i utvalget om at det vanligvis ikke er hensiktsmessig fra et faglig synspunkt at studentene deler opp studiet for sterkt, og at en oppdeling av studiene mellom flere høgskoler vanligvis vil bety en forlengelse av studietiden. En helt annen sak er at en enkelt student kan ha betydelig kulturelt utbytte av en slik utveksling. En oppgavedeling mellom høgskolene i Norden lar seg imidlertid neppe gjennomføre uten at høgskolene etablerer en ordning slik at de gjensidig anerkjenner at en større eller mindre del av studiet kan tas ved en annen høgskole. Utvalget ser derfor gjerne at alle formelle hindringer for at studentene kan følge undervisningen i spesialfag ved en annen høgskole blir ryddet av veien.

Når det åpnes adgang til å ta spesialfag ved andre høgskoler må det samtidig sørges for at studiet for den enkelte student blir holdt sammen i en avveiet studieplan. Utvalget legger derfor vekt på at det etableres en ordning slik at enhver student klart er tilknyttet en høgskole i hele studietiden, og at denne høgskole er ansvarlig for å godkjenne studieplan og eksamenskrav. Etter eksamen vil denne høgskole utstede eksamensbevis. Studenter som ønsker å ta spesialfag ved en annen høgskole må derfor søke sin egen høgskole om slik adgang og få dette godkjent som en del av studiet.

I enkelte tilfelle vil det være ønskelig at en student går helt over til en ny høgskole, og at denne høgskole tar over ansvaret for resten av studieopplegget. I slike tilfelle må studenten søke om overflytting, og begge høgskolene må godkjenne at studenten blir fast student ved den annen høgskole. Den nye høgskole blir da ansvarlig for eksamenskravene og for den avlagte sluttteksamen. (Anbefaling 5).

8. Mulighetene for godkjenning av deleksamener

Alle de tekniske høgskolene i Norden har muligheter for å godkjenne del-eksamener fra andre høgskoler, og i praksis synes ikke den nåværende ordning å by på spesielle vanskeligheter for studentene. Både i Danmark og Sverige ligger i prinsippet slik godkjenning til vedkommende faglærer, som selv avgjør om det skal forlanges ny prøve eller om den tidligere eksamen skal godkjennes direkte. Ved de svenske høgskoler kan vedkommende faglærer selv regne om karakterene til svensk verdi og føre disse inn i vitnemålet for den svenske høgskole. I Norge er det vedkommende fagavdeling som skal godkjenne en eksamen.

Størst aktuell interesse har spørsmålet om å godkjenne en fullstendig 1. avdeling som er avlagt ved en annen høgskole som grunnlag for et fortsatt studium. Høgskolene har også tidligere hatt muligheter for slik godkjenning og ordningen har vært praktisert i en rekke tilfelle. Representanter for alle høgskolene har sagt seg villig til å anbefale overfor sine høgskoler at 1. avdelings eksamen fra en annen høgskole blir godkjent som grunnlag for fortsatt studium. Høgskolene må selvsagt fremdeles stå fritt i å vurdere den tidligere avlagte eksamen og forlange de tilleggskurs som måtte være nødvendige for at studenten skal få delta i det fortsatte studium.

Utvalget har vurdert spørsmålet om det bør utarbeides et sammenligningsgrunnlag slik at det blir mulig direkte å regne om karakterer ved en høgskole til en annen høgskoles karaktersystem. Ved de høgskoler hvor hovedkarakterer brukes, vil det ikke være mulig for kandidatene å få hovedkarakter uten en slik omregningsfaktor. Det viser seg imidlertid at det vil by på store vansker å finne fram til en akseptabel omregningsfaktor, bl. a. fordi de enkelte fag ikke har akkurat samme innhold ved de forskjellige høgskoler. Enkelte høgskoler vil også på visse områder ha en vesentlig forskjellig faginndeling. Utvalget finner ingen grunn til å foreslå noen samordning når det gjelder fagenes oppdeling og innhold, da dette vil hindre den nødvendige fleksibilitet i studieoppleggene. En omregningsfaktor vil heller ikke ha særlig praktisk verdi annet enn til å regne ut hovedkarakterer, og det må fremheves at høgskolene hverken i Finland eller Sverige praktiserer ordningen med hovedkarakterer.

De kandidater som tar 1. avdeling ved en høgskole og 2. avdeling ved en annen, vil etter den nåværende ordning få eksamensvitnemål fra to forskjellige høgskoler. Utvalget peker på at disse kandidater naturligvis må få samme rett som andre til å fortsette sin videreutdanning mot en licentiatgrad, og samme rett til å bruke sivilingeniørtittelen.

Når en student får adgang til å studere et spesialfag ved en annen høgskole, vil det beste være at prestasjonene straks blir vurdert i det karaktersystem som brukes av studentens ansvarlige høgskole. Den enkleste ordning i slike tilfelle vil være at studentens høgskole oppnevner vedkommende faglærer ved studiestedet som eksaminator for det spesielle tilfelle.

VI. Utdannelse etter fullført regulært høgskolestudium

1. Mulighetene for fri utveksling av studenter som arbeider med sin licentiatgrad

De videregående studerende har som mål for sitt studium en helt spesiell og som regel meget snever fagkrets. For disse studenter er det meget vesentlig å få anledning til å gjennomføre det spesielle studium på det sted hvor forholdene for studiet ligger best til rette på grunnlag av lærerkrefte-nes spesielle interesser og kvalifikasjoner, spesielt laboratoriestyr o.l. På den annen side er antallet av disse studerende meget mindre enn antall studenter som tar det ordinære 4-årskurset, og det kvantitative utslag av en fri utveksling av licentiatstudenter blir derfor ikke så stort. Utvalget er av den oppfatning at en utveksling av studenter på det videregående plan bør realiseres straks i fullt omfang, slik at alle individuelle ønsker såvidt mulig blir oppfylt. Det synes ikke å være noen vesentlig grunn til restriksjoner overfor disse studentene av plasshensyn.

En videreføring av denne tanke om full valgfrihet blant Nordens høgskoler trekker i retning av en særlig høgverdig utvikling av spesialiteter ved de forskjellige høgskoler, slik at høgskolene i hvert enkelt land ikke behøver å anstrenge seg for å dekke alle aktuelle områder innen en nasjonal ramme, men arbeide for å sikre en høy kvalitet i de fagområder de dekker for videregående studier. Hver høgskole vil i et slikt samarbeid bygge ut og styrke de disipliner som av en eller annen grunn ligger særlig vel til rette for den på grunn av naturlige forhold eller det vitenskapelige personales spesielle interesser og kvalifikasjoner.

Ut fra denne tankegang vil en nordisk felles plan for utbyggingen av forskning og videregående studier med noen grad av oppgavedeling være aktuell, og utvalget er kommet til at det vil by på meget store fordeler å etablere et intimt samarbeid mellom høgskolene i Norden for å bygge ut den videregående undervisning. På lengre sikt vil en oppgavedeling mellom høgskolene både gi muligheter for en billigere utbygging og for en bedre undervisning, samtidig som studentene får større muligheter for å velge et studium som faller sammen med deres spesialinteresser.

Ut fra dette syn vil utvalget anbefale en friest mulig utveksling av licentiatstudenter mellom høgskolene, og at licentiatstudentene blir stimulert til å studere ved den høgskole som byr de beste faglige studiemuligheter.

Reglene for adgang til licentiatstudiet er nå utformet noe ulikt ved de forskjellige høgskolene (gjengitt i bilag V¹). I praksis har det imidlertid ikke bydd på spesielle vansker for kandidater fra andre nordiske land å bli godkjent som licentiatstudenter. Utvalget finner det imidlertid hensiktsmessig at det også i prinsippet slås fast at kandidater fra alle nordiske land har den samme adgang til licentiatstudiet, og anbefaler at høgskolene gjennomfører de nødvendige endringer i sine reglementer.

¹ Här ej tryckt.

Utvalget vil foreslå at alle høgskolene gjør følgende tilføyelse i sitt reglement for licentiatstudiet, slik at forholdene blir mest mulig ensartet:

Adgang til licentiatstudiet har på samme måte kandidater som har fullført tilsvarende eksamen fra en av de andre tekniske høgskolene i Norden eller fra Åbo akademi, og som av høgskolen i sitt eget hjemland anses kvalifisert til et licentiatstudium. (Anbefaling 6).

Utvalget vil peke på at det er viktig at høgskolene holder kontakt med hverandre slik at opplegget av licentiatstudiet fortsatt blir mest mulig likt og at kravene til eksamen blir ensartet. Dette vil være grunnlaget for at samarbeidet fungerer i praksis. For å sikre et jevnest mulig eksamensnivå anbefaler utvalget at de forskjellige høgskolene gjør utstrakt bruk av professorer fra andre nordiske høgskoler både til eksaminatorer og sensorer ved licentiateksamen. Utvalget anbefaler også at det opprettes et rådgivende utvalg for licentiatstudiet bestående av 1 representant for hver høgskole, som får til oppgave å følge utviklingen i de forskjellige land og ta stilling til prinsipielle spørsmål i forbindelse med licentiatstudiet. (Anbefaling 7).

2. Mulighetene for utvidet nordisk samarbeid om etterutdannelsen

Ved siden av licentiatstudiet foregår for tiden en vesentlig del av etterutdannelsen av sivilingeniørene gjennom en utstrakt kursvirksomhet. I alle nordiske land er kursvirksomheten lagt opp i kontakt mellom ingeniørforeningene og de tekniske høgskolene, og dekker både tekniske og sosiale fagområder. Utvalget har skaffet oversikt over den kursvirksomhet som foregår i de enkelte land (bilag VI¹), og har undersøkt mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid innen denne sektor. Utvalget har konstatert at det allerede er etablert et samarbeid som fungerer tilfredsstillende. Lederne for kursvirksomheten i de enkelte land møtes regelmessig, kursoppleggene diskuteres på forhånd og erfaringer utveksles. Der hvor det er hensiktsmessig etableres kursene som nordiske kurs, og ellers er det som regel adgang for ingeniører fra andre land å delta i de forskjellige nasjonale kurser. Alle kurs blir kunngjort i samtlige nordiske land.

Utvalget har også diskutert ønskeligheten av å etablere en regulær tilleggsutdanning innen spesielle fagkombinasjoner uten sikte på licentiatgrad, men med adgang til å avlegge eksamen i de enkelte fag og å få dette påført vitnemålet som et tillegg. En slik undervisning er tenkt lagt opp som et utvidet høgskolestudium etter mønster av britiske og amerikanske »graduate»- og »postgraduate»-kurs, og antas å burde legges opp for 1 eller 2 semestres regulært studium.

En undervisning av de ferdige kandidater etter disse linjer setter store krav til det faglige miljø, og det vil ikke være praktisk mulig med rimelige midler å bygge ut slik undervisning på alle felter ved hver enkelt høgskole. De enkelte kurs må være underbygget med dyktige spesialister og spesialutstyr på en rekke områder, og det totale nordiske behov for uteksaminerte kandidater vil være forholdsvis lite. Det synes derfor naturlig å finne fram

¹ Här ej tryckt.

til en oppgavedeling mellom høgskolene, som vil gjøre det mulig å bygge opp den nødvendige variasjon i kursene, slik at studentene kan få den utdannelse de ønsker.

Et grunnlag for en slik oppgavedeling mellom høgskolene er allerede lagt ved de spesiallinjer som er bygget ut ved enkelte høgskoler. Også gjennom de »vekstsentra» eller »growing points» som er etablert i samarbeid med forskningsrådene og OEEC blir denne utvikling stimulert. En videre oppgavedeling vil imidlertid kreve en del utredningsarbeid i hvert enkelt land, og utvalget vil derfor komme tilbake til spørsmålet under mandatets punkt B.

VII. Praktiske samarbeidstiltak

1. Mulighetene for utvidet utveksling av høgskolelærere

Utvekslingsordningen for professorer ved de tekniske høgskolene ble etablert etter opptak fra det nordiske rektormøte i 1957. Hensikten var at professorer fra en høgskole skulle få anledning til å oppholde seg i en viss tid (1—3 måneder) ved en annen nordisk høgskole for å få kjennskap både til undervisningen og forskningen innen sitt spesialområde og for å knytte personlige kontakter. Professorene skulle også med spesialforelesninger delta i undervisningen ved den høgskole de besøkte. Utvekslingen har imidlertid ikke fått det omfang som var ventet, og utvalget finner derfor grunn til å fremheve betydningen av slikt samarbeid.

Professorer og høgt kvalifiserte faglærere ved de forskjellige høgskolene bør få personlig kontakt med sine kolleger ved de andre høgskolene og få personlig kjennskap til det undervisnings- og forskningsmiljø som finnes. Utvalget mener at en slik kontakt er av avgjørende betydning for at det nordiske samarbeid mellom høgskolene skal fungere effektivt, og for at det skal være mulig å utnytte de fordeler et effektivt samarbeid byr på.

Representanter for de forskjellige høgskolene har overfor utvalget gitt uttrykk for at høgskolene er sterkt interessert i at denne form for samarbeid blir styrket, og utvalget vil peke på nødvendigheten av at professorene er godt orientert for å kunne stimulere den utveksling av licentiatstudenter som utvalget legger stor vekt på skal bli etablert.

Utvekslingsordningen for professorer har fra enkelte hold blitt oppfattet slik at det for det første nødvendigvis måtte være en direkte utveksling mellom 2 professorer med beslektede fagområder, og at vedkommende professor skulle ta direkte del i den ordinære undervisning ved høgskolen. Utvalget ser gjerne at det blir klarlagt for høgskolene at dette ikke bør være forutsetningen. Utvalget finner ingen grunn til at ordningen skal baseres på en direkte utveksling, og vil peke på at det byr på fordeler at besøkene skjer til forskjellig tid i tilfelle den etableres som direkte utveksling mellom to professorer innen samme fagområde. Bare på den måte får professorene det fulle utbytte av den personlige kontakt som kan etableres. Det er ikke hensiktsmessig at utvekslingsprofessorene skal delta i den regulære under-

visning, men at vedkommende professor skal gi spesialforelesninger eller annen spesialundervisning som går ut over de ordinære kurser.

Utvalget anbefaler at høgskolene gjennomgår organiseringen av kontaktordningen og sørger for at det etableres en fast rutine angående tilbud og forespørsler om utveksling av professorer, og at slike opplysninger blir utvekslet mellom høgskolene til faste tider enten 1 gang for semestret eller 1 gang for året.

Det blir videre anbefalt at de høgskoler som tar imot utvekslingsprofessorer tilrettelegger besøket så godt som mulig også med kontakter utenfor skolen slik som industribesøk o. l. På samme måte pekes det på at vertskapslandet vil få større utbytte av utvekslingen dersom forelesninger og eventuelle kurser blir gjort kjent også utenom høgskolen slik at andre interesserte kan få anledning til å følge undervisningen.

Utvalget antar at denne form for utveksling har så stor betydning for de enkelte høgskoler at det blir vist velvilje ved behandling av permisjonssøknader i forbindelse med nordisk utveksling av professorer, og at professorene får beholde sin lønn under permisjonstiden. Ekstrautgiftene til reiser og opphold bør dekkes av vertskapshøgskolen. (Anbefaling 8).

Utvalget har vurdert hvilke midler som vil være nødvendige ved en utveksling av professorer i den utstrekning som anses ønskelig, og er kommet til at ekstrautgiftene ved en måneds opphold ved en annen høgskole (inkludert reiseutgifter), vil beløpe seg til ca. 3.000.— danske/norske kroner, og ca. 2.000.— svenske kroner. Størrelsesorden for den utveksling som finnes ønskelig har utvalget vurdert til 1 måneds opphold for hver 10. professor pr. år. For en høgskole med ca. 60 professorer vil dette bety 6 utvekslingsmåneder pr. år som da f. eks. kunne deles på 1 opphold på 3 måneder, og 3 opphold på 1 måned. Den totale bevilgning som måtte disponeres for å gjennomføre utvekslingen ville da være ca. 15.—20.000.— norske kroner. For de forskjellige høgskolene ville beløpet etter tilsvarende beregning bli:

	Antall prof.	Antall utv. mndr.	Nødvendig beløp
Danmarks tekniske højskole	54	5 ¹ / ₂	d. kr. 16.500:—
Kungl. tekniska högskolan	64	6 ¹ / ₂	sv. kr. 13.000:—
Norges tekniske høgskole	62	6	n. kr. 18.000:—
Åbo akademi	4(+ 2)	1 ¹ / ₂	fmk. 70.000:—

2. Møter mellom høgskolenes faglærere

Innen enkelte fagområder er det i den senere tid etablert mer eller mindre regulære møter mellom de enkelte høgskolers fagprofessorer. Disse møtene har stor verdi både ved at de skaffer de forskjellige professorer en god oversikt over de forskningsproblemer som bearbeides ved de øvrige høgskoler og gjennom de impulser de gir for undervisningen. Utvalget vil derfor anbefale at slike møter blir stimulert og at det blir tatt skritt til å etablere slike møter innen fagområder som nå ikke er dekket.

3. Samarbeid om utarbeiding av lærebøker

Spørsmålet om mulighetene for å organisere et samarbeid mellom de tekniske høgskolene i Norden for å gi ut lærebøker har vært diskutert i utvalget. For tiden bruker studentene i stor utstrekning lærebøker på tysk eller engelsk språk til støtte for studiene, og de fleste professorer utarbeider dessuten sine egne kompendier.

Utvalget er klar over at det har stor verdi for studentene å venne seg til å bruke utenlandsk faglitteratur, men ser det allikevel som en stor fordel om det fantes gode lærebøker på et nordisk språk. Slike bøker ville blant annet være medvirkende til å innarbeide en sikrere teknisk terminologi. For de forskjellige fagprofessorer synes gode lærebøker å måtte være en avgjort fordel, slik at faglæreren kunne konsentrere sitt arbeid om en videre fordypning av stoffet.

Utvalget vil drøfte dette spørsmål videre og komme tilbake til saken i innstillingen om mandatets punkt B.

4. Opplysningsvirksomhet

Utvalget er av den oppfatning at en gjennomføring av de forskjellige samarbeidstiltak som er foreslått vil by på store fordeler både for studentene, lærerne og høgskolene. For å sikre seg at de forskjellige samarbeidsmulighetene blir utnyttet, vil det være nødvendig å drive et utstrakt opplysningsarbeid. Uten at de enkelte studenter blir orientert om mulighetene, vil ikke samarbeidet utvikle seg. Orienteringer til studentene bør gis på et så tidlig tidspunkt som mulig, og opplysninger om samarbeidet bør derfor tas inn i studenthåndbøker eller andre studieorienteringer som blir sendt ut til gymnasiastene, og det bør gis fylldige opplysninger i de enkelte høgskolers studievegledninger. For å øke mulighetene for å utnytte eventuell ledig kapasitet ved en annen høgskole slik som foreslått i punkt 4, anbefales at høgskolene i sine søknadsskjemaer tar med et spørsmål om søkeren er interessert i å studere ved en annen nordisk høgskole dersom plassforholdene skulle gi muligheter for opptak. (Anbefaling 9).

I høgskolenes studievegledninger bør det også tas inn fylldige opplysninger om spesialavdelinger ved andre nordiske høgskoler som er åpne for studenter fra alle nordiske land (se pkt. 6), og det bør orienteres om muligheten for å ta licentiatgrader ved andre lands høgskoler.

De forskjellige høgskoler anbefales å gi en kort orientering om sitt eget karaktersystem på de vitnemål som de uteksaminerte sivilingeniører og arkitekter får, slik at det blir lettere å vurdere kvaliteten av eksamen i de andre nordiske land.

5. Vurdering av søknader

Gjennom det samarbeid som er foreslått etablert angående undervisningen ved de tekniske høgskolene, vil det i en rekke tilfelle bli nødvendig å vurdere studenter fra ett land i forhold til studenter fra et annet land. På grunn av

at undervisningen både i gymnasiene og ved høgskolene er lagt noe forskjellig opp i de enkelte land, vil sammenligningen ofte bli vanskelig, og det vil være uråd å finne fram til et helt eksakt vurderingsgrunnlag.

Det er enighet i utvalget om å anbefale at hjemlandets høgskole deltar i vurderingen overalt hvor den høgskole som skal ta imot studenter ønsker det. I tilfelle det dreier seg om studenter som søker direkte til en annen høgskole, vil hjemlandets høgskole på forespørsel vurdere både om søkeren er kvalifisert for det studium han søker, og i hvilken rekkefølge han kommer i forhold til andre søkere. Dersom studenten søker gjennom sin egen høgskole om å bli overflyttet, enten det gjelder å ta en del av det ordinære studium, eller en videregående utdanning, synes det rimelig at vedkommende høgskole sammen med å oversende søknaden gir en vurdering av søkerens kvalifikasjoner. (Anbefaling 10).

Oslo, juli 1959

BIHANG

Oversikt over fagavdelinger og studieretninger ved Nordens tekniske høgskoler

Chalmers tekniska högskola

1. Avdelningen för teknisk fysik
2.   »   » maskinteknik
3.   »   » skeppsbyggnad
4.   »   » elektroteknik
  - Kraftteknisk studieriktning
  - Teleteknisk   »
  - Kombinerad   »
5. Avdelningen för väg- och vattenbyggnad
  - Grupp A
    - Byggnadsstatik
    - Byggnadsteknik
    - Brobyggnad
    - Vattenbyggnad
  - Grupp B
    - Byggnadsekonomi
    - Vägbyggnad
    - Vattenförsörjning och avloppsteknik
    - Akustik
    - Geodetisk mätteknik
    - Stadsbyggnad
    - Stadsbyggnadsrätt

6. Avdelningen för kemi
  - Textilkemi
  - Teknisk cellulosakemi
  - Organisk kemi: textil, olja, cellulosa
  - Organisk kemi: livsmedels- och vattenkemi
7. Avdelningen för arkitekter

Danmarks tekniske højskole

1. Afdeling for kemisk ingeniørvidenskab
  - Afdeling for grafiske fag
    - » » tekstilkemi
2. Afdeling for maskinteknisk ingeniørvidenskab
  - Almindelig maskinteknik
  - Afdeling for skibsbygging
3. Afdeling for bygningsingeniører
  - Afdeling for husbygningsfag
    - » » bærende konstruktioner
    - » » vej- og vandbygningsfagene
4. Afdeling for elektroteknisk ingeniørvidenskab
  - Afdeling for stærkstrømselektroteknik
    - Almindelig elektroteknik
    - Belysningsteknik
    - Elektriske anlæg
    - Elektrisk maskineri
    - Elektroteknisk materiallære
  - Afdeling for svagstrømselektroteknik
    - » » fysik

Norges tekniske højskole

1. Arkitektavdelingen
2. Bergavdelingen
  - Linje for gruvedrift
    - » » metallurgi
3. Bygningsingeniøravdelingen
  - Bygningsingeniørfag
  - Studieretning for oppmålingsvesen
4. Elektroteknisk avdeling
  - Linje for sterkstrømsteknikk
    - » » svakstrømsteknikk
5. Kjemiavdelingen
  - Linje for almen kjemi
    - Studieretning for uorganisk kjemi
      - » » organisk kjemi
      - » » teoretisk kjemi
      - » » teknisk biokjemi
  - Linje for prosesseteknikk
    - Studieretning for kjemiteknikk
      - » » industriell kjemi
      - » » treforedlingskjemi
      - » » teknisk elektrokjemi

6. Maskinavdelingen

Linje för maskinteknik och driftsteknikk

Varmteknikk og kjøleteknikk

» » oppvarming og ventilasjon

Kjøleteknikk og oppvarming og ventilasjon

Vasskraftmaskiner og varmeteknikk

Forbrenningsmotorer og varmeteknikk

Driftsteknikk med verkstedsteknikk

» » papirteknikk

» » kjøleteknikk og oppvarming og ventilasjon

Linje for skips- og skipsmaskinbygging og flygteknikk

Studieretning for skipsbygging

» » skipsmaskinbygging

» » flyteknikk

7. Almenavdelingen

Linje for teknisk fysikk

Kunql. tekniska högskolan

1. Avdelningen för teknisk fysik

2. » » maskinteknik

Grupp för kraftteknik

» » maskinkonstruktion

» » produktionsteknik

» » värme- och sanitetsteknik

3. Avdelningen för flygteknik och skeppsteknik

Underavdelningen för flygteknik

Studieriktning för tillämpad aerodynamik

» » flygmekanik

» » flygplanshållfasthet

Underavdelningen för skeppsteknik

Studieriktning för skeppsbyggnad

» » skeppsångmaskiner

» » skeppsmotorer

4. Avdelningen för elektroteknik

Studieriktning för kraftteknik

» » teleteknik

5. Avdelningen för väg- och vattenbyggnad

Studieriktning för lantbruksingenjörer

6. Avdelningen för kemi

7. » » bergsvetenskap

Underavdelningen för gruvvetenskap

» » metallurgi

8. Avdelningen för arkitektur

9. » » lantmäteri

Tekniska högskolan (Helsingfors)

1. Avdelningen för teknisk fysik

Kärnfysikaliska linjen

Materialfysikaliska linjen

Instrumenttekniska linjen

2. Byggnadsingenjörsavdelningen
  - Studieriktningen för byggnadsteknik
    - » » vattenbyggnad inom lantbruket
3. Maskiningenjörsavdelningen
  - Studieriktningen för maskinbyggnad
    - Konstruktionslinjen
    - Värme kraftlinjen
    - Tillverknings tekniska linjen
    - Metall tekniska linjen
    - Sanitet tekniska linjen
  - Studieriktningen för skeppsbyggnad
    - » » flygmaskinsbyggnad
    - » » textilindustri
4. Elektrotekniska avdelningen
  - Studieriktningen för starkströmsteknik
    - » » svagströmsteknik
5. Träförädlingsavdelningen
  - Studieriktningen för träets mekaniska industri
    - » » träets kemiska industri
    - » » pappersindustri
6. Kemiska avdelningen
7. Bergsindustriavdelningen
  - Studieriktningen för gruvteknik
    - » » metallurgi
8. Lantmäteriaavdelningen
9. Arkitektavdelningen
10. Allmänna avdelningen

BILAGA

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

Nordisk kulturkommisjons vitenskapelige seksjon har i møte 28.—29. august 1959 behandlet vedlagte innstilling fra kulturkommisjonens ekspertutvalg for samarbeid mellom de tekniske høyskoler angående første del av utvalgets mandat [*se Tillägg*].

Seksjonen vil gi sin fulle tilslutning til utvalgets syn at et samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden om en mer differensiert utdanning kan by på store fordeler. Et slik samarbeid krever imidlertid etter seksjonens oppfatning ikke bare kontakt mellom høyskolene, men også drøftinger om utbyggingsplanlegging på høyeste politiske og administrative plan. Ikke minst gjelder dette i forbindelse med den planlegging av nye høyskoler eller nybygging av høyskoler som i dag finner sted.

Seksjonen vil understreke at behovet for økt kapasitet ved de tekniske høyskoler i Norden i årene framover bare i begrenset utstrekning kan dekkes gjennom nordisk samarbeid alene. En vesentlig utbygging av de tekniske utdanningsinstitusjoner vil være nødvendig i samtlige land.

Men denne utbygging bør etter seksjonens syn foregå ut fra hensynet til de samlede behov i hele Norden. Seksjonen har derfor sterk sympati for forslaget fra ekspertutvalgets mindretall om at samtlige søkere fra de nordiske land prinsipielt stilles likt ved opptak til de tekniske høyskoler. En er klar over at dette ikke lar seg realisere fullt ut i nær framtid, og ser flertallets forslag om kvote- og rapportordninger mellom høyskolene som en første tilnærming til en slik praksis. Utvalget er imidlertid anmodet om å presisere sitt forslag om kvoteordningen. Etter seksjonens mening vil det være en fordel om det prinsipielle syn på spørsmålet om likestilling ved opptak allerede nå kommer til uttrykk i høyskolenes reglementer, f. eks. i den form som er foreslått av ekspertutvalgets mindretall. Også denne formulering skulle gi anledning til å opprettholde de nasjonale preferanser som inntil videre er nødvendig.

Seksjonen er videre enig med utvalget i at samarbeidsmulighetene når det gjelder teknisk utdanning er særlig lovende i forbindelse med den videregående utdanning, både licentiatstudiet og annen etterutdanning, men mener at betydelig vekt også må legges på samarbeidsmulighetene innenfor rammen av det ordinære studiet.

Seksjonen finner å kunne gi sin tilslutning til samtlige konkrete samarbeidstiltak som foreslås av utvalget. Disse forslag omfatter i hovedsaken følgende:

1. Etablering av en kvoteordning ved de tekniske høyskoler for studenter fra andre nordiske land inntil kapasiteten tillater fri adgang.

2. Etablering av en rapportordning mellom høyskolene angående ledige studieplasser.

3. Etablering av en ordning med gjensidig studentutveksling for deler av studietiden.

4. Fastlegging av retningslinjer for godkjenning av deksamener avlagt ved andre tekniske høyskoler i Norden.

5. Likestilling av alle licentiatstuderende ved opptak ved samtlige høyskoler.

6. Oppnevning av et rådgivende utvalg for samordning av licentiatstudiene.

7. Utvidet utveksling av lærekrefter mellom høyskolene.

Seksjonen deler videre det synspunkt at et økt nordisk samarbeid ikke må skje på bekostning av mulighetene for å ta opp studerende fra land utenfor Norden. Seksjonen vil også slutte seg til det syn at lærerutvekslingen mellom institusjonene ikke må baseres på forutsetningen om direkte gjensidighet.

Seksjonen vil på denne bakgrunn henstille til regjeringene i de nordiske land så hurtig som mulig å gå til de skritt som er nødvendig for at samarbeidet mellom de tekniske høyskoler og de organer som planlegger deres utvikling skal kunne utvikle seg etter de linjer som er trukket opp i ovenstående forslag. Seksjonen vil på sin side gjøre sitt til at ekspertutvalgets utredningsarbeid kan bli ført videre med full kraft.

Stockholm, 15. oktober 1959

Medlemsförslag

om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning

(Väckt av Helge Larsen, Finn Moe, Hugo Osvald, Kaarlo Pitsinki och Helge Seip)

Vid de hittills företagna kärnvapenproven har betydande mängder radioaktivt stoff alstrats och utspritts i atmosfären. De faromoment, som är förbundna med den gradvis skeende ökningen av det radioaktiva utfallet, har redan uppmärksamrats i internationellt sammanhang. Sålunda publicerade Förenta Nationernas strålningskommitté sommaren 1958 en översikt över nedfallets spridning och egenskaper («Report of the United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation, United Nations doc. A/3838»). Rekommendationer beträffande högsta tillåtna stråldoser och koncentrationer av radioaktiva ämnen utfärdas av Internationella strålskyddskommissionen (ICRP). De sovjetiska atomvapenprov, vilka ägde rum på hösten 1958 och vilka resulterade i en betydande ökning av det radioaktiva utfallet i de skandinaviska länderna, berördes även i generaldebatten vid Nordiska rådets sjätte session i november 1958.

I samtliga nordiska länder finns sakkunniga institutioner för en kontinuerlig kontroll och uppmätning av det radioaktiva utfallet. Detta utfall kan antagas uppgå till i stort sett samma koncentrationer inom det begränsade geografiska område, som de nordiska länderna omfattar, eller i vart fall inom betydande delar av det. Med hänsyn härtill och då de problem, som är förbundna med befolkningens samt växt- och djurvärldens skydd mot utfallet, är likartade i länderna, har ett samarbete mellan dessa institutioner etablerats. Ett sammanträde mellan representanter för strålskyddsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige har sålunda ägt rum i Oslo den 4 och 5 juni 1959. Den närmaste anledningen till detta sammanträde var — såsom framgår av bifogade skrivelse, som efter sammanträdet tillställdes strålskyddsmyndigheterna i de tre länderna [*se Tillägg 1*] — det senaste årets ökning av radioaktiviteten i nederbörden, som medfört en jämförelsevis stark kontaminering dels av dricksvatten i de fall, där regnvatten användes utan rening, dels av ett flertal livsmedel. Under sammanträdet utbyttes synpunkter rörande samordning av undersökningar och undersökningsmetoder i de skandinaviska länderna samt rörande det sätt, på vilket strålningsmätningarna kan läggas till grund för gemensamma bedömningar i avsikt att i denna fråga åstadkomma ett enhetligt bedömande av strålska-

deriskerna från radioaktivt nedfall. Man diskuterade även önskvärdheten av regelbunden inbördes kontakt samt möjligheten av att för mera komplicerade, personal- och kostnadskrävande undersökningar utnyttja befintliga speciellaboratorier för gemensamt bruk. En efter sammanträdet utarbetad redogörelse för det radioaktiva nedfallet över Skandinavien bifogas [se *Tillägg 2*].

Vid sammanträdet fattades beslut om att föreslå vederbörande myndigheter, att representanter för strålskyddsmyndigheterna regelbundet skall mötas för att diskutera spörsmål rörande det radioaktiva nedfallet och strålskyddsproblem överhuvudtaget, att strålskyddsmyndigheterna, innan de fattar definitivt beslut i frågor rörande allmänna åtgärder av strålskyddskaraktär, som innebär väsentliga ingrepp i samhället, skall avvakta resultatet av en gemensam behandling av ärendet mellan fackmän representerande de tre ländernas strålskyddsmyndigheter och att med hänsyn till det stora intresse, som visas strålningsfaran från allmänhetens sida, regelbundna meddelanden — exempelvis två gånger om året — skall lämnas till befolkningens upplysning angående radioaktivt nedfall och andra strålningsskaderisker.

Frågan om det radioaktiva nedfallet har sedermera diskuterats även vid en speciell konferens under den tionde nordiska kemistkongressen, vilken ägde rum i Stockholm i mitten av augusti 1959. Ämnet tilldrog sig stor uppmärksamhet vid denna kongress.

Det synes uppenbart, att ett synnerligen intimt samarbete mellan de olika nordiska ländernas institutioner på detta område är av stor betydelse, bland annat därför att de enskilda nordiska ländernas ekonomiska och personella resurser knappast är tillräckliga för en allsidig, isolerad forskning på detta område. Det synes också naturligt, att förutsättningar skapas för ett samordnat nordiskt uppträdande på detta område i internationella organisationer.

Att vidare fullfölja det sålunda inledda samarbetet får anses vara en angelägen uppgift inom ramen för det nordiska samarbetet. De initiativ, som här tagits, synes vara i hög grad förtjänta av statsmakternas stöd. Ett fast organiserat och intimt samarbete bör komma till stånd så snart som möjligt. En naturlig utgångspunkt för fortsatta undersökningar om formerna för det nordiska samarbetet är de vid sammanträdet i Oslo den 4 och 5 juni i år antagna rekommendationerna. Nordiska rådet har här möjlighet att verka pådrivande, en möjlighet som enligt vår mening icke bör försummas. Vi har därför ansett oss böra upptaga saken i rådet.

Under hänvisning till ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att på allt sätt — ekonomiskt och personellt — underlätta genomförandet av samarbetet mellan de institutioner som handlägger frågor om skydd mot radioaktiv strålning.

København, Oslo, Uppsala och Helsingfors i september 1959

Helge Larsen Finn Moe Hugo Osvald Kaarlo Pitsinki Helge Seip

TILLÄGG 1**Skrivelse från den skandinaviska konferensen om strålskydd i Oslo den 4—5 juni 1959 till strålskyddsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige**

Sakkunniga från institutioner, som i Danmark, Norge och Sverige är samsatta med frågor, som berör befolkningens skydd mot joniserande strålning och därmed sammanhängande problem, har efter förberedande diskussioner i Stockholm och Köpenhamn varit samlade till konferens i Oslo den 4 och 5 juni 1959 för att behandla aktuella spörsmål rörande det radioaktiva nedfallet från kärnvapenprov.

Den närmaste anledningen till konferensen var det senaste årets ökning av radioaktiviteten i nederbörden, som medfört en jämförelsevis stark kontaminering dels av dricksvatten i de fall, där regnvatten användes utan rening, dels av ett flertal livsmedel. Konferensen har icke behandlat andra former för befolkningens bestrålning än dem, som härrör från radioaktivt nedfall från kärnvapenprov, ehuru denna utgör endast en del av befolkningens totalbestrålning.

Under konferensen har de sakkunniga haft tillgång till resultaten av i de tre skandinaviska länderna sedan 1950—1954 utförda undersökningar över radioaktiviteten i luft, nederbörd, dricksvatten, livsmedel m. m.

Under konferensen har en översikt över nedfallets spridning och egenskaper utarbetats i anslutning till den av Förenta Nationernas strålningskommitté sommaren 1958 offentliggjorda rapporten.¹ Härtill har fogats en redogörelse för den Internationella strålskyddskommissionens (ICRP) under utgivning varande nya strålskyddsrekommendationer, vilka här närslutes (bilaga A²), samt med ledning härav sammanställts några uppgifter, som kan läggas till grund för ett försök till bedömande av det radioaktiva nedfallets betydelse ur hälsosynpunkt. Med stöd av denna utredning har några slutsatser dragits. Översikten, som icke gör anspråk på att i något hänseende vara fullständig eller slutgiltig, tager närmast sikte på de för närvarande i Skandinavien ur hälsosynpunkt aktuella problemen rörande det radioaktiva nedfallet och är avsedd att tjäna som en första orientering och bilda ett underlag för fortsatta diskussioner (bilaga B [se Tillägg 2]).

Beträffande det nuvarande läget i fråga om det radioaktiva nedfallet i de skandinaviska länderna har konferensen ansett sig kunna konstatera en väsentlig ökning under det senaste året, vilket antyder, att därest ökningen sker i samma takt som nu, strålningen kan komma att inom kort bidra till allmänhetens bestrålning med nivåer, som icke bör överskridas med hänsyn till de av ICRP för stora befolkningsgrupper rekommenderade högsta tillåtliga stråldoserna. Det må emellertid framhållas, att de värden, som ICRP

¹ Report of the United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation (United Nations doc. A/3838).

² Här ej tryckt.

anger, icke är gränsvärden, som representerar en plötslig övergång från ett ofarligt till ett farligt dosområde, utan avser dosnivåer, under vilka sannolikheten för strålskador är avsevärt mycket mindre än andra skaderisker i det moderna samhället.

Under konferensen utbyttes synpunkter rörande samordning av undersökningar och undersökningsmetoder i de skandinaviska länderna samt rörande det sätt, på vilket strålningsmätningarna kan läggas till grund för gemensamma bedömningar i avsikt att i denna utomordentligt svåra fråga åstadkomma ett enhetligt bedömande av strålskaderiskerna från aktivt nedfall. Det framhölls särskilt, att det är svårt att avgöra, vid vilken kontamination av dricksvatten och födoämnen ett ingripande från det allmännas sida ur strålskyddssynpunkt måste övervägas. Man anförde även, att man ännu överhuvudtaget icke har kunnat visa, att så små stråldoser och i all synnerhet så små strålintensiteter, som det här är fråga om, verkligen kan förorsaka skadeverkningar på människor och att man därför var hänvisad till att draga slutsatser från erfarenheten av strålverkningarna vid betydligt högre doser och intensiteter än dem, som för närvarande förorsakas av det radioaktiva nedfallet.

De sakkunniga har även diskuterat önskvärdheten av regelbunden inbördes kontakt och ändamålsenligheten av att i spörsmål av föreliggande slag ha gemensamma diskussioner och göra gemensamma framställningar till myndigheterna i de skandinaviska länderna. Möjligheten av att för mera komplicerade samt för personal- och kostnadskrävande undersökningar utnyttja befintliga speciallaboratorier för gemensamt bruk framhölls liksom även önskvärdheten av att genom utväxling av provmaterial erhålla kontroll av mätresultat.

De sakkunniga föreslår,

att representanter för strålskyddsmyndigheterna i de tre skandinaviska länderna och de övriga sakkunniga, som befinnes erforderliga, regelbundet mötas för att diskutera spörsmål rörande det radioaktiva nedfallet ävensom strålskyddsproblem överhuvudtaget,

att strålskyddsmyndigheterna i de skandinaviska länderna, innan de fattar definitivt beslut i frågor rörande allmänna åtgärder av strålskyddskaraktär, som innebär väsentliga ingrepp i samhället, om situationen så tillåter, avvaktar resultatet av en gemensam behandling av ärendet mellan fackmän representerande de tre ländernas strålskyddsmyndigheter,

att med hänsyn till det stora intresse, som befolkningen visar för den s. k. strålningsfaran, regelbundna meddelanden — exempelvis två gånger årligen — lämnas till allmänhetens upplysning angående radioaktivt nedfall och andra strålskaderisker. I den mån så befinnes lämpligt, kan dessa meddelanden utarbetas i samråd mellan sakkunniga från de skandinaviska länderna och underställas strålskyddsmyndigheterna i dessa länder samt

att den till denna skrivelse fogade redogörelsen (bilaga B [se Tillägg 2]) snarast måtte i sin helhet offentliggöras i de tre skandinaviska länderna samtidigt och vid överenskommen tidpunkt.

Vid konferensen överenskom man att lägga ICRP:s rekommendationer till grund för bedömningen av högsta tillåtna koncentrationer av radioaktiva ämnen i luft och vatten. Med utgångspunkt från dessa koncentrationer var man överens om att anledning för närvarande icke föreligger att ur hälsovårdssynpunkt tillråda åtgärder att vidtagas på grund av den observerade radioaktiviteten i vatten, mjölk och andra livsmedel.

København, Oslo och Stockholm i juni 1959

Eigil Juel Henningsen

Formand i sundhedsstyrelsens udvalg for strålebeskyttelse

Reidar Eker

Formann i statens råd i strålehygieniske spørsmål

Rolf Sievert

Vice ordförande i medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd och föreståndare för radiofysiska institutionen

TILLÄGG 2

PM rörande det radioaktiva nedfallet över Skandinavien

(Utarbetad under den skandinaviska konferensen om strålskydd i Oslo den 4—5 juni 1959)

Den skandinaviska konferensen om strålskydd

Den skandinaviska konferensen om strålskydd på Det norske radiumhospital den 4—5 juni 1959 under ordförandeskap av dr. med. R. Eker hade följande deltagare:

Danmark: Juel Henningsen, E., overlege, formand i sundhedsstyrelsens udvalg for strålebeskyttelse
Christensen, B. Chr., overlege, dr. med.
Levi, Hilde, amanuensis, dr. phil.

Norge: Eker, R., dr. med., direktør for det norske radiumhospital
Bruusgaard, A., overlege
Dale, T., generalmajor, sanitetssjef
Devik, F., overlege, dr. med.
Eldjarn, L., professor, dr. med.
Hansen, J., legekonsulent
Hvinden, T., forskningssjef
Poppe, E., overlege, dr. med.
Siedje, E., cand. real
Weyde, R., overlege

Sverige: Sievert, R. M., professor, föreståndare för radiofysiska institutionen
Björnerstedt, R. G., laborator, fil. lic.
Hedgran, A., docent, fil. dr.
Lindell, B., civilingenjör, fil. lic.
Nelson, A., laborator, med. dr.
Swedin, B., med. dr.

Det radioaktiva nedfallet över Skandinavien

Utbyte av erfarenheter

Det radioaktiva nedfallet över Skandinavien till följd av kärnvapenprov i olika delar av världen har sedan åren 1950—54 varit föremål för fortlöpande studier inom ett flertal nordiska institutioner. Ett utbyte av erfarenheter sker regelmässigt och har visat en i stora drag överensstämmande bild av nedfallsförhållandena i Danmark, Norge och Sverige. Det finns därför starka skäl, som talar för att gemensamma bedömningsnormer bör användas inom de nordiska länderna vid värderingen av det radioaktiva nedfallets betydelse ur strålrisksynpunkt.

Nedfallet utgör emellertid ett globalt problem. Det internationella vetenskapliga meningsutbytet spelar därför den allra största roll. Speciellt betydelsefull är den diskussion av nedfallsproblemen, som sker inom Förenta Nationernas ram i dess vetenskapliga kommitté för studium av atomstrålningens verkningar (UNSCEAR). Denna kommitté arbetar emellertid på lång sikt, varför det bedömts angeläget att preliminärt kommentera den senaste tidens utveckling vad avser det radioaktiva nedfallet inom Skandinavien.

Det radioaktiva nedfallet

Vid de hittills företagna kärnvapenproven har betydande mängder radioaktivt stoft alstrats och utspritts i atmosfären. Ju starkare explosionerna har varit, desto högre upp i lufthavet har aktiviteten i allmänhet stigit. Kärnvapen av mindre styrka har oftast medfört utspridning av aktivitet inom luftlagren under c:a 10 km höjd (troposfären). De större vapnen däremot har förmått transportera den största aktivitetsandelen upp i stratosfären, d. v. s. till höjder över c:a 10 km. En naturlig följd av dessa förhållanden har varit, att de mindre vapnen alstrat aktivitet, som på relativt kort tid, d. v. s. inom någon månad, förts åter till markytan av den nederbörd, som uppstår inom troposfären och som effektivt »tvättar ren» densamma. Inom stratosfären däremot förekommer ingen nederbörd, och aktiviteten stannar följaktligen uppe under längre tid och försvinner endast gradvis genom partiklarnas fall och rörelser i lufthavet, som för ned aktivitet i troposfären. Det har allmänt ansetts, att denna process försiggår under loppet av något eller några år efter en vätevapenexplosion.

Det radioaktiva nedfallet har en komplicerad sammansättning. Radioaktiviteten är bunden till små partiklar, damnkorn, som i allmänhet har låg

fallshastighet. Aktiviteten är vidare sammansatt av ett stort antal ämnen, varav en del har lång, en del kort, livslängd. Strontium 90 och cesium 137 är två viktiga beståndsdelar, vars strålningsbidrag minskar till endast hälften på en tid av 30 år. Den första tiden efter ett vapenprov innehåller nedfallet såväl kortlivad som långlivad aktivitet. Efter ett år har den mera kortlivade andelen försvunnit. Detta innebär, dels att den totala aktiviteten minskat starkt, dels att av återstoden utgörs en ökad andel av t. ex. strontium 90 och cesium 137.

FN:s strålningskommitté avlämnade under sommaren 1958 sin rapport angående det radioaktiva nedfallet. Rapporten innefattade bl. a. en redogörelse för det i olika delar av världen uppmätta nedfallet fram till 1958. Den har tidigare utförligt refererats i dagspressen. Under år 1958 fortsattes kärnvapenproven i stor omfattning, vilket har påverkat nedfallsförloppet. För Skandinavien del kan följande sägas om erhållna mätresultat:

Nedfallstakten (mängden nedfall per tidsenhet) har ökat i hela Skandinavien. Enstaka regn har i några fall medfört tillskott i den ackumulerade totalaktiviteten på 100 mc/km², och månadsprover för december 1958 har givit värden av samma storleksordning. (Detta är höga värden jämfört med tidigare mätningar.) Förändringen i den totalt nedfallna aktiviteten (d. v. s. balansen mellan nytillskottet genom nedfall och den ansamlade totalaktivitetens avklingning) kan för närvarande icke anges i siffror, men det förefaller troligt, att den under åren 1953—57 observerade långsamma ökningen till nivån 50—250 mc/km² under 1958—59 blivit snabbare, varför nuvärdet torde ligga mellan 200—1 000 mc/km². Aktivitetsvärdena varierar lokalt inom Skandinavien med minst 1 faktor på 5, och variationen är i stort sett korrelerad till nederbörden. Totalkoncentrationen av radioaktiva ämnen i regn och smältvatten uppgår för närvarande till några tusen μmc /liter. Sådana koncentrationer har tidigare uppmätts vid några tillfällen, men det är anmärkningsvärt, att de kvarstår mer än ett halvår efter kärnvapenprovets avslutande. Upp till högst en procent av totalaktiviteten utgöres för närvarande av strontium 90, som visar en genomsnittlig koncentration av några μmc /liter och i enstaka regn kan uppgå till några tiotal μmc /liter.

Som sammanfattning kan sägas, att det ännu är svårt att med utgångspunkt från erhållna mätresultat ange i siffror, hur nedfallsförloppet har förändrats åren 1958—59. Det är emellertid klarlagt, att nedfallstakten det senaste halvåret ökat. Den på marken totalt ansamlade aktiviteten har ävenledes ökat, liksom andelen av speciella långlivade ämnen, främst strontium 90 och cesium 137. Det förefaller ur vetenskaplig synpunkt med rimlig sannolikhet bekräftat, att aktivitetsnedfallet över Skandinavien det senaste halvåret till större delen leder sitt ursprung från vätevapenprov på nordliga breddgrader hösten 1958. En mindre andel av aktiviteten kan härröra från tidigare prov.

Aktivitetsvandringen

De radioaktiva ämnena från nedfallet vandrar bl. a. via grödan och betande kreatur in i våra livsmedel och når därigenom människan. Dessa för-

hållanden har belysts i ovannämnda FN-rapport, varvid aktivitetsnivåer aktuella fram till 1958 angivits.

Dricksvatten från ytvattentäkter kan uppnå en aktivitetskoncentration svarande mot c:a 1/10 av den i regnvatten, d. v. s. upp till några hundra μuc /liter, men i allmänhet minskar vattnets radioaktivitet ytterligare vid naturlig och konstgjord filtrering. Den naturliga filtreringen försiggår relativt snabbt, varför koncentrationen i en given reservoar är i stort sett beroende av nedfallstakten. I Skandinavien har ingen nedfallsaktivitet påvisats i grundvatten.

Grödan förorenas radioaktivt dels genom direkt upptagning via bladen, dels genom upptagning från marken genom rotsystemet. Den relativa betydelsen av dessa två vägar varierar med ett flertal förhållanden: den kemiska karaktären hos de radioaktiva ämnena, växtslaget, jordens egenskaper samt förhållandet mellan nedfallstakt och på marken ansamlad nedfallsaktivitet. I dagens läge förefaller det, som om bladupptagningen i allmänhet är den dominerande processen. Den ökade nedfallstakten avspeglas alltså direkt i en ökad kontaminering av grödan och därmed av kedjan djur—livsmedel—människa. Att fastställa denna med god noggrannhet, kräver emellertid mätningar i mycket stor skala.

En av de mest omfattande aktivitetstransporterna från grödan till människan sker via betande djur och mjölkprodukter. Framför allt är det för närvarande de två ämnena strontium 90 och cesium 137, som är betydelsefulla i sammanhanget. Sr 90 är till sin kemiska natur besläktat med kalcium, Cs 137 med kalium. Det är därför ändamålsenligt att betrakta strontium-kalcium som en ämneskombination, där den ena sällan återfinnes utan den andras sällskap. Liknande gäller då för cesium-kalium.

Koncentrationen av Sr 90 i mjölk uppgår för närvarande till storleksordningen 10 μuc /liter och koncentrationen av Cs 137 till ungefär det tiodubbla. Detta kan innebära en ökning av 50 % jämfört med föregående år.

Cs 137 i människor kan bestämmas genom direkta mätningar på levande individer. Sr 90 däremot kan ej uppmätas utan tillgång till benprover från människor. Mätningar av detta slag har sedan några år tillbaka i stor utsträckning utförts i USA på benprov från många olika länder. En jämförelse av resultaten från den nordiska hemisfären visar en stigande tendens. Sådana mätningar utföres nu också vid ett antal skandinaviska laboratorier, men resultaten är ännu för få för att kunna läggas till grund för en närmare bedömning. På vandringen från nedfall till människa blir radioaktiviteten fördröjd en tid i varje led, varför den senaste tidens nedfall över Skandinavien ännu inte hunnit i nämnvärd grad påverka människans aktivitetsinnehåll.

Prognos

Nedfallet från de prov, som företogs före hösten 1958, har under de år, som observationer skett, utvecklats på ett sätt, som har möjliggjort prognoser beträffande kommande år under förutsättning, att vapenproven upphörde

under 1958. Sådana prognoser har gjorts av FN:s strålningskommitté och de har i huvudsak varit lika för alla länder inom det tempererade bältet norr om ekvatorn. FN-kommitténs prognos var, att det årliga nedfallet av radioaktiva ämnen skulle avklinga efter det att proven upphörde och innehållet i stratosfären tömdes samt att den vid markytan ackumulerade aktiviteten därigenom till en början skulle öka, för att, sedan den efter c:a tio år nått ett maximivärde (innebärande ungefär en fördubbling av värdet för 1958), avklinga med de radioaktiva ämnenas sönderfall.

Den serie prov, som företogs på nordliga breddgrader under hösten 1958, åstadkom en väsentlig ändring av förhållandena av flera orsaker. Proven medförde en plötslig ökning med omkring 50 % av radioaktiviteten i stratosfären. Det visar sig dessutom, att nedfallstakten är snabbare, när proven sker på nordliga breddgrader än när de företas närmare ekvatorn. Detta medför, att det framtida nedfallet inte får samma globala fördelning som tidigare, vilket i sin tur innebär en större aktivitetsandel än vanligt för t. ex. Skandinavien. Det är vanskligt att ge en prognos för nedfallet, men man bör räkna med att den nuvarande nedfallstakten kan vara oförändrat hög ännu en tid framöver. Det kan i så fall inte uteslutas, att koncentrationen av långlivade ämnen, främst Sr 90 och Cs 137, i mjölk och andra livsmedel samt i människan kan komma att öka till det dubbla eller trefaldiga jämfört med vad den är i dag.

Grundläggande strålskyddsrekommendationer

Rekommendationer beträffande högsta tillåtna stråldoser och koncentrationer av radioaktiva ämnen utfärdas av den Internationella strålskyddskommissionen (ICRP), vars senaste rekommendationer nyligen har publicerats. ICRP är en icke-statlig expertorganisation, vars strålskyddsrekommendationer tillämpas av de flesta nationer, som har utarbetat strålskyddsnormer. ICRP har tidigare gett rekommendationer uteslutande för personer i yrkesmässigt arbete med strålning men gör denna gång uttalanden även om strålning, som träffar befolkningen i övrigt. Den mest väsentliga ändringen i rekommendationerna är den nya synpunkt, man har anlagt på begreppet »högsta tillåten stråldos». Den äldre uppfattningen framgår av paragraf (1)¹ i de nya rekommendationerna och ledde då till följande definition av »tillåten stråldos»:

¹ Prior to the Geneva meeting of the commission in April 1956, permissible levels of exposure to ionizing radiation had been expressed in terms of a dose in a rather short interval of time (1 day or 1 week), that is, essentially, in terms of an average dose rate — the average referring to the temporal distribution of the dose in the specified interval of time. Implicitly, if not explicitly, it was assumed that if this average dose was low enough, no appreciable bodily injury would become apparent in the lifetime of the individual. The assumption was based largely on radiological experience which indicated that substantial skin recovery occurred within a few months following a moderate therapeutic dose and that the latent period for some long-term effects of radiation (e.g. cancer of the skin) resulting from residual tissue damage, was longer the lower the dose (or dose rate in the case of chronic exposure). Thus in an occupationally exposed individual a long-term effect might not become apparent in his lifetime, even if a certain amount of permanent injury had occurred.

Permissible dose is a dose of ionizing radiation that, in the light of present knowledge, is not expected to cause appreciable bodily injury to a person at any time during his lifetime. As used here »appreciable bodily injury» means any bodily injury or effect that a person would regard as being objectionable and/or competent medical authorities would regard as being deleterious to the health and well-being of the individual.

Med ovanstående definition var den högsta tillåtna stråldosen ett gränsvärde, under vilket ingen skada antogs kunna uppstå. Ett överskridande av gränsdosen ansågs inte ofrånkomligt leda till en strålskada, tvärtom visste man, att sannolikheten för skada var låg även vid betydligt högre stråldoser.

I de nya rekommendationerna diskuterar ICRP även andra teorier än den om ett säkert tröskelvärde för strålskador, i det att man understryker möjligheten av att även de minsta stråldoserna kan medföra en viss risk för skada. Sannolikheten för en skada skulle därvid kontinuerligt öka med stråldosens storlek och inga bestämda gränsvärden föreligga. Om man likväl angav en maximalt tillåten stråldos skulle detta vara en ren formalitet, där värdet vore resultatet av en bedömning av den största skaderisk, som vore acceptabel för angivna personer med tanke på de eventuella fördelar, strålningen kunde medföra. ICRP ändrade därför definitionen på »tillåten stråldos» till att betyda en sådan dos, att eventuella allvarliga verkningar för individen skulle ha en mycket låg sannolikhet (och därmed vara försumbara vid sidan av andra risker) och att alla verkningar, som med större sannolikhet kan inträffa, skulle vara av sådan natur, att de inte innebar något men för den bestrålade individen (och därför skulle kunna accepteras av denne):

The permissible dose for an individual is that dose, accumulated over a long period of time or resulting from a single exposure, which in the light of present knowledge, carries a negligible probability of severe somatic or genetic injuries: furthermore, it is such a dose that any effects that ensue more frequently are limited to those of a minor nature that would not be considered unacceptable by the exposed individual and by competent medical authorities.

Hur stor den »försumbara sannolikheten för allvarliga somatiska eller genetiska skador» i själva verket är, kan man ännu inte med säkerhet säga. En övre gräns kan dock ges genom att man vet, att årtiondens exponering av yrkesarbetare för strålnivåer lika med de nu rekommenderade maximala inte har lett till klart påvisbara skadefrekvenser och att risken är acceptabel som yrkesrisk.

Förutom rekommendationen om högsta tillåtna stråldoser för yrkesarbete rekommenderar ICRP för vissa grupper av personer, som på grund av omständigheterna utsättes för högre stråldoser än befolkningen i övrigt, en högsta tillåten stråldos på 1/10 av den för yrkesarbetare avsedda. Ehuru denna rekommendation framför allt avser befolkningsgrupper, som är bosatta i närheten av atomenergianläggningar, och ICRP inte ger några direkta rekommendationer om högsta tillåtna individuella stråldoser för befolkningen i övrigt, är det rimligt att anse, att samma maximum i princip bör gälla för

varje individ. ICRP undantar den naturliga strålningen och bestrålning i medicinskt syfte (röntgenundersökningar, strålterapi) från ovannämnda maximering.

Det förutsättes, att det antal personer, som bestrålas med upp till 1/10 av den högsta tillåtna dosen för radiologiskt arbete, är begränsat, eftersom eljest ett antal strålskador — trots den låga risken för varje individ — sannolikt skulle uppstå inom en stor befolkning. Av särskild vikt är denna begränsning av befolkningsexponeringen med tanke på de möjliga genetiska verkningarna. ICRP har därför rekommenderat, att den genomsnittliga gonaddosen inom befolkningen under varje generation skall understiga ett värde, som motsvarar en årlig stråldos av i genomsnitt 1/30 av den högsta tillåtna yrkesdosen, samt påpekar, att man måste inse, att denna dos inte kan få tagas i anspråk för ett enda ändamål. Som exempel anges, att det är nödvändigt att räkna med att en »reserv», t. ex. på 30 % av den föreslagna maximala generationsdosen, kan bli erforderlig för oförutsedda ändamål. Denna reserv motsvarar 1/100 av den maximalt tillåtna yrkesdosen.

Någon motsvarande begränsning av den för befolkningen genomsnittliga dosen till andra organ än gonaderna ges inte i ICRP:s rekommendationer.

Alla ovan nämnda rekommendationer om högsta tillåtna strålnivåer avser stråldoser. Då stråldosen förorsakas av i kroppen upplagrade radioaktiva ämnen, motsvaras de maximala doserna av högsta tillåtna mängder av de radioaktiva ämnena i kroppen eller i vissa organ. Man kan även beräkna de högsta koncentrationer av de olika radioaktiva ämnena, som kan tillåtas i dricksvatten eller luft, för att kroppen ej skall upplagra otillåtna kvantiteter av respektive ämnen. Sådana värden (»maximum permissible concentration») har beräknats av en av ICRP:s expertkommittéer, och en reviderad upplaga av dessa beräkningar med tabeller över MPC är, när detta skrives, under tryckning.

För de individer, för vilka man tillåter högst 1/10 av den högsta tillåtna yrkesdosen, ernår man tillräckligt skydd, om koncentrationerna av de radioaktiva ämnena i luft eller vatten hålls under 1/10 av MPC — under förutsättning, att de radioaktiva ämnena utgör den enda källan till bestrålning. Om både luft och vatten är förorenade, måste koncentrationerna jämkas så, att totalverkan resulterar i högst 1/10 av det högsta tillåtna upplaget i kroppen. Även extern bestrålning bör därvid tagas med i beräkningen.

För att säkerställa, att den genetiska genomsnittsdosen i befolkningen ej överstiger det nyss nämnda maximivärdet, måste den genomsnittliga koncentrationen av gonadexponerade isotoper i dricksvattentäkter hållas under 1/30 av MPC. ICRP rekommenderar dessutom, att medelkoncentrationen per år för varje enstaka isotop i alla vattenförråd skall hållas under 1/30 av MPC. På samma sätt som ovan gäller, att man måste beakta, att kontaminering kan ske från olika strålkällor, och det synes rimligt att även i dessa fall låta 1/100 MPC svara mot den reserv, man vill ha i beredskap för oförutsedda strålningsbidrag.

ICRP:s rekommendationer gäller främst den fredliga användningen av

atomenergien, där man står inför problemet att hålla omgivningens radioaktivitet inom acceptabla gränser. De radioaktiva ämnena i nedfallet från kärnvapenproven utgör en kontaminering, som drabbar livsmedel lika väl som dricksvatten. Radioaktivitet i livsmedel behandlas ej i ICRP:s rekommendationer.

För radioaktivt nedfall föreslagna högsta nivåer

Det synes vara rimligt att tolka ICRP:s rekommendationer om högsta tillåtliga koncentrationer, i den mån de avser hela befolkningen, till att innebära, att befolkningen genomsnittligt ej bör utsättas för högre doser än 5 rem på 30 år, om man bortser från naturlig strålning samt bestrålning av patienter inom den medicinska radiologien. Dessutom bör — om man undantar den bestrålning, som erhålles i radiologiskt arbete — ingen individ erhålla mer än 15 rem på 30 år.

Om man emellertid bortser från naturlig strålning och nyssnämnda medicinska användning, återstår flera strålkällor än enbart radioaktivt nedfall, t. ex. den fredliga användningen av atomenergi. Det är därför rimligt att begära en viss ytterligare begränsning av en dos från nedfallet, som kan anses acceptabel. ICRP ger emellertid inga bestämda rekommendationer i detta hänseende utan antyder endast sin ställning genom exempel. Följande betraktelsesätt torde i stort överensstämma med ICRP:s inställning och anges här som grund för en bedömning av det radioaktiva nedfallet.

Sannolikheten för strålskador kan anses mycket liten, om

- a) för befolkningen den genomsnittliga genetiskt signifikanta dosen från det radioaktiva nedfallet ej överstiger 1,5 rem på 30 år,
- b) för befolkningen dessutom dosen i varje annat organ på grund av nedfallet ej överstiger 5 rem på 30 år och
- c) för varje individ icke i något organ dosen på grund av nedfallet överstiger 15 rem per 30 år.

Dessa uppgifter bygger på förutsättningen, att bortsett från naturlig aktivitet och ovannämnda medicinska användning övriga strålkällor ger endast små bidrag till 30-årsdosen på 5 rem. Dessutom förutsättes, att de begränsade befolkningsgrupper, för vilka det kan bli aktuellt att tillämpa den individuella dosgränsen, ej från andra strålkällor, t. ex. radiologiskt arbete, samtidigt erhåller större dosbidrag än befolkningsgenomsnittet.

Kontamineringen av dricksvatten med nedfallsaktivitet bör bedömas i samband med den allmänna dietkontamineringen. I vissa fall är emellertid vatten den främsta källan till radioaktiviteten. Det förekommer nämligen, att regn- och smältvatten används till dricksvattenförsörjning av mindre befolkningsgrupper. Vid sådana tillfällen bedöms det rimligt att använda de för individen gällande högsta tillämpade nivåerna.

I följande tabell har sammanställts de radioaktiva ämnen i nedfallet, som har den största betydelsen.

Ämne	Halverings- tid	Kritiskt organ	Högsta tillåtliga koncentrationer för nedfallsaktivi- tet i vatten ($\mu\mu\text{c/l}$) gällande individ
strontium 90	30 år	benstommen	100
cesium 137	30 »	gonaderna	20 000
rutenium 106	1 »	mag-tarmkanalen	10 000
cerium 144	280 dygn	»	10 000
zirkonium 95	65 »	»	60 000
strontium 89	53 »	benstommen	10 000
rutenium 103	42 »	mag-tarmkanalen	80 000
barium 140	13 »	»	30 000
jod 131	8 »	sköldkörteln	2 000
okända ämnen (dock ej inne- hållande Sr 90, J 129 eller α -strålare)			

Av dessa data följer rekommendationen: regn- och smältvatten kan för-
täras, om inte antingen koncentrationen av Sr 90 i medeltal över ett år över-
stiger 100 $\mu\mu\text{c/liter}$ eller totalaktiviteten överstiger 3 000 $\mu\mu\text{c/liter}$ i årsmedel-
värde, 30 000 $\mu\mu\text{c/liter}$ i månadsmedelvärde eller 100 000 $\mu\mu\text{c/liter}$ vid något
enstaka tillfälle.

På grundval av vår nuvarande kunskap redovisas här den uppfattningen,
att inga åtgärder för att minska nedfallsaktiviteten i regnvatten behöver
företagas, så länge kontamineringen icke överstiger ovan angivna värden.
Det bör återigen framhållas, att av ICRP rekommenderad MPC ej får upp-
fattas som några kritiska värden, över vilka en hälsorisk plötsligt uppstår.
Med hänsyn till att belastningen bör hållas så låg som möjligt kan det där-
för vara berättigat med ingrepp från myndigheternas sida, även om dessa
värden ej överskrides, om man nämligen med relativt enkla medel (t. ex.
regnvattenfiltrering) kan erhålla önskat resultat.

Kontamineringen av livsmedel

För kontamineringen av dieten är Sr 90 och Cs 137 de mest betydelsefulla
ämnena genom sin bestrålning av de blodbildande organen resp. gonaderna.
Andra ämnen, t. ex. J 131, kan dock dominera under några veckor omedel-
bart efter ett kärnvapenprov.

Det må framhållas, att ICRP:s rekommendationer icke behandlar radio-
aktiva föroreningar i livsmedel. Det synes dock naturligt, att man, även när
det gäller bedömningen av födoämnens innehåll av radioaktiva ämnen, byg-
ger vidare på de av ICRP angivna högsta tillåtna koncentrationerna. Detta
kan ske med utgångspunkt från en beräkning av det maximala dagliga in-
taget av radioaktiva ämnen, som skulle erhållas, om endast dricksvattnet
var förorenat. För Sr 90 kan man även utgå från de uppgifter, som finns i
rapporten från Förenta Nationernas strålningskommitté, och söka beräkna

det totala Sr 90-innehållet i kosten i förhållande till kalciuminnehållet ($1 \mu\text{c Sr 90/g Ca} = 1 \text{ SU}$). Det finns anledning anta, att en långtidsbelastning med ett givet SU-innehåll i kosten föranleder en upplagring av Sr 90 i skelettet, som är mellan $1/4$ och $1/2$ av denna belastning uttryckt i SU. Den antagna belastningen i benvävnad skulle på detta sätt ge en möjlighet till bedömning på grundval av ICRP:s värden.

Från tillgängliga data framgår, att totalförbrukningen av de viktigaste näringsmedlen är förhållandevis lika i Norge och Sverige men icke oväsentligt annorlunda i Danmark. Det må understrykas, att detta gäller endast för den genomsnittliga förbrukningen för hela befolkningen, under det att det finns betydande avvikelser för olika åldersgrupper och befolkningsgrupper.

Ehuru ICRP:s rekommendationer av maximalt tillåtna koncentrationer i dricksvatten ej kan överföras direkt på kosten, kan man dra den slutsatsen, att den högsta tillåtna koncentrationen av Sr 90 motsvarar ett genomsnitt på 75 SU i befolkningens diet. Detta värde är det bästa vi i dag kan ge som utgångspunkt för bedömandet av en kontaminering av kosten, även om detta värde senare bör bli föremål för revision. Det är därför praktiskt att i likhet med vad som göres i en del andra länder använda detta värde som en interimsgrens intill dess problemet om kontaminering av dieten blir mer fullständigt utrett. De praktiska undersökningar, som gjorts i Skandinavien, ger belägg för att Sr 90-innehållet i kosten för närvarande motsvarar 10—20 SU.

Det kan inte uteslutas, att mindre befolkningsgrupper i Skandinavien till följd av extrema dietvanor kan visa sig vara utsatta för en Sr 90-belastning, som är betydligt högre än befolkningsmedelvärdet. I sådana fall kan det anses rimligt att vid bedömningen utnyttja ICRP:s för individen maximalt tillåtna gränser.

Den höga kalciumhalten i mjölk och mjölkprodukter påverkar ur hälsosynpunkt upptaget av Sr 90 i bencyklomet i en gynnsam riktning. Det är därför för närvarande ingen anledning till åtgärder, som ingriper i mjölkkonsumtionen. Liksom beträffande kontaminering av dieten överhuvudtaget bör frågor rörande kontaminerad mjölk tas upp till fortsatt studium med anlåtande av näringsfysiologisk och agrikulturell expertis.

Dielkontamineringen av Cs 137 är svårare att bedöma än vad gäller Sr 90. Emellertid är de maximalt tillåtna koncentrationerna här högre och möjligheterna till direktmätning på människan mycket bättre. Det är därför naturligtast att ange ett högsta tillåtna gränsvärde för totalinnehållet i människokroppen tillämpligt för befolkningen.

Slutsatser

En jämförelse av uppmätta aktivitetsvärden med de av ICRP rekommenderade MPC eller ur dessa härledda värden ger följande resultat:

Kontamineringen av regn och smältvatten uppgår för närvarande vad gäller totalaktiviteten till värden, som är nära den gräns, som bör tillåtas för

dricksvatten. Koncentrationen av Sr 90 är i medeltal c:a 10 % av gränsvärdet för Sr 90 i dricksvatten. En fortsatt ökning kan ej uteslutas för den närmaste framtiden. Endast små befolkningsgrupper i de skandinaviska länderna är hänvisade till ofiltrerat regnvatten.

Kontamineringen av dricksvatten, som ej utgör direkt uppsamlat regn- och smältvatten, varierar beroende på olikheterna i vattenrening m. m. I grundvatten har hittills ingen radioaktiv kontaminering kunnat påvisas. Den existerande föroreningen i ytvatten är i allmänhet mindre än 10 % av gränsvärdet vad gäller såväl totalaktiviteten som koncentrationerna av Sr 90 och Cs 137. Inga snabba ändringar är att vänta.

Kontamineringen av dieten med Sr 90 karakteriseras av att den för närvarande synes innehålla c:a 20 % av den högsta koncentration, som kan anses svara mot ICRP:s rekommendationer. Man får dock räkna med att en ökning av Sr 90-halten i dieten kan komma att äga rum.

Befolkningens gonaddos bestäms av den externa bestrålningen från nedfallet på marken samt av kroppens innehåll av Cs 137. En grov uppskattning av den från det radioaktiva nedfallet härrörande gonaddosen antyder värden av storleksordningen 10 % av den högsta dos, som i denna utredning ansetts böra kunna tillåtas för befolkningen i dess helhet.

29 juni 1959

BILAGA**Yttranden över medlemsförslaget****F i n l a n d****Medicinalstyrelsen¹:**

— — — förslaget bör anses vara aktuellt och av betydelse särskilt för Finland, där de grundläggande undersökningarna på detta område ännu äro i sin begynnelse. För att samarbetet om radioaktiv strålning skulle gestalta sig permanent och fruktbringande, borde för ändamålet inrättas ett officiellt nordiskt samarbetsorgan, som skulle ha till uppgift att följa med den vetenskapliga och tekniska utvecklingen på detta område samt att inom Norden koordinera alla erforderliga verksamhetsformer.

Helsingfors den 8 oktober 1959

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Kommissionen för strålskydd¹:

— — — får kommissionen värdsamt anföra, att den finner det föreslagna nordiska samarbetet synnerligen erforderligt för att icke säga oundgängligt för Finland och beklagar, att kommissionen, som har till uppgift att draga försorg om det internationella samarbetet i frågor rörande strålskydd, icke bereddes möjlighet att sända en representant till det mellan de skandinaviska länderna den 4 och 5 sistlidne juni i Oslo hållna mötet.

Helsingfors den 9 oktober 1959

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Ordförande

Jur. lic. *Erkki Ailio*
Sekreterare

---

¹ Yttrandet översatt från finska.

**Uppskjutet regeringsförslag
om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om
järnvägsbygge i Tornedalen**

Se Sak B 3/1958 och traf. utsk. 7/1958 (6. sesj., s. 823, 1782; behandl. s. 131).

BILAGA 1**Finlands regerings proposition nr 85/1959 till riksdagen med förslag till lag om byggande av banan Kauliranta—Kolari**

Suomen malmi oy har i sin utredning av den 30 april 1959 angående järnmalmstillgångarna i Kolari och möjligheterna för deras tillgodogörande funnit, att gruvverksamheten i Kolari, enligt vad de hittills verkställda undersökningarna utvisa, under goda konjunktioner blir lönsam utan särskilt stöd. Genom de fortsatta malmundersökningarna torde de ekonomiska förutsättningarna för gruvverksamheten bli ytterligare klarlagda. På grund härav och då byggandet av en järnväg till Kolari är en ofrånkomlig förutsättning för gruvverksamheten, har bolaget föreslagit, att frågan om påbörjande av byggandet av en järnväg till Kolari måtte upptagas till prövning.

Pargas kalkberg ab har utarbetat en plan för byggande av en cementfabrik i Kolari för utnyttjande av kalkstensfyndigheterna i Äkäsjoensuu. En förutsättning för förverkligande av projektet är likväl, att trafikförhållandena förbättras.

På järnvägsstyrelsens försorg ha förberedande undersökningar verkställts och nödiga utredningar utarbetats för den händelse järnvägsbygget blir aktuellt. På basen av dessa undersökningar och utredningar kan man av hela järnvägsprojektet Kauliranta—Pello—Kolari vid behov fastställa bandelen Kauliranta—Pello. Terrängundersökningarna mellan Pello och Kolari, på vilken sträcka tre alternativa riktningar kunna väljas, pågå för närvarande.

Terrängen längs bansträckningen Kauliranta—Kolari är lätt, och broarbetena skulle komma att vara relativt få. På grund härav skulle byggnadskostnaderna med användning av skenor vägande 43 kg/m uppgå till endast ca 33 000 000 mk/km. Kostnadsförslaget för sträckan Kauliranta—Pello har utarbetats, medan åter för sträckan Pello—gruvområdet endast föreligger ett på kalkyler baserat summariskt kostnadsförslag. Byggnadskostnaderna för den nya banan skulle uppgå till ca 3 900 milj. mk. Då den lätta och slitna skenläggningen på bandelen Torneå—Kauliranta i detta sammanhang borde förnyas, vilket skulle kosta ca 750 milj. mk., skulle kostnaderna för en ordentlig bana från Torneå till Kolari uppgå till ca 4 650 milj. mk. Enligt järnvägsstyrelsens beräkningar skulle banan, om räntor och amorteringar icke beaktas, bli lönsam med en årlig transportmängd av ca 400 000 ton. Enbart gruvverksamheten i Kolari skulle kunna erbjuda åtminstone sagda mängd.

Det andra huvudalternativet för järnvägsförbindelsen till Kolari har varit den från Rovaniemi utgående riktningen. Järnvägsstyrelsen har i sitt utlåtande till ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena bl. a. meddelat, att den nya banan i riktningen Rovaniemi skulle bli 155 km lång, medan riktningen Kauliranta är 124 km. Transportvägen till Torneå

skulle via Rovaniemi vara 279 km och via Kauliranta 199 km samt till Kemi resp. 269 och 225 km. Kostnaderna för en ny bana i riktningen Rovaniemi skulle uppgå till 5 390 milj. mk. Då förnyelsen av skenläggningen på den gamla banan skulle kosta ca 1 150 milj. mk, skulle de totala kostnaderna för riktningen Rovaniemi uppgå till ca 6 540 milj. mk och sålunda överstiga kostnaderna för riktningen Kauliranta med 1 890 milj. mk.

Byggandet av malmbanan till Kolari aktualiseras av utvecklingen av sysselsättningsituationen i Lapplands län. I synnerhet i västra Lappland är skötseln av sysselsättningen svår, då där icke förekomma några större kraftverks-, skogs-, husbyggnads- eller industriarbeten. Byggandet av järnvägen och igångsättandet av gruvverksamheten skulle öppna nya utkomstmöjligheter för landskapets befolkning. Byggnadsarbetena på malmbanan skulle på ett avgörande sätt inverka på sysselsättningsituationen under de närmaste åren. På grund härav och då denna bana, som i fråga om sträckning är välmotiverad, förutom av ovan anförda skäl även med beaktande av försvarssynpunkter i varje händelse måste byggas, finner regeringen det motiverat att föreslå, att byggnadsarbetena skulle igångsättas redan under inestående vinter.

Den planerade banan kan bli av betydelse även för skötseln av järnvägs-transporterna i norra Sverige. Banprojektet har även behandlats av Nordiska rådet.

Med stöd av vad ovan anförts förelägges riksdagen till antagande följande lagförslag:

Lag om byggande av banan Kauliranta—Kolari

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas:

1 §.

Från Kauliranta station till Kolari gruvområde skall byggas en normal-spårig bana.

2 §.

Statens ansvarar för inlösen av nödiga jord- och vattenområden för järnvägen, dess trafikplatser och anläggningar samt övriga behov ävensom för inlösen av nödiga jordområden för byggande av väg från närmaste allmänna väg till station eller annan trafikplats.

3 §.

Statsrådet är berättigat att inom ramen för de i statsförslaget för nya järnvägsbyggen samt för lindrande av arbetslösheten beviljade anslagen fastställa tidpunkten för igångsättande av byggnadsarbetet och att anvisa nödiga medel för ändamålet.

Helsingfors den 1 oktober 1959

Republikens president

Urho Kekkonen

Minister *Arvo Korsimo*

BILAGA 2

Kartskiss över järnvägsförbindelserna i och kring Tornedalen

**Uppskjutet regeringsförslag
om likartad djurskyddslagstiftning**

Se Sak B 4/1958 och jur. utsk. 19/1958 (6. sesj., s. 835, 1691; behandl. s. 216).

BILAGA 1**PM rörande bestämmelserna om djurskydd i Danmark, Finland, Norge och Sverige**

(Utarbetad av Nordiska rådets danska sekretariat)

I

Hovedbestemmelserne om dyrebeskyttelse findes i følgende love:

Danmark: Lov om værn for dyr (nr. 256 af 27/5 1950).

Finland: »Lag om djurskydd» (nr. 163 af 14/4 1934) og »lag angående ändring av lagen om djurskydd» (nr. 456 af 4/6 1948).

Norge: »Lov um dyrevern» af 7/6 1935 (nr. 13) og »lov um brigde i lov um dyrevern» af 29/6 1951 (nr. 23).

Sverige »Lag om djurskydd» (nr. 219 af 19/5 1944) og »lag angående ändring i lagen om djurskydd» (nr. 134 af 14/3 1958).

II

I den danske lovs § 1, den finske lovs § 1, den norske lovs § 1 og den svenske lovs § 2 findes i det væsentlige enslydende bestemmelser om, at dyr skal behandles forsvarligt og ikke udsættes for unødigt lidelse.

Disse almindelige bestemmelser er i de respektive love suppleret med detaljerede forskrifter angående omsorgen for og den forsvarlige behandling af dyr, herunder forbud mod en række i praksis forekommende forhold, som anses for stridende mod grundsynspunkterne for god og fornøflig behandling af dyr. Disse forhold ville i mange tilfælde rammes af vedkommende hovedbestemmelse, men afgørelsen heraf måtte bero på et skøn.

I de nævnte love er endvidere givet særlige bestemmelser om aflivning og operative indgreb, om tilsyn med lovens overholdelse og om straf for overtrædelse af loven.

Endvidere findes i lovene bestemmelse om offentlig forevisning af dyr. Bestemmelserne på dette område er særlig fremhævet i det norske regeringsforslag til 6. session (Sak B 4).

III

Hovedindholdet af bestemmelserne om offentlig forevisning af dyr er følgende:

Danmark

Dyr må ikke dresseres eller bruges til fremvisning, cirkusforestillinger, filmsoptagelser eller lignende, såfremt dressuren eller brugen medfører be-

skadigelse af dyret eller påfører det langvarig eller hyppig gentaget alvorlig smerte, jfr. lovens § 6, stk. 1. Zoologiske haver, menagerier o. lign. må ikke oprettes uden politiets tilladelse.

Disse bestemmelser er ved justitsministeriets bekendtgørelse nr. 187 af 7/8 1936 suppleret med nogle bestemmelser om kontrol med forevisning af rovdyr og visse større dyr i cirkus, zoologiske haver m. v.

Finland

Det er forbudt at forevise dyr i såkaldte menagerier, men forbuddet rammer ikke forevisning af dyr i forbindelse med cirkus eller tilsvarende forestillinger, hvis formål hovedsagelig er at forevise dyrene under dressur, jfr. lovens § 3. Landbrugsministeriet fastsætter de nærmere vilkår, på hvilke forevisning kan finde sted.

Norge

Ifølge lovens § 10, stk. 1, pkt. 3, er det forbudt at bruge eller dressere dyr til fremvisninger, filmsoptagelser eller lignende, dersom dyret lider ondt derved eller påføres skade eller angst.

Efter pkt. 7 i den nævnte bestemmelse er det endvidere forbudt at fremvise vilde dyr, der holdes fangne, dog at der kan gives dispensation herfra. Efter ordlyden er der ligegyldigt, om dyrene er dresserede eller ikke, og der kræves ikke nogen påvisning af, at dyrene udsættes for lidelse. Bestemmelsen har fået sin nuværende affattelse i 1951. Tidligere gik bestemmelsen ud på et forbud mod at oprette og drive menageri. Forbuddet forekom imidlertid i praksis lidet tilfredsstillende. Særlig fra de norske dyreværnsforeninger satte man ind på at få bestemmelsen ændret i skærpende retning. I en betænkning afgivet af et udvalg nedsat i 1938 af Norges dyrebskyttelsesforbund blev bestemmelsen således foreslået ændret til dens nuværende indhold. Et udvalg, ligeledes nedsat af forbundet, foreslog i 1948 en lignende bestemmelse, idet man dog sløjfede dispensationsadgangen. Et af landbrugsministeriet i 1947 nedsat udvalg til ændring af dyreværnsloven foreslog i sin i 1948 afgivne betænkning en bestemmelse svarende til det nævnte forslag fra 1938-udvalget og tilsluttede sig i det væsentlige de betragtninger, der lå bag forslagene fra de tidligere udvalg. Hovedpunkterne i disse betragtninger var følgende:

1. Begrebet menageri, d. v. s. »ambulerende framvisning av dyr», var for uklart.

2. Baggrunden for forbuddet mod menagerier var dette, at fangne dyr, der flyttes fra det ene sted til det andet, på grund af vanskelige pladsforhold sædvanligvis udsættes for større lidelser end dyr, der stadig fremvises samme sted; men også fremvisning, som er permanent, vil ofte foregå under sådanne forhold, at de udstillede dyr lider.

3. Begrebet menageri fortolkedes således, at fremvisning af dresserede dyr faldt uden for forbuddet, men også dresserede dyr udsættes ofte for lidelser såvel i forbindelse med dressuren som ved fremvisningen, og i praksis ville

det være vanskeligt af bevismæssige grunde at anvende bestemmelsen i pkt. 3 om fremvisninger m. v.

4. Der var ingen grund til at give adgang til at skaffe sig vinding ved at holde dyr fangne og vise dem frem, så meget mere som det i de fleste tilfælde ville være udlændinge, der var ejer af dyrene eller mest interesseret i at vise dem frem.

Regeringsudvalgets formand ville gå et skridt videre, idet han ville begrænse dispensationsadgangen til oprettelse af akvarier.

Det er ikke oplyst i betænkningen, hvilket erfaringsmateriale der har ligget til grund for udvalgets overvejelser.

Dispensationsadgangen ifølge pkt. 7 er ikke knyttet til nogen betingelse. Det er derfor af afgørende betydning for lovens rækkevidde på dette punkt, i hvilket omfang administrationen har ment at kunne dispensere.

Det fremgår af lovens motiver, at dispensationsadgangen er tænkt kun at skulle benyttes i helt ekstraordinære tilfælde, således når der er tale om dyrehaver eller akvarier, som bliver oprettet i folkeoplysningshensigt, og som bliver drevet på helt forsvarlig måde og ikke for vindings skyld.

Administrationen har i overensstemmelse hermed kun dispenseret i snævert omfang.

I den nedenfor nævnte svenske betænkning anføres det, at man et par gange har indhentet udtalelser fra Norge om, på hvilken måde denne dispensationsadgang blev udøvet. Ifølge betænkningen oplystes det, at man i en del tilfælde for en enkelt sæson havde meddelt tilladelse til at forevise dyr, som man anså for omfattet af forbuddet. Man havde således tilladt, at der ved cirkusforestillinger forevistelefanter, aber og zebraer. I de tilfælde, hvor man havde nægtet dispensation, f. eks. til forevisning af søløver i cirkus, havde afslaget i det væsentlige beroet på, at man mente, at forevisning og transport fra sted til sted medførte unødigt lidelse for dyrene. Landbrugsministeriet havde imidlertid til hensigt nærmere at undersøge, om dispensation overhovedet burde gives m. h. t. cirkusforestillinger. I to andre tilfælde havde man fundet, at dispensation kunne meddeles, nemlig vedrørende forevisning i dyreparker i Nordnorge.

I et senere — i 1957 — afgivet svar oplystes det, at praksis m. h. t. dispensation stort set var den samme som tidligere. I et tilfælde havde man givet en dyrepark tilladelse til at have fuglegård og akvarium — man havde fundet, at den pågældende bestemmelse nærmest tog sigte på andre dyrearter end fugle og fisk. En ansøgning fra samme dyrepark om tilladelse til at forevise aber var derimod i overensstemmelse med sædvanlig praksis afslået. Også i spørgsmålet om cirkusforevisning havde man fulgt den sædvanlige praksis. Tilladelse til at forevise cirkusefanter var givet også i 1957. (Betænkningen, s. 155.)

Sverige

Ifølge § 8 må dyr ikke dresseres eller bruges til filmsindspilning, offentlig forestilling eller anden forevisning på en sådan måde, at det udsættes for angst eller anden lidelse.

I loven findes ingen bestemmelser om forevisning i cirkus eller lignende. I så henseende gælder stadig forordningen af 30/12 1916, hvorefter det forbydes mod betaling at forevise dyr, der i såkaldte menagerier føres fra sted til sted, men i forordningen gøres udtrykkelig opmærksom på, at denne bestemmelse ikke er til hinder for forevisning af dyr i forbindelse med cirkus eller lignende forestillinger, hvor der hovedsagelig vises dyr bibragt dressur.

IV

I forbindelse med gennemførelsen af den svenske lov om dyrebeskyttelse i 1944 drøftedes det, om der skulle indføres ændrede regler om forevisning i menagerier, cirkus og lignende, og Riksdagen henstillede, at den gamle menageriforordning underkastedes en revision i lys af de ved dyrebeskyttelsesloven fastlagte principper. I tiden derefter rettede de svenske dyreværnsforeningers rigsforbund flere gange henvendelser til regeringen med anmodning om indførelse af forbud mod at anvende vilde dyr ved offentlig forestilling. Forslag om ændring af menageriforordningen blev også fremsat fra anden side, og endelig anmodedes i 1953 fhv. justitierådet Erik Geijer om at udrede spørgsmålet. Med bistand af fire sagkyndige foretoges en omfattende undersøgelse af problemerne i forbindelse med offentlig forevisning af dyr, og som resultat forelå i 1957 en betænkning med udkast til bestemmelser.

Det hedder i betænkningen (s. 156), at man ikke mente at kunne gå ind for et totalforbud af den norske type, idet et sådant forbud syntes at indebære en alt for unuanceret løsning.

Herefter foreslås en regel om, at bl. a. aber, andre rovdyr end hunde og katte, andre sældyr end søløver, næsehorn og flodheste ikke må føres omkring fra sted til sted og forevises offentligt.

Yderligere foreslås, at i de såkaldte menagerier må heller ikke andre dyr føres omkring og forevises.

M. h. t. cirkus, varieteer og lignende foretagender foreslås en bestemmelse om, at der kun må forevises andre end aber m. fl., jfr. foran, og kun hvis de forevises ved de egentlige forestillinger, hovedsagelig for at vise færdigheder, som er opnået gennem dressur¹.

Afgrænsningen til aber m. fl. er foretaget ud fra det erfaringsmateriale, der har foreligget med hensyn til dyrenes konstitution og levemåde samt deres formodede følsomhed over for forevisning og flytning fra sted til sted.

Det fornævnte af Geijer fremsatte forslag er tiltrådt af en af eksperterne. To andre eksperter har imidlertid i en særudtalelse taget afstand fra forslaget.

Efter deres opfattelse kan der også med hensyn til aber og rovdyr træffes sådanne forholdsregler vedr. dyrenes ophold under rejse og på forevisnings-

¹ Det vil sige, at forevisning særlig af større rovdyr foreslås forbudt.

steder, at det vil være fuldt betryggende set fra et dyrebeskyttelsessynspunkt, hvorfor de ikke vil gå ind for et forbud mod forevisning af aber og andre rovdyr end hunde og katte.

De henviser endvidere til, at cirkusbranchen er international, hvorfor et forbud i Sverige ikke vil betyde nogen særlig mindskelse af antallet af cirkusdyr.

Det norske forbud har efter deres opfattelse endnu mindre betydning, end et svensk vil få, da antallet og størrelsen af cirkus i Norge er endnu mindre end i Sverige. I øvrigt synes man at dispensere i Norge m. h. t. aber.

Efter de to eksperters mening vil det tværtimod være at foretrække, hvis man i stedet for et forbud nøjedes med at højne kravene til dyrenes opholds- og forvaringsforhold. I vidt omfang er de i Sverige optrædende cirkus udenlandske, og strengere krav til cirkus i Sverige må derfor antages at ville bevirke, at de i Sverige anvendte bure m. v. også vil blive anvendt af det pågældende cirkus i dets hjemland.

Den nævnte betænkning har været genstand for en relativt omfattende remissbehandling. Sagen behandles nu i det svenske Inrikesdepartement, og det er hensigten i forårets og sommerens løb at udarbejde nye bestemmelser med henblik på, at disse kan træde i kraft den 1/1 1960. Lovændring synes ikke nødvendig.

V

En sammenligning mellem de forskellige nordiske landes dyreværnslovgivning viser, at denne i meget vidt omfang indeholder praktisk set ensartede bestemmelser. Lovgivningen bærer præg af, at man har haft de andre nordiske landes love for øje ved udarbejdelsen, og i motiverne til den danske lov siges det da også, at »navnlig den norske lov af 7/6 1935 om dyreværn og den svenske lov af 19/5 1944 om dyrebeskyttelse har dannet forbillede».

Det har imidlertid ikke kunnet undgås, at der på forskellige punkter er forskel på retsstillingen inden for den her nævnte lovgivning. Dette er således også tilfældet m. h. t. bestemmelserne om offentlig forevisning af dyr.

I anledning af det norske regeringsforslag om ensartet dyrebeskyttelseslovgivning opstår spørgsmålet om, hvorvidt dette bør resultere i en rekommandation til regeringerne, og i bekræftende fald hvad denne bør gå ud på.

I første række bør det formentlig afgøres, om emnet er af en sådan vigtighed, at ensartet lovgivning bør tilstræbes.

Selv om man i og for sig måtte mene, at det var værdifuldt at opnå fuldstændig retsenhed også på dette område, kunne det hævdes, at den gældende lovgivning inden for området allerede i hovedprincipperne er ensartet, og at man eventuelt kunne udskyde et fællesnordisk lovgivningsarbejde til fordel for andre mere vigtige emner.

Det er i øvrigt et spørgsmål, om det er muligt at finde frem til en mere ensartet lovgivning på dette område. Dyreværnsspørgsmål er sædvanligvis

spørgsmål, der i særlig grad taler til følelserne. En fuldstændig og sikker viden om dyrene, deres vaner og behov, deres følsomhed over for omgivelserne og den behandling, de i forskellige henseender kommer ud for, er man ikke i besiddelse af. I meget vidt omfang er man derfor henvist til at bygge på mer eller mindre løse antagelser og betragtninger om menneskelig adfærd. Den svenske betænkning om forevisning af dyr er i sig selv et godt eksempel på, at end ikke eksperterne er enige om, hvornår dyr påføres lidelse og hvornår ikke.

BILAGA 2

Yttranden över regeringsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

— — — skal man meddele, at spørgsmålet om indførelse af forbud mod dressur og forevisning af vilde dyr i cirkusetablissementer og lignende for tiden er genstand for overvejelse i justitsministeriet, idet Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark over for justitsministeriet har henstillet, at et sådant forbud søges gennemført. Under overvejelserne vil der blive taget hensyn til det ønskelige i, at reglerne i de nordiske lande bliver så ensartede som muligt.

København, den 1. august 1959

P.m.v.

E.b.

(sign.)

Undervisningsministeriet, Københavns universitet (rektor) och Københavns universitet, det matematisk-naturvidenskabelige fakultet har i skrivelser resp. den 14 augusti, den 20 juli och den 16 juli 1959 anslutit sig till följande yttrande.

Københavns universitet, det zoologiske museum:

Det vil efter min opfattelse være rimeligt, såfremt der gennemføres ensartede regler for forevisning af dresserede dyr, indretning af zoologiske haver etc. for de nordiske lande, ligesom det formentlig vil være ønskeligt, at sådanne regler for Danmarks vedkommende skærpes, således at de i højere grad kommer på linie med de i Norge og Sverige gældende.

Den 8. juli 1959

R. Spärck

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark:

— — — skal foreningen oplyse, at den finder det ønskeligt, at bestemmelserne om dressur og fremvisning af vilde dyr gøres ensartet i de nordiske lande. Foreningen har i nogen tid arbejdet med dette spørgsmål og vedlægger til orientering afskrift af indstillinger af 11/1—1957 og 9/8—1958 til justitsministeriet om forbud mot sådan dressur og fremvisning [*se Bi-hang 1*].

Endvidere tillader foreningen sig at henlede opmærksomheden på, at World Federation for the Protection of Animals (sekretariat: 46 Grosvenor Road, Luton, Bedfordshire, Gt. Britain) arbejder med de samme spørgsmål på international basis.

København, den 16. juni 1959

H. Kirstein

Administrator

Dyreværneforeningen Svalen:

Foreningen skal først tillade sig at henlede opmærksomheden på, at ialfald den danske lovgivning, der tager sigte på at beskytte dyr mod misbrug og mishandling, i det hele taget kun er af den nødtørftigste art og meget ofte således formuleret, at den uden særlig opfindsomhed kan omgås. Hertil kommer, at dyreværnelovens fortolkning rundt om i retskredsene tit er således, at selv alvorlige dyremishandlingssager, for hvilke der ifølge dyreværneloven kan og bør idømmes frihedsstraf, afgøres med små bøder efter samme takst som ved almindelige små færdselsforseelser. Borgernes stilling hertil er velkendt gennem utallige indlæg i dagspressen.

I den for tiden i Danmark gældende dyreværnelov, der efter mere end 20 års ihærdigt arbejde og talrige forslag ret modvilligt blev vedtaget af myndighederne i 1950, står om dyrs dressur i § 6:

Dyr må ikke dresseres eller anvendes til fremvisning, cirkusforestillinger, filmsoptagelser eller lignende, såfremt dressuren eller brugen medfører beskadigelse af dyret eller påfører det langvarig eller hyppig gentaget alvorlig smerte.

Som man vil se, er det en højst mærkværdig lovbestemmelse i et kultursamfund, hvor det skulle menes tilstrækkeligt at forbyde dressuren eller fremvisning, når blot den påfører dyret smerte, uden at denne behøver at være »hyppig gentaget» eller »alvorlig», rent bortset fra, at det er højst relativt hvad man forstår ved »alvorlig smerte».

I samme paragrafs andet stykke er nævnt, at justitsministeren kan give nærmere forskrifter angående tilsynet med zoologiske haver, menagerier o.l., men hidtil har ingen af vore justitsministre følt sig foranlediget hertil, selv om visse forskrifter gældende for hele landet kunne synes nyttige, da der i mange små byer er oprettede såkaldte zoologiske haver, hvis hensigtsmæs-

sighed lader sig diskutere. Godkendelsen af zoologiske haver er overladt de lokale politimestre, formentlig alt efter deres opfattelse af hvordan man bør behandle indespærrede dyr. Man kan således komme ud for, at en zoologisk have, der er godkendt i Jylland, måske ville blive kasseret såfremt den uændret blev flyttet til Sjælland eller omvendt.

Det ville således være et stort fremskridt, såfremt der af justitsministeriet blev udarbejdet et for hele landet gældende reglement for oprettelsen af den daglige drift af zoologiske haver, samt et tilsvarende regulativ for dyreværnemæssig kontrol af dyr, der anvendes til fremvisning ved cirkusforestillinger, ligesom et totalforbud mod omkørende menagerier bør udstedes. De har i fjernsynets og farvefilmens tidsalder ingen som helst berettigelse og dyrenes opbevaring, transport og hele behandling er ofte under al kritik.

Det har glædet vor forening, at det ærede råd har optaget spørgsmålet om et nordisk samarbejde på dette vigtige felt og vor forening tilslutter sig helt de bestræbelser, der må blive gjort herfor. Ikke alene mener vi det nyttigt, at de nordiske lande også på dette område kan arbejde sammen, men vi vil også ønske, at arbejdet med denne opgave vil føre med sig, at der hos myndighederne skabes lidt mere interesse for dyreværnearbejdet, end vi hidtil har ment at kunne spore. Vi kan i denne forbindelse nævne, at den efter vor mening inhumane slagtemetode, der udføres under betegnelsen »schächtning» stadig er lovlig i Danmark, tiltrods for, at den naturligvis for mange år siden er blevet forbudt både i Norge og Sverige. Det tjener ikke Danmark til ære.

Foreningen hilser med glæde et forbud mod forevisning og dressur af dyr i »forlystelsesøjemed», idet vi mener denne form for adspredelse er uværdig for et oplyst land. Indfangningen af dyrene på deres hjemsteder volder ofte dyrene store lidelser, hvad også er tilfældet med forsendelsen, ligesom selve dressuren ikke altid er af den blide art, som man fra cirkusside ynder at give det udseende af. Også den for dyrene unaturlige transport fra det ene sted til det andet, ikke sjældent i alt for små og trange bure kan ingen virkelig dyreven betragte med sympati.

I den senere tid har man i dagspressen kunnet læse om dyr, der under forestillingen er gået til angreb på domptøren og selv om han frivilligt har indladt sig på sit forehavende, falder tankerne i denne forbindelse også på publikums sikkerhed. Endelig kan der indvendes adskilligt mod, at børn som forlystelse kan overvære en behandling af levende følede dyr, der strider mod dyrets hele natur.

Det er foreningens håb, at denne sag må føre til et resultat, der svarer til de nordiske landes høje kultur og iøvrigt sunde indstilling til vore umælede medskabninger. Foreningen vil være taknemlig for at få anledning til at følge dette arbejde, som vi medgiver vore bedste ønsker.

Den 31. juli 1959

Dyreværneforeningen Svalen

P. b. v

Knud Johansen

Foreningens formand

Cirkusdirektør-Foreningen for Danmark:

I de danske cirkus eksisterer flere grupper af rovdyr af vidt forskellig opbygning og sammensætning.

For manges vedkommende gælder det, at dyrene er født i de pågældende cirkus, en del er endda flasket op, når moderen ikke ville passe dem, eller hun manglede mælk til dem. De øvrige er alle anskaffet, medens de var meget unge.

Dyrenes temperament er ret forskelligt. Nogle slutter sig nær til menneskene, medens andre ikke har disse tendenser, men det er givet, at tilpasningsevnen er langt den største hos unge dyr.

Kattleslægten, som de fleste rovdyr tilhører, er i meget høj grad vanepreget, hvilket er medvirkende til, at de hurtigt finder sig tilrette i vognenes bure og betragter disse som deres faste tilholdssted.

Der er gennem en lang årrække gjort mange forsøg for at finde frem til, under hvilke betingelser dyrene trives bedst, og det har vist sig, at dyrene er glade og tilfredse, når de forbliver i de bure, de er vant til eller i alle tilfælde ved, at disse er i umiddelbar nærhed af den løbegård, hvor de får deres motion. Hvor disse bure befinder sig — om det er i Danmark eller et andet land — reagerer dyrene overhovedet ikke på.

Dyrenes tryghedsfølelse i de vante bure har været fælles for dem alle, selvom de har reagert individuelt på mange andre områder.

For folk der er vant til at omgås dyrene, er det meget let at se og mærke på disse, om de befinder sig vel eller ej.

Langt de fleste rovdyr er som ovenfor nævnt usædvanlig meget prægede af vane også i deres bevægelser, og det har vist sig, at man ved at udnytte dette, praktisk talt kan lege sig til dressuren ved, uden at de mærker det, at lokke dem til at foretage de bevægelser, af hvilken man har tænkt sig det færdige nummer skal bestå, hvorved nummeret bliver til på en for dyrene fulkommen naturlig måde. Det hele er et spørgsmål om tid og tålmodighed. Hvis man kommer til at forskrække dyret, kan det afstedkomme, at det tager lang tid at genoprette den tillid hos dyret, der er så ubetinget nødvendig.

Praktisk talt alle upartiske dyrepsykologer går ind for, at det ikke er dyrplageri at holde dyr i fangenskab og dressere disse. At der skal sikres dyrene god pleje er en selvfølgelighed.

Dyrene i cirkus er til stadighed under publikums kontrol, idet cirkuspladsen til enhver tid er tilgængelig for alle. Hertil kommer, at cirkusdyr — i modsætning til andre dyr — og disses bure er undergivet stærk kontrol af veterinærpolitiet og dettes dyrlæger, og der er vel ingen grund til at formode, at disse instanser i Danmark ikke udfører deres arbejde korrekt og samvittighedsfuldt.

At cirkusfolk, der har helt deres interesse i dyr, er venner med dyrene, og er villige til at gøre en indsats for dem, også selvom dette medfører økonomisk belastning, er der talrige beviser for.

Af og til rejses der i dagspressen og andre steder af velmenende men-

nesker kampagner for at få forbudt dyr i cirkus, fordi dette påstås at være dyrplageri. Det må formodes at være et postulat, der savner ethvert realitetsgrundlag og alene bygger på visse menneskers velmente, men ifølge sagens natur stærkt subjektive følelser.

Foreningen skal derfor udtale, at man ikke finder, at der er nogen anledning til, at man fra dansk side bør tage noget initiativ til at ændre den lovgivning, der for tiden er gældende i Danmark, og at fremvisning af rovdyr i cirkus, således som denne finder sted i Danmark, kan stå som et forbillede for en omsorgsfuld og dyrevenlig behandling.

København, den 31. juli 1959

På Cirkusdirektør-Foreningens vegne

Niels Nørring

Bestyrelsesmedlem

Zoologisk Have i København:

Den af Nordisk Råd fremsatte tanke om en fælles lovgivning for dyrebeskyttelsen i de nordiske lande er umiddelbart sympatisk, men ikke hel så nem at tage stilling til. Overalt hvor talen falder på dyr, vil det enkelte indlæg altid være følelsesbetonet, og når der som ved Københavns Zoologiske Have er over 100 funktionærer i sommertiden med over 300 000 udenlandske besøgende pr. år, må der yderligere være ret store økonomiske interesser knyttet dertil, hvorfor det selv sagt kan være vanskeligt at holde sig til en objektiv bedømmelse; ikke desto mindre håber undertegnede dog, det vil lykkes i denne skrivelse at kunne fremføre saglige argumenter. Til en vis grad må Københavns Zoologiske Have beklage, at det herværende lovkompleks tilsyneladende kun omfatter dyrehold og ikke tager stilling til indfangning og jagt.

Inden for sidstnævnte område modtager Københavns Zoologiske Have ret mange dyr, enten unger der er taget fra deres forældre, eller dyr, der af ikke fuldt erfarne jægere er blevet antrufne med ikke dødelig udgang. Alt dette vil dog formentlig blive taget op i den revision, der snarest finder sted af den danske jagtlov, hvilket da muligvis resulterer i en videre udbygning også her inden for Nordisk Råd.

En nutidig zoologisk have er et sted, hvor man forsøger at redde dyrearter, der i naturen måtte være stærkt truede af den ene eller anden årsag; hvor man modtager, helbreder og genudsætter dyr, der har været udsat for uheld; hvor der drives studier til fordel for de i den zoologiske have værende dyr, ligesåvel som de dyr der måtte findes i deres naturlige miljø, og sidst men ikke mindst en institution, der deltager i det almene folkeoplysende arbejde (Københavns Zoologiske Have modtager gratis 75—80 000 skolebørn årlig under lærerledsagelse, den deltager med dyrepyskologiske forelæsninger ved Københavns universitets naturhistorisk-geografiske fakultet, ligesom den

derfra benyttes ved systematiske og biologiske forelæsninger, og den supplerer de videnskabelige samlinger ved zoologisk museum, anatomiske studiesale, veterinær- og landbohøjskole).

Med den stadig kortere arbejdstid har den yderligere fået en stadig stigende betydning, hvad angår folkets mental-hygienje, hvilket ikke mindst i De forenede stater forlængst har givet sig udslag i, at de zoologiske haver dersteds er lagt ind under »park and recreation system».

Alt dette taget i betragtning ville det være ønskeligt med en fælles lovgivning, som den af Nordisk Råd stipulerede, hvor også Norge ville kunne være med i disse for vor klodes fauna så væsentlige opgaver, selv om den norske stat indtil videre ud fra de ædleste motiver ikke har påtaget sig denne ikke helt ringe kulturbyrde.

Til de ovenstående almene betragtninger vil jeg gerne knytte nogle få kommentarer til de forskellige af forslagernes enkelte stykker:

Sak B 4: »regeringsforslag om likartad djurskyddslagstiftning», s. 4, § 7, første stykke.¹

Det findes at være en ganske udmærket ide at få godkendt de forskellige anlægninger for dyrene. Hvad angår Københavns Zoologiske Have, mener vi, at dette i hvert fald gennem de sidste åringer i det store og hele har været tilfældet, idet vore nybygninger og moderniseringer alle har været underkastet kommunens sundheds-myndigheder, der har givet deres skøn i sagen såvel for dyr som mennesker.

Det er altså en tanke, som i hvert fald Københavns Zoologiske Have med stor glæde tilslutter sig, da det forhåbentlig vil bidrage til en almen højnelse af dyreholdet overalt i Skandinavien; ikke bare for de zoologiske haver men også for de derværende domesticerede dyr.

I Deres Sak B 2: »uppskjutet regeringsforslag om likartad djurskyddslagstiftning», pag. 3, afsnit Norge, stk. 2 og pag. 5, kap. 4, første stykke [*se s. 1140, 1142*] anvendes begge steder begrebet »vilde dyr». Uden på nogen måde at begynde en lang diskussion vil undertegnede dog mene, at begrebet »vilde dyr» er et uheldigt udtryk, idet dette vil kunne dække såvel domesticerede dyr, der fra beboede steder har forvildet sig, såvel som dyr direkte indkommet fra deres oprindelige miljø, samt dyr af visse kategorier der gennem mange generationer er født i zoologiske haver eller dyreparker og derfor forlængst er domesticerede, som europæisk bison, pære Davids-hjort, løver, tigre, leoparder og elefanter. Jeg håber, disse få kommentarer vil være nok til at dække den tankerække, der ligger bag.

I samme forslag, samme kapitel, næstsidste stykke [*se s. 1143*] nævner De to svenske eksperter ønske om almen højnelse af kravene for dyreoptræden i cirkus, ikke mindst hvad transporten angår. Personligt, uden at tage hensyn til dyredressur som ikke finder sted i Københavns Zoologiske Have, vil undertegnede gerne tilslutte sig denne ordning, idet det synes umiddelbart rigtigt, når de to eksperter hermed mener at højne levestandarden for denne kategori af dyr, ikke bare i Skandinavien, men for hele Europa og formodent-

¹ 6. sesj., s. 838.

lig også dermed for Nord-Amerika, hvorfor det set fra et dyremæssigt synspunkt må hilses med megen glæde.

København, den 19. august 1959

Svend Andersen

Direktør

Finland

Lantbruksministeriet, veterinäravdelningen:

Lantbruksministeriets veterinäravdelning meddelar härmed vördsamt. att den förenar sig om de ståndpunkter, som Nordiska rådets danska sekretariat framfört i sitt memorandum med anledning av en framställning av Norges regering angående likartad nordisk djurskyddslagstiftning [*se Bilaga 1*]. Stadgandena om offentlig förevisning av djur, som framställningen närmast avser, är i stort sett likartade i alla nordiska länder, om man ock i Norge gått längre beträffande restriktioner. Veterinäravdelningen anser, beträffande de i ovan nämnda memorandum framförda motiven, att det icke vore skäl att åtminstone i Finland skrida till så långt gående restriktioner. Enhetlighet vid tillämpning av stadgandena i de skilda nordiska länderna torde i detta avseende genom underhandlingar mellan vederbörande myndigheter lätt kunna uppnås.

Helsingfors den 11 juni 1959

Överdirektör *E. Huhtala*

Veterinärråd *Klaus Tarnanla*

Suomen eläinsuojeluyhdistys — Finlands djurskyddsförening:

Enligt vår uppfattning borde en i möjligaste mån enhetlig djurskyddslagstiftning för ifrågavarande länder fås till stånd. Visserligen är lagstiftningen angående djurskyddet redan nu åtminstone vad de huvudsakliga principerna beträffar förhållandevis likformig i samtliga nordiska länder. Såsom även av ovannämnda promemoria framgår förekommer det dock undantag. Det torde likväl icke vara ändamålsenligt att söka få den nordiska djurskyddslagstiftningen fullkomligt likadan i alla avseenden. Sålunda torde det ej vara motiverat att i övriga nordiska länder gå fullt så långt som man t. ex. gjort i Norge i en del fall. Däremot borde bestämmelserna angående den övervakning, som avser transport, förvaring och i allmänhet behandling av djur, effektiviseras och förenhetligas mera än tillförene.

Med ovan antydda förbehåll anse vi oss alltså ha orsak att förorda för-
enhetligandet av den nordiska lagstiftningen även på ifrågavarande område.

Helsingfors den 16 juni 1959

Finlands djurskyddsförening

Eero Corell

Helsingfors stads hälsovårdsverk:

Enligt vår åsikt är en enhetlig nordisk djurskyddslagstiftning synnerligen önskvärd, och förenar vi oss med den ståndpunkt, som framförts i det danska sekretariatets P.M. I stort sett är de bestämmelser, som berör visande av djur, offentligt likalydande i de nordiska länderna, om man också i Norge har gått in för vissa inskränkningar. Det torde dock ej vara skäl att helt gå in på den strängare norska linjen, men borde de myndigheter, som i resp. länder leder djurskyddsarbetet, genom överenskommelse gå in för en enhetlig tillämpning av bestämmelserna.

Helsingfors den 8 september 1959

T. W. Wartiovaara
Stadsläkare

B. Österholm
Livsmedelshygieniker

Högholmens djurgård:

En enhetlig nordisk djurskyddslagstiftning torde vara synnerligen önskvärd. De synpunkter, som framförts i det danska sekretariatets memorandum, är enligt undertecknads åsikt att föredraga framför de något ytterligtgående norska.

Vad angår bestämmelserna berörande offentligt framvisande av djur är de nordiska bestämmelserna teoretiskt likalydande men torde i praktiken tolkas något olika. Tillåtelsen för ambulerande s. k. menagerier med visande av icke-dresserade djur är således överallt starkt begränsad, varemot cirkus med dresserade djur i de flesta fall är tillåtet. Dock torde i båda fallen — detta gäller speciellt stora rovdjur, såsom lejon, tigrar, björnar, m. fl. — djuren vara utsatta för samma onaturliga behandling i några avseenden: de förvaras undantagslöst i alldeles för små burar och utsättas beständigt för den oro och upphetsning, som transportererna från ort till ort medför, vilket är onaturligt för alla djur. Dressyren behöver nämligen i sig själv icke i alla fall jämföras med djurplågeri, men även de dresserade djuren åtnjuter endast större rörelsefrihet i den tid, de är i manegen, antingen under dressyr eller till föreställningar. Beaktas torde även, att framvisning av djur såväl i menagerier som i cirkus undantagslöst sker i privat vinningsyfte.

Ett konsekvent genomfört förbud mot ambulerande menagerier vore önskvärt, varemot ett kategoriskt förbud mot cirkusdjur kanske i praktiken är svårare att genomföra. Dock borde fullständigt klara bestämmelser dels med hänsyn till vilka djurarter, som får framföras, dels och isynnerhet angående burarnas beskaffenhet och storlek stipuleras. Verkan av sådana be-

stämmelser kunde få mera vidsträckt betydelse, emedan de flesta cirkusar är internationella och de nordiska bestämmelserna därför möjligen skulle influera på cirkusdjurens behandling även utanför de nordiska länderna.

Helsingfors den 29 september 1959

Intendent *C. af Enehjelm.*

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Landbruksdepartementet er enig i at dyrevernavlovgivningen i de nordiske land bortsett fra framsyningsreglene framviser stor likhet.

I betraktning av at det norske forslag om ensartet dyrevernavlovgivning ikke synes å ha fått tilstrekkelig støtte fra svensk og dansk side, finner en det ikke formålstjenlig å komme med ytterligere bemerkninger eller fremme nye forslag i saken.

Oslo, 1. september 1959

(sign.)

S v e r i g e

Veterinärstyrelsen:

Styrelsen finner det i princip ønskvært, att likartad djurskyddslagstiftning kommer till stånd i de nordiska länderna. Det förevarande förslaget avser närmast offentlig förevisning av djur.

Förslag till bestämmelser i detta ämne har av djurskyddsutredningen framlagts i ett år 1957 avlämnat betänkande. Över betänkandet, vari ingående redovisas hittills vunna erfarenheter rörande såväl ambulerande som stationär förevisning av djur ävensom rön av modern djurpsykologisk forskning, har veterinärstyrelsen avgivit infortrat utlåtande. I detta har styrelsen med ett fåtal jämkningar och tillägg tillstyrkt vad i betänkandet föreslagits. Enligt styrelsens förmenande bör en sålunda efter nutida förhållanden anpassad lagstiftning utgöra en god utgångspunkt vid strävandena att uniformera de nordiska ländernas lagstiftning på området. Emellertid har betänkandet och däröver avgivna yttranden ännu icke föranlett något Kungl. Maj:ts ställningstagande. Då styrelsen följaktligen intet har sig bekant om de bestämmelser i ämnet, som Kungl. Maj:t kan vilja utfärda i författningsväg, anser styrelsen sig för närvarande icke kunna göra något uttalande an-

gående utsikterna att åstadkomma gemensam nordisk lagstiftning på ifrågasvarande område.

Stockholm den 24 juni 1959

G. A. Bouveng

Alf Danielsson

Lars Roth

Nordiska museet:

Den 21 februari 1958 avgav Nordiska museets nämnd ett underdånigt utlåtande över den svenska djurskyddsutredningens betänkande med förslag till bestämmelser om offentlig förevisning av djur. Med några smärre modifierationer återgår detta utlåtande på ett tjänstememorial av föreståndaren för naturhistoriska avdelningen förste intendenten Kai Curry-Lindahl. En kopia av utlåtandet bifogas [*se Bihang 2*].

Utöver vad som sagts i det underdåniga utlåtandet önskar förste intendenten Curry-Lindahl i nu förevarande sammanhang anföra följande:

En gemensam nordisk djurskyddslagstiftning är önskvärd främst ur den synpunkten, att de nordiska länderna, om en sådan genomföres, kunna uppvisa en gemensam front vid internationella djurskyddskonferenser, vilket utan tvivel är av betydelse, då det gäller att få andra länder att revidera sina djurskyddslagar i humaniserande riktning.

Något annat påtagligt praktiskt värde synes en likriktad nordisk djurskyddslagstiftning knappast innebära, helst som redan nu skiljaktigheterna inte äro särskilt stora. Det förefaller sålunda vida angelägnare att ernå en nordisk samordning av jakt- och fridlysningstiderna, i första hand de som gälla i Norge och Sverige. Även ur djurskyddssynpunkt är det värt beaktande, att vissa djurarter äro fredlösa i Norge, samtidigt som de äro totalfridlysta i Sverige.

Stockholm den 4 juni 1959

Gösta Berg

Mats Rehnberg

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund:

Lagstiftningen i de nordiska länderna är redan nu i många hänseenden likartad och det torde vara en gemensam uppfattning hos de nordiska folken, att största möjliga överensstämmelse på lagstiftningens område är ur alla synpunkter eftersträfvansvärd.

Djurskyddslagstiftningen i de nordiska länderna har många gemensamma bestämmelser, ehuru stora olikheter i vissa avseenden även förekomma. Jämlikt dansk och norsk lagstiftning kan exempelvis en person under viss tid eller för alltid förbjudas att äga, sköta eller i övrigt ha hand om djur. I direktiven till den i Sverige arbetande utredningen av frågan om ett förbättrat djurskydd angives, att av generell betydelse är spørsmålet, huruvida jämkning bör ske i strafflagens bestämmelse om ansvar för djurplågeri och att i anslutning härtill även torde böra övervägas, om det i svensk rätt bör upptagas en regel av innebörden, att en person som gjort sig skyldig till djurplågeri och som kan antagas även framdeles vara olämplig att handha djur, skall kunna förbjudas att inneha djur eller ta befattning med sådana.

Det av norska regeringen väckta förslaget om närmare utredning beträffande djurskyddslagstiftningen avser särskilt offentlig förevisning av djur. Enligt norsk lagstiftning är det förbjudet »å skipa til framsyning av ville dyr som vert haldne fanga. Kongen kan gjeva fritaking frå denne fyresegni». Kungl. veterinärstyrelsen har i sitt utlåtande till Kungl. Maj:t den 11 juni 1958 såtillvida skärpt de av utredningsmannen den 1 oktober 1958 framlagda förslagen till bestämmelser om offentlig förevisning av djur, att seldjur utan undantag ävensom kameldjur samt sim- och vadarfåglar icke under kringförande från ort till ort skulle få offentligen förevisas på de olika orterna. Det skulle enligt veterinärstyrelsens förslag icke heller vara tillåtet att använda djur i illusionistnummer.

Den norska lagstiftningen av 1951 med inskränkning i rätten att för förevisning kringföra djur har inom djurskyddsrorelsen i hela världen hälsats med den största glädje och tillfredsställelse. Den svenska djurskyddsutredningens betänkande om offentlig förevisning av djur och som en följd härav veterinärstyrelsens utlåtande över detsamma samt förslag till svenska föreskrifter som en ersättning till den s. k. menageriförordningen av år 1916, äro i stort sett i överensstämmelse med de norska föreskrifterna.

Det torde vara allmänt erkänt, att vid de kringresande cirkusföretagen vissa djurslag förvaras och transporteras på ett för djuren direkt plågsamt sätt. Av samma slag äro många s. k. transportburar, som komma till användning vid de förbjudna s. k. menagerierna. Två experter ha i vissa avseenden anfört avvikande mening mot utredningsmannens förslag. Reservanterna anse nämligen, att ur djurskyddssynpunkt fullt betryggande anordningar skulle kunna vidtagas beträffande förvaringen av apor och rovdjur icke blott under uppehållen utan även under själva transporterna. Genom att i Sverige uppställa vissa krav på standardhöjning beträffande apors och rovdjurs transportförhållanden, kunde man nämligen ha anledning att förvänta en motsvarande standardhöjning även utomlands genom i administrativ ordning utfärdade föreskrifter. — En i samtliga nordiska länder ur djurskyddssynpunkt tillfredsställande lagstiftning beträffande offentlig förevisning av djur såsom den nu gällande norska och den föreslagna svenska skulle säkerligen få stor betydelse även i andra länder, och den

nordiska lagstiftningen skulle säkerligen i detta avseende som i många andra komma att anses såsom föredömlig.

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund får i anslutning till vad ovan anförts därför även framhålla såsom synnerligen önskvärt, att Nordiska rådet särskilt beaktar det av den norska regeringen väckta förslaget om en utredning av frågan om en likartad djurskyddslagstiftning i de nordiska länderna och då särskilt med hänsyn till offentlig förevisning av djur.

Stockholm den 20 juli 1959

Gustaf Smith

Ordförande

Bertil Funck

BIHANG 1

Skrivelser från Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark till Danmarks Justitsministerium angående offentlig förevisning av vilda djur

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark tillader sig herved i ærbødighed at indstille, at et forbud mod dressur og fremvisning af vilde dyr i cirkusetablissementer og lignende snarest søges gennemført.

Når foreningen, der under behandlingen af dyreværneloven af 1950 fremsatte et tilsvarende forslag, nu tillader sig at gentage dette, skyldes det, at ledelsen i den mellemfaldende årrække er blevet bestyrket i overbevisningen om, at dressur, fremvisning og transport af vilde dyr som løver, tigere og bjørne af forskellig art er uforenelig med disse dyrs natur og i strid med bestemmelserne i dyreværnelovens §§ 1 og 2, hvori siges, at dyr ikke må udsættes for unødigt lidelse, og at deres opholdsrum skal være forsvarligt indrettet.

At dressur af vilde dyr ikke kan foregå uden fysisk og psykisk lidelse, og at lidelsen er unødigt, for så vidt som den kun tjener dressørernes interesser, turde være indlysende, men bekræftes iøvrigt bl.a. af en af Zoologisk Haves dyrepsykolog, dr. phil. Holger Poulsen, til »Social-Demokraten» fremsat udtalelse om, at dressur måske kan udføres ad dyrepsykologisk vej, men at han er overbevist om, at den ikke kan det for cirkusdyrenes vedkommende, ligesom han finder, at fremvisningen i arenaer og dyrenes transport i bure er stridende mod deres natur.

Foreningen er vidende om, at dressører hævder, at dressur af de omhandlede dyr kan foregå uden tvangsmidler, men selv om denne påstand mod forventning skulle godtages, vil ingen formentlig kunne bestride, at dyrenes årelange ophold i trange transportbure er i groveste modstrid med deres

natur, og foreningen er af den anskuelse, at allerede dette forhold er tilstrækkeligt til at motivere et forbud.

I Norge er det forbudt at holde vilde dyr fangne for at fremvise dem; i Sverige har regeringen taget spørgsmålet op til undersøgelse sammen med andre dyrebeskyttelsesproblemer; i England har et lovforslag mod brug af dresserede dyr været fremsat i parlamentet og manglede kun få stemmer i at nyde fremme. Også i andre lande er spørgsmålet aktuelt, og herhjemme har en diskussion i dagspressen i sommer overbevist foreningen om, at et stort flertal i det danske folk ønsker dressur og fremvisning af vilde dyr forbudt. Det er foreningens håb, at Danmark, der med den gode dyreværnelov af 1950 er en af de nationer, der er nået videst med hensyn til beskyttelsen af landets egne dyr, også må vise sig som et foregangsland, hvor det drejer sig om beskyttelse af andre landes og verdensdeles vilde dyr, der indføres her til landet for at tjene forlystelseslivet.

Den 11. januar 1957

Hans Hvass

Formand

Med hjemmel i dyreværnelovens § 6 findes der i Danmark en del menagerier, som rejser fra sted til sted for at forevise rovdyr af forskellig art på markedspladser, i skoler m. m.

Foreningen er opmærksom på, at indehavere af sådanne menagerier skal foretage anmeldelse til politiet, der skal godkende de bure, hvori dyrene agtes anbragt. Foreningen tvivler heller ikke om, at politiet inden for de givne rammer søger at skaffe dyrene så gode vilkår som muligt; men ifølge sagens natur må de bure, som dyrene føres rundt i, være så trange, at livs-langt ophold i dem, transport fra markedsplads til markedsplads og fremvisning på disse i forbindelse med larmende gøgl kun kan betegnes som dyrplageri. Dette er da også erkendt af en svensk regeringskommission, som for nyligt har foreslået generelt forbud mod fremvisning i ambulante menagerier af aber, andre rovdyr end tamhunde og tamkatte, andre sæler end søløver, næsehorn, flodheste, hjorte, giraffer, kænguruer, rovfugle og krokodiller.

Efter foreningens skøn er omrejsende menagerier en overlevering fra en tid, da mulighederne for at se levende løver, tigere, bjørne o.l. kun var ringe. Med vore dages lette adgang til at se sådanne dyr i zoologiske haver og på film, er denne begrundelse faldet bort, hvorfor foreningen i ærbødighed tillader sig at indstille, at tilladelse til omføring af dyr i menagerier fremtidigt ikke gives.

København, den 9. august 1958

Hans Hvass

Formand

**Yttrande av nordiska museet i Sverige över djur-
skyddsutredningens betänkande om offentlig
förevisning av djur (SOU 1957:38)**

I Sverige äger offentlig förevisning av djur, som icke äro att hänföra till husdjur, huvudsakligen rum dels vid kringresande cirkusar, varietéer och utställningar, dels i zoologiska trädgårdar.

S. k. husdjur, vilka sedan långa tider tillbaka anpassats till ett domesticerat liv, måste, då det gäller cirkusar, varietéer och dressyr, betraktas som tillhörande en från övriga djur skild kategori. Under förutsättning att djur som hästar, hundar, katter, tankaniner, tamduvor, tamhöns och liknande husdjursarter under dressyr, förevisningar och transporter behandlas på för respektive art lämpligt och i övrigt inte stötande sätt, borde intet hinder föreligga mot förevisning av dessa djur på cirkusar, varietéer och kringresande utställningar.

Väsentligen annorlunda förhåller det sig, enligt museets mening, med övriga djur, som trots att vissa individer fötts i fångenskap icke äro att betrakta som husdjur eller tamdjur i egentlig mening. Dylika djur böra i princip icke vara tillåtna för förevisning i ambuleringar, cirkusar, varietéer och utställningar.

Denna uppfattning grundar sig på följande skäl. Trots att omflyttningen av ett vilt djur i fångenskap i och för sig utgör ett våldsamt psykologiskt ingrepp, synas många vilda djur förbluffande snabbt vänja sig vid en ny artificiell miljö, under förutsättning att denna åtminstone elementärt uppfyller artens biologiska krav. Dit hör i regel, att djuret i fråga erhåller ett visst utrymme, inom vilket det lätt kan finna ett skydd, där det kan dölja sig och varifrån det med sina sinnen kan ha området och terrängen närmast intill under full kontroll. Först då synes djuret erhålla en trygghetskänsla och därmed psykisk balans. Det betraktar sitt nya område som ett verkligt revir, motsvarande revirbildningen hos dess vilda anförvanter.

Djur, som fötts i fångenskap, anpassa sig i regel, om förutsättningarna så medge, automatiskt till sin anläggning, där de efter hand i sin tur etablera revir.

För djur vid kringresande cirkusar, varietéer och utställningar måste förhållandena gestalta sig helt annorlunda. Sällan ges där möjligheter för en art att ens tillnärmelsevis efterlikna det liv, som svarar mot dess biologi. Dressyr och uppträdanden behöva i och för sig inte vara av ondo för en del högre djur i fångenskap, ty »intellektuella övningar» utgöra i vissa fall en positiv utlösare av dessa djurs mentala verksamhetslust. Däremot framstå de ständiga transporter och de långa perioder av dygnet, då djuren hållas instängda i trånga utrymmen, som både fysiska och psykiska övergrepp. Visserligen torde många arter efter hand och till en viss grad vänja sig vid

det ambulerande cirkuslivet, åtminstone förefaller det så på grund av att djurens reaktioner mot behandlingssättet successivt avtrubbas. Men med kännedom om t. ex. däggdjurens sinnesvärld, där hörsel- och luktsinnen ofta spela en betydligt större roll än synen, är det lätt att föreställa sig den serie av emotionella reaktioner och impulser som ett i en transportvagn instängt, icke apatiskt djur ständigt måste utsättas för. Detta är den psykiska sidan av transporterna och uppehållen på larmande cirkusplatser. Också den fysiska reaktionen torde för vissa djur vara ytterst kännbar. Även om dylika transporter utföras med stor varsamhet, måste ideliga vibrationer och stötar förorsaka obehag. Någon vila för djuren under transporterna torde aldrig komma i fråga, och när det gäller för vibrationer så känsliga djur som icke »nedfrusna» reptiler, kan det ifrågasättas, om icke varje onödig transport med tåg eller bil utgör djurplågeri, oavsett det utrymme, som ställes till förfogande.

Härtill kommer att vilda djurs förevisande i cirkusar och varietéer säl- lan, om ens någonsin, är av pedagogiskt värde. Djuren kunna ju omöjligan presenteras på sådant sätt, att de ge publiken objektiva intryck av de visade djurens livsvanor, naturliga miljö och biologiska roll. Tvärtom synas förevisningarna avlägsna sig så långt därifrån som möjligt är. De olika cirkusnumren bygga i regel antingen på sensationsmättade inslag, vari t. ex. rovdjuren framställas som för människor mycket farliga varelser, vilket de normalt icke äro, eller också förlöjligas djuren, t. ex. då apor, björnar och andra kläs ut med mänskliga attribut. Man kan inte med bästa vilja kalla denna verksamhet upplysande, uppfostrande eller kulturfrämjande.

Den etologiska och djurpsykologiska forskningen brukar anges ha stora in- tressen att bevaka i cirkusars dressyrnummer av vilda djur. Detta torde i viss mån vara riktigt, men ambulerande nöjesinrättningar böra av flera skäl icke förenas med vetenskaplig forskning. I stället bör den nya expanderande gren av zoologin som benämnes etologi ges ökade forskningsmöjligheter i zoo- logiska trädgårdar, där det levande materialet även experimentellt kan stu- deras på ett helt annat sätt än vid cirkusar.

Många skäl tala sålunda mot förevisningar av andra djur än husdjur vid ambulerande cirkusar, varietéer och utställningar, men det är främst på grund av de naturvidriga, kontinuerliga förflyttningstransporterna som dy- lika förevisningar enligt museets mening böra förbjudas.

Stockholm den 21 februari 1958

Nordiska museets nämnd

J. Nordenfalk

Gösta Berg

Mats Rehnberg

BILAGA 3**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget**

Til rådets 6. session rejste den norske regering forslag om, at rådet skulle foranledige udredet spørgsmålet om ensartet dyreværnslovgivning i de nordiske lande, særlig med hensyn til fremvisning af dyr (6. sesj., s. 835 ff). Sagen blev ikke færdigbehandlet, men udsat til 7. session på nærmere undersøgelse i den juridiske nimandskomité.

Komiteen har til belysning af den foreliggende sags betydning indhentet udtalelser fra forskellige administrative myndigheder, dyreværns- og andre organisationer i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Som anført tager forslaget særlig sigte på en ensartet lovgivning med hensyn til fremvisning af dyr, og de foreliggende udtalelser beskæftiger sig då også fortrinsvis med dette spørgsmål, hvis baggrund er, at fremvisning af dyr principielt er forbudt i Norge i modsætning til de andre nordiske lande.

Vedrørende dette særlige spørgsmål er der i de foreliggende udtalelser kommet vidt forskellige standpunkter til udtryk. Disse skal her kort refereres:

Medens Finlands djurskyddsförening ikke vil gå så vidt, som man har gjort i Norge, hilser de danske og svenske dyreværnsforeninger med glæde indførelse af et forbud mod dressur og fremvisning af vilde dyr. Foreningen til dyrenes beskyttelse i Danmark kan henvise til, at foreningen allerede over for justitsministeriet har fremsat ønske om et sådant forbud, og fra svensk side peges på, at forslaget i den allerede foreliggende svenske betænkning om offentlig forevisning af dyr, om det gennemføres, stort set er i overensstemmelse med de norske regler.

Her over for står nogle udtalelser fra henholdsvis Cirkusdirektørforeningen i Danmark, Zoologisk Have i København og Högholmens djurgård i Helsingfors.

I førstnævnte udtalelse, der forsvarer dressur og fremvisning af vilde dyr, siges det bl. a., at »praktisk talt alle upartiske dyrepsykologer går ind for, at det ikke er dyrplageri at holde dyr i fangenskab og dressere disse». Der henvises videre til, at dyr i cirkus til stadighed er under publikums og veterinærpolitiets kontrol, og udtalelsen slutter med at fastslå, at »fremvisning af rovdyr i cirkus, således som denne finder sted i Danmark, kan stå som et forbillede for en omsorgsfuld og dyrevenlig behandling».

I udtalelsen fra Københavns Zoologiske Have fremhæves den indsats, en zoologisk have udøver i det moderne samfund: den forsøger at redde uddøende dyrearter, den modtager, helbreder og genudsætter dyr, der har været udsat for uheld, den stiller sig til disposition for videnskabelige studier, og navnlig deltager den i det almene folkeoplysende arbejde. På denne bag-

grund finder Københavns Zoologiske Have det ønskeligt, at der gennemføres en ensartet lovgivning, som også Norge vil kunne være med i, selv om den norske stat, som det siges i udtalelsen, »indtil videre ud fra de ædleste motiver ikke har påtaget sig denne ikke helt ringe kulturbyrde».

Högholmens djurgård, der går ind for et forbud mod menagerier, giver udtryk for, at et kategorisk forbud mod cirkusdyr er vanskeligt at gennemføre, men at der bør gennemføres fuldstændig klare bestemmelser med hensyn til, hvilke dyrearter der må fremvises, og med hensyn til burenes beskaffenhed og størrelse. Det påpeges i udtalelsen, at de nordiske bestemmelser vil kunne influere på cirkusdyrs behandling uden for Norden.

De administrative instansers stilling til spørgsmålet om fremvisning af dyr kan kort sammenfattes således:

Det danske justitsministerium anfører, at det fornævnte af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark fremsatte forslag om forbud mod dressur og fremvisning af vilde dyr i cirkus for tiden er genstand for overvejelser, og at der under disse overvejelser vil blive taget hensyn til det ønskelige i, at reglerne i de nordiske lande bliver så ensartede som muligt. Lantbruksministeriet i Finland mener ikke, at man bør gå så langt, som tilfældet er i Norge, og tilsvarende standpunkt kommer til udtryk i en udtalelse fra Helsingfors stads hälsovårdsverk. Det norske Landbruksdepartement finder det i betragtning af, at det norske forslag ikke synes at have fået tilstrækkelig støtte fra dansk og svensk side, ikke formålstjenligt at komme med yderligere bemærkninger eller fremme nye forslag i sagen. Den svenske Veterinärstyrelse henviser til, at styrelsen har støttet det i den svenske betænkning fremsatte forslag til skærpede regler.

Ikke alle udtalelser kommer ind på spørgsmålet om ensartet dyreværnslovgivning på øvrige områder, men i det omfang det mere generelle spørgsmål berøres, gives der udtryk for en positiv indstilling hertil. Udtalelsen fra de danske og svenske dyreværnsforeninger synes dog mere at være præget af ønsket om skærpede end om ensartede regler. Af de foreliggende udtalelser om det mere generelle spørgsmål skal særlig fremhæves erklæringen fra Nordiska museet, Stockholm, der påpeger, at de nordiske lande ved en ensartet nordisk dyreværnslovgivning vil kunne opvise en fælles front på internationale dyreværnskonferencer, men tilføjer at nogen anden praktisk værdi synes en ensartet lovgivning på det nævnte område ikke at have.

Under behandlingen af den foreliggende sag har komiteen først og fremmest hæftet sig ved, at de forskellige nordiske landes lovgivning om dyreværn i meget vidt omfang er ensartet og bærer præg af, at udarbejdelsen af lovtæksten er sket under indflydelse af lovgivningen i de øvrige nordiske lande. Princippet om, at dyr skal behandles forsvarligt og ikke udsættes for unødigt lidelse, er således udtrykkeligt fastslået i såvel Danmarks, Finlands og Norges som Sveriges dyreværnslove, og bortset fra bestemmelserne om fremvisning af dyr synes de afvigelser, der foreligger, reelt set ikke væsentlige.

For så vidt angår spørgsmålet om offentlig fremvisning af dyr ser komi-

teen med sympati på de bestræbelser, der gøres for at forbyde dressur og fremvisning af dyr i cirkus og forbyde fremvisning i de såkaldte menagerier. Derimod er det efter komiteens opfattelse ikke rimeligt at der lægges hindringer i vejen for etablering af zoologiske haver og dyreparker. Komiteen kan i så henseende navnlig henvide til den foreliggende udtalelse fra Københavns Zoologiske Have.

Spørgsmålet har herefter for komiteen været, om det er muligt at gennemføre en ensartet lovgivning på de områder, hvor lovgivningen ikke allerede er ensartet, altså i det væsentlige vedrørende fremvisning af dyr.

Hvad angår reglerne om fremvisning af dyr, synes der at være så stor forskel på det norske system på den ene side og de øvrige nordiske landes regler på den anden side, at der på forhånd må ses med skepsis på mulighederne for at gennemføre ensartede regler. I dette spørgsmål, hvor synspunkterne i øvrigt er stærkt følelsesbetonede, optræder et sådant væld af krydsende hensyn og hensyn, som ikke har lige stor vægt i de forskellige lande, at det på forhånd må forekomme tvivlsomt, om en nærmere undersøgelse af sagen på fællesnordisk basis vil kunne bane vej for en ensartet lovgivning.

Med hensyn til de øvrige områder, hvor der er forskel i dyreværnslovgivningen i de forskellige lande, finder komiteen ikke disse forskelle så væsentlige, at man bør indgå på et fællesnordisk udredningsarbejde.

Iøvrigt forekommer en ensartet lovgivning kun at have en såre begrænset betydning. Der synes, som påpeget af Nordiska museet, væsentligst at være tale om, at de nordiske lande kan stå samlet på internationale konferencer om dyrebskyttelse. Selv om komiteen på ingen måde vil frakende dette synspunkt nogen værdi, må det dog her over for fremhæves, at lovgivningen allerede nu på allervæsentligste punkter synes båret af samme principielle syn på spørgsmålet om behandlingen af dyr.

Komiteen er herefter kommet til det resultat, at man ikke fra rådets side bør foranledige den foreliggende sag optaget til behandling af regeringerne, og komiteen skal derfor foreslå, at rådet ikke foretager sig noget i sagen.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

Regeringsförslag

om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade

(Väckt av Danmarks regering)

I henhold til § 2, stk. 2, i lov nr. 105 af 25. marts 1959 om udvandring, hvoraf et eksemplar vedlægges [*se Tillägg 1*], påhviler det arbejdsdirektoratet med bistand af de offentlige arbejdsanvisningskontorer at yde udvandrere bistand, herunder at tilvejebringe og i fornødent omfang offentliggøre oplysninger om forholdene i de lande, hvortil der her fra landet finder eller kan finde udvandring sted.

Det materiale, som ligger til grund for arbejdsdirektoratets oplysningsvirksomhed for udvandringsinteresserede, tilvejebringes ad mange forskellige veje: fra udenrigsministeriet (enten på initiativ af dette ministerium og danske repræsentationer i udlandet eller ved besvarelse ved udenrigsministeriets mellemkomst af spørgeskemaer, som udarbejdes af arbejdsdirektoratet), fra indvandringslandenes herværende repræsentationer, internationale organisationer (nemlig FN, ILO og ICEM), statsinstitutioner i andre lande, som arbejder med udvandringsspørgsmål (f. eks. Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige, og Bundesamt für Auswanderung, Vesttyskland), ved abonnement på inden- og udenlandske tidsskrifter, fremskaffelse af anden litteratur o. s. v.

De således tilvejebragte oplysninger om forholdene i indvandringslandene formidles af arbejdsdirektoratet dels ved besvarelse af forespørgsler fra udvandringsinteresserede, dels ved udgivelse af trykte vejledninger om forholdene i en række lande. (En fortegnelse over de hidtil udsendte vejledninger er optaget i bilag [*se Tillägg 2*]).

Et arbejde med tilvejebringelse og formidling af oplysninger til brug for udvandringsinteresserede finder ved offentlig foranstaltning sted i samtlige nordiske lande, og da størstedelen af udvandringen fra de nordiske lande går til de samme oversøiske lande, jfr. den i bilag [*se Tillägg 3*] optagne oversigt vedrørende udvandringen fra Danmark, Finland, Norge og Sverige til fremmede verdensdele, ligger det nær at antage, at et nordisk samarbejde med hensyn til den offentlige oplysningsvirksomhed vedrørende udvandring, der finder sted fra Finland, Norge, Sverige og Danmark, måtte kunne medføre en lettelse i de enkelte landes arbejde med tilrettelæggelse og à jour-føring af oplysningsmaterialet og hertil bevirke, at de oplysninger om indvandringslandene m. v., der vil stå til rådighed for hvert enkelt nordisk lands oplysningsvirksomhed, ville blive mere omfattende.

Et nordisk samarbejde på dette område vil endvidere frembyde mulighed for, at man i de enkelte lande kan drage nytte af de erfaringer, der

høstes i andre lande med hensyn til tilrettelæggelsen af oplysningsarbejdet, udvælgelsen af de oplysninger, der må antages at være af særlig betydning for dem, der overvejer at udvandre, og udarbejdelsen af vejledninger til brug for udvandringsinteresserede.

Det er herefter den danske regerings opfattelse, at det ville være af interesse for alle de nordiske lande — hvis udvandringsklientel må antages at være ret ensartet — at søge gennemført et mere almindeligt samarbejde på det heromhandlede område, i første række med henblik på en udveksling af oplysningsmateriale til brug for personer fra disse lande, der ønsker vejledning i anledning af en påtænkt udvandring. Et sådant arbejde vil eventuelt kunne tilrettelægges i samvirke med, og såfremt det skønnes ønskeligt, fremtidig følges op af det i henhold til overenskomst af 22. maj 1954 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige konstituerede nordiske arbejdsmarkedsudvalg.

Udvekslingen af oplysningsmateriale bør efter den danske regerings opfattelse omfatte ikke blot oversøiske lande, men tillige sådanne lande i Europa, hvortil statsborgere fra nordiske lande kan udvandre eller finde beskæftigelse, selv om denne måtte være tidsbegrænset. Det fremhæves i denne forbindelse, at arbejdsdirektoratets oplysningsvirksomhed i medfør af lov af 25. marts 1959 om udvandring ikke er begrænset til oversøiske lande, således som det var tilfældet med den i henhold til udvandringsloven af 1934 udøvede oplysningsvirksomhed.

Det oplysningsmateriale, som i givet fald af arbejdsdirektoratet kan stilles til rådighed for de tilsvarende myndigheder i de øvrige nordiske lande, er i første række følgende:

- 1) trykte vejledninger vedrørende indvandringslande og de fra tid til anden dupliserede bilag til disse;
- 2) dupliserede oplysningsblade vedrørende lønniveau og leveomkostninger m. v. i indvandringslande;
- 3) oplysninger, indberettet af de danske repræsentationer i udlandet vedrørende forhold af almindelig interesse for udvandrere fra de øvrige nordiske lande, samt
- 4) oplysninger vedrørende danske udvandreres erfaringer således som disse er fremstillet af de pågældende ved henvendelse til en dansk repræsentation i vedkommende land eller til anden dansk myndighed.

Under henvisning til foran anførte skal jeg herved foreslå:

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage det fornødne med henblik på en nordisk aftale vedrørende udveksling af oplysninger til brug for udvandringsinteresserede i de nordiske lande.

København, den 1. juli 1959

Kaj Bundvad

Lundbeck

TILLÆG 1**Dansk lag om utvandring av den 25 mars 1959 (nr 105)**

§ 1. Ved en udvandrer forstås en i Danmark fast bosat person, der forlader landet for at tage fast ophold og søge sit udkomme i udlandet, eller et af hans familiemedlemmer, der enten ledsager ham eller senere forlader Danmark i den hensigt at slutte sig til ham.

§ 2. Arbejdsdirektøren varetager med bistand af de offentlige arbejdsanvisningskontorer administrationen af denne lov.

Stk. 2. Det påhviler arbejdsdirektøren at yde udvandrere bistand, herunder at tilvejebringe og i fornødent omfang offentliggøre oplysninger om forholdene i de lande, hvortil der her fra landet finder eller kan finde udvandring sted.

Stk. 3. Arbejdsdirektøren skal følge den virksomhed, som erhvervsvirksomheder eller andre udøver med hensyn til meddelelse af oplysninger og ydelse af støtte til udvandrere samt med hensyn til uddannelse af disse.

Stk. 4. Arbejdsdirektøren udarbejder i samarbejde med det statistiske departement oversigter med så fuldstændige statistiske oplysninger som muligt vedrørende udvandringen her fra landet.

§ 3. Den, der planmæssigt eller mod vederlag eller ved meddelelse af urigtige eller vildledende oplysninger om forholdene i et fremmed land søger at bevæge nogen til at udvandre, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

Stk. 2. Arbejdsdirektøren kan pålægge den, der om forholdene i et fremmed land har meddelt urigtige eller vildledende oplysninger, som kan antages at fremme udvandringen til det pågældende land, at berigtige oplysningerne på den efter forholdene mest hensigtsmæssige måde. Arbejdsdirektørens afgørelse kan indbringes for arbejdsministeren. Undladelse af at efterkomme pålægget straffes med bøde.

§ 4. På samme måde som anført i § 3, stk. 1, straffes den, der uden arbejdsdirektørens tilladelse træffer aftale med en person, som agter at udvandre, om, at den pågældendes befordring helt eller delvis skal aftjenes ved arbejde eller betales efter ankomsten til bestemmelsesstedet.

Stk. 2. Såfremt arbejdsdirektøren nægter at meddele en tilladelse som omhandlet i stk. 1, kan ansøgeren indbringe spørgsmålet for arbejdsministeren.

§ 5. Denne lov træder i kraft den 1. april 1959.

Stk. 2. Samtidig med lovens ikrafttræden ophæves lov nr. 134 af 2. maj 1934 vedrørende udvandring.

Stk. 3. Den de autoriserede udvandringsagenter i henhold til § 31 i lov nr. 134 af 2. maj 1934 påhvilende pligt til at erlægge koncessionsafgift bortfalder dog pr. 31 december 1958.

Stk. 4. Den af de autoriserede udvandringsagenter i henhold til § 6 i lov nr. 134 af 2. maj 1934 stillede sikkerhed tilbagebetales den 1. oktober 1959.

§ 6. Denne lov gælder ikke for Færøerne.

TILLÆG 2

**Fortegnelse over de af statens udvandringskontor¹ udsendte vejledninger
vedrørende forholdene i en række lande, hvortil udvandring fra Danmark
forventes at ville finde sted**

Brasilien (1947)	New Zealand (1952)
Peru (1948)	Sydafrika (1954)
Venezuela (1948)	Australien (1955)
Chile (1949)	Australien (1956)
Ætiopien (1949)	Lønninger, leveomkostninger og sociale forhold i Canada (1957)
Landbrugsforhold i Canada (1950)	New Zealand (1958)
Kenya og Zanzibar (1951)	Føderationen Rhodesia og Nyasaland (1958)
Uganda (1951)	Canada (1958)
Tanganyika (1951)	
Britisk Østafrika (1952)	
Canada (1952)	

Eksemplarer af de nævnte vejledninger er ved udgivelsen blevet tilsendt Arbeidsmarknadsstyrelsen, Stockholm, samt Bundesamt für Auswanderung, Köln, til orientering.

TILLÆG 3

**Skematisk oversigt over udvandringen fra nedennævnte nordiske lande til
fremmede verdensdele**

*(Uddrag af den af OEEC under 15. september 1958 udsendte rapport:
»Manpower Committee Working Party. No. 4 (statistics). Joint project
on European migration»)*

(Tallene angiver udvandringen i 1000er)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1950				
Australien	0,5	0,1	0,2	0,2
Canada	1,2	0,5	0,3	1,7
U. S. A	1,1	0,5	2,3	2,0
Andre lande i fremmede verdensdele	0,6	0,1	0,0	0,9
I alt	3,4	1,2	2,8	4,8

¹ Ved lov nr. 105 af 25. marts 1959 om udvandring er administrationen af udvandringsloven, som i henhold til udvandringsloven af 2. maj 1934 påhvilede statens udvandringskontor, henlagt til arbejdsdirektoratet.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1951				
Australien	0,1	0,2	0,4	0,2
Canada	5,0	3,9	1,0	5,0
U. S. A.	1,1	0,5	2,3	1,7
Andre lande i fremmede verdensdele	0,7	0,2	0,2	0,8
I alt	6,9	4,8	3,9	7,7
1952				
Australien	0,1	0,1	0,3	0,1
Canada	2,2	2,2	1,3	1,2
U. S. A.	1,1	0,5	2,3	2,1
Andre lande i fremmede verdensdele	0,8	0,2	0,1	0,8
I alt	4,2	3,0	4,0	4,2
1953				
Australien	0,1	0,1	0,1	0,1
Canada	1,5	1,2	0,9	1,0
U. S. A.	1,0	0,5	2,1	2,2
Andre lande i fremmede verdensdele	0,5	0,2	0,1	0,6
I alt	3,1	2,0	3,2	3,9
1954				
Australien	0,1	0,1	0,1	0,1
Canada	1,4	0,6	1,0	0,6
U. S. A.	1,0	0,5	2,2	2,0
Andre lande i fremmede verdensdele	0,4	0,2	0,0	0,6
I alt	2,9	1,4	3,3	3,3
1955				
Australien	0,1	0,1	0,1	0,1
Canada	1,3	0,6	0,7	0,5
U. S. A.	1,1	0,5	2,4	1,8
Andre lande i fremmede verdensdele	0,4	0,1	0,0	0,5
I alt	2,9	1,3	3,2	2,9

BILAGA 1**Yttranden över regeringsförslaget****Finland****Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:**

Ministeriet sänder som bilaga Suomi-seuras den 26 augusti 1959 i saken avgivna utlåtande [*se nedan*], som har behandlats av den konsultativa kommissionen för emigrantförmedling. I enlighet med denna kommissions ståndpunkt förenar sig ministeriet helt om Suomi-seuras utlåtande i saken samt finner, att utbyte av informationsmaterial mellan de nordiska länderna vore till stor nytta, då aktuella utredningar skall tilldelas utvandringsintresserade. Likaså anser ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, att organisationen och övervakningen av utbytet av informationsmaterial närmast borde uppdragas åt Nordiska arbetsmarknadsutskottet för att av denna planläggas och handläggas.

Helsingfors den 31 augusti 1959

Minister *Kauno Kleemola*

Regeringssekreterare *A. Olavi Koskinen*

Suomi-seura (Finlandssällskapet)¹:

Rådgivnings- och hjälparbete för utvandringsintresserade får i Finland jämlikt lagen den 5 januari 1956 om emigrantförmedling utföras blott av den, som erhållit koncession därför av det ministerium, som handhar skötseln av arbetskraftsärenden. Den 18 september 1956 har ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena avdelning för arbetskraftsärenden beviljat Suomi-seura sådan koncession. Några andra koncessioner för emigrantförmedling har icke givits i Finland. Vid Suomi-seura, vars främsta syfte är upprätthållandet av kontakt med i utlandet redan bosatta emigranter från Finland (jfr Dansk Samvirke, Utlandssvenskarnas förening, Nordmannsforbundet), har för denna nya verksamhetsgren en speciell emigrantavdelning inrättats. Ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena avdelning för arbetskraftsärenden ersätter Suomi-seura de löpande utgifterna för emigrantavdelningens skötsel.

¹ Yttrandet översatt från finska.

På Suomi-seuras emigrantavdelning har ankommit att införskaffa oppgifter rörande förhållandena i sannolika emigrantländer samt att förmedla dem till utvandringsinteresserade personer. Nödiga oppgifter erhåller emigrantavdelningen i främsta rummet från samma källor som Danmarks Arbejdsdirektorat, enligt den redogörelse den danska regeringen härom avgivit.

Den 23 mars 1956 tillsatte statsrådet en speciell konsultativ kommission för emigrantförmedling för att biträda det ministerium, som har skötseln av arbetskraftsärenden, i frågor angående emigrantförmedling. I kommissionen ingår representanter för ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena avdelning för arbetskraftsärenden, socialministeriet, ministeriet för inrikesärendena, ministeriet för utrikesärendena samt arbetsgivarnas och arbetstagarnas centralorganisationer. Chefen för Suomi-seuras emigrantavdelning fungerar som kommissionens sekreterare. Kommissionen följer med och övervakar på nära håll alla med emigrationen sammanhängande frågor och besluter även om utarbetandet och spridningen av det på åtgärd av Suomi-seuras emigrantavdelning oppgjorda, för de utvandringsinteresserade avsedda informationsmaterialet.

Suomi-seura förordar varmt den danska regeringens förslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsinteresserade de nordiska länderna emellan. Denna verksamhet vore otvivelaktigt till gagn för alla parter, emedan den skulle underlätta och effektivisera vederbörande organs arbete, då det i ettvart nordiskt land använda informationsmaterialet härigenom komme att lända emigrantrådgivningen i alla nordiska länder till nytta.

Likaså med omfattande av den danska regeringens förslag anser Suomi-seura Nordiska arbetsmarknadsutskottet vara det naturligaste organet för ordnandet och övervakandet av detta utbyte, i synnerhet som Finlands representanter i kommissionen även är medlemmar av den ovannämnda kommissionen för emigrantförmedling. Den främsta praktiska oppgiften vore naturligtvis anordnande av utbyte av material direkt mellan vederbörande organ i de olika länderna.

Helsingfors den 26 augusti 1959

Suomi-seura r. f.

Ombudsman *Tauri Aaltio*

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Stillingen på arbeidsmarkedet har i årene etter krigen vært slik at det ikke har vært noe vesentlig behov for å utarbeide informasjonsmateriell om forholdene i andre land med sikte på utvandring.

Dette departement finner dog ikke grunn til at det fra norsk side reises noen innvending mot en ordning med utveksling av informasjonsmateriell mellom de nordiske land. Da saken har vært reist innen Det nordiske arbeidsmarkedsutvalg, bør formentlig saken henvises til nærmere drøfting der.

Oslo, 14. september 1959

(sign.)

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Som framgår av det danske regeringsforslaget om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade föreligger redan nu ett visst samarbete och utbyte av material mellan arbetsmarknadsstyrelsen och statens utvandringskontor.

Sedan arbetsmarknadsstyrelsens publikationer »Arbete i utlandet», avsedda för utvandringsintresserade, blivit inaktuella och ett i viss mån ökat intresse för utvandring på senare tid varit märkbart, har styrelsen ansett sig böra förnya och utvidga sitt informationsmaterial. I anslutning härtill ansåg styrelsen, att såväl ekonomiska som praktiska skäl talade för att denna upplysning borde kunna bedrivas i intimare samverkan med övriga nordiska länder och tog hösten 1958 med anledning därav kontakt med danska utvandringskontoret, varvid man kom fram till att respektive länders material borde kunna användas för upplysningar i de olika nordiska länderna. Underhandsdiskussioner har likaledes förts rörande dessa frågor med representant för Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oslo.

Vid det Nordiska arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Stockholm den 19—21 mars 1959 hade utskottet på sin föredragningslista bl. a. tagit upp en punkt rörande värvning av arbetskraft till transoceana länder, varvid inledande redogörelse skulle lämnas från svensk sida om arten av den information och propaganda, som förekommer från immigrationsländer. På grund av tidsbrist kom denna punkt på dagordningen icke att behandlas men bordlades för att upptagas på utskottets kommande möte i Köpenhamn hösten 1959. Avsikten är härvid från svensk sida att få till stånd en diskussion om ett utvidgat samarbete om utbyte av informationer för utvandrare i stort sett efter samma linjer som den danska regeringen föreslagit Nordiska rådet.

Därest det skulle befinnas angeläget, att en överenskommelse i ämnet träffas genom ett nordiskt avtal, har arbetsmarknadsstyrelsen intet att erinra däremot.

Stockholm den 28 juli 1959

Arbetsmarknadsstyrelsen

Erik Montell

Axel Källberg

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet:

Att dylik information är synnerligen betydelsefull är självklart. Detta faktum får riksföreningen och dess huvudexpedition påtaglig erfarenhet av vid de ganska talrika förfrågningar, som från svenskar med utvandringsavsikter riktas till föreningen. Svaren baseras dels på informationer från statliga organ, från exportföretagen och från Institutet för svensk utlandstjänst i Stockholm, som har dylik verksamhet som speciell uppgift, dels på underrättelser från föreningens medlemmar och kontaktpersoner i resp. emigrationsland.

Det nordiska samarbetets betydelse inses klart av föreningen, som länge uppehållit kontakt för utbyte av idéer och erfarenheter med sina danska och norska motsvarigheter, Dansk Samvirke och Nordmannsforbundet. Ett nordiskt samarbete på det här aktuella området synes kunna göra erfarenhetsunderlaget vidare och prognoserna säkrare. Riksföreningen finner därför förslaget genomförande vara önskvärt.

Göteborg den 3 september 1959

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet

Arvid Richert

Åke Olauson

Utlandssvenskarnas förening:

Svårigheter har alltid varit och kommer alltid att vara förknippade med en utvandring. Även de mest närliggande och närbesläktade länder företer särdrag, med vilka utvandranen kommer att konfronteras och vilka — i varje fall i viss mån — kommer att påverka dennes och familjens trivsel och därmed även arbetsprestationer. Det kommer naturligtvis aldrig att bli möjligt att avlägsna alla stötestenar på utvandranens väg, men i den mån de flesta svårigheter kan avlägsnas, måste detta betecknas som i högsta grad önskvärt.

Personer, som avser att utvandra, har därför behov av material, som redan före utvandringen kan ge en så riktig bild som möjligt av förhållandena i det nya landet. Därigenom kan vederbörande i tid uppmärksammas på skilda förhållanden, vilka övar inflytande på den tilltänkta emigrationen och på förberedelserna till densamma. Objektiva upplysningar är alltid av värde, enär därigenom vederbörande är bättre rustad att möta de prövningar av skilda slag, som måste vara förknippade med en utflyttning.

I detta sammanhang vill föreningen framhålla, att det icke uteslutande är vad man gemenligen benämner utvandrare, som har intresse av upplysningar. Icke minst efter andra världskriget har antalet personer, som för

kortare eller längre tid utsändes i allmänt eller enskilt uppdrag till främmande land avsevärt stegrats. För dessa är det ofta av väsentlig betydelse för att snabbt komma till rätta inom sitt nya verksamhetsfält att redan från början äga en noggrann kunskap om detta i skilda hänseenden. Endast genom en sådan förkunskap kan snabbt god effekt utvinnas av vederbörandes arbete.

Ytterligare en kategori kan särskiljas bland dem, som söker upplysningar inför en förestående utlandsvistelse, nämligen det stora antal ungdomar, som beger sig utomlands för att där söka arbete i samband med studier av ena eller andra slaget. Deras vistelse kan ofta komma att sträcka sig över en längre tidrymd. Behovet för ungdomarnas vidkommande av goda upplysningar är otvivelaktigt stort.

Vid en redigering av informationsmaterial för utvandrare får man enligt Utlandssvenskarnas förenings uppfattning icke glömma de båda här senast nämnda kategorierna.

Upplysningar av allmän karaktär berörande ett visst land är i regel icke svåra att få. Härvid avses frågor berörande geografi, klimat och väderleksförhållanden, språk, kommunikationer, utrustning i allmänhet osv. Den stora svårigheten möter, när det gäller att erhålla mera detaljerade upplysningar beträffande direkta levnadsförhållanden och därmed förknippade aktuella kostnader såsom skatter, bostäder, livsmedelspriser, priser för kläder, skor, husgeråd och möbler, sjuk- och socialvård, skolförhållanden m. m. Av vikt i detta sammanhang är även att veta, hur de ekonomiska förhållandena och arbetsmarknaden tenderar att utveckla sig inom landet i fråga. Dessa detaljuppgifter är de, som äger det egentliga intresset för den presumtive utvandraren, ty det är dock på en riktig upplysning och uppfattning om hithörande förhållanden, som denne normalt grundar sitt beslut att resa.

Institutet för svensk utlandstjänst, som grundades 1929, hade till främsta uppgift att förmedla objektiva upplysningar om förhållandena i främmande land till blivande utvandrare men skulle även söka förmedla arbete åt kvalificerade personer. Institutet startades av det enskilda näringslivet, som till en början även helt svarade för kostnaderna. Så småningom lämnades även visst statsbidrag till verksamheten. Detta bidrag uppgick under vartdera av åren 1937—1939 till 10 000 kronor, medan minst motsvarande belopp lämnades från näringslivets sida. Sedan institutet genom världskriget fått sin verksamhet lamslagen, uppgick detsamma i Utlandssvenskarnas förening, där arbetet sedan i mån av tillgång på arbetskraft och medel bedrivits under det bibehållna namnet Institutet för svensk utlandstjänst. Att sådant upplysningsarbete ingår i föreningens uppgifter framgår även av dess stadgar, där bl. a. säges, att föreningens ändamål är »att lämna upplysningar rörande levnads- och arbetsförhållanden i främmande land till svenskar, som har för avsikt att dit förlägga sin verksamhet, samt att på andra sätt stödja dem, som där söker anställning eller vidare utbildning».

Vid institutet har sålunda under de senaste åren handlagts ett tämligen

stort antal ärenden (omkr. 430 år 1957, omkr. 400 år 1958) med förfrågningar från blivande utvandrare. Föreningen har därigenom blivit tämligen förtrogen med hithörande frågeställningar och beklagar endast att brist på arbetskraft och medel icke gjort det möjligt att driva arbetet fullt rationellt. Föreningen kan dock samtidigt betyga, att de flesta, som genom densamma erhållit råd och anvisningar inför en förestående emigration, med stor iver sökt förmera sina kunskaper om emigrationslandet och förhållandena där i full insikt om vad goda förkunskaper betyder i olika avseenden. Efteråt har vederbörande i många fall sagt sig ha haft nytta av erhållen förhandsinformation och de kontakter, föreningen kunnat förmedla.

Föreningens informationsmaterial stannar från många källor, ur vilka föreningen söker sammanställa de viktigaste och värdefullaste upplysningarna. Bland källorna kan nämnas: kungl. arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, främst dess avdelning för tekniskt bistånd (t. ex. »Estimates of living costs on which the United Nations salary system is based»), Statens utvandringskontor, Köpenhamn, Bundesamt für Industrie und Arbeit, Sektion für Arbeitskraft und Auswanderung, Bern, Schweiz, Bundesamt für Auswanderung, Köln, Tyskland, samt US Government Printing Office (»Operational reports: Living conditions»), Washington D.C., USA.

Uppgifter om aktuella skatteförhållanden i många länder brukar även kunna fås genom Skattebetalarnas förening, Stockholm.

Slutligen söker föreningen i förekommande fall erhålla upplysningar genom svenska beskickningar och konsulat, föreningens egna s. k. ombud i skilda länder samt, kanske inte minst, nyligen hemkomna utlandssvenskar med mera långvarig utlandserfarenhet, vilka i allmänhet välvilligt ställt sig till förfogande som »intervjuobjekt».

Föreningen har tidigare plägat sammanställa särskilda upplysningsblad men har under de senaste åren av medelbrist i huvudsak varit hänvisad till att från fall till fall göra erforderliga sammanställningar till belysande av viss eller vissa frågor, om vilka upplysningar särskilt önskats.

När föreningen ovan relativt ingående uppehållit sig vid dess och jämväl institutets tidigare verksamhet i fråga om informationstjänst för presumtiva utvandrare, har detta skett för att närmare klargöra, att föreningen äger tämligen ingående erfarenheter på hithörande område och därför torde ha möjlighet att bedöma det av Danmarks regering väckta förslaget om nordiskt utbyte av informationsmaterial.

Det kan icke nog understrykas, att varje möjlighet att jämna vägen för en utvandrare bör tillvaratagas. Det av Danmark väckta förslaget synes vara ett led i ett sådant arbete för att hjälpa landsmän att snabbare och bättre finna sig till rätta i främmande land och måste därför hälsas med tillfredsställelse.

Utlandssvenskarnas förening vill därför livligt tillstyrka, att det av Danmark framlagda förslaget om utbyte av informationsmaterial till tjänst för

utvandringsintresserade måtte komma till stånd och att — om förslaget genomföres — föreningen måtte få del av det material, som sålunda kan komma att utväxlas.

Stockholm den 9 september 1959

Utlandssvenskarnas förening

Bo Lindman

Verkställande direktör

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över regeringsförslaget

Det informationsmaterial, som av olika myndigheter och organisationer i de nordiska länderna utarbetas och ställes till emigranternas förfogande, är av likartad karaktär. Det synes kommittén därför naturligt, att — såsom föreslås i det av danska regeringen väckta förslaget i ämnet — ett närmare samarbete inledes mellan de nordiska länderna på detta fält.

Kommittén vill på anført skäl tillstyrka, att rådet antager en rekommendation i ämnet.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Claudia Olsen

Anders Pettersson

Rakel Seweriin

Förman

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Sveriges regering)

Svenska justitiedepartementet får härmed, efter samråd med danska Justitsministeriet, finska justitieministeriet och norska Justis- og politidepartementet ävensom de nordiska ländernas särskilda Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, avgiva berättelse rörande sådant samarbete för tiden från det att motsvarande berättelse avgavs i juli 1958 av de norska delegerade till Nordiska rådets 6:e session t. o. m. den 31 augusti 1959.¹

I de delegerades sammansättning har vidtagits den förändringen, att i den finska representationen hovrättspresidenten, Y. J. Hakulinen avgått såsom delegerad samt kanslichefen i justitieministeriet, regeringsrådet Teini Ahava inträtt i hans ställe.

Den 8 och 9 juni 1959 ägde nordiskt justitieministermöte rum i Stockholm med deltagande av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges justitieministrar, vilka biträdades av tjänstemän från respektive departement och ministerier. Islands justitieminister hade anmält sig förhindrad att delta i mötet. Vid mötet träffades överenskommelse därom, att de delegerades verksamhet skulle upphöra och att de på de delegerade ankommande uppgifterna skulle ombesörjas inom vederbörande departement och ministerier ävensom vid regelbundet återkommande justitieministermöten. På justitieministermötena skulle hädanefter till gemensamma överläggningar upptagas icke endast lagstiftningsfrågor av sannordiskt intresse utan även, på förslag i varje särskilt fall, frågor av administrativ karaktär. I samband med justitieministermötet ägde den 9 juni gemensamma överläggningar rum mellan justitieministrarna och Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.

Rörande samarbetet beträffande särskilda lagstiftningsfrågor kan, delvis i anslutning till föregående års berättelse, nämnas följande.

1. Äktenskapslagstiftning

På förslag från norsk sida skall de f. n. verksamma äktenskapslagstiftningskommittéerna och, för Finlands del, eventuellt särskilda sakkunniga hänvisas att till behandling upptaga frågan om medling i äktenskap i syfte att få till stånd regler om en mer effektiv medling än den nuvarande.

¹ 6. sesj., s. 979.

Den på norsk och svensk sida samt sedermera av Nordiska rådets presidium väckta frågan om de nordiska sjömansprästernas vigselbehörighet i annat nordiskt land¹ har för Sveriges del slutförts genom en av 1959 års vårriksdag antagen ändring i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Ändringen innebär, dels att präst i danska folkkyrkan, i Finlands evangelisk-lutherska kyrka och i norska statskyrkan kan bemyndigas att förrätta vigsel här i riket och dels att präst tillhörande svenska kyrkans sjömansvård kan bemyndigas att förrätta vigsel utom riket. I Norge kommer under hösten 1959 att framläggas proposition med förslag till i sak motsvarande ändring i 1955 års »lov om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg».

2. Adoptions- och annan barnalagstiftning

Det samnordiska utredningsarbete, som under åren 1950—1954 verkställdes rörande hithörande frågor, har under året för Sveriges del — i huvudsak såvitt angår adoptivbarns arvsrättsliga ställning och förhållanden i övrigt — tillgodogjorts i den av 1958 års höstriksdag antagna nya ärvdabalken och de samtidigt antagna ändringarna i föräldrabalken.

3. Skadeståndslagstiftning

Samnordiska departementala överläggningar har ägt rum rörande behandlingen av de föreliggande betänkandena med förslag till ny trafikförsäkringslagstiftning. Sedermera har för Danmarks del frågan om ny lagstiftning på grundval av det danska betänkandet fallit. I Finland har riksdagen antagit ny lagstiftning i ämnet, utarbetad på grundval av betänkandet. För Norges och Sveriges del skall departementalt samråd i frågan åter upptagas.

Efter gemensamt utredningsarbete har i Danmark, Finland, Norge och Sverige två betänkanden framlagts, det ena med förslag till lagstiftning om det allmännas skadeståndsansvar och det andra med förslag till nya bestämmelser om försäkringsgivares regressrätt. De danska, norska och svenska betänkandena är föremål för remissbehandling.

I enlighet med de delegerades vid 1958 års möte avgivna rekommendation nr 2² har samnordiskt utredningsarbete inletts rörande lagstiftning om skadestånd och försäkring vid atomreaktordrift.

På justitieministermötet träffades överenskommelse därom, att samnordiskt utredningsarbete även skulle inledas beträffande vissa av de skadeståndsrättsliga spörsmål, som upplagits i de delegerades vid 1958 års möte avgivna rekommendation nr 1³ ävensom — efter förslag från norsk sida. — beträffande frågan om barns och föräldrars ersättningsansvar såsom skadevällare.

¹ 6. sesj., s. 1636.

² 6. sesj., s. 986.

³ 6. sesj., s. 985.

4. *Fråga om godtroshöfvärvares rättsställning*

Den av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté väckta frågan om möjligheten att i de nordiska länderna erhålla lika regler beträffande verkan av god tro vid extinktiva förvärv av lös egendom¹ behandlades vid justitieministtermötet. Därvid överenskoms, att i ettvarvt av berörda länder skulle ått en utredningsman uppdragas att verkställa en kartläggning av gällande regler beträffande förevarande spörsmål samt att åtminstone i princip föreslå de lagändringar, som lämpligen kunde anses böra komma i fråga för att uppnå nordisk rättslikhet på området; utredningsmännen bör vid behov samråda med varandra.

5. *Preskriptionslagstiftning m. m.*

De föreliggande betänkandena om preskriptionslagstiftningen ävensom om — såvitt angår Finland och Sverige — preklusionslagstiftningen har remissbehandlats i de fyra berörda länderna. Därefter har samnordiska departementala överläggningar inlett rörande möjligheterna att lägga betänkandena till grund för ny lagstiftning på området.

6. *Aktiebolagslagstiftning*

I Danmark är sedan 1957 verksam en kommitté (Aktieselskabslovkommissionen) med uppdrag att på grundval av erfarenheter från Danmark och vissa andra länder utifrån juridiska och samhällsekonomiska synpunkter överväga eventuella ändringar i »aktieselskabslovgivningen». I Finland har under senare år vissa till associationsrätten hörande ämnen (lagstiftningen om öppna bolag, om kommanditbolag, om bostadsaktiebolag och om andelslag) varit föremål för utredning.

Vid justitieministtermötet överenskoms, att på svensk sida skulle utses en sakkunnig att i egenskap av observatör och kontaktman följa det pågående danska utredningsarbetet. De av professor Håkan Nial i dennes den 21 mars 1959 till Nordiska rådets 7:e session avgivna promemoria rörande nordisk rättslikhet inom associationsrättens område [*se Sak A 2*] föreslagna särskilda frågorna skulle emellertid övervägas i särskild ordning av sakkunniga, utsedda en för ettvarvt av de fyra nordiska länderna.

7. *Lagstiftning om varumärke och firma och mot illojal konkurrens*

Beträffande varumärkeslagstiftningen har i Danmark det år 1958 avgivna kommittéförslaget till »varemærkelov» numera antagits av Folketinget (»lov nr. 211 af 11. juni 1959»). I övriga nordiska länder, vilka tillsammans med Danmark deltagit i utredningsarbetet på området, är kommittébetänkandena föremål för behandling i respektive departement. Den svenska kommittén har för sin del numera övergått till att behandla dels firmalagstiftningen och dels lagstiftningen mot illojal konkurrens. Sistnämnda lagstiftningsfråga är föremål för utredning även i Danmark och Finland, och avsikten är, att samarbete i frågan skall inledas.

¹ 6. sesj., s. 1641.

8. *Mönsterskyddslagstiftning*

I Finland och Sverige har kommittéer tillsatts för utredning av mönsterskyddslagstiftningen.

9. *Strafflagstiftning m. m.*

Förslag, att till utredning i nordiskt samarbete skulle upptagas mer centrala frågor inom straffrättens område än som hittills varit fallet, har framförts av de delegerade vid 1958 års möte och därefter från dansk sida. Vid justitieministermötet förelåg enighet därom att — innan ett egentligt lagstiftningsarbete kunde inledas på området — inom en mindre krets av sakkunniga från de berörda länderna (en programkommitté) skulle ske en preliminär undersökning, syftande framför allt till en kartläggning av vilka särskilda frågor som borde upptagas till utredning i nordiskt samarbete och angivande av den turordning, i vilken de lämpligen borde behandlas.

Frågan om den nordiska utlämningslagstiftningen har för Sveriges del slutförts genom att 1959 års vårriksdag antagit lag om utlämning för brott till övriga nordiska länder. I Danmark har proposition med motsvarande lagförslag våren 1959 framlagts för Folketinget, men slutbehandlingen av propositionen har uppskjutits till hösten. I Finland och Norge kommer propositioner i frågan att framläggas under höstens lopp.

Även andra lagstiftningsfrågor än de nämnda — såsom arvsrättslagstiftningen, lufträttslagstiftningen, sjölagstiftningen, patentlagstiftningen och namnrättslagstiftningen — är, såsom även framgår av föregående års berättelse, föremål för utredning i nordiskt samarbete av särskilda kommittéer eller för uppgiften tillsatta sakkunniga.

Den nordiska domssamlingen, vilken förberetts i nordiskt samarbete, skall utgivis i Norge och beräknas utkomma med ett första häfte under innevarande år. Huvudredaktör och sekreterare har utsetts i Norge, varjämte medredaktörer utsetts i Danmark, Finland och Sverige.

Stockholm i justitiedepartementet den 31 augusti 1959

Per Bergsten

Sara Falk

BILAGA

Rapport från det av Institut international pour l'unification du droit privé i Rom (Unidroit) den 11—15 oktober 1959 i Rom anordnade andra mötet för organisationer, som sysselsätter sig med rättslig uniformering

(Av docenten Gustaf Petrén)

Det s. k. Rominstitutet (Institut international pour l'unification du droit privé) avhöll sin första konferens rörande frågor om metoderna för rättslig uniformering i Barcelona i september 1956 (se härom Nordiska rådet, 5:e sess., s. 715). Sedan resultaten från detta möte överarbetats och nytt material införskaffats, lät institutet inkalla de organisationer, som syssla med lagstiftningens unifisering, till en andra ny sammankomst att hållas i Rom under tiden den 11—15 oktober 1959. På dagordningen för sammanträdet hade uppförts två ämnen. Från den tidigare konferensen överfördes spörsmålet om metoderna för rättslig uniformering. Som ett nytt andra diskussionsämne upptogs frågan om möjligheterna att komma till rätta med olikheter vid tolkningen i olika länder av sådan lagstiftning, som har uniformt ursprung.

Deltagarna i konferenserna företrädde ungefär samma organisationer, som voro representerade vid det första mötet, nu tillhoppa 23. Bland dessa kunna nämnas Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa, UNESCO, FAO, Internationella arbetsbyrån (ILO), Europarådet, organisationerna för de internationella järnvägstransporterna, för skyddet av den industriella äganderätten och för författarrätten (den s. k. Bernbyrån) m. fl., vidare Benelux-staternas unifikationskommission, Nordiska rådet, arabstaternas liga, Internationella handelskammaren, International Law Association och andra.

Efter att ha deltagit i konferensen som representant för Nordiska rådet får jag härmed avgiva följande rapport rörande denna:

Konferensen öppnades den 11 oktober 1959 å Capitolium och fortsattes sedan vid arbetsmöten den 12—14 oktober i institutets lokaler i Rom. Första och andra dagarna ägnades åt de båda överläggningsämnena och den tredje åt fortsättning av detaljdiskussionerna samt åt en sammanfattande överläggning.

Frågan om metoderna för rättslig uniformering har allt sedan Nordiska rådets tillblivelse vid olika tillfällen varit föremål för ingående diskussioner i rådet. Vid konferensen behandlades hithörande problem uppdelade i tre grupper allt efter de olika skeden, i vilka det uniformerande lagstiftningssamarbetet kan uppspaltas. Stor uppmärksamhet ägnades vid konferensen det första skedet, avseende urvalet av de lagstiftningsämnena, som

skola tagas upp till unifiering. Dessa problem ha större betydelse för andra organisationer än för Nordiska rådet. I nordiskt lagstiftningssamarbete har ämnesvalet sällan föranlett svårigheter. Spörsmålet har snarare varit, i vilken ordning alla de olika problem, som pocka på sin lösning, skola upp-tagas till behandling. Dock intresserar självfallet även hos oss frågan, hur själva urvalet av lagstiftningsämnena skall göras. Från närvarande centraleuropeiska representanter meddelades, att på grund av näringslivets tryck ett mycket omfattande unifieringsarbete avseende hela den del av den centrala civilrättsliga lagstiftningen, som berör de större affärsföretagens verksamhet, höll på att inledas inom Europeiska ekonomiska gemenskapens sex länder.

Det andra skedet i unifieringsprocessen avseende utredningsstadiet ägnades under mötet mindre intresse. Vad angår det sista skedet omfattande lagförslagets antagande och genomförande väckte de synpunkter, som från Nordiska rådets sida framförts till konferensen, betydande uppmärksamhet. Vad därvid uttalats om möjligheterna att förbättra samordningen mellan regeringskanslierna inbördes och i fråga om den efterföljande verksamheten på det parlamentariska planet vid uniforma lagförslags genomförande upptogs av rapportören i dennes föredragning inför konferensen. Han framhöll, att vad från rådets sida andragits syntes vara förtjänt av närmare övervägande även inom övriga länder, som syssla med regionalt lagstiftningsarbete.

Det nya frågekomplex, som togs upp vid konferensen, avsåg, som redan nämnts, möjligheter att åstadkomma en likformig tolkning av sådan lagstiftning, som i de olika länderna tillkommit på grundval av internationellt samarbete. Spörsmålet uppdelades i två avdelningar, var och en med sin rapportör, omfattande å ena sidan åtgärder, generellt syftande till att förebygga tolkningsolikheter, och å andra sidan åtgärder för att genom domstols medverkan i det särskilda fallet förhindra uppkomsten av sådana olikheter.

Vad angår den förstnämnda frågan koncentrerade sig intresset kring spörsmålet om att samtidigt med själva konventions- eller lagtexten utarbeta förklarande kommentarer, som skulle auktoriseras och läggas till grund för tolkningen i sådana fall, då själva konventions- eller lagtexten var knapphändig eller otydlig. Ur nordisk synpunkt hade denna diskussion mindre intresse, enär huvuddelen av de lagförslag, vilka framgått ur samnordiskt arbete, bygger på nationella motiv och förarbeten. Eftersom det med den i Norden tillämpade ordningen i allmänhet inte finns någon gemensam lagtext i konventionsform, kan regelmässigt icke heller några gemensamma officiella kommentarer eller motiv till en sådan lagtext utarbetas. För övrigt ägnades spörsmålet om själva terminologien, som ofta vårlar skiljaktigheter i tolkningshänseende, betydande intresse. Ytterligare kompliceras läget av översättningsfrågor, som icke äro aktuella inom det nordiska lagstiftningssamarbetet.

Vidare diskuterades ett vidgat utbyte av upplysningar rörande tillämpningen av uniform lagstiftning i de olika länderna. På detta område väckte de upplysningar, som kunde lämnas om utgivande av den nordiska doms-

samlingen, uppmärksamhet vid konferensen. Så långt torde man i de flesta fall ej kunna sträcka sig, utan man får nöja sig med att till en gemensam central lämna uppgifter, envar från sitt land, angående hur viss lagstiftning där tolkas. Den nordiska domssamlingen, som utsändes till samtliga domare i Norden, avser att motverka uppkomsten av sådana olikheter i tolkningsspörsmål, som föranledes av bristande kännedom om grannländernas rättstillämpning i motsvarande fall.

Rörande möjligheterna att domstolsvägen slita aktuella tvister rörande tolkningen av unifierad lagstiftning erinrades om att det i vissa konventioner angives, att skiljedomstol eller i vissa fall den internationella Haag-domstolen skall avgöra uppkommande tvistigheter. En annan metod, som tillgodoser samma syfte, är att i tolkningsfrågan inhämta ett rådgivande yttrande från ett internationellt organ. Även frågan om att domstolsvägen direkt avgöra uppkommande tvister diskuterades. I denna del intresserar med hänsyn till de arbetsuppgifter, Nordiska rådet har för händerna, i särskild grad det arbete, som bedrivs inom Benelux med upprättande av en halvt överstatlig Benelux-domstol med uppgift att uttala sig i uppkommande fall av tvist om tolkning av lagstiftning av gemensam karaktär. Frågan om inrättande av en sådan domstol (Cour Benelux) har för närvarande av regeringarna förelagts parlamenten i de tre Benelux-länderna.

I detta sammanhang förtjänar även nämnas det arbete, som pågår för att vidga kompetensområdet för den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Inom Europarådet strävar man efter att giva denna domstol, vilken upprättades i januari 1959, behörighet att avgöra tolkningsfrågor härrörande från alla de konventioner, som tillkommit i Europarådets regi på grundval av det där bedrivna lagstiftningssamarbetet.

De fortsatta erfarenheterna från det ovan skildrade arbetet att utveckla olika domstolsorgan för internationella uppgifter bliva säkerligen av intresse vid den vidare behandlingen av det inom Nordiska rådet vilande förslaget angående inrättande av ett nordiskt rådgivande domstolsorgan (*se Sak A 5*).

De i konferensen deltagande representerade, liksom vid det första mötet 1956, organisationer av två principiellt olika slag, nämligen sådana, som på det mondiala planet syssla med ett begränsat ämnesområde såsom FAO, UNESCO, ILO m. fl. och sådana, som regionalt ägna sig åt ett nära nog alltomfattande lagstiftningssamarbete såsom Benelux, Nordiska rådet och arabligan. Vid konferensen föreslogs, att vid fortsatta sammankomster dessa båda grupper borde få arbeta var för sig på skilda sektioner med hänsyn till att de problem, som de ha att bemästra, äro av så olika art.

På en preliminär lista över diskussionsämnen uppsattes under konferensen följande frågor såsom lämpliga överläggningsämnen:

1. Centralt offentliggörande av de planer, organisationerna uppgöra för sitt lagstiftningsarbete.

2. Samverkan mellan de organisationer, som syssla med lagstiftnings-samarbete, och förefintliga institut för jämförande rättsvetenskaplig forskning.

3. Samordning av regionalt lagstiftningsarbete, som avser samma ämne.
4. Behovet av förklarande kommentarer till konventionstexter.
5. Publicitet i ettvarit land av att en uniform lagstiftningsprodukt är av internationellt ursprung.
6. Behovet av en terminologi, som är oberoende av nationell juridisk terminologi.
7. Utarbetandet av lagtexter, som skola användas internationellt, på åtminstone två språk redan på det förberedande arbetet.
8. Inrättandet av en central för upplysning och dokumentation i fråga om rättstillämpningen på områden, som regleras av uniform lagstiftning av internationellt ursprung.

Konferensen avslutade sitt arbete med antagande av följande uttalande:

Det andra mötet för organisationer, som syssla med rättslig unifisering, har varit samlat i Rom den 11—15 oktober 1959. Det har behandlat de frågor, som tagits upp i institutets båda rapporter och de bidrag, som i förväg inskickats av olika deltagare i konferensen. Oaktat att det måste konstateras, att vissa av dessa problem ställa sig olika med hänsyn till både ämne och intresserade organisationer, vill mötet likväl

1. framhålla nyttan av en ordning, enligt vilken informationer rörande pågående arbeten beträffande rättslig unifisering utbytas på sekretariatsnivå och periodiskt publiceras, samt med tillfredsställelse konstatera, att Rominstitutet är berett att ombesörja denna publicering;

2. uttala, att det i förekommande fall skulle vara av nytta för de organisationer, som syssla med rättslig unifisering, att samverka med nationella och internationella rättsvetenskapliga institutioner, särskilt sådana som bedriva komparativa rättsundersökningar;

3. konstatera, att det med hänsyn till tolkningen av konventioner och lagar, som syfta till rättslig unifisering, ofta är en fördel, om förklarande kommentarer antagas och offentliggöras;

4. uttala, att det vid redaktionen av uniforma lagstiftningstexter är önskvärt att, så ofta det är möjligt, begagna en terminologi, som är avpassad till ämnet och samtidigt, då så erfordras, obunden i förhållande till nationell juridisk terminologi;

5. uttrycka önskemålet, att kunskap om rättstillämpningen i olika länder inom sådana områden, som regleras av uniform lagstiftning, må göras lätt tillgänglig för intresserade kretsar, och med tillfredsställelse hälsa vad som redan utförts i detta avseende.

Vidare ha vid mötet meningsutbyten ägt rum rörande en rad andra frågor, särskilt följande:

1. Samordning av regionala unifieringssträvanden, som avse samma materiella ämne.

2. Lämpligheten av att i den nationella rätten beträffande lagstiftningsprodukter av internationellt ursprung angiva denna deras karaktär även som fastslå, att ändamålet med sådan lagstiftning är att åstadkomma uniformitet.

3. Redaktion av lagtexter å flera språk.

4. Åtgärder för att lösa svårigheter förorsakade av att samma regel tolkas olika i skilda länder.

Vad angår sist angivna fyra problem har mötet ansett önskvärt, att undersökningarna fortsättas.

Deltagarna i mötet tacka institutet varmt för att det fortsatt sina ansträngningar att åstadkomma utbyte av erfarenheter mellan organisationer, som äro sysselsatta med rättslig uniformering, och framföra sina lyckönskningar för det sätt, på vilket mötet förberetts och anordnats, vilket möjliggjort för deltagarna att få största möjliga utbyte av detsamma.

Stockholm den 20 oktober 1959

Tilläggsförslag
om formerna för lagstiftningssamarbete
(Väckt av Olov Rylander och Knud Thestrup)

Alltsedan sin tillkomst har Nordiska rådet hyst stort intresse för hur det nordiska lagstiftningsarbetet skulle kunna ordnas på mest effektiva vis. De första årens överväganden resulterade småningom i en av rådet vid dess fjärde session i Köpenhamn år 1956 antagen rekommendation rörande samarbetet i lagstiftningsfrågor (nr 11/1956), vilken hade följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at drage omsorg for, at samarbejdet i lovgivningsspørgsmål med nordisk aspekt tilrettelægges således, at den størst mulige overensstemmelse opnås mellem landenes lovgivning, og henleder i denne forbindelse særlig opmærksomheden på det ønskelige i, at samarbejdende kommissioner i de forskellige lande afgiver betænkning samtidig, at fællesnordiske lovforslag behandles samtidig i de forskellige landes parlamenter, samt i, at samarbejdet ved lovforberedelsen udstrækkes ud over kommissionsarbejdet i form af gensidig orientering mellem vedkommende embedsmænd og eventuelt tillige ved direkte forbindelse mellem de enkelte landes parlamentsudvalg eller forelæggelse af lovforslag for rådet, hvor disse fremgangsmåder kan antages at øge mulighederne for et fælles resultat af lovgivningsarbejdet.

I meddelanden till Nordiska rådets femte session i Helsingfors 1957 anmälde regeringarna var för sig, att de i rekommendationen angivna riktlinjerna i stort sett följdes av dem och att de — så långt förutsättningar därför föreläge — komme att även framgent följas (se Sak D 50/1957).

Vid behandling av meddelandena anslöt sig rådets juridiska utskott (förslag nr 1/1957) till ett uttalande av juridiska niomannakommittén av innebörd, att eventuellt uppkommande problem beträffande lagstiftningssamarbetet kunde upptagas i samband med lagstiftningsärende, varom vore fråga i det särskilda fallet. Vidare underströk utskottet angelägenheten av att i mera betydelsefulla lagstiftningsärenden de ansvariga i departement och ministerier på ett så tidigt stadium som möjligt enades om en bestämd tidsordning för frågans handläggning, så att en samtidig behandling i de lagstiftande församlingarna kunde säkras (se 5:e sess., s. 1506).

På förslag av utskottet beslöt rådet därefter avskriva saken såsom slutbehandlad.

Det förtjänar tilläggas, att under samma rådssession även ett medlemsförslag rörande samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (Sak A 28/1957) blev behandlat. Då förslagsställarens önskemål

om samordning vid detta lagstiftningsärendes fortsatta handläggning synes komma att bli tillgodosedda, beslöt rådet, på förslag av juridiska utskottet (förslag nr 6/1957), att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Under den följande tiden har det emellertid tyvärr visat sig, att rådets rekommendation endast i ringa grad blivit följd i det praktiska lagstiftningsarbetet. Av bifogade tabell [*se Tillägg*], vari redovisning lämnats för några mera betydelsefulla nordiska lagstiftningsärendens handläggning i de olika länderna under tiden efter antagandet av förenämnda rådsrekommendation, framgår, att någon samordning av det slag, som förordats i rådets rekommendation, icke kommit till stånd i de där redovisade fallen.

Några särskilda organisatoriska åtgärder har, såvitt kunnat överblickas, icke företagits för en förbättrad koordination av det internordiska lagstiftningsarbetet. Vad som skett är, att ett organ, som hade dylika uppgifter, nämligen Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningsens område (NUL), under året upplöstes. NUL hade att söka överblicka hela det nordiska lagstiftningsarbetet. De nordiska justitieministermötena, som avsetts skola övertaga NUL:s uppgifter, torde emellertid få begränsa sig till att taga befattning med sådan lagstiftning, som handhas av justitiedepartementen/-ministerierna.

Anledningarna till de föreliggande svårigheterna att koordinera lagstiftningsarbetet är att söka på olika håll. I ett av Nordiska rådets sekretariat på presidietts anmodan avgivet yttrande till Institut international pour l'unification du droit privé (Unidroit), vanligen kallat Rominstitutet, har de aktuella orsakerna beskrivits på följande sätt.

Olika svårigheter uppkomma för samarbetet, sedan specialkommittén avgivit sitt förslag och bearbetningen inom själva ministeriet tar vid. Dessa svårigheter ha olika orsaker, av vilka de viktigaste äro a) organisatoriska skiljaktigheter, b) skilda arbetsmetoder, c) olikheter beträffande tillgången på nödvändig kvalificerad arbetskraft och d) skiljaktigheter i fråga om värderingen av prioritetsspörsmål.

Ej sällan inträffar, att ett och samma lagstiftningsämne i ett land lyder under ett ministerium och i ett annat hör under ett helt annat. Då dessa olika ministerier ofta icke känna varandra närmare och icke bruka samarbete, uppkomma allehanda svårigheter. Tendensen går dock i de nordiska länderna mot att ge justitiedepartementens lagavdelningar ett visst allmänt överinseende över allt lagstiftningsarbete inom regeringen.

Skiljaktigheterna med avseende å förberedelsearbetets uppläggning inom ministerierna äro påtagliga. I Sverige användes exempelvis ett omfattande s. k. remissförfarande, som innebär, att ett till ministeriet inkommet kommittéförslag utsändes till intresserade myndigheter och organisationer, vilka därefter ha att inkomma till ministeriet med sina yttranden över förslaget. Denna metod användes däremot icke i Danmark, men väl i viss utsträckning i Norge. I Finland tillämpas ofta en speciell ordning, i det redan vederbörande specialkommitté kan höra utomstående och därpå direkt utarbetar det förslag, som skall föreläggas riksdagen. Det arbete, som i övriga länder utträttas inom departementet, utföres sålunda i Finland till stor del redan på det tidigare kommittéstadiet. Dessa olikheter i arbetsmetoderna föränle-

da stundom, att det uppstår tidsskillnader i arbetsschemat. Det svenska remissförfarandet kräver vanligtvis rätt lång tid, t. ex. ett halvår, då det gäller viktigare lagstiftningsfrågor. I Danmark däremot kan man stundom inbespara denna tid och nästan omedelbart iordningställa det regeringsförslag, som skall lämnas parlamentet. Härigenom kan det nordiska lagstiftningsarbetet lätt komma i otakt.

Tillgången på kvalificerad arbetskraft är särskilt i de mindre länderna starkt begränsad. Den person, som anses lämplig att omhänderha visst lagstiftningsärende i ministeriet, är måhända upptagen av annan sysselsättning, varför ärendet får vila tills vidare. I sådant fall fördröjes hela saken i ett land, medan man kanske i de övriga raskt arbetar vidare.

Med det sist antydda problemet sammanhänger nära prioritetsspörsmålen. För ett land kan det vara ytterst angeläget att få ett ingivet förslag snabbast möjligt genomfört. Man är då inte beredd att vänta med att förelägga lagärendet för parlamentet, till dess övriga länder, där frågan anses ha mindre vikt, hunnit lika långt.

På grund av de nu antydda svårigheterna kommer ofta arbetet med ett och samma lagförslag i de olika ländernas ministerier i otakt. I åtskilliga fall har man dock på ett berömvärt sätt samarbetat. De departements-tjänstemän, som i de olika länderna handlägga samma lagstiftningsärende, ha sammanträffat och genomgått alla de spörsmål, beträffande vilka skilljaktighet i uppfattningen förekommit eller vilka eljest givit anledning till diskussion. Vid dessa sammankomster har det ofta lyckats att sammanjämka ståndpunkterna. Emellertid saknas stundom praktiska förutsättningar för att på detta sätt uppnå resultat. De uttalanden, som inkomma under remissbehandlingen, kunna stundom föranleda länderna att intaga olika ståndpunkter, som äro svårförenliga.

Om icke departementens arbete på detta sätt koordineras och löper parallellt, upphöra i stort sett möjligheterna för samverkan. Särskilt om ett land påskyndar lagstiftningsarbetet och genomför förslaget, kanske med egna nationella modifikationer, komma övriga länder i en tvångssituation. De bliva nödsakade antingen att följa det första landet för att undvika en splittring, oavsett vad de tycka om dettas lösningar, eller också öka splittringen genom avvikelser, som de finna nödvändiga med hänsyn till det egna landets förhållanden.

Det är särskild anledning att understryka de svårigheter, som föranledes av att ett och samma lagstiftningsärende i de olika länderna lyder under skilda departement/ministerier. Några exempel från några under senare år aktuella lagstiftningsområden kan tjäna att belysa denna olägenhet. Luftfartslagstiftningen hör i några länder under justitieministern, i andra under samfärdselministern; detsamma gäller om rattfyllerilagstiftningen. Upphovsmannarätten anses i vissa länder vara en materia, som skall handhas av justitieministern, i andra är undervisningsministern den ansvarige. Att koordinera dylika lagstiftningsärenden vid justitieministermötena måste möta svårigheter. Vidare kan erinras om att, sedan NUL avvecklats, det icke längre finnes något organ med allmän utblick över hela lagstiftningsfältet, som kan taga initiativ till nya samarbetsuppgifter över departementsgränserna.

I det förutnämnda yttrandet till Rominstitutet har detta sakernas tillstånd betecknats som icke tillfredsställande. För vår del vill vi särskilt

understryka vikten av att en effektiv organisation skapas för det nordiska lagstiftningssamarbetet med hänsyn till att det kan väntas få en växande betydelse under de närmaste åren. I detta sammanhang kan observeras, att de organisatoriska och tekniska problem, som är förenade med internationellt lagstiftningssamarbete, ute i världen tillvunnit sig allt större intresse. Det förutnämnda Rominstitutet anordnade i september 1956 ett första möte för de internationella organisationer, som syssla med unifisering av lagstiftning. I oktober i år följdes detta möte av en andra sammankomst. Nordiska rådet har varit företrätt vid båda dessa tillfällen. Av vad därvid förekommit framgår, att de nyssnämnda tekniska problemen ägnas ökad uppmärksamhet. De frågeställningar om hur lagstiftningssamarbetet skall kunna anordnas mest effektivt, varmed vi brottas, möter även på många andra håll.

Ur nordisk synpunkt är av särskilt intresse vad som vid det sista mötet upplyses om samarbetet inom sexstatsgruppen. Av rapporten från denna konferens — till vilken vi får hänvisa [*se Sak C 1, Bilaga*] — framgår, att en unifisering i rask takt är att vänta inom gruppens länder beträffande viktiga civilrättsliga och offentligrättsliga regler. En rad av de stora företag, som verkar på sexstatsmarknaden, har visat sig icke vara villiga att ge sig till tåls med att nationellt skilda lagregler hämmar det ekonomiska livets utveckling inom dessa länder. Då som bekant det sjuaktssamarbete, till vilket de nordiska länderna ämnar ansluta sig, bl. a. syftar till ett ekonomiskt samgående med sexstatsgruppen, är det för de nordiska länderna anledning att med stor uppmärksamhet följa ett lagstiftningssamarbete, som nu kan väntas komma i gång på kontinenten. Även inom den blivande gemenskap, som de sju frihandelsområde kommer att bilda, kan det väntas uppkomma ett intresse för ett förenhälligande av lagreglerna på så många som möjligt av de områden, vilka påverkas av en friare handel. De nordiska länderna har även här betydelsefulla intressen att bevaka.

Mot bakgrund av den utveckling, som sålunda kan förutses, ter det sig som oundgängligen nödvändigt, att de nordiska länderna, i stället för att minska sin beredskap på detta område, ägnar ökad uppmärksamhet åt effektiviseringen av det nordiska lagstiftningssamarbetet och därjämte försöker gemensamt följa utvecklingen även på rättslivets område inom de stora europeiska marknadsbildningarna.

Vid den nyss avhållna konferensen i Rominstitutets regi uppmärksammades — såsom framgår av rapporten från konferensen — bl. a. vissa tankegångar, som framförts i rådets ovan citerade yttranden till institutet. Enligt den skiss, som där uppdragits, skulle i varje land finnas en person, som på regeringsplanet hade ett visst överinseende med allt lagstiftningsarbete av samnordisk karaktär, oberoende av inom vilket departement detta arbete bedreves, på så sätt att vederbörande ägde befogenhet orientera sig om arbetets planläggning m. m. samt uttala sin mening därom med hänsyn till arbetets gång i andra länder. Dessa personer kunde eventuellt tänkas vara de, som hade högsta ansvaret för justitiedepartementens/-ministerier-

nas lagstiftningsverksamhet. Om envar av dessa efter föregående samråd med kollegerna i det egna landet möttes t. ex. två gånger om året, kunde de därvid anställa jämförelser mellan de nationella lagstiftningsprogrammen, och tillfälle skulle givas att söka samordna det ministeriella lagstiftningsarbetet på bäst möjliga vis, så långt detta läte sig göra med hänsyn till personaltillgång, prioritetsintressen m. fl. synpunkter. Periodiskt syntes dessa möten kunna byggas ut med representanter för andra juridikens fält, t. ex. från domstolar och universitet i syfte att få till stånd en allmän diskussion om lagstiftningsarbetets inriktning på brett underlag.

Dessa rådets synpunkter togs upp av rapportören vid Rominstitutets konferens och framhölls vara värda att närmare övervägas av övriga länder, som sysslade med regionalt lagstiftningssamarbete. I vart fall torde de vara förtjänta av att bli föremål för de nordiska regeringarnas närmare prövning. Det kan tilläggas, att man även inom Danmarks Juristförbund känt en viss oro inför de under senare år påvisade bristerna i det nordiska lagstiftnings-samarbetet.

Det är ej Nordiska rådets sak att närmare ingå på huru arbetet inom regeringkanslierna skall organiseras. Däremot kan rådet ge uttryck åt önskemål beträffande sådana organisatoriska frågor, som direkt sammanhänger med det nordiska samarbetet och dess effektivisering. Det finns därför anledning att nu återkomma till det uttalande, rådets juridiska utskott gjorde vid fjolårets session, då utskottet framhöll vikten av att regeringarna noga övervägde spørsmålet om det nordiska lagstiftnings-samarbetets organisation (6. sesj., s. 1679).

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att rådet rekommenderar regeringarna att närmare undersöka, huru det nordiska lagstiftningsarbetet kan mest effektivt organiseras samt att därefter förelägga rådet för yttrande de förslag, som kan ha framkommit vid regeringarnas undersökningar.

Stockholm och København den 20 oktober 1959

Olov Rylander

Knud Thestrup

Översikt över några nordiska lagstiftningsärendens handläggning

	Betänkande avgivet				Förslag förelagt parlamentet				Lag antagen			
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Trafik- försäkrings- lagstiftning	juli 1957	okt. 1957	april 1957	okt. 1957	febr. 1959	febr. 1958 och ånyo nov. 1958	—	—	juni 1959	juni 1959	—	--
Luftfarts- lagstiftning	okt. 1958	—	mars 1958	okt. 1955	--	—	—	febr. 1957	—	—	—	juni 1957 (ännu ej trätt i kraft)
Utläm- ningslag- stiftning	betän- kande saknas	nov. 1958 (yttran- de av högsta dom- stolen i aug. 1959)	—	—	febr. 1959	okt. 1959	—	febr. 1959	—	—	—	april 1959
Varu- märkes- lagstiftning	april 1958	--	—	jan. 1958	okt. 1958	—	—	—	juni 1959	—	—	—

Berättelse
från Nordiska kulturkommissionen
(Överlämnad av Sveriges regering)

A. Organisation m. m.

Sedan närmast föregående berättelse avlämnades av Nordiska kulturkommissionen, har följande förändringar inträffat i dess sammansättning och organisation.

Presidiet

Enligt gällande rotationsordning lämnade Finland från årsskiftet 1958—59 ordförandeskapet i presidiet, vilket enligt kommissionens beslut i Helsingfors 28 augusti 1958 för tvåårsperioden intill 1 januari 1961 övergick till Sverige. Kommissionens ordförande är den svenska avdelningens ordförande, generaldirektören Nils Gustav Rosén. Med utgången av år 1958 lämnades kommissionen av dess avgående ordförande, professorn Erik Lönnroth. Sedan sitt inträde 1951 var han finlandsavdelningens ordförande och sedan sektionsindelningens införande 1954 ledamot av sektion I.

De nationella avdelningarna

Endast finlandsavdelningen har under perioden fått ändrad sammansättning. Till ordförande efter Lönnroth förordnades från 1 januari 1959 Helsingfors universitets rektor, professorn Edwin Linkomies. Övriga nya ledamöter från samma dag blev riksdagsledamoten, agr. och forst. dr Johannes Virolainen (efter professorn Eino Saari) och rektorn Kaarlo Kajatsalo (efter nuv. undervisningsministern Heikki Hosia).

Sektionerna

I samband med presidiets övergång från Finland till Sverige överfördes ledningen av sektion II från Sverige till Finland. I övrigt kvarstår sektionspresidierna oförändrade (sektion I: Norge; sektion II: Danmark). Ordförande för sektion I är professor Svein Rosseland, för sektion II generaldirektören R. H. Oittinen och för sektion III höjskoleforstander Uffe Grosen.

*Nordiska kulturkommissionens organisation och sammansättning
1 september 1959*

<i>Presidium</i>	<i>Sektion I</i>	<i>Sektion II</i>	<i>Sektion III</i>
Ordf.: Svenska avdelningsordf. Led.: Ordf. i övriga nationella avdelningar Generalsekr.: Svenska avdelningssekr.	(Akademiska och vetenskapliga frågor) Ordf.: Professor Svein Rosseland Sektionssekr.: Kontorsjef Kjell Eide, Forskningsrådenes fellesutvalg	(Skolfrågor) Ordf.: Generaldirektören R. H. Oittinen Sektionssekr.: Skolrådet Ragnar Meinander, skolstyrelsen	(Folkupplysning, konst m. m.) Ordf.: Højskoleforstander Uffe Grosen Sektionssekr.: Danska avdelningssekr.
<i>Danmark</i>			
Ordf.: Departementschef Alb. Michelsen Avdelningssekr.: Sekretær Helge Thomsen, Undervisningsministeriet	Professor Peter Skautrup Docent Hakon Stangerup Skr.: Universitetssekretær O. Waage	Alb. Michelsen Folketingsmand Marius Buhl Skr.: Avdelningssekr.	Folketingsmand K. B. Andersen Uffe Grosen Skr.: Avdelningssekr.
<i>Finland</i>			
Ordf.: Professorn Edw. Linkomies Avdelningssekr.: Notarien Håkan Branders, riksdagen	Edwin Linkomies Riksdagsmannen, dr Johannes Virolainen Skr.: Avdelningssekr.	R. H. Oittinen Professorn Matti Koskenniemi Skr.: Sektionssekr.	Rektorn Kaarlo Kajatsalo Fil. mag. J. O. Tallqvist Skr.: Avdelningssekr.
<i>Island</i>			
Ordf.: Professorn Ólafur Björnsson, Reykjavík	Ólafur Björnsson Departementschefen Birgir Thorlacius	Skolföreståndaren Eiríkur Eiríksson Altingsmannen Bernharð Stefánsson	Ambassadören Sigurður Nordal Altingsmannen Sigurður Bjarnason
<i>Norge</i>			
Ordf.: Skoledirektør Helge Sivertsen Avdelningssekr.: Førstesekretær Helene Andersen, Utenriksdepartementets kulturkontor	Svein Rosseland Stortingsrepresentant Helge Seip Skr.: Sektionssekr.	Helge Sivertsen Stortingsrepresentant Trond Hegna Skr.: Avdelningssekr.	Forlagsdirektør Henrik Groth Byråsjef Ingeborg Lyche Skr.: Avdelningssekr.
<i>Sverige</i>			
Ordf.: Generaldirektören Nils Gustav Rosén Avdelningssekr.: Preceptorn Nils Andrén, Stockholms högskola	Riksdagsmannen, docenten Gunnar Helén Professorn Ingvar Svennilson Skr.: Avdelningssekr.	Nils Gustav Rosén Landstingsmannen, pol. mag. Erik Forslund Skr.: Byråsekretären Thorsten Ericsson, skolöverstyrelsen	Rektorn Harald Elldin Riksdagsmannen, rektorn Stig Alemyr Skr.: Konsulenten Kerstin Sönerlind, skolöverstyrelsen

Sammanträden

Sedan föregående rapport avlämnades, har något plenarmöte icke ägt rum. Presidiet sammanträdde i Oslo den 4 februari i samband med det nordiska undervisningsministermötet. Sektion I sammanträdde i Oslo den 28—29 augusti, sektion II i Bergen 11—13 juni och sektion III i Oslo 24—25 april. Samtliga tre sektioner planerar sammanträden till början av 1960. Nästa plenarmöte avses äga rum i Reykjavik 20—22 juni 1960.

B. Behandlade ärenden

I. Presidiet

NKK:s arbetsformer

Vid NKK:s sammanträde i Helsingfors 26—28 augusti 1958 beslöt presidiet att göra en översyn av NKK:s arbetssätt och administrativa apparat, kompetensfördelningen mellan sektioner, presidium och plenarmöte, finansieringsfrågor samt andra med NKK:s verksamhet sammanhängande frågor. Ev. positiva rekommendationer skall underställas närmast följande plenarmöte med NKK. På grundval av en inom generalsekretariatet utarbetad promemoria och yttranden häröver av de nationella avdelningarna och sektionerna kommer presidiet att för plenarmötet i Reykjavik framlägga sin utredning av de uppräknade spörsmålen.

II. Seksjon I

a. Undervisningssamarbeidet

Målet for den vitenskapelige seksjons arbeid, når det gjelder faglig undervisning på universitets- og høyskoletrinnet, er å bidra til utviklingen av et felles nordisk undervisningsmiljø. Dette skjer dels ved å legge forholdene best mulig til rette for at studentene skal kunne søke den institusjon i Norden som gir de beste undervisningsmuligheter på ulike spesialområder, dels ved å bygge ut de spesialinstitusjoner som eksisterer eller er under utvikling, til felles nordiske undervisningssentra, og dels ved å stimulere til utveksling av lærekrefter og samarbeid om utgivelse av lærebøker og annet undervisningsmateriell.

1. Studentvandringar

Siden Nordisk kulturkommissjon la fram sin siste beretning for Nordisk Råd, har seksjonens arbeid for internordisk tentamensgyldighet resultert i forslag til godkjenning av deleksamener i fagene engelsk, latin, astronomi og pedagogikk. Forslagene bygger på ekspertutredninger for hvert fag og er av kulturkommissjonen oversendt universitetsmyndighetene i de enkelte land. Utredninger for ytterligere 4 fag ventes gjennomført innen årets utgang. Med det videre utredningsprogram som ble vedtatt på seksjon I's møte

i august i år (10 nye fag), kan man regne med at spørsmålet om godkjenning av deleksamener innen de humanistiske og naturvitenskapelige fakulteter praktisk talt har funnet sin løsning.

Spørsmålet om hvilke nye fagområder som deretter skal tas opp til behandling, vil bli drøftet i seksjonens neste møte. Det foreligger flere forslag om utredninger innen medisin, jus og teologi fra den nordiske konferanse av universitetsstudenter som fant sted i København i oktober 1958. For de tekniske høyskolenes vedkommende er spørsmålet allerede behandlet i den innstilling som kulturkommissjonens ekspertutvalg for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden har avgitt. Utvalget anbefaler her at det etableres en utvekslingsordning, slik at studenter som ønsker å studere i kortere eller lengre tid ved en annen høyskole gis anledning til det. Utvalget anbefaler videre at høyskolene vanligvis godkjenner 1. dels eksamen fra annen nordisk høyskole som grunnlag for fortsatte studier, eventuelt med visse kompletteringer.

Klare regler for innpassing i hjemlandets studier av deleksamener avlagt i andre nordiske land er imidlertid bare en av forutsetningene for en mer omfattende studentutveksling mellom institusjonene. Et annet viktig problem som må løses, er adgangen til lån og stipend for finansiering av slike kortere studieopphold i andre nordiske land. Kulturkommissjonens forslag til retningslinjer her (jfr. rapport til Nordisk Råd 6. sesjon¹) ble behandlet av de nordiske undervisningsministre i februar 1959. Undervisningsministermøtet kom fram til enighet om formene for samordning av stipend- og låneytelsene, og støttet kulturkommissjonens forslag om særlige stipend for dekning av merkostnadene ved studieopphold i andre nordiske land. Slike stipend er imidlertid foreløpig bare innført i Norge².

Spesielle problemer reiser seg i forbindelse med studentvandringene når det gjelder de lukkede studier. Kulturkommissjonens samarbeidsutvalg for de tekniske høyskoler legger her fram forslag om en gjensidig kvoteordning mellom høyskolene som delvis vil kunne løse problemet for den tekniske utdannings vedkommende [*se Sak A 24, Tillägg*]. Kulturkommissjonen ser imidlertid dette bare som en midlertidig løsning. Den anbefaler derfor — i samsvar med ekspertutvalgets mindretall — at søkere fra samtlige nordiske land prinsipielt stilles likt ved opptak, og foreslår høyskolenes reglementer endret i samsvar med dette. For de tekniske licentiatstudiernes vedkommende anbefaler ekspertutvalget full likestilling uten hensyn til landegrensene i Norden, og kulturkommissjonen har gitt sin tilslutning til dette³. Se uttalelse 1—59 fra seksjon I [*Sak A 24, Bilaga*].

Universitetsstudentkonferansen i København framhevet viktigheten av å spre fylldig informasjon om studiemulighetene i andre nordiske land, og henstilte til Nordisk kulturkommissjon å treffe en rekke konkrete tiltak på dette område. Etter hvert som bestemmelser om gjensidig godkjenning av

¹ 6. sesj., s. 1032.

² Jfr. NR-rekommandasjon nr. 19/1957.

³ Jfr. NR-rekommandasjon nr. 17/1957.

deleksamener blir gjennomført, vil kulturkommisjonens arbeid på dette felt bli ført videre.

2. Felles undervisningstiltak

Parallellt med tilretteleggingen av vilkårene for økt studentutveksling må det skje en kartlegging av de undervisningsmessige tyngdepunkter på ulike spesialområder i de nordiske land, for å finne fram til en naturlig arbeidsdeling landene imellom. Det nordiske samarbeid innen marinbiologi er et eksempel på dette. Den trinnvise utbygging og utvidelse av samarbeidet her er nå på det nærmeste gjennomført i samsvar med kulturkommisjonens samarbeidsplan. Både undervisnings- og forskningsmessig utnyttes gjennom samarbeidet de spesielle forutsetninger som institusjonene i hvert land har, til beste for Norden som helhet.

Liknende samarbeidstiltak foreslås nå for den tekniske undervisnings vedkommende i den første innstilling fra kulturkommisjonens ekspertutvalg for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden. Utvalget vil i sitt videre arbeid legge hovedvekten på mer inngående utredninger av mulighetene for arbeidsdeling i forbindelse med den videre utbygging av høyskolene.

Kulturkommisjonen har videre anbefalt overfor regjeringene at de nødvendige midler skaffes til veie til etablering og drift av et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo, etter retningslinjer trukket opp av et ekspertutvalg i kulturkommisjonens regi. (Se uttalelse 2—59 fra seksjon I [*Tilllegg 1*].)

På fagområdet internasjonal politikk har kulturkommisjonen med utgangspunkt i anbefalingene fra et ekspertmøte nedsatt et utvalg for samarbeid om undervisning og forskning på området, og har anmodet regjeringene om å stille de nødvendige midler til disposisjon for utvalgets arbeid. (Se uttalelse 3—59 fra seksjon I [*Tilllegg 2*].)

Et liknende utredningsarbeid er i gang når det gjelder samarbeid om forskning og undervisning i arktisk medisin.¹ Det planlagte samarbeid om høyere undervisning i hagekunst² er ferdigbehandlet fra kulturkommisjonens side, mens spørsmålet om en fellesnordisk høyere utdanning i husstell er under utredning på undervisningsministerplanet.

En parallell til disse forsøk på nordisk arbeidsdeling er OEEC's program for regionale tiltak med sikte på styrking av utdanningen i naturvitenskap og teknikk. Kulturkommisjonen har forberedt to av de tre prosjekter som de nordiske land her har lagt fram for OEEC: planen om nordiske kurs for lærere i naturvitenskapelige fag og samarbeidet om felles lærebøker i naturvitenskap og teknikk. Disse prosjekter er godtatt som ledd i OEEC's program for 1958/59. De forutsetter et samlet utlegg på 93 000 dollars hvorav OEEC dekker 50 %.

Nye samarbeidsprosjekter med sikte på OEEC's program på dette felt er under forberedelse i kulturkommisjonen.

¹ Jfr. NR-rekommandasjon nr. 16/1957.

² Jfr. NR-rekommandasjon nr. 31/1958.

Vilkårene for en nordisk arbeidsdeling skulle ligge særlig godt tilrette når det gjelder de forskjellige former for etterutdanning av universitets- og høyskoleutdannet personell. I innstillingen om samarbeid mellom de tekniske høyskolene foreslås det her en rekke konkrete tiltak både angående licentiat-studiet og etterutdanning av mer praktisk karakter ved høyskolene. På liknende måte tar forslaget om opprettelsen av et nordisk institutt for sjørett og samarbeidet om internasjonal politikk i stor grad sikte på å legge forholdene bedre til rette for videreutdanning på disse feltene. Kulturkommissjonens vitenskapelige seksjon samler også inn materiale om organiseringen av etterutdanningen for de øvrige kategorier av akademisk arbeidskraft, med sikte på en systematisk gjennomgåelse av mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid om slik etterutdanning på de ulike fagområder.

3. Lærerutveksling

Et viktig ledd i utviklingen av et felles nordisk studiemiljø er tilrettelegging av vilkårene for en omfattende utveksling av larekrefter mellom institusjonene. Kulturkommissjonen har her arbeidet aktivt for en øking av bevilgningene til slik utveksling. For de tekniske høyskolenes vedkommende fremmer kommissjonens ekspertutvalg forslag om en betydelig øking av lærerutvekslingen. Det legges her særlig vekt på den betydning lærerutvekslingen vil ha for utviklingen av et rasjonelt samarbeid om licentiatutdanningen høyskolene imellom.

b. Forsknings samarbeidet

Kulturkommissjonens virksomhet for å fremme forskningssamarbeidet i Norden følger samme retningslinjer som arbeidet for utvikling av et felles undervisningsmiljø. Målet er å skape et bredt nordisk forskningsmiljø med samarbeid om konkrete arbeidsoppgaver og arbeidsdeling på grunnlag av naturlige spesialiseringstendenser. Kulturkommissjonen sørger for gjensidig informasjon om og utveksling av de større utbyggingsplaner som foreligger på forskningssektoren i hvert land. Mer detaljerte utredninger av samarbeidsmulighetene foretas på de områder som synes å gi naturlige forutsetninger for dette. Kommissjonen arbeider også her i nær kontakt med de nordiske undervisningsministre. Nordisk Råds henstilling til regjeringene om samarbeid om utbygging av universiteter og høyskoler¹ ble behandlet på undervisningsministrenes møte i februar 1959 og resulterte i en fornyet oppfordring til kulturkommissjonen om å ha sin oppmerksomhet henvendt på samarbeidsmulighetene på dette felt.

4. Vitenskapelig arbeidsdeling

Det forskningsmessige samarbeid innen marinbiologi er nå vel etablert, og opprettelsen av Det nordiske institutt for folkediktning i København vil gi grunnlag for et liknende samarbeid her.

¹ Jfr. NR-rekommandasjon nr. 12/1958.

Det foreslåtte nordiske institutt for sjørett [*se Tillägg 1*] vil kanskje få sin største betydning som sentrum for forskningen på dette felt i Norden. Også samarbeidet om internasjonal politikk [*se Tillägg 2*] vil få sitt tyngdepunkt på det forskningsmessige område, og bør etter kulturkommisjonens mening gradvis lede til en utvidet arbeidsdeling på dette felt innen Norden.

Samarbeidsmulighetene når det gjelder forskning inngår i siste del av mandatet for ekspertutvalget for de tekniske høyskoler, og forutsettes også drøftet av utvalget for arktisk medisin.

Det utredningsarbeid som er i gang med støtte fra kulturkommisjonen når det gjelder mulighetene for et innkjøps- og byttemessig samarbeid mellom de vitenskapelige biblioteker i Norden, ser også ut til å åpne store muligheter for spesialisering og arbeidsdeling bibliotekene imellom. De første innstillinger om resultatet av utredningsarbeidet ventes å foreligge neste år.

5. Samarbeid om bestemte forskningsoppgaver

Kulturkommisjonens arbeid for samordning av de utredninger som finner sted i de nordiske land om tilgangen på og behovet for akademisk arbeidskraft føres videre. Siktepunktet er her å nå fram til sammenliknbare resultater som kan belyse situasjonen i hele Norden i årene framover.

Med utgangspunkt i anbefalingene fra en ekspertkonferanse i kulturkommisjonens regi har kommisjonen henstilt til regjeringene å styrke utredningsarbeidet på dette felt i de enkelte land. (Se uttalelse 4—59 fra seksjon I [*Tillägg 3*].)

Kommisjonen har videre avholdt en ekspertkonferanse om behovet for utdanningsdata i forbindelse med folketellingen 1960 — som bakgrunnsmateriale for arbeidskraftutredningene — og har henstilt til de statistiske sentralbyråer å ta hensyn til de behov som her gjør seg gjeldende. (Se uttalelse 5—59 fra seksjon I [*Tillägg 4*].)

Kommisjonens arbeid for metodisk og terminologisk standardisering av utredningsarbeidet på dette felt vil bli fortsatt.

De statistiske sentralbyråer fortsetter det utredningsarbeid, med sikte på samordning av kulturstatistikken i de nordiske land, som ble tatt opp etter initiativ fra kulturkommisjonen. Kommisjonen vil imidlertid på egen hånd ta fatt på en kartlegging av de offentlige utgifter for utdanningsformål i Norden.

Dette kartleggingsarbeid bygger på anbefalinger fra en ekspertkonferanse i kulturkommisjonens regi om utdanningens samfunnsøkonomiske betydning. Etter initiativ fra denne konferanse arbeider et særlig utvalg under kommisjonen med opplegget av en større nordisk undersøkelse over gymnasundervisningens innhold sammenholdt med samfunnslivets og yrkeslivets krav. Undersøkelsen kan komme på tale som et fellesnordisk prosjekt overfor OEEC.

6. *Kontakt mellom forskerne*

En nær kontakt mellom forskerne i alle de nordiske land er en avgjørende forutsetning for utviklingen av et mer omfattende forskningssamarbeid. Utvidelsen av lærerutvekslingen mellom institusjonene vil også ha sin store forskningsmessige betydning, men det må etter kulturkommissjonens syn også arbeides for en bredere utveksling av forskere over lengere tidsrom, slik at rekrutteringsgrunnlaget ikke innskrenkes til hjemlandet. Et viktig ledd i det forskningssamarbeid som er under utvikling, utgjør derfor opprettelsen av nordiske forskningsstipendiatstillinger. Slike stillinger eksisterer i marinbiologi og er foreslått i forbindelse med sjørettssamarbeidet og samarbeidet om internasjonal politikk.

Kulturkommissjonen arbeider videre for å utvide den ordning som allerede ekisterer i Sverige med generelle nordiske forskningsstipendiatstillinger, og det synes nå å være muligheter for at tilsvarende stillinger vil bli opprettet i Danmark. Kulturkommissjonen legger stor vekt på at ordningen kan utvides til å omfatte alle viktigere akademiske læresteder i Norden.

De vitenskapelige forskningsråd vil også kunne bidra til en økt kontakt mellom forskerne ved å ta initiativ til drøfting av felles forskningsprosjekter. Forskningsrådene vil også kunne fylle et vesentlig behov som sakkynndige instanser ved vurdering av prosjekter som forelegges kulturkommissjonen. De teknisk-naturvitenskapelige og de landbruksvitenskapelige forskningsråd har allerede etablert et fast samarbeid, og kulturkommissjonen har ved flere anledninger kunnet dra nytte av dette. Kulturkommissjonen har videre tatt initiativet til etablering av et liknende samarbeid mellom de sosialvitenskapelige forskningsråd, og et tilsvarende samarbeid mellom de medisinske forskningsråd synes nå å være under utvikling.¹

III. Sektion II

a. Allmänna ärenden

1. Likartade regler för godkännande av lärare från andra nordiska länder

Nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—4 februari 1959 gav Nordiska kulturkommissionen i uppdrag att utreda frågan om likartade regler för godkännande av lärare från andra nordiska länder samt att framlägga förslag angående sådana regler.

Frågan upptogs till närmare prövning vid sektionens sammanträde i Bergen 11—13 juni 1959 på grundval av en inom sektionssekretariatet utarbetad promemoria. I denna framhölls bl. a., att en utredning borde fullföljas längs tvenne olika linjer. Frågan gällde å ena sidan, i vad mån lärartjänster i respektive länder är förbehållna det egna landets medborgare eller är tillgängliga även för medborgare i något annat nordiskt land, samt å andra

¹ Jfr. NR-rekommandasjon nr. 18/1957.

sidan i vad mån lärarexamen, avlagd i ett av de nordiska länderna, kvalificerar för lärartjänster jämväl i de andra länderna.

En översikt av den nuvarande situationen i de olika länderna i fråga om krav på medborgarskap och utbildning lämnades även i promemorian.

Vid sektionens möte framkom den enhälliga uppfattningen, att några sakliga skäl icke talar för att upprätthålla kravet på medborgarskap i respektive land såsom ett villkor för utnämning till lärartjänster.

Med hänsyn till den föreliggande frågans stora bärvidd fann sektionen det påkallat, att den förelägges NKK:s plenarmöte, innan ett utlåtande i saken avgives. Då sektionen kommer att ha ett sammanträde före plenarmötet, upptages ärendet vid detta sammanträde till fortsatt behandling, varvid ett förslag till utlåtande utarbetas. Därförinnan göres en kompletterande utredning avseende såväl en jämförelse av kompetenskraven för olika slags lärartjänster i de nordiska länderna som en ny, översiktlig jämförelse av i de olika länderna gällande regler för godkännande av lärare från andra länder.

2. Samnordisk produktion av film för lärarutbildningen

För ärendets handläggning har tillsatts en kommitté, och till medlemmar av denna har i respektive länder utsetts:

Danmark:	Statskonsulent K. Helveg Petersen, Suppl.: Seminarieinspektør Holger Nielsen
Finland:	Professor Inkeri Vikainen
Norge:	Skoledirektør Johs. Helgheim
Sverige:	Undervisningsrådet E. Ullstad

Sektionen har till sekreterare i kommittén kallat läroverksadjunkten Nils Håkansson, Sverige. Kommittén sammanträder till sitt första möte i början av höstterminen 1959.

3. Jämförelse av värdet av skolutbildning i olika länder

På sektionens uppdrag utför förste byråsekreteraren vid kungl. arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige Nils Karlman en utredning, avsedd att belysa kraven på den grundläggande utbildningen vid inträde i fackutbildningsanstalter. Material för utredningen, vars planläggning godkändes av sektionen vid dess möte i Bergen i juni 1959, har anskaffats genom en enkät till de olika utbildningsanstalterna.

4. Förhållandet mellan nationellt, nordiskt och allmänt kulturstoff i skolan

Sedan den norska utredningen i ärendet våren 1959 fullbordats, återstår sammanfattningen av de nationella utredningarna till en helhet. De nationella utredningsmännen sammanträder i detta syfte i början av höstterminen 1959.

5. *Fortbildning av lärare*

Den av sektionen till de nordiska lärarhögskolorna riktade hemställan, att dessa måtte anordna särskilda nordiska sommarkurser för lärare, har resulterat i att Stockholms lärarhögskola sommaren 1959 anordnat en dylik kurs, vid vilken huvudtemat varit klassföreståndarens uppgifter. Norges lärarhögskola har förklarat sig villig att anordna en kurs sommaren 1961, efter det högskolans nya lokaliteter år 1960 tagits i bruk.

6. *Samnordisk utbildning och fortbildning av speciallärare*

För beredning av ärendet har tillsatts en expertkommitté med följande sammansättning:

Danmark: Undervisningsinspektör Holger Rasmussen
 Finland: Inspektören Veikko Lehvä
 Norge: Direktör Marie Pedersen
 Sverige: Undervisningsrådet Hildur Nygren

Kommittén har till sekreterare antagit rektor Sture Bengtson, Sverige.

I en rapport från sitt första möte, som hölls i Stockholm den 4—6 maj 1959, hemställde kommittén, att NKK måtte göra framställning till regeringarna om erforderliga anslag för en samnordisk vidareutbildning enligt i rapporten närmare redovisade riktlinjer. Härvid borde de ekonomiska förutsättningarna för lärarnas deltagande i samnordiska kurser beaktas, varjämte speciallärare i största möjliga utsträckning borde beredas möjligheter att genom stipendier och tjänstledighet med bibehållen lön företaga studieresor till andra nordiska länder. En särskild rekommendation beträffande finlandssvenska lärarkandidaters tillträde till grundutbildningskurser i övriga nordiska länder vore dessutom önskvärd.

Sektionen fann vid sitt möte i Bergen den 11—13 juni 1959, att expertkommitténs konklusioner var väl övervägda och beslöt uppdraga åt kommittén att utarbeta ett mera detaljerat förslag i ärendet, vilket kunde läggas till grund för en rekommendation till regeringarna. Detta skulle såvitt möjligt inlämnas till sektionen före utgången av 1959.

7. *Införande av filmkunskap i skolornas kursplaner*

Danska föreningen Norden, Dansk Skolescene och Statens filmcentral i Danmark har i en skrivelse till Nordiska kulturkommissionen hemställt, att denna måtte sammankalla ett möte av sakkunniga för att diskutera dels målsättningen för en undervisning, som behandlar filmmediet, dels ock de praktiska förutsättningarna för införande av en sådan undervisning i de nordiska skolorna.

Angående detta förslag har sektionen inhämtat yttrande från ett antal organisationer och institutioner i respektive länder, vilka genomgående ställt sig positivt till den framförda tanken. Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Bergen den 11—13 juni att hänvisa ärendet för beredning till den ovan under punkt 2 nämnda kommittén.

8. *Det nordiska gymnasiesystemets bekantgörande i USA*

Det nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—4 februari 1959 beslöt uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen att med utgångspunkt från en rapport rörande 1957 års studiebesök i de nordiska länderna av NAFSA-representanter samt däri gjorda förslag företaga en utredning i syfte att söka vägar för att i USA sprida upplysning angående det nordiska gymnasiesystemet. Avsikten vore att skapa garantier för att ungdomar från Norden, vilka bedriver studier i USA, inpassas i lämpliga stadier i det därvarande undervisningsväsendet, vilket hittills i många fall icke skett. För denna utredning skulle enligt undervisningsministeriets beslut sammanlagt 5 000 svenska kronor ställas till kulturkommissionens disposition.

Verkställandet av denna utredning har anförtrotts ett expertutskott, vars sammansättning är följande:

Danmark: Lektor Dahlmann-Hansen
Finland: Överläraren Inkeri Simola
Norge: Rektor Sigurd Stensholt
Sverige: Lektorn E. A. Melander

9. *Filmundervisning i matematik, fysik och kemi*

Vid sektionens sammanträde i Bergen den 11—13 juni 1959 framlades en inom kungl. skolöverstyrelsen utarbetad promemoria med förslag om framställning av filmer, avsedda för undervisningen i fysik, kemi och matematik på gymnasiet och lägre skolstadier. Kostnaderna för framställningen av dessa filmer skulle bestridas dels med OEEC-medel, dels med statsmedel, tillskjutna av de nordiska ländernas regeringar. Den i promemorian ingående kostnadsberäkningen för där uppräknade filmer slutade på 560 000 svenska kronor, varav det kunde förutsättas, att OEEC komme att svara för hälften, medan den andra hälften skulle fördelas sålunda, att Sverige erlade 100 000 kronor och Danmark, Norge och Finland 60 000 kronor var.

Sektionen beslöt hänskjuta detta förslag till den ovan under punkt 2 nämnda expertkommittén, som vid beredningen av ärendet särskilt skall ägna uppmärksamhet åt antalet filmer i de olika ämnena och deras längd, dels åt möjligheten att genom försäljning av filmerna nedbringa kostnaderna för dessa. Sektionen emotser förslag från utskottet före utgången av år 1959.

10. *Upprättande av skandinaviska skolor på vissa orter i utlandet*

Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Bergen den 11—13 juni 1959 att ge sin svenska avdelning i uppdrag att ombesörja en utredning, syftande till en kartläggning av existerande skandinaviska skolor i länder utom Skandinavien samt behovet av ytterligare sådana. På basen av denna utredning ämnar sektionen överväga möjligheterna för att dylika skolor upprättas gemensamt av de nordiska länderna.

11. *Gymnasiststipendier för besök i de nordiska grannländerna*

Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Bergen den 11—13 juni 1959 att till föreningarna Nordens sekretariat rikta en hemställan om att dessa före utgången av år 1959 måtte verkställa en utredning av möjligheterna att i alla de nordiska länderna skapa ett stipendiesystem, varigenom förtjänta gymnasister beredes tillfälle till en tids studier i något av grannländerna. Bakgrunden till detta initiativ är, att utdelningen av gymnasiststipendier ur den s. k. kungafonden i Sverige enligt vad som meddelats sektionen kommer att upphöra efter 3—4 år. Sektionen fann det synnerligen önskvärt, att denna verksamhet måtte kunna fortsättas i Sverige och även ordnas i de övriga nordiska länderna på reciprocitetsbas.

12. *Skolbibliotekens standard*

En av f. d. överläraren, fil. kand. Lorentz Larson, Sverige på uppdrag av sektionen utförd utredning rörande skolbibliotekens standard i de nordiska länderna har under sommaren 1959 slutförts. Sektionen har beslutit att av berörda instanser inbegära yttranden angående slutsatser, vartill utredningsmannen kommit.

b. Ärenden under Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet

Det av regeringarna tillsatta Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet har följande sammansättning:

- Danmark: Undervisningsinspektör Sigurd Højby, ordförande
 Undervisningsinspektör H. J. Hansen
 Direktör Erik Thomsen
 Sekreterare: Fuldmægtig Jytte Kvorning
- Finland: Direktören för skolväsendet Gösta Cavonius, ordförande
 Professorn Matti Koskenniemi
 Högskolerektorn Martti Ruutu
 Rektorn Tor Therman
 Sekreterare: Fil. mag. Paul Hägglund
- Norge: Rektor Tønnes Sirevåg, ordförande
 Professor Johs. Sandven
 Rektor Karsten Heli
 Dosent Ragnar Rommetveit
 Sekreterare: Konsulent Erling Slaatto
- Sverige: Undervisningsrådet Yngve Norinder, ordförande
 Rektorn Nils Hagnell
 Professorn Torsten Husén
 Sekreterare: Fil. lic. Sven-Eric Henrieson

Expertutskottet har sammankommit till plenarmöte i Köpenhamn den 27—28 april 1959.

Ärenden under expertutskottet:

13. Inventering av undervisningen i de naturvetenskapliga facken

Expertutskottet för pedagogisk forskning och försöksverksamhet har på uppdrag av Nordiska kulturkommissionens sektion II berett frågan om en inventering av undervisningen i de naturvetenskapliga facken vid skolorna i de nordiska länderna. Expertutskottet har därvid konstaterat, att både inom Norden tagen som helhet och inom de enskilda länderna en viss osäkerhet är rådande beträffande målsättningen för undervisningen i sagda ämnen, innehållet av undervisningen, uppdelningen av lärostoffet och andra med denna undervisning sammanhängande frågor. Med hänsyn härtill har utskottet funnit, att en inventering av sagda undervisning vore påkallad och ägnad att lägga en fast grund för den vidare utvecklingen inom ämnesområdet. Härvid borde särskild uppmärksamhet även ägnas möjligheterna till integrerad undervisning i dessa ämnen.

Utskottet har för Nordiska kulturkommissionen framlagt ett förslag i ärendet, vilket behandlades vid kulturkommissionens sektion II möte i Bergen den 11—13 juni 1959. Enligt detta förslag skulle en inventering verkställas och kulturkommissionen i detta syfte tillsätta ett särskilt utskott, bestående av en utredningsman från ettvar av de nordiska länderna. Undersökningen skulle omfatta målsättningen, innehållet, metoden, uppdelningen av lärostoffet, de olika intressena på olika åldersstadier och kraven på fackkunskap vid undervisningen i ifrågavarande ämnen. Ledningen av undersökningen skulle anförtros Sverige, vars utredningsman skulle fungera som utskottets ordförande. Kostnaderna för denna utredning har av det pedagogiska expertutskottet uppskattats till för respektive länders vidkommande 10 000 danska kronor, 750 000 finska mark, 10 000 norska kronor och 10 000 svenska kronor.

Sektionen har vid sitt förenämnda sammanträde funnit uppgiften angelägen och enhälligt beslutit att tillstyrka expertutskottets förslag. Sektionen fann det särskilt angeläget, att den planerade utredningen utföres i samarbete med respektive lärarorganisationer i de nordiska länderna och att utredningsmännen koordinerar sitt arbete med de nationella utredningar i besläktade frågor, som för närvarande pågår.

Nordiska kulturkommissionen, vars presidium biträtt de av sektionen framförda synpunkterna, har i bifogad skrivelse av den 18 september 1959 hos regeringarna anhållit, att medel måtte ställas till förfogande för undersökningens genomförande [*se Tillägg 5*].

14. Kontakt i fråga om skolbyggnader

I enlighet med sektionens förslag har följande personer utsetts i respektive länder att såsom kontaktmän följa utvecklingen av skolbyggnadsfrågan i de övriga länderna:

Danmark: Kontorchef Eiler Mogensen, ordförande i Undervisningsministeriets udvalg for skolebyggeforskning

- Finland: Dipl.ing. Eero Saarsalmi, föredragande i byggnadsärenden vid skolstyrelsen
 Norge: Rektor Tønnes Sirevåg, Forsøksrådet for skoleverket
 Sverige: Undervisningsrådet Mauritz Hultheberg, chef för skolöverstyrelsens planerings- och byggnadsrotel

15. Internordiskt kontaktorgan för lärare i naturvetenskapliga fack

I en skrivelse av den 20 november 1958 till lärarnas ämnessammanslutningar i de nordiska länderna har sektionen hemställt, att dessa, för att ytterligare förbättra lärargruppernas internordiska samarbete, måtte överväga att grunda en gemensam tidskrift på förevarande fackområden. Ingångna svar på denna skrivelse visar, att intresse för saken finnes inom en del organisationer men att man på annat håll anser behovet av en samnordisk tidskrift stå tillbaka för andra, mera trängande behov.

16. Samnordisk skolpublikation

Utarbetandet av publikationen fortgår. Den tidigare redaktören Tor Hennum har i april 1959 på grund av sjukdom befriats från sitt uppdrag och ersatts av rektor Herman Ruge, Norge.

17. Evalueringsproblem i skolan

Den arbetskonferens av ett specialutskott, som sektionen uppdragit åt expertutskottet att anordna, kommer att äga rum i början av höstterminen 1959. Ordförande i utskottet är professor Torsten Husén, Sverige.

Vid pedagogiska expertutskottets plenarmöte i Köpenhamn upptogs till behandling frågan om kompetensproblemet för den vidaregående skolan, varvid utskottet beslöt, att detta problem skall behandlas vid nämnda arbetskonferens i samband med evalueringsproblemet.

18. Fackkonferens angående undervisningen i samhällslära

På åtgärd av expertutskottet för pedagogisk forskning och försöksverksamhet ordnades en fackkonferens angående undervisningen i samhällslära i Oslo den 6—7 april 1959, vari deltog tre representanter från ettvar av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige. Konferensen antog följande rekommendation:

1. Samfunnsorientering og metodiske retningslinjer for samfunnskunnskap vies særskilt oppmerksomhet ved utformningen av nye undervisningsplaner og lærebøker for skolene i de nordiske land.

2. Under forhandlingene har konferensen konstatert den særskilte betydning som utvalget av lærestoffet har for en pedagogisk vellykket utforming av planene i samfunnskunnskap. Derfor ønsker konferansen:

a) en systematisk vitenskapelig kartlegging av elevenes interesser for samfunnsproblemer med spesielt sikte på de momenter innen samfunnsorienteringen som spontant interesserer elevene på de forskjellige alders- og utviklingstrinn fra grunnskolen og fram til studenteksamen, og

b. forsøk på å finne ut hvilke forutsetninger elevene har for å tilegne seg slikt stoff på ulike klassetrinn og i ulike skoleslag; det bør legges vekt på å finne ut om det foreligger forskjell i innstilling på dette området mellom jenter og gutter.

3. Med hensyn til den betydning som metodikken har for en vellykket utforming av undervisningen ønsker konferansen videre en undersøkning som er basert på de nordiske forhold, av undervisningsmidlers relevans, særlig lærebøker, presse, studiebesøk og praktisk yrkesorientering.

4. Det bør sørges for at samfunnskunnskapens innhold og metodikk får en bred plass i lærerutdanningen for de ulike skoleslag. Spørsmålet om utdanning av lærere som skal undervise i samfunnskunnskap, bør tas opp til utredning i de enkelte land med sikte på en praktisk løsning.

5. Det bør settes i gang videreutdanningskurser for lærere med sikte på å fornye og utvide deres kunnskaper og orientere dem om moderne og effektive undervisningsmetoder. På grunn av skiftende problemstillinger og nye synspunkter nettopp på dette fagområdet er slike kurser særlig påkrevet. De bør arrangeres på samnordisk grunnlag, og gå på omgang mellom de nordiske land.

6. Spørsmålet om å opprette et permanent nordisk samarbeidsorgan når det gjelder samfunnsfagundervisningen, bør utredes, bl. a. med sikte på å få et felles tidsskrift for dette området.

De i rekommendationen ingående forslagen är under fortsatt behandling i expertutskottet.

19. Læroboksforskning

Ärendet är under behandling i expertutskottet, som vid sitt plenarmöte i Köpenhamn den 27—28 april 1959 beslöt att genom frågeformulär, som ombesörjes av Danmark under ledning av direktör Erik Thomsen, insamla upplysningar om, vad som redan har företagits i de olika länderna, vilka spörsmål som är mest aktuella att få undersökta och vilka personalmässiga och ekonomiska möjligheter de enskilda länderna har för att genomföra undersökningar i saken. Ärendets behandling kommer att fortsätta vid expertutskottets nästa plenarmöte.

IV. Sektion III

1. Oversættelse af nordisk skønlitteratur til engelsk

NKK's indstilling, hvorefter planen om udgivelse af en repræsentativ serie af nordisk litteratur opgives, men hvorefter der bør arbejdes videre på national basis — med bedst mulig internordisk koordinering af arbejdet — med udbredelse af kendskabet i utlandet til Nordens litteratur, blev tiltrådt af Nordisk Råd på rådets 6. session i Oslo 9.—16. november 1958.

Sektionen bliver holdt orienteret om det arbejde, som på dette felt er taget op af de nordiske landes kulturattachéer i Washington i samarbejde med American-Scandinavian Foundation.

På sektionsmødet i Oslo blev det besluttet at lade NKK's indstilling med bilag trykke. Udgiften hertil er anslået til ca. 6 000 n. kr. at fordele mellem landene. Den norske afdeling sørger for trykningen.

2. *Fælles nordisk tidsskrift*

På mødet i Helsingfors i august 1958 havde den svenske afdeling påtaget sig med fornøden bistand fra de andre afdelinger at søge at fremskaffe grundlag for en fremtidig behandling af dette spørgsmål i form af oplysninger om eksisterende kulturelle tidsskrifter i Norden samt foreløbige beregninger med hensyn til udgifterne ved et eventuelt nordisk tidsskrift af den drøftede karakter og vurderinger med hensyn til den forventede udbredelse af et sådant skrift.

Den svenske afdeling havde inden sektionsmødet i Oslo med bistand fra de respektive landes bibliotekstilsyn foretaget et udvalg af eksisterende tidsskrifter i Danmark, Finland, Norge og Sverige, og de nationale sekretariater havde udarbejdet statistiske oversigter over disse udvalgte tidsskrifters spredning i de nordiske lande. Sagen er ikke slutbehandlet.

3. *Nordisk teatersamarbejde*

Afdelingerne holder fortsat hinanden orienterede om anvendelsen i de enkelte lande af bevillingerne til dette arbejde. I Danmark og Sverige bliver tilskuddene stadig ikke utnyttet fuldtud, og i Finland er bevillingen endnu ikke bragt op på det fulde, af NKK anbefalede beløb.

På mødet i Oslo behandledes en henvendelse fra den danske forfatter Knud Atlung om støtte til udgivelse af en kvartårlig nordisk teaterbulletin. I overensstemmelse med sektionens vedtagelse har sektionssekretariatet under 12. maj 1959 meddelt andrageren, at man ikke ser sig i stand til at imødekomme det ansøgte.

4. og 5. *Nordisk musiksamarbejde og nordisk billedkunstsamarbejde*

På mødet i Oslo blev det oplyst, at der i Sverige er opnået tilsagn om et tilskud på 15 000 sv. kr. til musiksamarbejdet. Bortset herfra er der endnu intet opnået i noget land, men sagerne — som blev anbefalet på det nordiske undervisningsministermøde i februar 1959 — er stadig under behandling i de respektive ministerier.

6. *Billedkort over Skandinavien*

Det blev på sektionsmødet i Oslo oplyst, at Generalstabens litografiska anstalt i Sverige i nær fremtid vil kunne udgive kortet.

7. *Fælles nordisk bogmarked*

Det nordiske undervisningsministermøde i februar 1959 havde pålagt NKK det videre arbejde med 1. og 3. led i Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1958, dels selve spørgsmålet om et fælles bogmarked, dels spørgsmålet om afskaffelse af told- og importrestriktioner på bøger m. m. Derimod var det ifølge undervisningsministermødets resolution blevet overladt til regeringerne selv at gennemføre rekommandationens 2. led: tilvejebringelse af de af kulturkommissionen tidligere foreslåede bevillinger til fremme af kendskabet til nabolandenes litteratur.

Nordisk Råd havde peget på den mulighed, at kulturkommissionen kunne sammenkalde en litteraturkonference, men havde iøvrigt villet stille kommissionen frit i sin behandling af sagen.

Det var på mødet i Oslo enighed om, at en sådan konference, hvis den skulle afholdes, måtte blive det sidste led i arbejdet med sagen. Først måtte man have en ekspertudredning af de mange komplicerede problemer — forretningsmæssige, juridiske m. m. — dernæst evt. iværksætte propaganda-fremstød for at skabe almen interesse om sagen.

Sektionen vedtog at igangsætte arbejdet således:

Hele bogmarked-sagen, omfattende såvel de forretningsmæssige og juridiske problemer vedrørende bogdistributionen som told- og importrestriktionsspørgsmålene, skulle udredes af en enkelt, hertil egnet dansk ekspert, der skulle udpeges af den danske afdeling, som endvidere skulle forsyne den pågældende med det fornødne mandat til at indhente alle nødvendige oplysninger og udtalelser m. m. Den pågældende ekspert skulle kunne benytte sig af sektionens sekretariater, først og fremmest hovedsekretariatet i Danmark, men iøvrigt stå ganske frit og selvstændigt i sin udredning af sagen. Hans betænkning til sektionen skulle afgives inden en vis tidsfrist.

Undersøgelsen af de toldtekniske spørgsmål vil formentlig blive overladt til en embedsmand i det danske finansministerium og iøvrig vil sagen blive udredt af en førende dansk biblioteksmand.

8. Nordisk filmsamarbejde

Denne sag, som er blevet taget op på norsk initiativ, har 3 sider: a. børnefilmsarbejdet, b. skatter og afgifter på oplysningsfilm og c. fælles produktion af spillefilm.

Forud for mødet i Oslo havde sektionens nationale sekretariater indhentet en række udtalelser fra sagkyndige instanser i de enkelte lande. Endvidere havde man til mødet indbudt formanden for Det nordiske Børnefilmnævn, fru Elsa Brita Marcussen, som redegjorde for nævnets hidtidige virksomhed.

Ifølge sektionens beslutning på mødet har den norske afdeling påtaget sig at lade foretage den forberedende ekspertudredning af sagen. Afdelingen har i juni 1959 nedsat et ekspertudvalg med følgende medlemmer:

Konsulent A. Heltne, Det kgl. kirke- og undervisningsdepartement
Byråsjef L. Fjeld, Det kgl. finansdepartements tollafdeling
Fru Elsa Brita Marcussen, Det nordiske Børnefilmnævn
Direktør Otto Carlmar, Norske filmproducenters forening
Disponent Kirsten Sonberg, Kommunenes filmsentral

På sektionsmødet i Oslo blev det endvidere vedtaget at imødekomme Det nordiske Børnefilmnævns ønske om en anbefalende udtalelse fra kulturkommissionen med henblik på tilvejebringelsen af de nødvendige midler til gennemførelse af et påtænkt møde i Stockholm i efteråret 1959 kombineret med nordiske børnefilmdage med deltagelse af filmproducenter, instruktører, skuespillere og andre til filmen knyttede personer fra de nordiske lande.

9. *Nordisk sprog-offensiv i nordisk presse*

Forlagsdirektør Henrik Groth havde fået den idé, at man muligvis ad psykologisk vej kunne skærpe almenhedens svigtende interesse for nabolandenes sprog, hvis man kunne få de nordiske aviser til f. eks. gennem et år at bringe en daglig notits indeholdende hver dag et nyt ord på de 3 sprog dansk, norsk og svensk. Det skulle være ord fra dagligsproget, som regelmæssigt giver anledning til misforståelser mellem brødrefolkene. Hensigten med dette forslag, som er nærmere uddybet i et PM, er hos de mange millioner avislæsere at pirre nysgerrigheden og vække opmærksomheden overfor nabolandenes sprog. For at sikre pressens medvirken, der er en nødvendig forudsætning for planens gennemførelse, foreslås det, at der i hvert af landene bevilges ca. 50 000 n. kr. til nordiske journaliststipendier, som gøres betingede af samlet tilslutning til planen som helhed fra de nordiske presseorganisationer. Omkostningerne til fremstilling og forsendelse til de enkelte aviser af matriser til ordnotitserne anslås til ca. 40 000 kr. i hvert land, således at den samlede udgift for hvert land til planens gennemførelse bliver ca. 90 000 n. kr. een gang for alle.

På sektionsmødet var det almindelig enighed om, at ideen er god og for tjener positiv overvejelse. Det blev besluttet, at man foreløbig inden for de nationale afdelinger så hurtigt som muligt skulle optage forhandling herom med vedkommende lands presseorganisationer. Norsk presseforbund har allerede givet udtryk for velvilje. Samtidig skulle man så vidt muligt undersøge mulighederne for sagens økonomiske gennemførelse.

10. *Kataloger over nordiske kursus inden for det folkelige oplysningsarbejde*

Denne sag var blevet rejst på initiativ fra den norske afdeling, som havde stillet forslag om udarbejdelse af et nordisk katalog over studieplaner. Endvidere var der fra dansk side stillet forslag om udgivelse af en årlig fortegnelse over nordiske kurser inden for det folkelige oplysningsarbejde.

Den norske Samnemnda for studiearbeid havde anmodet kulturkommissionen om støtte af en drøftelse af både disse 2 forslag og andre aktuelle samarbejdsspørgsmål mellem Samnemnda og de tilsvarende organisationer i de andre lande på et møde i Norge. Efter mødet ville organisationerne afgive en indstilling til kulturkommissionen.

Der var enighed i sektionen om, at begge forslagene var meget værdifulde, men at det var nyttigt, at problemerne først blev drøftet på et møde som af Samnemnda foreslået.

I overensstemmelse med sektionens beslutning har sektionssekretariatet under 12. maj 1959 tilskrevet Samnemnda om sagen og herunder givet tilsagn om at ville anbefale, at udgiften til mødets afholdelse, ialt 1 500 n. kr., dækkes ved statstilskud.

TILLÄGG 1**Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna angående upprättande av nordiskt sjörättsinstitut**

Nordisk kulturkommisjons vitenskapelige seksjon har i møte den 28.—29. august 1959 drøftet vedlagte innstilling¹ fra et ekspertutvalg under kommisjonen angående opprettelse av et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo.

Seksjonen vil gi sin tilslutning til ekspertutvalgets forslag. En er enig i at opprettelsen av et nordisk institutt på dette område ikke bør utelukke at lokale institutter kan etableres i tilknytning til andre læresteder i Norden, men vil understreke at den naturlige konsekvens av forslaget vil være at den videre utbygging av forskning og videregående undervisning på dette område konsentreres om det nordiske institutt.

I utvalgets innstilling regnes det med et totalt årlig budsjett på ca. n.kr. 160 000 til drift av instituttet. I tillegg til dette kommer diverse engangsutgifter ved etableringen som ikke er nærmere spesifisert. Utvalget foreslår at utgiftene fordeles slik på de enkelte land:

Danmark	20 % = ca. n.kr. 32 000
Finnland	10 % = ca. n.kr. 16 000
Norge	35 % = ca. n.kr. 56 000
Sverige	35 % = ca. n.kr. 56 000

Seksjonen vil henstille til regeringene i de nordiske land å skaffe til veie de nødvendige midler for etableringen av et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo og å oppnevne representanter til styret for instituttet.

Stockholm, 15. oktober 1959

TILLÄGG 2**Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna angående inrättande av samarbetsorgan för undervisning och forskning i internationell politik**

Det 8. nordiske undervisningsminister møte i Oslo 2.—4. februar 1959 avga i forbindelse med drøftingen av samarbeid om utbyggingen av universiteter og høyskoler bl. a. følgende uttalelse:

Møtet har spesielt tatt til underretning et forslag til samarbeid i spørsmål vedrørende forskning i internasjonal politikk. Undervisningsminister møtet anmoder Nordisk kulturkommisjon om på nordisk basis å utrede spørsmålet om akademisk undervisning og forskning på dette området.

¹ Här ej tryckt.

På denne bakgrunn innkalte kulturkommissjonens vitenskapelige seksjon en rekke eksperter på dette området fra de ulike nordiske land til et møte i Stockholm den 12.—13. juni 1959. Møtet vedtok en henstilling til kulturkommissjonen, som følger vedlagt.¹ Det legges her vesentlig vekt på at forskningen og undervisningen på området styrkes i samtlige nordiske land, både gjennom økte bevilgninger og gjennom et nordisk samarbeid. Ekspertkonferansen foreslo videre opprettelse av en nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk. Samarbeidskomitéen skulle i første rekke forberede en rekke nordiske seminarer, hvorav det første foreslås holdt i Oslo i 1960, utarbeide en nordisk dokumentasjonsbibliografi, arbeide for økt utveksling av forskere og besørge gjensidig informasjon om forskningsprosjekter som er i gang i de ulike land.

Nordisk kulturkommissjons vitenskapelige seksjon har i møte 28.—29. august 1959 behandlet ekspertmøtets forslag. Seksjonen slutter seg til de synspunkter som ekspertmøtet har gitt uttrykk for, og vil oppnevne en nordisk samarbeidskomité i hovedsaken etter de retningslinjer som ekspertmøtet har trukket opp. Seksjonen vil imidlertid understreke at samarbeidskomitéens arbeid bør ha som sitt klare siktepunkt utviklingen av fellesnordiske forskningsprosjekter på området internasjonal politikk, og at komitéens virksomhet på lengere sikt naturlig bør lede til en videre utvikling av den vitenskapelige arbeidsdeling mellom ulike institusjoner i Norden på dette felt.

Da internasjonal politikk i dag er et nytt og i stor utstrekning utviklet fag i de nordiske land, vil seksjonen peke på betydningen av tiltak for styrking av undervisningen og forskningen på området i de enkelte land. Ekspertmøtet har lagt fram anbefalinger om slike nasjonale tiltak. Seksjonen henstiller til regjeringene å skaffe de nødvendige midler til veie for arbeidet i NKK's samarbeidskomité for undervisning og forskning i internasjonal politikk. Kostnadene for første virksomhetsår er anslått til 6 000 n.kr. pluss reise og oppholdsutgifter for komitéens medlemmer og stipend til deltakerne i det første seminar.

Stockholm, 15. oktober 1959

TILLÄGG 3

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna angående samordnad utredning om akademisk arbetskraft

På initiativ fra Nordisk kulturkommissjons vitenskapelige seksjon ble det 13.—14. februar 1959 avholdt en konferanse i Stockholm om utredningsarbeid i forbindelse med tilgangen på og behovet for akademisk arbetskraft.

¹ Här ej tryckt.

Eksperter fra hele Norden var til stede ved konferansen, som vedtok følgende uttalelse til kulturkommissjonen:

1. Utrednings- og forskningsverksamheten i samband med nuvarande och framtida tillgång på och behov av arbetskraft med akademisk eller annan högre utbildning är av väsentlig betydelse på en rad olika områden. Särskilt bör därvid nämnas planeringsarbetet i samband med utbyggnaden av de akademiska läroanstalterna, utformningen av de offentliga stödåtgärderna för de studerande och yrkes- och studievägledningen. Det hemställs därför till Nordiska kulturkommissionen att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att ställa tillräckliga materiella resurser till förfogande för att vederbörande myndigheter i samtliga nordiska länder skall kunna följa utvecklingen på den akademiska arbetsmarknaden och utarbeta prognoser för tillgången på och behovet av dylik arbetskraft. En sådan utbyggnad är också en förutsättning för att det nordiska samarbetet på detta område skall kunna ge de önskade resultaten.

2. Med hänsyn både till skapandet av en nordisk arbetsmarknad för de akademiska yrkesgrupperna och till det nordiska samarbetet om specialiserad utbildning, som är under utveckling, är en samordning av arbetet med prognoser för den akademiska arbetskraften ytterst önskvärd. Det hemställs därför till nordiska kulturkommissionen att verkställa en utredning av möjligheterna för en sådan samordning, med sikte på att kartlägga arbetsmarknadsförhållandena på detta fält i Norden som helhet.

3. Som ett första led i denna samordning anmodas kulturkommissionen att under vårens lopp ta initiativ till en nordisk konferens om kartläggningen av utbildningsförhållanden i samband med folkräkningen 1960. Vid denna konferens bör både »förbrukarna» och »producenterna» av ifrågakvande statistik vara representerade.

Konferansens uttalelse ble behandlet i møte i kulturkommissjonens vitenskapelige seksjon den 28.—29. august 1959. Seksjonen hadde da allerede tatt uttalelsens punkt 3 til følge gjennom avholdelsen av en konferanse i Oslo i juni angående behovet for utdanningsdata i forbindelse med folketellingen 1960. Seksjonen vedtok å legge forholdene til rette for et fortsatt arbeid for en samordning av utredningsarbeidet på dette felt i de ulike nordiske land, både når det gjelder metoder og terminologi, med sikte på en samlet statistikk om tilgangs- og behovssituasjonen når det gjelder akademisk arbeidskraft i hele Norden, og felles prognoser over utviklingen framover på dette felt.

Seksjonen vil imidlertid understreke at dette forutsetter en intensivering av det nasjonale utredningsarbeidet i enkelte av landene, noe som etter seksjonens syn skulle være sterkt begrunnet allerede ut fra nasjonale hensyn. Det henstilles derfor — i samsvar med uttalelsen fra ekspertkonferansen i Stockholm — til regjeringene i de nordiske land å ta de nødvendige skritt for utviklingen av et omfattende og kontinuerlig utredningsarbeid på dette området.

Stockholm, 15. oktober 1959

TILLÄGG 4**Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till de statistiska centralmyndigheterna angående uppgifter om utbildningsförhållanden i samband med 1960 års folkräkning**

Kulturkommissionens vetenskapelige seksjon har i møte den 28.—29. august 1959 behandlet uttalelsen fra kulturkommissionens ekspertkonferanse i Oslo juni 1959 angående behovet for utdanningsdata i forbindelse med folketellingen 1960. Seksjonen vedtok her å understreke overfor de statistiske sentralbyråer i de nordiske land at den anser utredningsarbeidet i de enkelte land om behovet for akademisk arbeidskraft og den nordiske samordning av disse undersøkelser, for å være av vesentlig betydning i forbindelse med nasjonal og nordisk planlegging av videre utbygging av institusjoner for forskning og høyere utdanning. Seksjonen vil fortsette sitt arbeid for samordning av disse utredninger på nordisk basis og vil henstille til de statistiske sentralbyråer ved utformingen av folketellingen 1960, så langt det på noen måte er mulig å imøtekomme de behov for opplysninger som uttalelsen fra Oslo-konferansen gir uttrykk for.

Stockholm, 15. oktober 1959

TILLÄGG 5**Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna angående inventering av den naturvetenskapliga skolundervisningen**

Det av regeringarna i de nordiska länderna tillsatta Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet har på uppdrag av Nordiska kulturkommissionens sektion II berett frågan om en inventering av undervisningen i de naturvetenskapliga facken vid skolorna i de nordiska länderna. Expertutskottet har därvid konstaterat, att både inom Norden taget som helhet och inom de enskilda länderna en viss osäkerhet är rådande beträffande målsättningen för undervisningen i sagda ämnen, innehållet av undervisningen, uppdelningen av lärostoffet och andra med denna undervisning sammanhängande frågor. Med hänsyn härtill har utskottet funnit, att en inventering av sagda undervisning vore påkallad och ägnad att lägga en fast grund för den vidare utvecklingen inom ämnesom-

rådet. Härvid borde särskild uppmärksamhet även ägnas möjligheterna till integrerad undervisning i dessa ämnen.

Utskottet har för Nordiska kulturkommissionen framlagt ett förslag i ärendet, vilket behandlades vid kulturkommissionens sektion II möte i Bergen den 11—13 juni 1959. Enligt detta förslag skulle en inventering verkställas och kulturkommissionen i detta syfte tillsätta ett särskilt utskott, bestående av en uredningsman från ettvar av de nordiska länderna. Undersökningen skulle omfatta målsättningen, innehållet, metoden, uppdelningen av lärostoffet, de olika intressena på olika åldersstadier och kraven på fackkunskap vid undervisningen i ifrågavarande ämnen. Ledningen av undersökningen skulle anförtros Sverige, vars utredningsman skulle fungera som utskottets ordförande. Kostnaderna för denna utredning har av det pedagogiska expertutskottet uppskattats till för respektive länders vidkommande 10 000 danska kronor, 750 000 finska mark, 10 000 norska kronor och 10 000 svenska kronor.

Nordiska kulturkommissionens sektion II har vid sitt förenämnda sammanträde funnit uppgiften angelägen och enhälligt beslutit att tillstyrka expertutskottets förslag. Sektionen fann det särskilt angeläget, att den planerade utredningen utföres i samarbete med respektive lärarorganisationer i de nordiska länderna och att utredningsmännen koordinerar sitt arbete med de nationella utredningar i besläktade frågor, som för närvarande pågår.

Med hänvisning till vad ovan framförts får Nordiska kulturkommissionen, vars presidium tillträtt förslaget, vördsamt hos regeringarna anhållas,

att till respektive nationella avdelningars av Nordiska kulturkommissionen förfogande måtte ställas i Danmark 10 000 kronor, i Finland 750 000 mark, i Norge 10 000 kronor och i Sverige 10 000 kronor i och för genomförande av förenämnda planerade inventering av undervisningen i de naturvetenskapliga facken.

Stockholm den 18 september 1959

Nils Gustav Rosén

Nils Andrén

Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut

(Väckt av Helge Seip och Erling Wikborg)

Etter forslag fra den svenske avdeling av Nordisk kulturkommissjon vedtok kulturkommissjonen på sitt møte 26.—28. august 1958 å utrede spørsmålet om et nordisk samarbeid på sjørettens område.

Ekspertter fra Danmark, Finnland, Norge og Sverige drøftet saken i et møte i Oslo 30. januar 1959. På grunnlag av drøftingene utarbeidet professor Sjur Brækhus ved universitetet i Oslo et PM om et nordisk institutt for sjørett, som de øvrige ekspertter har sluttet seg til (vedlegg I [*se Tillägg*]). Innstillingen fra ekspertutvalget ble drøftet av kulturkommissjonens vitenskapelige seksjon i møte 28.—29. d. å. og fikk full tilslutning der. Seksjonen vedtok en uttalelse til regjeringene om saken, der den ba om at de nødvendige midler til etableringen av et nordisk institutt for sjørett måtte bli skaffet til veie (vedlegg II [*se Sak C 2, Tillägg 1*]). Instituttet forutsettes opprettet i tilknytning til universitetet i Oslo.

I innstillingen fra ekspertutvalget fremheves at nordisk samarbeid på sjørettens område vil være enklere og mer hensiktsmessig enn for de fleste andre juridiske fags vedkommende. I praksis foreligger det forlengst en »nordisk sjørett». De nordiske lands sjørett er helt overensstemmende når det gjelder hovedregler og grunnprinsipper, og stemmer også overens med hensyn til de fleste enkeltregler.

Det pekes videre på at sjørettens stilling innenfor hele rettssystemet gjør det naturlig med et samarbeid. Sjøretten er et lite fag, og behovet for sjørettsspesialister vil alltid være lite i forhold til det totale juristbehov. Selv om det er både ønskelig og nødvendig med flere spesialister i faget i de nordiske land, vil det nødvendige antall sjørettsjurister lett kunne utdannes ved et enkelt institutt av relativt beskjedent omfang.

Utvalget legger vekt på at oppbyggingen av et sjørettsinstitut vil være meget arbeids- og kapitalkrevende på grunn av fagets internasjonale karakter og sterke tilknytning til det praktiske livs behov. Et felles nordisk institutt ville derfor bety en bedre utnytting av ressursene, og det ville være en god støtte for eventuelle lokale institutter i andre nordiske land.

Instituttet ville få sin hovedoppgave innen forskning og videregående spesialistopplæring, men ville også kunne medvirke ved undervisningen til de vanlige juridiske eksamener.

Innstillingen drøfter flere alternativer for plasering av instituttet, og fin-

ner at de fleste hensyn taler for en utbygging av det eksisterende institutt for sjørett ved universitetet i Oslo. Man vil da kunne bygge på det personale som allerede finnes ved dette instituttet og som fortsatt bør lønnes av norske kilder. Innstillingen regner etter dette med et årlig budsjett på ca n. kr. 160.000.—. 3/4 av dette beløp skal dekke utgiftene til 3 forskningsstipendier for videregående studier, studentstipend for spesialfagsstuderende og oppholdsstipend for forskere. Resten er løpende driftsutgifter.

Utgiftene foreslås fordelt på de enkelte land på grunnlag av både landenes tonnasje og deres utenrikshandel. Det er videre tatt noe hensyn til at det faste vitenskapelige personale forutsettes lønnet fra norsk side. Fordelingen skulle etter dette bli: Danmark 20 %, Finnland 10 %, Norge og Sverige 35 % hver.

Under henvisning til dette og til Nordisk kulturkommissjons beretning til rådet om saken, vil undertegnede foreslå

at Nordisk Råd henstiller til regjeringene i de nordiske land å ta de nødvendige skritt til å opprette et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo, etter de retningslinjer som er trukket opp i innstillingen fra Nordisk kulturkommissjons ekspertutvalg.

Oslo, 9. oktober 1959

Helge Seip

Erling Wikborg

TILLÄGG

PM rörande nordiskt institut för sjörätt

(Av professor Sjur Brækhus)

I. Sakens behandling hittil

På den svenske Riksdag 1954 foreslo tre representanter at Riksdagen skulle anmode Kungl. Maj:t om å utrede hvorledes forskning og undervisning på sjørettens område mer målbevisst kunne fremmes i Sverige. Forslagsstillerne tenkte seg et professorat i svensk og internasjonal sjørett knyttet til Handelshögskolan i Göteborg, og anbefalte dessuten at det ble gitt statsbidrag til Sjørättsföreningen i Göteborg for at denne i samarbeide med Handelshögskolan skulle kunne fortsette og utvide sin virksomhet.

Forslaget ble av Statsutskottet forelagt for en rekke universitets- og høy-

skolemyndigheter. De juridiske fakulteter i Uppsala og Lund ga det sin tilslutning. Stats- og rettsvetenskaplige avdelningen vid Stockholms högskola var også enig i at forskningen og undervisningen på sjørettens område burde styrkes ved opprettelsen av et professorat men mente at professoratet burde henlegges til Stockholms högskola, og at dets fagområde burde være »civilrätt (gärna nordisk civilrätt), särskilt sjö- och annan transporträtt». En dissens ble her avgitt av professor Folke Schmidt, som ikke ville utelukke at professoratet ble henlagt til Göteborg, men som forutsatte at det fikk nordisk karakter.

Statsutskottet foreslo på grunnlag av de inkomne uttalelser at Riksdagen skulle anmode Kungl. Maj:t om å la foreta en nærmere utredning, og at det av Schmidt reiste spørsmål om et spesialprofessorat med nordisk karakter særskilt burde overveies i denne forbindelse. (Se Statsutskottets utlåtande nr 190, jfr. også Pineus: »Sjörättsprofessur i Göteborg», »Handelshögskolans i Göteborg skriftserie», 1956, nr 1, s. 79—84.)

Riksdagen sluttet seg til Statsutskottets forslag og saken ble tatt opp av Ecklesiastikdepartementet, som igjen forela den for den svenske avdeling av Nordisk kulturkommisjon, seksjon I. Denne avdeling uttalte i et P.M. fra høsten 1958 bl. a.:

7. Undervisningsbehovet måste i stort sett tillgodoses lokalt (i Göteborg, Stockholm etc.), medan forskningen däremot med fördel kunde koncentreras till en gemensam, specialiserad nordisk institution. Därvid kan det te sig naturligt att välja den, som redan finns i den största nordiska sjöfartsnationen. (Detta kan måhända motiveras utifrån önskemålet att på ett rättvist sätt fördela nordiska institutioner mellan de nordiska länderna. De sakliga grunderna bör dock i detta fall vara avgörande.)

8. Man skulle kunna tänka sig, att Oslo-institutet utbyggs (med tillskott från övriga nordiska länder, ev. även från rederier, flyg- och internationella transportföretag av annat slag). Bidragen skulle kunna möjliggöra vidgad specialisering och intensivare verksamhet överhuvud.

Oslo-institutet skulle som motprestation dels inom ramen för den nordiska tentamensgiltigheten enligt regler, som får utformas för ändamålet, meddela akademisk undervisning och verkställa examination av studenter från andra nordiska länder, dels varje år låta en till institutet knuten lärare (forskare) meddela undervisning i andra nordiska länder (t. ex. vid sjörättsseminarierna i Göteborg — som hittills — och i Stockholm). Sådan undervisning skulle alltså ingå i sjörättsinstitutets normala skyldigheter.

9. De närmare detaljerna bör tas upp av en liten specialistkonferens, som den norska avdelningen skulle kunna anordna i anslutning till sjörättsinstitutet.

På kulturkommisjonens møte i Helsingfors høsten 1958 ble forslaget under punkt 9 vedtatt. En spesialistkonferanse ble derefter holdt i Oslo 30. januar 1959.

Tilstede var: fra Danmark professor Carl Rasting og direktør i Danmarks Rederiforening Victor Wenzell, fra Finland förvaltningsrådet, jur. dr. Rudolf Beckman, fra Norge professor Sjur Brækhus og dr. jur. (nå professor) Knut S. Selmer, fra Sverige professorn Folke Schmidt, og fra Nordisk kultur-

kommisjon, norske avdeling, kontorsjef Kjell Eide og cand. philol. Christian Lange.

Til møtet forelå oversikter over den sjørettslige forskning og undervisning i Danmark, Finnland, Island, Norge og Sverige, utarbeidet av representantene for de respektive land, for Islands vedkommende av professor Magnús Torfason (utredningene vedlegges dette P.M. som bilag 1—5 [*se Bihang*]), samt et P.M. om et nordisk institutt for sjørett, utarbeidet av professor Brækhus.

På møtet ble de forskjellige muligheter for nordisk samarbeide vedrørende sjørettslig forskning og undervisning drøftet, og spesielt spørsmålet om opprettelsen av et nordisk institutt for sjørett, se det vedlagte referat av forhandlingene (bilag 6¹). De tilstedeværende finske, norske og svenske representanter stillet seg positivt til tanken om et nordisk institutt, mens de danske ikke fant å kunne ta stilling til spørsmålet på det daværende tidspunkt. Det ble besluttet at professor Brækhus skulle omarbeide det ovenfor nevnte P.M. under hensyntagen til det som var fremkommet på møtet, og at dette P.M. skulle danne grunnlaget for sakens videre behandling. I henhold til denne beslutning er nærværende utredning utarbeidet.

II. Hvilke oppgaver skal et sjørettsinstitutt løse?

Et sjørettsinstitutt må — som universitetsinstitutter flest — i første rekke tjene forskningen: Instituttet skal skaffe gode arbeidsforhold for forskerne i faget. Dette har dels en praktisk side: arbeidsplass, spesialbibliotek og spesialsamlinger, kontorhjelp og kontorutstyr. Men det har også en annen mindre påtagelig, men like viktig side: Instituttet skal danne et fruktbart lokalmiljø for vedkommende fag, et samlingssted for eldre og yngre forskere og et kontaktsted mellom teoretikere og praktikere.

Ved å skape grunnlag for den vitenskapelige behandling av sjøretten vil instituttet indirekte komme det praktiske rettsliv og derved sjøfarts-, handels- og banknæringen til gode. Rettsvitenskapen er jo for en stor dels vedkommende »anvendt vitenskap»; dens resultater blir nyttiggjort direkte i rettslivet både når det gjelder regeldannelse (lovgivning, utformning av standardvilkår) og når det gjelder løsningen av de mange enkeltkonflikter som oppstår. Av de juridiske disipliner er sjøretten igjen en av de hvor den praktiske orientering er særlig fremtredende. Dette gir seg utslag i to retninger:

Sjørettsjuristene må for det første skaffe seg adskillig innsikt av ikke-juridisk art, bl. a. vedrørende skibstyper, lastesorter, behandling av last, havneforhold, navigasjon, m. m.

For det annet må sjørettsjuristene være utpreget internasjonalt orientert. Nordiske skip seiler på alle hav og anløper havner verden over, og nordiske redere og assurandører kommer i kontakt med andre redere, med befrak-

¹ Här ej tryckt.

tere, vareiere, passasjerer, agenter, verksteder, bukserings- og bergnings-selskaper, offentlige myndigheter m. m. av de forskjelligste nasjonaliteter. Ikke så sjelden blir nordiske skip utsatt for arrest i utlandet, det blir fremtvunget sikkerhetsstillelse og derved åpnet adgang til prosess i vedkommende stat. Av dette følger at nordiske sjørettsjurister ikke kan nøye seg med studiet av den nasjonale rett. Kjennskap til fremmed sjørett er minst like viktig, og også her må sjørettsforskningen søke å gi praktisk assistanse. Det blir ikke bare spørsmål om vanlige komparative rettsstudier, hvor man stiller opp mot hverandre reglene fra de viktigere rettssystemer. Det trenges detaljerte og nøyaktige opplysninger om de sjørettslige regler i alle de mange jurisdiksjoner som vår skipsfart kan tenkes å bli undergitt, og opplysningene må ofte skaffes på korteste varsel. Det er f. eks. kommet melding om at en norsk båt har kollidert med en Panama-tanker i Middelhavet. En rekke vanskelige spørsmål reiser seg straks: Hvilken havn bør den norske båt dirigeres til? Hvilken sikkerhet skal det kreves eller stilles? Den som her skal gi råd, bør helst ha kjennskap til de materielle ansvars- og ansvarsbegrensningsregler såvel etter panamensk rett som etter retten i de land hvortil det kan bli aktuelt å dirigere båten; videre bør han kjenne arrestreglene og de interlegale regler i de sistnevnte land. Det vil ikke være tid til å avvente uttalelser fra sjørettsjurister i de respektive land, man må handle ut fra den viden man kan skaffe seg i løpet av en dag eller to. Her vil et sjørettsinstitutt kunne yde verdifull service ved hjelp av sitt bibliotek, sitt domskartotek og sine spesialister.

Sjørettsinstituttets tredje oppgave ligger på det pedagogiske plan. Her kommer selvsagt universitets- og høyskoleundervisningen i første rekke. Ved enkelte universiteter og høyskoler er sjøretten et obligatorisk fag; undervisningen må da få et temmelig elementært preg, og stort sett falle utenfor rammen av instituttets virksomhet. Flere nyere studieplaner gjør imidlertid sjøretten til et valgfritt fag, men forlanger til gjengjeld mer omfattende kunnskaper i faget av de studenter som velger det. For slike spesialfagsstudenter bør instituttet stå åpent; de vil kunne dra nytte av instituttets bibliotek og samlinger for øvrig, og vil naturlig gli inn i det vitenskapelige miljø ved instituttet. Instituttets viktigste pedagogiske oppgave blir imidlertid å veilede de juridiske kandidater som vil drive videregående studier i sjørett. Her er det først og fremst det daglige samvær som teller, med uformelle diskusjoner, med stadig adgang til å søke råd, stille spørsmål osv. Men også seminarer med deltagere valgt blant teoretikere og praktikere med spesialkjennskap til vedkommende emne, kan være av stor verdi. — Instituttet bør også kunne sette igang pedagogiske tiltak som faller utenfor den vanlige akademiske ramme. Høyere funksjonærer i reder- og meglervirksomhet, i sjøforsikring og til dels i industri- og bankvirksomhet, har ofte behov for å utvide og utdype den sjørettslige innsikt de har ervervet i sitt arbeide; for dem måtte instituttet kunne arrangere kurser i befraktningsrett, i sjøforsikringsrett, i rettsreglene vedrørende bygning, kjøp og salg og belåning av skip osv. Den kontakt som derved oppnås med næringens menn, vil er-

faringsmessig gi rike praktiske impulser til de jurister som står for undervisningen.

III. Er det mulig og hensiktsmessig å etablere et nordisk institutt for sjørett?

Sjørettsinstitutter av den type som er skissert i forrige avsnitt, kan utmerket godt tenkes etablert ved flere nordiske universiteter eller høyskoler samtidig.

Det er imidlertid også mulig å opprette et felles nordisk institutt. For de fleste juridiske fags vedkommende ville en slik plan støte på de vanskeligheter som ligger i den positive retts og dermed rettsdogmatikkens nasjonale karakter. Til tross for det omfattende lovsamarbeide er det fremdeles store uoverensstemmelser mellom de nordiske staters rett; vi kan f. eks. ennå ikke operere med »nordisk tingsrett», »nordisk panterett» eller »nordisk arverett». Derimot foreligger det, praktisk sett, forlenget en »nordisk sjørett». De nordiske lands sjørett er helt overensstemmende når det gjelder hovedregler og grunnprinsipper, og stemmer også overens m. h. t. de fleste enkeltregler. Dette skyldes dels at hovedlovene på området, sjøfartsloven og sjømannsloven, er blitt vedtatt og senere revidert i nordisk lovsamarbeide, dels at man i »Nordiske domme i sjøfartsanliggender» siden 1900 har hatt en fellesnordisk domssamling, og dels at advokater og dommere i sjørettslige tvister i langt større utstrekning enn vanlig i retts tvister flest henviser til og bygger på rettspraksis og litteratur fra de andre nordiske land.

At det er mulig å etablere et nordisk sjørettsinstitutt, betyr ikke uten videre at det også er hensiktsmessig. Det kan imidlertid anføres vektige grunner til fordel for en slik løsning:

(1) Hvis et sjørettsinstitutt skal kunne løse de oppgaver som er antydnet i forrige avsnitt, må det ha et meget omfattende bibliotek. Man kan ikke når det gjelder fremmed (ikke nordisk) rett nøye seg med et par håndbøker vedrørende engelsk, fransk og tysk rett. Det viktigste er å skaffe såvidt fullstendige samlinger som mulig av sjørettslovgivning og sjørettsdommer, og det fra alle stater hvis rett kan få betydning for nordisk skipsfart. Men instituttet bør også ha en nogetnær komplett samling av tidsskrifter, håndbøker og spesialavhandlinger av sjørettslig art fra hele verden. Til dette kommer spesialsamlinger av forskjellig art: samling av standard-dokumenter, av meddelelsesblad fra rederorganisasjoner og assurandører, av sjøkart, m. m. Det tar tid og krever mange penger å bygge opp et slikt spesialbibliotek, og å holde det å jour. En rekke verker av sentral betydning, bl. a. de engelske og amerikanske sjørettsdomssamlinger, er det vanskelig å få tak i. Hvis man skal få den fulle nytte av biblioteket og samlingene, bør det også bygges opp kartoteker med utførlige realregistre, slik at det f. eks. på kort tid er mulig å finne frem til de tidsskriftsartikler og de dommer som kan være av betydning for løsningen av et problem som er dukket opp. Det må være klart at det er langt større muligheter for å skape et virkelig førsteklasses apparat hvis den nordiske innsats konsentreres om et felles institutt enn hvor hvert land arbeider alene.

(2) Langt viktigere er imidlertid et annet moment: Det ville være ønskelig at det fantes flere sjørettsspesialister ved de juridiske fakulteter og handelshøyskoler i de ulike nordiske land, enn tilfellet er i dag. Men man må her huske på at sjørett er et lite fag, om man ser sjøretten på bakgrunn av de øvrige deler av rettssystemet, og behovet for sjørettsforskere og praktiserende sjørettsjurister i forhold til det totale juristbehov. Man kan ikke vente at hvert enkelt juridisk fakultet skal ha sin sjørettsspesialist. På den annen side vil det antall sjørettsjurister som trenges i forskning og praksis her i Norden, uten vanskelighet kunne gis den nødvendige spesialistutdanning ved et enkelt institutt av relativ beskjeden størrelse. Et nordisk institutt ville også by på den meget vesentlige fordel det er for forskere å stå i stadig kontakt med kolleger som arbeider med samme eller beslektede problemer.

Det bør fremholdes at opprettelsen av et nordisk institutt for sjørett likevel ikke bør bety at forskningen i dette fag konsentreres på et eneste sted. Tvertimot turde målet være, at det i hvert av de nordiske land skal finnes en eller flere rettsvitenskapsmenn som har sjøretten som spesialområde og som også disponerer bibliotek og andre hjelpemidler. Blir det nordiske institutt plasert i Norge, vil det særlig i Sverige bli behov for et lokalt institutt. Men selv i dette tilfelle vil opprettelsen av et nordisk institutt kunne gi Sverige betydelige fordeler. Et svensk institutt som kan bygge på opprettelsen av et nordisk institutt behøver ikke å være av den størrelsesorden som ellers ville vært nødvendig. Når det gjelder forskningsarbeidet kan det gjennomføres en arbeidsdeling.

Et nordisk sjørettsinstitutt ville naturlig nok få sin hovedoppgave innen forskningen og den videregående spesialistopplæring. Men instituttet ville også kunne medvirke ved undervisningen til juridisk embedseksamen. Studenter ved universiteter med en spesialfagsordning kunne f. eks. hvis de valgte sjørett, tilbringe et semester ved instituttet og eventuelt avlegge sin spesialfagseksamen der. Man kunne også tenke seg at instituttet arrangerte kortere kurser for funksjonærer fra skipsfartsnæringen, beregnet på deltagere fra alle nordiske stater.

Et felles sjørettsinstitutts service-funksjon vil i første rekke tilgodese sjørettsadvokater, rederier, assuranceselskaper m. m. i den by hvor instituttet blir etablert. Men personer og institusjoner i andre byer og andre land vil også i adskillig utstrekning kunne ha nytte av de informasjonskilder som finnes i instituttet: mange opplysninger kan gis pr. brev eller telefon; med de nåværende raske kommunikasjoner vil et personlig besøk heller ikke være noe problem; svært mange sjørettstvister er jo økonomisk av slike dimensjoner at reiseomkostningene ingen rolle spiller.

IV. Nærmere planer for et eventuelt nordisk institutt for sjørett

1. Instituttets plassering. Hvis et nordisk institutt for sjørett skal forsøkes opprettet, vil spørsmålet om hvor instituttet skal plasseres straks melde seg. De muligheter som har vært drøftet, er Göteborg, København og Oslo.

Göteborg er en utpreget skipsfartsby med en meget stor sjøverts trafikk. Geografisk har byen en sentral beliggenhet i Norden. Til dens fordel taler også at det ved et samarbeide mellom Handelshögskolan i Göteborg og Sjørettsforeningen i Göteborg er skapt et godt sjørettslig miljø. Et resultat av dette samarbeid er bl. a. et sjørettslig bibliotek under oppbygning, samt en sjørettslig skriftserie. På en annen side er det en mangel at Göteborg — i motsetning til København og Oslo — ikke har et juridisk fakultet. — Det er selvsagt om å gjøre at sjøretten holder kontakten med de sentrale juridiske disipliner; sjørettsforskere må dessuten ha adgang til en hel del almindelig juridisk litteratur (især domssamlinger og tidsskrifter) som faller utenfor det et sjørettsinstitutt kan ha i sitt eget bibliotek.

København er også en meget betydelig sjøfartsby; når det gjelder skipsanløp og trafikkvolum, ligger den foran både Göteborg og Oslo. Nevnes kan også at København er setet for reder- og meglerorganisasjonen The Baltic and International Maritime Conference, som bl. a. har utarbeidet en rekke standard-certepartier og konnossementer. Mot alternativet København taler imidlertid at interessen for sjørettsforskningen synes å ha vært liten der i de siste decenni; byen har f. eks. ikke noe sjørettslig spesialbibliotek. At Danmarks handelsflåte er mindre enn såvel Sveriges som Norges, er også av betydning i denne forbindelse.

Til fordel for Oslo taler for det første at byen når det gjelder størrelsen av hjemmehørende handelsflåte, klart er den første i Norden, og at den som følge av dette har en meget omfattende rederi-, skipsmeglings- og sjøforsikringsvirksomhet. Videre kan nevnes at Oslo er hovedsetet for flere viktige skipsfartsorganisasjoner som driver sin virksomhet på nordisk basis, nemlig Nordisk skibsrederforening, assuranseforeningen Skuld og Det norske Veritas. Særlig de to førstnevnte foreninger sitter inne med omfattende sjørettslig erfaring og rikholdige arkiver. Nordisk skibsrederforening utgir også »Nordiske domme i sjøfartsanliggender».

Både relativt og absolutt spiller skipsfarten en større rolle for Norge enn for de andre nordiske land. Pr. 1. juli d. å. var således den norske handelsflåte på 10,39 mill. brutto reg.tonn, mot den danskes 2,19 mill. og den sven-skes 3,54 mill. (Veritas' statistikk, bare skip på over 100 tonn medregnet). Som følge av dette har interessen for sjørett og sjørettsforskning alltid vært stor i Norge. I den nordiske sjørettslitteratur er det norske innslag det mest omfattende; og det eneste nordiske sjørettstidsskrift, »Arkiv for sjørett», utgis i Norge. Et utslag av den store interesse for faget er også opprettelsen av institutt for sjørett ved universitetet i Oslo i 1955. Instituttet er foreløbig av nokså beskjedent omfang, men har — bl. a. ved hjelp av bevilgninger fra Anders Jahres fond til vitenskapens fremme — kunnet bygge opp et meget godt bibliotek. Instituttet er også kommet godt ivei med en systematisk registrering av det omfattende sjørettslige materiale: litteratur, dommer, standardformularer m. m. fra alle viktigere sjøfartsstater. Hvis et nordisk institutt for sjørett blir besluttet opprettet i Oslo, vil det derværende institutt kunne danne en meget brukbar kjerne for videre utbygning.

Til fordel for Oslo kan endelig, som nevnt av den svenske avdeling av Nordisk kulturkommisjon, anføres ønsket om en rimelig fordeling av de nordiske fellesinstitutter mellom landene.

Av de nordiske institutter for forskning og høyere utdanning som hittil er etablert, ligger Niels Bohrs institutt for teoretisk atomfysikk og Nordisk institutt for folkediktning i København og Nordisk journalistkursus i Århus, mens kursvirksomheten for videreutdanning av bibliotekarer er forlagt til Göteborg. Av institusjoner som er på planlegningsstadiet, men som nærmer seg realisering, tenkes nordisk helsehøyskole (for videreutdanning av offentlig helsepersonale) lagt i Göteborg og Nordisk akademi for havekunst til København. Den nordiske husstellhøyskolen og de nordiske vekstsentre for etterutdanning av ingeniører forutsettes fordelt mellom landene. Bortsett fra en viss andel av de sistnevnte institusjoner er hittil ingen realiserte eller planlagte nordiske institutter forlagt til Norge.

På spesialistkonferansen i Oslo var de finske, norske og svenske representanter enige i at et nordisk institutt for sjørett burde plasseres i Oslo. De danske representanter ville ikke utelukke muligheten av å plassere instituttet i København.

Den følgende utredning forutsetter at Oslo-alternativet blir valgt, og at det nordiske institutt blir etablert som en fortsettelse og utvidelse av Oslo-instituttet.

2. Instituttets fagområde. Dette må først og fremst være sjøretten i aller videste forstand, altså såvel den offentligrettslige sjørett som den privatrettslige, inklusive mannskapsretten og sjøforsikringsretten. Den folkerettslige del av sjøretten bør imidlertid stort sett holdes utenfor; sjøens folkerett utgjør såvel akademisk som når det gjelder litteraturen (tidsskrifter, domssamlinger) en del av folkeretten, og bør sortere under de eksisterende folkerettslige institutter (i Oslo Nobelinstituttet og universitetets institutt for statsrett og folkerett).

Foruten sjøretten bør instituttet også dekke luftretten og landtransportretten. Både vitenskapelig og praktisk vil en parallell behandling av all transportrett kunne være av betydning. Ikke minst gjelder dette ved de kombinerte transporter.

På ekspertkonferansen i Oslo ble det fra svensk hold antydning at institutt for transportrett kanskje ville være et riktigere navn på et institutt med de foran antydning fagområder. Man ble imidlertid stående ved institutt for sjørett, dels fordi sjøtransporten er helt dominerende både m. h. t. økonomisk betydning og når det gjelder antallet konflikter og behovet for juridisk forskning og regulering, dels fordi ordet »transportrett» for ensidig peker hen på de problemer som har sammenheng med fraktavtalen — mannskapsretten, reglene om bygning, kjøp og salg og pantsettelse av skip er det f. eks. ikke naturlig å karakterisere som transportrett. Det ble også nevnt at »institutt for sjørett» vil ha en sterkere appell til de interesserte kretser.

3. *Instituttets personale* antas å burde være:

a. 2 professorer. De to professorer som for tiden arbeider ved Oslo-instituttet, forutsettes knyttet til det nordiske institutt, dog uten at professoratene foreløbig omdannes til nordiske professorater. Den ene av de to professorer (Brækhus) er »professor i rettsvitenskap»; han har sjøretten som sitt speciale, men arbeider også med almindelige formuerettslige fag. Den annen (Selmer) er »professor i forsikringsrett» og har sjøforsikringsretten som sitt speciale.

b. 2 vitenskapelige assistenter. De vitenskapelige assistenter er yngre juridiske kandidater, som først og fremst driver registreringsarbeide o. l. under ledelse av vedkommende professor. Hvis avlønningen av de to professorer skal være et norsk anliggende, bør det samme gjelde deres assistenter.

c. 3 forskningsstipendiater, rekruttert på nordisk basis. Stipendiatene foreslås gitt en stilling svarende til de norske universitetsstipendiater, dvs. at stipendiet kan tildeles for inntil 5 år (med adgang til forlengelse i spesielle tilfelle) og at det er forbundet med en beskjedne forelesningsplikt (1 time pr. uke). Forskningsstipendiene vil passe best for jurister som vil arbeide med et emne fra sjøretten, luftretten eller landtransportretten med en doktorgrad eller en lisensiatgrad for øyet. Stipendiatlønnen er ca. nkr. 15 500 stigende til ca. nkr. 19 000.

d. Endelig bør instituttet ha 2 kontorsassistenter.

4. *Stipendier.* Foruten de 3 forskningsstipendier som er tatt med i forrige avsnitt, bør instituttet disponere midler som kan utdeles som reise- og oppholdsstipendier til praktiserende jurister og andre som i et kortere tidsrom vil drive generelle studier ved instituttet eller spesialundersøkelser innenfor et mer begrenset emne. Av disse midler bør det også kunne ydes bidrag til dekning av forskningsstipendiaterenes reise- og etableringsutgifter. Kr. 25 000 pr. år foreslås ført opp til dette formål.

Videre bør instituttet disponere et beløp til stipendier til studenter fra de øvrige nordiske land som innenfor rammen av sin hjemlige studieordning ønsker å studere og eventuelt ta eksamen i sjørett (eller transportrett) som spesialfag ved instituttet. Et semesters opphold vil formodentlig være tilstrekkelig; stipendiene bør da være på nkr. 3 000. Med gjennomsnittlig 4 studenter pr. semester vil det bety en utgift på ca. nkr. 25 000.

5. *Plassbehov. Lokaler.* Etter de rom-normer som nå benyttes ved universitetet i Oslo, vil instituttet få følgende plassbehov (netttotal):

2 professorkontorer à 22 m ²	44 m ²
5 rom for vitenskapelige assistenter og forskningsstipendiater à 11 m ²	55 »
1 rom for to kontorassistenter	22 »
2 kombinerte biblioteks- og leserom, hvorav det ene også må kunne tjene som seminar- og konferanserom à 33 m ²	66 »
	Ialt 187 »

Så stor plass kan instituttet ikke for tiden regne med å få disponere i universitetets bygninger; det er imidlertid en mulighet for å få leie velegnede

lokaler i universitetets nærhet. Til husleie, inkl. lys, varme og renhold, vil, løst anslått, medgå nkr. 20 000 pr. år.

6. *Budsjett. Utgiftsfordeling.* Som nevnt foran bør lønnen til de to professorer og deres assistenter bestrides av Norge. Til fordeling bør derimot komme (pr. år):

Lønn til 3 forskningsstipendiater à ca. nkr. 16 000	nkr.	50 000
» » 2 kontorassistenter à » » 12 500	»	25 000
Kortere oppholdsstipendier		25 000
Studentstipendier		25 000
Husleie etc.		20 000
Bøker, tidsskrifter, innbinding		10 000
Kontorrekvisita		5 000
	Tilsammen	» 160 000

I forbindelse med etableringen vil det påløpe diverse engangsutgifter til innredning og til supplering av inventar og kontorutstyr etc. På det nåværende stadium er det ikke mulig å angi hvor stort beløp det her må regnes med.

På spesialistkonferansen i Oslo ble det fra dansk og finsk side fremholdt at utgiftene burde fordeles i forhold til landenes tonnasje, som vanlig ved tiltak som er felles for flere lands skipsfart. Fra svensk side ble det innvendt at det ikke ville være rimelig å pålegge Sverige en mindre andel enn Norge, særlig i betraktning av at Norge forutsettes å skulle utrede lønnen til de to professorer og deres assistenter (ialt med ca. nkr. 100 000 pr. år). Fra norsk side ble det nevnt at instituttets virksomhet ikke bare ville komme rederinæringen tilgode. For handel og industri er befraktningsretten og reglene om transportforsikring av stor betydning, og for bankene er remburs- og konnossementsretten og reglene om pantsettelse av skip meget viktige. Et noenlunde brukbart uttrykk for befrakterinteressenes størrelse gir tallene for de enkelte lands innførsel fra og utførsel til utlandet. Følgende oppstilling kan tjene som et utgangspunkt:

	Danmark	Finnland	Norge	Sverige	Sum
1. Handelsflåte 1959 (mill. brutto reg. tonn)	2,19	0,75	10,39	3,54	16,87
2. Handelsflåte 1959 (relative tall)	13	4,5	61,5	21	100
3. Innførsel + utførsel 1955 (milliarder s)	2,22	1,56	1,72	3,72	9,22
4. Innførsel + utførsel 1955 (relative tall)	24	17	19	40	100
5. Gjennomsnitt av 2 og 4	18,5	10,75	40,25	30,5	100

Hvis man tar utgangspunkt i de siste tall, og dessuten tar hensyn til det som ble anført fra svensk side, synes en brukbar fordeling å være:

Danmark	20 %
Finnland	10 %
Norge	35 %
Sverige	35 %

Oslo, 1. august 1959

Översikter över sjörättslig undervisning och forskning i de nordiska länderna

1. Danmark

(Av professor Carl Rasting)

Med hensyn til forskning og undervisning på sørettens område i Danmark vil jeg gjerne meddele, at undervisning i søret ved universiteterne former sig som en del af den eksamensbestemte kursusundervisning, og at forskningen hidtil har måttet savne et egentlig videnskabeligt indrettet institut og har været baseret på det almindelige juridiske biblioteks apparat, nemlig det kgl. bibliotek, universitetsbiblioteket, juridisk laboratoriums bogsamling, Forsikringsforeningens bibliotek, Søfartens bibliotek m. m.

København, den 8. januar 1959

2. Finland

(Av förvaltningsrådet Rudolf Beckman)

Vid Helsingfors universitet fordras för juriskandidatexamen:

för vitsordet approbatur: Rudolf Beckman, »Finlands sjörätt», 4 kap. (om befraktning), s. 158—235;

för vitsordet cum laude approbatur: samma arbete helt och hållet;

för vitsordet laudatur: cum laude-kursen samt samme författares arbete »Partygsbefälhavarens rättsliga ställning», I och II eller Sindballe, »Dansk søret».

För Svenska handelshögskolan i Helsingfors gäller:

Denna högskola torde för närvarande vara den enda i landet, där regelbunden katederundervisning i sjörätt anordnas. Detta sker genom en kurs om två veckolimmar under en termin. Kursen omfattar främst frakträtt, men även andra delar av den privata sjörätten ävensom några drag ur den offentliga sjörätten behandlas kursoriskt. Det förekommer även stundom sjörättsliga ämnen vid seminarieövningar samt uppsatsskrivning. Likaså kan sjörätt väljas som ämne för pro gradu-avhandling för kandidatexamen.

För ekonomexamen är sjörättskursen obligatorisk för dem, som väljer den längre kursen i handelsrätt, men frivillig för dem, som nöjer sig med den kortare kursen. De sistnämnda får nöja sig med förklaring av några grundläggande termer, såsom konossement, men de får inte någon egentlig sjörättsundervisning. Viss kunskap i shipping-frågor meddelas inom företagsekonomiens ram.

För dem, som väljer handelsrätt för kandidatexamen, är sjörätten obligatorisk redan på approbaturstadiet. På laudaturstadiet kan vederbörande invälja ytterligare sjörättsliga arbeten.

Vid Kauppakorkeakoulu (den finskspråkiga handelshögskolan i Helsingfors) fordras:

för vitsordet approbatur: Rudolf Beckman, »Finlands sjörätt» i dess finska edition, 1—12 §§ (sjörättens begrepp och indelning), 14 og 15 §§ (redareansvarighet), 19 § (befälhavarens rättsliga myndighet), 29—51 §§ (befraktning), 55—59 §§ (sjöpanträtt och preskription), 62 § (rättegång i sjörättsmål) och 63 § (konossementslagen);

för högre vitsord erfordras något mera.

Vid handelshögskolorna i Åbo torde fordringarna vara desamma.

3. Island

(Av professorn Magnús Torfason)

Ifølge forordning af 17. juni 1958 om Islands universitet, hører søret sammen med selskabsret som særskilt fag inden for det juridiske fakultet. Faget hører til det juridiske studiums sidste del og er obligatorisk. Faget gennemgås som regel hvert andet år på grundlag af prof. Ólafur Lárussons bog om søret — — —. Det er ikke for tiden tale om nogen videnskabelig forskning på dette område på fakultetets vegne.

Reykjavik, den 30. december 1958

4. Norge

(Av professor Sjur Brækhus)

1. Undervisning og eksamenskrav

A. Universitetet i Oslo

1. Spesialfagsordningen: Sjøretten, inklusive sjøforsikringsretten, var efter de eldre eksamensordninger et av de obligatoriske fag til juridisk embedseksamen. Den sterke økning av det positive rettsstoff som fant sted i de første ti-år av dette århundre, førte imidlertid til at sjøretten sammen med flere andre spesielle juridiske disipliner ble trengt i bakgrunnen. Studentene maktet ikke å overkomme alt; og de perifere fag ble i stor utstrekning »puffet», noe oppgavegivere og sensorer var klar over og et langt stykke tok hensyn til.

Den praksis som på denne måten hadde utviklet seg, ble legalisert ved stu-

dieordningen av 1948. En lang rekke av de perifere fag ble tatt ut av det obligatoriske pensum, og sammen med enkelte fag som heller ikke tidligere hadde vært obligatoriske, gjort til såkalte »spesialfag». Studieplanen opererer for tiden med følgende 15 spesialfag: 1. Forsikringsrett, 2. sjørett, 3. selskapsrett, 4. handels- og bankrett, 5. ekspropriasjonsrett og bygningsrett, 6. odelsrett, almenningrett og vassdragsrett, 7. åndsrett, 8. arbeidsrett, 9. internasjonal privatrett, 10. folkerett, 11. sosialrett og kommunalrett, 12. pris-, kartell- og konkurranserett, 13. skatterett, 14. kriminologi og 15. rettsfilosofi.

Hver kandidat skal velge ett spesialfag; i dette fag får han en seks-timers skriftlig oppgave til embedseksamens annen og siste juridiske avdeling (den samlede skriftlige embedseksamen omfatter 11 seks-timers og 2 ni-timers oppgaver). Dessuten kan kandidaten eksamineres i spesialfaget ved den muntlige annen avdelings eksamen. På eksamensvidnesbyrdet opplyses hvilket spesialfag kandidaten har valgt, men det gis ingen spesiell karakter i faget. I de spesialfag som kandidaten ikke velger, kreves det ikke andre kunnskaper enn de som faller innenfor rammen av et propedeutisk kursus (»oversikt over Norges rett»). Av spesialfagene har foruten sjøretten også forsikringsretten og arbeidsretten en viss interesse i denne forbindelse.

2. For spesialfaget sjørett er pensum i studieplanen angitt som følger: »Det kreves grundig kjennskap til den private sjørett, særlig befraktningsretten».

Sjøforsikringsretten omfattes ikke av pensum.

Som lærebøker anvendes for tiden: 1. Brækhus: »Det begrensede rederansvar» (1947); 2. Brækhus: »Rederens husbondsansvar» (1953); 3. Gram: »Fraktavtaler og deres tolkning», 2. utg. (1955); 4. Knoph: »Norsk sjørett» (1931), §§ 1—18 og 39—54; 5. Sejersted: »Om haagreglene», 2. utg. (1949).

Det forutsettes dessuten at spesialfagstudentene følger forelesningene i sjørett — en fullstendig serie forelesninger holdes gjennomsnittlig annet hvert år. Professor Brækhus' forelesninger blir etterhvert stensilert til bruk for spesialfagstudentene, først og fremst for de delers vedkommende hvor Knophs bok fremdeles er pensum.

Til skriftlig eksamen i sjørett spesialfag får studentene foruten de vanlige hjelpemidler (lovsamlinger etc.) benytte »Norsk sjøforsikringsplan», York-Antwerpen-reglene, engelsk-norsk ordbok samt de certeparti- og konnossementsformularer etc. som faglæreren til enhver tid bestemmer (for tiden Gencon, Scancon, Hydrocharter, Tank Vessel Voyage, Baltime og Produce certepartiene, Hydrocharters konnossement, Conlinebill og kystfølgebrevet).

Eksamenskravene kan også belyses ved angivelse av eksamensoppgavene i sjørett spesialfag. Følgende oppgaver er blitt gitt etterat spesialfagsordningen ble innført:

1953 I Bortfrakterens transportansvar efter konnossementsloven

1953 II Sjøfartslovens § 8

1954 I En oversikt over og vurdering av reglene om ansvarsbegrensning i sjøfartslovens 10. kapitel

- 1954 II Liggetid, overliggetid og godtgjørelse for overliggetid
- 1955 I Sjøfartslovens § 125
- 1955 II En oversikt over reglene om sammenstøt mellom skip
- 1956 I Skipsførerens legale fullmakt (sjøfartslovens §§ 48, 254 nr. 8 og 267 nr. 5)
- 1956 II Bortfrakterens ansvar for riktigheten av konnossementets opplysninger
- 1957 I Redegjør for forskjellen mellom reisebefraktning og tidsbefraktning ved en sammenlignende fremstilling av de viktigste regler om slike avtaler
- 1957 II Om sjødyktigheten og dens betydning i befraktningsforhold
- 1958 I 1. Redegjør for begrepene »bortfrakter», »reder» og »eier» (av skipet)
2. Gi en fortolkning av sjøfartslovens §§ 265 og 275
- 1958 II Sjøfartslovens §§ 126—130

Juridisk embedseksamen efter den nuværende ordning er avlagt av ialt 550 kandidater, hvorav 33 har hatt sjørett som spesialfag, dvs. 6 %. Den forholdsvis beskjedne tilslutning til faget skyldes vel dels at det er forholdsvis få stillinger hvor kjennskap til sjørett vil bli ansett som en særlig kvalifikasjon, dels at faget har fått ord på seg for å være et av de mest krevende spesialfag. De studenter, som har valgt faget, har ofte hørt til eksamenskullet dyktigste, og har som regel drevet spesialfagsstudiet med stor interesse og energi, til dels med en omfattende lesning utenom pensum. Det gode arbeidsmiljø i institutt for sjørett har nok her hatt sin betydning. Foruten »pensumsforelesninger» i sjørett holdes det mer utførlige forelesninger over spesielle emner, f. eks. over pantsettelse av skip, kjøp og salg av skip, tidsbefraktning m. m. Disse forelesningene besøkes av særskilt interesserte spesialfagstudenter, samt av ferdige kandidater som søker videre spesialutdannelse, undertiden også av folk som arbeider i shipping.

3. I spesialfaget forsikringsrett er pensum i studieplanen angitt som følger: »Det kreves grundig kjennskap til forsikringsrettens almindelige del og til hovedpunktene i sjøforsikringsretten».

Som lærebok anvendes Grundt: »Norsk forsikringsrett. Den almindelige del» (1939). Noen lærebok i sjøforsikringsrett finnes ikke; studentene må for denne del av faget bygge på forelesninger. Efterat professoren i forsikringsrett, Th. Grundt, falt for aldersgrensen, har dr. juris Knut Selmer forelest over sjøforsikringsrett. Som følge av mangelen på lærebok, har det ved spesialfagseksamen i forsikringsrett vært gitt få oppgaver fra sjøforsikringsretten.

4. I spesialfaget arbeidsrett inngår et visst kjennskap til sjømannsloven, og Altens kommentarutgave av loven er ført opp på pensumlisten for faget.

5. I 1956 ble det åpnet adgang for juridiske kandidater til å avlegge tilleggsseksamen i ett spesialfag (men ikke i det spesialfag kandidaten hadde valgt til embedseksamen). Tilleggseksamen må normalt avlegges innen 4 år efter embedseksamen.

Tilleggseksamen avholdes sammen med den ordinære spesialfagseksamen, oppgaven skal være den samme. Muntlig prøve holdes ikke, og som karakter kan bare gis laudabilis eller haud illaudabilis, uten den finere gradering som benyttes ved embedseksamen.

Det er hittil ikke noen som har avlagt tilleggseksamen i sjørett.

6. Sjørett er i et enkelt tilfelle blitt godkjent som støttefag til magistergraden (magister artium). Hovedfaget var i dette tilfelle økonomisk geografi med magistergradsavhandling om malmfarten, og støttefagene sjørett og sosialøkonomi. Sjørettspensum ble satt likt spesialfagpensum til juridisk embedseksamen, men kandidaten måtte avlegge to ni-timers skriftlige prøver i faget med etterfølgende muntlig prøve.

B. Norges handelshøyskole, Bergen

Til handelsdiplomeksamen må kandidatene som ett av de fire eksamenfag velge enten rettslære eller økonomisk geografi eller handelshistorie med kolonialpolitikk.

I rettslærepensumet inngår bl. a. »noen hovedpunkter i sjøretten». Som lærebok benyttes byrettsdommer R. Hille Andresens stensilerte forelesninger over sjørett (1954).

II. Forskning

Sjørettslig forskning drives i Norge hovedsakelig i tilknytning til institutt for sjørett ved universitetet i Oslo.

Institutt for sjørett ble opprettet ved det akademiske kollegiums beslutning av 11. mars 1955. Den innstilling som lå til grunn for kollegiets beslutning, er i utdrag trykt i »Arkiv for sjørett», bd 2, s. 462—464. På grunn av vanskelighetene med å skaffe lokaler kunne instituttet først tre i virksomhet våren 1956.

Lokaler. Instituttet disponerer ca. 50 m² i etasjen under universitetets aula, fordelt på et forkontor, et leseværelse og et kontor for bestyreren. Lokalene var allerede fra begynnelsen av for små, og plassmangelen er etterhvert blitt akutt. Lokalene er også av andre grunner mindre egnet; de ligger i en underetasje, og arbeidet der sjeneres i noen grad av virksomheten i aulaen (konserter o. l.). En utvidelse av instituttets virksomhet vil bare kunne skje hvis det blir skaffet større og bedre lokaler.

Personalet ved instituttet har i de siste år bestått av professor Sjur Brækhus, bestyrer, dr. juris Knut S. Selmer, en vitenskapelig assistent (ansettes for et år av gangen, p. t. cand. jur. Thor Falkanger) og en kontorassistent i halvdagsstilling.

Professoratet i forsikringsrett er for tiden ubesatt. Det vil være naturlig at den som blir utnevnt i dette embede, får sin arbeidsplass i eller i tilknytning til instituttet.

Oppgave og samlinger. Instituttets oppgave er i første rekke å skaffe arbeidsplass og gode arbeidsvilkår for øvrig for sjørettsforskere og for juridiske studenter med sjørett som spesialfag. Men instituttet stiller også sitt bibliotek og sine øvrige samlinger til disposisjon for praktiserende sjørettsjurister og for andre som måtte være interessert i å få opplysninger om norsk eller fremmed sjørett.

Instituttet driver et nært samarbeide med Den norske sjørettsforening.

Sjørettsforeningen deltar som avdeling av Comité maritime international i arbeidet for å tilveiebringe internasjonal rettsenhet på sjørettens område, men søker dessuten å stimulere interessen for sjørett og sjørettsforskning ved å arrangere foredragsmøter og ved å utgi publikasjonen »Arkiv for sjørett». »Arkiv for sjørett» finansieres av sjørettsforeningen samt av et fond som bestyres av foreningen (A/S Norsk varekrigsforsikrings fond til fremme av norsk sjørett og sjørettsforskning), men redigeres fra institutt for sjørett.

Instituttets bibliotek består nå av ca. 1 800 bøker og ca. 350 småskrifter. Grunnstammen er skaffet tilveie ved at universitetsbiblioteket har deponert det vesentligste av sin sjørettssamling i instituttet, og endel er ervervet ved gaver.

Instituttet har komplette sett av viktige sjørettslige serier som det idag er vanskelig å skaffe, bl. a. »American maritime cases», »Lloyd's list law reports», »Revue de droit maritime comparé» og Comité maritime international's bulletiner. Av de løpende serier i instituttet kan nevnes sjørettstidskrifter som »Le droit maritime français», »Il diritto marittimo», »Recht der Schiffahrt» og »Schip en schade», almindelige skipsfartstidsskrifter som »Fairplay», »Hansa» og »Norwegian shipping news», og praktisk viktige informasjonskilder som »Gards og Skulds medlemsblad» og »Baltic's monthly circular».

Av nyere amerikansk, engelsk, fransk, nordisk og tysk sjørettslovgivning og -litteratur har instituttet forholdsvis komplette samlinger, videre finnes adskillig belgisk, hollandsk og italiensk sjørettslitteratur. Det arbeides med å skaffe sjøfartslover og mulig litteratur også fra andre stater, bl. a. fra Panama, Liberia og lignende »flag of convenience»-stater.

I småskriftsamlingen finnes bl. a. særtrykk eller fotostatkopier av sjørettslige artikler i serier som instituttet ikke har. Denne del av biblioteket må utbygges videre.

I tillegg til den sjørettslige litteratur inneholder biblioteket håndbøker og enkelte spesialverker angående sjøfartshistorie, sjøfartsøkonomi, skipsteknikk, praktisk shipping og sjømannsskap, samt endel almindelige oppslagsbøker.

Biblioteket står under tilsyn av fakultetsbibliotekarien, som har utarbeidet en alfabetisk og en systematisk seddelkatalog.

Av instituttets øvrige samlinger skal nevnes:

Samling av sjørettslige kontrakter og kontraktsformularer og andre dokumenter av sjørettslig interesse. Den tallrikeste gruppe er her certepartiene og konnossementene. Men instituttet har også et godt utvalg av skipsbygningkontrakter, kontrakter om kjøp og salg av skip, skipspantobligasjoner, sjøforsikringspoliser o. l., videre eksempler på nasjonalitetsbevis, målebrev, sertifikater av forskjellig slag, dispasjer og partikulære havariberegninger, dekks- og maskinjournaler etc.

Samling av utrykte dommer, voldgiftsdommer, betenkninger, avisutklipp av sjørettslig interesse o. l.

Samling av komplette saksdokumenter vedrørende forskjellige sjørettslige tvister.

Samling av sjøkarter — instituttet har bl. a. et komplett sett norske drafter. En samling av mindre skipsmodeller til demonstrasjon er under planleg- gelse.

De forskjellige samlinger er ordnet efter et desimalklassifikasjonssystem utarbeidet ved instituttet.

For å få en oversikt over det meget omfangsrike sjørettslige materiale, har instituttet anlagt et hovedkartotek, bygget på det ovenfor nevnte desimalsys- tem. I kartoteket inntas først og fremst resyméer av sjørettslige dommer, trykte og utrykte, norske og utenlandske. Dessuten skrives kort for all sjø- rettslitteratur som instituttet får kjennskap i, såvel bøker som tidsskriftar- tikler o. l. Men også annet stoff anmerkes, bl. a. henvisning til norsk og uten- landsk lovgivning, til konvensjoner, til responsa, til kontraktsformularer og til forskjellig utrykt materiale.

Finansiering. Bestyreren lønnes av universitetet. Universitetet bestrider dessuten utgiftene vedrørende lokalene. Dr. Selmer var inntil 1. juli 1958 lønnet av universitetet som adjunktstipendiat, og er p. t. knyttet til univer- sitetet som foreleser i forsikringsrett.

Til driften har instituttet et annum på kr. 2 500,— på universitetets bud- sett, samt et bidrag fra Anders Jahres fond til vitenskapens fremme, som i de siste år har vært på kr. 25 000,— pr. år. Til lønn til den vitenskapelige assistent og til kontorassistenten medgår henholdsvis ca. kr. 14 000,— og ca. kr. 6 000,— pr. år, slik at instituttet til kjøp av bøker og tidsskrifter, til innbinding og til kontorrekvisita disponerer ca. kr. 7 500,— pr. år.

Av emner som det arbeides med ved instituttet eller i samarbeid med dette, kan nevnes:

Professor Sjur Brækhus arbeider med en generell fremstilling av sjøretten og mer spesielt med pantsettelse og kjøp og salg av skip.

Dr. jur. Knut S. Selmer arbeider med sjøforsikringsrett.

Cand. jur. Erling Selvig, tidligere vitenskapelig assistent ved instituttet, p.t. i U. S. A., arbeider med fraktspørsmål.

Cand. jur. Thor Falkanger arbeider med sjømannsloven.

Høyesterettsadvokat Per Brunsvig arbeider med skipsbygningkontrakter.

Overrettsassistent H. P. Michelet arbeider med tidsbefraktning.

Høyesterettsadvokat Ole Torleif Røed arbeider med de rettslige sider av problemet »flag of convenience».

Oslo, 14. januar 1959

5. Sverige

(Av professorn Folke Schmidt)

Undervisning

I juris kandidatexamen utgör sjöretten en del av ämnesområdet civilrätt. Den är i Uppsala och Lund lagd till ämnet civilrätt I och i Stockholm till civilrätt III. De tre civilrättsämnena kräver sammanlagt en studietid av tre

terminer. Enligt den nya studieordningen, som trädde i kraft den 1 september 1958, har för studiet av civilrätt anslagits två och en halv terminer.

Som lärobok används vid samtliga tre fakulteter Schmidt m. fl., »Huvudlinjer i svensk frakträtt» (1955). Därjämte används i Stockholm en »case-book», Grönfors, »Svensk sjörättspraxis» (stencil 1958). Sjørätten jämte övrig transporträtt torde för inläsning kräva en studietid av två veckor.

Vid handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg läses ett ämne, rättsvetenskap, dock med viss möjlighet till bortval. Ämnet har två betygsgrader, godkänd och med beröm godkänd. Huvudparten av de studerande läser för den lägre betygsgraden. Vid Handelshögskolan i Stockholm studeras sjörätt endast av dem, som tar den högre betygsgraden, medan sjørätten ingår i kursfordringarna för båda betygsgraderna vid Handelshögskolan i Göteborg. Schmidt m. fl., »Huvudlinjer i svensk frakträtt» används som lärobok. När sjørätten läses för den högre betygsgraden, torde fordringarna i denna ämnesdel ungefär motsvara fordringarna för juris kandidatexamen.

I Uppsala och Lund är det vanligt, att ett eller annat sjørättsfall tages upp vid seminarieövningarna. Vanligen har då en för ämnet särskilt intresserad student skrivit en uppsats som ventileras. Man kan räkna med tre eller fyra sådana seminarier per läsår. Vid den juridiska fakulteten i Stockholm har under de senaste åren nuvarande professorn vid Handelshögskolan i Göteborg, Kurt Grönfors, vid upprepade tillfällen lett särskilda serier av seminarieövningar i sjørätt. Därvid har han som undervisningsmaterial använt sin »case-book». Det sjørättsliga materialet har utnyttjats för att belysa allmänna civilrättsliga problem t. ex. tolkning av massavtal. I samma syfte har exempel från sjørätten utnyttjats vid föreläsningarna både av den ordinarie ämnesläraren, professor Schmidt, och av Grönfors, när denne vid olika tillfällen tjänstgjort som vikarie.

Enligt det svenska systemet prövas den, som studerar för juris kandidatexamen, genom tentamen i varje ämne för sig. I Stockholm, där tentamen är skriftlig, förekommer regelmässigt någon fråga på sjørätt. Grönfors, »Svensk sjørättspraxis», får medtagas till skrivningen som hjälpmedel.

Forskning

Forskningen på sjørättens område har icke varit av större omfattning. Vid Stockholms högskolas juridiska fakultet disputerade våren 1953 Nils Grenander på en avhandling, »Studier över redaransvarets legala begränsning». Bland den övriga litteraturen må främst nämnas Sjørättsföreningens i Göteborg skriftserie, som utgives i samarbete med Handelshögskolan i Göteborg.

För närvarande är två personer sysselsatta med att arbeta på doktorsavhandlingar i sjørättsliga ämnen, nämligen Olof Bruun, konossementsrätt och Hugo Tiberg, »demurrage». Professor Grönfors utför på uppdrag av Stockholms handelskammare en utredning om frågan om ansvar för lossat men icke mottaget gods vid sjötransporter.

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska socialpolitiska kommittén får härmed avgiva följande berättelse rörande verksamheten inom kommittén.

Kommittén har hållit tre möten sedan den förra berättelsen avgavs, nämligen i Oslo den 6—7 november 1958, i Helsingfors den 28—29 april 1959 och i Fevik i Norge den 7 september 1959.

Vid mötet i Oslo behandlades för andra gången en rapport från det av kommittén tillsatta underutskottet för nordiskt samarbete i fråga om invalidvård och rehabiliteringsverksamhet. Därvid uppdrogs åt underutskottet att sammanställa en nordisk handbok i rehabiliteringsfrågor. Med hänsyn till att rehabiliteringsverksamheten för närvarande är föremål för reformering i flera av de nordiska länderna beslöt kommittén att låta den närmare behandlingen av vissa andra av underutskottet föreslagna samarbetsformer på detta område anstå till ett senare möte. Nyssnämnda handbok beräknas bli färdig under 1959.

Kommittén har genom ett redaktionsutskott utarbetat en ny upplaga av publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter under uppehåll i annat nordiskt land». Den nya upplagan, vari införts de ändringar, som påkallats av lagstiftningsändringarna sedan den föregående upplagan, förelåg i tryck den 1 juli 1959 och har utsänts till myndigheter och andra organ, hos vilka den kan hållas lätt tillgänglig för allmänheten.

Ett underutskott har utarbetat ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensamma bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade, som flyttar mellan de nordiska länderna. Sedan kommittén granskat förslaget, har överenskommelsen framlagts för det nordiska socialpolitiska ministermötet, där överenskommelsen undertecknades den 8 september 1959. Överenskommelsen träder i kraft den 1 januari 1961 och ersätter nuvarande överenskommelser mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Genom den nya överenskommelsen föres Island in i den nordiska samordningen på arbetslöshetsförsäkringens område.

Vid sammanträdet i Oslo tillsatte kommittén ett underutskott för att undersöka, i vilka avseenden förutsättningar finnes att harmonisera sociallagstiftningen i de nordiska länderna. Utskottet avgav rapport till kommittén

den 20 januari 1959. Utskottet hade gjort en genomgång av de olika lagstiftningsområden, som här kunde komma i fråga, samt verkställt en bedömning av förutsättningarna för att åstadkomma såvitt möjligt likartade bestämmelser. Vid kommitténs möte i Helsingfors godkändes rapporten i huvudsak och hänsköts till det nordiska socialpolitiska ministermötet. Kommittén fick vid sistnämnda möte i uppdrag att fullfölja undersökningen av förutsättningarna för att harmonisera den nordiska sociallagstiftningen. Med anledning härav tillsatte kommittén vid mötet den 7 september 1959 tre underutskott, vilka skulle ur denna synpunkt pröva resp. ålders- och invalidpensioneringen, bidragsförskottsbestämmelserna och arbetarskyddslagstiftningen. Frågan om en motsvarande prövning på andra områden inom sociallagstiftningen skulle upptagas senare.

Stockholm den 22 september 1959

Ernst Michanek

*BILAGA***Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning**

Nordiska socialpolitiska kommittén har följande sammansättning:

- Danmark: Departementschef Erik Dreyer
Kontorchef G. R. Nelson
- Finland: Regeringsrådet A. Tarasti
Regeringsrådet A. Vehilä
- Island: Departementschefen Hjalmar Vilhjálmsón
- Norge: Departementsråd A. Kringebotten
Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Suppleant: Ekspedisjonssjef B. Ulsaker
- Sverige: Generaldirektören E. Bexelius
Statssekreteraren E. Michanek
Suppleant: Hovrättsrådet L. Granqvist

Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska samfärdselkommittén bildades år 1957 på förslag av Nordiska rådet (rekommendation nr 1/1957). Kommitténs uppgift är att behandla till densamma överlämnade utredningsutdrag samtidigt som kommittén har rätt att taga utredningsinitiativ i de frågor på den internordiska samfärdsels område, som den själv finner angeläget att aktualisera.

Kommittén har följande sammansättning:

- Danmark: Folketingsmand Vagn Bro
Folketingsmand Sven Horn
Suppleant: Folketingsmand Victor Gram
Sekreterare: Ministersekretær Axel Gormsen
- Finland: Riksdagsmannen Urho Kähönen
Riksdagsmannen Väinö Leskinen
Sekreterare: Byråsekreteraren Richard Tötterman
- Island: Altingsmannen Aki Jacobsson
Sekreterare: Ambassadrådet Þórleifur Thorlacius
- Norge: Visepresident i Stortinget Nils Hønsvald
Stortingsmann Jon Leirfall
Sekreterare: Byråsjef John Paxal
- Sverige: Riksdagsmannen Leif Cassel
Riksdagsmannen Fritz Persson
Sekreterare: Andre sekreteraren Hans Colliander

Ordförande var under år 1958 visepresident Hønsvald med riksdagsmannen Cassel som vice ordförande. Under innevarande år är riksdagsmannen Cassel ordförande med folketingsmand Horn som vice ordförande.

Sekretariatet utgör den permanent arbetande delen av kommittén och har erhållit fullmakt att sammanträda i den utsträckning, som det finner nödvändigt.

Kommittén har haft sammanträden i Ivalo den 3 augusti, i Mosjøen den 12 augusti, i København den 22 och 23 januari, i Åre den 28 och 30 juni samt i Aulanko den 10 och 11 september.

I mötena den 3 och 12 augusti 1958, som särskilt behandlade vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige, deltog den svenska medlemmen

i Nordiska rådets trafikutskott fru Sandström. Vid sekreterarmöte den 13 januari 1959 var ekonomidirektören Sjöberg i svenska järnvägsstyrelsen och kontorschef Heier i norska statsbanorna kallade som sakkunniga i frågorna om en samordning av järnvägstaxorna och transittrafik över Narvik. Under mötet den 22 och 23 januari hördes kontorchef Grau i danska Justitsministeriet som sakkunnig vid behandlingen av frågan om cyklar med hjälpmotorer.

Nordiska samfärdselkommittén har på sina möten upptagit till behandling de ärenden, som Nordiska rådets trafikutskott diskuterat och funnit icke vara slutbehandlade, varvid bl. a. märkes de ärenden, som ingår i slutbetänkandet från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. Kommittén har dessutom behandlat vissa ärenden, som den upptagit på eget initiativ eller rörande vilka hänvändelser gjorts till kommittén. I bilaga A [*se Tillägg 1*] återfinnes en fullständig redovisning för samtliga punkter på kommitténs dagordning. Nedan följer en redogörelse för de ärenden, där en utveckling har kunnat konstateras eller kommittén har föreslagit eller avser att föreslå särskilda åtgärder.

2. Samarbete angående rendjursaveln (NR:s rek. 20/1956)

Kommittén har noterat, att en mindre utredning om renmärkning färdigställdes för svensk del men att de mer väsentliga utredningarna om renslakt m. m., som i Sverige handhaves av den s. k. renutredningen och i Norge av Landbruksdepartementet och vilka väntas bli avslutade under innevarande år, ännu icke slutförts. Ett ställningstagande i frågan om upprättande av ett permanent organ på renhushållningens område bör enligt kommitténs uppfattning därför fortfarande anstå.

Docenten Petrén i Nordiska rådets svenska sekretariat har ombetts att även för kommitténs räkning hålla den erforderliga kontakten med samedrådet och rapportera till kommittén härom i den utsträckning som erfordras.

4. Trafiklagstiftning (NR:s rek. 16/1955)

Kommittén anser, att frågan om en likartad trafiklagstiftning i Norden bör upptagas till behandling på myndighetsplanet, när ytterligare erfarenheter vunnits av hur de danska, finska, norska och svenska trafiklagarna, som alla är av relativt nytt datum, verkar i praktiken. Kommittén finner det emellertid redan nu vara lämpligt att närmare undersöka möjligheterna att genomföra enhelliga nordiska regler för utfärdande, förnyelse och återkallande av körkort och har därför upptagit denna fråga på sin dagordning (nr 32).

Kommittén har noterat, att ett nordiskt samarbete på myndighetsnivå inletts om vissa speciella tekniska spörsmål vad gäller trafiklagstiftningen.

Kommittén har diskuterat lämpligheten av att tillverka lastbilar med en ekonomiskt optimal utnyttjandehastighet, som ligger inom ramen för högsta normalt tillåtna hastighet, och beslutat fästa Nordiska transportforskningskommitténs uppmärksamhet på detta problem.

Från Föreningen för högertrafik i Sverige har kommittén för yttrande erhållit en programutredning om vänster- eller högertrafik i Sverige. Kommittén har besvarat denna hemställan enligt de riktlinjer, som låg till grund för ett yttrande i detta ärende av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (NR:s Sak C 4/1957).

5. Buss- och lastbilstrafik (NR:s rek. 8/1955)

Kommittén har noterat, att den år 1955 ingångna överenskommelsen mellan Danmark, Norge och Sverige om yrkesmässig person- och godstrafik på landsväg numera utsträcks att omfatta även Finland.

Kommittén har erfarit, att enligt gällande förordningar bussar i turisttrafik mellan Norden och kontinenten ofta tvingas utgå från och återvända till det nordiska land, varifrån resan påbörjas. Detta innebär ur kostnadsynpunkt en extra belastning, som även blir besvärande för den övriga trafiken, då det här gäller förbindelser per färja via ett annat nordiskt land. Kommittén vill framhålla det önskvärda i att i dylika fall tillstånd medges för berörda bussar att tillfälligt stationeras i vederbörande genomfartsland, medan passagerarna ensamma företager överfarten från och tillbaka till resans begynnelsepunkt.

8. Trafikförbindelserna med Island (NR:s rek. 9/1957)

Kommittén har funnit önskvärt att begära en utredning från de danska statsbanorna och den isländska statliga turistbyrån om möjligheterna att inkludera Island i den samordnade turistreklam, som göres för resor i Norden. De danska statsbanorna har meddelat, att problemet måste diskuteras med de övriga nordiska järnvägsförvaltningarna, vilket kommer att ske vid dessas nästa möte.

9. Isbrytarsamarbete (NR:s sak A 25/1957)

Kommittén har hållit fortlöpande kontakt med berörda myndigheter och med tillfredsställelse konstaterat, att enighet nu nåtts om ett avtalsutkast jämte tillämpningsföreskrifter innebärande, att Norden blir en enhet ur isbrytarsynpunkt. De olika ländernas isbrytarorganisationer avses således lämna varandra assistans efter behov ävensom givetvis att utbyta israpporter och övriga informationer.

De bestämmelser, varom enighet nåtts, har av finska handels- och industriministeriet tillställts kommittén (bilaga B och C [*se Tillägg 2—3*]) och

de översändes härmed till de nordiska regeringarna. Ur de synpunkter, kommittén har att iakttaga, finnes intet att erinra mot de föreslagna bestämmelserna.

*10. Befrielse från tullbehandling av myndigheters försändelser
(NR:s rek. 11/1955)*

Kommittén har noterat, att dessa bestämmelser icke var tillräckligt kända av olika berörda myndigheter och därför icke utnyttjades i full utsträckning. Kommittén har med anledning därav hemställt, att cirkulär skulle utsändas i samtliga nordiska länder för att fästa myndigheternas uppmärksamhet på bestämmelserna i fråga. Dylika cirkulär har numera utsänts i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

11. Gemensamma tull- och passtationer (NR:s rek. 6/1956)

Kommittén har hållit fortlöpande kontakt med berörda myndigheter och med tillfredsställelse noterat, att systemet med gemensamma tull- och passtationer nu helt genomförts mellan Sverige och Norge och även kommer att formaliseras genom ett avtal mellan de bägge länderna.

Kommittén har även konstaterat, att med anledning av att de erfarenheter som vunnits är så goda fackmyndigheterna nu arbetar med att söka utsträcka samarbetet att gälla även mellan Finland och Sverige och mellan Finland och Norge. Representanter för dessa myndigheter har redan företagit undersökningar på platsen. Såväl mellan Finland och Sverige som mellan Finland och Norge synes verksamheten kunna börja på prov redan i höst.

12. Samordning av järnvägstaxorna (NR:s rek. 9/1955)

Kommittén har tagit initiativ till att kalla ekonomidirektör Sjöberg i svenska järnvägsstyrelsen och kontorsjef Heier i norska statsbanorna till ett sekreterarmöte för att diskutera frågan om en samordning av järnvägstaxorna. Härvid framkom, att järnvägsförvaltningarna skulle vara beredda att verkställa en utredning av den faktiska utveckling mot en till de nordiska behoven avpassad godstaxa, som äger rum genom beviljande av undantagstariffer och individuella fraktnedsättningar. Kommittén har med anledning därav hos berörda myndigheter framställt önskemål om att den ifrågasatta utredningen igångsättes, och ett gemensamt utredningsorgan med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige har numera tillsatts. Det är kommitténs avsikt, att — utan att därigenom inledandet av utredningsorganets undersökningar får fördröjas — ett kontaktmöte mellan utredningsorganet och kommittén skall hållas i samband med kommitténs nästa ordinarie möte. Härvid skall kommittén få tillfälle att höra en närmare redogörelse för uppläggningsen av utredningsorganets arbete

och framföra synpunkter i detta avseende. Kommittén hoppas, att utredningsorganets verksamhet skall utgöra en värdefull grundval för ett fortsatt arbete i avsikt att samordna järnvägstaxorna i Norden.

13. Parlamentariska kommitténs slutbetänkande (NR:s rek. 11/1957)

Punkt 2. Rätt för resande, som blott medför tullfria och för införsel tillåtna varor och tillåtet resevalutabelopp, att passera de inomnordiska landgränserna, där de själva finner det lämpligt

Kommittén har noterat, att på grund av de restriktioner, som fortfarande förefinnes, talrika lagöverträdelser ständigt äger rum, vilket särskilt gäller skidturister i Storlien-trakten. Enligt norska tullagen är endast de, som har tullpliktiga varor, skyldiga att anmäla sig för tullväsendet. För Sveriges del föreslås i den s. k. smuggelutredningen en ändring av gällande svenska lagstiftning, så att denna skulle komma att överensstämma med de norska bestämmelserna. I bägge länderna fordras dock enligt passbestämmelserna, att gränsövergång vad avser turister sker endast vid särskilt angivna gränsövergångsställen. Det kan dock noteras, att gränsbefolkningen åtnjuter vissa lättnader innebärande rätt att överskrida gränsen även på annan ort än fastställt gränsövergångsställe.

Kommittén avser att fortsättningsvis följa ärendet i syfte att såväl ur tull- som passsynpunkt åstadkomma en ändring av gällande bestämmelser, så att resande, som blott medför tullfria och för införsel tillåtna varor och tillåtet resevalutabelopp, skall äga passera de inomnordiska landgränserna, där de själva finner det lämpligt.

Punkt 3. Förslag om gemensamma minimibestämmelser för tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak vid resor mellan de nordiska länderna

Kommittén har tagit del av den vid tullmötet i Røros framlagda rapporten med förslag till i princip enhetliga regler i hela Norden för tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak vid resor mellan nordiska länder. Kommittén uttalar sin tillfredsställelse över att enighet nåtts på fackmyndighetsplanet om införande av enhetliga regler i detta avseende.

Punkt 7. Genomförande av förslagen i de s. k. Lahti-promemoriorna

Förberedelser vidtages såväl i Danmark som i Finland, Norge och Sverige i syfte att ändra lagstiftningen rörande in- och utförsel av vapen. I förslaget till ny svensk tulltaxeordning föreslås tillfällig tullfrihet för verktyg. I Norge beräknas den erforderliga lagändringen för medgivande av in- och utförsel av levande växter kunna genomföras inom ett år. Enligt en lag i maj i år finnes nu möjlighet i Norge att utställa handelspass utan avgift. Kommittén följer dessa frågor och avser verka för ytterligare lättnader.

Punkt 11. Förslag om att avgifter för tullexpedition av personbilar på icke-normal kontorstid upphäves

Sedan kommittén erfarit, att någon dylik avgift numera icke uttages i något nordiskt land, har kommittén beslutat avskryva punkten.

Punkt 12. Förslag om avskaffande av de hamnavgifter, som uppbäres i Sverige för transportmedel som bilar etc., vilka lastas eller lossas med hjälp av särskilda anordningar

Kommittén har noterat, att de avgifter, som uttages i Hälsingborg, delvis minskat samt dessutom är inkalkylerade i biljettpriset. Kommittén har därför beslutat avskryva ärendet.

Kommittén önskar dock framhålla det önskvärda i att, i den mån motsvarande avgifter anses motiverade att uttagas vid andra tillfällen, dessa avgifter alltid inkluderas i biljettpriset i syfte att undvika att i onödan besvära de resande.

Punkt 13. Förslag om att kontroll av resevaluta förlägges till det nordiska områdets yttergränser

Sedan kommittén konstaterat, att numera endast stickprovskontroll äger rum, har man beslutat avskryva ärendet.

Punkt 17. Förslag om att inhemska portot för trycksaker o. dyl. med en vikt av högst 1000 g även skall tillämpas internordiskt

Sedan detta förslag genomförts även i Finland, har kommittén beslutat avskryva ärendet.

Punkt 21. Delegerande av utövande av tullkontroll till järnvägspersonal

Kommittén har erfarit, att i Sverige tullkontroll utövas av järnvägspersonal dels beträffande inskrivet resgods, dels i fråga om vanligt gods, som järnvägspersonalen äger vidareända från gränsstation till tullstation. Då systemet, som varit i kraft sedan den 1 januari i år, synes fungera tillfredsställande och medföra lättnader, har kommittén i skrivelser till vederbörande myndigheter i Danmark, Finland och Norge rekommenderat, att de inför samma system.

Punkt 25. Förslag om upphävande av kravet i Norge på pass som grund för tilldelning av resevaluta

Kommittén har erfarit, att vederbörande norska myndigheter ännu ej ansett det möjligt att avstå från kravet på pass som grund för tilldelning av resevaluta. Kommittén vill emellertid framhålla, att den finner det önskvärt, att det ifrågavarande kravet upphäves och att samma ordning för erhållande av resevaluta införes i Norge som för närvarande gäller i övriga nordiska länder.

Punkt 26. Förslag om att det internordiska portot på postpaket måtte granskas med hänsyn till möjligheterna att minska skillnaden mellan inhemska och internordiska porton

Det har icke varit möjligt att uppnå något resultat i detta avseende, och kommittén har beslutat avskriva punkten.

15. Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige (NR:s Sak A 3 och A 15/1958)

Kommittén har noterat, att beträffande Tärna- och Graddis-vägarna det nu föreligger två expertutredningar med en gemensam svensk-norsk sammanfattning, ett uttalande av norske vägdirektören och ett uttalande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ett interpellationssvar i riksdagen av kommunikationsminister Skoglund rörande inrättande av en särskild post i budgeten för internordiska vägar samt en skrivelse från norska Samferdselsdepartementet. Sammanfattningsvis kan konstateras, att viss prioritet gives åt Tärna-vägen. Även denna vägs utbyggande bedömes dock såsom relativt tveksamt utifrån de kriterier, som i allmänhet anlägges i dessa frågor.

Förslaget om en särskild post för mellanriksvägar har beträffande den svenska budgeten avvisats med motivering, att antalet poster nyligen beskurits och att det ännu vid ifrågavarande tidpunkt var obekant, om någon mellanriksväg skulle bli aktuell under budgetåret 1960—61.

Kommittén har konstaterat, att man från norsk sida börjat med de detaljundersökningar för väg över Umbukta, som är erforderliga, innan byggnad av vägen kan igångsättas.

Kommittén har ansett det önskvärt att redan på denna tidpunkt göra ett allmänt uttalande rörande de föreliggande vägprojekten och däri understryka de speciella motiv, som måste anses föreligga beträffande utbyggnaden av mellanriksvägarna i de norra delarna av Finland, Sverige och Norge.

Kommittén har följaktligen till vägmyndigheterna i respektive berörda länder riktat en skrivelse av det innehåll, som framgår av bilaga D [*se Sak A 4, Bilaga 4*].

Vad gäller genomförandet av en ny väg från Kautokeino till Finland har kommittén med tillfredsställelse noterat, att arbetet på denna väg redan kommit långt på norska sidan av gränsen, medan alla praktiska förberedelser vidtagits för att påbörja arbetet ävenledes på den finska sidan. Kommittén understryker det önskvärda i att byggnad av denna väg snarast genomföres såväl på norsk som finsk sida.

Vad beträffar mellanriksvägen i Troms har kommittén besvarat en framställning från mellanriksvägutskottet i Troms i enlighet med vad som uttalats om detta vägprojekt i den svenska expertutredningen om vägförbindelserna i norr. Således konstateras, att bortsett från turisttrafiken en vägförbindelse Kiruna—Troms synes få liten betydelse för näringslivet inom berörda delar av Sverige och Norge. Detta projekt har därför icke upptagits till närmare prövning av kommittén.

18. Kustfart i nordiska farvatten (NR:s rek. 26/1957)

Frågan är fortfarande endast löst genom bilaterala arrangemang avseende Danmark, Norge och Sverige. Kommittén anser det önskvärt, att man även fortsättningsvis söker verka för en multilateral lösning.

19. Nordiskt väderleks- och sjöräddningssamarbete i Nordsjön (NR:s rek. 27/1957)

Kommittén har med tillfredsställelse noterat, att Västtyskland numera börjat deltaga i finansieringen av det väderleksfartyg, som varje år stationeras i Nordsjön under en tid av tre månader ävensom att en konferens med Västtyskland som deltagare inom kort kommer att sammankallas för att diskutera stationeringen av ett fartyg av ifrågavarande slag i Nordsjön under vinterhalvåret på prov under en tid av tre år.

20. Cyklar med hjälpmotorer (»knallerter», mopeder)

Kommittén har noterat, att ett samarbete de nordiska myndigheterna emellan i syfte att åstadkomma likartade regler kommit i gång. Med tillfredsställelse har kommittén konstaterat, att föreskrifter införts i Norge rörande bullerbegränsning. Kommittén har slutligen tagit del av den svenska mopedutredningen och avser hålla sig fortsatt orienterad i ärendet särskilt vad avser resultatet av samarbetet på myndighetsplanet.

Kommittén vill framhålla det önskvärda i att de nordiska myndigheterna strävar efter att åstadkomma i möjligaste mån enhetliga regler på detta område, varvid det synes särskilt angeläget, att bestämmelser infördes syftande till kontroll av förarnas kunskap om gällande trafikregler, begränsning av buller och hastighet, förhindrande av fortsatt rätt att begagna moped för förare, som dömts för fylleri i samband med framförande av moped, samt ett system för försäkring till förmån för tredje man.

22. Generell kartläggning av kommunikationsproblemen

Kommittén arbetar med vissa aspekter av detta problem, nämligen under dels nr 12 och 29 rörande samordning av järnvägstaxorna och transittrafik via Narvik, dels nr 15 angående vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige samt slutligen under nr 28 rörande flygförbindelserna på Nordkalotten.

23. Postvalutafrågor

Kommittén, som på sin dagordning upptagit frågan om möjligheterna att vad gäller sparkasseräkningar och postsparbanksböcker tillåta uttag och insättningar inom de nordiska länderna, oavsett i vilket land konto öppnats,

har med tillfredsställelse noterat den överenskommelse, som i detta avseende ingåtts beträffande postsparbanksböcker mellan Norge och Sverige.

Kommittén anser det önskvärt, att det angivna systemet för postsparbanksböcker utsträcker sig även omfatta Finland ävensom att en motsvarande ordning införes för sparkasseräkningar i nordiska länder.

25. Trafiksäkerhetsfrågor

a. Trafikpropaganda

Kommittén har med tillfredsställelse noterat, att en folder med upplysning om de viktigaste trafikreglerna i de nordiska länderna i år för första gången utsänts för distribution till icke-nordiska resande. Sedan kommittén uppmärksammat, att rattfyllerireglerna nyligen skärpts i Norge så, att förbud införts för varje i en olycka inblandad förare att förtära alkoholhaltiga drycker inom sex timmar efter olyckan, har för utgivarna av foldern påpekats förekomsten av de nya norska reglerna och önskvärdheten av att dessa införas i nästa upplaga. Utgivarna har bekräftat, att ifrågasvarande uppgifter kommer att medtagas i den nya upplaga, som utkommer i början av år 1960.

26. Järnvägsbygge i Tornedalen (NR:s Sak B 3/1958)

Sedan det nu klarlagts att järnmalmen i Kolari-området är brytvärd, avvaktar kommittén den utredning i ärendet, som kommer att göras av järnvägsförvaltningen i Finland, varefter kompletterande synpunkter torde kunna inhämtas från järnvägsstyrelsen i Sverige.

27. Turiststatistik (NR:s rek. 24/1958)

Kommittén har erfarit, att ett nordiskt samarbetsutskott bildats och haft ett sammanträde i Stockholm. Kommittén inser, att ett behov av turiststatistik föreligger men önskar framhålla vikten av att inga åtgärder vidtages, som kan göra gränspassagen besvärligare för de resande.

28. Flygförbindelserna på Nordkalotten (NR:s rek. 21/1958)

Kommittén har noterat, att en finsk-norsk-svensk utredningskommitté tillsatts med luftfartsdirektörerna som medlemmar för att undersöka trafikbehov och markorganisation samt flygplatser. Kommittén har tagit del av utredningskommitténs slutrapport och med tillfredsställelse konstaterat, att Aero o/y avser upptaga försökstrafik från och med den 1 april 1960 på sträckan Kemi—Luleå ävensom att starkt intresse föreligger från finsk sida att förlänga linjen Helsingfors—Ivalo till Kirkenes. Kommittén har tagit kännedom om utredningskommitténs rekommendation, att flygplatsen i Kirkenes snarast utbygges för att möjliggöra öppnandet av sistnämnda lin-

je och att Ivalos flygplats kapacitet samtidigt höjes. Kommittén har ävenledes noterat, att utredningskommittén rekommenderar, att åtgärder för förbättrande och kompletterande av telekommunikationerna på Nordkalotten snarast vidtages och att genom inrättande av flygvägar genom för luftfart förbjudna områden eller på annat sätt den icke-regelbundna luftfarten och privatflyget underlättas samt att slutligen samarbete inledes mellan de tre ländernas tullmyndigheter för underlättande av gränsformaliteter. Kommittén önskar uttala sitt stöd för att de av utredningskommittén föreslagna åtgärderna till förbättrande av flygförbindelserna på Nordkalotten måtte genomföras.

29. Transittrafik via Narvik (NR:s Sak A 27/1958)

Kommittén har tagit kontakt med de berörda järnvägsförvaltningarna i detta ärende (jfr nr 12 angående samordning av järnvägstaxorna). Som ett resultat härav har järnvägsförvaltningarna beslutat tillsätta en särskild kommitté med uppdrag att allsidigt utreda de faktorer, som har betydelse för transittrafiken via Narvik.

30. Nordiskt utbyte av dokument

Det norska Vegdirektoratet har till kommittén anmält behov av ett ökat nordiskt utbyte av dokument på trafikområdet vad gäller författningar, cirkulär etc. Sedan kommittén efter kontakttagande med olika nordiska myndigheter kunnat konstatera, att ett dylikt behov föreligger, har kommittén riktat en skrivelse till berörda departement med hemställan om att en ökad dylik utväxling genomföres i möjligaste mån.

31. Befrielse från tullar och avgifter vid överförande av flottningsredskap från ett nordiskt land till ett annat

Kommittén har från Klarälvens flottningsförening mottagit en hemställan om kommitténs bistånd för avskaffande av vissa avgifter vid överförande av flottningsredskap från Sverige till Norge för flottning i Trysil-elva. Kommittén har hos berörda myndigheter hemställt om en undersökning, huruvida frågan kan lösas på samma sätt som redan skett genom en bilateral överenskommelse mellan Sverige och Finland rörande flottning i Torne och Muonio älvar.

32. Genomförande av enhetliga nordiska regler för utfärdande, förnyelse och återkallande av körkort

Jfr nr 4 angående trafiklagstiftning.

33. Finsk-svenskt samarbete angående utbyggande i Bottniska viken av Decca-systemet för fartygspejling

Frågan om ett samarbete mellan Finland och Sverige om utbyggande i Bottniska viken av Decca-systemet för fartygspejling har anmälts från finsk sida, och kommittén har beslutat upptaga ärendet på sin dagordning.

Aulanko den 11 september 1959

Leif Cassel

Ordförande

Hans Colliander

Sekreterare

TILLÄGG 1

Förteckning över samtliga ärenden, som behandlats av Nordiska samfärdselkommittén

2. Samarbete angående rendjursaveln (NR:s rek. 20/1956).
3. Transportekonomisk forskning (NR:s rek. 8/1956).
4. Trafiklagstiftning (NR:s rek. 16/1955).
5. Buss- och lastbilstrafik (NR:s rek. 8/1955).
8. Trafikförbindelserna med Island (NR:s rek. 9/1957).
9. Isbrytarsamarbete (NR:s Sak A 25/1957).
10. Befrielse från tullbehandling av myndigheters försändelser (NR:s rek. 11/1955).
11. Gemensamma tull- och passtationer (NR:s rek. 6/1956).
12. Samordning av järnvägstaxorna (NR:s rek. 9/1955).
13. Parlamentariska kommitténs slutbetänkande (NR:s rek. 11/1957).
  - Punkt 2. Rätt för resande, som blott medför tullfria och för införsel tillåtna varor och tillåtet resevalutabelopp, att passera de inomnordiska landsgränserna, där de själva finner det lämpligt.
  - Punkt 3. Förslag om gemensamma minimibestämmelser för tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak vid resor mellan de nordiska länderna.
  - Punkt 5. Befrielse från tullklarering för lustfartyg under 30 ton.
  - Punkt 7. Genomförande av förslagen i de s. k. Lahti-promemoriorna.
    - a. In- och utförsel av vapen.
    - c. Tillfällig tullfrihet för verktyg.
    - d. In- och utförsel av levande växter.
    - e. Upphävande av stämpelavgifter för utländska handelsresande.

Punkt 11. Förslag om att avgifter för tullexpedition av personbilar på icke-normal kontorstid upphäves.

Punkt 12. Förslag om avskaffande av de hamnavgifter, som uppbäres i Sverige för transportmedel som bilar etc., vilka lastas eller lossas med hjälp av särskilda anordningar.

Punkt 13. Förslag om att kontroll av resevaluta förlägges till det nordiska områdets yttergränser.

Punkt 16. Förslag om att för internordiska brev mellan 500 och 1 000 gram fastställs en lägre taxa än den nu gällande.

Punkt 17. Förslag om att inhemska portot för trycksaker o. dyl. med en vikt av högst 1 000 g även skall tillämpas internordiskt.

Punkt 20. Förslag om höjning av värdegränsen för resandes rätt till tullfri införsel.

Punkt 21. Delegerande av utövande av tullkontroll till järnvägspersonal.

Punkt 25. Förslag om upphävande av kravet i Norge på pass som grund för tilldelning av resevaluta.

Punkt 26. Förslag om att det internordiska portot för postpaket måtte granskas med hänsyn till möjligheterna att minska skillnaden mellan inhemska och internordiska porton.

15. Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige (NR:s Sak A 3 och A 15/1958).
16. Angående in- och utförsel av upplysningsfilm utan tullgranskning (NR:s rek. 7/1956).
18. Kustfart i nordiska farvatten (NR:s rek. 26/1957).
19. Nordiskt väderleks- och sjöräddningssamarbete i Nordsjön (NR:s rek. 27/1957).
20. Cyklar med hjälpmotorer («knallerter», mopeder).
21. In- och utförsel av levande djur, speciellt hästar, mellan de nordiska länderna.
22. Generell kartläggning av kommunikationsproblemen.
23. Postvalutafrågor.
24. Nordisk lastpallpool.
25. Trafiksäkerhetsfrågor.
  - a. Trafikpropaganda.
  - b. Trafiksäkerhetsforskning.
26. Järnvägsbygge i Tornedalen (NR:s Sak B 3/1958).
27. Turiststatistik (NR:s rek. 24/1958).
28. Flygförbindelserna på Nordkalotten (NR:s rek. 21/1958).
29. Transittrafik via Narvik (NR:s Sak A 27/1958).
30. Nordiskt utbyte av dokument.
31. Befrielse från tullar och avgifter vid överförande av flottningsredskap från ett nordiskt land till ett annat.
32. Genomförande av enhetliga nordiska regler för utfärdande, förnyelse och återkallande av körkort.
33. Finsk-svenskt samarbete angående utbyggande i Bottniska viken av Decca-systemet för fartygspejling.

TILLÄGG 2**Utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samverkan vid isbrytning**

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vilka hava för avsikt att underlätta sjöfartens upprätthållande och främja säkerheten till sjöss vintertid i de nordiska farvattnen genom isbrytarsamverkan och enhetliga bestämmelser angående isbrytarverksamheten hava enats om följande.

Artikel 1.

Nordiskt isbrytarsamarbete äger rum i Bottniska viken, Ålands hav, Östersjön norr om latituden genom Dueodde på Bornholm samt i Öresund, Kattegatt och Skagerrak mellan öppet vatten och farvatten, som är skyddat för havsis, drivis, packis och liknande ishinder.

Artikel 2.

Envar av de fördragsslutande staterna skall vid behov i nordiskt isbrytarsamarbete utnyttja alla tillgängliga statsägda eller av vederbörande stat förhyrda isbrytare, som icke oundgängligen erfordras för isbrytarverksamhet inom egna kustfarvatten.

Varje fördragsslutande stats isbrytare användas i första hand för uppgifter inom det egna landet angränsande farvatten. Regional samverkan anordnas vid behov främst

mellan Finland och Sverige i Bottniska viken, Ålands hav och norra Östersjön,

mellan Danmark och Sverige i Öresund och farvattnen söder därom, i Kattegatt och södra Skagerrak, samt

mellan Norge och Sverige i norra Skagerrak.

Artikel 3.

Utöver vad i artiklarna 1 och 2 sägs kan nordiskt isbrytarsamarbete bedrivas i den omfattning och i de former, varom överenskommelse träffas mellan vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna.

Artikel 4.

Ledningen av de av en fördragsslutande stat utnyttjade isbrytarnas verksamhet utövas av isbrytarledningen i denna stat i erforderlig samverkan med isbrytarledningarna i övriga fördragsslutande stater.

Vid samverkan inom ett område med isbrytare från flera länder skall den operativa ledningen av den gemensamma verksamheten handhavas på sätt, varom överenskommelse träffas mellan de berörda isbrytarledningarna.

Efter överenskommelse i varje särskilt fall mellan isbrytarledningarna i berörda stater kan ledningsansvaret för av en stat ägd eller förhyrd isbrytare överföras till isbrytarledningen i annan fördragsslutande stat.

Artikel 5.

De av de fördragsslutande staterna utnyttjade isbrytarna åtnjuta i varje fördragsslutande stat samma förmåner och rättigheter som den fördragsslutande statens egna isbrytare.

Artikel 6.

För införskaffande av uppgifter om havsisens utbredning ordnas vid behov flygspaning efter överenskommelse mellan berörda isbrytarledningar för varje särskilt fall eller för viss tidsperiod

över Bottniska viken och Östersjön norr om latituden genom Bogskärens fyr av Finland och Sverige,

över övriga delar av Östersjön öster om longituden genom Falsterbo fyr av Sverige,

över Kattegatt av Danmark, samt

över Skagerak av Danmark, Norge och Sverige.

Införskaffande av isunderrättelser i övrigt sker efter överenskommelse mellan berörda myndigheter.

Artikel 7.

Då särskilda skäl ej annat föranleda, skall hjälpbehövande fartyg oavsett dess nationalitet assisteras i följande ordning:

1. fartyg i nöd eller i behov av hjälp på grund av fara för ombordvarandes liv;

2. fartyg destinerat till eller kommande från någon av de fördragsslutande staterna, varvid företräde skall lämnas passagerarfartyg och fartyg, som nedför varor av särskild betydelse,

3. annat fartyg.

Artikel 8.

Vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna skola utfärda enhetliga bestämmelser om skyldighet för fartyg, som kan behöva anlita biträde av isbrytare från någon av de fördragsslutande staterna, att i förväg anmäla sin ankomst samt att lämna de upplysningar angående fartyg och last, som påfordras av isbrytarledning. I dessa bestämmelser skola även angivas grunder för prövning, huruvida föranmält fartyg skall äga påräkna assistans av isbrytare, anvisningar om vad befälhavare på föranmält fartyg med hänsyn till isförhållandena har att iakttaga samt påföljder för fartyg vid underlåtenhet att ställa sig meddelade föreskrifter eller anvisningar till efterrättelse.

Artikel 9.

För ljudsignalering mellan isbrytare och assisterat fartyg skall användas en av vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna utarbetad gemensam signaltabell.

Artikel 10.

Isbrytare, som nyttjas av någon av de fördragsslutande staterna, skall under mörker såsom särskilt kännetecken på masttoppen föra ett blått ljus lysande horisonten runt.

Artikel 11.

Isbrytarledningarna i de fördragsslutande staterna skola föranstalta om proviantering medelst flygplan eller isbrytare av fartyg inom de nordiska farvattnen, för vilka de bedöma sådan provianteringshjälp vara oundgängligen erforderlig.

Ersättning för sålunda levererade varor skall avkrävas fartygets redare efter varornas anskaffningsvärde. För varornas transport till fartyget i oförskyllda nödsituationer skall ersättning ej utkrävas.

Artikel 12.

För av de fördragsslutande staternas isbrytare utförd bogsering eller annan lämnad isbrytarassistans, som avses i denna överenskommelse, uttages ingen avgift. Vad i denna artikel stadgas gäller dock icke bärgning.

Artikel 13.

Ingen av de i den nordiska isbrytarverksamheten deltagande staterna påtager sig något ansvar för försening, skada eller annan förlust, som vållats fartyg, dess personal, passagerare eller last på grund av isförhållandena.

Artikel 14.

Vid i denna överenskommelse avsedd samverkan bör sådan arbetsfördelning eftersträvas, att ekonomisk reglering berörda stater emellan ej erfordras, förhyrningsavgifter dock undantagna.

Artikel 15.

Benämning, adress och telefonnummer för isbrytarledningarna i de fördragsslutande staterna skola årligen angivas i en förteckning. I sådan förteckning böra jämväl intagas motsvarande uppgifter för av de fördragsslutande staterna inrättade lokala ledningsorgan.

Vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna skola utfärda enhetliga bestämmelser om offentliggörande av isberättelser, trafikmeddelanden samt informationer om andra förhållanden av betydelse för vintersjöfarten.

Artikel 16.

Erforderliga närmare överenskommelser berörande det nordiska isbrytarsamarbetet träffas av vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna.

Denna överenskommelse träder i kraft . . .

*TILLÄGG 3***Utkast till bestämmelser föranledda av överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samverkan vid isbrytning**

1. För fartyg, som under resa till nordisk hamn kan behöva anlita isbrytarhjälp, skall, om isbrytarledningen så förordnat, i god tid före ankomsten till isbelagt farvatten föranmälan göras till vederbörande isbrytarmyndighet.

Föranmälan skall innehålla uppgift om fartygets namn, nationalitet, storlek, maskinstyrka, byggnadsår, lastkvantitet och destinationsort ävensom tidpunkt för beräknad ankomst till isbelagt farvatten. På begäran skola lämnas de ytterligare uppgifter rörande fartyget och dess last, som kunna erfordras för isbryartjänsten.

Inställer eller avbryter föranmält fartyg sin resa, skall meddelande härom snarast lämnas isbrytarledningen.

2. Isbrytarledningen bestämmer med hänsyn till rådande och förutsedda isförhållanden, när anmälningsskyldighet för fartyg destinerade till hamn inom visst område skall inträda och då sådan skyldighet upphör.

3. Med hänsyn till rådande och förutsedda isförhållanden samt fartygets lämplighet för gång i is avgör isbrytarledningen, om föranmält fartyg kan påräkna assistans av isbrytare. Härvid skall beaktas, huruvida fartyget innehar högsta klass hos någon av vederbörande stat godkänd klassificeringsanstalt eller eljest vid verkställd sjövärdighetsbesiktning visat sig äga motsvarande konstruktiva styrka ävensom fartygets storlek och maskineffekt, skrovets hållfasthet, om fartyget är utrustat med radioanläggning samt lastens mängd och stuvning.

4. Fartyg, som enligt isbrytarledningens avgörande kan påräkna assistans av isbrytare, meddelas nödiga anvisningar för resan. Sådana anvisningar kunna innebära, att assistans lämnas endast till annan hamn än i föranmälan angiven destinationsort.

Fartyg, som icke medgivits rätt till assistans av isbrytare, skall anmodas avstå från att fullfölja i föranmälan angiven resa.

5. Fartyg skall under föranmald resa noga följa av isbrytarledningen i samband med prövning av föranmälan eller därefter givna trafikmeddelanden eller särskilda anvisningar. Senast vid ankomsten till isbelagt farvatten skall fartyget per radio direkt eller genom närmaste kustradiostation anmäla sig till isbrytare, som assisterar trafiken på destinationsorten. Sedan kontakt med isbrytare upprättats, skall, om icke annat överenskommits med isbrytaren, fortlöpande radioavlyssning äga rum.

6. Befälhavare å föranmält fartyg är skyldig att iakttaga av isbrytare givna anvisningar om samlingsplats, avgångstid och färdväg samt om ordningsföljd i konvoj. Vid assistans av isbrytare skall följande särskilt iakttagas.

a) Noggrann aktgivning skall ske på ljud- och andra signaler från såväl isbrytare som annat fartyg, som samtidigt assisteras.

b) Fartygets framdrivningsmaskineri skall städse vara klart för snabb manöver.

c) Assisteras samtidigt flera fartyg, skola avstånden mellan fartygen hållas så jämna som möjligt och särskild uppmärksamhet ägnas såväl eget som framförvarande fartygs fart. Minskas eller upphör fartygets framfart, bör efterföljande fartyg varnas genom uppmärksamhetssignal.

d) Bogsering av assisterat fartyg skall ske efter bestämmande av befälhavaren på isbrytaren.

e) Assisterat fartyg skall alltid vara berett att omedelbart göra fast eller kasta loss bogsertross.

f) Fartyg, som bogseras av isbrytare, får använda framdrivningsmaskineriet endast i enlighet med anvisningar från isbrytaren.

g) Blir fartyget läck eller lider det annat haveri, som kan vara av betydelse för resans fortsättande, skall förhållandet ofördröjligen meddelas isbrytarens befälhavare.

7. Vid ljudsignalering mellan isbrytare och assisterat fartyg skola de ljudsignaler användas, som angivas i den som bilaga fogade signaltabellen.¹

¹ Här ej tryckt.

8. Fartyg, som icke följer dessa bestämmelser eller därav föranledda anvisningar av isbrytarledningen eller av befälhavare å isbrytare, kan icke påräkna isbrytarassistans. Detsamma skall gälla fartyg, som trots isbrytarledningens anmodan att avstå söker fullfölja föranmäld resa.

9. Isbrytarledning skall i mån av behov lämna meddelanden rörande vintersjöfarten i en eller flera av följande former.

a) Allmänna informationer, som innefatta redogörelse för isbrytarsjans organisation och allmänna direktiv för fartyg, som skola assisteras. Dessa meddelanden publiceras årligen i början av vinterseglationsperioden i »Underrättelser för sjöfarande».

b) Trafikmeddelanden, som innefatta uppgifter om den tidpunkt, då skyldighet att föranmäla fartyg begynner eller upphör, inskränkningar i trafiken, färdvägar, isbrytarnas stationering och verksamhetsområden, m. m. Dessa meddelanden givas i samband med den israpport, som dagligen lämnas genom förmedling av rundradio eller kustradiostation.

c) Särskilda anvisningar avsedda för visst fartyg eller grupp av fartyg. Dessa anvisningar givas, beroende på den rådande issituationen, till fartygets rederi eller mäklare eller genom isbrytares, kustradiostationers eller rundradians förmedling direkt till fartyget eller fartygen.

Tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område

(Väckt av Ragnhild Sandström)

I ett medlemsförslag till Nordiska rådets femte session (Sak A 25/1957) togs frågan om ett permanent nordiskt isbrytarsamarbete upp till behandling. I medlemsförslaget hänvisades till att ett visst samarbete redan kommit till stånd på detta område. Samtidigt underströks, att tiden nu syntes vara inne att överväga olika åtgärder för att giva detta isbrytarsamarbete en fastare grund, varigenom betydande fördelar syntes vara att vinna, exempelvis i form av ett rationellare utnyttjande av fartygsbeståndet, en samordning vid byggandet av isbrytarfartyg och större säkerhet för näringslivet och konsumenter i trakter, som är beroende av isbrytning.

Vid sin behandling av medlemsförslaget vid femte sessionen yttrade trafikutskottet, till vilket förslaget hänvisades (se 5:e sess., s. 1616), att — enligt vad som framkommit vid behandlingen av saken — ett samarbete redan ägde rum mellan de nordiska länderna med avseende på isbrytarverksamheten. Någon rekommendation syntes därför icke påkallad. Däremot syntes det utskottet vara av värde, om Nordiska rådet finge tillfälle följa utvecklingen på detta område. Detta skulle, yttrade trafikutskottet, exempelvis kunna ske i den formen, att Nordiska samfärdselkommittén, vars tillsättande rådet rekommenderade vid samma session, i sin årliga berättelse till rådet lämnade en redogörelse för spörsmål, som sammanhänger med isbrytarverksamheten i de nordiska länderna, liksom även framlade de förslag i ämnet, som kommittén kunde finna påkallade.

Såsom framgår av Nordiska samfärdselkommitténs berättelse till innevarande session (Sak C 4), har mellan berörda myndigheter enighet nu nåtts om ett utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samverkan vid isbrytning. Kommittén uttalar i detta sammanhang att, från den synpunkten den har att iakttaga, intet finns att erinra mot de föreslagna bestämmelserna.

De former för samverkan beträffande isbrytarverksamheten, som skisseras i avlalsutkastet, ansluter sig nära till vad som framfördes i det till 1957 års session väckta medlemsförslaget och synes ge en lämplig och väl avpassad ram för samverkan de nordiska länderna emellan på detta område. Det

synes därför önskvärt, att denna överenskommelse kommer till stånd. Nordiska rådet bör ge förslaget sitt stöd i form av en rekommendation.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om samverkan vid isbrytning i enlighet med det utkast, som bifogats Nordiska samfärdselkommitténs berättelse.

Stockholm den 17 oktober 1959

Ragnhild Sandström

Berättelse
om ekonomiskt samarbete
(Överlämnad av Sveriges regering)

Beträffande verksamheten inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet sedan föregående session hänvisas till dels den av statsminister Tage Erlander på Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar den 7 augusti 1959 överlämnade tilläggsrapporten 2 från samarbetsutskottet [*se Sak D 63, Tillägg*], dels det av statsrådet Lange på de fyra regeringarnas vägnar med skrivelse den 17 oktober 1959 överlämnade förslaget till inrättande av ett nordiskt ministerråd och samarbetsutskott för ekonomiskt samarbete [*se Sak A 22, Bilaga*].

Stockholm den 24 oktober 1959

BILAGA**Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets sammansättning m. m.**

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har i oktober 1959 följande sammansättning:

- Danmark:** Afdelingschef O. Müller (formand)
Kontorchef K. Damsgaard Hansen
Udenrigsråd Erling Kristiansen
Departementschef Erik Ib Schmidt
- Finland:** Överdirektören Gunnar Korhonen (ordförande)
Generalkonsuln Olavi Munkki
Professorn Samuli Suomela
Suppleant: Byråchefen Reino Honkaranta
- Norge:** Direktør Knut Getz Wold (formann)
Statssekretær Dagfin Juel
Ekspeditionssjef S. Chr. Sommerfelt
Ekspeditionssjef T. Stokke
- Sverige:** Generaldirektören C. G. Widell (ordförande)
Statssekreteraren G. F. E. Cederwall
Biträdande kabinettssekreteraren H. W. A. de Besche
Suppleant: Kommerserådet P. G. Wennersten

I samarbetsutskottets sekretariat ingår följande personer:

- Danmark:** Fuldmægtig H. E. Kastoft (hovedsekretær)
Sekretær Bjørn Olsen
- Finland:** Pol. mag. Alfred Westphalen
- Norge:** Byråsjef G. Saxrud (huvudsekreterare)
Sekretær A. Borge
- Sverige:** Byrådirektören K. G. Å. Englund (huvudsekreterare)
Tullkontrollören N. B. Leuf (biträdande sekreterare)
Riksbankskamreren H. O. Lundström (biträdande sekreterare)
Tullkontrollören K. L. Marklund (biträdande sekreterare)

Berättelse

om samarbete mellan tullmyndigheterna

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Samarbete angående tulltekniska och tulladministrativa spörsmål.

Inom det Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har ett tullexpertutskott under danskt ordförandeskap arbetat med de i artiklarna XVII och XIX i utkastet till konvention om nordiskt ekonomiskt samarbete (se SOU 1957: 37, s. 131¹) omnämnda tulltekniska och tulladministrativa spörsmålen, och den 6 juli 1959 har tullexpertutskottet till samarbetsutskottet överlämnat ett utkast till överenskommelse mellan de nordiska länderna om gemensamma tulladministrativa bestämmelser, om tullintäkternas fördelning och om tulladministrativt samarbete. Även om en gemensam nordisk marknad icke kommer till stånd, torde de i sistnämnda konventionsutkast intagna tulladministrativa bestämmelserna, som behandlar huvudsakligen samma förhållanden som de svenska tulltaxe- och tullrestitutionsförordningarna, komma att i stor utsträckning införlivas med de nationella författningarna, då dessa blir reviderade. Det kan i detta sammanhang nämnas, att bestämmelserna i fråga nästan i sin helhet intagits i den danska »toldlov», som trädde i kraft den 1 februari 1959.

2. Samarbete i övrigt

Mellan de nordiska tullmyndigheterna — både centrala och lokala — har sedan gammalt pågått ett samarbete under hand. Under senare år har samarbetet givits mera fasta former.

Vid ett möte i Stockholm år 1954 mellan representanter för de nordiska (danska, finska, norska och svenska) tullstyrelserna träffades överenskommelse om ett samarbete i form av bl. a. nordiska tullmöten. Överenskommelsen bifogas [*se Tillägg*]. Dylika tullmöten har därefter hållits årligen omväxlande i de nordiska huvudstäderna. Sedan några år tillbaka har chefen för isländska tullverket plägat deltaga i tullmötena.

Vid dessa tullmöten har olika frågor av gemensamt intresse behandlats, t. ex. kontrollmässigt samarbete till förhinderande och upptäckande av smuggling, begränsning av skattefri proviantering, lättnader i tullkontrollen av resgods, ökad tullfrihet för sprit och tobak.

I enlighet med överenskommelser vid nordiska tullmöten förekommer ett långt gående samarbete mellan de nordiska tullmyndigheterna i fråga om

¹ 6. sesj., Suppl.-bd, 1: 1, s. 136.

utbyte av underrättelser och ömsesidig hjälp till förhindrande och upptäckande av smuggling och andra tullöverträdelser. För detta ändamål är särskilda kontaktmän utsedda.

Även i andra hänseenden har överläggningarna vid tullmötena lett till resultat i form av mera ensartade nordiska tullbestämmelser och i form av lättnader i trafiken mellan de nordiska länderna. På dagordningen för ett nordiskt tullmöte i september 1959 står flera dylika frågor.

På rekommendation av Nordiska rådet pågår sedan 1957 — hittills på prov — ett långt gående svenskt-norskt gränstullsamarbete, innebärande bl. a. att det ena landets tullstationer och tullpersonal ombesörjer tullgöromål även för det andra landet, varvid tullstationer i sistnämnda land nedlagts. Nu förevarande samarbete beräknas bli slutligt genomfört — efter parlamentsbehandling i de båda länderna — från och med den 1 januari 1960.

För det svensk-norska gränstullsarbetet har såsom ett rådgivande organ för tullstyrelserna tillsatts en svensk-norsk gränstullsarbetsnämnd, bestående av representanter för tullstyrelserna, de lokala cheferna samt gränsbevakningspersonalen. Nämnden har enligt fastställd instruktion att verka för gränstullsarbetets främjande, att till lokala tullmyndigheter lämna råd och anvisningar rörande gränstullsarbetet, att söka lösa de praktiska problem, som kan uppkomma i samband med gränstullsarbetet, samt att verka för att de svenska och norska bestämmelser, som omfattas av gränstullsarbetet, blir så ensartade och enkla som möjligt.

Överläggningar och undersökningar rörande ett motsvarande svensk-finskt gränstullsamarbete har inletts.

Vid det nordiska tullmötet i september 1959 kommer att diskuteras frågan om ytterligare utvidgning av ett sådant gränstullsamarbete.

Förutom det samarbete, varom nu särskilt nämnts, pågår mellan lokala tullmyndigheter och tjänstemän vid gränserna ett rutinemässigt samarbete i olika hänseenden, framför allt till bekämpande och upptäckande av smuggling.

Stockholm den 25 augusti 1959

TILLÄGG

Överenskommelse om åtgärder till åstadkommande av ett fastare samarbete mellan de nordiska ländernas tullstyrelser

1. Representanterna för de nordiska tullstyrelserna anse det vara av betydande värde för den vidare utvecklingen av samarbetet på det tulltekniska området mellan tullstyrelserna, om detta samarbete kan ges fastare former. I syfte att nå fram till i möjligaste mån ensartade bestämmelser på ifrågavarande område bör därvid särskild vikt läggas på att få sådana tullspörsmål, som beröra samfärdseln till och från samt mellan de nordiska länderna, dryftade och närmare utreda.

2. Det nordiska tullsamarbetet bör tills vidare ordnas på följande sätt.

Samarbetet ledes av vederbörande tullstyrelser, representerade av sina chefer, vilka i mån av behov kunna använda sig av experter på de olika områden, som komma i fråga.

I varje nordiskt land utses en tjänsteman till permanent sekreterare.

3. Konferenser (nordiska tullmöten) skola i tur och ordning hållas i de nordiska ländernas huvudstäder. Som ordförande vid förhandlingarna fungerar chefen för tullstyrelsen i det land, där konferensen skall äga rum, vilken chef även har att utfärda kallelse till konferensen. Under själva konferensen kan även annan än nämnde chef utses att leda förhandlingarna.

Konferensens sekretariat utgöres av ordföranden jämte sekreteraren och erforderlig biträdespersonal.

Till ordföranden skola i god tid insändas sådana rapporter och förslag till konferensärenden, som skola upptagas till diskussion under konferensen. Materialet bearbetas av sekretariatet, som också har att införskaffa kompletterande upplysningar och framlägga förslag till dagordning.

Under konferensen utses plats för nästa konferens och därmed ordförande för denna. Den nye ordföranden fungerar dels under intervallen mellan en avslutad och en ny konferens, dels ock under den nya konferensen.

Resultatet av överläggningarna bör i form av promemorior och rapporter snarast möjligt utarbetas och delgivas tullstyrelserna genom sekretariatets försorg. Materialet till oavgjorda och nya frågor insändes till den nya ordföranden.

4. På kallelse av ordföranden skola de permanenta sekreterarna under intervallstiden mellan konferenserna kunna sammanträffa för att förbereda olika frågor.

5. Det förutsättes, att vissa frågor av gemensamt intresse böra kunna dryftas enbart genom skriftväxling.

6. För publicering av gemensamma tullfrågor bör i första hand »Nordisk administrativt Tidsskrift» anlitas. Därjämte böra de olika tulltjänstemannaföreningarnas tidskrifter ifrågakomma för ändamålet.

1954

Berättelse av i huvudsak samma innehåll har överlämnats av Danmarks regering den 10 september 1959.

BILAGA 1**Meddelande från Finlands regering (finansministeriet) i anledning av rekommendation nr 6/1956, såvitt avser gemensamma tullstationer¹**

Det system, enligt vilket en resande från ett land till ett annat genomgår endast en tullkontroll, är nu genomfört beträffande landsvägsförbindelserna över landgränsen mellan Norge och Sverige.

För Finlands vidkommande har avsikten hela tiden varit att låta tillämpningen av nämnda system även mellan Finland och Norge och mellan Finland och Sverige bli beroende av resultaten av de försök, som göras mellan Norge och Sverige. För att närmare sätta sig in i saken företogo representanter för Finlands och Norges tullstyrelser senaste juni en studie- och inspektionsresa till norra gränsen. Under denna resa kunde man konstatera, att goda förutsättningar för samarbete förefinnas.

En motsvarande undersökning har 11.8.1959 påbörjats å landgränsen mellan Finland och Sverige av representanter för de båda staternas tullverk och gränsbevakning.

Emedan den nordiska passunionen genomförts, verkställes numera ingen passgranskning vid Nordens inre gränser.

Helsingfors den 4 september 1959

BILAGA 2**Utkast till överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete**

Kungl. svenska regeringen och kungl. norska regeringen, vilka önska underlätta trafiken mellan Sverige och Norge och vilka i detta syfte önska förenkla tullkontrollen å och tullklareringen av nämnda trafik, hava träffat följande överenskommelse om gränstullsamarbete:

Artikel 1.

De fördragsslutande staterna skola, på sätt närmare anges i denna överenskommelse, bedriva samarbete i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafiken mellan de båda staterna. Sådant samarbete benämnes gränstullsamarbete och skall äga rum inom kontrollzonen.

¹ Jfr Sak D 20.

På vardera sidan om riksgränsen mellan de båda staterna skall utmed densamma ett femton kilometer brett område utgöra kontrollzon.

Vardera staten äger i samråd med den andra staten bestämma, att även annat område, inom vilket gränstullsamarbete är önskvärt, skall utgöra kontrollzon. Sådan kontrollzon kan omfatta landsvägssträcka, järnvägssträcka med ett eller flera stationsområden, flygplats, farled eller hamnområde.

Vad enligt artiklarna 2, 3, 4 och 6 gäller inom kontrollzon skall äga giltighet även utanför sådan zon, då fråga är om smuglingsbrott och den misstänkte förföljes i omedelbart samband med förövandet av gärningen.

Artikel 2.

Vardera statens tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser rörande trafiken, vilkas efterlevnad tullväsendet har att övervaka vid verksamhet, som omfattas av gränstullsamarbetet, skola kunna tillämpas inom kontrollzon på den andra statens territorium, då tulltjänst utövas för den stat, i vilken bestämmelserna utfärdats.

Vardera staten skall genom sin centrala tullmyndighet i förväg meddela motsvarande myndighet i den andra staten, vilka bestämmelser som skola äga tillämpning, då tulltjänst för dess räkning utövas på den andra statens territorium. Bestämmelserna skola finnas tillgängliga för allmänheten vid alla de tullanstalter i kontrollzonerna, som omfattas av gränstullsamarbetet.

Tvångsmedel i enlighet med endera statens lagstiftning må på den andra statens territorium blott användas inom kontrollzon vid undersökning i omedelbart samband med smuglingsbrott eller försök till dylikt brott.

Artikel 3.

Vardera av de fördragsslutande staterna åtager sig att låta sina tjänstemän inom kontrollzoner på båda staternas territorier utöva sådan tulltjänst för den andra staten, som omfattas av gränstullsamarbetet.

Artikel 4.

Vardera av de fördragsslutande staterna åtager sig att inom kontrollzon på sitt territorium tillåta den andra statens tulltjänstemän att utöva sådan tulltjänst för sin stat, som omfattas av gränstullsamarbetet.

För användande av tvångsmedel, då tulltjänst för den ena staten utövas på den andra statens territorium, må handräckning av polis- eller eventuellt militärmyndighet i sistnämnda stat begäras.

Artikel 5.

Om endera staten låter beslagtaga egendom i fall, då båda staternas bestämmelser överträtts, skall egendomen överlämnas till vederbörande myndighet i den stat, på vars territorium beslaget verkställts, utan så är att särskild omständighet annat föranleder.

Artikel 6.

Den, som i samband med verkställt eller tillämnat gränsöverskridande gripits inom kontrollzonen längs riksgränsen på endera statens territorium såsom skäligen misstänkt för brott mot bestämmelse, som avses i artikel 2, första stycket, må, såvida ej särskilda skäl däremot äro, omedelbart föras till tull- eller polismyndighet i den andra staten under förutsättning

1) att han är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller det skäligen kan misstänkas, att hans uppgift därom är osann, eller

2) att han ej äger hemvist i Sverige eller i Norge och det skäligen kan be-

faras att han genom att begiva sig till annan stat undandrager sig lagföring och straff, eller

3) att det i annat fall med skäl kan befaras, att han undandrager sig lagföring och straff eller genom undanröjande av bevis eller eljest försvårar sakens utredning.

Vad angår brott, vilket begåtts före överlämnandet, må den överlämnade icke åtalas eller straffas för annat sådant brott än överträdelse av bestämmelse, som avses i artikel 2, första stycket, med mindre

1) särskilt medgivande lämnats av den stat, där han gripits;

2) han själv inför domstol samtyckt därtill;

3) han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna landet inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd, som må hava ådömts honom för brott, som föranlett överlämnandet; eller

4) han återvänt dit, sedan han lämnat landet.

Överlämnad person må ej utlämnas till tredje stat med mindre den stat, där han gripits, så medgivit. Bestämmelserna i andra och tredje styckena äga ej tillämpning å person, som äger hemvist i den stat, till vilken han överlämnats.

Artikel 7.

Tjänsteman från den ena staten skall, såvitt angår göromål, som omfattas av gränstullsarbetet, på den andra statens territorium i straffrättsligt hänseende åtnjuta samma ämbetsskydd som tjänsteman från sistnämnda stat.

Artikel 8.

Vardera av de fördragsslutande staterna skall lämna den andra statens centrala tullmyndighet uppgift å de tjänstemän, som den vid varje tidpunkt utsett att utöva sådan tulltjänst för den andra staten, som omfattas av gränstullsarbetet. För att kunna utöva tulltjänst för den andra staten skola dessa tjänstemän vara godkända av vederbörande myndighet i den staten.

I den mån tjänstemän från endera staten hava att utöva tulltjänst för den andra staten, äro de bundna av instruktioner från vederbörande myndighet i sistnämnda stat. Allmänna instruktioner skola så vitt möjligt förmedlas genom den centrala tullmyndigheten i tjänstemännens egen stat.

Artikel 9.

Vardera av de fördragsslutande staterna förbinder sig att, därest någon dess tjänsteman begår ämbetsbrott eller tjänsteförseelse, då han har att utöva tulltjänst för den andra staten, beivra gärningen, som om den begåtts, då tjänstemannen haft att utöva tulltjänst för sin egen stat. Vardera staten avstår från att straffa tjänsteman från den andra staten för motsvarande brott eller förseelse.

Artikel 10.

Vardera av de fördragsslutande staterna är skyldig att ersätta skada, som någon av dess tjänstemän genom uppsåtlig eller oaktsam handling åsamkar den andra staten eller tredje man, då han utövar tulltjänst för den andra staten, i den mån tjänstemannen enligt sin egen stats regler skulle bli ansvarig därför. Tulltjänstemannen är själv icke ansvarig gentemot den andra staten.

Artikel 11.

Överenskommelsen skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten skola utväxlas i — — — senast den 31 december 1959.

Överenskommelsen träder i kraft den 1 januari 1960.

Vardera av de fördragsslutande staterna kan uppsäga överenskommelsen med en frist av två år.

Vardera av de fördragsslutande staterna kan, efter samråd med den andra staten i den mån så är möjligt, utan iakttagande av den i föregående stycke stadgade fristen sätta överenskommelsen helt eller delvis ur kraft i händelse av krig, krigsfara eller eljest inträdda utomordentliga förhållanden.

Vid tvekan om innebörden av överenskommelsens text skall den svenska och den norska texten äga lika giltighet.

Till bekräftelse härav hava nedanstående befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse och försett den med sina sigill.

Som skedde i Oslo den — — — 1959, i två exemplar, på svenska och norska språken.

Berättelse

om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna (Överlämnad av Sveriges regering)

Samarbetet mellan cheferna för medicinalförvaltningarna i de nordiska länderna har fortgått efter tidigare följda linjer.

Den 15—16 april 1959 hölls i Helsingfors ett formellt möte mellan generaldirektörerna. Vid detta närvaro även ett antal sakkunniga från Danmark, Finland och Sverige.

Mötet upptog följande punkter:

1. Redogörelse för viktigare händelser inom hälso- och sjukvården i de nordiska länderna under 1958.

2. Medicinskt samarbete i gränstrakterna.

3. Internationell hälsotjänst för sjöfolk: rapport från WHO-möte i Marseille 1959.

4. Förbättrad rapportering av smittsamma sjukdomar.

5. Utbildningsverksamheten i Göteborg för högre hälsovårdstjänstemän.

6. Införande av sommartid i de nordiska länderna.

7. Samarbete på hygienens område i fråga om vattendrag berörande flera länder.

8. Codex alimentarius europæicus.

9. WHO-frågor;

a. Utökning av styrelsens medlemsantal.

b. Nya medlemmar i styrelsen.

c. Biennala assembléer.

d. »Lump sum credits»; inom »tekniskt bistånd»-verksamheten.

e. Familjeplanering som ny programpunkt.

Diskussionerna vid mötet utmynnade i överenskommelse att fortsätta samordningen och samarbetet i de internordiska frågorna samt ett i möjligaste mån likartat ställningstagande till frågor i WHO-församlingen.

Under den tolfte WHO-församlingen i Genève 1959 skedde såsom tidigare samråd rörande delegationernas ställningstagande i alla mera betydande frågor.

Slutligen har under året generaldirektörerna såsom tidigare haft ett stort antal konsultationer i olika frågor berörande den allmänna hälso- och sjukvården.

Stockholm den 1 september 1959

Medicinalstyrelsen

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska arbetsmarknadsutskottet höll sitt sjunde sammanträde den 19—21 mars 1959 i Stockholm. Efter sedvanligt utbyte av informationer om arbetsmarknadsläget i de olika länderna behandlades frågorna om arbetskraftens rörlighet och bristen på teknisk personal. Arbetet på att åstadkomma en gemensam nordisk yrkesklassificering i överensstämmelse med den inom Internationella arbetsbyrån utarbetade »International standard classification of occupations» (ISCO) fortskrider. Utskottet beslöt, att arbetet på att utforma en klassificeringsstruktur, som kunde vinna anslutning från samtliga nordiska länder, skulle påskyndas med hänsyn till folkräkningarna 1960.

Sverige har sedan 1945 haft en betydande invandring av arbetskraft från de nordiska grannländerna. Invandringen var starkast under slutet av 1940-talet och början av 1950-talet. Även under de därpå följande åren har tillskottet av arbetskraft varit avsevärt. På grund av det ändrade arbetsmarknadsläget blev dock invandringen under rapportperioden av påtagligt mindre omfattning. Arbetstagarna från grannländerna visade i stället tendens — om deras arbetsmöjligheter blev osäkrare och de riskerade att gå arbetslösa — att söka sig tillbaka till sina hemländer trots att förhållandena även där var mindre goda. Under hösten 1958 uppstod viss oro främst bland den finländska arbetskraften i Sverige med anledning av åtstramningen på arbetsmarknaden. Denna fråga behandlades vid sammanträde i Stockholm den 4—5 november 1958 med Nordiska arbetsmarknadsutskottets speciella sektion för Sverige—Finland. Arbetskraften erhöll lugnande besked genom en officiell svensk förklaring, att någon ändring icke skulle ske i den förda utlänningspolitiken, vilket bl. a. betyder, att nordisk arbetskraft, som arbetar i Sverige och som vill stanna kvar där, såsom hittills skall kunna få göra det och att den arbetskraft, som vill förflytta sig mellan länderna, alltid skall kunna få upplysningar om arbete och bostad genom de lokala arbetsförmedlingarna.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet består av följande representanter:

För Sverige:	Statssekreteraren Ernst Michanek, socialdepartementet Generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen
För Danmark:	Departementschef A. Skalts, Arbejdsministeriet Arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet

- För Finland: Regeringsrådet Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
Regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
- För Norge: Ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet
Arbeidsdirektør Gunnar Bråthen, Arbeidsdirektoratet.

Stockholm den 2 september 1959

Berättelse

från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)

(Överlämnad av Norges regering)

Den senaste redogörelsen för kommitténs verksamhet, avseende tiden november 1957—juni 1958, avgavs av kommittén den 24 juli 1958.¹

Följande medlemmar, utsedda av respektive länders regeringar, ha under tiden juli 1958—september 1959 deltagit i kommitténs arbete, nämligen:

- Danmark: Den ekonomiske konsulenten i Ministeriet for offentlige arbejder, kontorchef Kai Lemberg
- Finland: Chefen för det trafikekonomiska forskningsorganet vid statsjärnvägarna, mag. Jukka Wallenius
- Norge: Chefen för Samferdselsdepartementets samordningskontor, byråsjef John H. Paxal
- Sverige: Chefen för kommunikationsdepartementets trafikbyrå, kanslirådet Björn Dillén, med t. f. kanslirådet Bruno Öhrn såsom ersättare

Såsom kommitténs ordförande under nu ifrågavarande verksamhetsperiod har för tiden intill den 26 februari 1959 fungerat kanslirådet Dillén och för tiden därefter mag. Wallenius.

Under verksamhetsperioden har kommittén avhållit fem plenarsammanträden, nämligen i Åbo den 12 och 13 september 1958, i Kalmar den 4 och 5 december 1958, i Ålesund den 26 och 27 februari 1959, i Ålborg den 9 och 10 juni 1959 och i Båstad den 27 och 28 september 1959.

Vid plenarsammanträdena ha ett antal experter från den centrala och regionala statsförvaltningen, vetenskapliga institutioner, kommunalförvaltningar samt olika i forskningsarbetet intresserade organisationer deltagit.

Behandlingen inom kommittén av vissa forskningsämnen och därmed sammanhängande spörsmål

Kommittén har under verksamhetsperioden koncentrerat sin verksamhet på att genom diskussioner med forskare och forskningsorgan samt inhämtande av information i övrigt söka klarlägga, vilka forskningsuppgifter med avseende å den aktuella transportpolitiska situationen som äro av centralt, gemensamt intresse för de berörda nordiska länderna. Intresset har härvid

¹ 6. sesj., s. 1057.

knutit sig i främsta rummet till forskningsuppgifter sammanhängande med följande ämnen, nämligen:

- 1) De grundläggande principerna för den allmänna trafikpolitiska målsättningen.
- 2) Minimikrav på transportstandard.
- 3) Optimala trafikinvesteringar.
- 4) Vägtrafikkostnadernas fördelning på skilda fordonsslag ävensom sambandet mellan olika fördelningsmetoder med avseende å nämnda kostnader, å ena, samt produktionskostnaderna, å andra sidan.

Kommittén har vid diskussionen av de grundläggande principerna för den allmänna trafikpolitiska målsättningen sökt klarlägga i detta sammanhang nödvändiga forskningsuppgifter. Härvid har bland annat berörts problemet om den transportpolitiska betydelsen av trafikanternas fria val utav transportmedel, i förevarande sammanhang ifrågakommande investeringsproblem m. m. Såsom exempel i sistnämnda hänseende må här nämnas spørgsmålet om vilka samhällsekonomiska konsekvenser investeringar i olika trafikgrenar kunna medföra; om t. ex. viss järnvägstrafik överföres till landsvägstrafik — huru stora investeringar skulle ett sådant förfarande medföra?

Inom kommittén råder enighet därom, att i den allmänna målsättningen för statens trafikpolitik bör ingå att trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta samhällsekonomiska kostnad. Såsom ett led i syftet att klarlägga innebörden utav begreppet »en tillfredsställande transportförsörjning» har kommittén tagit del av ett flertal trafikundersökningar. Sålunda lämnades vid sammanträdet i Alesund en redogörelse för en inom det norska Samferdselsdepartementet verkställd trafikundersökning avseende fylket Møre og Romsdal. Kommittén har vidare vid sitt möte i Kalmar dryftat inom Kalmar läns kommunikationsråd utförda undersökningar beträffande Ölands- och Kalmar-områdets trafikförbindelser med övriga Sverige i relation till andra landsdelars motsvarande förbindelser. Slutligen informerades kommittén vid mötet i Ålborg om det danska Transportforskningsudvalgets undersökningar rörande trafiken till och från Ålborg/Nørresundby, Hobro och Randers.

Vid den i anslutning till redogörelserna förda diskussionen ha från kommitténs sida framförts vissa önskemål om kompletteringar av undersökningar i sådana avseenden, som kunna anses vara av betydelse vid bedömandet av spørgsmålet vad som bör avses med »en tillfredsställande transportförsörjning». Särskilt de norska och svenska undersökningarna ha behandlat detta spørgsmål. I detta sammanhang kan nämnas, att kommittén övervägt möjligheterna av att, vid sidan om en mera allmän bedömning av folkmängdsuppgifter, arealuppgifter, uppgifter om näringsstrukturen m. m., genom användande av ett coefficientsystem med avseende å dessa uppgifter skapa grundval för ett säkrare bedömande av hithörande spørgsmål. Frågan har här exempelvis gällt, huruvida en viss existerande eller projekterad järnvägsförbindelse inom ett område kan anses behövlig eller icke, sett mot bak-

grunden av transportförsörjningen i andra, jämförbara områden. Vid jämförelse av problemställningarna på hithörande område de olika nordiska länderna emellan ha konstaterats vissa väsentliga skillnader, som bottna i olikheter uti trafikstrukturen och kommunikationsbehovens täckningsgrad. Spörsmålet om användandet av ett koefficientsystem har visat sig möta vissa svårigheter men kommer likväl i fortsättningen att bli föremål för vidare överväganden inom kommittén.

Kommittén har — såsom tidigare rapporterats — i skrivelse till Nordiska vägtekniska förbundet gjort en förfrågan, huruvida förbundet var i tillfälle att åtaga sig en närmare utredning i ämnet »optimala vägtrafikinvesteringar». Ärendet har härefter behandlats såväl i förbundets skilda avdelningsstyrelser som i förbundsstyrelsen.

Förbundets svar innebar i huvudsak, att förbundet — som av ekonomiska skäl icke självt kunde påtaga sig ifrågavarande uppgift — var villigt att utarbeta ett förslag till undersöknings- och arbetsprogram för en utredning av ifrågasatt slag, därvid förslag skulle upprättas om de olika ifrågakommande undersökningsuppgifternas fördelning mellan skilda vägmyndigheter och forskningsorgan i de fyra berörda nordiska länderna. Förbundet förklarade sig vidare berett att tjänstgöra såsom förbindelseorgan under såväl utredningens gång som senare vid en koordinering av utredningsresultaten.

I anledning av förbundets svar har kommittén i skrivelse den 23 september 1959 förklarat sig med tacksamhet acceptera förbundets erbjudande.

Såsom upplysts i kommitténs senaste verksamhetsberättelse har spörsmålet om optimala vägtrafikinvesteringar på kommitténs initiativ — också upptagits till behandling inom Ingeniörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission i Sverige och Transportøkonomisk utvalg i Norge, genom vilka båda organs försorg vissa undersökningar i ämnet igångsatts under våren 1959.

Kommittén har dryftat spörsmålet om vägtrafikkostnadernas fördelning på skilda fordonsslag och har därvid behandlat spörsmålet om dels i vilken utsträckning särkostnader, förorsakade av olika fordonskategorier, kunna påvisas — t. ex. överbyggnadskostnader föranledda av tung lastbilstrafik — dels principer för fördelning av skilda slag av gemensamma vägtrafik-kostnader — t. ex. terrasseringskostnader för väg av normal standard. Kommittén har därvid penetrerat bl. a. de ingående undersökningar i detta ämne, som utförts av ECE:s Inland Transport Committee.

Olika fördelningsgrunder med avseende å de gemensamma kostnaderna påverka produktionskostnaderna inom näringslivet, och kommittén har därför övervägt upptagande av forskning för utrönande av denna påverkans inriktning och storleksgrad. Vidare påverka olika fördelningsmetoder med avseende å de gemensamma kostnaderna inom järnvägs- och landsvägs- trafikerna trafikuppdelningen mellan dessa trafikgrenar, och även denna påverkan har kommittén funnit böra belysas genom forskning.

Forskning rörande terminaltransportkostnader

I samband med behandlingen inom kommittén av uppkommen fråga om vissa praktiska transportanordningar ha — med blick på önskvärdheten att transporter åstadkommas till samhällsekonomiskt lägsta kostnad — diskuterats möjligheterna och betydelsen av enhetlig fjärrtransportkedja från orter utan järnvägsförbindelse till orter med sådan förbindelse. På trafikantens val av transportmedel inverkar bl. a. storleken på de omlastnings-, lagrings- och övriga hithörande kostnader, som en viss transportform medför. Denna omständighet har föranlett viss övergång från järnvägstransport till biltransport med åtföljande ekonomiska svårigheter för järnvägsdriften. Ökad landsvägstrafik innebär å andra sidan såsom regel accentuerade krav på vägförbättringar och vägutbyggnader, något som i förekommande fall kan resultera i en ökning av totalkostnaderna för transportverksamheten.

Kommittén har i detta sammanhang kommit att beröra de s. k. piggyback- och storbehållarsystemen, bl. a. på initiativ av Kalmar läns kommunikationsråd och med anledning av att järnvägsstyrelsen i Sverige närmare undersökt och förberett piggybacksystemets användning i Sverige samt även med anledning av att försök med storbehållaretransporter pågått i Norge.

Med hänsyn till vad som framkommit i förevarande fråga har kommittén skriftligen hänvänt sig till de nordiska järnvägsförvaltningarna med en förfrågan, huruvida man från dessa förvaltningars sida, med hänsyn till terminaltransportkostnadernas inverkan på järnvägarnas konkurrensläge, hade önskemål om att särskild teknisk och ekonomisk forskning i ämnet terminaltransportkostnader — utöver vad tidigare åtgjorts på hithörande område — åstadkommes.

I svar från de nordiska järnvägsförvaltningarna ha de danska, finska och norska järnvägsstyrelserna förklarat sig intresserade av att särskild forskning ur teknisk och ekonomisk synpunkt kommer till utförande i fråga om såväl terminaltransporter som hela fjärrtransportkedjan. Den svenska järnvägsstyrelsen har med hänsyn till redan utförda och pågående undersökningar inom svenska statens järnvägar på förevarande område icke ansett behov för närvarande för dess del av ytterligare forskning på området föreligga men vill, därest sådant behov senare skulle uppkomma, härom göra anmälan till kommittén.

Kommittén har — med hänsyn såväl till att uttalat intresse på ifrågasvarande område föreligger från tre av de nordiska järnvägsförvaltningarnas sida som till att nordisk enhetlighet i applicerade terminalsystem i åtskilliga fall är önskvärd — funnit, att forskning inom ämnet terminaltransportkostnader inklusive fjärrtransportkedjans rationella anordning är önskvärd och har utgått från att den svenska järnvägsstyrelsen är villig att med vunna erfarenheter bistå övriga järnvägsförvaltningar samt fortsättningsvis delta i ett gemensamt nordiskt forskningsarbete på härvarande område. I anledning härav har kommittén i skrivelse den 29 september 1959 till den svenska järnvägsstyrelsen anhållit om dess medverkan på angivet sätt

samt delgivit övriga nordiska järnvägsförvaltningar innehållet av denna skrivelse. Tillika har kommittén i skrivelse samma dag till Kalmar läns kommunikationsråd väckt frågan om upptagande genom rådets försorg av undersökning rörande fjärrtransportavvecklingen i kombination bil — (sjötrafik —) järnväg på grundval av inom Kalmar län föreliggande trafikdata.

Översikt över transportforskningen i Norden

Kommittén har kunnat konstatera, att de i kommitténs senaste verksamhetsberättelse omnämnda översikterna över avslutad, pågående och planlagd transportforskning i Norden rönt stort intresse bland berörda institutioner (motsvarande). Översikterna i fråga ha numera, efter förnyad, omfattande inventering, ajourförts och äro under utsändning i ny upplaga.

Kommittén har med hänsyn till den betydelse, översikterna visat sig få för den transportekonomiska forskningen inom de nordiska länderna, och det stora antalet av de rekvisitioner utav översikterna, vilka med hittillsvarande upplaga ej kunnat tillgodoses, funnit det önskvärt att utdela översikterna i en betydligt större upplaga. Till följd av att begränsade medel stå till de olika kontaktmännens i kommittén förfogande för ifrågavarande ändamål har så emellertid tills vidare ej kunnat ske.

Terminologiska spörsmål

Redan tidigare har kommittén behandlat vissa grundläggande begreppsbestämningar på transportforskningsområdet. Det har emellertid visat sig väl behöfligt, att de terminologiska begreppen på hithörande område få en vidare behandling. I anledning härav har kommittén för avsikt att snarast möjligt söka anordna kontakt och en närmare diskussion mellan berörda intresserade nordiska organ angående metodiken och organisationen av en gemensam nordisk transportnomenklatur. Arbetet med hithörande terminologispörsmål kan eventuellt ske inom en arbetsgrupp adjungerad kommittén och i förekommande fall avse de vanligaste begreppen inom den trafikpolitiska, transportekonomiska och transporttekniska nomenklaturen. Resultatet av detta arbete kommer i sinom tid att redovisas genom kommitténs försorg.

Det kan i detta sammanhang framhållas, att det av kommittén tidigare upprättade klassifikationssystemet för transportforskningsarbeten är upptaget till behandling inom ECE i Inland Transport Committees statistiska arbetsgrupp och där rönt stort intresse.

Undersökning av möjligheterna att anordna en gemensam nordisk dokumentationstjänst på transportforskningsområdet

Kommittén upplyste i sin senaste verksamhetsberättelse, att kommittén genom anlitan av en norsk biblioteksexpert upprättat en ingående redogörelse för nordisk transportforskningsdokumentation, vilken redogörelse tillställts en rad institutioner (motsvarande) i de fyra berörda nordiska länderna med hemställan om granskning och eventuella kommentarer.

Kommittén har på basis av den numera föreliggande utredningen i detta ämne ansett lämpligt, att, såsom ett led i det fortsatta arbetet på en eventuell gemensam nordisk dokumentationstjänst på hithörande område, i första hand verka för att man inom vart och ett av de berörda länderna söker åstadkomma en inhemsk dokumentationstjänst, som sedermera i sin tur kan utgöra grundval för en gemensam nordisk dokumentationstjänst. Sedan inom kommittén upplysts, att frågan om den nationella dokumentationstjänsten redan blivit föremål för viss behandling i Norge och Finland, ha numera på kommitténs initiativ även för danskt och svenskt vidkommande vidtagits åtgärder i samma syfte. Utredningsman för danskt vidkommande är bibliotekarien Per Boesen, Handelshøjskolens bibliotek i Köpenhamn, och för svenskt vidkommande bibliotekarien Björn Tell, aktiebolaget Atomenergi i Stockholm.

Isländskt deltagande i kommitténs arbete

I skrivelse till det isländska kommunikationsministeriet den 30 september 1958 lämnade kommittén en närmare redogörelse för sin verksamhet och syften samt uttalade samtidigt en förhoppning om isländskt deltagande vid kommitténs möte i Kalmar i december månad 1958, därvid utom annat skulle diskuteras frågan om fortsatt isländskt deltagande i kommitténs arbete. Ministeriet förklarade sig i skrivelse den 24 november 1958 med beklagan förhindrad sända någon representant till ifrågavarande möte. Samtidigt uttalade ministeriet emellertid ett önskemål om att fortsättningsvis bli informerad om kommitténs arbete, i anledning varav kommittén numera fortlöpande tillsänder det isländska kommunikationsministeriet protokoll över kommitténs mötesförhandlingar ävensom dess verksamhetsberättelse.

Kommitténs fortsatta arbete

Kommittén avser att fortsatt analysera trafikpolitikens forskningsbehov och därvid bl. a. fördjupa sina undersökningar inom de i denna verksamhetsberättelse angivna verksamhetsområdena samt att söka stimulera till och samordna härav föranledd forskning. Vidare finner kommittén det angeläget, att frågan om en gemensam nordisk dokumentationstjänst snarast föres till sin lösning. Genom fortsatta och utvidgade kontakter med skilda nordiska organ på samfärdselns område avser kommittén att söka klarlägga förekomsten av de ytterligare forskningsobjekt på transportområdet, där ifrågakommande forskningsuppgifter lämpligen kunna bli föremål för viss fördelning mellan olika forskningsorgan inom de berörda nordiska länderna.

Helsingfors den 29 september 1959

På Nordiska transportforskningskommitténs vägnar:

J. Wallenius

Ordförande

Berättelse
om samarbete i atomenergifrågor
(Överlämnad av Danmarks regering)

Det nordiske Kontaktutvalg for Atomenergispørgsmål har i møde den 10. september 1959 vedtaget, at der ikke var anledning til at udfærdige egentlig beretning om arbejdet i det forløbne år.

Det er samtidig oplyst, at arbejdet i udvalget siden afgivelsen af dettes beretning af 30. augusti 1958¹ er forløbet på udmærket måde, og at man især har haft udbytte af fælles drøftelser vedrørende de nordiske landes stilling til enkeltsager, der har været til behandling i OEEC og Den internationale Atomenergiorganisation, ligesom man har haft lejlighed til at drøfte sager af interesse for koordinationen af atomenergiprogrammerne i de nordiske lande o.m.a.

København, den 23. september 1959

---

¹ 6. sesj., s. 1063.

Berättelse

om samarbete mellan cheferna för televäsendet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Telefon

I fråga om utbyggnaden av telekommunikationerna mellan de nordiska länderna må särskilt framhållas, att beslut numera har fattats om utläggandet av en telefonkabel med 24 telefonkanaler mellan Island och Skottland över Färöarna. Kabelanläggningen, som på delsträckan Island—Färöarna bekostas av Det store nordiske Telegrafsekskab och danska telefonförvaltningen samt på delsträckan Färöarna—Skottland gemensamt av detta bolag, danska telefonförvaltningen och brittiska Post Office, kommer att medföra en avsevärd förbättring av telefonförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder. Kabeln beräknas bliva utlagd i slutet av år 1961, varefter den hittillsvarande enda telefonförbindelsen — en radiotelefonförbindelse mellan Island och Danmark — kommer att nedläggas.

Överenskommelse har träffats mellan danska och svenska telefonförvaltningarna om att införa helautomatisk telefontrafik mellan Köpenhamn och Malmö.

Telegraf

Till följd av de stegrade kostnaderna för telegramväxlingen beslöt den internationella administrativa telegraf- och telefonkonferensen i Genève hösten 1958 vissa ändringar i det internationella telegrafreglementet, som skulle möjliggöra en efter kostnaderna mera anpassad ersättning till terminal- och transitländer. Det nya reglementet, som träder i kraft den 1 januari 1960, kommer att i viss utsträckning medföra något högre telegramavgifter för europeiska telegram än förut. De nordiska länderna ha emellertid för sin del träffat överenskommelse om att hittills gällande avgifter för telegram mellan de nordiska länderna även i fortsättningen skola förbli oförändrade. Dessutom komma sänkta avgifter att tillämpas för telegram mellan å ena sidan Finland, Norge och Sverige och å andra sidan Färöarna och Grönland.

Telex

Helautomatisk telextrafik, som hitintills genomförts för skrivningar från Sverige till Danmark, kommer inom en nära framtid att i viss utsträckning genomföras även för trafik mellan Norge och Sverige samt från Danmark till Sverige och från Norge till Danmark.

Eftersom antalet sådana telexskrivningar mellan de nordiska länderna, som till nedsatt taxa utväxlas nattetid, visat sig vara mycket obetydligt och förhandenvaron av olika taxor under olika delar av dygnet medför vissa komplikationer vid helautomatisk trafik, ha teleförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige — Island har ännu icke några telexabbonenter — kommit överens om att fr. o. m. år 1960 slopa den nedsatta taxan för skrivningar nattetid och i stället något sänka taxorna för skrivningar under den övriga delen av dygnet.

Television

Genom anläggandet av en radiolänkförbindelse mellan Karlstad och Oslo kommer Norge att få anslutning till det svenska televisionsnätet och därmed även till det danska nätet och eurovisionsnätet. Radiolänkförbindelsen beräknas kunna tagas i bruk i provisoriskt skick i oktober 1959 och i definitivt skick sommaren 1960. En motsvarande radiolänkförbindelse är även planerad mellan Sverige och Finland över Åland, men beslut om dess anläggande har ännu ej fattats.

Genom särskild överenskommelse mellan teleförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige komma avgifterna för televisionsöverföringar mellan dessa länder att fastställas till endast 50 % av de avgifter, som i allmänhet gälla för sådana sändningar enligt Internationella teleunionens rekommendation.

Stockholm i kommunikationsdepartementet den 17 september 1959

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 22 september 1959:

I redegørelser fra de danske og svenske regeringer til Nordisk Råds 2., 3., 4., 5. og 6. session er givet oplysninger om det undersøgelsesarbejde, som i årene 1954—58 er udført af de to af de respektive regeringer nedsatte Øresunds-udvalg.

Udvalgene har i året 1959 afholdt to fællesmøder, i hvilke hovedsagelig er behandlet spørgsmål i forbindelse med afslutningen af de tekniske og trafikøkonomiske ekspertgruppers undersøgelser. Disse undersøgelser påregnes afsluttet i løbet af året 1959. Udvalgene påregner, at hele undersøgelsesarbejdet kan afsluttes i løbet af året 1960.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) har den 1 september 1959 lämnat meddelande av samma innehåll som Danmarks regerings.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Spörsmålet är slutbehandlat utom såvitt avser inregistrering av och trafik med luftfartyg, internordisk giltighet för flygcertifikat, rätt att ge offentlig föreställning, rätt att inneha statstjänst samt biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land.

Regeringarnas meddelanden är dagtecknade, Danmarks (Justitsministeriet) den 3 september 1959 och Sveriges (justitiedepartementet) den 31 augusti 1959.

1. Inregistrering av och trafik med luftfartyg

2. Internordisk giltighet för flygcertifikat

Sveriges regering meddelar å *samtliga regeringars vägnar*:

I finskt och svenskt meddelande till Nordiska rådets 6:e session (s. 1075—1076) gavs synpunkter på förevarande spörsmål. På förslag av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté har frågan sedermera tagits upp till behandling vid de nordiska justitieministrarnas och kommitténs gemensamma överläggningar i Stockholm den 9 juni 1959. Därvid förelåg följande i ärendet infordrade yttrande av svenska justitiedepartementets särskilda sakkunnige beträffande luftfartslagstiftningen, hovrättsrådet Karl Sidenbladh.

---

1. Enligt art. 17 i 1944 års luftfartskonvention, till vilken samtliga nordiska länder äro anslutna, har luftfartyg den stats nationalitet, där det är registrerat. Denna nationalitetsregistrering är grundläggande för luftfartens internationella reglering och ålägger registerstaten skyldigheter av betydelse bl. a. för att luftfartens säkerhet skall bli vederbörligen tillgodosedd. Registerstaten är sålunda ansvarig för att luftfartyg är luftvärdigt och vederbörligen bemannat. För staterna är det därför angeläget, att endast sådana luftfartyg införas i deras register, som staten i fråga kan övervaka. Många stater, kanske de flesta, kräva för registrering, att luftfartygets ägare har vederbörlig stats nationalitet. Andra stater, bland vilka de nordiska, medgiva även registrering av luftfartyg med utländsk

ägare men viss annan anknytning till registerstaten. Enligt 2 : 2 luftfartslagen fordras sålunda, att luftfartyget i regel utnyttjas med utgångspunkt i Sverige. Ytterligare lättnad härvidlag torde knappast vara tillräddlig med hänsyn till nödvändigheten att så långt möjligt är sammanknyta registrering av flygplan och övervakning av flygoperationerna hos en och samma myndighet.

Ett ytterligare skäl för att bibehålla nationalitetsprincipen såsom grund för registreringen är också — något som numera torde vara internationellt vedertaget — att det såsom förutsättning för trafikrättigheter kräves att »substantial ownership and effective control» i fråga om de i trafiken insatta luftfartygen skola tillhöra rättssubjekt i registreringslandet. Denna princip är också grundläggande för SAS' verksamhet, och de skandinaviska länderna ha därför måst bilateralt överenskomma med andra länder om att de speciella äganderättsförhållanden, som förekomma i SAS' verksamhet, ej skola utgöra hinder för SAS att erhålla och utöva trafikrättigheter i utlandet. Även av luftfartspolitiska skäl måste därför en ändring av grunderna för nuvarande registreringslagstiftning prövas med allra största försiktighet.

2. Luftfartskonventionen art. 31 föreskriver, att varje i internationell luftfart nyttjat luftfartyg skall vara försett med luftvärdighetsbevis, utfärdat eller godkänt av registerstaten. Beträffande utländska luftfartyg erkännas jämlikt art. 33 registerstatens luftvärdighetsbevis i regel — undantagen beröra ej de nordiska ländernas inbördes förhållanden. Om alltså exempelvis ett norskt luftfartyg användes i Sverige i enlighet med norska driftsbestämmelser, erkännes här det norska beviset utan vidare som giltigt (3 : 4 luftfartslagen), och flygverksamheten försiggår på den norska myndighetens ansvar. Övergår luftfartyget i svensk ägo, godkänner den svenska luftfartsstyrelsen det norska beviset genom en enkel påteckning. För flygplanets användning förutsättes då, att svenska operativa bestämmelser följas.

Inom ECAC (Europeiska civila luftfartskonferensen) pågår för närvarande arbete på en konvention mellan de till ECAC anslutna staterna av innebörd, att registerstatens luftvärdighetsbevis åtminstone beträffande större och medelstora luftfartyg skola betraktas såsom godkända av övriga stater. Detta arbete kan väntas leda till resultat inom en nära framtid. En särskild nordisk överenskommelse på området synes därför ej böra eftersträvas.

3. Vad beträffar luftfartscertifikat gäller i princip motsvarande som i fråga om luftvärdighetsbevis, dock att härvidlag icke art. 31 utan art. 32 i konventionen är att tillämpa. Tilläggas bör dock, att regeln om att certifikat skall vara utfärdat av den stat, i vilken luftfartyget är registrerat, här uppehålls endast vid internationell luftfart med svenskt luftfartyg (4 : 5 luftfartslagen). Beträffande övrig luftfart inom Sverige har man ansett sig oförhindrad av luftfartskonventionen att godtaga även vissa utländska certifikat, däribland alla nordiska.

4. Såsom en allmän regel torde kunna sägas, att man i de nordiska länderna avser att underlätta den civila luftfarten så långt som de med ICAO (Internationella civila luftfartsorganisationen) sammanhörande internationella överenskommelserna tillåta. Där regionala överenskommelser kunna tänkas leda till än större lättnader, synas de helst böra åstadkommas inom hela Europa genom ECAC:s försorg. Mellan de nordiska ländernas luftfartsmyndigheter råder ett nära samarbete av sådan art, att särskilda nordiska överenskommelser i varje fall för närvarande knappast kunna leda till sakliga förbättringar. Man må icke förbise, att luftfartens säkerhet kräver viss

reglering av flygverksamheten, vilken med nödvändighet måste gå ned till de tekniska detaljerna. Först då enhetlighet de olika staterna emellan uppnåts i fråga om denna detaljreglering, kan man med utsikt till framgång upptaga frågan om generell likställighet mellan olika länders certifikat och myndighetsgodkännanden. Det synes lämpligt, att man avvaktar några års erfarenhet av tillämpningen av den nya nordiska luftfartslagstiftningen, innan frågan om ytterligare utveckling av denna upptages till behandling.

Från niomannakommitténs sida förklarade man sig vid överläggningarna icke hava ytterligare önskemål i frågan.

3. Rätt att ge offentlig föreställning

Danmarks regering meddelar å samtliga regeringars vägnar:

Af de tidigare afgivne meddelelser (se senest Nordisk Råd, 6. sesj. 1958, s. 1096) fremgår, at det her omhandlede spørgsmål er løst i Norge og Sverige.

For Danmarks vedkommende er det i meddelelsen til rådets 6. session bebudede cirkulære om ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at søge erhverv på markeder (markedspas) nu udsendt [*se Bilaga 1*].

I Finland, hvor udlændinges særstilling med hensyn til retten til at give offentlige forestillinger alene beror på reglerne om forlystelsesafgift, behandles sagen som tidligere meddelt i en af regeringen nedsat komité, hvis indstilling ventes afgivet i slutningen af indeværende år.

4. Rätt att inneha statstjänst

Sveriges regering meddelar å samtliga regeringars vägnar:

Såsom framgår av svenskt meddelande till Nordiska rådets 6:e session (s. 1096) har i Sverige ledamoten av riksdagens II kammare landshövdingen Olov Rylander tillkallats för att verkställa översyn av bestämmelserna i § 28 regeringsformen om svenskt medborgarskap för erhållande av statstjänst. Utredningsarbetet pågår.

Beträffande frågans läge i övrigt hänvisas till svenskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 949).

5. Biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land

Sveriges regering meddelar å samtliga regeringars vägnar:

Beträffande frågans allmänna läge hänvisas till danskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 950). Såsom framgår av svenskt meddelande till samma session (s. 951) samt svenskt meddelande till Nordiska rådets 6:e session (s. 1097) har i Sverige uppdragits åt de sakkunniga för utredning av frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden att verkställa utredning av frågan om omhändertagande för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land. Utredningsarbetet pågår.

*BILAGA 1***Danmarks Justitsministeriums cirkulär den 29 september 1959 om
marknadsnöjen, djurförelisningar m. m.**

Efter de gældende politivedtægter må en række forlystelser ikke afholdes offentligt uden polititilladelse. I det omfang sådan tilladelse er fornøden, vil følgende regler være at iagttage ved meddelelse af tilladelser til forlystelser på offentlige forlystelsessteder, ved markeder, dyrskuer og lign.:

I. Markedspas

Stk. 1. Tilladelse til at søge erhverv — det være sig selvstændigt eller som medhjælper — ved at give publikum adgang til forlystelser som karruseller, gynger, skydebaner, lykkespil, behændighedsspil o. lign. eller ved at forevise seværdigheder, må kun meddeles personer, der er forsynet med markedspas, eller som har bopæl i vedkommende politikreds og opfylder de nedenfor angivne betingelser for at få markedspas. Herved forstås et af politiet i den politikreds, hvor den pågældende er hjemmehørende, udstedt bevis for, at der ikke er politiet noget bekendt, der kan være til hinder for hans adgang til at drive erhverv på den nævnte måde.

Stk. 2. Sådant bevis bør kun udstedes til personer, der er fyldt 18 år, har bopæl her i landet og enten har dansk indfødsret eller statsborgerret i et af de andre nordiske lande. Politiet kan nægte udstedelsen, når politimæssige hensyn taler mod at give den pågældende adgang til sådant erhverv; ved afgørelsen heraf bør tidligere straffedomme alene tages i betragtning, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for, at den pågældende under udøvelsen af det omhandlede erhverv påny vil forse sig.

II. Tilladelse til forlystelser og lignende

Stk. 1. Til personer, der er hjemmehørende i politikredsen, bør tilladelse til at søge erhverv ved forlystelser på offentlige forlystelsessteder, på markeder, dyrskuer og lignende kun gives, såfremt de opfylder betingelserne for at få udstedt markedspas.

---

*BILAGA 2***Skrivelse från Norden, dansk Forening for nordisk Samarbejde till Nordiska rådet angående rättslig likställighet för nordiska medborgare**

På foreningerne Nordens delegeretmøde på Biskops-Arnö i dagene 27.—29. juni vedtog delegeretmødet at rette opfordring til foreningernes centralstyrelser (hovedstyrelser) om at opfordre Nordisk Råd til i hurtigst muligt

tempo og på de flest mulige områder at fremme nordiske borgeres retlige ligestilling herunder deres fulde ligeberettigelse til at opnå embeder, drive næring o. s. v. overalt i Norden, uanset fra hvilket nordisk land den pågældende måtte stamme. Delegeretmødet pegede særlig på alle de akademiske erhverv og arbejdsområder.

Foreningen Nordens hovedstyrelse har været samlet til møde den 28. september d. å., og vedtog enstemmigt at fremsende denne opfordring til Nordisk Råds danske delegation og ledsage henvendelsen med hovedstyrelsens varme anbefaling.

København, den 29. september 1959

Bramsnæs

Foreningens formand

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 augusti 1959:

Som meddelt i Nordisk Råds tidende, 1958, s. 1121, er der på foranledning af Statistisk sentralbyrå i Oslo nedsat et internordisk, sagkyndigt udvalg, hvortil indenrigsministeriet har udpeget 2 repræsentanter.

Udvalget har ikke afholdt møde siden december 1957, men det forventes, at der fra norsk side vil blive indkaldt til yderligere møder.

Udvalgets arbejde kan næppe forventes afsluttet med det første.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Det utskott, som behandlar ärendet, har fortsatt sitt arbete enbart med tillhjälp av brevväxling. Vid sammanträdet i slutet av år 1957, där Finland för första gången var representerat, behandlades det stora flertalet principiella frågor, men i fråga om varje land skulle åtskilliga specialfrågor ytterligare prövas, innan det definitiva förslaget kunde utarbetas.

Finlands regering är synnerligen intresserad av att få till stånd en statistik över flyttningsrörelsen, i all synnerhet som härifrån med tanke på arbetsförtjänst särskilt till Sverige utflytta personer för längre eller kortare tid. Då till dessa icke kunna utgivas flyttningsbetyg enligt gällande stadganden, komma många flyttningsfall att undgå statistiken. Personerna i fråga sakna även ofta officiellt intyg över sina personliga förhållanden. Folkbokföringen i Finland omfattar nämligen samtliga finska medborgare oberoende därav, om dessa äro bosatta i Finland eller icke. I detta avseende avviker vår folkbokföring från de principer, som ha vunnit insteg i de övriga nordiska länderna.

I Finland har frågan om en reform av folkbokföringen redan länge varit aktuell. Den har till och med beretts av åtskilliga kommittéer. I september

1958 avgavs ett nytt förslag i ärendet. Kommittén anser alltså i sitt förslag, att det är nödvändigt att följa det nuvarande systemet, d. v. s. att registrera samtliga finska medborgare oberoende av boningsort, men föreslår, att det numera redan i bruk tagna sättet att i en separat grupp i befolkningsregistret registrera s. k. frånvarande, d. v. s. varaktigt till utlandet överflyttade samt i obekanta öden försvunna personer, borde officiellt godtagas. Ifrågakvarande personer har, räknat från år 1951, icke längre medräknats i landets officiella invånarantal. Enligt kommitténs förslag borde till den, som flyttar till utlandet, följaktligen utgivas ett ämbetsbetyg, som innehåller personaluppgifter ävensom uppgift därom, att personen i fråga överföres till förteckningen över de frånvarande. Om kommitténs betänkande ha de kyrkliga och vissa andra myndigheter avgivit utlåtande, men åtgärder för förverkligande av kommitténs förslag ha icke ännu kunnat vidtagas.

Den 20 oktober skall utskottet sammankallas till ett sammanträde i Oslo. Vid detta tillfälle skola de anmärkningar och förslag, som representanterna för varje land ha framlagt i ärendet, genomgå.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 5/1954 har igjen vært forelagt statistisk sentralbyrå, sentralkontoret for folkeregistreringen, som i brev av 15. august d. å. uttaler:

Under det sakkyndige utvalgs møte i Oslo i dagene 2. og 3. des. 1957, der det deltok representanter fra Danmark, Finland, Sverige og Norge, ble det oppnådd enighet om hovedprinsippene for gjennomføring av en avtale i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon om internordiske flytteattester. Islands representant har senere gitt sin tilslutning.

Av omsyn til det videre arbeid med innstillingen til Nordisk Råd ble representantene bl. a. bedt om å gi en redegjørelse for folkeregistreringens rettslige stilling i sine respektive land. Dette materiale har en mottatt fra Danmark, Island og Sverige, men ikke fra Finland. Under de henvendelser en har gjort til Finland i sakens anledning, har en fått vite at saken er under behandling der, men en savner ellers nærmere opplysninger.

En har sett det som en vesentlig fordel at alle medlemslandene er med i det forberedende arbeid, og en har også forstått det som et finsk ønske å delta i drøftelsene. En har derfor funnet det riktig i det lengste å vente på nærmere melding fra Finland før saken fremmes.

Da det imidlertid gjenstår en del detaljspørsmål som må drøftes med utvalgsrepresentantene, har en nå foreslått nytt utvalgsmøte før innstilling i saken utarbeides.

Under dette møte som blir holdt i Oslo i siste halvdel av oktober d. å., vil en bl. a. behandle utkast til avtalebestemmelse mellom medlemslandene og utkast til blankett for internordisk flytteattest. Dessuten vil en behandle problemene omkring spørsmålet om utøvelsen av stemmerett under opphold i annet nordisk land, kfr. innstilling nr. 4 fra det juridiske utvalg under rådets 6. sesjon i Oslo i november 1958.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

Såsom framgår av svenska regeringens (finansdepartementets) meddelande den 31 juli 1958 sammanträdde representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige den 2—3 december 1957 i Oslo. Därvid nåddes enighet rörande de huvudlinjer, efter vilka frågan om internordiska flyttningsbetyg borde lösas. Vissa kompletterande utredningar skulle emellertid verkställas genom respektive utskottsrepresentanters försorg samt tillställas de norska representanterna. De svenska representanterna översände sin utredning den 10 januari 1958. De norska och svenska representanterna har därjämte korresponderat rörande en del detaljfrågor. Sedan de inkomna utredningarna blivit bearbetade, avses ett nytt sammanträde skola hållas under hösten 1959.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommandasjon nr. 7/1954 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement som i brev av 16. september 1959 uttaler:

Siden 6. sesjon i Nordisk Råd har Finland, Sverige, Island og Danmark ikke ratifisert noen ILO-konvensjon. Norge har ratifisert konvensjon nr. 100 om lik lønn for menn og kvinner for arbeid av likt verd og konvensjon nr. 111 om diskriminering i sysselsetting og yrke.

Det nordiske ILO-konvensjonsutvalget har ikke hatt noe møte siden forrige sesjon i Nordisk Råd.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 augusti 1959:

Her henvises til den under 3. september 1958 afgivne meddelelse til rådets 6. session (s. 1170). Den heromhandlede, af den svenske Medicinalstyrelsen påbegyndte undersøgelse er endnu ikke tilendebragt.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 19 september 1959:

att det sakkunnigutskott, som generaldirektörerna vid medicinalstyrelserna i de nordiska länderna tillsatte vid sitt möte i Stockholm år 1954, i december 1958 färdigställt ett betänkande angående medicinalt samarbete i trakterna kring Sveriges och Finlands, Sveriges och Norges samt Finlands och Norges gemensamma gränser (Innstilling om medisinalt samarbeid i grensestrøkene mellom Sverige—Finnland, Sverige—Norge och Finnland—Norge) [se Bilaga 1], vari frågorna rörande sjuk- och hälsovården i gränstrakterna behandlas i hela sin vidd. Som bäst utarbetas i medicinalstyrelsen ett lagförslag till förverkligande av samarbetet. Koordinerande land i denna fråga är Sverige.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 10/1954 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Sverige er det koordinerende land for denne sak. Sosialdepartementets stilling til den vil fremgå av dets melding til Nordisk Råds 6. sesjon, jfr. Sak D 9/58.¹

Et embetsmannsutvalg har avgitt en innstilling om samarbeidet på hel-sevesenets område i de finsk-svensk-norske grensestrøk. Innstillingen inneholder endel konkrete forslag, og behandles nå i de interesserte lands administrasjoner.

¹ 6. sesj., s. 1170.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Den 30 november 1956 erhöll medicinalstyrelsen i uppdrag att dels undersöka behovet för medborgare i annat nordiskt land att annorledes än i samband med tillfällig vistelse i Sverige söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt, dels utreda frågan om vilka åtgärder, som kan vidtagas för att i vissa fall utöver vad som följer av den nordiska konventionen om social trygghet ytterligare underlätta för medborgare i annat nordiskt land att erhålla vård till skälig kostnad på svensk sjukvårdsanstalt.

Sedan medicinalstyrelsen insamlat visst utredningsmaterial i ärendet avseende förhållandena i Sverige, har styrelsen den 11 maj 1959 begärt erforderliga upplysningar från medicinalstyrelserna i Norge och Finland. Styrelsen kommer att fullfölja utredningsuppdraget, så snart erforderligt grundmaterial inkommit.

BILAGA 1**Innstilling om medisinalt samarbeid i grensestrøkene mellom Sverige—
Finnland, Sverige—Norge og Finnland—Norge**

*(Fra utvalget nedsatt av de nordiske medisinaldirektører på møtet
i Stockholm i 1954)*

Kap. I. Innledning

Den sosiale og administrative struktur i de nordiske land er stort sett ensartet. Den medisinske virksomhet, såvel den kurative som den preventive, i disse land har også mange felles trekk. Således skal nevnes arbeidet fra de offentlige myndigheters side for utbyggingen av denne virksomhet, og for å legge forholdene slik til rette at adgangen til medisinsk hjelp ikke er avhengig av den enkeltes økonomiske evne.

Disse forhold har hos store deler av befolkningen i de nordiske land skapt forventninger om at de — uansett bosted — får nyte godt av alle nye tiltak til beskyttelse av liv, helse og arbeidsevne. Utbyggingen av den medisinske virksomhet innen et land, slik at den best mulige hjelp sikres hele befolkningen, er primært en rent nasjonal oppgave.

I Finnland, Sverige og Norge er det — på grunn av den spredte bebyggelse, kommunikasjonsforholdene og de store avstander — vanskelig fullt ut å gjennomføre en slik utbygging i alle områder hvor det er praktisk behov for det. Således er det i strøkene ved grensene mellom Finnland og Sverige, Finnland og Norge og Sverige og Norge store områder, hvor det er særlig vanskelig å få utbygget en tilfredsstillende medisinsk tjeneste for befolkningen. Spørsmålet om å avhjelpe disse forhold ved et samarbeid mellom landenes helsemyndigheter ble tatt opp på det årlige møte mellom de nordiske lands helsedirektører i 1954. Det ble enighet om å nedsette et utvalg av representanter fra de tre land til å utrede spørsmålet nærmere. Det ble henstillet til de norske helsemyndigheter å ta initiativet i saken, og utvalget fikk det mandat å utrede de spørsmål som oppstår med hensyn til lege- og sykehusbehandlingen i grensestrøkene.

Utvalget fikk følgende sammensetning:

- Finnland:** Medicinalstyrelsens epidemiolog dr Mauri Parmala,
länsläkaren Veikko Hirvonen
assessorn Veikko Kangas
- Norge:** byråsjef Ths. Amlie, utvalgets formann,
fylkeslege Ø. Jonassen
fylkeslege T. Due Strand

Sverige: byråchefen Håkan Rahm
medicinalrådet Ivar Frostner
förste provinsialläkaren John Henriksson
förste byråsekreteraren Kurt Hedrén

Utvalget har holdt følgende møter: i Stockholm den 11. og 12. oktober 1957, i Helsingfors den 18. og 19. april 1958 og i Oslo den 30. og 31. oktober 1958.

Under utvalgets møte i Helsingfors deltok medisinalrådet Paavo Kuusisto.

Fra høsten 1956 har konstituert byråsjef i helsedirektoratet Knut Munch-Søegaard fungert som utvalgets sekretær.

Utvalget har oppfattet den vide formuleringen av mandatet slik at det også omfatter spørsmål om samarbeid innen den forebyggende og kontrollende medisin. For denne fortolkning av mandatet har utvalget funnet støtte i det forhold at det allerede har foregått et positivt samarbeid mellom de tre land innen disse grener av medisinen. Utvalget har forstått sin oppgave slik at den går ut på å legge en plan for et videst mulig samarbeid mellom landene på det medisinske område.

Under utvalgets drøftelser av sitt mandat er det reist et spesielt spørsmål: felles nordisk samarbeid, når det gjelder sykehusbehandling er reist som egen sak av Nordisk Råd. Det kunne da ligge nær å trekke den slutning at utvalget ikke skulle ta opp til behandling spørsmålet om samarbeid innen sykehussektoren. Spørsmålet om sykehusbehandlingen i grensestrøkene er imidlertid positivt nevnt i utvalgets mandat, og utvalget har derfor ment at det bør ta opp de spørsmål som reiser seg også innen sykehussektoren for så vidt angår grensestrøkene.

Etter utvalgets oppfatning kan dets oppgave forsøkes løst på to prinsipielt forskjellige måter. Enten kan man fremsette positive forslag om konkret samarbeid innen de enkelte grensestrøk, eller man kan forsøke å legge grunnlaget for et generelt normativt opplegg for medisinskt samarbeid i grensestrøkene, som kan appliseres på forholdene i de enkelte grensestrøk. Utvalget er kommet til at det er mest hensiktsmessig å forsøke å legge grunnlaget for et normativt opplegg. Under utarbeidelsen av dette opplegg har utvalget ikke i vesentlig grad tatt hensyn til de økonomiske konsekvenser. Det normative opplegg forutsettes forelagt for de institusjoner i hvert av landene som har med de økonomiske spørsmål på dette felt å gjøre.

I denne sammenheng vil utvalget advare mot at man i disse forhold legger til grunn det økonomiske prinsipp at en ytelse fra et av landene gjøres betinget av en tilsvarende motytelse fra nabolandet. Hvor det f. eks. gjelder tiltak mot utbredning av smittsom sykdom i et grensestrøk som danner en epidemiologisk enhet, vil et slikt prinsipp umiddelbart fremstille seg som betenkelig. I et lengere tidsrom vil den hjelp et land gir, stort sett svare til den det mottar. Dette prinsipp som er lagt til grunn for overenskomst mellom de nordiske land (unntatt Finnland) om syketrygd, gjeldende fra 1. januar 1957, er etter utvalgets mening i beste overensstemmelse med den nordiske samarbeidstanke.

For utvalget har — som tidligere nevnt — det ledende synspunkt vært å søke å komme frem til en videst mulig ramme for medisinskt samarbeid i

grensestrøkene. Derved vil det åpnes adgang til å yte den enkelte grenseboer best mulig medisinsk tjeneste til enhver tid. Bortsett fra de generelle spørsmål som må behandles av de sentrale helsemyndigheter, antar utvalget at de enkelte fylkesleger og distriktsleger i alminnelighet vil være nærmest til å ta opp de spesielle spørsmål som et samarbeid reiser innenfor deres områder.

Utvalget har drøftet spørsmålet om hvorvidt det er nødvendig å definere hva man forstår med grensestrøk i relasjon til de normer for medisinalt samarbeid som man er kommet frem til. De svenske medlemmer av utvalget har gjort oppmerksom på at det i »Kungl. Maj:ts kungörelse» nr. 54 for 1956 om »sjukvård» for folk i grensestrøkene er brukt uttrykket: »Svensk landskommun vid riksgränsen mot Finland eller Norge». De norske medlemmer av utvalget har gjort oppmerksom på at enkelte norske kommuner som ligger mot riksgrensen mot Finnland eller Sverige, strekker seg fra grensen og helt ut til havet. Utvalget er kommet til at det ikke er hensiktsmessig å binde seg til en bestemt definisjon av grensestrøk. Begrepet grensestrøk må ses i relasjon til de områder innen medisinen hvor samarbeid bør iverksettes. Utgangspunktet må være behovet, slik som det foreligger i forskjellige grensestrøk. Grensen må kunne trekkes forskjellig f. eks. når det gjelder kurativt og når det gjelder forebyggende arbeid. Som prinsipielt utgangspunkt har utvalget betraktet som grensestrøk de legedistrikter som ligger inntil riksgrensen mellom de tre land.

Kap. II. Om behovet for et samarbeid

Forsåvidt angår behovet for et samarbeid viser man til de redegjørelser som er inntatt som bilag I¹ til denne innstilling. Utvalget gjør dog oppmerksom på at disse redegjørelser i stor utstrekning bygger på de nåværende forhold. Det er grunn til å anta at samarbeidet vil bli mer omfattende hvis forholdene blir lagt bedre til rette, jfr. kap. VII om normer for et medisinalt samarbeid i grensestrøkene.

Kap. III. Kurativt arbeid

A. Legehjelp — herunder spesialisthjelp

Legehjelp kan gis enten derved at grensebefolkningen i et av landene går over grensen og søker legehjelp i naboland, eller derved at en lege i et av grensestrøkene går over grensen og gir legehjelp til befolkningen på den annen side. Forsåvidt angår det første tilfelle er utvalget av den oppfatning at det ledende synspunkt må være at grensebefolkningen må bli mottatt av lege i naboland på samme vilkår som dettes egne borgere. Utvalget har overveiet om det ikke — for å unngå enhver usikkerhet på dette punkt — burde pålegges legene i grensestrøkene plikt til også å motta pasienter fra legedistrikter på den andre siden av grensen og til å følge samme takster som for pasienter

¹ Här ej tryckt.

fra eget distrikt. Utvalget antar dog at man bør kunne regne med at legene vil praktisere på de omhandlede vilkår uten at dette pålegges dem som plikt og at man derfor — i hvert fall inntil videre — bør kunne nøye seg med en henstilling til legene.

Utvalget vil spesielt henlede oppmerksomheten på de steder langs grensen hvor de offentlige leger har faste kontordager («mottagning utanför stationsorten»). Det bør søkes innført en ordning hvoretter det blir holdt faste kontordager i visse grensestrøk avvekslende av de enkelte lands leger. Ved slik koordinering kan man oppnå at grensebefolkningen lettere og oftere kan søke lege.

Forsåvidt angår det annet forhold — at en lege søker over grensen for å yte legehjelp — skal utvalget bemerke:

Som det fremgår av det som er anført under kap. II (se også bilag I¹) om behovet for et samarbeid, har det vist seg å være ønskelig at offentlige leger vikarierer for hverandre. Behovet kan variere med kommunikasjonsforholdene og med de forskjellige årstider. Videre kan bestemmelsene om fritid for de offentlige leger medføre behov for at de kan vikariere for hverandre. Utvalget vil spesielt henlede oppmerksomheten på det store behov for et samarbeid som foreligger fordi det er mangel på spesialister i de nordligste grensestrøk. Utvalget er kjent med at det i de enkelte land, særlig Finnland og Norge, er ordnet slik at endel spesialist-team (eller i visse tilfelle enkelte spesialister alene) reiser rundt og holder kontordager etter en nærmere oppsatt plan. Hvis landene med visse mellomrom sender spesialister til grensestrøkene for å holde kontordager, og disse planer blir koordinert, vil grensebefolkningen i langt høyere grad få adgang til spesialisthjelp uten alt for lang reise for den enkelte pasient. Det bør også kunne komme på tale at spesialistene holder kontordager på den annen side av grensen. Under henvisning til dette vil utvalget tilråde at det åpnes adgang til samarbeid mellom landene etter de retningslinjer som er skissert foran.

Leger som går over grensen til et annet land og gir legehjelp der, må ha lisens til å utøve legevirksomhet i nabolandet. Utvalget antar at spørsmålet om å gi lisens og spørsmålet om koordineringen av spesialisttjenesten må løses sentralt, mens de øvrige spørsmål om legehjelp bør tas opp av de enkelte fylkes- og distriktsleger.

Forsåvidt angår lisens-spørsmålet er forholdet for tiden dette:

I Sverige kan Kungl. Maj:t — jämlikt 1 § punkt 4) lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten — meddela särskild tillåtelse att inom riket utöva läkarkonsten i den omfattning och under den tid tillåtelsen varar.

I Finland är behörig att utöva läkarkallet bl. a. »den, som i annat land på grund av därstädes avlagda medicinska examina förvärvat rätt att utan inskränkning utöva läkarkallet och därtill, efter att genom intyg av medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet hava styrkt sin kompetens, erhållit legitimation eller tillstånd» (lag angående utövning av läkarkallet, given den 23 januari 1925).

¹ Här ej tryckt.

I Norge har man hjemmel for å gi slik lisens i § 1, punkt 2, i lov om lægers rettigheter og plikter av 29. april 1927.

Utvalget vil imidlertid gjøre oppmerksom på at det ikke synes hensiktsmessig å basere samarbeidet i grensestrøkene på individuelle lisenser. For det første forutsetter individuelle lisenser at de enkelte offentlige leger i grensestrøkene søker lisens i nabolandet. For det annet kan det bli stadig skifting i stillingene. Og for det tredje bør grensebefolkningen kunne stole på at nærmeste offentlige lege i nabolandet har lisens i pasientens hjemland. Disse hensyn er etter utvalgets oppfatning så avgjørende for samarbeidets effektivitet at det har funnet å burde foreslå at det søkes gjennomført lovendring i alle de tre land slik at det åpnes adgang til å gi lisens (»gränsbehörighet» »grenselisens») til den som til enhver tid tjenstgjør som offentlig lege i grensedistrikt i nabolandet. Utvalget er av den oppfatning at det i særlige tilfelle også kan komme på tale å gi individuell lisens til privatpraktiserende leger som er villige til å reise over til et grensestrøk for å yte legehjelp i den utstrekning det er behov for det.

Det samarbeid som er skissert foran, forutsetter at legene i grensestrøkene erverver seg et visst kjennskap til de viktigste regler som gjelder for legepraksis i nabolandet. Helsemyndighetene i de tre land bør derfor utarbeide en orientering om de viktigste regler på dette felt f. eks. om reseptskrivning, kvitteringer til sykekassen, sykemeldinger, dødsattest m. m.

B. Hjelp av annet helsepersonell

1. Jordmødre

I distrikter hvor en stor del av fødslene må skje i hjemmene bør det åpnes adgang for jordmødre til å yte grensebefolkningen hjelp både på den måte at kvinner kan gå over grensen til nærmeste jordmor for å føde, og slik at jordmoren kan reise over grensen og yte hjelp, når dette er påkrevet. Andre sider av jordmorens arbeid bør også søkes samordnet i grensestrøkene.

2. Sykepleiere — helsesøstre

Det samme prinsipp som for jordmødre bør gjelde for sykepleiere og helsesøstre. Utvalget vil dog gjøre oppmerksom på at utdannelsen og arbeidsoppgavene for de svenske »distriktssköterskor» og f. eks. de norske helsesøstre varierer noe. Dette personells virksomhet bør ligge innenfor det som er tillatt i henhold til lovgivningen i det land de reiser til for å yte hjelp.

C. Sykehus og fødestuer

Utvalget er prinsipielt av den oppfatning at det bør åpnes adgang for grensebefolkningen i de forskjellige land til å bli innlagt i nærmeste syke-

hus eller sykestue i nabolandene i tilfelle hvor hurtig hjelp er nødvendig eller hvor innleggelse i hjemlandet vil være forbundet med alvorlige ulemper eller forsinkelser. Forsåvidt angår innleggelse i fødestue, skulle det ikke by på noen særlige vanskeligheter å åpne adgang for fødende til å legge seg inn på de fødestuer som et annet land har i nærheten av grensen.

Utvalget anbefaler at det søkes gjennomført den ordning at en pasient fra nabolandet i tilfelle blir mottatt i disse anstalter på samme økonomiske vilkår som gjelder for den befolkningen i hjemlandet som anstalten vanligvis betjener.

D. Apotek

Spørsmålet er her om det bør åpnes adgang til ekspedisjon av resepter utstedt av leger fra de andre land. Dette spørsmål henger nøye sammen med lisensspørsmålet. Hvis dette spørsmål løses på den måte utvalget har foreslått, kommer legene i grensestrøkene automatisk til å få rett til å forskrive legemidler fra apotek i nabolandet. En praktisk vanskelighet er her at farmakopéen i de nordiske land for tiden er forskjellig. Denne vanskelighet vil dog bli avhjulpet når den nordiske farmakopéen kommer, antagelig i 1960. Utvalget finner derfor ikke grunn til å fremsette forslag om spesielle tiltak på dette felt.

Utvalget er kjent med at endel spesialpreparater bare blir ført i ett eller to av landene og at man kan risikere at det blir utskrevet resepter som det ikke er mulig å ekspedere. Utvalget er kommet til at disse praktiske vanskeligheter bør kunne overvinnes. Prinsippet bør være at leger i grensestrøkene må lære seg hvilke medisiner de kan forskrive fra nabolandenes apotek, ihvertfall de medisiner som de mener det er nødvendig å bruke.

E. Laboratorier

Utvalget har ikke kunnet konstatere at det i grensestrøkene foreligger noe vesentlig behov for å benytte seg av laboratorier i naboland. Det bør dog være adgang hertil.

Kap. IV. Forebyggende og kontrollerende helsearbeid

A. Innledning

Det har ofte, også på internasjonal basis, vært gjort forsøk på å definere de minimumsfunksjoner som bør tillegges lokale helseadministrasjoner, og å fastsette minimumskrav med hensyn til sammensetningen av det team som ansees nødvendig for å utøve disse funksjoner. Ulike økonomiske, administrative, geografiske og andre forhold gjør det imidlertid vanskelig å fiksere krav som kan appliseres i ethvert land.

Forsåvidt angår spørsmålet om det nødvendige helsepersonell, er det na-

turlig at Finland, Norge og Sverige har fulgt de samme retningslinjer og basert den lokale helseadministrasjon («tjänsteläkarorganisationen») — utenom tettbebyggelsen — på den legevirkosomhet som kombinerer kurativ, forebyggende og kontrollerende medisin, og som i dette arbeid har helse-søstre til hjelp. Når det gjelder spørsmålet om hvilke funksjoner som er tillagt disse helseenheter, kan det skilles ut visse grunnfunksjoner som er innpasset i helseprogrammene for alle tre land. Foruten rent kurativ medisin, som er behandlet i tidligere avsnitt, omfatter disse funksjoner bl. a. kontroll med smittsomme sykdommer, omgivelseshygiene, kontroll av svangre og barn, skolehygiene, mentalhygiene, rehabilitering og helseopp-lysning. Utbyggingen av disse funksjoner i grensestrøkene varierer forholds-vis meget fra land til land og også fra sted til sted innen det enkelte land, avhengig av lokalt initiativ, kommunikasjoner, bevilgninger og ikke minst det helsepersonell som står til disposisjon for slik virksomhet.

Utvalget antar at det også innen det forebyggende og kontrollerende hel-searbeid kan etableres et samarbeid, som foruten å effektivisere arbeidet og gi bedre utnyttelse av helsepersonellet, også vil bedre mulighetene for befolk-ningen i grensestrøkene til å oppnå hjelp innen denne sektor.

Samarbeidet på dette område har allerede foregått noen år i grensestrø-kene mellom Finland og Norge. I stor utstrekning på grunnlag av den ørfaring som er høstet derfra, er utvalget kommet fram til følgende funk-sjoner, hvor det kan være aktuelt med samarbeid i alle de tre lands grense-strøk: kontroll av smittsomme sykdommer, helsestasjonsvirksomhet og hel-seopplysning på samisk.

Disse punkter vil bli behandlet nedenfor under punkt B, C og D.

Forsåvidt angår skolebarnsundersøkelser vises til kap. III. A. Legehjelp — herunder spesialisthjelp.

B. Kontroll av smittsomme sykdommer

Bebyggelsen i grensestrøkene mellom de tre land er spredt, enkelte steder samlet til mindre tettbebyggelser, men overveiende bestående av enkeltgår-der, hvor befolkningen, dels på grunn av vanskelige kommunikasjonsfor-hold, dels på grunn av lange avstander til naboer i eget land, finner det lettere og også mer naturlig å søke sosial kontakt i nabolandet.

Det må antas at befolkningenes immunitetsforhold varierer ubetydelig og at smittsomme sykdommer derfor har like stor tendens til å spre seg på begge sider av grensen. Det er, selv fra de senere år, flere eksempler på slik spredning både av akutte og kroniske sykdommer. Det oppstår således i grensestrøkene epidemiologisk sett vel avgrensede områder, hvor tiltak for å begrense sykdommenens utbredelse bare kan bli effektive når de settes i verk samtidig i de respektive land.

Nå eksisterer det allerede et samarbeid mellom Norge og Sverige når det gjelder kontroll av smittsomme sykdommer. Etter avtalen som ble under-tegnet i Stockholm den 19. mars 1955 i samsvar med artikkel 104 i det in-

ternasjonale karantenereglement, skal reisende fra Norge til Sverige eller omvendt i prinsippet regnes som innenriksreisende, likesom det i henhold til samme avtale foreligger bestemmelse om plikt for de lokale helsemyndigheter til å sende melding til lokale helsemyndigheter i nabolandet, når en person som har stått under helsemyndighetenes tilsyn, begir seg dit. Avtalen omfatter imidlertid bare sykdommer som sjelden eller aldri forekommer i Skandinavia, og vil som følge herav — selv om Finnland slutter seg til den — ikke dekke alle sider ved det praktiske samarbeid, som utvalget mener det er behov for i grensestrøkene.

Utvalget mener at et slikt samarbeid ikke kan låses fast av bestemte regler, gitt av sentrale helsemyndigheter. Retningslinjer bør i det vesentlige trekkes opp lokalt, i første rekke ved samarbeid mellom de respektive lands »länsläkare», »förste provinsialläkare» og fylkesleger. Utvalget vil derfor bare peke på områder hvor det kan være ønskelig med et nærmere samarbeid:

1. Melding om opptreden av smittsomme sykdommer

Bestemmelsene om hvilke sykdommer som skal meldes følger i Finnland, Sverige og Norge stort sett de samme retningslinjer og avviker forsåvidt angår de viktigste smittsomme sykdommer ubetydelig fra hverandre.

a. Leger i grensestrøkene som får rett til å utøve legevirksomhet i nabolandet, skal melde til vedkommende offentlige lege der et hvert tilfelle av smittsom sykdom som han diagnostiserer i nabolandet og som er underlagt meldeplikt. For at en lege som leilighetsvis praktiserer i nabolandet ikke skal behøve å holde seg ajour med nabolandets regler for meldeplikt for smittsomme sykdommer, er utvalget kommet til at det vil være mest praktisk og også tilstrekkelig om han følger sitt eget lands bestemmelser om hvilke sykdommer som skal meldes. Legene i grensestrøkene bør også sende slik melding når de diagnostiserer meldepliktig sykdom hos pasienter fra nabolandet som har søkt legen på hans kontordagsted.

b. Som omhandlet foran foreligger det også fra de senere år eksempler på at smittsomme sykdommer i grensestrøkene brer seg til befolkningen på den andre siden av grensen. Ved opptreden av mer alvorlige smittsomme sykdommer, hvis spredning kan stoppes eller begrenses ved spesielle tiltak, vil det derfor være av vesentlig betydning at legene underretter nærmeste offentlige leger i nabolandet om opptreden av slike sykdommer blant sitt eget lands befolkning.

2. Samarbeid ved kontrolltiltak

Kontrolltiltak som vanligvis settes iverk for å hindre spredning av smittsomme sykdommer, kan stort sett deles i to grupper: 1. tiltak som settes iverk når det er oppdaget et nytt tilfelle av sykdom og 2. tiltak for å avsløre nye tilfelle av smittsomme sykdommer, d. v. s. masseundersøkelser.

Utvalget anser det unødvendig å gå i detalj med hensyn til hvilke sykdommer det bør gripes inn med fellestiltak overfor, men vil bl. a. peke på

betydningen av samarbeid f. eks. ved miljøundersøkelser omkring tilfelle av tuberkuløs sykdom, vaksinasjonstiltak, isolasjons- og karantenetiltak og epidemiologiske undersøkelser. Organisering av slike fellestiltak bør kunne skje lokalt. Ved mer omfattende tiltak bør også overordnede helsemyndigheter ta del i arbeidet.

Når det gjelder masseundersøkelser, bygger utvalget på de erfaringer som er gjort under skjermbildefotograferingen i Finnmark, hvor det i grensestrøkene ikke bare er foretatt fotografering av den norske befolkning, men hvor apparater og personell også er blitt stillet til disposisjon for den finske befolkning som er bosatt langs grensen. Undersøkelsene, som foruten skjermbildefotografering også har omfattet tuberkulinprøving og BCG-vaksinasjon, har vært planlagt ved samarbeid mellom »länsläkare» og fylkeslege og gjennomført på den måte at den finske befolkning har søkt fotograferingssteder på norsk side, eller ved at fotograferingsteamene har fått lokaler på finsk side til disposisjon.

Betydningen av samarbeid ved slike undersøkelser i grensestrøkene er åpenbar. Undersøkelsen kan bare bli effektiv når den omfatter alle personer innen et epidemiologisk sett avgrenset område. Erfaringene fra Finnmark bekrefter dette.

Da lignende undersøkelser også utføres i andre grensestrøk i Norge, og også av helsemyndighetene i Finland og Sverige, bør det stimuleres til økt samarbeid på dette felt. De sentrale helsemyndigheter i det land som planlegger undersøkelser, bør underrette de sentrale helsemyndigheter i det annet land om at slik undersøkelse skal finne sted. Planleggingen av den praktiske gjennomføring bør overlates til helsemyndighetene i de fylker (»län») på begge sider av grensen, hvor undersøkelsene skal foregå. Hvis slik undersøkelse og/eller vaksinasjon i et grensestrøk utføres av helsepersonell fra naboland, vil det bero på lovgivningen i de enkelte land om det er adgang til å pålegge befolkningen å fremstille seg til undersøkelse eller vaksinasjon.

I forbindelse med spørsmålet om skjermbildefotograferingen har utvalget også diskutert muligheten av å henvise pasienter til (frivillig) undersøkelse ved diagnosestasjon (»centraldispensär», »tuberkulosdispensär»), når pasientene har uforholdsmessig lang vei til diagnosestasjon i eget land eller det av andre grunner er vanskelig å søke denne. Utvalget mener at det bør åpnes adgang hertil.

*C. Helsestasjonsvirksomhet (»mödra- och barnavårdsstation»,
»rådgivningsbyrå för mödra- och barnavård»)*

Størsteparten av grensebefolkningen i Finland, Norge og Sverige har idag alle muligheter for å søke kontrollstasjoner, stasjonære eller ambulante. Enkelte steder, spesielt lengst i nord, hvor det idag antas å være et ennu større behov for slik virksomhet enn ellers i landet — er det imidlertid vanskelig å gjennomføre en regelmessig kontroll. Størstedelen av legens ar-

beidstid går i disse områder med til kurativt arbeid, og helsestasjonsvirksomheten må konsentreres om få kontrollstasjoner, som er åpne med relativt lange intervaller. De ofte lange og besværlige reiser til stasjonene reduserer også søkningen.

Utvalget antar at det også på dette felt kan skje en koordinering, som kan gjøre arbeidet mer effektivt. Det bør rettes en henstilling til de myndigheter og organisasjoner som står for driften av slike stasjoner, om i de tre land å åpne stasjonene for befolkningen fra nabolandet og om ved samarbeid over grensen å koordinere arbeidet, slik at kontroll kan bli avholdt regelmessig og uten altfor store intervaller, og slik at befolkningen kan få kortest mulige reiser.

Kontrollen er i alle tre land gratis for befolkningen.

D. Helseopplysning på samisk

På finske, svenske og norske områder lever samer som snakker det samme sprog, det såkalte nordsamisk. De lever under vanskelige hygieniske forhold og spebarndødeligheten er i visse strøk høyere enn ellers i befolkningen.

Helseopplysning på henholdsvis finsk, svensk og norsk har denne befolkning vist seg lite mottagelig for. Brosjyrer på nord-samisk har derimot vakt interesse. Slike brosjyrer har vært utgitt av helsemyndighetene i alle tre land, delvis om de samme emner. Det kan være hensiktsmessig å koordinere også dette arbeid. Utgivelsen av brosjyrene har i det vesentlige skjedd på initiativ av helsemyndighetene i de områder hvor samene bor. Det samarbeid som her er nødvendig mellom helsemyndighetene i de tre land, bør planlegges av »länsläkaren», »förste provinsialläkaren» og fylkeslegen — og med fylkeslegen i Finnmark som initiativtaker.

Kap. V. Betaling, takster, trygdeordning

Utvalget finner å burde henlede oppmerksomheten på følgende forhold:

Når det gjelder de norske trygdekassers adgang til å yte refusjon for pasienter som har søkt over grensen etter legehjelp, har rikstrygdeverket i brev av 3. januar 1957 meddelt utvalget:

Om en trygdekasses stønadsplikt i sykdomstilfelle og ved nedkomst som inntreffer under opphold utenfor landet inneholder syketrygdlovens § 32 nærmere regler.

Den trygdede har i tilfelle rett til stønad med inntil det beløp som trygdekassen ville ha betalt for tilsvarende behandling her i landet. Bestemmelsen tar sikte på sykdomstilfelle og nedkomst som inntreffer under opphold i utlandet og antas ikke å hjemle adgang til å forlate landet i den hensikt å søke legehjelp, sykehusbehandling eller jordmorhjelp. Norsk trygdekasse antas imidlertid pliktig til å yte stønad i disse tilfelle når legehjelp, sykehusbehandling eller jordmorhjelp ikke kan skaffes her i landet uten alvorlige ulemper eller forsinkelser.

Utgifter til legehjelp som ytes på norsk side av finsk eller svensk lege med norsk licentia practicandi, antas norsk trygdekasse forpliktet til å refundere etter de vanlige regler. Det samme gjelder jordmorhjelp som ytes på norsk side av svensk eller finsk jordmor med bevilling til å praktisere som jordmor i Norge.

Fra svensk side er det vist til »Kungl. Maj:ts kungörelse» nr. 54 for 1956, den såkalte »gränssjukvårdskungörelse» som inneholder bestemmelser om adgang til å få refusjon for legehjelp m. v., som en grenseboer i Sverige har søkt i Finnland eller Norge.

Fra finsk side er opplyst at det arbeides med å få istand en trygdeordning i Finnland, men at det nok vil ta tid før dette kommer i orden. De enkelte kommuner og staten betaler det meste av underskuddet ved sykehusene slik at ytelsene er meget billige for den enkelte pasient. I de tilfelle hvor pasienten er ubemidlet, betaler kommunen eller forsorgsvesenet for pasienten, slik at han får sin ytelse uten vederlag.

Utvalget antar at man bør komme frem til det prinsipp at den som søker legehjelp eller annen medisinsk hjelp i nabolandet, bør få refusjon som for behandling av eget lands lege eller sykehus.

Kap. VI. Transport av syke — ambulansfly

Forsåvidt angår bruk av ambulansfly, er det fra norsk side opplyst at saken har vært forelagt for de myndigheter i Norge som har med disse saker å gjøre, og det er bragt på det rene at i nødstilfelle kan ambulansfly fra nabolandene passere norsk grense, men at det da såvidt mulig må meldes fra til de militære myndigheter og til nærmeste tollstasjon på forhånd.

Fra svensk side er det opplyst:

Den av statsmedel bekostede ambulans- og räddningsflygtjänsten i Sverige grundar sig på samverkan mellan helikoptrar och konventionella flygplan. För transporterna användes tillgängliga militära flygplan samt helikoptrar och civila flygplan, som förhyrts av privata företag. För Norrbottens län och närmast kringliggande områden finnes en fast helikopterstation inrättad i Gällivare kyrkstad enligt avtal med aktiebolaget Lapplandsflyg, Porjus (telefon 10 240 eller Gällivare 10 960). För östersundsområdet har avtal träffats med firma Jämtlands aero, Östersund (telefon 15 162 eller 20 900) om förhyrning av olika typer av konventionella flygplan med fast stationeringsort i Östersunds stad. Rekvisition av ambulansflygning inom Sverige får göras av envar läkare (i vissa fall av distriktssköterska eller distriktsbarnmorska) direkt hos ovannämnda privata flygföretag. Räkning avseende sådan flygning skall av vederbörande företag insändas till luftfartsstyrelsen, som har att av statsmedel bestrida kostnaden. Ovannämnda flygföretag är, enligt uppgift, villiga att utföra ambulansflygningar även inom de finska och norska läkardistrikt, som gränsar till Sverige, varvid kostnaderna torde komma att debiteras enligt kommersiella grunder. I fråga om flygtransport av skadad eller sjuk person från eller till Sverige bedömer luftfartsstyrelsen i varje särskilt fall, huruvida och i vilken utsträckning ersättning kan utgå av statsmedel.

Utvalget har funnet at det bør åpnes adgang for de offentlige leger til å rekvirere ambulansefly fra nabolandene i den utstrekning dette anses nødvendig og fly ikke kan skaffes fra eget land uten alvorlige forsinkelser. I tilfelle bør de enkelte flyeiere få betaling etter de regler som gjelder i deres egne land. Det bør søkes truffet en ordning, hvoretter det land hvori avhentsstedet ligger, svarer for betalingen.

Kap. VII. Normer for medisinalt samarbeid i grensestrøkene

Det bør søkes gjennomført medisinalt samarbeid innen de legedistrikter som ligger inntil grensene mellom de tre land således: 1. at befolkningen langs grensene mellom de tre land får adgang til medisinske tjenester, så vel kurative som preventive, i eller fra grensestrøk i nabolandet og 2. at de forebyggende og kontrollerende tiltak i grensestrøkene blir samordnet der det hensiktsmessig kan skje.

I det følgende forstås ved

offentlig lege:

I Finland: »stadsläkare», »köpingsläkare» og »kommunalläkare».
I Sverige: »tjänsteläkare i öppen vård».

distriktsjordmor:

I Finland: »kommunal barnmorska».
I Sverige: »distriktsbarnmorska».

helsesøster:

I Finland: »hälsosyster».
I Sverige: »distriktssköterska».

sykepleier:

I Finland: »ambulerande sjuksköterska».
I Sverige: »annan i allmän tjänst anställd sjuksköterska än distriktssköterska».

Følgende retningslinjer for samarbeidet bør følges:

A. Kurativt arbeid

1. Offentlig lege som virker i grensestrøk, bør få lisens til å utøve legevirksomhet i tilgrensende legedistrikt på den annen side av riksgrensen (grenselisens, »gränsbehörighet»).

Det bør ordnes generelt ved at enhver som fast eller midlertidig innehar stilling som offentlig lege i distrikt ved riksgrensen får rett til å utøve legevirksomhet i tilgrensende legedistrikt på den annen side av grensen.

2. Offentlig lege i grensestrøk bør motta pasienter fra tilgrensende legedistrikt på den annen side av riksgrensen.

Han bør ved behov kunne reise i sykebesøk i tilgrensende legedistrikt på den annen side av grensen.

3. Han bør i forståelse med vedkommende fylkes- respektive länsläkare påta seg å vikariere for den offentlige lege på den andre side av grensen under kortere fravær.

I særlige tilfelle bør han — etter tillatelse fra de respektive medisinalmyndigheter — kunne holde kontordager i tilgrensende legedistrikt på den annen side av riksgrensen.

4. Privatpraktiserende lege i grensestrøk bør ved behov kunne få personlig lisens for å drive legevirksomhet i tilgrensende legedistrikt på den annen side av riksgrensen.

5. Hvis de medisinalmyndigheter i et av landene planlegger å sende spesialister opp til de nordligste grensestrøk bør de underrette de medisinalmyndigheter i de øvrige land med henblikk på å lette adgangen for befolkningen der til å få spesialisthjelp.

I den utstrekning det er behov for det bør spesialistene få begrenset lisens til å utøve legevirksomhet i nabolandets grensestrøk.

6. Legen bør følge de takster og normer for honorarberegning som gjelder i hans hjemland.

Dette bør også gjøres i tilfelle hvor legen tjenstgjør for offentlig lege i nabolandet.

7. Jordmor som virker i grensestrøk bør motta pasienter fra legedistrikt på den annen side av riksgrensen og ved behov kunne reise over riksgrensen og gi hjelp.

I den utstrekning det er behov for det bør hun få lisens til å utøve jordmorvirksomhet i tilgrensende legedistrikt på den annen side av riksgrensen.

8. Sykepleier og helsesøster som virker i grensestrøk bør hjelpe pasienter som kommer fra nabolandet og i særlige tilfelle også kunne reise over riksgrensen for å yte hjelp.

9. Når hurtig hjelp er nødvendig og innleggelse i hjemlandet vil være forbundet med alvorlig forsinkelse eller ulempe for pasienten, bør sykehus, sykestue eller fødestue («sjukvårdsinrättningar») i nabolandet motta pasienten.

Pasienter fra nabolandet bør mottas i anstalten på samme økonomiske vilkår som gjelder for den befolkning i hjemlandet som anstalten vanligvis betjener.

10. Laboratoriene bør motta prøver fra lege i nabolandets grensestrøk, når dette ligger kommunikasjonsmessig nærmere enn laboratorium i legens eget land.

B. Forebyggende og kontrollerende helsearbeid

11. Lege som under praksis i grensedistrikt i nabolandet eller ved undersøkelse av pasient som kommer fra grensedistrikt i nabolandet, diagnostiserer smittsom sykdom som er meldepliktig i legens hjemland, skal straks sende melding til vedkommende offentlige lege i pasientens hjemland.

Lege som praktiserer i et grensestrøk bør underrette vedkommende offentlige lege i nabolandet hvis han blant sin egen befolkning diagnostiserer smittsom sykdom som lett kan spre seg til grensebefolkningen i nabolandet.

12. Når sentrale eller lokale helsemyndigheter i et av landene finner det nødvendig å sette iverk mer omfattende tiltak for å hindre spredning av smittsom sykdom i grensestrøk, bør det tas kontakt med de tilsvarende myndigheter i nabolandet med henblikk på et eventuelt samarbeid om tiltakene.

Det samme gjelder for masseundersøkelser for å avsløre smittsom sykdom.

13. Helsemyndighetene i de tre land bør utvirke at det åpnes adgang for befolkningen i grensestrøk til å søke diagnosestasjon («centraldispensär», »tuberkulosdispensär») og helsestasjon («mödra- och barnavårdsstation», »rådgivningsbyrå för mödra- och barnavård») i nabolandet når det er vanskelig for befolkningen å søke slike stasjoner i eget land.

14. Utgivelse av helseopplysninger på nord-samisk bør koordineres.

15. Offentlig lege bør få adgang til å rekvirere ambulansfly fra nabolandene i den utstrekning dette anses nødvendig og fly ikke kan skaffes fra eget land uten alvorlige forsinkelser. Det bør søkes truffet en ordning, hvoretter det land hvori avhentingsstedet ligger, svarer for betalingen.

1 desember 1958

Mauri Parmala

Håkan Rahm

Ths. Amlie

Formann

Veikko Hirvonen

Ivar Frostner

Ø. Jonassen

Veikko Kangas

John Henriksson

T. Due Strand

Kurt Hedrén

Knut Munch-Søegaard

Sekretær

BILAGA 2

Skrivelse från medicinalstyrelsen i Sverige till Sveriges inrikesdepartement

Mellan de centrala medicinalförvaltningarna i Sverige, Finland och Norge ha förts underhandlingar om medicinskt samarbete i gränstrakterna, vilka resulterat i framläggande av här bifogade betänkande [*se Bilaga 1*]. Enligt punkten 1 i de antagna riktlinjerna för samarbetet (se s. 22 [*s. 1295*]) bör tjänsteläkare i gränsdistrikt få rätt att utöva läkarkonsten i angränsande distrikt på den andra sidan av riksgränsen (gränsbehörighet). Detta bör enligt samma punkt ordnas generellt så, att en var som innehar eller uppehåller tjänsteläkarbefattning i sådant distrikt får rätt att utöva läkarkonsten i motsvarande distrikt på andra sidan gränsen. Motiveringen för förslaget återfinnes i betänkandet å s. 5—8 [*se s. 1286—1288*].

Då förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten torde vara under förberedande inom departementet, vill medicinalstyrelsen — som biträder det här refererade förslaget — bringa detsamma till Herr Statsrådets kännedom och hemställa, att det måtte beaktas vid utarbetandet av den nya behörighetslagen. Detta borde förslagsvis kunna ske genom att till 1 § i lagen — om denna avfattas enligt medicinalstyrelsens förslag i remissyttrande den 4 februari 1957 — fogades ett nytt stycke av följande lydelse:

I den mån medicinalstyrelsen så förordnar, äger ock den, som i läkardistrikt i Finland eller Norge, beläget invid riksgränsen till Sverige, bestrider befattning motsvarande svensk tjänsteläkare, behörighet att utöva läkarkonsten inom angränsande tjänsteläkardistrikt i Sverige.

Möjligen skulle bestämmelsen utan olägenhet kunna göras oberoende av medicinalstyrelsens förordnande. Styrelsen har dock ansett lämpligare, att styrelsen bemyndigas att besluta om behörigheten. Understrykas bör, att det här icke är fråga om förordnande för namngivna läkare utan för en var som bestrider viss läkartjänst.

Önskvärt vore, att den nya ordningen kunde träda i kraft den 1 juli 1960. Utsikt torde nämligen förefinnas, att motsvarande lagändringar i Finland och Norge skola kunna genomföras till denna tidpunkt.

Medicinalstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att internordiska underhandlingar som bekant pågå om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Om dessa leda till positivt resultat, torde dock såsom villkor för läkarverksamhet i annat nordiskt land än hemlandet komma att uppställas åtminstone krav på inlärande av landets medicinförfattningar. Då sådant krav icke avses att uppställas för den här diskuterade gränsbehörigheten — se härom sista stycket å s. 8 i betänkandet [s. 1288] — är det tydligt, att genomförandet av en gemensam arbetsmarknad för läkare icke kommer att lösa de här aktuella frågorna.

Stockholm den 8 juni 1959

Arthur Engel

Håkan Rahm

Ove Lindberg

Tilläggsförslag

om medicinskt samarbeide i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige

(Väckt av Claudia Olsen)

Nordisk Råd vedtok ved sin 3. sesjon en rekommandasjon om felles nordisk samarbeid vedrørende sykehusbehandling (nr. 10/1954).

De nordiske lands helsedirektører nedsatte i 1954 et utvalg med representanter fra Finland, Norge og Sverige til å utrede spørsmålet om medisinalt samarbeid i grensestrøkene mellom Sverige og Finland, Sverige og Norge og Finland og Norge. Utvalget avga sin innstilling i desember 1958 [*se Sak D 5, Bilaga 1*].

Jeg finner at de tiltak som er foreslått i innstillingen bør gjennomføres så snart som mulig, og at Nordisk Råd derfor bør gi innstillingen sin støtte.

Under henvisning hertil vil jeg derfor foreslå

at Nordisk Råd vil anbefale regjeringene i de nordiske land å gjennomføre de tiltak som er foreslått i innstillingen med sikte på medisinalt samarbeid i grensestrøkene.

Oslo, 25. oktober 1959

Claudia Olsen

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 19 september 1959:

Den i meddelelse af 30. august 1958 (6. sess., s. 1215) omtalte udveksling af materiale er endnu ikke afsluttet.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 19 september 1959:

Den av de nordiska ländernas regeringar på sin tid tillsatta farmakopékommittén uppgör som bäst förslag till en samnordisk farmakopé, som beräknats bliva färdig år 1960.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 15/1954 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Som det fremgår av meldingen til Nordisk Råd 6. sesjon, må man avvente utkastet til den felles nordiske farmakopé før man kan gå videre, og utkastet ventes ferdig i løpet av 1960.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Beträffande denna rekommendation, som avser frågor, för vilka Danmark är koordinerande, har inrikesdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i anmälan till 1956 års session.¹

¹ 5. sess., s. 976.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Efter indbydelse af indenrigsministeriet har spørgsmålet om nordisk samarbejde med hensyn til prøvning af dentalmaterialer været drøftet på et møde mellem repræsentanter for den svenske Medicinalstyrelse, det norske Sosialdepartements helsedirektorat, den finske Medicinalstyrelse samt den danske sundhedsstyrelse. I mødet, der blev afholdt i København i oktober måned 1958, har endvidere deltaget teknisk sagkyndige i spørgsmål vedrørende prøvning af dentalmaterialer.

Deltagerne i mødet har til indenrigsministeriet afgivet en redegørelse,¹ hvori der dels gives en oversigt over den hidtidige udvikling med hensyn til prøvning af dentalmaterialer i de enkelte nordiske lande, dels gøres rede for de på mødet fremkomne synspunkter om behovet for en systematisk kvalitetsprøvning af dentalmaterialer samt om, hvorledes en fælles nordisk ordning såvel med hensyn til selve den faktiske materialeprøvning som med hensyn til den hertil knyttede forskning kunne tænkes gennemført. Redegørelsen indeholder følgende konklusion.²

Den svenske regering (Inrikesdepartementet) og den norske regering (Sosialdepartementet) har meddelt indenrigsministeriet, at de kan tilslutte sig tanken om, at der ved fortsatte forhandlinger søges udarbejdet et endeligt forslag til oprettelse af et fælles nordisk institut vedrørende prøvning af dentalmaterialer efter de i redegørelsen angivne retningslinier. Indenrigsmini-

¹ 6. sesj., s. 1218.

² 6. sesj., s. 1227.

nisteriet har derimod endnu ikke modtaget underretning om, hvorvidt den finske regering og den islandske regering kan tiltræde, at der arbejdes videre med sagen efter de anførte synspunkter.

Efter at tandlægehøjskolerne i København og Århus samt en række interesserede danske organisationer nu har haft lejlighed til at afgive erklæringer om sagen, agter indenrigsministeriet snarest at søge spørgsmålet fremmet ved videre forhandlinger.

Med hensyn til spørgsmålet om samarbejde vedrørende laboratorievirkosomhed og levnedsmiddelkontrol har det svenske Inrikesdepartement og det norske Sosialdepartement overfor indenrigsministeriet givet udtryk for tilslutning til det af indenrigsministeriet — efter den stedfundne brevveksling og forhandling — indtagne standpunkt, hvorefter der næppe for tiden er tilstrækkeligt grundlag for en udvidelse af samarbejdet udover det samarbejde, som er en følge af den personlige kontakt, der allerede i ret vidt omfang består mellem embedsmænd og andre, der i medlemslandene er beskæftiget med spørgsmål på de omhandlede områder, og at der næppe heller for tiden med udbytte vil kunne gennemføres foranstaltninger med henblik på et udvidet samarbejde. Det norske Sosialdepartement har i denne forbindelse peget på, at to vigtige områder af den medicinske laboratorievirkosomhed allerede er genstand for nordisk samarbejde i faste og organiserede rammer. Dette gælder det samarbejde vedrørende levnedsmiddelkontrol, som finder sted i Nordisk Metodikkomité og samarbejdet i Det nordiske Polioimmunitets-Udvalg.

Indenrigsministeriet agter herefter at stille videre undersøgelser og foranstaltninger vedrørende denne del af rådets rekommandation i bero indtil videre.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 19 september 1959:

Enligt uppgift torde den punkt i rekommandationen, som berör laboratoriefrågor och livsmedelskontroll undersökas allmänt av en Nordisk metodikkommitté, för vars finska grupp fil. magister Väinö J. Salminen är ordförande (adr. OTK:s laboratorium, Helsingfors). Nämnda finska grupp arbetar veterligen närmast på uppdrag av handels- och industriministeriet.

Vad rekommandationen angående odontologiskt material angår hänvisar ministeriet för inrikesärendena till sitt utlåtande den 8 september 1959 till Danmarks utrikesministerium och meddelar, att ministeriet fortfarande anser det vara av vikt att få utrett, huruvida en odontologisk materialprovvningsanstalt på nordisk bas kunde upprättas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 16/1954 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Danmark er det koordinerende land for denne sak.

Som det fremgår av sosialdepartementets melding om den til Nordisk Råds 6. sesjon — jfr Sak D 14/58 — er departementet interessert i å få utredet spørsmålet om en felles nordisk odontologisk materialprøvningsanstalt. Det ble holdt et møte om saken i København i slutten av 1958, og de sakkyndige utarbeidet da en foreløpig betenkning som av det koordinerende danske departement ble sendt de interesserte nordiske departementer til uttalelse. Sosialdepartementet har avgitt sin uttalelse, og avventer et nytt initiativ fra dansk side. Da saken er av stor betydning for den offentlige tannrøkt i Norge, er det mulig den må søkes løst på annen måte enn hittil forutsatt.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Inrikesdepartementet, som erinrar om att Danmark är koordinerande vid denna frågas handläggning, hänvisar till departementets anmälan till 1957 års session, vari departementet framhöll det värdefulla i att en utredning komme till stånd om möjligheterna av att upprätta en odontologisk materialprovvningsanstalt på nordisk bas. Den 13 och 14 oktober 1958 ägde ett sammanträde rum i Köpenhamn med representanter för medicinalstyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, varvid frågan om förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på ifrågavarande område var föremål för diskussion. Inrikesdepartementet vill ytterligare framhålla, att medicinalstyrelsen på departementets uppdrag i skrivelse den 20 november 1958 till Sundhedsstyrelsen i Köpenhamn framhållit, att man från svensk sida vore intresserad av att den i Danmark påbörjade utredningen av frågan fortsattes samt att man efter framställning från vederbörande danska myndighet vore beredd att medverka vid fullföljandet av det sålunda påbörjade arbetet.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Spörsmålet är slutbehandlat utom såvitt avser tillsättande av en nordisk kommitté för frågan om en nordisk folklig akademi.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 juli 1959:

Til Nordisk Råds 6. session blev der afgivet en foreløbig rapport af det nordiske ekspertudvalg, der er nedsat til udredning af ovennævnte sag. Det fremgår af rapporten, jfr. Nordisk Råd, 1958, s. 1231 til 1253, at der rådede ret stærkt divergerende opfattelser inden for udvalget, idet der var stillet forslag om at indrette det folkelige akademi dels som en ambulerende skole, dels som en skole knyttet fast til én af de bestående nordiske folkehøgskoler.

For at fremme sagen fremsatte det danske undervisningsministerium et kompromisforslag til drøftelse på VIII. nordiske undervisningsministermøde i Oslo i februar 1959. Forslaget gik ud på, at akademiet forsøgsvis i en periode på 5 år etableres i tilknytning til den nordiske folkehøgskole i Kungälv, hvis nuværende skolebygning frigøres til andet formål, såfremt planerne om opførelse af nye bygninger for denne skole realiseres.

Undervisningsministermødet vedtog følgende resolution:

Ved behandlingen av saken om opprettelse av Nordens folkelige akademi, på grunnlag av den danske framstilling, ble det på møtet konstatert en sterk interesse for det anbefalte alternativ, nemlig at et nordisk folkelig akademi etableres i form av en forsøksordning i tilknytning til den nordiske folkehøgskole i Kungälv.

Fra svensk og islandsk side vil melding om endelig stilling til saken bli gitt snarest, om mulig innen utgangen av mars måned. Når denne melding foreligger, forutsettes saken opplatt til sluttbehandling i det nedsatte ekspertutvalg hvoretter undervisningsministrene vil ta stilling til det konkrete forslag.

Fra svensk og islandsk side er der nu i skrivelser af 12. juni og 13. juli d. å. givet meddelelse om principiel tilslutning — med forbehold med hensyn til sagens finansielle gennemførelse — til den foreslåede forsøgsordning.

Sagen vil herefter i overensstemmelse med undervisningsministermødets resolution blive optaget til afsluttende behandling i ekspertudvalget.

Møde i udvalget er foreløbig berammet til den 6. oktober 1959.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Statsrådet har till Finlands representanter i det nordiska sakkunnigutskott, som behandlar frågan om inrättandet av en nordisk folkakademi, utsett folkakademiföreståndaren Martti Kojonen och folkskoleföreståndaren Helmer J. Wahlroos. Ärendet är fortfarande under beredning i sakkunnigutskottet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 18/1954 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som i brev av 11. september 1959 uttaler:

Spørsmålet om oppretting av et nordisk folkeakademi ble drøftet på undervisningsministermøtet i Oslo i februar 1959.

Det danske Undervisningsministerium satte fram et forslag om at et nordisk folkeakademi skulle etableres som en forsøksordning i tilknytning til den nordiske folkehøgskolen i Kungälv. Fra norsk side var det ingen merknad til dette forslag. Det ekspertutvalg som er nedsatt, skal legge fram sin endelige innstilling på et møte i Oslo i oktober 1959. Endelig standpunkt til det danske forslag vil bli tatt når utvalget har avgitt sin innstilling.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådets handlingar, 1958, s. 1229 f.) har frågan behandlats vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Därvid konstaterades ett starkt intresse för ett av danska Undervisningsministeriet framlagt alternativ att etablera en nordisk folkakademi i form av en försöksanordning i anslutning till den Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Det förutsattes, att saken skulle upptagas till slutbehandling i det tillsatta expertutskottet, sedan Sverige och Island tillkännagivit sin inställning till projektet. Härefter skulle undervisningsministrarna taga ställning till det konkreta förslaget.

I skrivelse till det danska Undervisningsministeriet den 12 juni 1959 meddelade chefen för ecklesiastikdepartementet, att hinder från den svenska regeringens sida ej mötte mot ett fullföljande av utredningsarbetet. Detta innebure i princip anslutning till tanken, att folkakademien under en försöksperiod på 5 år knötes till den Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Samtidigt betonades emellertid, att därmed ställning icke tagits i fråga om möjligheterna att ekonomiskt förverkliga det ifrågasatta projektet.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 17 september 1959:

Såsom tidigare redan framhållits, kan rekommendationen för Finlands del anses innebära en strävan att formellt bekräfta ett redan rådande förhållande. Finnar, tillhörande såväl däck- som maskinbefälskåren, har redan under ett flertal år antagits till befälsbefattningar ombord på de övriga nordiska ländernas, främst Sveriges, handelsfartyg. Befälsutbytet mellan Finland och de nordiska länderna har dock, nästan utan undantag, varit ensidigt, ty endast i några få fall har en befälsperson, hemmahörande i något av de övriga nordiska länderna, tjänstgjort ombord på ett finskt fartyg. För manskapets vidkommande torde förhållandet vara i stort sett detsamma som beträffande befälet.

Med tanke på träffande av en event. överenskommelse vore det önskvärt att utföra en jämförelse av befälets kompetenskrav, som vore ägnad att blotta fordringarnas brister och stränghet. Den 14 maj 1959 tillsatte statsrådet en kommitté för att granska i kraft varande förordningar om navigations-skolorna och handelsfartygens befäl. Avsikten är, att denna kommitté vid uppgörandet av sina förslag skall jämföra dem i tillämpliga delar med i de övriga nordiska länderna utfärdade motsvarande bestämmelser.

Några skolor för manskapets yrkesutbildning finnes tillsvidare icke i Finland. Meningen är dock, att anordna dylik undervisning, varigenom även i detta hänseende likhet de nordiska länderna emellan ernås.

På inbjudan av Sverige, som är det koordinerande landet för detta rekommendationsärende, hölls den 15—16 innevarande september i Stockholm en konferens, vari deltog representanter för de nordiska länderna och där man dryftade frågan om en gemensam redogörelse för Nordiska rådet. Den uppgjorda redogörelsen har genom svenska regeringens försorg överlämnats till rådet [*se Tillägg*].

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 9 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 25/1954 har vært forelagt det kgl. departement for handel og skipsfart, som i brev av 8. oktober d. å. henviser til en fellesredegjørelse vedrørende de forhandlinger som ble ført mellom representanter for de nordiske lands handelsdepartementer i Stockholm 15.—16. september d. å. Denne fellesredegjørelse vil av den svenske regjering bli tilstillet Nordisk Råd [*se Tillägg*].

Handelsdepartementet har i forståelse med det kgl. kommunal- og arbeidsdepartement, Norsk sjømannsforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening utarbeidet følgende tilleggsuttalelse fra norsk side:

Den norske regjering finner at det nå neppe foreligger muligheter for å etablere en generell likestilling av nordiske sjømenn som søker ansettelse på nordiske skip i stillinger som er sertifikatbetingede. Dette fordi de enkelte lands lovgivning innbyrdes frambyr betydelige avvik både når det gjelder hvilke stillinger ombord som skal være undergitt sertifikatplikt og hvilke krav som skal stilles til utdanning og kvalifikasjoner for den som skal tjenstgjøre i befalstilling ombord. Selv om de nordiske lands lover hver for seg på dette område utvilsomt ligger på et plan som tar tilbørlig hensyn til sikkerhetskravene til sjøs, er betingelsene for en samordning av lovgivningen neppe til stede, fordi utformingen av de nasjonale lover, som tildels er av svært ny datum, har vært betinget av de strukturelle særpreg som knytter seg til de enkelte lands handelsflåter. I denne forbindelse er man således stillet overfor forskjellen i handelsflåtens fartsområder og skipenes ofte sterkt spesialiserte transporttjeneste. De geografiske forhold innen hvert land vil også i visse henseender være avgjørende for de kvalifikasjonskrav som blir stillet, likesom også forskjelligartede muligheter for rekruttering av mannskaper spiller inn.

Det forhold at man for de sertifikatbetingede stillingers vedkommende ikke vil kunne oppfylle rekommandasjonens forutsetning om en generell likestilling av nordiske sjømenn, vil dog ikke innebære at man ikke kan søke å finne fram til sådan likestilling innenfor de spesielle områder hvor forholdene måtte ligge til rette herfor. På norsk side har man tatt hensyn til denne mulighet, idet man i den nye norske lov om navigatører, som trådte i kraft 1. juli d. å. har tatt med en bestemmelse om at Kongen, under forutsetning av gjensidighet og etter inngått avtale med annet land, kan bestemme at innehaver av sertifikat utstedt av myndighetene i vedkommende land kan tjenstgjøre på norske skip i tilsvarende stilling som hans sertifikat berettiger ham til. Det er under overveielse å fremme forslag for Stortinget om å ta med en tilsvarende bestemmelse i en ny lov om maskinister i handelsflåten, som for tiden er under forberedende behandling i handelsdepartementet. At det blir åpnet adgang til å inngå bilaterale avtaler om likestilling synes å være den mest brukbare vei for å overvinne de betydelige tekniske vansker som en på dette område er stillet overfor.

Når det gjelder spørsmålet om likestilling av nordiske sjømenn i relasjon til de kategorier sjømenn som ikke tilhører skipsbefalet eller som ikke er undergitt sertifikatplikt, anføres at en opphevelse av nasjonalitetskravet — som for øvrig bare er uttrykkelig fastsatt i svensk og norsk lovgivning — isolert sett neppe vil føre til den likestilling som rekommandasjon nr. 25/1954 tar sikte på. Det viktigste spørsmål for fremme av en slik likestilling vil være å tilrettelegge hyreformidlingsapparatet innen de enkelte nordiske

land slik at en nordisk sjømann som melder seg som hyresøkende i et annet nordisk land, blir gitt samme rettigheter som vedkommende lands egne hyresøkende sjømenn. Fra norsk side må forholdene sies å ligge godt til rette, idet hyreformidlingen innen Norge etter lov om tiltak til å fremme sysselsetting m. v. av 27/6 1947, foregår gjennom statsdrevne sjømannskontorer. Disse står etter konvensjonen om felles nordisk arbeidsmarked åpne for sjømenn fra alle nordiske land uten at det kreves arbeidstillatelse.

Etter sysselsettingsloven gjelder den bestemmelse at sjømenn, som etter fartsid med norske skip må sies å ha valgt norsk sjøfart som leveveg, skal ha fortrinnsrett til ledige stillinger under perioder hvor det er arbeidsløyse av vesentlig omfang blant sjømenn. Lengre innsats til sjøs under krigen skal også gi fortrinn.

Disse bestemmelser likestiller imidlertid norske og utenlandske sjømenn som har valgt norsk sjøfart som leveveg eller tjenes!egjort til sjøs under krigen. Bestemmelsene vil på den annen side gjøre det vanskelig for både norske og utenlandske sjømenn som har gjort tjeneste på utenlandske skip å få hyre på norske skip dersom det blir arbeidsløyse blant sjømenn.

Det må være en forutsetning for enhver avtale på dette område at de kvalifikasjonskrav m. v. av nær alminnelig art som vedkommende land stiller for egne sjømenn for tjenstgjøring på skip blir oppfylt av de øvrige lands sjømenn.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 september 1959:

I rekommendationen hemställer Nordiska rådet, att regeringarna måtte upptaga förhandlingar syftande till en överenskommelse om likställdhet mellan nordiskt sjöbefäl och sjöfolk såvitt gäller anställning ombord å handels- eller fiskefartyg av nordisk nationalitet, dock med den begränsningen, a.t kravet på inhemskt medborgarskap må upprätthållas, såvitt avser fartygets befälhavare (Nordiska rådet, 2. sesj., s. 983, jfr 6. sesj., s. 1263—1264 och 1669—1670).

Frågan, huruvida för Sveriges del några återverkningar kan befaras på grund av mest-gynnad-nationsklausuler i avtal med icke-nordiska länder, därest å svensk sida åtgärder vidtages för att åstadkomma likställighet mellan å ena sidan svenskt sjöbefäl och sjöfolk samt å andra sidan sådant, tillhörande övriga nordiska länder, vid anställning ombord å handels- eller fiskefartyg, har varit föremål för utredning. Enligt vad som härvid framkommit torde frågan sakna nämnvärd betydelse.

Överläggningar beträffande rekommendationen har den 15 och den 16 september 1959 hållits i Stockholm mellan representanter för danska, finska, isländska (observatör), norska och svenska regeringarna. Därvid uppnåddes enighet om en gemensam redogörelse av den lydelse bilaga till detta meddelande utvisar [*se Tillägg*].

Såsom framgår av redogörelsen råder stora olikheter i fråga om de förhållanden, som i de olika länderna hänför sig till befattningar ombord, för vilka särskild behörighet kräves. Denna omständighet utgör det centrala problemet speciellt vad gäller det befäl, som omfattas av rekommendationen. För Sveriges del föreligger ej författningsmässiga hinder att på grundval

av nuvarande bestämmelser om behörighetsfordringar och behörighetsbevis enligt befälsförordningen av år 1936 och däri senast år 1956 vidtagna ändringar ingå överenskommelser med övriga nordiska länder om godkännande av behörighetsbevis. Spörsmålet rörande nya bestämmelser om behörighetsfordringar och behörighetsbevis utredes emellertid för närvarande av bemanningsutredningen. En på utredningens förslag grundad ny författning angående befälets behörighet och besättningens antal avses att utfärdas under första halvåret 1960. Det är därför å svensk sida föga ändamålsenligt att upptaga överläggningar om godkännande av behörighetsbevis med de övriga nordiska länder, som nu kan vara beredda därtill, förrän de nya svenska bestämmelserna på området är utfärdade. Principiellt anser dock svenska regeringen det vara angeläget, att behörighetsbevis, utfärdade i de nordiska länderna, i största möjliga utsträckning gives nordisk giltighet.

I Sverige har sedan 1911 gällt, att vid påmönstring av sjöman å svenskt handelsfartyg besättningen — befälhavaren däri inberäknad — till minst $\frac{2}{3}$ skall bestå av svenska medborgare. Denna bestämmelse torde i princip icke komma att beröras av det ställningstagande, vartill bemanningsutredningens förslag kan leda. För att rekommendationens syfte på en väsentlig punkt skall kunna förverkligas vad Sverige beträffar har Kungl. Maj:t — på föredragning av chefen för handelsdepartementet — den 25 september 1959 utfärdat kungörelse av innehåll, att vid påmönstring av sjömän å sådant svenskt fartyg som nyss sagts besättningen — befälhavaren däri inberäknad — till minst $\frac{2}{3}$ skall bestå av svenska medborgare eller medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

TILLÄGG

Gemensam redogörelse för överläggningar i anledning av rekommendation nr 25/1954

Representanter för de nordiska regeringarna höllo i Stockholm den 15—16 september 1959 överläggningar med anledning av rekommendationen nr 25/1954, den isländske representanten dock endast i egenskap av observatör. Dessförinnan hade under året fortlöpande kontakter för samråd i ämnet tagits under hand mellan representanterna.

Det antecknades, att rekommendationen i den del, den avser fiskefartyg, icke behandlats i annan mån än vad som framgår av anmälningarna till Nordiska rådets 3:e session (s. 503—504). Enligt den norska regeringens anmälning förklarade norska regeringen sig därvid icke finna skäl att vid dåvarande tidpunkt föreslå någon ändring i lagen den 2 juni 1906 om förbud mot att utlänningar driva fiske m. m. innanför Norges fiskegräns. Jäm-

likt lagens §§ 2 och 3 kan såsom huvudregel intill hälften av besättningen vara utläningar. Någon ändring i lagen har icke vidtagits sedan nämnda session.

Man konstaterade det nära samband, som finnes mellan rekommendationen och bestämmelserna i överenskommelsen den 22 maj 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en gemensam arbetsmarknad.

Därjämte konstaterades, att beteckningarna »befäl» och »manskap» icke äro entydiga och att det existerar icke obetydliga skiljaktigheter härutinnan mellan länderna. Sålunda äro telegrafister och stewardar befäl enligt danska och norska lagbestämmelser, men — ehuru tillhörande arbetsledningen ombord och i åtskilliga avseenden jämställda med befälet — manskap enligt svenska föreskrifter. Den finska sjömanslagen likställer likaledes i vissa avseenden dessa senare kategorier med befäl. Fackutbildade fartygselektriker äro befäl enligt norska bestämmelser men icke enligt finska och svenska. I Danmark äro fartygselektriker befäl, om de inneha maskinteknisk befälsbehörighet, men hänföras i annat fall till maskinmanskapet. — I detta sammanhang erinrades om att särskild behörighet för att anställas såsom skeppskock icke erfordras i Finland och Sverige, men väl i Danmark och Norge.

Vid behandlingen av frågan om nationalitetskrav — fordran på medborgarskap (»indfødsret») — vid anställning av befäl och om ömsesidigt godkännande av behörighetsbevis för befälet lämnades följande upplysningar.

I Danmark utfärdades den 7 juni 1958 tre lagar, nämligen (nr 208) om »skibes bemanning», (nr 209) om »nautiske eksaminer m. m.» och (nr 210) om »eksaminer for skibsmaskinmestre m. m.» Av dessa lagar trädde lagen om »skibes bemanning» i kraft den 1 augusti 1958 och de båda andra den 1 februari 1959. I bemanningslagen (nr 208), som innefattar bestämmelser om krav på danskt medborgarskap för tjänstgöring såsom befälhavare (»fører»), har i dess § 43 intagits bestämmelse om att Konungen under förutsättning av ömsesidighet efter överenskommelse med Finland, Island, Norge och Sverige äger förordna, att person med giltigt behörighetsbevis i något av dessa länder är berättigad att tjänstgöra på danska fartyg i motsvarande befattning som den, vilken hans behörighetsbevis berättigar honom att inneha på hans hemlands fartyg.

I Finland uppställs krav på inhemskt medborgarskap i fråga om befälhavaren men icke beträffande övrigt befäl.

Den 14 maj 1959 har tillsatts en statlig kommitté för att granska i kraft varande förordningar om navigationsskolorna och handelsfartygens befäl. Avsikten är, att denna kommitté vid uppgörandet av sina förslag skall jämföra dessa förordningar i tillämpliga delar med i de övriga nordiska länderna utfärdade motsvarande bestämmelser. Kommittén skall arbeta i brådsakande ordning och beräknas vara färdig med sitt arbete senast våren 1960.

I Norge uppställs i fråga om befälhavaren (»skipføreren») krav på norskt medborgarskap och innehav av norskt certifikat. För övriga befattningar ombord, för vilka innehav av behörighetscertifikat erfordras, kräves icke norskt medborgarskap, men certifikatet skall vara utfärdat av norsk myndighet på grundval av avlagd examen vid norsk sjöbefälsskola.

Enligt § 12 andra stycket lagen den 10 oktober 1958 om »navigatører», vilken trädde i kraft den 1 juli 1959, kan Konungen — efter därom med annat land träffat avtal — bestämma, att innehavare av certifikat, utställt av myndighet i vederbörandes hemland, kan tjänstgöra på norskt fartyg i motsvarande befattning, som hans certifikat berättigar honom till.

Utredning om en ny och motsvarande lag om maskinbefålet pågår.

I Sverige har den 30 juni 1959 dels utfärdats ny stadga för sjöbefälsskolorna i riket, dels ock fastställts nya tim- och kursplaner för de nautiska och maskintekniska linjerna vid dessa skolor. Stadgan trädde i kraft den 18 juli 1959.

Enligt 14 § i stadgan må endast den, som är svensk medborgare, vinna inträde som elev i sjöbefälsskola. Sjöfartsstyrelsen äger enligt stadgans 117 § i särskilda fall medgiva undantag från bl. a. detta villkor.

Enligt §§ 3 och 12 befälsförordningen den 12 juni 1936 fordras svenskt medborgarskap för behörighet att utöva befäl å svenskt handels- eller fiskefartyg samt för erhållande av behörighetsbevis såsom sådant befäl. Sjöfartsstyrelsen äger enligt § 29 förordningen att i särskilda fall, då omständigheterna därtill föranleda, medgiva undantag även från dessa bestämmelser.

Frågan om bemanningen på fartyg samt om behörighetsfordringar och behörighetsbevis för befäl utredes för närvarande genom bemanningsutredningen. Såsom grundval för utredningens arbete tjänar bl. a. den nya sjöbefälsskolestadgan och de nya tim- och kursplanerna vid dessa skolor. Nya bestämmelser om bemanning och befälsbehörighet väntas — efter förslag av utredningen — kunna komma att utfärdas före den 1 juli 1960.

Vid överläggningarna genomgick man vidare — med utgångspunkt från ovannämnda överenskommelse den 22 maj 1954 om en gemensam nordisk arbetsmarknad — gällande bestämmelser om nationalitetskrav vid anställning av manskap samt förefintliga andra bestämmelser och förhållanden med samma hindrande verkan vid sådan anställning. Därvid konstaterades följande.

I Danmark finnas inga föreskrifter om nationalitetskrav för manskap. Där emot finnes en bestämmelse i lagen om »forhyring og mønstring av skibsmanskab» att »statsforhyringskontoren» vid anvisning av arbete åt manskap skola lämna företräde för medlemmar av arbetslöshetskassa, som är erkänd av danska staten. I realiteten innebär detta, att påmönstring å danskt fartyg i dansk hamn kan ske blott av danskt manskap. I Danmark administrerar nämligen de båda sjöfolksorganisationerna Sømændenes Forbund och Søfyrbødernes Forbund arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna för här ifrågavarande manskapskategorier. Dessa organisationer mottaga i princip icke utlänningar såsom medlemmar. De danska representanterna upplyste, att organisationerna knappast torde vara beredda att godtaga en ändring härutinnan. Endast sådant utländskt manskap, som anställts på danskt fartyg utomlands, har möjlighet att vinna inträde i dessa organisationer och att därigenom bli likställt med danskt manskap vid mönstring på

danskt fartyg i Danmark. Beträffande manskap inom däcksavdelningen framhölls emellertid, att det enligt dansk lagstiftning såsom förutsättning för sådan mönstring gäller, att sjömannen i fråga genomgått dansk sjömansskola eller äger viss därmed jämställd utbildning. Beträffande kockar gäller en liknande bestämmelse. I den danska lagstiftningen stå sålunda nu nämnda bestämmelser i vägen för ett förverkligande av rekommendationens syfte.

I Finland finnas icke några nationalitetskrav stadgade vid anställning av manskap ombord å finskt handelsfartyg. På grund av hävdvunnen praxis anställas vid påmönstring dock endast personer, som tillhöra finsk eller annan nordisk sjömansorganisation.

I Norge finnas bestämmelser om sjömansförmedling och anställning av manskap i lagen den 27 juni 1947 om åtgärder för att främja sysselsättningen. Jämlikt denna lag står sjömansförmedlingen öppen för utländskt manskap, dock med den inskränkning, som stadgas i lagen den 26 augusti 1854 om »Forandringer i Forordningen om Sjøindrulleringsvæsenet af 3die Juni 1803», enligt vilken besättningen endast till en 1/3 må bestå av utlänningar. Denna bestämmelse gäller enligt lag den 26 maj 1866 icke i fråga om svenska medborgare.

I Sverige skall i fråga om påmönstring inom riket av sjömän å svenskt fartyg iakttagas, att manskapet och besättningen i övrigt, befälhavaren däri inberäknad, består till minst 2/3 av svenska medborgare (35 § 1 mom. b) kungörelsen den 9 juni 1939 angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.). Jämväl vid påmönstring utom riket av sjömän å svenskt fartyg skall, där så kan ske, vad nyss sagts iakttagas. Undantag därifrån må ifrågakomma allenast, därest tillämpningen av bestämmelsen skulle föranleda synnerlig olägenhet (35 § 2 mom.).

Sammanfattningsvis konstaterade representanterna, att spørsmålet om att genomföra likställighet mellan det egna landets sjömän och sjömän från övriga nordiska länder, då de anmäla sig såsom arbetssökande, icke löses enbart genom upphävande av gällande bestämmelser om nationalitetskrav och genom ömsesidigt godkännande av behörighetsbevis. För att uppnå rekommendationens syfte erfordras även, att hithörande lagstiftning i övrigt ändras därhän, att förutsättningar skapas för en sådan likställdhet eller att eljest de faktiska förhållandena på området tillrättaläggas.

Vidare konstaterades, att det råder stora olikheter i fråga om de förhållanden, som i de olika länderna hänföra sig till befattningar ombord, för vilka särskild behörighet kräves, och att möjligheter därför icke nu äro för handen att sammanföra dessa befattningar under en allmän bestämmelse om likställdhet. Härtill kommer också, att lagstiftningen om behörighetsfordringarna i flera av länderna fortfarande är föremål för revision. Tanken på en multilateral överenskommelse om godkännande av behörighetsbevis kan för närvarande alltså icke förverkligas. Däremot står den utvägen öppen, att man — vartefter formella och reella förutsättningar föreligga — bila-

teralt tager upp spørsmålet om ömsesidiga överenskommelser i ämnet för att komma fram till en lösning av de svåra tekniska problem, varom här är fråga. Författningsmässiga förutsättningar ha numera skapats för träffande av överenskommelse mellan Danmark och Norge i fråga om fartygsbefäl (»navigationsbefäl»).

September 1959

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Handelsministeriet) meddelar den 26 augusti 1959:

Under hänvisning til den under 30. august 1958 fremsendte meddelelse (Nordisk Råd, 6. sess. 1958, s. 1265—1275) skal man yderligere meddele, at spørgsmålet om ændring af aktieselskabslovens § 49, stk. 3, hvorefter bestyrelsesmedlemmer i selskaber, hvis navn indeholder en dansk sted- eller nationalitetsbetegnelse, alle skal have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste 5 år have været bosiddende her, fortsat er genstand for behandling i den under 6. september 1957 nedsatte kommission.

Man skal endvidere meddele, at handelsministeriet endnu ikke har modtaget svar fra erhvervsministeriet i Reykjavik på en forespørgsel om, hvorvidt der påtænkes ændringer i de islandske bestemmelser om adgangen til at drive handel, håndværk og industri.

F i n l a n d s regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 10 oktober 1959:

Beträffande denna rekommendation har ministeriet intet nytt att meddela utan hänvisar till det meddelande, som i ärendet den 8 september 1956 avgivits till Nordiska rådets 5:e session (s. 1207—1211).

N o r g e s regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 26/1954 har vært forelagt det kgl. departement for handel og skipsfart, som i brev av 12. juni d. å. uttaler:

1. I lov om handelsnæring av 8. mars 1935 § 16 er regnet opp hva slags praksis som gir adgang til å løse næringsbrev på kjøpmannshandel (handelsbrev). Når det gjelder praksis ved fonds- og aksjemeglerforretning og ved apotek, kreves at praksisen er ervervet her i landet. Ved kongelig resolusjon av 16. januar 1959 — i Ot. prp. nr. 17 (1959) — ble det fremmet forslag om at praksis av denne art godtas også om den er ervervet i utlandet.

2. Samtidig ble det fremmet forslag om adgang for vedkommende departement (kirke- og undervisningsdepartementet) til under særlige omstendigheter å dispensere fram kravet i samme paragraf om at man for å få handelsbrev må ha enten avgangsprøve i handelsfag fra skole som er godkjent av vedkommende departement, eller handelsfagprøven eller annen godkjent prøve her i riket. Forslaget ble blant annet motivert med hensynet til ansøkere som har hatt sitt virke i utlandet og fått sin handelsutdannelse der.

3. Videre ble det fremmet forslag om at Kongen skal kunne bestemme at de handelspass som er omhandlet i handelslovens § 47, skal utstedes uten betaling av avgift til statskassen.

De nevnte forslag ble vedtatt som lov av Stortinget 15. mai 1959. Dette stortingsvedtak er sanksjonert ved kongelig resolusjon av 28. mai 1959. Lovendringen trer i kraft fire uker etter kunngjøringen i »Norsk lovtidend».

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Den i förra årets meddelande (se s. 1267/1958) omförmälda utredningen rörande revision av den svenska näringsrätten har ännu icke slutfört sitt arbete. Utredningens förslag kan icke beräknas föreligga förrän tidigast under senare delen av 1960.

Den praxis, som omnämnes i sagda meddelande, tillämpas fortfarande.

BILAGA**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning av rekommendation nr 26/1954**

Ved rekommendation nr. 26/1954 henstillede rådet til regeringerne, at der ved anvendelse af bestemmelserne om adgang for udlændinge til at drive næring, være bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber eller andre sammenlutninger etc. følges en sådan praksis, at kravet om længere tids ophold i landet for indrømmelse af sådan ret lempes for så vidt angår statsborgere i de nordiske lande.

På 6. session, hvortil der af regeringerne var givet meddelelser om de foranstaltninger, der var truffet for at imødekomme rekommendationen (Sak D 18), udtalte juridisk udvalg (6. sesj., s. 1677 ff), at man fandt det formålstjenligst, at rådets juridiske niemandskomité inden rådets næste session foretog en gennemgang af det foreliggende materiale, således at rådet på grundlag af en redegørelse fra komiteen kunne tage stilling til, på hvilke områder et nyt initiativ eventuelt var påkrævet.

Komiteen har herefter underkastet sagen en nærmere analyse og skal i den anledning udtale følgende:

Som det fremgår af en til 6. session udarbejdet oversigt (6. sesj., s. 1268 ff) er den foreliggende sag begrænset til at angå handel, håndværk, industri og lignende, medens adgangen til at udøve mere specielle virksomheder er holdt uden for drøftelserne.

Af de af regeringerne afgivne meddelelser fremgår det for Finlands vedkommende, at der ikke til rekommendationens gennemførelse kræves ændringer i lovgivning eller praksis. Noget tilsvarende synes at gøre sig gældende for Islands vedkommende, idet det efter islandsk lovgivning stillede krav om bopæl i Island det sidste år også stilles til islandske statsborgere. •

For så vidt angår enkeltpersoners adgang til at drive næring i de øvrige nordiske lande er det oplyst, at der i de senere år ikke i Danmark er nægtet dispensation fra kravet om statsborgerret, at der i Norge siden den ved lov af 9. november 1956 indførte dispensationsadgang ikke er nægtet dispensation fra kravet om, at vedkommende skal være »innvåner av riket», d. v. s. have opholdt sig i Norge i mindst to år og fremdeles være bosat der, og at der i Sverige er sket en liberalisering af den praksis, ifølge hvilken der over for udlændinge tidligere krævedes to års ophold i landet.

Med hensyn til selskabers adgang til at drive næring i de tre sidstnævnte lande foreligger følgende oplysninger:

I Danmark savnes fortsat hjemmel til at dispensere fra kravet om dansk statsborgerret eller mindst fem års ophold for så vidt angår bestyrelses-

medlemmer i selskaber, hvis navn indeholder en dansk steds- eller nationalitetsbetegnelse. I Norge er der tilvejebragt hjemmel til at dispensere fra kravet om, at mindst halvdelen af stiftere og bestyrelsesmedlemmer skal være bosat i Norge og have været det de sidste to år, men i nogle tilfælde, hvor det drejede sig om selskaber, der drev handel, er andragender om dispensation fra det nævnte krav blevet afslået. For Sveriges vedkommende oplyses det, at den tidligere temmelig restriktive dispensationspraksis med hensyn til kravet om, at visse ledende personer i aktieselskaber skal være svenske statsborgere og bosat i Sverige, nu er lempet.

Selv om den ved rekommandation nr. 26/1954 tilsigtede lempelse af praksis således er sket, bør man efter komiteens opfattelse ikke blive stående herved. På baggrund af rekommandation nr 7/1953 om ligestilling af nordiske statsborgere ville komiteen finde det ønskeligt, at det af regeringerne nærmere blev overvejet, om det ikke var muligt nu at gennemføre en fuldstændig ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at drive næring, således at såvel krav om statsborgerret som krav om en vis tids ophold i landet bortfaldd, uden at man i hvert enkelt tilfælde skulle være henvist til at søge om dispensation.

For aktieselskabers vedkommende har professor Håkan Nial i sit P. M. angående en mere ensartet associationsretlig lovgivning (*se Sak A 2*) bl. a. påpeget vigtigheden af en unificering af reglerne om aktieejers stilling efter de forskellige nordiske aktieselskabslove. I tilslutning hertil har han bemærket, at det burde undersøges, om ikke blot reglerne om aktieejeres, men også reglerne om stifters, bestyrelsesmedlemmers, revisorer og andre selskabsorganers nationalitet og bopæl kunne liberaliseres. Som det fremgår af komiteens udtalelse i *Sak A 2*, har regeringerne vedtaget at nedsætte en komité bestående af en repræsentant for hvert af de nordiske lande med den opgave at undersøge mulighederne for mere ensartede regler på de af professor Nial fremdragne punkter, og spørgsmålet om enkeltpersoners adgang til at drive næring vil muligvis kunne tages op i tilslutning hertil.

Iøvrigt er komiteen opmærksom på, at den foreliggende sag har nær forbindelse med de problemer om etableringsret, der rejser sig i tilknytning til gennemførelse af de europæiske markedsplaner.

Foreløbig vil komiteen finde det mest praktisk, om man afventede resultaterne af regeringernes overvejelser vedrørende associationsretten.

Som foran anført er den foreliggende sag begrænset til at angå handel, håndværk, industri og lignende. I denne sammenhæng skal komiteen imidlertid anføre, at en ligestilling af nordiske statsborgere også med hensyn til adgangen til mere specielle virksomhedsområder forekommer ønskelig. Komiteen har derfor påtænkt efterhånden at undersøge mulighederne for en ligestilling også på de mere specielle områder og har foreløbig taget spørgsmålet op for så vidt angår revisorer, translatører, mæglere, bladudgivere og bladejere. Dette arbejde er endnu ikke afsluttet.

Under henvisning til det foran anførte skal komiteen foreslå, at spørgsmålet udsættes i afventning af nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 3. oktober 1959

<i>Emil Ahlkvist</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) har den 1 september 1959 lämnat meddelande av samma innehåll som Sveriges regerings.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) hänvisar i meddelande den 24 september 1959 till Sveriges regerings meddelande.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 29/1954 har vært forelagt det kgl. departement for industri og håndverk, som i brev av 17. september 1959 uttaler:

Man er underhånden fra det svenske Handelsdepartement (gjennom styret for det industrielle rettsvern) blitt meddelt innholdet av den svenske regjerings melding i saken. Fra norsk side har man ingen merknader til nevnte melding.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Kommittén för nordiska patent, sammansatt av nationella kommittéer från Danmark, Finland, Norge och Sverige, har, sedan meddelande om kommitténs verksamhet senast lämnades Nordiska rådet (se s. 1277—1279/1958; tidigare meddelanden se s. 1215—1217/1957, s. 1055—1056/1956 och s. 511—514/1955), avhållit ett s. k. ordförandemöte i Köpenhamn den 13—17 januari och ett gemensamt möte med hela kommittén den 6—18 april, likaledes i Köpenhamn. Vid dessa möten behandlades ett på grundval av tidigare diskussioner reviderat utkast till huvuddelarna av en för de nordiska länderna enhetlig patentlag. En sådan grad av enighet har därvid nåtts, att motivskrivningen till ett gemensamt förslag till patentlag kunnat påbörjas och f. n. föreligger i utkastform beträffande ett flertal av de paragrafer, som behandla de materiella förutsättningarna för erhållande av patent. Jämsides

med författandet av motiv, vilken arbetsuppgift fördelats mellan de nationella kommittéerna, fortgår arbetet med lagtextens utformning inom ett särskilt gemensamt arbetsutskott.

Då för systemet med nordiska patent en enhetlig lagtillämpning inom de patentbeviljande myndigheterna i de i systemet ingående länderna är särskilt betydelsefull, har åtskilligt arbete nedlagts på utformandet av tillämpningsföreskrifter till patentlagen. Ett utkast till sådana föreskrifter rörande de för patenteringsförfarandet väsentliga avsnitten i lagen har förberetts av ett gemensamt arbetsutskott och genomgått vid ovannämnda kommittémöte. En översyn av utkastet med hänsyn till de vid mötet uppnådda resultaten pågår f. n. inom utskottet. Kommentarer till föreskrifterna äro samtidigt under utarbetande.

Nästa gemensamma möte med Kommittén för nordiska patent är avsett att hållas i Helsingfors i november 1959.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 september 1959 å *samtliga regeringars vägnar:*

Det kgl. justis- og politidepartement har på vegne av de nordiske regjeringene innsendt denne fellesmelding:

Oversikter over gjeldende konfiskasjonsbestemmelser i lovgivningen er nå utarbeidet i Danmark, Finnland, Norge og Sverige.

Fra norsk side vil det bli tatt initiativ til fellesnordiske drøftelser av spørsmålet om ensartede prinsipper for konfiskasjonslovgivningen.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Idet man henviser til meddelelse i forbindelse med Nordisk Råds 6. session (s. 1289) bemærkes, at der fra svensk side vil fremkomme en redegørelse.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

För frågans utredning har tillsatts en gemensam nordisk kommitté, vari Finland representeras av konstnären Lennart Segerstråle. Kommittén har anordnat en arkitekttävling för åstadkommande av en gemensam utställningspaviljong. Tävlingen vann norska arkitekten Sverre Fehn. Undervisningsministeriet har den 16. 7. 1959 beslutat, att Finland deltagar i uppförandet av den gemensamma utställningsbyggnaden.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Vedrørende rekommendasjon nr. 3/1955 meddeler utenriksdepartementets kulturkontor at det nedsatte ekspertutvalg med det aller første vil fremlegge sin endelige innstilling. Saken kan derfor neppe bli ferdig behandlet av regjeringene før Nordisk Råds 7. sesjon, men innstillingen vil kunne forelegges rådet via den svenske regjering [*se Bilaga*].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådets handlingar 1958, s. 1289 f.), har den i ärendet tillsatta prisnämnden vid sammanträde i Stockholm den 14—den 16 februari 1959 bland fyra ingivna förslag till en för Finland,

Norge och Sverige gemensam paviljonganläggning i nära anslutning till den redan befintliga danska paviljongen enhälligt satt ett av arkitekten Sverre Fehn, Oslo, avgivet förslag i främsta rummet. Samtliga förslag utställdes i Stockholm vid tiden för prisnämndens sammanträde.

Nordisk biennialutredning sammanträdde i Oslo den 15 och den 16 juni 1959, varvid viss av prisnämnden rekommenderad omarbetning av det segerande förslaget godkändes. Vederbörande i staden Venedig har för sin del godkänt detta förslag och har förklarat sig beredda att ställa mark till förfogande.

Utredningen väntas avgiva sitt slutbetänkande under september 1959 [*se Bilaga*]. Enligt uppgift kommer därvid även förslag att läggas fram beträffande paviljonganläggningens förvaltning.

Anläggningen beräknas vara färdigställd 1962. Av budgettekniska skäl har det ej visat sig möjligt att från samtliga länder få fram medel till ett tidigare färdigställande.

*BILAGA***Nordisk paviljong på Biennalen i Venedig. Betänkande av Nordisk biennialutredning***Bakgrunden och den aktuella situationen*

Biennalen i Venedig är en vartannat år (varje jämnt årtal) återkommande internationell utställning av nutida skulptur, måleri och grafik. Genom den presentation, som där ges av det aktuella konstskapandet i ett stort antal länder, ha biennialutställningarna kommit att intaga en framträdande plats inom det internationella konstlivet. Utställningarna, som med vissa avbrott under de båda världskrigen hållits sedan slutet av 1800-talet, anordnas i en parkanläggning i Venedig, där staden upplåtit mark till separata paviljonger för ett stort antal nationer. De länder, som sakna egna paviljonger, ha kunnat beredas visst utrymme i en del mindre rum i det s. k. Palazzo Centrale, en stor utställningsbyggnad, som dock till största delen upptages av Italiens kvantitativt mycket dominerande utställningar.

Av de europeiska länderna är det — med undantag för de minsta — blott Albanien, Bulgarien, Finland, Island, Norge, Portugal och Sverige, som sakna egna permanenta paviljonger på biennialområdet. Däremot ha allt fler utomeuropeiska länder nu egna paviljonger, såsom Amerikas förenta stater, Canada, Israel, Japan och Venezuela.

Beträffande de nordiska ländernas ställning på Biennalen kan följande nämnas. Sverige disponerade under en del år före det första världskriget en av arkitekten Ferdinand Boberg ritad paviljong, vilken sedermera överläts till Nederländerna. Sveriges deltagande i biennialerna har därefter, i likhet med Norges, inskränkt sig till några utställningar i Palazzo Centrale, sista gången år 1952. Danmark har sedan 1932 en av arkitekt Carl Brummer ritad paviljong, vars uppförande bekostades av medel från Ny Carlsbergfondet, medan danska staten svarar för dess underhåll och drift. Finland erhöll 1956 en till största delen på enskild väg bekostad provisorisk paviljong, ritad av arkitekten Alvar Aalto. Denna var utförd i trä och beräknades endast göra tjänst under några få biennaler.

Danmarks paviljong kräver för närvarande en genomgripande reparation och ombyggnad för att på ett ändamålsenligt sätt kunna fylla sin uppgift.

Biennialens betydelse som det förnämsta, nu existerande internationella forum för samtida konst gör det angeläget för de nordiska länderna att låta sig representera där. Full rättvisa åt de nordiska konstnärernas insatser kan emellertid icke göras med mindre än att deras verk bli pre-

senterade på ett fullvärdigt sätt. Så har icke ansetts vara fallet i den splittrade miljön i Palazzo Centrale. Det framstår som ett angeläget önskemål, att de nordiska länderna genom att ställa ut i egna lokaler kunna tilldraga sig utställningsbesökarnas uppmärksamhet. Den begränsade tillgången på mark inom utställningsområdet gör det emellertid otänkbart, att alla de fem nordiska länderna skulle kunna erhålla egna paviljonger. Praktiska skäl tala därför starkt för ett nordiskt samgående. Härtill kommer också önskvärldheten av att inför en internationell publik manifesteras den kulturella samhörigheten inom Norden, en samhörighet, som på den bildande konstens område tagit sig uttryck i stiftandet av Nordiska konstförbundet 1945 med syfte bland annat att anordna gemensamma nordiska konstutställningar. Ett motsvarande nordiskt samarbete i fråga om utställningar på utländsk botten förekommer sedan några år tillbaka också inom konsthantverket och konstindustrin.

Utredningsarbetet

I en vid Nordiska rådets tredje session i Stockholm den 2 februari 1955 antagen rekommendation (nr 3/1955) hemställde rådet, att medlemsstaternas regeringar i samverkan med Finlands regering — Finland var vid denna tidpunkt ännu ej medlem av rådet — utan dröjsmål måtte utreda möjligheterna att på Biennalen i Venedig uppföra en gemensam nordisk paviljonganläggning samt att, om utredningen gäve ett positivt resultat, vidtaga erforderliga åtgärder för paviljonganläggningens uppförande.

Vid det nordiska utrikesministermötet i Oslo den 16 mars 1955 utsågs Sverige till koordinerande land för nämnda fråga.

De nordiska ländernas regeringar ha under hösten 1956 och våren 1957 såsom kommitterade för ifrågavarande utredningsuppdrag utsett följande personer:

- Danmark: Departementschefen i Undervisningsministeriet, fröken Agnete Vøhtz
Direktören för Statens museum for kunst Jørn Rubow
Direktören för Ny Carlsbergfondet, dr. phil. V. Thorlacius-Ussing
- Finland: Konstnären Lennart Segerstråle
- Island: Ambassadören Magnús V. Magnússon
- Norge: Ordföranden i Bildende kunstneres styre, kunstner Håkon Stenstad-vold
- Sverige: F. d. överintendenten, fil. dr. Erik Wettergren
F. d. professorn, bildhuggaren Eric Grate
Byggnadsrådet Ulf Snellman

De kommitterade ha under beteckningen Nordisk biennalutredning hållit tre gemensamma sammanträden, nämligen den 11 oktober 1956 i Köpenhamn, varvid dock såsom företrädare för Finland fil. dr Sakari Saarikivi och i byggnadsrådet Snellmans ställe byrådirektören Lennart Ekdahl voro närvarande som observatörer, den 27 januari 1958 i Stockholm och den 15—16 juni 1959 i Oslo. I sistnämnda sammanträde deltog icke någon representant för Island, och Danmark företrädades endast av museumsdirektören Rubow och sekreteraren i den danska biennalkommittén, kon-

torchef Verner Hammer. Till ordförande för utredningen utsågs vid det förstnämnda sammanträdet f. d. överintendenten Wettergren och till sekreterare valdes sekreteraren i den svenska kommittén, dåvarande amanuensen, numera förste kanslissekreteraren Göran Göransson.

Vid sammanträdet i Köpenhamn utsågs också en delegation, som skulle besöka Venedig för förhandlingar med biennalledningen och vederbörande kommunala myndigheter angående tomt för en nordisk paviljonganläggning. Delegationen fullgjorde sitt uppdrag i oktober 1956. Den tomtmark, som stod till buds, utgjordes av ett område omedelbart sydöst om den danska paviljongen, vilket sedan 1952 varit reserverat för en eventuell svensk paviljong men som kunde ställas till disposition för den gemensamma paviljongen, samt under vissa förutsättningar också några markområden norr om den danska paviljongen.

Det hade vid sammanträdet i Köpenhamn framgått, att danskarna, som ju redan hade en paviljong på biennalområdet, ville taga ställning till frågan om ett samgående med övriga nordiska länder först sedan ett mera konkret förslag till lösning av paviljongfrågan framlagts. Då ett dylikt principförslag också skulle vara av intresse för de venezianska myndigheterna för ett definitivt besked i fråga om upplåtelsen av vissa av de ifrågasatta markområdena och vidare skulle kunna läggas till grund för en eventuell arkitekttävlan om en paviljonganläggning, hemställde den svenska kommittén i skrivelse den 7 november 1956 hos den danska kommittén, att denna måtte verka för att en dansk arkitekt utsåges att utföra skissförslag till en lösning av paviljongfrågan.

På uppdrag av den danska biennalkommittén utförde därefter arkitekten Peter Koch skissförslag till en nordisk paviljonganläggning, dels med bibehållande av den dittillsvarande danska paviljongen, eventuellt i utvidgad form, dels — efter förnyad framställning från den svenska kommittén i skrivelse den 16 februari 1957 — med utgångspunkt i ett rivande av Danmarks paviljong och nybyggnad på såväl dess tomt som angränsande tomtmark i sydöst.

Vid sammanträdet i Stockholm den 27 januari 1958, då arkitekten Kochs ritningsförslag förelågo till granskning, meddelade den danska kommittén, att Danmark efter de av arkitekten Koch sålunda företagna undersökningarna icke vore berett att riva sin paviljong, vilken på grund av biennalledningens krav på passage söder om den danska paviljongen icke heller kunde ingå i en större sammordisk utställningsbyggnad. Bakgrunden till denna ståndpunkt vore den ställning, som de i ärendet hörda konstnärerna hade intagit, samt det förhållandet, att Ny Carlsbergfondet lade stor vikt vid bevarandet av den danska paviljongen och hade utfäst sig att bidra till kostnaderna för en ombyggnad av densamma. Danmark vore dock i hög grad intresserat av ett samarbete med övriga nordiska länder på Biennalen, t. ex. med gemensamt utställningskommisariat, katalog, pressbyrå, öppningshögtidlighet o. s. v.

När Danmark intog denna ståndpunkt, berodde detta också på att det av arkitekten Kochs utredning framgick, att förutsättningar funnes att i

omedelbar anslutning till den existerande danska paviljongen uppföra en byggnad för övriga nordiska länder, vilken kunde utformas elastiskt, så att dess olika utrymmen kunde disponeras dels för separata utställningar med samtliga länder som deltagare eller för större utställningar med endast ett eller ett par av länderna representerade, dels för en uppdelning av utställningsmaterialet icke i första hand efter länder utan efter huvudgrupper, så att skulptur, målning och grafik kunde utställas var för sig i därför avpassade lokaler.

Utredningen tog fasta på denna möjlighet och föreslog i en skrivelse till den svenska regeringen den 11 mars 1958, att en för Finland, Island, Norge och Sverige gemensam paviljonganläggning skulle uppföras i anslutning till den danska paviljongen samt att en arkitekttävlan för ändamålet skulle anordnas emellan inbjudna arkitekter, en från ettvar av de fyra länderna. Med tanke på anläggningens nära grannskap till den danska paviljongen föreslogs, att Danmark skulle vara representerat i prisnämnden.

Medel för en dylik tävlan anvisades därefter av svenska regeringen samt på dennas hemställan också av finska och norska regeringarna, medan isländska regeringen avböjde deltagande i arkitekttävlan. Danska regeringen utsåg en ledamot i prisnämnden.

Den 28 juni 1958 utlystes tävlan om en för Finland, Norge och Sverige gemensam paviljonganläggning. Inbjudna arkitekter voro Reima Pietilä, Finland, Sverre Fehn, Norge, och Klas Anshelm, Sverige. Prisenämnden utgjordes av ordförandena i de finska, norska och svenska kommittéerna samt arkitekterna Nils Koppel, Danmark, Aulis Blomstedt, Finland, Gunnar Fougner, Norge och Nils Ahrbom, Sverige, de senare utsedda av respektive länders regeringar. Sedan tävlingen avslutats den 15 december 1958 och fyra tävlingsförslag avgivits, sammanträdde prisnämnden i Stockholm den 14—16 februari 1959 och satte därvid enhälligt ett av arkitekten Sverre Fehn avgivet förslag främst och förordade det till utförande. Tävlingsförslagen ha sedermera utställts offentligt i Stockholm, Oslo och Helsingfors under våren 1959.

På utredningens uppdrag har arkitekten Fehn därefter på vissa punkter bearbetat sitt förslag med hänsyn till inom prisnämnden gjorda anmärkningar mot detaljer i detsamma. Arkitekten Fehns nya ritningar förelågo för granskning vid utredningens sammanträde i Oslo den 15—16 juni 1959.

Ambassadören Magnússon hade redan i brev till utredningens ordförande den 23 juni 1958, vari han meddelade, att Island icke skulle delta i arkitekttävlan, samtidigt låtit förstå, att Island sannolikt icke komme att delta i uppförandet av paviljongen. Isländska undervisningsministeriet har sedermera i telegram till ambassadören Magnússon den 11 juni 1959 meddelat beskedet, att Island icke deltagit i uppförandet av en nordisk paviljong i Venedig.

Helt vid sidan av det gemensamma nordiska utredningsarbetet ha ritningar till en ombyggnad och utvidgning av den danska paviljongen åt norr och väster utförts av arkitekten Koch. Förberedelser för en dylik om-

och tillbyggnad med sikte på 1960 års biennial ha vidtagits av den danska biennalkommittén. Dessa arbeten beröra emellertid ej det område sydöst om Danmarks paviljong, som avsetts för den för Finland, Norge och Sverige gemensamma paviljongen.

Under utredningsarbetets gång ha fortlöpande rapporter avgivits till Nordiska rådets femte session i Helsingfors 1957 och sjätte session i Oslo 1958 samt till de nordiska undervisningsministermötena i Stockholm 1957 och i Oslo 1959.

Vid sistnämnda möte gjorde undervisningsministrarna följande uttalande i biennialfrågan:

Undervisningsministermötet uttalar at spørsmålet om å reise en paviljong ved Biennalen i Venedig, felles for Finnland, Norge og Sverige, bør få en hurtig løsning i samsvar med de retningslinjer som Den nordiske biennialutredningen har trukket opp. De nødvendige midler bør bringes til veie i de respektive land i så god tid at arbeidet på anlegget kan påbegynnes før 1960. Møtet forutsetter at administrasjonen av det samlede nordiske anlegg, medregnet den bestående danske paviljong, skjer i samarbeid.

Med anledning av det sålunda gjorda uttalandet ansåg sig utredningen böra framlägga ett förslag, som åsyftade uppförandet av en för Finland, Norge och Sverige gemensam paviljong till biennalen 1960. Först vid sammanträdet i Oslo den 15—16 juni kunde emellertid utredningen taga ställning till ett färdigt ritningsförslag för paviljongen. Innan detta förelåg, kunde utredningsarbetet icke fullföljas och något slutligt förslag icke avgivas till regeringarna. Tidsschemat för byggnadsföretaget måste med hänsyn härtill enligt utredningens bedömande anses ytterst knappt. Det förutsatte bl. a., att arkitekten Fehn i början av juli 1959 kunde påbörja de arbetsritningar och beskrivningar, som skulle läggas till grund för infordrande av entreprenadanbud.

Utredningen ansåg sig likväl icke utan vidare ha befogenhet att ge Fehn uppdraget att fullfölja ett arbete, som i viss mån skulle innebära ett föregripande av de tre ländernas slutliga ställningstagande till frågan om en gemensam paviljong. Vid sammanträdet i Oslo beslöts därför att om möjligt inhämta underhandsbesked från respektive regeringar före den 1 juli 1959, huruvida medel kunde få disponeras för det fortsatta ritningsarbetet, oaktat att ett slutgiltigt och bindande beslut i byggnadsfrågan icke förelåg. Endast genom ett sådant förfarande skulle de av undervisningsministermötet i Oslo uttalade önskemålen kunna förverkligas.

De av utredningen därefter gjorda sonderingarna hos vederbörande regeringar gåvo vid handen, att svenska regeringen vore beredd att för sin del ställa medel till förfogande för omedelbart fortsatt ritningsarbete samt att förskottera hela kostnaden för arbetet, under förutsättning att underhandsbesked erhöles från Finland och Norge, att dessa länder i sista hand vore beredda att stå för sina andelar av kostnaderna, därest byggnadsföretaget icke komme till stånd, utan dessa kostnader bleve att hänföra till kostnader för utredningsarbetet. Även från Finland ingick meddelande, att dess regering beslutat, att Finland skulle delta i uppförandet av utställ-

ningsbyggnaden samt att Finlands andel av kostnaderna skulle erläggas i början av år 1960. Från norsk sida uttalades emellertid, att det av budgettekniska skäl icke vore möjligt att anslå medel för paviljongens uppförande till 1960 års biennal och att man därför icke heller funne någon anledning att nu satsa ytterligare medel på ritningsarbeten.

Utredningen ser sig tyvärr under sådana förhållanden icke i stånd att framlägga något förslag, som kan realiseras till 1960 års biennal. Det förslag till paviljonganläggning, som utredningen i det följande framlägger, bör emellertid enligt utredningens mening behandlas med målsättningen, att paviljongen skall kunna färdigställas i god till 1962 års biennal. Ur praktisk och ekonomisk synpunkt torde det därvid vara bäst, att uppförandet av paviljongen sker under sommaren och hösten 1961. För budgetbehandlingen av utredningens förslag bör därvid beaktas, att arkitekten bör kunna påbörja projekteringsarbetet hösten 1960.

Utredningen har inhämtat vederbörande venezianska myndigheters godkännande av det föreliggande förslaget till paviljonganläggning. Den erforderliga tomtmarken upplåtes av kommunen för en period av 19 år åt gången med möjlighet att förnya kontraktet vid utgången av varje period. För upplåtelsen skall erläggas en symbolisk årlig avgift av 1 000 lire (cirka åtta svenska kronor). Såsom villkor för markupplåtelsen gäller vidare, att dels en del växter på området, dels två i marken befintliga ledningar för vatten och gas flyttas på tomträttsinnehavarens bekostnad. Medel härför få alltså inberäknas i byggnadskostnaderna för paviljongen.

Utredningens förslag till paviljonganläggning

Utredningen föreslår, att en för Finland, Norge och Sverige gemensam, permanent utställningspaviljong på biennalområdet i Venedig uppföres enligt de härvid som bilagor fogade, av arkitekten Sverre Fehn i maj 1959 utarbetade ritningarna jämte teknisk beskrivning (bilaga 1—9 [se *Bihang 1—2*]).

Paviljongen, som avses förlagd till den av biennalmyndigheterna till förfogande ställda, centralt belägna tomten söder om Danmarks befintliga paviljong, omfattar en övertäckt utställningsyta av 450 kvadratmeter i ett plan med en rumshöjd för hela ytan av 4 meter och med ett jämnt fördelat överljus. Paviljongen har en fullständig öppenhet mot norr och väster, d. v. s. i riktning mot den publikström, som enligt iakttagelser på platsen passerar här på väg mellan den öppna festplatsen och den av parkens huvudvägar, vid vilken bl. a. Frankrikes och Storbritanniens paviljonger äro belägna. Genom att väggarna på dessa sidor utgöras av skjutbara och utbytbara element, kunna ingångar anordnas, där de vid varje utställningstillfälle bäst behövas. Uppdelningen av utställningsutrymmet sker likaledes med hjälp av lösa väggelement, och möjligheterna att från gång till an-

¹ Bilaga 1, 3—4, 6—9 här ej tryckta.

nan variera uppdelningen alltefter skiftande behov äro synnerligen stora, samtidigt som en uppdelning i tre separata men likvärdiga utställningsavdelningar lätt låter sig göra. Det utskjutande taket möjliggör vidare utställande av skulptur i det fria. Takkonstruktionen gör det även möjligt att tillmötesgå starka venezianska önskemål om att bevara vissa träd på tomtmarken, på så sätt att dessa byggas in i paviljongen och utsparingar göras i bjälkar och takbeläggning kring de uppskjutande stammarna.

Paviljongen tänkes utförd med stomme av betong under yttertak av plast samt med vissa ytterväggar av glas. Den blir fullständigt genomluftad, vilket med hänsyn till klimatet på platsen är av stor betydelse, allra helst som byggnaden under långa mellanperioder skall stå helt obrukad och uppvärmningsanordningar icke förekomma.

Kostnaderna för paviljongens uppförande och underhåll föreslås bestri-
das av statsmedel, som anvisas av de tre ländernas regeringar. Paviljongen skulle då bli gemensam statsegendom för de deltagande länderna.

Uppförandet av paviljongen

Utredningen föreslår, att en särskild byggnadskommitté utses. Denna föreslås bestå av en representant från ettvarvt av de tre deltagande länderna, utsedda av respektive regeringar.

Eftersom Sverige utsetts till koordinerande land för biennialärendet, föreslås dess representant bli ordförande i byggnadskommittén.

Förvaltningen av paviljongen

Med hänsyn till vad nyss sagts om paviljongbyggnadens karaktär av för tre länder gemensam statsegendom torde de närmare föreskrifterna om dess förvaltning få formen av en traktat mellan berörda länder och sålunda i annan ordning bli föremål för förhandlingar mellan länderna. Utredningen vill också erinra om ett vid Nordiska rådets sjätte session 1958 väckt förslag (Sak A 26) om utarbetandet av vissa grundläggande regler för administrationen av gemensamma institutioner för de nordiska länderna. I avvaktan på resultatet av berörda initiativ anser sig emellertid utredningen böra framlägga vissa förslag med avseende å förvaltningen av en gemensam biennialpaviljong. Utredningen har därvid eftersträvat en så enkel anordning som möjligt och varit angelägen att icke i onödan föreslå skapandet av nya organ för förvaltningen.

1. Utredningen föreslår sålunda, att den löpande förvaltningen och underhållet av paviljongbyggnaden uppdrages åt den för förvaltningen av offentliga byggnader i utlandet ansvariga myndigheten i ett av länderna. Denna skall vid uppdragets fullgörande hålla en fortlöpande kontakt med motsvarande myndigheter i de båda övriga länderna. För bestridande av underhållskostnaderna bör ett årligt, på nedan närmare angivet sätt bestämt belopp av de tre ländernas regeringar ställas till myndighetens förfogande.

Utredningen föreslår, att vederbörande myndighet i Norge erhåller uppdraget att tills vidare vara förvaltande myndighet, eftersom byggnaden ritats av en norsk arkitekt.

2. Utställningsverksamheten i samband med biennialerna bör, enligt utredningens mening och enligt de av det åttonde nordiska undervisningsministermötet i februari 1959 angivna riktlinjerna, planeras i nära samarbete mellan de tre i paviljongen delägande länderna och i samverkan med Danmark, som disponerar sin egen paviljong på angränsande tomt. Därest Island önskar delta i eller av de andra nordiska länderna skulle inbjudas till någon enstaka biennial, bör enligt utredningens uppfattning detta kunna ordnas genom upplåtelse i någon form av en del av den gemensamma paviljongen eller Danmarks paviljong.

För planläggning av utställningsverksamheten och beslutande därom för varje lands eget vidkommande förutsätter utredningen, att regeringarna i Finland, Norge och Sverige utse ett lämpligt organ inom respektive land. Detta bör kunna ske antingen inom ramen för någon existerande organisation eller genom bildandet av en särskild kommitté för ändamålet. (Danmark har sedan länge en dylik biennalkommitté bestående av ett tiotal personer, som företråda staten och konstnärerna.) Dessa kommittéers storlek, sammansättning, mandattid m. m. kunna utformas olika alltefter önskemålen och de särskilda förhållandena i varje land.

För det nordiska samarbetet i samband med utställningarna föreslår utredningen, att ett för Danmark, Finland, Norge och Sverige gemensamt biennalråd inrättas. Detta bör lämpligen bestå av ordföranden i envar av de nationella kommittéerna eller en av denne utsedd representant, varjämte även böra ingå de för varje särskild biennial utsedda utställningskommisarierna för respektive länder.

Detta nordiska biennalråd skall närmare dryfta dels formerna för samverkan vid de särskilda biennialutställningarna, dels fördelningen av utställningsutrymmet. Den nordiska samverkan kan avse såväl en viss gemensam utformning av de nordiska ländernas utställning på Biennalen som enstaka gemensamma arrangemang i samband med att länderna anordna separata utställningar.

Rådet bör också kunna väcka förslag i andra frågor rörande förvaltningen av den gemensamma paviljongen än sådana, som röra det löpande underhållet.

Eftersom varje deltagande land i princip självt svarar för dispositionen av sin andel av den gemensamma paviljongen och Danmark behåller bestämmanderätten över sin egen paviljong, har biennalrådet endast karaktären av ett samsarbetsorgan utan någon beslutanderätt över de enskilda ländernas framträdanden på biennialerna. Det synes därför icke erforderligt med några föreskrifter angående antalet länder, som skola vara företrädade vid rådets sammanträden, för att beslutförhet skall föreligga, ehuru det naturligtvis är önskvärt, att samtliga fyra länder låta sig representeras.

Några bestämmelser om omröstningsförfarande behövas ej heller, och då ledamöterna i rådet företräda sina efter skilda grunder utsedda nationella kommittéer, kan någon bestämmelse om deras mandattid i rådet ej utfärdas. Mångåriga erfarenheter från Nordiska konstförbundets verksamhet ge vid handen, att ett samarbete bäst bedrivs i så obundna former.

Det nordiska biennalrådet bör sammanträda minst vartannat år, inom en månad efter det att inbjudan till deltagande i en biennal av biennalledningen i Venedig tillställts respektive regeringar. Såsom sammankallande land föreslås Sverige fungera vid första biennaltillfället och under den därpå följande tvåårsperioden, eftersom Sverige varit koordinerande för biennalutredningsarbetet. Därefter bör uppgiften att under en tvåårsperiod sammankalla rådet gå i tur mellan länderna enligt bokstavsordning, således i ordningen Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Såsom ordförande bör det sammankallande landets ledamot i rådet fungera, och löpande sekreterargöromål för rådet böra under varje tvåårsperiod åligga sekreteraren i det sammankallande landets biennalkommitté.

Kostnadsberäkning och kostnadsfördelning

A. Byggnadskostnader. De totala byggnadskostnaderna för den för Finland, Norge och Sverige gemensamma paviljongen ha enligt bifogade sammanställning (bilaga 10 [se *Bihang 3*]) beräknats till 765 000 svenska kronor. Dessa kostnader föreslås av utredningen fördelas lika mellan de tre länderna, detta med hänsyn till att det rör sig om en engångskostnad av tämligen begränsad storlek och att det ideella värdet av paviljongen är lika stort för ettvarvt av länderna. Med en annan fördelningsgrund kunde också krav tänkas resas på en mot olika stora insatser svarande fördelning av utställningsutrymmet i paviljongen.

B. Underhållskostnader. För beräkning av det årliga medelsbehovet för förvaltning och underhåll av byggnader tillämpas beträffande statens allmänna fastighetsfond i Sverige en metod som innebär, att man i princip multiplicerar byggnadens bokförda värde med en viss procentsats, underhållsprocenten. Med hänsyn till de lägre underhållskostnaderna för nya byggnader halveras underhållsprocenten under de första åtta åren. Underhållsprocenten eller det erhållna reparationsmedelsbehovet omräknas med hänsyn till prisläget på byggnadsmarknaden enligt byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Eftersom denna index har 1935 som basår, måste också byggnadsvärdet av nya byggnader återföras till 1935 års prisnivå. Detta sker med hjälp av en särskild nybyggnadskostnadsindex. Den tillämpade metoden kan sägas i dagens läge innebära, att underhållskostnaderna uppgå till ungefär 1/2 procent av dagens anskaffningsvärde under de första åtta åren och därefter till ungefär 1 procent av detta värde.

Med tillämpning av denna metod skulle de årliga kostnaderna för paviljongens underhåll kunna beräknas till omkring 3 750 svenska kronor för de första åtta åren efter uppförandet samt därefter till omkring 7 500 svenska kronor.

Det årliga belopp, som skall ställas till den förvaltande myndighetens förfogande för paviljongens underhåll, kan naturligtvis tänkas fastställas enligt ovan angivna inom byggnadsstyrelsen i Sverige tillämpade metod eller den motsvarande metod, som brukas av vederbörande myndighet i Norge eller Finland. Myndigheten har då att årligen äska det beräknade erforderliga beloppet.

Ett enklare förfaringssätt vore emellertid, att vederbörande länder överenskomma om ett fixerat, mera approximativt beräknat belopp, som skall täcka kostnaderna för paviljongens löpande underhåll och fördelas på de tre länderna. Utredningen anser sig böra förorda denna enklare lösning.

Även dessa kostnader föreslås fördelas lika mellan länderna. Medel här för böra uppföras i varje års budget för vederbörande länder samt utbetalas till den för underhållet svarande myndigheten, oavsett om beloppet kommer att tagas i anspråk under året eller ej. Myndigheten har att reservera icke utnyttjade medel för framtida bruk i samband med paviljongens underhåll.

Danmark svarar självt för byggnads- och underhållskostnaderna för sin paviljong.

C. Utställningskostnader m. m. Varje land, som deltagar i en biennialutställning, skall naturligtvis självt svara för sina utställningskostnader (försäkringar, transport, montering etc.). Utredningen beräknar med stöd av erfarenheter från tidigare utställningstillfällen, att kostnaderna för ett lands deltagande i en biennialutställning uppgå till 10 000—20 000 svenska kronor, men dessa kostnader kunna naturligtvis variera rätt avsevärt, främst med hänsyn till arten av utställda konstverk och omfattningen av den reklam, man finner nödvändig.

De olika ländernas biennalkommittéer torde vidare böra få till sitt förfogande ett mindre årsanslag för löpande utgifter, som förorsakas av samarbetet inom det nordiska biennalrådet, såsom sammanträdesresor, sekretariat etc.

Kostnaderna för gemensamma arrangemang vid utställningarna, t. ex. gemensamt kommissariat, representation, katalog o. dyl., böra i princip fördelas lika mellan de samverkande länderna men kunna givetvis efter omständigheterna tänkas fördelas enligt andra grunder (t. ex. katalogkostnader efter antalet katalogsidor per land). Detta torde från fall till fall få dryftas i det nordiska biennalrådet.

Sammanfattningsvis skulle kostnaderna för det framlagda biennialprojektet för ettvar av länderna Finland, Norge och Sverige enligt ovanstående kunna beräknas uppgå till följande belopp, räknade i svenska kronor:

Byggnadskostnader	255 000
Reparationer och underhåll, årligen c:a	1 500
Utställningskostnader, högst vartannat år	10 000—20 000
Till biennalkommitténs disposition (för biennalrådets sammanträden, gemensamma arrangemang vid utställningar m. m.), årligen	3 000

I vilka former anslag för ovan angivna ändamål skola beviljas, bör givetvis ankomma på varje land att självt bestämma.

Stockholm, København, Borgå och Oslo i oktober 1959

För Nordisk biennialutredning:

Erik Wettergren

Agnete Vøhtz

Lennart Segerstråle

Magnús V. Magnússon

Håkon Stenstadvold

Göran Göransson

BIHANG 3

**Sammanställning av beräknade totala kostnader för
uppförandet av en nordisk paviljong på Biennalen
i Venedig**

(Beloppen angivas i svenska kronor)

Byggnadskostnad	510 000	
Inredning	70 000	580 000
Flyttning av rörledningar, oförutsett m. m. (c:a 15 % av 1 och 2)	90 000	
Arkitekt- och ingenjörsarvoden	50 000	
Byggnadsledning och kontroll	35 000	
Administration	10 000	185 000
	Summa	765 000

BIHANG 4

**Specifikation av beräknade byggnadskostnader för en
nordisk paviljong på Biennalen i Venedig**

Råbygget	n. kr 417 000
Taket (glassfiber)	» 110 000
Gulvet (oppdalsheller)	» 70 000
Glass	» 12 000
Vinduer og dører	» 35 000
Beslag	» 8 000
Rørledning	» 2 000
Elektriske installasjoner	» 20 000
Hage-planter og etterarbeid	» 10 000
	n. kr 684 000
Inredning	» 100 000
Sum	» 784 000
	= sv. kr. 568 734:17
	= fmk. 35 078 299

I prisoverslaget er ikke tatt med omsetningsavgift samt ekstra utgifter i forbindelse med flytning av gass- og vannledning, hvis dette skulle bli nødvendig.

Oslo, 12. juni 1959

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig inførsel av anlægningsmaskiner m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 26 augusti 1959:

Rekommandationen blev i sin tid drøftet med de interesserede danske erhvervsorganisationer. Organisationerne kunne imidlertid ikke anbefale rekommendationens gennemførelse bl. a. under hensyn til, at eventuelle lettelse som følge af mestbegunstigelsesklausulen i GATT-aftalen ikke ville kunne begrænses til at omfatte materiel, der blev overført mellem de nordiske lande. Departementet var derfor af den opfattelse, at spörgsålet tidligst kunne finde sin løsning i forbindelse med gennemførelse af et nordisk fællesmarked. Dette synspunkt fandt tilslutning hos Det nordiske økonomiske Samarbejdsvalg, for hvilket spörgsålet var forelagt, jfr. Nordisk Råds tidende, 1958, s. 1299.

Ved det nordiske samarbejdsudvalgs beslutning af 22. august 1957 blev der nedsat et særligt nordisk toldekspertudvalg, der skulle udarbejde forslag til fælles nordiske toldtekniske og toldadministrative bestemmelser, som indførelsen af et nordisk fællesmarked ville nødvendiggøre.

I dette udvalg nåede man bl. a. til enighed om en bestemmelse af følgende indhold:

Ved genudførsel af materiel, der har været indført til midlertidig brug ved udførelse af anlægsarbejder og lignende arbejder, samt ved genudførsel af specielle måleapparater, der har været indført til midlertidig anvendelse ved afprøvning af kabelanlæg, maskinanlæg og lignende, skal der under forudsætning af, at det omhandlede materiel m. m. udelukkende har været anvendt som anført, ydes godtgørelse af den erlagte told med et fradrag af 5 pct. for hver måned eller del deraf, der er forløbet efter materiellets indførsel.

Da man i ministeriet var af den opfattelse, at det var ønskeligt at få gennemført en vis lettelse for entreprenørmateriel, der indførtes til midlertidig brug, blev der i forbindelse med arbejdet med ændringen af den danske toldlov stillet forslag om indførelse af en toldgodtgørelsesbestemmelse.

Dette forslag blev fulgt af Folketinget, således at der i den nugældende toldlov af 28. januar 1959, § 185, pkt. 4, er hjemmel til at yde godtgørelse af told ved genudførelse af anlægsmateriel, således at godtgørelsesbeløbet ned sættes med 5 pct. af toldbeløbet for hver måned eller del deraf, der er forløbet efter materiellets indførelse.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Enligt bestämmelserna i 90 § 1 moment 20) i gällande tulllag äro bl. a. maskiner, vilka införas för användning vid järnvägs- eller hamnbyggnad, kanaliseringsarbeten eller elektrisk anläggning eller liknande företag tullfria, förutsatt att de återutföras. Ett villkor för tullfrihet är, att för maskinerna vid införseln erlägges stadgad tull, eller att säkerhet ställes för den, och att utförseln äger rum inom 6 månader, eller inom av tullstyrelsen möjligen föreskriven annan tid, räknat från införseln. — Beträffande importören finnas i bestämmelserna icke några inskränkande stadganden. Vilken som helst fysisk eller juridisk person kan sålunda åtnjuta tullfrihet. Där emot har som förutsättning för tullfrihet ovillkorligen ansetts, att maskinen bör komma till användning i ett sådant allmännyttigt företag, som de i bestämmelserna nämnda exemplen utvisa, och sålunda icke t. ex. i kommersiellt arbete till nytta enbart för något privat företag.

Vid förhandlingarna om gemensam marknad mellan de nordiska länderna har som samnordisk bestämmelse beträffande ärendet föreslagits en bestämmelse, enligt vilken av den tull, som uppburits för till tullområdet från utlandet för tillfälligt bruk lånade eller hyrda maskiner och monterings tillbehör restitueras 75 %, om varan återutföres inom 3 månader, och 50 %, om varan återutföres inom 1 år, räknat från införseln. Den föreslagna bestämmelsen är sålunda snävare än den gällande, emedan den förmån den medger även i gynnsammaste fall är endast partiell tullnedsättning, men å andra sidan är den vidlyftigare än nu gällande, emedan den omfattar även andra maskiner än sådana, som användas vid allmännyttiga arbeten.

Då emellertid en sådan bestämmelse bättre motsvarar nutida behov än den nu gällande, har tullstyrelsen övervägt att föreslå, att bestämmelsen intages i tullagen, ifall en bestämmelse med samma innehåll intages i de andra nordiska ländernas autonoma lagstiftning.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 6 oktober 1959:

Den norske regjering kan i forbindelse med gjennomføringen av ovennevnte rekommandasjon meddele at det fra norsk side ikke vil være noe til

hinder for å få i stand en overenskomst mellom Norge og Sverige om fritakelse på gjensidighetsbasis for toll og avgifter ved midlertidig inn- og utførsel av redskap (bulldozere, kompressorer, bormaskiner, motorsager, spesialutstyr til damanlegg, oppvatningsmaskiner, weaselbiler, slepebåter, flyttbare koier, feltkjøkken m. v.) til bruk i forbindelse med tømmerfløtningen i norske og svenske grenseelver og grensevassdrag.

I henhold til en slik eventuell overenskomst antas en midlertidig overføring av svenske fløtningsredskap til bruk i Trysilvassdraget å kunne finne sted uten erleggelse av toll og avgifter eller depositum for slike.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

Såsom framgår av svenska regeringens (finansdepartementets) meddelande den 31 juli 1958¹ genomfördes i samband med 1958 års nya tulltaxa även vissa ändringar i tulltaxeförordningen. Frågan om en mera fullständig revision av tulltaxeförordningen, innefattande även det nu ifrågavarande förslaget, ansågs däremot böra anstå tills vidare, eftersom åtskilliga spörsmål var eller kunde väntas bli föremål för vidare utredning inom det Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (jfr prop. nr 128/1958).

Någon ändring i tulltaxeförordningen i nu förevarande hänseende har ännu icke vidtagits.

---

¹ 6. sesj., s. 1298.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 22 augusti 1959 å samtliga regeringars vägnar:

I foråret 1959 afholdtes et fællesnordisk møde i Stockholm mellem formændene for ægteskabsudvalgene. Finland, hvis udvalg formelt er opløst, deltog ved en observatør. Under mødet diskuterades forskellige foreløbige udkast til lovændringer, og grundlaget for det videre arbejde blev fastlagt. Der ventes afholdt nyt fællesnordisk møde i begyndelsen af 1960.

Herudover er arbejdet fortsat i de nationale udvalg.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 27 augusti 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Angående de i meddelelsen till rådets 6. session (se Nordisk Råd, 6. sesj. 1958, s. 1314) omtalte drøftelser om muligheden for at gennemføre ensartede bestemmelser for cykler med hjælpemotor skal oplyses, at det svenske udvalg, der blev nedsat i 1955 med henblik på at udarbejde oversigt over reglerne om cykler med hjælpemotor og undersøge mulighederne for en nordisk samordning af disse regler (Mopedutredningen), har afgivet betænkning den 27. april 1959.

De i meddelelsen til rådets 6. session nævnte møder mellem sagkyndige fra de 4 lande om køretøjers konstruktion og tekniske udstyr kan forventes fortsat med et nyt møde i Oslo i efteråret 1959.

Med hensyn til det i betænkning af 9. september 1955 fra Den nordiske parlamentariske Komité for friere Samfærdsel m. m. indeholdte forslag om etablering af en sagkyndig komité til udarbejdelse af konkrete og detaljerede forslag til fælles nordiske færdselsregler skal bemærkes, at der endnu ikke er taget noget initiativ til nedsættelse af en sådan komité.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbeite

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Undervisningsministeriet undersøger i øjeblikket, hvorledes en ny bevilling på kr. 100 000,— til nordiske kulturelle formål kan tilvejebringes, eventuelt ved at de formål, et nordisk kulturfond tager sigte på at støtte, tilpasses i fundatserne for den nordiske fond, der i henhold til lov nr. 180 af 5. juni 1959 skal oprettes for en del af overskuddet i visse krigsforsikringsforbund.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Finlands regering, som redan tidigare anmält, att den icke omfattar tanken på inrättande av en stor nordisk kulturfond enligt de ursprungliga planerna, har förenat sig om det av NKK föreslagna tillvägagångssättet och i mån av finansiella möjligheter vid budgetberedningen strävat att förverkliga de i NKK:s resolution framförda förslagen¹.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 3 september 1959:

Rekommandasjon nr. 3/1956 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement som i brev av 3. september d. å. uttaler:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til tidligere avgitt uttalelse i denne sak. (Rådstidende for 6. sesj., s. 1317).

Det skal nevnes at det under statsbudsjettets kapitel 223, V for terminen 1. juli 1959—30. juni 1960 er bevilget tilsammen kr. 335 800 til nordisk samarbeidstiltak, hvorav kr. 233 800 til permanente tiltak og kr. 102 000 til aktuelle oppgaver etter tilråding fra Nordisk kulturkommissjon.

For kommende termin 1. juli 1960—31. desember 1960 vil departementet ta opp forslag om bevilgning av en tilsvarende sum.

¹ 6. sesj., s. 1019.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådets handlingar, 1958, s. 1317) har frågan behandlats vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Undervisningsministrarna uttryckte därvid sin stora tillfredsställelse över att nya kulturfonder upprättats mellan Danmark och Finland, Norge och Finland samt Sverige och Finland. Det betraktades som mycket viktigt, att tillräckligt stora anslag för nordiskt-kulturellt samarbete ställdes till förfogande i samtliga nordiska länder. Undervisningsministrarna förklarade sig vilja i sina respektive länder verka för att få finansieringen av kulturkommissionens hastigt växande arbetsuppgifter löst i så smidiga former som möjligt.

1959 års riksdag har för budgetåret 1959/60 anvisat ett anslag av 2 500 000 kronor till avsättning till oförmälda svensk-finska kulturfond. Kungl. Maj:t har den 30 juni 1959 uppdragit åt landshövdingen Mats Lemne, ordförande, samt professorn Erik Lönnroth och direktören Enok Bjelle att för Sveriges del upptaga förhandlingar med vederbörande representanter för Finland rörande frågan om förvaltningen och den närmare utformningen av nämnda kulturfond samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till bestämmelser rörande fondens användning, förvaltning och därmed sammanhängande frågor.

Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbeide

(Väckt av Håkon Johnsen och Helge Larsen)

Rekommandasjon nr. 13/1956 forelå ferdig utredet til Nordisk Råds 6. sesjon, og Nordisk kulturkommisjons beretning, Sak C 2, inneholdt en resolusjon i spørsmålet.¹

Resolusjonen ble behandlet på det nordiske undervisningsministermøte i Oslo 2.—4. februar 1959, hvor det ble fattet følgende vedtak:

Undervisningsministrene uttrykker sin store tilfredshet med at nye kulturfond er opprettet mellom Danmark/Finnland, Norge/Finnland og Sverige/Finnland. Ministrene betrakter som meget viktig at tilstrekkelig store disposisjonsbevilgninger for nordisk kulturellt samarbeide blir stilt til rådighet i samtlige nordiske land og vil i sine respektive land virke for å få finansieringen av kulturkommisjonens raskt økende arbeidsoppgaver løst i så smidige former som mulig.

Det fremgår av regjeringenes meddelelser til rådets 7. sesjon at de foreslåtte disposisjonsbevilgninger på sv.kr. 200 000: — i hvert av landene ikke fullt ut er skaffet til veie i noe land.

Videre savnes ennå bilaterale fonds mellom visse av landene. I denne forbindelse kan det spesielt pekes på betydningen av at de nødvendige midler stilles til rådighet for å fremme kontaktene mellom Island og de øvrige nordiske land (se rekommandasjon nr. 9/1957).

Vi vil derfor henstille til rådet

å rekommandere regjeringene

dels å realisere Nordisk kulturkommisjons forslag om disposisjonsbevilgninger i hvert av landene til felles nordiske kulturelle tiltak,

dels å skaffe til veie særskilte midler til fremme av de kulturelle forbindelser mellom Island og hvert av de øvrige nordiske land.

København, 5. oktober 1959

Håkon Johnsen

Helge Larsen

¹ 6. sesj., s. 1019.

43—591652. Nordiska rådet.

Meddelande
om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete
på det kriminologiska området
(Överlämnat av Sveriges regering)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 31 augusti 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Beträffande frågans läge och innehållet i det av professor, dr. jur. Johs. Andenæs avgivna betänkandet »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid» hänvisas till norskt och svenskt meddelande till Nordiska rådets 6:e session (s. 1320—1338). Såsom framgår av handlingarna till rådets 7:e session har betänkandet numera remissbehandlats i Danmark, Norge och Sverige (*Sak A 6*).

På förslag av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté behandlades frågan om ärendets fortsatta beredning vid de nordiska justitieministrarnas och kommitténs gemensamma överläggningar i Stockholm den 9 juni 1959. Därvid överenskoms, att ställningstagande till frågan skulle anstå i avbidan på ytterligare överväganden inom kommittén.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 31 augusti 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Beträffande frågans allmänna läge ävensom vidtagna åtgärder och pågående samarbete mellan de nordiska länderna för att tillgodose syftet med rekommendationen hänvisas till svenskt meddelande till Nordiska rådets 6:e session (s. 1341—1342). I fråga om det särskilda spörsmålet angående verkställighet i annat nordiskt land (punkt 3) kan tilläggas, att det planeerade arbetssammanträdet numera ägt rum i Helsingfors i augusti 1959.

På förslag av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté behandlades hithörande spörsmål vid de nordiska justitieministrarnas och kommitténs gemensamma överläggningar i Stockholm den 9 juni 1959. Därvid förelåg enighet om att det vore önskvärt, att samnordiskt arbete inleddes i syfte att ytterligare underlätta samarbetet på förundersökningsstadiet mellan de skilda ländernas polis- och åklagarmyndigheter. Det ansågs, att hithörande spörsmål borde kunna lösas genom överläggningar på departementsplanet.

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges justitieministerier justitiedepartement angående verkställighet av straff i annat nordiskt land**

Vid de gemensamma överläggningar, som under nordiska justitieministtermötet i Stockholm den 8—9 juni 1959 anordnades mellan ministrarna och Nordiska rådets juridiska niomannakommitté, behandlades även frågan om utvidgning av det straffrättsliga samarbetet på straffverkställighetens område. Härvid framfördes från kommitténs sida muntligen vissa synpunkter på hur verkställighet av straff i annat nordiskt land än domslandet borde anordnas. Då justitieministrarna uttryckte önskemål om att dessa synpunkter skulle tillställas ministrarna, får kommittén härmed anföra följande:

Juridiska niomannakommittén behandlade frågan vid sitt möte den 8 juni 1959. Kommittén hade då tillfälle att taga del av en promemoria i ämnet, som utarbetats i Finland i maj 1959. Enär sagda promemoria och de i Danmark och Sverige utarbetade lagutkasterna kommer att dryftas vid ett möte i augusti 1959 i Helsingfors, ville kommittén icke ingå på någon detaljgranskning av de föreliggande utkasterna. Kommitténs medlemmar ansåg sig emellertid böra framhålla vissa mera allmänna synpunkter. Enligt deras enhälliga uppfattning borde en omprövning av straffdomen, företagen av domstol i verkställighetslandet och avseende sådana spörsmål som huruvida den i domen angivna gärningen vore straffbar även i verkställighetslandet eller om brottet preskriberats i verkställighetslandet, undvikas. Verkställighetslandet borde sålunda i princip godtaga en i annat nordiskt land avkunnad straffdom, som där vunnit laga kraft. Det vore nämligen vanligen en fördel för den dömda att få avtjäna ett frihetsstraff i hemlandet i stället för i domslandet, då detta icke var hans hemland. Att beröva honom denna förmån och nödga honom att avtjäna straffet i domslandet borde icke komma i fråga. I övrigt borde man eftersträva ett möjligast enkelt förfarande i ärenden av detta slag.

København den 24 juli 1959

Knud Thestrup

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Spörsmålet är slutbehandlat utom såvitt avser befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods (jfr Sak C 6).

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 29 augusti 1959:

Ministeriet har tidigare bemyndiget generaldirektoratet for statsbanerne til at foranledige visse kategorier indskrevet rejsegods udleveret uden toldvæsenets mellemkomst, jfr. Nordisk Råds tidende for 1958, s. 1345.

Spørgsmålet om yderligere lempelser af kontrollen med indskrevet rejsegods har været behandlet i ministeriet, ligesom det har været drøftet med de danske statsbaner. Der er imidlertid ikke taget nogen endelig stilling til sagen, idet der i de forskellige nordiske lande gør sig forskellige synspunkter gældende med hensyn til, på hvilken måde de ønskede lettelser eventuelt vil kunne gennemføres.

Spørgsmålet har som nævnt i ministeriets meddelelse af 23. august 1958 været behandlet ved de nordiske toldstyrelseres møde i Stockholm i september 1958 og er sat på dagsordenen for de nordiske toldstyrelseres kommende møde den 3.—5. september i Norge.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 29 september 1959:

Tullkontrollen av begagnade skidor, barnvagnar, cyklar och invalidvagnar, vilka sänts såsom s. k. inskrivet resgods, har alltsedan den 16 december 1958 ombetrotts järnvägsmyndigheterna.

Vid förhandlingar mellan tullstyrelserna i de nordiska länderna har diskuterats möjligheten att anförtro tullkontrollen av även annat resgods åt järnvägsmyndigheterna, men tillsvidare har ej härom fattats slutligt beslut i Finland.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt tolldirektoratet, som i brev av 24. juli d. å. uttaler:

Ved rundskriv til tollkamrene av 25. august 1958 ble det bestemt at brukte sykler, ski og barnevogner som sendes til Norge som innskrevet reisegods, kan utleveres av jernbanemyndighetene uten tollvesenets mellomkomst. Gjenstandene er også fritatt for å føres opp på de fortegnelser som jernbanemyndighetene skal levere tollvesenet over varer som innføres med jernbane fra utlandet. De samme slags gjenstander kan sendes til utlandet som innskrevet reisegods uten tollvesenets mellomkomst.

Når det gjelder annet reisegods som er innskrevet for sending med jernbane direkte til utlandet, har tolldirektoratet den 15. april 1958 bestemt at visitering skal innskrenkes til stikkprøvekontroll. Stikkprøvekontrollen skal fortrinnsvis skje ved at det til uregelmessige tider før enkelte togs avgang foretas kontroll, mens øvrige tog kan avgå uten at kontroll med innskrevet reisegods foretas. Innskrevet reisegods som kommer fra utlandet kan ikke utleveres uten tollvesenets mellomkomst, men undersøkelse av de enkelte kolli er innskrenket til stikkprøvekontroll.

Under nordisk tollmøte i Stockholm 1.—3. september 1958 ble det i forbindelse med spørsmål om fritakelse av visse kategorier reisegods for tolletter-syn, fra svensk side fremsatt forslag om å delegere til jernbanemyndighetene rett til å utøve tollkontroll samt til å utføre tollklarering av innskrevet reisegods. Tolldirektoratet antar imidlertid at det kan oppstå vanskeligheter med å gjennomføre forslaget i Norge. Det er også tvilsomt om det vil medføre noen vesentlige lettelser, spesielt da stikkprøvekontrollen med reisegods til og fra utlandet praktiseres meget liberalt. Det foran nevnte forslag fra svensk side har vært forelagt Norges statsbaner, som ikke fant å kunne anbefale den i forslaget nevnte ordning. Saken vil bli behandlet på nytt på det nordiske tollmøte som skal holdes på Røros i begynnelsen av september dette år.

Det kgl. finans- og tolldepartement meddelar den 7. august d. å. at departementet støtter seg til ovennevnte uttalelse.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

Såsom framgår av svenska regeringens (finansdepartementets) meddelande den 31 juli 1958 har genom kungörelse den 16 maj 1958 (nr 318), som trätt i kraft den 1 januari 1959, Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. förslag vad beträffar införsel av inskrivet resgods bestående av barnvagnar, cyklar utan hjälpmotor, skidor samt bär- och rullstolar i stort sett blivit tillgodosett.

I fråga om utförsel av sådant resgods har generaltullstyrelsen den 2 december 1958 (Tullverkets författningssamling, 1958: 203) utfärdat bestämmelser innebärande, att dylikt resgods från och med den 1 januari 1959 må, därest godset utgör för resan erforderlig utrustning, av järnvägsstation mottagas för utförsel utan föregående kontrollbehandling hos tullverket.

Motsvarande bestämmelser gäller för gångkläder, sängkläder och andra

för personligt bruk avsedda förnödenheter, som inskrives för befordran med järnväg till utrikes ort såsom resgods. Järnvägen utövar tillsyn över att sådant för utförelse avsett resgods, som innehåller andra varor än nyss nämnda, överlämnas till tullanstalt för kontrollbehandling.

Ett från svensk sida framlagt förslag innebärande, att resgods av sistberörda slag, som inskrives för befordran till annat nordiskt land, skulle underkastas tullkontroll i regel endast vid inskrivningen och att denna kontroll skulle utövas av järnvägstjänsteman (jämför parlamentariska kommitténs slutbetänkande, s. 24—25), har behandlats vid de nordiska tullstyrelsernas möte i Stockholm den 1—3 september 1958. Därvid enades man om att inleda överläggningar med vederbörande järnvägsmyndigheter rörande möjligheterna att genomföra förslaget. Frågan kommer att upptagas på dagordningen för nästa tullmöte i Røros den 3—5 september 1959.

Meddelande
om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande
av lagstiftningen om trafiknykterhet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Med godkännande av presidets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Sedan rådets sjätte session har från svensk sida icke vidtagits någon åtgärd i anledning av förevarande rekommendation. Arbetet inom 1957 års trafiknykterhetskommitté pågår alltjämt.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

(Överlämnat av Finlands regering)

Med godkännande av presidets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 14 augusti 1959:

Såsom i det till Nordiska rådet vid rådets femte session överlämnade gemensamma meddelandet (5:e sess., s. 1434) är nämnt, hade Nordiska socialpolitiska kommittén behandlat frågan om samarbete på invalidvårdens område, redan innan Nordiska rådet vid sin fjärde session hade godkänt förenämnda rekommendation. Därefter upptogs spörsmålet ånyo till behandling vid sagda kommittés möte i Helsingfors 25—26 september 1956. Enär frågan emellertid var komplicerad och syntes påkalla speciell sakkunskap, beslöt kommittén tillsätta ett utskott för vidare beredning av ärendet.

Utskottets rapport (6:e sess., s. 1375—1384) blev färdig till Nordiska socialpolitiska kommitténs möte 24—25 april 1957. Vid detta möte behandlade kommittén frågan på grundval av rapporten och beslöt med godkännande av utskottets rapport och de i sammanfattningen intagna förslagen överlämna rapporten till de nordiska ländernas regeringar med hemställan, att förslagen måtte upptagas till fortsatt behandling.

För sakens påskyndande upptogs frågan sedermera till förnyad behandling vid kommitténs möten först i Köpenhamn den 6—7 maj 1958 och sedan i Oslo den 6—7 november 1958.

Uppgifterna rörande sakens senare behandling i Nordiska socialpolitiska kommittén och kommitténs åtgärder ingå i den berättelse, som från kommittén kommer att överlämnas Nordiska rådet [*se Sak C 3*].

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 22 september 1959:

att det vore skäl att för effektivisering av samverkan på renskötselns område tillsätta en kommission av sakkunniga med uppgift att planera bl. a. utbyte av avelsdjur, vetenskaplig undersökning av specialfrågor i anslutning till renskötseln, såsom renbete, skador på odlingar osv., samarbete inom handeln med renprodukter samt förbättring av renskötarens sociala förhållanden.

För bevarande av lapphundsrasens renhet och för dess förädling ha enligt uppgifter, som ingått till ministeriet, de nordiska kennelorganisationerna i varje land verkställt inventering av renvallarhundarna och ledande av förädlingsarbetet. Inom de nämnda tre organisationerna har utsetts en kommitté för samordning av arbetet med renvallarhundar, i vilken J. Aarflot från Norsk kennel klub är ordförande samt kamrer Arne Rave representant för Svenska kennelklubben och överste Olli Korhonen representant för Suomen kennel-liitto r. y. (Finlands kennelförbund). Organisationerna underrätta bl. a. varandra om födda lapphundskullar. I Finland inrättas som bäst en lapphundgård.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 20/1956 har vært forelagt det kgl. landbruksdepartement, som i brev av 19. oktober 1959 uttaler:

Landbruksdepartementet viser til tidligere meldinger i denne sak.

Dette departement vil atter fremheve at et felles konsultativt råd på rein-driftens område kan ha noen interesse, særlig når det gjelder utveksling av

erfaringer og samarbeid i reinforskningen. Dette samarbeid er allerede innledet mellom de respektive institusjoner, men arbeidet kan sikkert ytterligere utbygges og koordineres. Under henvisning til tidligere avgitt uttalelse om dette emne, særlig i brev av 9. november 1956, har dette departement intet å innvende mot at det opprettes et felles nordisk konsultativt råd som består av sakkyndige på området.

Spørsmålet om bevaring av reinhunden har for flere år siden vært tatt opp av dette departement i samarbeid med lappfagdene og Norsk kennelklub. Departementet har også hatt direkte forbindelse med reinhundoppdrettere for å skaffe skikkede reinhunder til salg. Departementet har intet å innvende mot at det også på dette område samarbeides på den måte som fremgår av meddelelse fra Finnlands regjering (Lantbruksministeriet) av 22. september 1959.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

I meddelande inför Nordiska rådets sjätte session (s. 1389) framhölls från svensk sida, att utredningar angående renskötseln och därmed sammanhängande frågor pågick och att utredningsarbetet kunde beräknas ge erfarenheter för bedömningen av det finska förslaget om inrättandet av ett permanent organ på renhushållningens område.

De berörda utredningarna har ännu ej slutförts. I avvaktan på att så sker torde liksom hittills erforderliga kontakter kunna upprätthållas genom redan befintliga institutioner och Nordiska samrådet.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland och Island skulle vara koordinerande länder för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 3 september 1959:

Som meddelt i förbindelse med Nordisk Råds 6. session 1958 (s. 1393) er der fra dansk side stillet et beløb på 2 000 kr. til rådighed for foreningen Norden til støtte af arbejdet med oversættelse af islandsk faglitteratur til dansk.

Den danske forening Norden agter at nedsætte et særligt nævn til behandling af sagen i samarbejde med den islandske og den norske forening Norden.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

I regeringspropositionen med förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1960 har under 10 Ht XVIII: 4 d intagits ett anslag av 1 000 000 mark för översättning av finskspråkig vetenskaplig och facklitteratur till svenska.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 18 september 1959:

— — — — —
— — — meddeler man hermed — — — at ministeriet med skrivelse af 19. marts 1959 har anmodet finansministeriet om at gøre foranstaltninger til, at de danske og norske undervisningsministerier får meddelelse om, at det islandske bidrag til nævnte oversættelser, n. kr. 2 000: — for hvert af årene 1958 og 1959, er til disposition, når det ønskes.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 3/1957 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement som meddeler at det i budsjettåret 1958/1959 ble bevilget kr. 4 500 til oversettelse av professor dr. philos. Einar Ólafur Sveinsson's litterære analyse av de islandske sagaer.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådets handlingar, 1958, s. 1393) har frågan behandlats vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Undervisningsministrarna underströk därvid betydelsen av att nödvändiga medel anvisades för ändamålet i samtliga nordiska länder.

Frågan vilar för Sveriges del i avvaktan på bestämmelser rörande användningen av svensk-finska kulturfonden.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 31 augusti 1959:

Indenrigsministeriet har for sit vedkommende taget til efterretning, at spørgsmålet stadig er genstand for overvejelser hos den svenske regering, Handelsdepartementet, der er initiativtager i denne sag.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 19 september 1959:

Nordiska rådet rekommenderade de nordiska regeringarna att utveckla samarbetet inom näringsforskningen på basen av en rapport, som år 1956 förelagts nämnda regeringar.

I denna rapport, som hade uppgjorts av en av specialister inom den nordiska näringsforskningen sammansatt kommitté (Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning), var i Finland företräddes av en observatör, förkastades tanken på inrättande av ett samnordiskt institut för näringsforskning men rekommenderades intimt samarbete mellan instituten i de skilda nordiska länderna och föreslogs inrättande av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning, som skulle ha till uppgift att främja samarbetet på näringsforskningens område i vidsträckt bemärkelse (inbegripet näringsfysiologi, klinisk medicin, råämnen och deras förädling) samt rekommenderades de i detta samarbete deltagande länderna att inrätta nationella kommittéer med representanter för motsvarande centralförvaltning, det näringsfysiologiska forskningsarbetet, den kliniska medicinen, råämneshforskningen, forskningen rörande förädling av råämnen samt andra hithörande områden med beaktande av förhållandena i det egna landet.

Någon sådan permanent kommitté för nordisk näringsforskning, som rekommenderas i nämnda rapport, har icke blivit tillsatt. Skulle en sådan tillsättas, borde enligt ministeriets för inrikesärendena åsikt däri från Fin-

land inväljas en sakkunnig inom vart och ett av kommitténs forskningsområden. Icke heller har någon i rapporten avsedd speciell nationell kommitté tillsatts i Finland, utan dessa frågor handhavas för närvarande närmast av en av statsrådet medelst beslut 1.4. 1954 tillsatt statlig näringskommission.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 5/1957 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Det er Sverige som er det koordinerende land for denne sak.

Nordisk Råds rekommandasjon i saken i 1957 forutsatte bl. a. at det i hvert land skulle nedsettes en nasjonal komité for ernæringsforskning, og disse komitéer skulle så samarbeide i en nordisk komité.

Sosialdepartementet oppnevnte den nevnte komité i 1957, og underrettet vedkommende svenske departement om dette. Den norske komité er ikke blitt innkalt til noe nordisk møte om de foreliggende oppgaver.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

I motioner till 1959 års riksdag framhölls behovet av en utredning angående näringsforskningen. Vederbörande utskott anförde bl. a., att det inte var möjligt för utskottet att bedöma i vad mån den nuvarande verksamheten på näringsforskningsområdet kunde behöva intensifieras. Det syntes emellertid utskottet uppenbart, att ett behov förelåg av ett samordnande organ för forskningen. Riksdagen anhöll därefter i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning, hur det förefintliga behovet av en på människans näringsproblem inriktad forskning lämpligast borde tillgodoses.

Denna riksdagens anhållan är nu föremål för regeringens övervägande. Med hänsyn till att ett uppfyllande av Nordiska rådets rekommendation angående samarbete på näringsforskningens område skulle föregripa den av riksdagen begärda utredningen — bl. a. sammanhänger upprättandet av ett internt samordnande organ intimt med tillsättandet av en nationell kommitté för kontakt över gränserna — torde någon åtgärd med anledning av rekommendationen inte f. n. böra vidtas.

BILAGA

Dansk lag om »et levnedsmiddelinstitut m. m.« av den 5 juni 1959 (nr 182)

1 §.

Stk. 1. Indenrigsministeren bemyndiges til at oprette et levnedsmiddelinstitut og til at tilvejebringe nye selvstændige lokaler for dette.

Levnedsmiddelinstitutet skal bestå af

1) en institution til udførelse af levnedsmiddeltoksikologiske og dermed beslægtede eksperimentelle undersøgelser og

2) et centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v., hvori indgår statens praktisk-sundhedsmæssige undersøgelser og statens vitaminlaboratorium.

Stk. 2. Den i stk. 1 under 1) nævnte institution betegnes som statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. Institutet ledes af en direktør, der over for indenrigsministeriet har det videnskabelige ansvar for instituttets virksomhed. Institutet skal efter ministerens bestemmelse være til bistand for sundhedsstyrelsen i dennes egenskab af det offentliges øverste rådgiver i sundhedsmæssige spørgsmål.

Stk. 3. Den i stk. 1 under 2) nævnte institution, der deles i afdelinger efter indenrigsministerens bestemmelse, betegnes som statens centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v. Centrallaboratoriet ledes af et råd bestående af lederne for de enkelte afdelinger. En af lederne udpeges af indenrigsministeren til at føre forsædet i rådets møder samt til efter ministerens bestemmelse at føre overtilsyn med laboratoriets arbejde. Centrallaboratoriet skal være til bistand for sundhedsstyrelsen, navnlig for så vidt angår dennes opgaver i medfør af § 3 i lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse.

Stk. 4. Indenrigsministeren fastsætter et regulativ for statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. og statens centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v.

Stk. 5. Indenrigsministeren bemyndiges til at fastsætte gebyrer for de undersøgelser, der foretages, og for konsultativ virksomhed, der udøves af de nævnte institutioner til fordel for erhvervsvirksomheder, erhvervsorganisationer og lignende.

Stk. 6. Såvel statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. som statens centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v. afgiver en årlig beretning til indenrigsministeren. Statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. kan endvidere med indenrigsministerens samtykke udsende oplysninger om ernærings- og levnedsmiddelhygiejniske spørgsmål, der kan antages at have praktisk eller videnskabelig interesse for en videre kreds.

§ 2.

Stk. 1. Indenrigsministeren kan autorisere et af en kommune oprettet laboratorium til at udføre de i henhold til levnedsmiddeloven forudsatte laboratorieundersøgelser, som begæres af vedkommende sundhedskommission eller politiet.

Stk. 2. Indenrigsministeren kan bestemme arten og omfanget af den levnedsmiddelkontrol, der skal udføres af de kommunale levnedsmiddellaboratorier. Han kan ligeledes bestemme, at laboratorieundersøgelser af levnedsmidler enten skal udføres på et for flere kommuner fælles laboratorium, eller at kommuner, der ikke ønsker selv at drive et laboratorium, skal lade undersøgelserne foretage på et andet kommunalt laboratorium imod, at der herfor ydes vedkommende kommune et vederlag, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af ministeren.

Stk. 3. Indenrigsministeren bestemmer fordelingen af kontrollerende opgaver mellem centrallaboratoriet for levnedsmiddelkontrol m. v. og de lokale levnedsmiddellaboratorier.

Stk. 4. Indenrigsministeren forhandler med de kommunale organisationer om gennemførelsen af de i nærværende paragraf omhandlede ordninger.

§ 3.

For så vidt indenrigsministeren efter indhentet udtalelse fra sundhedsstyrelsen finder det påkrævet, at der inden for ernærings- og levnedsmiddelhygiejnen gennemføres praktisk-videnskabelige undersøgelser, som ikke kan udføres på statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. eller på centrallaboratoriet for levnedsmiddelkontrol m. v., eller som mere hensigtsmæssigt kan udføres andetsteds, kan indenrigsministeren bemyndige sundhedsstyrelsen til at træffe aftale med private eller offentlige institutioner om gennemførelse af de pågældende undersøgelser imod dækning af de dermed forbundne udgifter samt til at foreskrive de vilkår, hvorunder undersøgelserne skal foregå.

§ 4.

Indenrigsministeren kan bemyndige sundhedsstyrelsen, statens centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v. og statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. til med tilsvarende institutioner i andre lande, særlig de lande, der er tilsluttet Nordisk Råd, at træffe aftale om samarbejde om kontrol med levnedsmidler og med hensyn til praktiske forskningsopgaver vedrørende levnedsmiddelhygiejniske spørgsmål.

§ 5.

Stk. 1. Indenrigsministeren bemyndiges til efter forhandling med fiskeriministeren, handelsministeren og landbrugsministeren og de nærmest interesserede erhvervsorganisationer at oprette et råd bestående af særligt sagkyndige til at følge forskningen inden for ernærings- og levnedsmiddelhygiejnen samt til at virke som rådgiver for sundhedsstyrelsen og vedkommende ministerier i vigtigere sager på dette område.

Stk. 2. Indenrigsministeren bemyndiges til at oprette et nævn til behandling af sager om levnedsmidler, hvori der i henhold til levnedsmiddeloven skal finde forhandlinger sted imellem indenrigsministeriet på den ene side og fiskeriministeriet, handelsministeriet og landbrugsministeriet på den anden side.

§ 6.

Det på statens centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v. og statens institut for levnedsmiddeltoksikologi m. v. ansatte personale, medlemmer af eventuelle rådgivende udvalg og lignende, som måtte blive oprettet efter ministerens bestemmelse, herunder også medhjælpere og lejlighedsvis tilkaldte konsulenter, sagkyndige og lignende samt personalet på

de private og offentlige laboratorier, der i medfør af §§ 2 og 3 udfører levnedsmiddelundersøgelser for det offentlige, er under ansvar efter borgerlig straffelov af 15. april 1930 §§ 152 og 263, jfr. § 3, stk. 3, i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd, forpligtet til over for alle uvedkommende at hemmeligholde, hvad de gennem deres arbejde bliver vidende om.

§ 7.

Stk. 1. Bestemmelserne i nærværende lov medfører ingen ændring med hensyn til sundhedsstyrelsens stilling og ansvar, således som dette er fastlagt i loven om sundhedsvæsenets centralstyrelse og i lovgivningen om levnedsmidler m. v.

Stk. 2. Bestemmelserne i nærværende lov medfører ej heller nogen ændring med hensyn til den allerede stedfindende kontrol med mælk og mælkeprodukter, kød, æg og fisk.

§ 8.

De med lovens gennemførelse forbundne udgifter søges bevilget på de årlige finanslove.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbets-
marknad för läkare och tandläkare
(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 19 september 1959:

Den av de nordiska ländernas regeringar tillsatta samnordiska kommittén bereder som bäst frågan i vad den berör läkarna. Det är möjligt, att kommittén, som nästa gång sammanträder i Helsingfors den 12—13 oktober, då får sitt betänkande färdigt.

Koordinerande land i fråga om denna rekommendation är Sverige. Från svensk sida har veterligen icke hittills vidtagits åtgärder för undersökning av möjligheterna för en gemensam arbetsmarknad för tandläkare på nordiskt plan.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 7/1957 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Sverige er det koordinerende land for denne sak. Et nordisk embetsmannsutvalg har sluttbehandlet en innstilling om saken i oktober d. å., og sosialdepartementet antar at vedkommende svenske departement vil gjøre rede for saken overfor Nordisk Råd.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Den svenska regeringen har utsetts att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet med rådets rekommendation. Sedan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige enats om att för frågans

fortsatta behandling tillsätta en internordisk kommitté med uppgift att framlägga konkreta förslag om hur en gemensam arbetsmarknad borde genomföras, utsågs under hösten 1957 ledamöter och experter i kommittén. Kommittén antog namnet Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare samt upptog först till behandling frågan om gemensam arbetsmarknad för läkare.

Kommitténs arbete, såvitt angår läkare, är nu i huvudsak avslutat och betänkande i ämnet är avsett att slutjusteras vid sammanträde den 12—13 oktober 1959. Betänkandet kommer därefter att tillställas respektive regeringar [*se Bilaga*]. Avsikten är att därefter till behandling upptaga den i rekommendationen berörda frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare.

BILAGA

Gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Betänkande av Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare

I n n e h å l l

Skrivelse till herr statsrådet och chefen för svenska inrikesdepartementet	1365
Förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare	1366
I. Historik	1369
II. Sjukvårdens organisation, läkarutbildning och behörighetslagstiftning m. m. i Danmark, Finland, Norge och Sverige	1372
Hälso- och sjukvårdens organisation	1372
Läkarutbildningen	1382
Behörighet att utöva läkekonsten	1392
Vissa allmänna villkor för anställning som läkare inom statlig eller kommunal sjukvård	1406
III. Den grundläggande läkarutbildningen	1415
IV. Tilläggsutbildning m. m.	1417
V. Legitimation, behörighet m. fl. frågor	1420
VI. Rätten till tjänster samt löne- och pensionsfrågor	1424
VII. Värdering av meriter vid sökande av tjänst	1427
VIII. Arbetsmarknadspolitiska frågor m. m.	1432
IX. Sammanfattning och förslag	1434
X. Specialmotivering till förslaget om överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare	1437
XI. Särskilda yttranden	1440

Skrivelse till herr statsrådet och chefen för svenska inrikesdepartementet

Vid sin femte session i Helsingfors år 1957 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 7) till regeringarna om att vidtaga åtgärder för tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare. Enligt en mellan Nordiska rådets presidium och representanter för regeringarna träffad överenskommelse uppdrogs åt den svenska regeringen att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet med rådets rekommendation. Vid förberedande förhandlingar med representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige beslöts, att en inter-

nordisk kommitté skulle tillsättas för ändamålet. Härefter har för ett vart av dessa länder utsetts ledamöter och experter för utredningsarbetet. Kommittén har antagit benämningen Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare.

Kommittén får härmed vördsamt överlämna ett delbetänkande angående en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare.

Kommittén har bestått av följande ledamöter:

- Danmark: Ekspeditionssekretær A. Munkgaard
Læge K. H. Backer
- Finland: Medicinalrådet P. Kuusisto
Assessorn V. Kangas
- Norge: Medisinalråd J. Bjørnsson
Byråsjef T. Amlie
- Sverige: Statssekreteraren C. Persson
Byråchefen H. Rahm (t. o. m. den 20 januari 1958)
Medicinalrådet I. Frostner (fr. o. m. den 21 januari 1958)

Såsom experter vid utredningsarbetet har utsetts för Danmark overlæge C. J. Møllenbach och ordföranden i Den almindelige danske Lægeforening C. Jacobsen, för Finland professorerna I. Vartiainen och E. Tammisalo samt ordföranden i Finlands läkarförbund, professorn U. Siirala, samt för Sverige medicinalrådet I. Frostner (t. o. m. den 20 januari 1958), byråchefen H. Rahm (fr. o. m. den 21 januari 1958), professorn B. Rexed, direktören hos Sveriges läkarförbund E. Husmark och lönedirektören H. Gröndal.

Kommitténs sekreterare från och med den 29 augusti 1958 har varit t.f. byrådirektören J. Tengwall.

De norska ledamöterna i kommittén har anmält avvikande mening beträffande viss fråga i kapitel IV: Tilläggsutbildning m. m. Herr Husmark har avgivit särskilt yttrande beträffande kompletterande utbildning av läkare från annat land.

Helsingfors den 13 oktober 1959

A. Munkgaard   Paavo Kuusisto   Jon Bjørnsson   Carl G. Persson
K. H. Backer   Veikko Kangas   Ths. Amlie   Ivar Frostner

J. Tengwall

Förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare

De fördragsslutande staterna,

som tidigare träffat överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad,

Som i princip anse, att möjligheten för medicinsk arbetskraft till fri rörlighet mellan de nordiska staterna vore till gagn för den medicinska och sociala utvecklingen i dessa stater,

som anse, att den grundläggande utbildningen för läkare är i stort sett likvärdig i respektive stater,

som anse, att så enhetlig utformning som möjligt av läkarutbildningen i de nordiska staterna bör åstadkommas och

som vilja eftersträva så enhetlig lagstiftning som möjligt i fråga om medicinalpersonal,

hava enats om följande.

Artikel 1

Medborgare i fördragsslutande stat, som avlagt dansk »lægevidenskabelig embedseksamen» och fullgjort föreskriven turnustjänstgöring eller

finsk medicine licentiatexamen eller norsk »medisinsk embedseksamen» och fullgjort föreskriven turnustjänstgöring eller

svensk medicine licentiatexamen

och som i följd därav vunnit och fortfarande äger obegränsad legitimation såsom läkare i den stat, där examen avlagts, skall äga rätt att under de i denna överenskommelse angivna förutsättningarna utöva läkarkonsten och för detta ändamål vinna legitimation såsom läkare i övriga fördragsslutande stater.

Artikel 2

Såsom villkor för meddelande av legitimation enligt artikel 1 må fördragsslutande stat kräva, att läkaren visar sig hava inhämtat erforderliga kunskaper angående där gällande medicinalförfattningar.

Artikel 3

Medborgare i fördragsslutande stat, som önskar utöva läkarkonsten i annan fördragsslutande stat, har att till den centrala medicinalmyndigheten i sistnämnda stat ingiva bevis om att han uppfyller villkoren i artiklarna 1 och 2.

Sökande, som uppfyller nyssnämnda villkor, skall meddelas legitimation såsom läkare, därest icke sådana förhållanden föreligga, att om sökanden varit legitimerad läkare legitimationen kunnat återkallas.

Underrättelse om sålunda meddelad legitimation skall tillställas den centrala medicinalmyndigheten i den eller de stater, där läkaren tidigare vunnit legitimation. De centrala medicinalmyndigheterna skola lämna varandra de ytterligare upplysningar, som i anledning av en sökt legitimation befinnas erforderliga.

Artikel 4

Har legitimation såsom läkare i en fördragsslutande stat meddelats för läkare, vilken ursprungligen legitimerats i annan stat, skall legitimationen återkallas, därest den ursprungliga legitimationen återkallas. I övrigt må legitimationen återkallas endast på de grunder, som gälla i den stat, där den meddelats, dock att hänsyn därvid må tagas jämväl till i annan fördragsslutande stat begånget brott eller ådagalagd grov oskicklighet vid utövning av läkarkonsten eller visad uppenbar olämplighet såsom läkare.

Blir läkare, som vunnit legitimation såsom läkare i flera fördragsslutande stater, i någon av dessa föremål för judiciell eller disciplinär åtgärd i anledning av sin läkarverksamhet därstädes eller återkallas för honom utfärdad legitimation, skall den centrala medicinalmyndigheten i den eller de andra fördragsslutande staterna underrättas om åtgärden eller återkallelsen

samt om skälen därför. Sådan underrättelse skall jämväl ske om läkaren fått vidkännas inskränkning i rätten att från apotek förskriva läkemedel eller alkohol eller om han frivilligt givit avkall härpå eller på rätten att utöva läkarverksamhet.

Artikel 5

Läkare i fördragsslutande stat, som vunnit legitimation såsom läkare i annan sådan stat, bör i princip vara berättigad att söka och erhålla civil tjänst såsom läkare i sistnämnda stat utan hinder av att han icke är medborgare i denna stat.

Tjänstgöring såsom läkare i någon av de fördragsslutande staterna bör vid tillsättning av läkartjänst i annan fördragsslutande stat tillmätas samma värde som i sistnämnda stat fullgjord tjänstgöring av motsvarande slag.

Artikel 6

Läkare i fördragsslutande stat, som erhållit tjänst såsom läkare i annan fördragsslutande stat, bör i princip vara likställd med läkare i sistnämnda stat såvitt angår rätt till lön och pension samt övriga med tjänsten förenade förmåner.

Artikel 7

Envar fördragsslutande stat förbinder sig att efter undertecknandet av denna överenskommelse vidtaga åtgärder för att i den mån så befinnes möjligt genomföra de ändringar i gällande bestämmelser, som äro erforderliga för tillgodoseende av de i artiklarna 5 och 6 angivna principerna såvitt angår statliga civila tjänster, ävensom att i övrigt verka för att dessa principer vinna tillämpning jämväl i fråga om icke-statliga tjänster.

Artikel 8

De centrala medicinalmyndigheterna i de fördragsslutande staterna skola noga följa utvecklingen på arbetsmarknaden för läkare i respektive stater och då särskilda åtgärder synas påkallade, göra anmälan därom till den enligt artikel 5 i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam arbetsmarknad tillsatta kommissionen.

De centrala medicinalmyndigheterna skola fortlöpande lämna varandra de uppgifter och upplysningar, som äro av betydelse för bedömande av utvecklingen på arbetsmarknaden för läkare i respektive stater.

Artikel 9

Efter förhandlingar må Islands regering kunna ansluta sig till denna överenskommelse.

Artikel 10

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras i det svenska utrikesdepartementets arkiv.

Överenskommelsen träder i kraft så snart samtliga ratifikationsinstrument deponerats, dock tidigast den ...

Envar av de fördragsslutande staterna kan uppsäga överenskommelsen med en uppsägningstid av sex månader att upphöra den 1 juli eller den 1 januari.

Envar av de fördragsslutande staterna kan med omedelbar verkan sätta överenskommelsen ur kraft i förhållande till en eller flera av de övriga staterna i händelse av krig eller krigsfara eller om andra särskilda nationella

eller internationella förhållanden göra det nödvändigt. Vederbörande staters regeringar skola omedelbart underrättas om beslutet.

Till bekräftelse härav hava de befullmäktigade ombuden för respektive stat undertecknat denna överenskommelse och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Stockholm den . . . . . i ett exemplar på svenska, danska, finska och norska språken, av vilket svenska utrikesdepartementet skall överlämna bestyrkta avskrifter till de övriga fördragslutande staternas regeringar.

I. Historik

Sedan lång tid tillbaka pågår på hälso- och sjukvårdens område — liksom på andra områden — ett nära samarbete mellan de nordiska länderna. Detta samarbete har för medicinalpersonalens vidkommande skett icke blott genom ett utbyte av erfarenheter under kongresser och studieresor utan också genom att sjukvårdspersonal av skilda kategorier efter kriget i viss omfattning tagit anställning i annat nordiskt land. I regel har anställningen skett för ganska kort tid, några månader eller upp till några år. Mera sällan torde vederbörande stadigvarande ha slagit sig ned i det främmande landet. Det stora flertalet utgöres av medicine studerande, som erhåller vikariatsförordnanden av olika slag. Motiven för att man sökt sig till ett annat nordiskt land har varit flera; i några fall rent ekonomiska, i andra humanitära, såsom under åren närmast efter kriget, då nordisk medicinalpersonal anlätades för att inom vissa områden avhjälpa verkligt svåra bristsituationer. I ett stort antal fall sker en tillfällig överflyttning till annat land i studieresyfte, t. ex. för att erhålla en specialistutbildning. Merendels torde flera faktorer ha samverkat.

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare har ägnats särskild uppmärksamhet av Nordiska rådet. Vid rådets första session i Köpenhamn år 1953 framlade herr Anders Pettersson, Sverige, med instämmande av herrar Marius Buhl, Gustav Pedersen och Knud Thestrup, samtliga från Danmark, ett förslag angående nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område.¹

Genom enhälligt beslut den 19 februari 1953 rekommenderade Nordiska rådet regeringarna att undersöka möjligheten för ett fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna på hälsovårdsområdet och om möjligt framlägga en översikt häröver vid sessionen år 1954 (rekommendation nr 3/1953).

I en annan rekommendation — nr 7 — vid samma session upptogs till behandling den större, mera principiella frågan om nordiska medborgares rättsliga ställning i annat nordiskt land. Nordiska rådet hemställde i densamma, att regeringarna skulle överväga möjligheterna att genomföra praktiska och konkreta förslag för att successivt utjämna olikheterna mellan medborgarna i de olika länderna.

¹ 1. sess., sp. 825.

Vid Nordiska rådets andra session 1954 förelåg den begärda översikten rörande möjligheterna för det fortsatta samarbetet på hälsovårdsområdet.¹

Vid ärendets behandling inom Nordiska rådet beslöts en rekommendation, som direkt tog sikte på medicinalpersonalen. I rekommendation nr 14/1954 den 16 augusti 1954 hemställde rådet, att regeringarna måtte närmare utreda, vilka åtgärder som borde genomföras för att få till stånd utväxling mellan de nordiska länderna av sjukvårdspersonal och för att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinalpersonal (utom apotekare). Vidare hemställdes, att för att möjliggöra att dansk, finsk, norsk, svensk eller isländsk legitimation skulle få giltighet i de andra nordiska länderna regeringarna måtte utreda, om särskilda åtgärder med hänsyn till utbildningen av bl. a. läkare erfordrades.

Vid Nordiska rådets tredje session 1955 lämnades redogörelser för läkarutbildningen och rätten att utöva läkaryrket i de nordiska länderna. Den 2 februari 1955 antogs en ny rekommendation, nr 4/1955, vari regeringarna rekommenderades att tillse, att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildning av bl. a. läkare i de nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen erhålles.

I syfte att skapa förutsättningar för en saklig behandling vid Nordiska rådets femte session av den i rekommendation nr 14/1954 med flera rekommendationer berörda frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal beslöt rådets presidium vid sammanträde den 18—19 april 1956 att tillsätta en kommitté med uppgift att förbereda frågans behandling vid nämnda session.

Kommitténs uttalanden utmynnade i förslag till en ny rekommendation angående gemensam arbetsmarknad för läkare. Kommitténs förslag behandlades vid Nordiska rådets femte session 1957 av socialpolitiska utskottet, som i huvudsak anslöt sig till den uppfattning, som kommit till uttryck i kommitténs förslag.

På utskottets hemställan antog Nordiska rådet enhälligt följande rekommendation (nr 7/1957):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder, varigenom

1) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land;

3) möjligheterna utredas att undanröja de svårigheter av arbetsmarknadspolitisk natur, som möta vid den gemensamma arbetsmarknadens ge-

¹ 2. sesj., s. 712.

nomförande för här angiven personal, varvid det är önskvärt, att en helt fri arbetsmarknad förverkligas så snart förutsättningar härför föreligga i två eller flere länder.

Enligt en mellan Nordiska rådets presidium och representanter för regeringarna den 22 februari 1957 träffad överenskommelse har uppdragits åt den svenska regeringen att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet med rådets rekommendation.

Efter inbjudan av svenska regeringen hölls den 18 och 19 juni 1957 i Stockholm ett sammanträde för förberedande förhandlingar i anledning av rekommendationen med särskilt utsedda representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Syftet med sammanträdet var främst att klarlägga, hur det fortsatta arbetet borde bedrivas.

Vid nyssnämnda sammanträde enades representanterna om att en särskild nordisk kommitté borde bildas för frågans fortsatta behandling. Kommitténs uppgift skulle vara att i detalj klarlägga, huruvida förutsättningar finnes för en gemensam arbetsmarknad och hur de olika spörsmål, som förslaget genomförande skulle medföra, lämpligen borde lösas. Kommitténs arbete borde utmytna i konkreta förslag hur en gemensam arbetsmarknad borde tillskapas. Enligt representanternas mening borde kommitténs arbete till en början avse endast frågan om gemensam arbetsmarknad för läkare, och först sedan kommittén framlagt sitt förslag i denna del, borde kommittén upptaga arbetet med frågan om gemensam arbetsmarknad jämväl för tandläkare. Representanterna anslöt sig till den inom Nordiska rådet uttalade meningen, att den grundläggande läkarutbildningen i de olika nordiska länderna vore i stort sett likvärdig. För att kunna taga ställning till de väckta förslagen ansågs det emellertid önskvärt att först klarlägga, hur den medicinska utbildningen vore ordnad i respektive länder. Sedan en sammanställning häröver uppgjorts, måste ställning tagas till om och i vilken utsträckning tilläggstudier erfordras. I samband därmed borde även behandlas spörsmålen om hur den praktiska tjänstgöringen under utbildningstiden bör ordnas, vilka möjligheter som bör finnas att fullgöra denna tjänstgöring i annat land osv. En annan fråga, som ansågs böra närmare utredas, är, om någon form av auktorisation skall erfordras och i så fall om auktorisationen skall förbindas med särskild prövning samt hur auktorisationen bör ordnas ur organisatorisk synpunkt. Tillskapandet av en gemensam arbetsmarknad medförde vidare problem av arbetsmarknadspolitisk natur, vilka närmare måste övervägas. Såvitt anginge befattningar som tjänsteläkare uppkom vidare särskilda spörsmål med hänsyn till krav på medborgarskap ävensom ekonomiska frågor avseende pensionsförhållanden, tjänstårsberäkning m. m. Även åtskilliga andra spörsmål sammanhängde med de väckta förslagen. Ur formell synpunkt syntes frågans lösning kräva åtskilliga författningsändringar i berörda länder. I anslutning härtill erinrades om att i Sverige framlagts förslag till ny lag om rätt att utöva läkekonsten (SOU 1956: 29), vilket förslag vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare skulle föranleda vissa ändringar i detta lagförslag.

De problem, som mötte i fråga om en gemensam arbetsmarknad för tandläkare, vore i huvudsak desamma som för läkarnas del.

Enligt representanternas mening borde de i kommittén deltagande länderna utse vardera två eller möjligen tre ledamöter, med möjlighet för dessa att anlita experter i den utsträckning, som befundes erforderlig. Därest Island icke skulle anse sig kunna deltaga i kommitténs arbete med en delegation, skulle möjlighet finnas för Island att genom en observatör följa kommitténs arbete och framföra sina synpunkter.

Sedan de synpunkter och förslag, som framkommit vid överläggningarna, delgivits regeringarna i de nordiska länderna, har inom Danmark, Finland, Norge och Sverige utsetts de ledamöter och experter i kommittén, som angivits i ingressen till detta betänkande.

II. Sjukvårdens organisation, läkarutbildning och behörighetslagstiftning m. m. i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Häls o - och sjukvårdens organisation

Danmark

Sundhedsvæsenets arbejde er spredt over mange forskellige felter og forvaltes af mange myndigheder. De væsentligste områder af sundhedsvæsenet sorteres under indenrigsministeriet som ressortministerium, dog hører lægeuddannelsen under undervisningsministeriet og sygeforsikringsforhold under socialministeriet. Det samlende lægeligt-hygieniske sagkyndige organ er sundhedsstyrelsen, hvis virksomhed navnlig er rådgivende i forhold til de ministerier, myndigheder og institutioner, der beskæftiger sig med spørgsmål af sundhedsmæssig karakter, og som i henhold til loven er forpligtet til at indhente sundhedsstyrelsens udtalelse. Ud over denne rådgivende virksomhed har sundhedsstyrelsen tilsyns- og administrative forpligtelser.

Sundhedsstyrelsen bistås i sin virksomhed landet over af embedslæger (amtslæger og kredslæger). Det er disse lægers opgave at være rådgivende over for de lokale myndigheder i lægeligt-hygieniske spørgsmål. Det er dem tilladt at have praksis, og de fleste har det, men de indtager i dette forhold ikke nogen særstilling over for landets øvrige praktiserende læger (og speciallæger). Vaccinationer (bortset fra af det offentlige betalte koppevaccinationer) og profylaktisk lægegerning som helbreds kontrol med børn under skolealderen og i graviditeten er ikke electivt henlagt under embedslægerne, men disse kan deltage deri jævnsides områdets praktiserende læger.

Landet er delt i 69 lægekredse hver med 1 kredslæge. I landets amtsråds-kredse er en af kredslægerne amtslæge.

Det almindelige sygehusvæsen drives af amtskommunerne og købstad-kommunerne som oftest i fællesskab. Kernen i dette sygehusvæsen er inden for hvert amt et eller flere fuldt udspecialiserede sygehuse (centralsygehuse). Desuden findes et begrænset antal mindre sygehuse, som i stadig større ud-

strækning har mediciner, kirurg, anæsthesiolog og radiolog. Endnu i nogle få tilfælde findes såkaldte »blandede» sygehuse — d. v. s. sygehuse med blandet medicinsk-kirurgiske belægninger. Chefen for disse sygehuse er en fuldt kvalificeret kirurg.

Sygehusvæsenet inden for 2 eller flere amter kan samarbejde for at tilfredsstille subspecialiseringens krav, ligesom amtskommuner og købstadskommuner i fællesskab kan løse de mere specielle opgaver.

Staten driver ganske enkelte almindelige sygehuse: vigtigst af disse er Københavns universitets hospital (rigshospitalet), statshospitalet i Sønderborg samt Københavns militærhospital.

Foruden de almindelige sygehuse findes til specielle formål en række helbredelsesinstitutioner, hvoraf kan nævnes:

Sindssygehospitalet, der drives af staten (underlagt indenrigsministeriet).

Åndssvagevæsenets institutioner (underlagt socialministeriet).

Vanføreforsorgen er underlagt socialministeriet og varetages i forbindelse med Samfundet og Hjemmet for Vanføre, der driver 2 ortopædiske hospitaler og enkelte ortopædiske afdelinger ved centralsygehusene.

Tuberkulosebekæmpelsen varetages dels af kommunerne, der driver tuberkulosestationerne og en række tuberkulosehospitalet, dels af Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse, der driver en række sanatorier.

3 radiumstationer drives af Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse.

De nævnte institutioner modtager et meget betydeligt statstilskud, der dækker den overvejende del af udgifterne.

Rent private sygehuse og specialhospitaler har en ganske underordnet betydning.

Forsorgen for blinde, døve og talelidende varetages udelukkende af staten.

Sygehustaksterne fastsættes af sygehusadministrationen og godkendes af indenrigsministeriet.

De 76 % af befolkningen er sikret fri lægehjælp og sygehusbehandling samt andre goder af betydning for sygebehandling gennem et frivilligt, statsanerkendt og statsstøttet forsikringssystem (sygekasserne for ubemidlede). Yderligere 11 % af befolkningen er gennem en udbygning af dette forsikringssystem med en forsikring for bemidlede (sygeforeninger) sikret lægehjælp og sygehusbehandling for en meget ringe betaling.

Lægehjælp uden for sygehusene ydes principielt af alment praktiserende læger, som i deres virksomhed kan samarbejde med sygehusenes medicinske laboratorier og røntgenklinikker samt med praktiserende speciallæger. For sygekassemedlemmers vedkommende ydes hjælpen i henhold til en mellem sygekasserne og lægeorganisationerne afsluttet overenskomst.

Lægehjælp til sygeforeningernes bemidlede medlemmer ydes efter refusionsprincippet (ca. 75 % af den forsikredes udgift). Hvad speciallægehjælp angår, er forholdet det, at sygekasserne ikke betaler sådan hjælp, medmindre det pågældende medlems almindeligt praktiserende læge har henvist med-

lemmet til speciallægen, hvorimod sygeforeningernes medlemmer kan søge speciallægehjælp direkte. Dette er dog i praksis ikke almindeligt.

I de senere år har en række love skabt forudsætninger for et betydeligt forebyggende sundhedsarbejde, der betales af staten. Hertil hører læge- og jordemoderundersøgelse af gravide kvinder, sundhedsplejersketilsynet med børn i 1. leveår, lægetilsynet med alle børn fra 0—7 år samt skolelægearbejdet. Endvidere omfattende vaccinationer, først mod difteri, senere BCG-vaccinationer og sidst vaccinationer mod polio.

Pr. 1. januar 1958 virkede ca. 5 700 læger i Danmark.

Finland

Den högsta ledningen av Finlands hälso- och sjukvård utövas av ministeriet för inrikesärendena. Som ett detta underlydande centralt ämbetsverk leder, övervakar och utvecklar medicinalstyrelsen landets hälso- och sjukvård, apoteksväsende och apoteksvarornas fabrikation och handel.

Den slutna kroppssjukvården består av lasarettssjukhusvård (central-sjukhus etc.) och tuberkulossanatorievård.

Lasarettssjukvård ges å centralsjukhus, kretssjukhus, lokalsjukhus samt läns- och allmänna sjukhus. Dessutom finnes i landet ett mindre antal privatsjukhus.

Landets indelning i centralsjukhusdistrikt baserar sig på en lag av år 1956. Centralsjukhusdistriktens antal är 21, och vart och ett av dessa kommer att få sitt eget centralsjukhus med särskilda avdelningar för minst tre medicinska specialiteter och dessutom en avdelning för infektionssjukdomar. I verksamhet är nu nio centralsjukhus, inom vilka i allmänhet flera medicinska specialiteter är företrädna än vad minimikraven förutsätter; av dessa sjukhus är två universitets-centralsjukhus, vid vilka undervisning meddelas medicine kandidater.

Förutom centralsjukhus känner ovannämnda lag två andra sjukhustyper: krets- och lokalsjukhus. Kretssjukhusen, inom vilka minst två medicinska specialiteter bör vara företrädna, är avsedda att placeras så, att viss specialvård kan ges även annorstädes inom centralsjukhusdistriktet än vid centralsjukhuset. Lokalsjukhuset åter tjänar sjukvården inom ett begränsat kommunalt område. De lokala sjukhusen står i allmänhet under ledning av kommunalläkare, vilka sällan är specialister. I vissa större städer kan lokala sjukhus dock bestå av flera viktiga specialiteter.

Centralsjukhusens anläggningskostnader fördelas på staten och de deltagande kommunerna sålunda, att kommunerna tillsammans bestrider tredjedelen av kostnaderna; av driftkostnaderna erlägger staten hälften. Kretssjukhusen beviljas som statsunderstöd hälften av anläggningskostnaderna och 40 % av driftkostnaderna. De lokala sjukhusen erhåller som statsunderstöd 25—40 % av anläggnings- och driftkostnaderna, beroende på kommunens ekonomiska bärkraft.

Enligt lagen bör en stad eller köping ha en sjukhusplats per 375 invånare och en landskommun en plats per 750 invånare. Av dessa sjukhus-

platser bör varje kommun uti distriktets eget centralsjukhus förfoga över minst en plats per påbörjat 4 000-tal invånare, varförutom kommunerna uti avdelningen för infektionssjukdomar bör förfoga över en plats per 5 000 invånare. Då det antal sjukhusplatser, som bestämmes enligt ovannämnda proportionstal, icke är tillräckligt för att täcka behovet av sjukhusplatser, åligger det kommunen att avgöra, om den skall teckna fler sjukhusplatser än nödvändigt just vid centralsjukhuset eller reservera sjukhusplatser på annan typs sjukhus. Dessutom bör centralsjukhus enligt lagen ha minst 50 % fler sjukhusplatser än distriktets kommuner sammanlagt förfogar över.

Förutom de ovannämnda finns det 11 läns- och allmänna sjukhus, vilka äges av staten. De statliga sjukhusen kommer att upphöra i den mån central-sjukhus bygges inom de olika distrikten.

Definitionerna av central-, krets- och lokala sjukhus enligt lagen av år 1956 uttrycker i första hand de olika sjukhusens ställning såsom statsunderstödda inrättningar. Ett lokalsjukhus behöver inte nödvändigt underställas denna lag men kan i så fall inte heller erhålla statsunderstöd.

I landet finnes dessutom privata sjukhus, varav de flesta äges av olika stiftelser. Vissa av dessa sjukhus erhåller statsunderstöd enligt prövning på grund av att de upprätthåller specialavdelningar i trakter, som inte förfogar över andra sjukhus på motsvarande nivå.

Sommaren 1959 var lasarettssjukvårdsplatserna fördelade på följande sätt:

Vårdplatser å centralsjukhus	4 036
» » kretssjukhus	927
» » lokalsjukhus	7 053
» » läns- och allmänna sjukhus	1 992
» » privata sjukhus	2 384

Summa 16 392

Detta motsvarar 3,7 lasarettssjukhusplatser per 1 000 invånare.

Avgiften per vårddag är lika stor vid central-, krets- och lokalsjukhusen under förutsättning att krets- och lokalsjukhusen erhåller statsunderstöd. Den lägsta dagsavgiften är f. n. ca 9,7 svenska kronor per dygn och den högsta, t. ex. för privatplats, 32,3 kr per dygn. Totalkostnaden vid centralsjukhusen var under 1958 43,1 kr per vårddag. Inberäknat alla inkomster, även statsunderstödet, blev nettoförlusten för centralsjukhusförbundet 11,4 kr. per vårddag, vilket måste erläggas av vederbörande medlemskommuner.

Tuberkulossjukhusvård ges enligt tuberkuloslagen, som trätt i kraft år 1948, å centralsanatorier. Förutom såsom platser för sjukvård fungerar de även såsom centraler för den öppna tuberkulosvården inom sina egna tuberkulosdistrikt. Landet är uppdelat i 19 tuberkulosdistrikt med var sitt centralsanatorium. Sanatoriernas vårdplatser var sommaren 1959 sammanlagt ungefär 6 300. Detta motsvarar ca 1,4 platser per 1 000 invånare.

År 1958 var centralsanatoriernas bruttoutgifter per vårddag ca 20,2 kr. Enligt lagen erlägger staten 50 % av de s. k. godkännbara utgifterna. Ovan

nämnda år erlade staten såsom bidrag ca 7,9 kr per vårddag, varigenom kommunernas andel blev ca 12,3 kr. Den andel, som faller på patienterna själva, är ca 3,3 kr (= 200 fmk) per dygn, men största delen av dem är på sociala grunder befriade från erläggandet av denna avgift.

1953 trädde i Finland i kraft en ny sinnessjuklag. Enligt denna är landet indelat i 18 sinnessjukvårddistrikt. I varje distrikt finns ett av distriktets kommuner ägt centralsinnessjukhus (s. k. A-sjukhus). Å detta gives den mera krävande specialistvården. I varje distrikt kan ytterligare finnas s. k. B-sinnessjukhus, i vilka vårdas patienter, vilkas sjukdom är av långvarig art. Det är önskvärt, att i B-sjukhus vårdas endast patienter, som undergått behandling i A-sjukhus. Även dessa äges av kommunerna. Det totala platsantalet å A-sjukhusen sommaren 1959 är 11 438 och å B-sjukhusen 3 678 eller tillsammans ca 3,4 vårdplatser per 1 000 invånare.

Sedan decennier finns i Finland i ungefär en fjärdedel av landets kommuner sinnessjukavdelningar i samband med kommunalhemmen. Dessa underlyder socialministeriet. Det är avsett att småningom slopa dessa och samtidigt överflytta patienterna till de egentliga B-sjukhusen. Antalet vårdplatser å dessa var sommaren 1959 ca 3 000.

A- och B-sjukhusen åtnjuter 50 % statsbidrag för sina driftkostnader, de förra 50 % och de senare 25 % för sina grundläggningkostnader.

Enligt den nya lagen ansluter sig också den öppna vården av sinnessjuka till vårddistriktet.

Staten äger numera endast 3 sinnessjukhus (ca 500 vårdplatser). I dessa vårdas huvudsakligen personer, vilka på grund av sinnessjukdom ej dömts till straff efter ett begånget brott.

Vården av de psykiskt efterblivna tillkommer helt och hållet socialministeriet. 1958 trädde i kraft den första egentliga lagen angående psykiskt efterblivna. Staten äger 3 anstalter (294 bäddar), kommunerna 2 (212 bäddar) och privata organisationer 5 anstalter (1 124 bäddar). Bristen på platser är skriande. Staten garanterar bidrag till de av den icke ägda inrättningar.

Avgifterna för vårdplats å sjukhusen bestämmes förfallningsvägen av statsrådet (= regeringen). Detta gäller både centralsjukhus, statens (läns- och allmänna) sjukhus, tuberkulossanatorier och sinnessjukhus.

En förutsättning för beviljande av statsunderstöd åt krets- och lokalsjukhus är jämlikt lagen om sjukhus (49/56) att de avgifter, som i sjukhuset uppbäres för vårddagarna, ej överstiger motsvarande avgifter vid centralsjukhusen.

Beträffande privata sjukvårdsanstalter och sådana kommunalsjukhus, vilka ej åtnjuter statsunderstöd, finnes inga bestämmelser angående storleken av patientavgifterna.

Den öppna sjukvårdens läkar- och sjuksköterskearbete handhas till största delen enligt lag av kommunerna under övervakning av statens myndigheter. Såsom statens övervakande organ fungerar medicinalstyrelsen och under denna länsläkarinstitutionen. I varje län finnes en eller två länslä-

kare beroende på länets storlek. För övervakningen av sjuksköterskearbetet biträdades länsläkarna av länshälsosysstrarna och -barnmorskorna.

Kommunerna är skyldiga att antingen ensamt för sig eller gemensamt inrätta kommunalläkartjänster. År 1957 fanns i landet 483 landskommuner, vilka bildade sammanlagt 339 kommunalläkardistrikt. I dessa fanns sammanlagt 433 kommunalläkartjänster. I medeltal fanns det i landskommunerna en läkartjänst på ca 6 500 invånare. För tjänsternas upprätthållande gives statsbidrag. Kommunalläkaren är förpliktad att utöver hälsovårdsarbetet giva läkarhjälp åt hjälpbehövande under sina mottagningar samt medelst sjukbesök mot arvode, som grundar sig på avtal.

I städerna och köpingarna fanns sammanlagt 82 läkartjänster. I mindre bosättningscentra skiljer sig deras åligganden inom sjukvården ej heller från kommunalläkarens arbete. I stora samhällen finnes läkartjänster för vården av den medellösa delen av befolkningen, varvid stadsläkarens uppgifter endast inskränker sig till hälsovårdsarbetet.

Den öppna sjukvårdens sjuksköterskearbete ingår i hälsosystemarbetet samt beträffande förlossningarna i barnmorskearbetet. Kommunerna är förpliktade att för hälso- och sjukvården med statsbidrag inrätta hälsosystembefattningar, en för varje påbörjat 4 000-tal personer, samt på motsvarande sätt en barnmorskebefattning för varje påbörjat 5 000-tal. Allt som allt fanns i landet 1957 1 189 kommunala hälsosystembefattningar samt 1 009 kommunala barnmorskebefattningar. Inom den öppna sjukvården utför hälsosysstrarna och barnmorskorna sjukvårdsarbete i hemmen på läkarens ordination och under hans övervakning. I städerna, köpingarna och landskommunerna är systemet med vissa undantag detsamma.

Inom den öppna sjukvården är speciellt inom bostadscentra privatläkarnas insats betydande. Förutom de kommunala och privata läkarna må nämnas den sjukvårdshjälp med därtill hörande läkare och sjuksköterskor, som flera företag inrättat för sin personal.

Någon allmän sjukförsäkring finnes ej i Finland. En av statsrådet tillsatt kommitté har dock den 29. 5 1959 avgivit ett betänkande angående obligatorisk sjukförsäkring i Finland. I kommittébetänkandet föreslås, att en obligatorisk sjukförsäkring skall omfatta hela landets befolkning oberoende av ålder eller nationalitet, med undantag av dem, som erhåller förmåner från andra grenar av socialförsäkringen, och skall försäkringen i tillämpliga delar inbegripa såväl ersättning i form av dagpenning som ersättning för nödig, till buds stående sjukvård. Kostnaderna härför skall fördelas mellan de försäkrade, arbetsgivarna, staten och kommunerna, dock sålunda, att bördan på mindre bemedlade försäkrade inte skall komma att bli oskäligt tung. Med stöd av försäkringen erlägges ersättning förutom för sjukdom, lyte eller skada, också för ekonomiska förluster förorsakade av havandeskap och barnafödelse. Förmånerna har indelats i två huvudgrupper, av vilka till den ena hör ersättande av nödiga kostnader för sjukdom, havandeskap och barnafödelse och till den andra ersättning i form av dagpenning på grund av förlorad arbetsförtjänst samt moderskapspenning. Kostnader för sjuk-

husvård ersättes till sitt fulla belopp intill den vårddagavgift, som är gängse på statens sjukhus. Ersättning för läkararvoden och vård på privatsjukhus och laboratorier erlägges åt den försäkrade enligt taxor, som skall fastställas av socialministeriet. Såvida av läkare skriftligen ordinerade läkemedel per sjukdomsfall överstiger 2 000 mark (33 sv. kr), föreslås ersättning för hälften av den del, som överstiger nämnda belopp, utom vid svåra och långvariga sjukdomar, vid vilka läkemedlen ersättes i sin helhet. Också för sjukhus-, läkar- och laboratorieresor föreslås erläggande av ersättning. Tandvård ersättes endast, ifall det rör sig om nödvändig vård av förstahjälpskaraktär för botande av akut tandsjukdom eller tandvård för botande av annan sjukdom.

Det förebyggande hälsovårdsarbetets utförande ankommer på kommunerna under övervakning av statens myndigheter. I kommunerna finnes enligt lag hälsovårdsnämnder samt kommunalläkare, vilkas primära uppgift är att utföra det förebyggande arbetet. Underställda dem arbetar de kommunala hälsosystrarna, barnmorskorna och hälsoinspektörerna, yrkesinspektörerna och bostadsinspektörerna. Hälsovårdsarbetet innefattar bekämpande av epidemiska sjukdomar, verksamheten på omgivningshygienens samt livsmedelshygienens område, vattenhygien, hälsovården i fråga om barn, som ej uppnått skolåldern, med därtill hörande rådgivningsbyråmottagningar samt hembesök, skolhälsovården, yrkessjukdomarnas bekämpande, arbetsskyddsverksamheten, moderskapsvården, bekämpande av tuberkulosen (tuberkulosdistrikt med sammanlagt 52 tuberkulosbyråer, jämför redogörelsen för den slutna kroppssjukvården) och de veneriska sjukdomarna samt folksjukdomarnas bekämpande i allmänhet.

Vad mentalhygien beträffar bör i varje sinnessjukvårdsdistrikt varje enskild kommun eller kommunalförbund upprätthålla en vårdbyrå och dess avdelningar. Dessa byråer tillkommer hela den preventiva vården och det mentalhygieniska arbetet, eftervården av de utskrivna patienterna och övervakningen av B-sjukhusen samt även kommunalhemmens sinnessjukavdelningars sjukvård.

Totala antalet läkare i Finland var den 31. 5 1959 2 768 motsvarande ungefär 6,3 läkare per 10 000 invånare.

Norge

Helsedirektøren leder det forebyggende og øvrige offentlige helsearbeid og fører etter sin instruks, gitt ved kgl. resolusjon av 11. mars 1927, tilsyn med apotekvesenet, og med legenes, tannlegenes og jordmødrenes virksomhet. Videre fører han tilsyn med statens medisinske anstalter i den utstrekning han finner grunn til det eller etter spesiell oppfordring fra sosialdepartementet. De lokale fylkeskommunale og kommunale organer er ansvarlige for opprettelse og drift av sykehus, men helsedirektøren søker å koordinere utbyggingen av sykehusvesenet og godkjenner planer for nybygg eller ombygging.

De fleste alminnelige sykehus i Norge eies og drives av det offentlige,

d. v. s. av stat, fylkes- eller primærkommune, eller av fylke og kommune i fellesskap (ca 80 % av landets samlede antall sykehussenger). Staten eier og driver rikshospitalet i Oslo (universitetsklinikk) og yter tilskudd til universitetsklinikken Haukeland sykehus i Bergen.

De fleste fylkeskommunale sykehus er sentralsykehus med vanlige avdelinger for kirurgi, indremedisin og røntgen samt ofte andre spesialavdelinger. De kommunale sykehus er i alminnelighet mindre, »tredelte» sykehus, enkelte også »blandete» sykehus, vanligvis med en kirurgisk overlege.

Det finnes en statsunderstøttet anstalt for vanføre med klinikk, yrkeskole, ortopedisk verksted og barnehjem, stiftelsen Sophies minde i Oslo.

De fleste behandlingsanstalter for tuberkuløse (f. t. 11) er statsunderstøttet eller eies og drives av staten. De søkes etterhvert avløst av lungeavdelinger ved sentralsykehus. Videre er det en del mindre private og kommunale tuberkulosehjem (ca 40).

Sinnssyke behandles i større sinnssykehus, hvorav de fleste (19) eies og drives av staten, fylkeskommune eller primærkommune. Kronisk sinnssyke forpleies i mindre pleiehjem eller anbringes i privatpleie.

Åndssvakeomsorgen er organisert ved at hele landet er inndelt i 8 områder, hvert med 1 sentralanstalt og i tilknytning hertil mindre hjem, daghjem etc.

Epileptikere forpleies i statens sykehus for epileptikere.

Kurprisene ved alle offentlige sykehus fastsettes av lønns- og prisdepartementet ved prisdirektoratet. De private sykehus fastsetter selv sine kurpriser, men gjenstand for refusjon fra trygdekassen er kun høyeste lovlige kurpris som er fastsatt av prismyndighetene for offentlige sykehus.

Foruten ved sykehus ytes legehjelp dels av privatpraktiserende, dels av offentlige leger, beskikket av Kongen. Landet er inndelt i legedistrikter, som består av en by eller av et eller flere herreder med eller uten en eller flere mindre byer. Det er for tiden 418 legedistrikter. 35 av disse består av en enkelt by. Herav er 13 relativt store byer og den offentlige legestilling der er organisert som stadsfysikat.

I hvert distrikt er tilsatt en offentlig lege, som skal føre det nærmeste tilsyn med distriktets sunnhets- og sykepleie. I alminnelighet skal distriktsleger og stadsleger foruten å utføre gjøremål som til enhver tid er bestemt, også yte legehjelp til distriktets befolkning. I hvert fylke fører en fylkeslege det overordnede tilsyn med helsevesenet, unntagen i de byer som har eget stadsfysikat.

Ved lov av 2. mars 1956, som trådte i kraft 2. juli 1956, ble gjennomført obligatorisk sykestrygd for enhver som har bosted i Norge.

Retningslinjene for det forebyggende helsearbeid er trukket opp i en rekke lover av eldre og nyere dato. Disse gir bl. a. hjemmel for visse åtgjerder som anses påkrevet av hensyn til smittefare. Av eldre lover som fremdeles gjelder, kan nevnes Lov om Sundhedscommissioner og om Foranstaltninger i Anledning av epidemiske og smitsomme Sygdomme fra

1860, Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme fra 1900 og den noe senere lov om tilsyn med næringsmidler m. v. fra 1933. Av nyere lover finner en grunn til å nevne de to lover fra 1947 om røntgenundersøkelse ved skjermbildefotografering og om tuberkulinprøvning og vaksinasjon mot tuberkulose. Disse lover gir bl. a. sosialdepartementet hjemmel for å påby skjermbildefotografering og BCG-vaksinasjon av visse befolkningsgrupper, samt andre tiltak for å forebygge utbredelse av tuberkuløs sykdom. Fra samme år har man lov om åtgjerder mot kjønns sykdommer, som gir grunnlag for en effektiv bekjempelse av kjønns sykdommer bl. a. ved å åpne adgang til gratis behandling såvel utenfor som i sykehus. Lov om folketannrøkt fra 1949, som hittil er helt eller delvis satt i verk i 6 fylker, inneholder bl. a. bestemmelser om forebyggende behandling samt veiledning i kosthold. I de senere år er bl. a. også gitt lov om vern mot overføring av smittsom sykdom fra utlandet. Loven er gjort gjeldende for kopper, kolera, pest, flekktyfus og lusebåren tilbakefallsfeber (1952). Videre har en vaksinasjonsloven fra 1954 vedrørende immunisering mot kopper (og andre farlige akutte infeksjonssykdommer etter nærmere bestemmelse av sosialdepartementet). Denne lov påbyr at alle barn skal vaksineres mot kopper innen utgangen av det kalenderår som følger etter fødselsåret og revaksineres innen fylte 10 år. I visse tilfelle kan sosialdepartementet også påby vaksinasjon for andre befolkningsgrupper. (Polio-myelittvaksinasjon er i Norge søkt gjennomført på frivillig basis).

Lov om helsearbeidet i skoler og andre undervisningsinstitusjoner, som trådte i kraft 1. juli 1958, fastsetter at det ved hver skole og undervisningsinstitusjon skal være regelmessig legetilsyn av elevene og gir bestemmelser om dekning av utgiftene i forbindelse hermed. Det påhviler bl. a. helserådene å påse at helsearbeidet i skoler utføres i samsvar med en vedtatt plan og etter de faglige retningslinjer som fastsettes av helsedirektøren.

Utgiftene ved det forebyggende helsearbeid dekkes i det vesentlige av det offentlige. Også de frivillige helseorganisasjoner nedlegger imidlertid på visse områder et betydelig arbeid. Således driver disse organisasjoner ca 85 % av landets 1 350 helsestasjoner for mor og barn. Der foretas bl. a. undersøkelser av gravide, spebarn- og småbarnkontroll og vaksinasjoner.

Pr. 1. juli 1959 er det i alt 4 004 leger i Norge. Av disse har 52 kun begrenset tillatelse til å utøve legevirksomhet (utlendinger som midlertidig oppholder seg i Norge, eller norske som har medisinsk eksamen fra utlandet og ennå ikke har fullført sin tilleggsutdannelse ved norsk universitet). Dessuten er på nevnte tidspunkt 180 norske leger bosatt i utlandet.

Sverige

Ledningen av landets civila hälso- och sjukvård utövas av en central statlig myndighet, kungl. medicinalstyrelsen.

Sedan gammalt skiljer man mellan öppen och slutna sjukvård. Med öppen vård avses vård av patienter, som icke är intagna på sjukhus, vare sig vården lämnas vid eller utanför sjukhus.

Den slutna kroppssjukvården ombesörjes huvudsakligen av landstingen, d. v. s. de representativa organen för länens självförvaltning, samt av de sex största städerna, vilka icke tillhör landsting. Större sjukhus avsedda för kvalificerad vård benämnes lasarett. Inom lasarettsvården pågår sedan länge en differentiering, som börjat med de s. k. odelade lasarettens delning på särskilda avdelningar för kirurgi, medicin och röntgen (normallasarett) och vid större lasarett fortgått därhän, att ofta inemot ett tiotal specialavdelningar inrättats (centrallasarett). Vid undervisnings- och storstads-sjukhusen har de större specialiteterna i sin tur ofta uppdelats, t. ex. kirurgi på urologi, thoraxkirurgi, neurokirurgi etc. För den specialiserade kroppssjukvårdens tillgodoseende planeras s. k. regionsjukhus. I ett av en särskild utredningsman avgivet förslag (SOU 1958:26) förordas, att riket indelas i sex regioner med orterna Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund-Malmö, Göteborg och Umeå såsom säte för regionsjukhus.

Staten bär det direkta ansvaret endast för en mycket begränsad del av kroppssjukvården, i det att staten driver två s. k. undervisningssjukhus, varav det ena dessutom har karaktär av rikssjukhus.

På landsbygden finns även ett betydande antal mindre sjukhus — sjukstugor — avsedda för patienter, som icke kräver lasarettens kvalificerade vård.

Den slutna turberkulosvården meddelas huvudsakligen vid sanatorier och anstalter för kirurgisk tuberkulos, vilka drives av landsting, städerna utanför landsting eller av stiftelser.

För epidemisjukvården drives av landstingen och städerna utanför landstingen vanligen särskilda epidemisjukhus och epidemisjukstugor.

För vården av kroniskt sjuka driver landstingen och städerna utanför landsting särskilda sjukhem. Det förekommer dock även sådana hem, som drives av andra kommuner eller enskilda.

Den slutna vården av sinnessjuka meddelas främst vid sinnessjukhus, vilka äges och drives av staten. De tre största städerna svarar dock enligt avtal med staten för mentalsjukvården vid egna sjukhus. Enär antalet vårdplatser vid statens sinnessjukhus icke helt svarar mot behovet, förekommer undantagsvis, att även andra kommuner driver egna sinnessjukhus. Dessa nedlägges dock successivt. Vården av sådana lättskötta sinnessjuka, vilka icke kräver vård å sjukhus med kvarhållningsrätt, omhändertas i första hand av landstingen och städerna utanför landsting, som för ändamålet driver särskilda sjukhem. I ganska stor utsträckning finns dock även enskilda sjukhem för denna vård.

Liksom inom olika grenar av kroppssjukvården har man också på mentalsjukvårdens område blivit alltmer angelägen om att etablera en intimare kontakt med andra medicinska vårdområden och vinna närmare anknytning till sjukvårdsorganisationen i övrigt, speciellt lasarettsvården. Till en del är detta behov på väg att tillgodoses genom inrättande av psykiatriska avdelningar vid större lasarett, avsedda främst för mera akuta fall inom neurosernas och de lättare psykosernas område. Särskilda avdelningar för barnpsykiatrisk vård har också börjat inrättas vid större lasarett.

Vården av de psykiskt efterblivna (sinnesslöa) omhänderhas — liksom undervisningen av dessa — av landstingen och städerna utanför landsting, vilka för dessa ändamål driver särskilda anstalter av olika typer. Särskilt svårskötta patienter omhändertas dock av staten och vårdas huvudsakligen på statens sinnessjukhus.

Avgifterna för vårdplats på sjukhus bestämmas av den, som driver sjukhuset, d. v. s. i regel av landsting, kommun eller Kungl. Maj:t.

Den öppna sjukvården meddelas av privatpraktiserande läkare, av statligt anställda provinsialläkare på landsbygden samt av kommunalt anställda läkare i städerna. Vid sjukhusen meddelas dessutom i stor utsträckning öppen vård. Landsbygden är indelad i provinsialläkardistrikt — för närvarande cirka 600 i hela landet — med en provinsialläkare i varje distrikt. Provinsialläkaren är skyldig att enligt fastställd taxa meddela enskild sjukvård åt allmänheten. Regelmässigt biträder han även med den förebyggande vården inom distriktet.

Städerna har som regel egna stadsläkare, en eller flera allt efter stadens storlek. En särskild kategori av stadsläkare är de s. k. stadsdistriktsläkarna, vilka förekommer i de största städerna.

Av det allmänna anställda läkare finnes även inom den öppna mental-sjukvården, såsom läns- eller landstingspsykiatriker, hjälpverksamhetsläkare vid statens sinnessjukhus m. fl.

Såsom övervakare av den allmänna hälso- och sjukvården utanför sjukhusen finnes i varje län en av staten anställd förste provinsialläkare.

Enligt lagen om allmän sjukförsäkring äger envar försäkrad rätt till ersättning för utgifter för läkarvård och sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor.

Den förebyggande hälso- och sjukvården omhänderhas till övervägande del av landstingen och primärkommunerna. Verksamheten är statsunderstödd. Hit hör förebyggande mödra- och barnavård, rådgivning beträffande förebyggande födelsekontroll, rådgivning åt havande kvinnor i abortförebyggande syfte ävensom familjerådgivning.

Såsom ytterligare exempel på förebyggande verksamhet må nämnas skolhälsovården, allmänna skärmbildsundersökningar samt vaccinationer mot olika sjukdomar.

Antalet yrkesverksamma läkare i Sverige uppgick den 1 januari 1959 till 6 604.

L ä k a r u t b i l d n i n g e n

Danmark

Ved kgl. anordning af 26. august 1954 er retningslinierne for den fremtidige medicinske undervisning og eksamensordning i Danmark blevet fastlagt. Ordningen medfører forskellige ændringer i den tidligere gældende studieordning af 1936, der imidlertid fortsat vil være af nogen interesse, idet

nogle af de læger, som bliver færdige inden 1960, formentlig vil benytte sig af den adgang, der er åbnet dem, til inden for overgangsperioden mellem den gamle og den nye studieordning at indstille sig til eksamen efter de hidtidige regler. Studiet var ifølge ordningen af 1936 delt i 4 afsnit, hver afsluttende med sin særlige eksamen: forberedelseseksamen (fysik og kemi), 1. del (anatomi, fysiologi og biokemi), 2. del A (farmakologi, patologisk anatomi, socialmedicin og almen hygiejne og almindelig patologi) og 2. del B (medicin, kirurgi, obstetrik og gynækologi, pædiatri og retsmedicin). Den samlede studietid var stipuleret til 7 år, men i praksis noget længere, ca 8—8 1/2 år. For at kunne indstille sig til de enkelte eksaminer måtte de studerende have gennemgået forskellige obligatoriske kurser, hvoraf enkelte 2. dels kurser afsluttedes med en klinisk prøve (dermato-venereologi, oftalmologi og oto-rhino-laryngologi), samt hospitalstjeneste i psykiatri, kirurgi og medicin.

Der findes medicinske fakulteter ved universiteterne i København og Århus.

Ved den nye studieordning har de to lægevidenskabelige fakulteter i København og Århus tilstræbt dels at forkorte studietiden, dels at opnå en bedre koordinering af fagene samt en intensivering af studiet i det hele taget, navnlig gennem en udvidelse af antallet af obligatoriske kurser og hospitalstjenesten. Ordningens ikrafttræden har også betydet en ikke uvæsentlig forøgelse af lærerkræfterne. Eksaminernes antal er indskrænket til to, 1. del og 2. del, der ifølge planen skal kunne gennemføres på henholdsvis 2 1/2 og 4 år.

Adgangen til det medicinske studium står åben for enhver, der har bestået dansk studentereksamen; på grund af pladsmangel har man måttet afslå alle ansøgninger fra udenlandske — herunder skandinaviske — studenter om optagelse som medicinske studerende ved de to danske universiteter.

Kandidattallet (autorisation A) for 1958: 216. Antallet af B-autorisationer stort set det samme.

1. del eller den prækliniske del af studiet omfatter i første række fagene kemi, anatomi, fysiologi og biokemi, der alle er eksamensfag. Fysikken er bortfaldet som særligt fag ved eksamen, men undervisningen i faget er dog obligatorisk for sproglige studenter og matematiske studenter med under en vis karakter i dette fag til studentereksamen. Sproglige studenter må desuden bestå særlige tillægsprøver i kemi og matematik, og matematiske studenter en særlig prøve i latin, såfremt denne ikke er absolvert før studentereksamen. De obligatoriske kurser til 1. del er: almen kemi og titreranalyse, eksperimentel fysiologi, biokemi, arvelighedslære og medicinsk statistik, almindelig og speciel histologi. 1. dels-eksamen vil fortsat fungere som »stop-eksamen», d. v. s. en eksamen, hvor de mindre kvalificerede studenter bliver sorteret fra.

2. dels studiet indledes med et halvts års propaedeutisk klinisk tjeneste, den såkaldte volontørtjeneste. Dette vigtige led i studiet er blevet reorganiseret ved den nye studieordnings ikrafttræden gennem ansættelse af 7 »tu-

torer», der skal vejlede de studerende samt afholde klinikker og forskellige mindre kurser, bl. a. i stetoskopi og elementær laboratorieteknik. Iøvrigt deltager de studerende i løbet af 2. dels studiet i en række obligatoriske kurser samtidig med, at de følger forelæsninger og klinikker i hovedfagene. De obligatoriske kurser til 2. del, der hver omfatter 1—4 undervisningstimer ugentlig i løbet af et semester, er følgende: elementær kirurgi og almindelig operationslære, medicinsk psykologi og mentalhygiejne, propaedeutisk klinisk kursus på en kirurgisk afdeling, kliniske kurser i medicin, kirurgi og pædiatri, bakteriologi, herunder kursus i kokoppevaccination og blodtransfusion, psykiatri og neuroselære, røntgendiagnostik og radioterapi, neurologi og neurokirurgi, epidemiske sygdomme, hudsygdomme og veneriske sygdomme, ortopædiske sygdomme, fysiurgi og bevægelsesterapi, øjensygdomme, øre-, næse- og halssygdomme og arvepatologi, medicinsk statistik samt 3 ekskursioner i hygiejne. Kurserne i medicinsk psykologi og mentalhygiejne samt psykiatri og neuroselære afsluttes med en fælles skriftlig prøve. Kurserne i øjensygdomme, øre-, næse- og halssygdomme og hud- og kønssygdomme afsluttes hver med en klinisk prøve. For at kunne indstille sig til 2. del må den studerende desuden have gennemgået hospitalstjeneste i medicin (3 måneder), kirurgi (3 måneder), pædiatri (1 måned), dermatovenerologi (1 måned), neurologi (1 måned), obstetrik og gynækologi (1 måned) og psykiatri (1 måned) samt eventuelt 14 dages tjeneste på en røntgendiagnostisk afdeling.

Kurser og hospitalstjeneste aflagt i de øvrige skandinaviske lande, undtagelsesvis i andre lande, kan efter derom indgiven ansøgning godkendes, således at sådanne kurser og sådan hospitalstjeneste kan træde i stedet for de ovenfor under 1. dels og 2. dels studiet nævnte kurser eller hospitalstjeneste.

Eksamensfagene til 2. del er følgende: medicin, kirurgi, almindelig patologi, patologisk anatomi, farmakologi, obstetrik og gynækologi, retsmedicin og pædiatri samt hygiejne. Eksamen i hygiejne kan aflægges særskilt.

Foruden den kliniske erfaring, der erhverves under studiet gennem volontør- og praktikanttjeneste som foran beskrevet, kræves for selvstændig ret til udøvelse af lægegerning yderligere et års turnustjeneste efter eksamen. Denne turnustjeneste skal være lønnet og kan ikke forlanges udstrakt ud over 12 måneder. I henhold til indenrigsministeriets bekendtgørelse af 28. juni 1948 som senere ændret, er turnustjenestens varighed ansat til 12 måneder, således at turnuskandidaten ordentligvis enten gør tjeneste på et sygehus med blandet medicinsk-kirurgisk belægning i hele det nævnte tidsrum eller gør tjeneste 6 måneder på en medicinsk specialafdeling og 6 måneder på en kirurgisk specialafdeling.

Med hensyn til reglerne om speciallæger henvises til den i det følgende givne redegørelse vedrørende bestemmelser om retten til at udøve lægegerning.

Finland

De medicinska examina är medicine kandidatexamen och medicine licentiatexamen. Dessa kunna avläggas vid medicinska fakulteten vid Helsingfors

universitet, vid medicinska fakulteten vid Turun yliopisto (det finskspråkiga universitetet i Åbo) samt i framtiden medicinska fakulteten vid Oulun yliopisto (universitetet i Uleåborg).

Antalet utbildningsplatser (= årligen inskrivna) vid de två förstnämnda fakulteterna är 120 respektive 80, d. v. s. nuförtiden 200. Vid fakulteten i Uleåborg inskrives 1960 25 studerande, därefter 50 per år. Antalet inskrivna kommer därför med stor säkerhet att från år 1960 stiga upp till 225 och från år 1961 till 250.

År 1958 legitimerades 100 läkare. Denna relativt låga siffra berodde på tillfällig fluktuation, som kommer att kompenseras med relativt hög siffra år 1959. I medeltal torde antalet årligen legitimerade i framtiden bli 140—150, vilket ytterligare skall förhöjas, då medicinska fakulteten i Uleåborg är i full funktion.

De medicinska examinas omfattning beskrivs här enligt programmet vid Helsingfors universitet. (Endast obetydliga avvikelser beträffande kursordningen finns vid Turun yliopisto).

1. Medicine kandidatexamen: Studietiden 5 terminer (= 2 1/2 år). Kurserna i kemi, fysik, zoologi, anatomi, fysiologi, medicinsk kemi. Ytterligare pro exercitio-skrivning alternativt i engelska, franska, latin, ryska eller tyska språket.

2. Medicine licentiatexamen: Studietiden 7 terminer (= 3 1/2 år). Kursen omfattar:

tjänstgöring vid kliniker, polikliniker,

16 slutexamina (farmakologi, patologisk anatomi, serobakteriologi, läran om hud- och könssjukdomar, tuberkuloslära, kirurgi, obstetrik och gynekologi, oto-rhino-laryngologi, psykiatri, oftalmologi, inre medicin, pediatrik, hygien, rättsmedicin, medicinsk radiologi och virologi) samt

obligatorisk 3 månaders tjänstgöring som »amanuens» alternativt vid inre medicinsk, kirurgisk eller pediatrik klinik.

Medicine licentiatexamen omfattar således 3 månaders obligatorisk alternativ tjänstgöring.

I praktiken tjänstgör nästan alla under ytterligare 3—6 månaders tid såsom frivilliga amanuenser vid olika kliniker, och de flesta ha även före avläggandet av medicine licentiatexamen under 1—3 månaders tid tjänstgjort såsom t. f. kommunalläkare. Däremot finnes ingen turnus-tjänstgöring.

För att vinna inträde vid medicinska fakulteten bör studerande genomgå en utgallringskurs och examen i kemi, fysik och zoologi. I Helsingfors är numerus clausus 60 studerande per termin, i Åbo 40 studerande, vid vilkas godkännande man förutom resultatet av förenämnda examen även beaktat studentbetygets medelvitsord och (endast i Helsingfors) avtjänad värnplikt.

I lagen om allmän läkarvård av år 1951 finns den enda giltiga bestämmelsen angående läkarnas vidareutbildning. I dess 26 § stadgas, att stads- och kommunalläkare är på medicinalstyrelsens förordnande pliktiga att delta i hälso- och sjukvården berörande kompletteringskurser, varvid dem skall beviljas bidrag av staten. Enär det av staten till detta ändamål be-

viljade anslaget icke varit tillräckligt stort, har Finlands läkarförbund årligen ordnat en veckas kurser, s. k. läkardagar, i detta syfte.

Inom medicinalstyrelsen är under behandling ett lagförslag, enligt vilket medicinalstyrelsen skulle bevilja specialisträttigheterna, vilka hittills beviljats av Finlands läkarförbund. Det sistnämnda har hittills godkänt utbildningsplatserna (sjukhusen etc.) och studietidens längd. De viktigaste principerna är följande:

Åt läkare kan beviljas specialisträttigheter eller fastställas medicinsk specialkompetens, om han efter avläggandet av licentiatexamen under tillsammans fyra år idkat specialstudier och erhållit kompletterande utbildning på sjukhus eller inrättning, som godkänts för detta ändamål. Den, som varit kommunalläkare eller i motsvarande verksamhet, har rätt att räkna sig till godo som kompletterande utbildningstid halva denna tid, dock högst ett år.

Förbundet har uppställt ett specialitetsschema upptagande 14 specialiteter och 7 »kompetenser». Tillika kan åt läkare, som minst 2 år innehaft specialitet, beviljas rätt att annonsera sig som specialist på ett mindre specialområde, som tillhör hans specialitet. Sådana mindre specialområden finns 17.

Tiden för specialistutbildning är, som nämnts, fyra år, av vilka antingen hälften eller 3/4 skall användas för specialstudier och slutdelen för kompletterande utbildning efter en av förbundet godkänd tidtabell in casu.

Som utbildningsforum för specialstudier godkännes sjukhus, avdelningar och inrättningar vid medicinska fakulteten eller sådana inrättningar, avdelningar och institut, vilka läkarförbundet med avseende å lärarkrafter och patientmaterial anser kvalitativt och kvantitativt motsvara en universitets-klinik.

Som sjukhus eller inrättning för kompletterande utbildning godkännes inrättningar, som både kvalitativt och kvantitativt närmast motsvarar central-sjukhusens specialavdelningar.

Principerna för erhållandet av specialkompetens motsvarar dem, som angår specialisträttigheterna. Beteckningen specialkompetens användes för de kategorier (t. ex. farmakologi, patologi etc.), vid vilka vederbörande icke annonserar sin specialitet för allmänheten.

Specialistutbildningen består av praktisk-kliniskt arbete utan några bestämda obligatoriska teoretiska studieplikter. Kontroll av utbildningsresultatet eller krav på efterutbildning har tillsvidare ej föreskrivits.

Norge

Det er ikke i tillegg til medisinsk embetseksamen instituert noen annen særlig eksamen som vilkår for å utøve legevirkosomhet eller for å inneha legestilling, herunder offentlig legestilling.

Medisinsk embetseksamen kan avlegges ved universitetet i Oslo eller ved universitetet i Bergen. Universitetet i Bergen er ikke fullt utbygd og en del av studiet må foregå i Oslo.

Lærestaltens kapasitet er begrenset. Det blir for tiden opptatt i alt

130 medisinske studerende hvert år, herav 90 ved universitetet i Oslo og 40 ved universitetet i Bergen.

Studietidens lengde er 6—6 1/2 år (i tillegg hertil kommer etter embets-eksamen 1 1/2 års praktisk tjeneste (turnustjeneste).

I 1958 fikk 108 medisinske kandidater autorisasjon som leger etter utført turnustjeneste.

Medisinsk embetseksamen avlegges i 3 avdelinger, hvorav 1. avdeling i 2 avsnitt.

Det blir avlagt prøver i følgende fag:

Første avdeling	Anden avdeling	Tredje avdeling
1. Kjemi	1. Alminnelig patologi og patologisk anatomi	1. Indremedisin
2. Anatomi	2. Medisinsk mikrobiologi	2. Kirurgi
3. Fysiologi	3. Farmakologi og toksikologi	3. Fødselshjelp og kvinnesykdommer
4. Medisinsk biokjemi	4. Hud- og veneriske sykdommer	4. Barnesykdommer
	5. Øyesykdommer	5. Hygiene
	6. Øre-, nese- og halssykdommer	6. Sosialmedisin
	7. Nervesykdommer	7. Rettsmedisin
		8. Psykiatri
		9. Røntgendiagnostik

Den medisinske undervisning foregår ved forelesninger, eksaminatorier, kollokvier, praktiske kurs og laboratorieøvelser, praktiske øvelser ved sykehøysengene (klinikker) og på seksjonssalen, samt ved deltagelse i arbeidet på sykehusavdelingene (praktikanttjeneste).

Eksamens 1. avdeling må være bestått før studenten begynner praktikanttjenesten på de obligatoriske hospitalsavdelinger i studiets 2. avdeling. Ved melding til 2. avdelings eksamen må bl. a. foreligge bevis for at studenten på tilfredsstillende måte har gjennomgått obligatorisk kurs i medicinsk mikrobiologi, i generell og i spesiell patologi og for at han har utført praktikanttjeneste ved medisinske og kirurgiske avdelinger og ved avdelingene for øyesykdommer, hud- og veneriske sykdommer, nervesykdommer, øre-, nese- og halssykdommer og epidemiske sykdommer, og har utført minst en seksjon. Ved melding til 3. avdelings eksamen må bl. a. foreligge bevis for at studenten på tilfredsstillende måte har gjennomgått praktisk kurs i hygiene og sosialmedisin, samt utført praktikanttjeneste ved kvinneklinikken, ved barneavdelingen, ved røntgenavdelingen og ved psykiatriske avdelinger og anstalter.

For prøven i hvert fag blir det gitt en spesiell karakter, som uttrykkes med tallene 12 til 1, slik at 12 er den beste karakter som kan oppnås og 6 er den laveste karakter for bestått eksamen.

Etter bestått eksamen må kandidatene ifølge kgl. resolusjon av 23. april 1954 med senere endringer, gitt med hjemmel i § 2, pkt. 2, i lov av 29. april 1927 om lægers rettigheter og plikter, utføre 1 1/2 års praktisk tjeneste (turnustjeneste) før det kan oppnås rett til å utøve selvstendig legevirksomhet. Tjenesten, som er lønnet, omfatter 1/2 år ved medisinsk og 1/2 år ved ki-

rurgisk avdeling ved sykehus, samt 1/2 år som assistent hos praktiserende offentlig lege. Kandidatene har i denne tid midlertidig tillatelse til å utøve legevirkosomhet.

For å bli opplatt til det medisinske studium kreves eksamen artium på real- eller naturfaglinjen. Uttakningen foregår på grunnlag av artiumskarakterene. Annen utdannelse tas det ikke hensyn til.

Det er av de offentlige myndigheter ikke gitt bestemmelser om spesialutdannelse eller om rett til å annonsere eller bruke betegnelsen spesialist.

Gjeldende spesialistregler er vedtatt av Den norske lægeforening. Alle som søker godkjenning som spesialist, sender søknad til lægeforeningens sentralstyre, som treffer sin avgjørelse etter å ha innhentet innstilling fra de av foreningen valgte spesialistkomitéer.

For å bli godkjent spesialist i en eller flere av de for tiden 21 forskjellige spesialiteter som lægeforeningen har utarbeidet regler om, må søkeren legge frem tilfredsstillende bevitnelse for utdannelsen, som består av en generell del og en spesiell del.

A. Generell utdannelse: Alminnelig praksis i minst ett år (dog ikke samtidig med stilling ved sykehus), eventuelt et halvt års tjeneste som assistent hos praktiserende offentlig lege, godkjent av lægeforeningen. Kandidattjeneste i minst 12 måneder, hvorav minst 4 måneder ved medisinsk og 4 måneder ved kirurgisk avdeling, eller hele tjenesten ved sykehus med blandet belegg.

B. Spesialutdannelse: 3 til 4 års tjeneste i spesialfaget, varierende for de forskjellige spesialiteter. En kortere tid kan for enkelte spesialiteters vedkommende avtjenes i tilgrensende fag.

For at tjenesten skal bli godkjent som fyldestgjørende, kreves at legen i det tidsrom det gjelder, har vært fast ansatt ved avdelingen og har deltatt i alt forefallende arbeid.

Tjeneste under 2 måneder godkjennes ikke uten i direkte tilslutning til annen tjeneste ved vedkommende avdeling.

Hospitanttjeneste må på forhånd være godkjent av lægeforeningen.

Minst halvparten av den tjeneste som kreves, bør i regelen være utført ved innenlandsk sykehus. Hvorledes utenlandsk tjeneste skal bedømmes blir vurdert i hvert enkelt tilfelle.

Godkjenning som spesialist medfører rett til å betegne seg som spesialist, til å kreve høyere takst for konsultasjon og sykebesøk, samt til å kreve betaling for visse nærmere angitte undersøkelses- eller behandlingsmåter.

Spørsmålet om legers etter- (videre-) utdannelse er for tiden gjenstand for drøfting. Den norske lægeforening nedsatte i 1955 en komité som skulle belyse problemet. Heri deltok også representanter for helsedirektoratet, og for universitetene i Oslo og Bergen. Komitéen avga sin innstilling i juni 1957 og har i denne trukket opp retningslinjer for:

1. Videre- og etterutdannelse for alminnelig praktiserende leger.
2. Systematisk undervisning for spesialistkandidater i form av kurser o. l.

3. Eksamen eller prøve før godkjennelse som spesialist.

4. Etterutdanning av spesialister.

Komiteén foreslår bl. a. at det blir opprettet en egen lærestilling for legenes videreutdanning, knyttet til universitetet i Oslo.

Sverige

1. Läroanstalter, där medicinska examina må avläggas m. m.

Enligt 1955 års stadga angående medicinska examina finns två sådana examina, nämligen medicine kandidatexamen och medicine licentiatexamen. Härjämte kan medicine doktorsgrad vinnas. Dessa examina må avläggas inom de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg, vid karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm samt vid medicinska högskolan i Umeå. För närvarande intages årligen 408 studerande. Genom beslut av 1959 års riksdag ökas den sammanlagda intagningen fr. o. m. läsåret 1960/61 till 453.

Den medicinska undervisningen skall enligt nyssnämnda stadga ha till ändamål att bibringa blivande läkare erforderlig vetenskaplig skolning samt teoretisk och klinisk grundval för en huvudsakligen praktiskt inriktad vidareutbildning inom olika medicinska verksamhetsområden.

2. De medicinska examinas omfattning m. m.

Enligt 1955 års stadga omfattar medicine kandidatexamen följande examensämnen: anatomi, histologi, medicinsk kemi samt fysiologi. Därjämte ingår i examen såsom särskilda ämnen medicinsk statistik, medicinsk genetik, allmän kemi, medicinsk fysik och psykologi.

Undervisningen för medicine kandidatexamen skall innefatta kurser i samtliga ämnen. För att avlägga medicine kandidatexamen skall den studerande nöjaktigt ha genomgått dessa kurser och därjämte ha undergått dels godkända tentamina i samtliga examensämnen, dels godkända skriftliga prov i medicinsk statistik och medicinsk genetik dels ock godkända kursförhör i allmän kemi, medicinsk fysik och psykologi.

Den, som avlagt medicine kandidatexamen, må avlägga medicine licentiatexamen. Denna omfattar följande examensämnen: bakteriologi, farmakologi, patologi, medicin, kirurgi, dermato-venereologi, klinisk epidemiologi, hygien, obstetrik och gynekologi, oftalmiatrik, oto-rhino-laryngologi, neurologi, psykiatri, pediatrik, socialmedicin och rättsmedicin. Härjämte ingår såsom särskilda ämnen: fysiologi, krigsmedicin och barnpsykiatri, samt vissa ytterligare ämnen, kurser och assistenttjänstgöringar.

Medicine licentiatexamen är uppdelad i tre avdelningar.

Första avdelningen (det propedeutiska året) skall omfatta dels kurser i bakteriologi, farmakologi och patologi, dels kurs i kliniska undersökningsmetoder och klinisk laborationskurs dels ock översiktskurser i medicin och kirurgi, förberedande kurs i socialmedicin, förberedande kurs i röntgen-diagnostik samt demonstrationskurs i sjukvårdsteknik och fysikalisk terapi.

Vidare omfattar första avdelningen tentamina i bakteriologi och farma-

kologi samt godkänd deltentamen i patologi. Efter det kurserna i kliniska undersökningsmetoder och klinisk laboration fullgjorts, skall den studerande genomgå kursförhör.

Sedan ovannämnda kurser nöjaktigt genomgåts och den studerande avlagt godkända tentamina och kursförhör äger han tillträde till medicine licentiatexamens andra avdelning.

Andra avdelningen skall inledas med kurs i medicin. Därefter skall följa kurs i kirurgi. Vardera kursen skall omfatta en tid av fem månader. Inom ramen för dessa kurser skall meddelas särskild undervisning dels i klinisk bakteriologi, klinisk farmakologi, patologi, klinisk fysiologi, klinisk kemi, ortopedi, radioterapi med tumördiagnostik samt röntgendiagnostik, dels, i den utsträckning så provas erforderligt, i andra ämnen, som anknyter till området för kurserna i fråga.

Andra avdelningen skall vidare omfatta kurser i följande ämnen, varje kurs omfattande angiven tid: dermato-venereologi: två månader, klinisk epidemiologi: två månader, ftisiologi: en månad, hygien: två månader, krigsmedicin: en månad, obstetrik och gynekologi: tre månader, oftalmiatrik: två månader, oto-rhino-laryngologi: två månader, neurologi: två månader, psykiatri: tre månader, pediatrik: fyra månader, socialmedicin: fyra månader, samt kurser i barnpsykiatri och rättsmedicin. Vidare föreskrives, att inom ramen för de ovan angivna kurserna skall, i den utsträckning så provas erforderligt, dels meddelas fortsatt undervisning i klinisk bakteriologi, klinisk farmakologi, patologi, klinisk fysiologi, klinisk kemi, radioterapi med tumördiagnostik samt röntgendiagnostik, dels meddelas undervisning i andra ämnen, som anknyter till området för kurserna i fråga.

Sedan den studerande dels nöjaktigt genomgått ovannämnda kurser, dels undergått godkänd sluttentamen i patologi samt godkända tentamina i dermato-venereologi, klinisk epidemiologi, hygien, obstetrik och gynekologi, oftalmiatrik, oto-rhino-laryngologi, neurologi, psykiatri, pediatrik, socialmedicin och rättsmedicin, dels ock undergått godkända kursförhör i krigsmedicin och barnpsykiatri, äger han vinna tillträde till tredje avdelningen av medicine licentiatexamen.

Tredje avdelningen omfattar följande assistenttjänstgöringar: dels vid medicinsk avdelning av sjukhus fyra månaders tjänstgöring; dels vid kirurgisk avdelning av sjukhus tre månaders tjänstgöring; dels ock vid specialavdelning av sjukhus eller vid särskild institution två månaders tjänstgöring avseende annat i medicine licentiatexamen ingående kliniskt examensämne än medicin och kirurgi eller något av ämnena klinisk kemi, klinisk fysiologi, klinisk bakteriologi eller patologi. Assistenttjänstgöringarna skall förläggas till undervisningssjukhus eller till sådana sjukhusavdelningar eller institutioner, som av kanslern för rikets universitet särskilt godkänts för detta ändamål.

Vidare omfattar tredje avdelningen tentamina i examensämnena medicin och kirurgi. Tentamina i dessa ämnen skall äga rum sedan resp. assistenttjänstgöringar i ämnena avslutats.

Sedan ovannämnda assistenttjänstgöringar behörigen fullgjorts och godkända tentamina i medicin och kirurgi avlagts, är studierna för medicine licentiatexamen avslutade.

För vinnande av medicine doktorsgrad fordras att ha avlagt medicine licentiatexamen samt att ha författat, utgivit och offentligen försvarat en vetenskaplig avhandling över ämne, som står i samband med de medicinska studierna. Har dylikt disputationssprov blivit godkänt av fakulteten, äger denna tilldela vederbörande medicine doktorsgrad.

Enligt stadgan skall examensfordringarna avpassas och undervisningen planläggas så, att studierna normalt må kräva: för medicine kandidatexamen i fråga om ämnena anatomi, histologi, medicinsk statistik och medicinsk genetik sammanlagt högst ett studieår samt i fråga om ämnena allmän kemi, medicinsk kemi, fysiologi, medicinsk fysik och psykologi sammanlagt högst ett studieår; för medicine licentiatexamen i fråga om första avdelningen högst ett studieår samt i fråga om andra och tredje avdelningarna sammanlagt högst tre och ett halvt studieår. Ett studieår anses härvid motsvara tio månaders studietid.

Varje lärare, som meddelar offentlig undervisning vid medicinsk fakultet eller karolinska institutet, har att utanför sin fastställda undervisningsskyldighet i lämplig utsträckning lämna de studerande handledning angående deras studier i det ämne han företräder.

3. Bestämmelser rörande tillträde till medicinska studier

I kanslersbrev den 20 maj 1955 ges närmare bestämmelser rörande tillträde till medicinska studier. Sålunda gäller, att om dispens icke meddelas av universitetskanslern, endast svensk medborgare äger påbörja sådana studier. Vidare kräves, att vederbörande skall ha avlagt svensk studentexamen eller enligt kungörelsen den 25 september 1953 angående vidgat tillträde till högre studier vara likställda med den, som avlagt studentexamen, i fråga om rätten att inskrivas eller att antagas som studerande vid universitet och högskolor samt att där avlägga examina. I studentexamen eller vid efterprovning härtill skall vederbörande ha erhållit godkänt betyg i matematik, biologi, fysik och kemi, beträffande fysik och kemi i huvudsak motsvarande fordringarna å reallinjen enligt 1953 års undervisningsplan för rikets allmänna läroverk.

4. Principerna för specialistutbildning och efterutbildning

Några av staten utfärdade eller godkända regler för läkares specialistutbildning eller rätt att annonsera specialitet finnes icke. Däremot har Sveriges läkarförbund för sina medlemmar fastställt särskilda specialistbestämmelser. Enligt dessa erhålles rätten att beteckna sig som specialist på ansökan hos läkarförbundets centrala ledning, centralstyrelsen. Förbundet har uppställt ett specialitetsschema upptagande 25 medicinska specialiteter. För rätten att annonsera specialitet erfordras en utbildningstid av fem år, bestående av tre delar: obligatorisk utbildning i facket, obligatorisk randutbildning och valfri randutbildning.

Utbildningen skall fullgöras efter medicine licentiatexamen i underordnad med tjänstårsrätt förenad befattning. Ett års tjänstgöring före sagda examen kan dock få tillgodoräknas (den i examen ingående assistenttjänstgöringen skall fullgöras i vanlig ordning). Utbildningen består av praktisk-kliniskt arbete och inrymmer inga obligatorisk-teoretiska med den praktiska verksamheten parallellt förlöpande moment.

I den valfria utbildningen inrymmes möjligheter att inräkna sex månaders tjänstgöring i öppen vård. Läkarförbundet har beslutat, att denna tjänstgöring skall vara obligatorisk, men i avvaktan på en förestående genomgripande revision av specialistbestämmelserna har beslutet tills vidare icke gått i verkställighet.

Intill sex månader av den valfria randutbildningen må efter centralstyrelsens prövning kunna ersättas med tjänstgöring som assistent hos inländsk specialist eller med utbildning vid ledande utländsk klinik. Vidare må gradualavhandling eller därmed likvärdigt författarskap kunna ersätta sex månaders utbildning.

Genomgången och godkänd utbildning förlämnar den sålunda meriterade rätt att utan tidsbegränsning beteckna sig som specialist. Kontroll av utbildningsresultatet eller krav på efterutbildning har ej föreskrivits.

Såsom nyss sagts är de nu refererade bestämmelserna föremål för översyn. Förslag har därvid väckts, att utbildningstiden för vissa specialiteter skall förlängas. Vidare föreslås, att beslutet om sex månaders obligatorisk tjänstgöring i öppen vård skall genomföras endast för vissa fack. Kunskapskontroll föreslås införd. Även läkare, som står utanför läkarförbundet, avses skola kunna förvärva specialisträtt.

Beträffande läkares efterutbildning föreligger ett av en inom medicinalstyrelsen tillsatt kommitté avgivet förslag om att rekommendera en tre-årig sjukhustjänstgöring för envar läkare, som avser att verka som allmänpraktiker. Denna tjänstgöring avses skola fullgöras med tolv månader å medicinsk, sex månader å kirurgisk, sex månader å psykiatrisk samt tolv månader å valfri avdelning av sjukhus.

Behörighet att utöva läkekonsten

Danmark

Autorisation til at udøve lægegerning

Bestemmelserne om ret til at udøve lægegerning i Danmark findes i lægeloven, jfr. bekendtgørelse af 9. august 1955.

Ret til at udøve lægegerning og betegne sig som læge har ifølge lovens § 1 kun den, der har modtaget autorisation i henhold til lægelovens § 2 og § 3.

a. *Autorisation som læge* meddeles af sundhedsstyrelsen efter begæring den, der har bestået dansk lægevidenskabelig embedseksamen og over for det lægevidenskabelige fakultet har aflagt lægeløftet. Autorisation til at udøve selvstændig virksomhed (erhverv) som fødselshjælper og læge meddeles

efter begæring den læge, der har gennemgået klinisk kursus i fødselsvidenskab og efter eksamen har gjort tjeneste som lægekandidat på et sygehus (turnustjeneste).

I visse tilfælde vil autorisation dog ikke kunne meddeles:

1. Såfremt vedkommende må antages at være farlig for sine medmenesker under udøvelse af lægegerning enten på grund af legemlige mangler eller varig eller med mellemrum indtrædende mangelfuld sjælstilstand, hvad enten denne skyldes sygdom eller misbrug af alkohol, morfin eller kokain og deslige, eller på grund af udvist grov uduelighed.

2. Autorisation kan endvidere nægtes under de i straffelovens § 78, stk. 2, nævnte omstændigheder. Ifølge nævnte bestemmelse kan den, der er dømt for strafbart forhold, udelukkes fra at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, såfremt udviste forhold begrundet en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet. Bestemmelsen om nægtelse af autorisation på grund af grov uduelighed kan navnlig få betydning for meddelelse af autorisation til at udøve selvstændig virksomhed (erhverv) som fødselshjælper og læge, men iøvrigt foretages ikke nogen selvstændig undersøgelse af, hvorvidt de nævnte mangeltilstande foreligger.

Den under 2 omhandlede bestemmelse blev indføjet ved en i 1951 foretaget ændring af lægeloven. Efter den tidligere formulering kunne autorisation ikke meddeles den, der som følge af dom for en strafbar handling ikke nu kan anses for værdig til den for en læge fornødne tillid. Man har således forladt værdighedskriteriet til fordel for et farlighedskriterium. Det bør dog nævnes, at for læger, der ansættes i tjenestemandstillinger, jfr. herom senere, må der fortsat tillige gælde et værdighedskriterium (for stats-tjenestemænd, tjenestemandsløvens § 3, stk. 1: »Han skal i sine forhold i og uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som hans stilling kræver.»).

Der er altså tale om to former for autorisation, nemlig autorisation som læge, den såkaldte A-autorisation, og autorisation til at udøve selvstændig virksomhed (erhverv) som fødselshjælper og læge, den såkaldte B-autorisation.

b. Speciallæger. En læge må ikke uden særlig tilladelse betegne sig som speciallæge. Indenrigsministeren afgør efter en gennem sundhedsstyrelsen fremsendt indstilling fra et særligt speciallægenævn, inden for hvilke grene af lægevidenskaben læger kan opnå tilladelse til at betegne sig som speciallæge og fastsætter i hovedtrækkene, på hvilke vilkår en sådan ret kan opnås. Tilladelsen til at betegne sig som speciallæge meddeles af sundhedsstyrelsen efter indstilling af speciallægenævnet; tilladelsen giver for så vidt ikke andre særlige rettigheder end retten til at betegne sig som speciallæge; der er således ikke foretaget nogen afgrænsning, der indebærer, at en speciallæge kan foretage sig særligt kvalificeret lægearbejde, som ikke kan foretages af en læge med B-autorisation. En læge kan godt betegne sig som særlig kyndig på et felt, der ikke dækkes af specialeafgrænsning, jfr. neden-

for, dog kan i henhold til § 21, stk. 1, den læge straffes med bøde, der ved bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser eller på anden måde reklamerer for sin virksomhed, for så vidt reklamen er egnet til at vække urigtige forestillinger med hensyn til hans kvalifikationer eller de af ham anvendte behandlingsmåder.

I henhold til den gældende bekendtgørelse om speciallæger af 16. november 1950 som denne senere er ændret, kan der for tiden meddeles tilladelse til at betegne sig som speciallæge inden for ialt 20 grene af lægevidenskaben. Som et almindeligt krav for samtlige specialer gælder, at den pågældende læge skal have autorisation til at udøve selvstændig virksomhed som læge og fødselshjælper, at han skal have udøvet et års klinisk lægevirksomhed i praksis eller uden for afdelinger, hvor hoved- og biuddannelsen i specialet kan erhverves, samt at han har en kandidatalder af 6 år eller derover. Herudover stilles der en række særlige krav for de enkelte specialer, omfattende hoveduddannelsen i selve specialet samt biuddannelser og (eller) supplerende uddannelse.

c. Udenlandske læger. I henhold til lægelovens § 3, stk. 3, kan indenrigsministeren under særlige omstændigheder efter erklæring fra det lægevidenskabelige fakultet og sundhedsstyrelsen give personer, der ikke fyldestgør betingelserne for at opnå de i lovens § 2 omtalte autorisationer, men som i udlandet har erhvervet en tilsvarende uddannelse, tilladelse til at betegne sig som læge og til at udøve lægegering her i landet.

Bestemmelsen praktiseres, for så vidt angår nordiske ansøgere, således: en ansøgning om midlertidig begrænset ret til at udøve lægegering på hospital (midlertidig *jus practicandi*) er vist nok altid blevet bevilget forudsat, at der ingen danske læger har været til stillingen.

En ansøgning om ubegrænset ret til at udøve lægegering i Danmark (ubegrænset *jus practicandi*) svarende til B-autorisation vil normalt blive imødekommet på betingelse af, at ansøgeren består tentamen i receptskrivning og ret- og socialmedicin samt medicinallovgivning.

Autorisation meddeles normalt af sundhedsstyrelsen, jfr. ovenfor a., i visse tilfælde dog af indenrigsministeriet, jfr. c.

Fratagelse af autorisation

Bestemmelserne om fratagelse af autorisation findes i lægelovens § 5 og i straffelovens § 79, stk. 1. Ifølge lægelovens § 5, stk. 1, skal sundhedsstyrelsen afgive indstilling til indenrigsministeren om, at der træffes foranstaltninger til, at retten til at udøve lægegering fratages en læge, når det må antages, at han er farlig for sine medmennesker under udøvelse af lægegering enten på grund af legemlige mangler eller varig eller med mellemrum indtrædende mangelfuld sjælstilstand, hvad enten denne skyldes sygdom eller misbrug af alkohol, morfin, kokain og deslige eller på grund af udvist grov uduelighed. Sagen forelægges retslægerådet, forinden sundhedsstyrelsen afgiver sin indstilling, og der skal endvidere gives vedkommende lejlighed til

at erklære sig skriftligt eller, hvis han ønsker det, at afgive mundtlig forklaring for sundhedsstyrelsen i et i den anledning afholdt møde, i hvilket også retslægerrådet deltager. Retslægerrådet afgiver skriftlig erklæring i sagen. Endvidere skal pågældende opfordres til at erklære, om han ønsker sagen afgjort ved dom eller underkaster sig indenrigsministerens afgørelse. Afgives sådan erklæring ikke inden en frist af 14 dage, vil sagen være at indbringe for domstolene. I henhold til §'ens 4. stykke skal sagen anlægges af indenrigsministeren.

Der er endvidere hjemmel til, at indenrigsministeren kan opfordre til at underkaste sig lægeundersøgelse, eventuelt ved indlæggelse på et sygehus eller et sindssygehospital, forinden han tager stilling til, om retten til at udøve lægegerning bør søges frataget en læge. Vægrer lægen sig herved, forelægges spørgsmålet om en sådan lægeundersøgelses foretagelse for den ret, ved hvilken en eventuel retssag vil være at anlægge.

I påtrængende tilfælde, hvor lægens fortsatte virksomhed skønnes at frembyde overhængende fare, kan sundhedsstyrelsen midlertidigt fratage ham retten til at udøve lægegerning. Sundhedsstyrelsen skal da straks gøre indberetning til indenrigsministeren, der stadfæster eller ophæver sundhedsstyrelsens beslutning.

Retten til at udøve lægegerning kan endvidere fratages en læge i medfør af straffelovens § 79, stk. 1, hvorefter den, som udøver virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, ved dom for strafbart forhold kan fratages retten til fortsat at udøve den pågældende virksomhed eller til at udøve den under visse former, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen.

Såfremt en person, der således har mistet retten til at virke som læge, vedblivende udøver sådan virksomhed, straffes han med bøde eller hæfte i indtil 3 måneder (lægelovens § 21, stk. 2).

Endelig skal nævnes, at der ved lov nr. 168 af 24. maj 1955 om ændring i lægeloven som et nyt kapitel 1 A i denne blev indføjet særlige bestemmelser vedrørende retten til at ordinere euforiserende stoffer. Bestemmelserne går i hovedtrækkene ud på, at sundhedsstyrelsen kan meddele en læge pålæg om at føre nøjagtige optegnelser over ordinationer af sådanne stoffer, herunder også til lægens personlige brug; såfremt lægen begår væsentlige overtrædelser af et sådant pålæg eller hans optegnelser viser, at han ordinerer euforiserende stoffer på uforsvarlig måde, kan indenrigsministeren fratage ham retten til at ordinere alle eller enkelte grupper af disse stoffer for en tid af fra 1—5 år eller indtil videre. I særlige tilfælde kan fratagelse dog også ske uden, at sådant pålæg er givet, når det foreligger oplyst, at en læge ordinerer euforiserende stoffer til eget forbrug på uforsvarlig måde. Lægen kan forlange sag anlagt mod sig ved domstolene, men indenrigsministerens afgørelse har dog normalt virkning straks fra afgørelsens modtagelse og uafhængigt af, om sagen indbringes for domstolene.

Opgivelse af autorisation

I henhold til lægelovens § 7, stk. 2, kan en læge, der ikke længere ønsker at virke som sådan, skriftligt over for sundhedsstyrelsen fraskrive sig de læger ellers påhvilende pligter til at yde lægehjælp. Retten til at virke som læge består dog stadig; den pågældendes recepter vil således blive ekspederet, og hans handlinger kan ikke bedømmes efter reglerne for kvaksalvere.

Ved den i 1955 stedfundne ændring i lægeloven blev der imidlertid som nyt stykke 7 i lovens § 5 indført hjemmel for, at en læge over for indenrigsministeren kan fraskrive sig retten til at udøve lægegerning for tid eller indtil videre. Ved anvendelse af denne nye bestemmelse vil man i en del tilfælde kunne undgå at skulle skride til en egentlig fratagelse af autorisation.

Det skal endelig nævnes, at en læge over for indenrigsministeren for tid eller indtil videre kan fraskrive sig retten til at ordinere euforiserende stoffer eller en nærmere angiven gruppe af sådanne stoffer.

Generhvervelse af autorisation

1. Generhvervelse af autorisation, frakendt i medfør af lægelovens § 5, kan efter ansøgning meddeles af indenrigsministeren, såfremt de fratagelsen begrundende omstændigheder ikke længere findes at være til stede. Indenrigsministerens nægtelse af at tage ansøgningen til følge kan ikke indbringes for domstolene, før der er forløbet 1 år efter den afgørelse, ved hvilken retten endeligt blev pågældende frataget, eller efter den dom, ved hvilken der nægtedes ham tilladelse til påny at udøve lægegerning.

Frakendelse af retten til at udøve lægegerning i medfør af straffelovens § 79, stk. 2, sker på tid fra 1—5 år, regnet fra endelig dom, i hvilket tilfælde retten genopstår efter tidsfristens udløb, men frakendelsen kan også ske indtil videre, og spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra den pågældende virksomhed kan da efter 5 års forløb indbringes for den ret, der i sidste instans har truffet bestemmelse om rettens frakendelse.

2. Indenrigsministeren kan på ethvert tidspunkt efter ansøgning tilbagegive en læge retten til at ordinere euforiserende stoffer eller en nærmere angiven gruppe af stofferne. Såfremt en ansøgning herom afslås, kan lægen efter visse nærmere regler begære afgørelsen prøvet ved domstolene.

3. En frivilligt opgivet ret til at udøve lægegerningen indtræder, når en fastsat tidsfrist for fraskrivelsen er udløbet, og kan i øvrigt — også inden for en fastsat frist — generhverves efter regler svarende til dem, der er gældende for generhvervelse af autorisation frataget i medfør af § 5.

Autorisationernes retsvirkninger

Den, der har autorisation som læge, men endnu ikke har gennemgået den foreskrevne praktiske uddannelse (alene har A-autorisation), kan virke i underordnet lægestilling på sygehus, som skibslæge eller som amanuensis hos eller midlertidig stedfortræder for en praktiserende læge. Man har anset det for mindre betænkeligt at tillade sådan virksomhed umiddelbart efter

opnået eksamen, idet de unge læger, hvad angår ansættelsen på sygehus eller som amanuensis hos en praktiserende læge, vil være undergivet stadigt tilsyn og kontrol af en fuldt autoriseret læge. Det samme gør sig vel ikke gældende, for så vidt angår ansættelse som midlertidig stedfortræder for en praktiserende læge, men da tjeneste af denne art som regel kun vil strække sig over kort tid, og da der altid vil være let adgang til at få bistand fra en fuldt autoriseret læge i alvorlige sygdomstilfælde, har man heller ikke anset en sådan ordning for betænkelig. Hvad endelig angår ansættelse som skibslæge, har opfattelsen været den, at da der som regel, måske bortset fra større passagerdampere, ikke vil være læger ansat ombord på skibe, vil den unge kandidat dog være en bedre hjælp end den hjælp, man ellers er henvist til, nemlig ved en af skibets almindelige besætning.

Der er givet hjemmel for, at indenrigsministeren for at undgå misbrug af forannævnte regler kan fastsætte begrænsninger i adgangen til at virke som læge på grundlag af en A-autorisation. Sådanne begrænsninger har det ikke hidtil været nødvendigt at fastsætte, navnlig fordi reglerne for turnustjenesten er således fastlagt, at den unge læge, hvis han undtager sig at tage denne i tide, risikerer ikke senere at kunne opnå turnustjeneste og dermed retten til at udøve selvstændig virksomhed (erhverv) som fødselshjælper og læge.

Således som lægeloven er formuleret, må det fastslås, at den ikke fuldt autoriserede læge kan foretage sig alt, hvad en fuldt autoriseret læge kan foretage sig. Til eksempel kan han skrive recepter, udstede attester, undersøge og behandle, og han må gøre det på sit eget ansvar over for lægelovens bestemmelser, men han kan ikke foretage det i selvstændig virksomhed. De unge læger kan da også umiddelbart efter den første autorisation optages i Foreningen af yngre Læger og derigennem i Den almindelige danske Lægeforening. Bestemmelsen i lægelovens § 14, stk. 2, hvorefter kun læger er berettiget til at udøve den lægevirksomhed, som kræves ifølge forsikrings- og forsørgelseslovene og lovgivningen i øvrigt, tager således ikke sigte på læger med fuld autorisation, men må alene ses i relation til bestemmelserne om kvaksalveri, jfr. nedenfor.

B-autorisation meddeles, som allerede anført, efter gennemgået turnustjeneste, og der stilles ikke særlige kvalificerede krav til lægegerning i forskellige relationer, jfr. også foran vedrørende speciallæger.

Virkningerne af at virke som læge uden autorisation

Der findes ikke i de bestemmelser i lægeloven, der omhandler autorisation som læge, fastsat nogen straf for tilsidesættelse af de deri givne bestemmelser. Forholdet rammes imidlertid af andre bestemmelser.

Hvis nogen uden at have autorisation betegner sig som læge, vil han kunne straffes efter lægelovens § 23, der fastsætter bødestraf for den, der uden at have autorisation som læge, betegner sig som læge eller på anden måde, der er egnet til at vække forestilling om, at han har sådan autorisation.

Hvis nogen uden at have autorisation tager syge i behandling, betragtes

han, selv om han har lægevidenskabelig embedseksamen, som kvaksalver, og han kan straffes, hvis han betegner sig som læge (jfr. ovenfor), udsætter nogens helbred for påviselig fare (§ 24), behandler veneriske sygdomme i smittefarligt stadium, tuberkulose eller anden smitsom sygdom (§ 25, stk. 1), foretager operative indgreb, iværksætter fuldstændig eller lokal bedøvelse, yder fødselshjælp eller anvender lægemidler, der kun må udleveres fra apotekerne mod recept, eller som anvender røntgen- eller radiumbehandling eller behandling med elektriske apparater, mod hvis anvendelse af uautoriserede personer indenrigsministeren har nedlagt forbud på grund af behandlingens farlighed (§ 25, stk. 2).

Hvis en læge efter sin første, men før sin fuldstændige autorisation, udøver selvstændig virksomhed som læge, vil han derimod ikke kunne betragtes som kvaksalver, idet han er læge. Det antages dog, at forholdet kan straffes i medfør af straffelovens § 131, der fastsætter straf af bøde eller hæfte indtil 3 måneder for den, som offentligt eller i retstridig hensigt udgiver sig for at have en offentlig myndighed eller som uden offentlig bemyndigelse udøver en virksomhed, til hvilken en sådan kræves, eller vedblivende udøver en virksomhed, til hvilken retten er ham frakendt.

Finland

Enligt § 1 i lagen angående utövning av läkarkallet, given den 23 januari 1925, är behörig att utöva läkarkallet:

1) finsk medborgare, som vid universitet i landet avlagt medicine licentiatexamen och därefter förklarats för legitimerad läkare,

2) främmande lands medborgare, som efter vid universitet i Finland avlagd medicine licentiatexamen därtill erhållit tillstånd,

3) finsk medborgare, som vid universitet i landet avlagt medicine kandidatexamen och av medicinalstyrelsen eller annan myndighet med medicinalstyrelsens begivande förordnats att för viss tid handhava läkartjänst eller befattning,

4) den, som före denna lags ikraftträdande förvärvat legitimerad läkares rättigheter eller tillstånd att utöva läkarkallet i landet, samt

5) den, som i annat land på grund av därstädes avlagda medicinska examina förvärvat rätt att utan inskränkning utöva läkarkallet och därtill, efter att genom intyg av medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet hava styrkt sin kompetens, erhållit legitimation eller tillstånd.

Legitimation eller tillstånd meddelas av medicinalstyrelsen.

Den bör skriftligen sökas hos medicinalstyrelsen. Har sökanden styrkt, att han avlagt de för utövning av läkarkallet stadgade kunskapsproven, må medicinalstyrelsen förklara sökanden, därest han är finsk medborgare, för legitimerad läkare, men i annat fall endast behörig att utöva läkarkallet. Före erhållande av legitimation eller tillstånd bör sökanden inför medicinalstyrelsen avgiva föreskriven läkarförsäkran.

Ansökan om legitimation kan förvägras, om omständigheterna är sådana, att en legitimerad läkare på grund härav kan förklaras förlustig behörighe-

ten att utöva läkarkallet. Den i punkt 5 § 1 uti lagen nämnda legitimationen meddelas endast, om därtill förefinnes särskilda skäl.

Tillstånd att utöva läkarkallet meddelas efter prövning. I punkt 5 § 1 uti lagen nämnt tillstånd beviljas endast, då särskilda skäl därtill förefinnes, samt för den tid, i den omfattning och på de villkor medicinalstyrelsen föreskriver.

Lagen angående utövning av läkarkallet innehåller även stadganden om förlust av behörigheten att utöva läkarkallet. Enligt dess 4 § kan läkare, om han blivit dömd till frihetsstraff för brott begånget under utövning av läkarkallet, förklaras förlustig behörigheten att för viss tid eller, därest omständigheterna är synnerligen försvårande, för alltid utöva läkarkallet. Den allmännaste förutsättningen härvid är, att av de med brottet sammanhängande omständigheterna framgår, att läkaren visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att utöva läkarkallet. Detsamma är fallet, om i statens eller kommuns tjänst anställd läkare för brott, som han begått under utövning av läkarkallet, blivit dömd att avhållas från tjänstens utövning eller att från tjänsten avsättas.

En läkare kan även bli förlustig sin behörighet att utöva läkarkallet, om han missbrukar sin rätt att ordinera alkoholhaltigt ämne för medicinskt ändamål. Läkare kan då förklaras förlustig sin behörighet att för en viss tid, minst tre månader, eller, om omständigheterna är synnerligen försvårande, för alltid utöva läkarkallet. Stadganden härom återfinnes i § 72 uti alkohollagen, given den 9 februari 1932.

Då läkare på grund av förenämnt brott förklaras förlustig sin behörighet att utöva läkarkallet, bör domstols utslag i saken i allmänhet ha vunnit laga kraft. Medicinalstyrelsen har likväl makt att, innan utslaget vunnit laga kraft, förklara en läkare förlustig sin behörighet att utöva läkarkallet, till dess ärendet slutligt avgjorts.

Enligt § 5 uti lagen angående utövande av läkarkallet kan läkare, som på grund av sinnessjukdom, missbruk av alkohol, morfin eller annat bedövningsmedel blivit så oförmögen att utöva läkarkallet, att fara därav kan uppstå, förklaras tillsvidare förlustig behörigheten att utöva läkarkallet, varjämte medicinalstyrelsen, därest han handhar tjänst eller befattning, vartill han av medicinalstyrelsen eller annan myndighet utnämnts eller förordnats, bör vidtaga åtgärd för hans avhållande från tjänsteutövning. I dylika fall har medicinalstyrelsen makt att förordna läkaren till läkarundersökning för utredning av saken samt förbjuda honom att utöva läkarkallet, till dess frågan om hans oförmåga slutligt avgjorts. Om läkaren ej underkastat sig läkarundersökning, bör vederbörande polismyndighet giva nödig hjälp. Om orsak, som föranlett förlust av behörighet, upphör, kan behörigheten av medicinalstyrelsen på anhållan återställas.

En läkare, som legitimerats eller erhållit tillstånd att utöva läkarkallet i Finland, är i princip berättigad att oinskränkt verka som läkare i landet. I landets lagstiftning finnes likväl betydande inskränkningar uti denna princip. Den viktigaste av dem är § 7 i lagen om utövande av läkarkallet, enligt

vilken till läkare i statens eller kommuns tjänst kan utnämnas endast legitimerad läkare. Likaså kan enligt samma lagmoment endast legitimerad läkare anställas som läkare vid enskild eller av sammanslutning ägd sjukvårds- eller annan därmed jämförlig inrättning eller för sjuk- eller hälsovård i enskild eller sammanslutning tillhörig företags tjänst.

Enligt § 8 i lagen angående läkarkallets utövning kan liköppning för rättsliga ändamål förrättas endast av legitimerad läkare.

Förutom nämnda stadganden finnes i en del speciallagar bestämmelse om att i dem avsedda åtgärder får utföras endast av legitimerad läkare. En sådan bestämmelse finnes t. ex. i § 8 i lagen angående avbrytande av havandeskap samt i § 4 i lagen angående sterilisation, vardera givna den 17 februari 1950. Likaså förutsättes i § 6 och § 29 uti lagen angående tillämpningen av äktenskapslagen och dess införande, givna den 22 november 1929, vilka angår läkarintyg för erhållande av lysning och äktenskapskillnad, att den, som utfärdar intyget, är anställd i statens eller kommuns tjänst och sålunda legitimerad läkare.

Norge

Lov om lægers rettigheter og plikter av 29. april 1927 (legeloven), § 1, lyder:

Rett til å utøve lægevirkosomhet og kalle seg læge har:

1. den som har bestått medisinsk embedseksamen her i riket og deretter har fått autorisasjon som læge av vedkommende regjeringsdepartement;

2. den som på annen måte har godtgjort å ha den nødvendige kyndighet og deretter av Kongen har fått tillatelse til å utøve lægevirkosomhet, i den utstrekning tillatelsen bestemmer. Før sådan tillatelse gis, skal erklæring være innhentet fra det medisinske fakultet og medisinalstyrelsen.

Samme lovs § 2 lyder:

For å få autorisasjon må ansøkeren godtgjøre:

1. at han har medisinsk embedseksamen;

2. at han har utført den praktiske tjeneste, som Kongen til enhver tid setter som betingelse for å kunne utøve lægevirkosomhet;

3. at han fører en hederlig vandel.

Videre må han skriftlig avgi løfte om å ville utøve lægevirkosomheten overensstemmende med hva ære og samvittighet krever.

Departementet kan ikke nekte autorisasjon, medmindre der foreligger de samme grunner, som kan medføre tap av en meddelt autorisasjon, se § 16.

Departementets nektelse kan bringes inn for Kongen.

I henhold hertil har den som har bestått norsk medisinsk embedseksamen og som oppfyller de betingelser som er satt i lovens § 2, et krav på å få autorisasjon som lege. (Om legelovens § 16 se nedenfor.) Den som ikke har norsk medisinsk embedseksamen, kan etter lovens § 1, pkt. 2, av Kongen (sosialdepartementet i henhold til kgl. resolusjon av 7. januar 1955), få tillatelse til å utøve legevirkosomhet i Norge. For å få generell tillatelse hertil, må leger med utenlandsk eksamen, for å godtgjøre at de har den nødvendige kyndighet, som regel avlegge deler av medisinsk embedseksamen i Norge. Forutsetningen for å få adgang til å avlegge slik eksamen, er at

søkeren har eksamen fra et utenlandsk universitet, hvor undervisningen og utdannelsen kan sidestilles med den som gis medisinske studerende i Norge. I tillegg til de nevnte prøver må søkeren dessuten utføre en viss turnustjeneste (tjeneste som underordnet lege ved sykehus og som assistent hos praktiserende offentlig lege). Videre kreves et tilstrekkelig kjennskap til norsk språk.

For så vidt angår norske kandidater med medisinsk eksamen fra utenlandske universiteter, er det ved kgl. resolusjon av 30. januar 1959 gitt regler for godkjenning av visse utenlandske medisinske eksamener som del av norsk embetseksamen (lov om universitetet i Bergen § 22) eller som faglig jevnbyrdig med norsk medisinsk embetseksamen (lov om universitetet i Oslo § 27, 3. ledd). Etter disse må kandidatene følge undervisningen i visse fag ved et av de norske universitetene i minst ett semester, i enkelte tilfelle utføre en viss volontørtjeneste ved sykehus, samt avlegge visse prøver, herunder alltid en klinisk prøve i et av fagene indremedisin, kirurgi eller pediatri. Før kandidatene deretter får autorisasjon som leger eller alminnelig tillatelse til å utøve legevirksomhet, må de ha utført praktisk tjeneste på sykehus i 12 måneder og som assistent hos praktiserende offentlig lege i 6 måneder (for kandidater fra nederlandske universiteter anses dog 6 måneders tjeneste hos praktiserende offentlig lege som tilstrekkelig).

For så vidt angår de nordiske land, har en hittil fulgt følgende praksis:

Eksamen fra universiteter i Danmark og Sverige anerkjennes som likeverdig med norsk eksamen. Det blir i alminnelighet krevet prøver i sosialmedisin, rettsmedisin, rettspsykiatri og reseptlære.

For medisinske kandidater fra Island og Finnland vil det vanligvis kreves en viss tilleggsutdanning, og deretter bestått prøve i 2. og 3. avdeling av norsk medisinsk embetseksamen.

For kandidater fra alle de nordiske land kreves dessuten turnustjeneste. Sykehustjeneste av samme art og varighet i andre nordiske land vil kunne godtas, men kravet om 6 måneders tjeneste som assistent hos offentlig lege har vært opprettholdt.

Midlertidig tillatelse til å utøve underordnet legevirksomhet ved sykehus gis i enkelte tilfelle til utenlandske leger uten at det kreves tilleggsutdanning eller prøver. Slik begrenset tillatelse har også vært gitt til norske medisinske studenter som har avlagt prøve til 2. avdeling av norsk medisinsk embetseksamen.

Autorisasjon som lege gis i henhold til legelovens § 1, pkt. 1, av sosialdepartementet, tillatelse til å utøve legevirksomhet etter samme paragrafs pkt. 2, av Kongen. Ved kgl. resolusjon av 7. januar 1955 er avgjørelsen herav delegert til sosialdepartementet.

Ved dom kan det frakjennes en lege retten til å utøve sin virksomhet hvis han på grunn av sinnssykdom eller sjelelig svekkelse eller på grunn av misbruk av sterke drikker eller bedøvende midler anses uskikket hertil, (legelovens § 16). Etter en i 1957 foretatt lovendring kan kontrollrådet for legers forskrivning av bedøvende midler for en bestemt tid av inntil 5 år

frata en lege retten til å forskrive alle eller enkelte grupper av bedøvende midler når legens forskrivning må anses som uforsvarlig legevirksomhet (legelovens § 5 b). En lege kan også ved erklæring til departementet for en bestemt tid gi avkall på retten til å forskrive alle eller enkelte grupper av bedøvende midler (legelovens § 5, 1. ledd).

Utøvelse av legevirksomhet uten at det er gitt autorisasjon eller tillatelse som nevnt, er straffbar. Etter gjeldende norsk rett er det imidlertid i dag i prinsippet — men med visse innskrenkninger — tillatt for enhver å ta syke under behandling. Lov av 19. juni 1936 om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk læge eller tannlæge, til å ta syke i kur (kvaksalverloven) innskrenker denne adgang. Enkelte innskrenkninger knytter seg til kvaksalverens personlige forhold og egenskaper, andre gjelder visse undersøkelles- og behandlingsmetoder og behandlingen av visse sykdommer. Loven har også visse bestemmelser om de ytre former hvorunder kvaksalveren må drive sin virksomhet, herunder forbud mot bruk av legetitelen.

Sverige

1. Läkare, som innehar behörighet att utöva läkarkonsten m. m.

För rätt att verka som läkare inom svensk sjukvård erfordras behörighet att utöva läkarkonsten. Bestämmelser härom ges i 1915 års lag om behörighet att utöva läkarkonsten.

Enligt 1 § denna lag tillkommer behörighet att utöva läkarkonsten följande kategorier:

- a) den, som vunnit svensk legitimation som läkare,
- b) den, som utan att vara legitimerad läkare, innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av Konungen,
- c) den som, utan att vara legitimerad läkare, är av medicinalstyrelsen eller, efter medicinalstyrelsens bemyndigande, av landstingskommuns sjukvårdsstyrelse eller motsvarande organ i stad utanför landsting eller sjukhusdirektion förordnad att tjänstgöra som vikarie för läkare eller såsom extra läkare eller är av vederbörande myndighet förordnad till läkare vid den militära sjukvården eller är förordnad att vara underläkare eller amanuens vid offentlig klinik eller poliklinik,
- d) den som av Konungen erhållit särskild tillåtelse att inom riket utöva läkarkonsten i den omfattning och under den tid tillåtelsen avser.

Legitimation, som på ansökan meddelas av medicinalstyrelsen, kan enligt behörighetslagen endast vinnas av svensk medborgare, som avlagt svensk medicine licentiatexamen. Uppfyller sökanden dessa krav, skall styrelsen meddela bevis om legitimation, om icke omständigheterna är sådana, att sökandens legitimation skulle ha återkallats, om han varit legitimerad.

Enligt behörighetslagen skall legitimation under vissa förutsättningar återkallas, om läkare dömts till ansvar för brott, eller på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning i själstillståndet blir ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten.

Bestämmelsen om återkallelse av legitimation på grund av brott ges i 3 §

behörighetslagen. Enligt denna gäller, att legitimationen skall av medicinalstyrelsen återkallas endera på viss tid, högst tio år, eller för alltid, om legitimerad läkare genom lagakraftvunnen dom dömts för något i lagen angivet brott, vilket begåtts under utövning av läkarkonsten. Beträffande sådan läkare, som av Konungen eller medicinalstyrelsen utnämnts till läkarbefattning, gäller dock, att legitimation ej må återkallas, så länge vederbörande innehar befattningen samt att, där sådan läkare dömts till suspension, legitimationen endast må återkallas för suspensionstiden. Såsom allmän förutsättning för deslegitimering på grund av brott föreskrives, att läkaren genom vad han låtit komma sig till last skall ha visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst. De nyssnämnda, i behörighetslagen angivna brotten är följande: brott, för vilket dömts till straffarbete, samt följande, i allmänna strafflagen angivna brott, för vilka ådömts fängelsestraff: uppsåtligt vållande till annans död, uppsåtlig misshandel av lägre svårhetsgrad, uppsåtligt vållande till kroppsskada, fosterfördrivning, försök därtill, underlåtenhet i vissa speciella situationer att taga vård om människor, olovligt frihetsberövande, tilltvingande av otukt, försök till vissa brott mot annans frihet, otukt med otillbörligt utnyttjande av beroendeställning, otukt med kvinna, som fyllt 12 år men ej 15 år eller är sinnessjuk eller sinnesslö, samt otukt med person av samma kön, i den mån detta är straffbelagt. Vidare upptages sådana brott mot 12 § lagen om avbrytande av havandeskap, 8 § lagen om sterilisering samt 8 § lagen om kastrering, för vilka dömts till fängelse, samt delaktighet i förseelse mot behörighetslagen. Med här ovan angivna brott jämställs för legitimerad läkare, som vid tiden för brottets begående innehafte sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas som brott av ämbetsman, sådant brott, för vilket han gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid.

Enligt 4 § behörighetslagen skall deslegitimering också ske, då läkare på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning av själstillståndet blir ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten. I sådant fall skall medicinalstyrelsen ofördröjligen återkalla legitimationen. Dock gäller för läkare, som innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av Konungen eller medicinalstyrelsen, att legitimationen må återkallas endast för tid, under vilken han av nämnda anledning åtnjuter tjänstledighet eller eljest icke uppehåller sin befattning. Tillfrisknar han eller upphör eljest förhållande, som föranlett legitimationens återkallande, må han ånyo vinna legitimation. För det fall grundad anledning föreligger till antagande, att legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning i själstillståndet är ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, äger medicinalstyrelsen förordna, att han skall undergå läkarundersökning för avgörande, hur det därmed förhåller sig. Angående sådan undersökning har medicinalstyrelsen att meddela närmare föreskrifter. Motsätter sig läkaren undersökning, är vederbörande polismyndighet pliktig att på begäran av den, som har att förrätta undersökningen, lämna erforderlig handräckning. I avvaktan på att undersökning kommer

till stånd må medicinalstyrelsen återkalla legitimation för den tid styrelsen bestämmer.

Beträffande läkare, som utan att vara legitimerad, blivit av Konungen utnämnd till läkarbefattning gäller, att han, om han dömts till mistning av befattningen på viss tid, ej är behörig att utöva läkarkonsten under samma tid. Icke heller är han behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning av själstillståndet icke uppehåller sin befattning.

Över ansökan om särskild tillåtelse att inom riket utöva läkarkonsten avger medicinalstyrelsen yttrande. Såsom villkor för att hos Kungl. Maj:t tillstyrka generell behörighet brukar medicinalstyrelsen kräva, att sökanden i hemlandet förvärvat läkarutbildning, medförande obegränsad läkarbehörighet, att han fullgjort minst 12 månaders väl vitsordad tjänstgöring i slutet vård i Sverige, varav minst 3 månader å vardera av två sjukhus eller sjukhusavdelningar, att han fullgjort minst 6 månaders väl vitsordad tjänstgöring i öppen vård såsom tjänsteläkare i Sverige, samt att han undergått godkänt förhör i svenska medicinalförfattningar. Härtill kräves för finskspråkig och isländsk läkare intyg om kunskaper i svenska språket.

Kungl. Maj:t torde ha beviljat generell behörighet även i fall, då icke samtliga nyss angivna förutsättningar varit uppfyllda.

2. Behörighetens rättsverkan m. m.

Den, som innehar behörighet att utöva läkarkonsten äger, såvida behörigheten icke är till omfattningen begränsad, i princip utan inskränkningar verka som läkare i landet. Visserligen föreskrives i ett flertal författningar, att där avsedda åtgärder eller förrättningar endast får utföras av läkare, som är legitimerad. Ifrågavarande bestämmelser har emellertid genom en kungörelse den 30 juni 1952 till väsentlig del förlorat sin betydelse. Enligt denna kungörelse skall den, som utan att vara legitimerad läkare, innehar läkartjänst regelmässigt vara likställd med legitimerad läkare utom i fråga om uppgifter, för vilka i lag kräves legitimation. Bestämmelser, varigenom vissa uppgifter förbehålles legitimerad läkare, finnes f. n. endast i tre lagar: sålunda får enligt 7 § 1938 års lag om avbrytande av havandeskap och 4 § 1941 års lag om sterilisering där avsedda ingrepp — d. v. s. avbrytande av handskap i nödfallssituation resp. sterilisering av man — endast företagas av legitimerad läkare. Vidare föreskrives i 1929 års sinnessjuklag, att vårdattest, som erfordras för intagande å sinnessjukhus, endast må utfärdas av legitimerad läkare eller av den, som utan att vara legitimerad läkare innehar befattning såsom tjänsteläkare, eller ock, efter medicinalstyrelsens särskilda bemyndigande, av annan, som av Konungen eller medicinalstyrelsen förordnats att uppehålla läkarbefattning. Ytterligare gäller enligt förenämnda kungörelse den 3 juni 1952, att läkare, som av Konungen erhållit särskild, till omfattning och tid icke begränsad tillåtelse att inom riket utöva läkarkonsten, skall, även om han icke innehar läkartjänst som ovan avses, vid tillämpningen av vissa angivna författningar vara likställd med legitimerad

läkare (2 §). De angivna författningarna är följande: 1886 års stadga angående vad iakttagas bör vid rättsmedicinsk undersökning av död människas kropp; 1886 års kungörelse med vissa bestämmelser i fråga om balsamering av lik; 1915 års kungörelse angående vissa läkarintyg för vinnande av lysning eller äktenskaps upplösning; 1925 års kungörelse angående kontroll å och handel med vissa för människor använda bakteriologiska preparat; 1928 års kungörelse med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 om luftfart; 1929 års stadga angående sinnessjukvården i riket; 1933 års kungörelse angående eldbegängelse; 1937 års kungörelse angående statsbidrag till dispensärverksamhet för tuberkulosens bekämpande; 1939 års kungörelse angående sjömanshusen i riket samt sjömans på- och avmönstring m. m.; 1944 års kungörelse angående statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård; 1945 års kungörelse angående frivillig skyddssympning mot difteri; 1946 års kungörelse angående läkarundersökning av viss militär och civilmilitär personal m. m.; samt 1948 års kungörelse med tillägsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente.

De begränsningar i rätten att verka som läkare, vilka efter 1952 års kungörelse kvarstår för sådan icke-legitimerad läkare, som av Konungen erhållit rätt att utöva läkarkonsten, är följande: förbud mot ingrepp enligt de ovan nämnda lagarna om avbrytande av havandeskap och sterilisering samt mot utfärdande av intyg enligt sinnessjuklagen, om icke de ovan angivna förutsättningarna är för handen. Vidare föreligger icke behörighet att utfärda i följande kungörelser avsedda intyg: 3 § kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till lagen om avbrytande av havandeskap (läkarintyg att bifogas ansökan till medicinalstyrelsen om abort), 3 § kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till lagen om sterilisering (läkarintyg att bifogas ansökan om sterilisering) samt 3 § kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till lagen om kastrering (läkarintyg att bifogas ansökan om kastrering).

3. Förslag till ny behörighetslag.

Förslag till ny behörighetslag har utarbetats av 1950 års kvaexsalveritredning. Utredningen föreslår, att behörighet att utöva läkarkonsten skall tillkomma den, som är legitimerad läkare eller som förordnats att uppehålla läkartjänst. Legitimation skall av medicinalstyrelsen ges den, som i riket avlagt medicine licentiatexamen eller som, efter utomlands genomgången läkarexamen och efterutbildning härstädes, godkänts vid särskild prövning. Krav på svenskt medborgarskap uppställs ej. Bestämmelser om efterutbildning och sådan särskild prövning föreslås skola meddelas av Konungen. Dock skall Konungen kunna medgiva, att utomlands utexaminerad läkare skall kunna ges legitimation utan efterutbildning och särskild prövning, då han äger synnerliga vetenskapliga förtjänster. Efter remissbehandling är förslaget f. n. föremål för bearbetning inom inrikesdepartementet. Proposition om ny behörighetslag väntas bli förelagd 1950 års riksdag.

Vissa allmänna villkor för anställning som läkare
inom statlig eller kommunal sjukvård

Danmark

Lägers ansättelser

Det følger af lægelovens § 2, stk. 1, at det afgørende for ansættelse som læge er, at den pågældende har bestået dansk lægevidenskabelig eksamen og er autoriseret, hvorimod der ikke i lægeloven stilles noget krav om dansk indfødsret.

Det følger imidlertid af lov om statens tjenestemænd samt af de amtskommunale tjenestemandsvedtægter, at kun læger, der har dansk indfødsret, kan ansættes som stats- eller amtskommunale tjenestemænd; dette får dog kun praktisk betydning for overlæger og afdelingslæger ved statslige eller amtskommunale hospitaler samt for embedslæger, idet stillingerne som reservelæger og andre underordnede læger ikke er tjenstemandsstillinger. For ansættelser i købstadkommunale tjenestemandstillinger er dansk indfødsret ikke en betingelse.

Der findes således ingen mulighed for, at ansættelsen som sådan kan erstatte en autorisation, jfr. herved lægelovens § 14, stk. 1, hvorefter der i statslige og kommunale lægestillinger kun må ansættes autoriserede læger, sam. § 14, stk. 2, hvorefter kun læger, (d. v. s. de, der har erhvervet autorisation) er berettigede til at udøve den lægevirksomhed, som kræves ifølge forsikrings- og forsørgelseslovene og lovgivningen i øvrigt.

Lov om dansk indfødsret af 27. maj 1950 er enslydende med »lov om norsk riksborgarrett» af 8. december 1950 og »lag om svenskt medborgarskap» af 22. juni 1950, jfr. især bestemmelserne i § 10 om særlig adgang for norske og svenske statsborgere til at erhverve dansk indfødsret.

I øvrigt erhverves dansk indfødsret ved naturalisation. Det ordinære opholdskrav på 10 år nedsættes normalt for skandinaver til 7 år.

Regler om naturalisation findes i indenrigsministeriets cirkulære af 24. marts 1952.

Aflønning af læger

Regler om aflønning af læger er fastsat ved overenskomster mellem lægeforeningen og de kommunale og amtskommunale sygehusejere. — For så vidt angår de statsansatte læger, er reglerne fastsat i tjenestemandsløven. Lønningerne er stærkt differentierede, og den følgende gennemgang må derfor indskrænke sig til en omtale af de vigtigste områder.

1. *Underordnede sygehuslæger (kandidater, 2. reservelæger og 1. reservelæger) ved såvel statens som de kommunale og private sygehuse.* Lønnen varierer efter arten af den sygehusafdeling, ved hvilken lægen er ansat, og udgør for tiden pr. måned for:

Turnuskandidater	fra	1 479—1 677 kr.	(1 109—1 258 sv. kr ¹)
Kandidater 1. år	»	1 740—1 973 »	(1 305—1 480 »)
Kandidater 2. år	»	1 817—2 050 »	(1 362—1 538 »)
2. reservelæge 1.—2. år	»	2 171—2 439 »	(1 628—1 829 »)
»	3. år	2 231—2 500 »	(1 673—1 875 »)
»	4. år	2 291—2 560 »	(1 718—1 920 »)
1. »	1.—5. »	2 616—2 885 »	(1 962—2 164 »)
»	6.—8. »	2 735—3 003 »	(2 051—2 252 »)

Der ydes betaling bl. a. for ekstravagter og overarbejde.

Vikarer får den for pågældende stilling fastsatte løn. Lægerne har ret til i det omfang, sygehusarbejdet tillader det, at påtage sig privat beskæftigelse.

De underordnede lægers pensionsforhold er ordnet gennem Lægernes pensionskasse, som praktisk alle disse læger er medlemmer af. Sygehusene yder bidrag til pensioneringen med 10 % af grundløn + dyrtidstillæg.

2. *Overlæger bortset fra overlæger ved statens og Frederiksberg kommunes og Københavns kommunes sygehuse.* Overlægelønningerne varierer alt efter det pågældende sygehus' størrelse og overlægestillingernes art (f. eks. speciallæger). Overlægerne ved sygehuse med mere end 500 indlæggelser pr. år er som regel tjenestemandsansatte.

Overlægerne er grupperet i følgende lønklasser:

1. lønklasse, hvortil henføres samtlige overlæger, som ikke i nedenstående bestemmelser er henført til en anden lønklasse. Netto begyndelseløn (d. v. s. efter fradrag af pensionsbidrag og uden stedtillæg, der varierer mellem 0 og 948 kr. (711 sv. kr.)) 4 020 kr. (3 015 sv. kr.) mdl.

2. lønklasse, hvortil henføres øjen- og øreoverlæger med ret til uindskrænket specialpraksis samt overlæger i andre specialer, hvor tilsvarende praksisforhold gør sig gældende både med hensyn til sygekassemæssige kontraktmuligheder og med hensyn til det faktiske lægelige behov.

Gruppe a. Sådanne overlæger, som har pligt til konsulenttjeneste på andre sygehuse. Netto begyndelseløn: 2 433 kr. (1 825 sv. kr.) mdl.

Gruppe b. Overlæger uden sådan forpligtelse. Nettobegyndelseløn: 2 113 kr. (1 585 sv. kr.) mdl.

3. lønklasse, hvortil henføres overlæger ved blandede sygehuse med 500 til 650 indlæggelser årligt. Netto begyndelseløn: 2 113 kr. (1 585 sv. kr.) mdl.

4. lønklasse, hvortil henføres overlæger ved blandede sygehuse med ca. 200 til 499 indlæggelser. Lønning: 1 290 kr. (968 sv. kr.) mdl. + et månedligt bidrag til selvpensionering på 198 kr. (148 sv. kr.).

Med hensyn til konsultations- og praksisrettigheder gælder følgende:

1. lønklasse: Ret til specialkonsultation, men ikke ret til almindelig konsultation eller praksis.

2. lønklasse: Ret til uindskrænket specialpraksis, men ikke ret til almindelig konsultation eller praksis.

¹ Efter en kurs av 100 d.kr. = 75 sv. kr.

3. og 4. lønklasse: Ret til konsultation og almen praksis.

Samtlige overlæger har ret til at udøve konciliær praksis.

Der tilkommer normalt overlægerne i 1.—3. lønklasse pensionsret efter tilsvarende regler som andre kommunale tjenestemænd.

3. For *overlæger ved statens sygehuse* gælder, at lønningerne er fastsat på en noget anden måde og til en vis grad afhænger af den pågældende overlæges muligheder for indtægt ved andet lægeligt arbejde. Lønningerne er noget lavere end de under 2 nævnte lønninger i 1. lønklasse. Tjenestemandsansatte læger har normalt pensionsret.

4. Der føres for tiden forhandlinger om regulering af *overlægelønningerne i Københavns og Frederiksberg kommuner*, hvorfor nærmere oplysninger ikke kan gives.

5. *Andre læger*. I øvrigt er der i tjenestemandsløven visse regler om lønninger for embedslæger (kredslæger og amtslæger) samt læger beskæftiget med videnskabeligt arbejde.

6. *Praktiserende læger* kan gennem medlemskab af Lægernes pensionskasse sikre sig en pensionsordning.

Finland

Legitimation kan endast beviljas finsk medborgare. Ett främmande lands medborgare kan endast erhålla tillstånd men inte legitimation. Han kan ej heller utnämnas till läkare i statlig eller kommunal tjänst. Av samma orsak kan endast finsk medborgare anställas som läkare vid enskild eller av sammanslutning ägd sjukvårds- eller annan därmed jämförlig inrättning eller för sjuk- eller hälsovård i enskild eller sammanslutning tillhörigt företags tjänst.

Nordbo åtnjuter tillsvidare ej i Finland någon särställning, då det är fråga om erhållande av finskt medborgarskap. Enligt § 4 i lagen om förvärvande och förlust av finskt medborgarskap erhålles finskt medborgarskap i allmänhet efter fem års vistelse i landet. Genom äktenskap med finsk medborgare kan finskt medborgarskap även erhållas efter kortare vistelse i landet.

Beträffande vikariat må nämnas, att finsk medborgare, som vid universitet i landet avlagt medicine kandidatexamen jämlikt § 7 i lagen angående utövning av läkarkallet kan av medicinalstyrelsen eller annan myndighet med medicinalstyrelsens begivande förordnas att för viss tid handhava läkartjänst eller befattning. Vikarie för statstjänsteman är enligt § 23 i lagen om avlöning i statens tjänster eller befattningar efter 3 månaders tjänstgöring berättigad att erhålla tjänsten eller befattningen åtföljande grundlön i sin helhet samt ålderstillägg.

Till tjänstemans i statens eller kommuns tjänst avlöning hör grundlön, dyrortstillägg samt ålderstillägg, vilka beviljas under vissa förutsättningar efter 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst. I nedanstående tabell finnes en redogörelse för somliga i statens och kommunens tjänst varande läkares löneförmåner, uppdelade i de löneklasser (lk) som resp. tjänstemän är berättigade till.

I första kolumnen har beaktats endast grundlön och dyrortstillägg, i den andra har till vederbörande tjänstemans lön lagts alla ålderstillägg. Dyrortstillägget är räknat enligt IV eller dyraste ortsklassen:

Läkares löneförmåner vid läns- och allmänna sjukhus samt centralsjukhus

Kroppssjukhusen

Överläkare	I kl.	32	lkl	1 309—1 745	sv. kr. ¹
»	II kl.	31	»	1 244—1 641	»
»	III kl.	30	»	1 185—1 545	»
Biträdande överläkare		31	»	1 244—1 641	»
Underläkare och avdelningsläkare		29	»	1 131—1 460	»
Assistentläkare		27	»	1 031—1 309	»
»		26	»	983—1 244	»

Sinnessjukhusen

Överläkare		35	lkl	1 545—2 120	sv. kr.
»		34	»	1 460—1 985	»
Underläkare		32	»	1 309—1 745	»
»		30	»	1 185—1 545	»

Länsläkare

Länsläkare		35	»	1 545—2 120	»
Biträdande länsläkare		33	»	1 382—1 859	»

Stads- och kommunalläkare

Stadsläkare		34	»	1 460—1 985	»
»		26	»	983—1 244	»
Kommunalläkare (ålderstillägg enligt 27 lkl)		20	»	733—936	»

Sjukhusläkaren erhåller ej någon särskild ersättning för de undersökningar eller vårdåtgärder, läkaren företager å sjukhusets allmänna avdelningar.

För undersöknings- och vårdåtgärder, som sjukhusläkare företager i sjukhusets poliklinik, är sjukhusläkare däremot berättigad till skilt arvode, som beroende på åtgärdens art indelas i 6 grupper, varierande från ca 5—15 kr. För vissa fysiatrikeråtgärder, undersökningar av laboratorieläkare, anesthesiologåtgärder och åtgärd av patolog vid sjukhuspoliklinik erlagges vissa mindre arvoden åt sjukhusläkare. Åt specialist på vederbörande område erlagges 30 % högre arvode och åt professor eller docent vid universitet 60 % högre arvode vid sjukhuspoliklinik.

På de sjukhusplatser, som ställts till sjukhusläkares förfogande för privatpatienter, skall patient erlagga åt läkaren i arvode följande belopp:

För konservativ vård i allmänhet 15 sv. kr. för varje vård dag, för operationer och med dem jämförliga åtgärder beroende på åtgärdens art i I dyrhetsgruppen 40—113 sv. kr., i II gruppen 121—194 sv. kr. och i III gruppen 202—323 sv. kr. För åtgärder företagna av anesthesiolog erlagges patient i allmänhet 13—105 sv. kr., för av radiolog företagna undersökningar och åtgärder 3—65 sv. kr., för av laboratorieläkare företagna undersökningar 2—29 sv. kr. och för av patolog företagna undersökningar i allmänhet 11

¹ Efter en kurs av 100 sv. kr. = 6 200 fmk.

sv. kr. För vård, som meddelas av, eller för åtgärd, som företages av överläkare eller läkare, som utnämnts till docent vid universitet på vederbörande område, erlägger patient dessa arvoden förhöjda med 50 % och, ifall läkaren utnämnts till professor på vederbörande område, arvoden förhöjda till det dubbla. Dessa förhöjningar gäller dock ej åtgärder företagna av anestesilog.

Vid fyllda 63 år eller vid uppnående av den tidigare åldersgräns, vilken han är skyldig att avgå, eller om han till följd av kroppsfel eller minskade kropps- eller själsförmögenheter blivit bestående oförmögen att sköta sin tjänst eller befattning, är statstjänsteman under vissa förutsättningar berättigad att erhålla full pension, vars belopp utgör 66 % av det sammanlagda beloppet av grundlön jämte hans ålderstillägg. 10 pensionsår berättigar till 10/30 av den fulla pensionens belopp och varje därpå följande fullt pensionsår dessutom till 1/30 därav, tills den fulla pensionens belopp uppnås. Kommunalläkare och stadsläkare erhåller statspension under samma förutsättningar som statstjänsteman, varvid tjänstgöring som stads- eller kommunalläkare jämställs med statstjänst. Andra i kommunal tjänst varande läkare erhåller pension enligt vederbörande kommuns egen tjänstestadga. Förutsättningarna för erhållande av kommunal pension är i stort sett desamma som i fråga om statspension.

Norge

Det stilles ikke i Norge krav om statsborgerskap for å inneha noen legestilling.

Etter en lovendring i 1958 gir både autorisasjon som lege etter legelovens § 1, pkt. 1, og alminnelig tillatelse til å utøve legevirkosomhet etter samme paragrafs punkt 2, et tilstrekkelig grunnlag for å oppnå enhver legestilling i Norge, også offentlige legestillinger. (Man ser da bort fra den spesialutdannelse og de særlige kvalifikasjoner som forøvrig vil kunne kreves).

Når det gjelder kortere vikariater i underordnede legestillinger ved sykehus, blir det i alminnelighet lagt til grunn en mildere målestokk for vurderingen av kandidatenes kyndighet til å utøve legevirkosomhet enn for så vidt angår stillinger av mer varig karakter.

Legers lønnsforhold (brutto månedslønn inklusive alle tillegg)

Sykehusleger

	(Fylkes) kommunale og private sykehus	Statens sykehus
kandidat	kr 1 657,— (sv. kr. 1 202,—) ¹	kr. 1 657, — (sv. kr. 1 202, —)
assistent- lege	kr. 1 945,40 (sv. kr. 1 411,20) tillegg ved røntgenavd. kr. 166,70 (sv. kr 120,90)	kr. 1 945,40 (sv. kr. 1 411,20)

¹ Efter en kurs av 100 sv. kr. = 137,85 n. kr.

reserve- lege	fra kr. 2 171,30 (sv. kr. 1 575,10) til kr. 2 387,90 (sv. kr. 1 732,20)	fra kr. 2 171,30 (sv. kr. 1 575,10) til kr. 2 387,90 (sv. kr. 1 732,20)
	tillegg ved røntgenavd. kr. 250,— (sv. kr. 181,35)	

(For tiden har en del underordnede leger ved (fylkes)kommunale sykehus forhøyede vakttillegg)

avdelings- lege spesiallege	{ fra kr. 2 366,67 (sv. kr. 1 716,80) til kr. 3 779,70 (sv. kr. 2741,80)	fra kr. 2 479,20 (sv. kr. 1 798,40) til kr. 2 620,90 (sv. kr. 1 901,20)
-----------------------------------	---	--

overlege indremed.	kr. 2 766,70 (sv. kr. 2 007,—) med inntil 50 senger, økende med kr. 1 050,— (sv. kr. 761,70) pr. 10 senger over 50; maks. kr. 3 641,70 (sv. kr. 2 641,70)	kr. 2 925,— (sv. kr. 2 121,80)
-----------------------	--	--------------------------------

overlege kir. og gyn.	kr. 2 958,30 (sv. kr. 2 146,—) med inntil 50 senger, økende med kr. 1 300,— (sv. kr. 943,—) pr. 10 senger over 50; maks. kr. 4 041,70 (sv. kr. 2 931,90)	kr. 2 925,— (sv. kr. 2 121,80)
-----------------------------	---	--------------------------------

overlege med radio- logi	kr. 2 958,30 (sv. kr. 2 146,—) med inntil 50 senger, økende med kr. 1 300,— (sv. kr. 943,—) pr. 10 senger over 50; maks. kr. 4 458,30 (sv. kr. 3 234,10)	kr. 2 925,— (sv. kr. 2 121,80)
--------------------------------	---	--------------------------------

overlege psyk. kli- nikk og observasj.- avd.	kr. 2 766,70 (sv. kr. 2 007,—) med inntil 25 senger, økende med kr. 1 300,— (sv. kr. 943,—) pr. 5 senger; maks. kr. 3 633,30 (sv. kr. 2 635,70)	kr. 2 925,— (sv. kr. 2 121,80)
--	--	--------------------------------

andre over- leger		kr. 2 925,— (sv. kr. 2 121,80)
----------------------	--	--------------------------------

Leger innen det offentlige legevesen

	Grunnlønn	Topplønn
statslønnet assistent- lege	kr. 948,80 (sv. kr. 688,20)	kr. 1 242,— (sv. kr. 900,90)
stadslege med adgang til vanlig legepraksis	kr. 1 181,70 (sv. kr. 857,20)	kr. 1 670,90 (sv. kr. 1 212,10)
stadslege i heldags- still.	kr. 2 362,50 (sv. kr. 1 713,80)	kr. 2 620,90 (sv. kr. 1 901,20)

distrikts- lege med adgang til vanlig le- gepraksis	kr. 1 004,90 (sv. kr. 728,90)	kr. 1 833,40 (sv. kr. 1 330,—)
distrikts- lege i hel- dagsstill.	kr. 2 362,50 (sv. kr. 1 713,80)	kr. 2 800,— (sv. kr. 2 031,20)
stadsfysi- kus i hel- dagsstill.	kr. 2 800,— (sv. kr. 2 031,20)	kr. 3 175,— (sv. kr. 2 303,20)
fylkeslege i heldags- still.	kr. 3 050,— (sv. kr. 2 212,50)	

Alle leger i statens tjeneste er medlemmer av statens pensjonskasse. Innskuddet utgjør for tiden 6 % av lønnen (maksimumsfradrag kr. 1 584,— pr. år). For sykehus som ikke eies av staten, foreligger ikke ensartede pensjonsforhold. Enkelte sykehus har en egen pensjonsordning, andre en felleskommunal ordning. Stort sett er imidlertid forholdene i pensjonsmessig hensæende lagt slik til rette at det for leger ikke vil få særlige økonomiske konsekvenser ved hvilke sykehus de er ansatt. Det samme vil gjelde utenlandske leger som tilsettes i stilling som er inlemmet i statens pensjonskasse.

Privatpraktiserende leger omfattes av en pensjonsordning gjennom Den norske lægeforening.

Sverige

1. Krav på svenskt medborgarskap för innehav av vissa läkartjänster

I fråga om sådan tjänst inom svensk sjukvård, som tillsättes av Kungl. Maj:t, gäller enligt 28 § regeringsformen, att sådan tjänst skall besättas av svensk medborgare. Till innehav av läkarbefattningar äger dock Konungen kalla och befordra även utländska män och kvinnor av utmärkt förtjänst.

Bland de läkartjänster, som tillsättes av Kungl. Maj:t, märkes provinsialläkar- och överläkartjänster.

Beträffande tillämpningen av nyssnämnda stadgande bör beaktas, att den Kungl. Maj:t medgivna möjligheten att utnämna utländska medborgare endast sällan utnyttjas. För att så skall ske fordras i praxis icke blott, att vederbörandes skicklighet till ämbetet är uppenbar och att han är bättre meriterad härtill än varje svensk medborgare, som kan komma i åtanke, utan också, att hans kompetens absolut sett är av hög kvalitet. Som regel kräves alltså svenskt medborgarskap för innehav av sådana tjänster, som tillsättes av Kungl. Maj:t. Denna regel har också ansetts böra gälla beträffande andra ordinarie statliga befattningar än sådana som tillsättes av

Kungl. Maj:t ävensom extraordinarie tjänster. Däremot kan en utländsk medborgare såsom vikarie uppehålla sådan tjänst.

För sådana kommunala läkartjänster, som icke tillsättes av Kungl. Maj:t (exempelvis underläkartjänster vid kroppssjukhus), föreligger ej något formellt hinder för vederbörande huvudman att besätta tjänsten med läkare, som icke har svenskt medborgarskap.

Med hänsyn till det alltmer vidgade nordiska samarbetet framstår det som särskilt angeläget med en revision av bestämmelserna i 28 § regeringsformen om svenskt medborgarskap som förutsättning för innehav av offentlig tjänst. Justitieministern, som i riksdagen gjort sig till tolk för denna uppfattning, har också med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1958 tillkallat en utredning, åt vilken uppdragits att verkställa en översyn av ifrågavarande bestämmelser. Utredningen beräknas kunna slutföras år 1959.

Enligt lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap äger Konungen på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som sedan sju år har hemvist i Sverige, under förutsättning, att vissa i lagen angivna villkor är uppfyllda. Är sökanden dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare må avvikelse från kravet på sju års hemvist ske. Den normala tiden för nordiska medborgare angavs i förarbetena icke böra nämnvärt överstiga tre år. I praxis har man emellertid som regel krävt fem års hemvist. För finländska medborgare, som icke varit finlandssvenskar, har dock svenskt medborgarskap plägat beviljas först efter sex år.

2. Krav på svensk legitimation för innehav av vissa läkartjänster

I ett flertal författningar ställes krav på svensk legitimation för innehav av där avsedda befattningar. Sålunda föreskrives i 1915 års kungörelse angående villkor för behörighet till vissa civila läkarbefattningar, att legitimation kräves för innehav av bl. a. tjänst som provinsialläkare eller stadsläkare, lasarettsläkare, sanatorieläkare, epidemisjukhusläkare och tjänster vid statens sinnessjukhus. Ifrågavarande bestämmelser är dock för närvarande föremål för revision. Vidare uppställes i ett flertal författningar krav på legitimation för innehav av olika specialtjänster såsom diverse militärläkartjänster, tjänster som läkare vid rådgivningsbyrå i abortförebyggande syfte m. m.

De nu ovan redovisade legitimationskraven avser ordinarie innehav av ifrågavarande tjänster men icke förordnande att som vikarie uppehålla någon av dessa. För samtliga tjänster gäller vidare, att Kungl. Maj:t har möjlighet att medgiva undantag (dispens) från kravet på legitimation. Dessa tjänster är emellertid i regel sådana, som tillsättes av Kungl. Maj:t, och kan därför, enligt regeringsformens bestämmelser, endast innehas av svenska medborgare. På grund härav är Kungl. Maj:ts dispensrätt i fråga om dessa tjänster i praktiken begränsad till sådana läkare, som är svenska medborgare.

3. Av medicinalstyrelsen tillämpade förutsättningar för förordnande av dansk, finsk, norsk eller isländsk läkare på vikariat inom svensk sjukvård

Dansk, finsk, norsk eller isländsk läkare förordnas av medicinalstyrelsen såsom vikarie för underläkare eller såsom extra läkare i sluten vård under villkor, att sökanden avlagt läkarexamen i sitt hemland. Finskspråkig eller isländsk läkare skall förete intyg om tillfredsställande kunskaper i svenska språket. Förordnande ges för varierande tid, dock högst 12 månader. Längre förordnande kan ifrågakomma endast efter förnyat ledigförklarande av tjänsten.

Under speciella förhållanden — t. ex. semestertid — kan även medicine studerande med viss minimiutbildning från nyss angivna länder ifrågakomma till förordnande under kortare tid.

Förordnande för här ovan nämnda läkare att tjänstgöra såsom vikarie i öppen vård meddelas under villkor, antingen att sökanden i hemlandet förvärvat läkarutbildning, medförande obegränsad läkarbehörighet, samt fullgjort minst 4 månaders väl vitsordad tjänstgöring vid odelat lasarett eller kirurgisk eller medicinsk lasarettavdelning i Sverige, eller att sökanden i sitt hemland avlagt sådan läkarexamen, som icke medför obegränsad behörighet såsom läkare, samt fullgjort 12 månaders väl vitsordad tjänstgöring vid odelat lasarett eller kirurgisk eller medicinsk lasarettavdelning i Sverige. I fråga om intyg angående språkkunskaper och om förordnandenas längd gäller detsamma som för sluten vård.

4. Vissa löne- och pensionsförhållanden inom den statliga och kommunala sjukvården

a. *Vissa bestämmelser gällande inom den av landstingen bedrivna sjukvården.* För vikariatsförordnande samt förordnande på ordinarie tjänst som underläkare vid kroppssjukhus utgår f. n. begynnelselönen resp. slutlönen med inom dyrortsgrupp II 1 655 (1 976), III 1 714 (2 031), IV 1 777 (2 090) samt V 1 840 (2 148) kr. per månad. Härtill kan regelmässigt påräknas extrainkomster av varierande omfattning, vilka utgör ersättning för deltagande i den vid sjukhusen anordnade öppna vården.

För lasarettsläkare utgår f. n. lönen med, inom dyrortsgrupp II 2 500 (2 981), III 2 546 (3 013), IV 2 593 (3 049) samt V 2 641 (3 084) kr. per månad. Härtill kommer inkomster för deltagande i den öppna vården. Dessutom tillkommer vissa andra ersättningar utöver lönen.

För läkare, som är svensk medborgare, är tjänstgöring inom den av landstingen drivna sjukvården pensionsberättigande, däremot icke för läkare, som ej innehar svenskt medborgarskap. Blir emellertid utländsk läkare svensk medborgare, äger han enligt praxis tillgodoräkna sig 2/3 av den tid, han tillbragt i landstingens tjänst före medborgarskapets vinnande, för tjänsteårsberäkning för pension. Förutsättning härför är dock, att han annars ej kan uppnå för hel pension erforderlig tjänstetid. Rätt till ålderspension föreligger vid 65 års ålder.

b. Vissa bestämmelser gällande inom statlig sjukvård. För vikariatsförordnande resp. förordnande på ordinarie underordnad läkartjänst inom den statliga sinnessjukvården utgår till läkare, som icke innehar behörighet att utöva läkarkonsten f. n. lön med inom dyrortsgrupp II 1 864 (2 225), III 1 920 (2 273), IV 1 980 (2 327) samt V 2 040 (2 382) kr. per månad. Innehar läkaren behörighet att utöva läkarkonsten, utgör lönen inom dyrortsgrupp II 1 976 (2 357), III 2 031 (2 405), IV 2 090 (2 457) samt V 2 148 (2 505) kr. per månad.

För vikariat på provinsialläkartjänst utgår i ersättning inom lönegrupp I 55, II 60, III 65, IV 75 samt V 80 kr. per dag. Vikarierande provinsialläkare äger rätt att utöver vikariatsersättning uppbära taxeinkomster. Innehavare av provinsialläkartjänst uppbär f. n. fast lön med i lönegrupp I 1 757 (2 035), II 1 937 (2 244), III 2 137 (2 474), IV 2 355 (2 727) samt V 2 597 (3 007) kr. per månad. Härtill kommer taxeinkomster samt vissa andra ersättningar.

Innehav av ordinarie och extra ordinarie tjänst inom den statliga sjukvården är pensionsberättigande. Vinner utländsk läkare svenskt medborgarskap, äger han enligt praxis för tjänstårsberäkning för pension tillgodoräkna sig 2/3 av den tid, han efter det han enligt Kungl. Maj:ts beslut meddelats behörighet att utöva läkarkonsten i riket tjänstgjort inom statlig sjukvård.

Pensionsåldern är i regel 65 år.

III. Den grundläggande läkarutbildningen

Den första förutsättningen för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare är, att den enskilde läkarens medicinska kvalifikationer kan godtagas i det grannland, dit han förlägger sin verksamhet. Härvid intager den grundläggande medicinska utbildningen en central ställning. Den nordiska kommittén har därför först haft att taga ställning till frågan, om den grundläggande utbildningen i de olika nordiska länderna är likvärdig, så att en läkare på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land, eller om kompletterande utbildning erfordras i ett eller flera hänseenden.

Nordiska rådets kommitté för gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (Nordiska rådets medicinska kommitté) har, såsom framgår av kapitel I, ägnat särskild uppmärksamhet åt hithörande spörsmål och därvid insamlat ett omfattande material till frågans belysning. En rad myndigheter och organisationer i samtliga nordiska länder bereddes tillfälle att framlägga sina synpunkter i anslutning till ett av kommittén utarbetat frågeformulär.

På frågan, huruvida utbildningen allmänt sett vore såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kunde tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land, redovisas i Nordiska rådets protokoll 1957 följande uttalanden.¹

---

¹ 5:e sess., s. 1078—1082.

I stort sett var flertalet av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna sålunda ense om att den grundläggande utbildningen allmänt sett är likvärdig i de nordiska länderna. Nordiska rådets medicinska kommitté ansåg också, att de redovisade resultaten utvisade, att skiljaktigheterna i den grundläggande utbildningen icke vore av den art, att de utgjorde hinder för att tillåta en läkare med utbildning i ett nordiskt land att praktisera i ett annat nordiskt land.

Den nordiska kommittén har på grund av föreliggande uppgifter gjort en uppskattning av utbildningstiden för läkare i de nordiska länderna. Enligt denna beräkning är den utbildningstid, som erfordras för att vinna behörighet att utöva läkarkonsten i Danmark sju och ett halvt år, i Finland sju år, i Island åtta år och åtta månader, i Norge sju och ett halvt till åtta år och i Sverige sex och ett halvt år. Däri ingår dock i Island ett år och åtta månader, i Norge ett och ett halvt och i Danmark ett års »turnus»-tjänst.

Även om den medicinska undervisningen vid de nordiska universiteten har i någon mån olika karaktär, torde läkarutbildningen och examenskraven i praktiken vara så likformiga, att en examen vid vilket som helst nordiskt universitet bör kunna läggas till grund för behörighet att utöva läkaryrket i annat nordiskt land. Av de ovan redovisade utlåtandena synes framgå, att skiljaktigheterna vid läkarutbildningen inom de nordiska länderna är små och utan större betydelse. Viss tvekan har likväl uttalats beträffande den isländska utbildningen. Kommittén ansluter sig på grund härav till det av Nordiska rådets medicinska kommitté gjorda uttalandet, att den grundläggande läkarutbildningen i stort sett är likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det synes emellertid kommittén önskvärt, att läkarutbildningen i de nordiska länderna ytterligare förenhetligas.

Såsom framgått av den i det föregående lämnade redogörelsen för sjukvårdens organisation och läkarutbildningen, föreligger skiljaktigheter beträffande villkoren för erhållande av specialistkompetens. Sådan kompetens meddelas i Danmark av staten men i de övriga länderna av läkarorganisationerna. Enligt kommitténs mening är även specialistutbildningen likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samma krav för erhållande av specialistkompetens synes emellertid böra eftersträvas.

Den nuvarande studietidens längd och antalet beviljade legitimationer 1958 framgår av nedanstående tabell.

Land	Studietid månader	Beviljade legitimationer
Danmark	78 ¹	216
Finland	84	100
Norge	72—78 ¹	108
Sverige	78	301

¹ Exklusive »turnus»-tjänstgöring.

IV. Tilläggsutbildning m. m.

Av det föregående framgår, att den grundläggande medicinska utbildningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige är i stort sett likvärdig. Utbildningsfrågan kan emellertid icke betraktas som helt löst i och med att detta konstaterats. Även om den grundläggande utbildningen är likvärdig, följer därav icke utan vidare, att en läkare från ett nordiskt land kan tillåtas utöva sitt yrke i ett annat. De olika ländernas nationella särart kan tänkas motivera viss tilläggsutbildning för i annat nordiskt land utexaminerad läkare, varjämte det exempelvis skulle kunna finnas önskvärt med en viss tids praktik i det land, där läkaren avser att utöva yrket, för att göra honom förtrogen med förhållandena därstädes.

Frågan om tilläggsutbildningen inrymmer i sig en rad viktiga spörsmål. Bland dessa tilldrager sig självfallet frågan om i vilken eller vilka utbildningsgrenar komplettering skall krävas det största intresset. Man har emellertid även att pröva, om komplettering skall krävas av alla yrkesutövare eller endast av de i offentlig tjänst anställda läkarna, samt utreda, vilken myndighet som skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt en sådan prövning lämpligen bör åstadkommas.

I det av Nordiska rådets medicinska kommitté sammanställda materialet redovisar de olika myndigheterna och organisationerna följande synpunkter på dessa spörsmål.¹

Nordiska rådets medicinska kommitté fann det fullt klarlagt, att den grundläggande utbildningen måste kompletteras i vad avsåge ämnena socialmedicin och rättsmedicin samt — åtminstone i vissa fall — rättspsykiatri. Därutöver vore ej erforderligt att uppställa några krav på särskilda kunskaper eller tjänstgöringar. Enär den överflyttade läkaren på kort tid torde vinna erforderlig förtrogenhet med de inhemska förhållandena, ansåg kommittén ej heller krav böra uppställas på viss tids praktisk tjänstgöring i det land, där läkaren avser att framdeles utöva sitt yrke.

Den nordiska kommittén vill beträffande dessa frågor anföra följande. Vad spörsmålet om tilläggsutbildningen beträffar är de tillfrågade myndigheterna och organisationerna, såsom framgått av det sagda, i allmänhet ense om att komplettering av utbildningen är erforderlig i fråga om socialmedicin och rättsmedicin. Anledningen till att krav på sådan tilläggsutbildning bör uppställas är bl. a., att en läkare endast undantagsvis och då allenast i särskilda discipliner torde ha möjlighet att utöva sitt yrke utan att ha tillräckliga insikter rörande utformningen av landets sjukvårdsorganisation, sjukförsäkring, sociala institutioner m. m. Ifrågavarande ämnen har emellertid i viss mån olika innebörd i de skilda nordiska länderna. Därtill kommer, att t. ex. ämnet socialmedicin utöver ett mer författningstekniskt

¹ 5:e sess., s. 1083—1086.

och administrativt avsnitt innehåller en hel del allmängiltigt stoff. De allmänna grundsatser, som läkarna inhämtat under studierna i hemlandet, bör självfallet utrensas vid bestämmandet av tilläggsutbildningens omfattning. I fråga om socialmedicin bör enligt kommitténs mening kompletteringen omfatta allt, som är reglerat i nationella författningar, såsom medborgarkunskap och hälsovårdsadministration, vilket är mycket särbetonat för varje land, kunskap om organisationen av förebyggande verksamhet såsom barnavård, mödravård och skolhälsovård, ävensom socialvård med medicinsk inriktning, t. ex. åldringsvård, alkoholistvård och blindvård. Man bör således eftersträva, att kompletteringen icke utsträcker sig till att omfatta allmän socialmedicin utan inskränkes till den del av ämnet, som är specifik för vederbörande land.

Det nu sagda gäller även beträffande rättsmedicin, ehuru utbildningen i den rent medicinska delen torde vara ungefär lika omfattande i de olika nordiska länderna. De författningar, som berör detta ämne, är emellertid icke konstruerade på samma sätt, och de är av sådan betydelse, att krav på kunskap om deras innehåll bör uppställas. Den av Nordiska rådets medicinska kommitté föreslagna kompletterande utbildningen i vissa fall i rättspsykiatri, torde kunna inskränkas till en allmän översikt av förfarandet vid rättspsykiatrisk undersökning och därmed sammanhängande frågor. Rättspsykiatriska undersökningar företages i Sverige regelmässigt endast av läkare, som förskaffat sig särskild kompetens. I detta sammanhang vill den nordiska kommittén emellertid framhålla angelägenheten av att en läkare, som avser att utöva sitt yrke i annat nordiskt land, har förvärvat erforderliga insikter rörande förutsättningarna för patienters intagning på mentalsjukhus.

Den av kommittén här föreslagna tilläggsutbildningen kan sammanfattas i begreppet kunskap i gällande medicinalförfattningar angående socialmedicin, rättsmedicin, rättspsykiatri och receptlära. En komplettering av detta slag torde icke vara särskilt betungande för den enskilde läkaren. Kommittén utgår från att de skilda staterna, om en gemensam arbetsmarknad tillskapas, vidtar erforderliga åtgärder för att på allt sätt underlätta för läkare från annan nordisk stat att inhämta nödigt kunskapsstoff. Det torde få ankomma på respektive myndigheter i de olika staterna att närmare bestämma, hur denna tilläggsutbildning lämpligen bör anordnas och hur kontroll bör ske av att kunskaperna inhämtats.

I samband med frågan om tilläggsutbildningen har kommittén till behandling upptagit ett annat ämne, nämligen spørsmålet, huruvida kravet på kompletterande utbildning skall av respektive land uppställas beträffande varje läkare från annat nordiskt land. Utan tvivel kan fall tänkas, där vederbörande utan kompletterande studier skulle kunna godtagas i annat land. Här är då fråga om läkare med särskild kompetens eller med utbildning i specialfack, t. ex. en laboratorieläkare eller en röntgenspecialist. Å andra sidan är det uppenbart, att de läkare, som har för avsikt att ägna sig åt t. ex. tjänsteläkarbanan, nödvändigtvis måste ha goda insikter i de

ämnena, som avses med tilläggsutbildningen. I samtliga nordiska länder intager emellertid intygsutfärdandet en central ställning i läkarnas förhållande till patienten. De av läkaren avgivna intygen kommer att åberopas inför skilda statliga och kommunala organ. Det kan icke anses obilligt, att läkaren har kännedom om dessa organs struktur och organisation. Icke minst med tanke på önskvärdheten av en fri rörlighet för läkarna är det därför enligt kommitténs mening angeläget, att av samtliga läkare kräves kompletterande utbildning. Det är även ur allmänna synpunkter en rimlig begäran, att den inflyttade läkaren har viss kännedom om hälso- och sjukvårdens organisation i det nya landet. Med hänsyn till vad ovan anförts anser kommittén tilläggsutbildningen vara en förutsättning vid genomförandet av den gemensamma arbetsmarknaden för läkare och att dispens från det sålunda uppställda villkoret icke bör medgivas — i varje fall icke annat än i sällsynta undantagsfall.

Av redovisningen för det av Nordiska rådets medicinska kommitté sammanställda materialet framgår, att vissa myndigheter och organisationer funnit, att trots de likheter, som föreligger mellan de nordiska länderna, speciella åtgärder måste vidtagas för att kraven på kännedom om de inhemska förhållandena skall kunna tillgodoses. Det har därvid föreslagits praktisk tjänstgöring såsom varande ägnad att klarlägga skillnaderna i sjukvårdsorganisatoriskt hänseende, icke minst beträffande läkarens arbetsuppgifter inom den slutna vården. Vid första påseendet kan frågan om den praktiska tjänstgöringen tyckas identisk med frågan om tilläggsutbildningen. Vid ett närmare studium finner man emellertid, att här föreligger en artskillnad. Tjänstgöringen skulle nämligen främst syfta till att acklimatisera läkaren i det nya landet. Genom en tids tjänstgöring på sjukhus skulle vederbörande anpassas i den medicinska atmosfären, få lära känna praktikförhållandena och komma in i verksamheten från den praktiska sidan.

Den planerade nordiska medicinska arbetsmarknaden bygger på att den grundläggande medicinska utbildningen är likartad. Sedan det konstaterats, att så är fallet, kan kravet på viss tjänstgöring i det nya landet icke motiveras ur rent medicinsk synpunkt. Medicinen utövas på ungefär samma sätt i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Läroböckerna skrives många gånger gemensamt, och behandlingsmetoderna samt behandlingsmöjligheterna är ganska lika i de nordiska länderna. Med hänsyn härtill anser kommittén det svårligen kunna hävdas, att medicinska skäl skulle fordra viss praktisk tjänstgöring, vare sig den skulle fullgöras i slutna vård eller ej.

En sådan tjänstgöring kan emellertid såsom ovan sagts avse icke blott de rent medicinska förhållandena utan även en acklimatisering i vad gäller förhållandet till den sociala administrationen, till patienterna och över huvud taget till hela det sätt — i alla dess detaljer — på vilket läkaren utövar sitt yrke. Kommittén anser emellertid, att ej heller acklimatiseringsskäl motiverar krav på praktisk tjänstgöring. En annan sak är, att en tids före-

gående sjukhustjänstgöring ur läkarens egen synpunkt är synnerligen värdefull, om läkaren avser att öppna privatpraktik. Knappast någon läkare torde heller vara beredd att utan en tids anställning på sjukhus öppna egen praktik i ett grannland. Även om kommittén sålunda ej anser krav på praktisk tjänstgöring böra uppställas, vill kommittén likväl med hänsyn till vad nu sagts såsom en rekommendation uttala, att en tids sådan tjänstgöring bör fullgöras av de nordiska läkare, som avser att slå sig ned i ett grannland.

Vid en anpassning till förhållandena i det nya landet spelar språkfrågan en viktig roll. Den gör sig emellertid gällande med olika styrka inom skilda fack. Vissa specialister inom mera tekniska branscher torde klara sig med ett ringa ordförråd. En privatpraktiserande läkare däremot måste hjälpligt behärska landets språk för att kunna tala med sina patienter och skriva intyg. Av en psykiater slutligen måste fordras kännedom även om skiftningar i språkbruket.

De danska, norska och svenska språken företer emellertid enligt kommitténs mening icke så väsentliga olikheter, att krav på kunskap i respektive språk behöver uppställas. Provinsiella dialekter kan visserligen vålla betydande svårigheter för läkare från annat land, som öppnar privatpraktik, men såsom framgått av det föregående torde man kunna utgå från att vederbörande läkare först genom sjukhustjänstgöring skaffar sig kännedom om landets seder och språk.

Det har diskuterats, om särskilda bestämmelser är erforderliga med hänsyn till att det finska språket så helt skiljer sig från de övriga nordiska språken. I detta hänseende kan det ifrågasättas, om icke en läkare, som vill utöva läkarkonsten i Finland, borde förete bevis om att han behärskar finska språket, varjämte finsk läkare, som vill slå sig ned i annat land, borde förete bevis om att han behärskar danska, norska eller svenska språket. Kommittén anser emellertid särskilda föreskrifter obehövligen, enär det får anses uteslutet, att t. ex. en finsk läkare skulle slå sig ned i ett annat land utan att vara förtrogen med landets språk. Redan inlärandet av landets medicinalförfattningar förutsätter f. ö. kunskap i landets språk.

V. Legitimation, behörighet m. fl. frågor

I detta kapitel avser kommittén att behandla frågan, huruvida den, som erhållit vederbörlig utbildning, kan tillåtas att utan vidare fritt utöva läkaryrket i annat nordiskt land eller om något slag av auktorisation bör krävas. Vid prövning av denna fråga synes särskilt böra beaktas angelägenheten av att de inflyttade läkarna icke kommer att intaga någon särställning i förhållande till den inhemska läkarkåren. Den särskilda »nordiska» legitimationen bör därför medföra, att en läkare, som vill slå sig ner i annat nordiskt land, erhåller samma ställning som vistelselandets egna läkare. De nordiska läkarnas likvärdiga utbildning motiverar enligt kommit-

téns uppfattning full likställighet. I anslutning till frågan om införandet av en auktorisation kommer vissa andra härmed sammanhängande spørsmål att upptagas till behandling. En viktig fråga är, på vilket sätt det lämpligen bör förhindras, att en läkare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärder i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik.

Frågan, huruvida någon offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva läkaryrket är nödvändig ur kompetenssynpunkt, har även behandlats av de genom Nordiska rådets medicinska kommitté hörda myndigheterna och organisationerna. Dessa framförde följande synpunkter.¹

Såsom framgått av det ovanstående var de flesta tillfrågade myndigheterna och organisationerna eniga om att särskild auktorisation vore erforderlig för medgivande av rätt att utöva läkaryrket i annat nordiskt land än hemlandet.

Även Nordiska rådets medicinska kommitté fann någon form av legitimation nödvändig. Enligt kommitténs mening kunde problemet lösas så, att läkaren automatiskt skulle erhålla legitimation i vistelslandet, blott han företedde bevis dels om legitimation i hemlandet, dels om att han besuttede föreskrivna kunskaper i vistelslandets social- och rättsmedicin. Vederbörande registreringsmyndighet skulle icke därutöver företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i annat nordiskt land. Det funnes ej anledning att uppställa några andra villkor för legitimation i vistelslandet.

Den nordiska kommittén har vid sina överbäganden funnit, att det är nödvändigt att kräva nationell legitimation för läkare, varom här är fråga. Flera skäl kan anföras till stöd för denna ståndpunkt. I första hand vill kommittén erinra om att rätten att utöva yrket i annat land icke bör vara ovillkorlig. Först sedan de förut nämnda villkoren uppfyllts, skall läkaren få rätt utöva läkarverksamhet. Kontrollen av att vederbörande är legitimerad i hemlandet och att han kompletterat sin utbildning torde komma att anförtros den centrala medicinalmyndigheten. Dess granskning måste av naturliga skäl utmynna i ett beslut, som kan förväntas få karaktären av ett tillstånd. Det måste vidare finnas möjlighet för det land, där läkaren vistas, att i vissa fall frantaga honom rätten att verka som läkare i detta land. Detta kan svårligen ske på annat sätt än genom att återkalla ett för verksamheten i landet meddelat tillstånd. Slutligen bör beaktas, att läkaren även för receptskrivningsrätt måste vara på något sätt registrerad i vistelslandet.

En förutsättning för att legitimation skall kunna erhållas i vistelslandet bör vara, att vederbörande läkare i sitt hemland vunnit obegränsad *ius practicandi*. Vidare bör som krav uppställas, att för läkaren icke gäller några inskränkningar i rätten att från apotek förskriva läkemedel, såsom

---

¹ 5:e sess., s. 1086—1089.

alkohol och narkotika. Med hänsyn till att reglerna om deslegitimering icke är helt överensstämmande i de skilda länderna anser kommittén vidare, att man vid prövning av ansökan om legitimation för medborgare i nordiskt grannland måste taga hänsyn till i sådant land inträffad förseelse, som i det land, där ansökan prövas, utgör hinder för legitimation. I annat fall skulle vederbörande kunna erhålla legitimation trots en enligt vistelselandets bestämmelser klar deslegitimationsgrund. Det skulle te sig stötande, om vederbörande därigenom skulle få möjlighet att undandraga sig följderna av ett diskriminerande uppträdande.

Såsom den svenska medicinalstyrelsen framhållit är det en principiellt betydelsefull fråga, om legitimation automatiskt skall meddelas den, som styrker sig ha rätt att utöva läkarkonsten i hemlandet — och kompletterat sin utbildning — eller om därutöver skall få uppställas krav i ena eller andra hänseendet utöver vad som nu gäller. Vad som därvid skulle kunna tänkas vore en allmän lämplighetsprövning. Det berättigade i en sådan torde emellertid starkt kunna ifrågasättas. Alltför stor makt komme att läggas i administrativa myndigheters hand, när det gällde att på allmänna lämplighetsgrunder — och de måste bli mycket allmänna — hindra en person från att utöva läkarkonsten. Det måste här hågkommas, att det är fråga om rätt till allmän praktik. Då det gäller tillträde till tjänster, förefinnes alltid möjligheter att anlägga en lämplighetsprövning. I princip bör det enligt kommitténs mening ej heller ifrågakomma, att andra eller större krav ställas på grannländernas läkare än på de egna. Kommittén anser med hänsyn härtill, att registreringsmyndighetens prövning skall vara begränsad till samma förhållanden, som prövas beträffande inhemska läkare. Av en sådan ståndpunkt följer vidare, att legitimationen icke bör vara inskränkt till tiden.

I detta sammanhang vill kommittén erinra om de rekommendationer, som i de olika länderna må finnas eller övervägas rörande efterutbildning eller särskild utbildning för vinnande av specialistkompetens. Därest en för läkare gemensam nordisk arbetsmarknad tillskapas, synes det önskvärt, att de centrala medicinalmyndigheterna gemensamt till läkarnas information utarbetar en sammansättning över vad som i de respektive staterna kräves för erhållande av rätt att annonsera specialitet eller överhuvudtaget för kompetens till olika tjänster.

Underrättelse om att legitimation meddelats läkare från annat nordiskt land bör tillställas den centrala medicinalmyndigheten i det land, där läkaren ursprungligen vunnit legitimation — i regel hans hemland — men också i den eller de andra stater, där läkaren senare legitimerats. En sådan underrättelseskyldighet är nödvändig, för att myndigheten skall kunna få kännedom om den egna läkarkårens rörlighet.

Om sålunda behörigheten grundas på vederbörandes utbildning, på legitimation i hemlandet och på erforderlig kompletterande utbildning, följer därav enligt kommitténs mening, att om den ursprungliga legitimationen — i regel den i hemlandet meddelade — återkallas, detta bör medföra åter-

kallelse också av i annat land vunnen legitimation. Om nämligen en läkare flyttat från ett nordiskt land till ett annat, skulle det te sig stötande, om han finge behålla sin i vistelselandet vunna legitimation, därest hans i hemlandet vunna legitimation återkallats. Med hänsyn till att bestämmelserna om återkallande av legitimation ej är lika i de nordiska länderna, är det nämligen ingalunda säkert, att hans deslegitimering leder till att den i vistelselandet meddelade legitimationen återkallas. Kommittén vill i detta sammanhang erinra om att det i Norge är mycket svårt att avstänga en läkare från rätten att praktisera, bland annat på grund av bevissvårigheterna. Om legitimationen förfaller i hemlandet, bör den automatiskt förfalla i annat nordiskt land. En annan ordning måste te sig som illojal mot vederbörandes hemland, enär läkaren då endast behövde utvandra till annat land, i vilket han jämväl vunnit legitimation, och på så sätt undandraga sig verkningarna av deslegitimationen. I övrigt bör den inflyttade läkaren följa vistelselandets bestämmelser i fråga om deslegitimering, disciplinära åtgärder m. m.

Av det sagda framgår angelägenheten av att ett land beivrar alla begångna förseelser och ej underlåter att inleda ett administrativt förfarande av den anledningen, att en läkare flyttat till ett grannland.

Lagstiftningen i fråga om medicinalpersonal har i de nordiska staterna utvecklats efter olika linjer. Även om i stora delar de grundläggande principerna är desamma, är det önskvärt, att man eftersträvar en så enhetlig lagstiftning, som är möjlig med hänsyn till förhållandena i det enskilda landet.

Som ett exempel på olägenheterna vid den nuvarande ordningen vill kommittén erinra om att behörighetsbestämmelsernas olika innehåll beträffande kvacksalvare haft till följd, att en kvacksalvare, som förbjudits verka i sitt eget land, kan slå sig ner i grannlandet. Oavsett vilken bedömningsgrund som skall anläggas på ifrågavarande kategori synes det föga tilltalande, att bedömningen icke är lika i de nordiska länderna. En enhetlig lagstiftning ifråga om medicinalpersonalen skulle enligt kommitténs mening i väsentlig grad främja en gemensam arbetsmarknad.

Som slutmål bör eftersträvas, att så enhetliga regler införes, att en i ett nordiskt land vunnen och bibehållen legitimation automatiskt medför rätt att utan ytterligare komplettering utöva läkarkonsten i envar av de fördragsslutande staterna. Kommittén anser det emellertid också angeläget, att man i de skilda nordiska länderna eftersträvar så enhetliga grunder som möjligt även beträffande återkallelse av meddelad legitimation. Att underrättelse om sådan återkallelse skall ske mellan länderna, torde vara självklart. Däremot kan det vara tveksamt, vilka påföljder en indragning av i vistelselandet meddelad legitimation skall medföra i vederbörandes hemland. Även om kommittén ovan föreslagit, att förhållande i annat land skall beaktas vid prövning av ansökan om legitimation i tilltänkt vistelseland, följer icke därav, att förseelser i sistnämnda land skall medföra några påföljder i hemlandet eller annat nordiskt land. Kommittén har icke velat

ingå närmare på detta spörsmål, men vill likväl uttala, att det på längre sikt torde bliva naturligt att betrakta en inom annat nordiskt land begångnen förseelse eller ådagalagd olämplighet lika diskriminerande, som om den begåtts inom det egna landet.

VI. Rätten till tjänster samt löne- och pensionsfrågor

Vid tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare tilldrager sig frågan om den inflyttade läkarens möjligheter att i konkurrens med de inhemska läkarna söka och erhålla statliga och kommunala tjänster ett särskilt intresse. I samband härmed bör också speciell uppmärksamhet ägnas avlönings- och pensionsförhållandena. De spörsmål, varom här är fråga, är av stor principiell räckvidd och kan med hänsyn till den oenhetliga löneutvecklingen i de olika länderna få stor betydelse ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt. De rent arbetsmarknadspolitiska frågorna kommer kommittén att behandla i ett särskilt kapitel.

Vad först angår frågan om rätten till tjänst vill kommittén erinra om att i Danmark, Finland och Sverige kräves medborgarskap för förvärv av så gott som samtliga statliga tjänster, medan så ej är fallet i Norge. Detta är fastslaget i lag. I Danmark finnes dessutom motsvarande bestämmelse även beträffande amtskommunala tjänster. Den sistnämnda kan dock ändras på administrativ väg. Frågan om medborgarskapet är ett stort principiellt spörsmål, som sträcker sig ut över arbetsmarknadsutbytet på flera områden. Inom Nordiska rådet har i annat sammanhang föreslagits, att man skall söka avlägsna detta hinder för nordbor att söka och inneha statliga tjänster i annat nordiskt land. Anledning saknas därför att här närmare behandla ämnet. Kommittén vill dock som sin mening uttala, att det synes naturligt, att en nordisk läkare, som vunnit legitimation i annat nordiskt land, i princip bör vara berättigad att erhålla tjänst som läkare i sitt nya verksamhetsland utan hinder av att han ej är medborgare i detta land.

Det torde utan vidare vara klart, att de nordiska läkare, som erhållit tjänst i annat land, i princip skall erhålla samma löneförmåner som vistelselandets läkare. Med löneförmåner avser kommittén därvid samtliga de förmåner, som enligt gängse förhandlingstekniska normer plägar inrymmas i detta begrepp. I annat fall skulle de inflyttade läkarna komma att intaga en särställning, vilket ur flera synpunkter ej bör ifrågakomma.

Kommittén vill i detta sammanhang omnämna två speciella spörsmål. Det ena är frågan, huruvida den inflyttade läkaren för uppflyttning i löneklass etc. skall få tillgodoräkna sig tjänstgöringstid i hemlandet eller i annat nordiskt land än vistelselandet. Det andra är frågan om rätten till pension och pensionens storlek. Frågan om rätten att tillgodoräkna tjänstgöring i hemlandet för uppflyttning i löneklass — eller eljest för erhållande av högre lön — sammanhänger i viss mån med den i nästa kapitel behandlade frå-

gan om meritvärdering vid sökande av tjänst. Här är det emellertid fråga om att genom högre löneförmåner premiera den, som under längre tid ägnat sina krafter åt en viss verksamhet. De med dessa specialfrågor förknippade problemen är visserligen invecklade och ingalunda lättlösta men likväl icke av sådan art, att de bör tillåtas inverka på bedömningen av huvudfrågan, nämligen om möjligheterna att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Nyssnämnda spörsmål är för övrigt av förhandlingsteknisk natur och bör därför avgöras av arbetsmarknadsparterna själva.

Kommittén vill i detta sammanhang erinra om att Nordiska rådet i rekommendation nr 15/1957 hemställt hos regeringarna, att de för rådets bruk måtte låta utarbета en redogörelse beträffande förutsättningarna för att kunna införa en ordning, varigenom offentlig tjänst i ett land kan likställas med tjänst i annat nordiskt land för såvitt angår rätten till pension. Det har uppdragits åt Danmark att vara koordinerande land i denna fråga.

Med hänsyn härtill har kommittén ej ansett sig böra närmare ingå på dessa frågor, som icke heller torde ingå i utredningsuppdraget. En summarisk redogörelse för nuläget synes dock böra lämnas beträffande vissa löne- och pensionsfrågor vid övergång från statlig till kommunal tjänst eller omvänt.

I Danmark har man icke reglerat frågan om löneanciennitetens bevarande vid sådan övergång. Beslut om eventuellt lönetillägg får därför träffas i varje enskilt fall.

I Finland får kommunaltjänstemännen vid övergång från kommunal tjänst till statstjänst räkna sig tillgodo såsom ålderstillägg och pensionsår den tid, som de har varit i kommunens tjänst. Detta sker genom att de får tillgodoräkna sig den del, som överstiger fyra år, för såvitt denna tjänst eller befattning varit huvudsyssla och till sin art och i fråga om kompetensvillkoren varit jämförlig med den tjänst eller befattning i vilken de efter avgången från kommunal tjänst eller befattning först anstälts. Om en statstjänsteman övergår till kommunal tjänst, är kommunen ej enligt lag skyldig att beakta tiden för statstjänsten, men i allmänhet har kommunerna i sina tjänstestadganden bestämt, att statstjänst tillgodoräknas, dock högst för tio år.

Vad angår Norge uppstår spörsmålet om att få tillgodoräkna tidigare kommunal sjukhustjänst respektive statstjänst blott för de befattningar, för vilka ålderstillägg utgår. Detta är för närvarande icke fallet med tjänster som överläkare, assistentläkare och kandidat vid sjukhus. Avdelningsläkare, som tillsättes vid en statlig anstalt, får ej automatiskt för sin löneanciennitet tillgodoräkna sig tidigare kommunal tjänst eller tjänst som »offentlig lege», men kan ingiva ansökan härom. Reservläkare däremot blir automatiskt tillgodoräknad likvärdig kommunal tjänst eller tjänst som »offentlig lege». Motsvarande praxis följes i stort sett vid tillsättning av kommunala sjukhusläkartjänster i fråga om tidigare statstjänst och dess betydelse för löneancienniteten.

Enligt i Sverige gällande bestämmelser om löneklassuppflyttning beträffande statliga tjänster får en kommunalt anställd läkare icke tillgodoräkna sig den kommunala tjänstgöringen vid övergång till statlig tjänst. Omvänt gäller emellertid, att en statstjänsteman, som lämnar sin befattning för att övergå i kommunal tjänst, efter särskild prövning kan få tillgodoräkna sig den tidigare tjänstgöringen för inplacering i högre löneklass inom den lönegrad i vilken den nya tjänsten är placerad. En förutsättning härför är, bland annat, att den tidigare tjänsten anses likvärdig med den kommunala. Därest t. ex. en dansk läkare i Sverige automatiskt finge tillgodoräkna sig tjänstgöring i hemlandet, skulle han sålunda i fråga om statliga svenska tjänster komma i bättre läge än sina svenska, i kommunal tjänst anställda kolleger.

Frågan om rätten till pension medför speciella problem, enär pensionsrätten för anställda läkare icke är lika i de nordiska länderna. Man rör sig i dessa länder med helt skilda system.

I Danmark är det endast de ledande bland de anställda läkarna, som har pension genom det allmännas försorg. Alla yngre läkare, även de i offentlig tjänst, betalar pensionsavgifter till danska läkarföreningens pensionskassa. Anslutningen till kassan är obligatorisk. Det är vidare bestämt, att sjukhusen skall göra avdrag på vederbörandes lön och inbetala avgiften till kassan. Pensionsberäkningen vilar på den förutsättningen, att läkaren inträder i kassan, så snart han får sin första tjänstgöring. Den i pensionskassan hopsparade pensionen har enligt hittills gällande ordning vid eventuell övergång till kommunal anställning kunnat utnyttjas till förvärv av ökad pensionsanciennitet i den nya befattningen. De kommunala stadgorna är f. n. föremål för revision och det kan förväntas, att bibehållandet av pensionsancienniteten framdeles göres betingad av de kommunala myndigheternas särskilda beslut. Vid övergång från kommunal till statlig tjänst har det — bortsett från Köpenhamn — icke utfärdats några bestämmelser i förevarande ämne. Vid övergång från statlig till kommunal tjänst, eller omvänt, är huvudregeln, att de inbetalda pensionsavgifterna överföres till kommunen respektive staten.

Beträffande förhållandena i Norge hänvisar kommittén till framställningen i kapitel II [*se s. 1410*].

I Finland och Sverige är det arbetsgivaren, som ordnar med de anställda läkarnas pensionering. Beträffande Finland bör beaktas, att en läkare, som ej har finskt medborgarskap, enligt gällande bestämmelser ej kan erhålla statlig eller kommunal tjänst. En utlänning kan därför ej erhålla pension i detta land.

I Sverige är såsom förut sagts huvudregeln, att statliga tjänster och sådana kommunala tjänster, som tillsättes av Konungen, är förbehållna svenska medborgare. Om emellertid en utländsk läkare erhållit en sådan tjänst, kommer han i åtnjutande av den med tjänsten förenade pensionsrätten. Beträffande de hos landstingen anställda nordiska läkarna är frågan löst genom en särskild garanti. Enligt denna utgår, om läkaren under förordnande

som underläkare drabbas av för framtiden varaktig arbetsoförmåga eller avlider, sjuk- och invalidpensionsersättning respektive familjepensionsersättning under de förutsättningar och med de belopp, som skulle ha gällt om vederbörande varit svensk medborgare och underkastad de särskilda pensionsbestämmelserna för vid landstingen anställda underläkare m. fl. En nordisk läkare, som efter det han vunnit svenskt medborgarskap blir underkastad de nyssnämnda pensionsbestämmelserna, får för pension tillgodoräkna sig $2/3$ av den anslämlingstid, varunder garantin varit gällande. Inträffar ett pensionsfall under anställningstiden, betalar således arbetsgivaren pensionsersättning. Några för ändamålet avsatta medel finns emellertid ej, utan man tillämpar självrisksystemet. Om en nordisk läkare lämnar Sverige, får han icke några pensionsmedel överförda till det nya vistelselandet. På det nationella planet föreligger även särskilda samordningsproblem vid övergång från statlig till kommunal tjänst. 1959 års riksdag har fattat beslut om obligatorisk tilläggs pensionering. De samordningsspörsmål, som därigenom uppkommer, torde för de nordiska läkarnas vidkommande kräva särskild uppmärksamhet.

VII. Värdering av meriter vid sökande av tjänst

Vid tillsättning av statliga och kommunala läkartjänster har inom de nordiska länderna utvecklats olika system för värdering av de sökandes meriter. Vid tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare blir det för den enskilde läkaren en fråga av stor vikt, hur man kommer att värdera den tjänstgöring, som han fullgjort i annat land än vistelselandet. En kortfattad redogörelse för de olika principerna vid tillsättning av tjänster torde därför böra lämnas.

I Danmark kan tillsättning av underordnade läkartjänster blott ske »efter opslag», d. v. s. efter kungörelse i »Ugeskrift for Læger» om att den ifrågasvarande tjänsten är till ansökan ledig, vilket innebär, att läkarorganisationen och den tillsättande myndigheten är ense om de med tjänsten förenade arbetsuppgifterna och avlöningsförmånerna.

Detta syftar till att tjänsten efter fri konkurrens skall tillsättas med den bäst kvalificerade sökanden, men för de underordnade läkartjänsternas vidkommande är det i realiteten vederbörande överläkare, som bedömer sökandenas kvalifikationer, vilket sker utan något bestämt system, men med beaktande av de tjänster, sökanden tidigare har innehaft, och den vetenskapliga verksamhet han bedrivit (tidskriftsartiklar, gradualavhandling etc.). Överläkarens förslag tillställes sjukhusets ledning, som är den tillsättande myndigheten, men i praktiken följes alltid överläkarens förslag. I Köpenhamn och de andra städer, som har ett rikt utbyggt sjukhusväsen, kommer ansökningarna i varje fall beträffande 1. och 2. reservläkartjänster i regel att bli behandlade av en nämnd, sammansatt av överläkare inom ifrågasvarande sjukhusförvaltning.

Chefstjänster tillsättes efter regler, som är fastslagna i 14 § »lægeloven». Enligt denna skall Sundhedsstyrelsen ha tillfälle att uttala sig om sökandenas kvalifikationer. Sundhedsstyrelsen stöder sig därvid på det i sagda paragraf nämnda sakkunnigrådet. Sundhedsstyrelsen avger ej förslag rörande vilken sökande den lediga tjänsten bör besättas med utan uttalar sig blott om vilka sökande man anser kvalificerade. Detta sker likaledes utan något bestämt system. Den tillsättande myndigheten kan därefter anlägga en mera fri bedömning av sökandenas kvalifikationer och bland de sålunda kompetentförklarade utse den sökande, med vilken man önskar besätta den lediga tjänsten.

I Finland utnämnes överläkarna, biträdande överläkarna och avdelningsläkarna vid statens sjukhus samt länsläkarna av statsrådet, sedan medicinalstyrelsen upprättat tjänsteförslag. Underläkarna och assistentläkarna utnämnes av medicinalstyrelsen, sedan överläkaren givit sitt utlåtande. Extra läkare anställs av sjukhusets överläkare.

De allmänna befordringsvillkoren för statstjänst är förmåga, skicklighet och beprövad medborgerlig dygd. Dessa villkor tillämpas också i fråga om läkare. Tjänståren har således ej avgörande betydelse, fastän en lång tjänstgöring naturligtvis måste tagas i betraktande, då ovannämnda befordringsvillkor överväges. Läkarna vid de kommunala centralsinnessjukhusen och tuberkulossanatorierna samt central- och distriktssjukhusen ävensom stads- och kommunalläkarna utses av befullmäktigade från de kommuner, som svarar för tjänsten. Sedan valet vunnit laga kraft, utfärdar medicinalstyrelsen för den valde förordnande till tjänsten. Befinnes det, att den valde, ehuru legitimerad läkare, icke är för tjänsten lämplig eller att han med hänsyn till avlagda lärdomsprov, annorledes ådagalagd skicklighet eller tidigare tjänsteverksamhet bör anses betydligt svagare än övriga sökande, äger medicinalstyrelsen rätt att förordna om nya val. Finnes icke heller bland övriga sökande för tjänsten lämplig person, äger medicinalstyrelsen rätt att förordna, att tjänsten ånyo skall ledigförklaras.

Enär medicinalstyrelsen ej i annat hänseende har rätt att befatta sig med utnämningarna, har det i praktiken blivit så, att beslutanderätten vid utnämmandet av läkare i kommunal tjänst tillfallit kommunala organ. De kommunala myndigheterna är vid besättande av tjänsterna icke bundna av de allmänna befordringsvillkoren.

Principerna för tillvägagångssättet vid läkartillsättningar i Norge har intagits i av den norska läkarföreningen antagna föreskrifter. För att få garantier för en enhetlig praxis har chefen för Helsedirektoratet (Helsedirektøren) anmodats upprätta förslag till åtskilliga kategorier läkartjänster.¹ Läkarföreningen har till Helsedirektørens disposition ställt sakkunniga inom varje specialitet. Det bör dock anmärkas, att Helsedirektøren ej upprättar förslag rörande samtliga läkartjänster. Undantagna är, bl. a., de lägsta sjuk-

¹ Dessa är närmare angivna i läkarföreningens »Regler for ansettelse av underordnede sykehuslæger» och »Regler for lægers forhold til kommunale lægeposter, poster ved sykekasser fabrikker, jernbaneanlegg, sykehus, asyler, skoler og lign».

hustjänsterna, kandidatjänsterna, som tillsättes av vederbörande sjukhusdirektör eller överläkare efter anciennitetsprincipen. Tjänsteläkarna tillsättes av Konungen efter förslag av Socialdepartementet, men Helseledirektøren avgiver också i detta fall förslag. Ancienniteten beräknas på basen av examensår och poäng, uträknade enligt en särskild metod.

För att säkra ett underlag för en objektiv meritvärdering vid de förslag Helseledirektøren avgiver nedlägges ett omfattande arbete på att få en så uttömmande bild som möjligt av den enskilde sökandens utbildning och övriga kvalifikationer. Sökandena uppföres på ett schema i anciennitetsföljd. På sammanställningen angives vidare examensår, betyg, anciennitetsår samt tidigare anställningar i olika tjänster, uträknade i månader, ävensom vetenskapliga arbeten, studieresor m. m. Förslaget avgives därefter under beaktande av såväl anciennitet som kvalifikationer. Ancienniteten är förhållandevis enkel att fastställa, medan kvalifikationerna i övrigt utgör ett mindre exakt begrepp och måste bli föremål för värdering i det enskilda fallet med utgångspunkt från examensbetyg, tidigare tjänster och tidigare utbildning samt vetenskaplig produktion. Den tidigare utbildningen — såväl i det aktuella specialfacket som generellt — är därvid den faktor, som i allmänhet väger tyngst vid bedömningen av kvalifikationerna.

Vid tillsättningen av statliga och kommunala tjänster inom det svenska medicinalväsendet fästes bl. a. vikt vid antalet tjänstår. Anledningen härtill är föreskriften i 28 § regeringsformen, att Konungen vid alla befordringar skall fästa avseende endast å de sökandes förtjänst och skicklighet. Med skickligheten torde enligt allmän praxis få förstås kompetens och lämplighet för den befattning varom fråga är, ådagalagda genom teoretisk och praktisk utbildning samt den dittillsvarande verksamhetens art. Förtjänsten betecknar den förvärvade rutinen, bedömd med ledning av ancienniteten, varvid hänsyn skall tagas till all verksamhet i statens tjänst. Genom att tjänståren är en av de avgörande faktorerna vid tillsättande av tjänster, har långvarig statstjänst varit särskilt meriterande. För läkarnas vidkommande har emellertid i 57 § allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442) föreskrivits, att rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst skall tillkomma även vissa andra grupper av läkare, nämligen läkare som av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen utnämns till innehavare av läkartjänst eller av annan behörig myndighet antagits till läkarbefattning, med vilken jämlikt särskilda bestämmelser rätt till tjänstårsberäkning är förenad ävensom läkarvikarier och extra läkare, som förordnas av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen eller i föreskriven ordning av annan därtill behörig myndighet. Vissa inskränkningar föreligger dock beträffande rätten till tjänstårsrätt på grund av förordnande, bl. a. måste tjänstgöringen ha varat minst 15 dagar i följd. Det bör i detta sammanhang anmärkas, att enligt ett särskilt beslut av Kungl. Maj:t sökande, som uppnått medicine doktorsgraden, äger tillgodoräkna sig ett extra tjänstår.

Ett stort antal läkartjänster tillsättes av Kungl. Maj:t efter förslag, som upprättas av medicinalstyrelsen. Hit hör främst den stora gruppen statliga

läkare inom den öppna vården och chefsbefattningarna inom mentalsjukvården men även motsvarande befattningar vid de av landstingen och de större städerna drivna lasaretten och därmed jämförliga sjukhus. Underläkare tillsättes av vederbörande huvudman, varvid förslag skall upprättas av för ändamålet tillkallade sakkunniga, som utses av medicinalstyrelsen.

Principerna för meritvärdering företer stora likheter med det i Norge tillämpade systemet. Bedömningen vid uppförande av de sökande på förslag sker dock i Sverige på i huvudsak formell grund med beaktande av vederbörandes tjänstår allt under förutsättning, att vederbörande är behörig enligt de kompetenskrav, som må vara föreskrivna för tjänsten. Av de sökande uppföres tre på förslaget, varefter förord avgives — av medicinalstyrelsen, vederbörande huvudman eller vederbörande överläkare — till förmån för den, som anses mest lämplig. Då medicinalstyrelsen upprättar sitt förslag, fästes stor vikt vid antalet tjänstår.

Genom sjukhuslagen den 17 april 1959, som träder i kraft den 1 januari 1960, införes i vissa hänseenden nya regler för tillsättande av kommunala sjukhusläkartjänster. När överläkartjänst skall tillsättas, åligger medicinalstyrelsen att på förslag uppföra de fyra med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena i den ordning, de anses böra komma i fråga till tjänsten. Sedan förslag upprättats, äger vederbörande sjukhusstyrelse (huvudman) avgiva förord till förmån för någon av de på förslaget uppförda sökandena, varefter tillsättningsärendet överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande.

Övriga sjukhusläkare tillsättes i regel av huvudmannen, sedan förslag — upptagande de tre främsta sökandena — uppgjorts av sakkunniga, som utses, tre för varje sjukvårdsområde, av medicinalstyrelsen. De sakkunniga utgöres regelmässigt av överläkare vid sjukhus inom sjukvårdsområdet.

De utländska läkarnas rätt till tjänstårsberäkning i Sverige regleras genom 57 § allmänna läkarinstruktionen. Enligt detta författningsrum äger sådan utländsk läkare, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att inom riket utöva läkarkonsten, samma rätt till tjänstårsberäkning som svensk läkare.

Den nordiska kommittén: Med vidgat läkarutbyte mellan de nordiska länderna följer, att läkare från grannländerna i ökad omfattning kan förväntas anmäla sig som sökande till tjänster inom vistelselandets sjukvård. Enligt kommitténs mening bör de nordiska läkarna vid meritvärderingen få tillgodoräkna sig tjänstgöring i samtliga nordiska länder.

Meritvärderingen har betydelse ej blott vid en jämförelse mellan t. ex. en dansk och en svensk läkare utan även vid det fall, att två inflyttade läkare söker samma tjänst. Om i det senare fallet deras i Sverige förvärvade meriter väger lika, ställes frågan på sin spets.

Spörsmålet om meriter, som förvärvats i annat nordiskt land än vistelselandet, bör få tillgodoräknas för rätt till tjänstår, är av stor principiell betydelse. I den mån man vid tillsättandet av tjänster i Danmark, Finland, Norge och Sverige vill särskilt premiera långvarig verksamhet inom det egna

landets hälso- och sjukvård, kan det möjligen ifrågasättas, huruvida tjänstgöring i annat nordiskt land över huvud taget bör få tillgodoräknas. Det bör emellertid beaktas, att här icke avses tillgodoräknande för annat ändamål än meritvärdering.

Förhållandena i de nordiska länderna är så likartade på sjukvårdens område, att tjänstgöringarna i dessa länder bör få tillgodoräknas efter samma principer, som gäller för de inhemska läkarna. Några betänkligheter borde därför icke behöva möta mot likställande av läkartjänstgöring i de skilda länderna. Om sådana meriter icke godtoges, skulle en inflyttad läkares konkurrenskraft minskas på ett sätt, som vid en gemensam arbetsmarknad icke kan anses tillfredsställande. En negativ inställning till denna fråga synes över huvud taget vara oförenlig med tanken på en gemensam arbetsmarknad. Kommittén anser det emellertid naturligt, att den begränsningen göres, att endast tjänstgöring efter erhållen *ius practicandi* skall få medtagas.

Vissa svårigheter kommer självfallet att uppstå, då det gäller att bedöma arten av en återopad tjänstgöring men torde sannolikt efter en viss övergångstid komma att elimineras. Hur meritvärderingen bör ordnas, är ett internt spörsmål för respektive land. Med hänsyn till den stora betydelse, dessa frågor har för de nordiska läkarna, och till angelägenheten av en rättvis bedömning av meriter, som förvärvats i annat land, vill kommittén emellertid uttala, att en i en eller annan form anordnad central rådgivning beträffande meritvärderingen synes bäst ägnad att tillvarataga det allmännas och den enskildes intresse av en likformig bedömning.

Inom kommittén har diskuterats, om någon maximering bör gälla ifråga om värderingen av ifrågavarande meriter, så att högst ett visst antal år skulle få tillgodoräknas. Huruvida en sådan begränsning bör göras, kan vara föremål för olika meningar. Det kan göras gällande, att sluttjänsterna inom respektive lands sjukvård bör förbehållas de inhemska läkarna eller sådana inflyttade läkare, som haft huvuddelen av sin verksamhet förlagd till vistelselandet. Några godtagbara skäl för en sådan ståndpunkt har kommittén dock icke kunnat finna. Ett annat motiv för en begränsning skulle vara, att man genom en sådan skulle kunna förhindra, att äldre läkare i ett land sökte de högre tjänsterna i ett grannland. Kommittén är för sin del övertygad om att de läkare, som haft hela eller så gott som hela sin verksamhet förlagd till ett land, knappast i någon större omfattning är beredda att i 50—60 årsåldern flytta till något av grannländerna. För övrigt torde sådana läkare, även om de tillerkännes obegränsad tjänstårsrätt för sin tjänstgöring i hemlandet, likväl få svårt att hävda sig i konkurrensen med vistelselandets läkare; tjänståren är ju icke ensamt avgörande för tillsättningen.

Såsom framgått av föregående kapitel är kommittén av den uppfattningen, att en nordisk läkare, som vunnit legitimation i annat nordiskt land, i princip bör vara berättigad att erhålla tjänst som läkare i sitt nya verksamhetsland. Vid en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna kår synes det naturligt, att samtliga läkartjänster betraktas såsom gemensamma för en nor-

disk läkarkår. En begränsning av läkarnas rätt att tillgodoräkna sig meriter, som förvärvats i hemlandet, skulle väsentligt beskära hans möjligheter att erhålla tjänst i annat land.

I samband med behandlingen av meritvärderingen vill kommittén slutligen erinra om att visst slag av tjänstgöring kan vara föreskriven för att en läkare över huvud taget skall äga rätt att söka och inneha en viss befattning. Såsom exempel härpå må nämnas, att i Sverige för behörighet till befattning såsom lasaretsläkare vid odelat lasarett fordras att ha under minst tre år bestritt läkarbefattning vid lasarett, varvid tjänstgöringen skall vara fullgjord med föreskrivna tider inom vissa specialiteter¹. Även sådana tjänstgöringar bör enligt kommitténs mening få fullgöras i vilket som helst av de fördragsslutande staterna.

Kommittén anser sålunda, att inga som helst inskränkningar i rätten att tillgodoräkna sig meriter av motsvarande slag i annat nordiskt land bör förekomma.

VIII. Arbetsmarknadspolitiska frågor m. m.

Vid bedömningen av möjligheterna att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare måste även klarläggas, huruvida arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta läkarna fritt verka i alla de nordiska länderna. Såsom exempel på arbetsmarknadspolitiska faktorer kan nämnas olika tillgång på utbildningstjänster i de skilda länderna, brist eller överskott på läkare, skillnader i lönenivå m. m. Ett annat spörsmål är, huruvida ur arbetsmarknadssynpunkt några offentlighetsrättsliga prövningar är erforderliga för att tillåta läkarna att praktisera samt vilka anordningar som i så fall är påkallade.

Dessa frågor har behandlats av de av Nordiska rådets medicinska kommitté tillfrågade myndigheterna och organisationerna, varvid följande uttalanden gjorts.²

Såsom framgått av historiken uttalade Nordiska rådets medicinska kommitté bland annat, att det måste förutsättas, att förhållandena vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för läkare gestaltades så inom respektive länder, att allvarliga störningar icke uppstode inom ett lands sjukvård till följd av att möjligheter öppnades för en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal. Enligt kommitténs mening borde emellertid farhågorna för sådana störningar ej överdrivas. När det gällde privatpraktiserande läkare torde man knappast ha anledning räkna med att sådana i någon större omfattning komme att slå sig ned i annat nordiskt land

---

¹ Medicinalstyrelsen har den 17 september 1959 avgivit förslag till ny kungörelse om villkor för behörighet till vissa civila läkartjänster. Enligt förslaget, som för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, fordras för behörighet till tjänst såsom överläkare vid lasarett minst fem års tjänstgöring vid lasarett eller jämförligt sjukhus.

² 5:e sess., s. 1089—1095.

än sitt hemland. Annorlunda ställde det sig med anställda läkare, särskilt sjukhusunderläkare. För dessa vore det mången gång av värde att kunna vidareutbilda sig i ett annat land än det, där de erhållit sin grundutbildning. Enär beträffande denna grupp alltid erfordrades ett anställningsbeslut från myndighet i det land, dit sjukhusläkaren sökte sig, funnes fullt tillfredsställande möjligheter att hålla inflyttningen från annat land under tillbörlig kontroll. Bristen på kompetenta inhemska sökande kunde emellertid medföra, att antalet tillsättningar av tjänster med läkare från annat nordiskt land finge en sådan omfattning i ett land, att överflyttningen av läkare bleve ensidig och hotade att medföra svårigheter för ett annat nordiskt land. I en sådan situation borde överenskommelse träffas med myndigheterna i det land, till vilket läkarna sökte sig, att tills vidare avstå från att taga arbetskraft från det andra landet i anspråk. Förhållandena borde lämpligen följas av Nordiska arbetsmarknadsutskottet, vilket enligt artikel 5 i överenskommelsen om fri nordisk arbetsmarknad har till uppgift att följa utvecklingen på det stora området för den fria arbetsmarknaden.

Den nordiska kommittén: De med en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare förknippade arbetsmarknadspolitiska problemen är omfattande. Vid en granskning av de genom Nordiska rådets kommitté införskaffade yttrandena träder i förgrunden de uttalade farhågorna för en ensidig tillströmning av läkare till det land eller de länder, som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren. Detta skulle innebära svårigheter för de länder, som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på läkare är framträdande. Särskilt bör i detta sammanhang beaktas, att sistnämnda länder har att bära samma höga utbildningskostnader både för dem, som stannar i landet, och för dem, som föredrager att utöva läkaryrket i ett annat land, som kan bjuda bättre villkor.

Kommittén har vid sina överväganden funnit, att de av Nordiska rådets medicinska kommitté framhållna synpunkterna förtjänar avseende, och är medveten om att alltför stora förskjutningar åt ett visst land i fråga om läkararbetskraft måste förhindras. I annat fall skulle flera icke önskvärda konsekvenser kunna uppstå. Kommittén har övervägt lämpligheten av att i en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för läkare intaga en bestämmelse om att ett land, därest en bristsituation uppkommer, skall kunna begära, att arbetstillstånd införes i det land, dit läkarna söker sig. Nyttillkommande läkare skulle då icke få arbeta utan sådant särskilt tillstånd. Däremot borde legitimation icke vägras. Rätten till legitimation skulle m. a. o. fortsätta att gälla, men legitimationen skulle efter en viss mellan vederbörande stater överenskommen tidpunkt ej berättiga till utövande av läkarkonsten annat än i förening med arbetstillstånd.

Ett sådant arbetstillstånd borde lämpligen meddelas av den centrala medicinalmyndigheten och utfärdas endast i den utsträckning, som befundes skäligen med hänsyn till förhållandena i den stat, som påfordrat införandet av arbetstillstånd.

Det här skisserade systemet förutsätter ett intimt samarbete mellan de olika ländernas centrala medicinalmyndigheter. Dessa borde i första hand fortlöpande hålla varandra underrättade om läget på arbetsmarknaden för läkare i respektive stater och om antalet läkare från andra nordiska länder, som erhållit legitimation och är verksamma i vederbörande stat.

Det kan emellertid starkt ifrågasättas, om en anordning av angivet slag är påkallad. Enligt överenskommelsen den 22 maj 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad har ett särskilt organ tillsatts med uppgift att följa utvecklingen på det stora området för den fria nordiska arbetsmarknaden. Enär detta organ tillkommit just med tanke på de arbetsmarknadspolitiska problemen, torde det vara överflödigt att föreskriva en särskild ordning enkom beträffande arbetsmarknaden för läkare. Det mest rationella torde vara att, såsom Nordiska rådets medicinska kommitté föreslagit, överlåta till Nordiska arbetsmarknadsutskottet att föreslå de åtgärder, som må vara påkallade. Å andra sidan ingår det i de centrala medicinalmyndigheternas arbetsuppgifter att ingripa, om störningar skulle uppstå inom hälso- och sjukvården. Det bör enligt den nordiska kommitténs uppfattning ankomma på dessa myndigheter att i ett sådant läge göra anmälan därom till Nordiska arbetsmarknadsutskottet, för de åtgärder detta må finna påkallade.

Även en sådan ordning förutsätter, att ländernas medicinalmyndigheter samarbetar och håller varandra underrättade om arbetsmarknadsläget. Det sistnämnda torde vara så väsentligt, att en underrättelseplikt bör föreskrivas.

De arbetsmarknadspolitiska aspekterna på en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare medför, att man måste ha uppmärksamheten riktad på utbildningsplatsernas antal i de skilda länderna. Genom att reglera intagningen till de medicinska fakulteterna kan störningar på arbetsmarknaden undvikas. Överhuvudtaget är hela prognosbedömningen av största vikt. Kommittén utgår från att medicinalmyndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor. Det kan f. ö. ifrågasättas, om icke ett särskilt nordiskt prognosinstitut borde tillskapas. Dessa spörsmål torde emellertid falla utanför ramen för kommitténs uppgift.

IX. Sammanfattning och förslag

Sammanfattning

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare har ägnats särskild uppmärksamhet av Nordiska rådet. Vid rådets femte session i Helsingfors år 1957 antogs enhälligt en rekommendation (nr 7) i detta ämne.

Detta rådets initiativ ledde till, att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige enades om att tillsätta en nordisk kommitté för utredning av frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare.

Inom den sålunda tillsatta kommittén råder enighet om att den grundläggande läkarutbildningen i stort sett är likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige. För att en läkare från ett nordiskt land skall kunna tillåtas fritt utöva sitt yrke i annat nordiskt land, är det enligt kommitténs mening nödvändigt, att han undergår tilläggsutbildning i vistelselandets socialmedicin, rättsmedicin, rättspsykiatri och receptlära. Denna utbildning, som kan sammanfattas i begreppet kunskap i gällande medicinförfattningar, bör vara ovillkorlig.

Det har ifrågasatts huruvida icke, trots de likheter, som föreligger mellan de nordiska länderna, speciella åtgärder borde vidtagas för att kraven på kännedom om förhållandena i vistelselandet skall kunna tillgodoses. Det har därvid föreslagits viss tids praktisk tjänstgöring. Ehuru en tids sjukhustjänstgöring får anses synnerligen värdefull, har kommittén likväl icke funnit anledning uppställa krav på sådan tjänstgöring.

Rätten att utöva läkarkonsten i annat land bör grundas på den i hemlandet avlagda examen samt på där sedermera vunnen och bibehållen obegränsad *ius practicandi* innefattande bland annat, att för läkaren icke gäller några inskränkningar i rätten att från apotek förskriva läkemedel. Vidare bör fordras, att han är medborgare i någon av de fördragsslutande staterna samt genomgått sådan tilläggsutbildning, som förordats av kommittén. Kommittén har med hänsyn härtill funnit, att det är nödvändigt att kräva nationell legitimation för läkare, varom här är fråga.

Om den ursprungliga legitimationen — i regel den i hemlandet meddelade — återkallas, bör detta medföra återkallelse också av i annat land vunnen legitimation.

Vid tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare tilldrager sig frågan om den inflyttade läkarens möjligheter att i konkurrens med de inhemska läkarna söka och erhålla statliga och kommunala tjänster ett särskilt intresse. Frågan om medborgarskapet är härvid ett stort principiellt spörsmål, enär i Danmark, Finland och Sverige så gott som samtliga tjänster är förbehållna det egna landets medborgare. Det synes kommittén naturligt, att en nordisk läkare, som vunnit legitimation i annat nordiskt land, i princip bör vara berättigad att erhålla tjänst som läkare i sitt nya verksamhetsland utan hinder av att han ej är medborgare i detta land. Detta kan dock icke genomföras utan lagändringar.

Om en gemensam arbetsmarknad för läkare inrättas, uppkommer vissa löne- och pensionsfrågor av förhandlingsteknisk natur, som bör avgöras av arbetsmarknadsparterna själva. Kommittén har ej ansett sig böra närmare ingå på dessa spörsmål.

Med ett vidgat läkarutbyte mellan de nordiska länderna följer, att läkare från grannländerna i ökad omfattning kan antagas söka tjänster inom vistelselandets sjukvård. Vid tjänstetillsättningarna kommer därvid frågan om meritvärderingen att träda i förgrunden. Problemet är då närmast om meriter, som förvärvats i annat land än vistelselandet, bör få tillgodoräknas. Vid en fri nordisk arbetsmarknad för läkare synes det naturligt, att samt-

liga läkartjänster betraktas såsom gemensamma för en nordisk läkarkår. Kommittén har kommit till den uppfattningen, att vid tjänstetillsättning samma värde skall tillmätas tjänstgöringar av likvärdigt slag, oberoende av i vilket nordiskt land de fullgjorts.

Beträffande de arbetsmarknadspolitiska frågorna har kommittén övervägt, om i vissa lägen arbetstillstånd skulle införas för att förhindra alltför stor rörlighet inom den nordiska läkarkåren. Enligt överenskommelse den 22 maj 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad har emellertid ett särskilt organ tillsatts med uppgift att följa utvecklingen på det stora området för den fria nordiska arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill har det ansetts överflödigt att föreskriva en speciell ordning enkom beträffande arbetsmarknaden för läkare.

Förslag

Av den föregående sammanställningen har framgått, att den nordiska kommittén anser, att förutsättningar föreligger för införandet av en för Danmark, Finland, Norge och Sverige gemensam arbetsmarknad för läkare. En sådan kan emellertid icke förverkligas utan ändringar av olika slag i ländernas lagstiftning. En gemensam nordisk arbetsmarknad bör genomföras efter enhetliga principer. Kommittén har funnit, att för detta ändamål lämpligen bör träffas en överenskommelse mellan de berörda parterna såsom skett beträffande arbetsmarknaden i övrigt. En sådan överenskommelse bör innehålla, vilka villkor de föredragsslutande staterna må uppställa för att en läkare skall vinna legitimation i annat land än det där han ursprungligen legitimerats. För att den fria arbetsmarknaden skall förverkligas bör staterna i överenskommelsen förbinda sig att vidtaga åtgärder för att undanröja förefintliga hinder.

Kommittén har utarbetat förslag till en överenskommelse. Rörande motiveringen till de i densamma upptagna artiklarna får kommittén hänvisa till de i de föregående kapitlen angivna principiella ställningstagandena samt till den härefter intagna specialmotiveringen.

X. Specialmotivering till förslaget om överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare

Rubriken

Överenskommelsen föreslås skola träffas mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under de förberedande sammanträdena företrädde även Island. Vid det fortsatta utredningsarbetet har Island emellertid icke varit representerat. Med hänsyn härtill har Island tills vidare ansetts böra lämnas utanför överenskommelsen. I en särskild artikel har dock kommitténs principiella uppfattning om den isländska läkarexamen kommit till uttryck,

i det att där föreslås, att Island efter särskild överenskommelse kan ansluta sig till överenskommelsen.

Ingressen

I ingressen erinras först om den tidigare träffade överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Därefter upptages vissa allmänna uttalanden, som ligger till grund för de följande bestämmelserna.

Den medicinska arbetskraftens möjlighet till fri rörlighet mellan de nordiska staterna är av stor betydelse icke minst ur utbildnings- och forskningssynpunkt. Skulle emellertid i ett land föreligga en markant brist på läkare, kan den fria rörligheten för detta land medföra icke önskade konsekvenser. Vid detaljbestämmelsernas utformning har kommittén beaktat detta.

Den gemensamma arbetsmarknaden för läkare bygger på det faktum, att den grundläggande läkarutbildningen i stort sett är likvärdig i respektive stater. Ett uttalande härom bör därför intagas i överenskommelsen.

Artikel 1

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden grundar sig på principen om den nordiska gemenskapen och önskvärldheten av att stärka banden mellan de nordiska länderna. Det synes med hänsyn härtill naturligt, att överenskommelsen begränsas till att avse danska, finska, norska och svenska medborgare.

Artikel 1 avser att markera, att i någon av de fördragsslutande staterna avlagd examen är den primära grund, som berättigar medborgare i de nordiska länderna att utöva läkarkonsten i annat nordiskt land. Såsom ytterligare villkor bör emellertid uppställas, att läkaren äger obegränsad legitimation. Därmed har kommittén velat undantaga bl. a. de läkare, som vidkänts inskränkning i sin rätt att förskriva läkemedel.

Medborgare i fördragsslutande stat, som icke avlagt examen i de nordiska länderna men som där likväl erhållit rätt att utöva läkarkonsten, bör efter särskild prövning kunna vinna legitimation såsom läkare i envar av de övriga länderna. Till denna grupp hör dels nordiska medborgare, som studerat utomlands, dels icke-nordiska läkare. Denna grupp har kommittén ej velat inordna i överenskommelsen, enär deras kompetens ej grundar sig på nordisk läkarexamen, utan kommittén anser, att varje land får ta ställning till dessa läkares status från fall till fall på samma sätt som nu sker.

Artikel 3

I andra stycket fastslås, att sökande, som uppfyller de i artikel 1 och 2 angivna villkoren, skall meddelas legitimation. Några ytterligare villkor — såsom t. ex. krav på praktisk tjänstgöring — skall icke få uppställas. Legitimation skall kunna vägras, endast om sådana förhållanden föreligger, att om sökanden varit legitimerad läkare, legitimationen kunnat åter-

kallas enligt de regler, som i detta hänseende är gällande i den stat, där sökanden avsett att utöva läkarkonsten.

Ur flera synpunkter är det av vikt, att de enskilda staterna har kännedom om vilka läkare som erhållit legitimation i grannländerna. För den centrala medicinalmyndigheten torde sådan kännedom vara av den största betydelse, särskilt då knapphet på läkare inom den egna hälso- och sjukvården råder och myndigheten med hänsyn härtill överväger att jämlikt artikel 8 göra anmälan till Nordiska arbetsmarknadsutskottet. I tredje stycket av artikeln har därför föreskrivits, att underrättelse om meddelad legitimation skall tillställas den centrala medicinalmyndigheten i den eller de stater, där läkaren tidigare vunnit legitimation. Denna underrättelseskylighet korresponderar med den i artikel 4 föreskrivna.

Artikel 4

I denna artikel angives, i vilka fall legitimation såsom läkare skall kunna återkallas. Såsom kommittén förut framhållit, bör en nordisk läkare, som från eget land flyttar till någon annan av de fördragsslutande staterna, i princip få samma ställning som detta lands egna läkare. Huvudregeln bör därför vara, att legitimationen kan återkallas endast på de grunder, som gäller i den stat, där densamma utfärdats. Undantag från denna regel bör dock göras för det fall, att den för läkaren ursprungligen meddelade legitimationen återkallas. Därjämte synes det ligga i sakens natur, att hänsyn må tagas även till av läkaren i annan fördragsslutande stat begånget brott, ådagalagd grov oskicklighet vid utövning av läkarkonsten eller eljest visad uppenbar olämplighet såsom läkare.

Det här föreslagna systemet förutsätter, att de fördragsslutande staterna håller varandras centrala medicinalmyndigheter underrättade om de åtgärder, som vidtagits beträffande läkare. Denna anmälningsskyldighet kan emellertid begränsas till att avse allenast sådana läkare, som vunnit legitimation jämväl i annat land, enär på grund av föreskriften i artikel 3 de skilda staterna successivt får kännedom om vilka av de egna läkarna som fått legitimation jämväl i annan stat. Uppgift om företagen återkallelse eller annan åtgärd behöver därför endast tillställas den eller de stater, där vederbörande vunnit legitimation. En på detta sätt utformad underrättelsesplikt torde för respektive myndigheter medföra endast obetydligt administrativt merarbete.

Kommittén har ej ansett det erforderligt att i förslaget till fördragstext intaga någon bestämmelse om hur underrättelseskyligheten skall fullgöras utan förutsätter att de centrala medicinalmyndigheterna, om en gemensam arbetsmarknad för läkare tillskapas, sinsemellan överenskommer om det formella förfarings sättet och om vilka uppgifter som skall lämnas.

Artikel 5

Denna artikel fastställer läkarens principiella rätt att söka och erhålla civil tjänst i de fördragsslutande staterna.

I Danmark, Finland och Sverige kräves medborgarskap för förvärv av statlig tjänst, vilket ej är fallet i Norge. I Danmark finnes dessutom en motsvarande bestämmelse beträffande amtskommunala tjänster. Frågan om medborgarskapet intar därför en viktig plats vid tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad. För att hinder för nordbor att söka och inneha statliga tjänster i annat nordiskt land skall undanröjas, erfordras ändring i grundlag. Frågan kan därför endast lösas på lång sikt. Trots detta anser kommittén, att ett principuttalande bör intagas i överenskommelsen. Med hänsyn till de militära tjänsternas speciella natur bör uttalandet begränsas till att avse civila tjänster. Med civila avses därvid såväl statliga som kommunala tjänster.

Vid tillsättning av tjänster tillämpas i vissa av de nordiska länderna ett mer eller mindre invecklat meritvärderingssystem. Kommittén anser, att man vid sådan värdering bör taga hänsyn även till i annat land fullgjord tjänstgöring.

Artikel 6

Kommittén anser det självklart, att en läkare, som vunnit legitimation i annat nordiskt land och där erhållit tjänst, skall vara likställd med läkarna i denna stat såvitt angår lön, pension och övriga med tjänsten förenade förmåner. Några detaljföreskrifter bör icke intagas i överenskommelsen, enär de tekniska och förhandlingsmässiga frågorna ej är av sådan natur, att de bör lösas i detta sammanhang.

Artikel 7

För att genomföra de i artikel 6 uttalade principerna erfordras olika ändringar i gällande bestämmelser. Förverkligandet av principerna synes kommittén så angeläget, att staterna bör i överenskommelsen förbinda sig att, där så är möjligt, vidtaga de åtgärder, som må vara påkallade. Staterna bör på lämpligt sätt verka för att principerna skall vinna tillämpning även beträffande icke-statliga tjänster.

XI. Särskilda yttranden

1. Av herrar Bjørnsson och Amlie

Beträffande kapitel IV: tilläggsutbildning m. m., och kapitel X: specialmotivering etc., artikel 3, hänvisar kommitténs norska medlemmar till den under avsnittet läkarutbildningen i Norge omnämnda ordningen, enligt vilken läkarna efter avlagd examen skall fullgöra ett halvt års tjänstgöring som assistent hos praktiserande »offentlig lege» för att få rätt att utöva självständig verksamhet. De norska medlemmarna förmenar, att samma krav bör uppfyllas av läkare från de övriga nordiska länderna, innan de kan få obegränsad ius practicandi i Norge.

2. Av herr Husmark

Det synes vara ett allmänt intresse, att läkare, som ämnar utöva sjukvård i ett annat land, dessförinnan genom viss sjukhustjänstgöring och arbete i öppen vård erhåller god kännedom om de förhållanden, under vilka sjukvården i det nya landet bedrives.

På grund härav anser jag, att för fullständig legitimation att utöva läkarkonsten i annat nordiskt land till av kommittén föreslagna villkor bör fogas ett års tjänstgöring på sjukhus samt ett halvt års tjänst i öppen vård.

Tilläggsförslag
om gemensam läkarmarknad
(Väckt av Birger Andersson)

Sedan nu den av regeringarna tillsatta internordiska kommittén framlagt förslag till anordnande av en gemensam nordisk läkarmarknad, får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta genomföra det ifrågavarande förslaget.

Stockholm den 21 oktober 1959

Birger Andersson

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 31 augusti 1959:

Udenrigsministeriet har i sagens anledning udbedt sig udtalelser fra statsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder og handelsministeriet.

A. Statsministeriet henviser til en udtalelse fra Turistforeningen for Danmark. Turistforeningen henholder sig i denne til det tidligere i sagen meddelte, idet man dog tilføjer, at en propaganda for Islands turisme gennem de fællesnordiske turistrepræsentationer i Tyskland, Schweiz og Italien formentlig alene kan ske efter vedtagelse i Nordisk Turisttrafikkomité og ydermere formentlig ville forudsætte, at Island atter indtrådte i Nordisk Turisttrafikkomité.

B. Ministeriet for offentlige arbejder meddeler efter stedfunden brevveksling med generaldirektoratet for statsbanerne, at det islandske luftfartselskab Loftleiðirs herværende repræsentation på foranledning af danske statsbaner undersøger mulighederne for etablering af rundture Island—København—Stockholm—Oslo—Island og i den anledning har rettet en forespørgsel til hovedkontoret i Reykjavik om, hvorvidt selskabet vil gå ind for salget of ovennævnte kombinerede billetter fra sit kontor dersteds. Såfremt der indløber et positivt svar, vil statsbanerne optage realitetsdrøftelser med de øvrige interesserede trafikelskaber.

C. Handelsministeriet henholder sig til indholdet af det tidligere fra Dansk Dampskibsrederiforening (nu Danmarks Rederiforening) modtagne P. M. af 5. juli 1958.¹

D. Udenrigsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til sin tidligere udtalelse om samhandelsmulighederne mellem Island og Danmark og finder i tilslutning hertil anledning til særlig at fremhæve, at man lægger megen vægt på, at der består ligestilling mellem islandske og ikke-is-

¹ 6. sesj., s. 1440.

landske rederier, idet man er af den opfattelse, at en sådan ligestilling ville fremme trafikforbindelserne mellem Island og de øvrige nordiske lande. Den islandske valutaafgiftslov af 29. maj 1958, der bevirker, at danske rederier ved overførsler af fragtindtægter m. m. rent faktisk stilles dårligere end islandske rederier, hæmmer således trafikforbindelserne mellem de nævnte lande. Nævnte lov har for D. F. D. S.s vedkommende medført en væsentlig reduceret sejlads på Island i 1959.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 3 september 1959:

Som meddelt i forbindelse med Nordisk Råds 6. session (s. 1418) har ministeriet indhentet erklæringer fra statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne, undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne og radiorådet, hvortil henvises.

Ministeriet har senere på grundlag af en udtalelse på VIII nordisk undervisningsministermøde i Oslo 2.—4. februar 1959 til overvejelse optaget de spørgsmål, der skønnes at være af interesse i forbindelse med vort kulturelle og undervisningsmæssige forhold til Island. Man arbejder således med udarbejdelsen af oversigter over det kulturelle samkvem med Island i de senere år.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Undervisningsministeriet låter i enlighet med beslut vid VIII nordiska undervisningsministermötet i Oslo februari 1959 för Finlands vidkommande utarbete en översikt angående de kulturella förbindelserna mellan Island och Finland.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 9/1957 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement som i brev av 11. september 1959 uttaler:

Dette departement vil se med velvilje på forslag om å styrke de kulturelle forbindelser mellom Island og Norge innenfor rammen av den bevilgning departementet disponerer til nordiske samarbeidstiltak. Bevilgningen utgør for inneværende budsjett-termin kr. 102 000. Ikke minst av hensyn til de norsk-islandske forbindelser vil dette departement fortsette sine bestrebelser for å øke bevilgningen ytterligere.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Island är koordinerande land beträffande denna rekommendation. Då från isländsk sida något initiativ i ämnet icke tagits sedan Nordiska rådets sjätte session och något isländskt meddelande ännu ej avgivits, har handelsdepartementet tagit kontakt med Islands ambassad i Stockholm. Av-

sikten är, att ett svenskt meddelande i frågan skall lämnas i anslutning till avgivandet av ett isländskt meddelande. Möjligt är, att dessförinnan — efter kallelse från isländskt håll — samråd i ärendet i någon form kommer att äga rum mellan representanter för de av rekommendationen berörda regeringarna.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959 ansåg det önskvärt, att i alla nordiska länder utarbetades översikter över det kulturella samarbetet med Island under de senaste åren. Vidare skulle man söka skapa en bättre ekonomisk och administrativ grund för att stärka förbindelserna mellan Island och de övriga nordiska länderna på det kulturella området.

Undervisningsministermötets resolution i ärendet har överlämnats till Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning för kännedom och iakttagande.

*BILAGA***Yttrande av Norden, svensk förening för nordiskt samarbete i anledning av rekommendation nr 9/1957**

Inom föreningen har beförhållanden och stärkandet av Islands förbindelser med de övriga nordiska länderna alltid tillmätts stor betydelse, och i sitt arbete har föreningen gett upplysningsverksamheten rörande Island och utbytet med detta land en framskjuten ställning. Tillgängliga resurser har emellertid långtifrån motsvarat behov och önskemål.

Enligt föreningens mening måste här ifrågavarande arbetsuppgifter nu anses vara av ännu högre angelägenhetsgrad än tidigare. Utvecklingen under senare år, särskilt under och efter det andra världskriget, har nämligen visat, att allvarliga risker föreligger för att Island glider bort ur den nordiska kulturfären, om icke målmedvetna åtgärder vidtas för att trygga och fördjupa landets samhörighet med det övriga Norden. Insatser krävs både av islänningarna själva och av deras nordiska grannfolk för att icke en mer än tusenårig gemenskap, vars bakgrund numera endast i ringa mån är av materiell art, långsamt men obönhörligt skall upplösas. Islands särställning, främst betingad av läget men också av de språkliga och ekonomiska förhållandena, gör emellertid de problem, som härvidlag erbjuder sig, svår-
bemästrade, och deras lösning ställer stora ekonomiska och organisatoriska krav både på islänningar och övriga nordbor. Dess bättre torde det vara en spridd uppfattning, att Islands bevarande inom de nordiska staternas krets är värt mycket stora ansträngningar. Det torde emellertid få anses självfallet, att de isländska bidragen i strävandena icke kan bli av samma storleksordning som grannländernas.

Att hithörande frågor, närmast med utgångspunkt från ett år 1955 väckt medlemsförslag rörande trafikförbindelserna mellan Island och de övriga nordiska länderna, nu blivit föremål för fortlöpande uppmärksamhet från Nordiska rådets sida har naturligtvis väckt föreningen Nordens djupa tillfredsställelse. Det material i saken, som hittills sammanbragts i form av utredningar och yttranden, ger problemen en mångsidig belysning, och de förslag till positiva åtgärder, som framställts och av vilka några redan förverkligats, är helt i linje med tankegångar, som vunnit anslutning vid för samtliga föreningar Norden gemensamma överläggningar. Att här lämna detaljkommentarer skulle emellertid föra alltför långt.

Föreningarna Nordens verksamhet och strävanden i sammanhanget redovisas med ganska stor utförlighet i de norska och svenska regeringarnas meddelanden till Nordiska rådets sjätte session. Till komplettering av upp-

gifterna torde dock böra påpekas, att skolresor från Island till Sverige och tvärtom alltjämt icke kunnat arrangeras. Kostnaderna ställer sig alltför höga. Under ett par år omedelbart efter kriget hade den svenska föreningen Norden glädjen att arrangera studieuppehåll i Stockholm för avgångsklasserna vid Reykjavíks båda gymnasier. Otvivelaktigt måste studieresor av denna art anses ytterst värdefulla, och det vore önskvärt, att motsvarande resor kunde fortsätta. Det bör nämnas, att den isländska ungdomens intresse för att gå på svenska folkhögskolor tycks vara i tilltagande. I september 1959 förelåg sålunda drygt 20 anmälningar från Island till vinterkurser. Vidare kan anföras, att en antologi innehållande modern isländsk poesi i svensk översättning har utgivits av FIB:s lyrikklubb och kommer att av den svenska föreningen Norden skänkas till samtliga högre skolor i Sverige.

Det torde med all tydlighet framgå av det föreliggande materialet — och det stämmer väl med föreningen Nordens erfarenhet från många års verksamhet — att det framför allt är bättre ekonomiska förutsättningar för utbytet med Island, som måste skapas. De nuvarande är helt otillräckliga.

I sitt meddelande till Nordiska rådets sjätte session understryker Norges regering, att man i det övriga Norden måste vara inställd på att lämna extraanslag till samarbetet med Island. Även om detta naturligtvis icke innebär, att Islands egna prestationer icke borde göras större än för närvarande, är det otvivelaktigt ett riktigt framhävande av var huvudansvaret för den kommande utvecklingen av förbindelserna mellan Island och det övriga Norden ligger.

En översikt i protokollet från Nordiska rådets tredje session (s. 365—369) visar, att medan inga särskilda fonder för utbyte Island—Finland och Island—Sverige existerar, så finns vissa fonder för utbyte Island—Norge och Island—Danmark. 1949 upprättades Föreningen Nordens norsk-islandsk fond på 100 000 isl.kr och 1952 Olav Brunborgs minnesfond på c:a 50 000 nkr. Fondkapitalen är ju tyvärr ganska obetydliga. I samband med tillkomsten av den dansk-isländska förbunds lagen 1918 upprättades i vardera landet en fond på c:a 1 milj. d.kr. Fonderna är knutna till Köpenhamns och Reykjavíks universitet och har vetenskaplig inriktning. 1936 tillkom i Danmark A. P. Møllers fond på c:a 50 000 d.kr avsedd för isländska studerande vid högre läroanstalter i Köpenhamn. Under 1959 upprättas i Danmark flera nya bilaterala nordiska kulturfonder, bl. a. en dansk-isländsk. Denna väntas få en mera allmän karaktär än de tidigare. Fondkapitalet torde bli c:a 1,3 milj. d.kr. Fondens tillkomst innebär en väsentlig förstärkning av underlaget för det dansk-isländska utbytet, som därmed får helt andra förutsättningar än utbytet mellan Island och det övriga Norden. Även om den historiska bakgrunden för de dansk-isländska förbindelserna är speciell, så måste dock den danska insatsen betecknas som förebildlig och borde sporra de övriga länderna och i synnerhet Sverige till något motsvarande.

I ovannämnda meddelande från Norges regering till Nordiska rådets sjätte session omnämnes tre alternativ för åstadkommandet av ökat norskt-is-

ländskt utbyte: 1. särskilda anslag på löpande kulturbudgeten, 2. ett bilateralt kulturavtal, 3. upprättandet av en norsk-isländsk kulturfond. Norska regeringen förordar det första alternativet. Den svenska föreningen Norden har alltid menat, att sådana utgifter för nordiskt kultursamarbete, som bör vara av permanent karaktär, skall bestridas med löpande statsanslag, medan anslag till tillfälliga och speciella föranstaltningar, stipendieverksamhet m. m. bör stödjas antingen genom särskilda dispositionsbelopp på statsbudgeten eller med fondmedel. Gränserna mellan de olika kategorierna av anslagsobjekt är naturligtvis flytande. Den avsevärda höjning av de svenska ekonomiska insatserna för utbyte med Island, vilken ter sig starkt önskvärd, bör ske både genom permanenta anslag, dispositionsanslag och fondbildning. Den speciella form av överenskommelse, som ett bilateralt kulturavtal skulle utgöra och som Norges regering omnämner i sitt meddelande till Nordiska rådet, torde hittills icke ha prövats nordiska länder emellan och skulle väl knappast innebära någon fördel. Det nordiska kultursamarbetets utveckling följs ju fortlöpande och nära både av Nordiska rådet genom dess kulturutskott och genom det speciella regeringsorganet Nordiska kulturkommissionen. Härtill kommer, att föreningarna Norden i Danmark, Finland, Norge och Sverige i hithörande frågor upprätthåller ständig kontakt med sin isländska motsvarighet *Norræna félagið*.

Sammanfattningsvis vill den svenska föreningen Norden understryka, att det för närvarande i långt mindre grad gäller att uppgöra ett nytt program för kulturutbytet med Island -- det inom Nordiska rådet sammanställda materialet visar redan på en lång rad uppgifter -- än att skapa det ekonomiska underlaget för ett vidgat utbyte.

Till slut vill föreningen erinra om att det i Sverige sedan länge finns fonder för samarbete med Danmark och Norge. En fond för svensk-finländskt kultursamarbete bildas nu av svenska statsmedel. Det är endast utbytet med Island, som kommer att sakna det stöd och den stimulans, som existensen av en kulturfond utgör.

Stockholm den 22 september 1959

För föreningen Nordens centralstyrelse

E. Bjelle

Vice ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

Tilläggsförslag
om beviljande av medel för kulturellt samarbete
(Väckt av Håkon Johnsen och Helge Larsen)

Se Sak D 17, Tilläggsförslag.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 september 1959:

De av Norges och Finlands regeringar utsedda förhandlingsdelegationer, vilka fingo i uppdrag att undersöka möjligheterna att utnyttja skogarna i det s. k. Enare-området samt uppgöra förslag till utvecklande av de ekonomiska relationerna mellan Nordfinland och Nordnorge, ha vid sammanträde 14—16. 6. 1959 i Oslo tagit del av den utredning, som den i protokollet 25. 1. 1958¹ nämnda sakkunnigkommittén uppgjort i frågan om grundande av en kraftpappersfabrik inom Kirkenes-området, som skulle utnyttja trävara från Enare-området.

Vidare ha delegationerna behandlat frågan om samfärdsel mellan Finland och Norge i Pasvik älvdal samt Finlands rätt att utföra och införa varor över Kirkenes hamn.

Delegationerna ha förelagt sina regeringar ett 16. 7. 1959 daterat utkast till fördrag angående ekonomiskt samarbete mellan Finland och Norge på Enare- och Kirkenes-områdena. Delegationernas arbete är sålunda slutfört.

Fördragsutkasterna behandlas av Norges och Finlands regeringar.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

att ingenting nytt angående lantbruket finnes att meddela för tiden efter senaste session.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 oktober 1959:

Den norsk-finske hovedkomité for forhandlinger om økonomisk samarbeid i de nordlige områder anbefalte i sin tid de to regjeringer å opprette

¹ 6. sesj., s. 1507.

et blandet ekspertutvalg. Utvalget ble nedsatt i mai 1958 og avga den 4. februar 1959 sin innstilling om bygging av en norsk-finsk treforedlingsfabrikk i Kirkenes-området.

Denne innstilling lå til grunn for de forhandlinger hovedkomitéen førte i Oslo 14.—16. juli d.å. Forhandlingene som fra norsk side ble ledet av ekspedisjonssjef Sommerfelt, utenriksdepartementet, og fra finsk side av ambassadør Thesleff, førte til et utkast til avtale i 3 deler som imidlertid må vurderes i sin helhet. Utkastet tar sikte på bygging av en treforedlingsfabrikk på Slett-Eidet ved Kirkenes basert på trevirke fra finske skoger i Enare-området, anlegg av en ny veiforbindelse mellom Nord-Norge og Nord-Finland gjennom Pasvik-dalen og fastsettelse av finske transittrettigheter over Kirkenes-området. Avtaleutkastet er oversendt de to regjeringer til behandling.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Rörande denna rekommendation torde få hänvisas till innehållet i svenska regeringens meddelanden denna dag om rekommendationerna nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna [*se Sak D 59*] och nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten [*se Sak D 60*].

*BILAGA***Kommuniké från Norges Utenriksdepartement den 16 juli 1959 angående avtal om visst ekonomiskt samarbete på Nordkalotten mellan Finland och Norge**

Det er i de siste dager ført avsluttende forhandlinger i Oslo om bygging av en kraftpapirfabrikk i Kirkenes-området basert på virke fra Enare-området, samt om bygging av vei mellom Kirkenes og Ivalo, og om finske rettigheter for fri transitt av varer over Kirkenes havn.

De to regjeringsdelegasjoner har oversendt sine regjeringer et utkast til avtale om dette økonomiske samarbeid i de nordlige områder.

Det tas sikte på å bygge en kraftpapirfabrikk i Kirkenes med en kapasitet på ca 60 000 tonn pr. år. Den totale kapital for anlegget er beregnet til ca 190 millioner kroner. Det er foreslått dannet et aksjeselskap som finansieres med en halvpart fra hvert av de to land.

Det er meningen at arbeidet med veien skal påbegynnes så snart selskapet er stiftet og gjennomgående veiforbindelse er etablert i løpet av to år.

For å lette transporten av varer over Kirkenes havn er det foreslått at Finnland får rett til fri transitt.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Nordiska rådet har den 21 februari 1957 godkänt rekommendationen n:o 13, vari Sveriges och Finlands regeringar anmodas undersöka möjligheterna att förenkla de bestämmelser, vilka angå tjänsteresor till annat nordiskt land. I fråga om rekommendationen skulle enligt överenskommelse av 22.2. 1957 Finland verka som koordinerande land.

Då beträffande Finland arbetet på en revision av stadgandena rörande tjänsteresor i eget land redan en tid fortgått och då i samband därmed syftemålet även är att förnya bestämmelserna rörande tjänsteresor till utlandet, har icke finansministeriet åtminstone ännu i detta skede ansett sig kunna framlägga något förslag till förverkligande av nämnda rekommendation. Då det ovannämnda arbetet på en revision av de inre resebestämmelserna, som redan framskridit rätt långt, kunnat slutföras, är det finansministeriets avsikt att till prövning upptaga, vilka åtgärder i anledning av rekommendationen borde vidtagas.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

I enlighet med vad som anförts i bilaga 2 till statsverkspropositionen år 1958: utgifter å driftbudgeten, för flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 11 ff. ha från och med budgetåret 1958/59 sådana myndigheter, som i sin verksamhet ha internordiska kontakter, vilka kunna beräknas medföra årligen återkommande tjänsteresor till andra nordiska länder, erhållit möjlighet — i den mån så ej redan var fallet — att utan Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall själva besluta om sådana resor och att disponera under den i omkostnadsstaten för vederbörande myndighet upptagna anslagsposten till reseersättningar särskilt beräknade medel för internordiska tjänsteresor.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 27 augusti 1959:

I anledning af den af Nordisk Råd vedtagne rekommendation nr. 15/1957, hvori rådet har henstillet til regeringerne, at der udarbejdes en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land forsåvidt angår retten til pension, har det danske finansministerium — idet Danmark er udpeget til koordinerende land i den omhandlede sag — i skrivelse af 15/11 1957 til de respektive ministerier i de øvrige nordiske lande afgivet en foreløbig redegørelse vedrørende de i Danmark gældende pensionsordninger for personale i offentlig tjeneste samt anført de hovedsynspunkter, man fra dansk side har ment at måtte anlægge med hensyn til det rejste spørgsmål.

Tilsvarende redegørelser er forud for Nordisk Råds 6. session i november 1958 udarbejdet af regeringerne i Sverige, Norge og Finland.

Af de foreliggende meddelelser, der er optrykt i Nordisk Råds tidende, 6. sesj. 1958, s. 1524—1533, fremgår det, at forholdene i de respektive lande frembyder betydelige forskelligheder, både forsåvidt angår den kreds af personer, der er omfattet af offentlige pensionsordninger, og pensionsordningernes nærmere indhold. I denne forbindelse kan der således henvises til de ret forskellige regler, der gælder i de enkelte lande med hensyn til ydelse af udtrædelsesgodtgørelse ved afsked uden pension samt med hensyn til tildeling af pensionsanciennitet ved overgang til statstjeneste fra anden offentlig tjeneste.

Fra dansk side er man opmærksom på, at en løsning af de med rådets rekommendation rejste spørgsmål er en væsentlig forudsætning for gennem-

førelse af en nordisk udvekslingsordning, omfattende ansatte i offentlig tjeneste. Man ser sig imidlertid ikke på grundlag af de tilkendegivelser, der indtil nu foreligger fra de enkelte lande, i stand til på indeværende tidspunkt at stille forslag, der kan danne udgangspunkt for en generel løsning af det omhandlede spørgsmål, idet man er af den opfattelse, at sagen med henblik herpå bør gøres til genstand for nærmere undersøgelse og overvejelse samt forhandling ved direkte kontakt imellem de pågældende ministerier.

Forsåvidt angår det af Nordisk Råds juridiske udvalg anførte om sagens betydning for universitetslærere skal man bemærke, at man fra dansk side vil være villig til allerede nu at medvirke ved en gensidig ordning på dette område.

Efter dansk opfattelse bør hovedretningslinjerne for en sådan ordning gå ud på, at der tillægges personer, som er hjemmehørende i et andet nordisk land, og som ansættes som professorer eller i lignende stillinger ved universiteter eller andre højere læreanstalter, pensionsret efter de i modtagerlandet gældende regler samtidig med, at der godskrives de pågældende en vis pensionsanciennitet på grundlag af deres virksomhed i hjemlandet.

Tildeling af pensionsanciennitet som ovenfor omhandlet bør — udenfor de tilfælde, hvor statstjeneste eller dermed ligestillet tjeneste i hjemlandet vil kunne danne grundlag for en egentlig overførelse af pensionsanciennitet — efter dansk opfattelse være begrænset til et nærmere fastsat antal tjenesteår. Man skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på bestemmelsen i § 55 i lov nr. 154 af 7/6 1958 om lønninger og pensioner m.v. til statens tjenestemænd, hvorefter der ved pensionsberegning vil kunne godskrives en i dansk statstjeneste ansat tjenestemand, som forud for sin første pensionsberettigende ansættelse har gennemgået en særlig langvarig uddannelse af videnskabelig eller teknisk art eller er antaget i statstjenesten på grund af ganske særlige kvalifikationer, et vist antal tjenesteår, der fastsættes under hensyn til alderen ved ansættelsen, men i det højeste 14 år.

Som betingelse for erhvervelse af pensionsrettigheder efter reglerne i opholdslandet bør det kræves, at en eventuel udtrædelsesgodtgørelse fra hjemlandet indbetales til den pensionsordning, hvorunder den pågældende under sin tjeneste udenfor hjemlandet vil henhøre.

Som anført i det danske finansministeriums ovennævnte skrivelse af 15/11 1957 er ansættelse i tjenestemandstilling i den danske stat betinget af dansk indfødsret, og tilsvarende krav stilles som betingelse for tjenestemandsansættelse i nogle af de øvrige nordiske lande. Da statstjenestemandsbegrebet her i landet bl. a. omfatter stillinger som universitetslærer og lignende, vil ikke-danske statsborgere, der måtte blive knyttet til et dansk universitet eller en højere læreanstalt her i landet, ikke kunne opnå ansættelse i tjenestemandstilling, medmindre der ved særlig lov måtte blive tillagt de pågældende dansk statsborgerret.

Hvor der som her er tale om en begrænset løsning af problemerne omkring overførelse af pensionsrettigheder ved tjeneste i et andet nordisk land, vil det imidlertid i Danmark være muligt med særskilt hjemmel i hvert enkelt

tilfælde på de årlige normeringslove at tilvejebringe en ordning, hvorefter statsborgere i andre nordiske lande uden formel ansættelse i tjenstemandsstilling opnår samme status i pensionsmæssig henseende som tilsvarende danske statstjenestemænd.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Nordiska rådet har den 22 februari 1957 godkänt rekommendation nr 15, vari rekommenderas utarbetandet av ett sådant förslag, att i något nordiskt land utförd offentlig tjänstgöring skulle beaktas såsom till pension berättigande tjänstgöring även i andra nordiska länder.

På anhållan av Danmarks Finansministerium har i skrivelse av den 29 juli 1958 finansministeriet lämnat Danmarks Finansministerium en utredning av i Finland gällande stadganden och bestämmelser rörande tillgodoräknande av offentlig tjänst såsom till pension berättigande tjänstgöringstid och rörande pensioner, vilka på grund därav skola beviljas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. sosialdepartement som i brev av 18. juli d. å. henviser til den uttalelse som tidligere er avgitt til Nordisk Råd. (Jfr. rådstidende for 6. sesj., s. 1519 f.f.) Departementet mener at det ikke er noe nytt å føye til det som der er uttalt.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 11 september 1959:

En redogörelse för gällande och föreslagna pensionsbestämmelser inom den statliga personalpensioneringen i Sverige tillställdes i juli 1958 Finansministeriet i Danmark, som är koordinerande land. Härvid berördes särskilt förekommande samordningsfrågor. Beträffande mera generella riktlinjer för tillgodoräkning i pensionshänseende av tjänstgöring i annat nordiskt land uttalades samtidigt, att frågan härom syntes få bedömas mot bakgrunden av detaljutformningen av en eventuell pensionsanordning de offentliga huvudmännen emellan. Frågan om förutsättningarna för en samordning av statlig tjänstepensionsrätt och pensionsrätt på grund av pensionering anordnad av annan än staten har berörts i samband med riksdagsbehandling våren 1959 av vissa pensionsspörsmål för statsanställda m. fl.¹ Upplysningar rörande frågans nuvarande läge har tillställts Finansministeriet i Danmark.

Diskussioner med övriga länder av de i förevarande rekommendation berörda spörsmålen avvaktas.

---

¹ Bl. a. för utredning av denna fråga tillsattes den 30 juni 1959 en kommitté inom finansdepartementet (den s. k. SPA-utredningen).

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 31 augusti 1959:

Spørgsmålet er, efter hvad der foreligger for indenrigsministeriet, fremdeles genstand for overvejelser i et under Nordisk Kulturkommission nedsat ekspertudvalg, der endnu ikke har afsluttet sit arbejde.

Det finske Undervisningsministerium er koordinerende i denne sag.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Statsrådet förordnade till Finlands representanter i den för utredande av frågan den 28.11.1957 tillsatta samnordiska kommittén generaldirektör Niilo Pesonen och professor Urpo Siirala. Ärendet är alltjämt under beredning i kommittén.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Vedrørende rekommandasjon nr. 16/1957 viser utenriksdepartementets kulturkontor til tidligere uttalelser til Nordisk Råd i denne sak, og går ut fra at ekspertutvalgets innstilling vil bli lagt fram for rådet så snart den er ferdig utarbeidet.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Beträffande ifrågavarande rekommendation får inrikesdepartementet hänvisa till departementets meddelande i ärendet till 1958 års råds-session.¹

¹ 6. sesj., s. 1536.

BILAGA

Redogörelse] för Nordiska expertutskottets för arktisk medicin verksamhet¹

Till Nordiska expertutskottet för arktisk medicin har under den tid det varit verksamt från de olika länderna hört följande personer:

- Danmark: Overlæge dr. med. Erik Uhl, Sundhedsstyrelsen
Overlæge dr. med. Ove Bøje, Köpenhamns universitet
- Island: Överläkaren med. dr. Sigurður Sigurðsson, Reykjavík
- Norge: Professor dr. med. Leiv Kreyberg, Oslo universitet
Fylkeslege Terje Due Strand, Bodø
- Sverige: Professorn Torsten Teorell, Uppsala, fysiologiska institutionen
Professorn Hans Ronge, Lund, institutionen för hygien
- Finland: Generaldirektören, professorn Niilo Pesonen, medicinalstyrelsen
Professorn Urpo Siirala, Helsingfors universitet

Expertutskottet har sammanträtt tre gånger, nämligen den 4—5 september 1958 i Helsingfors, den 28—29 november 1958 i Uppsala och Stockholm samt den 3—5 april 1959 i Tromsø. Vid sammanträdena har alla de nordiska länderna, så när som på Island, varit företrädde. Vid det första sammanträdet valde expertutskottet till sin ordförande generaldirektör, professor Pesonen, vilken fortfarande är dess ordförande. Vid samma möte valdes till expertutskottets sekreterare bitr. professor J. A. Grönroos från Turun yliopisto (Åbo finska universitet) och expertutskottet beslöt, att samma sekreterare fungerar som utskottets sekreterare under hela dess verksamhetstid.

Redan vid sitt första sammanträde konstaterade utskottet, att de skandinaviska ländernas nordligaste områden, till vilka även Island och Grönland bör räknas, har sina specialproblem, som berör väderleksförhållanden, epidemisjukdomarnas speciella natur samt talrika frågor rörande den allmänna sjukvården. Utskottet var även enigt därom, att dessa specialfrågor borde lösas i samarbete mellan alla de nordiska länderna.

Vid de i Sverige och Norge hållna mötena gjorde man sig förtrogen med i de olika länderna redan utförd och för närvarande pågående arktisk medicinsk forskning samt med de lokala inrättningar, vilka bedriver forskning inom ifrågasvarande område. Vidare behandlades vid dessa möten de eventuella formerna för samarbete. Vid de under mötena förda underhandlingarna har överenskommelse nåtts om de bärande principerna för samarbetet, men dessa kommer ännu att justeras vid följande möte, som skall hållas

¹ Redogörelsen översatt från finska.

nästa höst i Köpenhamn. Härvid är avsikten även att för de olika ländernas representanter presentera ett utkast till utskottets betänkande.

Det är mycket möjligt, att det visar sig erforderligt att ännu härefter hålla ett möte för den slutliga justeringen och godkännandet av betänkandet.

Helsingfors den 12 juni 1959

Niilo Pesonen

Generaldirektör i medicinalstyrelsen
Utskottets ordförande

J. A. Grönroos

Bitr. professor
Utskottets sekreterare

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet¹ m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 27 juli 1959:

Under den 6. februar 1959 har handelsministeriet tilskrevet statsministeriet således:

I skrivelse af 30. juli f. å. — — — har statsministeriet udbedt sig en udtalelse fra handelsministeriet vedrørende Nordisk Råds rekommendation nr. 19/1957 — — —.

I denne anledning skal man efter stedfunden brevveksling med tilsynet med den tekniske undervisning, tilsynet med handelsskoleundervisningen, direktoratet for maskinmesteruddannelsen, navigationsdirektøren og Handelshøjskolen i København — af hvis udtalelser i sagen man vedlægger afskrift [*se Tillæg 1*] — meddele, at handelsministeriet, idet man henviser til de i de indhentede udtalelser tagne forbehold, i princippet kan tiltræde de stillede forslag, men at man under hensyn til de merudgifter, som disse vil kunne medføre, dog må finde det ønskeligt, at finansministeriet inddrages i overvejelserne.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Nordisk Kulturkommission har den 28. august 1958 forelagt regeringerne en redegørelse for spørgsmålet om adgang til lån og stipendier ved studieophold i andre nordiske lande med angivelse af retningslinier for uddeling af stipendier og lån.¹

Denne indstilling fra Nordisk Kulturkommission har været forelagt for de højere læreanstalter og ungdommens uddannelsesfond.

De højere læreanstalter har afgivet de vedlagte erklæringer [*se Tillæg 2*].

¹ 6. sesj., s. 1032.

Sagen har herefter været behandlet på VIII nordiske undervisningsministermøde i Oslo 2.—4. februar 1959. Følgende udtalelse blev vedtaget på mødet:

På det nordiske undervisningsministermøde i Oslo 2.—4. februar 1959 blev vedtaget følgende udtalelse:

1) Studenter og skoleelever som mottar stipend eller lån i hjemlandet, kan etter nærmere fastsatte regler beholde disse også ved studieophold eller skolegang i annet nordisk land.

2) For å dekke merkostnader for studenter og elever som vil studere eller gå på skole i annet nordisk land, søkes i alle land tilveiebragt særlige stipend, herunder også supplerende stipendiemidler til folkehøgskoleelever.

3) Nordiske studenter og skoleelever som har deres hjem i eller opphold med annen fast tilknytning til et annet nordisk land, kan etter nærmere fastsatte regler få dette lands stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere.

Undervisningsministeriet har herefter undersøgt hvorledes det praktisk er muligt fra dansk side at gennemføre en løsning af problemet efter de på undervisningsministermødet fastsatte retningslinier.

Ungdomens uddannelsesfond uddeler i øjeblikket 13. mill. kr. årligt, hvoraf 6 1/2 mill. kr. uddeles som stipendier og 6 1/2 mill. kr. af det til stipendier henførte beløb afsættes dog til anvendelse som tilskud til elever i gymnasier.

Bestyrelsen for ungdommens uddannelsesfond har afgivet den vedlagte erklæring af 4. september 1959 angående de praktiske muligheder for inden for den nugældende lovs rammer at gennemføre en ordning i overensstemmelse med det på undervisningsministermødet vedtagne [*se Tillæg 3*].

For højskoleelever er arbejdet med gennemførelsen af den på undervisningsministermødet vedtagne ordning på et fremskredet stadium. Punkt 1 er allerede gennemført ved højskoleloven, jvf. § 16 i lovebekendtgørelse af 16/5 1959. For såvidt angår punkt 2 og 3 er undervisningsministeriet ved at afslutte arbejdet med at skabe forudsætningerne for at bevillingsmyndighederne kan tilskrives om de nødvendige bevillingsmæssige konsekvenser.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Landbrugsministeriet) meddelar den 4 september 1959:

I tilslutning til den danske regerings meddelelser om rekommandation nr. 19/1957 till Nordisk Råds 6. session, jfr. Nordisk Råds tidende 1958, s. 1535 ff, kan det oplyses, at landbrugsministeriet er villig til at søge tilveiebragt den fornødne bevillingsmæssige hjemmel for, at studerende fra andre nordiske lande ligestilles med danske studerende f. s. v. angår adgangen til at opnå fri undervisning og stipendium af den kgl. veterinær- og landbohøjskoles stipendiefond.

Ifølge de for stipendiefonden gældende bestemmelser skal der af denne ydes en fjerdedel af de ved højskolen studerende fri undervisning og endvidere tilstås der halvdelen af disse et årligt stipendium på 600 kr.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Undervisningsministeriet undersöker möjligheterna att undanröja de återstående hindren för ett fullföljande av de i undervisningsministrarnas utlåtande vid VIII nordiska undervisningsministermötet framförda principerna.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 19/1957 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som i brev av 18. september 1959 uttaler:

På det nordiske undervisningsministermøte i Oslo 2.—4. febr. 59. ble det fattet følgende vedtak i samband med adgang til å nytte stipend og lån i annet nordisk land enn hjemlandet [*se s. 1460*]:

Den praksis som følges i Norge er i samsvar med ovennevnte vedtak.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådets handlingar 1958, s. 1557), har frågan behandlats vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Mötet uttalade sig för följande grundsatser [*se s. 1460*]:

Undervisningsministermötets resolution i ärendet har remitterats till studiehjälpsnämnden och garantilånenämnden för yttrande.

TILLÄGG 1

Yttranden av under Danmarks Handelsministerium hörande myndigheter samt Handelshøjskolen i København i anledning av rekommendation nr 19/1957

Handelsministeriets tilsyn med handelsskolerne:

— — — skal man meddele, at der ikke for tiden er mulighed for at anvende elevstipendier til studier ved handelsskoler i andre nordiske lande, men at tilsynet kan anbefale en sådan gensidig ordning gennemført i de nordiske lande.

Man kan ligeledes anbefale, at der åbnes mulighed for at yde særskilte stipendier til dækning af merudgifterne ved studier i andet nordisk land.

Med hensyn til spørgsmålet om at give medborgere i et nordisk land, som er bosat i et andet nordisk land, ret til dér at søge og opnå studiestipendium og studielån bemærkes, at en sådan ordnings gennemførelse sandsynligvis vil betyde en væsentlig udgift for Danmark, så længe et større antal norske handelsstuderende på grund af pladsmangel ved norske læreanstalter læser ved danske handelsskoler og handelshøjskoler. Efter tilsynets formening vil det være mest rimeligt, at stipendier og lån ydes af det land, i hvilket de pågældende studerende er statsborgere, og ikke af opholdslandet.

København, den 25. juli 1959

Erik Langsted

Frank Bøgeby

Handelsministeriets tilsyn med den tekniske undervisning:

— — — skal man meddele, at der i reglerne for ydelse af understøttelser af den på finanslovens § 17. III A. 2 a. optagne bevilling til elevunderstøttelser til studerende ved tekniske undervisningsvirksomheder m. v. ikke er anført bestemmelser, der er til hinder for, at et her i landet bevilget stipendium benyttes i et andet nordisk land, såfremt studieopholdet i det andet nordiske land er et led i vedkommendes uddannelse.

Det skal bemærkes, at anvendelse af et her i landet bevilget stipendium af ovennævnte bevilling til studieformål i et andet nordisk land hidtil ikke har fundet sted, medens det enkelte gange er sket, at en medborger fra et andet nordisk land anvender et i hjemlandet bevilget stipendium til et studieophold i Danmark.

Endvidere kan det oplyses, at der ved enkelte uddannelsesretninger, bl. a. maskin- og elektroteknikum, Skolen for Boligindretning og Grafisk Højskole i de senere år til stadighed har været et mindre antal udenlandske elever, der har fulgt undervisningen. Disse forholdsvis få elever, der så godt som alle stammer fra de andre nordiske lande, kan efter den fulgte praksis indgive ansøgning om statsunderstøttelse af nævnte bevilling, der bliver behandlet på lige fod med ansøgninger fra danske elever — — —.

København, den 24. september 1959

Werner Rasmussen

J. V. Rasmussen

Navigationdirektøren:

Da der i henhold til de i den ny lov om nautiske eksaminer m. m. indeholdte betingelser for indstilling til de nautiske eksaminer ikke stilles krav om indfødsret, således at udlændinge ikke vil være afskåret fra at blive indstillet til nævnte eksaminer, vil jeg finde det naturligt og rimeligt, at de af staten og gennem ungdommens uddannelsesfond til eleverne ved navigationsskolerne ydede understøttelser, legater og lån, som tidligere kun har været uddelt til danske statsborgere, fremtidig også kan søges af og ydes til elever fra andet nordisk land.

Jeg mener dog ikke, at der findes tilstrækkelig motivering for, at der til sådanne elever stilles særlige stipendier til rådighed af hensyn til en meromkostning ved uddannelse i andet land end hjemlandet, idet langt de fleste af navigationsskolernes elever ikke har deres hjem i den by, hvor de læser, og derfor i så henseende er ganske ens stillet med eventuelle elever fra andet nordisk land.

Ligeledes mener jeg ikke at kunne anbefale, at der fra dansk side ydes stipendier eller lån til danske statsborgere, som uddanner sig ved en navigationsskole i et af de andre nordiske lande, idet dér erhvervede eksaminer ikke berettiger til erhvervelse af dansk sønæringsbevis, og fordi en stipendie- og låneordning på sådan front muligvis snarere ville bidrage til at øge den her i landet herskende navigatørmangel end til at bedre den.

I forbindelse med foranstående skal påpeges, at der til erhvervelse af samtlige danske sønæringsbeviser undtagen bevis som styrmand af 2den og af 1ste grad samt yachtskipperbeviserne kræves, at den pågældende skal have dansk indfødsret.

København, den 6. august 1959

Knud Hansen

Direktøren for maskinmesteruddannelsen:

— — — tillader jeg mig at meddele, at:

Dansk Dampskibsrederiforening ikke kan tillade, at lån, der ydes danske statsborgere for at gå på dansk maskinistskole, benyttes til at søge uddannelse på skole i andet nordisk land. Elever, der modtager lån, er æresforpligtet til at sejle i danske skibe.

De af Dampskibsrederiforeningen uddelte stipendier (100 kr. pr. elev) vil man kunne tillade benyttet i andet nordisk land.

Stipendier og lån ikke kan ydes til elever, der ikke har dansk indfødsret.

Ungdommens uddannelsesfond ikke kan give tilladelse, til at stipendier og lån udnyttes til fuldstændigt studium i andet nordisk land og kan ikke yde stipendier og lån til personer, der ikke har dansk indfødsret.

Kraemers Legat ikke kan tillade, att legatet kommer elever fra andre nordiske lande til gode, men legatets fundats kan formentlig tillade, at en legatportion, tildelt en person af dansk-nordisk afstamning, og som er bosiddende i Danmark, udnyttes ved studium ved maskinskole i andet nordisk land (f. eks. i Malmö).

Julius Skrikes Stiftelse intet har imod, at stiftelsens stipender bortgives til andre nordiske landes studerende ungdom eller udnyttes i andet nordisk land.

København, den 7. august 1959

(sign.)

Handelshøjskolen i København:

— — — skal man meddele, att Handelshøjskolen for sit vedkommende ganske kan tilslutte sig de synspunkter, der kommer til udtryk i rådets indstilling. Det bemærkes dog herved, at man går ud fra, at den omhandlede indstilling i første række tager sigte på stipendier og lån af offentlige midler, idet private legaters fundatsbestemmelser i den gældende udformning undertiden vil kunne stille sig hindrende i vejen for gennemførelsen af de stillede forslag.

København, den 30. august 1958

P. h. v.

Poul Winding

TILLÄGG 2

Yttranden av under Danmarks Undervisningsministerium hörande högskolor över Nordiska kulturkommissionens utlåtande i anledning av rekommendation nr 19/1957¹

Den polytekniske læreanstalt (Danmarks tekniske højskole):

I den anledning skal jeg udtale, at optagelsen på den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, ikke er afhængig af statsborgerret. For at få adgang til at søge optagelse på højskolen kræves der, at man opfylder de i kgl. anordning af 25/6 stillede krav, og det er derfor naturligt for højskolen at indtage det principielle standpunkt, at stipendier og anden studiehjælp ydes efter trang og evne uden hensyn til statsborgerskab.

¹ 6. sesj., s. 1032.

En hindring for gennemførelsen af dette princip kan det imidlertid være, at styrelsen for ungdommens uddannelsesfond, efter hvad der er meddelt højskolen, har den opfattelse, at studiehjælp fra denne fond kun kan ydes til danske statsborgere. Hvis dette princip fastholdes, hvilket højskolen ingenlunde vil kritisere, må det omhandlede spørgsmål formentlig løses ved, at de danske, finske, islandske, norske og svenske studerende, der studerer ved en anden skandinavisk højskole, forsynes med den studiestøtte, som deres trang og evner berettiger dem til, fra deres hjemland, således at spørgsmålet om ligestilling herefter ikke skulle få nogen praktisk betydning, idet det forudsættes, at denne studiestøtte i så fald reguleres efter prisniveauet i det pågældende land.

København, den 15. oktober 1958

Anker Engelund

G. Ulrich

Det kgl. Akademi for de skønne Kunster:

— — — skal man udtale, at optagelse på akademiets skoler i princippet ikke er afhængigt af statsborgerret, men at man på grund af pladsmangel i de senere år har været nødsaget til at begrænse antallet af udenlandske elever meget betydeligt. På arkitektskolen optages i dag som hovedregel kun sådanne studerende fra andre nordiske lande, der allerede er uddannede arkitekter, men ønsker at gennemgå en videregående eller specialuddannelse på akademiet.

På billedkunstskolerne har man stedse haft et meget betydeligt antal studerende fra de øvrige nordiske lande, men har nu besluttet at søge antallet begrænset til gennemsnitlig 3 for hver professor.

Akademiet ville principielt finde det ønskeligt, at studerende fra andre nordiske lande, der optages på skolerne, i henseende til stipendier og legater kunne sidestilles med danske studerende, men dels er de fleste af skolerne legatmidler forbeholdt danske, og dels har det hidtil været udelukket at yde støtte til de omhandlede elever af ungdommens uddannelsesfonds midler.

Med hensyn till uddannelsesfonden bemærkes, at en mulighed for at yde støtte heraf for nordiske statsborgere formentlig må forudsætte gensidighed, men derudover ønsker akademiet at tilføje, at antallet af nordiske statsborgere ved Kunstakademiet i København hidtil har været langt større end antallet af danske studerende ved arkitekt- og kunstakademier i de øvrige nordiske lande, således at der selv efter den omtalte begrænsning i tilgangen pålægges Danmark en større økonomisk byrde end de øvrige nordiske lande.

Såfremt problemet om støtte til studerende fra andre nordiske lande skal søges løst gennem uddannelsesfonden, vil det derfor efter akademiets skør være rigtigst, at adgangen til denne støtte søges begrænset noget.

Akademiet må imidlertid finde, at det vil være en bedre løsning, såfremt studerende, der søger uddannelse ved højere læranstalter i andre nordiske lande, fik den nødvendige økonomiske støtte fra deres hjemland på lige fod med hjemlandets øvrige studerende. Man er i denne forbindelse rede til at afgive alle nødvendige udtalelser om tidligere studerende ved akademiet til bedømmelse af deres studieegnethed.

København, den 7. marts 1959

Palle Suenson

O. Røder

Danmarks farmaceutiske højskole, Danmarks tandlægehøjskole och Århus tandlægehøjskole har i skrivelser resp. den 23 september, den 19 november och den 1 oktober 1958 meddelat, att de ansluter sig till Nordiska kulturkommissionens utlåtande.

Det kgl. danske musikkonservatorium har i skrivelse den 18 december 1958 meddelat, att det icke har något att erinra vid Nordiska kulturkommissionens utlåtande.

Århus universitet:

Den herværende stipendiebestyrelse har afgivet følgende udtalelse, hvortil universitetet kan slutte sig:

I anledning af den løbende sag om støtte til studerende i de nordiske lande, som ønsker at studere ved et universitet i et andet nordisk land, skal stipendiebestyrelsen udtale, at universitetet i princippet bør anbefale sagen, således som man tidligere — sidst ved bestyrelsens skrivelse til undervisningsministeriet af 17. januar 1957 — har gjort det.

Det skal dog bemærkes, at man i skrivelse af 17. januar 1957 nævnte, at de forholdsvis større udgifter ved midlertidigt ophold ved et fremmed universitet burde dækkes gennem mulighed for at opnå stipendium såvel fra studentens eget som fra det fremmede universitet. Dette problem løses efter stipendiebestyrelsens opfattelse bedre ved den fremgangsmåde, der anbefales i Nordisk Kulturkommissions 1. sektionens rapport for 3. kvartal 1958 under B.5.b.2.

Man må i det hele anse de retningslinjer, der er nedlagt i denne rapport, for særdeles velegnede til løsning af spørgsmålet. Man har særligt bemærket, at de i rapporten afgivne retningslinjer både yder mulighed for, at gavnlige internordiske studier ikke forhindres af økonomiske grunde, og sikrer mod misbrug ved, at støtten gives gennem den institution, som har bedst mulighed for at kontrollere, at studenten er understøttelsesberettiget.

Århus, den 23. december 1958

P. u. v.

W. Munck

TILLÆG 3

Yttrande av Ungdommens uddannelsesfond över resolution vid åttonde nordiska undervisningsministernötet (Oslo 1959) i anledning av rekommendation nr 19/1957

Bestyrelsen har — — — taget sagen op til fornyede overvejelser på det af ministrenes resolution [*se s. 1460*] skabte grundlag, og man skal med hensyn til de foran fremdragne punkter udtale følgende:

ad 1. Man vil ikke fra bestyrelsens side have noget at erindre imod, at et stipendium eller et lån af uddannelsesfondens midler beholdes af en studerende under studieophold i et andet nordisk land, men mener dog at måtte forudsætte, at studieopholdet anbefales af lederen af vedkommende danske læreanstalt.

Det bemærkes i denne forbindelse, at man i tilslutning til de seneste fordelinger af fondens midler over for de enkelte institutioners stipendienævn har udtalt, at bestyrelsen for sit vedkommende intet har at indvende imod, at støtte fra fonden oppebæres under studieophold i udlandet, hvor sådant ophold finder sted som et normalt eller nødvendigt led i studiet og den studerende stadig står indtegnet ved vedkommende danske læreanstalt, ved hvilken han agter at afslutte sin uddannelse.

ad 2. Bestyrelsen vil for sit vedkommende intet have at indvende imod, at stipendienævnet ved den enkelte fagskole eller læreanstalt forhøjer et stipendium eller et lån til den enkelte studerende under hensyn til eventuelt forøgede udgifter ved at studere i et andet nordisk land. Man vil endvidere være villig til i forbindelse med bestyrelsens fordeling af den årlige bevilling at overveje fremkommende ønsker om en forhøjelse af den enkelte skoles tildeling i den heromhandlede anledning på grundlag af oplysninger, der dokumenterer et behov herfor.

ad 3. Bestyrelsen er af den opfattelse, at det ikke uden en ændring af loven om ungdommens uddannelsesfond vil være muligt generelt at udvide fondens område til også at omfatte personer uden dansk indfødsret. Loven om ungdommens uddannelsesfond vil være at optage til revision senest i folketingsåret 1960—61, ved hvilken lejlighed bestyrelsen formoder, der vil blive taget stilling til det generelle spørgsmål, for så vidt angår studerende fra andre nordiske lande. Man har fra bestyrelsens side ment at måtte pege på de eventuelle vanskeligheder med hensyn til nøjere iagttagelse af det krav om gensidighed, som forventes stillet, ligesom bestyrelsen ved sagens behandling har savnet kendskab til, i hvilket omfang bestående særstipendier på dette område udnyttes.

Da den under dette punkt omhandlede persongruppe, der har fast tilknytning til Danmark, men indfødsret i et af de andre nordiske lande, imidlertid næppe har mulighed for at få hjælp til studiet i Danmark fra

sit hjemland, vil bestyrelsen ikke anse det for udelukket allerede under den nuværende lov, at man efter ansøgning gennem vedkommende danske læreanstalt i hvert enkelt tilfælde efter omstændighederne kan godkende, at der tilstås en sådan studerende understøttelse af de midler fra uddannelsesfonden, som er tildelt vedkommende læreanstalt. Dog må det være en forudsætning, at de betingelser er opfyldt, som stilles til danske statsborgere, nemlig at der skal foreligge såvel studieegnethed som økonomisk trang.

Man skal afsluttende udtale, at bestyrelsen har måttet sammenholde sin stilling til disse principper med den omstændighed, at fondens midler endnu ikke er tilstrækkelige til at dække understøttelsesbehovet hos de danske studerende til gennemførelse af deres uddannelse på de i Danmark værende offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler. Man må derfor overveje i forbindelse med kommende revisioner af loven om ungdommens uddannelsesfond at stille forslag om en generel forhøjelse af fondens bevilling under hensyn til de i nærværende sag omhandlede relationer, på hvilke fondens bestyrelse på forhånd må se med stor velvilje.

København, den 4. september 1959

P. b. v.

Th. Gimsing

V. Martensen-Larsen

BILAGA

**Finlands regerings proposition till riksdagen nr 60/1959 med förslag till lag
angående ändring av lagen om understödjande av skolgången för elever i
läroverken**

Nordiska kulturkommissionen har föreslagit för de nordiska ländernas regeringar, att barn till föräldrar i de nordiska länderna, vilka icke äro medborgare i det land, där de vistas, skola jämställas med eget lands medborgare i fråga om studieunderstöd. Enligt lagen den 22 juni 1949 om understödjande av skolgången för elever i läroverken kan endast finsk medborgare erhålla understöd. Understöden för studerande vid högskolorna ha hos oss i allmänhet icke inskränkts såtillvida, att de endast skulle gälla finska medborgare. Den finska avdelningen av den Nordiska kulturkommissionen föreslår fördenskull, att ovannämnda lag om understödjande av skolgången för elever i läroverken skall ändras på så sätt, att studieunderstöd även kunna beviljas svenska, norska, danska och isländska medborgares barn, som gå i läroverk i Finland.

I Sverige beviljas understöd av motsvarande slag oberoende av medborgerskap, och ett betydande antal elever, vilka äro finska medborgare, erhåller sådant understöd i Sverige. Det danska Undervisningsministeriet har meddelat, att det ställer sig positivt till denna fråga. I Norge kan en utlänning, som är bosatt där, i allmänhet erhålla samma understöd som en norsk medborgare. I fråga om Danmark, Norge och Island har denna fråga icke nämnvärd praktisk betydelse, enär skolorna i dessa länder icke nämnvärt besökas av finska barn och icke heller skolorna i Finland besökas av medborgare i dessa länder. I ekonomiskt avseende är lagändringens betydelse skäligen ringa, enär antalet svenska, danska, norska och isländska barn, som besöka skolor i Finland, är mycket litet. Med beaktande därav, att talrika finska medborgare åtnjuta förmån av ifrågavarande slag i Sverige, är det skäligt och sakligt, att i Finland barn, som äro svenska medborgare och medborgare i de övriga nordiska länderna, beviljas möjligheter att erhålla understöd för skolgång i läroverken enligt enahanda grunder som finska medborgare.

På grund av vad ovan anförts förelägges riksdagen till antagande ett så lydande lagförslag:

**Lag angående ändring av lagen om understödjande av skolgången
för elever i läroverken**

I enlighet med Riksdagens beslut fogas till 1 § lagen den 22 juni 1949 om understödjande av skolgången för elever i läroverken (439/49) ett så lydande tredje moment:

1 §.

Understöd må även beviljas elever, som äro danska, isländska, norska eller svenska medborgare och som äro fast bosatta i Finland.

Helsingfors den 4 juni 1959

Republikens president

Urho Kekkonen

T. f. undervisningsminister *Antti Hannikainen*

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar¹)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Lantbruksministeriet anser, att nordiskt samarbete inom jordbruksforskningens område ändamålsenligast kan främjas genom att till Nordiska jordbruksforskarens förenings disposition beviljas medel för samnordisk forskning sålunda, att sagda förening bl. a. skulle kunna bevilja stipendier ur detta anslag åt personer, som äro sysselsatta med samnordisk forskning. Anslag för ändamålet har dock icke hittills kunnat upptagas i statsförslaget.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Rekommendationen har på svensk sida behandlats i samband med rekommendation nr 28/1958. För upplysning rörande vidtagna åtgärder torde få hänvisas till det meddelande, som lämnats beträffande den senare rekommendationen [*se Sak D 65*].

---

¹ För Danmarks regering se Landbruksministeriets i Danmark yttrande i Sak A 10.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 3 juli 1959:

at spørgsmålet om beskyttelse af laksebestanden i Østersøen stadig er til forhandling mellem de i laksefiskeriet i Østersøen interesserede lande.

Der har senest i dagene 7.—8. november 1957 fundet en drøftelse sted vedrørende spørgsmålet mellem repræsentanter for Forbundsrepublikken Tyskland og regeringerne i Danmark og Sverige.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

att representanter för Sverige, Finland och Danmark vid överläggningar 15—16. 8. 1957 överenskommit om att uppdraga åt Sverige att föra överläggningarna angående skydd för laxbeståndet vidare och vidtaga åtgärder i saken.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Sedan Danmark, Finland, Polen, Sovjetunionen och Förbundsrepubliken Tyskland förklarat sig beredda att träffa överenskommelse om åtgärder till skydd för laxbeståndet i Östersjön och enighet numera i stort föreligger om innehållet av bestämmelser i sådant syfte, ha på diplomatisk väg i berörda länder sonderingar företagits för att söka finna en lämplig form för ingående av en överenskommelse i ämnet. Dessa sonderingar fortsätta alltjämt.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 3 juli 1959: at lov nr. 28 af 15. februar 1957 om støtte til nybygning af fiskerfartøjer nu er ophævet, jfr. § 3 i lov nr. 203 af 10. juni 1959 om ændring i lov om oprettelse af et kreditinstitut for fiskerierhvervet.

Dette betyder, at bestemmelsen om, at lån alene ydes til nybygning af fiskerfartøjer på danske værfter samt til installation af danske motorer, nu er bortfaldet.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Besked rörande vidtagna åtgärder avgavs inför Nordiska rådets förra session (s. 1575). Härutöver finns för svensk del intet att tillägga.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 27 augusti 1959:

Under hänvisning till tidigare meddelelser till Nordisk Råd, jfr. Nordisk Råds 6. sesj. 1958, s. 1583, meddeles, at Finland ifølge de for den danske regering foreliggende oplysninger ikke for tiden ser sig i stand til at afgive den for et arrangement som de mellem Danmark og Norge og mellem Danmark og Sverige trufne nødvendige forsikring om danske skibes adgang til kystfart i Finland.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 augusti 1959:

att, såsom tidigare har uttalats, avlät Finlands regering till riksdagen den 24. 5. 1957 en sådan proposition med förslag om ändring av lagen angående rätt att idka näring, som verkställandet av rekommendationen förutsatte. Då riksdagens mandattid utgick, förrän det slutliga avgörandet träffats, förföll propositionen för denna gång. Någon ny proposition har tillsvidare icke avgivits, enär man önskar avvakta utvecklingen av landets småbåts-tonnage.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Som det fremgår av innstilling nr. 4 fra 6. sesjons økonomiske utvalg, er denne sak løst for Norges vedkommende.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 7 september 1959:

Såsom framgår av meddelandena till Nordiska rådets 6:e session och av ekonomiska utskottets förslag i anledning därav (Nordiska rådet, 6. sesj., s. 1583—1587 och 1818—1819) är rekommendationens syfte numera uppfyllt i

fråga om Danmark, Norge och Sverige inbördes, varjämte i Norge icke föreligger något förbud mot kustfart för fartyg från Finland. Förbud att driva kustfart kvarstår fortfarande i följande avseenden: i Danmark förbud för fartyg från Finland om 30 nettoton och därunder; i Finland förbud för danska och norska fartyg samt för svenska fartyg i annan kustfart än i trafiken mellan Åland och andra orter i Finland; i Sverige förbud för fartyg från Finland.

Enligt det av Finlands regering den 31 augusti 1959 avgivna meddelandet har å finländsk sida tills vidare icke företagits någon åtgärd för att skapa möjlighet att upphäva gällande finländska förbud mot kustfart för danska, norska och svenska fartyg, enär man där önskar avvakta utvecklingen av landets småbåtstonnage. Förutsättningar ha därför icke funnits att upptaga överläggningar om ömsesidiga upphävanden av förbuden.

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk sam- verkan för sjöräddning i Nordsjön

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 3 juli 1959: Spørgsmålet om en fælles rednings- og vejrtjeneste i Nordsøen har været forhandlet mellem fiskeriministeriet og de norske myndigheder.

Der er med tilslutning af finansudvalget også for indevarende finansår truffet aftale om stationering af ett vejrvarslings- og redningsskib i Nordsøen i vinteren 1959/60. Det omhandlede skib tilhører den norske regering, og udgifterne ved skibets stationering afholdes af regeringerne i Danmark, Norge og Sverige.

For Danmarks vedkommende androg udgiften i afvigte vintermåneder i alt 22 500 kr., hvilket beløb er bevilget på indeværende års finanslov (§ 12.E.27).

Danmarks regering (Forsvarsministeriet) meddelar den 31 augusti 1959:

Det norske fartøj »Nordsyssel» har i 1959 påny været udstationeret i Nordsøen i månederne januar til marts, og Danmark har som tilskud til dækning af de med denne udstationering forbundne udgifter givet tillsagn om at ville afholde et beløb på 22 500 d.kr.

Vedrørende de erfaringer, der ved nævnte skibs stationering er opnået for vejrtjenesten, har det danske meteorologiske institut oplyst, at stationeringen har betydet en væsentlig hjælp for instituttets udarbejdelse af vejrprognoser, ikke mindst derved, at de fra skibet foretagne observationer på grund af deres pålidelige, regelmæssige og fyldige karakter har muliggjort en effektiv kontrol med prognoserne for den mellemste del af Nordsøen.

Iøvrigt skal forsvarsministeriet om Danmarks stilling til den foreliggende sag henvide til den under den 16. august 1958 afgivne meddelelse.¹ Forsvarsministeriet er uden kendskab til, hvad der fra norsk side iøvrigt er fore-

¹ 6. sesj., s. 1588.

taget i anledning af den af trafikudvalget afgivne af Nordisk Råd på rådets 6. session tiltrådte indstilling nr. 17/1958.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 27/1957 har vært forelagt det kgl. fiskeridepartement, som i brev av 5. oktober d.å. uttaler:

Fiskeridepartementet har foreslått at Norsk selskap til skibbrudnes redning innkaller til en internasjonal konferanse angående stasjonering av rednings- og værvarslingsfartøy i Nordsjøen.

Ytterligere opplysninger kan ikke gis på det nåværende tidspunkt idet saken fortsatt er til behandling i vedkommende administrasjonsgrener her.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Under henvisning til tidligere melding til Nordisk Råds 7. sesjon i denne sak, har det kgl. fiskeridepartement i ekspedisjon av 23. oktober 1959 uttalt følgende:

I dagene 20. og 21. oktober 1959 ble det holdt en konferanse i Oslo om denne sak. I konferansen, som ble arrangert av Norsk selskap til skibbrudnes redning, deltok representanter fra Norge, Sverige, Danmark, Vest-Tyskland og Polen, samt observatører fra de herværende britiske og sovjetrussiske ambassader.

Av konferansen gikk det frem at det hersket den oppfatning at et værvarslingskip burde stasjoneres i fast posisjon i Nordsjøen, og at en foreløpig burde ta sikte på en 3 måneders periode i kommende vinter fra januar, og deretter i to 6-måneders perioder fra september 1960 og 61 — som en prøveordning.

Det ansåes ønskelig at kostnadene kunne deles likt mellom de stater som har sjøtrafikk og/eller fiskeri i Nordsjø-området, for derved å gjøre utgiftene så lave som mulig for den enkelte stat, og anslagsvis ikke over kr. 25.000.— for en 6 måneders tjeneste.

Da et værskip, sett fra meteorologisk synspunkt, måtte opprettholde sin faste posisjon i størst mulig utstrekning, syntes det å være en alminnelig oppfatning på konferansen at skipet etter omstendighetene ikke burde utføre bjergningsarbeide. Fartøyet skulle dog være utstyrt for nødvendig førstehåndsassistanse når menneskeliv var i fare, og burde kunne gi humanitær hjelp om nødvendig, inntil bjergningsfartøy eventuelt kunne overta.

Et av redningsselskapets moderne fartøyer eller »Nordsyssel» ansåes hensiktsmessig til denne tjeneste.

Det var ellers oppfatningen på konferansen at man burde to opp spørsmålet om en permanent ordning når den nevnte 3-årsperiode var utløpet.

En viser for øvrig til det som er anført i vedlagte gjenpart av dirigentens erklæring fra konferansen.¹

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 7 september 1959:

Enligt numera under hand erhållen uppgift från det norska Fiskeridepartementet ämnar man å norsk sida sammankalla till en konferens i Oslo

¹ Här ej tryckt.

i slutet av september eller under första hälften av oktober 1959 angående stationering i Nordsjön av ett kombinerat livräddnings- och väderleksfartyg. Därvid avses att diskuteras det förslag i ämnet, som avgavs av en i Helsingfors i november 1958 hållen internordisk sjöräddningskonferens (se trafikutskottets förslag nr 17 till Nordiska rådets 6:e session, tryckta handlingarna s. 1801—1802). Kallelse torde komma att tillställas — förutom övriga nordiska länder — även vissa andra europeiska stater.

Handelsdepartementet och — såvitt nu kan överblickas — kommunikationsdepartementet ävensom Sjärräddningssällskapet torde komma att låta sig representeras med var sin representant. Möjligt är att jämväl representant från de svenska fiskareorganisationerna kommer att delta vid konferensen.

I detta sammanhang torde vidare få meddelas, att Kungl. Maj:t enligt beslut den 9 juli 1959 anvisat ett belopp motsvarande 22 500 norska kronor såsom bidrag från svensk sida till bestridande av kostnaderna för det arrangemang för ändamålet, som redovisas i trafikutskottets ovannämnda förslag, nämligen stationering i Nordsjön under tiden januari—april 1959 av norska staten tillhöriga motorfartyget »Nordsyssel» såsom kombinerat livräddnings- och väderleksfartyg. Kostnaderna härför, som uppgått till 93 600 norska kronor, ha delats mellan Danmark, Norge och Sverige samt Förbundsrepubliken Tyskland.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 26 oktober 1959:

Frågan om medel för stationering i Nordsjön under vintrarna 1960 och 1961 av ett kombinerat livräddnings- och väderleksfartyg på sätt som angivits i norska regeringens meddelande den 24 oktober 1959 jämte bilaga avses att anmälas i 1960 års statsverksproposition, tionde huvudtiteln.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 11 september 1959:

Der er under 13. august 1959 nedsat en kommission med den opgave mest muligt at søge fremmet en revision af jagtloven også med henblik på mulighederne for en koordinering af de nordiske landes fredningsbestemmelser.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Till samordnandet av fridlysningstiderna för olika villebrådsarter ansluta sig många svåra jakttekniska och villebrådsbiologiska detaljer. Frågan om fridlysningstiderna behandlas för närvarande av Nordiska jägares samarbetsorganisation. Denna organisation, till vars förfogande står jägarorganisationernas och den intensiva nordiska villebrådsforskningens sakkunskap, har för sin del under flere år utfört ett grundläggande arbete för samordnande av fridlysningstiderna. Lantbruksministeriet har vid fastställandet av de årliga jakttiderna anlitat viltforskningens och jägarorganisationernas experthjälp. Dessa organ ha i sina förslag beaktat också de av nordiska jägarnas samarbetsorgan framförda önskemålen. Härigenom ha bl. a. fångsttiderna för sjöfågel och ripa redan kunnat ordnas på önskat sätt. På basen av vunna erfarenheter fortsättes på denna linje.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 8 oktober 1959:

Ministeriet har videresendt denne rekommandation med anmodning om udsagn til lederen af den zoologiske afdeling ved naturhistorisk museum, der tillige er formand for fuglefredningsudvalget. I hans udsagn af 22. maj 1959 hedder det bl. a.:

Det må straks fremhæves, at i denne sag kan Island kun i meget begrænset omfang følge de samme baner som de fire andre nordiske lande. Hvad

pattedyr angår, omfatter Det Nordiske Råds rekommandation først og fremmest de dyrearter, der ikke forefindes i Island. Vedrørende fugle forholder det sig således, at rekommandationen navnlig har henblik på at få indført koordinerede bestemmelser om fredning af trækfugle, således at vedkommende lande kan ratificere den internationale konvention om fugleværn af 1950. Denne konvention har Island, alene blandt de nordiske lande, ratificeret. Endvidere kan man påpege, at islandske trækfugle i det store og hele ikke drager over landområder, der tilhører de skandinaviske lande i snævrere betydning (Danmark, Norge, Sverige og Finland) og ikke tager vinterophold der i nogen betydelig udstrækning.

Som bilag følger kopi af ministeriets skrivelse til det svenske landbrugsministerium [se *Tillæg*], der har fået overdraget at organisere foranstaltninger som følge af nævnte rekommandation.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon er forelagt det kgl. landbruksdepartement, som i brev av 17. juni d. å. henviser til tidligere uttalelse til Nordisk Råd i denne sak (jfr. rådstidende for 6. sesj., s. 686 f. f.) hvorav departementets syn vil fremgå. Landbruksdepartementet meddeler at det for Norges vedkommende hittil ikke er foretatt noe spesielt med hensyn til gjennomføringen av denne rekommandasjon. En har heller ikke mottatt noen henvendelse fra de svenske myndigheter som er koordinerende instans under den videre behandling av saken.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1959 har rekommandationen för övervägande överlämnats till 1949 års jaktutredning. Vid fullgörandet av sitt uppdrag kommer utredningen att samråda med närmast berörda myndigheter i de andra nordiska länderna. Nämnas må i sammanhanget, att ändrade föreskrifter rörande jakt å morkulla genomförts i Sverige, så till vida att vårjakt inte medgivits under jaktåret 1959/60. Härigenom skedde ett närmande till i Finland och Norge tillämpade bestämmelser.

TILLÄGG

Skrivelse från Islands Menntamálaráðuneyti till Sveriges jordbruksdepartement angående rekommandation nr 1 1958

Av djur-geografiska orsaker berör rekommandationen Island praktiskt taget endast i fråga om vissa fågelarter. Och även på det området har den,

såsom chefen för Islands naturhistoriska museums zoologiska avdelning har påpekat i sitt remissvar till ministeriet, begränsad aktualitet, eftersom isländska flyttfåglar vanligtvis icke passerar skandinaviskt område och icke övervintrar där i någon nämnvärd utsträckning. Från samma håll framhålles även, att rekommendationen för fåglarnas del främst torde syfta till att få till stånd sådana enhetliga bestämmelser om skydd åt flyttfåglar, som skulle göra det möjligt för berörda länder att ratificera den internationella Paris-konventionen från 1950 (convention internationale pour la préservation des oiseaux), men den har Island redan ratificerat (1956).

Gällande isländska lagbestämmelser om fridlysnings- och jakttider i fråga om fåglar finns i lag nr. 63, 21. april 1954, vilken härmed bilägges i särtryck på isländska och engelska [*se Bihang*¹].

Slutligen bör nämnas, att Island är sedan år 1948 medlem av Internationella fågelskyddskommissionen (The International Committee for Bird Protection).

Reykjavik den 5 oktober 1959

P. m. v.

Birgir Thorlacius
Departementschef

Árni Gunnarsson

BIHANG

Isländsk lag om fågeljakt och fågelskydd (nr 63/1954)

II. kafli

Friðunarákvæði og veiðitimar

8. gr.

1. Á islandi skulu allar villtar fuglategundir, að undanskildum þeim tegundum, er taldar eru í 2. málsgr., vera friðaðar allt árið.

2. Á eftirgreindum árstímum skal heimilt að veiða þær tegundir, sem hér eru taldar:

a. Allt árið: kjói, svartbakur (veiðibjalla), hrafn.

b. Frá 15. ágúst til 19. maí: skúmur, silfurmáfur, litli svartbakur, stóri hvitmáfur, litli hvitmáfur, hettumáfur, rita, álka, stuttnefja, langvia, teista, lundi.

c. Frá 20. ágúst til 31. október: grágæs, blesgæs, heiðagæs, margæs, hel-singi.

d. Frá 1. september til 31. október: urtönd, grafönd, skúfönd, duggönd, hrafnsönd.

¹ Den engelska texten här ej tryckt.

- e. Frá 1. september til 29. febrúar: stökkönd, rauðhöfðaönd, hávella.
  - f. Frá 20. ágúst til 31. marz: fýll, súla, dílaskarfur, toppskarfur.
  - g. Frá 20. ágúst til 20. apríl: lómur, sefönd (flórgoði), stóra toppönd (gulönd), litla toppönd.
  - h. Frá 15. október til 22. desember: rjúpa.
3. Friðun sú, sem fólgin er í ákvæðum 1. og 2. málsgr., tekur einnig til eggja og hreiðra þeirra fugla, sem njóta algerðrar eða tímabundinnar friðunar, nema öðurvísi sé ákveðið í lögum þessum.
-

BILAGA**Yttrande av professor emer. Sven Ekman och professorn Sven Hörstadius över skrivelse från professorn Alf Johnels till Sveriges regering angående tillvaratagande av vissa döda rovdjur**

Över avdelningsföreståndarens vid riksmuseum prof. Alf G. Johnels' skrivelse till Konungen av den 22 nov. 1958 angående tillvaratagande av dödade eller såsom fallvilt påträffade exemplar av björn, varg, järv och lo få undertecknade härmed avgiva infordrat yttrande.

Vi instämna livligt i prof. Johnels framhållande, att de fyra nämnda rovdjursarterna stå inom riskzonen för utrotning i Sverige, att de svenska zoologiska museerna äga ett otillräckligt material av dessa arter och att det alltså är av största vikt att åtgärder ofördröjligen vidtagas för att tillförsäkra våra vetenskapliga museer ett för framtida forskningar fullgott material av dessa djur. Fullt lika viktigt anse vi det vara, att den hotande utrotningen av dessa rovdjur förhindras, och då utrotningsrisken till stor del har samma orsaker och torde kunna förebyggas med samma medel som risken i nämnda museala hänseende, vilja vi i det begärda yttrandet upptaga båda dessa frågor till gemensam belysning.

De lagstiftande myndigheternas inställning till rovdjursfrågan framgår bl. a. av 1938 års lag om rätt till jakt, Kungl. Maj:ts jaktstadga av samma år och de senare förordningar, som blivit en följd av 1949 års jaktutredning. Den är ett uttryck för den principiella inställning till den mera omfattande allmänna naturskyddsfrågan, som kan formuleras ungefär så, att den natur, vi skola lämna i arv till våra efterkommande, bör av oss omhändervhas icke uteslutande med hänsyn till nutidens ekonomiska behov och önsknings utan även med hänsyn tagen till kommande generationers berättigade krav på möjligheter till hälsofrämjande och estetisk naturupplevelse och naturforskning inom ett måttligt antal områden, där naturen tillåtits att utan för starkt intrång sköta sig själv. I tillämpningen av denna grundsats ingår bland annat, att vi såvitt möjligt böra förhindra, att någon av våra däggdjurs- och fågelarter fullständigt utrotas ur landet. För att uppnå detta mål har man totalfredat ett stort antal arter, »som i fråga om individantal befinner sig i närheten av den gräns, under vilken artens fortbestånd är starkt hotat» (G. A. Bouveng, Jakträtt och viltvård. Lagen om rätt till jakt, jaktstadgan etc., Stockholm 1956).

Lagbestämmelserna innehålla dels vissa normer för jaktens utövning och om fridlysningstider för de mest hotade däggdjuren och fåglarna, dels också stadganden om ersättning till tamdjursägare, som lidit förluster genom rovdjurs härjningar. Det förtjänar att särskilt påpekas, att sådan ersättning

blev beslutad såsom en gottgörelse till ägarna av tamboskap (dit också lapparnas renar räknas) för att dessa genom lagstiftningen hindrades i sina försök att fullständigt utrota de större rovdjuren. Ersättningsrätten är alltså bunden vid en viss inskränkning i jakträtten. Likaså bör det observeras, att bevisning för att ersättningsberättigande skada genom rovdjur verkligen skett godtages enligt synnerligen frikostiga principer.

Bland de nu ifrågavarande fyra rovdjuren äro järven och vargen sämst ställda i skyddshänseende. Medan lon i hela riket är fridlyst 10 månader om året och björnen i större delen av sitt utbredningsområde likaså 10 månader (dessutom på kronomark hela året), åtnjuter järven liksom vargen ingen fridlysning alls. Deras avlivande blir tvärtom belönat av staten genom utbetalande av skottpengar. Staten motverkar därmed själv sin nyssnämnda princip, att ingen av våra däggdjursarter bör få fullständigt utrotas. Skottpengarna på järv borde otvivelaktigt avskaffas, i synnerhet som järven numera (enligt k. kungör. 12 april 1946) hör till de rovdjur, vilkas skada å renar och tamboskap ersättes av staten. Järven står redan nu mycket nära sin utrotning i Sverige. Ungarna födas i regel i mars, och den effektivaste jakten äger rum under vårvintern, då honan och de små ungarna befinna sig i ett bo djupt nere i snön, vars ingångsmynning är tämligen lätt att upptäcka med ledning av djurets spår. Största delen av vår kvarlevande lilla järvstam har sålunda i vissa trakter kommit att bestå av hanar (i Sorsele socken, 7 835 kvkm, numera blott 5 järvar, varav 3 hanar). Att den effektivaste jakten alltså sker under fortplantningstiden, är givetvis för artens framtida bestånd ytterligt riskabelt och harmonierar illa med de principer, som anses böra vara normerande för svensk jakt. En fridlysningstid av tre månader, mars—maj, är otvivelaktigt fullt behövlig för järven, om risken för utrotning skall kunna hävas.

Härtill kommer en annan sak. Skottpengar för järv utbetalas ej blott av staten utan med betydligt större belopp även av lappfonder och lappbyakassor. Medan statens skottpengar utgå med de blygsamma beloppen av 20 kr. för vuxen järv och 10 kr. för årsunge före 1 sept., utbetalades år 1945 (enligt en sammanställning av överjägmästaren i Nedre Norrbottens distrikt) från nämnda lappkassor i Jokkmokks och Arjeplogs socknar: Jokkmokk: för vuxen järv 400 kr., för årsunge 350 kr.; Arjeplog: för vuxen järv 250 kr., för årsunge 125 kr. Det kan icke råda något tvivel därom, att dessa utbetalningar äro avsedda att åvägabringsa en snar utrotning av järven inom det högst betydande område, dessa båda socknar utgöra, större än hela Småland. Tydligt finnas även inom andra delar av Lappland liknande kassor. Sålunda förtjänade två jägare i Sorsele socken i Västerbottens län 2 280 kr. i skottpengar (och dessutom pälsvärdet) genom avjagning av två lyor, vardera med en hona och två ungar.

Dessa överdrivet höga skottpengar utgöra för järven ett farligare hot än något annat av våra rovdjur, fränsett vargen, är utsatt för. Det måste med det snaraste företagas åtgärder för att neutralisera detta hot. Ett stadgande,

att bytet skall överlämnas till kronan skulle visserligen vara välkommet från museisynpunkt men högst obetydligt skydda järven, ty jakten efter detta djur tenderar alltmer att intensifieras av utsikten till grov penningeförtjänst, och genom ett överlämnande till kronan av de dödade djuren skulle denna förtjänst minskas endast med skinnvärdet. I och med en fridlysning skulle däremot läget förbättras betydligt. I Kungl. Maj:ts jaktstadga av den 3 juni 1938 heter det nämligen i § 10 mom. 1: »Är enligt denna stadga eller annan författning å viss ort jakt efter däggdjurs- eller fågelart under någon tid förbjuden, må belöning, avseende att uppmuntra till förföljelse, icke där utfästas för dödande eller fångande av däggdjur eller fåglar, tillhörande samma art — — — med mindre länsstyrelsen lämnat tillstånd därtill». Detta ger ökad vikt åt fridlysningsförslaget. Här må ånyo framställas, att de höga järvdödarbelöningarna stå i uppenbar strid mot lagstiftningens strävan att förhindra utrotning av våra sällsynta djurarter. Att de renägande lapparna skulle lida någon orättvisa genom att de höga järvpremierna bleve förbjudna, vederlägges tydligt genom statens utbetalning av full ersättning för av rovdjuren förorsakade skador.

Liknande synpunkter skulle även kunna tillämpas på vargen, men denne intager en särställning genom sin förmåga att i flock döda ett stort antal renar, genom de svårigheter, han förorsakar renskötseln, samt genom sin egenskap att vara synnerligen svårjagad.

Enligt nu gällande bestämmelser äger i vissa fall kronan, i andra fall jägaren förfoganderätt över bytet (jaktlagen § 14 och § 18; k. kungör. 1 juni 1951). För de fall då denna rätt tillkommer kronan, finnas redan nu (i jaktstadgan § 26 och k. kungör. 3 juni 1938) detaljerade bestämmelser om skyldighet för jägare, jakträttsinnehavare m. fl. att anmäla dödat eller såsom fallvilt påträffat djur, anvisningar om vart anmälan skall ske, bestämmelser om ersättning för kostnader i samband med anmälan, om viss skyldighet för mottagaren o. s. v. Prof. Johnels' förslag skulle alltså i berörda hänseende ej vålla några svårigheter.

Det synes oss lämpligare, att infångade oskadade ungar av ifrågavarande arter tillvaratagas levande för eventuell överföring till någon djurgård e. d., än att de avlivas, och vi vilja därför föreslå, att vederbörande myndighet erhåller rätt att utbetala lämplig ersättning till jägare, som erbjuder sådant jaktbyte. Då det har hänt, att fällda björnar påståtts vara skjutna av jägaren i självförsvar och icke vid egentlig jakt, och då kanske icke alla fångstmän vilja inbegripa fångst i termen jakt, föreslå vi i dessa avseenden en obetydlig omformulering av förslaget, som så, med tillägg även av ovan motiverade önskemål beträffande järvens fridlysning, i full anslutning till prof. Johnels' syfte skulle få följande lydelse, nämligen,

att sådana åtgärder snarast vidtagas, att alla med jaktvapen eller fångstredskap dödade eller fångade exemplar av björn, varg, järv eller lo i ostympat skick tillfalla kronan och överlämnas för tillvaratagande vid naturhistoriska riksmuseum i Stockholm (eventuellt även vid något av de zoolo-

giska museerna i Uppsala och Lund), att motsvarande föreskrift skall gälla beträffande djur av sagda arter, vilka påträffas som fallvilt, att järven fridlyses under tiden 1 mars—31 maj samt att levande infångade oskadade ungar av samma arter böra mot lämplig extra avgift inlösas av staten.

Uppsala den 23 januari 1959

Sven Ekman

Sven Hörstadius

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1958 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 3 juli 1959:

at man intet har at melde, men fortsat afventer Sveriges initiativ i sagen.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

att Nordiska rådets rekommendation n:o 2/1958 angående äskad ändring av § 2 i fiskelagen av den 28.9.1951 har meddelats fiskelagskommittén av den 10.4.1958 till kännedom.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. fiskeridepartement som i brev av 16. juli d. å. meddeler at departementet i løpet av høsten 1959 vil fremme Ot. proposisjon med forslag til endring av § 1 i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske innenfor Norges fiskerigrense. Ved den lovforandring som vil bli foreslått, vil det bli adgang for nordiske borgere til å drive sportsfiske i sjøen med håndredskaper innenfor fiskerigrensen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Rekommendationen har för yttrande överlämnats till berörda svenska myndigheter och organisationer. Svar har inkommit från samtliga remissinstanser, och dessa synes över lag vara positivt inställda till ett genomförande av den föreslagna likställigheten i huvudsaklig överensstämmelse

med de riktlinjer, som uppdragits av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté. Inom jordbruksdepartementet har på basis av föreliggande material upprättats ett förslag till frågans reglering. Det har beslutats, att ifrågavarande förslag jämte kommentarer skall delges respektive fackdepartement i övriga nordiska länder och att representanter för dessa departement skall inbjudas till överläggningar i Stockholm.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Spørgsmålet om evt. gennemførelse af ligestilling på dette område inden for loven om opførelse af arbejderboliger på landet har været undergivet behandling i den af landbruksministeriet under 26. august 1957 nedsatte kommission vedrørende statshusmandsloven m. m.

I den af kommissionen under dags dato vedrørende dette spørgsmål afgivne indstilling går det overvejende flertal af kommissionens medlemmer ind for, at der ved forslag til ændring af lovens § 2, stk. 1, 1) søges gennemført ligestilling af danske, finske, islandske, norske og svenske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil også på dette område.

Der vil herefter ved først indtrædende lejlighed af landbruksministeren blive fremsat forslag til ændring i loven om opførelse af arbejderboliger på landet i overensstemmelse med kommissionens indstilling.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

att i ministeriet för närvarande utarbetas en proposition om ändring av gällande lagstiftning, så att lån för bostadsändamål av statsmedel, som reserverats för kolonisationsverksamhet, skall kunna beviljas förutom åt finska medborgare även åt danska, norska och svenska medborgare.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 22 september 1959:

Enligt lag angående ändring av lagen om bostadsproduktion den 17 april 1959 (17/59) 6 § 2 mom. kan med statsrådets samtycke bostadslån för uppförande av egnahemshus beviljas även annan än finsk medborgare. En-

ligt förordning angående verkställighet och tillämpning av lagen om bostadsproduktion den 26 juni 1959 (268/59) kan med statsrådets tillstånd även annan än finsk medborgare vara aktieägare i bostadsaktiebolag. Genom dessa stadganden har rekommendationens syftemål förverkligats i städer, köpingar och på landsbygden belägna befolkningscentra i Finland.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 3/1958 har vært forelagt det kgl. departement for industri og håndverk som uttaler:

Forsåvidt angår spørsmålet om likestilling ved erverv av fast eiendom til boligformål er det forlengst gjennomført en slik ordning ved en meget liberal administrativ praksis. Som tidligere meddelt Nordisk Råd, er en imidlertid for tiden ikke stemt for å legge frem forslag om lovendringer, idet dette først bør foretas i forbindelse med den fullstendige revisjon av konsesjonsloven av 14/12—1917 som pågår.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 13 oktober 1959:

Inom justitiedepartementet, på vars handläggning ankommer spørsmålet angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom, behandlas frågan om eventuella lagändringar i anledning av rekommendationen i denna del.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 oktober 1959:

Som komplettering till justitiedepartementets meddelande den 13 oktober 1959 om Nordiska rådets rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål får socialdepartementet meddela, att utländsk medborgare, som erhållit tillstånd att förvärva fast egendom, äger erhålla statliga bostadslån på samma villkor som svensk medborgare.

*BILAGA 1***Skrivelse från Danmarks Landbrugsministeriums kommission af 26. august 1957 vedrørende statshusmandsloven m. m. till samma Landbrugsministerium i anledning av rekommendation nr 3/1958**

I forbindelse med de kommissionen pålagte opgaver vedrørende loven om opførelse af arbejderboliger på landet har landbrugsministeren pålagt kommissionen at undersøge og tage stilling til den på Nordisk Råds 6. session vedtagne rekommandation (nr. 3/1958) om gennemførelse af ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil.

Idet man med hensyn til løsningen af de kommissionen iøvrigt pålagte opgaver henviser til den af kommissionen under 28. november 1958 afgivne betænkning vedrørende statshusmandsloven og loven om opførelse af arbejderboliger på landet (kommissionens 1. betænkning), hvorefter kommissionens opgaver vedrørende loven om opførelse af arbejderboliger på landet må anses for i det væsentlige at være afsluttet ved afgivelse af de i betænkningen indeholdte 2 lovforslag (jfr. lov nr. 84 af 21. marts 1959 om udlån til arbejderboliger på landet og lov nr. 83 af 21. marts 1959 om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet), i hvilken forbindelse det dog er forudsat, at der under kommissionens fortsatte arbejde vil kunne fremkomme forslag om yderligere ændringer, skal man med hensyn til det foreliggende spørgsmål udtale følgende:

Som det fremgår af den til brug ved sagens behandling i Nordisk Råd af rådeis juridiske udvalg afgivne udtalelse, kræves der ikke dansk indfødsret til opnåelse af de af staten ydede lån i medfør af boligstøttelovgivningen. Loven om opførelse af arbejderboliger betegner den eneste undtagelse fra dette hovedprincip, idet loven i § 2, stk. 1, 1) (lovbekendtgørelse nr. 138 af 23. april 1959) kræver, at ansøgeren skal være myndig og have indfødsret.

Da der efter kommissionens mening ikke gør sig sådanne særlige hensyn gældende, der måtte tale for på dette særlige område at gøre en undtagelse fra det almindelige hovedprincip inden for boligstøttelovgivningen ved at begrænse lånemulighederne til alene at omfatte personer med dansk indfødsret, har kommissionen vedtaget at indstille, at man ved forslag til ændring af lovens § 2, stk. 1, 1), søger gennemført ligestilling af danske, finske, islandske, norske og svenske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil også på dette område. Kommissionen har herved forudsat, at danske statsborgere opnår tilsvarende ligestilling i de øvrige nordiske lande.

Med hensyn til forslaget's konsekvenser skal man fremhæve bestemmelsen i lovens § 2, stk. 1, 6), hvorefter en ansøger, for at kunne opnå lån til nyopførelse af en arbejderbolig, i det sidste år enten skal have haft fast bopæl i den kommune, hvor han ansøger om byggegrund, eller have haft sit arbejde i vedkommende kommune, hvilken bestemmelse må antages i tilstrækkelig grad at modvirke en af lovens lempelige lånevilkår motiveret tilflytning af ansøgere fra andet nordisk land med eventuelle afvigende boligforhold for arbejdere på landet.

Det tilføjes, at kommissionens indstilling er vedtaget med overvejende tilslutning af kommissionens medlemmer, idet dog eet af medlemmerne har udtalt sig imod fuld ligestilling.

København, den 1. september 1959

P. k. v.

V. Hornslet

Formand

N. Wermuth

Sekretær

BILAGA 2

Skrivelse från Norden, dansk Forening for nordisk Samarbejde till Nordiska rådet i anledning av rekommendation nr 3 1958

Den danske forening Nordens årsmøde, som blev afholdt den 30. maj 1959, vedtog en udtalelse, hvori det bl. a. hedder:

Arbejdet i Nordisk Råd for, at nordiske landes borgere uanset nationalitet kan erhverve fast ejendom til boligformål i de respektive nordiske lande, er meget værdifuldt. Foreningen Norden henstiller til Nordisk Råd at søge denne sag fremmet mest muligt.

30. maj 1959

(sign.)

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, det statistiske departement) meddelar den 18 september 1959:

Under henvisning til den på Nordisk Råds 6. session vedtagne rekommendation nr. 4/1958 vedrørende udgivelse af et fælles statistisk skrift skal man udtale følgende:

Det fremgår ikke klart af de foreliggende akter fra sagens behandling i Nordisk Råd, hvorvidt rådet har tilsigtet et skrift med det hovedsagelige formål at præsentere de nordiske lande over for udlandet eller en publikation med hovedvægten lagt på informative funktioner i statistisk henseende.

Såfremt der tilsigtes et skrift af førstnævnte art, indeholdende en del grundlæggende statistiske data, men med hovedvægten lagt på at præsentere de nordiske lande over for udlandet i kulturel, social og økonomisk henseende, således som det f. eks. er gjort i udenrigsministeriets flersprogede skrift »Danmark», vil opgaven i statistisk henseende være begrænset. I så tilfælde vil det foreliggende, ikke særligt omfattende statistiske materiale, der for de nordiske lande er direkte sammenligneligt, og som findes offentliggjort i den internationale afdeling i de nordiske landes statistiske årbøger, kunne danne grundlaget.

Til at udarbejde et skrift af denne art med hovedvægten lagt på en tekstmæssig, alsidig orientering ville de statistiske centralbureauer næppe være hensigtsmæssige instanser, og da grundmaterialet jo foreligger i bearbejdet, offentliggjort stand, ville det være ubetænkeligt at overdrage arbejdet til en enkelt person med specielle evner til at varetage netop den præsentationsmæssige side af sagen.

Såfremt man derimod ønsker fulgt mønstret fra Benelux-årbogen, der er en ren informativ publikation af samme art og udstyr som den, de nationale statistiske årbøger normalt har, og hvis indhold langt overskrider den statistik, som for øjeblikket foreligger i en for de nordiske lande sam-

menlignelig form, vil fremstillingen af et sådant skrift blive særdeles be-
kostelig, hvis man blot stiler efter, at det skal være så omfattende og for-
svarligt, at det f. eks. kan være til nytte i Nordisk Råds eget arbejde.

Trykningsomkostningerne vil i så tilfælde udgøre langt den mindste del
af de samlede omkostninger, idet tilvejebringelsen af grundmaterialet til
et sådant skrift — således som også fremhævet af det finske statistiske
centralbureau — under alle omstændigheder vil kræve, at tjenestemandsan-
tallet må øges, idet der heller ikke i det danske statistiske departement fin-
des ledig arbejdskraft. Hertil kommer, som også påpeget af det finske cen-
tralbureau, at de omkostninger, der vil være forbundet med nødvendige
personlige konferencer med repræsentanter for de øvrige nordiske lande,
vil blive meget store. Hvor store ser departementet sig ikke engang tilnærmel-
sesvis i stand til at skønne over, så længe der ikke er udarbejdet nøjagtige
planer over, hvilket materiale der er tænkt medtaget, og som må underkas-
tes den omhyggelige gennemgang, som er nødvendig for at sikre en for-
svarlig sammenlignelighed.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 22 septem-
ber 1959:

Utgivande av en gemensam nordisk statistisk skrift bör anses viktigt.
Ett sådant arbete skulle dock förutsätta ett synnerligen intimt samarbete
mellan de nordiska länderna. Statistiska uppgifter insamlas i de skilda
nordiska länderna på från varandra något avvikande grunder, och det kom-
mer säkerligen att vara svårt att erhålla jämförliga uppgifter från alla de
nordiska länderna, då det redan nu har varit förenat med svårigheter att
anskaffa uppgifter för utlandsavdelningen i »Statistisk årsbok».

Vid sådant förhållande borde man åtminstone till en början lägga an på
att undvika att göra statistikerna onödigt omfattande och koncentrera
sig närmast på sådana statistiker, som redan nu ha direkt praktisk bety-
delse.

Statistiska centralbyrån i Finland har på förfrågan från Norges statis-
tiska centralbyrå meddelat, att den ställer sig positiv till saken och emotser
åtgärder från norsk sida. Avskrift av svaret har även tillställts de övriga
nordiska centrala statistiska verken.

I s l a n d s r e g e r i n g (Fjármálaráðuneytið, hagstofa Íslands) medde-
lar den 15 september 1959:

Det blev overdraget den norske regering at påtage sig videre behandling
af denne sag. Det norske udenrigsministerium anmodede om forslag fra
Statistisk sentralbyrå i Oslo om, hvad der burde foretages i sagen, og dette
har foreslået, at der på Nordisk Råds næste årlige møde i Stockholm i no-
vember 1959 bliver nedsat et udvalg med en repræsentant fra hvert af de
nordiske lande, der skal stille forslag om nærmere tilrettelæggelse af denne
pjece på en angivet måde. Det norske Statistisk sentralbyrå forelagde sa-

gen for de statistiske departementer i de andre nordiske lande og anmodede om deres udsagn. Med skrivelse af 2. ds. meddelte Islands statistiske departement det norske »sentralbyrå», at det var indforstået med sidstnævntes forslag om nedsættelse af et udvalg til behandling af gennemførelsen af denne sag i enkelte punkter.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 4/1958 har vært forelagt statistisk sentralbyrå, som i brev av 11. september 1959 uttaler:

Statistisk sentralbyrå er fremdeles i tvil om behovet for et felles statistisk skrift av dette slag, men mener likevel at saken fortjener en grundigere utredning. Byrået vil derfor foreslå at det ved Nordisk Råds 7. sesjon i Stockholm i november fremmes forslag om nedsetting av et arbeidsutvalg med representanter fra medlemslandenes statistiske sentralbyråer og med følgende mandat:

1. Framlegge et konkret forslag til skriftets formål, opplegg, innhold, sidetall, format etc., under hensyntagen til mulighetene for å kunne gi sammenlignbare oppgaver for alle de nordiske land.

2. Framlegge omkostningsoverslag, basert på dette konkrete forslag, for trykning i de enkelte medlemsland.

3. Fremlegge forslag om trykningssted, redaksjon, utgiftenes fordeling, og andre spørsmål som måtte ansees å være av betydning for saken.

Dette forslag har vært forelagt de statistiske sentralbyråer i de andre nordiske land til uttalelse. Byråene i Finland, Island og Sverige støtter forslaget om at det nedsettes et arbeidsutvalg, mens det fra dansk side uttales at man ikke på det foreliggende grunnlag kan støtte forslaget.

Til eventuell bruk for et arbeidsutvalg har byrået allerede på det nåværende tidspunkt søkt å bringe til veie en sammenliknende oversikt over trykningsomkostninger og trykningstid i de forskjellige medlemsland. Fra Finland, Norge og Sverige foreligger veiledende omkostningsoverslag for trykking av et skrift på 48 sider (3 ark), alternativt 64 sider (4 ark) med en del nærmere oppgitte spesifikasjoner. Det islandske sentralbyrå uttaler at trykningsforholdene i landet er slik at muligheten for trykning der kan settes ut av betraktning. Fra Danmark har byrået ikke mottatt omkostningsoverslag.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Då Norge är koordinerande land beträffande ifrågavarande rekommendation, avvaktar finansdepartementet konkreta förslag därifrån för den fortsatta behandlingen av frågan.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 24 augusti 1959:

Man har för så vidt angår kvantitative restriktioner af betalningsbalancehensyn intet at erindre mod en dansk tiltræden af rekommandation nr. 5/1958 om gensidig rådføring i grænsehandelsspørgsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 1 september 1959:

Departementet for told- og forbrugsafgifter har for sit vedkommende intet at erindre mod, at der i alle spørgsmål om grænsehandel finder gensidig rådføring sted mellem de nordiske lande.

Det kan tilføjes, at departementet har et løbende samarbejde med de øvrige nordiske toldstyrelser.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Åberopade rekommendation angår flere olika myndigheters verksamhetsområde. På finansministeriets vägnar är tullstyrelsen beredd att rådslå med Sveriges och Norges myndigheter i alla till tullverksamheten anslutna ärenden rörande gränshandeln, såvida detta anses nödigt.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 16 september 1959:

att den är redo att med de nordiska grannländerna diskutera de legislativa och administrativa åtgärder, som ansluta sig till gränshandeln, innan beslut om dessa åtgärder fattas.

I s l a n d s r e g e r i n g (Viðskiptamálaráðuneytið) meddelar den 7 april 1959:

Der synes ikke at være anledning til at foretage noget fra islandsk side i denne forbindelse.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 1 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 5/1958 har vært forelagt de interesserte fagmyndigheter og utenriksdepartementet vil få uttale:

Det har ikke oppstått noen særlige problemer i Norge i forbindelse med grensehandelen i den senere tid. De norske regler om grensehandelen er relativt liberale, og det er for tiden ikke aktuelt med noen endringer. Skulle endringer bli overveiet, vil den norske regjering handle i samsvar med rekommandasjonen.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler .

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 18 augusti 1959:

Efter nærmere undersøgelser og overvejelser har man ikke fundet det hensigtsmæssigt for tiden at stille forslag om indførelse af sommertid i Danmark.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

I Finland utexperimenterades sommartiden redan år 1942, då det förordnades, att klockorna under tiden mellan den 2 april och den 4 oktober skulle flyttas en timme framåt. Erfarenheterna av sommartiden voro emellertid, särskilt inom lantbruket, negativa, varför experimentet icke där-
efter har upprepats. Då utvecklingen inom odlingstekniken sedermera hela tiden har gått framåt och bruket av maskiner blivit allmänt, ha skörde-
metoderna förändrats i den riktningen, att gynnsamma väderleksförhållan-
den noggrannare än tidigare måste tillvaratagas. Om arbetstiden skall taga
sin början en timme tidigare, innebär detta för lantbruket förlust av en
timme av den ordinarie arbetstiden, enär exempelvis skördearbetet icke kan
inledas, innan daggen har avdunstat. Med hänsyn till de i våra förhållan-
den för skördeperioden typiska allmänna väderlekssvårigheterna ha bl. a.
försök gjorts att med tillhjälp av kollektivavtalspolitiken dirigera utveck-
lingen i den riktningen, att arbetsdagen inom lantbruket vid behov kan in-
ledas även senare än normalt. En sommartidsplan skulle däremot resultera
i en alldeles motsatt utveckling. På lantbrukssakkunnigt håll anses det för-
denskull, att även om frågan med hänsyn till turismen och solbaden har en
viss betydelse, fördelen därav likväl skulle komma att visa sig mycket ringa
i jämförelse med de allvarliga olägenheter, vilka sommartidens ibruktagan-
de skulle komma att medföra för produktionsverksamheten i allmänhet och
livsmedelsproduktionen i synnerhet.

Ärendet är alltjämt under prövning i fråga om kommunikationsväsendet samt post- och telegrafverket.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 6/1958 har vært forelagt det kgl. samferdselsdepartement, som i brev av 14. september 1959 uttaler:

I anledning av ovenfor nevnte sak har samferdselsdepartementet foretatt en rundspørning til en del departementer og etater om de erfaringer som er gjort i Norge i forbindelse med gjennomføringen av sommertid. På grunnlag av de opplysninger en har mottatt kan en meddele følgende:

Det var i Norge et utbredt ønske om sommertid for å kunne utnytte dagen bedre etter arbeidets slutt. Etterat ordningen med sommertid nå har vært praktisert en stund, har en inntrykk av at det er almen tilfredshet med ordningen og at den har svart til forventningene på dette felt.

Når det gjelder de helsemessige forhold som talte for å innføre sommertid har en på det nåværende tidlige tidspunkt ikke noe grunnlag for å kunne gi noen uttalelse om de erfaringer som måtte være gjort som følge av innføringen av sommertid. De nødvendige undersøkelser om dette vil bli foretatt høsten 1959.

Heller ikke når det gjelder jordbruket kan det sies noe bestemt om virkningen av sommertiden før noe senere på høsten. Foreløpig ser det ut til at overgangen til sommertid har gått bra. For skogbrukets vedkommende kan det spesielt nevnes at sommertid bevirker bedre utnytting av dagslyset for skogsarbeiderne.

Forøvrig har innføringen av sommertid ført til visse vanskeligheter for meteorologisk institutt når det gjelder observatørens arbeid og meldingstjenesten. Bortsett fra visse ulemper ved fellesnordiske sendinger har norsk rikskringkasting ikke noe å innvende mot sommertid, men ser det som en fordel om den kunne bli innført i alle de nordiske land etter felles regler.

Innenfor samferdselssektoren har det vært både ulemper og fordeler ved innføringen av sommertid i Norge. Ved en eventuell innføring av sommertid i de nordiske land etter felles regler vil de fleste av ulempene forsvinne og det er på kommunikasjonshold et utbredt ønske om en ensartet ordning av sommertid i Norden.

Som forutsett er det oppstått vanskeligheter ved korrespondansene over grensene, spesielt for jernbanene, ved at Norge er alene om sommertidens gjennomføring. På lufttrafikken kan årets norske sommertidsordning ikke sees å ha hatt vesentlig skadelige virkninger. Tvert imot har en kunnet konstatere visse bedringer i de norske forbindelser med utlandet. SAS's internasjonale ruteopplegg på Norge er i hovedsaken basert på forbindelseslinjer til og fra København. Det er derfor av avgjørende betydning for det norske, reisende publikum som skal videre på SAS's internasjonale rutenett, at denne forbindelse er best mulig. Ved sommertidens innføring i Norge ble denne forbindelse atskillig bedre. For noen få ruters vedkommende oppsto det imidlertid enkelte ulemper.

SAS har gitt uttrykk for en negativ stilling til en felles nordisk sommertidsordning som selskapet hevder vil få uheldige trafikale og salgsmessige følger i tillegg til økte omkostninger ved ekstraopprett av tidstabeller. Uttalelser fra andre flyselskaper går derimot ut på tilfredshet med sommertidsordningen som opplyses ikke å ha skapt vanskeligheter av betydning.

For post og telegraf har innføringen av sommertid i Norge hatt både

gunstige og ugunstige virkninger. For postens vedkommende har svikt i korrespondansene tildels bevirket større forsinkelser av post som kommer med utenlandstogene, for enkelte distrikter opp til et døgn. Forsinkelsene omfatter vesentlig aviser og korsbånd, da brev for en stor del sendes med fly. Når det gjelder posten til utlandet har sommertidens innføring hatt en meget gunstig virkning både arbeidsmessig og for publikum. For telegrafverket har sommertidens innføring hatt visse uheldige konsekvenser ved utenlands rikstelefonekspedisjon, spesielt med Sverige og Danmark hvor det er stor trafikk. Forskyvningen av tiden i Norge medfører at den felles kontortid i forretningslivet med land som ikke har tilsvarende sommertid, blir en time kortere, med sterkere konsentrasjon av trafikken som resultat. Dette fører til opphopping og lange ventetider om formiddagen. Sommertidens uheldige virkninger innenfor post- og telegrafsektoren vil bli eliminert hvis det blir innført felles sommertid i de nordiske land.

For hotell- og reiselivsnæringen antas det at innføring av felles sommertid i de nordiske land vil bli av særlig verdi. Av hoteller m.v. i Norge er innføringen av sommertid her i landet blitt mottatt med tilfredshet. Visse overgangsvanskeligheter har det dog vært, nærmest fordi Norge har vært alene om å gjennomføre sommertid. Særlig for Vestlands-hotellene er det av stor betydning at publikum i størst mulig utstrekning får anledning til å se de strøk de reiser gjennom. Tidligere om årene har det ofte vært så mørkt om kveldene at passasjerene på de alminnelige skip og jernbaner ikke har hatt særlig utbytte av turen.

Det kan meddeles at en fra den islandske ambassade har mottatt følgende opplysninger om sommertiden på Island:

1. Sommertid ble bestemt ved dekret fra vedkommende departement i 1939. Sommertid hadde før den tid vært brukt på landet, så lenge man vet om og var vanligvis 2 timer.

2. Sommertiden er 1 time.

3. Klokken settes fram natt til den første søndag i april og flyttes tilbake igjen natt til den første vintersøndag, som vanligvis er den 3. søndag i oktober (i enkelte tilfelle er første vintersøndag dog 4. søndag i oktober).

En tidligere sekretær i det islandske landbruksministerium har dertil skrevet en kort redegjørelse således:

Den såkalte sommertid er i grunnen en gammel skikk på Island, særlig når det gjelder landbruket og hjemmefisket. Det er ikke før etter 1906 når Island får telefonforbindelse med utlandet og telefonlinjer fra Øst-Island helt fram til Reykjavik ble bygget at folk utover i bygdene kommer i direkte kontakt med det som kan kalles »rett klokke». Betegnende nok kalt for »simaklukka» d. v. s. »telefonklokke». Før den tiden hadde man i virkeligheten sommertid på alle gårder. Klokken ble stillet etter solen og slik folk syntes det passet best til arbeide i de forskjellige årstider. Fremdeles er det noen tendens til det samme.

På bakgrunn av dette, kan man lett forstå den nu brukte regelmessige sommertid føles som en naturlig ordning de fleste steder utover de islandske bondebygder. Bøndene er tilfredse med denne ordning som de mener har sine fordeler, og noen ulemper følger ikke med systemet da land og by nu har den samme tid enten det nu heter »sommertid» eller »normal tid».

Fra Danmark er gitt meddelelse til Nordisk Råd om at sommertid er besluttet ikke innført. Fra Sverige foreligger ennå ingen meddelelse. Finland har som kjent samme tid som Norge i sommerhalvåret.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 17 september 1959:

Kungl. Maj:t har denna dag beslutat uppdraga åt järnvägsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen att i samråd närmare undersöka förutsättningarna för införande av sommartid i Sverige samt att för Kungl. Maj:t redovisa resultatet av undersökningarna. Vid utredningen bör särskilt beaktas de erfarenheter av sommartid, som under år 1959 vunnits i Norge.

BILAGA

Opinionsundersökning i Norge om sommertiden (september 1959)

Ca 2 000 kvinner og menn ble oppsøkt og stilt spørsmål. De spurte var utvalgt ved slike statistiske metoder at de tilsammen utgjorde en norsk befolkning i miniatyr.

Følgende spørsmål ble stilt: »Vi har isommer hatt såkalt sommertid. Klokken har vært stilt en time frem. Har De likt ordningen, eller synes De det ville vært bedre uten sommertid?»

66 % likte ordningen   19 % kunne ikke uttale seg
15 % syntes det ville vært bedre uten sommertid   100 %

Svarene avgitt i de enkelte grupper, er blitt sortert særskilt. Det viste seg at det overalt var flere tilhengere enn motstandere av ordningen. Dog var det visse variasjoner. Således var flertallet for sommertid blant personer som er knyttet til jordbruk, gartneri og skogbruk mindre enn blant personer i andre næringsgrupper. Analogt med dette viste det seg at overvekten av tilhengere var noe mindre i bygdene enn i byene.

Tallene ser slik ut:

	For sommer- tid	Mot sommer- tid		For sommer- tid	Mot sommer- tid
	%	%			
Alle spurte	66	15	Funksjonærer	82	6
Kvinner	68	12	Selvstendig næringsdri- vende	61	21
Menn	65	18	Pensjon, trygd	55	17
Yngre	70	11	Jordbruk, gartneri, skog- bruk	50	35
Eldre	63	19	Fiske, fangst	37	17
Høyere inntekter	72	14	Industri, håndverk	73	13
Lavere inntekter	59	17	Forr.virksomhet	75	6
Byer, tettbyggde strøk	78	10	Samferdsel	68	10
Land, spredt bebyggelse	55	20	Immateriell virksomhet	78	9
Østlandet	69	17			
Sørlandet + Vestlandet	65	17			
Trøndelag, Nord-Norge	61	8			
Arbeidere	64	16			

Vet-ikke svarene er utelatt i denne tabellen.

De spurte ble så bedt om å begrunne sine respektive synspunkter. Det gjorde de slik:

Liker sommertid

	%		%
Lengre dager, får mer ut av dagen	33	Mer fritid, mer anledning til å nyte sommeren	8
Hyggelig med lange, lyse sommerkvalder	26	Bra å komme tidlig opp	7
Utmerket, bra, greit	15	Passer for årstiden	1

Bli mer tid til turer	1	Vet ikke	7
Div. andre svar	2		100
<i>Bedre uten sommertid</i>			
Lite nattero, for lite søvn, trett om morgenen	18	Passer ikke så bra for bønder	8
Bedre slik det var før	15	Dagen tar aldri slutt	7
Liker ikke slike forandringer, kommer i ulage	15	Kolliderer med utlandet (radiogrammer, reiser)	4
Får ikke barna i seng	11	Div. andre svar	5
Tull og tøv	11	Vet ikke	6
			100

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Efter at den danske regering af Nordisk Råds præsidium var blevet anmodet om at være samordnende ved behandlingen af sagen, meddelte statsministeriet i skrivelse af 2. juli 1959 de pågældende ressortministerier i de øvrige nordiske lande, at man den 14. juli 1959 havde beskikket folketingsmand, landsretssagfører Poul Møller og departementschef i finansministeriet E. Dige til medlemmer af den ad hoc-komité, som ifølge beslutning af 15. november 1958 skulle nedsættes til at arbejde videre med rekommandationen, og kontorchef i statsministeriet B. G. Toft-Nielsen til sekretær for de danske medlemmer, og at man fra dansk side ville indkalde til konstituerende møde, når det var modtaget underretning om udnævnelse af de finske, islandske, norske og svenske medlemmer af komiteen og af eventuelle sekretærer.

Statsministeriet afventer fortsat sådan underretning.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 24 september 1959:

att statsrådet vid en föredragning i dag beslutat förordna riksdagsman John Österholm samt regeringsrådet Esko Rekola till medlemmar i Finlands grupp av kommittén för uppdragande av riktlinjer för administrationen av gemensamma nordiska institutioner samt berättigat gruppen att åt sig utse en sekreterare.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Som den norske regjerings representant i komitéen som skal utrede spørsmålet om retningslinjer for administrasjon av felles nordiske institusjoner vil bli oppnevnt: underdirektør Karl Frimann Dahl, det kgl. lønns- og prisdepartement.

Som sekretær for de norske medlemmer av komitéen vil bli oppnevnt: sekretær Odd K. Barstad, det kgl. utenriksdepartement.

Presidiet i Nordisk Råd har tidligere utnevnt stortingsrepresentant, høyesterettsadvokat Erling Wikborg, som medlem av komitéen.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Enligt skrivelse från Statsministeriet, Köpenhamn, den 22 juli 1959 till finansdepartementet har i Danmark tillsatts en ad hoc-kommitté för att arbeta vidare med rekommendationen. Statsministeriet har föreslagit, att en sekreterare eller annat erforderligt arbetsbiträde ställes till kommitténs förfogande från varje land. Finansdepartementet har i anledning härav för avsikt att inom den närmare tiden avgiva förslag härtill.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 29 oktober 1959:

Den 29 oktober 1959 utsågs förste vice talmannen A. W. Strand och statssekreteraren i civildepartementet G. F. O. Cars att vara svenska medlemmar av en nordisk kommitté med uppgift att i samverkan med Nordiska rådet utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner. Samma dag utsågs t. f. förste kanslisekreteraren i finansdepartementet G. O. O. Waldau att vara sekreterare åt de svenska medlemmarna.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1958 angående utbygginget av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 1 oktober 1959:

De i rekommandationen rejste spörsmål om fælles finansiering og koordineret udbygning af trafikforbindelserne mellem Norden og kontinentet er taget op til behandling i trafikministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, og sagen har været genstand for foreløbig brevveksling mellem ministrene.

Det er endnu ikke muligt at udtale noget om, hvorvidt en fælles meddelelse fra de 4 ministerier til rådet vil kunne afgives allerede til rådets førstkommande samling.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 22 september 1959:

Finlands regering hänvisar till förhandlingarna mellan de nordiska ministerierna för kommunikationsväsendet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 8/1958 har vært forelagt det kgl. samferdselsdepartement, samordningskontoret, som i brev av 11. august d. å. uttaler:

Det har vært korrespondert i saken med det danske trafikministerium, som er koordinerende instans. Dette departement har erklært seg beredt til å delta i det nødvendige utredningsarbeid med sikte på å få trukket opp linjene for en koordinert utbygging av forbindelsene mellom Norden og kontinentet. I den anledning har en forutsatt at det må holdes en konferanse mellom landenes samferdselsdepartementer for å organisere utredningsarbeidet. Norsk deltaker og kontaktperson er utpekt. På et slikt møte bør også avklares forholdet til Nordisk samferdselskomité, som har på sitt program å få en fullstendig kartlegging av kommunikasjonsproblemer i

Norden. Dette program er tidligere godkjent av regjeringene og av Nordisk Råd og det forutsettes at man kan unngå dobbeltarbeid.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) har i meddelande den 17 september 1959 hänvisat till av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar lämnat meddelande.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 9/1958 angående samarbejde i fraga om vaderleksprognoser

(Overlamnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid mote i Oslo den 15 november 1958 enades representanter for regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land for detta sporsmal.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Forsvarsministeriet) meddelar den 12 augusti 1959:

Rekommandationen kan for sa vidt angar sporgsmalet om ugeprognoser principielt tiltredes, og et samarbejde mellem det svenske og det danske meteorologiske institut vedrorende disse prognoser er allerede pabegyndt.

For sa vidt angar sporgsmalet om langtidsprognoser skal det bemerkes, at sporgsmalet om koordinering af bestrabelserne for at finde metoder til sadanne prognoser har veret behandlet pa et mode mellem direktorerne for de nordiske landes meteorologiske institutter.

Der var under disse droftelser enighed om, at oprettelsen af et nordisk institut for langtidsprognoser matte udskydes, indtil de enkelte metoder var nermere undersogt ved de nationale institutter. Det skal i denne forbindelse bemerkes, at der savel i Sverige som i Norge foregar en ret indgaende undersogelse af forskellige metoder for de her omhandlede prognoser.

De pa det nævnte direktormode fremkomne synspunkter findes indeholdt i folgende pa mødet vedtagne resolution, som forsvarsministeriet har kunnet tiltrede:

a. Intensiveret forskning pa langtidsprognoseomraderne skal foretages i hvert enkelt nordisk land, og nodvendige midler hertil bor stilles til disposition.

b. Symposier med diskussion af erfaringer pa dette forskningsomrade skal afholdes, og ogsa andre former for en kontinuerlig kontakt vedrorende sadanne erfaringer skal proves som f. eks. udveksling i kortere eller lengere perioder af personale mellem de respektive institutter, til hvilket formal serlige midler bor stilles til radighed i de i forskellige lande.

c. Pa lengere sigt, nar metoder og former for langtidsprognoser er blevet klarlagt, ma sporgsmalet om en eventuel centralisering af rutinemæssig udforelse af langtidsprognoser tages op til behandling.

I förbindelse med ovanstående skal dog bemärkas, att det danske meteorologiska institutet inte för tiden är i stand till att intensivere forskningen på långtidsprognoseområdet på grund af såväl pladsmangel som personalemangel.

Det skal endelig oplyses, at man fra dansk side har underrettet Sverige om, at man intet har at erindre imod, at Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut indleder det af Nordisk Råd anbefalede nordiske samarbejde angående långtidsprognoser.

Rekommendationen henhörer i Danmark såvel under försvarsministeriets som handelsministeriets ressort. Det närmere arbete med saken finner sted ved meteorologisk institut.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Punkt a) i Nordiska rådets rekommendation no. 9/1958 kan betraktas som slutbehandlad. De meteorologiska anstalterna i Sverige och Finland ha överenskommit om att meteorologiska centralanstalten kan sända meteorologer till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för att där taga del av erfarenheterna vid utarbetandet av medellånga väderleksprognoser. En av meteorologerna vid centralanstalten företog redan vid månadsskiftet maj—juni ett ungefär en veckas besök på Sveriges meteorologiska institut och kommer att under vintern 1959—60 företa en studieresa på ca 6 månader, likaså till Sverige.

Nordiska rådets rekommendation no. 9/1958 b) upptogs till behandling vid föreståndarnas för de nordiska meteorologiska anstalternas möte i Köpenhamn 18—25. 3. 1959. I ärendet fattades följande beslut [*se s. 1508*]:

Vid föreståndarnas för de meteorologiska anstalterna möte i Köpenhamn inbjöd föreståndaren för Sveriges meteorologiska institut de övriga nordiska länderna till ett symposium rörande långtida väderleksprognoser i Stockholm i början av oktober 1959. Sålunda kan det anses, att det i punkt b) av ovanstående rekommendation nämnda samarbetet inletts.

Vad beträffar särskilt meteorologiska centralanstaltens och Finlands andel i det nordiska samarbetet på de långtida väderleksprognosernas område bör konstateras, att centralanstalten tills vidare icke har personal till förfogande för ifrågavarande ändamål. Anstalten kommer att i statsförslaget för år 1961 föreslå inrättande av en meteorologtjänst och två undersökningsbiträdesbefattningar för arbetet i anslutning till de långtida väderleksprognoserna. För deltagande i det nordiska samarbetet på detta område har centralanstalten föreslagit anslag redan i statsförslaget för år 1960.

Behandlingen av frågan om grundande av en gemensam nordisk väderleksprognoscentral bör i enlighet med de nordiska meteorologiska anstalternas ovannämnda rekommendation uppskjutas till en senare tidpunkt, för att för våra förhållanden lämpade prognostiseringsmetoder skola kunna skapas och mera erfarenheter erhållas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommendasjon nr. 9/1958 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som har innhentet følgende uttalelse, datert 15. juni 1959, fra det norske meteorologiske institutt:

Instituttet henviser til tidligere korrespondanse om denne sak, senest dets påtegning i brev til kirke- og undervisningsdepartementet av 20. februar 1959, jnr. 2239/59.

Det nordiske meteorologiske direktørmøte som ble nevnt i denne påtegning vedtok enstemmig følgende resolusjon [*se s. 1508*]:

En tillater seg å foreslå at det ærede departement slutter seg til denne resolusjon og at det kgl. utenriksdepartement underrettes herom.

Det kgl. kirke- og undervisningsdepartement slutter seg i prinsippet til det syn som er gjort gjeldende i ovennevnte resolusjon og antar at behandlingen av spørsmålet om opprettelse av et felles sentrum for langtidsværvarsling bør utstå til det er innvunnet tilstrekkelig erfaring innenfor dette område slik som anført i resolusjonen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

I anledning av ifrågavarande rekommendation uppdrogs den 30 juni 1959 åt Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) att inleda samarbete med motsvarande institutioner i Danmark och Finland om upprättande av vissa prognoser för väderleken i sådan form, att de svenska erfarenheterna på området komma Danmark och Finland tillgodo. At institutet uppdrogs samtidigt att i samarbete med motsvarande institutioner i Danmark, Finland, Island och Norge uppgöra en plan för samverkan i syfte att åstadkomma långtida väderleksprognoser samt bedriva för ändamålet erforderlig forskning och försöksverksamhet.

Redan dessförinnan hade vid ett möte mellan de nordiska meteorologiska institutens direktörer i Köpenhamn i mars 1959 diskuterats de problem rörande väderleksprognoser, som behandlats av Nordiska rådet vid dess sjätte session. Beträffande utfärdandet av veckoprognoser överenskomts därvid, dels att det svenska institutet skulle ta emot studiebesök från de danska och finska instituten, dels att efter det studiebesöken ägt rum, frågan om fortsatt rutinmässigt samarbete skulle diskuteras. SMHI besöktes under maj månad 1959 av en finsk meteorolog under ett par veckors tid, och meningen är, att samme meteorolog skall återkomma till hösten för en längre tids vistelse vid SMHI. Det har också överenskommits, att en dansk meteorolog skall besöka institutet i liknande studiesyfte.

Även frågan om väderleksprognoser för längre tid än en vecka diskuteras vid direktörmötet i Köpenhamn. Problemen i det sammanhanget befunnos så svåra och så litet studerade, att man icke ansåg det möjligt att rekommendera någon viss metodik för rutinmässig användning. Man beslöt

att först göra en inventering av existerande metoder och därefter bland dessa utvälja några, som ur vetenskapliga och praktiska synpunkter förefölle mest lovande. För att till en början få en sådan överblick av forskningsområdet har SMHI inbjudit övriga nordiska länder till en konferens i Stockholm under tiden 5—10 oktober 1959, och ett detaljerat program för konferensen med uppdelning av förberedelsearbetet på de olika länderna har utarbetats.

*BILAGA 1***PM rörande plan för erhållande av medellånga väderleksprognoser***(Utarbetad inom meteorologiska centralanstalten i Finland)*

Sjöfarten är i behov av långtida väderleksprognoser närmast om vintern, då isbildningen kan förhindra fartygens infart till någon hamn. I sådana fall medför förflyttningen av den i hamnen upplagrade lasten till någon sydligare hamn kostnader, som i allmänhet äro större än de, som förorsakas av någon annan delfaktor. Då man betänker, att transporten av lasten, t. ex. trävaror från industriinrättningarna i det inre av landet eller från enskilda platser till någon hamn i allmänhet kräver en tid av 1—2 veckor och då härtill fogas de för lastningen nödiga 3—5 dagarna, i vissa fall t. o. m. en längre tid, är sjöfarten i behov av väderleksprognoser för de närmaste 1—2 veckorna.

För vintersjöfarten är isbrytarnas verksamhet av avgörande betydelse, ty kort efter det isen lagt sig, kan sjöfarten bedrivas endast med tillhjälp av isbrytare. Sålunda är stängning av hamnarna i allmänhet en följd av de begränsande åtgärder, som isbrytarnas ledning i enlighet med situationens utveckling måste vidtaga. Isbrytarnas ledning strävar å andra sidan att fortsätta sjöfarten så länge som möjligt. Sålunda är det endast möjligt att med tillhjälp av effektiva och tillräckligt långa väderleksprognoser fastställa den riktiga tidpunkten för stängning av en hamn. Isbrytarnas ledning är sålunda det organ, som i första hand är i behov av långtida väderleksprognoser.

Emedan de s. k. veckoprognoserna eller medellånga väderleksprognoserna i allmänhet utarbetas enligt mindre arbetsdryga metoder än de längre eller s. k. långtida väderleksprognoserna, vore det i Finland skäl att först börja utgiva just medellånga prognoser. Detta antyder även erfarenheterna t. ex. från Sverige. Därtill bör beaktas, att de medellånga prognoserna med nuvarande metoder kunna utgivas med tillhjälp av betydligt mindre specialpersonal än de långtida. I själva verket befinna sig metoderna rörande de långtida väderleksprognoserna ännu på ett sådant experimentstadium, att de icke kunna tagas i bruk i rutinarbetet.

Sålunda borde isbrytarnas ledning till en början erhålla ovannämnda veckoprognoser, vilka borde utarbetas två gånger i veckan, t. ex. på måndag och fredag. För de första fem dygnen borde de vara så detaljerade som möjligt, medan för de följande dagarna endast de allmänna riktlinjerna för väderlekens utveckling skulle antydvas. Vid lämpliga väderleksförhållanden borde den senare delen av prognosen även såvitt möjligt utsträckas till 5 dygn.

Såsom av det ovan sagda framgår bör huvudvikten i prognosen åtminstone i början av vintern läggas på temperaturförhållandena. Den närmast viktigaste väderleksfaktorn är vinden. Temperaturen borde prognosticeras såsom avvikelser från medeltalet för vissa vid havsområdena belägna observationsstationer. Såsom stöd för prognosens tillförlitlighet borde givas en kort väderleksredogörelse.

Beträffande vinden äro de viktigaste omständigheterna dess ungefärliga riktning och möjligheterna för stark vind. Någon gång behöver isbrytarnas ledning mycket detaljerade vindprognoser, men dessa äro då kortvariga. — I allmänhet bör isbrytarnas ledning på förhand uppgiva sina viktigaste planer och de omständigheter, vid vilka den önskar, att särskild uppmärksamhet skall fästas i prognoserna.

För isbrytarnas verksamhet vore det av vikt att erhålla medellånga väderleksprognoser redan från och med hösten 1959. I allmänhet bli de aktuella i början av november, då de första isbrytarna sändas till Bottenviken. Till en början kunna isbrytarna komma tillrätta med sina uppgifter tämligen självständigt, men i slutet av november, då isbildningen ökas, ökas även behovet av väderleksprognoser.

Meteorologiska centralanstalten har i statsförslaget för år 1959 erhållit medel för avlönande av en övermeteorolog och ett undersökningsbiträde för utarbetande av medellånga väderleksprognoser. Denna meteorolog bör till en början göra sig förtrogen med området, dels med tillhjälp av litteratur och dels genom studieresor, närmast till Sverige. Likaså böra vissa statistiska arbeten påbörjas såsom en grund för det kommande prognosticeringsarbetet. De grundläggande arbetena böra utföras nu under våren och sommaren, och vid planeringen och genomförandet av dem borde inga misstag få förekomma, m. a. o. de nödvändiga arbetena borde utföras, men å andra sidan borde inga sekundära, möjligen tidsödande statistiska utredningar påbörjas. Därför borde innehavaren av den nya övermeteorologbefattningen, magister E. Laitinen, ännu innevarande vår resa på ett par veckors besök till Sverige för att där göra sig förtrogen med utarbetandet av de medellånga väderleksprognoserna och i synnerhet med de härför erforderliga förberedande arbetenas art och resultat.

I september anordnas i Stockholm vetenskapliga föreläsnings- och diskussionsdagar rörande medellånga och långtida väderleksprognoser. I dessa dagar borde mag. E. Laitinen och minst två andra representanter för centralanstalten deltaga. Efter diskussionsdagarnas slut borde mag. Laitinen stanna flera månader i Stockholm för att vid Sveriges meteorologiska anstalt följa med utarbetandet av medellånga prognoser och själv deltaga i detta arbete.

I fall det vore av vikt att mag. Laitinen skulle stanna i Stockholm längre än till början av november, kunde han därifrån medelst teleprinter översända väderleksprognoser för finska behov. Efter sin återkomst skulle han fortsätta utgivningen av ifrågavarande prognoser vid meteorologiska centralanstalten.

Ehuru avsikten är, att utarbetandet av medellånga väderleksprognoser skall påbörjas med beaktande av sjöfartens behov nästa vinter, är det klart, att ifrågavarande verksamhet t. ex. med beaktande av lantbrukets behov bör fortsättas även om sommaren. Verksamheten kommer sålunda att omfatta hela året. Det är därför klart, att för denna prognosticeringsverksamhet bör erhållas extra arbetskraft. Ett ovillkorligt minimum är härvid en andra meteorolog, så att verksamhetens kontinuitet tryggas samt två undersökningsbiträden för de nödvändiga rutinarbetena. Det lämpligaste torde vara, att meteorologiska centralanstalten efter den utbildnings- och försöksperiod, som nu påbörjas, erhåller nödig extra personal i statsförslaget för år 1961.

Det är naturligt, att många svårigheter komma att uppträda i synnerhet i början. Sålunda måste isbrytarnas ledning bereda sig på, att prognosticeringsarbetet tillfälligt kan avbrytas på grund av utbildning eller av andra orsaker. Frågan, huruvida medellånga väderleksprognoser kunna utgivras för vidsträcktare kretsar redan sommaren 1960, bör även avgöras senare.

Maj 1959

BILAGA 2

PM rörande samarbete mellan de meteorologiska instituten

(Av överdirektören Alf Nyberg)

Hösten 1955 och den följande vintern medförde mycket svåra isförhållanden i svenska farvatten, och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut föreslog därför, att en veckoprognosavdelning skulle inrättas vid institutet för att i samarbete med institutets kusttjänst lämna råd och upplysningar om väntade isförhållanden till isbrytarnämnden och sjöfarten i sin helhet. En sådan veckoprognostjänst igångsattes som uppdrag av sjöfartsstyrelsen redan i februari 1956, och institutet har sedan under de följande vintrarna med tämligen stor framgång lämnat upplysningar om den kommande veckans medeltemperatur och isförhållanden. Prognoserna, som avsett temperatur- och isförhållandena vid de svenska kusterna, särskilt i Bottenhavet och Bottenviken, har också genom isbrytarnämndens försorg översänts till havsforskningsinstitutet i Helsingfors, som funnit, att prognoserna hade ett betydande värde även i den finska isbrytjänstens arbete. Finska utrikesministeriet har i en motion till Nordiska rådet, som avlämnades i januari 1958, föreslagit, att ett nordiskt prognosinstitut skulle inrättas för långtidsprognoser, vilka skulle omfatta en period icke endast av

en vecka utan av en hel månad, och det föreslogs, att institutet borde förläggas till Stockholm eller eventuellt till Oslo. Motionen översändes till de meteorologiska instituten i Norden, och direktörerna för dessa institut diskuterade frågan vid ett sammanträde i Stockholm i augusti 1958. Enighet rådde om att Danmark och Finland borde få tillgång till de svenska erfarenheterna på veckoprognosområdet och vidare att frågan om månadsprognoser icke var tillräckligt utredd. Det ansågs nödvändigt, att man, innan frågan om ett nordiskt institut för månadsprognoser allvarligt diskuterades, i varje land igångsatte forskning på detta område och att utbyte av erfarenheter mellan experterna i de nordiska länderna borde äga rum. På grundval av de meteorologiska institutens uttalanden fattade Nordiska rådet vid sin sjätte session i november 1958 rekommendation nr 9. Regeringarna i de nordiska länderna har senare givit sina meteorologiska institut i uppdrag att samarbeta i överensstämmelse med Nordiska rådets förslag.

Vid en konferens av direktörerna för de nordiska meteorologiska instituten i Köpenhamn i mars i år rekommenderades, att intensifierad forskning på långtidsprognosområdet skulle företagas i varje enskilt nordiskt land och att nödvändiga medel härför bör ställas till förfogande av statsmakterna.

Symposier med diskussioner av erfarenheter på detta forskningsområde skall hållas, och också andra former för en kontinuerlig kontakt beträffande sådana erfarenheter skall prövas, som t. ex. utbyte under kortare eller längre perioder av personal mellan respektive institut, för vilket ändamål särskilda medel bör ställas till förfogande i de olika länderna. På längre sikt, när metoder och former för långtidsprognoser har blivit klarlagda, skall spörsmålet om en eventuell centralisering av rutinmässig långtidsprognosverksamhet tas upp till behandling.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut fick den 30 juni 1959 av kommunikationsdepartementet i uppdrag att inleda samarbete med motsvarande institutioner i Danmark och Finland om upprättande av veckoprognos för väderleken i sådan form, att de svenska erfarenheterna på området kom Danmark och Finland till godo. Institutet har inbjudit Dansk meteorologisk institut att sända en meteorolog till Sverige för att följa arbetet vid institutets veckoprognosavdelning. En finsk meteorolog har redan under kortare tid besökt institutet för ifrågavarande ändamål och kommer enligt överenskommelse att under 6 månader vistas vid institutet med början den 1 november 1959. Kommunikationsdepartementet uppdrog samtidigt åt institutet att samarbeta med motsvarande institutioner i Danmark, Finland, Island och Norge och uppgöra en plan för samverkan i syfte att åstadkomma långtida väderleksprognoser samt bedriva för ändamålet erforderlig forskning och försöksverksamhet.

Vid den ovannämnda direktörskonferensen i Köpenhamn i mars 1959 inbjöd SMHI till en konferens i Stockholm under tiden 5—10 oktober 1959. Denna konferens har hållits med ett 40-tal deltagare från de nordiska länderna (Island hade inbjudits men sände icke någon representant). Vid symposiet genomgicks metoder, som tillämpas eller håller på att utvecklas

i ett flertal länder, såsom England, Förenta staterna, Tyskland samt Norge och Sverige, och man enades om att samtliga dessa metoder redan hade lett till vissa positiva resultat. Vissa av dessa metoder måste dock utvecklas, och andra kan icke utan vidare tillämpas på nordiska förhållanden. Ett betydande forskningsarbete är därför nödvändigt. Vid konferensen enades man om att för Nordiska rådet framhålla, att det är viktigt att forskningen på området intensifieras i samtliga nordiska länder och vidare att en utväxling av personal mellan respektive institut är ett effektivt medel att föra forskningen på detta område framåt. Man var enig om att betydande medel skulle kunna sparas i varje enskilt land, om det material, som ligger till grund för undersökningarna, behandlades enligt en gemensam plan. Stansningen av det material, som är infört på de dagliga väderlekskartorna (historical weather maps) borde sålunda fördelas på de nordiska länderna, och härigenom skulle ett onödigt dubbelarbete kunna undvikas. En förutsättning härför är, att samtliga nordiska länder erhåller tillräckliga anslag för stansning av hålkort och bearbetning av detta material.

Oktober 1959

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1958 angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 3 september 1959:

I undervisningsministeriets bekendtgørelse om fribefordring af skoleelever m. fl. af 11/6 1959 [se *Bilaga*] § 14 er optaget en sålydende bestemmelse: »På udvekslingsrejser for skoleelever mellem de nordiske lande har — under forudsætning af gensidighed — skoleelever også fra de andre nordiske lande adgang til fribefordring på dansk område».

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena överväger de åtgärder, som erfordras för genomförandet av de i rekommendationen framförda förslagen.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 september 1959:

Rekommandasjon nr. 10/1958 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som i brev av 10. mai d.å. uttaler at departementet vil være oppmerksom på saken under budsjettbehandlingen, men som tidligere meddelt Nordisk Råd kan det ikke sies om det av budsjettmessige hensyn vil være mulig å etterkomme rekommandasjonen.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Frågan behandlades vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Mötet anbefallde, att de nordiska länderna var för sig skulle söka främja saken på sätt, som är mest ändamålsenligt i respektive land.

BILAGA

**Danmarks Undervisningsministeriums kungörelse av den 11 juni 1959
om fria resor för skolelever m. fl.**

§ 1.

Stk. 1. Fribefordring ydes efter nedenstående regler på følgende rejser:

I. Ferierejser.

- A. Almindelige ferierejser, jfr. §§ 2-3 og 7-8.
- B. Ferierejser til sommerlejre, jfr. §§ 4-8.

II. Skolerejser.

- A. Almindelige skolerejser, jfr. §§ 9, 10 og 15.
- B. Rejser til lejrskoler, jfr. §§ 11 og 15.
- C. Rejser til skoleidrætsstævner, jfr. § 12.
- D. Rejser for skolekor og skoleorkestre, jfr. §§ 13 og 15.
- E. Udvekslingsrejser for skoleelever mellem de nordiske lande, jfr. §§ 14 og 15.

III. Skovture og andre 1-dags udflugter, jfr. §§ 16 og 17.

Stk. 2. Fribefordring ydes:

- 1. på 2. klasse ved rejse på stats- og privatbanerne,
- 2. på dæksplads ved rejse på skibs- og færgeruterne:

Edsbjerg-Nordby, Fanø

Svendborg-Rudkøbing-Marstal

Nakskov-Spodsbjerg

Korsør-Lohals

Svendborg-Troense-Thurø

Ærøskøbing-Drejshøj-Svendborg

København-Rønne

København-Hasle/Allinge/Gudhjem/Svaneke/Neksø.

- 3. på rutebilstrækningerne:

Vodskov-Østervrå

Hjørring-Hørby

Viborg-Løgstør

Viborg-Ålestrup-Ålborg¹

Århus-Borum-Hammel

Århus-Borum-Silkeborg

Århus-Silkeborg

Silkeborg-Hammel-Hadsten

Skanderborg-Hammel

Horsens-Nr. Snede-Ikast-Herning

Horsens-Tørring-Thyregod-Brande

Horsens-Rask Mølle-Åle-Nr. Snede

Vejle-Vandel-Grindsted

Kolding-Hejls

Nordborg-Sønderborg/Mommark

Færge

} kun til og fra Skals, Møltrup og Hvam

} kun til og fra Skovby, Galten, Låsby,
Toustrup, Sporup, Anbæk og Ham-
mel} kun på strækningen Horsens-Ejstrup-
holm, hhv. Horsens-Thyregod} kun børn hjemmehørende i Nord-
borg, Havnbjerg, Guderup og Augu-
stenborg

¹ Dog ikke på strækningen Ålestrup-Ålborg.

Sønderborg-Broager-Skelde	} kun børn hjemmehørende i Broager kommune
Brusnæs-Broager-Vester Sottrup-Snogbæk/Sottrupskov	
Odense-Nørre Broby-Fåborg	} ikke transit-rejser
Svendborg-Fåborg	} kun til og fra Skælskør
Slagelse-Skælskør	
Korsør-Skælskør	
Slangerup-Farum/Allerød	} kun børn hjemmehørende i Storkøbenhavn og i den nævnte bilrutes opland.
Vordingborg-Kalvehave-Stege	
Rønne-Rø-Sandvig	
Åkirkeby-Gudhjem.	

Stk 3. For togebenyttelse m. v. gælder følgende bestemmelser:

Indenlandske rejser

Lyntog samt gennemgående vogne i andre indenlandske tog, til hvilke der kræves pladsbillet, kan ikke benyttes.

Ved rejser efter bekendtgørelsens afsnit I A kan eksprestog kun benyttes, når afstanden mellem afrejse- og bestemmelsesstation er 150 km eller derover.

Internationale eksprestog kan kun benyttes over sådanne strækninger, hvor disse tog i henhold til statsbanernes publikumskøreplan kan benyttes af lokale rejsende uden begrænsninger og uden betaling af pladsbilletgebyr.

Børn fra de storkøbenhavnske kommuner kan ved befordring efter bekendtgørelsens afsnit I A alene benytte de på billetterne anførte tog; herfra vil der kun kunne dispenseres, når særlige forhold, f. eks. sygdom, afkortet ophold efter ferieværtens ønske o. lign., gør sig gældende.

Rejser efter bekendtgørelsens afsnit I B og II kan på lørdage og søndage i skoleferierne kun ventes bevilget i stærkt begrænset omfang.

Rejser efter bekendtgørelsens afsnit III kan på samtlige lørdage og søndage kun ventes bevilget i stærkt begrænset omfang.

Rejsehjemlerne er kun gyldige til 2. klasse, hhv. til dæksplads, og kan ikke ved tilkøb gøres gyldige til højere klasse.

For rejser efter bekendtgørelsens afsnit I og II B kan rejseafbrydelse normalt finde sted én gang på henturen og én gang på tilbageturen. For rejser efter afsnit I A skal billetten påtegnes på afbrydelsesstationen. For rejser efter afsnit I B og II B skal ønsket fremgå af ansøgningen.

Håndbagage kan frit medtages i kupeerne. For indskrevet rejsegods må eleven betale ordinær rejsegodsfragt.

Ved benyttelse af Bornholmsruterne må der — bortset fra rejser efter bekendtgørelsens afsnit I A afhentes kontrolbilletter i overensstemmelse med det på rejsehjemlerne anførte. Det må på rejsehjemlerne udtrykkelig angives, for hvilket selskab de skal være gældende; ud- og hjemrejsen må ske med samme selskab.

Udenlandsrejser

Befordringerne tilrettelægges med de internationale tog.

Fribefordring bevilges kun — bortset fra udvekslingsrejser for skoleelever mellem de nordiske lande — til dansk grænsestation.

Ansøgninger om frirejse i forbindelse med udenlandsrejse må indeholde oplysning om bestemmelsesstation i udlandet.

For pladsbilletterne skal der erlægges ordinær betaling.

Om almindelige bestemmelser se i øvrigt »indenlandske rejser».

I. Ferierejser

A. Almindelige ferierejser

§ 2.

Stk. 1. Adgang til fribefordring på ferierejser i sommerferien har skole-søgende børn i statsskoler, kommunale skoler, friskoler med tilskud efter reglerne i lov nr. 416 af 12. juli 1946 med senere ændringer, jfr. lovbekendtgørelse af 22. maj 1959, og private eksamensberettigede skoler.

Stk. 2. Ved skolesøgende børn forstås sådanne, som på rejsens tidspunkt er elever i skolen, eller som er udskrevet af denne umiddelbart før sommerferien. Elever, der er udskrevet ved udgangen af marts måned af en skole med forårsskoleår, kan således ikke deltage i ferierejser i den følgende sommerferie.

§ 3.

Stk. 1. Skolerne må kun udstede billetter til elever hjemmehørende i den kommune, i hvilken skolen er beliggende. Har skolerne elever fra andre kommuner, må sådanne elever henvises til at få billetter udleveret hos deres hjemstedskommune.

Skolerne forlanger de nødvendige billetter hos de respektive kommunalbestyrelser, som, senest 1 måned før billetterne ønskes leveret, sender en samlet rekvisition til statsbanernes 1. distrikt, København, for børn, hjemmehørende øst for Storebælt (herunder Samsø), og hos statsbanernes 2. distrikt, Århus, for børn, hjemmehørende vest for Storebælt.

Statsbanerne sender billetterne med tilhørende skemaer til rapportering af benyttede billetter til kommunalbestyrelserne, som herefter foranlediger billetterne udfyldt og underskrevet efter deres udvisende. For stats- og privat-skolernes vedkommende vidresender kommunalbestyrelsen billetterne til skolens leder.

Kommunalbestyrelserne foranlediger endvidere, at benyttede billetter opføres nøjagtig på de nævnte skemaer, som sammen med ubenyttede og makulerede billetter sendes til statsbanernes 1. distrikt, København, hhv. 2. distrikt, Århus, inden udgangen af august.

Stk. 2. For rejser til og fra Bornholm gælder følgende:

1. For rejser, der udgår fra København m. v. til Bornholm, derunder til stationer på de bornholmske jernbaner, og rejser fra en af dampskibsselskabernes anløbspladser på Bornholm mod København, herunder også rejser kombineret med jernbanerejser ud over København, rekvireres rejsehjemler og skemaer direkte hos det pågældende dampskibsselskab med hvilket der samtidig træffes aftale om, hvor mange billetter der må udstedes til de enkelte dage. Skemaerne sendes i udfyldt stand sammen med eventuelt ubenyttede eller fejlskrevne billetter til vedkommende selskabs hovedkontor.

2. I øvrigt gælder de ovenfor i stk. 1 nævnte regler.

B. Ferierejser til sommerlejr

§ 4.

Stk. 1. Adgang til fribefordring på ferierejser til sommerlejr er betinget af mindst 1 uges ophold i en fast sommerlejr, i en teltlejr med betryggende hygiejniske forhold med hensyn til vand og renovation, eller under privat indkvartering i en købstad.

Der kan ligeledes gives fribefordring i forbindelse med vandreture.

Stk. 2. Fribefordring tilstås:

1. Skolesøgende børn (jfr. § 2).
2. Ikke-skolesøgende unge mennesker, som er over den undervisningspligtige alder, men under 18 år, når de udsendes til lejren af en i henhold til § 5 anerkendt landsorganisation.

Endvidere gives ved deltagelse af mindst 10 børn eller unge mennesker for hvert påbegyndt antal af 10 børn eller unge mennesker fribefordring for 1 ledsager. Antallet af ledsagere ved rejser med skolesøgende børn og de i pkt. 2) nævnte ikke-skolesøgende unge mennesker under 18 år kan regnes særskilt for hver af de nævnte kategorier.

Ledsagerne skal på hele rejsen samt under opholdet føre tilsyn med børnene.

§ 5.

Stk. 1. En landsorganisation, der ønsker at benytte sig af reglerne i § 4, skal hvert år inden udgangen af april måned søge undervisningsministeriets godkendelse af, at den har ret til på denne måde at udsende unge mennesker til sommerlejre og vandreture. Godkendelsen gælder kun for et finansår.

Ansøgningen må indeholde:

1. Landsorganisationens navn og adresse.
2. Angivelse af styrelsens medlemmer (navn, stilling og bopæl).
3. Angivelse af landsorganisationens formål.
4. Oplysning om sommerlejrens beskaffenhed og beliggenhed og udtrykkelig oplysning om ordningen af dens hygiejniske forhold efter § 4, stk 1.

Stk. 2. Undervisningsministeriet giver statsbanerne meddelelse om den givne godkendelse.

§ 6.

Stk. 1. Ansøgningsskema udleveres på jernbanestationerne. I København sker udleveringen dog på Københavns skoledirektions depot, Nyropsgade 21. Ansøgningerne, bilagt en fortegnelse over deltagerens navne, alder, bopæl og evt. skole, afleveres, senest 1 1/2 måned før rejsen skal foregå, således:

Ansøgninger omfattende skolesøgende børn: til kommunalbestyrelsen eller i København til skoledirektionen.

Ansøgninger omfattende ikke-skolesøgende unge mennesker under 18 år: til den pågældende landsorganisation eller dennes underafdelinger.

De nævnte myndigheder påser, at den ansøgte fribefordring er berettiget efter de gældende regler, forsyner ansøgningen med attest herom og sender ansøgningen til afrejsestationen. For rejser, der udgår fra København, herunder rejser til Bornholm samt rejser fra en af de bornholmske dampskibsruters anløbshavne mod København, sendes ansøgningen dog til statsbanernes 1. distrikt, København.

For rejser, der arrangeres af en landsorganisation, og hvori deltager både skolesøgende børn og unge mennesker under 18 år, må der udfærdiges en ansøgning for hver af disse to kategorier. For rejser, hvori deltager skolesøgende børn, bosiddende i forskellige kommuner, må der udfærdiges én ansøgning for hver kommune. (Ansøgningerne afleveres samlet).

Stk. 2. Ved afholdelse af større lejre (landslejre, korpslejre) må den pågældende organisation ved forhandling med de øvrige organisationer tilrettelægge tidsrummet for lejrens afholdelse således, at ud- og hjemrejse til og fra lejren ikke falder sammen med ud- og hjemrejse til og fra lignende lejr, arrangeret af en anden organisation.

Den pågældende organisation må endvidere, forinden arrangementet påbegyndes, træffe aftale med statsbanerne, evt. tillige vedkommende damp-

skibsselskab om, hvorvidt befordringerne til og fra lejren vil kunne gennemføres.

C. Fællesregler for ferierejser

§ 7.

De pågældende kommuner refunderer banerne 10 pct. af billetprisen for de under »almindelige ferierejser» nævnte børn og for de under »ferierejser til sommerlejr» i § 4, stk. 2., pkt. 1) nævnte børn og ledsagere.

Landsorganisationerne refunderer banerne 10 pct. af billetprisen på de under »ferierejser til sommerlejr» i § 4, stk. 2., pkt. 2) nævnte unge mennesker og ledsagere.

Beløbene opkræves af statsbanerne — uanset med hvilket af de i § 1, stk. 2, nævnte befordringsmidler befordringen er sket — som en samlet sum efter sommerferiens udløb og må ikke af kommunen kræves refunderet af børnene eller deres forsørgere.

§ 8.

Der kan kun tilstås hvert barn eller ungt menneske én ferierejse om året, og der kan således ikke gives fribefordring både på en almindelig ferierejse og på en ferierejse til sommerlejr (eller en vandretur).

Skolemyndighederne og landsorganisationerne påser, at dette overholdes.

II. Skolerejser

A. Almindelige skolerejser

§ 9.

Stk. 1. De i § 2, stk. 1, omhandlede skoler samt statsseminarierne, private seminarier, seminarier for småbørnslærerinder samt børnehave- og fritidshjemsseminarier har med nedennævnte begrænsninger adgang til fribefordring på en skolerejse én gang i hvert finansår med en af skolens klasser, der normalt består af elever over 10 år; ved skoler med parallelklasser forstås herved alle elever på samme klassetrin, selvom de er fordelt i flere afdelinger og på flere linjer. Parallelklasser kan rejse enkeltvis i forskellige tidsrum inden for samme finansår og til forskellige stationer.

For landsbyskoler med kun 2 klasser er der kun adgang til at foretage en skolerejse hvert 3. år, og for landsbyskoler med kun 3 eller 4 klasser kun hvert 2. år.

Stk. 2. Hvor særlige forhold taler derfor, kan skolerejser foretages med deltagelse af mere end én klasse eller årgang, såfremt deltagerantallet ikke overstiger 50. Er deltagerantallet større, kan der i ekstraordinære tilfælde bevilges fribefordring af undervisningsministeriet efter ansøgning, der indsendes direkte til ministeriet. Samme klasse kan dog aldrig opnå fribefordring på skolerejse mere end én gang.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på statsanerkendte kursus, der forbereder til mellemkole-, real-, præliminær- og studentereksamen, således at hvert kursus en gang om året kan opnå fribefordring på en skolerejse med en årgang af hvert eksamenskursus.

Stk. 4. Fribefordring gives kun til rejser, der strækker sig over mindst 3 dage og kan i øvrigt strække sig over indtil 14 dage — rejser til udlandet dog indtil 3 uger — og kan foregå som en rundrejse.

§ 10.

Stk. 1. Rejsen skal ledes af skolens førstelærer (skoleinspektør, rektor, forstander) eller en anden af skolens lærere, hvem skolelederen — for kommunale skoler med skolekommissionens tilslutning — måtte udpege dertil.

Deltager elever af begge køn i rejsen, skal der som ledsagere deltage mindst 1 lærer og 1 lærerinde. Såfremt der ikke er ansat en lærerinde ved skolen, kan en lærerhustru eller en anden voksen kvindelig ledsager for de kvindelige elever medtages. Er der ikke ansat nogen lærer ved skolen, kan lærerindens ægtefælle eller en anden voksen mandlig ledsager for de mandlige elever medtages. Lederen har ansvaret for rejsen og må på denne være ledsagerens foresatte. Ledsagerne skal på hele rejsen samt under ophold føre tilsyn med eleverne.

Stk. 2. Ud over de i stk. 1, 2. afsnit, nævnte tilfælde gives kun fribefordring til ledsagere, der er lærere(inder) ved skolen. Undtagelse herfra kan dog med ministeriets godkendelse i det enkelte tilfælde gøres, hvor hensynet til skolens arbejde under rejsen måtte kræve det. Fribefordring ydes til en ledsager for hvert påbegyndt antal af 10 elever. Er klassens elevtal mindre end 10, ydes dog altid fribefordring til en mandlig og en kvindelig ledsager.

B. Rejser til lejrskoler

§ 11.

De i § 9, stk. 1, nævnte skoler og seminarier har endvidere adgang til fribefordring på rejse til og fra en lejrskole, hvorved forstås, at undervisningen for en klasseenhed i flere dage henlægges til en lokalitet, hvor egnede lokaler til opholdet er til rådighed, og som egner sig til løsning af en række praktiske opgaver (måle- og regneopgaver m. m.), til ekskursioner og demonstrationer navnlig af naturhistoriske, geografiske og historiske emner, som er vanskeligt tilgængelige i skolens hjemegn. Rejserne kan tilstås udover den i § 9 hjemlede adgang til skolerejser og for flere af skolens klasser i samme finansår. Rejserne skal strække sig over mindst 3 dage og kan bevilges til en samlet rejsestrækning på udrejsen og en samlet strækning på hjemrejsen.

For fribefordring af ledsagere gælder reglerne i § 10.

C. Rejser til skoleidrætsstævner

§ 12.

Til deltagere i landsskoleidrætsstævner og i amtsskoleidrætsstævner, der arrangeres under Landsudvalget for Skoleidræt, til deltagere med ledsagere i det af Dansk Seminariedræt arrangerede landsidrætsstævne samt til deltagere med ledsagere i regionsidrætsstævner, som arrangeres af Gymnasieskolernes Gymnastiklærerforening, kan der tilstås fribefordring efter de for skolerejser gældende regler efter undervisningsministeriets godkendelse i det enkelte tilfælde, uden at dette medfører nogen indskrænkning i skolerens adgang til fribefordring på almindelige skolerejser i henhold til § 9.

Fribefordring gives kun til ledsagere, der er medarrangører.

I øvrigt vil følgende regler være at iagttage:

1. Det amtsudvalg, der planlægger afholdelse af et amtsskoleidrætsstævne, må senest 1 måned før stævnets afholdelse gennem Landsudvalget for Skoleidræt indsende ansøgning til undervisningsministeriet om godkendelse af, at der ydes fribefordring til deltagere med ledsagere i det pågældende stævne.

På samme måde indsendes ansøgning om fribefordring til Dansk Seminariedræts landsidrætsstævne gennem Dansk Seminariedræt og ansøgning om fribefordring til regionsidrætsstævner gennem Gymnasieskolernes Gymnastiklærerforening.

Andragendet må indeholde skønsmæssig angivelse af, hvor mange deltagere der ventes, og såfremt særlig mange ventes fra enkelte byer, må der særskilt gives oplysning om deltagerantallet fra hver af disse byer.

2. Når godkendelse meddeles, videresendes amtsudvalgets, henholdsvis Dansk Seminariedræts og Gymnastiklærerforeningens andragende til statsbanerne med oplysning om godkendelsen.

3. Senest 14 dage før stævnets afholdelse giver amtsudvalget, henholdsvis formanden for Dansk Seminariedræt og formanden for Gymnasieskolernes Gymnastiklærerforening, statsbanerne (1. distrikt, København, for stævner øst for Storebælt og 2. distrikt, Århus, for stævner vest for Storebælt) oplysning om endeligt antal deltagere, ledsagere og afrejsestation for hver enkelt skole ved samlet indsendelse af fribefordringsansøgningerne for de deltagende skoler.

Fribefordringsansøgningerne (de for skolerejser gældende skemaer anvendes) udfyldes og underskrives af amtsudvalget, Gymnasieskolernes Gymnastiklærerforening eller Dansk Seminariedræt, som forinden sikrer sig de nødvendige oplysninger hos de enkelte skoler.

4. Statsbanerne sørger i nødvendigt omfang for ansøgningernes videre sendelse til interesserede privatbaner.

5. Rejsehjemlerne udstedes af den styrelse, hvorunder afrejsestationen hører og sendes direkte til de enkelte skoler.

D. Rejser for skolekor og skoleorkestre

§ 13.

Til medlemmer med ledsagere af skolekor og -orkestre kan der på én rejse i hvert finansår tilstås fribefordring efter de for skolerejser gældende regler efter undervisningsministeriets godkendelse i det enkelte tilfælde, uden at dette medfører nogen indskrænkning i skolernes adgang til fribefordring på skolerejser i øvrigt.

Fribefordring till ledsagere tilstås kun sådanne, der er ledere eller arrangører.

E. Udvekslingsrejser for skoleelever mellem de nordiske lande

§ 14.

På udvekslingsrejser for skoleelever mellem de nordiske lande har — under forudsætning af gensidighed — skoleelever også fra de andre nordiske lande adgang til fribefordring på dansk område.

F. Fællesregler for skolerejser m. v.

§ 15.

Stk. 1. Fribefordring på skolerejser m. v. tilstås kun elever, der endnu på tidspunktet for rejsens foretagelse er elever i skolen.

Stk. 2. Begæring om rejsehjemmel til foretagelse af en skolerejse — hvortil skema udleveres af jernbanestationerne — må indgives senest 1 1/2 må-

ned før rejsens foretagelse, a) for så vidt angår skoler på landet gennem skolekommission og kommunalbestyrelse til skoledirektionen, b) for så vidt angår skoler i købstæder gennem skolekommissionen til byrådet.

Stk. 3. Skoledirektionen eller byrådet påser, at skolen efter de givne oplysninger er berettiget til skolerejser efter de gældende regler, forsyner ansøgningen med attest herom og sender ansøgningen til afrejsestationen senest 1 måned før afrejsen.

Stk. 4. For så vidt angår statsskolerne, privatskolerne, seminarierne, og de i § 9, stk. 3. nævnte kursus indgives sådan ansøgning af rektor eller forstander direkte til afrejsestationen senest 1 måned før afrejsen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen, henholdsvis lederen af de i stk. 4 nævnte skoler og kursus, har ansvaret for, at kun frirejseberettigede deltager i de nævnte rejser og hæfter for udgiften til løsning af sædvanlig rejsehjemmel for uberettiget deltagelse.

III. Skovture og andre 1-dags udflugter

§ 16.

De i § 9, stk. 1, omhandlede skoler og seminarier har adgang til fribefordring én gang årligt på en rejse af 1 dags varighed, således at hen- og tilbage-rejsen må finde sted samme dag.

§ 17.

Stk. 1. Ansøgning om fribefordring i henhold til § 16 udfærdiges på et skema, som udleveres på jernbanestationerne, og som må afleveres på afrejsestationen senest 1 måned før rejsedagen. I København må ansøgningen afleveres til statsbanernes 1. distrikt.

Stk. 2. For den heromhandlede fribefordring gælder følgende regler:

1. I rejserne må kun deltage elever, der på rejsens tidspunkt er elever i skolen.

Med hensyn til de øvrige regler kommer § 10 tilsvarende til anvendelse.

2. For hver enkelt navngiven skole kan kun søges fribefordring én gang hvert finansår. Dog kan det tillades skoler, der ønsker at foretage udflugter særskilt med de større og med de mindre børn, at foretage 2 udflugter i samme finansår. Endvidere kan det tillades større skoler at dele eleverne i 3 rejsehold i tilfælde, hvor der ellers ville blive tale om samlet befordring af 600 børn eller derover. Det er en forudsætning for disse tilladelser, at intet barn derved får fribefordring på udflugt mere end én gang i hvert finansår.

3. Lederen af de omhandlede skoler m. v. har ansvaret for, at kun frirejseberettigede deltager i de nævnte rejser og hæfter for udgiften til løsning af sædvanlig rejsehjemmel for uberettiget deltagelse.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 3 september 1959:

Norge er koordinerende land og meddelelse til rådet vil blive givet af den norske regering.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 22 september 1959:

at spørgsmålet om psykologers vidnepligt vil blive taget op til behandling i det af justitsministeriet den 9. december 1958 nedsatte udvalg til overvejelse af ændringer i de gældende lovbestemmelser vedrørende vidner.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 11/1958 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Saken forutsetter et omfattende utredningsarbeid, og etter tilråding fra sosialdepartementet er det derfor ved kgl. res. blitt oppnevnt en komité som har fått i oppgave å gjennomføre dette. Komitéen er bl. a. bedt om snarest mulig å sette opp et program for sin utredning, slik at dette kan danne grunnlag for den norske regjerings henvendelser til de øvrige nordiske land om tilsvarende utredninger. Dette program foreligger nå, og blir sendt ut i nærmeste fremtid.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Inrikesdepartementet, som erinrar om att Norge utsetts att vara koordinerande och initiativtagande vid handläggningen av rekommendationen, har intet att anföra i ärendet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Sedan Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 överlämnat en inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria angående teoretisk utbildning för blivande psykologer till kanslersämbetet för rikets universitet för kännedom och efter rättelse (Nordiska rådets handlingar, 1958, s. 464 f), har universitetskanslern förordnat undervisningsrådet Åke Fälthelm att i samråd med vederbörande ämnesrepresentanter bland annat utarbeta nya studie- och organisationsplaner för ämnet psykologi under beaktande av vad som anförts i oförmälda promemoria.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Undervisningsministeriet gav 19. august 1958, jfr. Nordisk Råds tidende, 6. sesj. 1958, pag. 517, rådet oplysning om ministeriets stilling til forslaget vedrørende udbygning af universiteter og højere læreanstalter.

Spørgsmålet om samarbejdets muligheder på dette område har været drøftet på VIII nordiske undervisningsministermøde i Oslo 2—4 februar 1959, og undervisningsministeriet har derefter anmodet de respektive institutioner samt de byggeudvalg, som ministeriet har nedsat med henblik på udbygningen af uddannelses- og forskningsinstitutioner om at være opmærksomme på problemet.

Endvidere er Nordisk Kulturkommission anmodet om fortsat at have sin opmærksomhed rettet mod samarbejdets muligheder på de nævnte områder.

Man skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på det nordiske samarbejde, som på den teoretiske atomfysiks område har resulteret i oprettelsen af Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik. Det overvejes i øjeblikket, hvorledes der mest hensigtsmæssigt kan fremskaffes lokaler til instituttet i tilknytning til Københavns universitets institut for teoretisk fysik.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 19 september 1959:

Handelsministeriet skal henvise til følgende af Handelshøjskolen i København afgivne udtalelse af 9. juli 1959:

Handelshøjskolen i København kan for sit vedkommende i princippet tiltræde tanken om at søge tilvejebragt faglige og økonomiske fordele gennem nordisk samarbejde ved udbygning af universiteter og højere læreanstalter. Det bemærkes imidlertid, at de besparelser, som vil kunne opnås ved indretningen af institutlokaler m.v., må anses for at være ret begrænsede, for så vidt angår handelshøjskolernes forskningsområder.

Visse lønmæssige besparelser og øget effektivitet vil muligvis kunne opnås, såfremt der kunne skabes enighed om en vis arbejdsdeling med hensyn til stærkt specialiserede forsknings- eller uddannelseopgaver, ligesom besparelser kunne tænkes tilvejebragt gennem et samarbejde mellem højskolernes biblioteker, hvorved disse endes om en arbejdsdeling for så vidt angår anskaffelsen af sjældnere og særlig kostbare publikationer. Dette sidste spørgsmål vil, efter hvad der er højskolen bekendt, blive gjort til genstand for en uformel drøftelse mellem højskolernes bibliotekarer i løbet af det kommende efterår. Det tilføjes endelig, at man vil søge det almindelige spørgsmål om samarbejde optaget på dagsordenen for det møde mellem rektorerne for de nordiske handelshøjskoler, som kan ventes afholdt i foråret 1960.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Landbrugsministeriet) meddelar den 24 september 1959:

Landbrugsministeriet kan i princippet tiltræde, at der gennemføres en regelmæssig udveksling de nordiske lande imellem af oplysninger vedrørende planlagte udvidelser m.v. af universiteter og højere læreanstalter, og at et nærmere samarbejde om oprettelse af universiteter og lignende etableres i det omfang, det må anses for hensigtsmæssigt.

Man skal dog i denne forbindelse pege på, at et sådant samarbejde formentlig kun i sjældnere tilfælde vil være fordelagtigt, for så vidt angår de fagområder, der henhører under den kgl. veterinær- og landbohøjskole, idet naturforhold, landbrugsforhold m.v. i Danmark adskiller sig ret væsentligt fra forholdene i de øvrige nordiske lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

I enlighet med beslut vid VIII nordiska undervisningsministermötet anmodades NKK att uppmärksamma spörsmålet.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

De av Nordiska rådet föreslagna rekommendationerna skola såvitt möjligt iakttagas vid uppgörandet av statsförslaget.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 12/1958 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som i brev av 11. september uttaler:

Dette departement har under sin budsjettbehandling for øye ønskeligheten av økt samarbeid mellom de vitenskapelige institusjoner. Foruten de samarbeidstiltak som alt er etablert (nordisk sommeruniversitet, nordisk marinbiologisk samarbeid, Nordisk institutt for folkediktning og Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk) utredes for tiden planen om en felles nordisk husholdshøgskoleundervisning. De akademiske institusjoners bevilgning til utveksling av lærere og studenter er blitt økt.

Innenfor rammen av OEEC har man satt i gang tre nordiske samarbeidsprosjekter:

1. De såkalte vekstsentra.
2. Samnordiske kurser for realfagslektorer i den høyere skole.
3. Utarbeidelse av felles lærebøker i visse realfag.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Frågan behandlades vid det åttionde nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Mötet uttalade sig därvid för att myndigheter och utredningsorgan i vart och ett av de nordiska länderna skulle få i uppdrag att ha uppmärksamheten riktad på de möjligheter till nordiskt samarbete, som erbjöde sig vid utbyggandet av universitet, högskolor och andra högre utbildnings- och forskningsinstitutioner. Mötet anmodade även Nordiska kulturkommissionen att alltjämt ha sin uppmärksamhet riktad på dylika samarbetsmöjligheter.

Undervisningsministermötet anmodade vidare Nordiska kulturkommissionen att på nordisk basis utreda frågan om akademisk undervisning och forskning rörande ämnet internationell politik.

Undervisningsministermötets resolution i ärendet har överlämnats till ett större antal myndigheter m. fl. för kännedom och iakttagande.

*BILAGA***Resolution vid åttonde nordiska undervisningsministermötet (Oslo 1959)
i anledning av rekommendation nr 12/1958**

1. Undervisningsministermötet er enig om at myndigheter og utredningsorganer i hvert av de nordiske land gis i oppdrag å være oppmerksom på de muligheter for nordisk samarbeid som frambyr seg ved utbyggingen av universiteter, høyskoler og andre høgre utdannings- og forskningsinstitusjoner. Mötet anmoder også Nordisk kulturkommisjon om fortsatt å ha sin oppmerksomhet rettet mot slike samarbeidsmuligheter.

2. Mötet har spesielt tatt til underretning et forslag til samarbeid i spørsmål vedrørende forskning av internasjonal politikk. Undervisningsministermötet anmoder Nordisk kulturkommisjon om på nordisk basis å utrede spørsmålet om akademisk undervisning og forskning på dette område.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1959:

Idet man iøvrigt henviser dels til tidligere meddelelse vedrørende rekommendation nr. 12/1954 angående nordisk sundhedshøjskole (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1172), dels til indenrigsministeriets erklæring over regeringsforslag om samarbejde vedrørende videreuddannelse af sundhedstjenestemænd (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 939—40), skal man meddele, at man fra dansk side i princippet er enig i, at den i Göteborg stedfindende kursusvirksomhed bør fortsættes. Man afventer en indstilling fra Nordiska kommittén för hälsovårdskurserna i Göteborg om de närmere retningslinier for det fremtidige samarbejde vedrørende disse kurser [*se Bilaga*].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 27 augusti 1959:

Statsrådet har i samband med statsförslaget för år 1960 beslutat hemställa hos riksdagen, att Finland skulle förbinda sig att från och med år 1960 för sin del tillsvidare upprätthålla de samnordiska fortsättningskurserna i Göteborg för hälsovårdspersonal enligt det kortare eller tre månaders alternativet och att riksdagen måtte bevilja det härav förutsatta anslaget. Godkänner riksdagen detta förslag, kommer Finland att ansluta sig till konventionen.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 13/1958 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

I samsvar med Nordisk Råds siste tilråding i saken er det utarbeidet konkrete planer for en skrittvis etablering av en nordisk helsehøgskole i Göte-

borg. Planene forutsetter bevilgning fra de enkelte land, og sosialdepartementet vil for sitt vedkommende ta denne side av saken opp. Departementet er som tidligere meddelt Nordisk Råd sterkt interessert i at de foreliggende planer blir gjennomført så raskt som mulig.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Frågan om att i enlighet med Nordiska rådets rekommendation dels försöka tillskapa fastare former för de nuvarande hälsovårdskurserna i Göteborg, dels ock successivt utvidga kursverksamheten har varit föremål för överläggningar inom den nordiska samarbetskommitté, som fungerar som styrelse för kurserna samt inom den lokala organisationskommittén för kurserna. Ledamoten av samarbetskommittén, medicinalrådet Rolf Bergman, har den 2 juni 1959 till departementet överlämnat »PM med preliminärt förslag till omorganisation av ledningen för de nordiska hälsovårdskurserna i Göteborg och därav betingade kostnadsökningar». Promemorian har den 23 juli 1959 översänts till vederbörande departement i de övriga nordiska länderna. Den 27 augusti 1959 har samarbetskommittén inkommit med slutligt förslag till omorganisation ävensom beräkning av de kostnadsökningar, som förslaget medför [*se Bilaga*]. Förslaget kommer — efter samråd med vederbörande departement i de övriga nordiska länderna — att närmare prövas under höstens budgetarbete.

*BILAGA***PM med förslag till omorganisation av ledningen för de nordiska hälsovårdskurserna i Göteborg och därav betingade kostnadsökningar***(Utarbetad av Nordiska kommittén för hälsovårdskurserna i Göteborg)*

Sedan 1953 har i Göteborg varje år givits nordiska kurser i socialhygien och socialmedicin (ämbetsläkarkurser). Kurserna stod i början öppna enbart för läkare, närmast sådana, som var eller ämnade bli ämbetsläkare. Under senare år har ett begränsat antal veterinärer och kvalificerade sjuksköterskor kunnat delta i dessa kurser. Ämbetsläkarkurserna har varje år haft ca 21 deltagare. En fullständig kursserie har omfattat tre delkurser, vardera om 2 månader, varigenom hela »ämnet» krävt 6 månader. Då varje del på grund av det stora antalet kandidater måst upprepas två år på rad, har en fullständig genomgång av ämnet i regel krävt 5 à 6 år för varje deltagare.

Sedan 1956 har också anordnats kurser i hygien på en månad för ingenjörer.

T. o. m. år 1958 har ämbetsläkarkurserna haft 128 deltagare och ingenjörskurserna 60. 1959 är antalet deltagare 21 respektive 20.

De första kurserna bekostades helt av WHO. I enlighet med sina principer har WHO successivt minskat sitt bidrag, och allt större del av kostnaderna har övertagits av de berörda regeringarna. De senaste åren har WHO inskränkt sin insats till stipendier för en del av eleverna samt till arvoden för en eller två utländska gästföreläsare. Vid kurserna hösten 1959 kan t. ex. inte några stipendier för deltagarna i ämbetsläkarkursen påräknas; däremot får samtliga ingenjörskursdeltagare sådana. Huruvida WHO kommer att erbjuda stipendier också under år 1960, är för närvarande icke bekant.

Sedan Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning överlämnade sitt betänkande i september 1957, har icke några förändringar vidtagits beträffande vare sig kursernas organisation eller omfattning. Frågan om en utvidgad kursverksamhet och övergång till en permanent högskoleverksamhet slutbehandlades av Nordiska rådet i november 1958. Nordiska rådet rekommenderade därvid regeringarna följande (rek. nr 13/1958).

Vid tvenne sammanträden, den 6/12 1958 och 7/2 1959, diskuterade den nordiska samarbetskommitté, som fungerar som styrelse för kurserna, samt kursernas lokala organisationskommitté i Göteborg möjligheterna att efterkomma Nordiska rådets rekommendation. Därvid framhölls följande synpunkter:

Med den organisation, kursverksamheten hittills haft, har det varit nödvändigt att begränsa kursverksamheten till 2 å 3 månader per år. Den lokala organisationskommitténs medlemmar har på grund av sina ordinarie arbetsuppgifter i huvudsak endast kunnat disponera sin fritid för planläggning och genomförande av kurserna. I fortsättningen är det omöjligt att belasta lokalkommittén med hela ansvaret för en fortsatt verksamhet t. o. m. en av nuvarande omfattning; än mindre är detta möjligt vid vidgad sådan. Om kursverksamheten skall fortgå, är det oundgängligen nödvändigt, att ledningen i första hand anförtros åt en kvalificerad kursledare med fast anställning härför. Denne bör ha vetenskapliga meriter, huvudsakligen inom hygien eller socialmedicin eller båda dessa områden. För att kunna försäkra sig om tillräckligt kvalificerad kraft är det nödvändigt, att kursledaren har en kompetens, som motsvarar professors. Hans arbetsuppgifter skulle bli att i samråd med organisationskommittén och tillkallade konsulter utarbeta kursplaner, träffa överenskommelse med föreläsare, utarbeta kursschema, organisera exkursioner och demonstrationer, själv föreläsa i lämplig omfattning samt under pågående kurser samordna de olika föreläsarnas medverkan. Då det är nödvändigt, att han håller uppe sin vetenskapliga standard, måste han ges möjlighet till vetenskaplig forskning. Erforderliga resurser härför bör kunna erhållas vid någon redan existerande universitetsinstitution, exempelvis den hygieniska eller socialmedicinska. Denna forskning bör i första hand vara inriktad på uppgifter av internordiskt intresse. Givetvis skall kursledaren bedriva undervisning vid kurserna inom sitt specialämne. Kommittén har den bestämda uppfattningen, att det är utsiktslöst att försöka erhålla tillräckligt kvalificerad kraft med korttidsförordnanden. — Som medhjälpare till kursledaren skall anställas en assistent med avlöning motsvarande en klinisk amanuens i Sverige. Denne skall biträda kursledaren samt i lämplig omfattning medverka vid undervisningen. Anordningen med kursledare och assistent kommer att ge goda möjligheter till undervisning i seminarieform, vilket hittills blott kunnat ske i begränsad omfattning. — Härutöver behövs det ett kanslibitråde i den svenska löneklassen Ae 7.

Den här föreslagna organisationen bör vara fullt tillräcklig för att leda en kursverksamhet omfattande en 2 månaders kurs vår och höst för läkare och viss annan kvalificerad sjukvårdspersonal samt en 1 månads kurs för ingenjörer, ävenledes både vår och höst. Ytterligare bör det kunna ges några kortare specialkurser exempelvis för sjukhusadministratörer och hälsovårdskonsulenter m. fl. på tillsammans en månad årligen. Kursverksamheten skulle således kunna omfatta 7 kursmånader per år.

Då de lokaler, som i annat sammanhang föreslagits för kursverksamheten (vid Fjärde Långgatan 7), icke blir disponibla i erforderlig omfattning förrän i slutet av 1960, kan en utvidgning av kursprogrammet till 7 månader per år icke ske före den 1/1 1961. Då den föreslagna stabiliseringen av kursledningen erfordras redan vid nuvarande 3 månaders kursverksamhet och under alla omständigheter måste vara i funktion en bra tid innan kurserna startar, bör nu föreslagna tjänster inrättas redan från början av bud-

getåret 1960/61. Beträffande tillvägagångssättet vid tillsättandet av de föreslagna tjänsterna, som bör stå öppna för medborgare i alla nordiska länder, avser samarbetskommittén att senare inkomma med förslag.

Tillkomsten av en kursledning, så som ovan angivits, gör icke den lokala organisationskommittén överflödig. Denna behövs bl. a. för kamerala frågor, såsom rådgivare åt kursledaren, för kontakten med universitetet och lokala myndigheter o. s. v.

Sammanfattningsvis må här sägas, att den föreslagna omorganisationen av kursledningen är helt i linje med Nordiska rådets ovan anförda rekommendation p. 1 samt att detta led i utvecklingen av kursverksamheten är oundgängligt, även om kursverksamheten skall fortsätta redan i nuvarande omfattning, 3 månader per år. Denna del av utvidgningsprogrammet måste således realiserarast snarast möjligt och oberoende av om det fattas beslut om en utvidgning av kursverksamheten till 7 månader per år eller ej.

I den i Bilaga 1 [*se Bihang 1*] härtill lämnade kostnadsredovisningen lämnas under delpost 1 uppgifterna beträffande den nu påyrkade omorganisationen av kursledningen: avlöningar m. m. till fast anställd kursledare och biträde. Kostnaderna för de här upptagna posterna 1 a) — d), vilka ej har någon motsvarighet i 1959/60 års stat, uppgår till 83 700 sv. kronor. I föreliggande förslag har vidare till delpost 1 förts tvenne anslag: e) till konsulter m. m. samt f) till biblioteksvård. Det första av dessa, som för 1959/60 års stat motsvaras av kostnaderna till den verkställande ledamoten i lokal-kommittén i Göteborg jämte hans ställföreträdare samt till kassaförvaltare, uppgår till 5 000 sv. kronor. Dess användning blir nu att ge ersättning åt den rådgivande lokala organisationskommittén och andra konsulter samt åt den, som har hand om de kamerala ärendena. Vid en utvidgning av kursprogrammet till 7 månaders undervisning erfordras ökad användning av konsulter för planläggningen, och posten bör därför ökas till 9 600 sv. kronor. Den andra posten, 1 f), ersättning till biblioteksvårdarna, 3 000 sv. kronor, har tillkommit, emedan »styrelsen» för kursverksamheten ansett det nödvändigt att överföra biblioteket till den medicinska fakultetens bibliotek, där det skall förvaras avskilt från huvudbiblioteket, intill dess hälsovårdshögskolan kommer till stånd. Det har också visat sig nödvändigt, att en kunnig biblioteksman gör en noggrann genomgång av biblioteket samt ägnar tillräcklig tid åt dess tillsyn. Arvodet måste anses vara mycket skäligt.

Den nordiska samarbetskommittén, »styrelsen» för kursverksamheten, har vid flera sammanträden ingående dryftat Nordiska rådets båda ytterligare rekommendationer (p. 2 och p. 3). Den stora efterfrågan på elevplatser vid kurserna — såväl de för ämbetsläkare som för ingenjörer; ett förhållande, som medfört att det t. ex. tar 5 à 6 år för en elev att gå igenom en fullständig kursserie — har gjort det synnerligen önskvärt att söka öka kurskapaciteten. Då en ökning av elevantalet vid varje kurs ur pedagogiska synpunkter är omöjligt, måste antalet kurser ökas. En dubbling av kurserna skulle vara till påtaglig fördel. Kursverksamheten skulle då omfatta 2×2 kursmånader för ämbetsläkare och 2×1 för ingenjörer, d. v. s. 6

kursmånader per år. Genom att lägga till en sjunde månad, skulle det vidare bli möjligt att tillgodose det upprepade gånger framförda kravet på specialkurser för bl. a. sjukhusadministratörer och hälsovårdskonsulenter, vilkas brist på tillfredsställande utbildning i socialhygien och socialmedicin påtalats från flera håll.

En sådan utökning av kursverksamheten är möjlig utan att kursledningen utökas och med ett ytterst obetydligt kostnadstillskott av delpost 1. Däremot ökar givetvis kostnaderna under delpost 2. Lärarnas arvoden, 2 a), och utgifterna för exkursionerna, 2 b), är ju i hög grad beroende av antalet kursmånader. Även de administrativa kostnaderna (delpost 3) ökar, särskilt lokalhyran. Att stipendiekostnaderna för eleverna liksom deras resekostnader (delpost 5) ökar i takt med elevantalet, är slutligen blott helt naturligt.

Sammanfattande torde i denna del kunna sägas, att det visserligen blir en siffermässigt icke obetydlig kostnadsökning vid en utvidgning av kursverksamheten från 3 till 7 månader men att denna är relativt sett måttlig i relation till den mer än fördubblade undervisningen, som således kan sägas fås till ett gott pris.

De nordiska representanterna har noga övervägt möjligheterna och önskvärdheten av att föreslå en utvidgning av verksamheten till 7 månader och att göra detta redan nu. Behovet härav är påtagligt och kostnaderna icke avskräckande. Sedan förslaget studerats i de olika länderna under några månader, beslöt också samarbetskommittén vid sitt senaste sammanträde — den 3/8 1959 — att till sina respektive regeringar framföra ett sådant förslag med redovisande av kostnaderna härför, jämförda med de beträffande en undervisning av nuvarande omfattning (3 månader) men med införande av den ovan redovisade fastare ledningen, som kommittén anser oundgänglig. Så sker också i bifogade tabellbilaga [*se Bihang 1*]. — Skulle de nordiska länderna emellertid av statsfinansiella skäl finna det nödvändigt att för budgetåret 1960/61 välja 3-månadersalternativet, bör detta enligt kommittén innebära, att kursledningen under detta budgetår erhåller som huvuduppgift att utarbeta kursprogram och kursplaner för en utvidgad kursverksamhet från och med budgetåret 1961/62.

För de under delposterna 2—5 fallande kostnaderna hänvisas till tabellbilagan, men härtill må fogas några kommentarer:

Delpost 2: Direkta utgifter för undervisningen. Vid en kursverksamhet om 3 månader måste lärararvodena med traktamenten och resekostnader för lärarna beräknas till 56 000 sv. kronor, vartill kommer 6 000 sv. kronor för exkursioner. Motsvarande belopp 1958/59 beräknades till 60 000 kronor.

Vid 7 månaders kursverksamhet blir kostnaderna 105 000 respektive 11 000 sv. kronor.

Delpost 3: Administration m. m. Häri ingår lokalhyra, uppvärmning, belysning och städning av lokalerna men även visst underhåll och komplettering av inventarier samt kontorskostnader. Den lokal om ca 300 m², som förväntas kunna erhållas för kursverksamheten, betingar i årshyra 14 000 kronor inklusive bränsletillägg. Härtill kommer kostnad för städning, elström, ren-

göringsmedel m. m. för 5 000 kronor per år. Lokalerna torde få förhyras redan från den 1 november 1960, varför under budgetåret 1960/61 uppkommer en hyreskostnad för 8 månader med ca 9 500 kronor, vartill kommer 2 500 kronor för städning, elström etc. samma tid. För provisoriska lokaler på annat håll under kursmånaderna augusti—september beräknas 2 000 kronor. För 3 månaders kurs år 1960 erfordras således 14 000 kronor för ändamålet. Samma belopp behövs för 7 månaders kurs budgetåret 1960/61. För därpå följande budgetår gäller hela årsbeloppet på ca 19 000 kronor för den nya lokalen men ingen kostnad för provisoriska lokaler för vissa kurser.

För komplettering och underhåll av inventarier beräknas 4 000 kronor som erforderligt. För övriga kostnader såsom telefonkostnader, porto, skrivmaterial samt oförutsedda utgifter beräknas för en 3 månaders kurs 6 300 kronor och för en 7 månaders kurs 10 700 kronor.

Vid angivande av siffror för 1958 och 1959 års kurser har arvoden för planläggning och till kassör samt till bibliotekspersonal överförts till delposten 1.

Delpost 4: Kostnader för anskaffande av litteratur m. m. Det är ofrånkomligt att låta binda kursernas tidskrifter i ökad omfattning, då annars risken för att enstaka häften förkommer är påtaglig. Även prenumerationspriser m. m. stiger. En ökning av posten föreslås därför till 6 500 respektive 10 000 sv. kronor. Vid utvidgat kursprogram måste litteraturbeståndet vidgas med hänsyn till de nya kategorier av elever som mottages.

Delpost 5: Stipendiekostnader m. m. har kommenterats tidigare. Det sammanlagda beloppet — vid bibehållande av nuvarande normer — blir vid en 3 månaders verksamhet 76 000 och vid en 7 månaders 175 000 sv. kronor.

Beträffande fördelningen av de redovisade kostnaderna för de olika nordiska länderna föreslås nu icke några principiella förändringar. Vid en 3 månaders kursverksamhet — och med såsom hittills en reducerad andel från Island (3 000 kronor) — skulle Danmark, Finland, Norge och Sverige betala vardera 62 250 sv. kronor. Med en motsvarande fördelning av kostnaderna för en 7 månaders kursverksamhet skulle vart och ett av de fyra länderna betala 105 750 kronor. Från dansk sida har emellertid anmälts, att man vid övergången till en 7 månaders verksamhet önskar taga frågan om kostnadsfördelningen under omprövning.

Slutligen skall här anmälas, att vid inflyttningen i nya lokaler en nyanskaffning av möbler m. m. måste ske. Kostnaderna härför, som redovisas i Bilaga 2 [se *Bihang 2*], beräknas till 16 000 kronor vid 3 månaders kursverksamhet och 27 000 vid 7 månaders. Kursledningen har för närvarande icke tagit ställning till huruvida dessa relativt små belopp skall slås ut på samtliga nordiska länder eller bestridas av svenska medel.

Stockholm och Göteborg den 26 augusti 1959

Förslag till budget för budgetåret 1/7 1960—30/6 1961 för de nordiska ländernas kursverksamhet för högre hälsovårdsutbildning

Verkliga kostnader för 1958 års kurser	Beräknas för 1959 års kurser	K o s t n a d s s l a g	Beräknas för 1960 års kurser			
			3 mån. kurs		alternativt 7 mån. kurs	
		1. avlöningar m. m. till kursledare:				
		a) 1 kursledare	36 000		36 000	
		b) 1 assistent	25 740		25 740	
		c) 1 kontorsbiträde	9 420		9 420	
3 950:—	4 950	d) avgifter för pensioner, sjukledighet m. m. a)—c)	12 540		12 540	
2 320:—	2 100	e) konsulter m. m.	5 000		9 600	
		f) bibliotekarie jämte biträde	3 000	91 700	3 000	96 300
		2. arvoden till lärare och andra direkta utgifter för undervisningen:				
53 425:39	55 000	a) lärararvoden samt traktamenten och resekostnader	56 000		105 000	
5 560:34	5 000	b) exkursioner och transporter för kursdeltagarna	6 000	62 000	11 000	116 000
		3. administrativa och övriga kostnader:				
2 014:—	2 000	a) lokalhyra, kostnader för städning, elström, rengöringsmedel m. m.	14 000		14 000	
2 750:—	3 000	b) underhåll och komplettering av inventarier m. m.	4 000		4 000	
6 393:55	8 950	c) övriga kontorskostnader (telefonavgifter, porto etc.) och oförutsedda utgifter	6 300	24 300	10 700	28 700
5 210:05	6 500	4. tidskrifter och annan litteratur samt kostnader för inbindning		10 000		10 000
81 623:33	87 500			188 000		251 000
24 934:17	48 500	5. stipendier och resor för kursdeltagarna		76 000		175 000
106 557:50	136 000	summa kronor		264 000		426 000
		tillkommer: anskaffning av möbler m. m. [se Bihang 2]		16 000		27 000

Kommittén utgår ifrån att kurskostnaderna fördelas efter samma principer, som gäller för 1959 års kurser, dock att Islands andel i kostnaderna bör beräknas till 3 000 kr. När kursverksamheten ökas till 7 månader, bör frågan om fördelningen av kostnaden mellan de deltagande länderna bli föremål för ny prövning.

Specifikation av engångskostnad

	Föreslagna 7 kursmån. per år	Nuvarande 3 kursmån. per år
Möbler, textilier o. dyl. till:		
1 rum för kursledare	2 000	2 200
1 » » assistent	1 400	1 400
1 » » kontorsbiträde	1 000	1 100
1 dagrum för kursdeltagare	2 800	2 800
1 » » lärare	2 000	2 000
2 seminariebord (bord och stolar, pulpet)	2 500	1 200
1 väntrum	600	600
1 materialrum, hyllor	1 000	1 000
Diverse bokhyllor	5 000	1 000
En skrivmaskin till kontoret	700	700
Komplettering av antalet räknemaskiner och annan undervisningsmateriel	8 000	2 000
	27 000	16 000

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 12 oktober 1959:

I en udtalelse, som indenrigsministeriet den 22. august 1958 afgav over det medlemsforslag, som ligger til grund for rekommandationen, er det bl. a. oplyst (6. sesj., s. 280), at det norske Sosialdepartement havde anmodet bl. a. indenrigsministeriet om, at der blev udarbejdet en nærmere redegørelse vedrørende dette spørgsmål. Sådanne redegørelser foreligger nu fra såvel finsk, norsk, svensk som dansk side, og det er indenrigsministeriets hensigt på grundlag af disse redegørelser at fortsætte arbejdet med hensyn till denne rekommandation, eventuelt ved at der søges afholdt et møde om spørgsmålet mellem embedsmænd fra vedkommende nordiske ministerier.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

Det i rekommandationen avsedda samnordiska arrangemanget kan i princip genomföras efter nödiga ändringar av lagen och sedan utbildningen förenhetligats. Enligt ministeriets åsikt borde tillsättas en kommission av sakkunniga från de olika länderna, vilken skulle hava till uppgift att uppgöra en detaljerad plan och förslag, som bör godkännas av ifr. länder. Vid överläggning om konventionen borde tillses, att av denna icke skulle kunna följa sådan flyttning från ett land till ett annat, som leder till brist på arbetskraft eller främjar sådan brist.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 14/1958 har vært forelagt det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som viser til følgende uttalelse fra universitetet i Oslo:

Etter farmasøytisk institutts oppfatning er den farmasøytiske utdanning i de nordiske land temmelig likeverdig, idet det kunnskapsnivå som nås ved studiets avslutning, er omtrent det samme. Dette forhindrer dog ikke at der fins ulikheter i utdannelsen både når det gjelder fagutvalget, studiets omfang og den rekkefølge de forskjellige fag undervises i. Farmasøytisk institutt er enig i at man så vidt mulig bør forsøke å utjevne disse ulikheter. Dette kan formodentlig best oppnås ved at der etableres et fast samarbeid mellom de farmasøytiske læresteder i de nordiske land på det område det her gjelder.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Beträffande denna rekommendation, för vilken Danmark numera är koordinerande och initiativtagande, får departementet erinra om att en inom medicinalstyrelsen utarbetad promemoria angående farmaceututbildningen och utövandet av farmaceutyrket i Sverige den 27 juni 1958 översändes till vederbörande departement i de övriga nordiska länderna. En kontaktman för frågans vidare handläggning har vidare utsetts inom departementet.

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för sjuksköterskor

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

Det i rekommendationen avsedda samnordiska arrangemanget kan i princip genomföras. Rätt att bedriva sjuksköterskeyrket i annat land än vederbörande persons hemland borde dock meddelas endast dem, vilka avlagt sådan examen, som numera erfordras i deras hemland eller vilka på grund av att de bedrivit fortsatta studier ansetts innehava motsvarande kompetens.

Enligt ministeriets åsikt borde tillsättas en kommission av sakkunniga från de olika länderna, vilken skulle hava till uppgift att uppgöra en detaljerad plan och förslag, som bör godkännas av ifr. länder. Vid avfattandet av konventionen borde tillses, att därav icke skulle följa sådan flyttning från ett land till ett annat, som leder till brist på arbetskraft eller främjar sådan brist.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 21 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. sosialdepartement som i brev av 31. juli d. å. meddeler at departementet har utarbeidet et utkast til overenskomst mellom Danmark, Finnland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere.

Utkastets tekst følger vedlagt [*se Tillägg*].

Ved brev av 16. juni d. å. har sosialdepartementet forelagt forslaget for Indenrigsministeriet, København, Ministeriet för inrikesärendena, Helsinki, Heilbrigðismálaráðuneytið, Reykjavik, Kungl. inrikesdepartementet, Stockholm.

I likelydende brev til nevnte ministerier har sosialdepartementet anført bl. a.:

Som det fremgår av de for rådet tidligere fremlagte opplysninger, er det i Norge allerede felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere, da adgangen

til å utøve dette yrke her i landet ikke er betinget av offentlig godkjenning (autorisasjon, legitimasjon).

Ved kgl. resolusjon av 28. mai 1959 ble besluttet fremlagt for Stortinget proposisjon om lov om utdanning og offentlig godkjenning av sykepleiere (overlevert Stortinget den 12. juni 1959). Loven skal avløse den någjeldende lov av 10. desember 1948. Heller ikke etter det nye lovforslag er adgangen til å utøve sykepleieryrket betinget av offentlig godkjenning.

Også når det gjelder vilkårene for å få offentlig godkjenning, er lovforslaget overensstemmende med den någjeldende lov.

Når det gjelder offentlig godkjenning av sykepleier, utdannet i annet nordisk land, følger sosialdepartementet nå følgende retningslinjer:

1. Søkeren må være offentlig godkjent i det land hvor utdannelsen har funnet sted.
2. Det må foreligge bekreftelse fra det nevnte lands sentrale helsemyndighet om at søkeren har offentlig godkjenning.
3. Søkerens opphold her i landet forutsettes å skulle være av relativt varig karakter.

På grunnlag herav og på grunnlag av rekommandasjon nr. 15/1958 har sosialdepartementet utarbeidet vedlagte utkast til overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere.

Det bemerkes at prinsippet om sykepleieryrket som et fritt yrke i Norge eventuelt vil være uberørt av overenskomsten.

Videre bemerkes at overenskomsten forutsettes å gjelde bare de sykepleiere som har fått hele sin grunnutdanning i annet nordisk land. Overenskomsten vil således ikke gjelde sykepleiere som vel har fått en større eller mindre del av sin utdanning utenfor Norden.

Det vedlagte utkast til overenskomst må forsåvidt betraktes som foreløpig som det tildels bør sees i sammenheng med det utkast til overenskomst som for tiden er under arbeid i den nordiske komité til utarbeidelse av forslag til felles nordisk arbeidsmarked for leger, hvor Sverige er den koordinerende stat.

Indenrigsministeriet i København har avgitt følgende foreløpige uttalelse om forslaget:

Med hensyn til det med departementets ovennevnte skrivelse fulgte foreløpig utkast til »overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere» bemærkes, at hverken indenrigsministeriet eller sundhedsstyrelsen har bemærkninger at fremsætte til nævnte udkast, idet man har noteret, at utkastet agtes behandlet i sammenheng med det udkast til overenskomst, som for tiden er under udarbejdelse i den nordiske komité vedrørende forslaget til fælles nordisk arbejdsmarked for læger.

Videre har Kungl. inrikesdepartementet i Stockholm avgitt en foreløpig uttalelse, hvorav hitsettes:

Inrikesdepartementet kan för sin del i stort sett biträda det utarbetade förslaget till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för »sykepleiere». Beträffande vissa detaljfrågor bör dock muntliga överläggningar upptagas mellan representanter för de olika länderna.

Sosialdepartementet meddeler at arbeidet med saken vil fortsette.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Den norska regeringen överlämnade den 16 juni 1959 ett utkast till »overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere». Sedan medicinalstyrelsen den 9 juli 1959 avgivit yttrande över utkastet, framhöll inrikesdepartementet i skrivelse till Sosialdepartementet i Norge den 17 juli 1959, att departementet för sin del i stort sett kunde biträda det utarbetade förslaget till överenskommelse men att muntliga överläggningar borde upplagas mellan representanter för de olika länderna beträffande vissa detaljspörsmål.

TILLÄGG

Utkast til overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiere

De kontraherende stater

som tidligere har truffet overenskomst om et felles nordisk arbeidsmarked,

som finder at muligheten for fri utveksling av sykepleiere mellom de nordiske stater kan bli til gagn for den medisinske og sosiale utvikling i disse stater,

som finner at den grunnleggende utdanning av sykepleiere stort sett er likeverdig i de respektive stater,

som vil søke å oppnå en så ensartet utdanning og lovgivning som mulig i spørsmål om medisinsk personell, er blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Sykepleier som har gjennomgått godkjent grunnutdanning i sykepleie i en av de kontraherende stater og har offentlig godkjenning som sykepleier der, skal ha adgang til under de i overenskomsten gitte forutsetninger å utøve virksomhet som sykepleier og oppnå godkjenning som sådan i enhver av de øvrige kontraherende stater.

Artikkel 2

Søkeren må ha nødvendig kjennskap til språket i det land hvor virksomheten som sykepleier skal utøves.

Artikkel 3

Sykepleier i kontraherende stat som ønsker å utøve sin virksomhet i en annen kontraherende stat, må overfor den sentrale helsemyndighet i sistnevnte stat godtgjøre å oppfylle de i artikkel 1—2 gitte vilkår.

Godkjenning som sykepleier skal gis søkere som oppfyller de ovenfor nevnte vilkår, med mindre det foreligger omstendigheter som kan medføre tilbakekalling av godkjenning.

De sentrale medisinalmyndigheter i de kontraherende stater skal gjensidig underrette hverandre om meddelt godkjenning av sykepleier som tidligere er godkjent i annen kontraherende stat.

Artikkel 4

Er en godkjenning blitt tilbakekalt av den stat som opprinnelig har meddelt godkjenningen, bør den av annen kontraherende stat meddelt godkjenning tilbakekalles. For øvrig må godkjenning bare tilbakekalles etter gjeldende regler i den stat som meddelt den, dog under hensyntagen til om det i annen tilsluttet stat er begått lovbrudd eller er vist uskikkethet ved utøvelsen av virksomheten, eller om det på annen måte har vist seg at vedkommende sykepleier er ute av stand til å utføre sin gjerning forsvarlig.

De sentrale helsemyndigheter i de kontraherende stater skal gjensidig underrette hverandre om tilbakekalling av godkjenning av sykepleier som også er godkjent i annen kontraherende stat.

Artikkel 5

Sykepleier som er godkjent i samsvar med denne overenskomst, bør i prinsippet være berettiget til å søke og å få stilling som sykepleier i annen kontraherende stat uten hinder av at søkeren ikke er statsborger i denne stat.

Tjenestegjøring som sykepleier i en av de kontraherende stater bør i annen kontraherende stat, hvori tjenestegjøringen fortsetter, likestilles med tilsvarende tjeneste utført i sistnevnte stat.

Artikkel 6

Sykepleier i kontraherende stat som har fått tjeneste i annen kontraherende stat, bør i prinsippet være likestillet med sykepleier i sistnevnte stat for så vidt angår rett til lønn og pensjon samt øvrige med tjenesten forbundne rettigheter.

Artikkel 7

Enhver av de kontraherende stater skal etter undertegningen av denne overenskomst — i den utstrekning det er mulig — gjennomføre endringer i gjeldende bestemmelser i samsvar med de i artikkel 5—6 angitte prinsipper for så vidt angår statlig sivil tjeneste, og å medvirke til at disse prinsipper får tillempet anvendelse også i ikke-statlig tjeneste.

Artikkel 8

De sentrale helsemyndigheter i de kontraherende stater bør følge utviklingen på arbeidsmarkedet for sykepleiere i de respektive stater og dersom særskilte tiltak finnes påkrevet, gi melding herom til den kommisjon som er nedsatt i henhold til artikkel 5 i overenskomsten av 22. mai 1954 om felles arbeidsmarked.

De sentrale medisinalmyndigheter bør gi hverandre fortløpende oppgaver og opplysninger som er av betydning for bedømmelsen av utviklingen på arbeidsmarkedet for sykepleiere i de kontraherende stater.

Artikkel 9

Denne overenskomst skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene deponeres i det norske utenriksdepartements arkiv.

Overenskomsten trer i kraft når samtlige ratifikasjonsdokumenter er blitt deponert, dog tidligst den . . .

Enhver av de kontraherende stater kan oppsi overenskomsten med en oppsigelsestid på seks måneder til opphør den 1. juli eller den 1. januar.

Enhver av de kontraherende stater kan med øyeblikkelig virkning sette overenskomsten ut av kraft i forhold til en eller flere av de øvrige kontraherende stater i tilfelle av krig eller krigsfare eller når andre særskilte nasjonale eller internasjonale forhold gjør det nødvendig. Vedkommende staters regjeringer skal straks underrettes om beslutningen.

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för hälsosystrar

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

För undersökning av de förutsatta möjligheterna borde tillsättas en kommission av sakkunniga representanter för de olika länderna, vilken skulle hava till uppgift att uppgöra en detaljerad plan och förslag, som bör godkännas av ifr. länder. En förutsättning för en lösning på denna plan är, att de i rekommendation nr 15 avsedda frågorna rörande sjuksköterskor först avgöras. Vid avfattande av konventionen bör liksom med avseende på det i rekommendationen nr 15 upptagna programmet tillses, att därav icke skulle följa sådan flyttning från ett land till ett annat, som leder till brist på arbetskraft eller främjar sådan brist.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 16/1958 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 31. juli d. å. meddeler:

Sosialdepartementet viser til sitt brev av 16. juni d.å. til de sentrale helsemyndigheter i de øvrige nordiske land, hvor det er anført:

Sosialdepartementet er av den oppfatning at helsesøster, utdannet i et av de nordiske land, bør gjennomgå en viss sosialutdannelse i det annet land, hvori hun søker arbeid.

Det bør imidlertid inngås overenskomst om at sykepleier, utdannet og offentlig godkjent i et av de nordiske land, skal kunne opptas som elev ved helsesøsterskole i de øvrige nordiske land.

Herom har Indenrigsministeriet foreløpig uttalt:

For så vidt angår sundhedsplejersker, skal man meddele, at indenrigsministeriet fortsat kan henholde sig til sin over det til grund for

rekommendation nr. 16/1958 liggande medlemsförslag afgivne erklæring (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 299 f.).

Kungl. inrikesdepartementet har bemärket:

I fråga om »helsesøstre», som förutsättes avse legitimerad sjuksköterska med distriktssköterskeutbildning i hemlandet, synes varje land böra få avgöra, vilken tilläggsutbildning som skall erfordras i varje särskilt fall. Till grund för denna bedömning bör dock ligga allmänna riktlinjer, som överenskommits mellan länderna.

Arbetet vil bli fortsatt.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Departementet har den 16 juni 1959 mottagit en skrivelse från Sosialdepartementet i Oslo [*se ovan*] — — —.

I skrivelse till Sosialdepartementet den 17 juli 1959 framhöll inrikesdepartementet, att begreppet hälsosyster förutsattes avse legitimerad sjuksköterska med distriktssköterskeutbildning i hemlandet samt att varje land borde få avgöra, vilken tilläggsutbildning som skall erfordras i varje särskilt fall. Till grund för denna bedömning borde dock ligga allmänna riktlinjer, som överenskommits mellan länderna.

Meddelanden
om rekommendation nr 17/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för barnmorskor

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

En gemensam nordisk arbetsmarknad för barnmorskor kan förverkligas, sedan de av denna rekommendation förutsatta åtgärderna blivit genomförda. Fördens skull borde tillsättas en kommission av sakkunniga representanter för de olika länderna, vilken skulle hava till uppgift att uppgöra detaljerad plan och förslag, som bör godkännas av ifr. länder. Utöver de i rekommendationen nämnda synpunkterna borde de åtgärder beaktas, i stöd av vilka sådan flyttning från ett land till ett annat kan stävjas, som leder till brist på arbetskraft eller främjar sådan brist.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 17/1958 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 31. juli d. å. uttaler:

I brev av 16. juni 1959 til de sentrale helsemyndigheter i de øvrige nordiske land uttalte sosialdepartementet følgende om denne rekommandasjon:

Etter norsk lov er det adgang til å gi bevilling til jordmor, utdannet i annet land, til å virke som jordmor i Norge.

Sosialdepartementet er av den oppfatning at det for tiden ikke er nødvendig å slutte overenskomst mellom de nordiske land om felles arbeidsmarked for jordmødre.

Herom har Kungl. inrikesdepartementet bemerket:

Vad slutligen angår »jordmødre» torde såsom Sosialdepartementet anført, det icke vara nödvändigt, att någon formelig överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad träffas. Enligt inrikesdepartementets uppfattning bör dock samråd äga rum mellan de nordiska länderna rörande arten och omfattningen av den tilläggsutbildning, som anses erforderlig i varje land för att auktorisation där skall kunna ges barnmorska, vilken utbildats i annat nordiskt land.

Arbeidet vil bli fortsatt.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Departementet har den 16 juni 1959 mottagit en skrivelse från Socialdepartementet i Oslo, vari framhölls, att det f. n. ej vore nödvändigt att träffa en överenskommelse mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor.

I skrivelse den 17 juli 1959 till Socialdepartementet i Oslo uttalade inrikesdepartementet, att det visserligen ej vore nödvändigt, att någon formlig överenskommelse träffades i frågan men att samråd borde äga rum mellan de nordiska länderna rörande arten och omfattningen av den tilläggsutbildning, som anses erforderlig i varje land för att auktorisation där skall kunna ges barnmorska, vilken utbildats i annat nordiskt land.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 augusti 1959:

Man henviser til den den 3. september 1958 afgivne meddelelse vedrørende rekommendation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personel (6. sesj., s. 1213).

Det i ovennævnte meddelelse omhandlede kontaktudvalg arbejder videre med sagen.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

Förutsättningar för en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster kunna skapas i överensstämmelse med de i denna rekommendation anförda principerna. Ministeriet önskar dock betona den allmänna standpunkt, som ministeriet anført i tidigare sammanhang, att en fri, gemensam marknad icke får leda till att arbetskraft flyttar från ett land, där brist på sådan råder.

Ministeriet anser det även vara av vikt, att de olika yrkesbenämningarna på sjukgymnaster i de olika länderna för undvikande av förblandning bringas i överensstämmelse med varandra eller, om detta icke går för sig, att benämningar, som motsvara varandra, angivas tydligt.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 24 oktober 1959:

Rekommandasjon nr. 18/1958 har vært forelagt det kgl. sosialdepartement, som i brev av 22. oktober 1959 uttaler:

Sosialdepartementet har i prinsippet intet å innvende mot et felles nordisk arbeidsmarked for sykegymnaster, og er forberedt på å drøfte de problemer som saken måtte reise.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Inom ecklesiastikdepartementet pågår f. n. arbetet på utarbetandet av nya bestämmelser för sjukgymnastutbildningen. Ecklesiastikdepartementet kommer härvid att uppmärksamma de i rekommendationen berörda internordiska aspekterna på utbildningen av sjukgymnaster, varefter inrikesdepartementet är berett att medverka till en lösning av de arbetsmarknadspolitiska spörsmål, som beröras i rekommendationen.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 22 september 1959:

Spørgsmålet er blevet drøftet på et møde den 6. september 1959 i København mellem rektor, prof. N. Lagerlöf, Sverige, rektor, prof. H. F. Wirstad, Norge, professor N. Obel, Sverige, samt repræsentanter for det veterinærvidenskabelige fagråd ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole i København.

Der var mellem mødedeltagerne enighed om, at et fælles arbejdsmarked var ønskeligt. Men det blev såvel fra rektor, professor Lagerlöfs som fra rektor, prof. Wirstads side fremført, at der stadig var betydelige forskelle på uddannelsen af veterinærerne i de nordiske lande, ligesom det blev fremført, at adgangskravene til studiet var for forskellige.

Omend der er sådanne forskelle i uddannelsen, var der dog enighed om, at dyrlæger uddannet i et af de nordiske lande bør kunne opnå autorisation i et andet mod at erhverve sig en supplerende uddannelse i dette land og aflægge prøve deri. Dette må være en absolut forudsætning forårsaget af forskelle i lovgivning vedrørende retsmedicin, farmakologi, levnedsmiddelkontrol m. m.

Der blev ved mødet opnået enighed om at opretholde nær kontakt mellem de nordiske veterinærhøjskolars lærerforsamlinger vedrørende dette spørgsmål, således at man eventuelt kan opnå en enig indstilling hertil.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Vad beträffar punkt 1 anser lantbruksministeriet, att anslutning till den däri ingående rekommendationen är möjlig.

Däremot anser lantbruksministeriet icke ett godkännande av rekommendationen i punkt 2 önskvärd, även om den i punkt 3 nämnda kompletteran-

de utbildningen för ernående av förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena skulle krävas. Ur finländsk synpunkt är det icke fördelaktigt, att finländska veterinärer beredas möjlighet att fritt utöva sitt yrke i de övriga nordiska länderna och veterinärer från de övriga nordiska länderna å andra sidan ges tillfälle att överflytta till Finland för att där bedriva sitt yrke. Detta skulle ha till följd, att finländska veterinärer möjligen skulle flytta över till de övriga nordiska länderna och hit i stället skulle söka sig veterinärer, som icke äro förtrogna med förhållandena i vårt land och icke behärska landets språk.

Rekommendationen i punkt 3 kan enligt lantbruksministeriets åsikt godkännas, försåvitt rekommendationen i punkt 2 icke godkännes.

Islands regering (Atvinnumálaráðuneytið) meddelar den 10 oktober 1959:

På grund af det lave indbyggerantal findes der ingen dyrlægehøjskole i Island, og dette vil vedblive at være således i den nære fremtid. Islændinge vil derfor søge til andre lande, og da først og fremmest til nabolandene i Norden, for at uddanne sig som dyrlæger. Af den grund er det fra et islandsk synspunkt at ønske, at der gøres jævnbyrdige krav om forberedende uddannelse for dyrlæger i de nordiske lande, og at undervisningen ved dyrlægehøjskolerne i disse lande koordineres så meget som muligt, således at dyrlæger fra de forskellige højskoler i de nordiske lande så vidt muligt er ligestillede med hensyn til uddannelse og praktisk færdighed ved afslutningen af dyrlægestudiet. Ministeriet finder det endvidere at ønske, at dyrlæger med eksamen fra de forskellige nordiske dyrlægehøjskoler vil kunne opnå gensidige arbejdsrettigheder inden for de nordiske lande.

Norges regering (Utenriksministeriet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 19/1958 har vært forelagt det kgl. landbruksdepartement, som i brev av 2. april 1959 uttaler:

Ovennevnte sak har vist seg å by på særlige problemer. Dette henger sammen med at opplegget for veterinærstudiet er forskjellig fra land til land, både formelt og reelt sett. Realitetsforskjellen grunner seg på at husdyrbruket varierer, og dermed følger at både husdyrtyper og sykdomsarter er forskjellige. Dette har ført til at hvert lands veterinærhøgskole har søkt å legge studiet nær opp til de nasjonale egenheter. Av denne grunn har også fagmyndighetene både i Sverige og Norge uttalt seg sterkt mot planene om et felles arbeidsmarked.

Før videre kan foretas i saken, synes det helt nødvendig at de formelle og materielle ulikheter i utdannelsen fra land til land blir ryddet av veien. Først når dette er gjort, kan det bli tale om å få utarbeidet de nødvendige lovendringer med sikte på det felles arbeidsmarked.

Det synes nå nødvendig, som foreslått fra Sverige, at det blir utarbeidet en sammenlignende oppstilling over utdanningskravene i de forskjellige land. En slik undersøkelse turde best kunne utføres av et utvalg av repre-

sentanter for landenes veterinærhøgskoler. Da det er Danmark som har overtatt oppgaven som det koordinerende land, bør vel initiativet til eventuelt å få nedsatt et utvalg komme fra dansk hold.

Angående den foreliggende rekommendasjon ønsker en tilslutt å gjøre følgende bemerkninger til de enkelte punkter:

Pkt. 1. Det er ikke riktig klart hva som menes med »ulikheter i veterinærutdanningen i de nordiske land, som ikke er betinget av spesielle nasjonale forhold».

Pkt. 2. Det bør formentlig ikke gjøres noe for å endre lovbestemmelser som tar sikte på å forbeholde veterinæryrket for landenes egne statsborgere, før arbeidet med saken viser om denne reelt sett viser seg praktisk gjennomførbar.

Pkt. 3. Dette punkt synes å forutsette en komité og å skaffe en sammenlignende oppgave over utdanningskravene i landene, slik som nevnt ovenfor.

Sve r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Frågan om den svenska forskningen och undervisningen på veterinärområdet utredes f. n. av en särskild kommitté. Ifrågavarande kommitté har tagit del av Nordiska rådets rekommendation angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer. I avvaktan på att Danmark, som är koordinerande land, inkommer med uppgift om hur det avser att bedriva arbetet med det i rekommendationen berörda spörsmålet, torde några åtgärder från svensk sida inte vara att påräkna.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 7 september 1959:

Danmarks samhandel med de østeuropæiske lande er i de sidste år steget relativt mere end landets totale udenrigshandel. I 1958 var værdien af samhandelen med de østeuropæiske handelspartnere som helhed 19 % højere end det foregående år, og i 1. halvår af 1959 har værdien af samhandelen ligget 14 % højere end i samme periode i 1958. Danmarks handel med disse lande udgør imidlertid kun en beskedent andel af den samlede udenrigshandel, henholdsvis 4,3 % af importen og 3,6 % af eksporten.

Danmarks vigtigste østeuropæiske handelspartnere er Sovjetunionen, Polen, Østtyskland og Czekoslovakiet i den angivne rækkefølge. Den danske samhandel med Ungarn, Rumænien og Bulgarien har hidtil været mindre betydningsfuld.

Danmark har med alle de nævnte lande afsluttet vareudvekslings- og betalingsaftaler.

Med Sovjetunionen blev der den 30. maj 1959 afsluttet en vareudvekslingsaftale, der forudsætter en samhandel i to-årsperioden 1. juni 1959 til 31. maj 1961 på ca. 415 mill. kr. i hver retning eller næsten en fordobling i forhold til den hidtidige samhandel. Samtidigt blev der undertegnet en overenskomst om betalingerne mellem de to lande, der indebærer en overgang fra den hidtil gældende bilaterale betalingsordning til en ordning, hvorefter i fremtiden alle betalinger mellem Danmark og Sovjetunionen skal finde sted i konvertible danske kroner eller i andre frit konvertible valutaer.

Betalingerne mellem Danmark og Polen har siden 1955 fundet sted i pund sterling og siden begyndelsen af 1959 i konvertible kroner. Betalingsbalancen mellem Danmark og Polen har i en række år været i polsk favør i kraft af Danmarks betydelige kulkøb. Samhandelen mellem de to lande er i stigning, og de danske eksportmuligheder er ved de seneste års forhandlinger øget.

Samhandelen med de øvrige østeuropæiske lande forudsætter i princippet balance mellem import og eksport, idet der i betalingsaftalen er fastsat

en grænse for størrelsen af det tilgodehavende, som en af parterne må have hos en anden. Overstiger et tilgodehavende denne grænse, skal det overskydende beløb afregnes i fri valuta.

Det er de danske myndigheders opfattelse, at mulighederne for en yderligere udvidelse af samhandelen mellem Danmark og de østeuropæiske lande langtfra er udtømt. Under de tilbagevendende, normalt årlige handelsforhandlinger søger man samhandelen med de østeuropæiske lande udvidet, og fra dansk side deltager man desuden med stor interesse i de drøftelser, der hvert efterår inden for rammerne af F. N.'s økonomiske komité for Europa finder sted i Genève mellem regeringsrepræsentanter fra de østeuropæiske og vesteuropæiske lande med det formål at søge øst-vest-handelen fremmet.

Som et led i bestræbelserne for at udvide handelen med Østeuropa har Danmark ligesom en række andre vesteuropæiske lande i praksis udstrakt importfrilisterne til i det store og hele også at gælde importen af varer fra de østeuropæiske lande.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 22 september 1959:

Värdet av Finlands import från de till östgruppen hörande länderna uppgick under förra halvåret 1959 till 28 851 mmk mot 26 508 mmk ett år tidigare. Motsvarande exportvärden voro 26 167 och 30 812 mmk. Öststaternas andel av Finlands hela handelsutbyte var 1.1.—30.6.1959 för importen 23.6 % och för exporten 22.8 %.

Av öststaterna ha Finlands viktigaste handelspartner under innevarande år varit i storleksordning Sovjetunionen, Polen, Kina, Östtyskland och Tjeckoslovakien. Sovjetunionens andel har varit ca 70 % och sålunda den avgjort mest betydande. Finland har gällande varuutbytes- och betalningsavtal med alla länder inom östgruppen.

Grunden för Finlands handel med Sovjetunionen är det år 1954 ingångna långtidsavtalet rörande ömsesidiga varuleveranser under åren 1956—1960, och förhandlingarna rörande ett nytt 5-årsavtal för åren 1961—65 hålla på att slutföras. Det nu gällande 13.3.59 undertecknade protokollet rörande ömsesidiga leveranser under år 1959 förutsätter, att handelsutbytet stiger till ca 90 000 mmk.

Handelsutbytet mellan Finland och östgruppens länder förutsättes i princip balanserat genom ömsesidiga varuleveranser, om ock exporten till Sovjetunionen delvis betalas i fria valutor. För utjämning av saldoöverskotten förutsätts likaså i avtalen mellan Finland och öststaterna betalning i valuta.

Utgångspunkten för de årliga handelsförhandlingarna med östgruppens länder är strävan till utvidgning av handelsutbytet inom de gränser balanssynpunkterna medgiva. I detta syfte tillämpas t. ex. ett med frilistan för västimporten jämförbart s. k. automatiserat importsystem även på importen från östländerna (i full utsträckning).

Finland hyser stort interesse för de möjligheter, östgruppens expanderande marknader erbjuda. Vad den traditionella importen beträffar har Finland noga undersökt möjligheterna att utvidga handeln, även om förutsättningen för en mer betydande utvidgning av importen är, att nya importobjekt införas.

Expansionen inom Finlands ekonomiska liv under de närmaste åren anses möjliggöra en motsvarande utvidgning av handelsutbytet med Sovjetunionen, en synpunkt, som även beaktats vid förhandlingarna om ett nytt långtida ramavtal.

Islands regering (Viðskiptamálaráðuneytið) meddelar den 7 april 1959:

Ministeriet sender hoslagt et skema, der viser Islands handel med EPU-landene, dollarområdet og Østeuropa og desuden hvert af de østeuropæiske lande i årene 1952—1958 [se Tillæg 1].

Som det fremgår af skemaet, har Island en betydelig handel såvel med Sovjetunionen som folkerepublikkerne, og man har i de sidste år lagt megen vægt på at købe varer fra disse lande, samtidig med at afsætningen af islandske produkter er tiltaget. Handelen med alle de østeuropæiske lande foregår på clearingbasis.

Der forekommer ikke at være særlig anledning til at foretage noget fra islandsk side i anledning af denne rekommandation fra Nordisk Råd.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 7 oktober 1959:

I 1958 gikk ca. 5 % av Norges totale eksport til de øst-europeiske land og 3,3 % av importen kom derfra. Varebyttet har imidlertid vist en stigende tendens i den senere tid. Fra 1. halvår 1958 til 1. halvår 1959 fant det således sted en øking på ca. 5 %. Dette er en forholdsvis sterkere stigning enn for utenrikshandelen totalt sett, som i samme tidsrom økte med 2,5 %.

Norges viktigste øst-europeiske handelspartnere er Sovjet-Samveldet, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Polen i nevnte rekkefølge. Varebyttet med Romania, Ungarn og Bulgaria har hittil vært av mindre omfang. Imidlertid viser varebyttet med Romania en forholdsvis sterk øking det siste året.

Varebytte- og betalingsavtaler er inngått med ovennevnte land.

Med Sovjet-Samveldet ble det 28. oktober i fjor avsluttet en ny treårsavtale for tidsrommet 1959—61. Verdien av det årlige varebytte under den nye avtale er beregnet til ca. 130 mill. kroner hver vei.

På bakgrunn av handelsminister Arne Skaugs besøk i Sovjet-Samveldet høsten 1956 besøkte den sovjetiske utenrikshandelsminister N. S. Patolichev Norge i september måned i år etter invitasjon fra den norske regjering. Under dette besøk ble det både fra norsk og sovjetisk side gitt uttrykk for ønskeligheten av en øking i varebyttet utover det treårsavtalen forutsetter. På begge sider undersøkes for tiden mulighetene for en slik øking.

I forbindelse med avtalen mellom Norge og Sovjet-Samveldet om fordelingen av kraftressursene i Grense-Jakobs elv, ble det i 1957 innledet forhandlinger mellom norske interesser og det sovjetiske kraftverkministerium om bygging av et sovjetisk kraftverk ved denne elv.

Norges varebytte med Polen har i de siste år vist en synkende tendens. Årsaken er i første rekke at Polen har vanskelig for å eksportere passende produkter till Norge. For å undersøke mulighetene for en omlegging og øking av varebyttet ble det i Oslo i februar i år ført forhandlinger mellom en norsk og en polsk ekspertdelegasjon. Det ble konstatert at slike muligheter foreligger og det arbeides for tiden videre med spørsmålet.

Varebyttet med Tsjekkoslovakia har øket i den senere tid. I varebytteavtalen for 1959 forutsettes en stigning på 5 till 10 % i forhold till 1958.

Etter norsk oppfatning er det muligheter tilstede for en fortsatt utvidelse av samhandelen med de østeuropeiske land. For å legge forholdene best mulig till rette for importen, har Norge gjort frilistene gjeldende overfor de fleste land i Øst-Europa.

Videre er det opprettet en handelsrådsstilling for de øst-europeiske land. Handelsråden som har sitt hovedsete i Warszawa, skal særlig undersøke mulighetene for økt norsk eksport till disse land.

Norge deltar også aktivt i de drøftelser som finner sted innen rammen av FN's økonomiske kommisjon for Europa om tiltak for utvidet økonomisk samarbeid mellom Øst- og Vest-Europa. Dette gjelder både forhandlingene i kommisjonens årlige sesjoner og arbeidet i de forskjellige tekniske komitéer og arbeidsgrupper.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Utredning rörande möjligheterna till utvidgad handel företages regelbundet i anslutning till de bilaterala handelsförhandlingarna. Med Sovjetunionen ingicks i december 1958 ett treårigt handelsavtal, innebärande en successiv och väsentlig ökning av handeln. Vidare har under augusti månad 1959 ett handels- och betalningsavtal ingåtts med Rumänien, med vilket land Sverige icke tidigare hade handelsöverenskommelse.

De av utrikesdepartementet utfärdade pressmeddelandena om det svensk-sovjetiska handelsavtalet och det svensk-rumänska handels- och betalningsavtalet bifogas [se *Tillägg 2—3*].

TILLÄGG 1

Islands utrikeshandel 1952—1958

	Import (c. i. f.)													
	1952		1953		1954		1955		1956		1957		1958	
	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%
EPU-lande	555	61.0	559	50.3	510	45.1	570	45.1	611	41.6	582	42.7	621	44.2
dollarområdet	201	22.1	324	29,2	241	21.3	295	23.3	312	21.3	203	14.9	207	14.7
Østeuropa	61	6.7	95	8,6	206	18.3	281	22.3	387	26,4	453	33.2	451	32.1
Polen	(37)	(4.1)	(27)	(2.4)	(21)	(1.9)	(28)	(2.2)	(25)	(1.7)	(34)	(2.5)	(32)	(2.3)
Tjekkoslavakiet	(23)	(2.5)	(24)	(2.2)	(31)	(2.7)	(52)	(4.1)	(78)	(5.3)	(75)	(5.5)	(107)	(7.6)
Ungarn	(1)	(0.1)	(2)	(0.2)	(1)	(0.1)	(1)	(0.1)	(3)	(0.2)	(3)	(0.2)	(2)	(0.1)
Sovjetunionen	—	—	(26)	(2.3)	(132)	(11.7)	(173)	(13.7)	(241)	(16.4)	(278)	(20.4)	(245)	(17.4)
Østtyskland	—	—	(15)	(1.4)	(22)	(1.9)	(27)	(2.1)	(40)	(2.7)	(61)	(4.5)	(64)	(4.7)
Rumænien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	(1)	—
andre clearinglande	93	10.2	133	11.9	173	15.3	118	9.3	158	10.7	125	9.2	127	9.0
ialt	910	100.0	1 111	100.0	1 130	100.0	1 264	100.0	1 468	100.0	1 362	100.0	1 406	100.0

	Eksport (f. o. b.)													
	1952		1953		1954		1955		1956		1957		1958	
	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%	mill. isl. kr.	%
EPU-lande	365	56.9	331	46.9	401	47.4	372	43.9	470	45.7	458	46.4	471	44.0
dollarområdet	165	25.7	117	16.6	150	17.7	104	12.3	137	13.3	99	10.1	141	13.2
Østeuropa	44	6.9	140	19.8	211	25.0	236	27.8	309	30.0	330	33.5	374	35.0
Polen	(21)	(3.3)	(12)	(1.8)	(18)	(2.1)	(22)	(2.6)	(14)	(1.4)	(17)	(1.7)	(40)	(3.7)
Tjekkoslavakiet	(15)	(2.5)	(12)	(1.8)	(45)	(5.3)	(37)	(4.4)	(60)	(5.8)	(57)	(5.7)	(73)	(6.8)
Ungarn	(1)	—	—	—	(2)	(0.5)	(1)	—	(1)	—	(1)	(0.1)	(3)	(0.3)
Sovjetunionen	—	—	(89)	(12.6)	(128)	(15.1)	(156)	(18.4)	(203)	(19.7)	(213)	(21.6)	(176)	(16.5)
Østtyskland	(7)	(1.1)	(25)	(3.5)	(17)	(2.0)	(20)	(2.4)	(30)	(2.9)	(42)	(4.2)	(82)	(7.7)
Rumænien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	(1)	(0.1)	—	—
andre clearinglande	67	10.5	118	16.7	84	9.9	136	16.0	114	11.0	99	10.0	83	7.8
ialt	641	100.0	706	100.0	846	100.0	848	100.0	1 030	100.0	987	100.0	1 069	100.0

TILLÄGG 2**Kommuniké från Sveriges utrikesdepartement den 23 december 1958
angående svensk-sovjetiskt handelsavtal**

De den 10 december i Stockholm inledda förhandlingarna mellan en svensk och sovjetisk regeringsdelegation rörande varuutbytet mellan de båda länderna efter den 1 januari 1959 har numera slutförts och resulterat i en överenskommelse, som undertecknades sent på tisdagskvällen.

Den nya överenskommelsen har formen av ett protokoll, som liksom de tidigare årligen ingångna handelsöverenskommelserna upprättats på grundval av gällande ramavtal av år 1940 och 1946, vilka oförändrat förblir i kraft. I syfte att få till stånd en mera långfristig grund för det framtida varuutbytet har parterna denna gång enats om att icke blott fastställa varulistor för den närmaste 12-månadersperioden, som omfattar kalenderåret 1959, utan har därjämte upprättat dels kontingenter för exporten till Sovjetunionen av vissa kapital- och investeringsvaror för treårsperioden 1959—1961, dels kontingenter för övriga svenska exportvaror liksom för importen från Sovjetunionen under åren 1960 och 1961. De för dessa senare båda år fastställda kontingenterna, som innebära ömsesidiga licensåtaganden intill däri upptagna värden eller kvantiteter, kunna efter gemensam överenskommelse modifieras under de särskilda årsförhandlingar, som förutses komma att äga rum rörande varulistornas definitiva utformning för nämnda år.

Vad importen från Sovjetunionen beträffar beräknas densamma under nästa år enligt nu föreliggande priser komma att uppgå till ca 210 å 240 miljoner kronor, vilket innebär en stegring såväl i jämförelse med de för innevarande år överenskomna importkontingenterna på ca 160 milj. kr. som med den faktiska importen, som i år beräknas komma att uppgå till omkring 190 milj. kr. För de påföljande åren förutses importen undergå en successiv ökning med några tiotal miljoner per år under förutsättning, att de i överenskommelsen inskrivna kontingenterna komma att utnyttjas. Den svenska importlistan upptar huvudsakligen traditionella sovjetiska exportvaror, såsom olja och oljeprodukter, kol och koks, krom- och manganmalm, metaller, asbest, gödningsämnen, oljekraftfoder, kemikalier och vissa livsmedel. Liksom hittills intar oljan en dominerande plats bland de sovjetiska exportvarorna och uppskattas enligt avtalet svara för mellan 60 och 70 % av den totala svenska importen. För år 1959 har oljekontingenten fastställts till 1,6 miljoner ton, vilket innebär en ökning med 700 000 ton jämfört med nu gällande årskontingent. Den nya kontingenten motsvarar redan ingångna kontrakt, vari dock ingå icke obetydliga optionskvantiteter. För år 1960 och 1961 har oljekontingenterna fixerats till 1,8 respektive 2 milj. ton. För övriga varor förutses begränsade expansionsmöjligheter föreligga, varför de för dem fixerade kontingenterna endast innebära mindre höjningar mot treårsperiodens slut.

Vad angår den svenska exporten till Sovjetunionen begränsas betalningsutrymmet för densamma på grund av varuutbytets bilaterala karaktär i stort till värdet av den svenska importen med avdrag för vissa belopp, som reserverats för betalning av redan gjorda sovjetiska beställningar, räntor å utestående svenska krediter, frakter och andra osynliga betalningar. Med hänsyn härtill kan den svenska exporten uppgå till omkring 700 milj. kronor under den kommande treårsperioden, varav omkring 220 å 230 milj. kr. beräknas stå till förfogande för år 1959. Den nya överenskommelsen inrymmer sålunda möjligheter till en icke oväsentlig ökning av den svenska exporten, som under 1956 och 1957 stannade vid 137 respektive 111 milj. kronor och under innevarande års nio första månader uppgått till endast 82,5 milj. kr. Det ökade exportutrymmet kommer väsentligen den svenska verkstadsindustrien tillgodo, och framför allt förutser den nya överenskommelsen leveranser av större industriella utrustningar och andra kapital- och investeringsvaror, huvudsakligen inom pappers- och massabranschen, bl. a. en sulfatviskos- och en sulfatcellulosafabrik, större kartong- och kraftsäcks-pappersmaskiner, två anläggningar för kokning av halvskemisk massa och tillverkning av kemisk lövvedsmassa, diverse andra fabriksutrustningar, värmeväxlare, gruvspel och gruvlok m. m. Inom denna ram väntas Sovjetunionen komma att utlägga beställningar till ett sammanlagt värde av storleksordningen 450 miljoner kronor. För övriga exportvaror har kontingenter fastställts till ett beräknat värde av omkring 90 milj. kronor per år för 1959—61. Häri återfinnas i huvudsak samma varor, som traditionellt brukat ingå i den svenska exporten till Sovjetunionen. Ökat utrymme har kunnat beredas bl. a. järn och stål samt papper. Papperskontingenten, som i senaste avtal utgjort 2 400 ton, har sålunda höjts till 15 000 ton för vardera åren 1959 till 1961.

TILLÄGG 3

Kommuniké från Sveriges utrikesdepartement den 29 augusti 1959 angående svensk-rumänskt handels- och betalningsavtal

Alltsedan det andra världskrigets slut har frågan om en avtalsmässig reglering av varuutbytet och betalningarna mellan Sverige och Rumänien vid ett flertal tillfällen varit föremål för diskussioner mellan representanter för de svenska och rumänska regeringarna. Den stora svårigheten har därvid utgjorts av de nationaliseringsåtgärder och liknande ingripanden, som de rumänska myndigheterna åren närmast efter krigsslutet vidtogo mot olika svenska ekonomiska intressen i Rumänien.

Sedan den rumänska regeringen godtagit själva principen om en uppgörelse rörande dessa svenska skadeståndsanspråk, vilket på svensk sida utgjorde en förutsättning för en avtalsmässig reglering av varuutbytet och betalningarna mellan de båda länderna, inleddes i november 1957 förhandlingar i Stockholm syftande till slutandet av ett handels- och betalningsavtal. Efter ett års uppehåll återupptogs dessa förhandlingar och överflyttades, efter ytterligare uppehåll, i april 1959 till Genève i samband med de svenska och rumänska delegationernas deltagande i ECE:s årsmöte samt i omedelbar anslutning därtill till Bukarest.

Förhandlingarna ha nu resulterat i ett handelsavtal med därtill hörande varulistor samt ett betalningsavtal — båda giltiga ett år med automatisk förlängning, därest uppsägning icke sker — vilka i går undertecknades i Bukarest av ambassadören Sohlman och den rumänske vice handelsministern, fru Ana Toma. Det sammanlagda värdet av varulistorna uppgår till cirka 60 miljoner kronor. De svenska exportvarorna bestå främst av cellulosa och kraftpapper, järn och stål, verkstadsprodukter, maskiner och apparater av olika slag samt fisk och hudar. Bland de rumänska exportvarorna återfinnas råolja och produkter av den rumänska oljeindustrien, majs, frukt och andra lantbruksprodukter, medicinalväxter samt ek- och bokparkett. Betalningarna skola ske i kronor över ett konto i riksbanken.

För första gången sedan det andra världskriget har sålunda en avtalsmässig grundval kunnat skapas för handeln med Rumänien. På grund av den stagnation, som helt naturligt kommit att präglade handeln under den långa avtalslösa perioden, måste man dock räkna med att det tar viss tid, innan varuutbytet helt kan uppnå den i avtalet förutsedda omfattningen, något som blir beroende av hur snabbt de kommersiella kontakterna kunna återupptagas och stärkas.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 22 september 1959:

Finlands regering hänvisar till bifogade av Nordkalottkommittén avgivna utredning [*se Tillägg*].

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 21/1958 har vært forelagt det kgl. samferdselsdepartement, som har oversendt avtrykk av den utredning som er foretatt av en komité nedsatt av de finske, norske og svenske luftfartsmyndigheter for å undersøke mulighetene for utbygging av flynettet på Nordkalotten. Et avtrykk av nevnte utredning følger vedlagt [*se Tillägg*].

For Norges vedkommende uttaler det kgl. samferdselsdepartement at det arbeides med de spørsmål utredningen omhandler, særlig spørsmålet om istandsetting av flyplassen ved Kirkenes.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 september 1959:

Den 20 februari 1959 har Kungl. Maj:t uppdragit åt luftfartsstyrelsen att i samarbete med motsvarande finska och norska myndigheter undersöka förutsättningarna och möjligheterna för en ytterligare utredning av luftfartsförbindelserna i norr.

Sedan de finska och norska luftfartsmyndigheterna fått motsvarande uppdrag, ha de tre myndigheterna tillsatt en kommitté, bestående av luftfartsdirektörerna och trafikdirektörerna i de tre länderna.

Kommittén, som antagit namnet Nordkalottkommittén, har den 31 augusti 1959 färdigställt den begärda utredningen. I denna föreslår kommittén, att försökstrafik upptages på sträckan Kemi—Luleå från och med den 1 april

1960, att åtgärder för förbättrande och kompletterande av telekommunikationerna på Nordkalotten snarast vidtagas, att flygplatsen vid Kirkenes snarast utbygges för att kunna mottaga civil regelbunden lufttrafik och att lvalo flygplats' kapacitet samtidigt höjes, att genom inrättande av flygvägar genom för luftfart förbjudna områden eller på annat sätt den civila icke regelbundna luftfarten samt privatflyget underlättas samt att samarbete inledes mellan de tre ländernas tullmyndigheter för underlättande av gränsformaliteter.

Med skrivelse den 14 september 1959 har luftfartsstyrelsen under instämmande i kommitténs förslag överlämnat utredningen till Kungl. Maj:t [*se Tillägg*].

Utredningens förslag kommer snarast möjligt att övervägas av de tre regeringarna.

TILLÄGG

Förutsättningar och möjligheter för en vidare utveckling av luftfartsförbindelserna i norr. Rapport från Nordkalottkommittén

Vid sin sjätte session i Oslo år 1958 har Nordiska rådet rekommenderat regeringarna i Finland, Norge och Sverige att undersöka förutsättningarna och möjligheterna för en ytterligare utveckling av luftfartsförbindelserna i norr.

De tre regeringarna ha därefter uppdragit åt respektive luftfartsmyndigheter att verkställa den begärda utredningen, varvid förutsatts, att Finland skulle vara koordinerande land för här ifrågasvarande spörsmål.

I samband med ett i Stockholm den 28 april 1959 avhållet interskandinaviskt luftfartsmöte konstituerade sig en kommitté, benämnd Nordkalottkommittén, bestående av:

Från Finland:	Luftfartsdirektören K. T. B. Koskenkylä Luftfartsinspektören A. Lunnela Byråsekreteraren M. Airola
Från Norge:	Luftfartsdirektør E. Bøe Trafikksjef B. Grinde Førstesekretær M. Ulvatne
Från Sverige:	Överdirektören H. Winberg Trafikdirektören J. G. Karlsson Förste byråsekreteraren S. Östlund

Nordkalottkommittén har härefter avhållit två sammanträden, i Oslo den 17 augusti och i Kirkenes den 27 augusti 1959.

Nuvarande läge

Det nuvarande läget i fråga om flygplatser, navigationshjälpmedel, telekommunikationer för luftfarten etc. framgår av bifogade för respektive länder utarbetade rapporter [*se Bihang 1—3*].

En kartskiss över nuvarande flyglinjenät, projekterade reguljära flyglinjer och erforderliga flygvägar för icke regelbunden flygtrafik i nordkalottområdet bifogas [*se Bihang 4*].

Sammanfattning och rekommendation

Allmänt

Kommittén har funnit, att det otvivelaktigt föreligger ett starkt behov av att vidtaga alla rimliga åtgärder för underlättande av flygtrafikförbindelserna i norr. Sålunda är det av såväl kulturella som sociala skäl förr eller senare nödvändigt att tillgodose den relativt isolerade nordkalottbefolkningens berättigade anspråk på goda förbindelser inom området samt med de sydligare delarna av Finland, Norge och Sverige. Det är även av betydelse för turistnäringen, att nordkalottområdet öppnas för civilflyget. Det torde därför få anses vara en angelägen uppgift för statsmakterna i de tre länderna att skapa förutsättningarna för sådana förbindelser.

Regelbunden lufttrafik

Den linje, som i första hand är aktuell, är linjen Luleå—Kemi, för vilken det finska flygbolaget Aero o/y visat intresse. Från finsk sida är sålunda avsikten att efter vederbörligt tillstånd från de svenska myndigheterna från och med den 1 april 1960 försöksvis beflyga ifrågavarande linje två—tre gånger per vecka för att utröna trafikunderlag och ekonomisk bärighet.

I samband med upprättandet av reguljär trafik på denna linje bör en teleprinterförbindelse anordnas mellan Luleå och Kemi. För svensk del uppkommer för detta ändamål en årlig kostnad av c:a 25 000 svenska kronor och för finsk del c:a 672 000 mark.

Från finsk sida föreligger vidare ett starkt intresse att förlänga den befintliga linjen Helsingfors—Rovaniemi—Ivalo till Kirkenes. För en dylik förlängning erfordras emellertid, att landflygplatsen vid Kirkenes istandsättes och Ivalo flygplats förbättras och dess flygsäkerhetsanordningar kompletteras sålunda, att dess kapacitet kan höjas. Såsom i det föregående anförts äro istandsättningsarbetena på flygplatsen vid Kirkenes av enklaste slag och kräva en byggnadstid av endast omkring 6 månader. Kostnaderna äro dock ganska betydande. Ett fullständigt istandsättande av flygplatsen, innefattade erforderlig teknisk utrustning för reguljär flygtrafik på helårsbas, beräknas kosta cirka 5 000 000 norska kronor.

Såsom förut nämnts är denna utbyggnad planerad att äga rum under de närmaste åren för den norska stamruttens utsträckning till Kirkenes. Beträffande Ivalo flygplats ha förbättringsarbetena redan planerats, eftersom de äro behövliga för nuvarande trafik.

Utgifterna i samband med upprättandet av teleprinterförbindelse komma, i fall den kan ledas den kortaste vägen mellan Kirkenes och Ivalo, att uppgå till c:a 40 000 norska kronor årligen, procentuellt fördelat på Finland och Norge. Om åter förbindelsen bör ledas via Sverige, komma utgifterna att bli betydligt högre.

En tredje flyglinje mellan Kiruna och Bardufoss, eventuellt mellan Kiruna och Bodø, är möjlig, så snart SAS eller annat flygbolag anmäler sitt intresse härför. I händelse av att sådan trafik blir aktuell böra luftfartens kommunikationsnät i norra delarna av Norge och Sverige sammanknytas. Detta bör lämpligen ske genom anordnandet av en teleprinterförbindelse Luleå—Kiruna—Narvik—Bodø. Årskostnaden härför uppgår till för Norge c:a 25 000 norska kronor och för Sverige till c:a 15 000 svenska kronor. På svensk sida tillkommer därjämte kostnad för teleprinterapparat om c:a 8 000 kronor årligen.

I det föregående har nämnts, att de finska flygplatserna vid Ivalo, Rovaniemi och Kemi inom den närmaste framtiden komma att ytterligare utbyggas. Det må här framhållas, att dessa flygplatser efter utbyggnaden liksom de norska flygplatserna vid Bardufoss och Bodø kunna användas såsom alternativa flygplatser för existerande och planerade flyglinjer, vilket innebär ökad regularitet och säkerhet, samtidigt som platserna i fråga få en bättre ekonomisk utnyttjning. Vad nu sagts gäller givetvis även för övriga flygplatser på Nordkalotten, i den må de kunna mottaga denna typ av trafik.

Icke regelbunden trafik

De största hindren för den icke regelbundna lufttrafiken inom nordkalottområdet äro de för luftfart förbjudna eller på annat sätt restriktionsbelagda områdena i Sverige och Norge. I Finland förekommer icke sådana områden i de trakter, som beröras av denna utredning.

På norsk och svensk sida torde det icke vara erforderligt, att hela nordkalottområdet behöver frigges för civil lufttrafik. Det synes tillräckligt, att flygvägar anordnas på lämpliga ställen inom för luftfart förbjudna områden, genom vilka civila flygplan kunde passera utan förhandstillstånd. Sådana flygvägar böra lämpligen gå från Kiruna till det finska flygfältet Aavahe-lukka i Tornedalen för vidare färd till Rovaniemi eller Ivalo, från Gällivare till Pello på finska sidan för vidare färd till Rovaniemi samt från Kiruna till finska gränsen för vidare färd till Kautokeino och trakter därbortom. En ytterligare flygväg bör anordnas mellan Luleå och finska gränsen över land, enär mindre flygplan icke med tillräcklig säkerhet kunna färdas över Bottniska viken. Ifrågavarande flygvägar böra givas en bredd av minst 18,5 km (10 nautiska mil).

Därest flygvägarna skola användas vid flygning med marksikt, erfordras inga speciella navigeringshjälpmedel på marken. Detta blir dock erforderligt vid instrumentflygning längs desamma. Kommittén bedömer dock, att eventuella kostnader härför bli obetydliga med hänsyn till att man i stort sett torde klara navigeringen i flygvägarna med de navigeringshjälpmedel, som finnas eller planeras för den inrikes luftfarten inom respektive länder.

Lättnader vid gränspasseringar

Redan i dag föreligger samarbete mellan de norska och svenska tullmyndigheterna i fråga om tullkontrollen vid ett antal gränstullstationer. Det kan ifrågasättas, om detta samarbete icke bör utvidgas att omfatta även lufttrafiken på Nordkalotten och att därvid även möjligheterna att anordna motsvarande samarbete med de finska tullmyndigheterna bör undersökas. Kommittén har initierat en undersökning härom genom vederbörande tullmyndigheters försorg.

Rekommendationer

Nordkalottkommittén rekommenderar,

att planerad försökstrafik upptages på sträckan Kemi—Luleå från och med den 1 april 1960,

att i det föregående omförmälda åtgärder för förbättrande och kompletterande av telekommunikationerna på Nordkalotten snarast vidtagas,

att flygplatsen vid Kirkenes snarast utbygges för att kunna mottaga civil regelbunden lufttrafik och att Ivalo flygplats kapacitet samtidigt höjes,

att genom inrättande av flygvägar genom för luftfart förbjudna områden eller på annat sätt den civila icke regelbundna luftfarten samt privatflyget underlättas samt

att samarbete inledes mellan de tre ländernas tullmyndigheter för underlättande av gränsformaliteter.

Helsingfors, Oslo och Stockholm den 31 augusti 1959

K. T. B. Koskenkylä

E. Bøe

H. Winberg

BIHANG 1

**P M rörande flygtrafikförhållandena i nordligaste
Finland jämte utvecklingsplaner**

Denna översikt berör närmast trafikförhållandena i den del av Finland, som är belägen norr om Uleåborgs flygplats (inkl.)

I. Föreliggande trafikbehov

a. Linjetrafik

För närvarande trafikeras i norra Finland reguljärt linjen Uleåborg—Kemi—Rovaniemi—Ivalo. Under sommaren 1959 upprätthålles två dagliga turer i båda riktningarna mellan Uleåborg och Rovaniemi med mellanland-

ning i Kemi. Sträckan Rovaniemi—Ivalo trafikeras under sommaren 1959 fem gånger i veckan i båda riktningarna.

Såsom nya linjer med reguljär trafik, vilka för Finlands vidkommande kan komma i fråga i framtiden, må nämnas Kemi—Luleå och Ivalo—Kirkenes.

Av dessa är den förstnämnda linjen så till vida aktuell, att tillstånd har anhållits hos kungl. luftfartsstyrelsen för Finnair att bedriva reguljär trafik på denna linje. Öppnandet av denna trafik beror emellertid, utom på vederbörliga tillstånd, också på resultaten av de räntabilitetsutredningar, vilka Finnair för trafikens vidkommande har företagit.

Öppnandet av trafiken till Kirkenes beror bl. a. på utvidgandet och utrustningen av Kirkenes flygplats.

Vidare må följande tre linjer nämnas, vilka kan komma i fråga i den mån behovet av trafikförbindelser på Nordkalotten ökas: Rovaniemi eller Ivalo—Kiruna, norra Finland—Bodø/Bardufoss och norra Finland—Alta/Lakselv.

Reguljär trafik på dessa linjer blir dock knappast lönande inom närmaste framtid. Däremot kan turist- o. a. charterflygningar komma i fråga redan under nuvarande förhållanden. Så har t. ex. Kar-Air oy företagit turistflygningar till Bodø under flere somrar.

b. Förvärvsflyg

Förvärvsflyg har i Nordfinland företagits med småflygplan närmast sommartid.

II. Markorganisation för civilflyget

a. Flygplatser

Uppgifter om befintliga flygplatser i Nordfinland återfinnes i underbilaga 1 [*se Bihangstillägg*].

Vad nya flygplatser beträffar finns planer för byggandet av en flygplats i västra delen av finska Lappland. I detta syfte har undersökningar företagits i sagda område, varvid Aavahelukka vid gränsen mellan Muonio och Kolari kommuner befunnits lämpligast till flygfält.

b. Luftleder och navigationshjälpmedel

Se underbilagor 1—2 [*Bihangstillägg*¹].

c. Tele- och andra kommunikationer

1. *Direkta teleprinterförbindelser per linje.* Flygplatsen i Uleåborg (EFOU) har en teleprintercentral med direkta duplexförbindelser till Helsingfors (EFHK), Kuopio (EFKU), Kemi (EFKE) och Rovaniemi (EFRO). I Uleåborg kan även Kemi och Rovaniemi inkopplas för direkt transitering från

¹ Underbilaga 2 här ej tryckt.

och till Helsingfors. Vid eventuellt avbrott på den direkta förbindelsen Helsingfors—Uleåborg dirigeras teletrafiken på Uleåborg vid Kuopio.

Mellan Rovaniemi (EFRO) och Ivalo (EFIV) är direkt duplexförbindelse under planering. Behövlig apparatur finnes redan, och erforderlig telegrafkanal mellan nämnda orter har också reserverats. Den lokala linjedelen i Ivalo ut till flygplatsen kommer att byggas, då medel därtill erhållits.

2. *Telexförbindelser per linje.* Flygplatserna i Uleåborg och Kemi är utrustade med teleprintrar för telextrafik över det kommersiella telegrafnätet. Telex kommer närmast till användning vid avbrott eller störningar på nämnda flygplatsers andra linjeförbindelser.

3. *Manuella morsetelegrafförbindelser per linje.* Mellan flygplatserna i Rovaniemi och Ivalo finnes en direkt manuell morsetelegrafförbindelse (simplex), till vilken även är ansluten telestationen i Sodankylä (EFSO). Den fasta teletrafiken per linje till och från Ivalo transiteras av Rovaniemi, som har teleprinteranslutning till luftfartens fasta nät (AFTN). I den manuelle morsetrafiken per linje användes tonsummerapparat.

4. *Fasta radiotelegrafförbindelser.* Såsom alla övriga flygplatser i Finland är även flygplatserna Uleåborg, Kemi, Rovaniemi och Ivalo utrustade med radiotelegrafapparat för dubbelsidig trafik på kortväg. Den gemensamma arbetsfrekvensen är 2 544 kc/s.

5. *Telefonförbindelser per linje.* Direkta telefonförbindelser flygplatserna emellan saknas tillsvidare. På dessa flygplatser finnes telefon ansluten till den allmänna telefoncentralen för lokala och fjärrsamtal. Preliminär planering för upprättande av fasta telefonförbindelser per radio (VHF eller HF) har utförts. Ifall kortväg (HF) tages i bruk, kommer SSB-systemet till användning.

6. *Telefaxtrafik per linje.* Flygplatsen i Rovaniemi är utrustad med Mufaxrecorder. Med denna mottagare erhåller Rovaniemi varje morgon en väderlekskarta som sändes från Helsingfors flygplats över en allmän telefonkanal (rikstelefonens). Telefaxmottagare finnes redan för Uleåborg och tages i bruk innan årets utgång. De övriga stationerna utrustas senare med telefax efter beviljade medel.

7. *Telefaxtrafik per radio.* Rovaniemi mottager dagligen regelbundet väderlekskartor även per radio, närmast från Sverige, Norge och delvis från Tyskland.

För utväxling av telegram på det fasta telekommunikationsnätet inom Nordkalotten vore det för Finlands del lämpligt, att en fast teleprinterförbindelse per linje upprättas närmast mellan Uleåborg och Luleå för vidare befordran till övriga flygplatser inom Nordkalotten. Telex eller fast radiotelegrafförbindelse kan påtänkas som reserv. Ifall radioförbindelse alternativt kommer ifråga, bör frågan om gemensamma arbetsfrekvenser närmare undersökas och dryftas.

III. Facilitationsfrågor

Av de fyra i detta sammanhang berörda flygplatserna äro endast Uleåborg och Kemi egentliga tullflygplatser. Emellertid har luftfartsbyrån med vederbörande myndigheter överenskommit om att tullens uppgifter på Ivalo flygplats i speciella fall skötes av gränsbevakningen.

Någon skillnad i tullformaliteter mellan små och stora flygplan finnes icke.

IV. Flygtrafikföretag

Den nuvarande linjen Uleåborg—Kemi—Rovaniemi—Ivalo trafikeras av Finnair. Detta bolag är, såsom ovan i I a) framgår, också intresserat av linjen Kemi—Luleå, ifall denna trafik visar sig lönande.

Såsom ovan i I a) antytts, har Kar Air oy bedrivit charterflygningar till Bodø. Bolaget anser dock, att trafikbehovet i denna riktning icke är tillräckligt stort för upptagande av reguljär trafik året om. Tills vidare förslår några turistflygningar under sommaren att täcka trafikbehovet. Enligt Kar Air oy finns det i Finland behov av flygförbindelser till Kirkenes-området.

Bihangstillägg

Flygplatserna i Nordfinland

1. Uleåborg (Oulu) flygplats

Lat: 64°56' N. Long: 25°22' E

Slag av bränsle: 73, 100/130, 108/135

» » olja: 65, 80, 100

Uppvärmd hangar

Rullbana nr 12/30, 1900 × 60 m, permanentbelagd, bärighet 25 000 kg AUV

» » 06/24, 1400 × 60 m, ytbeskaffenhet grus, bärighet 15 000 » »

Belysning: rullbana 12/30, inflygnings-, rullbane- och tröskelbelysning

annan belysning: hinder-, taxibane- och apronbelysning

Kapacitet: Metropolitan

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmedel:

Oulu Tower	3023.5 kc/s	118.9 mc/s
		119.7 »
		122.1 »
		121.5 »

NDB	OJO	350	kc/s
L	O	340	»
L	C	310	»

ILS Loc	OU	109.5 mc/s för rullbana 12
GP		332.6 »
OM		75 »
MM		75 »

2. Kemi flygplats

Lat: 65°47' N. Long: 24°35' E

Slag av bränsle: 100/130, begränsade lager av 73

» » olja: 65, 80, 100

Uppvärm� hangar

Rullbana nr 18/36, 1400 × 60 m, grus, bärighet 15 000 kg AUW

» » 09/27, 1500 × 60 m, » » » » »

Belysning: inflygnings-, rullbane- och tröskelbelysning för båda rullbanorna;
dessutom hinder-, taxibane- och apronbelysning

Kapacitet: DC-3

Rullbana nr 18/36: arbeten för förlängning av banan till 2 000 m pågår

Frågan om beläggning ännu icke avgjord

Radiokommunikations- och navigationshjälpmedel:

Kemi Control		118.9 mc/s
		121.5 »
		122.1 »
Kemi Radio	2854 kc/s	
	4673.5 »	
Kemi Tower	3023.5 »	118.3 mc/s
		119.7 »
		121.5 »
NCB OJG	373 kc/s	
L K	329 »	

3. Rovaniemi flygplats

Lat: 66°34' N. Long: 25°50' E

Slag av bränsle: 100/130, begränsade lager av 73

» » olja: 65, 80, 100

Uppvärm� hangar

Rullbana nr 04/22, 1350 × 60 m, grus, bärighet 15 000 kg AUW

» » 12/30, 1600 × 60 m, » » » » »

Belysning: inflygnings-, rullbane- och tröskelbelysning för båda rullbanorna;
dessutom hinder-, taxibane- och apronbelysning

Kapacitet: DC-3

Rullbana nr 04/22: arbeten för förlängning av banan till 2 000 m pågår

Banan permanentbelägges möjligen 1960

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmedel:

Rovaniemi Tower	3023.5 kc/s	118.7 mc/s
		119.7 »
		121.5 »
NDB RO	394 kc/s	
L R	414 »	
L D	367 »	
L X	405 »	

4. Ivalo flygplats

Lat: 68°36' N. Long: 27°25' E

Slag av bränsle: Begränsade lager av 73 och 100/130

» » olja: 65, 80, 100

Ingen hangar

Rullbana nr 03/21, 1400×60 m, grus, bärighet 15 000 kg A UW

Belysning: inflygnings-, rullbane- och tröskelbelysning för rullbanan; dessutom hinder-, taxibane- och apronbelysning

Kapacitet: DC-3

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmiddel

Ivalo Tower	3023.5 kc/s	118.7 mc/s
		119.7 »
		121.5 »
NDB IV	390 kc/s	
L G	354 »	

5. Sodankylä flygfält

Lat: 67°24' N. Long: 26°37' E

Stråkområde: 900×100 m, grus

Kapacitet: endast för småflygplan

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmiddel:

AC Sodankylä	118.7 mc/s
	119.7 »
	121.5 »
NDB SO 348	kc/s

BIHANG 2

PM rörande flygtrafikkförhållandena i nordligaste Norge jämte utvecklingsplaner

Denne oversikt vedrører trafikforholdene i den del av Norge som ligger nord for Bodø flyplass (inkl.)

I. Foreliggende trafikbehov

a. Rutetrafikken

1. Bodø—Bardufoss—Tromsø—Alta—Hammerfest—Kirkenes—Vadsø. Rutens utgangspunkt som er Oslo og med anløp av Trondheim trafikeres med landfly (SAS) som helårsrute frem til Bardufoss. Derfra opprettholdes trafikken i sommerhalvåret med sjøfly (Widerø's flyveselskap A/S på vegne av SAS).

2. Bodø/Narvik—Harstad—Tromsø. Sjøflyrute v/Widerø's flyveselskap A/S på vegne av SAS.

3. Bodø—Graudal—Svolvær—Narvik. Sjøflyrute v/Widerø's flyveselskap A/S.

Endringer i foranstående opplegg vil bli aktuelt når de påtenkte flyplasser ved Tromsø, i Alta og/eller Banak (Lakselv) og Kirkenes (Høy-

buktmoen) vil bli anlagt/utbedret. Landflyruten til Bardufoss vil da bli forlenget videre nordover og helt eller delvis erstatte de eksisterende sjøflyruter.

Når det gjelder eventuell sammenkobling av den norske stamlinje og den svenske rute til Luleå—Kiruna, vises til den svenske redegjørelse under samme avsnitt.

b. Ikke regelbunden lufttrafikk

Widerøe's flyveselskap A/S har i en årrekke drevet taksiflyging — foto-flyging og ambulansflyging i området — i første rekke fra sjøflybaser i Narvik og Tromsø, leilighetsvis Vadsø og Hammerfest. Denne flytrafikken regner man med vil fortsette inntil videre.

c. Privatflyging

Det finnes flyklubber i Bodø, Bardufoss og Kirkenes. Virksomheten innen klubbene er ganske omfattende.

II. Markorganisasjon for sivilflyggingen

a. Flyplasser

Oversikt over eksisterende flyplasser i Nord-Norge er inntatt i underbilag 1—2 [se *Bihangstillägg 1—2*]. Det bemerkes at når det gjelder internasjonal bruk av Bardufoss flyplass må søknad i god tid på forhånd forelegges de militære myndigheter.

I Kirkenes ble det under siste krig anlagt en militær flyplass (Høybuktmoen) som imidlertid f.t. ikke er tjenlig som trafikkflyplass. Det foreligger planer om istandsettelse av plassen til sivilt bruk. Rullebanelengde ca. 1 600 m. Når disse planer vil kunne gjennomføres, er i dag ikke mulig å si. Det er et bevilgningsspørsmål. Arbeidet er av enkleste art og anlegget vil kunne gjøres ferdig på ca. 6 måneder.

Det foreligger videre planer om sivile flyplasser ved Tromsø, Alta og i Banak (Lakselv). Det forlyder at flyplassen i Banak vil bli bygget ut for militære formål. — Jfr. forøvrig underbilag 3—4 [*Bihangstillägg 3—4*].

b. Luftleder og navigasjonshjelpemidler

Det kontrollerte luftrom i området fremgår av underbilag 5¹, hvor også den prosjekterte forlengelse av luftleden frem til Kirkenes er tatt med sammen med de tenkte innflygingsretninger til Sverige og Finland.

Bilaget viser også nåværende og planlagte navigasjonshjelpemidler, med unntak av innflygingshjelpemidler for Banak og Kirkenes.

c. Tele- og andre kommunikasjoner

1. *Det faste samband.* Det nåværende faste samband for luftfarten er vist i underbilag 6². I tillegg til disse samband eksisterer det kommersielle

¹ Här ej tryckt; se Bihang 4.

² Här ej tryckt.

telexforbindelser mellom Kirkenes—Alta—Tromsø pr. linje. I Tromsø foreligger muligheter for tilknytning til en AFTN teleprinterforbindelse til Bardufoss. Bardufoss har direkte telefonforbindelse med Bodø.

Radiotelegrafiforbindelse foreligger mellom Bodø og Luleå.

2. *Mobilt samband.* Det er opprettet æradiostasjoner i Bodø, Bardufoss, Banak og Kirkenes, utstyrt med frekvenser for bruk i det mobile samband. Frekvensene er spesifisert i underbilagene 1—4 [se *Bihangstillägg 1—4*].

III. Facilitationsspørsmål

Bodø er godkjent som tollandingsplass for fly, men ikke Bardufoss. Spørsmålet om å få en ordning for Bardufoss' vedkommende er imidlertid tatt opp med de berørte myndigheter — og man regner med at problemet vil bli løst. Man regner også med at Høybuktknoen — når plassen er blitt utbygget — vil bli godkjent som tollandingsplass.

IV. Flyselskaper

Flyselskapene som er berørte i denne sak er som nevnt i punkt I SAS og Widerøe's flyveselskap A/S.

Bihangstillägg 1

Flygplatsen i Bodø

1. Flyplass:	Bodø
2. Høyde over havet:	42 fot
3. Posisjon:	4716 N — 1422 Ø
4. Eier:	staten
5. Rullebaner:	1
størrelse:	2990 × 45 meter
retning:	08/26
dekke:	betong
bæreevne:	DC-7 C — DC-6 —
taxibane:	betong
6. Innflyvningsforhold:	
hinder:	
7. Plassbelysning:	
rullebanelys:	ja
innflyvningslys:	ja
hinderlys:	ja
terskellys:	ja
8. Diverse:	
kontrolltårn:	ja
hangar:	ingen sivil
sykehus:	i Bodø
brann:	brannbiler og skumvogner
bensin:	alle typer
distanse fra:	Bodø 0,5 nm

9. Sambandsutstyr:	
telefon:	ja
telegraf:	AFTN
fjernskriver:	AFTN
nav.hjelpemidler:	ILS N — VDF — NDBs:LIX — LNW — LIC — BO — Loc kringkaster
10. Dato:	
Revidert:	

Anmerkninger: Utbedrings- forsterkningsarbeider pågår. Nytt ekspedisjonsbygg under oppførelse. Militært administrert

Radiokommunikasjonshjelpemidler:

Bodø TWR	3023,5	118,1
	alle 4 stasjoner har denne frekvens	
Bodø ACC		119,7
Bodø A/G	2854 4675,5 2868 5626,5 8913,5	

Radionavigasjonshjelpemidler:

VDF	119,7
NDB LIX	374
NDB LIA	317
NDB LNW	352
NDB LIC	326
L BO	338
ILS BO	110,3 bane 08
GP	335
NM	75

Bihangstillägg 2

Flygplatsen i Bardufoss

1. Flyplass:	Bardufoss
2. Høyde over havet:	249 fot
3. Posisjon:	690320 N — 183225 Ø
4. Eier:	staten
5. Rullebaner:	1
størrelse:	2715 × 45 meter
retning:	11/29
dekke:	betong
bæreevne:	45 tonn (DC-6)
taxibane:	betong 1200 × 22,5 meter

6. Innflyvningsforhold:
hinder:
7. Plassbelysning:
rullebanelys: ja
innflyvningslys: ja
grenselys: nei
hinderlys: ja
terskellys: ja
8. Diverse:
kontrolltårn: ja
hangar: ja (militære)
sykehus: lege og ambulanser
brann: ja
bensin: alle typer
distanse fra: Tromsø 140 km
9. Sambandsutstyr:
telefon: ja
telegraf: AFTN
fjernskriver: AFTN
nav.hjelpemidler: — VDF — NDBs: LNE — LNM
L — DU —DO
10. Dato:
Revidert:

Anmerkninger: Plassen er ennå ikke godkjent som tollandingsplass. Militær administrasjon. Forhåndstillatelse nødvendig. Sivil lufttrafikkjeneste

Radiokommunikasjonshjelpemidler:

Bardufoss TWR	3023,5	118,1
		119,7
Bardufoss A/G	4651,5	
	2854	
	4675,5	

Radionavigasjonshjelpemidler:

NDB	LNE	328
NDB	LNM	338
L	DO	350
L	DU	371
VDF		119,7

Bihangstillägg 3

Flygplatsen i Banak

1. Flyplass: Banak
2. Høyde over havet: 6 meter

3. Posisjon:	staten
4. Eier:	7004N — 2459Ø
5. Rullebaner:	1
størrelse:	800 × 40 meter
retning:	18/36
dekke:	trelemmer
bæreevne:	ca. 10 000 kg.
taxibane:	ingen
6. Innflyvningsforhold:	
hinder:	
7. Plassbelysning:	
rullebanelys:	
innflyvningslys:	ingen
grenselys:	
hinderlys:	
terskellys:	
8. Diverse:	
kontrolltårn:	nei
hangar:	1 + lagerbygning
sykehus:	Lakselv 4 km
brann:	nei
bensin:	nei
distanse fra:	
9. Sambandsutstyr:	
telefon:	
telegraf:	Banak Aeradio
fjernskriver:	
nav.hjelpemidler:	Banak Aeradio
10. Dato:	
Revidert:	

Anmerkninger: Militær plass. Plassen er nedlagt, men brukes leilighetsvis av flygere fra LKN som er lokalkjent. Ingen bemanning. Plassen er inngjerdet

Radiokommunikasjonshjelpemidler:

Banak A/G	2854
	3023,5

Bihangstillägg 4

Flygplatsen i Høybuktnoen

1. Flyplass:	Høybuktnoen
2. Høyde over havet:	105 meter
3. Posisjon:	6943N — 2954Ø
4. Eier:	staten
5. Rullebaner:	1
størrelse:	1200 × 45 meter
retning:	34/16

dekke:	grus
bæreevne:	DC 3
taxibane:	gress
6. Innflyvningsforhold:	brukbare
hinder	
7. Plassbelysning:	ingen
rullebanelys:	
innflyvningslys:	
grenselys:	
hinderlys:	
terskellys:	
8. Diverse:	
kontrolltårn	nei
hangar:	nei
sykehus:	nei
brann:	nei
bensin:	i Kirkenes
distanse fra:	Kirkenes 9 km
9. Sambandsutstyr:	intet
telefon:	
telegraf:	
fjernskriver:	
nav.hjelpemidler:	Kirkenes Aeradio
10. Dato:	
Revidert:	

Anmerkninger: Militær flyplass. Nedlagt, men ikke stengt. Planlagt utbygget for sivil bruk

Radiokommunikasjonshjelpemidler:

Kirkenes A/G	2854
	3023,5

BIHANG 3

PM rörande flygtrafikförhållandena i nordligaste Sverige jämte utvecklingsplaner

(Utarbetad inom luftfartsstyrelsen i Sverige)

Denna översikt berör närmast trafikförhållandena i den del av Sverige, som är belägen norr om Luleå flygplats (inkl.).

1. Föreliggande trafikbehov

a. Linjetrafik

För närvarande trafikeras linjen (Stockholm—)Luleå—Kiruna av Scandinavian Airlines System (SAS). I skrivelse till luftfartsstyrelsen den 29 april

1959 har konsortiet meddelat, att man övervägt att sammankoppla nämnda linje med den norska linjen (Oslo)—Bodø—Bardufoss i samband med de s. k. midnattssolflygningarna på linjerna i fråga; de ökade besättningskostnaderna ha emellertid lagt hinder i vägen härför. I fråga om upprättande av andra, nya linjer i nordkalottområdet anses trafikunderlaget icke tillräckligt.

Linjeflyg ab anför i skrivelse den 23 juni 1959, att betingelser för bedrivande av regelbunden luftfart i nordkalottområdet för närvarande saknas. Bolaget föreslår genomförande av en serie trafikala, operationella och flygsäkerhetsmässiga åtgärder för möjliggörande av charterflygningar. Det synes icke otänkbart, att en sådan icke-regelbunden flygtrafik kan uppbyggas och att linjetrafik småningom kan etableras på nya sträckor.

b. Icke regelbunden trafik

AB Lapplandsflyg utför sedan några år tillbaka taxi- och andra transportflygningar, ambulansflygningar m. m. inom nordkalottområdet. Vidare bedriver Svenska aeroplan ab (SAAB) vissa transportflygningar inom området. Enstaka flygningar av nämnda natur ha under åren utförts av andra flygföretag.

c. Privatflyg

Flygklubbar finnas i Kiruna och Gällivare, och en livlig aktivitet råder på detta område. I Kiruna-området utföra privatflygarna s. k. hjälpflygningar för civilförsvarets, skogsbrandväsendets m. fl. räkning.

II. Markorganisation för civilflyget

a. Flygplatser

Uppgifter om befintliga flygplatser i Nordsverige återfinnas i bilaga 1 [*se Bihangstillägg*].

En ny flygplats är under byggnad vid Kiruna. Fältprojektet avser utbyggnad av en permanentbelagd rullbana 1 700 × 45 m jämte stationsplattform och tillhörande taxibana. Vid senare behov kan rullbanan utbyggas till 2 000 m. I generalplanen reserveras utrymme för ett tvärstråk. Flygplatsen får ILS-anläggning, högintensiva inflygningsljus samt ban- och taxiljus. Flygplan av högst storleken DC-7C och Caravelle, i förra fallet med reducerad last, beräknas kunna mottagas på flygplatsen.

Gällivare flygplats har tillhört flygvapnet men nedlagts. Det är ännu ej klart, om kommunen skall övertaga driften av flygplatsen. Flygplatsen saknar radionavigeringshjälpmedel, kommunikationsutrustning och tillfredsställande belysningsanläggningar samt behöver en grundlig upprustning, innan yrkesmässig passagerartrafik kan tillåtas.

b. Luftleder och navigationshjälpmedel

Å bilaga 2¹ (karta över radiohjälpmedel) har inritats förslag till tänkbara flygvägar mellan Kiruna och Kautokeino, Kiruna och Ivalo/Rovaniemi, Gällivare och Rovaniemi samt Luleå och Kemi. Upprättandet av dessa flygvägar inom det för luftfart förbjudna området vid gränsen till Finland och Norge torde få bli beroende av förhandlingar med de svenska militära myndigheterna.

c. Tele- och andra kommunikationer

Direkta teleprinterförbindelser till Luleå eller mellan Luleå och Kiruna (Gällivare) finnas icke tillgängliga.

Telexförbindelse finnes till Luleå och mellan Luleå och Kiruna men ej till Gällivare. Möjlighet finnes för närvarande icke att koppla direkt till nordfinsk eller nordnorsk flygplats utan endast manuellt via utlandsexpeditionen i Stockholm; automatisk koppling planeras icke komma till stånd inom de närmaste tio åren.

Manuella morsetelegraufförbindelser finnas på 4 455 kc/s som reserv för telex. Frekvensen torde kunna användas för förbindelse med finska och norska flygplatser men måste ur räckviddssynpunkt sannolikt kompletteras med ytterligare en frekvens. Radioutrustningar härför finnas disponibla i Luleå och Kiruna.

Direkta telefonförbindelser och telefaxförbindelser finnas icke tillgängliga.

III. Facilitationsfrågor

Luleå flygplats är tullflygplats, men icke Kiruna eller Gällivare flygplatser; tullklarering kan dock åstadkommas därstädes mot att trafikanten ersätter tullverket kostnader härför från fall till fall.

Frågan om gemensam tullkontroll mellan Sverige och Norge i likhet med vad som redan sker vid vissa gränstullstationer undersökes genom den svenska generaltullstyrelsens försorg i samråd med motsvarande norska myndighet. Om förutsättningarna för ett liknande samarbete mellan de svenska och finska tullmyndigheterna kan man för närvarande icke uttala sig.

IV. Flygtrafikföretag

Utöver de i punkt I nämnda företagen torde Svensk flygtjänst ab ha visst intresse för icke-regelbundna flygningar inom nordkalottområdet.

¹ Här ej tryckt; se Bihang 4.

*Flygplatserna i Nordsverige***1. Kiruna flygplats**

Lat: 67°46' N. Long: 20°16' E

Drivmedel: 108/135

Olja: 100

Hangar: —

Rullbana nr 17/35, 1207 × 40, permanentbelagd, bärighet 7500 SIWL

» » 05/23, 900 × 40, » » 7500 »

» » 11/29, 880 × 40, » » 7500 »

Belysning: rullbana 17/35, inflygnings-, ban- och tröskelbelysning

annan belysning: hinderljus

Kapacitet: Metropolitan

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmedel:

Kiruna Radio 2854 kc/s (telefoni)

4675.5 » »

4455 » (telegrafi och telefoni)

Kiruna Tower 124.1 Mc/s

119.7 »

118.1 »

121.5 »

116.1 »

NDB SJJ 400 kc/s

LI D 316 »

LO OX 360 »

Om den under byggnad varande nya flygplatsen omförmäles i huvudskriften.

2. Luleå (Kallax) flygplats

Lat: 65°33' N. Long: 22°08' E

Drivmedel: 108/135, 115/145

Olja: 100

Hangar: uppvärmd

Rullbana nr 14/32, 2200 × 37, permanentbelagd, bärighet 18 000 SIWL

Belysning: rullbana 14/32, inflygnings-, ban-, tröskel- och horisontljus

Kapacitet: Douglas DC-7 C

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmedel:

Kallax Radio 2854 kc/s (telefoni)

4675.5 » »

4455 » (telegrafi och telefoni)

Kallax Tower 3023.5 » 116.1 Mc/s

118.1 »

121.5 »

124.1 »

NDB SLU 318 kc/s

LO OL 377 »

LI U 306 »

L LU 338 »

ILS Loc LL 110.3 Mc/s

GP 335.0 »

OM 75.0 »

MM 75.0 »

3. Gällivare flygplats

Lat: 67°09' N. Long: 20°49' E

Drivmedel: —

Olja: —

Hangar: —

Rullbana nr 06/24, 850 impregnerad makadam, bärighet 4000 SIWL

» 14/32, 975 » » » » »

» 17/35, 750 » » » » »

Belysning: —

Kapacitet: lätta flygplan

Radiokommunikations- och navigeringshjälpmedel: —

Flygplatsen är icke bemannad. Det är uteslutet, att banorna i sitt nuvarande skick kunna tillåtas utnyttjas för yrkesmässig luftfart. Visst intresse föreligger hos de kommunala myndigheterna för en upprustning av flygplatsen, och luftfartsstyrelsen har utlovat biträde med projektering för ändamålet

Tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien

(Väckt av Ragnhild Sandström)

På ett glädjande snabbt sätt har regeringarna efterkommit Nordiska rådets rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten. Till rådet har inkommit ett förslag i ämnet, av vilket framgår, att en flygförbindelse mellan Luleå och Kemi kan väntas bli upprättad redan från den 1 april 1960. Härigenom sammanknytes Finlands och Sveriges flygnät med varandra också längst i norr. Utsikter finnes vidare för en snar sammanknytning av de norsk-svenska flygförbindelserna i norr över ruten Kiruna—Bardufoss. Därefter skulle återstå, att flygförbindelse etablerades mellan Ivalo och Kirkenes. Denna sista etapp torde dock låta vänta på sig något längre på grund av bristen på landflygplats i Kirkenes.

Det är all anledning att vara tillfredsställd med att så snabba resultat synes kunna nås i denna angelägenhet. Icke minst torde ett väl utbyggt luftnät å Nordkalotten komma att bli utnyttjat av de allt talrikare utländska turister, som besöker dessa trakter. De relativt tidsödande resor, som för närvarande måste företagas vid ett besök i Nordkalotten, torde verka avskräckande på många. Kan vi erbjuda bekväma luftförbindelser, torde utsikterna vara gynnsamma för en snabbt stegrad försäljning av resor till dessa trakter.

I detta sammanhang torde hela frågan om det nordiska turistsamarbetet i norr böra observeras. I bifogad promemoria, upprättad av chefen för den svenska resebyrån i New York Birger Nordholm [*se Tillägg*], visar denne, hur en inom turistväsendet aktivt verksam person bedömer möjligheterna att i ökad omfattning draga turister från utlandet till de nordligaste delarna av vår halvö. Ansträngningarna härvidlag bör enligt min mening icke begränsas till att uteslutande avse Nordkalotten i trängre mening.

Det finns orsak att peka också på det turistsamarbete, som inletts för att popularisera ruten Vasa—Umeå—Mo i Rana. Denna tvärgående förbindelse torde kunna byggas ut till en avsevärd kapacitet och kan väntas få stor betydelse. En betydande del av turistströmmen från Finland, som söker sig väster ut mot Atlanten, kan antagas begagna denna led. I och med att Umeå flygfält blir färdigställt och flygförbindelser med Norge, t. ex. med Bodø, kommer till stånd, förbättras de turistiska möjligheterna ytterligare. Även den flygburne resanden kan då utnyttja denna led. Intresset för denna tor-

de ytterligare öka, därest eventuellt en flygplats kan öppnas i Västerbottens fjälltrakter.

Det är angeläget, att de nordiska länderna gemensamt undersöker, vilka möjligheter till turistisk utveckling våra nordligare trakter erbjuder. Mycket arbete har härvidlag redan gjorts. Det kan erinras om de regelbundet återkommande turistkonferenser, som hålles inom Nordkalotten: 1958 i Harstad, nu senast i Gällivare. I Umeå hölls den 13 oktober i år på föranstaltande av länsstyrelsen i Västerbottens län också en turistkonferens för diskussion av de här berörda problemen vad angår ovannämnda tvärförbindelse.

Mycket måste här ske på enskilt initiativ. Åtskilligt kan emellertid även göras från statsmakternas sida för att skapa förutsättningar för en vidare utveckling. Om förbättring av vägarna har talats i annat sammanhang. De statliga järnvägarna bör kunna erbjuda förbättrad turistservice på sätt bl. a. Nordholm framhåller i sin promemoria. Initiativ kan tagas till utökad turistreklam i utlandet, o. s. v.

För lösande av dessa och andra liknande uppgifter synes ett nära samarbete mellan vederbörande myndigheter i Finland, Norge och Sverige vara påkallat.

Med stöd av det här anförda får jag hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att låta genomföra det förslag till flygförbindelsernas utbyggnad inom Nordkalotten, som framlagts i samband med regeringarnas meddelanden till rådet angående rekommendation nr 21/1958 samt

2. att samverka med varandra för utbyggande av turisttrafiken i norra Skandinavien.

Stockholm den 20 oktober 1959

Ragnhild Sandström

TILLÄGG

Nordkalotten som internationellt turistområde

(Av chefen för Swedish Travel Office i New York Birger Nordholm)

Den internationella turismen är i snabb tillväxt på grund av ökat välstånd, förbättrade kommunikationer och stimulerande reklam. I allt högre grad jämförs olika länders turistattraktioner med varandra. Det är därför nödvändigt, att ett land som Sverige och ett turistområde som Skandinavien

presenterar sådana unika attraktioner, som ej kan dupliceras på annat håll i världen och som därför slår i den internationella konkurrensen.

En av dem är Nordkalotten — den enda plats i världen, där man bekvämt kan resa norr om polcirkeln — i den arktiska region, som för utlänningen har samma exotiska tjusning, som tropikerna har för nordbon. Med midnattssolen, lapparna, den säregna, mångskiftande naturen med fjordar och fjäll och det redan världsberömda Nordkap har vi här ett turistområde, som i slagkraft kan mäta sig med de mest framstående i världen, sett i den internationella turistens ögon.

Nordkalottens fördelar som turistområde

Det internationella resandet påverkas också av den hetsiga livstakten. Det är ej längre vanligt att resa till ett land eller en turistort och där tillbringa sin semester under lugna och vilsamma förhållanden. Tendensen är nu, särskilt bland resenärer från avlägsna länder, för vilka resorna blir dyrbara, att inom tillgänglig tidsperiod och för rimlig kostnad innefatta så många framträdande turistattraktioner som möjligt. I vad gäller Skandinavien resulterar denna radikala förändring i allt kortare besök, som oftast koncentreras till huvudstäderna. Då varje turist utgör en reklaminvestering, får man på så vis allt mindre ekonomiskt utbyte per individ, samtidigt som huvudstäderna trots ökade hotellresurser fortsättningsvis kommer att bilda flaskhalsar.

Genom att utveckla Nordkalottens turistresurser och koncentrera reklamen på detta i internationellt hänseende säregna område kan man dra turisttrafiken genom hela Skandinavien och utsträcka vistelsetiden, vilket är av stor nationalekonomisk betydelse för de berörda länderna. Om man planmässigt börjar leda denna trafik över bestämda rutter, försäkras man sig om de ekonomiska förutsättningarna för en konstant utveckling av de tekniska resurserna samtidigt som man bevarar vildmarksidyllen utanför de stora turiststråken.

Nordiskt samarbete

Inget projekt lämpar sig mera naturligt för nordiskt samarbete än exploateringen av Nordkalottens turisttrafik. Sverige, Norge och Finland har uppenbart mycket att vinna, men även Danmark har fördel av att trafiken dras norröver istället för till Sydeuropa, då Danmark får besök av dessa resenärer i ena eller andra riktningen. Exploateringen av Nordkalotten är alltså ett skandinaviskt intresse. Planering, organisation och reklam bör göras gemensamt.

Då turister alltid undviker att beresa samma rutt i bägge riktningar, blir det naturligt, att man kombinerar Norge med Sverige, Finland med Sverige eller Norge med Finland.

Några förslag till omedelbara åtgärder

Utan att störa sitt populära kryssningstågsprogram bör SJ etablera reguljära turistturer under sommarmånaderna med ett par direkta vagnar från Stockholm till Narvik och från Narvik till Stockholm och i varje riktning lägga in ett turistprogram på fyra eller fem dagar i Dalarna och Lappland. I Narvik bör en anslutning till dessa tåg arrangeras med kombinerad buss- och båtresa på fem dagar till Nordkap, som i sin tur förenas med en tur genom Norge till eller från Oslo. Denna femtondagarsstur, som till att börja med kan arrangeras en gång i veckan i båda riktningarna, är ett naturligt samarbetsprojekt för de båda järnvägsförvaltningarna, som har mest att vinna på en utveckling av nordkalottrafiken.

SJ bör också överväga möjligheten att låta de nordkapsbussar, som nu utgår från Luleå och lämnar passagerarna i Narvik, ta upp nya passagerare i Narvik och göra resan i omvänd riktning till Luleå. För närvarande förekommer bara trafik i en riktning. Om möjligt skulle även turtätheten för dessa bussar utökas: till en början med två turer i veckan och så småningom till dagliga turer.

Utbyggande och modernisering av det svenska vägnätet med anknytning till Nordkap och Finland skulle innebära en effektiv åtgärd att förbättra kommunikationerna för det ständigt stigande antalet motorturister och för bussturer. I samband därmed bör man uppmuntra lokala intressenter till byggande av motellartade turiststationer längs dessa vägar. Dessa stationer kan vara enkla och passa väl in i naturen i Lappland men skall ha alla moderna bekvämligheter och möjligheter till expansion.

Möjligheterna att underlätta resor för de turister, som är särskilt intresserade av jakt och fiske, är långtifrån uttömda. SJ tog ett steg i rätt riktning med sina vildmarksturer i somras. Mycket mera kan emellertid göras, och turerna kan läggas upp i samarbete mellan Sverige, Norge och Finland.

September 1959

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Samarbetet på kraftområdet har fortgått i enlighet med rekommendationen. För Finlands vidkommande har undersökningen rörande utbyggnaden av vattenkraften i Torne och Kalix älvar ombetrots Imatran voima osakeyhtiö, som skall verkställa densamma i samarbete med kungl. vattenfallsstyrelsen och Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen samt med Nordiska vattenkraftkommitténs representanter för Finland. Denna undersökning fortgår alltjämt. Behandlingen av de administrativa och juridiska frågor, som angå de kraftverk, vilka möjligen genom samarbete skola uppföras, liksom även undersökningen av behövligheten av vattenrättsliga konventioner kommer att inledas, sedan planerna på kraftverkens uppförande framskridit.

Såsom en anmärkningsvärd prestation vid samarbetet på kraftområdet bör anses färdigställandet i april 1959 av förbindelseledningen mellan Sveriges och Finlands kraftöverföringsnät, från vilken tidpunkt denna ledning framgångsrikt tjänat de båda ländernas krafthushållning.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 augusti 1959:

Ovennevnte rekommendasjon har vært forelagt det kgl. departement for industri og håndverk, som i brev av 15. juli d. å. henviser til departementets svarbrev av henholdsvis 4. mars og 30. april d. å. til Kungl. kommunikationsdepartementet, Stockholm. I brevet av 4. mars anføres:

Den norske regjering er enig i at det samarbeide på vasskraftområdet som er innledet mellom Finnland, Norge og Sverige fortsettes i samsvar med Nordisk Råds rekommendasjon nr. 22/1958.

Den norske regjering forutsetter at det ved utarbeidelsen av planen for utbyggingen av vasskraften i elvene Torne og Kalix også tas med deler av

norske vassdrag som det kan vise seg teknisk og økonomisk hensiktsmessig å utnytte ved en utbygging til Rombakbotn i Norge. En går ellers utfra at komitéen i denne omgang skal konsentrere seg om utarbeidelsen av de tekniske planer med kostnadsoverslag og retningslinjene for utbyggingsforslagets administrative og juridiske behandling i de tre land, mens spørsmålet om finansiering av prosjektet, fordeling av kraften m. v. blir tatt opp til spesiell drøfting på et senere tidspunkt.

Fra norsk side vil de representanter fra hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet som hittil har deltatt i Den nordiske vasskraftkomité fortsatt kunne møte og det forutsettes at komitéen får adgang til å tilkalle spesielle sakkyndige i den utstrekning det skulle vise seg å være behov for det for utredningen og behandlingen av sakene i komitéen.

Dette departement vil samtidig få tilføye at hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet i en uttalelse til departementet har fremholdt følgende:

Etter hvert som kraftsamarbeidet mellom de tre land blir utbygget, vil det i stadig større utstrekning melde seg spørsmål som nødvendig-gjør kontakt mellom de faglige offentlige organer som steller med elektrisitetsforsyningen i de enkelte land. Den nordiske vasskraftkomité bør derfor etter hovedstyrets oppfatning bli et permanent organ for drøfting og tilrettelegging av samarbeidsoppgaver vedrørende landenes kraftutbygging og kraftforsyning, slik at arbeidsområdet ikke bare blir begrenset til oppgavene innenfor den såkalte Nordkalotten. Mange av sakene vil da riktignok bare vedrøre to av landene og må drøftes mellom representantene for disse land. En antar imidlertid at dette ikke skulle være til hinder for at disse drøftinger skjer i Den nordiske vasskraftkomités navn.

Dette departement vil for sitt vedkommende anse det ønskelig at de 3 lands representanter i Den nordiske vasskraftkomité får høve til å ta opp til drøftelse konkrete elektrisitetsforsyningsspørsmål mellom to eller flere av landene også når det gjelder saker som måtte bli aktuelle utenfor Nordkalott-området.

Nærmere retningslinjer og instruks for slike drøftelser måtte det i tilfelle forhandles om.

Dette departement ville sette pris på å få høre hvorledes Kungl. kommunikationsdepartementet og det finske Handels- og industriministeriet ser på sistnevnte spørsmål.

Og i brevet av 30. april d. å. heter det:

Dette departement har mottatt det ærede departements brev av 14. april d. å., der det fremholdes at vasskraftkomitéen foreløpig bør konsentrere seg om samarbeidet vedrørende Nordkalottens vasskraftressurser.

Spørsmålet om hvorvidt også andre problemer vedrørende landenes kraftutbygging og kraftforsyning skal behandles, mener det ærede departement at det vil være naturlig først å la komitéen få høve til å uttale seg om og at spørsmålet deretter eventuelt på nytt tas opp på departementsplanet.

Dette departement er for sitt vedkommende innforstått hermed og har gjennom hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet underrettet de norske representanter i komitéen.

Det kgl. industridepartement tilføyer at det første møte i Den nordiske vasskraftkomité etter gjenoppnevningen vil bli holdt i Kemi og Tornedalen i dagene 20.—24. september 1959.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Den 17 april 1959 har åt vattenfallsstyrelsen uppdragits att fortsätta det inledda samarbetet med Finland och Norge rörande Nordkalottens vattenkrafttillgångar samt att därvid i samråd med vederbörande organ i dessa länder göra upp tekniska planer med kostnadsförslag för utbyggnaden av vattenkraften i Torne och Kalix älvar samt angränsande vattendrag i Finland och Norge, utarbeta riktlinjer för utbyggnadsförslagens administrativa och juridiska behandling i de tre länderna samt undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention mellan Finland och Sverige. Vid uppgörandet av nämnda planer skall vattenfallsstyrelsen tillika samråda med länsstyrelsen i Norrbottens län, med övriga svenska myndigheter, vilka beröras av utredningen, med representanter för bygden, vilka för ändamålet må utses av länsstyrelsen, och med organisationer, vilka kunna ha intressen att bevaka vid utredningen.

I mån av behov komma framdeles experter att tillkallas för att biträda vid utredningsarbetet.

Tilläggsförslag
om ombildande av Nordiska vattenkraftkommittén till en
nordisk elkraftkommitté

(Väckt av Niels Andersen och Kaarlo Pitsinki)

Nordiska rådet har till regeringarna i Finland, Norge och Sverige framställt en rekommendation (nr 22/1958) angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna. Hittills har detta samarbete i huvudsak bestått av tekniska och ekonomiska utredningar, som hänför sig till utbyggandet av den gemensamma vattenkraften inom Nordkalotten. Emedan stamnäten i Danmark, Sverige och Finland numera är hopkopplade och då förbindelseledningarna som bäst är under uppförande även över gränsen mellan Norge och Sverige, torde det vara till fördel för befrämjandet av dessa länders kraftekonomi, att det uppdrag, som den nuvarande Nordiska vattenkraftkommittén har fått, skulle utvidgas att omfatta utredning av samtliga internordiska elkraftfrågor. Det skulle därför vara önskvärt, att även Danmark deltog i det nordiska kraftsamarbetet, och till följd härav borde Nordiska vattenkraftkommittén i enlighet med det på detta sätt utvidgade uppdraget ombildas till en nordisk elkraftkommitté.

Under hänvisning till ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge, Sverige och Finland, att det uppdrag, som Nordiska vattenkraftkommittén har fått, utvidgas att omfatta samtliga internordiska spørsmål angående produktion och utbyte av elkraft samt att denna kommitté, kompletterad med representanter utsedda av Danmarks regering, ombildas till en nordisk elkraftkommitté.

København og Helsingfors den 20 oktober 1959

Niels Andersen

Kaarlo Pitsinki

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

Enligt i Finland rådande budgetpraxis budgeteras väganslagen skilt för sig för varje vägobjekt, varför upptagandet av ett särskilt anslag i budgeten för samnordiska vägar skulle innebära en avvikelse från denna princip, och tillsvidare har det åtminstone av denna orsak ej ansetts föreligga anledning därtill.

Beträffande väganslagen har däremot i övrigt fästs särskild uppmärksamhet vid en utvidgning av vägförbindelserna i de nordliga områdena. Särskilt har man sökt reservera anslag för byggande av erforderliga fortsättningsförbindelser mellan de olika nordiska länderna, men samtidigt har även i samverkan med de nordiska lokala myndigheterna utvecklats vägnätet i norra Finland, så att det utöver eget lands behov så effektivt som möjligt skulle betjäna även de övriga nordiska länderna.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 september 1959:

Rekommandasjon nr. 23/1958 har vært forelagt det kgl. samferdselsdepartement som i brev av 17. august d. å. uttaler:

Under behandlingen av vegforbindelser i nord (Sak A 3 og Sak A 15) på Nordisk Råds 6. sesjon i Oslo 1958, forelå meddelelse om at spørsmålet om vegforbindelser mellom Norge og Sverige over Umbukta og Graddis, hadde vært gjenstand for særskilte undersøkelser og at saken var til behandling av de norske og svenske vegmyndigheter, hvis innstilling man ventet.

Representanter for Väg- og vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige og vegdirektoratet i Norge, avgav på et møte 14. oktober 1958 en fellesuttalelse som senere er sendt de to lands samferdselsdepartementer sammen med de sten-silerte utredninger om nevnte vegforbindelser.

Fellesuttalelsen vedlegges til Nordisk Råds orientering [se Sak A 4, Bilaga 1, Bihang 2].

Utredningene og nevnte fellesuttalelse ble forelagt Nordisk samferdselskomité, som på møte i Åre 28. og 30. juni 1959 avgav ny uttalelse om veg-

förbindelsene i nord. Nordisk samferdselskomité's uttalelse vedlegges [*se Sak A 4, Bilaga 4*].

På grunnlag av Nordisk Råds tidligere behandling av vegforbindelsene, fellesuttalelsen fra vegdirektoratene i Norge og Sverige og uttalelsen fra Nordisk samferdselskomité, har det norske samferdselsdepartementet i brev av 30. juli 1959 anmodet vegdirektoratet om å utføre alt forberedende arbeid som er nødvendig før bygging av veg over Umbukta iverksettes. Departementet har forutsatt at det må bygges en 6 meter bred veg for å få en god helårsveg som også kan være egnet for tungtransport og hvor vintervedlikeholdet kan bli effektivt og rimelig.

Videre har samferdselsdepartementet på grunnlag av den tidligere behandling i Nordisk Råd og uttalelsen fra Nordisk samferdselskomité, i brev av 13. august 1959 anmodet vegdirektoratet om å igangsette det forberedende arbeid for bygging av en veg over grensen til Finland fra Kautokeino, og i den forbindelse ta opp de nødvendige forhandlinger med de finske vegmyndigheter.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i april 1959 slutfört sin år 1956 på regeringens uppdrag igångsatta utredning rörande vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge och Sverige [*se Sak A 4, Bilaga 1*]. Utredningen har därefter — jämte en i Norge framlagd utredning i ämnet [*se Sak A 4, Bilaga 2*] — remitterats till ett flertal av frågan berörda myndigheter för yttrande. Remisstiden utgår den 1 oktober 1959. Tid kräves därefter för bearbetning av remissmaterialet. Svenska regeringen är fördenskull icke i tillfälle att före rådets instundande sjunde session taga ståndpunkt till utredningarna.

År 1954 företogs en omläggning av väganlagen i den svenska budgeten. Således minskades antalet anslag för den ordinarie statliga vägbyggnadsverksamheten från fjorton till fyra, varjämte den totala årliga medelsförbrukningen under dessa fyra anslag begränsades genom en gemensam ram. Den administrativa behandlingen av frågan om vägbyggnadsföretags realiserande anknyts därför numera genom flerårsplaner till dessa anslag. Detta gäller jämväl internordiska vägbyggnadsföretag, såsom f. ö. ock skett med Trondheims-vägen. Denna begränsning av antalet väganlag, som vunnit riksdagens gillande, har visat sig i hög grad ändamålsenlig. Med hänsyn till angivna förhållanden hyser den svenska regeringen för närvarande icke några planer på att i enlighet med Nordiska rådets rekommendation föreslå uppdragandet i riksstaten av ett särskilt anslag till mellanriksvägar. Detta ställningstagande till Nordiska rådets förslag innebär emellertid icke en negativ inställning till frågan om utbyggnad av vägförbindelserna mellan Sverige och övriga nordiska länder. Frågan om genomförandet av planer på sådana vägar kommer att prövas i den för vägbyggnadsärenden i Sverige stadgade ordningen, d. v. s. i flerårsplaner, samt inom ramen för de resurser, som komma att ställas till vägväsendets förfogande. Vid denna prövning kommer helt naturligt all hänsyn att tagas till Nordiska rådets önskemål om en planmässig och snabb utbyggnad av vägförbindelserna i norr.

Meddelanden
om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad
turiststatistik

(Överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

Regeringen i Finland anser det vara av vikt, att statistik över turisttrafiken föres, och har för sin del varit beredd till samarbete med de övriga nordiska länderna. Hittills ha vårt lands pass-, statistik- och tullmyndigheter endast preliminärt kunnat behandla ärendet, enär ett gemensamt förslag icke ännu föreligger. Vid mötet i Stockholm den 24 augusti 1959 voro samtliga nordiska statistiksakkunniga ense om turiststatistikens betydelse. Vid samma möte diskuterades ibruktagandet av metoder av olika slag vid insamlingen av utgångsmaterialet, men något förfaringssätt, som tillfredsställde alla länder, medförde diskussionen icke då ännu. Fördenskull fattades beslutet att tillsätta ett arbetsutskott med fem medlemmar för att undersöka saken. Medlemmarna av utskottet förpliktades att, envar i sitt eget land, taga reda på passgranskningsorganens samt tull- och polismyndigheternas nuvarande möjligheter att insamla uppgifter. Arbetsutskottet sammanträder i slutet av september för att uppgöra förslag i ärendet.

Regeringen i Finland eftersträvar, att i Finland uppgifter om turisttrafiken skola kunna insamlas i enlighet med de förfaringssätt, som anlitas i de övriga nordiska länderna. Även en fördelning av kostnaderna i samband med statistikarbetet mellan de olika länderna finner regeringen riktig.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 22 september 1959:

Sedan det samnordiska passområdets tillkomst ha statistiska uppgifter över resande icke kunnat insamlas vid resp. länders gränser, och planen på gemensam insamling av uppgifter har icke kunnat förverkligas. Varje land har fört statistik endast över personer, som rest ur landet direkt till andra än de nordiska länderna. Dessa uppgifter ha månatligen utväxlats mellan de nordiska länderna. För resandestatistiken viktiga uppgifter om vistelse-tidens längd och besöken i olika länder ha dock icke kunnat erhållas.

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 24/1958 hade Sveriges regering sammankallat en konferens i Stockholm den 24 sistförflutna augusti. I Finland hade fördenskull överläggningar förts mellan statistiska centralbyrån, Finlands turistförening, ministeriets för inrikesärendena utlänningsbyrå samt tullmyndigheterna.

Statistiska centralbyrån anser det synnerligen önskvärt, att ett för de nordiska länderna gemensamt förfarande för uppgörande av turiststatistik fås till stånd. I varje fall borde antalet resande av olika nationalitet, som besökt ettvar av länderna, kunna utrönas med hjälp av de statistiska uppgifterna och tillfredsställande utredning om längden av deras vistelse kunna erhållas. Detta gäller även den inre turisttrafiken i de nordiska länderna. Att kostnaderna för en gemensam statistik delas i rätt förhållande, bör anses självfallet, blott rättvisa fördelningsgrunder kunna fastställas.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið, hagstofa íslands) meddelar den 15 september 1959:

Islands statistiske department har ikke deltaget i arbejdet inden for det udvalg for samfærdselsstatistik, som de nordiske landes statistiske departmenter i sin tid oprettede, og statistisk department er således ikke tilknyttet de forslag om koordinering av statistik om rejsende, som dette udvalg forelagde i april 1958.¹ Man går ud fra, at hensigten med ovennævnte rekommendation fra Nordiske Råd er at give tilslutning til gennemførelse af dette udvalgs forslag om koordinering af rejsestatistik, eller at sagen bliver løst på anden vis på tilfredsstillende måde.

Da Island ikke er medlem av det internordiske udvalg, der beskæftiger sig med samfærdselsstatistik, og således heller ikke er tilknyttet udvalgets forslag om koordinering af rejsestatistik, er der på det nuværende stadium ikke tale om foranstaltninger her i forbindelse med nævnte resolution fra Nordisk Råd. Men så snart der er opnået et resultat i denne sag mellem de fire nordiske lande, vil der blive gjort foranstaltninger til at afpasse den islandske statistik om disse forhold efter den nordiske, så vidt dette kan lade sig gøre.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 17 september 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med anledning av rekommendationen hölls i Stockholm den 24 augusti 1959 överläggningar i ämnet mellan representanter för därav berörda myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. För överläggningarna och det arbete, som föregått dessa, föreligger en gemensamt utarbetad redogörelse, som härmed bifogas [*se Tillägg 1*] och åberopas.

Därest det arbete, som sedermera påbörjats av den i redogörelsen omnämnda arbetsgruppen, före Nordiska rådets 7:e session framskridit därhän, att resultatet av arbetet lämpligen då kan anmälas för rådet, kommer detta att ske i ett tilläggsmeddelande [*se nedan*].

¹ 6. sesj., s. 711.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 17 oktober 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

Redogörelse för diskussionerna inom det arbetsutskott, som omförmälts i det av de nordiska regeringarna den 17 september 1959 avgivna gemensamma meddelandet i anledning av rekommendationen [*se ovan*], föreligger nu och bifogas härmed [*se Tillägg 2*].

TILLÄGG 1

Redogörelse för överläggningar om samordnad turiststatistik i Stockholm den 24 augusti 1959

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik hölls i Stockholm den 24 augusti 1959 överläggningar i ämnet.

Enligt kallelsen till överläggningarna skulle vid desamma — med hänsyn till vad trafikutskottet anfört i sitt förslag (nr 15) till rådets 6:e session — diskuteras bl. a. frågan, huruvida förenklingar i tidigare diskuterade och i rådets handlingar vid nämnda session redovisade metoder rörande turiststatistiken äro möjliga att genomföra.

I överläggningarna deltog representanter för följande myndigheter och organisationer, nämligen:

från Danmark Det statistiske departement,

från Finland statistiska centralbyrån,

från Norge Hotell- og turisdirektoratet, Statistisk sentralbyrå och Landslaget for reiselivet i Norge samt

från Sverige handels-, finans- och inrikesdepartementen, statens utlänningskommission, statistiska centralbyrån, kommerskollegium och Svenska turisttrafikförbundet.

Island, som icke omfattas av det nordiska gemensamma passområdet, deltog genom observatör från ambassaden i Stockholm.

Beträffande behovet för vart och ett av länderna av särskild turiststatistik rådde vid överläggningarna enighet om värdet i och för sig av en tillförlitlig sådan statistik. Därvid pekades i första hand på turismens ökande omfattning och dess betydelse i ekonomiska och andra hänseenden. Man framhöll, att resandet och turismen är en så viktig företeelse, att det i en tid, som präglas av strävan att finna mätare och indikatorer på snart sagt alla aktiviteter och strömningar i samhället, icke vore rimligt att avstå från kännedom om det utländska resandet i hemlandet. Det förklarades, att kunskap härom måste vara av värde såväl för de myndigheter och enskilda, vilka lämna bidrag till turistinformation i utlandet, när det gäller att pröva

spörsmålet om storleken av sådant bidrag, som för informationsorganen själva för att effektivt kunna disponera tillgängliga medel på olika marknader och skilda språkområden o. s. v. Detsamma sades vara förhållandet för de stora trafikföretagen, då fråga är att skapa underlag för prognoser om utvecklingen av det internationella resandet på längre sikt.

Vid överläggningarna underströks därjämte betydelsen av att kunna lämna ett på statistiska uppgifter grundat material om resandets omfattning i olika avseenden till press och radio, vilka på grund av allmänhetens ökade intresse för turismen och med hänsyn till turistnäringens växande betydelse alltmer ägna sin uppmärksamhet däråt. Sådana uppgifter infordras och publiceras även av internationella samarbetsorganisationer, vilka funnit det vara av värde att sammanställa internationell statistik på området.

Efter att ha konstaterat, att det genom vad som redovisats i Nordiska rådets handlingar vid dess 6:e session och nu anförts måste anses vara tillräckligt styrkt, att ett behov av en nordisk turiststatistik, vilken utvisar hur stor del av resandet inom Norden som kommer på vart och ett av länderna, i och för sig är för handen, övergick man till prövningen av spörsmålet om skapandet av en metod att åvägabringa en sådan statistik.

Till grund för prövningen av olika metoder låg en inom Svenska turisttrafikförbundet upprättad, den 22 augusti 1959 dagtecknad skiss i ämnet av den lydelse bilaga [*se Bihang*] utvisar. Skissen behandlar endast metoder, som bygga på insamlande vid gränserna av uppgifter om de resande.

Representanten för Det statistiske departement i Danmark, vilken i ärendet samrätt med det danska Rikspolitiet, förklarade i anledning av skissen, att den danska inställningen till frågan är den, att redan den nuvarande omfattningen av resandeströmmen över den dansk-tyska landgränsen i praktiken omöjliggör utdelning och insamling av frågeformulär vid denna gräns, även om dessa utdelas blott till ett urval av samtliga resande.

Därjämte diskuterades möjligheten av att på finsk, norsk och svensk sida utarbета turiststatistik med användande av någon av metoderna enligt skissen. Det konstaterades, att svårigheter, motsvarande dem som råda i Danmark, icke i samma utsträckning föreligga i övriga berörda nordiska länder.

Under den fortsatta diskussionen konstaterades lämpligheten och önskvärldheten av att det för de olika ländernas statistik, avsedd att ge en bild av den utomnordiska turismens omfattning i vart och ett av de nordiska länderna, utnyttjas den statistik över antalet gränspasseringar, som redan nu sammanställs för det nordiska passområdet (yttergränsstatistiken). Vidare framhölls nödvändigheten av att finna en metod för komplettering av denna statistik, som icke försvårar gränspasseringarna, samt att, därest därvid samma metod icke skulle komma till användning i de olika länderna, sådana metoder valdes, att statistiken över omfattningen av de olika ländernas turism i görligaste mån blir likvärdig och jämförbar.

För att vidare utreda de härmed förenade tekniska spörsmålen bildades

en arbetsgrupp med en representant från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. Denna skulle hålla nära kontakt med det Nordiska utskottet för samfärdselstatistik. Det framhölls såsom önskvärt, att arbetet inom gruppen skulle bedrivas med sådan skyndsamhet, att eventuella förslag i frågan kunna genomföras fr. o. m. den 1 januari 1960.

BIHANG

PM rörande metoder för åvägabringande av nordisk turiststatistik

(Utarbetad inom Svenska turisttrafikförbundet)

Enligt överenskommelse mellan de myndigheter, som inom de fyra nordiska länderna handhar passkontrollen (vid det gemensamma nordiska passområdets yttergränser), noteras för närvarande månadsvis antalet utpasseringar med fördelning efter de resandes nationalitet (nationalitetsgrupp); det är att vänta, att motsvarande löpande notering i framtiden kommer att ske även i avseende på antalet inresor.

För att man i praktiken skall kunna använda dessa synnerligen värdefulla uppgifter för belysande av reselivets omfattning i de nordiska länderna, är det emellertid nödvändigt att ytterligare veta, vad en given gränspassering innebär, a) i avseende på besökta länder och b) i avseende på tidsutsträckningen av dessa besök i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Man behöver m. a. o. vad man skulle kunna kalla en länderfördelningskoefficient. Sammanmultiplicerad med de redan existerande utpasseringstalen är det alltså denna koefficient, som skall ge den önskade kunskapen om i vilken grad de olika länderna alls berörts av den ingående strömmen och vad besöken därvid inneburit i avseende på vistelsedagar och turistisk konsumtion.

För framräknandet av denna koefficient behöver man som material ett visst enklare sifferunderlag. Den härför erforderliga materialinsamlingen bör självfallet utföras på ett sätt, som — samtidigt som den ger ett resultat av godtagbar kvalitet — i minsta möjliga utsträckning förorsakar arbete för kontrollpersonal och uppbromsning av resandeströmmen vid gränsställena.

Vad som med hänsyn tagen härtill måste utrönas är sålunda, vad en given (med hänsyn till nationalitet känd) nordisk gränspassering har inneburit, dels med hänsyn till om besök förutom i utreselandet ägt rum i något eller några av de andra tre länderna, dels i avseende på den tid, som tillbragts i de länder resan omfattat. Den enda möjligheten att få sådana uppgifter är att på det ena eller andra viset låta de utpasserande själva lämna dessa. Frågorna är, vare sig de besvaras muntligen eller genom den

resandes eget ifyllande av blankett, för den resande påtagligt enkla. Vad som praktiskt behövs är dels utsättande på blanketten av ett kryss framför den nationalitet vederbörande innehar, dels en dagsantalsciffr (vid icke-besök siffran noll) för vart och ett av de fyra länderna.

I och för sig finns icke någon anledning att för detta ändamål göra totalobservationer. Dock kan man tänka sig att gå så till väga, att blanketten vid inresan utdelas till alla icke-nordbor och att man därpå vid utpasseringen ur det nordiska passområdet åter insamlar de blanketter, som de resande själva frivilligt ifyllt (se Nordiska rådet, 6. sesj., s. 711—716). Givetvis bör dock i så fall först prov utföras för klarläggande av det i metodens tillämpning uppstående urvalets representativitet och kvalitet.

Det har under arbetsdiskussioner även nämnts möjligheten av att modifiera ovan angivna metod därhän, att blankett endast utlämnas till och uppgift endast förväntas från ett visst urval av de besökande. Härvid kan man använda sig av samma slumpurvalsmetod för personurval, med vilken försök gjordes i Finland, Norge och Sverige hösten 1957. Metoden innebar urval efter (sista siffrorna i) passnummer eller nummer på födelsedag i månaden.¹

Givetvis kan man i stället för personurval tänka sig att arbeta med någon metod, som innebär tidsurval. För att underlätta bedömningen av hur dylik sampling i så fall bör tillgå har statistiska centralbyråns i Stockholm utredningsinstitut förklarat sig berett att utföra exempelvis följande förundersökningar:

a) Analys av tidigare siffermaterial i avseende på tidsvariationer i inresefrekvens och uppehållstidens längd för icke-nordbor.

b) Analys av motsvarande variationer under olika timmar av en och samma observationsdag (detta för att kunna avgöra, ifall man under vissa förhållanden skall kunna låta sig nöjas med insamlande av uppgifter endast under vissa av observationsdagens timmar).

c) Analys av de vid en provundersökning erhållna uppgifternas användbarhet för åsyftat ändamål.

Uppgiftsinsamlandet vid gränsställena skulle förslagsvis komma att tillgå på ungefär följande sätt. Vid lågbelastning frågar passkontrollanten den utpasserande, hur de dagar, denne tillbragt i Norden, fördelar sig på de besökta länderna. Uppgiften om vederbörandes nationalitet framgår av passet. Vid större belastning på kontrollpersonalen kan man alternativt tänka sig, att den resande av ett på lämplig plats uppsatt anslag uppmanas att själv ur ett fack uttaga blankett och ifylla densamma före passerandet av utrese-spärren. I sådant fall skall det åligga passkontrollanten att tillse, att blanketten är tillfredsställande ifylld, när den lämnas till honom. (Möjligen kan det tänkas, att här ifrågavarande uppgifter icke behöver insamlas annat än under observationsdagarnas lågbelastningstimmar.)

¹ Proven 1957 visade, att ifrågavarande metod är användbar i praktiken. Genom att man lätt kan variera urvalsandelen efter belastningsgrad får metoden en elasticitet, som gör den lätthanterlig och som innebär att man inte behöver laborera med mer än ett minimum av observationer.

Vad beträffar bearbetningen av det sålunda åstadkomna underlagsmaterialet (för framräknandet av länderfördelningskoefficienten) kan det synas administrativt enklast, att denna utföres separat inom vart och ett av de fyra deltagande länderna. Vid dylik decentralisering skulle man då även kunna utföra den multiplicering av de egna nordiska gränspasseringstalen med fördelningskoefficienten, som ger de önskade uppgifterna om antalet besök i de fyra länderna och om antalet vistelsedagar i dessa. (Givetvis fordras därpå utväxling mellan de fyra länderna av på så vis framkomna siffror, för att varje land skall få fram sina totalsummor.)

Nu förhåller det sig emellertid av kända skäl så, att de nordiska gränspasseringarna till starkt övervägande del är koncentrerade till Danmark. Med hänsyn härtill synes det rimligt att som kompensation befria detta land från bearbetningsarbete. Detta leder i sin tur till att det sannolikt ej minst med hänsyn till att det ju gäller ett skäligen begränsat material vore mest praktiskt att för ett och samma år koncentrera all bearbetning till ett land (som alltså inte skall vara Danmark); eventuellt i så fall med växling mellan länderna. Bearbetningskostnaderna skulle med andra ord delas av Finland, Norge och Sverige. Delningen skulle ske exempelvis i proportion till antalet av dessa länders icke-nordiska besök eller till antalet turistdagar. En annan möjlighet är en efter dylik fördelningsgrund reglerad alternering mellan dessa bearbetningsländer.

Den 28 augusti 1959

TILLÄGG 2

PM rörande överläggningar inom det nordiska arbetsutskottet för samordnad turiststatistik augusti—oktober 1959

(Utarbetad av utskottet genom byråsjef Kåre Ofstad)

På møtet i Stockholm 24. august 1959 ble det nedsatt et arbeidsutvalg med en representant fra hvert av de nordiske land for å arbeide videre med spørsmålet om ordningen av turiststatistikken etter overgangen til et felles nordisk passområde.

Arbeidsutvalget har hatt to møter, det første i Stockholm 24. august 1959 og det andre i Helsingfors 1. oktober 1959.

I arbeidsutvalget har deltatt:

- fra Danmark: Sekretær Å. la Cour, Det statistiske departement
- » Finnland: Avdelningschefen A. H. Tunkelo, Statistiska centralbyrån
- » Norge: Byråsjef K. Ofstad, statistisk sentralbyrå
- » Sverige: Første aktuarien G. Sidenvall, Kommerskollegium

Ved det første møtet deltok direktør G. Hedin, Svenska turisttrafikförbundet, som observatør. Ved det andre møtet deltok kontorchef H. N. Skade, Det statistiske departement, København, som observatør.

Arbeidsutvalgets møte i Stockholm 24. august 1959

Arbeidsutvalget var klar over at det på grunn av den meget store trafikk over den dansk-tyske grense ikke var mulig fullt ut å gjennomføre planen av 31. mars 1958.¹ Den statistikk som på grunnlag av planen var satt i gang i Danmark, Finland, Norge og Sverige fra 1. mai 1958 over antall utreiste personer til land utenfor Norden, burde imidlertid fortsette.

Utvalget fortsatte diskusjonen fra plenumsmøtet om muligheten av å få gjennomført den resterende del av planen av 31. mars 1958 med den endring at tyske reisende skulle holdes utenfor, dvs. at det ikke skulle deles ut eller samles inn skjemaer for disse reisendes vedkommende. Den danske representant fant det imidlertid meget tvilsomt om det danske politi kunne godta et slikt forslag, selv om antall skjemaer ved denne framgangsmåte ville bli sterkt redusert, og mente dessuten at en statistikk på grunnlag av et slikt materiale ikke kunne bli forsvarlig.

Utvalget kom til slutt fram til som en mulig løsning at det blir brukt forskjellig framgangsmåte for bilturistene og for personer som reiser ut av Norden med andre transportmidler.

De enkelte land har eller må antas å kunne skaffe seg oppgaver over antall personer som reiser ut av landet med bil. Hvert enkelt land må ved hjelp av utvalgsundersøkelser forsøke å skaffe til veie oppgaver over disse reisendes oppholdstid i landet med fordeling etter de reisendes nasjonalitet. Det er ønskelig at man kommer fram til felles retningslinjer for hvorledes utvalget skal foretas, eller at man blir enig om hvilke krav det skal stilles til påliteligheten av resultatene.

For andre reisende enn bilturister foreslås opplysninger innhentet av det land der utreisen fra Norden foregår. Det foreslås tatt særskilte utvalg for hvert transportmiddel (jernbane, båt og fly) og disse utvalg må tas slik at materialet blir representativt for de viktigste nasjonaliteter. Utvalgene foreslås foretatt etter felles retningslinjer. Ved utvalgsundersøkelsene skaffes til veie opplysninger om hvilke land i Norden de reisende har besøkt og om hvor lenge de har oppholdt seg i hvert land. De opplysninger som innhentes i hvert land, sendes vedkommende institusjoner i de andre nordiske land på samme måte som de nåværende oppgaver over antall utreiste personer fra Norden.

Medlemmene av arbeidsutvalget var enige om at de hver for seg skulle undersøke mulighetene for gjennomføring av denne plan i sitt eget land og at arbeidsutvalget skulle drøfte saken videre på et senere møte.

---

¹ Plan for ordning av turiststatistikken i de nordiske land ved overgangen til et felles nordisk passområde. Utarbeidet av Det nordiske utvalg for samferdselsstatistikk. Nordisk råd, 6. sesj., s. 711.

Arbeidsutvalgets møte i Helsingfors 1. oktober 1959

Representantene for Finnland, Norge og Sverige opplyste at det ved de undersøkelser som var foretatt, hadde vist seg at forutsetningene var til stede for å gjennomføre den skisserte plan i deres land.

Den danske representant meddelte at det danske passpoliti anser det for ikke praktisk mulig for politiet selv å utdele og innsamle spørreskjemaer ved de sydlige danske grensesteder. Dette gjelder også om undersøkelsene begrenses til utvalgsundersøkelser og likeså om bilturistene holdes helt utenfor planen. Det danske politi er dog villig til å medvirke ved tilrettelegging av utvalgsundersøkelser som måtte ønskes foretatt ved spesielle foranstaltninger.

Det danske Statistiske departement mener imidlertid at det i det hele tatt ikke er mulig å utarbeide en forsvarlig statistikk over oppholdstidens lengde i hvert enkelt nordisk land på grunnlag av de opplysninger som eventuelt kan innsamles ved de sydlige danske grensesteder. Det meget store antall tyske endagsreisende kan ikke utskilles og hindrer nærmere undersøkelse av den øvrige reisestrøm. Bare i juli 1959 ble den dansk-tyske landegrense passert av 2,2 millioner inn- og utreiste personer, hvorav 1,4 millioner tyske reisende, fortrinnsvis endagsturister. Spørsmålet om oppholdstidens lengde i de enkelte nordiske land for de tyske turister som ikke er endagsturister, mener departementet at man ikke kan belyse på forsvarlig måte hverken ved en totalundersøkelse, som ikke anses for gjennomførlig i praksis, eller ved utvalgsundersøkelser, da disse reisende ikke kan utskilles av den samlede reisestrøm. Det samme gjelder for de øvrige ikke-nordiske nasjonaliteter, som selv i høysesongen utgjør mindre enn 5 prosent av det samlede antall reisende over de sydlige danske grensesteder.

Arbeidsutvalget fant, etter de opplysninger som var gitt fra dansk side, at det for tiden ikke er mulig å finne et grunnlag for en utvidelse av den fellesnordiske turiststatistikk som ble etablert ved den delvise gjennomføring av den nevnte plan av 31. mars 1958. Det har således ikke vært mulig å finne en løsning av spørsmålet om på fellesnordisk grunnlag å tilveiebringe opplysninger for hvert av de nordiske land om antallet av og oppholdstiden for ikke-nordiske besøkende. Som tidligere nevnt, mente imidlertid utvalget at man fortsatt burde utarbeide statistikk over antall ikke-nordiske reisende som har besøkt Norden som helhet.

Under henvisning til det som er sagt ovenfor, anbefaler arbeidsutvalget at hvert land for seg prøver å skaffe de oppgaver som anses nødvendige for at turisttrafikken i vedkommende land skal bli tilfredstillende statistisk belyst. Arbeidsutvalget mener at det er muligheter for et utvidet nordisk samarbeid når det gjelder innhenting av opplysninger om turiststrømmen over de internordiske grenser. Et slikt samarbeid er allerede i gang. Bl. a. innhentes i dag oppgaver over biltrafikken (antall biler og bilpassasjerer) over den norsk-svenske grense ved samarbeid mellom det norske og det svenske

tollvesen. Danmark vil kunne stille til rådighet månedlige opplysninger om biltrafikken mellom Danmark og de øvrige nordiske land, fordelt etter grensested, bilenes art og registreringsland.

Oslo, 16. oktober 1959

Meddelande
om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam
utlämningslagstiftning m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 21 september 1959 å *samtliga regeringars vägnar*:

1. Utlämningslagstiftning

Danmark. Ett förslag till lag om utlämning av lagöverträdare till Finland, Island, Norge och Sverige, vilket i huvudsak överensstämmer med det lagutkast, som uppgjorts genom lagsamarbetet, förelades Folketinget i början av år 1959. Behandlingen av lagförslaget blev icke slutförd under vår-sessionen, och kommer detsamma att ånyo föreläggas Folketinget under det kommande folketingsåret.

Finland. Såsom redan nämnts i Finlands justitieministeriums promemoria till Nordiska rådets 6:e session (6. sesj., s. 240—242), beslöt statsrådet 6.11.1958 begära högsta domstolens utlåtande över det i samarbete tillkomna lagförslaget. Sedan detta utlåtande inkommit 26.6.1959, har lagförslaget lämnats till vederbörande avdelning av lagberedningen för vidtagande av de ändringar utlåtandet föranleder. Regeringens proposition torde kunna avges till riksdagen i oktober 1959.

Norge. Utarbetandet av förslag till lag om utlämning av lagöverträdare till Danmark, Finland, Island och Sverige pågår i Justitiedepartementet, och torde proposition i ämnet komma att föreläggas under höstens lopp 1959.

Sverige. Ett lagförslag, som i huvudsak motsvarar det lagutkast, vilket förelades Nordiska rådets 6:e session (6. sesj., s. 236—240), förelades riksdagen 20.2.1959. Sedan propositionen med smärre ändringar blivit antagen av riksdagen, utfärdades lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge den 5 juni 1959 (nr 254/1959).

2. Samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheterna i brottmål.

Med anledning av rekommendationen angående effektivisering av samarbetet mellan polis- och åklagarmyndigheterna har representanter för justitieministerierna inbjudits till Helsingfors under hösten 1959 för att vid gemensamt möte precisera programmet för ifrågavarande samarbete för den närmaste tiden, bestämma de frågor, som skola upptagas till gemensam behandling, och ordningen för frågornas behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

Sveriges regering (statsministern) meddelar den 7 augusti 1959:

På de danska, finska, norska och svenska regeringarnas vägnar får jag härmed översända en av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet utarbetad rapport med resultaten av utskottets förhandlingar, sedan berättelse avlämnades till Nordiska rådets sjätte session i Oslo i november 1958 [*se Tillägg*].

TILLÄGG

Nordiskt ekonomiskt samarbete. Tillägsrapport 2 från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet

Innehåll

Inledning	1608
I. Den ändrade planen	1610
II. Samarbetsutskottets ändringsförslag beträffande industriprodukterna	1610
A. Den gemensamma tulltaxan	1611
B. Externa övergångsanordningar	1611
1. Nya externa övergångsanordningar	1612
2. Ändringar av överenskomna externa övergångsanordningar	1613
3. Minimitullar	1614
4. Tullfrihetsbestämmelser för maskiner	1614
C. Interna övergångsanordningar	1615
1. Generell förlägnings av överenskomna interna övergångsanordningar	1615
2. Särskild förlägnings av vissa interna övergångsanordningar	1615

3. Nya interna övergångsanordningar	1615
4. Reducering av övergångsanordningarnas omfattning	1616
5. Övergångsanordningarna på textilområdet	1616
D. Bilar	1616
III. Sammanfattning av ändringsförslagen för industriprodukterna	1617
Bihang:	
1. Föreslagna ändringar i samarbetsutskottets tidigare förslag till gemensam nordisk tulltaxa	1619
2. Förteckning över föreslagna interna och externa övergångsanordningar	1628
3. Förteckning över nya externa övergångsanordningar för nedtrappning av de nationella tullsatserna	1786
4. Förteckning över önskemål om nya externa övergångsanordningar för upptrappning av de nationella tullsatserna	1791
5. Förteckning över tidigare överenskomna externa övergångsanordningar, som tagits tillbaka	1792
6. Förteckning över tidigare överenskomna interna övergångsanordningar, som skall förlängas från 5 till 12 år	1794
7. Förteckning över nya interna övergångsanordningar	1794
8. Förteckning över tidigare överenskomna interna övergångsanordningar, som tagits tillbaka	1796

I n l e d n i n g

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets huvudrapport av den 8 juli 1957 och tilläggsrapport av den 5 september 1958 förelades Nordiska rådets sjätte session i Oslo i november 1958¹. Dessa rapporter innehöll en plan för en gemensam nordisk marknad omfattande samtliga industrivaror. I planen ingick även förslag till en gemensam marknad för fisk och fiskprodukter, även om det med avseende på direktlandning av fångster och transitering av dessa kvarstod viktiga olösta frågor. Däremot hade förhandlingarna om jordbruksprodukterna (inklusive olje- och fettprodukter) inte kunnat slutföras hösten 1958, bl. a. på grund av det nära sambandet mellan de nordiska jordbruksproblemen och de då pågående förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde.

Diskussionerna om de nordiska marknadsplanerna på nämnda råds-session utmynnade i ett enhälligt beslut om en rekommendation till regeringarna av följande ordalydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finnland, Norge og Sverige at de på grunnlag av de overleverte rapporter fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og i kontakt med rådet opptar forhandlinger om formene for det nordiske økonomiske samarbeid med sikte på at spørsmålet, når forutsetningene for en avgjørelse foreligger, kan forelegges parlamentene.

¹ 6. sesj., Suppl.-bd.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation hölls ett nordiskt regeringsmöte i Oslo den 24—25 januari. Därvid utarbetades riktlinjer till de nordiska samarbetsministrarna, fiskeriministrarna i de fyra länderna och samarbetsutskottet angående vissa ändringar och kompletteringar av den tidigare framlagda planen för det nordiska ekonomiska samarbetet.

Den finska och den norska regeringen förklarade på mötet i Oslo, att samarbetsutskottets plan för industriprodukterna inte till alla delar var acceptabel för de två länderna. Särskilt pekades på de övergångssvårigheter, som upprättandet av en nordisk marknad kan komma att innebära för produktion och sysselsättning i de olika länderna. Från finsk och norsk sida skisserades förslag till ett mera successivt genomförande av den gemensamma marknaden än samarbetsutskottet föreslagit. Utskottet anmodades att med utgångspunkt från diskussionerna på regeringsmötet utarbeta förslag till modifikationer i planen. Det var enighet om att planens karaktär av en tullunion därvid borde bevaras och att skapandet av ett nordiskt frihandelsområde inte var tillräcklig grundval för det närmare nordiska ekonomiska samarbete, bl. a. omfattande ett direkt produktionssamarbete och upprättandet av en nordisk investeringsbank, som man borde sikta mot.

Man enades vidare om att jordbruksprodukterna och de industriellt bearbetade livsmedlen samt olje- och fettprodukterna borde medtagas som ett väsentligt led i det nordiska ekonomiska samarbetet. Härvid borde de speciella sociala och befolkningsmässiga hänsyn, som står i samband med jordbrukspolitiken, tillgodoses, samtidigt som det borde skapas möjligheter för en utvidgad samhandel med jordbruksprodukter inom Norden. Samarbetsutskottet anmodades fortsätta förhandlingarna om de nämnda produkterna mot bakgrunden av de synpunkter, som framfördes under mötet.

Fiskeriministrarna anmodades att utforma närmare förslag till lösning av de utestående frågorna beträffande fisk och fiskeprodukter i samarbetsutskottets plan.

Det var på regeringsmötet enighet om att det är av stor betydelse att inom en gemensam nordisk marknad kunna effektivt ingripa mot skadliga monopolistiska företeelser. Från finsk och svensk sida förklarade man sig beredd att överväga eventuellt erforderliga lagändringar.

Slutligen behandlades på mötet ett förslag från samarbetsutskottet att i anslutning till en gemensam nordisk marknad sluta ett avtal mellan de nordiska centralbankerna om kortsiktiga krediter. De fyra centralbankerna har slutfört förhandlingar om ett sådant avtal.

Samarbetsutskottet har sedan regeringsmötet i januari på grundval av förslag från i synnerhet norsk men även från dansk och finsk sida diskuterat möjligheterna till ändringar i utskottets tidigare plan. I det fortsatta redogöres för resultaten av dessa förhandlingar. Det må framhållas, att vid dessa överläggningar icke beaktats de förändringar, som skett i läget beträffande andra marknadsplaner.

I. Den ändrade planen

Samarbetsutskottets förslag till ändringar i den för Nordiska rådet framlagda planen för ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete berör ett antal tullsatser i utkastet till en gemensam nordisk tulltaxa och tempot för avvecklingen av tullar och restriktioner mellan de nordiska länderna och för övergången till den gemensamma tulltaxan gentemot utanförstående länder. Härtill kommer förslag om samarbete på jordbruksområdet, varom förhandlingarna ej avslutats vid avlämnandet av denna tilläggsrapport.

De ändringar, varom uppnåtts enighet sedan regeringsmötet i Oslo i januari, berör sålunda inte grundelementen i den tidigare framlagda planen. Det centrala i samarbetsutskottets förslag är fortfarande upprättandet av en tullunion kombinerat med ett nära samarbete speciellt beträffande produktion, investeringar och övriga finansiella frågor, forskning och utbildning samt handelspolitiken.

Vid de förhandlingar, som ledde fram till samarbetsutskottets förslag om gemensamma tullsatser och övergångsanordningar för de varuområden, som behandlades i tilläggsrapporten av den 5 september 1958, gick man från dansk, norsk och svensk sida ut från att ett västeuropeiskt frihandelsområde skulle komma att upprättas med deltagande av de tre länderna. Denna förutsättning medförde bl. a. att närmare detaljer för anpassningen av de nationella tullsatserna till den gemensamma tulltaxans motsvarande satser ej fastställdes för de tullpositioner, för vilka överenskommit, att denna anpassning kunde ske gradvis (s. k. externa övergångsanordningar).

Eftersom det under samarbetsutskottets förhandlingar sedan regeringsmötet i januari ansetts icke finnas några utsikter, att ett västeuropeiskt frihandelsområde skulle kunna upprättas inom den närmaste tiden, har man ansett det nödvändigt att ta upp hela frågan om de externa övergångsanordningarna till förnyat övervägande. Utskottet har därvid funnit det lämpligast att bibehålla den i huvudrapporten tillämpade metodiken, enligt vilken externa övergångsanordningar avtalas individuellt för varje varuposition och för varje land och endast där det är behov av en gradvis anpassning. I föreliggande tilläggsrapport har det därför framlagts förslag till specificerade externa övergångsanordningar såväl för ett antal nya positioner som för de positioner, för vilka det enligt den tidigare tilläggsrapporten överenskommit om sådana övergångsanordningar men utan angivande av hur anpassningen skulle ske.

II. Samarbetsutskottets ändringsförslag beträffande industriprodukterna

Som nämnts ovan berör samarbetsutskottets ändringsförslag utkastet till gemensam nordisk tulltaxa, övergångsanordningarna för avveckling av tullar och restriktioner i samhandeln mellan de nordiska länderna (interna

övergångsanordningar) samt övergångsanordningarna för anpassningen av de nationella tullsatserna till den gemensamma tulltaxans satser (externa övergångsanordningar). I anslutning härtill framlägges även nya förslag beträffande användningen under en övergångsperiod av minimitullsats och beträffande tullfrihetsbestämmelser för maskiner o. d.

A. Den gemensamma tulltaxan

Att samarbetsutskottet ansett sig böra framlägga förslag till ändringar i det tidigare utarbetade utkastet till gemensam nordisk tulltaxa, sammanhänger i första hand med att det från dansk, finsk och norsk sida på grundval av önskemål för näringslivet i dessa länder har framlagts förslag om företrädesvis högre tullskydd för i synnerhet mera bearbetade industriprodukter. En del av de nya förslagen har karaktären av mindre justeringar avsedda att åstadkomma större enhetlighet i tullskyddet för besläktade eller med avseende på bearbetningsgraden jämförbara produkter. Det är emellertid fortfarande samarbetsutskottets uppfattning, att hela den nordiska gemensamma tulltaxan bör underkastas en rent teknisk genomgång, innan den eventuellt sättes i kraft.

De av samarbetsutskottet härmed framlagda ändringsförslagen koncentrerar sig i stort sett på några få varuområden. Det största antalet ändringsförslag förekommer inom kap. 73 — järn- och stålmanufaktur — där det nu för 20 positioner föreslås en genomgående tullsats på 12 % mot tidigare 8 och 10 %. Även för en del verktygspositioner inom kap. 82 och metallvaror inom kap. 83 föreslås 12 % mot tidigare 10 %. På maskinområdet föreslås 15 % för några av de mest utpräglade förbrukningsvarorna och 12 % för vissa andra positioner inom kap. 84, där den genomgående tullsatsen tidigare var 10 %. För vissa elektriska artiklar inom kap. 85 föreslås höjning av tidigare överenskomna tullsats på 10—12 % till 12—15 % och för radioområdet 20 % mot tidigare 17 %. Slutligen föreslås för de flesta pappersvaror en genomgående tullsats på 10 %, medan de tidigare föreslagna tullsatserna varierade mellan 8 och 10 %.

Bilaga 1 [*se Bihang 1*] innehåller en översikt över samtliga förslag till ändringar i den gemensamma tulltaxans satser jämfört med de tidigare föreslagna tullsatserna.

B. Externa övergångsanordningar

Samarbetsutskottet har mot bakgrund av diskussionerna på regeringsmötet i januari övervägt möjligheterna att genom en mera gradvis övergång från de nuvarande nationella tullsatserna till de gemensamma nordiska tullsatserna möta de svårigheter, som väntas uppstå för vissa delar av näringslivet i Norden som följd av förändringar i tullskyddet.

Det bör erinras om att samarbetsutskottets plan omfattade förslag till gradvis anpassning till den gemensamma tulltaxans satser för en rad spe-

cificerade varupositioner för varje enskilt land. Huvudregeln var emellertid, att den gemensamma tulltaxans satser skulle börja tillämpas omedelbart vid marknadens upprättande. De externa övergångsanordningarna berörde endast ett varuumråde, som motsvarar ca 10 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna.

Undersökningarna har i första hand gällt möjligheterna att fastställa generella regler för anpassningen till den gemensamma tulltaxan för samtliga positioner, där den nationella tullsatsen avviker från den föreslagna gemensamma tullsatsen. Användningen av sådana generella regler skulle komma att betyda, att den gemensamma tulltaxan för praktiskt taget hela varuumrådet skulle vara genomförd först efter ett antal år, men samtidigt skulle man uppnå större enhetlighet i förändringarna för de enskilda tullpositionerna från de nationella till de gemensamma tullsatserna än vid användning av individuellt överenskomna övergångsanordningar.

Utskottet har emellertid kommit till den slutsatsen, att generella regler för övergången från de gällande nationella till de gemensamma nordiska tullsatserna skulle få icke önskvärd effekt på genomförandet av den gemensamma marknaden och icke kunna förenas med tanken, att marknaden som huvudregel skall kunna upprättas omedelbart och med användande av övergångsanordningar endast där det är speciellt behov för sådana. Vidare kan icke sådana generella regler förenas med det system av individuellt överenskomna övergångsanordningar för avvecklingen av tullar och restriktioner mellan de nordiska länderna inbördes, som fortfarande är ett av grunddragen i planen för den nordiska marknaden.

Utskottet är därför av den mening, att en mera gradvis övergång till den gemensamma tulltaxan bör åstadkommas genom en sådan utvidgning av antalet redan överenskomna externa övergångsanordningar, som anses nödvändig, och genom att längden av dessa anpassas efter de avtalade interna övergångsanordningarna.

De justeringar som gjorts i förhållande till tidigare överenskomna övergångsanordningar framgår av bilaga 2 [*se Bihang 2*], som innehåller en förteckning över samtliga interna och externa övergångsanordningar.

1. Nya externa övergångsanordningar

Mot bakgrund av vad ovan anförts har de olika länderna framlagt förslag om nya externa övergångsanordningar för varor, för vilka det ansetts nödvändigt att företa anpassning av de nationella tullarna till de gemensamma tullsatserna. I allmänhet rör det sig om en sänkning av nuvarande nationella tullsatser. I enstaka fall har emellertid även förbehåll gjorts om en gradvis höjning av nuvarande tullar till de gemensamma nordiska tullsatserna.

Utskottets förslag till nya externa övergångsanordningar är främst koncentrerat till kemikalie- och verkstadsområdena, där man huvudsakligen från norsk men för vissa positioner även från övriga länders sida har gjort förbehåll om nedtrappning av tullsatserna under en period på vanligen 6—9

år. De överenskomna övergångsanordningarna, som berör för Danmarks del 8 positioner, för Finland 29 positioner, för Norge 77 positioner och för Sverige 13 positioner, framgår av bilaga 3 [*se Bihang 3*].

I bilaga 4 [*se Bihang 4*] redovisas de önskemål, som framlagts från dansk och finsk sida om externa övergångsanordningar för en gradvis höjning av gällande nationella tullsatser till de föreslagna gemensamma nordiska tullsatserna. Från finsk och i synnerhet från dansk sida lägger man stor vikt vid dessa förslag. Då emellertid sådana externa övergångsanordningar kan komma att inverka på konkurrensförhållandena för berörda industrier i de nordiska länderna, föreligger det inom utskottet enighet om att en närmare undersökning av dessa förhållanden bör ske, innan slutlig ställning toges till förslagen.

2. Ändringar av överenskomna externa övergångsanordningar

Utskottet har även företagit en genomgång av de tidigare överenskomna övergångsanordningarna i huvud- och tilläggsrapporten.

Mot bakgrund av förslaget om en förlängning av de interna övergångsanordningarna (se nedan under C) har utskottet företagit en anpassning av längden av de externa övergångsanordningarna i huvudrapporten till de interna övergångsanordningarna. De externa övergångsanordningar, som överenskommit i tilläggsrapporten, hade i fråga om tempot för nedtrappningen knutits till de bestämmelser, som skulle komma att gälla i ett eventuellt västeuropeiskt frihandelsområde. Övergångstidernas längd och tullsatserna under övergångstiden kunde därför icke specificeras närmare. Utskottet har emellertid nu utarbetat förslag till specificering även av dessa övergångsanordningar (se bilaga 2 [*Bihang 2*]). Som regel är övergångsperiodernas längd 6—9 år.

I samband med diskussionerna om de gemensamma tullsatserna har man från finsk och norsk sida för några få positioner gjort förbehåll om en speciellt långsam anpassning till de gemensamma tullsatserna. För en del av dessa positioner föreslår utskottet, att den nationella tullsatsen får bibehållas oförändrad under de första 5 åren med efterföljande linjär nedtrappning under 7 år. Övergångstiden skall kunna förlängas med ytterligare 3 år. För övriga positioner skall tullreduktionerna ske successivt under hela perioden. Här berörda övergångsanordningar gäller för Finlands del 4 positioner inom läder- och skoområdet (nr 41.02, 64.01, 64.02 och 64.05) samt för golv- och vägglattor (nr 69.07 och 69.08) och gjutna rör (nr 73.17). För Norge skall motsvarande övergångsanordning gälla för 2 positioner inom maskinområdet (nr 84.07 och 85.01) samt 9 positioner inom järnvägs- och spårvägsmaterielområdet (kap. 86).

För samtliga textilprodukter skall Finland ha rätt att under 5 år bibehålla sina nuvarande nationella tullar oförändrade. I samband med den omprövning av de föreslagna textiltullarna, som enligt samarbetsutskottets tidigare framlagda förslag skall ske före utgången av 5 år, skall avgöras, hur an-

passningen till gemensamma nordiska tullsatser skall ske för Finlands del.

Motsvarande anordning skall för Finlands del gälla även för tvål, tvättmedel och ljus (nr 34.01, 34.02 och 34.06).

För 10 positioner inom området vapen, sprängämnen och ammunition har föreslagits, att varorna för Finlands vidkommande tills vidare skall hållas utanför den gemensamma marknaden.

Under förhandlingarnas gång har vidare enstaka tidigare avtalade övergångsanordningar tagits tillbaka (23 för Finland och 5 för Norge, se bilaga 5 [Bihang 5]). Detta gäller främst inom de områden, där en höjning av de gemensamma tullsaterna har föreslagits.

3. *Minimitullar*

I sin tillägsrapport föreslog samarbetsutskottet, att frågan om införande av gemensamma nordiska minimiviktullsatser på textilområdet skulle tagas upp till undersökning och att det i avvaktan på resultaten av en sådan undersökning skulle stå länderna fritt att under en period av 5 år gentemot tredje land använda de gällande nationella viktullsaterna som minimitullar. Dessa skulle emellertid nedtrappas i samma takt som värdetullsaterna. För skodon är i tillägsrapporten avtalad en liknande ordning beträffande minimitullar.

Med hänsyn till starka önskemål från de olika ländernas sida om minimitullar, även när det gäller vissa andra varuområden, har utskottet enats om att föreslå, att det efter marknadens ikraftträdande genomföres en undersökning för samtliga varuområden och att länderna i avvaktan härpå under en övergångstid av 5 år skall ha möjlighet att upprätthålla de vid marknadens ikraftträdande gällande minimitullsaterna eller använda de då gällande viktullsaterna som minimisatser vid sidan av respektive gemensamma nordiska värdetullsater. Det är emellertid en förutsättning, att sådana viktullsater, i den omfattning deras incidens ligger över motsvarande gemensamma tullsater, avtrappas på samma sätt som värdetullsaterna i allmänhet.

4. *Tullfrihetsbestämmelser för maskiner*

Samarbetsutskottet har i sin huvudrapport förutsatt, att tullfrihet skulle kunna beviljas för maskiner, som inte tillverkas inom det nordiska tullområdet. I Danmark, Finland och Norge gäller f. n. bestämmelser, enligt vilka maskiner o. d. kan importeras tullfritt, såvitt det inte finns nationella försörjningsmöjligheter. Dessa länder har i samband med de nu föreslagna modifikationerna i samarbetsutskottets plan önskat bibehålla dessa nationella bestämmelser under en övergångstid av 5 år.

Utskottet föreslår mot bakgrund härav, att varje land uppgör en förteckning över maskiner o. d., för vilka man under en övergångstid av 5 år önskar ge möjlighet till tullfri import, men att dessa förteckningar skall godkännas

av de övriga länderna och löpande skall kunna revideras, såvitt försörjningsmöjligheterna inom tullområdet ger anledning härtill. En sådan lösning antages komma att medföra, att de enskilda länderna kommer att kunna använda tullfrihetsbestämmelserna för maskiner i något vidare omfattning än om gemensamma bestämmelser skulle användas för hela tullområdet.

C. Interna övergångsanordningar

En huvudpunkt i förhandlingarna på regeringsmötet i januari var frågan om tempot i avvecklingen av tullar och restriktioner mellan de nordiska länderna efter upprättandet av en gemensam marknad. Det var på mötet enighet om att huvudregeln fortfarande borde vara, att den nordiska samhandeln omedelbart vid marknadens upprättande borde vara fri från tullar och restriktioner.

1. Generell förlängning av överenskomna interna övergångsanordningar

Under förhandlingarna i samarbetsutskottet har ett förslag om generell förlängning av samtliga tidigare överenskomna interna övergångsanordningar i princip accepterats. Efter ingående diskussioner uppnåddes enighet om att föreslå, att samtliga tidigare överenskomna övergångsanordningar på mindre än 8 år förlänges till 8 år och att övergångsanordningar på mer än 8 år förlänges till 12 år. Detta innebär för det stora flertalet övergångsanordningar en förlängning från 5 till 8 år och från 10 till 12 år.

2. Särskild förlängning av vissa interna övergångsanordningar

I samband med diskussionerna om generell förlängning av de interna övergångsanordningarna har överenskommelse träffats om förlängning till 12 år av vissa övergångsanordningar, som enligt ovan nämnda förslag endast skulle förlängas till 8 år. Det rör sig om för Danmarks del 9 positioner inom kap. 48 — pappersvaror — och för Norges del om vattenturbiner (84.07) och 6 positioner inom kap. 86 — järnvägs- och spårvägsmateriel (se bilaga 6 [*Bihang 6*]).

3. Nya interna övergångsanordningar

Alla fyra länderna har framlagt önskemål om nya interna övergångsanordningar. Det har emellertid under diskussionerna rått enighet om att antalet nya interna övergångsanordningar borde begränsas så mycket som möjligt, och en del av de framlagda önskemålen har tagits tillbaka. De överenskomna nya interna övergångsanordningarna, som berör för Danmarks del 16 varupositioner, för Finland 13 positioner, för Norge 13 positioner och för Sverige 6 positioner, framgår av bilaga 7 [*se Bihang 7*].

4. Reducering av övergångsanordningarnas omfattning

Under förhandlingarna har enstaka tidigare överenskomna övergångsanordningar — 6 positioner för Finland och 1 position för Norge — tagits tillbaka. Dessa framgår av bilaga 8 [*se Bihang 8*].

Samarbetsutskottet har vidare enats om att snarast möjligt en genomgång bör företas av samtliga interna övergångsanordningar med syfte att frånskilja eventuella delar av tullpositioner, där det inte finns produktion av ifrågavarande produkter i respektive land. På detta sätt skulle vissa av de överenskomna övergångsanordningarna kunna begränsas att omfatta delpositioner.

5. Övergångsanordningarna på textilområdet

Det ovan under punkt C 1 omnämnda förslaget beträffande generell förlängning av de interna övergångsanordningarna berör icke textilområdet, där övergångsanordningarna skall vara oförändrade 8 år för Finland och 6 år för Norge. Samarbetsutskottet föreslår emellertid, att ministerrådet efter anmodan från den norska regeringen under de första 3 åren efter marknadens ikraftträdande skall kunna besluta att förlänga de norska övergångsanordningarna på textilområdet med 2 år, om konkurrensförhållandena gör det nödvändigt. I så fall skall samtidigt beslut fattas om hur den fortsatta tullavvecklingen skall ske. De övriga länderna skall på liknande sätt kunna kräva en revision av bestämmelserna om övergångsanordningar på textilområdet, om utvecklingen av konkurrensförhållandena motiverar det.

Enligt samarbetsutskottets tilläggsrapport fick Finland möjlighet att på textilområdet generellt avveckla tullarna gentemot de övriga nordiska länderna under en period av 8 år. Det träffades emellertid ingen överenskommelse om hur avtrappningen av tullarna skulle ske, och de övriga länderna ansåg, att konkurrensförhållandena på vissa områden inte motiverade någon övergångstid för den interna tullavvecklingen för Finland.

Under de fortsatta förhandlingarna om dessa frågor har övergångstiden för trikåvaror fastställts till 5 år och för rayonvaror, bomullsväv och strumpor till 3 år. För övriga övergångsanordningar på textilområdet skall övergångstiden vara 8 år.

För de finska 8-åriga övergångsanordningarna skall gälla en långsammare tullavveckling under den första hälften av övergångsperioden och en motsvarande hastigare avveckling under den andra hälften.

D. Bilar

I utskottets tilläggsrapport har bilområdets omedelbara indragande i den nordiska marknaden från dansk, finsk och norsk sida gjorts beroende av att ett tillfredsställande produktionssamarbete etablerats vid tidpunkten för den gemensamma marknadens införande. Det förelåg enighet om att Dan-

mark preliminärt under en period av 5 år skulle ha rätt att tillämpa en tullrestitutionsordning för bildelar, avsedda för sammansättningsindustrin.

Med hänvisning bl. a. till att den danska restitutionsordningen hade godkänts under förutsättning av att ett västeuropeiskt frihandelsområde upprättades har man från svensk sida framställt önskemål om en begränsning av restitutionsordningen såväl tidsmässigt som i fråga om det antal vid danska fabriker sammansatta bilar, för vilka tullrestitution skulle kunna lämnas.

Utskottet kommer att överväga möjligheterna att genom justeringar av de föreslagna gemensamma nordiska tullsatserna för färdiga bilar respektive sammansättningsdelar åstadkomma en ordning, som gör tullrestitutionsordningen överflödig för de danska sammansättningsfabrikerna. Det föreligger emellertid enighet inom utskottet om att dessa överväganden inte kan avslutas, förrän förhållandet mellan den nordiska marknaden och övriga europeiska marknadsplaner klarlagts.

Från svensk sida har man utgått från att klarhet i fråga om bilområdets indragande i den nordiska marknaden skulle vinnas före marknadsens ikraftträdande.

III. Sammanfattning av ändringsförslagen för industriprodukterna

I samarbetsutskottets tilläggsrapport redovisades en beräkning av vilken tulluppbörd och därpå beräknad genomsnittlig tullincidens, som samarbetsutskottets förslag till nordisk tulltaxa skulle ge i jämförelse med de den 1 maj 1957 gällande tullarna i de olika länderna. Beräkningen byggde på de nordiska ländernas import av den gemensamma marknads varor från icke-nordiska länder 1955. Resultatet av dessa beräkningar blev, att den genomsnittliga tullincidensen för de fyra länderna skulle minska från 6,1 till 5,9 %.

Utskottet har på motsvarande sätt — med användande av tullarna i de olika länderna den 1 maj 1957 och på grundval av importen 1955 — beräknat, vilken verkan de nu föreslagna ändringarna av den gemensamma nordiska tulltaxan skulle få på den beräknade tulluppbörden och den genomsnittliga importincidensen. De utförda beräkningarna, som sålunda omfattar hela den industriella produktionen med undantag av livsmedelsindustrin, har givit de resultat, som presenteras i nedanstående tablå.

	På grundval av de den 1. 5. 58 gällan- de tullsatserna		På grundval av de tidigare föreslagna nordiska tullsats- serna		På grundval av de nu föreslagna nordiska tullsats- serna	
	milj. sv. kr.	% av värdet	milj. sv. kr.	% av värdet	milj. sv. kr.	% av värdet
Danmark	120	3,0	220	5,6	224	5,7
Finland	272	12,1	150	6,7	153	6,8
Norge	230	6,2	178	4,8	185	5,0
Sverige	451	5,8	503	6,4	514	6,6
totalt	1 073	6,1	1 051	5,9	1 076	6,1

Av tablån framgår, att tullintäkten för de berörda varuområdena skulle bli 1 073 milj. sv. kr. beräknat på de gällande nationella tullsatserna mot 1 076 milj. sv. kr., när man lägger den nordiska tulltaxan med de nu föreslagna ändringarna till grund för beräkningarna. Med användande av de tidigare föreslagna tullsatserna skulle tullintäkten bli 1 051 milj. sv. kr. Den genomsnittliga tullincidensen skulle beräknad på grundlag av de nationella tulltaxorna bli 6,1 % och på grundlag av de nu föreslagna tullsatserna oförändrad 6,1 %, medan den enligt den tidigare föreslagna nordiska tulltaxan skulle bli 5,9 %.

De nu föreslagna ändringarna i den tidigare framlagda nordiska tulltaxan kommer inte att ändra dess karaktär av en tulltaxa med i allmänhet låga eller moderata tullsatser. Med enstaka undantag har ändringarna inte medfört tullsatser över 15 %.

Samarbetsutskottet redovisade i sin tidigare tilläggsrapport en beräkning av den andel av industriproduktionen i de nordiska länderna, som berördes av de då föreslagna externa och interna övergångsanordningarna. Enligt dessa beräkningar skulle ett varuområde, som motsvarar ca 10 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna, först successivt anpassas till den nordiska marknadens gemensamma yttre tullnivå och ett varuområde, som svarar för ca 11 % av den totala industriproduktionen, beröras av interna övergångsanordningar. Samarbetsutskottet har gjort motsvarande beräkningar med iakttagande av de nu föreslagna nya externa och interna övergångsanordningarna. Resultatet av dessa beräkningar har blivit att den procentuella andelen av industriproduktionen, som beröres av externa övergångsanordningar, skulle stiga från ca 10 (9,5) till ca 11 (10,5) %. Motsvarande procentsats för de interna övergångsanordningarna skulle stiga från ca 11 (10,7) till ca 12 (11,5) %. Beräkningarna bygger liksom tidigare i viss mån på ett uppskattat siffermaterial, varför de redovisade siffrorna får bedömas med försiktighet.

Den nu föreslagna utökningen av antalet interna och externa övergångsanordningar har sålunda inte ändrat den nordiska planens karaktär i det avseendet, att den nordiska marknaden kan genomföras omedelbart för ett varuområde, som svarar för ca 90 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna.

BIHANG 1

Föreslagna ändringar i samarbetsutskottets tidigare förslag till gemensam nordisk tulltaxa

Brysselnummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tull-sats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
25.23	Portlandcement, aluminatcement, slaggcement och liknande hydraulisk cement, även färgad eller i form av klinker	0,6 sv. öre per kg	0,8 sv. öre per kg
ex 32.07	Vita eller grå pigmenter på basis av titanoxider	fri	10 % ¹
34.01	Tvål och såpa, även medicinska: A. toalettvål i formade handstycken samt raktvål	12 %	15 %
	B. andra slag	12 %	12 %
34.05	Puts- och polermedel för skodon, möbler, golv och metallföremål, skurpulver samt liknande preparat, med undantag av beredda vaxer, hänförliga till nr 34.04	10 %	12 % Till tulltaxan fogas följande generella anmärkning: Befrielse från tull skall åtnjutas för varor, som är avsedda att användas uteslutande för tillverkning av ljuskänsliga plåtar och ljuskänslig film.
37.01	Plåtar, ljuskänsliga, icke exponerade, av glas eller annat material (bladfilm härunder inbegripen)	fri	Befrielse från tull skall åtnjutas för varor, som är avsedda att användas uteslutande för tillverkning av ljuskänsliga plåtar och ljuskänslig film.
37.02	Film i rullar, ljuskänslig, icke exponerad, även perforerad	fri	
40.06	Ovulkat naturgummi och ovulkat syntetiskt gummi i andra former eller tillstånd (t. ex. rör och strängar, även profilerade, lösningar och dispersioner); artiklar av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi (t. ex. impregnerat garn av textilmaterial; gummiklister på alla slags underlag, även på mjukgummi; ringar och rondeller):		

¹ Tullen skall tillämpas först från den tidpunkt, då i Norden igångsättes en produktion, som till väsentlig del tillgodoser det nordiska behovet av titandioxid (jfr förslag i tillägsrapporten beträffande nr 28.25; se 6. sesj., Suppl.-bd, 2: 1, s. 26).

Brysselnummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
	C. andra slag (än impregnerat garn av textilmaterial och andra varor av ovulkat gummi i förening med annat material):		
	1. lösningar och dispersioner	8 %	8 %
	2. andra slag	8 %	10 %
40.13	Kläder och tillbehör därtill (handskar härunder inbegripna) av mjukgummi	10 %	12 %
40.14	Andra varor av mjukgummi (än hänförliga till nr 40.07—40.13)	10 %	12 %
42.02	Resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar och andra reseffekter, handväskor, plånböcker, portmonnäer, portföljer, necessärer, etuier, fodral och liknande artiklar av läder, konstläder, vulkanfiber, plast (i form av plattor eller folier), papp eller textilvara:		
	A. handväskor	18 %	20 %
	B. andra slag	18 %	18 %
44.14	Faner (sågat, knivskuret eller svarvat) med en tjocklek av högst 5 mm, även på ena sidan förstärkt med papper eller textilvara	3 %	4 %
44.21	Lådor, häckar, cylindriska tunnor och liknande förpackningar av trä, ej hänförliga till nr 44.22, sammansatta eller i delar	4 %	6 %
48.06	Papper och papp, linjerade eller ruta-tade, i rullar eller ark	5 %	6 %
48.11	Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	10 %	12 %
48.13	Karbonpapper och liknande kopieringspapper, stenciler och övertryckspapper, tillskurna, även förpackade i askar	8 %	10 %
48.15	Annat papper och annan papp, tillskurna för bestämt ändamål (än hänförlig till nr 48.10—48.14)	8 %	10 %
48.18	Kontorsböcker, skriv- och anteckningsböcker, anteckningsblock, orderböcker, kvittensblock o. d., skrivunderlägg och samlingspärmar samt andra artiklar av papper eller papp för skolor, kontor e. d.; album för prover eller samlingar samt bokomslag, av papper eller papp	8 %	10 %
48.19	Etiketter av papper eller papp, med eller utan tryck eller bilder, även överdragna med gummi arabicum, lim e. d.	8 %	10 %

Brysselnummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
48.21	Andra varor av pappersmassa, papper, papp eller cellulosavadd (än hänförliga till nr 48.10—48.20)	8 %	10 %
49.09	Vykort samt födelsedagskort, julkort och andra liknande kort, försedda med bild, oavsett framställningsmetoden, med eller utan utstyrsel	8 %	10 %
61.01	Överkläder för män eller gossar: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	25 %	28 %
61.02	Överkläder för kvinnor, flickor eller småbarn: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	25 %	28 %
61.03	Underkläder för män eller gossar, härunder inbegripet kragar, skjortbröst och manschetter: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	25 %	28 %
61.04	Underkläder för kvinnor, flickor eller småbarn: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	25 %	28 %
61.09	Korsetter, gördlar, höfthållare, bysthållare, hängslen, strumphållare, strumpeband och liknande artiklar (även av trikå), även innehållande gummitråd: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	25 %	28 %
62.02	Sänglinne, borddukar, handdukar och liknande artiklar; gardiner och andra artiklar för rumsinredning: B. av annat textilmaterial (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	20 %	22,5 %
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	18 %	20 %
71.12	Bijouterivaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall	12 %	15 %
71.13	Guldsmedsvaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall: A. knivar, gafflar och skedar av silver B. andra slag	10 % 12 %	15 % 15 %
71.14	Andra varor av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall (ej hänförliga till nr 71.12—71.13): B. andra slag (än artiklar för tekniskt bruk)	12 %	15 %
71.15	Varor av naturpärlor eller av naturliga		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
	syntetiska eller rekonstruerade ädelstenar:		
	B. andra slag (än artiklar för tekniskt bruk)	12 %	15 %
71.16	Bijouterivaror, ej hänförliga till nr 71.12 eller 71.15	12 %	15 %
73.21	Järn- och stålkonstruktioner, även i delar eller icke kompletta, samt delar därtill av järn eller stål (såsom skjul, broar och brosektioner, slussportar, torn, master, pelare, stolpar, fackverk, tak, dörr- och fönsterramar, rulljalusier, räcken och staket); plåt, band, stång, profilstång, rör o. d. av järn eller stål, bearbetade för användning i konstruktioner	8 %	12 %
73.22	Cisterner, kar och liknande behållare av järn eller stål, för alla slags ämnen, med en rymd av mer än 300 liter, även med inre beklädnad eller med värmeisolerande beklädnad men utan maskinell utrustning och utan anordning för uppvärmning	8 %	12 %
73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor	10 %	12 %
73.24	Cylindrar för förtätade gaser samt liknande tryckbehållare, av järn eller stål	8 %	12 %
73.25	Linor, kablar, slingor, flätade band och liknande varor av järn- eller ståltråd, utan elektrisk isolering	8 %	12 %
73.26	Taggtråd av järn eller stål; stängseltråd av vriden tråd eller vridet band av järn eller stål, även försedd med taggar, samt stängseltråd av två löst sammantvinnade trådar av järn eller stål	8 %	12 %
73.27	Duk, nät och galler av järn- eller ståltråd	8 %	12 %
73.28	Klippnät av järn eller stål	8 %	12 %
73.29	Kättingar och kedjor samt delar därtill, av järn eller stål	10 %	12 %
73.30	Ankaren och draggar samt delar därtill, av järn eller stål	8 %	12 %
73.31	Spik och stift, häftstift härunder inbegripna, spikbleck, märlor och krampor samt spetsade krokar och öglor, av järn eller stål, även med huvud av annat ämne, dock icke koppar	10 %	12 %

Brysselnummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
73.32	Bultar och muttrar, ogängade eller gängade, skruvar, skruvkrokar, skruvöglor, nitar (andra än rör- och tvåspetsnitar), sprintar, kilar och liknande artiklar av järn eller stål; underläggsbrickor (läsbrickor och fjäderbrickor härunder inbegripna) av järn eller stål	10 %	12 %
73.33	Synålar, virknålar, strumpstickor, snörnålar och liknande artiklar samt ämnen därtill, av järn eller stål, för sömnad, brodyr, virkning o. d., andra än maskinnålar: B. andra slag (än synålar och stoppnålar samt ämnen därtill)	8 %	12 %
73.34	Knappnålar, säkerhetsnålar, hårnålar, hårklämmor, papiljotter och liknande artiklar av järn eller stål, andra än prydnadsföremål: A. knappnålar och säkerhetsnålar B. andra slag	10 % 8 %	12 % 12 %
73.35	Fjädrar och blad därtill, av järn eller stål	10 %	12 %
73.36	Kaminer och spisar (även värmeledningsspisar), kokapparater, tvättgrytor med eldstad, tallriksvärmare och liknande varor av järn eller stål, icke elektriska, av sådana slag, som huvudsakligen användas i hushåll, ävensom delar därtill av järn eller stål	8 %	12 %
73.37	Apparater för centraluppvärmning, såsom värmeledningsspännor och värmeledningselement, av järn eller stål, icke elektriska, samt delar därtill av järn eller stål	10 %	12 %
73.38	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av järn eller stål	10 %	12 %
73.39	Stålull; putsbollar, putsvantar och liknande artiklar av järn eller stål, för skurning, polering e. d.	8 %	12 %
73.40	Andra varor av järn eller stål (än hänförliga till nr 73.01—73.39)	10 %	12 %
74.14	Spik och stift, häftstift härunder inbegripna, märlor och krampor samt spetsade krokar och öglor, av koppar eller av järn eller stål och med huvud av koppar	6 %	7 %
74.15	Bultar och muttrar, ogängade eller gängade, skruvar, skruvkrokar, skruv-		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
	öglor, nitar (andra än rör- och tvåspetsnitar), sprintar, kilar och liknande artiklar av koppar; underläggsbrickor (låsbrickor och fjäderbrickor härunder inbegripna) av koppar	6 %	7 %
76.10	Fat, burkar, flaskor, askar och andra behållare av aluminium, för transport eller förpackning av varor, förpackningsrör och förpackningstuber härunder inbegripna:		
	B. andra slag (än förpackningstuber)	8 %	10 %
76.15	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av aluminium	8 %	10 %
82.01	Spadar, skyfflar, hackor, korpar, högafflar, grepar, krattor, räfsor och raker; yxor, röjknivar och liknande verktyg för huggning eller klyvning; liar och skäror, hö- och halmknivar, trädgårdssaxar för två händer, kilar samt andra handverktyg och handredskap för lantbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	10 %	12 %
82.03	Tänger, pincetter och dylika handverktyg, även klippande; skruvnycklar, huggpipor, röravskärare, plåt- och bultsaxar, metalltrådsaxar, filar, raspar och dylika handverktyg	10 %	12 %
82.05	Verktyg (utbytbara) för maskiner eller för mekaniska eller icke mekaniska handverktyg (för pressning, stansning, gängning, fräsning, brotschning, borrar, svarvning, skruvidragning o. d.), dragskivor och bergborrar härunder inbegripna:		
	A. bergborrar med skär av hårdmetall	10 %	12 %
	B. andra slag	10 %	10 %
82.09	Knivar, ej hänförliga till annat nummer (även tandade):		
	A. bord- och köksknivar	10 %	15 %
	B. andra	10 %	12 %
82.10	Blad till knivar, hänförliga till nr 82.09	10 %	12 %
83.01	Lås (nyckellås, kombinationslås och elektriska lås) och väskbyglar med lås samt delar därtill, av oädel metall; nycklar och nyckelämnen av oädel metall till artiklar, hänförliga till detta nummer	10 %	12 %
83.02	Beslag och liknande tillbehör av oädel metall till möbler, dörrar, trappor,		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
	fönster, rullgardiner, persienner, karosserier, sadelmakeriarbeten, koffertar, skrin o. d., automatiska dörrstängare härunder inbegripna; hatthyllor, hatthängare, konsoler o. d. av oädel metall	10 %	12 %
83.03	Kassaskåp, kassakistor, armerade eller på annat sätt förstärkta fack och dörrar till kassavalv samt dokumentsskrin o. d., av oädel metall	8 %	12 %
83.04	Kortregisterlådor, förvaringsfack, sorteringslådor, brevkorgar, manuskripthållare och liknande kontorsartiklar av oädel metall, andra än kontorsmöbler, hänförliga till nr 94.03	10 %	12 %
83.07	Belysningsarmatur och andra belysningsartiklar samt icke elektriska delar därtill, av oädel metall: A. ljuskronor, lampetter, bordlampor, golvlampor o. d.:		
	1. förgyllda eller försilvrade	12 %	15 %
	2. andra	12 %	12 %
84.07	Vattenhjul, vattenturbiner och andra hydrauliska motorer samt regulatorer därtill	10 %	12 %
84.10	Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med mätanordningar; vätskeelevatorer (med skopor, band e. d.)	10 %	12 %
84.15	Kylskåp, kylapparater, kylmaskiner och kylanläggningar, även elektriska	10 %	15 %
84.17	Maskiner och apparater (även med elektrisk uppvärmning) för uppvärmning, kokning, rostning, destillering, rektifiering, sterilisering, pastörisering, ångbehandling, torkning, indunstning, kondensering, avkylning eller annan behandling, som erfordrar temperaturändring, dock ej apparater av sådana slag, som huvudsakligen användes i hushåll; varmvattenberedare, icke elektriska	10 %	12 %
84.22	Maskiner och apparater för lyftning, lastning, lossning eller transport (hissar, spel, lyftblock, domkrafter, lyftkranar, telfrar, transportörer, linbanor o. d.), ej hänförliga till nr 84.23	10 %	12 %

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
84.40	Maskiner och apparater för tvättning eller annan rengöring, torkning, blekning, färgning, appretering eller annan efterbehandling av garn, vävnader eller andra textilvaror; tvätt-, stryk- och pressmaskiner; rull-, lägg- och skärmaskiner för vävnader eller andra textilvaror; maskiner för tillverkning av linoleum och liknande golvbeläggningsmaterial genom beläggning av vävnad eller annat underlag med massa; maskiner för tryckning av garn, vävnader, stampad filt, läder, tapeter, omslagspapper, linoleum e. d. samt graverade tryckplåtar och tryckvalsar till sådana maskiner:		
	A. tvätt- och tvätterimaskiner	10 %	15 %
	B. andra slag	10 %	10 %
85.01	Elektriska generatorer, motorer, omformare (motorgeneratorer härunder inbegripna), transformatorer, likriktare och induktansspolar:		
	A. generatorer, motorer och omformare samt delar därtill	10 %	10 %
	B. transformatorer, likriktare och induktansspolar samt delar därtill	10 %	12 %
85.06	Elektromekaniska hushållsapparater (med inbyggd elektrisk motor)	10 %	12 %
85.14	Mikrofoner och stativ därtill; högtalare och tonfrekvensförstärkare:		
	B. Högtalare och förstärkare samt delar därtill	17 %	20 %
85.15	Sändare och mottagare för radiotelefon, radiotelegrafi, rundradio eller television, radiogrammofoner härunder inbegripna; televisionskameror; apparater för radionavigering, radiostyrning e. d., radarapparater härunder inbegripna:		
	A. rundradiomottagare och televisionsmottagare (även kombinerade) samt delar därtill	17 %	20 %
	B. andra slag	17 %	17 %
85.18	Elektriska kondensatorer, fasta eller variabla:		
	A. vägande högst 500 g per st	17 %	20 %
85.19	Apparater och andra artiklar för brytning, slutning, avgrening, förbindning eller skyddande av elektriska ström-		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tull-sats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tull-sats
	kretsar, såsom strömställare, reläer, säkerhets- och överspänningsapparater, vägguttag, kopplingsdosor och glödlampshållare; motstånd (andra än värmemotstånd), fasta eller variabla, potentiometrar härunder inbegripna; automatiska spänningsregulatorer av motstånds-, transduktor- eller kontakttyp eller motormanövrerade; manövercentraler, såsom manöverpulpeter, manövertavlor o. d.:		
	A. strömställare och omkopplare för driftspänningar över 600 V; frånskiljare; variabla motstånd (andra än vridmotstånd med en maximibelastning på högst 5 W); reläer; överspänningsavledare; automatiska spänningsregulatorer	10 %	12 %
85.23	För elektriskt ändamål isolerad tråd, ledning och kabel (lacktråd, anodoxiderad tråd samt koaxialkabel härunder inbegripna), även med kopplingsanordningar:		
	A. med mantel av metall	10 %	10 %
	B. andra slag	10 %	12 %
85.25	Elektriska isolatorer, oavsett materialet	12 %	15 %
85.26	Isolerdetaljer, ej hänförliga till nr 85.25, för elektriska maskiner eller apparater eller för annat elektriskt ändamål, av isolermaterial, även försedda med i massan ingjutna eller inpressade mindre metalldelar, avsedda uteslutande för sammanfogning:		
	B. av annat material (än plast)	12 %	15 %
90.02	Linsar, prismor, speglar och andra optiska artiklar, oavsett materialet, infattade för användning i instrument eller apparater, med undantag av artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk:		
	A. objektiv och sökare till kameror	8 %	fri
	B. andra slag	8 %	8 %
90.07	Stillbildskameror; blyxtljusapparater:		
	A. stillbildskameror och delar därtill	8 %	fri
	B. andra slag	8 %	8 %
90.08	Kinoapparater, såsom kinokameror och ljudupptagningsapparater, även kombinerade, samt kinoprojektorer,		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	Gemensam nordisk tullsats enligt samarbetsutskottets tidigare förslag	Nytt förslag till gemensam nordisk tullsats
	även med anordningar för återgivande av ljud:		
	A. kinokameror, även kombinerade med ljudupptagningsapparater, samt delar därtill	8 %	fri
	B. andra slag	8 %	8 %
92.01	Pianon, även mekaniska, med eller utan klaviatur; cembalor och andra stränginstrument med klaviatur; harpor, andra än eolsharpor:		
	A. pianon och flyglar	15 % dock högst 800: — n. kr. per st	15 %
92.03	Orglar, orgelharmonier o. d.	12 %	15 %
98.01	Knappar (tryckknappar, kragknappar, manschettknappar och liknande artiklar härunder inbegripna); knappämnen och knappformor; delar till knappar	12 %	13 %
98.02	Blixtlås och delar därtill	12 %	15 %
98.03	Reservoarpennor, stiftpennor, pennskaft, pennförlängare o. d.; delar och tillbehör därtill (såsom pennskydd och pennhållare), ej hänförliga till nr 98.04 eller 98.05	10 %	12 %
98.07	Sigillstämplar, pagineringsstämplar, datumstämplar och dylika handstämplar ävensom s. k. typptryckerier	8 %	10 %
98.08	Färgband för skrivmaskiner, räknemaskiner e. d., även på spolar; färgdynor med eller utan ask	10 %	12 %

BIHANG 2

Förteckning över föreslagna interna och externa övergångsanordningar

Anm.: Enligt samarbetsutskottets förslag skall frågan om införande av gemensamma nordiska minimiviktullsats för vissa varor tagas upp till undersökning efter den gemensamma marknadens ikraftträdande. I avvaktan härpå skall de olika länderna ha möjlighet att under en övergångstid av 5 år upprätthålla de vid marknadens ikraftträdande gällande minimitullsatserna eller använda de då gällande viktullsatserna som minimisatser vid sidan av respektive gemensamma nordiska värdetullsats. Utskottet har förutsatt, att sådana viktullsats, i den

omfattning deras incidens ligger över motsvarande gemensamma tullsatser, skall nedtrappas på samma sätt som värdetullsatserna i allmänhet.

Eftersom slutgiltiga uppgifter ej kunnat lämnas från de olika ländernas sida om för vilka positioner minimitullar i enlighet med dessa bestämmelser kommer att tillämpas under en övergångstid vid sidan av de gemensamma nordiska tullarna, har några uppgifter om minimitullar icke medtagits i nedanstående förteckning.

Danmark

A. Övergångsordningar i huvudrapporten

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
28.01	A. Klor	1	10 d. öre/kg	10 d. öre/kg
		2	9	9
		3	8	8
		4	8	8
		5	6	6
		6	6	6
		7	5	5
		8	4	4
		9	0	7 %
28.31	Kloriter och hypokloriter	1	10 d. öre/kg	10 d. öre/kg
		2	9	9
		3	8	8
		4	8	8
		5	6	6
		6	6	6
		7	5	5
		8	4	4
		9	0	7 %
28.46	ex B. Natriumtetraborat (borax)	1	0	10 d. öre/kg
		2	0	8
		3	0	8
		4	0	6
		5	0	6
		6	0	4
		7	0	4
		8	0	2
		9	0	0
29.05	ex B. Bensylalkohol, terpineol och terpinhydrat	1	0	12 % ¹
ex 29.08	Amylbensyleter, anisol, b-naftoletyleter, difenyleter, p-kresolmetyleter, p-kresoletyleter och safrol	1	0	12 % ¹
29.11	ex B. Bensaldehyd och kanelaldehyd	1	0	12 % ¹

¹ Kombinerad med en minimiviktull, som nedtrappas från 350 d. öre/kg till 150 d. öre/kg under 5 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 37.02	Amatörrullfilm	1	0	200 d. öre/kg
		2	0	200 »
		3	0	160 »
		4	0	160 »
		5	0	120 »
		6	0	120 »
		7	0	80 »
		8	0	40 »
		9	0	0 »
43.02	Pälsskinn, beredda, även hopfogade till tavlor, ämnen eller liknande stycken, ävensom avfallsbitar därav	1	14 %	15 %
		2	14 %	15 %
		3	12 %	14 %
		4	12 %	14 %
		5	9 %	13 %
		6	9 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	11 %
		10	4 %	11 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
43.03	Varor av pälsskinn	1	23 %	25 %
		2	23 %	25 %
		3	21 %	23 %
		4	19 %	23 %
		5	17 %	21 %
		6	15 %	21 %
		7	13 %	19 %
		8	11 %	19 %
		9	9 %	17 %
		10	7 %	17 %
		11	5 %	15 %
		12	3 %	15 %
		13	0	15 %
48.01	ex E. Papper och papp, maskinjorda, i rullar eller ark, med undantag av tidningspapper, grålumppapp, grålumppapper, kondensatorpapper, karbonråpapper, cellulosavadd och stencilråpapper	1	5 %	5 %
		2	5 %	5 %
		3	4 %	5 %
		4	4 %	5 %
		5	3 %	5 %
		6	3 %	5 %
		7	2 %	5 %
		8	2 %	5 %
		9	0	5 %
48.04	Papper och papp, bestående av två eller flera genom bindemedel förenade skikt, utan överdrag eller impregnering, även med in-	1	5 %	5 %
		2	5 %	5 %
		3	4 %	5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullstats under övergångsperioden	
			intern	extern
	vändig förstärkning av annat material, i rullar eller ark	4	4 %	5 %
		5	3 %	5 %
		6	3 %	5 %
		7	2 %	5 %
		8	2 %	5 %
		9	0	5 %
48.05	Papper och papp, vågade (även klistrade), kräpperade, plisserade, mönsterpressade, mönsterpräglade eller perforerade, i rullar eller ark	1	5 %	5 %
		2	5 %	5 %
		3	4 %	5 %
		4	4 %	5 %
		5	3 %	5 %
		6	3 %	5 %
		7	2 %	5 %
		8	2 %	5 %
		9	0	5 %
48.06	Papper och papp, linjerade eller rutade, i rullar eller ark	1	5 %	6 %
		2	5 %	6 %
		3	4 %	6 %
		4	4 %	6 %
		5	3 %	6 %
		6	3 %	6 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
48.07	ex B. Papper och papp med överdrag eller impregnering av annat ämne än bitumen eller asfalt, härunder inbegripet papper och papp, färgade eller marmorerade annorlunda än i massan eller försedda med tryck (ej hänförliga till nr 48.06 eller till kap. 49), i rullar eller ark, med undantag av matrispapp	1	5 %	6 %
		2	5 %	6 %
		3	4 %	6 %
		4	4 %	6 %
		5	3 %	6 %
		6	3 %	6 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
	ex B. Matrispapp	1	3 %	6 %
		2	3 %	6 %
		3	3 %	6 %
		4	2 %	6 %
		5	2 %	6 %
		6	2 %	6 %
		7	1 %	6 %
		8	1 %	6 %
		9	0	6 %
48.11	Papperstapeter (linkrustapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	1	10 %	12 %
		2	9 %	12 %
		3	9 %	12 %
		4	8 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	8 %	12 %
		6	8 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
48.12	Mattor av papper eller papp, även med överdrag av linoleummassa, tillskurna eller icke tillskurna	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	5 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	3 %	10 %
		10	3 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
48.14	Brevpapper i block; kuvert, kortbrev, brevkort (utan bild), korrespondenskort och papterier av papper eller papp	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	5 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	3 %	10 %
		10	3 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 48.15	Annat papper och annan papp, tillskurna för bestämt ändamål, med undantag av kondensatorpapper och toalettpapper (ej hänförlig till nr 48.10—48.14)	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	5 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	3 %	10 %
		10	3 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 48.15	Toalettpapper	1	9 %	10 %
		2	9 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
48.16	Kartonger, säckar, påsar och andra förpackningar av papper eller papp	1	9 %	10 %
		2	9 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
48.17	Kortregisterlådor, brevkorgar, förvaringskartonger och liknande artiklar av papper eller papp, för kontor, butiker o. d.	1	9 %	10 %
		2	9 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
48.18	Kontorsböcker, skriv- och anteckningsböcker, anteckningsblock, orderböcker, kvittensblock o. d., skrivunderlägg och samlingspärmar samt andra artiklar av papper eller papp för skolor, kontor e. d.; album för prover eller samlingar samt bokomslag, av papper eller papp	1	9 %	10 %
		2	9 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
48.19	Etiketter av papper eller papp, med eller utan tryck eller bilder, även överdragna med gummi arabicum, lim e. d.	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	5 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	3 %	10 %
		10	3 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 48.21	Andra varor av pappersmassa, papper, papp eller cellulosaavadd, med undantag av perforerade jacquardkort (ej hänförliga till nr 48.10—48.20)	1	9 %	10 %
		2	9 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
71.12	Bijouterivaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
71.13	Guldsmedsvaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
71.14	Andra varor av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall (ej hänförliga till nr 71.12—71.13): B. andra slag (än artiklar för tekniskt bruk)	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
71.15	Varor av naturpärlor eller av naturliga, syntetiska eller rekonstruerade ädelstenar: B. andra slag (än artiklar för tekniskt bruk)	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
71.16	Bijouterivaror, ej hänförliga till nr 71.12 eller 71.15	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
73.10	Stång, annan än profilstång, av järn eller stål, varmvalsad, strängpressad, smidd, kallbearbetad eller kalibrerad, valstråd härunder inbegripen; ihåligt bergborrstål: A. överdragna med metall	Extern tullsats: Någon övergångsanordning har ännu icke fastställts. I samband med genomförandet av den gemensamma nordiska marknaden skall Danmark emellertid ha rätt att begära, att förhandlingar upptages om eventuell tullfrihet under högst 3 år med beaktande av storleken av den nordiska produktionen.		
B. andra slag:				
1. varmvalsade, strängpressade eller smidda:				
a. valstråd				
		1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	1 %
		8	0	2 %
		9	0	3 %
		10	0	4 %
		11	0	5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	b. andra			
	2. kallbearbetade eller kalibrerade			
73.11	Profilstång av järn eller stål, varmvalsad, strängpressad, smidd eller kallbearbetad; spontpålar av järn eller stål, även borrade och sammanfogade:		Extern tulltaxa: Någon övergångsanordning har ännu icke fastställts. I samband med genomförandet av den gemensamma nordiska marknaden skall Danmark emellertid ha rätt att begära, att förhandlingar upptages om eventuell tullfrihet under högst 3 år med beaktande av storleken av den nordiska produktionen.	
	A. överdragna med metall:			
	1. överdragna med zink			
	2. andra			
	B. andra slag:			
	1. varmvalsade, strängpressade eller smidda:			
	b. andra (än spontpålar, bredflänsig I-balk samt andra varor vägande 60 kg eller däröver per löpmeter)			
	2. kallbearbetade			
73.12	ex A. 2. Band av järn eller stål, varm- eller kallvalsat, överdraget med zink, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %
	ex A. 3. Band av järn eller stål, varm- eller kallvalsat, överdraget med annan metall än aluminium, bly, tenn eller zink, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	7 %
	ex B. 1. Band av järn eller stål, varmvalsat, icke överdraget med metall, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	ex B. 2. Band av järn eller stål, kallvalsad, icke överdraget med metall, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	7 %
73.13	ex A. 2. Plåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad, överdragen med annan metall än aluminium, bly eller tenn, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %
	ex B. Dynamoplåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad, med en tjocklek under 3 mm	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %
Vid den första femårspe-				
riodens utgång skall Dan-				
mark ha rätt att begära				
att förhandlingar uppta-				
ges om en eventuell för-				
längning av den tullfria				
perioden med beaktan-				
de av storleken av den				
nordiska produktionen.				
	ex B. Plåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad, icke överdragen med metall, med en tjocklek under 3 mm, med undantag av dynamo- och transformatorplåt	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %

73.15	ex B. Transformatorplåt av legerat stål och kolrikt stål.	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	2 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %

Vid den första femårsperiodens utgång skall Danmark ha rätt att begära, att förhandlingar upptages om en eventuell förlängning av den tullfria perioden med beaktande av storleken av den nordiska produktionen.

ex 73.18	Sömlösa rör av järn eller stål, ej hänförliga till nr 73.17 eller 73.19	Extern tullsats: Någon övergångsarrangemang har ännu icke fastställts. I samband med genomförandet av den gemensamma nordiska marknaden skall Danmark emellertid ha rätt att begära, att förhandlingar upptages om eventuell tullfrihet under högst 3 år med beaktande av storleken av den nordiska produktionen.		
----------	---	--	--	--

74.18	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av koppar: A. förgyllda eller försilvrade	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	14 %
		6	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
75.06	A. Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av nickel, förgyllda eller försilvrade	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	14 %
		6	0	12 %
84.24	Maskiner och redskap för jordens beredning eller odling, såsom plogar, harvar, kultivato- rer, såmaskiner och gödselspridare; vältar för gräsmattor och idrottsplatser			
84.25	Maskiner och redskap för skörd eller slät- ter, tröskverk, halm- och foderpressar samt gräsklippningsmaskiner; rensnings- och sor- teringsmaskiner för spannmål eller frön samt sorteringsmaskiner för ägg, frukt eller and- ra lantbruksprodukter, med undantag av ma- skiner, hänförliga till nr 84.29			
84.26	Mjölkningsmaskiner samt maskiner och ap- parater för mejerihanteringen			
84.28	Andra maskiner och apparater för lantbruk, trädgårdsskötsel, fjäderfäavel eller biskötsel (än hänförliga till nr 84.24—84.27); gro- ningsapparater med uppvärmningsanordning eller maskinell utrustning; äggkläcknings- apparater samt värmekammare för nykläck- ta kycklingar (s. k. kycklingmödrar)			
87.01	Traktorer, även försedda med kraftuttag, vinsch e.d.			
92.01	A. Pianon och flyglar	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
92.10	A. Höljen och stomryggar till pianon och flyglar	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %

Extern tullsats:
Danmark fastställer egna
tullsatser under 5 år. Där-
efter kommer frågan om
genomförande av gemen-
sam yttre tullsats för alla
länderna att tas upp till
förnyad diskussion i det
nordiska ministerrådet.

B. Övergångsanordningar i tillägsrapporten

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
24.02	A. Cigarrer och cigarriller:			
	1. vägande över 3 g per st	1	0	3600 d. öre/kg
		2	0	3600 »
		3	0	3600 »
		4	0	3600 »
		5	0	3600 »
		6	0	3600 »
		7	0	3300 »
		8	0	3300 »
		9	0	3000 »
		10	0	3000 »
		11	0	2800 »
	2. vägande högst 3 g per st	1	0	2800 »
		2	0	2800 »
		3	0	2800 »
		4	0	2800 »
		5	0	2400 »
		6	0	2400 »
		7	0	2400 »
		8	0	2400 »
		9	0	2000 »
42.03	A. Handskar av läder eller konstläder	1	24 %	27,5 %
		2	21 %	27,5 %
		3	18 %	26 %
		4	15 %	26 %
		5	12 %	26 %
		6	9 %	24 %
		7	6 %	24 %
		8	3 %	24 %
		9	0	22 %
		10	0	22 %
		11	0	20 %
		12	0	20 %
		13	0	18 %
51.01	B. Garn av ändlösa konstgjorda textilfibrer, ej i detaljhandelsuppläggningar	1	0	3 %
		2	0	6 %
		3	0	9 %
		4	0	12 %
		5	0	15 %
		6	0	18 %
		7	0	20 %
ex 82.06	Knivar till lantbruksmaskiner		Extern tullsats: Danmark upprätthåller si- na gällande tullsatser un- der 5 år. Därefter kommer	

Brysselnummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden		
			intern	extern	
			frågan om gemensam yttre tullsats för alla länderna att tas upp till diskussion i det nordiska ministerrådet.		
ex 82.14	Skedar, soppsevar, gafflar, tårtspadar, fisk- och smörknivar samt sockertänger och liknande artiklar, förgyllda eller försilvrade	1	18 %	20 %	
		2	18 %	20 %	
		3	16 %	19 %	
		4	16 %	19 %	
		5	14 %	18 %	
		6	14 %	18 %	
		7	12 %	16 %	
		8	10 %	16 %	
		9	8 %	14 %	
		10	6 %	12 %	
		11	4 %	12 %	
		12	2 %	12 %	
		13	0	12 %	
87.02	A. Bilar för person- eller godsbefordran, omonterade, för bilsammansättningsindustrin		Extern övergångsordning:		
ex 87.03	Bärgningsbilar, brandbilar, stegbilar, kranbilar, strålkastarbilar, verkstadsbilar, röntgenbilar, bilar med anordning för sopning, snöplogning eller spolning och andra dylika bilar för speciella ändamål, ej hänförliga till nr 87.02, omonterade, för bilsammansättningsindustrin		Danmark skall ha rätt att under 5 år lämna sammansättningsfabriker tullrestituktion med 8 % för importerade sammansättningsdelar. Efter 5 år skall frågan tas upp till förnyad diskussion.		
87.04	A. Underreden med motor, till traktorer		Extern tullsats: Danmark upprätthåller sina gällande tullsatser under 5 år. Därefter kommer frågan om gemensam yttre tullsats för alla länderna att tas upp till diskussion i det nordiska ministerrådet.		
ex B.	Underreden med motor, till bilar, omonterade, för bilsammansättningsindustrin		Extern övergångsordning: Danmark skall ha rätt att under 5 år lämna sammansättningsfabriker tullrestituktion med 8 % för importerade sammansättningsdelar. Efter 5 år skall frågan tas upp till förnyad diskussion.		

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
87.05	A. Karosserier, förarhytter härunder inbegripna, till traktorer			
ex 87.06	Delar och tillbehör till traktorer			
			Extern tullsatser: Danmark upprätthåller sina gällande tullsatser under 5 år. Därefter kommer frågan om gemensam yttre tullsatser för alla länderna att tas upp till diskussion i det nordiska ministerrådet.	

C. Nya interna övergångsordningar

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
34.01	A. Tvål och såpa, även medicinska:			
	A. toalettvål i formade handstycken samt raktvål	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
	B. andra slag	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
ex 34.02	Tvätt- och rengöringsmedel, innehållande tvål eller såpa	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
34.05	Puts- och polermedel för skodon, möbler, golv och metallföremål, skurpulver samt liknande preparat, med undantag av beredda vaxer, hänförliga till nr 34.04	1	5 %	12 %
		2	5 %	12 %
		3	4 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	3 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	3 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	1 %	12 %
		9	0	12 %
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	Rätt att under en övergångsperiod på 5 år bibehålla nuvarande tullar och restriktioner.		
48.13	Karbonpapper och liknande kopieringspapper, stenciler och övertryckspapper, tillskurna, även förpackade i askar	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor: av rå, förzinkad eller förtent järnplåt	1	5 %	12 %
		2	5 %	12 %
		3	4 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	3 %	12 %
		6	3 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	1 %	12 %
		9	0	12 %
	andra slag	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
82.01	Spadar, skyfflar, hackor, korpar, högafflar, grepar, krattor, räfsor och rakor; yxor, röjknivar och liknande verktyg för huggning eller klyvning; liar och skäror, hö- och halmknivar, trädgårdssaxar för två händer, kilar samt andra handverktyg och handredskap för lantbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	1	5 %	12 %
		2	5 %	12 %
		3	4 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	3 %	12 %
		6	3 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	1 %	12 %
		9	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			extern	intern
ex 83.02	Möbel- och byggnadsbeslag av oädel metall	1	5 %	12 %
		2	5 %	12 %
		3	4 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	3 %	12 %
		6	3 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	1 %	12 %
		9	0	12 %
85.04	Elektriska ackumulatorer: kärn och lock till elektriska ackumulatorer	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
	andra slag	1	5 %	10 %
		2	5 %	10 %
		3	4 %	10 %
		4	4 %	10 %
		5	3 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %
ex 85.12	Elektriska värmeapparater för hushållsbruk	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
85.18	ex B. Elektriska kondensatorer, fasta eller variabla, vägnade över 15 kg per st.	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
85.20	A. Metalltrådslampor	1	400 d. öre/ kg	440 d. öre/ kg
		2	350 »	440 »
		3	300 »	440 »
		4	250 »	440 »
		5	200 »	440 »
		6	150 »	440 »
		7	100 »	440 »
		8	50 »	440 »
		9	0 »	440 »
85.23	För elektriskt ändamål isolerad tråd, ledning och kabel (lacktråd, anodoxiderad tråd samt koaxialkabel härunder inbegripna), även med kopplingsanordningar:			
	A. med mantel av metall	1	7,5 %	10 %
		2	7,5 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
	B. andra slag	1	7,5 %	12 %
		2	7,5 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
ex 85.25	Elektriska lågspänningsisolatorer	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
85.26	ex B. Isolerdetaljer, ej hänförliga till nr 85.25 för elektriska maskiner eller apparater eller för annat elektriska ändamål, av keramiskt isolermaterial, även försedda med i massan ingjutna eller inpressade mindre metalldelar, avsedda uteslutande för sammanfogning	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
87.09	ex A. 1. Motorcyklar (cyklar med hjälpmotor härunder inbegripna), med en cylindervolym av högst 50 cm ³	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
	ex A. 1. Motorcyklar (cyklar med hjälpmotor härunder inbegripna), med en cylindervolym av mer än 50 cm ³ men ej mer än 245 cm ³	1	7 %	15 %
		2	7 %	15 %
		3	6 %	15 %
		4	6 %	15 %
		5	4 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	2 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %

D. Nya externa övergångsanordningar

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
29.11	ex B. Vanillin och etylvanillin	1	0	35 %
		2	0	33 %
		3	0	30 %
		4	0	27 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	18 %
		8	0	15 %
		9	0	12 %
29.14	ex B. Etylacetat	1	0	24 %
		2	0	24 %
		3	0	21 %
		4	0	21 %
		5	0	18 %
		6	0	18 %
		7	0	15 %
		8	0	15 %
		9	0	12 %
82.09	ex A. Bord- och köksknivar, förgyllda eller försilvrade	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 82.15	Handtag och skaft av oädel metall till artiklar, hänförliga till nr 82.09, 82.13 eller 82.14, förgyllda eller försilvrade	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
83.07	A. 2. Ljuskronor, lampetter, bordlampor, golvlampor o. d. av oädel metall, andra än förgyllda eller försilvrade	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %
	B. Belysningsarmatur och andra belysningsartiklar samt icke elektriska delar därtill, av oädel metall, med undantag av ljuskronor, lampetter, bordlampor, golvlampor o. d.	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	13 %
		4	0	12 %
		5	0	11 %
		6	0	10 %
83.12	Ramar av oädel metall för fotografier, tavlor o. d., speglar av oädel metall	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	13 %
		4	0	12 %
		5	0	11 %
		6	0	10 %
92.03	Orglar, orgelharmonier o. d.	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	18 %
		4	0	17 %
		5	0	16 %
		6	0	15 %
ex 98.08	Färgband för skrivmaskiner, räknemaskiner e. d., även på spolar, helt eller delvis av natursilke eller av ändlösa syntetiska eller konstgjorda textiltfibrer	1	0	18 %
		2	0	16 %
		3	0	16 %
		4	0	14 %
		5	0	14 %
		6	0	12 %

Finland¹

A. Övergångsanordningar i huvudrapporten

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 25.18	Sinterdolomit	1	10 %	20 %
		2	9 %	18 %
		3	8 %	16 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	12 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	8 %
		8	2 %	4 %
		9	0	0
25.23	Portlandcement, aluminatcement, slaggcement och liknande hydraulisk cement, även färgad eller i form av klinker	1	2,5 sv. öre/ kg	3,0 sv. öre/ kg
		2	2,2 »	2,8 »
		3	1,9 »	2,6 »
		4	1,6 »	2,3 »
		5	1,3 »	2,0 »
		6	1,0 »	1,7 »
		7	0,7 »	1,4 »
		8	0,4 »	1,1 »
		9	0	0,8 »
28.09	Salpetersyra; blandningar av svavelsyra och salpetersyra	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	3 %
		6	0	5 %
		7	0	6 %
		8	0	8 %
		9	0	10 %
ex 28.17	Kaustik soda	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	9 %
		4	5 %	9 %
		5	4 %	8 %
		6	3 %	8 %
		7	2 %	7 %
		8	1 %	6 %
		9	0	5 %

¹ Övergångsanordningarna på textilområdet ingår icke i nedanstående förteckning, eftersom de ännu icke kunnat närmare preciseras.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 28.42	Basiskt blykarbonat	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	7 %	9 %
		4	7 %	9 %
		5	6 %	8 %
		6	6 %	8 %
		7	5 %	7 %
		8	5 %	7 %
		9	4 %	6 %
		10	3 %	5 %
		11	2 %	4 %
		12	1 %	2 %
		13	0	0
28.54	Hydrogenperoxid (väteperoxid)	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	14 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	13 %
		6	5 %	13 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %
ex 29.03	Trinitrotoluen		Hålles för Finlands vidkommande tills vidare utanför den gemensamma marknaden.	
29.04	ex B. Etylenglykol	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	17 %	25 %
		5	16 %	25 %
		6	14 %	20 %
		7	12 %	19 %
		8	10 %	18 %
		9	8 %	17 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	15 %
		12	2 %	14 %
		13	0	12 %
29.08	Etrar, eteralkoholer, eterfenoler, eteralkoholfenoler, alkoholperoxider och eterperoxider samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav	1	10 %	12 %
		2	9 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	7 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	5 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
29.14	ex B. Ättiksyra, ättiksyraanhydrid, etyl- och butylacetater, klorättiksyror, fenoxylättiksyror, glykolestrar	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	17 %	25 %
		5	16 %	25 %
		6	14 %	20 %
		7	12 %	19 %
		8	10 %	18 %
		9	8 %	17 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	15 %
		12	2 %	14 %
		13	0	12 %
29.15	ex B. Glykolestrar	1	17 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	17 %	20 %
		4	14 %	20 %
		5	13 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	11 %	18 %
		8	10 %	17 %
		9	8 %	16 %
		10	6 %	15 %
		11	4 %	14 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
29.16	ex B. Glykolderivat	1	17 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	17 %	20 %
		4	14 %	20 %
		5	13 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	11 %	18 %
		8	10 %	17 %
		9	8 %	16 %
		10	6 %	15 %
		11	4 %	14 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
29.23	ex B. Etanolaminer	1	17 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	17 %	20 %
		4	14 %	20 %
		5	13 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	11 %	18 %
		8	10 %	17 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	8 %	16 %
		10	6 %	15 %
		11	4 %	14 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
30.03	Läkemedel, även för veterinärmedicinskt bruk	1	10 %	12 %
		2	9 %	11 %
		3	8 %	10 %
		4	7 %	9 %
		5	6 %	8 %
		6	4 %	7 %
		7	2 %	6 %
		8	0	5 %
		9	0	4 %
		10	0	3 %
		11	0	2 %
		12	0	1 %
		13	0	0
32.09	Lacker, klara eller pigmenterade; kallvattenfärger (även för färgning av läder); andra målningsfärger; pigment, rivna i linolja, mineralterpentin, terpentinolja eller liknande vid tillverkning av färger använda produkter; brons- och färgfolier; lösliga färgämnen i sådan form eller förpackning, som tillhandahålles i detaljhandeln	1	18 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	16 %	19 %
		4	15 %	19 %
		5	14 %	18 %
		6	13 %	18 %
		7	12 %	17 %
		8	10 %	17 %
		9	8 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	15 %
		12	2 %	14 %
		13	0	12 %
33.06	Parfymers, toalettmiddel och kosmetiska preparat	1	25 %	30 %
		2	23 %	29 %
		3	21 %	28 %
		4	19 %	27 %
		5	17 %	26 %
		6	15 %	25 %
		7	13 %	24 %
		8	11 %	22 %
		9	9 %	20 %
		10	7 %	18 %
		11	5 %	16 %
		12	3 %	14 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
			Finland skall ha rätt att under 5 år bibehålla sina nuvarande nationella tullsatser oförändrade. Före utgången av 5 år skall avgöras, hur anpassningen till de föreslagna gemensamma nordiska tullsatserna skall ske för Finlands del.	
34.01	Tvål och såpa, även medicinska			
34.02	Organiska ytaktiva ämnen; ytaktiva preparat samt tvätt- och rengöringsmedel, även innehållande tvål eller såpa			
34.05	Puts- och polermedel för skodon, möbler, golv och metallföremål, skurpulver samt liknande preparat, med undantag av beredda vaxer, hänförliga till nr 34.04	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13	18 % 17 % 16 % 15 % 14 % 13 % 12 % 10 % 8 % 6 % 4 % 2 % 0	20 % 20 % 19 % 19 % 18 % 18 % 17 % 17 % 16 % 15 % 14 % 13 % 12 %
34.06	Stearin-, paraffin- och vaxljus samt liknande varor			
			Finland skall ha rätt att under 5 år bibehålla sina nuvarande nationella tullsatser oförändrade. Före utgången av 5 år skall avgöras, hur anpassningen till de föreslagna gemensamma nordiska tullsatserna skall ske för Finlands del.	
35.06	Lim och klister, beredda, ej hänförliga till annat nummer; produkter, alla slag, lämpade för användning såsom lim eller klister och inkommande för sådan användning i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto:			
	B. andra slag (än produkter innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter)	1 2 3 4 5 6 7 8	15 % 13 % 9 % 7 % 5 % 3 % 1 % 0	20 % 19 % 18 % 17 % 16 % 15 % 14 % 12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
36.01	B. Krut, annat än svartkrut		Hålles för Finlands vid-	
36.02	Beredda sprängämnen		kommande tills vidare utanför den gemensamma marknaden.	
36.03	A. Svartkrutsstubin	1	5 %	10 %
		2	5 %	10 %
		3	4 %	9 %
		4	4 %	9 %
		5	3 %	8 %
		6	3 %	8 %
		7	2 %	7 %
		8	1 %	6 %
		9	0	5 %
36.04	Tändhattar, rivtändare, sprängkapslar och liknande tändmedel		Hålles för Finlands vid-	
			kommande tills vidare utanför den gemensamma marknaden.	
36.06	Tändstickor, med undantag av bengaliska tändstickor	1	120 sv. öre/ kg	135 sv. öre/ kg
		2	110 »	125 »
		3	100 »	115 »
		4	90 »	105 »
		5	80 »	95 »
		6	70 »	85 »
		7	60 »	75 »
		8	50 »	65 »
		9	40 »	55 »
		10	30 »	45 »
		11	20 »	35 »
		12	10 »	25 »
		13	0	15 »
ex 38.11	Ogräsbekämpningsmedel (ättiksyra-derivat)	1	10 %	15 %
		2	9 %	14 %
		3	8 %	13 %
		4	7 %	12 %
		5	6 %	11 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	9 %
		8	2 %	7 %
		9	0	5 %
38.12	B. Beredda glätt-, appretur- och betmedel av sådana slag, som användes inom textil-, pappers- eller läderindustrin eller inom närstå-	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden			
			intern	extern		
	ende industrier, icke innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter	4	5 %	10 %		
		5	4 %	10 %		
		6	3 %	10 %		
		7	2 %	10 %		
		8	1 %	10 %		
		9	0	10 %		
		38.18	Lösnings- och spädningsmedel för lacker e. d., utgörande blandningar	1	10 %	12 %
				2	9 %	12 %
				3	8 %	12 %
4	7 %			12 %		
5	6 %			12 %		
6	5 %			12 %		
7	4 %			12 %		
8	2 %			12 %		
9	0			12 %		
39.01	ex A. Lösningar av lufttorkande alkyder	1	18 %	20 %		
		2	17 %	20 %		
		3	16 %	19 %		
		4	15 %	19 %		
		5	14 %	18 %		
		6	13 %	17 %		
		7	12 %	16 %		
		8	10 %	15 %		
		9	8 %	14 %		
		10	6 %	13 %		
		11	4 %	12 %		
		12	2 %	11 %		
		13	0	10 %		
	B. Bearbetade kondensations-, polykondensa- tions- och polyadditionsprodukter, även mod- ifierade eller polymeriserade, linjära pro- dukter härunder inbegripna (t. ex. fenoplas- ter, aminoplaster, alkyder, polyallylestrar och andra omättade polyestrar, silikoner)	1	20 %	25 %		
		2	20 %	25 %		
		3	20 %	25 %		
		4	20 %	25 %		
		5	20 %	25 %		
		6	18 %	24 %		
		7	18 %	23 %		
		8	15 %	22 %		
		9	12 %	21 %		
		10	9 %	20 %		
		11	6 %	19 %		
		12	3 %	17 %		
		13	0	15 %		
39.02	B. Bearbetade polymerisationsprodukter, sampolymerisat härunder inbegripna (t. ex. polyeten, polytetrahalogeneten, polyisobuten, polystyren, polyvinylklorid, polyvinylacetat, polyvinylkloracetat och andra polyvinylideri-	1	20 %	25 %		
		2	20 %	25 %		
		3	20 %	25 %		
		4	20 %	25 %		
		5	20 %	25 %		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden		
			intern	extern	
	vat, polyakrylsyra- och polymetakrylsyraderivat, kumaronindenhardtser)	6	18 %	24 %	
		7	18 %	23 %	
		8	15 %	22 %	
		9	12 %	21 %	
		10	9 %	20 %	
		11	6 %	19 %	
		12	3 %	17 %	
		13	0	15 %	
39.03		ex A. Obearbetade lösningar av cellulosa regenerat och kemiska cellulosa derivat	1	18 %	20 %
			2	17 %	20 %
			3	16 %	19 %
			4	15 %	19 %
			5	14 %	18 %
	6		13 %	17 %	
	7		12 %	16 %	
	8		10 %	15 %	
	9		8 %	14 %	
	10		6 %	13 %	
	11		4 %	12 %	
	12		2 %	11 %	
	13		0	10 %	
	ex A. Obearbetad karboximetyl-, hydroximetetyl- och metylcellulosa	1	10 %	15 %	
		2	9 %	15 %	
		3	8 %	14 %	
		4	7 %	14 %	
		5	6 %	13 %	
		6	5 %	13 %	
		7	4 %	12 %	
		8	2 %	11 %	
		9	0	10 %	
	ex B. 2. b. Viskosfilm	1	20 %	30 %	
		2	20 %	30 %	
		3	20 %	30 %	
		4	20 %	30 %	
		5	20 %	30 %	
		6	18 %	28 %	
		7	18 %	28 %	
		8	15 %	26 %	
		9	12 %	24 %	
		10	9 %	22 %	
		11	6 %	20 %	
		12	3 %	18 %	
		13	0	15 %	
	ex B. 2. b. Cellulosa regenerat och kemiska cellulosa derivat, bearbetade, med undantag av viskosfilm samt produkter uteslutande avsedda för framställning av ljuskänslig film	1	20 %	25 %	
		2	20 %	25 %	
		3	20 %	25 %	
		4	20 %	25 %	

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	20 %	25 %
		6	18 %	24 %
		7	18 %	24 %
		8	15 %	23 %
		9	12 %	22 %
		10	9 %	21 %
		11	6 %	19 %
		12	3 %	17 %
		13	0	15 %
39.05	Naturhartser, modifierade genom s. k. utsmältning; konsthartser, erhållna genom förestring av naturhartser eller hartssyror (hartsestrar); kemiska derivat av naturgummi (t. ex. klor kautschuk, hydroklorkautschuk, oxikautschuk, cyklokautschuk): ex A. obearbetade lösningar	1	18 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	16 %	19 %
		4	15 %	19 %
		5	14 %	18 %
		6	13 %	17 %
		7	12 %	16 %
		8	10 %	15 %
		9	8 %	14 %
		10	6 %	13 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
	B. andra slag (än obearbetade)	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	20 %	25 %
		5	20 %	25 %
		6	18 %	24 %
		7	18 %	24 %
		8	15 %	23 %
		9	12 %	22 %
		10	9 %	21 %
		11	6 %	19 %
		12	3 %	17 %
		13	0	15 %
39.06	Andra högmolekylära polymerer, konsthartser och plaster; alginsyra samt salter och estrar därav; linoxyn: B. andra slag (än obearbetade)	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	20 %	25 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	20 %	25 %
		6	18 %	24 %
		7	18 %	24 %
		8	15 %	23 %
		9	12 %	22 %
		10	9 %	21 %
		11	6 %	19 %
		12	3 %	17 %
		13	0	15 %
39.07	Varor av material, hänförliga till nr 39.01 —39.06:			
	av viskosfilm	1	20 %	30 %
		2	20 %	30 %
		3	20 %	30 %
		4	20 %	30 %
		5	20 %	30 %
		6	18 %	28 %
		7	18 %	28 %
		8	15 %	26 %
		9	12 %	24 %
		10	9 %	22 %
		11	6 %	20 %
		12	3 %	18 %
		13	0	15 %
	andra slag	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	20 %	25 %
		5	20 %	25 %
		6	18 %	24 %
		7	18 %	24 %
		8	15 %	23 %
		9	12 %	22 %
		10	9 %	21 %
		11	6 %	19 %
		12	3 %	17 %
		13	0	15 %
43.02	Pälsskinn, beredda, även hopfogade till tav- lor, ämnen eller liknande stycken, ävensom avfallsbitar därav	1	18 %	20 %
		2	16 %	19 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	17 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	15 %
		7	6 %	14 %
		8	3 %	12 %
		9	0	10 %

Brusselsnummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
43.03	Varor av pälskinn	1	25 %	30 %
		2	22 %	28 %
		3	19 %	26 %
		4	16 %	24 %
		5	13 %	22 %
		6	10 %	20 %
		7	7 %	18 %
		8	4 %	16 %
		9	0	15 %
43.04	Konstgjord päls och varor därav: A. Konstgjord päls	1	18 %	20 %
		2	16 %	19 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	17 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	15 %
		7	6 %	14 %
		8	3 %	12 %
		9	0	10 %
	B. varor av konstgjord päls	1	25 %	30 %
		2	22 %	28 %
		3	19 %	26 %
		4	16 %	24 %
		5	13 %	22 %
		6	10 %	20 %
		7	7 %	18 %
		8	4 %	16 %
		9	0	15 %
	ex 48.07	Takpapp	1	10 %
2			9 %	14 %
3			8 %	13 %
4			7 %	12 %
5			6 %	11 %
6			5 %	10 %
7			4 %	9 %
8			2 %	7 %
9			0	5 %
48.11	Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	14 %
		8	6 %	14 %
		9	5 %	13 %
		10	4 %	13 %
		11	3 %	13 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
68.07	Slaggull, stenull och liknande mineralull; expanderad vermikulit, expanderade leror och liknande expanderade material; blandningar och varor av värme- eller ljudisolerande mineraliska ämnen, ej hänförliga till nr 68.12 eller 68.13 eller till kap. 69	1	7 %	8 %
		2	6 %	8 %
		3	6 %	8 %
		4	5 %	8 %
		5	4 %	8 %
		6	3 %	8 %
		7	2 %	8 %
		8	1 %	8 %
		9	0	8 %
68.12	Varor av asbestbetong, cellulosebetong eller liknande material (fiberbetong)	1	10 %	15 %
		2	9 %	14 %
		3	8 %	13 %
		4	7 %	12 %
		5	6 %	11 %
		6	5 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	2 %	9 %
		9	0	8 %
68.13	Bearbetad asbest och varor av asbest (plattor, garn, vävnader, kläder, huvudbonader, skodon o. d.), även armerade, ej hänförliga till nr 68.14; blandningar på basis av asbest eller asbest och magnesiumkarbonat samt varor av dylika blandningar	Finland bibehåller i 5 år sina gällande tullar. Där- efter skall frågan om ge- nomförande av gemensam yttre tullsats för alla län- derna tas upp till förnyad diskussion i det nordiska ministerrådet.		
69.01	Värmeisolerande produkter (sten, plattor m. m.) av diatomacéhaltiga fossilmjöl eller liknande kiseloxidhaltiga jordarter (infusoriejord, kiselgur o. d.)	1	0	6 %
		2	0	6 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	4 %
		6	0	3 %
		7	0	2 %
		8	0	1 %
		9	0	0
69.07	ex B. Oglaserade golv-, vägg- och trottoarplattor, tjocklek 10 mm och därunder	1	25 %	30 %
		2	22 %	30 %
		3	19 %	30 %
		4	16 %	30 %
		5	13 %	30 %
		6	10 %	28 %
		7	7 %	26 %
		8	4 %	24 %
		9	0	21 %
		10	0	18 %
		11	0	15 %
		12	0	12 %
		13	0	(10 %) ¹

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 69.08	Glaserade golv-, vägg- och trottoarplattor, tjocklek under 10 mm	1	25 %	30 %
		2	22 %	30 %
		3	19 %	30 %
		4	16 %	30 %
		5	13 %	30 %
		6	10 %	28 %
		7	7 %	26 %
		8	4 %	24 %
		9	0	22 %
		10	0	20 %
		11	0	18 %
		12	0	16 %
		13	0	(15 %) ¹
70.11	Öppna glaskolvar och glasrör, utan mon- tering, till elektriska glödlampor, elektron- rör eller liknande artiklar	1	0	180 mk/kg
		2	0	165 »
		3	0	150 »
		4	0	135 »
		5	0	120 »
		6	0	105 »
		7	0	90 »
		8	0	75 »
		9	0	60 »
		10	0	45 »
		11	0	30 »
		12	0	15 »
		13	0	0
70.12	Glas, även icke färdiga, till termosflaskor eller liknande värmeisolerande behållare:	A. icke försilvrade		
		1	10 %	50 %
		2	9 %	45 %
		3	8 %	40 %
		4	7 %	35 %
		5	6 %	30 %
		6	5 %	25 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	15 %
		9	0	12 %
		B. försilvrade		
		1	12 %	50 %
		2	11 %	45 %
		3	10 %	40 %
		4	9 %	35 %
		5	8 %	30 %
		6	6 %	25 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	20 %
9	0	15 %		

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
71.12	Bijouterivaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall	1	17 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	15 %	19 %
		4	14 %	19 %
		5	13 %	18 %
		6	12 %	18 %
		7	11 %	17 %
		8	10 %	17 %
		9	8 %	17 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	16 %
		12	2 %	16 %
		13	0	15 %
71.13	Guldsmedsvaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall:	A. knivar, gafflar och skedar av silver		
		1	12 %	15 %
		2	11 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
		B. andra slag		
		1	12 %	15 %
		2	11 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	15 %
		6	7 %	15 %
		7	6 %	15 %
		8	5 %	15 %
		9	4 %	15 %
10	3 %	15 %		
11	2 %	15 %		
12	1 %	15 %		
13	0	15 %		
73.01	Tackjärn, spegeljärn härunder inbegripet	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %
		6	0	7 %
		7	0	5 %
		8	0	3 %
		9	0	2 %
		10	0	1 %
		11	0	0

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 73.07	Billets av järn eller stål	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	2 %
		5	0	3 %
		6	0	4 %
73.10	Stång, annan än profilstång, av järn eller stål, varmvalsad, strängpressad, smidd, kallbearbetad eller kalibrerad, valstråd härunder inbegripen; ihåligt bergborrstål:			
	A. överdragna med metall:			
	1. överdragna med zink	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %
		6	0	7 %
		7	0	7 %
		8	0	7 %
		9	0	7 %
		10	0	7 %
		11	0	6 %
	2. andra	1	0	10 %
		2	0	10 %
		3	0	10 %
		4	0	10 %
		5	0	10 %
		6	0	9 %
		7	0	9 %
		8	0	8 %
		9	0	8 %
		10	0	8 %
		11	0	7 %
	B. andra slag:			
	1. varmvalsade, strängpressade eller smidda:			
	a. valstråd	1	0	10 %
		2	0	10 %
		3	0	10 %
		4	0	10 %
		5	0	10 %
		6	0	9 %
		7	0	9 %
		8	0	8 %
		9	0	7 %
		10	0	6 %
		11	0	5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	b. andra	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %
		6	0	7 %
		7	0	7 %
		8	0	7 %
		9	0	7 %
		10	0	7 %
		11	0	6 %
	2. kallbearbetade eller kalibrerade	1	0	10 %
		2	0	10 %
		3	0	10 %
		4	0	10 %
		5	0	10 %
		6	0	9 %
		7	0	9 %
		8	0	8 %
		9	0	8 %
		10	0	8 %
		11	0	7 %
73.11	Profilstång av järn eller stål, varmvalsad, strängpressad, smidd eller kallbearbetad; spontpålar av järn eller stål, även borrarade och sammanfogade:			
	A. överdragna med metall:			
	1. överdragna med zink	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %
		6	0	7 %
		7	0	7 %
		8	0	7 %
		9	0	7 %
		10	0	7 %
		11	0	6 %
	B. andra slag:			
	1. varmvalsade, strängpressade eller smidda:			
	b. andra (än spontpålar, bredflänsig I- balk samt andra varor vägande 60 kg eller däröver per löpmeter)	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	0	7 %
		7	0	7 %
		8	0	7 %
		9	0	7 %
		10	0	7 %
		11	0	6 %
73.12	Band av järn eller stål, varm- eller kallvalsat:			
	A. överdraget med metall:			
	2. överdraget med zink	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	1 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %
	B. andra slag:			
	1. varmvalsat	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	1 %
		8	0	3 %
		9	0	4 %
		10	0	5 %
		11	0	6 %
73.14	Tråd av järn eller stål, även med överdrag men utan elektrisk isolering	1	0	12 %
		2	0	12 %
		3	0	12 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	11 %
		7	0	11 %
		8	0	10 %
		9	0	9 %
		10	0	8 %
		11	0	7 %
73.15	A. Plåt av rostfritt stål	1	0	0
		2	0	0
		3	0	0
		4	0	0

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	0	0
		6	0	1 %
		7	0	1 %
		8	0	2 %
		9	0	3 %
		10	0	4 %
		11	0	5 %
73.16	A. Järnvägsräler	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	8 %
		6	0	7 %
		7	0	7 %
		8	0	6 %
		9	0	5 %
		10	0	4 %
		11	0	3 %
		12	0	2 %
		13	0	0
73.17	B. Rör av gjutjärn med en invändig diame- ter under 510 mm	1	16 %	18 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	16 %	18 %
		5	16 %	18 %
		6	14 %	17 %
		7	12 %	17 %
		8	10 %	16 %
		9	8 %	16 %
		10	6 %	14 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	10 %
		13	0	(8 %) ¹
		1	10 %	12 %
73.25	Linor, kablar, slingor, flätade band och lik- nande varor av järn- eller ståltråd, utan elek- trisk isolering	2	10 %	12 %
		3	10 %	12 %
		4	10 %	12 %
		5	10 %	12 %
73.26	Taggtråd av järn eller stål; stängseltråd av vriden tråd eller vridet band av järn eller stål, även försedd med taggar, samt stängsel- tråd av två löst sammantvinnade trådar av järn eller stål	6	9 %	12 %
		7	8 %	12 %
		8	7 %	12 %
		9	6 %	12 %
		10	5 %	12 %
		11	4 %	12 %
73.27	Duk, nät och galler av järn- eller ståltråd	12	2 %	12 %
		13	0	12 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden			
			intern	extern		
73.29	Kättingar och kedjor samt delar därtill, av järn eller stål	1	10 %	12 %		
		2	10 %	12 %		
		3	10 %	12 %		
		4	9 %	12 %		
		5	9 %	12 %		
		6	9 %	12 %		
		7	8 %	12 %		
		8	8 %	12 %		
		9	8 %	12 %		
		10	7 %	12 %		
		11	7 %	12 %		
		12	5 %	12 %		
		13	0	12 %		
73.36	Kaminer och spisar (även värmeledningsspisar), kokapparater, tvättgrytor med eldstad, tallriksvärmare och liknande varor av järn eller stål, icke elektriska, av sådana slag, som huvudsakligen användes i hushåll, ävensom delar därtill av järn eller stål	1	10 %	15 %		
		2	9 %	15 %		
		3	8 %	14 %		
		4	7 %	14 %		
		5	6 %	14 %		
		6	5 %	13 %		
		7	4 %	13 %		
		8	2 %	13 %		
		9	0	12 %		
75.06	Andra varor av nickel (än hänförliga till nr 75.01—75.05): A. hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, förgyllda eller försilvrade	1	10 %	15 %		
		2	9 %	15 %		
		3	8 %	15 %		
		4	7 %	14 %		
		5	6 %	14 %		
		6	5 %	14 %		
		7	4 %	13 %		
		8	2 %	13 %		
		9	0	12 %		
		B. andra		1	8 %	12 %
				2	7 %	12 %
				3	6 %	11 %
				4	5 %	11 %
				5	4 %	10 %
				6	3 %	10 %
				7	2 %	9 %
				8	1 %	9 %
				9	0	8 %
		84.01	Ångpannor och andra ånggeneratorer, andra än värmeledningspannor	1	5 %	10 %
2	5 %			10 %		
3	4 %			10 %		
4	4 %			10 %		
84.02	Hjälpapparater för ånggeneratorer, såsom förvärmare, överhettare, ångackumulatorer och sotningsapparater samt anordningar för stoftåterföring; kondensorer för ångmaskiner	5	3 %	10 %		
		6	3 %	10 %		
		7	2 %	10 %		
		8	1 %	10 %		
		9	0	10 %		

Brusselsnummer	V a r u s l ä g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
84.06	Förbränningskolvmotorer	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	11 %
		12	1 %	11 %
		13	0	10 %
84.07	Vattenhjul, vattenturbiner och andra hydrauliska motorer samt regulatorer därtill	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	5 %	14 %
		9	4 %	13 %
		10	3 %	13 %
		11	2 %	13 %
		12	1 %	13 %
		13	0	12 %
84.08	Andra motorer (än hänförliga till nr 84.06—84.07)	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	11 %
		12	1 %	11 %
		13	0	10 %
84.10	Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med mätanordningar; vätske-elevatorer (med skopor, band e. d.)	1	5 %	15 %
		2	5 %	15 %
		3	4 %	15 %
		4	4 %	14 %
		5	3 %	14 %
		6	3 %	14 %
		7	2 %	13 %
		8	1 %	13 %
		9	0	12 %

Brusselsnummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
84.15	Kylskåp, kylapparater, kylmaskiner och kylanläggningar, även elektriska	1	12 %	15 %
		2	11 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	15 %
		6	7 %	15 %
		7	6 %	15 %
		8	5 %	15 %
		9	4 %	15 %
		10	3 %	15 %
		11	2 %	15 %
		12	1 %	15 %
		13	0	15 %
84.17	Maskiner och apparater (även med elektrisk uppvärmning) för uppvärmning, kokning, rostning, destillering, rektifiering, sterilisering, pastörisering, ångbehandling, torkning, indunstning, kondensering, avkylning eller annan behandling, som erfordrar temperaturändring, dock ej apparater av sådana slag, som huvudsakligen användes i hushåll; varmvattenberedare, icke elektriska	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	5 %	14 %
		9	4 %	13 %
		10	3 %	13 %
		11	2 %	13 %
		12	1 %	13 %
		13	0	12 %
84.18	Centrifuger; apparater för filtrering eller rening av vätskor eller gaser	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	11 %
		12	1 %	11 %
		13	0	10 %
ex 84.20	Vågar, räkne- och kontrollvågar härunder inbegripna, med undantag av vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre samt fjädervågar	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	14 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	13 %
		6	5 %	13 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %

Brysselnummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
84.21	Apparater, mekaniska (även för handkraft), för utsprutning, spridning eller finfördelning av flytande eller pulverformiga ämnen; brandsläckningsapparater, laddade eller oladdade; sprutpistoler och liknande apparater; sandblåster- och ångblåsterapparater samt liknande apparater	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	5 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %
ex 84.22	Maskiner och apparater för lyftning, lastning, lossning eller transport (hissar, spel, lyftblock, domkrafter, lyftkranar, telfrar, transportörer, linbanor o. d.), ej hänförliga till nr 84.23, med undantag av pneumatiska lastningsmaskiner	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	14 %
		6	5 %	14 %
		7	4 %	13 %
		8	2 %	13 %
		9	0	12 %
84.23	Maskiner och apparater, även transportabla, för grävning, schaktning, borrar och annat jord- eller bergarbete (grävmaskiner, s. k. bull-dozers, skrapor o. d.); pålkranar; snöplogar, ej hänförliga till nr 87.03	1	8 %	15 %
		2	7 %	15 %
		3	6 %	15 %
		4	5 %	14 %
		5	4 %	14 %
		6	3 %	14 %
		7	2 %	13 %
		8	1 %	13 %
		9	0	12 %
		10	0	12 %
		11	0	11 %
		12	0	11 %
		13	0	10 %
84.24	Maskiner och redskap för jordens beredning eller odling, såsom plogar, harvar, kultivatorer, såmaskiner och gödselspridare; vältar för gräsmattor och idrottsplatser			
84.25	Maskiner och redskap för skörd eller slåtter, tröskverk, halm- och foderpressar samt gräsklippningsmaskiner; rensnings- och sorteringsmaskiner för spannmål eller frön samt sorteringsmaskiner för ägg, frukt eller andra lantbruksprodukter, med undantag av maskiner, hänförliga till nr 84.29	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	10 %
84.26	Mjölkningsmaskiner samt maskiner och apparater för mejerihanteringen	4	5 %	10 %
		5	4 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
84.28	Andra maskiner och apparater för lantbruk, trädgårdsskötsel, fjäderfäavel eller biskötsel (än hänförliga till nr 84.24—84.27); groningsapparater med uppvärmningsanordning eller maskinell utrustning; äggkläckningsapparater samt värmekammarer för nykläckta kycklingar (s. k. kycklingmödrar)	6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %
		1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
ex 84.59	Vägbyggnads- och vägreparationsmaskiner och -redskap	4	9 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
84.61	Kranar, ventiler och liknande artiklar för rörledningar, ångpannor, cisterner, kar e. d., reducerventiler och termostatreglerade ventiler härunder inbegripna	7	6 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	11 %
		12	1 %	11 %
		13	0	10 %
85.01	A. Generatorer, motorer och omformare: vägande högst 250 kg per st	1	16 %	18 %
		2	15 %	18 %
		3	14 %	17 %
		4	13 %	17 %
		5	12 %	16 %
		6	11 %	16 %
		7	10 %	15 %
		8	9 %	15 %
		9	8 %	14 %
		10	6 %	13 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
	vägande mer än 250 kg per st	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %
		9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	Ar	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
B. Transformatorer, likriktare och induk- tansspolar		1	16 %	18 %
		2	15 %	18 %
		3	14 %	17 %
		4	13 %	17 %
		5	12 %	16 %
		6	11 %	16 %
		7	10 %	15 %
		8	9 %	15 %
		9	8 %	14 %
		10	6 %	14 %
		11	4 %	13 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
85.05 Elektromekaniska handverktyg (med inbyggd elektrisk motor)		1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %
		9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
85.06 Elektromekaniska hushållsapparater (med in- byggd elektrisk motor)		1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	14 %
		8	6 %	14 %
		9	5 %	13 %
		10	4 %	13 %
		11	3 %	13 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
ex 85.09	Belysningsutrustning för cyklar och mo- torfordon	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
ex 85.11	Maskiner och apparater för svetsning	3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
85.12	Elektriska varmvattenberedare och dopp- värmare; elektriska kaminer och andra apparater för lokaluppvärmning eller lik- nande uppvärmningsändamål; elektriska	5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	värmearrater för hårbehandling, såsom hårtorkningsapparater, onduleringsapparater och hårtångsvärmare; elektriska stryk- och pressjärn; elektriska värmearrater för hushållsbruk; värmemotstånd, ej hänförliga till nr 85.24	9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
ex 85.13	Apparater för trådtelefoni	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	6 %	13 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %
85.18	B. Elektriska kondensatorer, fasta eller variabla, vägande över 500 g per st	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %
		9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
85.20	A. Metalltrådslampor	1	300 sv. öre/	800 sv. öre/
			kg	kg
		2	270	760
		3	240	720
		4	200	680
		5	160	640
		6	120	600
		7	80	560
		8	40	520
		9	0	480
		10	0	440
		11	0	400
		12	0	360
		13	0	330
ex C.	Lysrör	1	15 %	20 %
		2	14 %	20 %
		3	13 %	19 %
		4	12 %	19 %
		5	11 %	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	10 %	17 %
		7	9 %	16 %
		8	8 %	15 %
		9	7 %	14 %
		10	6 %	13 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
85.22	Elektriska maskiner och apparater, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %
		9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
85.25	Elektriska isolatorer, oavsett materialet	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	7 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	5 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
85.26	B. Isolerdetaljer, ej hänförliga till nr 85.25, för elektriska maskiner eller apparater eller för annat elektriskt ändamål, av annat isolermaterial än plast, även försedda med i massan ingjutna eller inpressade mindre metalldelar, avsedda uteslutande för sammanfogning	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	7 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	5 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
85.28	Elektriska delar, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel, till maskiner eller apparater	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År ¹ ₂	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	5 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	11 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
		1	15 %	18 %
		2	14 %	18 %
		3	13 %	17 %
		4	12 %	17 %
86.03	Andra lok (än ånglok och elektriska lok)	5	11 %	16 %
		6	10 %	16 %
86.04	Motorvagnar och motordressiner	7	9 %	15 %
		8	8 %	15 %
ex 86.09	Hjul, hjulringar, hjulsatser och underred- den till järnvägs- och spårvägsvagnar	9	7 %	14 %
		10	6 %	14 %
		11	4 %	13 %
		12	2 %	13 %
		13	0	12 %
		1	8 %	10 %
87.01	Traktorer, även försedda med kraftuttag, vinsch e. d.	2	7 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	5 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %
		1	0	15 %
90.15	Vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre, även med vikter	2	0	15 %
		3	0	13 %
		4	0	11 %
		5	0	9 %
		6	0	7 %
		7	0	5 %
		8	0	3 %
		9	0	0
ex 90.23	Termometrar			
90.24	Instrument och apparater för mätning, kon- troll eller automatisk reglering av gasers eller vätskors strömning, nivå, tryck e. d. eller för automatisk reglering av tempera- tur (t. ex. manometrar, termostater, nivå- mätare, dragregulatorer, genomströmnings- mätare och värmemängdsmätare), ej hän- förliga till nr 90.14	1	17 %	20 %
		2	15 %	19 %
		3	13 %	18 %
		4	11 %	17 %
		5	9 %	16 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
90.26	Gas-, vätske- och elektricitetsmätare	6	7 %	15 %
		7	5 %	14 %
90.28	Elektriska instrument och apparater för mätning, kontroll, analys eller automatisk reglering	8	3 %	12 %
		9	0	10 %
ex 90.29	Delar och tillbehör till termometrar samt till varor, hänförliga till nr 90.24, 90.26 eller 90.28			
ex 91.01	Fickur och armbandsur	1	0	10 %
		2	0	9 %
		3	0	8 %
		4	0	7 %
		5	0	6 %
		6	0	5 %
		7	0	4 %
		8	0	2 %
		9	0	0
93.02	Revolvrar och pistoler, utgörande eldva- pen			
93.03	Vapen för militärt bruk, ej hänförliga till nr 93.01 eller 93.02			
93.04	Eldvapen, ej hänförliga till nr 93.02 eller 93.03, härunder inbegripet liknande appa- rater, vilkas funktion bygger på förbrän- ning av en explosiv laddning, såsom signal- pistoler samt revolverar och pistoler för lösa skott, linkastningsapparater o. d.		Hålles för Finlands vid- kommande tills vidare utanför den gemensamma marknaden.	
ex 93.06	Delar till vapen för militärt bruk			
ex 93.07	Ammunition för militärt bruk			
94.03	Andra möbler samt delar därtill (icke hän- förliga till nr 94.01—94.02)	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	14 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	13 %
		6	5 %	13 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %
96.01	Kvastar, borstar och viskor av endast hop- bundna kvistar eller fibrer, med eller utan skaft	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	14 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	11 %
		12	1 %	11 %
		13	0	10 %
96.02	Andra borstbinderiarbeten (än hänförliga till nr 96.01)			
	A. med infattning av plast	1	12 %	15 %
		2	11 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	8 %	14 %
		6	7 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	5 %	14 %
		9	4 %	13 %
		10	3 %	13 %
		11	2 %	13 %
		12	1 %	13 %
		13	0	12 %
	B. andra slag	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	14 %
		4	7 %	14 %
		5	6 %	13 %
		6	5 %	13 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %
		1	12 %	25 %
		2	11 %	24 %
97.02	Dockor	3	10 %	23 %
		4	9 %	22 %
97.03	Andra leksaker (än hänförliga till nr 97.01—97.02); modellbåtar, modellflygplan o. d. för förströelse	5	8 %	20 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	16 %
		8	2 %	14 %
		9	0	12 %
98.01	Knappar (tryckknappar, kragknappar, manschettknappar och liknande artiklar härunder inbegripna); knappämnen och knappformar; delar till knappar	1	0	17 %
		2	0	17 %
		3	0	16 %
		4	0	16 %
		5	0	15 %
		6	0	15 %
		7	0	14 %
		8	0	14 %
		9	0	13 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
98.15	Termosflaskor och liknande värmeisolerande behållare	1	15 %	50 %
		2	14 %	45 %
		3	12 %	40 %
		4	10 %	35 %
		5	8 %	30 %
		6	6 %	25 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	20 %
		9	0	15 %

B. Övergångsanordningar i tillägsrapporten

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
17.04	Sockerkonfektyrer, icke innehållande kakao	1	15 %	20 %
		2	14 %	19 %
		3	12 %	18 %
		4	10 %	17 %
		5	8 %	16 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	14 %
		8	2 %	13 %
		9	0	12 %
18.06	B. Choklad och chokladvaror samt andra födoämnen, innehållande kakao, med undantag av glass, glasspulver och puddingpulver	1	15 %	20 %
		2	14 %	19 %
		3	12 %	18 %
		4	10 %	17 %
		5	8 %	16 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	14 %
		8	2 %	13 %
		9	0	12 %
41.02	Läder av nötkreatur, buffel och hästdjur, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	18 %	20 %
		4	18 %	20 %
		5	18 %	20 %
		6	16 %	19 %
		7	14 %	18 %
		8	12 %	17 %
		9	10 %	16 %
		10	7 %	15 %
		11	4 %	14 %
		12	2 %	12 %
		13	0	(10 %) ¹

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden		
			intern	extern	
41.03	Läder av får, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	18 %	20 %	
		2	17 %	20 %	
		3	16 %	19 %	
		4	15 %	19 %	
		5	14 %	18 %	
		6	13 %	18 %	
		7	12 %	17 %	
		8	10 %	16 %	
		9	8 %	15 %	
		10	6 %	14 %	
		11	4 %	13 %	
		12	2 %	13 %	
		13	0	10 %	
41.04	Läder av get, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	18 %	20 %	
		2	17 %	20 %	
		3	16 %	19 %	
		4	15 %	19 %	
		5	14 %	18 %	
		6	13 %	18 %	
		7	12 %	17 %	
		8	10 %	16 %	
		9	8 %	15 %	
		10	6 %	14 %	
		11	4 %	13 %	
		12	2 %	13 %	
		13	0	10 %	
42.02	Resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar och andra reseffekter, handväskor, plånböcker, portmonnärer, portföljer, necessärer, etuier, fodral och liknande artiklar av läder, konstläder, vulkanfiber, plast (i form av plattor eller folier), papp eller textilvara:				
		A. handväskor			
			1	20 %	25 %
			2	18 %	25 %
			3	16 %	24 %
			4	14 %	24 %
			5	12 %	23 %
			6	9 %	23 %
			7	6 %	22 %
			8	3 %	21 %
			9	0	20 %
			B. andra slag		
			1	20 %	25 %
			2	18 %	25 %
			3	16 %	24 %
			4	14 %	23 %
			5	12 %	22 %
			6	9 %	21 %
			7	6 %	20 %
	8	3 %	19 %		
	9	0	18 %		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
42.03	Kläder och andra beklädnadsperedlar samt tillbehör därtill, av läder eller konstläder:			
	A. handskar	1	18 %	30 %
		2	16 %	28 %
		3	14 %	26 %
		4	12 %	24 %
		5	10 %	22 %
		6	8 %	21 %
		7	6 %	20 %
		8	3 %	19 %
		9	0	18 %
	B. andra slag	1	15 %	22 %
		2	14 %	22 %
		3	12 %	21 %
		4	10 %	20 %
		5	8 %	19 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	17 %
		8	2 %	16 %
		9	0	15 %
42.04	Varor för tekniskt bruk, av läder eller konst- läder	1	15 %	25 %
		2	14 %	23 %
		3	12 %	21 %
		4	10 %	19 %
		5	8 %	17 %
		6	6 %	15 %
		7	4 %	13 %
		8	2 %	11 %
		9	0	10 %
64.01	Skodon med sulor och överdelar av gummi eller plast	1	18 %	30 %
		2	16 %	30 %
		3	14 %	30 %
		4	12 %	30 %
		5	10 %	30 %
		6	8 %	29 %
		7	6 %	28 %
		8	3 %	27 %
		9	0	26 %
		10	0	24 %
		11	0	22 %
		12	0	20 %
		13	0	(18 %) ¹
64.02	Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01	1	18 %	23 %
		2	16 %	23 %
		3	14 %	23 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	12 %	23 %
		5	10 %	23 %
		6	8 %	22 %
		7	6 %	22 %
		8	3 %	21 %
		9	0	21 %
		10	0	20 %
		11	0	20 %
		12	0	19 %
		13	0	(18 %) ¹
64.05	A. Nätlade överdelar till skodon	1	18 %	23 %
		2	16 %	23 %
		3	14 %	23 %
		4	12 %	23 %
		5	10 %	23 %
		6	8 %	22 %
		7	6 %	22 %
		8	3 %	21 %
		9	0	21 %
		10	0	20 %
		11	0	20 %
		12	0	19 %
		13	0	(18 %) ¹
69.10	Diskhoar, tvättställ, bidéer, klosettskålar, badkar och dylika sanitetsartiklar för in- stallation	1	0	30 %
		2	0	30 %
		3	0	27 %
		4	0	27 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	18 %
		8	0	16 %
		9	0	15 %
69.11	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av pors- lin: vita	1	120 sv. öre/kg	30 %
		2	105 »	30 %
		3	90 »	27 %
		4	75 »	27 %
		5	60 »	24 %
		6	45 »	24 %
		7	30 »	21 %
		8	15 »	21 %
		9	0	18 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
andra		1	400 sv. öre/kg	45 %
		2	350 »	45 %
		3	300 »	40 %
		4	250 »	40 %
		5	200 »	35 %
		6	150 »	30 %
		7	100 »	25 %
		8	50 »	20 %
		9	0	18 %
69.12	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av andra keramiska material: vita	1	60 »	25 %
		2	52 »	25 %
		3	44 »	24 %
		4	36 »	23 %
		5	28 »	22 %
		6	20 »	21 %
		7	12 »	20 %
		8	6 »	19 %
		9	0	18 %
andra		1	100 »	40 %
		2	90 »	36 %
		3	80 »	32 %
		4	70 »	28 %
		5	60 »	24 %
		6	45 »	23 %
		7	30 »	22 %
		8	15 »	20 %
		9	0	18 %
ex 70.05	Fönsterglas	1	0	40 %
		2	0	40 %
		3	0	36 %
		4	0	36 %
		5	0	32 %
		6	0	28 %
		7	0	24 %
		8	0	20 %
		9	0	15 %
ex 70.10	Flaskor och burkar, andra än ballonger, av glas: helt oslipade, rymmande mer än 200 g	1	45 sv. öre/kg	40 %
		2	40 »	40 %
		3	36 »	36 %
		4	32 »	36 %
		5	28 »	32 %
		6	24 »	32 %
		7	20 »	28 %
		8	16 »	28 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	12 sv. öre/kg	24 %
		10	8 »	24 %
		11	4 »	22 %
		12	4 »	20 %
		13	0	18 %
andra		1	70 »	40 %
		2	65 »	40 %
		3	60 »	36 %
		4	55 »	36 %
		5	50 »	32 %
		6	50 »	32 %
		7	40 »	28 %
		8	35 »	28 %
		9	30 »	24 %
		10	25 »	24 %
		11	20 »	22 %
		12	10 »	20 %
		13	0	18 %
ex 70.13	Hushållsglas, pressat eller gjutet, även ugnseldfast	1	90 sv. öre/ kg	150 sv. öre/ kg
		2	83 »	150 »
		3	76 »	150 »
		4	68 »	150 »
		5	60 »	150 »
		6	53 »	140 »
		7	46 »	140 »
		8	38 »	130 »
		9	30 »	120 »
		10	23 »	110 »
		11	15 »	100 »
		12	8 »	90 »
		13	0	20 %
ex 70.13	Bords-, köks- och toalettartiklar av glas med undantag av pressat eller gju- tet hushållsglas	1	250 »	450 »
		2	230 »	450 »
		3	210 »	450 »
		4	190 »	450 »
		5	170 »	450 »
		6	150 »	420 »
		7	130 »	420 »
		8	110 »	390 »
		9	90 »	360 »
		10	70 »	330 »
		11	50 »	300 »
		12	25 »	270 »
		13	0	20 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signalerings- ändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	1	200 sv. öre/kg	50 %
		2	185 »	50 %
		3	170 »	45 %
		4	155 »	45 %
		5	140 »	40 %
		6	125 »	40 %
		7	110 »	35 %
		8	95 »	35 %
		9	80 »	30 %
		10	60 »	30 %
		11	40 »	25 %
		12	20 »	25 %
		13	0	20 %
73.21	Järn- och stålkonstruktioner, även i delar eller icke kompletta, samt delar därtill av järn eller stål (såsom skjul, broar och bro- sektioner, slussportar, torn, master, pelare, stolpar, fackverk, tak, dörr- och fönsterra- mar, rulljalousier, räcken och staket); plåt, band, stång, profilstång, rör o. d. av järn eller stål, bearbetade för användning i kon- struktioner	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	12 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	10 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	8 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	0	12 %
73.22	Cisterner, kar och liknande behållare av järn eller stål för alla slags ämnen, med en rymd av mer än 300 liter, även med inre be- klädnad eller med värmeisolerande bekläd- nad men utan maskinell utrustning och utan anordning för uppvärmning	1	18 %	20 %
		2	17 %	19 %
		3	16 %	18 %
		4	15 %	17 %
		5	15 %	17 %
		6	10 %	15 %
		7	10 %	15 %
		8	5 %	14 %
		9	0	12 %
73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknan- de behållare av järn- eller stålplåt, för trans- port eller förpackning av varor	1	14 %	15 %
		2	14 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	12 %	15 %
		6	12 %	14 %
		7	10 %	14 %
		8	10 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	14 %
		11	5 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
73.24	Cylindrar för förtätade gaser	1	16 %	18 %
		2	16 %	18 %
		3	15 %	17 %
		4	15 %	17 %
		5	14 %	16 %
		6	14 %	16 %
		7	13 %	15 %
		8	11 %	15 %
		9	10 %	14 %
		10	8 %	14 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
73.31	Spik och stift, häftstift härunder inbegripna, spikbleck, märlor och krampor samt spetsade krokar och öglor, av järn eller stål, även med huvud av annat ämne, dock icke koppar	1	22 %	25 %
		2	22 %	25 %
		3	20 %	23 %
		4	20 %	23 %
		5	20 %	23 %
		6	18 %	21 %
		7	18 %	21 %
		8	18 %	21 %
		9	15 %	18 %
		10	10 %	17 %
		11	10 %	16 %
		12	5 %	15 %
		13	0	12 %
73.32	Bultar och muttrar, ogängade eller gängade, skruvar, skruvkrokar, skruvöglor, nitar (andra än rör- och tvåspetsnitar), sprintar, kilar och liknande artiklar av järn eller stål; underläggsbrickor (läsbrickor och fjäderbrickor härunder inbegripna) av järn eller stål	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	12 %	15 %
		4	12 %	15 %
		5	10 %	14 %
		6	10 %	14 %
		7	10 %	14 %
		8	10 %	14 %
		9	8 %	13 %
		10	8 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
73.35	Fjädrar och blad därtill, av järn eller stål	1	15 %	17 %
		2	15 %	17 %
		3	14 %	16 %
		4	14 %	16 %
		5	12 %	15 %
		6	12 %	15 %
		7	12 %	15 %
		8	10 %	14 %
		9	10 %	14 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	10 %	14 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
73.37	Apparater för centraluppvärmning, såsom värmeledningspannor och värmeledningselement, av järn eller stål, icke elektriska, samt delar därtill av järn eller stål	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	10 %	12 %
		4	9 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	7 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	5 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	3 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	1 %	12 %
		13	0	12 %
		1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
73.38	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill av järn eller stål	5	13 %	15 %
		6	12 %	14 %
		7	12 %	14 %
73.40	Andra varor av järn eller stål (än hänförliga till nr 73.01—73.39)	8	12 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
82.01	Spadar, skyfflar, hackor, korpar, högafflar, grepar, krattor, räfsor och rakor; yxor, röjknivar och liknande verktyg för huggning eller klyvning; liar och skäror, hö- och halmknivar, trädgårdssaxar för två händer, kilar samt andra handverktyg och handredskap för lantbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	7 %	12 %
		7	7 %	12 %
ex 82.02	Handsågar	8	7 %	12 %
		9	6 %	12 %
82.03	Tänger, pincetter och dylika handverktyg, även klippande; skruvnycklar, huggpipor, röravskärare, plåt- och bultsaxar, metalltrådssaxar, filar, raspar och dylika handverktyg	10	6 %	12 %
		11	5 %	12 %
		12	5 %	12 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
82.04	Handverktyg och handredskap, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel; smidesstäd, skruvstycken, andra än maskinskruvstycken; skruvtvingar o. d., blåslampor, transportabla smidesässjor, hand- eller fotdrivna slipstenar och slipskivor på ställning e. d. samt monterade glasmästardiamanter	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	0	12 %
82.05	Verktyg (utbytbara) för maskiner eller för mekaniska eller icke mekaniska handverktyg (för pressning, stansning, gängning, fräsning, brotschning, borrar, svarvning, skruvidragning o. d.), dragskivor och bergborrar härunder inbegripna			
		A. bergborrar med skär av hårdmetall		
		1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	12 %	14 %
		7	12 %	14 %
		8	12 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
13	0	12 %		
B. andra slag				
1	13 %	15 %		
2	13 %	15 %		
3	13 %	15 %		
4	13 %	15 %		
5	13 %	15 %		
6	12 %	14 %		
7	12 %	14 %		
8	12 %	14 %		
9	10 %	13 %		
10	10 %	13 %		
11	8 %	12 %		
12	5 %	12 %		
13	0	10 %		
82.06	Knivar och skärstål för maskiner eller mekaniska apparater: av hårdmetall	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	12 %	14 %
		7	12 %	14 %
		8	12 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
	andra slag	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	8 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	7 %	10 %
		8	7 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	10 %
82.07	Plattor, stavar, spetsar och liknande omon- terade delar till verktyg, av hårdmetall (sint- rad karbid av wolfram, molybden, vanadin e. d.)	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	12 %	14 %
		7	12 %	14 %
		8	12 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	12 %
		13	0	10 %
82.08	Kaffekvarnar, köttkvarnar, saftpressar och andra mekaniska apparater och redskap med huvudsaklig användning i hushåll för bered- ning, servering o. d. av matvaror eller dryc- ker och vägande per stycke högst 10 kg	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	5 %	10 %
		8	3 %	10 %
		9	0	10 %
82.09	Knivar, ej hänförliga till annat nummer (även tandade):			
	A. bord- och hushållsknivar	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	10 %	15 %
		7	10 %	15 %
		8	8 %	15 %
		9	8 %	15 %
		10	8 %	15 %
		11	8 %	15 %
		12	5 %	15 %
		13	0	15 %
B. andra		1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	10 %	14 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	8 %	14 %
		10	8 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
82.10	Blad till knivar, hänförliga till nr 82.09	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	10 %	14 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	8 %	14 %
		10	8 %	13 %
		11	8 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
82.12	Saxar och skär därtill, ej hänförliga till annat nummer	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	10 %	12 %
		4	10 %	12 %
		5	8 %	11 %
		6	8 %	11 %
		7	8 %	11 %
		8	6 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	8 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
82.14	Skedar, soppsevar, gafflar, tårtspadar, fisk- och smörknivar samt sockertänger och lik- nande artiklar	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	10 %	14 %
		6	10 %	14 %
		7	9 %	14 %
		8	8 %	13 %
		9	8 %	13 %
		10	8 %	13 %
		11	5 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
82.15	Handtag och skaft av oädel metall till ar- tiklar hänförliga till nr 82.09, 82.13 eller 82.14	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	8 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	7 %	10 %
		8	7 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	10 %
83.01	Lås (nyckellås, kombinationslås och elekt- riskå lås) och väskbyglar med lås samt de- lar därtill, av oädel metall; nycklar och nyckelämnen av oädel metall till artiklar, hänförliga till detta nummer	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
83.02	Beslag och liknande tillbehör av oädel me- tall till möbler, dörrar, trappor, fönster, rullgardiner, persienner, karosserier, sadel- makeriarbeten, koffertar, skrin o. d., auto- matiska dörrstängare härunder inbegripna; hatthyllor, hatthängare, konsoler o. d. av oädel metall	4	13 %	15 %
		5	13 %	15 %
		6	12 %	14 %
		7	12 %	14 %
		8	12 %	14 %
		9	10 %	14 %
		10	10 %	13 %
		11	8 %	13 %
83.04	Kortregisterlådor, förvaringsfack, sorte- ringslådor, brevkorgar, manuskriphållare och liknande kontorsartiklar av oädel me- tall, andra än kontorsmöbler, hänförliga till nr 94.03	12	5 %	13 %
		13	0	12 %
83.07	Belysningsarmatur och andra belysningsar- tiklar samt icke elektriska delar därtill, av oädel metall:			

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
A. ljuskronor, lampetter, bordlampor, golv- lampor o. d.:				
1. förgyllda eller försilvrade				
		1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	8 %	15 %
		6	8 %	15 %
		7	5 %	15 %
		8	5 %	15 %
		9	0	15 %
2. andra				
		1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	8 %	13 %
		7	5 %	13 %
		8	5 %	13 %
		9	0	12 %
B. andra slag				
		1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	5 %	12 %
		8	5 %	12 %
		9	0	10 %
83.08	Slangar och rör, böjliga, av oädel metall	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	12 %	14 %
		5	12 %	14 %
		6	12 %	14 %
		7	10 %	13 %
		8	10 %	13 %
		9	8 %	12 %
		10	8 %	12 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	8 %
83.09	Spännen, med eller utan knäppe, väskbyglar med knäppe, hyskor, hakar, snörhålsringar och liknande artiklar av oädel metall, för kläder, skodon, presenningar, reseffekter,	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	11 %
		4	8 %	11 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	handväskor eller andra varor; rör- och två- spetsnitar av oädel metall	5	6 %	10 %
		6	6 %	10 %
		7	5 %	9 %
		8	5 %	9 %
		9	0	8 %
83.11	A. Cykelringklockor	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	12 %	15 %
		5	12 %	15 %
		6	12 %	15 %
		7	10 %	15 %
		8	10 %	15 %
		9	10 %	15 %
		10	8 %	15 %
		11	8 %	15 %
		12	5 %	15 %
		13	0	15 %
83.13	Proppar, sprundtappar med gängning, sprundplåtar, kapsyler, plomber och andra tillbehör av oädel metall till förpackningar:			
	A. crown corks	1	10 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	9 %	14 %
		6	9 %	14 %
		7	8 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	8 %	13 %
		10	5 %	13 %
		11	5 %	13 %
		12	5 %	13 %
		13	0	12 %
	B. andra slag	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	8 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	7 %	10 %
		8	7 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
83.14	Reklamskyltar, namnplåtar, vägmärken, nummerbrickor och liknande artiklar samt siffror, bokstäver o. d., av oädel metall	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	5 %	10 %
		8	3 %	10 %
		9	0	10 %
83.15	Tråd, stavar, rör, plattor, elektroder och liknande varor av oädel metall eller hårdmetall, belagda med eller innehållande flussmedel, för svetsning eller lödning eller för påsvetsning eller pålödning av metall eller hårdmetall; tråd och stavar av metallpulver, för metallsprutning	1	5 %	8 %
		2	5 %	8 %
		3	5 %	8 %
		4	5 %	8 %
		5	4 %	8 %
		6	4 %	8 %
		7	4 %	8 %
		8	3 %	8 %
		9	3 %	8 %
		10	3 %	8 %
		11	2 %	8 %
		12	2 %	8 %
		13	0	8 %
87.02	ex B. Lastbilar och bussar	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	9 %	12 %
		4	9 %	12 %
		5	8 %	12 %
87.04	ex B. Underreden med motor för lastbilar och bussar	6	8 %	12 %
		7	7 %	12 %
		8	7 %	12 %
		9	6 %	12 %
		10	6 %	12 %
		11	5 %	12 %
		12	5 %	12 %
		13	0	12 %
87.07	Truckar (drag-, staplings- och krantruckar härunder inbegripna) för verkstäder, lager, järnvägsstationer e. d. samt delar till dylika truckar	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	8 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	7 %	10 %
		8	7 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
87.08	Stridsvagnar och andra pansrade stridsfordon, även med bestyckning; delar till dylika fordon	Hålles för Finlands vidare utaför den gemensamma marknaden.		
87.09	A. 1. Motorcyklar (cyklar med hjälpmotor härunder inbegripna), med en cylindervolym av högst 245 cm ³	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	12 %	15 %
		4	12 %	15 %
		5	10 %	15 %
		6	10 %	15 %
		7	10 %	15 %
		8	10 %	15 %
		9	8 %	15 %
		10	8 %	15 %
		11	5 %	15 %
		12	5 %	15 %
		13	0	15 %
87.10	Cyklar (trehjuliga transportcyklar härunder inbegripna), utan motor	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	18 %	20 %
		4	18 %	20 %
		5	18 %	20 %
		6	16 %	18 %
		7	16 %	18 %
		8	14 %	18 %
		9	14 %	17 %
		10	10 %	17 %
		11	8 %	16 %
		12	5 %	16 %
		13	0	15 %
87.12	Delar och tillbehör till fordon, hänförliga till nr 87.09—87.11	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	13 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	10 %	15 %
		6	10 %	15 %
		7	8 %	15 %
		8	8 %	15 %
		9	8 %	15 %
		10	5 %	15 %
		11	5 %	15 %
		12	5 %	15 %
		13	0	15 %
87.13	B. Barnvagnar och delar därtill	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	18 %	20 %
		4	18 %	20 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	18 %	20 %
		6	16 %	18 %
		7	16 %	18 %
		8	14 %	16 %
		9	14 %	16 %
		10	10 %	14 %
		11	8 %	14 %
		12	5 %	12 %
		13	0	10 %
87.14	Andra fordon (släpfordon härunder inbegripna) utan mekanisk framdrivningsanordning samt delar därtill (ej hänförliga till nr 87.01—87.13)	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	8 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	7 %	10 %
		8	7 %	10 %
		9	6 %	10 %
		10	6 %	10 %
		11	5 %	10 %
		12	5 %	10 %
		13	0	10 %

C. Nya interna övergångsanordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 28.19	Zinkoxid	1	18 %	20 %
		2	16 %	19 %
		3	14 %	17 %
		4	12 %	15 %
		5	10 %	13 %
		6	8 %	11 %
		7	6 %	9 %
		8	3 %	7 %
		9	0	5 %
28.40	ex A. Di- och trinatriumfosfat	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	9 %
		4	5 %	9 %
		5	4 %	8 %
		6	3 %	8 %
		7	2 %	7 %
		8	1 %	6 %
		9	0	5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
28.56	A. Kalciumkarbid	1	10 %	12 %
		2	9 %	12 %
		3	8 %	11 %
		4	7 %	10 %
		5	6 %	9 %
		6	5 %	8 %
		7	4 %	7 %
		8	2 %	6 %
		9	0	5 %
29.02	ex B. Triklöretylen och tetrakloretylen	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	6 %	13 %
		7	4 %	13 %
		8	2 %	13 %
		9	0	12 %
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	Rätt att under en övergångstid av 5 år bibehålla nuvarande tullar och restriktioner.		
73.17	B. Rör av gjutjärn, med invändig diameter under 510 mm	Se under avsnitt A.		
76.10	Fat, burkar, flaskor, askar och andra behållare av aluminium, för transport eller förpackning av varor, förpackningsrör och förpackningstuber härunder inbegripna: A. förpackningstuber	1	8 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	5 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %
	B. andra slag	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	7 %	13 %
		8	6 %	13 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	5 %	13 %
		10	4 %	12 %
		11	3 %	12 %
		12	2 %	11 %
		13	0	10 %
ex 84.40	Hushållstvättmaskiner	1	8 %	15 %
		2	7 %	15 %
		3	6 %	15 %
		4	5 %	15 %
		5	4 %	15 %
		6	3 %	15 %
		7	2 %	15 %
		8	1 %	15 %
		9	0	15 %
85.15	ex A. Rundradio- och televisionsmottagare	1	17 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	14 %	20 %
		5	13 %	20 %
		6	12 %	20 %
		7	11 %	20 %
		8	10 %	20 %
		9	8 %	20 %
		10	6 %	20 %
		11	4 %	20 %
		12	2 %	20 %
		13	0	20 %
85.19	Apparater och andra artiklar för brytning, slutning, avgrening, förbindning eller skyddande av elektriska strömkretsar, såsom strömställare, reläer, säkerhets- och över-spänningsapparater, vägguttag, kopplingsdosor och glödlampshållare; motstånd (andra än värmemotstånd), fasta eller variabla, potentiometrar härunder inbegripna; automatiska spänningsregulatorer av motstånds-, transduktor- eller kontaktyp eller motormanövrerade; manövercentraler, såsom manöverpulpeter, manövertavlor o. d.	1	13 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	11 %	15 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	6 %	14 %
		7	4 %	13 %
		8	2 %	13 %
		9	0	12 %
85.26	A. Isolerdetaljer, ej hänförliga till nr 85.25, för elektriska maskiner eller apparater eller för annat elektriskt ändamål, av plast, även försedda med i massan ingjutna eller inpressade mindre metalledar, avsedda utslutande för sammanfogning	1	10 %	15 %
		2	9 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	7 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	5 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
98.02	Blixtlas och delar därtill	1	18 %	25 %
		2	17 %	25 %
		3	16 %	24 %
		4	15 %	24 %
		5	14 %	23 %
		6	13 %	22 %
		7	12 %	21 %
		8	10 %	20 %
		9	8 %	19 %
		10	6 %	18 %
		11	4 %	17 %
		12	2 %	16 %
		13	0	15 %

D. Nya externa övergångsordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
28.45	A. Natriummetasilikat	1	0	12 %
		2	0	12 %
		3	0	11 %
		4	0	10 %
		5	0	9 %
		6	0	8 %
		7	0	7 %
		8	0	6 %
		9	0	5 %
28.56	A. Kalciumkarbid	Se under avsnitt C.		
29.02	ex B. Triklöretylen och tetrakloretylen	Se under avsnitt C.		
36.01	A. Svartkrut	1	0	30 %
		2	0	27 %
		3	0	24 %
		4	0	21 %
		5	0	18 %
		6	0	15 %
		7	0	12 %
		8	0	9 %
		9	0	5 %
38.19	ex D. Frysskyddsmedel (kylarvätskor)	1	0	25 %
		2	0	24 %
		3	0	23 %
		4	0	22 %
		5	0	20 %
		6	0	18 %
		7	0	16 %
		8	0	14 %
		9	0	12 %

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
40.10	Driv- och transportremmar av mjukgummi	1	0	25 %
		2	0	24 %
		3	0	23 %
		4	0	22 %
		5	0	21 %
		6	0	20 %
		7	0	19 %
		8	0	18 %
		9	0	17 %
		10	0	16 %
		11	0	14 %
		12	0	12 %
		13	0	10 %
40.11	B. Ringar, däck, slangar och fälgband av mjukgummi för alla slags hjul, med undantag av massiva ringar	1	0	30 %
		2	0	29 %
		3	0	28 %
		4	0	27 %
		5	0	26 %
		6	0	25 %
		7	0	24 %
		8	0	23 %
		9	0	21 %
		10	0	19 %
		11	0	17 %
		12	0	15 %
		13	0	13 %
42.03	Kläder och andra beklädnadspersedlar samt tillbehör därtill, av läder eller konstläder:			
	A. handskar		Se under avsnitt B.	
	B. andra slag		Se under avsnitt B.	
42.04	Varor för tekniskt bruk, av läder eller konstläder		Se under avsnitt B.	
ex 48.07	Takpapp		Se under avsnitt A.	
64.01	Skodon med sulor och överdelar av gummi eller plast		Se under avsnitt B.	
64.02	Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01		Se under avsnitt B.	
64.05	A. Nåtlade överdelar till skodon		Se under avsnitt B.	
ex 70.06	Fönsterglas	1	0	40 %
ex 70.07		2	0	40 %
		3	0	36 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	0	36 %
		5	0	32 %
		6	0	28 %
		7	0	24 %
		8	0	20 %
		9	0	15 %
70.12	Glas, även icke färdiga, till termosflaskor eller liknande värmeisolerande behållare	Se under avsnitt A.		
73.20	Rördelar av järn eller stål, såsom skarvrör, knärör, muffar och flänsar	1	0	15 %
		2	0	15 %
		3	0	14 %
		4	0	14 %
		5	0	13 %
		6	0	13 %
		7	0	12 %
		8	0	12 %
		9	0	11 %
		10	0	11 %
		11	0	10 %
		12	0	9 %
		13	0	8 %
76.15	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av aluminium	1	0	15 %
		2	0	15 %
		3	0	14 %
		4	0	14 %
		5	0	13 %
		6	0	13 %
		7	0	12 %
		8	0	11 %
		9	0	10 %
82.14	Skedar, sopslevar, gafflar, tårtspadar, fisk- och smörknivar samt sockertänger och liknande artiklar	Se under avsnitt B.		
83.13	A. Crown corks	Se under avsnitt B.		
84.10	Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med måtanordningar; vätskeelevatorer (med skopor, band e. d.)	Se under avsnitt A.		
84.11	Luftpumpar och vakuumpumpar, även med motor eller turbin; kompressorer (även med motor eller turbin) för luft eller andra gaser; frikolvs-kompressorer för gasturbiner; fläktar och liknande maskiner	1	0	15 %
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	14 %
		5	0	14 %
		6	0	14 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		7	0	13 %
		8	0	13 %
		9	0	12 %
		10	0	12 %
		11	0	11 %
		12	0	11 %
		13	0	10 %
84.23	Maskiner och apparater, även transportabla, för grävning, schaktning, borrar och annat jord- eller bergarbete (grävmaskiner, s. k. bull-dozers, skrapor o. d.); pålkranar; snöplogar, ej hänförliga till nr 87.03	Se under avsnitt A.		
84.47	Verktygsmaskiner, ej hänförliga till nr 84.49, för bearbetning av trä, kork, ben, hårdgummi, styvplast eller liknande hårda ämnen	1	0	15 %
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	14 %
		5	0	14 %
		6	0	14 %
		7	0	13 %
		8	0	13 %
		9	0	12 %
		10	0	12 %
		11	0	11 %
		12	0	11 %
		13	0	10 %
85.03	Galvaniska element och batterier	1	0	18 %
		2	0	17 %
		3	0	16 %
		4	0	15 %
		5	0	14 %
		6	0	13 %
		7	0	12 %
		8	0	11 %
		9	0	10 %
85.19	Apparater och andra artiklar för brytning, slutning, avgrening, förbindning eller skyddande av elektriska strömkretsar, såsom strömställare, reläer, säkerhets- och över-spänningsapparater, vägguttag, kopplingsdosor och glödlampshållare; motstånd (andra än värmemotstånd), fasta eller variabla, potentiometrar härunder inbegripna; automatiska spänningsregulatorer av motståndstyp, transduktor- eller kontakttyp eller motormanövrerade; manövercentraler, såsom manöverpulpeter, manövertavlor o. d.	Se under avsnitt C.		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
85.20	A. Metalltrådslampor	Se	under avsnitt A.	
98.02	Blixtlås och delar därtill	Se	under avsnitt C.	
98.15	Termosflaskor och liknande värmeisolerande behållare samt delar därtill (andra än lösa glas)	Se	under avsnitt A.	

Norge

A. Övergångsanordningar i huvudrapporten.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 28.19	Zinkoxid	1	0	14 %
		2	0	13 %
		3	0	12 %
		4	0	11 %
		5	0	10 %
		6	0	10 %
		7	0	9 %
		8	0	9 %
		9	0	8 %
		10	0	7 %
		11	0	6 %
		12	0	5 %
33.06	Parfymer, toalettmedel och kosmetiska preparat: tandkräm och tandpulver samt icke sprit- haltigt toalettvatten	1	24 %	25 %
		2	21 %	25 %
		3	18 %	21 %
		4	15 %	21 %
		5	12 %	18 %
		6	9 %	18 %
		7	6 %	15 %
		8	3 %	15 %
		9	0	12 %
		andra slag		1
2	12 %			15 %
3	12 %			15 %
4	9 %			15 %
5	9 %			15 %
6	6 %			14 %
7	6 %			14 %
8	3 %			14 %
9	0			12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
34.01	Tvål och såpa, även medicinska: A. toalettvål i formade handstycken samt raktvål	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
	B. andra slag	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	8 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	4 %	14 %
		7	4 %	14 %
		8	2 %	14 %
		9	0	12 %
	34.02	Organiska ytaktiva ämnen; ytaktiva prepara- rat samt tvätt- och rengöringsmedel, även innehållande tvål eller såpa	1	27 %
2			24 %	27 %
3			21 %	24 %
4			18 %	21 %
5			15 %	21 %
6			12 %	18 %
7			8 %	18 %
8			4 %	15 %
9			0	12 %
34.05	Puts- och polermedel för skodon, möbler, golv och metallföremål, skurpulver samt lik- nande preparat, med undantag av beredda vaxer, hänförliga till nr 34.04	1	10 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
34.06	Stearin-, paraffin- och vaxljus samt liknan- de varor	1	9 %	12 %
		2	9 %	12 %
		3	9 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	3 %	12 %
		8	3 %	12 %
		9	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
36.01	Krut: A. svartkrut	1	3 %	5 %
		2	3 %	5 %
		3	3 %	5 %
		4	3 %	5 %
		5	3 %	5 %
		6	3 %	5 %
		7	3 %	5 %
		8	3 %	5 %
		9	0	5 %
	B. annat	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	3 %	14 %
		8	3 %	14 %
		9	0	12 %
36.02	Beredda sprängämnen	1	5 %	12 %
		2	5 %	12 %
		3	4 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	3 %	12 %
		6	3 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
36.03	A. Svartkrutstubin	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	3 %	9 %
		8	3 %	9 %
		9	0	5 %
39.07	Varor av material, hänförliga till nr 39.01— 39.06	1	25 %	30 %
		2	21 %	27 %
		3	18 %	24 %
		4	15 %	24 %
		5	12 %	21 %
		6	9 %	21 %
		7	6 %	18 %
		8	3 %	18 %
		9	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
43.02	Pälsskinn, beredda, även hopfogade till tavlor, ämnen eller liknande stycken, ävensom avfallsbitar därav	1	16 %	18 %
		2	14 %	18 %
		3	12 %	16 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
43.03	Varor av pälsskinn: varor av sobel, mård, hermelin, chinchilla, viträv, silverräv, blåräv, svarträv, breitschwanz, häver, iller, skunk, nerts (med undantag av japansk), kolinsky, lodjur, nutria, pensylvan, bisam, mullvad, gråverk, persian, halvpersian, shiraz, krimmer, astrakan, karakul, indiskt lamm och bessarabiskt lamm	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	3 %	15 %
		8	3 %	15 %
		9	0	15 %
	andra slag	1	24 %	27 %
		2	21 %	25 %
		3	18 %	23 %
		4	15 %	21 %
		5	12 %	18 %
		6	9 %	18 %
		7	6 %	15 %
		8	3 %	15 %
		9	0	15 %
44.15	A. Kryssfaner	1	5 %	6 %
		2	5 %	6 %
		3	4 %	6 %
		4	4 %	6 %
		5	3 %	6 %
		6	3 %	6 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
44.15	ex B. Möbelplattor	1	8 %	9 %
		2	7 %	9 %
		3	6 %	9 %
		4	5 %	9 %
		5	4 %	9 %
		6	3 %	9 %
		7	2 %	9 %
		8	2 %	9 %
		9	0	9 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 48.05	Wellpapp och wellpapper	1	4 %	5 %
		2	4 %	5 %
		3	4 %	5 %
		4	3 %	5 %
		5	3 %	5 %
		6	3 %	5 %
		7	2 %	5 %
		8	2 %	5 %
		9	0	5 %
48.06	Papper och papp, linjerade eller rutade, i rullar eller ark	1	8 %	9 %
		2	8 %	9 %
		3	6 %	8 %
		4	6 %	8 %
		5	4 %	7 %
		6	4 %	7 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
48.07	B. Papper och papp med överdrag eller impregnering, härunder inbegripet papper och papp, färgade eller marmorerade annorlunda än i massan eller försedda med tryck (ej hänförliga till nr 48.06 eller till kap. 49), i rullar eller ark, med undantag av papper eller papp, överdraget med bitumen eller asfalt	1	5 %	6 %
		2	5 %	6 %
		3	4 %	6 %
		4	4 %	6 %
		5	3 %	6 %
		6	3 %	6 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
48.09	Byggnadsplattor av pappersmassa, träfibrer eller andra vegetabiliska fibrer, även innehållande naturharts, konstharts eller liknande ämne som bindemedel	1	15 n. öre/ kg	16 n. öre/ kg
		2	15 »	16 »
		3	12 »	14 »
		4	12 »	14 »
		5	9 »	12 »
		6	9 »	12 »
		7	6 »	10 »
		8	6 »	10 »
		9	4 »	9 »
		10	4 »	9 »
		11	2 »	6,6 »
		12	2 »	6,6 »
		13	0 »	6,6 »
48.11	Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
48.13	Karbonpapper och liknande kopieringspapper, stenciler och övertryckspapper, tillskurna, även förpackade i askar	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
48.14	Brevpapper i block; kuvert, kortbrev, brev-kort (utan bild), korrespondenskort och papeterier av papper eller papp	1	20 %	24 %
		2	18 %	22 %
		3	15 %	20 %
		4	12 %	18 %
		5	12 %	15 %
		6	9 %	12 %
		7	6 %	10 %
		8	3 %	10 %
		9	0	10 %
ex 48.15	Annat papper och annan papp, tillskurna för bestämt ändamål, med undantag av skriv-, rit- och tryckpapper och -kartong, dupliceringspapper och konsttryck	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
48.16	Kartonger, säckar, påsar och andra förpackningar av papper eller papp: säckar och påsar	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
andra slag		1	30 %	35 %
		2	25 %	30 %
		3	20 %	25 %
		4	15 %	20 %
		5	10 %	15 %
		6	10 %	15 %
		7	5 %	10 %
		8	5 %	10 %
		9	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
48.18	Kontorsböcker, skriv- och anteckningsböcker, anteckningsblock, orderböcker, kvittensblock o. d., skrivunderlägg och samlingspärmar samt andra artiklar av papper eller papp för skolor, kontor e. d., album för prover eller samlingar samt bokomslag, av papper eller papp	1	16 %	20 %
		2	14 %	18 %
		3	12 %	16 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
48.19	Etiketter av papper eller papp, med eller utan tryck eller bilder, även överdragna med gummi arabicum, lim e. d.	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
73.13	ex A. 2. Plåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad, överdragen med annan metall än aluminium, bly eller tenn och med en tjocklek av 3 mm eller däröver ex B. Plåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad, icke överdragen med metall, med en tjocklek av 3 mm eller däröver	Om det vid den gemensamma marknadens införande utgår tull på grovplåt i Norge, skall Norge ha rätt att under 8 år upprätthålla en tullsats av samma höjd som den gemensamma nordiska tullsatsen både gentemot övriga nordiska länder och utåt. Vid åttaårsperiodens utgång skall Norge kunna begära omprövning av frågan om eventuell förlängning av övergångsanordningen.		
73.15	ex B. Legerat stål och kolrikt stål i sådana former som avses i nr 73.10 A. 1 och 73.10 B. 1. b	1	12,5 %	12,5 %
		2	12,5 %	12,5 %
		3	12,5 %	12,5 %
		4	12,5 %	12,5 %
		5	12,5 %	12,5 %
		6	10 %	11 %
		7	8 %	10 %
		8	8 %	10 %
		9	5 %	8 %
		10	5 %	8 %
		11	3 %	6 %
		12	3 %	6 %
		13	0	6 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex B.	Legerat stål och kolrikt stål i sådana former som avses i nr 73.10 A. 2 och 73.10 B. 2	1	12,5 %	12,5 %
		2	12,5 %	12,5 %
		3	12,5 %	12,5 %
		4	12,5 %	12,5 %
		5	12,5 %	12,5 %
		6	10 %	12,5 %
		7	8 %	11 %
		8	8 %	11 %
		9	5 %	9 %
		10	5 %	9 %
		11	3 %	7 %
		12	3 %	7 %
		13	0	7 %
73.36	Kaminer och spisar (även värmelednings-spisar), kokapparater, tvättgrytor med eldstad, tallriksvärmare och liknande varor av järn eller stål, icke elektriska, av sådana slag, som huvudsakligen användas i hushåll, ävensom delar därtill av järn eller stål	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
74.08	Rördelar av koppar, såsom skarvrör, knärör, muffar och flänsar	1	7 %	8 %
		2	7 %	8 %
		3	6 %	8 %
		4	6 %	8 %
		5	4 %	8 %
		6	4 %	8 %
		7	2 %	8 %
		8	2 %	8 %
		9	0	8 %
84.01	Ångpannor och andra ånggeneratorer, andra än värmeledningspannor	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %
ex 84.02	Hjälpapparater för ånggeneratorer, med undantag av förvärmare och överhettare; kondensorer för ångmaskiner	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 84.05	Ångturbiner	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	8 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	6 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 84.06	Förbränningskolvmotorer, med undantag av flygmaskins-, bil- och motorcykelmotorer	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
84.07	Vattenhjul, vattenturbiner och andra hyd- rauliska motorer samt regulatorer därtill	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	15 %	20 %
		5	12 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	16 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
84.11	Luftpumpar och vakuumpumpar, även med motor eller turbin; kompressorer (även med motor eller turbin) för luft eller andra ga- ser; frikolvs-kompressorer för gasturbiner; fläktar och liknande maskiner (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma över- gångsanordning som för nr 85.01)	1	12 %	15 %
		2	12 %	14 %
		3	9 %	13 %
		4	9 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	11 %
		7	3 %	10 %
		8	3 %	10 %
		9	0	10 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
84.12	Luftkonditioneringsapparater, bestående av motordriven fläkt och anordningar för reglering av luftens temperatur och fuktighet, allt i gemensamt omhölje (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %
ex 84.13	Brännare för flytande bränsle, pulveriserat fast bränsle eller gas, till eldstäder; mekaniska eldningsapparater, härunder inbegripet mekaniska anordningar för avlägsnande av aska samt liknande anordningar, med undantag av mekaniska eldstadsroster (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %
84.15	Kylskåp, kylapparater, kylmaskiner och kylanläggningar, även elektriska (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	10 %	15 %
		2	8 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	6 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	4 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
ex 84.17	Maskiner och apparater (även med elektrisk uppvärmning) för uppvärmning, kokning, rostning, destillering, rektifiering, sterilisering, pastörisering, ångbehandling, torkning, indunstning, kondensering, avkylning eller annan behandling, som erfordrar temperaturändring, med undantag av Yankee torkcylindrar med större diameter än 3 m för papp- och pappersframställning samt apparater av sådana slag, som huvudsakligen användes i hushåll; varmvattenberedare, icke elektriska (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	14 %
		9	0	12 %
84.19	Maskiner och apparater för rengöring eller torkning av flaskor eller andra kärl; maskiner och apparater för påfyllning, tillslutning, kapsylering eller etikettering av flaskor, burkar, säckar eller andra förpackning-	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	9 %	14 %
		4	9 %	14 %
		5	6 %	13 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	ar; andra maskiner och apparater för förpackning av varor; apparater för inpressning av kolsyra i drycker; diskmaskiner	6	6 %	13 %
		7	3 %	12 %
		8	3 %	12 %
	(För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	9	0	10 %
84.22	Maskiner och apparater för lyftning, lastning, lossning eller transport (hissar, spel, lyftblock, domkrafter, lyftkranar, telfrar, transportörer, linbanor o. d.), ej hänförliga till nr 84.23:			
	traktorvinschar	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	0	12 %
	andra slag	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	14 %
		9	0	12 %
ex 84.23	Bull-dozers och angle-dozersutrustning	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
ex 84.23	Maskiner och apparater, även transportabla, för grävning, schaktning, borrarbete och annat jord- eller bergarbete (grävmaskiner, skrapor o. d.), med undantag av grävmaskiner med egen framdrivningsanordning, bull-dozers och angle-dozersutrustning; pålkranar; snöplogar, ej hänförliga till nr 87.03	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 84.30	Maskiner och apparater, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel, för följande livsmedelsindustrier, nämligen bageri-, makaroni-, konfektyr-, choklad-, socker- och bryggeriindustrierna samt industrier för beredning av kött, fläsk, fisk, frukt eller grönsaker, med undantag av tarmrensningssmaskiner (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %
ex 84.31	Maskiner och apparater för tillverkning eller efterbehandling av pappersmassa, papper eller papp, med undantag av färgnings-, glättnings-, limnings- och präglingsmaskiner samt maskiner för rivning av pappersmassa, borstmaskiner, linjeringsmaskiner och sugvalsar med invändig suglåda för papp- eller pappersframställning (För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	14 %
		8	4 %	12 %
		9	0	10 %
ex 84.45	Verktygsmaskiner för bearbetning av metall eller hårdmetall, ej hänförliga till nr 84.49 eller 84.50, med undantag av excenterpressar med ett tryck av över 250 ton, hyvelmaskiner för metall (ej shapingsmaskiner) samt följande tryckluftverktyg: plåtsaxar, borrar-skärpmaskiner, gängmaskiner, nit- och mejselmaskiner, sågar och slipmaskiner: klipp-, stuk- och spetsmaskiner, flerspindlade borrar-maskiner samt fräs-, poler- och slipmaskiner	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	12 %	14 %
		4	9 %	14 %
		5	9 %	13 %
		6	9 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	6 %	11 %
		10	3 %	11 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
andra slag	(För eventuellt medföljande, icke inbyggda elektriska motorer skall gälla samma övergångsanordning som för nr 85.01)	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	18 %
		4	15 %	18 %
		5	12 %	16 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	12 %	16 %
		7	9 %	14 %
		8	9 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	6 %	12 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
84.56	Maskiner och apparater för sortering, siktning, tvättning, krossning, malning eller blandning av jord, sten, malm eller andra fasta mineraliska ämnen; maskiner och apparater för hoppresning eller formning av fasta mineraliska bränslen, keramiska maskor, betong, gips eller andra mineraliska ämnen i pulver- eller pastaform; maskiner för tillverkning av gjutformar av sand: betongblandare och färgkvarnar	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	9 %	14 %
		4	9 %	14 %
		5	6 %	13 %
		6	6 %	13 %
		7	3 %	12 %
		8	3 %	12 %
		9	0	10 %
	andra slag	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	10 %	14 %
		6	8 %	12 %
		7	6 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	0	10 %
84.61	Kranar, ventiler och liknande artiklar för rörledning, ångpannor, cisterner, kar e. d., reducerventiler och termostatreglerade ventiler härunder inbegripna: av järn eller stål	1	7 %	10 %
		2	7 %	10 %
		3	7 %	10 %
		4	7 %	10 %
		5	5 %	10 %
		6	5 %	10 %
		7	5 %	10 %
		8	5 %	10 %
		9	3 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	3 %	10 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
	av annan metall, vägande 100 g eller där- under	1	12 %	13 %
		2	12 %	13 %
		3	10 %	13 %
		4	10 %	13 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
	av annan metall, vägande över 100 g	1	15 %	18 %
		2	15 %	18 %
		3	15 %	17 %
		4	12 %	17 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	9 %	14 %
		8	9 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	6 %	12 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
ex 84.63	Vevaxlar, kamaxlar och andra transmissions- axlar, glidlager, lagerhus, kugghjul (frik- tionshjul härunder inbegripna), kuggväxlar och andra växlar för överföring av kraft eller rörelse, svänghjul, rem- och linskivor (blockskivor och block härunder inbegrip- na) samt axelkopplingar, med undantag av delar till bilar	1	10 %	20 %
		2	8 %	18 %
		3	8 %	18 %
		4	6 %	16 %
		5	6 %	16 %
		6	4 %	14 %
		7	4 %	14 %
		8	2 %	12 %
		9	0	10 %
85.01	A. Motorer, generatorer och omformare	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	6 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	4 %	10 %
		10	2 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex B. Transformatorer				
		1	16 %	17,5 %
		2	16 %	17,5 %
		3	14 %	17,5 %
		4	14 %	17,5 %
		5	10 %	17,5 %
		6	10 %	16 %
		7	8 %	16 %
		8	8 %	15 %
		9	6 %	15 %
		10	6 %	15 %
		11	3 %	14 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
ex B. Kvicksilverlikriktare				
		1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
ex B. Likriktare, andra än kvicksilverlik- riktare, samt induktansspolar				
		1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	16 %	20 %
		4	16 %	20 %
		5	16 %	20 %
		6	10 %	18 %
		7	10 %	18 %
		8	10 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	6 %	16 %
		12	4 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 85.03	Galvaniska element och batterier, vägande under 180 g per st.	1	5 %	10 %
		2	5 %	10 %
		3	4 %	10 %
		4	4 %	10 %
		5	3 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
85.12	Elektriska varmvattenberedare och dopp- värmare; elektriska kaminer och andra ap- parater för lokaluppvärmning eller liknan- de uppvärmningsändamål; elektriska värme- apparater för hårbehandling, såsom hår- torkningsapparater, onduleringsapparater och hårtångsvärmare; elektriska stryk- och pressjärn; elektriska värmeapparater för hushållsbruk; värmemotstånd, ej hänförliga till nr 85.24	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
85.15	ex A. Televisionsmottagare	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	20 %	25 %
		4	15 %	24 %
		5	15 %	24 %
		6	15 %	23 %
		7	10 %	23 %
		8	10 %	22 %
		9	10 %	22 %
		10	5 %	22 %
		11	5 %	20 %
		12	5 %	20 %
		13	0	20 %
ex A. Delar till televisionsmottagare		1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	15 %	20 %
		5	12 %	19 %
		6	12 %	19 %
		7	9 %	19 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	18 %
		10	6 %	18 %
		11	3 %	17 %
		12	3 %	17 %
		13	0	17 %
85.16	Elektriska signal-, säkerhets-, kontroll- och manöverapparater för järnvägar eller and-	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden			
			intern	extern		
	ra trafikleder eller för hamnar eller flyg- platser	3	6 %	10 %		
		4	6 %	10 %		
		5	4 %	10 %		
		6	4 %	10 %		
		7	2 %	10 %		
		8	2 %	10 %		
		9	0	10 %		
		85.17	Elektriska signalapparater, akustiska eller optiska (t. ex. ringklockor, nummertavlor, sirener samt brand- och tjuvlarmsappara- ter), ej hänförliga till nr 85.09 eller 85.16	1	8 %	10 %
				2	8 %	10 %
3	6 %			10 %		
4	6 %			10 %		
5	4 %			10 %		
6	4 %			10 %		
7	2 %			10 %		
8	2 %			10 %		
9	0			10 %		
85.18	ex B. Elektriska kondensatorer, fasta eller variabla, vägande över 15 kg per st	1	18 %	20 %		
		2	18 %	20 %		
		3	15 %	18 %		
		4	15 %	18 %		
		5	12 %	16 %		
		6	12 %	16 %		
		7	9 %	14 %		
		8	9 %	14 %		
		9	6 %	12 %		
		10	6 %	12 %		
		11	3 %	12 %		
		12	3 %	12 %		
		13	0	10 %		
85.19	Apparater och andra artiklar för brytning, slutning, avgrening, förbindning eller skyd- dande av elektriska strömkretsar, såsom strömställare, reläer, säkerhets- och över- spänningsapparater, vägguttag, kopplings- dosor och glödlampshållare; motstånd (andra än värmemotstånd), fasta eller variabla, potentiometrar härunder inbegripna; auto- matiska spänningsregulatorer av motstånds-, transduktor- eller kontakttyp eller motor- manövrerade; manövercentraler, såsom manöverpulpeter, manövertavlor o. d.: A. strömställare och omkopplare för drift- spänningar över 600 V; fränskiljare; va- riabla motstånd (andra än vridmotstånd med en maximibelastning på högst 5 W); reläer; överspänningsavledare; automa- tiska spänningsregulatorer: strömställare för 200 ampere eller där- över; strömställare för 30 000 V eller där- över, för högst 15 ampere	1	16 %	17,5 %		
		2	16 %	17,5 %		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		3	12 %	17,5 %
		4	12 %	16,0 %
		5	8 %	16,0 %
		6	8 %	16,0 %
		7	4 %	14,5 %
		8	4 %	14,5 %
		9	0	14,5 %
		10	0	13,0 %
		11	0	13,0 %
		12	0	13,0 %
		13	0	12,0 %
	andra slag	1	18 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	14 %	20 %
		4	12 %	18 %
		5	10 %	18 %
		6	8 %	18 %
		7	6 %	16 %
		8	4 %	16 %
		9	0	16 %
		10	0	14 %
		11	0	14 %
		12	0	14 %
		13	0	12 %
	ex B. andra slag:			
	lamphållare utan strömställare; smältsä-	1	12 %	15 %
	kringar med tillbehör; stickkontakter	2	12 %	15 %
		3	9 %	15 %
		4	9 %	15 %
		5	6 %	15 %
		6	6 %	15 %
		7	3 %	15 %
		8	3 %	15 %
		9	0	15 %
	andra varor, med undantag av motstånd	1	18 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	18 %
		5	10 %	18 %
		6	8 %	16 %
		7	6 %	16 %
		8	4 %	16 %
		9	0	15 %
85.20	Elektriska glödlampor och gasurladdnings- lampor för belysning samt lampor för ultra-			

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
	violetta eller infraröda strålar; elektriska båglampor och blixtlampor:			
	A. metalltrådslampor	1	400 n. öre/ kg	450 n. öre/ kg
		2	400 »	450 »
		3	300 »	450 »
		4	300 »	450 »
		5	200 »	450 »
		6	200 »	450 »
		7	100 »	450 »
		8	100 »	450 »
		9	0	450 »
	C. andra slag (än metalltrådslampor och socklar till glödlampor)	1	12 %	15 %
		2	12 %	14 %
		3	9 %	14 %
		4	9 %	13 %
		5	6 %	13 %
		6	6 %	12 %
		7	3 %	10 %
		8	3 %	10 %
		9	0	10 %
85.23	För elektriskt ändamål isolerad tråd, led- ning och kabel (lacktråd, anodoxiderad tråd samt koaxialkabel härunder inbegrip- na), även med kopplingsanordningar:			
	A. med mantel av metall:			
	ytte diameter högst 40 mm	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	10 %	12 %
		4	10 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	8 %	11 %
		7	8 %	11 %
		8	6 %	11 %
		9	6 %	11 %
		10	6 %	11 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
	ytte diameter över 40 mm	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	8 %	10 %
		4	7 %	10 %
		5	7 %	10 %
		6	7 %	10 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		9	5 %	10 %
		10	5 %	10 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %
	B. andra slag	1	17 %	19 %
		2	17 %	19 %
		3	15 %	18 %
		4	15 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	9 %	16 %
		8	9 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	6 %	14 %
		11	3 %	12 %
		12	3 %	12 %
		13	0	12 %
85.25	Elektriska isolatorer: av porslin eller annat keramiskt material, för högspänd ström	1	24 %	27 %
		2	24 %	27 %
		3	21 %	24 %
		4	18 %	24 %
		5	15 %	21 %
		6	12 %	21 %
		7	9 %	21 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	18 %
		10	6 %	18 %
		11	3 %	15 %
		12	3 %	15 %
		13	0	15 %
	av porslin eller annat keramiskt material, för lågspänd ström	1	17 %	19 %
		2	17 %	19 %
		3	15 %	18 %
		4	15 %	18 %
		5	12 %	17 %
		6	12 %	17 %
		7	9 %	17 %
		8	9 %	16 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	15 %
		12	3 %	15 %
		13	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
av glas		1	22 %	24 %
		2	22 %	24 %
		3	20 %	22 %
		4	18 %	22 %
		5	16 %	20 %
		6	14 %	20 %
		7	12 %	18 %
		8	10 %	18 %
		9	8 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	15 %
		12	2 %	15 %
		13	0	15 %
av annat material		1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	15 %
		4	10 %	15 %
		5	8 %	15 %
		6	8 %	15 %
		7	6 %	15 %
		8	6 %	15 %
		9	4 %	15 %
		10	4 %	15 %
		11	2 %	15 %
		12	2 %	15 %
		13	0	15 %
86.02 Elektriska lok (för ackumulatordrift eller ledningsdrift)		1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	15 %	20 %
		5	12 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	16 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
86.03 Andra lok		1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	15 %	20 %
		5	12 %	20 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l ä g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
		6	12 %	18 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	16 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
86.04	Motorvagnar och motordressiner	1	20 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	15 %	24 %
		4	15 %	24 %
		5	15 %	24 %
		6	12 %	22 %
		7	12 %	22 %
		8	9 %	20 %
		9	9 %	20 %
		10	6 %	18 %
		11	6 %	18 %
		12	3 %	16 %
		13	0	(12 %) ¹
86.05	Personvagnar, resgodsvagnar, postvagnar, sjukvagnar, fångvagnar, undersökningsvagnar och andra dylika specialvagnar för järnvägar eller spårvägar	1	20 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	15 %	24 %
		4	15 %	24 %
		5	15 %	24 %
		6	12 %	22 %
		7	12 %	22 %
		8	9 %	20 %
		9	9 %	20 %
		10	6 %	18 %
		11	6 %	18 %
		12	3 %	16 %
		13	0	(12 %) ¹
86.07	Godsvagnar för järnvägar eller spårvägar	1	20 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	15 %	22 %
		4	15 %	22 %
		5	12 %	20 %
		6	12 %	20 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	9 %	18 %
		10	6 %	16 %
		11	6 %	16 %
		12	3 %	16 %
		13	0	(12 %) ¹

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
86.10	Stationär järnvägs- och spårvägsmateriel samt delar därtill, härunder inbegripet mekaniska signal-, säkerhets-, kontroll- och manöverapparater, icke elektriskt manövrerade, och delar därtill, även för andra trafikleder än järnvägar eller spårvägar	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	18 %
		4	15 %	18 %
		5	12 %	18 %
		6	12 %	18 %
		7	9 %	16 %
		8	9 %	16 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	14 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
ex 90.24	Manometrar och vakuummeterar	1	24 %	27 %
		2	24 %	27 %
		3	21 %	24 %
		4	18 %	22 %
		5	15 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	10 %	16 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 90.26	KWh-mätare	1	16 %	17,5 %
		2	16 %	17,5 %
		3	12 %	16,0 %
		4	12 %	16,0 %
		5	8 %	14,0 %
		6	8 %	14,0 %
		7	4 %	12,0 %
		8	4 %	12,0 %
		9	0	12,0 %
		10	0	10,0 %
92.02	B. Andra stränginstrument än stråkinstrument	1	8 %	12 %
		2	6 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	4 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	2 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	0	12 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
94.01	Sittmöbler, ej hänförliga till nr 94.02, bäddsoffor o. d. härunder inbegripna, samt delar därtill	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	11 %
		10	4 %	11 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 94.03	Andra möbler och delar därtill, av trä (ej hänförliga till nr 94.01—94.02)	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	11 %
		10	4 %	11 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %

B. Övergångsanordningar i tillägsrapporten.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
41.02	Läder av nötkreatur, buffel och hästdjur, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	12 %	15 %
		2	12 %	15 %
		3	12 %	15 %
		4	9 %	14 %
		5	9 %	14 %
		6	9 %	14 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	6 %	12 %
		10	3 %	10 %
		11	3 %	10 %
		12	3 %	10 %
		13	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
41.03	Läder av får, ej hänförligt till nr 41.06— 41.08	1	8 %	13 %
		2	8 %	13 %
		3	8 %	13 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	4 %	10 %
		10	2 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
42.02	Resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar och andra reseffekter, handväskor, plånbö- cker, portmonnäer, portföljer, necessärer, etuier, fodral och liknande artiklar av lä- der, konstläder, vulkanfiber, plast (i form av plattor eller folier), papp eller textilva- ra: ex A. Handväskor av plast, läder eller konstläder eller av textilmaterial, hänförliga till kap. 50 eller 51	1	26 %	30 %
		2	26 %	30 %
		3	22 %	28 %
		4	22 %	28 %
		5	18 %	26 %
		6	18 %	26 %
		7	14 %	24 %
		8	14 %	24 %
		9	10 %	22 %
		10	10 %	22 %
		11	6 %	20 %
		12	6 %	20 %
		13	0	20 %
ex A. Handväskor av eller överklädda med annat textilmaterial, vägande högst 0,8 kg		1	12 %	20 %
		2	12 %	20 %
		3	10 %	20 %
		4	10 %	20 %
		5	8 %	20 %
		6	8 %	20 %
		7	6 %	20 %
		8	6 %	20 %
		9	4 %	20 %
		10	4 %	20 %
		11	2 %	20 %
		12	2 %	20 %
		13	0	20 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
B. Andra slag (än handväskor):				
	av vulkanfibrer	1	10 %	18 %
		2	10 %	18 %
		3	8 %	18 %
		4	8 %	18 %
		5	6 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	4 %	18 %
		9	0	18 %
	av plast, läder, konstläder eller av textilmaterial, hänförliga till kap. 50 eller 51, eller varor överklädda med annat textilmaterial	1	26 %	30 %
		2	26 %	30 %
		3	22 %	28 %
		4	22 %	28 %
		5	18 %	26 %
		6	18 %	26 %
		7	14 %	24 %
		8	14 %	24 %
		9	10 %	22 %
		10	10 %	22 %
		11	6 %	20 %
		12	6 %	18 %
		13	0	18 %
	andra	1	12 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	10 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	8 %	18 %
		7	6 %	18 %
		8	6 %	18 %
		9	4 %	18 %
		10	4 %	18 %
		11	2 %	18 %
		12	2 %	18 %
		13	0	18 %
42.03	Kläder och andra beklädnadsperedlar samt tillbehör därtill, av läder eller konstläder:			
	A. handskar:			
	av handskskinn även i förening med pälskinn eller annat material	1	20 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	15 %	23 %
		4	15 %	23 %
		5	10 %	21 %
		6	10 %	21 %
		7	5 %	20 %
		8	5 %	20 %
		9	0	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	andra	1	15 %	18 %
		2	15 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	10 %	18 %
		5	10 %	18 %
		6	5 %	18 %
		7	5 %	18 %
		8	0	18 %
	B. andra slag	1	12 %	15 %
		2	10 %	15 %
		3	8 %	15 %
		4	6 %	15 %
		5	4 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	2 %	15 %
		8	0	15 %
44.23	B. Dörrar och dörrkarmar, fönster, fönsterbågar och fönsterkarmar, köksskåp och andra fasta skåp	1	8 %	9 %
		2	8 %	9 %
		3	6 %	9 %
		4	6 %	9 %
		5	4 %	9 %
		6	4 %	9 %
		7	2 %	9 %
		8	2 %	9 %
		9	0	9 %
51.04	Vävnader av ändlösa syntetiska eller konstgjorda textilfibrer, härunder inbegripet vävnader av enfibertråd eller remsor, hänförliga till nr 51.01 eller 51.02:			
	B. 2. Av konstgjorda textilfibrer, andra (än cordväv)	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0 %	22,5 %
53.11	Vävnader av fårull eller fina djurhår:			
	A. innehållande minst 40 viktprocent ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
B. andra		1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
53.12 Vävnader av grova djurhår, andra än tagel		1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
53.13 Vävnader av tagel		1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
54.05 Vävnader av lin eller rami		1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
55.08 Frottévävnader av bomull: flerfärgade, icke tryckta		1	14 %	20 %
		2	12 %	20 %
		3	10 %	19 %
		4	7 %	19 %
		5	5 %	18 %
		6	3 %	18 %
		7	0	17 %
andra		1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
55.09	Andra vävnader av bomull (än gas- och frot- tévävnader): A. innehållande minst 40 viktprocent änd- lösa konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0 %	22,5 %
	ex B. andra slag: flerfärgade, icke tryckta	1	14 %	20 %
		2	12 %	19 %
		3	10 %	18 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
	ex B. gasvävnader för användning vid sjuk- vård, icke över 32 trådar per cm ²	1	n. kr. 0: 90	17 %
		2	» 0: 75	17 %
		3	» 0: 60	17 %
		4	» 0: 45	17 %
		5	» 0: 30	17 %
		6	» 0: 15	17 %
		7	» 0	17 %
	ex B. andra slag, andra, med undantag av tryckta	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
7		0	17 %	
56.07	Vävnader av korta syntetiska eller konst- gjorda textilfibrer (eller av avfall av synte- tiska eller konstgjorda textilfibrer): A. innehållande minst 40 viktprocent änd- lösa konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	B. andra slag	1	14 %	19 %
		2	12 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden		
			intern	extern	
57.09	Vävnader av mjuk hampa	1	14 %	17 %	
		2	12 %	17 %	
		3	10 %	17 %	
		4	7 %	17 %	
		5	5 %	17 %	
		6	3 %	17 %	
		7	0	17 %	
57.10	Vävnader av jute	1	10 %	12 %	
		2	9 %	12 %	
		3	7 %	12 %	
		4	5 %	12 %	
		5	4 %	12 %	
		6	2 %	12 %	
		7	0	12 %	
58.02	Andra mattor, även konfektionerade; kelims och liknande vävnader, även konfektionera- de: B. av andra textilfibrer (än kokosfibrer)	1	16 %	20 %	
		2	14 %	20 %	
		3	11 %	20 %	
		4	8 %	20 %	
		5	6 %	20 %	
		6	3 %	20 %	
		7	0	20 %	
ex 58.05	Band, ej hänförliga till nr 58.06, härunder inbegripet band, bestående av sammanklist- rade parallella trådar eller fibrer: B. andra slag (än sammets-, plysch-, ögle- och sniljband):	1. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	n. kr. 16:—	24 %
			2	» 13:35	24 %
			3	» 10:70	24 %
			4	» 8:00	24 %
			5	» 5:35	24 %
			6	» 2:70	24 %
			7	0	24 %
		3. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer och jute)	1	14 %	20 %
			2	12 %	20 %
			3	10 %	20 %
			4	7 %	20 %
			5	5 %	20 %
			6	3 %	20 %
			7	0	20 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
58.06	Etiketter, märken och liknande artiklar, vävda, icke broderade, som längdvara eller tillskurna:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	n. kr. 16: —	24 %
		2	» 13: 35	24 %
		3	» 10: 70	24 %
		4	» 8: 00	24 %
		5	» 5: 35	24 %
		6	» 2: 70	24 %
		7	0	24 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	20 %
		2	12 %	20 %
		3	10 %	20 %
		4	7 %	20 %
		5	5 %	20 %
		6	3 %	20 %
		7	0	20 %
58.07	Snijlgarn och sniljer; överspunnet garn (annat än garn, hänförligt till nr 52.01, och överspunnet tagelgarn); flätor, snörmakeriarbeten och dylika arbeten som längdvara; tofsar, pomponger o. d.:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer:			
	snören	1	n. kr. 19: 20	24 %
		2	» 16: 00	24 %
		3	» 12: 80	24 %
		4	» 9: 60	24 %
		5	» 6: 40	24 %
		6	» 3: 20	24 %
		7	0	24 %
	andra	1	» 28: 80	24 %
		2	» 24: 00	24 %
		3	» 19: 20	24 %
		4	» 14: 40	24 %
		5	» 9: 60	24 %
		6	» 4: 80	24 %
		7	0	24 %
	B. av andra textilfibrer:			
	av ändlösa syntetiska textilfibrer:			
	snören	1	» 19: 20	20 %
		2	» 16: 00	20 %
		3	» 12: 80	20 %
		4	» 9: 60	20 %
		5	» 6: 40	20 %
		6	» 3: 20	20 %
		7	0	20 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	andra	1	n. kr. 28: 80	20 %
		2	» 24: 00	20 %
		3	» 19: 20	20 %
		4	» 14: 40	20 %
		5	» 9: 60	20 %
		6	» 4: 80	20 %
		7	0	20 %
	av annat textilmaterial:			
	snören	1	» 6: 40	20 %
		2	» 5: 35	20 %
		3	» 4: 30	20 %
		4	» 3: 20	20 %
		5	» 2: 15	20 %
		6	» 1: 10	20 %
		7	0	20 %
	andra	1	» 12: 80	20 %
		2	» 10: 65	20 %
		3	» 8: 50	20 %
		4	» 6: 40	20 %
		5	» 4: 25	20 %
		6	» 2: 10	20 %
		7	0	20 %
58.08	Tyll, trådgardinsvävnad och nätknytningar, omönstrade: ex B. andra slag (än fisknät):			
	1. av ändlösa konstgjorda textilfibrer,	1	0	25 %
	andra än tyll	2	0	24 %
		3	0	24 %
		4	0	22,5 %
58.09	Tyll, trådgardinsvävnad och nätknytningar, mönstrade; spetsar och spetsvävnader (hand- eller maskingjorda), som längdvara eller i form av s. k. motiv: ex A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer:			
	nätknytningar	1	0	24 %
		2	0	24 %
		3	0	24 %
		4	0	22,5 %
59.04	Bind- och segelgarn samt tågvirke och li- nor, även flätade: ex A. av ändlösa syntetiska eller konstgjor- da textilfibrer:			
	flätade	1	n. kr. 19: 20	14 %
		2	» 16: 00	14 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		3	n. kr. 12: 80	14 %
		4	» 9: 60	14 %
		5	» 6: 40	14 %
		6	» 3: 20	14 %
		7	0	14 %
ex B. av andra textilfibrer:				
	flätade	1	» 6: 40	8 %
		2	» 5: 35	8 %
		3	» 4: 30	8 %
		4	» 3: 20	8 %
		5	» 2: 15	8 %
		6	» 1: 10	8 %
		7	0	8 %
59.08	Vävnader, impregnerade eller överdragna med cellulosaderivat eller andra plaster	1	14 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	7 %	18 %
		5	5 %	18 %
		6	3 %	18 %
		7	0	18 %
59.13	Elastiska vävnader, andra än trikåväv, av textilmaterial i förening med gummitråd:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer:			
	band	1	n. kr. 16: 00	22,5 %
		2	» 13: 35	22,5 %
		3	» 10: 70	22,5 %
		4	» 8: 00	22,5 %
		5	» 5: 35	22,5 %
		6	» 2: 70	22,5 %
		7	0	22,5 %
	andra	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
59.15	Brandslangar och liknande slangar av textilmaterial, även armerade eller försedda med beslag eller kopplingar av annat material	1	0	20 %
		2	0	19 %
		3	0	19 %
		4	0	17 %
		5	0	17 %
		6	0	17 %
		7	0	15 %
60.01	Trikväv, icke innehållande gummi: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
60.03	Strumpor, understrumpor, sockor, strumpskyddare och liknande artiklar av trikå, icke innehållande gummi: A. av ändlösa syntetiska eller konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	7 %	18 %
		5	5 %	18 %
		6	3 %	18 %
		7	0	18 %
60.04	Underkläder av trikå, icke innehållande gummi: A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer: försedda med broderier, spetsar e. d.	1	16 %	22,5 %
		2	14 %	22,5 %
		3	11 %	22,5 %
		4	8 %	22,5 %
		5	6 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	andra	1	16 %	22,5 %
		2	14 %	22,5 %
		3	11 %	22,5 %
		4	8 %	22,5 %
		5	6 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	7 %	18 %
		5	5 %	18 %
		6	3 %	18 %
		7	0	18 %
60.05	Överkläder av trikå samt andra trikåvaror, icke innehållande gummi:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer: försedda med broderier, spetsar o. d.	1	16 %	22,5 %
		2	14 %	22,5 %
		3	11 %	22,5 %
		4	8 %	22,5 %
		5	6 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	andra	1	16 %	22,5 %
		2	14 %	22,5 %
		3	11 %	22,5 %
		4	8 %	22,5 %
		5	6 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	21 %
		2	12 %	21 %
		3	10 %	21 %
		4	7 %	21 %
		5	5 %	21 %
		6	3 %	21 %
		7	0	21 %
60.06	Trikåväv och andra trikåvaror, knäskydd och åderbrocksstrumpor härunder inbegrip- na, innehållande gummi:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	B. av andra textilfibrer	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
61.01	Överkläder för män eller gossar:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konst- gjorda textilfibrer)	1		25 %
		2		24 %
		3		24 %
		4		23 %
	ex B. av andra textilfibrer med undantag av yttertrog av vävnader, hänförliga till nr 59.09 och vävnader vägande minst 500 g per m ² , hänförliga till nr 59.08	1	20 %	
		2	17 %	
		3	14 %	
		4	10 %	
		5	7 %	
		6	4 %	
		7	0	
61.02	Överkläder för kvinnor, flickor eller små- barn:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	22 %	30 %
		2	19 %	29 %
		3	15 %	29 %
		4	11 %	28 %
		5	8 %	28 %
		6	4 %	28 %
		7	0	28 %
	B. av andra textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
61.03	Underkläder för män eller gossar, härunder inbegripet kragar, skjortbröst och man- schetter:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer	1	22 %	30 %
		2	19 %	29 %
		3	15 %	29 %
		4	11 %	28 %
		5	8 %	28 %
		6	4 %	28 %
		7	0	28 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
B. av andra textilfibrer		1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
61.04	Underkläder för kvinnor, flickor eller småbarn:			
A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer		1	22 %	30 %
		2	19 %	29 %
		3	15 %	29 %
		4	11 %	28 %
		5	8 %	28 %
		6	4 %	28 %
		7	0	28 %
B. av andra textilfibrer		1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
61.07	Slipsar och liknande artiklar:			
A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer		1	20 %	23 %
		2	17 %	23 %
		3	14 %	23 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
B. av andra textilfibrer		1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
61.09	Korsetter, gördlar, höfthållare, bysthållare, hängslen, strumphållare, strumpeband och liknande artiklar (även av trikså), även innehållande gummitråd:			
A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer		1	22 %	30 %
		2	19 %	29 %
		3	15 %	29 %
		4	11 %	28 %
		5	8 %	28 %
		6	4 %	28 %
		7	0	28 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	B. av andra textilfibrer	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	23 %
		5	7 %	23 %
		6	4 %	23 %
		7	0	23 %
62.01	Res- och sängfilter: av flerfärgade, icke tryckta bomullsvävna- der	1	16 %	20 %
		2	14 %	19 %
		3	11 %	18 %
		4	8 %	17 %
		5	6 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
	av ull	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
	andra	1	14 %	17 %
		2	12 %	17 %
		3	10 %	17 %
		4	7 %	17 %
		5	5 %	17 %
		6	3 %	17 %
		7	0	17 %
62.02	Sänglinne, borddukar, handdukar och lik- nande artiklar; gardiner och andra artiklar för rumsinredning:			
	A. av ändlösa konstgjorda textilfibrer:			
	utan sömnad eller endast fällade eller kantade	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	med sömnad	1	22 %	30 %
		2	19 %	28 %
		3	15 %	28 %
		4	11 %	26 %
		5	8 %	26 %
		6	4 %	24 %
		7	0	22,5 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
B. av andra textilfibrer:				
utan sömnad eller endast fällade eller kantade:				
	av flerfärgad, icke tryckt bomullsväv	1	16 %	22,5 %
		2	14 %	22,5 %
		3	11 %	22,5 %
		4	8 %	22,5 %
		5	6 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	andra	1	14 %	22,5 %
		2	12 %	22,5 %
		3	10 %	22,5 %
		4	7 %	22,5 %
		5	5 %	22,5 %
		6	3 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
	med sömnad	1	20 %	25 %
		2	17 %	24 %
		3	14 %	24 %
		4	10 %	22,5 %
		5	7 %	22,5 %
		6	4 %	22,5 %
		7	0	22,5 %
62.05	Andra konfektionerade textilvaror, tillskärningsmönster härunder inbegripna: ex B. andra slag (än s. k. wrappers): skoband	1	n. kr. 6: 40	23 %
		2	» 5: 35	23 %
		3	» 4: 30	23 %
		4	» 3: 20	23 %
		5	» 2: 15	23 %
		6	» 1: 10	23 %
		7	0	23 %
64.02	Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01	1	22 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	18 %	24 %
		4	16 %	22 %
		5	14 %	22 %
		6	12 %	22 %
		7	10 %	20 %
		8	8 %	20 %
		9	6 %	20 %
		10	4 %	18 %
		11	4 %	18 %
		12	2 %	18 %
		13	0	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
64.05	A. Nåtlade överdelar till skodon	1	18 %	25 %
		2	16 %	25 %
		3	14 %	25 %
		4	12 %	23 %
		5	10 %	23 %
		6	8 %	23 %
		7	6 %	20 %
		8	6 %	20 %
		9	4 %	20 %
		10	4 %	18 %
		11	2 %	18 %
		12	2 %	18 %
		13	0	18 %
69.10	Diskhoar, tvättställ, bidéer, klosettskålar, badkar och dylika sanitetsartiklar för in- stallation	1	23 %	25 %
		2	21 %	25 %
		3	19 %	23 %
		4	17 %	23 %
		5	15 %	23 %
		6	13 %	21 %
		7	11 %	21 %
		8	9 %	19 %
		9	7 %	19 %
		10	5 %	17 %
		11	3 %	17 %
		12	3 %	17 %
		13	0	15 %
69.11	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av porslin	1	20 %	23 %
		2	18 %	23 %
		3	16 %	23 %
		4	14 %	21 %
		5	12 %	21 %
		6	10 %	21 %
		7	8 %	19 %
		8	8 %	19 %
		9	6 %	19 %
		10	6 %	19 %
		11	4 %	18 %
		12	2 %	18 %
		13	0	18 %
69.12	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av and- ra keramiska material.	1	8 %	18 %
		2	8 %	18 %
		3	8 %	18 %
		4	8 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	6 %	18 %
		8	6 %	18 %
		9	4 %	18 %

Brusselsnummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	4 %	18 %
		11	4 %	18 %
		12	2 %	18 %
		13	0	18 %
ex 70.05	Fönsterglas	1	20 %	22 %
		2	18 %	22 %
		3	16 %	20 %
		4	14 %	20 %
		5	12 %	20 %
		6	10 %	18 %
		7	8 %	18 %
		8	8 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	4 %	16 %
		12	2 %	16 %
		13	0	15 %
70.10	Damejeanner, flaskor, burkar, krukor, tabletrör och andra liknande kärl av glas för förpackning eller transport av varor; proppar, lock och andra tillslutningsanordningar av glas	1	22 %	23 %
		2	20 %	23 %
		3	18 %	23 %
		4	16 %	21 %
		5	14 %	21 %
		6	12 %	21 %
		7	10 %	19 %
		8	8 %	19 %
		9	8 %	19 %
		10	6 %	19 %
		11	6 %	18 %
		12	4 %	18 %
		13	0	18 %
70.13	Bords-, köks-, toalett- och kontorsartiklar samt prydnadsartiklar för bostäder e. d., av glas, ej hänförliga till nr 70.19	1	22 %	23 %
		2	20 %	23 %
		3	18 %	23 %
		4	16 %	22 %
		5	14 %	22 %
		6	12 %	22 %
		7	10 %	21 %
		8	8 %	21 %
		9	8 %	21 %
		10	6 %	20 %
		11	6 %	20 %
		12	4 %	20 %
		13	0	20 %
73.21	Järn- och stålkonstruktioner, även i delar eller icke kompletta, samt delar därtill av järn eller stål (såsom skjul, broar och brosektioner, slussportar, torn, master, pelare,	1	10 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	stolpar, fackverk, tak, dörr- och fönsterramar, rulljalusier, räcken och staket); plåt, band, stång, profilstång, rör o. d. av järn eller stål, bearbetade för användning i konstruktioner	5 6 7 8 9	6 % 4 % 4 % 2 % 0	12 % 12 % 12 % 12 % 12 %
73.22	Cisterner, kar och liknande behållare av järn eller stål, för alla slags ämnen, med en rymd av mer än 300 liter, även med inre beklädnad eller med värmeisolerande beklädnad men utan maskinell utrustning och utan anordning för uppvärmning	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13	18 % 16 % 14 % 12 % 10 % 8 % 8 % 6 % 6 % 4 % 4 % 2 % 0	20 % 20 % 18 % 18 % 16 % 16 % 14 % 14 % 14 % 12 % 12 % 12 % 12 %
73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor: överdragna	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13	140 n. öre 125 » 110 » 95 » 80 » 70 » 60 » 50 » 40 » 30 » 20 » 10 » 0	25 % 23 % 23 % 21 % 19 % 17 % 17 % 15 % 15 % 12 % 12 % 12 % 12 %
	icke överdragna	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13	18 % 16 % 14 % 12 % 10 % 8 % 8 % 6 % 6 % 4 % 4 % 2 % 0	20 % 20 % 18 % 18 % 16 % 16 % 14 % 14 % 14 % 12 % 12 % 12 % 12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 73.29	Transportkedjor	1	18 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	18 %
		5	10 %	16 %
		6	8 %	16 %
		7	8 %	14 %
		8	6 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	4 %	12 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
73.31	Spik och stift, häftstift härunder inbegripna, spikbleck, märlor och krampor samt spetsade krokar och öglor, av järn eller stål, även med huvud av annat ämne, dock icke koppar	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
73.32	Bultar och muttrar, ogängade eller gängade, skruvar, skruvkrokar, skruvöglor, nitar (andra än rör- och tvåspetsnitar), sprintar, kilar och liknande artiklar av järn eller stål; underläggsbrickor (läsbrickor och fjäderbrickor härunder inbegripna) av järn eller stål	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
ex 73.35	Bladfjädrar, sammansatta eller enkla fjäderblad, samt andra fjädrar vägande under 1 kg per st., med undantag av instrumentfjädrar	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
73.37	Apparater för centraluppvärmning, såsom värmeledningspannor och värmelednings- element, av järn eller stål, icke elektriska, samt delar därtill av järn eller stål: värmeledningspannor av plåt	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	16 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	14 %
		7	10 %	12 %
		8	8 %	12 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
	andra slag	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
73.38	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av järn eller stål: badkar, andra än gjutna	1	16 %	18 %
		2	16 %	18 %
		3	14 %	18 %
		4	12 %	16 %
		5	12 %	16 %
		6	10 %	16 %
		7	8 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	4 %	12 %
		11	4 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	andra slag	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
ex 73.40	Malkroppar	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	16 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	14 %
		7	10 %	12 %
		8	8 %	12 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
82.01	Spadar, skyfflar, hackor, korpar, högafflar, grepar, krattor, räfsor och rakor; yxor, röjknivar och liknande verktyg för huggning eller klyvning; liar och skärar, hö- och halmknivar, trädgårdssaxar för två händer, kilar samt andra handverktyg och handredskap för lantbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
ex 82.02	Handsågar	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	10 %	13 %
		4	10 %	13 %
		5	8 %	12 %
		6	8 %	12 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 82.02	Cirkelsågblad över 150 mm men under 1200 mm, för träbearbetning	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
82.03	Tänger, pincetter och dylika handverktyg, även klippande; skruvnycklar, huggpipor, röravskärare, plåt- och bultsaxar, metalltrådssaxar, filar, raspar och dylika handverktyg	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
82.04	Handverktyg och handredskap, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel; smidesstäd, skruvstycken, andra än maskinskruvstycken; skruvtvingar o. d.; blåslampor, transportabla smidesässjor, hand- eller fotdrivna slipstenar och slipskivor på ställning e. d. samt monterade glasmästardiamanter	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 82.05	Bergborrar med skär av hårdmetall	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
ex 82.05	Verktyg (utbytbara) för maskiner eller för mekaniska eller icke mekaniska handverktyg (för pressning, stansning, gängning, fräsning, brotschning, borrar, svarvning, skruvidragning o. d.), dragskivor och bergborrar härunder inbegripna, med undantag av bergborrar med skär av hårdmetall, diamanthörkrökor, diamanthörstenar, sidstansringar och spiralborrar för metallbearbetning	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
82.06	Knivar och skärstål för maskiner eller mekaniska apparater	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
82.07	Plattor, stavar, spetsar och liknande omonterade delar till verktyg, av hårdmetall (sintrad karbid av wolfram, molybden, vanadin e. d.): skär av hårdmetall till bergborrar	1	10 %	12,5 %
		2	10 %	12,5 %
		3	10 %	12,5 %
		4	8 %	11 %
		5	8 %	11 %
		6	8 %	11 %
		7	6 %	10 %
		8	6 %	10 %
		9	4 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
	andra slag	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
82.08	Kaffekvarnar, köttkvarnar, saftpressar och andra mekaniska apparater och redskap med huvudsaklig användning i hushåll för beredning, servering o. d. av matvaror eller drycker och vägande per styck högst 10 kg	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	2 %	10 %
		10	2 %	10 %
		11	0	10 %
82.09	Knivar, ej hänförliga till annat nummer (även tandade):			
	A. bord- och köksknivar	1	18 %	20 %
		2	16 %	20 %
		3	16 %	20 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	18 %
		6	12 %	18 %
		7	10 %	16 %
		8	8 %	16 %
		9	6 %	16 %
		10	4 %	15 %
		11	2 %	15 %
		12	2 %	15 %
		13	0	15 %
	B. andra:			
	specialknivar för användning inom hant- verk	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
	andra	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
82.10	Blad till knivar, hänförliga till nr 82.09: till specialknivar för användning inom hant- verk	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	14 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
	andra	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
82.13	Andra skär- och klippverktyg, såsom sekatörer, hårklippningsmaskiner (icke elektriska), huggknivar för slakterier och charkuterier samt pappersknivar; verktyg och satser av verktyg för manikyr, pedikyr o. d., nagelfilar härunder inbegripna	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	16 %
		5	12 %	14 %
		6	12 %	14 %
		7	10 %	12 %
		8	8 %	12 %
		9	6 %	10 %
		10	4 %	8 %
		11	2 %	8 %
		12	2 %	8 %
		13	0	8 %
82.14	Skedar, sopslevar, gafflar, tårtspadar, fisk- och smörknivar samt sockertänger och liknande artiklar: skedar och gafflar av stål	1	22 %	25 %
		2	20 %	23 %
		3	18 %	23 %
		4	16 %	21 %
		5	14 %	19 %
		6	12 %	17 %
		7	10 %	17 %
		8	8 %	15 %
		9	6 %	15 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
	skedar och gafflar av aluminium	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	10 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	8 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
	andra slag	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
83.01	Lås (nyckellås, kombinationslås och elekt- riska lås) och väskbyglar med lås samt de- lar därtill, av oädel metall; nycklar och nyckelämnen av oädel metall till artiklar, hänförliga till detta nummer	1	13 %	15 %
		2	13 %	15 %
		3	10 %	14 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	13 %
		6	8 %	13 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
83.02	Beslag och liknande tillbehör av oädel me- tall till möbler, dörrar, trappor, fönster, rullgardiner, persienner, karosserier, sadel- makeriarbeten, koffertar, skrin o. d., auto- matiske dörrstängare härunder inbegripna; hatthyllor, hatthängare, konsoler o. d. av oädel metall	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	4 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	2 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
83.04	Kortregisterlådor, förvaringsfack, sorte- ringslådor, brevkorgar, manuskriphållare och liknande kontorsartiklar av oädel me- tall, andra än kontorsmöbler, hänförliga till nr 94.03	1	13 %	15 %
		2	12 %	14 %
		3	10 %	13 %
		4	10 %	12 %
		5	8 %	12 %
		6	8 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %

Brusselsnummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
83.13	A. Crown corks	1	10 %	12 %
		2	10 %	12 %
		3	8 %	12 %
		4	8 %	12 %
		5	6 %	12 %
		6	6 %	12 %
		7	6 %	12 %
		8	4 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
87.05	ex B. Karosserier till personbilar	1	27 %	30 %
		2	25 %	28 %
		3	23 %	26 %
		4	21 %	24 %
		5	18 %	21 %
		6	15 %	18 %
		7	12 %	15 %
		8	9 %	12 %
		9	9 %	12 %
		10	6 %	12 %
		11	3 %	12 %
		12	3 %	12 %
		13	0	12 %
	ex B. Karosserier till andra bilar än personbilar	1	18 %	20 %
		2	17 %	20 %
		3	15 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	10 %	14 %
		7	8 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	12 %
		11	2 %	12 %
		12	2 %	12 %
		13	0	12 %
87.07	Truckar (drag-, staplings- och krantruckar härunder inbegripna) för verkstäder, lager, järnvägsstationer e. d. samt delar till dylika truckar	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	6 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	4 %	10 %
		8	4 %	10 %
		9	2 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		10	2 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
87.09	A. 1. Motorecyklar (cyklar med hjälpmotor härunder inbegripna), även med sidvagnar, med en cylindervolym av högst 245 cm ³	1	27 %	30 %
		2	24 %	30 %
		3	21 %	27 %
		4	18 %	27 %
		5	15 %	24 %
		6	15 %	24 %
		7	12 %	21 %
		8	9 %	18 %
		9	9 %	18 %
		10	6 %	15 %
		11	3 %	15 %
		12	3 %	15 %
		13	0	15 %
87.10	Cyklar (trehjuliga transportcyklar härunder inbegripna) utan motor	1	n. kr. 65: —	pr st. 15 % ¹
		2	» 58: —	» 15 %
		3	» 51: —	» 15 %
		4	» 44: —	» 15 %
		5	» 37: —	» 15 %
		6	» 30: —	» 15 %
		7	» 23: —	» 15 %
		8	» 16: —	» 15 %
		9	» 10: —	» 15 %
		10	» 10: —	» 15 %
		11	» 10: —	» 15 %
		12	» 10: —	» 15 %
		13	0	15 %
ex 87.12	Delar och tillbehör till motorecyklar	1	22 %	25 %
		2	20 %	25 %
		3	18 %	23 %
		4	16 %	23 %
		5	14 %	21 %
		6	12 %	19 %
		7	10 %	19 %
		8	8 %	17 %
		9	6 %	17 %
		10	4 %	15 %
		11	4 %	15 %
		12	2 %	15 %
		13	0	15 %

¹ Kombinerad med en minimistycketull, som nedtrappas från 72: — n. kr. till 44: — n. kr. under 9 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 87.12	Delar och tillbehör till fordon, hänförliga till nr 87.09—87.11, med undantag av delar och tillbehör till motorecyklar	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	15 %
		8	8 %	15 %
		9	6 %	15 %
		10	4 %	15 %
		11	2 %	15 %
		12	2 %	15 %
		13	0	15 %
87.13	A. Barnvagnar och delar därtill	1	18 %	20 %
		2	16 %	18 %
		3	16 %	18 %
		4	14 %	18 %
		5	12 %	16 %
		6	12 %	16 %
		7	10 %	14 %
		8	8 %	14 %
		9	6 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %
ex 87.14	Påhängsvagnar för bilar	1	14 %	16 %
		2	12 %	16 %
		3	12 %	16 %
		4	10 %	14 %
		5	8 %	14 %
		6	8 %	14 %
		7	6 %	12 %
		8	6 %	12 %
		9	4 %	12 %
		10	4 %	10 %
		11	2 %	10 %
		12	2 %	10 %
		13	0	10 %

C. Nya interna övergångsordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	Rätt att under 5 år bibehålla nu gällande tullar och restriktioner.		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 53.11	Vävnader av fårull eller fina djurhår	Se under avsnitt B.		
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signalerings-ändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	8 år.	Intern nedtrappning under	
73.14	Tråd av järn eller stål, även med överdrag men utan elektrisk isolering	1	6 %	7 %
		2	5 %	7 %
		3	4 %	7 %
		4	4 %	7 %
		5	3 %	7 %
		6	3 %	7 %
		7	2 %	7 %
		8	2 %	7 %
		9	0	7 %
73.25	Linor, kablar, slingor, flätade band och liknande varor av järn- eller ståltråd, utan elektrisk isolering	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
73.26	Taggtråd av järn eller stål; stängseltråd av vriden tråd eller vridet band av järn eller stål, även försedd med taggar, samt stängseltråd av två löst sammantvinnade trådar av järn eller stål	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
73.27	Duk, nät och galler av järn- eller ståltråd	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
84.33	Andra maskiner och apparater för bearbetning av pappersmassa, papper eller papp, härunder inbegripet skärmaskiner, alla slag, för papper eller papp	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
ex 85.03	Galvaniska element och batterier, vägande mer än 180 g per st.	1	8 %	10 %
		2	8 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	6 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
85.04	Elektriska ackumulatorer	1	6 %	10 %
		2	6 %	10 %
		3	6 %	10 %
		4	4 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	4 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
86.01	Ånglok och tenderar därtill	Se under avsnitt D.		
86.06	Verkstadvagnar, kranvagnar och andra arbetsvagnar för järnvägar eller spårvägar; dressiner, andra än motordressiner	Se under avsnitt D.		
ex 86.09	Delar till rullande järnvägs- eller spårvägs-materiel, med undantag av axlar och hjul	Se under avsnitt D.		

D. Nya externa övergångsanordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
17.04	Sockerkonfektyrer, icke innehållande kakao	1	0	25 %
		2	0	22 %
		3	0	22 %
		4	0	20 %
		5	0	20 %
		6	0	18 %
		7	0	18 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
18.05	Kakaopulver, icke sötat	1	0	80 n. öre
		2	0	70 »
		3	0	60 »
		4	0	50 »
		5	0	40 »
		6	0	30 »
		7	0	20 »
ex 29.08	Etyleter	1	0	30 %
		2	0	28 %
		3	0	26 %
		4	0	24 %
		5	0	22 %
		6	0	20 %
		7	0	18 %
		8	0	16 %
		9	0	14 %
		10	0	12 %
29.11	A. Formaldehyd	1	0	10 %
		2	0	9 %
		3	0	8 %
		4	0	8 %
		5	0	7 %
		6	0	7 %
		7	0	6 %
32.07	B. Pigment bestående av kromoxid, berlinerblått, kobolt- eller kadmiumfärgämnen, även innehållande inerta fyllmedel, blandade med varandra	1	0	20 n. öre
		2	0	15 »
		3	0	15 »
		4	0	10 »
		5	0	10 »
		6	0	5 »
		7	0	0
32.13	B. Bläck, tusch och liknande färger	1	0	25 %
		2	0	23 %
		3	0	21 %
		4	0	19 %
		5	0	17 %
		6	0	15 %
		7	0	13 %
		8	0	11 %
		9	0	9 %
		10	0	7 %
35.06	Lim och klister, beredda, ej hänförliga till annat nummer; produkter, alla slag, lämpade för användning såsom lim eller klister och inkommande för sådan användning			

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto:			
	B. andra slag (än produkter, innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter)	1	0	25 %
		2	0	22 %
		3	0	22 %
		4	0	20 %
		5	0	20 %
		6	0	18 %
		7	0	18 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	12 %
36.05	Pyrotekniska artiklar (fyrverkeripjäser, knalldosor, livräddningsraketer och liknan- de artiklar):			
	A. pyrotekniska artiklar avsedda att använ- das uteslutande för livräddningsändamål eller för avgivande av nödsignal	1	0	18 %
		2	0	16 %
		3	0	16 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	8 %
		7	0	8 %
		8	0	4 %
		9	0	4 %
		10	0	0
	B. andra slag	1	0	18 %
		2	0	16 %
		3	0	16 %
		4	0	15 %
39.01	Kondensations-, polykondensations- och po- lyadditionsprodukter, även modifierade el- ler polymeriserade, linjära produkter här- under inbegripna (t. ex. fenoplaster, amino- plaster, alkyder, polyallylestrar och andra omättade polyestrar, silikoner):			
	A. obearbetade	1	0	12,5 %
		2	0	12,5 %
		3	0	12,5 %
		4	0	10 %
	B. andra	1	0	30 %
		2	0	27 %
		3	0	27 %
		4	0	24 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	21 %
		8	0	18 %
		9	0	18 %
		10	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
39.02	Polymerisationsprodukter, sampolymerisat härunder inbegripna (t. ex. polyeten, polytetrahalogeneten, polyisobuten, polystyren, polyvinylklorid, polyvinylacetat, polyvinylkloracetat och andra polyvinyläderivat, polyakrylsyra- och polymetakrylsyraderivat, kumaronindenhardtser):			
	A. obearbetade	1	0	12,5 %
		2	0	12,5 %
		3	0	12,5 %
		4	0	10 %
	B. andra	1	0	30 %
		2	0	27 %
		3	0	27 %
		4	0	24 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	21 %
		8	0	18 %
		9	0	18 %
		10	0	15 %
39.05	ex A. Hartsestrar, obearbetade	1	0	12,5 %
		2	0	12,5 %
		3	0	12,5 %
		4	0	10 %
ex 40.10	Transportremmar av mjukgummi	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
40.13	Kläder och tillbehör därtill (handskar härunder inbegripna) av mjukgummi	1	0	18 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	16 %
		5	0	14 %
		6	0	14 %
		7	0	12 %
40.14	Andra varor av mjukgummi	1	0	18 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	0	16 %
		5	0	14 %
		6	0	14 %
		7	0	12 %
41.03	Läder av får, ej hänförligt till nr 41.06— 41.08	Se under avsnitt B.		
41.10	Konstläder, innehållande läder eller läder- fibrer, i plattor eller rullar	1	0	27 %
		2	0	24 %
		3	0	21 %
		4	0	18 %
		5	0	15 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	Rätt att under 5 år bibehålla nu gällande tullar och restriktioner.		
48.12	Mattor av papper eller papp, även med överdrag av linoleummassa, tillskurna eller icke tillskurna	1	0	12 %
		2	0	12 %
		3	0	11 %
		4	0	11 %
		5	0	11 %
		6	0	11 %
		7	0	10 %
48.17	Kortregisterlådor, brevkorgar, förvaringskartonger och liknande artiklar av papper eller papp, för kontor, butiker o. d.	1	0	30 %
		2	0	26 %
		3	0	22 %
		4	0	18 %
		5	0	15 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
59.01	A. Sanitetsbindor	1	0	23 %
		2	0	23 %
		3	0	21 %
		4	0	21 %
		5	0	19 %
		6	0	19 %
		7	0	17 %
		8	0	17 %
		9	0	17 %
		10	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 59.02	Varor av stampad filt	1	0	25 %
		2	0	22 %
		3	0	22 %
		4	0	18 %
		5	0	18 %
		6	0	15 %
		7	0	15 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 59.10	Mattor med botten av textilmaterial och överdrag av annan massa än linoleummas- sa, även i tillskurna stycken	1	0	19 %
		2	0	19 %
		3	0	16 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 59.16	Transportremmar av textilmaterial, även förstärkta med metall eller annat ämne	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	16 %
		7	0	14 %
ex 59.17	Textilvaror för tekniskt bruk med undan- tag av maskinfilt för pappersmaskiner o. d., pressduk och packningar	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 64.01	Skodon med sulor och överdelar av plast	1	0	30 %
		2	0	27 %
		3	0	27 %
		4	0	27 %
		5	0	24 %
		6	0	24 %
		7	0	21 %
		8	0	21 %
		9	0	21 %
		10	0	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
64.05	Delar till skodon (inläggssulor, hälskydd o. d. härunder inbegripna) av annat material än metall: A. Nätlade överdelar			
		Se under avsnitt B.		
	B. Andra slag	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
65.03	ex B. Hattar och andra huvudbonader av stampad filt, tillverkade av stumpar eller plana ämnen, hänförliga till nr 65.01, garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor	1	0	28 %
		2	0	26 %
		3	0	24 %
		4	0	24 %
		5	0	22 %
		6	0	22 %
		7	0	20 %
ex 65.04	Hattar och andra huvudbonader, flätade eller tillverkade av flätor, band, remsor e. d., oavsett materialet, garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor	1	0	28 %
		2	0	26 %
		3	0	24 %
		4	0	24 %
		5	0	22 %
		6	0	22 %
		7	0	20 %
ex 65.05	Hattar och andra huvudbonader (hårnät härunder inbegripna) av triká eller av annan textilvara (långdvara) dock ej av flätor, band, remsor e. d., garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor	1	0	28 %
		2	0	26 %
		3	0	24 %
		4	0	24 %
		5	0	22 %
		6	0	22 %
		7	0	20 %
65.06	Andra huvudbonader, ogarnerade eller garnerade: garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor	1	0	28 %
		2	0	25 %
		3	0	25 %
		4	0	22 %
		5	0	22 %
		6	0	19 %
		7	0	19 %
		8	0	17 %
		9	0	17 %
		10	0	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	med prydnadsbesättning av tyg som helt eller delvis består av natursilke eller av ändlösa konstgjorda eller syntetiska textilfibrer	1	0	22 %
		2	0	20 %
		3	0	20 %
		4	0	17 %
		5	0	17 %
		6	0	17 %
		7	0	15 %
andra		1	0	18 %
		2	0	17 %
		3	0	16 %
		4	0	15 %
66.01	Paraplyer och parasoller, käppraplyer, trädgårdsparasoller och liknande varor härunder inbegripna:			
med övertyg innehållande natursilke eller ändlösa syntetiska eller konstgjorda textilfibrer		1	0	15 % ¹
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	15 %
		5	0	15 %
		6	0	15 %
		7	0	15 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	15 %
med annat övertyg: med en sprötlängd av 75 cm eller däröver		1	0	15 % ²
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	15 %
		5	0	15 %
		6	0	15 %
		7	0	15 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	15 %
andra		1	0	15 % ³
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	15 %

¹ Kombinerad med minimistycketull, som nedtrappas från 12: — n. kr. till 4: 20 n. kr. under 10 år.

² Kombinerad med en minimistycketull, som nedtrappas från n. kr. 15: — till n. kr. 4: 20 under 10 år.

³ Kombinerad med minimistycketull, som nedtrappas från n. kr. 7: — till n. kr. 4: 20 under 4 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
67.02	Konstgjorda blommor, blad och frukter samt delar därtill; varor av konstgjorda blommor, blad eller frukter	1	0	30 %
		2	0	27 %
		3	0	27 %
		4	0	24 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	21 %
		8	0	18 %
		9	0	18 %
		10	0	15 %
68.04	B. 1. Kvarn-, defibrör- och kollergångsstenar	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	15 %
		5	0	15 %
		6	0	12 %
		7	0	12 %
		8	0	8 %
		9	0	8 %
		10	0	5 %
68.05	A. Brynstenar, polerstenar och andra dylika handverktyg av naturlig sten	1	0	6 %
		2	0	6 %
		3	0	4 %
		4	0	4 %
		5	0	2 %
		6	0	2 %
		7	0	0
69.03	B. 1. Andra eldfasta varor, av magnesit (icke hänförliga till nr 69.01—69.02)	1	0	3 %
		2	0	3 %
		3	0	2 %
		4	0	2 %
		5	0	1 %
		6	0	1 %
		7	0	0
ex 73.07	Ämnen av järn eller stål, grovt tillformade genom smidning	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	15 %
		5	0	15 %
		6	0	12 %
		7	0	12 %
		8	0	8 %
		9	0	8 %
		10	0	4 %
ex 73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor, icke överdragna			Se under avsnitt B.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden			
			intern	extern		
73.39	Stållull; putsbollar, putsvantar och liknande artiklar av järn eller stål, för skurning, polering e. d.	1	0	18 %		
		2	0	16 %		
		3	0	16 %		
		4	0	14 %		
		5	0	14 %		
		6	0	14 %		
		7	0	12 %		
ex 74.11	Nät, galler, ändlös duk o. d. av koppar	1	0	10 %		
		2	0	10 %		
		3	0	10 %		
		4	0	9 %		
		5	0	9 %		
		6	0	9 %		
		7	0	8 %		
76.04	Folier av aluminium, även mönsterpressade, tillskurna, perforerade, försedda med överdrag, tryckta eller fästade på underlag av papper, papp, plast e. d., med en tjocklek av högst 0,15 mm (underlag icke inräknat):					
		A. mönsterpressade, försedda med överdrag, tryckta eller på underlag av papper eller annat material	1	0	20 %	
			2	0	18 %	
			3	0	18 %	
			4	0	15 %	
			5	0	15 %	
			6	0	12 %	
			7	0	12 %	
			8	0	9 %	
			9	0	9 %	
			10	0	7 %	
			B. andra	1	0	20 %
				2	0	18 %
				3	0	18 %
				4	0	15 %
				5	0	15 %
				6	0	12 %
		7	0	12 %		
		8	0	9 %		
		9	0	9 %		
		10	0	5 %		
76.06	Rör (hålade rörämnen och ihålig stång härunder inbegripna) av aluminium	1	0	5 %		
		2	0	5 %		
		3	0	5 %		
		4	0	4 %		
		5	0	4 %		
		6	0	4 %		
		7	0	3 %		

Bryssel- nummer	V a r u s i a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
76.07	Rördelar av aluminium, såsom skarvrör, knärör, muffar och flänsar	1	0	10 %
		2	0	9 %
		3	0	9 %
		4	0	8 %
76.08	Aluminiumkonstruktioner, även i delar eller icke kompletta, samt delar därtill av aluminium (såsom skjul, broar och brosektioner, torn, master, pelare, stolpar, fackverk, tak, dörr- och fönsterramar samt räcken); plåt, stång, rör o. d. av aluminium, bearbetade för användning i konstruktioner	1	0	15 %
		2	0	15 %
		3	0	13 %
		4	0	13 %
		5	0	11 %
		6	0	11 %
		7	0	9 %
		8	0	9 %
		9	0	9 %
		10	0	8 %
76.10	Fat, burkar, flaskor, askar och andra behållare av aluminium, för transport eller förpackning av varor, förpackningsrör och förpackningstuber härunder inbegripna	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 76.13	Nät, galler, ändlös duk o. d. av aluminium	1	0	10 %
		2	0	9 %
		3	0	9 %
		4	0	8 %
76.15	Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av aluminium	1	0	14 %
		2	0	12 %
		3	0	12 %
		4	0	10 %
79.03	ex A. Plåt, band och folier av zink, överdragna	1	0	17 %
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	9 %
		7	0	9 %
		8	0	7 %
		9	0	7 %
		10	0	5 %
ex 84.05	Kolvångmaskiner	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	0	14 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
ex 84.06	Förbränningskolvmotorer för bilar och motorcyklar	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
84.09	Vägvältar, maskindrivna	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 84.10	Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med måtanordningar	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	13 %
		4	0	12 %
84.16	Kalandrar och liknande maskiner samt valsverk (andra än metallvalsverk och maskiner för valsning av glas) ävensom valsar därtill:			
	kokillgjutna glättningsvalsar för papper eller papp	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
	andra	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 84.17	Yankee torkcylindrar med en diameter av mer än 3 m	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	13 %
		4	0	12 %
84.20	Vågar, räkne- och kontrollvågar härunder in- begripna, andra än vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre; vikter, alla slag, för vågar	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	14 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
ex 84.21	Apparater, mekaniska (även för handkraft), för utsprutning, spridning eller finfördelning av flytande eller pulverformiga ämnen; brand- släckningsapparater, laddade eller oladdade; sprutpistoler och liknande apparater; sand- bläster- och ångblästerapparater och liknan- de apparater, med undantag av pneumatiska sandblästerapparater och motorsprutor för lantbruket	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	14 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
ex 84.23	Grävmaskiner med egen framdrivningsanord- ning	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
ex 84.24	Plogar, harvar och kultivatorer för häst samt vältar för gräsmattor och idrottsplatser	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	14 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
ex 84.25	Gräsklippningsmaskiner, räfsor och sorte- ringsmaskiner	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 84.26	Maskiner och apparater för mejerihantering- en med undantag av mjölkningsmaskiner och smörkärnor	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 84.31	Sugvalsar med invändig suglåda, linjerings- maskiner, borstmaskiner, färgnings-, glätt- nings- och linningsmaskiner	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
84.50	Maskiner och apparater för svetsning, lödning (annan än mjuklödning), skärning eller ythårdning med gas	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	16 %
		5	0	16 %
		6	0	14 %
		7	0	14 %
		8	0	12 %
		9	0	12 %
		10	0	10 %
ex 84.63	Vevaxlar, kamaxlar och andra transmissions- axlar, glidlager, lagerhus, kuggjul (friktions- jul härunder inbegripna), kuggväxlar och andra växlar för överföring av kraft eller rö- relse, svänghjul, rem- och linskivor (block- skivor och block härunder inbegripna) samt axelkopplingar, med undantag av delar till bilar	Se under avsnitt A.		
ex 85.02	Elektromagneter; magnetchuckar och andra permanentmagnetiska eller elektromagneti- ska uppspänningsanordningar, elektromagne- tiska kopplingar och bromsar, elektromagne- tiska lyftdon	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	14 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
85.06	Elektromekaniska hushållsapparater (med in- byggd elektrisk motor)	1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	16 %
		4	0	16 %
		5	0	14 %
		6	0	14 %
		7	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
86.01	Ånglok och tenderar därtill: ånglok	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	20 %
		4	15 %	20 %
		5	12 %	20 %
		6	12 %	18 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	16 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
tenderar		1	20 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	15 %	24 %
		4	15 %	24 %
		5	15 %	24 %
		6	12 %	22 %
		7	12 %	22 %
		8	9 %	20 %
		9	9 %	20 %
		10	6 %	18 %
		11	6 %	18 %
		12	3 %	16 %
		13	0	(12 %) ¹
86.06	Verkstadsvagnar, kranvagnar och andra arbetsvagnar för järnvägar eller spårvägar; dressiner, andra än motordressiner	1	20 %	24 %
		2	20 %	24 %
		3	15 %	22 %
		4	15 %	22 %
		5	12 %	20 %
		6	12 %	20 %
		7	9 %	18 %
		8	9 %	18 %
		9	9 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	6 %	16 %
		12	3 %	16 %
		13	0	(12 %) ¹
ex 86.09	Delar till rullande järnvägs- eller spårvägs- materiel, med undantag av axlar och hjul	1	18 %	20 %
		2	18 %	20 %
		3	15 %	18 %
		4	15 %	18 %
		5	12 %	18 %
		6	12 %	18 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		7	9 %	16 %
		8	9 %	16 %
		9	6 %	16 %
		10	6 %	16 %
		11	3 %	14 %
		12	3 %	14 %
		13	0	(12 %) ¹
ex 87.06	Delar och tillbehör till fordon, hänförliga till nr 87.02 eller 87.03	1	0	25 %
		2	0	25 %
		3	0	25 %
		4	0	20 %
		5	0	20 %
		6	0	20 %
		7	0	15 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	10 %
89.01	A. Lustfartyg	1	0	30 %
		2	0	23 %
		3	0	17 %
		4	0	10 %
ex 90.22	Maskiner och apparater för mekanisk materialprovning (undersökning av hållfasthet, hårdhet, elasticitet eller liknande egenskaper hos metaller, trä, textilvaror, papper, plaster e. d.), vägande mindre än 20 kg per st.	1	0	17,5 %
		2	0	15 %
		3	0	15 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
92.03	Orglar, orgelharmonier o. d.: piporglar	1	0	25 %
		2	0	23 %
		3	0	23 %
		4	0	21 %
		5	0	21 %
		6	0	19 %
		7	0	19 %
		8	0	17 %
		9	0	17 %
		10	0	15 %
	andra	1	0	30 %
		2	0	30 %
		3	0	27 %
		4	0	27 %
		5	0	24 %
		6	0	21 %
		7	0	21 %
		8	0	18 %
		9	0	18 %
		10	0	15 %

¹ Övergångsperioden skall kunna förlängas med 3 år.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
93.04	Eldvapen, ej hänförliga till nr 93.02 eller 93.03, härunder inbegripet liknande apparater, vilkas funktion bygger på förbränning av en explosiv laddning, såsom signalpistoler samt revolverar och pistoler för lösa skott, linkastningsapparater o. d.: gevär	1	0	14 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	12 %
		5	0	12 %
		6	0	12 %
		7	0	10 %
		8	0	10 %
		9	0	10 %
		10	0	8 %
andra		1	0	20 %
		2	0	18 %
		3	0	18 %
		4	0	15 %
		5	0	15 %
		6	0	12 %
		7	0	12 %
		8	0	10 %
		9	0	10 %
		10	0	8 %
ex 93.05	Andra vapen, härunder inbegripet gevär och pistoler för komprimerad luft eller gas samt fjäderbössor och fjäderpistoler (ej hänförliga till nr 93.01—93.04): gevär	1	0	14 %
		2	0	14 %
		3	0	12 %
		4	0	12 %
		5	0	10 %
		6	0	10 %
		7	0	8 %
97.01	Barncyklar, sparkeyklar, cykelhästar, trampbilar och dylika leksaksfordon ävensom dockvagnar	1	0	30 %
		2	0	26 %
		3	0	26 %
		4	0	22 %
		5	0	22 %
		6	0	18 %
		7	0	18 %
		8	0	14 %
		9	0	14 %
		10	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 97.06	Skodon med fastsittande skridskor	1	0	25 %
		2	0	25 %
		3	0	25 %
		4	0	20 %
		5	0	20 %
		6	0	20 %
		7	0	15 %
		8	0	15 %
		9	0	15 %
		10	0	10 %
98.01	Knappar (tryckknappar, kragknappar, manschettknappar och liknande artiklar härunder inbegripna); knappämnen och knappformar; delar till knappar	1	0	20 %
		2	0	20 %
		3	0	18 %
		4	0	18 %
		5	0	18 %
		6	0	16 %
		7	0	16 %
		8	0	16 %
		9	0	14 %
		10	0	13 %
98.02	Blixtlås och delar därtill	1	0	20 %
		2	0	20 %
		3	0	18 %
		4	0	18 %
		5	0	16 %
		6	0	16 %
		7	0	15 %

Sverige

A. Övergångsanordningar i huvudrapporten.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 05.03	Tagel, även i skikt, med eller utan förstärkning av annat material, med undantag av råtagel	1	18 s. öre/ kg	20 s. öre/ kg
		2	16 »	18 »
		3	14 »	16 »
		4	12 »	14 »
		5	10 »	12 »
		6	8 »	10 »
		7	6 »	8 »
		8	4 »	6 »
		9	0	0

Brüssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden		
			intern	extern	
ex 05.07	Dun och konstdun	1	70	s. öre/ kg	75 s. öre/ kg
		2	60	»	»
		3	50	»	»
		4	40	»	»
		5	30	»	»
		6	20	»	»
		7	10	»	»
		8	5	»	»
		9	0		0
ex 05.07	Fjäder, annan än oremsad och osorterad	1	18	»	20
		2	16	»	18
		3	14	»	16
		4	12	»	14
		5	10	»	12
		6	8	»	10
		7	6	»	8
		8	4	»	6
		9	0		0
13.03	A. Pektin	1	10	%	12 %
		2	9	%	11 %
		3	8	%	11 %
		4	7	%	11 %
		5	6	%	10 %
		6	5	%	10 %
		7	4	%	10 %
		8	3	%	10 %
		9	0		10 %
ex 27.06	Stenkols-, brunkols- och torvtjära samt andra mineraltjäror, härunder inbegripet delvis destillerade (toppade) tjäror samt tjäror erhållna genom blandning av stenkolstjärbeck med kreosotolja eller andra destillationsprodukter ur stenkolstjära (s. k. preparerad tjära), med undantag av råttjära, även separerad (centrifugerad)	1	0		2,0 sv. öre/ kg
		2	0		2,0
		3	0		1,5
		4	0		1,0
		5	0		0,5
		6	0		0
27.11	Petroleumgaser och andra gasformiga kolväten	1	0		5,0
		2	0		4,5
		3	0		4,0
		4	0		3,5
		5	0		3,0
		6	0		2,5
		7	0		2,0
		8	0		1,5
		9	0		1,0
		10	0		0,5
		11	0		0

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	Tullsats under övergångsperioden			
		År intern	extern		
ex 27.16	Flytande bituminösa blandningar; fasta produkter direkt emulgerbara med vatten	1	0	2,0	»
		2	0	2,0	»
		3	0	1,5	»
		4	0	1,0	»
		5	0	0,5	»
		6	0	0	
28.04	B. Kisel	1	7 sv. öre/ kg	7 sv. öre/ kg	
		2	7	7	»
		3	7	7	»
		4	7	7	»
		5	7	7	»
		6	7	7	»
		7	7	7	»
		8	7	7	»
		9	0	0	
ex 29.44	Penicillin samt salter och andra derivat därav	1	30 s. öre/ milj. E	30 s. öre/ milj. E	
		2	30	30	»
		3	30	30	»
		4	30	30	»
		5	30	30	»
		6	30	30	»
		7	30	30	»
		8	30	30	»
		9	0	0	
ex 30.03	Läkemedel, även för veterinärmedicinskt bruk, innehållande penicillin eller salter eller andra derivat av penicillin	1	30	30	»
		2	30	30	»
		3	30	30	»
		4	30	30	»
		5	30	30	»
		6	30	30	»
		7	30	30	»
		8	30	30	»
		9	0	0	
ex 31.02	Ammoniumnitrat och ammoniumsulfatnitrat samt blandningar med ammoniumnitrat, innehållande mer än 15 viktprocent ammoniumnitrogen, beräknat på torrsubstansen; flytande gödselmedel, utgörande lösningar i vatten eller ammoniak av ammoniumnitrat	1	11 %	12 %	
		2	10 %	11 %	
		3	9 %	10 %	
		4	8 %	9 %	
		5	7 %	8 %	
		6	6 %	7 %	
		7	5 %	6 %	
		8	4 %	5 %	
		9	0	4 %	
		10	0	3 %	
		11	0	0	

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
ex 31.02	Ammoniumsulfat samt blandningar med ammoniumnitrat, innehållande mer än 1,8 men ej mer än 15 viktprocent ammoniumnitrogen, beräknat på torrsubstansen	1	2,5 sv. öre/ kg	3,0 sv. öre/ kg
		2	2,5 »	3,0 »
		3	2,0 »	2,5 »
		4	2,0 »	2,5 »
		5	1,5 »	2,0 »
		6	1,5 »	2,0 »
		7	1,0 »	1,5 »
		8	1,0 »	1,5 »
		9	0	1,0 »
		10	0	1,0 »
		11	0	0
31.05	A. Gödselmedel i detaljförpackningar (i form av tabletter, pastiller e. d. eller i förpackningar, vägande per styck högst 10 kg brutto)	1	9 %	10 %
		2	8 %	9 %
		3	7 %	8 %
		4	6 %	7 %
		5	5 %	6 %
		6	4 %	5 %
		7	3 %	4 %
		8	2 %	3 %
		9	0	2 %
		10	0	1 %
		11	0	0
31.05	B. 1. Andra nitrogenhaltiga gödselmedel (än hänförliga till nr 31.01—31.04)	1	2,5 sv. öre/ kg	3,0 sv. öre/ kg
		2	2,5 »	3,0 »
		3	2,0 »	2,5 »
		4	2,0 »	2,5 »
		5	1,5 »	2,0 »
		6	1,5 »	2,0 »
		7	1,0 »	1,5 »
		8	1,0 »	1,5 »
		9	0	1,0 »
		10	0	1,0 »
		11	0	0
43.02	Pälsskinn, beredda, även hopfogade till tavlor, ämnen eller liknande stycken, ävensom avfallsbitar därav	1	5 %	10 %
		2	5 %	10 %
		3	4 %	10 %
		4	4 %	10 %
		5	3 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	2 %	10 %
		9	0	10 %
43.03	Varor av pälsskinn	1	9 %	15 %
		2	8 %	15 %
		3	7 %	15 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	6 %	15 %
		5	5 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	3 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
44.15	A. Kryssfananer	1	5 %	6 %
		2	5 %	6 %
		3	4 %	6 %
		4	4 %	6 %
		5	3 %	6 %
		6	3 %	6 %
		7	2 %	6 %
		8	2 %	6 %
		9	0	6 %
ex 73.02	Kiseljärn och kisel-manganjärn, innehållan- de mer än 15 % kisel	1	7 sv. öre/ kg	7 sv. öre, kg
		2	7 »	7 »
		3	7 »	7 »
		4	7 »	7 »
		5	7 »	7 »
		6	7 »	7 »
		7	7 »	7 »
		8	7 »	7 »
		9	0	0
85.24	ex B. Grafitelektroder vägande per styck 3 kg eller däröver	1	0	3 »
		2	0	3 »
		3	0	3 »
		4	0	3 »
		5	0	3 »
		6	0	0

B. Övergångsanordningar i tilläggsrapporten.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsat under övergångsperioden	
			intern	extern
41.02	Läder av nötkreatur, buffel och hästdjur, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	6 %	10 %
		2	6 %	10 %
		3	5 %	10 %
		4	5 %	10 %
		5	4 %	10 %
		6	3 %	10 %
		7	2 %	10 %
		8	1 %	10 %
		9	0	10 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
41.03	Läder av får, ej hänförligt till nr 41.06—41.08	1	6 %	10 % ¹
		2	6 %	10 % ¹
		3	5 %	10 % ¹
		4	5 %	10 % ¹
		5	4 %	10 % ¹
		6	3 %	10 % ¹
		7	2 %	10 % ¹
		8	1 %	10 % ¹
		9	0	10 % ¹
42.02	Resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar och andra reseffekter, handväskor, plånböcker, portmonnärer, portföljer, necessärer, etuier, fodral och liknande artiklar av läder, konstläder, vulkanfiber, plast (i form av plattor eller folier), papp eller textilvara:	A. handväskor		
		1	12 %	20 %
		2	11 %	20 %
		3	10 %	20 %
		4	9 %	20 %
		5	8 %	20 %
		6	6 %	20 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	20 %
		9	0	20 %
		B. andra slag		
		1	12 %	18 %
		2	11 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	9 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
8	2 %	18 %		
9	0	18 %		
42.03	Kläder och andra beklädnadspersedlar samt tillbehör därtill, av läder eller konstläder:	A. handskar		
		1	11 %	18 %
		2	10 %	18 %
		3	9 %	18 %
		4	8 %	18 %
		5	7 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %

¹ Halvgarvade skinn: fria.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
	B. andra slag	1	7 %	15 %
		2	7 %	15 %
		3	6 %	15 %
		4	5 %	15 %
		5	4 %	15 %
		6	3 %	15 %
		7	2 %	15 %
		8	1 %	15 %
		9	0	15 %
58.02	Andra mattor, även konfektionerade; kelims och liknande vävnader, även konfektionera- de:			
	B. av andra textilfibrer (än kokosfibrer)	1	0	13 %
		2	0	14 %
		3	0	15 %
		4	0	16 %
		5	0	17 %
		6	0	18 %
		7	0	19 %
		8	0	20 %
60.05	Överkläder av trikå samt andra trikåvaror, icke innehållande gummi:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konst- gjorda textilfibrer)	1	0	15 %
		2	0	16 %
		3	0	17 %
		4	0	18 %
		5	0	19 %
		6	0	20 %
		7	0	21 %
61.01	Överkläder för män eller gossar:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konst- gjorda textilfibrer)	1	0	15 %
		2	0	16 %
		3	0	17 %
		4	0	18 %
		5	0	19 %
		6	0	20 %
		7	0	21 %
		8	0	22 %
		9	0	23 %
61.02	Överkläder för kvinnor, flickor eller små- barn:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konst- gjorda textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %

Brusselsnummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
61.03	Underkläder för män eller gossar, härunder inbegripet kragar, skjortbröst och manschetter:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %
61.04	Underkläder för kvinnor, flickor eller småbarn:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %
61.07	Slipsar och liknande artiklar:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	1	0	18 %
		2	0	19 %
		3	0	20 %
		4	0	21 %
		5	0	22 %
		6	0	23 %
61.08	Kragar, isättningar, krås, manschetter, volanger och liknande besättningsartiklar till kläder för kvinnor eller flickor:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %
61.09	Korsetter, gördlar, höfthållare, bysthållare, hängslen, strumphållare, strumpeband och liknande artiklar (även av trikå), även innehållande gummitråd:			
	B. av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjorda textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %
ex 61.11	Konfektionerade tillbehör till kläder, såsom ärmlappar, axelvaddar, skärp, muffar, ärm-skyddare och fickor: av andra textilfibrer (än ändlösa konstgjor-da textilfibrer)	1	0	16 %
		2	0	17 %
		3	0	18 %
		4	0	19 %
		5	0	20 %
		6	0	21 %
		7	0	22 %
		8	0	23 %
62.02	Sänglinne, borddukar, handdukar och lik-nande artiklar; gardiner och andra artiklar för rumsinredning: B. av andra textilfibrer (än ändlösa konst-gjorda textilfibrer)	1	0	17 %
		2	0	18 %
		3	0	19 %
		4	0	20 %
		5	0	21 %
		6	0	22,5 %
64.02	Skor med sulor av läder eller gummi	1	13 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	11 %	18 %
		4	10 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %
64.05	A. Nåtlade överdelar till skodon	1	13 %	18 %
		2	12 %	18 %
		3	11 %	18 %
		4	10 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %
69.11	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av porslin	1	12 %	18 %
		2	11 %	18 %
		3	10 %	18 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
		4	9 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %
69.12	Bords-, hushålls- och toalettartiklar av andra keramiska material	1	12 %	18 %
		2	11 %	18 %
		3	10 %	18 %
		4	9 %	18 %
		5	8 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %
70.10	Damejeanner, flaskor, burkar, krukor, tablett- rör och andra liknande kärl av glas för för- packning eller transport av varor; proppar, lock och andra tillslutningsanordningar av glas	1	11 %	18 %
		2	10 %	18 %
		3	9 %	18 %
		4	8 %	18 %
		5	7 %	18 %
		6	6 %	18 %
		7	4 %	18 %
		8	2 %	18 %
		9	0	18 %
70.13	Bords-, köks-, toalett- och kontorsartiklar samt prydnadsartiklar för bostäder e. d., av glas, ej hänförliga till nr 70.19	1	14 %	20 %
		2	13 %	20 %
		3	12 %	20 %
		4	10 %	20 %
		5	8 %	20 %
		6	6 %	20 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	20 %
		9	0	20 %
87.02	Bilar för person- eller godsbefordran	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %

C. Nya interna övergångsanordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
34.01	Tvål och såpa, även medicinska: A. toalettvål i formade handstycken samt raktvål	1	8 %	15 %
		2	8 %	15 %
		3	6 %	15 %
		4	6 %	15 %
		5	4 %	15 %
		6	4 %	15 %
		7	2 %	15 %
		8	2 %	15 %
		9	0	15 %
	B. andra slag	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
34.02	Organiska ytaktiva ämnen; ytaktiva preparat samt tvätt- och rengöringsmedel, även inne- hållande tvål eller såpa	1	8 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	6 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	4 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	2 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
ex 44.15	Fanerat trä och annat skiktträ	1	8 %	9 %
		2	7 %	9 %
		3	6 %	9 %
		4	5 %	9 %
		5	4 %	9 %
		6	3 %	9 %
		7	2 %	9 %
		8	1 %	9 %
		9	0	9 %
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	Rätt att under 5 år bibehålla nu gällande tullar och restriktioner		

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
48.11	Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	1	9 %	12 %
		2	8 %	12 %
		3	7 %	12 %
		4	6 %	12 %
		5	5 %	12 %
		6	4 %	12 %
		7	3 %	12 %
		8	2 %	12 %
		9	0	12 %
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signalerings- ändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	1	14 %	20 %
		2	13 %	20 %
		3	12 %	20 %
		4	10 %	20 %
		5	8 %	20 %
		6	6 %	20 %
		7	4 %	20 %
		8	2 %	20 %
		9	0	20 %

D. Nya externa övergångsanordningar.

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
38.11	Desinfektionsmedel, insekts-, svamp- och ogräsbekämpningsmedel, gröningsförhind- rande medel, råttgift och liknande produk- ter, föreliggande i sådan form eller förpack- ning, som tillhandahålles i detaljhandeln, el- ler såsom preparat eller såsom utformade ar- tiklar (t. ex. band, vekar och ljus, prepare- rade med svavel, samt flugfångare)	1	0	9 %
		2	0	8 %
		3	0	7 %
		4	0	6 %
		5	0	5 %
70.11	Öppna glaskolvar och glasrör utan montering till elektriska glödlampor, elektronrör eller liknande artiklar	1	0	50 s. öre/kg
		2	0	50 »
		3	0	40 »
		4	0	40 »
		5	0	30 »
		6	0	30 »
		7	0	20 »
		8	0	20 »
		9	0	10 »
		10	0	10 »
		11	0	0 »
70.20	A. Glasfibergarn	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %

Bryssel- nummer	V a r u s l a g	År	Tullsats under övergångsperioden	
			intern	extern
82.11	Rakknivar, rakhyvlar och rakapparater (icke elektriska) samt blad därtill, bladämnen i bandform härunder inbegripna:			
	A. Rakblad	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
	B. Rakbladsämnen	1	0	13 %
		2	0	13 %
		3	0	11 %
		4	0	11 %
		5	0	9 %
		6	0	7 %
87.03	Bärgningsbilar, brandbilar, stegbilar, kranbilar, strålkastarbilar, verkstadsbilar, röntgenbilar, bilar med anordning för sopning, snöplogning eller spolning och andra dylika bilar för speciella ändamål, ej hänförliga till nr 87.02	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %
87.04	B. Underreden med motor till bilar	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %
87.05	B. Karosserier till bilar	1	0	15 %
		2	0	14 %
		3	0	14 %
		4	0	13 %
		5	0	13 %
		6	0	12 %
89.01	ex B. Fartyg av järn under 70 bruttoton (andra än lustfartyg)	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	3 %
		6	0	0
ex 89.02	Bogserbåtar av järn under 70 bruttoton	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	3 %
		6	0	0

Bryssel-nummer	V a r u s l a g	År	Tullsatser under övergångsperioden	
			intern	extern
90.14	Instrument och apparater för geodesi, topografi, lantmåteri, avvägning, fotogrammetri, hydrografi, navigation, meteorologi, hydrologi eller geofysik; kompasser och avståndsmätare	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	3 %
		6	0	0
90.15	Vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre, även med vikter	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	3 %
		6	0	0
90.25	Instrument och apparater för fysikalisk eller kemisk analys (t. ex. polarimetrar, refraktometrar, spektrometrar och gasanalysapparater), för mätning eller kontroll av viskositet, porositet, dilatation, ytspänning e. d. eller för kalorimetriska, fotometriska eller akustiska mätningar, exponeringsmätare härunder inbegripna; mikrotomer	1	0	8 %
		2	0	8 %
		3	0	5 %
		4	0	5 %
		5	0	3 %
		6	0	0

BIHANG 3

Förteckning över nya externa övergångsanordningar för nedtrappning av de nationella tullsattserna

Danmark

- 29.11 ex B. Vanillin och etylvanillin
 29.14 ex B. Etylacetat
 82.09 ex A. Bord- och köksknivar, förgyllda eller försilvrade
 ex 82.15 Handtag och skaft av oädel metall till artiklar, hänförliga till nr 82.09, 82.13 eller 82.14, förgyllda eller försilvrade
 83.07 A. 2. och B. Belysningsarmatur och andra belysningsartiklar samt icke elektriska delar därtill, av oädel metall, med undantag av förgyllda eller försilvrade ljuskronor, lampetter, bordlampor, golvlampor o. d.
 83.12 Ramar av oädel metall för fotografier, tavlor o.d.; speglar av oädel metall
 92.03 Orglar, orgelharmonier o. d.
 ex 98.08 Färgband för skrivmaskiner, räknemaskiner e. d., även på spolar, helt eller delvis av natursilke eller av ändlösa syntetiska eller konstgjorda textilfibrer

Finland

- 28.45 A. Natriummetasilikat
 28.56 A. Kalciumkarbid
 29.02 ex B. Triklöretylen och tetrakloretylen

- 36.01 A. Svartkrut
- 38.19 ex D. Frysskyddsmedel (kylarvätskor)
- 40.10 Driv- och transportremmar av mjukgummi
- 40.11 B. Ringar, däck, slangar och fälgband av mjukgummi för alla slags hjul, med undantag av massiva ringar
- 42.03 Kläder och andra beklädnadspersedlar samt tillbehör därtill, av läder eller konstläder
- 42.04 Varor för tekniskt bruk, av läder eller konstläder
- ex 48.07 Takpapp
- 64.01 Skodon med sulor och överdelar av gummi eller plast
- 64.02 Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01
- 64.05 A. Nätlade överdelar till skodon
- ex 70.06 Fönsterglas
- ex 70.07 Fönsterglas
- 70.12 Glas, även icke färdiga, till termosflaskor, eller liknande värmeisolerande behållare
- 73.20 Rördelar av järn eller stål, såsom skarvrör, knärör, muffar och flänsar
- 76.15 Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av aluminium
- 82.14 Skedar, soppsevar, gafflar, tårtspadar, fisk- och smörknivar samt sockertänger och liknande artiklar
- 83.13 A. Crown corks
- 84.10 Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med mätanordningar; vätskeelevatorer (med skopor, band e. d.)
- 84.11 Luftpumpar och vakuumpumpar, även med motor eller turbin; kompressorer (även med motor eller turbin) för luft eller andra gaser; frikolvskompressorer för gasturbiner; fläktar och liknande maskiner
- 84.23 Maskiner och apparater, även transportabla, för grävning, schaktning, borring och annat jord- eller bergarbete (grävmaskiner, s. k. bulldozers, skrapor o. d.); pålkranar; snöplogar, ej hänförliga till nr 87.03
- 84.47 Verktygsmaskiner, ej hänförliga till nr 84.49, för bearbetning av trä, kork, ben, hårdgummi, styvplast eller liknande hårda ämnen
- 85.03 Galvaniska element och batterier
- 85.19 Apparater och andra artiklar för brytning, slutning, avgrening, förbindning eller skyddande av elektriska strömkretsar, såsom strömställare, reläer, säkerhets- och överspänningsapparater, vägguttag, kopplingsdosor och glödlampshållare; motstånd (andra än värmemotstånd), fasta eller variabla, potentiometrar härunder inbegripna; automatiska spänningsregulatorer av motstånds-, transduktor- eller kontakttyp eller motormanövrerade; manövercentraler, såsom manöverpulpeter, manövertavlor o. d.
- 85.20 A. Metalltrådslampor
- 98.02 Blixtlås och delar därtill
- 98.15 Termosflaskor och liknande värmeisolerande behållare samt delar därtill (andra än lösa glas)

Norge

- 17.04 Sockerkonfektyrer, icke innehållande kakao
- 18.05 Kakaopulver, icke sötat
- ex 29.08 Dietyleter
- 29.11 A. Formaldehyd
- 32.07 B. Pigment, bestående av kromoxid, berlinerblått, kobolt- eller kadmiumfärgämnen, även innehållande inerta fyllmedel, blandade med varandra

- 32.13 B. Bläck, tusch och liknande färger
- 35.06 B. Lim och klister, beredda, ej hänförliga till annat nummer; produkter, alla slag, lämpade för användning såsom lim eller klister och inkommande för sådan användning i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto, med undantag av produkter, innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter
- 36.05 Pyrotekniska artiklar (fyrverkeripjäser, knalldosor, livräddningsrakter och liknande artiklar)
- 39.01 Kondensations-, polykondensations- och polyadditionsprodukter, även modifierade eller polymeriserade, linjära produkter härunder inbegripna (t. ex. fenoplast, aminoplast, alkyder, polyallylestrar och andra omättade polystrar, silikoner)
- 39.02 Polymerisationsprodukter, sampolymeriserat härunder inbegripna (t. ex. polyeten, polytetrahalogeneten, polyisobuten, polystyren, polyvinylklorid, polyvinylacetat, polyvinylkloracetat och andra polyvinyliderivat, polyakrylsyra- och polymetakrylsyraderivat, kumaronindenhartser)
- 39.05 ex A. Hartsestrar, obearbetade
- ex 40.10 Transportremmar av mjukgummi
- 40.13 Kläder och tillbehör därtill (handskar härunder inbegripna) av mjukgummi
- 40.14 Andra varor av mjukgummi
- 41.03 Läder av får, ej hänförligt till nr 41.06—41.08
- 41.10 Konstläder, innehållande läder eller läderfibrer, i plattor eller rullar
- 44.18 Konstgjort trä, framställt genom agglomering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.
- 48.12 Mattor av papper eller papp, även med överdrag av linoleummassa, tillskurna eller icke tillskurna
- 48.17 Kortregisterlådor, brevkorgar, förvaringskartonger och liknande artiklar av papper eller papp, för kontor, butiker o. d.
- 59.01 A. 1. Sanitetsbindor
- ex 59.02 Varor av stampad filt
- ex 59.10 Mattor med botten av textilmaterial och överdrag av annan massa än linoleummassa, även i tillskurna stycken
- ex 59.16 Transportremmar av textilmaterial, även förstärkta med metall eller annat ämne
- ex 59.17 Textilvaror för tekniskt bruk med undantag av maskinfilt för pappersmaskiner o. d., pressduk och packningar
- ex 64.01 Skodon med sulor och överdelar av plast
- 64.05 Delar till skodon (inläggssulor, hälskydd o. d. härunder inbegripna) av annat material än metall
- 65.03 ex B. Hattar och andra huvudbonader av stampad filt, tillverkade av stumpar eller plana ämnen, hänförliga till nr 65.01, garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor
- ex 65.04 Hattar och andra huvudbonader, flätade eller tillverkade av flätor, band, remsor e. d., oavsett materialet, garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor
- ex 65.05 Hattar och andra huvudbonader (hårnät härunder inbegripna) av trikå eller av annan textilvara (längdvara) dock ej av flätor, band, remsor e. d., garnerade med fjädrar eller konstgjorda blommor
- 65.06 Andra huvudbonader, ogarnerade eller garnerade
- 66.01 Paraplyer och parasoller, käpparaplyer, trädgårdsparasoller och liknande varor härunder inbegripna
- 67.02 Konstgjorda blommor, blad och frukter samt delar därtill; varor av konstgjorda blommor, blad eller frukter

- 68.04 B. 1. Kvarn-, defibrör- och kollergångsstenar
- 68.05 A. Brynstenar, polerstenar och andra dylika handverktyg av naturlig sten.
- 69.03 B. 1. Andra eldfasta varor av magnesit
- ex 73.07 Ämnen av järn eller stål, grovt tillformade genom smidning
- ex 73.23 Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor, icke överdragna
- 73.39 Stållull; putsbollar, putsvagnar och liknande artiklar av järn eller stål, för skurning, polering e. d.
- ex 74.11 Nät, galler, ändlös duk o. d. av koppar
- 76.04 Folier av aluminium, även mönsterpressade, tillskurna, perforerade, försedda med överdrag, tryckta eller fästade på underlag av papper, papp, plast e. d., med en tjocklek av högst 0,15 mm (underlag icke inräknat)
- 76.06 Rör (hålade rörämnena och ihålig stång härunder inbegripna) av aluminium
- 76.07 Rördelar av aluminium, såsom skarvrör, knäror, muffar och flänsar
- 76.08 Aluminiumkonstruktioner, även i delar eller icke kompletta, samt delar därtill av aluminium (såsom skjul, broar och brosektioner, torn, master, pelare, stolpar, fackverk, tak, dörr- och fönsterramar samt räckan); plåt, stång, rör o. d. av aluminium, bearbetade för användning i konstruktioner
- 76.10 Fat, burkar, flaskor, askar och andra behållare av aluminium, för transport eller förpackning av varor, förpackningsrör och förpackningstuber härunder inbegripna
- ex 76.13 Nät, galler, ändlös duk o. d. av aluminium
- 76.15 Hushålls- och sanitetsartiklar samt delar därtill, av aluminium
- 79.03 ex A. Plåt-, band och folier av zink, överdragna
- ex 84.05 Kolvångmaskiner
- ex 84.06 Förbränningskolvmotorer för bilar och motorcyklar
- 84.09 Vägvältar, maskindrivna
- ex 84.10 Vätskepumpar, även med motor eller turbin, härunder inbegripet icke mekaniska pumpar samt pumpar med mätanordningar
- 84.16 Kalandrar och liknande maskiner samt valsverk (andra än metallvalsverk och maskiner för valsning av glas) ävensom valsar därtill
- ex 84.17 Yankee torkcylindrar med en diameter av mer än 3 m
- 84.20 Vågar, räkne- och kontrollvågar härunder inbegripna, andra än vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre; vikter, alla slag, för vågar
- ex 84.21 Apparater, mekaniska (även för handkraft), för utsprutning, spridning eller finfördelning av flytande eller pulverformiga ämnen; brandsläckningsapparater, laddade eller oladdade; sprutpistoler och liknande apparater; sandbläster- och ångblästerapparater samt liknande apparater med undantag av pneumatiska sandblästerapparater och motorsprutor för lantbruket
- ex 84.23 Grävmaskiner med egen framdrivningsanordning
- ex 84.24 Plogar, harvar och kultivatorer för häst samt vältar för gräsmattor och idrottsplatser
- ex 84.25 Gräsklippningsmaskiner, räfsor samt sorteringsmaskiner för spannmål, frön, ägg, frukt eller andra lantbruksprodukter
- ex 84.26 Maskiner och apparater för mejerihanteringen med undantag av mjölkningsmaskiner och smörkärnor
- ex 84.31 Sugvalsar med invändig suglåda, linjeringsmaskiner, borstmaskiner, färgnings-, glättnings- och limningsmaskiner
- 84.50 Maskiner och apparater för svetsning, lödning (annan än mjuklödning), skärning eller ythårdning med gas

- ex 84.63 Vevaxlar, kamaxlar och andra transmissionsaxlar, glidlager, lagerhus, kugghjul (friktionshjul härunder inbegripna), kuggväxlar, och andra växlar för överföring av kraft eller rörelse, svänghjul, rem- och linskiavor (blockskivor och block härunder inbegripna) samt axelkopplingar, med undantag av delar till bilar
  - ex 85.02 Elektromagneter; magnetchuckar och andra permanentmagnetiska eller elektromagnetiska uppspanningsanordningar, elektromagnetiska kopplingar och bromsar; elektromagnetiska lyftdon
    - 85.06 Elektromekaniska hushållsapparater (med inbyggd elektrisk motor)
    - 86.01 Ånglok och tenderar därtill
    - 86.06 Verkstadsvagnar, kranvagnar och andra arbetsvagnar för järnvägar eller spårvägar; dressiner, andra än motordressiner
  - ex 86.09 Delar till rullande järnvägs- eller spårvägsmateriel, med undantag av axlar och hjul
  - ex 87.06 Delar och tillbehör till fordon, hänförliga till nr 87.02 eller 87.03
    - 89.01 A. Lustfartyg
  - ex 90.22 Maskiner och apparater för mekanisk materialprovning (undersökning av hållfasthet, hårdhet, elasticitet eller liknande egenskaper hos metaller, trä, textilvaror, papper, plaster e. d.), vägande mindre än 20 kg pr st.
    - 92.03 Orglar, orgelharmonier o. d.
    - 93.04 Eldvapen, ej hänförliga till nr 93.02 eller 93.03, härunder inbegripet liknande apparater, vilkas funktion bygger på förbränning av en explosiv laddning, såsom signalpistoler samt revolverar och pistoler för lösa skott, linkastningsapparater o. d.
  - ex 93.05 Andra vapen, härunder inbegripet gevär och pistoler för komprimerad luft eller gas samt fjäderbössor och fjäderpistoler, med undantag av andra vapen än gevär
    - 97.01 Barneyklar, sparkeyklar, cykelhästar, trampbilar och dylika leksaksfordon ävensom dockvagnar
  - ex 97.06 Skodon med fastsittande skridskor
    - 98.01 Knappar (tryckknappar, kragknappar, manschettknappar och liknande artiklar härunder inbegripna); knappämnen och knappformar; delar till knappar
    - 98.02 Blixtlås och delar därtill
- Sverige*
- 38.11 Desinfektionsmedel, insekts-, svamp- och ogräsbekämpningsmedel, groningsförhindrande medel, råttgift och liknande produkter, föreliggande i sådan form eller förpackning, som tillhandahålles i detaljhandeln, eller såsom preparat eller såsom utformade artiklar (t. ex. band, veckar och ljus, preparerade med svavel, samt flugfångare)
  - 70.11 Öppna glaskolvar och glasrör, utan montering, till elektriska glödlampor, elektronrör eller liknande artiklar
    - 70.20 A. Glasfibergarn
    - 82.11 A. Rakblad
    - 82.11 B. Rakbladsämnen
  - 87.03 Bärningsbilar, brandbilar, stegbilar, kranbilar, strålkastarbilar, verkstadsbilar, röntgenbilar, bilar med anordning för sopning, snöplogning eller spolning och andra dylika bilar för speciella ändamål, ej hänförliga till nr 87.02
  - 87.04 B. Underreden med motor, till fordon, hänförliga till nr 87.02 eller 87.03
  - 87.05 B. Karosserier till fordon, hänförliga till nr 87.02 eller 87.03, förarhytter härunder inbegripna

- 89.01 ex B. Fartyg av järn under 70 bruttoton
- ex 89.02 Bogserbåtar av järn under 70 bruttoton
- 90.14 Instrument och apparater för geodesi, topografi, lantmäteri, avvägning, fotogrammetri, hydrografi, navigation, meteorologi, hydrologi eller geofysik; kompasser och avståndsmätare
- 90.15 Vågar, känsliga för 0,05 g eller mindre, även med vikter
- 90.25 Instrument och apparater för fysikalisk eller kemisk analys (t. ex. polarimetrar, refraktometrar, spektrometrar och gasanalysapparater), för mätning eller kontroll av viskositet, porositet, dilatation, ytspänning e. d. eller för kalorimetriska, fotometriska eller akustiska mätningar, exponeringsmätare härunder inbegripna; mikrotomer

BIHANG 4

**Förteckning över önskemål om nya externa övergångs-
anordningar för upptrappning av de nationella
tullsatserna**

Danmark

- 28.17 Natriumhydroxid (kaustikt natron, kaustik soda); kaliumhydroxid (kaustikt kali); natrium- och kaliumperoxid
- 28.19 Zinkoxid och zinkperoxid
- 28.28 B. Koppar(I)oxid (kopparoxidul)
- 28.45 A. Natriummetasilikat
- 28.56 A. Kalciumkarbid
- 29.01 ex B. Kolväten, med undantag av bensen, toluen, xylene, cymen, styrener, cyklohexan, nonen, dodecen, naftalen, tetrahydronaftalen, dekahydronaftalen, antracen, fenantren, dipenten och limonen
- 29.02 ex B. Halogenderivat av kolväten, med undantag av mättade klorfluorväten och kloroform
- 29.03 Sulfo-, nitro- och nitrosoderivat av kolväten
- 29.04 ex B. Acykliska alkoholer samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav, med undantag av pentanol, avsedd att användas uteslutande för tillverkning av natrium- eller kaliumxantogenat, samt metanol, citronellol, koriandrol, dihydrocitronellol, geraniol, likareol, linalool, nerol, nerolol, pelargol, rodinol och tetrahydrogeraniol
- ex 29.07 Masticeringsmedel för gummiindustrin
- ex 29.08 Dietylglykol
- 29.13 ex B. Ketonar, ketonalkoholer, ketonfenoler, ketonaldehyder, kinoner, kinonalkoholer, kinonfenoler, ketonaldehyder samt andra föreningar med keton- eller kinonfunktion jämte annan enkel eller sammansatt oxygenfunktion ävensom halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav, med undantag av cyklohexanon, metylcyklohexanon, kamfer, karvon, jonon, metyljonon och naftylmetylketon
- 29.14 ex B. Enbasiska syror och deras anhydrider, halogenider, peroxider och peroxisyror ävensom halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav, med undantag av acykliska syror med minst 10 kolatomer, bensoesyra och salter därav, blyacetater, etylestrar och andra estrar, användbara som lukt- eller aromämnen
- 29.17 Estrar av svavelsyra och deras salter samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav

- 29.18 Estrar av salpetersyrighet eller salpetersyra samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav
- 29.19 Estrar av fosforsyra och deras salter, s. k. laktofosfater härunder inbegripna, samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav
- 29.20 Estrar av kolsyra och deras salter samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav
- 29.21 Estrar av andra oorganiska syror (med undantag av estrar av hydrogenuhalogenider) och deras salter samt halogen-, sulfo-, nitro- och nitrosoderivat därav
- ex 29.24 Lecitiner
- 29.25 ex B. Föreningar med amidofunktion, med undantag av karbamid och fenacetin
- 29.26 ex B. Hexametylentetramin
- 29.27 Föreningar med nitrilfunktion
- 29.28 Diazo-, azo- och azoxiföreningar
- 29.29 Organiska derivat av hydrazin eller hydroxylamin
- 29.30 B. Föreningar med annan nitrogenfunktion, med undantag av cyklohexylsulfaminsyra och salter därav
- 29.33 Kvikksilverorganiska föreningar
- 57.10 Vävnader av jute
- 73.15 A. Plåt av rostfritt stål

Finland

- 39.01 ex A. Obearbetade lösningar av kondensations-, polykondensations- och polyadditionsprodukter, även modifierade eller polymeriserade, linjära produkter härunder inbegripna (t. ex. fenoplaster, aminoplaster, alkyder, polyallylestrar och andra omättade polyestrar, silikon), med undantag av lufttorkande alkyder
- 39.02 A. Obearbetade polymerisationsprodukter, sampolymeriserat härunder inbegripna (t. ex. polyeten, polytetrahalogeneten, polyisobuten, polystyren, polyvinylklorid, polyvinylacetat, polyvinylkloracetat och andra polyvinylderivat, polyakrylsyra- och polymetakrylsyraderivat, kumaronindenhartser)
- 39.03 ex A. Obearbetade cellulosaerogenerat, cellulosanitrat, cellulosaacetat och andra cellulosaerstrar, cellulosaertrar och andra kemiska cellulosaerivat, även mjukgjorda (t. ex. kolloidium, celluloid), med undantag av lösningar av cellulosaerogenerat och kemiska cellulosaerivat samt karboximetyl-, hydroximetyl- och metylcellulosa

BIHANG 5

Förteckning över tidigare överenskomna externa övergångsanordningar, som tagits tillbaka

Finland

- 32.13 A. 1. Svarta tryckfärger
- 32.13 A. 2. Andra tryckfärger
- 32.13 B. Bläck, tusch och liknande färger
- 38.12 B. Beredda glätt-, appretur- och betmedel av sådana slag, som användas inom textil-, pappers- eller läderindustrin eller inom närstående industrier, med undantag av varor innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter

- 44.13 A. Icke sammansatt parkettstav
- 71.13 A. Knivar, gafflar och skedar av silver
- 71.13 B. Andra guldsmedsvaror och delar därtill av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall
- 73.25 Linor, kablar, slingor, flätade band och liknande varor av järn- eller ståltråd, utan elektrisk isolering
- 73.26 Taggtråd av järn eller stål; stängseltråd av vriden tråd eller vridet band av järn eller stål, även försedd med taggar, samt stängseltråd av två löst sammantvinnade trådar av järn eller stål
- 73.27 Duk, nät och galler av järn- eller ståltråd
- 73.29 Kättingar och kedjor samt delar därtill, av järn eller stål
- 73.32 Bultar och muttrar, ogångade eller gängade, skruvar, skruvkrokar, skruvöglor, nitar (andra än rör- och tvåspetsnitar), sprintar, kilar och liknande artiklar av järn eller stål; underläggsbrickor (låsbrickor och fjäderbrickor härunder inbegripna) av järn eller stål
- ex 82.02 Sågblad, alla slag, icke tandade sågblad härunder inbegripna
- ex 82.03 Filar
- 82.09 A. Bord- och köksknivar
- 83.07 A. 1. Ljuskronor, lampetter, bordlampor, golvlampor o. d., förgyllda eller försilvrade
- 84.15 Kylskåp, kylapparater, kylmaskiner och kylanläggningar, även elektriska
- 85.23 För elektriskt ändamål isolerad tråd, ledning och kabel (lacktråd, anodoxiderad tråd samt koaxialkabel härunder inbegripna), även med kopplingsanordningar
- 85.25 Elektriska isolatorer, oavsett materialet
- 85.26 B. Isolerdetaljer, ej hänförliga till nr 85.25, för elektriska maskiner eller apparater eller för annat elektriskt ändamål, av isolermaterial, även försedda med i massan ingjutna eller inpressade mindre metall-delar, avsedda uteslutande för sammanfogning, av annat material än plast
- 87.09 A. 1. Motorcyklar med en cylindervolym av högst 245 cm³
- ex 90.23 Areometrar och liknande instrument; pyrometrar, barometrar, hydro-metrar och psykometrar, även registrerande, samt kombinationer av dessa instrument
- 94.01 Sittmöbler, ej hänförliga till nr 94.02, bäddsoffor o. d. härunder inbegripna, samt delar därtill

Norge

- 34.01 A. Toalettväxl i formade handstycken samt raktvål
- ex 42.02 Resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar och andra reseffekter, handväskor, plånböcker, portmonnäer, portföljer, necessärer, etuier, fodral och liknande artiklar av vulkanfiber, papp eller av annan än till kap. 50 eller 51 hänförlig textilvara
- 42.03 ex A. Handskar av läder eller konstläder, med undantag av varor av handskskinn, även i förening med pälskinn eller annat material
- ex 82.14 Skedar och gafflar av aluminium
- 85.20 A. Metalltrådslampor

Förteckning över tidigare överenskomna interna övergångsanordningar, som skall förlängas från 5 till 12 år

Danmark¹

- 48.11 Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönstertapper
- 48.12 Mattor av papper eller papp, även med överdrag av linoleummassa, tillskurna eller icke tillskurna
- 48.14 Brevpapper i block; kuvert, kortbrev, brevkort (utan bild), korrespondenskort och papeterier av papper eller papp
- 48.15 Annat papper och annan papp, tillskurna för bestämt ändamål
- 48.16 Kartonger, säckar, påsar och andra förpackningar av papper eller papp
- 48.17 Kortregisterlådor, brevkorgar, förvaringskartonger och liknande artiklar av papper eller papp, för kontor, butiker o. d.
- 48.18 Kontorsböcker, skriv- och anteckningsböcker, anteckningsblock, orderböcker, kvittensblock o. d., skrivunderlägg och samlingspärmar samt andra artiklar av papper eller papp för skolor, kontor e. d.; album för prover eller samlingar samt bokomslag, av papper eller papp
- 48.19 Etiketter av papper eller papp, med eller utan tryck eller bilder, även överdragna med gummi arabicum, lim e. d.
- 48.21 Andra varor av pappersmassa, papper, papp eller celulosavadd

Norge

- 84.07 Vattenhjul, vattenturbiner och andra hydrauliska motorer samt regulatorer därtill
- 86.02 Elektriska lok (för ackumulatordrift eller ledningsdrift)
- 86.03 Andra lok
- 86.04 Motorvagnar och motordressiner
- 86.05 Personvagnar, resgodsvagnar, postvagnar, sjukvagnar, fångvagnar, undersökningsvagnar och andra dylika specialvagnar för järnvägar eller spårvägar
- 86.07 Godsvagnar för järnvägar eller spårvägar
- 86.10 Stationär järnvägs- och spårvägsmateriel samt delar därtill, härunder inbegripet mekaniska signal-, säkerhets-, kontroll- och manöverapparater, icke elektriskt manövrerade, och delar därtill, även för andra trafikleder än järnvägar eller spårvägar

Förteckning över nya interna övergångsanordningar

	Anta år
<i>Danmark</i>	
34.01 Tvål och såpa, även medicinska	8
ex 34.02 Tvätt- och rengöringsmedel, innehållande tvål eller såpa	8
34.05 Puts- och polermedel för skodon, möbler, golv och metallföremål, skurpulver samt liknande preparat, med undantag av beredda vaxer, hänförliga till nr 34.04	8

¹ Förlängningarna avser endast övergångsanordningarna beträffande tullar.

Antal
år

44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	5
48.13	Karbonpapper och liknande kopieringspapper, stenciler och övertrycksapper, tillskurna, även förpackade i askar	8
73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och andra liknande behållare av järn- eller stålplåt, för transport eller förpackning av varor	8
82.01	Spadar, skyfflar, hackor, korpar, högafflar, grepar, krattor, räfsor och rakor; yxor, röjknivar och liknande verktyg för huggning eller klyvning; liar och skäror, hö- och halmknivar, trädgårdssaxar för två händer, kilar samt andra handverktyg och handredskap för lantbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	8
ex 83.02	Möbel- och byggnadsbeslag	8
85.04	Elektriska ackumulatorer	8
ex 85.12	Elektriska värmeapparater för hushållsbruk	8
85.18	ex B. Elektriska kondensatorer, fasta eller variabla, vägande över 15 kg per st.	8
85.20	A. Metalltrådslampor	8
85.23	För elektriskt ändamål isolerad tråd, ledning och kabel (lacktråd, anodoxiderad tråd samt koaxialkabel härunder inbegripna), även med kopplingsanordningar	8
ex 85.25	Elektriska lågspänningsisolatorer	8
ex 85.26	Isolerdetaljer av keramiskt material	8
87.09	A. 1. Motorecyklar (cyklar med hjälpmotor härunder inbegripna), med en cylindervolym av högst 245 cm ³	8
<i>Finland</i>		
ex 28.19	Zinkoxid	8
28.40	ex A. Di- och trinatriumfosfat	8
28.56	A. Kalciumkarbid	8
29.02	ex B. Tri- och tetrakloretylen	8
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser, eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	5
73.17	B. Gjutjärnsrör (diameter under 510 mm)	12
76.10	Aluminiumfat, -burkar etc.:	
	A. Tuber	8
	B. Andra slag	12
ex 84.40	Hushållstvättmaskiner	8
ex 85.15	Radio- och televisionsmottagare	12
ex 85.19	Elektriska strömställare	8
85.26	A. Isolerdetaljer av plast	8
98.02	Blixtlås	12
<i>Norge</i>		
44.18	Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser, eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	5
ex 53.11	Vävnader av fårull eller fina djurhår (ifrågasatt viktgräns slopas)	6
70.14	Glasvaror för belysnings- och signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	8

		Antal år
	73.14 Tråd av järn eller stål, även med överdrag men utan elektrisk isolering	8
	73.25 Linor, kablar, slingor, flätade band och liknande varor av järn- eller ståltråd, utan elektrisk isolering	8
	73.26 Taggtråd av järn eller stål; stängseltråd av vriden tråd eller vridet band av järn eller stål, även försedd med taggar, samt stängseltråd av två löst sammantvinnade trådar av järn eller stål	8
	73.27 Duk, nät och galler av järn- eller ståltråd	8
	84.33 Andra maskiner och apparater för bearbetning av pappersmassa, papper eller papp, härunder inbegripet skärmaskiner, alla slag, för papper eller papp	8
ex	85.03 Galvaniska element och batterier, vägande mer än 180 g per st.	8
	85.04 Elektriska ackumulatorer	8
	86.01 Ånglok och tenderar därtill	12
	86.06 Verkstadsvagnar, kranvagnar och andra arbetsvagnar för järnvägar eller spårvägar; dressiner, andra än motordressiner	12
	86.09 Delar till rullande järnvägs- eller spårvägsmateriel	12
<i>Sverige</i>		
	34.01 Tvål och såpa, även medicinska	8
	34.02 Organiska ytaktiva ämnen; ytaktiva preparat samt tvätt- och rengöringsmedel, även innehållande tvål eller såpa	8
ex	44.15 Fanerat trä och annat skiktträ	8
	44.18 Konstgjort trä, framställt genom agglomerering av träspån, sågspån, trämjöl eller annat träavfall med naturhartser, konsthartser, eller andra organiska bindemedel, i skivor, block e. d.	5
	48.11 Papperstapeter (linkrustatapeter härunder inbegripna) och s. k. fönsterpapper	8
	70.14 Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk	8

BIHANG 8

Förteckning över tidigare överenskomna interna övergångsanordningar, som tagits tillbaka

Finland

ex	09.01 Rostat kaffe (kvant. restiktioner)
	32.13 Tryckfärger, bläck, tusch och liknande färger
	44.13 A. Parkettstav
	94.01 Sittmöbler, ej hänförliga till nr 94.02, bäddsoffor o. d. härunder inbegripna, samt delar därtill
ex	82.02 Sågblad, alla slag
ex	90.23 Aerometrar och liknande instrument; pyrometrar, barometrar, hygrometrar och psykometrar

Norge

92.01	Pianon (även mekaniska, med eller utan klaviatur); cembalor och andra stränginstrument med klaviatur; harpor, andra än eolsharpor
-------	---

*BILAGA***Handlingar rörande förhandlingar om nordiskt ekonomiskt samarbete
januari—juli 1959****1. Kommuniké från nordiska regeringsmötet i Oslo den 24—25 januari 1959**

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation har de danska, finska, norska och svenska regeringarna den 24 och 25 januari 1959 sammanträtt i Oslo för att diskutera formerna för det nordiska ekonomiska samarbetet. Island representerades av en observatör.

På mötet gjorde man betydande framsteg med utformningen av en samlad plan för detta samarbete. Följande frågor behandlades:

1. Man diskuterade de föreliggande förslagen beträffande industriområdet och näringslivets synpunkter på dess förslag. Speciellt diskuterade man de övergångssvårigheter, som kan uppstå för produktionen och sysselsättningen. Från finsk och norsk sida skisserades förslag till ett mera successivt genomförande av den gemensamma marknaden. Man beslöt att anmoda samarbetsutskottet att mot bakgrund av diskussionerna framlägga förslag till nödvändiga modifikationer i planen.

2. Det var enighet om att jordbruksvarorna och livsmedelsindustriens produkter borde ingå som ett väsentligt led i det nordiska ekonomiska samarbetet. I anknytning härtill bör de sociala och befolkningsmässiga hänsyn, som står i samband med jordbrukspolitiken (i de olika länderna) tillgodoses, samtidigt som det bör skapas möjligheter för en utvidgad samhandel med jordbruksprodukter inom Norden. Närmare förhandlingar kommer att upptagas om detta mot bakgrund av de synpunkter, som framfördes under mötet.

3. Man diskuterade de olösta frågorna i den föreliggande planen för fisk och fiskeprodukter och de synpunkter, som organisationerna på fiskets område framfört. Man beslöt att anmoda fiskeriministrarna att mot bakgrund av diskussionerna utforma närmare förslag till lösning av de utestående frågorna.

4. Man var enig om den stora betydelsen av att kunna effektivt ingripa mot skadliga monopolistiska företeelser, som kan förekomma på den gemensamma nordiska marknaden. På finsk och svensk sida förklarade man sig beredd att överväga eventuellt erforderliga lagändringar. I den danska och norska lagstiftningen föreligger inte motsvarande problem.

5. Man behandlade ett förslag från samarbetsutskottet att i anslutning till den gemensamma marknaden sluta ett avtal mellan de nordiska centralbankerna om kortsiktiga krediter till belopp, som kommer att fastställas i avtalet. Man konstaterade med tillfredsställelse, att centralbankerna förklarat sig redo att strax upptaga förhandlingar om ett sådant avtal.

Det var full enighet om att man bör söka färdigbehandla samtliga utestående frågor inom loppet av de närmaste månaderna.

De danska, norska och svenska regeringsmedlemmarna hade en ingående diskussion om de svårigheter, som har uppstått för det ekonomiska samarbetet i Västeuropa, samt hur de tre länderna skulle kunna bidra till att säkerställa en tillfredsställande helhetslösning. Man underströk värdet av gemensamt uppträdande under förhandlingarna. De tre regeringarna, som fortlöpande håller nära kontakt om de europeiska marknadsplanerna, kommer att hålla nya möten om denna sak efter hand som utvecklingen gör det nödvändigt.

2. Protokoll, fört vid dansk-svenska förhandlingar i Kungälv den 10—11 juli 1959 om dansk export av jordbruksprodukter till Sverige inom ramen för ett frihandelsavtal mellan de sju

Med henblick på förberedelsen af mødet den 20. juli, hvor ministre fra de syv lande i Stockholm-gruppen vil overveje, hvorvidt der mellem disse lande skal tillvejebringes en frihandelsordning, har danske og svenske ministre mødtes i Kungälv den 11. og 12. juli 1959. De danske ministre var udenrigsminister Krag og økonomiminister Dahlgard. Den svenske ministren var landbrugsminister Netzen. Ministrene drøftede spørgsmålet om handelen med landbrugsvarer under hensyntagen til nødvendigheden af, at de lande, der inden for gruppen eksporterer landbrugsvarer, opnår en rimelig gensidighed.

1. Fra dansk side anmodede man om en udtalelse om den svenske import- og støttepolitik med hensyn til landbrugsvarer inden for et frihandelsområde.

Fra svensk side udtalte man, at den svenske landbrugspolitik ikke tager sikte paa nogen forøgelse af den svenske landbrugsproduktion, og at man kan regne med, at den fremtidige produktions- og forbrugsudvikling vil, inden for rammerne af de faktiske forbrug, åbne adgang for at de danske producenter kan bevare deres marked i Sverige for varer af interesse for det danske landbrug og få andel i en stigning i forbruget i Sverige af de pågældende varer.

2. Med henblik på gennemførelsen af de foran indeholdte tilsagn erklærede man sig fra svensk side beredt til — under hensyntagen til den beskyttelse i henseende til importen, som det svenske landbrug har fået tilsagt i henhold til gældende rigsdagsbeslutning — med virkning fra tidspunktet for frihandelsområdets ikrafttræden at foretage sådanne justeringer i de svenske indførselsafgifter for nedenstående varer som til enhver tid måtte skønnes nødvendige.

Oksekød, kalvekød, hestekød og kødkonserver¹
Spisekartofler²
Pølser, også som konserver

¹ Dog undtaget flæske-kødkonserveres.

² Dog undtaget nye kartofler i tiden 6/6—5/7.

Ost
Ægprodukter
Kød af fjerkræ
Melkekonserves

3. Den svenske ministeren gav tilsagn om med den danske regering at ville overveje, hvilke foranstaltninger der kan gennemføres til varetagelse af danske interessen i afsætningen af smør og æg på det svenske marked i overensstemmelse med målsætningen i stykke 1 ovenfor.

4. Det var mellem de danske og svenske ministre enighed om, at der inden for rammerne af et frihandelsområde mellem landene i Stockholm-gruppen bør indledes drøftelser mellem de to lande med henblik på at tilvejebringe øket frihed i handelen med havebrugsprodukter mellem de to lande.

5. Fra svensk side erklærede man sig beredt til med virkning fra tidspunktet for ikrafttræden af et frihandelsområde mellem landene i Stockholm-gruppen til Danmark at overføre 60 % af provenuet af de indførselsafgifter der opkræves ved indførslen fra Danmark af de i stykke 2 og 3 ovenfor nævnte landbrugsprodukter.

6. De to landes ministre erkendte, at erhverv i et af landene, som drev handel med det andet land, ville kunne skades væsentligt ved konkurrence fra dumping-varer eller subsidieret eksport fra tredielande. Ministrene enedes om at anbefale, at deres regeringer — såfremt det efter rådslagning fastslås, at sådan skade er forårsaget, eller at der er fare herfor — skulle overveje at træffe foranstaltninger i overensstemmelse med deres egen lovgivning og deres internationale forpligtelser med henblik på at afbøde skaden eller afværge faren herfor. Ethvert spørgsmål, der opstår i denne forbindelse skal behandles så hurtigt som muligt.

De to landes ministre enedes derhos om under de forestående forhandlinger om et frihandelsområde mellem landene i Stockholm-gruppen at arbejde for at adgangen til direkte eller indirekte at anvende eksportsubsidier for landbrugsvarer begrænses i overensstemmelse med de foreslåede regler i det fællesskandinaviske memorandum af 27. oktober 1958.

7. Der var enighed om, at spørgsmål om gennemførelsen af de i denne aftale omhandlede foranstaltninger, herunder foranstaltninger til tilsikring af den danske eksport i henhold til de foranstående bestemmelser skal gøres til genstand for regelmæssige drøftelser mellem vedkommende myndigheder i de to lande. Et hovedformål med disse konsultationer skal være at overvåge at de indrømmelser, som den danske regering i henhold til nærværende aftale opnår med hensyn til de svenske indførselsafgifter ikke modvirkes eller gøres betydningsløse.

3. Kommuniké från nordiska regeringsmötet i Kungälv den 11—12 juli 1959

Regeringsdelegationer från Danmark, Finland, Norge och Sverige har under ledning av statsministrarna sammanträtt i Kungälv den 11 och 12 juli

1959 för att överlägga om förslaget till en gemensam nordisk marknad och dess förhållande till planen för ett frihandelsavtal mellan de sju (de skandinaviska länderna, Storbritannien, Schweiz, Österrike, Portugal).

På regeringsmötet framlades en rapport med resultaten av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets förhandlingar sedan föregående regeringsmöte i Oslo den 24—25 januari 1959. Samarbetsutskottets arbete har, under de förutsättningar det hittills bedrivits, i och med den nu avlämnade rapporten slutförts. Utskottet har i sina rapporter framlagt förslag till upprättande av en gemensam nordisk marknad i form av en tullunion ävensom till ett utvidgat samarbete beträffande bl. a. handelspolitik, produktion och investeringar, kraftutbyggnad, finansierings- och valutafrågor samt forskning och utbildning.

Planerna på ett frihandelsområde mellan de sju och de konsekvenser, detta kan medföra, har skapat en ny situation. Mötet underströk betydelsen i detta läge av ett intimt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna av den art, som samarbetsutskottet föreslagit.

Statsministrarna enades om att i sina regeringar ta upp ett förslag om att inrätta ett permanent nordiskt ministerråd, som skall vara ansvarigt för detta samarbete. Vid sidan härav skall tillsättas ett samarbetsorgan bestående av ämbetsmän från de olika länderna.

De nordiska samarbetsplanerna bör anpassas till det planerade frihandelsavtalet mellan de sju. De nordiska länderna kommer att fortsätta sina överväganden i de frågor, som berör det ekonomiska samarbetet dem emellan och dettas utformning under de nya förhållandena. Med hänsyn härtill kommer ett nytt nordiskt ministermöte att äga rum inom kort.

4. Kommuniké från regeringsmötet mellan de sju i Saltsjöbaden den 20—21 juli 1959

Regeringsmedlemmarna från Danmark, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Österrike överlade i Stockholm den 20 och 21 juli 1959 under ordförandeskap av handelsminister Lange.

Följande ministrar deltog:

Danmark:	Utrikesminister J. O. Krag Ekonomiminister B. Dahlgaard
Norge:	Handelsminister A. Skaug Finansminister T. M. Bratteli
Portugal:	Handelsminister J. G. Correira de Oliveira
Schweiz:	Utrikesminister M. Petitpierre Ekonomiminister T. Holenstein
Storbritannien:	Finansminister D. Heathcote Amory Minister för europeiska samarbetsfrågor R. Maudling
Sverige:	Handelsminister G. Lange Jordbruksminister G. Netzen
Österrike:	Utrikesminister B. Kreisky Handelsminister F. Bock

Ministrarna beslutade att rekommendera sina regeringar, att ett europeiskt frihandelsområde mellan de sju skulle bildas. Ändamålet med detta område skulle vara att stärka medlemmarnas ekonomi genom att främja ekonomisk expansion, full sysselsättning, stigande levnadsstandard och finansiell stabilitet.

Ministrarna bekräftade, att vid skapandet av frihandelsområdet syftade man till att underlätta snara förhandlingar med såväl den gemensamma marknaden som med övriga OEEC-länder om särskilda problem, som kräver speciella lösningar. Dessa förhandlingar skall ha till syfte att undanröja handelshindren och skapa en multilateral organisation, som omfattar OEEC:s alla medlemmar. Regeringarna får sålunda möjlighet att förstärka det europeiska samarbetet inom OEEC och att främja utvecklingen av världshandeln.

Ministrarna godkände förslaget om ett europeiskt frihandelsområde, som de beslöt att publicera, och instruerade experterna att göra ett utkast till konventionstext att föreläggas ministrarna den 31 oktober 1959. Utarbetandet skall ske på grundval av nyssnämnda förslag och under hänsynstagande till de synpunkter, som framkommit under ministermötet.

De beslutade också, att de experter, som utarbetar detta utkast, skall utgöra en kommitté, som samtidigt skall för regeringarna bereda sådana frågor i förhållande till andra länder, vilka aktualiseras av frihandelsområdets upprättande, och därvid särskilt studera frågan om kommande förhandlingar rörande en mera vidsträckt association.

För att underlätta förbindelserna med den europeiska ekonomiska gemenskapen (de sex) gav alla regeringar representerade vid mötet uttryck åt sin önskan att ackreditera representanter hos gemenskapen. Danmark har redan ackrediterat en sådan representant.

Vad beträffar industriprodukter innehåller planen regler för undanröjandet av tullar och kvantitativa restriktioner för att säkerställa rättvisa konkurrensförhållanden och för identifiering av de varor, som kommer att fritt cirkulera inom området. Det omedelbara målet är att reducera tullarna med 20 procent från den 1 juli 1960.

Ministrarna beslutade, att en speciell överenskommelse skulle ingås om jordbruket. Denna skulle innehålla överenskomna målsättningar för jordbruks- och livsmedelspolitiken, regler om konsultation, där så bör ifrågakomma, samt vara inriktad på att underlätta en expansion av handeln mellan medlemsländerna under hänsynstagande till behovet att uppnå en tillräcklig grad av ömsesidighet mellan dem. Ministrarna konstaterade, att bilaterala överenskommelser redan ingåtts mellan vissa medlemsstater i syfte att uppnå den åsyftade ömsesidigheten och att andra dylika arrangemang var att förutse.

Fisk och fiskprodukter kommer att behandlas som ett separat problem skilt från jordbruksprodukterna. Förslag till en särskild överenskommelse för att uppnå friare och ökad handel med dessa produkter framställdes och

kommer att noga studeras. Det kommer att bli ytterligare diskussioner om dessa problem mellan regeringarna.

Ministrarna beslutade, att områdets institutioner skall göras så enkla som möjligt. Det styrande organet blir ett ministerråd. Beslut innebärande nya åtaganden måste vara enhälliga; möjlighet till majoritetsbeslut i särskilt angivna frågor, som inte innebär nya åtaganden, förutses.

Under mötet gjorde den danske utrikesministern, J. O. Krag, på de danska, norska och svenska delegationernas vägnar följande uttalande beträffande förhandlingarna om en gemensam nordisk marknad¹:

Förhandlingarna om en gemensam nordisk marknad, i vilka även Finland deltagit, har redan kommit mycket långt. Frågor rörande förhållandet mellan den nordiska gemensamma marknaden och frihandelsområdet kommer att uppstå. Vi måste återkomma till dem.

Förhandlingarna mellan de nordiska länderna har resulterat i ett förslag om nordiskt ekonomiskt samarbete innefattande en nordisk gemensam marknad. Detta förslag underställdes de danska, finska, norska och svenska regeringsdelegationerna, som sammanträdde i Kungälv den 11 och 12 juli. Delegationerna hade den uppfattningen att planerna för ett nordiskt ekonomiskt samarbete borde anpassas till det föreslagna europeiska frihandelsområdet mellan de sju. De nordiska länderna är beslutna att fortsätta arbetet på ett inbördes ekonomiskt samarbete och dess anpassning till de nya förhållandena.

De nordiska delegationerna kommer att hålla de andra länderna informerade om den fortsatta utvecklingen av deras planer på ekonomiskt samarbete. De är villiga att med övriga medlemmar av frihandelsområdet diskutera alla problem av ömsesidigt intresse, som uppkommer på grund av de nordiska planerna.

Ministrarna anmodade statsrådet Lange att på deras vägnar informera OEEC och exekutivsekreteraren i GATT angående deras rekommendation att upprätta ett europeiskt frihandelsområde.

Med hänsyn till det finska medlemskapet i den nordiska gruppen och denna grups plan angående nordiskt ekonomiskt samarbete inbjöds den finske handelsministern Karjalainen att till mötet avge ett uttalande angående den finska regeringens inställning till planen på ett frihandelsområde.

Herr Karjalainen hänvisade till Finlands deltagande i de nordiska planerna på nära ekonomiskt samarbete och fäste uppmärksamheten på det ekonomiska intresse och den betydelse för Finland, som frihandelsområdet har.

Han påpekade emellertid, att Finland i detta sammanhang endast kommer att träffa avtal angående tullar och handel på sätt, som överensstämmer med landets deklarerade utrikespolitik på grundval av föreliggande internationella avtal och med dess traditionella handelsförbindelser, däri inbegripet handel enligt bilaterala avtal.

Eftersom den finska regeringen inte haft tillfälle att följa diskussionerna om frihandelsplanen och eftersom de finska lagstiftande statliga organen

¹ Uttalandet gjordes på engelska; beträffande översättningen jfr s. 1054.

inte hade övervägt frågan, konstaterade herr Karjalainen, att det icke var möjligt på nuvarande stadium att klargöra Finlands slutliga attityd. Hans regering hoppades bli satt i tillfälle att mera ingående följa de fortsatta diskussionerna om frihandelsplanen.

De sju ländernas ministrar tog det finska anförandet ad notam och överenskom, att Finland, såsom medlem av den nordiska gruppen, skulle beredas tillfälle därtill.

Meddelanden
om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett
europiskt frihandelsområde

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Islands regering (Viðskiptamálaráðuneytið) meddelar den 7 april 1959:

Island har deltaget i förhandlingerna om oprettelsen af et frihandelsområde, siden de begyndte inden for OEEC.

Den 28. november f. å. fik Forbundsrepublikken Tysklands ambassadør som repræsentant for de seks lande, der har tiltrådt Rom-overenskomsten, overrakt en note fra den islandske regering om frihandels sagen.

I noten hedder det bl. a., at den islandske regering beklager, at forhandlingerne om frihandelsområdet nu er blevet udsat, og at den afgjort håber, at man vil finde muligheder for at genoptage dem så snart som muligt. Endvidere ønskede den islandske regering, at andre af medlemslandene i OEEC end de seks lande fik adgang til de toldnedsættelser og de kvotaudvidelser, der vil blive gennemført mellem dem indbyrdes, selv om de ikke er medlemmer af de seks landes frihandelsområde.

Den islandske regering lagde vægt på betydningen af ovenstående og på nødvendigheden af at finde frem til en tilfredsstillende løsning så snart som muligt.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 3 oktober 1959 å *egna samt Danmarks och Sveriges regeringars vägnar*:

På vegne av regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige ga statsråd Arne Skaug en erklæring i ministerkomitéen for det europeiske frihandelsområde 14. november 1958. I erklæringen gjorde han de øvrige medlemsland i OEEC kjent med Nordisk Råds økonomiske komitées resolusjon av 13. november 1958 og redegjorde for komitéens forhandlinger om de europeiske og nordiske markedsplaner.

Kort tid etter ble forhandlingene om opprettelse av et europeisk frihandelsområde suspendert. Dette førte til at de OEEC-land som står utenfor Det europeiske økonomiske fellesskap innledet drøftelser med henblikk på å få forhandlingene gjenopptatt. Tankene om et nærmere økonomisk samarbeid

mellom enkelte av disse land tok herunder form. Forhandlinger om et frihandelsforbund mellom syv OEEC-land: Danmark, Norge, Portugal, Storbritannia, Sveits, Sverige og Østerrike, ble deretter innledet i juni 1959, etter at fornyete bestrebelser for en gjenopptakelse av forhandlingene om et europeisk frihandelsområde ikke hadde ført frem. Statsrådene fra disse land møttes i Stockholm 20. og 21. juli 1959 og vedtok å anbefale for sine regjeringer opprettelse av et slikt frihandelsforbund. Statsrådene bekreftet samtidig at opprettelsen av et europeisk frihandelsforbund vil ha som mål å lette snarlige forhandlinger så vel med Det europeiske økonomiske fellesskap som med andre medlemmer av OEEC. Formålet med forhandlingene er å fjerne handelshindringene og opprette en flersidig ordning som omfatter alle OEEC-land.

Et utkast til en konvensjon for dette frihandelsforbund blir utarbeidet i løpet av høsten 1959 slik at de første tollreduksjoner kan forutsettes å finne sted 1. juli 1960.

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område

(Överlämnade av Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar¹)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Enligt lantbruksministeriets åsikt kan den samnordiska husdjursforskningen bäst främjas genom att fackmän på husdjursforskningens område beredas möjlighet att erhålla medel för nödiga tjänsteresor till motsvarande inrättningar för husdjursforskning i de övriga nordiska länderna. Något särskilt anslag för ändamålet har hittills icke kunnat upptagas i statsförslaget.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 30 september 1959:

Ministeriet finder, at et samarbejde ved husdyrforskning i de nordiske lande er at ønske, men er af den anskuelse, at man fra islandsk side ikke kan lægge kapital i opførelse af et fælles husdyrforskningsinstitut for de nordiske lande, om hvilket der har vært fremlagt forslag. De islandske kreaturer og forholdene ved kvægavl i Island er begge ret specielle, og det er derfor nødvendigt at foretage mange forsøg og undersøgelser i selve landet, selvom nogle punkter dog er fælles for Island og de andre nordiske lande. De midler, som den islandske stat årligt kan afse til husdyrforskning, er mindre, end hvad der er behov for til at kunne varetage de uopsættelige opgaver herhjemme.

Ministeriet finder, at forskelligartet samarbejde i forbindelse med husdyrforskning i de nordiske lande kan være særdeles gavnligt, selvom der ikke opføres et fælles forskningsinstitut for de nordiske lande. I den forbindelse

¹ För Danmarks regering se Landbruksministeriets yttrande i Sak A 10.

kan man anføre forøget udveksling af skrifter mellem landene om resultater af husdyrforsøg og -forskning, forøget deltagelse i specialismøder angående husdyrforskning, f. eks. i møderne hos N.J.F. eller møder hos specialister på snævrere områder, hvor der behandles resultater af undersøgelser og aktuelle problemer. Ministeriet finder det i høj grad at ønske, at regeringerne i de nordiske lande bevilger tilstrækkelige midler til rejser i forbindelse med sådanne specialismøder.

Man kunne også tage til overvejelse at oprette et fælles husdyrbrugsråd for de nordiske lande med mindst en repræsentant for hvert af landene; et sådant råd ville da holde årlige møder for at drøfte aktuelle opgaver på forsknings- og forsøgsområderne, og hvorledes man bedst kunne løse dem. Samtidig skulle rådet sætte sig ind i, om der ikke i hvert enkelt af landene forefandtes specielle forhold, der kunne give anledning til specielle opgaver.

Endvidere kunne det være særdeles gavnligt at etablere et samarbejde i den retning, at specialister i hvert af landene fik lejlighed til at arbejde ved forskningsinstitutter i de andre lande for kortere eller længere tid. Under en sådan ordning kunne specialisterne udvide deres tekniske kundskaber og bedre end på andre måder stifte bekendtskab med de folk, der arbejder med lignende opgaver som de selv. Myndighederne i landene kunne gøre meget til at fremme en sådan udveksling, hvis de ville bevilge deres forskningsinstitutter midler til betale lønningerne for de midlertidigt ansatte udenlandske specialister ved institutterne. En sådan ordning ville kunne anspore en udveksling og løse vanskelighederne i forbindelse med overførsel af valuta.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. landbruksdepartement, som i brev av 25. april d. å. meddeler at departementet på grunnlag av rekommandasjonen nærmere har overveiet mulighetene for å kunne etablere en samordning av de nordiske lands ressurser på husdyrforskningens område. Departementet antyder som en mulig løsning et sentralinstitutt for nordisk husdyrforskning, og ber om at dette spørsmål blir gjenstand for grundige overveielser.

I påvente av muligheten av å få et slikt sentralinstitutt mener landbruksdepartementet at det fortsatt bør bygges videre på det samarbeid som idag alt er etablert i Nordiske jordbruksforskernes forening (NJF) og dennes arbeid styrkes slik som rekommandasjonen også forutsetter. Foreningen vil også være det beste organ for en koordinering av grunnforskningen med tanke på at hvert land spesielt tar seg av bestemte problemer og derved unngår å få en dobbeltbehandling.

Landbruksdepartementet viser forøvrig til de uttalelser som tidligere er gitt til Nordisk Råd i denne sak (jfr. rådstidende for 6. sesj., s. 1566 f f).

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Den 27 april 1959 hölls i Stockholm överläggningar mellan representanter för de nordiska ländernas jordbruksdepartement. Därvid diskuterades nordiskt samarbete på jordbruksforskningens område med utgångspunkt från Nordiska rådets rekommendationer nr 21/1957 och nr 28/1958. Vid tillfället förelåg bl. a. den av Nordiska jordbruksforskarens förening i januari 1958 upprättade promemorian rörande utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen.¹

Av överläggningarna och senare ingångna meddelanden har framgått, att förutsättningar — i varje fall för närvarande — saknas för att organisera ett närmare samarbete efter de linjer, som uppdragits av Nordiska jordbruksforskarens förening. De möjliga formerna för en samverkan och i det sammanhanget spørsmålet om fortsatt ekonomiskt stöd åt föreningen torde komma att bli föremål för nya överläggningar mellan de berörda länderna.

---

¹ 6. sesj., s. 1565.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 12 juni 1959:

Til brug for det juridiske udvalgs behandling af nærværende forslag ved Nordisk Råds 6. session har skattedepartementet i skrivelse af 29. oktober 1958 (Nordisk Råds tidende, s. 1367) meddelt, at man i Danmark ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst indrømmer fradrag for udenlandske skatter, såfremt disse kan sidestilles med fradragsberettigede danske skatter, og at man ved ansættelsen af personer, der tilflytter Danmark fra udlandet, udover et beregnet skattefradrag indrømmer fradrag for udenlandske skatter, som først kommer til opkrævning efter tilflytningen til Danmark, og som faktisk skal erlægges i den til grund for ansættelsen liggende skattepligtsperiode, hvorfor det for Nordisk Råd fremsatte forslag efter skattedepartementets formening ikke vil kunne få betydning for Danmarks vedkommende.

Skattedepartementet kan henholde sig til den nævnte udtalelse.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

1. Vad först beträffar möjligheten att avdraga sagda skatter, konstaterar finansministeriet, att någon sådan avdragsrätt enligt vedertagen tolkning av ifrågavarande stadganden i lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt och rörande kommunalbeskattningen icke ansetts föreligga.

2. Vad sedan beträffar den omständigheten, huruvida det vore sakenligt att bevilja en sådan avdragsrätt, anser finansministeriet, att ett stadgande av avsett slag skulle erbjuda vissa förmåner för sådana skattskyldiga, vilka utsträcka sin affärsverksamhet utanför hemstaten till stater, med vilka deras hemstat icke ingått avtal till förhindrande av dubbelbeskattning, men att det icke står i samklang med vår skattelagstiftnings negativa stånd-

punkt till rätten att bevilja avdrag för inhemska skatter och sådana av motsvarande slag att bevilja rätt till avdrag för utomlands erlagda skatter.

Enligt finansministeriets uppfattning borde frågan såvitt möjligt avgöras genom komplettering eller revision av de internordiska avtalen till förhindrande av dubbel beskattning.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 19 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. finans- og tolldepartement som i brev av 3. mars d. å. meddeler at rekommandasjonen ikke gir anledning til noen forføyning fra norsk side. Etter gjeldende norsk skattelovgivning blir det nemlig ikke innrømmet fradrag ved inntektsansettelsen for i inntektsåret betalte skatter til stat og kommune.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

Enligt svenska beskattningsbestämmelser föreligger för närvarande icke i rekommendationen åsyftad rätt att vid inkomsttaxering åtnjuta visst avdrag för i annat nordiskt land erlagd skatt. Spörsmålet har den 5 juni 1959 överlämnats till sakkunniga för utredning. Enligt de för de sakkunniga utfärdade direktiven [*se Bilaga*] bör under utredningsarbetet samråd äga rum med berörda myndigheter eller utredningsorgan i de övriga nordiska länderna.

BILAGA

**Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 juni 1959**

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om utredning rörande beskattningen av utomlands bosatta personer för vissa härifrån uppburna inkomster, m. m. samt anför därvid följande.

Slutligen bör upptagas en beskattningsfråga av internordisk karaktär, som har aktualiserats på senare tid. Nordiska rådet har sålunda den 14 november 1958 antagit en rekommendation (nr 29/1958), enligt vilken de berörda regeringarna anmodas att närmare undersöka spörsmålet, huruvida vid inkomstbeskattning en avdragsrätt för i annat land erlagda skatter är möjlig och lämplig att genomföra. Med rekommendationen torde närmast åsyftas, att den som flyttar mellan de nordiska länderna skall äga rätt att vid den första inkomsttaxeringen i den nya hemviststaten åtnjuta allmänt avdrag för skatt, som erlagts i den tidigare hemviststaten.

För nämnda spörsmål är Sverige s. k. koordinerande land. Innan ståndpunkt toges till rekommendationen, torde viss utredning böra verkställas. Detta synes lämpligen böra ske i förevarande sammanhang. Samråd bör härvid ske med berörda myndigheter eller utredningsorgan i de övriga nordiska länderna.

Utredningen av de här berörda frågorna bör anförtros åt särskilda sakkunniga. Resultatet av utredningen bör, i den mån så finnes lämpligt, kunna redovisas i etapper.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

(sign.)

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

I henhold til en udtalelse på VIII nordiske undervisningsministermøde i Oslo den 2.—4. februar 1959 er Nordisk Kulturkommission opfordret til at fortsætte sine bestræbelser for at lægge forholdene til rette for et fælles nordisk bogmarked. Der henvises til kommissionens beretning til Nordisk Råds 7. session [*se Sak C 2*].

Undervisningsministeriet undersøger i øjeblikket mulighederne for gennem de nordiske fonde, der i henhold til lov nr. 180 af 5. juni 1959 skal oprettes for en del af overskuddet i visse krigsforsikringsforbund, at få fremmet de af Nordisk Kulturkommission fremsatte forslag om bevillinger i hvert af de nordiske lande for at øge kendskabet til nabolandenes litteratur, jvf. meddelelse om rekommandation nr. 3/1956 angående et fond for kulturelt samarbejde [*se Sak D 17*].

I henhold til den på VIII nordiske undervisningsministermøde vedtagne udtalelse er Nordisk Kulturkommission anmodet om at arbejde videre med told- og importtekniske spørgsmål, som endnu er uløste.

Handelsministeriet har afgivet den vedlagte erklæring af 14. august 1959 med bilag angående spørgsmålet om told- og importrestriktioner på bøger og andre tryksager [*se Tillæg*].

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 3 september 1959:

ad punkt 3: afskaffelse af told og importrestriktioner på bøger, tryksager, klicheer og matricer. Ved ikrafttrædelsen den 1. februar 1959 af den nye danske toldtarif blev der taget et betydningsfuldt skridt i retning af afskaffelse af tolden på bøger og andre tryksager m.v. Der blev således gennemført fuldstændig toldfrihed for bøger, brochurer o. lign., der hidtil havde

været toldpligtige med 10 øre pr. kg, såfremt de var forsynet med udenlandsk tekst, altså f. eks. var trykt på et andet nordisk sprog. Det var dog — af hensyn særlig til bogtrykkerierhvervets interesser — ikke muligt at opnå tilslutning til gennemførelse af fuldstændig toldfrihed på hele det omhandlede vareområde.

Den toldmæssige stilling for dette vareområde er herefter nu følgende:

Varegruppe	Toldsats
Trykte bøger, brochurer o. lign., herunder brochurer o. lign. trykt på et enkelt ark (pos. 49.01 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Aviser og tidsskrifter, også illustrerede (pos. 49.02 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Børne billedbøger og børnemalebøger (pos. 49.03 i Bruxelles-nomenklaturen)	7 1/2 %
Noder, trykte eller håndskrevne, også indbundne og illustrerede (pos. 49.04 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Landkort, søkort og lignende kort af enhver art (herunder atlas, vægkort og topografiske kort) samt jord- og himmelglobes, trykte (pos. 49.05 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Bygnings- og maskintegninger samt andre tegninger til tekniske, kommercielle og lignende formål, originale eller fotografiske reproduktioner; håndskrifter og maskinskrevne arbejder (pos. 49.06 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Umakulerede frimærker, stempelmærker og lignende mærker, der er gangbare eller bliver gangbare her i landet; stempelpapir; pengesedler, obligationer, aktier og lignende værdipapirer; checkhefter (pos. 49.07 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Overføringsbilleder af enhver art (pos. 49.08 i Bruxelles-nomenklaturen)	7 1/2 %
Postkort, julekort, fødselsdagskort og lignende kort, illustrerede, uanset fremstillingsmåden, også med påsat udstyr (pos. 49.09 i Bruxelles-nomenklaturen)	7 1/2 %
Kalendere af enhver art af papir eller pap, herunder kalenderblokke (pos. 49.10 i Bruxelles-nomenklaturen)	7 1/2 %
Andre tryksager, herunder trykte billeder og fotografier (pos. 49.11 i Bruxelles-nomenklaturen):	
A. Reklametryksager, kataloger o. lign., for så vidt varerne er forsynet med udenlandsk tekst; turistpropaganda	toldfri
B. Andre varer	7 1/2 %
Klicheer og matricer (pos. 84.34 i Bruxelles-nomenklaturen)	1 kg 50 øre

Det skal tilføjes, at der i den nye toldtarif er indsat en særlig bestemmelse, hvorefter i udlandet fremstillede billedplancher (pos. 49.11 B), der er bestemt til indsættelse i et her i landet trykt bogværk, kan tillades indført toldfrit.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Ärendet är under beredning i Nordiska kulturkommissionens sektion III, vilken för detta ändamål tillsatt ett expertorgan, vars utredning torde föreligga våren 1960.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 22 september 1959:

Rekommandasjon nr. 30/1958 har vært forelagt:

1. Det kgl. departement for handel og skipsfart som meddeler at importrestriksjonene for bøker, trykksaker, klisjéer og matriser forlengst er opphevet.

2. Det kgl. finans- og tolldepartement, tolldirektoratet, som meddeler at en ikke finner å kunne tilrå noen tollfrihet for klisjéer og matriser på det nåværende tidspunkt. Nevnte vare fortolles i dag under tolltariffens posisjon 84.34 med 20 % av verdien. Spørsmålet om eventuell tollfrihet for disse varer er en sak som nødvendigvis må ta tid, da en antar at spørsmålet må forelegges de interesserte næringsorganisasjoner innen vedkommende bransje til uttalelse. For så vidt gjelder spørsmålet om tollfrihet for trykksaker, så som bøker, hefter, brosjyrer og liknende, også enkelte blad, samt aviser, journaler og tidsskrifter, også illustrerte, som hører under tolltariffens posisjoner 49.01 og 49.02, er disse i dag tollfrie. Derimot er bøker som norske forlag lar innbinde i utlandet tollbare med 20 % av verdien, men disse bøker er foreslått tollfrie fra 1. juli d. å. (St.prp. nr 1 for 1959, kap. 2011).

3. Det kgl. kirke- og undervisningsdepartement, som henviser til at saken er under utredning i Nordisk kulturkommisjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

Böcker och en del andra trycksaker samt klichéer är för närvarande undantagna från allmänna importförbudet (se härom den till kungörelse den 14 mars 1947 angående allmänt importförbud (nr 82) fogade frilistan; senaste lydelse av frilistan se kungörelse den 5 december 1958 (nr 587)).

Övriga i rekommendationen avsedda varor kan i regel införas utan importlicens med stöd av statens handelslicensnämnds meddelande nr 19 den 29 december 1958 angående licensfri import från länder anslutna till Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC) och vissa andra länder.

Vid införandet den 1 januari 1959 av den på Bryssel-nomenklaturen baserade tulltaxan har den tidigare tullfriheten för böcker och vissa andra tryckalster utsträckt till att omfatta samtliga i kap. 49 upptagna tryckalster med undantag av dekalkomanier (nr 49.08) och vissa med bild försedda kort (nr 49.09). Tullen för klichéer, som tidigare utgjorde 15 % av värdet, har i den nya tulltaxan sänkts till 10 % av värdet, medan tullfriheten för matriser bibehållits.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 9 september 1959:

Frågan behandlades vid det åttonde nordiska undervisningsmötet i Oslo den 2—den 4 februari 1959. Mötet anmodade Nordiska kulturkommissionen

att fortsätta sina strävanden att åstadkomma en gemensam nordisk bokmarknad. Mötet anbefallde vidare, att de konkreta understöd, som Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet föreslagit, skulle ställas till förfogande så snart som möjligt i samtliga nordiska länder. Nordiska kulturkommissionen anmodades slutligen att arbeta vidare med de tull- och importtekniska spørsmål, som ännu är olösta.

Frågan är föremål för behandling inom Nordiska kulturkommissionen.

TILLÄGG

Skrivelse från Danmarks Handelsministerium till dess Undervisningsministerium i anledning av rekommendation nr 30/1958

Under hänvisning til statsministeriets skrivelse af 9. april 1959 til undervisningsministeriet vedrørende den på Nordisk Råds 6. session vedtagne rekommandation nr. 30/1958 om et fælles bogmarked m. m. skal man hoslagt fremsende en oversigt over de for tiden gældende importrestriktioner for bøger og andre tryksager m. v. [*se Bihang 1*], idet bemærkes, at man fra dansk side — ud over de forpligtelser, som et medlemskab af det nye frihandelsområde vil kunne medføre — i forholdet til Norge og Sverige under hensyn til den bestående nære sproglige forbindelse fremdeles vil være indstilt på at underkaste begæringer om bevilling til indførsel fra de nordiske lande af bøger og andre tryksager med dansk tekst velvillig behandling med henblik på bevillingsudstedelse, medmindre særlige forhold måtte tilsige andet.

Angående de vanskeligheder, der ville være forbundet med i forhold til Norge og Sverige at forpligte sig til en fuldstændig ophævelse af de gældende, særdeles begrænsede restriktioner, skal man henvise til de i afskrift vedlagte skrivelser af 8. juni 1956 og 15. januari 1957 fra direktoratet for vareforsyning [*se Bihang 2*].

København, den 14. august 1959

P. m. v.

H. Jespersen

Niels Børge Hansen

**Importrestriktioner för trycksaker m. m. gällande
i Danmark i augusti 1959**

Vare-pos.	Tekst	Friliste	Bunden liste
49.01	Trykte böger, brochurer o. l. (herunder brochurer o. l. trykt på et enkelt ark)	Bøger, brochurer o. l. med udenlandsk tekst	Bøger, brochurer o. l. med dansk tekst
49.02	Aviser og tidsskrifter, også illustrerede	Aviser, endvidere tidsskrifter med udenlandsk tekst	Tidsskrifter med dansk tekst
49.03	Børne billedbøger og børnemalebøger	Bøger uden tekst eller med udenlandsk tekst	Bøger med dansk tekst
49.04	Noder, trykte eller håndskrevne, også indbundne og illustrerede	Alle varer	
49.05	Landkort, søkort o. l. kort af enhver art (herunder atlas, vægkort og topografiske kort) samt jord- og himmelglobes, trykte	Landkort, atlas, søkort o. l. kort	Glober
49.06	Bygnings- og maskintegninger samt andre tegninger til tekniske, kommercielle o. l. formål, originale eller fotografiske reproduktioner; håndskrifter og maskinskrevne arbejder	Alle varer	
49.11	Andre tryksager (herunder trykte billeder og fotografier): A. Reklametryksager, kataloger o. l., for så vidt varerne er forsynet med udenlandsk tekst; turistpropaganda B. Andre varer	Tryksager med udenlandsk tekst Grafisk billedkunst (reproduktioner) til boligudsmykning, studie- og undervisningsbrug	Tryksager med dansk tekst; endvidere plakater, fotografier o. l. Andre varer end de modstående, f. eks. plakater, fotografier, kunstkalendere, billeder, indrammede el. i postkortformat
ex 84.34	A. Typer, matricer, klicheer, trykplader, trykcyindre, o. l. litografiske sten, blokke, plader og cyindre behandlet til grafisk brug (slebet, poleret etc.)	Alle varer	

Skrivelser från Direktoratet for vareforsyning i Danmark till Danmarks Handelsministerium angående import av trycksaker m. m.

Under den 11/4 d. å. har ministeriet — — — anmodet om direktoratets udtalelse for så vidt angår mulighederne for at imødekomme det fra norsk og svensk side fremsatte ønske om en lempeligere praksis her i landet for indførsel af bøger og andre tryksager med dansk tekst.

Det kunne synes nærliggende at overveje spørgsmålet om i tilknytning til bestræbelserne for at etablere et fælles nordisk marked at gennemføre en særbehandling med lempeligere retningslinier overfor de andre nordiske lande af ønsker om import af heromhandlede art, men så længe en (evt. delvis) gennemførelse af et sådant marked ikke er blevet vedtaget af Danmark, Norge og Sverige, og den nødvendige GATT-dispensation i tilslutning hertil er opnået, vil man imidlertid næppe — uden med rette at kunne blive beskyldt for at diskriminere — kunne indskrænke en sådan særbehandling til alene at omfatte importønsker på de andre nordiske lande.

I overensstemmelse med foranstående betragtninger er direktoratet enig med handelsministeriet i, at indtil det fælles nordiske marked er etableret, må spørgsmålet om en lempeligere praksis for udstedelse af bevillinger til indførsel her i landet af bøger m. v. med dansk tekst samt andre tryksager på bunden liste behandles ensartet overfor OEEC-landene som helhed.

På den givne foranledning skal man iøvrigt til nærmere belysning af direktoratets retningslinier for udstedelse af bevillinger til indførsel af tryksager på bunden liste, d. v. s. bøger, tidsskrifter, kataloger m. v. med dansk tekst samt andre tryksager f. eks. billedplancher og reklametryksager, såsom plakater, skiltningsmateriale, formularer o. lign., oplyse følgende:

Alle henvendelser om udstedelse af bevillinger til brug ved indførsel af bøger m. v. med dansk tekst behandles individuelt, og der tages herved i størst muligt omfang hensyn til f.eks. danske forlags samarbejde med udenlandske forlag på gensidighedsbasis.

Direktoratet modtager f. eks. jævnlige henvendelser om tilladelse til import til værker, der agtes udgivet i en række lande på de enkelte landes eget sprog. I sådanne sager imødekommer direktoratet begæringer om import af billedplancherne, når det øvrige arbejde ved værkets udgivelse sker her i landet (sætning, trykning, og indbinding). Hvis særlige forhold taler derfor, er direktoratet indstillet på at tillade, at en del af forannævnte »øvrige arbejde» foregår i udlandet, f. eks. har man i et tilfælde, der drejede sig om kunstbøger, hvor teksten blev sat her i landet, tilladt, at bøgerne blev trykt og indbundet i udlandet (Holland), under hensyn til, at bøgerne skulle

udkomme på samme slags papir i alle lande, og til, at hæftning m. v. blev væsentlig billigere, når dette arbejde kunne foregå på det egentlige forlag.

Det kan endvidere oplyses, at flere danske forlag har samarbejde med forlag i Norge og Sverige. Dette samarbejde er i visse tilfælde gået ud på, at trykningen af bøgerne den ene gang foretages i ét land og den næste gang i et andet. I sådanne tilfælde meddeles indførselstilladelse ud fra den betragtning, at samarbejdet ikke ensidigt begunstiger udlandet.

Som yderligere eksempel på områder, hvor bevillingsudstedelse er foretaget, skal nævnes, at direktoratet har udstedt indførselsbevillinger til import af en af den danske lektor ved Oslo universitetet udgiven bog på dansk (essays af nulevende danske forfattere). Den pågældende bog er ikke trykt i Norge specielt til forhandling her i landet, men blev udgivet med henblik på at øge interessen i Norge for dansk sprog og skrivekunst.

Ansøgninger om tilladelse til indførsel af reklametryksager o. l. bliver ligeledes behandlet individuelt. Begæringer om indførselsbevillinger for disse varer angår som hovedregel forsendelser, der stilles gratis til rådighed for modtageren, og i sådanne sager, der angår reklamematerialer, kataloger o. l. i rimeligt omfang, giver direktoratet altid den ønskede indførselsbevilling. For såvidt sådanne reklametryksager skal betales, giver direktoratet tilladelse til import, når der i fornødent omfang foreligger motivering for en sådan bevillingsudstedelse. Eksempelvis kan nævnes, at direktoratet har imødekommet begæringer om indførselsbevillinger til indkøb af tryksager af nævnte art til brug for danske eksportvirksomheder til forsendelse til udenlandske forbindelser.

Ud fra det indtryk man har gennem henvendelser fra forlag og firmaer, der ønsker at importere tryksager fra udlandet, må direktoratet nære betæneligheder ved for tiden yderligere at lempe retningslinierne for bevillingsudstedelsen til bøger m. v. med dansk tekst samt reklametryksager o. l., idet det må forudses, at eventuelle generelle lempelser i nugældende regler i uønsket omfang ville medføre krav om tilladelse til trykning i udlandet (specielt Sverige, Holland og Vesttyskland) af bøger, tidsskrifter o. l. med dansk tekst samt reklametryksager på grund af billigere råvarer og lavere arbejds løn.

Direktoratet vil dog fortsat have spørgsmålet i erindring, og man vil fremdeles være indstillet på at praktisere så lempelige retningslinier for bevillingsudstedelse på dette område, som det under hensyn til de i de enkelte sager foreliggende forhold til enhver tid kan anses hensigtsmæssigt.

København, den 8. juni 1956

Müller

Didriksen
Eksp. sekr.

Til orientering angående opdelingen af tryksager på friliste henholdsvis på bunden liste skal gives følgende oversigt:

I. Med udenlandsk tekst. På friliste er aviser, tidsskrifter, ugeblade, bøger, noder, prislister, kataloger, billedbøger, atlas, landkort o. l. tryksager.

På bunden liste er andre tryksager, (f. eks. plakater, skiltningsmaterialer, formularer o. l.)

II. Med dansk tekst. På friliste er aviser, atlas og landkort.

På bunden liste er tidsskrifter, ugeblade, bøger, noder, prislister, kataloger, billedbøger og andre tryksager såsom plakater, skiltningsmateriale og formularer.

Det fremgår af ovenstående, at bøger m. v. trykt på andre nordiske sprog kan indføres uden indførselsbevilling (friliste).

Vedrørende den hidtil fulgte bevillingspraksis for tryksager på bunden liste tillader direktoratet sig at henvise til skrivelse af 8/6 f. å. [*se oven*].

Af valutamæssige grunde må det for tiden anses nødvendigt i almindelighed at opretholde importreguleringen for de under bunden liste henhørende tryksager (bøger med dansk tekst m. v.).

Med hensyn til spørgsmålet om yderligere liberalisering af importen af bøger og tryksager alene indenfor det nordiske område skal man henvise til, at dette spørgsmål indgår som et led i overvejelserne vedrørende etableringen af et nordisk fællesmarked. Indtil et sådant fællesmarked måtte blive gennemført, vil det ikke være muligt at liberalisere importen af de endnu bundne tryksager alene fra de nordiske lande, idet en sådan fremgangsmåde ville stride mod de i henhold til GATT-overenskomsten påtagne forpligtelser.

Under hensyn til det ønskelige i at tilstræbe størst muligt samarbejde og fællesskab indenfor det nordiske område, ikke mindst for såvidt angår sprog og kultur, skal direktoratet henstille til overvejelse, hvorvidt det — uanset at den nugældende bevillingspraksis opretholdes overfor andre lande — måtte anses muligt at lempe de gældende bevillingsregler således, at begæringer om bevilling til indførsel fra et andet nordisk land af bøger o. l. med dansk tekst fremover underkastes velvillig behandling med henblik på bevillingsudstedelse, medmindre særlige forhold måtte tilsige andet.

I tilslutning til ovenstående skal direktoratet pege på, at det af det fremsendte norske P.M. fremgår, at indbundne bøger samt kataloger o. l. kommercielle tryksager i Norge er erlagt med en told på kr. 2,00 pr. kg. Den danske told på bøger o. l. tryksager med dansk tekst udgør 10 øre pr. kg.

København, den 15. januar 1957

Müller

H. Christiansen

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Gennem landbrugsministeriet er indhentet vedlagte erklæring af 19. juni d. å. med bilag, hvortil henvises [*se Tillæg 1*].

Endvidere henvises til den ligeledes vedlagte erklæring af 8. september 1959 fra Det kgl. Akademi for de skønne Kunster [*se Tillæg 2*].

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 21 september 1959:

Behovet av högre utbildning i trädgårdskonst är så ringa, att lantbruksministeriet icke anser, att rekommendationen i detta skede föranleder några åtgärder.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 1 oktober 1959:

Idet alle forhold i Island, grundet på landets beliggenhed og klima, er vidt forskellige fra forholdene i de andre nordiske lande, finder ministeriet, at det ikke kan komme i betragtning, at Island bliver medstifter af en nordisk havebrugshøjskole.

Såfremt en eller flere islændinge skulle få særlig interesse for at uddanne sig i de fag, som der vil blive undervisning i ved en sådan skole, vil det være at ønske, at de kunne få adgang til skolen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 18 september 1959:

Den från svensk sida utsedde kontaktmannen, professor Fredrik Nilsson vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, har haft vissa dis-

kussioner med företrädare för konstakademien i Köpenhamn. Dessa överläggningar har tills vidare varit av preliminär natur. Enligt vad som upplysts kommer emellertid i början av oktober 1959 ett nordiskt möte att anordnas i Danmark, varvid frågan om en gemensam högre utbildning i trädgårdskonst kommer att bli föremål för ett mera grundligt övervägande.

TILLÄGG 1

Yttrande av Den kgl. veterinær- og landbohøjskole i anledning av rekommendation nr 31/1958

— — — man skal henholde sig til vedlagte om sagen indhentede erklæring af 29. maj 1959 fra havebrugslærernes faggruppe [*se nedan*], ligesom man skal henvise til bilag 1 til medlemsforslaget til Nordisk Råds 6. session (Sak A 19), hvor den i havebrugslærernes gruppes erklæring nævnte udtalelse af 21. august 1958 er aftrykt.¹

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, den 19. juni 1959.

A. Paludan

Yttrande av havebrugsafdelingen

— — — udtaler landbohøjskolens havebrugsafdeling, idet vi fastholder vore udtalelser og anbefaling af 21/8 1958¹, at en forudsætning for vor tilslutning må være, at samtlige nordiske lande stiller sig bag oprettelsen af den nordiske skole, for at den kan blive i stand til at give en grundig og alsidig æstetisk uddannelse.

Da vi er længst fremme med hensyn til en planmæssigt tilrettelagt uddannelse af anlægsgartnere og havearkitekter, vil det være naturligt, at skolen oprettes i Danmark og da i tilknytning til Kunstakademiet i København.

København, den 29. maj 1959

På havegruppens vegne

Hother Paludan

¹ 6. sesj., s. 567.

TILLÆG 2**Yttrande av Det kgl. Akademi for de skønne Kunster i anledning av
rekommendation nr 31/1958**

Akademiet er fortsat meget interesseret i, at der i tilknytning til akademiets afdeling for havekunst oprettes et nordisk havekunstakademi.

Under hensyn til, at det norske Landbruksdepartement — — — har fremsat ønske om, at der først træffes foranstaltninger til at gøre den grundlæggende uddannelse i Norge, Sverige og Danmark mere ensartet, skal man ikke undlade at bemærke, at der — såvidt det er akademiet bekendt — både i Sverige og Danmark arbejdes med planer om en udvidelse af uddannelsen af havebrugskandidater, hvorefter denne uddannelse vil komme fuldt på højde med den norske.

Det er akademiet bekendt, at man er så langt fremme med disse planer, at det ikke bør begrunde forsinkelser i det forberedende arbejde med oprettelsen af et nordisk havekunstakademi.

Kunstakademiet ser derfor gerne, at der snarest nedsættes en bestyrelse for det nordiske havekunstakademi, der kan tage fat på det forberedende arbejde med udarbejdelse af planer for undervisningens sigte og nærmere tilrettelægning.

København, den 8. september 1959

Palle Suenson

O. Røder

*BILAGA***Uttalande av tredje nordiska arkitekt­högskolekonferensen den 23—24 oktober 1959 angående trädgårdsarkitektut­bildningen**

Ved den tredje nordiske arkitekt­högskolekonferens i Köpenhamn i oktober 1959 blev det under dröftelsen fremhævet, at de problemer, som dækkes af begrebet landskabs- og havekunst, er af en så afgørende betydning i vor tid, at faget må vises den største opmærksomhed.

Området er sammen med bygningskunst og byplankunst en meget væsentlig del af arkitektens opgave, således at uddannelsen bliver meget mangelfuld, om der ikke undervises heri på arkitekt­skolerne. Ligeså afgørende er det for havearkitektens uddannelse at han får et indblik i arkitektens tænkemåde og arbejds­metode.

Vore skolars forhold til dette område er i dag ikke tidsvarende. Der findes på Kunstakademiet i Köpenhamn en havearkitekt­uddannelse. En tilsvarende ordning findes endnu ikke i de øvrige skandinaviske lande, og studerende herfra søger derfor undervisning i Köpenhamn og tager afgang herfra.

Forsamlingen af professorer ved de nordiske arkitekt­skoler henstiller indtrængende til regeringerne i de nordiske lande, at denne igangværende skole ved akademiet i Köpenhamn legaliseres som nordisk og får en rimelig støtte, således at der her kan uddannes lærere til de forskellige nordiske lande og indhentes erfaringer for fremtidig ordning af denne vigtige gren af arkitekt­uddannelsen i samarbejde med havebrugshögskolerne.

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso- tjänst för sjömän m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 27 augusti 1959:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommandation nr. 13/1954 angående fælles sundhedstjeneste for nordiske søfolk og fiskere, jfr. Nordisk Råds 4. sess. 1956, s. 954 ff., 5. sess. 1957, s. 1038, og 6. sesj. 1958, s. 1173, meddeles, at der i nær fremtid søges afholdt yderligere internordiske embedsmandsdrøftelser med henblik på undersøgelse af mulighederne for indgåelse af gensidighedsaftaler på de nordiske sømandsloves område med det formål at sikre national behandling af andre nordiske statsborgere, ligesom spørgsmålet om fælles nordisk sundhedstjeneste vil blive gjort til genstand for drøftelser.

Forsåvidt angår det i den af den danske regering til Nordisk Råds 6. session afgivne meddelelse anførte vedrørende gensidighedsaftaler på sømandslovenes område bemærkes, at bestående mestbegunstigelsesaftaler efter det oplyste ikke fra dansk side kan antages at være til hinder for indgåelse af sådanne aftaler.

Spørgsmålet om Danmarks ratifikation af International Labour Organization's konvention nr. 73 angående lægeundersøgelse af søfarende er fortsat under overvejelse.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 28 augusti 1959:

Enligt 91 § den gällande sjömanslagen av den 30 juni 1955 (341/55) kan, under förutsättning av ömsesidighet genom förordning, stadgas, att de enligt sjömanslagen sjömän tillkommande förmåner, om vilka i lagen stadgas, att endast finsk sjöman har rätt därtill, även skola beviljas utländsk sjöman. En föreskrift av motsvarande art ingick redan i den gamla år 1924 givna sjömanslagen, och redan under denna lags giltighetstid gavs därom förordning, att danska och svenska sjömän på finska fartyg skola befinna sig i samma ställning som finska sjömän. Legislativt sett förefaller punkt 1

i rekommendationen följaktligen att kunna förverkligas i fråga om Finland, såvida ömsesidighet kan fås till stånd. Ärendets vidare behandling torde emellertid förutsätta överläggningar mellan representanter för de olika länderna.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1959:

I punkt 2 a föreslås gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden. Norge och Sverige ha i vissa större hamnar utanför dessa länder läkarcentraler, vilka äro verksamma såsom stödjepunkter för hälsovården på fartyg, som segla på avlägsna vatten. Finlands sjöfart är enligt ministeriets åsikt icke så stor, att Finland för sin del skulle behöva inrätta utländska stationer. Det vore förmånligt, om nämnda nordiska centraler skulle sköta även besättningen på finska fartyg. I mindre utländska hamnar borde överenskommelser om vårdläkare för nordiska sjömän ingås. Norrmännen ha redan upprättat ett sådant läkarnät.

Punkt 2 b förutsätter förenhetligande av blankettmaterialet och möjligen mindre ändringar i de utfärdade anvisningarna angående läkarundersökningar. För att övervakningen av de vid undersökningarna förkastade skulle bli effektiv, borde i varje nordiskt land inrättas ett hälsoregister över sjömän, där förkastade utlåtanden skulle samlas och därifrån på begäran skulle meddelas uppgifter om en sökandes hälsotillstånd. I vårt land borde uppenbarligen inrättas en poliklinik, där gränsfall och besvär skulle behandlas. Enligt ministeriets åsikt kan ett sådant arrangemang vid behov åstadkommas snabbt, t. ex. på åtgärd av Institutet för arbetshygien.

Med avseende på punkt 2 c kan konstateras, att i Finland redan har uppgjorts förslag till nytt skeppsapotek, vilket som bäst är under slutlig granskning i sjöfartsstyrelsen. Till ett sådant »apotek» har såsom en väsentlig del hört instruktionsboken »läkarboken». Motsvarande finska »läkarbok» är nu helt föråldrad. Ehuru utgivning av boken planerats, har det visat sig svårt att finna lämpliga författare och kostnaderna ökas ytterligare därav, att den upplaga, som motsvarar behovet i vårt land, är så liten och att boken borde utgivas på två språk. Nordiskt samarbete vid utgivning av en sådan bok, som snabbt föråldras, vore uppenbart förmånligt ur Finlands synpunkt. Ministeriet förutsätter, att Finlands representation i en utgivningskommission för boken, åt vilken redigeringen enligt ministeriets åsikt borde uppdragas, blir beaktad i tillräcklig grad.

Ministeriet önskar fästa uppmärksamheten därvid, att en sådan omfattande och samtidigt internationell fråga förutsätter en ansvarig kommission, där socialförvaltningen, sjöfarten och sanitetsvården äro representerade.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 september 1959:

Rekommandasjon nr. 32/1958 har vært forelagt det kgl. departement for handel og skipsfart, som i brev av 13. august d. å. uttaler, idet departemen-

tet viser til det som tidligere er uttalt vedrørende Nordisk Råds rekommendasjon nr. 13/1954:

Rekommendasjon nr. 32/1958 av 15. november 1958 som av Nordisk Råd nå er blitt tilstillet regjeringene i Danmark, Finnland, Island, Sverige og Norge, faller naturlig i tre hovedavsnitt, som til dels må sees uavhengig av hverandre.

For det første henstilles det etter rekommendasjonen til de nordiske lands regjeringer å utarbeide forslag til konvensjon med hensyn til sjømenns rettsstilling innenfor rammen av de respektive lands sjømannslover.

Dernest henstilles det til de samme regjeringer å treffe nærmere bestemte tiltak i forbindelse med helsetjenesten for sjømenn.

Til sist henstilles det til regjeringene i disse land å fortsette det utredningsarbeide som pågår i forbindelse med spørsmålet om å etablere en felles helsetjeneste for fiskere og dessuten oppnå likestilling mellom sjømenn fra de samme land i trygdemessig henseende.

Dette departements sjøfartsavdeling har tidligere av hensyn til Nordisk Råd utredet og bearbeidet de spørsmål med hensyn til legeundersøkelse og rettigheter under sykdom/skade som har sammenheng med landenes sjømannslovgivning. En tillater seg for så vidt å vise til P.M. av 21. august 1958 som er inntatt som Tillägg 2 til de »meddelanden» om rekommendasjon nr. 13/1954 angående felles helsetjeneste for sjømenn, som ble fremlagt for Nordisk Råds 6. sesjon i november f. å.

Likeledes har en nå av hensyn til den videre behandling av rekommendasjon nr. 32/1958 og den melding som i anledning herav skal innsendes til Nordisk Råds 7. sesjon, også latt sistnevnte rekommendasjon gjennomgå i sjøfartsavdelingen, som etter at saken har vært forelagt for de interesserte sjømanns- og rederorganisasjoner har utarbeidet den i gjennomslag vedlagte P.M. av 3. d.m. [*se Tillägg*]. En vil ikke kunne føre arbeidet med rekommendasjon nr. 32/1958 videre uten å få nærmere klarlagt hvilken stilling de andre nordiske land inntar til en rekke av de i P.M.en berørte spørsmål. Det vil derfor være nødvendig med nærmere drøftelser mellom representanter for sjøfartsavdelingen og de tilsvarende administrative sentralinstanser i de øvrige land.

Uten at handelsdepartementet har tatt endelig standpunkt til alle de forhold som er omhandlet i P.M.en, antar en dog at forhandlingene med de øvrige nordiske land, bør følge de der optrukne retningslinjer som departementet i det vesentlige finner å kunne slutte seg til.

Rekommendasjon nr. 32/1958 har også vært forelagt det kgl. sosialdepartement (se det vedlagte P.M.s s. 21 pkt. III [*s. 1840*]), som i brev av 13. juli d. å. uttaler:

Den videre behandling av denne sak forutsetter blant annet nytt møte mellom representanter for de skandinaviske land til fortsatt drøfting av de aktuelle sjøfartsmedisinske problemer. Slikt møte vil bli holdt i nær fremtid, og en vil da komme tilbake til saken.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 1 september 1959:

Norge är koordinerande land beträffande denna rekommendation. Norskt initiativ har ännu icke tagits i frågan. Överläggningar i ärendet torde kunna inledas tidigast under slutet av september månad 1959.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 september 1959:

Såsom en förberedelse till nordiska överläggningar i den del, rekommendationen avser utarbetande av en nordisk konvention om sjömäns rättställning, har frågan angående eventuella återverkningar på grund av mestgynnad-nations-klausuler i Sveriges avtal med icke-nordiska länder undersökts. Enligt vad som därvid framkommit torde denna fråga sakna nämnvärd praktiskt betydelse.

Beträffande rekommendationen i övrigt — skapandet av en gemensam hälsotjänst för sjöfolk m. m. — framhölls redan i det av svenska regeringen till Nordiska rådets 6:e session avgivna meddelandet om rekommendation nr 13/1954 angående sådan hälsotjänst (Nordiska rådet, 6. sesj., s. 1179—1181 och 1210—1211), att vid medverkan från svensk sida att skapa en gemensam nordisk hälsotjänst för sjöfolk svårigheter av skilda slag torde uppstå, såvida icke ett svenskt centralregister för sjöfolk upprättas. Det erinrades i meddelandet, att chefen för handelsdepartementet — med stöd av Kungl. Maj:ts den 28 juli 1958 givna bemyndigande — tillkallat en utredningsman att verkställa utredning och framlägga förslag rörande en ändrad organisation i samband med förmedling av arbete för sjömän samt deras mönstring och registrering ävensom att frågan om ett centralt sjömansregister aktualiseras vid nämnda utredning, i likhet med vad fallet varit vid en tidigare utredning i ämnet (SOU 1957:29), vilken icke kunnat läggas till grund för något ställningstagande i frågan.

Utredningsmannen har i betänkande den 8 september 1959 framlagt förslag om mönstring och förmedling av sjömän m. m. Därvid förordas, att vid sidan av nuvarande lokala register ett centralt sjömansregister av viss mindre omfattning anordnas, vilket kan utnyttjas, när fråga är om bl. a. avstängning av sjömän på grund av hälsoskäl.

Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Med anledning av förslag från det norska socialdepartementet har chefen för handelsdepartementet — med stöd av Kungl. Maj:ts i beslut den 25 september 1959 givna bemyndigande — utsett sakkunniga att å svensk sida lemtaga i arbetet i tre nordiska kommittéer rörande hälsotjänst för sjöfolk, nämligen en kommitté för utarbetande av gemensam lärobok i skeppsmedicin och skeppshygien, en kommitté för utarbetande av enhetliga bestämmelser för skeppsapotek samt en kommitté för utarbetande av likartade bestämmelser om läkarundersökning av sjöfolk m. m.

Enligt ovannämnda beslut har Kungl. Maj:t vidare förordnat, att en av centrala sjöfartsdelegationen för manskap i skrivelse den 30 juni 1959 gjord framställning om vissa ändringar i bestämmelserna angående hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m. och över framställningen avgivna yttranden skall överlämnas till de svenska ledamöterna i ovan sist nämnda kommitté att av dem tagas i beaktande vid uppdragets fullgörande.

TILLÄGG**PM rörande rekommendation nr 32/1958**

(Utarbetad av Norges Departement for handel og skipsfart, sjøfartsavdelingen)

Spørsmålet om hvordan en på norsk side bør stille seg til rekommendasjon nr. 32/1958 har herfra vært forelagt for følgende sjømanns- og rederorganisasjoner: Norsk sjømannsforbund, Norges skibsførerforbund, Det norske maskinistforbund, Norsk styrmandsforening, Skibsfartens arbeidsgiverforening, Redernes arbeidsgiverforening, Hvalfangstens arbeidsgiverforening og Fraktefartøyenes arbeidsgiverforening.

I henvendelsen gjorde en organisasjonene særskilt oppmerksom på hva der i rekommendasjonen tilrådes med hensyn til felles helsetjeneste for sjømenn og gjensidighetsoverenskomster innenfor rammen av de nordiske lands sjømannslover.

Samtlige sjømannsorganisasjoner har uforbeholdent anbefalt at en fra norsk side støtter opp om rekommendasjonen, og at de nødvendige tiltak i den anledning blir truffet så snart som mulig.

Rederorganisasjonene har for sitt vedkommende gitt rekommendasjonen en mer forbeholden støtte.

Skibsfartens arbeidsgiverforening henholder seg i brev av 28. mai 1959 til et tidligere brev av 19. mars 1958 hvori foreningen har gitt uttrykk for sitt syn på den før omtalte tilråding nr. 13/1954 om felles helsetjeneste for sjømenn og fiskere. Det fremgår herav at foreningen prinsipielt ikke er imot inngåelse av gjensidighetsavtaler, idet det etter foreningens oppfatning kan foreligge forhold som i det konkrete tilfelle gjør det ubetenkelig med en ordning hvorved en på spesielle områder lar visse staters borgere i tjeneste på norsk skip i kraft av gjensidighetsavtaler få de samme rettigheter som norske sjømenn. Av hensyn til de etter foreningens oppfatning store konsekvenser som kan følge herav, mener dog foreningen at en nøye må overveie hvor langt det er riktig og forenelig med norske interesser å gå i det enkelte tilfelle.

En vil i det etterfølgende i forbindelse med omtalen av de enkelte sider ved rekommendasjonen komme nærmere tilbake til S.A.F.'s uttalelse.

Redernes arbeidsgiverforening har for sitt vedkommende i brev av 5. juni 1959 pekt på at beskjeftigelsen av utenlandske sjømenn i norsk innenriks fart spiller en helt underordnet rolle. Antallet utlendinger (fra nordiske og andre land) utgjør således ifølge foreningen mindre enn 1 % av bemanningen. Foreningen har følgelig ansett de spørsmål som er behandlet i rekommendasjonen å være av mindre praktisk betydning for sine medlemmer. Foreningen har derfor funnet det riktigst å overlate vurderingen av de

prinsipielle og praktiske spørsmål som rekommandasjonen reiser — sett fra arbeidsgiversynspunkt — til Skibsfartens arbeidsgiverforening, og har selv avstått fra å uttale seg om realiteten i rekommandasjonen.

Hvalfangstens arbeidsgiverforening har i brev av 6. juni 1959 fremholdt at det på norske hvalfangstekspedisjoner er praktisk talt utelukkende norsk besetning. Foreningen kan derfor ikke se at den foreslåtte konvensjon vil få noen betydning for hvalfangsten. Imidlertid er foreningen blitt gjort kjent med de uttalelser som er fremkommet fra Skibsfartens arbeidsgiverforening, og slutter seg i prinsippet hertil.

Fraktefartøyenes arbeidsgiverforening har meddelt i brev av 8. juni 1959 at saken ikke foranlediger noen uttalelse fra foreningens side.

En finner det hensiktsmessig å omtale de forskjellige forhold som rekommandasjon nr. 32/1958 berører i følgende rekkefølge:

1. Felles helsetjeneste m.v. Rekommandasjonens punkt 2, litera a, b og c

Tilråding nr. 13/1954 fra Nordisk Råd henstiller til landenes regjeringer å utrede spørsmålet om etablering av felles helsetjeneste for sjømenn såvel i Norden som i utlandet. Målsettingen for dette arbeid var å oppnå at alle nordiske sjømenn som skal tiltre tjeneste, eller som tjenestegjør på skip hjemmehørende i de nordiske land, uten utgift for seg skulle bli sikret en fullverdig og regelmessig undersøkelse.

Hvordan en slik helsetjeneste på norsk side ble antatt å burde legges opp vil fremgå av sjøfartsavdelingens P.M. av 21. august 1958 (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1185) og av helsedirektoratets P.M. av 20. september 1958 (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1208).

I rekommandasjon nr. 32/1958 er helsetiltakene nærmere spesifisert i følgende avfattende punkter:

a. Tiltak til etablering av en felles helsetjeneste i havner utenfor Norden

Samtlige interesserte sjømanns- og rederorganisasjoner synes å støtte dette punkt i rekommandasjonen.

Norsk sjømannsforbund har i sitt brev av 8. mai 1959 i denne sammenheng uttalt følgende:

For så vidt angår en felles nordisk helsetjeneste, bør man gjennom avtaler sikre seg at det blir opprettet felles skandinaviske legekontorer der hvor det måtte vise seg påkrevet, og at utgiftene ved driften fordeles pro rata mellom partene etter det antall undersøkelser som blir utført.

Da vår lovgivning på disse områder er ajourført og for det vesentlige i overensstemmelse med den nordiske konvensjon skulle det vel ikke være noe i veien fra norsk side for å kunne bringe saken i havn så snart som mulig.

Norges skibsførerforbund har i sitt brev av 25. mai 1959 knyttet følgende kommentarer til det samme forhold:

Utbyggingen av helsetjenesten ved egne legekontorer og tannlegekontorer i utlandet, er også en ting som vi anser meget verdifullt, og er et spørsmål som skulle ligge vel til rette for Nordisk Råd.

Sjøfartsavdelingen anser for sitt vedkommende et samarbeid på dette område som meget verdifullt. Forutsetningen bør imidlertid være en ordning hvoretter hvert land står for driften og ledelsen av sine egne helsekontorer. Hjemmel for opprettelse av slike kontorer finnes for Norges vedkommende i sjømannslovens § 26, fjerde ledd, hvoretter Kongen på de steder han måtte bestemme, kan anordne egne legekontorer til å utføre foreskrevne legeundersøkelser av sjømenn, og andre gjøremål som har sammenheng med sjømenns helse- og sunnhetsforhold. (Endringslov av 4. juli 1958 til sjømannsloven.)

Hva ellers driften av slike kontorer angår, har ordningen for de allerede etablerte norske helsekontorer i utlandet vært at disse — som administreres av helsedirektoratet — skal finansieres ved honorarer for undersøkelser og behandlinger som blir utført. Det at kontorene blir åpnet for sjømenn fra skip hjemmehørende i andre nordiske land, må antas å gi bedre økonomisk grunnlag for driften.

En forutsetter at sosialdepartementet (helsedirektoratet) vil ta seg av den videre behandling av denne del av rekommandasjonen. (Jfr. handelsdepartementets brev til sosialdepartementet av 19. januar 1959 vedrørende spørsmålet om opprettelse av nye norske legekontorer for sjømenn.)

b. Tiltak til gjennomføring av likeartede bedømmelsesgrunnlag (»bedømningsgrunder») for legeundersøkelse i nordiske og fremmede havner

På samme måte som omtalt under bokstav a), har de interesserte sjømanns- og rederorganisasjoner sluttet opp om dette tiltak.

Norges skibsførerforbund uttaler særskilt om dette forhold i sitt brev av 25. mai 1959:

At det er viktig å få gjennomført en ensartet medisinsk bedømmelse av nordiske sjøfolk overalt i Norden, er selvsagt og vi vil varmt støtte dette.

Skibsfartens arbeidsgiverforening har for sitt vedkommende i brev av 19. mars 1958 uttalt følgende:

Det fremgår at bestemmelser om alminnelig obligatorisk legeundersøkelse av sjømenn i de nordiske land bare er gjennomført fullt ut for Norges vedkommende. Inngåelse av en gjensidighetsavtale med Sverige og Danmark på dette punkt for å oppnå en samordning av helsetjenesten, vil således ikke medføre noen konsekvenser for Norges vedkommende (bortsett fra at det muligens kan komme på tale å innføre mer presise og utførlige synsprøver i likhet med hva som gjelder i Danmark og Sverige.¹

Hvis det i Danmark og Sverige blir funnet ønskelig å endre de gjeldende

¹ Sjøfartsavdelingen har f. t. til behandling spørsmålet om utvidelse av utvidede bestemmelser om synsprøver. (Jfr. sjømannslovens § 26, tredje ledd.)

bestemmelser om legeundersøkelse i samsvar med ILO-konvensjon nr. 73 (som er ratifisert av Norge), har vi intet å bemerke til at det blir inngått en gjensidighetsavtale med Danmark og Sverige. Det vil etter vår oppfatning være en praktisk fordel om man kan komme til en ordning hvorved en sjømann som har gjennomgått dansk eller svensk undersøkelse, ikke behøver å gjennomgå en ny legeundersøkelse i samsvar med de norske legeforskrifter før påmønstring til norsk skip. En slik ordning vil kunne gjennomføres dersom de danske og svenske legeforskrifter blir endret slik at de gir regler om en like grundig og omfattende undersøkelse som etter de norske legeforskrifter.

Vi er videre fullt ut enig i at det i forbindelse med en eventuell gjensidighetsavtale bør organiseres en utveksling av opplysninger med hensyn til sjømenn som etter undersøkelse i et av landene er funnet helt eller delvis uskikket for tjeneste til sjøs av helsemessige grunner.

Sjøfartsavdelingen vil for så vidt angår påmønstringsundersøkelsene peke på hva som herom er anført i dets P. M. av 21. august 1958 (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1199), nemlig at den ordning som istandbringes i de andre nordiske land i alle fall i det alt vesentlige må tilfredsstille fordringene etter ILO-konvensjon nr. 73 om legeundersøkelse av sjømenn.

I sammenheng hermed bør det som fremholdt av Skibsfartens arbeidsgiverforening, kreves at det landene imellom organiseres en utveksling av opplysninger med hensyn til sjømenn som etter undersøkelse i et av landene er funnet helt eller delvis uskikket for tjeneste til sjøs av helsemessige grunner. Bare derved vil en, etter sjøfartsavdelingens oppfatning, kunne få gjennomført en effektiv kontroll med den enkelte sjømann og den alminnelige helsetilstand innen de nordiske lands handelsflåter.

Den norske sjømannslov § 26, tredje ledd, (jfr. endringslov av 4. juli 1958) gir Kongen fullmakt til å utferdige forskrifter om legeundersøkelse av enhver som skal gjøre tjeneste på norsk skip, herunder forskrifter om hvem som skal kunne utferdige helseerklæringer, hvilke undersøkelser erklæringene skal bygges på, når og hvor ofte undersøkelsene skal foretas og ny erklæring fremlegges samt bestemmelser om overprøvelse av undersøkelsesresultatene. Forskrifter om legeundersøkelse av sjømenn er fastsatt ved kgl. res. av 2. oktober 1953. Kravene etter disse tilfredsstiller ILO-konvensjon nr. 73, som er ratifisert av Norge ved kgl. res. av 23. desember 1954.

c. Tiltak til etablering av likeartet undervisning av medlemmer av skipsbefalet i skipsmedisin og skipshygiene; felles legebok for sjømenn; likeartede bestemmelser om skipsapotek (medisinkister)

Ingen av sjømanns- og rederorganisasjonene har avgitt noen spesiell uttalelse om dette punkt. En må imidlertid oppfatte dette derhen at de også for så vidt gir rekommandasjonen sin tilslutning.

Sjøfartsavdelingen anser for sitt vedkommende de omhandlede tiltak for å være av stor betydning for den felles nordiske helsetjeneste. Så vidt en

forstår vil imidlertid arbeidet med disse spørsmål måtte sees på noe lengre sikt. Sosialdepartementet (helsedirektoratet) forutsettes å uttale seg nærmere om disse forhold.

II. Gjensidighetsavtaler etter sjømannsloven. Rekommandasjonens punkt 1

I rekommandasjon nr. 13/1954 henstillet Nordisk Råd til landenes regjeringer å utrede spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste for sjømenn og fiskere. Under arbeidet med dette spørsmål var det blant representantene for landenes ansvarlige myndigheter enighet om at man som ledd i slike bestrebelser burde søke istandbrakt gjensidighetsoverenskomster i henhold til landenes sjømannslover i den hensikt å utvide rederens ansvar i samband med sykdom eller skade til å være det samme overfor statsborgere i andre nordiske land, som overfor statsborgere i eget land. På dette grunnlag var det saken ble utredet og bragt frem for Nordisk Råd. Jfr. sjøfartsavdelingens P. M. av 21. august 1958 (Nordisk Råd, 6 sesj., s. 1185).

Den nu foreliggende rekommandasjon nr. 32/1958 har en noe videre ramme, idet den ikke innskrenker seg til å henvise til landenes sjømannslover, men til det mere omfattende begrep, »sjømannslovgivningen». Den er heller ikke innskrenket til å gjelde rederens ansvar overfor sjømannen, men omfatter enhver særrettighet som den nasjonale sjømannslovgivning måtte gi landets egne borgere, herunder rettigheter overfor staten eller offentlige institusjoner.

Rekommandasjonen henstiller helt generelt til landenes regjeringer å utarbeide forslag til nordisk overenskomst som sikrer sjømann med statsborgerskap i ett nordisk land og som tjenestegjør ombord i fartøy hjemmehørende i annet nordisk land samme rettsstilling som fartøyets hjemland sikrer dets egne borgere innenfor rammen av gjeldende sjømannslovgivning.

På tross av den generelle ordlyd som rekommandasjonen har fått, har en dog her antatt at det i første rekke har vært siktet til de bestemmelser som regulerer sjømannens rettsstilling under sykdom eller skade (sjømannslovens §§ 27 og 28), og det er etter det foreliggende med denne begrensning for øye at sjømanns- og rederorganisasjonene har uttalt seg i saken. En antar dog at det bør kunne søkes nærmere klarlagt om det er muligheter til stede for å utvide feltet for gjensidighet til å omfatte også andre nasjonale særbestemmelser i de enkelte lands sjømannslover. Således vil det fra en norsk synsvinkel kunne anees som en fordel om det i forbindelse med en avtale om rettigheter under sykdom/skade, kunne opptas bestemmelser om gjensidighet med hensyn til sjømannslovens § 23 (dødsfallshyre), § 41 (rett til hyre og fri reise m. v. ved forlis) og § 42 (erstatning for tapte eiendeler). Etter handelsdepartementets oppfatning bør en dog ikke avvente utfallet av slike utredninger før en søker istandbragt overenskomster med hensyn til rettighetene under sykdom eller skade.

Når det ellers gjelder rekkevidden for overenskomster om rettighetene i

forbindelse med sykdom eller skade, skal en her ha bemerket at sjømannsloven både i forbindelse med sykepleie og hjemreise har bestemmelser om rettigheter i forhold til staten.

Som det vil ha fremgått av det foregående har utredningene på grunnlag av rekommandasjon nr. 13/1954 begrenset seg til å gjelde rederens ansvar overfor sjømannen. *Skibsfartens arbeidsgiverforening* har imidlertid pekt på at en eventuell gjensidighetsoverenskomst etter sjømannsloven også bør omfatte statens forpliktelser.

En skal hertil få bemerke at noen begrensning til rederens ansvar, ikke følger av ordlyden i rekommandasjon nr. 32/1958, og etter sjøfartsavdelingens oppfatning ville det heller ikke være rimelig eller naturlig i en nordisk overenskomst på dette område å stille en sjømann forskjellig alt etter hvorvidt det er staten eller vedkommende reder som skal utrede de med sykdommen eller skaden forbundne utgifter. Så meget mer uheldig synes en slik differensiering som det her utelukkende dreier seg om tilfeller av en slik beskaffenhet at såvel hensynet til samfunnet som til vedkommende sjømann tilsier at han blir undergitt statens særlige omsorg og bevågen. Når da rekommandasjon nr. 32/1954 ikke betinget at en i denne sammenheng sonderer mellom ansvar for vedkommende reder og staten, vil det etter sjøfartsavdelingens mening være naturlig å la drøftelsene om en nordisk konvensjon omfatte både statens og rederens ansvar overfor sjømannen.

Om ønskeligheten av at det fra norsk side treffes forføyninger til inngåelse av en nordisk konvensjon om likestilling med hensyn til syke og skadede sjømenns rettsstilling etter landenes sjømannslover, skal bemerkes at samtlige sjømannsorganisasjoner har støttet et slikt tiltak. Således har *Norges skibsførerforbund* i brev av 25. mai 1959 fremholdt at ettersom det allerede i stor utstrekning er opprettet felles arbeidsmarked i de nordiske land, anser forbundet det meget viktig at det første skritt blir tatt i retning av rettslig likestilling for de nordiske lands arbeidstakere og i særlig grad da sjømennene og deres rettigheter. Så forskjellige som de nordiske lands lovgivning med hensyn til sjømannsforhold er, ser forbundet det som en stor fordel foreløpig å få gjennomført gjensidighet på et slikt grunnlag som trukket opp i sjøfartsavdelingens P. M. av 21. august 1958.

Norsk styrmandsforening har i brev av 22. mai 1959 likeledes uttalt:

Den beste løsning ville naturligvis være at de respektive lands lovgivning på dette område hadde vært ensartet, men i mangel av enighet om slik ensartethet er vi enig i at den foreslåtte ordning gjennomføres. Den representerer et skritt i den riktige retning.

Som det vil fremgå av de innledende bemerkninger har også rederorganisasjonene gitt sin tilslutning til at gjensidighet søkes istandbragt, dog med enkelte forbehold som en skal omtale nærmere i den etterfølgende fremstilling.

Handelsdepartementet har allerede i forbindelse med endringslov av 4. juli 1958 til sjømannsloven gitt uttrykk for sin prinsipielle oppfatning av

spørsmålet om norske og utenlandske sjømanns stilling i forhold til sjømannsloven. Det heter herom i Ot.prp. nr 29 - 1958, s. 3, følgende:

Departementet skal bemerke at det på bakgrunn av den økede anvendelse av utlendinger i handelsflåten og det verdensomfattende interessefelt som norsk skipsfart i dag dekker, synes rimelig at en nå i større utstrekning setter norske og utenlandske sjømenn i samme stilling når det gjelder rettigheter som følger av skipstjenesten. Dette standpunkt er ikke bare diktert av almenmenneskelige betraktninger, men også av ønsket om å fremme samfølelsen mellom de som arbeider på skipet og ønsket om å skape forhold som kan bidra til at gode utenlandske sjømenn blir stående i tjenesten.

Forholdene har senere ikke forandret seg på noen slik måte at det for departementet skulle være grunn til å endre dette standpunkt.

Når det ellers gjelder de bestrebelsers som har vært gjort i retning av å likestille alle som tjenestegjør ombord i norske skip, skal bemerkes at fremmede statsborgere med fast bopel i Norge, ved revisjonen av sjømannsloven i 1953 ble stillet likt med norske statsborgere.

Ved lovrevisjonen i 1958 ble likestillingen ytterligere utvidet idet en rekke bestemmelser om sosial-økonomiske rettigheter ble gitt anvendelse også for fremmede statsborgere som ikke er bosittende her i riket. Samtidig ble Kongen gitt utvidet adgang til å inngå gjensidighetsavtaler med fremmede stater om sjømannslovens § 75.

Ikke minst de bestrebelsers som således er gjort med tanke på å bedre rettsstillingen for sjømenn som er fremmede statsborgere, har ført til at norsk sjømannslov på flere punkter avviker fra sjømannslovene i de øvrige land. Hertil kommer ulikheter betinget av de større sosiale forpliktelser overfor sjømannen som følger av at den overveiende del av vår utenriksgående handelsflåte sjelden eller aldri anløper norsk havn.

Etter sjøfartsavdelingens oppfatning bør bestrebelsene i det nordiske samarbeide på grunn av sjømannslovgivningens område ta sikte på størst mulig uniformitet i landenes sjømannslover slik at alle nordiske sjømenn får de samme sosiale rettigheter hva enten de tjenestegjør i det ene eller et av de andre lands skip. Det må imidlertid for Norges vedkommende være en selvfølgelig forutsetning at bestrebelsers i denne retning ikke medfører at noen kategorier mannskaper ombord i norske skip får sine rettigheter beskåret. Dette må imidlertid forutsettes å bli et arbeide på lengre sikt.

Som forholdene for tiden ligger an bør gjensidigheten i den påtenkte nordiske konvensjon gis et innhold overensstemmende med det prinsipp om »nasjonal behandling» som det er redegjort for i sjøfartsavdelingens P.M. av 21. august 1958 (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1186). Dette vil innebære, hva også sees forutsatt i rekommandasjonen, at sjømenn med statsborgerskap i ett av landene som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i et annet nordisk land, skal ha samme rettsstilling på angjeldende område som vedkommende skips hjemland tilsikrer landets egne borgere.

Etter dette prinsipp ser man det ikke som noen belingelse at hvert av de kontraherende land i forhold til de andre land ved avtalen gir og oppnår de

samme fordeler. Vidare må det antas at det vil knytte seg vesentlige administrative fordeler til gjensidighetsoverenskomster basert på prinsippet om »national behandling». Prinsippet er for øvrig allerede tidligere lagt til grunn for overenskomster mellom de nordiske land, jfr. den i 1955 inngåtte konvensjon om »sosial trygghet».

Når det gjelder spørsmålet om hva en bør legge i forutsetningen om nasjonal behandling synes det uten videre klart at en sjømann hjemmehørende i et av de øvrige nordiske land, bør sikres samme rettigheter som vedkommende land sikrer sine egne borgere for så vidt statsborgerskapet alene er rettsbetingende.

Etter norsk sjømannslov blir det knyttet særlige rettsvirkninger til det forhold at en sjøman har bosted i Norge. Et noe tilsvarende forhold er i mindre utstrekning også tilfelle etter sjømanslovene i de øvrige nordiske land. I disse relasjoner bør etter sjøfartsavdelingens oppfatning bosted i et hvilket som helst av de kontraherende land sidestilles med bosted i skipets hjemland. Hvor f. eks. det etter ett av landenes sjømannslov har betydning at en sjømann har bosted i vedkommende land, bør samme rettsstilling tilsikres sjømann som er statsborger i et annet av de kontraherende land også om han har bosted i et tredje av landene.

Sjømannens særskilte rettigheter etter sjømansloven i forbindelse med sykdom eller skade gir seg uttrykk ved følgende forhold:

1. Skipsførerens omsorgsplikt

Med hensyn til innholdet av denne plikten vil en her begrense seg til å vise hva der av avdelingen er anført i P.M. av 21. august 1958 (Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1200).

Det vil fremgå av nevnte P.M. at sjømanslovene i Danmark, Finland, Sverige og Norge ikke sonderer mellom egne og fremmede statsborgere i denne sammenheng. Det er for så vidt heller intet behov til stede for å få forholdet regulert ved særskilt gjensidighetsoverenskomst.

2. Sjømannens rett til fri (gratis) sykepleie

En nærmere redegjørelse med hensyn til bestemmelsene i de nordiske lands sjømanslover om sjømannens rett til fri sykepleie under sykdom eller skade er inntatt i sjøfartsavdelingens P.M. av 21. august 1958, jfr. Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1200.

For Norges vedkommende vil en gjensidighetsoverenskomst etter prinsippet om nasjonal behandling innebære at sjømann som er borger av et av de øvrige nordiske land ved forpleining utenfor sitt hjemland (: det land hvori han har sitt bosted) blir berettiget til 12 — istedenfor 6 — måneders sykepleie for rederens regning.

Hjemmel for gjensidighetsoverenskomster med hensyn til denne retten has i sjømanslovens § 75.

Samtlige tjenestemannsorganisasjoner har gitt sin tilslutning til at gjensidighetsoverenskomster inngås med de øvrige nordiske land med hen-

syn til disse bestemmelser som finnes i den norske sjømannslovs § 28, punkt I.

Skibsfartens arbeidsgiverforening har for sitt vedkommende i brevet av 19. mars 1958 uttalt at den i prinsippet intet har å bemerke til at det inngås avtaler om gjensidighet på dette grunnlag. Foreningen anfører imidlertid i denne forbindelse følgende:

Dersom det blir etablert gjensidighet med hensyn til rederiets forpleiningsplikt etter sjømannslovens § 28, 1. ledd, vil det være en naturlig konsekvens at det også etableres gjensidighet i relasjon til sykestrygdlovgivningen. Vår forening er av den bestemte oppfatning at det må være en absolutt forutsetning for en utvidelse av rederiets forpleiningsplikt overfor svenske og danske sjøfolk, at det blir åpnet adgang til å innmelde i den norske sykestrygd svenske og danske sjøfolk på norske skip.

Videre fremholdes det av foreningen:

I henhold til den norske sjømannslovs § 28, 1. ledd, skal som bekjent staten dekke utgiftene ved sykepleie i utlandet som rederiet ikke får godtgjort av offentlig sykestrygd, når det er tale om sjømann med bopel i Norge som lider av sinnssykdom, tuberkulose eller kjønnssykdom. Vi går ut fra at det er meningen ved eventuelle gjensidighetsavtaler med Danmark og Sverige å medta også denne bestemmelse.

Sjøfartsavdelingen er for sitt vedkommende enig med *Skibsfartens arbeidsgiverforening* i at det ville være ønskelig om en samtidig med en avtale om gjensidighet med hensyn til retten til sykepleie etter sjømannsloven kunne oppnå avtale om gjensidighet også i sykestrygden i likhet med hva som allerede er tilfelle for ulykkestrygdens vedkommende. Med hensyn til spørsmålet om gjensidighet etter trygdlovene, viser en for øvrig til bemerkningene til rekommandasjonens punkt 3 (avsnitt III i det etterfølgende).

Som det vil ha fremgått av det foregående er sjøfartsavdelingen for sitt vedkommende videre enig med *Skibsfartens arbeidsgiverforening* i at gjensidighetsavtaler med hensyn til rettigheter under sykdom/skade — herunder også retten til sykepleie — bør gis en sådan avfatning at de også omfatter statens ansvar for utgifter i forbindelse med visse sykdommer. Dette vil i tilfelle medføre at staten i forbindelse med alvorlig sinnslidelse, tuberkulose og kjønnssykdom overtar utgifter til forpleining i utlandet (: utenfor sjømannens hjemland) som rederen ikke får refundert av offentlig sykestrygd. Forutsetning for denne rett overfor staten vil dog være at vedkommende sjømann er borger av og hjemmehørende (bosittende) i et kontraherende land.

I betraktning av de vesentlige interesser som etter sjøfartsavdelingens oppfatning fra en norsk synsvinkel knytter seg til spørsmålet om å få i stand gjensidighetsoverenskomster med de øvrige nordiske land med hensyn til sjømannens rettigheter under sykdom eller skade og videre i betraktning av den avlastning som eieren allerede vil oppnå gjennom gjeldende trygdebestemmelser og eventuelt derved at staten overtar utgiftene i forbindelse med visse sykdommer, er sjøfartsavdelingen av den oppfatning at

gjensidighet bør søkes istandbragt uten at en avventer utfallet av det arbeid som pågår for å få klarlagt spørsmålet om gjensidighet med hensyn til syketrygden.

3. *Sjømannens rett til hyre under sykdom/skade*

De bestemmelser som gjelder om »sykehyre» etter de nordiske lands sjømannslover, er sterkt avvikende. En nærmere redegjørelse herom er gitt i sjøfartsavdelingens P.M. av 21. august 1958, jfr. Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1203.

For Norges vedkommende vil en gjensidighetsoverenskomst på dette område etter de foran opptrukne retningslinjer medføre at underordnede mannskaper som er statsborger av og bosittende i et av de kontraherende land, vil få krav på inntil 2 måneders ekstrahyre (sykehyre) ved fratreden i havn utenfor det land hvori han er bosittende. På samme måte vil medlemmer av skipsbefalet som er statsborger i et kontraherende land få rett til inntil 2 måneders sykehyre, uansett i hvilken havn han måtte fratre.

De norske bestemmelser finnes i sjømannslovens § 28, punkt 2, og hjemmel for å inngå gjensidighetsavtale med hensyn til retten til hyre under sykdom/skade følger av lovens § 75.

Ingen av sjømannsorganisasjonene har i sine uttalelser vedrørende rekkommandasjon nr. 32/1958 hatt noe å innvende for dette punktets vedkommende.

Skibsfartens arbeidsgiverforening derimot har i brev av 19. mars 1958 uttalt følgende med hensyn til retten til sykehyre:

Etter den norske sjømannslovs § 28, 2. ledd, er det som bekjent bare utenlandske sjømenn med bopel i Norge som er berettiget til sykehyre i inntil 2 måneder. Vi må bestemt fraråde at det ved gjensidighetsavtaler med Danmark og Sverige skjer en endring av omfanget av denne bestemmelse. Som også nevnt i vårt brev av 20. juli 1957 vedr. spørsmålet om gjensidighetsavtale med Danmark var ved revisjonen av sjømannsloven i 1953 så vel lovkomitéens flertall som departementet og vår forening av den mening at det bl. a. på grunn av de økonomiske konsekvenser for skipsfarten ikke var riktig å etablere en utvidelse av sykehyreperioden fra 1 til 2 måneder ved norske sjømanns avmønstring i norsk havn. En slik lovbestemmelse ble da heller ikke foretatt, og er forøvrig heller ikke foreslått i Ot.prp. nr. 29 (1958) i forbindelse med den nu pågående revisjon av sjømannsloven. På bakgrunn herav mener vi det er desto større grunn til å stille i bero en tanke om ved gjensidighetsavtaler å foreta spesielle endringer i favør av danske og svenske sjømenn på norske skip.

For øvrig vil vi peke på at en gjensidighetsavtale vedrørende sykehyre overhodet ikke (bortsett fra kjønnsykdommer) vil medføre noen endring for norske sjøfolk som seiler på svenske eller danske skip.

Sjøfartsavdelingen kan for sitt vedkommende ikke dele det syn som *Skibsfartens arbeidsgiverforening* har gitt uttrykk for.

Etter sjøfartsavdelingens oppfatning bør en gjensidighetsavtale mellom de nordiske land med hensyn til rettigheter etter sjømannsloven i forbindelse med sykdom eller skade sees i sammenheng, hva også har vært forut-

setningen for rekommendasjon nr. 32/1958. En må her også ta i betraktning de vesentlige fordeler og formodentlig også direkte besparelser som for norske rederier vil følge av en ordning hvoretter de øvrige nordiske land etablerer en felles helsetjeneste etter retningslinjer som angitt foran under avsnitt I og i sammenheng med en rapportordning med hensyn til sjømenn som av helsemessige årsaker er uskikket for tjenestegjøring til sjøs.

For øvrig bør det, som allerede berørt i det foregående, etter sjøfartsavdelingens oppfatning i forbindelse med vurderingen av spørsmålet om hensiktsmessigheten av gjensidighet ikke være avgjørende hvorvidt de kontraherende parter i alt oppnår den samme »sum» av økonomiske fordeler. Etter avdelingens oppfatning må en her også se hen til den betydning en har tillagt det forhold at norske og utenlandske sjømenn stilles likt med hensyn til rettigheter som følger av skipstjeneste. Sjømenn hjemmehørende i de øvrige nordiske land må dessuten i denne henseende sies å stå i en særstilling. En nøyer seg her bare med å peke på fordelene av i størst mulig utstrekning å kunne bemanne handelsflåten med mannskaper som sproglig og også på annen måte lett vil tilpasse seg forholdene ombord.

4. Sjømannens rett til hjemreise ved sykdom/skade

Det er nærmere redegjort for de bestemmelser som etter de nordiske lands sjømannslover gjelder med hensyn til dette forhold i sjøfartsavdelingens P. M. av 21. august 1958, jfr. Nordisk Råd, 6. sesj., s. 1205.

Som det vil fremgå av denne P. M. er det i relasjon til hjemreiseretten i prinsippet likestilling mellom alle sjømenn ombord i norske skip, uansett statsborgerskap og bostedsforhold. Når det gjelder sjømenn som ikke har bosted i Norge, kan dog rederen fri seg ved å gi sjømannen fri reise med underhold til det sted hvor han oppholdt seg da han ble forhyrt, (forutsatt at myndighetene på vedkommende sted ikke nekter ham adgang til landet, eller for å gi ham adgang krever en sikkerhet som sjømannen ikke kan skaffe). Jfr. sjømannslovens § 28, punkt 3, endringslov av 4. juli 1958.

De øvrige lands sjømannslover hjemler bare hjemreiserett for arbeidstakere som er borgere av og har bosted i vedkommende land.

Hjemmel for å inngå gjensidighetsavtale med hensyn til retten til hjemreise etter sykdom/skade følger av sjømannslovens § 75.

Heller ikke her har sjømannsorganisasjonene hatt noe å bemerke til en eventuell nordisk konvensjon om likestilling, d. v. s. at rederens forannevnte valgrett skal falle bort, for sjømenn som er borgere av og bosittende i et av de kontraherende land.

Skibsfartens arbeidsgiverforening har i sitt brev av 19. mars 1958 fra-rådet at det ved gjensidighet med de øvrige nordiske land innrømmes sjømenn som er borgere av disse land større rettigheter enn de allerede har i medhold av sjømannsloven. Under henvisning til den utvidelse av rettigheter for disse som lovendringen av 4. juli 1958 betinget, anfører foreningen videre:

Vi mener nemlig at den begrensning i de utenlandsboende sjømenns hjemreiserett som er foreslått i forhold til sjøfolk bosatt i Norge, gir uttrykk for et prinsipp som både er naturlig og rimelig, og at det derfor ikke er grunn til å innrømme svenske og danske sjøfolk ytterligere rettigheter. Dette gjelder så meget mer som man på det nuværende tidspunkt ikke har oversikt over de økonomiske konsekvenser av den foreslåtte nye bestemmelse i sjømannslovens § 28.

Det er en konsekvens av det syn vi her har gjort gjeldende, at statens plikt til å dekke hjemreiseutgiftene i tilfelle av tuberkulose eller sinnssykdom (alvorlig sinnslidelse) heller ikke blir utvidet til fordel for sjøfolk med bopel i Danmark og Sverige. Hvis vårt syn ikke skulle bli lagt til grunn, ville den nevnte løsning ellers etter vår oppfatning være en naturlig følge.

Sjøfartsavdelingen kan for sitt vedkommende ikke være enig i de synspunkter som av Skibsfartens arbeidsgiverforening var fremholdt.

En finner for sitt vedkommende at de samme hensyn som taler for gjensidighet vedrørende sykehyre, tilsier at gjensidigheten også bør omfatte hjemreiseretten. Som et ytterligere moment kommer for øvrig her til at en ved gjensidighet med hensyn til hjemreiseretten vil oppnå vesentlige fordeler for norske sjømenn som måtte tjenestegjøre ombord i skip hjemmehørende i et av de andre kontraherende land.

Heller ikke kan sjøfartsavdelingen innse at en slik utvidelse av hjemreiseretten som vil følge av en gjensidighet, skulle betinge noen særlig vesentlig utgiftsøkning for rederne.

En minner for øvrig om at handelsdepartementet i Ot.prp. nr. 28 om lov om endringer i sjømannslov av 17. juli 1953 uttalte (s. 21, første spalte):

Med hensyn til ønskeligheten av slik gjensidighet bemerkes at departementet for sitt vedkommende finner det rimelig og naturlig at sjømenn fra et av de nordiske land som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i et annet nordisk land, i de nevnte tilfelle skal ha samme rett til fri hjemreise som skipets hjemlands lov gir landets egne borgere.

Videre anførte departementet at det burde »åpnes adgang til mot gjensidighet å gi utenlandske og da fortrinsvis skandinaviske sjømenn full likestilling med norske sjømenn i de her nevnte tilfelle».

5. Bortfall av rettigheter

Som det også vil fremgå av sjøfartsavdelingens P. M. av 21. august 1958, har sjømannslovene i samtlige nordiske land bestemmelser hvoretter retten til sykepleie, sykehyre og hjemreise for regning av rederen bortfaller hvis sykdoms- eller skadetilfellet skyldes forsett eller grov uaktsomhet fra sjømannens side.

For skadetilfelle er det ensartede regler i de nordiske lands sjømannslover.

For sykdomstilfelle har en imidlertid i Norge den særregel at sjømenn som er bosittende innen riket ikke taper sine rettigheter selv om de skulle ha pådratt seg sykdommen ved grov uaktsomhet. Dette får særlig betydning ved veneriske sykdommer. Her har dog de øvrige nordiske land særskilte bestemmelser hvoretter deres statsborgere beholder sine rettigheter

overfor rederen selv om den veneriske sykdom er pådratt ved (forsett eller) grov uaktsomhet.

Bestemmelsene om bortfall av rettigheter er i den norske sjømannslov inntatt i § 28, punkt 4. Også dette punkt vil dekkes av bestemmelsen i sjømannslovens § 75 om adgang for Kongen til å inngå gjensidighetsoverenskomster, jfr. den alminnelige henvisning til § 28.

Sjømannsorganisasjonene må oppfattes derhen at de er enige i at også det forhold som her er nevnt blir regulert gjennom gjensidighetsoverenskomstene.

Skibsfartens arbeidsgiverforening uttaler derimot i sitt brev av 19. mars 1958 følgende:

Vi vil bestemt fremholde at det under ingen omstendighet bør komme på tale ved evt. gjensidighetsavtaler å utvide danske og svenske sjøfolks rettigheter i de tilfeller sykdommen er pådratt ved grov uaktsomhet. Prinsipielt er vi for at grov uaktsomhet blir gjort til bortfallsgrunn også for norske sjømenn. Å utvide sykerettighetene for sykdom pådratt ved grov uaktsomhet bør det under ingen omstendighet bli tale om.

Handelsdepartementet skal til dette få bemerke: Bestemmelsen om forsett som eneste bortfallsgrunn for sjømenn med bosted i Norge ved sykdom, ble tatt opp i sjømannsloven under revisjonen i 1953 som en tillempning til de bestemmelser som gjaldt for refusjon av utgifter til sykepleie etter syketrygdlovens bestemmelser, og prinsipielt anser en det uriktig, som gjort av S.A.F., å se bortfallsgrunnene i § 28, punkt 4, løsrevet fra de rettigheter som de knytter seg til. Har en først godtatt gjensidighet med hensyn til selve rettsforholdet, bør konsekvensen også være at en i forhold til gjensidighetsavtaler godtar de vilkår hvorunder rettighetene erverves eller tapes. Da det dessuten, som nevnt, i realiteten syns å være noenlunde ensartede regler i de nordiske land for de sykdommer (V.D.) hvor grov uaktsomhet hovedsaklig gjør seg gjeldende, vil sjøfartsavdelingen for sitt vedkommende finne det rimelig at det i forbindelse med gjensidighetsoverenskomster med hensyn til de rettigheter som er omhandlet i sjømannslovens § 28, ikke tas noe forbehold for paragrafens punkt 4.

III. Utredning av spørsmålet om gjensidighet i sjømanns-trygdene og om felles helsetjeneste for fiskere. Rekommandasjonens punkt 3

Utredningen av spørsmålet om likestilling av sjømenn hjemmehørende i de nordiske land i trygdemessig henseende henhører under sosialdepartementet, som forutsettes å ville uttale seg nærmere herom [*se s. 1826*].

Sjøfartsavdelingen vil bare for sitt vedkommende få fremholde hva der også vil ha fremgått av redegjørelsen foran, at en her ville ha ansett det som en fordel om overenskomster med hensyn til sjømannsloven hadde kunnet la seg forene med overenskomster vedrørende trygdene. Arbeidet med å få i stand avtaler etter sjømannsloven bør dog ikke utsettes i påvente av mulige avtaler med hensyn til trygderettighetene.

Spørsmål om felles helsetjeneste for fiskere hører, i den utstrekning forholdet ikke blir regulert av sjømannsloven, under fiskeridepartementet. En skal her bare nevne at det ved Kronprinsregentens resolusjon av 9. november 1956 i medhold av sjømannslovens § 74, bokstav c, er gitt nærmere bestemmelser om sjømannslovens anvendelse i fiske og fangst. Dessuten har handelsdepartementet i medhold av § 1 i de ved kgl. res. av 2. oktober 1953 fastsatte forskrifter om legeundersøkelse av sjømenn, bestemt at forskriftene ikke får anvendelse for tjeneste på fiske- og fangstfartøyer (unntatt fartøyer i pelagisk hvalfangst) når fartøyene brukes som slike eller til føring av egen fangst alene eller i forbindelse med andres.

En vil ikke kunne føre arbeidet med rekommandasjon nr. 32/1958 videre uten å få nærmere klarlagt hvilken stilling de andre nordiske land inntar til en rekke av de foran berørte spørsmål. Det vil derfor være nødvendig med nærmere drøftelser mellom representanter for sjøfartsavdelingen og de tilsvarende administrative sentralinstanser i de øvrige land.

Oslo, den 3. august 1959

*BILAGA***PM rörande överläggningar mellan nordiska sjöfartsmyndigheter i anledning av rekommendation nr 32/1958**

Representanter for vedkommende myndigheter i de nordiske land holdt i Stockholm den 27—28 oktober 1959 drøftelser i anledning av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 32/1958 avgrenset til nevnte rekommandasjons punkt 1 om nordisk konvensjon om sjømenns rettsstilling.

Til grunn for disse drøftelser ble lagt de av det norske handelsdepartement utarbeidede P.M:er av 21. august 1958 og 3. august 1959 som er inn tatt som »tilllegg» henholdsvis til de »meddelanden om rekommendation nr 13/1954» som ble fremlagt for Nordisk Råds 6. sesjon¹ og de »meddelanden om rekommendation nr 32/1958» som nå foreligger trykket [*se s. 1824*].

Følgende forhold ble herunder drøftet:

1. Nærmere presisering av rekkevidden av en nordisk konvensjon innen rammen av rekommandasjon nr. 32/1958, jfr. uttrykksmåten »sjømanslagstiftning».

2. Klarlegging av hvorvidt en konvensjon som nevnt bør omfatte rettigheter for sjømannen så vel i relasjon til staten som til rederen.

3. Nærmere bestemmelse av hva der bør legges i kravet til »nasjonal behandling», særlig med henblikk på spørsmålet hvorvidt bosted i et hvilket som helst kontraherende land bør sidestilles med bosted i skipets hjemland.

4. Spørsmål om andre bestemmelser bør anbefales tatt med i konvensjonen.

ad 1. Rekommandasjon nr. 32/1958 henstiller i punkt 1 til landenes regjeringer å utarbeide forslag til en nordisk konvensjon som sikrer sjømenn med statsborgerskap i ett av landene, og som tjenestegjør i skip hjemmehørende i et annet land, samme rettsstilling som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne borgere etter den der gjeldende »sjømannslovgivning».

Med hensyn til den ramme som således burde legges til grunn for det videre arbeid med rekommandasjonen, var det mellom de tilstedeværende enighet om at konvensjonen i den utstrekning det er mulig, bør omfatte enhver bestemmelse i de respektive lands sjømannslover hvorom samtlige land i dag har adgang til å inngå gjensidighetsavtaler. Det siktes for så vidt til:

a. Bestemmelsene om ekstrahyre til de pårørende ved dødsfall (»dødsfallshyre»), norsk sjømannslovs § 23, dansk, finsk og svensk sjømannslovs § 24.

¹ 6. sesj., s 1185.

b. Bestemmelsene om hjemreise etter lengre tids tjeneste, norsk sjømannslovs § 25, dansk, finsk og svensk sjømannslovs § 26.

c. Bestemmelsene om rettigheter ved sykdom (skade), norsk sjømannslovs § 28, dansk, finsk og svensk sjømannslovs §§ 18 og 28.

d. Bestemmelsene om rett til underhold, hyre¹ og fri reise ved forlis, norsk, dansk, finsk og svensk sjømannslovs § 41.

e. Bestemmelsene om rett til erstatning for tapte eiendeler i forbindelse med forlis m.v., norsk, dansk, finsk og svensk sjømannslovs § 42.

Det ble dog i denne sammenheng av den norske representanten pekt på de forutsetninger som fra norsk side tidligere er gjort gjeldende med hensyn til gjensidighet vedrørende sykerettigheter, nemlig at de av de nordiske land som ennå ikke har ratifisert ILO-konvensjon nr. 73 om legeundersøkelse av sjømenn, istandbringer ordninger som tilfredsstillter denne konvensjon, og at det etableres sentrale registre med hensyn til sjømenn som av medisinske grunner er uskikket for tjenestegjøring til sjøs med internordisk utveksling av opplysninger om slike sjømenn.

ad 2. Under de tidligere overlegninger har en vesentlig konsentrert seg om sjømannens rettigheter overfor rederen. Det norske handelsdepartement har i sin P. M. av 3. august 1959 pekt på at konvensjonen også bør sikre gjensidighet når det gjelder sjømannens rettigheter i forhold til staten eller andre offentlige institusjoner.

De tilstedeværende sluttet seg alle til denne oppfatning.

ad 3. Rekommandasjonen forutsetter en konvensjon bygget på »nasjonal behandling». De tilstedeværende drøftet de spørsmål som i sammenheng hermed er reist i det norske handelsdepartements P.M. av 3. august 1959 med hensyn til at norsk sjømannslov — og i noe mindre utstrekning også de danske og finske sjømannslover — knytter særlige rettsvirkninger til en sjømanns bosted. Handelsdepartementet hadde i sin forannevnte P.M. som sin oppfatning fremholdt at i disse relasjoner burde bosted i et hvilket som helst av de kontraherende land sidestilles med bosted i skipets hjemland.

De tilstedeværende var enige om at bostedsspørsmålets betydning burde undersøkes nærmere i de enkelte land og gjøres til gjenstand for ytterligere drøftelser.

ad 4. De tilstedeværende var enige om å anbefale at konvensjonen gis en slik rekkevidde at den også kommer til å omfatte de bestemmelser som etter landenes lovgivning gjelder med hensyn til en skipsføreres plikt til å medta som konsulatpassasjerer sjømenn som skal sendes hjem fra utenlandsk havn — norsk, dansk og svensk sjøfartslovs § 34, finsk sjømannslovs § 88. Samtlige lands lover inneholder hjemmel til å inngå gjensidighetsavtaler på dette punkt.

---

¹ Gjensidighet er på dette punkt allerede etablert i kraft av landenes ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 8 om erstatning for arbeidsløshet ved skipsforlis.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 1 september 1959:

Ved ikraftträdelsen den 1. februar 1959 af den nye danske toldtarif blev der gennemført toldfrihed for en række hidtil toldpligtige hjælpemidler for vanføre. Der blev endvidere gennemført toldlettelser for forskellige hjælpemidler, for hvilke det ikke ansås for muligt helt at ophæve tolden. Den toldmæssige stilling for de af rekommendationen omfattede hjælpemidler er herefter i dag følgende:

Varegruppe	Toldsats
Invalidekøretøjer med fremdrivningsmekanisme, også motordrevne (pos. 87.11 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Invalidekøretøjer uden fremdrivningsmekanisme samt dele dertil (pos. 87.13 i Bruxelles-nomenklaturen)	toldfri
Ortopædiske artikler (herunder kirurgiske bæltter, brokbind o. lign.); kunstige lemmer, øjne, tænder og andre proteser; tunghøreapparater; benskinner og andre artikler til behandling af frakturer (pos. 90.19 i Bruxelles-nomenklaturen):	
A. Tunghøreapparater og dele dertil	5 %
B. Andre varer	toldfri

Hvad angår tunghøreapparater, er en ophævelse af tolden ikke anset for mulig, da herværende producenter af sådanne apparater betaler told af forskellige i produktionen anvendte komponenter. Med henblik på, at toldsatsen kunne fastsættes lavest muligt, er der imidlertid gennemført en ordning, der giver producenterne adgang til toldfri indførsel af en del af de omhandlede komponenter (kondensatorer, mikrofoner, telefoner og transistorer).

Det skal tilføjes, at den nye danske toldtarif yderligere indeholder en bestemmelse, der giver invaliderede adgang til at opnå hel eller delvis fritagelse for at erlægge told af automobiler. Denne bestemmelse supplerer den for en del år siden indførte ordning, hvorefter invaliderede kan opnå hel eller delvis fritagelse for at svare omsætningsafgift af automobiler.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 september 1959:

För till Finland importerad vara uppbäres regelrätt i samband med importen tull enligt tulltariffen och omsättningsskatt enligt lagen om omsättningsskatt, i händelse varan icke på grund av särskilt stadgande är fri från tull och/eller omsättningsskatt. Enligt nu gällande stadganden äro till tulltariffens position 77-019 hörande ortopediska förnödenheter och delar till dem liksom även konstgjorda tänder och ögon tullfria, medan där emot för invalidvagnar och delar till dem enligt tulltariffens position 75-022 i tull uppbäres 44 mk 50 p per kg. Enligt lagen om omsättningsskatt äro alla dessa varor jämlikt § 4, punkt 9 för närvarande vid omsättningsbeskattningen fria från skatt.

I Finland torde en ny tulltariff, den s. k. Bryssel-tariffen, tagas i bruk år 1960. Enligt nämnda tarifförslag bliva till position 90.19 hörande ortopediska förnödenheter, kirurgiska gördlar, brockband och därmed jämförliga föremål, konstgjorda lemmar, ögon, tänder och andra proteser, hörapparater för lomhörda samt spjälor och liknande artiklar för behandling av frakturer tullfria. Enligt position 87.11 bliva åter invalidvagnar med mekanisk drivningsanordning, även med motor, tullfria. Enär ikraftträdandet av nämnda nya tulltariff icke i och för sig medför någon ändring i omsättningsbeskattningen, komme rekommendationen sålunda för Finlands del att bliva genomförd.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 25 mars 1959:

I lov nr. 27/1957 findes der en beføjelse til at lade importafgifter bortfalde eller nedsætte dem for indtil 50 biler om året til personer, der lider af udvortes skavanker eller lammelse, og endvidere til personer, der lider af lungesygdomme og andre lignende sygdomme, og endelig personer, der lider af følgerne af ulykkestilfælde, alt dette i en så høj grad, at vedkommende ikke kan bevæge sig ude uden køretøj. Denne beføjelse indbefatter desuden eftergivelse af importafgifter af rullestole og proteser.

Det beløb, der eftergives af importafgifter for en bil, må ikke overstige kr. 40 000: —.

Et udvalg bestående af tre læger afgør, hvem der således får biler med eftergivelse af importafgifter.

Når en person een gang har fået eftergivet importafgifter af en bil under nævnte lov, kan vedkommende efter 5 års løb få eftergivet importafgifter af en ny bil, forudsat at han da udreder importafgifterne af den ældre bil.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 21 augusti 1959:

Ovennevnte rekommandasjon har vært forelagt det kgl. finans- og tolldepartement, tolldirektoratet, som i brev av 26. juni d. å. uttaler:

Finansdepartementets tollavdeling har for noen år tilbake arbeidet med å få istandbrakt en ordning som forutsatte at sosialdepartementet skulle utrede toll- og avgifter for hjelpemidler til invalide i det finansdepartementet videre forutsatte at tollfrihet eller tollnedsettelse for slike hjelpemidler skulle falle bort. En slik ordning er ikke kommet i stand og saken kan heller ikke ses å være løst i Ot.prp. nr. 22 for 1959 om lov om uføretrygd m. m.; tilråding fra sosialdepartementet av 13. februar 1959 godkjent ved kgl. res. s. d.

Det er vanskelig for tolldirektoratet å ha noen oversikt over hvilke vareslag som kan anses som nødvendige hjelpemidler for vanføre og en tillater seg derfor til orientering å omtale den tollmessige situasjon for de hjelpemidler som en hittil har hatt befatning med.

Proteser som en har en viss produksjon av innenlands er tollbare med 10 pst. av verdien. Spørsmålet om tollfrihet for disse varer er en sak som nødvendigvis må ta tid, fordi en antar at spørsmålet bør forelegges de interesserte næringsorganisasjoner til uttalelse.

Noen tollfrihet for proteser skulle heller neppe være påkrevet fordi uføres utgifter til anskaffelse av slike dekkes etter lov om vanføre av 5. desember 1958. Jfr. forannevnte Ot.prp., s. 16, 1. avsnitt.

Invalidevogner med mekanisk drivordning, også med motor er foreslått tollfritt i St. prp. nr 1 for 1959 kap. 2011. Tidligere var tollfrihet for invalidevogner med motor gilt med hjemmel i kgl. res. av 9. april 1926 når den uføres økonomiske evne ikke var videre god.

For motorkjøretøyer (biler) til invalide gis det ingen tollfrihet eller tollnedsettelse, men sosialdepartementet har hittil gitt støtte til dekking av toll og avgifter med inntil kr. 1500 pr. vogn. Når det gjelder innkjøp av bil vil støtte i form av bidrag eller lån kunne ytes i henhold § 3 pkt. 3 (kap. II) i utkastet til lov om uføretrygd. Punktet omhandler ekstraordinære atferingstiltak. For så vidt gjelder dette punkt viser en til omskrevne Ot.prp., s. 18.

På grunnlag av det som her er anført finner tolldirektoratet det vanskelig å kunne tilrå at forannevnte rekommandasjon gjennomføres på det nåværende tidspunkt.

Det kgl. finansdepartement henholder seg til direktoratets ovennevnte uttalelse og finner ikke at rekommandasjonen bør gjennomføres på det nåværende tidspunkt.

Det kan tilføyes at invalidevogner med mekanisk drivordning, også med motor, fra 1. juli d.å. går inn tollfritt. Jfr. 3. siste avsnitt i tolldirektoratets brev.

Rekommandasjon nr. 33/1958 har også vært forelagt det kgl. sosialdepartement som i brev av 13. juli d.å. uttaler:

Spørsmålet om tollfri import av kunstige lemmer og ortopedisk utstyr har som kjent vært behandlet i Europarådet. På det 69. møte av ministrenes stedfortredere i begynnelsen av mars d.å. ble saken diskutert. De undersøkelser som på forhånd var foretatt viste at tollavgiftene i de forskjellige land enten var svært små eller de ble dekket av organisasjoner

eller trygdeordninger. I andre tilfelle ble avgiften ettergitt. Man kom til det resultat at det ikke skulle tas noe videre skritt når det gjaldt helseekspertkomitéens forslag om å frita slike artikler fra all toll.

For Norges vedkommende bemerkes at en prisreduksjon som følge av at tollene ble fjernet, ikke lenger vil ha særlig betydning for den enkelte vanføre, da utgiftene i forbindelse med proteser og også i stor utstrekning andre hjelpemidler, dekkes av det offentlige etter den nye lov om vanføre av 5. desember 1958 som trådte i kraft 1. juli d.å.

En avventer forøvrig den finske regjerings initiativ i denne sak.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 25 augusti 1959:

I den nya svenska tulltaxan har tullfrihet införts för ortopediska artiklar, konstgjorda lemmar, tänder och ögon samt andra proteser ävensom för invalidvagnar med mekanisk drivordning; tullen för hörapparater för lomhörda har sänkts från 10 % till 5 % av värdet. I detta sammanhang må erinras om att enligt 5 § ö) tulltaxeförordningen tullfrihet även åtnjutes för varor av undervisnings-, vetenskaplig eller kulturell karaktär, avsedda för hjälp åt blinda och inkommande till institutioner eller organisationer för de blindas välfärd.

BILAGA**Sveriges riksdags bevillningsutskotts betänkande nr 25/1959 i anledning
av väckt motion om vissa ändringar i tulltaxan**

Tullen å invalid- och sjukvagnar samt hörapparater

Som motivering för yrkandena i de likalydande motionerna I: 298 och II: 368 anföres i huvudsak följande. Vid Nordiska rådets sammanträde i Oslo i november 1958 rekommenderades de nordiska länderna att införa tullfrihet för proteser, invalidvagnar och andra nödvändiga hjälpmedel för vanföra. I fråga om gemensamma nordiska tullsatser för här berörda artiklar har Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet föreslagit, att flertalet av här ifrågavarande artiklar skall vara fria från tull med undantag för hörapparater, för vilka det föreslås en tull av 5 procent. Nordiska rådet anslöt sig till meningen, att det var angeläget, att tullfrihet infördes på här ifrågavarande område. Enligt den av riksdagen förra året antagna tulltaxan är de flesta hjälpmedel för vanföra fria från tull. För hörapparater utgår emellertid alltjämt en tull av 5 procent och för invalidvagnar utan mekanisk drivordning och delar till dylika vagnar är tullen 10 procent. Enligt vad Nordiska rådet kunnat finna borde det inte möta hinder mot att detta begränsade, men likväl betydelsefulla spörsmål behandlades utan sammanhang med den stora frågan om gemensamt ekonomiskt samarbete i Norden.

Generaltullstyrelsens yttrande innehåller följande.

Tulltaxermgen enligt tidigare gällande tulltaxa av i motionerna avsedda invalid- och sjukvagnar utan mekanisk framdrivningsanordning har varit något vacklande. I stort sett ha emellertid större typer av sådana vagnar hänförts till tulltaxen 1056: 6 (stat. nr 1915: 4) med tull av 15 procent av värdet, under det att mindre typer tulltaxerats såsom arbeten av det ämne varav de tillverkats (ofta tulltaxenr 893 [stat. nr 1566: 3] med tull av 12 öre per kg).

I den nya tulltaxan äro vagnar av ifrågavarande slag tillsammans med barnvagnar upptagna i tulltaxenr 87.13 med tull av 10 procent av värdet.

Motionärerna yrka att tullfrihet införes för invalid- och sjukvagnar.

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har i sin tilläggsrapport upptagit nu ifrågakomna vagnar jämte delar därtill med tullfrihet.

Tullsatsen 10 % av värdet vid 87.13 i den nya svenska tulltaxan överensstämmer med 1952 års tulltaxekommittés förslag. I sitt betänkande framhöll kommittén att den med hänsyn till den dominerande ställning, som den inhemska tillverkningen intog på hemmamarknaden, icke ansett tillräckliga skäl föreligga att, såsom från industrins sida yrkats, fastställa tullsatsen till normalnivån (ca 13 %) utan stannat vid 10 % som en lämpligt avvägd tull. Framhållas bör emellertid att detta kommitténs yttrande när-

mast torde ha avsett barnvagnar. Tulltaxekommitténs förslag synes icke ha föranlett någon erinran från remissinstansernas sida, och frågan berördes icke heller under riksdagsbehandlingen.

I detta sammanhang bör även nämnas att invalidvagnar med mekanisk drivanordning, vilka äro upptagna i tulltaxenr 87.11 och för vilka tullen tidigare utgick efter 15 % av värdet, i enlighet med kommitténs förslag upptagits med tullfrihet i den nya taxan. Beträffande dessa vagnar framhöll kommittén att viss tillverkning förekomme inom landet men att denna icke bedreves under sådana förhållanden att något tullskydd syntes vara motiverat. Vad beträffar nu ifrågakomma invalid- och sjukvagnar utan mekanisk framdrivningsanordning förekommer enligt uppgift en icke obetydlig inhemsk tillverkning. Förhållandena torde därför icke vara helt analoga med vad som gäller för de med mekanisk drivanordning försedda vagnarna.

Från tullteknisk synpunkt kan ett särskiljande av invalid- och sjukvagnar från barnvagnar medföra vissa svårigheter beträffande klassificeringen av delar till vagnar av ifrågavarande slag. En eventuell tullfrihet för invalid- och sjukvagnar torde nämligen böra avse jämväl delar till sådana vagnar. Nämnade svårigheter äro dock icke av den betydelse att de kunna anses utgöra hinder för bifall till förslaget. Vid ett genomförande av detta bör tulltaxenr 87.13 uppdelas i två underpositioner, nämligen A: barnvagnar ävensom delar därtill; samt B: invalid- och sjukvagnar ävensom delar därtill.

Enligt tidigare gällande tulltaxa hänfördes hörapparater för lomhörda till tulltaxenr 1044: 8 (stat. nr 1889: 6) med tull av 10 procent av värdet.

I den nya tulltaxan äro dylika hörapparater hänförliga till tulltaxenr 90.19 och där särskilt upptagna med en tullsats av 5 procent av värdet. Nämnas må att övriga till samma tulltaxenummer hänförliga varuslag, nämligen ortopediska artiklar, konstgjorda lemmar o. d. samt spjälor och liknande artiklar för behandling av frakturer, äro fria från tull.

Motionärerna yrka att tullfrihet införes jämväl för ifrågavarande hörapparater.

Förslaget till gemensam nordisk tulltaxa upptager under nr 90.19 enahanda bestämmelser som den nya svenska tulltaxan.

1952 års tulltaxekommitté hade föreslagit tullfrihet för rubriken i dess helhet under framhållande av att den inhemska tillverkningen i den mån sådan förekomme icke torde vara beroende av tullskydd. I sitt remissyttrande hemställde emellertid Sveriges mekanförbund att tullen för hörapparater måtte bibehållas vid 10 % av värdet. Förbundet anförde bl. a. att den svenske tillverkaren av sådana apparater enligt kommitténs förslag skulle betala tull med 10—15 % för import av vitala komponenter såsom mikrofoner och transistorer, motstånd och kondensatorer. Vidare framhöll förbundet att den svenska industrin på området hade en viktig funktion att fylla och borde beredas tillfälle att konkurrera på den svenska marknaden under samma förutsättningar som utländska fabrikanter. I en av Stockholms handelskammare överlämnad skrivelse framhöll Hörselfrämjandets riksförbund att en försämring av den svenska hörapparatusindustrins villkor skulle lämna konkurrensen mera fri för mindre nogräknade svenska importörer av utländska fabrikat. Förbundet underströk vidare att en inhemsk hörapparatstillverkning vore av betydelse ur medicinska och liknande synpunkter. Det samarbete som dittills ägt rum mellan den inhemska medicinska forskningen och den svenska industrin och som man under förutsättning att industrins betingelser icke försämrades även räknade med skulle fortsätta ansågs av förbundet vara av utomordentlig vikt för de hör-

selskadade såväl allmänt sett som då det gällde uppbyggandet av en allsidig och ur olika synpunkter förstklassig service. I propositionen till 1958 års riksdag förordade departementschefen i fråga om hörapparater och delar därtill en tull av 5 % av värdet, d. v. s. samma tullsats som nordiska ekonomiska utskottet hade upptagit i sitt förslag till gemensam nordisk tulltaxa. Frågan berördes icke närmare i riksdagen, som på denna punkt godtog departementschefens förslag.

Från tullteknisk synpunkt föreligger icke något hinder mot bifall till det i motionen framställda yrkandet. Vid bifall till detta bör, på sätt framgår av motionen, hela tulltaxenr 90.19 upptagas med tullfrihet.

Framhållas må dock, att tulltaxans bestämmelser på denna punkt enligt vad som framgår av det ovan sagda varit föremål för en ingående realbehandling i samband med att frågan underställdes föregående års riksdag och att tullen tillkommit i hörselskadades eget intresse.

Kommerskollegium uppger bl. a., att en icke oväsentlig inhemsk produktion förekommer. Vidare framhålls, att en delegation inom medicinalstyrelsen utrett förutsättningarna för en utvidgning av bidragsrätten för de rörelsehindrade vid anskaffande av ortopediska artiklar m. m., varvid även behandlas invalidvagnar och rullstolar. Medicinalstyrelsen avser att under vårens lopp redovisa uppdraget till Kungl. Maj:t.

Utskottet

Invalid- och sjukvagnar utan mekanisk framdrivning, varom här är fråga, är jämte barnvagnar i den nya tulltaxan upptagna under tulltaxenr 87.13 med en tullsats av 10 procent av värdet. Hörapparater för lomhörda hänföres till tulltaxenr 90.19 och är belagda med en tull av 5 procent av värdet. Däremot är andra i sistnämnda nummer upptagna artiklar och hjälpmedel för sjuka och vanföra tullfria.

I proposition nr 90/1958 ansågs en tullsats av 10 procent av värdet för invalid- och sjukvagnar samt barnvagnar utgöra en lämplig avvägning av tullskyddet för den inhemska tillverkningen. Anledning att nu frångå den ståndpunkt, som intogs vid föregående års riksdagsbehandling av frågan, synes enligt utskottets mening inte föreligga. Beträffande tullen på hörapparater framgår av de i generallullstyrelsens yttrande över motionerna återgivna remissvaren av Sveriges mekanförbund och Hørselfrämjandets riksförbund, att den svenska industrin är beroende av tullskydd för att i de hörselskadades eget intresse kunna tillgodose kravet på kvalitet och service.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till de likalydande motionerna I: 298 och I: 368.

Stockholm den 17 mars 1959

På bevillningsutskottets vägnar:

John Ericsson

R a p p o r t

från Nordiska rådets presidium

Enligt § 22 arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet under tiden mellan rådets sjätte och sjunde sessioner.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid sjätte sessionen utsågs till medlemmar av presidiet Stortingets vise-president Nils Hønsvald, Norge, såsom rådets president, samt fhv. statsminister Erik Eriksen, Danmark, talmannen V. J. Sukselainen, Finland, fyr- och hamndirektören Emil Jónsson, Island, och professorn Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vicepresidenter. Sedan Emil Jónsson den 23 december 1958 utnämnts till Islands statsminister, utsåg Islands delegation den 20 mars 1959 redaktören Sigurður Bjarnason att, intill dess nytt val av presidium ägt rum, vara Emil Jónssons ersättare i rådets presidium. Efter det att Sukselainen den 13 januari 1959 utnämnts till Finlands statsminister och i anledning därav utträtt ur presidiet, har Finlands delegation den 20 februari 1959 utsett talmannen Karl-August Fagerholm till Sukselainens ersättare i presidiet.

Presidiet har sammanträtt i Helsingfors den 11 maj 1959, i Kungälv den 10 juli 1959, i Fredensborg den 22 och 23 augusti 1959 samt i Stockholm den 31 oktober 1959. Därjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i Oslo den 15 november 1958 i samband med rådets sjätte session därstädes. Presidiets medlemmar har vidare stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

I presidiemötet den 11 maj 1959 deltog icke Sigurður Bjarnason. I mötet den 10 juli 1959 ersattes Erik Eriksen av folketingsmand O. E. Einer-Jensen. Vid mötet den 22 och 23 augusti 1959 var Karl-August Fagerholm och Sigurður Bjarnason förhindrade att närvara; Karl-August Fagerholm ersattes därvid av riksdagsmannen Harras Kyttä.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovan nämnda sammanträde med regeringsrepresentanter i Oslo den 15 november 1958 överenskoms, att beträffande envar av de

vid rådets sjätte session beslutade rekommendationerna — med undantag för rekommendationerna nr 7 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner, nr 20 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna, nr 26 angående ekonomiskt samarbete och nr 27 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde — något lands regering skulle åta sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter	Sverige
Rekommendation nr 2 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet	»
Rekommendation nr 3 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål	Finland
Rekommendation nr 4 angående utgivande av gemensam statistisk skrift	Norge
Rekommendation nr 5 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor	Sverige
Rekommendation nr 6 angående införande av sommartid efter enhetliga regler	Norge
Rekommendation nr 8 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten	Danmark
Rekommendation nr 9 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser	Finland
Rekommendation nr 10 angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor	Danmark
Rekommendation nr 11 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.	Norge
Rekommendation nr 12 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor	»
Rekommendation nr 13 angående gemensam hälsovårdsutbildning	Sverige
Rekommendation nr 14 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter	Danmark
Rekommendation nr 15 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor	Norge
Rekommendation nr 16 angående gemensam arbetsmarknad för hälso-systrar	»
Rekommendation nr 17 angående gemensam arbetsmarknad för barnmorskor	»
Rekommendation nr 18 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster	Sverige
Rekommendation nr 19 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer	Danmark
Rekommendation nr 21 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten	Finland
Rekommendation nr 22 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna	Sverige
Rekommendation nr 23 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten	Norge
Rekommendation nr 24 angående samordnad turiststatistik	Sverige
Rekommendation nr 25 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.	Finland

Rekommendation nr 28 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område	Sverige
Rekommendation nr 29 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter	»
Rekommendation nr 30 angående gemensam bokmarknad m. m.	Danmark
Rekommendation nr 31 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst	»
Rekommendation nr 32 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.	Norge
Rekommendation nr 33 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra	Finland

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna i mitten av december 1958.

2. Förhandlingarna vid sjätte sessionen har redigerats av bibliotekarien Tryggve Byström, Stockholm, samt tryckts vid kungl. boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner i Stockholm, vid firma J. Chr. Gundersen i Oslo och vid Grøndahl & søns boktryckeri i Oslo. Upplagan uppgick till 3 600 exemplar. Förhandlingarna har inbundits i Sverige av firma M. F. Akerdahl i två band, ett huvudband samt ett supplementband, det senare omfattande Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapporter. Utsändandet ägde rum i maj 1959, varvid förhandlingarna tilldelades samtliga medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har de tillställts andra parlament, utländska bibliotek, internationella organisationer m. fl.

3. Vid presidiets ovan nämnda sammanträde med regeringsrepresentanter i Oslo den 15 november 1958 överenskomms, att regeringarna skulle tillsätta en kommitté för utredande av det i rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjerna för administrationen av gemensamma institutioner upptagna spörsmålet. Kommittén skulle bestå av två medlemmar från vart land, av vilka presidiet skulle föreslå en från varje land.

Med skrivelse till regeringarna den 11 maj 1959 (*se Tillägg 1*) meddelade presidiet, att det — efter hörande av rådets nationella delegationer eller deras arbetsutskott — för sin del till medlemmar av kommittén föresloge landsretssagfører Poul Møller, Danmark, ambassadrådet Haraldur Kröyer, Island, skolrådet Johan Österholm, Finland, høyesterettsadvokat Erling Wikborg, Norge, samt förste vice talmannen Axel Strand, Sverige. Tillika hemställde presidiet, att regeringarna måtte tillsätta den ifrågasvarande kommittén så snart som möjligt.

Beträffande den fortsatta handläggningen av frågan får presidiet hänvisa till *Sak D 44*.

4. För presidiets befattning under tiden mellan sjätte och sjunde sessionerna med rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete och därmed sammanhängande frågor redogöres nedan under V: 5.

5. Med anledning av rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område, vilken vid rådets sjätte session år 1958 avskrevs såsom slutbe-

handlad, har rådet från danska statsministeriet mottagit en den 22 maj 1959 dagtecknad skrivelse (*se Tillägg 2*), enligt vilken kravet på tullgaranti i form av de-position, carnet eller triptyque med verkan från den 28 mars 1959 upphävts vid införsel till Danmark av i utlandet inregistrerade motorfordon av vissa slag.

6. Under utskottsbehandlingen vid rådets sjätte session år 1958 av regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen, vilken rekommendation numera slutbehandlats, uttalades önskemål om att nordiska sjömän anställda ombord å fartyg registrerade i något nordiskt land skulle betala skatt i det land, där fartygets rederi hade sitt säte.

För tillgodoscende av angivna önskemål erfordrades i Norge viss lagändring. I proposition den 23 januari 1959 (Ot.prp. nr. 9/1959) framlade också norska regeringen — under hänvisning till utskottets uttalande — förslag om erforderlig ändring av »lov av 21. mars 1947 om skattläggning av sjömen». Enligt förslaget skulle danska, finländska, isländska och norska sjömän vid anställning på fartyg, som omfattas av nyssnämnda lag, beskattas enligt samma regler som norska medborgare. Sedan propositionen godkänts av Stortinget, har den 6 maj 1959 lag i ämnet utfärdats.

Efter det att förutsättningar på detta sätt skapats för en lösning i enlighet med Nordiska rådets önskemål, har i maj 1959 överenskommelser träffats om sådana ändringar i dubbelbeskattningsavtalen, att den nyss angivna principen genomföres. Danmark har den 13 juni 1959 ratificerat ett med Sverige ingånget avtal i ämnet. Svenska regeringen har i proposition den 9 oktober 1959 (nr 165) förelagt riksdagen de Sverige avseende avtalen för godkännande.

7. Beträffande den i anledning av rådets rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning tillkomna nordiska journalisthögskolan i Århus har från Danmarks regering till rådet överlämnats visst material till belysning av denna institutions fortsatta utveckling [*se Bilaga*].

8. Beträffande rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning, vilken rekommendation rådet vid femte sessionen avskrev såsom slutbehandlad, har presidiet fått mottaga ytterligare kompletterande uppgifter (*se 6. sesj., s. 1596*).

Till presidiet har överlämnats texten till ett den 12 januari 1959 dagtecknat cirkulär till samtliga departement och Riksrevisjonen från Norges Finans- og tolldepartement angående tullfrihet m. m. för dokument och trycksaker från myndighet i nordiskt land (*se Tillägg 3*).

9. I likalydande skrivelser till regeringarna den 9 juli 1959 (*se Tillägg 4*) har presidiet, på hemställan av rådets juridiska niomannakommitté, tagit upp frågan om möjligheterna att intensifiera sådant utbyte av förvaltnings-tjänstemän, som avses med den vid 1956 års session såsom slutbehandlad avskrivna rekommendationen nr 21/1954 angående utbyte av förvaltnings-tjänstemän. I skrivelsen lämnades en redogörelse för en av juridiska niomannakommittén verkställd utredning om det hittillsvarande omfånget av

tjänstemannautbytet. De förslag i syfte att främja tjänstemannautbytet, var-ått juridiska niomannakommittén givit uttryck i sin hemställan till presidiet — bland annat utsändande av cirkulärskrivelser till förvaltningstjänstemännen med uppgifter om möjligheterna att tjänstgöra i annat nordiskt land —, sade sig presidiet i sin skrivelse till regeringarna helt dela.

10. I september 1959 utkom första häftet av »Nordisk Domssamling», den nordiska rättsfallssamling, vars utgivande rådet förordat i den vid sjätte sessionen avskrivna rekommendationen nr 2 1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling. Rättsfallssamlingen, som avses utkomma med fyra nummer årligen, kommer att omfatta sådana domar från de nordiska ländernas högsta domstolar, i vilka fråga är om tillämpning av framför allt lagstiftning av likartat innehåll.

Rättsfallssamlingen, vilken utgives av Universitetsforlaget, Oslo, kommer att av justitieministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige kostnadsfritt tillställas samtliga domstolar i vederbörande land.

11. Presidiet har utöver vad ovan nämnts genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, vari rådet antagit rekommendationer, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Finansiella förhållanden

I enlighet med det principbeslut, som presidiet — såsom redovisats i presidietts rapport till rådet vid femte sessionen (s. 658) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan sjätte sessionen i ett antal fall beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande därefter medel tillskjutits av de nationella delegationerna i överensstämmelse med bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

De gemensamma kostnaderna har avsett bl. a. utgifter för redigering, tryckning och inbindning m. m. av rådets förhandlingar — däri inberäknat arvode för redaktören för dessa förhandlingar — vidare ersättningar till sekreterare m. fl. i av rådet tillsatta kommittéer och till utredningsmän, som enligt presidietts beslut anlåtats för särskilda uppdrag, ävensom utgifter för den stencilerade publikationen »Nytt från Nordiska rådet».

Vid sitt möte i Helsingfors den 11 maj 1959 tog presidiet upp frågan om fördelningen av kostnaden för den restupplaga av förhandlingarna, som förvarats av sekretariatet i det land, där respektive session avhållits. Detta land har hittills täckt kostnaderna för dessa restupplagor. Sedan presidiet — såsom redovisats i dess rapport till rådet vid sjätte sessionen (s. 1605) — år 1957 beslutat att tills vidare låta trycka rådsförhandlingarna i Stockholm, oberoende av platsen för sessionen, fattade presidiet vid nämnda möte i Helsingfors beslut om att även kostnaderna för restupplagorna hädanefter skall utgöra en gemensam utgift att efter allmänna grunder fördelas mellan de olika länderna.

Presidiet beslöt vid sitt möte i Kungälv den 10 juli 1959, att utredningar, om vilkas utförande rådet föranstaltat, i princip borde, därest så funnes lämpligt, intagas i rådets förhandlingar.

IV. Deltagande i ministermöten

1. Vid undervisningsministermötet i Oslo den 2—4 februari 1959 deltog som representanter för rådet generalsekretær Frantz Wendt, Danmark, och byråsjef Einar Løchen, Norge. Vid mötet hade rådets representanter tillfälle att med ministrarna diskutera olika åtgärder för genomförande av de av rådets rekommendationer, som faller inom detta ministermötes ämnesområde.

2. I samband med justitieministermötet i Stockholm den 8 och 9 juni 1959 hölls sistnämnda dag en gemensam överläggning mellan ministrarna och rådets juridiska niomannakommitté. Från rådets sida deltog därvid folketingsmand Knud Thestrup, folketingsmand Holger Eriksen, fuldmächtig Poul Eefsen och Wendt, Danmark, Harras Kyttä, riksdagsmannen Juha Rihtniemi och justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, Hønsvald, stortingsrepresentant Jon Leirfall och Løchen, Norge, samt riksdagsmannen Olov Rylander, docenten Gustaf Petré och biträdande sekreteraren Leif Leifland, Sverige. Beträffande mötet hänvisas till rapporten från rådets juridiska niomannakommitté (*se Dokument 2*).

3. Vid socialministermötet i Fevik vid Arendal den 7—9 september 1959 deltog såsom representanter för rådet stortingsrepresentanterna Rakel Sewerriin och Claudia Olsen.

4. För de gemensamma överläggningar, som ägt rum mellan representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och representanter för rådet i frågor rörande nordiskt ekonomiskt samarbete, redogöres nedan under V: 5.

V. Förberedelserna för sjunde sessionen

1. Vid sin sjätte session i Oslo beslöt Nordiska rådet den 15 november 1958 att avhålla nästa session i Stockholm i slutet av oktober 1959; samtidigt bemyndigades presidiet att bestämma den närmare tidpunkten för sessionens avhållande. Med stöd av detta bemyndigande beslöt presidiet vid mötet i Helsingfors den 11 maj 1959, att rådets sjunde session skulle taga sin början den 1 november 1959. I enlighet med reglerna i § 1 tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter i skrivelse den 10 juli 1959 om tiden för sjunde sessionen.

2. I skrivelse den 10 juni 1959 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med vad fallet varit under de föregående åren — till dessa vissa önskemål och förslag beträffande förberedelserna till sjunde sessionen.

Presidiet anhöll sålunda om berättelser från Nordiska kulturkommissionen, Nordiska ekonomiska samlagsutskottet, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska samfärdselkommittén, Nordiska transportforskningskommittén, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor och Nordiska arbetsmarknadsutskottet angående deras verksamhet efter det föregående berättelser avgivits till rådet. Presidiet underströk även sitt intresse att erhålla en berättelse rörande det nordiska lagstifningsarbetet, motsvarande den, som

tidigare avgivits av Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område. Presidiet hemställde vidare att få del av berättelser rörande samarbetet mellan språknämnderna samt mellan tullmyndigheterna, medicinaldirektörerna och cheferna för televäsendet.

I bilaga till presidiets skrivelse uppräknades vidare de ännu icke slutbehandlade rekommendationerna från rådets fem första sessioner, beträffande vilka — förutom angående de 33 rekommendationerna från sjätte sessionen — meddelanden emotsåges till sjunde sessionen. Presidiet framhöll i detta sammanhang rådets särskilda intresse för vissa rekommendationer, beträffande vilka fylliga meddelanden skulle vara särskilt värdefulla, i första hand följande rekommendationer:

rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg;

rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler; samt

rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

Presidiet bringade i sin skrivelse till regeringarna i erinran rådets intresse för meddelandena i anledning av dess rekommendationer rörande Nordkalotten och detta områdes problem, nämligen rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden, rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten, rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna samt rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten.

I sin skrivelse pekade presidiet vidare på att rådets juridiska niomannakommitté behandlade ett från sjätte sessionen uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (*se Sak A 1*). Med anledning därav underströk presidiet, att regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område kunde väntas komma att tilldraga sig rådets uppmärksamhet.

Under hänvisning till rådets rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension underströk presidiet, att det för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för anställda i offentlig tjänst visat sig vara ett ofrånkomligt villkor, att pensionsspörsmålen löses och att rådet därför skulle sätta värde på att erhålla material i detta spörsmål.

I presidiets skrivelse hänvisades vidare till att frågan om en utbyggnad av förbindelserna mellan Island och det övriga Norden kunde antagas komma upp till förnyad behandling av rådet vid sjunde sessionen, varför det syntes presidiet angeläget att — därest ytterligare material, ägnat att belysa denna fråga, funnes tillgängligt hos regeringarna — detta ställdes till rådets förfogande i samband med att meddelanden lämnades rörande rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder.

Då, såsom framgått av regeringarnas meddelanden till sjätte sessionen om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Dan-

mark och Sverige i Öresund, ett betänkande i denna fråga vore att förvänta inom kort, gav presidiet uttryck för sitt intresse för vad meddelandena om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten innehöller rörande vidtagna planeringsåtgärder i sistnämnda rekommendations syfte.

Presidiet hemställde, att förenämnda berättelser och meddelanden måtte inlämnas till rådet om möjligt före den 15 september 1959.

Med avseende å nya regeringsförslag uttalade presidiet, att det vid planläggningen av sjunde sessionens arbete utgått från att frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete komme att spela en central roll. Presidiet sade sig därför förutsätta, att därest de pågående förhandlingarna på detta område ledde till resultat, de berörda regeringarna komme att bringa saken inför rådet.

I övrigt hemställde presidiet om att i god tid bliva underrättat om de förslag, regeringarna ämnade väcka till den instundande sessionen.

Vad beträffande de uppskjutna sakerna uttalade presidiet, att det skulle sätta värde på att få ta del av eventuellt för regeringarna tillgängligt material.

3. Vid presidiets möte den 11 maj 1959 beslöts, att därest detta skulle visa sig av behovet påkallat, det vid sjätte sessionen i Oslo utsedda kulturutskottet skulle kunna sammanträda vid lämplig tidpunkt före sjunde sessionen för att förberedelsevis behandla sådana saker, vilka vid denna session kunde väntas bliva hänvisade till utskottet. Detta sammanträdde den 5 oktober 1959 i Köpenhamn i enlighet med presidiets bestämmande.

4. Som ett led i utredningen av den uppskjutna saken angående gemensamma regler om samernas rättigheter anordnade Nordiska samerådet en konferens i Stockholm den 20—21 april 1959 (*se Sak A 1, Bilaga 2*). Till konferensens genomförande medverkade rådets svenska sekretariat i fråga om praktiska arrangemang.

5. Under tiden mellan sjätte och sjunde sessionerna har presidiet noggrant följt utvecklingen såvitt angår de spörsmål, som beröres av rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete.

Vid sitt möte i Helsingfors den 11 maj 1959 hade presidiet sålunda tillfälle att med samarbetsministrarna och Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, vilka vid samma tillfälle möttes i Helsingfors, diskutera frågan om det fortsatta arbetet med utformningen av en gemensam nordisk marknad.

Vid dessa diskussioner uttalades från samarbetsministrarnas sida, att frågan om en nordisk marknads inpassning i ett yttre frihandelsområde, omfattande Danmark, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Österrike, om vars skapande förberedande förhandlingar på ämbetsmannanivå förts under vårens lopp, kunde komma att erbjuda vissa problem. Samarbetsministrarna gav emellertid samtidigt uttryck för uppfattningen, att det skulle visa sig möjligt att förverkliga en nordisk marknad inom ramen för ett sådant yttre frihandelsområde.

Sedan vid expertförhandlingar i Saltsjöbaden den 1—13 juni 1959 mellan representanter för nyssnämnda sju länderna, kallade »de yttre sju», ett utkast till ett sådant frihandelsområde utarbetats, diskuterades den sålunda uppkomna situationen vid ett nytt möte i Kungälv den 10 juli 1959, i vilket rådets presidium, presidiet för rådets ekonomiska utskott, samarbetsministrarna samt Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet deltog. Från presidiets sida underströks härvid med kraft, att det av flera skäl vore utomordentligt önskvärt, att man vid de förestående förhandlingarna på ministernivå om utarbetandet av en fördragstext till det yttre frihandelsområdet sökte skapa förutsättningar för att de nordiska länderna bevarade sin handelsfrihet med avseende på bildandet av en nordisk marknad.

Vid ett möte samma dag mellan rådets presidium och ekonomiska utskottets presidium fattades beslut om att tillstålla Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges statsministrar en skrivelse av följande lydelse:

De nordiska ländernas regeringar stå nu inför ett ställningstagande till aktuella marknadsplaner. I detta läge vill Nordiska rådets presidium, som denna dag sammanträtt i Kungälv tillsammans med presidiet i rådets ekonomiska utskott, särskilt rikta uppmärksamheten på den nordiska marknadsplanen.

Icke minst med tanke på det nordiska arbetets framtid är det enligt presidiets uppfattning av stor vikt, att de nordiska ländernas regeringar vid nu aktuella förhandlingar göra vad som står i deras makt för att bevara sin handlingsfrihet med avseende på bildandet av en nordisk marknad i lämplig form.

Danmarks närvarande representant i presidiet Einer-Jensen anmälde vid mötet, att han icke önskade deltaga i beslutet om skrivelsens avsändande.

Samma dag beslöt vidare presidiet att uppdraga åt ordföranden i rådets ekonomiska utskott att sammankalla detta utskott till möte i Fredensborg den 22 och 23 augusti 1959.

I sist angivna möte, som ägde rum planenligt, deltog — förutom presidiets och ekonomiska utskottets egna medlemmar — två av samarbetsministrarna, økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, och handelsminister Arne Skaug, Norge, vidare ett ombud för vart och ett av de i rådet företrädde partier, vilka saknade representation i ekonomiska utskottet, samt medlemmar av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Efter förhandlingarna utfärdades en kommuniké av följande lydelse:

Nordisk Råds udvidede økonomiske udvalg har under ledelse af sin formand, fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, ved et møde i Fredensborg 22. og 23. august 1959 forhandlet med rådets præsidium og de nordiske samarbejdsministre økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, og handelsminister Arne Skaug, Norge, om det nordiske økonomiske samarbejdes udformning i den situation, som foreligger, efter at der er blevet truffet en foreløbig beslutning om oprettelsen af de syv landes frihandelsorganisation.

Under forhandlingerne, som var af orienterende karakter såvel vedrørende denne ændrede situation som med hensyn til formerne for det fremtidige nordiske økonomiske samarbejde på det handels- og toldpolitiske område, blev der endvidere redegjort for de foreliggende udvalgsbetænkningers forslag om bl. a. produktionssamarbejde, oprettelse af en nordisk investe-

ringsbank, finanspolitisk samarbejde samt el-kraftsamarbejdet. Man fremhævede værdien af et nordiskt samarbejde i de internationale økonomiske organisationer.

Udvalget modtog og drøftede redegørelser for samarbejdsministrenes planer om en fastere organisation af regeringernes samarbejde på det økonomiske område i form af et permanent ministerråd med repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige og med tilhørende sekretariat. Ministerrådets arbejdsformer og opgaver og dets samarbejde med Nordisk Råd behandlede. Desuden fremførtes forslag til at effektivisere rådets eget arbejde med forberedelse af de økonomiske sager.

For at skabe det fornødne grundlag for rådets behandling af det nordiske økonomiske samarbejde på rådets kommende session i Stockholm i november 1959 besluttede udvalget at henstille til de nordiske samarbejdsministre at give rådet oplysninger om, hvordan regeringerne agter konkret at udforme det fremtidige nordiske økonomiske samarbejde på baggrund af de hidtil udarbejdede værdifulde betænkninger vedrørende et fælles nordisk marked og med hensyntagen til det planlagte frihandelsområde mellem de syv lande.

Iøvrigt drøftede udvalget, præsidiet og ministrene, hvordan de økonomiske samarbejdsspørgsmål skal behandles ved den forestående rådssession.

Rådets ekonomiska utskott beslöt vid nämnda möte att i en skrivelse samma dag till samarbetsministrarna giva uttryck åt förhoppningen om att regeringarna måtte »till Nordiska rådets förestående sjunde session, som tager sin början den 1 november 1959 i Stockholm, lämna rådet upplysningar om hur regeringarna avse att konkret utforma det framtida nordiska ekonomiska samarbetet mot bakgrund av de hittills företagna värdefulla utredningarna rörande en gemensam nordisk marknad och under hänsynstagande till det planerade frihandelsområdet mellan de sju länderna».

Beträffande hithörande frågor vidare handläggning får presidiet hänvisa till *Sak D 63* samt till den vid *Sak A 22* fogade bilagan.

6. Jämlikt § 3 arbetsordningen för rådet har presidiet beslutat införskaffa utredning dels beträffande vissa uppskjutna saker, dels beträffande de nya saker, som väckts till sjunde sessionen. I stor utsträckning har presidiet därvid haft bistånd av myndigheter och organisationer men har därjämte låtit sekretariaten sammanställa material.

VI. Övrig verksamhet

1. Den i presidiets föregående rapport omnämnda engelskspråkiga, av generalsekretær Frantz Wendt författade publikationen om nordiskt samarbete och särskilt Nordiska rådets verksamhet (*The Nordic Council and cooperation in Scandinavia*) utkom av trycket på Munksgaards forlag, Köpenhamn, i juli 1959 i en upplaga om 7 500 exemplar. Boken har tillställts rådets nationella delegationer, utrikesministerierna i de nordiska länderna, Det danske Selskab, Svenska institutet och liknande institutioner för spridande av kännedom i utlandet om de nordiska länderna, vidare bibliotek och andra institutioner i utlandet. Förlaget har övertagit en upplaga om 500 exemplar för försäljning i bokhandeln. Bokhandelspriset har därvid fastställts till 14 danska kronor.

2. På grundval av en sekretariatspromemoria, utarbetad inom rådets norska sekretariat, behandlade Nordiska rådets juridiska niomannakommitté vid sina sammanträden den 26 februari och den 20—22 april 1959 olika förslag till ändringar i rådets arbetsformer. Uppslaget till ändringarna hade i flertalet fall ursprungligen framkommit under diskussioner inom rådets norska delegation efter sjätte sessionen. Juridiska niomannakommitténs redogörelse för sin behandling av frågan om rådets arbetsformer återfinnes såsom *Tillägg 5*.

Vid sitt möte den 11 maj 1959 beslöt presidiet godkänna de ändringsförslag, som framlagts av juridiska niomannakommittén under punkterna 1) minskning av antalet saker, 2) sakernas första behandling, 3) sakernas redigering, 5) experternas deltagande i utskottsförhandlingarna samt 6) rådets dagordning.

Vad beträffar punkt 4) närvarolistan i utskottsförslagen beslöt presidiet att följa det av Finlands delegation framförda förslaget, enligt vilket utskottsmedlemmarnas namn skulle tryckas i följd bredvid varandra i utskottsutlåtandet. Därjämte beslöt presidiet, att ländernas namn i detta sammanhang skall förkortas och angivas med enbart initialer.

Vidkommande punkt 7) namnupprop vid omröstning om rekommendationsförslag godkände presidiet det från norsk sida förordade förslaget, enligt vilket, innan beslut fattas om föreliggande rekommendationsförslag, presidenten tillfrågar de närvarande, huruvida någon avser att rösta emot förslaget och därefter huruvida någon önskar avstå från att rösta. Därest icke någon tillkännagiver, att han önskar rösta nej eller att han önskar avstå från att rösta, anses rekommendationen enhälligt bifallen. Såsom ja-röster antecknas å rekommendationen alla de, vilka vid mötets början antecknat sina namn å en i sessionssalen utlagd närvarolista, oavsett om de varit närvarande eller ej i salen vid tidpunkten för beslutets fattande. Denna ordning beslöt presidiet dock skola tillämpas allenast i sådana fall, då mekanisk röstavgivning icke kan ordnas.

Spörsmålet under punkt 8) avseende tidpunkten för avhållande av rådets ordinarie sessioner bordlade presidiet. Då det återupptogs vid mötet den 22 och 23 augusti 1959, beslöt presidiet hänskjuta frågan till de nationella delegationerna. Vid förnyad behandling av frågan den 31 oktober 1959 beslöt presidiet förorda senare delen av februari som lämplig tidpunkt.

I syfte att erhålla viss kontroll över antalet medverkande vid en rådssession har presidiet beslutat, att endast person, som finnes upptagen på en av presidiet fastställd lista, skall äga ställning som sakkunnig vid sessionen. Det förutsattes, att de nationella delegationerna framlägger vederbörliga namnförslag för presidiet.

3. Presidiet har beslutat låta uppgöra en tabellarisk översikt över vad som hittills i de olika länderna åtgjorts i anledning av rådets rekommendationer från och med första till och med sjunde sessionerna. Till denna avser presidiet att beträffande de rekommendationer, som icke genomförts, foga en analys av orsakerna härtill.

4. En inbjudan till rådet att deltaga i en av Internationella institutet för privaträttens unifiering anordnad konferens i Rom den 11—14 oktober 1959 angående metoderna för lagstiftningssamarbete har presidiet ansett sig böra acceptera med hänsyn till att konferensens tema berörde frågan om det nordiska lagstiftningssamarbetets organisation, vilken fråga rådets juridiska niomannakommitté haft att ingående behandla. Rådet företräddes vid konferensen av docenten Gustaf Petrén, som tillrådet avgivit en redogörelse för konferensen (*se Sak C 1, Bilaga*).

5. Såsom redovisats i presidiets rapport till rådets sjätte session (s. 1605) tog presidiet i likalydande skrivelser till regeringarna i Norge och Sverige den 2 september 1958 upp frågan om möjligheterna att förläna svenske sjömansprästen i Narvik och norske sjömansprästen i Göteborg rätt att förretta vigsel (s. 1636).

Svenska riksdagen har våren 1959 bifallit en den 8 april 1959 dagtecknad proposition (nr 144) med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 5 och 8 §§ lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Sedan lagändringarna utfärdats den 22 maj 1959 (nr 252) med ikraftträdande den 1 januari 1960, har från svensk sida förutsättningar skapats för att t. ex. svenske sjömansprästen i Narvik och norske sjömansprästen i Göteborg skall erhålla vigselrätt.

På förslag av Norges Justis- och politidepartement framlades efter kungl. resolution den 23 oktober 1959 i proposition (Ot. prp. nr. 9/1959—60) förslag till »lov om endring i lov frå 30. juni 1955 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg».

I brev den 21 juli 1959 har departementet upplyst, att, så snart lagändringen genomförts, kan den svenske sjömansprästen i Narvik på ansökan erhålla vigselrätt.

6. I likalydande skrivelser till regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge den 17 februari 1959 (*se Tillägg 6*) har presidiet tagit upp frågan om möjligheterna att i de nordiska länderna införa mera enhetliga regler beträffande verkan av god tro vid extinktiva förvärv av lös egendom. Presidiet erinrade i sin skrivelse om att, i konfliktsituationer mellan godtroende förvärvare och den ursprunglige ägaren och innehavaren, företräde i vissa nordiska länder ges åt den förre, eventuellt med lösningsrätt för den senare; i andra länder förhåller det sig tvärtom. Sedan rådets juridiska niomannakommitté, som fått sin uppmärksamhet riktad på de praktiska olägenheter, som förorsakats härav, i skrivelse den 18 mars 1958 i saken vänt sig till Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, anförde delegerade i skrivelse den 18 september 1958 till niomannakommittén, att det av kommittén väckta spörsmålet vore väl ägnat att upptagas till utredning i nordiskt samarbete. Under åberopande av vad som sålunda förekommit hemställde presidiet i sin skrivelse till regeringarna, att dessa måtte inleda ett gemensamt utredningsarbete i syfte att nå fram till mera enhet-

liga regler beträffande verkan av god tro vid extinktiva förvärv av lös egendom.

Frågan har behandlats vid det nordiska justitieministermötet den 8—9 juni 1959, som beslöt att låta närmare utreda frågan och därpå överväga, vilka åtgärder som skulle vidtagas.

7. I likalydande skrivelser till Aero oy och Scandinavian Airlines System den 14 maj 1959 fäste presidiet uppmärksamheten vid de betydande olägenheter, som gällande tidtabeller skapade för resande mellan Helsingfors och Oslo. Efter en redogörelse för den i vissa fall bristande samordningen de båda företagen emellan av förbindelserna mellan de båda städerna uttryckte presidiet i skrivelserna en förhoppning om att det måtte skapas direktförbindelser på denna sträcka.

I svarsskrivelser från Aero oy den 26 maj 1959 och från Scandinavian Airlines System samma dag uttalade de båda bolagen, att de uppmärksammat den fråga, som presidiet aktualiserat med sina skrivelser, och att de skulle söka genomföra sådana ändringar av gällande tidtabell, att de av presidiet påtalade olägenheterna kunde undvikas.

Saken har sedermera av presidiet ånyo upptagits med SAS. Något definitivt besked har presidiet ännu icke erhållit från företaget.

8. Andra upplagan av publikationen »Nordiske statsborgeres sociale rettigheder under ophold i andet nordisk land», om vars utgivande presidiet hemställt i likalydande skrivelser den 18 mars 1958 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (6. sesj., s. 1605), utkom av trycket i augusti 1959. Publikationen, som är omväxlande avfattad på danska, norska och svenska beroende på det lands förhållanden som avhandlas, har vad avser det yttre denna gång klätts i svensk språkdräkt och betitlats »Nordiska medborgares sociala rättigheter under uppehåll i annat nordiskt land».

VII. Inkomna skrivelser

1. Presidiet har — såsom omtalats i dess rapport till rådet vid sjätte sessionen (s. 1606) — från Skandinaviska transportarbetarfederationen mottagit en skrivelse av den 15 februari 1957, i vilken hemställdes, att presidiet snarast möjligt ville till behandling upptaga frågan om de konsekvenser, som inregistrering av fartyg under s. k. »flags of convenience» kunde medföra för de traditionella sjöfartsländernas ekonomi och för sjöfolkets levnadsstandard. Samtidigt fäste federationen presidiets uppmärksamhet på att de nordiska länderna ännu icke ratificerat konventionen om Intergovernmental Maritime Consultative Organization (IMCO) och hemställde, att presidiet ville taga upp frågan härom i Nordiska rådet.

Vid presidiemötet i Helsingfors den 11 maj 1959 beslöt presidiet — mot bakgrunden av att Danmark, Finland, Norge och Sverige då antingen ratificerat konventionen eller vore i färd att göra detta — att transportarbetarfederationens skrivelse skulle läggas till handlingarna.

2. Från Nordens landskvinner har presidiet mottagit en den 3 september 1958 dagtecknad skrivelse, i vilken hemställles, att rådet för sin del måtte verka för realiserandet av planerna på upprättandet av en nordisk hushållshögskola. Sedan ett medlemsförslag i ämnet väckts (*se Sak A 16*), beslöt presidiet vid sitt möte den 31 oktober 1959 att lägga skrivelsen till handlingarna.

3. I skrivelse av den 6 november 1958 hemställde den svenska Exportdokumentkommittén — under hänvisning till det arbete, som på exportdokumentrutinens område utförts eller planerades i Danmark, Finland, Norge och Sverige — att Nordiska rådet måtte vidtaga de åtgärder, som rådet funne påkallade, i syfte att ytterligare stärka det nordiska samarbetet på detta område.

Med hänsyn till att ett medlemsförslag i detta ämne väntades bli väckt (*se Sak A 19*) beslöt presidiet vid mötet den 11 maj 1959 att lägga skrivelsen till handlingarna.

4. I en den 27 november 1958 dagtecknad skrivelse framställde torvteknolog Karl Fischer, Linz am Rhein, Förbundsrepubliken Tyskland, vissa synpunkter på utnyttjandet av de nordiska torvförekomsterna. Sedan viss utredning företagits, beslöts vid presidietmötet den 11 maj 1959 att avskriva ärendet.

5. Presidiet har mottagit en den 12 december 1958 dagtecknad skrivelse från Kvinnliga legitimerade sjukgymnasters riksförbund rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster. Då rådet vid sin sjätte session antagit en rekommendation i ämnet (nr 18/1958), beslöt presidiet vid sitt möte den 11 maj 1959, att skrivelsen skulle tillställas regeringarna i de nordiska länderna och därmed anses slutbehandlad.

6. En skrivelse från laborator Erik Oksbjerg, Stockholm, av den 18 januari 1959 angående vissa skattespörsmål om bl. a. rätt till avdrag vid inkomstbeskattning lades av presidiet till handlingarna såsom slutbehandlad vid dess möte den 31 oktober 1959, sedan ett medlemsförslag väckts i frågan (*se Sak A 20*).

7. I en den 22 januari 1959 dagtecknad skrivelse har ingenjör Chr. Sørensen, Helsingør, tagit upp vissa frågor rörande dubbel indirekt beskattning i de nordiska länderna. Med hänsyn till att ett medlemsförslag i ämnet komme att väckas (*se Sak A 12*), beslöt presidiet vid sitt möte den 11 maj 1959 att för sin del avskriva frågan från vidare handläggning. En ny skrivelse från Sørensen av den 20 augusti 1959 i samma ämne beslöt presidiet den 31 oktober 1959 icke skola föranleda någon åtgärd.

8. I en skrivelse i januari 1959 har Det danske Advokatsamfund, Finlands advokatförbund, Den norske sakførerforening och Sveriges advokatsamfund hemställt, att Nordiska rådet måtte till behandling upptaga frågan om advokaters tystnadsplikt.

Presidiet har den 11 maj 1959 beslutat bordlägga skrivelsen tills vidare.

9. Presidiet har mottagit två skrivelser av den 10 april respektive den 18 april 1959 från civilingenjör H. Nygard, Gävle, med förslag till vissa re-

former av de nordiska språkens stavning. Presidiet beslöt vid sitt möte den 11 maj 1959 att överlämna skrivelserna till de nordiska språknämnderna. Saken var därmed slutbehandlad för presidiets del. En ny skrivelse av Nygard av den 20 augusti 1959 beslöt presidiet den 31 oktober 1959 att behandla på enahanda sätt.

10. I en skrivelse den 3 juni 1959 har Nordisk Detailhandlerråd översänt texten till ett av rådet antaget uttalande rörande undersökningar om skatte- och näringslagstiftningens betydelse i marknadsfrågorna. Presidiet beslöt vid sitt möte den 22 och 23 augusti 1959 att lägga skrivelsen till handlingarna.

11. I två skrivelser den 10 juni 1959 har danska föreningen Norden översänt texterna till två uttalanden, dels ett om nordiska medborgares rätt att förvärva fast egendom för bostadsändamål, dels ett om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan. Presidiet beslöt vid sitt möte den 22 och 23 augusti 1959 att trycka dessa uttalanden som bilaga, det förra till regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (*se Sak D 40*), det senare till det uppskjutna medlemsförslaget om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (*se Sak A 5*).

En annan skrivelse från danska föreningen Norden av den 29 september 1959 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare har enligt beslut av presidiet den 31 oktober 1959 tryckts som bilaga till regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (*se Sak D 2*).

12. Nordiske Radiofabrikanters Forbund har den 15 juni 1959 tillställt presidiet texten till ett uttalande angående, bland annat, bestämmelser för utprovning av radioapparater. Vid sitt möte den 22 och 23 augusti 1959 beslöt presidiet att bordlägga skrivelsen.

13. Vid mötet den 22 och 23 augusti 1959 beslöt presidiet att såsom bilaga till det väckta medlemsförslaget om television och reklam (*se Sak A 7*) trycka texten till ett uttalande av den 16 juni 1959, som insänts från Nordiske Annoncørföreningers Forbund (NORDAF), angående det i medlemsförslaget väckta spörsmålet. Förbundets skrivelse var därmed slutbehandlad av presidiet.

VIII. Delegationerna och parlamenten

I »lov om Nordisk Råd» den 21 december 1957¹, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1958, har — såsom omnämnts i presidiets rapport till sjätte sessionen — intagits en bestämmelse om att Nordiska rådets danska delegation årligen skall till folketinget avgiva redogörelse rörande rådets verksamhet. I lagen heter det vidare, att närmare bestämmelser för Folketingets behandling av denna redogörelse skall kunna lämnas antingen i Folketingets arbetsordning eller genom särskilt beslut av Folketinget. Med stöd av sist-

¹ 6. sesj., s. 1917.

59†—591652. *Nordiska rådet.*

nämnda bestämmelse beslutade Folketinget den 29 april 1959 om sådan ändring av sin arbetsordning, att Folketinget varje session skall tillsätta ett utskott om 17 medlemmar med uppgift att avgiva utlåtande till Folketinget om delegationens redogörelse. Sedan delegationen den 16 april 1959 beslutat tillstålla Folketinget redogörelse för rådets sjätte session, tillsatte Folketinget den 14 maj 1959 nämnda utskott med folketingsmand Alsing Andersen såsom ordförande. I sitt den 26 maj 1959 dagtecknade utlåtande uttalade utskottet, att det icke hade några kommentarer till redogörelsen. Den 4 juni 1959 beslöt Folketinget att lägga redogörelsen till handlingarna.

2. I enlighet med § 36 riksdagsordningen avgav Finlands regering den 25 maj 1959 till riksdagen ett meddelande angående Nordiska rådets sjätte session i Oslo 1958. Meddelandet bordlades till riksdagens plenum den 27 maj 1959, då ärendet återupptogs till behandling och meddelandet blev föremål för diskussion. Riksdagen godkände efter debatt enhälligt enkel övergång till dagordningen.

3. Norges delegation avgav den 17 februari 1959 en rapport till Stortinget om rådets sjätte session (dok. nr. 5). Utenriks- och konstitutionskomitéen föreslog i sitt den 20 maj 1959 dagtecknade utlåtande (innst. S. nr. 110), att rapporten skulle läggas till protokollet. Stortinget biföll den 19 juni 1959 enhälligt och utan debatt detta förslag.

4. Svenska delegationen översände den 27 november 1958 till Kungl. Maj:t en redogörelse för rådets sjätte session i Oslo 1958. Med skrivelse den 28 november 1958 (nr B 52) överlämnade Kungl. Maj:t redogörelsen till riksdagen. Utrikesutskottet avgav den 4 december utlåtande (nr B 2) i anledning av skrivelsen. Utskottet sade sig i utlåtandet ej finna anledning till något särskilt uttalande och hemställde, att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t detta tillkänna. Vid utlåtandet var fogat ett särskilt yttrande av herr Håstad, som hävdade att utskottet bort ingå i sakgranskning av den av Kungl. Maj:t överlämnade skrivelsen från svenska delegationen och i förekommande fall eventuellt göra uttalanden rörande beslut av Nordiska rådet, för vilka en redogörelse lämnats i skrivelsen. Vid behandlingen av utskottsutlåtandet i riksdagens kamrar bifölls utskottets hemställan, i första kammaren den 10 december 1958 samt i andra kammaren efter en längre debatt påföljande dag.

Nordiska rådets svenska delegation har från och med den 1 juli 1959 organiserats såsom ett självständigt riksdagens verk inom den svenska statsförvaltningen. Riksdagen har antagit reglemente för delegationen att gälla från och med nyssnämnda dag.

Stockholm den 31 oktober 1959

Nils Hønsvald

Sigurður Bjarnason Erik Eriksen Karl-August Fagerholm Bertil Ohlin

*TILLÄGG 1***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i anledning av rekommendation nr 7/1958**

Nordiska rådet beslöt vid sin sjätte session antaga en rekommendation till regeringarna angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (rek. nr 7/1958). Rekommendationen som bifogas har redan tidigare tillställts regeringarna. Vid en överläggning mellan företrädare för samtliga regeringar, med undantag för Islands, och Nordiska rådets presidium den 15 november 1958 i Oslo överenskoms, att regeringarna skulle tillsätta en kommitté för utredande av det i rekommendationen upptagna spörsmålet, bestående av två medlemmar från varje land, av vilka presidiet skulle föreslå en från varje land.

Efter hörande av rådets nationella delegationer eller deras arbetsutskott får presidiet till fullgörande av nyss nämnda överenskommelse härmed föreslå att till medlemmar i en sådan kommitté måtte utses bland andra från Danmark landsretssagfører Poul Møller, från Island ambassadrådet Haraldur Kröyer, från Finland skolrådet John Österholm, från Norge høyesterettsadvokat Erling Wikborg och från Sverige förste vice talman Axel Strand. Tillika hemställer presidiet, att regeringarna måtte tillsätta den ifrågavarande kommittén så snart som möjligt samt att Danmarks regering ville påtaga sig uppgiften att därvid vara samordnande.

Helsingfors den 11 maj 1959

För Nordiska rådets presidium

Bertil Ohlin

*Gustaf Petré*n

*TILLÄGG 2***Skrivelse från Danmarks Statsministerium till Nordiska rådet angående bortfall av tullgaranti vid införsel till Danmark av vissa motorfordon**

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, har under den 14. maj 1959 tilskrevet statsministeriet således:

Under henvisning til ministeriets skrivelse af 28. april 1959, j.nr. 103⁴³/1959, skal man herved meddele, at man fra og med den 23. marts 1959 ikke kræver toldgaranti (depositum, carnet eller triptyque) ved indpassage af i

udlandet indregistrerede turistbusser og last- og varevogne samt påhængsvogne til disse, alt under forudsætning af at betingelserne for midlertidig toldfri benyttelse i henhold til toldlovens § 130, punkt 5, er til stede.

Af hensyn bl. a. til opkrævningen af kørselsafgift vil der blive foretaget afstempling i de pågældende køretøjers forsikringskort ved indpassagen.

For påhængsvogne, som indføres alene, samt for radio- og fjernsynsvogne — med undtagelse af sådanne, der tilhører nordiske radiofonier — vil der fortsat blive krævet toldgaranti.

Det bemærkes, at også personmotorkøretøjer indrettet til befording af over 7 personer vil kunne indpassere uden toldgaranti, således at alle udenlandske personmotorkøretøjer nu vil kunne indpassere her til landet uden afgivelse af toldgaranti, alt under forudsætning af at de i toldlovens § 132, 1.stk., fastsatte betingelser for toldfri indførsel og benyttelse er til stede.

For beboelses-, side- eller påhængsvogne, der indføres alene, kræves der dog fremdeles toldgaranti.

For så vidt angår personmotorkøretøjer indregistreret i andre lande end Finland, Norge, Sverige eller på Færøerne, vil der blive foretaget afstempling af forsikringskortet ved indpassagen.

Hvilket herved meddeles under henvisning til tidligere brevveksling, se næst skrivelse herfra af 29. august 1958 (Nordisk Råds j.nr. 6.D.16).

København, den 22. maj 1959

P.m.v.

E.b.

F. Grage

TILLÄGG 3

Norges Finans- og tolldepartements cirkulär till samtliga departement och Riksrevisjonen angående tullfrihet m. m. för dokument och trycksaker från myndigheter i annat nordiskt land

I samsvar med rekommandasjon fra Det Nordiske Råd har departementet bestemt at sendinger fra en myndighet i Danmark, Finnland, Island eller Sverige, til adressat her i landet og som bare inneholder dokumenter og trykksaker, skal være fritatt for toll og andre avgifter og for tollkontroll når sendingene er forsynt med vedkommende myndighets lakk- eller papirsegl eller særskilt istandbrakt offisiell etikett eller stempel, og det av sendingens omslag eller på annen måte tydelig fremgår at den bare inneholder offisielle dokumenter eller trykksaker. Slike sendinger er også unntatt fra den alminnelige innførselregulerings bestemmelser.

Som myndighet skal anses parlamentariske, statlige og kommunale myndigheter samt utvalg, råd, komitéer og liknende organer nedsatt av disse.

Sendinger som innføres pr. post kan utleveres direkte fra postverket uten

tollvesenets mellomkomst, mens sendinger som innføres på annen måte skal utleveres uåpnet av tollvesenet.

Sendinger av foran omhandlede art som myndighet i Norge utfører til adressat i Danmark, Finland, Island eller Sverige, skal også være fritatt for tollkontroll ved utførselen, og de er unntatt fra den alminnelige utførselsreguleringens bestemmelser.

En skal be om at de underliggende statlige og kommunale myndigheter må bli underrettet om ovennevnte bestemmelser i den utstrekning det finnes å være av betydning for disse.

Eventuelle henvendelser i sakens anledning kan rettes til de stedlige tollkamre.

Oslo, 12. januar 1959

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna angående utbyte av förvaltningstjänstemän

Ved rekommandation nr. 21/1954 henstillede Nordisk Råd til regeringerne at træffe forholdsregler med henblik på, at tjenestemænd i administrationen en vis tid kan tjenstgøre i et andet nordisk land, og til Nordisk Råds 5. session forelå oplysning om, hvilke retningslinier der var fastlagt med henblik på den praktiske gennemførelse af rekommandationen, jfr. Nordisk Råd, 5. sess., s. 712 ff.

Nordisk Råds juridiske nimanndskomiteé har ladet undersøge, i hvilket omfang den således tilvejebragte adgang til udveksling af tjenestemænd inden for de nordiske landes centrale forvaltning har været benyttet, og på grundlag af de tilvejebragte oplysninger har spørgsmålet været drøftet på komiteens møder den 26. februar og 9. juni 1959.

Af de for komiteen foreliggende oplysninger fremgår følgende om udvekslingen af tjenestemænd i den forløbne tid:

Danmark

En tjenestemand i justitsministeriet har gjort tjeneste i det norske Justisdepartement.

En tjenestemand i landbrugsministeriet har gjort tjeneste i det norske Landbrugsdepartement.

En tjenestemand i boligministeriet har gjort tjeneste i den svenske Bostadsstyrelse og Byggnadsstyrelse.

Finland

Nogen udveksling af tjenestemænd er ikke forekommet.

Island

Ej heller med Island er foretaget nogen udveksling.

Norge

En tjenestemand i Landbruksdepartementet har gjort tjeneste i den svenske Lantbruksstyrelse.

En tjenestemand i Sosialdepartementet har gjort tjeneste i den svenske Socialstyrelse.

En tjenestemand i Justisdepartementet har gjort tjeneste i det danske fængelsevæsen.

En tjenestemand i Lønns- og prisdepartementet har gjort tjeneste i den svenske Pris- og kartellnämnd.

En tjenestemand i Finansdepartementet har gjort tjeneste i den svenske skatteadministration.

For tiden tjenstgør følgende i andet nordisk land:

en tjenestemand i Forsvarsdepartementet i det danske forsvarsministerium;

en tjenestemand i Kommunaldepartementet i det danske indenrigsministerium;

to tjenestemænd i Justisdepartementet i det danske justitsministerium.

Sverige.

To tjenestemænd i fængelsevæsendet har gjort tjeneste i det danske fængelsevæsen.

En tjenestemand i fængelsevæsendet har gjort tjeneste i det norske fængelsevæsen.

En tjenestemand i Bostadsstyrelsen har gjort tjeneste i det danske boligministerium.

Af de for komiteen foreliggende oplysninger om den godtgørelse, der er ydet de forskellige tjenestemand til dækning af merudgifter ved opholdet, fremgår følgende:

Danmark.

De 2 tjenestemænd, der gjorde tjeneste i Norge, har modtaget 450 d. kr. månedlig samt dækning for rejseudgifter. For den tjenestemand, der gjorde tjeneste i Sverige, blev truffet en særlig ordning med dækning af merudgifter efter regning indtil et beløb af 1 000 sv. kr. månedlig.

Norge

Der er ydet, resp. ydes, 500 n. kr. månedlig for enlige og 800 n. kr. for Iorsørgere ved ophold i Danmark. Ved ophold i Sverige er de tilsvarende beløb 500 og 1 000 n. kr. Der er ikke ydet godtgørelse for rejseudgifter.

Sverige

Der er ydet 5—600 sv. kr. månedlig samt dækning af rejseudgifter.

Komiteen har ikke ladet foretage en nærmere undersøgelse af årsagerne til det efter komiteens opfattelse temmelig beskedne omfang af den hidtil stedfundne tjenestemandsudveksling og har ikke kunnet tage stilling til,

hvorvidt den godtgørelse, der er tilbudt tjenestemænd til dækning af merudgifter i forbindelse med tjenstgøring i andet nordisk land, har været tilstrækkelig. Komiteen vil dog henlede opmærksomheden på, at der ifølge de foreliggende oplysninger ikke ydes norske tjenestemænd godtgørelse for rejseudgifter, hvilket derimod er tilfældet med danske og svenske tjenestemænd. Komiteen anser det for ønskeligt, om norske tjenestemænd i denne henseende kunne blive ligestillet med tjenestemænd fra Danmark og Sverige.

Der var i komiteen enighed om, at udveksling af tjenestemænd mellem de nordiske landes forvaltningsmyndigheder er et vigtigt led i bestræbelserne for at udbrede kendskabet til forholdene i andre nordiske lande og udvide det nordiske samarbejde. Komiteen fandt det derfor ønskeligt, at udvekslingen af tjenestemænd fremmes mest muligt.

Komiteen vil derfor pege på det ønskelige i, at der af de forskellige landes styrelser med jævne mellemrum, f. eks. en gang om året, blev udsendt meddelelse til tjenestemændene om adgangen til tjenstgøring i andet nordisk land og om de økonomiske vilkår, der vil kunne tilbydes.

Komiteen har herefter rettet henvendelse til præsidiets med henstilling om, at præsidiets viderebringer de foran anførte synspunkter til regeringerne.

Præsidiets kan ganske tiltræde det af Nordisk Råds juridiske nimanidskomité anførte og tillader sig derfor at henstille til regeringerne, at de søger komiteens forslag gennemført.

Kungälv, den 9. juli 1959

For Nordisk Råds præsidium

Nils Hønsvald

TILLÄGG 5

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté angående Nordiska rådets arbetsformer

På grundval av en sekretariatspromemoria, utarbetad inom rådets norska sekretariat, har Nordiska rådets juridiska niomannakommitté vid sammanträden den 26 februari och den 20—22 april 1959 behandlat olika förslag till ändringar i rådets arbetsformer. Uppslaget till ändringarna har i flertalet fall ursprungligen framkommit under diskussioner inom rådets norska delegation efter den sjätte sessionens slut. Niomannakommittén har sett som sin uppgift att förbereda presidietts behandling av hithörande fråga. Nedan redovisas de ståndpunkter, som framkommit under niomannakommitténs överläggningar.

1. *Minskning av antalet saker*

a) Presidiet bör liksom hittills beträffande mindre betydelsefulla eller mera speciella angelägenheter även framgent hänvända sig direkt till regeringarna i skrivelser till dessa. Resultatet av sådana aktioner bör presidiet redovisa i sin rapport till rådet. Kommittén vill förordna en ytterligare utbyggnad av denna arbetsmetod.

b) Det bör ankomma på presidiet att bestämma, huruvida regeringarnas årliga meddelanden rörande tidigare rekommendationer skola föras upp på rådets saklista eller ej. Redan nu kan enligt § 9 arbetsordningen rådet underlåta att uppföra meddelanden, som icke påkalla någon rådets åtgärd, på saklistan för sessionen. Då emellertid rådet för att kunna taga ställning till detta spörsmål ansetts böra först ha tagit del av de ifrågavarande meddelanden, ha dessa förelagts rådsmedlemmarna. Kommittén förordar, att följande förändrade ordning införes på denna punkt.

Presidiet utväljer bland från regeringarna inkomna meddelanden dem, som icke behöva behandlas av rådet. Dessa förtecknas av presidiet på en lista. Presidiet föreslår därefter rådet, att dessa meddelanden, vilka väl kunna tryckas men som icke böra utdelas i sammanträdeslokalen, icke skola uppföras på rådets saklista för innevarande session. Beslut härom meddelar rådet i samband med att det fastställer sessionens saklista, vilket sker vid det första mötet under sessionen. Därest någon rådsmedlem är av annan mening än presidiet, har han tillfälle att begära ordet och föreslå, att rådet skall föra upp något av de å listan upptagna meddelandena å saklistan.

c) Beträffande meddelanden rörande rekommendationer, vilka presidiet anser böra kunna avskrivas från rådets vidare handläggning som slutbehandlade, föreslår kommittén följande förfarande.

Meddelandena, vilka väl böra tryckas men helst icke utdelas i sammanträdeslokalen, skola av presidiet förtecknas på en enda lista. Dessa saker måste visserligen finnas upptagna på sessionens saklista men böra kunna upptagas till kollektiv behandling i rådet, exempelvis omedelbart innan hänvisning till utskotten av övriga saker äger rum. Rådet kan då utan utskottsbehandling upptaga dessa meddelanden och besluta att avskriva de ifrågavarande rekommendationerna såsom slutbehandlade från vidare handläggning i rådet. Även i detta fall finnes självfallet möjlighet för den rådsmedlem, som så önskar, att i anledning av dessa meddelanden yttra sig eller framställa något yrkande, t. ex. om att rekommendationen skall kvarstå å listan över icke-slutbehandlade rekommendationer eller att saken hänvisas till utskott.

2. *Sakernas första behandling*

Kommittén förordar följande ordning beträffande sakernas hänvisning till utskott. Förslag till sakernas fördelning å utskott uppgöres i förväg och delas på medlemmarnas platser. Tillfälle beredes vid mötets början medlemmarna att anmäla sig som talare med avseende å viss sak. Sakerna hänvisas därefter i klump till utskott utom såvitt angår de saker, rörande vilka någon

talare anmält sig och som behandlas särskilt för sig. Det skulle sålunda tillgå på ungefär följande sätt: Presidenten: Sakerna A 1—15 hänvisas till utskott enligt utdelad lista, Sak A 16 hr N. N. har ordet — — —, Sakerna A 17—26 hänvisas till utskott enligt listan, Sak A 27 hr N. N. har ordet etc.

3. Sakernas redigering

Inkomna remissuttalanden böra enligt kommitténs mening i större utsträckning än hittills redigeras och samarbetas i syfte att göra dem mera översiktliga. Kommittén är därvid dock medveten om att ett sådant samordningsarbete kräver avsevärt större insatser i fråga om tid och pengar än det nuvarande mekaniska avtryckandet fordrar.

4. Närvarolistan i utskottsförslagen

Vad angår utskottsförslagen har den norska delegationen i rådet föreslagit, att uppräknigen av närvarande utskottsmedlemmar skall slopas i utrymmessparande syfte. Finlands delegation anser, att utskottsmedlemmarnas namn kunna tryckas i följd bredvid varandra sist i betänkandet.

5. Experternas deltagande i utskottsförhandlingarna

Kommittén är principiellt av den meningen, att experterna icke böra vara närvarande i utskotten, då dessa fatta beslut. Huruvida det är praktiskt möjligt att låta dem lämna rummet före besluts fattande, är emellertid ovisst. Det får ankomma på utskotten själva att fatta beslut härom.

6. Rådets dagordning

Alla saker, vilka angå samma ämne, böra enligt kommitténs åsikt sammanföras å dagordningen och behandlas gemensamt, såsom t. ex. skedde i fråga om Nordkalott-problemen vid rådets senaste session.

7. Namnupprop vid omröstning om rekommendationsförslag

Enighet har i kommittén rått därom, att vid nästkommande session, som skall hållas i Stockholm, omröstningarna om rekommendationerna böra företaas medelst den elektriska voteringsapparaten i svenska Riksdagshuset. Eventuella ändringar i nuvarande ordning kunna övervägas vid sessionen.

Olika förslag ha framkommit inom kommittén.

Från norsk sida förordas en övergång till den voteringsordning, som tillämpas i Europarådet: Innan beslut fattas om föreliggande rekommendationsförslag, tillfrågar presidenten de närvarande, huruvida någon avser att rösta emot förslaget, och därefter, huruvida någon önskar avstå från att rösta. Därest därvid icke någon tillkännagiver, att han önskar rösta nej eller att han önskar avstå från att rösta, anses rekommendationen enhälligt bifallen. Som jaröstande antecknas å rekommendationen alla de, vilka vid mötets början antecknat sina namn å en i sessionssalen utlagd närvarolista, oavsett om de varit närvarande eller ej i salen vid tidpunkten för beslutets fattande. — Närvarolistan för mötet skulle sålunda tillika utgöra förteckning över de ja-röstande i fråga om alla förslag till rekommendationer,

som sättas under behandling vid mötet, för den händelse icke någon medlem genom att förklara sig vilja rösta nej eller avstå från att rösta begär att namnupprop skall formellt verkställas. I sistnämnda fall förlorar självfallet närvarolistan karaktär av förteckning över ja-röstande beträffande det rekommendationsförslag, rörande vilket namnupprop formellt verkställts. Enligt sekretariatens mening bör närvarolistan på något sätt förses med anteckning om att den, som signerat denna, tillika röstat ja beträffande alla rekommendationsförslag, som under mötet kunna komma under behandling, därest icke namnupprop företages i vederbörlig ordning. I senare fallet måste självfallet utfallet av namnuppropet angivas som omröstningsresultat; d. v. s. i sådant fall kommer person, som skrivit sig på närvarolistan men som icke deltagit i själva omröstningen, att antecknas såsom frånvarande och icke såsom ja-röstande.

En övergång till en ordning av den art, som föreslagits från Norge, har vunnit anslutning från danskt och svenskt håll i kommittén.

Finlands representanter i juridiska niomannakommittén ha yppat stark tveksamhet om det kloka i att frångå det nuvarande omröstningsförfarandet beträffande rekommendationsförslag.

Kommittén överlämnar denna fråga till presidiet och förutsätter, att det blir tillfälle att behandla spörsmålet i rådet vid nästkommande session. I det sammanhanget får avgöras, huruvida någon ändring i arbetsordningen är erforderlig, därest man övergår till att låta närvarolistan i vissa fall tillika utgöra en förteckning över de ja-röstande.

8. Tidpunkten för ordinarie session

Enligt kommitténs mening finge det ankomma på presidiet att närmare överväga tidpunkten för avhållande av rådets ordinarie sessioner med hänsyn till norska Stortingets arbetsförhållanden efter den genomförda grundlagsändringen.

Stockholm den 21 april 1959

För Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Knud Thestrup

Formand

TILLÄGG 6

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna angående förenhetligande av reglerna om extinktiva godtrosförvärv

Nordiska rådets juridiska niomannakommitté, som under tiden mellan rådets ordinarie sessioner förbereder rådets behandling av juridiska frågor, fick under våren 1958 sin uppmärksamhet riktad på de praktiska olä-

genheter, som föranledas därav, att i de nordiska länderna olika regler tillämpas beträffande verkan av god tro vid extinktiva förvärv av lös egendom. I konfliktsituationer mellan godtroende förvärvare och den ursprunglige ägaren eller innehavaren ges i samma fall i vissa länder den förre företräde, eventuellt med en lösningsrätt för den senare; i andra fall förhåller det sig tvärtom. Då frågan syntes vara av invecklad beskaffenhet och vara ägnad för behandling i första hand inom ett mera tekniskt forum än kommittén, vände sig kommittén i skrivelse den 18 mars 1958 till Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område med hemställan, att de delegerade måtte upptaga det ifrågavarande spörsmålet till behandling.

I skrivelse den 18 september 1958 till niomannakommittén ha de delegerade besvarat kommitténs framställning och därvid — efter omnämnande av att de delegerade behandlat frågan vid samfällt möte i Stockholm den 16—17 juni 1958 — anfört följande:

Det av kommittén väckta spörsmålet är enligt de delegerades mening väl ägnat att upptagas till utredning i nordiskt samarbete. Utredningsarbetet torde böra inriktas på praktiska fall, såsom då fråga är om vindikation av tjuvgods eller hittegods eller egendom som varit föremål för lån, hyra, handpant, överlåtelse med äganderättsförbehåll eller tvesalu. En samordning av hithörande regler skulle innebära ett ändamålsenligt fullföljande av den överensstämmelse, som i de nordiska skuldebrevslagarna föreligger i fråga om reglerna om vindikation av värdepapper.

Niomannakommittén har härefter överlämnat saken till Nordiska rådets presidium. Denna synes nu böra bliva föremål för övervägande inom regeringarna. Under åberopande av vad sålunda förekommit får presidiet därför hemställa,

att regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ville inleda ett gemensamt utredningsarbete i syfte att nå fram till mera enhetliga regler beträffande verkan av god tro vid extinktiva förvärv av lös egendom.

Stockholm den 17 februari 1959

Nordiska rådets presidium

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

BILAGA

Berättelse från Nordisk Journalistkursus*Styrelse og administration*

Styrelsen for Nordisk Journalistkursus havde ved årets begyndelse følgende sammensætning:

- Danmark: Redaktør Chr. Brixtofte, Danske Dagblades Fællesrepræsentation (formand)
Kursusforstanderen, professor Jørgen Dich, Århus
Redaktør Åge Petersen, Danske Journalisters Fællesrepræsentation
Redaktør Erik Schmidt, Danske Dagblades Fællesrepræsentation
- Finland: Redaktören Henrik von Bonsdorff, Finlands journalistförbund
Direktören P. Nyström, Tidningarnas förbund
Redaktionschefen Pentti Salmelin, Finlands journalistförbund
- Island: Vicedirektør ivar Guðmundsson
- Norge: Redaktør Asbjørn Engen, Norske avisers landsforbund
Journalist Oddvar Hellerud, Norsk presseforbund
Redaktør Per Monsen, Norsk presseforbund
- Sverige: Redaktören Lennart Dansk, Svenska tidningsutgivareföreningen
Redaktören Gunnar Gunnarson, Publicistklubben
Ombudsmannen Bertil Anders Ström, Svenska journalistförbundet

Af disse udgjorde Chr. Brixtofte, Henrik von Bonsdorff, Asbjørn Engen, Bertil Ström og Jørgen Dich forretningsudvalget. På det ordinære styrelsesmøde i Oslo den 13. maj 1959 genvalgtes Chr. Brixtofte som formand for den næste 2-års periode. Også forretningsudvalget genvalgtes.

Der er i første halvdel af 1959 blevet afholdt et styrelsesmøde den 13. maj i Oslo og et forretningsudvalgsmøde i Århus den 1. februar i forbindelse med kursusåbningen. Et forretningsudvalgsmøde er berammet til Helsingfors i november måned.

Kursusledelsen bestod af kursusforstanderen, professor Jørgen Dich, og kursuslederen, universitetslektor Erik Reske-Nielsen.

Nordisk Journalistkursus' virksomhed har i 1959 som hidtil været tillknyttet journalistkursus ved Århus universitet. Administration og undervisning har haft sæde i de bygninger, der tilhører journalistkursus ved Århus universitet, og deltagerne i Nordisk Journalistkursus har boet på Journalistkollegiet i Århus.

Ved Nordisk Journalistkursus er foruden kursusforstander og kursusleder også ansat videnskabelig assistent, cand. mag. Paul Dahl og kontorist

Viggo Bundgaard. For alle fire gælder, at deres ansættelse omfatter både Nordisk Journalistkursus og journalistkursus ved Århus universitet. Nordisk Journalistkursus' regnskab er blevet ført af regnskabsføreren for journalistkursus ved Århus universitet, kontorassistent Ejvind Skaarup. Desuden har redaktør Göran Landberg, Utrikesdepartementets pressbyrå, Stockholm, i tre uger virket som assistent ved kursus og har i særdeleshed vejledet med hensyn til det svenske materiale til undervisningen. Nordisk Journalistkursus bringer Göran Landberg og Utrikesdepartementets pressbyrå en hjertelig tak for værdifuld bistand.

Undervisningen på Nordisk Journalistkursus 1. februar—30. april 1959

Nordisk Journalistkursus afholdt i tiden 1. februar—30. april 1959 sit andet kursus i Århus med ialt 14 deltagere, hvoraf 5 fra Danmark, 5 fra Norge, 3 fra Sverige og 1 fra Finland.

Kursus blev åbnet den 1. februar 1959 ved en åbningshøjtidelighed i Journalistkollegiets festsal. Åbningsstalen blev holdt af udenrigsminister Halvard Lange. Desuden talte kursusforstanderen, professor Jørgen Dich.

Kursusdeltagerne

Til kursus havde der meldt sig 21 ansøgere. Ansøgningerne blev gennemgået af styrelsesmedlemmer for de respektive lande, og endelig beslutning om optagelse blev truffet på et forretningsudvalgsmøde i Oslo den 8. december 1958.

De 14 deltagere på det andet kursus var:

Berg, Gustav J.	Nordlandsposten, Fauske, Norge
Dreyer, Jens Bang	Pressens Radioavis, København
Ertsaas, Karl Robert	Lofotposten, Svolvær, Norge
Hansen, Mogens	Demokraten, Århus
Lauridsen, Johannes M. Gantzel	Sydvestjylland, Esbjerg
Møllerstad, Eivind Arve	Akershus Arbejderblad, Lillestrøm
Nord, Einar	Östlands-Posten, Larvik
Nordlund, Alf Daniel	Nordsvenska Dagbladet, Skellefteå
Peersen, Svend Eilif	Stavanger Aftenblad
Sadeoja, Olavi Adolf	Etelä-Suomi, Kotka
Simonsen, Vagn	Middelfart Venstreblad, Odense
Svedgård, Lars Birger	Borlänge Tidning
Söderberg, Rolf Gunnar	Västerbottens-Kuriren, Umeå
Alstrup, Erik Andersen	Århus

Deltagernes gennemsnitsalder var 30 år og deres gennemsnitlige anciennitet 8 år. Der var også i år ret betydelige forskelle i alder og anciennitet på holdet, men ligesom på det første kursus følte dette ikke som nogen vanskelighed i arbejdet. En enkelt af kursisterne — Mogens Hansen, Demokraten,

Århus — gennemførte ikke kursus, idet han efter kursus' begyndelse fik ny ansættelse. For alle deltagerne gjaldt det, at de på fuldt tilfredsstillende måde deltog i undervisningen, og adskillige af dem ydede endda en arbejdsindsats som må aftvinge megen respekt. Ikke mindst gælder det den finlandske deltager, der som finsksproget havde ekstraordinært store tilpasningsvanskeligheder, men som i løbet af kort tid overvandt dem og følgelig blev i stand til at høste godt udbytte af kursus. Holdet udmærkede sig ikke mindst ved en aktiv indsats i debatten om de behandlede emner. Den livlige diskussion, der oftest førtes på et højt plan, bidrog i høj grad til at forøge kursus' værdi.

Selv om deltagerne i Nordisk Journalistkursus 1959 således gjorde sig fordelagtigt bemærket og kursus kun kunne være tilfreds med at have dem som kursister, står det dog fast, at institutionens hovedproblem er at sikre den rette tilgang til kursus. En ordning bør tilstræbes, hvor det vil være økonomisk muligt for enhver kvalificeret og interesseret journalist fra de nordiske lande at søge Nordisk Journalistkursus. Det må erkendes, at hertil er stipendiemidler, ud over det for studerende sædvanlige, en absolut nødvendighed, idet journalister i den aldersklasse og med de kvalifikationer, kursus kræver, sædvanligvis sidder med store økonomiske forpligtelser. Bistand hertil fra såvel presseorganisationer som statsmagterne må anses for nødvendig.

Undervisningen

Undervisningen på kursus fulgte med enkelte ændringer undervisningsplanen, der var tilrettelagt af styrelsen. Den plan, der blev den endelige, havde følgende indhold:

1. Preceptor Nils Andrén: Øvelser over aktuelle nordiske politiske problemer	15 timer
2. Direktør Knut Getz Wold: Øvelser over aktuelle økonomiske problemer i Norden	15 »
3. Professor Jørgen Dich: Øvelser over socialpolitik i de nordiske lande	15 »
4. Professor Göran von Bonsdorff: Øvelser over Finlands samtidshistorie	15 »
5. Chefredaktør Chr. A. R. Christensen: Øvelser over Norges samtidshistorie	15 »
6. Docent Pär-Erik Back: Øvelser over Sveriges samtidshistorie	15 »
7. Professor Troels Fink: Øvelser over Danmarks samtidshistorie	15 »
8. Vicedirektør Ivar Guðmundsson: Gennemgang af Islands samtidshistorie og moderne kulturliv	12 »
9. Universitetslektor Erik Reske-Nielsen: Øvelser i international politik	24 »
10. Docent P. O. Barck, redaktør Gustaf Näsström og professor Sv. Møller Kristensen: Forelæsninger over moderne nordisk kulturliv	24 »

11. Universitetsadjunkt Hans P. Clausen: Øvelser i behandling af sproget som værktøj	18 timer
12. Universitetslektor Erik Reske-Nielsen: Øvelser i kritisk behandling af pressens politiske nyhedsstof	12 »
13. Professor Alvar Nelson: Gennemgang af spørgsmål vedrørende pressens frihed, ansvar og selvjustits	12 »
14. Redaktør Henning Sinding-Larsen og chefredaktør C.-A. Nycop: Gennemgang af spørgsmål vedrørende praktisk journalistisk arbejde	12 »

Undervisningen forløb godt og bar præg af, at lærerne i år havde opnået større rutine i den specielle undervisningsform end i 1958. Styrelsen har følgelig på sit møde i Oslo den 13. maj 1959 besluttet at lade undervisningsplanen for kursus 1960 være næsten identisk med planen for 1959. Dog erstattes timerne om nordisk kulturliv med presseemner og faget international politik udvides.

Der blev fra kursisternes side på en drøftelse, de umiddelbart før kursus' slutning havde med ledelsen, givet udtryk for fuld tilfredshed med undervisningen i de enkelte fag og for lærernes indsats for at gøre kursus så godt som muligt.

Også forelæserne viste kursus en meget stor interesse. Ikke mindst kom det til udtryk på et særdeles frugtbar møde, der afholdtes i Oslo den 12. maj 1959 med deltagelse af flertallet af lærerne fra 1959-kurset og som blev organiseret ved hjælp af bidrag fra de respektive landes nordiske kulturkommissioner. På dette møde vedtog de tilstedeværende lærere en henstilling til styrelsen om at søge udvirket, at der blev skabt det bedst mulige økonomiske grundlag for deltagelse i kursus, således at Nordisk Journalistkursus kunne søges af alle kvalificerede nordiske journalister uden at pengevanskeligheder lagde sig hindrende i vejen.

Undervisningsformen

I overensstemmelse med Nordisk Råds ønsker var undervisningen lagt således til rette, at den både var nordisk og almen i sit indhold, og således at der stilledes så store krav til elevernes arbejdsindsats, som man kan kræve på et kursus for viderekomne journalister. Af emnerne på undervisningsplanen var punkterne 1, 2, 3 og 10 således tilrettelagt, at man nok behandlede fælles-nordiske spørgsmål og de enkelte nordiske landes forhold på et sammenlignende grundlag, men at man samtidig tilstræbte en almengyldig undervisning i fagene. På tilsvarende måde forholdt det sig med øvelserne over Finlands, Norges, Sveriges, Danmarks og Islands samtidshistorie, mens det nordiske perspektiv naturligt trådte helt i baggrunden i fagene »international politik» og »sproget som værktøj». Undervisningsplanens punkter 12, 13 og 14 var af pressefagligt tilsnit, men nordiske emner var her i rigt mål draget ind i debatten og øvelserne.

Undervisningen foregik i så godt som alle fag i den s. k. seminarform. Ved den pågældende øvelsesrækkes begyndelse og så tidligt på kursus som for-

eneligt med praktiske hensyn fik deltagerne valget mellem et antal emner, om hvilke de skulle udarbejde en artikel af nærmere aftalt omfang og art. Materiale til opgaverne blev udleveret, undtagen i enkelte tilfælde, hvor deltagerne selv måtte finde frem til det, og kursisterne udarbejdede på dette grundlag en artikel, som blev mangfoldiggjort og derpå kritiseret og debatteret i en time under den pågældende lærers vejledning. I næsten alle fag anvendte man desuden et opponentsystem med det formål i højere grad at aktivisere kursisters indsats i undervisningen.

Som helhed virkede undervisningsformen fuldt ud tilfredsstillende. Der blev i kursusperioden udarbejdet i alt 207 individuelle opgaver, foruden at kursisterne medvirkede i enkelte kollektive opgaver i faget »sproget som værktøj». De fleste af opgaverne var både centrale og vanskelige — cf. den fuldstændige fortegnelse over de besvarede opgaver, opstillet fag for fag i undervisningsplanens rækkefølge i bilaget¹ — og det blev ved kursus' slutning gjort gældende, at arbejdspresset havde været det absolut maximale.

Udbyttet af kursus

Opgavebesvarelsernes kvalitet var gennemgående god — enkelte var helt udmærkede. Dette gjaldt i alle fag, men man mente blandt lærere og i kursusledelsen at kunne konstatere, at besvarelsene i løbet af kursus gennemgik en forbedring og at standarden blev højere. Det bør tages i betragtning, at mange af deltagerne var aldeles uvante med at behandle emner af den art, hvori der undervises på kursus, og at en vis tilpasning derfor var nødvendig.

Kursisterne har ved flere lejligheder, især i en drøftelse med ledelsen kort før afslutningen, og i redegørelser til presseorganisationerne, givet udtryk for tilfredshed med kursus og for, at de mener at have haft et meget betydeligt udbytte af det. Dette er bl. a. kommet till udtryk i artikler i norske og svenske fagblade. Disse gengives andetsteds i rapporten.

En stærkt medvirkende faktor til kursus' gode forløb har det nok været, at praktisk talt samtlige deltagere boede på det nyopførte Journalistkolegium i Vennelystparken i Århus. Arbejdsvilkårene er dér ideelle med undervisningslokale, bibliotek og redaktionsarkiv i umiddelbar tilslutning til kollegiet. Man har herved opnået en samling og en intensitet over kursus, som næppe kunne opnås, hvis deltagerne boede spredt rundt omkring i byen og kun mødtes til timerne. Dette forhold har sikkert også betydet meget for den sammensmeltning på tværs af de nationale grænser, der meget hurtigt indtraf på holdet. Sprogvanskelighederne var små og forsvandt næsten helt efter et par ugers forløb. Der kan derfor ikke herske tvivl om, at Nordisk Journalistkursus har tjent sit praktiske nordiske formål ud over blot den undervisning, der er meddelt om Norden og de nordiske lande, og det bør sikkert hertil føjes, at også samarbejdet mellem lærerne fra de forskellige nordiske lande og samvirket mellem de nordiske presseorganisationers repræsentanter i styrelsen har en betydningsfuld nordisk effekt.

Særarrangementer

Foruden det officielle program på undervisningsplanen blev der på kursus lejlighed til enkelte særarrangementer. Her skal nævnes et 3-dages besøg i Vestberlin umiddelbart før påske, hvortil kursusdeltagerne og kursusledelsen var indbudt af den tyske forbundsregering i Bonn. Besøget, som var tilrettelagt av Inter nationes, Berlin, var særdeles vellykket og gav deltagerne et meget stort udbytte.

Bibliotek og arkiv

En væsentlig forudsætning for, at Nordisk Journalistkursus 1959 har kunnet få et vellykket forløb har det været, at kursus sammen med Journalistkursus ved Århus universitet og det hertil knyttede institut for presseforskning og samtidshistorie har fortsat udbygningen af et bibliotek og det i 1953 grundlagte »redaktionsarkiv».

Biblioteket har dels gennem køb, dels gennem gaver haft en værdifuld accession i efteråret 1958 og foråret 1959. Boggaver er således modtaget fra: den britiske og amerikanske ambassade, en række ministerier i de nordiske lande, Nordisk Råd, erhvervsorganisationer, dagblade og enkelte industriforetagender i Norden. Desuden har kursus modtaget friabonnement på en række politiske, økonomiske og alment orienterende tidsskrifter, herunder månedsskrifter udgivet af de politiske partier i de nordiske lande og af de faglige organisationer. Desuden har det været en betydelig hjælp, at Journalistkursus ved Århus universitet i sommeren 1958 af de danske tipsmidler modtog en engangsbevilling på 6 000 kr.

Biblioteket omfatter en række opslagsværker og håndbøger om international politik, således »Documents of» og »Survey of international affairs», »Annual register», »Keesings contemporary archives», desuden er der samlet en del materiale om internationale organisationer og om de vigtigste problemer i international politik. Biblioteket rummer også bøger om de vigtigste landes nyeste historie, især tiden efter 1945.

Gennem gaver fra Nordisk Råd er tilvejebragt en samling bøger om nordiske problemer. Fra de enkelte nordiske lande findes officielle håndbøger, statistiske årbøger og rigsdagstryk. Gennem Utrikesdepartementet har kursus modtaget en samling aktstykker om Sveriges udenrigspolitik. Desuden findes bøger om landenes nyeste historie, om politiske forhold og om økonomiske og sociale problemer. Indenfor disse grupper udvælges især bøger om emner, der tages op på kursus. Ved redaktør Göran Landbergs medarbejderskab ved Nordisk Journalistkursus lykkedes det at supplere materialet vedrørende Sveriges historie, politik og samfundsforhold meget væsentligt. Kursus abonnerer på en række politiske, økonomiske og sociale tidsskrifter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Desuden modtages som ovenfor nævnt en del tidsskrifter som frieksemplarer.

Desuden omfatter biblioteket en pressefaglig afdeling, og der abonneres på en række udenlandske pressefaglige tidsskrifter.

»Redaktionsarkivet», der nu rummer omkring 600 000 klip, er delt i en nordisk og en international del. Udtagning og systematisering af materiale varetages for det nordiske arkivs vedkommende af videnskabelig assistent, cand. mag. Paul Dahl, mens det internationale stof gennemgås af stud. mag. Henning Spure Nielsen under kursuslederens opsyn. Udklipning og opklæbning foretages af to kontorister, der er midlertidigt henvist til beskæftigelse ved journalistkursus ved Århus universitet ved arbejdsministeriets foranstaltning. Iøvrigt administreres arkivet af kontorassistent Ejvind Skaarup under kursuslederens vejledning.

Arkivets grundstamme var oprindelig stof fra Ritzaus Bureau, hvortil senere er kommet materiale fra de øvrige nordiske landes telegrambureauer og fra de danske politiske partiers pressebureauer. Hertil er efterhånden kommet et meget omfattende stof fra nordiske og udenlandske blade foruden officielt og dokumentarisk materiale, der fremskaffes gennem forskellige kanaler. En systematisk klipning foretages blandt andet og især fra følgende nordiske dagblade: »Berlingske Tidende», »Politiken», »Aktuelt», »Dagens Nyheder», »Information», »Jyllands-Posten» »Hufvudstadsbladet», »Svenska Demokraten», »Appell», »Aftenposten», »Arbejderbladet», »Verdens Gang», »Norges Handels- og Sjøfartstidende», »Stavanger Aftenblad», »Svenska Dagbladet», »Dagens Nyheter», »Stockholms-Tidningen», »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning», »Arbetet» og »Skånska Dagbladet».

For det internationale materiales vedkommende klippes fra »New York Times», »Neue Zürcher Zeitung», »Die Welt» og »The Times» foruden en række ugeblade som f.eks. »Economist», »New statesman», »Observer», »Die Zeit» m. fl. Også stof fra nordisk presse og nordiske tidsskrifter samt fra store politiske tidsskrifter i udlandet indgår i denne del af arkivet, enten direkte som klip for bladenes vedkommende eller gennem henvisninger, når det gælder de store tidsskrifter.

Materialet i bibliotek og arkiv er aldeles uundværligt i kursusundervisningen, står desuden åbent i studieøjemed både for journalister, studenter og andre interesserede, og må forventes at få stigende betydning for studiet af politiske emner.

Århus i august 1959

Jørgen Dich
Kursusforstander

Erik Reske-Nielsen
Kursusleder

R a p p o r t

från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Til medlemmer af komiteen valgtes på rådets 6. session i Oslo den 15. november 1958:

Danmark: Holger Eriksen Knud Thestrup	Norge: Nils Hønsvald Jon Leirfall
Finland: Harras Kyttä Juha Rihtniemi	Sverige: Emil Ahlkvist Olov Rylander
Island: Bjarni Benediktsson	

Til formand har komiteen genvalgt Thestrup og til næstformand Rylander.

Komiteen har holdt møder i København den 26. februar, i Stockholm den 20. og 22. april samt 8.—9. juni, i Ivalo og Hammerfest den 11.—13. august og i København den 3. oktober 1959. Det islandske medlem Bjarni Benediktsson har været forhindret i at deltage i komiteens afsluttende arbejde.

Den 9. juni afholdtes i forbindelse med det nordiske justitsministermøde i Stockholm en forhandling mellem justitsministrene og komiteen.

Den 20.—21. april 1959 deltog komiteen i en af Det nordiske Sameråd arrangeret konference i Stockholm angående samernes stilling med hensyn til adgangen til naturrigdommene, og den 12. august 1959 overværede komiteen afslutningen af den 3. nordiske samekonference i Enare.

Den væsentligste del af komiteens arbejde har bestået i at forberede de juridiske sager til rådets 7. session. I første række har komiteen forberedt rådets behandling af de rejste medlems- og regeringsforslag. Der henvises herom til komiteens udtalelser, som er vedføjet de pågældende sager, nemlig:

1. Sak A 1: om fælles regler om samernes rettigheder
2. Sak A 2: om ensartet associationsretlig lovgivning
3. Sak A 5: om oprettelse af et fælles rådgivende domstolsorgan
4. Sak A 6: om udformningen af kriminologisk samarbejde
5. Sak A 9: om forhindring af forurening af Østersøen med olie
6. Sak A 12: om undgåelse af dobbelt indirekte beskatning
7. Sak A 13: om i andet nordisk land end hjemlandet bosatte nordiske statsborgeres kirkeskat i visse tilfælde
8. Sak A 20: om samordning af visse fradragsregler ved indkomstbeskatning
9. Sak B 2: om ensartet lovgivning om dyreskyttelse

I en række tilfælde har komiteen gennem de nationale sekretariater tilvejebragt de til sagernes behandling fornødne oplysninger om gældende lovgivning m.v. i de forskellige lande.

De af regeringerne til 7. session afgivne meddelelser og beretninger har komiteen gennemgået, ligesom man nærmere har forberedt disse sagers behandling for rådet. I følgende tilfælde har komiteen afgivet en udtalelse, hvortil der henvises:

Sak D 10: meddelelse om rekommandation nr. 26/1954 angående nordiske statsborgeres ret til at drive næring

Ved forhandlingerne med justitsministrene den 9. juni 1959 drøftedes følgende spørgsmål:

1. Strafferetligt samarbejde
  - a. Udleveringslovgivningen (rek. 25/1958)
  - b. Fuldbyrkelse af domme i andet nordisk land (rek. 5/1956)
  - c. Udvidet kompetence hos domstolene til at påkende strafbare forhold begået i andet nordisk land (rek. 5/1956)
  - d. Samarbejde mellem de nordiske landes politi- og anklagemyndigheder (rek. 25/1958)
2. Associationsretlig lovgivning
3. Kriminologisk samarbejde
4. Luftfartslovgivningen
5. Udgivelse af en nordisk juridisk årbog
6. Eksstinktive godtroserhvervelser
7. Konventionen om inddrivelse af underholdsbidrag
8. Nordisk lovgivningssamarbejde

Under drøftelserne af det under punkt 1 b nævnte spørgsmål: fuldbyrkelse af domme i andet nordisk land anmodede justitsministrene komiteen om skriftligt at ville redegøre for dens synspunkter vedrørende sagen. Komiteen afgav herefter den 24/7 1959 en skrivelse til justitsministrene [*se Sak D 19, Bilaga*].

Komiteen har fulgt regeringernes arbejde med rådets tidligere rekommandationer i juridiske sager samt behandlingen af visse nordiske lovgivningsspørgsmål.

På møderne den 26. februar, 20. og 22. april samt 8.—9. juni har komiteen drøftet udvekslingen af tjenestemænd indenfor de nordiske landes centrale forvaltning (rek. 21/1954), og komiteen, der finder det vigtigt, at tjenestemandsudvekslingen fremmes mest muligt, har herefter rettet henvendelse om sagen til præsidiet, der på komiteens forslag den 9. juli har tilstillet regeringerne en skrivelse herom [*se Dokument 1, Tillæg 4*].

Ud over de forannævnte emner har komiteen på sine møder drøftet følgende:

- a. Nordisk Råds arbejdsformer [*se Dokument 1, Tillæg 5*]
- b. Kvaksalverilovgivningen (Sak A 18)
- c. Retsregler vedrørende misbrug af alkohol i trafikken (rek. 16/1956)
- d. Nordiske statsborgeres anmeldelsespligt under ophold i andet nordisk land
- e. Trafikforsikring og motorkøretøjsersstatning
- f. Nordisk juridisk årbog
- g. Advokaters tavshedspligt
- h. Nordisk samarbejde i lovgivningsspørgsmål

Nogle af disse principielle spørgsmål er ikke færdigbehandlet fra komiteens side. Såfremt komiteens mandat forlænges, påtænker komiteen senere at genoptage behandlingen af de pågældende spørgsmål.

København, den 3. oktober 1959

Emil Ahlkvist   Holger Eriksen   Nils Hønsvald   Harras Kyttä

Jon Leirfall   Juha Rihtniemi   Olov Rylander   Knud Thestrup

Formand

Rapport

från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

På förslag av Nordiska rådets presidium utsåg rådet vid sin sjätte session den 15 november 1958 en socialpolitisk niomannakommitté. Kommitténs uppgift förutsattes skola vara att under tiden till nästa session förbereda de saker av socialpolitisk natur, som kunde komma att föreligga vid denna.

Till medlemmar av kommittén valdes från Danmark folketingsmedlemmarna Nina Andersen och Harald Nielsen, från Finland riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson och Judit Nederström-Lundén, från Island altingsmannen Einar Olgeirsson, från Norge stortingsrepresentanterna Claudia Olsen och Rakel Seweriin samt från Sverige riksdagsmännen Birger Andersson och Anders Pettersson. Till ordförande har kommittén utsett Rakel Seweriin och till vice ordförande Anders Pettersson. Byråchefen Sven-Hugo Ryman, Sverige, har kallats att tjänstgöra som kommitténs sekreterare.

Vid möte den 11 maj 1959 i Helsingfors beslöt rådets presidium att låta inkalla kommittén till ett sammanträde i Mariehamn på Åland den 25—den 26 juni 1959. Presidiet uppgjorde följande dagordning för sammanträdet:

- 1) Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (Sak A 3/1959).
- 2) Medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8/1959).
- 3) Rådets rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (Sak D 48/1959).
- 4) Rådets rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 30/1959).

Vidare beslöt presidiet, att kommittén, därest förslag i respektive ämnen komme att väckas, skulle behandla frågan om bättre samordning i fråga om folkpensionerna (se Sak A 15/1959) samt frågan om enhetlig lagstiftning om kvacksalveri (se Sak A 18/1959).

Kommittén har sammanträtt dels i Mariehamn den 25—den 26 juni 1959, dels i Tønsberg den 30 september och den 1 oktober 1959.

Vid dessa sammanträden har deltagit samtliga medlemmar utom Einar Olgeirsson, som ej haft tillfälle att komma tillstädes. Kommittén har därvid genomgått det beträffande de ovannämnda sakerna till rådet inkomna materialet samt avgivit utlåtanden till rådet rörande dem.

Kommittén har därjämte till behandling upptagit det till rådet inkomna regeringsförslaget om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvand-

ringsintresserade (Sak B 3/1959) samt förberett rådets behandling av och avgivit utlåtande i spörsmålet.

Tønsberg den 1 oktober 1959

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Claudia Olsen

Anders Pettersson

Rakel Seweriin

Förman

Rapport

från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin sjätte session den 15 november 1958 till medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

För Danmark:	Folketingsmand Per Hækkerup och fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft
För Finland:	Riksdagsledamöterna Martta Salmela-Järvinen och John Österholm
För Island:	Ambassadrådet Haraldur Kröyer
För Norge:	Stortingsrepresentanterna Erling Fredriksfryd och Trond Hegna
För Sverige:	Riksdagsmännen Gunnar Helén och Ossian Sehlstedt

Då annat icke angivits, har redaktionskommitténs medlemmar ansett det dem lämnade uppdraget gälla till Nordiska rådets ordinarie sjunde session.

Kommittén har sammanträtt den 15 november 1958 i Oslo, därvid den till förman utsett Sehlstedt. Nästkommande sammanträde är planerat att hållas i november 1959. Någon förändring i kommitténs sammansättning har icke skett under tiden sedan rådets sjätte session.

Huvudredaktör för tidskriften har under tiden sedan föregående session varit redaktören i svenska utrikesdepartementet Gustaf Lidén. Nationalredaktörer har varit för Danmark protokollsekretær Svend Thorsen, för Finland lagstiftningsrådet Kurt Westerholm till utgången av år 1958 och därefter redaktören Harry Elg, för Island ambassadrådet Haraldur Kröyer, för Norge redaktør Kåre Mosland samt för Sverige redaktören Åke Malmström.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utgivning. Några ändringar i principerna för tidskriftens redigering har icke företagits under verksamhetsåret.

Till revisorer för tidskriften utsåg rådet den 15 november 1958 riksdagsmännen Birger Andersson och Anders Pettersson, Sverige. Dessa har företagit revision av tidskriftens räkenskaper för kalenderåret 1958.

Beträffande tidskriftens ekonomiska förhållanden kan redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse [*se Tillägg*].

Stockholm den 8 oktober 1959

Ossian Sehlstedt
Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1958

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakts» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1958.

Över räkenskaperna, som detaljgranskats av riksdagens ekonomibyrå samt bokförts och sammanställts av riksgäldskontorets räkenskapsbyrå, föreligger ett sammandrag för tiden den 1 januari—den 31 december 1958. Samtliga belopp har där upptagits i svenska kronor, där icke annat angives.

Under år 1958 utkom 15 nummer av tidskriften. Den har tryckts hos statens reproduktionsanstalt enligt upprättat kontrakt men bokbinderibehandlats och distribuerats av annan firma i Stockholm. Upplagan har varit 4 100 exemplar. Omfånget av varje nummer har varierat mellan 48 och 64 sidor. Upplagan har i ungefärliga tal fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 825 ex., till Finland 940 ex., till Island 185 ex., till Norge 760 ex. och till Sverige 1 300 ex. Postprenumeranternas antal har under år 1958 varit 64.

Till riksgäldskontoret under året influtna inkomster har uppgått till 693 kronor 08 öre, utgörande likvid för 64 postprenumerationer (å 6: 82 kr.), 24 direktprenumerationer (å 9: — kr.) samt 37 lösnummerförsålda exemplar (å 1: — kr.).

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret uppgått till 120 835 kronor 71 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 56 201 kronor 08 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 3 746 kronor 74 öre.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats de olika länderna emellan på följande sätt:

Danmark	20 %	av	nettokostnaderna	sv. kr	24 028: 52
Finland	20 %	»	»	» »	24 028: 52
Island	5 %	»	»	» »	6 007: 14
Norge	20 %	»	»	» »	24 028: 52
Sverige	35 %	«	»	» »	42 049: 93
					120 142: 63

I övrigt hänvisar vi till bilagda tablå [*se Bihang*].

Som ovan nämnts, har de utgifter, som utbetalts av Sverige, granskats på samma sätt som sker med riksdagens utgifter. De utgifter, som bestritts av övriga länder och som påförts tidskriftens utgiftskonto, står i relativt god relation till beslutade redaktörsarvoden och beräknade expenser.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under 1958 hållit tre sammanträden, nämligen den 15 mars i Köpenhamn samt den 10 och den 15 november i Oslo.

I övrigt har revisionen icke givit anledning till något uttalande från revisorernas sida.

Stockholm den 15 april 1959

Birger Andersson

Anders Pettersson

Kostnader för »Nordisk Kontakt» under 1958 och deras fördelning

			å vista köpkurs per 31 december 1958	Utlagda kostnader sv. kr.		Totalbeloppet fördelas	Differens sv. kr.
Danmark	d. kr.	12 000:—	75: 10	9 012:—	20 %	24 028: 52	— 15 016: 52 ³
Finland	fmk	696 107:—	1: 63	11 346: 54	20 %	24 028: 52	— 12 681: 98
Island	isl. kr.	19 759: 62	4: 90	4 032: 57	5 %	6 007: 14	— 1 974: 57
Norge	n. kr.	13 724: 90	72: 60	9 964: 27	20 %	24 028: 52	— 14 064: 25
Sverige	sv. kr.	86 480: 33 ¹		86 480: 33	35 %	42 049: 93	+ 44 430: 40
				120 835: 71		120 142: 63	
Avgår inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt»				693: 08 ²			
Brist att fördelas				120 142: 63			
<hr/>							
¹ Härav:							
tryckningskostnader (inkl. papper och häftning)				48 942: 21			
korrekturläsning och översättning				4 748: —			
distribution och porto				7 258: 87			
telefon och kontorskostnader				492: 63			
telegram				74: 80			
reskostnader för redaktionskommittén				2 302: 82		63 819: 33	
redaktörsarvoden					12 000: —		
honorar till författare					5 661: —	17 661: —	
						81 480: 33	
² Beloppet i sin helhet inlutet i Sverige							
³ Sverige tillföres från Danmark, Finland, Island och Norge				43 737: 32			
Sverige tillföres från tidskriftens inkomster				693: 08			
				44 430: 40			

UTSKOTTSFÖRSLAG M. M.

Riktlinjer för utskottsarbetet

(Antagna av arbetsutskotten den 1 november 1959)

1. Utskottets första möte öppnas av den, som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över de i utskottet invalda medlemmarna.

Vid mötet

- a) väljes ordförande och en vice ordförande,
- b) anmäles, vem presidiet jämlikt § 8 arbetsordningen för rådet utsett till sekreterare,
- c) inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån icke annat särskilt beslutes, delta i utskottets förhandlingar,
- d) bemyndigar utskottet ordföranden att i förekommande fall tillåta suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,
- e) överväger utskottet, vilka sakkunniga som enligt 13 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall inkallas till utskottet för att biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer, som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga) samt
- f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete.

2. Utskottets förhandlingar är slutna, och utskottet äger icke göra sina möten offentliga.

3. Tillträde till utskottets förhandlingar har utöver vederbörande utskottssekreterare och dem, som enligt vad under 1. beslutats beretts tillfälle närvara, de, som utskottet eljest jämlikt 13 § arbetsordningen beslutat tillkalla, presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare. Presidie medlemmarna och huvudsekreterarna har liksom vederbörande utskottssekreterare rätt erhålla ordet i utskottet. Till frågan om sakkunnigas närvaro i utskottet vid tidpunkten för besluts fattande ankommer det på utskottet att självt fatta ståndpunkt.

4. Vid utskottets möten föres protokoll av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, namnen på närvarande medlemmar och regeringsrepresentanter samt tillkallade sakkunniga ävensom de av utskottet fattade besluten.

5. Varje sak föredrages för utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig. Utskottet har att till rådet avge förslag angående de till utskottet hänskjutna sakerna.

6. För varje förslag utses en talesman med uppgift att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. I fråga om saker av större betydelse bör utskottet förbereda debatten i rådet, t. ex. genom att ordna en talarlista för plenarmötet.

7. Utskottets förslag skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisning till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen samt eventuella reservationer (minoritetsförslag). Förslaget avfattas på dens språk, som har uppgjort det.

8. För konklusionernas avfattande har i förenhetligande syfte uppgjorts visst schema, vilket om möjligt bör följas. I fråga om medlems- och regeringsförslag och sak, i vilket tilläggsförslag väckts, bör konklusionen gå ut på antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller uppskov. Berättelser och meddelanden förutsättes skola läggas till handlingarna, meddelande tillika med angivande av om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas.

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (Sak A 1) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötseisens område (Sak D 23)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter samt meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötseisens område, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I ett till 6:e sessionen väckt förslag (Sak A 7/1958) hemställde Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Ragnhild Sandström, att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka förenhetliga de i Finland, Norge och Sverige gällande reglerna rörande den samiska befolkningens rättigheter med avseende å naturresursernas utnyttjande i dessa länder. På förslag av juridiska utskottet (nr 1/1958) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session samt uppdraga åt juridiska niomannakommittén att under tiden till nästa ordinarie session fullfölja arbetet med spörsmålet efter de riktlinjer, som utskottet anvisat i nämnda förslag.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson (talesman), Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup och Johannes Virolainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup och statsråd Harald Løbak.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medlemmarna av Nordiska samerådets arbetsutskott, konsulent Hans J. Henriksen, Norge, ingenjören Karl Nickul, Finland, och docenten Israel Ruong, Sverige, samt attachén Pär Kettis, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i sakerna tryckta handlingarna.

Genom det initiativ, som tagits genom det förevarande medlemsförslaget, har rådet beretts tillfälle att taga ställning till samefrågan i hela dess vidd. Genom att saken vid föregående session uppsköts till denna har det blivit

möjligt att insamla ett omfattande material, som mångsidigt belyser de problem, som sammanhänger med samernas levnadsförhållanden och livsvillkor. Enligt utskottets mening har det härigenom skapats ett underlag för igångsättande av de ytterligare utredningar, som är erforderliga för att mera i detalj utforma förslag till konkreta åtgärder till förbättring av samernas ställning.

Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till de synpunkter, som juridiska niomannakommittén anfört i sitt till rådet i saken avgivna yttrande av den 13 augusti 1959. Under sakens behandling i utskottet har bl. a. frågan om hur samebegreppet bör bestämmas närmare diskuterats. Med hänsyn till de därvid framkomna upplysningarna vill utskottet framhålla önskvärdheten av att det tillfälle, som 1960 års allmänna folkräkningar i Finland, Norge och Sverige erbjuder att erhålla närmare uppgifter om den samiska befolkningen i våra länder, begagnas. Samverkan bör lämpligen komma till stånd mellan ländernas statistiska myndigheter på denna punkt, så att ett likformigt och fullt jämförbart material rörande samerna framkommer i samtliga länder. Härigenom skulle det bli möjligt att mera i detalj kartlägga den samiska befolkningens sammansättning och levnadsvillkor.

Den av niomannakommittén föreslagna undersökningen av samebefolkningens problem bör sålunda enligt utskottets mening nu komma till stånd. Varje dröjsmål med utredningsarbetets igångsättande bör undvikas.

I de av regeringarna till årets session avgivna meddelandena om den tidigare rekommendationen angående samverkan inom renskötseln har såväl Finlands som Norges regeringar understrukit önskvärdheten av att ett gemensamt nordiskt organ för att handlägga gemensamma frågor på det särskilda område, som renskötseln bildar, inrättas. Från svensk sida tycks man dock alltjämt icke vilja efterkomma Finlands och Norges önskemål i denna del. Enligt utskottets mening bör ett praktiskt samarbete snarast komma till stånd mellan de myndigheter, under vilkas handläggning renskötselnäringen i de olika länderna är att hänföra. Det mera långsiktiga utredningsarbetet rörande samefrågorna i allmänhet får icke förhindra, att en praktisk samverkan mellan vederbörande myndigheter såvitt angår renskötseln kommer till stånd. Det synes därför kunna ifrågasättas, om man icke i Sverige kunde ompröva sitt ställningstagande till denna sak.

Utskottet får därför föreslå,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bland annat det genom rådets medverkan frambragta materialet (Sak A 7/1958 och A 1/1959) gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden;

II. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 3 november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja (Sak A 9)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om forhindring af forurening af Østersøen ved olie, fremsat af Holger Eriksen og Ragnhild Sandström. I forslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland och Sverige i fællesskab at rette henvendelse til Polens og Sovjetunionens regeringer om ratifikation av olieskadekonventionen af 1954 samt at undersøge mulighederne for en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersø-området.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen (talsmand), Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kytä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup og Johannes Virolainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland og justitsminister Hans Hækkerup.

Endvidere har som sagkyndige deltaget kommerserådet Gunnar Böös, Sverige, kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og afdelingschefen Svante Sundman, Finland.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

Af nímandskomiteens udtalelse fremgår, at en henvendelse til Polen og Sovjetunionen om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 vel vil betyde et vigtigt skridt i retning af at gøre Østersøen til et oliefrít hav, men at en ratifikation fra Polens og Sovjetunionens side dog ikke vil kunne hindre, at skibe fra lande der endnu ikke har ratificeret konventionen foretager olieudtømning i de olieforbudte zoner. Komiteen foreslår derfor, at der af regeringerne i fællesskab rettes henvendelse om ratifikation ikke blot til Polen og Sovjetunionen, men også til de øvrige lande, der vel har undertegnet konventionen, men endnu ikke har ratificeret denne. Med hensyn til spørgsmålet om udvidelse af konventionen, således at olieudtømning forbydes i hele Østersøen, tiltræder komiteen det rejste forslag.

Juridisk udvalg kan ganske tilslutte sig det af nímandskomiteen anførte. Udvalget ønsker særlig at fremhæve, at en henvendelse til samtlige signatar-

magter, der endnu ikke har ratificeret konventionen, også vil kunne få betydning for Danmark og Norge, hvis kyster på samme måde som Østersø-kysterne jævnlig har været utsat for olieskade. Med hensyn til spørgsmålet om udvidelse af den olieforbudte zone i Østersøen, vil udvalget anføre, at der ganske vist i selve konventionen, jfr. pkt. 3 i bilag A til denne, er hjemmel til en udvidelse, idet hvert medlem af konventionen kan fremsætte forslag herom. Et sådant forslag kan imidlertid ikke ventes uden videre at vilje blive accepteret uden for de nordiske lande. Udvalget kan derfor tiltræde, at det foreslås regeringerne i fællesskab at rejse dette spørgsmål, ligesom udvalget kan tilslutte sig nimandskomiteens forslag om, at spørgsmålet rejses gennem Den mellemstatslige rådgivende Søfartsorganisation (IMCO).

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 til de stater, der indtil nu ikke har ratificeret konventionen samt

2. at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersøområdet.

Stockholm, den 3. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (Sak A 6) samt meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (Sak D 18)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete samt meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området, överlämnat av Sveriges regering.

I ett till sjätte sessionen väckt förslag (Sak D 34/1958, Tilläggsförslag) om viss utformning av kriminologiskt samarbete hemställde Olov Rylander, att rådet vid behandlingen av föreliggande meddelanden om rekommendation nr 4/1956 måtte uttala sig för en lösning av frågan om kriminologiskt samarbete i den ordning, som förslagsställaren närmare angivit. I förslaget förordades sammanfattningsvis den ordningen, att lokalt lärostolar inrättas i kriminologi men att forskningsanslagen samlas gemensamt och på mest ändamålsenliga sätt fördelas av exempelvis ett forskningsråd mellan de olika nationella organen. På förslag av juridiska utskottet (nr 15/1958) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä (talesman), John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup och Johannes Virolainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland och justitsminister Hans Hækkerup.

Härjämte har som sakkunnig deltagit lic. jur. Knut Sveri.

Utskottet har tagit del av de i sakerna tryckta handlingarna.

Genom den av professor J. Andenæs i Oslo verkställda utredningen angående formerna för ett vidgat nordiskt kriminologiskt samarbete har Nordiska rådets i rekommendation nr 4/1956 uttalade önskemål om utredning angående möjligheterna för ett ökat nordiskt samarbete på det kriminologiska om-

rådet blivit tillgodosett. Utredningen har varit föremål för remissbehandling, vars resultat redovisas i *Sak A 6* vid årets session. I likhet med juridiska niomannakommittén anser utskottet, att det varit mest ändamålsenligt, om ett gemensamt forskningsinstitut kunnat inrättas på det kriminologiska området med tillräckliga resurser att upptaga de stora forskningsuppgifter, som föreligger på detta fält. Utskottet delar emellertid kommitténs mening, att det icke torde vara praktiskt möjligt att i närvarande läge realisera denna tanke.

Under sådana omständigheter kan utskottet ansluta sig till kommitténs förslag att börja samarbetet på detta område i en relativt blygsam omfattning. Utskottet kan därför tillstyrka, att rådet antager en rekommendation till regeringarna av innehåll, att ett kriminologiskt forskningsråd inrättas samt att erforderliga medel anvisas för administrationen av en sådan inrättning. I anledning av den inom utskottet förda diskussionen vill utskottet framhålla önskvärdheten av att ett sådant forskningsråd icke gives en alltför fast organisatorisk utformning utan att möjligheter öppnas att anpassa denna ram för samarbetet efter de olika forskningsuppgifter, som kan möta. Enligt utskottets mening bör ett forskningsråd av föreslagen art vara oförhindrat att arbeta med såväl teoretiska, vetenskapligt inriktade forskningsuppgifter som med praktiskt lagda undersökningar, vilka direkt syftar till vidtagande av åtgärder i brottsbekämpande syfte. Var tyngdpunkten i forskningsrådets uppgifter kommer att ligga, torde i stor utsträckning komma att bli beroende av de villkor, som knytes till beviljandet av de medel, vilka i de olika länderna kommer att stå till förfogande för kriminologiska undersökningar.

Under hänvisning till det anförda får utskottet föreslå,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd samt att anvisa de medel, som erfordras för administrationen av en sådan inrättning;

II. att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 3 november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område jämte tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete (Sak C 1)

Till juridiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete på lagstiftningens område, överlämnad av Sveriges regering, jämte tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete, väckt av Olov Rylander och Knud Thestrup. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att närmare undersöka, huru det nordiska lagstiftningsarbetet kan mest effektivt organiseras samt att därefter förelägga rådet för yttrande de förslag, som kan ha framkommit vid regeringarnas undersökningar.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup (talesman), Johannes Virolainen och Erling Wikborg samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup och statsrådet Ingvar Lindell.

Vidare har som sakkunniga deltagit hovrättsrådet Sara Falk, Sverige, och docenten Gustaf Petré, Sverige.

Utskottet har tagit del av de saken tillhörande tryckta handlingarna.

Utskottet har med intresse tagit del av den översända berättelsen om nordiskt lagstiftningssamarbete, vilken utvisar att detta fortskrider på ett glädjande sätt.

Vad angår den i tilläggsförslaget väckta frågan om formerna för lagstiftningssamarbetet upplystes i utskottet, att sedan numera verksamheten inom Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område upphört, det åt kanslichefen Teini Ahava, statssekreteraren Per Bergsten, departementschef Vilhelm Boas och departementsråd Rolv Ryssdal uppdragits att närmast under justitieministerna handha löpande uppgifter beträffande nordiskt lagstiftningssamarbete.

Under diskussionerna i utskottet uttrycktes tillfredsställelsen med de stora framsteg, som uppnåtts under det hittillsvarande lagstiftningssam-

arbetet. Det intresserade arbete, som inom regeringarna nedlagts på dessa samarbetsfrågor, värdesättes högt av utskottet. Det framhölls emellertid, att man nu i detta arbete ställes inför uppgifter av delvis nytt slag i och med att man börjar lämna det centrala civilrättsliga fältet och i ökande omfattning kommer in på andra områden, där det kontroversiella stoffet ofta är betydande. Att de nuvarande samarbetsformerna icke är helt tillfredsställande, torde bl. a. det sätt, på vilket varumärkeslagstiftningsfrågan kommit att handläggas, utvisa.

I utskottet uttalades önskemål om att man inför det nu snabbt fortskridande europeiska ekonomiska samarbetet, som kan motses bli än mer intensifierat, skulle ompröva organisationsformerna. I och med att i vart fall Danmark, Norge och Sverige preliminärt beslutat sig för att inträda i ett blivande europeiskt frihandelsförbund (de s. k. sju), vilken organisation i sin tur avses skola finna former för ekonomisk samverkan med övriga europeiska länder, har behovet av en effektivisering av formerna för lagstiftningssamarbetet förstorats.

De i utskottet närvarande justitieministrarna har förklarat sig komma att upptaga de metodfrågor, om vilka är fråga, till närmare undersökning vid sitt nästa möte. Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett det vara erforderligt att nu besluta avgiva en rekommendation i denna sak till regeringarna. Om tilläggsförslaget uppskjutes till en senare session, blir det möjligt att längre fram återkomma till saken, sedan justitieministrarna fått tillfälle att gemensamt närmare genomgå de praktiska organisationsproblem, som tilläggsförslaget reser.

På grund av det anförda får utskottet föreslå,

- I. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;
- II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till en senare session.

Stockholm den 3 november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (Sak D 2)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 7/1953 om nordiske statsborgeres retsstilling under ophold i andet nordisk land, indsendt af Danmarks og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup (talsmand), Johannes Virolainen og Erling Wikborg samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Ingvar Lindell.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende meddelelser vedrørende 1. indregistrering og trafik med luftfartøjer, 2. internordisk gyldighed for flyvecertifikater, 3. ret til at give offentlige forestillinger, 4. ret til at beklæde statsligt embede og 5. bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af myndigheder i andet nordisk land.

Af de af regeringerne afgivne meddelelser fremgår at der for tiden ikke vil kunne opnås større retslig ligestilling med hensyn til reglerne om indregistrering og trafik med luftfartøjer og internordisk gyldighed for flyvecertifikater. Disse spørgsmål bør herefter anses for færdigbehandlede for rådets vedkommende.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålets ikke færdigbehandlede del til en senere session for så vidt angår ret til at give offentlige forestillinger, ret til at beklæde statsligt embede og bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af

myndigheder i andet nordisk land samt anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende for så vidt angår indregistrering af og trafik med luftfartøjer og internordisk gyldighed for flyvecertifikater.

Stockholm, den 3. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (Sak A 2)

Til juridisk udvalg er henvist udsat medlemsforslag om ensartet associationsretlig lovgivning.

I et ved 6. session fremsat forslag (Sak A 29/1958) henstillede Olov Rylander til rådet at rekommandere regeringerne at foretage en gennemgang af den associationsretlige lovgivning i de nordiske lande med henblik på at opnå større retslig lighed på dette område. Efter indstilling af juridisk udvalg (nr. 7/1958) besluttede rådet at udsætte den videre behandling af medlemsforslaget til næste ordinære session.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander (talsmand), Knud Thestrup, Johannes Virolainen og Erling Wikborg samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Ingvar Lindell.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske niramandskomité.

Af niramandskomiteens udtalelse fremgår, at et lovgivningssamarbejde allerede er under forberedelse af regeringerne på visse afgrænsede områder inden for aktieselskabsretten, hvorfor komiteen ikke finder det fornødent, at der på indeværende tidspunkt afgives nogen rekommandation i sagen.

Udvalget kan tilslutte sig, at man fra rådets side foreløbig afventer resultatet af den undersøgelse, som regeringerne vil lade foretage vedrørende aktieselskabslovgivningen.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet udsætter den videre behandling af medlemsforslaget til en senere session.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 2)

Til juridisk udvalg er henvist udsat regeringsforslag om ensartet dyrebeskyttelseslovgivning.

I et ved 6. session fremsat forslag (Sak B 4/1958) henstillede Norges regering, at Nordisk Råd foranlediger udredet spørgsmålet om ensartet dyrebeskyttelseslovgivning i de nordiske lande særlig med hensyn til fremvisning af dyr. Efter indstilling af juridisk udvalg (nr. 19/1958) besluttede rådet at udsætte den videre behandling af forslaget til næste ordinære session.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg (talsmand), Olov Rylander, Knud Thestrup, Johannes Virolainen og Erling Wikborg samt justitieministern Antti Hannikainen, justitsminister Hans Hækkerup og statsråd Harald Løbak.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nemandskomiteé.

Det fremgår af nemandskomiteens udtalelse i sagen at det efter komiteens opfattelse på forhånd må forekomme tvivlsomt, om en nærmere undersøgelse af sagen på fælles-nordisk basis vil kunne bane vej for en mere ensartet lovgivning på det her omhandlede område, og at en mere ensartet lovgivning i øvrigt vil have ret begrænset betydning. Komiteen er herefter kommet til det resultat, at man ikke fra rådets side bør foranledige den foreliggende sag optaget til behandling af regeringerne.

I udvalget har der været sympati for tanken om at forbyde dressur og offentlig fremvisning af dyr i cirkus, men efter de udtalelser, der foreligger fra forskellige organisationer og administrative organer, kan udvalget tilslutte sig, at det på forhånd ikke forekommer muligt at gennemføre mere ensartede regler på dette område. Da udvalget endvidere kan tiltræde nemandskomiteens opfattelse af sagens ret begrænsede betydning for det nordiske fællesskab, mener udvalget at måtte tiltræde nemandskomiteens indstil-

ling. Det ved nimanndskomiteens foranstaltning tilvejebragte materiale har under alle omstændigheder kastet lys over de foreliggende spørgsmål, således at fremtidige ændringer af dyrebeskyttelseslovgivningen i de forskellige lande vil kunne foretages under hensyntagen til de synspunkter, der er kommet frem under rådets behandling af sagen.

Udvalget indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af regeringsforslaget.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 10)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 26/1954 angående nordiske statsborgeres ret til at drive næring, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson, Harras Kytä, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup (talsmand), Johannes Virolainen og Erling Wikborg samt justitieministern Antti Hannikainen og justitsminister Hans Hækkerup.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en af rådets juridiske nimanndskomiteé udarbejdet redegørelse for sagens aktuelle stilling.

Af nimanndskomiteens redegørelse fremgår det, at den ved rekommandation nr. 26/1954 tilsigtede liberalisering af praksis i vidt omfang er gennemført. Efter komiteens opfattelse bør det imidlertid tilstræbes, at der i de forskellige nordiske landes lovgivning på det her omhandlede område tilvejebringes fuld ligestilling af nordiske statsborgere, uden at man skal henvises til at søge dispensation fra et i lovgivningen opstillet krav om statsborgerret. Komiteen anser det for hensigtsmæssigt foreløbig at afvente resultaterne af den undersøgelse, som regeringerne vil lade foretage vedrørende spørgsmålet om en mere ensartet aktieselskabslovgivning, en undersøgelse, der må antages også at ville omfatte spørgsmål om udlændinges adgang til at være bestyrelsesmedlemmer, direktører m. v. i aktieselskaber.

Af nimanndskomiteens udtalelse fremgår endvidere, at komiteen har påbegyndt en undersøgelse af spørgsmålet om nordiske statsborgeres ligestilling med hensyn til adgangen til at drive mere specielle næringer.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at den ligestilling af nordiske statsborgere, som rekommandation nr. 26/1954 tager sigte på, i vidt om-

fang er gennemført, og at nimandskomiteen har påbegyndt den nævnte undersøgelse af ligestillingsspørgsmålet inden for mere specielle næringsgrene. Da udvalget i det hele kan tilslutte sig nimandskomiteens udtalelse i sagen, skal udvalget indstille,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til en senere session.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall (Sak A 13)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om i andet nordisk land end hjemlandet bosatte nordiske statsborgeres kirkeskat i visse tilfælde, fremsat af Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen og Erling Wikborg. I forslaget henstilles til regeringerne at søge gennemført en ordning, hvorved der gives nabolandskirker ret til at oppebære kirkeskat, udlignet på fastboende skattepligtige fra andet nordisk land, som tilkendegiver, at de betragter vedkommende kirke som deres sognekirke.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Olov Rylander, Knud Thestrup, Johannes Virolainen og Erling Wikborg (talsmand).

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nemandskomiteé.

Af nemandskomiteens udtalelse fremgår, at komiteens forberedende arbejde med sagen ikke har kunnet afsluttes inden sessionen. Det er endvidere oplyst, at komiteen har påbegyndt en undersøgelse af, om det foreliggende spørgsmål vil kunne løses, uden at rådet vedtager nogen rekommandation i sagen.

Udvalget finder det rigtigt, at det af nemandskomiteen først undersøges, om en tilfredsstillende ordning for de kirker, der omfattes af forslaget, vil kunne opnås ved aftale med vedkommende administrative organer. Da nemandskomiteen i øvrigt endnu ikke har afsluttet sit forberedende arbejde, er udvalget enig i, at endelig stillingtagen til sagen udsættes til en senere session.

Udvalget indstiller,

at rådet udsætter den videre behandling af medlemsfor-
slaget til en senere session.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak A 20)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om samordning af visse fradragsregler ved indkomstbeskatning, fremsat af Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Jon Leirfall, Olov Rylander og Knud Thestrup. I forslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for i visse i forslaget nærmere angivne henseender at vedtage sådanne ændringer i gældende regler for beskatning af indtægt, at der ikke indtræder uheldige virkninger i beskatningshenseende ved udveksling af arbejdskraft mellem de nordiske lande.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Olov Rylander, Knud Thestrup (talsmand) og Johannes Virolainen samt statsråd Jens Haugland.

Endvidere har som sagkyndig deltaget rättsavdelningschefen Sten Walberg, Sverige, og kammarrättsfiskalen Bertil Wennergren, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité. Det fremgår af nímandskomiteens udtalelse at dens forberedende arbejde med sagen endnu ikke er afsluttet. Komiteen foreslår derfor sagen udsat.

Udvalget finder umiddelbart de i sagen rejste spørgsmål særdeles vigtige og anser det for ønskeligt, om der kunne træffes sådanne foranstaltninger, at de i medlemsforslaget påpegede ulemper undgås. Udvalget finder anledning til at understrege, at forslaget ikke tager sigt på ændring af de mere principielle regler i de respektive landes skattelovgivning.

Udvalget er enigt med nímandskomiteen i, at det ikke under denne session vil være muligt at tage endelig stilling til sagen og skal derfor indstille,

at rådet udsætter den videre behandling af medlemsfor-
slaget til en senere session.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning (Sak A 12)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om undgåelse af dobbelt indirekte beskatning, fremsat af Harras Kytä, Poul Møller, Olov Rylander og Knud Thestrup. I forslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en konvention af i forslaget nærmere angiven art til undgåelse af dobbelt indirekte beskatning.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Niels Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kytä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson (talsmand), Olov Rylander, Knud Thestrup og Johannes Virolainen samt statsråd Jens Haugland.

Endvidere har som sagkyndig deltaget regeringssekreteraren Osmo Kalliala, Finland, og rättsavdelningschefen Sten Walberg, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

Som det fremgår af medlemsforslaget, kan den, der flytter fra et land til et andet, komme ud for, at der i tilflytningslandet må erlægges omsætningsafgift af medbragt flyttegods, uanset at omsætningsafgift af dette tidligere er erlagt i fraflytningslandet. De mindre rimelige resultater, som den nu gældende lovgivning på dette område kan føre til, tænkes af forslagsstillerne imødegået ved indgåelse af en konvention om, at der i tilfælde af flytning fra et nordisk land til et andet ikke i tilflytningslandet skal erlægges omsætningsafgift af medbragt flyttegods med større beløb end forskellen mellem den omsætningsafgift, der rettelig skal betales af vedkommende vare, og den omsætningsafgift, der i fraflytningslandet er betalt af varen. Af de på den juridiske nímandskomités foranledning indhentede udtalelser om den foreliggende sag fremgår bl. a., at der ikke synes at være noget principielt til hinder for gennemførelsen af en sådan konvention, omend visse tekniske vanskeligheder vil rejse sig, således med hensyn til konstateringen af, hvilken omsætningsafgift der er betalt i fraflytningslandet.

Selv om dobbeltbeskatning på det heromhandlede område vel ikke er hyppigt forekommende, er udvalget enig med nimanndskomiteén i, at der bør søges gennemført en konvention efter de i forslaget angivne retningslinier.

Udvalget har ikke taget stilling til, hvilket nærmere indhold en konvention som den foreslåede bør have. Man er opmærksom på, at der vil opstå visse spørgsmål angående afgrænsningen af en sådan konventions område. Begrebet »flyttegods» må således nærmere fastlægges, og der må f. eks. tages stilling til, hvilke krav med hensyn til opholdstid i fraflytningslandet der må være opfyldt, for at delvis fritagelse for erlæggelse af omsætningsafgift kan finde sted. Udvalget finder det imidlertid rettest, at det overlades til regeringerne nærmere at fastlægge konventionens område i overensstemmelse med de foran angivne principper.

Udvalget skal herefter foreslå,

at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en konvention om, at der ved flytning fra et nordisk land til et andet ikke i tilflytningslandet skal erlægges omsætningsafgift af medbragt flyttegods med større beløb end forskellen mellem den omsætningsafgift, der i tilflytningslandet ellers ville være pålagt vedkommende vare, og den omsætningsafgift, der i fraflytningslandet er betalt af varen.

Stockholm, den 4. november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 19) samt meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m.m. (Sak D 62)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet, överlämnat av Sveriges regering, samt meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m., överlämnat av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander (talesman), Knud Thestrup och Johannes Viro-lainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsrådet Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup och statsrådet Ingvar Lindell.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit lagbyråchefen Bengt Hjern, Sverige, regeringssekreteraren Kai Korte, Finland, och docenten Gustaf Petré, Sverige.

Utskottet har tagit del av de sakerna tillhörande tryckta handlingarna.

Med tillfredsställelse har utskottet erfarit, att det i anledning av förevarande båda rekommendationer inledda nordiska samarbetet fortskrider på avsett sätt.

Vad angår frågan om verkställighet av straff, ådömt i annat land än domslandet, vill utskottet ansluta sig till vad från juridiska niomannakommittén anförts i skrivelse den 24 augusti 1959 till justitieministrarna. Där framhålls, att man bör söka eftersträva en så enkel ordning som möjligt. En dom, som meddelats i ett land och där vunnit laga kraft, bör utan egentlig omprövning kunna verkställas i annat nordiskt land. Ett avsevärt steg framåt tages i det nordiska straffrättsliga lagstiftningssamarbetet, då regler av detta innehåll kan sättas i kraft.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att, såvitt angår verkställighet av bötesstraff, ett fullständigt nordiskt samarbete ännu icke förverkligats. Den mellan Danmark, Norge och Sverige den 8 mars 1948 ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar i brottmål, avseende i främsta rummet ekonomiska påföljder såsom böter, torde böra utvidgas att avse jämväl övriga nordiska länder.

Beträffande det polisiära samarbetet kan konstateras, att ett mycket nära samarbete mellan de ansvariga myndigheterna redan försiggår. Närmast torde böra övervägas, i vilken utsträckning den relativt effektiva ordning, som utbildats i praxis, nu kan givas en fastare legal grundval. Å ena sidan är det angeläget, att myndigheternas rörelsefrihet i förevarande avseende bevaras, å andra sidan är det lika uppenbart, att det småningom blir nödvändigt att polisens samverkan får legal grund. Bestämmelser erfordras t. ex. då ett lands polismyndigheter skall bedriva förundersökningsarbete på ett annat lands territorium. Resultatet bör vara, att utredningsarbete i brottmål bör kunna bedrivas utan hinder av riksgränserna. Här inställer sig även frågan, i vilken utsträckning polismyndigheterna i ett land skall få rätt att med tillämpning av sedvanliga straffprocessuella tvångsmedel utreda även brott, som begåtts i annat nordiskt land och som icke skall beivras vid de egna domstolarna. Utskottet anser emellertid icke erforderligt att nu närmare ingå på dessa spörsmål. Företrädare för regeringarna är redan sysselsatta med utredningsarbete på detta fält.

På åklagarplanet torde den mest angelägna samarbetsuppgiften vara att genomföra en ordning, som innebär skyldighet för ettvarit nordiskt land att delgiva stämningar i brottmål utfärdade i ett annat nordiskt land. Enligt nuvarande regler torde icke myndigheterna i ett land vara pliktiga att medverka i grannlandets straffrättsskipning genom att ombesörja inkallelse av åtalade personer till domstol i grannlandet. Att träffa överenskommelse om införande av en ömsesidig sådan skyldighet synes utskottet vara förtjänt att övervägas.

Införande av skyldighet att delgiva stämningar i brottmål är emellertid ej tillräckligt. Önskad effekt uppnås icke, om det icke i sista hand finnes möjlighet att bruka något slag av tvång gentemot den, som trots erhållen kallelse vägrar att inställa sig och svara vid det andra landets domstol. Det bör enligt utskottets mening kunna närmare prövas, om icke regler kunde införas av innehåll, att gentemot den, som blivit instämd till domstol för brott, begånget vid besök i ett annat land, tvångsåtgärder skulle kunna förekomma.

Det här berörda problemet har aktualitet framför allt i gränsdistrikten, där det någon gång inträffar, att personer, som besöker grannlandet, därvid gör sig skyldiga till straffbar handling. Påtagliga blir dessa svårigheter i sådana trakter, där en livlig gränstrafik utvecklats. Men frågan har icke minst genom den ökade samfärdseln fått betydelse även för länderna i deras helhet. Den stora trafikström av motorfordon, som går genom de nordiska länderna, föranleder problem. Vid en rad tillfällen kan bli aktuellt att låta

domstol pröva de spörsmål, som kan uppkomma genom att någon från ett nordiskt grannland överträder vistelselandets trafiklagstiftning i någon form.

Fall av den art, som sist antytts, har stundom avdömts i den tilltalades hemland, oaktat att den åtalade gärningen förövats i grannlandet, där också polisutredning verkstälts. Denna ordning är icke särdeles tillfredsställande, då det ofta blir svårt att tillgodose kravet på omedelbarhet i rättskipningen.

Även på sist angivna fält finns anledning hoppas, att det nu pågående utredningsarbetet skall avsätta resultat och leda till ett vidgat samarbete.

Vad slutligen beträffar utlämningslagstiftningen är det glädjande, att i Sverige lagförslaget redan kunnat antagas och lag i ämnet blivit utfärdad, liksom att lagförslaget redan framlagts för Danmarks Folketing och för Finlands riksdag. Under utskottsförhandlingarna har upplysts, att regeringen i Norge inom en eller annan vecka kan väntas förelägga Stortinget ett förslag till lag i ämnet. En viss samordning på det parlamentariska planet synes sålunda icke vara helt utesluten.

Under framhållande av att utredningsarbetet på detta vidsträckta arbetsområde synes ha kommit väl i gång får utskottet föreslå,

I. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 5/1956 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session;

II. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 25/1958 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 5)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan.

I ett till 6:e sessionen väckt förslag (Sak A 14/1958) hemställde Harras Kyttä, Olov Rylander och Knud Thestrup, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för inrättande av ett rådgivande domstolsorgan med uppgift att medverka vid tolkningen inom rättstillämpningen av gemensam nordisk lagstiftning. På förslag av juridiska utskottet (nr 20/1958) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Arvid Andersson, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup (talesman) och Johannes Vicolainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup och statsrådet Ingvar Lindell.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit docenten Gustaf Petrén, Sverige.

Utskottet har tagit del av de saken tillhörande tryckta handlingarna.

Såsom framgår av juridiska niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget har det inledda utredningsarbetet avseende en kartläggning av de högsta domstolsinstansernas praxis vid tillämpning av lagstiftning med gemensamt nordiskt ursprung ännu icke hunnit slutföras. I likhet med vad niomannakommittén föreslagit synes därför behandlingen av medlemsförslaget böra ytterligare uppskjutas.

Utskottet får sålunda föreslå,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Harras Kyttä

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 38)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 1/1958 angående ensartede frednings- og jagttider for visse dyrearter, indsendt af Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Arvid Andersson, Holger Eriksen (talsmand), Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, John Lyng, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Knud Thestrup og Johannes Viro-lainen samt justitieministern Antti Hannikainen, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Ingvar Lindell.

Som sagkyndige har deltaget överdirektören G. A. Bouveng, Sverige, og byråchefen Tauno Mäki, Finland.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende meddelelser om det af regeringerne igangsatte arbejde med gennemførelse af ensartede regler på det her nævnte område.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til en senere session.

Stockholm, den 5. november 1959

Harras Kyttä

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Sak D 49)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 12/1958 angående samarbeid i spørsmål om utbygging av universiteter og høyskoler, innsendt fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi (talsmann), Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Det fremgår av meddelelsene at undervisningsministeriene har sin oppmerksomhet rettet mot samarbeidsmuligheter på dette område og likeledes har anmodet de respektive institusjoner og organer om å ha det nordiske samarbeid for øyet ved utbygging av universitets- og forskningsinstitusjoner. I regjeringenes meddelelser nevnes også en rekke eksempler på forskningsoppgaver som er løst eller tenkes løst på dette område. Videre arbeider Nordisk kulturkommisjon kontinuerlig med utredning av samarbeidstiltak innenfor forskningen.

Utvalget konstaterer at det som er tilsiktet i forslaget i stor utstrekning skjer gjennom et samspill mellom undervisningsminister møtene og Nordisk kulturkommisjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 3. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om television och reklam (Sak A 7)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om televisjon og reklame, fremsatt av Niels Andersen, Nina Andersen, Erik Eriksen, Håkon Johnsen, Ole Bjørn Kraft, Harras Kyttä, Helge Larsen og Poul Møller. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene å la spørsmålet om reklame i televisjonssendinger utrede i fellesskap og deretter avgjøre saken i samråd med hverandre.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen (talsmann), Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia og statsrådet Gösta Skoglund.

Utvalget har dessuten hørt som sakkyndig programdirektøren Henrik Hahr, Sverige.

Med forslaget fulgte et P.M. om TV-reklame i visse europeiske land, og et P.M. om televisionen i U.S.A. Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt av en lang rekke myndigheter, institusjoner, organisasjoner og forbund i de enkelte land. Til støtte for sakens behandling forelå det dessuten en rekke forslag og P.M., bl. a. fra Nordiske annonsørforeningers forbund og Sveriges radio. Etter henstilling fra et møte i Nordisk Råds kulturutvalg i København 5. oktober forelå det også en redegjørelse om reklameutsendelsene i Finnlands television.

De som stort sett inntar en positiv holdning til innføring av kommersielle televisjonssendinger i Danmark, Norge og Sverige på samme måte som det allerede er skjedd i Finland, representerer først og fremst industri, handel og reklamevirksomhet. Begrunnelsene for dette synes å være at man dels ville bidra til å finansiere televisjonsvirksomheten gjennom reklamesendinger, dels at man ville få et verdifullt bidrag til konsumentopplysningen, hvilket ville være spesielt ønskelig i forbindelse med en utvidelse av markedene. Man betoner også de konkurranseproblemer som oppstår for produsenter og næringsdrivende i de land som ikke tillater reklame i sine TV-program, etterhvert som det i større utstrekning blir mulig å ta inn utenlandske sendinger som inneholder reklame.

Imot reklame i fjernsynet uttaler seg først og fremst avisutgivernes foreninger og visse kooperasjons-, konsumentopplysnings- og lytterforeninger. Disses standpunkt synes først og fremst å basere seg på den oppfatning at reklame i televisjon ville medføre en senking i programmenes standard og irritere seerne. Reklame i fjernsynet ville også medføre at de totale reklameinntekter ville bli overflyttet fra andre seksjoner innenfor reklamen, sær ig pressen, til televisjonen. Endelig hevdes det at TV-reklame spesielt vil e begunstige større firmær, da bare disse ville ha råd til å betale de høye priser som TV-reklamen medfører.

Utvalget finner ikke at det i øyeblikket er tilstrekkelig grunnlag for å behandle spørsmålet om reklame og televisjon på felles nordisk basis.

Dersom et medlemsland innenfor Nordisk Råd treffer foranstaltninger til å endre sin nåværende status med hensyn til reklame og televisjon, bør de andre medlemsland få meddelelse om dette før endelig bestemmelse treffes.

Utvalget innstiller

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Reservation

Rent bortsett fra hvilken innstilling man har til spørsmålet om reklame bør forekomme i televisjonen eller ikke, må man ha klart for seg at reklame allerede nå spres eller kan spres innen visse deler av Norden fra sendere i nabolandene, fra fartøy i internasjonalt farvann og fra fly i stor høyde. Denne reklame kan bli til skade for næringslivet i nordiske land. Den hurtige tekniske utvikling kan føre til at reklame av ovennevnte slag kan komme til å spille større rolle i en nær fremtid enn den nå gjør. Under slike omstendigheter synes det å være viktig snarest mulig å begynne en forutsetningsløs utredning for å klargjøre på hvilke betingelser reklame kan bli tillatt i televisjonen i de nordiske land, hvor dette ikke allerede finner sted. En slik utredning bør også kunne foreslå tiltak med henblikk på å redusere ulemper forbundet med reklameutsendelsene.

Vi innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å la spørsmålet om TV-reklame utrede i fellesskap og deretter avgjøre saken i samråd med hverandre.

Stockholm, 4. november 1959

Eino Kilpi Hugo Osvald Martta Salmela-Järvinen John Österholm

Kulturutskottets förslag

anledning av meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (Sak D 68)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 31/1958 angående felles høyere utdanning i hagekunst, innsendt av Danmarks, Finnlands, Islands og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson (talsmann), Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Videre har utvalget som sakkyndige hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge, og trädgårdsarkitekten Sven A. Hermelin, Sverige.

Det fremgår av meddelelsene at de sakkyndige på dansk side går inn for saken og ønsker at skolen opprettes i tilknytning til Det kgl. Akademi for de skønne Kunster i København. Det anses imidlertid for å være en forutsetning at samtlige nordiske land stiller seg bak realiseringen av forslaget.

Finnlands regjering peker på at behovet for høyere utdanning på dette felt er lite, mens Sveriges regjering uttaler at spørsmålet må bli gjenstand for grundigere overveielse.

Utvalget er dessuten gjort kjent med innholdet av en note fra det norske utenriksdepartement til den danske ambassade, hvor det siteres en uttalelse av 9. juni fra landbruksdepartementet. Det heter her at forutsetningen for interesse fra norsk side måtte være at en først tok opp spørsmålet om en samordning av den videregående undervisning på det nasjonale plan, slik at det ble større ensartethet når det gjelder de faglige forutsetninger for deltakelse i undervisningen på en nordisk høyskole. (Den sistnevnte uttalelse ble ikke avgitt særskilt av den norske regjering til rådet, fordi den var oversendt til Danmark som er koordinerende land i denne sak.)

Videre har utvalget fått seg forelagt en uttalelse fra det finske Undervisningsministerium, hvor det heter at ministeriet stiller seg positivt til forsla-

get og har utpekt en representant til komitéen av sakkyndige. Samtidig påpekes det at Finnland av språklige grunner vil få mindre nytte av denne undervisning enn de øvrige land, og at dette forhold bør tas i betraktning ved fordelingen av utgiftene.

Utvalget konstaterer at det på en rekke hold finnes interesse for å realisere planen og anser det for ønskelig at den nødvendige supplerende utredning foretas i løpet av kort tid.

Utvalget er av den oppfatning at dette best kan skje ved at den danske regjering anmoder Akademiet for de skønne Kunster om å foreta denne utredning i direkte kontakt med de nærmest tilsvarende institusjoner i de øvrige land, samt hagearkitektenes organisasjoner. Utvalget finner det ønskelig at denne utredning skjer i raskt tempo slik at saken kan få sin praktiske løsning med det aller første.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til en senere sesjon.

Stockholm, 3. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommis- sionen (Sak C 2)

Til kulturutvalget er henvist beretning fra Nordisk kulturkommisjon, innsendt av Sveriges regjering.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip (talsmann), H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Dessuten har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med den lange rekke av saker som for tiden er under behandling i kulturkommisjonens tre seksjoner. Det har konstatert at følgende nye saker er ferdigbehandlet i kommisjonen og oversendt regjeringene i de nordiske land i form av anbefalinger: opprettelse av et nordisk institutt i sjørett ved universitetet i Oslo (se tilleggsforslag til Sak C 2), etablering av et nordisk samarbeidsorgan for undervisning og forskning i internasjonal politikk, utredninger om tilgang på og behov for akademisk arbeidskraft, samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden, undersøkelse av undervisningen i de naturvitenskapelige fag i de nordiske land.

Det foreligger også anbefalinger om nordisk tentamensgyldighet i fire nye fag, som er oversendt vedkommende myndigheter.

Videre peker kulturkommisjonen i sin beretning på følgende saker som tidligere er forelagt regjeringene, men hvor de ønskede resultater ikke er oppnådd: opprettelse av nordiske forskningsstipendiatstillinger, etablering av særlige stipend for kortere studieopphold i annet nordisk land, samarbeid på musikkens område, samarbeid på den bildende kunsts område og oversettelse av nordisk skjønnlitteratur til engelsk på nasjonal basis.

Kulturutvalget vil understreke betydningen av at regjeringene snarest mulig søker å gjennomføre kulturkommisjonens forslag, da kommisjonens verdifulle virksomhet ellers ikke får den ønskede praktiske betydning.

1930

Kulturutskottets förslag nr 4

Utvalget forutsetter at kulturkommissjonen vil avgi en tilsvarende beretning om virksomheten til neste sesjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar beretningen til etterretning.

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut (Sak C 2)

Til kulturutvalget er henvist tilleggsforslag om opprettelse av et nordisk sjørettsinstitut, fremsatt av Helge Seip og Erling Wikborg. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene i de nordiske land å ta de nødvendige skritt til å opprette et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo, etter de retningslinjer som er trukket opp i innstillingen fra Nordisk kulturkommisjons ekspertutvalg.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip (talsmann), H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Dessuten har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Med forslaget fulgte et P.M. utarbeidet av professor Sjur Brækhus ved universitetet i Oslo og som i realiteten utgjør innstillingen fra det nedsatte ekspertutvalg. Denne innstilling har fått tilslutning fra Nordisk kulturkommisjon, som har rettet en henvendelse til regjeringene om å stille til rådighet de nødvendige midler for å etablere et nordisk institutt for sjørett i tilknytning til universitetet i Oslo.

Det fremgår av innstillingen at det i praksis eksisterer en »nordisk sjørett», idet såvel hovedregler og grunnprinsipper som de fleste enkeltregler stemmer overens mellom de nordiske land.

Utvalget konstaterer videre at sjøretten er et lite fag, og at de nødvendige antall sjørettsjurister lett vil kunne utdannes ved et enkelt institutt av relativt beskjedent omfang. Et slikt institutt vil imidlertid være meget arbeids- og kapitalkrevende på grunn av fagets internasjonale karakter og sterke tilknytning til det praktiske livsbehov. Det planlagte institutt innebærer en bedre utnytting av ressursene, og det ville være en god støtte for eventuelle lokale institutter i andre nordiske land.

Innstillingen forutsetter et årlig budsjett til stipendier og driftsutgifter på ialt n.kr. 160 000. — som på nærmere presiserte premisser forutsettes fordelt med 20 % på Danmark, 10 % på Finland og 35 % på henholdsvis Norge og Sverige.

Utvalget finner at det foreliggende forslag vil innebære en rasjonell form for utbygging av nordisk forskning og spesialutdannelse innenfor sjøretten.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende re-kommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt til å opprette et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo etter de retningslinjer som er trukket opp av en av Nordisk kulturkommisjon anordnet spesialist-konferanse (Sak C 2/1959, Tilläggsförslag).

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena (Sak A 11)

Till kulturutskottet har hänvisats förslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena, väckt av Anselm Gillström, Trond Hegna, Gunnar Helén, Eino Kilpi, Helge Larsen och John Österholm. I förslaget hemställas, att rådet måtte rekommendera regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana kompetenskrav, vilka kan vara hindrande för medborgare i annat nordiskt land att vinna anställning i respektive land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits.

Vid utskottets behandling av ärendet har deltagit följande medlemmar av utskottet: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip (talesman), H. C. Toft och John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, som utgöres av 58 remissyttranden från nordiska myndigheter, institutioner och organisationer.

De remissinstanser, som uttalar sig angående universitetslärare, präster, jurister, bibliotekarier, ekonomer, arkitekter, ingenjörer och tekniker ställer sig i princip positiva till förslaget. I flera av remissyttrandena framhålls dock, att det inom de olika yrkesgrupperna finns särskilda förhållanden, som bör uppmärksammas vid genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad. I flera yttranden framförs önskemål om noggranna utredningar i ärendet.

Beträffande läroverks- och folkskolläraryrkena företräder remissinstanserna något skiljaktiga uppfattningar. Medan Danmarks Lærerforening, Dansk Magisterforening och skolöverstyrelsen i Sverige i allt väsentligt tillstyrker förslaget, anser skolstyrelsen i Finland, att man vid tillsättandet av

tjänster inom läroverks- och folkskolväsendet bör vidhålla vad som i regeringsformen, folkskollagen och vissa andra förordningar är stadgat om finskt medborgarskap och behärskande av undervisningsspråket.

Det framhålls i några av remissyttrandena, att utbildningen till yrken inom jordbruket, skogsbruket och fiskerinäringarna i många fall vore alltför speciellt anpassad till de i varje land rådande förhållandena, för att ett beslut om en gemensam arbetsmarknad för dessa yrkesgruppers del skulle vara av nämnvärd betydelse.

Vad slutligen angår befattningshavare vid arkiv och museer framhålls av samtliga berörda remissorgan, att stora svårigheter vore förenade med införandet av en gemensam arbetsmarknad för dessa yrkesgrupper. Arkivarforeningen i Danmark och riksarkivet i Sverige stöder dock förslaget, medan nationalmuseum, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum i Sverige samt riksarkivet i Finland finner sig för sin del böra avvisa detta.

Utskottet finner det önskvärt, att överenskommelsen av den 22 maj 1954 om en gemensam arbetsmarknad utsträcker sig så långt det befinner sig lämpligt också omfatta de s. k. intellektuella yrkena. En utredning bör företas bl. a. av arbetsmarknadens offentliga sektorer, varigenom föråldrade och onödiga hinder mot ett fritt tillträde till befattningar inom de nordiska länderna kan klarläggas och undanröjas.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana kompetenskrav och andra hinder, vilka kan stå i vägen för medborgare i annat nordiskt land att vinna anställning i respektive land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits.

Stockholm den 4 november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

anledning av medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning (Sak A 25)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om samarbeid vedrørende forskning om radioaktiv stråling, fremsatt av Helge Larsen, Finn Moe, Hugo Osvald, Kaarlo Pitsinki og Helge Seip. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene at de på alle måter letter gjennomføringen av samarbeidet mellom de institusjoner som behandler spørsmål om beskyttelse mot radioaktiv stråling.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald (talsmann), Maritta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft og John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Utvalget har dessuten hørt medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, og professorn Rolf Sievert, Sverige, som sakkyndige.

Med forslaget fulgte en skrivelse fra den skandinaviske konferanse i Oslo 4.—5. juni 1959 om beskyttelse mot stråling, samt et P. M. om det radioaktive nedfallet over Skandinavia, utarbeidet i tilknytning til denne konferanse.

Utvalget vil uttrykke sin tilfredshet med at et nordisk samarbeid er etablert på dette viktige område.

Utvalget gir sin tilslutning til forslaget om utvidet kontakt mellom de nordiske lands eksperter i spørsmål vedrørende beskyttelse mot radioaktiv stråling. I samsvar med forslaget fra ekspertkonferansen i Oslo anbefales følgende samarbeidsformer:

1. Felles drøftelser mellom representanter for de offentlige instanser som arbeider med beskyttelse mot radioaktiv stråling.

2. Felles drøftelser om mer omfattende statlige inngrep i forbindelse med beskyttelse mot stråling før disse settes i verk.

3. Felles opplysningsvirksomhet overfor almenheten om radioaktivt nedfall og strålingsfare forøvrig.

4. Felles opptreden i relasjon til internasjonale organer på dette område.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å legge forholdene best mulig til rette for å støtte og utvikle det allerede etablerte samarbeid mellom de institusjoner som har ansvaret for spørsmål om beskyttelse mot radioaktiv stråling.

Stockholm, 5. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om högre nordisk hushålls- utbildning (Sak A 16)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om høyere nordisk husholdningsutdannelse, fremsatt av Sigrid Ekendahl og Kerttu Saalasti. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene å legge frem for rådet det forslag om høyere nordisk husholdningsutdannelse, som den nå arbeidende nordiske komité vil fremlegge.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström (talsmann), Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson och Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft, John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Utvalget konstaterer at det omtalte forslag fra komitéen ennå ikke foreligger.

Utvalget innstiller

at rådet utsetter videre behandling av medlemsforlaget til en senere sesjon.

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1957
angående samarbete på näringsforskningens område
(Sak D 25)**

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 5/1957 angående samarbeid på ernæringsforskningens område, innsendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt: Sigurður Bjarnason, Marius Buh, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald (talsmann), Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft och John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt fuldmægtig Ruth Bruun-Pedersen, Danmark.

Utvalget konstaterer at rekommandasjonen foreløpig ikke er realisert og innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til en senere sesjon.

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning (Sak A 10), meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbeide beträffande jordbruksforskning (Sak D 33) samt meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område (Sak D 65)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om støtte til Nordiske jordbruksforskere forenings planlagte »vattenvårdsforskning», fremsatt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen, Hugo Osvald og Johannes Virolainen, meddelelser om rekommandasjon nr. 21/1957 angående forbedret samarbeid på jordbruksforskningens område, innsendt av Finnlands og Sveriges regjeringer, samt meddelelser om rekommandasjon nr. 28/1958 angående samordning av ressursene på husdyrforskningens område, innsendt av Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene å stille de nødvendige midler til rådighet for Nordiske jordbruksforskere forening til gjennomføring av det forskningsprogram som er fremsatt av foreningens kulturtekniske seksjons komité på dette område.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen (talsmann), Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft och John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Utvalget har som sakkyndige hørt fuldmægtig Ruth Bruun-Pedersen, Danmark, kontorsjef Kjell Eide, Norge, agr. dr Sigurd Eriksson, Sverige, og professorn Robert Torssell, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt av myndigheter, institusjoner og organisasjoner på jordbruksforskningens område i Danmark, Finnland, Norge og Sverige.

Utvalget konstaterer at de to tidligere fremsatte rekommandasjoner fremdeles befinner seg på regjeringsplanet og at det likeledes er en nær sammen-

heng mellom disse to forslag og det nye medlemsforslag vedrørende en rekke vannproblemer innenfor jordbruket.

Det har vært fremholdt som ønskelig fra en rekke hold at Nordiske jordbruksforskeres forening får økt støtte til sin virksomhet, slik at det kan skapes alminnelige forutsetninger for en utvikling av det nordiske samarbeid innenfor hele jordbruksforskningen, dels gjennom bedre kontaktmuligheter for forskerne, dels ved at det stilles særskilte midler til rådighet for løsning av felles oppgaver på dette område.

Utvalget finner at forslaget om »vattenvårdsforskning» berører et meget viktig område innenfor jordbruksforskningen og således fortjener å støttes. På den annen side omfatter forslaget bare et av flere verdifulle samarbeidsprosjekter som faller innenfor Nordiske jordbruksforskeres forenings interesseområde, uten at det foreligger noen prioritering av de forskjellige forskningsoppgaver.

Utvalget vil derfor innstille

I. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette;

II. at rådet tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 21/1957 til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til en senere sesjon;

III. at rådet tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 28/1958 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 4. november 1959

Sigurður Bjarnason

Reservation

Jag har vid behandlingen av föreliggande medlemsförslag icke kunnat förena mig med flertalet utan föreslår,

I. att den mening i utskottets förslag, som börjar »På den annen side omfatter forslaget bare et av flere verdifulle samarbeidsprosjekter», utgår;

II. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa de medel till förfogande, som erfordras för genomförandet av det av föreningens kulturtekniska sektionens kommitté för vattenvårdsfrågor uppställda forskningsprogrammet.

Stockholm, 4. november 1959

Hugo Oswald

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 13)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 3/1955 angående et nordisk paviljonganlegg på Biennalen i Venedig, innsendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen (talsmann), Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft och John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Videre har utvalget som sakkyndige hørt første kanslisekreteraren Göran Göransson, Sverige, og f. d. överintendenten Erik Wettergren, Sverige.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at den omfattende ekspertutredning etter avsluttet arkitektkonkurranse nå er fullført og at den foreliggende innstilling al erede har fått tilslutning på finsk og svensk side.

I betraktning av at den eksisterende danske paviljong på Biennalen har vanskeliggjort en fullt ut nordisk løsning av denne sak, finner utvalget at den fremlagte plan gir den best mulige løsning med sikte på en felles nordisk opptreden ved disse betydningsfulle internasjonale kunstmønstringer. Utvalget vil understreke nødvendigheten av at paviljongen etter planen blir reist innen biennalen i 1962, hvilket igjen forutsetter at samtlige interesserte nordiske land har truffet beslutning om bevilgning av de foreslåtte midler i løpet av høsten 1960.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til en senere sesjon.

Stockholm, 5. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak A 24)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om samarbeid mellom de tekniske høyskoler, fremsatt av Johannes Virolainen. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene i de nordiske land å påskynde og sikre gjennomføringen av de foreliggende forslag om samarbeid vedrørende den høyere tekniske utdanning.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl (talsmann), Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Maritta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft och John Österholm samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Utvalget har videre hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge, som sakkyndig.

Med forslaget fulgte innstilling fra ekspertutvalget om samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden, mandatets punkt A, samt en skrivelse fra Nordisk kulturkomisjon til regjeringene om samme sak.

Utvalget deler kulturkomisjonens oppfatning med hensyn til ønskeligheten av at høyskolenes reglementer endres slik at studenter fra samtlige nordiske land i prinsippet likestilles ved opptakelse på de tekniske høyskoler.

Utvalget gir sin fulle tilslutning til de konkrete forslag om samarbeids-tiltak som Nordisk kulturkomisjon har fremsatt på grunnlag av ekspertutvalgets innstilling, nemlig:

1. Etablering av kvoteordning ved de tekniske høyskoler for studenter fra andre nordiske land inntil kapasiteten tillater fri adgang.

2. Etablering av en rapportordning mellom høyskolene angående ledige studieplasser.

3. Etablering av en ordning med gjensidig studentutveksling for deler av studietiden.

4. Fastlegging av retningslinjer for godkjenning av deleksamener avlagt ved andre tekniske høyskoler i Norden.

5. Likestilling av alle licentiatstuderende ved opptak ved samtlige høyskoler.

6. Oppnevning av et rådgivende utvalg for samordning av licentiatstudiene.

7. Utvidet utveksling av lærerkrefter mellom høyskolene.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å påskynde og sikre gjennomføring av de foreliggende forslag om samarbeid vedrørende den høyere tekniske utdannelse (Sak A 24/1959).

Stockholm, 5. november 1959

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 17) samt meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder jämte tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete (Sak D 27)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 3/1956 angående et fond for kulturellt samarbeid innsendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer, samt meddelelser om rekommandasjon nr. 9/1957 om forbedring av forbindelsene mellom Island og de øvrige nordiske land, innsendt av de samme regjeringer, forsåvidt angår det kulturelle samkvem, sammen med for sakene felles tilleggsforslag, fremsatt av Håkon Johnsen og Helge Larsen. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene dels å realisere Nordisk kulturkommisjons forslag om disposisjonsbevilgninger i hvert av landene til felles nordiske kulturelle tiltak, dels å skaffe til veie særskilte midler til fremme av de kulturelle forbindelser mellom Island og hvert av de øvrige nordiske land.

Ved utvalgets behandling av sakene har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Sigfrid Jonsson, Eino Kilpi, Nils Langhelle, Helge Larsen, Hugo Osvald, Martta Salmela-Järvinen, Helge Seip, H. C. Toft och John Österholm (talsmann) samt undervisningsministern Heikki Hosia.

Dessuten har utvalget som sakkyndig hørt notarien Håkan Branders, Finland.

Det fremgår av de foreliggende meddelelser om de to rekommandasjoner at de foreslåtte bevilgninger i hvert av landene ikke fullt ut er skaffet til veie i noe land. Det dreier seg dels om midler til disposisjon for felles nordiske kulturelle samarbeidstiltak, som av Nordisk kulturkommisjon for tiden er anslått til sv. kr. 200 000.— pr. år i hvert land, dels om særskilte midler med sikte på å fremme kontaktene mellom Island og hvert av de øvrige land.

Under utvalgets behandling av saken er det imidlertid blitt konstatert at situasjonen for Finnlands vedkommende er gunstigere enn det synes å fremgå av meddelelsen fra regjeringen, idet tippemidler som i Finland står til undervisningsministerens disposisjon til fremme av kunst og vitenskap de facto utgjør en slags disposisjonsbevilgning. De beløp som på forslag av Nordisk kulturkommisjon og andre nordiske samarbeidsorganer bevilges til nordiske kulturoppgaver på finsk side nærmer seg således den størrelsesorden som er tilsiktet i forslaget.

Utvalget konstaterer med beklagelse at det hel'er ikke i alle land er stillet særskilte midler til rådighet for fremme av de kulturelle forbindelser med Island. Det fremgår av den norske regjeringens melding til forrige sesjon og av en uttalelse fra foreningen Norden i Sverige til inneværende sesjon at det ikke synes å være behov for nye samarbeidsorganer eller programmer for den kulturelle utveksling med Island, men at det kun gjelder å skape det nødvendige økonomiske grunnlag for en økt kontakt.

Utvalget vil igjen understreke den store betydning av det innbyrdes kjennskap mellom Nordens folk og må i den anledning sterkt beklage at særlig forbindelsen med Island og Norden forøvrig er meget lite tilfredsstillende.

Utvalget finner at de saker som er nevnt ovenfor henger såvidt nøye sammen at de med fordel kan behandles under ett, slik som det er skjedd i det foreliggende tilleggsforslag. Meddelelser fra regjeringene til neste sesjon bør derfor avgis på basis av det nevnte forslag, også for de to rekommandasjoners vedkommende.

Utvalget innstiller

I. at rådet tar medde'elsene om rekommandasjon nr. 3/1956 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 9/1957 til etterretning forsåvidt angår det kulturelle samkvem, og anser denne del av spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

III. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene

1. å realisere Nordisk kulturkommisjons forslag om midler til disposisjon i hvert av de nordiske land til felles kulturelle tiltak samt

2. å skaffe til veie særskilte midler til fremme av de kulturelle forbindelser mellom Island og hvert av de øvrige nordiske land.

Stockholm, 5. november 1959

Sigurður Bjarnason

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade (Sak B 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade, väckt av Danmarks regering. I förslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande av ett avtal om utbyte av upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman (talesman), Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt arbets- och boligminister Kaj Bundvad och statsråd Gudmund Harlem.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit ministersekretær Arne Nielsen, Danmark, och generaldirektören Bertil Olsson, Sverige.

Utskottet finner det önskvärt, att ett närmare samarbete inledes mel'an de nordiska länderna med sikte på att få till stånd utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade. Enligt utskottets mening bör det lämpligen överlämnas till regeringarna att träffa överenskommelse om formerna för ett sådant samarbete.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga erforderliga åtgärder för att få till stånd ett närmare samarbete i fråga om utbyte av informationsmaterial och upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade.

Stockholm den 3 november 1959

Claudia Olsen

**Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknads-
utskottet (Sak C 8)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen (talesman), Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt arbets- och boligminister Kaj Bundvad och statsråd Gudmund Harlem.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit ministersekretær Arne Nielsen, Danmark, och generaldirektören Bertil Olsson, Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 3 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (Sak A 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning.

I ett till 6:e sessionen väckt förslag (Sak D 49/1958, Tilläggsförslag) hemställde Sigrid Ekendahl, att rådet måtte på sin dagordning upptaga frågan om nordiskt samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskningen och närmare undersöka, hur detta bör organiseras. På förslag av socialpolitiska utskottet (nr 20/1958) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen (talesman), Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt arbets- og holidgminister Kaj Bundvad och statsråd Gudmund Harlem.

Utskottet ansluter sig helt till socialpolitiska niomannakommitténs uttalande om angelägenheten att få till stånd ett fastare nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område. De organ, som redan bildats inom de nordiska länderna med uppgift att bedriva sådan forskning, kan lämpligen utgöra grundval för ett nordiskt samarbete, vid vilket det närmast gäller att fördela forskningsuppgifterna mellan de skilda länderna och möjliggöra jämförande undersökningar. Enligt utskottets mening bör det lämpligen överlämnas åt regeringarna att överenskomma om de närmare formerna för det här ifrågavarande samarbetet.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

1950

Socialpolitiska utskottets förslag nr 3

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att medverka till uppbyggnaden av planmässig trafiksäkerhetsforskning och i samband härmed föranstalta om organiserat samarbete på detta område.

Stockholm den 3 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958
angående införande av sommartid efter enhetliga regler
(Sak D 43)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Sigrid Ekendahl (talesman), Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt arbets- og boligminister Kaj Bundvad, statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit fuldmächtig Ruth Bruun-Pedersen, Danmark, generaldirektören Arthur Engel, Sverige, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, och statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 3 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska
kommittén (Sak C 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin (talesman) och Hannibal Valdimarsson samt arbets- och boligminister Kaj Bundvad, statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunnig närvarit fuldmächtig Vagn Holm, Danmark.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 3 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna
för medicinalstyrelserna (Sak C 7)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson (talesman), Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paaavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, och statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 4 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna (Sak A 15)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna, väckt av Nina Andersen och Kyllikki Pohjala. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en sådan ordning, att folkpensionär icke förlorar sin pension vid avflyttning till annat nordiskt land, innan han blir berättigad till motsvarande förmån i detta land, samt att det i enskilda fall kan dispenserat från villkoret om fem års oavbruten vistelse i annat nordiskt land för att där uppnå rätt till folkpension eller alternativt att nämnda karenstid minskas från fem till tre år.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Raket Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt statsråd Gudmund Harlem.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, statssekreteraren Ernst Michanek, Sverige, och ministersekretær Arne Nielsen, Danmark.

Under hänvisning till socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande, till vilket utskottet i alla delar kan ansluta sig, föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt åvägbringa en ordning, varigenom den nuvarande ka-

renstiden i fråga om rätt till ålderspension i annat nordiskt land än hemlandet reduceras samtidigt som möjlighet ges för den, som i ett nordiskt land fått ålderspension, att bibehålla denna vid flyttning till annat nordiskt land, intill dess han där erhåller motsvarande förmån.

Stockholm den 4 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkarkonsten (Sak A 18)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkarkonsten, väckt av Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson och Anders Pettersson. I förslaget hemställs, att rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga lagbestämmelserna om obehörigt utövande av läkarkonsten i de nordiska länderna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson (talesman), Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, och statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige.

Enhetliga regler rörande behörighet att utöva läkarkonsten framstår enligt utskottets mening som ett naturligt önskemål mot bakgrunden av det pågående arbetet med att få till stånd en gemensam arbetsmarknad för läkare i Norden. Den nuvarande bristande överensstämmelsen mellan lagbestämmelserna på detta område inom de olika nordiska länderna har också lett till en mindre tillfredsställande utveckling. Härvidlag må erinras om den föga tilltalande och på sina håll utnyttjade möjligheten för lekmän, som på grund av lagstiftningen i hemlandet är förhindrade att där behandla sjuka, att överflytta sin verksamhet på andra sidan gränsen till annat nordiskt land med en liberalare lagstiftning på området och där fortsätta behandlingen av sina patienter från förstnämnda land. I saken hörda myn-

digheter har därjämte samtliga uttalat sig till förmån för förslagsställarnas hemställan om en undersökning av möjligheterna att få större enhetlighet i de lagbestämmelser i Norden, vilka reglerar behörigheten att utöva läkarkonsten.

På anförda skäl och under hänvisning till vad socialpolitiska niomannakommittén i övrigt anført i saken föreslår utskottet:

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för att få till stånd en mera likartad lagstiftning i fråga om behörighet att utöva läkarkonsten.

Stockholm den 4 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor, väckt av Felke Nihlfors och Hugo Osvald. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde samt vidtagna åtgärder för förverkligande av organisationens rekommendation (nr 100) i samma ämne.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen (talesman), Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Raket Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt arbets- och bostadsminister Kaj Bundvad, statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Torsten Nilsson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit byråchefen Stig Bergström, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, statssekreteraren Ernst Michanek, Sverige, och ministersekretær Arne Nielsen, Danmark.

Utskottet har inhämtat, att den i Finland år 1954 tillsatta likalönskommittén ännu inte avlämnat sitt betänkande men att kommittén hyser den uppfattningen, att grundidén i konventionen om lika lön för män och kvinnor är riktig och att det finns synpunkter, som försvarar konventionens ratificering, även om det samtidigt har anförts synpunkter, som talar emot en sådan åtgärd. Innan kommittén slutgiltigt preciserar sin ståndpunkt till ratifikationsfrågan, har den ansett det vara nödvändigt att fortsätta undersökningen av vissa praktiska problem, som skulle uppkomma i anslutning till en ratifikation, jämte av de för ratifikation erforderliga åtgärderna.

Utskottet anser sig kunna konstatera, att allmän enighet i stort sett råder i de nordiska länderna därom, att man bör eftersträva en lönesättning för utförda arbetsprestationer, som icke gör åtskillnad mellan könen. Om själva grundtanken i likalönskonventionen föreligger följaktligen i Norden

icke några delade meningar av väsentlig betydelse, och utskottet vill för sin del uttala sig till förmån för att likalönsfrågan i enlighet med denna målsättning bringas närmare sin lösning i de nordiska länderna. En ratifikation av likalönskonventionen utgör ett naturligt led i strävandena att nå detta mål, även om det i Nordens länder med hänsyn till friheten därstädes för arbetsmarknadens organisationer att utan påverkan från statsmakterna träffa överenskommelser i lönefrågor ter sig minst lika viktigt, att organisationerna själva, oavsett vilken ståndpunkt man må intaga till spörsmålet om innebörden och betydelsen av en ratifikation, strävar efter att förverkliga de grundsatser, varpå konventionen vilar.

Av allt att döma synes det också utskottet, som om det steg på vägen mot en lösning av likalönsfrågan, vilket en ratifikation av konventionen utgör, inom en nära framtid sannolikt kan beträdas av alla länder i Norden. Likalönskonventionen har redan ratificerats av Island och Norge, medan regeringen i Danmark anmält sin avsikt att framlägga förslag om ratifikation vid folketingssessionen 1959/60. I Finland står den där tillsatta likalönskommittén inför slutförandet av sitt uppdrag, och kommittén synes redan nu intaga den ståndpunkten, att övervägande skäl talar till förmån för ratifikation. Vad Sverige beträffar pågår där en utredning inom Landsorganisationen i Sverige med uppgift att i olika hänseenden närmare undersöka de med likalönsfrågan sammanhängande problemen. De betänkligheter, som i Sverige anförts mot en ratifikation, synes i allt väsentligt vara av principiell natur, i det man därstädes med hänsyn till arbetsmarknadsorganisationernas fria ställning torde hysa den uppfattningen, att en ratifikation bör ske först efter det att förutsättningar härför skapats genom organisationernas egna insatser.

I detta läge finner utskottet, som med tillfredsställelse konstaterar, att man i samtliga länder i Norden arbetar för en lösning av likalönsfrågan, den lämpligaste åtgärden vara att uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget i avvaktan på resultatet av de utredningar, som i Finland och Sverige pågår på detta område. Samtidigt vill utskottet uttrycka förhoppningen, att det sålunda i dessa länder pågående utredningsarbetet i förening med arbetsmarknadsorganisationernas insatser i förestående löneförhandlingar kommer att inom en snar framtid skapa erforderliga förutsättningar för likalönskonventionens ratificering även i dessa länder.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till en senare session.

Stockholm den 4 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tand- läkare jämte tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad (Sak D 26)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad, väckt av Birger Andersson. I förslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att genomföra det av en internordisk kommitté framlagda förslaget om gemensam nordisk läkarmarknad.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin (talesman) och Hannibal Valdimarsson samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmægtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige, och t. f. byrådirektören Jan Tengwall, Sverige.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att rådets rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare lett till att regeringarna tillsatt en nordisk kommitté för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare och att denna kommitté framlagt ett betänkande med förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Härmed har ett betydelsefullt steg tagits på vägen mot förverkligandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika grupper av medicinsk personal, varom rådet avgav ett flertal rekommendationer år 1957.

Enligt vad utskottet har inhämtat är avsikten nu, att det framlagda betänkandet skall bli föremål för remissbehandling i vanlig ordning och att regeringarna därefter kommer att taga ställning till frågan om på vilket sätt en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare lämpligen bör förverkligas. På grund härav och då betänkandet innehåller förslag till reglering av ett flertal detaljspörsmål, till vilka utskottet med hänsyn till den korta tid, som stått till buds efter det att betänkandet avlämnats, icke haft tillfälle att taga ställning, finner utskottet det vara lämpligt, att rådet uppskjuter behandlingen av tilläggsförslaget till en senare session.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session;

II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till en senare session.

Stockholm den 4 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (Sak D 69)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman (talesman), Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johannung, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, førstesekretær Even R. Lund, Norge, och avdelningschefen Svante Sundman, Finland.

Utskottet har inhämtat, att socialministeriet i Finland numera förordnat medlemmar i de tre utskott, som handhar hithörande medicinska spørsmål. Därjämte har upplysts, att frågan om försäkringsskydd för sjöfolk har börjat behandlas.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till riktlinjer, som uppdragits i den i saken tryckta promemorian om överläggningar mellan sjöfartsmyndigheterna för det fortsatta arbetet med de juridiska frågor, som har samband med punkt 1 i rekommendationen. I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka vad som under utskottets behandling av saken anförts därom, att man inte bör draga alltför snäva gränser vid tillämpningen av de villkor om ömsesidighet, som må vara inskrivna i de olika nordiska ländernas sjömanslagar. Det pågående nära samarbetet mellan de nordiska länderna inom olika områden motiverar alltså, att man inte fäster för stort avseende vid frågan, huruvida de berörda länderna har möjlighet att ge varandra samma förmåner, utan huvudgrundsatsen bör vara, att en medborgare i ett nordiskt land vid anställning å fartyg i annat sådant land erhåller samma förmåner som medborgare i fartygets hemland.

Därjämte finner utskottet det vara önskvärt, att det vidare arbetet inom ramen för rekommendationen i görligaste mån fortsättes utan tidsutdräkt och att det förestående arbetsresultatet om möjligt redovisas för rådet i ett sammanhang.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (Sak D 9)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen (talesman), Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit fuldmægtig Vagn Holm, Danmark, kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, doktor Else Johanning, Norge, och medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, førstesekretær Even R. Lund, Norge, och avdelningschefen Svante Sundman, Finland.

Av de i saken lämnade meddelandena i anledning av rekommendation nr 25/1954, vilken under tidigare sessioner hänskjutits till juridiska utskottet, framgår, att förutsättningarna i dagens läge synes vara mindre goda för att helt förverkliga rekommendationen i befintligt skick. Enligt utskottets mening torde dock ytterligare åtgärder i rekommendationens syfte kunna vidtagas. Saken bör därför tills vidare vila i rådet i avvaktan på ytterligare preciseringar av frågeställningarna och eventuella i anslutning härtill framställda ändringsförslag till revidering av rekommendationen.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1958
angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
(Sak D 56)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten (talesman), O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunnig närvarit överdirektören G. A. Bouveng, Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1958
angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för
vanföra (Sak D 70)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Karl-August Fagerholm, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Raket Seweriin och Hannibal Valdimarsson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor E se Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, tullkontrollören Nils Leuf, Sverige, och førstesekretær Even R. Lund, Norge.

Av de lämnade meddelandena framgår, att tullfrihet inom en nära framtid kommer att råda inom de nordiska länderna med avseende å flertalet hjälpmedel för vanföra. Då rekommendationens syfte därmed i all väsentlighet får anses ha uppnåtts, finner utskottet, att saken för rådets del bör betraktas såsom slutbehandlad.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning (Sak D 50)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson (talesman), samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige, och byråchefen Håkan Rahm, Sverige.

Under sakens behandling i utskottet har utskottet inhämtat, att Finland, Norge och Sverige är beredda att den 1 januari 1961, då lokaler kan beräknas bli disponibla för ändamålet, helt stödja planerna i förslaget från den nordiska kommittén för hälsovårdskurser i Göteborg om sju månaders kursverksamhet. Härigenom skulle det bli möjligt att utbilda bland andra sjukhusadministratörer och hälsovårdskonsulenter, vilkas brist på tillfredsställande utbildning i socialhygien och socialmedicin påtalats från flera håll. Från Danmark har anmälts, att man vid en övergång till sju månaders kursverksamhet önskar taga frågan om kostnadsfördelningen under omprövning. Utskottet vill för egen del uttala sig till förmån för förslaget om sju månaders kursverksamhet, samtidigt som utskottet uttrycker förhoppningen, att denna plan kommer att vinna anslutning inom hela Norden, så att den kan förverkligas till den 1 januari 1961.

1968

Socialpolitiska utskottets förslag nr 15

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorie- undersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (Sak D 7)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen (talesman), Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson, Island, samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige, och byråchefen Håkan Rahm, Sverige.

Av de överlämnade meddelandena i anledning av rekommendationen framgår, att det samarbete, som avses i rekommendationen, för närvarande bör inriktas på odontologisk materialprovning och erforderlig forskning i anslutning härtill. Då behovet av ett sådant samarbete är särskilt framträdande på detta område, har också under innevarande session väckts ett förslag, vari hemställs, att rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för att få till stånd ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om odontologisk materialprovning och forskning i samband härmed. Detta förslag har emellertid ej väckts inom sådan tid, att det kan behandlas av rådet vid denna session.

1970

Socialpolitiska utskottets förslag nr 16

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet jämte tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige (Sak D 5)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Finland, väckt av Claudia Olsen. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att genomföra de åtgärder, som föreslagits av ett av de nordiska ländernas medicinaldirektörer till satt utskott, som avgivit utlåtande i december 1958 med sikte på medicinskt samarbete i gränstrakterna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Per Borten, O. E. Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen (talesman), Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson samt statsråd Gudmund Harlem och statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit generaldirektören Arthur Engel, Sverige, fuldmächtig Vagn Holm, Danmark, doktor Else Johanning, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, Sverige, statssekreteraren Carl G. Persson, Sverige, och byråchefen Håkan Rahm, Sverige.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att den nordiska kommittén nu löst en viktig del av det ämne, som omfattas av rekommendation nr

10/1954, och utskottet anser det vara angeläget, att det föreslagna medicinska samarbetet i gränstrakterna mellan Finland, Norge och Sverige snart kommer till stånd.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra åtgärder, som har föreslagits i betänkandet från den nordiska kommittén för medicinskt gränssamarbete (Sak D 5/1959).

Stockholm den 5 november 1959

Claudia Olsen

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten (Sak A 23)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten, väckt av Ragnhild Sandström och Erling Wikborg. Förslaget utmynnar i en hemställan, att rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av ländernas regler för utprickning av farvatten.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Niels Andersen, Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Ragnhild Sandström (talesman), Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, och byråsjef John Paxal, Norge.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Flertalet remissmyndigheter, däribland åtskilliga för nyttojöfarten representativa organ, har med instämmande i vad som anförts i medlemsförslaget tillstyrkt den avsedda utredningen. Frågan synes ha erhållit särskild aktualitet genom att flera östersjöstater — enligt vad som uppgivits i det av danska Försvarsministeriet i saken åberopade yttrandet — under senare år internationaliserat sina system för utmärkning av farvatten, vilket föranlett, att man i Danmark för närvarande överväger vissa förändringar av det danska systemet.

Även om den ifrågasatta utredningen, som lämpligen skulle kunna bedrivas inom ramen för det samarbete, som redan förekommer mellan de nordiska sjöfartsmyndigheterna, skulle visa, att det åsyftade målet icke i sin helhet kan uppnås, skulle utredningen icke sakna berättigande, då även regionala jämkningar mot enhetlighet av utmärkningen inom de nordiska farvattnen synes kunna bli av stort värde från sjösäkerhetssynpunkt.

Under åberopande av det anförda föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

1974

Trafikutskottets förslag nr 1

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av reglerna för ut-
prickning av farvatten.

Stockholm den 3 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén jämte tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område (Sak C 4)

Till trafikutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska samfärdselkommittén, överlämnad av Sveriges regering, samt tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område, väckt av Ragnhild Sandström. Förslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om samverkan vid isbrytning i enlighet med det utkast, som bifogats Nordiska samfärdselkommitténs berättelse.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Niels Andersen (talesman), Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört förste sekreteraren Hans Colliander, Sverige, och avdelningschefen Svante Sundman, Finland.

Utskottet har med intresse tagit del av berättelsen samt åhört redogörelse för kommitténs verksamhet. Utskottet har noterat, att kommittén utöver tidigare ärenden på sin dagordning på eget initiativ eller efter hänvändelse från berörda parter upptagit till behandling ett flertal aktuella problem på den inomnordiska samfärdselns område. På kommitténs förslag har nordiska utredningsorgan tillsatts rörande samordning av järnvägstaxorna samt transittrafik via Narvik. De av kommittén vidtagna åtgärderna vinner utskottets gillande.

Utskottet har även med intresse hört avdelningschefen Sundmans redogörelse för den föreslagna samverkan på isbrytningens område och ansett det önskvärt, att Nordiska rådet ger förslaget sitt stöd i form av en rekommendation.

Utskottet föreslår,

- I. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;
- II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om samverkan vid isbrytning i huvudsaklig överensstämmelse med det utkast till sådan överenskommelse, som bifogats Nordiska samfärdselkommitténs berättelse till rådets sjunde session (Sak C 4/1959).

Stockholm den 3 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (Sak D 20) samt berättelse om samarbete mellan tull- myndigheterna (Sak C 6)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Niels Andersen, Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall (talesman), Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Utskottet har såsom sakkunnig hört byråchefen Stig Bergström, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i sakerna tryckta handlingarna samt erhållit en redogörelse för vad som förekommit vid 1959 års nordiska tullmöte i Røros.

Vad angår gränstullsarbetet mellan Sverige och Norge har utskottet jämväl inhämtat följande:

En överenskommelse mellan Sverige och Norge om gränstullsarbete undertecknades den 28 oktober 1959 i Oslo av Sveriges ambassadör Rolf Edberg och norske utrikesministern Halvard Lange. Överenskommelsen, som skall ratificeras, är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1960. Det samarbete på tullväsendets område, som genom den träffade överenskommelsen skall inledas mellan Sverige och Norge längs den gemensamma landgränsen, har redan prövats. Dessa försök visade sig innebära betydande fördelar och ledde snart fram till den överenskommelse, som nu föreligger. Genom tullsamarbetet mellan Sverige och Norge komma åtskilliga svenska och norska tullstationer längs gränsen att avvecklas. Tullkontrollen skall i regel ske endast vid en tullstation, svensk eller norsk. Tullstationens personal utövar därvid tulltjänst både för svensk och norsk räkning. Längs gränsen kommer en s. k. kontrollzon om högst 15 kilometers bredd på vardera sidan att upprättas. Vardera statens tullbestämmelser skola kunna tillämpas inom zonen på den andra statens territorium, då tulltjänst utövas för den stat, i vilken bestämmelserna utfärdats.

Utskottet har vid sin behandling av sakerna kunnat konstatera, att det ifrågavarande nordiska samarbetet gjort goda framsteg och avsatt betydelsefulla praktiska resultat. Av det ovanstående framgår exempelvis, att en gränstullöverenskommelse mellan Norge och Sverige just träffats, och utskottet vill uttrycka den förhoppningen, att liknande överenskommelser kan snarast ingås beträffande övriga gränser.

Beträffande tullformalitetserna i fråga om inskrivet resgods pågår fortfarande samarbete mellan de nordiska tullstyrelserna i avsikt att vinna ytterligare lättnader.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålets ej slutbehandlade del till en senare session.

II. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 3 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet (Sak C 11)

Till trafikutskottet har hänvisats berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Niels Andersen, Victor Gram (talesman), Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 3 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige jämte ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (Sak A 4) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 60)

Till trafikutskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige jämte ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige, väckt av Ragnhild Sandström, samt meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I ett till 5:e sessionen väckt förslag (Sak C 7/1957, Tilläggsförslag) hemställde Ragnhild Sandström, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att medverka till att vägförbindelserna på den norra halvdelen av gränsen mellan Norge och Sverige snabbt bygges ut, att därvid i första hand inrikta arbetet på vägförbindelserna över Umbukta och Graddis samt att närmare överväga lämpliga former för ekonomisk samverkan vid vägbyggenas finansiering. På förslag av trafikutskottet (nr 15/1957) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session. Vid fortsatt behandling vid rådets 6:e session (Sak A 3/1958) beslöt rådet på förslag av trafikutskottet (nr 21/1958) uppskjuta vidare behandling av förslaget, såvitt avsåg vägförbindelserna över Umbukta och Graddis, till nästa ordinarie session och i anledning av förslaget i övrigt samt ett till 6:e sessionen väckt medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak A 15/1958) antaga rekommendation nr 23/1958.

Ändringsförslaget utmynnar i en hemställan, att rådet måtte besluta rekommendera norska och svenska regeringarna att låta utbygga mellanriksvägen över Umbukta och så snart ske kan påbörja anläggandet av mellanriksvägen över Graddis.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall (talesman), Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström och Martin Skoglund samt statsrådet Gösta Skoglund och statsråd Kolbjørn Varmann.

Utskottet har såsom sakkunniga hört fil. kand. Lars Kritz, Sverige, byråsjef John Paxal, Norge, och avdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utskottet har tagit del av i saken tryckta handlingar samt med intresse åhört en redogörelse av fil. kand. Lars Kritz om de utredningar, som verkstälts rörande de ifrågavarande vägförbindelserna.

Utskottet har ingående diskuterat ärendet och därvid konstaterat, att remissförfarandet beträffande utredningarna för svensk del ännu icke avslutats. Svenska kommunikationsdepartementet har därför icke sett sig i stånd att taga ståndpunkt till utredningarna. Av samma skäl har Nordiska samfärdselkommittén förklarat sig för närvarande icke kunna uttala sig om den definitiva prioritetsföljden mellan olika aktuella vägprojekt. Utskottet har under dessa omständigheter icke funnit det möjligt att på nuvarande tidpunkt göra mer än ett allmänt uttalande, att byggandet av en av de i angivna utredningar behandlade vägprojekten bör komma i första rummet, vad gäller ett förbättrande av vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.

Utskottet har i övrigt noterat, att arbetet på Kautokeino-vägen till stor del genomförts på norska sidan och att på Finlands sida praktiska förberedelser vidtagits för att påbörja arbetet. Beträffande vägen Ivalo—Kirkenes synes möjligheter föreligga, att denna kommer att genomföras i samband med byggande av en träförädlingsfabrik i Kirkenes.

Vad gäller meddelandena, som avser förslaget om inrättande av särskilda poster i berörda nordiska länders budget, får detta förslag konstateras stöta på betydande tekniska svårigheter. Utskottet förutsätter dock — i enlighet med de uttalanden, som gjorts av Finlands och Sveriges regeringar — att regeringarna vid sin prövning av anslag för vägar särskilt uppmärksammar angelägenheten av utbyggnad av vägförbindelserna i de nordliga områdena.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslagets ej slutbehandlade del och ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att pröva möjligheterna att inom en nära framtid utbygga en av de vägförbindelser mellan Nordland fylke och Sverige, som behandlas i de verkställda utredningarna (Sak A 4/1959).

II. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 3 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (Sak B 1)

Till trafikutskottet har hänvisats uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen.

I ett till 6:e sessionen väckt förslag (Sak B 3/1958) hemställde Finlands regering, att rådet måtte upptaga till behandling frågan om program för järnvägsbygge i Tornedalen. På förslag av trafikutskottet (nr 7/1958) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström och Martin Skoglund (talesman).

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, av vilka framgår, att Finlands regering i proposition till riksdagen (nr 85/1959), dagtecknad den 1 oktober 1959, framlagt förslag till lag om byggande av banan Kauliranta—Kolari ävensom att den finska regeringen funnit det motiverat att föreslå, att byggnadsarbetena igångsattes redan under instundande vinter.

Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst finner utskottet sig böra föreslå,

att rådet icke företager sig något i anledning av regeringsförslaget.

Stockholm den 4 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten jämte tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien (Sak D 58)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien, väckt av Ragnhild Sandström. Förslaget utmynnar i en hemställan, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att låta genomföra det förslag till flygförbindelsernas utbyggnad inom Nordkalotten, som framlagts i samband med regeringarnas meddelanden till rådet angående rekommendation nr 21/1958, samt att samverka med varandra till utbyggande av turisttrafiken i norra Skandinavien.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg (talesman), Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström och Martin Skoglund samt statsråd Kolbjørn Varmann och statsrådet Gösta Skoglund.

Utskottet har såsom sakkunniga hört direktören Göran Hedin, Sverige, trafikdirektören J. G. Karlsson, Sverige, avdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige, och direktören Arne Wickberg, Sverige.

Sedan de finska, norska och svenska luftfartsmyndigheterna med anledning av rådets rekommendation fått i uppdrag att undersöka förutsättningarna och möjligheterna för en vidare utveckling av luftfartsförbindelserna i norr, har uppdraget anförtrots en kommitté, som antagit namnet Nordkalottkommittén. Kommittén har den 31 augusti 1959 färdigställt den begärda utredningen.

Utskottet har med intresse åhört en redogörelse av trafikdirektören J. G. Karlsson för utredningens innehåll och de förslag, som däri framlägges.

Av det i saken lämnade meddelandet från den svenska regeringen fram-

går, att utredningens förslag snarast möjligt kommer att övervägas av de tre regeringarna. I detta sammanhang är upplyst, att utredningen i Sverige remitterats till berörda myndigheter, däribland militära sådana, för avgivande av yttrande senast den 22 december 1959.

Utskottet vill uttala sin stora tillfredsställelse över att önskemålet om ifrågavarande utredning så snabbt blivit hörsammat. Det synes utskottet angeläget att vidare uttala den förhoppningen, att regeringarna, sedan utredningsresultatet varit föremål för erforderliga överväganden, i den mån så visar sig möjligt söker genomföra eller verka för de av Nordkalottkommittén framlagda förslagen.

Såvitt gäller den i ändringsförslaget berörda frågan om turisttrafiken i norra Skandinavien har utskottet vid sin behandling av ärendet övertygats om att det föreligger mycket goda förutsättningar för en vidare utveckling av Nordkalotten såsom turistområde. Utskottet finner det därför naturligt att stödja medlemsförslaget i denna del.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att — efter de närmare överväganden, som synes böra ifrågakomma — i den mån så visar sig möjligt, söka genomföra eller verka för det förslag till flygförbindelsernas utbyggnad inom Nordkalotten, som framlagts av Nordkalottkommittén i dess den 31 augusti 1959 dagtecknade utredning (Sak D 58/1959) samt

2. att samverka med varandra för utbyggande av turisttrafiken i norra Skandinavien.

Stockholm den 4 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken (Sak A 17)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om slopande av passageraravgifterna i den internordiska flygtrafiken, väckt av Väinö Leskinen, Claudia Olsen och Ragnhild Sandström. Förslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att vidtaga sådan ändring i nuvarande regler, att passagerarna i den internordiska flygtrafiken befrias från skyldigheten att erlägga passageraravgift.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, Väinö Leskinen (talesman), Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund och Arne Strøm dels statsrådet Gösta Skoglund, Sverige.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit direktören Göran Hedin, Sverige, byråchefen Sven Sörenson, Sverige, och direktören Arne Wickberg, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Medlemsförslaget uppbäres främst av en strävan att undanröja sådana hinder, som kan utgöra en hämsko på utvecklingen av samfärdseln mellan de nordiska länderna. Utskottet hyser full förståelse för detta förslagets syfte. Enligt den uppfattning utskottet kunnat bilda sig synes emellertid det egentliga irritationsmomentet i detta fall ligga i det nuvarande systemet för passageraravgiftens utkrävande. Utskottet vill därför föreslå,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samråd med vederbörande lufttrafikföretag söka uppnå ett förenklat system för upptagande av passageraravgiften.

Stockholm den 4 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1958
angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden
och kontinenten (Sak D 45).**

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström (talesman), Martin Skoglund och Arne Strøm samt statsrådet Gösta Skoglund, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken lämnade meddelandena — vilka utvisar, att de i rekommendationen angivna spörsmålen upptagits till behandling av de nordiska ministerierna för kommunikationsväsendet — liksom även av de meddelanden, som till innevarande rådssession lämnats av Danmarks och Sveriges regeringar om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (Sak D 1) och som av rådet utan utskottsbehandling lagts till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session. Av meddelandena om sistnämnda rekommendation inhämtas, att öresundsdelegationerna beräknas slutföra sina undersökningar under år 1960.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 4 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (Sak D 27)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 9/1957 angående forbedring af trafikforbindelserne mellem Island og de øvrige nordiske lande, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, for så vidt angår trafik- og turistvæsenet.

Ved udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund og Arne Strøm.

Udvalgets talsmand i dette spørgsmål er Bernharð Stefánsson.

Udvalget har som sagkyndig hørt ekspeditionssekretær Axel Gormsen, Danmark.

Af de fremlagte meddelelser fremgår, at der eventuelt skulle være muligheder for, at propaganda for Islands turisme kan ske gennem de fællesnordiske turistrepræsentationer i Tyskland, Schweiz og Italien, og udvalget vil udtale sit ønske om, at man snarest finder frem til en sådan ordning.

Det fremgår endvidere af meddelelserne, at der for tiden foregår forhandlinger om at udvide programmet vedrørende de nordiske rundrejser til også at omfatte Island. Udvalget vil fremhæve det ønskelige i, at disse forhandlinger snarest gennemføres, således at en rundtur, hvori Island indgår, kan medtages i programmet for næste feriesæson.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning, for så vidt angår trafik- og turistvæsenet, og afventer nye meddelelser i denne del af spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 4. november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 37)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund och Arne Strøm (talesman).

Utskottet har såsom sakkunnig hört kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

För utskottet har upplysts, att det torde vara att förvänta dels att genom den konferens i ämnet, som den 20 och 21 oktober 1959 hållits i Oslo med representanter från Danmark, Norge och Sverige samt Polen och Förbundsrepubliken Tyskland samt med observatörer från de brittiska och sovjetryska ambassaderna i Oslo, möjligheter skapats att stationera ett kombinerat väderleks- och sjöräddningsfartyg i Nordsjön jämväl fortsättningsvis, åtminstone på försök under en treårsperiod, dels ock att bidrag för ändamålet skall kunna erhållas icke blott från nordiska länder utan även från annat håll.

Utskottet anser, att rekommendationen förverkligats i den utsträckning, som för närvarande varit möjlig.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 4 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik (Sak D 61)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik, överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen (talesman), Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga deltagit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, direktören Göran Hedin, Sverige, och byråsjef John Paxal, Norge.

Av meddelandena — som för Sveriges del överlämnats å samtliga regeringars vägnar — framgår, att det vid överläggningar, vilka ägt rum i anledning av rekommendationen, rått enighet om värdet i och för sig av en tillförlitlig statistik, som ger en bild av den utomnordiska turismens omfattning i vart och ett av de nordiska länderna. Utskottet konstaterar, att det emellertid visat sig vara omöjligt att finna en för samtliga länder godtagbar metod för insamlande av de för ändamålet erforderliga jämförbara uppgifterna.

Vid sådant förhållande anser utskottet, att meddelandena från regeringarna bör läggas till handlingarna och att spørsmålet för rådets del bör anses såsom slutbehandlat.

Utskottet finner det dock önskvärt, att det i fortsättningen hålles sådan kontakt mellan de nordiska länderna, att de nationella statistiska uppgifterna över det utländska resandet i respektive länder blir i största möjliga utsträckning jämförbara.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 5 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser (Sak D 46)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson (talesman), Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Utskottet har såsom sakkunniga hört avdelningschefen Svante Sundman, Finland, och överdirektören Alf Nyberg, Sverige.

Av den redogörelse för saken, som lämnats av överdirektören Nyberg framgår, att regeringarna i de nordiska länderna givit sina meteorologiska institut i uppdrag att samarbeta i överensstämmelse med Nordiska rådets ifrågasvarande rekommendation samt att samarbetet därefter inletts och redan avsett betydelsefulla praktiska resultat. Enligt utskottets uppfattning får det med rekommendationen avsedda syftet härmed anses uppnått och utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 5 november 1959

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 9)

Till trafikutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén), överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Victor Gram, Hans Gustafsson, Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen (talesman), Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Antti J. Rantamaa, Kerttu Saalasti, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson och Arne Strøm.

Utskottet har såsom sakkunnig hört byråsjef John Paxal, Norge.

Redogörelsen för kommitténs verksamhet utvisar, att det nordiska samarbetet på ifrågavarande område fortlöper på ett tillfredsställande sätt. Sålunda framgår av kommittéberättelsen, att arbetet på den transportforskning, som är avsedd att tjäna trafikpolitiken, har gjort goda framsteg. Vidare kan konstateras, att genom kommitténs försorg en reviderad transportforskningsöversikt har utarbetats och att också andra praktiska åtgärder, som kan tjäna transportforskningen, som exempelvis dokumentationstjänst, har påbörjats.

Av kommitténs till sessionen i Oslo år 1958 framlagda berättelse inhämtas, att kommittén upprättades såsom en interimskommitté för att vinna erfarenhet, innan frågan om inrättandet av en mera permanent institution för ändamålet upptoges till avgörande. Enligt vad utskottet erfarit torde ett förslag i frågan komma att framläggas under år 1960.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 5 november 1959

Martin Skoglund

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (Sak D 57)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin (talesman), Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 3 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift (Sak D 41)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup (talesman), Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Otto Zetterberg, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 3 november 1959

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a   u t s k o t t e t s   f ö r s l a g

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1958
angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor
(Sak D 42)**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand (talesman) samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna samt noterat, att meddelande ännu icke inkommit från det koordinerande landet, d. v. s. Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 3 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet jämte ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet (Sak A'22), berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5), meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63) samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64)

Till det ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet väckt av Ole Bjørn Kraft och Axel Strand, ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet, väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin, berättelse om ekonomiskt samarbete, överlämnad av Sveriges regering, meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete, överlämnat av Sveriges regering, samt meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde, överlämnade av Islands och Norges regeringar. I medlemsförslaget hemställas, att rådet ville rekommendera regeringarna att närmare utveckla det nordiska ekonomiska samarbetet och att tillskapa den i detta sammanhang erforderliga organisationen. I ändringsförslaget anges, inom vilka fält ett nordiskt samgående i första hand kan tänkas, såsom tull- och handelspolitiskt samarbete, internordisk etableringsfrihet, samarbete på kraftförsörjningens område samt i fråga om kapital- och penningrörelser, kommunikationer, gränshandel m. m. Ändringsförslaget utmynnar i en hemställan, att rådet måtte beakta de anförda synpunkterna vid behandling av medlemsförslaget.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähkönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin (talesman), Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange och statsråd Arne Skaug. Dess-

utom deltog följande valda medlemmar av rådet: Per Borten och Erling Wikborg.

I anledning av Nordiska rådets rekommendationer nr 22/1954 och nr 26/1958 har inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet omfattande utredningar utförts, varjämte utskottet framlagt förslag till upprättande av en gemensam nordisk marknad i form av en tullunion ävensom till ett utvidgat samarbete beträffande bl. a. handelspolitik, produktion och investeringar, kraftutbyggnad, finansierings- och valutafrågor samt forskning och utbildning. I och med de utredningar, som överlämnats till rådet från de nordiska regeringarna med skrivelse den 7 augusti 1959, har samarbetsutskottets utredningsuppdrag slutförts.

Såsom framgår av samarbetsministrarnas uttalande i det framlagda förslaget till inrättande av organ för nordiskt ekonomiskt samarbete har något politiskt beslut om genomförandet av en nordisk tullunion ej fattats. Det pekas emellertid på att i dagens läge fortfarande föreligger goda förutsättningar för ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna. I förslaget från samarbetsministrarna och i det ovan nämnda ändringsförslaget anges konkreta exempel på en rad sådana samarbetsuppgifter.

Vid sitt möte i Kungälv den 11—12 juli 1959 enades de nordiska statsministrarna om att i sina regeringar ta upp ett förslag om att inrätta ett permanent nordiskt ministerråd, som skall vara ansvarigt för det nordiska ekonomiska samarbetet. Detta förslag har närmare utvecklats i samarbetsministrarnas skrivelse till Nordiska rådet.

Utskottet framhåller för sin del vikten av att ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete kommer till stånd för att tillvarata de nordiska ländernas gemensamma intressen. Ett sådant samarbete är av särskild betydelse i samband med strävandena till en friare handel och mot bakgrunden av den hastiga ekonomiska utvecklingen.

Utskottet understryker den uppfattningen, att det är av väsentlig vikt, att det nordiska ekonomiska samarbetet bedrives så effektivt som möjligt. Även enligt utskottets mening kan det därvid vara av betydelse att ge samarbetet en fastare form. Detta kan lämpligen ske genom inrättande av en permanent ministerkommitté bestående av en minister från varje land såsom ansvarig för samarbetet. Det får ankomma på ministrarna att till sig knyta erforderlig expertis.

Utskottet förutsätter att, såsom hittills, även i fortsättningen kontakt kommer att upprätthållas mellan regeringarna samt Nordiska rådets presidium och ekonomiska utskottet.

Utskottet rekommenderar att inom utskottet tillsättes en arbetsgrupp om nio medlemmar jämte suppleanter, som vid behov kan sammanträda mellan sessionerna.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utveckla det ekonomiska samarbetet och att skapa i detta sammanhang erforderliga arbetsformer;

II. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;

III. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1958 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

IV. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 27/1958 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

V. att rådet besluter inom utskottet tillsätta en arbetsgrupp om nio medlemmar jämte suppleanter.

Stockholm den 4 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggnings- maskiner m. m. (Sak D 14)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand (talesman) samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit tullkontrollören Nils Leuf, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och har samtidigt erfarit, att det inte synes möjligt att införa sådana tullfrihetsbestämmelser, som ifrågasatts i rekommendationen, då dylika bestämmelser som följd av mest gynnad nations-klausulen i allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) icke kan begränsas att omfatta endast anläggningsmateriel, som sändes mellan de nordiska länderna, utan måste omfatta import från samtliga GATT-länder.

Utskottet konstaterar emellertid, att i den nya danska tullag, som trädde i kraft den 1 februari 1959, intagits de av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet föreslagna reglerna för tullåttnader i fråga om anläggningsmaskiner. Utskottet finner det synnerligen önskvärt, att dessa regler, i likhet med vad som skett i Danmark, genomföres även i de övriga nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 4 november 1959

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a   u t s k o t t e t s   f ö r s l a g

i anledning av medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna (Sak A 14).

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna, väckt av Finn Moe, Olov Rylander, Knud Thestrup och Johannes Virolainen. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att i förekommande fall samverka beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe (talesman), Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna innehållande bl. a. ett stort antal yttranden från myndigheter, institutioner och intresseorganisationer i Danmark, Finland och Sverige över det ifrågavarande medlemsförslaget.

I utskottet fästes uppmärksamheten på att det knappast kunde vara meningen att föreslå inrättandet av i egentlig mening gemensamma befattningar såsom specialattachéer. Snarare får man väl tänka sig att i förekommande fall åt ett lands specialattaché uppdraga att även bevaka något eller några av de övriga nordiska ländernas intressen.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att i förekommande fall samverka beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter.

Stockholm den 4 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete i atomenergifrågor
(Sak C 10)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete i atomenergifrågor, överlämnad av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand (talesman) samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

I utskottet underströks det stora intresset av att man saltes i tillfälle att följa det nordiska samarbetet på atomenergiområdet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 4 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 28)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki (tallesman), Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit överdirektören Erkki Kinnunen, Finland.

I utskottet uttalades stort intresse för att rådet beredes tillfälle att framgent följa utvecklingen i fråga om det ekonomiska samarbetet i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden. Utskottet finner det därför värdefullt om en redogörelse för detta samarbete kunde erhållas även i fortsättningen, förutsatt att något av intresse finnes att meddela i sammanhanget.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session.

Stockholm den 4 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1958
angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna jämte tilläggsförslag om ombildande av
Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté (Sak D 59)**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om ombildande av Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté, väckt av Niels Andersen och Kaarlo Pitsinki. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att utvidga Nordiska vattenkraftkommitténs uppdrag till att omfatta samtliga internordiska spörsmål angående produktion och utbyte av elkraft samt ombilda denna kommitté, kompletterad med representanter för Danmark, till en nordisk elkraftkommitté.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna (talesman), Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bertil Ohlin, Kaarlo Pitsinki, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Arne Skaug, minister Viggo Starcke och statsministern V. J. Sukselainen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit driftdirektören Sven Lalander, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och har med tillfredsställelse konstaterat, att samarbete på kraftområdet synes fortgå i enlighet med rekommendationen. I fråga om förslaget att ombilda Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté har inom utskottet yppats viss tveksamhet rörande lämpligheten av att betunga det existerande organet med nya uppgifter. Man ansåg dock, att man kunde ena sig om att tillråda en förutsättningslös utredning i frågan.

Utskottet föreslår

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge, Sverige och Finland att företaga en förutsättningslös utredning angående ett utvidgat nordiskt samarbete beträffande produktion och utbyte av elkraft.

Stockholm den 5 november 1959

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteförhållanden (Sak A 21)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteförhållanden, väckt av Jean Bracquier, Harras Kytä och Helge Seip. I förslaget hemställs, att rådet ville rekommendera regeringarna att verkställa utredning av reglerna för beskattning av högre fackligt utbildad arbetskraft, syftande till vidgade möjligheter för skatteavdrag för utbildningskostnader och för utgifter i förbindelse med vetenskapligt arbete, häri inbegripet skattefrihet för stipendier.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähkönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bent Røiseland (talesman), och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard och statsråd Arne Skaug.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit rättsavdelningschefen Sten Walberg, Sverige, och kammarrättsfiskalen Bertil Wennergren, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna ävensom de redogörelser, vilka lämnats av de båda sakkunniga. I utskottet är man enig om att det här rör sig om problem av stort intresse, vilka bör bli föremål för närmare behandling. Den förhärskande meningen inom utskottet är emellertid, att detta bäst kunde ske i de olika länderna och att spörsmålet under alla omständigheter för närvarande icke vore ägnat att upptagas till en gemensam nordisk prövning. Utskottet vill för övrigt även ifrågasätta, om problemet med skattelättnader för akademiker över huvud kan tagas upp såsom ett särskilt spörsmål utan samband med andra frågor av närliggande natur.

Utskottet föreslår,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 6 november 1959

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a   u t s k o t t e t s   f ö r s l a g
i anledning av medlemsförslag om samverkan beträffande
standardisering av expordokument (Sak A 19)

Till det ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samverkan beträffande standardisering av expordokument, väckt av Niels Andersen, Erkki Leikola, A. C. Normann och Erling Wikborg. I förslaget hemställles, att rådet rekommenderar regeringarna att på olika sätt verka för nordisk och internationell standardisering i fråga om expordokument.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Lars Eliasson, Yrjö Enne, Erik Eriksen, Knut Ewerlöf, Kirsten Gloerfelt-Tarp (talesman), Trond Hegna, Chr. L. Holm, Per Hækkerup, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähönen, Erkki Leikola, Finn Moe, Bent Røiseland och Axel Strand samt økonomiminister Bertel Dahlgaard och statsråd Arne Skaug.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit sekreteraren Nils-Arne Nilsson, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och är enig om det stora värdet av nordiskt samarbete på detta praktiskt betydelsefulla område.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att låta de statliga expordokumenterna erhålla en enhetlig utformning,
2. att verka för att enighet vinnes även beträffande övriga expordokumenttyper samt
3. att i de internationella organ, som sysslar med expordokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

Stockholm den 6 november 1959

Ole Bjørn Kraft

BESLUT

Rekommandationer

- Nr 1. *Enhelliga regler för utprickning av farvatten.*
- Nr 2. *Samverkan vid isbrytning.*
- Nr 3. *Nordiskt kriminologiskt forskningsråd.*
- Nr 4. *Förhindrande av oljeförorening i Östersjön.*
- Nr 5. *Förbättring av samernas levnadsförhållanden.*
- Nr 6. *Informationsmaterial för utvandringsintresserade.*
- Nr 7. *Samverkan i fråga om trafiksäkerhetsforskning.*
- Nr 8. *Samverkan i fråga om specialattachéposter.*
- Nr 9. *Nordiskt sjörättsinstitut.*
- Nr 10. *Samordning i fråga om ålderspensionen.*
- Nr 11. *Förenklat upptagande av passageraravgiften i lufttrafik.*
- Nr 12. *Ekonomiskt samarbete.*
- Nr 13. *Vägförbindelse mellan Nordland folke och Sverige.*
- Nr 14. *Utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten.*
- Nr 15. *Borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods.*
- Nr 16. *Gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken.*
- Nr 17. *Samarbete i fråga om skydd mot radioaktiv strålning.*
- Nr 18. *Samverkan i fråga om vattenvårdsforskning.*
- Nr 19. *Likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten.*
- Nr 20. *Medicinskt gränssamarbete.*
- Nr 21. *Samarbete i fråga om högre teknisk utbildning.*
- Nr 22. *Beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m.*
- Nr 23. *Samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft.*
- Nr 24. *Enhellig utformning av exportdokument.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetliga regler för utprickning av farvatten*.

REKOMMENDATION NR 1

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 1) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av reglerna för utprickning av farvatten.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Gloerfelt-Tarp, Kirsten</i> , Danmark	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige

<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Saalasti, Keritu, Finland</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Toft, H. C., Danmark</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Virolainen, Johannes, Finland</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>
<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>	

De 8 frånvarande var: *Per Borten, Norge, Per Hækkerup, Danmark, Sigurður Ingimundarson, Island, Håkon Johnsen, Norge, Magnús Jónsson, Island, Finn Moe, Norge, Bertil Ohlin, Sverige, och Hannibal Valdimarsson, Island.*

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petré

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samverkan vid isbrytning*.

REKOMMENDATION NR 2

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 2) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om samverkan vid isbrytning i huvudsaklig överensstämmelse med det utkast till sådan överenskommelse, som bifogats Nordiska samfärdselkommitténs berättelse till rådets sjunde session (Sak C 4/1959).

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark

<i>Rantamaa, Antti J., Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Toft, H. C., Danmark</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Virolainen, Johannes, Finland</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>
<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>	

De 8 frånvarande var: *Kirsten Gloerfelt-Tarp, Danmark, Per Hækkerup, Danmark, Sigurður Ingimundarson, Island, Håkon Johnsen, Norge, Magnús Jónsson, Island, Finn Moe, Norge, Bertil Ohlin, Sverige, och Hugo Osvald, Sverige.*

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt kriminologiskt forskningsråd*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 3) med 62 röster. 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd samt att anvisa de medel, som erfordras för administrationen av en sådan inrättning.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland

<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Toft, H. C.</i> , Danmark
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Violainen, Johannes</i> , Finland
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Österholm, John</i> , Finland

De 7 frånvarande var: *Per Borten*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Eino Kilpi*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Bernharð Stefánsson*, Island, och *Hannibal Valdimarsson*, Island.

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

*Gustaf Petré*n

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förhindrande av oljeföroring i Östersjön*.

REKOMMENDATION NR 4

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 2) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olie-skadekonventionen af 1954 til de stater, der indtil nu ikke har ratificeret konventionen samt

2. at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømmning forbudt i hele Østersøområdet.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige

Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige

Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saa'asti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige

Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 8 frånvarande var: *Per Borten*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Nils Langhelle*, Norge, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Bertil Ohlin*, Sverige och *Martin Skoglund*, Sverige.

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förbättring av samernas levnadsförhållanden*.

REKOMMENDATION NR 5

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 1) med 50 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bland annat det genom rådets medverkan frambragta materialet (Sak A 7/1958 och A 1/1959) gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gram, Victor, Danmark
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johnsen, Håkon, Norge

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Seip, Helge, Norge
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark

Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 19 frånvarande var: *Niels Andersen, Danmark, O. E. Einer-Jensen, Danmark, Yrjö Enne, Finland, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Danmark, Hans Gustafsson, Sverige, Nils Hønsvald, Norge, Magnús Jónsson, Island, Eino Kilpi, Finland, Thorkil Kristensen, Danmark, Hertta Kuusinen, Finland, Urho Käyhönen, Finland, Väinö Leskinen, Finland, Finn Moe, Norge, Bertil Ohlin, Sverige, Hugo Osvald, Sverige, Kaarlo Pitsinki, Finland, Rakel Seweriin, Norge, Martin Skoglund, Sverige och Bernharð Stefánsson, Island.*

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *informationsmaterial för utvandringsintresserade*.

REKOMMENDATION NR 6

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 1) med 52 röster mot 1. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga erforderliga åtgärder för att få till stånd ett närmare samarbete i fråga om utbyte av informationsmaterial och upplysningar till tjänst för utvandringsintresserade.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Kilpi, Eino</i> , Finland	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark	<i>Seip, Helge</i> , Norge

Seweriin, Rakel, Norge
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark

Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Österholm, John, Finland

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Helge Larsen*, Danmark.

De 16 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, Danmark, *Hans Gustafsson*, Sverige, *Nils Hønsvald*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Jon Leirfall*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Martin Skoglund*, Sverige, *Bernharð Stefánsson*, Island och *Erling Wikborg*, Norge.

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samverkan i fråga om trafiksäkerhetsforskning*.

REKOMMENDATION NR 7

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 3) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att medverka till uppbyggnaden av planmässig trafiksäkerhetsforskning och i samband härmed föranstalta om organiserat samarbete på detta område.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gram, Victor, Danmark
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland

Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Leikola, Erkki, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Skoglund, Martin, Sverige
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 14 frånvarande var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, Danmark, *Hans Gustafsson*, Sverige, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Helge Larsen*, Danmark, *Jon Leirfall*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Bernharð Stefánsson*, Island och *Hannibal Valdimarsson*, Island.

Stockholm den 4 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samverkan i fråga om specialattachéposter*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 6) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att i förekommande fall samverka beträffande kostnaderna för behövliga specialattachéposter.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Gloerfelt-Tarp, Kirsten</i> , Danmark	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Jónsson, Magnús</i> , Island	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Kilpi, Eino</i> , Finland	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Seip, Helge</i> , Norge

Seweriin, Rakel, Norge
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige

Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Wikborg, Erling, Norge

De 15 frånvarande var: *Niels Andersen, Danmark, Nina Andersen, Danmark, Birger Andersson, Sverige, Per Borten, Norge, Lars Eliasson, Sverige, Hans Gustafsson, Sverige, Håkon Johnsen, Norge, Thorkil Kristensen, Danmark, Folke Nihlfors, Sverige, Claudia Olsen, Norge, Gustav Pedersen, Danmark, Anders Pettersson, Sverige, H. C. Toft, Danmark, Johannes Virolainen, Finland och John Österholm, Finland.*

Stockholm den 5 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt sjörättsinstitut*.

REKOMMENDATION NR 9

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 5) med 45 röster. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt til å opprette et nordisk institutt for sjørett ved universitetet i Oslo etter de retningslinjer som er trukket opp av en av Nordisk kulturkommissjon anordnet spesialistkonferanse (Sak C 2/1959, Tilläggsforslag).

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kyttä, Harras, Finland

Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Seip, Helge, Norge
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 24 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Margit Borg-Sundman*, Finland, *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Hans Gustafsson*, Sverige, *Per Hækkerup*, Danmark, *Sigfrid Jonsson*, Sverige, *Eino Kilpi*, Finland, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Nils Langhelle*, Norge, *Erkki Leikola*, Finland, *Vänö Leskinen*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Folke Nihlfors*, Sverige, *Gustav Pedersen*, Danmark, *Anders Pettersson*, Sverige, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Antti J. Rantamaa*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Rakel Seweriin*, Norge, *Knud Thestrup*, Danmark, och *Johannes Virolainen*, Finland.

Stockholm den 5 november 1959

Bertil Ohlin

*Gustaf Petré*n

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning i fråga om ålderspensionen*.

REKOMMENDATION NR 10

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 7) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt åvägabringa en ordning, varigenom den nuvarande karenstiden i fråga om rätt till ålderspension i annat nordiskt land än hemlandet reduceras samtidigt som möjlighet ges för den, som i ett nordiskt land fått ålderspension, att bibehålla denna vid flyttning till annat nordiskt land, intill dess han där erhåller motsvarande förmån.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island

Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Røiseland, Bent, Norge

<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Toft, H. C., Danmark</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 17 frånvarande var: *Niels Andersen, Danmark, O. E. Einer-Jensen, Danmark, Yrjö Enne, Finland, Karl-August Fagerholm, Finland, Hans Gustafsson, Sverige, Per Hækkerup, Danmark, Eino Kilpi, Finland, Ole Bjørn Kraft, Danmark, Thorkil Kristensen, Danmark, Hertta Kuusinen, Finland, Nils Langhelle, Norge, Erkki Leikola, Finland, Väinö Leskinen, Finland, Folke Nihlfors, Sverige, Kaarlo Pitsinki, Finland, Gösta Rosenberg, Finland* och *Johannes Virolainen, Finland*.

Stockholm den 5 november 1959

Bertil Ohlin

*Gustaf Petré*n

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenklat upptagande av passageraravgiften i lufttrafik.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 8) med 48 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samråd med vederbörande lufttrafikföretag söka uppnå ett förenklat system för upptagande av passageraravgiften.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland
<i>Gloerfelt-Tarp, Kirsten</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Jónsson, Magnús</i> , Island	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige

Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Nils Hønsvald*, Norge, och *Helge Seip*, Norge.

De 19 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Hans Gustafsson*, Sverige, *Per Hækkerup*, Danmark, *Eino Kilpi*, Finland, *Ole Bjørn Kraft*, Danmark, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Nils Langhelle*, Norge, *Erkki Leikola*, Finland, *Väinö Leskinen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Folke Nihlfors*, Sverige, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland och *Johannes Virolainen*, Finland.

Stockholm den 5 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt samarbete*.

REKOMMENDATION NR 12

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 4) med 58 röster mot 4. 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utveckla det ekonomiska samarbetet och att skapa i detta sammanhang erforderliga arbetsformer.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige

Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Nihlfors, Folke, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rantamaa, Antti J., Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige

Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 4 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Yrjö Enne*, Finland, *Eino Kilpi*, Finland, *Hertta Kuusinen*, Finland och *Gösta Rosenberg*, Finland.

De 7 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Jean Braconier*, Sverige, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Håkon Johnsen*, Norge, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Harras Kyttä*, Finland och *Hannibal Valdimarsson*, Island.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige*.

REKOMMENDATION NR 13

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 5) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att pröva möjligheterna att inom en nära framtid utbygga en av de vägförbindelser mellan Nordland fylke och Sverige, som behandlas i de verkställda utredningarna (Sak A 4/1959).

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Braconier, Jean</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Oswald, Hugo</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Jönsson, Magnús</i> , Island	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland

<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Toft, H. C.</i> , Danmark
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Virolainen, Johannes</i> , Finland
<i>Strand, Axel</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Strøm, Arne</i> , Norge	<i>Österholm, John</i> , Finland

De 13 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Erkki Leikola*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Claudia Olsen*, Norge, *Antti J. Rantamaa*, Finland och *Bernhard Stefánsson*, Island.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten*.

REKOMMENDATION NR 14

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 7) med 54 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att — efter de närmare överväganden, som synes böra ifrågakomma — i den mån så visar sig möjligt, söka genomföra eller verka för det förslag till flygförbindelsernas utbyggnad inom Nordkalotten, som framlagts av Nordkalottkommittén i dess den 31 augusti 1959 dagtecknade utredning (Sak D 58/1959) samt

2. att samverka med varandra för utbyggnad av turisttrafiken i norra Skandinavien.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Braconier, Jean, Sverige
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige

Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge

<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland	<i>Toft, H. C.</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Virolainen, Johannes</i> , Finland
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge

Den medlem, som röstade mot utskottets förslag, var: *Claudia Olsen*, Norge.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Marius Buhl*, Danmark.

De 13 frånvarande var: *Per Borten*, Norge, *Sigrid Ekendahl*, Sverige, *Erik Eriksen*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Trond Hegna*, Norge, *Per Hækkerup*, Danmark, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Väinö Leskinen*, Finland, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Ragnhild Sandström*, Sverige, *Helge Seip*, Norge och *John Österholm*, Finland.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods*.

REKOMMENDATION NR 15

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 11) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en konvention om, at der ved flytning fra et nordisk land til et andet ikke i tilflytningslandet skal erlægges omsætningsafgift af medbragt flyttegods med større beløb end forskellen mellem den omsætningsafgift, der i tilflytningslandet ellers ville være pålagt vedkommende vare, og den omsætningsafgift, der i fraflytningslandet er betalt af varen.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Borg-Sundman, Margit, Finland
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige

<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rantamaa, Antti J.</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Toft, H. C.</i> , Danmark
<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Virolainen, Johannes</i> , Finland
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Jean Braconier*, Sverige.

De 13 frånvarande var: *Sigurður Bjarnason*, Island, *Per Borten*, Norge, *Sigrid Ekendahl*, Sverige, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Trond Hegna*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Väinö Leskinen*, Finland, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Helge Seip*, Norge och *John Österholm*, Finland.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 6) med 54 röster mot 1. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att beträffande de s. k. intellektuella yrkena i den utsträckning, som är möjlig, medverka till att olägenheterna av sådana kompetenskrav och andra hinder, vilka kan stå i vägen för medborgare i annat nordiskt land att vinna anställning i respektive land, undanröjes genom att likställighet skapas mellan personer med enahanda utbildning, oavsett i vilket land denna erhållits.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Braconier, Jean</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eliasson, Lars</i> , Sverige	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Enne, Yrjö</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Gloerfelt-Tarp, Kirsten</i> , Danmark	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark

<i>Pettersson, Anders, Sverige</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Rantamaa, Antti J., Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Toft, H. C., Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Virolainen, Johannes, Finland</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Finn Moe, Norge.*

De 14 frånvarande var: *Per Borten, Norge, Karl-August Fagerholm, Finland, Trond Hegna, Norge, Chr. L. Holm, Norge, Sigurður Ingimundarson, Island, Håkon Johnsen, Norge, Eino Kilpi, Finland, Hertta Kuusinen, Finland, Jon Leirfall, Norge, Väinö Leskinen, Finland, Kaarlo Pitsinki, Finland, Olov Rylander, Sverige, Ragnhild Sandström, Sverige och Helge Seip, Norge.*

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete i fråga om skydd mot radioaktiv strålning*.

REKOMMENDATION NR 17

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 7) med 54 röster mot 1. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å legge forholdene best mulig til rette for å støtte og utvikle det allerede etablerte samarbeid mellom de institusjoner som har ansvaret for spørsmål om beskyttelse mot radioaktiv stråling.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge

Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Österholm, John, Finland

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Eino Kilpi*, Finland.

De 14 frånvarande var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Håkon Johnsen*, Norge, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Väinö Leskinen*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Helge Seip*, Norge, och *Erling Wikborg*, Norge.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samverkan i fråga om vattenvårdsforskning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 10) med 46 röster mot 8. 2 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hækkerup, Per, Danmark
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark

Kuusinen, Hertta, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Seweriin, Rakel, Norge
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 8 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Lars Eliasson*, Sverige, *Chr. L. Holm*, Norge, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Olov Rylander*, Sverige, *Bent Røiseland*, Norge och *Hannibal Valdimarsson*, Island.¹

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Jean Braconier*, Sverige, och *Ragnhild Sandström*, Sverige.

De 13 frånvarande var: *Margit Borg-Sundman*, Finland, *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Karl-August Fagerholm*, Finland, *Trond Hegna*, Norge, *Nils Hønsvald*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Harras Kyttä*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Väinö Leskinen*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, och *Helge Seip*, Norge.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petren

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

---

¹ De, som röstade mot rekommendationen, röstade för ett rekommendationsförslag av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa de medel till förfogande, som erfordras för genomförandet av det av föreningens kulturtekniska sektionens kommitté för vattenvårdsfrågor uppställda forskningsprogrammet.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 8) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för att få till stånd en mera likartad lagstiftning i fråga om behörighet att utöva läkarkonsten.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gram, Victor, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jónsson, Magnús, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Thestrup, Knud, Danmark
Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Österholm, John, Finland

De 13 frånvarande var: *Per Borten, Norge, O. E. Einer-Jensen, Danmark, Trond Hegna, Norge, Nils Hønsvald, Norge, Håkon Johnsen, Norge, Harras Kyttä, Finland, Nils Langhelle, Norge, Jon Leirfall, Norge, Väinö Leskinen, Finland, John Lyng, Norge, Kaarlo Pitsinki, Finland, Helge Seip, Norge, och Erling Wikborg, Norge.*

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *medicinskt gränssamarbete*.

REKOMMENDATION NR 20

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 17) med 47 röster mot 1. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att genomföra åtgärder, som har föreslagits i betänkandet från den nordiska kommittén för medicinskt gränssamarbete (Sak D 5/1959).

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Borg-Sundman, Margit, Finland
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jónsson, Magnús, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kuusinen, Hertta, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Anders, Sverige
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Virolainen, Johannes, Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var *Jon Leirfall*, Norge.

De 21 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Sigurður Bjarnason*, Island, *Per Borten*, Norge, *Holger Eriksen*, Danmark, *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Per Hækkerup*, Danmark, *Håkon Johnsen*, Norge, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Harras Kyttä*, Finland, *Erkki Leikola*, Finland, *Väinö Leskinen*, Finland, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Antti J. Rantamaa*, Finland, *Kerttu Saalasti*, Finland, *Martta Salmela-Järvinen*, Finland, *Helge Seip*, Norge, *Bernharð Stefánsson*, Island, och *H. C. Toft*, Danmark.

Stockholm den 6 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete i fråga om högre teknisk utbildning*.

REKOMMENDATION NR 21

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 7 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 12) med 50 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å påskynde og sikre gjennomføring av de foreliggende forslag om samarbeid vedrørende den høyere tekniske utdanninge (Sak A 24/1959).

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Alemyr, Stig, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland

Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rantamaa, Antti J., Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Toft, H. C., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island

Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 19 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Jean Braconier*, Sverige, *Holger Eriksen*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Per Hækkerup*, Danmark, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Erkki Leikola*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Claudia Olsen*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Anders Pettersson*, Sverige, *Olov Rylander*, Sverige, *Helge Seip*, Norge, *Bernharð Stefánsson*, Island, *Knud Thestrup*, Danmark, och *Johannes Virolainen*, Finland.

Stockholm den 7 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 7 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 13) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene

1. å realisere Nordisk kulturkommisjons forslag om midler til disposisjon i hvert av de nordiske land til felles kulturelle tiltak samt

2. å skaffe til veie særskilte midler til fremme av de kulturelle forbindelser mellom Island og hvert av de øvrige nordiske land.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Alemyr, Stig, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark

Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Osvald, Hugo, Sverige

<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Toft, H. C., Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Saalisti, Kerttu, Finland</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 17 frånvarande var: *Niels Andersen, Danmark, Holger Eriksen, Danmark, Victor Gram, Danmark, Per Hækkerup, Danmark, Sigurður Ingimundarson, Island, Magnús Jónsson, Island, Thorkil Kristensen, Danmark, Erkki Leikola, Finland, Jon Leirfall, Norge, Claudia Olsen, Norge, Anders Pettersson, Sverige, Antti J. Rantamaa, Finland, Olov Rylander, Sverige, Helge Seip, Norge, Bernharð Stefánsson, Island, Knud Thestrup, Danmark, och Johannes Virolainen, Finland.*

Stockholm den 7 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft*.

REKOMMENDATION NR 23

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 7 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 9) med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att företaga en förutsättningslös utredning angående ett utvidgat samarbete beträffande produktion och utbyte av elkraft.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Alemyr, Stig, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Borten, Per, Norge
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark

Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge

Toft, H. C., Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Hannibal Valdimarsson*, Island.

De 17 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *He'ge Larsen*, Danmark, *Erkki Leikola*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Claudia Olsen*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Anders Pettersson*, Sverige, *Antti J. Rantamaa*, Finland, *Olov Rylander*, Sverige, *Helge Seip*, Norge, *Bernharð Stefánsson*, Island, *Knud Thestrup*, Danmark, och *Johannes Virolainen*, Finland.

Stockholm den 7 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetlig utformning av exportdokument*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 7 november 1959 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 11) med 51 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att låta de statliga exportdokumenten erhålla en enhetlig utformning,
2. att verka för att enighet vinnes även beträffande övriga exportdokumenttyper samt
3. att i de internationella organ, som sysslar med exportdokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Alemyr, Stig, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Bjarnason, Sigurður, Island
Borg-Sundman, Margit, Finland
Braconier, Jean, Sverige
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eliasson, Lars, Sverige
Enne, Yrjö, Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark
Gustafsson, Hans, Sverige

Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark

<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Toft, H. C.</i> , Danmark
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	

De 18 frånvarande var: *Niels Andersen*, Danmark, *Per Borten*, Norge, *Holger Eriksen*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Helge Larsen*, Danmark, *Erkki Leikola*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Claudia Olsen*, Norge, *Hugo Osvald*, Sverige, *Anders Pettersson*, Sverige, *Antti J. Rantamaa*, Finland, *Olov Rylander*, Sverige, *Helge Seip*, Norge, *Bernharð Stefánsson*, Island, *Knud Thestrup*, Danmark, och *Johannes Virolainen*, Finland.

Stockholm den 7 november 1959

Bertil Ohlin

Gustaf Petré

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut (utom val)

A. Beslut att ej företaga sig något med anledning av:

(den 5 november)

1. uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 2).
2. medlemsförslag om television och reklam (Sak A 7).

(den 6 november)

3. uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Sverige och Finland
• i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (Sak B 1).

(den 7 november)

4. medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatteförhållanden (Sak A 21).

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spørsmål:

(den 2 november)

1. meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (Sak D 35).

(den 4 november)

2. meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Sak D 49).
3. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 8).
4. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3).
5. berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (Sak C 4).
6. berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna (Sak C 6).
7. berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet (Sak C 11).
8. meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (Sak D 18).

(den 5 november)

9. meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (Sak D 57).
10. berättelse om samarbete i atomenergifrågor (Sak C 10).
11. meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land, såvitt avser inregistrering av och trafik med luftfartyg och internordisk giltighet för flygcertifikat (Sak D 2).
12. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2).
13. berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna (Sak C 7).

(den 6 november)

14. berättelse om ekonomiskt samarbete (Sak C 5).
15. meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 63).
16. meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde (Sak D 64).
17. meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 60).
18. meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten (Sak D 58).
19. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1).
20. meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område (Sak D 65).
21. meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra (Sak D 70).
22. meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 37).
23. meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik (Sak D 61).
24. meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser (Sak D 46).
25. berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 9).

(den 7 november)

26. meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (Sak D 17).
27. meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, såvitt avser kulturutbytet (Sak D 27).

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till en senare session:

(den 2 november)

1. meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (Sak D 1).
2. meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 3).
3. meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (Sak D 4).
4. meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (Sak D 6).
5. meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m., såvitt avser tillsättande av en nordisk kommitté för frågan om en nordisk folklig akademi (Sak D 8).
6. meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 11).
7. meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (Sak D 12).
8. meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (Sak D 15).
9. meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (Sak D 16).
10. meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (Sak D 21).
11. meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (Sak D 22).
12. meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (Sak D 24).
13. meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (Sak D 29).
14. meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 30).
15. meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (Sak D 31).
16. meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (Sak D 32).
17. meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (Sak D 34).
18. meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (Sak D 36).
19. meddelanden om rekommendation nr 2/1958 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet (Sak D 39).

20. meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak 40).
21. meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (Sak D 44).
22. meddelanden om rekommendation nr 10/1958 angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (Sak D 47).
23. meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (Sak D 48).
24. meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 51).
25. meddelanden om rekommendation nr 15/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (Sak D 52).
26. meddelanden om rekommendation nr 16/1958 angående gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (Sak D 53).
27. meddelanden om rekommendation nr 17/1958 angående gemensam arbetsmarknad för barnmorskor (Sak D 54).
28. meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (Sak D 55).
29. meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (Sak D 66).
30. meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (Sak D 67).

(den 4 november)

31. meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m., såvitt avser befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgodis (Sak D 20).
32. meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 23).
33. meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 43).

(den 5 november)

34. meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift (Sak D 41).
35. meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor (Sak D 42).
36. meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land, såvitt avser rätt att ge offentlig föreställning, rätt att inneha statstjänst och biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land (Sak D 2).

37. meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 10).
38. meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (Sak D 68).
39. meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (Sak D 26).
40. meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, såvitt avser trafik- och turistväsendet (Sak D 27).

(den 6 november)

41. meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 28).
42. meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (Sak D 14).
43. meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (Sak D 25).
44. meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 33).
45. rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (Sak D 69).
46. meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (Sak D 9).
47. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 56).
48. meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (Sak D 45).
49. meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 5).
50. meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 19).
51. meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 62).

(den 7 november)

52. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 38).
53. meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 13).
54. meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning (Sak D 50).

55. meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (Sak D 7).
56. meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (Sak D 59).

C. Beslut att till en senare session uppskjuta vidare behandling av:

(den 5 november)

1. medlemsförslag om i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall (Sak A 13).
2. tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad (Sak D 26).

(den 6 november)

3. medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor (Sak A 8).
4. tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete (Sak C 1).
5. uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (Sak A 2).
6. medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak A 20).
7. medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning (Sak A 16).

(den 7 november)

8. uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 5).

D. Beslut i interna spörsmål¹:

(den 2 november)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1).
2. att lägga rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 2).
3. att lägga rapport från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté till handlingarna (Dokument 3).
4. att lägga rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» till handlingarna (Dokument 4).

(den 5 november)

5. att inom ekonomiska utskottet tillsätta en arbetsgrupp om nio medlemmar (ekonomisk niomannakommitté) jämte suppleanter.

---

¹ Beslut i procedurspörsmål här ej redovisade.

(den 7 november)

6. att bemyndiga presidiet att för förberedelse av nästa ordinarie session tillsätta mindre kommittéer.
7. att avhålla nästa ordinarie session i Reykjavík i slutet av juli eller början av augusti 1960 med bemyndigande för presidiet att fastställa dag för sessionens början.

Val

(den 1 november)

1. Val av presidium.
2. Val av medlemmar i utskott.

(den 4 november)

3. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».

(den 7 november)

4. Val av medlemmar i juridiska niomannakommittén.
5. Val av medlemmar i socialpolitiska niomannakommittén.
6. Val av medlemmar i ekonomiska niomannakommittén.
7. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt».

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Bertil Ohlin, Sverige, president
Erik Eriksen, Danmark, vicepresident
Karl-August Fagerholm, Finland, vicepresident
Sigurður Bjarnason, Island, vicepresident
Nils Hønsvald, Norge, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Niels Andersen
O. E. Einer-Jensen, næstformand
Erik Eriksen, formand
Ole Bjørn Kraft
A. C. Normann
Gustav Pedersen

Finland

Karl-August Fagerholm, ordförande
Eino Kilpi
Harras Kyttä
Erkki Leikola
Martta Salmela-Järvinen
Johannes Virolainen, vice ordförande
John Österholm

Island

Sigurður Bjarnason, fungerande ordförande
Emil Jónsson, ordförande
Einar Olgeirsson

Norge

Chr. L. Holm
Nils Hønsvald, formann
Bent Røiseland

Sverige

Knut Ewerlöf
 Bertil Ohlin, ordförande
 Anders Pettersson
 Rickard Sandler
 Axel Strand, vice ordförande

Sekretariat

Docenten Gustaf Petrén, huvudsekreterare, tillika svenska delegationens sekreterare

Byrådirektören Bengt Augustinsson, biträdande sekreterare
 T. f. andre sekreteraren Bengt Borglund, biträdande sekreterare
 Andre sekreteraren Leif Leifland, biträdande sekreterare
 Registratorn Margit Sjöholm

Bibliotekarien Tryggve Byström, redaktör

Fuldmægtig Poul Eefsen, sekreterare i juridiska utskottet
 Førstesekretær Helene Andersen, sekreterare i kulturutskottet
 Amanuensen Hadar Cars, biträdande sekreterare i kulturutskottet
 Byråchefen Sven-Hugo Ryman, sekreterare i socialpolitiska utskottet
 Byråsekreteraren Ings Wille-Åvall, biträdande sekreterare i socialpolitiska utskottet

Hovrättsassessorn Torsten Löwbeer, sekreterare i trafikutskottet
 Förste sekreteraren Hans Colliander, biträdande sekreterare i trafikutskottet

Sekreteraren Hugo Holmquist, sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare
 Justitiesekreteraren Eiler Hultin, finlandsdelegationens sekreterare
 Byråchefen Friðjón Sigurðsson isländska delegationens sekreterare
 Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare
 Sekretær Herman Pedersen, norska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga

(enligt presidiets beslut den 31 oktober 1959)

Efter anmälan av Danmarks delegation

Fuldmægtig N. C. Bitsch
 Ambassaderåd Emil Blytgen-Petersen
 Departementschef Vilhelm Boas
 Fhv. nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs

Fuldmægtig Ruth Bruun-Pedersen
 Fuldmægtig Leon Buch
 Ekspeditionssekretær Axel Gormsen
 Kommitteret Poul Gaarden
 Kontorchef Knud Damsgaard Hansen
 Fuldmægtig Vagn Holm
 Afdelingschef Otto Müller
 Ministersekretær Arne Nielsen
 Sekretær Bjørn Olsen
 Sekretær Helge Thomsen
 Direktør Bent Wellejus

Efter anmälan av Finlands delegation

Kanslichefen Teini Ahava
 Byråsekreteraren Olli Auero
 Notarien Håkan Branders
 Regeringsrådet Klaus Häkkänen
 Regeringssekreteraren Osmo Kalliala
 Generalsekreteraren Veikko Karsma
 Överdirektören Erkki Kinnunen
 Överdirektören Gunnar Korhonen
 Regeringssekreteraren Kai Korte
 Medicinalrådet Paavo Kuusisto
 Byråchefen Tauno Mäki
 Bitr. avdelningschefen Reino Palas
 Generalkonsuln E. O. Raustila
 Avdelningschefen Svante Sundman
 T. f. byråchefen Richard Tötterman
 Pol. mag. Alfred Westphalen

Efter anmälan av Islands delegation

Skolinspektören Magnús Gíslason

Genom kungl. resolution den 23 oktober 1953 utnämnda rådgivare till representanter för Norges regering

Kontorsjef Kjell Eide
 Byråsjef Knut Hedemann
 Doktor Else Johanning
 Byråsjef John Paxal
 Departementsråd Rolv Ryssdal
 Direktør Knut Getz Wold

Efter anmälan av Sveriges delegation

Direktören Arne F. Andersson
 Preceptorn Nils Andrén
 Statssekreteraren Per Bergsten
 Statssekreteraren Gustav Cederwall
 Byrådirektören Åke Englund
 Direktören Göran Hedin
 Statssekreteraren Nils Hörjel
 Statssekreteraren Ernst Michanek
 Statssekreteraren Carl G. Persson
 Kanslirådet Edvard Reuterswärd
 Byråchefen Bo Siegbahn
 Avdelningschefen Gunnar von Sydow
 Generaldirektören Gösta Widell
 Utrikesrådet Sverker Åström

Utskottens särskilda föredragande¹

Byråchefen Stig Bergström, Sverige
 Överdirektören G. A. Bouveng, Sverige
 Förste kanslisekreteraren Göran Göransson, Sverige
 Kanslichefen Hans Hansson, Sverige
 Kanslirådet Åke Hartvig, Sverige
 Trafikdirektören J. G. Karlsson, Sverige
 Attachén Pär Kettis, Sverige
 Fil. kand. Lars Kritz, Sverige
 Driftdirektören Sven Lalander, Sverige
 Tullkontrollören Nils Leuf, Sverige
 Førsteseekretær Even R. Lund, Norge
 Sekreteraren Nils-Arne Nilsson, Sverige
 Överdirektören Alf Nyberg, Sverige
 Byråchefen Håkan Rahm, Sverige
 Professorn Rolf Sievert, Sverige
 Lic. jur. Knut Sveri, Norge
 T. f. byrådirektören Jan Tengwall, Sverige
 Kammarrättsfiskalen Bertil Wennergren, Sverige
 Byråchefen Otto Zetterberg, Sverige

¹ Utöver de nedan nämnda har i utskottsarbetet för särskilda saker tillkallats följande sakkunniga: förste kanslisekreteraren Åke Bruhn-Möller, kommerserådet Gunnar Böös, generaldirektören Arthur Engel, agr.dr Sigurd Eriksson, hovrättsrådet Sara Falk, rättsavdelningschefen L. M. Granqvist, programdirektören Henrik Hahr, konsulent Hans J. Henriksen, trädgårdsarkitekten Sven A. Hermelin, lagbyråchefen Bengt Hjern, ingenjören Karl Nickul, rättsavdelningschefen Stig Nordlund, generaldirektören Bertil Olsson, docenten Israel Ruong, radiochefen Olof Rydbeck, byråchefen Sven Sörenson, professorn Robert Torssell, rättsavdelningschefen Sten Walberg, f. d. överintendenten Erik Wettergren, direktören Arne Wickberg och professorn Ragnar Woxén, samtliga från Sverige utom Henriksen (Norge) och Nickul (Finland).

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
A 1	Uppskjutet medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter
A 2	Uppskjutet medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning
A 3	Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning
A 4	Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige Ändringsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige
A 5	Uppskjutet medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan
A 6	Uppskjutet tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete
A 7	Medlemsförslag om television och reklam
A 8	Medlemsförslag om ratifikation av ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor
A 9	Medlemsförslag om förhindrande av förorening av Östersjön genom olja
A 10	Medlemsförslag om stöd åt inom Nordiska jordbruksforskarens förening planerad vattenvårdsforskning
A 11	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena
A 12	Medlemsförslag om undvikande av dubbel indirekt beskattning
A 13	Medlemsförslag om i annat nordiskt land än hemlandet bosatta nordiska medborgares kyrkoskatt i vissa fall
A 14	Medlemsförslag om gemensamma specialattachéer vid beskickningarna
A 15	Medlemsförslag om bättre samordning i fråga om folkpensionerna
A 16	Medlemsförslag om högre nordisk hushållsutbildning
A 17	Medlemsförslag om slopande av passageraravgiften i den internordiska flygtrafiken
A 18	Medlemsförslag om enhetliga regler om obehörigt utövande av läkar-konsten
A 19	Medlemsförslag om samverkan beträffande standardisering av export-dokument
A 20	Medlemsförslag om samordning av vissa avdragsregler vid inkomst-beskattning
A 21	Medlemsförslag om samordnad utredning om akademikers m. fl. skatte-förhållanden
A 22	Medlemsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet Ändringsförslag om vidare utveckling av det ekonomiska samarbetet

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.		
s.	s.				s.			innehåll	nr
217	104	jur.	1	1897	120 d ¹	5	2020	uppskov	A 1
356	104	jur.	6	1908	188				A 2
390	104	soc.	3	1949	130 d	7	2024		A 3
398 } 598 }	104	traf.	5	1980	181 d	13	2036		A 4
602	104	jur.	13	1922	202			uppskov	A 5
605	104	jur.	3	1902	113 d	3	2016		A 6
642	104	kult.	2	1925	145 d			ingen åtgärd	A 7
730	104	soc.	9	1958	171 d			uppskov	A 8
763	104	jur.	2	1900	118 d	4	2018		A 9
791	104	kult.	10	1939	192 d	18	2046		A 10
811	104	kult.	6	1933	189	16	2042		A 11
863	104	jur.	11	1917	188 d	15	2040		A 12
883	104	jur.	9	1913	140 d			uppskov	A 13
896	104	ekon.	6	2000	137 d	8	2026		A 14
923	104	soc.	7	1954	143 d	10	2030		A 15
933	104	kult.	8	1937	191			uppskov	A 16
937	104	traf.	8	1985	144 d	11	2032		A 17
953	104	soc.	8	1956	195 d	19	2048		A 18
975	104	ekon.	11	2008	208 d	24	2058		A 19
1016	104	jur.	10	1915	188 d			uppskov	A 20
1020	104	ekon.	10	2006	208			ingen åtgärd	A 21
1052 } 1062 }	104	ekon.	4	1995	155d, 163d	12	2034		A 22

¹ Betecknar att debatt förekommit vid behandlingen.

S a k	
nr	r u b r i k
A 23	Medlemsförslag om enhetliga regler för utprickning av farvatten
A 24	Medlemsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna
A 25	Medlemsförslag om samarbete beträffande forskning om radioaktiv strålning
B 1	Uppskjutet regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen
B 2	Uppskjutet regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning
B 3	Regeringsförslag om utbyte av informationsmaterial till tjänst för utvandringsintresserade
C 1	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område Tilläggsförslag om formerna för lagstiftningssamarbete
C 2	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt sjörättsinstitut
C 3	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
C 4	Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén Tilläggsförslag om samverkan på isbrytningens område
C 5	Berättelse om ekonomiskt samarbete
C 6	Berättelse om samarbete mellan tullmyndigheterna
C 7	Berättelse om samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelserna
C 8	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
C 9	Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)
C 10	Berättelse om samarbete i atomenergifrågor
C 11	Berättelse om samarbete mellan cheferna för televäsendet
D 1	Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund
D 2	Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land
D 3	Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.		
s.	s.				s.			innehåll	nr
1065	104	traf.	1	1973	110 d	1	2012		A 23
1086	104	kult.	12	1943	202 d	21	2052		A 24
1118	104	kult.	7	1935	189 d	17	2044		A 25
1134	104	traf.	6	1982	197			ingen åtgärd	B 1
1138	104	jur.	7	1909	138 d			ingen åtgärd	B 2
1162	104	soc.	1	1947	128 d	6	2022		B 3
1174 } 1183 }	104	jur.	4	1904	187 d			{till handl. uppskov	C 1
1189 } 1212 }	104	{kult. kult.	4 5	1929 1931	140 d 141 d	9	2028	till handl.	C 2
1231	104	soc.	5	1952	110			till handl.	C 3
1234 } 1251 }	104	traf.	2	1975	111 d	2	2014	till handl.	C 4
1253	104	ekon.	4	1995	155 d, 163 d			till handl.	C 5
1255	104	traf.	3	1977	112 d			till handl.	C 6
1262	104	soc.	6	1953	142			till handl.	C 7
1263	104	soc.	2	1948	109 d			till handl.	C 8
1265	104	traf.	14	1991	198			till handl.	C 9
1271	105 d	ekon.	7	2002	137 d			till handl.	C 10
1272	106	traf.	4	1979	113 d			till handl.	C 11
1274	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 1
1275	106	jur.	5	1906	138 d			nya meddel. ¹	D 2
1280	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 3

¹ Delvis slutbehandl.

S a k	
nr	r u b r i k
D 4	Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner
D 5	Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet Tilläggsförslag om medicinskt samarbete i gränstrakterna mellan Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige
D 6	Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel
D 7	Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område
D 8	Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.
D 9	Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg
D 10	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
D 11	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent
D 12	Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation
D 13	Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig
D 14	Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullättnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m.
D 15	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
D 16	Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen
D 17	Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete
D 18	Meddelande om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området
D 19	Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet
D 20	Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.
D 21	Meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
D 22	Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsförsas problem

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.		
1283	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 4
1284	106	soc.	17	1971	198 d	20	2050	nya meddel.	D 5
1301								nya meddel.	D 6
1302	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 6
1303	106	soc.	16	1969	206 d			nya meddel.	D 7
1306	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 8
1308	106	soc.	12	1964	196 d			nya meddel.	D 9
1316	106	jur.	8	1911	139 d			nya meddel.	D 10
1321	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 11
1323	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 12
1324	106	kult.	11	1942	202 d			nya meddel.	D 13
1338	106	ekon.	5	1998	187			nya meddel.	D 14
1341	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 15
1342	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 16
1343	106	kult.	13	1945	203 d	22	2054	slutbehandl.	D 17
1345								slutbehandl.	D 18
1346	106	jur.	3	1902	113 d			nya meddel.	D 19
1347	106	jur.	12	1919	199 d			nya meddel.	D 20
1349	106	traf.	3	1977	112 d			nya meddel.	D 21
1352	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 22
1353	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 22

S a k	
nr	r u b r i k
D 23	Meddelande om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötseins område
D 24	Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk
D 25	Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område
D 26	Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare Tilläggsförslag om gemensam läkarmarknad
D 27	Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder Tilläggsförslag om beviljande av medel för kulturellt samarbete
D 28	Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden
D 29	Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land
D 30	Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension
D 31	Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien
D 32	Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och utnyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.
D 33	Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
D 34	Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.
D 35	Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg
D 36	Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart
D 37	Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön
D 38	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
D 39	Meddelanden om rekommendation nr 2/1958 angående likställighet i fråga om icke-yrkesmässigt fiske i havet
D 40	Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.		
1354	106	jur.	1	1897	120 d			nya meddel.	D 23
1356	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 24
1358	106	kult.	9	1938	191 d			nya meddel.	D 25
1363 } 1441 }	106	soc.	10	1960	142 d			{nya meddel. {uppskov	D 26
1442 } 1448 }	106	{traf. {kult. {kult.	10 13 13	1987 1945 1945	153 d } 203 d } 203 d }	22	2054	nya meddel. ¹	D 27
1449	106	ekon.	8	2003	184 d			nya meddel.	D 28
1452	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 29
1453	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 30
1456	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 31
1459	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 32
1471	106	kult.	10	1939	192 d			nya meddel.	D 33
1472	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 34
1473	104	—	—	—	—			slutbehandl.	D 35
1474	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 36
1476	106	traf.	11	1988	198			slutbehandl.	D 37
1479	106	jur.	14	1923	202			nya meddel.	D 38
1487	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 39
1489	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 40

¹ Delvis slutbehandl.

S a k	
nr	r u b r i k
D 41	Meddelanden om rekommendation nr 4/1958 angående utgivande av gemensam statistisk skrift
D 42	Meddelanden om rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor
D 43	Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler
D 44	Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner
D 45	Meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten
D 46	Meddelanden om rekommendation nr 9/1958 angående samarbete i fråga om väderleksprognoser
D 47	Meddelanden om rekommendation nr 10/1958 angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor
D 48	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
D 49	Meddelanden om rekommendation nr 12/1958 angående samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor
D 50	Meddelanden om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning
D 51	Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
D 52	Meddelanden om rekommendation nr 15/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor
D 53	Meddelanden om rekommendation nr 16/1958 angående gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar
D 54	Meddelanden om rekommendation nr 17/1958 angående gemensam arbetsmarknad för barnmorskor
D 55	Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
D 56	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
D 57	Meddelanden om rekommendation nr 20/1958 angående utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna
D 58	Meddelanden om rekommendation nr 21/1958 angående utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten Tilläggsförslag om flygförbindelserna på Nordkalotten och turistsamarbetet i norra Skandinavien
D 59	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna Tilläggsförslag om ombildande av Nordiska vattenkraftkommittén till en nordisk elkraftkommitté

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.	innehåll	nr
s.	s.				s.				
1493	106	ekon.	2	1993	136 d			nya meddel.	D 41
1496	106	ekon.	3	1994	137			nya meddel.	D 42
1498	106	soc.	4	1951	131 d			nya meddel.	D 43
1504	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 44
1506	106	traf.	9	1986	197 d			nya meddel.	D 45
1508	106	traf.	13	1990	198			slutbehandl.	D 46
1517	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 47
1526	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 48
1528	106	kult.	1	1924	108 d			slutbehandl.	D 49
1532	106	soc.	15	1967	204 d			nya meddel.	D 50
1541	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 51
1453	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 52
1548	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 53
1550	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 54
1552	104	---	---	---	---			nya meddel.	D 55
1554	106	soc.	13	1965	196			nya meddel.	D 56
1557	106	ekon.	1	1992	136 d			slutbehandl.	D 57
1565	106	traf.	7	1983	185 d	14	2038	slutbehandl.	D 58
1585									
1589	106	ekon.	9	2004	207 d	23	2056	nya meddel.	D 59
1592									

S a k	
nr	r u b r i k
D 60	Meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten
D 61	Meddelanden om rekommendation nr 24/1958 angående samordnad turiststatistik
D 62	Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.
D 63	Meddelande om rekommendation nr 26/1958 angående ekonomiskt samarbete
D 64	Meddelanden om rekommendation nr 27/1958 angående skapande av ett europeiskt frihandelsområde
D 65	Meddelanden om rekommendation nr 28/1958 angående samordning av resurserna på husdjursforskningens område
D 66	Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter
D 67	Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.
D 68	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
D 69	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
D 70	Meddelanden om rekommendation nr 33/1958 angående tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra

*Översikt över behandlingen av
Dokument*

<i>nr</i>	<i>rubrik</i>
1.	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>
2.	<i>Rapport från Nordiska rådets juridiska nio-mannakommitté</i>
3.	<i>Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska nio-mannakommitté</i>
4.	<i>Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»</i>

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.		
s.	s.				s.			innehåll	nr
1593	106	traf.	5	1980	181 d			slutbehandl.	D 60
1595	106	traf.	12	1989	198			slutbehandl.	D 61
1605	106	jur.	12	1919	199 d			nya meddel.	D 62
1607	106	ekon.	4	1995	155 d, 163 d			slutbehandl.	D 63
1804	106								
1806	106	kult.	10	1939	192 d			slutbehandl.	D 65
1809	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 66
1812	104	—	—	—	—			nya meddel.	D 67
1820	106	kult.	3	1927	140			nya meddel.	D 68
1824	106	soc.	11	1962	196			nya meddel.	D 69
1844	106	soc.	14	1966	197			slutbehandl.	D 70

dokumenten utanför saklistan

Tryckt	Behandl.	Beslut
s.	s.	innehåll
1851	{ 46 d 75 d 101 d }	till handl.
1883	104	till handl.
1886	104	till handl.
1888	104	till handl.

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlkvist, Emil, Sverige (s)¹

(Suppleant)²

Medlemsförslag:

Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016

Andersen, Niels, Danmark (DR)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Standardisering av exportdokument: 975

Tilläggsförslag:

Nordisk elkraftkommitté: 1592

Yttrande:

Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén samt isbrytningssamverkan: 112

Andersen, Nina, Danmark (S)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Samordnad folkpension: 923

Yttranden:

Television och reklam: 150, 151

Likalönskonventionen: 171, 180

Andersson, Birger, Sverige (s)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Tilläggsförslag:

Gemensam läkarmarknad: 1441

Yttranden:

Samordnad folkpension: 143

Likalönskonventionen: 179

Bjarnason, Sigurður, Island (Sj)

Medlem av kulturutskottet

Ändringsförslag:

Ekonomiskt samarbete: 1062

Yttranden:

Trafikförbindelser med Island: 153

Tid och plats för nästa session: 210

Borg-Sundman, Margit, Finland (Kok)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttranden:

Generaldebatt: 101

Information för utvandringsintresserade: 128

Ekonomiskt samarbete: 167

Likalönskonventionen: 178

Braconier, Jean, Sverige (h)

(Suppleant)³

Medlemsförslag:

Akademikers skatteförhållanden: 1020

Buhl, Marius, Danmark (V)

Medlem av kulturutskottet

Yttrande:

Samarbete mellan de tekniska högskolorna: 202

Bundvad, Kaj, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Information för utvandringsintresserade: 129

Dahlgaard, Bertel, Danmark (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 88, 103

Ekonomiskt samarbete: 157

¹ För förklaring av partibeteckningarna se s. 11—20.

² Ersatte Anselm Gillström ⁷/₁₁.

³ Ersatte Martin Skoglund ⁶/₁₁—⁷/₁₁.

Einer-Jensen, O. E., Danmark (S)
Medlem av socialpolitiska utskottet
Yttrande:
Hälso- och sjukvårdsforskning: 206

Ekendahl, Sigrid, Sverige (s)
Medlem av socialpolitiska utskottet
Medlemsförslag:
Hushållsutbildning: 933
Yttranden:
Sommartid: 131
Likalönskonventionen: 175, 176, 178

Eliasson, Lars, Sverige (cp)
Medlem av ekonomiska utskottet
Yttranden:
Television och reklam: 152
Ekonomiskt samarbete: 165

Enne, Yrjö, Finland (Skdl)
Medlem av ekonomiska utskottet
Yttranden:
Generaldebatt: 71
Ekonomiskt samarbete: 157

Eriksen, Erik, Danmark (V)
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Television och reklam: 642
Ändringsförslag:
Ekonomiskt samarbete: 1062

Eriksen, Holger, Danmark (S)
Medlem av juridiska utskottet
Medlemsförslag:
Oljeförening i Östersjön: 763
Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016
Yttrande:
Oljeförening i Östersjön: 118

Erlander, Tage, Sverige (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 69, 93

Fagerholm, Karl-August, Finland (Sd)
Medlem av socialpolitiska utskottet
Ändringsförslag:
Ekonomiskt samarbete: 1062
Yttrande:
Generaldebatt: 46

Gerhardsen, Einar, Norge (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 65

Gillström, Anselm, Sverige (s)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Intellektuell arbetsmarknad: 811
Yttrande:
Television och reklam: 147

Gloerfelt-Tarp, Kirsten, Danmark (RV)
Medlem av ekonomiska utskottet
Yttrande:
Standardisering av exportdokument: 208

Gram, Victor, Danmark (S)
Medlem av trafikutskottet
Yttrande:
Telesamarbete: 113

Hannikainen, Antti, Finland (MI)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Samernas rättigheter samt renkötsel-samverkan: 122

Hansen, H. C., Danmark (S)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 58, 103

Harlem, Gudmund, Norge (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Sommartid: 131

Haugland, Jens, Norge (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Kriminologiskt samarbete: 116

Hegna, Trond, Norge (A)
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Intellektuell arbetsmarknad: 811
Yttranden:
Ekonomiskt samarbete: 167
Vattenkraftsamarbete: 207

Helén, Gunnar, Sverige (fp)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Intellektuell arbetsmarknad: 811

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Obehörigt utövande av läkarkonsten: 953

Holm, Chr. L., Norge (H)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Vattenvårdsforskning: 791

Yttranden:

Generaldebatt: 68

Ekonomiskt samarbete: 166

Jordbruksforskning: 194

Hækkerup, Per, Danmark (S)

Medlem av ekonomiska utskottet

Yttranden:

Generaldebatt: 97

Statistisk skrift: 136

Hønsvald, Nils, Norge (A)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016

Ändringsförslag:

Ekonomiskt samarbete: 1062

Yttranden:

Presidentens öppningsanförande: 39

Atomenergisamarbete: 105, 106

Samernas rättigheter samt renskötsel-samverkan: 120

Johnsen, Håkon, Norge (A)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Tilläggsförslag:

Medel för kulturellt samarbete: 1345

Yttranden:

Television och reklam: 145, 152

Jonsson, Sigfrid, Sverige (s)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Obehörigt utövande av läkarkonsten: 953

Karjalainen, Ahti, Finland (MI)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 85

Kilpi, Eino, Finland (Skdl)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Intellektuell arbetsmarknad: 811

Yttrande:

Utbyggnad av universitet: 108

Klippenvåg, Harry, Norge (A)

Medlem av trafikutskottet

Yttranden:

Samernas rättigheter samt renskötsel-samverkan: 122

Flyg- och turistsamarbete i norr: 185

Kraft, Ole Bjørn, Danmark (KF)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Kyrkoskatt: 883

Ekonomiskt samarbete: 1052

Yttranden:

Generaldebatt: 52, 86, 101, 103

Handel med Sovjetunionen: 136

Kuusinen, Hertta, Finland (Skdl)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttranden:

Berättelse från Nordiska arbetsmark-nadsutskottet: 109

Likalönskonventionen: 173

Kyttä, Harras, Finland (Kp)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Dubbel indirekt beskattning: 863

Avdragsregler vid inkomstbeskatt-ning: 1016

Akademikers skatteförhållanden: 1020

Yttrande:

Kriminologiskt samarbete: 114

Kähönen, Urho, Finland (MI)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Vattenvårdsforskning: 791

Kyrkoskatt: 883

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 169

Lange, Gunnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 75, 96

Atomenergisamarbete: 105, 106

Larsen, Helge, Danmark (RV)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Intellektuell arbetsmarknad: 811

Radioaktiv strålning: 1118

Tilläggsförslag:

Medel för kulturellt samarbete: 1345

Yttranden:

Generaldebatt: 75

Jordbruksforskning: 192, 194

Paviljonganläggning på Biennalen:

202

Leikola, Erkki, Finland (Kok)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Standardisering av exporthandlingar:

975

Yttrande:

Generaldebatt: 67

Leirfall, Jon, Norge (Sp)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016

Yttranden:

Tullsamarbete: 112, 113

Samernas rättigheter samt renskötsel-samarbetet: 125

Vägar i norr: 181

Leskinen, Väinö, Finland (Sd)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Passageraravgift i flygtrafik: 937

Lyng, John, Norge (H)

Medlem av juridiska utskottet

Yttrande:

Generaldebatt: 94

Løbak, Harald, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Samernas rättigheter samt renskötsel-samarbetet: 126

Moe, Finn, Norge (A)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Specialattachéer: 896

Radioaktiv strålning: 1118

Yttranden:

Generaldebatt: 56

Specialattachéer: 137

Ekonomiskt samarbete: 163

Møller, Poul, Danmark (KF)

(Vald medlem till den 7 oktober 1959)

Medlemsförslag:

Television och reklam: 642

Dubbel indirekt beskattning: 863

Netzén, Gösta, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Samernas rättigheter samt renskötsel-samarbetet: 123

Nihlfors, Folke, Sverige (fp)

(Suppleant)¹

Medlemsförslag:

Likalönskonventionen: 730

Yttranden:

Likalönskonventionen: 172, 176, 177, 178

Normann, A. C., Danmark (RV)

(Förfall vid 7:e sessionen)

Medlemsförslag:

Standardisering av exporthandlingar: 975

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)

Medlem av ekonomiska utskottet

Ändringsförslag:

Ekonomiskt samarbete: 1062

Yttranden:

Presidentens tillträdesanförande: 42

Generaldebatt: 47, 91, 96, 97

Ekonomiskt samarbete: 155

Presidentens avslutningsanförande: 211

Olsen, Claudia, Norge (H)

Medlem av socialpolitiska utskottet

¹ Ersatte Olov Rylander 5/11—6/11.

Medlemsförslag:

Passageraravgift i flygtrafik: 937

Tilläggsförslag:

Medicinskt gränssamarbete: 1301

Yttranden:

Trafiksäkerhetsforskning: 130

Likalönskonventionen: 175

Sjukhusvård samt medicinskt gränssamarbete: 198

Osvald, Hugo, Sverige (fp)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Likalönskonventionen: 730

Vattenvårdsforskning: 791

Radioaktiv strålning: 1118

Yttranden:

Television och reklam: 146, 149, 151

Radioaktiv strålning: 189

Näringsforskning: 191

Jordbruksforskning: 193, 194

Pettersson, Anders, Sverige (cp)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Obehörigt utövande av läkarkonsten: 953

Yttranden:

Sommartid: 132

Obehörigt utövande av läkarkonsten: 195

Pettersson, Georg, Sverige (s)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Oljeförörening i Östersjön: 119

Dubbel indirekt beskattning: 188

Pitsinki, Kaarlo, Finland (Sd)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Radioaktiv strålning: 1118

Tilläggsförslag:

Nordisk elkraftkommitté: 1592

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete i norr: 184

Pohjala, Kyllikki, Finland (Kok)

(Förfall vid 7:e sessionen)

Medlemsförslag:

Samordnad folkpension: 923

Poulsen, Johan, Danmark (V)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttrande:

Nationalitetskrav för sjöfolk: 196

Rosenberg, Gösta, Finland (Skdl)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Handel med Sovjetunionen: 136

Djurskyddslagstiftning: 138

Rylander, Olov, Sverige (fp)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Dubbel indirekt beskattning: 863

Specialattachéer: 896

Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016

Tilläggsförslag:

Lagstiftningsamarbete: 1183

Yttranden:

Kriminologiskt samarbete: 115

Samernas rättigheter samt renskötsel-samverkan: 123

Lagstiftningsamarbete: 187

Straffrättsligt samarbete: 199

Røiseland, Bent, Norge (V)

Medlem av ekonomiska utskottet

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 158

Saalasti, Kerttu, Finland (Ml)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Hushållsutbildning: 933

Salmela-Järvinen, Martta, Finland (Sd opp.)

Medlem av kulturutskottet

Yttranden:

Television och reklam: 151

Likalönskonventionen: 179

Sandström, Ragnhild, Sverige (fp)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Oljeförörening i Östersjön: 763

Passageraravgift i flygtrafik: 937

Utprickning av farvatten: 1065

Ändringsförslag:

Vägar mellan Norge och Sverige: 598

Tilläggsförslag:

Isbrytningssamverkan: 1251
 Flyg- och turistsamarbete i norr: 1585

Yttranden:

Utprickning av farvatten: 110
 Passageraravgiften i flygtrafik: 144
 Vägar i norr: 183
 Kontinentförbindelser: 197

Seip, Helge, Norge (V)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Akademikers skatteförhållanden: 1020
 Radioaktiv strålning: 1118

Tilläggsförslag:

Sjörättsinstitut: 1212

Yttranden:

Tullsamarbete: 113
 Berättelse från Nordiska kulturkommissionen: 140
 Television och reklam: 148, 149

Seweriin, Rakel, Norge (A)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttranden:

Gemensam läkar- och tandläkarmarknad: 142
 Likalönskonventionen: 176, 178
 Hälso- och sjukvårdsforskning: 206

Strand, Axel, Sverige (s)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Ekonomiskt samarbete: 1052

Yttrande:

Atomenergisamarbete: 137

Sukselainen, V. J., Finland (MI)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 64

Thestrup, Knud, Danmark (KF)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Dubbel indirekt beskattning: 863
 Specialattachéer: 896
 Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 1016

Tilläggsförslag:

Lagstiftningssamarbete: 1183

Yttranden:

Samernas rättigheter samt renskötsel-samverkan: 127
 Nordiska medborgares rättsställning: 138
 Rätt att driva näring: 139
 Lagstiftningssamarbete: 187
 Avdragsregler vid inkomstbeskattning: 188

Valdimarsson, Hannibal, Island (Ab)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttrande:

Hälsövärdutbildning: 204

Virolainen, Johannes, Finland (MI)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Vattenvårdsforskning: 791
 Specialattachéer: 896
 Samarbete mellan de tekniska högskolorna: 1086

Wikborg, Erling, Norge (Kf)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Kyrkoskatt: 883
 Standardisering av exporthandlingar: 975
 Utprickning av farvatten: 1065

Tilläggsförslag:

Sjörättsinstitut: 1212

Yttranden:

Generaldebatt: 82
 Utprickning av farvatten: 110
 Djurskyddslagstiftning: 139
 Kyrkoskatt: 140
 Sjörättsinstitut: 141
 Ekonomiskt samarbete: 170

Österholm, John, Finland (Sv)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Intellektuell arbetsmarknad: 811

Yttranden:

Generaldebatt: 63
 Television och reklam: 149
 Medel för kulturellt samarbete: 204

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2078—2089; övriga siffror anger sidor)

- Administration av gemensamma institutioner: *Sak D 44*; 1853, 1867
Administrativ myndighet: se Myndighets beslut, Myndighets försändelse
Administrativa frihetsberövanden: 1277
— tjänstemän, utbyte av: 1854—1855, 1869—1871, 1884
Adoptionslagstiftning: 1175
Advokats tystnadsplikt: 1864
Akademi, folklig: *Sak D 8*
Akademikers skatteförhållanden: *Sak A 21*
Akademisk arbetskraft: 1195, 1208—1209; se även Farmaceuter, Intellectuella yrken, Läkare, Tandläkare, Veterinärer
— undervisning: 1191—1194
Akademiska lärare, utbyte av: 1194
— tentamina: 1191—1193
Aksjeselskap: se Associationsrättslig lagstiftning
Aktiebolag: se Associationsrättslig lagstiftning
Alderspension: *Sak A 15*
Alkohol i trafiken: *Sak D 21*
Alkohol drycker, införsel av: 1238
Ambassader: se Specialattachéer
Anklagersamarbejd: *Sak D 19, D 62*
Anläggningsmaskiner, tullättnad för: *Sak D 14*
Apotekare, arbetsmarknad för: *Sak D 51*
Arbetslöshet: 109—110
Arbetsmarknad: *Sak C 8*; se även Fartygspersonal, Intellectuella yrken, Medicinsk personal, Skattefritt avdrag
Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *Sak C 8*
Arkitekter, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
—, utbildning av: se Trädgårdskonst
Arkivarier, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
Arktisk medicin: *Sak D 31*; 1193
Associationsrättslig lagstiftning: *Sak A 2*; 1176
Atomenergi: *Sak C 10*
Avdrag: se Skattefritt avdrag
Barnalagstiftning: 1175
Barnfilm: 1205
Barnmorskor, arbetsmarknad för: *Sak D 54*
Barnvagnar, tullkontroll av: se Resgoods
Behörighet att utöva läarkonsten: se *Sak A 18, D 5 (Tilläggsförslag), D 26*
— för psykologer: se *Sak D 48*
Bekvämlighetsflagg: 1863
Beskattning: se Akademikers skatteförhållanden, Indirekt beskattning, Kyrkoskatt, Skattefritt avdrag, Studiekostnader
Beskickningar: se Specialattachéer
Betygsättning i skolan: 1202
Bibliotek: se Skolbibliotek
Bibliotekarier, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
Biennalen i Venedig: *Sak D 13*
Bilar: se även Buss- och lastbilstrafik, Motorfordon, Personbilar
—, hamnavgifter för: 1239
Bildande konst: 1204; se även Biennalen i Venedig
Bildkarta över Norden: 1204
Bokmarknad: *Sak D 67*; 1204—1205
Bolagsrätt: *Sak A 2*; 1176
Bostad, fast egendom och lån för: *Sak D 40*; 1865
Buss- och lastbilstrafik: 1236
Bär- och rullstolar: se Resgoods, Invalidhjälpmedel
Böcker: se Bokmarknad, Läroboksforskning, Översättning
Börne-: se Barn-

- Carnet-område: se Motorfordon
 Cellulosaindustri: se Kirkenes-området
 Cirkusföreställningar: se *Sak B 2*; 1278
 Cyklar: se Moped, Resgods
- Decca-systemet för fartygspejling: 1244
 Deleksaminers gyldighet: 1191—1193
 Dentalmaterialprovning: se *Sak D 7*
 Dissenterskatt: se Kyrkoskatt
 Djurskyddslagstiftning: *Sak B 2*;
 se även *Sak D 38*
 Dubbelbeskatning: se Dubbelbeskattning
 Dokumentation, teknisk-naturvetenskaplig: se *Sak A 14*
 —, transportforsknings-: 1269—1270
 Domssamling: 1855
 Domstolsorgan, rådgivande: *Sak A 5*
 Dramatisk konst: 1204
 Dubbelbeskatning: 1854; se även Indirekt beskatning, Skattefritt avdrag
 Dyrevärnslovgivning: *Sak B 2*; se även *Sak D 38*
 Döda rovdjur, tillvaratagande av: 1483—1486
- Egendom: se Fast egendom, Godtrosförvärvares rättsställning
 Ekonomer, arbetsmarknad för: se Intellektuella yrken
 Ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska: se Ekonomiskt samarbete
 Ekonomiskt samarbete: *Sak A 22, C 5, D 63, D 64*; 46—103, 1858—1860, 1865; se även Nordkalotten, Sovjetunionen
 Eksaminer, akademiske: 1191—1193
 Eksportdokument: *Sak A 19*; 1864
 Elektrisk kraft: *Sak D 59*
 Emigranter, information för: *Sak B 3*
 Enare-området, träexport från: 184, 1449—1451
 Erhvervsklassifikation: 1263
 Evaluering i skolan: 1202
 Examina, akademiska: 1191—1193
 Exportdokument: *Sak A 19*; 1864
 Extinktiva godtrosförvärv: 1176, 1862—1863, 1874—1875
- Facklitteratur: se Översättning
 Farledsutprickning: *Sak A 23*
 Farmaceut, arbetsmarknad för: *Sak D 51*
 Farmakopé: *Sak D 6*
- Fartygspejling: 1244
 Fartygspersonal, arbetsmarknad för: *Sak D 9*; 819
 Farvandsafmärkning: *Sak A 23*
 Fast egendom, förvärv av: *Sak D 40*; 1865
 Film för barn: 1205
 — för lärarutbildning: 1197
 — för undervisning i naturvetenskap: 1199
 —, gemensam produktion av: 1197, 1205
 — som skolämne: 1198
 Finsk facklitteratur: se Översättning
 Firmalagstiftning: 1176
 Fiskare, hälsotjänst för: 1840
 Fiske, samers rätt till: se *Sak A 1*
 —, sport-: *Sak D 39*
 Fiskefartygsbygge, danskt stöd åt: *Sak D 35*
 Fiskefartygspersonal: se Fartygspersonal
 Fiskegräns vid Island: 154
 Fiskeriattachéer: se Specialattachéer
 Flottningsredskap, tullättnad för: 1243, 1339—1340
 Flygambulans: 1296—1297
 Flygcertifikat: se *Sak D 2*
 Flygförbindelse Helsingfors—Oslo: 1863
 — på Nordkalotten: *Sak D 58*
 Flygskatt: *Sak A 17*
 Flyttgods: *Sak A 12*; 1864
 Flyttningsbetyg: *Sak D 3*
 Flyve-: se Flyg-
 Folkakademi: *Sak D 8*
 Folkbokföring: se *Sak D 3*
 Folkdemokratiska länder, handelsförbindelser med: *Sak D 57*
 Folkeregister: se *Sak D 3*
 Folkhögskolesamarbete: *Sak D 8*
 Folkpension, samordning av: *Sak A 15*
 Folkupplysning för samer: se Samisk utbildning och folkupplysning
 —, förteckning över nordiska kurser i: 1206
 Fond för kulturellt samarbete: *Sak D 17*
 —, samisk: 229, 236—237, 331, 339
 For-: se även För-
 Forbrugsbeskatning: se Indirekt beskatning
 Forældselovgivning: 1176
 Forskning och forskningsinstitut: 61—62, 65, 1194—1196; se även Arktisk medicin, Atomenergi, Husdjursforskning, Hälso- och sjukvård, Interna-

- tionell politik, Jordbruksforskning, Näringsforskning, Pedagogisk forskning, Sjärrättsforskning och -undervisning, Sjärrättsinstitut, Strålforskning, Trafiksäkerhet, Transportekonomisk forskning, Universitet och högskolor, Vattenvårdsforskning
- Fortbildning av lärare: 1198
- Frakträtt: se Sjärrättsforskning och -undervisning, Sjärrättsinstitut
- Fridlysnings- och jakttider: *Sak D 38*
- Frihandelsområde: *Sak D 64*; se även *Sak A 22, D 63*
- Fågelskydd: se *Sak D 38*
- Förbrytare, utlämning av: *Sak D 62*; 1177
- Föreningsrätt: *Sak A 2*
- Föreställning, rätt att ge offentlig: se *Sak D 2*
- Förevisning av djur: se *Sak B 2*; 1278
- Församling, icke-territoriell: se Kyrkoskatt
- Förvaltning(s-): se Administration, Administrativ(a)
- Föräldrarättslig lagstiftning: 1175
- Gesandtskaber: se Specialattachéer
- Godtrosförvärvares rättsställning: 1176, 1862—1863; 1874—1875
- Grannlandskyrkor: se Kyrkoskatt
- Grannlandslitteratur: se Bokmarknad
- Gränshandel: *Sak D 42*
- Gränssjukvård: *Sak D 5 (Tilläggsförslag)*
- Gränstullsamarbete: se Tull- och passkontroll
- Gymnasiesystem, bekantgörande i USA av nordiskt: 1199
- Gymnasiststipendier för studieutbyte: 1200
- Hamnavgifter för bilar m. m.: 1239
- Handel, rätt att idka: se *Sak D 10*
- Handels- och fiskefartygspersonal: *Sak D 9*
- Handelspass: 1238
- Handskrifter, isländska: 155
- Hantverk, rätt att idka: se *Sak D 10*
- Havekunst: *Sak D 68*; 1193
- Havneavgifter för motorkøretøjer: 1239
- Hjälpmedel för invalider, tullåtnad för: *Sak D 70*
- Homeopater: se *Sak A 18*
- Husdjursforskning: *Sak D 65*
- Hushållsutbildning, högre: *Sak A 16*; 1193, 1864
- Hygien: se Arktisk medicin, Hälso- Hälso- och sjukvård, forskning och laboratorieundersökningar inom: *Sak D 7*
- i gränstrakterna: *Sak D 5 (Tilläggsförslag)*
- Hälsosystrar, arbetsmarknad för: *Sak D 53*
- Hälsotjänst för sjöfolk: *Sak D 69*
- Hälsovårdsutbildning, högre: *Sak D 50*
- Högertrafik i Sverige: 1236
- Högre utbildades skatteförhållanden: *Sak A 21*
- Högskolor: se Universitet och högskolor
- Hörapparater, tullåtnad för: se *Sak D 70*
- Handskrifter, islandske: 155
- Håndværk, adgang til at drive: se *Sak D 10*
- Illojal konkurrens, lagstiftning mot: 1176
- ILO-konventioner, ratifikation av: *Sak A 8, D 4*
- Indirekt beskattning, dubbel: *Sak A 12*; 1864
- Information: se även Folkupplysning; Statistisk upplysningsskrift
- för utvandringsintresserade: *Sak B 3*
- om Nordiska rådet och nordiskt samarbete: 1860
- om nordiskt gymnasiesystem i USA: 1199
- om sociala rättigheter: 1863
- Ingenjörer, arbetsmarknad för: se Intellektuella yrken
- Inkomstbeskattning, avdragsregler vid: *Sak A 20*; 1864
- Institutioner, administration av gemensamma: *Sak D 44*; 1853, 1867
- Intellektuella yrken, arbetsmarknad för: *Sak A 11*
- Internationell politik, institut för: 1193, 1195, 1207—1208, 1531
- Internationella arbetsorganisationen: se ILO-konventioner
- Invaldhjälpmedel, tullåtnad för: *Sak D 70*
- Invalidvagnar, tullkontroll av: se Resgods

- Invaldvård: *Sak D 22*
 Isbrytning: *Sak C 4 (Tilläggsförslag)*; 1236—1237, 1246—1250
 Island, fiskegräns vid: 154
 —, trafik- och kulturförbindelser med: *Sak D 17 (Tilläggsförslag)*, *D 27*; 1236
 Isländsk facklitteratur: se Översättning
 Isländska handskrifter: 155
- Jakttider: *Sak D 38*
 Jernbane-: se Järnvägs-
 Jordbruksforskning: *Sak D 33*; se även Husdjursforskning, Vattenvårdsforskning
 Jordmødre: *Sak D 54*
 Journalistkursus, Nordisk: 1876—1882
 Juridiska niomannakommittén: se Nordiska rådet
 Jurister, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
 Jus practicandi: se *Sak A 18, D 5 (Tilläggsförslag)*, *D 26*
 Järnvägsbygge i Tornedalen: *Sak B 1*; 1242
 Järnvägstaxor: 1237—1238, 1241; se även *Sak D 47*
- Karaktergivning i skolen: 1202
 Kirkenes-området, träförädlingsfabrik i: 184, 1449—1451
 Kirkeskat: *Sak A 13*
 Klichéer: se Bokmarknad
 Knallerter: 1241, 1342
 Kommunaltjänstemän, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
 Kommunikationer: se även Flygförbindelse, Järnvägs-, Samfärdselkommittén, Transportekonomisk forskning, Vägar
 —, kartläggning av problem rörande: 1241
 — med kontinenten: *Sak D 45*
 — på Nordkalotten: se Nordkalotten
 Konfiskationslagstiftning: *Sak D 12*
 Konkurrens, lagstiftning mot illojal: 1176
 Konossement: se Exportdokument
 Konst: se Bildande konst, Musik, Teater
 Konsultation i gränshandelsfrågor: *Sak D 42*
 Konsumtionsbeskattning: se Indirekt beskattning
 Kontinentförbindelser: *Sak D 45*
- Kraftpappersfabrik i Kirkenes-området: 184, 1449—1451
 Kriminologisk forskning: *Sak A 6, D 18*
 Kulturella ändamål, medel för: *Sak D 17 (Tilläggsförslag)*
 Kulturellt samarbete: *Sak C 2*
 Kulturfond: *Sak D 17*
 Kulturkommissionen, Nordiska: *Sak C 2*
 Kulturstoff i skolan: 1197
 Kulturtidskrift: 1204
 Kunst: se Bildande konst, Musik, Teater
 Kustfart: *Sak D 36*; 1241
 Kvacksalveri: *Sak A 18*
 Kvinnoöfrifrågan: *Sak A 8*
 Kyrkoskatt: *Sak A 13*
 Kystfart: *Sak D 36*; 1241
 Körkort: 1235
- Laboratorieundersökningar: se Dentalmaterialprovning, Hälso- och sjukvård, Näringsforskning
 Lagstiftningssamarbete: *Sak C 1*; 1883—1885; se även Domssamling, Rådgivande domstolsorgan
 Laksebestanden i Østersøen, beskyttelse af: *Sak D 34*
 Lantbruksattachéer: se Specialattachéer
 Lantbruksforskning: se Jordbruksforskning
 Lappar, Lapsk: se Samer(s), Samisk(a)
 Lastbilstrafik: 1236; se även Transportekonomisk forskning
 Laxbeståndet i Østersjön, skydd för: *Sak D 34*
 Legitimation: se Behörighet
 Levnedsmiddelkontrol: *Sak D 25*
 Lika lön för män och kvinnor: *Sak A 8*
 Likställighet: se Rättslig likställighet
 Litteratur: se Bokmarknad, Översättning
 Livräddnings- och väderleksfartyg: *Sak D 37*
 Livsmedelsforskning: *Sak D 25*
 Lovgivningssamarbejde: se Lagstiftningssamarbete
 Luftfartslagstiftning: se *Sak D 2*
 Lån för bostadsändamål: *Sak D 40*; 1865
 — för studier: *Sak D 32*
 Läkare, arbetsmarknad för: *Sak D 26*
 Läkarkonst, obehörigt utövande av: *Sak A 18*
 Läkemedel: *Sak D 6*
 Lärare, arbetsmarknad för: 1196—1197; se även Intellectuella yrken

- Lärare, film för utbildning av: 1197
 —, fortbildning av: 1198
 — i naturvetenskap, tidskrift för: 1202
 —, utbyte av: 1193
 Läroboksforskning: 1203
- Marinbiologiskt samarbete: 1193
 Marknad, nordisk: se Ekonomiskt samarbete
 Marknadsnöjen, rätt att anordna: 1278
 Medicinalstyrelserna, samarbete mellan: *Sak C 7*
 Medicinsk forskning: se Arktisk medicin
 — personal, arbetsmarknad för: se *Sak D 26, D 48, D 51, D 52, D 53, D 54, D 55, D 56*
 Medicinskt gränssamarbete: *Sak D 5 (Tilläggsförslag)*; 1286—1300
 Mellanriksvägar: se Nordkalotten
 Meteorologiskt samarbete: *Sak D 46*
 Militärattachéer: se Specialattachéer
 Ministermöten: 1856, 1858—1860, 1884
 Mopeder: 1241, 1342
 Motorfordon, tullkontroll av: 1854, 1867
 —1868; se även Bilar, Personbilar
 Museimän, arbetsmarknad för: se Intellektuella yrken
 Musik: 1204
 Myndighets beslut, biträde med verkställighet av: se *Sak D 2*
 — försändelse, tullkontroll av: 1237, 1854, 1868—1869
 Mönsterskyddslagstiftning: 1177
- Nabolandskirker: se Kyrkoskatt
 Narvik, transittrafik över: 1241, 1243
 Naturskydd: se Fridlysnings- och jakt-tider
 Naturvetenskap, tidskrift för lärare i: 1202
 —, undervisning i: 1193, 1201, 1202, 1210—1211
 Nordisk, Nordiska: se i regel följande bärande ord
 »Nordisk Domssamling»: 1855
 »Nordisk Kontakt»: 108, 210, 1888—1891
 Nordiska rådet
 Arbetsformer: 40, 1861, 1871—1874
 Arbetsutskott: 2071—2072
 Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer: 210
 Inkomna skrivelser: 1863—1865
 Interna kostnader: 1855
- Juridiska niomannakommittén: 1883—1885
 Medlemmar: 11—20
 Nordiska rådet och nordiskt samarbete, broschyr om: 1860
 — och parlamenten: 1865—1866
 Presidium: 1851, 2071
 Socialpolitiska niomannakommittén: 1886—1887
 Tryckning av förhandlingar: 1851, 1855
 Utskott, riktlinjer för: 1895—1896
 6:e sessionen, åtgärder i anledning av beslut vid: 1851—1855
 7:e sessionen, förberedelser för: 1856—1860
 —, generaldebatt vid: 46—104
 —, kallelse till: 7
 —, medlemslista vid: 8—10
 —, presidentens avslutningsanförande vid: 211—212
 —, presidentens tillträdesanförande vid: 42—43
 —, presidentens öppningsanförande vid: 39—40
 —, presidierapport till: 1851—1882
 —, remiss av saker till utskott vid: 104—106
 —, sakkunniga vid: 2072—2074
 —, saklista vid: 21—28
 —, utskott vid: 43—44, 74
 —, översikt över: 35—36
 8:e sessionen, tid och plats för: 210—211
- Nordkalotten, ekonomiskt samarbete på: *Sak D 28*
 —, flygförbindelse på: *Sak D 58*; 1241, 1242—1243
 —, turistsamarbete på: *Sak D 58 (Tilläggsförslag)*
 —, vägar på: *Sak A 4, D 60*; 1240, 1588
 Nordland fylke, näringsliv i: se *Sak A 4*
 Nordsjön, väderleks- och räddningstjänst i: *Sak D 37*
 Norrbottens län, näringsliv i: se *Sak A 4*
 Näringsforskning: *Sak D 25*
 Näringsrättslagstiftning: *Sak D 10*; 1865
- Odontologisk materialprovning: se *Sak D 7*
 Offentlig föreställning, rätt att ge: se *Sak D 2*

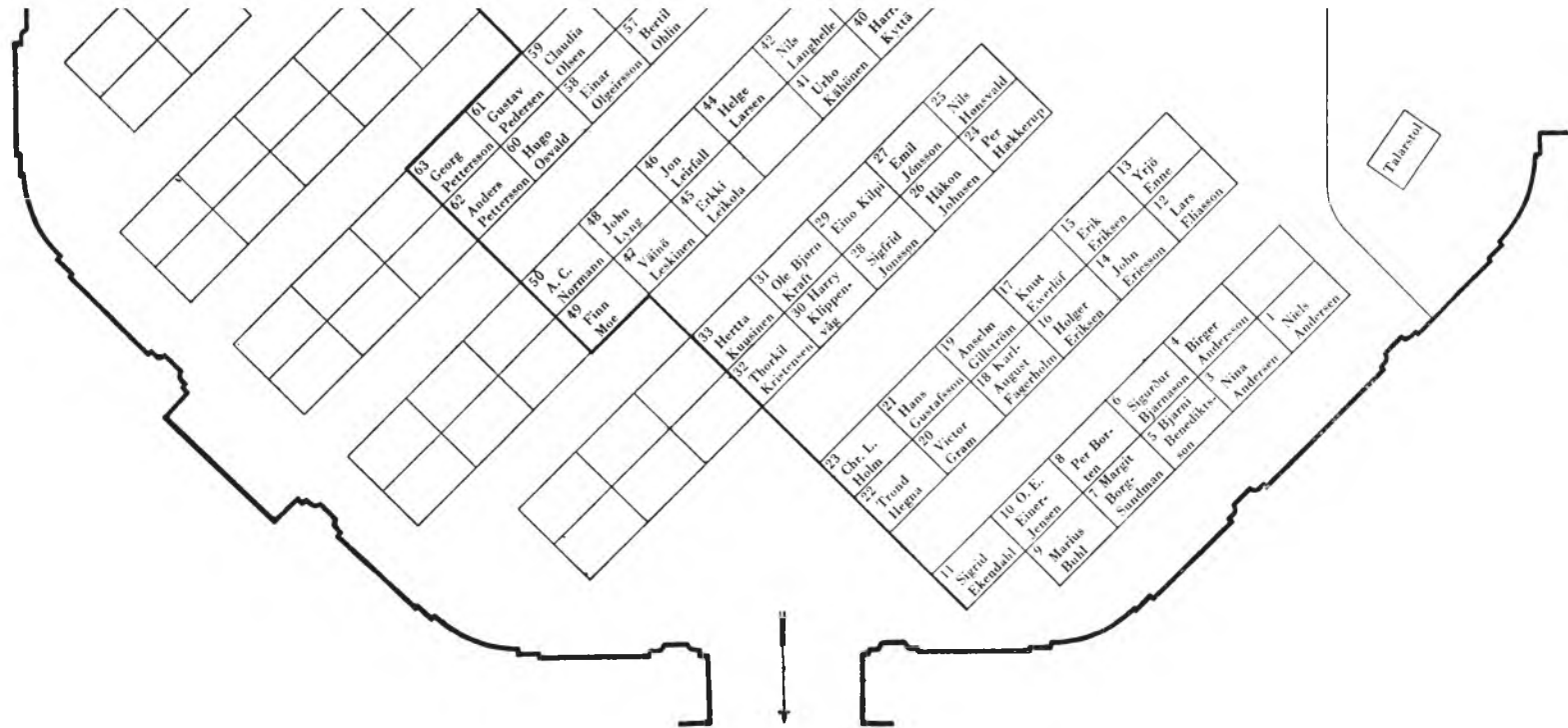
- Oljeförening i Östersjön, skydd mot: *Sak A 9*
- Omsättningskatt: se Indirekt beskattning
- Oplysning: se Upplysning
- Ortografi, nordiska språkens: 1864—1865
- Oversättning: se Översättning
- Partiellt arbetsföra: *Sak D 22*
- Passageraravgift i flygtrafik: *Sak A 17*
- Passkontroll: se Tull- och passkontroll
- Patentlagstiftning: *Sak D 11*
- Pedagogisk forskning: 1200—1203
- Pensionsrätt för i offentlig tjänst anställda: *Sak D 30*
- Personbilar, avgifter för tullexpedition av: 1239; se även Bilar, Motorfordon
- Polis- och åklagarsamarbete: *Sak D 19, D 62*
- Posttaxor: 1239, 1240
- Postvaluta: 1241—1242
- Prejudikatsamling: 1855
- Preklusionslagstiftning: 1176
- Preskriptionslagstiftning: 1176
- Präster, arbetsmarknad för: se Intellectuella yrken
- Psykologer: *Sak D 48*
- Pædagogisk forskning: 1200—1203
- Radioaktiv strålning, skydd mot: *Sak A 25*
- Radioapparater, utprovning av: 1865
- Radioreklam: se Television och reklam
- Rattfylleri: *Sak D 21*
- Rejs-: se Res-
- Reklam i television: *Sak A 7*
- Renskötsel: *Sak A 1, D 23*; 1235
- Resandestatistik: *Sak D 61*
- Resevaluta, kontroll av: 1238, 1239
- Resgods, tullkontroll av inskrivet: *Sak D 20*
- Resor: se Skolungdom, Tjänsteresor
- Ret-: se Rätt-
- Rovdjur, tillvaratagande av döda: 1483—1486
- Rådgivande domstolsorgan: *Sak A 5*
- Rättsfallssamling: 1855
- Rättskrivning av nordiska språk: 1864—1865
- Rättslig likställighet: *Sak D 2*; se även Arbetsmarknad, Fast egendom, Kustfart, Sjömans rättsställning, Sportfiske, Studiestipendier och -lån, Tjänstepension
- Rättspraxis, undersökning av: se *Sak A 5*
- Rättstillämpning, enhetlig: *Sak A 5*
- Rättsuniformering: *Sak C 1*
- Sagförelers tavshedspligt: 1864
- Samer och turistväsen: 326, 328—329, 330, 342
- Samers rättigheter: *Sak A 1*
- Samfärdselkommittén, Nordiska: *Sak C 4*
- Samhällslära, undervisning i: 1202—1203
- Samisk fond: 229, 236—237, 331, 339 — utbildning och folkupplysning: 256—257, 323—324, 331, 337—339, 343—348, 352—354, 1295
- Samiska språket: 330, 337, 339, 342, 349—350, 353, 355, 1295
- Selskapslovgivning: *Sak A 2*; 1176
- Sexmaktsunionen: se Ekonomiskt samarbete
- Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: *Sak D 55*; 1864
- Sjukhusvård: *Sak D 5*; se även Hälso- och sjukvård
- Sjuksköterskor, arbetsmarknad för: *Sak D 52*
- Sjöfolk, arbetsmarknad för: *Sak D 9*; 819
- , hälso- och sjukvård för: *Sak D 69*
- Sjömanskyrka: se Kyrkoskatt
- Sjömansprästers vigselrätt: 1175, 1862
- Sjömansskatt: 1854
- Sjömans rättsställning: *Sak D 9, D 69*
- Sjömärken: *Sak A 23*
- Sjöräddning i Nordsjön: *Sak D 37*
- Sjörättsforskning och -undervisning: 1223—1230
- Sjörättsinstitut: *Sak C 2 (Tilläggsförslag)*; 1193, 1207
- Skadeståndslagstiftning: 1175
- Skandinaviska skolor i utlandet: 1199
- Skattefritt avdrag för påförda skatter: *Sak D 66*
- vid inkomstbeskattning: *Sak A 20*; 1864
- Skatter: se Akademikers skatteförhållanden, Indirekta skatter, Kyrkoskatt, Skattefritt avdrag

- Skeppsapotek: 1825, 1827
 Skeppsmedicin, lärobok i: 1825, 1827
 Skibs-: se Skepps-
 Skjutvapen, införsel av: 1238
 Skolbibliotek: 1200
 Skolbyggnader: 1201—1202
 Skolpublikationer: 1202
 Skolungdom, studieutbytesresor för:
   Sak D 47
 Skydevåben, indførsel af: 1238
 Skönlitteratur: se Översättning
 Socialattachéer: se Specialattachéer
 Socialpolitisk upplysningsbroschyr:
   1863
 Socialpolitiska kommittén, Nordiska:
   Sak C 3
 Socialpolitiska niomannakommittén: se
   Nordiska rådet
 Sommartid: *Sak D 43*
 Sovjetunionen, handelsförbindelser med:
   Sak D 57
 Sparkassevaluta: 1241—1242
 Specialattachéer: *Sak A 14*
 Speciallärare, utbildning och fortbild-
   ning av: 1198
 Spelfilm: se Film
 Sportfiske: *Sak D 39*
 Sprit: se Alkohol(-)
 Språkkunskap, nordisk: 1206
 Språkundervisning, nordisk: 75
 Statistik över turister: *Sak D 61*
 — över utbildning: 1195, 1210
 Statistisk upplysningsskrift: *Sak D 41*
 Statstjänst, rätt att inneha: se *Sak D 2*
 Stavning av nordiska språk: 1864—1865
 Stipendier: se Studiestipendier och -lån
 Strafflagstiftning: 1177
 Straffrättsligt samarbete: *Sak D 19,*
   D 62; 1177
 Strålforskning: *Sak A 25*
 Studentutbyte: 1191—1193; se även *Sak*
   A 24
 Studiekostnader och beskattning: se *Sak*
   A 21
 Studiestipendier och -lån: *Sak D 32*
 Studieutbyte av gymnasister, stipendier
   för: 1200
 Studieutbytesresor: *Sak D 47*
 Sulfatcellulosafabrik i Kirkenes-områ-
   det: 184, 1449—1451
 Sundheds-: se Hälso-
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Sø-: se Sjö-
- Tandläkare, arbetsmarknad för: *Sak*
   D 26
 Taushetsplikt: se Tystnadsplikt
 Teater: 1204
 Tekniska attachéer: se Specialattachéer
 — högskolor, samarbete mellan: *Sak A*
   24
 Teknisk-naturvetenskaplig dokumenta-
   tion: se Specialattachéer
 — undervisning: *Sak A 24; 1193, 1201,*
   1202, 1210—1211
 Teletaxor: 1272—1273
 Television, utbyggnad av: 1273
 — och reklam: *Sak A 7; 1865*
 Televäsendet, samarbete mellan myndig-
   heterna för: *Sak C 11*
 Tentamensgiltighet: 1191—1192
 Tidskrifter: se Kulturtidskrift, Naturve-
   tenskap, »Nordisk Kontakt», »Nor-
   disk Domssamling»
 Tjänstemannautbyte: 1854—1855, 1869—
   1871, 1884
 Tjänstemän: se Akademikers skatteför-
   hållanden, Intellectuella yrken, Tjänst-
   temannautbyte, Tjänstepension,
   Tjänsteresor
 Tjänstepension: *Sak D 30*
 Tjänsteresor: *Sak D 29*
 Tobaksvaror, införsel av: 1238
 Told-, Toll-: se Tull-
 Tornedalen, järnvägsbygge i: *Sak B 1;*
   1242
 Torvexploatering: 1864
 Trafikförbindelser: se Kommunikationer
 Trafikförfattningar m. m., utbyte av:
   1243
 Trafiklagstiftning: *Sak D 16; 1235—*
   1236
 Trafiknykterhetslagstiftning: *Sak D 21*
 Trafikpropaganda: 1242
 Trafiksäkerhet: *Sak A 3; 308—310*
 Transportekonomisk forskning: *Sak C 9*
 Transportforskningskommittén,
   Nordiska: *Sak C 9*
 Trycksaker: se Bokmarknad
 Trädgårdskonst, högre undervisning i:
   Sak D 68; 1193
 Träförädlingsfabrik i Kirkenes-området:
   184, 1449—1451
 Tulldokument: se Exportdokument
 Tull- och passkontroll: *Sak C 6, D 20;*
   1237, 1238, 1239, 1854, 1867—1869
 Tullunion: se Ekonomiskt samarbete

- Tullåttnad: se Anläggningsmaskiner,
Bokmarknad, Flyttgods, Invalidhjälp-
medel, Verktyg
- Turiststatistik: *Sak D 61*
- Turistväsen: se Nordkalotten, Samer,
Turiststatistik
- Tystnadsplikt för advokater: 1864
— för psykologer: se *Sak D 48*
- Tørv, exploatering af: 1864
- Udlandsskoler, skandinaviske: 1199
- Udlevering av forbydere: *Sak D 62*;
1177
- Udlændinges skat: se *Sak D 66*
- Udvandringsinteresserede, oplysninger
for: *Sak B 3*
- Undervisning, akademisk: 1191—1194
—, teknisk-naturvetenskaplig: *Sak A 24*;
1193, 1201, 1202, 1210—1211
- Unidroit: 1178—1182, 1862
- Universitet och högskolor: *Sak D 49*;
1191—1196; se även Hushållsutbild-
ning, Hälsovårdsutbildning, Tekniska
högskolor, Trädgårdskonst
- Universitetslärare, utbyte av: 1194
- Upplysning: se Film, Folkupplysning,
Information, Statistisk upplysnings-
skrift
- Utbildning: se även Lärare, Samisk ut-
bildning och folkupplysning, Spe-
ciallärare
—, jämförelse av värdet av grundlägg-
ande: 1197
—, statistik över: 1195, 1210
- Utlandsskolor, skandinaviska: 1199
- Utlämningslagstiftning: *Sak D 62*; 1177
- Utlämnings beskattning: se *Sak D 66*
- Utprickning av farvatten: *Sak A 23*
- Utvandringsinteresserede, information
för: *Sak B 3*
- Valutakontroll: 1238, 1239
- Vand-: se Vatten-
- Vanføra, tullåttnad för hjälpmedel för:
Sak D 70
- Vapen: se Skjutvapen
- Varucertifikat: se Exportdokument
- Varumärkeslagstiftning: 1176
- Vattenförorening: se *Sak A 9*, *A 10*
- Vattenkraftsamarbete: *Sak D 59*
- Vattenvårdsforskning: *Sak A 10*
- Veje: se Kontinentförbindelser, Nordka-
lotten
- Vejr-: se Väderleks-
- Venedig, Biennalen i: *Sak D 13*
- Verdens Helseorganisation: 1262
- Verkställighet av myndighets beslut, bi-
träde med: se *Sak D 2*
— av straff: *Sak D 19*, *D 62*
- Verktyg, tullåttnad för: 1238
- Veterinärer, arbetsmarknad för:
Sak D 56
- Vigselrätt för sjömanspräster: 1175, 1862
- Vilt, fridlysnings- och jakttider för:
Sak D 38
- Vindikation: se Godtrosförvärvares
rättsställning
- Väderleks- och räddningstjänst i Nord-
sjön: *Sak D 37*; 1241
- Väderleksprognoser: *Sak D 46*
- Vägar: se Kontinentförbindelser, Nord-
kalotten
- Værktøj, toldfrihed for: 1238
- Världshälsövarsorganisationen: 1262
- Værvarsling i Nordsjøen: *Sak D 37*; 1241
- Västerbottens län, näringsliv i: se *Sak
A 4*
- Växter och växtdelar, införsel av: 1238
- Våben: se Skjutvapen
- Yrkesklassificering: 1263
- Åklagarsamarbete: *Sak D 19*, *D 62*
- Ålderspension, samordning av: *Sak A 15*
- Åktenskapslagstiftning: *Sak D 15*; 1174
—1175
- Ämbete, rätt att inneha: se *Sak D 2*
- Økonomer, arbejdsmarked for: se Intel-
lektuella yrken
- Økonomisk-: se Ekonomisk-
- Öresund, fast förbindelse i: *Sak D 1*;
se även Kontinentförbindelser
- Östersjön, skydd för laxfisket i:
Sak D 34
—, skydd mot oljeförorening i: *Sak A 9*
- Översättning av finsk och isländsk fack-
litteratur: *Sak D 24*
— av nordisk skönlitteratur till engel-
ska: 1203

PLAN ÖVER SESSIONSSALEN

Till klubbrummen

63	Georg	61	Gustav	59	Claudia	57	Bertil
	Pettersen		Petersen		Olsen		Ohlin
62	Anders	60	Hugo	58	Einar	56	Olofsson
	Pettersen		Oswald		Olofsson		Ohlin

50	A. C.	48	John	46	Jon	44	Hedge
	Normann		Lvig		Leifvall		Larsen
49	Finn	47	Valdis	45	Eskil	43	Nils
	Moe		Leskinen		Lehka		Langhelle

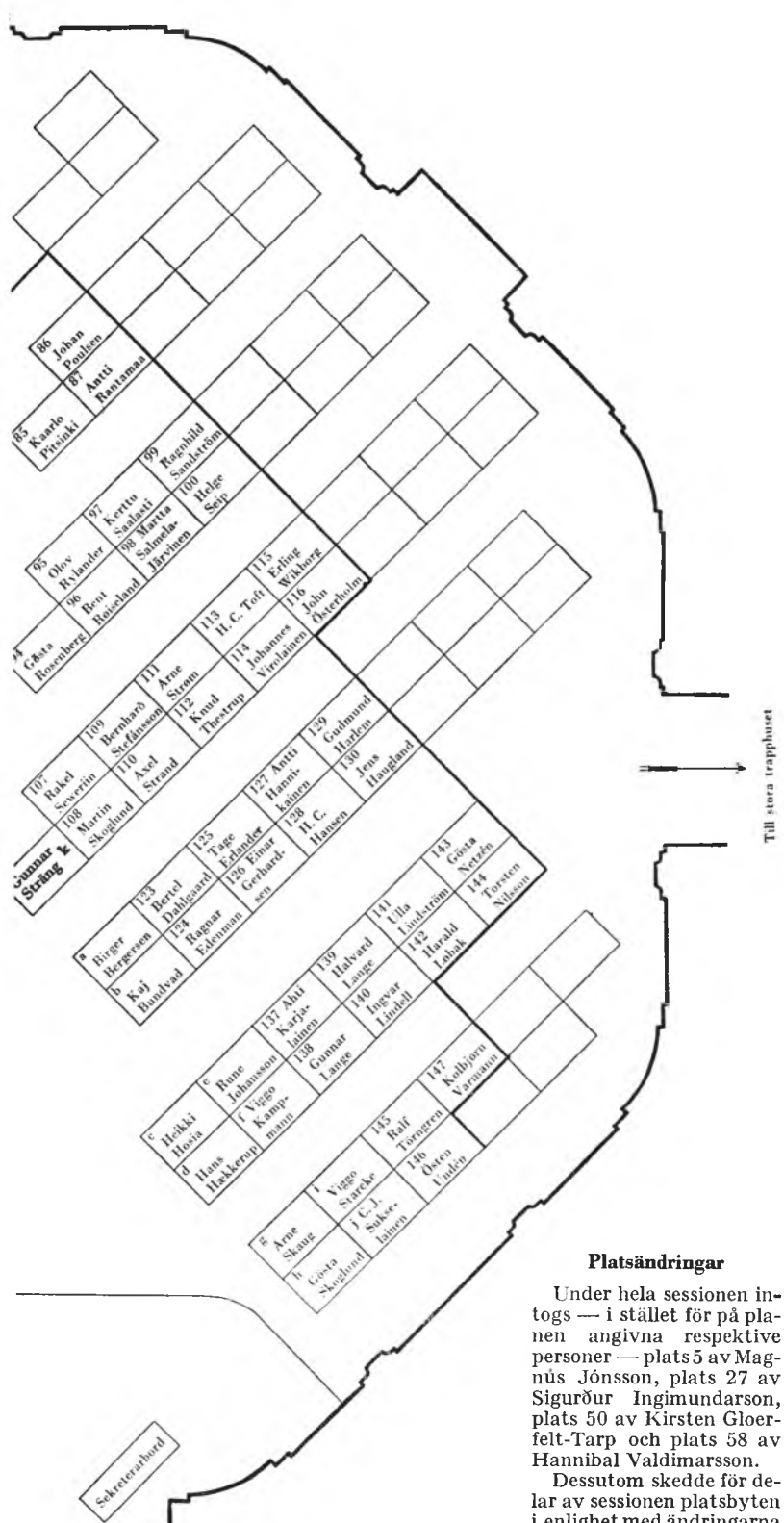
33	Pertta	31	Ole Björn	29	Eino Kilpi	27	Emil	25	Nils
	Kuusinen		Kyala		Jonsson		Jonsson		Hansvold
32	Thokki	30	Harri	28	Sigrid	26	Hakon	24	Per
	Kivimäen väg		Kippen		Jonsson		Jonsson		Hakkerup

23	Chr. L.	21	Hans	19	Anders	17	Knut	15	Erik	13	Yrjö
	Holm		Carlsson		Gilström		Esvärlar		Erik		Emre
22	Trood	20	Victor	18	August	16	Holger	14	John	12	Lars
	Hegna		Gram		Fagerholm		Erikson		Erikson		Filsson

11	Sigrid	10	O. E.	8	Per Bar-	6	Sigvard	4	Birger	2	Niels
	Ekenahli		Jensen		ten		Björnsson		Andersson		Andersen
							5 Björn		Andersson		
							son		Nina		
									Andersen		

Tallrestad

Platsändringar

Under hela sessionen in-
togs — i stället för på plan-
nen angivna respektive
personer — plats 5 av Mag-
nús Jónsson, plats 27 av Sigurður Ingimundarson,
plats 50 av Kirsten Gloerfelt-Tarp och plats 58 av
Hannibal Valdimarsson.

Desutom skedde för de-
lar av sessionen platsbyten
i enlighet med ändringarna
i medlemslistan (se s. 9—
10).

